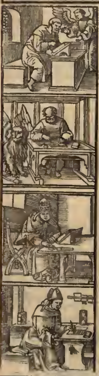
BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
20 F
7 M
~~II.10. EE.IV.6~~
K.V.

~~D. IV. 20.~~

P.A.M

ZACH.I IRA MAGNA EGO IRASCOR SVPER GĒTES.ET SAGITAS MEAS COMPLEBO IN EIS DEV 32.

D. DIONYSII CARTHVSIANI ERVDITISSIMA SIMVL ET VTILISSIMA SVPER OMNES S. Dionyſij Areopagitæ libros commentaria, ſtudioſis omnibus hactenus multum deſiderata, ſed nunc primum utilitati publicæ donata.

Præter hæc adeſt hic quadruplex operum ſanctiſſimi martyris è græco in latinum tranſlatio,& vna paraphraſis,hoc ordine diſpoſitæ.

Prima, quæ & antiquiſſima habetur, eſt Iohannis Scoti Benedictini. ſuper hanc ſcribit D. Dionyſius Carthuſianus, per capitula ſingula diuiſam, vt ſit vbi cōmētaria inſerūtur.
Secunda, Iohannis Sarraceni.
Tertia, Ambroſii abbatis Camaldulenſis.
Quarta, ſed imperfecta, vt quæ ſolum Diuina nomina continet,& Myſticam theologiam, Marſilij Ficini.
Quinta, ſed inſtar paraphraſeos, abbatis Vercellenſis.

Continentur hic & alia nonnulla, quæ verſa pagella latius docebit.

Act. Cap. 17. Paulus autem cum Athenis expectaret, incitabatur ſpiritus eius in ipſo, videns idololatriæ deditā ciuitatē. Diſputabat igitur in ſynagoga cum Iudæis & colentibus, & in foro per omnes dies. Quidā vero viri adhærentes ei crediderunt, in quibus & Dionyſius Areopagita.

Coloniæ impenſis Petri Quentel. Anno M.D.XXXVI.

¶ Si ullus Dionyſiorum ante hac placuit ſolus, multo iam magis placebit uterq; non ſolus.

BIBLIOTECA NAZ. PARMA VITTORIO EMANUELE

¶ Cum gratia & priuilegio.

CONVERTE NOS DEVS SALVTARIS NR. ET AVERTE IRĀ TVAM A NOBIS PSAL 84.

P A M

AD LECTOREM

EMISIMVS anno ſuperiori lector amice,poſt commentaria in vtrumq; teſtamentum,&alia non pauca,quatuor illos Sententiarum libros,integritati ſuæ vnde vel temporum,vel hominũ iniuria miſere exciderant,quãta fieri potuit diligẽtia reſtitutos,&collectaneis Dionyſii Carthuſiani eruditiſſimis illuſtratos. Nunc ne interim dormiſſe putemur,ſimul etiam vt promiſſa noſtra exoluamus,emittimus omnia ſanctiſſimi martyris Dionyſii Areopagitæ opera,quæ quidem latine extent,identidem Dionyſii noſtri Carthuſiani commẽtarijs illuſtrata:hoc in primis ſtudioſiſſimo cuiq; notum eſſe volentes,tantum in edendis his,id eſt,Areopagitæ operibus,& moleſtiæ &laboris exhauſtum fuiſſe ,quãtum nec dictu facile,&creditu difficile ſit:vt prope ſub ipſo onere ſuccubuiſſemus , niſi laborem ipſum aut noſtra ſedulitas , aut publica uiciſſet vtilitas . Nam Sententiæ nuper emiſſæ,quanquam & ipſæ antea corruptiſſimæ erant , vt difficilius aliquid vix timeri poſſet,tamen huc collatæ,etiam ludus videri poſſunt: vſq; adeo præter communem errandi conſuetudinem,quæ & typographis & deſcriptoribus omnibus familiaris eſt , in his Areopagitæ laboribus ſubinde inpactum fuit,vt multoties,ne dicam centies &centies nõ modo nullus ſenſus,aut alioq; diſtortus,ſed nec catholicus haberetur.Quamobrem ſi gratus es,maximas nobis non agere ſolum,verum etiã referre gratias oportebit:tum quod Areopagitam ipſum alioqui per ſe aſperiorem,Dionyſii noſtri cura leuigatum proferimus:tum quod eundem tot & tantis mendis exoneratum damus,vt iam &nobis ea facile condonentur quę typographorum præcipitatio commiſit,& à mediocriter eruditis intelligi poſſit, qui iampridem nonnullis etiã theologis negocium faceſſebat,& ob id aut vix,aut nequaquã intelligibilis putabatur:Gratias autem alias non petimus,niſi vt in ſuſcipiendo munere hoc ſic affectus ſis lector candide,quẽadmodum nos in exhibendo ſumus affecti:id eſt,vt qua nos cura publicæ ſtudioſorum vtilitati conſulimus,ea viciſſim &noſtræ conſulatur:ne cum nos omnia fecerimus in rem tuam,nihil interim fiat in noſtram. Mutuis auxilijs opus eſt,mutuam præſtare operam oportet : vt & perſeuerare liceat,& in poſterũ alacriores eſſe queamus. Reſtant enim adhuc alia multa necdũ viſa,neq; minus vtilia,ſi prius hæc cum ipſis Sententijs grata fuiſſe norimus . Cæterum vt apertius intelligas quid hic expectes,meminiſſe debes,omnia S. Dionyſii Areopagitæ opera , quæ nunc apud latinos extare ſciantur , Dionyſii Carthuſiani cõmentarijs expoſita , hoc volumine contineri:præterq; hæc,omnes omnium ipſius(à diuerſis enim diuerſimode traductus eſt)Areopagitæ translatiões:nihilq; vſpiã S.Dionyſii quicquam ſciri,ſiue tranſlatitium,ſiue paraphraſticum,quod hic non adſit . Principio vulgaris tranſlatio,quæ dicitur eſſe Iohannis Scotigināe vel Scoti,nõ illius theologi cognomento Subtilis,ſed alterius cuiuſdam Benedictini temporibus Caroli Magni,à Dionyſio noſtro Carthuſiano per ſingula capitula prope de verbo ad verbum explicatur, excepto quod in quibuſdam Areopagitæ epiſtolis interpretandis,Carthuſianus noſter vtitur translatione alterius cuiuſdam Iohãnis ,non re,ſed cognomine Sarraceni, in nona vero & decima,Camaldulenſis. Capitulorum vero ſingulorum commentaria ſequitur vnũquodq; caput ſeparatum paraphraſeos Vercellẽſis,vel translationes Marſilianæ,vbi ſic res tulit,& deinde Vercellenſis. Poſt hęc ſequuntur alia quędam iucunda, inter quæ ſunt duorum excellentium ſanctorum epiſtolę,ſancti Ignatij,tertij a Petro Antiochenſium epiſcopi,Romæ propter Chriſtum beſtijs traditi : & Antonij illius magni eremitæ,qui cum Paulo primo eremita aliquamdiu vixiſſe creditur. Poſtea ruſus à nouo ſequitur integra operum Areopagitæ translatio,facta per Iohannem Saracenum .Inde alia & ipſa integra , & omnium luculentiſſima,quæ eſt Ambroſii abbatis Camaldulenſis. Poſtremo adduntur libri tres Baptiſtæ Mantuani,Areopagitæ vitam iucunde, ſed poetice,memorantes:& apologia pro S. Dionyſij libris,q̃ reſpondetur calumnijs quorundam,de ſcriptis Areopagitæ minus recte ſentientiũ .Quæ cuncta ideo hic congeſta ſunt,vt habito volumine hoc,nihil quod ad Areopagitã attineat,vlterius quæri poſſit,ſed vniuerſa hic velut in theſauro cõdita reperiantur.Fruere igitur amice lector muneribus his,ac ſtudia noſtra fauore tuo pſequere.

Bene vale.

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI, ILLVSTRISSIMOQVE PRINCIPI AC DOMINO, DOMINO ERARDO DE MARKA

Sanctæ Romanæ eccleſiæ, Tituli ſancti Cryſogoni Presbytero Cardinali Archiepiſcopo Valentiæ, Epiſcopo Leodienſi, Duci Buillonenſi, Comiti Loſſeñ. &c. Domino ac patrono ſuo colendiſſimo, F. Theodoricus Loer a Stratis, domus Carthuſienſis in Colonia humilis Monachus & Vicarius.

NOn abre, ſed necocioſum, aut ſuperfluũ exiſtimo reuerẽdiſſime in Chr̃o pater, ſi hæc Dionyſij noſtri in S. Dionyſij Areopagitæ martyris præclari libros commentaria, opus certe inter celebriora Dionyſij noſtri opa, ut nõ ultimum, ita tam in excudẽdo poſtremum, amplitudini tuæ dedicauero: quandoquidem eidem dedicaram & primum. Conſtat nanq; bonarum rerum, optimo præſertim uiro, qualem te fama, imo uniuerſus orbis clamat, & uita quoq; ipſa ingenue teſtatur, ſatietatem eſſe nullam. Quare non ſatis quoq; mihi uidebatur, priore illo Dionyſij noſtri libro, hoc eſt, in pſalterium commentarijs, reuerendiſſimam paternitatem tuã honorare uoluiſſe, niſi etiam (quo & uehementius & uberius eidem gratificandi deſiderium ineſſe mihi commonſtrarem) modo eiuſdem poſtremum hoc opus quantum certe ad publicationem attinet, alioqui inter omnia uel auguſtiſſimum, ueluti prioris auctarium adderem. Rectiſſimum autẽ id mihi uel inde uidebatur, quoniam autor hic noſter, olim tuę ditiõis alumnus, olimq; dum uiueret municeps, ſi cui aliquid debuit, patriæ ſuæ debuit: potiſſimum autem tibi, utpote patrię ſuę patri principiq; ac domino laudatiſſimo: nec minus uirtutibus excellentiſſimis quam dignitatibus ampliſſimis ornato. Quare eius nomine congruebat quidem omnia eius opera, aut ſaltem primum poſtremumq; librorum eius opus, nemini magis quam excellentiſſimæ dominati

oni tuæ nũcupari. Idq; ut auderem hortabatur non mediocriter, confortabatq; animũ, quod audieram reuerendiſſimam dominationem tuam beneuolẽtiſſimo aio priorẽ illã nũcupationẽ accepiſſe: unde certe maiori ſpe iã mihi promittere licuit, hanc poſteriorem non minus, imo longe maxime eidem fore acceptã, non propterea tantũ quod reuerendiſſima tua paternitas, adeo clementem, adeo beneuolũ, adeoue ſtudijs hiſce ſanctis pbet ſeſe pamicã: uerũ etiã ideo, q̃d poſtremũ hoc opus, grauitate & maieſtate primũ lõgo inter ualle añcedit. In eũ eñi hic autorẽ ſcripſit, eũ elucidauit, q omniũ poſt apoſtolos excellentiſſimus eſt, & ob id forte intellectu difficillimus, q niſi talis eſſet, olim plures autor idem quam habet, elucidatores obtinuiſſet. Siquidẽ in pſalteriũ qui ſcripſerint commentarios, multo inueniũtur plures q̃ qui ſanctiſſimi martyris Dionyſij Areopagitę libros, uel quẽuis eorũdẽ explanare tentauerint. Quod equidem accidiſſe reor, ideo, & ipſa quoque res loquitur, quandoquidẽ omnia quæ ſctũs ille martyr Dionyſius ſcripſit opera abſtruſum, nec ita multis peruestigabilẽ habẽt ſenſum. unde rariſſimi ſunt, q̃ explanãdo uel uni, uel alteri ex eiuſdẽ operibus libro manus admouere fuerint auſi. Abſtinuerũt eñ pene oẽs ſcripturarũ tractatores, tãquã a ſacro myſticoq; arcanorũ doctore, ne quoniam in omnibus eius libris non omnia ſibi cernebant obuia, illi commentarios adijcerẽt. Solus hic Dionyſius noſter Carthuſienſis, utpote uir non minus diuina reuelatione illũinatus, q̃ humana diſciplina eruditus, quemadmodũ inter oẽs eſt primus, q uniuerſa Dionyſij Areopagitæ opera, quæ latina repiunẽ elucidauit: ita ſi eius perpẽdas eruditionẽ, etiã nulli erit ſecũdus. Quapropter ut dicere cœpam, ſi argumẽtũ quoddam uulgare, & a multis antea tractatũ, excellẽtiſſimæ dominationi tuæ nuper oblatum, eidẽ gratũ fuit: quomodo nobis metuẽdũ erit, rarum hoc opus & pro ſua ſublimitate iuxta ac difficultate a pauciſſimis uix attactũ, tibi non fore gratiſſimũ? præſertim cũ oẽs prioris illius Dionyſij libri p hũc Dionyſiũ poſteriorẽ adeo ſint explanati, adeo illuſtrati oẽs, ut eoſdẽ nũc etiam mediocris literaturæ uiris paſſim adire, intelligereq; liceat. Cæterũ ſi dictionẽ hic q̃s deſideret uenuſtam atq; ſecularẽ (ut uocant) eloquentiã, fatemur eam deeſſe. Neq; enim theologia diuina, q̃ philoſophicis hic tractatur, & ỹbis & argumẽtis, dictionis uenuſtatẽ aut phraſim aliam quam ſibi peculiarẽ admittit: utpote quæ ſuũ habet, quomodo alia q̃uis ſcientia, loquẽdi & modũ & legem. Nam ſi profeſſio medicinæ alijs gaudet uocabulis, ſibi peculiaribus ſcilicet, alijs profeſſio legũ, a quibus alienum eſſe decet earũdem profeſſorẽ: nulla enim ſcientia tam delectatur peregrinis, quam iuuaẽ proprijs: quomodo Dionyſiũ theologum non theologice, ſcholaſticum non ſcholaſtice, philoſophũ deniq; non philoſophice loqui deceat? Quis enim laudet philoſophum, non philoſophico, ſed peregrino modo & a ſua profeſſione alieno, loquẽtem? Quis non rideat theologum, myſteria ſacra & uerba iuxta legem philoſophicam rhetorumue canones tractantem? Non igitur in Dionyſio noſtro infantiam agnoſcimus, ſed modeſtiam: qui ætati, qui ſeculo, qui deniq; diſciplinæ, in quacunq; etiam uerſaretur, dictionem, ſtylum, phraſim q̃q; ſuam niſus eſt conformare: ne ambitionis ſtudioſus, neue gloriam affectaſſe uideretur, ſi cæteris inſolito, ſingulariue modo uerſari in quauis ſcientia notaretur.

Maluit

Maluit inquam, quatenus ad politiorem attinet litteraturam ſui temporis uſu tunc ab omnibus recepto loqui, quam ſingularitate aliqua, quę illi tunc ætati no uitas fuiſſet, admirabilis haberi. Minor nanq; ſemper illi cura fuit, quomodo lo queretur: maior, quomodo intelligeretur, multo autem omnium maxima quo modo uiueret. In omni enim uita ſua fuit deo, non abſq; magna hominum admi ratione, deuotiſſimus: unde accidit ei, ut expoliēdæ uitæ quam linguæ foret ſtu dioſior. Nouerat etenim huius ſtudium, multum plerumq; adferre uanitatis, ſa luti parum conducere: illius uero, hoc eſt, uitę exornandę, non poſſe non multū conferre felicitatis: quoniam nō ſermone, ſed uirtute cōſtat regnū cęlorum. Hęc iccirco dicimus, ne Dionyſius hic noſter ſermone putetur ibiq; inuenuſtus: quo niam ubi locus, tempus, resue poſtularit, comperimus ipſum habuiſſe linguā nō prorſus indiſertam. Qui licet nullis ſuis dotibus poterat excellentiſſimæ domi nationi tuæ dedicari, tamen obhoc debuerat potiſſimum, quod raræ iſtę quæ di uina clementia ſunt in te uirtutes, non patiebantur alumni ſui monimenta cuiq̃ niſi parenti patriæ nuncupari. Hoc enim nominis, ſi cui olim iuſte datum eſt, me rito reuerendiſſimæ paternitati tuę hodie tribuitur, qui annis plus aut minus tri ginta, ſic diœceſim Leodienſem gubernaris, ut nihil interim hoſtile ſenſerit, cum antea prope continuis bellis aut ſeditionibus quaſſata fuerit: imo q̃ ſic paci ſalu tiq; publicæ ſemper & ubiq; conſulueris, ut q̃dam regioni tuæ contermini, tibi debeant quod adhuc, non dico, ſtent, ſed ſint, quanquā illi minus grati, dicantur hodie neſcio quid in te machinari. Sed non minor ea laus tua, q̃d & hoc non for titer mō, uerūetiā prudēter feras, q̃ppe q̃ & ſerpētis aſtutiā habēs, ditionē tuam munias, opportunis locis aut uetuſtas arces renouādo, aut nouas ędificā do: & colūbina interim ſimplicitate utēs, nulli des occaſionē mali. Vt te non fruſtra ob has artes duo potentiſſimi totius orbis monarchæ, Sanctiſſimus in Chriſto pat̃ ac dominus, D. Leo papa. X. Cardinalatu, ſereniſſimaq; Cęſaria maieſtas archi epiſcopatu Valētię donarint, pontificesq; interim ſemper tuis conſilijs uſi ſint, & imperator etiā hodie ubicunq; ſit, utatur. Superſedeo commemorandis reliquis uirtutibus tuis, quæ multę ſunt, ne uel modeſtiam tuam pudore afficiam, uel ali oqui in os laudare uidear. Tantū meminerit reuerēda paternitas tua Dionyſij nō iam noſtri, ſed ſui, quanto tū ſumptu tū labore monumēta hęc alūni ſui priuſquā prodeant, conſtent. Deinde amplectatur priſcum illum Dionyſium, quem ue te res magno ſtudio e Græco in latinū uerterūt, cuius interp̄tationi tāti patres inſu dauerunt, quem quaſi per excellentiam theologum nominant, q̃ Pauli atq; Hie rothei fuit auditor, in Philoſophia gentilium doctiſſimus, q̃ Chriſtum uidit, paſſionis miracula conſiderauit: quo uel ſcolaſtici uel neoterici theologi auide utuntur, & teſtem ubiubi poſſunt inuocant, cuius opera Carolus Magnus Ger manus dilexit, cuius mentionem Actus apoſtolorum faciunt, q̃ primus de theo logia myſtica ſecreta & abnegatiua ſcripſit: q̃ profundus deuotus in deum inflā matus multarū abditarum rerum edoctus, pro Chriſti fide apud Parrhiſios ſan guinē fudit, celeberrimo tēplo inſigni cœnobio poſtea a regibus Gallorū in hono rē ipſius erecto, ubi etiānū reges Francorū tumulant̃. Sed hęc prudētię tuę notio ra ſunt q̃ ut a me cōmemorētur. Bñ igit̃ ualeat, amboſq; Dionyſios (hūc ut dioece ſis Leodiēſis alūnū: illū, ut Pauli diſcipulū & Galliarū apl̄m) digno fauore, p̄ſeq̃tur Colonię ex cōuentu nr̄o Carthuſi. pridie Annūciatiōis Marię. M.D.XXXVI.

LECTORI

Cœleſtis hierarchiæ paraphraſim noni capitis Folio 64 columna prima ſic cōtinua: & ſolam principalē diuinitatem Hæc autem commemorauimus tibi epiſcopo & prudenti tanquam ſcienti ſcripturas ſacras, ꝙ diuina prouiſio quæ oībus ꝓuides, & diuina poteſtas quæ oībus dn̄atur, deferebatur per viſiões imaginarias Pharaoni ab angelo ꝓſidēte Egyptijs & principi Babyloniorū, ab angelo ſancto ſibi & regno ſuo ꝓſidēte. & famuli veri dei, ſcꝫ Ioſeph & Daniel, erāt à deo conſtituti illis tēporibꝰ, illis gentibus, doctores & interꝑtes viſionū imaginariarū formatarū in dictis pricipibus ab angelis ipis & eorū regnis ꝓſidētibus, angelicæ annūciationis, a deo primo principio reuelate ſanctis viris ſcꝫ Ioſeph & Danieli, deo proximis, per medios angelos. Vnū ē eīm olm principiū ad eſſendū, & ꝓuidētia ad gubernādū. Et nunq̄ arbitrādū ē ꝙ vna & principalis deitas, quaſi ꝑ particularē ſortē dn̄ationis pr̄cipetur Iudæis alijs vero gentibus, ꝓpria authoritate dn̄entur, aut angeli boni æq̄les in ſuis poteſtatibus, aut ſibimet oppoſiti. aut dæmones. Sed ſcriptura illa. Conſtituit terminos ꝑplorū iuxta numerū filiorū Iſrael, ſic intelligēda eſt, non q̄ſi deus inter ſe & alios deos aut angelos diuidat principatū hoīm, ſibi in ꝓpria hæreditate aſſumēdo ſolā gentē Iſrael. q̄ ipſe fecerit & rexerit, ſed quod vna & ſingulari diuina vniuerſorū ꝓuidentia omnes hoīm nationes, ad ꝓcurādā eorū ſalutē ſub ſingulis ſanctis angelis eas ad cœleſtia prouocātibus ordinātē, ſolus pene (ꝑter oēs nationes añ tēpus incarnationis) populus Iſrael ad illūinationē & cognitionē veri dei conuerſus eſt. Vnde ſcriptura oſtendens dictum populū Iſrael a vero deo hæreditarie poſſeſſū per fidē & ſpecialē cultū, dicit: Pars aūt dn̄i populus eius. In q̄ oſtendit populū Iſrael, ſicut & alias nationes, diuinitus ordinatū eē ſub q̄dā ſancto angelo, dicendo Michaelē ducē eſſe populi Iudaici, vt ꝑ ipſm reduceretur ad cultū vnꝰ principij vniuerſorū, plane ꝑ hoc nos docens vnā eſſe vniuerſalē prouidentiā vniuerſarū inuiſibiliū & viſibiliū virtutū intellectualiter ſupcollocatā omnibus, oēs autem angelos ſanctos q ſingulis gentibus ꝓſident ad ipām tanquam ad proprium principium, iuxta ſingulorum electorum capacitatem, extendere eos, qui inſpirationes ſuas acceptarent & imitarentur.

In hac erratorū tabula prior nūerus indicat foliū, ſcđs colūnā, tertius lineā, inde ſequitur ꝓ lectio Folio 2 colūna 2 linea 15 Quia. Ibi. li 19 ſeq: 10.1.22 ꝓuenientib.11 1.26 diuinus.14.2.35 ad ipſum.15.2.28 hoc.16 e.56 repreſentantes.17 1.18 [illegible] [illegible]

Sequitur Index.

INDEX NOBILISSIMArum quarumcunq; ſententiarum in omnes operum Dionyſij Areopagitæ quæ extant tranſlationes, ordine alphabetico diligenter ſeruato.

SI cui mirum fuerit cur hic vulgaris indicum conſuetudo non ſeruetur, qua ſcilicet paginæ ſingulæ notari ſoleant, is ſciat tum ſuo tum noſtro labore parſum eſſe. Nam multitudo tranſlationum exigebat multitudinem numerorum. Sed hoc quia nobis oneroſum & lectori inutile futurum erat, cum non minus facile caput aliquod inueniri poſſet, quã tot numeri: ſatis eſſe putauimus hac vti methodo, tametſi nõ adeò trita, quam vias iſtas vulgares, ſed feſtinanti importunas, ſequi &c. Exempli gratia. Clauſula prima Indicis, Aaron vocatus non fuit per Moſen, ſed per deum, deſumpta ex 5. capitulo eccleſi. hierar. requirenda foret in quinq; locis, iuxta quintuplicem ſenſum: primo in magno textu, qui eſt Iohan. Scoti ſiue Scotigenæ Benedictini fol. 153. a. Secundo inter Dionyſii Cõmentaria fol. 157. e. Tertio in eius capitis Paraphraſi, quæ eſt Verſellenſis. 162. a. Quarto in trãſlatione Sarraceni. fol. 393. E. Quinto deniq; in tranſlatione noua Camaldulenſis in calce libri. fol. 17. e. Et ita de ſingulis clauſulis. Et præ dicta in libro de diuinis nominibus & myſtica theologia 6. ſuperadditur tranſlatio quæ Marcilij eſt Ficini, & præcedit inter Commentaria Dionyſii immediate Paraphraſim

Aron vocatus non fuit per Moſen, ſed per deum. ecc. hie. capite 5
Abſconditur indignis veritas ſub velamine vilium corporalium creaturarum an hie. capite 2
abnegatio omnium ducit magis perfecte in notitiam dei, q̃ affirmatio. an. hie. capite 2
ablatio omnium à deo ordinate debet fieri ab imis progrediendo ad ſumma. my. the. ca. 4
Actus hierarchici ſunt, purgatio, illuminatio, & perfectio actiuæ & paſſiuę. an. hie. ca 3
actus hierarchici an ſint æterni. an. hie. ca. 4
actus quatuor, ſcilicet ſurſum actio, conuerſio, communio, vnio, ſe habent ordinate an. hie. ca. 9
actus hierarchici etiam conueniunt eccleſiaſticæ hierarchiæ ecc. hie. ca. 5
actio dei ad extra hebetari non poteſt. diui. no. ca. 8
Adamas vt ferrum ad ſe trahit, ſic deus oīa entia. d. n. ca. 4
adoratio nulli debetur creaturę, ſed ſoli deo. di. no. ca. 5
Aer ſignificat diuinas operatiões, q̃a habilis eſt ad mouendum. an. hie. ca 15
Alas inter cœleſtes ſpiritus, Seraphim tantum dicuntur habere an h e. ca. 6 ecc. hi. capite 4
alę Seraphim ſignificãt motũ eleuationis in deũ. a. h. c. 15
alis duodecim velatur chryſma. ec. hi. ca. 4
altare conſecratur chryſmate, quia Chriſtus fuit vnctus ſpiritu ſancto. ec. hi. ca. 4
altaris acceſſus ſignificat vitam eſſe deo totaliter ſupponendam. ec. hi. ca. 5
alimentum implet, curat, ſeruat, florere facit & renouat in conuiuio Chriſti epi 9
alimentum duplex, ſc3 forte & liquidum proponit dei ſapientia. Ibidem
alimentũ forte eſt firma intelligẽtia diuinorũ. Ibidem
alimentũ liquidũ, doctrina cõmunis per ſenſibilia. Ibi.
Amor entium inferiorum in angelis, non minuit amorem diuinum. an. hi. ca. 7
amabilis eſt deus, deſiderabilis ac diligibilis epi. 10
amicitia eſt inter omnia entia, & quaſi harmonia muſicalis. di. no ca 4. & capite 8
amor dicitur eſſe deus, & quia amat, & quia amare facit. di. no ca. 4
amor omnis ſcd̃m Hierotheum eſt virtꝰ vnitiua. d. n. c. 4
amores diuerſi reducuntur ad duos. Ibidem
amori diuino repugnat amor terrenus. di. no. ca. 8
Angelicæ hierarchiæ ſummatim ſentẽtia pſtringit. an. hi. ca. 2
angelorum ſimplicitas præ cæteris conformior eſt diuinæ ſimplicitati. an. hi. ca. 4
angeli omnes præeminent hominibus. Ibidem
angeli dicuntur, quia diuina illuminatio primo gignitur in eis. Ibidem
angelorum miniſterio data eſt lex, & reuelantur diuina myſteria. Ibidem
angelico principatui Chriſtus ſe ſubdidit ſecũdum humanam naturam. Ibidem
angelorum nomen accipiunt etiam perſonæ de omnibꝰ ordinibus cœleſtium hierarchiarum. an. hi. ca. 5
angeli non accipiunt ſcientiam p collationem, id eſt, per diſcurſum. an hi. ca 7
angeli inferiores ſcientias deificãtes accipiunt à ſuperioribus. an. hi. ca. 7
Angeli, Archangeli, & Principatus ſunt de infima hierarchia. an hi. ca. 9
angeli qui reuelant hominibus, accipiunt ab Archãgelis. Ibidem
angeli gentilium & Hebræorum nõ ſunt culpandi propter malitiam cuſtoditorum. an. hi. ca. 9
angeli eiuſdem ordinis diſtinguũtur inter ſe ſecundum ſuperius & inferius. an. hi. ca. 10
angeli ſuperiores non mittuntur immediate ad exteriora. an hi. ca 13
angeli inferiores recipiunt aliquoties nomina ſuperiorum. Ibidem
angeli oſtendũtur in forma humana, propter modum cognoſcendi hominis. an. hi. ca. 15
angeli inferiores ignorauerunt myſterium incarnationis Chriſti. an. hi. ca 7
angeli poſſunt purgari, non obſtante quod ſunt mundi ec. hi. ca 6
angelos etiam ſupremos multa latent, quę ſoli deo ſunt cognita. ec. hi. ca 7
angeli nos inſtruunt de diuinis. di. no. ca. 2
angelis attribuitur paternitas & filiatio. diuinorum nominum ca. 2
angelorum & animarum motus mentalis eſt & circularis, & rectus. di no. ca 4
angelus infimus ſuperior eſt homine. di. no. ca. 5
angeli non dicuntur immortales, quia non habent immortalitatem à ſe. di. no. ca. 6
angeli etiam beati quo nõ poſſunt deum nolare. d. n. c. 12
angeli non cognoſcũt deum ſicut cognoſcibilis eſt. my. the. ca. 4
alã ſeparata qualiter ſe habeat. ec. hi. ca. 7
anima Chriſti non ſcit omnia quæ verbum: quia illa ſola ſcientia dei cognoſcit. ec. hi. ca. 7
anima nulla eſt mala. di. no. ca. 4
animæ malum non venit ſemper à corpore Ibidem
anima non creat malitiam ſicut ignis calorem. Ibidem
animæ rationales inquirunt circulariter veritatem: angelus ſimpliciter. di. no. ca. 7
animæ potentiæ materialiter nominatę ex officijs, ſunt vna ſimplex eſſentia. diuinorum nominum capite 9

Appetibile omne deus habet in ſe. ang hie cap. 2
apoſtoli didicerunt ſacram ſcripturã immediate à Chriſto. eccle. hierar. cap. 1 ange. hier. cap 8
apoſtoli fuerunt primi duces noſtræ hierarchiæ, eccle. hierarchiæ capite 1
apoſtoli ſanctum chriſma vocauerunt vnguenti perfectionem eccle. hierarchiæ capite 4
apoſtoli fuerunt epiſcopi per miſſionem ſpiritus ſancti eccleſiaſticæ hierarchiæ capite 5
apoſtoli tradiderunt modum ſuſcipiendi & baptizandi infantes eccle. hierar capite 7
appetitus illius boni quod omnia deſiderant eſt diuerſimode in diuerſis, diuinorũ nominũ capite 4
Apollophanem philoſophum ſodalem ſuum S. pater Dionyſius ad Chriſtum conuertit. Epiſtola 7 & 11
appoſitione laudatur deus ab infimis aſcendendo, abſolute aſt e contrario omnia auferendo. myſt. the. c 4
Aquilæ figura in angelis ſignificat regalem dignitatẽ. angelicæ hierarc. capite 15
Aquila remote videt, ſolem intuetur, alte volat. Ibidem
Archidiaconus vocatur hierarcha. eccle. hierar. capite 3
archidiacon' eſt primus inter eccleſię miniſtros. ec. hi. c. 7
archidiaconus habet ex officio prædicare Ibidem
ars nullam rem producit, ſed aufert. myſt theo capite 2
Aſſimulat ſe deo quantum poteſt quælibet creatura hierarchica, angel. hierar. capite 3
aſcendendi debitus ordo eſt à ſe in deũ per media proficiſci, eccle. hierar. capite 2
Attributa deo quædam ſunt vnitiua & cõmunia, quædam diſcretiua & propria. diuinorũ nolm capite 2
attributa deo nullo cogitabili modo diſtinguuntur. diuinorum nominum capite 11
Augmentatur ſcientia beatorum, ang. hie. capite 3
BAptiſmus præcedit obſeruationẽ mandatorum dei. eccl. hier. capite 2
baptizãdi adultum eſt ſpecialis modus, ibidem
baptiſmus debet fieri in nomine Trinitatis Ibidem
baptiſmus debet eſſe mors homini baptizato & abſcõſio Ibidem
baptiſmus dicitur eſſe illuminatio, eccle. hier capite 4
baptiſmus perficitur in chriſmate Ibidẽ
baptiſmus confert duplicẽ pfectionẽ, ſed chriſma vnã.
baptizatus vngitur & veſtitur, & q (eccl. hie. capite 5 moritur ſimiliter, eccl. hier. capite 7
baptiſmus paruulorũ nõ eſt deridẽdus, vt qdã faciũt. Ibi.
Bartholomæus apoſto. dicit theologiam eſſe prolixã & coarctatam, myſt. theo. capite 1
Bſ̃, virgo cũ Chr̃o ſummis angelis eſt ſupior an. hi. c. 7
Bñdicta gloria dñi, &c. dr̃ de ſumma hierarchia. Ibidẽ
bella inter creaturas deus extermidat, & pacem inducit, diui. no. capite 8, item capite 11
bellum quæritur vt pa habeatur, diui no capite 11
benignitatis exẽpla & pconia multa. Epiſt. 8. ad Demo.
Bonitas dei quãuis ſit eſſentialis, frequenter tñ attribuitr p
bonitas dei ad modũ ſolis quaſi (ſonis. diui. no capite 2 ex naturali proprietate ſe coĩcat, diui. no. capite 4
bonitas dei pro tanto dicitur intelligibile lumen, q̃ cœleſtes mentes implet lumine intelligibili. Ibidem.
Bonitas dei ſapientia & cętera attributa nullo modo cogitabili diſtinguuntur, diuinorũ nomi capite 11
bonitas & deitas interdum non abſolute, ſed contracte dicuntur. epiſtola 11. ad Caium
Bonitatem licet primo attribuamus deo, in hoc tñ a rei veritate multum deficimus, diui. no capite 13
bonus nemo niſi ſolus deus. Bonitas eñ nõ eſt propria, ſed cõis omnibus perſonis. diuinorũ no capite 2
bonum eſt ex q̃ oĩa ſubſiſtunt & ſunt. diuin no capite 4
bonum non eſt mali cauſa Ibidem
bonũ eſt extra exiſtẽs per exceſſum Ibidem
bonũ oĩa participant, ſed inæqualiter Ibidem
bono ablato nihil remanet Ibidem
bona oĩa inuicẽ ſunt amica & vnũ' vitæ gerģma, Ibidẽ
bonum eſt ex vna vniuerſali & tota cã, malum autẽ ex multis particularibus defectibus Ibidem
boni deſcriptio ſub breui recapitulatione Ibidem
bouis figura in angelis ſignificat fortitudinem. angelicæ hierarchiæ capite 15.
Breuiloquij eſt duplex vtilitas Ibidem
CAliginem oportet intrare ad contemplandũ diuina. myſticæ theolo. cap 1
caligine diuina abſorberi dr̃, q̃ſq̃s deũ noſſe ac videre meruit. In epiſt. 5. ad
canibus nõ eſt dandũ ſctm̃ (Dorotheũ eccleſiaſticæ hierarc cap. 1 Item diuinorũ no. cap. 8
canities in ſacra ſcriptura attribuitur deo, quia fuit ab initio diuinorũ noĩm capite 10
capacitas creaturę maior maius lumen recipit. angelicę hierarch. capite 3, 4. & 7
capillorũ deciſio, per quã caput nudatur, ſignificat vitã non fictam ſed firmam, eccle. hier capite 6
catechumeni ad aliquid admittuntur, & ab aliquo excluduntur, eccle. hier capite 2
catechumeni non excluduntur ab exequijs ſicut a ſacramentis, eccleſiaſticæ hierar. capite 7
cauſarum oĩa gñ̃a attribuuntur deo, diui. no. capite 4
Centro & circumferentiæ comparantur notionalia & eſſentialia dei, diuinorũ noĩm capite 2
centro & lineis egreſſis ad circüferentiã ab ipſo, comparantur bonitas dei & eſſentia, diui no capite 5
cœli motus eſt ſine ſono, diuinorũ noĩm capite 4
Cherubim dicuntur oculoſi, ange. hier. capite 6, & 7
Cherub ſuperior influit Cherub inferiori, ang hie ca 8
Chriſtus ſcdm naturã humanã ſe ſubdidit principatui angelico, angeli hierarc capite 4
chriſma dum conſecratur circumuelatur 12. alis, poſtea reuelatur, ſed non in omnibus. eccle. hier. capite 4
chriſma cõtinet plures materias, & ſignificat Chr̃m Ibi.
chriſmatis vnctio in baptiſmo, ſignificat baptizatũ eſſe dignum corone diuina, eccle hier capite 2
Chriſtus dicitur angelus quia euangelizauit veritatem, angelicæ hierarchiæ capite 4
Chriſti gloriã ſcdm humanitatẽ participant angeli. angelicæ hierarc. capite 7. & eccle. hier. capite 4
Chriſto immediatiores, ſcꝫ angeli, magis docti fuerũt ab ipſo, angelicæ hier capite 8
Chriſtus qui eſt noſter hierarcha dicitur angelus exercituum. angelicæ hier capite 12
Chriſtus ſimplex in ſe factus eſt pro nobis compoſitus. eccleſiaſticæ hierar capite 3, & cap. 1, & 2, diuin. no.
Chriſtus ſicut chriſma ſuauiter redolet, & plus angelis q̃ nobis, eccle. hiera. capite 4
Chriſtus meruit per totum tempus vitæ ſuæ Ibidem
Chriſtus virtute ſua dedit ſpiritũ ſanctum, & ipſe accepit ſpiritum ſanctum
Chriſtus accepit ſuperadditamentum ſanctiſpũs, & ipſe eſt altare noſtrum. Ibidem

Chriſti perfectio eſt ſanctificare, quia deus: & ſanctificari, quia homo. eccleſiaſticę hierarchiæ capite 4
Cibo intelligibili deus nutrit omne quod ad ipſum per dilectionem extentum eſt. ec. hier. capite 1
cibus á perfectis non debet ſumi ex intentione, niſi ad neceſſitatem. ec. hierar cap 3
cimiterium debet eſſe ſanctificatum vbi catholici ſepeliuntur. ec. hier cap 7
circulus æternus circũiens omnia eſt deus. di. no. ca. 4
circulariter anima, ſimpliciter angelus quærit veritatẽ. diuinorum noim capite 7
circularis & rectus eſt angelorũ mentalis mot⁹. di. n. c. 4
Clauibus non alligauit deus potentiã ſuam, ſed præuenit, eccleſiaſticæ hier capite 7
Clemẽs ſanctus dixit (vt philoſophus) creatas cauſas eẽ exemplaria rerum. diuinorũ noim capite 5
Concilium ſacra ſcriptura attribuit deo, tanquã in agẽdo deliberet, In epiſtola 9 ad Titum
concupiſcentia eſt incircũſcripta, ſed concupiſcentia aliter eſt in cœleſtibus. angel hiera ca. 2
cognitionis aſcenſus in deum per corporalia fit entia, & per ſacram ſcripturam, ange hier capite 1
cognoſcendi deũ duplex modus, vnus propter corpus, alius propter animam. In epiſtola 9. ad Titum
cognoſcendi ſupercœleſtia eſt modus duplex, affirmatiuus & negatiuus. ange hierar capite 2
confirmati ſunt beati pro tanto, quia non poſſunt deſiderium remittere quo tendunt in deum. ang hie. ca. 4
coniunctio cũ deo tanto eſt familiarior, quanto eius participatio eſt maior. angelicæ hierar capite 4
communicans digne debet attendere ad conuerſionem ſanctiſſimam Ieſu Chriſti. ec. hier capite 3
compendium vnum vel vna proportio eſt totus mundus ſecundum ſuas partes, In epiſtola 9. ad Titum
corpus remunerari negant illi, qui dicũt animã ad aliud corpus migrare. ec. hierar capite 7
colores diuerſi in ſacra ſcriptura diuerſa ſignificant in angelis, qui regunt eccleſiam. ang hier cap. 5
Corruptio fit ex defectu naturalis ordinationis. di. n c 4
conſenſus malus & cogitationes vagæ veniunt ex primo peccato. eccle. hierar capite 2
conſecratio epi & aliorũ quomodo debeat fieri. ec. hier cap 5
coſtæ pullulant ex ſpina dorſi. ange hiera capite 15
conſtituit deus terminos populorum iuxta numerũ angelorum dei. angel hierar capite 9
contraria ſunt eiuſdem gñis. diui noim capite 4
contrarium nihil eſt deo, diui no capite 6
conuiuium ſapientiæ ad petitionem Titi exponitur. In epiſtola 9. ad Titum
cornua in angelis ſignificant defenſionem. ang hie cap 15
Crater ſapientiæ tornatilis propinatur ſanctis. In epiſt. 9. ad Titum.
creatura hierarchica ſemper deſiderat aſſimilari & vniri deo. angelicæ hierarchiæ capite 3
creatura ſuprema in infinitum diſtat á deo Ibidem
creatio eſt opus ſolius dei. diuinorum noim capite 5
cruciformis ſignatio ſignificat abſtinentiam ab omnib. eccleſiaſticæ hierarchiæ capite 5.
Currus in angelis ſignificat cõiunctionem gratię, gloriæ, & dignitatis ange hiera. capite 15
DAVid in Chaldea fuit doctor gentiũ á deo conſtitutus ange hie capite 1
Dauid & Ionathan amore vero ſeinuicem dilexerũt. diuino. noim capi 4
Dauid illi dei parentem benignitas ſecit dei amicitia dignum. epiſtola 7. ad Demophilũ.
Deſiderium & ſuſpirium eſt hierarchia cœleſti. ang hierarchiæ capite 3, & capite 7, & capite 13
deſinunt eſſe inſtantia temporis, & ſimul incipiunt. diuinorum noim capite 4
deliberatio omis humana error eſt. diuinorum nomi. capite 7
delectatio & triſtitia attribuuntur deo, qui facit delectari & triſtari. diui no capite 2
dæmones volunt malum nõ obſtante quod cum omnibus volunt bonum. diuinorũ noim capite 4
dæmones non ſunt mali per naturam, Ibidem
dæmones hñt motum deſiderij ad bonum. Ibidem
dæmonibus ineſt irrõnalis furor & amens concupiſcentia. Ibidem
dæmonum naturalia ſunt integra & illæſa Ibidem
dæmones non acceperunt perſeuerantiam, nõ quia deus non dedit, ſed quia accipere renuerunt. Ibidẽ
dæmones nõ obſtante quod ſunt á vera ſapientia, non deſiderant ipſam. diuinorũ noim capite 7
deitas præeminet omni eo quod põt ſignificare deitatẽ. angelicæ hierarchiæ capite ſecundo
deus ſignificatur ſub diuerſis formis ſenſibilibus, ſicuti eſt ſol, ignis, vnctio, &c. Ibidem
deus a nobis diffiniri non poteſt. ang. hiera. capite 4
deo qui familiariter iũgi deſiderat quam maxime conari debet ei pro viribus ſimillimum fieri, ac ſibi eſſe bonorum conſcium. Epiſtola 8 ad Demophilum
deum nullus ſanctorum in via vidit. angelicæ hierarchiæ capite 4.
deus per angelos gentes & Iudæos rexit & regit. angelicæ hierarchiæ capite 9
deus vocatur quilibet vir ſanctus. angel hier capite 12
deus eſt immediatus illuminator omnium & repletor, angelicæ hierarchiæ capite 13
deus dicitur ignis propter eius actiuitatẽ. ang hie ca 15
deificatio eſt aſſimilatio & vnitio ad deum. eccleſiaſticę hierarchie capite 1.
deũ in via cognoſcimus duplici via, quarũ vna eſt ex parte corporis, & alia ex parte aïæ. In epiſt. 9. ad Titũ
deo multa attribuũt in theologia ſub figuris rerũ. Ibidẽ
deo vere omnia attribuuntur, & ab eo verius remouentur. myſticæ theologiæ capite 1
deus ſeipſum donat ineffabili virtute ad deificationem. diuinorum nominum capite 9
deo nihil eſt aſcribendum, nec de eo loquendum, niſi quæ tum docet nos ſacra ſcriptura. diuino no capite 1
deus non eſt exiſtens, ſed ſuper exiſtentiam. diuinorũ nominum capite 1, capite
deus licet non ſit bonum indicibile, eſt nihilominus bonum communicabile. Ibidem
deus eſt deificatio deificatorum & bonum omnium. Ibidem.
deus dicitur vita & ſubſtantia, & cætera, quia ab ipſo procedunt. diuinorum nominum capite 2
deus nec eſt, nec habet vnum Ibidem
deus non eſt deus, ſed archideus. Ibidem
deum laudant non exiſtẽtia, quia ipſe nõ eſt exiſtẽs, ſed ſuper exiſtentia. diui no capite 4
deus amat, facit, perficit, continet, & conuertit omnia. Ibidem
Deus videt & malum & bonum. Ibidem
deus eſſentialiter loquendo, nec gignit, nec gignitur. diuinorum nominum capite 5
deus continet omnia eminenter. Ibidem

deus eſt

deus eſt generaliter omnia, & eſt vbiq;. Ibidem
deus eſt pulcher ſine pulchritudine, quia eſt ſuper pulchritudinem. Ibidem
deus eſt lumē inuiſibile, innominabile, incōprehēſibile, & tamen præſens omnib⁹. di. no, capite 7
deus ſcit omnia ſenſibilia, & tamen eſt ſuper omnē ſenſum Ibidem
deus eſt caligo inpalpabilis rationi, inuiſibilis menti, ſꝑ accipiens omnia. Ibidem
deus vnica cognitione, cognoſcit ſe & omnia. Ibidem
deus, q̄uis non ſit aliquid exiſtentium, ordo tamen exiſtentium ducit in notitiam ſui. Ibidem
deus nouit ſe non furentem, aut ecſtaſim paſſum, vt dixerunt aliqui inſani. Ibidem
deo nihil eſt cæcum nec ſurdum di no capite 8
deificationē præbet virtus prima creaturæ rōnali. Ibi.
deus non debuit entia melius feciſſe q̄ fecit. Ibidem
deus noſter iuſtitia, ſaluatio & liberatio eſt. di no ca 8
deus dicitur Magnus, Paruus, Similis, Diſſimilis, Stans, Motus, Aequalis, Idem & Alter. di no capite 9
deus ingreditur ad ſeipſum. di no capite 11
deificatio eſt donum dei. di no capite 11
deitas dicitur prouidentia circūſpiciens omnia bonitate perfecta di no capite 12
deum contemplando irrationalitatem & imprudētiam incurrimus. my the ca 3
deus non eſt aliquid illorum quæ homo vel angelus cognoſcere poteſt. my the ca 5
deus nō cognoſcit eſſentia vt ſunt in ſe, ſed vt ſunt ī verbo. Ibidem
deus ſuperſubſtantialiter eſt, & ſuper oēm mētem atq; intelligentiam noſcitur. epiſtola 1. ad Caium
Dicere & benedicere dat deus. di no ca 13
diffinitio hierarchiæ, quod eſt ſancta congregatio rationalium perſonarum &c. an hi ca 3
dilectio dei eſt finis omnium. ec hi ca 1
dilectio vnitiua eſt cognitionis effectiua my the ca 1
dilectio & amor in diuinis idem ſunt di no ca 4
dij multi dicuntur dn̄i multi. diui no ca 2
dij vocātur principales in ſingulis ordinib⁹. di no ca 12
diſtractionem auertit primum lumen, & mentem conuertit. an hie ca 1
diſſimilitudo nulla eſt Trinitate adintra, & igitur ipſa ſola eſt munda, an hi ca 3
diſſimilis eſt deus omnibus, & nulli coordinatus. diui. nominum capite 9
diſtantia incomparabilis, id eſt, infinita eſt inter deum & ſupremas creaturas. ange hie ca 13
diſcalciatio eſt oīm terrenorū abdicatio. an hi ca 15
diſtractionis ab vno ad multa cauſa eſt primum peccatum eccle hi ca 3
diuina ignoratio vera cognitio eius eſt, qui omnibus ſupereminet cognoſcibilibus. Epiſtola 1. ad Caium
diuina non niſi deus, nec humana niſi homo quis operari poteſt. ec hie ca 2
diuina nō magis à nobis intelligi quā intelligibilia ſentiri & figurari poſſunt di no ca 1
diuina ſicut non ſunt à nobis intelligibilia, ſic nec dicibilia, quia ſunt ineffabilia. Ibidem
diuerſitas attribuitur deo, quia ipſe idem manens omnis diuerſitatis cauſa exiſtit. di no ca 9
diuerſitas aut multiplicitas nulla eſt in diuina eſſentia. Ibidem & capite 11
diaconorum miniſterio ordines quinque purgantur, eccle hie capite 6
diaconus maior eſt monacho qui nō eſt diaconus. Ibi.
Doctores gentilium conſtituti fuerunt à deo Ioſeph & Daniel. an hie ca 9
doctrina exiſtente in mente diffunditur exteri⁹ per mediam ſeriem corporalem. ec hi ca 1
docere nullus debet qui non recte conuerſat̄. ec hie ca 3
doctrina cōmunis comparatur liquori, rori, vino, &c. In epiſtola 9 ad Titum
doctrinam ſacram tradendi eſt multiplex modus. Ibidē
doctoribus perfectis reuelantur ſignorum ſignificationes. eccle hie capite 1
docens & diſcens debet eſſe medius inter diuinam veritatem & noſtram poſſibilitatem. di no capite 1
doctor & diſcens verus, nec vltra ꝓſumit, nec infra torpet Ibidem
dominationes dicuntur quæ ab omni ſeruitute inhoneſta ſunt liberæ. an hi ca 8
domus ſapientiæ & cōuiuium, quæ ſint in epiſtola 9 ad Titum
doloſum cōſilium attribuitur deo, vt ibi: Quis decipiet Ahab? In epiſtola eadem
dominatio eſt vniuerſalis poſſeſſio pulchrorum, & vera fortitudo non valens decidere. di no ca 12
dona ſua dat deus vnicuiq; ſecundum propriam virtutem. diui nomi capite primo
EBrietas deo attribuitur propter ei⁹ plenitudinem. In epiſtola 9. ad Titum
Eccleſiaſtica hierarchia eſt immediata hierarchiæ infimæ angelorū. a hi c 9
eclypſim ſolis q; defectum tempore paſſionis Chriſti Dionyſius cum ſuo ſodali Apollophane in Aegyptia vrbe Helioꝑoli mirificam ſupra naturam mirati ſunt. Epiſtola 7. ad Polycarpum & 11. ad Apollophanem.
Egritudo eſt ex defectu ordinatę proportionis humorum di no ca 4
Elymas Magus dixit Paulo, q̄uo deus ſit omnipotens, cum aliquid non poſſit? diui no capite 8
electri & æris candentis nomine ſignificantur angeli. an hie capite 15
electio debet fieri per inuocationem ſpiritus ſancti. ec. hie capite 5
Epiſcopus eſt hierarcha ſicut & apoſtoli. ecc hi ca 1. & 2
epiſcopus debet bonitatem primi luminis imitari, vt omnes doceat. ecc hie ca 2
epiſcopi docētur de modo & ordine celebrādi. ec hi ca 3
epiſcopales operationes ſunt imagines perfectiuæ diuinæ virtutis. ec hie capite 5
Epiſcoporum tantum eſt conſecratio ſacerdotum, altaris, & chryſmatis Ibidem
epiſcopus conſecrandus, genua flectit, habens ſcripturas ſacras ſuper caput. Ibidem
epiſcopi ſunt maiores monachis, quia perficiunt: monachi tantum perficiuntur. ec hie ca 6
epiſcopus eſt angelus domini exercituum ec hie ca 7
Ęqualis dicitur deus, quia ęqualiter ad omnia procedit, & in omnibus eſt. di no ca 9
æqualiter deus omnibus influit, ſed non æqualiter accipiunt. an hi ca 9. & 13. Et eccle hie ca 2
equorum figura in angelis ſignificat obedientiam. angelicæ hierarchiæ capite 15
Ens omne habet aliquam virtutem ſeu potentiam. diuinorum nominum capite 8
entia omnia etiam infinita habent reſonantiam familiarem. an hie capite 2
entia omnia plena ſunt diuina harmonia, & ſancto decore. diuinorum nominum capite primo

entia, &

entia, & etiam non entia in bonum tendunt, & ipſum appetunt diuinorum nominum capite 4
entis & non entis medium eſt ipſum malum. Ibidem
energumeni ſunt immundi.eccle. hierar capite 3
Erroris cauſa circa diuina eſt elongatio diuinorum à noſtro modo cognoſcendi. In epiſtola 9 ad Titum
Eſſe eſt in prima cauſa, & ipſum non eſt ipſa, nec ipſa eſt in eo &c. diuinorum nominum capite 5
eſſe dei eſt melius in nobis q̃ eſſe noſtrum: quia ꝑ ipſum toti noſipſi à nobis extranei efficimur. di.no.ca 7
eſſe, & eſſe tale præcedit operari, & operari taliter. eccleſiaſticæ hierarchiæ capite 3
eſſentialia in deo frequenter attribuuntur perſonis. diuinorum nominum capite 2
eſſentia diuina ſuper omnia exiſtentia extenditur. diuinorum nominum capite 5.
eſſe eſt primum inter diuina, & primo creatum, diuinorum nominum capite 5
Aeternum nõ omne eſt deo coæternũ. diui. no capite 10
Aeuum q̃ſque æternitatem, quandoq; totam temporis continentiam ſignificat. Ibidem
æui & temporis modo laudandus eſt deus. Ibidem
æuum eſt deus, & eſt vita tota ſimul & quieta. Ibidem & capite 5
Euchariſtiæ ſumptio eſt imago perfectæ manducationis in patria. angelicæ hie capite 5
euchariſtia eſt vltimum quod datur adulto nouiter baptizato. eccle. hierarchiæ capite 2
euchariſtiæ ſumptio ſingulariter dicitur cõmunio, q̃a varias vitas vnit. eccle. hierarchiæ capite 3
euchariſtiam ſumentibus ſacramentaliter & ſpiritualiter, ſimilem gratiam dat deus. Ibidem
euchariſtiam in eccleſia nullus debet dare niſi accipiat, ſicut nec docere, niſi ſit doctus. Ibidem
euchariſtia confert dei cognitionem, quæ eſt vnitiua cũ deo. eccle. hierarchiæ capite 5
euchariſtiæ communio datur ſacerdotibꝰ, & monachis dum perficiuntur. eccle. hierarchiæ capite 6
Exemplaria in deo dicũtur formales entium rationes. diuinorum nominum capite 5
exemplaria per ſe non ſunt in rebus productis. Ibidem
exemplar aliquod indeclinabiliter inſplciẽs, exemplar duplicat. eccle hierarchiæ capite 4
exercituum dominus, dicitur noſter hierarcha. eccle. hierarchiæ capite 12
excludendi ſunt immundi, & qui faciliter lęduntur tẽtationibus. eccle. hierarchiæ capite 3.
exequiæ pro iuſtis iuſtè fiunt. eccle. hierarchiæ capite 7
ecſtaſim facit amor tendens in deum. diuinorum nominum capite 4
Ezechielis & Danielis viſiones de angelis applicãtur hierarchijs. angelicæ hierarchiæ capite octauo
FAcies multas & pedes habere dicit̃ Seraphim. eccle. hie. capite 4
Feciſſe meliora entia non debuit deus quam fecit. diuinorum no. capite 8
Figurarum ęnigmatibus tanquam pueris fuerunt olim velata, quæ nunc ſunt aperta. eccle. hierarchię capite 5
fides eſt ſtabilis collocatio credentium. diuinorum nominum capite ſeptimo
figurari non poſſunt ſimplicia & priuationes, ſicut nec diuina poſſunt intelligi à nobis. diuinorũ no. capi. 1
figuræ diuerſæ attribuuntur deo, ſicut & animæ partes. diuinorum nominum capite 9
figurari non poteſt deus. myſtica theologia capite 1
filij dei dicuntur angeli. angelicæ hierarchiæ capite 9
finis omnis hierarchiæ eſt dilectio intenta in deum. ec. hierarchiæ capite 3
Flores dei ad intra ſunt filius & ſpiritus ſanctus. diuinorum nominum capite 2
fluuius igneus & rapidꝰ in ſacra ſcriptura ſignificat plenitudinem ange hie. capite 15
Formæ ſenſibiles in ſacra ſcriptura attribuũtur deo & angelis. ange. hierar. capite 2
fornicator & non eſſe, & eſſe dicitur. diuinorum nominum capite 4
formalis ratio bonitatis ſapientię &c. in deo eſt vna ſimpliciter. diuinorum nominum capite 5
formales rationes entium comparantur numeris. diuinorum nominum capite 5
formales vel ſubſtantificæ rationes entium dicũtur exemplaria in deo. Ibidem
fontana omnium cauſa eſt deus. di. no capite 13
Fraternæ charitatis amore ſuccenſus beatiſſimus pater Dionyſius, multis tentauit Apollophanem philoſophum, quouſq; Chriſti ouili adiungeret. epiſtola 12.
Furor & concupiſcentia attribuũtur brutis & rationalibus, ſed diuerſimode. angelicæ. hiarar. capite 2
GAbriel fuit de ſupremis ſpiritibus. angelicæ hie. capite 8
gaudium noſtrum afflictio eſt, ſed angelorũ gaudiũ (quod aliquoties hic prægustatur) manet. an. hie. ca, 15
Gentiles regebãtur per angelos, quamuis non conuerterentur. an. hie. capite 9
gentiles non ſunt omnes damnati. ange hie. capite 9
genu vtrũq; flectunt ſacerdotes, diaconi vnum, & hoc ſignificat obedientiam, ec. hie. capite 5
genu non flectit monachus in ſui cõſecratione. ec. h. ca 6
gñatio & corruptio nõ eſt ex virtute mali, ſed boni d. n. (ca. 4
generatio dei multipliciter exprimit̃ in ſacra ſcriptura per ſenſibiles ſimilitudines. In epi. 9 ad Titum
Gigni & gignere negatur de deo di no. capite 5
Gloriæ ſplendor purus mouet cœleſtia in deũ ec. hi. ca. 1
Græcos nefario ſcelere aduerſus diuina diuinis vſos, cõtra diuinæ religionis cultum, S. pater Dionyſius queritur. Epiſtola 7. quæ eſt ad Polycarpum.
HAleluia interpretatur Laudate deum. eccleſiaſticæ hierarchiæ capite 4
Hierarchia cæleſtis cognoſcitur per noſtram, q̃ eſt illius imitatrix. an. hi. c. 1
Hierarcha eſt rationalium perſonarum ſancta & ordinata congregatio. an. hie. ca. 3
hierarchici actus ſunt purgare, illuminare, & perficere. (Ibidem
hierarchiæ ſunt tres ternæ. an. hie. capite 6
De prima ca. 7 De media ca. 8 De infima. ca. 9
hierarcha ſummus eſt Chriſtus. an hierar. capite 7
Hierarchia ſuꝑma magis illuminat̃, quia vicinior lumini, ſicut & apoſtoli, quia viciniores Chriſto. a. h. c. 8
hierarchia noſtra à hierarchia cœleſti, & à ſumma hierarcha dependet. eccle hie. capite 1
hierarchia noſtra eſt doctrina comprehendens omnia myſteria. ec. hie capite 1
hierarcha dicitur vir diuinus in mundo manens, ſacræ cognitionis peritus ec. hie. capite 5
hierarchia oĩs eccleſiaſtica cõtinet tria, ſc; ꝑfectores, magiſtros & eos qui docentur ec. hi capite 5. & 6
hierarchia eccleſiaſtica eſt media inter legalem & cœleſtem. eccleſiaſticæ hierarchiæ capite 5
Hierotheo teſte: Dilectio eſt principalis motꝰ in deum. eccleſiaſticæ hierarchiæ capite 4,

Hierotheum Dionyſius frequenter allegat. ſicut diuinorum nominum capite 2. ca. 3. ca. 4. ca. 10. ca. 11

Hiſtoria nulla vacat à myſterio in ſacra ſcriptura. In epiſtola 9. ad Titum.

Homines reſiſtunt angelis ipſos cuſtodientibus. angelicæ hierarchiæ capite 9.

homines omnes ſunt ad ſalutem ordinati ſub regimine angelorum. an. hie. capite 9.

hominis forma applicatur angelis propter vim cognoſcitiuam. ange. hie. capite 15.

hominis proprietates ſunt multæ. an. hie. capite 15.

hominis quaſi ſingula membra angelis coaptantur. an. hierar. capite 15.

hominem eſſe prius eſt quam operari humana. eccleſiaſticæ hierarchiæ capite 2

Humanitatis Chriſti gloriam etiam angeli participant. angelicæ hierarchiæ capite 7.

humana deliberatio error eſt. diuinis nomioib⁹ cap. 7.

IDeæ ſunt exemplaria in deo, vel archetypi. an. hierar. capite 2.

Idea mali non eſt in deo, & tamen deus videt malum. di. nominum capite 4

Idearum ordo eſt, & in illo eſſe eſt primum diuinorum no. capite 5.

identitas attribuitur deo, quia in ſeipſo ſemper manet. diuinorum nominum capite 9.

idolum veri amoris eſt amor corporalis. di. no. capi. 4.

Ieſus Chriſtus veluti ex hominib⁹, vltra homines, ac ſuper hominē, hō veraciſ eſt factus, Epi. 4. ad Caium.

Ieſu deitas omnia cauſat, & ab omnibus nominatur. diuinorum nominum capite 2.

Ieſu Chriſti pax optima eſt, quam & ipſe fecit. diuinorū nominum capite 11.

Ignis calefacit aquam, mediante teſta, & deus illuminat vnum mediante alio. an. hierar. capite 13.

ignis proprietatibus diſignatur hierarchia cœleſtis. an. hierarchiæ capite 15.

ignis ſubſtantia eſt occulta: & ſunt eius 34. proprietates applicabiles deo. angelicæ hie. capite 15.

ignorantia eſt diuiſiua, ſed lumen eſt congregatiuum. diuinorum nominum capite 4.

ignorantia nihil amouet à fide. di. no. capite 7.

Ignatius diuinus ſcribit: Amor meus crucifixus eſt. diuinorum nominom capite 4.

ignis in ſacra ſcriptura repræſentat deū & angelos, ſed aliter & aliter. In epiſtola 9 ad Titum.

Ile non eſt malum. diuinorum nominum capite 4.

illicitum eſt in hierarchia aliquid operari, præter quam conſtitutum eſt à deo. angelicæ hie. capite 3.

illuminatio ſpiritualis fit ad modum illuminatiōis corporalis. angelicæ hierar. capite 13.

Imagines immaterialis pulchritudinis ſunt pulchritudines corporales. angelicæ hierar. capite 1.

imago perficit̄ in nobis p̄ inferiorū occultationē, & indeclinabilē inſpectionē primi exēplaris. ec. hie. ca. 4

imago dei facit hominem deo ſimilem. diui. no. capi. 9

imago corporalis eſt in corpore ante ſculpturā, ſed auferuntur exteriora vt videntur. myſti. theo. ca. 2

Inuitator eſt deus omnium exiſtentium ad communionem ſui. angelicæ hierarchiæ capite 4.

inferiora angelorum ſunt nobis manifeſtiora, ſed ſuperiora ſunt occultiora. angelicæ hierar. capite 9

incomparabilis & infinita diſtātia eſt inter ſummas creaturas & deum. angelicæ hierarchiæ capite 13

inſtrumenta corporalia de quibus loquuntur prophetæ, ſignificant diuerſa in angelis. angeli hie. ca. 15

Improperari pœnitenti vero vitium præteritum, non debet per epiſcopum. eccleſiaſticæ hiererchiæ capi. 2

immerſio trina in baptiſmo ſignificat imitationē mortis Chriſti. eccleſiaſticæ hierarchiæ capite 2.

incarnationis Chriſti in nobis multiplex eſt vtilitas, ſi memoriter retinetur. eccleſiaſticæ hierar. capite 3.

incarnationis myſteria angeli angelos docuerunt. angelicæ hierarchiæ capite 7. Et eccleſia. hie. ca. 4

incarnatum eſt ſolum verbum, tota trinitate id agente. diuinorum nominum capite 2.

incarnatio Chriſti eſt incognoſcibilis & ineffabilis, etiā ſummis ſpiritibus. Ibidem

incognita nobis habent cauſas conuenientes apud deū. eccleſiaſticæ hierarchiæ capite 7

intelligibilia non poſſunt ſentiri, nec diuina intelligi. diuinorum nominum capite 1

inuiſibilia dei per ea q̄ facta ſunt, intelliguntur, & tamē ſuper oēm intellectum ſunt. dioi. no. capite 2. & ca. 5

inſtantia temporis ſimul incipiunt & deſinunt. diuinorum nominum capite 4

intellectum excedit affectio quā perficit dilectio dei. diuinorum nominum capite 7

Imperfectus dicitur de⁹ & irrationalis: quia eſt ſuper omnem perfectionem & rationem. diui oo. no. cap. 7

Infinitas virtutes præter iam exiſtentes deus poſſet adducere. diuinorum nominum capite 8

infinitatem oēm ſupergreditur deus. diui. no. capite 9

inſpirationes non ſufficiunt, ſed ſunt relinquendę ad cognoſcendū deum. de myſtica theolo. capite 1

Iohannē apo. S pater Diony. Euangelij ſolem nominat Epi. 10. ad S. Iohannem

Iohāni apo. idem ſctūs pater Dionyſius q̄dam q̄ ex deo didicit propheticē p̄dixit, videlicet q̄ ex Pathmi cuſtodia dimittendus eſſet liber, & in Aſiaticam terram reuerſurus. Ibidem

Ioſeph iuſtus, qui & Barſabas, ſcripſit de pace, quem allegat Diooyſius. diuinorum nominum capite 11

Irrationalitatem incurrimus cōtemplando diuina. myſtica theologia capite 3

Iſaiam purgās angelus fuit de infimo ordine. an. hi c. 13

Iſaiæ viſio de Seraphim ſex alarū q̄lis fuerit an. hi ca. 13

Iudæ cōmunicatio ſignificat & cōdemnationē indignorum & gr̄am cōmunicantiū ſpūalit̄ uñ. ec. hi. ca. 3

iuſtus dicitur deus, quia oibus diſtribuit ſcđm cōgruētiam ſingulorū. diuinorum nominum capitr 8

iuſtitiæ dei non ſunt ſubiecti qui dicūt deum melius debuiſſe feciſſe entia q̄ fecit. diuinorum nomi. capite 8

iuſtitia inæqualitatem exterminat, & æqualitatem mēſurat. diuinorum nominum capite 8

iuuenis dicitur deus, vel nouus, quia nulla ſenectute cōſumitur aut grauatur. diuinoꝝ nominum capite 10

LAus dei eſt multiplex in ſcripturis. diuinorum nominum capite 1

laudare deum condigne nulla creatura poteſt. Ibidem

lancea ſignificat acutam diſcretionem boni & mali. angelicæ hierarchiæ capite 15

lapides præcioſi in ſacra ſcriptura ſignificant angelos. angelicæ hierarchiæ capite 15.

Leonis figura in angelis ſignificat virtutem alios regendi. Ibidem

leo venatores timens cauda veſtigia delet. an. hie. cap. 5

lex data eſt Moſi per angelos, licet dicatur data per deum. angelicæ hierarchiæ capite 4.

Lex

lex noua perfectior eſt, & veteris cōpletiua. eccleſiaſtic hierarchiæ capi. 5.
lętitiam ſanctorum in via, bonorū tpalium rapina vel amiſſio auget. diuin.nom.cap 8
Libri ſui de characteribus vel hypotypoſibus materiā tangit. myſt.theo capite 3
libri etiam ſui de ſymbolica theologia materiam tangit ibidem, In epiſtola 9. ad Titum
literaliter dicta non ſemper ſunt literaliter accipienda, vt de pedibus, & alis, faciebus 4. aialiū. ang.hie.ca 2
liber Dionyſij de Diui. noībus, vocatur etiā liber de diuinis laudibus. angel.hier. capite 7
liberatio nominatur deus, quia liberat à caſo in nihilū. diuino.nom.capite 8
Locus dei & reges ſunt pſonæ de prima hierarchia. ang. locus mundus eſt, qa non indiget (hier.capite 7 purgatione venialium. eccle.hiera.cap 3
locus quem vidit Moſes in quo ſtetit deus, ſunt exemplaria in verbo. myſticæ theo.capite 1
locum illum viderunt etiam ſeniores, qui cum eo aſcenderant, ſed Moſes tm̄ intrauit caliginē Ibidem
longitudo, latitudo & profunditas dei, eſt eius proceſſus, virtus & incōprehenſibilitas. diui no cap 9
Lumen primum eſt ſimplex in eſſentia, multiplex in efficacia. ange. hierar capite 1
lumen primum circumuelatur formis ſenſibilibus, vt cognoſcatur à nobis, Ibidem
luminis diſtributio diuinitus eſt indita omnibus hierarchijs. ange. hierar. capite 9
lumen diuinum ſuper intellectus hominum æqualiter radiat, licet non æqualiter capiant. Ibidem
luciformes efficimur participatione primæ lucis. eccle. hierar cap 1. & diuinorum nominum cap 1
lumen primum paratū eſt ſemper ſe dare. eccl hier cap 2
lumina plura in medio vniuntur tanq̄ in vno, & ſic tres perſonæ in vna eſſentia. diui nom cap 2
luminaria magna dicuntur ſol & luna, diui no capite 4
lumen ſolis demonſtrat lumen bonitatis diuinæ Ibidē
lux corporalis prima fuit imperfecta, quæ diſtinxit triduum. diuino nom cap 1
lumen primum eſt inuiſibile, inuolabile, incomprehenſibile. & tñ omnibus pñs, diui no capite 7

MAgiſter etiam pfectus S. pr Dionyſius à ſuo diſcipulo Timo. vult doceri. eccl. hierar capite 7
magnitudo dei continet oēm locū, & ſupergredi oēm numerū. diui no cap 9
magnitudo dei infinita eſt ſine q̄titate cōtinua & diſcreta, Ibidem
mali moriuntur nolentes & cū triſtitia, boni volentes & cum lætitia. eccl hier cap 7
mali culpæ cā nō eſt ipſum bonum, diui no cap 4
malum omne participationem boni habet, Ibidem
malum præcise nullus reſpicit dum operatur Ibidem
malum non eſt ens nec non ens, nec eſt in rebus Ibidē
malum non eſt niſi corruptio rerum, Ibidem
malum non eſt à deo Ibidem.
malum non eſt in angelis Ibidem
malum pati non eſt malum, ſed facere Ibidem
malum ſemper aliquid boni adimit, & igitur dæmões nō ſunt ex natura mali, qa alias nō eēnt ppetui. Ibid.
malum omne inſtabile Ibidem
malum in dæmonibus nō eſt niſi auerſio a bono. Ibid.
malum non eſſe in entibus probatur a ſupremis ad inſima deſcendendo Ibidem
malum eſt ex particularibus defectibus, bonū vero ex integra cauſa, Ibidem
malum non poteſt eſſe æternum. Ibidem
malum omne quod fit boni gratia fit Ibidem
malū dum fit, ppter cōcupiſcentiam putaſ bonū eē. Ibi.
malum eſt p̄ter intentionē, naturam, cauſam, finē, principiū, viam, ordinē & pulchritudinem. Ibidem
malum eſt penitus nihil Ibidem
mala omnia non ſunt omnibus mala, nec eadem ſcd'm idem eiſdem ſunt mala Ibidem
manifeſtiora nobis ſunt inferiora hic & in cœleſtibus. angelicæ hierarchiæ capite 9
manifeſtatiuum eſt inferius omne reſpectu ſui ſuperioris, ange hier ca. 10
mādata dei nullus pōt ſeruare niſi ſit baptizat⁹. ec.hi.ca 2
manuū impoſitio ſignificat paternā cuſtodiā, ec.hi.ca.5
Mariæ portio optima, eſt vera ſapia myſt theo ca 1
Mariæ obitui affuit beatiſſimus pater Dionyſius cū cæteris apoſtolis, diui nominū ca 3
Maria virgo beatiſſ. excellentis miraculi nouitate, dño noſtro Ieſu Chriſto carnis hūanæ ſubſtantiā ſubminiſtrauit. epiſtola 4 ad Caium
materia prima non eſt mala, q̄ dicitur Hyle. diui nōm ca 4
Melchiſedech fuit hierarcha de gentibus, ang hier ca 9
mens quælibet in ſe habet primū, medium & infimum ordinem. angel hiera ca 10, & ca. 11
menſurandi inſtrumenta apud Ezechielem, ſignificant virtutem inchoandi, ange hierar ca. 15
memoria Chriſti efficit in nobis ſanctificationes hierarchicas, eccle hierar capite 3
menſurat tempus motus ſolis, diui nom. ca 4
menſura eſſendi eſt ipſa prima cauſa, diuin no ca 5
Miſſæ modus & ordo dū celebrat eps habeſ. ecc.hie.c.3
miſſæ vtilitas, exprimiſ p ſigna q̄ fiūt in miſſa, Ibidem
militia licita eſt popularib⁹, illicita monachis. ec. hie.c.6
Mors nō eſt rei conſumptio, ſed cōiunctorū ſepatio. ecc. hie ca 7
Moſes eximiæ manſuetudinis merito diuina familiaritate & amicitia dign⁹ fctūs eſt. epi. 8. ad Demophilū
Moſes fuit primus magiſter legit. ecc hi ca 5
Moſes purgatus dimiſſis ſenioribus intrauit caliginem ad videndum deum, myſt theo ca 1
monachus dicitur a monade, & admittitur ad communionem ſanctæ operationis, eccl hierar ca 6
monach⁹ bñdicit nō ab epō, ſed à ſacerdote. ecc hier ca 6
monachus veſtitus ſtatim debet coſcare, Ibidem
monachus eſt altiſſimi ordinis inter illos qui perficiuntur, & non perficiunt, Ibidem
monachalis tonſura ſignificat mentē non fictè ſurſum agi. Ibidem
monachi communicatio dum profitetur, ſignificat eius perfectam vnionem cum deo, Ibidem
moriunſ mali cū mœſtitia, boni vero cū lętitiā. ec hi c. 7
motus eſt medium inter ens & non ens, diui nom ca 4
motus eſt menſura tpis, ſicut & econtrario, Ibidem
motus mentalis angelorum & animę eſt & circularis & rectus, diuinorum nominum capite 4
mouet deus omnia, cœlos & elementa, præter terram quā firmat, diuin nomi cap 8
mobilibus omnibus melior eſt imobilis de⁹, di.no ca 9
moueri proprijs motibus deſiderāt oīa, vt diuinam pacem conſequantur, diui no capite 11
mota & ſtans eſt ſemper diuina ſapia in epiſto. ad Titū
Multiplicitas & diſtinctio ſolum dicuntur de deo, q̄a talia facit. diui. no. capite 2
mundus totus eſt vna propoſitio, ſignificans inuiſibilia dei. In epiſtola 9. ad Titum.

NAturale nobis primo radio eſt familiare. an. hie. capite primo & capite 2
Nabuchodonoſor habuit reuelatiões angelicas. an. hie capite 9
natura propria dei cauſat lumẽ adextra. an. hie capite 13
Neceſſitatem naturæ homo perfectus, & non vltra intendit ſumere an. hierar. capite 3
negare ſeipſum non poſſe deum dixit Paulus. di. n. ca. 8
negatiua vocabulo primo attribuuntur deo. di. no. c. 13
negatiua hæc eſt vera: deus non eſt hoc qđ angelus cognoſcit. myſtica the. capite 5
Nomen dei dicitur mirabile, quia nominari non poteſt. diuinorum nominum capite 1
nominatur nihilominus deus noſter in ſacra ſcriptura, ſub appellatiuis deſignationibus. di. no. capite 1
noĩa dei ex ſacra ſcriptura ſummatim ponunt. Ibidem
noĩa dei ſunt noĩa totius Trinitatis. di. no. capite 2
noĩa dei quib⁹ noĩatur à nobis, ſumũt ab effectib⁹. Ibi.
nomẽ primum dei de quo exorditur Dionyſius. eſt Bonus. di no capite 4
nominum diuerſitati, in deo nulla diuerſitas correſpõdet. di. no. capite 5
nomina oĩm dam⁹ deo, quia eſt cauſa oĩm, vt ex omnibus laudetur di. no capite 7
noĩare deum, nullus poteſt, nec etiam angeli di. no. c. 13
noĩare deus non poteſt, nec cognoſci. my. the capite 5
notionalia eſſentialibus non ſunt addenda vel diminuenda. di. no. capite 2
Numerus angelorum excedit numerum omnium materialium an. hierar. capite 14
nuditas ſignificat libertatem. an. hie. capite 15
nubiũ noĩe ſignificant angeli in ſacra ſcriptura. Ibidem
nuptiæ licitæ ſunt ſecularibus. ec hie. capite 6
numerus oĩm entiũ non includit deum di. no. capite 1
nullus operatur reſpiciens ad malum. di. no. capite. 4
numeris cõparant formales ratiões entiũ. di. no ca 5
numeri qui ſunt vnitati viciniores, ſunt principaliores. diuinorum nominum capite 10
numerus omnis vno, & creatura omnis deo participat. diuinorum nominum capite 13
OCcultius eſt regimẽ ſuperius q̃ inferius in angelis. an hie. capite 9
oculi hominis proprietates ſunt imagines cœleſtiũ virtutũ. an. hie. capite 15
occultari debẽt opa virtuoſa q̃tum expedit. & ideò chryſma velat. ec h. c 4
Ode ſacræ ſcripturæ ſunt imponẽdæ cõuerſis. ec hi. c. 4
odor ſuauiter olẽs eſt attẽdere Chriſti bonitatẽ. Ibi.
Olfactus humani proprietates ſpiritibus angelicis conueniunt. an hie. capite 15
omnipotens eſt deus, & tamen multa non poteſt. diui. no. capite 8. & capite 10
Operari diuina nullus poteſt niſi deus. ecc. hie. capite 2
operatio omnis intentione boni fit di. no. capite 4
Ordo cognoſcendi deum p ablationẽ incipit à ſupmis, per appoſitionẽ econtrario ab imis. my the. ca. 3
ordo aſcendendi in deum ab infimis, eſt diuina illuſtratio, & ſacra lectio ange. hie. capite 1
ordo ſenſibilium eſt imago ordinis intelligibilium. an. hi. capite 1
ordinatio dei eſt neceſſaria creaturis hierarchicis. ange. hierar. capite 3
ordo idem in angelis diſtinguitur ſecũdum ſuperius & inferius. an. hie. capite 4
ordinum omnium dicũtur angeli, quãuis angeli ſint tantum de infimo ordine. an. hi. capite 5
ordinum ſingulorum, quo ad angelos ponuntur proprietates. an. hi capite 6
ordo in angelis eſt nomẽ gratiæ vel officij. an. hi. ca. 7
ordinate à ſummo vſq; ad homines omnis regitur hierarchia. ange. hi. capite 10
ordo quilibet, ſicut & hierarchia diuidit̃ in tria. a. h. c. 10
ordo ſuperioris & inferioris eſt etiam in qualibet mente an. hi capite 10. & capite 12
ordo omnis angelorum participat idem lumẽ, ſed non in eadem plenitudine ange. hie. capite 12
ordinatę illuminatiõis ponunt̃ plura exempla. a. h e 13
ordinauit deus ſimul ſaluationem hominum & angelorum ecc. hie. capite 1
ordines diſtinctos habet etiam eccleſiaſtica hierarchia. eccle. hie. capite 1
ordo ſacerdotalis miniſtrat ſacramenta. Epiſcopalis tamen eſt ſuperior. ecc. hie capite 5
ordo diaconorum eſt mũdatiuus, & diſſimilium ſeparatiuus. Ibidem
ordo ſubdiaconorum ſtatuitur ad portas, quia non eſt perfectè mundatus. Ibidem
ordines quinq; diaconorum miniſterio purgant̃. ec. h. ca 6
ordo ſupremus, medius, & infimus eſt in eccleſiaſtica hierarchia. ecc hi capite 6
ordinate dat deus dona ſua, dignis ſcilicet per magis dignos eccle. hi. capite 7
ordinis oĩs cauſa eſt bonitas diuina di. no. capite 4
ordinatio vniuerſi ducit nos in notitiã dei. di. no. ca 7
ordinat deus oĩa ad amicitiã & vniformitatẽ. di. no. c. 8
ordo entium non includit deum, quia nulli eſt coordinatus. diui. no capite 9
ordine carens nihil eſt. di. no. capite 11
ordinate deus ſubſtantificat omnia. Ibidem
oratio valet defunctis, quãuis non poſſint peccare. ec hierar. capite 7
oratio pro alijs diſpoſitis, qui pro ſe petunt orari, multum valet. Ibidem
orationis effectum etiam in diſpoſito quinq; impediunt. ecc hie. capite 7
oratio prelati plus valet. ec. hi. capite 7
orando trahimus nos ad deũ, nõ deũ ad nos. di no. ca 3
Oſculum pacis datur ante communionem, quia cõmunio diuiſis non cõpetit. ec. hi. ca 3, & capite 5
oſculum monachi in profeſſione, ſignificat mutuam letitiam ſpiritualis dilectionis. ecc. hierar. capite 6
oſculatur archidiaconus & epiſcopus corpus defuncti. ecc. hi capite 7
PAulus tradidit Dionyſio doctrinã quã ſcribit. ec hie capite 1
Paulus lumen mundi docuit Dionyſium di no capite 2
Paulus ecſtaſim paſſus, vixit in deo, non in ſe. di. no, capite 4
Paulus fuit ſecundus ſol Dionyſio & Hierotheo. diui. nominum capite 7
Paulus deum ſupra omnem ſcientiã atq; intelligentiam eſſe cognouit quando exclamauit: O altitudo diuitiarum &c. Epiſtola 1. ad Dorotheum
Paulus fuit ſapiẽtiſſimus intellectualiũ in epi 9. ad Titũ
participatione dei nulla creatura priuatur. an hi ca 2
paratiſſimũ eſt primũ lumẽ ad dandũ ſe. ec. hi capite 1
paſſiones ſunt refrenandæ ne corrũpant. ecc. hie. capite 2
paruulorum baptiſmus vtilis eſt, licet vſu careant rationis. eccleſiaſticæ hierarchiæ capite 7

paternitas

paternitas & filiatio dicuntur eſſe in deo per cauſam, q̄a ſunt ab ipſo. diuinorum nominum ca 2

paruus dicitur deus, vel ſubtilis, quia excedit omne pondus. diui no ca 9

pax diuina eſt princeps cōgregationis & omnium vnitiua diui no ca 15

pacem diuinam deſiderant omnia. Ibidem.

pax vniuerſitatis perfecta tranſit per omnia, coniungēs extrema per media. diuinorum nominum cap. 11

pacem deſiderant etiam altercantes, contentioſi, & paſſiones ſequentes. Ibidem.

paſſiones iræ, triſtitiæ, &c. attribuuntur deo in theologia. In epiſtola nona ad Titum

Pharao habuit angelicas reuelationes. an hie ca 9

Perfectum nihil eſt, niſi ſolus deus. an hie capite 10

perfecti etiā arcētant à profundis myſterijs. ecc hie ca 2

perfectus deum in ſe collocat. eccle hie capite 3

perfecti nō intēdūt ſumere cibū, niſi ad neceſſitatē. Ibi.

perfectus dicitur deus & vnus, quia ſupperfectus termino carens diuinorum nominum capite 13

pedum multitudo in angelis, oſtendit virtutem proficiendi. an hie ca 13 Et eccle hierarchiæ ca 4

pedes in alis Seraphim declarāt ipſorū motū in deū. an

peccatores & immundi ſolum permittuntur (hie ca 15 ad doctrinam, & ad nihil aliud. eccl hie capite 3

peccatum ſolum committitur in hac vita. eccle hie ca 7

pœnitentes bene admittuntur ad exequias, ſed non ſtatim ad ſacramenta. eccleſiaſticæ hierarchiæ capite 7

Petri confeſſionē collatio clauiū ſequebatur. Ididem

pedagog⁹ pueri eſt, q̄ ipſum ſuſcipit in baptiſmo ec hie

perſonales proprietates ſunt perſonarum di- (capite 7 ſtinctiuæ. diuinorum nominum capite 2

peccator & eſt, & non eſt, & participat bono, & nō participat. diuinorum nominum capite 4

peccāns omnis aliud vult quam facit. Ibidem.

perſeuerantiam vel conſtantiā non vult deus per temporalia commoda remunerare. diui nomi capite 8

per ſe vita dicitur deus, non angeli: quia eſt cauſa eſſendi. diuinorum nominum capite 12

per ſe dicitur aliquid, quia eſt primo tale, vt ſuper tale, vel ſimpliciter vnum. Ibidem.

Phantaſia non habet locum in angelis. an hie capite 7

Philo doctiſſimus, ſapientiam amauit, & ideo fecit librum ſapientiæ. diuinorum nominum capite 4

philoſophia eſt theologia. diuinorum nominum ca 3

philoſophi reprobant de reſurrectiōe mortuorū di no c 6

Philoſophi mūdani vt ſic: ſunt indocti. myſti. the ca

Plenum & perfectū nihil eſt niſi ſolus deus. an hie ca 10

Poteſtatum nominatio, ſignificat in angelis ordinatiam poteſtatem. angelicæ hierarchiæ capite 8

pontifex ſumm⁹ in noſtra, & Chriſtus in vniuerſali hierarchia eſt primus purgator. an hie ca 13

potentiæ animæ ſunt, vnum, ſed dicūtur diſtingui propter actus diuerſos. diuinorum nominum capite 5

Præſidentia pertinet ad hierarchiam, quia ſublimiter præſunt. angelicæ hierarchiæ capite 3

præſumptio altiora ſcrutādi reprimēda eſt. ecc hi ca 2

prædicare non debet qui male viuit. eccle hierar capite 3

prædicere habet archidiaconus. eccle hierarciæ capite 7

Præmium poſt mortem erit æternum. Ibidem.

præmij magnitudinem oculus non vidit &c. di no ca 1

prædeterminatiōes in deo dicunt entiū rationes. diui no ca 5

præbet vel exhibet deus creaturæ rationali deificationem. diuinorum nominum capite 8

prædeſtinatio oſtēditur in ſacra ſcriptura per ſigna ſenſibilia multipliciter. In epiſtola 9 ad Titum.

principatus archāgeli & angeli ſunt de inferiori hierarchia. angelicæ hierarchiæ capite 9

principiū vnū eſt oīm eſſendi & guberanandi. Ibidem

prioritas naturæ ponitur in diuinis diui no ca 2

principia duo eſſe non poſſunt, nec idem immediatū cōtrariorum diui. noīm, capite 4

priuatio non eſt mala. diuinorum nonīm capite 4

priora ſecundum non conuertendi conſequētiam ſunt poſteriora ſcdm naturæ dignitatem. diui no cap 5

prius eſt eſſe q̄ viuere, Ibidem

principiū & finis deus oīm eixſtit, di noīm cap 5

princeps oīs vitæ eſt prima vita, diuinorū no cap 6

prouidentia vna vniuerſalis eſt oīm, ange hierar cap 9

promiſſionē in baptiſmo facit pedagogus q̄ puerū edo

proportio nulla eſt inter deū, & (cebit, eccla hie cap 8 illa à quibus denoīatur bonus, vita, &c. di no ca 2

prouidentia diuina vtitur malis ad vtilitatem illorum, qui ea faciunt, diui: noīm capite 4

prouidentiæ diuinæ non eſt naturā cogere vel corrūpē-

propoſitio vna eſt totus mundus, (re, diui no cap 4 ad ſignificandum inuiſibilia dei, In epiſt. 9. ad Titū

Pſalmorum decantatio ſignificat totam ſacram ſcripturam adunare mentem ad deum, eccl hie ca 3

Purgare in angelis non eſt immūditiæ amotio, ſed minoritatis puritatis. angelicæ hierarchiæ capite 7

purgare eſt dei diſſimilitudinē amouere. ibidē, & ca. 3

purgatio & illuminatio ſupremæ hierarchiæ fit immediate a deo. angelicæ hierar. capite 7

purgare Iſaiam dicitur vnus de Seraphim. ang hie ca 13

purgat deus & ſupmus angelus purgabilia īfima. Ibidē

purgari paſſunt qui non ſunt immundi. ecc. hie. cap 6

purgat diuina bonitas animas a fœcibus ignorantiæ.

pulchritudo dei laudatur, quia eſt (diui no cap 4 pulchritudinis effectiua. diui no ca 4

pulchrum & bonum ſimpliciciter idem ſunt, & cauſa omnium. diuinorum nominum capite 4

purgatus animus ſolus poteſt aſcendendere ad contemplandum diuina. myſtice theologiæ cap. 1

Q Vis eſt iſte rex gloriæ? dixerunt angeli inferiores de Chriſto. an hier cap 7

Quis eſt iſte qui venit de Edom? ſimiliter. Ibidem

Quilibet docens debet bene viuere. eccleſiaſticæ hierarc. capite 3

quantitatē cōtinua & diſcreta caret deus, & tamē ē magnitudinis infinitæ. diui nom cap 9

R Apinam bonorum ſancti cum gaudio ſuſtinent. diuinorū noīm capite 8

Reuelata ſunt patribus ſecreta dei per angelos. angelicæ hierar cap. 4

reuelatur pfectis quod multitudini plebis occultatur. eccleſiaſticæ hierar. capite 4

requies dei & loca ſunt primæ perſonæ hierarchicæ. angelicæ hierarchiæ capite 7

reflectitur mens in ſe quaſi in ſpeculū, vt in diuinas theorias proficiſcatur. eccle hierar cap 2

renunciare debet monachus ſecularib⁹ negotijs & phātaſijs. eccleſiaſticæ hierar capite 6

reſurrectio erit oīm, ſed bonorum tantum ad imitationem Chriſti. eccle hierar cap 7. & diui no cap 6.

rex regum & dominus dñantiū vocatur deus, q̄a ſegregatus excedit omnia. diui noīm cap 12

relinquenda ſunt omnia, nō tm̄ ſenſibilia, verū etiā intelligibilia ad contemplandū diuina. myſt theol. ca 1

relinquendæ ſunt etiam inſpirationes diuinæ ad contēplandum diuina. Ibidem

remotio oīm fit à deo ordinate ab infimis ad ſuprema. myſticæ theologiæ capite 4.
Rotę I zechielis ſignificāt virtutē ſp tendendi ſurſum.
Rudibus & indoctis nō ſunt diuina (an hier cap 15 myſteria reuelanda. myſticæ theol cap 1
SAcerdotes ſunt ſupmi in hierarchia nr̄a & ppinquiores cœleſtibus, eccle.
ſacra ſcriptura eſt hoc no (hier. cap 1 bis, q̄d beatū verbum, eccl. hie ca. 1
ſacerdos celebraturus purgari debet etiā à lenioribus phantaſijs. ecclesi hierar capi 3
ſacerdotes implent baptiſmū, conſecrant euchariſtiam, & fiunt tantum per epiſcopos, eccle hie cap 5
ſacrę ſcripturę lectio eſt mentis cibus & refectio, eccl.
ſacra ſcriptura manuducit nos in ſplendo (hier ca 4 res diuinos radiantes in ipſa diui no cap 1
ſacra ſcriptura ſimplicibus attribuit multiplicitatem & infigurabilibus figuram, Ibidem
ſacra ſcriptura originē trahit à verbo æterno, myſticę
ſaluatio oīm dr̄ diuina iuſtitia, qa oīa (theolo cap 1 cuſtodit & ſaluat. diuinorū noīm capite 8
ſaluari nullus pōt niſi deificatus. eccle hier cap 1
ſanctus clamant angeli ter, & ſemel dn̄s. ang hier cap 7
ſanctificati non ſolum, ſed & ſanctificatores poſſumus effici, eccleſiaſticæ hierarchiæ capite 1
ſanctificās & ſctificatus eſt Chriſtus, eccle hier capite 4
ſanctitas & munditia libera & perfecta, & omnino immaculata. diuinorū noīm capite 12
ſctūs ſctōꝝ dr̄ deus ſcdm cauſam ſupmanātem. Ibidem
ſapientia dei abſcondita eſt ab oculis viuentium. diuinorum nominum capite 5
ſapientia dei eſt cauſa omnis ſapientiæ, & per conſequēs non eſt omnis ſapientia, diuinorū noīm capite 7
ſapientia gentilium ſubalternatur ſapientiæ Chriſtianorum, myſticæ theologiæ capite 1
ſapientia dicitur ædificare ſibi domū, quia ad oīa procedit, & in oīb' eſt & in ſeipſa In epiſtola ad Titum
Sauli non profuit oratio Samuelis, quia indignus fuit, eccleſiaſticæ hierarchiæ capite 7
Sciētiæ augmentū recipiūt pſonę hierarchicę. an hi ca 3
ſcientia quam in cœleſtibus hierarchę diffundunt, eſt de creaturis. angelicæ hierarchiæ capite 7
ſcientia ſuperſubſtantialis dei eſt ignorantia omnium. diuinorum noīm capite 1
ſciā dei eſt cauſa exiſtentiæ rerum, diuin noīm cap 7
ſciā vnita in nullo diuerſa, nouit deus ſe & oīa. Ibidem
Secreti diuini ſūt angeli primo manifeſtatiui. hie. an. c. 4
ſecreta ſacræ ſcripturæ non ſunt omnibus reuelanda. eccleſi hiera. cap 1. & cap. 4 & cap 7. myſt. theo. ca 1
ſecuris in ſacra ſcriptura ſignificat virtutē ſegregandi bonos à malis, angelicæ hierarch capite 15.
ſeculorum rex dicitur deus, quia eſt ſuperexiſtens. diui nominum capite 5
ſecregata per deum à deo ſunt omnia, diui nom capi 2,
ſenſus hoīs cōueniūt cœleſtib' virtutib' myſtice. an hie.
ſenſibilia aliqua ducunt nos in intelligibilia (ca. 15 & diuina. diuinorum noīm capite 1
ſenſus ſunt ſuperflui animæ contemplanti, ſicut & vo- (ces. di no ca 4 ſenſuum apparentijs præponendum eſt iudicium rationis, diuinorū noīm capite 6
ſenſum omnem excedit deus, & tamen ſenſibilia omnia intelligit. diuinorū nominum capite 6
ſenſibiles deſcriptiōes de deo valent pro modo cognoſcendi noſtro. In epiſtola ad Titum
ſenſibilia ſigna ſunt quædam diuinarum germina ſcripturarum. In epiſtola eadem
ſeraphim dicuntur incendentes. angeli hierar capite 7
Seraphim illuminant ſeraphim, licet ſint eiuſdem ordinis angelicæ hierarchiæ capite 10
Seraphim miſſus ad Iſaiam fuit de infimo ordine angelorum. angelicæ hierarchiæ capite 13
Seraphim habebant pedes in alis. angelicæ hierar ca 15
Seraphim conueniunt duodecim alæ, quibus chryſma dum conſecratur, velatur. eccle hierar capite 4
Seraphim ſpiritus eſt Chriſti incarnatio incognoſcibilis & ineffabilis. diuinorum nominum capite 2
ſermones multi ſunt de deo per affirmatiōes, ſed pauci vel nulli per negationes myſty the ca 1 & capite 3
Signa diſſimiliora magis ducunt in notitiam dei quam ſimiliora. angelicæ hierarchiæ capite 2
ſigna ſenſibilia ſunt in baptiſmo ad dirigēdum in deum intellectum baptizati. eccl hierarchiæ capite 2
ſigna in miſſa exprimunt vtilitatem miſſæ. ec hie cap 3
ſigilli impreſſionibus multis, multa participant vnum exemplar. diuinorum nominum capite 2
ſilētij diuini angeli ſunt nuntij & perceptores di no ca 4
ſimilitudo attribuitur deo, quia omnia inuiſibilia ſua ſibi ſimpliciter idem ſunt. diuinorum nomi ca 9
ſimilitudo dei in creaturis non eſt niſi quædam imitatio dei. diuinorum nominum capite 9
ſimplicitas diuina cauſalitate oīa cōprehēdit di no ca 4
Simon errauit dicendo reſurrectionem corporum eſſe contra naturam. diuinorum no ca 6
ſinus ſanctorū ſunt animæ cōſummatæ quietis. ec hi c 7
Solares radij viciniora diſpoſita magis illuminant. ſic & Chriſtus. eccl hierarchiæ capite 3
ſol eſt euidēs diuinę bonitatis imago. diui nomi capi 4
ſolis effectus diuerſi attribuuntur deo. di no ca 5
ſomnus deo attribuitur, quia eius exceſſus eſt omnibus incommunicabilis. In epiſtola 9 ad Titum.
ſors quæ cecidit ſup Mathiam licita fuit. ec hie cap 5
Specula diuini radij ſunt potentiæ hierarchicæ creaturæ. angelicæ hierarchiæ capite 3
ſpiritus ſanctus ſuam ſuperſubſtātialem plenitudinem accipit à patre & filio. ange hie capi 3
ſpiritus vbi vult ſpirat, ange hie ca 15
ſponſus ſpirituum ſupernorum eſt deus. an hie ca 7
Statio dei vel ſeſſio ſignificat q̄d ſemper manet in ſe fixus. diuinorum nominum capite 9
ſtella matutina & ſol oritur in mente, dum deus venit in mentem. ange hierar ca 2
ſtultitia apud deū eſt maxima ſapientia noſtra di no ca 7
Subtilior materia & altior, pauciores habet ſermones, myſti the ca 1 & capite 3
ſubtilis eſt deus, qa ſine phibitione per oīa vadit. d n c 9
Succeſſio non eſt in illuminatione bonorum, nec variatio, aut interpolatio. ange hie ca 15
ſuperius & inferius inueniuntur in eodem ordine angelorum. angelicæ hie ca 10
ſurſumactio in deo fit per diuinum radium formis ſenſibilibus velatum. an hie ca 1 & ecc hie capite 1
ſupioritas & inferioritas graduū nō ſunt in deo. a h c 3
ſuperior in ordine clericali poteſt illud quod inferior, non econtrario eccle hie ca 5
ſuffragia valent mortuis, quamuis merita ſint terminata eccleſiaſticæ hierar ca 7
Symbolum miſſę diuerſimode nominatum, omnia incarnationis myſteria comprehendit. eccl hie ca 3

Tau

TAu ſignum habentes ſaluantur. an h ca 8
Tabernaculum moſi repræſentat hierarchicam eccleſiaſticam eccle hie ca 5
Theſtamenta ambo recitãtur in miſſa, q̃a in nouo vetera ſunt impleta. ec hie ca 3
teſtamentum vetus cum velamentis fuit datum Hebræis vt pueris. ec hie capite 5
Theologia artificioſe vtitur ſignis ſenſibilibus ad figurandum mentes infigurabiles. an hie ca 2
theologi mouentur à deo. diuinorum no ca 1
Thearchia cœleſtis vbi pater eſt thearcha, eſt cauſa omnium. diuinorum no capite 2
Thearchia illa benigna eſt. Ibidem
theologorum notitia duplex eſt, ſcilicet aperta & clauſa. In epiſtola 9 ad Titum.
Throni dicuntur per elongationem ab omni indigna ſubiectione. angelicæ hierar capite 7
Thronorum nomen ſignificat aptam, opportunitatem recipiendi deum. ange hierar capite 13
thurificans debet incipere ab altari ad chorum, & redire. eccleſiaſticæ hierar capite 3. Et capite 4
Tempus omne & æuum eſt à deo, diuinorũ nominum capite 5. Et capite 8
tempus quandoq; ſumitur pro ęternitate, quandoq; pro varia mutatione.. diuinorum nomi capite 8
tenebris obfuſi & caligine Dionyſius & ſodalis eius Apollophanes fuerunt in Aegypto, tempore mortis Chriſti. Epiſtola 7 & 11
tenebras ponunt latibulum ſuum, qui ſecũdum carnem ſapiunt. myſticę theolo capite 1
tenebrarum viſionem cõtinet lux, & deus omnium creaturarum. diuinorum nominum capite 7
Timotheo beatus Dionyſius ſcribit libros duos. a h c 2
Timotheus multa didicit à Diony. In epiſtola 9 ad Titum. (my the ca 1
Tonſura nudans caput ſignificat mẽtem pure ad deum ſurſum actam. eccle hierar capite 6
terrena diligẽtes, iam ceciderũt ab amore diuino. d n c 8
Trinitas eſt principium omnis hierarchię. ec h c 1 & c 5
transfiguratio Chriſti fuit præfiguratio noſtræ futuræ illuminationis. diuinorum no ca 1
trinitatis exemplum etiam ſumitur in cẽtro, & circumferentia in ſigillo & impreſſionibus. di no capite 2
trinitatis exemplum ſumitur in pluribus luminibus, quę in medio vniuntur. diuinorum nominum ca 2
trinitatis diuinę veſtibula continent omnia. di ul no c 5
trinitas ſimul & vnitas à nullo eſt cognita mortalium. diuinorum nominum capite 13
VElatio capitis Seraphim, ſignificat altiora nobis non eſſe ſcrutanda. ec hi c 4
venialia peccata contrahuntur ex neceſſitate exterioris curæ. ecc hie ca. 3
ventorũ pennæ dicũtur angeli apud pſalmiſtã, ꝓpt actionis velocitatẽ. a h c 15
veritas celatur indignis ecc hie cap 1
verbo vnico tñ poteſt dici de⁹, & illud eſt ęternũ. d n c 1
verbi ęterni ſpecie tanq̃ rõnibus illuminant̃ bti. di no ca 4
verbum dei vniformiter oĩa in ſe pręaccepit. di no ca 13
veritas rei à nobis multũ diſtat dũ deũ bonũ dicim⁹. Ibi.
veritas eo mõ eſt defenſanda, vt quę ꝓ illa ipſa dicitur coargui refelliq; nõ poſſint. Epiſtola 6 ad Soſipatrũ
veritas diuina clauſa eſt, & maxime non purgatis. In Epiſtola 9 ad Titum
veſtes ſordidæ ſunt auferendæ, & nouæ induendę. angelicæ hierarchię capite 15.
veſtium ſplendor ſignificat conformitatẽ ad deum. Ibi.
veſtium exuitio eſt malę vitæ depoſitio. eccleſiaſticæ hierarchiæ cap 2. & capite 6
veſtis ſplendidæ induitio poſt baptiſmũ, ſignificat ſplendidam conuerſationem, eccle hierarc capite 2
veſtigiũ ſimilitudinis diuię eſt oĩs ſimilitudo di no ca 9
Vigilia dei ſignificat ei⁹ attentionẽ qua prouidet bonis & malis, In epiſtola 9. ad Titũ.
vilia corporalium ſignificãt dignitates ſupercœleſtium quod aliqui deridẽt. angel hierar capite 2
vilia magis ducunt in notitiã dei, q̃ nobilia, Ibidem
virtutũ nomẽ in angelis ſignificat fortitudinẽ. an hi c 8
virtutes ſicut & angelos vocat aliq̃ties pſonas oĩm hierarchiæ. an hie ca 9
virtutes cõtrarias expellens, virtutes in ſe debet habere. eccle hier capite 4
virtus & malitia contrariantur, diuin no capite 2
virtutes naturales ſunt cauſę mali, non effectiue, ſed defectiue, diuinorũ nominum capite 4
virtus omnis excedit̃ a deo, & attribuit̃ deo. di no ca 8
virtus dei in infinitũ oẽm virtutẽ excedit, Ibidem
virtus alia intellectualis, vt in angelis: alia rationalis, vt in hominibus, Ibidem
virtute carens nihil eſt, Ibidem
virga ſignificat in ſacra ſcriptura prudentiã bñ regendi. (an hie ca 15
virginis ex ſanguine formatus eſt Chr̃s modo occulto angelis & hominibus. diui no capi 2
viſio ſctõ viro Carpo oſtenſa de benignitate dñi noſtri Ieſu Chriſti. Epiſtola 8. ad Demophilum
viſio dei nõ eſt poſſibilis pro ſtatu iſto. an hier capite 4
vita ſctõrũ recitat̃ ad inuitãdũ nos ad eũdẽ finẽ. ec hi c 3
vita noſtra vnit̃ vitæ Chriſti p ſacrã colõnem, Ibidem
vita vegetabilium ex motu ſolis, diui no capite 4
vita diuina ad oĩa viuentia extenditur, diuin no capi 5
vita eſt nomen dei, & de illo incipit Dionyſ. di no cap 6
viuificatio oĩs eſt à prima vita, ſicut & eẽ a prio eẽ, Ibi.
vixit Paulus nõ in ſe, ſed in deo ecſtaſim paſſus, di no. (cap 4
Vngitur defunctus. eccle hierar capite 7
Vniuntur omnia notionalia in diuina eſſentia, id eſt, ſunt vnum, diuinorum nominum capite 2
vnum deus nec habet nec eſt, ſed eſt ſuper vnũ. Ibidẽ
vno oĩa participãt, & vnũ eſt prius multis, di no ca 13
vnus dicit̃ deus, q̃a ipſe eſt omnia vnitiue, Ibidem,
vnũ dicuntur partes in toto accidens in ſubiecto vnum virtute, ſpecie, genere, principio. di nominũ cap 13
vnus eſt deus, & vna dicitur quælibet perſona. Ibidem
vnctione efficicimur pugiles Chriſti, eccleſi hier capi 2
vnũ deſiderãt oẽs q̃uis diuerſimode, eccle hier cap 1
Vocatus a deo, & non alius debet ſumere ſibi honorem eccleſiaſticæ hierarchie capite 6
vocũ ſignificata, nõ ſoni debẽt attendi in his quæ attribuuntur deo. diuinorum nominum capite 4
volucres cœli, ſcilicet angelos, latet profunditas deitatis. myſticæ theologiæ capite 1
ZElotes dicitur deus, quia amat exiſtentia. diuinorum nominũ capite 4
Zonæ circa pectus ſignificant virtutẽ ſeruandi gratias ſpirituales. angelicæ hierarchiæ capite 15

¶ Indicis huius ſentẽtię præ omnibus translationibus, facilius occurrẽt in paraphraſibus quærenti: quę præ cęteris clariorem offerunt ſenſum.

INDEX SECVNDVS POtiſſimum collectaneorum Dionyſii Car. circa Dionyſium, quo etiã pleraq; præcedentis indicis ſententiæ ad folia remittuntur.

¶ Hæc in numeris foliorũ reſtituenda ſunt, priuſquã m ad Indicem aut Errata reſtituenda procedatur.

2. 3. 4. 5. 6. 25. 29. 43. 46. 48. 49. 50. 77. 78. 94. 103. 105. 109. 111. 136. 146. 149. 156. 159. 160. 162. 184. 193. 204. 257. 260. 287. 288. 297. 309. 323. 324. 329. 330. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 393. 396.

Accidentia orationis quot ſint 318 b
actus cõiugalis per tria honeſtat. 109 a
actus tres hierarchici qui ſint 98 d
actus vnus meritori⁹ plures cõtinet virtutes. 212 a
Aequalitas qũo nõ habet locũ in diuinis (130 b
æterna quæ dicantur 288 b
æternitas quid, 205 e
Altare quõ conſtruendũ de corpore proprio, 373 e
altaris conſecratio typum Chriſti gerit 151 d
Amator hominum qualis ſit deus 364 a
amor an à voluntate an à notitia procedat, 308 b
Amor diuinus in bono hominem confirmat 128 e
Amor in diuinis qui 308 b
Amor ſpiritalis naturali ac ſociali amore fortior ac ſolidior eſt. 158 e
Angeli an ab exordio ſeculi miſteriũ incarnatiõis pcognouerũt, 33 f
angeli an oẽs in miniſteriũ mittãt, 93 c
angelicæ eſſentiæ cur virtutes cœleſtes vocent 67 d
angeli quare oĩbus creatis altiores ſint, 29 c
angeli quomodo inferiora cognoſcant 273 a
angeli quõ nubibus & ventis aſſimilentur 89 b
angeli quomodo mortales ſint, 264 e
angeli ſuperiores, an inferiores illuminent 36 b
angelis qũo quinq; ſenſus conueniant, 86 e
angeli ſupiores qũo inferiorib⁹ dei oĩpotentiã reuelent (55 c
angelos bonos etiam gentilib⁹ fuiſſe platos, 61 e
angelus an illuminat intellectum humanum, 94 b
angelus vnus an alteri loquatur 92 c
anima quomodo mala dicatur 148 d
antiquitas diuina, iuuẽtus diuina, qũo intelligẽda, 288 a
Anthonij ſanctiſſimi laus, 371 d, e, f
Appetitus in homine duplex 15 e
appetunt oĩa naturaliter ſummum bonum. 4 d
Apollophanes ſophiſta quis fuerit 355 e
Apoſtaſia præſidentis quæ ſit, 315 b
apoſtoli quando & à quo baptizati fuerũt, 158 b
Arrius Alexandrinus hæreſiarches 377 e
Aſcenſio Chriſti eſt ſpes noſtra 115 c
Attributa in deo quæ 4 d
Baptiſmi quis ſit miniſter 116 e
baptiſmum quatuor præcedunt 116 f
baptiſmus quare in aqua fiat, 111 c
baptiſm⁹ quare olim in noĩe Chriſti exhibitus ſit, 205 a
baptiſmus qd, 116 e
Baptiſmus tria requirit. 116 e
baptizandus ter ſathanam exufflat 110 a
Bartholomæi apoſtoli dictũ de ſacra theologia, 304 f
Beati an videndo deũ vniuerſa in ipſo videãt 92 f
beatitudinem appetere naturale eſſe homini. 375 b
beatum eſſe q propĩ nomẽ dei abiect⁹ & reprobat⁹ fuerit, 369 a
beneficentia Dauid erga inimicos. 342 d
beneficia diuina qũo aduertẽda 376 a, b
beneficia quanta nobis deus pſtiterit 375 c, d
benignitas Ioſeph in fratres ſuos, 342 e
Boni effectus qui ſint, 236 d
bonitas dei quanta 342. f, 343. a, b, c
bonitas quomodo deo non competat 310 b
bonum omni ente ſuperius eſt 247 a
bonũ primũ eſt oĩm ſecũdarũ eſſentiarũ fontalis origo (224 a
bonũ ſua natura radios ſuos p cũcta diffũdere eſt 218 d
Boſra quid ſit 47. e
Bruta agi potius q̃ agere. 16 a
bruta qũo intelligant deum, & qũo clamẽt ad eũ. 6 c
Caiuſmona q̃ue fuerit virtutis, 332. d, e
caligo diuina q̃tum deſideranda. 302 d
caligo diuina quid ſit, 302. d, 335. d, e,
caligo vnde in diuinis ſortiatur ſuum nomen, 307 c
Carpi ſancti mirabilis viſio 347. a, b, c, d, f
caſtum hominem non debere eſſe ſuperbum 363 d
Catechumeni cui cœleſti reſpondeant ordini, 318 a
Catechumeni qui dicantur, 323 a
cauſæ oĩm qũo intelligendæ ſint. 304 e
cauſam primam oẽm præcedere priuationem. 304 e
cauſa prima oĩ narratione ſuperior eſt. 6 a
Cibus ſolidus ſapientiæ quis ſit. 352 e
circũſtantiæ orationis ſunt quatuor, 322 a
Charitas cognitione augetur 42 d
charitas & ardor angelorũ ad deum quantus, 42 c
charitatis quatuor gradus 42 f
charitas, vita & decor eſt increati amoris, 26 a
charitatem incipere à ſeipſa. 343 f
Cherubim quid 43 b
chriſma conſecrandi modus quis. 140 f
chriſma quõ dominum Ieſum ſignet 150 f
chriſmatis circũuelatio quid ſignet 150 d
chriſmatis confectio ad hierarchici ordinis pfectionem pertinet, 150 e
chriſmatis materia quæ ſit 150 c
chriſmatis reuelatio quid ſignet 150 e
chriſtiano qũo viuendum. 367. d, e, f
Chriſtus oleo comparatus, 17 d
Chriſtus quantæ ſit amabilitatis, 354 b
Chriſtus quid de noſtris ſuſceperit 377 b
Chriſtus qũo ab angelo conſortatus ſit, 33 b
Chriſtus qũo dicatur non fuiſſe homo. 335 b
Chriſtus ſiccis pedib⁹ qũo ſup aquas ambulauit, 204 d
Cognatio ſpiritualis vnde contrahatur, 150 c
cognitio cognitiſſi p formã bifariam. 312 e
cognitio deũ exiſtẽdi naturaliter oĩbus inſerta. 307 a
cognitio iuxta modum cognoſcentis ſit, 45 d
cognitio propriorum defectuũ q̃tę vtilitatis 373. 374. d
cognitio quid ſit, 312 a
cognoſcere deum quid ſit 307 a
communicare aliqs dona ſibi deſuper conceſſa quid mereatur. 332 d
cõprehẽſibilis aliq̃ mõ & incõprehẽſibilis q̃re deus beatis (302 d
comprehẽſibilis quare deus viatoribus, 302 d
cõphenſores q̃re dicant beati in cœlo. fol. 302. d 313 b
concupiſcentia duplex. 16 d
confidentiã ponendã totam in deo, 372 f
confirmationem iterandam non eſſe. 150 c
confirmationi quinq; neceſſaria, 150 b
confuſionem quido dæmonibus faciamus. 375 b
coniuges quomodo diligere ſe debeant, 363 e
conſtãtia quãta fuerit ſanctorũ in pmitiua eccleſia. 365 c

conſuetudo mala moles eſt grauiſſima. 174 e
cōtēplari qñ quis deum perfectius poſſit 317 a
cōtēplatio altiſſima viatorū quæ ſit. 305 d
contemplatio perfectiſſ. q̄ habetur de deo q̄lis ſit. 312 a
cōuerſurus increpaturuſq; erratē q̄uo debeat, pcedere (336 c
cōuiuia ſctōr in cœlo quæ ſint. 353 c
corpora glorificata quatuor dotes habent 171 d
corp⁹ Chri q̄ & q̄uo formatū ſit i vtero virginis 335 a
correptio fraterna qñ ſit oibus licita, 343 e f
Crater quid ſit 392 c
creaturæ quomodo in deo laudentur 11 d
creatura oīs aliquid diuinæ perfectiōis ſortita eſt. 15 c
creatura omnis propter deum amanda eſt 45 b
creaturam omnem bonam eſſe. 15 c
crucis ſanctæ tropheū quantæ ſit virtutis. 362 d e
DAmnatio q̄tū formidāda etiā viris pfectis. 347 a
dānari q̄uo eſſe nō cupiāt. 4 d
damnari ſe vellēt non eſſe 240 b
Dæmōes hoīb⁹ imaniſſ. eē hoſtes. 130 e
dæmones nō poſſe opari bonū. 324 f
dæmones quare e cœlo eiecti. 374 c
dæmōes q̄re inter fratres ſeminent diſcordiā Ibidem
dæmonum confeſſio 344 e
debita q̄nā ſint q̄ proximis ſunt dimittenda: 323 a
dei ſtatio quid 285 d
deitas quomodo nō dicatur in diuinis 310 b
deo quando quis approximat. 212 a
delectatio vocatur diuina duobus modis 244 b
deum nihil eſſe exiſtentium 310 c
deus actu ſimplici omnia facit & cognoſcit 269 f
deus an ſit in aliquo prædicamentorum. 312 e
deus quare dicatur alter 283 d
deus eſt ſeparatiſſimum ens 257 f
deus igni aſſimulatus 86 b
deus non niſi à purgatiſſimis mentibus cernitur 48 e
deus non niſi diuina virtute percipitur 268 c
deus nonnūq̄ leoni, nōnūq̄ vrſæ aſſimilatus eſt. 15 d
deus nulli quod in ſe eſt facienti gratiā ſuā negat 82 b
deus omnia implet in ſeipſo 73 f
deus omnia propter ſeipſum operatus eſt 49 a
deus potiſſime in ſeipſo quieſcit 50 c
deus potius amandus q̄ curioſe indagandus, 270 f
deus propter ſe ſolum diligendus eſt 45 b
deus q̄uis multa producat, vnus tamen manet 206 b
deus quare ad tempus bonos tentari permiſit 137 a
deus quare dicatur Idem 284 b
deus quare Magnus dicatur 282 d
deus quare non ſit cauſa damnationis 354 d
deus quare Potentia dicitur, 276 b
deus quare Ratio nominetur 271 c, d
deus quare vocetur Antiquus dierum 287 f
deus quō aqua fluens dicatur 17 c
deus quomodo cognoſcitur à ſanctis 311. c, d
deus q̄uo in corporibus noſtris ſit portandus. 43 f
deus quomodo in hac vita videri poſſit 30 e
deus quomodo lumen & vita ſæpe vocetur 14 a
deus q̄uo omnibus det vitā oēſq; modos viuendi. 265 b
deus quomodo tangibilis. 270 e
deus quomodo virtus infinita dicatur 276 b
de⁹ ſolus numen & dignitatē angelorū manifeſtat. 39 c
Diaboli fallaciæ & aſtutiæ quæ. 362 d, e
diaconi cui cœleſti reſpondeant ordini 318 a
diaconi qui ſint. 359 d
diaconorum conſecratio quomodo fiat 156 c
diaconorum officia quæ? 155 b
dies dominica quare oībus Chriſtianis celebrāda. 361 a
diffuſio bonitatis diuinæ in animas rationales. 225 e
dij multi participatiōe vnius dei dicuntur 206 e
dilectio proximo quomodo impendenda 363 c
diligit creatura rōnalis naturali amore deum pluſq̄ ſe ipſum. 4 e
Dionyſij Areopagitæ laus. 2 a
Dionyſius Areopa. an Athenienſiū fuerit eps 1 d
Dionyſius Areopa. horū librorū an fuerit autor. 1 c
Diony. Areopagita quare hos libros conſcripſit. 2 c
Diony. Areopa. 25. fuit annorū patiente Chriſto. 356 b
Diony. Areo. quare à nōnullis Cœleſtē hierar. ſcripſiſſe negat. 42 a
Dionyſius quare Areopagita vocatur. 2 a
diſcretio diuina quid ſit 206 b
diſcretio q̄ neceſſaria cupido perfectionis 374 c
diſputandum q̄uo ſit de neceſſitatibus fidei 337 c
diſſimilitudo non eſt in deo 310 b
diſſolutio in religioſo q̄ deteſtandū malum, 315 b
diſtantia localis an angelorū collocutionē ipediat. 92 c
diuina an veri⁹ deſignēt p negatiua q̄ p affirmatiua 19. c
doctrina theologorum de deo duplex 351 b, c
Dormitiōi beatæ Mariæ virginis q interfuerit. 214 a b
EBrietas q̄nā laudāda, q̄ve vituperāda. 353. b
Eclypſios mirabilis tpe paſſiōis Chri recitatio. 356. b, c
eclypſeos tpe paſſiōis Chriſti quinq; mirabilia. 338 f. 339. a, b, c,
Effectus luminis ſolaris qui 226 f
Electio per ſortes an licita ſit 158 c
eleemoſynæ vtilitas quæ 322 b 371 b
eleuatio mentis in diuina q̄uo fiat 308 d
Emanatio diuina ad intra q̄uo intelligibilis, 203 e
emanatio in diuinis quæ. 308 b
Energumeni cui cœleſti reſpondeant ordini. 318 a
energumeni qui ſint 323 a
energumenorū quænā officia ſint. Ibidē.
ens primū oim ſecundorū entiū cauſam eſſe. 257 e
Epiſcopi, ſacerdotes & diaconi qd ſint in eccl'ia. 359 b
epo q̄uo ſubdere ſe debeant ſacerdotes 362 b, f.
epiſcoporum officia quæ ſint 159 b
epiſcopū à ſubditis tanq̄ dñm Ieſum cōtēplandū. 369 c
eps quis dicatur 358 d
Error Ariſtotelis de perpetuitate mundi. 355 f
error Iudæorū & Sarracænorū de aīab⁹ exutis. 172 b
Eſ. a corporea inſumenti quid faciat, 392 b
eſcam duplicē proponit diuina ſapientia, 352 c
eſſentiam diuinā nuſq̄ non eſſe 212 b
eſſentia omnis a bono eſt, 247 a
Eſſe primū q̄uo ante omne ſit eſſe ſecundum 304 e
Eucharistia ſacra efficit in aīb⁹ q̄d cib⁹ in corpib⁹. 131. f
eucharistia ſacra triplicē habet ſignificationem 122 d
eucharistia gloriæ futuræ pignus dicitur, 8 d
eucharistię ſacramentū diuiniſſimū eſſe alimentū 144 d
euigilatio diuina quæ ſit. 353 d
Excellentiā dei quænā magis cōmendent 313 a
exemplo docere magis eſt q̄ verbo 213 f
exercitia dæmonum quæ. 373 c
exercitia religioſorū quæ eſſe debeant 315 c
FAciendū nihil ſine conſenſu epi. 360. f
familiaritas cum deo quanta fuerit Moſi. 342 d
famulus dñi q̄re dict⁹ ſit Moſes Ibidē
Feſtiuī dies q̄uo honorandi. 363 d
fidei bona quæ ſint. 271 f
fidei cōſtātia B. marty. Ignatij q̄ta fuerit. 364 a
fidei diffinitio iuxta Diony. Areopa. quæ. 272 a
fidei multæ diffinitiones. 271 f
fideli neceſſario habenda opera fidei, 337 b

fidei multæ diffinitiones 272 e, f
fideli neceſſario habenda opera fidei 337 b
fidelibus quæ fidei ſufficiant ad ſalutem. 337 b
fides catholica martyrum teſtimonijs ſolidata. 273 c
fides de ſct̃iſſima Trinitate q̃lis eſſe debeat 362 c,d
fides quid ſit 26 b 272 e
fides reſurrectionis mortuorum vera quæ ſit 362 a,b
fides vera de Chriſti hũanitate ac geſtis q̃ ſit. 392 e,f.
filiatio quõ auferatur diuinis 310 c
finis orationis quis, vel q̃d orationis obiectũ 319 c
finitum omne eſt omne imperfectum, 24 a
Formæ & paſſibilitates quæ deo ſignificatiue attribuũtur, quomodo ſint accipiendæ 315. d,e,f. 326 a,b
fornicatio ſpiritualis quæ ſit 45 a
Fructus multiplex ex laude hierarchiarũ cœleſtiũ 12 d
Furor quid ſit, 90 d
GAuderetpe mortis eſſe admodũ paucorũ (356 f
gaudij origo q̃ ſit. 258 e
gaudium felicitatẽ perficis 92 d
Generatio quid 236 c
Gradus charitatis triplex 314 e
gradus inferiores eccleſiaſticæ hierarchiæ cui cœleſti reſpondeant ordini. 318 a
gradus ſapientiæ triplex, 314 c
gratia gratũfaciens à deo ſine medio tribuitur, 55 f
HAbitus animi qui ſint. 321 d
habitus corporis qui ſint 321 d
Haleluia quid ſignificet 148 b
Hæreſes q̃rundã veſanorũ de Chriſti humanitate ac geſtis, 362 e,f.
hęreſis fingentiũ Chriſtũ nõ fuiſſe verũ hoĩem. 359 f
hęretici & ſciſmatici quantũ fugiendi fidelibus. 365.e,f
hæretici quantopere fugiendi, 359 c
hæreticorũ conciliabulũ inimicũ Chriſto Ibidẽ
Hierarchia angelorum quæ ſit, 27 a
hierarchia eccleſiaſtica quæ ſit 200 c
hierarchia cœleſtis q̃libet in tres ordines diſtinguit.67 c
hierarchia quid ſit 21 d 22 a
Hierotheus de cœleſti. hierarc an libros ſcripſerit. 2.d
Hominẽ dãnatiõis ſuæ met eſſe cauſam 354 c,d
hoĩes diuerſi an ad diuerſos angelorũ ordines aſſumãt. (93 e
homines interdũ angeli nominãtur 30 b
homines quõ aliq̃ſi dij vocantur 70 e
hominũ perficiendorũ tria ſunt gr̃ia 265 e
hõ in ſtatu innocentiæ angelũ cuſtodẽ habuit 33 b
hõ quõ accipiatur in malum 344 d
hoſtiã deũ nõ recte dici 310 b
Humanitas qd fuerit diuinitati Chriſti, 335 a
humanum quid dicatur 344 d
humilitas meretur exaltationem. 361 d
humilitate q̃ta deus ſit exorandus 318 f
humilitatis q̃tæ fuerit beatiſſimus Ignatius 359 b,c
IAcobꝰ iuſtus ſr̃ dñi Ieſu laudatꝰ a S. Ignatio. 358 c
Ideæ in deo qd. 262
Ideæ quid. 2 d
Ieiuniũ q̃re magis ĩ pcepto ſit q̃ oratio aut eleemoſyna 322 c
Ieiunium quid conferat homini 322 b
Ignatius ſctũs martyr ac pſul q̃s vel q̃lis fuerit 357 a
Ignatiꝰ ſctũs martyr q̃bꝰ dictarit ſuas epiſtolas, 357 b c
ignis proprietates quæ? 85. d,e,f 86. a,b,c.
Illũinatio immediate a deo an aliq̃bus ſctis ſctã ſit. 93 f
Imagines angelorũ figuratiue quid ſint. 82 a
imagines dei vocantur ſancti 22 d
imago duplex eſt 46 d
immerſio trina ad baptiſmum ſpectat 210 e
imperator Græcorũ Fr̃corũ regi Dionyſij libros miſit 2 d.
impœnitẽtia dæmonũ q̃ta. 324 f
inacceſſibilis quomodo ſit deus 335 e
Incarnatio Chriſti, noſtra eſt deificatio. 229 b
incarnationis Chriſti modus incõprehenſibilis 204 c
incarnationis Chriſti myſterium latuiſſe dæmones. 362 f, 363 a,b,c,
incognoſcibilem diuinitatẽ eſſe oĩbus exiſtentibꝰ. 310 c
increpare quotidie ſeipſum quid homini cõferat 314 f
increpationes dei non contemnendæ. 88 d
indoctus diuinorum quis ſit. 304 c
ineffabilem eſſe diuinitatem. 310 b
innocentia Iacob patriarchæ quæ. 342 d,a
innominabilis quomodo dicatur deus. 310 f, 324 a,b
intellectus & ſenſus differentia quæ. 43 f
intelligentia quomodo non dicatur deus. 310 b
intelligibilem non eſſe deum. 310 b
intelligibile quid ſit. 69 e
Intelligibilia oĩa quõ auferenda ã deo 320 a,b,c,d,e
intentio libri miſticæ theologiæ quæ ſit. 302 e
inſtrumẽta corporalia angelis attributa qd ſignificẽt. (95 d
inuiſibilẽ deum fore oĩ viatori, 305 b
Iohannes apoſto. quõ magis amatus ã Chriſto. 354. b
Iohannis euangeliſtæ exilium. 354 b
Irrationalia diuinam participare bonitatem. 225 c
Iſaias an ſacerdos fuerit. 72 e
Iuſti myſticum Chriſti corpus dicuntur. 134 d
iuſtitia dei quare iuſtos aduerſa pati pmittat. 278 a
iuſtitia dei quæ. 277 d
iuſtitia diuina quõ omnibus prę ſtet ſalutem 278 c
iuuentus non ſpernendus 360 d
LAtitudo dei, lõgitudo & pfunditas quõ intelligẽda. 283 e,f
latria quid. 28 b
laudare deũ ſupeſſentialit qd ſit. 307 a
Lætitia & triſtitia angelorũ q̃. 542 e,f
Locus nunq̃ dandus diabolo. 373 d
locutiones amatoriæ quare truncatæ ſint. 308 d
Lucem deum non dici. 310 b
lumen diuinum quare non omnia illuminat. 227. 226 e
MAgnitudo quõ dęo nõ cõpetat, 310 b
Magneſiani qui dicantur. 360 e
malilogis q̃ropere abſtinendũ. 363 f
mali nihil ex deo, nec in deo eſſe, 238 c
malum duplex eſt. 247 a 354 c
malum impoſſibile eſſe in bono. 247 f
malum naturæ quid. 248
malum non eſſe ens aliquod. 347 b
malum ſemper inſtabile. 249 b
malum ſubſtantijs nõ ineſſe. 237 f
mania quid ſit. 308 c
manſuetudo infuſa donata Moſi. 342 a
manſuetudo quanta collata fuerit Moſi. 542 b
manſuetudo quid efficiat 342 a
Maria auguſtiſſima ip virgo ſummẽ collaudata à B. Ignatio. 358 b
Maria beatiſſima virgo vera imitatrix dulciſſimi ſui filij 358 c
Mariam matrem domini videndi cupido quãta tenuerit primitiuam eccleſiam. 358 b
Mariæ ſororis Moſi præſumptio 344 f
martyria ſctõrum quare natalitia eoꝶ vocent. 272 f
martyrij feruorẽ q̃tum habuerit B. Ignatius. 370 a,b,c
medicus verus Chriſtus quã nr̃am potiſſimũ ſanauerit plagam. 373 a
medium duplex eſt. 59 d
Melchiſedech quõ ſacerdos fuerit. 62 b
memoria & obliuio quomodo deo cõueniant. 310

mendȝ

mendacia pſeudoprophetarum. 344 f
mens hoīs in dei agnitionem ex eius effectibus profu it tripliciter. 313 a
miniſterium triplex eſt 39 b
modi tres ſequendi deū vocantē ad ſuū obſequiū, 371 f
modus duplex diuinarum reuelationum. 5 d
modus duplex ſanctæ manifeſtationis 10 b
monachi cui cœleſti reſpondeant ordini 318 a
monachi officium quod. 167 d
monachi q̄re ſpecialiter dicti famuli dei. 346 a
monacho quænam caſtigare aut corrigere liceat. 345 c
monachorum primitiuæ eccleſiæ ordo quis. 344 b
monachus quid ſit. 26 d
Moneta diaboli eſt homo impi⁹ & irreligioſus. 360 f
moneta probata eſt homo religioſus & pius 360 f
mors quid. 115 f
Moſes & Paulus an deū in hac vita p ſpēm viderīt. 31 a
motor primus deus quomodo mouere dicatur. 4 e
motus cœli quaſi inferiorum vita eſt. 87 d
motus corporis quot ſunt 372 b
motus dei triplex 284 e
motus quomodo non ponatur in diuinis 310 b
Myri compoſitio quomodo ſit. 344 a
myſteria noua & abſoluta quæ ſint 303 f
myſterium incarnatiōis quō angelis cognitū fuit. 146 f
NAtura diuina quomodo & quando dica tur trina. 308 b
natura humana quatuor vulneribus vul nerata eſt. 132 d
naturā dæmonū malam non eſſe. 239 b
Negationes in diuinis affirmatiōib⁹ tutiores eē. 300 b
negationes in diuinis non defectum, ſed perfectionem ſignificant. 269 c
negatiōes in laude dei fortiores eē affirmatiōib. 307 b
Nocumentum alteri machinari q̄ta impietas 346 f
nomen Chriſtianū q̄tæ ſit excellentiæ 361 b
nomen dei ſanctificari quomodo poſtulamus 320 a
nomē dei Tetragrāmaton quō diuinā eēntiā deſignet. (203 d
noīa diuina q̄re Diony. Areopag. ſcripſit. 213 b.
noīa quænā de deo enunciantur proprie. 311 a
Numerus quō deo non conueniat, 310 b
OBedientialem quādam potētiam ineſſe omni creaturæ. 335 b
obedientia quāta debea epiſcopis 359 a 360. d e
obedientia q̄ta debeaſ ſacerdotib⁹ 359 a
obediētia victimis ē pſtātior ac melior. (33 f
obiecta pcti triplicia. 322 f
obiectum voluntatis quod ſit 324 c
Omnia quomodo dicantur eſſe in deo 259 e
oīa quō ſimul deo prædicentur atq; negentur 259 d
Opera ſanctæ Trinitatis indiuiſa eſſe. 802 f
opinio quid ſit. 310 b
opinio quō deo non conueniat. 310 b
Oratio directa quæ dicatur 319 b
oratio indirecta quæ ſit. Ibidem.
orationem eſſe in toto duplicem. Ibidem
ortiones & eleemoſynæ pro bonis defunctis gratiarū actiōes dicūt. 173 c
orōnes quītuplici fieri mō 319 a
orationi neceſſaria in deū cordis directio 318 b.
orationis magna efficacia 212 d
orationis virtus quanta ſit 211 f
orationū iuſtorum efficacia quæ. 175 f
oratio omnis actionis principium ſit. 213 a
oratio quomodo ſit inchoanda. 318 b
oratio S. martyris Ignatij pro ſuis ouibus. 360 b
oratio vehiculum eſt quo peruenitur ad deum. 212 b
ordinate omnia facienda. 343 f
ordines perficientium tres ſunt. 161 c, 167 e
ordo eccleſiaſticarum dignitatum. 344 a, b
ordo nullus in inferno, quomodo intelligendū ſit. 31 e
ordo orationis dominicæ quis. 319 f
ordo quō diuinis conueniat, & quō non. 310 b
originem non eſſe in deo. 310 b
Oſcula mortuis olim dabantur. 273 d
oſores dei quomodo odio habendi. 264 a
Ozæ proteruia. 344 e
Oziæ regis præſumptuoſa thurificatio. 344 d
PAcem quō cuncta deſiderēt. 291 f, 292 e
pacem veram eſſe à ſolo deo. 372 c
paruitatem deo non competere. 310 b
paſſus quomodo dicatur deus. 335 c
paſtor quis ſit. 26 d
paternitas quō negeſ rite ī diuinis. 310 c
pater quomodo lumen principale dicatur. 5 c
patientiæ cauſa q̄nam fuit martyribus in eorum tormē tis. 354 e
Paulus apoſtolus Dionyſii & Hierothei communis ma giſter 272 d
paupertatem quare Chriſtus elegerit. 375 a
pax diuina omnia penetrat 293 e
pax diuina quæ. 291 a
pax diuina quō ſibi angelicas mentes attrahat. 291 c
pax quid ſit. 129 f
Peccator angelum cuſtodem contriſtat. 45 d
peccatorum differentia multiplex. 61 c
peccat quis trifariam. 323 a
peccatum eſt duplex. 321 f
Peccatum qualis ſit morbus. 322 a
pœnitentes quomodo ſuſcipiendi. 363 f
perfectio duplex eſt. 167 a
perfectiones creaturum quō conueniunt deo. 311 d
perfectiones creaturarum quō ſint in deo. 312 e
perfectionis diuerſi ſunt gradus. 148 f
perfectio quomodo deo conueniat. 298 d
Phantaſia quid ſit. 310 b
phantaſiam locum non habere in deo. 310 b
phantaſma quid ſit. 94 b
phantaſmata non eſſe neceſſaria intellectui ſpeculati uo. 313 c, d
Philadelphenſes qui dicantur. 363 d
Philippenſes qui dicantur. 362 c
philoſophia delectationes multas habet annexas. 344 b
philoſophia religioſorum quænam eſſe debeat. 315 c
Photini hereſis de diuina cognitione. 307 a
Politia domeſtica quō ſeruanda, 364 b, 367 a
Polycarpi ſancti martyris laus. 337 b
potentiæ peccati quæ ſint. 322 f
pontifices cui cœleſti reſpondeant ordini. 317 f
pontificis ſummi quanta excellentia. 364 f
Prædeſtinatio quid. 260 b
prælatus quiſnā pręficiendus gregi durę ceruicis. 342 b
preſbyteri qui ſint. 359 d
præſentia dei aſſidue penſata, crimina vitare facit. 157 d
præſidentibus remiſſis negligentibusq; quale inſtet iu dicium 325 b
principia rerum duo eſſe impoſſibile eſt. 247 f
principium rerum omnium eſſe vnum. 58 e
prodeſſe alteri ex charitate quanti ſit meriti. 346 f
prophetia D. Diony. Areop. de liberatiōe Iohānis apo. (ab exilio. 364 f
proximus quō ſit diligendus. 359 d
Pulchritudo ſpiritualis tria requirit. 47 a

Quæ

QVadrageſima quõo celebranda 363 d
quare fil' dei in hũc venerit mũdũ. 318 d
Quidnã nos à deo magis retrahat. 314 f
quid propter qd attribuaẽ Chr̃o. 335 c
RAbbi Moſis de ſolis ſtatione tẽpore Ioſue error. 338 a
rõnalis creatura ſola peccare poteſt. 322 f
ratio inſtitutionis ſacramentorum triplex. 316 f
ratio quomodo in diuinis locum rectè non habeat. 310 b
Recognitio propriæ imperfectionis q̃ laudãda. 315 c
reſurrectio ac corporum glorificatio. 265 a
reuerentia quanta debeatur prælatis. 360 e
reuerentia quanta debeatur epiſcopis. 359 c
reuerentia quæ debeatur diaconis. 359 b
Romani qui dicantur. 369 f,e
SAcerdotes cui cœleſti reſpondeant ordini. 317 f
ſacerdotes inter deum & homines mediatores dicuntur. 109 f
ſacerdotes inter homines cur angeli vocentur. 69 d
ſacerdotum conſecratio quomodo fiat. 256 b
ſacerdotum iniquorum egregia deſcriptio. 345 b, c
ſacerdotum ordo in eccleſia quis. 344 c
ſacrificium ſacrificiorum euchariſtiæ ſacramentum vocatur. 22 c
ſalus propria non negligenda. 376 b
ſapientia chriſtiana quæ ſit. 303 e
ſapientia philoſohica quæ dicatur. 314 d
ſapientia quænam nunq̃ ſit informis. 314 c
ſapientia quomodo elongetur à deo. 310 b
ſatisfactionis tres eſſe partes. 322 a
Saulis ſacrificium præſumptuoſum. 344 d
Scientia actionem dirigit. 23 b
ſcientiam non dici in deo. 310 b ſcire quid ſit. 336 a
ſcopatio quotidiana ſpiritus qd cõferat homini. 315 a
ſcrutanda non eſſe q̃ noſtrã capacitatẽ excedunt. 344 f
Seculum non eſſe deum. 310 b
ſenſibile quid ſit. 69 e
ſenſibilia oĩa quõo ſubtilius de deo negẽt q̃ ponãt. 309 d
ſenſus corporei quõo ſint reformandi. 372 c
ſenſus quid ſit. 311 a
Seraphim quid ſignificet. 42 b
ſerui quinam ſint dei. 377 d ſeruitus duplex. 54 a
Significari an deus poſſit à nobis. 311 b
ſilentium diuinum quod. 291 a
ſilentium non eſſe in diuinis. 310 b
ſimilitudo dilectionis ratio eſt. 23 d, 258 d
ſimilitudo & diſſimilitudo quõo deo conueniãt. 284 c
ſimilitudo quomodo non ſit in deo. 310 b
Simonis, Menãdri, Baſilidis, Nicolaitarum, Theodoti, & Cleoboli hæreſis peſtifera. 360 a
Simonis Magi Veſania. 265 c
Simplicitas Abel iuſti. 342 e
ſinus patriarcharum quid ſint. 275 d
Smyrnenſes qui dicantur. 365 b
Solis ad deum ſimilitudo. 227 a
ſomnus diuinus quis ſit. 353 d
ſophiſticè loqui quam iniquum. 337 d
Spiratio quõo dicatur non eſſe in diuinis. 310 b
ſpiritus omnes cœleſtes cur angeli vocentur. 34 e
Stationem diuinis nequaq̃ competere. 310 b
ſtatiõis ſolis & lunæ tpe Ioſue opinio duplex. 338 a, c
Subdiaconi cui cœleſti reſpondeant ordini. 318 a
ſubiecta peccati quæ ſint. 322 f
ſubſtantia angelorum dupliciter conſideratur. 37 b
ſuperbia q̃rum malum. 372 e
ſuſtinenda quõo oĩa ſint propter deũ. 366 c
Symbolice q̃nã de deo dicantur. 350. a, b, c, d. e, f.
TActũ diuinũ nõ cõprehendi. 310 b
Tarſenſes q dicantur. 361 d
Thearchia quid ſit. 17 b
Telete quid. 98 d
tpſ nõ habere locũ in diuinis. 310 b
tenebræ quid ſint. 332 f
tentatio q̃ ſit ſalubris 372 b
Theologia myſtica an ſit ſcia 314 c
theologia myſtica in quibus conſiſtat 314 c
theologiã myſticã donum eſſe ſapientiæ 314 c
theologiam myſticam ineſſe hoibus bifariam. 314 d
theologiam myſticã non infuiſſe philoſophis. 314 d
theologiam myſticã realiter eſſe in intellectu. 314 c
theologia myſtica quid ſit. 94. a 271. a 303. e 314. b
theologia myſtica quibus competat. 314 c
theologia myſtica quomodo adipiſcenda 314 f
theologia philoſophorum philoſophorũ qualis 5 e
theologia ſymbolica quomodo & ſimpla & multiplex. 353 d
theologo myſtico quõo oĩa creata diſcerenda. 304 b
thelogus quiſnam verus comprobetur. 314 f
throni dicti ſunt q in eis deus ſedeat. 44 b
Tiburtij martyris conſolatio in ſuis tortiõib'. 354 f
timor quõo in patria manebit. 79 d
Tonſura capillorum in monacho quid ſignet 365 c
Tralliani qui dicantur. 359 a
tria ad locutionem neceſſaria eſſe. 92 d
tribulationes vitæ præſentis non multum eſſe formidendas. 375 b c
trinitas ſancta ante omnia inuocanda. 211 f
VEritas quid. 271 d
veritas triplex in Chriſto 5 b
veritas triplex in creaturis 271 e
veritas triplex in deo 272 e
veritas triplex. 271 e
veritatem non dici de deo. 310 b
vertex eloquiorum myſticorum quid ſit 303 f
Via duplex aſcendendi ex creaturis ad dei cognitionẽ. 270 d
videre deũ cõtingi bifariam 311 d
viduę quomodo ſe habeant. 364 e
virgines quomodo habere ſe debeant. 364 b c
viri ſancti quare aliquando diei natiuitatis maledixiſſe legantur. 232 d
virtus duplex in quolibet angelo. 68 b
virtus quare deo non competat. 310 b
viſitationẽ diuinam quõo creatura ſuſceperit. 375 d, e, f
vita duplex. 265 e
vita, immortalitas & mot' angelorũ eſſe à vita æterna. 264 d
vitam non eſſe deum. 310 b
vitia mentem obſcurant. 42 b
viuentia cuncta à prima cauſa dependent. 28 f
Vnio mentis cum deo quæ. 271 a
vnitatis cura nihil melius. 366 c
vnum in deo quid. 298 e
vnum vel vnitatem non competere deo. 310 b
Voluntas damnata immutabilis. 320 f
voluntas in deo duplex. 201 e
voluntati quænam propria ſint. 320 d
ZElus inimicorum inuiſibilis. 349 c
zelus martyrij quantus beato Ignatio fuerit. 361 d e

Errata

¶ Præfatio Anaſtaſij apoſtolicæ ſedis bibliothecarij, ad excellẽtiſſimũ & chri‑ ſtianiſſimum regem Carolum.

INter cætera ſtudia, q̃ tã laudabilis actio q̃ ſaluberrima cõmonitio, quin etiã odo
riſera volãs opinio, de virtutũ ac morũ ĝritate tuoꝝ, ó dictator inclite, mortaliũ
mẽtes excitat & ad effodiendã ſapiẽtiã hortat, velut theſauros: illud quoq; nõ me
diocriter eſt admiratiõe ſtupẽdũ ꝙ non ſolũ latinos patres, ſed & græcos rimari
non ceſſas, & romana lingua pollẽtes, pelaſgarum facis reꝝ & expertes. Tu quip‑
pe facis, qui ad faciẽdũ ſuſcitas & hortaris, quia & nos ſæpe magnã domũ feciſſe dicimur, nõ tñ
manibus, ſed affatibus. Beat⁹ itaq; Areopagita Dionyſius, Atheniẽſis antiſtes (quẽ inter cætera
cõſtat Induſtria tua ꝑſtãtiſſime principũ in Romanũ ſermonẽ trãſlatũ) tm̃ eſt (vt ipſe patẽtius
noſti) ad intelligẽdũ difficilis, quãtũ ſermõe ſublimis, imo quãto difficilia ſunt intellectu, & alta
myſterijs, quę ipſe pſcrutatus ſupna reuelãte gratia didicit, & arcana theologiæ diuina ſe ducen
te manu, ingreſſus in ſanctuariũ dei ablato velamine penetrauit. Mirãdũ igit eſt, q̃ pietas tua
nec talia indiſcuſſa relinq̃t. Sed hic licet in terra ambulat, tanq̃ in cœlis cõuerſans ambit, ita vt ve
luti quidã (vt ita fateamur) angelus vł cœleſtis hõ ſancta ſctõrũ ingredi contẽplatiõe videaris,
& ad abdita & adyta diuinæ ineffabilitatis, quãtũ poſſibile eſt mortalibus, acutis ſpiritualiũ o‑
culorũ viſibus accepiſſe credaris. Mirãdũ eſt quoq;, quõ vir ille barbarus (qui in finibus mundi
poſitus, quãto ab hoibus cõuerſatiõe, tãto credi potuit alterius linguæ dictione loginquus) ta‑
lia intellectu cape, in aliãq; linguã transferre valuerit. Iohanẽ innuo Scotigenã, virũ, quẽ audi‑
tu cõperi p oia ſctm̃. Sed hoc opatus eſt ille artifex ſpiritus, q hunc ardentẽ pariter & loquẽtẽ fe
cit. Niſi em̃ ex grã ipſius igne charitatis flagraſſet: nequaq̃ donũ linguis loquendi proculdubio
ſuſcepiſſet. Nã hũc magiſtra charitas docuit, q̃d ad multorũ inſtructionẽ & ędificationẽ patra‑
uit. Verum etſi ad mẽſurã datus eſt ei ſpiritus, ipſe tñ paternis doctrinis imbutus, quãtũ potuit
fecit, & prodeſſe proximis vltra vires tẽtauit. Siq̃dẽ ꝑter illa quæ hũc latuiſſe ꝓbant, ex his quæ
ſparſim à q̃buſdã de ꝑdicti patris ſermonibus & epiſtolis ante nos interpręta ra inueniũtur, plu
rimũ vtilitati ſubtraxit: quia tãto ſtudio verbũ de verbo elicere procurauit. q̃d genus interpræ‑
tationis licet & ipſe plurimũ ſeq̃r quãtũ illuſtres interpræte s nitent, tua profecto ſolers experi
entia non ignorat. Quod eũ non egiſſe ob aliã cauſam, exiſtimo, niſi quia cũ eſſet humilis ſpiri‑
tu, non ꝑſumpſit ỽbi proprietatẽ deſerere, ne aliq̃ modo a ſenſus veritate decideret. Vnde factũ
eſt, vt tantũ virũ q per ſe (quoniã intima & ardua quæq; vtriuſq; philoſophiæ penetralia rima
ri propoſuit) ꝑplexus noſtris intellectibus videbat, intra cuiuſdã labyrinthi difficilia irretiret,
& in antris profundioribus inuiſibiliorẽ quodãmõ collocaret, & quẽ interprætaturũ ſuſcepe‑
rat, adhuc redderet interꝑtandũ. Quapropter ipſe merito anxius, cœpi ſedulo q̃rere, ſi forte re‑
periri potuiſſet ꝑceptor quiſquã vel aliquod ſcriptũ, q̃ enucleante, tãtus pater nobis liq̃dius illu
ceſſeret. Et q̃ a iã p interprætis induſtriã linguæ noſtræ fuerat traditus, noſtriſq; patulis reddere
tur pfectius intellectibus: tũ ecce repente paratheſes ſiue ſcholia in eũ (quæ Cõſtantinopoli poſi
tus viderã), ad manus venere: quibus vtcunq; interꝑtatis, mihi aliquantulũ magis enicuit. q̃ vi
delicet in marginibus interꝑtati codicis eius, vt in græco reperi, mox Interprætata, vtcunq;, do
nec à docto melius interꝑtentur, reſpõdẽtibus ſignis interpres ego ſatis imperitus appoſui, ve‑
ſtręq; glorioſæ ſapiẽtiæ potiſſimũ fore mittẽda, nõ immerito iudicaui, vt ſcilicet q̃ fuit alterius
interꝑtationis hortatrix & auxiliatrix, fit etiã noſtræ qualiſcũq; ſuſceptrix & approbatrix. Ipſo‑
rũ aũt ſcholiorũ ſiue paratheſeorũ q̃cunq; in calce ſui ſignũ viuificæ crucis habent, à beato Ma‑
ximo cõfeſſore & monacho inuẽta narrant. cetera vero ſancti Iohannis ſycopolitani ep̃i eſſe fe‑
rũtur. Sane vbi a verbis Interꝑtis ſcholia ipſa diſſentiri vidi, vt lector q̃d de appoſita dictione
Interpres ſenſerit, q̃d ſcholion inſinuet, indifficulter agnoſcat, & verba interprætis ſcholio inſe‑
rui, & qualiter ea ſcholij cõpoſitor prætulerit, innui. Sed & ſicubi oportunũ fore conſpexi, & me
quoq; quoniã eſſe aliter non potuit, pauciſſima quędã & q̃ facilius ab intelligẽte agnoſci pote‑
rũt, interpoſui. ¶ Præterea notandũ eſt, ꝙ licet tantæ gloriæ, tantæq; ſcientiæ ſiue antiq̃tatis i‑
ſte ſanctus Dionyſius fuerit, nunq̃ tñ aliqua opuſcula eum edidiſſe (niſi fallor) quæcunq; ortho
doxorũ ſcripta traditio prodit, priuſquã Romani pontifices, videlicet Gregorius, Martinus &
Agatho, dictorũ eius in conſcriptis ſuis mẽtionẽ fecerint, & ea per hæc probabilia iudicãtes ad
miſerint. Gregorius ſcilicet in homilia capituli euangelici de centũ ouibus & decẽ drachmis.
Martinus in ſynodo ſua, quã Romæ contra hæreticos celebrauit. Et Agatho in epiſtola quã
ad ſextã ſynodũ deſtinauit. Vnde ego verã eſſe græcorum opinionem conijcio, perhibentiũ li‑
bros eius a prioribus hæreticis occultatos, donec longo poſt tempore ex opuſculis eius ſolus
codex q nũc habetur, eſt Romæ repertus: cæteriſq; nondum inuentis, in gręciam aſportatus.

edidit

edidit enim & alios (vt ipſe innuit) libros, quos nec Græcus quiſquã, nec adhuc potuit inuente latinus. Et quidem, Lucas in Actibus apoſtolorum, Euſebiuſq; Pamphili, & Dionyſius Corinthi antiſtes, de eo quædã miranda tradũt q̃ vero ſcripſit, niſi me obliuio fallat, omnino non tradunt. Suadet autẽ ad hoc ita credendũ etiã illud, ꝙ nemo probabiliũ tractatoꝝ, ſicut eis moris eſt, priorum dicta exponẽdi, & ſuis opuſculis inferendi, ſcriptis ipſius vtitur, aut horum cuiuſpiam reminiſcitur. ¶ Deniq; vir magnus & apoſtolicæ vitæ p̄ceptor Cõſtãtinus philoſophus, q Romã ſub venerabilis memoriæ Adriano iuniori papa veniẽs, ſancti Clemẽtis corpus ſedi ſuæ reſtituit, quiq; totũ codicẽ ſæpe memorati & memorandi patris memoriæ cõmẽdabat, & quãtũ vtilitatis medullæ eius habebat, auditoribus cõmẽdabat, ſolitus erat dicere ꝙ ſi ſanctos, videlicet priores inſtitutores noſtros, q hæreticos quos vix & quodammodo cum fuſte decollauerunt, Dionyſiũ cõtigiſſet habere, cũ acuto illos gladio proculdubio trucidaſſent. Innuens profecto huiuſmodi dicto, quia quorum os laborioſius & forte tardius obſtruxerunt, facilius & acutius ſiue velocius (oxi quippe & acutũ ſignificat & velox) obmuteſcere coegiſſent. At nec poſt p̄latorũ ſanctorũ ſedis apoſtolicæ p̄ſulũ memoriã, tam ſeptima & octaua ſynodus, quã latini & græci doctores, non ſolum quia venerabilis hic pater ſcripſerit, innuunt: ſed & teſtimonia ex ſcripturis eius frequẽter aſſumunt, vt ſcilicet ſenſus ſuos & dicta tãti viri reddant authoritatis pondere grauida & cunctis mortalibus approbanda pariter & ſectanda. Deus omnipotens gloriam tuam à terrenis ad cæleſte regnum transferat quandoq;.

¶ Fragmentum epiſtolę Iohannis Scoti, qui primus Dionyſium Areopagitũ e græco trãſtulit, ſcriptæ ad Carolum Magnum,

¶ Chriſto duce qui eſt lux mentiũ, & illuminat abſcondita tenebrarum, libros ſancti patris Dionyſii Areopagitæ, epiſcopi Athenarum, q̃s ſcripſit ad Timotheũ epiſcopũ Epheſiorũ, & epiſtolas eiuſdẽ, de græco in latinũ trãſtulimus. Opus valde (vt opinamur) anfractuoſum, lõgeq; à modernis ſenſibus remotum, multis inuium, pauciſq; apertum, nõ ſolum propter antiquitatẽ, veꝝ etiã cæleſtiũ altitudinem myſteriorũ. Fertur nãq; præfatus Dionyſius fuiſſe diſcipulus atq; adiutor Pauli apoſtoli, a quo Athenienſiũ conſtitutus eſt epiſcopus. Cuius & Lucas cõmemorat in actibus apoſtolorum, et Dionyſius epiſcopus Corinthi vir antiquus, Beatus q̃q; Polycarpus in epiſtola ad eccleſiam Athenarum, Euſebius item Panphili in eccleſiaſtica hiſtoria, Nec non & ſanctus papa Gregorius in homelia ſua, vbi breuiter angelorũ ordines expoſuit. Hunc eundẽ quoq; non præfati viri, ſed alij moderni temporis aſſerunt (quantum vita eius à fidelibus viris tradita teſtatur) tẽporibus papæ Clementis, ſucceſſoris videlicet Petri apoſtoli Romã veniſſe, & ab eo prædicandi euangelij gratia in partes Galliarũ directũ, & martyꝝ gloria coronatũ fuiſſe cũ beatiſſimis ſuis conſortibus, Ruſtico ſcilicet atq; Eleutherio. Hæc igitur noſtra qualiſcunq; translatio, nõ quidem prolixe indiget (vt arbitror) apologiæ, cum omnibus eius ęmulis quicunq; & qualeſcunq; ſint in facillima vna reſpõſione poſſumus occurrere. Veſtrę videlicet celſitudini neq; potuiſſe neq; debuiſſe nõ obedire. Si quis autem nimis tarde aut nimis inuſitate redarguerit elocutionis, attendat non me tantum, ſed & ipſum nil poſſe plus accipere quã quod ipſe diſtribuit, qui diuidit ſingulis prout vult, Sin vero obſcuram minuſq; apertam predictę interp̄tationis ſeriẽ iudicauerit, aut ſi ſuperflua quedã ſupadiecta eſſe, aut de integritate gręce cõſtructionis quedam deeſſe arbitratus fuerit: videat me interp̄tem huius operis eſſe, non expoſitorẽ. Vbi valde pertimeſco, ne forte culpam fidi interp̄tis incurram & recurrat ad codicem grecum, vnde ego interp̄tatus ſum, vbi fortaſſe inueniet ita ue eſſe necne. hoc tantum mihi idoneum fore arbitratus ſum, obmiſſis aliorũ cõiecturis, vnius ſolius arbitrio ſuccũbere, cui oportet me optẽperare. Sãctus ergo Dionyſius (ut p̄diximus) Areopagita, ex vico videlicet martis denominatus, Ares enĩ à gręcis bellum vocatur, primis iuuentutis ſuę floribus academię ſtudijs eruditus, deiñ diuino atq; ineffabili miraculo ſolaris eclypſeos, quæ fctã eſt cõfixo dño nr̃o Ieſu Chr̃o crucis patibulo: cõmotus ipſe quidẽ (vt in quadã epiſtolarũ ſuarũ cõmemorat) dũ eẽt iuxta Eliopolim cũ Polycarpo epiſcopo, cęteriſq; q tũc aderant diuina p̄curante p̄uidẽtia, mirabilẽ immodũ cõſpexerant lunã ſoli ſubeuntẽ ac per hoc ſolẽ defeciſſe. Moxq; ſanctiſſimũ virũ apoſtolorũ diſcipulũ Hierotheũ videlicet epiſcopũ, ſecutus. Cuius in tertio huius operis libro mẽtionẽ facit, eundẽq; magiſtrũ ſuũ venerabilẽ nominat, cęteriſq; tũc tẽporis coepiſcopis poſt apoſtolos in theologia pręferre nõ dubitat, cũ q̃ multiſq; alijs ſanctis in vnũ cõuenientibus, Chr̃m poſt reſurrectionẽ corporalit̃ eſt cõtẽplatus. Aderãtq; ibi, vt ip̄e ait Iacob⁹ fr̃ dñi, & Petrus vertex Ap̄lorũ. Talibus ac tãtis admõitus, diuinarũq; ſcripturaꝝ myſterijs illũinatus, ſcripſit hos libros, hortãte atq; poſtulãte ſctõ Timotheo, aliosq; quorũ noĩa in p̄ceſſu huius operis ſępiſſime declarat, doctrinãq; breuiter inſinuat. ¶ Sed p̄ſentis operis intentionem breuit̃ intimare neceſſarium duximus, q̃ facilius lector ſtudioſus ingrediat̃.

D. DIONYSII CARTHVSIANI, COMMENTARIORVM SVORVM IN LIBROS. S. DIONYſii Areopagitæ martyris & epiſcopi, ac primum in de cœleſti ſeu angelica hierarchia.

PRAEFATIO.

Cceſſiſtis ad montem Sion,& ciuitatem dei viuentis Ieruſa
lem cœleſtem,& multorum millium angelorum frequen- Heb. 12.
tiam. Mox vt vnigenitus dei patris ex mundiſſima ac ſacra Baruch. 3.
tiſſima virgine incarnari,& cum hominibus conuerſari di-
gnatus eſt,cœperunt diuina atq; cœleſtia hominibus præ-
electis abundantius reſerari. Ad confutationem quoq; nõ
ſolum Epicureorum philoſophorũ,qui immateriales ſub-
ſtantias eſſe negabant, ſed etiam rudium Iudæorum, puta
Sadducæorum,qui nec angelum nec ſpiritum eſſe dicebãt, Act. 17.
quorundam item hæreticorum circa naturam ac numerũ
angelicorum ſpirituum multipliciter deſipiẽtium, natura,
ordo,ac multitudo angelorum ſanctorum deſuper militã-
ti eccleſię clarius ſolito reuelata noſcuntur. Nec mirum, q̃d
poſtquam deus aſſumpſit humana,& inter homines viuere ac videri incõprehenſibili pietate
adiecit,diuina & cœleſtia hominibus exhuberantius cõmunicauit,lympidiuſq; expreſſit. Hinc Leo papa.
ipſius ad ima inclinatio,fuit noſtra ad ſumma prouectio. Cũq; fidelibus ſuis ſpoponderit an-
gelicæ beatitudinis veritatem,imó & æqualitatem: Erunt, inquiẽs, ſicut angeli dei: perpetuam Matt. 22.
etiam ciuilitatem & inſeparabilem atq; dulciſſimam ſocietatem cum illis in cœlo,dicẽdo: Ful Matt. 13.
gebunt iuſti ſicut ſol in regno patris eorum. condecens fuit,vt de gloria & excellentia angelo-
rum,de proprietatibus & officijs eorundem, de actibus operationibuſq; ipſorum, de beneuo-
lentia,beneficijs ac influentijs tam nobiliſſimarum & beatiſſimarum creaturarũ,circa nos mi-
ſeros ac mortales,innumerabilibus & maximis defectuoſitatibus,cladibus,periculiſq; expoſi
tos,plenius nos doceret: quatinus munificentiam,prouidentiam & miſericordiã dei circa nos
cognoſcentes,grati eidem pro viribus eſſe conemur: ad tantorum quoq; conciuium comman
ſionem æternam pertingere enitamur,ipſorum amore ſuccenſi ac beneficijs grati. Pręterea de
his cœpit omnipotens deus ab exordio ſeculorum patriarchas,prophetas ac alios ſanctos in-
ſtruere,ipſum videlicet protoplaſtum Adam,Abel,Seth,Enoch,Noe,Cham,Abraham,Iſaac,
Iacob. Deinde præclarius Moyſen ſanctum ac Aaron,vates & patres veteris teſtamẽti. Poſtre-
mo excellentius glorioſos apoſtolos,& quoſdam eorum præclaros diſcipulos,ipſorumq; po-
ſteros viros heroicos: inter quos in horum eruditione, reuelatione & deſcriptione præfulſiſſe
aut certe valde reſplenduiſſe videntur,glorioſiſſimus Paulus Apoſtolus,ac eius diſcipulus Di-
onyſius Magnus,ſanctus itidem Hierotheus,vir valde (vt infra patebit) diuinus. Itaq; omnes
iſti & eis conſimiles: per fidem formatam,per contemplationem perlucidam,per affectum ar-
dentem,per conuerſationem puram & cœliformẽ,acceſſerunt adhuc in carne viuentes ad mõ-
tem Sion. i. altitudinem ſpeculationis ſupernæ & ad ciuitatem dei viuentis cœleſtem Ieruſalẽ, Hebr. 12.
de qua deprompſit Pſalmographus: Glorioſa dicta ſunt de te ciuitas dei. Sicut lætantium om̃i Pſal. 86.
um habitatio eſt in te. Ad multorum etenim milium angelorum frequentiam, de quibus in Hebr. 12. Matt. 18.
euangelio fertur: Angeli eorum in cœlis ſemper vident faciem patris mei, de quorum ſicut &
cæterorum ſupernorum ſpirituum frequentiã luminoſiſſima & copioſiſſima ſcriptum eſt in li
bro Iob: Nunquid eſt numerus militum eius? & ſuper quem non ſurgit lumen ipſius? Deniq; Iob 25.
de his,hoc eſt,de angelica natura ac hierarchia,profunde ac inclyte ſcripſit theologiſſimus Di
onyſius,Chriſtianæ religionis ac fidei feruentiſſimus æmulator in libro, nunc deo præſtante
elucidando.

De autore huius voluminis,& cur librum iſtum ac ſubſequentes tam alto atq; difficili ſtylo ediderit. Articulus primus.

HIc quæritur primo,quis ſit horum autor librorum. Ad quod communiter reſpon
detur,quod ſanctus Dionyſius Apoſtoli Pauli diſcipulus Athenienſiũ præſul,quẽ Act. 17.
beatiſſimus Paulus ad fidem conuertit ac docuit,vt in Actis legitur. Sed obuiare Ibidem. Beda.
videtur,quod ſuper illud Actuum, Quidam adhærentes Paulo credebant,in qui
bus & Dionyſius Areopagita,aſſerit Beda: hic eſt Dionyſius, qui epiſcopus ordi-

natus Corinthiorum, glorioſe rexit eccleſiam, multaq; ingenij ſui volumina ad vtilitatem ec
Petr⁹. Cõ. hiſto. lib. Actu. apoc ca. 91. cleſiæ pertinentia edidit ac reliquit, quæ hactenus manent. Hinc quoq; in ſcholaſtica fertur hi
ſtoria: Quidam Paulo adhærentes, crediderunt: inter quos fuit Dionyſius Areopagita, quẽ po
ſtea ordinauit Apoſtolus Corinthiorum epiſcopum. Ad quod fortan poſſet qs dicere, quod
ſucceſſiue Athenienſium atq; Corinthiorum fuerit præſul. Sed cum hoc autoritatem non ha
beat, diligentius inquirenda eſt veritas. Deniq; in aurea legenda ſanctorum luculenter & abſo
lute narratur, quód Dionyſius iſte Athenienſium erat epiſcopus, & quod idem ipſe conſcripſit
hos libros, quod etiam per diuina comprobatur ac roboratur miracula. Legitur qppe in chro
nicis ac fide dignis hiſtorijs, quód anno domini circiter octingenteſimo quintodecimo, Impe
rator Græcorum Michael, inter alia dona miſit Ludouico regi Francorũ, filio Caroli Magni,
libros magni Dionyſii de græco in latinum tranſlatos: qui cũ ingenti gaudio ac reuerẽtia ſunt
ſuſcepti, ſeptemdecim quoq; infirmi in ipſa nocte in ipſius eccleſia ſunt curati, inter quos erant
Rupertus Lincolienſ. cæci, ſurdi, paralitici, ac alij varijs ægritudinibus laborantes. Præterea huic ſententię cõcordãt
expoſitores antiqui. Siquidem dominus Linconienſis in commentario ſuo ſuper angelicã hie
rarchiam fatetur, quod ſanctus Dionyſius iſte Atheniẽſium fuit antiſtes. Idem affirmat in ſuo
Maxi. eps Hu. victo. Iohã. Sara. commentario ſanctus Maximus doctor. Hugo quoq; de ſancto Victore, & diu ante eũ Iohan
nes de Scotigena, Iohannes etiam Saracenus in expoſitionibus ſuis, quod item doctores ſcho
laſtici, ſanctus Thomas, Albertus, Alexander, Bonauentura, Aegidius, vnanimiter tenent. Ad
autoritatem vero Bedæ ac Magiſtri in hiſtorijs reſpondetur, quod opinio eorum fuit, non ve
ritas. Hinc demum prætactus Iohannes Scotus ad Carolum Romanorum imperatorem ſcri
bens: Quatuor, inquit, libros ſancti patris Dionyſii Areopagitæ, epiſcopi Athenarũ, quos ſcri
pſit ad Timotheum, & decem eius epiſtolas de Græco in latinum tranſtulimus. fuit nanq; pre
fatus Dionyſius diſcipulus & auditor itemq; adiutor Pauli Apoſtoli, à quo Athenienſium eſt
Diony. eps Policarp⁹. Euſebius Cæſarienſ. eccle. hiſt. lib. 4. c. 23 Gre. ho. 34 Anaſtaſius conſtitutus epiſcopus, cuius Dionyſii meminit Lucas in actibus Apoſtolorum. Dionyſius quoq;
Corinthi epiſcopus, vir valde antiquus, ſimiliter beatus Policarpus in epiſtola ad Athenarum
eccleſiam, ſed & Euſebius Cæſarienſis in hiſtoria eccleſiaſtica &, itẽ in homilia de angelis Gre
gorius papa. Ex quibus Scoti huius eloquijs conſtat, Dionyſium iſtum Athenienſium præſu
lem, alium fuiſſe à Dionyſio illo Corinthio. Amplius præinductis concordant quę Anaſtaſius
apoſtolicæ ſedis bibliothecarius, in epiſtola ſua ad Carolum regem diſſeruit, inter cætera lo
quens: Quamuis tãntæ gloriæ, tantæ ſcientiæ & antiquitatis ſanctus iſte Dionyſius fuerit, nõ ta
men tam expreſſe & determinate eum edidiſſe opuſcula declarauit orthodoxorum narratio,
ipſa opuſcula nominando, priuſquam Romani pontifices, Gregorius, Martinus & Agatho, li
brorum ipſius mentionem fecerũt. Gregorius in Homilia, Martinus in ſynodo ſua Romæ cõ
tra hæreticos celebrata, Agatho in epiſtola quam ad ſextam ſynodũ deſtinauit. Deniq; vir ma
alias ſu- ſtinens. gnus & apoſtolicæ vitæ pręceptor, Conſtantinus philoſophus, qui ſub Adriano papa Romã
venit, dicere conſueuit. Si priores ſancti inſtitutores noſtri, qui hæreticos vix fuſte decollaue
runt, ſcripta ſancti Dionyſii habuiſſent, acuto pcul dubio gladio illos necaſſent: quia per ſcri
pta ipſius illos velocius atq; acutius conuiciſſent. At vero ſeptima ſynodus & octaua, quas La
tini & Græci celebrauerunt, ex ſcriptis Dionyſii huius teſtimonia ſumpſerunt frequenter, qua
tenus ſententias ſuas ac dicta tanti viri autoritate reddant pondere grauida, & cunctis mortali
Amb. ora. bus approbanda. His Anaſtaſii verbis conſonant ſcripta Ambroſii oratoris, monachi ordinis
Camaldulenſis, dicentis: Diuus Dionyſius primum à Paulo inſtructus eſt, deinde ſanctum Hie
Hierothe⁹ rotheum (vt ipſemet refert) habuit præceptorem, atq; vt ſeptimo apoſtolicarum inſtitutionũ
ſcribitur libro: Athenienſium qui credebant, ſtatutus eſt præſul à Paulo apoſtolo. Verum quiſ
dam imperiti & ſtulti obijciunt, quod nec Origenes, nec Euſebius Pamphili libros enumerat
huius ſancti, quibus reſpondemus, quod nec Origenes neq; Euſebius omnium eccleſiaſticorũ
virorum vidit ac nouerat libros, imó nec omnium ſuæ regionis. Si autem inueſtigetur, cur ſan
cti & ſtudioſiſſimi patres antiqui. Hieronymus, Auguſtinus, Ambroſius, nunquam allegãt Di
onyſii ſancti volumina: dicendum quod libri eius ob nimiam eorum difficultatem & obſcuri
tatem diu manſerunt abſconditi & nondum tranſlati, vel ab hæreticis cęlabantur. Pręterea nõ
de iſto, ſed de Corinthiorum epiſcopo accipi par eſt, quod libro de viris illuſtribus ſcribit Hie
Hierony. ronymus: Dionyſius Corinthiorum epiſcopus tantæ eloquentiæ atq; induſtriæ fuit, quod nõ
ſolum ſuæ ciuitatis ac prouinciæ plebem, ſed aliarum quoq; vrbium ac prouinciarum erudi
ret, qui claruit ſub Imperatore Marco Antonio Vero, & Lucio Aureolo Commodo. Poſtre
Hugo vic. Act. 16. mo vt recitat Hugo, & ex Actibus apoſtolorum probatur, Athenienſes & cæteri græci quam
plures, audientes Chriſtianæ fidei dogmata prædicari, videlicet filij dei incarnationem, mortu
crum

rũ reſurrectionẽ,ac futuꝝ generale iudicium,lato ore riſerunt,ſimplicitatemq́ꝫ fidei deriſerũt:
A quorum inſaniam,præſumptionem & ignorantiam feruentiſſimus & illuminatiſſimus Dio-
nyſius volens reprimere,ſcripſit profundiſſimo ſenſu ac ſtylo altiſſimo,oſtendens non ex im-
peritia ſanctos dei ſimpliciſſime eſſe loquutos,nec ex leuitate aut inſipientia crediditſſe:imò in
diuina ac ſeculari ſciẽtia,in omĩ theologica ac philoſophica ſapientia fuiſſe ꝓclaros,efficaciſſi-
ma itẽ habuiſſe ſuæ fidei argumẽta.Ideo etiã,vt fidei ſacramẽta & Chr̃ianæ religiõis myſteria
indignis ac ꝑfidis aperiret,bñuolos vero & ingenioſos erigeret ad ſublimiora & diuina.

¶De præconijs glorioſi huius principis theologorum ſancti Dionyſii. Articulus ſecundus

COngregauit & accumulauit deus maieſtatis & gloriæ penitus infinitæ,in be-
atiſſimo & electiſſimo Dionyſio iſto dona naturæ,bona fortunæ, chariſma-
ta gratiæ,præmia gloriæ,gratias gratis datas in excellentia magna. Nã & añ Act. 17.
ſuam conuerſionem ad Chriſtum,fuit inter gentiles philoſophos virtuoſæ
& honeſtiſſimæ vitæ,reputationis præcipuę,nobilitatis præclarę. Splenduit
quippe virtutibus politicis,naturalibus,acquiſitis,& ſpecialiter grandi pru-
dentia,vnus exiſtens conſiliariorum maiorum ac nobiliorum Athenis in vico Martis, vnde
dictus ẽ Areopagita apoto areos,quod ẽ Mars:& pagos,quod ẽ vicus ſeu platea, quia ibidem
Mars colebatur. fuitq́ꝫ ibi nobilium curia & liberalium artium ſchola,floruit ergo ibidẽ Dio-
nyſius inter philoſophos ſummus,& ad diuina cœleſtia & æterna mirabiliter inclinatus, pro-
pter quod ab illis ala cœli atq́ꝫ theoſophos eſt vocatus.Deinde glorioſiſſimi Pauli prædicati-
one conuerſus ad ſaluatorem,repente in virum alterum ſaluberrime eſt mutatus, dulciſſima
affluentia gratiæ ſpiritusſancti præuentus,feruore diuini amoris vehementer accenſus,de my-
ſterijs fidei Chriſtianæ ſubtiliter illuſtratus,mira virtutum roboratus conſtantia. Hinc multi-
formem gratiam ſibi deſuper tam affluenter ac ſubito condonatam cœpit protinus proximis
vndiq́ꝫ totis communicare præcordijs,ac multos conuertere,atq́ꝫ miraculis coruſcare, ac tan-
dem victorioſiſſimo migrauit ad Chriſtum martyrio,functus in vita hac pontificatus officio.
B De his laudibus eius in libro ſermonum,quos compilaui de ſanctis,diffuſius ſcripſi, idcirco ꝑ
tranſeo. Hic eſt Dionyſius,quem magnus ille theologus Iohannes Damaſcenus libro ſententi Ioh. Dam.
arum ſuarum ſecundo,diuiniſſimum,ſanctiſſimum,theologiſſimumq́ꝫ appellat,de quo Iohã- Iohã. Scot.
nes Scotigena proteſtatur:Ex hoc manifeſtius liquet immenſa ſapientiæ eius profunditas, ac
doctrinæ ſuæ innoteſcit autoritas,quoniam eum quem Paulus tam vehementer dilexit,ſpeci-
aliterq́ꝫ inſtruxit, vtpote Timotheum,ipſe quoq́ꝫ Dionyſius edocuit,quem & frequenter pue-
rum nuncupauit. Poſtremo ſanctus Dionyſius vbi Paulum audiuit,carnis nobilitatem ad mẽ-
tis tranſtulit ingenuitatem,ac mundi ſapientiam conuertit in philoſophiam diuinam: ſatius Philip. 3.
ac beatius æſtimans,deum diligere,ac eius contemplationi intẽdere,& quæ ſit æterna eius pul-
chritudo inæſtimabilisq́ꝫ dulcedo,ſempiterna iucunditas,incomprehenſibilis ſapientia,infini
ta felicitas,atq́ꝫ his omnibus ſine fine perfrui,cogitare:quam ſeculi huius labilem amare glori
am,ſapientiamq́ꝫ vmbratilem. Hinc quanto mens eius & conuerſatio magis fuit in cœlis,tan-
to ſublimius de cœleſtibus potuit loqui.

C ¶De quibuſdam præambulis in expoſitione libri de angelica hierarchia. Articulus tertius.

HVic libro expoſitores antiqui præponunt hunc titulum[Dionyſii Areopa-
gitæ,epiſcopi Athenarum,ad Timotheum epiſcopum]. i. liber iſte eſt ipſi
us Dionyſii tanq̃ autoris,quem ſcripſit & miſit ad Timotheum epiſcopum
Epheſioꝝ. Quocirca noſcendum,quod ſanctus iſte Dionyſius in libris ſuis
aliquoties facit mentionẽ de ſancto Herotheo, quẽ excellenter valde com-
mendat,affirmans eum tantæ gratiæ ac ſapientiæ fuiſſe,quod ipſi q̃q́ꝫ glori
oſi apoſtoli mirabantur,viro ex gentilitate cõuerſo tantũ ſapiẽtiæ ac gratię
culmen deſuper fuiſſe collatum,qui etiam Herotheus de eiſdem materijs libros conſcripſit,de
quibus & Dionyſius,ſed q̃m libri illi ab Hierotheo editi,adeo erãt difficiles ac profundi, quod
vix aliquis hominum eos poterat capẽre,ſanctus Timotheus beato Dionyſio humiliter ſup- Rupertus.
plicauit,quatenus de iſtis materijs planius aliq̃d atq́ꝫ diffuſius & intelligibilius ſcribere digna- Linconien.
retur,& hæc fuit alia ratio,quod ſanctus Dionyſius hos edidit libros. Porro ſecundum Linco Iohã. Sco.
nienſem & Iohannem Scotigenã,Iohannẽq́ꝫ Sarracenũ & Maximũ confeſſorẽ,ſanctus Diony Iohã. Sara.
ſius in epiſtola ad Timotheum præmiſit inſcriptionem huiuſmodi:Cõpresbytero Timotheo Maxi. epũ
Dionyſius presbyter. Solebant nãq́ꝫ apoſtoli ſeipſos aliosq́ꝫ epiſcopos appellare presbyteros. Act. 20.
vñ ad Titũ ſcripſit beatiſſimus Paulus:Cõſtitue ꝑ ciuitates presbyteros. i. epiſcopos, ſecũdum Titum. 1.
expoſitores. Titus q̃ppe archiepũs fuit. In actis q̃q́ꝫ legit Paulus cõuocaſſe presbyteros Aſiæ,qui
bus legitur ibi dixiſſe:Attẽdite vobis & vniuerſo gregi,in q̃ vos ſpiritusſanctus poſuit epiſco-

pos regere eccleſiam dei. Rurſus, expoſitores antiqui huic libro pręmittunt iſtud præconium:
Epigramma in beatum Dionyſium de hierarchia cœleſti. & ſubditur epigramma: [Angelicæ
ſapientiæ fulgores multos proieciſti hominibus, manifeſtati animo videre compoſitam pul-
Rupertus Lincoien. chritudinem.] Vel ſecundum Linconienſem, compoſitum aſtrum: quia vt ait, aſtyr græce, dici-
tur ſtella. Aſtron vero figura ex pluribus ſtellis compoſita. Eſt itaq; ſenſus epigrãmatis huius,
ô Dionyſi, tu proieciſti, id eſt, ex claritate mẽtis tuæ diffudiſti & communicaſti hominibus ful-
gores multos, id eſt, ſplendida documenta angelicę ſapientiæ, id eſt, ſapientialis notitiæ de an-
gelis: vel ſapientiæ tuæ angelicæ manifeſtati animo, id eſt, intellectibus fidelium oſtendiſti vi-
dere, id eſt, cognoſcere compoſitam pulchritudinem, id eſt, decorẽ ſcientiæ libri huius cõgrue
ordinatum, ſeu pulchritudine hierarchiæ cœleſtis tanquam pulcherrimum aſtrum ſeu aſtro- D
rum congeriem. Etenim quodlibet huius libri capitulum eſt tanquã ſplendida ſtella, ſicq; to-
tus hic liber ex illis conſtans capitulis, eſt velut congeries ſiderũ, & quaſi figura ex multis ſtel-
lis reſultans. Epigramma demum non in huius libri exordio ponitur, ſed ſequentis, qui eſt de
eccleſiaſtica hierarchia. ¶ Titulus primi capituli huius voluminis In pleriſq; libris iſte inueni-
tur. [Omnis diuina illuminatio ſecundum bonitatem varie in præuiſa proueniens, manet ſim-
pla: & non hoc ſolum, ſed & viuificat illuminata.] Titulus iſte qui eſt quaſi proemium operis
huius, multipliciter poteſt exponi: Primo ſic: [Quia] id eſt, quod [omnis illuminatio diuina]
id eſt, quælibet lux dei ſeu omnis ſplendor diuinus, vt habet tranſlatio alia [proueniens] id eſt,
deſcendens, ſicq; effundens [varie] id eſt, multipliciter [in præuiſa]. i. in res creatas diuinitus pͦ-
cognitas ac prouiſas [manet ſimpla]. i. vna & ſimplex in propria ſua eſſentia ac natura. [Et nõ
ſolum hoc]. i. non ſolum iſtud conuenit omni illuminationi diuinæ [ſed & viuificat illumina-
ta]. i. creata quibus communicatur, ad quandam redigit vnitatẽ & conuenientiam inter ſe ac
identitatem aliquam eis largitur, ita quod ſunt vnum genere, ſpecie aut analogia: vnum ꝙdq;
Boethius etiam eorum in ſeipſo eſt vnum numero, ſecundũ quod ait Boethius in libello de vno & vni-
tate: Omne quod eſt, ideo eſt, quia vnum numero eſt. i. quicquid realiter & actualiter eſt in re-
rum natura, eſt numero vnum, vtpote particulare ſeu ſingulare. Iſtud primo intelligi poteſt de
vnaquaq; diuina increata & attributali perfectione deo conueniente, vt eſt veritas, ſapientia,
pietas, potentia, liberalitas in deo conſiſtens, atq; realiter idem cũ deo ens. Rurſus intelligi po-
teſt de quacunq; idea mentis diuinæ. Ideæ nanq; ſunt formæ rerum exemplares in mente diui-
Idea quid. na, operatiuæ & productiuæ omnium quæ cauſantur. Hæc attributa & ideæ creatoris, ſecundũ
bonitatem & communicabilitatem ipſius, varijs modis proueniunt in creata: quoniam diuer- E
ſimode eis communicantur, videlicet vni copioſius, alteri minus, iuxta diuerſam rerum capa-
Philoſo. citatem, diſpoſitionem & ſpeciem, iuxta quod dixit philoſophus: Ab hoc ente omnibus deri-
uatum eſt eſſe & viuere, his quidem clarius, his autem obſcurius. Deniq; omnis huiuſmodi at-
tributalis perfectio & idea, cum ſit realiter diuina eſſentia ac deitas vera, in ſe inuariabilis eſt, &
incommutabiliter vna numero, ſimplexq; permanet, eis etiam quibus communicatur, vnita-
tem & conuenientiam aliquam imprimit. propter quod omnia entia in communi ratione en-
tis & entitatis, conueniunt analogice ſaltem. ſimiliter omnia vera in generali ratione veri ac
veritatis, omnes item ſubſtantiæ in communi quadam ſubſtantiæ ratione. ſicq; creata & illu-
minata ſimplificat & vnificat. i. vnũ facit creatrix illuminatio illa. i. illuminans lux diuina, quę
& omnia ordinat ac reducit ad ſe tãquam ad ſummum & vltimum finem vniuerſorum, & ita
effectiue cuncta illuſtrat, vnificat ac reducit illuminatio increata. Præterea quamuis in deo ſit
ſumma ſimplicitas atq; puriſſima vnitas, pluraliter tamẽ & diſtributiue exprimitur ac deſigna-
tur propter diuerſitatem ſuorum effectuum, & per reſpectum ad ideata, quẽadmodum in deo
pluraliter nominantur miſericordiæ & iuſtitiæ, miſerationes & poteſtates. Inſuper poteſt hic
titulus explanari, quod omnis illuminatio diuina. i. omnis forma ſeu lux creata, iuxta dei bo-
nitatem ac munificentiam, ab ipſo ſupergloriosiſſimo deo procedens, proueniens ac deſcen-
dens in creaturas, vt ſunt dona naturalia atq; gratuita, manet ſimpla, id ẽ, ſimplex & pura in ſe,
dum abſtractiue & nude ſecundum propriam rationem conſideratur ac ſumitur, & prout de F
Boethius. ea habetur ſcientia, dicente Boethio, quod ſcientia eſt eorum quæ incommutabilem ſui ſorti-
Gilbertus. untur ſubſtantiam. & Gilberto: Forma eſt compoſitioni contingens ſimplici, & inuariabili eſ-
ſentia conſiſtens. Verumtamen iſta creatæ quidditatis ſimplicitas, vnitas & puritas, lõge (imó
& infinite) inferioris eſt gradus ac ordinis, quam vnitas, puritas & item ſimplicitas increatæ eſ-
ſentiæ. At uero illuminatio iſta creata formaliter & intrinſece illuminat, vnificat ac pficit id in
quo eſt, vt patet de forma ſubſtantiali & accidentali, & de natura naturata ac gratia.

Sancti

S. DIONYSII AREOPAGITAE MARTYRIS, ATHENARVM EPISCOPI ET GALLIARVM APOSTOLI, DE ANGELICA SEV COELESTI HIERARCHIA, AD TIMOTHEVM EPHAESINAE CIVITATIS EPISCOPVM.

Omnem diuinam lucem, tametſi ſumma benignitate varie ad creaturas prodeuntem, ſimplicem tamen manere, & quæ illuſtrat vnum efficere. Caput I.

Onpresbytero Timotheo Dionyſius presbyter ſalutem. Omne datum optimũ, & om̃e donũ perfectũ, Iaco. I.
deſurſum eſt, deſcendens a patre luminum. Sed & omnis, patre moto, manifeſtationis luminum, pceſſio,
in nos optime ac large proueniens, iterum ut unifica uirtus reſtituens, nos replet & conuertit ad cõgregãtis patris unitatem & deificam ſimplicitatem. Etenĩ Iohan. I.
ex ipſo omnia, & in ipſum, ut diuinum ait uerbum.
Ergo Ieſum inuocantes paternũ lumen, qđ eſt, quod
uerum, quod illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum, perquẽ Ephe. 2.
ad principale lumen patrem, acceſſum habuimus: in ſacratiſſimorum eloquio-
B rum patre traditas illuminatiões, quantum poſſibile eſt, reſpiciemus, & ab ipſis
ſymbolice nobis & anagogice manifeſtatas cœleſtium animorum hierarchias,
quantũ potentes ſumus, conſiderabimus: & principalem & ſuperprincipalem
diuini patris claritatẽ, quæ angelorꝫ nobis in figuratis ſymbolis manifeſtat bea-
tiſſimas hierarchias, immaterialibus & non trementibus mentis oculis * reſpici- * recipientes.
entes, iterum ex ipſa in ſimplũ ſuum reſtituimur radium. Etenim necꝫ ipſe uſqꝫ
uncꝫ radius propria ſingulari unitate deſeritur. Ad anagogicã uero & unificã
corꝫ quæ prouiſa ſunt, contẽperantiam, optime & pulchre multiplicatur & pꝛo-
uenit, & manet intra ſe munite, in incõmutabili ſimilitudine uniformiter fixus:
& in ſe quantũ fas eſt reſpicientes, pportionaliter ſe eis extendit & unificat ſecun-
dum ſimplicẽ ſui unitatẽ. Etenim necꝫ poſsibile eſt aliter lucere nobis diuinum
radiũ, niſi uarietate ſacrorũ uelaminum anagogice circunuelatum, & his quę ſe-
cundum nos ſunt, prouidentia paterna connaturaliter & proprie præparatum.
Propter quod & ſanctiſsimã noſtrã hierarchiã, perfectiſsima ſacrorum diſpoſi-
tio cœleſtiũ hierarchiarum ſupmundana imitatione dignam iudicans, & dictas
immateriales hierarchias materialibus figuris & formalibus compoſitionibus
uarificans, tradidit, ut proportionaliter nobiſipſis, a ſacratiſſimis formatiõibus
in ſimplas & non figuratas aſcendamus altitudines & ſimilitudines. Quoniam
C necꝫ eſt poſſibile noſtro animo, ad non materialẽ illã aſcendere cœleſtiũ hierar-
chiarꝫ imitationẽ & contẽplationem, niſi ea quæ ſcđm ipſum eſt, materiali ma-
nuductiõe utatur: uiſibiles qđẽ formas, inuiſibilis pulchritudinis imaginatiões
arbitrãs: ſenſibiles ſuauitates, figuras inuiſibilis diſtributiõis, & immaterialis lu-
culẽtiæ imaginẽ, materialia lumina. Et ſcđm intellectũ contẽplatiuę plenitudi-
nis diſcurſas ſacras diſciplinas, et adunati ad diuina, et ordinati habitus, earꝫ quę
hic ſunt diſpoſitionũ ordines. Et Ieſu participatiõis ip̃am diuiniſſimæ euchari-
ſtiæ aſſumptionẽ, et quæcũqꝫ alia cœleſtibus quidem eſſentijs ſupermundane,

nobis uero ſymbolice tradita ſunt. Propter hanc ergo noſtram cõrationabilem
theoſim,miſericors perfectionis principium,et cœleſtes hierarchias nobis mani-
feſtans,et comminiſtram earũ perficiens noſtram hierarchiam ad uirtutem no- A
ſtram ſimilitudine deiformis earũ ſanctificatiõis,ſenſibilibus imaginibus ſuper
cœleſtes deſcripſit intellectus in ſacroſcriptis eloquiorum compoſitionibus,ut
nos perduceret per ſenſibilia in intellectualia,& ex ſacris figuratis ſymbolis, in
ſimplas cœleſtium hierarchiarũ ſummitates. ¶Expoſitio huius primi Capituli.

CONpresbytero Timotheo,Dionyſius presbyter Salutem [Omne datũ opti-
Iaco.1. Iohan. Sarracenus. mum,& omnedonum perfectũ de ſurſum eſt deſcendẽs à patre luminum.]
Circa hæc Iohannes aſſerit Sarracenus:Inter eccleſiaſticos ſcriptores primũ
poſt apoſtolos locum Areopagita Dionyſius, ſicut tempore,ita & theologi
cæ ſapientiæ doctrina & autoritate creditur poſſidere:quippe qui ab eiſdem
apoſtolis & eorum diſcipulis vberius edoctus, valde vltra cæteros de ſuper
cœleſtibus eſt locutus. Cuius ſcripta, literatura,ſcientiarũq; pondere adeo
ſunt grauia,vt ꝓ nimia intelligendi difficultate vix legantᷣ ab aliquo. In quorum explanatiõe do-
ctores mallẽ audire,ſed quoniam neq; expoſitor,neq; didaſcalus apud nos inuenitᷣ,& fructuoſiſſima
eorum ſententia tanquam theſaurus abſonditus, parum vtilitatis hoibus adſerre videtur, hinc primo
nunc de angelica hierarchia quod dñs dederit,proferemus:vt ſi qs eruditior inde tractare volue-
Gene. 18 Eccl 10. rit,reſeratam aliqualiter inueniat viã. Veruntñ de ſupnis ciuibus, cũ ſim terra & puluis, pctõrũq;
mole depreſſus,ploqui ptimeſco: pſertim qa diuinæ ſciæ noſſe eſt queadmodũ illa angelicæ
Maximus præſul celſitudo naturæ abſq; cõtagione ac diminutione in ſua ſola puritate conſiſtat:& cauendũ ne
ea quæ humanũ tranſcendũt ingeniũ,p ſuo qs libitu tractare aut vſurpare pſumat. Deniq; Dio
nyſius poſt ſuã conuerſionẽ ad Chrm,vocat ſe Areopagitã,ſicut & antea cognominabatᷣ.ga vt B
Maximus pteſtatᷣ,ſcti priores cognoia quæ dũ erant gentiles,habebãt etiã poſtq̃ ad Chriſtum
cõuertebantᷣ,ſibi ſine verecũdia aſſcripſerũt,queadmodũ ſacratiſſimus vir Iuſtinus ſermonem
Iuſtinus martyr. quẽ ſcripſit cõtra paganos,Iuſtini philoſophi ꝓtitulauit. Præterea S. pr Diony. hũc librũ ſuũ
Iacobi 1. ab autoritate Iacobi apoſt. inchoauit:Omne,ingens,datũ optimũ,& omne donũ pfctm de ſur
ſum eſt,deſcendẽs à pre luminũ. Quãuis certũ ſit omne bonũ creatũ ab increato bono fluxiſſe
aut fluere,tñ hoc loco eſt mẽtio de bonis emi nẽtioribus rõnali creaturæ cõceſſis: bona nanq;
irrõnabilibus cõicata,nec optima ſunt,nec pfecta,nec ad beatitudinẽ ordinantᷣ directe. Itaq;
[Omne datũ optimũ].i. omne munus valde bonũ,atq; in gñe naturaliũ donorũ ſupmũ,vt ſũt
vires & habitus intellectuales,in qbus ſummæ trinitatis imago,in omni hoĩe primũ attenditᷣ,
Boethius [& oẽ donũ pfectũ].i. omne munus grãæ ſupnaturale,omne q̃q; donũ gloriæ,[de ſurſum eſt
deſcendẽs à patre].i.ab ente altiſſimo, quod eſt ſup oĩa,non elatũ,& infra oĩa non oppreſſum,quod
ẽ pr,[luminũ] .i. prima fontaliſq; cã,ac dator oĩs luminis naturalis & ſupnaturalis,à quo omẽ lu
men naturæ ac gratiæ,& oĩs lux gloriæ originaliter pceſſerunt. Quo teſtimonio edocemur ni
Iohannis 1 hil de viribꝰ nrĩs pſumere,omne bonũ deo grata mente adſcribere,intantũ q merita noſtra ac
1 Cor. 1. 2. Cor 10 pmia dei munera reputemus,iuxta illud Iohannis amici dei: De plenitudine eius,vc; Chriſti,
1. Corin. 4. oẽs accepimus grãm pro grã. Ideo iuxta Apoſt. Qui gloriatᷣ,in dño glorietᷣ. Quid enĩ habes
quod non accepiſti:ſi aũt accepiſti,qd gloriaris quaſi non acceperis? Deniq; pr luminũ hoc loco
Matth. 6 eſſentialitᷣ p tota ſupdigniſſima trinitate, vno & ſolo oĩm creatore accipitᷣ,cui q̃tidie dicimus,
Lucæ 11 Pater noſter qui es in cœlis. Hinc q̃q; apud Iohannẽ fertᷣ: Nõ põt homo accipere quicq̃,niſi fue
Iohan. 3 rit ei datũ de cœlo. Conſequenter ſublimis Dionyſius autoritatẽ apoſtoli Iacobi introductam
quaſi extendit,pficit,atq; enucleat,ſubdens:[Sed & omnis,patre moto, manifeſtationis lumi-
Iohã. Sara. Iohã. Scot num proceſſio,in nos optime ac large proueniens, iterum vt viuifica virtus reſtituẽs nos replet,
& conuertit ad congregantis patris vnitatẽ & deificã ſimplicitatẽ.] Iacobus quippe,vt aſſerit
Sarracenus,& conſonat Scotus,ſolum videbatᷣ locutus de emanatione & multiplicatione lu- C
minũ diuinorum,ac ſiluiſſe de adunatione,reductione,& ſimplificatione eorũ p cõuerſionẽ ipſo
Iacobi 1 rũ in ſuũ fontẽ,iccirco ſctus iſte hoc addit. Eſt ergo ordo & ſenſus verborũ:[Sed &].i. nõ ſo-
lũ omne datũ optimũ ac donũ pfectũ de ſurſum eſt à pre luminũ, [verũetiã oĩs proceſſio ma
niſeſtatiõis luminũ].i. oĩs emanatio ſeu forma bonitas ve emanans, manifeſtatiua luminũ de
ſup deſcendentiũ,hoc eſt,p quã ſit manifeſtatio, declaratio, atq; cognitio luminũ naturaliũ ac
gratuitorũ,ſicut ait Apoſto. Nõ ſpiritũ huius mundi accepimus,ſed ſpiritũ q ex deo eſt .i. do-
1. Corin. 2. na & illuminationes ſpiritus ſancti,vt ſciamus quæ à deo donata ſunt nobis. Talis ergo pro-
ceſſio manifeſtatiõis luminũ[pueniẽs].i. deſcẽdens in mẽtes nras,[optime].i. valde gratioſe
Iacobi 1 ac ordinate,[ac large].Deus etenĩ dat oĩbus affluenter,nõ improperat:large quoq;,vtpote ſu-

pra merita noſtra,imo frequenter contra noſtra demerita, dum non obſtantibus noſtris de-
meritis,miſericordiſſime & copioſe nos præuenit,compungit,illuſtrat,reducit,cõuertit, ideo
D ſubdit:[Reſtituẽs nos iterũ].i.reponẽs nos denuo in priſtino gradu ỽtutis ac meritorũ,atq; in
ſtatu grãe ac ſalutis,à q̃ peccãdo cecidimus. Vñ in Thren.dep̃catus eſt Ierem. Cõuerte nos dñe Threno.5
ad te,& conuertemur,in noua dies noſtros ſicut à principio: [replet]nos donis miſericordiæ Pſal.102
ſuæ,ſicut fatetur pſalmiſta:Qui replet in bonis deſiderium ſuum[& conuertit nos ad vnitatem
ac deificã ſimplicitatẽ patris congregantis].i.ad vnionẽ amoroſam cũ patre, ad ſimplificatio-
nem quoq; mentalẽ in ipſo,qui ab euagationibus & diſperſionibus cordis noſtri per multa va-
na,praua ac friuola clementiſſime nos reuocat ac perducit ad ſeipſum,qui eſt vnicum illud bo- Luce 10
nũ ac ſimpliciſſimũ vnũ,quod ſolũ eſt neceſſariũ.Reducit nos quoq; ad vnitatẽ & ſimplicitatẽ Auguſt.
[& deificã patris].i.ad ipſum patrẽ,qui eſt vnitas prima ſimplicitasq; perfecta. Creauit enim
nos propter ſe,& inquietũ eſt cor noſtrum,niſi quieſcat in ipſo.Porro totũ iſtud fit & contin-
git in nobis,[patre moto].i.patre luminũ ſeipſum clementer cõuertẽte ad nos, miſerãteq; no-
ſtri.Sic nẽpe mouetur à rigore iuſtitiæ ad dulcorẽ clemẽtię,nõ quod intra ſe varietur: Qui ſta- Boethius.
bilis manens dat cuncta moueri,ad quẽ ait Propheta: Tu aũt idẽ ipſe es.Qui p̃ Malachiã dixit: Pſal.101
Ego dñs,& non mutor. Vñ & in libro Numerorũ Balaam conteſtatur: Non eſt deus vt homo Malach.3 Num.23
vt mentiatur,neq; vt filius hominis vt mutet.Ipſe ſiquidẽ(vt Ariſtoteles demõſtrauit)eſt actus
purus & motor primus prorſus immobilis. Verumtñ Plato p̃hibuit deũ ſeu primũ motorem Philoſo. Plato.
moueri,& de hoc Ariſtoteles redarguit eũ,attñ verba ipſius,nõ mentẽ redarguit. Nõ eñ ſenſit Philoſo.
doctiſſimus Plato,ſummum deũ moueri motu proprie dicto,qui eſt exitus de potẽtia & imp- Motus q̃d
fectione ad actũ:ſed motu metaphorice ſumpto,qui eſt proceſſus in actionẽ. Hinc loquit Hu- Hugo vic.
go:Motus patris,affectus eſt paternę benignitatis. ſola eñ benignitate & pietate deus paṫ mo-
uetur ad effundẽdum lumina ſua ſup̃ nos. mouetur nõ turbatiõe ſui,ſed miſeratiõe noſtri. mo- Rupertus Lincon.
uetur nõ ſe cõcutiẽs,ſed nos colligẽs,nõ ſe euacuans,ſed nos repiens. Circa p̃tacta ſcribit Linco-
E niẽſis:Per varios diuerſarũ rerũ amores nos ſumus diſtracti,diuiſi & multiplicati,& ipſa diſtra-
ctione ac multiplicatiõe nõ expanſi nec maiorati,ſed diſtracti,corrugati ac minorati. luminis
vero apparitio in nos p̃ueniẽs,atq; ad originẽ ſuã nos reuehẽs,à tali diſtractiõe,corrugatiõe &
minoratiõe nos eruẽs,ſpiritaliter nos expandit,dilatat,maiorat,cõuertendo nos ad deificã pa-
tris ſimplicitatẽ,cuius ſimplicitas nominatur deifica:qm̃ ſpiritũ ei tantũmodo adhærentẽ effi-
cit deiformẽ,vnũq; ſecũ,dicẽte Apoſtolo:Qui adhæret deo,vnus ſpiritus eſt,nõ vtiq; ſubſtan- 1.Cor.6
tialiter,ſed quadã participatiõe & charitatis cõformatiõe & coniunctione,quemadmodũ legit
Chriſtus oraſſe:Rogo vt oẽs qui crediturí ſunt,vnũ ſint,ſicut tu pater in me & ego in te, vt ſint Ioan.17
cõſummati in vnũ.Inſup̃ iuxta prætacta de increata ſapiẽtia in Sapientiæ ſcriptũ eſt libro: Oi- Sapien.7
bus mobilibus mobilior eſt ſapiẽtia.& in ſe permanẽs,p̃ natiões in animas ſanctas ſe transfert, Origenes
amicos dei & p̃phetas cõſtituens. Præhabitis etiã cõſonat quod loquitur Origenes, q̃d Scotus Ioha.Sco.
q̃q; allegãs, De hac,inq̃t,vnificatiõe Origenes pulchre diſſeruit:Nos qui adhuc peccatores ſu-
mus,p̃inductã vnificationẽ nõdũ ſortiti ſumus. Intuere vultũ illius nũc irati,nũc triſtis,nũc læ-
ti,iam rurſus turbati,& paulopoſt mitis: modo de rebus diuinis atq; æternæ vitæ actibus con-
ſulẽtis,& paulopoſt tẽporalia aut etiã inania reuoluẽtis. Ecce quõ q̃ putatur vnus,nõ eſt ſimpli-
citer vnus,ſed tot in eo p̃ſonæ videntur, quot mores. Nã & teſte ſcriptura, Stultus mutatur vt Eccle.27
luna,quæ cũ ſit p̃ ſubſtantiã vna,p̃ mutationẽ tñ ſemp̃ à ſemetipſa eſt alia. ſic nos puſilli,inſipi-
entes & imperfecti,q̃a aſſidue diuerſa cupimus & ſentimus,vnus vocari non poſſumus. Porro
iuſti ac ſapiẽtes nõ ſolũ ſingulatim recte vnus dicũtur, imó etiã oẽs ſimul vnus vocãtur. Et cur Acto.4
nõ oẽs vnus vocẽtur,cũ eorũ ſit cor vnũ & aĩa vna?vnã iugiter ſapientiã meditãtur,vnũ domi- Ioha.Sar.
nũ Ieſum Chriſtũ cõfitentur,vno ſpiritu ſancto replẽtur. Prętera Sarracenus: Qua, inq̃t,ratiõe
pater à grecis motus dicatur,nõ incõgrue a ſapientibus inueſtigat. Mouet plane ſeipſum,non
localiter nec tẽporaliter,ſed ſupeſſentialiter ſup̃ oĩa loca & tempora. Imó ipſe eſt motus, & ſta-
F tus motus ſtabilis & ſtatus immobilis. Vñ græce patyr,& cõpoſito nomine panthatiron .i. oĩa
curans & ſeruãs appellatur. dicitur q̃q; deus græce theos,q̃d interprætatur currẽs. Currit q̃ppe Albertus Magnus
.i.diffundit ſe p̃ oĩa,implens & ſubſtantificans vniuerſa. At vero ſecundũ Albertũ, deus pater
dicitur motus nõ variatione,ſed repræſentatiõe,ſicut exẽplar mouetur in exẽplata. ſicq; patrẽ
moueri,eſt eũ ſecundũ ideam mẽtis ſuæ in ideatorũ formationẽ p̃cedere. Conſequenter hãc re-
rum à deo emanationẽ & earundẽ reditionẽ in ipſum,quod eſt quaſi circulatio quædã, probat
theologus autoritate ſcripturæ. [Etenim ex ipſo omnia & in ipſum vt diuinus ait ſermo]id ẽ Roma.11
ſicut ſacra teſtatur ſcriptura ad Romanos:Oĩa quæ ſunt citra ac infra deũ patrem, ſunt ex ipſo,
tãq̃ ex primo ac ſummo effectiuo principio,hoc eſt,ex prima cauſa efficiẽte:oĩa q̃q; reducũt ac
conuertuntur in ipſum finaliter tanq̃ in ſummũ ac vltimũ finẽ cũctorũ,& hoc naturali ac ſeru-

ſitiuo aut intellectiuo appetitu,quamuis quædam rationales ac intellectuales creaturæ ꝓpria
Philoſo. & innaturali peruerſitate ac appetione ab ipſo auerſæ ſint. Hinc iuxta philoſophum,oīa na- D
turaliter appetunt bonum. Imó ſummum bonum cunctis ſumme appetibile eſt & optatum,ſi
Prouer.16 ne quo nec ad momentum valent cōſiſtere aut durare. Vnde in libro Prouerbiorum ſcriptum
eſt:Omnia propter ſeipſum operatus eſt dominus,vtpote tanquam ob ſummum & vltimum
Apoc.1. finem. In Apocalipſi quoq; loquitur deus:Ego ſum Alpha & O,principiū & finis. Nec obſtat
quod damnati cupiunt non eſſe ac mori:quia hoc eſt ex vehementia pœnæ.nō enim mors aut
non eſſe appeti poteſt,inquantum huiuſmodi:ſed inquantum ipſi eſſe aut vitę annexa ſunt grā
dia & odibilia mala. Pręterea autoritatem iſtam Apoſtoli breuiter & ex parte theologus hic al
legat,videlicet quantum ad ſuum ſpectat propoſitum. dixerat quippe omnia eſſe à deo,& rur-
ſus ad ipſum cuncta reduci. Ideo ſic allegat. [Etenim ex ipſo omnia, & ad ipſum] ſupple ſunt
Roma.11. omnia tendentia ac redeuntia aut conuerſa. Apoſtolus vero ita effatur. Quoniam ex ipſo & ꝑ
ipſum & in ipſo ſunt omnia. Quocirca penſandum,quia vt philoſophi atq; theologi concor-
diter faſſi ſunt,Deus omnipotens cauſa eſt rerum in triplici genere cauſæ,vel potius in trifor-
mi ſeu tripertito modo cauſandi,puta in modo ac genere cauſæ efficiētis & formalis, nō vtiq;
informantis,ſed formantis & exemplaris,& in genere cauſæ finalis. Tria nanq; attributa deo
Attributa in deo quę præcipue aſcribuntur,quæ ſunt,potentia,ſapientia,bonitas. Ratiōe potētiæ conuenit deo cau-
ſalitas & item proprietas cauſæ efficientis,quia actiuę potentiæ conuenit operari in aliud,& ef
ficere aliquid,ſapientiæ autem conuenit dirigere in agēdo,bonitati vero reducere. Cumq; de
us cuncta potenter & ſapienter vtiliterq; produxerit,recte ex ipſo & per ipſum & in ipſo oīa
Iohan.1. eſſe cenſentur. Iterum,quoniā patri appropriatur potentia,filio ſapientia,bonitas ſpirituiſan-
cto:omnia per appropriationem loquendo,ſunt ex ipſo,id eſt,ex patre,& per ipſum.i. per filiū,
per quem facta ſunt omnia:& in ipſo.i. in ſpiritu ſancto,qui eſt primus amor,à quo omnis affe
ctio omniſq; appetitio boni ac vltimi finis. Nihilominus de qualibet diuina & increata perſo
na iſtud verificatur,in ipſo & per ipſum & in ipſo ſunt omnia, cum in vna quaq; earū ſit ſum- E
Ioh. Scoti. ma potentia,ſumma ſapientia & bonitas ſumma,nec dubium quin vna & indiuiſa. Porro (vt
ait Scotigena) vniuerſa,præſertim intellectualia bene diſpoſita,admirabili deſiderio inenarra
biliq; amore autorem vitæ & miniſtratorem gratiæ ſuæ ac muneris intuentur ac amant:imó
vt probabilis tenet opinio,rationalis creatura etiam naturali amore plus diligit deum quàm
Amor naturalis. ſeipſum. Naturalis equidem amor non eſt inordinatus nec vitioſus,ſed amor quo plus diligi-
Amor inordinatus q. tur creatura q̄ creator,eſt inordinatus & vitioſus,ac quaſi libidinoſus,cum præferat medium
fini,b otiſſime ſummo & incomparabili fini. Itaq; in rerum productione potentia actum eli-
cit,ſapientia dirigit,bonitas perficit,potentia efficit,ſapientia,ordinat,bonitas complet:poten
Ioh. Sarace tia trahit ad eſſe,ſapientia ducit ad formam,bonitas inclinat ad finem. Circa hęc loquitur Sar
racenus:Ferè tota Dionyſii ſancti intentio per omnes libros iſtos,eſt de inexplicabili numero
ſitate multiplicationis primi & ſummi boni in ſuis effectibus,& reductiōe ac reditu tam innu-
merabiliū cauſatoꝝ in ipſum,tractare. Poſtremo,præhabitis cōſonāt documenta Platonis,ait
equidem in elementatione ſua theologica Proclus Platonicus:Omne bonū vnitiuum eſt par
Proclus. Idem. ticipantium ipſo. Et rurſus:Omnium entium primum & cauſa prima,eſt bonum. Itemq;,Oīa
Idem. Idem. entia procedunt ab vna cauſa prima,& conuertunt ad eam. Et denuo:Omne,inquit,cauſatum
Auicenna. manet in ſua cauſa,& procedit ab ea,& conuertitur ad ipſam. Hoc & Auicenna ac Algazel in
Algazel. Ioh. Sarracenus quis fuerit. ſuis metaphyſicis conteſtantur. Præterea Iohannes Sarracenus qui hic allegatur, cognomina-
tus eſt Sarracenus,nō ꝙ de lege fuit Sarracenorum,vtpote Mahumetiſ:imó fuit doctor catho-
licus multum eximius,ſed forſan ratione territorij aut nationis vel manſionis, nominatus eſt
ita. In chronicis demum narratur,quod tempore Caroli calui regis Francorum,filij Ludoui-
Iohā. Scotigena. alias Erigena quis fuerit ci Imperatoris,venit de Anglia Iohannes Scotus homo doctiſſimus,& idiomatis græci peri-
tus,qui iuſſione ac amore Caroli antedicti, librum de angelica hierarchia de græco tranſtulit F
in latinum. Poſtea inuitāte Elfredo rege bono ac pio,in angliam eſt reuerſus:& collocatus in
monaſterio,Malmeſberio,pueros erudiuit nobilium. tandē ab eis,quibus docēdo factus erat
exoſus,ſtylis perforatus,obijt maryr. Præfatus autem Carolus Caluus regnaſſe deſcribitur an
no domini octingenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo. De hoc etiam Iohāne Scotigena pręallega-
Anaſtaſius tus Anaſtaſius loqtur:Mirandum quomodo vir ille barbarus in fine mundi poſitus,Iohannē
Scotum inſinuo,homo(vt audiui)per oīa ſanctus,iſta intelligere potuit:quod vtiq; fecit ſpi-
Iohan.1. ritusſanctus,qui eum conſtituit ardentem pariter & loquentē. [Ergo Ieſum inuocantes, pater-
nū lumē,quod eſt,quod verū eſt,q̄d illuminat omnē hominē venientem in hunc mūdum, per
quē ad principale lumē patrē acceſſum habuimus,in ſacratiſſimoꝝ eloquioꝝ patre traditas il
lumi

A luminatiões,quantum poſſibile eſt reſpiciemus t& ab his ſymbolicé nobis &anagogicé mani feſtatas cœleſtium animorum hierarchias,quantum potentes ſumus,conſiderabimus]. Præ miſſo ac introducto pulchro themate ac ſublimi pręambulo, tãgit ſuum propoſitum,vtpote de quo tractare intendit in iſto volumine:& ne de ſuis videatur præſumere viribus, ab oratione exorſus eſt,ſciens omne bonum deſuper dari. Iacob 1. Vnde &Plato in Primo Thimęi de ſenſibilis mundi productione acturus:Cum omnibus,ait,mos ſit & quaſi quædam religio,qui vel de Plato. maximis rebus vel de minimis acturi ſunt aliquid,precari ad auxiliãdum diuinitatem:ſit ergo meis precibus comprehenſum,vt ea dicantur á nobis,quæ deo placent. Certũ eſt enim,quod ſine generali dei influxu nil penitus valeamus loqui,nec cogitare,nec operari. Porro ſine ſpeciali influxu pietatis ac gratiæ dei,nil meritorie loqui valemus nec agere:quorum vtrumq; recognoſcimus ac fatemur,deum ſynceriter inuocando:quem quo deuotius inuocamus,tanto maiorem ipſius directionem ac opem meremur & obtinemus. [Ergo]. i. cum pdicta ita ſe habeant Nos[inuocantes Ieſum]qui eſt[lumen]. i. lumẽ æternum &increatum à patre æternaliter genitum,ſicut in ſymbolo canitur,ex patre natum ante omnia ſecula, Deum de deo,lumen de lumine,deum verum de deo vero. In quibus verbis lumen & deus relatiue perſonaliter, non abſolute ſumũtur. Rurſus,Ieſus eſt lumen[paternum]. i. lumen fontale,primum ac paternale, à quo omne lumen creatum profluxit,tres quoq; increatæ ſupergloriosæ perſonę,ſunt vnum lumen paternum, quemadmodum vnus pater & vnus creator, ſecundum illud: Pater noſter qui es in cœlis. Matth. 6. Amplius, Ieſus ſecundum naturam diuinam, eſt lumen ſubſtantialiter: ſecundum naturam vero humanam aſſumptam,eſt lumen per participationem cum & Apoſtolis dixerit:Vos eſtis lux mundi:Et apoſtolus ſcribens Epheſiis: Fuiſtis,inquit,aliquando tenebrę,nunc autem lux in domino. Matth. 5. Ephe. 5. Nec obſtat quod in Iohannis euãgelio de beatiſſimo fertur Iohanne Baptiſta. Non erat ille lux:quia hoc de luce per eſſentiam dictum eſt, Iohan. 1. [Quod eſt]. i. cui lumini increato conuenit eſſe ſimpliciter,hoc eſt,eſſe in circũſcriptũ,incõmutabile &perfectũ, cui eſſe non eſt accidens,ſed cauſa ſubſiſtens,veritas manẽs,atq; proprietas naturalis, qui olim Exodi. 3.

B ad Moyſen dixit in Exodo:Ego ſum qui ſum,hæc dices filijs Iſrael:Qui eſt,miſit me ad vos. Sicq; eſſe conuenit ſoli deo,cui ſanctus Iob ait:Quis poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine?Nõne tu qui ſolus es? Iob 14. Iohan. 8. Vnde & vnigenitus patris teſtatus eſt: Antequam Abraham fieret,ego ſum. [Quod verum eſt] veritate naturę,quia eſſentialiter lux eſt, non imperfecte & dependenter, ſecundum quod deus,imó ſic eſt lux puritatis ac ſanctitatis penitus infinitę,in qua nulla obſcuritatis,nulla tenebroſitatis,ſeu defectuoſitatis admixtio,cuius comparatione omne lumen,& omne lucens creatum,eſt quaſi caligo & tenebreſcens. Hinc in prima ſancti Iohannis continetur canonica:Deus lux eſt,& tenebræ in eo nõ ſunt vllæ. 1. Ioh. 1. Iob. 25. In Iob quoq;:Ecce etiam luna non ſplendet,& ſtellæ non ſunt mundæ in conſpectu eius. Vnde Iohannes aſſerit. Iohan. 1. Erat lux vera. Erat demum in Chriſto ſecundum vtranq; ſuam naturam veritas vitæ, veritas doctrinæ,veritasq; iuſtitiæ,de qua triplici veritate dixerũt ad eum inſidiatores ipſius: Veritas triplex in Chriſto. Magiſter,ſcimus quia verax es, & viã dei in veritate doces,& non eſt tibi cura de aliquo. Matth. 22. [Quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum] Ioan. 1. Omnes namq; illuminat lumine

C naturalis ingenij,de quo ait Pſalmiſta: Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui domine. Pſal. 4. Illuminat etiam omnem hominem viatorem lumine gratiæ,id eſt, quoſdam de omni genere hominum, prout apud Iohannem loquitur:Si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipſum. Ioan. 12. [Per quem ad principale lumen acceſſum habuimus],id eſt, per Ieſum ſecundum naturam aſſumptam, prout mediator eſt dei &hominum, 1. Timo. 2. liberator & reconciliator generis humani,habuimus & habemus acceſſum ad [patrem:]quia per fidem & meritum paſſionemque Chriſti,mente coniungimur deo patri,& ſuo filio incorporamur. Propter quod Chriſtus proteſtatur:Ego ſum via & veritas & vita,nemo venit ad patrem niſi per me. Ioan. 14. Præterea ſicut per primi parentis noſtri præuaricationem omnes facti ſumus filij iræ ac perditi,ita per vnius hominis obedientiam, fidem & meritum, omnes ſumus recuperati, iuxta illud Apoſtoli: Ephe. 2. 1. Cori. 15. Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Chriſto omnes viuificabuntur. Dicitur autem pater lumen principale, non quod ſit principalior aut clarior lux,quam filius ac ſpiritusſanctus:imó totæ tres superſanctiſſimæ adorandæ perſonæ,ſunt vnum lumen fontale ac principale, vnum & intellectuale, quod eſt veritas ac ſapientia æternalis,claritate prorſus interminabili in ſeipſa choruſcans,[reſpiciemus] mentali intuitu & contemplatione fideli, ſicut dixit Apoſtolus: 2. Corin. 3. Nos autem reuelata facie gloriam domini ſpeculantes,ad quem reſpectũ

neceſſa

Pſal.118. neceſſaria eſt illuminatio dei,ꝓpter quod orauit propheta:Reuela oculos meos,& cōſiderabo
mirabilia de lege tua. Reſpiciemus inquā [q̄tū poſſibile] nobis [eſt] ꝑ gratiā creatoris, ab im-
Eccle.3. moderato,ꝓſumptuoſo & curioſo ſcrutinio abſtinētes,iuxta illud Eccleſiaſtici: Altiora te ne
Prouer.25. quæſieris,& fortiora te ne ſcrutatus fueris. Nēpe vt Salomon fatet:Sicut q mel comedit multū, D
nō eſt ei bonū:ſic q ꝑſcrutator eſt maieſtatis,opprimet à gloria [in illuminatiōes ſacratiſſimo
rū elogoꝝ].i.ſplēdidiſſimas ſacræ ſcripturæ doctrinas,nos illuminātes.[traditas patre].i. da
tas fidelibus à patre cœleſti,quæ & datæ.i.deſuꝑ influxæ ſunt patribus ſanctis, apoſtolis & ꝓ-
Eccl.1. phetis. Om̄is em̄ ſapiētia à domino deo eſt, vt dicit eccleſiaſticus:Hinc in eccleſiaſte edocetur:
Eccl.12. Verba ſapientum quaſi ſtimuli,& quaſi claui in altum defixi,quæ per magiſtrorum conſilium
data ſunt magiſtro vno. Hinc teſte Apoſtolo:Omnis ſcriptura diuinitus inſpirata, vtilis eſt ad
2.Tim.3. docendum. Et [conſiderabimus quantum potentes ſumus] id eſt,quantum deo auxiliante va
lemus [hierarchias].i.ſacros principatus,diſtinctiones ac ordines [animorum cœleſtium]
.i.ſupernorum ſpirituum,in ſummo cœlo manentium [manifeſtatas nobis].i. declaratas no
bis credentibus [ſymbolice].i.per ſimilitudines corporalium rerum & imaginariarium viſi-
onum,in quibus frequenter leguntur apparuiſſe [& anagogice].i.per puras & intellectuales
2.Reg.23. illuſtrationes, ſecundum quod Dauid ſuas ſortitus eſt viſiones,iuxta quod ſecundo Regum li
bro proteſtatur:Spiritus domini loquutus eſt per me,& ſermo eius per linguā meam ſicut lux
auroræ. In quibus verbis breuiter inſinuatur duplex modus ac ſpecies reuelationis ac viſionis
Hugo.vic. diuinę,quas reuelationes (vt aſſerit Hugo) Gręci theophania.i.diuinas apparitiones appellāt.
Vnus modus eſt,per imaginarias formas ac ſimilitudines in interiori ſenſu formatas,per quas
Iſaiæ 6. quædam ſecreta, vtpote futura vel ſpiritualia ac diuina ſignātur,quemadmodum Iſaias vidit
Ezechi.1. Ieremiæ 1. dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum & eleuatum,& ſeraphim ex vtroq; latere eius. Eze
chiel q̄q; vidit ſimilitudinē throni,& ſuꝑ eū ſimilitudinē hominis. ſic & Ieremias in libro ſuarū
Gen 18. viſionū recitat ſe vidiſſe ollā ſuccēſam, virgamq; vigilantē. Ad hāc ſpeciē viſionis reducitur vi
ſio corporalis,quæ in vigilia exhibetur,quēadmodū Abrahā vidit tres angelos in formis vi-
Tobię 5. 8 Symbolū quid. roꝝ. Tobias q̄q; Raphaelē in ſimilitudinę iuuenis. Talis aūt apparitio nūcupat ſymbolica,q̄m E
ſymbolon dicitur collatio ſeu apparitio ſenſibiliū ſimilitudinū ſeu formarū, ad inuiſibilium
aut ſecretorum ſignificantiam facta,ſecundum quod formæ & figuræ corporalium reꝝ,ſunt
incorporalium notæ ac ſigna. Deniq; iſto modo communiter factæ ſunt propheticæ viſiones,
inquibus etiam alienatio ſeu abſtractio fuit ab exterioribus ſenſibus,& reuelatio ac intellectio
eorum quæ per ſenſibilia ſigna demonſtrabantur,aliter non fuiſſet viſio prophetalis. Intelligē
Danie. 10. tia nanq; eſt opus,id eſt,principale in viſione. idcirco nec Pharao rex Aegypti, nec Nabugo-
Gene 41. donoſor rex Chaldæorum,quorum primus vidit in ſomno imaginaria viſione ſeptem boues
Danie 2. ac totidem ſpicas,alius ſtatuam grandem:nec Balthaſar Chaldæus,qui ſedens in menſa, vidit
Danie. 5. Gene 41. in vigilia articulos manus ſcribentis,fuit ꝓpheta:quia nō intellexerunt ex reuelatione diuina
Da.2.& 5. quid viſiones illæ ſignabant, ſed Ioſeph & Daniel qui eas interpretabantur. Secunda reue-
latio ſeu diuinorum cognitio anagogica nominatur. i. intellectiua & ſurſum ductiua, apoto-
ana quod eſt ſurſum, & gogy ductio:quæ per immateriales fit ſpecies & abſtractas, vt in viſi-
one myſticæ theologiæ,ſicut infra patebit. & vtroq; mō innotuerunt diuina atq; angelici ſpi-
Pſal.102. ritus patribus. Nam & Dauid regi anagogice patuiſſe videntur, cum dixit: Benedicite domi-
no angeli eius potentes virtute,benedicite domino omnes virtutes eius. Philoſophi quoq; ali
qua vera de deo & angelis agnouerunt, ex lumine naturali & motibus cœleſtium corporum. F
Verum autor cōſideratione̅ ſuā in libro iſto nō in dictis fundat philoſophoꝝ,ſed patrū ſancto
rum. Amplius,Hugo,Iohannes Sarracenus,Albertus & alij quidam,per lumen principale in-
Theologi philoſophorum gētiliū qualis. Hugo vic. Ioh Saraſe. Albertus. telligunt hic deum patrem,non quod maior ſit filio aut ſpiritu ſancto,ſed quia eſt lumen non
de lumine,nec aliunde habet quod lucet. Filius autem habet à patre quod lucet & ſpirat, ſed
& ſpiritusſanctus ab vtroque æterna proceſſione accepit quicquid habet & eſt. quibus obijci
poteſt, quod pari ratione pater eſſet principalis deus. Inſuper,emanationes in diuinis adin-
tra,nil imperfectionis aut inferioritatis includunt. Conſequenter oſtendit non eſſe ſiſtendum
finaliter in conſideratiōe & ſpeculatiōe hierarchiaꝝ cœleſtiū,ſed luminis increati. [Et principa
lē & ſuꝑprincipalē diuini patris claritatē,quæ angeloꝝ nobis in figuratis ſymbolis manifeſtat
beatiſſimas hierarchias, immaterialibus & non trementibus mentis oculis recepturi iteꝝ ex
† alias reſpicientes. ipſa,in ſimplum ſuum reſtituimur radium.] Senſus & ordo verborum eſt:[Et] nos [recepturi
oculis mentis immaterialibus & non trementibus] id eſt,intus in intellectibus noſtris à paſſi-
onum vitiorumq; motibus quietis ac reformatis, iuxta illud Apoſtoli, illuminatos oculos
Ephe. 1. cordis veſtri &c. [Charitatem principalem & ſuperprincipalem patris diuini].i.lucem incre-
atam

atam ſeu actiuam illuminationem patris æterni,quæ lux vere eſt principalis,& ſuper oĩa lu
mina habens primatum,imó & ſuper principalis. i. infinite altior ac principalior,quàm intelli
gere aut exprimere valeamus,quemadmodum in libro de Cauſis inducitur: Cauſa prima eſt
ſuperior omni narratione,& Plato loquitur in Timæo: Genitorem opificemq́ vniuerſi tã dif Plato.
ficile eſſe inuenire,quam poſſibile inuentum digne effari. Quæ claritas patris manifeſtat nobis
hierarchias beatiſſimas,id eſt, valde felices principatus ac ordines angelorum in ſymbolis
figuratis,id eſt,per ſimilitudines corporales circumſcriptas ac terminatas, ſicut prætactum eſt.
Reſtituimur iterum,id eſt,rurſus reducimur ac redimus in radium ſuũ ſimplũ. i. in ipſum ſplẽ
dorem fontanum, lucemq́ primam totius illuminationis fontem ac principem in ſeipſo ſim-
pliciſſimũ. Iam etenim dictum eſt,quod bonitas dei nobis communicata,tanquam virtus vni
fica reducit nos ad patris vnionem,& ſuæ vnitatis participationem nos in ipſo ſimplificantẽ,
ſicut expoſitum eſt. Quo circa penſandum,quod in vita præſenti non recipimus immediate in
creatam claritatem ad intuendum eam in ſe & per ſe,ſed recipimus eam per dona gratiæ ſuæ,
præſertim per ſupnaturalia dona fidei formatæ & charitatis infuſæ ac ſapientiæ ſalutaris,quæ
coniungunt nos deo,& ſimplificant nos,viuificant identificãtq́ in ipſo:ita ꝙ diuini ac deifor
mes efficimur,& vnus ſpiritus cum eodem,imó & adoptiui filij eius,ſecundum illud ad Ephe 1.Cor.6.
ſios: Sitis ſine querela,ſimplices filij dei,atq́ per iſta gratiæ gratumfacientis chariſmata deo v- Roma.8.
nimur,per contemplationem, dilectionem ac fruitionem,quamuis nondũ perfectas ac indiſ- Ephe.2.
ruptas,ſicut erit in patria,ſed ſæpe interpolatas ac iteratas & renouatas. Omnia iſta compendi
oſiſſime tangit ſacratiſſimus apoſtolici agminis, vertex ac princeps,in ſecunda ſua canonica lo
quens: Dedit vobis deus precioſa dona,vt ꝑ hæc efficiamini diuinæ conſortes naturæ. Sic ete-
nim dona nobis deſuper data,conformant nos ſuo datori,& in ipſum nos reducunt, conuer- 2.Petri.1.
tunt,ac ſuo modo transformant. Hinc Corinthijs ſcripſit Apoſtolus: Nos omnes reuelata fa- 2.Cor.3.
cie gloriam domini ſpeculantes,in eandem imaginem trãsformamur,à claritate in claritatem
tanquam à domini ſpiritu,quibus & ſuo modo concordat,quod Proclus Platonicus de natu Proclus.
ralibus emanatione,reditione & aſſimilatione ſecundorum à primo & ad primũ,effatur: Oĩs,
inquiens,proceſſus per ſimilitudinem ſecundorum ad prima, efficitur. Itẽq́: Oĩs,ait,conuer Idem.
ſio per ſimilitudinem efficitur earum,quæ conuertuntur ad quod conuertuntur,vnde in com
mentario ſubiungit: Quod enim conuertitur ad aliquid,copulari illi feſtinat,& appetit com-
munionem & colligationem ad ipſum. Colligat autem omnis ſimilitudo,quemadmodũ diſ-
ſimilitudo diſgregat & facit diſtare. Cum ergo conuerſio communio quædam ſit atq́ coniun
ctio,omnis autem communio & coniunctio per ſimilitudinem fiat,omnis vtiq́ conuerſio per
ſimilitudinem quandam efficitur. hoc eſt quod rurſus Proclus fatetur: Omne quod ſecũdum
naturam conuertitur,ad id facit conuerſionem,à quo & proceſſum proprię ſubſtantiæ habet.
In his vero regyratio ac circulatio quædam conſiſtit,quod etiam Proclus triceſimotertio ſui
libri theoremate pandens: Omne,inquit,procedens ab aliquo,& conuerſum ad illud, circula-
rem habet operationem. Præterea aduertendum,quod quidam expoſitores affirmant, dicen-
do: Sciendum multos externorum philoſophorum,maxime Proclum,ſentẽtijs beati Diony- Proclus.
ſii,imo & nudis eius vocabulis plerunq́ vſos fuiſſe. vnde poſſumus ſuſpicari,ab his qui Athe
nis philoſophabantur,libros ſancti Dionyſii,quorum ipſemet meminit,fuiſſe cœlatos. vt quę
inde ſumebant,ipſi inueniſſe æſtimarentur. Verum his libris inuẽtis, diuina prouidentia id a-
gente inanis illorum gloria atq́ malitia patefactę ſunt. Quid veritatis iſtud contineat,certum
non habeo,quia & Plato diu ante glorioſum Dionyſium ea quæ Proclus expreſſit, dixiſſe co- Plato.
gnoſcitur. In libro quoq́ de Cauſis conſimilia inueniuntur. Philoſophi quippe talia conſcri-
pſerunt,quantum ad emanationem & reductionem naturalium donorum ac bonitatum. Di-
onyſius vero potiſſime eſt loquutus de effluctione,reditione,conformatione gratuitorum ſu-
pernaturaliumq́ donorum. Vnde in libro de Cauſis habetur: Cauſa prima eſt implens omnia
ſecula bonitatibus. Veruntamen omne ſeculum non recipit ex bonitatibus illis,niſi ſecũdum
modum ſuæ potentiæ. Et regens oĩa,eſt deus ſublimis & benedictus. Regere autem eſt, rem
ad ſuum finem dirigere,& ſummus omnium finis eſt deus,& omnes res deſiderant bonitatem Regere qđ
ex ipſo,& deſiderant recipere ipſum deſiderio multo. Quibus conſonat illud in pſalmo: Ocu- Pſal.144.
li omnium in te ſperant domine,& das eſcam illorum in tempore opportuno. Aperis tu ma-
num tuam,& imples omne animal benedictione. Id quoq́ quod apud Iob inducitur,Quis prę Iob.38.
parat coruo eſcam, quando pulli eius clamant ad deum vagientes,eo quod non habeãt cibos:
quæ oĩa ſunt ſane intelligẽda. Non enĩ bruta intelligunt deũ, nec clamant ad eũ,nec appetunt
eũ formalit᷑:ſed naturalis eorũ appetitus ad neceſſaria & cõnaturalia ac cõueniẽtia ipſis,atq́ ad
ꝓpriũ finẽ ipſorũ,cũ ſit eis à deo impreſſus,vocatᷓ deſiderium & inuocatio dei,cuius dona & be

neficia ſunt,cuncta q̃ rebus cõueniũt,quæ & bonitates creatoris dicuntur,hoc eſt,bonæ largiti
ones ipſius. Poſtremo circa id[immaterialibus & non trementibus oculis] Intuendum quod
ſicut oculi corporales tremunt,vacillant, & à clara rerum inſpectione impediuntur ex fumo
& nebula,nimiumq́; frequenti ac celeri apertione & recluſione palpebrarum,ſic immateriales
oculi mentis inquietantur,turbantur,atq; à contemplatione diuinorum ſtabili ac ſyncera, im-
pediuntur ex motu & impetu paſſionum,ex aſſiduitate terrenorum affectuũ,ex incurſibus vi-
tiorum,à quibus ſatagat expurgari,qui cœleſtia & diuina expetit ſpeculari. Quemadmodum
etiam viſui corporali neceſſaria eſt ſuperfuſio lucis ſolaris aut radiꝫ materialis,ſic oculis mẽtis
illuſtratio & infuſio luminis gratiæ ac virtutis:quia in tam excellentibus obiectis non figitur
niſi per lumen ſidei & æq̃tatis aptetur,clarificetur ac roboretur. Conſequenter autor circa hęc
remouet dubium & errorẽ. Tactum eſt enim,pleniuſq́; dicetur,quod radius à deo proueniẽs,
multis communicatur ac varia operatur:ex quo poſſet quis opinari,quod radius iſte propriã
Sap. 7. vnitatem ac ſimplicitatem in rebus amitteret,quod remouet, addens:[Etenim neq; ipſe radi-
us vnquam aliquã propria ſingulari vnitate deſeritur]. i. radius increatus, verbum æternum à
patre progrediens,ac refulgens candor lucis æternæ,quantuncunq; & quãtiſcunq; ſe commu-
nicet ac diffundat,& in diuerſis diuerſimode operetur,multipliceſq́; cauſet effectus,nullatenus
tamen in ſeipſo mutatur,nec propriam & inuariabilem ſuam vnitatem ac ſimplicitatem amit-
tit,diſpergit aut minuit,cum ſit incommutabilis,ſicut & pater,imó conſubſtantialis,coæqualis
& coæternus eidem. Recte demum hæc vnigeniti vnitas dicitur ſingularis,quoniam excellen-
tiſſima eſt & ſumma. nihilominus ſicut diuina eſſentia ſeu deitas vera,communis eſt tribus ſu
peruenerandis æternis perſonis,ita & vnitas abſolute accepta,quę non multiplicatur in tribus
perſonis,idcirco ſunt vnus deus & vna eſſentia,imó(vt in quodlibetis ſuis frequenter affirmat
Hen Gan. Henricus)ipſe deus eſt ſingularitas quædam,quia propria ſua infinita excellentia ab omnibus
ſeparatus,nulli miſcibilis,in ſe inuariabiliter & ſemper beatiſſime ſtans & ens, prout etiam in
Auicenna. ſua metaphyſica loquitur Auicenna. Vnde in libro de Cauſis aſſeritur, quod cauſa prima non
habet hyleathint quoniam ipſa eſt eſſe tantum. Quod ſi dixerit aliquis,neceſſe eſt vt ſit ei hyle
athin,dicemus quod hyle eius eſt infinitum,& induiduum ſuum eſt bonitas pura,qua ab omni
bus eſt diſtincta. hinc communiter dicitur,quod cauſa prima eſt de ſe maxime hæc,nec in ea ẽ
compoſitio vlla,neq; diſtinctio actus & potentiæ,nec diuerſitas eſſe & eſſentię,nec actio eius di
uerſificatur à ſua ſubſtantia,& hoc eſt quod aſſerit autor libri de Cauſis: Cauſa prima eſt fixa,
ſtans cum vnitate ſua penitus pura. [Ad reductiuam vero & vnificam eorũ quæ prouiſa ſunt,
copulationem,pulcherrime multiplicatus & proueniens]id eſt radius increatus multiplicatus
.i. multipliciter communicatus,ac multiformiter operatus,non in ſeipſo nec in ſua natura plu
rificatus. Et proueniens per influentiam ſuam & actionem,non per ſuiꝑſius motionem aut
variationem,[Ad copulationem]. i. coordinationem & cõtemperantiam,vt aliqui textus ha-
bent,Reductiuam,id ẽ, conuerſiuam ſeu vt aliꝫ legunt. Anagogicam,id ẽ,ſuperductiuam. [Eo-
rum quæ prouiſa ſunt.]id ẽ,rerum creatarum,quas ſe præuidit facturum,& quarum prouidẽ-
tiam habet. [Pulcherrime]. i. ſapientiſſime ac decentiſſime. Nempe increata ſapientia creato-
ris,vniuerſa condidit ordinate,ita quod ordo eſt intimus rebus,& pulcherrime diſpoſuit quæ
produxit. ita quod ſibi inuicem proſunt,conferunt & influunt,præſertim ſuperiora in inferio-
Gen 1. b. Auguſti. Plato. ra,propter quod in Geneſi dicitur: Vidit deus cuncta quæ fecit & erãt valde bona. Auguſtinus
quoq; libro de Ciuitate dei allegat Platonem dixiſſe, quod deus vniuerſo completo,elatus eſt
Pſal 103. Proclus gaudio. Hinc Pſalmiſta deprompſit: Lętabitur dominus in operibus ſuis. ſed & Proclus in ele
mentatione ſua theologica ſubtiliter philoſophatus eſt,dicens: Omnium diuinorum ornatu
um ſumma aſſimilantur vltimis ſuperpoſitorum. Et rurſus: Omnium diuinorum proceſſuum
fines,ad ſua principia aſſimilantur,circulum ſemper ſeruantes per conuerſiõem ad principia.
Itemq́;: Omnis,inquit,diuinus ordo ſibiꝑſi coniunctus eſt tripliciter,vtpote à ſummitate ſui-
ipſius, & medietate & à fine,quod in commentario exponens,ſubiungit: hęc em̃,videlicet ſum
mitas ſeu ens ſupremum, vnitiuiſſimam habens potentiam, in totum(hoc eſt,in totum ordi-
nem,ſeu in totã multitudinẽ coordinatam)trãſmittit vnionem,& vnit omnia de ſuper,manẽs
in ſeipſa. Medietas autem ad vtraq; extrema porrecta,colligat omnia illa circa ſeipſam,priora
quidem donationes traducens. i. dona & influentias ſuperiorum in ordine ſuo transfundens
ad inferiora,vltimorum autem ſurſum ducens potentias,& omnibus communionem impo-
nens,& colligatiõem ad inuicem, vnus enim ſic totus ordo ſit ex replẽtibus & repletis conue-
nientibus ad medietatem, tanquam ad quoddam centrum,finis vero ad principium rurſum
conuerſus,& progreſſus ſurſum ducens,potentias,ſimilitudinem & communicationẽ toti or-
dini tri-

A dini tribuit.& ſic totus ſimul ordo vnus eſt per vnificam priorum potentiam, & eam quæ in
medietate eſt,continentiam,& per cōuerſionem finis ad principium proceſſuum[& manet in
tra ſe munite,in incommutabili naturæ ſtabilitate vniformiter fixus].i.radius ille increatus, aliàs ſi militudine
taliter ad creata procedens,ac ea reducens[manet]in ſeipſo inuariabili ſtabilitate[fixus] id ē,
immobilis[munite].i.fortiter,imó omnipotenter & inuiolabiliter,à nullo potens à ſua ſtabi
litate ac gloria deijci,quemadmodum per Ieremiam effatur: Quis ſimilis mei? & quis ſuſtine Ieremi 49
bit me?& quis eſt iſte paſtor,qui reſiſtat vultui meo?[& in eum quantum fas eſt reſpicientes,p
portionaliter eis extendit ſe,& vnificat ſecundum ſimplicem ſui vnitatem].i.radius iſte clemē
ter[extendit]& aptat[ſe proportionaliter].i.iuxta capacitatem,dignitatem & meritum eorū
quibus ſe applicat,de quibus ſubiungitur[reſpicientes in eum].i.contemplantes ſeu conſide
rantes excellentiam,pietatem,munificentiamq; ipſius[quantum fas].i.reuerenter ac ſobrie,p
ut licitum[eſt]ſine præſumptuoſa perſcrutatione maieſtatis & generationis ipſius æternæ ac
incomprehenſibilium iudiciorum ac miſteriorum ipſius. hos nanque miſericorditer aſpicit.
vnde alia tranſlatio cōtinet: intuetur & ipſos per charitatem & gratiam [& vnificat].i. vnum
ſecum & inter ſe efficit,ita quod ſunt vnus ſpiritus ſecum & vnum myſticum corpus, & ſpiri
taliter membra ad inuicem,vt docet Apoſtolus,iamq; expoſitum eſt. & hoc facit[ſecundum 1.Cor 6
ſimplicem ſui vnitatem].i.ſecundum quod ipſe in ſeipſo ſimplex & vnus eſt,& ad imitationē
ſuæ ſimpliciſſimæ vnitatis,vt ſtudeant ſimplificari & vnificari in ipſo,conuertendo & ſtabiliē
do ſe in proprio cōditore,ne ſint auerſi ac diuerſi ab illo,ne pereant,iuxta illud Oſeæ: Diuiſum Oſeæ 10
eſt cor eorum,nunc interibunt. Præterea & nos,quantum fas eſt,reſpiciamus in deum per con
templationem ſynceram ac timoratam & humilem conſiderationem, attendendo infinitam
eminentiam eius in omni perfectione,ſanctitate & gloria,omnem quoq; defectuoſitatem, in
gratitudinem,culpam atq; miſeriam noſtram,ita vt cum publicano nec oculos audeamus le
uare in cœlum,ſed pectora noſtra tundentes,& quod in eis latet redarguentes,dicamus: Deus, Lucæ 18
propicius eſto nobis miſeris peccatoribus.atq; cum Eſdra dicamus compunctione profunda:
B Deus meus,confundor & erubeſco faciem meam leuare ad te,quoniam iniquitates noſtræ gra 1.Eſdr. 9.
uatæ ſunt ſuper caput noſtrum,& delicta noſtra creuerunt vſq; ad cœlum.& ita nec audeamus
contemplari altiſſimū,niſi cū moderamine grandi,iuxta illud Iob: Digne eum inuenire nō poſ Iob. 37.
ſumus,magnus fortitudine & iudicio & iuſtitia,& enarrari non poteſt,ideo timebunt eum vi
ri,& non audebunt contemplari omnes, qui ſibi videntur eſſe ſapientes, ſi ſic reſpexerimus
eum,proportionaliter ſe conuertet ad nos, ſecundum quod per Zachariam teſtatur: Conuer Zacha.1.
timini ad me,& conuertar ad vos. Ideo in Iob conſcriptū eſt: Si direxerit homo ad deum cor Iob.34
ſuum,ſpiritū illius & flatū ad ſe trahet. Amplius,prætacta contēperantia rerū conſiſtit in ordi
ne vniuerſi,quem vndecimo Metaphyſicæ Philoſophus comparat ordini exercitus,in quo eſt Philoſo.
duplex ordo,vnus bellatorum inter ſe,alius totius exercitus ad principē. ita in vniuerſo vna ē
ordinatio ſpecierū & rerū inter ſe,quoniā ſpecies rerum ſe habent vt numeri. Alia eſt ordina
tio om̄ium ad primū principiū. Eſt ergo contēperantia rerū adinuicē multiplex. vna eſt contē
perantia actus & potētiæ ſeu formæ & materiæ,itē elemētorum in mixto, primarūq; qualita
tum in harmonijs & complexionibus,ſimiliter in potētijs & obiectis.& hæc contēperantia eſt
quædam rerū concordia,cohabitudo,conuentio: nam & elementa ſibijnuicē ppinquiora ſym
bolū,id eſt,maiorē conuenientiā habent: præcipuæ vero in intellectualibus creaturis contem
C perantia hæc locū habet. propter quod hortatur Apoſtolus,vt vnanimes ſimus,& idipſum di 1.Cor 1.
camus oēs,& non ſint in nobis ſchiſmata. in Iob quoq; lib. inducitur: Deus facit concordiam Iob.25.
in ſublimibus ſuis. Deinde oſtenditur,cur dixit diuinū radiū nobis per creatas & ſenſibiles ſi
militudines referari.[Etenim neq; poſſibile eſt,aliter nobis lucere diuinū radiū].i.impoſſibile ē
per naturā[diuinū radiū]increatum[lucere].i. innoteſcere[nobis]in vita præſenti aliter[niſi
varietate ſacrorum velaminū anagogice circumuelatū].i.niſi circuntectum & obtenebratum
[varietate].i.multiplicitate[velaminū ſacrorū].i.ſimilitudinū & formarū corporaliū,ipſum
obſcure repræſentantium[anagogice].i.ſurſum ductiue, quia ad hoc corporalia adhibentur,
vt per ea ad inuiſibiliū & diuinorū agnitionem manuducamur & erigamur. Noſtra quippe in
tellectiua notitia ortum habet à ſenſitiua,& ex ſenſibilibus ad ſpiritaliū & interialium cogniti aliàs immaterialiū
onem aſcendimus,atq; ex conſideratione creaturarum,ad creatoris notitiā eleuamur,ſecundū
quod cauſa relucet ex ſuis effectibus: & ex proprietatibus corporalium,proprietates immate
rialium perſcrutamur ac diſcimus,vt ex luce & calore ignis,ſplendorē ſapientiæ ac charitatis,
feruorem angelicorū ſpirituū,imó & emanationē filij à patre, & proceſſionē ſpiritusſancti ab
vtroq;.Hinc ad Romanos ſcribit Paulus Apoſtolus: Inuiſibilia dei à creatura mundi.i.ab ho Roma.1

mine,per ea quæ facta ſunt,intellecta conſpiciuntur,ſempiterna quoq; virtus eius &diuinitas.
Sapien. 13 Vnde&in libro ſapientiæ legitur:Vani ſunt omnes homines,quibus non ſubeſt ſcientia dei. A
magnitudine eñ̄ ſpeciei creaturæ,poterit creator horum cognoſcibiliter videri. hinc teſte A-
1.Corin. 13 poſtolo,videmus nunc per ſpeculū in ænigmate. Chriſtus quoq; poſt cœnam apoſtolis prędi
Ioan. 16 cans:Hæc,inquit,in prouerbijs loquutus ſum vobis.i per ſimilitudines,p ſymbola & figuras.
Non enim valemus in ſeculo iſto deū& generationē æternam ac emanationē ad intra,in ſeipſa
immediate & clare cognoſcere:ſed per ſimilia quædam inſtruimur, vt per emanationē riui ex
fonte, ſplendoris,à luce claritatis ab igne:deinde per ſpiritalia quædam,ſicut per emanatiōem
verbi à noſtro intellectu & præuia eius ſcientia,atq; per effluxionem amoris ex mente & eius
Daniel.7. notitia. Deniq; ita nobis innotuerunt pater & filius Apud Danielē,quo habetur: Aſpiciebam
donec throni poſiti ſunt,& antiquus dierum.i.pater æternus ſedit,capillis capiti eius quaſi la-
na alba & ecce in nubibus cœli quaſi filius hominis veniebat &c.[Ex his quæ ſecundum nos
alias*preparatum. ſunt,prouidentia paterna connaturaliter & proprie*formatū].i. impoſſibile eſt nobis radium
diuinum fulgere & cognoſcibiliter apparere,niſi circunuelatū & tectū ſenſibilibus formis [&
formatū].i.per figuras & formas ſenſibiles deſignatum[connaturaliter & proprie]. i.apte &
conuenienter ac proportionabiliter iuxta noſtrā capacitatē[prouidentia paterna].i.ex proui-
ſione & præordinatione patris cœleſtis,qui per illam circunuelationē atq; ſymbolicā deſigna-
tionē,infirmitati & groſſitudini noſtri intellectus,prouidit & condeſcendit, ne in omnimoda
diuinorū ignorantia maneremus. Formatū inquam[ab his quæ ſecundū nos ſunt].i. repręſen-
tatū per formas,figuras & ſymbola,quibus in vita hac aſſueti ſumus & vtimur,ac in præſenti
ſentimus,vt ſunt formæ & figuræ rationaliū creaturarū, voces & lumina, fontes ac riui. Verū
his obijci poteſt,quia ſi radius diuinus nobis inuiſibilis,per ſacra velamina circunuelatur ac te-
1.Timo.6 gitur,apparet quod magis inuiſibilis nobis redatur. Et reſpondendum quod radius increatus
inacceſſibilē inhabitās lucē,in ſeipſo ſuperclariſſimus eſt,nobis vero improportionatus ad in-
tuendum,propter incircunſcriptibilē ſuæ claritatis ac lucis exhuberantiā, plenitudinē ac lym-
piditatē,quemadmodum ſol in ſua claritate non tecta,à debili nequit oculo conſpici. propter
Philoſo. quod teſte philoſopho,Intellectus noſter ſe habet ad manifeſtiſſima naturæ,ſicut oculus veſpe-
tilionis ad lumen ſolis. ideo radium illū circūuelari oportet,vt noſtræ capacitati aptetur, quē-
admodū ſol nube tenuī tectus,oculis noſtris viſibilior redditur. ſicq; illa circunuelatio eſt qua-
ſi quædam illuſtratio noſtra,quamuis radius ille ex ſua natura ſit intellectui ſibi proportiona-
to maxime cognoſcibilis,non velatus. nobis vero in pſenti velatur,vt paulatim clarius agno- E
ſcatur,& tādem in patria facie ad faciem videatur. Præterea quæritur,an impoſſibile ſit nobis
cognoſcere immaterialia & diuina,niſi per ſenſibilia quædam. videtur quod imó, ex dictis: &
Philoſo. item,quia ſecundum philoſophum oportet hominem intelligentem ſpeculari phantaſma.
Reſpōdetur quod in primo aſcēſu ad intellectualē notitiam,oportet à ſenſitiua notitia incho-
are & intueri phantaſmata,& præſertim in ſymbolica theologia ac viſione, quemadmodum
aſcēdentem ſolarium oportet habere ſcālam aut gradum. intellectus vero ſcientia decoratus,
& intelligibiles ſpecies ſimplices & abſtractas in ſe habens,non indiget ſpeculari phantaſma-
ta,ſicut hoc alibi in pluribus locis,præſertim in elemētatione philoſophica ſeu compēdio phi-
loſophiæ plenius oſtenſum eſt ac declaratum. Inſuper horum ſignum ac declaratio,eſt totum
quod ſequitur,vſq; in finem huius capituli. [Propter quod & ſanctiſſimam noſtram hierarchi-
alias †perfectiſſima ſacrorum diſpoſitio. am*perfectiua ſacra poſitio,cœleſtium hierarchiarum ſupermundana imitatione dignam iu-
dicans].i. cum prædicta ita ſe habeant]poſitio ſacra perfectiua].i. actiua diſpoſitio & inſtitu-
tio increata eſſentialiter ſancta,hoc eſt,ipſemet deus,inſtitutor atq; diſpoſitor oīs hierarchi-
ci ordinis[iudicans noſtram hierarchiam ſanctiſſimam].i. dictans ac reputans eccleſiaſticam
hierarchiam valde ſanctam,attamen longe inferioris ſanctitatis, quàm eſt angelicæ ſanctitas
Matth.11 hierarchiæ:quia vt ait in euangelio Chriſtus,Qui minor eſt in regno cœlorum.i.infimus bea- F
torum,maior eſt illo,puta Iohanne Baptiſta,ſecundum quod adhuc erat viator[dignam imi-
tatione ſupermundanam].i. aſſimilatione & aſſecutione ſupernaturali ac gratioſa[hierarchi-
arum cœleſtium].i.angelorum principatum,in quibus ſunt tres hierarchiæ,hoc eſt,ſuprema,
media & infima,vt infra patebit. & oēs ſimul,ſunt vna integra ac totalis hierarchia cœleſtis.
Quamuis enim angeli ſancti ſint altioris naturæ perfectioriſq; ſpeciei quàm homines, tamen
ad eandem ſupernaturalem felicitatem ordinati & conditi ſunt homines & angeli. ideo dignū
Philipp.4 Ex.25.26. eſt vt homines angelicam perfectionem ſequantur,& vitæ ſint angelicæ,iuxta illud Apoſtoli:
Noſtra conuerſatio in cœlis eſt. Hinc myſticé dictum eſt Moſi: Inſpice & fac ſecundum exem-
plar quod tibi in monte monſtratum eſt,quoniā Chriſtus ordinauit atq; inſtituit eccleſiam mi-
li tan

A litantem ad ſimilitudinẽ eccleſiæ triumphantis,ſicut in Apocalypſi ait Iohãnes: Vidi ciuitatem Apoca. xi.
ſanctam,Ieruſalem nouam,deſcendentem de cœlo. Denicꝫ hac ſupermundana imitatione ec-
cleſiaſtica hierarchia eſt digna,præſertim tempore euangelicæ legis,propter incarnationẽ vni
geniti filij dei tempore iſto. vnde Iohanni volenti angelum adorare, angelus ipſe reſpondit:
Vide ne feceris. Conſeruus tuus ſum & fratrum tuorum. Hæc etiam imitatio per virtutes infu
ſas & meritorios actus,atcꝫ per dona & poteſtates gratiæ gratis datę,vocatur ſupermundana, Apoc. xx.
id eſt,cœliformis,quia præſtantior eſt & maior omni imitatione naturali iſtius mundi. [Et di
ctas immateriales hierarchias,materialibus figuris & formalibus compoſitionibus varificans
† tradit] hoc eſt,ipſe deus in ſcripturis [tradit] id eſt,deſcribit & docet per angelos & ſacræ ſcri alias † tradidit.
pturæ autores [Hierarchias immateriales dictas]. i. præfatas hierarchias angelicas incorpora-
les [varificans]. i. vario modo eas nobis deſignans [figuris materialibus]. i. per figuras corpo
reas & humanas ac alias in quibus angeli apparuiſſe legũtur [& compoſitiõibus formalibus]
id eſt,imaginarijs formis,ſeu per compaginationes ſenſibilium formarum ac ſpecierum. [Vt
proportionaliter nobiſipſis à ſacratiſſimis * pluralitatibus in ſimplas & non figuratas aſcenda alias * formationibus
mus altitudines & ſimilitudines] hoc eſt,quatenus [aſcendamus] per profectum ſciẽtiæ ac vir
tutum,iuxta illud pſalmi: Aſcendet homo ad cor altum [à ſacratiſſimis pluralitatibus]. i. à co- Psal. 63.
gnitione & conſideratione multiplicium formarum & figurarum ſenſibilium,ad ſacra & diui
na deſignanda ordinatarum [proportionaliter nobiſipſis]. i. apte ſecundum quod congruit ca
pacitati mẽtis noſtræ,cui connaturale eſt à ſenſibilibus ad inſenſibilia ſcandere [in altitudines
& ſimilitudines]. i. ad contemplationem & amorem ſublimium ſpirituum angelicorum ſuo
creatori ſimilium,ita quod eius ſimilitudines & imagines rite vocantur eminentius,quàm ani
mæ rationales: altitudines inquam [ſimplas & non figuratas. i. ſimplices,non corporaliter nec
dimentionaliter circunſcriptas in proprijs ſuis naturis. [Quoniã necꝫ poſſibile eſt animo no-
ſtro]. i. intellectui noſtro impoſſibile eſt in vita hac per naturam [ad non materialem illã aſcẽ
dere cœleſtium hierarchiarum & imitationem & contemplationem]. i. [aſcendere] ſicut expo
ſitum eſt [ad imitationem]. i. conformationem ac vitæ qualemcuncꝫ parilitatem [& contem-
plationem hierarchiarum cœleſtium non materialem]. i. puram & ſpiritualem [niſi ea quę ſe
cundum ipſum eſt,materiali manuductione vtatur]. i. niſi iuuetur [manuductione materiali]
B id eſt,informatione per ſimilitudines ſenſibilium rerum, quæ ſecundum ipſum eſt, id eſt, quæ
manuductio connaturalis,aſſueta & proportionata eſt intellectui noſtro. Nam & ideo verbũ Iohan. i.
caro factum eſt,vt per aſſumptam humanitatem viſibilem,aptius nos de inuiſibilibus erudi-
ret atcꝫ accenderet,vt in præfatione tangit Gregorius: Per incarnati,inquiens, verbi myſteriũ Gregorius.
noua mentis noſtræ oculis lux tuæ claritatis infulſit: vt dum viſibiliter deum cognoſcimus, p
hunc inuiſibilium amore rapiamur. [Viſibiles quidem formas inuiſibilis pulchritudinis * ima alias * imaginationes
gines arbitrans]. i. intellectus noſter exiſtimãs ſenſibiles decores & ornatus exteriores eẽ ima-
gines,imó & obſcuras repręſentatiões interioris ac intellectualis formoſitatis. Si enim corpus
corruptibile,mixtum & intus tam fœdum,tam pulchrum videtur forinſecus,quàm incompa
rabiliter pulchrior eſt anima rationalis ac immortalis, ſuperſplendidiſſimę & ſuperpulcherri-
mæ trinitatis imago? Si item ſol iſte ſenſibilis tam luminoſus,ſpecioſus,germinatiuus ac dele-
ctabilis eſt oculis ad videndum,quàm infinitæ pulchrior,ſplendidior, fœcundior,& ad tuẽdũ
amœnior eſt ſol ſapientiæ ſuperexcellentiſſimus deus? [Et ſenſibiles ſuauitates figuras † intel- alias * inuiſibilibus.
lectualis diſtributionis]. i. intellectus noſter exiſtimans [ſuauitates ſenſibiles]. i. dulces odo-
res ſeu delectationes corporales eſſe imagines ac [figuras] & repræſentationes [diſtributionis
intellectualis]. i. interioris ac ſpiritalis dulcedinis & hilaritatis deſuper datę. Hinc ad Hebręos
C ait Apoſtolus: Fide intelligimus aptata eſſe ſecula,vt ex inuiſibilibus viſibilia fierent. Sic & oĩs
ornatus tabernaculi Moyſi templicꝫ Salomonis & materialium baſilicarum plebis Chriſtia- Hebræ xi. Ex. 25. 26.
næ,figuræ fuerunt & ſunt pulchritudines eccleſiæ triumphantis. Vnde & pſallimus: Domine, 3. Reg. 6. 7 Psal. 25.
dilexi decorem domus tuæ & locum habitationis gloriæ tuæ. Sic demum Salomon in Canti Can. 1. 2. 3.
cis ſub methaphoris amoris,dulcedinis,delectatiõis,pulchritudiniſcꝫ ſenſibilis de ſpirituali- Cã. 4. 5. 6. Cant. 7. 8.
ſima dilectione,ſynceriſſima ſuauitate,ſecretiſſima delectatione,ac intima pulchritudine my-
ſtice & mirifice eſt loquutus. [Et immaterialis illuminationis imaginem materialia lumina]
. i. intellectus noſter arbitrans [materialia] ſeu ſenſibilia [lumina] in materijs corporeiſcꝫ ſub-
iectis conſiſtentia. propter quod materialia nuncupantur, cum ſint ſimplices formæ ac quali-
tates eſſe imagines ſpiritalium luminum & illuminationum,vt ſunt gratiæ ac virtutes, ſapiẽ
tia,ſcientia,prudentia. Hinc interiores illuminationes,inflammatiões,ſplendores,per exterio-
res illuſtrationes & calefactiones,conuenientiſſime declaramus dicendo,quod ſicut materiali

ſole appropinquante & aſcendẽte in hemiſphærio noſtro, caligines, nebulæ, frigora, expelluntur: ſic increato ſole iuſtitiæ, ſapientiæ ac intelligentiæ mentibus noſtris illuceſcente ac valenter irradiante, fugantur inquietudines paſſionum, tenebræ vitiorum, tempeſtates tentationũ, D
& vis affectiua deitatis amore ſuccenditur. quo ſole recedente à mente, ipſa mox tenebreſcit, refrigeſcit, fœdatur & conturbatur. [Et ſecundum intellectum contemplatiuæ plenitudinis *trāſitorias ſacras diſciplinas]. i. intellectus noſter arbitrans [diſciplinas ſacras tranſitorias]. i. ſancta documenta vocalia, foris ſonantia ac protinus pertranſeuntia, ſeu ſcientias ſtudio acquiſitas, quæ & obliuioni frequenter tradunt, eſſe imagines & repræſentationes, ſigna & notas [plenitudinis contemplatiuæ]. i. exuberantis ſapientiæ interioris [ſecundum intellectum]. i. intellectualis, à qua deriuatur ac profluit ſcientia acquiſita ac reſonans foris. per interiorem autem ſapientiam contẽplamur diuina, de talibus angelus Gabriel ait Danieli: Qui ad iuſtitiam erudiunt multos, fulgebunt quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates [& adunati ad diuina, & ordinati habitus earum, quæ hic ſunt diſpoſitionum ordines. i. intellectus noſter iudicãs [ordines diſpoſitionum quæ hic ſunt]. i. diſpoſitiuas ordinationes in exterioribus quę videmus, vt quod multi concurrunt ad eiuſdem obſequium, & ordinate ſeruiũt ei, quemadmodum tertio Regũ legitur regina Saba admirata fuiſſe ordines miniſtrantium Salomoni, eſſe imagines [habitus] . i. bonæ & fixæ habitualis diſpoſitionis [adunati ad diuina]. i. rite reductæ ac ſimplificatæ in dei obſequio. [Et ordinati]. i. relatæ ad debitũ finem, ita quod mens tali habitu ac virtute formata, tota intentione integroq; conatu obſequitur deo, & ei intenta eſt, iuxta illud: Cõfitebor tibi domine in toto corde meo. hoc pertinet ad perfectos, de quibus legitur ad Hebræos: Perfectorum eſt ſolidus cibus, eorum qui pro conſuetudine exercitatos habent ſenſus ad diſcretionem boni ac mali. [Et Ieſu participationis ipſam diuiniſſimæ euchariſtię aſſumptionem]. i. intellectus noſter ſentiens aſſumptionem [diuiniſſimæ euchariſtiæ]. i. acceptionem ſacramenti altaris, in quo diuiniſſima gratia ſacramentalis, imó om̃ium gratiarum ac virtutũ plenitudo ac copia continetur eſſe imaginẽ [participationis Ieſu] id ẽ beatificę fruitiõis eius in gloria, ſeu gratioſæ inhabitationis eius in anima per effectus ſacramentales in via. Euchariſtia q̃ppe viaticum eſt perducens ad patriam, & pignus gloriæ affuturæ, & per corporis & ſanguinis Chriſti ſumptionem atq; refectionem, ſignificatur ſuæ deitatis refectio glorioſa & communicatio E
plena. Deniq; in hoc ſaluberrimo ſacramento aliquid eſt ſacramentum tantum, videlicet exterior ſpecies panis & vini, ſignum ſacrum exiſtẽs præſentis corporis ſanguiniſq; dominici: quę tam diu ibi conſiſtunt, quàm diu ipſę ſpecies permanent ibi. Aliud eſt ibi res tantum, vtpote gratia ſeu effectus ſacramentalis, aut participatio illa beatifica & futura in regno. Tertium eſt ſacramentum & res, quoniam corpus & ſanguis domini ibi velantur & eſſe creduntur, ſunt ſignum corporis & ſanguinis eius, prout in proprijs ſpeciebus clare cernuntur in patria: ſunt etiam res, quia non ſolum ſunt ibi ſignificatiue, ſed vere realiter ſuntq; in Chriſto ibi pręſente, copia gratiæ & abundantia gloriæ. [Et quæcunq; alia cœleſtibus quidem eſſentijs ſupermundane, nobis vero ſymbolice *traduntur] id eſt, intellectus noſter arbitrari debet nõ ſolum iam prętacta & expreſſa, eſſe imagines inuiſibilium dei: hoc eſt, ſapientiæ, potentiæ & liberalitatis ipſius, quæ in vniuerſis creatis relucent. ſed & quæcunq; alia dona & attributa ſeu perfectionalia, quæ traduntur, id eſt, deſuper condonantur, ſeu à nobis attribuuntur ac adſcribuntur [eſſentijs cœleſtibus] id eſt, angelis ſanctis, quæ ſunt ſimplices formæ per ſe ſtantes & immateriales naturæ. idcirco in eis ſunt idem eſſentia & perſona [ſupermundanæ] id eſt, ſpiritualiter, pure, altioriq; modo quàm in hoc mundo [& quæ nobis] viatoribus [traduntur ſymbolice] id eſt, per ſimilitudines corporales, quatenus ex eis & per eas ad ſpiritualia cognoſcenda anagogice, id eſt, ſurſumductiue leuemur & inſtruamur. [Propter hãc ergo noſtrã corrationabilẽ *purgationẽ] F
. i. ob p̃fatã nr̃am informationẽ p ſenſibilia ſigna & ſymbola, p quã à tenebris ignorãtiæ & errorũ mũdamur, quæ purgatio & informatio p ſenſibilia nobis cõnaturalis eſt, & ſimul cũ alijs p̃inductis rationabilit̃ cõpetit nobis [miſericors †ſumma pſectio]. i. deus ſumme pius, totius hierarchicę ordinatiõis pſector [manifeſtans nobis]. i. docens nos in ſcripturis [hierarchias cœleſtes & cooperatricẽ earũ pficiẽs noſtrã hierarchiã]. i. p dona grę ſuę cõplens & ornãs eccleſiaſticã hierarchiã, quę ẽ cooperatrix hierarchię cœleſtis. Eccleſiaſticę enĩ pſonę multiplicit̃ admonẽt hoĩes, vt acq̃eſcãt inſpiratiõibus angelicis, & grati ſint angelorũ cuſtodijs. Alia litera habet, Cõminiſtrã: q̃a eccleſiaſtica hierarchia ſimul cũ cœleſti miniſtrat altiſſimo [*ſecũdũ ꝟtutẽ noſtrã]. i. iuxta nr̃am capacitatẽ & facultatẽ ita nos pficit, ſicut in euãgelio edocet, q̃d dedit vnicuiq; ſecũdum propriam virtutem. Apoſtolus quoq; eos qui ſolidum cibum capere nõ valebãt, lacte potaſſe ſe proteſtatur. [Similitudine deiformis earum immolationis]. i. conferẽdo nobis aſſimi-

Marginalia: alias * diſcretas. — Dan. 12. — 3. Reg. 10. — Pſal. 9. 85. 110. Pſal. 137. — Hebr. 5. — alias *tradita ſunt — alias * theo ſim. — alias † perfectionis principiũ. — alias *ad. — Matt. 25. — 1. Corin. 3.

A aſſimilationem & conformitatem nõnullam, cũ immolatione ipſaꝝ deiformi. Alius textus habet: Deiformis earũ ſanctificatiõis. Om̃es q̃ppe perſonę cœleſtiũ hierarchiaꝝ, ſeipſas totas mancipãt & offerũt dilectiõi, cultui ac laudibus creatoris toto poſſe ſine interruptiõe deo intẽtiꝰ q̃d deiformiꝰ ſanctificanti, & increatæ ſanctitati valde aſſimulantur, cum & iſta ſit ſanctitas dei, ſeipſum æternaliter, inuariabiliter, lympidiſſime ac feruentiſſime contemplari atqꝫ diligẽter: quam ſanctitatem eccleſiaſticę hierarchię perſonę pro viribus ſtudent ſectari, dum quotidie elaborant deũ cum maiori ſtabilitate, ſynceritate & feruore ſpeculari, amare & colere, ſicqꝫ immolant ſe deo in holocauſtum, & ſancti efficiuntur. Vnde in Leuitico dominus iuſſit: Nolite cõtaminare aĩas vr̃as. Sc̃i eſtote, q̃m ego ſanctus ſum. [Senſibilibus imaginibus ſupercœleſtes Leuiti. 19 deſcripſit intellectus]. i. angelicas mẽtes ſup orbes cęleſtes eleuatas, notificauit per formas ſenſibiles, in quibus & ſæpe apparuerunt. [In ſacro ſcriptis eloquiorum cõpoſitiõibus]. i. in editionibus ſeu libris ſanctis diuinę ſcripturæ [vt etiã nos] ſupple ſimus [†reducti per ſenſibilia in intellectualia]. i. quatenus nos groſſi viatores, per talia ſenſibilia reducamur ad inſenſibilium cõtemplationem paulatim proficiendo, ſic namqꝫ ſcribit ac recitat Iſaias propheta, angelum ſanctũ ſumpſiſſe carbonẽ ignitũ de altari, & per illum purgaſſe labia ſua. Zacharias q̃qꝫ propheta, Angelus, inq̃t q loquebaꝰ in me, egrediebaꝰ, & alius angelus egrediebaꝰ in occurſum eius, dicẽs: Curre & loquere ad pueꝝ iſtũ, q̃d totũ rep̃ſentatũ fuit imaginaria viſiõe. Sic & Iohãnes in Apocalipſi fateꝰ ſe vidiſſe ſimilẽ filio hoĩs. i. angelũ in ſpecie Chr̃i, veſtitũ podere, & zona aurea circa mamillas. [Et ex ſacris figuratis ſymbolis in* non figuratas coeleſtium hierarchiaꝝ ſummitates]. i. q̃tenus reducamur [ex ſimbolis]. i. ſẽſibilibus ſignis & formis [figuratis]. i. imaginarie aut ſenſibiliter depictis ſeu rep̃ſentatis [in ſummitates nõ figuratas]. i. ad notitiã altiſſimaꝝ perſonaꝝ angelicarum hierarchiarum cœleſtiũ: q a perſonę angelicæ in nouẽ ordinibus continentur atqꝫ in tres hierarchias diuiduntꝰ & includuntur, vt infra patebit.

alias † producere, · Iſai. 6 · Zacha. 2 · Apoca. 1 · alias * ſimplas

¶PARAPHRASIS HVIVS CAPITIS PRIMI.

OMNE bonũ datũ naturaliũ, & omne donũ naturã p̃ficiẽs, de ſurſum eſt Iacob. 1 p̃ueniẽs in creaturã à patre ęterno, q lumẽ generat ſimpliciſſimũ in eẽntia & ſumme multiplex in efficatia, & ipſum vniuerſale lumẽ ab ip̃o p̃re p̃diens ad cõmunicãdã ſui cognitionẽ & participationem, nõ ſolũ admittens B cęleſtes mẽtes, ſed etiã ad nos p̃ diſtributionẽ bonitatis p̃ueniẽs, ruſus tãq̃ vnifica virtus ita ſe nos adimplet vt ab infimis ſeparatos ſuſcitet ad ſui deſideriũ & cognitionẽ, & remota mẽtis diſtractiõe cõuertat nos ad vnitatẽ ęterni p̃ris cõgregãtis diſperſiões Iſraelis, & ſimplicitatẽ nos deo ſupſimplici aliq̃tenus cõformãtẽ. Cũ ergo hoc vnifico lũie p̃ficiẽdi ſimus, inuocemus caſtiſſimis orõnibus Ieſum, q eſt paternũ lumẽ q̃d vere eſt & eſt verũ lumẽ q̃ illuminat omnẽ hominẽ veniẽtẽ in hũc mundũ p̃ quẽ acceſſum habemus ad patrẽ authorem luminũ, vt primo ab ipſo domino Ieſu intus illuminati, deinde reſpiciamus ſecundũ noſtrã poſſibilitatẽ ſacraꝝ ſcripturaꝝ anagogicas illuminationes nobis à ſanctis patribus traditas, & poſtea cõtẽplemur ſecundũ poſſe noſtrũ hierarchias angelicas, manifeſtatas nobis ab ipſis illuminatiõibus ſignis anagogicis. Et ſic intus ſuſcipiẽtes puris & exercitatione roboratis intelligentijs, principalẽ, imò ſupprincipalẽ dei p̃ris luminis donationẽ, quę per formalia ſigna ſcripturaꝝ manifeſtat nobis beatiſſimas hierarchias angeloꝝ, & tãdẽ ex illa luminis participatione ſuſcitemur ad vnitiue contẽplandũ ſimplicẽ ipſius p̃ris radiũ, id eſt, verbũ ſapientię quod ex ipſo p̃re æternaliter radiat. Ille ſiquidẽ radius quamuis ſe varie multis infundat, nunquã tamen propria & ſingulari vnitate priuatur, ſed ad ſurſum actionẽ & vnificam coniunctionẽ electoꝝ, ſecundũ quod ſuã decet bonitatẽ ſe multipliciter cõmunicãs, manet tñ intra ſeipſum immobili identitate ſingulariter fixus, & ad ſe cõuerſos & pro poſſe intendentes, iuxta ſingulorũ capacitatẽ ſurſum extẽdit & ad ſe vnificat ſecũdũ propriã imitationẽ C alioꝝ ſimplificarã. Nõ eſt eñ poſſibile aliter nobis in hac vita ſuperſplẽdere diuinũ principalẽ radiũ, niſi circũuelatũ varijs velaminibus ſenſibilibus formaꝝ, ſcd̃m q̃ cõgruit & expedit nr̃æ ſurſum actiõi p̃ paternã p̃uidentiã coaptatũ his quę à nobis cognoſcuntꝰ naturaliter nobis & familiariter ipſi. Quapropter ſc̃tã ordinatio dei quę ẽ principiũ p̃fectiõis dignata facere nr̃am ſanctiſſimã hierarchiã ſupmũdane imitatricẽ angelicaꝝ hierarchiaꝝ ipſas angelicas hierarchias in ſe, immateriales in ſacris ſcripturis deſignauit varijs materialibus figuris & formis cõpoſitis vt nos iuxta ſingulorũ capacitatẽ p̃ ſanctas ſignificationes formaꝝ ſenſibiliũ reducamur ad cõtẽplationẽ ſimpliciũ & non formabiliũ, & ſemp ſimiliter ſe habentiũ ſupnaꝝ virtutũ. Neqꝫ eñ poſſibile eſt nr̃ę mẽti ſurſum excitari ad illã immaterialẽ imitationẽ, & cõtẽplationẽ cęleſtiũ hierarchiaꝝ, niſi ipſa mẽs noſtra ſcd̃m cõditionẽ p̃ſentis cęcitatis vtaꝰ manuductiõe ſignoꝝ mate Pſal. 140 · Ioan. 1 · Ephe. 2

rialium,reputando quadam intima æſtimatione ſenſibiles pulchritudines eſſe imagines inui-
ſibilis pulchritudinis,& ſenſibiles gratos odores eſſe expreſſiones diſtributionis odoris inſen- D
ſibilis,& materialia lumina eſſe imagines intelligibilis luminis, & cognitiuam intelligentiam
ſacrarum ſcripturarum eſſe imaginem comprehenſiuæ contemplationis,quæ mentem ſatiat,
Pſal. 15. Iuxta illud:Satiabor cum apparuerit gloria tua,& reputando ordinationes congregationum
ſenſibilium ordinate diſpoſitarum eſſe imagines ordinationum & habituum quæ ſunt in cœ-
leſtibus ordinibus, ad dei imitationem ordinatis,& aſſumptionem diuiniſſimæ euchariſtiæ in
via eſſe imaginem plenæ participationis Ieſu quæ perficitur in patria. Et ſimiliter reputãdo de
quibuſlibet alijs,quę cœleſtibus quidem ſubſtantijs ſupermundane conueniunt, nobis autem
ſub ſignis ſenſibilibus in ſcripturis traduntur. Vt ergo nos obtineamus hanc dei aſſimilationẽ
ſecundum mortalium variam capacitatem,ideo benignus princeps totius perfectionis mani-
feſtans nobis cœleſtes hierarchias,&faciens noſtram hierarchiam ſecundum noſtram poſſibi-
litatem cooperatricem ipſarum per aſſimilationem deiformem qua deo conformantur de-
ſcripſit mentes ſupercœleſtes ſenſibilibus imaginibus informalibus cõpoſitionibus ſacræ ſcri-
pturę, quatenus nos per ſenſibilia inducat ad cognitiõem intelligibilium, & ex ſignis ſiue ſym-
bolis catholice deſcriptis,ad contemplandum & imitandum ſummas cœleſtes hierarchias.

¶ Diuina atq; cœleſtia congrue etiam per diſſimilia ſigna tradi atq; manifeſtari. Cap. II.

Oportet ergo(ut ęſtimo)primũ exponere,quam
quidem eſſe ſpeculationẽ omnis hierarchię ęſti-
memus, & quid ipſius unaquæq; diuinis pro-
fuit laudatoribus. Deinde cœleſtes hierarchias
laudare,ſecundum ipſarum in eloquijs manife-
ſtationem.Conſequentibusq; his dicere, quali- E
bus diuinis formationibus cœleſtes figurãt or-
dines eloquiorũ ſacræ deſcriptiones,& ad qua-
lem oportet aſcẽdere per formas ueritatem: ut
non & nos eodem modo multis, immunde ęſti-
memus cœleſtes & deiformes animos,multipe-
Ezech. 1. des eſſe quoſdam,& multorum uultuum,& ad boum pecudalitatem,aut leonũ
Apoc. 4. beſtialem imaginationem formatos,&ad aquilarum curuo roſtro ſpeciem,aut
Iſaiæ. 6. Dani. 7. ad uolatilium tripartitam alarum commotionem effiguratos, & rotas quaſdã
Zacha. 1. igneas ſuper coelum imaginemur,& thronos materiales diuinitati ad recubitũ
Apoc. 6. Ezec. 23. neceſſarios,& equos quoſdam multicolores,& armiferos archiſtrategor, & q̃-
Iob. 16. cunq; alia ex eloquijs nobis ſacre&formaliter in uarietate manifeſtatiuorũ ſym-
Sapi. 5. Ioſuę. 5. bolorũ tradita ſunt. Etenim ualde artificialiter theologia ſacris poeticis formati-
2. Mac. 3. onibus,in non figuratis intellectibus uſa eſt,noſtrum(ut dictum eſt)animum re- F
uelans,& ipſi propria & connaturali reductione prouidens,& ad ipſum refor-
mans anagogicas ſanctas ſcripturas.Si cui autem uidetur,ſacras quidem recipi
compoſitiones tanquam ſimplicium in ſeipſis,ignotorumq; nobis, & in contẽ-
plabilium ſubſiſtentium,inconuenientes uero æſtimat ſanctorum intellectuum
in eloquijs ſacras deſcriptiones,& omne ſic dicere durum hoc angelicorum no-
minum theatrum:& debuiſſe ait Theologos ad corpoream facturam uniuerſa-
liter incorporalium uenientes,proprijs ea,& quantum poſſibile cognatis,& for-
mare & manifeſtare figurationibus,apud nos precioſiſſimis & immaterialibus
quoquomodo & ſupereminentibus eſſentijs:& non cœleſtibus& deiformibus
ſimplicitatibus,terrenas & nouiſſimas circumpoſitas multiformitates. Hoc q-
dem & noſtrum ſublimius futurum eſſet, & ſupermundanas manifeſtatiões nõ
deducerent inconuenientes diſſimilitudines. Hoc etiam in diuinas ſimul iniuſte
non

A non iniuriam faceret uirtutes, & æque noſtrum non ſeduceret animum, in im-
mundas ſe inſerentem compoſitiones. Et fortaſſis etiam æſtimabuntur ſupercœ-
leſtia leoninis quibuſdam & equinis multitudinibus repleri, & mugitiua laudũ
oratione, & uolatili angelorum principatu, & animalibus alijs, & materijs igno
bilioribus, tanquam ad inconſequens & ignobile & paſſibile recluſa, dũ deſcri-
buntur per omnia deformes clare manifeſtatiuorum eloquiorum ſimilitudines. Eze. 1.
Sed ueritatis (ut æſtimo) inquiſitio oſtendit, eloquiorum ſanctiſſimam ſapienti Iob. 38
am, in animorum cœleſtium formationibus utrunq; ualde prouidiſſe, ita ut neq;
in diuinas, ſi ſic forſitan diceret quis, iniuriam faceret uirtutes, neq; nos in uiles
paſſibiliter infigeret imaginum humilitates. Quia quidem enim pulchre procu
ratæ ſunt informium formæ, & figuræ carentium figuris, non unam cauſam di
cet quis eſſe noſtram analogiam, non ualentem immediate in inuiſibiles extendi
contemplationes, & deſiderantẽ proprias & connaturales reductiones, quę poſ
ſibiles nobis formationes prætendunt informium ſupernaturaliumq; ſpeculati
onum. Sed quia & hoc myſticis eloquijs eſt decentiſſimum, per incomprehenſi-
bilia diuina ænigmata occultare, & inuiam multis ponere ſacram abditamq; ſu
permundanorum intellectuum ueritatem. Eſt enim non omnis ſacer, neq; omni
um (ut eloquia aiunt) ſcientia. Si autem deformes imaginum deſcriptiõis cauſas Mat. 7.
B æſtimauerit quis, inhoneſtum dicẽs referri ſic turpes formationes deiformibus 1. Cor. 8
ac ſanctiſſimis diſpoſitionibus, ſufficit ad hunc dicere, quomodo duplex eſt ſan
ctę manifeſtationis modus. Vnus quidẽ quaſi conſequens, propter ſimiles per-
uenientiam ſacrarum figurarũ imagines. Alter uero, propter diſſimiles forma-
rum facturas, in omnino inconſequens & indecorum formatus. Itaq; & colen-
dã ſupereſſentialis diuinitatis beatitudinẽ, manifeſtatiuorꝝ eloquiorꝝ myſticæ
traditiões, aliqñ quidẽ ut rõnẽ & intellectũ & eſſentiã, laudãt diuinã rationalitã
tẽ, & ſapientiã eius declarãtes, & uerẽ exiſtẽtẽ ſubſiſtentiã, & eorꝝ q̃ ſunt ſubſi-
ſtẽtię, cauſam uerã & quaſi lumẽ eã formãt, & uitã uocãt, tãtis mirabilibus for-
mationibus caſtioribus manẽtibus, & materiales formatiões excellere q̃quomõ
pbatis deficiẽtibus, & ſic diuina ad ueritatẽ ſimilitudine. Eſt em̃ ſuper omnẽ eſ-
ſentiã & uitã, nullo quidẽ lumine ipſa characterizante, omniq; rõne & intellectu ſi
militudine ipſius incõparabiliter derelictis. Aliquando uero diſſimilibus mani-
C feſtatiõibus ab ipſis eloquijs ſupermũdanæ laudatur, eã inuiſibilẽ, & infinitam Rom. 11. 1. Tim. 6
& incõprehẽſam uocantibus, & quæ ex quibus, nõ quid eſt, ſed quid non eſt, ſi- Pſal. 140
gnificatur. Hoc em̃ (ut æſtimo) potẽtius eſt in ipſa, quoniã quidem ut occulta &
ſacerdotalis traditio ſubintroduxit, hoc quidẽ nõ eſſe ſecũdũ qd eorꝝ q̃ ſunt, eã
uere didicimus. Ignoramus aũt ſupereſſentialẽ ipſius & inuiſibilẽ & ineffabilem
infinalitatẽ. Si igitur negatiões in diuinis ueræ, affirmatiões uero incõpactæ, ob-
ſcuritati arcanorꝝ magis apta ẽ ꝑ diſſimiles formatiões manifeſtatio. Et nũc ita-
q; nõ turpes replẽt cœleſtes ornatus eloquiorꝝ ſacrę deſcriptiones, diſſimilibus
eos formarꝝ facturis manifeſtãtes, et per has oſtẽdẽtes materialibus ſimul oĩbus
ſupermũdaliũ excellẽtias. Quia uero & nr̃m aĩm reducũt magis diſſimiles ſimi
litudines, nõ ęſtimo quenquam bene ſapientum contradicere. Per quidem enim
precioſiores ſacras formationes conſequens eſt ſeduci, auriformes quaſdã æſti-
mãtes cœleſtes eſſentias, & quoſdã uiros fulgureos, decora indutos ueſtimenta,

candidum & igneum innocue reſpergentes:& quibuscunqꝫ alijs ſimilibus ima D
ginatis formis,theologia cœleſtes figurauit intellectus.Quod quidem ne paterē
tur,qui nihil uiſibilibus bonis altius intelligunt,ſanctorum theologorum reſti-
tutiua ſapientia,ad indecoras diſſimilitudines mirabiliter deſcendit,non conce-
dens materiale noſtrū in turpibus imaginibus remanens quieſcere:purgans ue-
ro ſurſum ferens animæ,& ſuggerens deformitate compoſitionum, tanqꝫ neqꝫ
iuſto neqꝫ uero probante eſſe,neqꝫ ualde materialibus,quia ſic turpibus ſimilia
ſecundum ueritatem ſunt ſupercœleſtia & diuina ſpectacula.Sed itaqꝫ & hoc in
telligere oportet,nihil eorum quæ ſunt,eſſe uniuerſaliter boni participatiōe pri-
uatum. Siquidem ut eloquiorum ueritas ait,oīa bona ualde.Eſt ergo ex omi
Gene.1. bus intelligere bonas ſpeculationes,& inuiſibilibus & intellectualibus ex mate-
rialibusqꝫ formare dictas diſſimiles ſimilitudines. Altero mō intellectualibus
habentibus,quæ ſenſibilibus aliter diſtributa ſunt.Etenim furor in irrationabi-
libus quidem ex paſſibili motu ineſt,& omnis irrationabilitatis eſt repletus fu-
ribundus eorum motus. Sed in intellectualibus altero modo oportet iraſcibile
intelligere,declarans(ut æſtimo)eorū uirilem rationabilitatem & immanē qui-
etem in diuinis& immutabilibus fundamentis.Eodem modo concupiſcentiam
quidem eſſe dicimus in irrationabilibus,inconſultam quandam & materialem E
ex naturali motu aut conſuetudine in mutabilibus incontinenter ingenitam paſ
ſibilitatem,& irrationabilem corporalis uoluptatis continuitatem, ſimul oīe
animal compellentis in ſecundum ſenſum concupiſcibile. Cum uero diſſimiles
ſimilitudines intellectualibus circunponentes, concupiſcentiam eis circumfor-
mamus,amorem diuinum ipſam intelligere oportet, ſuper rationem & intelle-
ctum immaterialitatis,& inflexibile,& non indigens deſiderium, ſupereſſentia
liter caſtæ,& impaſſibilis contemplationis,& ad illam puram & ſublimiſſimā
claritatem,& inuiſibilem & formificam pulchritudinem æternæ,ueræ & inuiſi
bilis ſocietatis,& ueluti potentiam excipit quidem in ſufficientia & in conuerſi
bilitate,& a nulla affligitur uirtute per inconfuſum & immutabilē diuinæ pul-
chritudinis amorem,& uniuerſalem reuocationem in id quod uere eſt appeten-
dum.Sed & ipſam irrationabilitatem & inſenſualitatem quidem in irrationabi
libus animalibus,aut in animatis materijs defectum rationis & ſenſus proprie
uocamus. In immaterialibus autem & intellectualibus eſſentijs,ſancte& decen-
ter ſupereminentias earum,ut ſupermundalium, confitemur noſtram tranſitori
am & corporalem rationem & materialem, & alienatum in corporalibus ani- F
mi ſenſum excellentes.Eſt itaqꝫ non diſſonas formare cœleſtibus formas, et ex
uilibus materiæ partibus.Quoniam et ipſa ex uere bono ſubſiſtentiā poſſidens,
per omnem ſui materialem diſpoſitionem imagines quaſdam intellectualis pul
chritudinis habet,et poſſibile eſt per eas reduci ad immateriales primas formas
diſſimiliter(ut dictum eſt)ſimilitudinibus acceptis,et eaſdem non ſimiliter: cō-
pacte autem et pulchre in intellectualibus et ſenſibilibus proprietatibus diffini-
tis.Hæc myſticos theologos inueniemus,non ſolum cœleſtium diſpoſitionum
declarationibus mirabiliter circunformantes,ſed ipſis aliquando diuinis mani-
Malach. 3. feſtationibus,et aliquando quidem ipſam ex luminibus præcioſis laudant,ut ſo
Apoc. 2. lem iuſtitiæ,et ſtellam matutinam,in animum ſancte orientem, et ut lumē circū

uolute

A uolute et inuiſibiliter reſplendens. Aliquando uero ex medijs, ut ignẽ innocue Ioan. 1.
ſplendentẽ, ut aquã uitalis plenitudinis datricem, et ſymbolice dicẽdum, in uen Exodi. 3.
trem ſubeuntẽ, fluminaqꝫ redundantẽ, immenſurabiliter refluentia. Aliquando Iohan. 7 Cant. 1
autem ex nouiſſimis, ut unguẽtũ ſuaue, ut lapidẽ angularẽ. Sed et beſtialẽ formã Eſaie. 28. Oſeae
ipſi circũponũt, et leonis et pantheræ ſpecialitatẽ coaptant, et pardalmiã ueſtiũt
et urſam ſeuientẽ. Addã uero et q̃d omniũ uilius eſſe et magis ſignificare uiſum
eſt, quia et uermis ſpecie ipſam ſeipſam circumformantẽ diuina, ſapientes tradi
derunt. Sic omnes theoſophi, et occulta inſpiratione prophetæ, ſanctis inconta
minatis diſtinguunt ſancta ſanctorũ, et diſſimilem ſanctã figuratiõem honorãt
ut neqꝫ diuina immundis recte accepta ſint, neqꝫ mirabilium imaginũ ſtudioſi
contemplationis tanquam ueris remaneãt figuris. Diuina itaqꝫ honorificant ue
ris negationibus, & ad nouiſſima compactarum imaginationum diuerſis ſimili
tudinibus. Nihil ergo inconſequens, ſi & cœleſtes eſſentias ex inconuenientibus
diſſimilibus ſimilitudinibus formant, ſecundum dictas cauſas. Non enim fortaſ
ſis utiqꝫ nos in queſtionem quidem ex indigentia in anagogen per diligentem
diuinorum ſcrutationem ueniremus, niſi deformitas nos extorqueret manifeſta
torie angelorum formationis, non ſinens noſtrum animum in diſſimilibus rema
nere ſormarum facturis, ſed luctantem negare materiales paſſibilitates, & aſſueſ
B centem pure extendi per uiſibilia in ſupermundanas altitudines. Tãta quidem a
nobis dicta ſunt propter materiales & inconuenientes diuinorum eloquiorum
angelicas imaginum deſcriptiones. Deinde autẽ ſegregare oportet, quid ipſam
quidem eſſe hierarchiam æſtimamus: quidqꝫ ab ipſa hierarchia proſunt, hierar
chiam ſortientes. Dux uero ſit ſermonis Chriſtus, ſiquidem mihi fas dicere meus
totius hierarchicę manifeſtatiões inſpiratio. Tu ꝟo o puer ſcdm ſanctã nr̃æ ſacer
dotalis traditiõis legislationẽ, ipſe ſancte & decẽter aſculta mirabiliter dictorꝫ
diuinis diuina in doctrina factus, & ſecreto animi q̃ ſctã ſunt circũtegẽs eximmũ
da multitudine tanquam uniformia cuſtodi. Nõ enim fas (ut eloquia aiũt) in por Math. 7.
cos proijcere inuiſibiliũ margaritarꝫ incõfuſum & luciformẽ beneficũqꝫ ornatũ.

¶ Elucidatio huius ſecundi capituli. Articulus V.

TItulus huius ſecundi capituli eſt. [Quoniã cęleſtia & diuina pulchre etiam
per diſſimilia ſymbola mãnifeſtant] ſenſus huius epigrãmatis ẽ, q̃d ea quæ
ptinent ad deũ & ad angelos ſctõs, cõueniẽter in ſcripturis docent ac deſcri
bunt p diſſimilia quędã, quę certũ eſt ipſis nõ cõuenire ꝓprie, vtꝫ p leões &
equos, & equeſtros, & iſtud declarat in iſto capitulo. In præcedenti nanqꝫ
C capitulo, q̃ſi p ꝓœmio ꝑmiſit, q̃d vniuerſa bona ꝓfluxerũt à deo, & reducunt
redeũtqꝫ in ipſum tanquam in primũ cauſale principiũ ac in finẽ vltimum
omnium perfectiuum: itemqꝫ, quod connaturale ac proportionatum ſit homini redire in
ſummum bonum per notitiam ac manuductionem corporalium rerum ac ſenſibilum ſym
bolorum, ideſt, ſignorum ſeu collationum, atqꝫ quod ideo diuina & angelica nobis per mate
rialia deſcribantur. Ne ergo quis putet quod hoc fiat ſolum per corporalia incorporalibus
illis ſimiliora, docet theologus hic quod non: imó oſtendit quod frequenter hoc fit per diſ
ſimilia valde. Itaqꝫ ait: [Oportet ergo] id eſt, expediens eſt & conditionaliter neceſſarium, ſi de
beat notitia dicẽdorum competenter haberi [exponere] id eſt, diffinire ac declarare [Primũ]
id eſt, ante dicenda poſterius [vt æſtimo] id eſt. prout mihi videtur, qui de his ſobrie, non cum alias ſpe
temeraria audacia loqui intendo.] quam quidem eſſe interpretationem totius hierarchię æſti culationẽ omnes.
mamus] id eſt, quam putemus [quidem] id eſt, pro certo [eſſe interpretationem] id eſt, ſignifi
cationẽ ac deſcriptionẽ [totius hierarchię]. i. hierarchię abſtracte & vniuerſalit̃ ſumptę, put no
mẽ & ratio hierarchię cõuenit, nõ ſolũ hierarchiæ angelice ac cęleſti, ſed etiã eccleſiaſticę, de q̃ in
ſequẽti

ſequenti tractabitur libro[& quid ipſius vnaquæq; diuinis profuit laudatoribus] .i. id quoq; modo oportet exponere, quid profectus aut gratiæ contulit[vnaquæq;] hierarchia [diuinis laudatoribus ipſius]. i. ſanctis ac deuotis præconiſatoribus ſuis ſeu ipſius hierarchiæ, qui eam D collaudant in deo, id eſt, ad dei honorem, à quo totus hierarchiæ ordo, decor, poteſtas, gratia & gloria profluxerunt. ſicq; deus laudatur in ſuis effectibus, inquantum in illis relucet excellētia creatoris. Creaturæ quoq; laudantur in deo, hoc eſt, ad dei honorem, dum quicquid boni ac laudabilitatis conſiſtit in ipſis, deo adſcribitur. Hinc in Eccleſiaſtico dicitur: Benedicite dominum in operibus ſuis. Et Pſalmiſta: In domino, inquit, laudabitur anima mea. Porro non- (Eccl. 39. Pſal. 33.) nulli laudant ſeipſos, & volunt in ſeipſis laudari, quaſi à ſeipſis aut proprijs viribus ſint & habeant quod habent: & ſunt qui deo prorſus ingrati ſunt. Pręterea qui hierarchias laudant modo prætacto, fructum ex hoc ſortiuntur multiplicem. talis enim laudatio ex charitate & deuotione procedens, meritoria eſt vitæ æternæ, meretur quoq; incrementum gratiæ in pręſenti & gloriæ in futuro, ac deum honorat in ſuis effectibus: meretur etiam, vt ipſæ perſonæ hierarchicæ vicem ſuo laudatori rependant orando pro ipſo. Amplius prouocat & accendit huiuſmodi laudatorem ad imitandum & exercendum actus hierarchicos, vt ſcilicet à ſuis ſuperioribus ſtudeat purgari, illuminari ac perfici: & inferiores per gratiam ſibi collatam ſatagat, quantum valet, purgare, illuminare, perficere, hoc eſt, corripiendo ac corrigendo mundare & docere, ac deitatis atq; virtutum amore accēdere. [Deinde] autem [cœleſtes hierarchias laudare]. i. poſt deſcriptionem hierarchiæ & declarationem quid hierarchiæ cuiuſlibet laudatio ſuis laudatoribus conferat, quod fit ſequenti capitulo, ſcilicet tertio, neceſſe eſt vnamquamq; hierarchiam angelicam commendare, deſcribendo proprietates & actus ac excellentias eius: imó & laudare oportet ſingulos choros ac ordines, qui nouē ſunt, in ipſis tribus hierarchijs cœleſtibus cōprehenſos: quod fit quarto ſequentibusq; capitulis, quod totum faciendum eſt [ſecundū ipſarum in eloquijs manifeſtationem] .i. non ſecundum proprium ſenſum aut philoſophorum traditionem, ſed ſecundum quod in ſcripturis manifeſtum eſt nobis, & iuxta quod ipſæ perſo- E næ hierarchicæ, id eſt, angeli ſancti hominesq; hæroici, præſertim apoſtoli ac prophetæ edocuerunt, ſicut infra habetur. ideo additur. [In eloquijs] id eſt, diuinis ſcripturis quæ antonomaſtice nominantur eloquia, in quibus nil falſi, nihil erroris miſcetur, quemadmodum dictis phi- (Pſal. 118.) loſophicis & opinionibus ꝓprijs, de quibus diuinis eloquijs teſtatus eſt Dauid: Quam dulcia faucibus meis eloquia tua ſuper mel ori meo. [Conſequentibusq; his]. i. his dictis oportet [di- (alias ſiguli- cere]. i. exprimere [qualibus ſacris formis cœleſtes figurat ordines eloquiorum ſacræ deſcri- bus forma- ptiones]. i. per quales formationes, eſſentias vel naturas aut circunſcriptiones [deſcriptiōes e- tionibus.) loquiorum ſacræ]. i. determinationes, diffinitiones ſeu doctrinæ ſanctæ ſcripturarum. [Figurant] id eſt, figuratas affirmant [ordines cœleſtes] id eſt, choros angelicos & perſonas in eis cōtentas [& ad qualem oportet aſcendere per formas veritatem] Quamuis enim angeli ſancti in propria ac ſpiritali natura non ſint dimenſionaliter figuratæ, nec quantitatiuæ aut corporaliter circunſcriptæ, nihilominus eorū eſſentiæ & perſonę ſunt ſubſtancialiter terminatæ: ſuntq; in loco diffinitiue, vtpote ſic hic ſeu ibi, quod non alibi: & ita alicubi, quod non vbiq;. Nec aliquo modo putandum, quod vnaquæq; ſubſtantia ſeparata aut intelligentia totum impleat v- (Durādi error circa angelum.) niuerſum corporeum, vt Durandus ſuper ſecundum ſententiarum, & alij quidam ſtulte dixerunt. In ſcripturis demum ſæpius deſcribuntur per corporales figuras, nonnunquam etiam fi- (Heb. 1.) gura ꝓ incorporea ac ſimplici forma, charactere aut imagine ſumiť, vt cū ad hæbreos de vnigenito patris ait Apoſtolus: Qui cū ſit ſplēdor glorię & figura ſubſtātiæ eius. [Et ad qualē debe- F mus aſcēdere ꝑ formas veritatē]. i. oportet nos etiā reſerare, ad qualē veritatē oporteat nos ꝓficere atq; cōſurgere ꝑ formas imaginarias ſiue ſenſibiles, ꝑ quas & in qbus apparuerūt ac deſcriptæ ſunt angelicæ mētes, ne accipiamus ſignū ꝓ ſignato, vmbrā ꝓ luce, figurā ꝓ re: hoc ē, materiale ac brutale ꝓ immateriali ac intellectuali, ne carnalibus cōformemur hoībus, de qbus ſub- (alias † aut.) iūgiť: [Vt nō & nos eodē mō multis immūde æſtimemus cœleſtes & deiformes aīos, multipedes eē qſdā & multoꝝ vultuū, & ad boū pecudalitatē† & ad leonū beſtialē imaginationē formatos]. i. ne [& nos] catholici ſpiritales ac literati [ęſtimemus immūdę]. i. carnaliť [eodē mō multis]. i. cōformiť multis errātibus, imaginationē ac ſenſum trāſcēdere impotētibus [aīos cœleſtes & deiformes]. i. intellectus angelicos, deo ꝓ cęteris creaturis ꝓpinquores ac ſimiliores ſaltē (Auguſt. Epiſt. 2.) in naturalibus, ſcdm illud Aug. Deus creauit angelū ꝓpe ſe, materiā ꝓpe nihil [eē multipedes] .i. multos pedes habere, & qſdā ipſoꝝ habere facies plures, ſicut in Eze. 4. aīalia deſcribūť, ꝙ 4. facies vni erāt, & ne æſtimemus aīos illos ſupnos eē formatos [ad boū pecudalitatē]. i. ad ſimilitudinē boū pecorinā, neq; putemus eos figuratos inſtar [leonū] q̄tū [ad imaginationē beſtialem

lem]& groſſam ,vel ne hoc putemus beſtialiter imaginatione nonſubtili cogitando de nobi
liſſimis&immaterialibus mentibus illis[&ad alquiarũ curuo roſtro ſpeciem],i.ne opinemur
eos eſſe p:oductos ad ſpeciem,i.ad ſimulitudinem aquilarum habentium roſtra curua. [aut alias† vola
ad. volantium trimodam alarum conditionem configuratos].i.ne arbitremur ſpiritus illos rĩ ſuꝑ pa
eſſe formatos inſtar auium,habendo[conditionem] ſeu commotionen [trimodam]. i.triũ ritam alaꝝ cõmotio-
modorum ſeu triformem alarum,quia apud Eſaiam inducitur. Sex alæ vni,& ſex alæ alteri. nem effi- gurates.
[Et rotas quaſdam igneas ſuper cçlum imaginemur] i.ne ſenſualiter æſtimemus eſſe [igneas Iſai 6
rotas ſuper cœlum]in quo deus legitur reſidere,eo quod in Daniele ſcriptum ſit:Thronus ei⁹ Danie.7
flamma ignis.rotę eius ignis accẽſus. [Et thronos hyleos diuinitati ad recubitum cõpactos] alias† ma teriales.
.i.ne imaginemur in cœlo eſſe ſedes quaſcunq; materiales ,ligneas ſiue eburneas, compactas, alias†ne ceſſarios,
ideſt,ſolide præparatas deo ad recubitum .i.ad reſidendum & quieſcendũ in eis ,quia in Iſa Iſaiaa 6.
ia & 3 Regũ legitur:Deus viſus ſedere in ſolio eleuato,[et]ne imaginemur. [equos quoſdam 3.Reg.22
multicolores].i.diuerſos colores habentes eſſe in cœlo,qa in Zacharia & Apocalipſi ſit men
tio de equis nigris,rufis & varijs,quarto q̊q; Regũ narratur, queadmodum miniſter. Eliſei vi 4. Reg.6.
dit equos & equites ac igneos currus in montibus & in circuitu Eliſei.[Et armiferos archiſtra
tegos].i. nõ putemus in cçlo eſſe duces exercitus principeſve militiæ arma ferentes. Et dicit̃ ar
chiſtrategus ab archos quod dicitur princeps,& ſtragos exercitus,& egenio,quod interpretat̃
ductor ſiue dux,ſicq; archiſtrategi vocantur principes ducum militiæ,qui ipſis quoq; ducibus
militum principantur aut præbent ducatum. [Et quæcunq; alia ex eloquijs nobis ſacri & for
mabiliter in variete manifeſtatiuorum ſymbolorum tradita ſunt].i.nequaq̃ putemus eſſe in
angelis quæcunq; alia.i. aliqua alia ſenſibilia,quæ nobis ſunt tradita ex eloquijs. i.in ſcripturis
ſacre formabiliter . i. ſancte & imaginarie,aut per formas ſenſibiles in varietate ſymbolorum
manifeſtatiuorũ. i. in multiplici diuerſitate ſignorum &ſimilitudinum ſpiritalia c eſignantium
vt patet de rebus & figuris iam t.ctis,quæ in viſionibus prophetarum imaginarie fuerunt in Oſeæ 12
ſenſu interiori,non realiter foris. vnde per Oſeã loquitur dominus: In manibus prophetarum
aſſimulatus ſum,& multiplicaui viſiones. [Etenĩ valde artificialiter theologia poeticis ſacris
formationibus in non figuratis intellectibus vſa eſt]hoc eſt,theologia. i. diuina ſcriptura, vſa
B eſt artificialiter. i. magiſtraliter ac perite ,formationibus ſacris poeticis ,i. deſcriptiõibus ſan
ctis per formas ſenſibiles figuratiuis,qualibus vti ſolent poetæ in ſuis comædijs atq; tractati
bus in quibus metaphorice & ſimilitudinarie frequenter loquuntur,ſicut & Plato ſolitus erat
in intellectualibus nõfiguratis,id eſt,loquẽdo de angelicis ſpiritibus ſimplicibus nõ figuratis Plato.
materialiter in propria ſua natura,[noſtrum(vt dictum eſt) intellectum reuelans].i.mẽtes no
ſtras connaturaliter docens,& ab ignorantiæ velo eripiens[& ipſi propria & connaturali redu
ctiõe prouidens].i. infirmitati & inbecilitati noſtri ingenij condeſcendens ,reducendo illud
per exteriora & ſenſibilia ad inuiſibilium notionem,vt dictum eſt ſæpe.[Et ipſum reformans
anagogicas ſanctas ſcripturas]id eſt,ad informationem noſtri intellectus ſæpius formans ac
iterãs ſcripturas ſctãs.[Anagogicas].i.ſpũales ac ſurſũ ductiuas docẽdo nos vt nõ ſtemus in
ſenſibilibus illis,ſz ex eis adinuiſibiliũ notiã eleuemur. Cõſequẽt̃ theologus remouet dubiũ ĩ
ſtruẽdo cur ſcriptura deſignet angelica ac diuina nõ ſolũ per ſimilia & cõdigna,ſz etiã p diſſi
milia&indigna[Si cui aũt videt̃].i. ſi alicui videat̃[ſacras qdẽ recipi cõpoſitiões].i.formatiões
illas merito eẽ recipiẽdas,inqbus intellectualia&ſupna de:cribunt &notificant̃ p pulchra&ſctã
[Tanq̃ ſimpliciũ in ſemetipſis ignotoꝝ q; nobis & in cõtẽplabiliũ ſubſiſtẽtiũ].i.compoſitiões
C hmõi appbet[tãq̃]notificatiões &formatiões ſubſtãtiaꝝ[ſimpliciũ]& ĩmaterialiũ [& nobis Ioan.Da
ignotoꝝ]q̃ntũ ad cognitionẽ diſtinctã ſpecificã qdditatiuã q̃m ſpẽs ſpecialiſſimę&eẽntiales diſ Phuloſo.
ferẽtię angeloꝝ nos latẽt,vt aſſerit Damaſ.li.2 &exiſtẽtiũ no:[icõtẽplabiliũ]i.incognoſcibiliũ
in hac vita q̊ad qd ſuntad q̃ꝝ ſpeculationẽ ſe h3 nr̃ intellect9 vt viſus veſptiliõis ad lumẽ ſolis alias†incõ
vt allegatũ ẽ &oſtẽſum,ac p hoc ſit hic ꝑportio q̃dã ſigni&ſignati,dũ tã ꝑclariſſima entia p for uenientes
mas &cõpoſitiões dignas ac nobiles referãt̃ [.obſcuraſq;eſtimat ſctõꝝ intellectuũ in elogis ſa vero.
crasdeſcriptiões]i.illas angeloꝝ[deſcriptiões ĩ elogis].i.ſcripturis putet[obſcuras]quę ſcz alit̃
ſiũt puta p vilia,vt p boues,eq̊s&aues vñ alig textus hñt imaginũ deſcriptiões i. corpaliũ ſpẽꝝ alias†diuiſ
formitiões[& oẽ ſic dicere ĩpenetrabile].i.capi nõ poſſe,ꝙ talis modus loquẽdi p vilia denobi
liſſimis &ĩtellectualib. ſubſtãtijs apt9 ſit[hoc angelicoꝝ noĩm tabernaculũ].i. affirmet ꝙ hoc alias†in poralium.
gñs[noĩm angelicoꝝ]p viliaſit[tabernaculũ].i. locus ludoꝝ&deriſionũ , vñ alia lra cõtinet alias†debe
theatrũ ,q̃d ẽ domus in q̊ ludi ſcęnici&poetarũ figmẽta fiebãt&effigiabãt̃ [&+debere alt theolo ıſſe
gos ad corporeã facturã vniuerſalit̃ incorporeorũ veniẽtes].i.ſi ta:dicat[theologos veniẽtes]
.i.p ſuas cõſideratiões deſcẽdẽtes [ad facturũ].i.figuratiõnẽ & cõpoſitiõnẽ atq; formatiõẽ]cor
peã]:Nã alio texto h3 factõiẽ[incorpeorũ vniuerſalit̃].i.ſepataꝝ ſubſtãtiaꝝ cõit̃ſiue totalit̃,itaꝗ

alias* quã non ſunt ex integralibus aut ſubſtantialibus partibus compoſiti, vel vniuerſaliter incorpore- D
tum. orum, id eſt, generaliter omniũ angelicorum ſpirituũ,[proprijs ea † quantũcunq; poſſibile &
cognatis & reformare & manifeſtare figuratiõibus]. i. quod theologi deberẽt ea, vtpote in cor
poralia illa, [reformare] id eſt, rurſus formare ac deſcribere [& manifeſtare figurationibus]
id eſt, deſcriptionibus[proprijs & cognatis] id eſt, decentibus & connaturalibus ac familiari-
bus[quantumcunq; poſſibile]cis eſſet, puta theologis[ex his quæ apud nos præcioſiſſimis, &
immaterialibus quoquo modo, & ſupereminentibus eſſentijs], id eſt, figurationibus ſumptis
[ex eſſentijs]id eſt, naturis & formis[precioſiſſimis & immaterialibus]qualitercunq;[& ſuper-
eminentibus], id eſt altioribus rebus, vt ſunt ignis elementaris & orbes cœleſtes, ſeu lux, ſplen
Auerrois. dor & calor ipſorũ. Hæc nanq; reſpectu inferiorum quaſi incorporalia aliquo modo videntur
nonnulli opinati ſunt non eſſe materiam in ſphæris cœleſtibus, ſicut Auerrois libro de ſubſtã
tia orbis, quod de materia priuationi annexa, quæ eſt in potentia ad non eſſe, poſſet defendi. il
la tamen non eſt intentio commentatoris, qui in libro illo inter cætera aſſerit, quod orbis nõ
eſt cõpoſitus ex forma atq; materia, & quod ſecluſo ſuo motore ſeu forma, adhuc ſit actu ens,
quæ poſitio reuera abſurda eſt, quamuis Scotus ſuper ſecundum Sententiarum dicat cõmen-
tatorem in hoc melius intellexiſſe Ariſtotelis mentem quam alios, quod falſum cenſetur, vt
alias † cir- ibi probatum eſt,[et non cœleſtibus & deiformibus ſimplicitatibus terrenas, & nouiſſimas † cir
cũpoſitas. cundatas multiformitates] id eſt, multiplices formas ac ſpecies rerum terrenarum & brutali-
um ac infimarum non eſſe[circundatas], id eſt, applicatas & ſuper inductas[ſimplicibus cœle
ſtibus & deiformibus]id eſt, ſubſtantijs angelicis ſimplicibus ac diuinis, ad deſignandum eaſ-
dem. [Hoc quidem & noſtrum ſublimis futurum † eſſe]id eſt, dicat etiam hoc[quidem]id eſt,
alias * eẽ t. pro certo iſtud [futurum eſſe noſtrum ſublimius] eſſe, id eſt, quod deſcriptio talis per no
alias † non biliora, fuiſſet nobis vtilior ac magis proficiens ad cognoſcendum illa ſimplicia, hinc Lin-
deducerẽt. conienſis tranſtulit, magis ſurſum ductiuũ [& ſupermundanas manifeſtationes * in obſcuras
in ſi. con- diſſimilitudines non deducens]id eſt, deſcriptio illa per eminentiora non deduxiſſet[manife
ue- ſtationes ſuper mundanas]id eſt, mentes illas ſupernas nobis aliqualiter manifeſtatas in ſcri-
nientes diſſimilitudines. pturis, ſeu declarationes earum per corporalia quædam[indiſſimilitudines obſcuras[, id eſt,
adinconuenientes aſſimulatiões, per quam angelicorum ſpirituum cognitio innobis potius E
alias † non caligat & impeditur, quam clarificetur & creſcat. [Illud autẽ & in diuinas ſimul iniuſte † fa
iniuriã facere virtutes. cere virtutes]id eſt, dicat item quod [illud], id eſt, deſcriptio per præſtantiora & ſimiliora, nõ
feciſſet[iniuſte]id eſt iniuriam ſeu irreuerentiam non intuliſſet[in virtutes diuinas] id eſt an-
gelis ſanctis, qui propter ſuam actiuitatem & efficatiam magnã vocantur virtutes, vt infra ma
gis dicetur. [Et æque noſtrum non ſeducit * animum]id eſt, ſimiliter non deciperet noſtrũ in-
alias * ſedu- tellectum,[in immundas ſe † multiplicantem compoſitiones]id eſt, inuoluentem & ingerentẽ
ceret. alias † inſerentem. ſe in quaſdam formationes impuras corporalium ſimilitudinum, quas attribuit angelis, ſicut
ſubiungitur. [Et fortaſſis etiam æſtimabuntur ſupercœleſtia leoninis quibuſdẽ & equinis mul
titudinibus repleri]id eſt, hic error forſan continget ex deſcriptionibus illis groſſis, quod cor
pora[ſupercœleſtia], id eſt, orbes cœlorum ſupræmi ſeu chori & agmina angelorũ, putabant
eſſe plena ſpeciebus ac formis leonum, cum & de Chriſto in Apocalipſi dicatur: Vicit Leo de
Apoca 5 tribu Iuda, nam & ſimili ratione alij beati poſſunt leones vocari. In apocalypſi quoq; narratur
Apoca 19 quod exercitus qui ſunt in cœlo, ſequebantur verbũ dei in equis albis. [Et mugitiua † hymno
alias † laudum ortone logia & auina agelarchia, & animalibus alijs & materijs vilioribus tanquam ad inordinatum
& volatili angelorũ pricipatu. & ignobile & paſſibile recluſa * deſcribere per omnino diſſimilitudines in magnum ſpatium
alias † dum manifeſtatiuorum eloquiorum ſimilitudines]hoc eſt,[hymnologia]. i. laudatio dei[mugiti- F
deſcribũt. ua] vtpote per boues expreſſa, quorum eſt mugire. [Et agelarchia auina]. i. volatili auium ce
leritate ac motione [& animalibus alijs]brutis[& materijs vilioribus æſtimabuntur ſuper cę
leſtia eſſe recluſa]. i. referta & referata ſeu aperta ad ingreſſum tam vilium, tanquam ad habi-
taculum quoddam [inordinatum] confuſum [ignobile atq; paſſibile] ſeu corruptibile, in
quo contineri talia ſolent, ſicq; [ſimilitudines manifeſtatiuorum eloquiorum. i. formas ſcrip-
turarum, quæ in ſcripturis ponuntur ad manifeſtandum angelicas mentes[deſcribere]præfa
ta immaterialia & diuina[per]compoſitiones & ſpecies[omnino diſſimiles]ſubſtantijs illis an
gelicis, & hoc. [In ſpatium magnum]. i. per diuerſos ſpatioſoſq; paſſus. Hucuſq; compẽdioſe
expreſſit theologus motiua opinionis illius erroneæ, quæ conſequenter ſoluit & veritatem ex
ponit, quod & cur ſcriptura vtroq; modo deſignat ſpiritualia per materialia. Motiua vero pręfati erroris conſiſtunt in hoc, quod deſcriptio illa ſupernorum ſpirituum per hæc brutalia ac
vilia, in ſeipſa indecens eſſe videtur, & hæc eſt vna ratio opinionis illius. Secunda eſt, quod vi

detur

A detur iniurioſa nobiliſſimis ſpiritibus. Tertia, quod nobis minus proficua eſt. Quarta, quod intellectum potius impedit à vera ſeparatarum ſpeculatione. Quinta, quod mentem ſeducit & ad errores inducit eandem. Hinc ad iſta reſpondet, ſubdendo. [Sed veritatis (vt æſtimo) inquiſitio oſtendit eloquiorum ſacratiſſimam ſapientiam in animorũ cœleſtium † formis vtrũq; valde præuidiſſe] ſed vt æſtimo, quia in iſta materia ſobrie eſt loquendum, attamen minus dicendo, maius inſinuat: quia de huius rei veritate fuit certus, iuxta quem modum ait ad Romanos Apoſtolus: Exiſtimo quod non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam [inquiſitio veritatis oſtendit] id eſt, diligens perſcrutatio huius rei inuenit & declarat [ſapientiam eloquiorum] id eſt doctrinam ſcripturarum [ſacratiſſimam præuidiſſe valde] id eſt, præcauiſſe præcipue vtrunq; inconueniẽs iam prætactum [in formis animorum cœleſtium] id eſt, in notificatione angelorum per formationes ſenſibiles & imaginarias ſpecies [ita vt neq; in diuinas ita fortaſſis ſi dixerit quis, iniuriam faceret virtutes] id eſt, vt ſiquis dixerit forſitan ita, videlicet deſignãdo angelicas mẽtes p ſimilitudines corporales. neq; faciat iniuriã v̾tutibus diuinis, irreuerenter loquendo de eis, puta de angelis qui omnes vocant virtutes diuinæ, vt dictum eſt. [Neque nos in * imas paſſibiliter † illuderet imaginum humilitates] id eſt, nec etiam in errorẽ nos traheret, hoc eſt, [illuderet paſſibiliter] id eſt, in phantaſtica deceptione [in humilitates imaginum imas] id ẽ, ita quod æſtimemus infimas vilitates corporalium ſpecierum eſſe in angelis aut in cœlis, imó huius rei rationabiles cauſæ traduntur, vt ſubditur. [* Quomodo quidem merito deorſum feruntur informium formæ] hoc eſt, qualiter [formæ] id eſt, ſimilitudines [informium] id eſt, angelorum ſimplicium, ſenſibilem ſeu corporalem formam in propria natura non habentium [feruntur] id eſt, eſſe dicuntur [deorſum] in inferioribus iſtis [& figuræ carentium figuris]. i. qualiter etiam [figuræ] id eſt, lineales figurationes angelorum [carentium] in ſimplici & in corporali ſua natura [figuris] huiuſmodi dicantur eſſe in mundo iſto inferiori [non vnam cauſam dixerit quis eſſe] id eſt, aliquis dicere poteſt non eſſe vnam cauſam tãtummodo, videlicet [noſtrã analogiam] id eſt, noſtræ intellectualitatis proportionem & facultatem [non valentem immediate in * intellectuales reſpicere contemplationes]. i.

alias † formantibus
Roma. 8.
*alias * viles*
alias † ingereret.
*alias * Quia quæ enim pulchre p[illegible] informi ſci[illegible]*

B non potentem pure & ſine medio ſenſibilis ſimilitudinis ſe leuare ad contemplationẽ immaterialium naturarum [& † deſiderantem proprias & connaturales reductiones] id eſt, cupientẽ reduci ad intellectualium notitiam per ſimilitudines ſenſibilium rerum, quod ſibi connaturale ac proprium eſt. ſic quippe poſtulat informari iuxta ſuam capacitatem, ſiue ab homine doctiore, ſiue ab angelo ſancto, quemadmodũ Daniel & Zacharias in libris ſuis propheticis. Ioannes quoq; in apocalypſi poſtulaſſe leguntur. [Quæ * licitas nobis formas prætendunt informium & ſupernaturalium ſpeculationum] id eſt, quæ reductiones noſtro intellectui connaturales [prætendunt] id eſt, oſtendunt [formas informium & ſupernaturalium ſpeculationum] id eſt, ſenſibiles ſimilitudines per quas pertingere poſſumus ad informium ſeu ſimplicium angelorum, & ad ſupernaturales agnitiones eorum in patria, vel per reuelationes in via [licitas] eſſe [nobis] imó & vtiles ac neceſſarias. Deniq; hic tãgitur, quod duplicem poſſumus in hac vita habere angelorum notitiã, vtpote naturalem, quemadmodum per motum cœlorum nouerunt philoſophi aliqua vera de ſubſtantijs ſeparatis, quorum imperfectæ ſcientiæ multi fuerunt errores permixti, aliam ſupernaturalem, vtputa diſtinctionem eorum per hierarchias & ordines, per miniſteria officiorum, per dona gratuita, ac gloriæ munera: quæ omnia deſuper reuelata ſunt apoſtolis & prophetis. Sequitur alia cauſa notificationis immaterialium per ſenſi-

*alias * inſenſibiles extendi.*
alias † deſpicantem.
Dani. 9. 10.
Zach. 2.
Apoc. 4.
*alias * ſenſibiles nobis formationes.*

C bilia. [Sed quia & hoc myſticis eloquijs eſt decentiſſimum] id eſt, etiam præter cauſam iam aſſignatam [decentiſſimũ eſt eloquijs myſticis] id eſt, ſcripturis diuinis abditis & ſecretis in pluribus locis [Per ſecreta diuinaq; ænigmata occultare, inuiamq; multis ponere ſacrã abditãq; ſupermundanorum intellectuum veritatem] id eſt veram notitiam ſeu veram naturam & proprietates [intellectuum ſupermũdanorum] id eſt, ſupernorum ſpirituum [veritatem] inquam [ſacram & abditam] vtpote pauciſſimis hominibus notam ponere inuiam, id eſt, inacceſſibilem & irreperibilem [& occultare] indignis carnalibuſq; hominibus [per ſecreta diuinaq; ænigmata] id eſt, per parabolas & myſticos ſenſus, cuius ratio ſubditur. [Etenim non omnis ſacer] id eſt, omnis homo non eſt ſanctus & ſpiritalis, capax quoq; ſecretorum ac diuinorũ [neque omnium (vt eloquia aiunt) eſt ſcientia] id eſt, omnes homines non habent ſalubrem ſcientiam, de qua in libro Sapientiæ legitur: Dedit illi ſcientiam ſanctorum. Et dominus per Oſeæ, ſcientiam dei volo plus quam holocauſta. nec omnes ſunt iſta ſcientia digni, quæ eſt donum ſpiritusſancti. hoc tamen ex verbis Apoſtoli ad Corinthios ſumpſiſſe & allegaſſe videtur: quo cum dixiſſet Apoſtolus, vnus deus pater, ex quo omnia, & nos in illo: & vnus dominus Ieſus

Sapien. 10.
Oſeæ. 6.

Mat. 7. Chriſtus, per quem omnia, & nos per ipſum: adiecit, ſed non in omnibus eſt ſcientia. Vnde di-
xit Saluator: Nolite ſanctum dare canibus, neq; proijciatis margaritas veſtras ante porcos, ne D
Matt. 13. Mar. 4. conculcent eas pedibus ſuis. Et rurſus in euangelio dixit diſcipulis: vobis datum eſt noſſe my-
Luca. 8. ſterium regni dei, cæteris autem in parabolis, vt videntes non videant. Hinc & Iſaias: Excæca,
inquit, cor populi huius. Deinde theologus per diſtinctionem reſpondet formaliter ad obie-
alias * deformes, alias † inhoneſtum. ctum. [Si autem † obſcuras imaginum deſcriptiones cauſas æſtimauerit quis deforme fieri] id
eſt, ſi aliquis putat [deſcriptiones imaginum obſcuras] id eſt, formationes ſpiritualium ſubſtã-
tiarum per ſimilitudines irrationalium ac vilium rerum eſſe [cauſas deforme fieri] quod dici-
tur, id eſt, ipſas tales deſcriptiones eſſe deformes, indecentes, fallaces [dicens] cum ſubſannatio-
alias † referre turpes formatiões ne [ſic † repoſuiſſe viles formas deiformibus ac ſanctiſſimis diſpoſitionibus] id eſt, ſcripturam
tam imperite adſcripſiſſe indignas ſimilitudines & figuras [diſpoſitionibus] id eſt, angelicis or-
dinibus deſup ſpecioſiſſime diſpoſitis, vtpote [deiformibus atq; ſanctiſſimis] ſatis ſufficiat ad
eum dicere] id eſt, om̃ino ſatis eſt reſpondere [quomodo duplex eſt ſacrę manifeſtationis mo-
dus] id eſt, qualiter duo ſunt modi ſignificandi diuina, id eſt, deſcribendi ac declarandi ſpiritu-
alia & incorporalia. [Vnus quidem quaſi conſequens] id eſt, incorporalium naturam ac pro-
alias * ſacratum. prietatem concomitatur [propter ſimiles prouenientium * mundarum figurarum imagines]
id eſt, ob hoc quod [imagines] id eſt, formę & conuenientiæ ſeu qualitates exiſtentes in rebus,
per quas ſpiritualia manifeſtantur, multum conformes ſunt & communicantes naturæ & pro-
prietatibus incorporalium rerum illarum. Propter ſimiles imagines, id eſt, formas & ſimilitu-
dines figurarum, id eſt, characterum ſeu figurationum mundarum, id eſt, nobilium prouenien-
tium, id eſt, inductarum & propoſitarum ſeu conuenientium ad ſignificandum vnum per ali-
ud: vt cum dicimus, deus eſt lux, deus eſt intellectus ſeu mens, quod etiam de angelo dicimus: E
aut cum dicimus, deus eſt ſol: quia in ſole ſunt multæ præclaræ proprietates, aptę ad hoc quod
alias * oĩno incõſequẽs & indecorũ formať per eas deus deſignetur & ſol appelletur. [Alter vero propter diſſimiles formarũ facturas in *
imperfectiſſimum deforme & obſcurum formatus] hoc eſt [alter vero] id eſt, ſecundus modus
notificandi immaterialia & diuina [formatus] id eſt, exhibitus eſt & factus [in imperfectiſſimũ
deforme & obſcurum] id eſt, per imperfectiſſimum genus notificandi, imó & deforme atque
obſcurum, id eſt, vile & indecorum. & poc propter diſſimiles facturas formarum, id ẽ, ob hoc
quod deſcriptiones formarum, ſpecierum aut diſſimilitudinum, per quas vnũ ſignificat aliud,
ſint plurimum diſcrepantes & diſcõuenientes, ſecundum quod prima fronte apparet: vt cum
Nahũ. 1. Pſal. 77. legitur apud Nahum, Vlciſcens dominus & habens furorem. In pſalmo quoq;, Excitatus eſt
tanquam dormiens dominus, tanquam potens crapulatus à vino. Hos duos modos ſanctus
alias ſupſubſtantialis. pater conſequenter elucidat & diſtinguit ab inuicem, & quis aptior ſit declarat. [Igitur & colẽ-
dam † ſuperſubſtantialis diuinitatis beatitudinem manifeſtatiuis eloquijs quandoq; quidem
myſticæ traditiones vt rationem & intellectum & eſſentiam laudant] hoc eſt [igitur] id eſt, cũ
hæc ita ſe habeant [traditiones myſticæ] id eſt, diuinæ ſcripturæ nobis deſuper traditæ, & mul-
ta ſecreta ac figuralia in ſe continentes [laudant quandoq; quidem] id eſt, pro certo [beatitudi-
nẽ ſup ſubſtantialẽ diuinitatis] id eſt, deum eſſentialiter, imó & ſupereſſentialiter beatum, cuius
incircunſcripta eſſentia eſt ſua beatitudo penitus infinita eloquijs manifeſtatiuis, id eſt, in ſer-
monibus ac paſſibus ſcripturarum, manifeſtantibus ea quæ deo proprie ac affirmatiue conue-
1. Tim. 6 niunt, vt cum ad Timotheum ſcribit Apoſtolus: Beatus & ſolus potens rex regum, vt rationẽ F
non prout ratio vocatur vis diſcurſiua, ſed vis intellectiua omnem irrationabilitatem & im-
Boethius. 3 lib. met. 9. prouiſionem excludens, ſecundum quod ait Boethius:

O qui perpetua mundum ratione gubernas
Terrarum cœliq; ſator, qui tempus ab æuo
Ire iubes, ſtabiliſq; manens das cuncta moueri.

& vt intellectum, id ẽ, ſubſtantiam intellectiuam, vel potius vt intellectum ſimpliciſſimum ſe-
paratum, in quo prorſus idem ſunt, intelligens, vis intellectiua, & actus intelligendi, ſeu intelli-
Rab. Moy Auicenna. gere ipſum [& vt eſſentiam ſummam] in qua eſſe & eſſentia idem ſunt. Nec obſtat quod Rabbi
Moyſes, Auicenna & alij quidẽ ſublimis ingenij, aſſeruerũt quod deus ſit eſſe ſine eſſentia. hoc
quippe loquuti ſunt, ad inſinuandum ſummi & increati eſſe ſimplicitatem, vtpote quod ſuper
glorioſiſſimus deus ſit vnum eſſe ſeparatiſſimum, in ſeipſo perfectiſſime, ſuperfeliciſſime inua-
riabiliterq; conſiſtens [† deo dignam rationalitatem & ſapientiam eius declarantes] .i. docen-
tes quod deo conueniat rationalitas, omni imperfectione ſecluſa. ſapientia quoq;, non quæ ſit
accidens aut qualitas, ſed realiter ipſa ſubſtantia dei, cuius ſimpliciſſima natura eſt omnium p-
fectionum & nobilitatum ac eminentiarum ſimpliciſſime, abſq; omni additione, compoſitio-

A ne ac differentia,in ſe ineffabiliter contentiua[*& quæ vere eſt ſubſiſtentia]id eſt,ſcripturæ de- aliast&vere exiſtenti ſubſiſtentem.
clarantes ſubſiſtentiã dei quæ vere eſt ſubſiſtentia,nullius indigens fulcimento incommutabi
liter ac firmiſſime ſtans in ſeipſa,nulli innitens, à nullo dependens, nec ex aliquibus conſtans
[& eorum quæ ſunt,veram ſubſiſtentiæ cauſam]id eſt,declarantes quod ſubſiſtẽtia dei ſit cau-
ſa vera prima actualiſſima ſubſiſtentiæ omnium cæterorum.[Et quaſi lumen eam formant &
vitam vocant]id eſt,ſcripturę frequenter ac iterato deum nominant lumen ac vitam,ita quod
ipſe eſt intellectuale immateriale ſuperſplendidiſſimum lumen.Conformiter ipſe eſt vita pu-
riſſima,quæ eſt ipſamet ſapientia ac veritas dei,imó aptius,ipſum intelligere, ſcire ac ſapere dei
[tantis mirabilibus formationibus caſtioribus manentibus & materiales formationes excel-
lere quoquo modo probatis deficientibus & ſic diuina ad veritatem ſimilitudine]id eſt,tot &
[tantis]tamq́ præclaris[formationibus]id eſt,deſcriptionibus & appellationibus[dei caſtio-
ribus]id eſt,pulchrioribus quã ſunt quæ per corporalia viliorać fiũt[manentibus]in ſuo vi-
gore[probatis excellere]id eſt,de quibus probatum eſt quod excellant[formationes materia
les]id eſt,deſcriptiones & appellationes dei,acceptas & expreſſas per nomina materialium &
corruptibilium rerum.deficientibus & ſic,id eſt,etiã iſtis præclarioribus appellationibus dei
deficientibus & ſuccumbentibus à ſimilitudine diuina repræſentanda & exprimenda ad veri-
tatem,id eſt,vere ac proprie,prout increata illa maieſtas in ſeipſa vere & incomparabiliter ſu-
pereſſentialiter & cum infinira excellentia eſt.[Eſt enim ſuper omnem eſſentiam & vitam] .i.
B deus eſt dignior & infinite ſublimior omĩ eſſentia ac vita creata,imó & abſolute omni vita at-
que eſſentia,prout nos illas comprehendere poſſumus] nullo quidem lumine eam characte-
rizante]id eſt,circunſcribente,determinante aut figurante in deitatis natura [omniq́ ratione
& intellectu in ſimilitudine ipſius incomparabiliter derelictis]id eſt,ita quod ipſe deus per ex
cellentiam ſuam ſuperat & tranſcendit in infinitum omnem rationem & intelligentiam men-
tis creatæ,ſic quod vniuerſa ac ſingula occumbunt infinite ab adæquata conformitate ac ſimi-
li ſimilitudine eius.Sequitur de manifeſtatione & ſignificatione dei per abnegationem & ma-
teriales formationes.[Aliquando vero diſſimilibus manifeſtationibus ab ipſis eloquijs ſuper
mundane laudatur]id eſt,deus interdum[laudatur]id eſt,præconiſatur, deſcribitur, notificat
[ab eloquijs ipſis]vtpote à ſcripturis ſupermundane,id eſt,eminentius quam mundani homi
nes capere queunt,aut facere ſolent manifeſtationibus diſſimilibus,id eſt,per appellationes p̃-
dictis affirmatiuis nuncupationibus valde diſformes,vt ſæpe expoſitum eſt[eam inuiſibilem
& infinitam,& *incapabilem vocantibus]id eſt,ab eloquijs ſcripturarum [vocantibus eum] aliast ĩcõpͥhenſam.
ſeu deitatem ipſius inuiſibilem oculo exteriori,& infinitam infinitate intenſiua & perfectiona
li non extenſiua ac materiali.Infinitus eſt enim infinitate actus & formę,cum ſit actus purus &
incircunſcriptus,& forma ſeparatiſſima,omnia formans,nequaquam contracta aut limitata &
incapabilem,id eſt,incomprehenſibilem.vnum quodq́ etenim tantum habet de cognoſcibi-
litate,quantum de entitate & actualitate.vnde ſicut nonnulla ſunt difficilis cognoſcibilitatis
propter ſuæ entitatis modicitatem,vt tẽpus,motus,materies,prout teſtatur Boethius, ita ſunt Boethius.
aliqua difficilis cognoſcibilitatis nobis in vita hac, ob ſuæ entitatis & actualitatis ſublimitatẽ,
quemadmodum ſubſtantiæ ſeparatæ.Cumq́ ſuperpræſtantiſſimus deus ſit entitatis & actua-
C litatis prorſus interminatæ,videlicet ens abſolute ſimpliciterq́ perfectum,quod omni ente fi-
nito infinite perfectius,maius ac dignius eſt,quoniam finiti ac infiniti nulla eſt cõparatio, nul
la proportio.Deniq́ deus in ſcripturis copioſe ac ſæpe inuiſibilis, infinitus & incomprehenſi-
bilis nuncupatur.ſcriptum eſt enim: Deum nemo vidit vnquam. De quo & Paulus diſſeruit, Iohan. 1.
quem nemo hominum vidit vnquam,ſed nec videri poteſt.Deus quoq́ in Exodo:Non vide- 1. Timo. 6.
bit me,inquit,homo & viuet. De cuius infinitate loquitur Eſaias: Quis menſus eſt pugillo a- Exo 33.
q̃s?Et Salomõ tertio Regũ lib.Cœlũ & cœli cœlorũ te capere nõ poſſunt.aptiſſime aũt Dauid, Iſaiæ. 40. 3.Reg 8.
dicẽdo:Magnus dñs & laudabilis nimis,& magnitudinis eius nõ ẽ finis. De incõp̃henſibilitate Pſal. 144. Matt. 11.
vero ipſius ait ipſemet vnigenitus patris:Nemo nouit filiũ niſi pater,neq́ patrẽ quis nouit niſi Iohan. 6
filius.Qui denuo conteſtatur: Patrẽ non vidit quiſquam,niſi is qui eſt à patre,ſcilicet filius.In
quibus oĩbus nequaq̃ excludit ſpirituſſanctus,de quo deprõpſit Apoſtolus: Sicut ea quæ ſunt 1. Corin. 2.
hominis,nemo nouit niſi ſpiritus eius.Ita quæ ſunt dei,nullus nouit niſi ſpiritus eius. Itemq́, Ibidem.
ſpiritus ſcrutatur etiam profunda dei.[Et quę ex his non quod eſt,ſed quod non eſt ſignifica- alias* q̃d ẽ ſed q̃d nõ ẽ
tur]id eſt, quæ deitas ſignificatur per hæc nomina negatiua [non q̃d eſt ſed q̃d nõ eſt] & hoc
directe & immediate.Negatio eñ nomini poſitiuo præpoſita,ipſam poſitionem & affirmatio
nem aufert & perimit. vt cum dicimus,deus eſt infinitus,id eſt,non finitus. Verumtamen quia
in hac negatione & ablatione aliquid poſitiuum & affirmatiuum quaſi fundamentum infinu-

atur atq; relinquitur,& negatio illa in huiuſmodi compoſitione non ſumitur pure negatiue
alioquin & chimæra diceretur infinita,ideo talia nomina ex conſequenti ſignificant aliquid D
in diuinis,non tamen per modum quo nos id capere poſſumus in pręſenti,ſed modo prorſus
eminentiori.[Hoc enim vt æſtimo]id eſt,vt puto[hoc]vtpote per negationem aliquid ſignifi
care aut fari de deo[& ſecretius eſt in ea]id eſt,in deitate ſeu locutionibus quæ ſunt de deo [ſe
cretius ē].i.magis ꝓfundũ & aptũ.vñ alia litera habet:potētius ē in ea.i.efficatius & maius ido-
neũ deſignare diuina. q̃d cõſequenter ꝓbat autoritate apoſtoloꝝ & apoſtolicoꝝ viroꝝ.[Quã
quidem vt occulta & ſacerdotalis traditio ſubintroduxit]id eſt,doctrina apoſtolica ſecretius
docuit.[Hoc quidem non eſſe ſecundum quod eorum quæ ſunt,vere eam dicimus]id eſt,dei-
tatem]non eſſe ſecundum quod dicimus]ipſum eſſe[eſſe eorum quæ vere ſunt]id eſt, conue-
nire rebus quæ vere eſſe dicuntur.non enim taliter conuenit deo eſſe vt creaturis, neq; vniuo-
ce cum eiſdem,ſed modo in infinitum perfectiori,quem tamen comprehendere non valemus,
ſicq; cognoſcimus in diuinis quia eſt,non quid eſt.hinc ſubditur [Ignoramus autē ſupereſſen-
tialem ipſius & inuiſibilem & ineffabilem infinalitatem]id eſt infinitatem dei excedentem in
infinitum omnem creatam eſſentiam,ac omnem ſubſtantiam in genere poſitam penitus igno
ramus,quantum ad quid eſt.Iſtud docuerunt ſancti apoſtoli & glorioſi eorum diſcipuli, ſacer
dotes ac præſules,Hierotheus,Polycarpus,Ignatius ac alij tales,ſeorſum inter capaces talium
Hierothe⁹. Policarpus Ignatius. 1.Cor.2. ſecretorum ,iuxta illud Apoſtoli prima ad Corinthios: Non iudicaui me aliquid ſcire in-
ter vos,niſi Ieſum Chriſtum,& hunc crucifixum.[Si igitur negationes in diuinis vere]hoc eſt
[ſi]pro quia[negationes]id eſt,appellationes & enunciationes negatiuæ[vere]id eſt, proprie
ſunt[in diuinis]ita quod vere ac proprie conueniunt deo, vt cum dicimus, deus eſt infinitus,
ſeu deus non eſt finitus[affirmationes autem incompactæ]id eſt,nominationes & prædicati-
ones affirmatiuæ in diuinis ſunt[incompactæ]id eſt,inconuenientes,non ſolidæ: vt cum dici- E
mus,deus eſt bonus & ſapiens.non enim eſt talis ſecundum quod capere poſſumus [obſcuri-
tati arcanorum magis † propria eſt per diſſimiles formationes manifeſtatio] hoc eſt, manife-
alias *apta. ſtatio,id eſt,ſignificatio dei[per formationes]id eſt,deſcriptiões & notificationes[diſſimiles]
hoc eſt,facta per ſenſibilia & inferiora quæ ſunt ſpecialiter diſſimilia ſummo & ſimpliciſſimo
deo, eſt propria magis obſcuritati,id eſt,difficili,imó & incomprehenſibili altitudini [arcano-
rum]id eſt,ſecretorum conuenientium deo ex quibus concludit theologus.[Et nunc itaq; nõ
turpes replent cœleſtes ornatus eloquiorum ſacræ deſcriptiones]id eſt[deſcriptiones ſacrę e-
loquiorum]vtpote ſcripturarum[viles]id eſt,exhibitæ atq; propoſitæ in ſcripturis per vilia,
puta per ſenſibilia[non replent]id eſt,repletos non dicunt[ornatus cœleſtes]id eſt, angelicos
alias † turpes. choros pulcherrimos,ſupple turpibus aut indecentiſſimis formis aut vilium ſpeciebus, nec aſ
ſerunt pulcherrimos illos choros vilibus rebus repletos [diſſimilibus eos foramrum facturis
manifeſtantes]hoc eſt,præfatæ deſcriptiones ſcripturæ[manifeſtantes]eos,videlicet ornatus
illos ſupernos,facturis formarum diſſimilibus,id eſt,per exiſtentias & formationes ſpecierum
ac ſimilitudinum valde diſſimilium illis ſupernis ſpiritibus[& per has oſtendentes materiali-
bus ſimul omnibus ſupermundialium ſuperexcellentias]id eſt,prædictæ deſcriptiones[oſten
dentes omnibus materialibus]id eſt,corporalibus cunctis hominibus,vel omnibus materia-
libus,id eſt,per cuncta materialia prænominata, vel oſtendentes[ſupexcellentias ſupmũdiali- F
um]id eſt,eminentes naturas ac proprietates ordinum angelicorum omnibus materialibus,
id eſt,ſupercorporalia vniuerſa.[Quomodo vero & noſtrum animum magis reducũt * obſcu-
alias * diſſimiles. ræ ſimilitudines,non æſtimo quenquam bene ſapientem contradicere] hoc eſt, non puto ali-
quem vere ſapientem,rite catholicum[contradicere]id eſt,negare[quomodo]id eſt, qualiter
[ſimilitudines obſcuræ]id eſt,defectuoſæ,à rebus corporeis ſumptæ [reducunt magis animũ
noſtrum]id eſt,intellectum noſtrum aptius dirigunt ad ſpiritalium ſubſtantiarum cognitio-
nem.Quo enĩ formæ & ſimilitudines illæ ſunt viliores,eo minus æſtimantur ineſſe beatis ſpi-
alias † seduci. ritibus.[Nam per precioſiores quidem ſacras formationes conſequens eſt † errare]id eſt,cito &
quaſi connaturaliter accidere poteſt homines[errare per formationes ſacras precioſiores] id
eſt, per hoc quod immateriales illæ ſubſtantiæ deſignantur per ſimilitudines multum preci-
oſas, quæ quo pulchriores & precioſiores fuerint,eo celerius putantur ab indoctis ineſſe an-
gelorum naturis. [Eſtimantes † aureas quaſdam eſſentias & quoſdam viros fulgureos deco-
alias * auriformes. ra indutos veſtimenta,candorem igneum ſpargentes innocue, & quibuſcunq; alijs ſimilibus
imaginatis formis theologia cœleſtes figurauit intellectus]hoc eſt, conſequens eſt errare ho-
mines groſſos[æſtimantes]quod in cœlo ſint ſubſtantiæ ex auro compoſitæ, & viri habentes
vultus

vultus inſtar fulguris radiantes,atq; induti veſtimēta formoſa[ſpargentes].i.emittentes ex ſe
[candorē igneum innocue]id ē,ſine alicuius læſione,& æſtimātes ſpiritus illos eſſe ornatos ac
circunſcriptos[formis quibuſcunq; alijs ſimilibus]iam præfatis[imaginatis]id ē, imaginarie
excogitatis,quibus[theologia]id ē,ſacra ſcriptura[figurauit]id ē,linealiter deſcripſit[intelle-
ctus cœleſtes]videlicet angelos. Etenī ſub figuris & formis hic tactis,autores ſcripturæ expreſ
ſerunt & deſcripſerunt angelos ſanctos,cum & apud Matthęū ſcriptum ſit:Erat autē aſpectus Matt. 28.
angeli ſicut fulgur,veſtimēta vero eius ſicut nix. In Daniele quoq; diffuſius legitur: Vidi, inqt, Danie. 10.
& ecce vir vnus veſtitus erat lineis,& renes eius accincti erant auro obrizo,& corpus ipſius q̄ſi
chryſolithus, & facies eius vt ſpecies fulguris, & oculi eius ſicut lampas ardens,& brachia e-
ius & quæ deorſum vſq; ad pedes,quaſi ſpecies æris candētis. Quibus conſonāt quæ in Apoca
lypſi dicuntur. Illud quoq; Ezechielis, Super firmamētum quaſi aſpectus lapidis ſaphiri, ſimi- Apoc. 1.
litudo throni,& ſuper ſimilitudinē throni quaſi aſpectus hominis deſuper,& vidi quaſi ſpeciē Ezech. 1.
electri velut aſpectum ignis intrinſecus. [Quod quidē ne paterētur]id ē,iſtū errorē inciderent
[qui nihil viſibilibus bonis ſublimius intelligunt]id ē,hi qui[non intelligunt] eſſe aliqua bo-
na ſenſibilibus præſtantiora,quales fuerūt Sadducæi,Epicurei quoq; philoſophi, imo adhuc
quidā phantaſtici ſupra ſenſum & imaginationē nō valētes ſuū leuare ingeniū. [Sanctorū the-
B ologorū reſtitutiua ſapientia].i.doctrina autorū ſcripturæ canonicæ cōuerſiua & reductiua fi-
delium ad ſimpliciſſimū omnis ſapientiæ fontem,& inuiſibiliū bonorum notitiā ac amorem.
propter quod theologia dicitur ſcientia affectiua[& ad indecoras diſſimilitudines mirabiliter
deſcendit].i. ad deſcribēdum ſpiritalia ac diuina etiā per obſcuras viles atq; ſenſibiles formas
inclinat ſe,quod mira & gratioſa diſpenſatione condeſcēſioneq; agit,noſtræ ſaluti proſpiciens
[non concedens materiale noſtrum].i.nō permittēs vires noſtras organicas cognitiuas & ſen
ſitiuas,vel intellectū noſtrū paſſiuū ſeu vim intellectiuam,ad phantaſmata immoderate rudi-
terq; reflexam,quaſi eſſet vis materialis[in viles imagines remanēs qeſcere].i. finaliter ſiſtere alias turpi
in imaginatione ſenſibiliū ſpecierū,remanendo in illis,nec aſcendēdo ex illis ad inſenſibilia ac bus imagi-
diuina[purgans vero,ſurſum ferens animæ].i. ſapiētia theologorū emundans ab ignorantia nibus.
& errore[ferens animę ſurſum].i. intellectiuā vim aīę, p quā fert & eleuat ad ſuperiora]& ſug
gerēs deformitate cōpoſitionū tāq̄ neq; iuſto neq; vero pbāte eē].i. ſapiētia iſta[ſuggerēs]hoc
ē, pſuadēs. vnde alia lrā habet ſubſtimulās. i. ab intimo mouēs & excitans deformitate cōpoſiti
onum. i. ex ipſa vilitate & indecētia[compoſitionū].i. formationum ac ſimilitudinum indu-
ctarum,quod vilia & ſenſibilia illa vere inſint atq; conueniant ſubſtantijs illis diuinis. neq; iu-
ſto neq; vero probante eſſe. i. nec iuſto motiuo,nec vero aut rationabili,imó nec apparente ar
gumento probante eſſe. i. concludente quod ita ſit,ſicut verba ſuperficialiter ſonant. hinc ad-
ditur[neq; valde materialibus,quia ſic vilibus ſimilia ſunt ſecūdum veritatem ſupercœleſtia alias tur-
C & diuina ſpectacula].i. neq; hoc apparente,quod[ſpectacula].i. obiecta illa præcipua contem pibus.
platu prædigna,vtpote[ſupercœleſtia & diuina]videlicet angelicæ mentes[ſunt ſimilia ſecū-
dum veritatem materialibus valde].i. rebus multum corporalibus[quia ſic vilibus].i. quia tā
viles ſunt,vt cum angeli deſcribuntur Eliam tranſtuliſſe in formis igneorū equorum & ignei 4. Reg. 2. alias 7 de-
currus. [Sed itaq; & hoc intelligere debemus].i. iſtud ſcire & penſare nos conuenit[nihil eo- bemus.
rum quæ ſunt].i. nihil exiſtentium[eſſe vniuerſaliter boni participatione priuatum].i. deſtitu
tum eſſe totaliter participatione ſummi boni. Omnis enim creatura aliquid diuinæ bonitatis
ac entitatis,imó & perfectionis pulchritudiniſq; ſortitur. hinc vnum & verum ac bonum,atq;
vt magnus iſte Dionyſius addit,etiam pulchrum,conuertibilia ſunt cum ente. effectus quippe
participata vocatur ſimilitudo ſuæ cauſæ,quod conſequenter autoritate ſcripturæ probatur.
[Siquidem vt eloquiorum veritas ait].i. ſicut ſcriptura teſtatur in Geneſi[omnia bona valde] Gene. 1.
Eccleſiaſticus quoq;: Sic, inqt, dicetis in confeſſione,Opera domini vniuerſa bona valde. Hinc Eccl. 39.
& in primo Timæi aſſerit Plato: Cuncta ſui ſimilia,prout vniuſcuiuſq; natura capax fuit,effici Plato.
voluit deus. Cum ergo vniuerſa & ſingula aliquid diuinæ participent bonitatis,poſſunt & ma
terialia iſta ac vilia deſignare ſpiritales ac præſtantiſſimos ſpiritus,quia in quibuſdam conue-
niunt. Nam & Apoſtolus ad Timotheum fatetur: Omnis creatura dei bona eſt. [Eſt ergo ex 1. Tim. 4.
oībus intelligere].i. ex oñibus introductis contingit & expedit intueri[bonas ſpeculationes]
id eſt,diuinas conſiderationes ſcripturæ &[inuiſibilibus & intellectualibus ex his,quæ materi
alia ſunt,formare dictas diſſimiles ſimilitudines]id eſt,dictas ſimilitudines,ſcilicet corporales
figurationes,deſcriptiones & ſpecies diſſimiles coaptare & adſcribere diuinis & immateriali-
bus rebus,ſumptas ex his quæ materialia ſunt,id eſt,acceptas ex rebus corporeis,ad deſignati-

onem & notificationem inuiſibilium angelorum. Nempe cum omne ſimile ſit diſſimile, ſi enim
vnum alteri in omnibus ſimile eſſet, potius eſſent vnum & idem quam diuerſa & plura: ideo D
ſimilitudines iſtæ dicuntur diſſimiles, quia in aliquo differentes. Sed cum vehementer diſtant
ac diſcrepant, vt dum vnum eſt materiale brutale terrenum, aliud ſimplex intellectuale diui-
num, vocatur ſimilitudo obſcura remota ac tenuis, quemadmodum dum poteſtas dei compa
Exo. 23. ratur poteſtati ſeu fortitudini vnicornis, iuxta illud Exodi: Deus eduxit Iſrael de Aegypto, cu-
Apoca. 5. ius fortitudo ſimilis eſt rhinocerotis. Et Chriſtus ratione fortitudinis dicitur leo in Apocaly-
pſi: Ecce vicit leo de tribu Iuda. imó & ſic comparatur deus leoni & vrſæ ratione ſui rigoris di-
Oseæ 13. ſtrictæq; vltionis. in Oſeæ: Occurram eis quaſi vrſa raptis catulis, dirumpam interiora eorum,
& conſumam eos vt leo. Denique cum cognitio quæ eſt per affirmationem, per aliquam fiat
aſſimilationem, oportet quod inferiora hæc aliquid habeãt ſimilitudinis cum diuinis, quæ no
tificantur per ipſa, quæ tamen proprietates valde diuerſimodæ ſunt in eis. propter quod ſubdi
tur. [Altero modo intellectualibus habentibus quæ ſenſibilibus aliter diſtributa ſunt] id eſt,
ita hæc dico, quod intellectuales ſubſtantiæ multo aliter ac eminentius habent, iſta quæ ſen-
ſibilibus quoque attribuuntur, videlicet fortitudinem, pulchritudinem, zelum &c. quemad-
modum aliter competit angelis corpora habere, & in eis ambulare, loqui, comedere: aliter ho
mini. angeli nanq; corpora ad tempus aſſumunt &c. quod conſequenter declaratur de furore,
ira, zelo, concupiſcentia: quæ valde diuerſimode in animalibus reperiuntur ac angelis. [Etenim
furor in irrationabilibus quidem ex paſſibili motu ineſt] id eſt, brutis, hominibus quoq; paſſi-
onatis innaſcitur furor ex corporali ſanguinis tranſmutatione & ebulitione, & ex illata iniu-
ria, ex cuius illatione & apprehenſione animus indignatur, turbatur & appetit vltionem. Cũq;
motus huiuſmodi paſſionum ſint ſubiectiue in viribus ſenſitiuis, corporali organo alligatis,
& complexionato ſubiecto inhærentibus, fiunt cum tranſmutatione corporea. vnde ſubiun-
gitur [& omnis irrationabilitatis repletus eſt furibundus motus eorum] quoniam furor præ- E
dominatur in eo, qui furor eſt velut inſania quædam. [Sed in intellectualibus aliomodo oppor
alias irascibile. tet furiale intelligere] id eſt, vim iraſcibilem ſeu furorem neceſſe eſt aliter ponere in intellecti-
uis ſubſtantijs, in quibus non eſt appetitus ſenſitiuus, nec vires organicæ. iccirco nec paſſiones
iſtæ in eis ſunt proprie atq; vniuoce, ſed magis æquiuoce, metaphoricæ, & per ſimilitudinem
quandam effectuum ſeu proportionalitatem. hinc ſequitur [declarans] id eſt, iraſcibile iſtud
ſeu vis iraſcibilis vel furor, eſt declarans [vt æſtimo eorum virilem rationabilitatem] id eſt, cœ
leſtium intellectuum fortem & efficacem fictionem in recto iudicio rationis, à quo per furo-
ris impetum nequaquam deijciuntur [& immanem quietẽ] id eſt, vehementem ſtabilitionem.
alia litera continet, Conſolatoriam quietem. obtinet nanque eorum furor quod appetit. ſicq;
conſolationem ſortitur, quoniam paſſiones appetitus iraſcibilis in paſſionibus concupiſcibi-
lis terminantur, ideo irati & furibundi dum concupitam fecerint vltionem, lætantur [in diui-
nis & immutabilibus fundamentis] id eſt, in regulis iuris diuini & decretis legis æternæ atque
in rationibus inuariabilibus quas contemplantur in deo, ſecundum quas regunt ſe immobili-
terque adhærent eiſdem. ideo contentantur de eis, & quietantur in illis. Præterea aduerten-
dum, quod in hominibus ponitur duplex appetitus, videlicet ſenſitiuus & intellectiuus, qui eſt
voluntas. ſenſitiuus vero appetitus in concupiſcibilem iraſcibilemq; diuiditur. obiectum quo F
que concupiſcibilis eſt bonum ſenſibile ſimpliciter dictum, obiectum autem iraſcibilis eſt bo-
num ſenſibile arduum. Nam ſicut in naturalibus cernimus, quod ignis per leuitatem aſcendit,
per calorem vero quaſi reſiſtit impedientibus ſuum aſcenſum: ſic animalia per appetitum con
cupiſcibilem tendunt in obiectum conueniens, per iraſcibilem vero reſiſtunt contrario. In par
te vero affectiua intellectiua ponitur duplex hic appetitus non proprie, ſed metaphorice, nec
vnus ab alio realiter differt. Furor ergo in deo & angelis nequaquam importat irratiõabilem
immoderatumve impetum, ſed efficacem prorſus conſtantiam contra impedimẽta bonorum
aut iuſtam deteſtationem, vindictamq; ſcelerum, ac inſuperabilem contra mala inſurrectio-
Naũ 1. nem. Vnde ſcriptum eſt: Vlciſcens dominus & habens furorem. Et in Pſalmo: Deus vltionum
Psal. 93. dominus, deus vltionum libere egit. Iuxta prætactum modum loquendi dominus per Iſaiam
Isaiæ 1. Ezech. 5. teſtatur: Heu ego conſolabor ſuper hoſtibus meis, & vindicabor de inimicis meis. Et in Eze-
chiele: Succẽdã vos in igne furoris mei, & requieſcã. Deinceps tãgit theologus q̃lit̃ cõcupiſcẽtia
diuerſimode in aĩalibus & angelis eẽ dicat. [Eodẽ mõ cõcupiſcẽtiã q̃dẽ eẽ dicimus in irrationa
bilibus incõſultã quãdã & materialẽ ex naturali motu aut cõſuetudine in mutabilibus incõti

nenter

A nenter ingenitam paſſibilitatem & irrationabilem corporalis voluptatis continuitatem ſi-
mul omne animal compellentis in ſecundum ſenſum concupiſcibilem] hoc eſt, ſicut de furo
re iam dictum eſt,[eodem modo dicimus concupiſcentiam] ſenſualem carnalem,præſertim
venereã [eſſe paſſibilitatem] id eſt,paſſionem & affectionem quandam prouenientem ex fo-
mite[inconſultam] id eſt,non deliberatiuam aut ſine præuio rationis iuditio inſurgentem[&
materialẽ] id eſt,corporalem [ingenitã]id eſt,ortã in ſenſualitate ex motu naturali, qui exur-
git ex apprehenſione obiecti delectabilis ,ad quod naturale eſt affici ,[aut] ex[conſuetudine]
quæ habituatos in talibus celerrime trahit ac valide. Ingenitam inquam [incontinenter] id
eſt libidinoſe & præter vel contra caſtitatis virtutem [in] rebus [mutabilibus] id eſt in
carnalibus ſenſibilibusq; obiectis ſeu circa huiuſmodi[& irrationabilem continuitatem] id
eſt protractionem [corporalis voluptatis compellentis] id eſt,fortiter & quaſi violenter alli-
cientis[omne animal] cuius eſt per coitum generare,& præſertim omne animal brutale,quod
caret ratione,cuius eſt paſſiones reprimere. bruta autem ſicut & naturalia inferiora,agũtur ma-
gis quam agant,naturalem inſtinctum ſequendo. Interdum autem ſumitur compellere pro in Gene 19
genti inductione,ſicut in Geneſi fertur de Loth,compulit illos,videlicet angelos ingreſſos So
domam,oppido,id eſt,valde. Sic ergo voluptas compellit in concupiſcibile ſecundũ ſenſum,
id eſt,in obiectum deſiderabile ſecundum obiectum tactum,cuius voluptates ſunt intenſiores
[Cum vero diſſimiles ſimilitudines intellectualibus circumponentes concupiſcentiam eis cir
cumformamus] id eſt,dum nos[circumponentes] id eſt,ab extra circumueſtientes & adſcribẽ
tes[intellectualibus] vt pote angelis[ſimilitudines diſſimiles[id eſt,multũ diſtantes ac differẽ
tes ſicut expoſitũ eſt. [circumformamus] id eſt,applicamus & attribuimus eis [cõcupiſcentiã]
vt cum beatiſſimus princeps ait apoſtolorum. In quem ſcilicet Chriſtum,deſiderant angeli pro 1. Petri 1.
ſpicere. [amorẽ diuinã ipſam intelligere oportet] id eſt per concupiſcentiã intelligendus eſt a
B mor ſpiritalis & purus,ac deſiderium inde erumpens [ſuper rationem & intellectum immate
rialitatis] id eſt,qui amor ſupernus naturalem rationem ac intellectũ immaterialitatis] id eſt,
immaterialem intellectum viatorum tranſcendit,ſicut & ipſæ angelicæ mentes,& maxime a- 1.Cor.2.
mor ille beatificæ fruitionis,quem nec oculus viatoris vidit,nec auris audiuit,nec cor in præ-
ſenti exilio compræhendere valet. debemus quoq; concupiſcentiam illã intelligere eſſe[infle- alias † indigens
xibile] id eſt inauertibile ac confirmatum in bono,[& non † inducens deſiderium] id eſt,deſide
rium actualiter habens bonum. Deſideratum,non carens eodem de quo ſubiungitur: ſupereſ-
ſentialiter caſtæ & impaſſibilis contemplationis] id eſt beatificæ viſionis,quæ eſt caſta & pura
ſupernaturaliter ,& ſuper omnem creatam eſſentiam ,quantũ ad naturalem ſuam perfectio-
nem,cum viſio iſta ſit clara & immediata intuitio ſupermundiſſimæ ac ſuperdigniſſimæ trini
tatis ſuperſimpliciſſimę deitatis in ſeipſa ſicuti eſt inſe ,quod eſt quodammodo infinita dig-
nitas ac perfectio mentis creatæ deo fruentis,cui contemplationi nulla paſſibilitas,nulla inor
C dinatio paſſiõis miſcetur . Hãc contemplationem ſancti in patria inceſſabiliter & inamiſſibi-
liter habent & nihilominus eam deſiderare dicuntur,quia de ea nunquam habent faſtidium,
imó inuariabiliter,amant & cupiunt eam æque feruenter. Veruntamen deſiderium proprie ac
cipi ſolet pro appetitiõe boni futuri nondum habiti nec præſentis. Amplius iſtud intelligi poſ
ſet de contemplatione dei actiua & increata,quæ eſt obiectum omnis viſionis beatæ. Vnde &
Plato in ſecundo Timæi effatur: At uero deus vt mens ,cuius viſio contemplatioq; intellectus Plato.
[et ad illam puram ſublimiſſimam claritatem & inuiſibilem & formificam pulchritudinem æ-
ternæ & vere & inuiſibilis ſocietatis] hoc eſt ,concupiſcentiam intellectualiũ illarum ſubſtan-
tiarum dicimus eſſe feruentiſſimam affectionem earum ad claritatem illam puriſſimã ac ſub-
limiſſimam intuendam ,conſtringendam ac beatifice poſſidendam [&] ad[pulchritudinẽ illã
inuiſibilem atq; formificam] id eſt omnium formarum ac ſpecierum & pulchritudinũ produ
ctricem ac cauſam exemplarem fontalem & conſeruatiuã[ſocietatis æternæ & vere] quod ex
poni poteſt de increata & ſuperconcordiſſima ſocietate ſupergloriofiſſimę trinitatis,in qua in
ter tres ſuperſanctas adorandas perſonas eſt ſocietas ſuperdulciſſima,communicatio liberaliſ
ſima & ſuperpleniſſima,familiaritas incomparabiliter magna ,in qua nulla ſuperuenerãda p- Ioan.17
ſona aliquid ſibi priuate reſeruat aut alteri perſonę incognitum tenet. Propter quod filius ait
ad patrem: Mea omnia tua ſunt ,& tua mea ſunt. Et rurſus: Pater diligit filiũ & oĩa demõſtrat Ioan.5
ei quæ ipſe facit Deniq; ſi fideles p charitatẽ habẽt ſocietatẽ ad deũ,q̃nto magis increatę pſonę
ad inuicẽ? Ait q̃ppe Iohãnes in prima canonica: Societas nr̃a ſit cũ p̃re & filio. Prçterea in ſcriptu 1. Ioh. 1

Gala.5. ris ſit mentio de duplici concupiſcentia. vna ſenſuali, iuxta illud: Caro concupiſcit aduerſus
Lucæ.1. ſpiritū.&hec eſt concupiſcentia inordinata culpabilis. Concupiſcentia tamen ſenſitiua poteſt D
eſſe ordinata & bona,qua&Zacharias concupiuit Eliſabet. poteſt etiam eſſe indifferens,vt eſt
Pſal.44. paſſio pure naturalis,qua quis eſuriens cupit cibum. Secunda eſt concupiſcentia bona & ſpiri-
Pſal.83. Sapien.6. talis,iuxta illud pſalmi:Concupiſcet rex decorem tuum. Itemq̧,Concupiſcit & deficit anima
mea in atria domini. Vnde & ſcriptum eſt:Concupiſcentia ſapientiæ deducet ad regnum per-
petuum[& veluti impotentiam excipit quidem & inſufficientiam & inconuerſibilitatem]Ali
qui textus habent:& veluti potentiam excepit. Certum eſt autem quod angelus à deo ſortitus
eſt quandam potentiam,imó potentiam magnam,cum de primo illo apoſtata in Iob ſcriptū
Iob.40. ſit:Non eſt poteſtas ſuper terram quæ comparetur ei. Nihilominus angelus ex propria condi
tione,inquantum ex nihilo,& vt dependens à creatore, impotentiam habet,& excepit,id eſt,
Iohan.15. accepit,cum & de ipſo verificetur quod veritas loquitur:Sine me nihil poteſtis facere. Sic& in
ſufficientiam habet,quia non ſufficit ſibi per ſe, cum ſine creatoris cōſeruatione nec in momē
to poſſit ſubſiſtere. Aliqui autem legunt ſic,quod ſint duæ dictiones,ſitq̧ ſenſus quod angelus
in ſua ſufficientia & inconuerſibilitate ad deum accepit potentiam &ſtabilitiōem perpetuam.
ſicq̧ per[inconuerſibilitatem]ad deum,intelligitur inauertibilitas ab eodem. Aliqui vero ha-
bent & legunt conuertibilitate ad deum:quia per inauertibilem conuerſionem ad deum,potē
tiam & confirmationem in bono adepti ſunt. Porro omnes beati ſufficientiam habent: quoni
am habent quicquid volunt,nec inordinate aliquid optant. Nam & beatitudo deſcribitur ſta-
tus omnium bonorum aggregatione perfectus[& à nulla affligitur virtute]angelus nanq̧ cū
Apoc.12. ſit beatus,ab omni afflictione liber eſt & ſecurus. nec obſtat quod Michael & angeli eius præ-
liati ſunt contra draconem, quoniam angeli ſancti ſine timore,moleſtia & labore in omni hu-
iuſmodi congreſſione triumphant [per inconfuſum & immutabilem diuinæ pulchritudi-
nis amorem]id eſt,per hoc quod increatam dei pulchritudinem ardentiſſime diligunt [amo-
re inconfuſo]id eſt,ordinato,qui etiam non confunditur ſuſtinendo fruſtratiōem ſui effectus,
aut ſeparationem vel auerſionem ſeu impeditionem à ſummo bono[& vniuerſalem reuoca-
tionem in id quod vere eſt,appetendum]id eſt,per omnimodam reductionem ad deum ſum-
me amandum,ac incomparabiliter appetendum,in quo vere tutiſſimi ſunt & illęſibiles, quicū
q̧ ei perfecte coniuncti ſunt. propter quod dixit Iob:libera me,& pone me iuxta te,& cuiuſuis
Iob 17 manus pugnet contra me. Et Iſaias:Quis contradicit mihi?ſtemus ſimul, quis eſt aduerſarius
Isa.50. meus?accedat ad me. Ecce dominus deus auxiliator meus. Nos autem in vita præſenti multi- E
pliciter lædimur atq̧ affligimur,tentamur & vincimur ab intus&ab extra:quoniam nondum
integre & perfecte inauertibiliter ac feliciter ſumus deo vniti,&intra nos habemus hoſtem do
meſticum ac vires animæ pronas in malum,infectas fomite & corruptas. Amplius pandit the
ologus,qualiter irrationalitas & ſenſualitas animalibus & angelis diuerſimode adſcribuntur.
[Sed & ipſam irrationabilitatem & inſenſualitatem in irrationabilibus quidem animalibus]
id eſt,in brutis[aut inanimatis materijs]vt ſunt ſaxa & ligna[defectum]id eſt, carentiam[rati
onis & ſenſus]id eſt,virium ſeu actionum ſenſitiuarum[proprie vocamus. In immaterialibus
autem & intellectualibus eſſentijs]puta in angelis [ſancte & decenter ſupereminentias earum
vt ſupermundalium confitemur]id eſt[irrationalitatem & inſenſualitatem]ſubſtantiarum il
larum[confitemur ſancte & decenter]id eſt, religioſe,pure & congruenter. ſupereminentias
earum,id ē,intellectualitatem deiformem & ſuperabūdantiam rationis ipſarum,per quas val-
de præeminent inferioribus iſtis tanquam ſupermundanæ ſubſtantiæ, ſicut expoſitum eſt fre-
quenter[noſtram tranſitoriam & corporalem rationem & materialem & alienatum in corpo
ralibus animi ſenſum[†]excedentes]id eſt,talem ſeparatarum ſubſtantiarum irrationalitatem &
alius[*] ex cellentes. inſenſualitatem confitemur multum excedere[ratiōem noſtram trāſitoriam & corporalem]
occupatam & ſæpe verſantem circa temporalia & terrena,quamuis ratio in ſe ſit potentia ani- F
mæ inorganica,ſimplex & immortalis,quemadmodum intellectus poſſibilis, cum quo realit̃
idem eſt. ſic item excedunt ſenſum animi noſtri,id eſt,ſenſum interiorem,alienatum,id eſt,ab-
ductum à vera ſapientia ac virtute,& vilibus rebus immerſum. Corpus enim corruptibile ag-
Sapien.9. grauat animam,& deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem. Hinc fertur in
Iob.5. Iob: Quanto magis hi qui habitant domos luteas,qui terrenum habent fundamentum,
conſumentur velut à tinea?[Eſt itaq̧]id eſt,recte contingit[non diſſonas formare cœleſtibus
formas]hoc ē[formare]id ē,deſcribere & figurare[cœleſtibus] .i. ad deſignādū cœleſtes intel
lectuales ſubſtātias formas. i. ſimilitudines illarū repſentatiua [nō diſſonas] .i. nō incōueniētes
[& ex vi

[&ex vilibus materiæ partibus]id eſt,etiam ex particularibus inferioribus materialibus rebus
ſeu membris,ſicut per faciē hominis denotatur notitia angeli:[Quoniā & ipſa ex vero bono
ſubſtantiam† haben]ſid eſt,materia à ſummo bono creata,&idipſum quod eſt,inde ſortita eſt alias †poſſidens.
quod etiam Proclus.1.theoremate libri ſui teſtatur.Per omnē ſui materialem diſpoſitiōem]
id eſt per varias ſuas partes qualificationes,formationes,ornatus, [reſonantias quaſdam intel
lectualis pulchritudinis habet]id eſt incōpletas habet participationes & ſimilitudines tenues alias *imagines.
[pulchritudinis intellectualium perſonarum ,ſicq; per lucem qua materia ipſa perfunditur &
ornatur,ſignificatur lumen & illuminatio mentis angelicæ,& ſicut materiæ eſt moueri , pati &
perfici,ita & intelligentiæ à prima cauſa perficiuntur,ac donaſuſcipiunt,& diriguntur ab illa,
vnde proprietates materiæ quodammodo competunt illis .[Et poſſibile eſt per eas reduci]
id eſt per partes,diſpoſitiones & figurationes materię[poſſibile eſt reduci adimmateriales pri
mas formas]id eſt ad cognitionem ſubſtantiarum ſeparatarum,quæ ſunt[primę]atq; digniſ
ſimæ[formæ]foris manentes , non intrinſecæ informantes duplex eſt enim forma ,puta in-
formans & foris manens [diſſimiliter(vt dictum eſt)ſimilitudinibus acceptis]id eſt, ſecundū
ratiōes diuerſas·[in eiſdem nō ſimiliter]id eſt nō vniuoce ſumptis,ſicut cum per fortitudinem aliarū eaſdem.
leonis,ſignificatur potentia Chriſti :& per calliditatem ſerpentis,prudentia iuſti:atq; per ſim- Apoca 5.
plicitatem columbæ,ſynceritas animi. [compacte autem & pulchre intellectualibus & ſenſibi Mat.10.
bilibus proprietatibus diffinitis[id eſt ſed[proprietatibus] ſtis,per quas vnum notificatur per
aliud ,[diffinitis]id eſt,deſcriptis[compacte & pulchre]apti & ſolide ac diſtincte[intellectua
libus & ſenſibilibus]id eſt,ſecundum quod ſunt in rebus intellectualis naturæ,& alŋs exprimē
do ſecundum quam rationem & acceptionem conueniant vni,& iuxta quam alteri [Hæc my-
B ſticos theologos inueniemus non ſolum cœleſtium diſpoſitionum declarationibus mirabili
ter circumformantes]hoc eſt ,nos [inueniemus]in ſcripturis[theologos myſticos]id eſt pro
fundos ſanctos & ſapientes apoſtolos ac prophetas c[ircumformantes.i.circumueſtientes
& applicantes[mirabiliter]id eſt,valde artificialiter atq; vtiliter[hæc]id eſt,ſimilitudines pro
prietates & formas has à ſenſibilibus ſumptas [non ſolum declarationibus]id eſt notificatio
nibus[diſpoſitionum cœleſtium[id eſt, angelicorum chororum pulcherrime diſpoſitorum
ſupernorum ornatuum,vt pote ad notificandum illa ſupræma per iſta inferiora[Sed & ipſi a-
liquando †thearchicis manifeſtationibus]id eſt , theologi interdum laudant[manifeſtationi alias † ſigma.
bus thearchicis]id eſt:deſcriptionibus diuinis ac principalibus,ipſam videlicet deitatem. The
archicum autem dicitur theos ,quod eſt deus ,& archos princeps,inde thearchia ,id eſt princi-
patus dei aut deitas princeps.[Et aliquando quidem ipſam ex luminibus precioſis laudant
vt ſolem iuſtitiæ]id eſt theologi aliquādo[laudant]diuinitatem&[ipſam] appellant nomini
bus ſumptis[ex luminibus] ſenſibilibus præclarioribus[vt ſolem iuſtitiæ] vt cū dominus p Mala.4
Malachiam loquitur:Orietur vobis timentibus nomen meum ſol iuſtitię,ſic etiam appellarur
ſol intelligentiæ,vt cum in Sapientiæ libro impŋ faſſi ſunt:Sol intelligentiæ non eſt ortus no- Sapien. 5.
bis.Quomodo autem ſol iſte viſibilis ſit euidens dei imago,quarto capitulo de diuiuis nomi
uibus clarius continetur,ſumitur quoq; hic lumen ſeu lux pro ſubſtantia lucida, quemadmo Gene.1.
dum in Geneſi dixit deus: Fiat lux, de qua quarta die ſecūdum expoſitores antiquos & ſuper
ficiem literæ formatus eſt ſol. [vt ſtellam matutinam in animo ſancte orientem]id ē per gra- Apoc.22.
tiæ ſuæ ſplendorē radiantem& coruſcantē in anima munda[ſancte]id eſt,pie ac ſapienter, Vñ
in Apocalipſi loquitur dominus Ieſus:Ego ſum radix &genus Dauid,ſtella ſplendida ac matu
tina: Et merito ſic vocatur,quoniam ſicut ſtella illa ſolē præcedit,tenebras fugat,auroram ad- 2.Cor.4.
ducit:ſic Chriſtus,prout fulget ſuis in via,præcedit ſeipſum ſcd̄m quod ſplendet eis in patria, 2.Petri 1.
Hinc Corrinthŋs ſcribit ac imprecatur Apoſtolus:Deus qui dixit de tenebris lumen ſplendeſ-
cere &c̄.ſic & beatiſſimus Petrus:donec,inquit,oriatur lucifer in cordibus veſtris. [& vt lumē
incircumuolute& inuiſibiliter reſplendens]id eſt,interdum laudant deum vt, ſuperclariſſimū
lumē[reſplendens]cordibus electoꝝ[incircumuolute]id eſt,clare ſine circumuelatione fan-
taſmatum. [Et iuuiſibiliter]id eſt pure & intellectualiter,vt cum Apoſtolo dicere queant:Nos
C autem reuelata facie gloriam domini ſpeculantes,in eandem imaginem transformamur à cla
ritate in claritatem. [Aliquando vero ex medŋs]id eſt,theologi quandoq; deſignant & laudāt
deū appellationibus ſumptis ex creaturis,quæ inter cœleſtia corpora quæ in corporibus ſor-
tiūtur primatū,& inter terrena ac infima corpora mediū habent locum, vt ſunt,ignis,aer, aqua
vñ ſubiūgit:Vt[ignē innocue ſplēdentē]. i.ſine nocūmēto & lęſione:imócū ingēti fructu & ſa-
lutis ꝑfectu radiantē in anima atq; vrentē in ea,culpas cōſumendo,charitatēq; inflammando.
pro-

Deutero. propter quod ſcriptum eſt in Deuteronomio:Dominus deus tuus,ignis conſumens eſt.quod
Hebre. 12 ad Hebræos allegat Apoſtolus.[Vt aquam vitalis plenitudinis datricem]id eſt,etiam laudāt
deum& fontem aquæ[vitalis]& vt aquam replentem ac fœcundantem corda,quibus grati
Ierem.2 arum fluenta infundit.Hinc in Ieremia aſſerit deus: Duo malafecit populus meus. Me dere
linquerunt fontem aquæ viuæ,& foderunt ſibi ciſternas quæ continere non valent aquas. de
Pſal.41 quo ſonte teſtatur pſalmiſta:Sitiuit anima mea ad deū fontē viuū. De quo iterum iuxta aliam
tranſlationem ait propheta:Dominus deus noſter fluuius glorioſus, ſaliens in terrā ſitientem.
Qui eſt vitalis plenitudinis dator,influendo vitam naturę& gratiæ ac gloriæ ſempiternę. Vn
Iohan.4 de apud Iohannem diſſeruit:Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei,fiet in eo fons aquę ſalien
Iſa.12 tis in vitam æternā. Et Iſaias: Haurietis,inquit,aquas in gaudio de fontibus ſaluatoris[&ſym
alias, dicē bolice dicendo.i. figuratiue & per ſenſibiles ſimilitudines loquendo, laudāt atq; ſignificant D
dum. deum[in ventrem ſubeuntem]id eſt,per mentem ſeſubſternentem ac ſupponentem gratioſo
influxui dei.[Fluminaq; redundantem]id eſt,ex ſua pia repletione exuberantem, redundan
1.Petri 4. tem copioſeq; influentem in alios,iuxta illud principis apoſtolorum:Vnuſquiſq; ſicut accepit
gratiam,in alterutrum illam adminiſtrantes,ſicut boni diſpenſatores multiformis gratiæ dei,
[immenſurabiliter refluentia]id eſt,flumina iſta chariſmatum ſpiritusſancti,multo abundanti
us in ſuum refluunt fontem.fructificant namq; in multis& cum ingenti gratiarum actione ei
Matth.25 attribuuntur,ſicut in euangelio leguntur ſerui fideles multiplicaſſe conceſſa ſibi talenta.Hinc
Coloſſen.1 ad Coloſſenſes ſcribit Apoſtolus:Verbum dei fructificat &creſcit in vobis.Sic&Salomon di
Eccle.1. xit:Ad locum vnde exeunt flumina,reuertuntur,vt iterum fluant,habenti etenim,id eſt,grato
Matth.25 datur vt magis abundet.In his verbis tangit theologus quod apud Iohannem loquitur Chri
Iohan.7 ſtus:Qui credit in me,ſicut dicit ſcriptura,flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ.[Aliquā
do autem ex nouiſſimis]id eſt, nonnunquam laudatur notificaturq; deus per nomina ſumpta
Can.1. ex infimis rebus[vt]ſunt[vnguentum ſuaue]ſecundum illud in Canticis:Oleum effuſum no
men tuum. oleum quippe lucet, vngit, ſanat, & bonum largitur ſaporem: ſic ſapientia in
carnata fulſit miraculis & doctrinis,vngit dulciter conſolando,curat vulnera vitiorum,datq;
ſaporem refectionibus animarum,ita vt verbo dei refectus fateatur,pſallendo:Quam dulcia
Pſal.118 faucibus meis eloquia tua ſuper mel ori meo. Sic demum ſcriptura laudat deum[vt lapidem
Iſaias 28 angularē]nam ſicut in ſaxo collocata in angulo concurrunt & iunguntur duo parietes, ita in
Actor.4. Chriſto conuenerunt,&vnum ouile effecti ſunt Iudæi atq; gentiles. Vnde teſte Apoſtolo,Chri
Ephe.2 ſtus eſt pax noſtra,qui fecit vtraq; vnum. hinc in euangelio allegat Chriſtus de ſe quod prædi
Pſal.117. xit Pſalmiſta:Lapidem quem reprobauerunt ędificantes,hic factus eſt in caput anguli. Paulus
Ephe.2. quoq;,Super ædificati,inquit,eſtis ſuper fundamentum apoſtolorum & prophetarum, ipſo
Iſaias 28. ſummo angulari lapide Chriſto Ieſu,de quo in Iſaia legitur prophetatum: Ecce ego mittam
1.Petri 2. in fundamentis Syon lapidem angularem præcioſum. quod &in prima Petri epiſtola comme
moratur[Sed & beſtialem formam ipſi circumponunt,& leonis & pantheræ ſpecialiter ei co
aptant]id eſt,theologi etiam deum deſignant nominibus ſumptis ex brutis,ſpecialiter vero at
tribuunt ei nomina leonis &pantheræ[&pardalmeam veſtiunt]id eſt formā pardi adſcribunt
ei,[&vrſam ſæuientem]nominant eum. Iſtud totum modo præhabitū eſt,pleniuſq; expoſitū.
In viſionibus autem imaginarijs per horū ſimilitudines,formas,figuras,proprietates & actus
ſignificatus eſt deus,apparuitq; quaſi circumueſtitus&circumformatus huiuſmodi ſpeciebus: E
Amos.7 ſic namq; Amos teſtatur propheta:Vidi dominum ſtantem ſuper murum,& in manu eius trul
la cementarij. Addam vero quod omnium vilius eſſe & magis ſignificare viſum eſt]id eſt,præ
inductis[addam]vnum quod inter prædicta videtur[vilius eſſe] & minus congruere deo, &
quod viſum[eſt magis ſignificare]id eſt,apertius ad ſignificandū ea quæ dei ſunt,quoniam di
ctum eſt quod per abnegationes & viliora cōueniētius notificantur diuina[Quoniā & vermis
ſpecie ipſa ſeipſam circūformantē diuina ſapientes tradiderunt]hoc eſt[quoniā ſapientes]pu
ta theologi qui ſapiunt & cognoſcunt[diuina tradiderunt]id eſt, docuerunt ipſam ſapientiā
incarnatā[circumformantem]id eſt,ſymbolice deſignantem]ſeipſam ſpecie]id eſt,ſimilitudi
Pſal.21. ne[vermis]iuxta illud in pſalmo: Ego autem ſum vermis & non homo. quod dixit, ad de
notandum aſpernationem ſuam in natura aſſumpta. Vnde ſubiunxit:Opprobriū hominum
&abiectio plebis. in qua re mirandum eſt &ſupermirabile quod tantum dignata eſt ſe propter
nos humiliare, atq; tam vili ſe nomine deſignari,q̄d itē propter humanę naturæ fragilitatē ac
defectuoſę ſuæ conditionis impuritatem de quolibet poteſt homine verificari, iuxta illud in
Iob.25. Iob:Cęli non ſunt mundi in conſpectu dei,quanto magis hō putredo & filius hoīs vermis. Sic
itaq;

A itaq; omnes theoſophi]id eſt theologi ſapientes diuina non ſola informi ac nuda ſcientia,ſed
guſtu interno,præſertim apoſtoli,[& occulta inſpiratione prophetæ]id eſt, inſtituti[prophe-
tæ]ex interna,& abdita reuelatione ſpiritusſancti,iuxta illud.2.Petri:Non voluntate humana 2.Petri 1.
allata eſt aliquãdo prophetia,ſed ſpiritusſancto inſpirati,loquuti ſunt ſancti dei homines:[ſan
ctis incontamminatis diſtinguunt ſancta ſanctorum]hoc eſt,ſancti[diſtinguunt] id eſt,diſtin
cte notificant[ſancta ſanctorum]id eſt immaterialia & diuina excellenter ſancta [ſanctis in-
contamminatis]id eſt,per ſimilitudines & res ſacras præclaras dignitati diuinorum propor
tionatas quamuis materiales:vt ſunt lux,ſol,ignis[& diſſimilem ſanctam figurationem ho-
norant]id eſt,extollunt figurationem[ſanctam]illorum,id eſt,deſcriptionem &notificationẽ
diuinorum per ſimilitudines ſymbolicas minus dignas,ſicut quæ fit per ſpecies & nomina be-
ſtiarum.[Vt neq; diuina immundis recte accepta ſint]id eſt,ita vt nec ſpiritales & intellectua-
les ſubſtantię vere & proprie ac affirmatiue deſignatę ſint per formas & res immundas ac vi-
leſ,imó in his figura & veritas,ſignum & ſignatum,ſimilitudo & res ,ſunt ab inuicem ſecernen alias* imaginum.
dæ,[Neq; mirabilium*algamatum ſtudioſi contemplationis]hoc eſt,nec ipſi homines ſpirita-
les[ſtudioſi contemplationis]id eſt laborioſi ac feruidi ad contemplationem & agnitionem
[algamatum mirabilium]id eſt,imaginum pręclararum, per quas diuina illa quaſi decentius
ſignificari videntur [tanquam veris remaneant figuris]id eſt, ſimilitudinibus ſint intenti fina
liter,& in illarum conſideratione remaneant tanquam veris,id eſt veluti in rebus ſignatis,pu-
tando quod vnum ſint ,& vnũ de alio ſubſtantialiter prædicetur.[Diuina itaq; honorant ve- alias† negationibus.
ris†depulſionibus]id eſt,ſcripturæ honorant intellectuales illas ſubſtantias,negando ab eis
hæc ſenſibilia digniora,[&ad nouiſſimã cõparataq; reſultationũ diuerſis ſimilitudinibus].i.
etiam ea honorant per ſimilitudines diuerſas multum ab eis diſtantes,diſcrepantes ac occum
bentes,has ipſis diuinis attribueno,qduæ ſimilitudines ſunt quædam præſentationes [reſul-
B tationum]id eſt, imitationum[compactarum]id eſt , compoſitarum . Et apte ordinatarum
[ad nouiſſima]id eſt,ad infima deſignanda,vel ad nouiſſima,id eſt,ſumptarum ex infimis re-
bus & per comparationem ad eas.[Nihil ergo inconſequens]id eſt ,nullum inconueniens ſe-
quitur [ſi & cœleſtes eſſentias ex inconuenientibus diſſimilibus ſimilitudinibus reformant
ſecundum dictas cauſas]id eſt, ex hoc quod theologi[reformant]id eſt ,iterato notificant ac
deſcribunt [eſſentias cœleſtes]vtpote angelos[ex ſimilitudinibus inconuenientibus diſſimili
bus]id eſt,per formas ac ſpecies ſenſibiles,immaterialibus multum difformes,& hoc propter
[cauſas] expreſſas.[Non enim fortaſſis vtiq; nos in quæſtionem quidem ex indigentia in ana
gogen per diligentem diuinorum ſcrutationem veniremus]id eſt,[nos]fideles[fortaſſis non
veniremus]ad proponendũ & inueſtigandũ hanc quęſtionem ,cur ,ſcilicet diuina per materi-
alia deſcribantur.& hoc[ex ingentia]id eſt,defectu & ignorantia noſtra,nec veniremus [in a-
nagogen]id eſt,eleuationem & ſuperductionem intellectus noſtri ad intelligẽtiam horum[p
diligentem diuinorum ſcrutationem,niſi deformitas nos extorqueret manifeſtatorie ange-
lorum formationis]id eſt ,niſi ipſa [deformitas]ſeu diſſimilitudo[formationis]id eſt decla-
rationis ſeu deſcriptionis[manifeſtatoriæ]id eſt,declaratiuæ [angelorũ nos extorqueret]id
C eſt, vrgeret nos ad iſta quærenda, dum non ſine admiratione audimus ,quod incorporea illa
per hæc corporalia deſcribuntur ac inſinuantur, [non ſinens noſtrum animum remanere in
diſſimilibus formarum facturis]id eſt, non permittens intellectum noſtrum quieſcere [in
facturis] id eſt , compoſitionibus ſimilitudinum [diſſimilibus] id eſt multum diſcrepanti-
bus à rebus per eas notificatis. [ſed luctantem negare materiales paſſibilitates]id eſt , conan-
tem ab angelis negare ac remouere paſſiones & pœnalitates corporales,cum non ſint vero in
ipſis. [& aſſueſcentem pare*extendere ſe]id eſt, aſſidue diſponentem ſe eleuare[per viſibilia, alias* extende
in ſupermundanas ſimilitudines]id eſt , ad cognitionem cœleſtium poteſtatum , quæ ſuper
hunc mundum inferiorem ſenſibilem ſunt ſublimatæ habitatione, dignitate &gloria.[Tan
ta quidem à nobis dicta ſunt] in iſto capitulo [propter materiales & tenebroſas diuinorum
eloquiorum † angeli formes imaginum deſcriptiones]id eſt , pro elucidatione & explana- alias† angelicas
tione deſcriptionum [imaginum] id eſt , imaginariũ formarum,quia per imaginarias ſpecies
ſunt oſtenſæ ac traditæ angelicorum ſpirituum[eloquiorum diuinorum]id eſt quæ deſcrip-
tiones in ſcripturis habentur,quæ etiam dicuntur obſcure,imó vt alia litera habet, inconueni
entes per reſpectum ad angelicæ naturæ puritatem ac dignitatẽ:quia per materialia inferiora
aut infima datur,attamen propter comparationem ad noſtram groſſitiem aptę ſunt,quia per
iſta ſenſibilia oportet nos manuduci ad inuiſibilia illa, Conſequenter continuat dictis dicẽ
da. [Deinde autem ſegregate *debemus]id eſt, in ſpeciali capitulo ſegregatim ac diſtincte alias* ſeparatim
exprimere.

exprimere. [Quid ipſam qdem hierarchiam eſſe æſtimamus]diffinitiue,hoc eſt,qualiter ſit de
ſcribenda,[quidq; ab ipſa hierarchia proſunt]id eſt,quid ex cognitione &laude hierarchiæ,p
ficiant[hierarchiã ſortiẽtes]id eſt,ad eiusnotitiam dilectionem aut ſocietatem peruenientes,
prout ſupra in iſto eſt elucidatũ capitulo. [Dux vero ſit ſermonis]id eſt,director & modera
Actor.14. tor verborum meorum,vel[dux]id eſt princeps,ſicut in actibus legitur,Paulũ vocabant Mer
curium,quoniam ipſe erat dux verbi. Mercurius quippe deus eloquẽtiæ dicebatur[Chriſtus]
Hebre. 4. qui vere eſt totius eloquẽtiæ princeps,dator,moderator,cum ipſe ſit vnicum patris verbum in
Eſthe.14. creatuſq; ſermo,iuxta illud adHebręos. Viuus eſt ſermo dei &efficax. ſic &ſanctaEſter orauit
Ephe. 6 Domine deus,da in ore meo ſermonẽ bene ſonantẽ. Et ſacratiſſimus Paulus, Vt detur, inquit,
Prouer.16 mihi ſermo in apertione oris mei. Nẽpe vt in prouerbijs legitur,Hominis eſt animum prępara
re,ſed domini gubernare linguam. Dux ergo[ſermonis]mei ſit[Chriſtus].i.vnigenitusdei in
Pſal.44. carnatus,in vnitate perſonæ deus & homo,pleniſſime vnctus,ſecundum illud pſalmi: Vnxit
Actor.10. te deus deus tuus oleo lętitię p̃ participibus tuis,[etſi quidẽ mihi ſas eſt dicere meus].i.oĩm do
minus &ſaluator eſt Chriſtus,ideo non pręſumo abſolute dicere Chriſtus meus,ſed hoc dico
ſub conditione,vt pote[ſi ſas]id eſt,licitum mihi eſt,tanquam dicat,Chriſtum ac deum omni
um ſpecialiter nominare Chriſtum meum & deum meum,eſt perfectorum & familiariũ deo,
qualem me eſſe non iacto neq; præſumo. In quibus verbis magni & ſancti huius Dionyſij cõ
mendatur humilitas,omnium quippe Chriſtus eſt deus,ſed illorum ſpecialiter,qui eum ſingu
3.Reg.17. lariter colunt ac diligunt,queadmodum.3.Regum beatiſſimus Elias legitur clamaſſe ad do
minum:Deus meus,etiam ne viduam apud quam ſuſtentor,afflixiſti? Itemq; deus meus,reuer
Nume.23. tatur obſecro anima pueri huius in viſcera eius. Interdum autem etiam quidam præſumptuo
ſi ita loquuti leguntur,vtBalaam in libro Numerorum:Nunquid potero immutare verba dei E
Hug.victo mei? Hinc Hugo:Magnum,ait,eſt hoc,vt peccator & abiectus,de familiaritate confidat altiſſi
mi. Qui ſcilicet Chriſtus eſt[totius hierarchicæ manifeſtationis inſpiratio] id eſt, inſpirator
[manifeſtationis]id eſt cognitionis & declarationis[hierarchicæ totius]id eſt,omnis hierar
1.Timo.4 chici principatus. Deinde admonet Timotheum[Tu vero ó puer]in quibuspatet grandis au
toritas ſancti huius,qui coepiſcopum ſuum & tam prædilectum Pauli diſcipulum, nominat
puerum:quod & ideo feciſſe putatur,quoniam multum ſenior fuit illo cui Apoſtolus ſcripſit:
Nemo adoleſcentiam tuam contemnat. &quia vice magiſtri fungitur circa illum quem erudi
uit[ſecundum ſanctam noſtrę ſacerdotalis traditionis legiſlationem,ipſe ſancte&decenter au
ſculta,mirabiliter dictorum diuinus in diuina doctrina factus]hoc eſt,[Tu ó puer] Thimo
theæ,qui puer es ab innocentiæ puritate,inſtar illorum quibus Chriſtus poſt ſuam reſurrecti
onem loquutus eſt:Pueri,nunquid pulmentariũ habetis? ideo ſubditur,ſecundũ legiſlationẽ
Iohan.21 ſanctam, id eſt,ſecundum tenorem ſanctę & euangelicæ legis[traditionis noſtrę ſacerdotalis]
id eſt inſtitutionis & doctrinę noſtrę apoſtolicę,nobis ab ipſis apoſtolis primis & ſummis ſa
Matth.18 cerdotibus chriſtianitatis collatæ,quę doctrina in libris euangelicę legis contenta eſt & deſcri
pta,& ſecundum cuius doctrinam pueri eſſe debemus,prout apud Matthæum aſſerit Chri
ſtus:Niſi conuerſi fueritis & efficiamini ſicut paruuli,non intrabitis in regnum cœlorum . qđ
1.Cori.14. exponens Apoſtolus:Nolite,inquit,effici pueri ſenſibus,ſed malitia paruuli eſtote. Verũtamẽ
iſta particula ad conſequentia poteſt referri,vt ſit ſenſus: tu ipſe puer [auſculta]id eſt, aduerte
[ſancte & decenter]id eſt religioſe ſeu deuote [ſecundum ſanctam legiſlationem noſtræ tra
Iohan 8 ditionis]in qua inter cætera dicitur:Qui ex deo eſt verba dei audit:Et item,Beati qui audiunt
Luce 11. verbum dei,&cuſtodiunt illud. Itemq;,Qui habet aures audiendi,audiat. in quibus &conſimi
Mat.11.13. Marcus 4. libus edocetur,vt cum omni reuerentia,diligentia,imó & operum efficacia verbum dei iugi F
Luc 8.14. ter audiamus,quemadmodum quibuſdam ſcribit Apoſtolus:Ex qua die annunciauimus vo
Apoc 2.3. 1.Theſſ.2. bis teſtimonium Chriſti,audiſtis illud ſicut eſt vere verbum dei,ſic quoq; Teſſalonicẽſibus in
Acto.17 Actibus recitatur:Hi ſunt qui cum omni auiditate audierũt verbum dei. Sic ergo auſculta:
qui[factus]es [diuinus]id eſt,deo excellenter intentus &aſſimulatus per gratiarum chariſma
ta,atq; per feruentem amorem contemplationemq; diuinorum,ita quod tu & ſimiles tibi dij
eſtis per participatiõem,iuxta illud in Pſalmo:Ego dixi,dij eſtis & filij excelſi omnes . diuinus
Pſal.81. inquam & multum illuminatus[in diuinis]id eſt,in ſacris ſcripturis[dictorum mirabiliter].i.
Ioan.10 factorum ac documentorum diuinitus ac ſupernaturaliter exhibitorum,quę in ſcripturis con
Marc.16 tenta ſunt,& mirabiliter confirmata per præclara miracula,ſecundum illud Marci. Illi autem
profecti,prædicauerũt vbiq;,domino cooperante,& ſermonem confirmante ſequentibus ſi
gnis. In quibus verbis magnus iſte theologus conformat ſe magiſtro ſuo,qui ad hebręos hor
Heb.2 tatur:Abundantius nos oportet obſeruare ea quæ audiuimus,ne forte pereffluamus,quomõ
enim

enim effugiemus ſi tantam neglexerimus ſalutem,quæ in nos confirmata eſt,conteſtante deo
& ſignis & portentis & virtutibus & ſpiritusſancti diſtributionibus:conſonant rurſus hæc ver
ba magni Dionyſii verbis ſanctiſſimi Pauli Timotheo ſcribentis:Ab infantia ſacras literas no 2.Tim.3.
ſti,quæ te poſſunt inſtruere ad ſalutem[& ſecreto animi quæ ſancta ſunt circuntegens] id eſt,
in abſcondito & occulto intellectus tui ſancta & myſtica hæc dogmata cœlans non omnibus, Pſal.118.
ſed incapacibus & indignis,iuxta illud pſalmi:In corde meo abſcondi eloquia tua.Iſaias quo- Iſa.24.
que ait:Secretum meum mihi. De hoc primo myſticæ theologiæ capitulo plenius ſcribit hic
theologus:Vide,inquiens,ne hæc aliquis videat indoctorũ &c.[ex immunda multitudine tã-
quam vniformia cuſtodi]id eſt,abſconde à[multitudine immunda]ſcilicet carnalibus turbis
pertinacibusq; hominibus documenta iſta inuiolabiliter firma,vniformiter vera,in quibus eẽ
non debet opinio varia,quia diuinæ & inuariabili veritati innititur. Vnde in euangelio domi- Lucæ.21.
nus proteſtatur:Cœlum & terra tranſibunt,verba autem mea non tranſibunt. [Non enim fas
vt eloquia aiunt]id eſt,licitum non eſt,ſicut ſcripturæ affirmant[in porcos projicere inuiſibili- Matt.7.
um margaritarum inconfuſum & luciformem beneficumq; ornatum]id eſt,decorẽ ſpirituali-
um doctrinarum,vniuerſis corporalibus margaritis precioſiorum,ſplendidiorum & pulchri-
orum,de quibus in euangelio dicitur:Simile eſt regnum cœlorum homini negociatori quæ-
B renti bonas margaritas.Qui decor eſt[beneficus]id eſt,liberaliter nobis communicatus:vnde Matt.13.
ad Hebræos dicitur:Beneficentiæ & communionis nolite obliuiſci.talibus enim hoſtijs placa Hebræ.13.
tur deus.& luciformis,id eſt,ſplendifluus cœleſtiq; lumini ſimilis radios veritatis ac ſalutis e- Titum.2.
mittens.& inconfuſus,id eſt,rite ordinatus inconfuſibilis & inexpugnabilis,iuxta illud ad Ti-
tum:Verbum ſanum irreprehenſibile,vt is qui ex aduerſo eſt,vereatur nihil mali habens loqui
de nobis.Deniq; de hac fortiſſima armatura & inexpugnabili firmitate veritatis euangelicæ
legis,optime ſcripſit Apoſtolus ſecunda ad Corinthios: Arma militiæ noſtræ non carnalia, 2.Cor.10.
ſed potentia deo,ad deſtructionẽ munitionũ,conſilia deſtruentes & omnem altitudinẽ extol-
lentem ſe aduerſus ſcientiam dei,& in captiuitatẽ redigentes omnem intellectum in obſequiũ
Chriſti.Certe contra hanc catholicę fidei firmitatem,ex qua mille clypei pendent,imó potius
multa clypeorũ millia ſunt parata,nec rabies tyrannorum,nec argumenta philoſophorũ,nec Can.4.
ludificationes magorũ præualere quiuerunt. hunc ergo ornatũ non licet in porcos projicere,
id eſt,carnalibus & immundis indocilibusq; proponere,cũ & ſapiens dicat:In auribus inſipiẽ- Prouer.23.
tium ne loquaris,quia deſpicient doctrinam eloquij tui. Et denuo:Qui erudit deriſorẽ, ipſe ſi- Prouer.9. Eccl.32.
bi iniuriam facit. Itẽq;,Vbi non eſt auditus, non effundas ſermonẽ. Poſtremo hanc autoritatẽ
ſcripturæ non allegat hic excellentiſſimus iſte theologus ſecundum formam verborũ, ſed iu-
xta intellectum ſcripturæ.ſiquidem apud Matthæum docuit Chriſtus: Nolite ſanctũ dare ca- Matt.7.
nibus,neq; margaritas veſtras projiciatis ante porcos. Doctrina enim proportionanda eſt ca- 1.Cor.3.
pacitati audientium eam. propter quod quibuſdam ſcripſit Apoſtolus: Nõ potui vobis loqui 1.Cor.2.
C quaſi ſpiritualibus,ſed quaſi carnalibus. Et rurſus:Sapientiam loquimur inter perfectos.

¶Introductio & ſolutio quæſtionum quarundam,concernentium
præſens capitulum. Articulus ſextus.

PRimo hic quæritur, an ſpiritualia ac diuina verius ac conuenientius deſignentur
per negatiua & diſſimilia,quam per affirmatiua & nobiliora. Videtur quod non,
quia nominatio rei ordinatur ac tendit ad habẽdam eius notitiam. Negatiua aũt
de deo non exprimunt quid ſit,ſed quid non ſit. Rurſus,cognitio fit per quãdam
aſſimilationem & per ſimilitudinem cogniti exiſtentem in cognoſcente. poſiti-
ua autem & nobiliora ſunt,deo & incorporeis ſimiliora.ergo efficatius ad illorum ducunt no
titiam. Amplius,quo effectus eſt ſuæ cauſæ conformior,eo clarius repræſentat eandem.ſicque
eſt clarius medium ad illius cognitionem. In oppoſitum videtur autoritas & doctrina autoris
in litera. Ad iſtud videtur breuiter reſpondendum, quod per affirmatiua & nobiliora verius,
clarius ac eminentius cognoſcuntur immaterialia & diuina,loquendo directe,& quantum eſt
ex natura rei,atq; ex parte obiecti & medij:ſed ex parte imbecillitatis ac defectuoſitatis noſtri
ingenij contingit oppoſitum,& etiam indirecte. Noſtra quippe cognitio ab imperfectioribus
ad perfectiora paulatim procedit,& ad errandum procliuis eſt. idcirco inprimis facilius capi-
mus,quid deus & mentes illæ deiformes angelicæ non ſint,quam quid ſint. Hinc tertio de ani- Philoſo.
ma dicitur,quod ſimplicium intelligentia ſeu cognitio eſt per negationem : facilius enim ap-
prehendimus quod deus & angeli non ſunt extenſiue magni aut parui,figurati aut circunſcri-
pti,colorati aut ſenſibiliter lucidi,quam quid ſit illa ipſorum ſimplicitas,aut qualiter termine-
tur eſſentia angeli in ſe aut in loco, ita quod cum ſit in aliquo ſpacio loci,non ſit in toto ſpacio
D vniuerſi

vniuerſi. Inſuper, cum multi ſint non valentes ſe ſuper ſenſum & imaginationem & ſuper cun-
cta materialia eleuare, faciliter poſſent induci ad æſtimandum quod deus & ſubſtantiæ ſepara D
tæ ſint quędam materialia entia ſplendidiſſima ac ſpecioſiſſima aut corporea lumina, ad quod
vitandum aptius deſcribuntur interdum per viliora, quæ palam eſt ipſis ſubſtantialiter nõ cõ-
uenire. cognitio tamen per affirmatiua & digniora, per ſimiliora & propinquiora, in ſe perfe-
ctior eſt ac magis diſtincta, imó perfecte notitiæ rei per ſpeciem vicinior. Nec obſtat quod ſan
ctus iſte theologus libro de myſtica theologia edocuit, quod perfectiſſima dei contemplatio
in præſenti, eſt intuitio illa qua ei vnimur tanquam omnino ignoto, & in qua omnia auferun-
tur ab ipſo. hoc etenim contingit ex parte noſtri, & quia hoc ipſum quod vere conuenit deo,
& quod concipimus affirmatiue de eo, conuenit ei in infinitum excellẽtius atq; perfectius, quã
intelligere valeamus. ſicq; auferimus & negamus illa ab ipſo, non ſimpliciter & abſolute quã-
tum ad id quod in ſua natura ſunt, ſed quo ad modũ quo ea capere poſſumus in hac vita, pro-
ut iſtud infra & libris ſequentibus diffuſius exponetur. ¶ Secundo hic quæritur, an ex rebus
creatis poſſumus aliquid de deo vere & quidditatiuæ cognoſcere. Et apparet quod nõ, ex mul
tis verbis huius capituli, in quo inter cætera dicitur, quod deus eſt ſuper omnem eſſentiam &
vitam, nullo lumine eum characteriſante, id eſt, determinante. & quod omnis intellectus ac ra
tio ab eius expreſſione, repræſentatione & ſimilitudine deficiunt infinite. Itemq;, quod deus
non eſt ſecundum aliquid, imó nec aliquid eorum quæ ſunt, ita quod ignoramus ſupereſſenti-
alem ipſius naturam atq; ineffabilem ipſius infinitatem ac ſuperſubſtantialis ſuæ deitatis beati
tudinem. Circa hæc dico, quod quæſtio iſta includit & tangit quaſi pelagus difficultatũ pluri-
marumq; quæſtionum abyſſum, an ſcilicet deo & creaturis conueniat aliquid vniuoce, an poſ
ſimus deum in ſeculo iſto intuitiue cognoſcere, an valeamus de ipſo nunc aliquid vere ac pro
prie & diſtincte concipere, an deus ſit in genere, an prædicata perfectionalia ex natura rei & per E
prius competant deo quàm creaturis. Verumtamen iſtæ & conſimiles quæſtiones in libro de
diuinis nominibus & in volumine de myſtica theologia potius habent locum, & ibi prout do
minus dederit, ipſo præſtante ſoluentur. de quibus etiam in collectario ſuper primum Senten
tiarum diligenter pro viribus eſt tractatum. ¶ Tertio quæritur de ſimplicitate & puritate an
gelorum, an ſcilicet vere immateriales exiſtant. & probatur quod imó, ex multis autoritatibus
huius capituli, in quo theologus non ſolum nominat eos incorporales & immateriales, ſed e-
diſt. 8 q. 1. tiam deiformes ſimplicitates, aliquando vero immaterialitates. De hac autem quæſtione ſup
ſecundum Sententiarum dictum eſt copioſe, & perſcrutatum eſt ibi, an in angelis ſit compoſi-
tio aut vnio aliqua ex materia & forma, ex eſſe & eſſentia, ex actu & potentia. Deniq; quæſtio
iſta de immaterialitate angelorum, antiqua eſt: & tam inter philoſophos quam inter theolo-
Plato. Apuleius. gos præcipuos, fuerunt de ea diuerſæ opiniones. Plato enim in dæmonibus poſuit etiam cor-
poralẽ materiã, quamuis inuiſibilem nobis. Vnde Apuleius Platonicus in li. de deo Socratis, af
firmat dæmones eſſe animalia, corpore aerea, animo paſſiua, mente rationalia, tempore æter-
Plato. Proclus. na. In ſuperioribus demum intellectualibus ſubſtantijs poſuit Plato ſimpliciorem quandam
materiam, quam Proclus in elementatione ſua theologica nominat ſchema. Autor quoq; li-
bri de Cauſis, affirmat quod intelligentia eſt habens hyliathin. hanc opinionem ſequuti ſunt
aliqui magni, qui philoſophia Platonicorum fuerunt inſtructi, vt ſancti patres, Auguſtinus,
Baſilius, Caſſianus. Ariſtoteles vero & Peripateci dixerunt intelligentias eſſe ſubſtantias ſepa-
philoſo. raras, id eſt, à materia liberas & ſemotas. Similiť inter doctores ſcholaſticos ſunt de hac re duæ F
Bonauen. opiniones. Nam Bonauentura, Richardus de media villa, Petrus ac alij multi dicunt in angelis
Richar. vil Petrus Ta. eſſe ſpiritualem materiam. Porro Gulielmus Parrhiſienſis in libro de vniuerſo, Thomas, Al-
Guiel. Par To. Aquinas bertus, Aegidius cum ſuis ſequacibus fortiter tenent contrarium, quorum opinio probabili-
Albertus. or reputatur, præſertim quia doctrinæ ſancti Dionyſii conſonantior eſſe cenſetur. Angeli nan
Aegid. Ro. lib. Sen. 2. que nec ad ſubſiſtendum, nec ad intelligendum, neq; ad mouendum actiue egent materia. eſt
diſt. 8. tamen in eis vnio quædam actus atq; potentiæ. Verum de hac quęſtione pertranſeo, quoniam
vtriuſq; opinionis motiua ſuper ſecundum Sententiarũ cum declarationibus ſuis diffuſe ſunt
introducta. At uero Origenes doctor antiquus ac ingenioſiſſimus homo, in libris Periarchon
Origenes. etiam ſcripſit, quod poſt ſummam trinitatem nulla creata ſubſtantia ſine materia poteſt ſubſi
ſtere. Auicebron item in libro fontis vitæ aſſerit, in cunctis intellectualibus creaturis ac cæte-
Auicebrõ. ris eſſe materiam, quam & ſecundum ſe ſumptam dicit in omnibus illis eiuſdem conſiſtere ra-
tionis.

¶ Paraphraſis huius capitis II.

Antequam

A ANtequam ergo de hierarchijs diſtincte tractemus, congruum eſt vt expo-
namus quæ ſit generalis deſcriptio hierarchiæ, quod fiet tertio capitulo, &
quid vtilitatis conferat hierarchia quibuſlibet perſonis in ſe conſtitutis &
miniſtrantibus. Deinde ſpecialiter laudemus cœleſtes hierarchias, ſecun-
dum teſtimonia ſcripturarum eis congruentia, quod fiet quarto & decimo
capitulis ſequentibus. Tandem quindecimo & vltimo capitulo quibuſli-
bet formis & figuris ſenſibilibus cœleſtes animi in ſcripturis deſignentur,
& ad qualem ſimplicem veritatem oporteat reduci per illas formas vel figuras, ne & nos ſicut
alij multi ſtulti arbitremur mentes cœleſtes & deo conformes multipedes eſſe, quia dicitur in
Ezechiele: Pedes eorum pedes recti. Et quaſdam eſſe multorum vultuum, quia rurſus dicitur Ezech. 1.
in Ezechiele: Quatuor facies vni. Et eſſe formatas ſecundum figuram boum aut leonum aut Ibidem.
aquilarum, vt dicitur ibidem: Similitudo vultus eorũ facies hominis, & facies leonis, à dextris Ibidem. Ezech. 1.
ipſorum quatuor. Facies autem bouis, à ſiniſtris ipſorum quatuor, & facies aquilæ. Et in Apo- Apoca. 4.
calypſi habetur: In medio ſedis, & in circuitu ſedis quatuor animalia, plena oculis ante & retro.
Aut habere trinum alarum ordinem, propter illud quod legitur apud Iſaiam: Sex alę vni, & ſex Iſaiæ. 6.
alæ alteri: Et ne imaginemur ſuper cœlum rotas igneas, quia dicit Daniel: Rotæ eius ignis accẽ Danie. 7.
ſus: Et thronos materiales, quaſi neceſſarios ad reclinatiõem principatui deitatis, quia dicitur Zacha. 1. Apoc. 6.
etiam apud Danielem: Throni poſiti ſunt, & antiquus dierum ſedit: Et quoſdã equos cœlorũ
multorum. Iuxta quod Zachariæ reuelatum eſt: vbi ait: Vidi per noctem, & ecce vir aſcendens Ezech. 33.
ſuper equum rufum, & poſt eum equi rufi, varij & albi: Et principes principum militię, feren- Iob 16.
tes lanceas: quia dicitur in Ezechiele: Ecce ego ſuſcitabo principes principum & nominatos a-
ſcenſores eorum. Hæc tamen iunctura, ferentes lãceas, ibi non inuenitur in ſcriptura, ſed de hu
iuſmodi lancea legitur in Iob: Circundedit me lanceis ſuis, conuulnerauit lumbos meos, & nõ
B pepercit. Et in libro Sapientiæ: Acuet diram iram in lanceam, & pugnabit cum illo orbis terra Sapien. 5.
rum contra inſenſatos. Et ſimiliter quæcunq; alia nobis in ſcripturis ſacris tradita ſunt per for
mas ſenſibiles ſecundum varietatem ſignorum manifeſtãtium ſtatum cœleſtium animorum.
Artificioſe enim theologia vtitur formis coaptatis ad ſignificandum mentes infigurabiles, vt
dictum eſt, conſiderata infirmitate mentis noſtrę, & prouidendo ſibi familiarem & connatura-
lem ſurſum actionem, prout dictum eſt ſupra. I. b. & q. reflectendo ad ipſam noſtram mẽtem
ſanctas anagogicas ſcripturas. Si quis autem arbitretur cõgrue deſignari cœleſtia in ſacris ſcri-
pturis ſignis ſenſibilibus tanquam in ſeipſis ignota & nobis incontemplabilia, ſed inconueniẽs
eſſe vt tam vilibus ſignis deſignentur, & per hoc quaſi publicam irriſiõem angelicorum nomi-
num fieri, & debere theologos ſignare precioſiſſimis ſenſibilium creaturarum vel corporum
tanquam ipſis angelis per ſui precioſitatem quodammodo ſecundum ſenſibilium poſſibilita-
tem cognatis & familiaribus, neq; cœleſtibus animis ſimplicibus & deo conformibus debere
attribuere viles & infimas ſenſibilium formas, eo quod iſte modus videatur & nobis eſſe ad cœ
leſtia cognoſcenda expeditior, & ſupermundanis mẽtibus honorabilior. ſed & vilitas forma-
rum forte poteſt legentes ad talem errorem inducere, vt putent ſupercœleſtia repleri multitu-
dine leonum, equorum & ſimilium animalium, & decantari ibi laudes mugitiuas more boum,
& eſſe ibi volatiles angelos ad modum auium, & alia animalia, & materiæ viliores prædictis,
C vt deſignantur lapidibus in Ezechiele & in Iob: Et herbis virentibus in Ezechiele. & ita quæ- Ezech. 28.
cunq; ſcripturarum teſtimonia deſcribunt huiuſmodi ſenſibilium ſimilitudines, valde cœleſti Iob. 38. Ezech.
bus diſſimiles, quaſi declinando & humiliando ipſa cœleſtia ad dedecus & ignobilitatẽ & paſſi
bilitatem. Siquis inquam ita vt dixi arbitratur, ego ſic ei reſpondeo: Veritatis inquiſitio docet
quod theologia per ſignorum vilitatem perfecte prouideat, neq; vt cœleſtibus fiat iniuria, neq;
fideles ſeducantur, opinãdo deformes aut viles materias eſſe in cœlo. Non enim propter hãc
ſolam cauſam per viſibilia & infima ſignantur inuiſibilia cœleſtia, vt animus noſter, qui nõ po
teſt immediate extendi ad intelligibiles contemplationes, ſed indiget ſurſum actione familia-
rium & connaturalium ſibi ſignorum, per quæ ad cognitionem cœleſtium manuducatur, ſed
& propter aliam cauſam, ſcilicet, vt dum quædam ſignorum, quãuis vilium, fideles illuminãt
ad cognitionem cœleſtium, eorundem vilitas abſcõdat reprobis diuinam veritatem, ne detur
ſanctum canibus, quia vt dicit Apoſtolus: Non omnium eſt ſcientia. Quod autem huiuſmo- Matt. 7. 1. Cor. 8.
di ſenſibilium ſignorum vilitas non iniuriã cœleſtibus faciat, ſed veriorẽ eorundẽ ingignat co
gnitionẽ. inde patet, q̃ a duplex ẽ modus notificãdi inuiſibilia dei, & quælibet cœleſtia. Vnus af
firmatiuus quaſi per ſimilia & vt cum dicitur, deus eſt lux. Alius vero modus negatiuus eſt
per diſſimilia & ſine incõuenientia, & quæ videantur ei omnino non congruere. Siquidem ſu-

 D
perſubſtantialē deitatē, quā vocant ſcripturæ mentē vel ſubſtantiā, oſtendentes in ea rationali
tatē & ſapientiā ipſi conuenientē, & verā eſſentiā quæ eſt vera cauſa omniū exiſtentiū, vocant
& lumen & vitā, his & his ſimilibus tanquā inter cætera ſignantes venerabilioribus. quod diui
nitas ſupereminеat oṁibus materialibus, quāuis & illa ſigna multū deficiant à comparatione
veritatis. Eſt eṁ diuinitas ſuper omnē ſubſtātiā & vitā adeo vt nullū lumen digne valeat eam
ſignare: ſed & omnis mens & ratio ab ipſius ſimilitudine incōparabiliter deficit. Alius autem
modus eſt manifeſtandi diuina vel cœleſtia per negationes & remotiones diſſimilitudinum,
vt quando dicitur in ſcripturis, inuiſibilis, interminabilis, incōprehenſibilis, quibus omnibus
non q̄d ipſe eſt, ſed q̄d ipſe non eſt, ſignatur. Et iſte modus ſecūdus efficatius nos inducit ad co-
gnitionem dei, quoniā ſicut ſecretius ab apoſtolica doctrina accepimus. Non proprie dicitur
deus aliquid exiſtens aut intelligibile. Vnde oṁia poſſunt ab ipſo vere & proprie remoueri, ni
Dani. 7. hil autē proprie affirmari. Secundus autem modus plus congruit negationibus, quæ propriæ
ſunt, quā primus. Vere eṁ ignoramus ſuperſubſtantialē & incōprehenſibilē & ineffabilē infini
tatē ipſius quæ ipſam excedit vnitionē. Cum ergo oṁia de deo vere & proprie negentur & re-
moueantur, & nihil proprie de ipſo affirmetur, diuino occulto conuenientior eſt manifeſtatio
per viliores & diſſimiliores formas ſenſibiles quam per precioſiores. Dum ergo ſacra ſcriptu-
ra deſignat diuina & cœleſtia formis vilioribus non eadē per hoc dehoneſtat, ſed honorat, &
oſtendit per hoc quod ipſa ſupermundane excedant oṁia materialia. Sed neq; arbitror aliquē
prudentem virum negare, quin ſigna diſſimiliora efficatius ſurſum ducāt mentē noſtrā quam
ſimiliora, quia per ſigna precioſiora facile poſſet ſeduci animus infirmus, vt putaret ad literam
tale aliquid eſſe in cœlo, ſcilicet quod ſint ibi homines lucidi & fulgentes veſtiti decētiſſime ve
ſte ſplendidiſſima, & emittentes à ſe igneas flammas, non vrentes nec lædentes, quia dicitur in
Ezec. 1. Ezechiele: Aſpectus eorum quaſi carbonum ignis &c. Et ſimiliter decipi poſſet mens in ſimili E
bus ſignis precioſis, qualia in ſcripturis inueniuntur in deſignatione animorum cœleſtiū. Ne
ergo hanc incurrant deceptionē qui nihil nouerunt altius pulchris ſenſibilibus ſapientia ſan-
ctorum theologorum ſuſcitans mentes ad cœleſtia, deponit ſe ad vtendū ſimilitudinibus val-
de diſſimilibus in cœleſtium deſignatione, ne permittat mentē noſtram materialibus immer-
ſam quieſcere in talibus imaginibus, ſed per earum turpitudinem valde ſuſcitans & ſubleuans
mentis noſtræ vim ſupernorum apprehenſiuam, eo quod nec conueniat, neq; veriſimile vide-
atur quod ualde materialia & tam deformia ſint proprie comparabilia cœleſtibus & diuinis.
Alia præterea eſt ratio. quare per viliores creaturas corporeas, congrue cœleſtia deſignantur.
Gene. 1. Nulla enim res vniuerſaliter priuatur participatione boni, dicente ſcriptura: Vidit deus cūcta
quæ fecerat & erant valde bona. Congrue ergo ex oṁibus materialibus deſignari poſſunt cœ
leſtia & diuina. intellectualibus, tamen alio modo habentibus ea quæ ſenſibilibus longe alio
modo tribuuntur. Verbi gratia, Furor qui attribuitur irrationalibus ingignitur ex motu paſſi
bili & motus ille furibundus plenus eſt omni irrationalitate. Quando vero attribuitur intel-
lectualibus ſignat fortem ipſorum diſcretionem, & indiſſolubilem immobilitatē in immuta-
bili, ſtabilitate bonorū quibus deo cōformāt. Et ſimilit̄ cōcupiſcētia q̄ attribuit̄ irrationalibus. F
ē quædā incircūſtātiōata & materialis paſſio reſpectu alicuius rei ſenſibilis ingenita, & ex natu
rali motu, vel cōſuetudine impetuoſa impetu corporalis appetitus irratiōabilit̄ obtinēs q̄d ap
petit̄ impingendo totū animal inconcupiſcibile ſecundū ſenſum. Qn̄ autē concupiſcentiā cœ
leſtibus animis attribuimus, nomine ipſius intelligimus diuinū amorē immaterialitatis, qui ē
ſuper mentem inclinabile ad aliud, & irremiſſibile a proprio feruore deſiderii contēplationis
diuinæ & per exceſſum oṁis ſubſtantiæ in ſolos ſponſi amplexus tendentis, & nulla anxieta-
te afflictæ, vt accidit in deſiderijs carnaliū voluptatum, quarū appetitus plenus eſt anxietate &
ſatietas pœnitentia, & tendentis ad diuinum puriſſimum & omniū ſummū ſplendorē, qui cō-
prehenſores ſuos omnino errare non patitur illuminando eos ipſa ſpecie veritatis ad decorē
.i. pulchritudinis plenitudinē æternæ & veræ cōmunionis ad deū, pulchros facientē ſuos con-
tēplatores & amatores iuxta illud: Nos autē oēs reuelata facie gloriā dn̄i ſpeculantes, in eandē
2. Cor. 3 imaginē trāsformamur à claritate in claritatē, tanq̄ à dn̄i ſpū &c. Deſideriū dico nō valēs coer-
ceri vel remitti propter ſui fortitudinē ad id q̄d appetit, & inconuerſibilitatē ad illud q̄d nulla
occaſio valet incidere propter hoc q̄d pure & ſingularit̄ deū deſiderāt, & nihil ē q̄d eos poſſit ab
eius amore reuocare vel retardare. Et q̄a ſemp deus ē vniformiter, qualit̄ bonus & pulcher, &
q̄a ipſe in ſe ſimpliciſſime habet omnē ſpeciē deſiderabilē vt ſapientiā, bonitatē, pulchritudinē,
æternitatē, oīpotētiā &c. & ſecūdū oīa ē totus deſiderabilis. Ideo plenarie, intime irreuocabilit̄
Can. 5. in ſe trahit oīa ſuorū cōprehēſorū deſideria. Itē cū in aīatis aut irrationalibus attribuimus inſen
ſibilitatē

ſibilitatem vel irrationalitatem oſtendimus quod priuentur ſenſu vel ratione. Cum autem ſi
guratiue attribuimus cœleſtibus ſubſtantijs, oſtendimus eas excedere ſenſum & rationem no
ſtram, qui per materialia inueſtigamus immaterialia & vtimur ſenſibus qui valde ſunt alieni à
cœleſtibus animis. Patet ergo per prędicta quod non incongrue deſignantur cœleſtes mentes
per formas ſenſibiles etiam viliſſimas. Cum enim omnia etiam corporalia & viliſſima exiſten
tium à vere bono eſſe ſuum habeant, ſecundum omnes ipſorum proprietates habēt quaſdam
reſonantias & repræſentationes intellectualis & ſuperintellectualis decoris, & poſſibile eſt per
oēs ipſas ſurſum agi ad immateriales archetypias q̄ ſunt rōnes ybi vel ideę vel exēplaria, de q-
bus de diuinis nominibus, nō q̄dē eodē mō, ſed valde diſſimiliť accipiēdo hincinde ꝓprietates
ſenſibiles, vt ſcȝ ſcd̄m cōgruētiā itellectualiū attribuāť intellectualibus & ſcd̄m cōgruetiā ſenſi
biliū attribuanť ſenſibilibus. Inueniť aūt in ſcripturis ꝙ theologi nō ſolū angelis attribuūt for
mas ſenſibiles ſicut dictum eſt, ſed & ipſi diuinitati quandoq; attribuunt digniores formas, vo Mala. vlti.
cando eam ſolē iuſtitiæ, ſtellam matutinam, quæ in mente oritur quando homo iuſtificatur & Apoca. 2.
lumen quia reſplendet intelligibiliter & interminabiliter. Vnde Pſalmiſta, Signatū eſt, inq̄t, ſu Pſal. 4.
ꝑ nos lumē vultus tui dn̄e. Et iterū: In lumine tuo videbimus lumē. Et S. Iohānes ait: Erat lux Pſal. 35. Iohan. 1.
vera, quę illuminat omnē hominē venientē in hunc mundū. Aliq̄n attribuūt ei mediocres for- Deute. 4.
mas, vocādo deū ignē. Vn̄ in Deuteronomio dr̄: Dn̄s deus tuus ignis cōſumēs eſt, q̄a illuminat Iohan. 4.
q̄uis ſine læſione, cū ignis lædat & vrat. Attribuūt etiā illi aquā. ſicut habeť apud Iohannē: Flu-
B mina de ventre eius fluēt aquæ viuæ. Hoc aūt dixit de ſpū quē accepturi erāt credentes in eum.
Daniel q̄q;, Fluuius, inq̄t, egrediebať à facie eius. Et in eccleſiaſtico diciť: Ego q̄ſi fluuius Dorix Danie. 7
& quaſi aquæ ductus. Et hoc ideo q̄a vitalibus affluentijs replet mētes ſicut aqua adminiſtrat Eccle. 24.
materialē vitā plātis. Infra ca. decimoq̄nto. Aliq̄n aūt attribuūt deo formas infimas, vt vnguē
ti, Vnde S. Iohan. in prima ſua ait epiſt. Vnctio eius docet vos de oībus. Et Eccleſiaſt. Vnguēta 1 Iohan. 2.
rius cōficiet pigmēta ſuauitatis. Et in pſal. Vnxit te deus deus tuus oleo lætitiæ. Et in Actis S. Ec. 38.
Petrus ait, Vnxit eū deus ſpū ſctō & ꝟtute. Lapidē angularē, vt ē apud Iſaiā, apud Iob, in Actis Pſal. 44. Actu. 10.
&c. Attribunt etiā ei formā beluinam vt leonis, apud Oſeæ. Conſumā eos ibi quaſi leo. Et pan Iob 38. Iſa. 28.
theræ in antiqua tranſlatiōe, vbi nos habemus, Catulus leonis & pardi. Sicut pardus in via Aſ Acto. 4. Ephe. 2.
ſyrlorum. Occurram eis quaſi vrſa raptis catulis. Attribuunt etiam ei formam quæ videtur eē Oseæ. 13.
vilior cæteris, ſcilicet vermis, quem ipſe dn̄s ſibi aſcribit in Pſal. Ego aūt ſum vermis. Ita & oēs Apoc. 6. Oſeæ. 13.
deū cognoſcentes & guſtantes, qui per ſcripturam recitant quæ ſibi occulte diuinitus inſpirata Hiere. 5. Pſal. 21.
ſunt, in dictis formationibus bene diſtinguūt cœleſtia & diuina ab imperfectis materijs & im-
mūdis, aliť vt dictū eſt attribuēdo cœleſtibus quæ aliq̄n cōueniūt ſenſibilibus, nullā ꝑ hoc ma-
culā cœleſtibus impingētes quin potius honorāt ipſa cœleſtia, deſcribēdo ea ꝑ formas diſſimi-
liores & viliores, vt ꝑ hoc veritas indignis abſcōdať, q̄ deſpiciūt tā viles deſcriptiōes, nec eas cu
rāt inueſtigare: & fidelibus pateat qui vt prædictū eſt, eā per ſenſibilium collationem diligenť
inquirunt. & dum figurarum ſignificationem intelligere deſiderant, non permittantur in ſenſi
bilibus formis tanquam ad literam intelligendis permanere, ipſa formarum deformitate eos
repellente. Honorificant ergo theologi diuina, remouendo ab eis quæ vere & proprie poſſunt
ab eis remoueri, dum dicunt deum inuiſibilem, infinitum & ſimilia, & comparando ipſum infi
C mis ſenſibilibus per familiares reſonantias ipſorum. Non eſt igitur inconueniens aut iniurio-
ſum cœleſtibus animis, ꝙ ipſi deſigneň formis viliorꝫ ſenſibilibus, rōne ſupradicta. Ipſa ſiq̄dē
deformitas formarꝫ, quibus angeli in ſcripturis deſcribunť, turbādo mentē noſtrā, nos induxit
ad tātæ ambiguitatis inq̄ſitionē, & per cōſequēs ad ſurſum actionē ꝑ diligētē intelligētiæ ſpūa-
lis ꝑſcrutationē, ad quā forte nō ſine hac occaſiōe induceremur, eo ꝙ ipſa deformitas nō ꝑmit-
tet mentē noſtrā permanere & quieſcere in formationibus tā maniſeſte diſſonātibus à cœleſti-
bus ſubſtantijs, ſed inducit ad luctandū ꝑ inueſtigationē diligentē vt ſegreget à cœleſtibus cō-
cupiſcentias materiales & paſſibilitates alicuius rei ſenſibilis, & aſſueſcat pedetentim ꝑ collati
onē ſenſibiliū extēdi ad cognitionē & contemplationē cœleſtium. Hęc præmiſi ad declarandū
ꝙ conuenienter & vtiliť ꝑ formas ſenſibiliū & viliores deſignaň cœleſtes ſubſtātiæ in ſcriptu
ris. Deinde conuenit definire hierarchiam & oſtendere quid iuuat vnaquæq; hierarchia men-
tes in ſe collocatas. Duxq; ſermonis huius ſit Chriſtus, ſi licet ſic dicere meus, qui inſpirat mani
feſtationem omnis hierarchiæ. Tu autem ó puer Timotheæ, ſecundum apoſtolicam traditio
nem audi ſancte dicta, ſicut ſanctum audire decet, factus diuinus in doctrina diuinorū, & men-
tis oculo abſconde ſancta, tanq̄ deformia ab auditu & notitia immundæ multitudinis, quia ſu Mat. 7.
xta ſententiam dn̄i: Non licet ſpargere ante porcos mundam & luciformem & mentis pulchri
ficantem venuſtatem intelligibilium ſiue inuiſibilium margaritarum.

¶Hierarchia quid ſit,& quænam eius vtilitas. Cap. III.

EST quidem hierarchia(ſecundum me)ordo diuinus,
& ſcientia& actio deiformis,quantum poſſibile ſimi-
lans,& ad inditas ei diuinitus illuminationes propor-
tionaliter in dei ſimilitudinem aſcendens. Diuina pul
chritudo,ut ſimpla,ut optima, ut conſummatiua,pu-
ra quidem eſt uniuerſaliter om̃i diſſimilitudine:diſtri
butiua uero,ſecundum dignitatem uniuſcuiuſq; pro-
prij luminis:& perfectiua in ſacrificio diuiniſſimo, ſe
cundum ad ſeipſam perfectorum compacte immuta-
bilem formationem.Interpraetatio igitur hierarchiæ eſt,ad deum quantum poſ
ſibile ſimilitudo & unitas,ipſum habens om̃is ſanctæ & ſcientiæ & actionis du
cem,& ad ſuum diuiniſſimum decorem immutabiliter quidẽ diffiniens.Quan-
tũ uero eſt poſſibile reformat,& ſuos laudatores agalmata diuina perficit. Spe-
cula clariſſima & munda,receptiua principalis luminis & diuini radij,& inditę
quidem claritatis ſacræ repleta,eamq; iterum copioſe in ea quæ ſequũtur decla
rantia,ſecundũ diuinas leges. Non eñ fas eſt ſanctorum perfectoribus aut ſan- E
cte perfectis,operari quidem omnino præter propria hoſtiarũ myſteria aut ſa-
cras ordinatiões. Sed neq; ſubſiſtere aliter,ſi diuinam ipſius claritatem appetũt,
& ad ipſam ſacre & decenter reſpiciunt & reformantur ſecũdum uniuſcuiuſq;
ſanctorũ intellectum analogiam.Non ergo hierarchiam qui dicit,ſacram quan-
dam uniuerſaliter declarat diſpoſitionem,imaginem diuinæ ſpecioſitatis in or-
dinibus& ſciẽtijs hierarchicis proprię illuminationis ſacrificantem myſteria,&
1.Cor.3. ad proprium principium ut licet aſſimilatam.Eſt enim unicuiq; hierarchiã ſor-
3.Ioh.1. tientium perfectio,hoc eſt ſecũdum propriam analogiam in dei imitationẽ aſcẽ
Mat.5. dere,& om̃ium diuinius(ut eloquia aiũt)dei cooperatorẽ fieri,& oſtẽdere diui
nam in ſeipſo actionẽ(ſecũdũ quod poſſibile eſt) relucẽtẽ.utpote qm̃ ordo hie-
rarchiæ eſt, quoſdam quidẽ purgari,quoſdã uero purgare: & quoſdã quidem
illuminari,quoſdã uero illuminare & quoſdam perfici, quoſdã uero perficere,
unicuiq; deiforme adunatiõi qualicunq; modo.Diuina beatitudo quãtũ in ho-
minibus dicẽdũ,pura quidẽ ẽ ab om̃i ſimul diſſimilitudine: plena ueri luminis
æterni,perfecta & nõ indigẽs ſimul om̃is perfectiõis,purgãs & illuminãs & p- F
ficiẽs.Magis aũt purgatio ſancta,illuminatio & perfectio ſuper purgationem,
ſuper lumẽ ante perfecta,per ſeipſam perfecta,per ſeipſam perfectiõis principi
um,& omnis quidem hierarchiæ cauſa,om̃iſq; ſacri ſecundũ ſupereminẽtẽ ex-
celſitudinẽ.Oportet itaq;(ut æſtimo)purgãdos quidẽ puros perfici om̃ino,&
om̃i liberari diſſimilitudinis cõfuſiõe.Illuminãdos uero repleri diuino lumine
ad cõtẽplatiuã habitudinẽ & uirtutẽ,caſtiſſimis mẽtis oculis reducẽdos,& imp
fectos reſtaurãdos participes fieri exploratorꝫ ſacrorꝫ perfectiuæ ſciẽtiæ. Pur-
gatores uero magnitudine purgatiõis alijs tradere propria caſtitate.Illuminato
res aũt ut luculentiores animos,& ad participationẽ luminis & diſtributionem
ꝓprie habẽtes,& ditiſſimæ ſanctæ repleti claritatis om̃ino ſuũ ſuperexcellẽs lu-
mẽ in eos qui digni ſunt lumine ſuperuehere.Perfectores uero tanquam præce-
ptores ꝑfectiuæ traditionis,ꝑficere perficiendos ſacratiſſima doctrina per inſpe

ctorum

ctorum ſacrorum ſcientiam. Non ergo unuſquiſq; hierarchiæ diſpoſitionis or
do ſecundum propriam analogiam reducitur ad diuinam cooperationem, illa
perficiens gratia & deo data uirtute, quæ diuinitati naturaliter & ſupernatura-
liter inſunt, & ab ea ſupereſſentialiter acta, & ad poſſibilem deum diligentium
animorum imitationem hierarchiæ manifeſtata.

Elucidatio Capituli huius tertij. Articulus ſeptimus.

PRæmiſſis præambulis, proſequitur theologus ſuum intentum, diffiniẽs hie
rarchiam. [Eſt quidem hierarchia ſecundum me] id eſt, prout ego nunc eã
accipio [ordo † ſacer & ſcientia & actio] id eſt, ſancta ordinatio & congrega alias * diſ
tio rationalium perſonarum, in ſcientijs & actibus ſibi conuenientibus be nus.
ne diſpoſita ac diſtincta [deiformis quantum poſſibile eſt ſimilata] id eſt, p
dona naturæ & gratiæ conformata perfectioni diuinę & exemplari ſeu ei
quod habet in deo, correſpondens ſibi. [Et ad inditas ei diuinitus illumi
nationes proportionaliter in dei ſimilitudinem aſcẽdens] hoc eſt, per illuſtrationes & gratias
ſibi à deo influxas, tendẽs & erigẽs ſe [in ſimilitudinẽ dei]. i. ad participationẽ & imitationẽ in-
creatæ ſimilitudinis, quã habet in creatore, cui ipſa ſe conformare debet. [Diuina aũt pulchri-
tudo]. i. increatus ille decor, q cauſa eſt & exemplar omnis hierarchicę ordinatiõis ac ſpecioſi
tatis [vt ſimpla, vt optima, vt cõſummatiua, pura qdẽ eſt vniuerſalit omi diſſimilitudine]. i. in
B ſeipſa ẽ ſimplex, vna & indiuiſa. cũ ſit ipſa deitatis eſſentia. vnde & optima ẽ abſolute, & telecar
tica. i. aliorũ cõſummatiua ſeu pfectiua, reductiua & cõuerſiua in ſe qd cõuenit ſibi [vt ſimplæ &
optimæ] ſic nãq; cõpoſitũ & multiplicatũ ac impfectũ & indigẽs, oportet reduci ad vnũ primũ
ſimplex perfectũ & optimũ, tanq̃ ad ſuum productiuum principium ac vltimũ finem hæc pul
chritudo fontana. vniuerſaliter. i. omimode [pura eſt omi diſſimilitudine]. i. ab omi imperfe-
ctione, perquam creatura eſt creatori diſſimilis [diſtributiua vero ſecundũ vniuſcuiuſq; digni
tatem proprij luminis]. i. cõmunicatiua eſt ſuę bonitatis ac lucis, ex ſua plenitudine prorſus ex
huberantiſſima effluendo, cauſando ac alijs influendo lumina gratiæ ac gloriæ, & diuerſa cha-
riſmata ſecundum capacitatem, conatum, diſpoſitionem ſeu præparationem ac meritum, imó
& ſæpe vltra ac ſupra dignitatem ac meritum ſingulorum: quoniam abundantia pietatis ſuæ
merita ſupplicum excedit & vota. Interdum quoq; gratioſiſſime pręuenit indignos & auerſos,
atq; per gratiam præuenientem aut gratiſdatam, excitat & diſponit eos ad gratiam gratum fa-
ciẽtẽ ac verã ſaluẽ, queadmodũ Paulũ in peſſimo itinere vitioſiſſimoq; ppoſito cõſtitutũ circũ Act.9.
fulſit lux de cœlo. ſic demum infantulos in baptiſmo nõ iuxta ipſorũ dignitatẽ ac meritũ, ſed ſe Act.10.
cundũ miſericordiã ſuam dulciſſimam implet gratia, virtutibus, donis. In hoc tñ pbaẽ deus nõ Apoca. 22.
eſſe perſonarũ acceptor, qm̃ nulli qd in ſe eſt facienti, negat gratiã ſuã: & vnicuiq; largitur ſicut
meretur, imó remunerat ſupra merita, & punit citra demerita [& pfectiua in ſacrificio † digniſſi alias * diui-
mo ſecundũ ad ſeipſam pfectorũ cõpacte immutabilẽ formationem] hoc eſt, diuina pulchritu niſſimo.
do ſeu bonitas illa æterna eſt [perfectiua perfectorũ]. i. eorũ q perficiuntur compacte. i. conue-
nienter ac ſolide, qa bonũ bono modo fieri debet [in ſacrificio digniſſimo]. i. in ſalubertima
C conuerſione, qua ſe totos offerunt deo in holocauſtum, cultui eius ſe plene ac feruide mancipã
do [ſecundum formationem immutabilẽ]. i ſecundum conſtantẽ atq; immobilẽ diſpoſitionẽ
mentis ipſorũ, qua firmit ſtatuũt deo inauertibilit adhærere ac deſeruire, iuxta illud Apoſto- 1.Cor.15.
li: Stabiles eſtote & immobiles, abundantes in opere dñi ſemp. Nẽpe vt Salomon proteſtaẽ. Iu- Prouer.10.
ſtus quaſi fundamẽtũ æternũ. vel ſecundũ immutabilẽ formationẽ. i. iuxta inuariabilẽ & ęter
nã præordinationẽ ac puidentiã dei, quæ in ſeipſo formauit, puidit ac ſtatuit ab æterno, qualit
ſacrificandũ & obſequendũ ſit ei, ipſos etiã elegit q ſibi ſic adhærerent. Inſuper poteſt ita expo-
ni: Pulchritudo ſeu bonitas dei eſt perfectiua perfectorum, quos quotidie magis ac magis per
gratiarũ pficit incremẽta. & hoc potiſſime in ſacrificio digniſſimo. i. in euchariſtiæ ſacramẽto,
& eius celebratiõe ac deuotiſſima pceptiõe. Hoc qppe ſacramẽtũ ẽ ſacrificiũ ſacrificiorũ, ad pfi-
ciendũ cõmunicãtes ordinatũ, & pfiguratiuũ beatifice refectiõis in patria. [Interprętatio igitur
hierarchiæ eſt ad deũ q̃tũ poſſibile eſt, ſimilitudo & vnitas]. i. deo aſſimilari & vniri quãtũ cre
atis mentibus ex bono mõ p gratiã dei poſſibile eſt interpræatio. i. expoſitio & deſcriptio [hie
rarchiæ] tã angelicæ q̃ humanæ. vel vt alia litera aptius habet, intentio. hoc nanq; intendunt fi
naliter pſonę hierarchicę, vt per actus ſuos & per poteſtates ſuas atq; ſcientias deo vniãtur cõ-
formentur & ſine fine adhæreant. [Ipſum habens omnis ſanctę & ſcientiæ & actiõis ducẽ] id ẽ,

ipſum omnium creatorem[habens ducem]id eſt,directorem,inſtitutorem ac principē totius
ſuum. notitiæ & operationis ſuæ ad dei obſequium ordinatæ. [Et ad ipſius diuiniſſimum decorem
immutabiliter quidē diffiniens]id eſt,hierarchia conſtanter & immobiliter determinans cun
cta quę efficit[ad decorem ſuum diuiniſſimum]id eſt,ad ipſius dei increatam pulchritudinem
* vero eſt repræſentandam ac honorandam[quantum* quidem poteſt reformat]id eſt,pro poſſe cōplet
poſſibile. & perficit perſonas hierarchicas. [Et ſuos laudatores]id eſt,eos qui hierarchicam perfectionē
laudant non ſolum verbis, ſed operibus quoq; imitando & exercendo pertinentia ad vitā pur
gatiuam,illuminatiuam ac perfectiuam[agalmata diuina perficit]id eſt,perficiendo facit diui
na[agalmata]id eſt,imagines deiformes,ita quod in ipſis relucet ſupbenedictæ trinitatis ima
go & ſimilitudo per contemplatiōem amoremq; feruidum diuinorum. Sic etiam facit ea[ſpe
cula clariſſima]id eſt,valde clara,in quibus dona pietatis diuinæ refulgent,& miſericordię dei
reſplendent, quemadmodum hominum vultus in ſpeculo:ita quod diligenter conſiderantes
chariſmata gratiæ ipſis collata,vere agnoſcunt ac fatentur,dicentes: Ecce iſti ſunt ſerui dei ac
filij adoptiui,in quibus euidenter innoteſcit imago dei,ita quod deus cernitur,ſanctificatur ac
honorificatur in eis:& econuerſo ſanctificant&honorificant deum, hoc eſt,deo ſancte ac reue
rentialiter ſeruiendo,oſtendunt quod ipſe ſit magnus & ſanctus,aliosq; quantum in ipſis eſt,
Matt.6. ad dei honorificentiam & debitum cultum inducunt. vnde oramus:Sanctificetur nomen tuū.
Pſal.33. Et pſalmiſta hortatur: Magnificate dominum mecū. Apoſtolus quoq; ad Philippenſes: Oia
facite ſine murmurationibus,vt ſitis ſine querela,ſimplices,filij dei in medio nationis prauæ at
Philipp.2. q; peruerſæ,inter quos lucetis ſicut luminaria mundi,verbum vitæ continentes. Vnde & Chri
Matt.5. ſtus admonuit apud Matthæum:Luceat lux veſtra coram hominibus,vt videāt opera veſtra
1.Petri.2. bona,& glorificent patrem veſtrum qui in cœlis eſt. Hinc & princeps apoſtolici chori horta- E
tus eſt:Conuerſationem veſtram inter gentes habentes bonam, vt in eo quod detractāt de vo-
bis tanquam de malefactoribus,ex bonis operibus vos conſiderantes,glorificent deum. Por-
ro vnum dumtaxat eſt ſpeculum omnino perfectum,in quo tota patris perfectio ſuperpleniſ-
ſime ſplendet,vnigenitus eius,iuxta illud libri Sapientiæ:Candor eſt lucis æternę & ſpeculum
Sapien.7. ſine macula dei maieſtatis[& munda]à vitijs[receptiua principalis luminis]id eſt,dei patris,
vt in primo capitulo expoſitum eſt,aut ſpiritusſancti,ſecundum illud pſalmi:Spiritu principa
Pſal.50. li confirma me[& diuini radij]id eſt,filij dei,qui eſt radius plenus,immenſus ac primus pater
Sapien.7. næ lucis,vt in expoſitione primi capituli eſt expreſſum. vnde in libro Sapientiæ dicitur: Ema-
natio eſt claritatis omnipotentis dei ſyncera[& inditæ quidem claritatis ſacræ repleta] id eſt,
ſpecula iſta intellectualia abundanter impleta[claritatis ſibi inditæ ſacræ]id eſt,gratioſæ lucis
diuinæ eis deſuper impreſſe ac præſtitæ[eamq; iterum copioſe in ea quæ ſequuntur declaran-
tia]id eſt,rurſus ſunt[declarātia].i.communicantia ac transfundentia lumē eis deſuper impri
tum, in ea quæ ſequuntur,id eſt,in ſuppoſita ipſis ſubordinata & ſubdita, iuxta illud ſummi A-
1.Petri.4. poſtoli:Vnusquiſq; ſicut accepit gratiam,in alterutrum illam adminiſtrantes. hoc autem cha-
Matt.10. ritas facit & liberalitas maxima. hinc ait Saluator:Gratis accepiſtis,gratis date. Quod agūt[ſe-
cundum leges diuinas]id eſt,iuxta præordinationem ac iuſſionem ſapientiæ dei, qui præfixit
& ſtatuit quis quem debeat illuſtrare,& quantum ac qualiter:ſicq; leges diuinæ intelligi poſ-
ſunt actiuæ paſſiones & præordinationes dei increatæ,quæ per reſpectum ad creata pluraliter
deſignantur,quamuis in re ſint vna & indiuiſa ſapientia creatoris,quemadmodum & Ideę. poſ
ſunt etiam leges iſtæ intelligi præcepta perſonis hierarchicis eccleſiaſticisq; inſinuata,impræſ- F
Iere.33. ſa & præſtituta. De legibus talibus dominus ait per Ieremiam:Si cœlo & terræ leges non po-
ſui. Præterea ſicut in corporalibus cernimus,quod quædam tam copioſe lumen aliunde ſuſci-
piunt,quod illud protinus transfundunt in alia,ſicut candela vna accenſa ab alia,mox domū
aeremq; illuminat,ſic & luna illuſtrata à ſole:ita in intellectualibus quædam à ſuperiore intel-
lectu tam exhuberanter illuminantur,erudiuntur,replentur,quod & inferiores mox queunt
de plenitudine ſua influere,& doctrinarum fluenta diffundere. Vnde ad Timotheum Apoſto
2.Timh.2. lus:Hæc,inquit,commenda fidelibus,qui idonei erunt & alios docere. Pręterea pręinductis cō
ſonant dicta meliorum philoſophorum,quantum ad naturalium donorum ac luminū emiſſi
onem,receptionem & communicationem. Vnde in libro de Cauſis aſſeritur:Ex intelligentijs
eſt,quæ ē intelligētia diuina,qm̄ ipſa recipit ex bonitatibus primis,quæ pcedūt à cauſa prima p
receptionē multā.& de is eſt quæ eſt intelligētia tm̄,qm̄ non recipit ex bonitatibus primis,niſi
Proclus mediate intelligentia. Multa de hoc ſcribit Proclus:Auicēna quoq;& Algazel. Conſequenter
Auicenna. Algazel. theologus declarat diffuſius,quod iam dixit perſonas hierarchicas inferioribus iufluere iuxta
leges di-

A leges diuinas. [Non enim fas] id eſt, licitum [eſt ſanctorum perfectoribus] id eſt, ſuperioribus
hierarchis, q̄ tātę pfectiōis ac ſapiētiæ ſunt, q̄d & alios etiā ſanctos poſſunt pficere pfectoreſq̄ fa-
cere [aut ſancte perfectis] .i. nec inferioribus, quorum eſt perfici & ſancte viuere in ſe [opera-
ri †quid omnino] id eſt, aliquid facere [præter propria hoſtiarum myſteria] id ē, vltra poteſta- †quidam
tem & dona gratiarum ipſis conceſſa, per quæ offerunt deo ſacrificia obedientiæ & hoſtias cul
tus diuini, iuxta illud ad Hebræos: Per ipſum offeramus hoſtiam laudis deo ſemper. ſicq; per Hebræ. 13. Oſeæ. 14.
Oſeæ dicitur deo: Accipe bonum, & reddemus vitulos labiorum noſtrorum [aut ſacras ordi-
nationes] id eſt, præter ſtatuta & iuſſa à deo præfixa, cum in ipſis ſit obediētia perfecta & ſum-
ma, præſertim in comprehenſoribus, in quibus omnia ſine difficultate ordinatiſſime fiunt, imó
nec fieri aliter queunt. [Sed neq; ſubſiſtere aliter] id eſt, non ſolum illicitum illis eſt aliter ope-
rari quam dictum eſt, imó nec aliter valēt eſſe aut in vita manere [ſi diuinam ipſius claritatem
appetunt] id eſt, ſi vere deſiderant deſup illuſtrari, quod vtiq; cupiunt indeſeſſe [& ad ipſam ſa-
cre & decenter reſpiciunt] id eſt, ſi pure ac reuerēter dirigunt mētes ſuas ad deum, eiq; ſoli quæ-
runt finaliter complacere [& reformantur ſecundum vniuſcuiuſq; ſanctorum intellectuū ana
logiam] id eſt, ſi aſſidue formantur, afficiuntur, replentur [ſecūdum analogiam] id eſt, propor-
tionem, habitudinem & diſpoſitionem [vniuſcuiuſq; intellectuum ſanctorum] id eſt, cuiuſli-
bet mentis purificatæ, deo firmiter inhærentis. Sic etenim cupiunt omnia fieri ordinate, ac im-
plent illud Apoſtoli: Omnia honeſte & ſecundum ordinem fiant in vobis. Ad quod myſtice 1. Cor. 14.
B ſpectat illud Prouerbiorum. Ne tranſgrediaris terminos antiquos quos poſuerunt patres
tui, illud quoque Deuteronomij: Non transferes† terminos quos fixerunt priores in poſſeſſi- Prouer. 22. Deute. 19.
one ſua. hinc non licet manum in meſſem mittere alienam, nec eum iudicare aut perimere, ſu- Roma. 13. †Mouebis.
per quem à iudicante iuriſdictio non habetur. Etenim quæ à deo ſunt, ordinata ſunt. [†Nunc
ergo hierarchiam qui dicit] id eſt, iam patet quod qui exprimit nomen hoc hierarchia [ſacram
quandam vniuerſaliter declarat diſpoſitionem] id eſt, clare affirmat & denotat in cōmuni quā
dam ſanctam ordinationem & congregationem [imaginem diuinæ ſpecioſitatis] id eſt, effectū
conſimilem ſuperpulcherrimo deo, in qua imagine ſeu effectu increata ſpecioſitas repræſenta Sapien. 13.
tur, fulget ac innoteſcit, ſicut cauſa in ſuo effectu, iuxta illud libri Sapiētiæ: A magnitudine ſpe-
ciei creaturę poterit horum creator cognoſcibiliter videri [in ordinibus] id eſt, in multitudini
bus ſeu perſonis coordinatis [& ſcientijs hierarchicis] id eſt, notitijs & diſcretionibus, per quas
perſonæ in hierarchijs contentæ, agnoſcunt quid ipſis incumbit agendum, & exequuntur hoc
ipſum. Scientia enim dirigit actionem. & quantū ad hoc, ſcientia iſta practica eſſe videtur. Sci-
entijs inquam [proprie illuminationis] id eſt, informationibus & illuſtrationibus ſpecialiter
eis collatæ, ſecundum menſuram dignitatis ipſorum, & iuxta exigentiam officij ſui. De hac ſci
entia dicit ad Timotheum Apoſtolus: Scias quomodo oporteat te conuerſari in domo dei. 1. Timo. 3.
de qua & apud Oſeæ loquitur dominus: Quia tu ſcientiam repuliſti, repellam & ego te, ne ſacer- Oſeæ 4.
dotio fungaris mihi. Itaq; qui dicit hierarchiam, dicit hæc omnia, quoniam iſta ſunt de ratiōe
hierarchiæ, vt patuit [ſacrificantem myſteria] id eſt, dominica ſacramenta ad dei gloriam deo
patri offerentem, quod fit in eccleſiaſtica hierarchia: nec dubium quin angelica etiā hierarchia
ac triumphans eccleſia orando pro militanti pro efficatiore ſua exauditione, commemoret &
alleget quæ & quanta vnigenitus dei pro eccleſiaſtica aſſumpſerit, egerit ac ptulerit hierarchia.
Sic quoq; ſacrificat myſteria incarnationis, natiuitatis, paupertatis, humiliationis, obedientiæ,
C paſſioniſq; Chriſti. Amplius hierarchia ſacrificat myſteria, id eſt, vniuerſa quæ agit, & miniſte
rialiter ac myſterialiter peragit ex inſpiratione diuina ac abdita, ad laudem, gloriam & hono-
rem refert ac facit omnipotentis, iuxta illud in Pſalmo: Voluntarie ſacrificabo tibi. Deniq; vt Pſal. 53. Eccle. 35.
in Eccleſiaſtico legitur, Salutare ſacrificium eſt reſpicere in mandatis: & qui totis viribus ſub-
dit ſe deo, gratiſſime ei ſacrificat. ſimiliter qui dona gratię ſibi collata charitatiue communicat
alijs, & qui creditis ſibi talentis vtitur fructuoſe: maxime autem, qui docet iniquos vias dei, &
eos ad creatorem conuertit: & item, qui iugiter ex zelo diuini honoris deſiderioq; feruenti fra-
ternæ ſalutis, pro eccleſia, pro viuis ac mortuis, pro cunctis hominibus deprecatur. [Et ad p-
prium principium vt* eſt iuſtum aſſimilatam] id eſt, deo ordinate cōformatam per actum vir- *licet
tutum & exercitia ad ſe ſpectantia, ſicut expoſitum eſt, & conſequenter ſubiungitur. [Etenim
vnicuiq; ſortientium hierarchiam perfectio hæc eſt] id eſt, iſta eſt vera perfectio cuiuſlibet ſup
poſiti ſeu ordinis conſtituti in hierarchia, ac ſortiti aliquem gradum in ea [ſecundum pro-
priam analogiam in dei imitationem aſcendere] id eſt, iuxta ſuam proportionem, mo-
dum & facultatem ſuo ſe creatori conformare in omni actu ei placente, iuxta illud A- Ephe. 5.
poſtoli ad Epheſios: Imitatores dei eſtote, ſicut filij chariſſimi, & ambulate in charitate,
ſicut

ſicut & Chriſtus dilexit nos, vt ſcilicet creator in rationali creatura tanquam in ſua imagine ꝑ
Luc. 6. lineas imitationis reſplendeat. Hinc apud Lucam ait Saluator: Eritis filij altiſſimi, quia ipſe be
nignus eſt ſuper ingratos & malos. Deniq; iſtud eſt finis, ſalus, perfectio vnicuiq; enti creato, D
aſſimilari pro poſſe creatori in actibus congruentibus ſibi & complacentibus deo: hæc aſſimi-
latio reddit creaturam deo amabilem & dilectam. Nam & ſimilitudo eſt ratio dilectionis &
cauſa coniunctionis, ſicut & diſſimilitudo eſt cauſa diſplicentiæ, ſeparationis ac odij [& omniũ
diuinius eſt vt eloquia aiunt, dei cooperatorem fieri] hoc ẽ, omnium diuinorum diuiniſſimũ
eſt, deo cooperari in conuerſione errantium & reductione peccatorum ad ipſum, ſeu etiam in
conſeruatione & profectu eorum in bonis. Deo nanq; tanquam ſummo, perfecto & vniuerſa
liſſimo bono, proprium eſt cunctis ſuam bonitatem communicare, oẽs capaces ad ſalutem
adducere, vnicuiq; ſecundum ſuam indigentiam prouidere ac ſubuenire. Qui ergo viſceribus
affluunt charitatis ac pietatis, atq; in actibus his ſe deo pro poſſe conformant, ac puro amore
pro bono laborant communi & vniuerſorum ſalute, recte deiformes & diuini, imó & diuiniſſi
mi nuncupantur. Præterea hæc eſt pietatis æternæ dignatio mira & admiranda, inæſtimabilis
& immenſa, quod creaturam ex ſe defectuoſam ac fragilem, dignatur in ſui cooperatricem aſ-
ſumere, idcirco cui hoc gratiæ culmen confertur, nullatenus extollatur, ſed deo humillime re
gratietur, feruenter ac libentiſſime obſequatur: omneq; bonum quod egerit, vniuerſum fructũ
quem fecerit, deo grata ac humili mente ſynceriſſime ſemper adſcribat, reputans ſe indignum
vt per ipſum deus talia operari dignetur, de quibus fatetur Richardus: Neſcio an maius benefi
Rich. vict. cium poſſit homini à deo conferri, quã per eius obſequium alij cõſequant ſalutem, ſi tamẽ ho-
mo deo cooperetur ex charitate & vera obedientia. propter quod ſubditur [& diuinam in ſe-
ipſo oſtendere actionem, ſecundum quod poſſibile eſt relucentem] id eſt, perſonaliter exhibe
re & alijs in exemplum oſtendere actus diuinos, in ſecreto ſui cordis latentes ac radiantes, qui E
actus ſunt contemplari, diligere, aſpirare ad deum, & eſurire ac ſitire indeſinenter iuſtitiã. Hæc
Matt. 5. autem [eloquia] id eſt, ſcripturæ teſtantur, cum dicat Apoſtolus: Ego plãtaui, Apollo rigauit,
1 Cor. 3. deus autem incrementum dedit. Dei enim adiutores, id eſt, cooperatores ſumus. Iohãnes quo
3 Ioan. ca. que in ſecunda ſua canonica: Nos debemus ſuſcipere huiuſmodi, vt cooperatores ſimus veri-
tatis. Conſequenter declarat, quo ſenſu iam dixit vnamquanq; perſonam in hierarchia conſti-
tutam, debere ad dei imitationem & aſſimilationem ſecundum ſuam menſuram, ſtatum, gra-
dum ſeu facultatem aſcendere. [Vtpote quoniam ordo hierarchiæ] id eſt, ordinatio & habitu
do exiſtentium in hierarchia [eſt, quoſdam quidem purgari] id eſt, ad aliquos ſpectat purgari
[quoſdam vero purgare] Purgari quippe pertinet ad inferiores & ſubditos, ad imperitos & in
cipientes, ad animales & laicos, purgare vero ad prælatos, peritos & ſpirituales. horum quoq;
vtrumq; aliter fit in eccleſiaſtica, aliter in angelica hierarchia. viatores enim ad eccleſiaſticam
hierarchiam pertinentes, purgant & purgantur ab immunditia culpæ, ab ignorantia & errore et
in patria autẽ non eſt purgatio ab errore aut culpa, ſed à minoratione luminis & à ſimplici ne-
ſcientia quadam, vt infra ſæpe habebitur [& quoſdam illuminari] id eſt, plenius edoceri, vtpo
te proficientes [quoſdam vero illuminare] qui idonei ſunt alios informare [& quoſdam quidẽ
perfici] id eſt, ad intelligentiam ſecretiorum & ſpiritualiorum rerum adduci [quoſdam vero
perficere] id eſt, alios ad ſpiritualem ſapientiam ac myſticorum contemplationem perducere,
iuxta illud Apoſtoli: Loquitur ſapientiam dei quæ abſcondita eſt, verumtamen iſta non ſunt
1 Cor. 2. intelligenda. quaſi actus iſti & impræſſiones eorum nequaquam pertineant ad eoſdem, ſed q̃d
non eodem modo, nec ſimili ratione, neq; ſecundum idem: imó ad eũdem prælatum ſpectat, F
eoſdem ſubditos ſuos nunc quidem purgare, nũc illuminare, nunc autem perficere: ſpecialiter
quoque quoſdam purgare, quoſdam (puta purgatos) illuminare, quoſdam (videlicet illumi-
natos) perficere, vt charitatis diuinæ ſuccendantur amore [vnicuiq; deiformę adunationi qua
licunque modo] hoc eſt [deiforme] id eſt, aliquid diuinæ perfectionis, ſupple conueniet iſto
modo [vnicuique adunationi] id eſt, cuilibet congregationi tam purgantium quam purgato-
rum, tam illuminantium quam illuminatorum, tam perficientium quam perfectorum quali-
cunq; modo, id eſt, ſecundum aliquem modum: quia altiori modo conuenit purgantibus, illu
minantibus & perficientibus, ſecundum quod tales ſunt, quàm purgatis, illuminatis & perfe-
ctis, inquantum huiuſmodi, iuxta quem modum ſecundum philoſophum agens eſt honora-
Philoſo. bilius patiẽte. Ex hoc tñ nõ ſequitur, q̃d deo cõueniat purgari, illuminari ac perfici, ſed ſolũ pur
gare, illuminare, ꝑficere nõ aliunde nec ꝑ gratiã ſibi donatã, ſed ex ſe & per naturã atq; ꝑ gratiã,
quã ipſe alijs elargit, & ꝑ quã exercet actus iſtos in illis. hinc ſubdit: [Diuina beatitudo]. i. deus
eſſentialit felix, q̃ ẽ ſua beatitudo immẽſa [quantũ in hominibus dicendũ] id eſt, prout de hoc
inter ho-

inter homines loqui decet,inter quos ſobrie loquendum eſt inde [pura quidem& ſimul omni
diſſimilitudine]id eſt,omnimode & ſubſtantialiter munda eſt,expers & libera[ab omni diſſi-
militudine]id eſt,ab omni impuritate,omniq; eo quod puritati diſſimile eſt ac repugnans, cū
ipſa naturaliter ſit ſanctitas ſimpliciſſima, penitus intenſiue ac perfectionaliter infinita. ideo
non purgatur ab aliquo[plena veri luminis æterni] imó ipſa realiter eſt lux æterna & illimita-
ta[perfecta]ſimpliciter,id eſt,ſupra ac extra omne genus[nō & indigēs ſimul omnis luminis] alias perfectionis.
ideſt,nullo penitus lumine indigens. ideo ſibi non conuenit ab aliquo illuſtrari,imó ipſa ex ſe
eſt[purgans & illuminans & perficiens]cætera omnia quæ purgantur,illuminantur aut perfi-
ciuntur,&hoc immediate aut mediate.[Magis autem purgatio ſancta]id eſt,beatitudo illa in
creata,dicenda eſt potius[purgatio ſancta]id eſt,actiua purgatio purgans atq; ſanctificans ali-
os,quia in deo realiter idem ſunt agens & actio:quamobrem ad inſinuandum ſummam ſim-
plicitatem,à deo magis vocatur purgatio ſancta,quam purgans[& illuminatio & perfectio]
id eſt,conformiter deus ſeu eius beatitudo eſt non ſolum illuminans omnia,ſed etiam ipſa[il-
luminatio]actiua,qua affectiue & formaliter ſeu exemplariter cuncta illuminat. ſimili modo
ipſe eſt ſua[perfectio]nec ſolum hoc,ſed & ipſe eſt purgatio[ſuper purgationem,ſuper lumen
ante perfecta]hoc eſt,ipſe deus eſt purgatio,omni purgatione creata ſublimior, & altiori mo-
do purgans,quàm intelligere aut exprimere valeamus. Sic item ipſe eſt illuminatio[ſuper il-
luminationem]& lumen incomprehenſibile interminatum ſuper omne lumen ſecundum,&
ipſe eſt ſua perfectio[ante perfecta]id eſt,ſuper facta[per ſeipſam perfecta]id ē,ex propria ſua
B natura infinite[perfecta]Accipe hanc dictionem perfecta,nominaliter pro re cui nulla omni-
no deeſt perfectio. Porro omne finitum eſt imperfectum. vbi enim rei perfectio terminatur,
ibi eius imp̄fectio inchoatur[per ſeipſam perfectionis principium]id eſt,propria virtute toti
us perfectionis cauſale exordium,quemadmodum in libro Sapientiæ legitur: Virtus tua iuſti- Sapien.15.
tiæ initiū eſt. Et in pſalmo: Qui dominatur in virtute ſua in æternum[& omis quidem hierar- Psal.65.
chiæ cauſa]id eſt,tam angelicæ quam eccleſiaſticæ hierarchiæ cauſa effectiua exemplaris atq;
finalis eſt deus,à quo bona cuncta procedunt,& omnis deriuatur poteſtas,dicente Apoſtolo: Roma.13.
Non eſt poteſtas niſi à deo,qui dixit Pilato: Non haberes aduerſus me poteſtatem vllam, niſi Iohan.18.
datum tibi eſſet deſuper. Nec obſtat quod per Oſeæ dominus loquitur: Ipſi regnauerunt,& nō
ex me principes extiterunt,& non cognoui. quia & illorum præſidentium impiorum poteſtas Oſeæ 7.
fuit à deo,non autem poteſtatis abuſus, neq; inordinatus modus pertingendi ad eam,quantū
ad ipſam inordinatiōem[omniſq; ſacri ſecundum ſupereminentem celſitudinem]id eſt, deus
eſt cauſa[omnis ſacri]dominij & omnis rei ſanctæ & ſancti obſequij.& hoc[ſecundum ſuper-
eminentem celſitudinem ſuam]id eſt,iuxta infinitam omnipotentiam & incomprehenſibilē
ſapientiam ſuam qua ex ipſo,& per ipſum,& in ipſo ſunt omnia. Oportet itaq;,vt æſtimo,pur- Roma.11.
gandos quidem puros perfici omnino]id eſt,expedit & ad ſalutem neceſſarium eſt[purgan-
dos perfici puros]id eſt,ipſa ſua purgatione perfecte fieri mundos ab omni labe mortalis pec
cati in eccleſiaſtica hierarchia[& ab omni liberari diſſimilitudinis confuſione]id eſt, per grati
C am erui ab omni inordinatione ſimilitudinum mentis cū deo contraria,hoc eſt,ab intellectus
ignorantia & errore,à voluntatis quoq; malitia & ab interioris hominis deformatiōe per paſ-
ſiones ac vitia. Propter quod hortatur Apoſtolus: Renouamini ſpiritus mentis veſtræ.[Illu- Ephe.4.
minandos vero]oportet[repleri diuino lumine]id eſt,ſalutari doctrina ac gratiæ dei fulgore
& incremento. vnde hortatur Pſalmiſta: Accedite ad eum,& illuminamini. Et iterum præca- Psal.33.
tur: Illuſtra domine faciem tuam ſuper ſeruum tuum[ad contemplandam habitudinē & vir- Psal.30.
tutem caſtiſſimis mentis oculis]id eſt,ad intuendum mentalibus oculis efficaciter reformatis,
& à carnalitatū affectibus rite deterſis habitudinem,id eſt,diſpoſitionem & virtutem,id eſt, po
teſtatem hierarchiæ congregationis gratioſaq; opera ſpiritusſancti in ea. ſicq;.[Et imperfe-
ctos reſtaurandos+renouandos]id eſt,in interiori homine oportet[participes fieri explorato Productiõe
rum ſacrorum perfectiuæ ſcientiæ]id eſt,conſortes in merito ac præmio[exploratorum]id ē,
eorum qui per diligentem ſcrutationem inquiſierunt ſalubria & diuina. ideo additur: ſacrorū,
.i. rerū ſanctaꝝ & ſublimiū myſterioꝝ,quę didicerūt ſalutari ſciētia formata p̄ charitatē. ideo
ſeq̄t: p̄fectiuę ſciētiæ,q̄a in talibus ſcrutatoribus moderatis fuit ſciētia iſta practica, virtutibus
iūcta,approbatiuaq; boni,de q̄bus cātamus: Beati q̄ ſcrutant̄ teſtimonia eius,in toto corde ex-
q̄rūt eū. Hinc ad Epheſios habet: Pater glīæ det vobis ſpūm ſapientię in agnitiōe eius,illumina Psal.118. Ephe.1.
tos oculos cordis veſtri,vt ſciatis q̄ ſit ſpes vocatiōis veſtrę.[Purgatores vero magnitudinē pur
gatiōis alijs tradere,p̄pria caſtitate]hoc ē,oportet ipſos q̄rū ē alios purgare[tradere].i. dare il-
lis purgādis[magnitudinē purgatiōis].i. excellentiam purgationis ſuæ illis communicare,ita
quod

A [& ab ea ' ſupernaturaliter acta] id eſt expleta atq; exhibita, ' à thearchia] hoc eſt, diuina, ſupprincipali virtute, quę per ſeipſam quoſdam perſonaliter & immediate purgat, illuminat, perficit quoſdam per alios. vt infra dicetur. '& ad poſſibibilem deum diligentium animorum imitationem ‡ hierarchice manifeſtata] id eſt actus iſti ſunt manifeſtati, id eſt, declarati eſt nobis oſtẽſi [hierarchice id eſt, principatiue [ad imitationem] id eſt, ad hoc vt eos ſectemur, mutuo nos purgando, illuminando, perficiendo, ſecundum quod ſummus ille princeps inſtituit ac præcepit, qui hoc fieri iuſſit per charitatem, ideo dicitur ad imitationem [animorũ] ideſt, intellectuum diligentium deum. poſſibilem eis per gratiam dei, nam ſine charitate nihil eſt deo acceptum, & ipſa compaginat membra eccleſiæ, mouetq; ſuperiores ad prouiſionem, purgationem, directionem & ſalutem inferiorum. Hæc ergo quæ deo conueniunt per naturam, eccleſiaſticis & perſonis hierarchicis conueniunt meritorie ſolum per gratiam & charitatem ac uirtutes infuſas, per quas deo ſupernaturaliter confirmamur: & in eo ſic confortamur, quod ad actus iſtos meritorie exercendos efficimur apti atq; idonei. Charitas quippe uita eſt & decor ac ſupernaturalis ſimilitudo increati amoris, qui eſt ſpiritus ſanctus.

¶ Introductio & ſolutio quæſtionum quorundam concernentium præſens Capitulũ. Articulus. Octauus

Circa hæc quæritur, an præinducta diffinitio hierarchiæ conuenienter ſit poſita. Videtur quod non: Primo, quoniam pars non pdicatur de toto: ordo autem eſt pars hierarchię, cum in qualibet hierarchia cęleſti conſiſtant tres ordines. Secundo, quoniam hierarchia eſt multitudo intellectualium perſonarum, ſeu congregatio earundem, quæ non ſunt ordo, ſcientia & actio, cum iſta ſint accidentia, nam & ordo videtur eſſe relatio. Tertio, quia in militanti eccleſia eſt ordo hierarchicus & purgatio, illuminatio atq; perfectio, etiam inter illos qui non ſunt in charitate & gratia. Alioquin eſſet incertum, an inter uiatores cõſiſtat ordo hierarchicus de quibus ignotum eſt an digni ſint amore an odio. Multi quoq; doctores ſunt & prælati, qui alios purgant, docent, perficiunt: qui nihilominus mortalibus uitijs ſordent. Eccle. 9. Quarto, quia in miniſtris eccleſiaſticę hie-
B erarchiæ rariſſima eſt talis ac tanta eminentia puritatis & luminis atq; perfectionis q̃lis & quãta deſcribitur hic requiri ac pertinere ad purgatores & illuminatores ac perfectores, & ita in eccleſiaſtica hierarchia eſſent pauciſſimi qui hos actus ueraciter exercerent, imò uidemus q̃d aliqui vitioſi & literati excellentius purgant, docent, accenduntq; proximos, quam quidam præſidentes uirtuoſi & idiotæ. In oppoſitum eſt autoritas Dionyſii magni & ſancti. Dicendum quod ſicut Apoſtolus ad hebræos deſcribit fidem, dicendo: Heb. 11. Fides eſt ſubſtantia rerum ſperandum argumentum non apparentium, non ponit formaliter ipſam fidei diffinitionem, ſed tãgit eſſentialia atq; formalia fidei, ex quibus diffinitio eius poteſt formari, ita hic facit theologus. Ex verbis nanq; Apoſtoli formatur iſta diffinitio fidei, fides eſt habitus mentis, quo in ſtatu viæ primo inchoatur uita æterna in nobis. Fides quid. Nam uita ęterna in patria eſt earum rerum adeptio, quas in pręſenti uita ſperamus. Hinc fides uocatur ſubſtantia .i. inchoatio quædam ſperandorum, quę per hoc quaſi incipiunt aliquo modo eſſe in nobis quod creduntur. Primo
C nãq; inchoatio rei interdũ appellat ſubſtãtia eius, potiſſime dũ tota res uirtualiter cõtinet, intali principio, uñ & habit⁹ primorũ principiorũ noĩat ſubſtãtia tota ſciẽtię. Similimõ verba ſancti Dionyſii redigunt in hanc hierarchię diffinitionem: hierarchia eſt principatus ſeu ordo diuinus per ſcientiam & actionem diſtinctus, Hierarchia quid. in qua diffinitione ſumitur ordo non pro uno ſolo choro aut gradu, ſed pro plurium ordinatione ſeu ordinata collectione. De his in Scripto ſecundi ſanctus diſſeruit Thomas: Tho. Aq. Hierarchia dicitur ſacer principatus, in omni autem principatu requiritur gradus poteſtatis & finis intentus, & ita in principatu hierachico finis eſt deo aſſimulari per actus præfatos, quem finem perſonæ ad hierarchiam pertinentes nequeunt adipiſci, niſi per congruas ac debitas actiones, ad quas etiam exigitur ordinata poteſtas ad actus producendos, atq; ſcientia dirigens in agendo, propterea quatuor hæc in diffinitione hierarchiæ ponuntur, ordo, ſcientia, actio: intelligendo ſub nomine ordinis, gradum et efficatiam poteſtatis: per ſcientiam uero, principium dirigens: per actionem autem medium ad finem perducens, et aſſimulatio dei ſicut finis intentus. Ad primum itaq; et ſecũdum patet ex iam dictis ſolutio. Ad tertium reſpondetur, quod beatiſſimus Dionyſius diffinit hierarchiam ſecundum ſtatum ſuum perfectum et eſſe completum, ſic quoq; tractat de ea ſecundum aliquid ſupræmum in ea, quamuis ergo ratio eſſentialis ipſius hierarchiæ penſetur penes dona gratiæ gratis datæ, attamen quoniã dona illa non ſufficiunt ad ſalutem, nec ſine donis gratię gratum facientis in actum meritorium queunt procedere, ob hoc dona gratiæ gratum facientis adduntur aut ſub intelliguntur in deſcriptione hierarchię, tanquam ad complemẽtum eius

ſpectãtia. Ad quartũ dicendum, quod ſancti frequenter ex deuotionis ſuæ feruore loquẽtes, tractãt de certis materijs ſecundum ſupræmum ſtatum ſeu gradum earum, ut cum beatus Au-
Auguſt. guſtinus in libro de nomine Chriſtiano Chriſtianum deſcribens: Chriſtianus eſt, inquit, qui
Deſcriptio Chriſtiani. Chriſtum in omnibus imitatur, qui nulla mouetur iniuria, cuius menſam nullus peregrinus ignorat, cuius conuerſatio iugiter eſt in cœlis. Climachus quoq; in libro ſuo monachum de-
Philoſo. Ioan. Cli. ſcribens: Monachus, ait, eſt qui ſolum quæ dei ſunt cogitat, agit & loquitur. Monachus eſt incorporalium conſiſtentia, in corpore ſordido conſummatus. Monachus eſt, qui diuinis
Grego. indeſinenter intentus, eſt Chriſto vnitus & in omni loco & tempore, in omni actu, negotio & proceſſu. Conformiter ſanctus Gregorius in Paſtorali paſtorem ſeu prælatum deſcribit, quod præ omnibus ſit contemplatione ſublimis exteriorum occupatione contemplationem non minuens, nec interiorum exercitatione exteriora omittens. Ita & feruentiſſimus Dionyſius in iſto capitulo & alibi ſepius loquitur de rebus circa quas uerſatur, penes ſupræmũ perfectionis earum, quod tamen non requiritur ad quemlibet gradum ac ſtatum ipſarum. Præterea deo aſſimulamur non ſolum per dona gratiæ gratũfacientis, ſed itẽ p dona gratię gratis da-
Exodo. 20 Ibidem. tæ. Vnde in Exodo iudices dij uocantur, iuxta illud: Dijs non detrahes. Et ruiſus, Seruus applicabit ad deos. Præcipue uero fit aſſimilatio iſta per utraq; dona, de qua aſſimulatione potiſſime loquitur hic ſanctus iſte. Ad ultimum reſpondetur, quod ſicut experientia docet præſidentes & prædicantes, quamuis ſint paruæ literaturę, dummõdo ſint feruentes & excellentes in deuotione, communiter prædicant multo fructuoſius, quam qui ſola informi pollent ſcientia, nec deitatis feruent amore. ¶ Secundo hic quęritur, an ponenda ac diſtinguenda ſit triplex E
hierarchia, uidelicet ſuper cœleſtis & cœleſtis ac ſubcœleſtis. Videtur quod imo autoritate quorundam, dicentium, quod ſicut hierarchia cœleſtis angelica imitatur hierarchiam ſupercœleſtem diuinam, ſic hierarchia ſubcęleſtis eccleſiaſtica imitatur angelicam. In oppoſitum eſt, quod in diuinis & increatis perſonis non eſt ordo poteſtatis, nec ſuperioritas aut inferioritas, neq; purgatio. Et reſpondendum quod de hac re ſunt duæ opiniones, quarum diuerſitas conſiſtit in uerbis potius quam in re. Quidam etenim dixerunt, quod non ſit concedenda ali-
Alber. qua hierarchia ſupercęleſtis in perſonis diuinis, quam opinionem ſecuti ſunt Albertus & Tho-
Tho. Aq. mas, & tamen omnes reſponſiones eos ad hoc mouentes, concedit opinio alia, quam ſequun-
Hug. Vict. Bonauen. tur Hugo, Bonauentura & alij quidam, ſic quippe ſcribit Albertus: Hierarchia non dicitur
Alber. ordo diuinus, quo diuinæ & increatæ perſonæ ordinantur. Non enim in eis eſt hierarchia, ſicut aliqui fingunt dicentes triplicem eſſe hierarchiam, uidelicet ſupercęleſtem, cęleſtem & ſubcęleſtem. Non enim dici poteſt ſine errore Arrij, quod una perſona diuina aliam purget, illuminet aut perficiat aut quod habeant ſcientiam & actionem ſubordinatam, cum in omni-
Thomas bus ſint æquales Thomas quoq; Secundum quoſdam, ait in diuinis perſonis eſt quædam hierarchia, quam dicunt ſupercęleſtem & eſſe attendendam ſecundum ordinem naturæ in diui- F
nis perſonis. ſed hoc nõ eſt conueniẽs, nec ſcd'm intẽtionẽ Dionyſii: quoniã in diuinis perſonis ponere principatum unius ad alteram, hæreticum eſt aut quod pater purget filium, uel quod id quod patris eſt, recipiatur in filio modo inferiori. Porro Hugo de ſancto Victore, in
Hug. vict. pambulis commentarijs ſui ſuper hunc librum, diſſeruit: Tres ſunt hierarchiæ, in quarum deſcriptione theologus ac narrator hierarchiarum & poteſtatum ſacrarum, quæ in cęlis & in terris ſunt, opus conſummatum explicuit. Prima principaliſq; omnium forma atq; exemplar cęterarum, eſt ſumma & effabilis poteſtas trinitatis, ſimplex, una & uniformis, ſine gradu & differentia. Hæc Hugo. Ex quibus apparet quod non ponit hierarchiam in ſuperbeatiſſima trinitate & angelis ac hominibus ſecundum eandem rationem, ſed potius ſecundum uocabuli ſignificationem. Hierarchia nanq;(ut patuit) interpretatur ſacer principatus, qui utiq; eſt in diuinis, non unius perſonæ diuinæ ſuper aliam, ſed trium ſuperuenerabilium ęternarum per-
Tho. ſonarum ſuper omnem creaturam angelicam & humanam. attamen Thomas dicit quod nec ſecundum uocabuli ſignificationem, hierarchia ſit in diuinis. Quod non apparet, cum (ſicut iam tactum eſt) hierarchia ſecundum nominis interpretationem non plus dicat quam ſacrum principatum. Hinc ſicut in textu principatus deitatis iam appellatus eſt thearchia à theos qđ eſt deus, & archos princeps, quaſi principatus deitatis ſit, quo ad uocabili interpretationẽ, poſſet & hierarchia uocari. Verum de nominum uſu immoderate cõtendere dũ cõſtat de re, uidetur inane. ¶ Tertio q̃ritur, vtrum in angelis ſint purgatio, illuminatio & perfectio, Videtur qđ non, quia in ipſis eſt puritas ab omni immunditia libera nec eſt eis ignorantia aut neſcientia, di-
cente Gregorio: Quid eſt quod neſciunt, qui deum cuncta ſcientem cõſpiciunt. Itemq;, Qui
Gregor. Ibidem. deũ in ſe clare uidẽt, nihil eſt in creaturis qđ in ipſo uidere nõ ualeant. Ampli⁹, omnes angeli ſunt

li ſunt uere beati, ergo perfecti, non ergo conuenit eis ab inuicem perfici. In oppoſitum eſt au Alber.
A toritas ſancti Dionyſii. Circa hæc ſcribit Albertus: Contra iſtud contraire, eſt erratum. Qui
dam enim, vt magiſter Hugo de ſancto Victore, auſi ſunt & præſumpſerunt damnare hunc Hug vict.
librum, dicentes in angelis nullam eſſe illuminationem inferiorum angelorum per ſuperio-
res. Alij percinaciter defenderunt, angelos inferiores nunquam uiſuros faciem patris ſeu di Contra
uinam eſſentiam in ſeipſa, ſed ſolum ſecundum quod ſplendet in angelis ſuperioribus. Hæc Albert.
Albertus, in quibus ualde admiror, quod tantum errorem imponit fideliſſimo doctiſſimoq; Laus Hugo
Hugoni, qui ob eminentiam ſuæ ſcientiæ dictus eſt ſecundus ſeu alter Auguſtinus atq; vt nis de S. Victore
Richardus fatetur, fuit præcipuus temporis ſui theologus, quē etiam Cancellarius in experien Richar. Io. Gerson
tia & saporē myſticæ theologiæ adnumerat beato Bernardo & quibuſdam alijs ſanctis. Præ
terea ipſe Hugo librum iſtum Dionyſii de angelica hierarchia catholice ac ualde reuerenter
expoſuit, in nullo negans, ſed in omnibus ſaluans eū: qui item in expoſitione tertij huius capi Hugo
tuli apertiſſime ſcribit, quod angeli ſuperiores angelos inferiores illuminant. Inſuper Thomas Thomas
quoq; affirmat in Scripto ſecundi Sententiarum & alibi: Circa hæc quidam contrarie opina
ti ſunt. Nam quidam dixerunt angelos inferiores nunquam uiſuros diuinam eſſentiam, qui-
bus obuiat quod ait Saluator: Angeli eorum in cœlis ſemper uident faciem patris mei. quod Matth. 18
de angelis inferioribus ad cuſtodiam hominū deputatis, expreſſum eſt. Alij dixerunt omnes
angelos à ſolo deo illuminari, negātes totum iſtud quod Dionyſius de angelis tradit, quod ta-
men autoritatibus ſcripturarum munitum eſt, & dictis concordat philoſophorum. Præterea
aduertendum eſt, quod quantum ad beatificam uiſionem in clara uiſione diuinæ eſſentiæ cō
ſiſtentem, omnes ſancti in patria immediate illuſtrantur à deo: nullus tamen eorum plenariè
comprehendit eſſentiam dei nec omnipotentiam eius, cognoſcendo eam tam perfecte & cla
B re, ſicut ex ſua natura cognoſcibilis eſt, imo & a tali cognitiōe deficiunt infinite, quoniam, ſicut
ſuperexcellentiſſimus deus infinitę eſt actualitatis, ita & cognoſcibilitatis. angeli ergo ſuperio
res, quo deum clarius atq; felicius contemplantur, eo plura ſecreta vident in eo de eius effe
ctibus præſertim de myſterijs gratiæ & rationibus myſteriorum ipſius, de regimine vniuer
ſi, de retributionibus hominum, de mirabilibus euangelicæ legis diuinæ, de operibus dei con
cernentibus ſtatum naturæ & gratiæ, ſecundum quæ angelorum officia diſpenſantur ac di-
ſtinguuntur, & circa ad extra verſantur. De his ergo & rationibus horum, angeli ſuperiores
illuminant inferiores, non creando in illis nouam lucem aut ſpeciem, ſed confortando ſeu irra
diādo quod ineſt, ſiue per nut' & intelligibilia ſigna, prout de iſto infra dicetur. Ad obiecta ergo
dicendum, quod in angelis eſt purgatio, non à culpa nec a reprehenſibili ignorantia aut con
fuſione turbata, ſed à neſcientia ſimplici quorundam effectuum, ad beatitudinem principalē
ſeu præmium eſſentiale non pertinentium. Inſuper quamuis omnia poſſint in deo cognoſci,
tamen deus qui eſt ſpeculum ſapientiale ac liberum, oſtendit ſe beatis ſecundum quod nouit
expedire & condecens eſſe meritis beatorum congruere ordini quoq; dare hierarchico. Poſtre
mo omnes beati ſunt perfecti in genere ſuo, non tam abſolute ut deus, cui nil deeſt, ſed quan-
tum eorum requirit fœlicitas, in accedentalibus tamen quibuſdam præmijs, perfectionibus &
gaudijs poteſt eis deeſſe, quod nihilominus totum permodicum eſt reſpectu felicitatis prin-
C cipalis ac præmij eſſentialis multiplicis quoq; notitiæ & mercedis accidentalis quas habent.
Amplius non oportet quod tres actus iſti hierarchici in beatis diſtinguantur realiter. in quātū
enī illuminatio ignorantiam pellit ac remouet, purgatiōem includit, nec reale quid addit pur
gatio. Deniq;, quod hæc ſancti Dionyſii doctrina de illuminatione angelorum inferiorum a
ſuperioribus conſonet dictis philoſophorum, ex elementatione Procli & libro de Cauſis faci Procl.
le eſt probare, in quibus habetur quod intelligentiæ inferiores proijciunt uiſus ſuos ſuper for
mā uniuerſalem, quę eſt in intelligentijs primis: & quod ſubſtantiæ intellectuales ſuperiores
diffundunt bonitates ſuas atq; ſcientias ſuper inferiores.

PARAPHRASIS HVIVS CAP III

EST autē ſecūdū nos hierarchia ſancta rōnaliū pſonarū cōgregatio, per gra
dus & officia ordinate diſtincta, cum ſcientia & operatione ſibi cōpetētib'
ad dei cōformitatē, put ſibi poſſibile eſt, aſſimilata, & p illuminatiōes ſibi
diuinit' infuſas, iuxta cuiuſq; capacitatē, ad dei imitatiōem ſurſum acta. Di
uina autē pulchritudo, cui aſſimilādę ſunt hierarchię angelorū & hominū,
ſicut ſimplex, & bona, & pricipalit cōſūmatiua, uniuerſaliter mūda ē ab omi
nō ſe decēte & eſt diſtributiua pprij luminis, ſecūdū capacitatē uniuſcuiuſq;
illuminatorum, & per ipſius luminis diſtributionem perfectiua eſt, ea pfectiōe q̄ pfectos ma-

 xime

ximę aſſimilat deo, ſecundum intrãſmutabilem ipſorum conformitatem ad deum, diuinę pul
chritudini coaptatam, qualis eſt in patria. Intẽdit autem hierarchia aſſidua ſpeculatione in deũ
deſiderans ſecũdũ ſuã poſſibilitatẽ aſſimulari & vniri deo, ipſum habens ducẽ omnis ſanctę co
gnitionis & operationis, indeclinabiliter aſpiciens ad diuinam pulchritudinem, & eã contem
plando ab ipſa, tanquam pulchrifica informata, & perſonas in ſe cõtentas, deũ laudãtes, faciẽs
eẽ diuina inſignia, & clariſſima & immaculata ſpecula, ſuſceptiua radij principalis, & thearchi
ci luminis, & impleta, ſancte claritate diuina, ſibi per eundẽ radiũ infuſa ita quod ſuperiores
ipſam claritatem ſuis inferioribus copioſe cũ ſplendore influant, ſecundũ quod diuinitus eſt
eis conſtitutum. Illicitũ eſt eñi & ſuperioribus qui perficiunt, & inferioribus qui ab eiſdem per
ficiuntur, aliquid operari præterquam ſingulis ordinatum eſt a deo, principe perfectionis.
Siquidẽ neceſſaria eſt eis diuinæ ordinationis obſeruantia, ad hoc ut in ſuæ felicitatis ſtatu per
ſiſtant, & diuina claritate ipſos deificante perfruantur & ad ipſam reformentur, iuxta cuiuſ-
libet ſanctarum mentium capacitatem: quod ſumme deſiderant. Patet ergo ex præmiſſis q̃d
hierarchiæ nomine generaliter deſignatur ſancta quædam congregatio, diuinam in ſe repræ
ſentans pulchritudinem, & ſpeciales operationes propriæ uirtuti commẽſuratas exercens, ſe
cũdũ exigentiam poteſtatis & ſcientiæ ſui ſacri principatus, & aſſimilata ſecundum ſui poſſi-
bilitatem ad proprium principium, ſcilicet, deũ: Vnicuiq; enim hierarchicę perſonę perfectio
eſt ad dei imitationem, ſecundum propriam congruentiam reductam eſſe & fieri dei coope-
1.Ioan. ratricem, quod efficacius omnibus diuinam ingignit conformitatem, & repreſentat diuinam
1.Cor.3. operationem in ſeipſo, ſecundum q̃ ſibi poſſibile eſt manifeſtatam, iuxta illud: Dei enim ad-
Matth.7 iutores ſumus. Verbi gratia, ordo hierarchiæ eſt ut inferiores purgentur, illuminentur & per E
ficiantur, a ſuperioribus ſuis, & ſuperiores purgent, illuminẽt & perficiãt inferiores ſuos. Hęc
autem purgatio, & illuminatio, & perfectio actiua & paſſiua, ſecundum creaturæ poſſibilita-
tem, aliquatenus conformat deo hierarchicas perſonas. Diuina enim beatitudo, ſecundum q̃
ab omnibus hominibus laudari poteſt, munda quidem eſt ab omni diſſimilitudine æternę ſuę
plenitudinis, cui aliquatenus aſſimilantur hierarchicæ perſonæ, inquãtũ purgãtur. Itẽ diuini-
tas plena eſt ſempiterno lumine, cui aliquatenus aſſimilantur hierarchicæ perſonæ, inquantũ
illuminantur. Eſt etiam perfecta, ut nihil deſit ſuæ perfectioni, cui aliquatenus aſſimilãtur hie
rarchicæ perſonæ, inquantum perficiuntur. Eſt etiam diuinitas purgans, illuminans & perfi-
ciens, imo ipſa purgatio ſuper omnem purgationem, & illuminatio ſuper omne lumen, & per
fectio ſuper omnem perfectionem, per ſe perfecta, perfectionis princeps, & omnis hierarchię
cauſa, ab omni q̃tulibet ſacro, ſecũdũ exceſſum ſegregata: Cui aliq̃ten' aſſimilant hierarchicę
perſonæ inquantum inferiores ſuos purgant, illuminant & perficiunt: & habet ſuper ipſos p̃
cipuam purgationem, illuminationem & perfectionem, nec quicquam luminis ab eis perci-
piunt, ſed de ſua plenitudine eis influunt, & ſublimiter eiſdem præſunt. Oportet ergo purga-
tos, mundos omnino fieri, & liberari ab omni non luminoſo. Illuminatos autem oportet adim
pleri diuino lumine, ſurſum actos in intellectibus & ſuſpirijs, pure & ſumme diuinum lumen
deſiderantibus, ad plenius obtinendam, & firmius poſſidendam diuinam contemplationem.
Perfectos autem oportet eſſe tranſductos, ex imperfectione ſiue perfectionis minoritate, & p̃
cipere augmentum perfectiuæ ſcientiæ, experientis intimæ guſtum ſapientię. Purgatiuos au
tem aliorũ, oportet inferioribus tradere de abũdantia ſuę caſtioris purgatiõis. Et illuminatiuos F
tanquam lumini diuino familiarius coniunctos, & eodem abundantius adimpletos, inferiori
bus ſuis ſecundum ipſorũ capacitatem, ipſum lumen ſuperinfluere. Perfectiuos autem, tanq̃
expertiores in traditione perfectiua inferiores ſuos perficere ſanctiori doctrina, per experienti
am internorum guſtuum ſapientiæ. Vnuſquiſque ergo in ordine hierarchico conſtitutus,
ſecundum propriam proportionẽ ſurſum agitur, ad diuinam cooperationem in ſe, & operatio
ne ſua quodammodo per gratiã & uirtutem diuinitus ſibi conceſſas, illa repſentãs, q̃ ſanctę tri
nitati naturaliter: imo ſupnaturaliter inſunt, & ab ipſa ſupſubſtãtialiter fiunt, videlicet q̃a pater
cum ſit plenitudo eſſentię, uitę ſapientiæ, bonitatis potentiæ, & omnino plenitudo omnis ple-
nitudinis deſiderabilis, a nullo accipiẽs. ſed propria ſola authoritate ſupſubſtãtialiter cõſiſtẽs,
omnem eandem plenitudinem ſupernaturaliter, & ſuperſubſtantialiter dat filio, ipſum gene
rando, & eandem ipſe cũ filio dat ſupernaturaliter ſpiritui ſancto, ipſum ſupſubſtãtialiter ſpi-
rãdo, cũ in ipſa ſancta trinitate nõ ſit grad' ſupior vel inferior, ſed ſupioritatis, & inferioritatis q̃d
dã ſup intellectuale & ſuperſubſtantiale exẽplar, ſcilicet authoritas & ſubauthoritas. Quæ er
go in diuinitate ſunt & fiunt ſuperſubſtantialiter manifeſtantur hierarchiis, ad hoc ut ſanctæ
mẽtes in eis conſtitutę quę deũ diligũt poſſint aliquatenus diuina cognita imitari.

Angelo-

¶ Angelorum appellatio quid ſignificet. Cap. IIII.

IGitur hierarchia quid eſt (ut eſtimo) bene a nobis dif
finita, angelica hierarchia deinde laudãda, mirabilesq;
eius in eloquijs, formarum facturæ ſupermundanis
oculis intuẽdę, ut aſcendamus in dei formiſſimam eo
rum ſimplicitatem per myſticas formatiões. Et ſimul
omnis hierarchicæ ſcientiæ principium laudabimus
in diuina religioſitate & perfectiſſimis gratiarũ actio
nibus. Primum ſimul omnium illud dicere uerum, ut
bonitate uniuerſali ſupereſſentialis diuinitas eorum
quę ſunt eſſentias ſubſtituens, ad eſſe adduxit. Eſt enim hoc omnium cauſa, & ſu
per omnia bonitatis propriũ, ad cõmunionem ſuam ea quę ſunt uocare, ut uni
cuiq; eorum quæ ſunt, ex propria diffinitur analogia. Omnia igitur quæ ſunt,
participãt, puidẽtiã, ex ſupereſſentiali & cauſaliſſima diuinitate manãtẽ. Nõ eñ
fortaſſis eſſent, niſi eorum quæ ſunt, eſſentiæ & princip ij aſſumptione. Exiſtẽtia
B igitur omnia, eſſe eius participant. Eſſe enim omniũ eſt ſuper eſſe diuinitatis. Vi
uentia autem, eandem ſuper omnem uitam uiuificam uirtutem. Rationalia autẽ
& intellectualia, eandem ſuper omnem & rationem & intellectum per ſe per
fectam & ante perfectam ſapientiam. Clarumq; quia circa eam illæ eſſentia
rum ſunt, quęcunq; inmunerabiliter ab ea acceperunt. Sanctæ ergo cœleſtium
eſſentiarum diſpoſitiones ſuper ea quæ tantum ſunt, & irrationabiliter uiuentia
ſecundum quod nos rationalia in hierarchiæ traditionis participatione factæ
ſunt. Inuiſibiliter enim in diuinam imitationem ſeipſas conformantes, & ad di-
uinam ſimilitudinem ſupermundane aſpicientes, & formare appetentes intelle-
ctualem ſuam ſpeciem, copioſiores pulchræ habent ad eam communiones, at-
tendentes quidem ſunt omnem uitam. Ipſę ergo ſunt primo & multipliciter, &
ſemper ad ſummum quantum fas eſt, in confirmatiõe diuini & inflexibilis amo
C ris intentæ, & principales illuminationes immaterialiter & pure recipientes, &
ad ipſas ordinatæ, & intellectualem habentes omnem uitam. Ipſæ ergo ſunt pri
mo & multipliciter in participatione dei factę, & primo & multipliciter mani-
feſtatrices diuinę occultationis. Propterea & ultra omnia cognominatione an-
gelica ſelectim dignę factę ſunt, eo quod primo in ſeipſas edunt diuinã illumina
tionem, & in nos per ſe deferunt, quę ſupra nos ſunt manifeſtatiões. Sic quidẽ (ut Gen. 19. 22. 32.
theologia ait) per angelos nobis donatę ſunt, & glorioſos quoſq; ante legem & Iudic. 6.
poſt legem patres noſtros angeli ad diuinum reducebant, quod agendum intro Dani. 7. Mat. 2.
ducentes & ad rectam ueritatis uiam ex errore & uita immunda reducentes, aut Actu. 10
ordines ſacros myſteriorum ſupermundalium, aut occultas uiſiones, aut diuinas Apo. 4 Num. 12
quaſdam ante prędicationes propheticę reuelantes. Si autem quis dixerit, & in- 1. Tim. 6
de immediate fuiſſe quibuſdam ſanctorum theophanias, diſcat & hoc ſapienter
ex ſacratiſſimis eloquijs quomodo hoc quidem quod eſt dei occultum, nemo
uidit neq; uidebit. Theophanię autem ſanctis factę ſunt ſecundum decentes deũ
perq; quaſdam ſacras uidentibus proportionalium uiſionum manifeſtationes.
Ipſa igitur ſapientiſſima thelogia uiſionem illam quę in ipſa eſt deſcripta, reuela
uit diuinam, quaſi informa informium ſimilitudinem ex uidentium in diuinum

reductione,pulchre uocare theophaniam,quaſi per ipſam uidētibus diuina fa
cta illuminatione,& quidem diuinis ipſis ſancte perficientibus.Has autem diui
Dani.7. nas uiſiones glorioſi patres noſtri perfecerunt per medias cœleſtes uirtutes.Aut
Deut. 9. non & ſacram legiſlationem eloquiorum traditio,uelut per ſe quidem dicit ex
deo Moyſi donatam,ut etiam uere nos doceat diuinos eam eſſe & ſacros chara
cteres?Docet autem ſapienter & hoc theologia,per angelos eam in nos proue
nire,tanquam diuino legali ordine illud legaliter ponente, hoc eſt, per prima
ſecunda in diuinū reduci.Etenī nō ſolū& in ſuppoſitis& in ſubiectis animis,ſed
& in ęquepotentibus ipſa lex diffinitur ,ex ſupereſſentiali omnium ordinatiōis
principio,hoc eſt,per unanquanquam hierarchiam primas& medias,& ultimas
eſſe & ordinationes, & uirtutes, & minorum eſſe diuiniores doctores & manu
Mat.1. ductores,in diuinam adductionem & illuminationem & communicationem.
Luc. 1. 2. Video autem,quia & diuinum Chriſti humanitatis myſterium angeli primum
docuere,deinde per ipſos in nos ſcientiæ gratia deſcendit.Sic igitur diuiniſſimus
Luce.1 Gabriel Zachariam quidem ſummum ſacerdotē edocuit myſteria,hoc eſt,pro
pheram fore ex ipſo contra ſpem gratia diuina naſciturum puerum diuinitus &
ſalutaliter mundo manifeſtandæ uirilis Ieſu diuinæ operationis.Mariam quoq; E
Ibidem. quomodo ipſa foret diuinū ineffabilis diuinę formatiōis myſteriū.At alius ange
lorum Ioſeph erudiebat,quomodo uere implerentur diuinitus promiſſa proge
nitori Dauid.Alius uero paſtores tanquam multorum reditu & ſilentio purga
Mat.1. Luc.2. tos euangelizauit,& cum eo multitudo exercitus cœleſtis,illam ualde laudabi
lem tradebant his qui in terram ſunt,doxologiam .Reſpiciamq; ad excellentiſſi
mas eloquiorum luminis apparitiones.Video enim quod & ipſe Ieſus ſupercę
leſtium eſſentiarum,ſupereſſentialis eſſentia,ad id quod ſecūdum nos eſt immu
tabiliter ueniens,non reſilit a ſe ordinata& aſſumpta humana ordinatiōe,ſed obe
diens ſubditur patris& dei per angelos diſpoſitionibus& per medios ipſos annū
Luc.2. ciatur Ioſeph,a patre diſpoſita filij ad Ægyptum receſſio,& iterum ad Iudęam
Mat.2. Luc.2. ex Ægypto tranſductio,& per angelos ipſum uidemus ſub patris legiſlationi
bus ordinatum.Iuſto enim dicere ut ſcienti noſtris ſacerdotalibus traditionibus
expreſſa & de angelo ipſum Ieſum confortante.Aut quia& ipſe Ieſus per noſtrā
Luc.22 ſalutarem beneficam & manifeſtatoriam ueniens ordinationem,angelus magni
Iſaie.7. Iohā.15. conſilij appellatur,etenim ut ipſe angelus dixit,quæcunq; audiuit a patre annun
ciauit nobis. F

¶Explanatio Capituli huius Quarti. Articulus Nonus.

PRæcedenti capitulo deſcripſit hierarchiam in generali , nunc deſcen
dit ad tractandum de angelica hierarchia, & primo de angelica hierarchia
infima ac vltima,imo & primo de infimo illius choro ac ordine , puta de
angelis,ut ſic paulatim ad altiora cōuenientius ſcandat[Igitur hierarchia
quid eſt,bene(vt exiſtimo)a nobis diffinita]id eſt poſt quam iam bene dif
finiuimus hierarchiam,in communi declarando quid ſit [angelica hierar
chia deinde laudanda]id eſt,conſequenter nunc in iſto capitulo laudan
da & deſcribenda eſt hierarchia angelica [& mirabiles eius in eloquijs formarum facturę, ſu
permundanis oculis intuendæ]hoc eſt, facturæ,id eſt figurationes & compoſitiones l. for
marū eius],i. ſpecierum & ſimilitudinum hierarchiæ iſtius. Mirabiles,id eſt,ſublimes ac my
ſtice aſſignatę.In eloquijs,id eſt ſcripturis diuinis de quibus facturis,formis& ſimilitudinibus
eſt modo tractandum,de quibus & ſecundo capitulo dicta ſunt aliqua in communi.Intuen
dę,

A dę,id eſt conſiderandæ ſunt modo in ſpeciali .oculis ſupermundanis,id eſt ſpiritualibus , illu- 2. Cor. 4
minatis,ſupra hunc mundum ſenſibilem eleuatis ,iuxta illud Apoſtoli:Contemplantibus no
bis non quæ temporalia ſunt, ſed quæ æterna,[ut aſcendamus in dei ſormiſſimam eorum ſim
plicitatem]id eſt quatenus erigamur in notitiam & ad cõtemplationem ſimplicitatis eorum,
quæ diuinæ ſimplicitati ualde conformes ſunt, reſpectiue loquendo, uidelicet comparatio
ne inferiorum ac materialium rerum:quamuis abſolute loquendo ,ab excellentia & pleniru
dine ac puritate diuinæ increatæ ſimplicitatis deficiant infinite.Nempe in deo ſunt idem,eſſe,
poſſe,& agere:intellectus quoq; & ſpecies intelligibilis atq; obiectum,cognoſcere & uelle,uo
luntas & intellectus:quod longe eſt a creaturis .Præterea in formatiõibus angelorum per ſen
ſibiles ſpecies ,& in imaginarijs uiſionibus eorundem,apparitionibusq; forinſecis multiplici-
tas & compoſitio ſunt ,per quas ad notitiam ſimplicitatis,id eſt,immaterialitatis,inuiſibilitatis
& intellectualitatis,manuduci & erigi nos oportet p̱ myſticas formatiões ,id eſt , p̱ formas &
apparitiones iam tactas.[Et ſimul omnes hierarchicę ſcientiæ principium laudabimus ,id eſt
pariter extollemus deum,fontem & cauſam totius ſcientię quæ ineſt & conuenit hierarchijs
angelicis,quē laudamus in tam prēclaris ſuis effectibus ,iuxta illud in Eccleſiaſtico:Benedicite Eccle. 39.
dominum in operibus ſuis. Deinde ex effectibus ſuis,aſcendēdo ad eius notitiam laudabimus
eſt,pro poſſe etiam in ſeipſo ſecundum quod ipſum poterimus contemplari per fidem ratio
nibus credendorum illuminatam,& per ſapientiæ donum. Sic autem laudabimus,' in diuina
religioſitate]id eſt,per deuotiſſimum eius cultum,mente ab omnium carnalium atq; inanium
rerum occupatione,affectione & curis ſuperuacuis religata,ne ſit laudatio tantum in uerbis, Prouer. 28 Eccleſi. 15
iniuria uero in factis.Qui enim auertit aurem ſuam ne audiat legem ,oratio(haud dubiũ quin
& laudatio)eius erit execrabilis,[Non enim eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris. Ideo ait Saluator: Luc. 6.
B Quid dicitis mihi,domine domine, & non facitis quæ dico? Sumitur ergo hic religioſitas p̱ Latria q̃d
ſpiritualitate, deuotione,ſeu latria,quæ eſt uirtus moralis parsq; iuſtitiæ,deo cultum ac cere Eccle. 1.
moniam offerens .Hinc Eccleſiaſticus aſſerit:Religioſitas cuſtodiet & uiuificabit cor.[Et te-
letarchicis ,id eſt,perfectiſſimis [gratiarum actiõibus] id eſt,totis uiribus deo regratiando &
confitendo ex intimo corde,quod ineffabiliter a condignis gratiarum actionibus omnino de Philoſo.
ficimus .Si enim parentibus & magiſtris ,equiualens reddi non poteſt,quanto magis deo cu Idem.
ius beneficia ſunt incomparabiliter multa & magna,a quo ipſi quoq; parentes ac magiſtri ſor
titi ſunt quicquid boni habent alijs ve impendunt .Quod autem eſt cauſa cauſæ eſt cauſa cau
ſati. Cõſequenter præconia dei incipit recitare, gratias agere ,a beneficio creationis incipiens
[Primum ſimul omnium illud dicere uerum]id eſt, illud uerum eſt dicere. primum omnium
ſimul,id eſt,in primis ante alia pariter iam dicẽda.[ut bonitate uniuerſali ſupereſſentialis' the alias * diui naa.
archia eorum quæ ſunt ,eſſentias ſubſtituēs ad eſſe adduxit]id eſt,quod thearchia, id eſt diui
na poteſtas,ſupereſſentialis,id eſt ſuper omnem rerum uniuerſitatem conſiſtens ,ſubſtituens
eſſentias,eorum quæ ſunt, id eſt,naturas rerum ſub ſua excellentia condens & collocans, ut
pote inferiores ſe,adduxit ea ad eſſe,id eſt, de non eſſe ad eſſe perduxit per creationem,iuxta
illud in Geneſi :In principio creauit deus cœlum & terram & hoc liberaliter ac mere gratui Gen. 1
te,non neceſſitate naturæ,ſed ex ſua puriſſima bonitate uolens ſuam perfectionem rebus cõ
municare:quæ bonitas dei appellatur uniuerſalis non per prædicationem, ſed quoniam com
C municat omnibus ſemetipſam,nec aliq̃d relinq̃t expers ſui cõmunicatiõe. Etenim p̱prietas bo-
ni eſt,eſſe diffuſiuum ſui ipſius. propter quod Proclus xij. theoremate fatetur. Omnium entiũ Proclus
principium & cauſa prima,bonum eſt. In Apocalypſi quoq; inducitur: Dignus es domine de
us noſter ,accipere honorem & gloriam , & uirtutem : quia tu creaſti omnia & propter uo Apoca. 4
lũtatem tuam creata ſunt . Hæc autem bonitas dei eſt uiua & intellectualis ,idcirco eſt amor
dei ad creaturã. Hic alibi. S. Dionyſius p̱teſtat̃ q̃ amor dei nõ reliq̃t eũ ſine germine eē. Et Pla Plato
to ait in primo Timęi: Dicẽdũ cur cõditor uniuerſi oē hoc inſtituẽdũ putauerit. & reſpõdet, o
ptim' erat. porro ab optimo inuidia lõge religata eſt. hinc uoluit de' omnia bona p̱uenire.[Eſt alias † cauſa
enĩ hoc omniũ cauſa]. i. bonũ primũ & increatũ eſt omniũ cæterorum cauſa effectiua exem-
plaris atq; finalis . Hinc loquitur Damaſcenus libro. ij. Q̃m ergo bonus & ſuperbonus eſt de Ioan. Da.
us,non contentus eſt ſuiipſius contemplatione,ſed ex ſuperabundantia ſuę bonitatis accepta-
uit creare quædam ,quibus benefaceret:& participatura ſua bonitate,ex nõ ente ad eſſe dedu
xit. De hoc Magiſter libro .ij. ex uerbis Auguſtini in libro de doctrina Chriſtiana diffuſius
ſcripſit[& ſup̱ oia bonitatis p̱priũ]. i. diuinę bonitati p̱priũ eſt ſup̱ oia. i. p̱cipuę & p̱ cęteris bo 1 Sent. di. 35 .Q. uod
nis[ad coionē ſuã ea q̃ ſunt uocare], i. nõ ſolũ de nõ eē in eē p̱ducere. q uocat ea quę nõ ſunt aũt. Au. li. 1. de doct. Chri. ca. 32

pſit dicendo: Omnis partialis intellectus participat ea quæ ſuper intellectum eſt vnitate: & omnis partialis anima, & omnis partialis corporis natura. Et rurſus: Omniũ, inquit, intellectum participantium præcedit qui ante ectus intellectus, & eorũ quæ vita vita, & eorũ quæ ſunt ens te ens. Verũtamẽ in his uerbis Procli uidetur & fertur aliquid occulti erroris includi, quia uidetur ordinem quendam & diſtinctionem realem inſinuare in ipſis rerum formalibus ſeparatis idealibuſq́ principiis, quemadmodum etiam Ariſtoteles frequenter imponit Platoni. Nam & theoremate. 101. præhabitis verbis Proclus ſubiũxit: Ipſorum autem horum ens quidem ante uitã, & uita ante intellectum. Quod etiã in cõmentario iuxta Platonis exponit doctrinam, quamuis in iſtis ualde difficile ſit reſolutum habere intellectum. Etenim iuxta hæc res iſtę inferiores ab alio (hoc eſt ab antoente, id eſt, à p ſe ente) haberent eſſe, ab alio (id eſt, ab antouita) uiuere ab alio (utpote ab anto intellectu) intelligere. Nihilominus ipſemet Proclus qui uidetur fuiſſe maximus reſolutiſſimusq́ Platonicus, ait thereomate. 3 1 Omne quod ſecundum naturam conuertitur, ad id facit conuerſionẽ, a quo & proceſſum propriæ ſubſiſtentiæ habet, in cuius commentario adiecit: Appetibile omnibus & intellectus, & procedunt omnia ab intellectu, & totus mundus ab intellectu habet ſubſtantiam. Præterea author libri de Cauſis, qui peripateticus fuit, præinductis ſanctiſſimi Dionyſii uerbis euidentius conſonãs, Propoſitiõe 18. teſtatur: Res omnes habent eſſentiam propter ens primum, & res omnes uiuæ ſunt motæ propter uitam primam, & res omnes intelligibiles habent ſcientiam propter intelligentiã primam. Itaq́ ſicut & ſanctus Thomas in commentario ſuo ſuper librum de Cauſis teſtatur, in

B hac re beatus Dionyſius correxit Platonicorum doctrinam, declarans idem in re eſſe primũ & per ſe bonum, primum quoq́ per ſe ens, & primum per ſe uiuens, & primum per ſe intelligens, ſicq́ ab eodem creata participant bonitatem & eſſentiam, uitam & intellectum. [Clarumq́] id eſt, certum eſt [quia circa eam, illę eſſentiarum ſunt] id eſt, q̃d cęteris propinquiores ſunt deitati ſeu primæ cauſæ illæ de numero eſſentiarum, id eſt, illæ eſſentiæ ſeu naturę [quæcũq́ innumerabiliter ab ea acceperunt] id eſt, quę abundantius ac multiplicius dona naturæ ac gratiæ & gloriæ deſuper ſunt ſortitę, q̃ dona à nobis diſtincte nequeũt numerari, ſicut nec ſciri in uia. Porro intellectuales ac nobiliores creaturæ dicuntur eſſe circa deum, & deo uiciniores, nõ loco, ſed ſimilitudine, quadam: cum incircumſcriptibilis deus uere ubiq́ ſit, iniuſti autẽ longe ab eo ſunt, quemadmodũ in prouerbiis Salomon loquitur: Longe eſt dominus ab impiis. Verum ut Dauid expreſſit: Prope eſt dominus omnibus inuocantibus eum. Itaq́ quo deum magis puriusq́ diligimus, quo corda noſtra ad ipſum magis conuertimus, & in eius gratia magis proficimus atq́ quo ipſum plus deſideramus ac uenerari optamus, eo ei propinquiores efficimur. Hinc Iacobus monet apoſtolus: Appropinquate deo, & appropinquabit nobis. [Sanctæ ergo cœleſtiũ eſſentiarum diſpoſitiones ſemper ea quæ tantũ ſunt & irrationabiliter uiuentia, & ſecundum nos rationalia hierarchicæ traditionis participatiõe factę ſunt] hoc eſt, diſpoſitiones ſanctę, id eſt, ſancti ac ſapienter diſpoſiti ac diſtincti chori angelorum, factæ ſunt, id eſt, prælati & eminentiores effecti ſuper ea quæ tantum ſunt, id eſt, ſuper creatura

C inanimata, quibus ſolũ conuenit eſſe, & ſuper uiuẽtia irrationabiliter, id eſt, ſuper bruta & ſuper rationalia ſecundũ nos, id eſt, ſuper rationales creaturas, quæ rationales ſunt per rationem, diſcurrendo ſecundũ quod moris eſt nobis, & ipſemet experimur. Participatione traditionis hierarchicæ, id eſt per hoc quod participes facti ſunt illuminationis hierarchiæ cęleſtis, quæ eminet eccleſiaſticæ hierarchię. Omnibus his creatis, altiores ſunt angeli dignitate ſpecifica, ſubtilitate & ſimplicitate naturæ, quia incorporales: duratione, quoniam immortales: habitatione & loco, quia empyrei cœli ciues: gubernatione & principatu, quoniam hominum ſunt rectores, cuſtodes, adiutores ac defenſores: ſapientia & ſcientia, quia noſtri ſunt magiſtri & doctores: felicitate & gloria, quia iam uere & ſine fine felices, hinc minimus angelorum maior eſt maximo uiatore, quantum ad id quod in præſenti eſt, quamuis aliqui uiatores prædeſtinatione maiores ſint aliquibus angelis. [Inuiſibiliter enim in diuinam imitatiõem ſeipſas conformãtes] id eſt cœleſtes illæ eſſentiæ ac mentes angelicę conformantes ſeipſas in imitationem diuinam, id eſt, ſe extendendo & actuando ad actus præclariſſimos, per quos intellectualis creatura ſuum creatorẽ imitatur & ei aſſimilatur & ad thearchicã ſimilitudinem ſupermũdane aſpiciẽtes], i. ſupnaturaliter intẽdẽtes ac ſatagẽtes cõformari ſimilitudini thearchicę. i. diuinę bonitati ac pietati, ſeu increatę imagini, ad q̃ imitãda ſunt cõditę, q̃ agũt ſupmũdane. i. altiori modo quã homines in hoc mundo, & ſine interpolatiõe [& formare appetentes intellectualẽ ſuam

ſpeciem

Marginal notes: Idem. — Ariſtot. Proclus. — Idem. — Tho. Aq. — Prouer. 15 Pſal. 144 — Iacob. 4. — alias, hierarchiæ. — alias, diuinam.

ſpeciem]id eſt, pulchritudinem ſuam internam mentalem, optantes perficere ac decorare[co
pioſiores ad eam habent pulchræ communiones, id eſt communicationes & aſſimilationes ad D
deitatem habent decore ac ſplendide multo abundatiores quam uiatores[attendentes quidē
ſunt omnem uitā]id eſt, certe conſiderantes vitam gloriæ, in qua ſunt, in qua cæteræ vitæ per
ineffabilem excellentiam continentur & includūtur, potiſſime uero attendentes omnem ui-
tam, id eſt, perfectiſſimam illam uitam increatam, tanquam obiectum & finem, quæ eſt uera
incommutabilis, ac ſuperſimpliciſſima uita, in qua realiter idem omnino ſunt uiuens & uita
uiſq; uitalis ac uiuere: imo eſſe, uiuere & intelligere, uelle atq; diligere, ad cuius uitæ gloriam
Iohan. 5 & honorem referunt ſemetipſos, & omne quod agunt. De qua uita ait Saluator apud Ioā-
nem: Sicut pater habet uitam in ſemetipſo, ſic dedit & filio uitam habere in ſemetipſo. Inſup.
mentes illæ ſupernæ attendunt omnem uitam tam ſuperiorum quam inferiorum etiam ani-
malium uilium, quatenus ex comparatione illorum, excellentiam ſuæ beatiſſimæ uitæ pleni
us perpendentes, gratias præclariores referant creatori. Præterea aduertendum, quod angeli
a primo ſuæ beatificationis inſtanti, perfecte conſormati ſunt deo etiam per gloriæ do-
na, neq; in hac conformatione ac imitatione diuina creſcunt aut proficiūt, ſed immobiliter ma
2. Petri 1. nent. Veruntamen ſicut dicūtur deſiderare in deum proſpicere, quem indefinenter inſpiciūt,
quoniam ſine faſtidio eum iugiter contemplantur, & in æternum ſic contemplari affectant: ſic
quoq; cupiunt pulchritudinem ſuam ſpiritalem intellectualem, hoc eſt, deiformem intellectū
& omnem ſapientiam, ſcientiam, operationemq; eius ac ſancti ſui amoris feruorem, perficere E
& formare ſeu potius in collata ſibi perfectione ac decore ſeruare, certi quod in perpetuum fa
cilime conſeruabunt, imo nunquam amittere poterunt. Poſtremo, quantum ad actus hierar-
chicos & regimen eccleſiæ militantis ac gubernationem corporalium creaturarum non ceſ-
ſant ſe deo conformare & eius gubernacula imitari, iuxta præfixam ſibi legem ac iuſſionem,
omnia obedientiſſime atq; promptiſſime exequendo, quemadmodum tangit & Plato in ſecū
Plato do Timæi, inducens deum motoribus orbium ac cauſis cœleſtibus præcipientem: O dij deo-
rum, quorum pater idem opifexq; ego, huius inferioris mūdi ſemētem ego faciam, uobiſq; tra
alias multiplicater dam, uos cætera exequi par eſt, imitātes meam ſolertiam, intelligentes igitur iuſſionem patris
filij executi ſunt ita[Ipſæ ergo ſunt primo & innumerabiliter & ſemper ad ſummum quan
tum fas eſt, in conformatione diuini & inflexibilis amoris intentæ]id eſt, mentes angelicæ
ſunt intentæ, Primo, id eſt ante rationales creaturas & eminētius eis & innumerabiliter, id eſt,
multipliciter ualde ſeu innumerabilib' modis ac gradib', ſicut & ipſę innumerabiles nobis ſunt
& forſan innumerabiles ſpecies ſpecialiſſimas habent, & ſemper, id eſt, in æuo & ſine interru-
ptione. ad ſummum, id eſt, ſumme præ alijs creaturis, quantum fas eſt, id eſt, licitum ita loqui
ac ſentire. Sunt inquam, in cōformatione amoris diuini & inflexibilis, id eſt, in actuali amore
dei immobili, in quo ſunt confirmati, ita quod amor ille ab eis flecti nequit, nec obliquari aut F
auerti a ſuo obiecto, per quem feruentiſſimum amorē deo præcipuæ cōformantur. Amor
nanq; iungit amantem amato, facitq; eos eadem velle & nolle, imo & unum eſſe, & multitu-
Acto 4 1 Cor. 6 dinis credentium erat cor unum & anima. Unde dixit Apoſtolus: Qui adhæret deo, unus ſpi
Ioan. 14. ritus eſt. Et Saluator: Si diligitis me, mandata mea ſeruate[& principales illuminationes im-
materialiter & pure recipientes]id eſt, mentes illæ cœleſtes ſuſcipiunt à deitate pure, non ſym
bolice nec per inuolutionem phantaſmatum, & immaterialiter ſine appendicijs corporalita-
tis, & abſq; omni admixtione immundæ affectionis ac culpæ. illuminatiōes principales, id eſt,
Psal. 35 illuſtratiōes beatificas q̃ iugiter manēt, ſeu lumina glorię, iuxta illud: In lumine tuo uidebimus
lumen, illuminationes quoq; præcipuas de cauſis & rationibus diuinorum effectuum myſte
Psal. 103. riorūq; fidei. Et enim mētes illę q̃ deo ſunt magis unitę, eo exhuberātius irradiātur ab ipſo, con-
alias ſtipias feſſionē laudis diuinę indutę, amictę luminę ut ueſtimēto [& ad ipſum ordinatę].i. ad deū or
dinatiſſime ſunt couerſę, ad cuius amplexū, cultū ac uenerationē ordinauerūt & retulerūt ſe
inauertibiliter & complete, tanq̃ ad finē beatificū uere ac ſummū[& intellectualē habētes o-
mnē uitā],i. tota eorū uita eſt intellectualis & principaliter cōtēplatiua, de ſenſitiua uero uita ni
hil habentes & potentiæ earū ſolū ſunt intellectiuę, ꝓpter q̃d a philoſophis intelligentię appel-
Hebre. 1. lant, nihilomin' q̃dā earū ſunt miniſtratorij ſpiritus & multa exteri' opant. In aſſumptis q̃q; cor
porib' interdū apparēt, in qb' & uidere & audire mādūcare ac bibere nōnunq̃ uident, q̃uis ali
alias & multiplicater ter ſit, nō enim illis uniunt aut utunt corporib' ut formę ſubſtātiales, ſed tanq̃ motores, ꝑut de hoc
infra diffuſius exprimet[ipſę ergo ſunt primo & innumerabiliter in participatione dei factę]
.i. participationē donorū ac luminū dei abūdāti' ac primordialiꝰ ſūt ſortitę. Vñ in li. de Cauſis aſ
ſerit q; cū prima nō ceſſat illuminare intelligētiā & intelligētię ſuperiores recipiūt ex bōitatib' cauſę pri

mę

mæ receptione multa [& primo & multipliciter manifeſtatrices diuinæ occultationis] id eſt,
mẽtes illæ primo ac multipliciter manifeſtant diuina ſecreta. Superiores enim angeli commu
nicant & reuelant angelis inferioribus ſecreta ſibi deſuper reuelata, ſecũdum quod nouerint
hoc deo placere. Inferiores etiam angeli manifeſtant hominibus ea quæ norunt illis eſſe pan Amos 3
denda, propter quod ait Amos propheta: Non faciet dominus uerbum, niſi reuelauerit ſecre
tum ſuum ad ſeruos ſuos prophetas. Hinc Damaſcenus affirmat libro .ij. Angeli ſancti ſunt Ioan.Da.
lumina intellectualia, ex primo & æterno lumine illuminationem habentia, non lingua & au
ditu indigentia, ſed ſine ſermone uoce prolato tradentia ſibi inuicem conſilia & intelligentias.
Propter quod alij dicunt, quod angeli reuelationum quæ a deo ſunt, ſuſceptiui ſunt prima re
latione, quoniam prius reuelantur ac proferuntur eis diuina ſecreta quam hominibus, qui id
circo dicuntur reuelationum ſuſceptiui relatione ſecunda. [Propterea & ultra omnia *cogna alias *cognominatione
tione angelica ſelectim dignæ factæ ſunt] id eſt, mentes illæ ſupernæ factæ ſunt dignę cogna
tione angelica: hoc eſt, digni facti ſunt præ alijs creaturis angeli nũcupari. ſelectim, id eſt, egre
gia ratione & ſpeciali electione. [Eo quod primo in ſeipſas edunt] id eſt, formant & capiunt
ac quaſi ſpiritaliter maſticant [diuinam illuminationem] id eſt, reuelationem ſecretorum [&
per ſe in nos deferunt, quæ ſupra nos ſunt manifeſtationes] id eſt per ſeipſos nobis inſinuant
manifeſtationes, id eſt, reuelationes eis palam oſtenſas, quæ ſupra nos ſunt, id eſt, noſtram na
turalem cognitionem atq; inueſtigationem tranſcendunt. uel ſupra nos ſunt, id eſt, de cauſis
ac rebus, quæ ſuperiores ſunt nobis, ut ſunt myſteria Chriſti, & eccleſiæ ac multi diuini effe
ctus & ſacra ac ſacramenta. Veruntamen omnia iſta ordinatiſſime fiunt, & quædam reuelan
tur hominibus immediate ab angelis infimi chori, ut ea quæ concernunt determinatas perſo
nas, quædam immediate ab archangelis, quemadmodum ſacratiſſimæ uirgini Gabriel archã Luc. 2
B gelus uerbi incarnatiõem denunciauit: quædam per principatus, quorum eſt regnis pręeſſe,
unde in Daniele Michael locutus legitur Gabrieli: Gabriel, fac iſtum (utpote Danielem) in Iſa. 31
telligere uiſiõem. Deniq; angelus nuncius interpretatur. propter quod etiam homines inter
dum angeli nominantur, ut legati & prophetæ ac ſacerdotes, iuxta illud in Iſaia: Angeli pa Iſaias 33
cis amare flebunt. Et Malachias ait: Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirẽt Mala. 2
de ore eius, quia angelus domini exercituum eſt. Apoſtolus quoq;: Mulier, inquit, debet uela 1.Cor.11
re caput ſuum propter angelos, id eſt, ſacerdotes. Inſuper in Haggeo ubi habem⁹, Dixit Hag Haggeus 1
geus nũcius dñi, de nũcijs dñi, alta habet tranſlatio: Dixit Hagge⁹, angel⁹ dñi de angelis do
mini. Sic & de beatiſſimo præcurſore dñs per Malachiam eſt loquutus: Ecce ego mitto an Mala. 3
gelum meum. Verum præ omnibus iſtis cœleſtes ſpiritus excellentius angeli nominantur
ob cauſam iam introductam, ſpecialiſſime tamen ſpiritus infimi ordinis, ut patebit. Siquidem
id eſt, certe, [ut theologia] .i. ſermo diuinus, utpote ſacra ſcriptura [ait per angelos nobis* da alias *donatæ.
te ſunt] id eſt, reuelatiões diuinæ nobis exhibitæ ſunt per angelos ſanctos. hoc in libris Mo Gene. 18.
ſi primo ac copioſe docetur, quomodo angeli apparuerunt patriarchis, Abraham, Iſaac, Ia 19. 22. 26.
cob, ipſiq; Moſi & Aaron ac Ioſue. deinde in libro Iudicum recitatur, quomodo apparuerũt 28. 32.
atq; loquuti ſunt Gedioni parentibus Samſonis. vnde in actis beatus Stephanus conteſta Exo. 3. 6. Ioſue. 5. Iud. 6. 7
tur: Deus miſit Moſen in Aegyptum ad Pharaonem cum manu angeli, qui apparuit ei. Rur 13. Act. 7
ſus ibidem loquens Iudęis: Accepiſtis, inquit, legem in diſpoſitione angelorum, & non cu
ſtodiſtis. Paulus quoq; ad hæbreos: Si qui per angelos dictus eſt ſermo, factus eſſe firmus. Idem. Hebre. 2.
hinc ſubditur: [Et glorioſos *vere ante legem & poſt legem noſtros patres ad diuinum ange alias *quoq;
li reducebant] id eſt, ſacratiſſimi angeli reduxerunt patres noſtros tam ante legem Moſaicam
C quam poſt eam, nec dubium quin & ſub ea, ad diuinum, id eſt, ad dei obſequium & ad co Ge. 6. 7.
gnoſcẽdum diuina ſecreta, vt in Geneſi recitatur de Noe, cui dominus loquebatur de arca
atq; diluuio non dubium quin per angelum. [Quid agendum introducentes] id eſt qui an
geli introduxerunt, nunciauerũt ac præceperunt quid ab hominibus & patribus eſſet agẽdũ
ſicut in Geneſi dixit ad Noe: Fac tibi arcam de lignis leuigatis [Et ad rectam veritatis uiam
ex errore & vita immunda reducẽtes] id eſt, cõuertẽtes aliquos hominum ex errore gentili Gen. 6
tatis ac alijs vitijs, ac a conuerſatiõe carnali ad ueram uiam iuſtitiæ ac ſalutis, per quem etiam
modũ aliq fuerũt reducti & cõuerſi ad fidẽ & cultũ ueri dei ſine miniſterio hominũ ſola appa
ritiõe & informatiõe angelica, nõ ſine inſpiratiõe diuina: q̃d & in euãgelica lege factũ eſt ſæ
pi⁹, ut patet de electis illis decẽ milib⁹ marty℞ & ſctõ Sauiniano &c. Hinc ſcriptũ eſt in li. Iu Sauiniano mar.
dicũ: Aſcẽdit angel⁹ dñi ad locũ flẽtiũ & ait filijs Iſrael: Eduxi uos de Aegypto, & noluiſtis Iud. 2.
audire uocem meam. Cur hoc feciſtis? Quod cum audiſſent filij Iſrael eleuauerunt uocem
ſuam, & fleuerunt [aut ordines ſacros myſteriorum ſupermundaliũ aut occultas viſiones

aut

aut diuinas quaſdam ante prædicationes hypophantice reuelantes id eſt, angeli ipſi reuelan
tes hominibus. aut ordines ſacros, id eſt, choros angelicos myſteriorum ſupermundalium, D
id eſt, ſecretorum cœleſtium ac diuinorum ſuper hunc mundum immundum exiſtentium,
qualiter ſcilicet chori illi inter ſe diſtinguuntur ac diuerſa ſortiuntur officia, & in vno ſummo
bono beatificantur, & ſupermundana contemplantur ſecreta, quibus deus tanquam amicis
Hiero charisſimis & uelut ſecretarijs & conſiliarijs ſua pandit occulta, quēadmodum glorioſus Hie
ronymus refert in regula ſua ſe frequenter per hebdomadas in raptu fuiſſe continue, angelo
rumq; choris interfuiſſe & de ſecretis illis cœleſtibus plurima didiciſſe. Aut occultas viſiones
Gen. 1. id eſt ſupernaturales & abditas apparitiones, ſic enim angelus docuit Moſen de creatione mū
Danie. 2 di & multis ignotis, quæ præceſſerunt diluuium. Similiter angeli inſtruxerunt Ioſeph patriar
cham & Danielem prophetam de ſignificatione ſomniorum Pharaonis & Nabuchodono-
ſor regum, ſiue per illuminationem ſolam internam, ſiue per reuelationem externam aut per
imaginariam oſtenſionem. Aut diuinas antepredicationes, id eſt prænunciationes deſuper
factas, hypophantice, id eſt prophetice. Angeli enim primo acceperūt aut a ſuperioribus an
gelis, vel a deo: deinde prædixerunt hominibus, vt tempore opportuno ab hominibus crede
retur, imo & uerum eſſe ſciretur quod tam diu fuit prædictum. Vnde apud Iohannem loqui
tur Chriſtus: Nunc dixi uobis priusquā fiat ut cum factum fuerit, credatis. Per quod etiam,
Ioan. 14 ut Ioſephus ſcribit, reprobatur ac innoteſcit perfidia incredulorum prouidentiam diuinā ne-
Ioſephus Iſaia 21 gantium. Sic enim per Iſaiam prædixit deſtructionem Babylonis perpetuam, atq; per Iere-
Iere. 25. 29 miam quod captiuitas filiorum Iſrael in Chaldæa duraret annis ſeptuaginta. Potiſſime autē
de Chriſto & eius miſterijs a prophetis prænunciata ſunt plurima, ex quibus fides roboratur
catholica. [Si autem quis dixerit] contradicendo his verbis meis [& inde] puta a deo ſeu diui
no ſecreto immediate fuiſſe quibuſdam ſanctorum theophanias] id eſt diuinas apparitiōes
atq; propheticas reuelationes fuiſſe factas aliquibus ſanctis hominibus non per angelos [di- E
ſcat & hoc ſapienter ex ſacratiſſimis eloquijs id eſt ex ſcripturis ſanctis addiſcat ſapienter, ita
Ariſtote. ut addiſcendo ſapiens fiat, & docilem ſe præbeat. Addiſcentem enim oportet credere. Et Iſa
Iſa. 7. ias fatetur: Niſi credideritis, non intelligetis [quomodo hoc quidem quod eſt dei occultum,
nemo uidit neq; uidebit,] id eſt hoc diſcat quod nemo uidit neq; uidebit, in uita hac uiuens
uita humana, clare per ſpeciem, occultum dei, id eſt incomprehenſibilem ſapientiam ſiue eſ-
ſentiam eius & ſecretum conſilij ſui, ſecundum quod continetur ac ſplendet in ipſo. De hoc
Iohan. 1 allegata ſunt multa, ſicut illud Iohannis: Deum nemo uidit unquā. Vnde & Paulus deprom
1. Ioan. 4 Roma 11. pſit: Quis cognouit ſenſum domini? Et in libro Sapientiæ habetur: Quis hominum poterit
Sapien. 9. Ierem 23 ſcire conſilium dei, aut quis poterit cogitare quid uelit deus. Hoc eſt quod apud Ieremiam le
gitur: Quis adfuit in conſilio domini, & uidit & audiuit ſermones eius? [Theophaniæ autem
ſanctis factæ ſunt] id eſt reuelationes diuinæ exhibitæ ſunt ſanctis hominibus [ſecundū decē
tes deum per quaſdam ſacras uidentibus proportionalium uiſionum manifeſtationes.] Or
do uerborum eſt, Reuelationes factæ ſunt ſanctis per manifeſtationes quaſdam ſacras, id eſt
imaginarias uiſiones communiter. ideo ſubditur, uiſionum, id eſt apparitionum proportio-
nalium uidentibus, id eſt proportionatarum, connaturalium & aptarum uidentibus ſanctis
hominibus, quibus conueniens eſt per ſenſibilia & imaginarias oſtenſiones ad notitiam diui
norum ac immaterialium introduci, ut patuit in primi expoſitione capituli. Sic etiam conde- F
cet deum ſapientiſſimum omnia ordinate agentem, oſtendere mortalibus uiatoribus diuina
ſecreta. Hinc additur: Secundum decentes deum, id eſt, ſecundum oſtenſiones & manifeſtati
ones, quas decuit deum adhibere in hominum inſtructione prophetica. Quod totum efficit
deus per creaturam ſubiectam, id eſt miniſterio angelorum. Verū his obijci poſſet, quia non
ſequitur, Homines in hac uita non ualent diuinam clare eſſentiam nec ſecretum ſapiētiæ eius
in ſeipſo proſpicere, ergo non poſſunt a deo reuelationem propheticam aut uiſionem cœle-
ſtem per imaginarias ſimilitudines immediate ſuſcipere. Præterea, dona gratiæ gratum faciē-
tis immediate a deo accipiunt etiam infantuli in baptiſmo, ergo & dona gratiæ gratis datæ,
cum dona illa ſint multo meliora quam iſta. Amplius, ſancti interdum fatentur ſe deū in hac
Gene. 32 Iob 42 uita clare uidiſſe, dicente ſancto Iacob: Vidi dominum facie ad faciē. Et beato Iob: Auditu au
Nume. 12. ris audiui te, nunc autem oculus meus uidet te. De Moyſe quoq; dominus ait in libro Nu-
merorum ad Aaron & Mariam: Si quis fuerit inter uos propheta, in uiſione apparebo ei, aut
per ſomnium loquar ad eum: at non talis ſeruus meus Moyſes, qui in omni domo mea fide-
liſſimus eſt, ore enim ad os loquar ad eum, & palam non per ænigmata uidet deum. Sed &
2. Cor. 12 Apoſtolus ſcribit ſe raptum fuiſſe uſque ad tertium cœlum. Et reſpondendum, quod argu-
men

mentatio illa bene concludit, quod viatores nõ vident immediate in deo ea quæ ipſis deſuper
reuelantur. quod ſi ita ſe habet, rationabilius dicitur quod miniſterio angelorũ eis inſinuentur,
quoniam deus qui ordinis autor eſt & amator, operatur in vltima per media, in quibus aliud
tali non obſtat ordinationi aut actui. Nec tamen negandum eſt, nec ſanctus Dionyſius negare
intendit, quin deus immediate per ſe poſſit quemcunq; hominem in præſenti de quibuſcunq;
illuſtrare, docere, hortari: regulariter tamen & de lege cõmuni ſic agit, ſicut hic theologus do-
cet. Per quæ patet ad primum ſolutio. Ad ſecundum dicendum, quod dona gratiæ gratum fa-
cientis per creationem infundantur ac dantur, idcirco à ſolo deo fluunt immediate, quamuis
cauſæ creatæ valeant diſpoſitiue ad illorum infuſionem cooperari. Ad tertium, quod ſan-
cti illi viderunt clare ad oculum angelum in aſſumpto corpore apparentem, & in perſona dei
loquentem, aut in imaginaria viſione ita viderunt: vt cum aſſerit Iſaias, Vidi dominum ſeden- Iſa. 6.
tem ſuper ſolium excelſum & eleuatum. & ſimili modo loquitur tertio libro Regum Miche- 3. Reg. 22.
as. Ad quartum, de Moyſe & Paulo ſentit Auguſtinus in libro de videndo deum, quod priui- Aug. de videndo deũ epiſt. 112.
legio gratiæ magnæ ac ſpecialis viderunt deum per ſpeciem, in qua viſione potuerunt & alia
multa deo per ſe reuelante cognoſcere, nec tali viſione durante vixerunt vita ſenſitiua huma- Num. 12.
na, imó maxime fuerunt ab omni ſenſu alienati. Et quamuis hoc de ſolis Moyſe & Paulo ita le- 2. Cor. 12. Actu. 9.
gatur & comprobetur, an tamen & alijs ſit conceſſum quis nouit? Imo & de ſupermundiſſima
virgine non æſtimo dubitandum. Prophetę demum communiter aſſerunt dominum eis lo-
cutum eſſe & apparuiſſe, quoniam deo iubente & cum lumine dei creato venerũt. ſicq; Dauid
teſtatus eſt, Audiam quid loquať in me dominus deus. Deniq; autor ex dictis concludit. [Ipſa
igitur ſapientiſſima theologia] id eſt, diuina ſcriptura ſummæ ſapientiæ contentiua & deſcri- Pſal. 84.
B ptiua, prouida valde in ſuis eloquijs, & humanæ mentis imbecillitati condeſcendens [viſionẽ
illam quæ eſt in ipſa deſcripta reuelauit de inuiſibilibus per ſpecies corporales, vt cum dicitur: Iſaiæ. 6.
Vidi dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum [diuinam quaſi in forma informium ſimili-
tudinem] id eſt, docuit eſſe ſimilitudinem diuinam, vtpote rei diuinæ ſignificatiuã, & eius ima-
ginem ſeu repreſentatiuam. informium, id eſt, incorporalium, formam materialem & circun-
ſcriptam figuram non habentium in propria natura. quaſi in forma, id eſt, deſcriptarum quaſi
formam haberent corporalem viſibilem [ex videntium in diuinum reductione pulchre voca-
ri theophaniam] id eſt, ſcriptura edocuit huiuſmodi viſionem pulchre, id eſt, magiſtraliter ap-
pellari teophaniam, id eſt apparitionem diuinam ex reductione videntium in diuinum, id eſt,
ob hoc quod viſio illa reducit, conuertit & eleuat eos quibus oſtenditur, ad diuinum, id eſt, ad
intelligendum aliquid de deo aut rebus diuinis [quaſi per ipſam videntibus facta diuina illu-
minatione] id eſt, quia per ipſam huiuſmodi viſionem fit & datur illuminatio vidẽtibus & ha-
bentibus eam, iuxta illud: Daniel vir deſideriorum, intellige. Intelligentia enim eſt opus in viſi- Danie. 9.
one. Sicq; hæc dictio, quaſi, deſignat hic veritatem, non ſimilitudinem tantum, quemadmodũ Danie. 10. Iohan. 1.
C & apud Iohannem: vidimus gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti à patre [& quidem ipſis di-
uinis ſancte perficientibus] id eſt, non ſolum vocatur viſio illa diuina, quia intellectum præta-
cto modo illuminat, imó etiam quoniam ſancta illa corporalia aut imaginarie præſentata, cõ-
muniter inflammant affectum & perficiunt mentem ſancte, cooperando ei ad proficiendum
in ſanctitate & æquitate, vt cum per ſenſibiles ſimilitudines oſtenditur aliquid bonis fidelibus
de ſupplicijs reproborum, aut gaudijs electorum, aut de ruina eccleſiæ, quemadmodum loqui-
tur Ieremias: A facie manus tuæ ſolus ſedebam, quoniam amaritudine repleſti me. Et iterum: Iere. 15.
Quis dabit, inquit, capiti meo aquas, & oculis meis fontem lachrymarum, & plorabo interfe- Hiere. 9.
ctos populi mei? [Has autem diuinas viſiones glorioſi patres noſtri] puta apoſtoli & prophe-
tæ ac patriarchæ [perceperunt per medias cœleſtes virtutes] id eſt, acceperunt à deo medianti-
bus angelis ſctĩs, virtuoſis & vigoroſis ad exequẽdũ quicquid eis iniungitur & incũbit. Cur aũt
omnes angelici ſpiritus etiã appellentur virtutes, infra habebitur. Iſtud conſequenter declarat
& probat [Aut non & ſacram *legis traditionem eloquiorum traditio velut per ſe quidem di- *legiſlationem.
cit ex deo Moſi donatam] id eſt, vtiq; traditio eloquiorũ, id eſt, doctrina atq; hiſtoria ſcriptu-
rarum dicit & narrat quidem, id eſt, pro certo traditionem legis ſanctam, id eſt, continentiam
ſeu tenorem teſtamenti legiſq; veteris eſſe donatam Moſi in monte Synai. velut per ſe, id eſt,
tanquam immediate à deo. Sic quippe ſcriptura loquitur frequenter in Exodo: dixit dominus
ad Moſen: Dabo tibi duas tabulas & legem quam ſcripſi. Ibidem quoq; ſcriptum eſt: Loque- Exo. 32. Exo. 33.
batur dominus ad Moſen facie ad faciem, ſicut loqui ſolet homo ad amicum ſuum. Et hoc fa-
cit ſcriptura, id eſt, ſpiritusſanctus per ſcripturas [vt etiam vere nos doceat diuinos eam eſſe &
ſacros characteres] id eſt, ipſam legem eſſe literam diuinam & ſanctã, à deo, nõ ab angelo prin-

F ċipali-

cipaliter datam:ipſamq; eſſe characteres,id eſt,figuras & ſigna rerum ſanctarum & diuinarũ,
quæ exprimuntur in lege per verba,tanquam per ſigna atque characteres, id eſt, figurationes.
† angelos. [Docet autem & hoc ſapienter theologia] id eſt, nihilominus ſcriptura edocuit [per † an-
gelum eam in nos prouenire]id eſt, miniſterio angeli eam eſſe Moſi datam, deinde & nobis.
Gala.3. Nam & Apoſtolus ad Galatas:Lex,inquit,propter tranſgreſſores poſita eſt,& ordinata per an
a legali. gelos in manu mediatoris[tanquam diuino ordine illud a legaliter ponente]id eſt,veluti ordi-
natione & diſpoſitione diuinitus inſtituta id exigente. Quæ autem fit ordinatio illa,ſubiungi-
tur[hoc eſt,per prima ſecunda in diuinum reduci]id eſt,vt ea quæ ſunt ſecundi ordinis,reducã
tur in deum per exiſtẽtes in primo choro ſeu ordine. quod verificatur tam de angelis inter ſe,
quoniam angeli ordinum inferiorum,reducuntur in deum per angelos ordinum ſuperiorum,
quod totum intelligendum eſt de reductione in deum per actus hierarchicos. Angeli enĩ vni-
uerſi à principio ſuæ glorificationis ad deum inauertibiliter ſunt conuerſi,reducti & ſimplifica-
ti:quam de angelis & hominibus inter ſe,quoniam homines reducuntur & illuſtrantur per an
gelos:quam de hominibus inter ſe,quoniam ſubditi per ſuos præſidentes habent purgari, illu-
minari ac perfici. Nec iſtud ſolum obſeruatur inter angelos diuerſarum hierarchiarum ac or-
dinum,ſed etiam inter eos qui vnius ſunt hierarchiæ eiuſdemve chori,inter quos etiã ſunt pri
mi & medij ac vltimi. eſtq; ſublimiorum reducere inferiores. hinc ſequitur: [Etenim non ſo-
lum & inſuperpoſitis & ſubiectis animis,ſed & in æquipotentibus ipſa lex diffinitur ex ſuper-
eſſentiali omnium ordinationis principio]id eſt,lex ipſa ſeu inſtitutio,quod ſecunda reducan-
tur per prima immediatius ſuperpoſita,diffinitur,id eſt,præſcribitur & ſeruatur ex ſupereſſen-
tiali principio ordinationis omnium,id eſt,à deo qui eſt primum principium,cauſa & fons to-
tius ordinis & ordinationis cunctorum. Sapientis enim eſt,ordinare. ideo primæ ſummę & in E
finitæ ſapientiæ dei eſt,omnia ordinare,& inordinata per culpam, ordinare per pœnam, neq;
in toto vniuerſo aliquid prorſus confuſum & inordinatum relinquere, imó iuxta decẽtiſſimũ
Iob 16. tenorem prouidentiæ ſuæ diſponere vniuerſa. Nec obſtat quod ſanctus Iob ait:In inferno nul
lus eſt ordo,quia hoc dictum eſt ideo,quod omnia ſunt ibi turbata,confuſa & inquieta,quan-
tum ad ſeipſa,non autem reſpectu prouidentiæ dei ac demeritorum. Deinde clarius ſubditur
quomodo iſtud ſit verum[hoc eſt,per vnamquanq; hierarchiam primas & medias & vltimas
eſſe & ordinationes & virtutes]hoc eſt,quod in qualibet hierarchia ſunt aliqui chori & ſpiri-
tus,aliqui ordines & ordinationes atq; operatiuæ virtutes ſeu vires,primi & principales in hie-
rarchia illa,aliq medij,& aliqui infimi:ſicut in prima hierarchia ſupremi ſunt Seraphim, me-
dij vero ſunt Cherubim,& infimi in prima illa hierarchia ſunt throni. In eodem quoq; choro
ac ordine ſunt primi & medij ac vltimi,vt infra magis patebit[& minorum eſſe diuiniores do
ctores & manuductores]hoc eſt,lex iſta inſtituit eos qui diuiniores ſunt,id ẽ,deo propinquio-
res & perfectiores eſſe doctores,purgatores,illuminatores & manuductores minorum, id eſt,
inferiorum ac minus ſcientium. Doctores inquam[in diuinam adductionem & illuminatio-
nem & communicationem]id eſt,ad hoc quod reducantur in deum per purgationẽ,& ad hoc
quod plenius illuminentur à ſuperioribus ſuis,quantum ad pertinentia ad diſpoſitionẽ & gu-
bernationem hierarchicam:atq; ad hoc quod abundantius participent ſcientiam & perfectio-
nem altiorum illorum ſpirituum,qui ſuppoſitis ſibi ſpiritibus communicant illuminationes
ſibi factas à deo,ſeu alijs ſuperioribus ſpiritibus,de quibuſdam effectibus & myſterijs dei ac ra F
tionibus eorundem. ¶ Circa hæc aliqua poſſunt quæri ſpecialiter, quomodo in angelis aliq
dicantur æquipotentes,& quomodo vnus æquipotentium reducat & illuminet alium,cum di-
ctum ſit ſæpius,quod illuminare atq; reducere ſit maiorum & diuiniorum. Verum ad iſtud in
fra in quæſtione dicetur. Nunc tamen breuiter tangendo,dicendum quod theologus loquitur
hic de æquipotentia in communi, hoc eſt,in perfectione hierarchiæ eiuſdem. Conſequenter p
bat præhabita per hoc,quod etiam Chriſti myſteria primo reuelata ſunt angelis. & per eos ho
a docente. minibus. [Video autem quia & diuinum Chriſti humanitatis myſterium angeli primũ a ſunt
edocti]id eſt,oculis fidei cerno & ex ſcripturis confidero, quod angeli ſancti edocti ſunt pri-
mum,id eſt,prius quam homines didicerunt à deo immediate aut mediate myſterium, id eſt,
ſacrum ſecretum humanitatis Chriſti,puta incarnationis myſterium valde diuinum,cum con
Iohan.1. cernat verbum æternum verum deum,cui hypoſtatice eſt vnita humanitas Ieſu Chriſti,qui ẽ
ipſum verbum æternum[deinde per ipſos in nos ſcientiæ gratia deſcendit] id eſt, gratia noti-
tiæ ſeu gratioſa cognitio myſterij huius,per angelos manifeſtata & communicata eſt fidelibus.
† Sic. Dani 8.9. [†Si] pro quia[ergo diuiniſſimus Gabriel]archangelus,qui eſt multum diuinus & conſcius ſe
Luca.1. cretorum altiſſimi,cuius mentio fit nominatim in veteri nouoq; teſtamento, videlicet in Da
niele

A niele & Luca euangeliſta. [Zachariam quidem ſummum ſacerdotem myſteria edocuit: hoc Ibidem.
eſt, prophetam ex ipſo fore contra ſpem gratia diuina naſciturum] hoc totum Lucas plenius
recitat, apud quem legitur, quod Zacharia ſtante ante altare ad offerendum incenſum, appa-
ruit ei Gabriel, dicens: Naſcetur tibi filius qui in ſpiritu & virtute Eliæ præcedet dominū Chri-
ſtum, qui filius fuit contra ſpem de antiqua & ſterili matre natus. quod fuit contra ſpem natu-
ræ, gratia dei ſupernaturaliter operante & fœcunditatem præſtante ipſi Elizabeth, quæ etiam
tempore ſuæ iuuentutis fuit ſterilis, iamq; in ſenio duplex habuit impedimentum fœcundita-
tis, quorum vtrunq; abſtulit gratia, id eſt, ſupernaturale donum gratuitum ſpiritusſancti. Sic &
Apoſtolus ad Romanos affirmat ipſum Abraham contra ſpem in ſpem credidiſſe: hoc eſt, con Roma. 4.
tra ſpem naturæ in ſpem gratiæ. Præterea quamuis nonnulli dixerunt hunc Zachariam fuiſſe
potificem, alij tamen probabilius tenent oppoſitum, & quod fuit vnus viginti quatuor ſacer- 1. Para. 24.
dotum, qui ex inſtitutione Dauid regis prophetæ ac patriarchæ ſeruierunt in templo, qui poſt
potificem erant ſupremi. Sicq; Zacharias vocatur ſummus ſacerdos, id eſt, vnus ſummorum
poſt pontificem, aut etiam ſummus ratione ſuæ ſanctitatis eximiæ ac gratiæ prophetalis. Hinc
in Luca habetur, quod fuit de vicæ Abiæ, & quod in ordine vicis ſuæ, id eſt, tempore ſuæ heb-
domadæ ingreſſus eſt templum. De hoc ſuper Lucam plenius ſcripſi. Naſciturum inquam [pu Lucæ. 1.
erum diuinitus & ſalutariter mundo manifeſtandæ virilis Ieſu diuinæ operationis] id eſt, ſa-
cratiſſimum Iohannem Baptiſtam præconem. Operationis diuinæ virilis, id eſt, conuerſatio-
nis & actionis Chriſti, diuiniſſimæ ac viriliſſimæ ſeu ſtrennuiſſimæ. manifeſtandæ mundo, id
eſt, hominibus, diuinitus, id eſt, ex dei præcepto ac ſalutariter, id eſt, valde ſalubriter ad homi-
num informationem atq; ſalutem. vnde & Zacharias Iohanne nato, mox prophetauit: Et tu Lucæ. 1.
B puer propheta altiſſimi vocaberis. præibis enim ante faciem domini parare vias eius, Ad dan- Iohan. 1.
dam ſcientiam ſalutis plebi eius. Porro de operatione Chriſti manifeſtanda hominibus, dixit Ibidem.
Iohannes: Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi. Et rurſus: Qui me miſit baptizare in
aqua, ille mihi dixit: Super quem videris ſpiritum deſcendentem & manētem ſuper illum, hic
eſt qui baptizat in ſpiritusancto. [Mariam quoq; quomō in ipſa foret diuinum ineffabilis diui
næ formationis myſterium] id eſt, Gabriel quoq; edocuit feliciſſimam incomparabilēq; Ma-
riam, qualiter in ea foret, id eſt, futurum & complendum protinus eſſet myſterium diuinum di Lucæ. 1.
uinæ formationis ineffabilis, id eſt, incomprehenſibilis incarnationis, qua forma ſerui vnita eſt
formæ, id eſt, naturæ dei. Vel ineffabilis diuinæ formationis, qua corpus Chriſti inſtantenee ex
puriſſimis ſanguinibus ſuperhoneſtimæ virginis eſt formatum, organiſatum rationaliq; ani-
ma informatum. Aut ineffabilis diuinæ formationis, id eſt, completionis, qua anima Chriſti
eodem quo creata eſt inſtanti, formata atq; perfecta eſt omni gratia, charitate, ſapientia, imó &
beatifica viſione. Hinc vnigenitus patris ratione aſſumptæ humanitatis ait per Iſaiam: Et nunc Iſaiæ. 49.
hæc dicit dominus, formās me ex vtero ſeruum ſibi. [* Aſt alius angelorum Ioſeph, erudiebat † At.
quomodo vere implerentur diuinitus promiſſa progenitori Dauid] id eſt, alius angelus erudi- Matt. 1.
uit ſanctum Ioſeph glorioſiſſimæ virginis ſponſum ac miniſtrum, quādo cogitauit occulte di-
mittere eam, eo quod vidit eam imprægnatam, quomodo vere in ſacratiſſima & præexcellē-
C tiſſima virgine eiuſq; prole protinus erant complenda, quæ deus promiſit electo Dauid de vni
co dei filio ex ſua ſtirpe incarnando. Hinc legit in Matthæo: Ecce angelus domini apparuit in
ſomnis Ioſeph, dicens: Noli timere accipere Mariam cōiugem tuam. Quod enim in ea natum Ibidem.
eſt, de ſpiritu ſancto eſt: Pariet autem filium, & vocabis nomen eius Ieſum. Ipſe enim ſaluum
faciet populum ſuum à peccatis eorum. De quo filio fuit promiſſum Dauid in Pſalmo: Bene- Pſal. 71.
dicentur in ipſo omnes tribus terræ. Vnde & princeps apoſtolorum in Actis legitur prædicaſ- Actu. 2.
ſe: Dauid, cum eſſet dei propheta, & ſciret quia iureiurando iuraſſet ei deus de fructu lumborū Pſal. 131.
eius ſedere ſuper ſedem ipſius &c. Vnde in Pſalmo habetur: Iurauit dominus Dauid veritatē,
& non fruſtrabitur eum, de fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam [Alius vero paſtores
tanquam multorum reditu & ſilentio conuerſos euangelizauit] id eſt, alius angelus euangeli-
zando erudiuit paſtores ad tantam gratiam coaptatos. Ideo ſubditur: Tanquam conuerſos, id Lucæ 2.
eſt, ad deum reductos ac deuotos. alia litera habet, purgatos reditu, id eſt, receſſu ac ſegregatiōe
multorum ab eis. Et ſilentio, id eſt, quiete cordis & vitatione loquacitatis. Nam erat nox. ſicq;
tunc verum fuit etiam illud libri Sapientiæ: Dum quietum ſilentium tenerent omnia, & nox in Sapien. 18
ſuo curſu medium iter haberet. Hinc ait ſcriptura: Angelus ad paſtores ait: Euangelizo vobis Lucæ 2.
gaudium magnum, quia natus eſt hodie vobis ſaluator [& cum eo multitudo exercitus cœle-
ſtis] id eſt, militia innumerabiliū angelorū ſecundū Origenē [illā valde laudabilē tradebat his Origenes.
qui in terra ſunt, doxologiā] id eſt, gloriæ hymnū, iuxta illud in Luca: Facta eſt cū angelo mul Lucæ. 2.

 titudo

titudo cœleſtis exercitus,laudantium deum&dicentium:Gloria in excelſis deo,& in terra pax
Hilarius. hominibus bonæ voluntatis.Quod autem in eodem ſequitur hymno,Laudamus te &c. bea-
tus Hilarius fertur compoſuiſſe,quãuis aliqui aliter dicant.Præterea in his verbis docet theolo
gus,quod ſolitudine,ſilentio & quiete multum diſponitur homo ad deuotionem,contempla
tionem ac cœleſtium reuelationẽ atq; angelicam apparitionem & informationem. A quibus
ſociorum inquietudine,fabulatione ac ſtrepitu homo plurimum impeditur.Ad quod inſinu
Luc.6. Ezech.3. andum ſcriptum eſt:Exijt Ieſus in montẽ ſolus orare.Et erat pernoctans in oratione dei.Hinc
Iſa.30. ad Iezechielem dominus dixit:Egredere in campum,& ibi loquar tecum.Iſaias quoq; ait:In ſi
Threno.3. lentio & ſpe erit fortitudo veſtra.Ob hoc quoq; in Threnis aſſerit Ieremias:Sedebit ſolitarius
&·tacebit,quia leuabit ſe ſuper ſe.[Reſpiciamq; ad excellentiſſimas eloquiorum luminis appa
ritiones]id eſt,contemplabor altiſſimas deſcriptiones & declarationes eloquiorum,id eſt,ſcri
pturarum luminis,id eſt,ſummæ veritatis,quæ eſt lumen æternum,à quo ſcriptura profluxit,
2.Tim.3. †quod. dicente Apoſtolo:Omnis ſcriptura diuinitus inſpirata.[Video enim]oculo fidei [†quoniã &
Ieſus ipſe ſupercœleſtium eſſentiarum ſupereſſentialis eſſentia]id eſt,ſecundum deitatem ſuã
ſuperſubſtantialis natura & cauſa effectiua intellectualium creaturarũ,cunctis cœleſtibus cor
Ariſtote. poribus altiorum , de quibus Ariſtoteles dixit: Extra cœlum nihil eſt : ſed ſunt ibi entia quæ-
dam ſimplicia,optimam vitam ducentia,& de ſuis ſufficientia [ad id quod ſecundum nos eſt,
immutabiliter veniens]id eſt,ad noſtræ naturæ aſſumptionem,eiuſq; operationes & afflictio
†ã ſe ordinata & aſſumpta humana ordinatione. nes tolerandas abſq; ſuæ deitatis variatione deſcendens[non reſilit ſub ſe & bellicali& liberi
hũana bona ordinatiõe].i.nõ refugit nec abhorret ab ordinatiõe bona hũana.i.ab excuſatiõe
gratioſa & diſpẽſatione benigna eorũ,q̃ deus pater voluit eũ in carnæ aſſumpta,p hoibus ope-
Iſa.63. rari ac pati,quæ erãt ſub ſe.i.valde aliena à ſuæ excellẽtia deitatis,ordinatiõe inq̃ bellicali,ac li E
Pſal.23. Pſa.44. bẽti,quoniã deus Trinitas ordinauit, vt pugnãdo contra aduerſarias poteſtates,pugnatiõe li-
Iohan.16. benti,charitatiua, ſpontanea præualeret.&genus liberaret humanum. Vnde per Iſaiam loqui-
tur:Ego qui loquor iuſtitiam,& propugnator ſum ad ſaluãdũ.De quo fertur in pſalmo:Quis
eſt iſte rex gloriæ?dominus fortis & potẽs,dominus potẽs in prælio. Cui ait Pſalmographus:
Luc.2. Luc.2. Accingere gladio tuo ſuper ſemur tuũ potẽtiſſime.Qui& ſuis dixit diſcipulis:Cõfidite,ego vi
Luc.2. ci mundum[ſed obediens ſubditur patris & dei per angelos diſpoſitionibus]id eſt,Chriſtus ſe
Mat.1 Mat.4. cundum aſſumptam naturam patri tanquam maiori obediens,qui & beatiſſimę matri & patri
Iohan.1. putatiuo diſpenſatiue obtemperauit,iuxta illud Lucæ:Deſcendit cum illis,& fuit ſubditus eis:
diſpoſitionibus ſubditus dei & patris per angelos,id eſt,ordinationibus & ſtatutis per angelos
Philip.2. exhibitis,& adminiſtratis circa ipſum ſecundum quod homo fuit. Vel diſpoſitionibus per an-
1.Petr.2. gelos annunciatis atq; prædictis. Angelus quippe eius incarnationem virgini intimauit,ange-
lus paſtoribus dixit:Et hoc vobis ſignum, inuenietis infantem pannis inuolutum,& poſitum
in præſepio.Hinc demum ſcriptum eſt:Erat cũ beſtijs,& angeli miniſtrabant ei.Atq; alibi:Re-
liquit eum tentator,& ecce angeli acceſſerunt & miniſtrabant ei.Ipſe quoq; diſcipulis loquẽs:
Videbitis,inquit,angelos dei aſcendentes & deſcendentes ſuper filium hominis.Factus eſt er-
go Chriſtus obediens patri vſq; ad mortem,nobis relinquens exemplum, vt ſequamur veſti- F
1.Reg.15. gia eius.quia vt libro primo Regum Samuel proteſtatur,Melior eſt obedientia quã victimæ.
Quoniam quaſi peccatum ariolandi eſt,repugnare:& quaſi ſcelus idololatriæ,nolle acquieſce-
Hebr.2. re. His conſonãt verba Apoſtoli ad Hebræos:Debuit,ait,per omnia fratribus ſimilari.Poſtre-
mo in his verbis theologus innuit duplicem Chriſti naturam,puta diuinam, dicendo:diſpoſi-
Iohan.20. tionibus patris,& humanam , addendo : Et dei. Vnde & Chriſtus diſſeruit: Aſcendo ad pa-
Mat.2. trem meum & deum meum. [Et per medios ipſos]id eſt,mediantibus angelis [annunciatur]
ipſi[Ioſeph à patre diſpoſita filij ad Aegyptũ receſſio]id eſt,diſceſſio Chriſti à Iudæa in Aegy-
ptum diſpoſita,id eſt,præordinata à deo patre annunciatur,id eſt,notificata eſt ipſi Ioſeph[&
iterum ad Iudæam ex Aegypto traductio]id eſt, relatio Chriſti de Iudæa in Galilæam,etiã per
angelũ cõmiſſa eſt illi electo Ioſeph,prout in Mathæo deſcribitur,vbi narratur:Defuncto He
rode,ecce angelus domini apparuit in ſomnis Ioſeph in Aegypto &c. Verũ vbi ſubiungitur:
Audiens autem Ioſeph quod Archelaus regnaret in Iudæa,timuit illo ire, & ſeceſſit in partes
Pſal.75. Galileæ, & habitauit in Nazareth.Ergo non redijt in Iudæam,ſicut hic dicitur. Et reſpondẽdũ
Iohan.11. Iohan.10. quod Iudæa interdum accipitur pro toto territorio Iſraelitici regni,& ſic Galileam Samariãq;
Acto.1. includit,vt in Pſalmo:Facta eſt Iudæa ſanctificatio eius.Aliquando autem pro principali par
Mat.2. te regni illius,vt cum ait Saluator:Eamus in Iudęam iterum.Etenim quando hoc dixit, fuit in
Galilæa,vt Iohannes tangit.Iuxta iſtam acceptionem Iudææ locutus eſt dominus apoſtolis:
Eritis mihi teſtes in omni Iudæa & Galilea & Samaria.Porro in euangelio non dicitur,quod an
geli apparuerunt Ioſeph,ſed ſingulariter angelus.ideo ponitur hic fortaſſis plurale pro ſingu
gulari·

A lari. vel quia vnus angelus commiſit ſancto Ioſeph traducere puerum in Aegyptum,&alter an
gelus reducere puerum in Iudæam. Vel,ſi fuit angelus idem quod probabile reor,pluraliter di
ctum eſt per angelos,propter iteratam eiuſdem apparitionem[&per angelos ipſum videmus
ſub paternis legibus ordinatum] Iohannes Scotus: Manifeſtum, inquit, eſt hoc, quod tamen Ioha.Sco.
videtur obſcurum. Quomodo enim ordinatus aut diſpoſitus ē Ieſus ſub legibus,per angelos?
Verum eſt equidem quod ipſemet dixit,Non veni legem ſoluere,ſed implere. Certum eſt quo Mat. 5.
que quod ſecundum patris præcepta ſit circunciſus & in templo præſentatus. Quomodo autē Lucæ.2
factum ſit hoc per angelos,non apparet. Hugo igitur ſic expoſuit:Quia legem per angelos da- Hugo.vic.
tam ſeruauit,ideo ordinatus eſt ſub paternis præceptis per angelos. Sed hoc textus non vide-
tur prætendere,nec hoc aliud eſt,niſi quod paulo ante iam retulit:Obediens ſubditur patris &
dei per angelos diſpoſitionibus. Poteſt ergo,ni ſallor,ita exponi,q̄d Ieſus ordinatus eſt ſub le-
gibus patris per angelos:quia in carne mortali in ſeculo iſto conuerſans,in cunctis ordinate,p
ceſſit ſecundum patris præcepta per angelos,Chriſto in hoc ipſo miniſterium atq; cuſtodiam
exhibentes. Nempe vt in prima parte Summæ ſuæ quæſtione centeſima duodecima Thomas To.Aquin.
fatetur,Quamuis Chriſtus,inquantum homo,regulabat à verbo æterno, atq; ſecundum ani-
mam quo ad vires eius ſuperiores,erat comprehenſor perfectus,nec vt ſic, indiguit angelo: at-
tamen ratione paſſibilis corporis,fuit viator. Sicq; debebatur ei angelus cuſtos,non tanquā ſu-
perior,ſed vt miniſter inferior. & quo ad hoc, poſſet & Chriſto applicari illud Pſalmi:Quoni- Pſal 90.
am angelis ſuis mandauit de te,vt cuſtodiant te in omnibus vijs tuis. Inſuper ſicut prælegato To.aquin.
loco aſſerit Thomas,homo in ſtatu innocentiæ angelum habuit cuſtodem. Quamuis enim ſi-
bi non imminebat periculum ab intus,quouiam ordinatus fuit intrinſecus,imminebat tamen
B ei periculum foris,propter inſidias dæmonis. certumq; eſt,quod Chriſto in via inſidiabantur
homines impij ſpiritusq; maligni. [Inſto enim dicere,vt ſcienti noſtris ſacerdotalibus traditio
nibus expreſſa]hoc eſt,mihi eſt,id eſt,mihi incumbit dicere tibi Timotheo, vt,id eſt tanquam
ſcienti. expreſſa,id eſt,ea quæ expreſſa ſunt traditionibus noſtris ſacerdotalibus, id eſt, euange-
licis documentis,quæ nobis tradiderūt apoſtoli ſummi ſacerdotes ac præſules,ſpecialiter Pau Lucæ 22
lus & Lucas,qui ex ore Pauli euangelium fertur ſcripſiſſe[& de angelo ipſum Ieſum conſortā
te]de quo Lucas diſſeruit: Apparuit autem illi angelus de cœlo,confortans eum,id eſt,per mo
dum confortantis ſe habens,conſolatoria verba loquendo,qua confortatione Chriſtus non
eguit,ſed aliquantulum minoratus ab angelis ſecundum Apoſtolum ad Hebræos,id eſt, mi- Hebræ. 2
nor angelis factus, quantum ad corporis paſſibilitatem & humanitatem ſecundum ſe conſide
ratam,non vt verbo vnitam,dignatus eſt in tantum ſubijci angelicæ diſpenſationi ſecundum
æterni patris præordinationem,vt etiam ita ab angelo confortaretur humanam in ſe conditi-
onem demonſtrans,non ab angelo auxilium quærens. [*An,quia & ipſe Ieſus per noſtram ſa †Aut. *bñficam
lutarem benificentiam & maniſeſtatoriam veniens ordinationem]Quaſi dicat: vtiq; quia Ie-
C ſus veniens in hunc mundum per benificentiam noſtram ſalutarem,id eſt,per ſaluberrimam
beneficiorum ſuorum exhibitionem,quæ nobis largitus eſt,& per ordinationem manifeſtato
riam,id eſt,per diuinam prædiſpoſitionem ſeu patris præordinationem,ex qua factum eſt q̄d
filius dei eſt incarnatus,vt manifeſtaret hominibus dei patris,imò & ſummę trinitatis notitiā
atq; myſteriale conſilium ſuper modo & ordine redemptionis generis humani per Chriſtum,
quemadmodum ipſe Chriſtus in euangelio ait:Pater,manifeſtaui nomen tuum hominibus. Iohan.17.
Vnde & in prima ſua canonica ſanctus effatur Iohannes:Scimus quoniā filius dei venit, & de- 1.Ioan.5.
dit nobis ſenſum,vt cognoſcamus deum verum[magni conſilij angelus appellatur]ſecundū Iſa.9.
aſſumptam humanitatem,in qua & per quam hominibus apparuit, & multa ſecreta reuelauit
diſcipulis,iuxta illud:Quæcunq; audiui à patre meo,nota feci vobis. omnia,inquit,id eſt,quę- Iohan.14.
dam de omnibus,non ſimpliciter omnia. Nam paulo poſt adiecit: Adhuc multa habeo vobis Iohan.16.
dicere,ſed non poteſtis portare modo. Hinc ergo vocatus eſt angelus,id eſt,præco & nuncius
æterni incomprehenſibiliſq; decreti,quo trinitas adoranda & ſuperbenedicta decreuit ſaluare
nos per incarnationis verbi myſterium. Verumtamē Damaſceno teſtante,conſilium eſt igno- Ioh. Dam.
rantis naturæ,cum in ipſo ſit inquiſitio de agendis:ita vero non conuenit deo,ſed vt denotat p
fundum ac ſapientiale decretum. Denique particula iſta ex antiqua tranſlatione eſt ſumpta. ſi- Iſa.9.
quidem apud Iſaiam,vbi ſecundum hebraicam veritatem habetur, Et vocabitur nomen eius
admirabilis,conſiliarius,deus,fortis,pater futuri ſeculi,princeps pacis,ſicut trāſlatio ſancti Hie Hiero.
ronymi cōtinet:ſeptuaginta interpretes trāſtulerūt:Vocabit nomē eius magni cōſilij angelus:
& hoc ne Ptolomęo regi Aegypti ad cuius inſtātiā trāſtulerūt vnius dei cultori,pāderēt myſte
riū diſtinctiōis perſonarū in deo,vt ſcribit Hieronymus[etenim vt ipſe angelo prædictus] id Idem.

eſt,ſicut Chriſtus prænunciatus eſt ab angelo,vt patuit,imó & ab angelo prænominatus,iuxta D
Lucæ 2. illud: Vocatum eſt nomen eius Ieſus,Quod vocatum eſt ab angelo,priuſquam in vtero conci
peretur. Hinc per Iſaiam fuit prophetatū: Dominus ab vtero vocauit me,de vētre matris meæ
Iſaiæ.49. Iohan.15. recordatus eſt nominis mei[ait: Quæcunque audiui à patre meo annunciaui vobis] hoc ſcri-
ptum eſt in Iohanne,& ibidem expoſitum. Itaq; patet cur & qualiter Chriſtus angelus nuncu-
petur,idcirco nec incredibile quod angelorum miniſteria circa ipſum exhibita ſunt.

¶ Introductio & ſolutio quæſtionum quorundam concer
nenuum præſens Capitulum. Articulus X.

HIc quæritur,an angelis ſint aliqui æquipotentes. Videtur quod non, quia in ange-
lis non eſt diſtinctio materialis,neq; per quantitatem, ſed tantum formalis, cum
ſint formæ ſimplices in ſe,ſine materia ſubſiſtentes, vt patuit ſupra: & ſancti, Dio-
Gre.ho.34 Rabanus. nyſius,Gregorius,Rabanus quoq; & alij multi affirmant. talis autem diſtinctio ē
ſpecifica,non numeralis,indiuidualisve tantum. Præterea,corpora cœleſtia quā-
uis materialia,abinuicem ſpecifice differunt,ergo plus angeli. non ergo ſunt æquipotētes. Re-
ſpondetur quod æquipotentia iſta poteſt tripliciter accipi,primo ſimpliciter,& ita q ſunt vni-
us ſpeciei aut æque perfecti in naturalibus aut in donis gratuitis, dicuntur æquipotentes. & ſi
tales ſunt in patria,non videtur quod vnus reducat neq; illuminet alium,cum nō ſit maior aut
luminoſior alio. Secundo intelligi poteſt in genere,& ita qui vnius ſunt hierarchiæ, dicuntur
æquipotentes,quæ eſt æquipotentia remota & ſecundum quid. Tertio in ſpecie,hoc eſt,quan-
tum ad eiuſdem ordinis gradum aut poteſtatem. & iſtæ ſunt æquipotentiæ ſecundum quid,
præſertim ſecunda. horum quoq; æquipotētium vnus alium illuminat ac reducit. an vero ſint E
plures angeli eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſimæ,tactum eſt ſupra & tangetur. ¶ Secūdo igitur quæ
ritur,an aliqui angeli ſint æquipotentes ſimpliciter,hoc eſt,ſpeciei eiuſdem. hoc autem eſt iam
ante quæſitum aliqualiterq; ſolutum,& ſuper ſecundum Sententiarum diligentius perſcruta-
Diony cõ. Thomam. tum,atq;(vt puto) infra certitudinem eſt,quamuis Thomas adhoc, quemadmodum ad cæte-
ra conſimilia,ſatis affirmatiue reſpondeat. propter quod multos habet contradicentes. Deniq;
Hen. Gan. Henricus de Gandauo doctor ſolennis,in Summa & quodlibetis multipliciter ꝓbat & tenet
non oportere tot ſpecies eſſe in angelis quot indiuidua,dato quod immateriales conſiſterent.
Albertus quod & ſuper ſcdm Sententiarum tenet Albertus,quamuis aliter alibi opinatus ſit. imó & in Scri-
pto ſecundi ſentit Albertus,quod omnes angeli vnius ſint ſpeciei ſpecialiſſimæ, in ſolis gratui
tis differentes. Verumtamen in quæſtionibus circa iſtud capitulum ſcribit: Aliqui dicūt quod
omnes angeli abinuicem ſpecie diſtinguantur. Quod dici oportet,ſequendo rationes philoſo
phorum,quæ cum nihil inconueniens ſecundum fidem contineāt,ſuſtineri poteſt iſta opinio,
cui & ſanctus Dionyſius magis conſentire videtur. Hæc Albertus. Qui in ſcripto ſecundi Sen-
tentiarum conſcripſit,quod ſancti magis concordant in hoc,quod omes ſint ſpeciei eiuſdem.
quod non puto ſanctos magis ſenſiſſe,nec beatum Dionyſium æſtimo conſenſiſſe opinioni illi F
philoſophorum,ſicut & infra patebit. ¶ Tertio poſſet hic ſciſcitari,an angeli ſancti ab exordio
ſeculi præcognouerunt myſterium incarnationis: hoc eſt,dei filium incarnandum. Cuius quę
ſtionis ſolutio infra ſeptimo capitulo habet locum. Nunc autem intantum tangi poteſt,quod
ab exordio ſuæ glorificationis illud nouerunt, quo ad ſubſtantiam rei ſeu facti, cum ad illius
notitiam & exhibitionem cuncta eorum officia ordinentur: non tamen ſciuerunt illud à prin-
cipio,quantum ad ſingulas conditiones & circunſtantias eius. Et iſtud verum eſt,non de natu
rali,ſed de ſupernaturali & beatifica angelorum notitia, qua omnia vident in verbo æterno.
Albertus. Amplius circa præhabita ſcribit Albertus: Quædam eſt cura eſſentialis & ſimplex,quam ange
lus habet de aliquo, vt ei caueat à peccato atq; periculis. Sicq; angeli non habuerunt curam de
Chriſto. Alia eſt cura quaſi per accidens,& ite habuerunt curam de Chriſto, inſtruendo illos,
quorum curæ Chriſtus ſecundum carnem ſubditus fuit. Hac tamen reſponſione aptior eſſe vi
detur iam præinducta. Nam Chriſto quantum ad naturam paſſibilem,pericula & aduerſa pœ
Iohan.6. Lucæ.4. Matt.4. nalia imminebant frequenter,ſicut dum Iudæi volebant eum præcipitare & caperet in quorū
euaſione poterant ei angeli miniſterium exhibere,quemadmodum dum tētator reliquit eum
in monte,quamuis & alijs modis poterat illa euadere.

PARAPHRASIS HVIVS CAPITIS IIII.

A CVm in præcedenti capitulo diffinierimus hierarchiam in generali, deinde
laudanda eſt ſpecialiter hierarchia angelica,& intellectualiter inſpicienda
ſunt teſtimonia ſacræ ſcripturæ, in quibus ſenſibiles formæ angelis attri-
buuntur, vt per earundem ſormarum collationem ſurſum agamur ad cō-
templandam angelorum ſimplicitatem, quæ præ cæteris creaturis confor
mior eſt diuinæ ſimplicitati. Sed laus iſta inchoanda eſt à deo, qui eſt earū
& omnium principium, qui à nobis laudandus eſt, ſed non per definitio-
nem quia definiri à nobis non poteſt, ſed cultu & veneratione principali & gratiarumactioni-
bus quantum poſſumus perfectiſſimis. In ipſius laude hoc ad pręſens commemoramus, quod
ipſe habet omnimodam bonitatis plenitudinē, & ex illa ſui plenitudine ſuperſubſtantiali eſſe
accipiunt, & ad eſſe deducuntur omnia exiſtentia. Deus em̄ qui eſt cauſa om̄ium, & bonitas prę
eminens om̄ibus, propriū eſt vocare exiſtentia ad cōmunionē ſuī ipſius iuxta vniuſcuiuſq; cre-
aturæ capacitatem. Quædam ſiquidem capaces ſunt eſſentiæ, vitæ, ſcientiæ, bonitatis & beatitu
dinis. Quædam vnius tantum iſtorum, ſcilicet eſſentiæ, quædam pluriū. Omnia ergo exiſten-
tia participant prouiſiua diſtributione emanante ex diuinitate, quæ eſt ſuperſubſtātialis & cau
ſa omniū. Nō enim eſſent niſi deitate quæ eſt omnium eſſentia & principium participauiſſent,
inanimata ſiquidem deo participant per ſuum eſſe. Diuinitas enim eſt eſſe omnium, quæ eſt ſu
per omne eſſe ſuum ſupereſſentialis. Viuentia autem per viuificam virtutem participant vita
deitatis quæ eſt ſuper omnē vitam. Rationalia autem & intellectualia participant ſapiētia dei
quæ eſt per ſe perfecta, imó ſuperans omnem perfectionem, & eſt ſuper omnē perfectionem &
mentem. Manifeſtum eſt autem quod illæ ſubſtantiæ familiarius ei coniunguntur quæ multi
B plicius & copioſius eo participant. Sancti ergo ordines cœleſtium hierarchiarum pręeminent
& inanimatis & terræ virentibus & irrationalibus animalibus, & etiam nobis qui ratiōales ſu-
mus. Ipſi enim intelligentias ſuas puræ in deum extendentes, ad ipſius imitationem ſe trāsfor-
mant: & diuinam ſpeciem cui aſſimilandi ſunt conprehenſiue contemplantur, & illi deſiderāt
conformare ſuam intellectualem ſpeciem, & per hoc copioſiores habent cōmuniones ad deū
præ cæteris quæ diximus. Manent autē in tali exercitio infatigabiles & attenti ſemper extenti
ad ſuperna æternæ ſapientiæ ſpectacula, iuxta cuiuſlibet capacitatē: & hoc per fortitudinē diui
ni amoris à quo nulla occaſiōe poſſunt deflecti vel retardari. Et ipſi à deo intus ſuſcipientes im
materialiter & pure, principales illuminatiōes ſecūdū eaſdē ordinanť, habētes plenā & integrā
vitā in nullo intellectuali ſenſu deficientē aut diminutam. Illæ ergo cœleſtes ſubſtantię primo
& multiplicius ſunt maniſeſtatiue diuini ſecreti, vñ præ cæteris creaturis excellēter digne habē
tur angelica denominatione, eo ꝙ diuina illuminatio primo ingignitur illis, & manifeſtatiōes
diuini luminis quæ ſunt ſuper nos, per ipſos ad nos deferunť. Vñ dicit ſcriptura: q̄d lex eſt ordi Gala. 4.
nata p angelos. Angeli etiā ad ſuperiorū cognitionē & amorē, puocantes ſanctos patres nr̄os,
& ante legē & poſt legē, & eoſdē ab errore infidelitatis & praua cōuerſatiōe reducētes ad verita
C tē & iuſtitiā, reuelauerūt eis aut ordines cœleſtiū animorū, vt teſtať Iſaias: Seraphin ſtabāt ſup Iſa. 6.
illud, ſex alæ vni, & ſex alæ alteri. Et in libris Regū: Vidi dn̄m ſedentē ſup ſoliū ſuū, & omnē ex 3. Reg. 22.
ercitū cœli aſſiſtentē ei. Atq; apud Danielē: Milia miliū miniſtrabant ei, & decies cētena milia Danie. 7.
aſſiſtebāt ei. Aut occultas viſiones myſteriorū. Vñ Paulus ait: Scio hoīem in Chr̄o ante annos 2. Cor. 12.
q̄tuordecim, ſiue in corpore ſiue extra corpus neſcio, deus ſcit, raptum huiuſmodi vſq; ad tertiū
cœlū. Et Danieli reuelatū ē nocte myſteriū p viſionē, cui & angelus alio loco ait: Annuntio tibi Danie. 2.
q̄d expreſſum ē in ſcriptura veritatis. Et Ioſeph patriarchę reuelatū eſt ſomniū Pharaōis: Aut Dan. 10.
quaſdā diuinas ꝑnunciatiōes. vt vbi Iſaias ait: Ecce virgo cōcipiet & pariet filiū, & vocabiť no- Gene. 41. Iſa. 7.
mē eius Emmanuel. Et Danieli dictū ē ab angelo: Intellige ſermonē, Septuaginta hebdomadę Dani. 9.
abbreuiatæ ſunt ſup populū tuū. Quod ſi q̄s putet aliquos ſctōrū patrū vidiſſe deū, immediate
attēdat q̄d dicit ſcriptura: Deū nemo vidit vnq̄. Et, Nō videbit me homo & viuet. Dei aūt appa Iohān. 1.
ritiōes ſanctis manifeſtatę ſunt p quaſdā formas viſibiles vel intelligibiles, deo q̄dē vtcūq; con- Exo. 33.
gruētes, & vidētibus cognoſcibiles. Theologia aūt tāq̄ ex plenitudine ſapiētiæ emanās talē ap
paritionē vocat diuinā viſionē, tanq̄ ſimilitudinē inuiſibiliū viſibiliť oſtēſam, quæ vocať cōue-
nienť dei apparitio, eo ꝙ vidētes ſurſum agit ad diuinā cognitionē, & vidētes eā diuinitus illu
minanť, & p eas diuinū aliq̄d edocēť. Has aūt diuinas viſiōes docebanť ſancti patres p indicati-
onē cœleſtiū animorū vt patet in legiſdatiōe. Legiť em̄ in Exodo ꝙ Moyſes recepit legē à dn̄o Exo. 19. 24.
nō ab angelo, & dn̄s legiť dixiſſe Moyſi: Dabo tibi lapideas tabulas &c. & tn̄ dicit Apoſt. ꝙ lex Exo. 31. Gala. 3.
ordinata ē p angelos. Et Actuū: Accepiſtis legē in diſpoſitiōe angelorū, ſacra ſcrip. p hoc nobis Actu. 7.
innuēte ꝙ diuina ordinatione conſtitutum ſit vt inferiores ſurſum agantur per ordines ſupe-

riores,ſed etiam in quolibet ordine inferiores perſonæ ſurſum aguntur per ſuperiores eiuſ-
dē ordinis,ſicut deus ordinauit in ſingulis hierarchijs primos & medios & vltimos ordines &
in ſingulis ordinibus ſuperiores eſſe magiſtros & manuductores inferiorum,ad ducendum
illos in diuinam illuminationem & communionem. Aliud exemplum patet apud Lucam,vbi
Lucæ.1. legitur quod Gabriel angelus docuit Zachariam ſacerdotem ſummum,myſterium quod ipſe
à deo didicerat,ſcilicet puerū de ſe præter ſpem diuina gratia naſciturū,futurū prophetam,qui
mundo ſalubriter manifeſtaret dominicę incarnationis myſterium. Idem etiam angelus bea-
Ibidem. tam Mariam docuit myſterium quod ipſe à deo didicerat,ſcilicet deum aſſumpturum carnē
Mat.1. de illa. Item legitur in Matthæo quod angelus docuit Ioſeph vere adimpleta eſſe quæ promi-
Lucæ.2. ſit deus Dauid de Chriſto. Alius etiam angelus euangelizauit paſtoribus per ſolitudinem &
ſilentium purgatis,vt apti fierent percipiendis reuelationibus angelicis Chriſti natiuitatem,&
cum eodem angelo multitudo cœleſtis exercitus mortalibus formam illam laudabilē ad glo-
rificandum tradidit: Gloria in excelſis deo &c. Commemoro etiam præcipuas annunciatiōes
angelorum in terra exhibitas. Siquidem cum dominus Ieſus qui superſubſtantialiter præmi-
net etiam cœleſtibus ſubſtantijs,naturam humanam aſſumeret,manens tamen in perfectione
naturæ diuinæ,non à ſe repulit ordinationem quam ipſe cum patre & ſpiritu ſancto conſtitu-
erat,ſcilicet vt humana hierarchia per angelicā diſponeretur, ſed obedienter ſe ſubdidit in eo
Matt.2. quod homo ordinationem dei patris per angelos amminiſtraret. Verbi gratia, Per angelum
Actu.6 annunciata eſt Ioſeph fuga domini Ieſu in Aegyptum à deo diſpenſata. & iterum eidem redu-
ctio de Aegypto. Et ipſe ſecundum legem dei datam per angelos, vt prædictum eſt, circunci-
ſus eſt,& oblatus eſt in templo,& plura alia ſecundum legem impleta ſunt,quæ non enumero
Lucæ.22. tibi ſcienti ſcripturas:qualе eſt quod angelus confortauit dominum in agonia. Ipſe etiam do- E
minus Ieſus carne noſtra aſſumpta veniens ad manifeſtandum nobis diuina & cœleſtia, dici-
Iohan.1. tur angelus conſilij in Iſaia,ſecundum antiquam tranſlationem, vbi nos habemus conſiliari-
Isaiæ.9. us. Et merito dicitur angelus,quia ipſe hominibus euangelizauit quæcunque audiuit à patre.

¶ Spiritus omnes cœleſtes cur appellatione communi dicantur angeli. Capitulum. V.

HÆc quidem eſt (quantum ad nos) cauſa angelicę in e-
loquijs cognominatiōis. Scrutari autem (ut æſtimo)
oportet,ob quam cauſam theologi omnes quidem ſi
mul cœleſtes eſſentias,angelos uocant. Ad manifeſta
tionem autem uenientes ſupermundalium ipſarum
diſpoſitionum,ordinem angelicum ſpecialiter nomi
nant,completiue terminantem diuinas & cœleſtes res.
Ante ipſum uero ſuppoſitæ archangelicos ordinant F
ornatus,principesq; & poteſtates & uirtutes, & quaſcunq; his ſuperfirmatas
eſſentias eloquiorum cognoſcunt manifeſtatoriæ traditionis. Dicimus autem,
quia per omnem ſanctam diſpoſitionem,excellentes quidem ordines habent in-
feriorum diſpoſitionum illuminationes & uiriutes,non autem participantes ex
cellentium ſe, ſunt ultimi. Igitur ſanctiſſimos excellentiſſimarum eſſentiarum
ordines,angelos uocant theologi: etenim ſunt manifeſtatores & ipſæ diuinæ il-
Heb.1. luminationes. Ordinem uero extremum animorum cœleſtium,non habent rati
onem archos aut thronos,aut Seraphim nominandi. Neq; enim eſt in participa
tione excellentiſſimarum uirtutum,ſed ſicut ipſe noſtros diuinos ſummos ſacer
dotes reducit ad cognitos ei diuinitatis fulgores,ſic & ante ſe eſſentiarum adhuc
immundæ uirtutes reducunt, & ad diuinum ſunt conſumantis angelicas hie-
rarchias diſpoſitionis. Niſi quidem quis & hoc dixerit, communes eſſe omnes
angelicas nominationes,ſecundum omnium cœleſtium uirtutum in deiforme,
& ex deo datum lumen ſubiectionem & ſupereminentem communicationem.

Sed vt

A Sed & magis a nobis ratio diiudicata ſit, conſiderabimus ſacræ in eloquiis ex-
preſſas ſanctas & decoras proprietates uniuſcuiuſq; cœleſtis diſpoſitionis.

¶ Elucidatio huius quinti capituli. Articulus. XI.

Vm iuxta præhabita nomen angeli annunciationē deſignet, & infimo or-
dini approprietur, recte nunc inueſtigatur, cur vniuerſæ illæ intellectuales
& incorporales ſubſtantiæ communiter angeli nominentur. [Hæc quidē
eſt quantum ad nos, cauſa angelicæ cognominationis] id eſt, iſta quam ex
preſſi capitulo præcedenti, eſt ratio cur aliqui ſpiritus vocati ſunt angeli in
eloquiis ſcripturarum, quantum ad nos, id eſt reſpectu officii ſui, quod cir-
ca homines habent. Vel, quantum ad nos, id eſt, prout nos conſiderare va-
lemus. aut certe, quantum ad nos, id eſt, per comparationem eorum ad eccleſiaſticam hierar-
chiam, & prout ad noſtram cognitionem deueniunt, quia ex effectibus & operibus eorum cir-
ca viatores ſpecialia eis imponimus nomina. In cœleſti vero patria abſq; huiuſmodi nomini-
bus cognoſcuntur clare in lumine creatoris, atq; per intelligibiles ſpecies mentibus beatorum
inditas & impreſſas. Intelligentiæ nempe ſunt plenæ formis, & ſimilitudines vniuerſi relucen-
tes in ipſis. [Scrutari autem vt æſtimo oportet, ob quam cauſam theologi omnes quidē ſimul
cœleſtes eſſentias] id eſt, ſpiritus intellectuales, empyrei cœli ciues & incolas [angelos vocant]
ſimul, id eſt, pariter [ad manifeſtationem autem venientes ſupermundalium ipſarum diſpoſiti
onum, ordinem angelicum ſpecialiter nominant, completiue terminantem diuinas & cœleſtes
res] id eſt, theologi nominant ſpecialiter ordinem, id eſt, chorum angelicum. ſpiritus venien-
B tes, id eſt, diuinitus miſſos. ad manifeſtationem diſpoſitionum ipſarum ſupermundalium, id ē,
ad manifeſtandum hominibus ordinantias dei, concernentes homines ipſos particulares, ſe-
cundum quod ſunt quædam priuatæ perſonæ. ordinem inquam, terminantem completiue, i.
perfectionaliter finientem, diuinas & cœleſtes res, id ē, choros ac ſpiritus hierarchiæ cœleſtis,
quia ordo angelorum eſt infimus, & vltimus hierarchiæ ſupernæ. ſicq; complet totam illam
ordinationem & coordinationem ſupermundani palatii, vtpote cœli empyrei: quod factum,
mox angelis eſt repletum. Vel terminantem completiue, id eſt, realiter ſeu proxime exequen-
tem res diuinas & cœleſtes, & ea quæ deſuper ordinata ſunt fieri aut reuelari, quæ originaliter
ex deo ſunt inſtituta, & ſuperioribus choris prius aut copioſius ſeu clarius reuelata, & deinde p
intermedios propalantur & infimis. Hinc aſſerit Hugo: Præceptum diuinum à ſummo deor- Hu. victo.
ſum currens, per ſuperiores ordines ad inferiores defertur, donec tandem ad cognitionem de-
ueniens opere compleatur. Propter quod ordo ille cœleſtis ad quem nouiſſime per ſuperpoſi
tas virtutes deſcendit, ac foris nunciatur vt compleatur, dicitur illud terminare [ante ipſum ve
ro ſuperpoſitæ archangelicos ordinant ornatus] hoc eſt, theologi ordinant, id eſt, ordinan-
C tes affirmant ornatus archangelicos, id eſt, archangelos ſpiritaliter decoratos perfectioni-
bus naturæ & gratiæ ac lumine gloriæ, imó & beatifica viſione. ſuperpoſitæ, id eſt, aſcendendo
ante ipſum, id eſt, ſuper chorum & ordinem angelorum [principes quoq;] id eſt, ordinem prin
cipatuum conſtituit. ſuper archangelos [& poteſtates] ponunt ſuper ordinem principatuum
[& virtutes] ſupra poteſtates [& quaſcunq; his ſuperfirmatas eſſentias eloquiorum cognoſcūt
manifeſtatoriæ *traditiones] id eſt, reliquas his ſuperiores ſubſtantias, vtpote Dominationes,
Thronos, Cherubim ac Seraphim quas manifeſtatoriæ traditiones eloquiorum, id eſt, doctri- *traditionibus
næ ſcripturarum, declaratiuæ catholicarum veritatum ad fidem ſpectantium, cognoſcunt, id
eſt, deſcribunt & nos cognoſcere faciunt. [Dicimus autem qa] id eſt, quod [per om̄em ſanctam
diſpoſitionem] id eſt, in omni ordinatione hierarchica ac ſupernorum ſpirituum ſerie [excel-
lentes quidem ordines] id eſt, chori ſuperiores [habent inferiorum diſpoſitionum illuminati-
ones & virtutes] id eſt, gratias & fulgores, vires, ſcientias & irradiationes ordinum inferiorū,
non econuerſo: ſicut in omni toto poteſtatiue videmus, quod in parte poteſtatiua ſuprema cō
tinentur eminenter perfectiones ac vires omnium partium inferiorum, vt in papatu ſunt pote
ſtates patriarcharum, archiepiſcoporum, epiſcoporum & ſacerdotum. In poteſtate quoque re
gali poteſtates ducum, comitum & baronum. ſic & in intellectiuo rationali continentur ſenſi-
tiuum & vegetatiuum. hoc Proclus & autor libri de Cauſis ſæpius conteſtantur, quod ſcilicet proclus.
intelligentiæ & virtutes & cauſæ ſuperiores virtualiter cōtinētur atq; trāſcēdunt inferiores: &
q̄d pōt virtus inferior p plura & minus perfecte, pōt virtus ſuperior p pauciora ac magis pfecte
[non

[non autem participantes excellentiuin ſe ſunt vltimi. Igitur ſanctiſſimos excellentiſſimarum
eſſentiarum ordines angelos]id eſt,nuncios[vocant theologi]id eſt,autores ſcripturæ & ſe-
quaces eorum,etiam ſuperiores choros ſupernorum ſpirituum eximie ſanctos nominant an-
gelos,id eſt,nuncios[etenim ſunt maniſeſtatores & ipſi* hierarchicæ illuminationis]id eſt, qa
*.diuinæ & illi ſuperiores maniſeſtant,communicant & oſtendunt inferioribus mentibus illuminatio-
Ioh.Dama nes & cogitationes ſibi diuinitus factas. hoc eſt quod libro ſecundo aſſerit Damaſcenus: Mani
feſtum eſt quod qui eminent,inferioribus tradunt illuminationem & cognitionem. [Ordinē
vero,†extremorum animorum cœleſtium non habent rationem archas aut thronos aut Sera-
phim nominandi]id eſt,theologi rationabilem cauſam non habent,quod ordine animorum
cœleſtium extremorum,id eſt,chorum infimorum ſpirituum ſupernorum vocēt principatus
† extremã aut thronos,quemadmodum in eccleſiaſtica hierarchia ſimplices ſacerdotes non vocantur pa
ſtores aut præſules,quamuis præſules & paſtores vocentur ſacerdotes[Neq; enim eſt in parti-
cipatione excellentiſſimarum virtutum]id eſt,vltimus ille ordo non pertingit ad tam excellē
tem participationem donorum & perfectionum exiſtentium in ſuperioribus choris,quod eo
rum nominibus ſit vocandus. Ideo in libro de Cauſis habetur: Primorum omnium quædam
Idem. ſunt in quibuſdam per modum quo licet vt ſit vnum eorum in alio. Quod enim in alio ex, eſt
in illo ſecundum modum illius. hoc eſt ſecundum menſuram & capacitatem ac proportionē
ipſius Damaſcenus quoq;, Differunt,inquit,abinuicem illuminatione & ſtatione ſecundum e-
minentiam ordinis aut naturæ. [Sed ſicut ipſe noſtros diuinos ſummos ſacerdotes reducit ad
cognitos ei diuinitatis fulgores]id eſt,ſicut infimus ille ordo angelorum purgat,illuminat ac
reducit ſacerdotes eccleſiaſticæ hierarchiæ ad deum, communicãdo eis notitiam diuinorum
& ſplendores ſapientiæ ſibi à deo collatos[ſic & ante ſe eſſentiarum adhuc ſacratiſſimæ virtu-
tes]id eſt,ita mentes illæ ſupernæ quæ ſunt virtutes ſacratiſſimæ,id ē,efficaces & vigoroſæ ſub E
ſtantiæ,quæ ſunt ante ſe,id eſt,in dignitate procedunt infimum chorum angelorum,quę virtu
tes ſunt de numero eſſentiarum cœleſtium[reducuntur & ad diuinum]ſummum ac diuiniſſi-
mum bonum,ſeu ad pleniorem participationem ſuæ increatæ ſcientiæ,quantum ad cognitio-
nem diuinorum effectuum,prout ad hierarchicam ſpectat illuſtrationem[angelicas hierarchi
as]id eſt,choros ſeu ordines hierarchicæ ordinatos[conſummantis diſpoſitionis]id eſt, vlti-
mæ collocutionis in hierarchia ſuperna,quæ vltima diſpoſitio complet & terminat hierarchi
†hoc. am eandem,ſicut expoſitum eſt. [Niſi quidē quis &† hic dixerit,id eſt,id quod dixi,nomina ſu-
periorum ordinum non communicari inferioribus choris ob cauſam iam aſſignatam,verum
†nomina- eſt. Niſi quis[communes eſſe omnes angelicas† illuminationes]ita quod in eodem gradu per-
tiones. fectionis conueniant omnibus choris[ſecundum omnium cœleſtium virtutum in deiforme
& ex deo datum lumen ſubiectionem]id eſt,ſecundum illam dependentiã atq; ſubditionē,qua
vniuerſæ virtutes ac mentes ſupernæ dependent à deo,& ei ſubduntur per reductiōem earum
in quoddam lumen à deo eis præſtitum & infuſum,quod eſt deiforme,id eſt,multũ ſimile lu-
mini increato,quod deus eſt,quod lumen deiforme poſſet quis dicere lumen gloriæ [& ſuper
eminentem communicationem]id eſt,niſi quis dixerit eas pares eſſe in illuminatione ſecundũ
ſupereminentem communicationem,id eſt,etiam ob hoc quod eandem beatificam viſionem
Matt.20. à deo accipiunt,quæ eſt vna & par ex parte obiecti,& ſignificatur per denarium, quem ſinguli
operarij in euangelio accepiſſe legũtur. Iſtud tamen rationabiliter dici non poteſt,quia nec lu- F
men gloriæ,nec beatifica viſio eſt in eis ſecundum æqualem gradum perfectionis,ſicut nec o-
mnes æque felices ſunt. Propter quod dixit Saluator: In domo patris mei mãſiōes multæ ſunt,
Iohan.14. id eſt,diuerſi gradus præmiorum,iuxta diuerſam exigentiam meritorum. hoc etiam improba
tur per hoc,quod tam diuerſæ ac diſtinctæ proprietates, actiones,vires & perfectiones conue-
niunt diſtinctis ordinibus. vnde ſubiungitur. [Sed vt magis à nobis ratio diiudicata ſit] id eſt,
vt innoteſcat legentibus & audientibus quod propter præaſſignatam rationem,cur ſcilicet no
mina ſuperiorum ordinum non cōueniant in infimo choro,diſcrete tradidimus,recte diiudi-
cando,de ea[conſiderabimus ſacre in eloquijs expreſſas ſanctas & decoras proprietates vniuſ-
cuiuſq; cœleſtis diſpoſitionis]id eſt,ſigillatim penſabimus & in ſequentibus capitulis deſcribe
mus proprietates cuiuſlibet diſpoſitionis,id eſt,bene diſpoſiti ordinis cœleſtis. Proprietates in
quam, ſanctas & decoras,id eſt,immaculatas,virtuoſas ac ſplendidas,expreſſas ſacræ,id eſt,ve-
re & irreprehenſibiliter poſitas & digeſtas in eloquijs ſcripturarum abſq; admixtione erroris
& falſitatis.

¶ Introductio & ſolutio quæſtionum quarundam concernentium
præſens Capitulum. Articulus XII.

Hicquæ-

HIc quæritur primo, An nomina ordinum inferiorum, conueniant ſuperioribus
choris. Videtur quod ſic, quoniam ordines primæ hierarchiæ non ſolum inclu-
dunt in ſe perfectionem & actum infimi chori, ſed & ſex ordinum ſub ſe conten-
torum, vt conſtat ex dictis & ex natura cuiuſlibet totius poteſtatiui. Præterea, à
ſupræmis illis ordinibus deriuatur non ſolum ad infimum chorum nunciatio
& maniſeſtatio minimorum annunciandorum priuatis perſonis per angelos, imó & mani-
feſtatio ac denunciatio maximorum nunciandorum perſonis ſublimibus per archangelos
aut diſpenſandorum circa regna atq; prouincias per principatus ſecundum quoſdam. ſicq; o-
mnes ordines illi ſuperiores, poſſent vocari archangeli ac principatus. Reſpondetur quod ſpe
ciali ratione contingit, vt ordinum omnium perſonæ ac ſpiritus angeli appellentur, quoniam
infimus chorus non dicit ſpeciale donum nobilitatis aut perfectionis vltra hoc quod eſt infe-
rioribus nunciare, à quo dono nomen ſortitus eſt. Medij vero chori habent & dicunt ſpeciale
aliquid vltra illud commune, atq; ab illo ſpeciale nomen ſumpſerunt. per quod patet ſolutio
ad obiecta. non enim ſufficit ſola illa incluſio, ſed exigitur vt infimum nil nobilitatis ſuperad-
dat à quo denominetur. ¶ Secundo quæritur, An nomina ſuperiorum ordinum inferioribus
choris conueniant. Videtur quod ſic, quoniam vniuerſi ſpiritus illi ſuperni, creatoris amore in
effabiliter ardent & eminenter ſcientifici ſunt, in om̃ibus quoq; illis deus ſuauiſſime requieſcit.
Rurſus, aliqui homines ſancti ob ſuæ dilectionis feruorem, & ob ſapientiæ ſuæ ſplendorem, &
propter tranquillitatis ſuę firmitatem, nũcupati ſunt Seraphici & Cherubici ac Thronici, ergo
angelis ſanctis etiam infimis multo plus hoc competit. Et reſpondẽdum quod ſpirituũ ſuper-
norum nomina imponuntur ab aliquo, quod ipſis eminentius ac ſpecialius ineſt & conuenit.
B Quamuis autem vniuerſi ciues illi superni abſolute loquendo, creatorem ſuum toto diligant
corde indeſinenter & ſine interruptione ſecundum ſuum extremum poſſe, attamen primus ille
ordo cum valde præcipuo id agit ſancti amoris incendio: ſic quoq; ſecundus chorus qui Che-
rubim nuncupatur, reſpectu infimorum valde præclara deum lympiditate contemplatur, &
ita de alijs. Ob hoc nomina illa non competunt inferioribus choris. ¶ Tertio quæritur, An
angeli ſuperiores illuminent inferiores de omnibus quæ ſuperiores ipſi cognoſcunt. Videtur
quod non, quia ſic ſuperiores non plus ſcirent quam inferiores. Præterea, inferioribus nõ ſunt
reuelanda myſteria ſuperioribus nota ac reuelata, niſi quantum ad infimorum ſtatum, menſu-
ram aut officium pertinet, aut alias rationabilis exigit cauſa: non autem ad infimos taliter per
tinet ſcire, quicquid ſupremis reuelatur ſeu conſtat. Inſuper Chriſto aſcendente angeli inferio-
res à ſuperioribus aliqua interrogabant quę tunc vſq; neſcierant, quę tamen ſuperiores tunc &
antea nouerant, vt infra ſeptimo habetur capitulo. Ad iſtud quidam reſpondent, quod cum ꝓ
prietas boni ſit, bonitatem ſuam diffundere, & quod ſibi collatum eſt alijs communicare, ange
li beati qui non ſolum in naturalibus, ſed in gratuitis quoq; ac ſupernaturalibus bonitatẽ crea
toris præeminenter participant, nil ſibi retinent proprium. ideo quicquid deo aut alio ſuperio
re reuelante agnoſcunt, inferioribus iuxta capacitatem eorum oſtendunt ac pandunt excellen
ter ex maxima charitate, implentes quod Princeps hortatur apoſtolorum: Vnuſquiſq; ſicut ac 1. Petri. 4
C cepit gratiam, in alterutrum illam adminiſtrantes. Verum an iſta reſponſio vera & certa ſit, ma
lo ambigere quam temere diffinire: præſertim cum & cognitio talis in multis ſpectet ad dona
gratiæ gratis datæ, quæ dantur ad vtilitatẽ communem loco & tẽpore opportuno, prout mo-
deratur ac requirit diſcretio. hinc & Raphael angelus loquens Tobiæ: Sacramentum, inquit, Tobi. 12
regis abſcondere bonum eſt.

PARAPHRASIS HVIVS CAPITIS V.

CVm inter nouem ordines angelorum cœleſtium vltimus ſpecialiter dicatur
ordo angelorum, & illi ordini præſint archangeli, principatus, poteſtates,
virtutes & cæteri ordines, quæritur qua ratione in ſcripturis cuiuſlibet or-
dinis perſonæ indifferenter dicantur angeli. Reſpondetur quod omnium
ordinum inferiorum illuminationes & virtutes plenius illis habẽt ordines
ſuperiores. Inferiores vero non habent illuminationes & virtutes in ea ple-
nitudine in qua habẽt ſuperiores. Vnde cum nomina ordinum ſingulorum
deſignẽt ſpeciales ipſorũ gratias, vt dicitur infra, merito ſuperioribus poſſunt inferiorũ noĩa attri
bui tãq̃ ipſorũ illuminatiões à qbus noĩa imponunt plenius habẽtibus, ſed nõ ecõuerſo. Vnde
& ipſi Seraphim vocantur angeli, id eſt, nuncij, quia ipſi manifeſtatiui ſunt diuinæ illuminatio Cap. 7.
nis. Neq;

nis. Neq; eadem ratio requirit vt vltimi ordinis ſubſtantiæ dicãtur principatus,aut throni,aut Seraphim,quia non æqualiter,vt illi participant diuinis illuminationibus,ſed ſicut angeli infimi ordinis ſanctos hierarchias humanę hierarchiæ ſurſum agunt ad ſplendores ſapientiæ ſibi cognitos,ita ordines ſuperiores,ordinem angelicum qui vltimus eſt in ordinibus cœleſtibus, ſurſum agunt ad diuinam cognitionem. Quamuis dici poſſit quod angelica nominatio communis eſt omnibus cœleſtibus animis,quia vnum lumẽ diuinum,quod per eos manifeſtatur, omnes communicant,ſecundum maius & minus. Sed vt horum clarior ſit doctrina,conſideremus ſingulorum ordinum vel hierarchiarum proprietates,juxta teſtimonia ſcripturarum noſtrarum.

Cœleſtium ſubſtantiarum quænam ſit diſtinctio prima, quæ media,quæ extrema. Capue. VI.

QVanti quidem ſunt & quales ſupercœleſtium eſſentiarum ornatus, & quomodo ſecundum eos hierarchię perficiuntur,ſolam diligenter ſcire dico contemplatiuam eorum perfectiõis principem: adhuc & eos ignorare proprias uirtutes & illuminationes,& ſuam ſacram & ſuperornatam ordinationem. Impoſſibile enim eſt,nos ſcire ſupercœleſtium animorum myſteria,& ſanctiſſimas eorum perfectiones: niſi ibi dixerit quis quæcunq; per eos nos tanquam propria bene E
ſcientes diuinitas myſteria docuit. Non ergo nos quidem nihil proprio motu dicimus. Quæcunq; autem angelicarum ſpeculationum a ſanctis theologis contẽplata ſunt,hæc docentes nos quantum potentes ſumus,exponemus. Omnes theologia cœleſtes eſſentias nouem uocauit manifeſtatiuis cognominatiõibus. Has
Colo.1. diuinus noſter ſanctus perfector in tres ſegregat ternas diſpoſitiões. Et primam
quidem eſſe dicit circa deum exiſtentem ſemper & attentæ,ipſi & ante alias immediate uniri traditam. Sanctiſſimos enim thronos,& oculoſos & pennoſos ordines,cherubim hebræorum uoce & ſeraphim nominatos,ſecundum omnibus ſuppoſitam propinquitatem circa deũ immediate collocari, diuinorum ait tra-
Ephe.3. dere eloquiorum manifeſtationem. Trinum ergo hunc ornatum quaſi unam &
Colo.1. æque ordinatum,& uere primam hierarchiam communis noſter magiſter ait:
qua non alia deiformior,& per ſe præoperantibus diuinitatis illuminationibus immediate intentior. Secundã uero eſſe ait ex poteſtatibus & dominatiõibus & uirtutibus completam. Et ternarum nouiſſime cœleſtium hierarchiarum,angelorum & archangelorum & principatuum diſpoſitionem. F

1.Teſ.4.

Elucidatio huius capituli ſexti Articulus XIII.

IN iſto capitulo edocetur,quæ ſit diſpoſitio,ordinatio vel hierarchia,cœleſtium eſſentiarum vel ſupernorum ſpirituum prima,id eſt,ſuprema,hoc ẽ, qui chori & ordines ad primam pertineant hierarchiam. Et quis chorus inter illos ſit ſummus,quis medius,& quis vltimus,id ẽ,quæ diſpoſitio vel ordinatio cœleſtium eſſentiarum,id eſt ſupernorum ſpirituum, ſit media, quos ordines continet,& quis inter ordines illos ſit ſummus, quis medius, quis extremus,id eſt,quę ſit vltima diſpoſitio cœleſtium eſſentiarum. Itaq; in exordio huius capituli magnus Dionyſius in primis ꝓpriã imperfectionẽ cõſiderat ac fatet. [Dico] inquiens [teletarchiam ſolam] id eſt, ſolam principalem & increatam dominationem myſteriorum ſupernorum. Dicitur quippe teletarchia à telety,quod eſt traditio myſteriorum: & arxos,quod eſt princeps,quaſi princeps ſeu principatus,aut dominator ſeu actiua dominatio myſterialium traditionum. hanc teletarchiam [contemplatiuam] id eſt,clare cognoſcitiuã omniũ ſuorum effectuum [dico ſcire diligenter] & plene [quanti quidem] id eſt,quam magni virtute aut numero [& quales] quãtum ad ſpecificam differentiam vltimatã, vel quales in dos-

nis naturalibus itemq; gratuitis] ſint ornatus cœleſtium eſſentiarum] id eſt ipſę ſpecioſæ & ualde ornatæ ſupercœleſtes eſſentiæ, utpote mentes angelicæ ſeu angeli ſancti pulcherrimi [& quomodo hierarchiæ] cœleſtes [perficiuntur, ſecundum eas] id eſt, per eas uel iuxta dignitatem & perfectionem earum. Nam ipſæ hierarchiæ inſtar totius integralis, imo potius per modum totius poteſtatiui, conſtituuntur & conſtant ex ipſis ordinibus: & quo ordines ipſi & perſonæ in eis contentæ ſunt ſublimiores & pulchriores, eo hierarchiæ quæ reſultãt ex illis, ſunt perfectiores ac magis præclare, ſed quia ex hoc uerbo ſequi uidetur, quod mentes illæ ſupernæ ignorent ſeipſas ſeu propriam dignitatem, poteſtatem, diſpoſitionem ac operationem autor hoc remouet, addens: [adhuc] autem [& eos cognoſcere] id eſt, etiam dico ornatus ſeu ſpiritus iſtos decoros agnoſcere [proprias uirtutes] id eſt, uires ſibi collatas [& illuminatiões] id eſt, illuſtrationes ſeu informatiões paſſiuas, quas a deo & ſuperioribus ſpiritibus habent intermedŋ ſpiritus, uel ſupremi à ſolo deo. Sciunt quoq; illuminationes actiuas, quas inferioribus tradunt & influunt. Sic etiam noſcunt [& ſuam ſacrã & ſuperornatam ordinationẽ] id eſt, mutuã ſuam coordinationem & diſpoſitionem hierarchicã, qualiter omnes ac ſinguli in ſuis hierarchŋs ac choris ſint collocati. Quæ ipſorum ordinatio eſt ſacra ac ſuperornata, id eſt, ſupernaturaliter & altius quam intelligere hic poſſimus decorata. Præterea aduertendum, quod tranſlationes in hoc loco ſunt ualde diuerſæ. Nam aliqui textus habent ſicut expoſui, alŋ habẽt ſic: Adhuc & eos ignorare ꝓprias uirtutes & illuminatiões & ſacrã & ſupornatã ordinationem. Hoc eſt, ex quo dixi ſoli deo cõſtare, quales & quanti ſunt ſpiritus iſti angelici, ideo addo & dico quod ipſimet neſciunt proprias uirtutes & illuminationes ac ordinationes, ſicq; exponunt Hugo & Albertus. Porro Iohannes Scotus & Iohannes Saracenus, Linconienſis & Maximus exponunt primo modo. Quæ expoſitio uerior planiorq; conſiſtit: Quod enim ſa- Hug. Vict. Albertus. Ioh. Sco. Ioh. Sara. Rup. Lin. Maxim.

B pientiſſimi ſpiritus illi non noſcerent ſemetipſos ac dona ſibi collata, non conueniret, præſertim cum uideãt deum clare in ſeipſo, totumq; ordinem uniuerſi in increata ſapientia eius. Philoſophi quoq; ſatis probauerunt, quod intelligentiæ noſcãt ſeipſas & ordinem ſuum virtutem & actum. vnde. 13. propoſitione libri de Cauſis habetur: Omnis intelligentia intelligit eſſentiam ſuam. Propoſitione quoq; octaua: Omnis intelligentia ſcit quod eſt ſupra ſe, & quod eſt ſub ſe. veruntamen ſcit quod eſt ſub ſe, quoniam ipſa eſt cauſa ei: & ſcit quod eſt ſupra eã, quoniam acquirit bonitates ab eo. Idem Proclus oſtendit ex hoc, quod talis ſubſtantia eſt reditiua ſupra ſeipſam & ſuper proprium actum, quæ reditio eſt per cognitionem. At uero Linconienſis tangit occaſionem tantæ diuerſitatis in tranſlationibus iſtis: Quidã, inquiens, tranſtulerũt. Ignorare, quod nõ credimus factum ex ignorantia transferentis, ſed ex corruptiõe ſui exemplaris. Albertus demum declarat qualiter litera queat ſaluari ſecundum tranſlationem quæ cõtinet ignorare: Dicimus, inquiens, quod ſubſtantia, uirtus, illuminatio ac ordinatio angelorum dupliciter conſiderantur. Primo ſecundum exitum eorum ab altitudine omnipotentiæ dei, quæ infinita eſt in creatione cuiuſcunq; etiam minimi: & ita à ſolo deo perfecte ſciuntur, qui ſolus perfecte infinitatem ſuam cognoſcit. Secũdo conſiderantur prout emanatio eorum ſtat Proclus. Rup. Linc. Albertus.

C in natura ipſorum determinata: & ita perfecte hæc ſciunt, quamuis imperfecte reſpectu ſciẽtiæ dei. Præterea ſpiritus iſtos ſupernos ſanctus Dionyſius interdum uocat cœleſtes, aliquando ſupercęleſtes: quod utrũq; qualiter uerum ſit, aliquoties eſt ſupra expreſſum [Impoſſibile enim eſt nos ſcire] id eſt per naturam non eſt poſſibile, niſi forte per reuelationem, qua & Paulus multa hinc ſciuit [ſupercęleſtium animorum myſteria] id eſt ſacra ſecreta ciuium ſupernorum [& ſanctiſſimas eorum perfectiões] quibus a deo perficiuntur. Perfectiones quoq; eorũ in donis atq; uirtutibus gratiæ gratum ſacientis [niſi * vbi dixerit quis quæcũq; per eos nos tanquam propria bene ſcientes diuinitas myſteria docuit] id eſt niſi in his, vbi, id eſt, in quibus, diuinitas docuit nos quæcunq; myſteria, id eſt, aliqua ſecreta quæcunq; ſint illa, per eos, id eſt per animos illos ſupernos tãquam per bene ſciẽtes propria dona atq; myſteria diuinit' eis data, cõmiſſa ſeu reuelata, quibus utiq; animis deo gratiſſimis & ualde acceptis, excellentiſſime competit dicere quod dixit Paulus apoſtolus de ſe & coapoſtolis ſuis: Non ſpiritum huius mundi accepimus, ſed ſpiritum qui ex deo eſt, ut ſciamus quæ a deo donata ſunt nobis [Igitur nos quidẽ nihil proprio motu dicimus] id eſt, de tam ſublimi ac diuina materia nihil dicimus proprio ſenſu aut conceptu, ne ſimus rei præſumptionis & irreuerenter loquentes de tam præamandis ac honorabilibus creaturis [quæcunq; autem angelicarum ſpeculationum a ſanctis theologis contemplata ſunt hęc edocti] id eſt nos iam fideliter informati & cognoſcentes, quęcunq; uera, ſpeculationum angelicarum, id eſt cõſiderationum ad angelos pertinentium. Vera, inquam, cõtemplata a ſanctis theologis, id eſt, apoſtolis ac prophetis & eorum alias * ubi. 1. Cor. 2. alias edocẽtes nos.

G illumi

illuminatis ſequacibus pręcepta & agnita[quantum potentes ſumus]id eſt, ſecundum quod
deo iuuante poterimus[exponemus]vnde elicitur quod glorioſus Dionyſius in his ab apo-
ſtolis & apoſtolicis uiris fuit inſtructus. Magna eſt ergo in his autoritas eius, nec contradicen
dum eſt ei. Conſiderandum eſt item, quam modeſte ſe habeat in loquendo, temerariam aſſer-
Plato. tionem & omnem præſumptionem uitando. Sic & Plato in primo Timæi de ſenſibilis mun-
di productione orſus fari: Mementote, ait, tam me qui loquor, quam uos qui auditis, morta-
les eſſe, atq; ita in rebus ſublimibus mediocrem elocutionem magni cuiuſdam eſſe onus labo-
ris. Conſequenter intentum proſequitur[Omnis theologia]id eſt, tota diuina ſcriptura [cœle-
ſtes eſſentias]id eſt, intellectuales ſeparatas ſubſtantias, hoc eſt choros ſeu ordines eſſentiarū
alias † vocauit. illarum [nouem†vocat manifeſtatiuis cognominationibus]id eſt, exprimit & appellat nomi
nibus, quæ manifeſtant & ſignificant naturam, proprietatem, actum, dignitatem ſiue officiū
illorum ſpirituum. Quę nomina infra congruo ordine exprimuntur & exponuntur, unde ſub
Paul. apo- Dionyſii magiſter. iungitur[Has diuinus noſter ſanctus perfector]id eſt, Paulus apoſtolus tuus & meus magi-
ſter ac inſtitutor[in tres ſegregat trinas diſpoſitiones]id eſt diuidit & diſtinguit in nouem or-
dines, uel in tres trinas diſpoſitiones, id eſt, in tres hierarchias, quarum quælibet continet tres
diſpoſitiones, id eſt, tres ordines bene ac ſapienter diſpoſitos. Quidam autem per diuinum hūc
perfectorem, intelligunt beatum Hierotheum, uirum ex gentilitate conuerſum, cuius frequen
ter meminit ſanctus Dionyſius, præſertim tertio capitulo de Diuinis nominibus, affirmans
ibidem eum coram nonnullis apoſtolis & alijs multis ſanctis collationem feciſſe, tantaq; gra-
tia ac ſapientia præditum fuiſſe, quod præclariſſimi quoq; apoſtoli, Petrus, Iohannes & Iaco
bus minor tunc ibi præſentes, ſuper hoc mirabantur. Verius tamen uidetur, quod per hunc
perfectorem intellexerit Paulum, quia & paulo poſt eundem perfectorem uocat communē E
ducem noſtrum. Deniq; quamuis non habeamus in ſcripturis beatiſſimi Pauli, quod diſtin-
xerit ordines & hierarchias cœleſtes, ſicut hic recitatur, creditur tamen quod de his oretenus
docuit quoſdam diſcipulorum ſuorum amplius eleuatos, præſertim magnum Dionyſium
iſtū, quibus ad totius eccleſiæ profectū & informationē inſinuauit hæc ipſa & multa arcana,
2. Cor. 12. quę in ſuo didicerat raptu[Et primum quidem eſſe dicit circa deum exiſtentem]id eſt, primā
atq; ſupremam hierarchiam, docet deo præ cæteris propinquius eſſe unitam[ſemper]id eſt
per æuum ſeu omni tempore. Diſcrete quoq; aliqui ponunt in comprehenſoribus & beatis.
*alias [& attente ipſi & ante*medias immediate vniri traditam]id eſt primam hierarchiam aſſerunt
traditam, hoc eſt, affirmatam ac traditam, ſeu reuelatam eſſe de ea, quod ipſa attente, id eſt dili
gentiſſime & immediate uniatur deo ante medias diſpoſitiones, id eſt, ante tres intermedios an
gelicos ordines. Non enim habet directe circa exteriora officia, nec per forinſeca obſequia tri
partitur: imo diſtinguitur per actus internos ad fruitionem ſpectātes, hoc eſt, per fruitionem,
cognitionem & tentionem, requietionem ſeu comprehenſionem, imo potius per excellenti-
as quaſdam actuum horum, ut cito patebit. Præterea intendum, quod uniuerſi ordines an-
gelorum deo immediate coniuncti ſunt, & immediante conuertuntur in ipſum, æternaliterq;
ſtabiliuntur in ipſo attentiſſime quoq; ei intenti ſunt quantum ad beatificam uiſionem ipſius
& quo ad ea quæ omnes immediate cernunt in ipſo, ſecūdum quod cernunt illa in ipſo. Quæ
autem de iſta immediata & mediata unione & conuerſione ad deum dicuntur hic & alibi, ſæ- F
pe ſumenda ſunt quantum ad hierarchicam reductionem & illuminationem in cognitione
diuinorum effectuum, de quibus & quorum rationibus atq; myſterijs ſuperiores illuſtrant in
feriores. Inſuper quamuis prima hierarchia dicatur immediate conuerſa, reducta & intenta
in deum, per reſpectum & comparationem inferiorum hierarchiarum ac ordinum, qui per
ſuperiores de aliquibus illuminantur ac reducuntur in deum: attamen ut apparet, etiam infe-
riores in prima hierarchia a ſuperioribus ſuis in aliquibus illuſtrantur, & per eos reducuntur
in deum, imo & ipſi altiores in ſuprema hierarchia non ſolum à Chriſto homine, ſed ab ele-
ctiſſima quoq; & incomparabili uirgine in quibuſdam illuminantur[Sanctiſſimos enim thro
nos & oculoſos & pennoſos ordines cherubim hebræorum uoce Seraphim nominatos, ſecū
dum omnibus ſuperpoſitam propinquitatem circa deum immediate collocari ait tradere diui
norum eloquiorum manifeſtationem]id eſt, præfatus noſter perfector ait, manifeſtationē
id eſt, manifeſtam doctrinam diuinorum eloquiorum, id eſt ſcripturarum tradere, id eſt, do
cere, ſanctiſſimos thronos, id eſt, ualde ſanctos angelos exiſtentes de ordine thronorum, & o-
culoſos, id eſt, ſpiritaliter multum acutos, & perſpicaces: & pennoſos, id eſt contemplatiuos cō
templationisq; penna uolantes celerrima ad uniuerſa ſua obiecta. ordines Cherubim, id eſt an
gelos bene coordinatos cōſiſtentes de ordine Cherubim, voce hebræorum, id eſt, in idioma

tæ

te hebræo ita uocatos, in quo cherubim interpretatur plenitudo ſeu apex ſcientiæ. Quod no-men in libris Moſi ac prophetarum ſæpe habetur. Et Seraphim ominatos, id eſt, angelos ex iſtentes de ordine Seraphim, quod etiam nomen hebraicum eſt, & incendētes ſeu caleſacien tes interpretatur. Hos inquā ait collocari, id eſt ordinatos ac poſitos eſſe immediate circa deū, ita quod non eſt hierarchia aut ordo cœleſtis altior eis, quanquam de anima Chriſti ac deifica tiſſima virgine nullum ſit dubium, quin omnibus iſtis propinquiores ſint deo, non loco ſed aſſimulatione ac eminentia gloriæ, & ita intelligendum eſt quod ſubditur: ſecundum propin quitatem ſuperpoſitam omnibus, id eſt, loquendo de ſpirituali approximatione, qua hierarchia iſta p̄ cæteris cūctis hierarchijs deitati proximior, id eſt, ſublimior eſt, creatorem ſuum arden-tius diligendo, lympidius contemplando, tranquillius continendo. Idcirco quod dicitur cir-ca deum, non eſt intelligendum quaſi localis, corporalis aut circumſcriptus ſit deus in deita-tis natura: ſed quod ſancti eius circa eum tanquam circa obiectum, fontem & cauſam totius ſuæ ſalutis indeſinenter uerſentur, inauertibiliterq; figantur inæſtimabili prorſus ac ſummo
" affectu. [Trinum ergo hunc ornatum quaſi unam & æque ordinatam & uere primam hierar
" chiam communis noſter* dux dixit] hoc eſt, dux noſter communis, uidelicet beatiſſimus Pau lus, qui prædicatione, doctrina, operibus & exemplis nos conuertit & reduxit ad deum, dixit ornatum hunc trinum & coordinationem & congregationem hanc trium ordinum ſuperi orum, eſſe uere primam, id eſt, ſupremam hierarchiam, quaſi vnam aggregatiue, id eſt tanquā collectam & reductam ad vnum & æque ordinatam, id eſt, æqualiter diſpoſitam immediate ſub primo, & hoc, loquendo de perfectione & ordinatione eius in generali. Quamuis enim in hierarchia hac ordines tres conſiſtant, quorum unus eſt altior alio ac deo propinquior, imo
B in unoquoq; eorum ſint primi, medij ac vltimi: omnes tamen perſonæ & chori hierarchiæ i-ſtius in hoc in generali conueniunt, quod eorum actus & cultus ſeu miniſtratio immediate cir ca deum uerſatur, idcirco eſt uere prima per comparationem ad inferiores. [Quia non alia dei
" formior] id eſt, nulla eſt alia hierarchia deo ſimilior in naturalibus atq; gratuitis ac gloriæ do-
" nis, imo in his ipſa eſt deiformior cæteris [& per ſe præoperantibus, diuinitatis illuminationi-
" bus immediate intentior] id eſt, hierarchia iſta eſt magis intenta per ſe, id eſt, ſine alia median-te & cooperante illuminationibus præoperantibus, id eſt diuinis illuſtrationibus, influentijs & eruditionibus primo operantibus in ea formaliter: quoniam primo deſcendunt in iſtā hierar chiā uariosq; effectus cauſant in ea, ut ſequenti clarebit capitulo. [Secundā vero eſſe ait ex po teſtatibus & dominationibus & uirtutibus completam] id eſt præfatus noſter dux tradidit ſe cundam & mediā hierarchiam angelicam eſſe cōpletam, id eſt plenarie conſtitutam ex tribus iſtis ordinibus, utpote Poteſtatibus, Dominationibus atq; Virtutibus qui tñ hic exprimun-tur non ea forma, & ſerie, qua in ſua totali hierarchia ſunt ordinati, quia in ea ſupremus chor* eſt exercitus Dominationum, medius eſt ordo Virtutum, infimus Poteſtatum, & io hoc glo rioſus Dionyſius ſequitur principem ſuum Paulum, qui exprimendo ordines angelorū, nūc iſtum, nunc illum præexprimit: nunc iſtum nunc illum omittit: in quibus uerbis conſtat, q̄d in talibus locis intendit ordines materialiter ac uocabulariter explicare & numerare, non for maliter ordinare, vnde quoſdam ordines, quos vno in loco nominare omiſit, in alio exprimit, alijs non expreſſis nec repetitis. Porro ſi ad numerum & ordinationem eorum hierarchicam attendiſſet, probabile eſt, quod omnes ſimul in eadem recitationis forma ordinaliter expreſſiſ-
" ſet. [Et* trinarum nouiſſime cœleſtium hierarchiarum angelorum & archangelorū & prin-
" cipatuum diſpoſitionem] id eſt, prædict* dux noſter perhibuit diſpoſitionem. i. hierarchialem coordinationem & adunationem angelorum & archangelorum ac principatuū eſſe nouiſſi-me & in ultimo loco hierarchiarum cœleſtium trinarum, id eſt, trium hierarchiarum cœle-ſtiū, quarū quælibet tres choros includit. Præterea q̄m iuxta p̄habita eccleſia militās ordinata eſt inſtar triūp̄tis, pōſt p̄tacta cœleſtiū hierarchiarū ordinūq; diſtinctio diſpoſitio ac declarari p̄ le i eccleſia militāti, hoc eſt, in eccleſiaſtica hierarchia. In cui* ſtatu utroq; vtpote ſpirituali atq; ciuili taliseſt ordinatio, q̄ miniſtrorū principis p̄cipui, vtpote Papę aut Imperatoris ſeu regis, aliqui habent obſequium actionem immediate circa perſonam huiuſmodi ſuperioris, uideli-cet ſecretarij & cōſiliarij & cubicularij & aſſeſſores. Iſtis ſimiles perhibētur tres chori primę hie rarchiæ cœleſtis, alij ſortiuntur officia circa regimen communitatis ſeu regni in generali, non prælati in ſpeciali territorio, huic aut illi: quibus conformes cenſentur ordines hierarchiæ ſecū dæ, alij præficiuntur ac præſident determinatis partibus ſeu urbibus regni, quemadmodum officiati minores balini, ſculteti, præpoſiti, quibus conformes dicuntur ordines tertiæ hierar-chiæ. Itaq; primi tres chori ſumuntur ac diſtinguuntur iuxta ea quæ requirunt ac pertinent

alias trag.d. ſter au

* ſtus * ter-tenarum.

ad aſſiſtendum, uacandum, inhærendumq; deo ſicut iam dictum eſt, ſed trium mediorum
ordinum diſtinctio capitur penes diuerſitatem præſidendi hominibus, ad quam præſidentiã
tria concurrunt. Primum eſt, præcipere quis quid agere debeat & agentes dirigere: quod ſpe
ctat ad dominationes. Secũdum eſt, iuſſa implere & exequi: quod pertinet ad uirtutes. Tertiũ
eſt, impeditiua arcere: quod ſpectat ad poteſtates, quarũ eſt aduerſarias poteſtates frenare. Por
ro ultimorum trium ordinum diſtinctio attenditur penes diuerſam particularis regiminis limi
tationem. Nam aliqui præſunt alicui toti communitati, ut Michael olim Synagogę, modo ec
Dani. 10 cleſiæ. In Daniele etiam legitur de principe regni Perſarum, principe quoq; Gręcorum. Alij
dicuntur præeſſe parti communitatis, uidelicet ciuitati, quod quidam aſcribunt archangelis
quos alij putant pręeſſe ſublimibus perſonis, quibus & maiora annũciant, alij ſingulis pręſunt
hominibus, quibus & minora denunciant. De his percurro, quoniam infra amplius ha-
bent locum.

¶ Introductio & ſolutio quæſtionum quarundam huius Sexti Capituli Arti. XIIII.

Circa hæc quæritur, an beatus Dionyſius congruenter ordinet choros angelicos
Gr. homi. 34. in proprijs hierarchijs. Videtur quod non, quoniã ſancti patres Gregorius &
Bernardus dicũt virtutes eſſe primum chorum infimæ hierarchiæ, principatus
vero medium ordinem hierarchiæ ſecundæ. Dionyſius uero hic ſtatuit uirtutes
in media hierarchia eſſe medium ordinem. principatus autem affirmat eſſe pri-
mum hierarchiæ infimæ ordinem. Et reſpondendum quod ordinationi beatiſſimi Dionyſii
ſimpliciter & abſolute eſt acquieſcendum, attamen ſine derogatione Gregorij & Bernardi,
præſertim quia & ſanctus pater Bernardus in quodam libello quem recolo me legiſſe, pœni-
tentiam egit quod in hac re a doctrina Dionyſii abijt, & opinatiue loquitur de ordinum diſtin
ctione. Putemus, inquiens, angelos dici (niſi tu conuenientius aliquid conſideraſti) qui ſingu
li ſingulis hominibus dati creduntur, miſſi in miniſterium ſecũdum Pauli doctrinam, propter
eos qui hæreditatem capiunt ſalutis. De quibus Saluator: Angeli eorum ſemper uident faciẽ
Heb. 1. Matth. 18 patris. Putemus his præeſſe archangelos, qui conſcij myſteriorum diuinorum non niſi ob E
Luce. 1 præcipuas & maximas cauſas mittuntur. E quibus magnus ille archangelus Gabriel miſſus
legitur ad Mariam, ob cauſam utiq; qua maior eſſe non potuit. Putemus ſuper iſtos uirtutes
eẽ, quorum nutu uel ope ſigna & prodigia in elemẽtis ſiue ex elemẽtis facta apparẽt ad cõmonitio
Luce. 21 nẽ mortalium. Inde eſt fortaſſis quod cum in Euãgelijs legas: Erũt ſigna in ſole & luna & ſtel
lis. paulo poſt habes. Nam uirtutes cœlorum mouebuntur. Hi nimirum ſpiritus per quos ſi-
gna fiũt. Putemus poteſtates ſuperiores iſtis quarum uirtute poteſtas tenebrarum comprimi-
tur, & coercetur malignitas aeris huius, ne quãtum uult noceat, ne malignari niſi ut proſit poſ-
ſit. Putemus principatus his quoq; prælatos, quorumq; moderamine & ſapiẽtia omnis in terris prin
cipatus conſtituitur, regitur, limitatur, transfertur, mutilatur, mutatur. Putemus dominatiões
adeo cunctis ſupereminere præfatis ordinibus, ut reſpectu horum cæteri uideãtur omnes ad
miniſtratorij ſpiritus, & ad iſtos tanquã ad dominos referri regimina principatuum, tutami-
na poteſtatũ, operationes uirtutum, reuelationes archangelorum, curam & prouidentiam an-
gelorum. Putemus thronos alto etiam ab his euolaſſe receſſu, qui ex eo quod ſedent throni di
cuntur: & ex eo ſedent quod ſedet in eis deus. Neq; enim in eis ſedere qui non ſederent poſſet.
Queris quid illam ſentiam ſeſſionem? Summam tranquillitatem, placidiſſimam ſerenitatem, F
pacem quæ exuperat omnem intellectum. Talis eſt qui ſedet in thronis dominus ſabaoth,
iudicans omnia cum tranquillitate, placidiſſimus, ſereniſſimus, pacatiſſimus. Et tales conſtitu
it ſibi thronos ſimillimos ſibi. Putemus cherubin ex ipſo ſapientię fonte ore altiſſimi haurien
tes & refundentes fluenta ſcientiæ uniuerſis ciuibus ſuis. Et uide ne is ſit quem prophæta lo-
pſal. 45 quebatur: Fluminis impetus lętificans ciuitatem dei? Putemus Seraphyn, ſpiritus totos diui-
no igne ſuccenſos ſuccendere uniuerſa, & ſinguli ciues, ſingulæ ſint lucernæ ardentes & lucẽ
tes. Ardentes charitate, lucentes cognitione. O Eugeni, quam bonum eſt nos hic eſſe, quam
fore melius, ſi quando toti ſequamur quo ex parte præceſſimus. Hæc Bernardus, vt patet quar
to libro de conſideratione. Magnus quoq; pater Gregorius ſine immoderata fatur aſſertione
atque in ea authoritate Apoſtoli ſe fundauit qua ad Colloſſenſes diſſeruit: Siue throni ſiue
dominationes, ſiue principatus ſed. ſi ex hac ſola autoritate ſumitur argumentum, quod
principatus ſint in media hierarchia & ſupra uirtutes, multo fortius argumentum acci-
pi poteſt ex uerbis eiuſdem Apoſtoli, qui alibi ſæpius ordinat uirtutes ſuper principatus.
Nempe ad Colloſſenſes ait de Chriſto: Qui eſt caput omnis principatus & poteſtatis. Ad
Epheſios quoq; apertius: Deus, inquit, conſtituit Chriſtum ad dexteram ſuam in cęleſtibus
ſupra

ſupra omnem principatum & poteſtatem & uirtutem & dominationem. Et rurſus ad Ephe Ephe. 3.
ſios: Vt innoteſcat, ait, principibus & poteſtatibus in cęleſtibus per eccleſiam multiformis ſa 1 Cor. 15
piētia dei. Hinc denuo loquitur: Cum euacuauerit omnem principatum & poteſtatem & uirtu
tem. Itemq́ ad Romanos: Neq́ angeli, neq́ principatus, neq́ uirtutes. Cui ordinationi ange Roma. 10
licorum chororum conſonat, quod & uertex apoſtolici agminis in prima ſua ſcribit canonica: 1. Petri 3.
Profectus Chriſtus in cœlum, ſubiectis ſibi angelis & poteſtatibus & uirtutib⁹. Pręterea Tho Tho. Aq.
mas in prima parte Summę fatetur, quod ordinatio Dionyſii melior eſt quā Gregorij. Diony
ſius namq́ conſiderauit proprietates & actus ac ordinationes angelicorum ſpirituum ex nomi
nibus eorundem, quę ipſis in ſcripturis attribuuntur, ideo ordines illos in prima conſtituit hie
rarchia, quorum nomina deſignant unionem cum deo per dilectionis feruorem contempla
tionis ſynceritatem, & quietis firmitatem. Illos autem poſuit in media hierarchia, quorum no
mina uniuerſalem diſpoſitionem important, uidelicet dominationem, uirtutes & poteſtates:
principatus demum, archangelos & angelos, in vltima collocat hierarchia: quia hæc nomina
operis executionem ſignificare uidētur. Verum ut tactum eſt ſupra, ſanctus Dionyſius de his 2. Cor. 12
à Paulo uſq́ ad tertium cęlū rapto, & ibi ſupernaturaliter docto, eſt informatus: cuius etiam or
dinationem Damaſcenus ſecundo ſequitur libro & expoſitores antiqui. Veruntamen Gre- Ioan Dam.
gorius & Bernardus conſiderationem ſpecialem habuiſſe putantur, uidelicet prout media hie Gregg. Bernar.
rarchia attenditur penes prælationem, ultima penes miniſtrationem. Triplex autem pręlatio
conuenit angelis. Prima qua angeli ſancti præſunt angelis ſanctis, & hi dominationes uocan
B tur. Secunda, qua præſunt hominibus: & illos nominant principatus. Tertia, qua præſunt dę
monibus quos coercent, quos poteſtates appellant. Miniſtratio etiam ſeu miniſterium triplex
eſt, Vnum in operando. Secūdum in docendo ſeu nunciando, & hoc uel maiora aut certe mi
nora, quorum primum pertinet ad uirtutes ſecundum hos ſanctos, ſecundum ad archāgelos,
tertium ad angelos. Poſtremo doctores ſcholaſtici in prædictis communiter ſanctum Diony
ſium ſunt ſecuti. Vnde ait Albertus, Gregorius & Bernardus conſiderauerunt ordines ſecū Alb.
dum conformitatem eccleſiaſticæ hierarchiæ, in qua principes & prælati ſuperiores ſunt illis,
qui operantur uirtutes. Dionyſius autem melius ordinauit ſecundum proprietatem nominū,
quia nomē uirtutis dicit potentiam incontracte.

PARAPHRASIS HVIVS CAP. VI.

NVmerum, & dignitatem, & gloriam, & diſpoſitionem hierarchiarum
cęleſtium ſubſtantiarum, ſolus deus manifeſtat. Ipſe autē bene nouit pro
prias uirtutes, & illuminationes, & ſuam inuiſibilem ordinationem. No-
C bis autem impoſſibile eſt ſcire illarum ſubſtantiarum myſteria, & perfecti
ones, niſi quantum diſpenſatione diuina & ab eiſdem erudimur bene ſci-
entibus propria. Nos ergo nihil dicem⁹ de eis in hoc tractatu ex motu pro
prio, ſed ea quæ contemplati ſunt apoſtoli aut diſcipuli, & alij ſancti, qui
ſcripſerunt de ſtatu angelorum, ea nos prout poſſumus exponemus, ſecūdum quod nos didici
mus. Sicut ex uarijs ſacrę ſcripturę teſtimonijs colligitur, nouem ſunt ordines angelorum ex Coll. ti
preſſis nominibus deſignati, quos ſanctus Paulus apoſtolus, inſtitutor noſter diſtinguit in tres Ephes. 1.
trinas hierarchias. Et primam hierarchiam dicit collocari circa dei ſubſtantiam, & attente, & p̄
alijs, & immediate deo uniri, & dicit ex ſcripturis colligi, quod in hac hierarchia collocent̄ prin
cipaliter & immediate circa deum tres ordines, quorum ultimus uocatur Throni, medi⁹ hebra
ice Cherubim, qui dicitur oculoſus, propter multitudinem ſcientiæ. Sūmos uero hebraice dici Eſaie 6.
tur Seraphim, cui attribuuntur alæ, quia ſuperuolat omnibus alijs. Hanc ergo hierarchiā, hos
tres ordines continentem, docuit nos apoſtolus eſſe ſicut unam & coordinatam, & pri-
mam omnium angelicarum hierarchiarum, quia non eſt alia deo conformior, & quia ipſa
eſt immediate uicinior illuminationibus diuinæ hierarchiæ primo emanantibus, q̄ſi de princi
pali fonte. Secundam vero hierarchiam dicit compleri ex tribus ordini-
bus. Quorum primus eſt dominationū, ſecūdus uirtutum, terti⁹
poteſtatum, ut patet infra. Tertiam uero & vltimam hie- Cap. 8.
rarchiam dicit contineri tres ordines, quorum prim⁹
eſt principatuum, ſecundus archangelo
rum, tertius & ultimus angelo-
rum, ut patet infra.

 ¶De Cap. 9.

¶De Seraphim, Cherubim & Thronis, & de prima eorum hierarchia. Cap. VII.

HVNC ergo nos recepturi ſanctarum hierarchiarum
ordinem, dicimus quia omnes cœleſtium intellectuũ
cognominationes, declarationem habẽt uniuſcuiuſq;
deiformis proprietatis. Et quidẽ ſanctam Seraphim
†qui nominationem† quæ hebræorum ſunt ſciẽtes, aut in
cẽdentes manifeſtare, aut calefacientes: eam uero Che
rubim multitudinem ſcientiæ, aut fuſionem ſapiẽtię.
Pulche igitur prima cœleſtium hierarchiarum ab ex
cellentiſſimis eſſentijs ſanctificatur, ordinem habens
omnibus altiorem: hoc eſt, circa deum immediate collocatur. Et primo operan
tes theophaniæ & perfectiones, in eam tanquam proximam principalius defe-
†ſedes runtur. Calefaciẽtes ergo nominãtur & †throni & fuſio ſapientiæ manifeſtatiuo
deiformium ſuarum habitudinum nomine. Mobile enim ſemper eorũ circa di-
uina, & inceſſabile, & calidum, & acutum, & ſuperferuidum intente, & forſitan E
intime & inflexibilis ſemper motiõis, & ſuperpoſitorum reductiue, & actiue, ex
*aſſimila tiuum. emplatiuum tanquam recalificans illa & reſuſcitãs in ſimilem caliditatem, & ig-
neum cœlitus, & holocauſtæ purgatiuum & incircumuelatum & inextinguibi-
†habente quaſi ſemper le †habentem ipſe ſic ſemper, luciformem & illuminatiuam proprietatẽ, omnis te
nebroſę obſcurationis perſecutricem & manifeſtatricem, ſeraphim, nominatio
†nomina uões aut manife ſtationes habẽt. aut manifeſtatio docet. Ipſa uero cherubim cognoſcibile eorum, & deiuidũ, & al
tiſſime luminumdationis acceptiuum & contemplatiuum in prima operatrice
uirtute diuinę pulchritudinis & ſapientificæ traditionis repletum, & communi
catiuum copioſe ad ſecunda fuſioni donatæ ſapientiæ. Ipſa autem altiſſimarum
& compactarum ſedium omni diligenter exaltari ignominia ſubiectionis, & ad
*in ſub miſſum. ſummum ſupermundane ſurſum ferens, & omni extremitate ineffabiliter *in ſub
limiſſimum & circa uere excelſum totis uirtutibus incommutabilitr, & ſtabili-
ter collocatum, & diuini ſuperaduentus, in omni impaſſibilitate & immateriali F
tate acceptiuum & deiferum & famuliariter in diuinas ſuſceptiones apertũ. Hęc
quidem nominum ipſorum, quantum ad nos, declaratio. Dicẽdum uero, quam
hierarchiam eorum ęſtimamus. Omnis enim quidem hierarchiæ ſpeculationem
deũ imitãti deiformitate, depẽdẽtẽ ineffabiliter eſſe, & diuidi omnẽ hierarchiã a-
ctionem in participationem ſacram & traditionem purgationis puræ, & diuini
luminis & perfectiue ſcientiæ, ſufficienter iam a nobis eſſe dictũ arbitror. Nũc
autem dicere digne proſequamur excellentiſſimos intellectus quomodo iam ſe-
cũdum eos hierarchia ab eloquijs manifeſtatur. In primis eſſentijs quæ poſt ſub
*thearchi. ſtantificam earum *diuinitatem collocatæ ſunt & ueluti in ueſtibulis ipſius ordi-
†facturã propriã. natæ, omnem ſunt inuiſibilem & uiſibilem ſuperexcellentes † factam uirtutem
propriam æſtimandum eſt eſſe, & omnino æquiformem hierarchiam. Puras igi
†ſubiectione. tur eas eſſe æſtimandum, non ut immundis maculis & inquinationibus liberatas
†excelleñtiſſimam neq; ut materialium receptiuas phantaſiarum, ſed ut omni † diminutione mun-
das & altiores, & omni ſuperfirmato templo ſecundum † excelſiſſimam caſtita-
tem, omnibus deiformiſſimis uirtutibus ſupercollocatas, & proprio per ſe mo-
tu, & eodem motu, ſecundum diligentis deum inconuerſibile ordinis ineffabili-

ter

ter receptas,& in ſubiectis contumeliam omnino neſcientes, ſed incaſualem & †ſubiecta
intranſmutabile habentes proprie deiformis ſpecialitatis puriſſimam collocatio
nem, Contemplatiuaſq; iterum ſenſibilium ſymbolorum, aut intellectualiũ ſpe † diuinã
culatiuas,neq; ut uarietate ſacræ ſcribentis theoriæ in †diuinas reductas,ſed ut o-
mnis immaterialis ſcientiæ altiori lumine repletas,& formifice & principalis pul
chritudinis,& ſupereſſentialis & ter lucentis contemplatione quantum fas eſt re
fertas.Communicatione autẽ Ieſu ſimiliter digne factas,non in imaginibus ſacre †ſacrefa
fictis,formatiue figurant †deificam ſimilitudinem,ſed ut uere ipſi approximan- ctis.
tes in prima participatione ſcientiæ deificum eius lumen,& quia deo ſimilis i- † luminã
pſis ſubſtantialiter donatum eſt,communicant huiuſmodi ut poſſibile eſt,in prę †ſubie-
operatrice uirtute deificis ipſius,& humanis uirtutibus.Perfectas autem ſimili- ctiue
ter,non ut ſacra uarietate analyticam ſcientiam illuminatas, ſed ut prima & ſu- †excellẽ-
pereminenti deificatione repletas,ſecundum excelſiſſimam quantum in angelis tiſſimam
diuinorum operũ ſcientiam.Non enim per alias ſanctas eſſentias,ſed ab ipſa †di † the-
uinitate ſanctificatæ,in ipſam immediate extenduntur, omnibus ſupereminenti archia.
B uirtute & ordine,& ad caſtiſſimam omnino fortitudinem collocantur,& ad im
materialem & inuiſibilem pulchritudinem,quantum fas,in contemplationem ad
ducuntur,& diuinorum operum ſcibiles rationes,ut primę & circa deum eſſen
tię flectuntur,& ab ipſa perfectionis principe excelſiſſime ſanctificatæ ſunt.Hoc
ergo theologi aperte declarant,ſuppoſitas quidem cęleſtium eſſentiarum diſpo
ſitiones ſuperfirmatis ornate erudiri deificas ſcientias,omnium uero altiores ab
ipſa †diuinitate,quantum fas,doctrinam illuminar.Quaſdã enim illarum intro- †thear-
ducunt a prioribus ſacre eruditas, dominum eſſe coeleſtium uirtutum, & regẽ chia
gloriæ in coelos humanitus receptum.Quaſdam uero apud ipſum Ieſum quęrẽ Pſal.23
tes,& pro nobis ſuę diuinæ actionis ſcientiam diſcentes,& eas ipſum Ieſum im-
mediate docentem,& prælargiens eis manifeſtantem ſuam humanam benignita
C tem. Ego enim,inquit,diſputo iuſtitiam & iudicium ſalutaris. Miror autẽ quia
& coeleſtium eſſentiarum primæ,& tantũ ſimul omnes ſupereminentes diuinis Iſaie 63.
illuminationibus,ut mediate q̃ſtiones reuerẽter appetunt. Etenim non inde inter thear-
rogant quare tua rubra ueſtimẽta,apud ſeipſas uero deliberãt ante interrogare, chicis
oſtẽdentes quidẽ quia diſcunt,& deificã ſcientiam appetunt.Nõ autẽ pręſilientes † tui
p diuinã proceſſionẽ inditam illuminationẽ.Nõ ergo prima cęleſtiũ intellectuũ † Num.
hierarchia ab ipſa perfectiõis principe ſanctificata, quo in eã immediate extẽdi † thelarchia.
tur ſanctiſſima purgatiõe multo lumine ante perfecta cõſummatione,proportio
naliter eã implẽs,purgatur & illuminatur & perficitur. Omniq; minoratiõe pu
ra,primi ṽo luminis plena,& primo data cognitiõe & ſciẽtia participãs perfecta.
Cõprehendens autẽ & hoc dixerim, fortaſſis non immerito,quia & purgatio eſt
& illuminatio,& perfectio diuinę ſciẽtię aſſumptio. Ignorãtiã quidẽ,utpote pur
gans ſecundũ ordinẽ indita ſcientia perfectiorꝝ doctrinarũ.Illuminans autẽ ipſa
diuina cognitiõe,per quã & purgat,nõ prius contẽplantẽ, quã manifeſtat per al
tiorem illuminationẽ.Et perficiens iterum ipſo lumine ſecundum habitum ſcien
tia lucidiſſimarũ doctrinarum.Ipſa ergo eſt quantum ad noſtram ſcientiam,pri
ma coeleſtium eſſentiarum diſpoſitio in circuitu dei, & circa deum immediate
ſtans & ſimpliciter & inceſſanter circumiens æternam eius ſcientiam,ſecundum

excelſiſſimam quantum in angelis ſuper mobilem collocationem. Multas quidē
&beatas uidens pure contemplationes, ſimploſq; & immediate fulgores illumi
alias†Multo. nata, &diuino alimēto repleta. †Multa quidem primo data fuſione ſolaq; dome
ſtica & unifica diuinæ refectionis unitate, multaq; communione dei & coopera
tione digna effecta, ad eam ut poſſibile ſimilitudine bonarum habitudinum &
actionum, multaq; diuinorum ſuperpoſitæ cognoſcens, &diuinæ ſcientię& co-
gnitionis in participatione (ſecundum quod fas eſt) facta. Propterea & laudes i-
Eze 3 pſius theologia his qui in terra ſunt tradidit, in quibus mirabiliter manifeſtatur
excelſiſſimæ ipſius illuminationis eminentia. Alij quidem enim eam ſenſibiliter
dicendo tanquam uox aquarum roboant. Benedicta gloria domini ex loco ſuo.
Iſaie 6. Apocali. 4 Alij uero illam ualde laudabilem & pijſſimam reclamant theologiam: Sanctus,
Sanctus, Sanctus, dominus deus ſabaoth, plena omnis terra gloria ipſius. Has au
tem excellentiſſimas cęleſtium animorum hymnologias, iam quidem in his quę
alias*memoriam. ſunt de diuinis laudibus (quantum poſſibile) aperuimus, ut dictum eſt de his in E
illis (quantum ad nos) ſufficienter. Ex quibus in recordationē ſufficit dicere tan
tum ſecundum pręſens tempus. Quia theologicam ſcientiam ipſa prima diſpoſi
alias†hierarchia. tio, quantum fas illuminata eſt, a†diuina bonitate, per quam tanquam deiformē
hierarchiam, & alijs ſeipſam deinde tradidit. Illud per breuitatem dicendo ſubin
troducens, ipſam pijſſimam & ſumme benedictam, & omnino benedictam diui
alias* theodochis. nitatem fas eſt benedictam eſſe ex*deum recipientibus quantum poſſibile cognoſ
alias† thearchię ci & laudari intellectibus. Ipſi enim ſunt tanquam deiformes diuini loci, †diuinę,
(ut eloquia aiunt) quietis. Et quia monas eſt, & unitas tres ſubſtantialiter, *& ſu-
alias*à alias† perueniens. percęleſtibus eſſentijs uſq; ad nouiſſima terræ, *extendens bonitatem ſuam in o-
mnia quæ ſunt prouidentiam, tanquam omnis eſſentiæ ſuper principale princi-
piū, & cauſa, & omniū ſupereſſentialiter immenſurabili cōtinentia circūligans.

¶Expoſitio capitis ſeptimi Art. XV.

IAM præcedenti capitulo enumerauit nouem ordines angelorum, & de- F
clarauit in quibus hierarchijs ſinguli ſint locati. Nunc ergo ex ipſorum no
minum conſideratione determinat, quę ſint proprietates, uires & actiones
ordinum ſingulorū, & theologico more incipit, à ſupremis. Scientię nāq;
naturales humanitus adinuentæ, ab inferioribus inchoant, & paulatim ad
ſuperiora aſcendunt, quoniam noſtra notitia ab infimis, & ſenſibilibus tra
hit exordiū: & theologia uero, quia lumini increato innititurà ſummo ordi
tur. [Hunc ergo nos recepturi ſanctarum hierarchiarum ordinem] id eſt, nos deinceps ap-
probaturi & ſeruaturi præfatam ordinationem cœleſtium hierarchiarum & ſpecialium choro
rum in ipſis ut capitulo præcedenti expreſſum eſt dicimus quia omnes cœleſtium intellectu-
um cognominationes] id eſt, quod ſingulæ nominationes ſupernorum ſpirituum angelico-
rumq; ordinum declarationem habent] id eſt, lucidam ſignificationem [deiformis proprie-
tatis] id eſt, uirtutis & actionis diuinæ angelicorum ſpirituum, per nomina illa ſignificatorum.
Hoc eſt, quod unumquodq; nomen ordinis angelorum deſignat proprietatem angelorum
ordinis per ipſum ſignificati, qua proprietate deo aſſimilantur. Quod probat ſubdendo: [Et q
dem ſanctam Seraphim nominationem* qui hebræorum ſunt ſciētes] i. hi qui ſciunt idioma
Iudæorum, [aiunt incendentes manifeſtare aut calefacientes] id eſt dicunt hoc nomen deſi-
gnare & interpretari incendentes ſeu calefacientes, ad inſinuandum quod angeli ordinis illius
ſupræmi præexcellenter ardent creatoris amore, aliosq; inflammant ſancti amoris illius incen
dio. Quamuis enim beati non creſcant in amore illo diuino, qui ad beatitudinem illorum per
tinet, quem ex diuinæ bonitatis beatifica uiſione concipiunt: attamen ex illuminatione qua a-
liquid noui de effectib⁹ dei agnoſcūt, q̄dā ipſi⁹ dilectiōe re cēter inardeſcūt, q̄ ad accidētale per
tinet pręmium, atq; per modica eſt comparatione ardoris quem ex deitatis concipiunt contē-
platione

platione clara &immediata.[Eam uero Cherubim]id eſt nominationem illam,qua Cheru-
bim deſignantur,dicunt ſignificare[multitudinem ſcientiæ]id eſt,abundantem ſcientiā.[aut
fuſionem ſapientiæ]id eſt communicationem ſeu transfuſionem ſapientiæ eis collatę in in-
feriores,Cherubim quippe plenitudo ſcientiæ interpretatur.Etenim ſpiritus exiſtentes in or
dine iſto,ab eminentia ſapientiæ ſortiti ſunt nomen,ita quod diuinorum ſunt conſcij ſecreto
rum:non quod ſapientiores aut ſcientiores ſint ſacratiſſimis Seraphim,qui quo altiores ſunt
& ſanctiores,eo infinitum illum totius ſapiētiæ atq; ſcientiæ fontem lympidius intuentur,&
plura in eo conſpiciunt & agnoſcunt:ſed quod Cherubim hanc ſcientię eminentiam pro ſpe
ciali recepit proprietate,tanquam quid diſtinctiuum ipſius ab alijs,& per reſpectum ad cho
ros inferiores,& item quantum ad ea quæ ad hierarchialem ſpectant perfectionem.[Pul-
chre igitur prima cœleſtium hierarchiarum ab excellentiſſimis eſſentijs ſanctificatur]id eſt,
ſup̄ma hierarchia cœleſtis merito ſanctificatur,id eſt,excellenter ſancta increatæq; ſanctitati
uicinior ac ſimilior eſſe cognoſcitur,& laudatur a cunctis angelicis mentibus,quæ ſunt ſub
ea.Sancti nanq; in patria ſe inuicem diſtincte & clare cognoſcentes,laudant,glorificāt,& ho
norant ſe inuicem ordinate in deo[ordinem habens omnibus altiorem]id eſt,ordinationem
ſublimiorem alijs hierarchijs cōtinet quoq; in ſe ſummum ordinem illum ſeraphicum,quod
ipſemet autor exponit addendo[hoc eſt,circa deum immediate collocatur]non per ſitualem
propinquitatem aut localem acceſſum,ſed per eminentiorem diuinæ perfectionis participati
onem,atq; maiorem cum deo aſſimulationem reſpectu inferiorum.Nihilominus in hac hie
rarchia unus ordo eſt altero altior,perfectior ac deo ſimilior.ideo comparādo unum ipſius or
dinem ad alium,eſt ibi mediatio quædam.Veruntamen tres ordines illi in quibuſdam con-
B ueniunt,propter quod in eadem hierarchia ponuntur,ut tactum eſt,& clarius nūc diffuſiuſq;
tangetur[Et primo operantes theophaniæ & perfectiones in eam tanquam proximam prin
cipalius deferuntur]hoc eſt,theophaniæ id eſt,diuinæ apparitiones manifeſtationes ſeu illu
minationes à deo emanantes,operantes,id eſt,non ocioſæ,ſed fructuoſæ & efficaces.Et per
fectiones,id eſt,increatę perfectionis participationes & communicationes.deferunt,id eſt deſ
cendunt primo & principalius in eam,id eſt,ſupræmam hanc hierarchiam tanquam proxi-
mam,id eſt,deo propinquiorem.Etenim omne agens primo agit & influit in propinquio- alias * throni
ra & capaciora.[Calefacientes ergo nominantur,& * ſedes,& fuſio ſapientiæ,manifeſtatiuo
deiformium ſuarum habitudinum nomine]id eſt,ordines primæ hierarchiæ nominantur no
mine manifeſtatiuo,id eſt,nominibus declaratiuis & ſignificatiuis,habitudinum ſuarum dei
formium,id eſt proprietatum & gratiarum,donorum & diſpoſitiōum ſuarum diuinarū.No-
minantur,inquam calefacientes,ſicut expoſitum eſt,& ſedes,id eſt throni,& fuſio ſapiētiæ,id
eſt,effuſiuæ ſapientiæ eis collate,ſumēdo abſtractū ꝑ cōcreto,& reddendo in his ſingula ſin
gulis:quoniam primus ordo Seraphim appellatur,ſecundus Cherubim ſeu ſapientiæ effuſi-
uus.Tertius ſedes ſeu throni.[Mobile enim ſemper eorum circa diuina,& inceſſabile,& ca
lidum,& acutum,& ſuperferuidum,intente & forſitan intime,& non indigens,& inflexibi
C liſemper motionis,& ſuperpoſitorum reductiue & actiue † aſſimilatiuum,tanquam recali- alias * excl plauuum.
ficans illa & reſuſcitans in ſimilem caliditatem & igneum cœlitus & holocauſte purgatiuum
& incircumuelatum & inextinguibile * habente,quia ſic ſemper luciformem & illuminati- alias† habentis ſe temp dc. alias† nominaria aut manifeſtatio docet.
uam proprietatem omnis tenebroſæ obſcurificationis perſcrutatricem,& manifeſtatricem,Se
raphim nominationes aut manifeſtationes habent]Huc uſq; litera cōdependet.quo circa lo
quitur venerabilis Hugo:Si ego quod ſentio dicam,primū hoc fateor,quia uerba audiui,aut
non homini dicta,aut non dicta ab homine.Nam ab homine ea dici tam magnum uidetur,
ut nihil amplius homini dari poſſit,& hoc iam forte,quoniā uerba iſta ab illis uerbis nata ſunt
quæ audiri potuerunt,dici non debuerunt.Nam ille quidem qui hæc ſuggerebat uel dicebat
uſq; ad tertium cœlum peruenerat,& intrauit in paradyſum dei.Ibiq; uerba quædam à uerbo 2.Cor.12
audiuit,ſecreta omnino & ſilentio proxima.Audiuimus de immenſis magna de occultis ob
ſcura,de impenetrabilibus profunda.Hæc ſunt quæ nobis ſcrutanda uel potius miranda pro
poſuit autor hoc loco.Nos autem qui cum turba nōdum capere ualemus diuina,dicere poſ- Ioan.12
ſumus tonitruum factum eſſe,qui autem ſpiritalior eſt & horum capacior,dicere poteſt,ange
lus locut' ē.Deniq; dn̄s Linconieñſis:Veriſimile,inqt,eſt,hęc uerba eſſe de arcanis uerbis,q̄ Pau Rup.Linc.
lus in raptu audiuit,uidit & didicit,huic tn̄ ſc̄to ō tanq̄ ſpecialiſſimo diſcipulo & puritate intelligē 2.Cor.12
tię ac diuinis illuminatiōib' & gratijs priuilegiato q̄ſi cęleſtiū cōciui,ea cōmunicare decreuit.Eſt
ergo ordo & ſimplex ſenſus verboꝝ.Nominatiōes aut manifeſtātes Seraphim,i,nomina ma-
niſe-

niſeſtatiua & declaratiua proprietatum ordinis ſummi qui Seraphim dicitur. docent, id eſt de
ſignant. Mobile eorum ſemper circa diuina, id eſt, affectiuum ſeu affectuoſiſſimũ ipſorum de
ſiderium, iugiter circa ea quæ dei ſunt, & ad ipſummet deum, ad omnipotẽtiam, ſapientiã & be
neuolentiam eius, & ad cætera attributa ipſius, imo & ad ſupergloriosiſſimam trinitatem: & in
ceſſabile, id eſt deſideriũ inceſſabiliter tẽdẽs in deũ nõ auertibile ab eodẽ, nullam unquam fatiga
tionem nec tepeſactionem, nec minorationem recipiens Et calidũ ſpiritali calore, qui eſt ipſa
affectionis uehementia, non raptim erumpens, neq; celeriter tranſiens, ſed in amiſſibiliter fi-
xa ac permanens. Et acutum, id eſt ſubtiliter ac profunde penetratiuum uſq; ad intima ſui di-
lecti, & quaſi omni ſubpreſſo pudore iniiciens & uelut præcipitans ſe in abyſſalem infinitatem
ſuperdilectiſſimi creatoris, ſuperpulcherrimi ſpõſi, ſuperdulciſſimiq; ſuperoptimiq; obiecti,
quod ſua amabilitate conuenientia & ſynceritate, ſua, amœnitate, ſpecioſitate, perfectione in-
comparabiliter trahit, afficit & delectat, ſuperexcedit, uincit, occupat poſſidet, & in ſe pror
ſua transformat omnem mentem bene diſpoſitam & ipſum obiectum in ſe ſicuti eſt clare in
ſpicientem: Et ſuper feruidum intentæ, id eſt, deſignat deſiderium iſtud eſſe feruenti⁹ quam
à nobis exprimi poſſit cum ſumma attentione ac pleniſſima diligentia, abſq; omni diſtractio
ne & mentia diſperſione indefinenter infixũ ac inhians ſuo dilecto, ita quod inſtar aquæ bul
lientis effert, extollit, & proiicit ſe ſuper ſe, quod item incomparabiliter feruẽtius ſit omni affe-
ctu circa bonum creatum uerſante, & quamuis bono tam infinito ſecuriſſime & inauertibiliter
ſit coniunctum, & uſq; ad omnẽ ſatietatem & contentationem fruens eodem, nihilominus iu
giter mouetur & tendit in illud per inuariabilem continuationẽ tranſlationis & transforma
tionis ſui in illud, atq; per totius excluſionem faſtidii: quoniam ſic inhiat illi obiecto, quaſi o-
mni momento recenter accendatur & ſuperinflãmetur in ipſo, ac inceſſanter ualidiſſime re- E
nouetur ac deglutiatur in illo, hinc ſubditur: Et forſitan intime & inflexibilis & non indigen
tis motionis: hoc eſt nomina illa ſignificant deſiderium iſtud eſſe deſiderium affectionis & ma
tionis forſitan, imo utiq; intime, & interniſſime, non externe nec in aliquo diſtans a ſe, ſed infle
xibilis a ſuo dilecto, nec indigentis bono futuro: quoniam perpetue præſens habet, fruitiueq;
poſſidet totius beatitudinis fontẽ ſuperdelectabiliſſimum & ſuperconuenientiſſimum deum.
Affectionis inquam, reductiuę, id eſt, conuerſiuę ad deum ſuppoſitorum, id eſt, inferiorum &
ſubditorum: & actiue aſſimulatiuum, id eſt efficaciter & actualiter conformatiuum illorum
tam ipſis ſpiritibus ſeraphicis, quam fonti totius perfectionis, qui eſſentialiter charitas eſt, pro
pter quod per ſpiritalis delectationis feruorem ei potiſſime conformantur mentes creatæ, di
1.Cor.6 cente Apoſtolo: Qui adhæret deo, unus ſpiritus eſt. Recaliſicans illa, id eſt, præfatum illud
mobile circa diuina, utpote affectuoſiſſimum deſiderium iugiter intentum & uerſans circa de
um, reaccendit & ignit prædicta inferiora agmina ſecundæ hierarchiæ. Et reſuſcitans illa in ſi
milem caliditatem ſanctæ atq; ſeraphicæ dilectionis. Non eſt, hoc ſic intelligendum, quod an
geli ſecundæ hierarchiæ ſeu quicunq; angelici ſpiritus uſquam frigeſcant, tepeſcant aut remit
tantur à charitatia ardore, quem habent ex beatifico increati boni intuitu, in cuius cognitiõe &
dilectione prout ad beatitudinis eſſentiam pertinet, nunquam creſcunt neq; decreſcunt: nec
quãtum ad hoc, unus ſupernorum ſpirituum perficit alium, imo quo ad præmium eſſentiale
omnes ſunt in termino & ultimitate ſuę perfectiõis, ab exordio ſuę glorificationis, eſtq; in eis F
potentialitas tota, quo ad hoc reducta ad actum. Quod aliqui attendentes, diſplicentiã habu-
erũt in uerbis his illuminatiſſimi Dionyſii, quãtũcũq; ſpiritalib⁹ ac profundis, q̃n ſupſicieten⁹
ſonare uidentur quaſi inferiorum angelorum perfectio & inflammatio à ſuperioribus ſint pẽ
dẽtes. Verum iſta non fuit fideliſſimi ac ſapientiſſimi Dionyſii intentio, neq; ſic dixit inferio-
ra agmina illa ſuperna a ſupremo Seraphim choro recaliſicari & in ſimilem caliditatem reſuſ
2.Tim.1. citari, quomodo apoſtolus Paulus admonuit Timotheum: Admoneo, inquiens, te ut reſuſci-
tes gratiam dei quæ eſt in te. Sed totum iſtud de mutuis illuminatione & calefactione inferio
rum ſpirituum ſupernorum a ſuperioribus, intelligendum eſt, de influentiis hierarchalium a-
ctionum uerſantium circa effectus diuinos, in quibus inferiores a ſuperioribus erudiuntur &
accẽduntur, quæ omnia ad accidentale pertinent gaudium, in quo uſq; ad diem iudicii incre
Luce.15. mentum aliquod ſuo modo ſortiuntur beati, iuxta quod in euangelo ait Saluator: Gaudium
eſt angelis dei ſuper uno peccatore pœnitentiam agente. Sic nempe & præmium ac gaudiũ
animarum iam beatarum poſt diem iudicii maius erit ex reſumptis & glorificatis corporibus
& quilibet ciuiũ ſupernorũ ex uniuſcuiuſq; ſui conciuis ſocietate & gloria p charitatẽ & con
Psal.121. gratulationẽ ampli⁹ dicit iucũdari. Sic q̃ppe cęleſtis Ieruſalẽ participatio redũdat & ẽ in idipſm

iuxta

iuxta pſalmographum. Hæc autem & conſimilia quidam non aduertentes, maluerunt to-
tũ hunc librum inſipienter negare, quam iſta atq; conſormia eius uerba ſapienter addiſcere ac
pie interpretari. Inſuper mobile illud, quod tamen reuera immobile eſt, utpote inflexibile. in
uariabile & inauertibile a ſuo obiecto, quod nihilominus mobile appellatur, quoniã charita-
tis eſt indeſinẽter ferri ac tendere in dilectum & uerſari occupariq; circa illum, nec ab actibus
iſtis quieſcere Vnde in exordio huius habetur uoluminis, quod omnis patre moto manifeſta-
tio luminum, ubi expreſſum eſt, quod deus pater dicitur moueri, quia procedit in actum. Itaq;
mobile illud, id eſt, feruentiſſimum deſiderium, eſt igneum cęlitus, id eſt, quid ſupernum igni
tum non terrenum, ſecundum quod etiam deus dicitur ignis conſumens & innocue ardens, Deuter. 4. Hebre. 12
ita & cœleſte ac deiformę deſiderium eſt tanquam ardentiſſima facula cęliformiter ardens, &
holocauſte purgatiuum, id eſt incenſiue mundatiuum inferiorum ſpirituũ, non ab aliqua ma
cula culpę, ſed a minoratione notitiæ aut perfectionis, ut ſupra expoſitum eſt. Porro holocau
ſtum dicitur ab holon, quod eſt totum, & cauſton incenſio, quaſi totum incenſum, propterea
ſacrificium legis, quod ad diuinę reuerentiam maieſtatis totaliter incendebatur, & uſq; ad cine
res comburebatur, uocatum eſt holocauſtum, vt in Leuitico legitur. Itaq; deſiderium illud mũ Leui. 6.
diſſimum igneum & diuinum, eſt purgatiuum holocauſte, id eſt flammigere & inflammati-
ue: quoniam ex huiuſcemodi purgatione ſpiritus ſic purgati totaliter accenduntur in deo, &
ſpiritaliter conſumuntur in ipſo, quaſi abſorpti in deitatis oceano, cuius cultui & amori ſe mã
ciparunt perfecte, totaliter & omnino, nil ſui relinquentes ſibimetipſis, quamuis natura & na
turalia in ipſis permaneant integra, imo & prorſus impaſſibilia. Eſt item hoc igneum, incircũ
uelatum, id eſt, a uelaminibus & tegumentis ſenſibilium rerum & ſpecierum purum ac libe
B rum. Eſt enim totaliter ſpiritale, ſupernaturale, gratuitum, ab omni reflexione ad ſeipſum in
ordinata mundiſſimum. Deſignat etiam cognominatio Seraphim. inextinguibilem, id eſt, ſin
gularem uim amoroſam, nullo occurſo minorabilem, iuxta illud in Canticis: Aquæ multæ Cant. 8.
non poterunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam. Habentem ſic ſemper luci-
formẽ & illuminatiuam, ſupple uim: quoniam charitas iſta tam uigoroſa & feruida, non ſolũ
ſortitur præfatas ignis proprietates per hoc quod eſt feruẽs & calida, ſuperferuida & acuta: ſed
item per hoc, quod inſtar ignis eſt clara & fulgida, totius caliginis uitiorum & criminum ex-
pulſiua, & ita eſt luciformis illuminans mentẽ habentis in ſeipſa luce, qua increatę luci aſſimi
latur, & per quam aptus eſt etiam alios illuſtrare, quemadmodũ de ſacratiſſimo Iohanne ba-
ptiſta teſtatur ſaluator: Ille erat lucerna ardens & lucens: In igne enim ſunt ſplendor & calor Ioann. 5.
& quamuis per ſplendorem ſignetur ueritas ſeu ſapientia, hic tamen per utrunq; feruor expri
mitur ſancti amoris, qui pulcherrime in amante ſplendet ac radiat, nec ullam mortalis culpe ſe
cum compatitur labem: imo nec in beatis uenialem culpam unquam habet admixtam, ideo
ſubditur: Omnis tenebroſæ obſcurificationis perſcrutatricem & manifeſtatricem, quoniam
amor feruens & purus ſolicitat mentem, ne quicquam admittat quo dilecto ualeat diſplicere,
C ſecq; diſcutiat & ſcrutetur, an quid tale conſiſtat aut reperiatur in ea. Vitia autem obſcurant.
Cumq; faciat mentem ſe taliter perſcrutantẽ, manifeſtat ei an quid culpę in ea ſit latens, & pro
tinus eam expellit, hinc per ly perſcrutatricem, alia litera habet perſecutricem, ueruntamen in
beatis qui ſciunt ſe confirmatos in bono, non habet hos act9 dilectio ſaltem pro ſeipſis, ſed be
ne pro uiatoribus pro quorum ſalute ſoliciti ſunt. In bonis uero uiatoribus iſtos actus charitas
habet qui aſſidue interiora ſua conſiderant ac ſcrutantur, & quicquid in eis culpabile eſt, extir
pare conantur. ¶ Iam prout donauerit dominus, diligentius perpendamus quali & quanto
ſanctæ charitatis ardore mentes illę ſeraphicæ ſuum diligant creatorem. Quod primo penſa
tur ex parte obiecti quod eſt ipſe deus glorioſus, perfectionaliter infinitus, in omni excellentia
ſanctitate, ſapientia, felicitate, amabilitate & gloria intenſiue formaliterq; immenſus. idcirco ex
hac parte amor ille quo chorus Seraphim diligit deũ, finẽ non habet. Porro quo mẽtes creatę ſub
limioris ſunt ſpeciei uehementiorisq; affectiue in naturalibus ſuis, eo magis diſpoſitæ ſunt ad
diligendum deum intenſæ ac uehementer naturali amore. ſicq; Philoſophi Plato & Auicen Plato: Auicenna
na cũ ſuis ſequacibus, locuti ſunt de intenſiſſimo & calidiſſimo ſummarũ intelligentiarũ amo-
re ad primã cauſam, de cuius amoris delectatione quidpiã in libro de cauſis inducitur: Alius
eſt amor dei ſupernaturalis in luſus, qui charitas nuncupatur, ad quem atq; ad cuius uehemen-
tiã & ardorẽ mentes illæ ſupernę tanto ſunt magis idoneæ, quanto amplioris ſunt eminentię
in naturalibus atq; gratuitis, præſertim in perfectionibus gratiæ gratum facientis. Eſt au-
tem probabilis opinio Magiſtri ſententiarum pluriumq; doctorum, quod in angelis ſit cor- Pet. Lom.
reſpõ

reſpondentia naturalium & gratuitorum, ita quod excellentiores ſpecifica dignitate, eminen-
tiores ſunt gratiarum perfectione ac ſanctitate. Ex quibus conſequeretur, iuxta opinionem
dicētiū q̄d in angelis tot ſunt ſpecies quot indiuidua, ꝙd ſpūſilli de ordine Seraphim ſint indici
bilis dignitatis ac gloriæ, atq; in charitatis feruore inæſtimabilis præcellentiæ etiam unus eorū
ſuper alium: tamen quæ opinio cum ſit multum incerta, probabilius reputatur, quod angeli ordinū
diuerſorum diſtinguantur ſpecifice, & forſitan quidam eiuſdem chori. Cumq; ſpiritus illi ſera
phici tantæ ſint eminentiæ in naturalibus, & ad minus in gratuitis, & in deitatis ueſtibulis col
locati ac proximi deo, atq; ab omni contagione, aggrauatione & retractatiōe corporalis ma
teriæ liberi: conſtat quod mira & ineffabili ſanctæ dilectionis uehementia æſtuantiſſimoq;
calore feruntur in creatorem. Præterea ex cognitione formata & contemplatione ſyncera
proportionata, ſcaturit & erumpit dilectio. Cum itaq; ſubſtantiæ illę ſeraphicæ ſint tam acu-
tiſſimæ, clariſſimę ac perſpicaciſſimę intelligentię, palam quod pariformiter ſint ęſtuātiſſimæ,
penetrantiſſimę, & uigoriſſimæ affectiōis ad deum, idq; perpetue ęque intenſe, abſq; interpo-
latione. Inſuper, cum deus omnipotens uniuerſa condiderit, ut ſua in ipſis reſplēdeat ac reprę
ſentetur perfectio, atq; poſt emanationem illam æternam qua ſpiritus ſanctus qui amor eſt ꝓ
cedit à patre & filio, proxima ſit & imitatione propinquior exfluxio & productio chori ſe-
raphici, qui ab amoris exceſſu Seraphim nominantur. idcirco indicibiliter nimis ardent dile-
ctiōe in infinitum præamabiliſſimę deitatis ac ſupergloriofiſſimæ triniratis, in qua unaquæq;
ęterna ſuperpulcherrima ac infinita perſona diligit quālibet amore uere ac prorſus immenſo,
a cuius uehementia omnis amor ſeraphicus quantumlibet magnus, deficit infinite: compara
tiue tamen loquēdo, excellēter ualde participat illā. Poſtremo beatiſſimę mētes illæ ſeraphicę E
uidendo ſe tam prgelectas a cōditore, tot quoq; ac tanta prgfulgētiſſima dona ab exordio ſine
labore ſortitas, & ab omni penitus culpa præſeruatas ab illo, merito incomparabiliter dili ḡūt
ipſum & feruentiſſime, humillime ac præcordialiſſime regratiātur eidem, atq; inęſtimabili de
uotione iucundiſſime ſine interruptione ac ſine totis uiribus colunt, uenerantur ac laudant eū-
dem: ad quod etiā ſuo exemplo, quantum in ipſis eſt, incitant ſuos conciues. Præterea perpen
dendum, quod proprietates amoris iſtius ſeraphici aptius inſinuantur per proprietates amo-
ris illiꝰ carnalis, q amor hęreos à medicis appellaꝉ. Videmus quomō amor ille corda ſuorum o
mnino rapit in ſe & in rem dilectā, in quam quaſi trāſfert, transformat & abſorbet amantem,
nec ſinit eum quieſcere niſi iungatur dilecto, in quem toto impetu fertur, & acutiſſime uſq; ad
interiora uniri conaꝉ Hęc & alia multa operatur amor ille carnalis prædominans, qui & im-
pellit amantem ad cogitandum de ſingulis quibuslibet membris, diſpoſitionibus, proprie-
tatibusque dilecti. Hæc & conſimilia amor ſpiritalis, exſtaticus, hęroicus, ſeraphicus, di-
uinius excellentius atque ualidius operatur in ſuis ſubiectis, circa incomparabile, & infi-
nitum illud obiectum, incomparabiliter amabilius & pręamandum. Deniq; Richardus de
Richar. Victor. ſancto Victore: Quatuor, inquit, ſunt gradus charitatis ardentis. Primus eſt gradus charita-
Cant. 4. tis vulneranitis, iuxta illud in Canticis: Vulneraſti cor meum ſponſa. Secundus eſt charitatis
Oſeæ 11. ligātis, iuxta illud Oſeę: In funiculis Adam traham eos, in uinculis charitatis. Tertius eſt cha-
Cant. 2. ritatis languidum facientis, ſicut in Canticis loquitur ſponſa: Fulcite me floribus, quia amore F
langueo. Quartus gradus eſt charitatis defectionem uirium adducentis, rapientis & abſorbē
Pſal. 83 tis, ſecundum illud Pſalmi: Concupiſcit & deficit anima mea in atria domini. Nonne tibi cor-
de percuſſus uidetur, dum ingens ille amoris aculeus mentem hominis medullitus penetrat,
affectumq; in tantum tranſuerberat, ut deſiderij ſui flammam ac geſtus cohibere & diſſimi-
lare non ualeat, deſiderio ardeat, ferueat affectu, ęſtuet, anhelet, profunde ingemiſcens & lon
ga ſuſpiria trahens. Hęc vulneratæ animæ certatis ſint ſigna gemitus atq; ſuſpiria, uultus pal-
lens & contabeſcens. Veruntamen gradus iſte interpolationem recipit, ſed poſt modicam in
terpolationem æſtuans ardor, feruentior redit, & fractum iam animum acrius rurſum incen-
dit, ac uehementius urit. Sæpe itaq; recedens ſemperq; ſeipſo maior ac fortior rediens, animū
paulatim emollit, uires conſtringit atq; exhaurit, donec plene animum ſibi ſubijciat ac ſubſter
nat, ac iugi memoria occupet totum, & totum obliget ſibi, ita ut hoc ei excidere aut aliud co-
gitare non poſſit. Poſt hunc gradum primum ſequitur ſecundus, qui eſt gradus charitatis
ligantis, quando uidelicet mens pura, deuota & amoroſa hoc unum quod tam ualide diligit,
obliuiſci non poteſt nec aliud meditari: quicquid agat aut dicat, hoc ſemper in ea reuoluitur ac
perenni memoria retinetur: hoc dormiens ſomniat, hoc uigilās omni hora retractat. Hic gra
dus ſecundus inſtar febris acute continuo mentem urit ardore, nec die nec nocte ſinens eam
quieſcere: ſicq; aſcenditur ad tertium charitatis gradum, qui eſt perfectio charitatis languidū
facientis

A facientes, quę omnem alium prorſus excludit affectum, dum mens iam nihil prçter vnum aut
propter vnum diligit, in quo gradu nihil ſatisfacere, nil ſapere animo poteſt prçter hoc vnum.
In hoc ſolo quieſcit, ſolo reficitur hoc. ſolo hoc ſatiatur, nihil dulceſcit, nil ſapit menti, niſi bo-
no hoc condiatur, quicquid occurrit quod ſuo affectui non concordat, nec ſuffragatur dum il-
lo fruitur, omnia ſimul cum ipſo habere ſe arbitratur. cætera horret & ei ſordeſcunt. Quartus
gradus charitatis eſt, qui defectionem naturæ viriumq; inducit, qui raptum & extaſim facit, &
mentem amantis in ſuum abſorbet dilectum, & obdormire facit in eo, iam exterioribus ſenſi-
bus ſopitis, atque à ſuis obiectis ipſis modo alienatis, abductis, ſuſpenſis. Hic gradus humanæ
poſſibilitatis metas excedit, creſcēdiq; terminum neſcit, quoniam ſemper inuenit quod adhuc
concupiſcere & plenius valeat inuenire. hæc eſt perfectiſſima vnio mentis cum deo in præſen-
ti exilio, quæ fit deſiderio ardentiſſimæ charitatis, quo mens taliter amans frequenter inopina
tis exceſſibus ſuper ſe eleuatur: tamq; intenſe & intente, tam prædominanter ac integranter ſu
perdilectiſſimo deo infigitur, quod omnium obliuiſcitur cæterorum, imó neq; ſeipſam neque
proprium actum aduertit. Itaq; ſi viator hac fragili carne circundatus, ad hanc valet charitatis
vehementiam, apicem & ardorem, raptum & alienationem pertingere, qualem charitatis ex-
cellentiam & exceſſum æſtimandum eſt in ſacratiſſimis illis Seraphim eſſe, cum & omnis per-
fectio viatorum à perfectione infimi angeli tam vehementer deficiat, vt vix exprimi queat?
Suſpiremus ergo ad eos de quibus loquimur, angelicos choros, & in vera iugiter charitate cre
ſcere & proficere enitamur, quoniam charitatis perfectioni eſſentiale præmium patriæ corre-
ſpondet. Conſequenter theologus proprietates medij ordinis primæ hierarchiæ, vtpote Che-
“ rubim, exprimit, ſubdens. [Ipſa vero Cherubim cognoſcibile eorum & deiuidum, & altiſſimę
“ luminum dationis acceptiuum, & contemplatiuū in prima operatrice virtute diuinæ pulchri-
“ tudinis & ſapientificæ traditionis repletum, & communicatiuum copioſe ad ſecunda fuſioni
donatæ ſapientiæ] hoc eſt, Ipſa vero, ſupple nominatio Cherubim ſeu ipſum Cherubim no-
men, deſignat cognoſcibile eorum, id eſt, diuinum & increatum ſecretum ab eis cognitum, in-
B ferioribus ignotum aut minus notum. Alia litera habet, cognoſcitiuum eorum, id eſt, præcla-
rum acumen cognitiuæ eorum potentiæ, quoniam in virtute intellectiua ſpecialiter eminent Gre.ho.34
reſpectu inferiorum. De quibus ait Gregorius: Cherubin plenitudo ſcientiæ dicitur. & ſupe-
riora agmina illa idcirco Cherubim ſunt vocata, quoniā tanto perfectiore ſcientia plena ſunt,
quanto claritatem dei vicinius contemplantur, vt ſecundum creaturæ modum eo plene om̄ia Bernar
ſciant, quo viſioni creatoris ſuper dignitatis meritum appropinquant. Bernardus quoq;: Pute
mus Cherubim ex ipſo ſapientiæ fonte ore altiſſimi haurientes & refundentes fluenta ſcientiæ
vniuerſis ciuibus ſuis. Et deiuidum, id eſt, appellatio Cherubim denotat quod ſpiritus chori
huius decorantur claritate viſiōis diuinæ, ſuntq; viſui, id eſt, apti videre deum. ſic etiam notat
in illis acceptiuum, id eſt, facultatem ſuſceptiuam & capacē. dationis altiſſimæ, id eſt, valde ſub
limis, imó & altioris quam ſit in inferioribus choris. Luminum, id eſt, diuinarum illuminatio
num ſcientialium ac ſecretarum notitiarum, ſeu etiam luminum gloriæ. Sic item deſignat in
eis contemplatiuum, id eſt, vim contemplatiuam pulchritudinis diuine in virtute prima ope-
ratrice, id eſt, immediate in deo, qui eſt prima & ſumma poteſtas, omnium creaturarum opera
trix. Deſignat item repletum, id eſt, quod vis intellectiua Cherubim plena eſt traditionis ſapiē-
tificæ, id eſt, donationis ſeu illuminationis, quæ formaliter efficit ſapientes eos qui illam parti
C cipant. Et communicatiuum, id eſt, quod ſpiritus illi Cherubici ſunt copioſe, communicatiui
ſapientiæ ipſis donatæ. fuſione, id eſt, effluxione & effuſione eiuſdem ſapientiæ. ad ſecunda, id
eſt ſuper ſpiritus inferiores. Abundat nanq; in eis charitas, munificentia, obedientia. ideo quā-
to copioſius deſuper illuſtrantur & edocentur ab ipſomet domino ſcientiarū, eo charitatiuius
liberaliusq; communicant alijs datam eis ſcientiam, iuxta dei commiſſionem ipſis factā & prę
ordinationem diuinam. Etenim deitatis eſſentiam lympidius intuentes, plenius in ea conſpici
unt cauſas & rationes atq; myſteria operum eius, & de eiſdem communicāt inferioribus. Hinc Proclus
Proclus Platonicus diſſeruit: Omnis intellectus plenitudo ens ſpecierum, hic quidem ſpecie-
rum vniuerſaliorum, hic autem particulariorum eſt contentiuus. & ſuperiores intellectus ſpe
cies habent vniuerſaliores, id eſt, plurium repræſentatiuas, & etiam clarius, idcirco illuminant
“ inferiores. ¶ Sequitur deſcriptio proprietatum tertij ordinis, puta Thronorum. [Ipſa autem
“ altiſſimarum & compactarum ſedium] id eſt, ipſa denominatio ſedium, id eſt, thronorum cœ-
leſtium, valde ſublimium, cōpactarum, id eſt, firmarum & in omni veritate ſolidiſſimarū, om̄i
conſtantia & virtute tam compaginatarum, quod diſſolui non queunt, nec ex alicuius inſeſſio
ne in eis, aut ſuperſeſſione ſuper ipſas, deprimi aut grauari [om̄i diligenter ex altari ignominia

morabitur,& Inter humeros illius requieſcet[& familiariter in diuinas ſuſceptiões apertum]
id eſt,nomen illud deſignat,quod mentes thronorum peculiariter ſpecialiq; aptitudine ac fa-
miliari cohabitatione patulæ ſunt & reſeratæ ad ſuſcipiendũ in ſe influxiones diuinas & quaſ
cunq; dei donationes. mentem nanq; tranquilliſſimam ac deuotiſſimam habent ad deum,qui
ſuper quietum & humilem requieſcit.[Hæc quidem nominum ipſorum,quantum ad nos de
claratio]id ẽ,iſta eſt expoſitio nominum trium ordinum primæ hierarchiæ,quantum ad nos Eſa.66.
ſpectat,aut poſſibile eſt declarare. ipſi vero præclariſſimi throni & cæteri ciues ſuperni, multo
ſubtilius norunt rationes & ſignificantias nominum horum,quæ communia ſunt tam innu-
merabilibus beatis ſpiritibus.& in ſpeciali loquendo,diuerſis diuerſimode competunt magis
& minus eminenter,quibus ſecundum hoc,omnia poſſent imponi diuerſa à ſcientibus omnia
illa:quod noſtram tranſcendit facultatem in vita iſta. imó vt libro ſecundo diſſeruit Damaſce- Ioh Dama.
nus, terminum,id eſt,diffinitionẽ quidditatiuã & ſpeciem ſpecialiſſimam ſupernorum ſpiritu-
um,ſolus agnoſcit creator illorum.quod tamen intelligendũ eſt per incluſionem felicium do
meſticorum ipſius,quemadmodum ſolus paterfamilias dicitur eẽ in domo,quamuis ſimul cũ
ipſo ſint ſui domeſtici. Circa expoſita iſta loquitur Hugo: Manifeſtum eſt, thronos regnanti- Hugo victo
um ac iudicantium eſſe ſedes. Ad regnantem autem ſublimitas,ad iudicantem vero veritas p-
tinet. hinc thronos merito ſedes dei altiſſimas nuncupauit,quoniam regnans in eis,ſuperiorẽ
non habet:& compactas,quia in eis iudicans,à veritate nõ diſcedit. Quid eſt compactum? hoc
eſt,apte & conuenienter coniunctum. videte iuncturam ſedium dei. Iunctura ſedium eſt con-
uenientia iudiciorum. Omne iudicium ex alio aliud infert,ex culpa pœnam,ex iuſtitia gloriã,
ex merito præmium,ex qualitate operum qualitatem retributionum. Iunctura ergo throno- Bernar.
rum, correſpondentia eſt pulcherrima meritorum ac præmiorũ. Præterea ſanctus Bernardus
ad Eugenium: Putemus,ait,thronos ab inferioribus choris alto euolaſſe receſſu, qui ex eo q̃d
B ſedent,throni dicuntur:& ex eo ſedent,quod deus ſedet in eis. Quæris quid illam ſentiam ſeſſi- Philip. 4. Sapien.1.
onem? Summam tranquillitatem,placidiſſimamq; ſerenitatem,pacem quæ omnem exuperat
intellectum. talis eſt qui ſedet in thronis dominus Sabaoth,iudicans omnia cum tranquillita-
te,placidiſſimus,ſereniſſimus,pacatiſſimus.& tales ſibi fecit atq; conſtituit thronos,ſibi ſimiles,
de quibus & beatus fatur Gregorius: Throni illa agmina ſunt vocata, quibus ad exercendum Gre.ho.34.
iudicium ſemper deus omnipotens præſidet. Quia enim Thronus latino eloquio ſedes dici-
mus,throni dei dicti ſunt,qui tanta diuinitatis gratia replentur,vt in eis dominus ſedeat & per
eos iudicia ſua diſcernat. Vnde ait Pſalmiſta: Sedes ſuper thronum qui iudicas æquitatem. Pſal.9.
In quibus ſumma pace & amicitia copulatis & intima voluntate quodam ſpeciali charitatis
igne conflatis,tanquam in excelſa & ſecreta ſede præſidet deus. Conſequenter declarata iam ſi
gnificatione nominum ordinum primæ iſtius hierarchiæ,tractat de ſacra poteſtate ipſorum.
[Dicendum vero quam hierarchiam eorum æſtimamus]id eſt,dicendum à nobis nũc eſt,quã
æſtimamus eſſe hierarchiam,id eſt,ſacram hierarchicam poteſtatem & coordinationem eorũ,
videlicet trium ordinum horum. [Omnis quidem enim hierarchiæ ſpeculationem deum imi
tanti deiformitate dependentem ineffabiliter eſſe,& diuidi omnem hierarchicam actionem in
C participationem ſacram & traditionem purgationis puræ, & diuini luminis & perfectiuæ ſciẽ-
tiæ,ſufficienter iam à nobis dictum eſſe arbitror]hoc eſt,arbitror dictum iam eſſe ſufficienter
à nobis in iſto libro,præſertim capitulo tertio,ſpeculationem,id eſt, rationem & deſcriptionẽ
vel conſiderationem omnis hierarchiæ,eſſe ineffabiliter depẽdentem deiformitate deum imi-
tante,id eſt,à diuina quadam perfectione,per quam & in qua perſonæ in hierarchia contentæ
deo aſſimilantur. In Iſto enim vt dictũ eſt,ſæpe conſiſtit ratio hierarchiæ,quod perſonæ hierar
chicæ deũ imitando,inuicẽ ſibi cõmunicent dona ſibi deſuper impartita. nã dictum eſt capitu-
lo tertio,hierarchia eſt ſimilitudo & vnitas ad deum quantũ poſſibile eſt. Arbitror quoq; ſa-
tis dictum à nobis,omnem hierarchicam actionem,puta purgationem,illuminationem & per
fectionem,diuidi in participationem ſacram,id eſt,in paſſiuam purgationem ſeu receptionem
doni alicuius à ſuperiore. Et traditionem purgationis puræ,id eſt, in purgationem actiuã,qua
ſuperior tradit inferiori purgationis munditiã ab habitu diſſimilitudinis,ſeu minoratiõe per-
fectionis ipſum purgando,& in traditione diuini luminis,id eſt,actiuæ illuminationis,qua ſu-
perior inferiorem illuminat,lucem ſibi infuſam illi communicando, & in traditionem perfe-
ctiuæ ſcientiæ,id eſt, in perfectionẽ actiuam,qua maior perficit ſubditum ſeu minorem. vnde
dictum eſt ſupra,quod ordo hierarchiæ eſt alios quidem purgare, alios purgari:alios illumi-
nare,alios illuminari:alios perficere,alios perfici [Nunc autẽ dicere digne proſequamur]id ẽ,

quia iam ante deſcripſimus hierarchiam in generali. proſequamur nunc digne, id eſt, ſicut nūc D
dignum eſt & rectus ordo docendi requirit, dicere, id eſt, tractare [excellētiſſimos intellectus]
id eſt, intellectuales ſubſtantias trium ordinum ſupremorū [quō non iam ſecundū eos hierar
chia ab eloquijs manifeſtatur] id eſt, qualiter in ſcripturis docetur & declaratur hierarchia
eſſe in tribus illis ordinibus, in quibus (vt patuit) conſiſtit prima & ſumma hierarchia angelica
*diuinitatem. & hoc nunc incipit declarare his verbis: [In primis eſſentijs, quæ poſt ſubſtantificam earum *
thearchiam collocatæ ſunt, & veluti in veſtibulis ipſius ordinatæ, omnem ſunt viſibilem & in
*facta virtutem.; uiſibilē ſuperexcellētes†. i. factā virtutē facturā propriā æſtimandū eſt eſſe & om̄ino ęquiformē
hierarchiam] Ordo verborum eſt. Aeſtimandum eſt eſſe hierarchiam propriam, id eſt, ſpecia
lem ac primam, & ęquiformem omnino. id eſt, ęqualis poteſtatis atq; conſimilem in poteſtate
hierarchica, loquendo de conformitate iſta & poteſtate in generali, ſecundum quod ad eandē
pertinent hierarchiam, in qua nihilominus ſunt chori ordinesq; diſtincti, quorum vnus eſt al
tior atq; potentior alio. imó in vnoquoq; eorum ſunt primi & medij ac vltimi. Sic ergo putā
dum eſt eſſe virtutem ſpecialem & æquiformem in primis eſſentijs, id eſt, in ſupremis illis per
ſonis trium primorum ordinum. Quæ poſt thearchiam earum, id eſt, poſt ſummum & increa
tum principatum, à quo & ipſæ creatæ ſunt. ideo additur ſubſtantificam, id eſt, qui eos affecti
ue produxit & ſubſiſtere fecit. collocatæ, ſupple ſunt. quia in ordine vniuerſi ſuperiorem gra
dum & locum ſortitæ ſunt. & velut in veſtibulis ipſius ordinatæ, id eſt, proxime creatori ſuo
cōiunctæ, quemadmodum qui in veſtibulis domus eſt, patrifamilias eſt multum propinquāſ:
ſic iſtæ ſubſtantiæ aſſimilatione perfectionis, ſunt deo viciniores. poteſt autem veſtibuli no
mine prima cœleſtis palatij manſio deſignari. Omnem ſunt inuiſibilem & viſibilem excellen
tes facturam, id eſt, digniores omni creatura viſibili & inuiſibili, quæ citra primam eſt hierar
chiam, non quod Chriſti humanitate aut glorioſiſſima virgine præſtantiores ſint, niſi in natu
ralibus donis, in quibus etiam excellentiores ſunt ſanctis animabus, quæ vſq; ad primos illos
choros eleuatæ creduntur. Cæterum conſtat quod nec ſummus Seraph tantū excedit infimū
angelum, quantū anima Chriſti glorificatiſſima, præſertim vt verbo æterno hypoſtatice iun
cta, ipſum Seraph ſupremum. [Puras igitur eas eſſe, æſtimandum] imó certum eſt, quod vni
uerſi angeli qui cæteris cadentibus ſtantes manſerunt, puri ſunt non ſolum per innocentiam, E
ſanctitatem & beatificam viſionem, ſed etiam ab om̄i impuritate materialis viſcoſitatis & cor
pulentiæ mixtionalis [non vt immundis maculis & inquinationibus liberatas] id eſt, non ſic
puræ ſunt, quaſi purgatæ ſint à præhabitis immundicijs intellectus aut voluntatis, quia nec ve
nialiter neq; mortaliter vnquam peccauerunt. per quod excluditur error Platonicorum, dicē
tium quod in cœlo ab exordio fuit ruina, ipſiſq; lapſis in hoc mundo aut inferis ſatis purgatis
& caſtigatis, rurſus aſcendant ad compares ſtellas & aulam patris [neq; vt materialium rece
ptiuas phantaſiarum] ſunt enim eſſentiæ non ſenſitiuæ, ſed purę intellectuales. iccirco nec acti
ones nec paſſiones virium ſenſitiuarum locum habent in eis, niſi metaphorice & ſecundum
apparentiam aut ſimilitudinem quandam, cum alibi ſcilicet quarto capitulo de Diuinis nomi
nibus dicat magnus iſte theologus: In dæmonibus eſt amēs furor, phantaſia proterua & irrati
onabilis concupiſcentia, in quibus tamen ſecundum theologum naturalia integra permanſe
runt. Hinc errauerunt dicentes dæmones eſſe animalia corpore aerea, animo paſſiua, mēte ra
Apuleius. tionalia, tempore æterna, prout Apuleius Platonicus libro de deo Socratis ſcribit [ſed vt o
*diminutione. mni ſubiectione mundas & altiores] id eſt, ab omni vili ſeruitute peccati & ſubditione, ſan
ctæ libertati & charitati contraria, prorſus immunes: quia nec à primo illo apoſtata allici po F
*excellentiſſimam. tuerunt, ſeduci aut vinci [& omni ſuperfirmato templo ſecundum *excellentiſſimam caſtitatē
omnibus deiformiſſimis virtutibus ſupercollocatas] id eſt, æſtimandum, imó & firmiter ſen
tiendum eſt, eſſentias illas & mentes ſupernas eſſe ſupercollocatas, id eſt, eminentiores effectas
omni ſuperfirmato templo, id eſt, omni alio templo dei intellectuali & rationali, in quo per
gratiam aut gloriam habitat deus. templa autem huiuſmodi ſuperfirmata, ſunt angelica agmi
na in bono confirmata, & ſupernaturaliter per gloriam roborata & immobilitata in deo. Cū
1.Cor 3. enim de fidelibus viatoribus dicat Apoſtolus, Templum dei ſanctum eſt, quod eſtis vos, po
teſt hoc de comprehenſoribus eminentius dici, quorum congregatio etiam appellatur trium
Apoc.21 phans eccleſia. nec obſtat illud Apocalypſis, Templum non vidi in ea. Templa quippe mate
Hebræ.9. rialia manu facta ibi non ſunt, dicente Apoſtolo: Non enim in manufacta ſancta Ieſus intro
Apoc.21. ijt. non tamen ratio templi ſpiritualis diſconuenit ſanctis illis, cum & in prætacta Apocalypſi
ſubiungatur: Dominus deus omnipotens, templum illius eſt & agnus. Sic ergo ſupercolloca
tę ſunt

tæ ſunt omni ſuperfirmato templo ſeu cunctis manſionibus regni cœleſtis, haud dubiũ quin
A per excluſionem ſuꝑꝑſarũ ſecundum ſuperexcellentiſſimã caſtitatẽ. Palã peritis conſtat, quod
caſtitas ſeu continentia, prout eſt virtus moralis, paſſionẽ concupiſcentiæ reprimens, non in-
ſit immaterialibus illis ſpiritibus. Sumitur ergo hic caſtitas extenſe pro ſpirituali puritate & pu
ra adhæſione cum deo, cui puritati fornicatio ſpiritualis opponitur, quæ eſt in omni peccato Pſal. 72.
mortali, iuxta illud Pſalmi: Quia ecce qui elongant ſe à te, peribunt. perdidiſti om̃es qui for-
nicantur abs te. Hæc enim fornicatio eſt receſſus mentis à ſponſo cœleſti, quæ tamen in vitio
idololatriæ præſertim perpenditur, de qua Oſeæ ait: Spiritus fornicationis decepit eos, & for- Oſeæ 4.
nicati ſunt à deo ſuo. De qua in Ieremia & Iezechiele fit ſæpiſſime mentio. In ordinibus ergo Iere. 3. 13.
primæ hierarchiæ eſt excellentiſſima caſtitas, id eſt, feruentiſſima & integerrima adhæſio men Ieze. 16. 23. 43.
tis cum deo, per quam cæteris omnibus ſanctis angelis præferuntur: nec ſolum per huiuſmo-
di caſtitatem, ſed & in omni deiformiſſima virtute, qua ſcilicet mens creata creatori potiſſime
conformatur, vt ſcilicet ſunt ſapientia, prudentia, fortitudo, conſtantia, in quibus cæteris ante-
ponuntur. poteſt quoq; ita exponi, quod ſuperpoſiti ſunt omni templo ſuperfirmato ſecundũ
ſuperexcellentiſſimam caſtitatem. virtutibus, id eſt, conſideratam & exiſtentem in omni dei-
formi virtute: quia non ſolum in adhæſione charitatis, ſed in omni etiam actu cuiuſcunq; vir-
tutis ac doni quærunt ſolius dei gloriam & honorem finaliter, atq; puriſſime conuertũtur ad
ipſum abſq; inordinata reflexione ad ſe. Quocirca ait Iohannes Scotus, & conſonat Iohannes Iohã Sco.
Sarracenus: Deus propter ſe ſolum, non propter aliud eſt amandus. omnia vero alia quæ amã Ioha. Sara.
tur, propter ipſum amanda ſunt. Talis quippe dilectio caſta eſt. nam ſpiritualiter fornicari ẽ,
B à charitate frigeſcere, deum debito minus diligere, & aliud plus quam oportet amare [& pro-
prio per ſe motu, & eodem motu ſecundum diligentis deum inconuerſibile ordinis ineffabili
ter receptas] id eſt, æſtimandum ac ſentiendum eſt, perſonas has hierarchiæ ſupremæ eſſe rece
ptas, id eſt, in ſuis receptaculis, locis, choris ſeu mãſionibus conſtitutas, motu proprio, id eſt, ꝓ-
prio actu dilectionis cui eſſentiale præmium correſpondet. hoc eſt, propria conuerſione atq;
tendentia, non mediante alio reducente ac dirigente. ideo ſubditur: per ſe, id eſt, immediate, nõ
vtiq; ſine creatoris cooperatiõe, qui in om̃i actu cauſæ ſecundæ plus agit & influit quã cauſa ſe-
cunda. nec ſine illius motione interna & excitatione benigna, præuentioneq; pia aliquid me-
ritorie cogitat, vult aut agit mens quæcunq; creata. Et eodem motu. Quo em̃ altioris ſunt di- Ariſtote.
gnitatis & ordinis, eo ſimplicius & per pauciora conuertuntur ad deum. Nam Philoſophus
loquitur quod ea quæ minus diſtant à prima cauſa, paucioribus motibus conuertuntur ad Proclus.
eam. Proclus quoq;: Vnum quodq;, inquit, procedens ab aliquo, à primo per tot conuertitur,
per quot procedit. Secundum inconuerſibile ordinis diligentis deum, id eſt, ſecundum immu-
tabilem ordinem charitatis, qua deus primo ac ſumme diligitur, cuius charitatis inconuerſibi
lis, inuertibilis, inuariabilis ordo diuinitus inſtitutus, requirit vt deus ſuper omnia ſynceriter
diligatur, potiſſime à beatis, qui nec venialiter vnquam ab ordine illo declinant, ſicut nos mi-
ſerrimi viatores. de quo ordine ait ſpõſa in Canticis: Ordinauit in me charitatem. Porro totũ Can. 2.
C iſtud factum eſt in beatiſſimis illis ſpiritibus ineffabiliter nobis, qui ſublimia illa ſupernatura
lia & ſpiritualiſſima in ſua puritate & ſicuti ſunt in ſe, nec capere nũc valemus, nec eloqui: imó
diuina illa & immaterialia melius poſſunt intelligi, quam effari [& in * ſubiecta contumeliam * ſubiectis
omnino neſcientes] id eſt, ordines illi ſupremi, quanto ſunt cæteris altiores, tanto & humilio-
res. idcirco ad choros inferiores nequaquam ſe habent indignabunde, nec aliquo faſtu ſuper-
biæ, ſed dignantiſſime atq; piiſſime. ideo neſciunt per approbationẽ, neq; exercent contumeli-
am circa illos. imó quod deſuper datum eſt ipſis, communicant illis charitatiue, illum ſectan
tes de quo ſcriptum eſt: Qui dat omnibus affluenter, & nõ improperat. Vel ſic: In ſubiectis cõ- Iaco. 1.
tumeliã neſcientes, id eſt, ſpiritus illi ſupremi, ex quo non præſunt hominibus, neq; ad exterio-
ra mittuntur, idcirco nec contumeliam patiuntur ab illis, quemadmodum angeli qui ſingu-
lis præſunt hominibus, qui ſanctis illorum inſtinctibus frequẽter rebelles ſunt & ingrati. ſicq;
contumeliam patiuntur ab illis, quibus nihilominus piiſſime adſunt, condeſcendunt, conſu-
lunt, & pro tot iniurijs & offenſis tot & tanta rependunt beneficia omni die. ab inferioribus q̃-
q; ordinibus angelorum nunquam contumeliam ſuſtinent, quia in cunctis ſubiecti illis ipſis
obediunt [ſed incauſalem ſemper & intranſmutabilem habentes propriæ deiformis ſpecialita
tis puriſſimam collocationem] id eſt, ordines illi altiſſimi ſunt habentes indeſinenter colloca
tionem puriſſimam ſpecialitatis propriæ deiformis, id eſt, ſuæ ſpecialis dignitatis ac gratiæ, ꝑ
quam deo præ alijs conformantur, tamq; ſublimiter collocantur. incauſalem, id eſt, à nullo in

 feriorũ

magis diſtincte, quàm inferiores per ſpecies minus vniuerſales: quemadmodum etiam homi
A nes eminenter ingenioſi ac eruditi plura intelligunt in primis & generalibus ſcientiarũ prin
cipijs, quàm cæteri in particularibus maximis [& formificę & principalis pulchritudinis, & ſu
pereſſentialis, & ter lucentis contemplatione, quantum fas eſt, refertas.] hoc eſt, ſentiendũ eſt
mentes iſtas ſupernas eſſe refertas, id eſt, ſpiritaliter impinguatas, fœcũdas, impletas contem
platione, id eſt, cognitionis præclaræ ac eminẽtis pulchritudinis increatæ formificæ, id eſt quę
cauſa eſt & factrix omnis formæ creatæ & ideatæ. Eſt quoque principalis, imo infinite princi
palior & ſpecioſior cæteris cunctis, & ſupereſſentialis, quum ſit extra & ſupra omne genus ac
ordinem rerum, cuius comparatione omnis pulchritudo creata, eſt quaſi deformitas. Et ter lu
centis, id eſt, in omnibus creaturis potiſſime ſimul conſideratis, perfectiſſime reſplendentis.
Increata enim pulchritudo, quum ſit exemplar, cauſa, & forma omnis creati decoris, in vniuer
ſis & ſingulis repræſentatur ac ſplendet, potiſſime in ordine vniuerſi. Nam ſicut omnia ſimul
accepta ſunt bona valde, ita & pulchra valde. Quum itaque oĩa ſuper tria ponantur, per hoc
quod pulchritudo dei affirmatur ter pulchra, inſinuatur omnino perfecta. Dicitur quoq; ter
lucens, quoniam in donis naturæ ac gratiæ, doniſq; gloriæ fulget eximie, prout hoc infra li
bro de Diuinis nominibus euidentius exponetur, deo præſtante. Hinc & Plato in primo Ti Plato.
mæi Incomparabili (inquit) pulchritudine mundus eſt. Etenim operi formã dat opifex deus.
Boethius item: Tu cuncta ſuperno Boethius

Ducis ab exemplo, pulchrum pulcherrimus ipſe,
Mundum mente gerens, ſimiliq; in imagine formans.

Inſuper dicitur ter lucentis, quia pulchritudo hæc increata, in tribus ſupergloriosis perſonis
B vna & eadem numero conſiſtit ac fulget pleniſſime, quamuis per appropriationem dicatur
eſſe in filio, dicente Hilario: Aeternitas eſt in patre, ſpecies in imagine, vſus in munere. Huius Hilarius
ergo pulchritudinis contemplatione refertæ ſunt eſſentiæ & perſonæ hierarchiæ primæ ange
licæ, quantum fas eſt hoc dicere, vtpote ſecundũ gradum ac modum ſuæ poſſibilitatis, non
ſecundum totam actualitatem & cognoſcibilitatẽ illius tam infiniti obiecti, quod ſibi ſoli ple
na comprehenſione eſt cognitum. [Communicatione autẽ Ieſu ſimiliter digne factas] id eſt,
ſentiendum eſt, glorioſos ſpiritus illos dignos eſſe effectos communicatione meritorum &
gloriæ ſaluatoris & agnitione myſteriorum ipſius. Per Chriſtum nanq; & eius myſteria glo
rioſaq; merita, reparata eſt ruina angelica, & multipliciter aucta gloria accidentalis beatitudi
nis angelorum, qui & Chriſti incarnationem præcognouerunt, prædixerunt, & factam mox
publicauerunt, canentes: Gloria in excelſis deo. Vnde ad Timotheum Paulus manifeſte in 1. Timot. 3 Lucæ 1.
quit: Magnum eſt pietatis ſacramentũ, quod manifeſtatum eſt in carne, iuſtificatum in ſpiritu, Lucæ 2
apparuit angelis, prædicatum eſt gentibus, creditum eſt mundo, aſſumptum eſt in gloria. Et
ad Epheſios: Deus inſtaurauit omnia in Chriſto, ſiue quæ in cœlis ſunt, ſiue quæ in terris. Facti Ephe. 1.
ſunt ergo participes gloriæ redemptoris, quemadmodũ in Apocalypſi ait Iohannes: Vidi, & Apocal. 5.
C ecce in medio throni & quatuor animalium & ſeniorũ agnum ſtantem. At vero quod ait Di
gnefactas, pro vna hic ponitur dictione compoſita, quomodo autem factum ſit iſtud ſubiun
gitur. [Non imaginibus * ſacrefactis formatiue figurant † diuinam ſimilitudinẽ,] id eſt, men * ſacrefictis † deificam
tes illæ ſupernæ non figurant ſibi, id eſt, per corporalem ſimilitudinẽ ſibi non deſcribunt nec
imaginãtur ſimilitudinẽ dei, imaginibus ſacrefactis, id eſt ſenſibilibus formis inſtitutis ad deſi
gnandum aliquod ſacrũ. Formatiue, id eſt, per circumſcripta lineamẽta. Hoc eſt, non vident
deũ imaginaria viſione, neq; per ſpeculum in ænigmate: iccirco non proponũt ſibi corporeũ 1. Cor. 13.
aliquid ad intelligendum, quid ſit deus, & cui ipſe ſit ſimilis. [ſed vt vere ipſi approximantes]
id eſt, mentes illæ digniſſimæ in prima hierarchia exiſtentes, tanquã veraciter propinquiores
deo, quàm alij chori [in prima participatione ſcientiæ] id eſt, per hoc quod primo, & abundan
tius cæteris, ac immediate illuſtrantur à deo, quod eſt ſcientiã dei participare. [deificum † lu * lumen
minum eius,] id eſt, illuminationum & contemplationũ dei, per quę mentes ſanctæ deifican
tur, hoc eſt, deo excellenter aſſimilantur, iuxta illud Iohannis: Similes ei erimus, quia videbi 1. Iohã 3.
mus eum ſicuti eſt. Hoc ergo deificum luminum, id eſt, luminis gratiæ & gloriæ communi
cant, id eſt, cõmuniter cum alijs participant, ac inferioribus influunt. [& quia deo ſimile ipſis
ſubiectiue donatum eſt] id eſt, etiã ideo, quia ab inſtanti creationis datũ eſt illis eſſe quid ſimi † alias ſubſtantialiter
le creatori, ita quod ſimilitudo dei in eis reſplendet, & ipſæ dicuntur imago dei, non per æqua
litatẽ & veritatẽ naturæ, ideo ſequitur, ſubiectiue, hoc eſt, ipſe ſunt imago ſeu imagines dei, & ſi
miles per imitationẽ & participationẽ perfectionis diuinæ, multo præclarius q̃ aĩæ rationales

H iij non per

non per æqualitatem & veritatem diuinæ naturæ, per quem modum vnigenitus dei vocatur, D
Hebræ.1 & eſt dei patris imago, à cuius perfectione mentes illæ, quantumcunque ſublimes deficiunt
Matth.22 Marci 12 infinite. Eſt enim duplex imago, vtpote naturalis & imitatiua. Primo modo, imago impera
Luc.20. toris eſt in filio ſuo. Secundo modo eſt in nũmo, iuxta illud: Cuius eſt imago hæc & ſuperſcri-
ptio? [Communicant ergo] mentes illæ [huiuſmodi] donis dei [vt poſſibile eſt in præopera
trice virtute] id eſt, immediate in deo, à quo immediate illuminantur. Cõmunicant, inquam,
[deificis ipſius & humanis virtutibus] id eſt, pro viribus aſſimilantur, ſeque conformant vir-
tutibus Ieſu, tam illis quæ ei conueniunt ſecundum naturam diuinam, vt ſunt charitas, iuſtitia
munificentia, pietas, quàm illis, quæ Chriſto conueniunt ſecundum ſuam humanitatem, vt
ſunt humilitas, manſuetudo, gratitudo, offitialitas. Videntes namque vnigenitum dei ſic in-
carnatum, humiliatum, obſecutum & paſſum, admirati ſunt, ædificati ſunt, & ad imitandum
Grego. decenter iuxta ſuum modum inclinati, eo modo quo ait Gregorius, quod videntes creatorẽ
Apoca.22 ſuum hominem factum, renuerunt ab hominibus adorari vt ante. Et quoniam pater & præ-
ſul & doctor iſte iã ſupra oſtendit quomodo ſummis ſpiritibus iſtis tertiæ hierarchiæ conue
niat purgatio tam actiua quàm paſſiua, & item illuminatio iſta duplex: conſequenter idem de
clarat de perfectione. [Perfectas autem ſimiliter] id eſt, eodem modo ſentiendum eſt, eas per
fectas perfectione ad actus hierarchicos pertinente, de qua hic ſermo. [non vt ſacra varietate
analyticam ſcientiam illuminatas] id eſt, non tanquam illuminatas ſeu eruditas ſcientiam a-
nalyticam, id eſt, expoſitoriam, reſolutoriam, & imperfectam, quam poſtea reſolui & explana
ri oporteat per euidentiora, & reſoluendo vſque ad prima principia: imo ſimplici mentis in-
tuitu conſpiciunt veritatem, atque in primis principijs ſimul intelligunt concluſiones. Non
ergo ſunt taliter eruditæ varietate ſacra, id eſt, per ſenſibilium ſimilitudinum ac formarum di-
uerſas & varias deſcriptiones aut propoſitiones. [ſed vt primæ & ſupereminenti deificatione
repletas] id eſt, tanquam impletas diuinitus deificatione, id eſt, diuina aſſimilatione prima in
ordine cœleſtium hierarchiarum, & ſupereminenti, id eſt, eminentiori quàm illa, quæ conue-
nit ſequentibus choris. [ſecundum excellentiſſimam, quantum in angelis, diuinorum ope-
rum ſcientiam.] id eſt, ſecundum ſublimiſſimam notitiam operum diuinorum, quæ angelicis E
ineſt ſpiritibus, de quibus erudiuntur immediate à deo, allocutione & inſpiratione interna ex-
huberanter præ cæteris, vt dictum eſt ſæpius. Hinc ſubditur: [Non enim per alias ſanctas eſ-
† diuinita-te. ſentias, ſed ab ipſa † thearchia ſanctificatæ, in ipſam immediate extenduntur.] id eſt, mentes
hæ trium ordinum primæ hierarchiæ, extenduntur, id eſt, per contemplationem eleuantur
in ipſam thearchiam, ſeu deitatem omnium principem, non ſanctificatæ per alias ſanctas eſ-
ſentias, id eſt, non purificatæ & perfectæ aut reductæ per alios angelicos ſpiritus. Extendun-
tur inquam ab ipſa deitate [omnibus ſupereminenti virtute & ordine & dignitate,] id eſt, à dei-
tate, quæ cunctis eminet creaturis & choris, virtute, id eſt, virtutum perfectione ſeu omnipo-
tentia, & ordine, id eſt, actiua ordinatione, quum ſit totius ordinis cauſa, imo ſupra & extra
omnem ordinem rerum, quamuis ordo vniuerſi ſiſtat in ea, in aſcendendo tanquam in puro
actu, ſicut in deſcendendo ſiſtit in materia prima tanquam in pura potentia: non tamen omni
no eodem modo, quia in deitate ſiſtit tanquam in principio extra, & dignitate, id eſt, honora-
bilitate, autoritate vniuerſali perfectione ac nobilitate, in quibus omnibus eminet & præful-
get ſupergloriosiſſimus & ſuperbeatiſſimus deus vniuerſis & ſingulis penitus infinite. [& ad F
caſtiſſimam omnino fortitudinem collocantur.] id eſt, in dilectione dei puriſſima, & in omni
moda ab omni malo continentia inuiolabiliter ſunt conſtituti. [& ad immaterialem & inuiſi
bilem pulchritudinem, quantum fas in contemplationem adducuntur,] id eſt, per contempla
tionem reducuntur immediate ad immaterialem & inuiſibilem pulchritudinem intuendam,
tanquam ad finale beatificumq; obiectum, ad quod contemplatio illa eſt quaſi proxima via,
vel potius formaliter vnio immediata cum ipſo, [quantum fas] id eſt, quantum licitum vel
conceſſum eſt. Sunt enim mentes illæ ſapientiſſimæ prorſus diſcretæ ac reuerentialiſſime ſe
habentes ad deum, cuius immenſitatem, immenſamque actualitatem, actualiſſimã quoque
incomprehenſibilitatem, ſciunt in infinitum excedere omnẽ ſuã vim cognoſcitiuã: idcirco nec
volunt, nec cupiunt eum cõprehendere omnimode, & taliter, tãq; perfecte ſicut ipſe cõprehen-
dit ſeipſum. Nihilominus vere cõprehenſores vocantur, & deũ veraciter cõprehendunt, id eſt,
immediate in ſeipſo facialiter clare conſpiciunt, nec perfectius eũ videre deſiderant, quàm ipſis de-
ſuper eſt præfixũ atq; promeruerunt. Sunt etenim ſaluberrime ſatiati & contentati eo ipſo quod
habent, ſecundũ quod illud habent. Inſuper ſicut cõmuniter dicimus, vnũ beatorũ habere in
alio

A allo,quod non habet in ſeipſo:ſic omnes habent in ſuperexcellentiſſimo creatore, quod non
habent in ſe:quoniam de illius ſelicitate,perfectione,&gloria vehementius inundantur,quàm
de ſua. Et de hoc,quod ipſe ſolus ſe plenarie comprehendit,plus gaudent,quàm de hoc quod
ipſi eum ſuo modo comprehenduntimo mallent ſe non eſſe, quàm quod ille ad momentum
ſua tam immenſa gloria priuaretur. Sic præualet ac prædominatur in ipſis amor dei. Præ-
terea,ſicut bonum dicit habitudinem quandam ad appetitum, ſic pulchrum ad intellectum,
ſeu viſum. Quemadmodum ergo ad rationem pulchritudinis corporalis requiruntur ac per
tinent tria,videlicet elegans ſtatura,comproportio apta membrorum, ac viuidus color: ſic ad
pulchritudinem ſpiritualem dei tria quædam pertinere videntur, quia pro eleganti ſtatura
conuenit ei altitudo immenſa,pro comproportione membrorum conuenit ei conuenientiſſi
ma connexio attributorum: pro viuaci colore ſuperſplendidiſſima claritas ſua. [& ad diui-
norum operum ſcibiles rationes,vt primæ & circa deum eſſentiæ flectuntur.]id eſt,mentes il-
læ ſupernæ tanquam primæ & proximæ deo,& circa ipſum conſiſtentes per præcipuam diui-
næ perfectionis participationem,flectuntur,id eſt, ſeipſas flectunt ac vertunt ad rationes ope-
rum diuinorum ſcibiles eis, hoc eſt,ad cognoſcendum & contemplandum cauſas & rationes
diuinorum myſteriorum atque effectuum cognoſcibiles ipſis. Non enim queunt omnes
huiuſmodi rationes cognoſcere. Denique deum in ſeipſo contemplantes vultum ſuum
intellectualem, quaſi dirigunt recte in altum, ac eleuant in directum:dum vero opera dei ra-
tionesq; operum eius inquirunt ac penſant,quaſi flectere ſe dicuntur,id eſt,ad aliud diuertere,
non tamen à deo recedere perhibentur. [& ab ipſo perfectionis principe] id eſt, à deo totius
perfectionis cauſa & fonte [*excellentiſſimæ ſanctificatæ ſunt] id eſt,eminentius purificatæ, * excel-lentiſſimæ.
B & omni perfectione virtutum ornatæ:ſi autem in naturalibus ſolis creati fuerunt concreta,
fuit eis ſola ſanctitas naturalis:ſi vero in gratuitis cōditi ſunt,id eſt, in charitate & gratia gratū
faciente & donis illis annexis,ſic ſupernaturalis ſanctitas fuit eis concreata habitualiter. Per a-
ctualem vero conuerſionem ad ſummum bonum adeptæ ſunt ſanctitatem cooperando gra-
tiæ dei & habitibus illis vtendo. Nunc tamen forſitan mentio eſt de ſanctificatione ſeu perfe-
ctione,prout eſt actus hierarchicus, quem non oportet iugiter eundem numero eſſe in eis.
[Hoc ergo theologi aperte declarant]id eſt,iſtud quod dictum eſt iam & protinus ſubditur,
authores & tractatores ſcripturæ euidenter oſtendunt & docent,videlicet[ſuppoſitas quidem
cœleſtium eſſentiarum diſpoſitiones]id eſt,choros angelorum inferiores bene diſpoſitos [ſu
perfirmatis]id eſt,à ſuperioribus ordinibus [ornate]id eſt ſapienter & pulchre [erudiri deifi-
cas ſcientias]id eſt,illuminationes & notitias diuinorum, [omnium vero altiores] id eſt,tres
ſupremos ordines primæ thearchiæ[ab ipſa † hierarchia quantum fas doctrinam illuminari] * thearchia
id eſt,à poteſtate diuina,ſeu deo oīpotente immediate,prout decens eſt,informari:quod con-
ſequenter probat in particulari. [Quaſdam enim illarum]id eſt,aliquas perſonas ordinum in
feriorum[introducunt]id eſt,dicunt theologi[à prioribus]id eſt, à ſuperioribus angelis [ſa-
C cræ eruditas dominum eſſe cœleſtium virtutum, & regem gloriæ in cœlo humanitus rece-
ptum]id eſt,Chriſtum qui ſecundum humanam naturam aſcendit in cœlum eſſe ſecundum
ſuam diuinam naturam,dominum virtutum cœleſtium,id eſt, creatorem ac ſummum domi-
natorem ſupernorū ſpirituum,&regem gloriæ,id eſt, principem maieſtatis immenſę ac iucun
ditatis æternæ,de quo ad Corinthios ſcribit Apoſtolus:Si cognouiſſent,nunq̄ dominum glo 1. Cor. 2.
riæ crucifixiſſent. Iſtud ex pſalmo acceptum eſt,quo habetur: Tollite portas principes veſtras
& eleuamini portæ æternales,& introibit rex gloriæ. Circa hæc expoſitores allegant beatum Pſalm. 23
Hieronymum perhibentē:Virtutes angelicæ, quæ Chriſto domino miniſtrabant, aſcenden- Hierony.
te eodem ad alias fortitudines cœleſtes, id eſt,angelicos ſpiritus præpotentes clamabāt vt pan
derent ianuam domino reuertenti, dicentes: Tollite portas principes veſtras,&c. At ſpiritus Pſalm. 23
illi angelici,quoniam aſcendentem carne indutum conſpiciunt nouo myſterio ſtupefacti in-
terrogant:Quis eſt rex gloriæ? Accipiuntq; reſponſum: Dominus virtutum, ipſe eſt rex glo-
riæ. Ieſum igitur ad cœlum triumphale agmine concomitantes, quaſi cū exultatione admi-
rationis interrogant:Quis eſt iſte rex gloriæ? Præcellentes vero virtutes,modulata exultatio
ne reſpondent: Dominus virtutum ipſe eſt rex gloriæ. Ex quibus elicitur angelos in- Iſa. 63.
feriores in hac interrogatione à ſuperioribus eſſe inſtructos. ¶ Quocirca quæritur, cur in pſal- Pſal. 23
mo eodem admonitio ſeu commiſſio vel iuſſio iſta bis ſub eadem forma verborum profera-
tur, videlicet: Attollite portas principes veſtras,& eleuamini,&c. & an ab eiſdem prolata ſit.
Ad quod quidā expoſitores reſpondent, quod, verſiculus iſte primo loco poſitus à Propheta
expreſ-

expreſſus ſit in perſona angelorū præcedentiū Chriſtū ad inferos deſcendentē,quū ſpiritū tra-
Mat 17. Mar.15 Luc.23. Iohan 19 didiſſet in cruce, ita quod angeli ſancti illi dixerunt infernalibus illis principibus: Attollite
portas,&c̄.Quod principes illi mirātes ſciſcitabant:Quis eſt iſte rex gl'iæ? dn̄s fortis & potens.
Deiñ angeli ſancti aſcendētes cū Chriſto in aſcēſione dixerūt principibus cœli: Attollite por-
tas principes veſtras. Qui occurrentes,quærebant:Quis eſt iſte rex gloriæ? Iſta in expoſitione
libri Pſalmorum diffuſius explanaui. Conſequenter probat autor ſupremos angelos à deo
immediate inſtructos. [Quaſdam vero apud ipſum Ieſum quærentes] id eſt, theologi intro-
ducunt quaſdam cœleſtes eſſentias,id eſt mentes ſupernas, quærentes apud Ieſum, id eſt,im-
mediate à Ieſu [& ꝓ nobis ſuæ diuinæ actiōis ſcientiā diſcentes].i. ipſi theologi aſſerunt ipſos
ſpūs cœleſtes ſupremos fuiſſe in aſcēſione,diſcentes immediate à Ieſu ſciam actiōis ſuę diuinę,
.i. notitiā atq; myſteriū opatiōis ſuę diuinę, quā pro nr̄a ſalute exhibuit,ꝓſertim in paſſione &
aſcēſione. Fecerāt q̄q; hoc pro nobis,id eſt pro nr̄a ędificatione & inſtructione,vt vidētes ſctōs
illos angelos ſummos tam ſolicitos ad diſcendum, inflammemur ſtudio addiſcendi ſalubria,
Iacobi.1. & ordinate quæramus à prudentioribus, quos beneuole audiamus, iuxta illud Iacobi:Sit oīs
homo velox ad audiendum,tardus autem ad loquendum. Et Eccleſiaſticus ait:Eſto manſue-
Eccle 5. tus ad audiendum verbum dei. Hinc vnus ſanctorum locutus eſt patrum: Oportet hominē
Chriſtianum aut diligenter diſcere quæ ignorat,aut fideliter docere quæ nouit. [& eas ipſum
Ieſum immediate docentem] id eſt,theologi aſſerūt,quod Ieſus immediate per ſe docuit illos
reſpondendo eiſdem. [& prælargiens eis manifeſtantem ſuam humanam benignitatem.]
id eſt,ipſe Ieſus in ſua aſcenſione primo tribuens mentibus illis ſuperioribus ſuam piiſſimam
beneuolentiam,ipſis videlicet ante alios reuelans myſteria ſuæ paſſionis & aſcenſionis,& inef-
fabilem miſericordiam,quam impendit hominibus. [Ego(inquit) diſputo iuſtitiam & iudi-
Iſa.63 † ſalutaris Hierony. tium † ſalutare] Sic tranſtulerunt Septuaginta. Hieronymus vero iuxta Hebraicam veritatē
ſic tranſtulit:Ego qui loquor iuſtitiam,& propugnator ſum ad ſaluandum. Ex hac reſponſio-
ne datur intelligi,quid interrogauerunt angeli illi. Primo quippe inter ſe interrogauerunt aui-
Iſaiæ 63. de conferentes:Quis eſt iſte qui venit de Edom,tinctus veſtibus de Boſra? quod ſcriptum eſt E
in Iſaia,atq; vt ibi dicunt expoſitores,Edom interpretatur terrenus vel ſanguinolentus,& de-
ſignat hunc mundum terreſtrem,ſeu terram ſanguinibus inhabitantium eam repletam. Boſ-
ra vero tribulatio interpretatur. Angeli ergo illi myſteria incarnationis paſſionisq; ſaluatoris
tunc vſq; nondum plene,diſtincte ac circumſtantionabiliter cognoſcentes vt poſtea,& cernē-
Baruch 3. tes Chriſtum tam glorioſiſſime aſcendentem,admirando & conferendo ſciſcitabantur:Quis
eſt iſte qui venit de Edom,id eſt,qui de terra,in qua inter homines conuerſatus eſt, aſcēdit tin-
ctis veſtibus de Boſra,id eſt indumentis eius ſuſo cruore perfuſis ex preſſura tribulationeque
paſſionis,quod ad literam in paſſione ipſius peractum eſt, & in membris beatiſſimi corpotis
ſui ex cicatricibus vulnerum patuit etiam tempore aſenſionis. Vnde in Geneſi Iacob patriar-
Gen.49. cha prædixit:Lauabit in vino ſtolam ſuam,& in ſanguine vuæ pallium ſuum. Inſuper ipſum
ſic aſcendentem angeli ipſi collaudant:Iſte formoſus in ſtola ſua, id eſt in carne aſſumpta pau-
lo ante miſerabiliter paſſa,ſed nunc præclariſſime glorificata. De quo prophetauit Pſalmiſta:
Specioſus forma præ filiis hoīm. Gradiens in multitudine virtutis ſuæ. i. ꝓpria poteſtate mul
Pſalm 44 Mich. 2. ta & valde robuſta aſcendēs,iuxta illud Micheæ ꝓphetæ: Aſcēdit iter pandēs an̄ eos. Aſcēdit
aūt Chriſtus propria & increata virtute,in quantū deus,ꝓpria quippe v̄tute in q̄tū hō, quātū F
ad hoc quod corpus ſuum iam glorificatum dotem habuit agilitatis, qua ad placitum velo-
ciſſime quiuit aſcendere. Porro illis ſic inter ſe conferentibus,dominus Ieſus reſpondit ad il-
lud quod quæſierunt:Quis eſt iſte qui venit de Edom? Ad quod ait:Ego diſputo iuſtitiam, id
Iſaiæ 63. eſt, iuſtas cauſas redemptionis generis humani contra antiquum hoſtem allego, quoniam
rationalem creaturā inuidioſe decepit. Et iuditiū ſalutare, id eſt,ſalubrem ſententiam contra
aduerſarium profero,vtpote hominē aliunde deceptum,etiam aliunde eſſe redimendum. Vn-
de per Iſaiam deus pater ait de Chriſto:Si poſuerit animam ſuam pro peccato, videbit ſemen
Iſaiæ 53. Ibidem. longæuū. Et rurſus ibidē plenius ac clarius loquitur pater:In ſcientia ſua iuſtificabit ipſe ſer-
uus meus multos,& iniquitates eorum ipſe portabit. Ideo diſpertiam ei plurimos,& fortium
diuidet ſpolia,pro eo q̄ tradidit in mortē animā ſuā,& cum ſceleratis reputatus eſt. Noſtræ
demum tranſlationis ſenſus eſt planus:Ego qui loquor iuſtitiam,id eſt,viā prædico veritatis,
& euangelicam doceo legem. Et propugnator ſum ad ſaluandū. i. defenſor,pugil & expugna-
tor pro hoībus deceptis ac perditis,vt deuictis ꝑ me eoꝝ hoſtibus ipſi ſaluēt. Hinc in euāgello

loquitur

loquitur dominus Ieſus: Cum fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, in pace ſunt ea quæ poſſi- Math. 12.
A det. Si autem fortior illo ſuperueniens, vicerit illum, vniuerſa vaſa eius auferet, & ſpolia eius Mar. 3.
diuidet. His auditis, angeli ſupremi quaſi iam licentiati & animati interrogare, quærũt à Chri- Luc. 11.
ſto: Quare rubrum eſt indumentum tuum? id eſt, talis ac tantus cum ſis, tam iuſtus & innocẽs
ac præpotens ad ſaluandum, cur tu ipſe paſſus es & morti adiudicatus, & corpus tuũ rubricatũ
eſt ſanguine proprio? Quibus reſpondet: Torcular calcaui ſolus, id eſt, preſſuram paſſiõis pro
hominum ſalute pertuli ſolus. vnde in Threnis loquitur Ieremias: Torcular calcauit domi- Iſa. 63.
nus virgini filiæ Iuda. hæc omnia ſuper Iſaiam expoſui plenius. Præterea pro eo quod in te- Thre. 1.
xtu iſto habetur, ſuam humanam benignitatem, Linconienſis poſuit, miſericors beneficium. Rupertus.
& in Græco habetur philantropon, id eſt, miſericors. vnde & operatio omnis Chriſti in carne
aſſumpta, vocatur theandrica, id eſt, dei virilis. Præterea circa iam præhabita mouet autor hãc
quæſtionem. [Miror autem quia & cœleſtium eſſentiarum primæ] id eſt, inde admiror quod
ſupernorum ſpirituum ſupræmi ad primam hierarchiam pertinentes [& quæ tantum ſimul
omnes ſupereminent, id eſt, quæ mentes ſupernæ tam vehementer excedunt cæteros ſex ordi-
nes angelorum [*thearchicis] id eſt, diuinis [illuminationibus] que in ipſis ſunt maiores & cla- *diuinis
riores immediatiusq; deo [vt mediatæ quæſtiones reuerenter appetunt] id eſt, quærunt inter ſe
& libenter audiunt iſta interrogari, quaſi ipſe eſſent de media hierarchia, & inſtrui poſſent à ſu-
perioribus angelis, cum tñ ſint in prima, & illuminent mediam. [Etenim non inde interro-
gant: Quare tua rubra ſunt veſtimenta] ſicut expoſitum eſt. Ad quod reſpondet [apud ſeipſas
vero deliberant antea interrogare] id eſt, inter ſe diſcutiunt ante actualem interrogationem,
an velint ac debeant querere quod animo conceperunt [oſtendentes quidem quia diſcunt] id
eſt, ita inter ſe ſciſcitantur & conferunt, non vt vnus eorum informetur ab alio hierarchiæ e-
iuſdẽ: ſed vt per hoc inſinuent, quod ipſis quoque conuenit diſcere aliqua, quæ ignorant de dei
operibus ac Chriſti myſterijs [& deificam ſcientiam appetunt] id eſt, per hoc ipſum oſtendunt
quod cupiunt informationem à deo de talibus, per quam deo amplius conformentur [non
autem præſilientes per diuinam proceſſionem inditam illuminationem] id eſt, non indiſcre-
B te feſtinantes ad ſuſcipiendum illuminationem diuinam, quæ indita eſt & habetur per pro-
ceſſionem diuinam, id eſt, per influxionem & inſpirationem internam à deo, in quo modeſti-
am & reuerentiam ſuam ad deum demonſtrant. Verumtamen ſicut inductum eſt, myſterium
incarnationis nouerunt iam factum: & quantum ad ſubſtantiam rei, ſciuerunt iam fiendum
à ſuæ glorificationis exordio. imó & quaſdam tanti myſterij circunſtantias cognouerunt eti-
am ante Chriſti paſſionem: videlicet locum & tempus & quædam Chriſti myſteria atque mi-
racula: non tamen vniuerſas particulares conditiones, proprietates, vires & efficientias, vnde
de talibus ſunt deſuper eruditi, imó inferiores ordines inde aliqua conceperunt etiam per bea-
tiſſimorum apoſtolorum prædicationem & opera, quemadmodum per ea quæ iam effectua-
liter ſunt impleta, aliquid ſcire poſſunt, quod ante vel non ſciuerunt, vel non tam omnifarie
ac diſtincte. Ad quod inſinuandum ſcripſit Apoſtolus ad Epheſios: Mihi omnium ſanctorum Ephe. 3.
minimo data eſt gratia hæc, in gentibus euangelizare inueſtigabiles diuitias gratiæ Chriſti, &
illuminare omnes quæ ſit diſpenſatio ſacramenti abſcõditi à ſeculis in deo, vt innoteſcat prin-
cipibus & poteſtatibus in cœleſtibus per eccleſiam multiformis ſapientia dei, ſecundum præfi-
C nitionem ſeculorum, quam deus fecit in Chriſto. Et certe quando hæc ſcripſit Apoſtolus, fue-
runt Chriſti myſteria in effectu completa & declarata copioſius quam in Chriſti aſcenſione.
Nec ſequiť angeli à principio viderunt filiũ dei per ſpeciem, ergo viderunt omnia illa in ipſo,
præſertim dum fierent. talia enim nullam mutationem fecerunt in verbo æterno. [*Num er-
go prima cœleſtium intellectuum hierarchia] id eſt, nonne ſuprema illa trium ordinum hie- *Non.
rarchia [ad ipſa *teletarchia] id ẽ, à diuina & increata poteſtate omnibus principante [ſanctifi- *pfectiõis principe
cata] id eſt, ſancta effecta. vt paulo ante prolixius expoſitum eſt [quo in eam immediate exten-
ditur] id eſt, eo ipſo quo ſine alio ordine mediante ad deitatem reducitur, imó ſeipſam ad il-
lam conuertit [ſanctiſſima purgatione] quam à deo ſortitur [multo lumine] id eſt, copioſa il-
luminatione qua à deo illuſtratur [ante perfecta conſummatione] id eſt, excellenter perfecta
completione [eam implens] id eſt, hierarchiam hanc perficiens deitas ſumma [proportiona- Ioh. Sco.
biliter] id eſt, ſecundum capacitatem, dignitatem & aptitudinem eius. tamen ſecundum Sco-
tum ponitur hic implens pro implente, per figuram quæ à grammaticis hypallage appellatur
[purgatur & illuminatur & perficitur]. i. ſecundũ hũc modũ prima hierarchia purgať, illumi-
nať atq; pficiť, nõ ab alia hierarchia aut angelico ordine, ſed immediate à deo. [Omi gdẽ mino-
ratiõe pura]. i. prima illa hierarchia ſic purgatur, vt ſit immunis ab omni minoratione, id eſt,
diminuti

diminutione & deficientia puritatis pertinẽtis ad eam[primi vero luminis plena]id eſt, plena D
lumine primo & increato ſecundum menſuram pertinentem ad ipſam hanc hierarchiam. Vel
dicitur plena luminis primi,id eſt,ſupremæ illuminationis hierarchicæ.quia immediate illu-
minatur à deo,& plenius quam cæteræ hierarchiæ[& primo data cognitione& ſcientia parti-
cipans perfecta]id eſt,hierarchia hæc prima participans,id eſt,partim communicans.cogniti-
one data primo,id eſt,illuminatione eminentiore,quæ primo gradu dignitatis collata eſt ei à
deo.Sic quoq; participans perfecta ſcientia in ſuo genere & vniuerſaliori,quam ſit inferiorum
angelorum ſcientia,vt frequenter expreſſum eſt. ¶ Conſequenter declarat,quod diſtinctio tri
um actionum hierarchicarum,ſit in angelis potius diſtinctio ſecundum rationem quam rea-
lis.[Comprehendens autem]id eſt,multa ſummatim breuiterq; concludens[& hoc] q̃d mox
ſubditur[dixerim fortaſſis,non immerito]Sobrie loquitur,docens incautam aſſertionem eſſe
vitandã[qa & purgatio eſt & illuminatio & p̃fectio diuinæ ſcientiæ aſſumptio]. i. intellectua-
lis ac formata ſuſceptio ſciẽtiæ diuinitus datæ,eſt realiter purgatio mẽtis illã ſuſcipiẽtis, inq̃tũ
mens per ipſam à neſcientia quadam & minoratione puritatis mundatur. Talis quoq; ſcien-
tiæ infuſio ſiue collatio aut certe cauſatio videtur eſſe actiua purgatio, & dum vnus & idem
purgatur & purgat. Purgatur inquam à ſuperiore,& purgat inferiorem, duplex illa purgatio
non eſt idem in re. purgatio enim actiua eſt in purgante,quem & ita denominat. paſſiua vero
purgatio in purgato,quem & denominat ipſa. Et illuminatio,id eſt,aſſumptio illa ſcientiæ eſt
realiter ipſa illuminatio,inquantum mens per illam veritatem proſpicit & cognoſcit , & qui
influit eam,actiue illuminat.qui vero recipit eam,illuminatur non per expulſiõem erroris,ſed
per agnitionis augmentum aut clarificationem.eadem quoq; hæc ipſa ſcientiæ aſſumptio,per
fectio eſt,id eſt,realiter idem quod perfectio iſta hierarchica,inquantum mens per ipſam for-
matur atq; reducitur ad totius datorem ac fontem p̃fectiõis. Nõ enim de informi & nuda, ſed
formata & affectiua ſcientia iſta dicuntur. Verumtamen perfectionem quidam dicunt eſſe in-
flammationem diuini amoris,quem modum loquendi in hoc volumine ſanctus hic doctor E
non habet. inflammatio quoq; iſta amoris ex agnitione diuinorum fluens effectuum, in ſcien
tia iſta hierarchica virtualiter continetur.[Ignorantiam quidem vtpote purgans]Quidem,id
eſt,pro certo,aſſumptio iſta ſcientiæ eſt purgatio. vtpote purgans ignorantiam,id eſt,neſcien-
tiam quandam,non culpæ immunditiam[ſecundum ordinem]quia purgatio illuminationẽ
præcedit ſecundum ordinem naturæ aut generationis. Deus nanq; nõ niſi à purgatiſſimis mẽ-
Augu. tibus cernitur,vt Auguſtinus fatetur[indita ſcientia perfectiorum doctrinarum]id eſt,ſcientia
ſuperioribus præſtita,quæ eſt cognoſcitiua perfectiorum doctrinarum, id eſt,eminentiarum,
notitiarum & contemplationum. hæc inquam eſt purgans inferiores.[Illuminans autem] id
eſt,aſſumptio illa ſcientiæ eſt etiã illuminans mentẽ[ipſa diuina cognitione]quam formaliter
cauſat in ea[per quã]illuminationẽ[& purgat]à neſcientia[non prius contemplantem]id eſt,
mentẽ quæ non contemplatur nec ſcit veritatẽ, quæ ei per illuminationẽ notificatur[quã ma-
nifeſtat per altiorem illuminationẽ]id eſt,quã ei manifeſtetur à ſuperiore per illuſtrationem
maiorem habuit ante.[Et perficiens iterum lumine ipſo]id eſt,aſſumptio iſta ſcientiæ eſt rur-
ſus mentẽ perficiens eodẽ lumine ſcientiali quo purgat & illuminat.[ſecundum habitum ſciẽ- F
tia lucidiſſimarum doctrinarum]id eſt, ſecundũ habitũ bonitatis& poſſeſſionem virtutum in
quibus cõpletiue conſiſtit ſcientia formata lucidiſſimarum veritatum quæ non ſunt lucidiſſi-
mę niſi virtutibus decorentur. Etenim ille veritatẽ optime ſcit qui eã didicit non ſolum legen
do aut audiendo,ſed etiam experiendo,guſtando ac opere exequendo. Ideo Chriſtus locutus
Matth.5 eſt:Beati mundo corde,quoniam ipſi deum videbunt.[Ipſa ergo eſt quantum ad noſtram ſci-
entiã prima cœleſtiũ eſſentiarũ diſpoſitio]id eſt,præinducta ordinatio actio & habitudo triũ
primorum angelicorũ chororũ eſt prima & ſuprema hierarchia cœleſtis ſecundũ quod nos eã
ſcire diſtinguere atq; deſcribere iã valemus. Cœleſtibus autẽ cognita eſt diſtinctius & clarius
valde. Nempe vt ſcriptum eſt in libro Sapientiæ:Difficile inuenimus quæ ſunt in terra & quæ
Sapien. 9. in p̃ſpectu ſunt cognoſcimus cũ labore:quæ autem in cœlis ſunt quis inueſtigabit? hinc in Ec-
Eccle. 43. cleſiaſtico legitur,Multa ſunt abſcondita maiora his:pauca eñ vidimus operũ eius, & pie agẽ
tibus dedit dominus ſapientiã[in circuitu dei & circa deũ immediate ſtans]hoc totũ ſpiritua-
liter intelligendũ eſt,quia nec angeli cum ſint ſimplices immaterialesq; ſpiritus ſitualiter ſtant,
nec circunſcriptus eſt deus vt in circuitu eius angelicæ mentes eſſe localiter æſtimentur, ſed cõ
deſcendunt ſcripturæ noſtræ capacitati infirmæ, vt in circuitu dei eſſe dicantur qui imitatione
virtutũ,contẽplatione & dilectione ei propinquiores conſiſtunt, Et item qui vndiq; confluũt
& congregantur ad ipſum vel ei concorditer ſunt intenti,in quorũ medio ipſe ſe eſſe affirmãt

ſicq;

ſicq; propheta deprompſit: Deus qui glorificatur in conſilio ſanctorū, magnus & terribilis ſu- Pſalm 88
A per omnes qui in circuitu eius ſunt. Sic & propheta Micheas tertio libro Regum: Vidi (inquit) 3.Reg.22
dominū ſedentem, & omnem exercitū cœli à dextris eius & ſiniſtris. Cur autem prima hierar-
chia dicatur circa deum ſtare immediate, dictum eſt ſæpe, quanquam Chriſtus homo & deifi-
catiſſima virgo propinquiores ſint maieſtati, & primam hierarchiam tranſcendentes ac illu-
ſtrantes. [& ſimpliciter & inceſſanter circumiens eius æternam ſcientiam] id eſt, perpetue in-
tenta contemplationi æternali ſapientiæ dei, ſimpliciter, id eſt, ſunt ſynceriſſime & ſolum intel
lectualiter, ſine omniplica duplicitatis & reflexione indecenti ad proprium, quum deus ſit ibi
omnia in omnibus. [ſecundū excellentiſſimam, quantū in angelis ſemper mobilem colloca- Co. 1. 3.
tionem.] id eſt, iuxta perfectiſſimam quietationem, manſionem & fixionem, quantum in vni- 1.Cor 15
uerſitate cœleſtiū ſpirituum dici poteſt, aut eſſe poſſibile eſt, in qua collatione indeſinenter cir-
ca deum verſantur ac feruntur, ac eleuantur in ipſum, ideo additur: ſemper mobilem, id eſt, iu-
giter in deū tendentem, tanquam in ſummū obiectum & vltimum finem, qui omnia ordina-
uit & mouet ad ſe. Omnia enim propter ſeipſum operatus eſt dominus, vt Salomon ait. Vn- Prou.16.
de & philoſophi dixerunt, quod cauſa prima mouet omīa, etiam ſuperiora & ſumma in enti-
bus, ſicut deſideratum mouet deſiderantem, ſeu deſideriū eius. Nihilominus collocatio illa ſu
pernorum in deo & circa deū, recte quoque vocatur immobilis, inquantū inauertibiliter ac
beatiſſime in ſummo bono ſunt confirmati ac prorſus aſſecurati. Et de iſta mobilitate & im-
mobilitate dei & ſupernorū dictū eſt plenius ſupra in expoſitione primi capituli. Poſtremo
in libro de Diuinis nominibus, capitulo quarto diffuſius agitur de triplici motu dei & angelo
B rum, videlicet recto & obliquo ac circulari. Nam & de ipſa ſapientia ſumma ſcriptū eſt: Omni Sapien 7
bus mobilibus mobilior eſt ſapientia. Deinde de eminentijs primæ hierarchiæ ſubiungit
[Multas quidē & beatas videns pure contemplationis] id eſt, hierarchia hæc videns, id eſt, in
deo immediate conſpiciens pure, id eſt, clare, imo & clarius alijs cotēplationes, id eſt, agnitio-
nes ſecretorū dei multas numero per reſpectum ad viſa & cognita, & beatas. i. formaliter bea-
tificas, quantū ad ſecundū præmiū, intelligendo iſtud de contēplationibus diuinorū effectuū.
Porro beati vnico actu vident deum & ea quę in deo immediate conſpiciunt per diuinā eſſen
tiam. Quæ aūt per inditas ſibi ſpecies noſcunt, diuerſis actibus contēplant, niſi per eandē intel
ligibilē ſpeciē repręſententur. [ſimploſq; & immediate fulgores illuminata]. i. hierarchia hęc
illuminata immediate à deo, videt ſimplos fulgores. i. irradiationes habet à deo ſimplices, nō
ita partitas, & diuerſificatas, ſicut habent chori & hierarchiæ ea inferiores. Quod em̄ in alio re
cipitur, recipitur in eo ſecundū modū & diſpoſitionē ipſius: ideo ſicut mentes illæ pulcherri-
mæ hierarchiæ ſupremæ ſunt maiores vnitatis & ſimplicitatis in ſuis naturis: ita quæ cōmuni
cata ſunt ipſis ſunt vehementioris vnitatis & ſimplicitatis, ſicut in libro de Cauſis probatur.
[& diuino alimento repleta] id eſt, beatifica fruitione increatæ bonitatis atq; immenſæ ſuaui- Pſalm 16
C tatis ſaluberrime refecta ac ſaturata, iuxta illud: Satiabor cū apparuerit gloria tua. Et itē: Ad- Pſalm 15
implebis me lætitia cū vultu tuo. [Multo qdē primo data fuſiōe]. i. repleta in multo. i. copio † Multa
ſo huiuſmodi alimento. Fuſione primo data, id eſt, cōmunicatione dei, hierarchiæ illæ abun-
dantius impartita ac facta. Etenim dona gloriæ ſunt illi hierarchiæ exhuberantius condona-
ta. [ſolaq; domeſtica & vnifica diuinæ refectionis vnitate, multa quoq; cōmunione dei & co-
operatione digna effecta ad eā vt poſſibile] id eſt, hierarchia illa digna effecta eſt, quantū poſſi
bile eſt ex parte ipſius, videlicet ſecundū totum meritū ſuū, imo & ſupra illud, quia deus remu
nerat vltra condignū: ſola, quia ipſa duntaxat. Digna inquā effecta eſt vnitate, id eſt, ſimplicio-
re ac magis vnita participatione fruitionis diuinæ, domeſtica. i. familiare, & vnifica. i. vnifi-
cante & ſimplificante eā in deo: quē quo clarius vidēt, & quo plenius eo fruunt, ipſo fiunt ei cō
formiores, & magis vnū in ipſo, eminentius quoq; ſimplificati in eo, iuxta illud: Vt ſint con-
ſummati in vnū, non enim diuiſi ſunt mente, diſperſi aut euagantes ab illo ſimpliciſſimo vno,
quod eſt ipſa vnitas prima. Etenim iſta refectio glorioſa ac prorſus dulciſſima, totaliter ac po
tentiſſime trahit & allicit, afficit & accendit, transformat & abſorbet beatos in deū. [Multa
quoq; cōmunione dei] id eſt, abundanti omnino & multiplici cōmunicatione diuinæ bonita
tis ac munificentiæ eius. Quo em̄ quis deo eſt vicinior, ſimilior, charior, eo om̄ipotens diuiti-
as gloriæ ſuæ & ſuorū chariſmata munerū exhuberantius illi cōmunicat. [& cooperatione di
gna effecta ad eam vt poſſibile] id eſt hierarchia illa præ cæteris eſt creatori cooperans, nō im-
mediate exequendo circa exteriora, ſed quia omnium cauſa deus per eam purgat, illuminat,
perficit, regit, mouet, & actuat inferiora: quod autem eſt cauſa cauſæ, eſt cauſa cauſati, denique
talis effecta eſt [ſimilitudine bonarum habitudinum & actionum,] id eſt, per conformitatem

A Diuinis nominibus,in quo deus varijs modis laudatur: quod reprobatur,quia in libro illo de
iſtis hymnologijs nulla fit mentio. Deinceps aliquid tangit ſummatim ex codice illo,quod va
let ad intelligendũ præhabitas hymnologias,& authoritates Ezechielis & Iſaiæ. [Ex quibus
in * memoriam ſufficit dicere tantum ſecundum præſens tempus.] id eſt, pro præſenti ſufficit * recordationem
tantum dicere & repetere ex illis ſcriptis de laudibus dei,in memoriam,id eſt,pro commemo
ratione dictorum ibidem,& ad recordandum hæc ipſa. Sic & Apoſtolus ad Romanos: Tanq̃ Roma. 15.
(inquit)in memoriam vos reducens. [quia theologicam ſcientiam ipſa prima diſpoſitio,quã *diuina.
tum fas,illuminata eſt à * thearchica bonitate,] id eſt, quod diſpoſitio ipſa prima,id eſt, ſupre
ma hierarchia recte diſpoſita,illuminata eſt,id eſt,erudita ſcientiam theologicam,id eſt,cogni
tionem diuinorum,quantum fas.i. decens & poſſibile ei fuit à bonitate thearchica, id eſt, deo
eſſentialiter bono principe ſummo. [per quam] primam diſpoſitionem [tanq̃ deiformem hie
rarchiam] id eſt,ſicut per hierarchiam præ cæteris deo ſimiliorem & viciniorem. [& alijs qui
dem ſeipſam deinde tradit] id eſt,deus etiam inferioribus choris dona ſua largitur, in quibus
dat ſeipſum. Prima etenim hierarchia ex ordinatiõe diuina ſequentibus ordinibus communi
cat illuminationes,inflammationes & iucunditates ſibi conceſſas,iuxta ſenſum frequenter prę
habitum. [Illud per breuitatem dicendo ſubintroducens] id eſt, ego hoc breuiter ſubintrodu
co. Vel ſenſus eſt,quod increata dei bonitas fuit breuiter ſubintroducens,id eſt inſinuãs [ipſam
pijſſimam & ſumme benedictam,& oĩno benedictam thearchiã] id eſt,poteſtatẽ dei principa †deum r. c. ſ.
limiſſimam,ſumme ac naturaliter piam [quãtum fas eſt benedictam eſſe à † theodicis] id eſt,à lentibus.
ſupernis illis ſpiritibus deum in ſe recipientibus, eſſe laudatam & glorificatam, prout illis fuit
poſſibile,non quantum illa digna fuit laudari: quæ vtiq; laude & honoratione in infinitũ ma
B iori eſt digna,quàm totũ ſimul vniuerſum ei valeat exhibere, impendere, aut offerre: ideo nõ
extollamur,neq; inaniter gloriemur, etiam ſi omne quod poterimus in eius obſequio expen 1. Cor. 4
derimus: præſertim q̃a nec aliquid boni niſi ab ipſo habemus,noſtraq; merita eius ſunt mune Iſa. 64
ra,& quaſi pannus menſtruatæ ſunt vniuerſæ iuſtitiæ noſtræ,totum quoq; quod ſumus,poſſu
mus & habemus,eius amori,honori ac ſeruituti debemus. Propterea in euangelio ait legiſer Lucæ. 17.
noſter: Quum feceritis omnia quæ præcepta ſunt vobis,dicite: Serui inutiles ſumus,quod de
buimus facere fecimus. [quantum poſſibile cognoſci & laudari intellectibus,] id eſt,quantum
à creatis mentibus poſſibile eſt eam agnoſci & commendari. Nam toto intellectu & affectu to
tisq; viribus deum inſpiciunt,admirantur,laudant ac venerantur. Veruntamen abſolute lo
quendo,non eſſet omnipotenti impoſſibile creare intellectuales ſubſtantias cunctis ſpiritibus
primæ hierarchie perfectiores,à quibus ipſe excellentius cognoſceret & laudaretur, quàm ab
iſtis. Verum ipſe ſuperſapientiſſimus & ſuperliberrimus deus in numero, pondere, & mẽſura Sapien. 11
conſtituit vniuerſa,& inter nihil creare,& tot ac tanta creare,quot & quanta ipſe creare poſſet,
hoc ſenſuit medium obſeruare, vtpote vniuerſum facere tale ac tantum,quale & quantum cõ † diuinæ
didit ipſum. [Ipſi enim ſunt tanquam deiformes diuini loci † thearchicæ (vt eloquia aiunt) ge
C tis.] id eſt mentes illæ ſupernæ primæ hierarchiæ, quum ſint deo ſimilimæ,ſunt loci diuini,id
eſt,diuina & ſpiritalia loca incircumſcriptibilis dei nullo penitus indigentis. Sunt etenim thro
ni & templa, domus & loca creatoris, in ipſis per gratiam & gloriam habitantis,reſidentis,& Pſal. 10.
quieſcentis,iuxta illud: Dominus in templo ſancto ſuo,dominus in cœlo ſedes eius. Sunt igi
tur loca thearchicæ quietis.i. diuinæ requietionis. Deus nanq; potiſſime quieſcit in ſeipſo, in
quo æternaliter requieuit ante q̃ quicquam condidit à principio: deinde quieſcit in mentibus
puris,tranquillis,contemplatiuis ac feruidis, iuxta illud: In pace factus eſt locus eius. Hinc ad Pſal. 75.
ditur. vt aiunt eloquia,id eſt,verba ſacræ ſcripturæ,ex quibus iſta probantur. Nam & per Iſaiã Iſaiæ 66
dominus loquitur: Quieſcam & cõſiderabo in loco meo. Sic demum deus in ſeipſo glorioſus
exiſtens,etiam ex loco & de loco ſuo glorioſus apparet, & benedicitur eius maieſtas ab omni
huiuſcemodi ſuo loco. Hinc & in Daniele legitur: Benedictus es domine in throno regni tui. Dan. 3.
[Et quia monas eſt & vnitas tres ſubſtantialiter] tanquã dicat: Iccirco in hymnologia illa dul
ciſſima iam expreſſa,ter dictum eſt à mentibus illis ſeraphicis: Sanctus, ſanctus, ſanctus, & ſin
gulari numero additum: Dominus deus, quoniam ipſe dominator omnipotens ſicut in eſſen
tia vnus eſt,imo ſimpliciſſima vnitas & indiuiſibiliſſima monas,ita trinus eſt in perſonis, non
per accidens aliquod,aut ſolum propter tria attributa ipſius,quę dicuntur,potentia,ſapientia,
bonitas aut beneuolentia: ſed eſt tres ſeu trinitas ſubſtantialiter, ita quod quælibet diuina,ęter
na & increata perſona eſt realiter & ſubſtantialiter deus, hoc eſt ipſa eſſentia ſeu ſubſtantia dei
tatis,quamuis perſonæ hæ ſummæ ab adorandæ per relationes ac inuicem diſtinguantur.
Iſtud ergo in libris de Diuinis laudibus diximus. Deinde ſubdit cur addiderunt: Plena eſt oĩs

[† 1 s † extendēs] terra gloria eius[† à ſupercœleſtibus eſſentijs vſq; ad nouiſſima terræ † perueniēs] id eſt,à ſum D
mis illis ſupernundanis ſpiritibus incluſiue pertingens, ſeque incorporaliter extendens, [vſ
que ad infimas terræ partes optima ſua in omnia prouidentia.] id eſt, prouiſione ſua perfecta
ac vniuerſali,qua non ſolum cœleſtium,ſed etiam omnium terrenorum prouidētiam habet,
Vnde in libro Sapientiæ aſſeritur:Attingit à fine vſq; ad finem fortiter, & diſponit oīa ſua-
[Sapien. 8] uiter. Sic item attingit vbiq;,imo & penetrat vniuerſa per ſuam incircūſcriptibilē maieſtatē p-
[Sapien. 7] ſectionaliter infinitam ac ſuperpuriſſimam ſimplicitatem,iuxta illud libri Sapientiæ: Attingit
vbiq; propter ſuam munditiam. Ideo ſcriptum eſt in Ieremia: Nunquid non cœlum & terram
[Ierem. 23 Iob. 11.] ego impleo,dicit dominus. In Iob quoq;: Excelſior cœlo eſt,& quid facies? Profundior infer-
no, & vnde cognoſces? Longior terra mēſura eius,& latior mari. Sic ergo ad omnia per ſuam
prouidentiam ac veram præſentiam ſe extendit.[tanq̄ omnis eſſentiæ ſuperprincipale princi-
pium & cauſa].i.ſicut vere exiſtens exemplare ac fontale principium effectiuaq; cauſa omnis
entis,quod citra ipſum eſt. Omnia etiam entia ab vna prima cauſa procedūt ſecundū Proclū,
[Proclus. Ariſtoteles] à qua iuxta Philoſophum omnibus deriuatum eſt eſſe ac viuere. Nil etenim certius eſt,q̄ quod
ante omnia quæ ſunt per participationem,eſſe oporteat vnum per eſſentiam: & quod ante tē-
poralia & imperfecta,cauſata ac dependentia, neceſſe ſit eſſe aliquid vere æternum, perfectū,
incauſatum,ac independens. Quod cum ſit infinitum, vniuerſis ac ſingulis infinite ac incōpa-
rabiliter ſuperexaltatum ac præminens,merito appellatur ſupereſſentiale principium. [& o-
mnia ſupereſſentialiter immenſurabili continentia circumligans].i.cuncta conſeruans, cōple
ctens,circumterminans,ambiens,continentia immenſurabili,id eſt,conſeruatione indeficien
ti,omnem menſuram tranſcendenti, quantum eſt ex parte ipſius: nec enim aliquid horū ſine
ipſius manutenentia poſſet in momento ſubſiſtere aut durare. Cumq; in alijs locus ſit conſer
uatiuus locati,ipſe econtrario conſeruatiuus eſt omnium quæ dicuntur loca ipſius. Ipſe ergo
ſuperbeatiſſimus & ſupergloriofiſſimus & ſuperincomprehenſibilis deus eſt ante omnia,nō
[Boethius.] ſolus: poſt omnia, non præuentus: in omnibus, non incluſus: extra omnia, non excluſus:
ſupra omnia,non elatus: infra omnia,non oppreſſus: ex quo,& per quem,& in quo ſunt oīa. E

¶ Introductio & ſolutio quæſtionum concernentium præſens capitulum. Artic. XVI.

CIrca hæc quæritur,in quibus tres ordines primi conueniunt,propter quæ in eadē
hierarchia ponuntur,& in quibus diſtincti ſunt, propter quę ad diuerſos pertinēt
choros: & quomodo tota illa hierarchia perhibetur circa deum immediate col-
locari,cū in ea ſint tam innumerabiles gradus & ſpecies & coordinatio ſpirituū
ſupernoꝝ. Ad hæc reſpondere,vt venerabiles & antiqui nōnulli expoſitores bea
ti Dionyſij humiliter faſſi ſunt,nobis in vita præſenti valde difficile eſt. Verū quia ad aliquan-
tulam horum intelligentiam,imo & omniū quæ in hoc libro traduntur,non minime confer-
[Tho. Aq.] re videntur,quæ in Summa contra gentiles S. aſſerit Thomas,aliqua inde tangam. Itaq; tertio
Summæ illius libro teſtatur: Quoniam inter creaturas intellectuales quædam ſunt alijs altio-
res,oportet ꝙ inferiores intellectualium naturarū per ſuperiores gubernentur. Virtutes nāq;
vniuerſaliores motiuæ ſunt virtutū magis particulariū. Naturæ autem intellectuales ſuperio F
res habent formas vniuerſaliores,q̄ inferiores,icirco ſunt regitiuæ illarum. Amplius,intelle-
ctiua potentia propinquior principio,ſemper inuenitur regitiua intellectualis virtutis à prin-
cipio magis diſtantis: quod tam in ſpeculatiuis,q̄ in practicis patet ſcientijs. Scientia enim ſpe-
culatiua,quæ ab alia ſumit principia,ex quibus demonſtrat,dicitꝰ illi ſubalternata: ſcientia q̄q;
actiua fini propinquior,architectonica dicitur, reſpectu ſcientiæ à fine diſtantioris. ergo ſub-
ſtantiæ intellectuales primo principio propinquiores,regitiuæ ſunt aliarum. Præterea ſubſtā
tiæ illæ ſuperiores perfectius in ſe ſuſcipiunt influentias ſapientię ſummæ,qua oīa gubernantꝰ,
ergo per ſuperiores illas reguntur inferiores. Verū his obijci poſſet, ꝙ regere eſt rem in ſuū fi-
nem dirigere. Cum ergo oēs angelici ſpūs ſint ſummo & vltimo fini ſuo inauertibiliter iun-
cti,amplius regi non indigent. Inſuper, omnes angeli ſunt confirmati in bono: icirco ſunt a-
gentia infallibilia,nequaq̄ errantia, ergo nec dirigi indigent,nec doceri. Et reſpondendum,ꝙ
vnus angelus non regit aliū ad obtinendū beatificū finē, q eſt fruitiua viſio dei ꝑ ſpeciē: ſed in
his quæ ſpectāt ad hierarchicæ diſpoſitiōis ꝑfectionē finalē,in qbus vnus docet,illuminat,& ꝑ
ficit aliū. Deniq; q̄uis angeli nequeāt errare,neq; peccare,eſt tn̄ in eis neſcientia quædā reſpectu
diuinorū effectuū,in quibus vnus docet & dirigit.i. illuminat aliū. In quorū cognitione & di-
ſpoſitione & executione nequaq̄ conſiſtit principalis eorū ꝑfectio,neq; ſalus: imo nec gloriæ
[1. Iohan. 3.] ſimilitudo illa præcipua,de qua ait S. Iohannes: Chariſſimi,nunc filij dei ſumus, & nondū ap-
paruit quid erimus. Scimus eīm cum apparuerit,ſimiles ei erimus, q̄m videbimus eū ſicuti eſt.

Atuero

A Atuero per actus hierarchicos angeli deo aſſimilantur ſecundario in his, quæ ad regimen ſpe-
ctant creaturæ, præſertim humanæ, & eorũ quę ordinem hñt ad hominũ beatificationẽ, reſpe-
ctu quorum ſuperiores purgant, illuminant, atq; perficiunt inferiores. Inſuper, ſicut ſupiores
inter ſubſtantias intellectuales ſunt eminentioris virtutis, ita perfectius notitiam diuinę diſpo
ſitionis à deo pcipiunt in hoc, q̊d vſq; ad ſingularia rationẽ ordinis noſcunt ꝑ hoc, quod à deo
accipiunt. Hæc autem diuinæ ordinationis manifeſtatio vſq; ad vltimas intellectualium ſub-
ſtantiarum ptingit, iuxta illud in Iob: Nunqd eſt numerus militũ eius? & ſuper quẽ nõ ſplẽdet Iob.25
lumen ipſius? Sed inferiores intellectus non in tanta pfectione manifeſtationẽ illam recipiũt,
ꝙ per eam ſingula ad diuinæ puidentiæ ordinẽ ſpectantia, ab ipſis exequenda cognoſcere poſ-
ſint, ſed ſolum in quadã cõmunitate: & q̃to ſunt inferiores, tanto per primã illuminationẽ di-
uinitus factam, minus in ſpeciali diuinæ ordinationis cognitionẽ accipiunt, in tm̃ ꝙ intelle-
ctus humanus, qui eſt infimus ſecundum naturalem cognitionẽ, ſolum quorundã vniuerſaliſ-
ſimorum habet notitiã. Itaq; ſubſtantiæ intellectuales ſuperiores perfectiorẽ prædicti ordinis
cognitionem conſequunt à deo, quã perfectionem inferiores ſecundum modum eis cõpeten-
tem conſequunt ꝑ ſuperiores: queadmodum vniuerſalis cognitio diſcipuli, per magiſtrum in
ſpeciali cognoſcẽtẽ pficitur: ſic ergo ſublimiores intellectus in ſublimiori principio hãc cogni
tionis pſectionẽ ſumpſerunt. In qualibet autẽ diſpoſitione puidentiæ, ordinatio ipſa effectuũ
ex forma agentium deriuatur. Oportet nãq; affectus à cauſis ſecundum ſimilitudinẽ quandã
procedere. Porro ꝙ agens ſimilitudinẽ ſuæ formæ effectibus cõmunicet, eſt propter aliquẽ fi-
B nem. Primum ergo principiorũ in prouidentiæ diſpoſitione, eſt finis ſecundum formã agẽtis.
Secundũ vero, ipſa diſpoſitio ordinis effectuum. Supremũ ergo in ordine intellectus eſt, qđ in
fine ratio ordinis attendit: ſcđm autẽ, quod in forma: terium, quod diſpoſitio ordinis in ſeipſa
non in aliquo altiori principio cognoſcatur. Sic ergo inter illos intellectus, qui immediate in
deo perfectã cognitionẽ ordinis prouidentiæ diuinæ pcipiunt, eſt aut aliquis ordo: quia ſupre
mi & primi ordinis angeli rationẽ prouidentiæ ſumunt in vltimo fine, qui eſt bonitas dei: at-
tamen quidã eorum clarius alijs, & hi oẽs dicuntur Seraphim. Secundi vero, rationẽ ordinis
diuinæ prouidentię perfecte cognoſcunt in ipſa forma diuina, & hi dicuntur Cherubim, quod
interpretatur plenitudo ſciæ. Scientia nãq; per ſcibilis formã pficitur. Vnde Dionyſius dicit, ꝙ
ſunt contemplatiui diuinæ pulchritudinis in prima operatrice virtute. Tertij vero diſpoſitio-
nem diuinorum iuditiorũ in ſeipſa conſiderant: & iſti dicuntur throni, quia ꝑ thronũ poteſtas
iudiciaria deſignat. Hinc ſecundum Diony. per hanc noĩationem ſignatur ꝙ ſunt deiferi, & ad
oẽs diuinas ſuſceptiones familiariter apti. Nec iſta ſunt ita intelligenda, quaſi aliud ſit bonitas
dei, aliud eſſentia eius, & aliud ſcientia eius diſpoſitionẽ continens rerũ: ſed quia ſecundũ hæc
alia & alia eſt conſideratio eius. Hæc Thomas. Qui in eodẽ capit. proſequitur iſtud de ſex ordi
nibus alijs, prout infra ſuis locis tangetur. Scribit q̃q; hæc eadẽ in prima parte Summæ: Prima
inquiẽs hierarchia accipit rõnes rerũ in deo, ſcđa autẽ in vniuerſalibus cauſis, tertia vero deter
minat eas ad ſpeciales effectus. Deus q̃q; eſt finis angelorum & oĩm rerũ. Ad primã hierarchiã
ptinet conſideratio finis, ad mediã vniuerſalis diſpoſitio de agendis, ad vltimã applicatio di-
C ſpoſitionis ad opus. Etenĩ tria hæc in qualibet opatione inueniuntur. Hinc Dionyſius conſide
rans naturã angelicarũ proprietatum ex noĩbus ordinum, poſuit ordines illos in prima hie-
rarchia, quarũ noĩa imponuntur ꝑ reſpectum ad deum, videlicet Seraphim, Cherubim, Thro
nos. In media ꝟo hierarchia conſtituit ordines, q̃rum noĩa vniuerſalẽ diſpoſitionẽ deſignant,
vtpote Dñationes, Virtutes, & Poteſtates: ſed Principatus, Archangelos, & Angelos in vltima
hierarchia locauit, q̃a eorũ noĩa opis executionẽ important. At vero circa finẽ põt ſe aliqs ha-
bere tripliciter. Primo, ipm̃ in ſe conſiderando: ſecundo, perfectam ipſius notitiam recipiẽdo:
tertio, ſuam intentionẽ figendo: & primo horum modorũ hñt ſe throni ad deum oĩm finẽ, q̃a
ad hoc eleuant, qđ in ſe familiariter ſuſcipiunt deũ, rõnesq; rerũ in ipſo immediate cõſpiciunt.
Cũq; hoc ſit toti primæ hierarchiæ cõmune, queadmodũ vltimæ hierarchię cõmune eſt denũ
ciare, ob id throni dicuntur ab eo q̃d toti primæ hierarchiæ eſt cõe: Cherubim vero ſe hñt ad
deũ ſcđo modo, qm̃ excellentiã hãc ſupaddunt thronis, ꝙ diuina ſecreta eminenter agnoſcũt.
Seraphim aũt ſe hñt ad deum primo mõ, qm̃ excellunt in hoc, ꝙ deo ꝑardenter & ſumme infi-
xi ſunt ac vniti, cuius ſimile cernimus in principatu terreno. Quidã eñ in curia ipm̃ regẽ imme
diate accedere & alloqui pñt, aliqui vltra hoc regis noſcũt ſecreta, alij vltra hoc aſſidue regi
aſſiſtunt. Quorũ primis aſſimilant throni, ſecundis Cherubim, tertijs Seraphim. ¶ Pręterea
quæritur, an oĩm intellectualium ac rationaliũ creaturarũ vna ſit hierarchia, videt ꝙ ſic: qm̃ Auguſtin.
oĩm harum eſt vna ciuitas atq; ſotietas, de qua in libro de Ciuitate dei loquitur Auguſtinus.

Reſpondetur, ꝙ hierarchia dicitur ſacer principatus: in principatu autē oportet principem eſſe D
& multitudinē ei ſubiectam. Cum ergo ſit vnus oīm princeps, eſt vna oīm intellectualiū crea
turarum hierarchia ex hac parte. Si aūt conſideretur principatus ex parte multitudinis ſubie-
ctæ, ſic hierarchia dicitur vnus, cuius multitudo poteſt vno & eodē modo ſuſcipere principis
gubernationē. Cumq; hoībus connaturale ſit diuinas illuminationes & directiones ſuſcipere
ſub ſenſibilibus formis, angelis vero in intellectuali puritate: cōſtat ꝙ alia ſit hierarchia ange-
lica, aliaq; humana. Angeli quoq; diuerſimode diuinas illuminationes ſuſcipiunt. Nam ſupe-
riorum angelorum rationes ac ſpecies ſunt vniuerſaliores, q̄ inferiorū: rationes quoq; & ſpe-
cies quibus angeli illuſtrantur, tripliciter conſiderantur. Primo, prout à deo immediate ema-
nant, ſicq; eas recipere, ad primā pertinet hierarchiam, qm̄ hæc immediate in deum extendit,
& quaſi in deitatis veſtibulis collocatur. Secundo, prout à cauſis creatis vniuerſalibus aliquali
ter iam multiplicatæ ac diuiſæ dependent, ſicq; à media hierarchia recipiuntur. Tertio, prout
applicari ſingularibus poſſunt, & ita recipiuntur ab infima. Tres ergo ſunt hierarchiæ angeli-
cæ. Præterea, quanto quis naturas & ſpecies, proprietates, vires, & actus rerū perfectius noſcit,
eo diſtinctius poteſt aſſignare gradus & ordines atq; officia rerum. Nos autē angelos valde
imperfecte cognoſcimus, iccirco diſtinctionem eorū & ordinē non niſi in communi poſſimus
aſſignare, cū tñ q̄ plurimi à ſeinuicē diſtinguant natura, actu, officio: imo ſcđm quoſdā qlibet
angelus propriū ordinē habet multo plus, q̄ ſingulæ ſtellę. Propterquod S. Dionyſius in vno-
quoq; ordine ponit primos & medios ac vltimos, ideo angeli eiuſdem ordinis nō ſunt æqua-
les ſimpliciter, ſed ſolum in gñe. Poſtremo loquendo de ordinibus angelorū, prout theologi
inde loquuntur, penes dona gratuita & actus atq; officia per reſpectū ad beatitudinē ſuperna-
turalem: ſic diſtinctio ordinū eſt cōpletiue principaliterq; à gratia, q̄uis partim & inchoatiue
poſſit dici eſſe à natura. Conſequenter præclariſſimus pater, pręſul ac martyr deſcribit proprie
tates & actus ſummi chori cœleſtis, vtpote Seraphim. E

Irca præhabita etiā quęritur, qūo verū ſit quod theologus ait in iſto capit. purga
tionem, illuminationē, & pfectionē eſſe vnū ſeu idem in re. Si eñ ſic eſſet, nō vide
rentur realiter tres actus hierarchici. Ad hoc Thomas & Albertus reſpondent, ꝙ
dicuntur tria ſeu actus rōne trium effectuū, q ſunt expulſio neſcientiæ, manifeſta-
tio ꝟitatis, & in finē reductio: attamen vnū ſunt q̄tum ad formā agentem, q̄d eſt
lumen immiſſum, p q̄d neſciētia illa ſeu luminis minoratio remouetur, mens q̄q; ad intuendū
veritatē clarificatur, & ita in deū reducitur. Porro ignorantia ſeu neſcientia illa in angelis ne-
quaq̄ rōnem culpæ ſortitur, nec priuatiue accipitur, ſed in rōne ſimplicis oppoſitiōis, ſicut cęci-
tas in talpa. ¶ Quęritur itē qūo verū ſit q̄d in iſto fertur cap. ꝙ angeli ſcti inter ſe ſciſcitantur
& conferunt, tanq̄ ſciam appetentes, & illuminari cupientes. Talis eñ appetitio cū ſit deſide-
riū boni nondū adepti, videt quędā pœnalitas & inqetudo mētis. Dicendū ꝙ bti ſunt diuinæ
volūtati plenarie cōformati: hinc oīa agūt ordinatiſſime, nec cupiūt aliqd, niſi ſcđm ordinem
ꝓuidentiæ dei: ideo ſine oī pœna & inqetudine optāt illuminari & erudiri, ꝓut creator voluit
& decreuit, atq; in hoc iucunde & optime cōtentātur, nec importune ꝓueniūt tpa. ¶ Inſuper
inueſtigatur, q̄liter ſctūs iſte theologus aſſerat primā hierarchiā immediate à deo dūtaxat pur F
gari, illūinari, ac pfici, cū in ea ſint tres chori, q̄rū vnus eſt multū ſublimior alio, & ī vnoquoq;
illorū ſint primi, medij, & vltimi, q̄rū nōnulli vidēt deū clarius alijs, imo & plura ſecreta contē
plantur, dictūq; eſt, ꝙ talia inferioribus manifeſtāt. Sic ergo nō ſolū throni illuminātur à Che
rubim ac Seraphim, Cherubim q̄q; à Seraphim: ſed etiā medij in ordine Seraphim à primis &
ſupioribus chori illius. Ad iſtud nil aliud audeo reſpondere, niſi q̄d tātus theologus docet in
Albertus textu. Veruntamen Albertus ſcripſit in ſuo cōmentario, q̄uis ordines primæ hierarchiæ dice-
rētur mutuo ſe purgare, illuminare, perficere: nō ſequeretur, quin vere dicerētur veritates etiā
in deo immediate cognoſcere: ſiquidem vnum & idem modis pluribus ſciri poteſt.

PARAPHRASIS HVIVS CAPITIS VII.

Coloſſ. 1 Ephe. 1.

Anc ergo quā ab Aplō didicimus angelicarū hierarchiarū ordinationē tra
ctaturi, dicimus ꝙ cuiuſlibet dictorū ordinū nomē declarat aliquā ꝓprieta
tē eiuſdē ordinis, ſc; grāæ vł officij, vł dignitatis, vł opatiōis: ſcđm quā ꝓprie
tatē ille ordo deo cōformat. Dicūt aūt Hebręi, ꝙ hoc nomē Seraphim inter
pretatur incendētes vł calefaciētes, Cherubim ꝟo multitudinē co?nitiōis,
aut effuſionē ſapię, Throni. i. ſedes. Congruū autē eſt vt talibus ſupremis
ſubſtantijs ordinetur prima hierarchia, quæ ſup cęteras exaltatur, & circa deū immediate col-
locatur, & ad quā, tanq̄ deo proximā, principalius deferūtur primæ dei influctiōes & pfectiōes
Noiantur aūt, vt diximus, iſti tres ordines, Seraphim. i. calefacientes, & Cherubim. i. effundē-

A tes ſapiẽtiã, & Throni, qbus nominibus deiſormes ſingulo℞ ꝓprietates manifeſtant. Interꝑta
tio aũt huius nominis Seraphim. i. incendẽtes, & calefaciẽtes, iuxta naturales ꝓprietates ignis,
q incẽdit & calefacit, nobis ſignat ſempiternam mobilitatem ſubſtantiarum illius ordinis cir-
ca diuina, & inceſſabilitatem, & caliditatem, & acumen & excedentem feruorem ſempiternæ
motionis in deum, quæ attentiſſima eſt, & irremiſſibilis, & in aliud deſiderabile nunquam in-
clinans. Signat etiam in ſubſtantijs iſtis eſſe virtutem, quæ aſſimilat inferiores ſuos ſibi, & deo
operante in eis augmentum feruoris, & reducẽdo eos ſublimius in diuinã ſimilitudinem, faci-
endo eos ſimiliter cõferuere ſibi. Signat etiam in dictis ſubſtantijs eſſe virtutem per ſpirituale
incendium perfecte purgatiuam, & proprietatem lucentem, & illuminatiuam aliorũ, propter
luminis copiam non valentem velari, & propter copiam feruoris inextinguibilem, ſemper v-
niformiter ſe habentem, expulſiuam & deſtructiuam omnis tenebroſitatis obfuſcantis. Mani-
feſtatio vero interpretationis huius nominis Cherubim ſignat, quod ſubſtãtiæ illius ordinis
habẽt virtutem excellenter cognitiuam, & diuinorum myſteriorum inſpectiuam, & ſupremæ
influitionis luminum diuinorum poſt Seraphim ſuſceptiuam, & contemplatiuam principali
ter diuinæ pulchritudinis, & repletam ſapientifica ſapientiæ diuinę diſtributione, & valentem
copioſe communicare inferioribus ſuis donatam ſibi ſapiẽtiam. Nominatio autem altiſſimo-
rum & eleuatorem thronorum ipſos decet, per eleuationem præcipuam longe remoueri ab
omni indigna ſubiectione, & inuiſibiliter ſurſum ferri ſuper hierarchiam ſecũdam, & ſenſibili-
um extremitati incomparabiliter ſuperponi, & circa deum vere altiſſimum, omni conatu in-
B concuſſe, & ſtabiliter collocari, & eſſe ſuſceptiuos diuini ſuperaduentus, ſine ponderoſa op-
preſſione aut ſitu: qualem habent materialia & eſſe deiſormes, & familiariter apparatos ad de-
um in ſe ſuſcipiendum. Declarata horũ trium nominum ſignificatione, deinde laudanda eſt Cap. 3.
prima iſtorum ordinum hierarchia. Reor autem ſufficienter dictum eſſe ſupra, quod om̃is hie
rarchiæ intentio ineffabiliter dependet à diuina imitatione, & conformitate, & omne hierar-
chicum negocium diuidi ſecundum ſanctam perceptionem à ſuperioribus, & traditionem ad
inferiores purgationis, & diuini luminis, & perfectiuæ ſcientiæ. Nunc autem opto dicere
digne, quomodo ſcriptura ſacra manifeſtat primam hierarchiam ornari primis & digreſ-
ſiuis ſubſtantijs, quæ proximo poſt maieſtatem conſtitutę ſunt, quantum eſt in angelis, & qua
ſi in veſtibulis diuinitatis, per immediationem ordinatæ, omnem viſibilem & inuiſibilem aliã
ſupergreſſæ ſunt ſanctam virtutem. Harum ergo hierarchia prima eſt, & omnino conformis.
Cum autem dixerimus ſupra quod ordo hierarchiæ eſt alios purgari, alios autem purgare, a-
lios illuminari, & alios illuminare, alios perfici, alios autem perficere: conſiderandum eſt ergo Cap. 4.
qualiter hæc accipienda ſint in iſtis cœleſtibus ſubſtantijs, quæ quidem purgari dicuntur, non
quaſi ab immundis maculis & inquinationibus liberentur, quas nunquam habuerunt, neq; à
materialibus phantaſiis, quaſi aliquãdo eas habuerint, cum nulla talium eis acciderit, ſed quia
ex abundantia mundiciæ, quaſi ad quadam minoratione puritatis purgantur, cum puritas in
eiſdem augetur & intenditur, & ipſe ſecundum præcipuam caſtitatem ſuper alias deiformes
virtutes ſe inferiores collocantur, ſcilicet ſuper om̃es ſubſtantias mediæ & infimæ hierarchiæ,
C & obtinent ineffabiliter ordinem à deo, feruentiſſime & ſtabiliſſime deum amantem, vt ab e-
ius amore nunquam valeant auerti, deo ſe in illas, & illas in ſe vniformiť mouente per ſeipſum
id eſt non per medias angelicas ſubſtantias, ſicut per illas mouet inferiores hierarchias, neq; a-
liqñ aliqd inferius diligẽdo diminuũt in aliq̃ diuinũ ſuũ amorẽ, ſed habẽt ꝓ cęteris ſpecialẽ & ex
cellẽtẽ ꝑcipue puritatis firmitatẽ, q̃ deo ꝓprie ꝓ cęteris cõformãť, q̃ nunq̃ cadit ꝑ inferio℞ amo
rẽ, ſed ſemp aſcẽdit ꝑ diuini amoris flãmã, & nunq̃ trãſmutať, ſed ſemp firmiť & vniformiť per
ſeuerat. Cõtẽplatiuæ aũt dicunť primæ illæ ſubſtãtiæ, nõ q̃d ipſæ ſcd̃m modũ noſtrũ fundant
cõtẽplatiões ſuas in imaginarijs vmbris rerũ ſenſibiliũ, aut in varijs anagogicis expoſitióibus
ſacræ ſcripturæ, ſed q̃a adimplenť altiori lumine q̃ inferiores hierarchiæ, vniuerſalis & intelle
ctualis cognitióis dei. Replẽť etiã ſcd̃m ſuã capacitatẽ cõtẽplatiõe diuinæ pulchritudinis, quæ
ipſos & oẽs veros ſuos cõtẽplatores pulchrificat, & ſuperat omnẽ pulchritudinẽ & ſubſtãtiam,
& plene & integre lucet in ſingulis triũ ꝑſona℞ diuina℞. Sed & gloria hũanitatis dñi Ieſu ple-
nius cæteris participãt nõ cõmunicãdo ipſi ſub figuris ſacramẽto℞, ſicut nos, q̃rũ ſenſibilis cõ-
municatio ſignat inuiſibilẽ cõmunionẽ & aſſimilationẽ ad deũ, ſed ꝑ ꝓpriã ſpeciẽ cæteris vici-
nius & copioſius immediate participãt cognitiõe luminũ ipſius, qbus ipſe ſup omnẽ aliã crea-
turã ſingulariť deo aſſimilať & vnitur, & eiſdẽ ꝑ ipſum & poſt ipſum, q̃rũ ẽ angelis donaũ, ẽ ſu-
preme deũ imitari, & in primo & immediata fontali luminũ effuſiõe cõmunicãt ipſius virtuti-
bus, eos excellẽť deificãtibus, & ipſis benigniſſime & largiſſime impẽſis. Perfectę aũt dicuntur

iſtæ primæ ſubſtantiæ, nõ tanq̃ illuminatæ ꝑfectiua ſcientia, quę à varijs ſcripturæ teſtimonijs D
aut creaturæ ſpectaculis ꝑ expoſitionẽ, aut rõnalẽ collationẽ reſolutis ẽ acq̃ſita: ſed ſicut adim
pletæ primo & excedẽte lumine diuino, eas deo aſſimilãte, & hoc ſcd̃m ſupremã ſcientiã diui-
næ operatiõis, q̃tũ eſt in angelis, q̃d ſemel poſitũ in cõſimilibus locis ẽ ſubintelligendũ, eo ꝙ ſal
uator noſter ſcd̃m humanitatẽ, & beata virgo, ſummis angelis ſunt ſuperiores, & ad deũ ma-
gis accedentes, & ſola aĩa ſaluatoris ſit ad deũ vere & ſingularit̃ immediata, & ea mediante, de
Iohan. 1. ipſius plenitudine accipiũt & angeli, & hoĩes. Nõ eñ illæ primæ intelligẽtiæ hierarchicæ gu-
bernant ab alijs cœleſtibus ſubſtãtijs, ſed ab ipſa maieſtate, eo ꝙ ad ipſam maieſtatẽ ſine media-
tiõe alioꝝ angeloꝝ vel aĩorũ extendunt̃, tã virtute, q̃ ordine, oẽs alios ordines vel hierarchi-
as excedẽtes, & ꝑ immediatos ſponſi amplexus in ꝓcipua diuini amoris caſtitate ſtabiliunt̃ o-
mnino ineffabilit̃, & ab ipſa diuinitate adducuntur ad contẽplandũ immaterialẽ & intelligibi
lẽ diuinæ pulchritudinis ſpeciẽ, ſcd̃m ſinguloꝝ capacitatẽ. Et cũ ab ipſo principe ꝑfectiõis gu-
bernentur, docẽtur ab eodẽ ſcientificas rões diuinaꝝ operationũ, tanq̃ primæ ſubſtãtiæ, & im
mediate circa deũ collocatæ. Colligitur aũt ex teſtimonijs ſacræ ſcripturæ, ꝙ inferiores ange-
loꝝ ordines docentur ſcientias ſe deificãtes à ſuperioribus ordinibus. ſummi vero angeli ſub
Pſal. 23. limius illuminantur ab ipſa diuinitate. Quod inferiores doceantur à ſuperioribus, oñditur in
Pſalmo: Quis eſt iſte rex gloriæ? Vbi intelligitur ꝙ ſuperiores angeli docuerunt inferiores in
Eſa. 63. aſcenſiõe dñi, aliqua incarnatiõis ſuæ myſteria. Quod aũt ſummæ ſubſtantiæ angelicæ doceã-
tur à deitate, oñditur in Iſaia. vbi leguntur ſummi angeli inter ſe quaſi conferendo & ammirã-
Ibidem. do dicere: Quis eſt iſte q̃ venit de Edom tinctis veſtibus de Boſra? nõ q̃a alias eſſentias diſcẽdi
Ibidem. grã interrogauerint, ſed ꝙ nõ ꝓſumpſerunt, ꝓueniendo eius gratuitã reuelationẽ, interrogare
dñm, aliquas illius myſterij ꝓfunditates, donec eis daret interrogandi fiduciã: q̃rũ tñ ſcientiam
ſe deſiderare oſtẽdebãt, ideo primo inter ſe ſic ammirando conferunt: Quis eſt iſte &c. Ipſo ve E
ro eis immediate dicẽte & docẽte, ego ſum qui loquor iuſtitiã & ꝓpugnator ſum ad ſaluandũ.
poſtea eũ immediate allocutæ ſunt, dicẽtes: Quare ergo rubrũ eſt indumentũ tuũ, & veſtimen-
ta tua ſicut calcantiũ in torculari? Per quã immediationẽ oſtẽditur ꝙ illæ fuerint ſummæ vir-
tutes angelicæ. Prima igitur cœleſtiũ aĩorũ hierarchia, vt dictũ eſt, ab ipſa diuinitate guberna
ta, eo ꝙ ad ipſam immediate extenditur, plene iuxta ſuã ꝓportionẽ caſtiſſima purgatione pur-
gatur, multo lumine illuminatur, quę ꝑfecta, ꝑfectionis operatione, ꝑficitur. munda exiſtẽs ab
angelicæ puritatis minoratiõe, & plena primo lumine, & particeps ꝑfectæ ſcientiæ cognitiõis,
primo à deo in angelos effuſæ. Vt aũt has tres opatiões hierarchicas breuit̃ cõprehendã, dico
ꝙ & purgatio, & illuminatio, & ꝑfectio, eſt diuinæ ſciẽtiæ aſſumptio, ꝑfectiuaꝝ doctrinaꝝ co-
gnitione, ſcd̃m gradus ordinũ, indita: Mundãs ab ignorãtia. i. ab altioris cognitiõis minorita
te, & illuminans ipſa diuina cognitione, ꝑ quã & purgat mentẽ, ꝑ altiorẽ cognitionẽ, ad conſpi
ciendũ ea quæ prius & nõ inſpexit. & ipſo lumine ꝑficiens mentẽ, plena & habitudinaria ſcien
tia luculentaꝝ doctrinaꝝ. Hæc eſt ergo, & ſic ſcd̃m ſcientiã meã laudanda, prima angelorum
hierarchia, ſtans ꝑ inflexibilẽ erectionẽ in circuitu dei, & circa deũ ſibi intimũ & impenetrabi-
lẽ, ſine mediatione alioꝝ angeloꝝ, & ſolã æternã dei cognitionẽ indeſinenter ambigens, ꝑ in- F
ceſſabilẽ feruorẽ deſiderij contẽplatiõis, ſcd̃m ſupremũ gradũ q̃tũ eſt in angelis. Et in gradu il-
lo ſunt ſupremæ ſubſtantiæ firmit̃ collocatæ, vt inde amoueri nõ valeãt. In deo aũt ſp mouen-
Dan. 4. tur deſiderio & contẽplatione. De hoc Daniel. Et eſt illa prima hierarchia videns purę multas
ꝓfundiores theorias, beatis cõtẽplationibus. & illuminata ſimplicibus, & immediatis ſplẽdo-
ribus diuinæ claritatis, & adimpleta nutrimento diuinæ dulcedinis, & digna habetur multa lu
minis effuſione immediate à deo emanãte in intelligẽtias & vnita ſummæ ſimplici & inuaria-
bili & vnifica vnitate diuinæ contẽplatiõis affectũ reficiẽtis & ſatiãtis, & multa cõmunicatiõe
virtutũ, & cognitiõe luminũ, & cooperatiõe hierarchicaꝝ operationũ, & hoc per ſpecialẽ aſſi-
milationẽ ad deũ in bonis habitibus virtutis, & ſciẽtiæ, & hierarchicis operatiõibus, & diuina
multa myſteria ſuꝑ alias cœleſtes ſubſtãtias cognoſcit: & ſcd̃m ſuã capacitatẽ particeps ſit hie-
rarchicæ ſciẽtiæ intellectualis, & ſuꝑintellectualis cognitionis. Vnde ſacra ſcriptura laudes illi
us ſummæ hierarchiæ mortalibus tradidit, in quibus exceſſus ſuæ ſupremæ illuminatiõis ma
Ezech. 1. 3 niſeſtatur. Ezechiel ſiquidem, quaſi per ſignum ſenſibile ſonitus aquarum, laudes illius expri-
mit, dicens: Benedicta gloria dñi de loco ſuo, vt loci nomine prima hierarchia intelligatur, in
Cap. 1. qua deus principaliter quantum eſt in angelis requieſcit. Myſtica theologia, Iſaiasq; in eiuſ-
Iſa. 6. dem hierarchię laudibus venerandam illam dei laudem commemorat: Sanctus, Sanctus, San
Dio. lib. de ctus, dominus deus ſabaoth. Plena eſt omnis terra gloria eius. Iſtas autem & huiuſmodi pri-
diuinis lau dib' gdam mæ hierarchiæ laudes, tractauimus in libro de diuinis laudibus. Vbi de his ſufficienter, vt no-
bis

bis videt, dictũ ẽ. Et de ibidẽ dictis ſufficit ad p̃ſens cõmemorare, q cũ prima hierarchia, ſcđm
A ſuã facultatẽ, diuina ſcientia illuminet ab ipſa diuinitate, ipſa hierarchia tanq̃ diuinæ bonitati
conformata, de eadẽ diuina ſciẽtia diſtribuit hierarchijs inferioribus ſeriatim. Hoc etiã breuit
cõmemoro, q venerabilis, & ſuplaudabilis, & vniuerſalit laudabilis diuinitas, ab huiuſmodi
primæ hierarchiæ ſubſtãtijs bñdicit & laudat, q̃tũ poſſibile eſt ipſam diuinitatẽ cognoſci, vel Pſal. 4. & Eſa. 6.
laudari ab intelligẽtijs eã recipiẽtibus. Illæ em̃ ſubſtantiæ, tanq̃ cæteris deo conformiores, ſunt
loca diuina & deitatis reges, ſcđm ſcripturas: & ipſæ laudãt vnũ deũ in trinitate pſonaꝶ, dicen
do ter ſanctus, & ſemel dominus, quæ à ſummis intelligentijs cœleſtibus, vſq ad omnia extre-
ma mundi ſenſibilia, optime omnia diſponentem extendit prouidentiã ſuã: tanq̃ ſupprincipa-
le principiũ, & cauſa oĩs rei, & cuncta ſuperſubſtantialiter immẽſurabilit cõtinẽtia cõſtringẽs.

¶De dominationibus, virtutibus atq poteſtatibus, & de media illorum hierarchia. Capur VIII.

TRanſcẽdũ aũt nũc nobis in mediã cœleſtiũ intellectu
um diſpoſitionẽ, dñationes illas ſupermũdanis oculis
quantũ poſſibile explorãtibus, & uere potẽtia † ſpe- † ſpecula- tiua.
culamina diuinaꝶ poteſtatũ & uirtutũ. Etem̃ unaq̃-
q ſupernos eſſentiaꝶ cognominatio, dei imitatorias
eaꝶ ſignat deiformes, ꝓprietates. Igitur ſanctaꝶ dña-
tionũ manifeſtatiuã nominationẽ æſtimo declarare
abſolutã quãdã & oĩ pedeſtri minoratiõe liberã ana-
gogẽ, nullaq tyrannicaꝶ diſſimilitudinũ ullo mõ eã
B uniuerſaliter inclinatã, liberaliter ſeuerã dñationẽ, om̃i minutiuæ ſeruituti ſup-
poſitã † ſuperiorẽ ſubiectiõe om̃i, & remotã ab uniuerſa diſſimilitudine, & * do † nõ indi gẽtẽ ſub iectionis
minatiõis inceſſanter appetentẽ, & ad illius ipſius naturaliter ſubſiſtẽtis uirtutis * Kyriar chiæ.
ſimilitudinẽ q̃tũ poſſibile, & ſcipſam & quæ poſt eã ſunt optime & ſpecioſe cõ
formãtẽ, ad nullũ uane uidẽtiũ, ſed ad ꝓprie ON uniuerſale cõuerſam, & † dñice † Kyriar chice.
ſemper deiformitatis in participatiõe ſecũdũ q̃d poſſibile ẽ, ipſi factã. Ipſam ue-
ro ſctarũ uirtutũ fortẽ q̃dã & incõmutabilẽ uirilitatẽ, in oẽs ſecũdũ eaꝶ deifor-
mitatẽ operatiões, ad nullã ſuſceptionẽ inditaꝶ ei diuinaꝶ illuminationũ, imbe
cilliter infirmatã, potẽter in imitationẽ dei reductã, nõ relinquẽtẽ ſuimet imbecil
litate deiformẽ motũ, ſed firmiter ferẽtẽ in ſupereſſentialẽ & potẽtificã uirtutẽ,
& ipſius imaginẽ uirtuti ſimilẽ, iuxta q̃d licet factã, & ad ipſam quidẽ ut princi
C palẽ uirtutẽ potẽter cõuerſam: ad ſecunda uero uirtutẽ dãs & deiformiter, pue-
niẽtẽ. Ipſam aũt ſctarũ poteſtatũ æquipotẽtẽ diuinaꝶ dñationũ & uirtutũ bene
ornatã & incõfuſam circa diuinas ſuſceptiões ordinationẽ, & ordinatũ ſuper-
mũdanæ & intellectualis poteſtatis, nõ tyrannice in ea q̃ inferiora ſunt poteſtati
uis uirtutibus p̃cipitatæ, ſed potẽter in diuina poſt bene ordinatas reductæ, &
poſt eã deiformiter reducẽtis, & ad potẽtificã † cauſalẽ potẽtiã (q̃tũ fas ẽ) † aſſimi † exorſi archiam.
latæ, & eã ut poſſibile angelis reuelãtis in bene † ordinatis per ipſam ordinibus † aſſimila te.
poteſtatiua uirtute. Has habẽs deiformes ꝓprietates media cœleſtiũ aĩorũ diſpo † ornatis
ſitio purgat quidẽ & illuminat, & perficit (quẽadmodũ dictũ eſt) a diuinis illu
minatiõibus inditis ſibi ſecũdo per primã hierarchicã diſpoſitionẽ, & per mediã
illã ſecũda † manifeſtatiõe delatis. Itaq per aliũ dictũ uenſẽtẽ in aliũ angelũ audi † illumi natione.
tũ, ſymbolũ faciemus a lõge, ſup pfecte & p ꝓceſſionẽ occulte in ſequẽtia pfecti
onis. Nã ſapiẽtes circa ſacras nr̃as immolatiões aiunt p ſeipſas lucẽtes diuinorũ
plenitudines, per alias contemplatiuarum participationum perfectiores eſſe. Sic
æſtimo & angelicorum ordinum immediatam participatiõem primo in deum
† extento

† extento rum. † extentorꝛ perfectiorē eē per medietatē † perfectorꝛ. Propter q̊d & a nr̄a ſacer- D
† telarar- chicarū. dotali traditiōe perfectiuæ & lucificæ, & purgatiuæ uirtutes primi intellectus
nominātur inferiorꝛ tanq̄ per ſe in oīm ſupereſſentiale principiū reductorꝛ, & *
† taxatar chia. myſticarꝛ purgationū & illuminationū & perfectionū in participatiōe ſecūdū
† iueniēs. q̊d eis fas, factorꝛ. Hoc em̄ eſt omino diuina * ordinatiōe diuinitus ꝓmulgatum,
† cōuerſi biliter. per prima ſecūda diuinis participare illuminatiōibus. * Inuenies aūt & hoc mul
toties a theologis expreſſum. Qn̄ em̄ diuina & paterna hūanitas Iſrael * nutriti
ue ꝓ ſacra eius ſalute corripiens, & ulciſcētibus & immanibus natiōibus in cor-
rectionē tradēs, oīgena ꝓuiſorꝛ in melius trāſductione, & captiuitatē dimiſit, &
Zacha. 1. ad priorē clemēter reduxit bn̄ficētiā, uidet theologorꝛ unus Zacharias unū pri
morꝛ (ut æſtimo) circa deū angelorꝛ. Cōmunis em̄ (ut dixi) eſt oibus hæc angeli
ca cognominatio, ab ipſa deo diſcētē de hoc cōſolatoria (ut dictū eſt) uerba. Al-
terꝛ uero ſubiectorꝛ angelorꝛ in occurſum primi ꝓueniētē, tanq̄ ad illuminatio
Zacha. 2. nis ſuſceptionē & perceptionē. Deinde ab ipſo diuinū cōſiliū tanq̄ a ſummo ſa
cerdote eruditū, & hoc docere theologū cōuerſum, qm̄ fructuoſe habitabit̄ Ieru
Iezech. 8. ſalē a multitudine hoīm. Alter aūt theologorꝛ Iezechiel, & ab ipſa, inquit, hoc
ſacratiſſime ꝓmulgatū ē. Cherubim ſupfirmata glorioſiſſima diuinitate, Ipſum
† tranſdu cens. em̄ Iſrael (ut dictū eſt) dux exercitus hūanitas per diſciplinas in melius † tradu-
Ieze. 10. cēs, iuſtitia diuina corrigētibus rn̄det̄, correctos iuſtificauit. Hoc docet̄ primo
† taxar- chia. mō poſt Cherubim lūbos p̄cinctus ſapphiro, q poderā iuxta ſymbolū hierarchi
Ieze. 9. cū induebat. Reliquos aūt angelos qui ſecures habebāt, diuina † ordinatio impe E
rabat a priore doceri de hoc diuinū iudiciū. Et quidē em̄ dixit mediā pertrāſire
Ibidem. Ieruſalē, & dare ſignū in frontibus correctorꝛ uirorꝛ: Alijs exite in ciuitatē poſt
eū, & percutite, & nolite parcere oculis ueſtris. Ad oēs aūt ſuper q̊s eſt ſignū, ne
Dani. 10. appropinquetis. Quid fortaſſis quis dixerit de dicēte angelo ad Daniel: Exiuit
ſermo, aut de ipſo primo ignē ex medio Cherubim recipiēte. Aut illud eiuſdem
abūdātius in ordinis angelici oſtēſionē, qm̄ & Cherubim immitit ignē in manus
Zacha. 3. ſanctā ſtolā induti. Aut de uocāte diuiniſſimū Gabriel & dicēte ei, Fac illū intel
ligere uiſionē. Aut q̄cūq; alia a ſacris theologis dicta ſunt de cœleſtiū hierarchia
rū deiformi ornatu: Ad quē noſtræ hierarchiæ ordinatio ſecundū q̊d poſſibile F
eſt aſſimilata, angelicā pulchritudinē quantū in characteribus habebit formata
per eam, & reducta ad ſupereſſentialem omnis ſimul hierarchiæ.

¶ Elucidatio huius octaui capituli Articulus XVII.

POſt deſcriptionē & declarationē ꝓprietatū, uiriū & actionū ſupræmæ hie
rarchiæ angelicæ, aggredit̄ theologus tractare de media hierarchia & triū
ordinū q cōtinet̄ in ea, ex q̄bus cōſtituit̄ ipſa tāq̄ ex partibus q̄ſi integrali-
bus, ſed vere poteſtatiuis, vt ſupra oſtēſum ē. [Trāſeūdū aūt nūc nobis]. i. *
ꝓcedere iā debemus [in mediā cœleſtiū intellectuū diſpoſitionē]. i. ad me *
diā hierarchiā ſupnorꝛ ſpūum, vt tractemus de illa. eſtq; ꝓceſſus iſte ſpūa- *
Pſal. 83 Ariſtot. lis, nō localis, ſicut in Pſalmo: Ibūt de virtute in virtutē. Porro ſcd̄m philo
Intellectus & ſenſus differentia ſophū tertio de aīa, in hoc differūt intellectus & ſenſus, q̊d intellectus poſt ſpeculationē, ſubli-
miorꝛ & difficiliorꝛ veritatū, fortior eſt ad intelligēdū minora: ſenſus vero poſt ſenſationē ex
cellētiorꝛ ſenſibiliū, ad ſenſationē debiliorꝛ impotētior reperit̄. Sic ergo nūc cōtēplata hierar-
chia ſuprema, facilius poterūt capi quæ de media ac infima iā dicēt̄. [Dn̄atiōes illas ſupmūda- *
nis oculis q̄tū poſſibile explorātibus]. i. oculis nr̄is intellectualibus, fide & gratia ſupernatura- *
liter illuſtratis, explorātibus. i. ſolicite ꝓſcrutantibus & conſiderantibus, Dominationes illas
† ſpeculatiua. id eſt, mentes illas ſublimes exiſtētes de choro ac ordine dn̄ationum [& vere † ſpeculatiua po-
tentia *

A tētia poteſtatū & virtutū].i. vi nr̄a intellectiua quæ ſuo acumine & vigore p̄ſertim adiutorio
gratiæ dei,contēplatiua eſt ſupcœleſtiū ſpūum,exiſtentiū de alijs duobus primę hierarchię or
dinibus,qui ſunt virtutes & poteſtates.hac inq̄ potētia ſpeculatiua illoꝝ,explorāte & ſcrutan
te,pprietates & operationes,vires & coordinatiōes ipſoꝝ.[Etenī vnaquæq; ſup nos eſſentiaꝝ Seruitus du
cognominatio].i.nomē cuiuſlibet ordinis eēntiaꝝ.i. angelicoꝝ ſpirituū, exiſtētiū ſup nos & plex.
præſidentiū nobis immediate aut mediate[dei imitatorias eaꝝ ſignificat deiformes pprieta-
tes].i.deſignat pprietates eoꝝ deiformes,p quas deo aſſimilant.ideo q̄ſi expoſitorie addit imi
tatorias dei.i. imitatiuas bonitatis & liberalitatis diuinæ & gubernatiōis ipſius,de qbus pprie
tatibus ſubdit.[Igit ſanctaꝝ dn̄ationū manifeſtatiuā noīationē ęſtimo declarare].i.puto,imó
& firmit̄ ſentio,q̄d noīatio dn̄ationū ſanctaꝝ.i.ſpirituū exiſtentiū de ordine illo ſupmo in hie
rarchia ſecunda,manifeſtatiua.i. ſignificatiua proprietatū chori illius,ſignificet ac nobis de-
claret[abſolutā quādā & om̄i pedeſtri minoratiōe liberā anagogē].i.vim ſupductiuā & eleua
tiuam ad ſummum omnium dominatorem.abſolutam,id eſt,immunem.ab omni minorati-
one pedeſtri,id eſt,ſubiectione ſeruili ac vili[nullaq; tyrannicarum diſſimilitudinum vllo mo
do vniuerſaliter eam inclinatam]hoc eſt,æſtimo eam nullo modo vniuerſaliter & incontra-
cte loquendo,inclinatam,id eſt,depreſſam vel ſubtractam ab vlla diſſimilitudinum tyrannica
rum,id eſt,præſidentiarum abuſiuarum,quæ impie abutuntur poteſtate eis conceſſa,quarum
nulla afficit aut incuruat ordinem dominationum.Quam etiam anagogen ęſtimo eſſe[domi
nationem liberaliter ſeueram].i.large maturam à ſua conſtantia,ęquitate inflexibilē,propria
commoda propriumve honorē nunq̄ quærentē,imó bona ſibi deſuper impartita,largiflue cō
municantē inferioribus[om̄i munitiuæ ſeruituti ſuppoſitā].i.eminētē & altiorē,qa nō ſubeſt
B alicui ſeruituti deroganti veræ & ſalubri libertati.Eſt etenī ſeruitus duplex:Vna ordinata & ſa
lutaris,qua quis ſeruit,ac ſubditur alteri ad ſuīpſius ſalutem atq; profectum,ſicut boni ſubditi
ſuo prælato,& creatura creatori:Sic quoq; chori inferiores ſeruiunt & obediunt ordini ſupe-
riori.Nam & ſeruitus iſta & dominatio bona relationem habent adinuicem,& in innocentiæ
ſtatu fuiſſent.huic ſeruituti concordat libertas à iugo peccati.Alia eſt ſeruitus ſolum ordina-
ta ad honorem ſeu commodum eius cui ſeruitur,quæ ſeruitus ex peccato ſecuta eſt,& pœna
peccati originalis,nec locum habet in patria[†non indigentem ſubiectionis om̄is] id eſt,nul- †ſuperiorē ſubiectiōe.
la ſubiectione aliorum ſub ſe indigentem.Quamuis enim multorum agmina angelorum ſub omni.
iecta ſint ei,hoc tamen non eſt ideo,quod dominationum iſtarum celſitudine indigeat illis,
ſicut in ſeculo iſto domini communiter & frequenter indigent ſubiectione ac ſeruitute mini-
ſtrorum ſuorum[& remotam ab vniuerſa diſſimilitudine]id eſt,longe factam ab omni inor-
dinata dominandi libidine & abuſiua præminentia. Vel hoc dicitur,quia ordo dominationū
ad exteriora agenda ſeu proſequenda non mittitur.propter quod deo ſimilior perhibetur,nō
C tamen ei in cunctis eſt ſimilis.imó infinite eſt ipſo inferior,atq; ab eius omnimoda incommu
tabilitate ac independentia occumbit ac deficit in immenſum[†Kyriarchiæ inceſſanter appe- †dn̄ationū
tentem]Kyrios interpretatur dominus,archos vero princeps. hinc Kyriarchia vocatur prin-
cipale dominium,ſeu principatus dominicus aut diuinus.Itaq; ordo dominationum eſt ap-
petens indeſinenter kyriarchiæ,ponendo genitiuum pro accuſatiuo,id eſt, principatum diui-
num,non quod velit eſſe altiſſimo ſimilis,eo modo quo dixit ambitioſiſſimus ille primus a-
poſtata:Similis ero altiſſimo.Ille enim voluit cæteris præſidere ac dominari ſecundum pro- Iſa.14.
priam voluntatem & ad ſuīpſius honorem,non ſecundum legem deſuper inſtitutam ac diui-
næ voluntatis decretum.Dominationes autem cupiunt principatum ac præſidentiam dei or-
dinate in omnibus ſequi,dominando ſicut diuinitus cōſtitutum eſt , ad creatoris honorem ac
inferiorum vtilitatem.Sic nanq; & Apoſtolus monet:Imitatores dei eſtote.Et rurſus:Imita-
tores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti. hinc explanando ſubiungitur[& ad illius ipſius natura- Ephe.5. 1.Cor 4.
liter ſubſiſtentis virtutis ſimilitudinem,quantum poſſibile & ſeipſam & quæ poſt ipſam ſunt, Philip.3.
optime & ſpecioſe conformantem]hoc eſt,nominatio illa dominationum,deſignat vim prę
fatam reductiuam,conformantem optime,id eſt,valde bene, & ſpecioſe,id eſt, decenter ac or-
dinate,& ſeipſam,id eſt,ppriū ſubiectū,& quę poſt ipſam ſunt.i.ordines inferiores,ad ſimilitu
dinē.i.ordinatā & cōgruā inſimilationē,v̄tutis illius ipſius.i. diuinæ & increatæ poteſtatis,natu-
ralit̄ ſubſiſtētis.i.eſſentialiter,non dependenter aut participatiue exiſtentis, & propria autori-
tate dominantis,cui ordo dominatiōum vult & ſatagit conformare ſe & ſequentes ſe, quantū
poſſibile eſt,non tranſgrediendo limites ſibi præfixos,quod etiam dominatores, principes &
p̄lati eccleſiaſticæ hierarchiæ p poſſe facere debent. Propter q̄d non facientibus ita dicit̄ à Sapi Sapien.6.
ente:Audite reges & iudices finiū terræ,quoniā cū eſſetis miniſtri regni illius,non recte iudica-
ſtis,neque cuſtodiſtis legem iuſtitiæ,neque ſecundum voluntatem dei ambulaſtis,Horrende

Va 14. & cito apparebit vobis[ad nullum vanevidentium,ſed ad proprie ON vniuerſale cõuerſam]
hoc eſt,nomen illud ſignificat vim dominationũ eſſe conuerſam & reductam ad nullũ viden
riũ vane.i.ad nullũ ſpiritũ creatum,appetẽtẽ quicquã inaniter,qualis fuit impiiſſimus Lucifer
& qui adhæſerunt eidẽ,qui quæſierunt ſeipſos,non dei honorẽ.Sed ad ON vniuerſale.i.ad eũ
qui vere & proprie eſt id quod eſt,quia ipſe ſolus eſt ipſum eſſe vniuerſaliter & infinite perfe-
ctũ vniuerſale,per cauſalitatẽ ac oĩis perfectionis incluſionẽ,non per informationẽ aut prędi
cationẽ.Conuerterunt eñi ſe ad ſuũ creatorẽ,qui ait ad Moſem:Ego ſum qui ſum. Hæc dices fi
liis Iſrael,Qui eſt,miſit me ad vos.ON.quippe,vt Scotus affirmat,interpretatur,Qui ẽ,vel ex-
iſtens:atq; vt addit Hugo,ON.apud græcos dũ ſcribitur per o breue,ẽ neutrale.& interpreta-
Exod. 3. tur,Quod eſt:cũ vero ſcribitur per o longũ,eſt maſculinũ & ſignificat,Qui eſt. Hinc Linconiẽ-
Ioh. Sco. Hugo victo ſis tranſtulit:Ad principaliter ens[& Kyriarchicæ ſemp deiformitatis in participatione ſecun
Rupertus. Lincoñ. dũ quod poſſibile eſt ipſi,factã]hoc eſt,nomen dominationis deſignat ipſam ab exordio ſuæ
idem. conuerſionis ad deũ eſſe factã.i.conſtitutã in participatione deiformitatis Kyriarchicæ.i.con-
formitatis diuinæ ſubiectorũ dominatiue,ita q̃d ad exẽplar & formã atq; ad imitationem ſum
Gregorius. mi & increati dominii,dominatur ſubiectis ſibi agminibus. Vnde ait Gregorius:Dominari,eſt
Dñari qd. Ber. s. l. ad ſubiectos quoſq; poſſidere.Ea ergo angelorũ agmina quæ mira potentia præminent, pro eo
Euge decõ Hebræ. 1. quod eis cætera ab obediendũ ſubiecta ſunt,dominationes vocantur. Et Bernardus libro de
conſideratione: Putemus dominationes adeo cunctis ſupereminere ordinibus eas ſequen-
tibus, vt reſpectu ipſorum cæteri videantur omnes adminiſtratorii ſpiritus, & ad ipſos
To. aqnas tanquam ad dominos referri regimina principatuum, tutamina poteſtatum, operationes
virtutum,reuelationes archangelorum,curam & prouidẽtiam angelorum. Hinc Thomas in
prima parte:Dominorum,inquit,non eſt niſi pręcipere,non autem iuſſa per ſe exequi.ideo no
men dominationum importat vniuerſale quoddam iuſſionis principium. ¶ Conſequenter
theologus exponit proprietatem medii ordinis mediæ hierarchiæ. [Ipſam vero ſanctarum
virtutum].i. æſtimo nominationẽ ſanctarum virtutũ,id eſt,hoc nomen Virtus,quo deſignan
tur angelicæ mentes,quæ ſunt de ordine mediæ hierarchiæ,qui ordo dicitur virtus ſeu virtu- E
tes deſignare. [Fortem quandam & incommutabilem virilitatẽ].i. efficatiam ſeu idoneitatem
vel actiuitatem robuſtã,incorruptibilem,perpetue fixam] in oĩes ſecundũ earũ deiformita-
tem operationes].i.ad exequendum expedite ac prompte omnẽ actum,pertinentẽ ad eas ſe-
cundum earum deiformitatem.i.iuxta perfectionẽ excellentiamq; earũ in dignitate ſpecifica
aut gratuite eis collata,per quã deo aſſimilantur in ſuo gradu ac ordine[ad nullã ſuſceptionẽ
inditarum ei diuinarum illuminationũ imbecilliter infirmatam].i.non debilitatã exiliter ad
illuminationes & influentias quaſcunq; ſibi deſuper datas & conuenientes[potenter in imita
tionẽ dei reductã]id eſt,ad ſontẽ totius potentiæ deũ oĩipotentẽ vigoroſe conuerſam,ad quẽ
ipſamet intellectualiter ſe conuertit,& tam à creatore quam ab ordine ſuperiore ad illũ redu-
citur:non quod vnquã receſſit,deuiauit aut auerſus fuit ab eo,ſed per creationem ab ipſo exi-
uit,protinusq; rediit ad eundem per contemplationem, dilectionem & gratiarum actionem.
Reducta eſt ergo potenter in imitationem.i.ad aſſimilandũ ſe ſummo,in executione actuum
ad chorum ſuum ſpectantiũ[non relinquentem ſuimet imbecillitate deiformẽ motum] id ẽ,
prę ppria infirmitate nequaquã omittentem exequi & indefeſſe exercere. motum deiformem,
id eſt,operationem diuinam,qua iugiter circa deum verſatur,& tendit in ipſum, ſeq; extendit
in oĩi quod complacet creatori,de quo motu dictum eſt ſæpius. [Sed firmiter ferentem] .i.
fortiter aſcendentem,ſeq; erigentem[inſupereſſentialem & potẽtificã virtutẽ]id eſt, in diuinã
& increatam omnipotentiã,quæ cauſa eſt,datrix & conſeruatrix totius potentiæ[& ipſius ima
ginem virtuti ſimilem,iuxta quod licet factã]hoc eſt,ferentẽ non ſolum in virtutẽ illam ſuper
eſſentialem æternã,ſed etiã in virtutẽ creatam factã,ſimilẽ virtuti illi ſupremæ,ac per hoc ima- F
ginem ipſius increatæ potentiæ. Virtutes ergo illæ angelicæ ſua vi non ſolũ ſe ferunt & exten
dunt in conditorẽ,ſed itẽ in ſpiritũ inferioris gradus ac ordinis,cui communicant bonitates ſi-
bi deſuper præſtitas[& ad ipſam quidẽ vt principalẽ virtutẽ potenter conuerſam]id eſt, nomẽ
iſtud virtutis,deſignat ſpiritũ ordinis huius eſſe vigoroſe reductũ ad ipſam increatã virtutem,
vt,id eſt,tanquã vere principalẽ atq; finalem,ad quã oĩia vltimate tendunt ac referuntur[ad
ſecunda vero virtutẽ dans & deiformiter pueniẽtẽ].i.ad inferiora deſignat ipſam eſſe conuer
ſam,tanq̃ principiũ quoddã dans eis virtutẽ,hoc eſt,ipſos confortãs ad exercendũ & exequen
dũ quod præcipit illis. Virtutẽ inq̃ etiã deiformiter puenientẽ.i.deſcendentẽ in ipſam. Quem
admodũ eñ virtutes iſtæ angelicæ de hoc medio choro à deo charitatiue liberaliterq; recipi-
unt,ita & inferioribus gratioſe ac munificent' trãſfundũt:q̃d totũ intelligendũ eſt, quantũ ad
exerci

A exercitia iſta in hierarchicis actibus,officijs & obſequijs circa creata,præſertim circa eccleſiam. Præterea certum eſt,quod non ſolum ordo virtutum habet huiuſmodi virilitatem & fortitudinē ad agendum ac recipiendum & communicandum conuenientia ſibi,imó & quilibet ordo cœleſtis fortitus eſt hoc. Verū hic ordo virtutum habet hoc ſpecialiter ac diſtincte tāq̄ ſibi formale.propter q̄d inde ſumit denominationem,gradum & ſpeciem quandam,ſicut de alijs ordinibus hinc inde expreſſum eſt:quemadmodum etiam in numeris & figuris numerus maior includit minorem,& ab vltima vnitate ſuſcipit ſpeciem,vna q̄q; figura in ſe aliam cōphēdit,vt tetragonum trigonum:ſimiliter in formis ſpecificis forma ſuperior totam pfectionem formę inferioris,aliqd ſuperaddens. Vñ & ſpecies rerū ſe habere dicuntur vt numeri. ¶ Seqtur

« de expoſitione nominis infimi ordinis hierarchiæ ſecundæ.[Ipſam autem]ſupple nominatio

« nem[ſanctarū poteſtatum].i.mentium ſupernarū infimi chori in hierarchia ſecunda æſtimo

« deſignare[æqpotentem diuinarū dñationum & virtutum bene ornatam,& inconfuſam circa

« diuinas ſuſceptiones ordinationem]hoc eſt,aptam diſpoſitionem.æqpotentem.i.æqualis potentiæ cum choris ſuperioribus ſuæ hierarchiæ,videlicet cum potētia ſanctarū dñationū atq; virtutum,bene ornatam.i. pulchre decoratam,in nullo confuſam circa diuinas ſuſceptiões.i. ad accipiendum influxiones,illuminationes & commiſſiones à deo pfluentēs fontaliter,vtpote immediate aut mediate. Dicitur autem ordo poteſtatum æqpotens cum virtutibus ac dñationibus,non ſimpliciter,ſed in genere,q̄tum ad hoc q̄d conueniunt in quadam,pprietate.p quā ad eandem pertinent hierarchiam,vt dictum eſt ſupra in expoſitione primæ hierarchiæ pcedēti capitulo. Conſtat em̄ q̄d ordo dñationum abſolute loquendo,ſit altioris dignitatis ac maioris potentiæ q̄ ordo virtutum,præſertim q̄ ordo poteſtatū. Quid aūt ſit illud cōmune in q̄ ſunt

« æquipotentes,inductū eſt. [Et ordinatū ſupermundanæ & intellectualis poteſtatis,non tyran

« nicæ in ea quæ inferiora ſunt,poteſtatiuis virtutibus præcipitatæ].i.nominatio poteſtatū deſignat ordinatū.i.ordinationem actiuam,quam in choris inferioribus faciunt. Ordinatiōem

B inq̄ ſuæ poteſtatis intellectualis ac ſupermundanæ.i.cœleſtis & ſupernaturalis ſuæ potentiæ, per quam cauſant ordinationem iſtam in regimine hierarchali in choris ſequentibus,ordinationem vero ſpecificam & collocationem in ſuis ordinibus ab exordio ſeculi habent immediate à deo,poteſtatis dico,non præcipitatæ tyrannice in ea quæ inferiora ſunt.i.non præcipitātis ſeipſam in ſubditos aliqua abuſione aut tyrannica crudelitate aut violentia. virtutibus po

« teſtatiuis.i. per vires eis collata s[ſed potenter in diuina poſt bene ordinatas reductæ]hoc eſt, virtutis intellectualis,reductæ potenter in diuina.i.conuerſę ad deū & ad actus diuinos. poſt bene ordinatas.i.poſt virtutes angelicas & ſupernas,quæ ante & ſuper eam ſunt,& rite ad ſua ſuperiora,præſertim ad deū,reductę ſunt. Nam & ipſa per ſuperiores quoq; reducta eſt,& infe

« riores reducit.ideo ſubditur[& quæ poſt eam reducentis deiformiter].i.conuertentis ad ea q̄

« poſt eam ſunt.i.angelos inferiores[& ad potentificam-exorſiachiam].i.poteſtatem diuinam *cauſalem

« ſummam & principalem,ois ſecundarię poteſtatis radicem & cāuſam[quantum fas].i.cōde

« cens[eſt † aſſimilare].i.conformare illa inferiora poteſtati diuinæ[& eam vt poſſibile angelis *aſſimilare

« reuelantis]hoc eſt,poteſtatis reuelantis eā.i.poteſtatem diuinā & æternam angelis ordinum

« inferiorū vſq; ad angelos infimi ordinis ordinato,pceſſu. hinc addit[in bene+ ornatis p ipſam *ordinatis

« ordinibus].i.in choris inferioribus q bene ornantur per poteſtates,q̄tū ad ea quæ illis reuelant

« ac exequenda inſinuant per poteſtates præfatas immediate vel mediate [poteſtatiua virtute]

C .i. vi illa potenti hierarchica,per quam poteſtates agunt & influunt in angelos inferiores. Et certe hæc oĩa ſunt ſané & cauté intelligenda. Certū eſt em̄,quod vniuerſi ordines angelorū cernunt immediate in deo oĩpotentiam & increatam virtutem ipſius,nec poteſtates illam reuelāt inferioribus angelis directe & primo ac immediate in ſeipſa,ſed oſtenſione & obedientia ſeu exemplo operis ſuis,& per manifeſtationem diuinorū operū ac rationum eorundem pandunt illis oĩpotentiam creatoris:& quantū ad hoc,reducunt & conuertūt illā ad illum,ad quē vtiq; à principio creationis mox inauertibiliter & beatifice ſunt cōuerſi,reducti,ac toto poſſe indeſinenter intenti. Hæc de expoſitione nominum & pprietatū ordinū mediæ hierarchiæ ſunt di

« cta. ¶ De quorū hierarchicis adhuc actibus ſubinfert.[Has habēs deiformes proprietates me

« dia cœleſtiū aiorū diſpoſitio].i. hierarchia ſupernorū ſpūum media,habens vires & actiones

« præfatas[purgat qdē & illuminat & pficit,quē admodū dictū eſt,à diuinis illuminatiōibus inditis ſibi ſecundo p primā hierarchiā. Diuina em̄ hierarchia ſuſcipit primo loco & primo gradu perfectiōis illuminatiões à deo,deinde ipſa illuminat hierarchiā ſecundā ac mediā ſecundo

« gradu ac loco[& p mediā illā ſecunda illuminatione delatis].i.illuminationibus transfuſis à *manifeſtatione deo mediante prima hierarchia hierarchiæ ſecundæ. Secunda illuminatione.i. illuſtratiōe fa

D ¶ cta mediæ hierarchiæ loco ſecundo. Prima enim illuminatio facta primæ hierarchiæ, eſt immediate à deo. deinde ſecundo loco prima hierarchia illuminat mediam. [Itaq; per alium dictum venientem in alium angelum auditum, ſymbolum faciemus à longe, ſuperperfecte & per proceſſionem occulte in ſequentia perfectionis] Hic probat q̃d dixit, videlicet vnum ſeu inferiorem angelum, illuminari per alium, puta ſuperiorem. Itaq;, dictum per alium. i. ſermonē, platum per alium vnum venientem in alium angelum, cui ille alter loquebatur, faciemus ſymbolum. i. ſignum & euidens ac quaſi ſenſibile argumentum perfectionis diuinæ & increatæ à longe ſuperperfectæ. i. in infinitū perfecte & longe perfectionis q̃ capere valeamus. Et occulte. i. inuiſibilis ac nobis ignotæ, niſi multum imperfecte per proceſſionem in ſequentia. i. per emanationem & diffuſionem bonitatum ſuarū in creaturas, per quam ꝓceſſionem ipſa aliqualiter innoteſcit, & excellentia ſapientiæ ſuæ pulchre oſtenditur, quo tam ordinate omnia agit & per angelorū miniſteria taliter operatur. [Etenim ſapientes circa ſacras noſtras immolatiões aiunt]. i. periti in euangelica lege & circa ſacramenta ac ſacrificia eius bene inſtructi dicunt [ꝑ ſeipſas lucentes diuinorū plenitudines]. i. illuminationes diuinas ex ſua natura lympidiores & pleniores, & per conſequens, magis lucidas ac intelligibiles [per alias contemplatiuarū participationum eſſe perfectiores]. i. per hoc eſſe & fieri magis aptas ad intelligendū ab inferioribus, quod à media hierarchia participatę ſunt & receptę à prima hierarchia: quia per hoc magis cõtractæ & particulariores effectæ ſunt, ideoq; capacitati inferiorū magis proportionatæ, vt frequenter eſt declaratum. [Sic æſtimo & angelicorū ordinum immediata participatione primo

Teleſtorum. in deum extentorū perfectiorem eſſe per medietatē † extentorum]. i. puto quod illuminatiões angelorū primæ hierarchiæ, quę immediate ad deum erectæ ſunt & reductæ, ſint perfectiores illuminationibus aliarū hierarchiarū, quæ extenduntur & reducuntur in deū per primā hierarchiam, q̃tum ad cognitionem diuinorū effectuum, non quo ad beatificā diuinæ eſſentiæ viſionē ac fruitionē. [Propter quod & à noſtra ſacerdotali traditione perfectiuæ lucificæ, & purgatiuæ virtutes primi intellectus nominantur inferiorū]. i. ob cauſam hanc intellectus primi. i. E mentes ſupernæ in prima hierarchia locatæ nominãtur à noſtra ſacerdotali traditiõe. i. à ſcriptura quam nobis tradiderunt ſancti & ſapientiſſimi ſacerdotes euangelicæ legis, virtutes perfectiuæ & lucificæ. i. illuminatiuæ. & purgatiuæ inferiorū, vtpote hierarchiarū & ordinū ſequentium. [tanquam per ſe in omnium ſupereſſentiale principium reductorū]. i. tanq̃ conuerſorū in deū, q eſt vniuerſorū principiū effectuū ſupereſſentiale, quia omnem rerum ordinem & categoriam prædicamentalem traſcendens. Per ſe. i. per intellectus & angelos hierarchiæ ſupre-

Myſticarum. mæ [& † teletarchicarū purgationum & illuminationum & perfectionum in participatione ſecundum quod eis fas eſt factorū]. i. inferiorū illorū ordinū factorū. i. conſtitutorū in participatione purgationum & illuminationum ac perfectionum teletarchicarū. i. diuinarū quas ſortiūtur à deo mediante prima hierarchia, ſecundū quod eis eſt fas. i. poſſibile, q̃a non valent eas recipere in tanta vniuerſalitate & puritate ac eminentia, ſicut mentes primę hierarchię eas à deo

ordinatione: immediate ſuſcipiūt [Hoc eſt enī oino à diuina † taxiatarchia diuinitus promulgatū]. i. à ſumma & increata virtute omniū ordinatiua, inſtitutū ac manifeſtatum. Taxiatarchia interp̃tatur

Rupertus. Lincoln. principiū ordinis ſeu princeps ordinationis ſcd̃m Linconienſem. In hoc itaq; diuina lege oia ordinate ſancitum eſt [per prima & ſecunda diuinis participare illuminationibus]. i. inferiora F per ſuperiora ſuſcipere illuminationes ſupernas hierarchicas in cognitione ſecretorū operum dei. Verūtñ lumen gratiæ gratumfaciētis, fides, ſpes, charitas ac cæteræ virtutes infuſæ, lumēq; gloriæ & beatifica viſio, ſunt efficienter immediate à deo, quamuis creatura poſſit in talibus diſpoſitiue cooperari. Nec dubium qn oēs beati multa diuinorū operū intuēt immediate in deo diuinam videndo eſſentiam, inferiores tñ non tot & tanta, neq; tam clare vt ſuperiores. iccirco

Inuenies. in talibus à ſuperioribus illuſtrant. [Inueniēs autem & hoc multoties à theologis expreſſum] frequenter q̃ppe theologi. i. autores ſcripturę hoc, ꝓteſtant in libris ſacris, q̃d vnus angelus docet, mittit, illuminat aliū, imó & præcipit ei haud dubiū quin ſuperior inferiori, quod cõſequēter ex teſtimonijs cõprobat ſcripturarū. [Qñ enī diuina & paterna humanitas]. i. pietas dei. Hu-

Conuerſatiue. manū nanq; vno modo eſt idē quod piū. [Iſrael † cõuerſabiliter, ꝓ ſacra eius ſalute corripiēs] . i. Iſraeliticū populū paternę caſtigans, tanq̃ in populo illo familiariter habitans, ꝓſertim in tēplo & cordibus deuotorū [& vſciſcentibus & immanibus nationibus in correctionē tradens] . i. plebē illā exponēs Chaldæis, q erãt valde crudeles & vindicatiui. In correctionē. i. ad hoc vt vt, ꝓ ſuis corrigerentur exceſſibus, & caſtigati ſaluarentur. Illa enī fuit intentio pijſſimi dei pa-

Iere. 5. tris, q̃uis plurimi Iudæorū illorū in ſuis ſceleribus obſtinati non pœnituerunt, ꝓpter q̃ ęternaliť perierunt. De q̃bus apud Ieremiā dñs dixit: Indurauerūt facies ſuas ſupra petrā, & noluerūt

reuerti

A reuerti. Nunqd ſuper his non viſitabo,& in gente tali non vlciſcetur anima mea? Porro de im
manitate atq; ferocia Chaldæorum ſcriptum eſt apud Iohelem: Gens aſcendit ſuper terrã me
am fortis & innumerabilis, dentes eius vt dentes leonis. De quorum maxima ferocitate plu-
ra ſcribuntur à Ioele. Vnde in Daniele Azarias deprompſit: Dediſti nos in manibus iniquorũ Ioel. 1.
& peſſimorum. Quam miſericorditer vero conſueuit deus Iſraeliticum populum caſtigare, in
nuit ſecundo libro Machabæorum quo legitur: Non ſicut in alijs nationibus dominus patien Ioel 2. Dan 3.
ter expectat, vt eas cum iudicij dies venerit, in plenitudine peccatorum puniat, ita in nobis ſta- 2. Machab. 6
tuit: corripiens vero in aduerſis populum ſuum, non derelinquit. hinc ſubditur [omnigena p-
uiſorum in melius traductione, in captiuitatem dimiſit]. i. plebem illã captiuari permiſit, imó
& fecit. traductione prouiſorum omnigena. i. traditione prouidorũ patrũ omnino perfecta, vt
ſcilicet captiuatio illa eis eſſet medicinalis, ſic quod vexatio ipſis tribueret intellectum, iuxta il- Iſa 28.
lud in Ieremia: Caſtigo te in iudicio, vt non tibi videaris innoxius. Non autem te faciam in cõ- Iere 30.
ſummationem [& ad priorem clementer reduxit beneficentiam]. i. populũ illum de captiuita
te illa Babylonica liberauit, deditq; eis beneficia conſueta. i. dare tunc cœpit de nouo ſaltẽ, q-
buſdam [Vidit theologorum vnus Zacharias vnũ primorũ (vt ęſtimo) & circa deũ angelorũ] Zacha. 1.
Iſte eſt Zacharias vnus duodecim prophetarũ minorũ, penultimusq; eorũ, q fuit in Iudæa poſt
reditum à Babylonica captiuitate. & viſio eius de qua hic ſermo. fuit ei oſtenſa ſeptuageſimo
& vltimo captiuitatis illius anno, quæ tot annis durauit prout Ieremias prædixit. Vidit itaque
Zacharias imaginaria viſione, vnum primorũ angelorũ, exiſtentium circa deũ. i. pertinentium Iere 25. 29
B ad primam hierarchiam, quæ dicitur collocata in veſtibulis deitatis & immediate circa deum
vt capitulo præcedenti expoſitum eſt. Et quaſi qs diceret, Cur ſpiritum illum nominas ange-
lum, cum angelus ſit nomen chori infimæ hierarchiæ? reſpondet: [Communis enim (vt dixi)
eſt omnibus hæc angelica cognominatio], i. nomen angeli commune eſt vniuerſis ſpiritibus
cœleſtibus, cuiuſcunq; ſint ordinis, vt patuit ſupra quinto capitulo. Vidit ergo Zacharias vnũ Zacha. 1.
angelorum [ab ipſo deo diſcẽtem (vt dictum eſt) verba conſolatoria de hoc]. i. de liberatione
filiorũ Iſrael à captiuitate præfata. [Alterum vero ſubiectorũ angelorũ in occurſum primi pro
uenientem]. i. Zacharias vidit in eadem prophetica apparitiõe alterũ angelorũ ſubiectorũ. i.
alium quendam de numero angelorum inferiorum, aſcendentem in occurſum primi. i. angeli
illius ſuperioris, q videbatur de cœlo deſcendere [tanquam ad illuminationis ſuſceptionem
& perceptionem]. i. ad accipiendum illuſtrationẽ ab illo angelo ſuperiore [& deinde ab ipſo
diuinum conſilium tanquam à ſummo ſacerdote eruditum]. i. Zacharias tunc etiam vidit an-
gelum illum inferiorem, eruditum ab ipſo angelo ſuperiore, tanquam à ſummo ſacerdote. i.
ſicut in lege Moſi inferiores ſacerdotes docebantur à pontifice, ad quem ſpectabat in difficilio
ribus reſpondere, vt in Deuteronomio legitur. Vel, tanq̃ à ſummo ſacerdote. i. a valde ſublimi Deu. 17.
angelo, dante ſacra reſponſa ac diuina reſpondente oracula. Conſilium diuinum. i. ſententiã
dei de re petita, vt ſtatim dicet [& hoc docere theologum conuerſum]. i. Zacharias tunc vidit
C conuerſum. i. angelũ illũ inferiorem, vertẽtem ſe ab angelo illo ſuperiori, cuius illuminationi
& allocutioni fuit intentus, ad ipſum Zachariam: & docere theologum, vtpote Zachariã p- Zacha. 2.
phetam, hoc. i. reſpõſum iſtud quod ſubditur [quoniam fructuoſe habitabitur Ieruſalem]. i.
q ciuitas illa metropolis in Iudæa, puta Ieruſalem, inhabitabitur copioſe & opulenter [a multi
tudine hominum]. i. prę nimia hominum multiplicatione in ea. Sic habet antiqua tranſlatio.
Porro Hieronymus tranſtulit: Abſq; muro habitabitur Ieruſalem prę multitudine hominum
& iumentorum. Sed ſenſus redit in idẽ: quõ ſenſus eſt, q præ frequentia habitatorũ vrbis illius
tanta eſſet ſecuritas ſeu copia populi, q munimento murorũ non indigerent, vel oẽs inter mœ
nia ciuitatis capi & cõmorari non poſſent, iuxta illud in Iſaia: Anguſtus mihi eſt locus, fac ſpa- Iſa. 49.
ciũ vt habitem. Præterea vt iſta clarius intelligãtur, oportet verba Zachariæ recolere, q in prin Zacha 1.
cipio ſui libri loqtur: Dixit angelus dñi exercituũ: Vſquequo non miſereberis Ieruſalem & vr Zacha. 2.
bibus Iuda qbus iratus es? Iſte iã ſeptuageſimus annus eſt. Et reſpondit dñs angelo verba bo-
na verba conſolatoria. Rurſus quoq; ibidem habetur: Ecce angelus q loquebatur in me, egre-
diebatur: & alius angelus egrediebatur in occurſum eius, & dixit: Curre & loquere ad puerum
iſtum, dicens: Abſq; muro habitabitur Ieruſalẽ præ multitudine hominũ & iumentorum. Ex q
bus dat intellectus textus iſtius ¶ Conſequenter ſanctus hic autor ea quæ dixit, videlicet ange
los inferiores a ſuperioribus illuminari, autoritate pbat Iezechielis. [Alter aũt theologorum
Iezechiel, Et ab ipſa, inqt, hoc ſacratiſſime pmulgatum ẽ, Cherub in ſupfirmata glorioſiſſima
diuinitate]. i. alius theologus puta Iezechiel, inqt: Hoc. i. diuinũ cõſiliũ iſtud ſacratiſſime pro-
mulgatũ, eſt ipſi Cherubim. i. alicui ſpiritui exiſtẽti de medio ordine ſupmæ hierarchiæ, q or- Ieze. 10.

do Cherubim appellatur ab ipſa ſuperfirmata.i.firmiſſima ac omnipotente glorioſiſſima di- D
uinitate,quod conſilium patefactum eſt a Cherubim angelo inferiori,a quo etiam manifeſta-
tum eſt Iezechieli:Porro de quo ordine fuerit angelus ſupremæ hierarchiæ, de quo iam ante
locutus eſt Zacharias,non exprimit Dionyſius:nec de hoc aliqd audeo dicere aſſertiue,ſed ſic
Infra ca.13 Iſa.6. ut infra docet hic ſanctus, angelũ illũ qui purgauit labia Iſaię carbone ignito,miſſumfuiſſe ab
Zacha.1.2. vno de ordine Seraphim.ideoq; ipſum quoq; ab illo miſſum vocatum Seraphim eſſe:ſic ange
lus iſte inferior qui docuit Zachariam de habitatione filiorum Iſrael in Ieruſalem & templi cõ
ſtructione,forſitan fuit de ordine Throni,q interpretatur ſedes ſeu manſio dei.[Ipſum enim
Iſrael (vt dictum eſt) dux exercitus humanitas per diſciplinas in melius traducens iuſtitia diui
na corrigentibus reſpondetur correctos iuſtificauit]hoc eſt,Humanitas.i.pietas dei.dux exer
citus.i.princeps & ductrix Iſraeliticæ plebis.traducẽs plebem illam in melius.i.ad vitam emẽ
datiorem,per diſciplinas.i.caſtigationes paternas & per ſalubres doctrinas,iuxta illud Iſaiæ
Iſa.26. In tribulatione murmuris doctrina tua eis. Vnde Ieremias ait:Caſtigaſti me domine,& erudi-
Iere.31. tus ſum quaſi iuuenculus indomitus. Hinc in Iob docet:Beatus homo q corripitur a domino.
Iob.5. Increpationem ergo domini ne reprobes:qm̃ ipſe vulnerat,& medetur:percutit,& manus eius
ſanabunt. Quæ pietas dei,reſpondetur.i.correſpondenter impenditur corrigentibus.i.pecca-
ta ſua per paterna dei flagella delentibus ,diuina iuſtitia.i.ex conſideratione iuſti iudicij iudi-
cis ſummi. Vel,diuina iuſtitia.i.exigente æquitate diuina,quæ hoc iudicat iuſtum, ſeu conde-
cens bonitatem diuinam,vt pœnitentibus & patienter patientibus virgam paternam indulge
Nahũ.1. atur,& miſericordia impendatur iuxta illud Nahum,Non conſurget duplex tribulatio. ideo
ſubditur:Correctos iuſtificauit.i.iuſtos iudicauit ac coronauit,ideo dicitur in libro Sapiẽtiæ: E
Sapien.3. Qui abijcit diſciplinam infelix eſt. Quamobrẽ Salomon dixit:Qui confeſſus fuerit ſcelera ſua
Pro.28. & reliquerit ea,miſericordiam conſequetur. Hoc totum in populo Iudæorum tempore Baby
lonicæ captiuitatis impletum eſt,in quo multa præfigurata ſunt myſtice. Nã & ipſa fuit figu-
ra captiuitatis ſpiritualis ſub iugo peccati & ſeruitute ac poteſtate diaboli,à qbus per gratiam
Iere.25.29 dei pœnitentiamq; eripimur,quam captiuitatem deus per Ieremiam prædixit duraturam an-
nis ſeptuaginta:Cum cœperint,ingens,impleri in Babylone anni ſeptuaginta, ſuſcitabo ſup
Dan.9. vos verbum meum bonum. Hinc Daniel narrat: Ego Daniel intellexi in libris numerum an-
norum,de quo factus eſt ſermo domini ad Ieremiam prophetam,vt complerentur deſolatio-
nis Ieruſalem anni ſeptuaginta. [Hoc docetur primus poſt Cherubim lumbos ſapphyro pre-
cinctus,q poderam iuxta ſymbolum hierarchicũ induebatur] Primus ille poſt Cherubim vi-
detur fuiſſe ſpiritus qdam angelicus,qui in reuelatione horum mox à Cherubim fuit illumi-
natus,& per quem deſcendit reuelatio eorundem vſq; Iezechielem. Fuit autem primus ille in
dutus (vt in viſione apparuit) poderam,quæ eſt veſtis ſacerdotalis,ad deſignãdum quod inſtar
ſacerdotis alijs de qbus ſtatim dicet,angelis pſuit. Fuit quoq; ad lumbos ſapphyro pręcinctus
ad inſinuandũ puritatẽ ac dignitatẽ naturæ angelicæ, mũdiciã etiã caſtitatis ad ſacerdotes ſpe- F
ctantis cõtra vitia carnis,quæ viget in lũbis.ppterea addit,iuxta ſymbolũ hierarchicũ.i. ſcdm
morã ſenſibiliũ ſignorũ,quæ in actibus hierarchalibus adhibẽt in eccleſiaſtica hierarchia, atq;
in apparitionibus quę per angelos oſtendũtur hominibus. [Reliquos autem angelos q ſecu-
Hierarchia res habebant,diuina ordinatio imperat à priori doceri de hoc diuinũ iudiciũ]hoc eſt ordina-
tio diuina.i.deus ordinãs vniuerſa imperat à priori.i. iuſſit ab angelo qui poſt Cherubim ex-
titit prior doceri angelos reliquos habẽtes in manibus ſuis ſecures ad occidẽdũ iniquos. Iudi-
ciũ diuinũ .i. cenſurã dei de illo negocio,quid exercere deberẽt circa tranſgreſſores prætactos
[Ei quidẽ eiñ dixit ptranſire mediã Ieruſalẽ].i.angelo illi primo poſt Cherubim deus p Che-
rubim ſeu ipſe Cherubim deo committente,præcepit vt iret per medium vrbis Ieruſalem [&
dare ſignum in frontes correctorum virorum] id eſt,ſcribere ſignum thau in frontibus viro-
rum qui pœnituerunt de proprijs culpis & gemebant de alienis. [Alijs autem]id eſt,inferiori-
Iere.9. bus qui habebant ſecures,præcepit dominus [exite in ciuitatem poſt eum] id eſt, poſt angelũ
ſcribentem ſignum thau in frontibus inhabitantiam Ieruſalem [& percutite & nolite parcere
oculis veſtris. Ad omnes autem ſuper quos eſt ſignum] thau[ne appropinquetis] id eſt, nul-
lum eorum in quorum frontibus eſt ſignum thau, occidatis neq; lædatis. Verum vt iſta clari-
us intelligantur,recolenda eſt ſcriptura,in qua iſta habentur. Nam autor iſta allegat ſecun-
dum tranſlationem ſeptuaginta interpretum ,qua tunc vtebatur eccleſia. At uero ſecundum
Hierony. tranſlationem Hieronymi ita habemus: Ecce ſex viri veniebant de via portæ ſuperioris,
Iere.9. vir quoque vnus in medio eorum veſtitus lineis, & atramentarium ſcriptoris in manu
eius

A eius & vocauit dominus virum indutum lineis,& dixit ad eum: Tranſi per mediam ciuitatem
& ſigna thau ſuper frontes virorum gementium & dolentium ſuper cunctis abominatiōibus.
Et illis dixit,audiente me: Tranſite per ciuitatem ſequentes eum & percutite. Non parcat ocu-
lus veſter. Omnem autem ſuper quem videritis thau,ne occidatis. Deinde idem probatur alijs
multis autoritatibus & exemplis,quod ſcilicet angeli primæ hierarchiæ reuelant quædam &
imperant angelis mediæ hierarchiæ,& angeli mediæ hierarchiæ angelis tertiæ ac infimę hie-
rarchiæ,& illæ hominibus eccleſiaſticæ hierarchiæ perſonis. [Quid fortaſſe qs dixerit?] .i. qd
poteſt aliqs dicere [de dicente angelo ad Daniel, Exiuit ſermo]. i. de angelo q dixit ad Danie-
lem, Exiuit ſermo? De hoc Daniel ita refert: Cumq; orarē, Gabriel dixit ad me: Ab exordio p̄- Danie. 9.
cum tuarum egreſſus eſt ſermo. Ego autem veni vt indicarem tibi. De iſto inquā negocio nil
aliud dici poteſt,niſi quod ſuperior angelus docet inferiorem. Nā & paulo ante in eodem pro Dani. 8.
pheta legitur: Factum eſt cum ego Daniel viderem viſionem,& quærerem intelligētiam eius,
audiui vocē dicētē: Gabriel,fac iſtū intelligere viſionē. Et ille q dixit hoc Gabrieli,fuit angelus
ſuperior eo. imó ſcd̄m quoſdā fuit Michael, q tunc princeps extitit Synagogæ [aut de ipſo pri
mo ignē ex medio Cherubim recipiente]. i. q̄d poteſt qs dicere de angelo illo ſuperiore & pri
mo poſt Cherubim induto podere, q ex medio Cherubim ignem accepit? Vnde in Iezechiele
legit: Dixit dn̄s ad virum qui indutus erat lineis: Ingredere in medio rotarum quę ſunt ſubtus Ieze. 10.
Cherubim,& imple manum tuam prunis quæ ſunt inter Cherubim,& effunde ſuper ciuitatē.
Ex quo conſtat,quod angelus altior iuſſit hoc angelo inferiori,deo deſuper committente. nec
oportet hæc iſto in loco planius explanare,quia ad hoc ſolum hic allegantur, vt pateat quod
inter angelos eſt ordo hierarchicus,vt prolatum eſt ſæpius. [Aut illud eiuſdē abundantius in
ordinis angelici oſtenſionem] hoc eſt,aut quid deſignat illud oraculum eiuſdem viſionis ipſi-
us Iezechielis. abundantius,id eſt,euidentius valet ad declarandum propoſitum,quod ſcilicet Ieze. 10.
ſuperior angelus inferiorem illuſtrat & dirigit [quoniam & Cherubim immittit ignem in ma Ibidem.
B nus ſtolam ſanctam induti]. i. quod Cherubim legitur ibi ignem miſiſſe in manus angeli ſto-
la induti. ſic nanq; in Iezechiele ſcriptum eſt: Extendit Cherub manum ſuam de medio Che-
rubim ad ignem,& dedit in manu angeli induti lineis. Quo probatur,quod ille indutus ſtola
ſeu lineis,fuit inferior ipſo Cherub,à quo ignē accepit. [Aut de vocante diuiniſſimum Gabri-
el]. i. quid dici poteſt de angelo vocante Gabrielem valde diuinum [& dicente ei: Fac illum in
telligere viſionem]. i. tu ó Gabriel fac illum,videlicet Danielem,intelligere viſionem. Præte- Dani. 8.
rea Gabriel appellatur hic diuiniſſimus,non quia de prima aut ſecunda fuit hierarchia,vt aliq
putauerunt,prout Magiſter Sententiarum recitat libro ſecundo,ſed quia v̄bi æterni incarnati 2. li. Senten. dis. 10.
onem annunciauit glorioſiſſimæ & excellentiſſimæ virgini, eiuſdem quoq; verbi incarnati
paſſionem apertiſſime prænunciauit Danieli,vt in Daniele habetur. [Aut quæcunq; alia à ſa- Dani. 9.
cris theologis dicta ſunt de cœleſtium hierarchiarum deiformi ornatu]. i. alia quæque ſimi-
lia à ſanctis prophetis & alijs authenticis viris expreſſa & ſcripta,de ornatu. i. decore & ordina
tione inuiolabili cœleſtium,idem teſtantur,quod ſcilicet angeli angelis præſunt, denunciant,
influunt,imperant. [Ad quem] videlicet angelicæ hierarchiæ ornatum [noſtræ hierarchiæ or
dinatio]. i. diſpoſitio eccleſiaſticæ hierarchię [ſecundum quod poſſibile eſt aſſimilata]. i. ſecū-
dum quod decuit conformata [angelicam pulchritudinem quantum in characteribus habe-
bit]. i. imaginibus,habet. i. angelorum pulcherrimæ ordinationi conformatur,& eam nūc ha
bet in ſpe & inchoatione ac aliqua imitatione,quātum in imaginibus & figuris & ſenſibilibus
C ſignis poteſt haberi,præſertim in imaginibus ſummę Trinitatis: hoc eſt, in ratiōabilibus men-
tibus per charitatem & gratiam,per contemplationem & dilectionis feruorem,ac per alia di-
uerſa præclara & peralta ſpiritusſancti chariſmata [formata per eum & reducta ad ſuper eſſen
tialē ſimul oīs hierarchię principē. i. eccleſiaſtica hierarchia per eū. i. per ornatum angelicę hie
rarchiæ,formata eſt. i. decorata & qualificata ac miniſterialiter inſtituta,fontaliter autē & prin
cipaliter à ſpiritusſancto. Chriſtus quoq; in terra eccleſiam ſuam ordinate inſtituit ac diſtinxit.
plenius autem poſt aſcenſiōem miſſo deſuper ſpiritusſancto. Quoſdam enim dedit apoſtolos,
quoſdam prophetas,quoſdam doctores &c. prout ad Corinthios ſcribit Apoſtolus. Angeli 1. Cor. 12.
demum formant, informant, regunt, cuſtodiunt, afficiuntq; eccleſiam ſaltem diſpoſitiue,per q̄s
& reducitur finaliter ad deum,qui eſt ſupereſſentialis fons,inſtitutor, radix,conſeruator & cō
ſummator omnis hierarchiæ tam angelicæ quam humanæ. ¶ Circa capitulum hoc poſſent a-
liqua quæri præſertim de locutionibus angelorum, & de coaptatione hominum electorum
ad diuerſos choros ac ordines angelorum,de quibus & conſimilibus circa finem opuſculi hu
ius intendo aliqua ſcribere.

PARAPHRASIS HVIVS CAPITIS VIII.

POſt primam hierarchiam tractandum eſt de media intellectualiter contē D
plando tres ordines ipſius,ſcilicet dominationes,poteſtates & virtutes.
Quodlibet autem iſtorum trium nominum ſignat aliquā ipſius ordinis
proprietatem,per quam ipſius ordinis ſubſtantiæ deo conformātur. No
men ergo dominationum ſignat ſubſtantias illius ordinis ab omni inho
neſta ſeruitute & indecenti ſubiectione liberas, ad deum ſurſum agi per
primam hierarchiam, & nulla violentia præmi,ſecundū varias huius mū
di miſerias,ſed habere indiſſolubilem dominationem ſupereminentem omni ſeruituti indebi
tæ,non valentem ab aliquo violenter ſubijci,& ſegregate excedentem omnem mutabilitatē,
eo quod vna ſit illarum dominatio,& indeſinenter deſiderans deum,qui eſt princeps domina
tionis,& ad ipſius ſimilitudinem & imitationem,ſecundum ſuam poſſibilitatē,& ſeipſas & in
feriores ſuos,per bonas gratias & operationes informant,& toto deſiderio & contemplatiōe,
non ad ea quæ vane apparent bona,ſed ad vere exiſtens bonum conuertuntur,& ſcdm ſuā ca-
pacitatē cōformitate dei,qui eſt princeps dñatiōis,ſp participāt. Nomē vero virtutū ſignat ro-
buſtā quādā,& incōcuſſam fortitudinē,ad exercēdas oēs operatiōes quæ ſuo ordini cōgruūt,iu
xta grās & virtutes ſuas,quibus illius ordinis ſubſtantiæ deo conformant neq; in aliq debilit
infirmatā,q̄ minus poſſit efficaciter ſuſcipere quaſlibet illuminatiōes,ſibi diuinitus inditas,ſed
potent diuinas opationes,ſcdm ſuā cōgruētiā imitantē,nulla puſillanimitate derelinquentem
motū,q̄ deo cōformat,ſed firmit tēdēte ad dei virtutē,quæ ſupſubſtātialis ē,& effectrix oīs vir-
tutis,& effectiua imaginē eiuſdē diuinæ virtutis ſcdm ſuā poſſibilitatē cōformādo,& inferiores
ſuos diuinæ virtuti & fortiter conuerſam ad diuinam virtutem,quæ eſt principalis virtus &
ad inferiores ſuos procedētem diſtributione virtutis deiformis. Nominatio vero poteſtatum
ſignat ordinariam poteſtatē ſubſtātiarū illius ordinis, quæ dñationibus & virtutibus coordi-
nant,i. in eadē hierarchia cū illis collocant ad diuinas ſuſceptiōes,ſine vlla ordinis cōfuſiōe vel E
ꝑturbatiōe,& ſignat eſſe in eiſdē ordinationē inuiſibilē & ſupmūdanā poteſtatis intellectualis
ordinate ſurſum actis,nō abutētibus virtute ſua tyrānice ad inferiores,ſed potēt ſimul & beni-
gne ſurſum agētibus ad pleniorē dei cognitionē,amorē & imitationē infimā hierarchiā,quæ
continet principatus,archāgelos,& angelos,& ad deū q eſt princeps oīs poteſtatis,& cauſat o-
mnē poteſtatem,aſſimilatis & facientibus deū angelis inferioribus ſe reſplendere,quantū ipſis
angelis poſſibile ē capere in tribus ordinibus infimæ hierarchiæ angelicæ,quæ à poteſtatibus
bene ordinantur. Has habens deiformes ꝓprietates media cœleſtiū mētiū hierarchia,vt dictū
eſt,purgatur,illuminat & perficitur à deitate,illuminationibus ſibi ſecūdario inditis ꝑ primā
hierarchiā,& ipſa prima mediante per ſecundam luculentiuā à deo delatis. Quod aūt vna cœ-
leſtis mens alia ſuperiore mediante illuminetur,exēplo ſcripturaꝝ oſtēdemus. Sicut eīn inter
homines illi perfectius edocti ſunt,q ſaluatorē immediate audierunt,q̄ q eiſdē ſanctis apoſto-
lis & diſcipulis dñi mediantibus didicerunt:ita eſt in mentibus cœleſtibus, qa clarius & perfe-
ctius illuminantur,q in deum immediate extenduntur,quam q eiſdem mediantibus à deo il
luminantur. Vnde traditio apoſtolorum docet,ꝙ primæ intelligentiæ ſunt & dicunt purgati-
uæ,& illuminatiuæ,& perfectiuæ inferioꝝ,eo ꝙ ipſe ſurſum agunt inferiores ad deū, q eſt ſu- F
perprincipale principiū omnium,& faciūt eas participes diuinarum purgationū & illumina-
tionum,& perfectionū ſcdm ſingulaꝝ capacitatē. Generaliter ſiqdem à deo ordinatum eſt, vt
Zacha.1. per ſuperiores inferiores participent diuinis illuminationibus. Et hoc colligit ex ſubiūctis ex
emplis ſcripturaꝝ. Legit in Zacharia quod benigna dei iuſtitia,per ſalutarem caſtigationem
ad ſe Iſraelem conuertens,ꝓmittit relaxationem captiuitatis Babylonicę. In quo facto deſigna
tur vniuerſalis electoꝝ correctio per mundi aduerſitates, & ad emendatiorē & purgatiorē vi-
tam deductio. Ibi eīn legit ꝙ vnus angelus,quē arbitror eſſe de primis q circa deū ſunt,didicit
Iezec.10. 9. à deo verba bona,& conſolatoria de reſtitutiōe captiuitatis,& habitatiōe Ieruſalē. Et alius an-
gelus ab illo,tanquam à hierarcha ſuo,diſcens diuinum conſilium,docuit Zachariam ꝙ Ieru
ſalē reædificaretur,& à multitudine hominum habitaretur. Item ſicut colligitur ex Iezechiele
quando,vt dictum eſt,paterna dei benignitas filios Iſrael per diſciplinam diuinæ iuſtitiæ pu-
nitos,à pœna inflicta indicauit abſoluendos,diuinitatis ſententia ſuper hoc reuelata eſt Che-
rubim,& poſt Cherubim angelo,qui iuxta ſignificationem ſignorum hierarchicorum dicitur
eſſe veſtitus lineis,& atramentarium habere ſcriptoris in lumbis. Angeli autem qui deſignan-
tur ibi per ſex viros habentes in manibus vaſa interitus,per ſignum viri lineis induti à deo
docti,docentur dei iudicium de puniendis tranſgreſſoribus,& alijs ſaluandis, qui eſſent

ſignati

A ſignati Thau in frontibus, dū eis dicit: Tranſite per ciuitatē, ſequētes eū & pcutite. Non parcat
oculus veſter, nec miſereamini. Senē, adoleſcentulū & virginē, paruulū & mulieres interficite
vſq; ad internetionē. Oēm aūt ſup quē videritis Thau, nō occidatis. Itē legitur In Daniele, ꝙ an
gelus qui reuelauit ei dñicæ myſteria incarnationis, dixit Danieli: Egreſſus eſt ſermo, ego autē
veni vt indicarē tibi. Vbi innuit ꝙ ad aliū primo egreſſus eſt ſermo, q per aliū indicat Danieli.
Itē rurſus in Ezech. legit, ꝙ vnus angelus aſſumpſit ignē in medio Cherubim, & ꝙ dedit illū
ignē i manus alterius angeli, q deſignat p virū indutū lineis: vbi oñdit ꝙ aliqs Cherub ſupior,
influit Cherub inferiori & ille alij inferiori. Itē legit in Dani. ꝙ quidā angelus tāq̄ ſupior iniū-
xit Gabrieli, tanq̄ inferiori, vt faceret Danielē intelligere viſionē, quā quidē ille ſupior docuit
Gabrielē, & Gabriel Danielē. Itē colligi pōt ex alijs ſcripturæ teſtimonijs, quæ tractāt de dei-
formi bono, ornatu cœleſtiū hierarchiarū, cui nr̄æ hierarchiæ ordinatio ſcđm mortaliū poſſi
bilitatem, aſſimilata, & angelicū decorē in ſe imaginarie repræſentans, p ip̄m ſurſum agit ad
deum: qui eſt ſubſtantialis princeps vniuerſæ hierarchiæ.

¶ De principatibus, archangelis, & angelis, deq; extrema ipſorū hierarchia Cap. IX

REliquus eſt nobis in contemplationē* ornatus angeli
cas concludēs hierarchias, a deiformibus principibus,
archangelis & angelis diſpoſitus. Et primas quidē di-
cere neceſſariū ęſtimo, ſcđm ꝙ mihi poſſibile ſctār: ea
rum cognominationū manifeſtationes. Manifeſtat eñ
ipſa quidē cœleſtiū principū illud deiformiter princi-
pale eductiuū cū ordine ſacro & principalibus decen-
B tiſſimis uirtutibus, & ad ſuperprincipale principiū ea
uniuerſalr̄ cōuerti, & alias hierarchice ducere ad illud
ip̄m, q̄tum poſſibile, formari prīcificū principiū, manifeſtareq; ſupereſſentialē
eius* ordinationē, ornatūq; principaliū uirtutū. Ipſa aūt archangelorꝝ ſctōrum †taxiar-chice
ęquipotēs quidē eſt cęleſtibus principatibus. Eſt eñ & eorꝝ & angelorꝝ, ut di-
xi, hierarchia una & diſpoſitio. Verūtamen quoniā quidē nō eſt hierarchia niſi
& primas & medias & ultimas uirtutes hñs, archangelorꝝ ſctūs ordo coīcatiue
†hierarchię medietati extremorꝝ recipit. Etem̄ ſanctiſſ. principatibus cōmuni- †hierar-chice
cat, & ſctīs angelis. Ipſis quidē, quia ſupeſſentiale principiū principalr̄ cōuertit,
& ad ip̄m, ut poſſibile, reformat, & angelos unificat ſcđm bene ornatos eius, & *hypo-phetico
ordinatos & inuiſibiles ducatus. Iſtis v̄o, quia & eis* prophetico eſt ordini diui
nas illuminationes hierarchicæ per primas uirtutes ſuſcipiens, & angelis eas dei
formiter annūcians & per angelos nobis manifeſtās, ſcđm *ſacrā uniuſcuiuſq; *ppriam
diuinitus illūinatorꝝ analogiā. Ipſi eñ angeli, ſicut p̄diximus, cōpletiue cōſum
C mant oēs cœleſtiū aīorꝝ diſpoſitiōes, ſcđm ꝙ cōſummandū eſt. Quippe in cœle
ſtibus eſſentijs hñtes angelicā ꝓprietatē, & magis apđ nos angeli q̄ priores apti-
us noīati, q̄tū circa qđ* manifeſtius eſt ipſis hierarchia & magis circūornatus. †ſignifi-cantius
Excellentiſſimā quidē eñ, ut dictū ē, diſpoſitionē tanq̄ ipſi occulto primitus or
dinate, pximantē, clā formans æſtimandū †ordinare ſcđām: ſcđām uero q̄ cōple †ſctificare.
tur a ſctīs dñationibus & uirtutibus & ptātibus, ei q̄ eſt principibus & archāge
lis & angelis hierarchię p̄eſſe. Prima quidē hierarchia manifeſtius, ea uero q̄ eſt
poſt eam, occultius. Principatuū autem & archangelorū & angelorꝝ manifeſta
tiuam diſpoſitionē, & humanis hierarchijs per conſequentia præcipere, ut ſit p *reductio.
ordinē ad deū †aſcenſus, & cōuerſio & coīcatio & unitas.* Et quidē a deo oīb9 †Atñ &
hierarhicis optie indita, et coīcatiue ſupueniēs, & cū ornatu ſacratiſſimo, pceſſio
Inde

Dan. 10. Inde theologia noſtram hierarchiam angelis diſtribuit, principem Iudæorum
†aliarum gentium alteros populi Michael nominãs, & alios † gentium diuerſos. Statuit enim excelſus ter D
minos gentium iuxta numerum angelorũ dei. Si autem quis dixerit, & quomo-
Dan. 32 do Hebræorum populus reductus eſt ſolus in diuinas illuminatiões? Reſpon-
*ſcientias dendum, quia non angelorum rectas * dominationes accuſari oportet aliarum
gentium in non exiſtentes deos errore, ſed illos ipſos proprijs inflectionibus, ex
ea quę eſt in diuinũ recta reductione recidentes, amore ꝓprio & ſuperbia, ipſis
uiſorum diuinitus & corrationabiliter cultui. Hoc perhibetur & ipſe Hebræo-
rum populus perpeſſus eſſe. Cognitionem eñ dei, ait, repuliſti, & poſt cor tuũ
*ꝓuiſorũ exiſti. Neq; enim coactam habemus uitam, neq; per † prouidentiam propriam
poteſtatẽ diuina lumina prouidę illuminationis reuelantur. Sed intellectualium
uiſionum diſſimilitudo ſuperplena, paterna bonitate lucis donationẽ, aut omni
no non participatã facit, & ad eaꝝ reformationẽ non diſtributã, aut participa-
tiones facit differentes, paruas aut magnas, obſcuras aut claras, unius aut ſimpli
cis, & ſemper eodẽ mõ ſe habentis, & ſuperexpanſi fontalis radij. Deiñ quia &
alijs gentibus ex quibus & nos, reſpeximus in illud oĩbus paratũ in traditionẽ,
& apertũ diuini luminis, & magnũ & copioſum pelagus, non alienigenæ qdã
imperabant dij. Vnum aũt oĩm principiũ, & ad ipſum reduxerunt ſequentes,
†princi- ſcdm unãquanq; gentẽ * ſacerdotio fungentes angeli. Melchiſedec intelligendũ
pantes. Gene. 14. ſummũ ſacerdotẽ, exiſtentẽ dño amiciſſimũ exiſtentiũ non exiſtentiũ, ſed uere E
exiſtentis excelſi dei. Etẽm non ſic ſimpliciter Melchiſedec theoſophi, amicum
dei tm̃, ſed & ſacerdotẽ uocauerunt. An ut ſapientibus aperte ſignificarent, quia
non ſolum ex eis in ip̃m, qui uere eſt, deum conuertit, adhuc aũt & alijs, ut ſum-
*edocet. mus ſacerdos * educet ea quæ eſt ad uerã & ſolam diuinitatẽ, reductionem? Et
Gene. 14. Dan. 2. 5. hoc aũt tuã ſumme ſacerdotalem intelligentiã admonebimus, quia & Pharaoni
apud ipſos Ægyptios imperãte angelo, & Babylonioꝝ principi ꝑſide proprio
oĩm prouidentię & dñationis prouidũ & poteſtatuoꝝ, ſcdm uiſiões diſtributũ
eſt, & gentibus illis ueri dei miniſtri duces ſtatuti ſunt, formationum ab angelis
uiſionis manifeſtatione angelorum, continuo ſacris uiris Daniel & Ioſeph ex
deo per angelos reuelatæ. Vnum eſt enim omnium principium & prouidentia
& nullo modo æſtimandum, Iudæos quidem pleniter duxiſſe diuinitatem. An F
gelos autem ſpecialiter aut æque honorabiliter, aut oppoſitis, aut deos quoſdã
alteros imperare alijs gentibus. Sed & eloquium illud, ſecundum ipſam ſacram
intelligentiam accipiendum, non ut partiente deo cum alijs dijs, aut angelis no
ſtrum ducatũ Iſrael in gentis principatũ & gentis ducatũ cõtento. Sed ut ip̃a q-
dem una ſimul oĩm excelſa ꝓuidentia oẽs hoĩes ſalutariter ꝓprioꝝ angeloꝝ re-
ſtitutorijs manuductiõibus diſtribuente, ſolo fere ultra oẽs Iſrael in ueri dei illu
minationẽ & cognitionẽ cõuerſo. Vñ theologia quidẽ ſeip̃m poſſediſſe Iſraelẽ
†cum ui- ritim. in ueri dei famulatũ ſignificans, fctã eſt portio dñi ait. Oñdens aũt & † cũ cęteris
Dan. 10. gentibus diſtribuiſſe cuidã ſctõꝝ angeloꝝ in cognoſcẽdũ per eũ unũ oĩm prin
cipiũ, Michaelẽ dixit Iudaicũ duxiſſe pplm: aperte nos edocẽs unã eſſe oĩm ꝓ-
uidentiã, ſimul oĩbus inuiſibilibus & uiſibilibus uirtutibus ſupereſſentialiter
ſuper collocatã: oẽs aũt per ſingulas gentes imperãtes angelos, in ip̃m ut ꝓpriũ
principium ſequentes, uoluntate eſſentiali quaſq; uirtutes extendere.

Decla

A ¶Declaratio capituli huius IX. Articulus XVIII.

ELucidatis nominibus ac proprietatibus ſuperiorum ſex ordinum ac duarũ
hierarchiarũ primarũ, nũc idem fit de infima hierarchia & tribus ordinibus
eius. [Reliquus eſt nobis in contemplationẽ † conatus] id eſt, reſiduũ ſtu- † conatus
dium noſtrũ circa conſiderationẽ huius materię [angelicas concludens hie
rarchias] id eſt, terminans ſeu conſummans ſpeculationẽ huius tractatus,
loquendo de vltima angelica hierarchia [à deiformibus Principatibus, Ar-
changelis & Angelis diſpoſitus] id eſt, ordinatus inchoari à principatibus
deiformibus. i. choro ſupremo tertię ac infimę hierarchiæ, qui chorus dicitur principatus, eſt-
que deo conformis præ ſequentibus choris duobus, archangelis & angelis. [Et primas quidẽ
dicere, neceſſariũ æſtimo ſecundum quod mihi poſſibile, ſanctarum eorũ cognominationũ
manifeſtationes] hoc eſt, æſtimo neceſſarium neceſſitate conditionata, non abſoluta. Iſtud
namque neceſſarium eſt, ſi tractatio iſta de hoc infimo ordine erit ſufficiens, & ſi horum ordinũ
proprietates fundamentaliter intelligentur manifeſtationes. i. ſignificationes cognominatio
num ſanctarum, id eſt, ſanctorũ nominũ eorũ, primas dicere, id eſt primo loco exprimere. [Ma-
nifeſtat enim ipſa quidem cœleſtium principum] hoc eſt ipſa nominatio principum cœleſtiũ,
id eſt, nomen principatuum deſignat, quidem. i. pro certo [illud deiformiter principale & du-
ctiuum] id eſt, præcipuam eorum proprietatem, per quã in ſpeciali hoc ordine deputantur &
collocantur, & qua deo ſpecialius aſſimilantur, quo ad ea quę ad rationẽ pertinent hierarchię
B & ductiuum, id eſt, dignitatẽ ducalem qua inferiorũ ſunt duces ac principes, non ſolum archã
gelorum & angelorũ, ſed etiam hominum & regnorũ atque prouintiarum. [cum ordine ſacro]
. i. cum ſancta ordinatione, ſecundũ quod deus inſtituit abſque omni faſtu ſuperbiæ & abuſiõe,
ac curua reflexione ad ſemetipſas. [& principalibus decentiſſimis virtutibus,] id eſt, cum vera
& præcipua eorum prudentia, per quam agnoſcunt modũ & formã regendi ac præſidendi: cũ
excellenti quoque iuſtitia, quia non commoda ſua propriumve honorem, ſed dei in omnibus
venerationem, & inferiorum quærunt profectum, & item zelum eorum, quo ad dei reuerentiã
& ſubiectorum vtilitatem aut ſalutem feruent ac inardeſcunt: obedientiam quoque qua crea-
tori obediunt, intendendo, deſcendendo, ac verſando circa hæc inferiora: pietatem & ſufferen
tiam, quoniam propter ingratitudines atque facinora gentium non omittunt nec deſinunt be
nefacere ipſis, fidelitatem etiam diligentiamque ipſorum circa commiſſos. Hæc etenim præci
pue ad principes pertinere cenſentur. [& ad ſuperprincipale principium vniuerſaliter eas con
uerti] id eſt, præfatum nomen Principatuum denotat eos generaliter & in omnibus & comple
te cõuerti, ac cõuerſos eſſe ad deũ in omni actu eorũ principatiuo & opere hierarchali, non ha
bitualiter tantum, ſed actualiter quoque, neque per aliquam operationem externam ab interiori
ſynceritate, vacatione, quiete, ſimplificatione & contemplatione vnquam aut vllatenus impediri.
[& alias hierarchice ducere]. i. mentes inferiorum ad deum reducere hierarchaliter, hoc eſt or
C dinate, quantũ ſpectat ad ipſorum chorum & cathedram, non tranſgrediẽdo limites ſibi præ
fixos. [ad illud ipſum quantum poſſibile formari principificum principiũ]. i. ad fontale illud &
æternale principiũ, factiuũ & inſtitutum vniuerſi principatus ac principatiõis, quantum poſſibile
formari. i. quãtũ poſſibile eſt ipſos inferiores formari & actuari influẽtijs pricipatuũ, ac per eas deo
conformari. Non enĩ poteſt totũ recipere quod ſuperioris eſt chori, neque in tãta ſimplicitate & perfectio
ne vt eſt in ordine illo ſuperiori [manifeſtareque ſuperſſentialẽ eius † taxiarchiã,]. i. declarare infe
rioribus per effectus operũ diuinorũ, & per operationes ſuas hierarchicas, increatã illã exemplarẽ & † ordinatio nem.
excellentiſſimã ordinationẽ principis ſummi, quæ in hierarchijs ab ipſa exẽplatis exẽplariterque
deductis reſplendet, quẽadmodũ cauſa in ſuo effectu, quã increatã ordinationẽ omnes beati clare
etiam & immediate conſpiciũt in ſeipſa, quantũ ad principalem & eſſentialem ipſorũ ſpectat
felicitatẽ. [ornatumque principaliũ virtutũ]. i. infinitũ illum decorẽ æternæ ſapientię ac idealis
& exemplaris prudentiæ dei, ac eius beneficentiã & munificentiam, charitatem & pietatem cir
ca creaturas, potiſſime intellectuales & rationales, quæ omnia in ſuperbeatiſſimo deo ſunt idẽ, quam-
uis formaliter diſtinguantur & in regimine hierarchali relucent. ¶Conſequenter de archan
gelorum nominatione, proprietate, & operatione ſubiungitur: [Ipſa autẽ ſanctorũ archangelo-
rum æquipotens quidẽ eſt cœleſtibus principatibus]. i. nominatio ipſa ſanctorũ archangelo-
rum æquipotens eſt. i. æqualẽ ſignificat potentiã in archangelis ac principatibus, loquendo de
illa potentia ſecundum rationẽ eius communẽ, prout in ea cõueniũt tres chori inferiores, & horum
conuenientia vnam & eandem conſtituunt hierarchiam, ſecundũ quod per illam potentiam
deputantur ad certas & particulares executiones eorum, quæ à ſuperioribus tribus ordini-
bus

bus,vtpote,Dominatiõibus,Virtutibus &Poteſtatibus imperata,cõcepta,detetерminata ſunt D
fieri circa eccleſiaſticam hierarchiam iuxta præhabita: ex quibus etiam conſtat qualiter iſta
æquipotentia vltimæ hierarchiæ ſit intelligenda, vtpote in quodam communi & ſecundum
quid,non ſimpliciter,& abſolute,ſicut de aliarum æquipotentia hierarchiarum prolatum eſt.
Hinc expoſitorie ſubditur:[Eſt enim & eorum & angelorum, vt dixi,hierarchia vna & diſpo
ſitio]id eſt,vuus eſt principatus hierarchicus in genere,& vna cõmunis diſpoſitio hierar hia-
lis,eorum, id eſt principatuum & archangelorum ac angelorum, iccirco in communi conue-
niunt,differunt tamen in ſpeciali, propter quod ſubditur: [Veruntamen quoniamquidem
non eſt hierarchia]id eſt,nihilominus cum non ſit aliqua hierarchia[niſi & primas & medias
& vltimas virtutes habens]id eſt,quæ non habeat virtutes,id eſt,perſonas vigoroſas & effica-
ces,ſeu vires hierarchicas purgatiuas, illuminatiuas & perfectiuas in genere ſuo ſupremas,&
medias,ac infimas. [archangelorum ſanctus ordo communicatiue hierarchicæ medietati ex-
tremorum recipitur.]hoc eſt,ſanctus ille medius ordo ſeu chorus archangelorum recipitur,
id eſt conſideratur & coordinatur medietati hierarchicæ, id eſt, in medio vltimæ hierarchiæ,
communicatiue,id eſt,ita quod communicet vtrique extremorum ſuæ hierarchiæ, & in eorũ
medietate conſiſtat:recipitur quoque hierarchicæ medietati extremorũ, ita quod habeat hie-
Medium duplex. rarchicam medietatem,qua communicatiua eſt extremorum. Eſt enim duplex medium,vnũ
per abnegationem & excluſionem vtriuſque extremi, quemadmodũ virtus eſt media ac quæ-
dam medietas inter vitia duo extrema. Aliud eſt medium per participationem ſeu communi-
cationẽ,ſicut dicuntur medij colores inter extremos,ſicque in cœleſtibus hierarchijs medij or
dines perhibentur,qui cum vtroque extremo ſuæ hierarchiæ communicant, ſicut nunc de ar-
changelis ſubditur.[Etenim ſacratiſſimis principatibus communicat] id eſt, cum beatiſſimis
angelis qui ſunt de ordine principatuum,communionẽ & conuenientiã habet ordo archange E
lorum.[& angelis ſanctis]id eſt,cum angelis glorioſis infimi chori [Ipſis quidem]id eſt,cum
principatibus cõmunicat[quia ad ſupereſſentiale principium principaliter conuertitur]id eſt
in omni opere ſuo hierarchico ad deum actualiter finaliter ſe conuertit, ſicut & principatus.
[& ad ipſum vt poſſibile reformatur]id eſt,illi ſe aſſimilare intendit, non quod ſit aliquo mo
do deformatus,ſed vt per actus ſacros hierarchicos illi fiat ſimilior,id eſt,purgatior,illumina
tior, atq; perfectior,non per charitatis profectum,ſed per ampliorem notionem diuinorũ ef-
fectuum[& angelos viuificat]id eſt,in deo ſimplificat,recolligit, & reducit omni eorum actu
hierarchali & obſequio circa eccleſiaſticam hierarchiam, vt ſemper ex multis perfectius rede-
ant ad ſimpliciſſimnm illud vnum. [ſecundum bene ornatos eius & ordinatos & inuiſibiles
ducatus] id eſt, ſecundum directiones & exemplares actus ſuos ſapientialiter factos,per quos
ad ſui imitationem incitat angelos,qui actus ſunt indeuiabiliter ordinati,inuiſibiles,ſpiritales
& ad deum relati,decore virtutum,ſapientiæ claritate,feruore amoris,& omni diſcretione ful
citi. [Iſtis vero] id eſt, etiam infimo choro angelorum communicat ordo archangelorum.
[quia & eis hypophetico eſt ordini diuinas illuminatiões hierarchice ſuſcipiẽs per primas vir
tutes] id eſt,quoniam ordo ille archangelorum à ſuperioribus choris accipit illuminationes, F
tradendas eis,id eſt,inſinuandas angelis infimi ordinis ordine hypophetico, id eſt, ꝓceſſu ſub-
prophetali,ab hypo,quod eſt ſub,& propheta:non quod angelis proprie conueniat nomen &
ratio prophetæ,ſed ſimilitudinarie,cum videant quaſi præſentia ventura,& futura prænunci-
ent. Cumq; arhangeli à ſuperioribus audiunt quod inferioribus angelis nuncient,quaſi hypo
phetæ videntur ſimiliter angeli prędicando hominibus, quod ab archangelis audierunt ac di
dicerunt, hypophetæ reſpectu archangelorum per metaphoram appellantur, ideo ſequitur:
[& angelis eas deiformiter annuncians]id eſt,ordini infimo,ordo archangelicus illuminatio
nes ac futurorum cognitiones reuelans deiformiter,id eſt taliter ac diuinæ,ſicut ipſe à ſuperio
re illas accepit.[& per angelos nobis manifeſtans]Minora enim angeli immediate prophe-
tis prædicunt,maiora vero ipſimet archangeli pandunt hominibus,quemadmodum Gabriel
Luc. 1 archangelus prædixit Zachariæ plurima de Iohãne ac prælectiſſimæ virgini de domino Ieſu
*ſacram. Chriſto *ſecundũ propriam vniuſcuiuſq; diuinitus illuminatorũ analogiã] .i. hæc oĩa fiunt,
videlicet iſtæ illuminationes & manifeſtationes, cõmunicationes & prænunciatiões,iuxta ꝓ-
portionem,menſuram,dignitatẽ,capacitatem,habitudinẽ & diſpoſitionẽ vniuerſoꝝ & ſingu-
lorum illorũ,ꝗ illuſtrati ſunt deſuper. Nempe quo altiores & digniores conſiſtunt, eo clarius
& vniuerſalius illuſtrantur à ſupioribus ſuis,clariusq; & diffuſius illuminãt inferiores. Porro
ꝙ ordo angelorũ ſit vltimus,exponit ſubdẽdo.[Ipſi enim angeli]prout nomẽ angeli cõtracte

&appro

A & appropriate accipitur. [ſicut prædiximus completiue conſummant] id eſt, perfectionali-
ter terminant inferius[omnes cœleſtium animorum diſpoſitiones] id eſt,cunctos ſupernorũ
ſpirituum ordines,intra quos etiam ipſi continentur, & ita ſunt finis angelicorum ordinum,
quaſi intrinſecus& incluſus:ſunt quoq; finis conſummans &complens,quoniam ad comple-
mentum & venuſtatem pertinent totius angelicę hierarchiæ, ſecundũ q perfectio totius pote-
ſtatiui ac integralis ex partibus ſuis reſultat,conſiſtit,atq; dependet. [ſecundum quod cõſum-
mandum eſt]id eſt,prout dicendum eſt,ordines illos conſummari per vltimos,cum & vltimi
illi ſint tantæ excellẽtiæ ac dignitatis,tantæ felicitatis, pulchritudinis & gloriæ,præſertim per
ſupernaturalia chariſmata gratiæ & gloriæ ipſis communicata,vt capere non poſſimus: imo
ſic infimus angelus multo pręclarior glorioſiorq; cõſiſtit, q̃ prima & ſumma intelligẽtia,pro-
ut de intelligentijs loquuntur philoſophi,qui non putabant eas poſſe pertingere ad claram&
immediatam primæ cauſæ cognitionem per ſpeciem. [Quippe in cœleſtibus eſſentijs haben-
tes angelicam proprietatem] id eſt, mentes illæ ſupernæ quæ habent proprietatem angelicã,
quæ eſt hominibus annunciare minora,& ſingulis quibuſq; particulariter præſidere, quæ in-
ter cœleſtes perſonas contentæ ſunt[& magis apud nos angeli,q̃ priores] id eſt, q &circa nos
magis ſunt præcones ac nũcij dei,quàm ordines altiores:quoniam immediate apparẽt, nun-
tiant & loquuntur hominibus communius ac frequentius, quàm archangeli aut principatus.
Hinc [aptius nominati]id eſt,conuenientius nuncupati ſunt angeli, q̃ alij chori, præſertim p
comparationem ad nos:per comparationem vero ad animos ipſos cœleſtes, illi magis poſ-
ſent angeli appellari,qui primo à deo illuminationes & reuelationes ſuſcipiunt, vt ſunt men-
tes primæ hierarchiæ,& eas ſequentibus annunciant choris:tanto quoq; aptius dicti ſunt an-
geli per reſpectum ad nos. [quantum circa quod *ſignificantius eſt ipſis eſt hierarchia] id eſt, *manifeſtiue.
quo illorum hierarchia,ſeu ſacer principatus verſatur circa ea quæ nobis ſunt ſignificabilio-
ra. vtpote circa humana & inferiora,& quo intelligibiles illarum ſpecies magis ſunt determi-
natæ & particulares,ac per hoc humano intellectui magis proportionatæ.[& magis circũor-
B natus]id eſt,quo amplius conuenit angelis iſtis operiri & circumueſtiri formis ſenſibilibus,
ſpecioſis ac ſplendidis,quibus frequenter quaſi circumornati videntur, quando apparent ho-
minibus. Vnde Marcus ait: Viderunt iuuenem circumamictũ ſtola candida,& obſtupuerunt. Marci 16.
Poſtremo vltimus ille ordo angelicus eccleſiaſticæ hierarchiæ eſt proximus, iccirco homini-
bus magis proportionatus ad apparendum,annunciandum, præſidendum,& cuſtodiendum
[Excellentiſſimam quidem enim diſpoſitionem] id eſt,ſupremam hierarchiam cœleſtem [vt
dictum eſt,tanq̃ ipſi occulto primitus ordinate proximantem,] id eſt, veluti appropinquantẽ
primitus,id eſt,primo loco,ſeu proximo gradu excellentiorīq; modo, ipſi occulto,id eſt,incõ-
prehenſibili deo,qui eſt omni ſecreto ſecretior,& omni interiori interior,de quo loquitur Iſai- Isaiæ 45
as: Vere tu es abſconditus deus Iſrael.[clam formans]id eſt, qui eſt ſecrete & inuiſibiliter im-
primens,perficiens atq; efficiens angelicas ſtationes.[ęſtimandum *ſanctificare ſecundam] .i. *ordinate
tenendum eſt purgare,illuminare,perficere hierarchiam ſecundam ac mediam [ſecũdam ve-
ro quæ completur à ſanctis Dominationibus & Virtutibus & Poteſtatibus ei quæ eſt principi-
bus & archangelis & angelis hierarchiæ principari.]hoc eſt, æſtimare debemus, imo pro cer-
to tenere,quod ſecunda hierarchia principetur ac præſit tertiæ hierarchiæ. Etiam dictum eſt
C ſæpe,quod ſecunda hierarchia compleatur ſeu conſtet ex tribus ordinibus, qui ſunt, Domina-
tiones,Virtutes,& Poteſtates:& hæc principatur ſeu præſidet hierarchię tertiæ,quæ eſt ex prin-
cipatibus.archangelis & angelis conſtans & aggregata. [Prima quidem hierarchia manifeſti-
us] id eſt,clarius ac copioſius & vtilius [*illuminatur] à creatore [ea vero quæ eſt poſt eam]
id eſt,ſecunda hierarchia[occultius]id eſt,non tam clare, nec ſic tam immediate illuminatur
à deo,quantum ad cognitiõem hierarchicam effectuum diuinorum, quemadmodum prima
& tertia mediatius ac minus ſplendide illuminatur à ſecunda. Nempe quo deo ſunt propin-
quiores ac ſimiliares per naturalia atque gratuita, eo æminentius ac immediatius ab ipſo illu-
minantur:ſed quoad beatificam viſionem, vniuerſi immediate illuminantur diuinitus, & im-
pletur quantum ad hoc, illud Ieremiæ: Non docebit vltra vir proximũ ſuum,dicens: Cogno- Ierem. 31
ſce dñm. Oẽs eñi cognoſcent me,à minimo eorũ vſq; ad maximũ,ait dñs.[Principatuũ aũt &
archãgelorũ &angelorũ manifeſtatiuã diſpoſitionẽ]i. hierarchiã illã vltimã,quę eſt manifeſti-
ua.i. illuminatiua eccleſiaſticę hierarchię,ſentiendũ eſt [humanis hierarchijs ꝑcipere].i. ꝑſide-
re & imperare[p conſeq- entiã].i.ſicut hoc ſeqtur ex ꝑdictis,& ordo exigit vniuerſi [vt ſit per
ordinẽ ad deũ *reductio & conuerſio & cõmunicatio & vnitas]hoc eſt,quatenus oïa & ſpecia- *aſcenſus.
liter intellectuales ac rationales creaturę reducãtur ac cõuertunt ad altiſſimũ ordinate,& coi-

catio

catio mutua ſit in eis,ita quod ſuperiores communicent inferioribus dona ſibi collata, ſicque D
Proclus. per reductionẽ & reditionem plurimorum in vnum fontale principium , oẽs ſunt aliquomo-
Idem. do vnum in illo,ac inter ſe counití. Hinc Proclus diſſeruit: Omnis multitudo participat vno
aliqualiter. Et rurſus: Omne quod participat vno,vnum eſt & non vnum. Itẽq; : Omne bonũ
*Et quid:. vnitiuum eſt participantium ipſo. [† Attamen & à deo omnibus hierarchicis optime indita &
cõmunicatiue ſuperueniens, & cum ornatu ſacratiſſimo proceſſio]. i. q̃uis talis ſit,mutua irra-
diatio,reductio,cõmunicatio inter ordines angelorum: attamen proceſſio eſt à deo indita, o-
ptime omnibus hierarchicis. i. cunctis perſonis ſeu choris in hierarchia cõtentis. Hoc eſt ema-
natio bonitatis emanantis & conceſſæ à deo,communicatiue ſuperueniens. i. liberaliter deſu-
per data,& cum ornatu ſacratiſſimo. i. cum pulchra & ſancta diſpoſitione,& cũ donis gratijsq;
annexis. Dona quippe diuina mutuo ſe decorant,& vnum alteri eſt annexum. Dona quoque
gratiæ gratum facientis ſunt immediate à deo efficienter,in quibus connexa ſunt multa, vt fi-
des formata,ſpes viua,charitas,virtutes infuſæ,& ſeptem dona ſpiritus ſancti, ſicq; vnũquod-
que iſtorum cum ſacratiſſimo ornatu aduenit & conſertur. Nec ſine his donis iſtaq; dei pro-
miſſione in nos ſufficerent nobis ad ſalutem actiones & influxiones hierarchicæ, nobis ab an
gelis impartitæ. Ad quod inſinuandum, Moſes in Exodo ait ad dominum: Si non tu ipſe præ
Exod. 33. cedas nos,ne educas nos de loco iſto. [Inde theologia noſtram hierarchiã angelis diſtribuit,]
id eſt,ex quo inferiores hierarchiæ à ſuperioribus illuſtrantur & gubernantur: inde eſt ꝙ theo
logia. i. ſacra ſcriptura noſtram hierarchiã diſtribuit. i. eccleſiaſticã hierarchiam aſſerit diſtri-
butã & cõmiſſam angelis infimę hierarchię, ita ꝙ ſinguli angeli infimi ordinis ſingulis prę ſunt
hoĩbus: principatus vero. i. angeli ſupremi ordinis infimæ hierarchiæ cœleſtis, præſunt reg-
nis & territorijs. Vnde ſubiungitur: [Principem populi Iudæorum Michael nominans] Iuxta
Danie. 10 illud Danielis: Nemo eſt adiutur meus in omnibus his,niſi Michael princeps veſter. Michael
† alios gen ergo tunc princeps fuerat ſynagogæ,ſed nunc princeps eſt eccleſiæ. [& † aliarum gentium al-
tiũ diuerſos teros,] id eſt,alios angelos illius tertij ordinis,dicit eſſe principes aliarum gentium,iuxta quod E
Ibidem. legitur in Daniele: Princeps regni Perſarum reſtitit mihi. Et ecce Michael vnus de principibus
Ibidem. primis venit in adiutorium mihi. Et rurſus: Cum egrederer apparuit princeps Grẹcorũ. Dein
de ad probandum quod noſtra hierarchia commiſſa ſit angelis ad regendum,alio teſtimonio
Deute. 32 vtitur: [Statuit enim excelſus terminos populorum, ſecundum numerum angelorum dei.]
Hoc ſcriptum eſt in Deuteronomio iuxta Septuaginta interpretes,& vno mõ ita exponit: Ex-
celſus,id eſt,deus altiſſimus ſtatuit terminos populorum, id eſt,diuiſiones ſeu regiones natio-
num iuxta numerum angelorum dei, numerum angelorum iſtorum numero gentium coa-
Grego. ptando. Porro Gregorius in homilia ad alium ſenſum trahit verſiculum iſtum, probãs ex eo
tot homines eſſe ſaluandos,quot angeli permanſerunt. Veruntamen Hieronymus iuxta He-
Hierony. bricam veritatem ſic tranſtulit: Statuit terminos populorum iuxta numerum filiorum Iſrael,
ſicq; ad literam eſſet & alius ſenſus,prout ſuper Deuteronomium ſcripſi. ¶ Conſequenter
author ſoluit obiectionem,quæ contra hæc fieri poſſet. [Si autem quis dixerit] prædictis obij
ciendo: [Et quomodo Hebræorum populus reductus eſt ſolus in * thearchicas illuminatio-
† diuinas ? nes] id eſt,ſi angeli ſancti ac præpotentes præſunt ſingulis gentibus, imo & ſuppoſitis etiam in F
fidelibus atq; idololatris,quid cauſæ eſt quod ſolus ppl's Hebræoꝝ,ad thearchicas. i. diuinas
& principales illuminatiões ꝑuenit olim ſub lege? Ad quod reſpondet [Reſpondendũ,quia nõ
† domina- angelorum rectas * ſcientias accuſari oportet]. i. in hoc non oportet, imo nec licet, ꝙ accuſe-
tiones. mus ſcientiam angelorũ,quaſi ex eorum defectu illud acciderit. Linconienſis tranſtulit præſi-
Rupertus Linconen. dentias,quod aptius ſonat [aliarũ gentium in non exiſtentes deos errore] id eſt,in errore gen-
tium aliarũ quæ idola coluerũt, quę non ſunt dij, ideo additur: in non exiſtentes deos. i. in hoc
quod coluerunt vt deos eos, qui non exiſtunt dij, iuxta illud Ieremiæ: Et certe ipſi non ſunt
Ierem. 2 dij. [ſed illos ipſos proprijs inflexionibus ex ea,quæ eſt in diuinum recta reductione reciden
tes amore proprio.] id eſt,reſpondendum eſt illos fuiſſe recidentes, id eſt, lapſos inflexioni-
bus,id eſt,inclinationibus ac motibus proprijs ex ea reductione recta, quæ eſt in diuinum, id
eſt,à cõuerſione iuſta ad ſummum bonum, ad quod angelica inſpiratione admonebantur a-
more proprio,id eſt,priuato & improbo ſuꝑſius amore, qui eſt omniũ vitiorum origo, quo
ad carnalia,vana & ſuperſtitioſa alliciebantur. [Et ſuperbia ipſis viſorum.] id eſt,ex ſuperba
Iudicũ. 2 3. & pertinaci adhæſione. ex ea quæ ipſis videbantur [diuinitus & corratiõabiliter cultui,]. i. quę
8. 10. apparebant eis apta cultui deitatis. [Hoc ꝓhibetur & Hebræoꝝ populus perpeſſus eſſe]. i. in li
3. Regũ 12. bris Iudicũ & Regũ, in Ieremia & Ezech. deſcribit, qualiter etiã populus Iſrael ad idololatriã
21 10. Ier 1 19. 15 Ezec. 6 16 lapſus ſit, nõ obſtante beatiſſimi Michaelis ꝓſidentia, alioꝝq; angelorũ cuſtodia ipſis adhibita,

exhorta-

A exhortationibus quoque & comminationibus legis & prophetarum. [Cognitionem enim dei
(ait) repulisti, & poſt cor tuum exiſti] id eſt, dominus ait per ora prophetarum populo Iudæ-
orum, cognitionem enim ueri dei abieciſti, & proprij cordis adinuentionibus atq; erroribus
adheſiſti. Vnde per Ieremiam loquitur deus: Me dereliquerunt fontem aquæ uiuæ, & uer- Iere.2.
terunt ad me dorſum: Et per Oſeē: Quia tu ſcientiam repuliſti, repellam & ego te. Et rurſus p Oſee.4.
Zachariam: Cor ſuum poſuerunt ut adamētem, ne audirēt legem [Neq; enim coactam habe Zachari.7
mus uitam] id eſt uita humana non neceſſitati fatali nec abſolute coactioni ſubiecta eſt, atq; *prouidentium.
ex libero arbitrio procedunt actus humani [neq; per *prouiſorum propriam poteſtatem diui-
na lumina prouidę illuminationis reuelantur] id eſt, prouiſores hominum angeli ſancti ſeu p̄
lati, in ſuā poteſtate non habent quod diuina ac ſpiritalia lumina ſapientialis ac prouidę illumi
natiōis, eruditionis ſeu exhortationis eorum reuelētur, id eſt clare pateſcāt & efficaciter inno
teſcant cordibus horum quos exhortantur & illuminare ac conuertere ſtudent: quia in ho-
minum libertate eſt, obicem ponere & oculos cordis infeliciter claudere. Poſſunt autem hor-
tari, perſuadere, cōminari, allicere. Veruntamen intellectus euidentia demonſtrationis con-
pellitur. Sed hoc in his quæ fidei ſunt & ſalutis, locum non habet. Porro omnipotenti deo eſt
proprium, non ſolum intellectum, ſed etiam uoluntatem ad placitum permutare, & ſibi omni
no ſubijcere, atq; quocunque uoluerit inclinare ac uertere, iuxta illud in Iob: Deus immutat Iob 12.
B cor principū terræ. In Prouerbijs quoq; dicitur. Cor regū in manu domini quocūq; uoluerit Prouer.21
inclinabit illud. Hinc teſte Auguſtino, eſt quędam ſecretiſſima & efficaciſſima gratia dei, quę Aug.
omnē cordis obicē auſert. Hinc admonemur: Hodie ſi uocem eius audieritis, nolite obdurare pſal.94
corda ueſtra, [ſed intellectualium uiſionum diſſimilitudo] id eſt, diuerſa diſpoſitio ſpiritalium
oculorum, uidelicet intellectum humanorum ſeu conſiderationum eorum [ſuperplena bo-
nitate paterna] id eſt, pietati dei patris exiſtente ac iugiter permanente ſuperplena ac infinita
[lucis donationem aut omnino non participatam facit] id eſt, gratiam dei quæ cunctis offer-
tur, aut totaliter impedit, ita quod facit eam non participatam, id eſt, nō receptam in mente [&
ad earum reformationem nō diſtributam] id eſt, nō collatam, ad reformatiōem internam mē
tium humanarum impediendo penitus gratiæ infuſionem, cuius infuſio & actio eſſet mētis Roma.2.
reformatio, hoc eſt, dum mortale peccatum manet in anima excæcata, recuſante ſe ad radium
lucis diuinę ubiq; fulgentis conuertere, iuxta illud ad Romanos: Secundum duritiam tuam &
impęnitens cor tuum, theſaurizas tibi iram [aut participationes facit differentes, paruas aut
magnas, obſcuras aut claras, unius & ſimplicis, & ſemper eodem modo habentis & ſuperex
pāſi fontalis radij] id eſt, diuerſa illa diſpoſitio cordis participationis unius & eiuſdem radij di- Hebræ.1.
uini & increati, qui eſt ſplendor lucis paternæ, ſimplex, fontalis & ſua infinitate cunctis ſu-
perexpanſus ac præſens, & inuariabilis in ſe, facit eſſe uarias ac diſtinctas, ſecundum quod in
C una mente eſt indiſpoſitio, negligentia, remiſſio aut carnalis quędā affectio maior quā in alia.

Deniq; eorum qui ſunt in culpa mortali, eſt differentia multiplex. Nam quidam ſunt ha
bituati in malis, quidam obſtinati, quidam nondum aſſueſacti in uitijs. Habituati in malis,
difficulter conuertuntur: obſtinati, uix aut nūquam. Nondum aſſueſacti, facilius compūgun
tur & emolliuntur, ac gratiam per attritionem aliquando ſortiuntur. Qui autem in gratia ſunt
ſecundum quod intentius aut remiſſius ſe diſponunt & applicant, magis aut minus partici
pant. Cuius ſimile eſt in oculo corporali, qui ſi totaliter cæcus ſit, nil de ſenſibili recipit lumine
ſolis: & quo magis aut minus eſt diſpoſitus, ſuſcipit plus aut minus. Vnde in Euangelio legi- Mat.25.
tur, quod dominus dedit unicuiq; ſecūdum propriam uirtutem. Iſtud ſecūdum communem
curſum ſic eſt. Veruntamen omnipotens ſuperlibertimus deus, quoſdam grauiſſimos pecca-
tores ſubito ſic præuenit & compungit, ſic alterat & illuſtrat, ſic emollit & inflammat, quod
lucem miſerationum dei clarius copioſiusq; participant, quam multi exiſtentes in gratia aut
culpa minori. Exempla ſunt in beatiſſimis, Paulo, Magdalena, Zachæo, Latrone. Dionyſi- Acto.6.
us autem hic loqui uidetur, quantum eſt ex parte receptaculorum ſecundum ſe, & ſic aliquo Lucæ 7
mō uerificātur, q̄ in libro de Cauſis dicūtur, quo legitur: Prima bonitas influit bonitates ſuper
res omnes influxione una. Veruntamen unaquæq; rerum recipit ex illa influxione ſecundum
modum ſuæ uirtutis, & diuerſificantur bonitates & dona ex concurſu recipientis. Hinc rur-
ſus propoſitione .xxiij. teſtatur: Cauſa prima exiſtit in rebus omnibus ſecundum unam diſ-
poſitionem, ſed res omnes nō ſunt in ea ſecundum diſpoſitionem unam. Quod eſt: quoniam
quælibet res recipit eam ſecundum modum ſuæ potentiæ. Et diuerſitas receptionis nō eſt ex
cauſa prima, ſed propter recipiens, hæc quoq; in Proclo diffuſius continentur, & ſano indigēt Proclus
intellectu fuerunt enim Philoſophi quidam, dicentes quod deus non ſit cauſa diſtinctionis &

diuerſitatis ac ordinis rerum: imo quod deus non ſit effectiua immediataq; cauſa, niſi unius dũ
taxat entis cauſati, uidelicet primæ intelligentiæ, cuius opinionis fuerunt Auicenna & Alga
zel, & autor libri de Cauſis, imo & Ariſtoteles, ſicut in libro de Vniuerſo Gulielmus affirmat
Parrhiſienſis, quia in libro de cœlo & mundo Ariſtoteles eſt locutus, quod ab uno ſimplici in
uariabili, æternaliter eodem modo ſe habente, non procedit immediate niſi tãtummodo unũ:
quæ opinio non ſolum mendoſa eſt atq; hæretica, ſed etiam ualde irrationabilis, ſtulta ac de-
biliſſimo motiuo innitens. Etenim deus ſublimis & benedictus uniuerſaliter ac infinite perfe-
ctus, non eſt cauſa rerum creatarum neceſſitate naturæ, ac ſicut agens pure naturale, ſed omni
potente ſua uirtute ac nobiliſſimo modo, utpote liberrima uoluntate ac ſuperſapientiſſima ra
tione, Ideo ſicut plura, imo innumerabilia ſimul & eodem actu intelligit, ſic plura aç innume-
rabilia ſimul & immediate poteſt producere inuariabilis manens. Cunq; ſapientis ſit ordinare
& in ſuis operibus ordinem ponere, ipſemet ſupergloriosiſſimus conditor opera ſua diſtinxit
ac optime ordinauit, nec prima illa diſtinctio potuit eſſe ex parte recipientium, quoniam in pri
ma rerum productione & creatione nullum fuit reale recipiens, non cauſatum imo tota rerũ
ſubſtantia etiam ipſa materia fuit producta: Gradus quoq; & ordo ſpecierum uniuerſi, non fu
it a caſu, nec a cauſis ſecundis, quę & in ipſo rerum ordine continentur & includũtur: ſed for E
taliter, exemplariter ac principaliſſime fuit & eſt ex inſtitutione ſummi opificis, unicuiq; enti cre
ato ſuam ſpeciem & naturam, ſuum gradum ac ordinem præfigentis. Nec his obuiat quod in
textu ſanctus pater & excellentiſſimus doctor Dionyſius docet, quia non loquitur de prima il
la participatione bonitatis ac perfectionis diuinæ in rerum creatione, ſed ſecundaria in rerum
creatarũ gubernatione & illuminatione, in qua diuerſitas capacitatis & diſpoſitionis ac meri
ti rerum, multum concurrit & operatur ad uarietatem participationum luminis prę̃inducti. ra
dijq; diuini: attamen quoniã diſpoſitio & præparatio ad lucem ac gratiam dei, donum eſt ipſius
ſub eius prouidentia cadens & eius effectus, etiam ex hac parte diuerſitas participationis lumi
nis huius radicaliter potius finaliterq; reducenda eſt ad deum & præordinationem ſeu proui-
dentiam eius, quam ad rerum capacitatem, diſpoſitionem ac meritum, præſertim in rationa-
Act. 11. libus creaturis, de quibus hic mentio. Etenim merita noſtra ſunt dona ipſius, & effectus proui
Psal. 95. dentiæ eius. Amplius ad huc probat, quod gentilibus ab exordio boni angeli fuerunt prelati.
[Deinde] ſupple probatur quod dictum eſt, [quia & alijs gentibus] qui alij fuerant & extra
nei à Iudæis & a Iudęis quaſi aſpernãter natiões uocabãtur, de quibus in Actis dicit: Ergo & in
natiões gratia dei effuſa eſt. Et in Pſalmo: Dicite in natiõibus, quia domin⁹ regnauit; ex qbus
& nos reſpeximus in illud omnibus paratum, in traditionem & apertum diuini luminis & ma-
gnum & copioſum pelagus, non alienigenæ quidam imperabant dij] hoc eſt, ex quibus gen F
tilibus nos ex paganiſmo conuerſi ac nati, reſpeximus iam conuerſi ad fidem, in pelagus illud
Io. 6. luminis diuini, id eſt, ad lumen increatum, abyſſale, immenſum, omnibus quærentibus illud
Psal. 33. paratum. in traditionem, id eſt, largitionem, utpote ad hoc quod præſtet & oſtendat ſe illis, ideo
additur, & apertum quod pietatis ſuæ ianuam nemini claudit, & ſui aditum nulli negat, ſicut
ait Saluator: Eum qui uenit ad me, non eijciam foras. Propter quod dixit Pſalmiſta: Accedite
ad eum & illuminamini, & facies ueſtræ non confundentur. Atq; Apoſtolus: Accedamus
cum fiducia ad thronum gratiæ eius. Vnde & libro Sapientiæ proteſtatur ſapientia ſumma:
Clara eſt & quæ nunquam marceſcit ſapientia, & facile inuenitur ab his qui diligunt illam, &
inuenitur ab his qui quærunt illam, præoccupat eos qui ſe concupiſcunt. Quod pelagus eſt
magnum, cuius magnitudinis non eſt finis: & copioſum cuius fundum nemo ualet attingere,
quod figuratum eſt per torrentem quem Ezechiel non potuit tranſuadare. In hoc lumen æ-
ternum ac deitatis oceanum reſpicimus nunc per fidem ac ſapientiæ donum, contemplatio-
niſq; gratiam iuxta illud Apoſtoli ad Hebræos: Aſpiciamus in authorẽ fidei & conſummato
rem Ieſum: qui utiq; omnes homines uult fieri ſaluos, & ut ſanctus Leo papa diſſeruit. Miſe-
ricordiam ſuam humano generi nũquam negauit, ſed omnes in communi mortales ad ſui co-
gnitionem abundantiſſimis ſemper beneficijs erudiuit. Itaq; gentibus illis non imperabant
ab initio dij alienigenæ portenta deorum, ſpiritus dæmoniorum, ſed deus uerus & ſancti ange
li eius, quæ tamen gentes poſtea ad idololatriã ſunt prolapſæ & ſeruierunt dijs alienis: nec tũc
à uero deo totaliter ſunt relicti, ſed deputauit eis angelos in cuſtodes, & vnaqueq; gens habuit
angelum de ordine principatus rectorem, quemadmodum in Eccleſiaſtico legitur: In una-
quaq; gente rectorem præpoſuit. [Vnum autem omnium principium] utpote deus unus &
trinus, iuxta id Malachiæ: Nunquid non pater unus omnium noſtrum? Nunquid non deus
unus creauit nos? [& ad ipſum reduxerunt ſequentes ſecundum unamquamque gen-
tem

A gentem † principantes angeli ⌝ hoc eſt, angeli ſancti infimæ hierarchiæ, principantes ſecun- † ſacerdos o ſuæ gentes
dum unamquanq; gentem, id eſt, cuiuſlibet plebi ſeu homini ipſis commiſſo præſidentes, re-
duxerunt ſequentes, id eſt, homines ipſis commiſſos, & ipſorum inſpirationem ac illuminatio
nem ſequentes, conuerterunt ad creatorẽ. Vnde elicitur & probatur, quod ante Saluatoris ad
uentum multi gentilium ad deum conuerſi ſunt angelico miniſterio ſiue humano, ſiue ſolo in
teriori inſtinctu & illuminatione interna, ſiue etiam concurrente ſimul exteriori apparitione
atq; affatu, quod in euangelica quoq; lege interdum peractum eſt. Ad quod quidam allegant Act. 16.
quod in Actis recitatur, quemadmodum Paulo Apoſtolo apud Troaden uiſio per noctem
apparuit: Vir Macedo quidam erat ſtans & deprecans deum: Tranſiens in Macedoniam,
adiuua nos. Qui uir erat (ut dicunt) angelus Macedoniæ præſidens, in ſpecie uiri apparens.
Verum Macedones illi non uidentur conuerſi ad deum ſine cooperatione & prædicatione
humana, utpote Pauli: nec Eunuchus, qui in Actis legitur à Philippo diacono baptizatus. Act. 8.
Porro Cornelius Cẽturio antequam ab angelo fuit admonitus, ut beatiſſimum accerſiret Prin
cipem apoſtolorum, iam credebat in deum. Quod autem multi gentilium crediderunt in de- Act. 10.
B um, conſequenter oſtendit. ⌊ Melchiſedec intelligendum ſummum ſacerdotem exiſtentem
domino amiciſſimum: exiſtentem, non exiſtentium, ſed uere exiſtentis dei excelſi ⌝ hoc eſt,
intelligendum, id eſt ſciendum eſt, ipſum Melchiſedec ſacerdotem ſummum in lege naturæ,
in qua omnes primogeniti communiter erant ſacerdotes, exiſtentem domino amiciſſimum, Gene. 14.
id eſt ualde dilectum, electum & ſanctum, exiſtentem inquam ſacerdotem non exiſten-
tium, id eſt, non falſorum deorum, ſed dei exiſtentis, uere excelſi independenter & abſolute
ſublimis, ſub quo curuantur qui portant orbem, & flectitur omne genu, de quo Melchiſe-
dec ſcribit Apoſtolus: Intuemini quantus ſit hic, cui decimas ſoluit Abraham patriarcha. Iob 9. Philoſo.
Quem Melchiſedec dicunt Hebræi filium Noæ, dictum alio nomine Sem. ⌊ Etenim non ſic Hebræ. 7
ſimpliciter Melchiſedec ipſi theoſophi non amicum dei ſolum, ſed & ſacerdotem uocauerũt ⌝
hoc eſt, theoſophi, id eſt, ſancti theologi qui dei ſunt ſapientes, uocauerunt ipſum Melchi-
ſedec non ſimpliciter, id eſt, non abſolute, nec ſine cauſa, nec imperite, non tantum dei a-
micum, ſed etiam ſacerdotem, iuxta illud in Geneſi: Melchiſedec proferens panem & ui- Gene. 14.
num, erat enim ſacerdos dei altiſſimi. Per quod datur agnoſci, quod alios induxit ad ueri
dei culturam. Hinc ſequitur. ⌊ An ut aperte ſapientibus ſignificarent ⌝ id eſt, utique ideo ſic
dixerunt theoſophi, ut ſapientibus reſerarent. ⌊ quod non ſolum ex eis in ipſum qui uere eſt,
deum conuertit ⌋ id eſt, quod non ſolum uertit ſeipſum in uerum deum ipſe Melchiſedec,
C ex eis, id eſt, relictis dijs alienis. ⌈ Adhuc autem & alios ut ſummus ſacerdos *edocet eam quę *educet
eſt ad ueram & ſolam diuinitatem, reductionem ⌋ id eſt, ultra ad quod dictum eſt etiam do-
cuit alios, puta ſacerdotes minores ac ſubditos, reductionem eam, id eſt, conuerſionem
ſalubrem ad uerum ſolum ac ſummum deum. Deniq; Melchiſedec iſtum dicunt Hebræi
uixiſſe annis quingentis uſque ad tempus Iſaac & Rebeccæ. Vnde quod in Geneſi legi-
tur Rebecca conſuluiſſe dominum, exponunt quod rogauit ipſum Melchiſedec ut pro ea Gene. 5.
conſuleret deum ſuper gemellis, qui in eius utero collidebantur. Præterea alijs ſcripturarum
autoritatibus pandit: quod alij ſancti regnis & hominibus etiam perfidis præſint. ⌊ Et hoc au
tem tuam ſumme ſacerdotalem intelligentiam admonebimus ⌋ id eſt, ô tu epiſcope Timo-
thee, admonebimus intelligentiam tuam ſumme ſacerdotalem, id eſt, pontificalem tuam ſapi
entiam ⌈ quia & Pharaoni apud Aegyptios imperante angelo ⌋ id eſt, quod ipſo angelo ſan-
cto imperante, id eſt, præſidente Pharaoni Aegyptijs dominanti ⌊ & Babyloniorum princi-
pi, præſide proprio ⌋ id eſt, angelo proprio præſide, id eſt, imperante rege Caldęorum, Nabu
godonoſor nomine, in cuius regno urbs Babylon fuit metropolis ⌈ omnium prouidentię & do
minationis prouidum & poteſtatiuum ſecundum uiſiones diſtributum eſt ⌝ hoc eſt, diſtributũ
eſt tunc hominem prouidum prouidentiæ hominum, id eſt, circumſpectum & in rebus hu-
manis induſtrium conſideratiuum ac prouiſiuũ in futurum, & poteſtatiuum dominationis, id
eſt, idoneum præſidere ſecundum uiſiones, id eſt, ſecundum quod apparitiones illę oſtenſęre
gibus illis, innuebant eſſe agendum, uidelicet tales uiros eſſe præficiendos Aegyptijs & Chal
dæis.. Vel ſenſus eſt, quod tunc diſtributum eſt, id eſt, hominibus manifeſtatum & commu-
nicatum prouidum prouidentiæ hominum, id eſt, deus uerus qui eſt primum principium u-
niuerſorum, prouidentiam habens & poteſtatiuum dominationis, id eſt, omnium poteſtatem Malach. 1.
atq; dominium poſſidens. De quo cantat eccleſia: Ecce aduenit dominator dominus, & regnũ
in manu eius, & poteſtas & imperium, quod tunc pateſactum eſt per uiſiones præfatas ⌈ & gen
tibus illis ueri dei miniſtri duces ſtatuti ſunt ⌋, i. Ioſeph tunc Aegyptijs eſt præfectus, Dani-

Daniell. 2. cliq; Chaldæis [formationum ab angelis uiſionis manifeſtatione angelis continuo ſacris ui-
ris Daniel & Ioſeph ex deo per angelos reuelatæ] hoc eſt, manifeſtatione, id eſt, expoſitione
uiſionis factæ regibus antedictis. Viſionis inquam, formationum, id eſt, imaginariarumq; ſimilitu
dinum, quæ formatæ fuerunt in interioribus ſenſibus regum illorum ab angelis ſanctis qui ſi
militudines illas formauerunt ac præſentauerunt in potentia ſenſitiua interiori imaginatiua in
ſomno. Nam quia expoſuerunt uiſiones has regibus illis, ab eiſdem regibus mox promoti fu-
erunt ad præſidentiam magnam poſt reges. Viſionis dico, reuelatæ 'per angelos continuo, id
eſt, confeſtim poſtquam reges prætacti habuerunt huiuſcemodi uiſiones angelis, id eſt, ange-
licis hominibus, ſcilicet uiris, id eſt, Danieli & Ioſeph. Vel angelis inferioribus per angelos ſu
periores. Forſitan enim angeli qui regnis illis præſidebant, reuelauerunt has uiſiones angelis
cuſtodibus Danielis ac Ioſeph, ut eas ultra reuelarent his uiris ſibi commiſſis, & ipſi ulterius
Geneſi 41 eas exponerent regibus. Ex his innoteſcit, quod ſomniales uiſiones oſtenſæ regi Aegypti, qui
uidit in ſomnis, primo ſeptē boues pingues, deinde totidē macras: atq; deinde ſeptē ſpicas ple
nas & mox poſt totidem uacuas & aduſtas: diuinitus factæ ſunt miniſterio angelorum, ad prę
nunciandum, & præſignandum futura. Non tamen reges illi fuerunt prophetæ, quia non in
tellexerunt quid præſignabant, ſed Ioſeph ac Daniel, qui ex reuelatione ſuperna eas expoſue
Geneſi. 41 Daniel. 4. runt. Porro Nabugodonoſor uidit primo ſtatuam grandem, deinde poſt plures dies arbo- E
rem altam & pulchram. Pharao autem uidit utranq; uiſionem nocte eadem, quoniam eandē
rem præſigurabant. Ex quibus oſtenditur, quod deus omnipotens prouidentiam habeat actu
um humanorum, atq; notitiam futurorum ac particularium rerum, cogitationumq; cordis.
Cuius oppoſitum dixit & ſepius ſcripſit maledictus & infideliſſimus ille Auerrois. Hinc ſcri
Auerrois maledict9 ptum in Daniele: Dixit Daniel Nabugodonoſor regi: Tu rex cœpiſti cogitare in corde tuo
Danieli. 2 quid eſſet futurum poſt hæc, & qui reuelat myſteria deus oſtendit tibi: In expoſitione autem
Danieli 4 ſecundi ſomnij Daniel regi locutus eſt: Cum feris erit habitatio tua, donec cognoſcas quod
Geneſi. 41 dominetur excelſus in regno hominum, &c. At uero in Geneſi Pharao ait ad Ioſeph: Quia
oſtendit tibi deus omnia quæ locutus es, tu eris ſuper domum meam, & ad oris tui imperium
cunctus populus obediet, uno tantum regni ſolio te præcedam. ¶ Præterea quoniam reges
& principes habent reipublicæ curam, ipſis interdum talia oſtenduntur propter bonum com
mune. Sicq; in iſtis declarata eſt poteſtas ac prouidentia dei. [Vnum eſt enim principium o-
mnium] Nam ordo rerum ſuperius ſiſtit in uno, quod eſt actus purus, ideoq; incircumſcripti
bilis & perfectus [& prouidentia una] quæ eſt prouidentia uniuerſalis, æterna, diſtinctiſſima
& perfecta, in mente conſiſtens diuina, quam negare eſt enormiſſimum ſcelus. Propter quod
dominus dixit Ezechieli: Peccatum filiorum Iſrael magnum eſt ualde nimis. Dixerunt enim:
Ezec. 8. 9. Iob 14. Reliquit dominus terram, & dominus nos non uidet. De quo libro Iob habetur: Abſit à deo
impietas, & ab omnipotente iniquitates. Opus nanq; hominis reddet ei, & iuxta uias ſingulo F
rum reſtituet. Quem enim cōſtituit alium ſuper terram? aut quem poſuit alium ſuper orbem
quē fabricatus eſt? Et nullo modo ęſtimandum eſt, Iudęos quidem pleniter duxiſſe diuinitatē
id eſt, nequaquam credendū eſt quod uerus deus duxit Iudæos pleniter, id eſt, immediate per
ſe ſine obſequijs ſubiectarum creaturarum, imo per angelos duxit eos in heremo, & alibi ſic
Exo 13. 14 Exodo 13. eos direxit. Et quamuis ſcriptum ſit. Dominus præcedebat filios Iſrael ad oſtendendam uiam
per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis, tamē ad inſinuandum quod do
Exod. 14. Exodo 33. minus fecit hoc, angelo mediante ac dei imperium exequente, ſcriptum eſt, in Exodo: Tollēs
ſe angelus dei qui pręcedebat filios Iſrael, abijt poſt eos & pariter cum eo columna nubis, Exo
di. Rurſum quoq; dominus dixit ad Moſen: Ecce ego mitto angelum meū, qui præcedat te
&c. Angelos autem ſpecialiter aut ęque honorabiliter aut oppoſitis aut deos quoſdam alteros
imperare alijs gentibus] hoc eſt, nemo putet ſic deum uerum tribuiſſe ducatum præſidentiamq;
Iudęis, quod alias gentes ſecluſit à ſua prouidentia ac ſuo dominio, ita quod angeli ſoli præſint
ac imperent alijs gentibus. Specialiter autem æque honorabiliter ſicut deus Iudæis, ita quod
ſint cultu latrię honorandi a gentibus quibus pręſunt, quemadmodum dominus a Iudęis: nec
tenendum eſt quod Iudęi & gentes regantur a dijs principijsq; contrarijs, Ita quod Iudæi re
gantur a deo lucis, gentes a principijs tenebrarum, creatore corporalium rerum. Aut quoſdā
alios deos imperare gentilibus, ut Iouem, Neptunum, Apollinem, ut dixerunt idololatrę: At
Manichæorum error. Porphyri. uero Manichæi poſuerunt duo effectiua rerum principia. Porphirius autem Platonicus con
ceſſit legem Iudæorum datā a uero deo, & quod deus Iudæos ſibi ſoli applicuit, uolens ſolus
coli ab eis Alijs uero nationibus licentiam dederit colere deos, ut in libro de ciuitate dei nar-
rat &

rat & reprobat Angnſtinus.hos errores uanos & frinolos,ſanctus Dionyſius hic confutat,cũ Auguſtinus Roma.4.
& Apoſtolus ſit locutus: An Iudęorum deus tantum? nõne & gentium? Ieremias quoq;,Le Ieremiae.10
ges,inquit,gentium uanę ſunt. Moſes item: Qui ſacrificauerit niſi domino ſoli moritur. Et ite Deutero.18
rum ait ſcriptura: Dŋ qui non fecerunt cęlum & terram,pereant de terra. Hinc ſubditur⌐ Sed Ieremiae.10
& eloquium illud⌉id eſt,nerbum illud in Deuteronomŋ cantico ſcriptum & antea tactum. Deutero.32
Quoniam diuidebat altiſſimus gentes,quando ſeparabat filios Adam. Cõſtituit terminos po
pulorum,iuxta numerum filiorum Iſrael: Pars autem domini popul' eius,Iacob funiculus hæ
reditatis eius⌐ ſecundum ipſam intelligentiam accipiendum⌋id eſt exponendum & intelligē
dum eſt,ſicut ibi & alibi docet ſcriptura⌋ Non ut patiente deo cum alŋs dŋs aut angelis noſtrũ
ducatum⌉id eſt,non ſic quaſi ipſo deo uero partiente,id eſt,diuidente ducatum noſtrum,id eſt,
principatum ſeu præſidentiam generis humani⌊ & Iſrael in gentis principatum & gentis duca
tum contento⌉hoc eſt,quaſi Iſraelitico populo retento ac reſeruato ipſi altiſſimo deo in prin-
cipatum & ducatum gentis,id eſt,ad hoc quod deus populum illum ſeruaret,ut ei dũtaxat do
minaretur⌊ Sed ut ipſa quidem una ſimul omnium excelſa prouidentia⌉hoc eſt,ſic intelligē-
da eſt illa autoritas,ut prouidentia ipſa excelſa,id eſt,diuina & increata prouidentia inſe una &
B ſimplex,omnium pariter prouiſiua & cuncta ſimul gubernãs,omnes homines ſalutariter
propriorum angelorum reſtitutorŋs manuductionibus diſtribuente.id eſt,prouidentia illa de
putãte ſalubriter ac dante homines uniuerſos ac ſingulos manuductionibus reſtitutorŋs,id eſt
directionibus reductiuis & conuerſiuis in deum angelorum propriorum. Quia & unicuiq; p-
ſonę deputauit proprium angelum de infimo choro,atq; cuilibet genti proprium angelum de
ordine terio. Qui ad hoc hominibus ſunt conceſſi,ut eos reducant ac ducant per uiam ſalu-
tis,& qui per culpam ſubiecti erant diabolo,per angelorum directionem ſuo reſtituantur cre
atori ac legitimo domino,cui ſoli debent ſeruire de iure,quamuis frrquenter alŋs obſequantur
de facto⌊ ſolo fere nltra omnes Iſrael in ueri dei illuminationem & cognitionem conuerſo,id
eſt,quaſi ſeu pene Iſraelitico populo conuerſo & reducto in agnitioncm & illuminationrm ue
ri dei,cęteriſq; nationibus ad idololatriã & alia ſcelera magna declinantibus,& prolapſis. Sicq;
ꝓpter ſua facinora ſunt abiecti. Popnlus uero Iſrarl quantũ ad ꝓdeſtinatos & electos,ex ipſo à De tero.7
deo aſſumptus eſt in gentem peculiarem. Quod originaliter ac principaliter aſcribẽndum eſt
infinitæ miſericordiæ dei. Quamuis ſecundario, & tanquam cauſæ meritoriæ attribuatur me-
ritis patrum eorum,obedientŋſq; iſtorum,quæ omnia ſunt effectus & ſigna prædrſtinationis
ęternæ ac pietatis diuinæ. Idcirco Moſes locutus eſt Iſraeli: Patribus tuis conglutinatus eſt do Deutero.10
minus,& elegit eos,amauitq; ſemen eorum poſt eos. Et iterum teſtatus eſt: Ne dicas in corde Deutero 9.
C tuo: Propter iuſtitias meas introduxit me dominus⌐ Vnde theologia quidem ſeipſum poſſe
diſſe Iſrael in ueri dei ſamulatũ ſignificans⌉hoc eſt,theologia,id eſt,diuina ſcriptura ſignificãs
ſeipſum,id eſt ipſummet deum poſſediſſe per gratiam ſuam Iſrael,id eſt,Iſraeliticam plebē in
famulatum ueri dei,id eſt,ad cultum diuinum⌊ facta eſt portio domini ait⌋id eſt,theologia ipſa
teſtatur,quod Iſrael eſt portio domini,id eſt pars grneris humani,à deo electa ad eius obſequia,
iuxta illud Deuteronomŋ: Te elegit dominus, ut ſis ei populus peculiaris de cunctis populis Deutero.7.
qui ſunt ſuper terram. Per Iſaiam quoq; loquitur deus: Hæreditas mea Iſrael. Nempe cum de- Iſaiæ.19.
us decreuit naturam humanam aſſumere ex poſteritate ſanctornm patriarcharum,Abraham
Iſaac & Iacob: multis gratŋs ac priuilegŋs illum populum decorauit. Propter quod dixit Pſal
miſta: Non fecit taliter omni nationi⌊ Oſtendens autem & eum uiritim cęteris gentibus di- Pſalm.147
ſtribuiſſe cuidam ſanctorum angelorum in cognoſcendum per eum unum,omnium princi
cipium,Michaelem dixit Iudaicũ duxiſſe populum⌋i.de' teſtatus eſt Michaelem duxiſſe,id
eſt direxiſſe Iudaicum populum tanquam ſynagogæ principem ac rectorē,oſtendens,ipſum
deum diſtribuiſſe uiritim,id eſt ſingulatim cuidam angelorum,id eſt unamquamq; gētem cõ
miſiſſe alicui ſanctorum angelorum. Quod enim de una gente Hebræorum,& uno eius cu-
ſtode Michaele diſſrruit,de alŋs etiam dedit intelligi⌊ in cognoſcendnm per eũ unum omni
um principium,id eſt,ad hoc ut unaquęq; gens per illuminationem & directionem angeli ſi
bi præſidentis, agnoſceret unum uniuerſorum eſſe conditorem, prouiſorem ac iudicem.
Vnde habetur apud Iorlem: Multa ſunt nimis caſtra domini, id eſt, agmina ſeu ſuppo Ioelis 2.
ſita angelorum, fortia & facientia uerbum eius⌊ Aperte nos edocens⌉id eſt, theologia per
hoc nos maniſeſte informans ⌊unam eſſe omnium prouidenriam⌋id eſt deum habere gene
ralem,imo & diſtinctam prouiſionem omnium hominum imo & rerum uniuerſarum. Pro-
uidenria tamen dei proprie dicitur reſpectum rationalium & intellectualium creaturarum q̃
rum & curam habet. Propter quod dixit Apoſtolus: Nunquid cura eſt deo de bobus? Alio

rũ uero præſcientiam habet, prouidẽtiam inquam. ſimul omnibus inuiſibilibus & uiſibilibus uirtutibus ſupereſſentialiter ſupercollocatam ꝛ id eſt, incompræhenſibiliter ſuperiorem & præeminentem in omnibus rerum naturis ac uiribus, non cauſatam nec dependentem a rebus, ſed cauſam earum, nec tñ imponentẽ rebus neceſſitatem, imo unumquodq; regentem ſecundum illius naturam. Hæc prouidentia eſt una in mente diuina, cuius excutores ſunt cauſæ ſecundæ. De qua ſubtiliter ac profunde tractat Boethi⁹ in libro de cõſolatiõe philoſophię. Omnes

Boethius autem per ſingulas gentes imperantes angelos in ipſum ut proprium principium ſequẽtes uoluntate eſſentiali quaſq; uirtutes extendere ꝛ hoc eſt theologia docet angelos imperantes per gẽtes ſingulas, id eſt, pſidẽtes gẽtibus quibuſcũq; extendere id eſt, reducere ſeu erigere uirtutes quaſq;, id eſt, quaſlibet poteſtates humanas ac, uires rationales ſequentes id eſt obtemperantes angelicis inſpirationibus, ac imitantes obedientiam angelorũ promptiſſimã in ipſam prouidentiã dei, ut illã fideliter credant & ei ſe ſapiẽter cõmittant, ſuperfluã curam & terrenorũ

Mat. 6. accumulationem uitantes, iuxta illud Matthæi: Nolite ſoliciti eſſe in craſtinũ ſeu in ipſum deum omnium prouiſorem ut in proprium principium, id eſt, tanquam ad creatorem. Sequentes, inquam non ſictæ, ſed uere & ex animo, quod ſubditur: uoluntate eſſentiali, id eſt, libera & innata iuxta illud primi Paralipomenon: Tu fili ſcito deum patris tui, & ſerui ei corde perfecto & animo uoluntario. E.

PARAPHRASIS HVIVS CAP. IX

DEincepſ tractemus de ultima hierarchiarum, quæ continet principatus, archangelos, & angelos,. Nomen ergo principatuum, ſignat principalitatem mentium illius ordinis reſpectu inferiorum, & qui ordinatione cõuenienti principali uirtuti, quantum eſt inſima hierarchiarum, deducũt archangelos & angelos ad deũ, qui eſt ſupprincipalis princeps, & ipſe ad eundem conuertuntur, & quas adducunt & ſe ſecundum ſingularũ poſſibilitatem, deo conformant, & per ornatum ſuarum principalium uirtutum, ſuperſubſtantialem diuinæ ordinationis principatum quodammodo repręſentant. Nomen uero archangelorum, qui cum principatibus in eadem hierarchia ordinantur, ſignat eos medium ipſius hierarchiæ ordinem habere, ſcilicet, inferiorem principatibus & ſuperiorem angelis, iuxta quod quælibet hierarchia habet & primas, & medias, & inſimas uirtutes. Sic ergo medius ordo archãgelorum, communicat utriq; extremo ordini ſuæ hierarchiæ. Ordini principatuum inquantum & ipſe conuertitur principaliter ad ſuperſubſtantialem principatum deum & illi ſecũdum ſuam poſſibilitatem reformatur, & angelos inferiores ſimplificat ordinate, & inuiſibiliter eos reducendo ad deum. Ordini autem angelico communicat inquãtum reuelatiuus eſt cœleſtium, diuinas quidem illuminationes hierarchicæ ſuſcipiens per alias uirtutes ſuperiores ſe, & eaſdem nuncians angelis & per angelos manifeſtans hominibus, ſecundum capacitatem uniuſcuiuſq; diuinitus illuminatorum. Angeli enim, ut dictum eſt, cõpletiue terminant inferius omnes hierarchias cœleſtium mentium, iuxta quod inſima proprietas cœleſtiũ ordinum eis ex nominis ſignificatione attribuitur, & illi potius à nobis ſpecialiter uocantur angeli, quam ſuperiores, qui tamen cęleſtia manifeſtant, eo quod ipſorum principatus manifeſtius, quantum ad nos, exercetur, & familiarius mundo. Vt enim dictum eſt, prima hierarchia, quæ occulto, diuino præ cæteris appropinquat, occultius regit hierarchiam ſecũdam. Secunda uero hierarchia manifeſtius regit tertiam, quam ipſa regatur à prima, ſed occultius quam inſima regat hierarchiam eccleſiaſticã. Inſima autem hierarchia, quæ continet principatus, archangelos & angelos, immediate præſidet eccleſiaſticę, hierarchiæ ita tamen quod ordo principatuum, mediantibus ordinibus angelorum & archangelorum: & archangelorũ ordo mediante ordine angelorum, angelorum uero ordo proprie & immediate, ut ſecundũ regiminis ſeriem ordinate ſiant ad deum ſurſum actio, & conuerſio, & communio, & unitio. Et quidem diuini luminis diſtributio, a deo indita eſt omnibus hierarchijs angelicis & humanis, ordinatiſſime ſuperueniens ad communicandum omnib⁹ perſonis hierarchicis. Hinc eſt quod ſacra ſcriptura oſtendit noſtram hierarchiam regi ab inſimo ordine, qui dicitur & eſt angelorum, dicente angelo ad Danielem. Conſurget Michael princeps magnus, qui ſtat pro filijs populi tui. i. Iudaici. Et rurſus in Daniele. Nemo eſt adiutor me⁹ in his omnib⁹ niſi Michael princeps ueſter. Oſtendit etiam ſacra ſcriptura alijs nationibus gentium præeſſe alios ſan-

(margin, beside "archangelorũ ... ſimplificat ordina-": F)

(margin: Danieli 10 / Daniel. 12.)

ctos

ctos angelos. Vt in Deuteronomio: Conſtituit terminos populorum iuxta numerum filiorum Deutero 32
Iſrael.i.ſanctorum angelorum. Si quis autem quærat quomodo ſoli Hebræi eo tempore per
fidem unius dei illuminati ſunt, ex quo aliæ natiões habuerunt rectores ſanctos angelos ſicut
ipſi: reſpondemus quod non fuit culpa ſeu defectus in angelis recte gubernantibus alias natio
nes gentium, de eo quod ipſe gentes idola coluerunt, ſed in ipſis gentibus, quæ proprijs mo-
tibus decidentes, & auerſia doctrina inſpiratióis angelicæ, qua deum cognoſcere & colere inui
tabantur, tum propter carnales uoluptates, tum propter mentis ſuperbiam quam conceperãt Roman. 1
ex his quæ recta de deo cognouerant. Ex quibus etiam ratione conuincebãtur, quod deus me
rito ſit ſumme uenerandus, ſed cum cognouiſſent deum, non ſicut deum gloriſicauerunt, nec
gratias egerunt: ſed euanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum.
Quod autem nõ angeli cuſtodes, ſed ipſi idololatræ de errore ſuo ſint accuſabiles, colligitur ex
eo quod etiam ipſe populus Hebræus, tam ab angelis, quam a lege & prophetis inſtructus,
per propriam auerſionem aberrauit, iuxta illud Oſeæ: Scientiam dei repuliſti. Et illud Hiere- Oſee 4. Hiere. 7
miæ: Abierunt in uoluptatibus ſuis, in prauitate cordis ſui mali. Et illud: Nõ audiemus te ex ſer Hiere. 44.
monem, ſed facientes faciemus, omne uerbum quod egredietur de ore ueſtro. Item non ſunt
culpandi angeli cuſtodes de humana prauitate, quia non eſt ſuum cogere nos inuitos ad bo-
B na. Vtimur enĩ libero arbitrio, qood eſt ſimpliciter in coactum neq; noſtræ uirtutis eſt diuino
rum luminum reuelationem acquirere, uel extorquere ſed unus & ſimplex & ſemper eodem
modo ſe habens ad omnem intelligibilem & increatam ſimplicitatem incomparabiliter exce Eccleſiaſt.
dens, fons æternæ ſapientiæ. de quo in Eccleſiaſtico: Fons ſapientiæ uerbum dei in ex celſis, o-
mnibus intellectibus ſupperradiat, & iuxta intellectualiter uidentium diſſimilitudinem, & ua
rietatem de plenitudine luminis ſui, ſingulis aut nullam participationem ſibi eos conforman
tẽ diſtribuit, aut participationes differentes, ſcilicet paruas & magnas, aut obſcuras, aut claras,
ſecundum quod mentes magis aut minus in fontem illum extenduntur, & magis & minus ca
paces ipſius luminis efficiuntur. Quod autem non ſolum hebræis ſed neq; alijs gentibus, ex qui
bus nos ſumus, qui ad infinitam & copioſam diuini luminis ſuberabundantiam, tempore gra
tiæ omnibus parate expoſitam per fidem reſpeximus, non præfuerunt dæmones, ſed quod
unum ſit omnium principium, & ad illud ſurſom agebant ſancti angeli ſinguli de ſingulis gẽ
tibus ſuo regimini diuinitus commiſſis eos, qui ipſorum angelorum inſpirationes recipi
ebant, & ſequebantur, exemplo Melchiſedech colligi poteſt, qui fuit ſummus ſa-
cerdos, dei amantiſſimus, non alicuius idoli, ſed altiſſimi dei. Theologi e- Geneſi. 14
nim deum ſapientes, non tantum uocant Melchiſedec amicum
dei, ſed & ſacerdotem uere, ut credentibus aperte ſigna-
rent, quod non ſolum ipſe ad uerum deum erat Pſal. 109 Hebræ. 7.
cõuerſus, ſ[illegible] alijs tanq̃ hierarcha
ducatum p[illegible] bebat reducendo
eos ad ueram & ſolã prin
cipalem diuinitatem.

Epilogus atq; concluſio totius angelici
ordinis. Cap. X

COnnexa eſt itaq; ſic ipſa quidem honorabiliſſima cir- † teletarchica uel perfectiõalis.
ca deum animorum diſpoſitio ex † perfectiua illumina
tione * ordinata, immediate in eam aſcẽdẽdo, occultior * ſanctificata.
& manifeſtior diuinitatis illuminatione purgatur, illu-
minatur & perficitur. Occultior quidem, tanquam in
uiſibilior & magis ſimplificata & unificata. Manifeſti-
or uero, ut ante data, & primo lucet, & uniuerſalior & † formã.
magis in eam (ut oportet) † forma effuſa. Ab ipſa autẽ † tararchia.
iterum proportionaliter ſecunda, & a ſecunda tertia, &

 exter-

ex tertia ſecundum nos hierarchia,ſecundum ipſum bene ornantis† ordinationis legem , in harmonia diuina &analogia ad ſimul omnis boni ornatus ſuperprincipale principium &conſummationem, hierarchice reducitur . Manifeſtatores autem omnes ſunt,&angeli eorum qui ante ipſos ſunt.Ipſi quidem honorabiliſſimi dei mouentis proportionaliter autem cæteri ex deo motorum.Tantum eñ omnium ſupereſſentialis harmonia,unicuiq; rationalium & intellectualium ſacro ornatu ,& ordinata ductione præuidit,quantum ipſe hierarchiarum unuſquiſq; ordo ſacre & decenter poſitus eſt.Et omnem hierarchiam uidemus in primas,& medias,& ultimas uirtutes diuiſam.Sed & ipſam per * ſingulas ſpecialiter dicendum diſpoſitionem ipſis diuinis harmonijs diſcreuit , propter quod & ipſos diuiniſſimos ſeraphim,ipſi theologi aiũt alterum ad alterum clamare.Apte in hoc (ut æſtimo)declarantes quoniam theologicas ſcientias ipſi primi ſecũdis tradunt .Addiderim autem fortaſſis ,&hoc non incongrue ,quia & ſecundũ E ſeipſum unuſquiſq; & cœleſtis animus &humanus ſpeciales habet &primas & medias & ultimas ordinationes & uirtutes , addictas per unumquemq; hierarchicarum illuminationum proprias anagogas proportionaliter manifeſtatas,p quas unumquodq; in participatione fit,ſicut idipſum & fas eſt & poſſibile , ſuper incognitiſſimę purgationis pleniſſimi luminis , ante perfectæ perfectionis. Eſt enim nihil per ſe perfectum,non indigens uniuerſalis perfectionis,niſi perfectiſſimum & ante perfectum.

*ſingulos
Iſaiæ 6.
Zachar. 2
† additas.

¶ Expoſitio capituli Decimi,quod eſt repetitio,epilog⁹ &compendioſa perſtrinctio prædictorum, Arti. XIX,

COmpleta pertractatione de tribus cęleſtibus hierarchijs & nouem earũ ordinib⁹,tãbreuiter recapitulat pinducta[Cõnexa eſt itaq; ſic ipſa quidẽ honorabiliſſima circa deum animorum diſpoſitio]hoc eſt,ordinatio illaſuperno rũ ſpirituũ qui participatione diuinorũ donorũ imitatione deiformium perfectionum deo ſunt proximi ,utpote quaſi in diuinitatis ueſtibulis collocati,ſicut expoſitum eſt Nono capitulo honorabiliſſima,tum quoniam creatori proximior atq; conſormior,tum quia hierarchica dignitate ac iuriſdictione ſublimior,tum quia ſapientia maior,tum quia cauſalitate & communicatione p clarior . Illuminat enim , & bona ſibi deſuper præſtita large diffundit ſuper hierarchias & choros ſequentes Hæ quippe ſunt rationes honorabilitatis & honorationis decentis. Vnde ſcriptum eſt in Eccleſiaſtico: Danti mihi ſapientiam,dabo& gloriã & honorem. Et Auguſtinus Si,inquit,poſſes me docere quod ignoro,libentiſſime merito te ſufferrem,non ſolũ uerbis increpantem,ſed etiam uerberibus caſtigantem: Hinc magiſtris non poteſt reddi æquiualens,ſicut nec deo neq; parentibus,ſed incomparabiliter minus deo.Sic & Ariſtoteles 12 primæ philoſophiæ nominat deum honoratiſſimum intellectum,quem conſtat uniuerſis ac ſingulis infinite honorabiliorem [ex* teletarchica ,]id eſt diuina & increata[illuminatione † ſanctificata.Nõ eñ purgat,illuminat neq; pficitur ab aliqua hierarchia cœleſti,ſed immediate a deo,prout iſtud ſeptimo capitulo diffuſius fuit expoſitum.Eſt item connexa ,id eſt inuicẽ decẽtiſſime coordinata,habẽs in ſe primas&medios ac ultimos,primũq; chorũ ac mediũ & infimũ.Eſtq; ad primũ & ſummũ bonũ recte reducta &ad mediã hierarchiã rite coordinata[ineã immediate aſcẽdẽdo occultior].i. hierarchia illa ſupma p hoc qđ primo&immediate aſcendit non motu locali ſed eleuatione mentali in illuminationem diuinam quam ſuſcipit &ad primam increatamq; ueritatem quam contemplatur ,eſt occultior.i.ignotior nobis,utpote aſcẽ

Eccleſi 51.
Auguſtinus
Ariſtoteles
*deo.
† perfectionali vel perfectiua.
*ordinata

te incompræhenſibili deo propinquior, maioriſq; difficultatis ad cognoſcendum, & a noſtrõ
ſenſu ſeu intellectu remotior, cuius obiectum dicitur eſſe quidditas rei materialis [& manife-
ſtior] .i. intelligibilior ex ſua natura utpote plus habens de actualitate & formalitate. Quam-
uis nobis occultior ſit ex noſtri intellectus imbecillitate. Qui ita ſe habet ad manifeſtiſſima Ariſtotiles
naturæ, quemadmodum uiſus noctue ad lumen ſolare [diuinitatis illuminatione purgatur
& illuminatur & perficitur] hoc eſt immediate à deo, ſicut iam ſæpe expreſſum eſt. Per hoc e-
tenim deus ipſam illuminat quod ueritatem ei oſtendit in ſeipſo, qui eſt omnis ueritatis ſpecu-
lum & exemplar. Qui & intelligibiles quaſdam ſpecies ſpiritualemq; radium mentibus im-
primit beatorum. [Occultior quidem tanquam inuiſibilior] id eſt, uiatoribus minus nota,
quia præexcellentia & copia ſuæ lucis & actualitatis intellectum eorum magis tranſcendit,
[& magis ſimpliſicata & magis unificatà] id eſt, à ſuo creatore conſtituta in puriore ſimplici
tate & ſimpliciore unitate, tanquam minus habens de potentialitate & plus de actualitate.
Sicque minus diuiſa & ſubtilior in natura, ac minus diuerſificata: imo & per mentis conuerſi
onem ad ſuperſplendidiſſimum totius luminis fontem uehementius atque ardentius ſimplex
effecta, tanquam totaliſſime illi intenta, unita, & unum in illo ac cum eo effecta: ueruntamen
B non conſumpta neq; deperdita ſua eſſentia ſeu natura, ſed ea magis deiformi peracta, per
exuberantiorem æternæ & increatæ unitatis ac ſimplicitatis participationem. Ideo abſolute
loquendo, à ſumma & incomparabili illa ſimplicitate ac unitate deficit infinite, quãtum-
cunq; dicatur illi uicina & proxima: quia hoc totum comparatiue intelligendum eſt, quod ſci
licet aliorum reſpectu tam propinqua & ſimilis creatori ſuo conſiſtit: Quod Proclus in Ele- Proclus.
mentatione ſua theologica tangit dicendo: Omne quod participat uno, & unum eſt & non
unum. Itemq;, Omne, sit, unitum, alterum eſt à per ſe uno. Hinc author libri de Cauſis fate- Libro Cauſarum
tur: Intelligentia eſt maioris unitatis quam res ſecundæ, quæ ſunt ſub ea. Veruntamen cum
mentes illæ ſupernæ ſint immateriales, in nulla earum eſt ſubſtantialium partium unio, neq;
materiæ & formę cõpoſitio. Differunt tamen in eis, eſſe & poſſe ac agere [Manifeſtior autẽ]
.i. hierarchia prima ex natura ſua cognoſcibilior clariorq; cõſiſtit. Pręſertim eis q ipſam in ſua
lympiditate & puritate cognoſcũt: nõ nobis, quorum cognitio a ſenſibus & ſenſibilibus incho
atur, ex quibus ad immaterialium cognitionem aſcendimus, uel potius repimus. Itaq; Mani-
feſtior eſt, ut ante data] id eſt, prior facta non tempore, ſed dignitate, iuxta illud Eccleſiaſtici: Eccleſiaſ.
Primo omnium creata eſt ſapientia. Quod uerbum & aliter poteſt exponi, uel ante data, id eſt,
cæteris prælata ſicut in Euangelio Iohannes effatur de Chriſto: Qui poſt me uenit, ante me Iohan. 1.
factus eſt, id eſt, mihi prælatus, ſecundum Auguſtinum. & prima lucens] Quemadmodum
C enim primo hierarchicum lumen a deo accepit ſic & prima fulget in ſe ac alijs lucet, ſequen- Auguſtin.
tem hierarchiam illuminando [Et uniuerſalior] non in eſſendo, ſed in intelligendo ac influ-
endo ac operando, quemadmodum in libro de Cauſis aſſeritur, quod intelligentiæ ſuperiores
habent formas uniuerſaliores, per quas tamen intelligunt plus atq; diſtinctius, quam intelli-
gentiæ inferiores per formas minus uniuerſales [Et magis in eam ut optet * formam effuſa] † Forma
id eſt, excellẽtius reducta atq; intente in forma, id eſt, in illuminationem diuinam principalem,
hoc eſt in deitatem totius perfectionis cauſam fontalem ac principem. uel ſenſus eſt, quod in
eam, id eſt in iſtam primam hierarchiam magis, id eſt, copiolius effuſa eſt, illuminatio illa acti
ua diuina, & lux ipſa illuminans, cuius irradiationem & informationem in rationibus & myſte
rijs diuinorum effectuum clarius, latius & copioſius prima hæc recipit hierarchia. Præterea
circa hæc multa ſcribit Iohannes Scotus, quæ etiam ex uerbis ſancti Gregorij in moralibus Ioh. Scot. Gregorius
ſuper Iob ſumpta uidentur, ideoque maioris merito authoritatis cenſentur. Hũc inqt Scotus
ille, verſum citius intelligimus, ſi gloriam quam ante caſum habuit primus angelus ad memo Iezech. 31
riam reuocemus. Cuius eminentiam conſpexit propheta cum dixit. Cedri nõ fuerunt altiores
illo in paradiſo dei Abietes nõ adæquauerunt ſummitatem eius, Platani non fuerunt ęque frõ
dibus eius. Omne lignum paradiſi non eſt adæquatum pulchritudini eius. Quoniam ſpecio-
ſum feci eum multis condenſiſq; frondibus: Hæc conſequenter diffuſe Scotus proſequitur.
Quo circa penſandum eſt, quod beatus Dionyſius non loquitur hic præciſe nec ſolum nec
principaliter de primo illa ſupræme angelicæ hierarchiæ ſuppoſito quod communiter luci-
fer appellatur: imo nec de ordine illo ſummo, qui Seraphim nuncupatur, ſed directe de tota
illa hierarchia, ut patet ex textu. Inſuper uerba prophetæ quæ allegat, uerba ſunt Ezechielis q

an

an ad literam dicta ſint de primo apoſtata illo, non eſt certum: imo multi doctores ſcripſerunt
ſuper ſecundum Sententiarum quod non. Quod etiam uideri poteſt ex textu Ezechielis. Di
cuntq́; aliqui quod ad literam ſint prolata de rege Aegypti per methaphoram quandam, uel
magis, ni fallor, de rege Aſſirioꝝ. Etenĩ capitulum illud Ezechielis de rege Aegypti ſumit ex
ordiũ, ſed mox ad regẽ Aſſur diuertit: Factũ eſt, inqt, uerbũ dñi ad me dicẽs: Fili hoĩs, dic Pha
raõi regi Aegypti & populo eius: Cui ſimilis factus es in magnitudine tua? Ecce Aſſur q̃ſi ce
drꝰ in libano, pulcher ramis & frõdibꝰ nemoroſus, de q̃ poſt pauca ſubiũgũtur uerba illa memo
rata, & alia multa q̃ certũ eſt ſaltẽ myſtice poſſe exponi de principe illo totius, cõtra deum cre
atorẽ rebelliõis. At uero paradyſus dei interdũ accipit pro loco q̃cũq; multũ ameno & pul
chro, quẽadmodũ in Geneſi legitur: Eleuatis Lot oculis, uidit omnẽ circa regionẽ q̃ uniuerſa
Genn.13. irrigabat aq̃s, ſicut paradyſus dñi & ſicut Aegyptus. Verũ eadẽ ratiõe poſſet q̃s dicere q̃ nec
Iſaias ad literã dixerit, q̃ in libro uiſionũ ſuaꝝ ſcriptũ eſt: Quõ cecidiſti de cęlo Lucifer qui ma
ne oriebaris? q dicebas in corde tuo, In cœlum conſcendam, ſuper aſtra cęli exaltabo ſolium
Iſaiæ c.14. meum. & cætera. Certum eſt nanq;, q̃d Iſaias in illo capitulo ad literam de rege Babylonis lo
cutus ſit. De quo poſt uerba præallegata cõſeſtim multa adiecit, quæ de Lucifero illo uel poti
us tenebriſero exponi non ualent, niſi ualde improprie & extorte, quod & prætacti docto
Hie di.6 in Iſ. ca 14 res concedunt. Porro glorioſus Hieronymus ſenſiſſe uidetur, quod Iſaias ibidem mixtim B
loquatur de rege Babylonis & primo apoſtatæ. Siquidem aliqua dicit, quæ ad literam pro
prie exponi non queunt de rege illo. Aliqua quoq; quæ ad literam non uidentur apte intel
Iezech. 31 ligi de primo totius malitiæ inuentore diabolo. Ideq; apparet eſſe dicendum de uerbis Ieze
chielis. Iſtud uerius reor, prout ſuper prophetas illos & ſuper ſecundum Sententiarum pleni
Ezech. 8 us introduxi. Inter hæc dubitatio oritur, cur de primo illo iniquiſſimo ſpiritu dicat Iezechi
el: Tu Cherub extentus & protegens. Et, Poſui te in monte ſancto dei, repleta ſunt interiora
tua iniquitate, cum tamen impius ille dicatur fuiſſe de ordine Seraphim. Vnde uidetur di
cendum fuiſſe, Tu Seraph, & cætera. Reſpondetur quod ideo, ut inſinuetur, quid fuerit
ei incitamentum ſuæ ambitionis, & lapſus quod fuit excellentia ſuæ ſcientiæ, non diuini
amoris. Cherub enim plenus ſcientia interpretatur. Seraph, plenus amore. [Ab ipſa au
tem iterum proportionaliter ſecunda, & à ſecunda tertia] Hoc eſt, ab ipſa prima hierar
chia illuminatur proportionaliter hierarchia ſecunda, proportionaliter inquam, hoc eſt, ſe
cundum conditionis & capacitatis ſeu dignitatis ſuæ menſuram, non tam plene ut prima à
deo. Et à ſecunda hierarchia, tertia proportionaliter illuſtratur, nõ tam excellenter ſicut ſecũda
à prima [Et tertia ſecundum nos hierarchia] id eſt, hierarchia eccleſiaſtica & humana illuſtra
tur a tertia hierarchia angelica proportionaliter, nõ penitus tam excellenter nec eo modo, quo
tertia illa a ſecunda, quia eccleſiaſtica hierarchia ab ultima illa angelica illuminatur ut commu C
niter per formas & ſimilitudines corporales, iuxta quod dictum eſt: Impoſſibile eſt aliter nobis
lucere diuinum radium, niſi formis ſenſibilibꝰ circumtectum. Hinc ſequitur [ſecũdum ipſam
bene ornantis taxiarchiæ legem] id eſt, ſecundum ordinationem, inſtitutionem ac iuſſionem
ordinationum. taxiarchiæ, id eſt, principalis & increatæ diſpoſitionis, omnia bene ornantis & ordinãtis, cum
nihil totaliter expers ſit participatione pulchritudinis ſummæ, & infinita ſapientia dei nil inor
dinatum relinquat finaliter [in harmonia diuina] id eſt, conſonantia ſeu conuenientia ordinis
rerum diuinitus inſtituta, in quo ordine, quemadmodum in diſcantu idoneo, & in complexi
one mixtorum, eſt conuenientia mira & cõſonantia dulcis & pulchra, ut Plato profunde cõ
Plato. ſiderauit: qui omnia ad huiuſcemodi harmoniam & numeros retulit: quem pro grandi parte
in hoc ſecutus eſt Auguſtinus [& analogia] id eſt, proportionata cohabitudine unius ad alte
rum: Et ita [ad omnis ſimul boni ornatus ſuper principale principium & conſummationem
hierarchice reducitur] hoc eſt, uniuerſa ſanctarum iſtarum hierarchiarum exiſtentia & ſeries
reducitur, redit atq; conuertitur ad deum, qui eſt ſuperprincipale principium & finis ac con
ſummatio omnis boni ornatus hierarchicique decoris: ideo additur hierarchice, id eſt, quẽad
modum ad hierarchialem pertinet ordinem, qui requirit ut inferiora reducantur ad deum per
ſuperiora. [Manifeſtatores autem omnes ſunt & angeli eorum qui ante ipſos ſunt] id eſt, o
mnes illi intellectus cœleſtes ſunt manifeſtatores & angeli ſuperiorum, a quibus illuminantur
inquantum inferioribus communicant & reuelant congrua hora, quod a ſuperioribus perce
perunt [Ipſi quidem honorabiliſſimi dei mouentis] id eſt, mentes ſupernæ primæ hierarchiæ
cæteris digniores, ſunt manifeſtatores ac angeli dei a quo immediate illuminantur, mouentur
ſeu diriguntur [proportionaliter autem cęteri ex deo motorum] id eſt conformiter ſpiritus ſe
cundæ hierarchiæ ſunt nũcij & manifeſtatores ſpirituum primæ hierarchiæ, a quibus illumi
nantur

A nantur, & dei per illam per quam illuminantur a deo. Angeli quoq; infimæ hierarchię ſunt im mediate maniſeſtatores ac angeli ſpirituum hierarchiæ ſecundæ a quibus illuſtrantur imme diate. Et per ſecundam hierarchiam ſunt maniſeſtatores & angeli primæ hierarchiæ ac dei. Sicq; cæteri ſunt maniſeſtatores motorum, id eſt, ſuperiorum, qui a deo mouentur immediate aut mediate. [Tantum enim omnium ſupereſſentialis harmonia unicuiq; rationalium & in telleĉtualium ſacro ornatum & ordinata duĉtione præuidit] id eſt, omnipotens ſapientia dei, cauſa omnis harmōiæ creaturarum in qua eſt idealium rationum rationabiliumq; cauſarum omnium rerum creatarum ac diuinorum effeĉtuum cōuenientia & cōſonātia optima contu lit omni creaturi rationali, id eſt, humanæ & intelleĉtuali, id eſt, angelicæ, ſacro ornatu, id eſt, per decorem rationalium ac gratuitorum donorum ordinatum ad repræſentationem increa tæ perfeĉtionis. Et duĉtione ordinata, id eſt directione decenti, qua ducit & dirigit unum quodq; ad proprium aĉtum ac finem, præuidit, id eſt, dare diſpoſuit & donauit, tantum, id eſt, tam multum de gratia & uirtute [quantum ipſe hierarchiarum vnuſquiſq; ordo ſacre & de center poſitus eſt] id eſt, quantum ordo ipſe cuiuslibet hierarchiæ requirit, & poſitus ſeu ſtatu tus eſt facere. Si enim iuxta Philoſophum, natura nō deficit in neceſſarijs, nec habundat ſu perfluis, quanto magis autor naturæ in aĉtibus gratiæ & neceſſarijs ad ſalutem & ad finem in tentum? [Et omnem hierarchiam videmus in primas & medias & ultimas uirtutes diuiſam] Ari.
In qualibet enim hierarchia cœleſti tres ſunt chori ſeu ordines, quorum unus eſt in ipſa hierar chia ſupræmus & primus, alter uero in ea eſt medius, tertius infimus, [Sed & ipſam per ſin gulos ſpecialiter dicendum diſpoſitionem ipſis diuinis harmonijs diſcreuit] hoc eſt, dicendū eſt quod ſapientia dei diſcreuit, id eſt, diſtinxit, ipſam diſpoſitionem, id eſt unumquemque an
B gelicum ordinem, harmonijs ipſis diuinis, id eſt, diſtinĉtis coaptationibus & coordinationi bus, ita quod in quolibet ordine ſunt primi & medij ac ultimi ad eundem ordinem pertinen tes, vnde apparet nōnullis, quod angeli etiam eiuſdem chori nō ſunt omnes ſpeciei eiuſdem quod ſequi uideretur, ſi angeli iuxta gradum & diſtinĉtionem ſuam in naturalibus magis aut minus intenſe mox poſt ſuam creationem ſe conuerterent ad deum, ut opinatur Magiſter Sē tentiarum libro ſecundo, Et multi in hoc ipſum ſequentes. Porro qui dicunt hoc, & ultra hoc ponūt in angelis tot ſpēs ꝙ perſonas haberēt ad huc quālibet harum diſtinĉtionū ſeu partiū di ſtinĉtarum in alias tres diuiderem ꝙ Thomas cōcedēs, fatet ꝙ loquēdo in ſpeciali, nō ſint ibi aliq duo omnino ordinis eiuſdē, i. nō eſt accipe duos angelos ęq̄les in tota cœleſti hierarchia [ppter ꝙ & ipſos diuiniſſimos Seraphim ipſi theologi aiūt alterum ad alterum clamare] Sāctus, Sāctus, Sctūs, dn̄s deus exercituū, ut in Iſaia habet, & ſupra capitulo ſeptimo expoſitū eſt. [Aperte (ut ęſtimo) in hoc declarātes, qm̄ theologicas ſciētias. i. diuinorum notitias ipſi primi ſecūdis tradūt] .i. ſpūs ſeraphici ſupiores tradūt ſpiritib' ſeraphicis inferioribus, q ſecū eiuſdē ſunt ordinis. Ve
C rū iſtud uidetur prę induĉtis ꝑſertim capitulo ſeptimo obuiare, qm̄ diĉtū eſt ibi, ꝙ prima hierar chia illuminatur immediate à deo, & ſolū a beo. Ad q̄d paulo poſt reſpōdebo [Addiderim aūt hoc & fortaſſis nō incōgrue] .i. iſtud q̄d ſubdit potero addere forſitā nō inepte. Et qm̄ nō præ ſumo me nō poſſe errare, reĉte addo fortaſſis [quia & ſecundum ſeipſum unuſquiſq; & cœle ſtis & humanus animus] .i. ꝙ quilibet indiuidualis ſpiritus tam angelicus quē rationalis ſecū dum ſe & in ſe cōſideratus & ſumptus] ſpeciales habet & primas & medias & ultimas ordina tiōes & uirtutes *additas per unūquemq; hierarchicarum illuminatiōum proprias anagogas pro portiōaliter maniſeſtas] .i. diſpoſitiōes, coaptatiōes & uires ſeu grad' hierarchicalium illuſtra tiōum, per unumquodq; .i. in quolibet ordine ſeu ſuppoſito ſuperadditas ipſis animorum iſto rum eſſentijs, utpote proprias anagogas. i. ſurſum duĉtiōes & eleuatiōes gradatim uſq; in ſum mum proportiōaliter maniſeſtas. i. notas magis aut minus ſecūdū quod animi ſeu ſpiritus iſti ſunt magis aut minus cogniti & ſublimes ac differētes [per quas unumquodq; in participatio ne ſit ſicut idipſum & fas eſt & poſſibile ſuper incognitiſſimę purgatiōis pleniſſimi luminis ān perfeĉtę perfeĉtiōis] hoc eſt, per quas uirtutes, ſuperduĉtiōes ſeu anagogas unūquodq;. i. qui libet ſpiritus talis, fit in participatiōe. i. particeps efficitur & aliqualiter ſimilis purgatiōis ſuper incognitiſſimę. i. diuinę & increatę puritatis oia purificātis, luminis q̄q; diuini & æternalis, ſup pleniſſimi & immenſi. Et ante perfeĉtę pfeĉtiōis. i. diuinę & incauſatæ pfeĉtiōis, q̄ eſt infinitę eminētię ultra & ſup omnē perfectiōem creatam, quā pcedit æternitate, cauſalitate & dignita te prorſus interminata. Per has igit anagogas atq; hierarchicas aſcēſiōesq; in purgatiōe, illu minatiōe & pfectiōe uident cōſiſtere. fit mēs creata participatrix & imitatrix puritatis & lumino ſitatis ac pfectiōis pprij creatoris, in q̄ realiter idē ſunt tria hęc, utpote purgatio increata, actiua illūinatio, actiua fōtalis ſeu lux prima ſuppleniſſima, cūcta illuminās & ān pfectio. i. ſumma & ab ſoluta pfectio abyſſalis oēm in ſe nobilitatē, beatitudinē & excellētiā ſupimmēſe ac ſup ſimpli ciſſime

Margin notes: Ang'ai (beside "Sed & ipſam per ſingulos"); Pet. Lom. diſtinct. 9 (beside "Magiſter Sētentiarum"); Tho. Aqu. (beside "Thomas cōcedēs"); Iſaie 6. (beside "ut in Iſaia habet"); *additá. (beside "additas per unūquemq;")

ciſſime poſſidens & includens ,ac omnium perfectiua,ſit inquam,mens creata in huiuſmodi
participatione & aſſimilatione ſecundum quod fas eſt, & poſſibile,id eſt,decens & per grati
am dantis poſſibile aut præfixum ,non in eodem gradu aut genere aut uniuoca conformatio-
ne, imo ſemper manet ſuperexcellentiſſima dei prorſus immenſa, mensq; creata remanet
iugiter infra terminos ſuæ inſtitutionis & dependentiæ ac indigentiæ . Hinc ſubditur:
†perfe p- lectū non indigens. ┌Eſt enim nihil perfectum aut nihil non indigens uniuerſalis perfectionis niſi uere perfectiſ-
ſimum & anteperfectum ┘id eſt,citra deum nihil eſt abſolute ſimpliciterq; perfectum , imo
ſolus deus eſt ens ſuperperfectum,& anteperfectum ſua incauſata ac æternali perfectione,
tranſcendēs & ſuperans uniuerſa :cuius comparatione totus mundus eſt tanquam puluis ex
Iſaias. 40 iguus,& uelut gutta roris ante lucani:& ſicut momentum ſtateræ reſpectu ſuę immenſitatis,
reputata ſunt omnia iſta:à quo intantum dependent ac indigent omnia iſta ,ut nec in ictu o-
Romano. 8 culi ſine illius conſeruatione queant ſubſiſtere. Ideo ſcriptum eſt uere: Vanitati creatura ſub-
Ecclesi. 1 iecta eſt. Itemq;: Vanitas uanitatum ,& omnia uanitas. Nempe hæc uanitas omni creaturæ
ſecundum ſe conſideratæ & ſumptæ,intime mixta inſeparabiliterq; coniuncta,eſt quædam
priuatiua proprietas,conſequens eſſe creatum eo ipſo quo creatum eſt:eſtq; defectus ac quæ
dam occubitus a uero ,æterno,independenti & incommutabili eſſe. At uero perfectio dei eſt
uniuerſalis perfectio non certi generis aut ordinis limitati,imo omniū perfectionū ſupereminen-
Pſal. 15. nentiſſime contentiua,qua indiget omne creatum & ipſa nullius eſt egens. E

¶Introductio & ſolutio quæſtionum quarundam concernentium præſens Capitulum. Ar XX

MOdo diligēti⁹ pſcrutādū,q̄ ſint tres iſtæ ordinationes & uirtutes additę quę in u-
noquoq; animo tam angelico quam humano reperiuntur. Ad quod commen
tator reſpōdet,quod ſunt eſſe, poſſe & agere, ſeu natura, poteſtas & operatio: O-
mnis etenī anim⁹ habet ſubſtātiā ſecūdū quā primo eſt, & uirtutē q̄ in certo or-
Ioan. Sco. dine cōtinetur, & operatiōem qua pie agēs fert in finē. Porro ſecūdū Scotū tres
iſtæ uirtutes & ordinationes ſunt tres gradus uirtutum , quibus ad finem pertingitur . Pri-
mus eſt,oculos interiores ac intellectuales habere. Secūdus,per eoſdem conſiderare . Tertius
clare inſpicere . Poſſet quoq; quis dicere:quod ſit triplex cognitio, uidelicet,matutina & meri
di 4 qu. 4 diana ac ueſpertina ,de quib⁹ dictū eſt, ſuper ſecūdum Sētētiar. Vel ſunt uirtus & ordinatio
naturæ & gratiæ ac glorię. Aut certe tres actus hierarchici, qui in diuerſis intellectibus pręin-
ductis ſunt, ſecūdum multiplicem gradum uariamq; differētiam perfectionis, ſecūdū quod u-
nus animus eſt altior alio: Vel incremēta profectuū, ſecūdū quę uſq; in diē iudicij creſcere per
hibētur in cognitiōe diuinorū myſteriorū ac operū. Scdm Albertū uero tria hæc ſunt, cogni
Alb. Rup. Linc. tio ueritatis, delectatio in eadē, & ad bonū affectio. Deniq; ſecūdū Linconiēſem, tria hęc ſunt
cōuerſio ad ſuperius ipſo, ut inde recipiat & dirigatur: cōuerſio ad ſeipſum, ut ſe intelligat: cō F
uerſio ad inferius, ut ipſum ſurſum ducat. Verūtamē triplex ordinatio iſta ac uirtus triformis,
aliter aſſignāda uidetur in mēte humana & aliter in mēte angelica . In mēte nāq; humana ſunt
tres ſtatus, uidelicet incipiētium & proficiētium ,ac perfectorum, gradus quoq; uirtutum iu-
xta quotidianum profectum . Inſuper in mēte humana ſunt uirtutes ciuiles morales, uirtutes
quoq; purgatoriæ, & uirtutes purgati animi. ¶Cōſequēter reſpondēdum ad id, quod quæſi-
tum eſt paulo ante ,an ſcilicet unus angelus purget, illuminet atq; perficiat alium, eiuſdem ſe
cum ordinis exiſtētem, Et manifeſte dicit in iſto capitulo ſanctus Dionyſius, quod imo, in tā-
tū, q; unū de ordine Seraphim preſtat aliū eiuſdē chori illūminare. Ergo de cęteris eorūdē ordi
nū angelis hoc uidetur non minus dicēdū, ſed forſitā magis ,cum ſint maioris potētialitatis & à
deo diſtantię. Quod ergo ſanctus iſte dixit iam ſupra, quod prima hierarchia illuminatur im
mediate à deo, & ſolum ab eo intelligēdum apparet per excluſiōem aliarum hierarchiarum &
ordinē aliorum ,ita quod nō illuminatur à ſequētibus hierarchijs, nec ab earum ordinibus.
Iſaiæ 6. ¶Inſuper obijci poteſt cōtra probatiōem qua theologus probat hic, quod unus de Seraphim
Pſ 76 141 illuminat alium quia uidelicet unus clamauit ad alium: Sāctus, Sāctus, Sāctus. Nam & inferior
Zachar. poteſt clamare ad ſuperiorem ,iuxta illud Pſalmi: Voce mea ad dominum clamaui . Et in Za
charia cōſcriptum eſt, quod angelus clamauit ad dominum: Vſquequo domine nō miſerebe
Geneſ. 3. ris urbium Iuda? Imo & æqualis clamat æquali & ſuperior inferiori: Vnde in Geneſi dicitur:
Cum deambularet dominus in paradyſo ad auram poſt meridiem ,clamauit & dixit: Adam,
Iſaie 6. ubi es? Præterea uerba illa Iſaiæ ab aliquibus exponūtur quod clamauit alter ad alterum, id
eſt ,mutuo cōcorditerq; clamabant: Reſpōdendum quod ſanctus hic doctor ſpiritu ſancto re
pletus & ab Apoſtolo ac apoſtolicis uiris , inſtructus in autoritatem ſumendus eſt, & Auto-
ritatem Iſaiæ rite exponit: ita quod intelligēda eſt de clamore quo quis informare intendēs, cla
mat

A nmat ad alium,vt faciat eum attentum. Et q̃uis vnus angelus non doceat alium de hoc,ꝙ deus
eſt ſanctus in ſe,t.i ſecundum ꝙ ſanctitas eius in diuerſis eius relucet effectibus,poteſt inferio-
rem aliquo modo(ſicut præhabitum eſt)illuſtrare. Poſtremo,circa id quod dictum eſt,in eo-
dem ordine eſſe primos,medios,& vltimos,dicit Albertus. Iſtud concedimus,cũ in eodẽ ordi Albertus.
ne non ſint duo eiuſdem ordinis. In quibus verbis inſinuare videtur,ꝙ angeli ſinguli à ſeinui-
cem ſpecifice diſtinguantur,ſed vt patuit,de hoc alibi longe aliter ſenſit & ſcripſit, puta quod
omnes eiuſdem ſint ſpeciei, vt patet in Scripto ſecundi. Amplius, circa illud: Impoſſibile eſt
aliter nobis lucere diuinum radium,niſi circumuelatum,&c̃. videtur ſentire,ꝙ ſine ſpeculatio
ne phantaſmatum non poſſimus intelligere in præſenti,de qua re q̃ diuerſe alibi ſentiat, præſer
tim in Tractatu de intellectu & intelligibili,conſtat. In expoſitione demum huius cap. ſcribit
ꝙ diuerſitas diſpoſitionum in animabus rationabilibus,q̃tum ad diſpoſitionem intellectus,
non eſt ex diuerſa commixtione contrariorum,ſed ſecundum acceſſum ad vnum primũ ſim
pliciter. Diuerſitas vero commixtionis,eſt ſignum diuerſæ diſpoſitionis animæ. Iſtud quippe
videtur contra cõmune dictum philoſophorũ,imo & theologorum multorũ, & contra id q̃d
Ariſtoteles ait: Molles carne aptos mente eſſe dicimus. Videtur quoq; ex hoc,quod rationa- Ariſtoteles
lium animarũ diſtinctio mutua eſſe ſpecifica,præſertim cum intelligentiarũ diſtinctio, quæ ſe
cundum Peripateticos ſpecifica eſt,capiatur ſecundum maiorem & minorem acceſſum ad pri
mum ac purũ actũ. Hæc ſcholaſtice breuiter tango,de quibus ſuper ſecundum Sententiarũ ſcri
pſi diffuſius. Sed & ipſe Albertus de his alibi aliter ſenſit ac ſcripſit,præſertim in libro de homi
B ne,& ſuper librum de anima.

PARAPHRASIS HVIVS CAPITVLI X.

DIximus ſupra ꝙ ſumma hierarchia cœleſtium mentiũ ab ipſa diuinitate gu
bernata,eo ꝙ ad ipſam immediate extenditur,occultiore & clariore princi
palis deitatis illuminatiõe purgatur & illuminatur & pficitur. Occultiore
qdẽ,tanq̃ magis intima & magis ſimplificatiua & vnificatiua. Clariore aũt,
prius emanante à claritate diuina cœleſtibus mentibus prius apparente,&
magis vniuerſali,& magis ad primũ principium effuſa. Ab hac vero pri-
ma hierarchia ſurſum agitur ad deum,ſecunda hierarchia,ſecundum ipſi-
us poſſibilitatẽ,& à ſecunda tertia,& à tertia noſtra hierarchia ſurſum agitur ad deum, qui eſt
& ſuperprincipale principium & conſummatio omnis hierarchiæ,& hoc ſecundum eandem
legem, quam ordinat diuinus principatus in ſurſum actione angelica: veruntamen iuxta ꝙ
deum decet, & noſtræ hierarchiæ eſt poſſibile. Omnes autem cœleſtes animi ſunt maniſeſta-
tiui ſuperiorum ſeriatim. Verbi gratia: Infimi angeli ſunt maniſeſtatiui archangelorum & or-
dinum ſuperiorum, & ſic ſupra. Item ſummi angeli,id eſt,Seraphim,ſunt maniſeſtatiui ipſi-
us deitatis,quæ mouet eos: & Cherubim ſunt maniſeſtatiui ordinis Seraphim, & ſic deinceps
ſecundum ſingulorum ordinum proportionem. Et cõmode poſſunt id agere ordines ſinguli,
quia diuina plenitudo cuncta harmoniace diſponens,cuilibet hierarchiæ vel ordini angelo-
C rum & hominum abundanter prouidit & diſtribuit in ſcientijs & virtutibus,vt quilibet ordo
vel perſona hierarchica,ſanctam ſurſum actionem & operationem ſibi conſtitutam poſſit effi
caciter perficere. Patet ergo ex prædictis, ꝙ quælibet hierarchia diſtinguitur in tres ordines,
ſcilicet primum,medium,& infimum. Et præterea quilibet ordinum diſtinguitur in tres par-
tes,continendo in ſe primas,& medias,& vltimas virtutes. Quod colligitur ex eo quod dicit
Iſaias vnum Seraphim clamaſſe ad alterum, oſtendens plane ꝙ ipſe qui clamauit,docuit eum Iſaiæ 6.
cui clamauit,& ita oſtendit ꝙ in eodem ordine alij alijs diuinam diſtribuunt cognitionem,ſci
licet ſuperiores inferioribus. Addam etiam ex abundanti non inconuenienter, ꝙ vnaquæque
mens angelica vel humana bene ordinata,habet in ſua ſingulari pſona ſpeciales primas & me
dias & vltimas ordinationes,& virtutes addictas ſcd̃m vnamquãq; hierarchicã pſonã,& habet
in ſe ſurſum actiones hierarchicarũ illuminationũ maniſeſte diſtinctas & ordinatas iuxta p-
portionem ſuatũ viriũ naturaliũ,ſicut añ annos xx. diligenter tractaui in clauſtro S. Victoris
Pariſienſis ſuper principiũ Iſaiæ: Vidi dñm,&c. iuxta nouã tranſlationẽ Hieronymi, quas ſur-
ſum actiones vnuſquiſq; vel homo hierarchicus participat,ſcd̃m propriã capacitatem ſuper- Iohan 6
caſtiſſimam dei purgationem,& ſuperplenũ eius lumen,& perfectionẽ ipſius,quæ præuenit &
cauſat omnẽ creatã perfectionem. Nihil em̃ eſt quod ſit per ſeipm̃ perfectum,aut quod nõ indi-
geat aliena perfectione, niſi ſolus deus, qui plenitudo eſt vniuerſalis, & habet vniuerſalem
plenitudinem propria virtute & natura & autoritate,quam & habet ante omnia,& ſuper oĩa.

¶Cœleſtes ſubſtantiæ oẽs cur cõmuni vocabulo cœleſtes virtutes appellentur. Cap. XI. D

HIs autem diffinitis,illud dignum intelligere,ob quam
cauſam oẽs ſimiliter angelicas eſſentias, uirtutes cœle
ſtes uocare conſueuimus.Non enim eſt dicendum, ut
in angelis,quoniam omnium nouiſſima eſt diſpoſitio
ipſa ſanctarum uirtutũ,& quidẽ nouiſſimarꝫ, ſanctã
& decoram illuminationem ſuperpoſitarum eſſen-
tiarum diſpoſitiones participant. Vltimę uero prima
rum,nullo modo.Et huius gratia cœleſtes quidẽ uir-
tutes omnes, diuini intellectus noĩantur.Seraphim au
tem & throni & dominationes,nullo modo.Participatæ enim extremæ ab ex-
celſiſſimis ſunt uniuerſalibus proprietatibus,per primamque angeli,& añ ange
los archangeli,& principatus & poteſtates, quos uirtutes, ab ipſa theologia or
dinati.Communiter ſæpe a nobis ſimiliter cum alijs ſanctis eſſentijs cœleſtes
uirtutes uocantur.Dicimus autẽ, quia cõmuniter in omĩbus utẽtes cœleſtium
nominatione uirtutum,non confuſionẽ quandã uniuſcuiuſq; diſpoſitionis pro-
prietatũ introducimus.Sed qm̃ in tria diuiduntur ſcd̃m ſe ſupermundana rõne
oẽs diuini intellectus,in eſſentiã,uirtutẽ,& operationẽ:cũ ſimul omẽs aut eorꝫ
quoſdã inobſeruate cœleſtes eſſentias,aut cœleſtes uocamus uirtutes, eos peri- E
phraſticos,de quibus ſermo eſt, ſignificare eoſ eſtimandũ ex ea q̃ p ſinglos eorꝫ
eſt,eſſentia uel uirtute.Neq; eñ ſuppoſitã,ꝑprietatẽ facile eſt iã a nobis diſcreta
rum ſctãꝝ uirtutũ minoribus oĩno annectere eſſentijs, in cõuerſiõe incõfuſę an
*taxarchiæ. gelicorꝫ ornatuũ * ordinationis.Iuxta eñ ſępe a nobis rectã redditã rõnem, ipſe
quidẽ ſupfirmatę diſpoſitiões abũdanter hñt,& minorꝫ ſacras ꝑprietates. Vlti-
mæ uero maiorꝫ ſuperpoſitas uniuerſitates nõ hñt particulariter in eas primo
apparentibus illuminationibus per primas proportionaliter eis diſtributis.

¶ Declaratio cahuius 11. Artic. 21. OStendit theologus hic cur vniuerſæ mentes ſupnæ nuncupent virtutes cœ-
leſtes.[His aũt diffinitis].i.ꝓinductis iã determinatis[illud dignũ intellige
re].i. cõſideratione dignũ exiſtit[ob quã cauſam oẽs ſimilr angelicas eſſen-
tias].i.cũctas ꝑſonas ſupnorꝫ ſpirituũ[v̾tutes cœleſtes vocare cõſueuimus
Nõ eñ eſt dicendũ vt in angelis].i. ad iſtã quęſtionẽ nõ eſt reſpondendũ ſi-
cut ſupra reſponſum eſt,cur oẽs cœleſtes eſſentiæ angeli appellent[qñ oĩm F
nouiſſima ẽ diſpoſitio ipa ſctãꝝ virtutũ].i.q̃ iſtud ſit ideo,qa diſpoſitio iſta
.i. ordo ſctãꝝ v̾tutũ ſit nouiſſima.i. vltimũ locũ tenẽs inter ordĩes angelorꝫ,imo qntũ locũ ſor
Ariſtoteles tiẽ,tã aſcẽdẽdo ab infimo,q̃ deſcẽdẽdo ab ordie ſummo teſtq; directe ĩ medio ordinẽ angelorũ
quẽadmodũ ſol ĩ medio planetarꝫ,q̃uis Ariſt. putauerit ſolẽ ſupra lunã ꝓxime collocari,eo q̃
à luna trĩmõ eclipſet[Et qdẽ nouiſſimarꝫ ſctãm & decorã illũinationẽ ſuppoſitarũ eſſentiarꝫ
diſpoſitiões ꝑticipãt].i.chori ſupiores participãt illũinationẽ ſanctã & pulchrã inferiorũ cho
rorũ,vt frequẽter expoſitũ eſt: nõ tñ ꝑticipant eã ab inferioribꝰ, ſed à ſupioribus ſe. Vltimę v̾o
primarꝫ nullo mõ.i.angelorꝫ inferiorꝫ,infimorũve ordinũ,neq̃q̃ ꝑticipãt illũinatiões & ꝓprie
Rupertus Linconen. tates ſpirituũ ordinũ eminẽtiorꝫ, in ea vcꝫ plenitudine & excellẽtia, q̃ in ſupioribus ſunt:attñ
aliq̃liter eas ꝑticipãt,cũ toties habitũ ſit,q̃ inferiores à ſupioribus illuſtrẽt. Linconi.q̃q; teſtat
Habet qlibet intellectus angelicus.i.qlibet infimi ordĩs angelus p grãm,vt ferueat cũ Seraphĩ
vt luceat cũ Cherub,& ſpiritalis exiſtẽs,dijudicet cũcta cũ thronis,itẽ cũ dñationib. dñetur ſibĩ
ſubiectis,& fortis ſit cũ v̾tutibꝰ,& ordinatus cũ ꝑtãtibus:deiñ cũ principibus principet aliqbꝰ
Grego. in homilia. ſubditis,nũciet q̃q; ſalutaria quædã minora minoribus cũ angelis, atq; maiora cũ archãgelis.
Hic ĩ ho. plenius ſcribit Gre. Sic ĩ illa ſumma ciuitate ſpãlia q̃dã ſinglorꝫ ſũt vt tñ ſint coĩa oĩbꝰ
& q̃d in ſe qſq; ex parte habet,hoc ĩ alio ordie totũ poſſidet. Sed iccirco vno,eodẽq; vocabulo
oẽs nõ cẽſent,vt ille ordo vocari priuato vniuſcuiuſq; rei noĩe debeat, q hãc ĩ munere plenius
accipit.Seraphĩ nãq; incẽdiũ dicimꝰ,& tñ amore cõditoris oẽs parit ardẽt. Cherubĩ plenitudinẽ

A ſcientię,& tñ quis ibi aliqd neſciat,vbi oẽs fontẽ ſciæ deũ vident? Throni,agmina illa vocant qbus cõditor pſidet. Sed brũs eſſe qs põt,niſi cõditor ſuus eius mẽti pſideat? Quæ ergo ex parte hѣbentur ab omnibus,eis priuato nomine aſſcribuntur,qui hæc in munere plenius acceperũt [Et huius gratia cœleſtes quidem virtutes omnes diuini intellectus nominãtur].i.iſta de cauſa omnes mentes ſupernæ nuncupantur virtutes cœleſtes.[Seraphim autem & throni & dñationes nequaq̃]id eſt,nullatenus vniuerſi illi intellectus dicuntur Seraphim & throni ac dominationes,quia nec ad illarũ dignitatẽ eminentiãq; pertiogunt:cur igitur omnes vocantur virtutes,cum quatuor ordines inferiores ad eminentiam illuminationis ac proprietatis quinti ordinis,qui virtutes dicuntur,nequaq̃ perueniant? Iſtud paulo poſt ſoluit. [Participatæ autẽ extremæ]id eſt,eſſentiæ ſeu mentes infimi chori ſunt participatæ,id eſt, q̃tum ad ſuã proprietatẽ & illuminationẽ, incluſæ & comprehenſæ ſunt[ab excellentiſſimis vniuerſalibus proprietatibus]id eſt,à proprietatibus & viribus mentium eminentiorum, quẽadmodum in totis poteſtatiuis perfectiones ac vires inferiorum in ſuperioribus includuntur, ſicut poteſtas ſubdiaconi in poteſtate diaconi,atq; amborum poteſtas in poteſtate ſacerdotali. Sicque poteſtas ſuperior dicitur vniuerſalior,quoniã maior ac latior ineſt in continendo ac operando. [Ipſi nanq; angeli,& ante angelos archangeli & principatus & poteſtates].i.quatuor illi chori inferiores, inter quos archangeli ſunt ante angelos dignitate, non duratione [poſt virtutes ab ipſa theologia ordinati].i.à ſacra ſcriptura noïati atq; diſpoſiti in deſcendendo à Seraphim poſt virtutes.[Cõmuniter ſæpe à nobis ſimiliter cum alijs ſanctis eſſentijs cœleſtes virtutes vocãtur].i. frequenter nominantur à nobis in eccleſiaſtica hierarchia contentis, virtutes cœleſtes cũ alijs ſanctis,eſſentiæ.i.ſicut & aliæ mentes ſupnæ ſuperiores,videlicet dominationes, throni, cherubim quoq; ac ſeraphim.Conſequenter ſoluit hanc quæſtionẽ. [Dicimus autẽ quia communiter in omoibus vtentes cœleſtium noïatione virtutum,non confuſionẽ quandã vniuſcuiuſque diſpoſirionis proprietatum introducimus].i. hoc affirmamus, ꝙ vtendo noïatione virtu-

B tum cœleſtium in oïbus.i.ꝙ oïm angelicorũ chorũ pſonas ſeu ſpũs appellando virtutes,non inducimus nec facimus confuſionẽ proprietatũ vniuſcuiuſq; diſpoſitionis.i.cuiuſcunq; chori angelici:imo qlibet chorus manet diſtinctus ab alio,qm̃ nomen virtutis in iſtis locutionibus æquiuoce ſumitur. Hinc ſequitur:[Sed quoniam in tria diuiduntur ſcd̃m ſe ſupermundana ratione omnes diuini intellectus].i.vnuſquiſq; ſpiritus cœleſtis ſeu mens angelica ac ſuperna prout ſumitur ſecundum ſe,vt ſubſiſtens & particularis perſona in tria partitur.i. tria in ſe habet ſeu cõtinet. Diuiditur inquam[in eſſentiam & virtutem & operationem]non ſicut in partes eſſentiales,nec ſicut genus in ſpecies,neq; vt totum poteſtatiuum in partes ſuas:ſed iuxta ſimilitudinem quandam,ſicut totum integrale in partes quantitatiuas:non ꝙ vere atq; vniuoce ſint in ſpiritualibus naturis totum integrale & pars quantitatiua,ſed metaphorice ſolum:q̃niam ſicut in rebus corporalibus totum integrale habet partes quantitatiuas,quæ ad perfectã eius ſubſiſtentiam requiruntur,attamen ſine eis,ſeu abſq; quibuſdam earum ſubſiſtere poteſt, non tamen perfecte,vt homo ſine aure aut naſo vel pede: ſic ad perfectam ſubſiſtentiã angeli, concurrunt,reqruntur & pertinent tria hæc,puta eſſentia ſua qua eſt, potentia ſeu (aptius loquendo) virtus qua in actum egreditur,& operatio qua fini coniungitur,& agit quod ſibi præfixum eſt,& ad quod agendum eſt inſtitutum & conditum. Deniq; in vnoquoq; angelo eſt eſſentia vna numero ſolum,quæ eſſentia eſt ſimplex forma in ſe ſubſiſtens & ſeparata, non tñ imparticipata,nec independens, aut illimitata:quæ eſſentia eſt realiter ipſa ſubſiſtens perſona.

C Eſt demum in quolibet angelo duplex virtus,intellectus videlicet & volũtas,& operatio multiplex,vtpote multi actus intelligendi atq; volendi,& motio actiua,& productiões diuerſorũ effectuum:nec differunt in angelis realiter intellectus agens & poſſibilis, intellectusve ſpeculatiuus & practicus. Sed eſſentia & virtus,ſeu potentia & operatio,in angelis realiter diſtinguũtur. Ideo à diuina ſimplicitate ac vnitate multum deficit & occumbit. [Cum ſimul omnes aut eorum quoſdam inobſeruate cœleſtes eſſentias aut cœleſtes vocamus virtutes] id eſt,dum vnumquenq; angelorum ſeu diuinorum intellectuum,ſeu quempiam eorum indifferenter appellamus eſſentiam aut virtutem,ſumendo nomen virtutis inobſeruate, id eſt, communiter & incontracte,non proprie,prout eſt ſpeciale nomen diſtincti ſpecialiſque ordinis: [eos periphraſticos,de quibus ſermo eſt,ſignificare nos æſtimandum]id eſt, ſentiendum eſt nos ſignificare iſtas intellectuales ſimpliceſq; ſubſtãtias periphraſticos.i.per quandam circumlocutionem[ex ea quæ per ſingulos eorum eſt eſſentia vel virtute].i.ſumendo nomen eſſentiæ ac virtutis coïter,ſecundũ ꝙ vnicuiq; ordini ac perſonæ mentis angelicæ conuenit nomen iſtud eſſentia,& nomẽ hoc virtus,videlicet prout in quolibet tali ſuppoſito eſſe dicuntur: attamen cũ

quemlibet angelum appellamus virtutem, ſumitur virtus non pro accidentali potentia, ſed pro vigoroſa natura atq; ſubſtantia. [Neq; enim ſuperpoſitam proprietatem facile eſt iam be- D ne à nobis diſcretarum ſanctarum virtutum minoribus omnino annectere eſſentijs.] hoc eſt, eſt nomen virtutis proprie ſumptum pro ordine ſpeciali, iccirco non conuenit angelis vniuer ſis: quoniam non eſt facile, imo difficile & inconueniens eſt ſuperpoſitam. i. excellentẽ proprietatem virtutum ſanctarum, quæ ſunt de quinto throno angelico bene diſcretarum. i. recte diſtinctarum à nobis, alijs angelorũ ordinibus annectere omnino. i. ſociare ſimpliciter, aut aſſcribere eſſentijs minoribus. i. inferioribus choris ac angelis [in conuerſione inconfuſe angelicorum ornatuum * taxiarchiæ] hoc eſt, in reditione & reductione ornatuum angelicorum. i. angelicorum ordinum pulchre diſpoſitorum ac ſapientialiter diſtinctorum taxiarchiæ inconfuſe. i. ordinationis diuinæ inuiolatæ & increatæ, quæ cauſa eſt & inſtitutrix diſtinctionis ac decoris ordinum ſupernorũ, quorum proprietas & diſtinctio patet & cõſiſtit in reductione & reditione, ſeu conuerſione omnium illorũ ad creatorem. [Iuxta enim ſæpe à nobis recte redditã rationem]. i. ſecundum rationabilem cauſam, quam frequenter expreſſimus & aſſignauimus. [ipſæ quidem ſuperfirmatæ diſpoſitiones]. i. ordines ſuperiores cæteris eminentiores ac diuiniores, ac firmiter ſuperlocata [abundanter habent & minorum ſacras proprietates]. i. eminẽter & copioſe in ſe includunt, comprehendunt & poſſident ſanctas vires, virtutes & proprietates ordinum inferiorum, quemadmodum in totis & partibus poteſtatiuis, imo & ſpeciebus vniuerſi virtus ſpeciesq; ſuperior comprehendit in ſe vim & perfectionem virtutis & ſpeciei inferioris, & aliquid ſuperaddit, modo quoq; ſublimiori, quam virtus & perfectio illa in ſpecie inferiori conſiſtit. [Vltimæ vero maiorum ſuperpoſitas vniuerſitates non habent]. i. inferiores ordines ac naturæ non habent, neq; includunt vniuerſitates. i. vniuerſas proprietates, ꝑfectiones & vires, ſeu vniuerſaliores proprietates ſuperpoſitas eis maiorum. i. ordinum ac naturarũ ſublimiorum. [particulariter in eis apparentibus primo illuminationibus per primas proportionaliter eis diſtributis] hoc eſt, inferiores non participant plene & vniuerſaliter pro- E prietates ſuperiorum. Attamen ſuo modo aliqualiter eas participant. Et hoc dico, illuminationibus primo. i. primæue ac fontaliter à deo emanantibus, diſtributis. i. collatis eis, per primas. i. ꝑ ſuperiores eſſentias, proportionabiliter. i. ſecundum menſuram & diſpoſitionẽ earũ, apparentibus. i. reſplendentibus in eis illuminationibus, particulariter. i. partim & imperfecte. Iſta pro magna parte etiam à melioribus ac ſubtilioribus philoſophis dicta inueniuntur, q̃tũ ad naturalem ſcientiam & influxum, diſpoſitionem & ornatum, ordinem & conſiſtentiam ac operationes ſubſtantiarum ſeparatarum. Nam & in libro de cauſis aſſeritur, ꝙ eſt in intelligentijs ſuperioribus per modum ſublimiorem, eſt in intelligẽtijs inferioribus per modum decliuiorem. Rurſus in commentario decimæ propoſitionis libri eiuſdem habetur: Formæ quę ſunt in intelligentijs ſecundis inferioribus per modum particularem, ſunt in intelligentijs ſuperioribus per modum vniuerſalem: quoniam primis intelligentijs ineſt virtus magna, quia vehementioris vnitatis & ſimplicitatis, cum ſint propinquiores primo puro, vno ac ſimplici. Intelligentiæ vero inferiores ſunt maioris multiplicitatis propter diſtantiã ſuam à primo infinito, quod eſt virtus virtutum. Vnde & denuo in eodem dicitur libro: Primorum omnium, quædam ſunt in quibuſdam per modum quo licet, vt ſit vnum eorum in alio. Hæc demum in F

Proclus. declaratione Procli diffuſius continentur: Omnium (inquit) quę ſecundum proceſſum multiplicantur prima, ſunt perfectiora ſecundis, & ſecunda his quæ ſunt poſt ea, & ita deinceps. Itemq;: Omnis proceſſus per ſimilitudinem ſecundorum ad prima efficitur. Et iterum: Omne producens ſimilia ad ſeipſum, ante diſſimilia ſubſtituit. Certe beatiſſimus & illuminatiſſimus

Hierony. Dionyſius egit quod diu poſt eum ſanctus Hieronymus docuit eſſe agendum: Iſtud (ait) facere ſolemus quando philoſophos legimus, dum libri ſapientiæ ſecularis ad noſtras deueniũt manus, ſi quid in eis vtile inuenimus, ad noſtrum dogma conuertimus: ſi quid vero ſuperfluum de amore vano, aut cura ſecularium rerum, hæc radimus, his caluitium inducimus, & in vnguium morem ferro acutiſſimo deſecamus. In Deuteronomio quoq; dominus iuſſit, vt mulieris captiuæ præſertim gentilis caput radatur, & ſupercilia omnesq; pili & vngues corporis amputentur, ſicq; in vxorem ducatur. Quid igitur, ait, mirum, ſi ego ſapiẽtiam ſecularem propter eloquij venuſtatem pulchritudinemq; membrorum Iſraelitem facere cupio, & quicquid in ea erroris aut falſitatis ſiue libidinis reperero, rado, abſcindo, abijcio, ſicq; ex ea domino Sabaoth filios genero? Sic ergo & nos facere congruit, nec immoderate talibus immorari, ne meliora & viciniora ſaluti negligamus, neq; cũ Aegypti idolis ſpiritaliter fornicemur.

Para-

A
PARAPHRASIS HVIVS CAPITVLI XI

DEinceps quęrendum eſt,propter quam cauſam omnes angelicas ſubſtãtias
cuiuſcunq; ordinis conſueuimus vocare cœleſtes virtutes. Neq; eſt hic red
dere rationem,quam ſupra diximus,omnes cœleſtes mentes recte vocari
angelos,cum infimus omnium cœleſtium ordinum ſit ordo angelorum,
& ſuperiores habeant inferiorum virtutes &illuminationes vnde denomi
nantur. Siquidem ordo virtutum ſuperior eſt quatuor alijs ordinibus. Vn
de propter hanc rationem non poſſunt illi quatuor inſeriores communi-
care nomen virtutum,quia non eadem plenitudine virtu tes & illuminationes earum partici-
pant. Vnde prædictæ quæſtioni ſic reſpondemus: Ad oſtendendum ꝙ nulla confuſio inducit
proprietatibus aut diſtinctiuis nominibus angelicorum ordinum per hoc,ꝙ omnes cœleſtes
animi communiter vocantur virtutes,quælibet mens cœleſtis ſecundum ſupermundanã cœ-
leſtium rationem habet hęc tria,ſcilicet ſubſtantiam,virtutem,&operationem. Quando ergo
aut cœleſtes virtutes,aut aliquas earum indifferenter vocamus cœleſtes ſubſtantias,aut cœle-
ſtes virtutes,illas de quibus tunc loquimur, ſic vocamus quaſi per expreſſionem ſuarum ſpiri-
tualium ſubſtantiarum aut virtutum,à quibus eaſdem ſic denominamus. Hoc enim ſic facien
do non intendimus ſubiectis ordinibus attribuere proprietatem virtutum in ea plenitudine,
qua ordo virtutum eam poſſidet,quod eſſet conuertere retrorſum ,& confundere gradus or-
dinum angelicorum. Vt enim ſæpe diximus & recte, ſuperiores ordines habẽt ſanctas proprie
tates ſubiectorum abundantius, q̃ ipſi ſubiecti. Inferiores vero non in ea plenitudine habent
B ſcientias & virtutes in qua & ſuperiores, ſed particulariter participant ſecundum ſingulorum
capacitatem illuminationibus ad illos delatis per ſuperiores.

¶ Sacerdotes inter homines cur angeli dicantur. Cap. XII.

QVæritur autem & hoc intelligibilium eloquiorum ſtu
dioſe intuentibus. Si enim participantia excelſiorũ uni Malac. 2.
uerſitatum non ſunt ultima,ob quam cauſam ſecundũ
nos ſummus ſacerdos angelus domini omnipotentis
ab eloquijs nominatur. Eſt autem nõ cõtraria ratio,ut
æſtimo ante diffinitis. Dicimus enim quia uniuerſali
& ſuperpoſita maiorum ornatuum uirtute relinquun
tur ultimi. Mediam enim & proportionalem partici-
pant iuxta unam ſimul cunctorum & coniunctiuam
ſocietatem,quale eſt ſanctorum Cherubim ordo,participat ſapientiam & ſcien
tiam altiorem. Sub ipſis autem eſſentiarum diſpoſitiones participant quidem et
C ipſæ ſapientiam & ſcientiam particularem,tamen ad illos & ſubiectam. Et qui-
dem omnino in participatione ſapientiæ & ſcientiæ,eſſe commune eſt omnibus
deiformibus intellectibus. Attente autem & primo aut ſecundo,aut infra nequa
quam commune,ſed ſicut unicuiq; ante propria diffinitur analogia. Hæc autẽ
& de omnibus diuinis mentibus non fortaſſis quis errans diffiniet. Etenim ſicut
primi abundantius habent minorum ſanctas pulchrasq; proprietates,ſic habẽt
ultimi eas priorꝫ,non tamen ſimiliter,ſed infra. Nihil ergo(ut æſtimo)inordina
tum,ſi & ſecundum nos ſummum ſacerdotem angelum theologia uocat, iuxta
uirtutem propriam participantem angelorum † prophetica proprietate, & ad † hypo-
manifeſtatiuam eorum ſimilitudinẽ (quantũ poſſibile hominibus) † extentum. phetica.
Inuenies autem(quia & deos theologia uocat & cœleſtes & ſupernas eſſentias) ·extentũ.
& apud nos amiciſſimos dei & mirabiles uiros. Et quidem diuinum † ſecretum †ſecretũ obſcuri-
ſupereſſentialiter ſimul omnibus & remotũ & ſupercollocatum, & nullum ab tate.

eorum quæ ſunt ſimile nominari proprie, & omnino ualet. Veruntamen quæcunque & intellectualium & rationalium ad unitatem eius, & qualiſcunque uirtus uniuerſaliter conuertitur, & ad diuinas ipſius illuminatiões (quantum poſſibile) inceſſabiliter extenditur ſecundum uirtutem (ſi iuſtam dicere) diuina imitatione, & diuina uniuocatione digna facta eſt. D

¶ Expoſitio capituli huius duodecimi. Articulus XVI.

MOVETVR ac ſoluitur hic quæſtio ex præhabitis ſumens originem. Et enim dictum eſt præcedenti capitulo, iccirco inferiores choros & angelos non vocari nominibus ſuperiorum, quia inferiores non participant proprietates ſuperiorum tam plene, vt in ſuperioribus ſunt. Vnde apparet quod perſonæ eccleſiaſticæ non eſſent angeli nuncupandi, potiſſime cum plus diſtent ab angelis, quàm angeli ab archangelis. [Quæritur autem & hoc intelligibilium eloquiorum ſtudioſe intuentibus] id eſt, ab his qui ſtudioſe intuentur, conſiderant, ſtudent, inquirunt veritatem & intellectum intelligibilium eloquiorum, id eſt, ſcripturarum, quæ dicuntur eloquia intelligibilia, id eſt, ſpiritualia, pura, & quaſi immaterialia: quoniam docent & hortantur nos ſenſibilia & terrena tranſcendere, atque diuina & immaterialia totis affectare præcordijs. Senſibilia quippe & intelligibilia in hoc differunt, quod ſenſibilia ſunt groſſa atque corporea: intelligibilia vero abſtracta, à materia & eius appenditijs depurata. [Si enim participantia excelſiorum vniuerſitatum non ſunt vltima] hoc eſt, ſi (pro quia) vltima, id eſt, ima & inferiora non participant vniuerſitates, id eſt, vniuerſas perfectiones, ſeu vniuerſaliter illuminationes excelſiorum, id eſt, ſublimiorum ordinum', vt in fine præcedentis capituli clarius expoſitum eſt. [ob quam cauſam ſecundum nos ſummus ſacerdos,] id eſt, pontiſex hominum [angelus domini omnipotentis ab eloquijs nominatur.] Scriptum eſt enim in Malachia: Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirent de ore eius, quia angelus domini exercituum eſt. Eſt autem non contraria ratio (vt æſtimo) ante diffinitis,] id eſt, obiectio iſta non derogat prædeterminatis. [Dicimus enim quia vniuerſali & ſuperpoſita maiorum ornatuum virtute relinquuntur vltimi.] id eſt, hoc affirmamus quod inferiores deficiunt à virtute vniuerſali, & ſuperpoſita, id eſt, à perfectione & plena ac eminenti proprietate ornatuum maiorum, id eſt ordinum ſuperiorum. Attamen aliquid de proprietate partipipant eorundem. Vnde ſubiungitur: [Mediam enim & proportionalem participant iuxta vnam ſimul cunctorum & coniunctiuam ſocietatem.] id eſt, omnes ſuperiores inferioreſque ordines ſimul participant quandam mediam conuenientiam & virtutem omnibus comproportionatam, commenſuratam & competentem iuxta ſocietatem vnam cunctorum, & coniunctiuam, id eſt, vnitiuam eorum ad inuicem, quemadmodum etiam multæ ſpecies in vno conueniunt genere, cuius natura & proprietas in diuerſis ſpeciebus determinatur ad diuerſos gradus perfectionum in ipſis: ſic & omnes ordines illi angelici in quibuſdam conueniunt, per quæ ſocietatem habent adinuicem, omneſque ſimul vna integra hierarchia angelica nuncupantur, quod conſequẽter declarat. [Qaule eſt] id eſt, id quod dixi, tale quid eſt, & ita ſe habet vt dixi, ſicut nunc quaſi exemplariter declarabo. [ſanctorum Cherubim ordo parcicipat ſapientiam & ſcientiam altiorem.] id eſt, mentes ſupernæ de ordine Cherubim, ſapientiã, id eſt, diuinorum notitiam & ſcientiam rerum ſortitur à deo, qui eis naturalium rerum ſcientiam concreauit, iuxta illud libri de Cauſis: Cauſa prima eſt creans ſapientiam. Qualem vero ſeu quantam ſupernaturalium cognitionem habitualem aut actualem concreauerit, ſeu dederit eis ante eorum confirmationem & glorificationem, quis nouit? Quamuis de hoc

Margin notes: Senſibile quid. Intelligibile quid. — Malac. 3. — E — F

hoc diuerſi diuerſimode opinentur, de qua re ſuper ſecundum Sententiarum plurimorum
A æſtimationes & ſcripra collegi. Porro in verbo æterno cognoſcunt etiam multa de creaturis.
Similiter per ſcientiam inditam multa de naturalibus & ſupernaturalibus rebus agnoſcunt.
Summa vero eorum ſapientia, beatifica viſio dei eſt. Ex illuminatione quoq; ordinum ſupe-
riorum multa ſciunt inferiores. Participant ergo ſpiritus illi cherubici ſapientiam & ſciẽtiam,
imó excellentiam grandem in eis. Vnde & Cherubim, id eſt, plenitudo ſcientiæ ſeu pleni ſcien
tia nominantur. [Sub ipſis autem eſſentiarum diſpoſiones] id eſt, ordines mentium ſuperna-
rum ſub Cherubim bene diſpoſiti [participtã quidem & ipſæ ſapientiam & ſcientiam] multi-
plicem, ſicut de Cherubim dictum eſt. imó ſapientiam & ſcientiam vt ſunt dona ſpirituſſanctĩ
omnes beati à deo ſortiti ſunt [particularem tamen ad ipſos & ſubiectam] id eſt, notitiam nõ
tã generalẽ ac latam, ſed magis contractam & ſubiectam, id eſt, inferiorem ſciantiam ſuperio-
rum. deinde exprimit in quo omnes conueniunt. [Et quidem] id eſt, pro certo [om̃ino in par-
ticipatione ſapientiæ eſſe & ſcientiæ commune eſt omnibus deiformibus intellectibus] id eſt,
cunctis creatis ſubſtantijs intellectualibus creatori conformibus, eſt commune, ſapientiam &
ſcientiam participare. Quid enim habent quod non acceperunt? [Attente autem & primo & 1.Cor.4.
ſecundo aut infra] id eſt, ſapientiam & ſcientiam participare in tali vel tali gradu, puta attente,
id eſt, ſpeciali auiditate & attentione præcipua, & primo loco quod ſpectat ad Seraphim, aut
loco ſecundo quod pertinet ad Cherubim, aut infra, videlicet loco tertio aut quarto, quod eſt
ordinum proportionaliter inferiorum [nequaquam commune] id eſt, non eſt commune o-
mnibus [ſed ſicut vnicuique] id eſt, prout cuilibet choro [ante propria diffinitur analogia] id
B eſt, cuilibet ordini conuenit ſapientiam & ſcientiam participare, ſecundum menſuram ſibi à
deo præfixam, & prout ab æterno ei prædeterminatum eſt, conuenienti proportione, reſpe-
ctu & comparatione ad alios, vt in omnibns condecens ordo ſeruetur. [Hoc autem & de om̃i-
bus diuinis mentibus non fortaſſis quis errans diffiniet] id eſt, de vniuerſis illis deiformibus
intellectibus aliquis diffiniet, id eſt, affirmabit fortaſſis hoc, vtpote quod inferiores aliquo mo
do participant proprietates, virtutes & actiones ſuperiorum [non errans] quia non errat in
hoc. [Etenim ſicut primi abundanter habent minorum pulchras ſanctaſq; proprietates, ſic
habent vltimi eas priorum: non tamen ſimiliter, ſed infra] id eſt, quemadmodum ſuperiores
ordines habent proprietates præclaras inferiorum cum plenitudine quadam, ſic inferiores
ſortitæ ſunt proprietates ſuperiorum per imitationem & particicipationem aliquantam &
deficientem. Ideo ſequitur: Non tamen ſimiliter, ſed infra, id eſt, non tam excellenter vt ſunt in
ſuperioribus choris, ſed infra gradum eminentiæ tantæ. Ex quibus concludit. [Nihil ergo (vt
æſtimo) inordinatum] id eſt, nulla deordinatio eſt [ſi & ſecundum nos ſummum ſacerdotem
angelũ theologia vocat] id ẽ, quod ſcriptura potificem hoĩm nominat angelũ [iuxta virtutem
propriam participantem angelorum † hypophetica proprietate] id eſt, ipſum ſacerdotem par- † ꝓphetica
ticipantem, id eſt, communicantem proprietate hypophetica id eſt, prænunciatiua, & quaſi ꝓ-
phetali ac annũciatiua angelorum, ita quod inſtar angeli deſuper purgatur, illuſtratur, perfi-
citur: & ſubditos ſuos purgat, illuminat, perficit: ac ea quæ dei ſunt, ipſis annunciat atque futu
ra pericula, præmia & tormenta prænuncat ipſis iuxta virtutem propriam, id eſt, prout ſibi
poſſibile eſt, & iuxta poteſtatem & autoritatem ſibi conceſſam. [Et ad maniſeſtatiuam eorum
ſimilitudinem, quantum poſſibile hominibus † extentam] id eſt, ſecundum virtutem ſuam ex- † extenſã
tentam, id eſt, porrectam & eleuatam ad ſimilitudinem eorum maniſeſtatiuam, id eſt, ad imi-
tandum manifeſtationem angelorum, qui ea quæ dei ſunt, manifeſtant hominibus, quod ſum
mus ſacerdos pro ſuis viribus imitando & exercendo angelis ſe conformat. Quod rationabi
liter dici ac fieri probat iam à maiori. [Inuenies autem quia & deos theologia vocat, & cœ-
leſtes & ſupernas eſſentias, & apud nos amiciſſimos dei & mirabiles viros] id eſt, in ſcripturis
poteris inuenire quod tam angelicos ſpiritus quàm homines virtuoſos deo præcharos, the-
logia nominet deos. Vnde in Euangelio ait Saluator: Illos dixit deos, ad quos ſermo dei fa- Iohan 10
ctus eſt, iuxta illud Pſalmi: Ego dixi, dij eſtis. In Exodo quoque ait ſcriptura: Dij non detra- Pſal. 81.
hes. Itemq;, Seruus applicabitur ad deos. Et rurſus ad Moſen: Ecce conſtitui te deum phara- Exod. 20. ibidem.
onis. Quos certum eſt non eſſe nec dici deos, niſi participatione quadam diuinarum Proprie- Exod 9.
tatum, & aſſimilatione aliqua virtutum ac ſanctitatis, non autem naturaliter aut eſſentialiter
deitatem veram habendo. Propterea ſubditur: [Et quidem diuinum ſecretum † obſcuritate † nõ habet. obſcuritate
ſupereſſentialiter ſimul omnibus & remotum & ſupercollocatum. Hoc eſt eſſe diuinum & in-

creatum ſecretum,id eſt,incōprehenſibile& ignotum quantum ad quod eſt,& ſua obſcuritate D
id eſt,caligine,hoc eſt,ſuperlucidiſſima & incomprehenſibili claritate ac maieſtate remotum
& ſupercollocatum omnibus ſimul,id eſt,vniuerſa in infinitum tranſcendens, ſuper eſſentiali
ter,id eſt,extra omne genus & ſuper omnem ordinem rerum[& nullum eorum† ab ea eorum "
† ei. quæ ſunt,ſimile nominari proprie & omnino valet]id eſt,nullum eorum quæ ſunt à deo cre- "
ata,aut facta,valet nominari ſimile deo proprie,id eſt, naturaliter & vniuoce,& omnino per-
fecte & omnifarie,ſed ſolum imitatiue & analogice ac deficienter.Propter quod ſcriptum eſt
Eſaiæ 40. in Iſaia:Cui ſimilem feciſtis deum,aut quam imaginem ponetis ei?In Exodo quoque:Quis ſi-
Exod 15. milis tui in fortibus domine?quis ſimilis tui? Atque in Pſalmo: Non eſt ſimilis tui in dijs
Pſal.85. domine,& non eſt ſecundum opera tua. [Verumtamen quæcunque & intellectualium & "
rationalium ad vnitatem eius & qualiſcunque virtus vniuerſaliter conuertitur] hoc eſt, "
quæcunque intellectualium & rationalium creaturarum,& generaliter virtus quæcunque
angelorum aut hominum,conuertitur vniuerſaliter,id eſt,omnibus viribus ſuis ad vnitatem
eius,id eſt,ad ipſum qui eſt ſimpliciſſimum vnum, quod ſolum ac ſumme neceſſarium eſt per
contemplationem aſſiduam ſeruidumq; amorem [& ad diuinas illuminationes ipſius quan- "
tum poſſibile,inceſſabiliter extenditur]id eſt,diſponit ſe & ſuſpirat ad hoc quod illuminetur "
Lucæ 10. à deo indeſinenter,quantum conditioni creaturæ poſſibile eſt[ſecundum virtutem (ſi iuſtum
dicere)diuina imitatione & diuinæ vniuocatione digna facta ē]Hoc eſt,talis creatura per cha-
riſmata gratiæ dei,digna effecta eſt ſecundum virtutem,id eſt, ſecundum gradum & excellen
tiam ſuæ virtuoſitatis ac bonitatis imitatione diuina,vt dei imitatrix vocetur,iuxta illud Apo
Ephe.5. ſtoli:Imitatores dei eſtote ſicut filij chariſſimi.Et vniuocatione diuina,id eſt,nominatione vo
cabuli eiuſdem cum deo, vt ſcilicet participatiue deus vocetur. Vnum quoque enim in illud
quodammodo transformatur,quod maxime diligit,& ad quod toto corde afficitur: atque il- E
lius nomen ſortitur,cuius proprietates & actus potiſſime ſectatur,exercet, continuat. Cumq;
ſupergloriosiſſimi & ſuperſanctiſſimi dei vita ſit ſupplius æterna, ſuperclariſſima ac ſuperpu
ra contemplatio, infinita quoque, inceſſabilis & ſuperardentiſſima dilectio: conſtat quod vi-
ri heroici,contemplatiui,& in ſancto amore perfecti, merito dij vocentur, maxime compre-
henſores:quorum tanta eſt excellentia ſuper nos,quod qui minor eſt in regno dei, maior ac
Matt.11. perfectior diuiniorq; conſiſtat(ſecundum id quod nunc actualiter eſt, ſeu ſecundum præſen-
tem iuſtitiam)perfectiſſimo viatore:quamuis ſecundum prædeſtinationem æternam longe
Plato. ſit aliter.Denique iuxta hunc modum etiam Plato in Timæo inducit ſummum deum loquen
tem ad cauſas ſuperiores ſecundas:O dij deorum,quorum idem pater & opiſex ego. De incō-
prehenſibilitate autem & incomparabili excellentia & incognoſcibilitate & in cognitione ve
Proclus. ri dei,ait Proclus theoremate centeſimo viceſimo tertio. Ens primum propter ſubſtantialem
ſuam vnitatem,incognoſcibile & indicibile eſt omnibus ſimul ſecundis. Neque enim medica-
bile,neque opinabile,neq; intelligibile eſt ens diuinum & primum, imó penitus eſt ignotum,
cum prorſus cauſam non habeat. Theoremate centeſimo triceſimotertio:Proprietas, inquit,
diuina diſtinxit vnitates & bonitates deorum. Neque enim omnes deorum exiſtentiæ, adæ- F
Porphyri⁹ quantur vni vero deo. Tantum ille ad multitudinem deorum ſortitus eſt excellentiam. De
hoc ſummo & ſuperpræſtantiſſimo ac ſupermetuendiſſimo deo dixit Porphyrius:Hic eſt vni-
uerſitatis autor,quem polus,tellus pontusq; contremunt, & ipſa numina perhorreſcunt. Po-
Plato. ſtremo vt in Timæo aſſerit Plato:Homini cum deo eſt appellationis parilitas, conſortiumq;
naturæ. Verum quod dictum eſt,Digna facta eſt vniuocatione diuina,non eſt ſic accipiendum
quod aliquid de deo & creaturis dicatur vniuoce,ſed ſicut expoſitum eſt.

PARAPHRASIS HVIVS CAPITIS XII.

QVærunt etiā q ſacras ſcripturas intelligere deſiderāt noſter quare hierarcha
dicatur angelus domini exercituum. cum ſupra dictum ſit, quod inferio-
res non participant illuminationibus ſupernorum in eadem plenitudine,
qua & illi. Reſpondemus,quod non eſt hoc contrarium ſupradictis. Infe-
riores enim licet,non in eadē plenitudine,tamen idem lumen participant.
Alij ſublimius,alij inferius. Vñ ab eodē poſſunt denominari. Verbi gratia.
Ordo Cherubim participat ſapiētia & cognitiōe dei ſublimius q̄ inferiores
ordines. Ordines aūt inferiores oēs participāt ſapiētia & cognitiōe,ita q̄d inferiores ſp partici
pāt,reſpectu ſuperiorꝫ. Commune eſt enim omnibus mentibus deiformibus participare ſim-
pliciter ſapientia & cognitione ſed participare in gradu primi ordinis, vel in gradu ſecundi
aut cuiuſlibet inferioris. Non eſt omnibus commune, ſed ſinguli participant ſecundum gra-
dus pro-

A dus proprios. Quod autem de ordinibus diximus, de omnibus diuinis mentibus recte ſenti-
tur. Sicut enim ſuperiores mentes habent virtutes & ſcientias inferiorum abundantius infe-
rioribus: ſic inferiores participant virtutibus & ſcientijs ſuperiorum non æqualiter illis, ſed in
ferius. Non ergo inconuenienter hierarcha noſter in ſacra ſcriptura vocatur angelus, & ipſe
ſecundum ſuam virtutem participat annunciatiua proprietate angelorum, & ad imitatio-
nem manifeſtationis angelicæ docet homines diuina & cœleſtia. Etiam inuenitur in ſacris
ſcripturis, quod ſacra ſcriptura tam cœleſtes virtutes, quàm præcipuæ ſanctitatis & excellen- Exod. 20.
tiæ viros & deo chariſſimos vocat deos, quamuis diuina ſubſtantia ſecundum ſe ab omnibus Pſal. 81.
& omnium communione superſubſtantialiter ſeparetur, & eleuetur. & omnino nihil exiſten- Ioan. 10
tium aliquo modo ſit ei comparabile. Verumtamen omnes cœleſtes mentes & homines qui
ad vnius vnitionem ſecundum vniuſcuiuſque virtutem omnino conuertuntur, & ſecundum
ipſorum poſſibilitatem ad diuinas ipſius illuminationes incomprehenſibiliter extēduntur oēs
inq̄ iuxta ſingulorum capacitatē, ſi licet dicere, digni habēt & dei imitatiōe & diuina æquocatiōe.

¶ Iſaias propheta cur à Seraphim purgatus dicatur. Capu. XIII.

AGe & hoc ſecundum uirtutem inſpiciamus, ut quod
a theologis ſeraphim miſſus fuiſſe dicitur. Etenim re-
ſponderit quiſquam: quia non †ſuppoſitorum quiſ- †ſuppoſitorum.
quam angelorum, ſed unus quidam maximis eſſen- Iſaiæ. 6.
tijs innumeris purgat ſacerdotem. Quidam ergo a-
iunt, quia iuxta iam ante redditam cunctorum intel-
lectuum ſocietatis diffinitionem, non unam circa de-
um primarum mentium nominat eloquium in theo-
B logi purgationem ueniſſe: quendam uero nobis præ
ſtantium angelorum ſanctificantem prophetæ purgationem ſeraphim †æquiuo †equoce.
cationem uocatum fuiſſe, propter igneam & cœleſtem dictorum ablationem
peccatorum, & purgati in diuinam obedientiam reſuſcitationem. Et eloquium
unum ex Seraphim ſimpliciter dixiſſe aiunt, non circa deum collocatorum, ſed
nobis præſtantium purgatiuorum uirtutum. Alter autem non nimis inconueni
entem quādam mihi præſtitit apologiam ſuper huiuſmodi ſtatu. Ait enim quia
propriam ſacrificatiuam purgationem magnus ille qui tunc erat uiſionem for-
mans angelus in docendum diuina theologum, in deum & poſt deum in pæco-
peratricem hierarchiam reponunt. Et nūquid ergo hæc ratio uerax eſt? Ait eñ
qui hoc dixit: Quomō diuina uirtus in omnia ueniens implet, & per omnia im-
menſuraliter peruenit, & omnibus iterum eſt inuiſibilis, non ſolum quaſi ab o-
mnibus ſupereſſentialiter remota, ſed & quaſi occulte in omnia †permittens pro †pmittēs
uidas ſuas operationes, ſed tamen & omnibus intellectualibus proportionaliter
C ſuperlucet, & propriam illuminationem ingerēs precioſiſſimis eſſentijs. Per eas
quaſi primas † in ſubmunitas ſe bene ornate diſtribuit, ſecūdum uniuſcuiuſq; di- †in ſumma vnitas.
ſpoſitionis contemplationem commenſuratiuam. Quam, ut apertius dicam, &
per ꝓpria exēpla, etſi deificētia, deo ab oībus remoto, uerumtm̄ nobis manifeſtio
ra, ſolaris radij diſtributiōes in primā materiā bn̄ diſtributæ implēt oīm lucidi-
orē, et ꝑ eā manifeſtius ꝓprios †declarat ſplēdores. Accedēs uero craſſioribꝰ mate †declarās
rijs obſcuriorē †habēt diſtributiuā ſuꝑapparitionē ex illuminādarum †materiarum ad †habet. †rerum.
illuminatiōis diſtributiuū habitū importunitate. Et paulo poſt ex hoc ad ꝑfecte
uere indiſtributū coartat. Iterum, ignis caliditas magis ſeipſam diſtribuit in capatio
ra, & ad ſimilitudinē ſuā bn̄ cōuenictia †& facilia: ad uero reformatiōibus cōtra †& bn̄ ducta.
rias eēntias, ipſa nullū aut abſcōſū primitiuę opatiōis ueſtigiū manifeſtat. Et hoc

eo amplius

†connata p oppor- eo amplius, quia his quæ non ſunt † cognata, per optima ſibi habentia admit-
tuna. titur primum, utpote ignita faciens ab† igneis facile mobilia: et per hæc aut aquã D
• igne. aut alterum quid non facile igneſcentium proportionaliter caleficans. Iuxta hãc
igitur naturalis ordinationis rationem, ſupernaturalis ipſa omnis boni ornatus
* taxiar- uiſibilis & inuiſibilis† ordinatio, congruę dilucidationis claritatem primo appa
chia. rentem, ut in copioſiſſimis effuſionibus excelſiſſimis manifeſtat eſſentijs: & per
†etenim. eas quæ poſt ſunt eſſentiæ, diuinum participant radium. * Hæ enim primo co-
†ſ opera- gnoſcentes deum, & diuinam ſupereminenter deſiderantes uirtutem, & † præo-
tricem. †ſimili. peratrices fieri, quantum poſſibile eſt, deo† ſimili uirtute & actione digne effectę
ſunt, & poſt ſe eſſentias ipſæ ad ſimilem uirtutem, ut uirtus deiformiter extẽdũt
copioſe ipſis traditiones ex ſuperueniente in eas claritate: & illę iterum ſubiectis
& per ſingulas, prima ei quæ eſt poſt ipſam tradit. Ipſa aqua, nonne & in omẽs
proportionaliter peruenit? Eſt ergo ſimul cunctis illuminatis principium illu-
minandi deus quidem natura & uere & proprie, ut luminis eſſentia, & ipſius eẽ
†hoc. & uidere cauſalis. † Cum deiformiter & deo ſimiliter permanens ſuppoſitũ, poſt
ſe unicuiq; diuina lumina per ſe in illud tranſuehendo. Ergo excellentiſſimã cœ-
leſtium animorum diſpoſitionem, ſimul omnium reliquarum eſſentiæ, ſecundũ
† ois ſctẽ quod conſequens eſt poſt deum principium mirantur † omnes ſacræ & diuinæ
ſcientiæ, & diuinæ imitationis, tanquam per illas in omnes & nos diuina illumi
† quapro pter. natione diſtributa. * Propter quod & omnem ſacram & deo ſimilem operatio- E
nem in deum quidem quaſi cauſalem referunt: deinde in primos deiformes in-
† ſctã pri morũ an gelorum tellectus tanquam primos operatores diuinorum & magiſtros. Non ergo† pri-
ma ſanctorum angelorum diſpoſitio magis ſimul omnibus habet igneam pro-
prietatem & effuſam diuinæ ſapientiæ traditionem, & myſticam excelſiſſimæ
diuinarum illuminationum ſcientiæ, & ſeſſiuam proprietatem geſtantem, diui
nam ſuſceptionem ſignificantem. Ipſæ uero ſuppoſitarum diſpoſitiones eſſenti-
†ſ opera- arum, igneam, ſapientem, ſcientem, dei ſuſceptoriam uirtutem participant qui-
trice. † deifor- dem infra, & ad primas aſpicientes, & per eas ut imitatione diuina * præoperati
mitatis. uæ dignæ factas in† deiformitatis poſſibile reductæ. Dictas ergo ſanctas pro-
† partici- patione. prietates, quarum† participatio per primas poſt ipſas ſubſiſtentes fiunt, ipſis illis
†hoc. poſt deum tanquam hierarchijs reponunt. Ait ergo† hæc dicens, uiſionem ab il-
Iſaiæ. 6. la ſuſceptam fuiſſe theologo per unum imperantium nobis ſanctorum & beato F
rum angelorum, & ante illuminatiuam ipſius manuductionẽ in illam ſanctam
† dogma tizare. contemplationem repoſuiſſe. Et† ſuperſedere uidet excelſiſſimas eſſentias quan
tum in ſymbolis dicendum, poſt deum, & cum deo, & circa deum collocatas, &
omnibus etiam ipſis ſuperarchane ſublimiorẽ, ſuperprincipalem ſummitatem
in medio ſuperfirmatarum uirtutum ſupercollocatam. Didicit ergo uiſionibus
ipſe theologus, quia iuxta omnem ſupereſſentialem ſupereminentiam incompa
rabiliter ſupercollocatum eſſe diuinum ſimul omni uiſibili & inuiſibili uirtuti.
Atqui, quia omnibus eſt remotum ut uniuerſale, neq; primis eorum quæ ſunt
eſſentijs ſimile. Adhuc & omnium ipſum principium & cauſam ſubſtãtificam
eſſe, & eorum quæ ſunt ſecreta ſingularitate immutabile fundamentum, ex quo
& eſſe & bene eſſe etiam ipſis ſumme munitis eſt uirtutibus. Deinde eaſdẽ ſan-
ctiſſimorum Seraphim edoctus eſt deiformes uirtutes, ſacra quidem ipſorum
cogno

A cognominatione(quod eſt ignitum) de quo paulo poſt nos dicemus, quantum
nobis poſſibile,ſubintroducere in deiforme ignitæ uirtutis anagogas. Alarum
uero expanſa ſacra formatione in diuinum,in primis,in medijs,in ultimis intel-
lectibus, abſolutam & altiſſimam extenſionem. Sed & eorum multificum & †pphetа.
multiforme uidens intellectuales†theologus, & alis diſtingui eam ſubtus pedes,
& eam ſubtus faciem uiſionem,& eam in medijs alis ſuper motum,ad inuiſibi-
lem eorum quæ uiſa ſunt,reductus eſt ſcientiam,manifeſtata ei altiſſimorum in
tellectuum multiuia & multiuida uirtute:& eorum ſacra formidine quam ha- Iſaiæ.6.
bent ſupermundanæ in altiorum & † inferiorum ſuperbam & audacem & im- †grauiorum.
poſſibilem ſcrutationem:& in commenſuratione deum imitantium actionum
inceſſabile & altiuolum ſemper motionis. Sed & illam diuinam & multum pre
cioſam hymnodiam eruditus eſt formante uiſionem angelo ſecundum uirtu-
tem ipſi theologo,& tradente propriam ſacram ſcientiam. Docuit ergó cum &
hoc:quia purgatio eſt quantumcunq; purgatis, ipſa diuinæ claritatis incogni-
tę,quantum poſſibile,participatio. Hæc autem ex ipſius diuinitatis remotis cau
B ſis, quia omnes ſacros intellectus ſupereſſentiali occultatione† perſicit, altiſſi- †pficiens
mis circa ſe uirtutibus manifeſtior† quomodo eſt & magis ſemetipſam manife- †quodammodo.
ſtat & diſtribuit. Deinde ſecundis aut nouiſſimis, aut noſtris intellectualibus †extitit.
uirtutibus,quantum ab ipſa unaquæq; ſecundum deiforme†exiſtit, ſic manife-
ſtam ſuam illuminationem conducit ad propriæ occultationis laudandũ igno-
tum. Lucet autem per ſingula ſecundis per prima. Et ſi oportet breuiter dicere,
primo ex occulto ad manifeſtum ducitur per uirtutes primas. Hoc ergo theo- Ibidem.
logus didicit†ex lucem ducente cum angelo,hoc eſt,purgationem & omnes di- †ex in lucem.
uinas operationes per primas eſſentias relucentes in omnes reliquas diſtribui,
ſecundum uniuſcuiuſq; ad deificas participationes analogiam. Propter quod
& ignitæ purgatiuam proprietatem ipſis Seraphim conſequenter poſt deum
repoſuit. Nihil ergo inordinatum,ſi purgare dicitur theologum† Seraphim. Sic Ibidem.
enim purgat deus omnes,quorum totius cauſa eſt purgationis. Magis autem† †pximo.
proxime enim utemur exemplo,ſicut ſecundum nos ſummus ſacerdos per ſu-
C os miniſtros aut ſacerdotes purgans aut illuminans,ipſe dicitur purgare & illu
minare,per ipſum purgatis ordinibus per ſe in ipſum reponentibus proprias
ſacras operationes. Sic & propriam purgatiuam ſcientiam & uirtutem, ipſe
purgationem theologi perficiens angelus,in deum quidem ueluti cauſalem,de-
inde in ipſum Seraphim tanquam primo agente ſummum ſacerdotem reponit.
ueluti fortaſſis quis dixerit cum angelica reuerentia purgatum edocens,quia in
te ante me perficiendæ purgationis principium quidem eſt excelſum,& eſſentia
& creator, & cauſalis,primasq;† eſſentias ad eſſe adducens,& circa ſe collatio- † eēntias adducē.
ne continens & obſeruans in conuerſibiles & caſu carentes,& ſeipſum mouens
in primas propriarum prouidarum operationum participationes. Hoc enim
hic me docens,ait ipſius Seraphim manifeſtare iuſſionem. Summus autem ſacer †ornator
dos,& poſt deum dux ipſe præſtãtium eſſentiarum†ornatus,a quo ego purga-
re deiformiter eruditus ſum. Ipſe igitur eſt per me te purgans,per quē ꝓprias ꝓ
uidas actiões ex occulto & in nos ꝓduxit,ipſa totius cauſa & opifex purgatiõis

Hæc

Hæc ille quidem docuit me,tibi autem ego trado. Tuæ autem conceſſerim intel D
lectuali & diſcretiuæ ſcientiæ,aut alteram partem dictarum cauſarum abſolui
a dubitatione,& eandem honorare:Aut alteram tanquam conſequens & ratio-
nabile & æque uerum habentem,Aut a teipſo,quod uere uicinius inuenire: aut
ab altero diſcere,deo uidelicet dante,& prius recipientibus angelis, & angelorũ
amicis nobis reuelare per eius magis amabilem contemplationem.

¶ Elucidatio capituli huius decimitertij. Articulus XXII.

MOuit ſanctus hic autor,cur ad Iſaiæ purgatiõem dicatur vnus de Seraphim
miſſus,quod videtur præinductis contrarium,in quibus præhabitum eſt,ꝙ
Iſa.6. ſpiritus primæ hierarchiæ non mittantur ad exteriora agenda. [Age] id ē,
eia[& hoc ſecundum virtutem inſpiciamus]id eſt,pro poſſe conſideremus
[vt quod à theologis Seraphim miſſus fuiſſe dicitur]Linconiẽſis ponit ſic:
Cuius gratia ad vnum theologorum Seraphim miſſus eē dicitur. Sic enim
Iſa 6. in Iſaia habetur:Volauit ad me vnus de Seraphim.[Etem̃ reſponderit qſq̃]
* ſuppoſitorum. id eſt,adhoc forſitan aliquis poterit reſpondere.[Quia]id eſt,quod non[*ſuperpoſitorum qs
angelorum]id eſt,non aliquis angelorum ſuperiorum,qui ſcilicet fuerit de prima hierarchia,
& de primo ordine eius,q Seraphim appellatur.[Vnus vero qdam ex maximis eſſentijs in nu-
meris purgat prophetam ſacerdotem]id eſt,vnus quidam directus ex maximis eſſentijs.i. ab
aliquo ſupremorum ſpirituũ,contentus in numeris,id eſt,in numero inferiorum,purgat ſacer
dotem,id eſt,Iſaiam prophetam. Porro aliqui habent ſic:Quia non ſuppoſitorum quis ange-
lorum,id eſt,ꝙ non aliquis angelorum inferiorum,ſed vnus ex maximis eſſentijs, id eſt, vnus
Hiero. ſupremorum in illorum numero collocatus,ſeu eis annumeratus purgat prophetam. An ve- E
ro Iſaias fuit ſacerdos,apparet incertum:quia vt dicunt Hebræi & ſanctus atteſtatur Hierony-
mus,Iſaias fuit de ſtirpe regali,& cognatus regis Hezechiæ,& per conſequens ex tribu Iuda,ex
cuius tribu nemo præſto fuit altari,ſecundum Apoſtolum ad Hebræos. Verumtamen tribus
regalis & ſacerdotalis communiter conſociate erant connubio. Poterat forſitan ex vno late
re eſſe de ſtirpe ſacerdotali. Si autem non fuit ſacerdos legalis de tribu Leui proprie dictus, di-
Ioha. Sara. cendum quod metaphorice vocatur ſacerdos,quoniam ſacra dans,& ſancta docens. Vnde in
Iohã. Sco. iſto volumine ſancti angeli quandoq; ſacerdotes vocantur,& iuxta Iohannem Sarracenum &
Scotum,hierarchia interpretatur cœleſte ſacerdociũ ſeu pontificiũ. [Quidam ergo aiunt,quia
iuxta iam ante redditam cunctorum intellectuum ſocietatis diffinitionem]id eſt,aliqui dicũt
ꝙ iuxta diffinitionem ſocietatis intellectuum cunctorum,id eſt,iuxta prædeterminatã doctri
nam & explanationem ſocietatis,id eſt,communionis & conuenientiæ omnium ſpirituũ ſup
Iſa. 6. norum,quod diximus in aliquibus proprietatibus, viribus & actibus conuenire. Diffinitionẽ
inquam redditam ante,id eſt,prætacto capitulo aſſignatam à nobis[non vnam circa deũ pri
marum mentium nominat eloquium in theologi purgationem veniſſe]id eſt, ꝙ eloquiũ, vt-
puta ſermo Iſaiæ prætactus,nominat,id eſt,affirmat veniſſe in purgatiõem theologi,id eſt, ad F
purgandum peccatum Iſaiæ loquentis de deo,Non vnam mentium,id eſt,intellectualium ſub
ſtantiarum exiſtentium circa deum,id eſt,aſſiſtentium creatori & proximarum eidem, vide li-
cet in eius veſtibulis collocatarum,vt nono capitulo expoſitum ē. [Quẽdam vero preſtantiũ
nobis angelorum]id eſt,vnum angelorum infimæ hierarchiæ præſidentium hominibus & p̃-
ſtantium eis illuminationes. Vel præſtantium,id eſt,digniorum eis[ſacrificantem prophetæ]
id eſt,ſacra documenta dantem Iſaiæ,vel ſacrificantẽ Iſaiæ,id eſt,oblationes & præces eius offe
Tobiæ.12. rentem deo,per quæ omnia Iſaias purgabatur,quemadmodum ad Tobiam Raphael loquit:
Quando orabas cum lachrymis, & ſepeliebas mortuos,ego obtuli oratiõem tuam domino.
†æquiuocatione. [Seraphim æquiuoce vocatum]id eſt,alia ratione quam ſpiritus primi & ſummi chori ita vo
cantur,qui ab exceſſu caloris diuini amoris,Seraphim nuncupantur. Iſte vero angelus dictus
eſt Seraphim improprie & extenſe,propter participationem & ſimilitudinem actus ſui cũ actu
ſeraphico:quemadmodum etiam homines in diuino amore præferuidi,ac alios eodem inflã-
mantes,dicuntur ſeraphici,ſicut hic ipſe Magnus Dionyſius,Auguſtinus,Franciſcus. Hinc ſub
ditur [propter igneam & dictorum cœleſtem ablationem peccatorum] propter ablationem
Iſa.6. igneam & cœleſtem peccatorum dictorum, id eſt,culparum verborum Iſaiæ, quarum culpa-
rum in verbis conſiſtentium purgatio dicitur ignea, quia per ignis contactum deſcribitur fa-
cta & cœleſtis:quoniam miniſterio cœleſtis nuncij, ſcilicet angeli,facta eſt[& purgati in diui-
nam obedientiam reſuſcitationem]id eſt,ob hoc quod angelus per præfatam purgationem
reſuſcita

A reſuſcitauit & reaccendit Iſaiam, ad obediendum deo prompte ac feruide in legatione ei com-
miſſa [& eloquium vnum ex Seraphim ſimpliciter dixiſſe aiunt] id eſt, iſti dicunt eloquium, id
eſt, ſcripturam Iſaiæ præallegatam, dixiſſe ſimpliciter vnum ex Seraphim veniſſe ad Iſaiam [nõ
circa deum collocatarum, ſed nobis præſtantium purgatiuarum virtutum] id eſt, non vnam
virtutum purgatiuarum collocatarum circa deum, id eſt, non vnum mentium ſupernarũ ſub-
limiorum, quæ purgatiuæ ſunt inferiorum, ſed vnam virtutum, id eſt, vnum angelorum præ-
ſtantium nobis, ſicut expoſitum eſt. Verumtamen hoc expreſſe nõ dicit ſcriptura illa Iſaiæ, ſed
præſuppoſito ſeu oſtenſo quod angelus ille nõ fuit de ordine Seraphim, elicitur ex prædictis
quod fuit de infima hierarchia. Porro vt hęc clarius intelligantur, tangenda ſunt breuiter ver
ba Iſaiæ: Vidi, inquit, dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum & eleuatum, & ea quæ ſub Iſaiæ 6.
ipſo erant, replebant templum. Seraphim ſtabant ſuper illud. Et dixit: Væ mihi quia tacui, qa
vir pollutus labijs ego ſum, & in medio populi polluta labia habentis ego habito. Et volauit
ad me vnus de Seraphim, & in manu eius calculus, quem forcipe tulerat de altari, & tetigit os
meum, & dixit: Ecce tetigi hoc labia tua, & auferetur iniquitas tua. Quocirca ſciendum, quod
totum iſtud oſtendebatur Iſaiæ in viſione imaginaria, in qua videbatur ei, quod ſenſibiliter vi
dit deum ſedentem in loco & ſolio eleuato in aere ſuper templum ciuitatis Ieruſalem: atque ꝙ
duo Seraphim ſtabant ſuper illud, hoc eſt, ſuper templum, vnus à dextris dei, & alius à ſini-
ſtris. Tunc quoque apparuit Iſaiæ in viſione, quod vnus de Seraphim volauit & abſtulit de al-
tari holocauſtorum ſeu incenſorum, carbonem ignitum quo incendere videbatur peccatum
Iſaiæ, linguam eius ita purgando. Denique viſionem illam imaginariam repræſentauit an-
gelus ſanctus in interiore ſenſu Iſaiæ, in cuius ſenſu interiori formauit ſenſibiles ſimilitudines
rerum, quas propheta poſtea ſe ſcripſit vidiſſe. Non ergo vidit illa reali exhibitione. idcirco
ex iſtis non ſequitur, quod aliquis ſpiritus de ordine Seraphim realiter uenit ad Iſaiam. Am-
plius iſtam ſolutionem tangit in homilia beatus Gregorius, nec approbans eam, nec repro- Gre.ho.34
B bans, quamuis fateatur angelos inferiores à ſuperioribus aliquando mitti. Sed an angeli ſupe
riores interdum in proprijs mittantur perſonis, relinquit ſuæ dubio. Thomas vero in pri- Thomas.
ma parte Summæ hoc ipſum determinat: Secundum legem, inquiens, rebus à diuina ſapien-
tia inditam, inferiora per ſuperiora reguntur. Verumtamen in corporalibus ordo iſte aliquã-
do non ſeruatur, propter ordinem altiorem, ſecundum quod deo diſpenſante expedit ad gra-
tiæ declarationem, vt in illuminatione cæci nati, reſuſcitationeque mortui quæ immediate
fiunt à deo, ſine controuerſia & ordine intermediarum cauſarum. Deus quoque poſſet per ſe Iohan.9.
immediate hominibus reuelare ſua ſecreta ac futura & angelo inferiori, non per angelum ſu- Iohan.11.
periorem. Attamen ſecundum communem curſum ita non facit. Hinc quidam dixerũt, quod
quamuis ſecundum legem communem non mittantur ad exteriora angeli ſuperiores, ſed in-
feriores: ex aliqua tamen ſpeciali ratione & diſpenſatione, mittuntur quandoque etiam ſu-
ſuperiores. Quod non videtur rationabiliter dictum, quoniã ordo angelorum attenditur pe-
nes chariſmata gratiarum, qui ordo eſt ſummus, nec habet altiorem propter quem omitta-
tur, ſicut omittitur ordo naturæ propter ordinem gratiæ. Rurſus omittitur ordo naturæ pro-
pter fidei confirmationem, ad quam confirmationem non prodeſſet omiſſio ordinis gratiæ,
cum non perciperetur à viatoribus. Inſuper nullum miniſterium eſt tam magnum, quod per
angelos inferiores exhiberi non valeat, præſertim cum dicat Gregorius: Archangeli ſunt qui Gregorius.
C maxima nunciant. Incarnationis quoque myſterium fuit maximum omnium, & tamen per
archangelum fuit annunciatum. Si autem obijciatur quod ait Apoſtolus, Nonne omnes ſunt Lucæ.1.
adminiſtratorij ſpiritus, in miniſterium miſſi propter eos qui hęreditatem capiunt ſalutis? Di Hebræ.1.
cendum, quod ſicut in diuinis perſonis eſt miſſio duplex: vna inuiſibilis ratione ſpiritualis ef-
fectus, alia viſibilis per formam creatam aut ſimilitudinem ſenſibilem foris exhibitam: ita in
angelis duplex eſt miſſio, vna exterior circa corpoream creaturam, & ita non omnes mittun-
tur: alia eſt miſſio angelorum interior ſecundum actiones intellectuales, prout vnus illumi-
nat alium, ſicque omnes mittuntur. Hinc cum ſancto Dionyſio eſt dicendum, quod angeli ſu-
periores ad exterius miniſterium nunquam mittuntur. Hæc Thomas. In quibus cum conſo-
net Magno Dionyſio, non contradico: quamuis contrarium dicens, dicere poſſit quod ſicut
ordo gratiæ ſupra ordinem eſt naturæ, ſic ordo gloriæ ſit ſupra ordinem gratiæ naturæ, niſi
vnum horum includatur in alio. attamen ſupra omnes hos ordines, eſt ordo diuinæ proui-
dentiæ ac infinitę ſapientiæ dei, quem ordinem nulli ordines creati poſſunt plenarie repreſen-

 tare. Con-

tare. ¶ Conſequenter tangitur alia prætactæ quæſtionis ſolutio. [Alter autem non nimis in-
conuenientem quandam mihi præſtitit apologiam ſuper huiuſmodi ſtatu] id eſt, alius quidã
talis ac tantus, quod eum de hac difficultate conſulere dignum duxi, præſtitit mihi apologiam D
id eſt, ſatisfactionem ſuper huiuſmodi ſtatu, id eſt, de tali apparatu, tenore ſeu diſpoſitione ſcri
pturæ præallegatæ ex Iſaia, cuius tenor & apparatus videtur & his quæ dixi, eſſe contrarius, ni-
ſi bene intelligatur. non nimis, id eſt, non valde inconuenientem, imó tam conuenientem
meo iudicio, quod dignum ſtatui eam hic recitare, & conſentire eidem. Itaq; autor hic minus
Rup. Lin. dicit, & plus innuit. Porro Liconienſis ponit hanc literam planius: Alter non nimis inconue-
nientem præſtitit reſponſionem pro præſenti inſtantia [ait enim quia purgatiuam propriam
ſacrificationem magnus ille qui tunc erat viſionem formans angelus in docendũ diuina theo
logum in deum, & poſt deum in præoperatricem hierarchiam repoſuit] Hoc eſt, Ille mihi aſ-
Iſaiæ.6. ſeruit quod magnus angelus qui tunc erat formans viſionem Iſaiæ, ſicut expoſitum eſt, qui an
gelus dicit magnus eo mõ, quo quilibet angelus magnus eſt. non em̃ erat de hierarchia ſupre-
ma aut media, ſed extrema, ſecundum autorem in textu. ſacrificationem propriam purgatiuã
id eſt, operationem illam ſeu illuminationem & allocutionem, quam exercuit circa Iſaiam
theologum, docendum in diuina, id eſt, erudiendum ab angelo ad intelligendum diuina, vide-
licet quid viſio illa prophetica deſignauit, quod angelo illo reuelante didicit Iſaias. Intelligẽ
Dan 10. tia enim eſt opus in viſione, vt Danieli Gabriel ait, qui & ibidem loquitur Danieli: Daniel vir
Ibidem. deſideriorum, intellige. Intelligentia enim eſt opus in viſione. Quæ operatio dicitur ſacrifica-
tio, quia per eam angelus deo obtulit ſacrificium ei acceptum, hoſtiam laudis, obediẽtiæ actũ.
1.Reg. 15. Qui ſacrificationi legali præfertur, iuxta quod primo Regum libro Samuel proteſtatur: Meli-
Eccl.35. or eſt obdientia quam victimæ. In Eccleſiaſtico quoque fertur: Sacrificium ſalutare eſt, atten-
dere in mandatis dei. Dicitur etiam purgatiua tam oris & linguæ prophetæ, quam mentis ſuæ
quam erudiuit & illuſtrauit. Illam ergo ſacrificationem repoſuit angelus primo in deum, id
eſt, deo eam humiliter & gratanter attribuit & aſſcripſit, à quo fontaliter principaliterque de
ſcendit, & poſt deum in præoperatricem hierarchiam, id eſt, aſſcripſit eam poſt deum angelo-
primæ hierarchiæ, vtputa Seraphim, quæ hierarchia vocatur præoperatrix. Nã ſicut deo poſt E
proximus, ſic primo illuminatur ab eo, & ſumptam illuminationem communicat inferiori-
bus, ſicut & Seraph ille angelo huic infimæ hierarchiæ. In hac demum locutione totam ſumit
denominationem à parte, vt moris eſt. [Et nunquit igitur hæc ratio verax eſt?] Verba ſunt hęc
autoris ſic ſciſcitantis: Nunquid reſponſio illa eſt vera & apta? quaſi dicat, imó. Quod conſe-
quenter declarat. [Ait enim qui hoc dixit: Quomodo diuina virtus in omnia veniens] id eſt,
omnipotentia dei in omnia veniens, non per ſui mutationem aut motum, ſed per ſuæ bonita-
Ieremi. 23. tis ac prouidentiæ operationem. [Implet] ea in quæ venit. Nam & omnia implet ſeipſo ac ſua
præſentia, inquantum ſunt creaturæ eius, quarum eſſentijs illabitur, ſicut per Hieremiam effa-
tur: Nunquid non cœlum & terram ego impleo? [& omnibus iterum eſt inuiſibilis] id eſt, in-
comprehenſibilis, corporalibus quoque oculis nequit videri in ſuæ diuinitatis natura, qui te-
1.Timo 6. ſte Apoſtolo, Lucem habitat inacceſſibilem. nec in vita præſenti poteſt videri per ſpeciem, id
eſt, per ſuam eſſentiam de lege communi. propter quod Moſi deprecanti, Oſtẽde mihi faciem
Exo.33. tuam, reſpondit: faciem meam videre non poteris. Non enim videbit me homo, & viuet. Ni-
hilominus nunc videtur per ſuos effectus, & quia eſt: excellentius autem per ſapientiæ donũ, F
& per fidem rationibus credendorum & argumentis credendi illuminatam. Scriptum eſt nã-
Iob 36. que in Iob: Omnes homines vident deum, vnuſquiſque intuetur procul. Et in libro Sapien-
Sapien.13. tiæ: A magnitudine ſpeciei creaturæ, poterit horum creator cognoſcibiliter videri [& per o-
mnia immenſurabiliter peruenit] eſt enim incircunſcriptibilis, nec aliqua poteſt menſura de-
terminari, comprehendi, finiri. Nec obeſt quod ęternitas dicitur eius menſura, quia ſecundum
actum rationis eſt hoc, cum ipſe ſit ſua æternitas, & ipſemet vocatur omnium terminator, qui
Sapi.11. in numero, pondere & menſura conſtituit vniuerſa. Primum quoque in omni genere, cenſe
tur eſſe menſura omnium quæ in illo ſunt genere. Omnibus itaque inuiſibilis eſt virtus dei, im
menſa & increata. [Non ſolum ab omnibus ſupereſſentialiter remota] id eſt, cuncta tranſcen-
dens ſuæ perfectionis ac dignitatis immenſitate, non locali diſtantia, cum & in Actis dicat A,
Actu.17. ſtolus. Non longe eſt ab vno quoque noſtrum. In ipſo enim viuimus, mouemur & ſumus.
*præmittens [Sed & quaſi occulte in omnia *præmittens ſuas prouidas operationes] id eſt, ſecretas ſus in-
fluentias ex ſua æterna prouidentia egredientes, præmittit & præinfundit in omnia modo
nobis oc

nobis occulto. Nam & cauſa prima plus & primo influit in omne creatum, quam quæ
Acunque cauſa ſecunda. Chariſmata vero gratiarum, lumina ſapientiæ & ſcientiæ, ſplen-
dores virtutum, charitatis feruorem, viſitationes & conſolationes internas, ſecretiſſime ac
multipliciter valde infundit. Propter quod ſcriptum eſt in IOB: Si venerit ad me non vi- Iob. 9.
debo eum: & ſi receſſerit à me, non intelligam. [Sed tamen & omnibus intellectualibus
proportionaliter ſuperlucet] id eſt, cunctis rationalibus & intellectiuis creaturis bene di-
ſpoſitis, deſuper fulget, & gratię ſuæ fulgorem communicat, & immittit proportionaliter,
id eſt iuxta eorum capacitatem ac merita [& propriam illuminationem ingerens precio-
ſiſſimis eſſentijs] id eſt, ſpiritibus primæ hierarchiæ digniſſimis ac valentiſſimis. [Per eas
quaſi primas † in ſumma vnitas] id eſt, tanquam eminentius cæteris reductas & recollectas † in ſubmu-
in ipſum, & in primitias diuitiarum ſuarum. Etenim cauſa prima eſt diues in ſe, & diues in nitas.
alijs, diues inquam, non pecunia, ſed omnipotentia, perfectione ac gloria infinita [ſe bene
ornate diſtribuit] id eſt, dona ſua ſapienter & ordinate liberaliterque largitur, dans omni-
bus affluenter. Nam & PAVLO teſte, Potens eſt, omnem gratiam facere ſuperabunda- Iaco. 1. 2. Cor. 9.
re in nobis vltra quam petimus [ſecundum vniuſcuiuſque contemplatiuam commenſu-
rationem] id eſt, iuxta adaptationem & proportionem & præparationem cuiuſlibet men-
tis creatæ ſpeculatiuæ, applicantis ſe illi qui per Ieremiam loquitur: Quis eſt iſte, qui appli-
cet cor ſuum vt appropinquet mihi? Talis enim præparatio & affectuoſum deſiderium ad Iere. 30.
bonum diuinum, eſt quaſi quidam hiatus atque apertio mentis ad illud ſuſcipiendum. Cu
ius rei ſubiungit ſenſibilia, quædam exempla, quamuis remota & imperfecta. [Quam] ſci-
licet dei illuminationem & eius varietatem ac multiplicem gradum [vt apertius dicam]
id eſt, clarius exponam [&] id eſt, etiam per propria exempla [etſi deficientia deo ab omni-
bus remoto] id eſt, quamuis multum defectiua & occumbentia à repræſentatione dei ſu-
B per omnia exaltati. De quo BALAAM in Numeris diſſeruit: Videbo eum, ſed non Nume. 24. Iſaiæ. 30.
modo: intuebor eum, ſed non prope. Et Iſaias: Ecce nomen domini de longinquo venit.
[Verumtamen nobis manifeſtiora] ſupple ſunt illa exempla, quia à ſenſibilibus incipit no
ſtra cognitio. [Solaris radij diſtributiones in primam materiam bene diſtributæ] id eſt,
ſplendores luminis à ſole manantis, bene diſtributæ, id eſt, conuenienter communicati &
effuſi in rem materialem ſoli propinquiorem, & lucis capaciorem [implent omnium luci-
diorem] id eſt, ſubiectum purius copioſius implent [& per eam manifeſtius proprios † de- † declarant.
clarant ſplendores] id eſt, ex huberantiam ſuæ luminoſitatis clarius pandunt, ita quod cor
pora ſic irradiata, vlterius illuminant alia, vt Venus & Luna. [Accedens vero craſſioribus
materijs] id eſt, radius ſolis infundens ſe impurioribus obſcurioribusque ſubiectis [obſcu
riorem * habet diſtributiuam ſuperapparitionem] id eſt, debiliorem luciditatem, quæ vix † habent.
poteſt alicui alteri lumen ſibi communicatum transfundere. Et hoc contingit [ex illumi * materiaꝝ
nandarum + rerum inopportunitate] id eſt, inconuenientia, ineptitudine & diſſimilitudine
rerum illuminatione indigentium [ad illuminationis diſtributiuum habitum] id eſt, ad lu
men illud habituale fixum, firmiterque ſoli inhęrens, quod alijs claritatem infundit, diuer
ſimode ſecundum diuerſam eorum diſpoſitionem. aliter enim recipitur in ſtellis, aliter in
cryſtallo & vitro, aliter in terra opaca ac luto. Ita lux gratiæ, illuminatio hierarchica, lux
diuina, abundantius fulget primæ hierarchię ſpiritibus, qui ex plenitudine ſibi collata ido
nei ſunt & alios illuſtrare. Sicque deinceps proportionaliter deſcendit in ſecundam, ac
demum tertiam, ac tandem in eccleſiaſticam hierarchiam: non quod ſit lux eadem nume-
ro, ſed vna in genere vel analogia. [Et paulo poſt] ad alia adhuc minus apta de-
ſcendens [ex hoc] defectu, id eſt, poſt hunc defectum [coartatur] radius ſolaris ex defectu
materiæ [ad fere perfecte in diſtributum] id eſt, ad hoc quod nullo modo diſtribuatur ſiue
participetur, ſicut in colore nigro qui cauſatur ex defectu lucis, modicum retinens de luce
ad manifeſtationem obſcuritatis. Ad hunc modum ſpiritualis lux ad mentes rationales
veniens, eas quas puras inuenit & defecatas, perfecte illuminat: eas vero quas minus aptas
reperit, minori claritate & luce obſcuriore illuſtrat. Deinde & aliud ſubiungit exemplum.
[Iterum ignis caliditas magis ſeipſam diſtribuit in capaciora & ad ſimilitudinem ſuam be-
ne conuenientia † & bene ducta.] Talia enim facilius & vehementius calefacit aut in ſu- † & ſacilius Ariſtot.

am conuertit naturam. Actus enim actiuorum ſunt in patientibus bene diſpoſitis ſecundum Philoſophum. Secundum quem etiam ſuſceptiuum non eſt contingens. Porro inter corporalia ſol & ignis, ſplendor & calor, ſunt præcipue repræſentatiua dei ac ſpiritualium rerum. propter quod ipſemet deus in ſcripturis ſol ſapientiæ, ſol iuſtitiæ, ſol intelligentiæ, ignis, lux, ſplendor vocatur. [Ad reformationibus vero contrarias eſſentias eſſentias ipſa nullum † abſconſo primitiuæ operationis veſtigium manifeſtat] id eſt, caliditas ignis nullum primævæ operationis veſtigium repræſentat, id eſt, nullum calefactionis effectum producit ad eſſentias contrarias, id eſt, in naturis habentibus in ſe diſpoſitiones ſeu qualitates contrarias refocmationibus, id eſt, calefactionibus per quas ignis conformat ſibi calefactibilia. Hoc appacet in adamante & cryſtallo, quæ igne nequit reſolui: nec ſalmandra igne comburitur, ſed nutritur: & ſi forſitan forinſecus aliqualiter calefieri videatur, non tamen abſconſo, id eſt, interioribus calefiunt. [Et hoc eo amplius] id eſt, tanto plus ita eſt [quia his quæ non ſunt * connata per opportuna admittitur primum] id eſt, caliditas permittitur operari in ſibi contraria quæ non ſunt ei connata, id eſt, conformia primum per opportuna, id eſt, primo per quædam ſibi magis proportionata [Vtpote ignita faciens ab † igne facile mobilia] id eſt, calefaciens ea quæ per ignis impreſſionem & calorem faciliter celeriterque recipiunt, vt eſt vas cupreum aut æneum [& hæc aut aquam aut alterum quid non facile igneſcentium, proportionaliter calefic ans] id eſt, per vas tale intermedium calefic ans proportionaliter, id eſt, ſecundum capacitatem rei, aquam aut aliud aliquid quod non faciliter igneſcit ſeu calefit immediate per ſe, vt patet in aqua contenta in olla applicita igni. ¶ Conſequenter exempla iſta ad propoſitum applicat. [Iuxta hanc igitur naturalis ordinationis rationem] id eſt, ſecundum hanc rationem, deſcriptionem & proprietatem ordinationis, id eſt, cohabitudinis naturalis, quæ eſt inter ſenſibilia iſta actiua & paſſiua [ſupernaturalis ipſa omnis boni ornatus viſibilis & inuiſibilis † taxiarchia] id eſt, ſumma & increata poteſtas omnium ordinatiua, quæ eſt origo & cauſa fontana omnis boni ornatus & decoris corporalis ac ſpiritalis [congruæ delucidationis claritatem primo apparentem, vt in copioſiſſimis effuſionibus, excelſiſſimis manifeſtat eſſentijs. Hoc eſt, manifeſtat claritatem ſuæ conuenientis ac ordinatæ delucidationis, id eſt, illuminationis ac declarationis, apparentem primo in copioſiſſimis effuſionibus, id eſt, liberaliſſimis communicationibus bonitatum ſuarum in donis gratiæ & gloriæ. Manifeſtatur inquam primo excelſiſſimis eſſentijs, id eſt, altiſſimis ſpiritibus primæ hierarchiæ, quæ præ cæteris exhuberantius illuſtrantur, ita quod in eis prius ac euidentius apparet ac præſentatur claritas ac munificentia diuinarum illuminationum & communicationum. [Et per eas quæ poſt ſunt eſſentiæ] id eſt, ſpiritus ſeu angeli mediæ hierarchiæ [diuinum participant radium] id eſt, lumen hierarchicæ irradiationis. [† Etenim primæ cognoſcentes deum] id eſt, ſummæ mentes illæ Seraphicæ, Cherubicæ ac Thronicæ, deum in ſeipſo præ cæteris clarius atque felicius contemplantes, in ſuis quoque effectibus ipſum lympidius agnoſcentes [& diuinam ſupereminenter deſiderantes virtutem] id eſt, diuinam virtutem ſectari, eique ordinate aſſimilari optantes [& † præoperatricem fieri] id eſt, ante alias hierarchias effici cooperatricem dei [quantum poſſibile eſt, deo † ſenili virtute & actione dignæ effectæ ſunt] id eſt, factæ ſunt dignæ deo virtute ſenili, id eſt, poteſtate eis primo loco conceſſa, & ita ſe habente per modum ſenioris ac venerabilioris & præſidentis. Nam & prælati ſeniores vocantur in prima PETRI epiſtola: Seniores obſecro, Paſcite gregem dei. Vnde IOHANNES in Apocalypſi, & viginti quatuor ait ſeniores ſedentes, & actione hierarchica deo excellenter cooperatius in reductione inferiorum ad ipſum, quod eſt dignitas maxima. Hinc additur: [Et poſt ſe eſſentias ipſe ad ſimilem virtutem, & virtus deiformiter extendunt] id eſt, mentes primæ hierarchiæ extendunt, id eſt, erigunt ſuo exemplo & illuſtratione eſſentias poſt ſe, id eſt, mentes ſecundæ hierarchiæ deiformiter, id eſt, ſecundum quod deus ipſas extendit ad virtutem ſimilem, id eſt, poteſtatem talem cauſalem illuminatiuam, qualem ipſemet deſup acceperit.

Margin notes: Idem. Sapien. 3. Deu. 4. Hebr. 12. Hebræ. 1. — * cognata & optima vel habentia. — † igneis. — † ordinatio — † Hæc enim. — † cooperatrices. † ſimul. — 1. Petri. 5. Apoc. 4.

Et hoc

A Et hoc agit, vt virtus. i. ingĕtū ſunt vigoroſæ, diuinitus potestatē ſortitæ [copioſe ipſis trā dentes] id eſt, inferioribus liberaliter communicantes [ex ſuperueniente in eas claritate] id eſt, ex clara illuminatione deſcendente in eas à deo. [Et illæ iterum ſubiectis] id ē, mentes ſecundæ hierarchiæ transfundunt atque communicant ſpiritibus tertiæ hierarchiæ, non tamen in eadem perfectione ac plenitudine, ſicut expoſitum eſt [& per ſingulas prima ei quæ eſt poſt ipſam, tradit] id eſt, per vnamquãque hierarchiam, hierarchicamque perſonam ſuperior communicat inferiori. [Ipſa aqua nonne & in omnes proportionaliter peruenit] id eſt, nonne ipſe humor aquæ qui ſe per omnes partes terræ & terrenorum corporum infundit proportionaliter, hoc eſt, iuxta capacitatem replet vniuerſa, alia plus, alia minus humectans? Huic ſimile in libro de Diuinis nominibus ait: Donum quibuſcunque, ineſt, perfecta facit. [Eſt ergo cunctis ſimul illuminatis principium illuminandi deus] id eſt, ipſe omnipotens deus eſt vniuerſis illuminatis prima & ſumma cauſa totius illuminationis, cum ab ipſo ſit omne lumen naturæ & gratiæ ac gloriæ [quidem natura & vere & proprie vt luminis eſſentia] id eſt, deus pro certo exiſtens lumen natura, id eſt, naturaliter & ex propria ſua natura & vere veritate rei ac ſermonis ac proprie, vt luminis eſſentia, id eſt, eſſentialiter lux æterna, imparticipata, ſuperſplendidiſſima & ſuperpulcherrima, puriſſima & immenſa, in qua nihil eſt tenebroſitatis, nil imperfectionis admixtum, iuxta illud primæ Iohannis epiſtolæ: Deus lux eſt, & tenebræ in eo non ſunt vllæ [Et ipſius eſſe & videre cauſalis] id eſt, deus eſt totius eſſe ac vitæ cauſatiuus, quemadmodum ait philoſophus: Ab hoc ente omnibus deriuatum eſt eſſe & viuere. [†Hoc deiformiter & deo ſimiliter permanens ſuperpoſitum] id eſt, prima hierarchia, de qua dictum eſt paulo ante, permanens ſuperpoſitum, id eſt, ſuperlocata atque præpoſita alijs hierarchijs, eſt permanens deiformiter, & (pro, id eſt) deo ſimiliter [tranſuehendo] id eſt, transfundendo & vltra cōmunicando [vnicuique diuina lumina] ſibi à deo influxa [per ſe] id eſt, immediate] in illud poſt ſe] id eſt, in id quod ſibi ſubiectum eſt, ita quod ſicut ipſa immediate illuminatur 1. Iohan 1. Ariſtote.

B à deo, ſic & ipſa immediate illuminat, ac dona ſibi conceſſa communicat ſequenti ſe, hierarchice, charitatiue, copioſe & gratis. [Ergo excellentiſſimam cœleſtium animorum diſpoſitionem ſimul reliquarum omnium eſſentiæ ſecundum quod conſequens eſt, poſt deum principium mirantur, † omnis ſanctæ & diuinæ ſcientiæ & diuinæ imitationis tanquam per illas in omnes & nos diuina illuminatione diſtributa]. Ergo, id eſt, cum tanta ſit primæ excellentia hierarchiæ, eſſentiæ, id eſt, mentes ac ſpiritus omnium reliquarum hierarchiarum mirantur diſpoſitionem excellentiſſimam, id eſt, primam hierarchiam animorum cœleſtium, id eſt, intellectuum ſupernorum, ſecundum quod conſequens eſt, id eſt prout ſequitur & elicitur ex prædictis, tanquam poſt deum principium, id eſt, tanquam principium ſecundarium & cauſatum omnis ſanctæ & diuinæ ſcientiæ, id eſt, totius cognitionis hierarchicæ operum diuinorum & imitationis, id eſt aſſimilationis diuinæ, quę conſiſtit in purgatione, illuminatione & perfectione, qua ſuperiores purgant, illuminant &

C perficiunt inferiores, & eos reducunt ad creatorem, prout iſtud frequenter expoſitum eſt. Scientiam quippe & ſapientiam quam habent beati in viſione diuinæ eſſentiæ, & aſſimilationem gloriæ in eadem viſione conſiſtentem, iuxta illud: Similes ei erimus, quoniam videbimus eum ſicuti eſt, omnes beati immediate habent à deo & in deo, non vnus eorum ab alio. Sed verum eſt iſtud de illuminatione hierarchica & diuina, quæ concernit dei effectus ac rationes illorum, diſtributa, id eſt, multipliciter collata à deo per illas eſſentias primæ hierarchiæ, in omnes ſpiritus cœleſtes inferiores, & in nos viatores eccleſiaſticæ hierarchiæ: & hoc ordine quodam, ita quod ſecunda hierarchia illuminatur à deo, mediante prima & tertia hierarchia à deo & à prima hieraechia, mediante ſecunda. Porro eccleſiaſtica hierarchia à deo & prima ac ſecunda hierarchia, mediante tertia, à qua immediate illuminatur. [†Quapropter & omnem ſacram & deo ſimilem operationem in deum quidem quaſi cauſalem referunt] id eſt, inferiores hierarchiæ omnem ſuam operationem hierarchalem, qua operatione deo aſſimilantur, referunt in deum cum gratiarum actione, ſicut in cauſam primam, ſummam & principalem. [Deinde in primos intellectus deiformes] id eſt, in angelos primæ hierarchiæ [tanquam primos o-

peratores diuinorum] id eſt, in primos executores effectuum diuinorum, ſecundum D
proceſſum ordinatum prætactum[& magiſtros] id eſt, tanquam in primos magiſtros &
illuminatores poſt deum. Inferiores enim à ſuperioribus docentur & illuſtrantur de a-
gendis,& de rationibus atque myſterijs operum diuinorum. Itaque deiformes intelle-
ctus primæ hierarchiæ,non ſunt ſimpliciter primi operatores, ſed primi poſt deum:& e-
ius reſpectum,ſecundi, nec ſunt primi executores operum diuinorum circa exteriora, ſed
primi reuelatores illorum poſt deum, quia reuelauit hierarchiæ ſecundæ quæ deus ipſis
†prima ſan- inſinuauit,& dirigunt eam in agendo.[Non ergo † ſancta primorum angelorum diſpoſi-
ctorum ange- tio magis ſimul omnibus habet igneam proprietatem.&cætera] Hoc S C O T V S ex-
lorum. In Ioh. Sco. ponit iuxta quod litera ſonat, vel porius aliquid interponendo: Sola, inquiens, primæ
hierarchia non habet igneam proprietatem, quia & aliæ participant eam. Porro textus
ſic ſonat,quod ſancta diſpoſitio primorum angelorum, id eſt, ſuprema hierarchia non
habet igneam proprietatem magis ſimul omnibus, id eſt, plus cæteris hierarchijs. ſed
hoc eſt contra præhabita. Seraphim enim ab excellentia & exceſſu ardoris vocantur.
Hugo.vic. Hinc H V G O ſumit hic non, pro nonne: vt ſit ſenſus, quod vtique ſumma hierarchia
præ cæteris habet igneam proprietatem, id eſt, excellentiorem diuini amoris ardorem,
quantum ad primum chorum & ordinem in ea contentum, videlicet Seraphim. Habet
quoque prima hierarchia [& effuſam diuinæ ſapientiæ traditionem] id eſt,donationem,
quoniam ſapientiam atque ſcientiam præ inferioribus choris abundantius recipit, atque
receptas inferioribus copioſius communicat,,quantum ad Cherubim. [Et myſticum
excellentiſſimæ diuinarum illuminationum ſcientiæ] id eſt,hierarchia illa quo ad Che-
rubim habet myſticum excellentiſſimæ ſcientiæ, id eſt, ſecretum intellectum præclariſſi- E
mæ cognitionis illuminationum diuinarum: quia præ inferioribus choris profundius
& vniuerſalius eas intelligit [& ſeſſiuam proprietatem geſtantem diuinam ſuſceptio-
nem]id eſt, prima hierarchia etiam habet proprietatem ſeſſiuam, id eſt, ſpecialiter tran-
quillam & iudicialem, per quam eſt thronus & ſedes diuinæ ſuſceptionis, id eſt, dei, in
Hu. victo. throno ſeu tertio ordine primæ hierarchiæ, reſidentis & quieſcentis. Ita exponunt Hu-
Iaco. Ver. Rup. Lin. go & Vercellenſis:& item Linconienſis,qui alia tranſlatione hic vtitur. [Ipſe vero ſup-
poſitarum diſpoſitiones eſſentiarum] id eſt, ordines inferiorum hierarchiarum ac ange-
lorum[igneam ſapientem ſcientem dei ſuſceptoriam virtutem participant] id eſt, par-
tim ſortitæ ſunt igneam charitatis virtutem :virtutem quoque ſapientem ſcientem, id
eſt,habitum ſapientialem & ſcientialem & etiam virtutem ac proprietatem ſeſſiuam, quæ
ſuſceptiuæ ſunt diuinæ inhabitationis. Sumitur demum hic virtus extenſe, non ſtricte,
prout contra ſcientiam diſtinguitur. [Quidem infra] id eſt, non tam perfecte vt prima
hierarchia[& ad primas aſpicientes]id eſt, ordines inferiores mentem ſuam conuerten- F
tes ad directionem & illuminationem primæ hierarchiæ, quemadmodum in libro de
Cauſis aſſeritur,quod intelligentiæ inferiores proijciunt vultos ſuos ſuper formas quæ
*Poſſibiliter. ſunt in intelligentijs ſuperioribus. [Et per eas vt imitatione diuina † præoperatrice di-
† deiformitatis. gne factas in deiformes poſſibile reductæ]id eſt, quatenus mentes angelicæ inferiores re-
ducantur in deiforme paſſibile, id eſt,ad conformitatem diuinam eis poſſibilem per eas,
id eſt, per mentes cœleſtes ſublimiores dignæ factas, id eſt, dignas effectas diuina imita-
tione,præoperatrice, id eſt,conformitate deiformi, qua præ cæteris deo ſunt ſimiles in
tantum quod habent virtutem præoperatiuam,per quam ſunt deo cooperantes, & eius
præcepta exequentes primo loco,vtpura prius & excellentius quam chori ſequentes.[Di-
* participatio. ctas ergo ſanctas proprietates quarum † participatione per primas, poſt ipſas ſubſiſtentes
ſunt ipſis illis poſt deum tanquam hierarchijs reponunt, id eſt, angeli ſubſiſtentes poſt
primas,id eſt,poſt mentes illas ſuperiores reponunt,id eſt, aſcribunt has ſanctas prietates
primæ hierarchiæ,quas participãt vt igneã ꝓprietatẽ amoris ſapiẽtiæ claritatẽ & ſeſſiuã trã
quillitatem ipſis illis hierarchijs,id eſt, ſpiritibus ſuperioris hierarchiæ ſeu ordinis, qua-
rum partici

A rum participatione habent eas poſt deũ, quia primo ac principaliter fluunt à deo, cui & eas
principaliter ſemper attribuũt. Veruntamẽ aduertendũ, quod ſicut angeli à deo immediate
creati ſunt: ita ab ipſo immediate acceperunt gratiam & virtutes ac proprietates, per quas
in ſuis collocãtur ordinibus: nec inferiores hæc à ſuperioribus habent, niſi quantum ad ac-
cidentalem quendam decorem, vſum, & complementum. Inſuper per ſanctas has proprie-
tates quidam intelligunt purgationem, & illuminationem atque intenſionem, quas ange-
lus circa Iſaiam exercuit, ſicut præhabitum eſt. [Ait ergo † hoc dicens.] id eſt, prætactus † Hæc.
vir ſapiens de horum intellectu à me interrogatus [viſionem ab illo ſuſceptam fuiſſe theo
logo.] id eſt, ab Iſaia acceptam eſſe viſionem prædictam. [per vnum imperantium nobis
ſanctorum & beatorum angelorum.] id eſt, ab vno angelo infimæ hierarchiæ, cuius an-
geli immediate præſident hierarchiæ eccleſiaſticæ. [& ante illuminatiuam ipſius manudu-
ctionem.] id eſt, ante illuſtrationem & directionem, qua angelus ille docuit & direxit Iſaiã
prophetam. [in illam ſanctam contemplationẽ repoſuiſſe.] id eſt, ipſum angelũ aſſcripſiſſe
reuelationem illam angelo ordinis Seraphim, à quo eam acceperat. [Et † dogmatizare † ſuggerere
videt excelſiſſimas eſſentias.] id eſt, Iſaias vidit in illa apparitione, quod altiſſimę illæ men-
tes Seraphim, docuerunt ipſum Prophetam, quo audiente, vnus illorum dixit ad alterum: Iſaiæ 6.
Sanctus, ſanctus, ſanctus dominus deus. & cætera. [quantum in ſymbolis dicendum] id eſt
quantum licet afferere talia facta eſſe, quæ tunc non fiebant, nec à Propheta videbantur, niſi
in ſymbolis, id eſt, per ſimilitudines corporales, vt patuit. Eſſentias dico [poſt deum & cum
deo, & circa deum collocatas.] quia inferiores ſunt creatore, & tamen inter creaturas ange-
licas ei ſunt proximæ. [& omnibus etiam ipſis ſuperarchane ſublimiorem, ſuperprincipa-
lem ſummitatem.] id eſt, maieſtatem diuinam & increatam, cunctis ſupernis ſpiritibus
ſublimiorem & digniorem, ſuperachane, id eſt, prorſus occultiſſime: Imo incomprehenſi-
B biliter vidit Iſaias, [in medio ſuperfirmatarum virtutum ſupercollocatam.] id eſt, ſubli-
miter reſidentem in ſolio eleuato inter duos de ordine Seraphim, qui ſunt per gloriam
confirmati in bono. [Didicit ergo viſionibus ipſe theologus.] id eſt, Iſaias in apparitio-
nibus illis ſenſibilium ſpecierum didicit, quod tamen & ante aliquo modo ſciuit. Quia
iuxta omnem ſupereſſentialem ſupereminentiam incomparabiliter ſupercollocatum eſt
diuinum omni ſimul viſibili inuiſibilique virtuti.] id eſt, quod ens æternum & increatum
eminet infinite omni poteſtati & entitati materiali & immateriali, iuxta ſupereminentiam
omnem ſupereſſentialem, id eſt, per eminentiam perfectam, quę eſt ſuper omne genus præ-
dicamentale, & ſuper omnem legem & ordinem rerum. [Atqui quia omnibus eſt remo-
tum,] id eſt, immenſa celſitudine ſuperexaltatum vt vniuerſale. [Neque primis eorũ quæ
ſunt eſſentijs ſimile] id eſt, nec præſtantiſſimis creaturis aſſimilandum. Quamuis enim quę
dam creata dicantur, & ſunt deo ſimilia, non tamen econtra. [Adhuc & omnium ipſum
principium & cauſam ſubſtantificam eſſe.] id eſt, hoc ens diuinum eſt fontale exemplar ac
effectiuum principium, cauſa quoq; ſubſtantifica eorum quæ ſunt, id eſt, ſubſtantiam præ-
C bens, cauſans, ac fulciens eorundem. [& eorum quæ ſunt ſecreta ſingularitate, & immuta-
bile fundamentum.] id eſt, ſua incõprehenſibili ac abdita ſingularitate, eſt inuariabile fun-
damentum & ſuſtentamentũ omnium quæ ſunt. Etenim verbo virtutis ſuæ portat om̃ia
quo ſublato caderet omne creatum in nihilum, & deficeret in ſeipſo, ſicut lumen diffuſum Hebr. 1
in medio ſole ſubtracto. Verum vt primo libro ſententiarũ habetur, diuina eſſentia non di
citur proprie ſingularis, quum ſit tribus ſupergloriosiſſimis perſonis cõmunicabilis, imo
[Petrus Lõbardus]
actu cõmunicata, atque cõmunis. Nec tamen eſt vniuerſalis aut ſpecies, quũ ſuperdigniſſi-
mæ illæ perſonæ non ſint diuerſa, nec plura. Nihilominus à quibuſdam etiã doctoribus
ſcholaſticis, præſertim Henrico de Gandauo, dicitur deus eſſe ſingularitas quædã. Quum
[Henricus Gandauus.]
enim ſit purus actus, ex propria natura ſua eſt ens excellentiſſime, puriſſime, & incõmixtiſſi
me, ac incommiſſibiliſſime in ſe, & per ſe ſubſiſtens, diſtinctum & ſeparatum ab vniuerſis.
Vnde & ſecundum autorẽ libri de Cauſis: Cauſa prima eſt de ſe & per ſe maxime hæc, nec
habet hyleatin. Quod ſi aliquis dixerit, quia eſt ei hyleatin: Nos (inquit) dicemus, quia hy-
leatin eius, eſt indiuiduum eius, & hoc eſt pura bonitas eius. Ex quibus deſtruitur
imperitiſſimus error dicentium, quod deus eſt eſſe formale omnium rerum. Denique

 ex hoc

[De quo paulo poſt nos dicemus.] id eſt, de quo nomine, & eius interpretatione ac pro-
A prietate infra, decimo quinto capitulo latius differemus. [quantum nobis poſſibile eſt ſub
introducere.] id eſt, ex ſenſibilium & inferiorum cognitione inducere, [in deiforme igni-
tæ virtutis.] id eſt, ad notitiam proprietatum diuinarum ardentis amoris, ac Seraphicæ
charitatis. Didicit inquam Iſaias ex viſione præſcripta, [anagogas,] id eſt, anagogicas &,
& contemplatiuas eleuationes ſpirituum chori illius tam alti. ¶ Conſequenter do-
cetur quid extenſio alarum Seraphim deſignabat. [Alarum vero expanſa ſacra formatio-
ne.] id eſt, per myſticã illã extenſionem alarum ipſorũ Seraphim, didicit illuminatione in-
terna ſeu reformatione angelica, [in diuinum, in primis, in medijs, in vltimis intellectibus
abſolutam & altiſſimam extenſionem.] id eſt, eleuationem valde ſublimem & abſolutam
id eſt, non impeditam, ſed expeditam & liberam exiſtentem, in intellectibus primis, id eſt,
mentibus primæ hierarchiæ, & medijs & vltimis, id eſt, intellectibus mediæ ac infimæ hie-
rarchiæ. Vel in intellectibus primis, id eſt, ſupremis chori ipſius Seraphim, & medijs ac vl-
timis chori ordiniſque eiuſdem: quia (vt patuit) in quolibet choro ſunt primi, & medij, ac
vltimi ſpiritus. Eleuationem, inquam, in diuinum, id eſt, ad ens ſummum & increatum to-
tius ſalutis principium, cauſam, obiectum, & finem. [Sed & eorum multificum, & multi-
forme videns intellectualis * Propheta.] id eſt, ISAIAS intellectualiter noſcens, quæ *theologo
imaginaria viſione ſibi præſentabantur, videns in ſpiritu multificum, & multiforme eo-
rum, id eſt, diuerſitatem ſanctorum Seraphim in varietate & diſtinctione alarum ſuarum, Iſaie 6.
& operatione earum, quia duabus alis velabant faciem eius, videlicet dei, in ſolio reſiden-
B tis, & duabus alis velabant pedes ipſius, atque duabus volabant, clamauitque vnus ad ali-
um. [& alis diſtingui eam ſubtus pedes, & eam ſubtus faciem viſionem.] id eſt, Prophe-
ta videns eam, vtputa viſionem, ſeu ſpeciem, hoc eſt, rem viſam, ſeu potius rem repræſen-
tatam & deſignatam per imaginarias formas ac voces illas diſtingui, id eſt, per aliam vela-
tionem diſcerni ab alijs membris ſubtus pedes: quoniam alæ illæ videbantur deſcendere Iſaie 6
vſque ſub pedibus domini. Simili ſenſu fuit diſtincta ſubtus faciem ſuam. [& eum in
medijs alis ſupermotum.] id eſt, Iſaias etiam videns eum ſupermotum, id eſt, illam ſuper-
motionem, ſeu motionem ipſorum Seraphim ad ſuperiora, ad quæ videbantur tempore
opportuno duabus alis ſuis volare [ad inuiſibilem eorum quæ viſa ſunt, reductus eſt ſci-
entiam.] id eſt, ad ſpiritualem cognitionem eorum, quæ imaginarie vidit, perductus eſt,
angelo eum interius edocente, & exponente quid vnumquodque illorum ſignificauit.
Sicque inuiſibilis & ſpiritualis illa ſcientia fuit literalis ſenſus viſionis illius, quoniam fuit
ſenſus principaliter per viſionem illam intentus ac deſignatus. [Manifeſtata ei altiſſimo-
rum intellectuũ multiuia, & multiuida virtute.] id eſt, notificata ipſi Iſaiæ, virtute multiuia
id eſt, multas vias habente, atque multiuida, id eſt, multipliciter vidente & inſpiciente.
Virtute (inquam) intellectuum altiſſimorum, id eſt, mentium ſupernarum, & angelorum
C ſummorum, qui varijs modis ac vijs, oculoſo quoque acumine contemplantur, ſcrutantur
conſiderantque deum, & ea quæ dei ſunt, in ipſomet deo, & in eius effectibus, ac ſacris my-
ſterijs, & in mutua collatione, reſponſione, & illuminatione. Vel manifeſtata Iſaiæ multi-
uia ac multiuida virtute, id eſt, profunditate ac fœcunditate altiſſimorum intellectuum,
id eſt, valde ſublimium ſenſuum viſionũ, ſeu ſcripturarum ac verborum cœleſtium. Quæ
multipliciter queunt intelligi & exponi. [& eorum ſacra formidine, quam habent ſuper-
mundane in altiorum & * grauiorum, ſuperbam & audacẽ & impoſſibilem ſcrutationem] *inferiorum
id eſt, manifeſtata etiam Iſaiæ formidine, id eſt, reuerentiali timore ipſorum Seraphim,
quem habent in ſcrutationem, id eſt, ad aggrediendum ſcrutationem ſuperbam & auda-
cem, id eſt, præſumptuoſam & impoſſibilem eis, quo ad plenam comprehenſionem altio-
rum & grauiorum difficultatum, videlicet quomodo deus ſit vnus & trinus, qualiter
filius æternaliter generetur à patre, & ſpiritus ſanctus procedat conſempiternaliter ab
vtroque, de archano prædeſtinationis. Quamuis enim beati deum in ſeipſo cla-
re per eſſentiam videant, & ſuperbeatiſſimam Trinitatem ſumma cum iucunditate
faci ead faciem contemplentur, nequaquam tamen hæc valent plenarie penetrare, &
taliter comprehendere, ſicut res ipſa eſt ex ſua natura cognoſcibilis: imo ſic ſolus deus
compre-

comptehenditſeipſum. Increatum etenim & infinitum illud obiectum, infinite excedit
omnem capacitatem & vim omnis mentis creatæ. Veruntamen vniuerſi beati de cogni-
tione deitiatis ipſis conceſſa, optime contentantur. Ex his conſtat, quantum repre-
henſibiles & damnabiles ſint homines miſeri, qui imperſcrutabilia fidei, ac profunda my-
ſteria dei, ſuo imbecilli ingenio ſcrutari, diſcutere, iudicareve audent, nec contenti ſunt ſan-
ctæ determinatione eccleſiæ, quum & ſacratiſſimi angeli lumine gloriæ decorati, ac deũ fi-
ducialiter contemplantes, horreant hoc attentare. Denique formidinem talem habent
ſupermundane, id eſt, intellectualiter, non ſenſitiue, nec more humano, ſed abſque omni
pœnali affectione. Sciunt quoque ſe eſſe confirmatos in bono, nec poſſe peccare: ideo
non formidant, ne immoderate finant deitatem ſcrutari, ſed talem perſcrutatorem abhor-
rent: & conſiderata infinita eminentia ſupereminentia tanti obiecti, in propriam reſiliunt
paruitatem, & cum ſumma reuerentia ac admiratione aſpiciunt ſuperexcellentiſſimum
Iſaiæ 11 creatorem. Iuxta hunc modum ſpiritus timoris domini filialiſque timor dei repleuit ani
Nehem 9 mam CHRISTI, & donum timoris manet in patria. Hinc per Prophetam ait ſcriptu-
2.Par.18. ra: Exercitus cœli cum tremore tibi aſſiſtit. Et aliqui ſancti dicunt, quod Seraphim & Che
rubim non audent deum aſpicere, aſpectu videlicet immoderato perſcrutatiuo. Vnde & in
Iob 17 IOB legitur: Non audebunt contemplari omnes qui ſibi videntur eſſe ſapientes. Et in
Gregorius. Præſatione dicitur: Maieſtatem tuam tremunt poteſtates. [Et in commenſurationem
deum imitantium actionum inceſſabile & altiuolum ſemper motiones.] id eſt, viſio illa
etiam deſignabat inceſſabile, ſupple exercitium, & altiuolum, id eſt, ſublimiter ſcandens, &
volans in actum, motionis, id eſt, eleuationis, & contemplatiuæ actionis, qua indefinenter
feruntut in deum, in quo nihilominus immobiliter atque dulciſſime conquieſcunt. Fe-
runtur autem in deum, in commenſurationem actionum, id eſt, proportionaliter iuxta vi-
res eis conceſſas, prout per vires ſuas cognoſcere queunt deum, & myſteria eius per actus E
moderatos, & imitantium deum, id eſt, inſtar eorum, qui vere ſequuntur deum, attenden-
Iſaiæ 6.] tes dei exceſſum, propriumque defectum. Hæc omnia figurabat, quod Seraphim duabus
alis velabant faciem dei, ad inſinuandum eius incomprehenſibilitatem: vel faciem ſuam,
Prouer.25 ad innuendum, quod non auderent eum irreuerenter ſcrutari: quia (vt SALOMON
proteſtatur: Sicut qui mel comedit multum, non eſt ei bonum: ſic qui perſcrutator eſt ma-
ieſtatis, opprimetur à gloria. Et inſuper, quod velabant pedes eius, ad denotandum quod
nec occulta dei iuditia, nec profundiora myſteria fidei perſpicere poſſunt. Si autem vela-
bant proprios pedes, poteſt hoc deſignare, quod extra limites ſibi præfixos, non adijciunt
pedes ſuos extendere. Medijs demũ alis volabunt, ad propalandum quod ad omnem a-
ctum deo in eis placentem, celeriter ac diſcrete procedunt. [Sed illam diuinam, & mul-
tum precioſam hymnodiam,] id eſt, diuinæ laudis prolationem & canticum, [eruditus
eſt,] Iſaias in viſione præfata, videlicet: Sanctus, ſanctus, ſanctus, ſicut expoſitum eſt.
Ioh.Da. Sic & Iohannes Damaſcenus recitat quarto libro, quod apud Conſtantinopolim puer qui- F
dam extitit raptus, & ad ſe reuerſus, cecinit verſiculum illum: Sanctus deus, ſanctus fortis,
ſanctus & immortalis, quem in illo didicerat raptu. [Formante viſionem angelo,] qui
in ſenſu interiori ISAIAE ſimilitudines illas formauit ac repræſentauit, [ſecundum vir
tutem ipſi theologo,] proportionatam, [& tradente propriam ſacram ſcientiam.] id eſt,
inſpirante præfato prophetæ ſanctam intelligentiam viſionis eiuſdem. [Docuit autem
eum & hoc.] id eſt, angelus ille etiam docuit Iſaiam, [quia purgatio eſt quantumcunque
purgatis ipſa diuinæ claritatis incognitæ, quantum poſſibile participatio,] id eſt, quod par-
ticipatio claritatis diuinæ incognitæ, eſt purgatio mentibus creatis, quantumcunque pur-
gatis. Hæc enim purgatio non eſt ſemper ab immunditia culpæ, ſed ſæpe ſolum ab igno
rantia, non culpali, ſeu à minoratione diſſimilitudinis, & imperfectionis inculpatæ: imo
Iohan 15. ita ſolum habet locum in patria. Porro in vita hac nemo eſt tam mundus, vt non ſit ma-
Auguſtin. gis magiſque mundandus. Propter quod apud Iohannem ait Saluator: Eum qui fert
fructum, purgabit eum pater, vt fructum plus afferat. Etiam dato ꝙ quis in ſeculo iſto ſit ad
horã abſqȝ oĩni peccato, adhuc põt proficere & purgari à neſcientia multa magna. Atuero
participatio claritatis diuinæ, eſt infuſio, receptio, incrementũ illuſtrationis internæ, &
doni

A doni ſapientiæ, ac ſcientiæ, & virtutum. Poteſt autem per claritatem diuinam incogni-
tam, intelligi claritas increata, nulli plenarie cognita, ſeu cognitio illius per gratiam ante
non habitam. [Hæc autem ex ipſius diuinitatis remotis cauſis.] id eſt, purgatio iſta ortum
habet ex cauſis remotis, id eſt, nobis incomprehenſibilibus, & à noſtro intellectu elonga-
tis. Vnde ad Romanos dixit Apoſtolus: O altitudo diuitiarũ ſapientiæ & ſcientiæ dei, quàm Rom. 11.
incomprehenſibilia ſunt iudicia eius. Nam & liberrima dei voluntas eſt cauſa ipſius. Etenim
cui vult miſeretur, & quem vult indurat. Qui dixit per Moſen: Miſerebor cui voluero, & cle- Exo. 33
mens ero in quem mihi placuerit. [Quia omnes ſacros intellectus ſupereſſentiali occultatio-
ne † perficiens.] id eſt, deus omnipotens perficiens vniuerſas mentes ſanctas irradiatione ſuæ † perficit
ſuperſubſtantiali occultatione † ſuperficiens,] id eſt, deus omnipotens perficiens vniuerſas
mentes ſanctas irradiatione ſuæ ſuperſubſtantialis incomprehenſibilis lucis. [altiſſimis circa
ſe virtutibus manifeſtior † quodammodo eſt.] id eſt, magis & clarius cognitus ſupremis ange- † quõ
licis mentibus ſibi vicinioribus, & iam frequenter expoſitum eſt. [Et magis ſemetipſam] il-
lis [manifeſtat & diſtribuit.] Nam & omne agens fortius agit & copioſius influit in propin-
quiora, quàm remotiora. Tam infinita demum eſt bonitas ac liberalitas dei, quod quibus do-
na gratiæ ſuæ & charitatis largitur, tribuit & ſeipſum ad habendum ac perfruendum. [Dein-
de] lux illa æterna ac increata [ex ſecundis aut nouiſſimis aut noſtris intellectualibus virtuti-
bus, quantum ab ipſa vnaquæque ſecundum deiforme † extitit.] id eſt, ab illuminatione ſpiri- † exiſtit.
tuum hierarchiæ ſupremæ, deſcendens ad inferiorum illuſtrationem, ex ſecundis aut nouiſſi-
mis, id eſt, ab angelis ſecundæ aut infimæ hierarchiæ, aut noſtris intellectualibus virtutibus,
.i. ab illuminatione rationaliũ animarum ac intellectuum humanorum progrediens ac deſcẽ-
dens, quantum vnaquæque eſſentiarum iſtarum extitit, id eſt profluxit & facta eſt ab ipſa luce
æterna, ſecundum deiforme, id eſt, quo ad vires ſuperiores, in quibus ſuperſplendidiſſimæ Tri-
nitatis conſiſtit imago, & ſecundum quas vires duntaxat capax eſt huius illuminationis inter-
B næ. [Sic manifeſtam ſuam illuminationem conducit] id eſt, illuminationem ſuam genera-
lem, qua ordinate ac gradatim omnibus mentibus infundit, efficit manifeſtam. [ad propriæ
occultationis lauda laudandum ignotum,] id eſt, ad honorandum & commendandum in-
cõprehenſibilẽ maieſtatem excellentię ſuæ, ignotę quo ad quid eſt, & quantum ad eius plenam
notitiam: quia ex illa illuminatione tanquam ex quodam ſuo effectu aliqualiter innoteſcit,
ſeque ſuper omnia laudandam & excolendam oſtendit, ſicut ait Apoſtolus: Inuiſibilia dei, id eſt Roman. 1.
inuiſibiles proprietates creatoris, per ea quæ facta ſunt intellectu, conſpiciuntur: ſempiterna
quoque virtus eius & diuinitas, ita vt ſint inexcuſabiles, qui deum vel neſcierunt, aut cognitũ nõ
debite honorauerunt. [Lucet aũt per ſingula ſecundis per prima]. i. deus in oĩbus fulget & in-
noteſcit ſcđis & poſterioribus p priores & ſublimiores intellectus, à qbus illuminant ſequẽtes.
Quod (vt ſæpiſſime dictum eſt) intelligendum eſt non de beatifica viſione, qua omnes beati
vident deum immediate in ſeipſo, nec de cognitione eorum, quam immediate habent in ver-
bo, ſed de cognitione dei in effectibus ſuis, quantum ad illuminationem hierarchicam & illu-
ſtrationem inferiorem à ſuperioribus in diuinorum myſteaijs, ſeu certis aut nõnullis ac deter-
minatis ſecretis. Et qui in iſtis non eſſet bene fundatus ac rite peritus, poſſet ex verbis ſancti hu-
ius ſumere occaſionem magni erroris, quod ſcilicet deus non videretur, nec cognoſceretur
C immediate & clare in ſe, niſi à ſpiribus primæ hierarchiæ, quod eſſet hæreticum. [Et ſi opor-
tet breuiter dicere] id eſt, quoniam expedit iſtud paucis verbis exprimere. [Primo ex occulto
ad manifeſtum ducitur per primas virtutes.] id eſt, deus per angelos primæ hierarchiæ primi-
tus manifeſtatur ac innoteſcit ex occulto, id eſt, de abſcondito excellentiæ ſuæ quo ignotus eſt
nobis. Quod iuxta prætactam expoſitionem eſt accipiendum. [Hoc ergo theologus didi-
cit] vtpote Iſaias, [† ex in lucem ducente eum angelo] id eſt, ſancto angelo illo, transferentem
ipſum ex non luce, id eſt, ex neſcientia quadam ad illuſtrationem ſplendidiorem. [Hoc eſt pur-
gationes & omnes diuinas operationes, per primas eſſentias relucentes, in omnes reliquas di-
ſtribui.] id eſt, illuminationes, ac munerum dei largitiones, quantum ad hierarchicas actiones
à deo conferri per primæ hierarchiæ perſonas reliquis mentibus ordine quodam, ſcilicet ter-
tijs per ſecundas, iuxta præhabita. [ſecundum vniuſcuiuſque ad deificas participationes ana-
logiam.] id eſt, iuxta proportionem, menſuram, & gradum cuiuſlibet inferioris intellectus,
ad ſuſcipiendum à ſuperiori participationes deificas, id eſt, infuſiones donorum ac luminum

diuinorũ

diuinorum deificantium, id eſt deo aſſimilantium mentes ea recipientes. [Propter quod &
ignite purgatiuam proprietatem ipſis Seraphim conſequenter poſt deum repoſuit.] id eſt, D
ſcriptura, ſeu angelus loquens Iſaiæ, repoſuit, id eſt, attribuit proprietatem purgatiuam ignite
Iſaiæ 6. id eſt, per ſimilitudinem ignei caloris, ſeu igniti carbonis, quo purgauit labia Iſaiæ, conſequen
Deuter 4. Heb. 12 ter, id eſt, immediate poſt deum, qui appellatur ignis conſumens, imo innocue ardens, & ſua-
Mar 2 uiſſime flagrans. Eſtque primus & principalis purgator, & ſolus peccata dimittit, gratiamque
Luca 5. infundit. [Nihil ergo inordinatum] id eſt, nulla ex hoc inordinatio ſequitur [ſi purgare theo
logum Seraphim dicitur.] id eſt, ſi angelus ſummi ordinis dicatur Iſaiam purgaſſe, & hoc nō
immediate per ſe, ſed per angelum infimæ hierarchiæ. [Sic enim purgat omnes deus,] tanquā
cauſa prima & principalis, qaamuis non ſemper vt proxima cauſa, tamen in purgatione à cul
pa, præſertim mortali, ipſe eſt cauſa purgans immediata, quamuis cauſæ ſecundæ concurrant
diſpoſitiue, vt patet in adminiſtratione ſacramentorum. Purgat itaque deus om̄es, id eſt, quoſ-
Iohan 1 dam de omnibus: & item omnes qui purgantur, iuxta quod Iohannes ait: Erat lux vera, quæ
illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Hic autem potiſſime ſermo eſt de
purgatione hierarchica, quam prima hierarchia à deo immediate ſortitur. [Qui totius purga
tionis eſt cauſa.] immediata, vel mediata. Nam & prima cauſa plus influit, quàm quæcunque
cauſa ſecunda. Ideo additur: [Magis autem] purgat ille, qui ſolus eſt eſſentialiter purus, & per
Iſaiæ 1 Iſaiam hortatur: Mundi eſtote. [† Proximo enim vtemur exemplo,] id eſt, exemplo ſumpto
† proxime ex proximo nobis ac noſtris. [Sicut is qui ſecundum nos eſt ſummus ſacerdos.] id eſt, ponti-
ſex in eccleſiaſtica hierarchia [per ſuos miniſtros aut ſacerdotes purgans & illuminans, ipſe di
citur purgare & illuminare.] docendo, corripiendo, ſacramenta adhibendo. [Per ipſum pur-
gatis ordinibus] id eſt, miniſtris ab eo ordinatis atque purgatis. [Per ſe in ipſum reponenti-
bus.] id eſt, ei tanquam principaliori aſſcribentibus [proprias ſacras operationes,] id eſt, actus
officiorum ſuorum. [Sic & propriam purgatiuam ſcientiam & virtutem] id eſt, vim illumi-
natiuam & perfectiuam, [ipſe purgationem theologi perficiens angelus in deum quidem ve- E
luti in cauſalem, deinde in ipſum Seraphim, tanquam primo agentem, ſummum ſacerdotem
reponit.] id eſt, angelus hæc deo aſſcribit tanquam cauſæ ſimpliciter primæ & principali, dein
de Seraphim tanquam poſt deum primo agenti iuxta dei ſtatutum. Eſt autem angelus ſacer-
dos, id eſt, ſacra dans, non quaſi ſacerdotalem characterem habens: nec enim cōſecrandi vim
habet. [Veluti fortaſſis quis dixerit cum angelica reuerentia purgatum edocens,] id eſt,
ac ſi aliquis homo alium docens, diceret ei cum veneratione præcipua ac cœleſti. [Quia in
te ante me eſt perficiendæ purgationis principium quidem excelſum & eſſentia & creator &
cauſalis.] id eſt, ego non ſum cauſa præcipua tuæ purgationis, ſed eſt in te ante & ſupra me
Iſaiæ 12 principium purgationis in te finiendæ excelſum, imo altiſſimum. De quo ſcriptum eſt: Memē
tote, quoniam excelſum eſt nomen eius. Qui ſicut ſolus habet eſſe omniſormiter perfectum &
plenum, ſic ipſe ſolus eſt pura & completa eſſentia: cui comparata noſtra ſubſtantia, eſt quaſi
nihil, & vanitas, iuxta illud pſalmi: Subſtantia mea tanq̄ nihilum ante te. Dei quippe eſſentia
Pſalm. 38 nullo termino nobilitatis, nullo fine perfectionis, nulla determinatione certi generis aut ſpe-
ciei concluditur, aut arctatur, imo infinitorum perfectionalium attributorum eſt pugnans F
† eſſentias ad eſſe deducens & contentiua. [primasq; † eſſentias adducens] id eſt, ſpiritus primæ hierarchiæ ad ſe conuer-
tens [& circa ſe collocatione cōtinens] id eſt conſeruans in ſumma ſtatione, in qua ab exordio
ſtatuit eas, [& obſeruans inconuerſibiles.] id eſt, cuſtodiens eas quæ de cætero nequeūt men-
te à bono deflecti, quia inflexibiliter ſunt deo coniunctæ, [& caſu carentes.] quia nec malum
culpæ, nec malum pœnæ poteſt eis accidere. Etenim deitas ipſa quum ſit vniuerſale, vndequa-
que, id eſt, ex omni parte perfectum in ſe eſt omnino, atque omnimode infinitæ amabilitatis,
immenſæ dulcedinis, vehementiſſime attractiuum, incomparabiliterque delectans. Si videat
clare & immediate in ſe, intantum placet cernenti, & ſic ſuperat poſſidet, afficitq; eius affectum
quod non poteſt non diligi nec diſplicere, quanquam aliqui circa hoc quod aliud opinentur.
Quorum opinio ſuper Sententias eſt improbata. [Et ſeipſum mouens in primas propriarum
prouidarum operationum participationes] id eſt, deus ſeipſum mouet, nō loco, nec aliqua ſui
mutatione, ſed paterna dilectione ac indeficienti prouiſione in participationes primas, id ē,
ad impartiendum ac dandum illis largiflue donorum ſuorum communicationes & illumina
tiones præcipuas, per quas mentes illæ ſciunt exequi, & exequuntur. quod ad earum officium
* Hic. ac prouidentiam pertinet. [Hoc enim * hæc me docens] id eſt, qui docuit me etiam quæſtionis
propoſitæ ſolutionem. [Ait ipſius Seraphim manifeſtare miſſionem] id eſt, miſſio ipſius Sera
phim

phim manifeſtauit,id eſt,deſignauit iſta quæ dixi. Non ꝙ Seraphim in propria perſona fuerit Iſai. 6
A miſſus ad Iſaiam,aut labia eius purgauerit,ſed per angelum multo inferiorem ad innuedũ, ꝙ
ſupremi per inferiores aliqua agunt,quæ & inferiores ſuperioribus illis aſcribunt. Sicq; obe-
dientia,humilitas,& concordia ſupernorum ſpirituum nobis commendantur ,& ſectandæ
docentur. [Summus autem ſacerdos,& poſt deũ dux.]id eſt,valde ſublimis ille Seraph, ſacra
hæc pandens per angelum inferiorem, & dux negotij huius poſt deũ, qui eſt vniuerſaliter &
incomparabiliter om̃ium imperator. [Ipſe præſtantiũ eſſentiaꝝ * ornator]id eſt, decor men- *ornatus
tium angelicaꝝ valde dignaꝝ,eo modo quo virtuoſus ſapienſq; prælatus ornamentũ eſt ſui
gregis,quemadmodũ econuerſo boni obedientesq; ſubditi decor ſunt ſui prælati. Sic eñ iux-
ta Gregoriũ de primo illo apoſtata per Ezechielem aſſeritur:Omnis lapis precioſus operimẽ-
tum tuũ. Quia nimiꝝ primus ille ſpiritus,nouem angeloꝝ agminibus coopertus deſcribitur, Ezec. 28
quoniã ex eoꝝ comparatione pulchrior fuit. [à quo ego purgare deiformiter eruditus ſum,]
id eſt,Seraph ille me docuit, qualiter ego te debeam erudire,deiformiter.i. taliter ſicut ipſe me
erudiuit. [Ipſe eſt igitur per me te purgans] Ipſe,vtpote Seraph ille[per quem proprias proui
das actiones ex occulto & in nos produxit,ipſa totius cauſa & opifex purgationis.] Videlicet
deus,id eſt,per ſpiritum illum ſeraphicum deus transfudit ſuam purgationẽ, illuminationẽ,
cuſtodiam in me & in te:quia per Seraph in me,& per me in te omnia faciens ordinate, quod
fecit ex occulto,id eſt,ex abſcondito & profundo ſanctuario ſapientiæ ſuæ. [Hæc ille quidẽ
me docuit,tibi autem ego trado.]id eſt, vlterius tibi cõmunico iſta ò Timothee, quia vt vnus
patrum perhibuit,oportet hominem Chriſtianum diligenter diſcere quæ ignorat,& fideliter
B docere quæ nouit. Propter quod in Eccleſiaſtico ſcriptũ eſt:Sapientia abſcondita & theſaurus Eccle. 41
occultus,quæ vtilitas in vtroq;? Sapiens quoq; alius:Sine inuidia(inquit) cõmunico bonis il- Sapien. 8
lius. Nam vt apud eundẽ legitur:Ipſa ſapientia theſaurus eſt hominibus infinitus,quo qui vſi Sapien. 7
ſunt,participes amicitiæ dei facti ſunt. [Tuæ autẽ conceſſerim intellectuali & diſcretiuæ ſcien
tiæ]id eſt,tuæ ſapientiali & illuminatæ diſcretioni cõmitto. [aut alteram partẽ dictaꝝ cauſa-
rum abſolui à dubitatione]id eſt,vel vnam haꝝ rationum miſſionis Seraphim iudicare verã,
& approbare,ne amplius dubitemus de ea. [& eandem honorare] id eſt,tua autoritate firma-
re & commendare. [Aut alteram tanq̃ conſequens & rationabile & æque verum habentem]
id eſt,vel aliam rationũ iſtarum duaꝝ honorare, tanq̃ habentem aliquid conſequens ex ſcri-
ptura,& conſonum rationi,& æque veꝝ,id eſt,tam veꝝ vt eſt ratio prima. Nec enim vna ra-
tionum iſtarum alteri contrariatur, vt patet recte intuenti, & ex ambabus ſimul vna integra
actio rei iſtius poteſt conflari. [Aut à teipſo quod vere eſt † veriuicinius inuenire.]id eſt,pro- † vere vicinius.
pria conſideratione ac perſcrutatione reperire,quod vero ſimilius eſt, aut ſynceriter verum,ſi
ne admixtione erroris. Veruntamen in tali inquiſitione per ſeipſum proſpicere debet homo,
ne à veritate ſcripturæ,aut doctrina eccleſiæ deuiet:nec proprijs viribus innitatur,ſed omnipo
C tentis opem & illuminationem efflagitet. [Aut ab altero diſcere]id eſt,vel à deo,vel ab ange-
lo ſancto, vel ab homine doctiore:deus nanq; prius reuelat angelicæ menti, ideo ſubditur:
[deo videlicet dante,& prius recipientibus angelis,& angeloꝝ amicis nobis reuelare per eius
magis amabilem contemplationem.] id eſt,per amabiliorẽ dei illuminationẽ, ſeu conſidera-
tionem. Deus ergo eſt primus & ſummus reuelator, qui primo reuelat angelis ſuperioribus,
& illi inferioribus angelis,qui ſuis amicis.i.hoĩbus ſanctis, angelicæ puritatis, reuelant quod
intellexerunt,atq; ab illis ſanctis hoĩbus reuelatur & alijs,q̃uis interdum etiam prauis homini
bus fiat reuelatio immediate ab angelis ſanctis,ſicut in libro Numeroꝝ patet de Baalam, qui Nume. 24. 23. 24.
(vt ibidem habetur)fuit hariolus. Circa hæc loquitur Hugo: Verbum mirabile angeli à deo Hugo Vic.
accipiunt,& hoĩes ab angelis:ipſiq; rurſus homines ab angelis docti alios homines docent,
& venit doctrina veritatis per alios in alios, & ita videntur multi eſſe magiſtri & doctores ve-
ritatis. Nemo tamen docetur,qui ab eius contemplatione non illuminatur. Alij magiſtri mi
niſterium adhibent. Vnus magiſter eſt,qui ſolus tribuit intellectum. Ille ſine alijs poteſt doce- Matth. 23
re,alij ſine ipſo non poſſunt. Tu mihi das verbum. Sed quid eſt verbum ſine intelligentia? Per
verbum quidem intelligẽtia venit. Sed ille intelligentiam in corde ponit, qui intus illuminat,
non qui foris ſonat. Vnctio eius nos docet de omnibus. Tu foris loqueris, ſed intus non vn- 1. Ioan. 2
gis. Propterea mihi amabilis eſt eruditio tua, ſed magis mihi amabilis contemplatio illumi-
natioque diuina. Quod enim in tua eruditione amabile eſt, non niſi ex illius illuminatione
ſeu contemplatione procedit. Hæc Hugo.

PARAPHRASIS HVIVS CAPITVLI XIIII

O Conſide-

Ca.XIII

Iſaiæ.6 Cap 12

COnſideremus deinde, quare dicatur vnus de Seraphim mitti ad purgandũ D Iſaiam. Videtur ſiquidẽ ex forma verborum, quod ille qui miſſus eſt, non fuerit de infimo ordine angelorũ, ſed de primo, qui dicitur Seraphim. Reſpondent ad hoc quidã qui dicunt, quia iuxta quod iam dictũ eſt, infimum ordinem nobis præſidere, & hierarchiam noſtrã ordinare. Ille angelus miſſus ad Prophetæ purgationẽ, non fuit de ſummo ordine, ſed de infimo, & illum dictũ eſſe de Seraphim æquiuoce ſubſtantijs ſummi ordinis propter incentiuam virtutẽ, qua purgauit labia Iſaiæ, à qua denominatur Seraphim, & propter ſuſcitationem Prophetæ purgati ad diuinã obedientiam, vt dicenre deo: Quem mittã, &c. Reſponderet: Ecce ego, mitte me. Vnde & ſcriptura ſimpliciter dicit: Volauit ad me vnus de Seraphim, id eſt, de incendentibus noſtrã hierarchiã, & non ſpecificauit ſummũ ordinẽ, qui deo immediate aſſiſtit. Ab alio autẽ aliã didici huius quæſtionis ſolutionẽ, q me docuit ꝙ ipſe magnus angelus, qui impreſſit Iſaiæ viſionẽ imaginariã, per quam docet eundem quædam diuina myſteria ſuam purgatiuã operationẽ, qua purgauit Iſaiã, principaliter attribuit deo, & poſt deũ ordini Seraphim, ſiue primo Seraph. Ipſe tñ immediate purgans Prophetã de infimo ordine erat. Dicebat ſiquidẽ, q hoc me docuit, ꝙ diuina principalis virtus oĩbus ſe cõmunicans, oĩa replet, & in oĩbus exiſtens, omnibus eſt incomprehenſibilis, & oĩa latet, & iam illa quibus præcipue illucet: & hoc fit non ſolum per superſubſtantialem ipſius ſupereminentiã, qua ab oĩbus E incõparabiliter ſeparat, ſed etiã per impenetrabiles & occultiſſimas rõnes opationũ ſuarũ, quibus incõprehẽſibiliter puidet vniuerſitati. Veruntñ oĩbus intellectualibus, q̃tum in ſe eſt immobiliter expoſita, & ad ſe extentis ſuperillucens ſummis intelligentijs lumen ſuũ copioſius influẽs per eaſdem, tanq̃ primas, ipſm lumen inferioribus ſeriatim & per ordinẽ diſtribuit, ſcd̃m ꝙ ſinguli ordines vel ſubſtantiæ inferiores capaces ſunt diuinæ cognitionis. Vt aũt q̃d dixi planius intelligatur, conſideremus id ex collatione exrmplorũ ſenſibiliũ, quæ quidẽ incõparabiliter deficiunt à ſignificatione dei ab oĩbus ſegregati, ſed nſæ infirmitati ſunt manifeſtiora. Attendamus ergo in primis exemplum radij ſolaris, q primo & immediate & clarius illuminat primã ſibi proximam & clariorẽ materiam, & per illam manifeſtius ſplendet, & illa immediate ſeriatim accedens ad craſſiores materias pedetentim obſcurius vel minus clare lucet, & luminis ſui diſtributionẽ minus manifeſtat in capacitate materiarum illuminatarũ, & importunitate ad eius lumen deferendum, & ſic paulatim contrahitur & obfuſcatur donec omnino ceſſet vlterius illuminare. Itrm aliud exemplũ apparet in igne, qui magis calrſacit ea quę ſibi propinqua ſunt, & promptius calefiunt, & hoc ſucceſſiue & ſeriatim. In materijs ſibi naturalitrr oppoſitis aut non, aut parũ manifeſtat operationẽ ſuam, ſcilicet calefactionem, & etiã ad cppcſita accedit eius operatio per mediationẽ eorũ quæ ſibi congruunt, vt per teſtam vrl æs ad aquã: primo calefaciendo immediate teſtam vel æs, & per illa aquam iuxta ſingulorum conformitatem & capacitatem. Iuxta ergo qualemcunq; huius naturalis operatiõis ſimilitudinẽ, deus qui ſupnaturaliter eſt princeps, & principium omnis viſibilis & inuiſibilis ordinationis, lucis ſuæ fulgo- F rem per primã apparitionem, quantum eſt in angelis manifeſtat copioſiſſimis infuſionibus in ſummis intelligentijs, & per illas ſummas aliæ quę poſt eas ſibi participant diuino radio. Summæ ſiquidem ſubſtantiæ principaliter deum cognoſcentes, & diuinam virtutem perfectius q̃ aliæ deſiderantes, digne habent ſecundum ſuam poſſibilitatem fieri primi operatores virtutis & operationis, operantium diuinam virtutem & operationem, & ipſæ ſecundum ſuam virtutem extendunt inferiores ſubſtantias boniformiter ad conſimilem virtutem certatim exercendam, tradentes eiſdem copioſe de diuina claritate, quam ipſa deſuper accipiunt. Et iterum illę quæ primis ſunt ſubiectæ inferioribus ſuis tradũt copioſe de diuina claritate, & per totã ordinationis angelicæ ſeriẽ, prima ei quę poſt illã eſt, tradidit de diuino lumine ſibi dato, & ad oẽs iuxta ſingularẽ capacitate tranſeũte. Deus ergo p ppriã naturã vere & pprie eſt principiũ illũinationis oĩbus illuminatis, ſicut q eſt ſubſtãtia luminis & cã ipſi eſſe & cognitiõis. Deĩn quęlibet ſuppoſita eſt cã lũinis pticularis ei q̃ eſt poſt ipſam, eo ꝙ p illã tanq̃ ſuperiorẽ ſibi, & tanq̃ inferiori deſuper adminiſtrat diuina lũina. Igit ſupremũ ordinẽ primę hierarchię ſc; Seraphin, vniuerſi angeli inferiores vt cõuenit, hñt poſt deũ principiũ oĩs ſanctę cognitiõis & imitatiõis dei, eo ꝙ p illius ordinis mediationẽ ad oẽs alias cœleſtes mentes, & ad nos hoĩes diſtribuat diuina illuminatio. Vnde & oẽs eædẽ inferiores ſubſtantiæ omnẽ ſuã ſctãm, & dei imitatiuã operationem principaliter referunt ad deũ, tanq̃ cauſam primam. Secundario vero ad intelligentias primas, tanq̃ ad primos opatores & magiſtros diuinorũ luminum. Prima ergo hierarchia ſuper omnes ordines inferiores habet incenſiuã proprietatẽ, & proprietatẽ Cherubim, q ſignificat

A ficat effuſam traditionem diuinæ ſapientiæ & approprietatẽ thronoꝝ, quæ ſignificat aptam
opportunitatem recipiendi deum: hierarchię autem vel ordines inferiores participant incen-
ſiua proprietate & ſapiente & cognitiua, & dei receptiua, ſed inſerius quàm prima hierarchia:
& illi ordines inſeriores reſpiciunt ad primas intelligentias, & per ipſas tanquam ad dei imita
tionem primo operantes ſurſum aguntur ad ſibi poſſibilem conformitatem. Dictas ergo
proprietates, quas inferiores per primas eſſentias participant eiſdem poſt deum, ſicut ierarchis Iſaiæ 6.
attribuunt. Dicebat ergo qui ſecundam ſolutionem me docuit viſionem domini ſedentis ſu-
per ſolium, &c. monſtratam fuiſſe Iſaiæ per vnum angelum de infimo ordine, qui nobis im-
mediate præſidet, & Iſaiam fuiſſe ſuſcitatum ab illuminatiua manuductione illius angeli ad
illam ſanctam contemplationem, ſecundum quam Iſaias videbat ſupremas ſubſtantias, vt fi-
guratiue loquar ſub deo, & cum deo, & circa deum collectas: & videbat ſuperprincipalem di-
uinam ſummitatem à ſupremis ſubſtantijs, & omnibus alijs ſuperineffabiliter ſegregatam, eſ-
ſe collocatam in medio ſupremarum virtutum, quæ reuera ſunt deo incomparabiliter infe-
riores. Dicebat ergo Iſaias per hanc viſionem, quod diuinitas ſuper omnem ſuperſubſtantia- Ibidem.
lem eminentiam incomparabiliter collocatur ſuper omnem viſibilem & inuiſibilem virtu-
tem, & quæ ab omnibus ſegregatur, tanquam cauſa vniuerſalis. Neque de primis quidem
ſubſtantijs ſit ei aliqua comparabilis; quin potius ipſam eſſe omnium principium & cauſam
ſubſtantificam & inuariabilem ſtabilitatem indiſſolubilis manſionis exiſtentium. A qua &
eſſe, & bene, & beate eſſe percipiunt, etiam ſupereminentes & primæ virtutes. Deinde doce-
bat Iſaias deiformes virtutes ſanctiſſimorum Seraphim, quæ deſignantur ipſorum nomina-
tione, ſumpta ab ignis proprietatibus. De quibus tractabimus infra, ad declarandas ſecundũ Cap.15
noſtram poſſibilitatem ſurſum actiones, quæ per ignis proprietates deſignantur. Per ſignifica
tionem vero alarum expanſarum Seraphim, dicebat Iſaias abſolutam & liberam & ſummam
B expanſionem deſideriorum & contemplationum, quibus primæ intelligentiæ ſurſum ferun-
tur in deum in tribus ordinibus primæ hierarchiæ, ſcilicet primo, medio, & vltimo. Quod
autem ſiue ſecundum Ezechielem, ſiue Iſaiam, ſecundum aliam tranſlationem attribuitur cœ-
leſtibus mentibus multitudo pedum & facierum. manifeſtat quod ipſæ abundant multa vir-
tute proficiendi in imitatione dei, & contemplandi deum. Quod autem Seraphim volabant
alis medijs, & ſuperioribus alis velabant facies, & inſerioribus pedes, manifeſtauerunt Iſaiæ Ezech. 1
in illis primis intelligentijs earum profectum aſſiduum in diuina ſibi cognoſcibilia, & reuerẽ- Iſa. 6
tiam temperatam, qua cauent ſupra menſuram ſuam altiora & profundiora dei ſuperbe & te-
merarie ſupra poſſe ſcrutari, & indefinentem & ſempiternam ſurſum motionem in imitatiuis
operationibus dei ſecundum menſuram ſuæ poſſibilitatis. Docebatur etiam Iſaias illum val-
de laudabilem hymnum: Sanctus, ſanctus, ſanctus ab angelo formante viſionem, qui ei ſe-
cundum ſuam capacitatem tradidit, quod ipſe comprehenſiue cognouit. Docebat ergo Iſaiã
idem angelus, quod participatio ſuperſplendentis diuinæ puritatis, ſecundum ſingulorum ca
pacitatem, purgatio eſt omnibus quantumcunq; purgatis vel mundis. Ipſa autem luminum
diſtributio à plenitudine diuina ex intima & om̃ium cauſatiua virtute procedens deſuper ſub
C ſtantiali occulto, ad om̃es ſanctas mentes perueniens, primis intelligentijs quæ diuinitati vici
nius aſſiſtunt, manifeſtior eſt, & magis ſe ipſam manifeſtat & diſtribuit. In medijs autem & vl-
timis intelligẽtijs angelicis & hominibus, ſecundum quod ſinguli magis vel minus diſtant,
ſecundum hoc radius diuinus magis vel minus ſingulis apparet, & ad ſuæ ſimplicitatis igno-
tum occultum contrahit. Illucet autẽ ſingulis, ita quod inferioribus per ſuperiores, & vt com-
pendioſe loquar, primo per primas intelligentias ex occulto ad cognitionẽ deducitur. Doce-
batur ergo Iſaias ab angelo ipſum illuminante, quod & purgatio, & om̃es aliæ diuinæ opera-
tiones, per quas intelligentias primo reſplendent, & om̃ibus inſerioribus diſtribuuntur, ſecun
dum quod vnuſquiſque pius vel minus capax eſt diuinæ participationis. Vnde purgatiuã
proprietatem, quæ in igne ſignificatur, conuenienter attribuit dictus angelus ordini Seraphim
iuxta nominis interpretationẽ. Non eſt ergo inconueniens, quod dicitur Seraphim purgare
Iſaiam, quia fuit cauſa purgationis ipſius, ſicut & deus om̃es purgatos purgat, quia ipſe eſt cau-
ſa om̃is purgationis. Ad cuius rei declarationẽ vtar exemplo magis nobis propinquo, videli-
cet quod cũ ſummus pontifex per mediationẽ & miniſteriũ ſacerdotũ vel diaconoꝝ ſuoꝝ ali-
quẽ purgat vel illuminat, ipſe ſummus põtifex dicit̃ illũ purgare vel illuminare, eo ꝙ miniſtri
purgationes per ſe exhibitas attribuunt ſummo pontifici. Simili modo angelus oꝑans purga-
tionem Iſaiæ, propriã purgatiuã virtutẽ principaliter attribuit deo tanq̃ primæ cauſæ, ſecũda-
rio ſummo Seraphim tanq̃ hierarchæ primo poſt deũ oꝑanti, q̃tũ eſt in angelis, quaſi ipſe an

gelus immediate purgans Iſaiæ purgato taliter diceret: Purgationis quā ego in te perfeci, de- D
us principiū eſt ſuperexaltatum, & ſubſtantia & creator & cauſa omniū, qui etiam primas in-
telligentias à non eſſe deduxit ad eſſe, & continet eas circa ſe vicinius collocatas, & conſeruat
eas vt ſint ad eſſe deterius inconuertibiles, & à ſua ſublimitate omnino cadere non valeāt: &
ipſa mouet primas intelligentias ad participandum primo & immediate ſuis diuinis operatio
nibus, qbus prouidet vniuerſitati. Primus aūt Seraph, q poſt deū eſt primus hierarcha & dux
primarū ſubſtantiarū, à quo Seraph ego, qui ſum angelus ordinis infimi, edoctus ſum te purga
re ò Iſaia. Ille inquā Seraph per me te purgat, per quem deus qui eſt cauſa & creator totius pur
gationis primo adduxit de occulto ſuo ad nos cœleſtes animos, ſuas diuinas operationes, qui
bus prouidet vniuerſis. Hoc ſiquidē quod iam dixi, dixit ſignari per miſſionē Seraphim, ille q
me docuit hanc ſolutionē. Iſta ſiquidē ille me docuit, tibi aūt ego trado ſicut didici. tuæ autem
intellectualis & diſcretiuæ ſcientiæ erit vnam iſtarū ſolutionum cum rationum atteſtatione,
ratam & veram habere, aut per proprium ſtudiū aliquid veriſimilius inuenire, aut ab alio do-
ctore diſcere, deo videlicet inſpirante, & inſpirantibus angelis ſanctis & angelorū amatoribus,
& ſi poſſibile eſt magis ſplendidā & magis amabilem ſuper hoc contēplationē mihi reuelare.

¶ Angelis attributus numerus quid ſignificet. Cap: XIIII:

ET hoc aūt dignum (ut æſtimo) intellectuali cognitiōe, quia eloquiorū de angelis traditio millies millia eſſe ait, & decem millia decies millia, ſecundum nos ſubliſſimos numerorū in ſeipſam reuoluens & multipli plicans, & per hos aperte ſignans innumurabiles cœleſtium eſſentiarū ordinationes. E Multæ eñ ſunt beatę
Danie.7. militiæ ſupermundalium intellectuū infirmam & coartatam ſuperantes materialium ſecundū nos numerorum cōmenſurationem, & a ſola gnoſtica diffinite. ſecundum ipſam ſupermundana & cœleſti intelligētia & ſcientia ditiſſime † eis
† ipſis infuſa ſanitate. donatam ſanitatem diuinæ multæ ſcientiæ, ſapientifica omnium ſimul quę ſunt ſupereſſentialiter ſubſiſtentis principij, & cauſæ ſubſtantificę & continentis uirtutis, & ambientis conſummationis.

¶ Explanatio Capituli XIIII. Articulus XXIII.

PRæcedenti capitulo expoſuit autor autoritatē quandam Iſaiæ, hic expo-
nit autoritatē quandam Danielis prophetæ. [Et hoc autem (vt æſtimo) di
gnum intellectuali cognitione] .i. conſideratione mentali ac diligenti cō- F
dignum eſt quod ſubditur: [quia eloquiorū de angelis traditio] id eſt, do-
ctrina ſcripturarum de numero angelorum [millies millia eſſe ait, & decē
Danie.7. millia, decies millia.] Sic enim ſcriptum eſt à Daniele: Millia millium mi-
niſtrabant ei, & decies millies centena millia aſſiſtebant ei. In quibus verbis
ponitur numerus determinatus pro numero indeterminato. Etenim incōparabiliter plures
ſunt, q̄ numerus exprimit iſte, præſertim cū vnuſquiſq; homo hic viuens ſpecialem habeat
angelum ſanctū cuſtodem, de infimo ordine exiſtentē. Nec dubium quin iam actu multo plu
res ſint homines in hoc mundo, q̄ numerus ille contineat. Ideo in libro Iob aſſeritur: Nunqd
eſt numerus militum eius? Hinc quoq; ſubiungitur: [ſecundum nos ſublimiſſimos numerorū
in ſeipſam reuoluens & multiplicans.] id eſt, has ſpecies numerorum ſimplices & maximas,
atq; perfectiſſimas apud nos in ſeipſas repetens atq; multiplicās. Nempe ſi maiores apud nos
huiuſmodi numeri extitiſſent, illos forſitan expreſſiſſet. [& per hos aperte ſignificans innume
rabiles cœleſtium eſſentiarum ordinationes] id eſt, innumerabiles eſſe congregationes ac aci-
es, coadunationes, turmas, militias supernorū ſpirituum. Quocirca notandū, q non dicit innu
merabiles eſſe perſonas, ſed ordinationes eſſentiarū cœleſtium, in quo conſtat ſuperinnumerabi-
les eſſe angelorū ſanctorum perſonas. Vnde apertiſſime ſubditur: [Multæ enim ſunt beatę mi
litiæ ſupermundialium intellectuū]. i. q̄ plures ſunt exercitus mentium ſupernarū [infirmā &
coarctatam ſuperantes materialiū ſcdm nos numerorum commenſurationē.] Hoc mirandū
& extollendū, glorificandū ac diuulgandū eſt magis q̄ exponendū. Miremur ergo pro poſſe,
& totis præcordijs extollamus, prædicemus, ac vndiq; diuulgemus infinitam oīpotentiā, im-
menſam

menſam ſapientiã,incomprehenſibilem magnificentiã,munficẽtiam,ſuperexcellentiã, oẽmq;
A felicitatem & gloriã ſuperbenedictiſſimi creatoris, qui aulam ſupermundani ſui palatij tot in-
numerabilibus nobiliſſimorum militum, imo & principũ,regum,ac dñorum agminibus,glorioſis
ordinibus,ſplendidiſſimis,iucundiſſimisq; phalangis ab exordio ſeculorum impleuit,diſtinxit,
ac decorauit:ita ꝙ multitudo illa vehementer excedit commenſurationẽ, menſurã,pluralita-
tem materialium numerorũ ac rerum apud nos exiſtentium,infirmã.i.reſpectu ſeparatarum illa
rum ſubſtantiarum tam imbecillem , ꝙ vnus de inferioribus ac miniſtrantibus angelus per-
cuſſit & occidit celerrime, quaſi in ictu oculi ſine labore in caſtris Aſſyriorum, centũ octogin-
taquinq; millia armatorum. Multoq; plura vnus angelorum interfecit in domibus Aegyptio 4.Reg. 19
rum, qñ non erat domus in tota Aegypto,in qua non iacuit mortuus, & coartatam.i.anguſtã 2 Par 32. Iſa 37.
& paruã cõparatione numeroſitatis illorum immaterialiũ,& materialiter incoartabilium ſup Exo.12 Haymo.
poſitorum,quorum intimum excedit omnẽ mundi huius decorẽ & gloriam. Deniq; vt Haymo
refert,& quidam ſancti patres ſupernaturaliter conſpexerunt,aẽr iſte caligionſus dæmonibus
eſt tam plenus,vt atomis,quæ in radijs ſolis cernuntur & volitant,præ multitudine cõparent,
non obſtante ꝙ tam multi dæmonum ſunt cũ ſuo principe in inferno,& in alijs locis diuerſis,
ac apud nos,præſertim cũ vnuſquiſq; hoĩm angelum malum habeat exercitatorẽ. Certumq;
eſt ꝙ Innumerabiliter plures angeli perſtiterunt in cœlo , q̃ corruerunt. Siquidẽ vnus chorus
dicitur cecidiſſe.i.tot de oĩbus choris ſimul,quot ad vnũ pertinent chorũ,vel circiter. [& à ſo-
la gnoſtica diffinitę ſecundũ ipſam ſupermundana & cœleſti intelligentia & ſcientia].i.eſſen-
tiæ illæ angelicæ nobis quantum ad numerum incognitæ & innumerabiles[diffinite].i.termina
B tæ & certitudinaliter numeratæ ac notæ ſunt à ſola gnoſtica. i.cognitione ſecundũ ipſam ſup
mundana & diuina,iuxta naturã ita ſcientis & cœleſti intelligentia . i. ſimplici intuitione non
diſcurſu nec computatu humano,& ſcientia.i.certa & infallibili notitia,non labili & decepta-
bili,qualis eſt notitia rerum numeratarum in ſeculo iſto,qm̃ ſubiacent variationi & corruptio
ni. Hoc totum exponit Hugo de increata dei cognitione , ita ꝙ ſoli deo notus ſit numerus an- Hugo Vic. Rupertus
gelorum,& puritas,ſapientia atq; ſcientia earundem. Linconienſis vero & Scotus,& alij qdã, Linconien. Iohã,& or.
& item Albertus,exponunt de notitia angelorum,ita ꝙ quilibet eorum ſcit quot ſint omnes ſi Albertus
mul. Nam ſubditur:[ditiſſime].i.liberaliſſime[ipſis † infuſa ſanitate diuinæ multæ ſcientiæ.] oeis conatam ſanita tem.
id eſt,felicitate diuinæ & multiformis notitiæ,quæ eſt[ſapientifica].i.ſapienter inſtitutiua[o-
mnium]ſimul[quæ ſunt]quæ ordinate produxit: vel ſapientifica.i.ſapientiæ collatiua & facti
ua,oĩm quæ ſunt ſapientiæ ſuſceptiua. Quæ ſapientia eſt notitia ſuperеſſentialiter ſubſiſtentis
principij & cauſæ ſubſtantificæ,& continentis virtutis,& ambientis conſummationis.].i.dei
creatoris,qui eſt principium productiuum ſubſiſtens ſuper omne ens creatũ,& modo in infi-
nitum eminentiori,q̃ quodcunq; cauſatũ,& cauſa ſubſtantifica.i.ſubſtantiæ effectiua,& virtus,
continens ac cõſeruans producta, & conſummatio ambiens .i. finis & perfectio oĩa circũſcri-
C bens,& intra ſe continens. Ecce ex his accendamur ſuperboni & ſuperbeatiſſimi dei amore,cõ
cupiſcat & inardeſcat mens nr̃a deſiderio videndi eum clare & immediate in ſeipſo,& exiſten
di ac habitandi ſecum in domo ſua,domo non manu facta,non corruptibili & terrena, ſed cœ
leſti perpetua,in paradiſo ſuperno,in cœlo empyreo,q̃d eſt oĩm viſibilium & inuiſibilium cõ- Hebr.9
tentiuum,ſpecialiter tñ domus beatifice contemplantiũ deũ,q̃a melior eſt dies vna in illa ſup Pſalm 83
millia. O q̃ beati qui cõmorantur in illa,quorum vnum & inceſſabile ac iucundiſſimũ opus eſt,inſi-
ſtere ac vacare hymnis & laudibus creatoris. Beatificus vero & excellentiſſimus actus eſt cla-
ra & facialis viſio,fruitiua veritatis æternæ ac bonitatis immenſæ ſuperpræſtantiſſimæ Trini-
tatis,& vniuerſæ ſuæ emanationis & cõmunicationis ad intra,ac mutuæ intuitionis,fruitiõis,
ac cõplacentiæ ſuperdelectabiliſſimæ ac ſuperdulciſſimæ. Ab horum participatione bonorũ,
ab inflammatione diuini amoris, à contemplatione ſyncera nulla impediat nos cordis duri-
tia,nulla pertinatia anima,nullus amor carnalis,nulla inordinata affectio,nulla mentis elatio,
nec vlla impuritas mentis,nulla negligentia aut remiſſio animi,imo indeſinenter coram altiſ- Mich. 6.
ſimo ſimus timorati,ſolciti,cuſtoditi. ¶ Nunc plenius differendũ de inæſtimabili multitu
dine angelorũ. Et videtur ꝙ non ſint multi,quia ſcdm Philoſophũ tot ſunt ſubſtantiæ ſepara Ariſtoteles
tæ,quot motus cœleſtes. Scdm Auicennã vero tot ſunt,quot orbes cœleſtes, vna cum ſphæra Auicennã
actiuorũ & paſſiuorum,cui dixit præeſſe intelligentiam vltimam. In quã opinionẽ Peripateti
communiter videntur concurrere,etiã autor libri de Cauſis. Amplius,cernimus ꝙ quanto ali-
qua ſunt perfectiora & ſublimiora,tanto ſunt pauciora:quod etiam in operibus gratiæ ita eſt.
Etenim perfectio q̃ maior & ſanctior,eo & rarior. Similiter in prælaturis & principatibus ec-
cleſiæ,q̃to ptãs & iuriſdictio altior,eo in paucioribus inuenitur: vnde vnus ſolus eſt Pontifex

ſummus,& vnus tantummodo Imperator. Plures quoq; ſunt Epiſcopi, q̄ Archiepiſcopi,& plures Archiepiſcopi,q̄ Patriarchæ. Angeli autem ſupremum locum tenent in ſcripturis,ergo pauciſſimi eſſe videntur. In oppoſitum eſt autoritas ſancti Dionyſij, imo ſcripturæ canoni D
Tho. Aq. cæ,ſicut iam patuit. Ad hoc Thomas in prima parte reſpondet: De numero ſubſtantiaꝝ ſepa
Plato. ratarum philoſophi diuerſimode ſunt locuti. Plato eñ dixit ſpecies ſenſibilium reꝝ, quas ap
Ariſtoteles pellauit ideas,eſſe per ſe ſubſiſtentes. Sicq; eſſent tot ſubſtantiæ ſeparatæ, quot ſpecies ſenſibilium ac naturalium reꝝ. Hanc aũt opinionem ſatis improbauit Philoſophus, ponens tot ſeparatas ſubſtantias,quot ſunt motus cœleſtes,quod non concordat ſcripturis. Rabbi Moſes ergo volens concordare vtrũq;,dixit ꝙ angeli in quantum vocantur immateriales ſubſtantiæ, numerantur iuxta numeꝝ motuum mobilium ve cœleſtiũ,ſed prout angeli nuncupantur,dicuntur homines ſancti,& item virtutes ſeu vires naturalium reꝝ, quæ omnipotentiam dei repræſentant ac nunciant. Verum iſtud videtur à conſuetudine ſcripturæ alienum, ꝙ naturaliũ reꝝ virtutes angeli appellent. Iccirco dicendũ, ꝙ immateriales ſubſtãtiæ ſeu angeli ſunt in maximo numero, omnem materialem multitudinẽ quaſi incõporabiliter excedente, quẽadmodum xiiij. Cœleſtis hierarchiæ capitulo Dionyſius loquitur. Finis enim creationis rerum eſt, vt in eis maieſtas & bonitas atq; perfectio creatoris reluceant: ideo rationabile eſt ea amplius multiplicari,in quibus proprietates illæ diuinæ clarius reſultant atq; refulgent, vt ſunt ſubſtãtiæ ſeparatæ,ſeu angeli. Inſuper ſicut in rebus corporeis penſatur exceſſus ſecundum magnitudinem,ita in incorporeis ſecundũ multitudinem. Videmus autem,ꝙ corpora cœleſtia & incorruptibilia,q̄tum ad magnitudinem, quaſi incomparabiliter excedunt corpora inferiora: E
ſ. Brigita conformiter angeli quaſi improportionabiliter videntur excedere multitudinem ſenſibilium rerum. His concordat Albertus. Inſuper ſancta Brigitta in reuelationibus ſuis teſtatur, ꝙ tot ſunt angeli ſancti,quod q̄uis homines vniuerſi qui vnq̄ fuerunt,ſunt,&erunt,pariter eſſent,adhuc vnicuiq; homini poſſent decem angeli deputari. Præterea,quo maior eſt princeps ſeu rex, eo condecet eum plures habere miniſtros, pugnatores ac milites. Vnde in Prouerbijs Salo-
Prouer.14 mon loquitur: In multitudine miniſtrorum gloria regis. In paucitate plebis ignominia principis. Cum ergo deus ſit prorſus infinitæ & incomparabilis maieſtatis,palam ꝙ deceat eũ habere tam innumerabiles cœleſtis exercitus milites angelos ſanctos & glorioſos, de quibus in
Apo.5 Apocalypſi aſſeritur,ꝙ numeꝝ eorum erat millia millium. Sed inter hęc dubium oritur,quia ſi iſta intelligantur de multitudine numerali,ſeu indiuiduali materialium rerum, erũt multo plures angeli,q̄ arenæ in terra,& q̄ pluuiæ guttæ & gramina terrę, &c. quod non videtur credibile. Si autem de multitudine materialium reꝝ ſpecifica,non videretur quid magnũ. Quo
Rupertus Linconien. circa ſcribit Linconienſis, ꝙ intentio authoris non eſt hic loqui de cõparatione numeroſitatis indiuiduorum per ſucceſſionẽ gñationis & corruptionis, quia ſic adhuc ſtaret obiectio de numerali multitudine oĩm materialiũ,quæ ſimul eodẽ ſunt tempore. Iſtud (vt reor) conſultius deo cõmittitur,q̄ inconſulte diffiniatur. ¶ Poſtremo intuendum,q̄ indicibiliter gaudioſum ſit & erit in ſummo cœlo cũ tam innumerabilibus millibus tã nobiliſſimoꝝ ac pulcherrimorum ſpirituũ,imo & aiarum beataꝝ gloriæ conditoris aſſiſtere,& tantæ ſocietatis eſſe conſortem, atq; de vnoquoq; eorũ gaudium ſpeciale habere. Quemadmodum enim vnuſquiſque eorum quemlibet alium clare & diſtincte cognoſcit,vehementerq; diligit,ita de vnoquoque illorum gaudium habebit ſpeciale ac grande, congratulando & complacẽdo ſibi ac alijs: quæ tamen gaudia vniuerſa præmij accidentalis ita habebunt ſe ad gaudium præmij eſſentialis claræ & fruitiuæ viſionis vultus diuini,ſicut vna gutta aquæ ad totum Oceanum. Non ergo negligamus noſipſos, nec tantam beatitudinem amittamus, ſed ſobrie, iuſte,& pie viuamus indeſinenter.

PARAPHRASIS HVIVS CAPITVLI XIIII

CONgruit etiam angelico principatui quod legitur in Daniele: Millia millium miniſtrabant ei,& decies centena millia aſſiſtebant ei. Vbi maximus ſimplex numerus.i.millenarius in ſe reuoluitur & multiplicatur. Per quod manifeſte ſignatur,ꝙ cœleſtes ſubſtantiæ nobis ſunt innumerabiles. Multæ ſiquidem ſunt beatæ mentes cœleſtes, & infirmã & conſtrictam menſuram noſtrorũ materialiũ numerorũ excedunt, & à ſolo cœleſti intellectu & ſcientia cognitiue definiuntur,ſibi datis à diuina ſanctificatione infinitę cognitionis,quæ eſt ſuperſubſtantiale principium,& ſubſtantifica cauſa & virtus contentiua & terminatio comprehenſiua omnium ſimul exiſtentium.

A ¶ Angelicarum uirtutum imagines figuratiue quid ſint. Caput. XV.

FER age quod reſtat, remittens noſtrum (ſi uidetur)
intellectualem oculum circa ſublimes contemplati-
ones *angelico uigore ad diuiduam & multiparti-
tam latitudinem multiformis angelicarum ſpecifica- †angelorum
tionum uarietatis, deſcendentes iterum in ipſis tan- Ap.16.27
quam in conſequentibus in ſimplicitatem cœleſtium
animorum analytice reflexis. Vnum autem ſit tibi
præcognitum, quomodo ſacræ formatarum imagi-
num†diſcretiones eaſdem aliquando cœleſtium eſſen †reſolutiones.
tiarum diſpoſitiones† ordinantes ſignificant, & iterum† ordinatas & nouiſſi- *ſctificātes.
mas †ordinantes *ordinataſq; primas, & eaſdem (ut dictum eſt) primas & me- †ſctificātes
dias, & ultimas habentes uirtutes, nulla inordinata ratione introducta ſecūdum
huiuſmodi reſerationum modum. Siquidem enim *ordinari quaſdam a prio- †ſctificātes.
B ribus diceremus, deinde earundem† ordinantes priores iterum. ordinantes ul- †ſanctificatas.
timarum,† ordinari ab ipſis illis† ordinatis uere inordinatione res & confuſio- *ſanctificari.
ne multa interpoſita. Si uero eaſdem & *ordinare & †ordinari dicimus, non ta- †ſctificare &c.
men eorundem aut ab eiſdem, ſed eas ſingulas† ordinari quidem, a prioribus.
ordinare autem nouiſſimas. Non inconſequenter fortaſſis quis dixerit in elo-
quijs ſacræ factas formas eaſdem aliquando poſſe & primis, & medijs & ulti-
mis uirtutibus pulchre & uere circundari. Et ſurſum igitur conuerſibiliter ex-
tendi, & erga ſemetipſas† firmiter conuolui & propriarum exiſtentes cuſtodi- †fortiter
tiuæ uirtutum, & erga uenientia ſociabili proceſſione, prouide eas in participa-
tione uirtutis eſſe, omnibus non falſe coadunauit cœleſtibus eſſentijs, & ſi alijs
quidem ſuppoſite & uniuerſaliter (ut ſæpe dictum eſt) alijs uero particulariter
& ſubiecte. Inchoandum autem ratione, & quærendum in prima formarum Ezech.1.
diſcretione, ob quam cauſam theologia fere ultra omnes inuenitur honorans Danie.7.
C ignitam ſacram deſcriptionem. Inuenies ergo eam non ſolum rotas igneas con- 4.Reg.2.
formantem, ſed & animalia ignita, & uiros quaſi ignem fulgurantes. Et circa Ezec.1.
eos cœleſtes eſſentias cumulos carbonum ignis circunponentem, & flumina im Dani.7.
menſurabili ſonitu igne flagrantia. Sed & thronos & igneos eſſe, & ipſos excel- *honorat.
ſiſſimos Seraphim cœlitus ardentes, ex cognominatione ſignificare: & ignis pro †attribuit.
prietatem et operationem ipſis diſtribuit, et omnino ſurſum deorſumque igni- †ſuper.
tam honorificat ſelectim formarum facturam. Ergo igneum ſignificare ſentio
cœleſtium animorum deiformiſſimum. Ipſi enim theologi ſancti ſuper eſſen-
tialem et informem eſſentiam in igne ſæpe deſcribunt, tanquam habenti mul-
tas diuinæ (ſi phas eſt dicere) ꝓprietatis q̄tum inuiſibilibus imagines. Ignis enim
ſenſibilis ē q̄dē ſic dicendū in oībus, et per oīa clare uenit, et remouetur oībus, et
lucidus eſt ſimul et quaſi occultus. Incognitus ipſe ꝑ ſeipſum, nō accūbēte mate *occūbente.
teria, in qua propriā manifeſtat actionem, immenſurabiliſq; et inuiſibilis per ſe-

† ſunt. ipſum potens ſimul omnium,& quecunque in eis fiunt,ad actionem propriam
† nõ recepturus cõtumeliã. mobilis,tradens ſeipſum omnibus quoquomodo proximãtibus. Renouatiuus D
naturæ cuſtodia,illuminatiuus circunuelatis ſplendoribus,incomprehenſibilis,
clarus,diſcretus,reſiliens,ſurſum ferens,acute means:excelſus†non receptus cõ-
tumelia minorationis,ſemper motus,per ſeipſum motus,mouens alterum,com
prehendens incomprehenſus,non indigens alterius,latenter creſcens a ſeipſo, &
ad ſuſceptas materias manifeſtans ſuimet magnitudinẽ:actiuus,potens,ſimul o-
mnibus præſens inuiſibiliter,neglectus non eſſe putatur.Attritu autẽ ſicuti qua
dam uindicta connaturaliter & proprie ſubito relucens, & iterum incompre-
henſibiliter impalpabilis, non minutus in omnibus † ditiſſime ſuimet traditio-
† ditiſſimis. nibus. Et multas fortaſſis quis inueniet ignis proprietates pulchras, ut in ſen-
ſibilibus imaginibus diuinæ operationis. Hoc ergo ſcientes theoſophi, cœle-
ſtes eſſentias ex igne conformant,ſignificates deiforme earum,& quantum poſ-
ſibile dei imitabile. Sed & humaniformes ipſas deſcribunt propter intellectu-
ale & ſurſum habendo intuitiuas uirtutes,& figuræ rectum & luculentum, & E
ſecundum naturam principale & regale,& ſecundum ſenſum, minimum qui-
† omni. dem, quantum ad reliquas uirtutes irrationabilium animalium. † Omnium
uero potens ſecundum intellectus magnitudinem uirtute,& ſecundum rationa
† potiſſimum. bilem ſcientiam continuitate,& ſecundum naturam animæ liberum & † poten-
tiſſimum. Eſt autem & per ſingula (ut æſtimo) corporalis noſtræ multipli-
cis partitionis inuenire cœleſtes uirtutes. Dicentes conſpectiuas quidem ſigni-
ficare uirtutes ipſum ad diuina luminaria clariſſimum, reſpectum,& iterum te-
neram & liquidam & non repercuſſam,ſed acute mobilem, & puram, & pla-
nam impaſſibiliter diuinarum ſuſceptionẽm illuminationum. Olfactum uero,
diſcretiuas uirtutes,illud ſuper intellectum ſuaue olentis diſtributionis quantũ
† & huiuſmodi per ſcientiam diſcretiuũ & oĩno refugitiuam. poſſibile receptiuum, † & eorum quæ ſic non ſunt per ſcientiam diſcretiuum &
omnino refugitiuum. Aurium uero uirtutes,illud particeps & gnoſticum di-
uinæ inſpirationis ſuſceptiuum. Guſtatiuas autem, inuiſibilium eſcarum ple
nitudinem, & diuinarum & alentium promotuum ſuſceptiuum. Tactiuas
uero,conuenientis aut nocentis per ſcientiam † diſcretiuum. Palpebras deinde F
† diagnoſticum. & ſupercilia,diuinarum uiſionum intelligentiæ cuſtoditiuum. Iuuenilem ue-
ro & adultam ætatem,illud innouantis ſemper uitalis uirtutis. Dentes autem,
diuiniſſimum inditæ nutrientis perfectionis. Vnaquæque enim eſſentiæ intel-
lectualis donatam ſibi a diuiniore uniformem intelligentiam, prouida uirtute
diuidit & multiplicat ad inferioris ductricem analogiam. Humeros autem
& brachia, & iterum manus, factiuum & operatiuum & actiuum. Cor ue-
ro ſymbolum eſſe deiformis uitæ, propriam uitalem uirtutem deiformiter in
† feminãtem. ea quæ præintellecta ſunt, † ſeminantis. Pectora iterum ſignificare durum & cu-
ſtoditiuum,ut a ſuppoſito corde uiuificẽ diſtributionis. Dorſa uero continuũ
ſimul cunctarũ fertiliũ uirtutum.Pedes autem,mobile & uelox & curſile in di-
Ezech.1. uina ſemp eũtis motiõis.Propter quod& pennatos theologia ſctõrũ intellectuũ
figurauit pedes. Pennatum nanque ſignat anagogicam uelocitatem, & † cœle-
ſtis ſurſum

A ſtis ſurſum uerſus itineris actiuum, & ab omni humili per ſurſum ferens re- * cœleſtē. Gene. 19.
motum. Ipſa uerum pennarum leuitas nihil terrenum, ſed totum munde & ſine Gene. 18.
grauitate in excelſum aſcendens. Nudū quoq; & diſcalceatum, demiſſum & ab
ſolutum, & immenſurabile & purum, eorum quæ extra ſunt appoſitione, & ad
ſimplicitatem diuinam quantū poſſibile aſſimilatiuū. Sed quoniam iterum ſim-
pla & multum uaria ſophia, & nudos ueſtit, & uaſa quædam dat ipſis circun
ferre, † & da animorum cœleſtiū ſacros amictus & organa ſecundū quod nobis * fer.
poſſibile, aperiamus. Claram quidem enim ueſtem igneamque, ſignificare æ- † veſtitus
ſtimo * deiforme, iuxta ignis imaginem & luculentum, propter eas quæ in † deifor- mes.
cœlo quietes, ubi lumen & omnino inuiſibile dicendum, aut intellectuali- Apoca. 2.
ter illuminans, aut intellectualiter illuminatum. Sacerdotalem uero, ad diuina
& myſtica ſpeculamina ductiuum, & totius uitæ uotum, zonas quoq; fœcun-
darum ipſarum cuſtoditiuum uirtutum, & cōgregantem eas habitū in ſeipſum
unitæ conuerti & circulariter cum facilitate caſu carente a naturæ ſimilitudine
circa ſeipſum circunferri. Virgas etiam, regale ac † principale rectaq; omnia dif † ducale.
finiens. Tela uero & ſecures, diſſimilitudinum ſeparatiuum, & diſcernentiū uir- Ezec. 10.
tutum acumen, & efficax & actuoſum. Geometrica autē & tectonica uaſa, fun- Iudic. 6. 2. Mac. 5.
datiuum & ædificatiuum, & perfectiuum, & quæcunq; alia reducentis & con- Ezec. 42.
B uertentis ſunt ſecundorum prouidentiæ. Eſt autē quando & in nos diuinorum Apoc. 21.
iudiciorum ſunt ſymbola illa, quæ acta ſunt a ſanctis angelis organa. Alijs qui- Apoc. 3. Zacha. 8.
dem declarantibus corrigentem diſciplinam, aut punientem iuſtitiam. Alijs ue-
ro, ab anguſtia liberantem, aut diſciplinæ finem, aut prioris beneficientię reſum
ptionem, aut appoſitionem aliorum donorum paruorum, aut magnorum, ſen-
ſibilium aut inuiſibilium. Et omnino forſitan non dubitaret perſpicax animus
pulchre inuiſibilibus adunare uiſibilia. Ipſos etiam uentos, nominari eorum ue- Dani. 14.
locitatem ſignificat, & in omnes fere abſq; mora peruenientem effectū, & deſur- Gene. 18.
ſum in ea quæ ſunt deorſum, ad ſurſum tranſuectiuum, motum: erigentem qui Iohan. 1.
dem ſecunda ad ſuperiorem celſitudinem, mouentemq; prima ad communica-
tiuam & prouidam minorum proceſſionem. Dicet autem fortaſſis quis, aerei
C ſpiritus uentoſam cognominationem, et deiforme cœleſtium ſignificare. Habet
enim et hoc diuinæ operationis imaginem et formam, ut in ſymbolica theolo-
gia per tetraſticam dijudicationem per plura demonſtratur, ſecundum naturæ
motiuam gignentem, & uelocem & potentem capacitatem, & ignotum nobis
& inuiſibile latibulum mouentium principiorum & conſummationem. Neſcis Iohan. 3. Iſaiæ. 5.
enim, inquit, unde uenit aut quo uadit. Sed & nubis ſpeciem ipſis theologia cir-
cunformat, ſignificans per hoc, ſacros intellectus occulti quidem luminis ſuper
mundanę ſuperrepletos prima apparitione, primam manifeſtationem pompo-
ſe accipientes, & ipſam copioſe in ea quæ ſunt, ſecundo lucide & proportiona-
liter diſtribuentes. Et quia genitale eis & uiuificum & actiuum & perfectiuū Iſaię. 55. Apoc. 1.
ſubſiſtit, iuxta intellectualē imbriū cōceptionē, & excipiētē ſinū humidis pluuijs † quaſi.
in uitales partes euocatio. Ipſa etiā æris & electri & lapidū multicolorū ſpeciē Danie. 10.
theologia cœleſtibus eēntijs circūponit. Electrū q dē, † qm auriforme ſimul & ar-
gentum

genteum ſignificat impuitribile,ut in auro & ſimul largum & non minutum & D
incontaminatum ſplendorem,& apertam ut in argento, & luciformem,ut cœ-
leſtem claritatem. Ære autem ſecundum traditas rationes, aut igneum, aut
auriforme attribuendum. Lapidum autem multicolores ſpecies ſignificare æ-
ſtimandum,aut quaſi albas luciforme,aut quaſi rubeas auriforme,aut quaſi pal
lidas iuuenile aut nouum,& per ſingulas ſpecies inuenies anagogicam typica-
rum imaginum dijudicationem.Sed quoniam quidem hæc ſecũdum uirtutem
a nobis ſufficienter dicta eſſe arbitror, tranſeundum in ſanctam reſerationem
cœleſtium animorum ſacræ figuratæ beſtialis formationis. Leonem enim ſigni
ficare cenſendum,principale & robuſtum, & indomitum & abditum ineffabi-
lis diuinitatis,ut uirtus aſſimilatiuum intellectualium ueſtigiorum circunuela-
mine:& myſtice fortaſſis precioſo amictu,ſecundum diuinam illuminationem
in ſemet reſtituto itinere.Ipſam uero bouis firmum & nouum ,& intellectuales
ſulcos reuocans, in ſuſceptionem cœleſtium & gignentium imbrium,& cuſto-
ditiuum & fortiſſimum.Ipſam dehinc aquilæ regale& altiferum &citiuolum,
& ad potentificum alimentum,acutum & ſobrium,& agile, & bene machina-
tum,& ad copioſum & multolucentem radium diuini ſolis deſiderio in ſpecu-
Zacha.1. latiuarum uirtutum ſanis obtutibus,immediate recte & inflexibiliter contem- E
Apoc. 6. platiuum.Illam uero equorum obediens & frenabile,& album quidem uere lu-
†quaſi. †Rufum cidum,&† quam maxime diuini luminis cognatiſſimum:eorum autem qui ni-
*pfectius gri ſunt,abditum. †Rubrum uero,igneum & actiuum,commixtorum quoque
ex albo & nigro,†perfectiua uirtute extremorum coniunctiuum ,& prima ſe-
cundis,& ſecunda primis conuerſibiliter ac prouide connectens.Sed ſi non ſer-
monis terminaremus commenſurationem,& per partes dictorum animalium
proprietates,& omnes corporales eorum conformationes adunaſſemus, fortaſ
ſe non incongrue cœleſtibus uirtutibus ſecundum diſſimiles ſimilitudines.Fu-
ribundum quidem ipſorum intellectualem fortitudinem , cuius nouiſſima † fu-
†furor& ror eſt imago.Ipſam uero iterum concupiſcentiam in amorem diuinũ, & ſum-
ſonus. matim dicendum,ſimul omnes irrationabilium animalium,& ſenſus & multi- F
*in ima- plices partes† immateriales cœleſtium eſſentiæ intelligentias & uniformes uir-
teriales tutes reducentes.Sufficiunt autem ſapientibus non ſolũ hæc ipſa,ſed unius ſigni
cœleſtiũ ficatiuę imaginis dijudicatio in proximarum ſimili modo declarationem.Inſpi
cẽtiorũ ciendumq; & hoc,fluuios dictos fuiſſe,& rotas,& currus connexos cœleſtibus
& vnifor eſſentijs.Ignea quidem enim flumina ſignificant diuinos promotus , copioſam
mes vir- ipſis & non deficientem affluentiam donantes,& uiuifeca nutrientes fœcundita
tutes.
Danie.7.
Eze. 1.10
4.Reg.2.
Ezech.1. te.Currus autem,coniunctiuam ſimilitudinum ſocietatem.Rotæ autem penna
riæ quidem cum ſint in ea quæ ante conſpectum ſunt,inconuerſibiliter & infle-
†exitiuę. xibiliter euntes,per rectam & iuſtam uiam,†exeuntis operationis earum uirtutẽ
in eandem ſine flexu & recte ſectam uiam ſimul omni earum intellectuali rota-
Ezech.10 tu ſupermundane directo.Eſt autem & per aliam anagogen dijudicare,intelle-
*gel, gel, gel. ctualium rotarum imaginariam deſcriptionem. Vocitatũ eſt enim eis(ut ait the
† vocem. ologus(thea,thea,thea.Signat autem hoc iuxta hebraicam †linguam reuolutio-
nes & reuelationes.Igneæ ſiquidem & deiformes rotæ,reuolutiones quidẽ ha-
bent circa idipſum optimũ ſemper mobili motu.Reuelationes uero ſecretorum
manife-

manifeſtatione,& circunſubiectorū reductione,& altarū illuminationum in ea quæ* ſubiecta ſunt deductiua perfectione. Reliquus nobis in explanationem de gaudio cœleſtiū diſpoſitionū ſermo. Etenī acceptrices omino non ſunt eius quę ſecundū nos eſt paſſibilis delectationis. Congaudere aūt dicuntur deo de perditorum inuentione,iuxta deiformē epulationē,& in prouidentia & ſalute in deū redeuntium deiformitatem,& incorruptionis lætitiam,& illam beneficentiam ineffabilem,in cuius participatione ſæpe facti ſunt & uiri ſancti per deificos diuinarum illuminationum ſuperaduentus. Tanta a me de ſanctis formationibus dicta ſunt diligenti quidē carū manifeſtatione deficiētia. Perfecta autem(ut æſtimo)ad non humiliter nos remanendum in+figuratiuis phantaſijs. Si autē & hoc dixeris,quomodo non omium deinde angelicarum in eloquijs uirtutū,aut operationum,aut imaginum fecerimus memoriam. Reſpondemus uerū, quia quarum quidem ſupermundanam ſcientiam ignoramus,in ipſis nos alium lucisductorē docētē deſideramus. Quędā aūt tāquā dictis ęquę potētia prętermiſimus, cōmēſuratiōi ſermōis,puidētes,& ſup nos ſecretū ſilētio honorificantes. Amen.

*ſubiectiua deductione. — Lucæ.16. — +corporalibus. — Tobi.12.

¶Expoſitio capituli huius decimi quinti. Articulus XXIIII.

B Eclaratis inuiſibilibus proprietatibus ordinum angelicorum,deſcendit theologus ad breuem elucidationem viſibilium ſpecierum & materialium formationū ac rerū,quæ ipſis in ſcripturis attribuuntur:& ita proſequitur hic quod ſupra incepit,videlicet qualiter theologia, id eſt, ſcriptura ſpiritibus illis ſupnis imagines varias corporeas,interdum etiam viles & prima facie indecētes, interdum nobiliores aſcribit. [Fer age]iſtæ ſunt duæ dictiones aduerbiales exhortatiuæ, & idem ſignificant. Sicq; exhortationē ingeminat,vt vel ſe animet ad proſequendum quod reſtat,cum iam pene vſq; ad finem peruenerit libri:vel Thimotheum hortetur ad conſiderandum attente quod ſequitur. Sic & nos aliquando dicimus,Iam nunc videamus &c. Itaq; fer age[q̊d reſtat].i.eia eia pſeq̄mur,ſupple q̊d reſtat dicēdū de iſta materia [remittentes nr̄m(ſi videt̄)intellectualē oculū circa ſublimes cōtēplatiōes+angelorū vigore].i.relaxātes,ſi videt̄ ſic expedire,vigore.i. à conatu & acumine,oculū nr̄m intellectualē.i. mētis intelligētiā ſeu rōnis indaginē ac diſcurſum,q̄ fuit intētus & laborās circa cōtēplatiōes.i.puras & ſimplices intuitiōes vel cōſideratiōes ſpeculatiuas angelorū[ad diuiduā & multipartitā latitudinē multiformis angelicarū ſpecificationū varietatis].i.ad cōſiderādū latitudinē.i.multiplicitatē diffuſam diuiduā.i.p diuerſa diuiſam & multipartitā varietatis multiformis angelicarū ſpeculationū. Hoc ē,remittētes & deſcēdere faciētes oculū nr̄m interiorē,à ſublimibus ſpeculatiōibus,proprietatū ſpiritaliū angelorū,ad cōſiderandū q̄lit̄ ipſi angeli in ſcripturis notificāt̄ nobis p diuerſas & varias figuras,formas & ſpecies ſenſibiliū rerū. Interdū eñ deſcribūt̄ apparuiſſe in effigie hūana,interdū in forma leonis,q̄nq; in curruū & eq̄rū ſimilitudinibus[deſcendētes iterū in ipſis tāq̄ incōſequētibus].i.in cōſideratiōe formarū iſtarū materialiū,quæ prima frōte incōſequētes.i.imptinētes & incōueniētes videt̄,ad deſignādū immateriales nobiliſſimaſq; ſubſtantias ſupnorū ſpirituū[in ſimplicitatē cœleſtiū aīorū analytice reflexis].i.reductis reuocatis ac repetitis analytice.i.reſolutorie,in ſimplicitatē aīorū cœleſtiū.i.ad cōſiderādū ex eis,pprietates mētium angelicarū,q̊d ē ex illis rurſum aſcēdere ad intelligibiliū ſpeculationē:ga ex ſēſibiliū notitia,ad inuiſibiliū agnitionē aſcēdimus.[Vnū aūt ſit tibi pcognitū].i.vnū iſtud in primis agnoſcas[q̊mō ſacrę formatarū imaginū+reſolutiōes].i.q̄lit̄ diuinę ſcripturę,reſolutiuę & expoſitiuę imaginū formatarū.i.ſenſibiliū ſimilitudinū, quæ formatę ſunt & in ſcripturis narrāt̄ formatę,ad ſignificādū angelorū pſonas,v̄tutes & opatiōes[eaſdē aliq̄n cœleſtiū eēntiarū diſpoſitiōes* ſctificātes ſignificāt]Hoc ē,ipſę ſcripturę deſignāt diſpoſitiōes eaſdē eēntiarū cœleſtiū.i.eoſdē angelicos ſpūs bñ diſpoſitos,īterdū vt ſctificātes,ſupple īferiores q̄s purgāt,illumināt,pficiūt & cōuertūt in deū,ſcđm ſenſū frequēt̄ iductū[& iterū+ſctificatas].i.ſcripturæ ſignificāt rurſus mētes illas quę inferiores ſctificāt,vt ſctificatas.i.purgatas & illuminatas à ſuperioribus angelis[& nouiſſimas+ſctificātes].i.ſcripturę deſignāt q̊d nouiſſimę & vltimę mētes angelicę ſctificant q̄ſdā, vtputa mētes hūanas eccleſiaſticę hierarchiæ,vel mētes aliq̄s ppriȷ chori ac ordinis inferiores ſe:q̄a(vt dictū ē ſæpe)in eodē ordine ſunt primi & mediȷ ac vltimi[ſanctificataſq; primas].i.

+angelico. — Gen 18 19. — +diſcretiones. — *ordinātes — +ordinatas — +ordinātes — +i. ordinataſq;.

C

ſcripturæ

Cap.XV ſcripturæ ſignificant,quod etiam primę ac ſummę mẽtes angelicæ ſunt ſanctificatæ ab aliquo D
ſuperiori,puta à deo,vel à ſpiritibus ordinis ſui ſuperioribus ipſis[& eaſdem (vt dictum eſt)
primas & medias & vltimas habentes uirtutes]id eſt,ſcripturæ iuxta hunc ſenſum & modum
deſignant eaſdem eſſentias ſeu ſpiritus cœleſtes,habere virtutes proprietates & vires primas,
per quas illuminant quoſdam,qui & alijs præſunt: & medias habere virtutes, per quas inter
ſuperiores & inferiores habent ſe medio modo:& quoſdam illuminant,qui vltra non illumi-
nant mentes angelicas ac ſupernas. Habere quoque virtutes vltimas,per quas illuminantur à ſu-
perioribus:nec has virtutes oportet in eadem perſona diſtingui realiter,ſed ratiõe & reſpectu
diuerſo,ſeu habitudine triplici,quemadmodum homo per eandem vim intellectiuam eſt in-
ferior angelo,ſuperiorque leone,& inter vtrunque habens ſe medio modo:per eandem quoque ſci-
entiam illuminatiuus eſt ſimpliciorum,& capax illuminationis maioris à doctiore,& inter o-
mnino corruptibilia atque omnino incorruptibilia ſe medio habet modo. In ordine eteñ vni-
uerſi, inter multum diſtantia medium aſſignatur,& ab vno in aliud per medium itur. Hinc li-
bro de Cauſis aſſeritur:Inter rem cuius ſubſtantia & actio ſunt in momento æternitatis,& in-
ter rem cuius ſubſtantia & actio in momẽto ſunt temporis,exiſtẽs ẽ medium:& eſt illud,cuius
Plato. ſubſtantia eſt in momento æternitatis,& actio in momẽto temporis. Denique iuxta Platonem,
medium illud eſt quaſi ligamentum & horizon multum diſtantiũ,ſicut in numeris inter duo
& quatuor,tria ſunt medium. Vnde & ſpecies rerum inſtar numerorum ſe habere cenſentur g
[nulla inordinata ratione introducta ſecundum huiuſmodi reſerationum modum]id eſt, ex
hoc quod vnum & idem tam diuerſimode habet ſe, ita quod idem angelus eſt illuminans &
ſanctificans,illuminatus quoque & ſanctificatus,nulla confuſio oritur,cum hoc ſit reſpectu di-
*ordinari. uerſorum,quemadmodum luna illuminatur à ſole,& illuminat terrã. [Siquidem enim * ſan-
*ordinãtes ctificari quaſdam à prioribus diceremus,deinde * ſanctificantes earundem priores] Hoc ſi di-
ceremus angelos aliquos à ſuperioribus angelis ſanctificari & illuminari,& ipſos ſic ſanctifi-
†ordinãtes catos,econtrario ſanctificare & illuminare ſuos ſuperiores & ſanctificatores[iterum † ſanctifi-
† ordinari catrices vltimarum † ſanctificari ab illis ipſis † ſanctificatis]Hoc eſt,ſi diceremus angelos q ſan-
†ordinatis ctificant inferiores ſe, ſanctificari ab eiſdem quos ſanctificant[vere inordinatione res & con-
fuſione multa inter poſita]id eſt,tunc res eſſet interpoſita & permixta multa inordinatione &
confuſione:non quod propter noſtrum dicere res mutetur aut perturbet,ſed quia ex noſtris
verbis hoc ſequeretur,quantum eſſet ex parte ſermonis noſtri. Sic enim idẽ eſſet maius & mi-
nus,dignius & indignius,ſanctius & non ſanctius reſpectu eiuſdem:quia ſanctificans, dignius
eſt ſanctificato,quemadmodum iuxta Philoſophũ,Agẽs eſt honorabilius paſſo:ac teſte Apo-
Ariſtot. Hebræ. 7. ſtolo,Abſque vlla contradictione quod minus eſt,à maiori ſeu meliore benedicitur & ſanctifi-
catur. Veruntamen in eccleſiaſtica hierarchia,quæ non poteſt in omnibus hierarchiæ angeli-
cæ conformari,vnus frequenter illuminat & ſanctificat alium,& denuo illuminatur & ſancti-
ficatur ab illo eodem:vt dum duo ſibi inuicem confitentur,& ſe inuicem corripiunt,corrigũt,
informant,ædificant. Itemque dum prælatus errans & defectuoſus, à ſubdito ſapientiore & vir- F
1.Cor.7. tuoſo reducitur & docetur. Vnde ad Corinthios ſcribit Apoſtolus:Sanctificatus eſt vir p mu-
lierem fidelem,& ſanctificata eſt mulier per virum fidelem. Qui & Coloſſenſes hortatur, vt
Col. 4. Gala. 2. epiſcopum ſuum admoneant:Archippo,inquiens,dicite:Vide miniſterium tuum quod acce-
piſti in domino,vt illud impleas. Qui inſuper maiorem ſuum principem ac prælatum beatiſ-
ſimum Petrum corripuit & inſtruxit:In faciem,dicens,reſtiti ei. Veruntamen nec in his idem
ſecundum idem,aut eodem modo ſe habens,eſt ſanctificans & illuſtrans,ſanctificatus quoque &
illuſtratus. Nec inconueniens eſt,in hominibus eſſe excedens & exceſſum. [Si vero eaſdem &
† ſctificare & ſctificari nõ tñ eaſdem aut ab eiſdem. †ſanctificare & ſanctificari dicimus,non autem eaſdem ab eiſdem,ſed eas ſingulas †ſanctificari
quidem à prioribus,ſanctificare †autem nouiſſimas] Iſtud expoſitione non indiget. Nam &
iſtud aſſerimus,vt conſtat ex dictis. Ex quibus infert[Non inconſequenter fortaſſis quis dixe-
†ordinari. †ordinare. rit,in eloquijs ſacroſactas formas eaſdem aliquando poſſe,& primis & medijs & vltimis vir-
tutibus pulchre & vere circundari]Hoc eſt ex præhabitis illis concluditur,quod aliquis nõ in
conſequenter,id eſt,non inconuenienter dicere poteſt,eaſdem formas ſenſibiles & ſimilitudi-
nes materiales,in eloquijs ſacrefactas,id eſt,in ſcripturis contentas & formatas poſſe circũda-
ri,id eſt,applicari,deputari,ſeu appropriari pulchre & apte,interdum virtutibus,id eſt, ange-
lis primis ſeu ſuperioribus,interdum medijs angelis,vt qui de ſecũda ſunt hierarchia:aliquan
do infimis,ſecundum quod per eandem formam & ſpeciem ſenſibilem,imó & per eandem rẽ
materialem,diuerſa ſignificantur ſecundum diuerſas ꝓprietates & vires & operationes ipſius,
multiplicem quoque conſiderationem eiuſdem:quemadmodum per leonem,ratione fortitudi

nis & re

A nis & regię eminentiæ exprimitur Chriſtus:ratione crudelitatis,diabolus. Conſequenter tan- 1 Pet. 5.
guntur tria,quæ vnicuiq; angelicæ competunt menti. [Et ſurſum igitur conue:ſibiliter exten
di]. i. in deum mente conuerti per actus hierarchicos,in quem inauertibiliter ac feruentiſſime
ſtant intentæ per beatificam viſionem[& erga ſemetipſas firmiter conuolui] . i. conſolidari ꝑ
mentis cuſtodiam atq; conſtantiam,ne per negligentiam excidamus iuxta illud ad Hebræos:
Oportet nos abundantius obſeruare ea quę audiuimus,ne forte pereffluamus. Hinc ſubditur: Hebræ 1.
[propriarum exiſtentes cuſtoditiuę virtutum]. i. obſeruatiuæ virium ſuarum & actionũ,gra-
tiarũ & officiorũ,quamuis certe ſint ſe peccare nõ poſſe. Sic & Haggeus propheta hortatur nos: Heggei. 1.
Ponite corda veſtra ſuper vias veſtras. Et in Prouerbijs docetur:Ne des alienis honorem tuũ: Prouer. 6.
& greſſus tuos crudeli,ne impleãt alieni viribus tuis. Hinc de incuſtoditis fert in Oſeæ:Come- Oſeæ 6.
derunt alieni robur eius,& ipſe neſciuit. Qui ergo redit ad cor,& ad ſeipſum valenter colligit Iſaie. 45.
implens quod ait ſcriptura:Omni cuſtodia cuſtodi cor tuum,ne cogitationum vanarũ tumul- Prou. 4.
tu frangatur,aut inordinatarum affectionũ corruptione lędat aut diſſipetur:iſte erga ſeipſum
conuoluitur firmiter , & propriarum cuſtoditiuus eſt virtutum ſalubriter. Vnde & Proclus Proclus
155. Theoremathe conteſtatur:Omnis quidem puritatis cauſa in cuſtoditiuo ordine continet
[& erga venientia ſociabili proceſſione prouidere]. i. Hoc quoq; ſupernis ſpiritibus conuenit
prouidentia ſociali prouidere]. i. ſocialiter pie & gratioſe prouidere,influere, impartiri dona
cœleſtia venientibus ad ipſos,hoc eſt,his qui ſe conuertunt ad ipſos,& eorum imitantur virtu-
tes. Prouidere inquam[ea prouide in participatione virtutis eſſe]. i. ita ꝙ participent gratiam
& virtutes prouiſorum ſuorum. Itaq; tria hæc[omnibus non falſo *coadunabit eſſentijs cœle- *coadunabit.
ſtibus]. i. non erronee attribuet quis cunctis ſupernis ſpiritibus,q̃uis non æqualiter cõpetãt
illis. Propterea ſequitur[& ſi alijs quidem ſuppoſite & vniuerſaliter,vt ſæpe dictum eſt]. i. q̃uis
B quibuſdam illorum conueniant ſuppoſite. i. præeminenter ac generaliter,vt puta mẽtibus pri-
mæ hierarchiæ[Alijs vero particularit̃ & ſubiecte]. i. ſuppoſite ſeu mõ inferiori,vt infimę hie-
rarchiæ. Vel etiã mediæ reſpectu ſuperioris,& primæ ꝑut iſtud iã ſupra ſæpe inductum eſt. Ita
& nos ꝑ imitationẽ cœleſtiũ aĩorũ debemus in deũ conuerti,& in ipſo conſtabiliri ꝑ contem-
plationẽ ſyncerã ac feruentẽ amorẽ:ad noſipſos q̃q; conuolui ꝑ ſolicita mẽtis cuſtodiã, atq; ad
proximos ac ſubditos charitatiue ꝓuidentialiterq; extẽdi, q̃cquid boni poterimus ipſis cõmu-
nicando,vt in participatione gratiæ & gloriæ ſint nobiſcũ. Deniq; de his aliq̃ in Elementatiõe
ſua theologica ſcribit Proclus iuxta Platonis doctrinã:Om̃e,iq̃s,cuſtoditiuũ in his vnũq̃dq; Proclus.
in ꝓprio ordine ſuo cõſeruat. Et rurſus:Om̃e paternale in dijs ꝓpoteroſum eſt, & in boni ordi- idem.
ne ꝓſtans ſecundũ oẽs diſpoſitiões diuinas. De ꝓuidentia demũ ſuperiorũ cauſarũ, quas more Idem.
ſuo nominat deos,multa cõſcribit,dicẽdo:Oĩs diuinus intellectus intelligit q̃dẽ vt intellectus,
ꝓuidet aũt vt deus. i. inq̃tũ diuinus ❡ His ꝓtermiſſis,aggredit̃ tractatũ,loquẽdo de ſenſibilibus
formis,figuris & ſpeciebus,quę in ſcripturis ãgelis aſſcribũt & cur. [Inchoãdũ ẽ aũt rõne]. i. rõ-
nabilit̃ incipiendũ eſt hic[& quæaendũ in prima formarũ diſcretiõe]. i. ꝓcipua iſta diſtinctiõe.
ſenſibiliũ ſimilitudinũ,quę in ſcripturis angelis aſſcribunt̃[ob quã cauſam theologia fere vltra
oẽs inuenit̃ honorãs ignitẽ ſacrã deſcriptionẽ]. i. cur ſcriptura magis frequẽtat deſcriptionẽ. i.
C formationẽ ſymbolicã,in qua ignis memorat̃ & nominat̃,in q̃ deſcriptiõe deſcribunt̃ & nobis
notificãtur angeli ſancti[Inuenies aũt eã nõ ſolũ rotas igneas cõformãtẽ]. i. ſcripturã reperies
nõ tñ recitantẽ rotas igneas ad deſignandũ ſpiritalia ac diuina,iuxta illud Danielis:Rotæ eius Dan. 7.
ignis accenſus[ſed & animalia ignita] Vñ quarto Regũ dicit̃:Ecce currus igneus & equi ignei 4. Reg. 2.
&c. [& viros quaſi ignẽ fulgurantes]. i. ſimilitudinẽ virorũ huiuſmodi Ezechiel enim ait: Vidi Ezech. 1.
quaſi ſpeciẽ electri,& ſimilitudo quaſi quatuor animaliũ,& ſcintillæ quaſi æris candẽtis. Hæc e-
rat viſio diſcurrens in medio q̃tuor aĩaliũ. Splendor ignis,& de igne fulgur egrediens[& circa
ipſas cœleſtes cumulos carbonum ignis circũponentẽ. i. virũ lineis inditũ,accipientẽ de primis
altaris,iuxta alios, ſex viros,ꝑ quas cœleſtes eẽntiæ. i. angeli exprimebant̃,ſicut ſuperius habi-
tum ẽ,pleniusq; expoſitũ ex autoritatibus Ezechielis[& flumina immẽſurabili ſonitu igne fla- Dan. 7.
grãtia] Vñ Daniel:fluuius air igneus rapidusq; egrediebat̃ à facie eius,cuius ſonus impetuoſiſ-
ſimus fuit atq; celerrimus. Vñ alia litera habet,irretẽtibili. [Sed & thronos ait igneos eẽ] Sic
& Daniel iterum Thronus, inq̃t eius flãma ignis. Porro in ſcripturis aliq̃ñ ponit̃ plurale pro ibidem.
ſingulari,& ecõtra[& ipſos excellentiſſimos Seraphim,cœlitus ardentes ex cognominatiõe ſi-
gnificare]. i. inuenies ſcripturã ſignificare ſummos illos ſpiritus primi chori,qui Seraphim ap-
pellat̃,ardentes cœlitus. i. ſpiritalit̃ in dei amore,ex cognominatiõe. i. ex propria illorũ appel-
latione. Seraphim q̃ppe ardẽtes interꝓ̃tatur[& ignis ꝓprietatẽ & operationem ipſis attribuit] Nota ibidẽ
. i. ſcriptura aſſcribit ipſis Seraphim proprietatem & actus ignis,attamen per aliũ modũ. Sunt

P enim

enim ſubtiles,clari ac ſplendidi,actiui,inflammatiui,& ſurſum tendentes vt ignis[& omnino D
† honorificé. ſurſum atq; deorſum ignitam † honorat ſelectim formarum facturam].i. ſcriptura celebrius
introducit facturam.i.compoſitionem ignitam formarum.i.ſenſibilium ſimilitudinum,in quibus eſt nominatio ignis ſelectim.i.ſegregatim. Et hoc ſurſum & deorſum.i.circa angelos ſu-
Iſaiæ.6. periores & inferiores. Nam & angelus qui labia Iſaiæ purgauit,Seraphim nominatur, q iuxta
præhabita præcedenti capitulo,fuit de infima hierarchia.& Pſalmiſta fatetur: Qui facit ange
Pſal.103. Hebræ.1. los ſuos ſpiritus,& miniſtros ſuos ignem vrentem. Deinde expoſitionem horũ orditur[Ergo
igneum ſignificare cenſeo]id eſt,igneam formationem ſeu ſimilitudinẽ iudico deſignare[cœ
leſtium animorum deiformiſſimum,id eſt,id quod diuiniſſimum eſt in angelis,& per quod
deo potiſſime aſſimilantur,quod eſt feruentiſſimus ac puriſſimus amor dei,Præſertim cum&
ipſemet deus in ſcripturis vocetur ignis. Nam ſubditur:[Ipſi enim ſancti theologi]id eſt,auto
Deu.4. Hebræ.12. res ſcripturæ[ſuperesſentialem & informem ſcientiam]id eſt,increatam ſapientiam dei,infor
mem,id eſt,nudam & ſimplicem,nec vlla forma ſuperaddita limitatam[in igne ſæpe deſcri
bunt]id eſt,deſignant per appellationem proprietatemq; ignis,dicendo quod omnia nuda,
certa & clara ſunt oculis dei[tanquam habenti multas(ſi fas eſt dicere)diuinę ꝓprietatis,q̃tum
in viſibilibus imagines]Hoc eſt,in igne tanquam in re habente imagines multas proprietatis
Hebræ.4. diuinæ,id eſt,varias ſimilitudines cum natura & proprietatibus dei,quantum licitum eſt dice
re,hoc eſt,quantum in rebus viſibilibus ac inanimatis,ſimilitudines tales cum deo poſſunt re
lucere. ❡ Deinceps proprietates ignis ponuntur.[Ignis enim ſenſibilis eſt quidem]id eſt, pro
certo ignis valde ſenſibilis eſt.[Sic enim dicendum]id eſt,vtiq; ſic tenendum,imó experimen
taliter patet. Ignis namq; inter quatuor elemẽta maxime eſt formalis,actiuus,agibilis, & in ſui
† per. naturam alia tranſmutat. Atq; nobilior ac altior loco[in omnibus & † ſuper om̃ia clare venit]
id eſt,ſua velocitate,ſubtilitate & actiuitate maxime penetrat,& lucide venit,ac alijs ſuperfer E
tur[& remouetur omnibus]quoniam euolat,& difficulter includitur,ac erumpit. Sicq; remo
uetur & recedit ab omnibus,niſi quaſi vi retineatur & imbibatur materijs. & præcellit dignita
te & loco,& minus de materia habet[& lucidus eſt ſimul]tamen ſecundum Auicennam,in ꝓ
Auicenna. pria ſphæra non lucet præ ſubtilitate & partium incompactione,ſed in materia bene compa
cta & ſolida,quemadmodum etiã de empyreo dicitur cœlo[& quaſi occultus. Incognitus ipſe
† nõ accumbente. per ſeipſum † occumbente materia,in qua propriam manifeſtet actionem]id eſt,præ ſua ſubti
litate & ſimplicitate nequit videri niſi in materia,in qua agit & ſuam efficientiam pandit qua
ſubtracta aut conſumpta,amplius non apparet nec cernitur. Nempe in ſua natura ipſo aere de
cies ſubtilior perhibetur,cum tamen & aer non videatur[immenſurabilisq;]quia prę magni
tudine ſua menſurari non valet,cum tamen dicatur decies aere maior. Et iuxta philoſophum,
creſcit in infinitum. Propter quod Salomon dixit: Ignis nunquam dicit,ſufficit[& inuiſibilis]
Philoſo. Prouer.30. ſicut expoſitum eſt.[Per ſeipſum potens ſimul omnium]id eſt,prædominans alijs elementis
† illuns. [& quæcunq; in eis † ſunt ad actionem propriam]ſupple trahens[mobilis]velociſſime nõ gra
uatus materia,& mixtis conferens mobilitatem & motum, quorum materiam per minutiſſi
mas vndiq; partes pertranſit,millies in eiſdem ſubtilior quam ſit terra. Idcirco in ſenibus defi
cit calor,& virtus ignis eſt. Hinc & mobilitas minor,ac maior grauedo[tradens ſeipſum om̃i
bus quoquomodo proximantibus]id eſt,vim ſuæ caliditatis influens omnibus appropinquã
Pſal.102. tibus ei.[Renouatiuus]aliorum quorum conſumit rubiginem,animaliumq; quorundam,vt F
aquilæ & phœnicis[naturæ cuſtodia]quia conſeruat naturam,nec videtur ſeneſcere,& ipſo
euaporante moritur animal. Nam & illa quæ hyemali frigore aruerunt,vernali temperato re
uireſcunt calore.[Illuminatiuus]ſicut videmus,quia in igne abundant calor & lux[circunue
latis ſplendoribus]quia ad illuminandum foris,emicant & erumpunt: ſed ad naturæ ſuæ ſe
cretum reducti,circunteguntur.[Imcomprehenſibilis]id eſt,capi non valens,vt terra & aqua.
imó celerrime tranſuolans[clarus diſcretus]id eſt,ab alijs diſtinctus & ſegregatus,quia forma
Ariſtote. lis. Forma eſt enim quæ diſtinguit & ſeparat.[Reſiliens]quia dum deorſum impellitur, reſilit
& leuitate ſua fertur in altum.[Surſum ferens]id eſt,mouens,quoniam pondere carens aſcen
dit.[Acute means]quoniam penetrat quæ incendit,& ſummitates igniũ valentius agunt,acu
† receptus contumelia. tiusq; incedunt.[Excelſus]id eſt,altior & præſtantior cæteris elementis. [Non † recepturus
contumeliam minorationis]quoniam alijs præualet & opprimit ea,quamuis à ſuo contrario
in aliena materia corrumpatur.[Semper motus per ſeipſum motus]Nam & in propria ſphæ
ra inceſſanter mouetur,& intra ſe propria formalitate peragitatur. [Mouens alterum] ſicut
iam patuit.[Comprehendens]id eſt,alia inuadens,incendens,& in ſe tranſmutans.[Non cõ
prehenſus

A prehenſus ab illis,quæ fugiunt ipſum vt corruptiuum. [Non indigens alterius] id eſt,alienā
materia pro ſua conſeruatione & nutritione in propria ſphæra.[Latenter creſcens] id eſt, re-
pente diffundens ſe per incombuſtibilia quæ incendit.[A ſeipſo]id eſt,propriȩ caliditatis vir
tute.[Et ad ſuſceptas materias manifeſtans ſuimet magnitudinem]id eſt,in materijs ſibi appli
catis ſe dilatans,oſtendit quam magnus virtualiter fuit,actualiterq; efficitur.[Actiuus,potēs,
ſimul omnibus prȩſens inuiſibiliter[quia in mixtis ſuo modo conſiſtit,& virtualiter pluribus
ineſt,ac per alia elementa diffunditur,atq; in generatione mixtorum,virtute vniuerſalis natu-
ræ deſcendere perhibetur. [Neglectus non eſſe putatur]id eſt,ſcitur non faciliter negligi nec
perire,imó diligentiſſime conſideratur,nec alicubi latens erumpat & reaccendatur, vt dum ci-
neribus operitur.[Attritu autem ſicuti quadam vindicta connaturaliter & proprie ſubito re-
lucens]id eſt,ex concuſſione,inſufflatione,percuſſione, repente erumpens quaſi in vltionem
ſuæ percuſſionis,& proprio calore reſuſcitatus ac reſulgens.[Et iterum incomprehenſibiliter
impalpabilis]in propria natura,vt tactum eſt.Sed bene in aliena materia eſt palpabilis[non
minutus in omnibus *ditiſſimis in ſuimet traditionibus]id eſt,non minoratus nec debilitatus *diā ſime.
directe per hoc,quod omnibus ſui capacibus liberaliſſime ſe communicat:imó per hoc ampli
us inualeſcit,dum illa incendit,quamuis per accidens:hoc eſt,per diuiſionem,diſperſiōem aut
ſubtractionem materiæ nutrientis & conſeruantis,aut per appoſitionem contrarij minuatur,
debilitetur & extinguatur.[Et multas fortaſſis quis inueniet ignis proprietates pulchras,vt in
ſenſibilibus imaginibus diuinæ operationis]id eſt,aliquis acure conſiderans actiones & vires
ipſius ignis,ſorſan inueniet vltra prædictas eius proprietates & operationes,adhuc alias mul-
tas,quæ ſint imagines,id eſt,ſimilitudines operationis diuinæ,ſecundum quod tales ſimilitu-
B dines in rebus & imaginibus corporalibus irrationalibus poterunt inueniri. Etenim præter p̄-
habita, mollificat dura,induratq; mollia. Inferiora ducit & mouet ad ſuperiora , quia terrena
reſoluit in aquoſa,& aquoſa in aerea condenſat in luto,frigeſcit per accidens,vt in aceto,depu-
rat vt in auro,ſubtiliat & nociuos humores conſumit. Neceſſarius eſt valde ad conſeruationē
vitæ humanæ,cum per ipſum cibi coquantur. ¶ Verum quoniam iſta ſunt introducta ad de-
clarandū proprietates dei & angelorum,reſtat breuiter tangere,qualiter hoc contingat. Ignis,
inquit,ſenſibilis eſt,& deinde ſentiunt vniuerſa,vt in Chriſti patuit paſſione,quando obſcura-
tus eſt ſol,& ſciſſæ ſunt petræ,ac mota eſt terra. Hinc ſcriptum eſt in Eccleſiaſtico:Ecce cœlum Matt.27. Luc.23.
& cœli cœlorum,abyſſus & vniuerſa terra,& omnia quæ in eis ſunt,in conſpectu dei commo- Eccl.16.
uebuntur. Et cum conſpexerit illa deus,tremore concutientur. Sic & ſcriptum eſt in Marco: Mar.4.
Surgens comminatus eſt vento,& dixit mari: Tace & obmuteſce.& ſtatim facta eſt tranquilli-
tas magna. Ignis per omnia clare venit. Sic in omni opere dei relucet omnipotentia & ſapien-
tia eius,clamantq; omnia:Ipſe fecit nos,& non ipſi nos. Præcellit ignis cætera elemēta,& deus Pſal.99.
vniuerſa ac ſingula infinite. Remouetur ignis ab omnibus,& deus per ſuam infinitam purita-
tem & excellētiam differt & ſeparatur ab vniuerſis. Ignis eſt lucidus,& claritatis dei nullus eſt
C finis:cuius comparatione,omne creatum quantumlibet luminoſum,eſt caligo. Ignis quaſi oc
cultus eſt atq; incognitus,& deus eſt prorſus incomprehenſibilis. Ignis in materia ſibi applica
ta, propriam actionem oſtendit:& deus omnem mentem ei ſe applicantem gratioſe illuſtrat.
Iuxta hunc modum cætera facillime adaptantur. Nam & deus per charitatis ardorē in ſe tranſ
mutat fidelium mentes,& renouat omnia. Ipſe eſt cuſtos & conſeruator naturæ. Reſilit à mē-
tibus induratis. Acquieſcentes ſuæ inſpirationi,fert ſurſum. Acute meat, quoniam imperio e-
ius nil poteſt reſiſtere:& dum vult, omnem gratiæ obicem tollit, ac cordis frangit duritiam. Eze.11.36.
Auferam,inquit,cor lapideum de carne veſtra, & dabo vobis cor carneum. Contumeliam
non recipit,quoniam impaſſibilis omnipotensq; conſiſtit,qui per Ieremiam teſtatur: Nūquid Iere.4.
me ad iracundiam prouocant?nonne ſemetipſos in confuſionem vultus ſui? Semper motus, Sapi.7.
omnibus enim mobilibus mobilior eſt ſapientia,ſicut expoſitum eſt. Latēter creſcit in ſuis de-
uotis,qui eum magnificant, & in cordibus quæ conuertit, quibus excellentiæ ſuæ pandit im-
menſitatem. In negligentibus,in quibus lux gratiæ ſuæ fuit pene extincta, per gratiam præue-
nientem oritur rurſus vt Lucifer:& ſe quaſi vlciſcens,deijcit ſolo nutu aduerſarios gratiæ. Ex
his patet,qualiter poſſent hæc angelis conuenire. [Hoc ergo ſcientes theoſophi] qui per for-
mam,dulcem & amoroſam notitiam nouerunt deum[cœleſtes eſſentias ex igne conformāt]
id eſt,per ignis proprietates deſignant[ſignificantes deiforme earum] id eſt,puram ſimplicem
que naturam ac feruidam mentem [& quantum poſſibile imitabile dei]id eſt, id in quo ipſæ
poſſunt deum imitari & ei aſſimilari. ¶ Conſequenter oſtenditur,qualiter per humana ſancti *ipſas.
angeli deſignantur.[Sed & humaniformes *ipſos deſcribunt]id eſt theologi deſignant atque

notificant angelos quaſi hominibus ſimiles,ſeu per formas, figuras & ſimilitudines humanæ formæ & figuræ conformes[Propter intellectuale]id eſt,obhoc quod homo eſt rationalis & D intellectualis naturæ[& ſurſum habendo intuitiuas virtutes]id eſt,qui habent viſiuas potentias ſurſum erectas[& figuræ rectum & luculentum] id eſt,ob hoc quod homo habet ſtaturā erectam & luculentam[& ſecundum naturam principale & regale]id eſt,quoniā prælatus eſt omni creaturæ terrenæ [& ſecundum ſenſum minimum quidem quantum ad reliquas irrationabilium animalium virtutes] id eſt , quia homo inter cætera animalia minus habet de exteriorum ſenſuum vigore, quo ad hoc quod in quolibet ſenſu huiuſmodi ab aliquo bruto exceditur,ſicut in tactu ab aranea,in viſu à lynce & aquila,in adoratu à carne,ſecundum audi-
†omiſſum. tum à lupo,ſecundum guſtum à vulture.[Omni vero potens ſecundum intellectus magnitudinem virtute]id eſt,quia homo potens eſt omni virtute morali,Intellectuali,ciuili,theologica,infuſa & acquiſita,eſtq; omnium capax aliquo modo per intellectum [& ſecundum rationabilem ſcientiam continuitate]id eſt,quantum ad ſpiritualem integritatem ſcientiæ diſcurſiuæ qua ex vna diſcurrit in aliam,à creaturis ad creaturam,ac iugiter poteſt proficere[& ſecun-
†potiſſi. mum. dum naturam animæ liberum & †potiſſimum]id eſt,peopter liberum arbitrium animæ datum,ac proter potiſſimum illud,'quod communicatum eſt ei ſeu homini, quia ad imaginem
Gene.1. & ſimilitudinem dei plaſmatus eſt,iuxta illud Geneſeos: Dixit deus:Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram,& præſit piſcibus maris & volatilibus cœli & beſtiis terræ,vniuerſæq; creaturæ &c.Ob has ergo dignitates & proprietates ac alias multas,angeli bene dicti ac ſancti recte per hominem deſignantur,& in humana depinguntur effigie. Hominibus quoq; apparere frequenter ſolent in forma humana, cum ipſi ſint perſpicaciſſimi intelle E ctus,deiformesq; mente,habentes viſum internum ad creatorem ſuperſanctiſſimum inceſſabiliter inauertibiliterq; erectum:& ſunt ab exordio recti corde,& linealiter ſine omni reflexione ad ſe inordinata ad deum conuerſi,ac ſuper omnia corporalia exaltati & præſidētes,de ſenſitiuis viribus nihil ſortiti,vniuerſis virtutibus atq; ſcientiis eorum ſtatum & excellentiam cōdecētibus repleti:liberrimi q̃q;, & præ cunctis creatis deo ſimilimi,ſacratiſſima virgine & anima Chriſti ſemper exceptis:rectores,cuſtodes,magiſtri,ac domini noſtri:quorū reſpectu qua-
Zacha.2. ſi inſantes & pueri ſumus,in tantum quod vnus eorum etiam infimæ hierarchiæ, dixit ad alium,loquens de vno grandæuo propheta præclaro:Curre & loquere ad puerum iſtum.

¶Conſequenter compendioſiſſime tangit,qualiter quinq; ſenſus conueniunt eis,mēbra quoque humana.[Eſt autem & per ſingula,vt æſtimo corporalis noſtræ naturæ multiplicis partitionis inuenire cœleſtes virtutes]Hoc eſt(vt æſtimo),eſt,id eſt, contingit inuenire virtutes cœleſtes,id eſt,proprietates ſeu vires aut actiones angelicas,eſſe deſignatas per ſingula partitionis multiplicis,id eſt,per ſingulas partes & vires ſeu membra noſtræ corporalis naturæ. [Diſcentes conſpectiuas quidem ſignificare virtutes]id eſt,quod virtutes conſpectiuæ,id eſt,vires viſiuæ quæ ſunt in corporalibus oculis,ſeu oculi ipſi, deſignent [ipſum ad diuina luminaria clariſſimum reſpectum]id eſt,ſplendidiſſimam vim intellectualem,ſeu contemplatiuam actionem ad intuendum diuina luminaria,id eſt,illuminationes diuinas ſeu rationes ideales mentis diuinæ,aut ſuperbeatiſſimas increatas tres perſonas[& iterum teneram & liquidam & non F repercuſſam,ſed acute mobilem & puram & planam impaſſibiliter diuinarum ſuſceptionem illuminationum]id eſt,expeditam receptionem illuminationum à deo manantium,quæ receptio eſt impaſſibiliter,id eſt,abſq; corporali tranſmutatione,tenera,id eſt,gracilis & liquida,id eſt,cito fluxibilis,non repercuſſa,ſed irreuerberata & perſpicax,acuteq; mobilis, id eſt,fertibilis in ipſum intelligibile.[Olfactuū vero diſcretiuas virtutes illud ſuperintellectum ſuaue olentis diſtributionis,quantum poſſibile receptiuum]id eſt,per olfactum diſcrete diſcernentē, in angelis intelligimus receptiuū,id eſt,vim ſuſceptiuā diſtributionis, id eſt, infuſionis ſuaue olentis,id eſt,dulciter redolentis contēplationis diuinæ ac conſolatiōis internæ,quæ redolet illud ſuaue,q̃d ē ſup intellectū.i.increatā dulcedinē,quæ omnē ſuperat mētē,iuxta illud Apoſto-
Philip 4. li:Pax Chri quæ exſuperat omnē intellectū,cuſtodiat corda veſtra.Et in Pſalmo:Quā dulcia
Pſal.118. faucibus meis eloquia tua.& eloquia tua,& eorum quę ſic non ſunt per ſcientiam diſcretiuum
ô & eorū q̃ ſic nō ſunt p ſciētiā diſcretiuū & oīno refugitiuum. & omnino refugitiuum [& nō huiuſmodi per ſcientiā diſcretiuā & omnino refugitiuā]Hoc ē,diſcretiuas vices olfactuū interiorū,dicimus ſignificare vim diſcretiuā non taliū.i.eorū quæ non ſunt ſpiritaliter bene olentia,ſalubriterq; ſuauia.vt ſunt errores & falſitates, quæ etiam eſt talium eeſugitiua,deteſtando & abitiendo huiuſmodi,quemadmodum olfactus,exterior diſcernit inter bonos odores atq; ſortoees,illos acceptans& iſtos reſugiens. Et hoc facit olfactus interior per ſcientiam ſalutarem ,quia bene iudicat & diſcernit inter vtrunque. [Aurium vero virtutes illud particeps& gnoſticum diuinæ inſpirationis ſuſceptiuum , id ē, per auditum

interiorum aurium virtutes,id eſt,vires diſcretiuas intelligimus particeps illud& gnoſticum,
A id eſt,cognitiuum ſuſceptiuum inſpirationis diuinę,id eſt,allocutionis internę,iuxta illud:Au Pſal.84.
diam quid loquatur in me dñs deus.& Iſaias ait:Dominus deus aperuit mihi aurem, ego autē Iſaiæ.50
non contradico.Chriſtus quoq; de his auribus dixit:Qui habet aures audiendi,audiat. Et Mi Lucæ.8.
cheas tertio Regum ad Achab:Si reuerſus fueris in pace,non eſt dominus locutus in me. Hoc 3.Reg.22.
auditu audiunt mentes angelicæ melos dulciſſimum harmoniæ cœleſtis, iuxta illud Pſalmi:
Benedicite domino angeli eius,potentes virtute,facientes verbum illius,ad audiendum vocē Pſal 102.
ſermonum eius.[Guſtatiuas autem inuiſibilium eſcarum plenitudinem & diuinarum & alen
tium ſublimitatum †ſuſceptiuum]id eſt,vires diſcretiuas guſtus interioris, dicimus ſignifica- †pmotuū.
re in angelis plenitudinem eſcarum inuiſibilium:Hoc eſt,pleniſſimam refectionem ſpiritaliū
alimentorum paradiſi cœleſtis,prout Tobiæ ſanctus Raphael ait:Ego cibo & potu inuiſibili Tobiæ.12.
vtor.& ſuſceptiuum,id eſt,vim ſuſceptiuam ſublimitatum diuinarum,id eſt,ſublimiū ſuauita
tū dei,optime alentiū mentes beatas, quarū multa ſunt ſaluberrima fercula & gaudia copio-
ſa. Vnus autē omniū cibus & potus obiectalis,eſt trinitas ſuperuenerandiſſima, deitas adorāda,
in qua eſt omnium bonorū,omniūq; pulchrorū ac deſiderabilium plenitudo prorſus immēſa.
Vnde cecinit felix Pſalmiſta:Inebriabuntur ab hubertate domus tuæ,& torrēte voluptatis tuæ Boethius
potabis eos. Qm̄ apud te eſt fons vitæ,& in lumine tuo videbimus lumen. [Tactiuas vero cō- Pſal.35.
uenientis aut nocentis per ſcientiam †diagnoſticū]id eſt,tactū ſeu vires tactiuas,dicimus deſi-
gnare diagnoſticū,id eſt,duplex cognoſcitiuū & ſpiritaliter perceptiuū boni conuenientis & †diſcretiuū
mali nociui,quod tamen in beatis locū non habet. Sic ſancti prophetæ,Iſaias,Ezechiel,Dani- Iſaiæ.6.
el,Iohannes quoq; in Apocalypſi ſe tactos diuinitus proteſtātur. Deniq; hij quoq; quinq; ſen- Ezech.1.
ſus interiores in noſtris ſunt animabus:& tā in illis q̄ in nobis,ſunt realiter vna eadēq; potentia Dan.2.7.
quæ potentia ſecundū varios actus,diuerſas nominationes ſortita eſt. Quod enim in inferiori Apoc.1.
bus fit per plura,in ſuperioribus fieri ſolet per pauciora. Itaq; intellectus inquantum vera intu Ezech.2.
etur,dicitur viſus:in quantū verba ſalutis percipit,nominatur auditus: Inquantū ſuauitatē in-
B ternam experitur,guſtus:inquantum ſupernorū odore attrahitur,olfactus: inquantū bonum
optatū attingit,dicitur tactus. [Palpebras deinde & ſupercilia diuinarū viſionum & intelligē-
tiæ cuſtoditiuū]id eſt,vim conſeruatiuam & cuſtoditiuā reuolutionū cœleſtium & intelligen
tiæ earundem,vocamus in angelis palpebras & ſupercilia,ſicut in exterioribus palpebras & ſu
percilia dicimus,quæ corporeos oculos vimq; viſiuā cuſtodiunt ac tuētur. Nec in angelis pal-
pebræ & ſupercilia ab intellectiua oportet diſtingui potētia,quia in illa non cadit obliuio. [Iu-
uenilem vero & adultam ætatem illud innouantis ſemper vitalis virtutis] Hoc eſt, ætatē ado-
leſcentialem atq; virilem,vocamus in angelis illam vitalem virtutē,quæ in eis nec ſenio alte-
ratur,neq; debilitatur,cum ſit ſupra tempus & corporalem complexionem. Apparuerunt au-
tem interdum in ſpecie iuuenili,aliquando in virili. Vnde Marcus ait:Viderunt iuuenem ſedē Mar.16.
tem,coopertum ſtola candida. Et in Actis dicitur:Ecce duo viri aſtiterunt iuxta illos. [Dentes Actu.1.
autem diuiſiuū inditæ nutrientis perfectionis]id eſt,ſicut in animalibus dentes vocantur, qui-
bus eſca diuiditur:ſic in angelis dentes nuncupantur,vires ſapientialiter communicatiuę & di-
ſtributiuæ,quibus dona ſpiritaliter nutritiua inferioribus impartiuntur. Itaq; dentes in eis ſi-
gnificant diuiſiuum,id eſt,vim diſcrete communicatiuam inferioribus,perfectionis inditę nu
C trientis,id eſt,illuminationis eis impreſſæ,qua ſecundario nutriuntur. Principaliter quippe
nutriuntur beatifica fruitione,quam vnus eorum alteri non tradit nec auget,quamuis de ea v-
nus alteri congratuletur. [Vnaquæque enim †eſſentia intellectualis]id eſt, quælibet creatura †eſſentialiſ
angelica[donatam ſibi à diuiniore vniformem intelligentiam].i.illuminationē ſibi ab altiore
collatā,puida v̄tute diuidit & multiplicat ad Inferioris ductricē analogiā,i.puidētialiť, diſcre
te & charitatiue coaptat & influit iuxta menſuram & diſpoſitionem inferioris, ad cuius pro-
pulſionem ducit talis analogia,id eſt,proportionalis cohabitudo. [Humeros autem & brachia
& iterum manus factiuum & operatiuum & actiuum]id eſt,per humeros & manus & brachia,
prout angelis aſcribuntur,intelligimus vires earū operatiuas & ſupportatiuas ac defenſiuas,
quibus operantur circa nos,condeſcenduntq; nobis,& ſupportant ac portant nos, quēadmo- Dan.14.
dum angelus portauit Habacuk capillo capitis ſui,& poſuit eum ſuper lacum leonum in im- Pſal.90.
petu ſpiritus ſui,prout apud Danielem legitur. Et in Pſalmo:In manibus portabunt te. Scapu
lis ſuis obumbrabit tibi. [Cor vero ſymbolum eſſe deiformis vitæ, quæ propriā vitalem vir- †ſeminātis
tutem deiformiter In ea quæ præintellecta ſunt, †ſeminantem]cor in nobis quandoq; accipi- Ariſtot.
tur pro membro corporeo,quod iuxta philoſophum eſt primum viuens in animali,& vltimū

moriens in eodem,quod & vitam diffundit per corpus. Cor ſic ſumptum, attribuitur angelo D
ſymbolice & metaphorice,id eſt,per ſimilitudinem quandam,& deſignat in angelis vitam eo-
rum ſeu vim intellectualem,& actum deiformem ſeminantem, & diffundentem vitam in ea
quæ præconceperunt eſſe agenda à ſe. Nam & iuxta philoſophum, Motus cœli eſt quaſi vita
Idem. quædam inferiorum,quanto magis motor cœli. Angeli quoq; miniſterialiter viuificant ani-
mas noſtras,illuminando & inſpirando ſalubria. Cor vero pro intellectu acceptum, proprie
Iob.41. competit angelis. Cor demum aſcribitur angelo apud Iob: Cor eius vt lapis induratur. [Pe-
ctora iterum ſignificare durum & cuſtoditiuum,vt à ſuppoſito corde viuificę diſtributionis]
id eſt,pectus dicimus in angelo deſignare durum,id eſt,robuſtum & firmum & cuſtoditiuum
diſtributionis viuificæ,quæ fortiter cuſtoditur in pectore angeli,id eſt, influentiæ angelicæ vi-
uificatiuæ,tanquam profluentis à corde ſuppoſito, id eſt, emanantis ab angelo, ſicut in nobis
vita fluit à corde corporeo,quod eſt ſuppoſitum pectori coſtis oſſibusq; compacto, quatenus
cordis teneritudo pectore muniatur. [Dorſa vero continuum ſimul cunctarum fertilium vir-
tutum]id eſt,per dorſum deſignamus in angelo continuationem ſeu cohærentiam virtutum
ac virium eius. Quemadmodum enim in medio dorſi conueniunt coſtæ,& ſpina ſpinæ cõiun-
gitur,vt dorſum ad ferenda onera validum fiat,ita in angelo eſt compaginatio & cohærentia
Ezech.1. virium ad efficaciter operandum. Vnde Ezechiel: Dorſa,inquit,eorum plena oculis. [Pedes
autem eorum mobile & velox & curſile in diuina ſemper eũtis motiõis]id eſt,per pedes in an-
gelis deſignatur vis motiua,operatiua & proceſſiua in executionem omnis actus deo placen-
tis. Vñ Ezechiel: Animalia,ait,ibant ad ſimilitudinẽ fulguris. Itaq; pedes eorũ ſignificant mo-
Ezech.1. bile & velox ac curſile robur motionis, id eſt,operationis in diuina euntis,id eſt, tendentis ad
deo placentia. [Propter quod & pennatos theologia ſanctorum intellectuũ figurauit pedes] E
id eſt, ſcriptura in Ezechiele propheta figuratiue deſcripſit pedes angelorum eſſe pennatos.
Ibidem. † cœleſtis. [Pennatum nanq; ſignificat anagogicam velocitatem & * cœleſtem ſurſum verſus itineris a-
ctiuum]id eſt,eſſe pennatum,ſignificat in angelis velocitatem anagogicam,id eſt, ſurſum du-
ctiuam & cœleſtem,quoniam velociſſime atq; promptiſſime exequuntur quicquid iuſſerit de-
Diſt.2.q 2. & 3. us. Significat etiam actiuum itineris verſus ſurſum,id eſt, vim motiuam,qua mouent ſeipſos
& alios ſurſum,per eandem item virtutem deſcendunt dum ratio exigit. Qualiter autem con-
ueniat eis moueri,& an moueantur in inſtanti,ſuper ſecundum Sententiarum tractatũ eſt [&
ab omni humili per ſurſum ferens remotum]id eſt,elongatum ab omni humili,id eſt,vili ſeu
vitioſo negocio. [Ipſa vero pennarum leuitas nihil terrenum, ſed totum munde & ſine graui-
tate in excelſum aſcendens]id eſt,leuitas pennarum in angelis,ſignat non eſſe aliquid terrenæ
affectionis aut molis: ſed totum quod in ipſis eſt,videlicet eſſe & poſſe ac agere,eſſe aſcendens
in excelſum. id eſt,ad deũ altiſſimũ,& ſine grauitate,id ẽ,retrahente grauamine,& ſine inclina-
tione ad culpam. Totũ em̃ quod ſunt,quod habent & poſſunt ac agunt, creatori deuotiſſime
offerunt,nil ſui ſibimetipſis relinquentes. [Nudum quoque & diſcalceatum demiſſum & ab-
ſolutum & immenſurabile,& purum eorum quæ extra ſunt appoſitione]Hoc eſt, eſſe nudum
& diſcalceatum in angelis, ſignat eos eſſe relaxatos ac liberos & inconfiguratos extrinſecis cir-
cunſcribentibus,ac alienos ab adiectione extrinſeca [& ad ſimplicitatem diuinam, quantum
poſſibile, aſſimilatiuũ]id eſt,hoc quoque ſignificat,quod pro viribus ſuis conformantur ſim-
plicitati diuinæ,cui nihil admixtum eſt, neq; compoſitum. Si autem quæratur,vbi in ſcripturis F
legantur angeli ſancti apparuiſſe diſcalceati aut nudi,dici poteſt,quod per hoc quod Abrahã
Gene.18. Gene.19. & Lot leguntur pedes eorum lauiſſe,inſinuatur quod nudipedes videbantur. Porro nudi in
Iob 24. Iſaiæ.58. ſcripturis nominantur,male ſeu parum veſtiti,ſicut in libro Iob: Nudis veſtimenta deſuper ab-
ſtulerunt. Atq; in Iſaia: Cum videris nudum,operi eum. [Sed quoniam iterum ſimpla & mul-
Matt.6. tum varia ſophia] id eſt,ex quo ſophia,id eſt,ſapientia ſcripturarum,quæ ſophia ſimpla eſt,id
eſt, ſyncera & recta per intentionem,carens omni plica duplicitatis,iuxta illud Matthæi: Si o-
culus tuus fuerit ſimplex. [Et nudos veſtit & vaſa quædam dat eis circunferre] id eſt, ange-
los quos iam dixit nudos,aliquando perhibet eſſe veſtitos,& vaſa quædam portantes,vt in E-
zechiele & Daniele [+Fer] Aduerbialiter, id eſt,Age[& animorum cœleſtium ſacros * veſti-
* & da. tamictus. tus & organa,ſecundum quod nobis poſſibile aperiamus]id eſt,exponamus quod ſacræ an-
gelorum veſtes & vaſa ſignificent. [Claram quidem veſtem,igneamq; ſignificare æſtimo,
Lucæ.24. Eze.1. id eſt,per veſtitum angelorum ſplendidum,& quaſi ignitum,iuxta illud Lucæ: Ecce duo viri
ſteterunt iuxta illas in veſte fulgenti. De igneo autem apparatu in Ezechiele ac Daniele habetur
†deiformes Hunc ergo æſtimo deſignare [† deiformes]. i. ꝓprietates angelorũ,qbus deo aſſimilãt, ꝙ potiſſi-
me ſunt feruor diuini amoris & ſplẽdor ſapiẽtię[iuxta ignis imaginẽ]in ꝗ ſunt duę iſtę nobiles
qualitates

A qualitates,lux & calor[& luculentum]quia & eſſe illoꝝ eſt quoddã lumen[ptopter eas in cœlo getes].i.ꝑpter beatas eoꝝ regetiões in cœlo ꝓſertim empyreo,vt ſit inibi ptoportio loci ad locatum:quia tam ſplendidis incolis locus & regio debetur clara,quieta,ſuprema,In qua metaphorice impreſſiones nõ fiunt[vbi lumen & omnino inuiſibile dicendũ]Ibi enĩ lux æterna, increata,immenſa,prorſus incomprenenſibilis appellanda ,ſpecialiter eſſe & habitare aſſerit, quoniam ibi euidentius ſe demonſtat,& excellẽtius operatur. [aut intellectualiter illuminãs, aut intellectualiter illuminatũ]Nam ibi eſt deus,qui eſſentialiter lumen eſt purum, à nullo illuminatum:natura quoq; angelica,quæ eſt lumen participatum,illuminatum,ſapientia decoratum,in quo tamen eſt potentialitas quædam,ac dependentia iugis. Hinc Baruch dicit: Diſce vbi ſit ſapientia,vbi ſit virtus,vbi intellectus,vt ſcias vbi ſit longiturnitas vitæ,vbi ſit lumẽ oculorum & pax. [Sacerdotalem vero ad diuina & myſtica ſpeculamina ductiuum, & totius vitæ votum.]id eſt,per veſtem ſacerdotalem arbitror ſignificari in angelo ductiuum,id eſt virtutem & autoritatem ſurſum eleuatiuam ad contemplationes diuinas ,& ad deuotionem totius vitæ eius,per quam deuotionem ad ea quæ dei ſunt , inceſſanter ac indefeſſe eſt promptiſſimus. Sacerdotum eſt enim deo per contemplationem & vota pia aſſidue inhiare,alioſq; ad hocipſum inducere. De huiuſcemodi veſte in Apocalypſi beatiſſimus Iohannes ait: Vidi ſimilem filio hominis,veſtitum podere, & præcinctum ad mamillas zona aurea. De cuius myſtica ſignificatione mox ſubditur:[Zonas quoque fœcundarum ipſarum cuſtoditiuum virtutum.]id eſt,per zonas angelorum ſignificari reor vim cuſtoditiuam & iugiter conſeruatiuã virtutum fœcundarum,id eſt donorum ac luminum, quæ in angelis indeſinenter ſunt in actibus ſuis,nec ocio vacant,imo & alios excitant & accendunt . [& congregãtem eas habitum In ſeipſum vnite conuerti.] id eſt, zona etiam deſignat in angelis habitum ſapientialem,ipſis infuſum ſeu concreatum,per quem intellectualiter redeunt ad ſeipſas, & recolliguut ſe in deo. Sicq; conuertuntur in ipſum per ſimplificationẽ & adunationẽ totius multiplicitatis ac multitudinis ſuæ in ſimpliciſſimo ſuo fontali atq; cauſali principio. [& circulariter cum facilitate

Baruch 3 · *Apo. 1*

B caſu carente à naturæ ſimilitudine circa ſeipſum circumferri.] id eſt , angelicam mentem per ſuĩpſius inuiolabilem cuſtodiam, inceſſanter circa ſeipſam intendere,vt ſe totã referat & trãſfundat in creatorem ſine labore,imo facilime atq; celerrime ſine ruina,quæ in feſtinantiis & celeritatibus motuum ſolet contingere,iuxta illud Salomonis : Qui feſtinus eſt pedibus,offendit. Et hoc agit in ſimilitudine naturæ,id eſt,inſtar naturæ, quæ vniformiter operatur , nec ſolet errare. Nam & opus naturæ eſt opus intelligentiæ,quæ non errat . Vel,à ſimilitudine naturæ,quoniam angelis & ſubſtantiis ſeparatis naturale eſt,eſſe iugiter conuerſiuum ad ſe,actuſq; proprios conſiderare,ſicut in libro de Cauſis aſſeritur : Omnis ſciens,qui ſcit eſſentiam ſuam, eſt rediens ad eſſentiam ſuam reditione completa. Et Proclus teſtatur: Omne antipoſtaton ad ſeipſum conuerſiuum eſt. Et rurſus: Omne quod ſecundum operationem ad ſeipſum eſt conuerſiuum,& ſecundum ſubſtantiam ad ſeipſum eſt conuerſiuum. Et omne tale perpetuum eſt & immortale. [Virgas etiam regale ac † ducale,rectaq; omnia diffiniens.] id eſt,per virgas dicimus in angelis deſignari regale faſtigium ac ducalem dominationem,ſeu iudiciariam poteſtatem, rite omnia iudicantem,iuxta illud Ezechielis: Et factæ ſunt ei virgæ ſolidæ in ſceptrũ

Prouer. 19 · *Proclus* · *Idem.* · *† principale* · *Ezech. 19* · *Iudicum 6.*

C dominantium. Et in libro Iudicum narratur: Extendit angelus ſummitatem virgæ,quam tenebat in manu,& tetigit carnes & azymos panes. [Tela vero & ſecures diſſimilitudinum ſeparatiuum. & diſcernentium virtutum acumen & efficax & actuoſum.] id eſt, per tela & ſecures ſeu gladios,intelligimus in angelis ſcientiam & virtutem ſeparandi diſſimilia & inconuenientia ab eiſdem,& acumen virtutum diſcernentium inter vera & falſa ,inter precioſa & vilia, actuoſum & efficax ſeparatiuum omnis aduerſariæ poteſtatis. De qualibus armis & telis ſecundo Machabæorum multa conſcripta ſunt. [Geometrica autem & tectonica vaſa] id eſt inſtrumenta menſurandi ac conſtruendi in angelis , nominamus, [fundamentum & ædificium & perfectiuum .] id eſt, habitus virtuoſos ac ſcientiales , per quos fundamenta ſtructurarũ ſpiritualiũ in aliis ordinãt ac ea ꝑficiunt. [& quæcũq; alia reducẽtis & cõuertentis ſunt ſcdoꝝ ꝓuidentiæ].i.cętera quæuis principia gubernatiua,ꝓuiſiua,reductiua & cõuerſiua inferioꝝ. De talibus inſtrumẽtis in Ezech. Zacharia,Apocal. multa leguñ: Funiculus menſorũ (inquit) in manu eius. [Eſt aũt qñ & in nos diuinoꝝ iudicioꝝ ſunt ſymbola , & illa q̃ acta ſũt ab angelis ſctĩs organa] .i. interdũ cõtingit ꝙ organa & inſtrumẽta ſeu bellica vaſa ab angelis glorioſis formata,exhibita & oſtenſa,fuerũt ſymbola.i. ſigna rẽpſentatiua iudicioꝝ diuinoꝝ in nos.i.caſtigationũ dei & vltionũ eius pro nr̃is pctĩs[Aliis qdẽ declarãtibus corrigentẽ diſciplinã aut punientẽ iuſtitiã].i.qbuſdã ſignis rẽpſentãtibus diſciplinã,correctionẽ, vĩgãq; pr̃nę

2 Mach. 3 · *2. Mach. 5* · *2 Mach. 10* · *2 Mach. 11* · *2 Mach. 15* · *Ezech. 40 & 41.* · *Zach. 2.* · *Apoca. 11*

*Hæc ſentẽ correctionis,iuxta illud:Ego ques amo,arguo & caſtigo. [*Alijs autẽ præfigurantibus iuſtã D
tiã alia,exe & exterminantem dei vindictam.]qualia erant ſigna oſtenſa Ieremiæ,de perpetua Babylonis
piatiauon euerſione,de qua Pſalmiſta vaticinans:Filia(inquit)Babylonis miſera. [Alijs vero anguſtiæ
habent Iſai 14.21 libertatem,aut diſciplinæ finem,aut prioris beneficentiæ reſumptionem,aut appoſitionem
Iere 50 51 Pſalm 103. aliorum donorum paruorum aut magnorum,ſenſibilium aut inuiſibilium.] id eſt,quibuſdam
ſignis inſinuantibus libertatem anguſtiarum, id eſt, liberationem & exonerationem ab affli-
ctionibus præinductis,ſeu præſeruatione ab imminentibus ſeu futuris,ſicut per Zachariam
Zach. 8. locutus eſt deus:Sicut cogitaui vt affligerem vos,quum ad iracundiam prouocaſſent me pa-
tres veſtri:ſic conuerſus in diebus iſtis,cogitaui vt beneſaciam domui Iuda. Aut finem diſci-
Iere.25.29 plinæ,quemadmodum per Ieremiam dominus prædixit,quod completis ſeptuaginta annis,
reduceret filios Iſrael de captiuitate Babylonica in Iudæam. Aut prioris beneficentiæ reſum-
Oſee 11 2 Amos 6.7 ptionem,id eſt,iterationem beneficiorum priorum,quemadmodum per Oſee & Amos alioſ-
que prophetas communiter deus prædixit,quod filijs Iſrael caſtigatis & emendatis daret be-
Iob.24. neficia maiora prioribus,vt patuit in ſancto Iob,cui omnia reddidit duplicia. Ideo ſubditur
hic:Aut appoſitionem aliorum donorum,temporalium aut ſpiritualium,vel vtrorumque, ſi-
Tob.12. Gen.41. cut Tobiæ & Ioſeph,intantum quod fideliſſimus ille Ioſeph depromſerit:Obliuiſci me fecit
deus omnium laborum meorum,& domus patris mei. Itemque: Creſcere me fecit deus in
terra paupertatis meæ. In omni ergo aduerſitate patientiſſimi ſimus,& in aduerſis gloriemur
in domino,confidentes prouidentiæ dei,& certi de optima diſpoſitiõe ipſius. Propter quod in
libro Iob docetur:Beatus homo qui corripitur à domino. Increpationẽ ergo domini ne re-
Iob.5. Nahum. 1. probes,quoniã ipſe vulnerat & medetur,percutit,& manus eius ſanabunt. Ipſe equidem pœ-
nas miſericorditer moderatur,nec vindicat bis in pœnitentibus & contritis. Vnde in libro Iob E
Elihu loquitur:Increpat deus per dolorem in lectulo,& omnia oſſa hominis marceſcere facit
Si fuerit angelus loquens pro eo,vt annunciet hominis æquitatẽ,miſerebitur ei deus & dicet:
Libera eum ne tranſeat in corruptionem,inueni in eo in quo propitier ei. Denique de præta-
2.Mach.5. ctis ſymbolis diuinorum iudiciorum ſcriptum eſt ſecundo libro Machabæorum:Contigit per vni
uerſorum Hieroſolymorum ciuitatem videri diebus quadraginta per aera equites diſcurrentes,
auratas ſtolas habentes & haſtas,quaſi cohortes armatos,& curſus equorum per ordinem di
geſtos,congreſſionesque fieri. De his poſſent in ſcripturis plurima allegari.[Et omnino for-
† pulchre ſitan non dubitauerit perſpicax animus.]id eſt,mens ingenioſa non ambigat[† proprie inuiſi
bilibus adunare viſibilia]id eſt,vnum eorum apte deſignare per alia, applicareque ſenſibilia ad in-
ſenſibilia deſignanda.[Ipſos etiam ventos nominari eorum velocitatem ſignificat,& in oẽs
fere abſque mora peruenientem effectum.]id eſt,quod angeli dicuntur venti, deſignat eorum
miram celeritatem,& quod imperceptibili velocitate adimplent quod volunt, dum volunt,
Danie.14. quemadmodum fertur in Drniele,quod angelus in monumento reſtituit Habacuck in Iudæ-
am.[& deſurſum in ea quæ ſunt deorſum ad ſurſum tranſuectiuum motum] id eſt,celerrimũ
Gene 28. Iohan 1 & efficaciſſimum motum angelorum de cœlo ad terram, quo motu mouet & erigit terrige-
nas ad ſuperna,ad quod præfigurandũ,vidit Iacob angelos aſcendentes & deſcẽdentes in ſca-
la. Et Chriſtus in euangelio: Videbitis(inquit)angelos aſcendentes & deſcendentes ſuper fi-
lium hominis. Vnde ſubiungitur:[erigentem quidem ſecunda ad ſuperiorem celſitudinem]
quia per motum illum illuminãtur & excitantur hominum corda,ad contemplandum & F
diligendum cœleſtia & diuina. [mouentemque prima ad communicatiuam & prouidam mi-
norum proceſſionem]id eſt,inclinantem angelicos ſpiritus ad proceſſionem, id eſt, influxio-
nem communicatiuam,id eſt,liberalem & prouidentialem minorũ,id eſt,in inferiores, quos
habent purgare, illuminare,cuſtodire,ac donis cœleſtibus adimplere. Præterea vbi in noſtra
Pſalm.103 tranſlatione angeli venti vocentur,ad literam non occurrit,niſi forſitan ibi dicitur deo: Qui
Iſaiæ.57 ambulas ſuper pennas ventorum. Vel,quia ventus dicitur ſpiritus. Animæ autem rationales
in ſcripturis, flatus ſæpius appellantur, vt quum per Iſaiam dominus loquitur: Flatus ego
feci. Propter ſubtilitatem quoque naturæ ſuæ,& inuiſibilitatem, angeli poſſunt venti vocari.
Hinc ſequitur:[Dicet autem fortaſſis quis,aeri ſpiritus ventoſam coguominationem,deifor-
me cœleſtium ſignificare.] id eſt, aliquis forſitan dicet, quod cognominatio ventoſa ſpiritus
aerei,id eſt,quod ſpiritus aereus,ſeu aer ipſe,vel ventus in aere flans,nomine ſpiritus deſigna-
tus,deiforme cœleſtium ſignificat,id eſt,diuinã proprietatem dei ac angelorum per ſimilitudi
nem quandã notat.[habet enim & hoc]id eſt,res iſta, vtputa ventus vel aer ſecundũ quoſdã,
[diuinæ operationis imaginẽ & formã]. i.ſimilitudinẽ deſuper formatã ac datã.[vt in ſymbo
lica theologia]. i. in libro qui tractat qualiter diuina & ſenſibilia deſignantur per librũ, vt di-
ctum eſt

A ctum eſt,non habemus[per tetraſticam diiudicationem.] id eſt,quaternariã conſiderationem
quatuor elementorum per plura demonſtrat. Nempe illo in libro expreſſit & ſcripſit Theolo
logus iſte,qualiter in quatuor elementis latent & conſiderantur proprietates & ſimilitudines
diuinalium rerum,quæ proprietates ſunt in elementis. [ſecundum naturæ motiuã & gignen-
tem & velocem & potentẽ capacitatem] id eſt,per hoc quod in elementis eſt capacitas eis con
naturalis, qua fœcundata ſunt à ſuperioribus cauſis cœleſtibus:originaliter autẽ à deo,ad cõ-
currendum cauſaliter in generatione mixtorum per vim motiuam & gignentem,hoc eſt, per
motum productiuum velocẽ & efficacem. Motus enim eſt multum cooperatiuus & calefacti
uus,ſpecialiter venti nonnulli, in tantum ꝙ beſtiæ quædam per ventum dicuntur concipere, Boethius
vt in libro de Conſolatione Boethius,in libro item de Vniuerſo Guilielmus teſtatur Parriſien Guil. Par.
ſis.[& ignotũ nobis & inuiſibile latibulum mouentium principiorum & conſummationum].i.
ventus per hoc etiam ſignat diuina,quod ignoramus eius latibulum & exordium, vnde inci-
pit flare,& vbi deſinat flatio eius. Latibulum vero mouentium principiorum,id eſt, cauſarũ pro
ducentium ventum,& conſummatio eius nos latet. Ad quod allegat ſcripturam ex Iohanne:
Spiritus vbi vult ſpirat:[Neſcis enim,inquit,]id eſt,Chriſtus ait:Neſcis[vnde venit,& quo va Iohan. 3
dit]id eſt,determinatum exordium venti ignoras punctualiter,& quo vadit, id eſt, quouſque
extenditur. Iuxta hunc modum dominus ait ad Iob:Indica mihi in qua via habitet lux,& tene Iob. 38
brarum quis locus ſit, vt ducas vnũquodq; ad terminos ſuos. Præterea per has venti ſeu aeris
proprietates,ſignificantur cauſæ rerum vniuerſales & ſuperiores,quæ potiſſime ſunt motiuæ,
influxiuæ,efficaces & celeres ad inferiorum productiones. Nam & prima cauſa plus influit,q̃
quæcunq; ſecunda. Acceſſus quoq; & receſſus dei per ſuorum infuſionem & ſubtractionem
B charismatum communiter latent nos,in tantum quod neſcimus,an ſimus in charitate. Pro-
pter quod Iob proteſtatur: Si venerit ad me, non videbo eum:& ſi abierit,non intelligam. Iob 9
Hinc Sapiens dixit:Quis hominũ poteſt intelligere viam ſuam? Apoſtolus quoq;: Nihil mi- Prouer. 20
hi conſcius ſum,ſed non in hoc iuſtificatus ſum. Ideo denno ſanctus Iob faſſus eſt: Etiam ſi in- 1. Cor. 4
nocens fuero, hoc ipſum ignorabit anima mea. Et Ieremias: Non eſt,ait,in homine via eius, Iob. 9. Ierem. 10
nec viri eſt, vt ambulet & dirigat greſſus ſuos. [Sed & nobis ipſis ſpeciem theologia circũfor-
mat.] id eſt, ſcriptura attribuit & coaptat angelis nomen & proprietates nubium, de quibus
accipi poteſt quod per Prophetam deus minatus eſt: Mandabo nubibus meis ne pluant Iſaiæ 5.
ſuper eam imbrem. [ſignificans per hoc ſacros intellectus occulti quidem luminis ſupermun-
dane ſuprepletos prima apparitione]id eſt, ipſos angelos immaterialiter & ſupernaturaliter
eſſe eminenter repletos luce nobis ſecreta. Eſt enim in eis lumen gloriæ, lux beatificę fruitio-
nis,lux multiplicis ſcientiæ & cognitionis,lumen hierarchicæ illuſtrationis, & hoc prima ap-
paritione,id eſt,clara ſpiritali manifeſtatione,quod commune eſt cunctis angelis ſanctis,com
paratione eccleſiaſticæ hierarchiæ, quæ ſecunda apparitione accipit illud per angelos ſub
velaminibus ſenſibilium ſpecierum. Ideo ſequitur: [Primam manifeſtationem pompoſe acci
C pientes]id eſt,reuelationem diuinam eminenter ſortientes, non tamen ęqualiter nec æque im
mediate,cum angeli inferiores à ſuperioribus illuſtrentur, vt ſubditur[Et ipſam copioſe in ea
quæ ſunt ſecundo]id eſt,in angelos inferiores[lucide & proportionaliter diſtribuentes]id eſt
diffundentes iuxta inferiorum capacitatem,ſine obſcuritate & tegmine ſenſibilium ſimilitudi
num. Itaq; pompa hic ſumitur metaphorice pro excellentia, quemadmodum per Iſaiam de- Iſaiæ 60
us promiſit eccleſiæ: Ponam te in ſuperbiam ſeculorum. Porro in angelis quo altior dignitas,
eo profundior humilitas,& q̃ copioſior illũinatio,eo tã increatę maieſtatis, q̃ propriæ nihilei-
tatis,indigentiæ ac dependentiæ lympidior atq; ſalubrior intuitio. [& quia genitale eis & vluſ
ficum & actiuum & perfectiuum ſubſiſtit].i. ideo etiã angeli nubes vocant,q̃a in eis eſt virtus
actiua & productiua & perfectiua. Nam per motus cœleſtium corporum inferiora producunt.
Et tam in angelis inferioribus, quàm in animabus rationabilibus lumen ſpiritale diffundũt,
quod recipiẽtes ſpiritaliter magis ac magis ſuo mõ viuificat, actuat,& perficit, in actibus ſaltẽ
hierarchicis[iuxta intellectualẽ imbriũ conceptionẽ].i. ſcd̃m modũ q̃ pluuiæ irrigãt & fœcun
dant.& ad incrementũ plenũ p̃ducunt terrã & terræ naſcentia. Et hoc vocat conceptio imbriũ
intellectualis.i. fœcundatio intellectualiter conſiderata,& ſpiritaliter ſumpta, ſicut & in Iſaia
habet:Q̃ uo deſcendit imber de cœlo, & infundit terrã,& inebriat eã,& dat ſemen ſerenti,&c.
Quod etiam ad Hebræos introducit Apoſt. [excipientẽ ſinum humidũ pluuiis].i. cõceptionẽ
ſeu fœcundationẽ præfatã excipientem. i. ſibi approprianțẽ & requirentẽ ſinum humidum .i.
terræ ſitum humefactioni aptum. [& in vitales partus euocantẽ].i. exeuntem in fructus,quos
producit,qui viuunt per animam vegetatiuam,quamuis non ſenſitiuam. Gregorius tamen
dicit

dicit,quod non viuunt per animã,ſed per viriditatem. Cui obijci poſſet,quod & virides pan-
ni ac gemmæ ſic viuerent. Iccirco dicitur quod non viuunt per animam, prout anima dicitur D
principiũ vitæ aliquo modo cognitiuæ ſeu ſenſitiuæ.nihilominus viuunt,mouenturq; à prin
cipio intrinſeco,à quo & aluntur,creſcunt & generant. [Ipſam etiã æris & electri & lapidum
multicolorũ,ſpeciem theologia cœleſtibus eſſentijs circumponit.]id eſt,ſermo diuinus appli
cat & aſſcribit angelis formas æris & electri,ac lapidum plures colores habentium. Vnde Io-
Apo.1 hannes in Apocolypſi:Pedes eius ſimiles aurichalco,ſicut in camino ardenti. In Daniele vero
Dan 10. legitur:Vidi,& ecce vir vnus veſtitus lineis,& renes eius accincti auro obrizo, & corpus eius
Ezec. 8. quaſi chryſolitus, facies eius ſicut ſpecies fulguris, & oculi eius vt lampas ardens, & brachia
Apoc. 15 eius,& quæ deorſum ſunt,quaſi ſpecies æris candentis. In Ezechiele vero adiũgitur: Aſpectus
eius vt viſio electri.Et rurſus in Apocalypſi:Exierunt de templo angeli, veſtiti lapide mundo
†quoniam. candido.Hæc Theologus exponens ſubiungit:[Electrum quidem †quaſi auriforme ſimul &
argenteum,ſignificat imputribilem, vt in auro: & ſimul largum & non minutum & inconta-
minatum ſplendorem & apertum,vt in argento,& luciformem & cœleſtem claritatem]id eſt,
electrum (de quo dictum eſt ſupra) quod ex auro & argento mixtis componitur, & propter
naturam auriforme vocatur & argentiforme: deſignat ſplendorem in angelis imputribilem,
ſicut nec aurum putreſcit,& largum,id eſt,largiflue radiantem, exuberantem, non minora-
tum,& ratione argenti deſignat in angelis ſpiritalem claritatem munditiæ,innocentiæ purita-
tem,ac luciformem ſynceritatem. Qualiter autem hęc angelis inſint,conſtat. Nam ipſa eorum
eſſentia clara & pura, eſt nil de impuritate materiali habens admixtum, nobilis & præclara, E
deiformis,ſimplex,pulcherrima. Deinde in eis eſt aurum diuini amoris, argentum ſanctæ &
ſpiritalis ſcientiæ,incorruptibilitasq; naturæ, & beata immortalitas vitæ glorioſæ. ære autẽ
ſecundum rationes traditas,aut igneum,aut auriforme attribuendum.]id eſt,per æs rubens &
ignitũ,ſignatur iuxta expoſitas proprietates idẽ per ignẽ aut igneum, ſeu per aurũ. [Lapidũ
vero multicolores ſpecies ſignificare ęſtimandũ,aut q̃ſi albas luciforme,aut q̃ſi rubeas aurifor
me,aut quaſi pallidas iuuenile aut nouum]hoc eſt,ſpecies lapidum diuerſorum colorũ diuer-
ſa in angelis ſanctis ſignificant. Nam ſpecies ſeu colores lapidum precioſorum quaſi albi & lu
cidi,vtpote cryſtalli,deſignant id quod electrum,in quantum argentum. Gemmæ vero rubei
coloris,vt ſardus atq; carbunculus, ſignificant id quod aurum & electrum,ſecundum quod
aureum. Porro gemmæ pallidæ,vt ſapphirus & ametiſthus, denotãt in angelis iuuenile ac no
uum,id eſt,vitam & ſtatum angelorum nunquam veteraſcentem,imo ſemper florentem ac va
lidum,ſecundum quod pallor medium quoddam eſt firmum ac ſtabile,& in multis mixtus co
lor magis egregius ac formoſius. [Et]vt breuiter dicam [per ſingulas ſpecies]lapidum[inue-
nies anagogicam]id eſt ſpiritualem[diiudicationem]id eſt expoſitionem [typicarum] id eſt,
figuratiuaq; imaginum. [Sed quoniamquidem hæc ſecundum virtutem à nobis ſufficienter
dicta eſſe arbitror]id eſt,quia de horũ myſtica ſignificatione ſcd̃m vires nobis conceſſas, ſatis
(vt reor)tractauimus:[trãſeundum in ſanctam reſurrectionem cœleſtium animorum ſacre fi
guratæ beſtialis formationis.]id eſt procedendum iam eſt ad ſanctã reſurrectionẽ, id eſt, reli- F
gioſam manifeſtationem formationis beſtialis deſcriptionis cœleſtium animorũ, qua deſcri-
pti ſunt in ſcripturis per formas ſimilitudineſq; brutorum. Deſcriptionis inquam [ſacre figu
guratæ]id eſt,rationabiliter ſic formatæ, ad ſignificandum aliquid ſanctum, & propter ratio-
nes præhabitas,ob quas altiſſimæ & feliciſſimæ illæ mentes,etiam interdum per indigna & vi-
lia deſignantur. [Leonem enĩ ſignificare cenſendum, principale & robuſtum & indomitum
ad abditum ineffabilis diuinitatis, vt virtus aſſimilatiuum intellectualium veſtigiorum circũ
uelamine.]id eſt,per leonẽ indicamus ſignificari principale & robuſtum,& indomitum,id eſt
regalem,& principalem dei potentiã valde robuſtam,à nullo domabilem,vtputa omnipoten
tem,& aſſimilatiuam mentium creatarum,ad contemplandum abditum, id eſt, ſecretum diui-
nitatis ineffabilis, vt virtus,id eſt,tanquam poteſtas omnipotens ad hoc agendum bene ido-
nea circumuelamine,id eſt, obductione & opertione veſtigiorum intellectualium, id eſt, greſ-
ſuum ſpiritalium,quibus mens ipſa proceſſit ad contemplationem tam altam:quemadmodũ
leo venantes fugiens, cauda ſua propria ſua delet & complanat veſtigia,ne inueniatur, quia
mens talis ſecretũ ſuũ ſibi reſeruat,ac alijs tegit.[Et myſtice fortaſſis pompoſo amictu ſcd̃m di
uinam illuminationem in ſemet reſtituto itinere]hoc eſt,itinere,id eſt,contemplatiuo proceſ-
ſu, quo mens ad dei intuitum aſcendebat pompoſo amictu, id eſt, excellenti apparatu gra-
tiæ ac virtutum, ſecundum illuminationem diuinam ſibi deſuper factam, quæ quo fuerit
maior, tanto mens ſplendidius eſt amicta. Hoc (inquam) itinere myſtice reſtituto, id eſt,

ad ſuſpſius

A ad ſuipſius conſiderationem reflexo, ne irreuerenter & immoderate ſe ingerat ad perſcrutan-
dum incomprehẽſibilia dei. Nam ſi beſtia tetigerit montem, lapidabitur. [Ipſam vero bouis]
.i. formam ſeu ſpeciem bouis, dicimus deſignare. [firmũ & nouũ & intellectuales ſulcos reuo
cans.] id eſt, robur fixum, ac iugiter recens, reducens ſpiritales ſulcos cordis creati, interioriſ-
que agri [in ſuſceptionem cœleſtium, & gignentium imbriũ] id eſt, ad ſuſcipiendum in ſe fœ-
cundationem cœleſtium pluuiarum, generantium fructus ſalubres in corde. Hæc pluuia eſt do-
ctrina verbi cœleſtis, infuſio gratię ſpiritalis, irrigatio cordis per prędicationẽ diuini ſermõis.
Vnde ait Fulgentius præſul: Debemus fœcundari cœleſtibus pluuijs, debemus congrua fructi Fulgentius ep. Ruspe.
ficatione manibus reſpondere ſupremi cultoris. Bos nanque eſt animal forte, firmiter gradiens,
& terram arans ad fructificandũ. [& cuſtoditiuum & fortiſſimũ] .i. forma bouis etiam deno-
tat vim cuſtoditiuam agri intime ſeminati, ne volucres cœli .i. dæmones auferant inde ſemen
præſatum & gratiam. Et fortiſſimum munimentum ipſius, ſpiritalemque armaturam, iuxta il-
lud ad Epheſios: Induite armaturam dei, vt poſſitis ſtare aduerſus inſidias diaboli. [Ipſam de- Ephe. 6.
hinc aquilæ] id eſt, formam aquilæ dicimus deſignare [regale & altiferum & citiuolam] .i. po
teſtatem regalem, & alte ſuipſius eleuatiuam volando, & volatiua celeriter: eſt enĩ aquila qua
ſi rex auiũ, alte ac celeriter volans. [Et ad potentificum alimentum acutum, & ſobriũ & agi-
le] .i. acutum viſu, & ſobrium, & agile ad acquirendum cibum, quem conſpicit à longe ſibi cõ-
uenientem, ſuarumque virium confortatiuum. [& bene machinatum] .i. pulchre formatum in
corpore, per quæ oĩa ſignificantur angeli benedicti regale habere faſtigium, inferiores regẽdo
& vſque ad ſummũ cœlum ac regẽ cœlorum in momento volare, & cibum de quo prædictum eſt
in deo iugiter poſſidere. Quemadmodũ etiam aqla dicitur lumini ſolis in ſua rota acie irreper-
cuſſa intendere: ſic honorandi ac amabiliſſimi angeli ſoli ſapiẽtiæ illęſa & impaſſibili acie ſunt
intenti. Hinc ſequitur: [& ad copioſum & multolucentẽ radium diuini ſolis deſiderio inſpecu 1. Cor. 13
latiuarum virtutũ ſanis obtutibus immediate, & recte, & inflexibiliter contemplatiuũ] hoc eſt
forma aquilæ deſignat in angelis viſum ſpiritualem contemplatiuũ immediate, nõ per ſpecu
B lum in ænigmate. Et recte & inflexibiliter .i. inauertibiliter cum ſanis obtutibus ſpeculatiua-
rum virtutum ſapientiæ & ſcientiæ, ad radiũ copioſum ac multolucentem .i. ad lumen increa-
tum, perſplendidiſſimum & immenſum, quod eſt beatificum obiectum felicitatis ipſorum, q̊d
totum agunt deſiderio ſolis diuini, qui eſt ſol iuſtitiæ, ſol ſapientiæ & intelligentiæ: quem ſic
deſiderant, ꝙ eum inceſſanter habent præſentem. Et ſic eum amant præſentem, ꝙ nihilomi-
nus inceſſabiliter eum deſiderant .i. ſine faſtigio amplectuntur. Vnde & apud Malachiam dñs Malac. 4.
ſpondet: Orietur vobis timentibus nomen meum ſol iuſtitiæ. [Illam vero equorum] .i. for
mam equorũ dicimus in angelis denotare [obediens & frenabile] .i. obedientiæ ſanctæ virtu-
tem, ad omne creatoris imperium paratiſſimã, moueri & quieſcere, exequi & à rigore frenari.
[Et albũ quidem vere lucidũ, & * quaſi maxime diuini luminis cognatiſſimum.] .i. album co- * q.
lorem equorum ſignificare fatemur diuinæ lucis claritatem atque munditiam, quæ per ſignifi-
tionem cognatiſſima eſt albo colori, qui eſt quaſi lux quædam imbibita. [Eorum autem q ni-
gri ſunt, abditum] .i. forma equorum nigrorum inſinuat incomprehenſibilitatem dei, qui po Pſal. 17.
ſuit tenebras latibulum ſuum. [+ Rufum vero, igneum & actiuum] .i. rubeus color equorũ de + rubeum
C ſignat charitatis ignitam proprietatem, ac promptam actiuitatem. Nulla etenim forma prom
ptius & iucundius operatur, q̃ charitas. [cõmixtorum quoque ex albo & nigro] .i. color equorũ
qui ex vtroque fuit permixtus, ſupple deſignat [perfectius virtute extremorum coniunctiuum] † gſectiua
id eſt, quod copulatum complexius extremis illis coloribus, ſeu potius rebus per illos ſignifi-
catis. [Et prima ſecundis, & ſecunda primis conuerſibiliter ac prouide connectens] id eſt, ex
vtroque latere conſonans & concordans, vnumque alteri iungens. De his diuerſorum equis colo
rum habetur apud Zachariã. Iohannes quoque in Apocalypſi: Exercitus, inquit, qui ſunt in cœ Zach. 1. 6.
lo ſequebantur eum in equis albis. In Zacharia tamen per quatuor quadrigas, & equos qua- Apocal. 19.
dripartitos in coloribus, deſignantur ad literam quatuor regna, ſecundum Hieronymũ & He- Zach. 6.
bræos, ſicque videretur expoſitio iſta theologi anagogica eſſe ac myſtica. De hoc ſuper duode- Hierony.
cim prophetas minores plenius ſcripſi. [Sed ſi non ſermonis terminaremus commenſuratio
nem] id eſt, niſi in iſto capitulo proponeremus finire hunc librum, commenſurando ipſius q̃-
titatem rationi, ne nimia prolixitate diſpliceat, grauet & offendat. [& per partes dictorum ani
maliũ ꝓprietates, & oẽs corporales eorũ conformatiões adunaſſemus] .i. iam ſigillatim colle
giſſemus, & expreſſiſſemus proprietates & figurationes aqlæ, & leonis, ac bouis, & etiam hoĩs
atque equi, [fortaſſis nõ incongrue cœleſtibus virtutibus ſecundũ diſſimiles ſimilitudines furi
bundũ qdẽ in ipſorũ intellectualẽ fortitudinẽ, cuius nouiſſima furor * & ſonus.] .i. aſcripſiſſe- * imago.
mus

dicit,quod non viuunt per animã,ſed per viriditatem. Cui obijci poſſet,quod & virides pan=
ni ac gemmæ ſic viuerent. Iccirco dicitur quod non viuunt per animam, prout anima dicitur D
principiũ vitæ aliquo modo cognitiuæ ſeu ſenſitiuæ.nihilominus viuunt,mouenturq; à prin
cipio intrinſeco,à quo & aluntur,creſcunt & generant. [Ipſam etiã æris & electri & lapidum
multicolo℞,ſpeciem theologia cœleſtibus eſſentijs circumponit.]id eſt,ſermo diuinus appli
cat & aſſcribit angelis formas æris & electri,ac lapidum plures colores habentium. Vnde Io=
Apo.1 hannes in Apocolypſi:Pedes eius ſimiles aurichalco,ſicut in camino ardenti. In Daniele vero
Dan 10. legitur:Vidi,& ecce vir vnus veſtitus lineis,& renes eius accincti auro obrizo, & corpus eius
Ezec.8 quaſi chryſolitus, facies eius ſicut ſpecies fulguris, & oculi eius vt lampas ardens, & brachia
Apoc.15 eius,& quæ deorſum ſunt,quaſi ſpecies æris candentis.In Ezechiele vero adiũgitur: Aſpectus
eius vt viſio electri.Et rurſus in Apocalypſi:Exierunt de templo angeli, veſtiti lapide mundo "
†quoniam. candido.Hæc Theologus exponens ſubiungit:[Electrum quidem †quaſi auriforme ſimul & "
argenteum,ſignificat imputribilem, vt in auro: & ſimul largum & non minutum & inconta=
minatum ſplendorem & apertum,vt in argento,& luciformem & cœleſtem claritatem]id eſt,
electrum (de quo dictum eſt ſupra) quod ex auro & argento mixtis componitur, & propter
naturam auriforme vocatur & argentiforme: deſignat ſplendorem in angelis imputribilem,
ſicut nec aurum putreſcit,& largum,id eſt,largiflue radiantem, exhuberantem, non minora=
tum,& ratione argenti deſignat in angelis ſpiritalem claritatem munditiæ,innocentiæ purita=
tem,ac luciformem ſynceritatem.Qualiter autem hęc angelis inſint,conſtat.Nam ipſa eorum
eſſentia clara & pura, eſt nil de impuritate materiali habens admixtum, nobilis & præclara,
deiformis,ſimplex,pulcherrima. Deinde in eis eſt aurum diuini amoris, argentum ſanctæ & E
ſpiritalis ſcientiæ,incorruptibilitaſq; naturæ, & beata immortalitas vitæ glorioſæ. ære autē
ſecundum rationes traditas,aut igneum,aut auriforme attribuendum.]id eſt,per æs rubens &
ignitũ,ſignatur iuxta expoſitas proprietates idē per ignē aut igneum, ſeu per au℞. [Lapidũ "
vero multicolores ſpecies ſignificare ęſtimandũ,aut q̃ſi albas luciforme,aut q̃ſi rubeas aurifor "
me,aut quaſi pallidas iuuenile aut nouum]hoc eſt,ſpecies lapidum diuerſorum colorũ diuer=
ſa in angelis ſanctis ſignificant.Nam ſpecies ſeu colores lapidum precioſorum quaſi albi & lu
cidi,vtpote cryſtalli,deſignant id quod electrum,in quantum argentum. Gemmæ vero rubei
coloris,vt ſardus atq; carbunculus, ſignificant id quod aurum & electrum,ſecundum quod
aureum.Porro gemmæ pallidæ,vt ſapphirus & ametiſthus, denotãt in angelis iuuenile ac no
uum,id eſt,vitam & ſtatum angelorum nunquam veteraſcentem,imo ſemper florentem ac va
lidum,ſecundum quod pallor medium quoddam eſt firmum ac ſtabile,& in multis mixtus co
lor magis egregius ac formoſius. [Et]vt breuiter dicam [per ſingulas ſpecies]lapidum[inue= "
nies anagogicam]id eſt ſpiritualem[diiudicationem]id eſt expoſitionem [typicarum] id eſt, "
figuratiua℞ imaginum. [Sed quoniamquidem hæc ſecundum virtutem à nobis ſufficienter "
dicta eſſe arbitror]id eſt,quia de ho℞ myſtica ſignificatione ſcd̃m vires nobis conceſſas, ſatis
(vt reor)tractauimus:[trãſeundum in ſanctam reſurrectionem cœleſtium animorum ſacre fi
guratæ beſtialis formationis.]id eſt procedendum iam eſt ad ſanctã reſurrectionē, id eſt, reli= F
gioſam manifeſtationem formationis beſtialis deſcriptionis cœleſtium animorũ, qua deſcri=
pti ſunt in ſcripturis per formas ſimilitudineſq; brutorum. Deſcriptionis inquam [ſacre figu
guratæ]id eſt,rationabiliter ſic formatæ, ad ſignificandum aliquid ſanctum, & propter ratio=
nes præhabitas,ob quas altiſſimæ & feliciſſimæ illæ mentes,etiam interdum per indigna & vi=
lia deſignantur. [Leonem enĩ ſignificare cenſendum, principale & robuſtum & indomitum
ad abditum ineffabilis diuinitatis, vt virtus aſſimilatiuum intellectualium veſtigiorum circũ
uelamine.]id eſt,per leonē indicamus ſignificari principale & robuſtum,& indomitum,id eſt
regalem,& principalem dei potentiã valde robuſtam,à nullo domabilem,vtputa omnipoten
tem,& aſſimilatiuam mentium creatarum,ad contemplandum abditum, id eſt, ſecretum diui=
nitatis ineffabilis, vt virtus,id eſt,tanquam poteſtas omnipotens ad hoc agendum bene ido=
nea circumuelamine,id eſt, obductione & opertione veſtigiorum intellectualium, id eſt, greſ=
ſuum ſpiritalium,quibus mens ipſa proceſſit ad contemplationem tam altam:quemadmodũ
leo venantes fugiens, cauda ſua propria ſua delet & complanat veſtigia,ne inueniatur, quia
mens talis ſecretũ ſuũ ſibi reſeruat,ac alijs tegit.[Et myſtice fortaſſis pompoſo amictu ſcd̃m di
uinam illuminationem in ſemet reſtituto itinere]hoc eſt,itinere,id eſt,contemplatiuo proceſ=
ſu, quo mens ad dei intuitum aſcendebat pompoſo amictu, id eſt, excellenti apparatu gra=
tiæ ac virtutum, ſecundum illuminationem diuinam ſibi deſuper factam,quæ quo fuerit
maior, tanto mens ſplendidius eſt amicta. Hoc (inquam) itinere myſtice reſtituto, id eſt,

ad ſuſpſius

A ad ſuiipſius conſiderationem reflexo, ne irreuerenter & immoderate ſe ingerat ad perſcrutan-
dum incomprehēſibilia dei. Nam ſi beſtia tetigerit montem, lapidabitur. [Ipſam vero bouis]
.i. formam ſeu ſpeciem bouis, dicimus deſignare. [firmū & nouū & intellectuales ſulcos reuo
cans.] id eſt, robur fixum, ac iugiter recens, reducens ſpiritales ſulcos cordis creati, interioriſ-
que agri [in ſuſceptionem cœleſtium, & gignentium imbriū] id eſt, ad ſuſcipiendum in ſe fœ-
cundationem cœleſtium pluuiarū, generantium fructus ſalubres in corde. Hæc pluuia eſt do-
ctrina verbi cœleſtis, infuſio gratię ſpiritalis, irrigatio cordis per prędicationē diuini ſermōis.
Vnde ait Fulgentius præſul: Debemus fœcundari cœleſtibus pluuijs, debemus congrua fructi Fulgentius ep. Ruſp.
ficatione manibus reſpondere ſupremi cultoris. Bos nanq̧ eſt animal forte, firmiter gradiens,
& terram arans ad fructificandū. [& cuſtoditiuum & fortiſſimū] .i. forma bouis etiam deno-
tat vim cuſtoditiuam agri intime ſeminati, ne volucres cœli .i. dæmones auferant inde ſemen
præfatum & gratiam. Et fortiſſimum munimentum ipſius, ſpiritalemq̧ armaturam, iuxta il-
lud ad Epheſios: Induite armaturam dei, vt poſſitis ſtare aduerſus inſidias diaboli. [Ipſam de- Ephe. 6.
hinc aquilæ] id eſt, formam aquilæ dicimus deſignare [regale & altiſerum & citiuolam] .i. po
teſtatem regalem, & alte ſuiipſius eleuatiuam volando, & volatiua celeriter: eſt enī aquila qua
ſi rex auiū, alte ac celeriter volans. [Et ad potentificum alimentum acutum, & ſobriū & agi-
le] .i. acutum viſu, & ſobrium, & agile ad acquirendum cibum, quem conſpicit à longe ſibi cō-
uenientem, ſuarumq̧ virium confortatiuum. [& bene machinatum] .i. pulchre formatum in
corpore, per quæ oīa ſignificantur angeli benedicti regale habere faſtigium, inferiores regēdo
& vſq̧ ad ſummū cœlum ac regē cœlorū in momento volare, & cibum de quo prædictum eſt
in deo iugiter poſſidere. Quemadmodū etiam aqla dicitur lumini ſolis in ſua roia acie irrep-
cuſſa intendere: ſic honorandi ac amabiliſſimi angeli ſoli ſapiētiæ illęſa & impaſſibili acie ſunt
intenti. Hinc ſequitur: [& ad copioſum & multolucentē radium diuini ſolis deſiderio inſpecu 1. Cor. 13
latiuarum virtutū ſanis obtutibus immediate, & recte, & inflexibiliter contemplatiuū] hoc eſt
forma aquilæ deſignat in angelis viſum ſpiritualem contemplatiuū immediate, nō per ſpecu
B lum in ænigmate. Et recte & inflexibiliter .i. inauertibiliter cum ſanis obtutibus ſpeculatiua-
rum virtutum ſapientiæ & ſcientiæ, ad radiū copioſum ac multolucentem .i. ad lumen increa-
tum, perſplendidiſſimum & immenſum, quod eſt beatificum obiectum felicitatis ipſorum, q̄d
totum agunt deſiderio ſolis diuini, qui eſt ſol iuſtitiæ, ſol ſapientiæ & intelligentiæ: quem ſic
deſiderant, q̧ eum inceſſanter habent præſentem. Et ſic eum amant præſentem, q̧ nihilomi-
nus inceſſabiliter eum deſiderant .i. ſine faſtigio amplectuntur. Vnde & apud Malachiam dn̄s Malac. 4.
ſpondet: Orietur vobis timentibus nomen meum ſol iuſtitiæ. [Illam vero equorum] .i. for
mam equorū dicimus in angelis denotare [obediens & frenabile] .i. obedientiæ ſanctæ virtu-
tem, ad omne creatoris imperium paratiſſimā, moueri & quieſcere, exequi & à rigore frenari.
[Et albū quidem vere lucidū, & * quaſi maxime diuini luminis cognatiſſimum.] .i. album co- * g.
lorem equorum ſignificare fatemur diuinæ lucis claritatem atq̧ munditiam, quæ per ſignifi-
tionem cognatiſſima eſt albo colori, qui eſt quaſi lux quædam imbibita. [Eorum autem q ni-
gri ſunt, abditum] .i. forma equorum nigrorum inſinuat incomprehenſibilitatem dei, qui po Pſal. 17.
ſuit tenebras latibulum ſuum. [* Rufum vero, igneum & actiuum] .i. rubeus color equorū de * rubeum
C ſignat charitatis ignitam proprietatem, ac promptam actiuitatem. Nulla etenim forma prom
ptius & iucundius operatur, q̄ charitas. [cōmixtorum quoq̧ ex albo & nigro] .i. color equorū
qui ex vtroq̧ fuit permixtus, ſupple deſignat [perfectius virtute extremorum coniunctiuum] † glectiua
id eſt, quod copulatum completius extremis illis coloribus, ſeu potius rebus per illos ſignifi-
catis. [Et prima ſecundis, & ſecunda primis conuerſibiliter ac prouide connectens] id eſt, ex
vtroq̧ latere conſonans & concordans, vnumq̧ alteri iungens. De his diuerſorum equis colo
rum habetur apud Zachariā. Iohannes quoq̧ in Apocalypſi: Exercitus, inquit, qui ſunt in cœ Zach. 1. 6. Apocal. 19.
lo ſequebantur eum in equis albis. In Zacharia tamen per quatuor quadrigas, & equos qua- Zach. 6.
dripartitos in coloribus, deſignantur ad literam quatuor regna, ſecundum Hieronymū & He- Hierony.
bræos, ſicq̧ videretur expoſitio iſta theologi anagogica eſſe ac myſtica. De hoc ſuper duode-
cim prophetas minores plenius ſcripſi. [Sed ſi non ſermonis terminaremus commenſuratio
nem] id eſt, niſi in iſto capitulo proponeremus finire hunc librum, commenſurando ipſius q̄-
titatem rationi, ne nimia prolixitate diſpliceat, grauet & offendat. [& per partes dictorum ani
maliū ꝓprietates, & oēs corporales eorū conformatiōes adunaſſemus] .i. iam ſigillatim colle
giſſemus, & expreſſiſſemus proprietates & figurationes aqlæ, & leonis, ac bouis, & etiam hoīs
atq̧ equi, [fortaſſis nō incongrue cœleſtibus virtutibus ſecundū diſſimiles ſimilitudines furi
bundū qdē in ipſorū intellectualē fortitudinē, cuius nouiſſima furor * & ſonus.] .i. aſſcripſiſſe- * & imago.
mus

mus forſitan non inepte angelis furorem,ſeu eſſe furibundum inſtar leonum, & hoc, quo ad D
fortitudinem eoꝝ intellectualem.i.ſpiritalem,qua omne corporale robur excedunt ſecundũ
ſimilitudines diſſimiles.i.imperſectas. Certum eſt ẽm ꝙ angelis non cõpetit proprie furor, q
Furor quid eſt paſſio immoderata ſenſitiui appetitus cum corporali tranſmutatione, ſed per ſimilitudinẽ
tenuem ratione deteſtationis intenſe culparum, & indignationis contra peccata, & ob diſtri-
ctionem vindictæ. Si enim & inuariabili ac ſimpliciſſimo deo ira & furor attribuuntur. Vnde
Nahum 1 Nahum ait: Vlciſcens dñs,& habens furorem. Ieremias quoq;: Corripe me(inquit)dñe. verum
Ierem.10. tamen in iudicio.i.diſcretione,non in furore tuo,neforte ad nihilum redigas me. Cuius forti
tudinis nouiſſima.i.vltiã ſigna,& imperfectiſſime repræſentationes,ſunt furor & ſonus.i. ve-
Ephe.4. hemens vel irrationabilis clamor,de quo ait Apoſtolus: Omnis amaritudo & ira & indigna-
Apo.7 tio & clamor tollatur à vobis. Clamor demum in Apocalypſi aſſcribitur angelo: Clamauit
(inquit)voce magna,quemadmodum cum leo rugit. [Ipſam vero iterum cõcupiſcentiam in
amorem diuinum.].i.per ſenſualem concupiſcentiam animalium horum, intelligere poſſe-
mus intellectualem ac diuinum angeloꝝ amorẽ,ratione intenſæ affectionis ac validæ adhæ-
ſionis in vtroq;.Deo quoq; aſſcribitur clamor leonis. Vnde Amos: Dñs de Sion rugiet. Quod
Amos 1 Iohel 3 & in Iohele legitur. [& ſummatim dicendũ].i.breuiter quaſi pro regula [ſimul omnes irratio
*immateriales cœleſtium eſſentiæ intelligentias nalium animalium & ſenſus & multiplices partes *in immateriales cœleſtiũ eſſentiarũ & vni-
formes virtutes reducentes].i.ꝙ vniuerſi motus & ſenſus, paſſiones & partes corporales ſeu
membra,poſſunt aliquo modo aſſcribi,reduci,ac deputari angelis & eorum intelligentijs.i.in
tellectualibus cognitionibus ſeu actibus vniformibusq; virtutibus.i. potentijs aut virtuoſis
habitibus aut proprietatibus. Omnia quippe materialia ſunt quędam obſcuræ imagines ac re
ſonantiæ defectiuæ immaterialium naturaꝝ,cum ſint effectus illarũ. Effectus namq; eſt parti- E
cipata quædam ſuæ cauſæ ſimilitudo. Vnde & viſus corporalis eſt ſimilitudo aliquantula in-
Plato. tellectualis cognitionis ac viſionis mentalis. Omnesq; ſenſus exteriores in intellectu virtuali-
ter cõprehenduntur. Propter quod & quinq; ſpirituales ſenſus ponuntur in mente. Vnde &
Plato diſſeruit: Fluens à primo bonitas,ſimilitudo eſt in proximis, imago in diſtantibus,in vl
timis vero obſcura reflexio. Hinc per oĩa iſta prædicta ad ſpiritualium cognitionem reduci-
Proclus. mur. Vnde & Proclus in Elementatione ſua theologica: Omnis(inquit)proceſſio ſecundorũ
à primo,& reductio eorundem ad illud,per ſimilitudinem efficitur vtrorumq;.i.vnius ad ali-
ud. [Sufficiunt aũt ſapientibus non ſolum hæc ipſa]quaſi cauſa exempli. Sapientes namq; no
runt ex paucis multa colligere,& intelligenti ſufficit tetigiſſe. Ideo Elihu ait in libro Iob: Viri
Iob.34. intelligentes loquantur mihi,& vir ſapiens audiat me. Iccirco quoq; vt Salomon proteſtatur:
Stultus verba multiplicat. Et: Totum ſpiritum ſuum profert ſtultus,ſapiens aũt differt & reſer
Eccle.10. Prouer.29 uat in poſteꝝ. [ſed & vnius ſignificatiuæ imaginis dijudicatio].i. diſcreta conſideratio vnius
imaginis corporalis repræſentatiuæ rei ſpiritualis,ſufficit ſapienti,ingenioſo,& optime erudi
to,non tñ ſuperfluunt aliæ propter ſimpliciores, qui introductione & declaratione egent mul
tiplici. Sapientes quoq; ex diffuſiore explanatione in ſapientia creſcunt,iuxta illud Prouerbio F
rum: Audiens ſapiens ſapientior erit. Et alibi: Da ſapienti occaſionem,& addetur ei ſapientia.
Prouer.1 Prouer.9. Sufficit ergo vna [in proximaꝝ ſimilitudinum declarationem,].i.ad intelligendum conſimi-
les. Expoſitio quippe vnius exempli tribuit viam & formam intelligendi ſimilia. [Inſpicien-
dumq; & hoc].i.iſtud quod ſequitur eſt etiam conſiderandum,[fluuios dictos fuiſſe, & rotas,
& currus connexos cœleſtibus eſſentijs.]hoc eſt,quod ſcriptura loquendo de angelis, mentio
nem ſimul facit de fluuijs,quadrigis ac rotis,iuxta illud quarti libri Regum: Ecce mons plenus
4.Reg.6 Zach.6. equorum & curruum igneorum. De quadrigis autem & rotis apud Zachariã vt tactum eſt cõ
tinetur. Per Iſaiã ꝙq; dñs eſt locutus: Mittã ex eis q ſaluati fuerint ad gentes longe, & adducẽt
Iſaiæ.66 omnes fratres veſtros in equis & quadrigis & lecticis & mulis & carrucis. Per quæ vehicula,
Hierony. Haymo Beda ſcdm glorioſum Hierony. Haymonẽ,Bedam,ac alios,intelliguntur angelorum ſubſidia circa
conuerſionem & ſaluationem hominum electorũ. Porro de rotis ac fluuijs apud Danielem le
Danie.7. gitur: Rotæ eius ignis accenſus,fluuius igneus rapidusq; egrediebatur à facie eius. Millia mil-
Iſaiæ 66. lium miniſtrabant ei. Per Iſaiam etiam loquitur dominus: Ego declino in eos vt flumen pa-
cis. Vbi & paulo poſt ſubditur: Ecce dominus in igne veniet,& quaſi turbo quadrigæ eius. Itẽ-
Pſal.67. que Pſalmographus: Currus dei decem millibus multiplex. Et denuo: Fluuius impetus lætifi-
Pſal.45.b caт ciuitatem dei. Deinde hęc exponuntur: [Ignea quidem flumina ſignificant diuinos promo
tus,copioſam ipſis & non deficientem affluentiam donantes,& viuifica nutrientes fœcundita
te].i.per flumina illa inſinuantur copioſa chariſmata illuminationum,influxionum,ac gurgi
tum creatoris in mentes angelicas, quibus ſaluberrime ac ſuauiſſime reficiuntur, iuxta illud

pſalmiſ

A pſalmi: Iuſti epulentur & exultent in conſpectu dei. Atq; in Canticis: Comedite amici & bibi- Pſalm 67. Cantico 5
te, & inebriamini chariſſimi. Vnde apud Lucã Chriſtus ſpopondet: Et ego diſpono vobis re- Lucæ 22
gnum, vt edatis & bibatis ſuper menſam meam in regno. Hoc eſt quod per Iſaiam dominus Iſaiæ 65
repromittit: Ecce ſerui mei comedent, & vos eſurietis. Ecce ſerui mei laudabunt pꝛ exultatio
ne cordis, & vos clamabitis præ dolore cordis, & præ contritione ſpiritus vlulabitis. [Currus
autem coniunctiuam ſimilitudinum ſocietatem.] id eſt, quadriga in angelis notat counitã &
concordem ſocietatem ſimilitudinum & conuenientiarum ſeu conſodalium, ſeipſos ac alios
ad deum vehentium ac reducentium. Vnde & Elizeus dixit Eliæ: Pater mi, currus Iſrael 4. Reg. 2
& auriga eius. [Rotæ autem pennatæ quidem cum ſint]. i. celerrime moueantur & agiles ſint,
ac ſi eſſent pennatæ. Vel pennæ rotarum ſunt radij ac circulatio eorundum. [in ea quæ ante
conſpectum ſunt inconuerſibiliter & inflexibiliter euntes.] id eſt, in directum ad partem inte-
riorem inconuerſibiliter & inflexibiliter, id eſt, abſq; retroceſſione ac deuiatione progredien-
tes [per rectam & iuſtam viam † exitiuæ operationis eaꝝ, virtutem in eandem ſine flexu, & re- † exeūtis.
cte per ſectam viam ſimul omni earum intellectuali rotatu ſupermundane directo] hoc eſt, ro
tæ illæ deſignant in angelis virtutem earum exitiuæ. i. egredientis à deo cauſaliter. Vel à pro-
prio eorum intellectu per voluntatis imperium, per viam iuſtam & rectam, id eſt, ſecundum
legem diuinam ac dei pꝛceptum, in eandem virtutem dei, à qua proceſſit, redeuntis, ſine flexu
id eſt, abſq; deflexione & errore, per eandem ſectam viam, id eſt, per iter veritatis & æquitatis, Oſeæ 14.
ab omni praua obliquitate diuiſum. Viæ enim domini viæ rectæ, & omnes ſemitæ eius paci- Prouerb. 3
ficæ. Omni earum intellectuali rotatu, id eſt, omni angelicarum mentium actione & contem-
platione, qua circa deum verſantur indeſinenter, & in ipſum redeunt indeceptibiliter, ſupmun
B dane directo. i. ſupernaturaliter ac ſpiritualiter rectificato abſq; peccato. Rectiſſime enim in
fontem ſuæ emanationis reuertuntur, cui pleniſſime atq; puriſſime obſequuntur, & omne bo
num cum ſumma gratitudine deputant, prout in Eccleſiaſtico habetur: Ad locum vnde exeũt Eccle 1
flumina, reuertuntur vt iterũ fluant. Vnde triceſimotertio Theoremate aſſerit Proclus: Omne Proclus
procedens ab aliquo, & cõuerſum in illud, circularem habet operationem. Si enim à quo pro-
cedit, ad hoc conuertitur, copulatur principio finis. [Eſt autem & per aliam anagogen] id eſt,
per aliam ſpiritalem intelligentiam ſeu expoſitionem ſurſum ductiuam, conuenit & contin-
git [dijudicare]. i. varijs modis diſcernere [intellectualium rotarum imaginariam deſcriptio-
nem]. i. figurationem rotarum iſtarum aliquid ſpiritale ſignificantium, Ezechieli in viſione Ezec. 1. 8
imaginatia oſtenſarum, vt dictum eſt ſæpe. [Vocitatum eſt enim eis]. i. de rotis iſtis clamatũ
eſt ab angelo [vt ait Theologus] puta Ezechiel: [* Gel, gel, gel] quod quid ſignificet ſubditur. † Thea, thea, thea.
C [Significat autem hoc iuxta Hebraicam * vocem reuolutiones & reuelationes.] Sic quippe * linguam.
Ezechiel ait: Rotas iſtas vocauit vir, id eſt, angelus mihi in ſpecie viri apparens, volubiles. Cir-
ca quod ait Scotus: Siue dicatur, Gel, gel, gel, ſiue Gal, gal, gal, idem eſt. Interpretatur enim, ſecũ Ioh. Scot.
dum quod Epiphanius & Hieronymus in libris ſuis de interpretatione Hebraicorum nomi- Hierony Epiphanius
num tradunt, rota vel reuelatio. Ideo ſanctus Dionyſius vtrũq; expreſſit. Deinde hanc aliam
aperit anagogen. [Igneæ ſiquidem & deiformes rotæ] id eſt, mentes angelicæ diuino amore
flagrantes, per illas rotas deſignatæ [reuolutiones quidem habent,]. i. contemplatiuas circui-
tiones [circa idipſum optimum]. i. circa inuariabilem deum eſſentialiter & infinibiliter bonũ
beatificum ſuũ obiectum [ſemper mobile motu] id eſt actione nunq̃ ceſſanti ac deum laudan-
te, iuxta illud Apocalypſis: Requiem non habebãt, die ac nocte dicentes: Sanctus, ſanctus, ſan-
ctus, dominus deus omnipotens. Vnde in lib. de Diuinis nominibus ait hic ſanctus, quod mo
uentur circulariter circa deum. [Reuelationes vero ſecretoꝝ manifeſtatione & circumſubie-
ctorum reductione & altaꝝ illuminationum in ea quæ † ſubiectiua deductione]. i. mentes an- † ſubiectã ſunt deductione per ſectiua
gelicæ habent reuelationes manifeſtatione ſecretorum. i. per hoc quod deus ſua ſecreta ipſis
reuelat. Si enim, vt ſcribit Amos: Non faciet dominus vˀbum, niſi reuelauerit ſecretum ſuũ ad Amos 3.
ſeruos ſuos prophetas: q̃to magis non faciet verbum, niſi reuelauerit ſecretum ſuum filijs, &
amicis atq; domeſticis ſuis angelis, ipſum facie ad faciẽ feliciſſime intuentibus: præſertim cum
reuelet prophetis per angelos? & circumiectoꝝ reductione. i. per hoc ꝙ inferioribus quoque
cõicant & reuelant, quæ eis ſunt deſuper reuelata. ac per hoc ipſos in deum reducunt, ſcd̃m ſen
ſum frequenter expreſſum. Et in perfectiua deductione. i. per hoc quod infimos ſuo mõ pfici-
unt, transfundendo ac deducẽdo in eos mediate aut immediate contemplationes. i. illumina-
tiones ſeu reuelationes ſublimes ipſis oſtenſas. [Reliquus nobis in explanationem de gaudio
cœleſtium diſpoſitionum ſermo.]. i. reſiduus ſermo à nobis depromendus in iſto capitulo
& fine voluminis huius, eſt de gaudio diſpoſitionũ cœleſtiũ. i. angelicoꝝ ordinũ optime di-

ſpoſitorum in explanationẽ huius materiæ. Et recte de hoc gaudio in fine operis huius tracta D
bo, q̃m oia naturaliter appetunt delectari, nec ſine delectatione ſaltem aliquali valent diu bene
conſiſtere: alioqui ipſum eſſe & viuere oibus naturaliter appetibile, vt ituri is quaſi in tædium.
Gaudiũ q̃q; perficit felicitatẽ, quemadmodũ pulchritudo iuuentutẽ ſecundũ Philoſophum.
Ariſtoteles Vñ interdum pro beatitudine ipſa accipit, & nobis pro finali mercede promittit apud Iohãnẽ
Iohan. 16 Petite, & accipietis, vt gaudiũ vr̃m ſit plenũ, quod de intellectuali accipiendũ eſt gaudio. [Et
enim acceptrices omnino non ſunt eius, quæ ſecundũ nos eſt paſſibilis delectationis.] .i. men
tes angelicæ cum ſint immateriales & ſimplices, non ſunt capaces nec ſuſceptiuæ delectationis
carnalis, aut ſenſualis, quæ in hoibus locũ habet, fitq; cũ paſſibili .i. ſenſibili & corporali tranſ
mutatione, cuius ſubiectum eſt appetitus ſentiuus concupiſcibilis. Iccirco nec dæmones incu
bi in venereis proprie delectantur, q̃uis turpitudo atq; iniquitas ipſis cõplaceant, ſicut etiã irra
tionalia ſpiritualis & internæ delectationis non ſunt capacia. Delectari quippe conſiſtit in eo,
quod eſt ſcd̃m naturam ac ſubſtantiã delectantis [Congaudere aũt deo dicuntur perditorũ in
uentione] .i. de inuentione, recuperatione & ſaluatione eorũ, q per vitia perierunt & meruerũt
damnari, q̃uis adhuc miſericordiſſime tolerent, & ad agendũ pœnitentiã expectent. Hinc in
Lucæ. 15 euange. deprompſit Saluator: Gaudium eſt angelis dei ſuper vno pctõre pœnitentiam agente.
[iuxta deiformem epulationẽ] .i. diuinã refectionem & iucunditatem. Vnde de filio prodigo
Ibidem. reuerſo & cõtrito pius pater diſſeruit: Epulari & gaudere oportebat, quia frater tuus hic mor
Apocal. 3 tuus erat, & reuixit: perierat, & inuentus eſt. In Apocalypſi quoq; loquitur Chriſtus: Ego ſto
ad oſtium & pulſo, ſi quis aperuerit mihi, intrabo & cœnabo cum illo. [Et incorruptionis læti E
tiam] .i. iucunditatem de pura & incorrupta bonitate & ſynceritate, cui ſemper cum ingẽti cõ
placentia congratulantur, ſicut de omni bono honeſto. [& in prouidentia & ſalute in deum re
deuntium deiformitatẽ] .i. iuxta deiformitatem, hoc eſt, deiformẽ exultationẽ ſecundũ ſanctã
voluptatem penitus ſpiritalem, increato deitatis gaudio ſimilem, ac ſuo mõ aſſimilatã, in pro
uidentia .i. de pijſſima prouiſione creatoris circa electos, q̃uis ad tempus errantes, & ſalute in
deum redeuntiũ, per contritionẽ & finalem conuerſionẽ. [& beneficentiã illam ineffabilem.]
id eſt, de incõprehenſibili & indicibili beneficentia & munificentia conditoris, ſuos fideles gra
tioſe ac liberaliter viſitantis, frequenter etiã in præſenti exilio. [in cuius participatione] .i. pia
†ſæpe ſuſceptione ac dulci experientia [† frequenter facti ſunt & viri ſancti] & etiã fœminæ ſanctæ,
[per deificos diuinarũ illuminationũ ſuperaduentus] .i. habundantes infuſiones ſupernarũ il
luſtrationum, internarũq; conſolationũ in mentes eorũ, per quas ipſi quodãmodo deificant,
2. Cor. 9. ſicut ait Apoſtolus: Deus qui potens eſt gratiam ſuam facere abundare in nobis ſupra q̃ peti
mus. Ipſe etenim abundantia pietatis ſuæ, merita ſupplicũ excedit & vota, & adijcit quod ora
2 Corin. 1 tio non præſumit. Vnde dixit Apoſt. Benedictus deus, qui conſolatur nos in omni tribulatio
ne noſtra. Itemq;: Sicut pro Chriſto abundant tribulationes noſtræ, ita per Chriſtũ abundat
Pſal. 93. conſolatio noſtra. Hoc expertus vir ſanctus, fatetur, & deo humiliter regratiatur: Secundũ mul
titudinem (inquiens) dolorũ meorum in corde meo, conſolationes tuæ lætificauerunt animã
Climachus meam. Hinc Clymacho proteſtante, Sanctus vir Ephren in ſuis orationibus & contempla F
tionibus conſtitutus, clamare conſueuit ad deum: Domine, contine vndas gratiæ tuæ. Sic &
Ierem. 20. Ieremias in libro ſuo ait: Factus eſt ſermo domini in corde meo, quaſi ignis exęſtuãs clauſusq;
in oſſibus meis, & defeci, ferre non ſuſtinens. Hoc viri heroici experiuntur vbertim, qui & in
opinatis frequenter exceſſibus ſurſum aguntur in deum, & quaſi ſopita arbitrij libertate, in di
uitias gloriæ rapiuntur, & à corporeis ſenſibus alienati, velut in abyſſum luminis abſorbẽtur.
Hi vero & ſaluberrime ſciunt q̃ ſuaue ſit iugum Chriſti, q̃ vere diuina ſit fides catholica, q̃ pfe
Matth. 11 cta ſit Chriſtiana religio. ¶ Conſequenter Theologus tractatũ ſuũ concludens: [Tanta] in
quit [à me de ſanctis formationibus] .i. imaginarijs apparitionibus & ſenſibilibus formis atq;
ſymbolicis deſcriptionibus, ſacra ac diuina repræſentantibus [dicta ſunt] in iſto capitulo, & ſu
pra hinc inde pmodice. [diligenti quidẽ earũ manifeſtatione deficientia] .i. occũbentia à tam
diligenti & plena diligentia, ſicut deceret tractari de his ex parte materiæ ſeu obiecti [Perfecta
aũt vt æſtimo] .i. ſatis cõpleta, ni fallor, [ad non remanendum nos humiliter] .i. viliter & in
† figuralibus. digne [in † corporalibus phantaſijs] ęſtimãdo q angeli tales ſint in ſua natura, q̃les extrinſecus
deſcribunt. [Si aũt & hoc dixeris] .i. ſi interrogaueris me tu Timothee, aut lector qcũq; [qũo
non omniũ deinde angelicarũ in eloquijs virtutum aut operationum, aut imaginũ fecerimus
memoriam] .i. cur & qualiter in hoc libro non feci mentionẽ de cæteris angelorũ virtutibus
& actionibus, apparitionibus & figuris, quæ in ſcripturis tangunt [Reſpondemus verũ] .i. q̃d
verũ ſit, q nõ tractauimus de oibus illis [qa quarũ qdẽ ſupermundanã ſcientiam ignoramus,
in his

A in his alterum nos lucis ductorem docentem deſideramus]. i. noſipſi cupimus doctiorem no-
bis habere doctorem, & lucis ductorem. i. lucidæ veritatis præceſſorem ac oſtenſorem in his
rebus, quarum reꝝ ſupernaturalem & perfectam ſcientiam non habemus. Propterea in Eccle-
ſiaſtico ſcriptum eſt: Si eſt tibi intellectus, reſponde proximo: ſin autẽ, ſit manus tua ſuper os Eccle. 5.
tuum. Vnde & S. Iob faſſus eſt: Inſipienter locutus ſum, & quæ vltra modum excederent ſcien- Iob. 24
tiam meam. Fuit autem & eſt quædam mundana ſcientia de angelis ſeu ſubſtantijs ſeparatis,
vel intellectibus ſupioribus, in qua nec ipſi philoſophi concordabant. Siquidẽ Plato eos diui- Plato.
ſit in calodæmões & cathadæmões ac cacodęmões, vt in lib. de deo Socatis Apuleius tractat.
Quid inde aũt Ariſtoteles ſenſerit ſupius tactũ eſt. De quoꝝ doctrina & hũana ac mũdana ſci-
entia ſanctus iſte Theologus multa ſcribere potuiſſet, ſed non fuit hoc eius intentio: ſed de ſu-
permundana ſcientia loqui ſecundũ ſcripturas cum moderamine pio, prolixitatem vitando.
[Quędã aũt tanq̃ dictis ęqpotentia]. i. ęqualentia & cõſimilia. Ideo ſubdit, & ad introducendũ
hic ſatis apta [prætermiſimus commenſurationi ſermonis prouidentes]. i. ſolicite præcauen-
tes, ne in verbis excedamus menſuram. Nam & in Prouer. legitur: Qui moderatur ſermones Prou. 17.
ſuos, prudens & doctus eſt. Et iterum Salomon proteſtatur: Qui moderatur labia ſua pruden- Prouer. 10.
tiſſimus eſt. Eccleſiaſticus quoq; ſcribit: Sapiens ſeipſum in verbis amabilem facit. [& ſup nos Eccle. 20.
ſecretum ſilentio honorificantes]. i. ipſum quod de angelorum proprietate, natura, ac ſtabili-
litate neſcimus, venerantes per hoc, ꝙ impotentes ac impares nos fatemur ad tractandum de
eis diffuſius, ſicq; ſilemus. Quemadmodũ enim interdũ vnus homo honorat alium, per hoc
ꝙ indignum ſe reputat illi ſeruire, aſtare, ipſumve tangere. Propter quod hoc beatiſſimus Io-
hannes Baptiſta dixit ad Chriſtum: Ego debeo à te baptizari, & tu venis ad me? Princeps quoq; Iohan. 1. Luc. 5.
apoſtoloꝝ beatiſſimus Petrus: Exi à me, quia homo peccator ſum dñe. Vnde & ſanctus vir So-
zymas corpuſculum S. Mariæ Aegyptiacæ verebat ad ſepeliendũ contingere: ſic aliquando
vnus honorat alium, à laudibus eius ceſſando, aut penitus abſtinendo, tanq̃ ad illius pręconia
depromenda indignus, cum & ſcriptura teſtetur: Non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris. Quæ Eccle. 15
B cum ita ſe habeant, quantum miſerrimus & defectuoſiſſimus ego, metuere, imo & contreme-
re habeo, qui ad ſcribendum, ad loquendum, ad docendum, in & de omni materia tam prom-
ptulus exiſto? Porro ſi ille inſpirat, impellit ac mouet, qui nulla lege arctatur, & ſolus de immũ-
do & indigno efficit mundum & dignum, bene res geritur. Poſtremo iuxta nunc prætacta, vi-
temus oblectamenta carnalia, & ſpiritualiter gloriemur in dño de iniquorũ emendatione, de Iob. 14. Ierem. 9
clementiſſimis prouiſionibus dei ſuper periclitantes, de beneficijs & liberalitatibus eius circa
indigentiſſimum genus humanum, de ſalute conuertentium ſe ad deũ, redeuntiumq; ad ipm.
Potiſſime autem & ſuperpotiſſime de infinita felicitate, perfectione, & gloria dei, cui inde præ-
cordialiſſime congratulemur, & de omni honore, cultu, præconio, quæ ei tam in angelica, q̃
in Eccleſiaſtica hierarchia inceſſabiliter impenduntur. Atq; ad hoc indefeſſe conantes, vt de
miſerijs & imperfectionibus vitæ præſentis ad angelicæ vitæ perfectionem & gloriam tranſ-
feramur.

¶QVAESTIONVM ALIQVOT HVC ATTINENTIVM expeditio perbreuis: Articulus XXV.

C HAC qualicunq; expoſitione finita, adhuc annectanda ſunt aliqua ad præhabito-
rum intelligentiam plurimum conferentia. ¶ Quæritur igitur primo, an vnus QVAESTIO I.
angelus loquatur alteri. Et an ſuperior inferiori, ac econuerſo. Et, vtrum localis
diſtantia angelorum allocutionem, collocutionem, aduertentiamq; impediat.
Nempe cum ſint ſpiritus ſimplices, inſtrumentis ad loquendum neceſſarijs carẽt.
Et ſi ſpiritaliter ſolum loquantur, non videtur illa allocutio locali diſtantia impediri. Circa
hæc ſcribit Iohan. Scotus ex verbis S. Gregorij: Quærendum, inquiens, nobis eſt, an angeli an- Iohã. Scot.
gelis illuminationes manifeſtant diuinas. Si enim loquuntur ad inuicem, qua lingua putandi Gregorius.
ſunt loqui? Hebræa, an Latina, an Græca? Veꝝ angelicam locutionẽ diſtinguit à noſtra Apo-
ſtolus, dicens: Si linguis hoim loquar & angeloꝝ. Qui raptus vſq; ad tertium cœlum, audiuit 1. Cor. 13. 2. Cor. 12
archana verba, quæ non licet homini loqui. Si ergo non licet ea loqui, & creaturæ alicui
licet, profecto ea ſunt quæ loquũt angeli ſcti. Quis ergo mortaliũ digne concipiat modũ ſpiri-
talis ſermocinationis eoꝝ? Noli ergo in eis fingere formã humanoꝝ liniamenta membroꝝ,
linguę corporalis officiũ, diſtinctiones ſonoꝝ. Talia enim in eis non ſunt niſi ſpiritalr tm̃, nec
corporali indigent locutione: qm̃ cõſcientias ſuas ſpũaliter inuicẽ contẽplantes, ad alterutrũ
quodãmodo ſine voce loquuntur, dũ alter alterius voluntatẽ videndo intelligit. Nam & poſt
reſurrectionẽ futurã corda noſtra erunt ſibi inuicẽ claritate fulgentia, & puritate tranſlucentia

Ipſa quippe eorũ claritas ſibi mutuo in alternis cordibus patebit. Et cũ vniuſcuiuſq; vultus ac D
cendetur,ſimul & conſcientia penetrabitur. Ibi nanq; vniuſcuiuſq; mentem ab alterius oculis
corpulentia nõ abſcondet,ſed patebit animus,patebit & corporalibus oculis ipſa corporis har
monia:ſicq; erit tunc vnuſquiſq; conſpicabilior alteei,q̃ nunc ſibi. Cum ergo de nobis hoc in-
dubitanter ſperemus,ſimilia de illis q nobilioris & ſubtilioeis nobis ſubſtantiæ ſunt,intelliga-
mus. Et tñ ſi dixerimus ꝙ oẽs angelici ſpũs, oẽs prorſus cogitationes ſuas inuicem conſpiciẽt,
neceſſe eſt fateamur minores ſcire oĩa quę ſciunt maioees: q̊d nequaq̃ verũ eſt. Multa eñi ſciũt
excellentiores quæ ignoeant inferioees. Et cogitationes ergo ſuas inuicem contemplantur,&
tñ nonnullas cogitationes maiorum nequeunt videre minores. Angelus itaq; loquitur ange-
lo,dum aliqua ſibi motibus occultis inſinuat. Subtilem ẽnim hãc locutionẽ mens eorũ illumi
nata intelligit. Etenim quaſi audienti dicitur,q̊d videnti innuitur. Et velut quidã ſonus eſt vo
cis ipſa viſio voluntatis. Sermo enim quẽ vnus angelus loquitur,& alius audit, ſignum q̊ddã
eſt,ꝙ inuiſibiliter fit ab vno,& cernitur ab alio,nullis in medio currẽtibus v̇bis. Poſſunt nãq;
ſubtiles illæ eſſentiæ q̊dlibet ſibi inuicẽ demonſtrare ſine ſenſibili verbo,ſono,ac ſigno. Et qua
ſi ſermo procedit ex ore,dum demonſtratio venit ab occulto. Hæc illi. Quoꝝ dicta ex ſequen
Albertus tibus reſolutius intelligentur. Albertus itaq; ſcribit: Ad locutionem in nobis tria concurrunt,
ſimplex conceptio,ordinatio ad proferendũ,applicatio ad inſtrumenta corporis,q̄bus forme
tue vox,vt deferatur per aerẽ ad auees audientis. Quoꝝ duo prima conueniunt angelis, & nõ
tertium. Quàmdiu ergo id quod ſub libero eorũ arbitrio eſt,manet in ſimplici conceptiõe, nõ
percipitur ab alio. Sed dum oedinatur ad alteꝝ,incipit illi eſſe notũ. Si aũt quæratur, q̃lo ve-
Auicenna nit ad alteꝝ,cum nihil emittatue de vno in aliũ. Dicendũ,ꝙ ſicut (ſecundum Auicennã) in in- E
tellectum poſſibilem neceſſario fluunt ſpecies ab intellectu agente, dum ad ipſum cõuertitur,
ita in angelis eſt. Vnde lumen diuinũ irradiãs angelos vniuerſos, ſine quo nullus illoeũ poſſet
concipere quicq̃,eſt mediũ in q̊ vnus percipit conceptionẽ alterius ordinatã ad ipſum,conuer
tendo ſe ad lumen prædictum. Hinc Maximus ait,& habetue in Gloſſa: Nos quod rationale
eſt repræſentamus per organum linguæ & vocis. Sic autẽ in angelis non fit,ſed in incorpoeali
tate ſua manentes,in alterutros accedentes & diſcedentes,omni ſermone expreſſius,alterutro-
rum ſenſus. i. intellectus ſpeculantes,mutuo diſputant quaſi per ſilentium v̇bi, coĩcantes alter
utris, in quibus verbis per acceſſum & receſſum deſignatur ordo conceptionis vnius ad alte-
rum,& eorũ ad vnum lumen conuerſio,ſicq; non ſolum eſt ibi præſentia loquentis. Ordo q̊q;
ſeu ordinatio & conuerſio illa, ſunt tanq̃ nutus. Signa vero ſunt intelligibiles ſpecies, ordina-
tæ ad innoteſcẽdum aliq̄d alteri. De quibus ſuper epiſtolam ad Corint. loquiſ Gloſſa,ꝙ ange
Tho. Aq. li loquuntur ſibi nutibus & ſignis. Præterea his Thomas concoedat: Voluntas (dicens) mo-
uet intellectum,vt actu intelligat. Res vero intellecta, primo eſt intellectu habitualiter ſc̄dm
memoeiam,ſecundo actualiter per actualem cõſiderationẽ,tertio per comparationẽ ad aliud.
Porro ꝙ aliquid actualiter conſideretur,quod habitualiter ſcitur,eſt per voluntatis imperiũ.
Habitus ad quid. Habitus nanq; eſt,quo cum quis voluerit vtitur. Conformiter,ꝙ conceptus mentis ordinetur
ad alium,eſt voluntate monente. Cumq; intellectus actualiter conſiderat quod habitualiter
in ſe tenet,loquitur ſibi ipſi: quæ locutio eſt conceptus internus ac verbum mentale. Dum aũt
quis alteri ſuum manifeſtat conceptum,loquitur alteri. Per hoc ergo loquitur angelus alteri, F
q̊d mentis ſuæ conceptum alteri per voluntatem oſtendit. Inſuper oĩs illuminatio actiua,eſt
interior quædam locutio,non econtra. Ideo angelus inferior loquitue tam angelo ſuperiori,
q̃ deo,ſed nullum illoꝝ illuminae. Atuero cum locutio angelorum adinuicem abſtracta ſit à
loco & rempore nullum illorum ſibi determinans: iccirco lòcalis diſtantia angelorum collo-
cutionem non impedit,imo ſicut nec impedit quin vnus alium poſſit videre: ita nec impedit
Diſtin. 10. quin vnus alium poſſit audire. Hæc ſufficit hic tetigiſſe breuiter, de quibus ſuper ſecundũ Sen
4 2. eentiarum diffuſius eſt tractatum. Conſonat quoq; his,quod ſecundo libro loq̄tur Damaſce-
Iohan. Da. nus: Non lingua indigent,nec auditu,ſed ſine ſermone voce peolato, tradunt ſibiĳnuicem con
ſilia & intelligentias.

QVAESTIO II A. SEcundo quæriſ,an beati vidẽdo deũ per ſpeciẽ,vniuerſa & ſingula in ipſo cognoſcãt. Vide
tur ꝙ ſic,quia vt S. teſtatur Gregorius: Qui lucẽ creatoris in ſeipſa clare conſpiciunt, nihil
in creaturis agiſ quod videre nõ valeãt. Rurſus,deus oĩpotens eſt ſuperſplendidiſſimũ omniũ
ſpeculum & exemplar,in quo cũcta plene relucẽt ac præſentãtur: ergo qui ſpeculum hoc ple-
ne cõſpiciunt,cernũe oĩa quæ in ipſo reſplendẽt. Inſuper beati hñt quicquid deſideeãt,alioquin
nõ eſſent vere beati: ergo iam oĩa noſcũt quæ cupiũt ſcire. Eſtq; potẽtialitas ſciendi in eis oĩno
redacta in actum,& ita illuminatio nulla eſt vnius ab alio in patria. Amplius, incõparabiliter
plus

Aplus eſt,diuinam eſſentiam in ſeipſa clare cõſpicere, q̃ quoſcũq; eius effectus cognoſcere, ſiue
in ea,ſiue in ſeipſis. Cum ego omibus illis datum ſit primum horum,apparet ꝙ & ſecũdum.
In oppoſitum eſt tota voluminis huius doctrina. Et reſpondẽdum, quod propter has ratiões
nõnnlli cõſenſerũt huic cõcluſioni, in tantũ ꝙ dñs Guilielmus Parrhiſienſis in libro ſuo de Guil. Parr.
vniuerſo ſentire videtur,ꝙ ſancti in patria noſcũt numerum arenæ maris,pluuiæ guttas, gra-
mina & capillos,vniuerſa quoq; & ſingula particularia, à ſummo vſq; deorſum, à maximo
vſq; ad minimum. Alioquin ineſſet beatis vacuitas quædam, ſeu potentialitas cognoſcen-
di quod neſciũt,quod eſſet quædam calamitas. Veruntamẽ doctores communiter ſancto Dio-
nyſio acquieſcũt,quem à beatiſſimo Paulo,& apoſtolicæ ſanctitatis viris ſciũt edoctum. Nec
propter pretactas atq; cõſimiles perſuaſiũculas,ad ſoluẽdum perfaciles,fas eſt à tanti theologi
documẽtis recedere,præſertim cum ip ſe ex ſcripturis canonicis ſuum proceſſum clare probet
& copioſe. Iccirco firmiter ſentiẽdum,ꝙ q̃uis omnes beati cognoſcãt & intueãtur deum altiſſi
mum clare in ſemetipſo, nõ tamẽ æqualiter:imo in huiuſcemodi viſione tot ſunt gradus, vt
nullus hic capere poſſit. Et quo clarius deum vidẽt,eo plura cognoſcũt in ipſo. Omnes autem
cognoſcunt in eo totum ordinem vniuerſi, & vniuerſos ſuos concíues, & ea quæ ſpecialiter
ipſos concernunt:ea quoq; quæ modo cognoſcunt per fidem, ibi cognoſcũt per ſpeciem. Nec
tamen omnina iſta inferiores noſcunt tam clare vt ſuperiores. Speculum autem deitatis,eſt in-
tellectuale atq; liberrimum, & iuxta cenſuram ſapiẽtiæ ac iuſtitię ſuæ: itemq; iuxta merita bea
torum repræſentat ſe illis. Omnes demum beati vere & perfecte beati ſunt,iuxta menſuram ca
pacitatis ſuæ,diſpoſitionis & ſtatus,& quantum ad eſſentiam principalis felicitatis, quæ eſt vi-
ſio dei per ſpeciem, in qua nunq̃ amplius creſcunt,& quæ tantæ eminentiæ ac perfectionis eſt,
B ꝙ ipſa ſola ſufficiens eſt illos quietare ac contentare, q̃uis deus æternus ex ſuæ pietatis ac libe-
ralitatis immenſitate,alia plura accidẽtalia gaudia & præmia illis adijciat,quę ipſi beati quãdo
nondum aſſunt,ſuauiter & æquanimiter abſq; omni pœnalitate & inquietudine præſtolãtur,
ſicut & corporũ ſuorum reſuſcitationem & glorificationem. Nec verum eſt, quantum ad oĩa
illa,ꝙ omnia habent iam actu in re quæ cupiunt,ſed habent illa in certa ſpe, imo habent illa ſi
cut volunt:quia abſolute loquendo,non aliter nec prius volunt illa habere,q̃ deus præordina
uit ipſos illa actualiter habituros. At uero potentialitas ſciendi impertinentia ad ſalutem,non
arguit in illis aliquam imperfectionẽ,vacuitatem,miſeriam. Quod vero vſq; in horam iudicij
nouas illuminationes & reuelationes circa deitatis effectus ac opera ſortiutur, non niſi accidẽ
talis gloriæ minorationem quandam in ipſis conuincit, quæ eſſentiali & principali ipſorum
C non derogat felicitati,cuius comparatione omnia illa ſunt tanq̃ arena & puluis. Poſtremo,
non negamus quin creator,cuius poteſtatis & perfectionis nullus eſt finis,poſſit cunctis beatis
in ſeipſo immediate ſimul oſtendere quicquid per temporũ vices illis oſtendit per intermedi-
os cooperatores,& per actiones hierarchicas:quia ſic agit,& ſuam poteſtatem cauſalem,ac ſuę
bonitatis communicationem,illuminationem,diffuſionem cauſis ſecũdis ita impartit, ad am
pliorem ſuæ magnificeentiæ,ſapientiæ ac munificentiæ declarationem. Sic quippe totam ec-
cleſiaſticam hierarchiam per ſe immediate poſſet gubernare,purgare,docere,iudicare,ornare,
diſponere. Sed ob rationes prætactas ac alias, per angelos & prælatos regit, mundat, illumi-
nat eam. Sicq; dignitatem prouidentialem,potentiamq; cauſalem communicat alijs, & vari-
os gradus ac ordines poteſtatum,prælationum, præſidentiarũ, atq; iudicialium autoritatũ in-
ſtituit & præfixit. Id itẽ conſtat,ꝙ loquendo de ſcientia ſimplicis intelligentiæ,ſupergloriosiſ-
ſimus deus infinita ſit, quæ nulla mens creata intelligit:ſicut & infinita facere poteſt,quæ nun-
quam facturus eſt.

TErtio quæritur,vtrum oẽs angeli mittanť in miniſterium, & de quibus choris mittantur, Q VAES. III.
& an plures mittantur,q̃ aſſiſtunt. Hæ quæſtiones ex ſcripturis naſcunť. Ait nanq; Aplus: Hebr. 1.
Nonne oẽs ſunt adminiſtratorij ſpiritus in miniſterium miſſi propter eos, q hæreditatem ca-
piunt ſalutis? Vnde apparet,ꝙ vniuerſi mittantur. Daniel vero propheta: Millia(inqt) milliũ Daniel. 7.
miniſtrabant ei,& decies millies centena millia aſſiſtebant ei. In quibus verbis inter miniſtran
tes & aſſiſtentes diſtinguitur. Nunc autẽ ſummatim pſtringendo,& S. Dionyſij doctrinam ſe-
quendo,videtur tenendum,ꝙ angeli ſupremæ hierarchiæ nunq̃ mittuntur, ſed tantũ aſſiſtũt:
quia non habent diſpoſitionem nec operationem circa exteriora agenda. Angeli vero infimę
hierarchiæ circa hoĩes hñt determinata officia,quoniã infimi ordinis eſt nunciare minora, &
ſingulis pręeſſe hoĩbus. Archangelorũ vero eſt nunciare maiora,& eminentibus præſidere per
ſonis. Principatuum vero eſt præeſſe prouincijs,quemadmodum Michael fertur princeps ec
cleſiæ. Porro angeli mediæ hierarchię generalem diſpoſitionem circa agenda ſortiti dicuntur

ita ꝙ dñationum ſit diffinire,alijſq; præcipere qd agendum: virtutum vero,habere robur ido- D
neum ad exequendũ quæ ſibi deputata ſunt ac propria: poteſtatum aũt, diſponere quo mõ &
ordine exequenda ſint. Ad gubernationẽ quippe hæc tria pertinẽt & cõcurrunt, dirI initio agẽ-
dorum,ſeu iuſſio de agendis,q̃d eſt ſpirituum ordinis dñationum: habere facultatem & robur
implendi quæ iuſſa ſunt,q̃d eſt chori virtutum,q̃tum ad miniſterialem influxionẽ ſeu directio
nem,& ordinare quo mõ & ordine fiant quæ iuſſa ſunt,q̃d ad poteſtatũ ordinẽ attinet. Iuxta
Hebræ.1. hanc conſiderationẽ quinq; ordines inferiores mitti dicunt. Nihilominus oẽs dicuntur mini-
ſtratorĳ ſpiritus,q̃a & ſuperiores angeli mitti dicuntur ad angelos inferiores,in q̃tum inferio-
ribus manifeſtant quæ circa exteriora agenda ſunt. Itaq; ordo dñationum habet ſe quaſi me-
dio mõ inter aſſiſtentes & miniſtrãtes,& q̃ ad aliquid,cum vtriſq; poſſet annumerari,q̃uis ma-
gis cum miniſtrantibus. Præterea aliqui dicunt,ꝙ q̃uis ſecundum legem communẽ, de ſupio
Tho. Aq ribus choris angeli non mittantur,tñ interdum ex ſpeciali rõne, ex moderamine ſapientiæ ac oĩ
potentiæ dei aliter accidit: cuius oppoſitum alĳ tenent,ſpecialiter S. Thomas: Ordo (inquiẽs)
angelorum attenditur penes dona gratiarum,q ordo ſupremus eſt,non hñs ordinem altiorem,pro
pter quem intermittatur,quemadmodum ordo naturæ interdum intermittitur propter ordi-
nem gratiæ altiorem,ad declarationem ſupernaturalium veritatũ aut oĩpotẽtiæ dei, vt in opi
busmiraculoſis. Ad quod poſſet quis reſpondere, ꝙ ordo grãæ habet ſuper ſe ordinem glorię.
Vel ſi in nomine gratiæ gloria includatur,adhuc habet ſuper ſe ordinem diuinę & increatæ p-
uidentiæ,oĩa complectentis & excedentis,& nobis magis ignotæ,q̃ cognitæ. Iccirco de his ſo-
brie ſiue incauta aſſertione tractandum eſt. Pręterea q̃uis plures ordines mittantur q̃ aſſiſtant,
Gregorius tñ ſecundum beatiſſimi Dionyſĳ doctrinam,plures angeli aſſiſtunt,q̃ mittuntur: quia,vt ait,q̃ E
ordo angelorum ſublimior,eo perſonas in ſe continet plures. Gregorius vero pro parte aliter
ſenſit. De his ſuper ſecundum Sententiarum plenius dictum eſt. De quibus & Thomas in prima par
te & ſuper Secundum ſcripſit diffuſe. Hic vero ſufficit mihi ea breuiſſime tetigiſſe.

QVAES. IIII. QVarto quæritur, An hoĩes diuerſi ad diuerſos angelorum ordines aſſumuntur, ſinguli ad
ſingulos, & de adaptatione beati Gregorĳ circa hoc,qualiter ſit intelligẽda. Itaque theo-
logorum doctrina eſt,in regno cœleſti vnam eſſe totalem eccleſiam triumphantẽ ex angelis ſan-
ctis & animabus beatis,ſeu electis hominibus, ad quam etiam Chriſtus ſecundum naturã ſpe-
ctat aſſumptam,tanq̃ caput illius,& poſt eum ſacratiſſima virgo, eiuſdem eccleſiæ poſt filium
ſuum præſtantiſſimum membrum. Porro præmium eſſentiale in patria, quod eſt viſio beatifi
ca,correſpondet charitatis perfectioni,ita ꝙ vnuſquiſq; ad gloriam beatificæ viſionis pertin-
get tanto maiorem,& ad chorum angelicum tanto ſublimiorem, quanto in hac vita ad ſynce
Auguſtinus riorem & intenſiorẽ peruenerit dei amorem. Vnde aſſerit Auguſtinus: Non longiturnitas tem
poris,non multiplicitas operis,non difficultas exercitationis,ſed maior charitas,meliorq; vo
luntas remuneratur à deo. Charitas quippe mentem deo vnit directe & aperit, ac patulam fa-
cit eandem ad ſuſceptionẽ,inhabitationem,amplexumq; dilecti,per auida,feruida, lachrymo
Gre. ho. 34. ſa ac pura deſideria eius. Iccirco quod in homilia ſcribit Gregorius: Sunt pleriq;,qui parua ca-
piunt,& ea fratribus nunciant. Iſti in angelorum numerum currunt. Et ſunt,qui cœleſtium ſecre
torum ſumma capiunt & nunciant. Hi inter archangelos deputantur. Alĳ ſigna atq; miracu-
la operantur,qui ad virtutum ordinem congruunt. Sunt quoq; nonnulli,qui vi acceptæ pote- F
ſtatis & orationis eĳciunt dæmones,hi in choro poteſtatum conſtituuntur: ſicq; conſequẽter
per conformitatem meritorum & operum,alios alĳs deputat choris: quod totum per appro-
priationẽ quandã rite accipitur,& cæteris paribus, vtputa charitatis gradu proportionali ex-
creſcenti,& ita quod opa ipſa ex charitatis procedant vigore,ſine quo nec prædicare,nec mira
Matth. 7. cula opari,nec dæmonia effugare,nec proximis prædere meritoriũ eſt vitę æternę, Chriſto te-
Lucæ. 6 ſtante: Multi dicent mihi in illo die: Domine,dñe,nonne in noĩe tuo prophetauimus,& dęmo
nia eiecimus,& virtutes multas fecimus? &c.

QVAES. V. QVinto quæritur, An aliquibus ſctĩs facta ſit illuminatio immediate à deo? Videt ꝙ ſic,q̃a
Gen. 32. in Geneſi loqtur Iacob: Vidi dñm facie ad faciẽ. Dauid q̃q; in pſal. Audiã q̃d loq̃tur in me
Pſalm 84. dñs deus. Atq; in Exodo legit Moſes ore ad os locutus cum dño. Ad hoc rñdet Albertus: De
Exo. 33 Albertus ſanctis poſſumus loqui dupliciter. Primo,ſcd̃m ſtatũ viæ: ſecundo,iuxta ſtatũ patrię. Secundũ
ſtatũ patriæ ſupiores ſeu primi illuminant immediate à deo, medĳ vero & vltimi illuminant
à deo mediate,videlicet medĳ per ſupremos,& vltimi per medios. Sed ſcd̃m ſtatũ viæ,nullus
ſctõrum illuminatur immediate à deo, ſed mediantibus angelis. Verum ex his patet,ꝙ iuxta pręha
bita in quolibet choro cœleſti ſunt primi,medĳ, & vltimi. Ergo in ordine Seraphim medĳ
illuminant

illuminantur à primis. Sicque vnus primæ hierarchiæ ac ſummi ordinis, illuminatur ab
A alio eiuſdẽ hierarchiæ ac ordinis:& per cõſequẽs, illuminatꝰ mediate à deo. Inſup hoĩes in hac
vita illuminãtur à deo, non ſolũ accipiẽdo ab eo dona gratiæ gratis datæ, ſed etiã, imó & emi
nentius, ſuſcipiendo ab eo dona gratiæ gratũfacientis, vt ſunt ſapiẽtia, ſciẽtia, intellectus, cõſili
um, prout ſunt de numero ſeptem donorum ſpiritusſancti. Hæc aũt fideles recipiunt immedia Eſaiæ.ii.
te à deo in ſeculo iſto: Primo in baptiſmo: Deinde, ſi lapſi ſunt, in ſacramẽto pœnitẽtiæ ſeu con
tritiõe. Hæc etenim dona non niſi per creationem & infuſionem à ſpiritu ſancto habentur. &
ſicut hoꝝ donoꝝ infuſio eſt immediate à deo, ſic & profectus & pfectio eorũdẽ, ſaltẽ vt à prin-
cipali cauſa. Sic & de gratia gratumfaciente argui poteſt, cuius infuſio eſt grandis illuminatio,
& à ſolo creatore confertur. Amplius, myſtica theologia eſt ſecretiſſima mentis cum deo lo-
cutio, eſtq; actus doni ſapientiæ vnitiuæ, flammigeræ: nec ineſt apici mentis angelo mediante,
niſi forſitan diſpoſitiue agente & cooperante. Præterea in omĩ actu meritorio indigemus actu
ali motione ſpiritusſancti, cuius motio, vibratio ſeu excitatio, eſt quædam illuminatio mentis
non minima, & immediate à deo, qui iuxta Apoſtolum operatur in nobis & velle & perficere Philip.2.
per ſe, non ſolum angelo mediante. Poſtremo, omẽs beati in patria, aliqua immediate cogno-
ſcunt & vident in deo, & quo clarius increatam lucem & ſummum illud exemplar contemplã
tur, eo plura in illo intuentur, vt iam frequenter expreſſum eſt. Ergo vniuerſa beati ſaltem de
aliquibus immediate illuminantur à deo.

SExto quæritur, An angelus illuminat intellectum humanum. Videtur quod non, quoniã QVAESTIO VI
omnis noſtra cognitio intellectiua, à ſenſitiua incipit ac dependet. Rurſus intelligentem
oportet phantaſmata ſpeculari: non ergo eſt capax influentiæ angeli ſancti ac ſimplicis angeli-
cæ lucis. Ad hoc Thomas reſpondet in prima parte: Quemadmodum infima hierarchia cœ- To.Aquinas
leſtis illuminatur à media, ſic hierarchia eccleſiaſtica ab infima hierarchia angelica. Sic quo-
que angelus illuminat intellectum humanum, eius vim intellectiuam confortando per lumi-
nis ſui irradiationem, atque per intelligibilium ſpecierum influxum: quas angelus ſuperior in
B fluit angelo inferiori ſpiritaliter, nude ac pure. Intellectus vero hominis, nõ eſt in præſenti ca-
pax talium ſpecierum, niſi proponantur ſibi ſub imaginibus ſenſibilium formarum. Nec eſt ca
pax ſpiritualis luminis intellectualis ſubſtantiæ, ſeu illuſtrationis angelicæ, niſi lumen illud in
tellectuale primo coniungatur, & quaſi imbibatur ac incorporetur phantaſmati, & per illud
repræſentetur intellectui. Hæc Thomas in prima parte & in ſcripto ſecundi. Cuius verba ſępe
miratus ſum, & quod venit ſemper ſic cum phantaſmatibus ſuis. Si enim phantaſma, quod eſt
corporalis ſimilitudo & ſubiectiue in potentia quadã organica, capax eſt huiuſcemodi lumi- Phantaſma quid.
nis ſpiritualis & illuſtratiõis angelicæ: cur nõ potius, imó & immediatius ac purius, mẽs hũana
q̃ ẽ ſignaculũ lucis primę & increatę, eſtq; eleuata ſupra tẽpus atq; cõtinuũ, & intelligẽtia obum
brata, in tm̃ vt ſcdm philoſophũ intellectus ſit mixtus ſeparatus, nulli qd habẽs cõmune, & a- Ariſtote.
ctu ens. vñ & ipſe ſctũs doctor in Summa cõtra gẽtiles, fatetꝰ & probat, quod anima rõnalis in- To.Aquinas
quantum intellectualis, etiam in corpore adhuc exiſtens, eſt per ſe ſubſiſtens. Poſtremo cum Ariſtote.
inter ſuſceptiuum & ſuſceptibile ſeu ſuſceptum, oporteat eſſe proportionem, præparationem
aut conuenientiam, dicente philoſopho: Suſceptiuum non eſt contingens. &c. nonne intelle-
C ctus humanus multipliciter decoratus, deiformiter ſimplificatus, ac radio contemplationis
perfuſus ac ſplendens, magis proportionatus, præparatus & dignificatus eſt ad ſuſcipiendum
immediate & pure in ſe influentiam & irradiationem luminis, & illuminationes mentis ange
licæ, quam phantaſma. De hoc alibi plenius ſcripſi: & quid obijci poſſit, tetigi ac diſſolui. Præ
terea Albertus multa hic quærit de aſſumptione corporum ab angelis, & motione ab illis, af- Albertus
firmans quod poſſint aſſumere corpora, quod item aliquando ea aſſumunt, atque quod cor-
porea illa ſunt groſſa & terrena, non aerea: & quod ſunt in qualibet parte corporum quæ aſſu-
munt. Iſta tango, quia Vdalricus Alberti diſcipulus & auditor, in Summa ſua recitat, quod
magiſter ac dominus ſuus Albertus, etiam in magicis artibus eruditus, dixit angelos non aſſu Vdalricus.
mere corpora, nec in corporibus aſſumptis vere ad extra apparuiſſe, ſed præſtigialiter tantum,
imprimendo exterioribus ſenſibus ſimilitudines rerum. quod etiam reprobat Thomas, & ve
rum eſt quod Albertus interdum ſic ſenſit, & alicubi ita ſcripſit. Sed hic & ſuper ſecundum Sẽ-
tentiarum aliter ſcripſit ac ſenſit, & verius. In pluribus autem locis ſibi ipſi in ſcriptis ſuis con-
trarius inuenitur. Deinde hic poſſent multa inquiri, videlicet de angelorum cuſtodia circa ho
mines, & vtrum ſit prælium inter angelos ſanctos ratione cuſtodiæ. De q̃bus & conſimilibus
dictum eſt ſuper ſecundum Sententiarum. Etenim conſtat, vnumquemq; hominẽ habere angelũ

A Quod attendentes theologi qui ſacras ſcripſerunt ſcripturas frequenter cœleſtibus ſubſtātijs
ignis ꝓprietates attribuunt,ꝑ hoc ſignantes diuinā ipſaꝝ cōformitatē & dei imitationē,q̄tū eiſ
dē eſt poſſibile.Deſcribūť etiā angeli in forma hūana, eo ꝙ hoies habēt vim intellectiuā,& qa
habēt oculos ita ſitos vt libere ſurſum reſpiciāt,& figurā rectam & ſurſum erectam,& ſecundū
naturā principāť aīalibus alijs,& ea regūt & dirigūt,& ſcđm ſenſibiles virtutes inferiores ſunt,
ſecundum vero mentis virtutē & rationalē ſcientiā & libertatē arbitrij quod cogi non valeat
om̄ibus animalibus præminent. Poſſibile eſt autem ſecundum ſingulas partes,humani corpo
ris excogitare imagines conuenientes ad deſignationem cœleſtium virtutum. verbi gratia, Vt
oculi humani dicantur ſignare in cœleſtibus mētibus clariſſimum reſpectum ad diuina lumi-
na.Item,quia oculi teneri ſunt & refugiunt offendicula,& huiuſmodi tanquam om̄is formę ſu
ſceptibiles & conformes & acutæ mobiles,ſignant mundam & apertam ſuſceptionē diuinarū
illuminationum ſine repercuſſione. Item vis olſactiua ſignat in cœleſtibus animis ſuſceptibili
tatem diuinæ ſuauitatis ſuper mentē bene olentē & vim diſcernendi perſuauia,& euitandi con-
traria. Virtus autem audibilis ſignat virtutem angelicam participatiuam & cognitiue ſuſcepti
uam diuinæ inſpirationis. Vis vero guſtatiua ſignat ſuſceptibilitatem ſacietatis intelligibiliū
alimentorum & perſectuum prouenientium ex diuinis nutrimentis. Vis vero tangibilis ſcien-
tiam diſcernentem ea quæ naturam iuuant ab his quæ lædunt. Palpebrę vero & ſupercilia vim
cuſtoditiuam intellectuum dei inſpectiuorum. Aetas vero adoleſcentiæ vel iuuentutis ſignat
viuificam angelorum virtutem ſemper conualeſcentem. Dentes vero virtutem diuiſiuam ꝑ-
fectionis luminis cuilibet ſuperiori menti inditi & ipſam nutrientis ad communicandum in-
feriori. Quælibet enim mens cœleſtis intellectuale lumen ſibi à ſuperiore infuſum puiſiua vir
tute diuidit tanquam portionem à maſſa & multiplicat ad ſurſum actionem inferioris ſecun-
dum ſingulorum capacitatem. Humeri autem & brachia & manus ſignificant virtutē operan-
di,& eiuſdem virtutis executionem,& executionis effectum in inferioribus. Cor autem deſi-
gnat deiformem vitam quæ boniformiter diſtribuit propriam viuificam virtutem electis. Pe
B ctus autem vbi ſedes eſt roboris & cuſtodia ſpiritualium,ſignat fortitudinem nulla violentia
ſubijcibilem & cuſtoditiuam viuificæ diſtributionis prædictæ quaſi ex corde procedētis. Dor
ſa autem ſignant continuam coniunctionem omnium virtutum quę germināt bona opera,&
omnes bonos motus,ſicut ex ſpina dorſi quaſi prodeunt & pullulant omnes coſtæ. Pedes autē
virtutem motiuam acute penetrantem & velocem ſemper tendentem in diuina. Vnde legiť in Iſaiæ.6.
Iſaia: Duabus alis velabāt pedes eius. Vbi dať intelligi ꝙ Seraphim habebāt alas ſenas in pedi-
bus,q̄bus velabant pedes dñi.ſicut oſtendit pictura parietū. Ala enī quæ ſurſum fert auē, & eſt
acuta in ſummitate & in aere ſuſpendit & iter facit donec longe à terra ſeparet, ſignat virtutem
mentis ſurſum actiuā & acute penetrantē & in cœleſtibus & æternis ꝑgētē, iuxta illud Eccleſi. Eccl.24.
Gyrum cœli circuiui,& ſegregantē mentis apicē ab om̄ū ſenſibili. Leuitas vero alarū ſignat mē-
tis virtutē ab omni terrenitate expeditā & totā mundam,& ab omni deorſum trahente liberā
alta petentem. Nuditas vero & diſcalciatio in cœleſtibus mentibus ſignat ꝙ libere ſunt & fa-
cile abſoluuntur,imó omnino detineri nequeunt ab aliqua inferiori occaſione,vel occupatio-
C ne & ꝙ exteriora ſenſibilia eis non explicantur,neq; adhærent,& ꝙ diuinæ ſimplicitati ſecun-
dum naturæ poſſibilitatem aſſimilantur. Sed rurſum cum ſacra ſcriptura,quæ tota in ſimplici
veritate vnitur, in ſententiarum varietate multiplicetur,quādoq; angelos cœleſtes nudatos
veſtiri oſtendit,vt apud Zachariam: Auferte veſtimenta ſordida ab eo. Et paulo poſt: Indue- Zacha.3.
runt eum veſtibus. Daniel ait: Vidi virum veſtitum lineis. Vaſa etiam deſerre. Vt in Ezechiele Dani.10. Ezech.9.
& Apocalypſi: Oſtendamus quid ſignant veſtes & miniſteria quæ cœleſtibus mētibus attribu- Apoc.15.
untur. Veſtis enim ſplendida & ignea ſignat earundem mentium conformitatem ad deum iu-
xta ignis proprietates ſupra aſſignatas anagogice intellectas,ſpecialiter propter virtutem lu- Marci.16.
men dandi & accipiendi. Splendor autem eis attribuitur apud Marcum & Thobiam. Eſt au- Tobiæ.5.
tem neceſſaria hæc expoſitio ne quis ſuſpicetur propter tales attributiones in cœleſtibus mē-
tibus quæ ſemper quieſcunt aliquam eſſe temporalem varietatem & quietis interpolationem
in q̄bus eſt vnū lumē ſimplex q̄d tanq̄ fons luminis oēs intellectualiť illuminatos illuminat.
Veſtis aūt ſacerdotalis ſignat virtutē adducēdi angelos vel hoies ad implendas diuinas volun
tates quæ prius eoſdē latebāt adducēdos,& ad totius vitæ ſpiritualis ſanctitatē. Zonæ vero ſi-
gnāt virtutē ſeruandi & firmiter coadunandi ꝓprias virtutes & gratias ſpirituales per incremē
tum propriæ & alienæ perfectionis ſpiritualiť pullulātis ſicut zona cingit veſtes ne defluāt, &
conſtringit ventrem in quo ſunt virtutes nutritiuæ. ad hoc vt quilibet cœleſtis animus in ſe-
ipſum conuertatur,& ſic ſimplicificetur per virtutum ſpiritualium indiſſipabilitatem. Signat
etiam zo

etiam zona virtutē cœleſtis animi circa ſeipſam decenter inceſſabiliter,vniformiter conuoluē D di.ſicut zona circa corpus conuoluitur neq; decidit. Virgę autem ſignant virtutem & prudentiā bene regendi& ad deum ducendi ſubditos.& quælibet negocia ſibi cœlitus iniuncta certo moderamine tēperandi,& fine debito concludendi,quia reges & iudices qui virgas & ſceptra portant,talia faciunt vel facere debēt. Lanceæ vero& ſecures ſunt vaſa interfectionis,ſignātq; virtutē ſeparandi reprobos ab electis,vel peccatum à bona natura & acute diſcernendi inter bonum& bonum,& bonum& melius,& melius & optimū.& efficaciter complendi operationes ſuas. Inſtrumenta aūt menſurandi & ædificandi,ſignāt virtutē inchoandi virtutes vel bonam conuerſationē,& promouendi &perficiendi. Et iuxta hunc modū intelligenda ſunt quęcunq; attribuuntur deo vel cœleſtibus animis pertinentia ad inferiorum ſurſum actionem& conuerſionē ad deū per prouidentiā ſuperiorum. Quandoq; autē inſtrumenta corporalia angelis attributa,ſignant iudicia diuina in homines exercenda. Quædam aūt ſignant diuinā caſtigationem,vt ait Iere. Virgā vigilantē ego video. Quædam punientem iuſtitiā,vt in Ezechi. Quædam liberationem ab anguſtia,aut finem diſciplinæ,aut renouationem prioris beneuolentiæ,aut additionē nouorum donorū paruorū aut magnorū ſenſibilium, aut intelligibiliū. Et generaliter animus perſpicax ſciet familiariter coaptare ſenſibilia ſigna intelligibilibus virtutibus. Quod autē angeli vocantur venti in Pſal. ſignat velocem ipſorū actionem &ad omnia fere ſine mora tranſeuntē,& motū eorum expedite deferentem inferiora ſuperius&ſuperiora inferius. Angeli quidem extendunt inferiores ſuperius,&in eis ſuperiores influūt inferioribus & ſummi mouent medios ad prouiſiue influendum diuina lumina inferioribus,communicando eiſdem proprias illuminationes,ſecundum ſingulorum capacitatē. Præterea nominatio venti qui eſt quaſi ſpiritus aeris ſignat conformitatē cœleſtium mentium ad ipſam diuinitatem. Habet enim ventus imaginariam formam diuinæ operationis,ſicut oſtēdimus in ſymbolica rheologia, in anagogica expoſitione quatuor elementorum,quorum vnum eſt aer,qui diuinas operationes ſignat,inquantum abilis eſt mouere alia.& germina terræ prouocare. & quod velociter operatur,& quod non valet detineri,& quod ſubito incipit moueri, & ſubito ceſſat. & nos cauſam vel motus vel ceſſationis non cognoſcimus,neq; videmus quo ſe occultet,iuxta quod de deo ſcriptum eſt in Iob:Si venerit ad me non videbo eum, & ſi receſſerit nō intelligam. Et in Iohan. Spiritus vbi vult ſpirat,& vocem eius audis,& neſcis vnde veniat aut quo vadit. Nomine nubium etiam deſignantur angeli in ſcripturis,quę implentur nomine radiū ſolaris,ſicut angeli lumine diuino occulte ſuperradiante,quorum primi primam diuini luminis apparitionem intus ſine exteriori iactantia ſuſcipiunt,& eam ad inferiores copioſe ſecūdum ipſorum capacitatem deferunt ſecundario,ſicut nubes lumen intra ſe recipiunt & deorſum tranſmittunt. Alia etiam ratione nubes angelis comparantur,quia nubes effundunt pluuias,quas ſinibus humidis continent,per quas terræ virentia pullulant,viuificantur, creſcunt & matureſcunt. & ita terræ fructus viuificantur, ita & angeli abundantiam cœleſtis ſapientię in ſe ſuſcipientes,& continentes,eam ingignunt inferioribus & inflammant & augent & perficiunt & ſurſum agunt eos. Quod autem in Ezechiele æris & electri forma,& formæ lapidum precioſorum angelis attribuuntur,ſic eſt intelligendum vt nomine electri cuius color medius eſt inter colorem auri & colorem argenti. & ita quodammodo vtranq; continet quantum ad colorem auri ſignat in angelis ſplendorem indeficientem,non valentem deſtrui, vel etiam minui,vel aliquo modo maculari. Quantum vero ad colorem argenti,ſignat in eiſdem claritatem cœleſtem in ſe ſplendidam & alios illuminantem. In ære autem ratione coloris ſui idē qđ in auro vel igne ſignatur. In varijs autem lapidum coloribus per albedinem qui color eſt ſplēdidus,intelligitur cœleſtium mentium ſplendor. Per ruborem ignis myſteria, per flauum colorem myſteria aurei coloris. Per pallorem iuuentutem, id eſt, immarceſſibilitatem ſemper cōualeſcentem. Et iuxta hunc modum in qualibet ſpecie inuenitur anagogica expoſitio ſurſum actiua mentium noſtrarum. Sed quoniam de hac materia videtur ſufficere, conſideremus deinde qua ratione ferarum & aliorum animalium formæ angelis attribuuntur. Figura ergo leonis in angelis ſignat virtutem alios regendi & ducendi in deum,& fortitudinem ſpiritalē nō valentem aliqua violentia coerceri,& quod aſſimilatur ſecundum ſuam poſſibilitatem ipſi occultiſſime & ineffabili diuinæ maieſtati in eo quod ſecretiſſime in deum tendunt,iuxta quod à luce dei ſecretiſſima ad perueniendum in ipſam illuminātur& ſuſcitantur. Sicut leo venatores timens,veſtigia ſua cauda obliterat. Et ideo dicitur in Pſalmo: In mari via tua,ſemitæ tuę in aquis multis,&vitæ tuæ non cognoſcentur, Atq; Paulus ait:O altitudo diuitiarum ſapientię& ſcientiæ dei quam incomprehenſibilia ſunt iudicia eius & ineſtigabiles viæ eius. Figura autē bonis ſignat fortitudinem & conualeſcentiam & virtutem aperiendi,quaſi per ſulcos mentes

Pſal. 44. Hebræ. 1. Iere. 1. Zacha. 11. Ezech. 9 Sapi. 5. 1 Ma. 11. & 15. Iob. 16. Iere. 16. Eze. 4 Apoc 21. Amos. 7. Ieremi. 1. Ezech. 9 Pſal. 103 4. Reg. 19 Can. 4. Aā. 21 Iob. 9. Iohan. 3. Ezec. 1. 8 25

E

F

&inferiorꝝ ad ſuſceptionē cœleſtiū chariſmatū copioſe influentiū,& diuinā in eiscognitionē au‑
gmētātiū. Cornua aūt bouis ſignāt defenſionē&robur,qa cornu tuet bouē & ē carnerobuſtius
Figura vero aqlæ ſignat regalē dignitatē &ſublimē aſceſum in diuina & velocem volatum cō‑
templationis& virtutem penetrandi perſpicaciter,ſobrie,agiliter & prudenter ad hauſtum di
uinæ dulcedinis,qui vere roborat & nutrit. Signat etiam virtutē exercendi contemplatiōes ſu‑
as ſine omni offendiculo recte & inflexibiliter & per ſaniſſimas & perſpicaciſſimas ſuarum cō‑
templabilium virtutum ſuſcitantes ad copioſiſſimum & lucidiſſimum radium æternæ ſapien
tiæ quem deus pater emittit in plenitudine ſpiritualis luminis & feruoris,ſicut ſol eſt quædam
plenitudo & fons corporalis luminis & feruoris,iuxta quod aquila à longe eſcam ſubtiliter vi
det, & ad eam velociter & directe compoſitis alis volat,& irreuerberata acie ſolis radios intue
tur. Equorum autem figura ſignat ꝙ angeli deo obediunt,& ad omnem ipſius flectuntur vo‑ Zacha.6.
luntatem,ſicut equus freno agitur. Albedo autem equorum ſignat angelos ſplendidos eſſe, & Apocal.6.
diuino lumini prę omnibus aſſimilari. iuxta ꝙ albedo color eſt clariſſimus. Nigredo ſignat in
eis ſecretam occultationem,quia nigredo color obſcuriſſimus eſt, Rubor virtutem igneam &
actiuam. Omnes vero colores medij inter albedinem & nigredinem ſignant in eis coniunctio‑
nem claritatis & occultationis per virtutem occultandi claritatē & declarandi occulta,& con‑
iungendi ſuperiores inferioribus,dū priores inferioribus influunt,& inferiores ad ſuperiores
conuerſiue extenduntur. Et niſi vitaremus tractatus prolixitatē dictorū animaliū particulares
proprietates & omnes eorꝝ corporales formas & figuras cœleſtibus mētibus adaptauiſſemus
aliter attribuendo cœleſtibus mentibus ea quæ ſunt in ipſis animalibus vt ſupra. Per furorem
qui eſt in animalibus intelligendo in angelis fortitudinē à qua furor maxime diſtat & eſt eius Cap.2.
B remotiſſima figura. Et per animalium carnalem concupiſcentiam,ſpiritalē in angelis dei amo
rem,& vt breuius dicatur,oēs ſenſus corporeos & multiplices animalium reducendo ad im
materiales intellectus & vniformes virtutes cœleſtium animorum. Sufficiunt autem ſapienti‑
bus non ſolum iſta quæ diximus, ſed etiam vnius formæ vel figuræ anagogica expoſitio,quæ
ſit ſuo ſignato tam diſſimilis ad conſimiliū figurarum conſimilē expoſitionem. Deinde expo
namus quod ſcriptura attribuit cœleſtibus ſubſtantijs fluuios vt in Daniele & Eccleſiaſt. & ro Dan.7.
tas in Ezech. Et currus ſibi cōiunctos. vt in quarto Regū: Fluuius autem igneus & rapidus qui Eccl.14. Eze.1.&.10.
egrediebatur à facie eius. i. antiqui dierꝝ. ſignat plenitudinem diuini luminis&feruoris à patre 4.Reg.2.
luminū procedentis,quæ cœleſtibus ſubſtantijs elargitur copioſam& indeficientem & afflue‑
tiam ſpiritualium donorum & ſpirituale nutrimentum ex quibus in ipſis feruentis & viuificę
C charitatis incrementum generatur. Currus autem propter materialem ipſorum coniunctionē
ſignat communionem gratiæ,gloriæ,dignitatis & omnium luminum cœleſtium coniunctiuā
cœleſtium mentium quæ coordinantur in ipſa hierarchia vel ordine. Rotæ autem prompte ſe Ezech.1.10.
eleuantes quæ leguntur ante faciem ſuam ire & non reuerti & indirectū ire vt in nullam partē
declinarent & eleuari furſum,vt ſignant in cœleſtibus ſubſtantijs virtutem ſemper proficiendi
ſurſum in diuina indeclinabiliter & directe,vt earꝝ contēplatiōes quaſi circulares propter æter
norꝝ interminabilitatē ſurſum ſemper intellectualiter dirigantur. Poteſt etiam & alius ſenſus
anagogicus in deſcriptiōe rotarꝝ intelligi,dicēte Ezechi. Rotas iſtas vocauit volubiles audien Ezech.10.
te me. Vbi gręca trāſlatio ſonat reuolutiōes & reuelatiōes. Mētes ſiqdē cœleſtes quę & rotis &
igni cōparāt,ſēpiterno motu reuoluūt circa ſummū bonū,& reuelāt occulta,inferiores ſurſum
agēdo,ſublimia declarādo,deferēdo lumina à ſupioribus ad īferiores. Deinceps oſtēdamus qd
ſignat gaudiū q̊d angelis attribuit apud Lucā,cū ipſorꝝ gaudiū nō ſenſibile ſit ſicut nr̄m q̊d rece Luce.15.
dēdo affligit & aſſidue deficit. Vn̄ p gaudiū & ępulationē q̄ āgelis attribuūt de pditorꝝ inuētiōe
& errātiū cōuerſiōe ad deū,& ſaluatiōe ſignat exultatio angelorꝝ diuino gaudio conformis,&
copioſa & ineffabilis q̄ ſp replet,quā etiā viri ſc̄ti adhuc in carne mortali cōſtituti interdū me‑
rēt guſtare ſibi radiātibus diuinis illuminatiōibus. Hęc igit quæ de ſenſibilibus inuiſibiliū de‑
ſcriptiōibus ſcripſimus nō plenarie inuiſibilia manifeſtāt,ſed nobis cōferūt & illuminant ne in
imaginarijs deſcriptiōibus animos defigamus. nihil vltra vel ſuperius quęrētes. Sed diſcamus
p p̄dicta&in alijs figuris ſenſibilibus inueſtigare inuiſibilē veritatē. Si aūt obijcis ꝙ nō de oībus
angelicis ꝟtutibus,opatiōibus & imaginibus quæ in ſcripturis tāgūt ſpecialit tractauimus in
hoc libro. Rn̄demus ꝙ hoc verꝝ eſt & q̄druplici de cauſa plura de his p̄termiſimus. tū qa dili‑
gēs tractatus de cœleſtibus hierarchijs noſtrā excedit ſcientiā&magis indigemus de ipſis ab a‑
lio doceri q̄ docere,tū qa ex hijs quæ dicta ſunt alia p̄termiſſa quę cōſimilē habēt intelligētiā & Tobiæ.12.
difficultatē,intelligi poſſunt,tū etiā vt cōpendioſam mēſurā noſtro tractatui p̄uideremus,& Prouer.15.
tandē vt occultū quod noſtrā ſuperat ſciētiā p ſilētiū veneraremur.

COELESTIS HIERARCHIAE FINIS.

A S. DIONYSII AREOPAGITÆ MARTYRIS, ATHENARVM EPISCOPI, ET GALLIARVM APOSTOLI, DE ECCLESIASTICA HIERARCHIA, AD TIMOTHEVM EPHAESINAE CIVITATIS EPISCOPVM.

¶Eccleſiaſticæ hierarchiæ quęnam ſit traditio, & quæ illius ſpeculatio ſeu intentio. Cap. I.

COnpresbytero Timotheo Dionyſius presbyter Salutem. Quia quidem ſecūdum nos hierarchia diuinorum†principiorum ſacratiſſime intenta atq; diuina, habetur deifica ſcientia & operatione & conſummatione, ex ſupermūdanis & ſacratiſſimis oſtendere nos oportet eloquijs, ſacræq; perfectionis myſteriorum thelethen, his qui ex hierarchicis ſacramentis & traditionibus perfecti ſunt. Sed uide quomodo ut ex principio, deinde ſancta ſanctorum reuenerare. Sed autē & hæc ſecreti dei intellectualibus & inuiſibilibus ſcientijs honorifica, impartici pata quidem hæc & incontaminata ab imperfectis conſeruans: ſacris autem ſo-
B lis ſacrorum cum ſacra illuminatione, ſancte & pulchre communicans. Sic enim ut theologia diſcentibus nobis tradidit, & ipſe Ieſus diuiniſſimus animus & ſupereſſentialis om̄is hierarchiæ & ſanctificationis & deificationis principium & eſſentia, & diuiniſſima uirtus, beatis & noſtrum melioribus eſſentijs ſignificantius ſimul & intellectualius illucet, & eas ad proprium lumen aſſimilat ſecūdū uirtutem, noſtraſq; ad ſe extentorum, & nos extendente bono amore complicat multas alteritates, & in uniformem & diuinā conſummans, & uitam & habitū
C & actionem, ſanctam & pulchram donat diuinę ſacerdotalis uirtutē. Deinde in ſanctam uenientes diuini ſacerdotij operationē, proprius quidem nos efficimur ſuper nos eſſentiarum ſecundum uirtutem ſimilitudini manentis & immutabilis earum ſacræ collocationis, & hac†ad lumen Ieſu et diuinam claritatem reſpicientes, et quæcunq; uidere poſſibile ſacræ explorantes, et ſpeculationibus ſciētiæ illuminati†myſtica diſciplina conſecrati, et cōſecrantes luciformes, ſed et deifici, perfecti et ꝑfectiores fieri poterimus. Quædam igitur angelorum eſt et archangelorum hierarchia et ſupermundalium principatuum & poteſtatum et uirtutum dominationumq;, et diuinorum thronorum aut ęquipotentium thronis eſſentiarum, quas theologia attente et ſemper circa deum eſſe et poſt deum tradit, Cherubim eas Hebręorum uoce et Seraphim nominans*ornatum earum et hierarchiarum ſecundos ordines et diuiſiones conſequens*inueniēs in eis. Nobis non condigne quidem, ut poſſibile autē et ut theologia ſacratiſſimis ſcripturis ſubintroduxit iuxta eā, hierarchia laudantibus tantum tamen neceſſariū, quō et illa et om̄is nunc laudans ſupra nos hierarchia, unā habet et eandem per omnē hierarchiā, actionem et uirtutem. Ipſumq; ſummum ſacerdotem quomodo iuxta eum eſſentia et analogia et ordo habet perfici ſecundum diuina et deificari, et ſubiectis tradere ſecundum dignitatem unicuiq;, facta ei diuinitus ſacra deificatione. Ipſoſq; ſubditos ſequi quidem meliores, extēdere uero minores in ea quæ

*puerorū
†Sic
†ad beatū Ieſum.
†ꝑfectores.
†myſticā diſciplinam.
*ornatū eorū & hierarchiarū ſctōs ordines.
*inueniēs in eis noſtrā non.

ante ſunt. Quoſdam autem & præeſſe, & quantum poſſibile, alios ducere, et per D
hanc diuinam hierarchicam harmoniam uere ſubſiſtens bonum & ſapiens & o-
ptimum participare unumquemque iuxta uirtutem, Sed ipſę quidem ſupernos
eſſentiæ & ordinationes quarum iam memoriam ſacram fecimus, & incorpo-
rales ſunt et inuiſibiles, et ſupermundana eſt ſecundum ipſas hierarchia: eam ue-
ro ſecundum nos uidemus proportionaliter nobiſipſis ſenſibilium ſymbolorũ
uarietate multiplicatam, ex quibus hierarchice in uniformem deificationem, in
commenſuratione quæ ſecundum nos eſt reducimur, in deumq; et diuinam uir
tutem. Ipſe quidem ut intellectus intelligunt iuxta quod eis fas eſt. Nos uero
ſenſibilibus imaginibus in diuinas (quantum poſſibile eſt) reducimur contem-
plationes. Vereq; dicendum, unum quidem eſt, quod omnes uniformes appe-
tunt, participant uero non uniformiter idipſum unum quod eſt, ſed ſicut unicui
que diuina iuga diſtribuunt iuxta dignitates partem. Sed quidem hæc nobis
in ea quæ eſt de inuiſibilibus & ſenſibilibus actione latius dicta ſunt. Nunc ue-
ro noſtram hierarchiam principiumque et eius eſſentiam (quantum poſſibile)
dicere tentabo, omnium hierarchiarum principium & conſummatiõem Ieſum E
inuocans. Eſt quidem hierarchia omnis ſecundum adorabile noſtræ ſacræ tra-
ditionis, omnis ſubiectorum ſacrorum ratio, aut uniuerſaliſſima huius continu
atim hierarchiæ, aut huius ſacrorum conſummatio. Noſtra igitur hierarchia di
∗actio citur & eſt continens omnium quæ iuxta eam ſunt, ſacrorum∗ negotium: ſecun-
dum quam diuinus hierarches perfectus, omnium habebit quæ ſecundum
ipſum ſunt, ſacratiſſimorum participationem. utpote a hierarchia cognomina-
tus. Sicut enim hierarchiam qui dicit, omnium ſimul comprehenſam dicit ſa-
crorum diſpoſitionem: ſic hierarchiam dicens, declarat mirabilem & diuinum
∗ſacrum uirum, ∗ omnis ſacræ eruditum ſcientiæ, in quo pure ſua hierarchia omnis per-
ficitur & cognoſcitur. Huius principium hierarchiæ, fons uitæ, eſſentia bonita-
tis, una exiſtentium cauſa trinitas eſt, ex qua & eſſe & bene eſſe eſt ſubſiſtentibus
per bonitatem. Hæc autem omnium ſummitas diuiniſſima principali beatitu-
dine trina, unica uere exiſtit, ſecundum quod nobis incomprehenſibile eſt. Huic
autem deſiderabilis uoluntas quidem eſt rationalis ſalus, & ſecundum nos & F
ſuper nos eſſentiarum. Hæc autem non aliter fieri poteſt, niſi deificatis ſaluatis.
Deificatio autem eſt ad deum quantum poſſibile, & ſimilitudo & unitas. Omĩ
autem hæc commune hierarchiæ, ſummum ad deum & diuina attenta dilectio,
diuinitus atq; potenter ſacrificata, & ante hæc ab eorum contrarijs perfecta &
∗incõuer ∗inconuertibilis reuerſio, & cognitio eorum quæ ſunt, quæ ea quæ ſunt eſt intel
ſibilis ∗ lectualis ueritatis & uiſio & ſcientia, & uniformis conſummationis diuina par-
ticipatio, ipſius unius quantum poſſibile contemplationis refectio, nutriens in-
uiſibiliter & deificans omnem in ſe extentum. Dicamus itaq; quomodo diuina
beatitudo, uera diuinitas, principium deificatiõis, ex quo deificare deificatis bo
nitate diuina hierarchiam in ſalute & unitate omnium & rationalium, & intel-
lectualium eſſentiarum donauit, & ſupermundanis quidem & beatis quietibus
immaterialiter & intellectualiter. Non enim extrinſecus eas deus in diuina
eas in ſe mouet, inuiſibiliter autem & extrinſecus illuminatas, ∗ in eam in ſe puram
& immate

A &immaterialiter diuiniſſimam uoluntatem.Nos autem(quod illis uniformiter
& connexim donatur)ex deo traditis eloquijs,quantum nobis poſſibile,in uari
etate & multitudine ſeparabilium ſymbolorum donatum eſt.Eſſentia enim no=
ſtræ hierarchiæ eſt,deo tradita eloquia. Sãctiſſima autem eloquia hæc dicimus,
quæcunq; a diuinis noſtræ ſacræ perfectoribus in hagiographis nobis & theo=
logicis donata ſunt deltis.Atqui & quæcunq; ab ipſis ſacris uiris immateriali
doctrina & minore quodam modo iam in cœleſti hierarchia,& intellectu in in=
tellectum per medium uerbum corporale quidem,immaterialibus uero tamen
extra ſcripturam duces noſtri eruditi ſunt. Neq; hæc diuini ſummi ſacerdotes
in ſacrificij commune,non uelatis inuiſibilibus, ſed in ſymbolis ſacris tradide=
runt.Eſt enim non omnis mundus,neq; omnium(ut eloquia aiunt)ſcientia. Ne
ceſſario igitur primi noſtræ hierarchiæ duces ex ſupereſſentiali deitate ipſi re=
pleti diuino dono,& in idipſum deinde prgire ex diuina bonitate miſſi ſunt.Ipſi
uero copioſe amantes tanquam dij eorum qui poſt ſe ſunt reductionis & dei=
ficationis,ſenſibilibus imaginibus ſupercœleſtia & uarietate & multitudine cõ=
nexum,& in humanis diuina,& in materialibus & immaterialia. Et his quæ
ſunt ſecundum nos ſupereſſentialia, ſcriptis ſuis & non ſcriptis doctrinis, ſe=
cundum ſacras nobis tradiderunt leges.Non propter immũdos ſolum,quibus
nec ſymbola tãgere phas eſt.ſed quia & ſymbolica quædam eſt. Quod quidem
B dixi†proportionaliter nobis ipſis noſtra hierarchia deſiderans ſenſibilia in eam †pporti=onabilit.
ex eis ad inuiſibilia*diuinorum in noſtram reductionem.Reuelandę tamen ſunt *diuinio rem.
ſymbolorum rationes diuinis ſacris perfectoribus,quas non eſt iuſtum educe=
re in adhuc perficiendos,ſcientes quomodo ſacrorum deo tradente legiſlatores
ornatuum ſtatutis & inconfuſis ordinibus,& unoquoq; ſecundum dignitatem
accipiente proportionibus& ſacris diſtributionibus,hierarchiam ordinauerũt.
Propter quod & tuis ſacris confeſſionibus credens,recordari enim earum ſan=
ctum eſt,ſic omnem quidem†ſuppoſitam hierarchiam ſanctam laudem non tra †ſuperpõſitam.
das alteri,præter æque ordinatos tibi,deiformes, ſacros, perfectoreſq;. Eoſq;
patieris confiteri ſecundum legem hierarchicam, mundorum quidem munda
tangere,communicareque,†ſolum diuinis deificata,& perfectorum perfectiuis, †ſolis deificata diuinis.
C ſanctiſque ſanctiſſima,aliaq; hierarchicorum,& hęc tradidi diuino dono.

¶ELVCIDATIO CAPITVLI HVIVS PRIMI. ARTICVLVS .I.

Liber iſte,quemadmodum & præcedens & duo ſequentes, quorum vnus
tractat de diuinis nominibus, alter de myſtica theologia, ſcriptus eſt per
modum epiſtolæ.Omnes quippe ſcripſit ad Timotheum.Idcirco præmit
titur.[Conpresbytero Timotheo Dionyſius presbyter] Quæ verba in ex=
ordio præcedentis libri habentur,& ibi expoſita ſunt. Etenim ſanctus Di=
onyſius presbyter, id eſt, ſacerdos ſeu ſenior, vtputa præſul Athenienſis,
ſcribit & mittit hæc Timotheo cõpresbytero,id ẽ,conſacerdoti & coepiſco
po ſuo.Sequitur textus.[Quia quidem ſecundum nos hierarchia * puerorum diuinorum ſa= *diuinitoneſ principum
cratiſſime intenta atque diuina habetur deifica ſcientia & operatione & conſummatione ex ſu
permundanis & ſacratiſſimis nos oſtendere oportet eloquijs]Iſtud dupliciter poteſt exponi.
Primo ſic.Sacratiſſime puerorum diuinorum,id eſt,ó tu Timotheæ,ſacratiſſime puerorum di
uinorum,id eſt,valde ſacer & ſacrate,ſeu ſanctificate inter pueros diuinos, id eſt, miniſtros ac
diſcipulos,deo gratioſe ac virtuoſe aſſimilatos.Secundo ſic,& magis ad literã,vt ex alijs tranſ=
lationibus conſideratur.Oportet,id eſt, expedit nos oſtendere ex eloquijs ſupermundanis, id

 eſt, ſcri=

eſt,ſcripturis ſupernaturalibus diuinitus reuelatis:& ſacratiſſime,id eſt,eminēter ſanctis. quia D
Pſal.112. quidem, id eſt, pro certo,quod hierarchia ſecundū nos,id eſt,eccleſiaſtica hierarchia.puerorū
diuiuorū,id eſt,fideliū perſonarum,quibus dicitur:Laudate pueri dominum. intenta ſacratiſ-
Actu 17. ſime,id eſt,deuotiſſime occupata,& aduertens verba ſcripturæ, iuxta illud Actuum: Nobilio-
res ex eis,cum omni auiditate ſuſceperunt verbū dei.atq; diuina,id eſt,deo per actus contēpla-
Ephe 5. tionis ac ſancti amoris conformata,iuxta illud Apoſtoli:Imitatores dei eſtote,ſicut filij chariſ-
ſimi. habetur,id eſt, conſiſtit.ſcientia deifica,id eſt,in ſcientia ſalutari,quæ ſcientem deo cōfor-
Iere.9. mat,de qua ipſe dn̄s per Ieremiā hortatur:In hoc glorietur qui gloriatur,ſcire & noſſe me.& o-
Matt 3.4. peratione,id eſt,expurgatione à culpa,iuxta illud:Pœnitentiam agite. & conſummatione, id
Marci 1. eſt,perfectione.Hi nanq; ſunt tres actus thearchici:illuminatio,quæ nomine ſcientiæ deſigna-
Lucæ 3. tur:purgatio,quæ per operationem exprimitur:quia operatio pœnitentialis &obſeruantia p̄-
ceptorum,illuminationem & contemplationem præcedit,ſicut ethica theoricam,& vita acti-
ua contemplatiuam[ſacræq; perfectionis myſteriorū thelechim]ſeu(vt alia litera habet) the-
lethem:hoc eſt,oſtendere nos etiam oportet & declarare thelethen,id eſt,ritum ac formā ſacræ
Telete ſꝫ perfectionis,id eſt,ſanctæ cōpletionis.myſteriorū.i.diuinorū ſecretorū,videlicet ſacramētaliū
operum,& benedictionum ſeu conſecrationum,quæ fiunt & adhibentur in ſacris & ſacramē-
tis ac ſacramentalibus,quæ indignis & potiſſime perfidis ſunt celanda,qualiter ſcilicet accedit
Auguſt. verbum ad elementum,& fit ſacramentum.Quibus autem oſtendenda & publicanda ſint iſta,
ſubiungit: [His qui ex hierarchicis ſacramentis & traditionibus perfecti ſunt] id eſt,qui bene E
ſunt inſtituti,ſundati & eruditi in fide & vſu ſacramentorum,atq; catholicis documētis.Et re-
cte ait,hierarchicis ſacramentis:qm̄ per ſacramenta euangelicæ legis(eo quod gratiam conti-
neant)fit purgatio,illuminatio & pfectio,quæ ſunt actus hierarchici.Et qa ſacramenta p mi-
niſtros eccleſiæ diſpēſantur,conſequēter,phibet myſteria iſta indignis manifeſtari.[Sed vide]
.i.conſidera[quō vt ex principio].i.qualiter iſta myſteria ſint ex deo & inſtitutiōe diuina,non
hūana,tanq̄ à principali,imó & immediato inſtitutore.[deinde ſancta ſanctorū reuenerare].i.
hæc ſacramēta p̄ ſacramētis legis naturæ ac legis ſcriptæ,potiſſime ſancta ſunt:in q̄bꝰ vno ſan-
ctus ſanctorū deus & homo,realiť & incōprehenſibiliter continetur.Hæc inq̄,ſacramenta reue-
nerare.i.aſſidue venereris,nec ſine debita p̄paratione,confeſſione,puritate & reuerentia accipi-
as ea.Nēpe q in mortali peccato ſcienť exiſtens,ea conſecrat,diſpenſat aut ſumit,peccat morta-
liter, vt docet ſanctus Dionyſius iſte.Non ergo ſufficit credere,ſed oportet etiā efficaciť hono-
*Sed. rare hæc ſacramenta.[Sic aūt & hæc ſecreti dei intellectualibus & inuiſibilibus ſcientijs hono-
rifica].i.myſteria iſta ſic honorifices p conſideratiōes mentales ac ſpirituales[imparticipata q-
dē hæc & incontaminata ab imperfectis conſeruans].i.ea non cōmunicans,porrigens aut di-
ſpenſans carnalibus,proficere non curantibus,nec talibus ea irridenda aut violanda exponēs
quæ ſunt ſecreti dei.i.ptinentia ad incōprehenſibilē altitudinē ſapiētiæ creatoris ac ſaluatoris.
Verūtñ interdum,vt ſcandalū euitetur,ne occultū peccatū prodatur,dandum eſt ſacramētum
indigno occulte[ſacris aūt ſolis ſacrorū cū ſacra illuminatione ſancte & pulchre cōmunicās]
.i.impartiens & propalans myſteria iſta ſancte & pulchre.i.deuote & immaculate,ita vt tu q̄q; F
irreprehenſibiliter conuerſeris ſolis ſacris.i.tm̄ ſanctificatis fidelibus,cū ſacra illuminatiōe ſa-
crorū.i.catholica informatione de iſtis myſterijs,vt ſciant qd ſentire & credere debeant de eiſ-
dem.Verūtñ iſta non dicuntur,quod miniſter ſacramentorū teneatur certo ſcire,an pximi aut
ſubditi ſui ſint in ſtatu ſalutis & ſpiritaliter digni,cum hoc ei impoſſibile ſit ſine reuelatione di-
1.Cor.2. uina,cū & Apoſto.dicat:Quis ſit qd agať in hoīe,niſi ſpūs eius?ſed vt miniſter ſaciat circa hoc
Prouer.27 diligētiā ſuā,iuxta illud Prouer.Diligēť agnoſce vultū pecoris tui,tuosq; greges cōſidera.[Sic
em̄ vt theologia diſcētibus nobis tradidit].i.ſicut ſcriptura docet nos addiſcētes[& ipſe Ieſus
diuiniſſimus aīmus].i.mēs ſumme diuina,p̄ſertim ſcd̄m deitatis ſuæ naturā [& ſupereſſentia-
le oīs hierarchiæ & ſanctificatiōis & deificatiōis principiū].i.ſontale & ſupexaltatū cauſale ex-
ordiū oīs hierarchiæ angelicæ ac hūanæ,oīsq; gratiæ ſanctificantis,atq; internæ purificatiōis
& pfectiōis,qua homo q̊dāmō deificať.i.deus qdā p participatiōem efficiť. Vñ & principes ac
Exod.20. iudices in ſcripturis dij vocanť,ſcd̄m illud in Exodo:Dijs nō detrahes.Oīm horū, pater & fili-
us ac ſpūſſctūs,ſunt vnū principiū,ſicut & vnus creator,cū ſupbeatiſſimę trinitatis indiuiſa ſint
opa[& eſſentia & diuiniſſima virtus].i.Ieſus(ſcd̄m q̄d deus)ē oibus illis eēntia & v̄tus ſupma,
Ephe.1. nō formaliť,ſed effectiue,nulli inhærēs,ſed cūcta efficiēs,quēadmodū iuxta Apoſto.deus ē oīa
in oībus[beatis & noſtrū melioribus eēntijs ſignificatiuis ſimul & intellectualius illucet].i.ipſe
Ieſus deus incarnatus illucet.i.intus ſulget ſignificātius.i.clarius & expreſſius & intellectuali-
us.i.purius atq; abſtractius eēntijs illis beatis.i.ſpiritibus illis ſupnis & melioribus nr̄m.i.vir-
tuoſioribus ac præſtantioribus quam nos,cum tam in naturalibus quam in gratuitis multum

excedunt nos,& vident creatorem in ſeipſo clare per ſpeciem,& confirmati ſint in bono,ac Matth.11.
A ſine interpolatione diligant deum ſecundum poſſe ſuum extremũ. Hinc Chriſto teſtante,q mi
nor ē in regno dei.i.infimus in paradiſo cœleſti,maior ē in illo,puta Iohãne baptiſta,ſcdm q̃d
fuit viator. Hinc demũ q̃tũ ad illuminatiões hierarchicas,dñs multo ſplẽdidius micat illis quã
nobis[& eas ad ꝓpriũ lumẽ aſſimulat].i.lumini gloriæ ſuæ ac ſuo lumini increato,lumini q̃ꝗ
ſapiẽtiæ ſuæ mẽtes illas cõſormat[ſcdm ꝟtutẽ].i.iuxta poſſibilitatẽ & capacitatẽ eaꝝ, ſicut in
expoſitiõe ꝑcedẽtis libri frequẽt̃ expoſitũ eſt[noſtraſq; ad ſe extẽtoꝝ & nos extẽdente bono a-
more cõplicat multas alteritates].i.Ch´s cõplicat.l. ſimplificat in ſe alteritates nr̃as multas]
.i. varias nr̃as diſtractiões,curas,inq̃etudines & inordinatas affectiões,ꝑ quas nõ ſolũ à ſimpli- Lucæ.10.
ciſſimo illo vno(q̃d ſolũ neceſſariũ eſt)elõgamur,diuidimur,diſſipamur,iuxta illud:Diuiſum Oſeæ.10.
eſt cor eoꝝ,nũc interibunt. imó etiã à nobiſipſis alieni efficimur,in regionẽ diſſimilitudinis a- Lucæ.15.
beũtes inſtar filij ꝓdigi & carnalis cũ q̃ ſic diſſipati,paſcimus porcos.i. ſenſuales & viles affectus
nr̃as inq̃ extẽtoꝝ ad ſe.i.nr̃orũ q mẽte nos extẽdimus & leuamus ad ipſum ꝑ piũ conatũ,faciẽ-
do q̃d in nobis ē,eiuſq; opẽ & gr̃am inuocãdo, & ipm̃ ꝓ poſſe aliq̃lit̃ intuẽdo. Cõplicat q̃q; &
nos in ſeipſo,adunãdo & recolligẽdo corda nr̃a in ſe,dũmõ nos aptemus ad hoc. Propter q̃d ꝑ
Ieremiã ait:Quis ē iſte q applicet cor ſuũ, vt appropinquet mihi? Nẽpe vt in lib. Iob aſſerit: Si Iere.30. Iob.34.
direxerit hõ ad deũ cor ſuũ,ſpũm illius & flatũ ad ſe trahet. Sed qm̃ ſe ita aptare & applicare, Iere.31.
eſt donũ dei & gr̃æ ꝑueniẽtis effectus,ſapiẽter deꝑcatus eſt Ieremias:Cõuerte me dñe,& cõuer
tar:q̃a tu es dñs deus meus. Poſtq̃ em̃ cõuertiſti me,egi pœnitẽtiã:& poſtq̃ oſtẽdiſti mihi,ꝑcuſſi
femur meũ. Sic ergo nos cõplicat extẽdente bono amore.i.ſpiritali dilectiõe, erigẽte & coadu
nãte nos in ipſo,q̃a ꝑ charitatẽ & eius affectũ fit cõplicatio iſta,ꝑ q̃ Saluator patrẽ orauit:Rogo Iohan.17.
B ingens,pater,vt oẽs vnũ ſint,ſicut tu pater in me & ego in te,vt & ipſi ſint vnũ in nobis. Deniq;
expoſitio iſta cõſonat Gloſſæ,quã tñ reꝑhẽdit Albertus,dicẽdo:Cõplicat multas alteritates no Albertus.
ſtras.i.intellectus nr̃os nõ firmit̃ ſtãtes in vno, ſed ad diuerſa nutantes. Nõ em̃ alteritates no-
minat carnaliũ voluptatũ curas,vt dicit cõmẽtator:q̃a has nõ cõplicat,ſed abijcit. Ad q̃d dico,
q̃d interdũ etiã aliq̃ cõplicãt̃ & colligãt̃,vt ſimul iũcta abijciãt̃,iuxta illud Micheæ:Proijciet in Micheæ.7.
ꝓfundũ maris oĩa pc̃tã nr̃a. Vel in ignẽ mittãt̃. Vñ ꝑ Iſaiã loq̃tur deus de reprobis:Cõgregabũ Iſaiæ. 24.
tur cõgregatiõe vnius faſcis in lacũ,& claudẽt̃ in carcere. Vñ in Euãgelio dñs:Dicã,ait,meſſori- Matt.13.
bus:colligite ea in faſciculos ad cõburẽdũ[& †vniformẽ & diuinã cõſummãs & vitã & habitũ †in vniformem.
& actionẽ]hoc ē,Ieſus conſummãs.i.ꝑfecte in nobis efficiẽs vitã vniformẽ & diuinã.l. cõuerſa
tionẽ in deo fixã ac ſtabilẽ,multũq; ꝟtuoſam & contẽplatiuã & habitũ & actionẽ.i.habitus vir
tuoſos eoꝝq; actus. Habitus em̃ ꝟtutũ gratuitaꝝ infundit,& ad eliciendũ actus ex illis,excitat
mouet & cooperat̃. Propter q̃d Iſaias ait:Dñe,dabis pacẽ nobis,oĩa em̃ opa nr̃a opatus es no-
bis. Itẽq; Apoſt. Deus opat̃ in vobis & velle & ꝑficere[ſctãm & pulchrã donat diuinæ ſacerdo Iſaiæ.26. Philip.2.
talitatis ꝟtutẽ].i.Ieſus largit̃ nobis efficaciã ꝑclarã,decẽtẽ ac ordinatã ſacerdotalitatis diuinæ,
C id ē,euãgelici ſacerdocij deſuꝑ dati,ſuꝑnaturalis ac penitus ſpũalis,hoc ē,poteſtatẽ conſecrãdi,
celebrãdi,& ſacerdotalia opa exercẽdi. Nã & ſacerdotalẽ imprimit characterẽ ꝑ creationẽ. Per
diuinã q̃q; ſacerdotalitatẽ,poteſt intelligi ſpiritalis vis immolatiua ſuiipſius,q̃a q̃ſq; deuotus
ſe ipſum q̃tidie offert deo in holocauſtũ aut hoſtiã ſalutarẽ,ſcdm illud ad Romanos: Obſecro Rom.12.
vos,vt exhibeatis corpora veſtra hoſtiã viuẽtẽ,ſctãm,deo placẽtẽ. Hæc virtus ſacerdotalis ē la- Latria q̃d.
tria,quæ eſt virtus moralis,deo cultũ,ceremoniãq; impẽdẽs. Præterea ad hãc vitã diuinã & v-
niformẽ, vas electiõis nos admonẽs:Eſtote,inq̃t,ſtabiles & immobiles,abũdãtes in oꝑe dñi ſp. 1.Cor.15.
[Deinde in ſctãm veniẽtes diuini ſacerdotij opationẽ].i.poſt ꝑtactã diuinoꝝ nũeroꝝ largiti-
onẽ,nos ꝓcedẽtes in ſaluberrimos atq; ſacerdocij iã ꝑtacti,mãcipando nos totos atq; totalit̃ a-
mori cultuiq; diuino,& oblationibus ſacris ac hoſtijs ſacri altaris,ſcdm illud Pſalmi:Introibo
ad altare dei[ꝓpius q̃dẽ nos efficimur ſuꝑ nos eẽntiaꝝ ſcdm virtutẽ ſimilitudini manẽtis & im Pſal.42.
mutabilis eoꝝ ſacræ collocatiõis].i.magis appropinquamus ſimilitudini ꝑfectionis eẽntiaꝝ
quæ ſuꝑ nos ſunt.i.angelicoꝝ ſpirituũ,q ſublimiores ſunt nobis ſcdm virtutẽ. i. iuxta noſtrã
poſſibilitatẽ. Vel,ſcdm virtutẽ.i.ꝓut amplius in ꝟtutibus creſcimus. Itaq; ꝓpinq̃ores efficimur
ſimilitudini collocatiõis eaꝝ ſacræ & manẽtis & immutabilis.i.ꝑfectiõis angeloꝝ, in q̃ à deo
collocati ſunt & fundati,quæ ꝑfectio ſeu collocatio in donis naturæ & gr̃æ ac gloriæ ē manẽs,
q̃a incorruptibilis ſunt naturæ,& ſacraꝝ chariſmata gr̃ę,immutabilis q̃tũ ad dona felicitatis ac
gl̃æ,in q̃inuariabilit̃ ſunt firmati[& hac],i.ꝑ gratioſam iſtã cũ angelis aſſimilationẽ & cœliſor
mẽ ꝑfectionẽ[ad †beatũ Ieſum & diuinã claritatẽ reſpiciẽtes].i. mentẽ nr̃am ad eius intuitũ di †nm̃ Ieſu Apoc.21.
rigẽtes,ad vnigenitũ patris Ieſum Chr̃m,eẽntialit̃ beatũ ſcdm diuinitatis naturã,& ſcdm aſſum
ptã hũanitatẽ excellẽtiſſime glorificatũ.& diuinã claritatẽ.i.lucẽ gl̃æ ac totius ſuꝑbñdictæ tri
nitatis ſuꝑſplẽdidiſſimã puritatẽ. Vñ in Apoc.aſſerit:Ciuitas non eget ſole neq; luna. Nã clari

tas dei illuminabit eã[& quęcũq; videre poſſibile explorãtes ſacrę]. i.pſcrutãtes humilit ac de
Eccl.3. Prouer.25 uote oĩa illa,quę poſſibile à nobis ẽ inueſtigare ac capere,iuxta illud Eccĩ. Altiora te ne quęſie D
ris,& fortiora te ne ſcrutatus fueris. Alioqn vt in li. Prouer. induci,Sicut q mel comedit mul
tũ,nõ ẽ ei bonũ:ſicq pſcrutator ẽ maieſtatis,opprimet à glãa[& ſpeculatiõibus ſciæ illuminati]
Iſaiæ.11. loquẽdo de ſcĩa ſalutari,q̃ ẽ donũ ſpũſſcti,de q̃ ait ſcriptura:Dedit illi ſciẽtiã ſctõrũ. Et ad Col.
Sapien.10. Coll.1. Apoſt. Ambuletis digne deo p oĩa,creſcentes in ſcĩa dei[myſticã diſciplinã cõſecrati &cõſecrã
tes]. i.p fidẽ & operũ exhibitionẽ.cõſecrãtes & honorãtes diſciplinã. i. ſacrã ſcripturã myſticã
.i.ſpiritalẽ,ſecretã,velatã. Vel myſticã diſciplinã. i.ṽgã dei ſeu correctionẽmyſticã. i.iudicio oc
culto inflictã,ſeu à deo pmiſſã,q̃ pſertim in primitiua eccleſia exercebãt electi. Cõſecrãtes i.pa
tiẽt ſerẽtes,ac iuſto &ſctõ creatoris iudicio illatã ſatẽtes. Vñ Apoſt. In diſciplina,inqt,pſeuera
Hebræi 12. Prouer.3. te. EtSalomõ:Diſciplinã dñi fili mi ne abijcias.&cõſecrati. i.p eã purgati,exercitati,pbati,ſcdm
Sapien.3. illd' lib. Sapiæ: Tãq̃ auꝝ in fornace,pbauit dñs iuſtos.[Luciformes & deifici,pfecti,&* pfecto
* perfecti ores. res fieri poterimus]. i. deo ſicopante & auxiliãte,poterimus effici luciformes. i.luce grãæ infor
Ephe.5. mati ac decorati,inſtar lucis clari,iuxta illd' Apoſt. Fuiſtis aliqñ tenebre,nũc aũt lux in dño.&
deifici. i.deo aſſimilati,& ea quę dei ſunt faciẽtes,deiformit cõuerſantes,atq; diuina iugit exer
cẽtes. pfecti habẽdo ṽtutes ſcdm gradũ eaꝝ cõpletũ,& in termino excellẽtiæ,vt viri heroici,iu
Matt.5. xta illd' Mat. Eſtote pfecti,ſicut&pr̃ vr̃ cœleſtis pfect⁹ ẽ. & pfectores. i. alios ad pfectionẽ hmõi
1.Petri.4. pducẽdo,iuxta q̃d ait B. Petr⁹: Vnuſqſq; ſicut accepit grãm in alterutrũ illã adminiſtrãdo. Hoc
implẽt viri ſcti,q ſibi cõmiſſos in ſchola ṽtutũ,exẽplis & documẽtis aſſidue trahũt ad meliora,
Collo.1. Ephe.4. vt nõ ceſſent cõdigne pficere,quẽadmodũ ad Coloſſ. hortat Apoſt. Exhibete vos ſctõs & im
maculatos & irrephẽſibiles corã deo. Et ad Ephe. Renouamini ſpũ mẽtis vr̃æ,& induite nouũ E
hóiem,q ſcdm de⁹ creat⁹ ẽ in ſctitate&iuſtitia. Nẽpe ad hoc venit i mũdũ hũc vnigenit⁹ fil⁹ dei
Lucæ.1. vt ſine timore carnali,mũdano,puerili,iordinato,de manib⁹ iimicoꝝ nr̃orũ liberati,ſeruiamus
illi i ſctitate & iuſtitia corã ipõ oib⁹ dieb⁹ vitę nr̃e. Cõſequẽt theolog⁹ repetit aliq̃ ĩpcedẽti li. in
ducta, de ãgelicis hierar.& choris,vt ex illis apt⁹ aggrediat tractatũ de eccleſiaſtica hierar. oñ
dẽdo in qb⁹ differãt atq; cõueniãt.[Quędã igit ãgeloꝝ ẽ &archãgeloꝝ hierarchia& ſupmũda
liũ pricipatuũ. i. vna ẽ hierarchia ãgeloꝝ&archãgeloꝝ pricipatuũq; cœleſtiũ, q ſũt ſupra hũc
Ariſtote. mũdũ iferiorẽ,quẽ oportet eẽ cõtiguũ lationib⁹ ſuploꝝ, & ſupra ſpherã actiuoꝝ & paſſiuoꝝ.
Iſti ſunt tres ordines infimæ hierar. cœleſtis,de qbus tractatũ ẽ octauo cœleſtis hierarchię ca
pite[& poteſtatũ&ṽtutũ dñationũq;]. i.alia ac media hierarchia ãgelica,ẽ poteſtatũ,quę ſunt
de quarto ordine angeloꝝ[& ṽtutũ]quæ ſunt de ordine qnto.& dñationũ quæ ſunt de ordi
ne ſexto,de qbus tractatũ ẽ capitulo hierarchiæ angelicæ ſeptimo[& diuinoꝝ thronoꝝ]q in
fimus chorus tertiæ ac ſupmæ hierarchiæ angelicę[aut æqpotẽtiũ thronis eẽntiaꝝ]. i. mentiũ
ſupnaꝝ cherubicaꝝ & ſeraphicaꝝ,quæ ſunt æqpotẽtes. i. æq̃lis potẽtiæ &pfectiõis cũ thronis
in gñe,qa eiuſdẽ ſũt hierarchię. ſicq; cõueniũt in rõne gñica, Excellẽtiores tñ ſunt illis in ſpecie,
qa ſupioꝝ ſunt ordinũ. q̃d totũ in pcedẽti lib. expoſitũ ẽ diffuſe[q̃s theologia attente & ſp circa
deũ eẽ & poſt deũ tradit]. i. q̃s mẽtes ſupmę hierarchię theologia. i. diuĩa ſcriptura tradit. i. do
cet eẽ attẽte & ſp. i. diligẽt & iceſſant circa deũ. ię pximas creatori in ordie reꝝ,iuxta q̃d loqtur
Auguſti. Aug. De⁹ creauit angelũ,ppe ſe,materiã ppe nihil. q̃uis Chr̃s ſcdm q̃d hõ,& beatiſſima ṽgo. p F
pingores ſint deo p vnionẽ &grãm. Sic ergo ſunt circa deũ dignitate naturæ,hierarchica ppin
qtate:qa ĩmediate illuminãt ab ipõ,& circa ipm obiectalit ṽſant ĩdefinẽt. De qbus ſupma hie
rarchia & trib⁹ ordinib⁹,ſexto angelicę hierarchię cap. ẽ tractatũ. Sic inq̃,ſunt circa deũ & poſt
deũ. i. deſcẽdẽdo à primo ſupſublimi reꝝ principio ad creata.[Cherubim eas hebręoꝝ voce&
Seraphim nominãs]. i. ſcriptura appellãs mentes illas in lingua hebręa. Cherubim ab exceſſu
formatũ eoꝝ & hierarchiarũ ſecũdos ordines. ſciæ,& Seraphim ab ardore amoris pcipuo[* ornatuũ eoꝝ & hierarchiaꝝ ſctõs ordies &diui
ſiões cõſequẽs]. i. tu cõſequẽt cõſiderãs diuiſiões. i. diſtinctiões ac differẽtias ornatuũ eoꝝ. i. p
fectionũ,pprietatũ & donoꝝ ordinũ hoꝝ.& ordies ſctõs hierarchiaꝝ cœleſtiũ,q̃rũ ordinũ p
* Inuenies &c. Nobis non. prietates,actiões,officia ex eoꝝ noĩbus ppẽdũt,vt in expoſitiõe dictũ ẽ lib. phabiti[* iuenies in
eis nr̃am nõ cõdigne qdẽ,vt poſſibile aũt,&vt theologia ſacratiſſimis ſcripturis ſubintroduxit
iuxta eas hierarchiã laudãtib⁹]. i. i pdictis reperies & addiſces q̃ dicta ſũt nõ cõdigne qdẽ. i. cer
te nõ tã excellẽt vt cõgruit tã ſublimi materiæ. vt poſſibile aũt. i. ſed put nob poſſibile fuit de
ſcribere,&vt theologia. i. ſermo diuin⁹ ſubintroduxit. i. q̃ſi subt⁹ iduxit ex corde hũano, ſcdm
q̃d ſupra fuit iſpirat⁹ ex mẽte ęterna. Diuĩa eñi deſup reuelata,nõ valẽt tã clare pfecteq; exprimĩ
q̃ lucide itelligũt ſcripturis ſacratiſſimis. i. in diuiniſſimis lib. laudãtib⁹ nr̃am hierarchiã iuxta
eas. i. ſcdm q̃d dignitas eaꝝ reqrit,& iuxta veꝝ paginaꝝ ſctãꝝ tenorẽ ac intellectũ.[Tm̃ tñ di
cere neceſſariũ]. i. quamuis non valeamus hierarchias illas ordineſq; cœleſtes digne laudare,
tm̃ tñ hoc loco oportuit ſeu expediẽs fuit dicere[quõ &illa]. i. q̃lit&cœleſtis hierarchia[& oĩa
nũc laudãs ſupra nos hierarchia]. i. oĩs ſeu tota eccleſiaſtica hierarchia laudãs nunc. i. in ſtatu
huius exilij ſupra nos. i. deum ſup nos exiſtẽtem. Vel, quomodo illa hierarchia cœleſtis ſupra

nos exiſtẽs vnã,habet & eãdẽ per om̃em hierarchicã actionẽ & virtutẽ.i.ſimilẽ vim ſeu efficatiã
A eandem in gñali habet à deo in cunctis hierarchicis actibus,quę virtus põt latria appellari,quę
deo exhibet laudẽ & cultũ:vel ſapiã per quã fiunt hierarchicę actiões, q̃ ſunt purgatio, illumi-
natio,pfectio. Hñt q̃q; eãdẽ virtutẽ ſubſtantificã,cauſalẽ,fundamentalẽ,cui innitunt, q̃ eſt oĩ-
potens dei ỷtus,oĩa fulciens & conſeruãs,in ſe pure ſubſiſtens,nulli innitẽs. hinc ſubdit[Ip̃mq;
ſummũ ſacerdotẽ]i.ſummũ hierarchã,oĩa ſacra donantẽ,q eſt deus oĩpotens,totius hierarchi
ci actus ac ordinis fons,dator ac princeps[q̃uo iuxta eũ eſſentia & analogia & ordo]. i.quẽad-
modũ ſcd̃m illius ordinationẽ ac iuſſionẽ oĩs eſſentia ſeu pſona hierarchica,contẽta in q̃cunq;
hierarchia, & analogia. i. habitudo ſeu pportio vel capacitas, & ordo .i. chorus ſeu ordinatio,
[habet pfici]i.indiget à ſuo ſupiori decorari & actuari[ſcd̃m diuina]i.participãdo ab illo ſup
na chariſmata,aut aliqd cõplemẽti in illis[& deificari].i.deo eminẽter cõformari[& ſubiectis
tradere].i. inferioribus coĩcare atq; influere,q̃d eſt deificari.i. diuinã proprietatẽ ſortiri & exer
cere[ſcd̃m dignitatẽ vnicuiq;,ſc̃tã ei diuinitus ſacra deificatione] .i. aſſimilatiõe hac ſc̃tã cum
deo ſc̃tã. i. impenſa, vnicuiq; ei.i.cuilibet inferiori,ſcd̃m dignitatẽ.i.iuxta ipſius capacitatẽ,di-
ſpoſitionẽ ſeu meritũ[Ipſosq; ſubditos ſequi qdẽ meliores].i.ſubditos obtẽperare,acq̃eſcere,
ſeq; conformare exẽplis,doctrinis,iuſſionibus ſuo℞ maio℞,iuxta illud ad Hebrę. Memẽtote He. 13.
p̃poſito℞ vr̃o℞,q vobis locuti ſunt ỷbum dei,q̃℞ intuentes exitũ conuerſatiõis, imitamini fi- ibidem.
dem. Itẽq;:Obedite p̃poſitis vr̃is & ſubiacete illis. Ipſi em̃ peruigilãt q̃ſi pro aĩabus vr̃is rõnem
reddituri:cũ gaudio hoc faciant,& nõ gemẽtes[extendere ỷo minores in ea q̃ añ ſunt].i.eos q
p̃ſunt,oportet erigere minores.i.ſubditos in anteriora exhortando,ac p̃cedendo eos ad melio
ra ac viciniora ſaluti,put vas ait electiõis:Quę retro ſunt obliuiſcens,in anteriora extendo me Phil. 3.
ip̃m.Hinc p̃ſidentibus loquit Chr̃s:Vos eſtis lux mundi. Vos eſtis ſal terræ. [Quoſdã aũt & p̃- Matt. 5. Lucæ. 6.
eſſe]·i.nõnullos oportet aliĩs p̃ſidere, qa vt in regula ſua ſcribit Hieron.nec ciuitas,nec domus
nec cõgregatio vlla diu ſubſiſteret,ſi deeſſet cuius imperio pareret. [& q̃tum poſſibile alios du
cere].i.ſubditos ad finẽ beatũ dirigere cũ oĩ diligentia & conatu ſibi poſſibili. Niſi em̃ p̃lari fue
B rint q̃d in ipſis eſt ſubditos inſtruẽdo,ædificando,corripiendo,corrigendo, hortando,perſua-
dendo,cõminãdo,terrendo,ſubdito℞ pc̃tã & condẽnatio redundarent in ipſos,qui præſunt.
Nihil ergo periculoſius q̃ p̃eſſe. Hinc recte dixit Chryſoſt. Quis eſt qui cupit p̃eſſe,niſi qui nõ ti Ioh Cryſo.
met iudiciũ dei?Impleat ergo qui p̃eſt q̃d in Prouer. legit:Ducã te per ſemitas æquitatis,ne cur Prouer. 4.
rens habeas offendiculũ. Et q̃d Timoth. hortat Apl̃s:Prædica ỷbum,inſta opportune,impor 2. Timo 4
tune,argue,obſecra,increpa in oĩ patiẽtia. Et rurſus: Eſto exemplũ fideliũ in veritate,in conuer
ſatione,in charitate[& per hanc diuinã hierarchicã harmoniam] .i. per iſtam diſcretã ac pro-
portionatam contemperantiã in actibus hierarchicis,ita q̃ præſidentes debite purgent,illumi
nent,perficiantq; ſubiectos:& ſubditi econuerſo rite obtemperent & ducant,purgentur, doce
antur & perficiantur à ſuperioribus ſuis, ſicq; ſimul pertingant ad beatitudinẽ æternalem . Vñ
ſubiungitur:[vere ſubſiſtens bonũ & ſapiens & optimũ,participare vnũquẽdq; ſcd̃m virtutẽ]
.i.quẽlibet ſcd̃m virtutẽ tã in præſidentẽ, q̃ ſubditũ,participare per gr̃am & profectũ in p̃nti,&
per gloriã in futuro,bonum increatũ,inuariabiliter ſubſiſtens,eſſentialr̃ ſapiens,& incõparabi
liter optimũ,in q̃ ſolo cõſiſtit oĩm nr̃m btitudo,cui(vt dixit Hilarius)nõ eſt accidens,ſed ſubſi- Hilarius
ſtens ỷitas,manens cã & naturalis proprietas gñis. Hinc lib. de Ciuitate allegat Auguſt. Cice- Auguſtinus
ronem dixiſſe, q̃ ſicut in cantu melodia cõſurgit ex cõproportione nota℞ , ita in vrbibus orit
C bonũ reſpub. ex contẽperantia rõnabiliter p̃ſidentiũ ac recte obedientiũ. Hoc eſt q̃d glorioſiſſ.
archiapl̃s in 1. ſua deprompſit canonica:Seniores,obſecro,paſcite qui in vobis eſt gregẽ dei,p-
uidẽtes ſpontanee, neq; vt dñantes in cleris, ſed forma gregis ſc̃ti,& ex aĩo , vt cum apparuerit 1. Petri 5.
princeps,pcipiatis immarceſcibilẽ gl̃ię coronã. [Sed ipſę q̃dẽ ſuper nos eſſentię & ordinatiões]
.i. mẽtes ſupnę ordinesq; angelici ſuper nos exiſtentes [q̃rum iã memoriã ſacrã fecimus]p̃ſer-
tim in lib. p̃cedẽti[& ĩcorporales ſunt & ĩuiſibiles]ppter q̃d à peripateticis intelligẽtię atq; ſub
ſtantiæ ſeparatę nuncupant[& ſuper mũdana eſt ſcd̃m ipſas hierarchia].i. ſacer principatus ex
ipſis cõſtans,cœleſtis eſt,nõ terrenus[eã ỷo ſcd̃m nos].i. hierarchiã humanã,q̃ eſt ſcd̃m nos. i.
ex hoĩbus cõſtans[Videmus pportionalr̃ nobis ipſis ſenſibiliũ ſymbolorũ varietate multipli-
catam] .i.cernimus diuerſam & plurificatã ſeu multiplr̃ decoratã multiplicitate ſimilitudinũ
ac ſignorũ corporaliũ rerũ,pportionalr̃ nobis.i. put cõnaturale eſt nobis p ſenſibilia ad intelli
gibiliũ,inuiſibiliũ ac diuinorũ notitiã ac amorẽ ſuſtolli. Deniq; eccleſiaſtica hierarchia eſt ip̃a
militãs eccl̃ia,& ſicut eſt vna totalis eccleſia militans, ita & vna eccl̃iaſtica hierarchia. Rurſus,
ſicut ſunt plures pticulares eccl̃ię,ita & plures eccl̃iaſticę hierar. in qb' ſũt aliq̃ ſymbola & ſtatu
ta ac cerimonialia plura diſtĩcta[ex qbus hierarchice ĩ vniformẽ deificationẽ ĩ cõmenſuratiõe
q̃ ſcd̃m nos ẽ reducimur in deũ & diuinã ỷtutẽ] . i. ex qb' ſenſibilib' ſignis & ſymbolis reduci-
hierarchice. i. p illũinatiões eccl̃iaſticas & expoſitiões ſpiritales,ĩ deificationẽ vniformẽ.i. ĩ aſ-
ſimilationẽ cũ deo ſimplicẽ & coẽm, q̃ ẽ p fidẽ & charitatẽ & ſacrorũ ſuſceptiõẽ in cõmẽſuratiõe

Cap. I. quę ſcd̃m nos eſt.i.ꝑ pportionẽ nobis cõuenientẽ,atq; ꝑ hoc ꝙ ita reducimur in vniformẽ deifi D
cationẽ,ꝑticipando ęq̃lia aut conſilia munera gr̃aꝝ: reducimur q̃q; in deũ & in diuinã virtutẽ.
Illa quippe deificatio eſt nr̃a formalis perfectio, cuius obiectũ & cã ac finis ſup̃mus eſt ipſemet
Iſaiæ 50. ſuperprętantiſſimus deus,& v̾tus eius oipotens cui innitimur & q̃ cõſeruamur ac figimur,iu-
Ierem.15. xta illud Iſaię:Inuitaẽ hõ ſuper deum ſuũ.Et Ierem.ait:Dñs fortitudo mea&refugiũ meum,&
robur meũ[Ipſę q̃dẽ vt intellectus intelligunt iuxta q̃d fas eſt eis].i.mẽtes iſtæ angelicę tãq̃ in
tellectus ſeparati ac deiformes intelligunt claro ſimpliciq; intuitu ſine inuolutiõe&admixtio
ne phantaſmatũ ac ſenſitiuæ notitię,vt cõnaturale & cõdecẽs ipſis eſt:qm̃ opatio ſeqẽ formã&
modus agẽdi parificaẽ mõ agẽdi.[Nos v̾o ſenſibilib. imaginibus].i.ꝑ ſenſibiles ſpẽs[in diui-
nas q̃tum poſſibile eſt reducimur contẽplatiões].i.ad intellectuales &ſpiritales notitias deue-
nimus,ꝑut plenius expoſitũ eſt ſuper illud 1.cap.de Angelica hierar.Impoſſibile eſt aliter no-
bis lucere diuinũ radium,&c̃.q̃d veꝝ eſt q̃ad originalẽ ſpẽꝝ intelligibilium ac intellectualiũ
cognitionũ adeptionẽ:q̃a cognitio nr̃a intellectiua à ſenſitiua ſumit exordiũ. Porro in anago
gica &pure mẽtali contẽplatiõe aliter eſſe cenſeẽ[vereq; dicendũ vnũ q̃dẽ eſt q̃d oẽs vniformes
appetũt]vniuerſæ mẽtes hierarchicę cœleſtes &eccleſiaſticę,q̃ vniformes ſunt gñe,inq̃tum cõ
ueniunt in intellectuali natura & immortalitate ac vere felicitatis capacitate appetunt finalr̃
vnum & idẽ bonũ ſummum & increatũ,totius btitudinis obiectũ &cauſam[participãt v̾o nõ
vniformiter].i.inęq̃liter adipiſcunẽ bonum id finale:viatores eñ in ſc̃lo iſto nõ obtinẽt illud
beatifice.i.clare per ſpeciẽ:&vnus eoꝝ maiori charitate illi vnitq̃ alter:clarius etiã illud contẽ
platur per fidẽ illuminatiuã rõnibus credẽdoꝝ,ac purificata mẽtis intelligẽtia,& per ſapiæ do
num ac per myſticã theologiã,q̃ alter,ſcd̃m q̃d vnus eſt perfectior alio. Simili mõ vnus com-
prehenſoꝝ ad excellentiorẽ btificę viſiõis lympiditatẽ ac dulciorẽ increatę bonitatis fruitionẽ
pertingit,q̃ alter,iuxta meritoꝝ diuerſitatẽ &ſanctę dilectiõis multiplicẽ gradum.Propter q̃d E
Iohan.14. diſſeruit dñs:In domo p̃ris mei mãſiones multæ ſunt:participãt ergo inæqualr̃.[idip̃m vnum
Pſalmo 4. q̃d eſt]q̃d ꝑrſus incõmutabile eſt,&ęternalr̃ idẽ ip̃m eſt,de q̃ Pſalmi.In pace,inq̃t,in idip̃m dor
miam & requieſcã,q̃d ſolum eſt eſſe tam ſimpliciſſimum,tãq; perfectum & infinitũ,vt eius cõ-
Exodi.3. Ierem.51. paratione alioꝝ eſſe ſit q̃ſi nõ eſſe.propter q̃d in Exodo ait:Ego ſum qui ſum. Et per Ierem.aſ-
Matth.11. ſeritur:Qui fecit oĩa,ipſe eſt & Iſrael ſceptrũ hæreditatis eius,dñs exercituum nomẽ eius.[ſed
ſicu vnicuiq; diuina iuga diſtribuunt iuxta dignitates partẽ]Apud Matt.Chr̃s affirmat:Tolli
te iugum meũ ſuper vos,vbi per iugum deſignaẽ lex ſaluatoris.Iuga ergo diuina p̃nt intelligi
leges ęternæ,q̃bus cuncta ſubdunẽ ac diſpenſanẽ:ſeu decreta p̃uidentiæ dei,ſcd̃m q̃ oĩa fiunt ac
bona remuneranẽ,& itẽ obſeruationes p̃ceptorum altiſſimi,quæ per modum cauſæ meritorię
diſtribuunt p̃mia ac participatiões boni immenſi,ꝑut Hierony.ait,ꝙ regnum cœloꝝ nõ debeẽ
Hierony. ꝑſonæ,ſed vitæ:rurſus diuina iuga ſunt iuſta dei iuditia,vñ alia tranſlatio habet:ſicut vnicuiq;
diuina ſtatera tribuit ſcd̃m dignitatẽ delegatã.Alia v̾o trãſlatio,quę fertur p̃fati ſupra Ambro
ſij cõtinet:Veꝝ vt cuiq; pro merito ſortẽ diuina &æquiſſima libra diſtribuit,q̃ redit in idẽ. Di-
ſtribuunt ergo iuga diuina vnicuiq; bono partẽ.i. certã & iuſtã participationẽ, ſcd̃m dignita-
tes.i.iuxta merita recipiẽtium:veruntñ vniuerſi & ſinguli recipiunt obiectaliter vnum & idẽ
ac totum ſummũ bonum:q̃d cum ſit ſuperſimpliciſſimũ,partes nõ habet,nõ tñ illud ſuſcipiunt F
tote ſiue totalr̃.i. tam plene vt in ſeipſo cõſiſtit.Ideo fertur in lib.de Cau.Quãuis cã prima exi-
ſtat in rebus oĩbus,tñ vnaquęq; recipit eã ſcd̃m modũ potentiæ ſuæ. Hinc ſcd̃m modum ꝓpin
quitatis cauſæ primæ,& ſcd̃m modũ q̃ res põt recipere illã ſcd̃m q̃titatẽ illã,recipit eã&delecta
Proclus. tur in ea.Proclus q̃q; Platonicus in Elemẽt.ſua theologica loquiẽ:Omne totalius in primor-
dialibus cauſis irradiat in participãtia,& ſcd̃a ab illis deficiunt aliq̃d participantia.[Sed hęc&
quidẽ nobis in ea quæ eſt de inuiſibilibus & ſenſibilibus actiõe,latius dicta ſunt] i.iſta à nobis
plenius ſunt expreſſa in actiõe ea.i.in illa edititione ſeu cõpilatione, quæ eſt .i. quã fecimus de
inuiſibilibus & ſenſibilibus rebus,quẽ codicẽ nõ habemus:ſicq; ex hoc paſſu & alijs conſtat, q̃
ſublimis iſte Theologus multa cõpegit volumina,q̃ nõ habemus tranſlata, & ſi apud Græcos
ſunt,vtinã transferrenẽ. ¶ Ex præhabitis illuceſcit differentia inter hierarchiã eccleſiaſticã &
cœleſtem,quibus p̃miſſis de eccleſiaſtica incipit hierarchia tractare.[Nunc vero nr̃am hierar-
chiam principiumq; & eius eſſentiã,q̃tum poſſibile eſt dicere tentabo].i.iã conabor exprime-
re & declarare,q̃tum mihi eſt poſſibile,eccleſiaſticã hierarchiã,vtpote principiũ eius formale,
ſc; gñs ſeu principium eius effectiuum & inſtitutiuum,q̃d eſt ſupſapientiſſ. deus,& eſſentiã.i.
ſpeciem ac differentiã eius ſeu aliqua æqualentia, ex quibus ſumiẽ diffinitio hierarchiæ iſtius.
Non eñ intendit eã hic formaliter diffinire, ſed tangere ea ex quibus diffinitio eius elici vale-
at ac formari,quẽadmodum plenius expoſitũ eſt lib.de Angel.hierar.capi.3.[oĩm hierarchia
rum principium & cõſummationẽ Ieſum inuocãs].i. viſcera miſericordiæ Chr̃i exorans,pro

A gratioſa directione & illuminatione ipſius in oibus. Qui Ieſus ſcdm φ deus, eſt præcipuũ fon-
tale exemplarisq; cauſa & finis conſummatiuus oīs ſacri principatus. Conſequẽter tangit eſ-
ſentialia hierarchię[Eſt quidẽ hierarchia oīs].i. oīs hierarchia tam angelica q̃ humana, eſt [ſe-
cundum adorabile nr̃æ ſacræ * eruditionis].i. iuxta honorabilem appellationem euangelicæ *traditiōis
nr̃æ doctrinæ. Vñ Verſellenſis in libris magni Dionyſij exercitatiſſimus ponit ſic: Eſt qdẽ hie-
rarchia ſcdm venerabilem traditionẽ, quã ab apoſtolica doctrina ſuſcepimus. Sarracenus ṽo Ioh. Sarra.
ſic tranſtulit: Eſt qdẽ hierarchia ſcdm venerabile nr̃æ traditionis .i. ſcdm venerandã doctrinã Ariſtote.
maiorũ noſtroꝝ[oīs ſubiectorum ſacroꝝ ratio] ſcdm Philoſo. Omne & totum & pfectum vi-
ciſſim coincidunt. Hierarchia ergo, q̃tum ad formalia ſua, eſt oīs rō ſacroꝝ ipſorum ſubiecto-
rum, puta inferiorũ, hoc eſt, hierarchia eſt res ſeu principatus in ſe continens oẽm ſeu totã rō-
nem ſacroꝝ .i. ſanctarũ actionũ, influxionũ, diuinorũve opm, quę fiunt ſeu imprimunt in ſub-
ditos, vel exercentur ab ipſis iuxta ſuperiorum iuſſionẽ. Cum eñ ſubiecti & p̃ſidentes, ſeu ſup-
poſiti & ſuperpoſiti relatiue dicant ad inuicẽ, in noīatione vnius intelligitur aliud. [Aut vni-
uerſaliſſima huius continuatim hierarchiæ, aut huius ſacrorũ conſummatio].i. hierarchia iu-
xta ſenſum p̃tactum, etiam dici pōt vniuerſaliſſima conſummatio. i. res ſctã, hñs in ſe gſ̃aliſſi-
mam conſummationẽ. i. communiſſimã perfectionem, contentiuam ſacrorũ actuum, per q̃s
fit perfectio talis, ſpectans ad oẽs in hierarchia contentos: qm̃ ſuperiorum eſt ſctificare atq; pfi-
cere inferiores, inferiorũ autẽ eſt à ſuperioribus ſcificari ac perfici. Ideo dicitur cõmuniſſima
conſummatio hierarchiæ continuatim huius aut huius .i. hierarchicæ collectionis ſuperio-
rum aut inferiorum continuatim ſumptorum, ſcdm q̃d vna connectitur alteri cõprehenditq;
aliam, put ſuperiores ſub ſe continent inferiores. [Noſtra igitur hierarchia] puta eccleſiaſtica,
[dicitur & eſt continens oīm quæ iuxta eam ſunt ſacrorum].i. continua eſt oīm ſacrorum ad
ipm ſpectantium, puta ſanctorũ actuum & ſacramentorũ. Nam & ſemper ſunt aliqui ſcti ac p-
fecti in ea[† dictio].i. actionũ ſanctarum congeriẽ hñs[ſcdm quã diuinus hierarches pfectus] † ergotiſ,
B .i. iuxta quam congeriẽ actionum ſanctarũ hierarches diuinus. i. principalis hierarcha. Vnde
Ambro. tranſtulit: Diuinus pontifex, perfectus in gn̄e ſuo: eſt eñ ſtatus epiſcopalis ſtatus per- Ambroſius
fectionis, iam habitę. i. acqſitę ſiue infuſę, & tenet eſſe perfectus: quod ſi non ſit perfectus perfe-
ctione virtutũ ac vitę, eſt tñ perfectus, & ſanctus vocatur rōne officij & eccleſiaſtica ptãte ac iu-
riſdictione, vt ſuper quartũ Senten. librũ conſcriptũ eſt. [oīm habebit quæ ſcdm ipm ſunt ſa-
cratiſſimorũ participationẽ].i. merito debet habere participationẽ. i. adeptionẽ & exercitatio-
nem oīm actuũ & operũ valde ſctõrum, concernentiũ ſuum ſtatum atq; officiũ: vt q̃ dignior ẽ
p̃latione & altior autoritate & iuriſdictiōe, eo pfectior ſit in oī ṽtute oīq; ſapia, diſcretione &
exercitatione interna: alioquin tãto officio eſt indignus aut certe nõ ſatis dignus, niſi forſan in
pficiẽdi conatu ſit aſſiduo & cõdigno[vtpote à hierarchia cognoīatus].i. nomẽ huiuſcemodi
dignitatis ſortitus. Nam ſicut qs nuncupat grãmaticus à grãmatica, accidẽs nãq; denoīnat ſuũ
ſubiectũ: ſic ab hierarchia vocat, q̃ p̃eſt, hierarcha ſeu hierarches[ſicut eñ hierarchiã q dicit] i.
ſicut qui exprimit nomẽ hoc hierarchia [oīm ſimul cõprehenſam dicit ſacrorũ diſpoſitionẽ.]
.i. deſignat diſpoſitionẽ cõprehendentẽ in ſe ſimul oīa ſacra ad illam ſpectantia [ſic hierarchẽ
C dicens].i. q aliquẽ vocat hierarchã[declarat].i. expreſſe inſinuat[mirabilem & diuinũ virũ]i.
hoīem p̃excellenter ſublimatum eccleſiaſtica dignitate, quæ eſt donum gratiæ gratis datæ, &
diuinũ. i. heroicũ ṽtutibus in termino excellentiæ pornatũ, quæ virtutes ſunt dona grę gratũ
facientis[† ſacrum, eruditũ ſciæ].i. in ſcripturis ſublimiter informatũ, imo ſicut & alibi docet † ols ſacra
theologus, epiſcopus debet eſſe tã doctus in diuinis, vt valeat difficillimas ſoluere quęſtiones.
Vñ in Deuteron. q̃q; iuſſerat dñs, vt difficiliora reſeruarent iuditio ſummi pontificis. [in q̃ pu-
re ſua hierarchia oīs perficitur.].i. in q̃ hierarcha tanq̃ in capite, iudice ac magiſtro oīs .i. tota
ſua hierarchia. i. cõgregatio eccleſiaſtica ei ſubiecta pficitur pure. i. cõplementum & ornatum
magnum ſortitur.. Nã & totum denoīatur à parte, p̃ſertim cã principali: maxime autẽ dũ talis col. 2.
p̃latus vocatiōe ſua digne cõuerſatur. Hinc ſubdit: [& cognoſcitur] Si eñ ep̃s vere pontificalr
cõuerſetur. i. irrep̃henſibiliter, exẽplariſſime, iuſte ac ſancte, tota eccl̃ia ei cõmiſſa, in ipſo, & de
ipſo laudatur & glorificatur, iccirco regina Saba ſapiam Salom. expta ait: Beati viri tui, & bea- 3. Reg. 10.
ti ſerui tui, hi qui aſtant coram te ſemper, & audiunt ſapientiam tuam. Econuerſo, inſipientia
atq; improbitas præſidentis nociua ac turpis eſt gregi ſuo. Propter quod in Eccleſiaſtico ſcri-
ptum eſt: Væ tibi terra cuius rex puer eſt, & cuius principes mane comedũt: Beata terra cuius Eccle. 10
rex nobilis eſt, & cuius principes veſcuntur in tempore ſuo ad reficiendũ, & nõ ad luxuriã. Ita-
que nomẽ rei debet correſpõdere ſuo ſignificato, & ecõtra queadmodũ libro de noīe Chr̃iano
pulcherrime ac deuotiſſime docuit Auguſt. q̃ dãnabile ſit à Chr̃o Chr̃ianũ vocari, & Chr̃i vir-

tutes

tutes non imitari. Inſup præinductis de excellentia perfectionis hierarchię conſonant, quæ ad D
1. Timo 3. Timotheum ac titum ſcribit Apoſtolus de virtutibus ad epiſcopum pertinentibus: Oportet
Titum. 1 (inquit) epiſcopum irreprehenſibilem eſſe. Itemq́: Oportet epiſcopum ſine crimine eſſe, ſicut
dei diſpenſatorem. Amplius de effectiuo hierarchiæ principio ſubditur: [Huius principiũ hie
rarchiæ fons vitæ, eſſentia bonitatis, vna exiſtẽtiũ cauſa trinitas ẽ]. i. ſuperbñdicta trinitas vna
oĩm rerum cauſa, vnus creator, vnus verus ac ſummus deus, fons vitæ, à q̃ oĩs vita naturæ, vita
gratiæ, vitaq́ gloriæ, quæ eſt ipſa bonitatis eſſentia naturaliter, oĩformiter & interminabiliter
bonus, prout libro de Diui. noĩbus edocetur diffuſius. De quo Proclus viij. Elemẽtatiõĩs theo
Proclus logicæ loquitur: Oĩa qualitercunq́ participãtia bono, p̃cedit quod primo bonum, & q̃d nihil
Ibidem. eſt aliud q̃ bonum. Et alibi: Oĩm entiũ principium & cauſa prima eſt bonum. Præterea nõ ad
miror, cp impijſſimi viliſſimiq́ hæretici abſconderunt, ac pro viribus deſtruxerunt beatiſſimi
Dionyſij libros, in q̃bus tam p̃clariſſima teſtimonia continent de ſupergloriofiſſ. Trinitate, ne
tanti doctoris, pr̃is, ac martyris autoritatibus confunderent. [ex qua & eſſe & bñ eſſe ſubſiſtẽti
bus eſt per bonitatẽ]. i. ex ipſa ſumma & incõparabili trinitate oĩbus ſubſiſtentibus cõmunica
tum eſt eſſe, & bñ eſſe. i. actus primus & actus ſcd̃s, ſeu ip̃m eſſe & eius perfectio, per bonitatẽ. i.
rõne primæ & purę bonitatis ipſius ſuperſanctiſſ. trinitatis. Bonitas quippe eſt ratio, & motiuũ
ac incitamentũ coĩcationis & diffuſionis. Proprietas etẽm boni, eſt ſe coĩcare: & de hoc Plato
Auicenna nici, & autor libri de Cauſis ac Auicenna multa dixerunt. [Hęc aũt oĩm ſummitas diuiniſſima
id eſt, trinitas iſta oĩm ſumma, imo & ſummitas ipſa, qm̃ tres increatæ p̃ſonæ ſunt vna eſſentia
& vna ſupremitas, vnusq́ oĩm finis. [principali beatitudine trina, vnica vere exiſtit] Trinitas
Petrus Lõbardus proprie & abſtracte loquẽdo, non eſt trina, vt 1. lib. Magiſter in Sententijs docet. Trinitas ergo E
principali beatitudine trina. i. deus in perſonis trinus, in q̃bus eſt eadẽ numero principalis bea
titudo, ſicut & par maieſtas, q̃a indiuiſę ſunt & ęquales. Eſt etiam vere vnita propter identitatẽ
naturę. [ſecundũ quod nobis incompre henſibile eſt]. i. ſicut iſtud eſt nobis prorſus incõprehẽ
ſibile, & eſt primus atq́ difficillimus articulus fidei. [Huic aũt deſiderabilis voluntas quidem
eſt rationalis ſalus, & ſcd̃m nos & ſuper nos eſſentiarum] hoc eſt, ſalus. i. æterna felicitas, rationa
lis ſupple creaturæ, & eſſentiarum quæ ſcd̃m nos, & earum quæ ſuper nos. i. tam creaturæ humanæ
q̃ cœleſtiũ & angelicarum creaturarum, eſt voluntas deſiderabilis. i. res volita multum deſiderã
da. Huic ſuperfeliciſſimæ trinitati, quę ad ſuĩ ip̃ſius beatificã fruitionẽ nos condidit, iuxta quẽ
1. Theſſ. 4 modũ dixit Ap̃ls: Hæc eſt volũtas dei ſc̃tificatio vr̃a. Apud Matt. veritas quoq́ p̃teſtatur: Nõ
Matth. 10. eſt voluntas ante patrẽ, vt pereat vnus ex his puſillis. Vnde per Ezechielem deprompſit: Num
Ezec. 18. quid voluntatis meæ eſt mors impij, dicit dñs? Veruntamẽ duplex in deo voluntas diſtinguit,
Diſtin. 14. 4. 1. vtpote antecedens & conſequens, vt primo Sententiarum declaratur: per quod argumẽta quędã
quæ hic fieri poſſent, ſoluuntur. Frequenter etiam ſumitur voluntas pro re volita, ſicut & ſpes
pro re ſperata, & fides pro credito. [Hoc autem non aliter fieri põt]. i. rõnales creaturæ ſalutẽ
actualiter conſequi nequeunt [niſi deificatis ſaluatis]. i. niſi electis deo plenarie aſſimilatis, qđ
in pręſenti fit inchoatiue & incõplete per gratiã & virtutes, pręſertim per charitatẽ, quę nuptia
Matt. 22 lis eſt veſtis, & in futuro per lumen gloriæ, atq́ pleniſſimã conſormationẽ mentis creatæ cum
1. Iohan. 3. creatore per clarã contemplationẽ ipſius, prout in prima ſua epiſtola ait Iohã. Chariſſimi, nũc
filij dei ſumus, & nondum apparuit quid erimus: ſcimus quoniã cum apparuerit ſimiles ei eri F
mus, quia videbimus eum ſicuti eſt. [Deificatio aũt eſt ad deum, quantum poſſibile & ſimilitu
do & vnitas]. i. deificatio iſta eſt excellens aſſimilatio deiformis, & cum deo vnitio q̃tum poſ
ſibile eſt, vtpote ſeruata identitate naturæ creatæ. Eſtq́ deificatio per participationem, nõ cõ
ſumpto eſſe creato, ſed ſupernaturaliter decorato, quemadmodum omnis res dicitur transfor
mari in id, cuius actionibus magis inſiſtit, vt homo libidinoſus in porcum, guloſus in lupum.
Deniq́ rationalis creatura etiam per naturalia ſua eſt creatoris imagine ac ſimilitudine inſigni
ta, quæ imago & ſimilitudo per ſupernaturalia chariſmata gratiæ ſublimiter reformatur, aut
decoratur, atq́ per dona glorię plene ac beatifice conſummatur. Vnde in ſecunda Petri epiſto
2. Petri 1. la inducitur maxima & p̃cioſa nobis p̃miſſa donauit, vt p̃ hæc efficiamini diuinæ conſortes na
*Hæc. turæ. [Oĩm aũt * hoc cõmune hierarchiæ ſummũ]. i. iſtud eſt ſummũ bonũ & vltimata forma
lis p̃fectio oĩ hierarchiæ angelicæ ac humanæ [ad deũ & diuina attenta dilectio]. i. fixa & fer
uens dilectio dei ac diuinorum ſeu ſpiritalium rerum, virtutũ & actuũ virtuoſorum ac rationaliũ
creaturarum, quæ ſunt ſecundariũ charitatis obiectũ. Poſſunt quoq́ per diuina intelligi inuiſibi
les dei proprietates & attributa diuinæ naturę æterna, ſeu p̃fectionalia prædicata ipſius, de qui
Roma. 1. bus ad Rom. aſſerit: Inuiſibilia dei p̃ ea quę fc̃tã ſunt cõſpiciunt, ſempiterna q̃q́ virtus eius & di
uinitas. Debemus ergo deũ attente & ſine diſtractiõe diligere, & ſingula quęq́ ipſius attributa
conſidera

A conſiderare,amare,ac vehemēter delectari in eis,nūc eius ſapiam,nūc oipotentiā,nunc pulchri
tudinē,nūc ſuauitatē intuēdo,ſynceriť diligēdo,ardēter honorādo,colēdo,laudādo ꝑcordialr.
Ideo ſeqtur:[diuinitus atqȝ potenter ſacrificata].i:deiformiter ac valenter exhibita,ac deo ob
lata,ſic ꝙ nil poſſit nos à diuina dilectiōe auertere,iuxta illud Apoſt.Quis nos ſeparabit à cha- 1.Corin.13
ritate dei?Hæc demum dilectio deiformiter ſacrificaí & exhibetur,qn̄ nos diligimus deū ſicut
ipſe dilexit nos,hoc eſt,qn̄ diligimus deum nō intuitu proprij cōmodi ac honoris,ſed puro in-
tuitu ſuæ bonitatis immenſæ,optamusqȝ eum ab oībus diligi ac honorari,quēadmodū ipſe di
lexit nos pure,nō ad commodū ſuum, ſed ad noſtrā verā ſalutē,& iuſſit vt diligamus nos inui Iohan 13
cem. ¶ Porro dilectio talis non ſolum deo ſacrificaí,ſed & ipſa nos ſacrificat deo,&facit nos
holocauſtū ipſius,incendendo nos ſctō eius amore,ita ꝙ dicimus ei: Voluntarie ſacrificabo ti Pſalmo 53.
bi. Hinc alia tranſlatio continet:Sacrificans. de poteſtate vero dilectionis iſtius diciť in Canti Cantico.8.
cis:Fortis eſt vt mors dilectio,lampades eius, lampades ignis atqȝ flammarum. [& añ hoc ab
eoꝝ contrarijs perfecta & †inconuerſibilis reuerſio].i.perpetuus receſſus mētis ab his,quę cha † inſibilis
ritati & ſimilitudini ac vnioni cum deo contrariaí,videlicet deteſtatio talium oim:etem vnū Icōuerti-bilis
quodqȝ tanto plus eſt tale,q̄to impermixtius ſuo cōtrario quod ſpectat ad purgationē hierar-
chicam,quæ eſt emundatio à diſſimilitudine & minoratione illuminationis internæ. [& co-
gnitio eoꝝ quę ſunt].i.contemplatio diuinoꝝ vere exiſtentiū,q̄d pertinet ad hierarchialē illu
minationē[qa eoꝝ quæ ſunt,eſt intellectualis ỽitatis & viſio & ſcia].i.cognitio iſta eſt viſio in
terior & ſcia. i.certa notitia habitualis ſeu actualis ỽitatis intellectualis, quæ dicitur adæqua-
tio ipſius Intellectus ad rem intellectā.[Eſt]etiā [& vniformis conſummationis diuina parti-
cipatio].i.ſuſceptio ſacra perfectionis ſtabilis ac conſtantis, in q̄ tangitur tertius actus hierar-
B chicus,quę vocatur ꝑfectio[ipſius vnius q̄tum poſſibile contemplationis refectio].i.conſum
matio ſeu ꝑfectio hæc,eſt ſpiritalis refectio contēplationis.i.refectio in actu contēplationis cō
ſiſtens,ſeu refectio contēplatiua ipſius.i.vnius increati,quod ſolum neceſſariū eſt & primū ac
beatificum ſanctæ contēplationis obiectum[nutriens Inuiſibilr].i.mentē inauertibiliter alēs,
delectās,confortās,ſicut Tobię Raphael faſſus eſt:Ego cibo & potu inuiſibili vtor.[& deificās Tob 12
oēm in ſe extentū].i.oēm Intellectū creatū,in deū reductū,ſtabilitū,& ſimplificatū,aſſimilans
ſuo creatori ſublimiťnā & cognitio fit ꝑ aſſimilationē intelligētis ad intellectū, ſcd̄m Philo. Ariſtoteles
Præterea de huiuſcemodi aſſimilatiōe cū deo,& deificatiōe cū deo etiā ſuo mō,qdā eleuati in-
genij ſolennes philoſophi ſunt locuti. Siquidē Proclus in ſua Element.Om̄e inqt corpus diui Proclus. 3
num,ꝑpter aīam eſt diuinū ex cā dei. Oīs aūt aīa diuina ꝑpter diuinū Intellectū.Oīs aūt intelle
ctus ſcd̄m participatiōnē diuinitatis & intellectus qdē diuiniſſimus,aīa aūt diuina, corpus ỽo
deiforme. Autor q̄qȝ lib. de Cauſis:Ex Intelligentijs,ait,eſt,quæ eſt intelligentia diuina,qn̄ re-
cipit ex bonitatibus cauſæ primæ receptiōe multa & intelligētijs ē,quæ eſt intelligētia tm̄,&c.
[Dicamus itaqȝ qūo diuina btitudo † natura diuinitas principiū deificatiōis].i.pſequamur ex † vera
C ponere qualiter increata dei felicitas natura & deitas,quę ſunt vnū eſſe in deo,ſit fontale & cau
ſale principium totius deificationis intellectualiū creaturaꝝ:[ex q̄ eſt deificari deificatis boni- Roma 8.
tate diuina].i.ex q̄ principio eſt.i. cōtingit & concediť deificari.i. deo aſſimilari, deificatis.i. Pſalm 18
ſctīs angelis & ỽtuoſis hoibus,q ſunt adoptiui filij dei.Quibus & diciť:Ego dixi dij eſtis,& fi- Iohan. 10
lij excelſi oēs. bonitate diuina.i.ꝑticipatiōe increatę bonitatis,q̄ eſt cā effectiua, deificationis e-
iusqȝ ꝑticipatio eſt ipſa deificatio.i.cū deo aſſimilatio[hierarchiā in ſalute & vnitate oīm & rō
naliū & intellectualiū eſſentiaꝝ donauit].i.hierarchiā oīm eſſentiaꝝ,tā rōnaliū q̄ intellectua
lium ſubſtantiaꝝ cōſtituit in ſalute & vnitate.i.ad hoc q̄d verā btitudinē & vnionē ꝑpetuā ſor
tiaí à deo & in deo,qa ad hoc oīs ꝑſidētia hierarchal, & oīs actus hierarchicus oīsqȝ autoritas
& ptās eccleſiaſtica & iuriſdictiōalis inſtitutę & datę ſunt atqȝ finaliť ordinaí ac tendūt,attn̄ dif-
ferēter. Ideo ſubdit[& ſuꝑmundanis qdē & btīs qetib⁹].i.angelicis ſpiritib⁹ in creatorē feliciť
qetatis & qeſcentib⁹ datū ē iſtud[immaterialr & intellectualr].i.ꝑ illūinationes internas & co
gnitiuas cōuerſiōes ad deū ſine ſenſibilib⁹ ſignis & manuductionib⁹. Oīs em̄ Intelligētia,ſcd̄m
philoſophos cognoſcit ſuā eſſentiā,& redit ad eā:cognoſcit q̄qȝ q̄d ſupra ſe ē,qm̄ illud eſt cā ipſi
us[Nō em̄ eas extrinſecus deus in diuina mouet].i.deus nō reducit nec cōuertit eas ad ſe ꝑ me
dia exteriora aut ſenſibilia & ſacramētalia ſigna,q̄uis aliqn̄ mittat eas ad agendū aliqua exterio
ra,ad quę moueť nō inſtar corporaliū reꝝ,q̄q̄ nōnūq̄ i aſſūptis corporibus tendāt ſucceſſiue de
loco ad locū,ſicut tres angeli cū Abraā & Raphael cū Tobia,vti Gen. et Tob.narraí.[inuiſibilr Gen.18. Tob 5.7.9
aūt & intrinſecus illūinatas †eas in ſe purā & †imaterialē diuinilſ. volūtatē].i.deus reducit mē † in eam
tes illas à ſe ſpiritaliť illuſtratas ad ſuꝑius volūtatē diuiniſſimā,imaterialē,purā,nullat en⁹ ſen † immaterialiter.
ſualē,cui illas rectiſſime inauertibilrqȝ cōformat,q̄ dei volūtas ē,lex & regula ac mēſura totius
ꝗtatis ac ỽitatis,q̄d etiā cōuenit itellectui ac ſapię dei,cui dr̄ in li.Sap.ỽtus tua iuſt.tię initiū ē. Sapien 12

Cap. 1. [Nobis vero quod illis vniſormiter & connexim donatur ex deo traditis eloquijs, q̃tum no- D
bis poſſibile, in varietate & multitudine ſeparabilium ſymbolorum donatum eſt]. i. hierarchi
ca conſiſtentia & reductio conuerſiua, quam deus præſtitit angelis vniſormiter & connexim,
id eſt vno ſpiritaliq; modo. Vno, inquam, modo in genere, non tamen coniunctis æqualiter &
coniunctim. Non enim in eis ſucceſſio temporalis habet locum vt in hominibus, quæ genera-
tioni corruptioniq; ſubiacent, ideo ſimul reducti & conformati ſunt voluntati diuinæ, quantũ
ad angelos electos. Lucifer vero cum angelis ſuis apoſtatis à diuina voluntate auertit ſe, vo-
lens ſibiipſi ac adhærentibus ei eſſe lex & legiſer. Propter quod ſimul eiecti ſunt. Quod ergo
illis datum eſt vniformiter & coniunctim eloquijs ex deo traditis, id eſt, ſecundum ſcripturas
diuinitus reuelatas: hoc idem in genere valde communi collatũ eſt nobis viatoribus in varie-
tate & multitudine ſeparabilium ſymbolorũ. i. per varias atq; multiplices ſimilitudines corpo
rales & ſormas ſacramentales, quæ à rebus per eas ſignificatis poſſunt ſeparari & corrũpi, uimo
& nos debemus ſimilitudines illas tranſcendere, eleuãdo mentem ad ſpiritalia per ea deſigna-
ta. [Eſſentia enim noſtræ hierarchiæ eſt à deo tradita eloquia]. i. ſcripturæ à deo datæ ſunt eſ-
ſentia noſtræ hierarchiæ non realiter, ſed vel partim cauſaliter, vel quantum ad ſormas ſacra-
mentorum eccleſiaſticæ hierarchiæ, quæ in ſcripturis continentur ſormaliter & expreſſe, aut
virtualiter. Per ſacramenta autem & ſcripturas regeneramur in Chriſto, & ipſa eccleſia ſpirita
Iacobi 1 liter gignitur, iuxta illud Iacobi: Voluntarie nos genuit verbo veritatis, vt ſimus initium aliq̃d
1 Cor. 4. creaturæ eius. Vnde & Paulus: In Chriſto, inquit, per euangelium ego vos genui. [Sanctiſſi-
ma autem eloquia hæc dicimus, quæcunq; à diuinis noſtris ſacre perfectoribus]. i. quę ab apo
ſtolis, euangeliſtis ac prophetis nos ſancte perficientibus [in hagographis nobis & theologi- E
cis donata ſunt deltis]. i. deſcripta & relicta ſunt nobis in ſcripturis canonicis. Pro eo qđ hic
dicitur, deltis, in alijs tribus tranſlationibus dicitur libris. Proprie autem per deltas intelligi
poſſunt pugillares ſeu tabulæ. ¶Porro hagiographa dicitur ab hagio, quod eſt ſacrum, &
Hierony. graphos ſcriptura, atq; vt ait Hieronymus in prologo Galeato, Hebræi diuidunt ſcripturas ve
teris teſtamenti in tres partes, in legem, in prophetas, & in hagiographa. Verum hoc loco per
hagiographa iuxta nominis interpretationem, intelligi poteſt tota ſacra ſcriptura, ſicq; quod
additur, & theologicis, accipiendum eſt expoſitorie. Rurſus per hagiographa accipi poſſunt
ſcripta pertinentia ad agenda, per theologica vero ſcripta, quę pertinent ad credenda. [Atqui
& quicunq; ab ipſis ſacris viris immaterialiori doctrina & minori] hoc eſt, Atqui. i. pro certo
quicunq;. i. cæteri poſt apoſtolos & euangeliſtas, qui à ſacris viris ſcripturæ ſacrę autoribus in
ſtructi ſunt, doctrina immateriali & minore. i. informatione ſpiritualiori ac compendioſiori,
qui ſcilicet ſubtiliores & illuminatiores fuerunt, atq; ex paucis verbis multa conceperant, nec
† q̃dã mõ. per ſenſibilia & ſimilitudines ac exempla introduci ac inſtrui indigebant. [* quomodo iam
in cœleſti hierarchia & intellectu in intellectum per medium verbum corporale quidem, im-
materialius vero tamen extra ſcripturam duces noſtri eruditi ſunt.] q̃uo. i. per quem modũ
in cœleſti hierarchia fit imſormatio immaterialiter ac breuiſſime ſine ſenſibilibus ſignis &
pluribus verbis, ſic pro parte duces noſtri eruditi ſunt. i. ſapientiores ac proſundiores magiſtri F
à beatiſſimis apoſtolis, vt Hierotheus, Ignatius, non tamen totaliter ſicut in angelica hierar-
chia fit inſtructio, ſed & intellectu in intellectũ. i. procedente eruditione ab intellectu vnius in
intellectum alterius per ſenſibilia ſigna, ſicut ſubiungitur, per medium verbum corporale qdẽ,
id eſt, per ſermones exteriores audibiliter reſonantes: immaterialius vero. i. ſpiritualius q̃ alij
1 Cor. 12 communiter, quos per plura verba & ſimilia quædam oportet doceri, iuxta illud Apoſt. Non
potui vobis loqui quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnalibus: tamen extra ſcripturam. i. per infu-
ſionem & inſpirationem ſupernam ſpecialius & eminentius ſunt inſtructi, q̃ per exteriora, ſic-
que ipſorũ informatio pro magna parte ſimilis eſt illuminationi angelicæ hierarchiæ [Neque
hoc diuini ſummi ſacerdotes in ſacrificij cõmune non velatis inuiſibilibus, ſed in ſymbolis ſa-
cris tradiderunt.]. i. q̃uis autores ſcripturæ & excellentiores eorum diſcipuli, fuerũt tam ſub-
limiter & ſpiritualiter deſuper eruditi, ſicut per Ieremiam deus prædixit: Dabo leges meas in
Ierem. 31 mentem eorum & in corde eorum ſuperſcribam eas. ipſi tamen non ita dederunt plebem cõ-
munem in commune ſacrificij. i. ad communem plebis inſtructionem, per quã plebs ipſa deo
offerretur in ſacrificium, quoniam vulgus nõ eſt ſubtilium dogmatum capax. Propter quod
quibuſdam ſcripſit Apoſt. Cum deberetis magiſtri eſſe, rurſus indigetis vt doceamini quę ſunt
Hebræ. 5 elementa exordij ſermonum dei. Hinc ergo non docuerunt ſpiritalia & diuina ipſis viſibilibus
non velatis. i. de ſcriptis ſine velamine & figuris ac ſimilitudinibus corporalibus: imo per ta-
lia deſcripſerunt illa, iuxta capacitatem communitatis, ideo ſubditur: ſed in ſymbolis ſacris
tradide-

A tradiderunt docueruntq́ ea. Vnde in euangelio & prophetis refectio beatorū in patria, interdū
per modū corporalis refectionis deſcribitur, ut in Luca: Ego diſpono uobis regnū, ut edatis &
bibatis ſuper menſam meã in regno. Eſt enim non omnia mundus]id eſt, omnes non ſunt ſpi-
ritales & diuinorū capaces, imo maior pars hominū eſt carnalis [neq; omniū eſt (ut eloqa aiunt) Lucæ 22
ſcientia]id eſt, uera & ſpiritalis ſcientia cunctis nõ ineſt, ut Apoſtolus ſcripſit Corinthijs, quod i. Corin. 8
& in præcedenti libro eſt allegatum [Neceſſario ergo primi noſtræ hierarchię duces]id eſt, a-
poſtoli & apoſtolici uiri, ſuperiores magiſtri & prælati eccleſiaſticæ hierarchię [ex ſupereſſenti-
ali deitate ipſi repleti diuino dono [.i. à ſuperſubſtãtiali deo impleti dono increato, quod eſt ſpi Actorū. 2.
ritusſanctus, iuxta illud Actuum: Repleti ſunt omnes ſpiritusſancto dono quoq; creato, utpote
charitate ac gratijs, uirtutibus, chariſmatibus ei annexis, ſicut effatur Apoſtolus: Nos ipſi primi Romano 8
tias ſpiritus habẽtes. Hinc in Luca Chriſtus ſpopõdit apoſtolis: Ego mittam promiſſum patris Lucæ. 24.
mei in uos [& in idipſum]. i. ex illa repletione in inuariabile bonũ reducti, & ipſo ſummo bono
cõpleti. Vñ & Iohãnes in eorum pſona aſſerit: Nos omnes de plenitudine eius accepimus [¶ De Iohan 1.
inde ꝑtre ex diuina bonitate miſſi ſunt]id eſt, à deo eſſentialiter bono, miſſi ſunt in oẽm terrã ꝓ- Marci. 16
dicare euãgeliũ Chriſti, alioſq; ꝑire in omi exẽplaritate ac uirtutũ cõſtãtia. Nõ eñ apti ac digni
ſunt alijs ꝓdicare, niſi deſuper illuſtrati. Veraciter uirtuoſi & exẽplares: ne q̃d vbis docẽt ope de Math. 5.
ſtruãt. Ideo dñs iuſſit: Luceat lux ueſtra corã hominibus, ut uideãt bona facta veſtra, & glorifi
cẽt patrẽ veſtrũ q in cęlis eſt [Ipſi vero copioſe amãtes]id eſt, diuino amore vehemẽter ſuccenſi
ac fraternę ſalutis zelo ardentes, quẽadmodũ ſanctus Clemẽs in Itinerario ſuo fatet, q̃ ſacratiſſi S. Clemens
mus Petrus immẽſa charitate ad omniũ hominũ ſalutẽ ferue bat. Tales etenim eſſe debẽt q alijs
ꝓficiunt & euãgelizãt. Propter q̃d Chriſtus, electiſſimũ & dilectiſſimũ ſuũ Petrũ toti eccleſię ꝓ Iohan. 21
B fecturus ter ſciſcitatus eſt illũ: Petre amas me? Apoſtolis quoq; & eorum cõdiſcipulis ad ꝓdicãdũ Actorū. 2.
mittẽdis, miſit ſpiritũſanctũ in igneis linguis, q̃tenꝰ corda eorum amore ſuccẽſa, verba loq̃rent flã
mãtia, ſic quippe ꝓdicatorẽ vbi cœleſtis ex feruore loq oportet, vt verba eius tãq̃ faculæ cœleſtes
penetrẽt & inflãmẽt audiẽtiũ mẽtes. Nã & de euãgelica lege exponiť illud Deut. In dextera eiꝰ Deutero. 33
ignea lex. Dilexit populos. Omnes ſancti in manu eius ſunt, & q appropinquãt pedibus eius, ac
cipiẽt de doctrina illius [tanq̃ dij eorum q poſt ſe ſunt [id eſt, q̃ſi rectores, prouiſores, doctores,
ac inſtrumẽtalis ſaluatores ſequẽtiũ ſe. Vnde ſup illud: Vos aũt quẽ me eſſe dicitis? ait Hierony Hierony.
mus: Illis q homines ſunt, humana opinãtibus, vos q dij eſtis, quẽ me eſſe dicitis? Moyſi quoq;
dñs loquutus eſt: Ecce cõſtitui te deũ Pharaõis. Hinc Paulus: Omibus, inqt, omia factus ſum, Exodi. 7.
vt oẽs facerẽ ſaluos. ¶ Deniq; poteſtatẽ habebãt multiplicẽ eccleſiaſticã & punitiuã, ppter quod
dixit Apoſtolus: In prõptu habẽtes vlciſci oẽm inobediẽtiã. Dij inq̃ [reductiõis & deificatiõis]
.i. p participationẽ diuini, authores reductiõis & deificatiõis eorum q̃s cõuerterũt & ad ſalutẽ tra
xerunt, iuxta illud Apl'.: Coopatores dei ſumus. Hinc Galathis ſcripſit: Filioli mei q̃s iterũ p- i. Corin. 9.
turio, donec formeť Chriſtus in vobis [ſenſibilibus imaginibus ſupcœleſtia & uarietate & mul i. Corin. 10.
titudine cõnexũ & in humanis diuina, & in materialibus immaterialia, & his q̃ ſunt ſecũdũ nos i. Corin. 4. Galath. 4.
ſupeſſentialia, ſcriptis ſuis & non ſcriptis doctrinis ſecũdũ ſacras nobis †dederũt leges [.i. ꝑſan †tradiderũt
noſtri doctores dederũt nobis .i. docuerũt nos ſcriptis ſuis .i. p libros ſacros q̃s ediderũt dictan
C te infallibiliterq; dirigẽte ſpiritusſancto, & nõ ſcriptis doctrinis .i. p documẽta uocalia nõ deſcri-
pta. Nõ eñ omia ſcripta ſunt. Propter q̃d Paulus. Cętera, inqt, cũ uenero, diſponã. Iohãnes q̃q; i. Corin. 11.
ait: Multa alia fecit Ieſus q̃ nõ ſunt ſcripta in libro hoc, ſecundũ ſacras leges .i. iuxta euangelica Iohan. 21.
apoſtolicaq; pręcepta. Vñ in Actibus recitať, q̃d diſcipuli miſſi docuerũt eccleſias ſeruare ſtatu Actorum
ta & doctrinas apoſtolorum & ſeniorum, docuerũt ergo ſupcœleſtia .i. ſpiritalia ac diuina & bona in
futuro pmiſſa, de qbus ait Apoſtolus: Oculus nõ uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſ- i. Corin. 2.
cẽderũt q̃ præparauit deus diligẽtibus ſe. Quę authoritas ſumpta eſt ex illo Iſaiæ: Oculus nõ ui Eſaiæ. 64
dit deus abſq; te, q̃ pręparaſti expectãtibus te. Hæc docuerũt ſenſibilibus, imaginibus ſub meta
phoris & ſimilitudinibus ſenſibiliũ rerũ, vt cũ in euãgelio diciť: Omis q reliquerit patrẽ uel ma- Math. 19
trẽ, aut vxorẽ cẽtuplũ accipiet. & varietate & multitudine cõnexũ .i. bonũ ſpiritale cõiunctũ ſeu
ſimplex, docuerunt per ſimilitudines materialium rerum diuerſarum. Sic enim in Iſaia & Tobia Iſaiæ. 26.
in Ezechiele quoq; & Apocalypſi ſtatus & beatitudo regni cœleſtis per uaria ſenſibilia deſcribũ Tobiæ. 13.
tur. Portæ, inquiunt, eius ex ſingulis margaritis, & plateæ eius ex auro mundiſſimo. Et in huma Ezechie. 40. 47.
nis diuina .i. per humanas res ſeu per actus humanos, deſcribunt notificantq; diuina, vt cum in Apocal. 21
euangelio de ſeipſo dixit Saluator: Amen dico vobis, quod præcinget ſe, & trãſiens miniſtra
bit illis, & in materialibus immaterialia, id eſt, per materialia atq; corporea docuerunt immate- Lucæ. 12
rialia, quod in Canticis canticorum præcipue patet. Et his quæ ſecundum nos, id eſt, per exte-
riora quibus ſumus aſſueti, docuerunt nos ſupereſſentialia .i. bona gloriæ, ſic & per diſpoſitio Ca. 1. 2. 3. 4. C. 5. 6. 7. 8
nem eccleſiæ militantis inſinuatur & euidenter præfiguratur ſtatus & diſpoſitio eccleſiæ trium-
phantis, non autem per ſynagogam. Vnde ad Hebræos legitur: Vmbram habens lex futurorum

A [& perfectorum perfectiuis]id eſt, ea quæ pertinent ad perfectos,communicetis perfectis,illis
prælertim qui & alios queunt perficere ,ſicut ait Apoſtolus:Sapientiam loquimur inter perfe- 1.Corin.2
ctos. Vnicuiq; enim prouidendum,dandum vel influendū eſt,iuxta ipſius capacitatē ſeu diſpo
ſitionem.Proptet quod Salomon dixit:In auribus inſipiētiū ne loquaris,qa deſpiciēt doctrinā
eloquij tui[ſanctiſq; ſanctiſſimi]id eſt,ſacratiſſima legis diuinæ myſteria ac dominica ſacra- Prouer.23
menta communica ſanctis hominibus ,vt inter recipiens & receptum ſeruetur proportio, nec
aurum proijciatur in lutum. Nec enim turpior eſt cloaca quam anima vitioſa[aliaq; hierarchi
corum tibi & hæc tradidi diuino dono]id eſt,etiam alia documenta & chariſmata vna cum iſto
ad eccleſiaſticam diſciplinam ſpectantia ,tibi inſinuaui in ſpiritu ſancto,qui eſt primum increatū
ac liberaliſſimū donū,in quo cūcta dona gratuita conferuntur. De quo vnigenitus ait: .Ego ro Iohan.16
gabo patrem,& alium paraclitum dabit vobis. Vel dono diuino,id eſt donatione charitatiua &
liberali pro tuo profectu,non commodi mei intuitu,quę eſt irreddibilis datio maxime compe-
tens deo. ¶ Verum his obijci poteſt,quia hierarcha ſeu præſul ſeu alius quicunq; miniſter ec-
cleſiæ,incertus eſt de alijs,an ſint ſancti,diuini,deiformes,perfecti ac perfectiui. Ergo periculoſe
agit illis communicando hæc ſacra,imo & de ſeipſo incertus eſt,an ſit talis niſi deſuper ſibi id reue
letur,& vix poteſt quis talem ſe reputare . Et reſpondendum ,quod in his non requiritur certi-
tudo abſoluta,infallibilis,oſtenſiua:ſed ſufficit pia atq; probabilis coniectura,præhabita tamen
diligenti & debita inquiſitione,ad quam faciendam per ſe aut per fidelem vicarium tenet ipſe.

¶ Poſtremo quæritur circa iam dicta,an immundis carnalibus & cunctis qui in mortali ſunt
culpa,illicitum ſit tāgere ſymbola ſacra. Videtur quod non,quia ſi ſic valde periculoſum eſſet or
dines ſacros accipere ,imo cum ignoremus an amore ſimus digni an odio committeremus nos
B grandi diſcrimini,ſacra illa tangendo. Præterea ,ſi illicitum eſt tangere illa , multo plus uidetur Eccleſ.9
illicitum,ipſa digniſſima ſacramenta conſecrare,miniſtrare,ſumere aut tractare. Quid ergo fa-
ciet eſt ſacerdos carnalis ſeu alias vitioſus,ſi inſtet ei neceſſitas baptizandi,celebrandi,confeſſi
onem ve audiendi ,aut corpus dominicum reperiat ſacrilege proiectum? Circa hęc ſcribit Alber
tus:Dicendum quod in veritate ille qui eſt in peccato mortali peccat mortaliter quandocunq; Albertus.
tangit ſymbola ſacramentorum,& quandocunq; induit veſtes ſacras:nec licet ſibi omnino trade
re aliquod ſacramentum,niſi baptiſmum propter neceſſitatem ita tamen vt nō exhibeat ſe tā
quam miniſtrum eccleſiæ,cum ſit indignus:ſimiliter peccat,ſi non exhibeat cum tenetur. Non
tamen perplexus eſt,quoniam poteſt pœnitere ,& ſic exhibere aut renunciare officio. His Tho Thomas.
mas omnino concordat,addens quod exiſtens in quocunq; ordine ſacro,peccat mortaliter in o-
mni actu ordinis ſacri,ſi eſt indignus: hoc eſt, in mortali peccato ſcienter : quia lex in Deutero- Deute.16
nomio pręcipit,vt quod iuſtum eſt,iuſte exequamur. Idem affirmant doctores cōmuniter, Ale- Alex. Hal
xander,Bonauentura,Durandus,nec recolo me in aliquo doctore authentico legiſſe contrariū, Bonauen.
niſi in Henrico de Gandauo,qui in quodlibetis ſuis tenet oppoſitum,in quo nō mediocriter ex Durandus. Henri. Gã.
ceſſiſſe cenſetur,præſertim cum in Epiſtola ad Demophilum ſanctiſſimus iſte theologus tam
euidenter ac terribiliter aſſerat,omnem talem peccare mortaliter ,& quaſi irriſorem ac blaſphe
mum exiſtere,quo conſtat quam periculoſiſſimum, damnabiliſſimumq; conſiſtat,in ſacris ordi-
C nibus conuerſari carnaliter aut indigne.

PARAPHRASIS HVIVS CAPITIS I.

O Thimothee q plurib⁹ iuſtis Chri miniſtris iuſtior es,cōueniēs eſt vt his qꝑ-
fecte introducti ſunt in incognitionē ſpiritaliū myſterioꝝ & ſpiritalit ꝑfecte
eruditi ſunt in inſtitutiōib⁹ officioꝝ eccl'aſticoꝝ & myſterioꝝ q̄ in eiſdē ſi-
gnant,demōſtrem⁹ ex ſacris ſcripturis qꝓ nr̄a hierarchia habet tā ſciētiā q̄ opa
tionē q̄ vtriuſq; ꝑfectionem in deo manētē,& à deo emanātē & hierarchicas
ꝑſonas deificantē. Caue aūt ne iſta interiora myſteria vltra q̄ debeāt ꝑ te pub
licentur,ſed ipſa tanq̄ dei occulta reuerere & honora,cōmunicando eadem
ſolis intellectualibus cognitiōibus virorū ſpiritaliū ,ea apud te ita cōſeruās vt nō audiantur ab
impfectis q eadē deſpicerēt vel irriderēt,ſed ſolū ſanctis & ꝑfectis ipſa cōmunices ſancta,& illu
minatā doctrinā,ſicut decet ſanctū facere: Ita enī docet nos ſacra ſcriptura:docuiſſe & facere do
minū Ieſum,q eſt diuiniſſima mēs & ſupſubſtantialis ſecūdū deitatē,q etiā eſt principiū & ſub-
ſtantia ſanctificationis & diuinę opatiōis om̄is hierarchię angelicę & humanę & diuiniſſima vir
tus,eo qd' ipſe dicit: Nolite ſanctum dare canibus. Rurſusq;: Vobis datū eſt noſſe myſteriū regni Matth.7
dei,cęteris aūt in parabolis,vt videntes nō videant,& audiētes nō intelligant. Itē in eo qꝓ ipſe cę 13. Lucæ.8.
leſtibus animis qui ſunt ſuperiores nobis illucet per ſpeciem & proprio lumini eos aſſimulat ſe- Matth.18
cūdū ſinguloꝝ capacitatē. Vñ in Mattheo legit: Angeli eorum ſemper vidēt faciem patris mei. 1.Petri.1 1.Iohan.3
Et Petrus ait: In quem deſiderant angeli proſpicere . Iohannes quoq; :Cum apparuerit ,ſimiles
ei erimus:quoniam videbimus eum ſicuti eſt,virorum vero ſpiritalium per multa ſperſorum a-
more ad ipſum extento ,& eos extendente concludit & ſimplificat multiformes eorum curas &

 affe-

affectiones,& perficiens eos ad vniformem & diuinam vitam & habitum,& operationem donat eis virtutem diuini ſacerdotij,quæ decet ſanctos, per quam ipſi proficientes ad ſanctam ſanctificationis operationem propinquiores efficiantur, animis cœleſtibus per imitationem mortalibus poſſibilem,ſanctæ collocationis eorum quæ perpetua eſt & incõmutabilis. Nos aũt qui per fidem ambulamus,& non per ſpeciem,per hunc modum reſpicientes,ad diuinũ ſplendorem dñi Ieſu,& quæ noſtræ ſunt facultatis reuerenter inſpicientes, & illuminati per myſticam ſcientiam cognitionis eorum quæ inſpexerimus,poterimus fieri & ſanctificari & ſanctificatores & luciformes in nobis,& deificantes alios & perfecti & perficientes. Quæ autem ſit hierarchia angelorum,archangelorum,principatuum,poteſtatum,virtutũ,dñationũ, & thronorum,& coordinatarum diuinarum thronis ſubſtantiarum quas theologia tradit proxime & ſemper aſſiſtere deo. Quæ ſubſtantiæ vocantur in ſcripturis Cherubim & Seraphin ſecundũ linguã hebraicã,& quales ſint iſtorum ordinum ornatus & hierarchicæ ordinationes & congruæ diſtinctiones, inuenies in libro de ſacro angelico principatu,in quo tractauimus de his omnibus,non quidem digne, ſed ſecundum quod nobis eſt poſſibile & iuxta atteſtationes ſacræ ſcripturæ. Hæc deinde de ibi dictis reperimus ſupra,quod tam angelica quam eccleſiaſtica hierarchia per vniuerſum hierarchicũ negocium,habet eandem vitam & virtutẽ,& eundem hierarcham,ſecundum quem quælibet hierarchica eſſentia in mutua proportione hierarchcarum perſonarum,& ſingularum ordine habet perfici diuina conformitate & deificari,& ſibi ſubiectis influere de ſancta deificatione, ſibi à deo ingenita,ſecundum ſingulorum ſubiectorum dignitatem , & vt ipſi ſubiecti ſequantur quidẽ ſuos ſuperiores,& inferiores ſe extendant ad anteriora, propter etiam ſuperiores extendant & alijs ducatũ præbeant,et ita per hanc diuinã hierarchicã harmoniã vnaquæque hierarchica perſona participet deo,qui vere eſt pulcher,ſapiens & bonus,ſecundũ ſingularum capacitatẽ. Sed cœleſtes ſubſtãtiæ ſiue ordines,de quibus mentionẽ fecimus,incorporales ſunt et intelligibiles, et earum hierarchia ſupermundana eſt. Noſtrã aũt hierarchiã videmus doceri ſecundũ capacitatẽ mortaliũ, per multiplicia ſigna ſenſibilia,ſicut in tractatu patebit baptiſmi,euchariſtiæ, chriſmatis et aliorũ ſacramentorum, vt per ipſa ſigna ſecundũ menſurã noſtrã, hierarchice ſurſum agamur ad vniformem dei cõformitatem. Præterea videmus quod cœleſtes ſubſtantiæ tanquam puræ mentes intelligunt diuinã virtutem, ſecundũ quod illis conuenit. Nos aut per ſenſibiliũ imagines,ſecundũ quod nobis eſt poſſibile ſurſum agimur ad diuinas contẽplationes,iuxta illud: Inuiſibilia dei per ea quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur. quãuis tñ variæ,vnũ tñ deſiderant oẽs vniformes angeli & hoĩes,vt patet infra,cap. iiij. ſed eodem varie participant,ſecũdũ quod diuinæ miſericordiæ diſtribuũt vnicuique participationẽ ſibi cõpetentẽ,ſicut diffuſius tractauimus in tractatu de intelligibilibus et ſenſibilibus. Nunc autẽ tractabo ſecundũ quod mihi eſt poſſibile,de hierarchia eccleſiaſtica,et de eius principio et ſubſtantia,inuocans dñm Ieſum,qui eſt principiũ et conſummatio omniũ hierarchiarũ. Eſt autem hierarchia ſecundum venerabilẽ traditionẽ quã ab apoſtolica doctrina accepimus, oĩs ſanctus ſermo vel doctrina de ſubſtantijs hierarchicis,ſcilicet vniuerſaliſſima ratio myſteriorũ ſacri principatus angelici vel humani. Noſtra ergo hierarchia eſt doctrina cõprehendens omnia myſteria ad negotiũ eccleſiaſticũ pertinentia, vt qui perfectus eſt hierarcha eccleſiaſticus, omnium ſacramentorũ eccleſiaſticorũ habeat participationẽ ſibi congruentẽ,à qua denominatur hierarcha. Sicut enim ſignificatio huius nominis hierarchia ſimul cõprehendit omniũ myſteriorũ diſpoſitionem,ita et hoc nomen hierarcha ſignificat diuinũ virum in deo manentẽ, qui eſt peritus omnis ſanctæ cognitionis,in quo omnis doctrina ad propriã pertinens hierarchiam, munde perficitur et cognoſcitur. Principiũ autẽ omnis hierarchiæ eſt ſancta Trinitas,quæ eſt fons vitæ,ſubſtantia bonitatis, vna exiſtentiũ cauſa,ex qua et eſſe et bene eſſe eſt exiſtentibus propter ipſius bonitatẽ. Huic aũt diuiniſſimæ omniũ ſummitati principalis beatitudinis,quæ vere exiſtit trina in perſonis,et in eſſentia vnica,ſecundũ quod nobis quidẽ ẽ incõprehenſibile, ipſi autẽ ſabile eſt voluntas ẽ rõnalis,ſaluatio hominũ et ſabbatũ cœleſtiũ animorum. Saluari autẽ non poſſunt niſi qui deificati fuerint. Deificatio autẽ eſt aſſimilatio et vnitio ad deum ſecundũ poſſibilitatẽ creaturæ. Vniuerſæ autẽ hierarchiæ finis et conſummatio eſt dilectio intenta in deum et diuina,et diuinæ et vnitiuæ ſanctificata,et ante hoc perfecta et inconuerſibilis receſſio à contrarijs, et cognitio exiſtẽtium ſecundũ quod ſunt exiſtẽtia et ſancta viſio,et ſcientia veritatis et diuina participatio vniformis perfectionis,et de ipſo vno ſecundum quod poſſibile eſt per inſpectionem cibatio,nutriens intelligibiliter et deificans omnem ad ipſam extentum. Dicimus enim quod hierarchica beatitudo quæ eſt per naturam diuinitas, quæ eſt principium deificationis, ex qua deificantur oẽs qui deificantur, per diuinam bonitatem ordinauit hierarchiam ad ſaluationem et deificationem angelorum et hominum,cœleſtibus quidem et beatis mentibus ſimpliciorem, eo quod diuinitas eos moueat ad diuina cognoſcenda et diligenda, non per inueſtigationem creaturarum et ſcripturarũ, ſed ipſas intelligibiliter et diuinitus illuminatas mouet ad diuina per purum ſplendorem gloriæ ſuæ,

Marginalia: Iſaiæ 6 / Ezech. 10 / pſalm. 79 — Cap. 3. & 13 — E — Romano. 1 / Sapien. 13 — Diuini co- / xeas huc li- / ber — Hierarch- / ia eccleſia- / ſtica quid / ſit. — F — Hierarch- / ta quid. — Deificatio / quid.

ſuę &immaterialia diuiniſſima appetitu dulcedinis ſuæ. Quod autem illis datũ eſt vnitiue & cõ
cluſe in ſimplici v̄bo cognoſcere, hoc nobis donatũ ē in ſacris ſcripturis ſcd'm noſtrã poſſibilitatē
cognoſcere ex inueſtigatiõe varioꝝ &multoꝝ diuiſibiliũ ſignoꝝ. Subſtãtię ſiqdē nrę hierarchię
ſunt ſacrę doctrinę nobis a deo traditę, q̃s nobis tradiderũt ſcti apl'i ex agyographis &theologi
cis libris, & quas tamen ipſi didicerunt immediete a domino Ieſu per doctrinã viuę vocis, quę
immaterialior & ſimplicior eſt q̃ ſcriptura, & quodãmodo vicina eſt doctrinę cęleſtis hierarchię
in eo quod ex mente in mentem transfunditur p medium ſermonem quamuis corporalem qui q
dem ſimplicior, & ſpiritualior eſt, quam ſcriptura. Sed & hęc ipſa apoſtoli nobis tradiderunt ad
cõmunem fidelium ſanctificationem, non in puris &intellectualibus tñ doctrinis, ſed in ſignis in
tellectualium figuratiuis vt celetur veritas indignis, vt dicit Apoſtolus: Non in omnibus eſt ſci
entia. Erat autem eccleſię neceſſarium, vt Apoſtoli qui fuerunt, primi duces noſtrę hierarchię re 1.Cor.8
pleti ſpiritu ſancto a ſuperſubſtantiali deitate miſſi ad nos a diuina bonitate vt ipſum ſpiritus do
num ad alios ſibi adhęrentes et ipſorum ſeq̃ces producerent. Ipſi etiam tãquã pleni copioſe aniã
tes inferiores et ſeq̃ces ſuos ſurſum agẽtes nos in deificatiões ſcd'm ſctãs ordinatiões nobis trade
rent doctrinis ſcriptis in ſignis ſenſibilibus ſupercœleſtia in varietate et multitudine cõcluſa vni
ta in humanis diuina in immaterialibus immaterialia in his q̃ ſecundum nos ſunt ſuperſubſtan
tialia, et hoc non tantum de ea cauſa, vt veritas celetur immundis quibus non licet ſancta tan
gere, ſed, qa vt dixi, noſtra hierarchia indiget ſenſibilibus ſignis ad hoc, vt per ipſa efficacius ſur
ſum agamur ad intelligibilia ſecundum noſtrã capacitatem. Perfectis tamen doctoribus reuelan
tur myſtice ſignificationes ſignorum, quas non licet eiſdem propallare imperfectis, ſed ſolũ per
B fectis ſcientibus qd̃ diuini legiſlatores, iuxta ꝙ eiſdem diuinitus, eſt inſpiratũ ordinauerũt hie
rarchiam ſacrorum, ordinũ eccleſiaſticorũ, firmis & inconfuſis ordinationibus & mutuis ꝓporti
onibus, & ſpiritaliũ gratiaꝝ diſtributionibus ſcd'm cõuenietiã vniuſcuiuſq; hierarchicę perſonę
Qm̃ ergo p epiſtolã promiſiſti ꝙ qdē cõmemorare religioſum eſt ꝙ de vniuerſa ſuppoſita hie
rarchica lectione non trades alicui pter epiſcopos & alias pfectos in doctrinis hierarchicis, et q̊d
eiſdem pſuadebisꝙ tibi promittant quod ſecũdũ legē hierarchicã mũda munde tegant & cõmu
nicēt diuina ſolis diuinis & perfecta perfectis & ſanctis ſanctiſſima. Ideo mihi pſuaſiſti vt et hoc
diuinũ donũ et alia hierarchica tibi tradiderim.

❡DE PERFICIENDIS IN BAPTISMATE.

DIctum eſt igitur a nobis ſacre quomodo ipſa eſt ſecũdũ
nos hierarchię interp̄tatio ad deũ, noſtra (quantũ licet)
& ſimilitudo &unitas. Huius autē (ut diuina docēt elo
quia) p̄ĳſſimorũ mandatoꝝ dilectionibus & ſacris acti
C onibus iucunde perficimur. Seruabit (inquit) diligēs me Iohan.14
uerbum meum: &pater meus diliget eum, &ad eum ue
niemus, &manſionē apud eum faciemns. Quoddam i-
gitur eſt principium ſanctiſſimorum mandatorum ſa-
cræ actionis ad aliorum diuinorum eloquiorum & ſa-
crarũ actionũ ſuſceptiuam opportunitatem, formãs animales noſtros habitus, ad
ſupcęleſtis quidē anagogen noſtrũ iter faciēs ſacræ & diuiniſſimæ noſtræ regña
tiõis traditio. Vt em̃ cõmunis ait Magiſter uoſter, ſcd'm itellectũ q̇dē in diuina pri
mordialis motus eſt deo diuinaꝗ dilectiõe, ad ſacrã opationo diuinoꝝ mãdatoꝝ
principaliſſima proceſſio eſſendi diuinitus ineffabiliſſima creatio. Si enim eſſe di
uinitus eſt diuina generatio, nequaq̃ aliqñ qd nouerit deo traditorũ, neꝗ qdē ope
ratus ſit, q neꝗ ſubſiſtere diuinitus habuit. Aut nũqd &nos humanũ dicimur ſubſi
ſtere oportet primũ deinde operari ſecundũ nos, quõ non exiſtētis, neꝗ motũ, ſed
neꝗ+ ſubſiſtentiã habentis exiſtens illud ſolummõ opantis aut patientis in quibus +ſubſtan
eſſe natũ eſt. Sed hoc quidem (ut æſtimo) apertũ, deinde autē diuina diuinæ gñatio tiam.
nis inſpiciemus ſymbola. Et mihi nullus imperfectus *incontēplatione ueniat. Ete- *cõtēplati
onem.
nim non ſolares fulgores infirmis pupillis intueri non periculoſum, nec his quæ 2.Par.26.
ſupra nos ſunt audere innocuum. Siquidē uera eſt iuxta legem hierarchia, Oziam Num.16

quidem quia ſacra tractauit, ſubuertens. Chore uero, quia ſupra ſe ſacris: Nadab & Abiud quia prophane proprijs abuſi ſunt.

MYSTERIVM illuminationis ſiue baptiſmatis.

ad deũ ſimilitudine. 1. Tim. 2

SVmmus quidem ſacerdos aſſidue ad dei ſimilitudinẽ omnes uolens homines ſaluos eſſe, & in agnitionem ueritatis uenire, prędicat omnibus ea quę uere ſunt euangelia deum manifeſtatũ fuiſſe, his qui in terra ſunt, ex propria exiſtente & naturali bonitate, firmiter aduenisse ad unitatem ſuam, per humanitatis dignitatẽ, digna æſtimantem & ad ſe imitati inſtar ignis aſſimilando ſibi unita ſecũdũ ipſum propoſitũ coaptantẽ. Quotquot enĩ receperunt eum, dedit eis poteſtatẽ filios dei fieri, his q̃ credũt in noĩe eius, q nõ ex ſanguinius, neq; ex uolũtate carnis, neq; ex uolũtate uiri ſed ex deo nati ſunt. Qui aũt horꝫ diligit uere ſupmũdaliũ diuinã participationẽ, ueniẽs ad quẽdã eruditorꝫ, ſuadet ſe duci ab eo ad ſummum ſacerdotẽ uia. Ipſe autẽ uniuerſaliter ſubſequuturꝫ eẽ, pmittit tradituros, & digne acceſſionis eius. & ſimul oĩs in id qđ deinceps eſt uitę cognitionem recipere eũ quidẽ illius ſalutẽ, ſacre amãtẽ. At uero rei altitudinẽ cõtra mẽſurantẽ humanũ B horror quidẽ & impoſſibilitas ſubito circũſtãt, obediẽtibus tñ eis, pficit qđ petitũ eſt, deiformiter cõfeſſus eſt. Et q accipit eũ, ducit ad hierarchã cognominatũ. Ipſe uero cũ lętitia tanq̃ in humeris ouẽ recipiẽs, ambobus uiris (ut diximus) primũ quidẽ laudat per intellectuales euchariſtias & corporalẽ adorationẽ unũ benignũ principiũ: ex quo uocata uocãtur, & ſaluata ſaluanẽ, deinde oẽm ſacrã diſpoſitionẽ in coopatione quidẽ & cõfeſtiuitate ſalutis uero, euchariſtia quoq; diuinæ bonitatis in ſacrũ chorũ cõgregãs in principio quidẽ eloquijs incũbẽtẽ, cũ oĩbus eccleſię plenitudinibus hymnũ pſallit. Et poſt hæc diuinã ſalutãs mẽſam, ad uirꝫ aduenientẽ accedit, & interrogat eum quid uolẽs uenit, eo uero religioſe accuſante, iuxta anadochi traditionem, incredulitatẽ, ignorãtiã ueri boni, a diuina uita deſidiã dignã neq; per ſacrã ſuã medietatem deũ & diuina conſequi, teſtat quidẽ ipſi profuturã uniuerſalẽ fore propiciationem tãquam perfectiſſimo & immaculato deo. Et diuinam ei conuerſatione introducens & interrogans ſi ſic cõuerſaturus eſt, poſt cõ F feſſionẽ imponit eius capiti manũ, & ſignãs, deſcribi impat ſacerdotibus uirũ & anadochum. Ipſis autem deſcribentibus uirũ, orationẽ ſacrã facit, & hãc omni ſic eccleſia faciente, ſubintroducit quidẽ eũ & exuit per miniſtros deinde ſtatuens in occiduis intentum, & manus erigentẽ ad ipſam cõuerſas regionẽ, exufflare quidẽ ipſi ter iubetur ſathana, & adhuc quę ſunt abrenũciationis confiteri. Et ter ei abrenunciationem conteſtans confitentẽ ter hoc tranſducit ad ſe, Et ad cœlum reſpicientem & manus extendẽtẽ iubet coordinari Chriſto, & oĩbus a deo traditis ſacris eloquijs. Eo uero & hoc faciente, teſtatur iterũ ei ter cõfeſſionẽ. Et iterũ ipſo ter cõfitente, orans benedicit & manũ imponit. Et ad ſummũ exuẽtibus eũ miniſtris afferunt quidẽ ſacerdotes unctionis ſacrũ oleũ. Ipſe aũt unctionẽ per ſignationẽ ter incipiens cęterꝫ ſacerdotibus uirũ ungeri omni corpore tradens, ipſe ad matrẽ filiolitatis uenit, & tunc aquam ſacris inuocationibus ſanctificans, & tribus ſanctiſſimi chriſmatis cruciformibus effuſionibus: perficiẽs illã & chriſmatis, ſanctiſſimis immiſſionibus ęq̃li numero ſacrũ deũ acceptabiliũ prophetarum inſpirationis melodema cõſonãs iubet uirũ afferri. Et q̃dã ſacerdote ex deſcriptiõe, ipſum & anapochũ

[Marginal notes: per hũanitatẽ digna æſtimantem. — Iohan. 1. — ſacre contendunt. — ab hierarchia. — Lucæ. 15 — informationem. — deo diuina — cõplẽte. — epiſcopo — ſacratiſſimis. — ſacram. melodiã. — ipſius anadochum.]

dochū p̄dicante,ipſe q̄dē a ſacerdotibus ad aq̄ ducit̄ ,ad ſummi ſacerdotis manū,
&ad eū manuductus ipſe ſummus ſacerdos deſup ſtās,reclamātibus iterꝝ ad ſum
mū ſacerdotē iuxta aq̄ nomē pficiendi ſacerdotibus ter q̄dē ipſum ſummus ſacer
dos baptizat,tribus perficiendi dimerſiōibus & emerſiōibus trinā diuinę beatitu
dinis inuocās ſubſtātiā. Accipiētes aūt eū ſacerdotes,porrigūt acceſſiōis et anado-
cho & duci,& cū ipſo accipiētes ueſtimēta pficiēdorꝝ,adunatū ad ſummū ſacer- adducti
dotē iterꝝ reducūt.Ipſe v̄o deificātiſſimo unguēto uirū ſignās,participē manife-
ſtat de cætero ſacræ pfectiſſimæ euchariſtię.Hæc aūt pficiēs,ab ipſa in ſequētia p
ceſſione,iterꝝ ad primorꝝ extēditur cōtēplationē,quaſi per nullū tempus aut mo
dum in alieno quodam præter propria conuerſaturus,ſed a diuinis in diuina attē
dens,& ſemper diuino ſpiritu tranſordinandus.

THEORIA id eſt,ſpiritualis intelligentia

HÆc q̄dē eſt q̄ntū in ſymbolis,ſacrę hoſtię diuina gn̄atio,nil inde
corꝝ aut immūdū& ſenſibilibus habens characteribus,ſed deo di
gnę cōtēplatiōis ænigmata naturalibus & humaniſſimis ſpeculis
B imaginata.Cur eīn apparuerit refellēs,& diuiniorē rōnē pficiē-
dorꝝ ſilētē pſuaſerit cōtēplatiua aduenietis fiduciā cōparās ſacræ
& oīs ſimul malitiæ per eximiā & diuinā uitā purgatiōe per aq̄
naturali corporalit̄ ipſi denūciās.Hæc ergo & ſi nihil q̄d diuinius haberet perfici
endorꝝ ſymbolica traditio nō immūda eēt,ut ęſtimo,doctrinā quidē recte uitæ in
troducēs,perfectāq; in malitia cōuerſatiōis purgationē uniuerſaliter,corpore pur
gato naturalit̄ per aq̄ inſinuās.Sed ſit quidē hic inperfectis introductiuus animarꝝ
modus,& hierarchica & uniformia quantū fas a multitudine diſtinguēs,& cōmo
C derās immūdis ordinibus cōpactā cōuerſationē Nos aūt aſcēſiōibus ſacris inper
fectorꝝ principia reſpiciētes & ea diuinitus eruditi,cognoſcemus q̄rꝝ ſunt characte
rū eſſigies,& q̄rꝝ ſunt inuiſibiliter imagines.Sunt eīn (ut in ea q̄ eſt de inuiſibilibus
& ſenſibilibus,actiōe apte diſputādū eſt) q̄dā q̄dē ſenſibiliter ſacra, inuiſibiliū ima
ginatiōes,& in ea manuductio & uia.Inuiſibilia v̄o eorꝝ q̄ ſecundū ſenſum hierar
chicorꝝ & principiū & ſcīa. Dicamus ergo quō diuinę beatitudinis bonitatis ſem circa. q̄n diuiſ
per iuxta eadē & ſit ſic habns e proprij luminis beneficos radios in oēs copioſe ex
pandit intellectuales uultus.Siquis ergo diſceſſerit ab inuiſibili lumine aut inuiſi
bilibus ſupbus.per ſe potēs,malitię amore intimās naturalit̄ impſas ei ad illumi- occurrente.
nādū uirtutes ptēdit p̄ſentis ſibi luminis nō recedētis ſed ſuplucētis ipſa triſtis & cō super.
uertēs ,a currente deiformiter:Siquidē moderate ipſa dati uiſibilis uiſiōes ſupſili-
et & ad ipſas,ſemp ſuū uultū claritatis obtueri fiducialit̄ audebit.Lux q̄dē opera
bit̄ p̄ter lumē nihil,ipſa v̄o perfecta imperfecte cōcupiſcēs eo quidē q̄ inobediens
eſt,nō etiā intelliget,humile v̄o inornate deſpiciēs,per ſeipſam reſtaurat. Verūm
(q̄d quidē dixerā) bn̄fice ſemp in intellectualibus uultibus diuinū expāſum eſt lu
mē.ineſtq; eis recipe p̄ſente eo,et ſemp ad diuinā pprior traditionē exiſtēte para
tiſſimo.Ad hāc diuinus ſūmus ſacerdos format̄ imitationē luciformes ſuę diuinę
doctrinæ claritates copioſe in oīne expandens,& aduenientem illuminare dei imi
tator paratiſſimus ē,nō inuidioſe neq; immūde priori apoſtaſia immoderata q̄cq̄
ſemp uſurus,ſed diuinitus ſemp pueniētibus ſuis in lucē ductiōibus , hierarchice
relucēs in bono ornatu & ordine & analogia uniuſcuiuſq; ad ſacra cōmēſuratiōis.

Sed ſi ˈquid ſanctæ ordinationis eſt principium diuinū, ſecundū qđ ſeipſos co-
cōmunionis. noſcūt ſacri intellectus, ad cōſequens naturæ uiſibile recurrēs. In principio quidē
quidem. quis qñ eſt, ipſe uidebit, & hoc accipiet, primū ex reſpectu ad lumen ſacrū donum
te ie. Qui aūt propria ˈlumini impaſſibilibus oculis inſpicit, ex nō lucētibus qdē reuer-
dei autē tetur ignorantiæ obſcuris ˈdei au tem perfectiſſimā unitatem & participationem
perfectiſſima vni tate&participatio. qui in perfectis eſt, non ipſe inde ˈconcupiſcet. In breui uero per ipſa ſua prima
deinde adhuc priora, & ˈper illa præſtantia & pfecta, in ſublimiſſimā diuinam in
ordine & ſacre aſcendet cōmunionē. Huius eſt ornatus & ſacri ordinis imago ad-
ne qui im pfectus ē. uenientis cōfuſio & eorū q̄ ſunt. ſedm ſeipſum cognitio ad ſummū ſacerdotē uſq;
per illā p ſtātia & p fectus. anadochū habēs ducē. Eū ỽo ſic aſcēdētē diuina beatitudo in ſuam participatio-
onē recipit & pprio lumine tanq̄ quodam ipſi ſigno tradit diuinū pficiēs, & cōmu
circa ipm nicātē diuinorū partis & ſacræ ordinatiōis. Quorū eſt ſymbolū ſacrū a ſummo ſa
cerdote aduenięti donatū ſignaculū, & ſacerdotē ſalutaris deſcriptio: in ſaluatis eū
cōnumerās, & memorijs ſacris ponens apud eū anadochū, tanq̄ uiuifice ad uerita
tē uiæ amatorem quidem & conſequentem ducis diuini, non errantemq; deo tra-
ditis ductionibus ſequentis manuductorem.. Sed non ineſt ſumme cōtraria ſimul E
participare, neq; communionem quandam ad unum habentem partitas habere ui
tas, ſi ˈunus recipit firmam participationē, ſed immenſurabilem eſſe & in ordinabi
vnius. lem in omnibus uniformitate diuiſionibus. Quod quidē ſymbolorum traditio ſa
cre expandens, aduenientem uelut priorē uitā exuens, & uſq; iuxta illā habitus ſol
uēs ultimos nudū & diſcalceatū ſiſtit, ad occidua aſpicīetē & manuū abrenūciatio
ne obſcurę militiæ renuētē cōmuniōes & ingenitū ſibi diſſimilitudinis habitū tanq̄
expirātē, & uniuerſalis cōfitentem ad deiformis contrarium abrenunciatiões. Sic
omnino non detentum ipſum & abſolutum factum in conſpectu tranſducit in di-
uino lumine ſtatum & reſpectū futurum fore munde, in perfectiſſimo ex malitia
reditu promittens, & ſacras eius ad unū rationabili intuitu confeſſiones uniformi
facto per ueritatis amorem reſpiciens. Sed eſt ibi clarū (ut æſtimo) hierarchicorū
eruditis, quia de uitijs in fortitudine ad unum reſiſtentibus, & contrariorum uni- F
deuictis. uerſalibus, interēptiōibus & abolitiōibus immutabile ualet ad intellectualia, deifor
mis habitudinis. Non eum redire tantū oportet ab omni malitia: ſed & uiriliter du
rū eſſe & in trepidū contra pernicioſam ſemper in eam ſubiectionē neq; tēpli ueri
tatis amoris in qete unquā fieri. Attēte uero & ęternaliter in eā, ut uirtus extēdi ad
perfectiſſima diuinitatis aſcenſionem ſacræ ſemper augentem. Vides autē horum
diligenter imagines in hierarchice perficiendis. Deiformis quidem ſummus ſacer-
dos inchoat ſacram unctionem, ſacerdotes uero ſub ipſo perficiunt unctionſi ſacri
ficiū ad ſacra, in ſimilitudine ˈperficiendos in certamina euocantes, ſecundum quæ
pficiēdū. ſub militante Chriſto factus eſt. Qm̄ ut deus, eſt militiæ creator: ut ſapiens uero, le
decora. ges eius poſuit, opatus eſt ut bonus, ˈdecorus: uictoibus brauia: & adhuc diuinus
aſcendit. qm̄ qdē, ut optimus in militibus effectus eſt cū ipis ſacrę, p eorū libertate et uicto
ria ad mortis & corruptiōis cōcertās poteſtatē certātibus quidem tanquam deus
pfectis aſſentit gaudens. Manet aūt in ſapiētis legiſlationibus, et ſecundum eas ſi
ne trāſgreſſiōe cōtēdit ad bonorum præmiorum ſpem firmiter ſe habens, ſub opti
mo militiæ domino & duce ordinatus. Superans uero diuinis ueſtigijs mili
tum primi per bonitatem deum imitantibus militijs, ad deificationem contrarias

ei &

ci & reluctantes operationes & ſubſiſtentias cōmoritur Chriſto,myſtice dicendū peccato p̄ baptiſmū,& ſapienter intelligit ſacra cum quanta pulchritudine habet ſymbola.Etenim quoniam quidem mors eſt in nobis,non eſſentię uel ſubſiſtentię, iuxta quod uiſum eſt alijs.Vnitorum uero ſeparatio in nobis inuiſibile ducens animam quidem,ut in priuatione corporis ſemper futuram.Corpus uero in terra occultum,aut iuxta quandam alteram corporalium mutationum,ex ea quę eſt ſecundum hominem ſpecie demolitum,pulchre per aquam uniuerſalis occultatio in mortis & ſepulturæ informitatis imagine accipitur.Sacre igitur baptizandorum ſymbolica doctrina myſtice docet tribus in aqua dimerſionibus & eleuationibus, diuinam triduo totidemq; noctibus in ſepultura Ieſu uitæ datoris, imitari mortem ,quantum poſſibile uiris diuina imitatio.In quo iuxta eloquij myſterialem & occultam traditionem ,nihil inuenit mundi princeps. Deinde uero lucifor Iohan.14
mia ueſtimenta induunt conſummatum. Virili enim & deiformi contrariorum impaſſibilitate & ad unum firmo contuitu in ornatum ornatur, & informe formificatur,luciformi uniuerſaliter uita ſplendens.Vngēti autem perfectiua unctio
B odoriferum facit perfectum.Sacra enim diuinæ generationis conſummatio coadunat conſummata diuino ſpiritui. Inuiſibiliter autem odorificum & perfectiuū aduentum ineffabiliter exiſtentem cognoſcere intellectualiter, concedo dignis ſecundum intellectum diuini ſpiritus ſacra & deifica communicatione.In fine autem omnium ſummus ſacerdos ad ſacratiſſimam euchariſtiam uocat perfectum, & perfectiuorum myſteriorū ipſi tradit communionem.

¶ELVCIDATIO HVIVS CAP. II. ARTI. II.

POſtquā præcedēti capitulo tractauit theolog⁹ de ec. ſ'aſtica hierarchia in gñali,& de reſpectu ei⁹ ad ſuū effectiuū principiū,q̄ eſt ſupalt. ſſ ma trinitas,vnus & ſimpliciſſim⁹ deus,& q̄liter ab hierarchia angelica diſtinguatur, nūc iā in iſto capitulo tractat de ea,q̄ ad q̄ſdā ſpeciales actus ipſius ,potiſſime illos q̄s in qbuſdā ſacramētis exercet.Et primo de e.⁹ actibus in baptiſmo,q eſt ianua ſacramētor̄,& oſtiū ingreſſiōis in militātē eccleſiā ſeu eccleſiaſticā hierarchiā.Itaq; ait:[Dictū eſt igit̄ à nobis ſacræ].i.religioſe,&per
C applicationē ad deū[quō ipſe eſt ſcd'm nos hierarchię interp̄tatio.i.q̄ fit ſignificatio intētio ſeu rō hierarchiæ ſcd'm nos.Hoc q̄ppe expreſſum eſt tertio cœleſtis hierarchiæ capitulo,ac breuiter tactū capitulo pręcedēti,& nūc q̄q; breuiſſime repetitur,vt pote[ad deū noſtra quantū licet & ſimilitudo & vnitas].i.aſſimlatio ac vnio eccleſiaſticarū pſonarū cū deo prout poſſibile eſt ac decēs,ita quod iſtud eſt formale in cōmuni hierarchiæ deſcriptione. Ipſa vero hierarchia realiter eſt ſacer principatus ſeu congregatio rationalium,atq; fidelium perſonarum,ſicut eccleſia[huius autem vt diuina docent eloquia,p̄ſſimorum mandatorum dilectionibus & ſacris actionibus iucunde perficimur[id eſt,nos formaliter perficimur , & virtuoſe agendo p̄ficimus nos ipſos deo principaliter operāte & auxiliāte iucūde.i. delectabiliter dilectiōib⁹ & actiōibus ſacris mādatorū p̄ſſimorū.i. executionibus & exercitatiōibus interioribus ac exterioribus charitatiuis præceptorū,quæ data ſunt deſup eccleſiaſticę hierarchię,q̄rū prima Matth.22
duo ſunt de dilectiōe dei & proximi .ſuntq; pręcepta p̄ſſima q̄a p̄ſſime data ,iuxta illud Pſalmi:Dulcis & rectus dominus propter hoc legē dabit delinquentibus in via.Et,q̄a ad cultū dei Pſal.24
atq; ad inhęſionē cū deo internā nos ordināt ac indicāt. Vñ in libro Iob ſcd'm antiquā trāſlatione Iob.28
nē habet:Ecce cultus dei ipſa eſt pietas.Hinc patet q̄ p̄fectio cōſiſtit in actibus poti⁹ q̄ in habitibus virtutū,cū & habit⁹ ordinent̄ ad act⁹,& felicitas dicit̄ optima op̄atio virtutis digniſſimę.De Ariſtoteles
niq; recte ait iucūde p̄ficimur:qm̄ actiōibus virtutū delectatiōes ſunt iūctę ac mixtæ , & iuxta Philoſophū ſignū virtutis eſt delectatio in ope.Propter q̄d in Prouerbijs dr̄:Gaudiū eſt iuſto facere iuſtitiā.Et Tul. p̄teſtat̄:Virt⁹ & habit⁹ rōni cōſentane⁹, n modū naturę delectabilit̄ op̄ans.

Quod potiſſime verum eſt de virtutibus tam infuſis quam acquiſitis in vitis exercitatis in qui-
bus per vſum exercitiumq́ꝫ virtutum inclinationes contrariæ & vitiorũ reliquiæ, ſcilicet proni-
tas ſeu inclinatio ad peccãdũ, debilitas quoqꝫ reſiſtẽdi tẽtatiõibus & peccatis ablatæ ſunt. ¶ Inſup
pꝛiſſima mandata eccleſiaſticę hierarchię intelligi poſſunt ſtatuta & iuſſiones data fidelibus ab
Iohan. 14 eccleſia quę delectabiliter obſeruantur, q̃n in conſuetudinẽ conuertuntur, quod conſequenter
probat authoritate ſcripturæ [ſeruabit em̃, inquit, diligens me verbũ meũ] id eſt, Chriſtus apud
Iohannẽ loquitur: Si quis diligit me ſermonẽ meũ ſeruabit [& pater diliget eum] ſecundum pꝛę
ſentẽ iuſtitiã quod ſi pꝛædeſtinatus eſt, diligit eum inuariabiliter ſecundũ prædeſtinatiõem æter
nã [& ad eũ veniemus [.i. per diuinorũ munerũ incremẽtũ [& mãſionẽ apud eũ faciemus] p gra
1. Iohan. 4 tioſam inhabitationẽ. Q̃m deus charitas eſt, & qui manet in charitate in deo manet, & deꝰ in eo.
¶ Cõſequẽter deſcribit baptiſmũ [Quoddã ergo eſt principiũ ſanctiſſimoꝝ mãdatoꝝ ſacrę a-
ctiõis, ad alioꝝ diuinoꝝ eloqorũ & ſacratũ actionũ ſuſceptiuã opportunitatẽ formãs animales
noſtros habitus, ad ſupercœleſtis quietis anagogen noſtrũ iter faciens, ſacræ & diuiniſſimę no
ſtræ regenerationis traditio [hoc eſt traditio regenerationis noſtræ ſacræ & diuiniſſimę. i. ſacra
mentum baptiſmi ſeu ipſe baptiſmus nobis traditus & collatus regenerationis noſtræ ſacræ ac
diuiniſſimæ .i. per quæ ſpiritaliter renaſcimur natiuitate ſancta & valde diuina: quia per eam
Roman. 8 adipiſcimur eſſe gratuitum ſupernaturale, diuinum, vtputa gratiam gratum facientem & cha
ritatẽ atqꝫ characterẽ: ſicqꝫ efficimur adoptiui filij dei, ac hæredes regni cœleſtis prout apud Io-
Iohan. 3. hannẽ veritas proteſtatur: Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, nõ poteſt intrare re-
gnum dei. Hic baptiſmus eſt quoddam principiũ ſacræ actionis .i. meritoriæ conuerſatiõis. Quẽ
admodũ enim in naturalibus præexigitur forma ſubſtantialis, ſeu eſſe naturale ſpecificũ, & ex il E
lo mox profluit actio: ita & in ſpiritalibus primo oportet intellectualem ſeu rationalem na-
turam conſtitui in eſſe ſupernaturali diuino ac deiformi, ad meritorie agẽdum idoneo: quod fit
per gratiam gratum facientem, ex qua mediante fide & charitate oritur actio virtuoſa. Sacrę in
quam actionis mãdatorum ſanctiſſimorum, quæ imperant vt bene agamus, & virtuoſe viua-
Matth. 22 mus q̃ mãdata ſctiſſima potiſſime ſunt duo charitatis pꝛ̃cepta in q̃bus tota lex pẽdet & prophetę.
Principiũ dico formans .i. perficiens & actuans habitus noſtros animales, id eſt, vires naturales
operatiuas & habitus primorum principiorum eis cognatos, ſeu etiam naturales virtutes, acqui
ſitas, morales, ad opportunitatem .i. aptitudinẽ & habilitatẽ ſuſceptiuam .i. amplexatiuam & ex
ecutiuam eloquiorum diuinorum aliorũ .i. verborum ſacræ ſcripturæ docẽtiũ, exhortãtiũ & di-
rigentiũ nos ad omne bonum actionũ ſacrarũ, quæ ſunt oratio, dei laudatio & contemplatio, cõ
punctio, prædicatio, correptioq́ꝫ peccantium, & miſericordiæ actus ac conſimilia opera. faciens
iter noſtrũ .i. viã & vitã peregrinationis noſtræ pręſentis dirigens, excitãs ac eleuãs ad anagogẽ .i.
ſurſum ductiuã ſpeculationẽ, aſpirationem. ac feruentiſſimã appetitionẽ quietis ſupercœleſtis .i.
beatificæ poſſeſſionis vltimi finis, ac tranquilliſſimę pacis q̃ mẽs plene contentatur et quietatur in
deo [Vt em̃ cõmunis noſter ait magiſter] vtpote beatus Hierotheꝰ tuus, & meus inſtructor [ſe
cũdũ intellectũ quidem in diuina primordialis motus eſt deo diuinaq́ꝫ dilectione ad ſacram ope
rationẽ diuinoꝝ mãdatoꝝ] hoc eſt, primordialis motꝰ noſter in diuina .i. prima motio noſtri in
deũ, & in diuina q̃ cadũt ſub fide, ſecũdũ intellectũ .i. intellectiuã animę partẽ, ad operationẽ ſan
ctã, q̃ eſt executio mandatorũ diuinoꝝ, eſt à deo & dilectione diuina. Eſt em̃ à deo tanquam à F
primo & ſummo motore extrinſeco in omni actu meritorio actualiter cõcurrente & cooperante,
& à diuina dilectione .i. à charitate quæ eſt primũ principiũ promerendi intrinſecũ & formale.
[Principaliſſima proceſſio eſſendi nos diuinitus] .i. primordialis motio illa eſt proceſſio .i. influ-
xio principaliſſima. p quã ſortimur eẽ ſpiritale diuinũ, & p quã dicimur eſſe diuinitus ac deiformi
Habac. 2. tet ſeu diuine. Iuſtus nanqꝫ ex fide viuit, quod de fide formata .i. per charitatẽ ornata & viuifica-
Romano. 1 Hebræo 10 ta verificatur. Charitas quoqꝫ imperatiue mouet omnẽ aliã virtutẽ ad operandũ: & ipſum crede
re quãuis ſit elicitiue ab intellectu, impialiter tamẽ procedit à volũtate: cuius forma, pfectio, ha
bitus, vita & motrix, eſt charitas [ineffabiliſſima creatio] .i. motio illa ſeu proceſſio, eſt prorſus in
effabilis creatio, quantũ ad hoc qđ habitus illi fidei & charitatis nõ habentur niſi ex creatiua in
fuſione: vel quo ad hoc quod procedũt à deo: q a non pręſupponit quid aliud in ſpiritali eſſe ip
ſius gratiæ. Et huiuſmodi actio, creatio appellatur. Propter quod in libris de Cauſis aſſeritur, qꝛ
eſſe eſt p creationem. cętera per informationẽ: quoniam ſecũdũ intellectũ pꝛ̃ſuppon ũt ipſum eẽ
quod cõmuniſſimũ eſt, nec præſupponit niſi effectiuũ principiũ [Si enim eſſe diuinitus eſt diuina
generatio] .i. cũ ſpiritaliter & deiformiter ſeu meritorie eſſe ſit & deẽ ex regeneratione diuina q̃
in baptiſmo ſeu in propoſito eius renaſcimur [Nequaquam aliquãdo quid nouerit deo tradito
rũ, neque q̃dẽ opatus ſit, q neqꝫ ſubſiſtere diuinitꝰ habuit] .i. is q nõdũ habuit ſubſiſtere diuinitꝰ
.i. ſpiritale eẽ, qđ habeẽ p gratiã gratũfaciẽtẽ, neq̃quã aliquid nouit eorum quæ à deo reuelata,

&tra

& tradita ſunt per fidem, loquendo de agnitione formata, quamuis poſcit aliqd noſcere, de re
uelatis a deo informi notitia. Quemadmodum Balaam hariolus, & propheta: Talis etiam ni- Nu. 23. 24.
hil meritorium operatus eſt [Aut nunquid & nos humanum dicimus]. i. nos ipſi in rebus hu-
manis & naturalibus non concedimus iſtud, ꝙ. ſ. id quod non eſt aliquid operetur: quia oportet
quod actus primus ꝑcedat ſecundum. Nec pōt facere actus humanos, q̄d nō habet eſſe huma-
nū q̄uis facere poſſit quoſdam actus ſimilis actib⁹ humanis. Hinc ſubditur. [ſubſiſtere oportet
primū: deiñ opari ſecundū nos]. i. oportet primum eſſe, deinde opari, cum eſſe ſit cauſa operati
onis non tamē ipſum eſſe ſemper ꝑcedit operari tempore, quia operationes quædā ſunt ita natu
rales agenti, q̄d eodē inſtanti q̄ res incipit eſſe, incipit agere, vt videmus in igne & luce [Q̄ñō aut
nō exiſtētis neq; motū, ſed neq; ſubſtantiā habētis exiſtēs illud ſolūmō opātus aut patiētus in q̄b⁹
eſſe natū eſt]. i. qualiter agere erit eius, aut cōpetit ei, quod nō exiſtit, propter quod nec motum
nec ſubſtantiā habet. Illud tm̄ eſt de numero opantis aut patientis, ꝙ habet eē eorū quorū actio
nes & paſſiones ſibi attribuūt [Sed hoc quidē (vt æſtimo) apertum [. i. iſtud manifeſtum eſt, ut-
puto: nec in his eſſet tanta difficultas, niſi ſtylus eſſet tā intricatus. [Deiñ aūt diuina diuinę gñā-
tionis iuſpiciem⁹ ſymbola]. i. nūc conſequenter conſiderabim⁹ ſimbola diuina. i. ſctā ſenſibilia
exterioraq; ſigna gñationis diuinæ. i. baptiſmi, in q̄ multa exterius oſtenduntur, q̄ aliq̄ ſpiritalia
repreſentant, quorum oēs non ſunt capaces. Propter q̄d ſubdit: [Et mihi nullus imperfectus † contem-
† in contēplationē veniat]. i. nullus adhuc carnalis & groſſus accedat ad me, vt àudiat myſtica platione.
iſta, ne magis obtenebreť & ſcandalizetur, quā illuſtretur et ædificetur ex horum auditione. Nā Exodi 19.
& in Exodo iuſſum eſt, ſi beſtia tetigerit montem, lapidabitur. Quod conſequenter probat per Hebræ. 12.
B ſimile in naturalibus, puta in viſu, deinde per exempla ſcripturæ. [Etenim non ſolares fulgores
in infirmis pupillis intueri non periculoſum]. i. non eſt non periculoſum, ſed imo periculoſum
eſt intueri fulgores ſolares. i. ſplendiflua lumina ſolis, infirmis. i. ægris debilibuſq; pupillis, quia lę
duntur, reuerberantur & obcæcantur, ſecundū q̄d ſenſus ab excellentia ſenſibilis læditur ratiōe
complexiōis organi, non viſiuæ potentię [neq; his quæ ſupra nos ſunt, audere innociuū [. i. non
eſt innociuū ſed nociuum & vitioſum, ingerere ſe audenter & pręſumptuoſe his, quę propriam
capacitatem, menſuram, ſtatum ſeu vocationem excedunt. Vnde dixit Apoſtolus: Noli altum Roma. 11.
ſapere, ſed time. Et Eccleſiaſticus: Altiora te ne quęſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris. [Si- Eccleſia. 3.
quidem vera eſt iuxta legem hierarchia] i. deſt, ſcriptura hierarchica veteris legis verum narrat,
[Oziam quidem, quia ſacra tractauit, ſubuertens], id eſt, recitans Oziam regem Iuda fuiſſe le- 2. Paral. 26
pra percuſſum, qm̄ vſurpauit ſibi ſacerdotale officiū, incipiens thurificare ſeu adolere incenſum, 4. Reg. 14.
prout ſecundo libro Paralip. legiť. [Chore vero, quia ſupra ſe ſacris]. i. ipſum Chore ſcriptura il
la refert punitū, imo à terra abſorptū, qm̄ intromiſit ſe de ſacerdotali officio ſupra gradū & or
dinem ſuum, volens ipſi Aaron coæquari, vt paret in libro Numer. [Nadab aūt & Abihu, quia Numer. 16.
proprijs prophane abuſi ſunt [. i. ſcriptura illa etiam refert ipſos Nadab & Abihu filios Aaron,
igne conſumptos: quia abuſi ſunt prophane. i. ſacrilege & peruerſe vſi ſunt. proprijs. i. ſacerdotali
officio ipſis commiſſo, offerendo ignem alienum coram domino, vt habetur in Leuitico: per q̄ Leuiti. 10.
C docemur ꝙ pereunt qui diuinis præſumptuoſe ſe ingerunt. ¶Præterea ex inductis Thomas mo
tus eſt dicere, ꝙ gratia gratum faciens realiter differt à charitate, & immediate perficit eſſentiā
animæ, quia videlicet ſicut in naturalibus primo res conſtituitur in proprio eſſe per formā, deiñ
per potentias operatur: ita rationalis natura primo ponitur in eſſe ſupernaturali, gratuito, deifor
mi, per gratiam gratum facientem, deinceps per charitatē aliaſq; virtutes meritorie agit. Ampli⁹
de his ſuper quartum Sententiarum, & in tertia parte Summæ differuit, exponendo verba ſan-
cti Dionyſii ac Damaſceni. Damaſcenus equidē quarto aſſerit libro: Per baptiſmū primitias ſpi Ioh. Dam.
ritusſancti accipimus, & principiū vitæ alterius: & ſic nobis regñatio eſt & ſigillum & cuſtodia &
illuminatio. In hoc quippe ſacramento eſt aliqd q̄d eſt ſacramētū tm̄, puta ablutio ipſa exterior:
& aliquid quod eſt ſacramentum & res, puta character interior, qui eſt lumen quoddam diuinū,
increatæ nos aſſimilans Trinitati: & aliquid quód eſt res tm̄, vtputa gratia ſacramentalis ſeu iu-
ſtificatio. Damaſcenus itaq; diffinit baptiſmū, non quo ad id quod exterius agitur, quod eſt ſacra Baptiſmus
mentū tm̄, ſed quantū ad id quod interi⁹ eſt. Propter quod poſuit duo q̄ ad characterē pertinēt, quid.
ſcilicet ſigillum & cuſtodiam, inquantū character qui & ſigillum vocatur cuſtodit quantum ex Ioh. Dam.
ſe eſt, animā baptizati in bono. Duo quoq; ponit ꝑtinētia ad rē vltimā ſacramēti, videlicet regña
tionē pertinentē ad hoc, ꝙ hō per baptiſmū inchoat nouā vitā iuſtitiæ & illuminationē, q̄ ſpeci-
aliter ſpectat ad fidem, ꝑ quā hō ſpiritualē accipit vitā, iuxta illud: Iuſtus ex fide viuit. ¶Por- Habac. 2
ro baptiſm⁹ ē quędā ꝓteſtatio fidei, ꝓpter q̄d dr̄ fidei ſacrm̄. Simili mōS. Dionyſius diffiniuit ba- Roman. 1.
ptiſmū in ordine ad alia ſacra, dicēdo ꝙ ē q̄ddā principiū ſanctiſſimorum mādatorū ſacrę actiōs Hebræo. 10
ad aliorū diuinorū elogiorū & ſacrarū actionū ſuſceptiuā oportunitatē, formās aīales nr̄os habitus.

Et

Hebreo. 10 Et iterum in ordine ad cœleſtē gloriam, quæ eſt vltimus finis ſacramentorum, addendo ad ſup D
cœleſtis quietis anagogen iter noſtrū faciens. Et rurſus, quantū ad ſpiritualis vitæ principium ſ
ſubdens, & diuiniſſimæ regenerationis traditio. ¶ At uero id quod in hoc ſacramēto eſt ſignum
ſeu ſacramentū tm̄, cito ptranſit, uidelicet corpalis illa ablutio. Quod autē eſt ſacramentū & res
indelebiliter manet, puta character: quod vero eſt res tantū, amiſſibiliter manet, vt puta gratia.
¶ Conſequenter agitur de myſterio ac ritu baptiſmi, iuxta morem primitiuæ eccleſiæ, quantum
ad pręcipuam baptiſmi ſolennitatem, quamuis nec tunc ſemper ita dabatur.

De myſterio ac ritu baptiſmi. Articulus III

SVmmus quidem ſacerdos. [i. epiſcopus [aſſidue ad † deū ſimilitudine] id eſt, per confir-
† deſ. ſimili tudinem. mationem ſui ad deum, cuius gerit perſonam & uices agit, & cui aſſidue cupit aſſimulari
ordinate ſecundum exigentiam ſui officij, non vſurpate & inordinate, ſicut q dixit: Simi-
Iſaiæ. 14. lis ero altiſſimo [omnes homines uolens ſaluos eſſe [id eſt, ad Chriſtū cōuerti [& in agni
1. Timo. 2 tionem veritatis venire] id eſt, cognoſcere neceſſaria ad ſalutē, imo & cætera quæq; utilia [prædi
cat omnibus quę vere ſunt euangelia] id eſt, cunctis audire cupientibus euangelizat euangelica
documenta, & bona atq; ſalubria nunciat. Vnde Thimotheo ſcripſit Apoſtolus: Prędica verbū,
2. Timo 4 Marci. 16 inſta opportune, importune. Chriſtus quoq;: Prędicate, inquit, euangelium omni creaturę [deū
manifeſtatum fuiſſe his qui in terra ſunt] id eſt, vnigenitum dei per aſſumptam humanitatem ve
niſſe in mundū & innotuiſſe hominibus ſucceſſiue, iuxta illud Baruch: Poſt hęc in terris uiſus eſt
& cum hominibus conuerſatus eſt. Iſaias quoq; ait: Parauit dominus brachium ſanctum ſuum,
in oculis omnium gentium. Et, Videbunt omnes fines terræ ſalutare dei noſtri. Et Zacharias
Baruch. 3. Iſaiæ 52. ait: Lauda & lætare filia Sion, quia ecce ego ipſe venio, & habitabo in medio tui: & applica-
Ibidem. buntur gentes multæ ad dominum, in die illa [ex propria * exiſtentem] id eſt, ex vera ſua deita- E
Zachari. 2 † exiſtente te ſubſiſtentem, non ex noſtra natura, quæ eſt ſibi vt habitus, iuxta illud Apoſtoli: Habitu in-
Philippē. 2 uentus eſt vt homo. quam tamen in ſuo eſſe perſonali diuino & increato ſuppoſitauit, nō quod
illa ſit ſuppoſitum, alioquin eſſent in Chriſto duo ſuppoſita: ſed quod in ſuo eſſe ſuppoſitali eā
conſiſtere fecit, illud ei communicans non per inhærentiam, ſed aſſumendo illam ad ſe, & fulci-
ens ac ſubſtantificans ipſam in ſe. [Et naturali bonitate firmiter adueniſſe] i[d eſt, ipſum vnigeni
tum ex naturali atq; ingenita ſua bonitate ac pietate adueniſſe in carnem per incarnationis my-
ſterium. firmiter, id eſt, certe ac vere, non illuſoria aut phantaſtica apparitione, vt hoſtis veritatis
Manichæa hæreſis. impijſſimus Manichæus mentitus eſt. Factus eſt enim ex ſemine Dauid ſecundum carnem, vt
Roman. 1. vas electionis fatetur. Et verbum caro factum eſt ſecundum Iohannem. [ad vnitatem ſuam per
Iohan. 1. † humanitatem digna æſtimantem id [eſt, gratioſe reputantem ea quæ noſtra ſunt, ſi corpus &
† humanita te dignita té digna æſtimantem animam, digna ad vnitatem ſuam, id eſt, ad piam vnionem cum ipſo, nón ex meritis noſtris, ſed
per humanitatem, id eſt, per Chriſti incarnationem, ſeu per diuinam benignitatem, iuxta illud
Titum 3. ad Titum: Apparuit benignitas & humanitas ſaluatoris noſtri dei, non ex operibus iuſtitię quę
fecimus nos, ſed ſecundū ſuam miſericordiam ſaluos nos fecit. Imo in incarnatione verbi æter
ni, apparuit infinita bonitas, pietas, charitas, liberalitas dei, qui exinaniuit ſemetipſum formam
Philippē. 2 ſerui accipiens, in ſimilitudinem hominum factus [& ad ſe unitati inſtar ignis aſſimilando ſibi
vnita ſecundum ipſum propoſitū coaptantē] hoc eſt, deum incarnatū coaptantē. i. proportio-
nantē & aptificantē ſuoq; mō dignificantē, ad ſe. i. ad vnionē cū ipſo humana aſſimilando vnita
Luce. 10 ſibi, id eſt, naturam humanam, videlicet corpus & animam, hypoſtatice ſibi coniunctam vnita- F
ti increatæ, ſimplificando eam in illa, & immobiliter ſtabiliendo eam in ipſa, ita quod ab illo v-
Deutero. 4 no quod ſolum neceſſarium eſt, nūquam deflexit: ſuppoſita quoq; humana, electa, ſibi per cha
Hebreo 12 ritatem coniuncta, aſſimilauit vnitati diuinæ per reductionem & conuerſionem ipſorum ad illā,
atq; per adhæſionem illorum cum ipſa, & hoc inſtar ignis qui applicata ad ſe calefacit, & ad ſuam
trahit naturam, ita & deus ſibi coniunctos deificat & accendit, non tamen conſumit niſi nociua,
Luce. 12. iuxta quod ſcriptum eſt: Etenim deus noſter ignis conſumens eſt. Qui & in euangelio conteſta
tur: Ignem veni mittere in terram, & quid volo niſi vt accendatur? ¶ Deniq; totum hoc egit ſe
Epheſo. 1. cundum propoſitum ſuum, id eſt, non caſu aut improuiſe, nec naturali neceſſitate, ſed iuxta ſuæ li
Epheſo. 1. berrimæ voluntatis complacitum et decretum, iuxta illud ad Epheſios: Deus prædeſtinauit nos
Iſaiæ. 46 in adoptionem filiorum per Ieſum Chriſtum, ſecundum propoſitum volūtatis ſuæ. Itemq;: Prę-
deſtinati ſumus ſecundū propoſitū dei, q opat oia ſecūdū conſiliū uolūtatis ſuę. Qui ait p Iſaiā
Iohan. 1. Cōſiliū meū ſtabit & oīs uolūtas mea fiet. Cōſequēter hęc pbat authoritate [Quotqt aūt rece-
perūt eum [p fidē [dedit eis poteſtatē filios dei fieri [q a p fidē poſſunt pficere, et ſi fecerint q in i
pſis eſt, charitatē & adoptiuā dei filiationē cōſequent. Vñ dr̄ ad Roma. Non acccepiſtis ſpiritū ſer
Roman. 8. uitutis iterū in timore, ſed accepiſtis ſpiritū adoptiōis filiorū. Et rurſus: Quos pſciuit & pdeſtina
Ibidem. uit cōformes fieri imaginis filij ſui [credētib' in noīe ei'] q em̄ nō credit iā iudicat' eſt: qa nō cre
Iohan. 3. dit in nomine vnigeniti filij dei. [Qui non ex ſanguinibus [id eſt, ex ſeminū cōmixtiōe [neq; ex
volun-

A voluntate carnis]id eſt,inclinatiõe ſeu libidine ſenſualitatis[neq; ex voluntate viri,ſed ex deo
nati ſunt].i.ſpiritaliter regenerati,& quantum ad eſſe ſpirituale gratuitum ex ipſo productis:
imo per prædeſtinationẽ & æternã ex ipſo exorti,quoad electos. De qua natiuitate multa ſcri
bit Iohãnes beatiſſimus in prima ſua canoni. Nos,inquiens,ex deo nati ſumus. Et denuo: Qui 1. Iohan. 5.
ex deo eſt non peccat,ſed generatio dei conſeruat illum. Nihilominus conſtat,quod quantũ 1. Iohan. 3.
ad eſſe naturale humanum,ex complexu & copula maris & fœminæ nati ſint non ſine concu
piſcentia delectationeq; carnis:attamen actus coniugalis per tria bona matrimonij, quæ ſunt
fides,ſacramentum,& proles,honeſtatur:& poteſt eſſe actus iuſtitiæ,inquãtum eſt redditio de
biti. Actus etiam latriæ, dum fit deſiderio prolis ad dei obſequium educandæ. Amplius, ex
hac allegatione elicitur,ꝙ ſanctus Dionyſius ſcripſit hæc,poſtq̃ beatus Iohannes euangelium
ſuum deſcripſit,quod fuit poſt reditum ſuum ad Epheſum ab inſula Patmos,in qua annis plu
ribus prædicauit,prout in originali eius continetur legenda. [Qui autem horum diligit vere
diligit ſupermundialium diuinam participationem] i.baptizandus cupiens participationem
chariſmatum & beneficiorum horum vere ſupermundialium.i. ſupernaturalium ac diuino
rum, videlicet regenerationis in Chriſto,& bonoꝝ conſequentium eam[veniens ad aliquem
eruditorum].i.accedens aliquem aſtantium bene eruditum in euangelica lege[ſuadet ſe duci
ab eo ad ſummum ſacerdotem].i.rogat illum eruditum, vt ducat ſe ad epiſcopum baptizan
tem[via].i.apto & conſueto itinere. Vnde perpenditur ꝙ hic mentio fit de ritu baptiſmi cele
berrimo,quo ab ipſis dabatur epiſcopis. Decebat autẽ duci ad præſulem, quaſi nondum ſpiri
taliter robuſtus ad greſſum ſalutis: in teſtimonium q̃q; & certificatione, ꝙ ex aĩo peteret ba
B ptizari,atq; vt vir ille de cætero ſpecialem haberet reſpectum ad baptizatũ, tanq̃ ſpiritalis pr̃
ipſius. In ſuſceptione nanq; baptiſmi ſpiritale eſſe ſuſcipitur, & infunduntur virtutes ad bene
agendum,ac procedendũ in ſalutis itinere.[Ipſe aũt vniuerſaliter ſubſecutuꝝ eſſe,ꝓmittit tra
dituros].i.baptizandus promittit ſe imitatuꝝ vniuerſaliter.i. in oĩbus ad ſuã vocationẽ ſpe
ctantibus,tradituros.i.eos qui ſibi ſacrum baptiſma ac præcepta vitæ ac fidei dabunt. vnde
ſubiungitur[& digne acceſſionis eius & ſimul oĩs in id quod deinceps eſt vitæ cognitionẽ re
cipere]hoc eſt,promittit ſe ſuſceptuꝝ ac diſciturum cognitionẽ.i.veram notitiam acceſſus ad
fontem baptiſmi,vc; quid ſit,cur fiat,& quæ ſit efficacia eius: cognitionem q̃q; totius vitæ, ad
quã deinceps tenebitur. Quod non eſt intelligendũ de informi & nuda cognitione, ſed de co
gnitione formata & practica approbatiuaq; boni,de qua ſcriptum eſt in 1.iohã. epiſtola: Qui
dicit ſe noſſe deum,& mandata eius no cuſtodit,mendax eſt. Et in Marco dr̃: Qui crediderit& 1. Iohan. 2. Marci 16.
baptizatus fuerit,ſaluus erit. Baptizatus quippe in baptiſmo abrenunciat diabolo & om̃ibus
pompis eius. [eũ qdem illius ſalutem ſacre† contendunt].i.aſtantes contendunt ſacre.i.inſtã †amanter
ter,& quaſi importune ex charitate rogant,& quaſi impellunt per modum contendentium eũ
C ꝙ baptizandus rogauit,vt ſe ad epiſcopum duceret,ſalutem illius.i.vt cooperetur ſaluti bapti
zandi,ducendo eum ad præſulem.[At uero rei altitudinem contra menſurantem humanum
horror quidam ſubito & impoſſibilitas circumſtant].i.timor quidam & impoſſibilitas.i.con
ſideratio difficultatis,quæ cauſat illum timorẽ,circumſtant.i.inuadunt menſurantem altitudi
nem rei.i.virum illum rogatum adducere baptizandum ad epiſcopum: virum inquam men
ſurantem.i.ponderantem altitudinem rei.i.difficultatem & arduitatem negocij huius,qd eſt
fieri Chriſtianum,& baptizari, atq; promittere obſeruãtiam pertinentium ad baptizatum,cõ
tra humanum.i. per comparationem ad imbecillitatem virium humanarum eius, qui cupit
& poſtulat baptizari,cuius vires excedit negotium tantum,niſi deſuper multum iuuetur. Pro
pter quod & ei videtur imminere periculum,ꝙ accipit curã illius.[obediẽtibus tñ eius].i.epõ
& baptizando adhęrentibus deo per hoc,ꝙ conſtanter volunt baptiſmum impendi vni eorũ,
puta præfato qui appetit baptizari.[perficit quod petitum eſt].i.implet quod baptizãdus ro
gauit[& deiformiter confeſſus eſt].i.q̃d baptizandus promiſit diuinæ,cooperando ipſi bapti
zando ad talium impletionẽ[& q accipit eum].i.vir ille rogatus accipiens baptizandũ[ducit
eum * ab hierarchia cognoĩatum].i. ad hierarchã ſeu præſulem, qui ab hierarchia vocaẽ hie
rarcha,quẽadmodum ab eccl̃ia dr̃ quis eccleſiaſticus. [Ipſe vero cum lætitia tanq̃ in humeris * ad hierarchiam cognominatũ
ouem recipiens ambobus viris].i.epiſcopus ab illis duobus,vt puta baptizando & eius ducto
re,vnum ſuſcipiens,videlicet baptizandum, tanq̃ ouem quæ perdita fuit per infidelitatem, & Lucæ. 15
modo inuenta eſt. Propter quod accipit eum cum gaudio,ſicut paſtor in euãgelio dicitur ouẽ Ibidem.
perditam gaudens impoſuiſſe ſcapulis ſuis,ac reportaſſe ad ſuum ouile. [Vt diximus, primũ
quidem laudat per intellectuales euchariſtias & corporalem adorationem vnum benignum
principium.] id eſt, in primis laudat creatorem naturaliter pium: per euchariſtias intellectua

T les,id

A Id eſt,poſt reſponſionem qua ait,quod imo per gratiam dei,imo &hoc promiſit[imponit eius
capiti manum]in ſignum reconciliationis eius cum deo,cui & ipſum aſſignat tanq̃ miniſtrum
& filium adoptiuum,&cupiens gratiã dei augeri ac manere in ipſo:quod fiebat cũ hac magna
cautela & circumſpectione,quia ad Timotheũ ſcripſit Apoſtolus: Manus nemini cito impo- 1.Timo.5
ſueris. [& ſignans].i.ſigno crucis benedicens baptizandum[deſcribi imperat ſacerdotibus vi
rum & anadochum].i.presbyteris præſentibus iubet vt baptizandum &eius anadochum ſcri
bant,ne quis non deſcriptus ficte ſe ingerat.[Ipſis autem deſcribentibus virum]&eius patrinũ
[orationem ſacram facit].i.epiſcopus orat pro illo [& hanc omni ſic† complente eccleſia] .i. †facienta.
cunctis miniſtris eccleſiæ ibi præſentibus,orationem epiſcopi continuantibus,aut certe termi
nantibus,dicendo:Amen,aut aliquid tale,iuxta illud ſecundi Machabæorum:Orationem facie- 2.Mach.1
bant ſacerdotes,Ionatha inchoante,cæteris autem reſpondendentibus.[ſubintroducit quidẽ
eum].i.magis applicat baptizandum ad ſe.[& exuit per miniſtros.]veſtes ipſius exuendo iu-
xta ritum illius temporis in toto aut parte per diaconos aliosve miniſtros. [Deinde ſtatuens
eum in occiduis]id eſt,epiſcopus collocans baptizandum verſus plagam & partem occiden-
talem[intentum]id eſt,diligenter aduertentem quæ ibi fiebant,& deo feruenter vacantem [&
manus erigentem ad ipſam conuerſas regionem]id eſt habentem ſuas manus extentas verſus
occidentem,quæ extenſio manuũ ex ſpiritali feruore diſponit ad mentis eleuationem ad deũ,
eſtq; ſacrificium quoddam. De qua extentione frequenter eſt locutus Pſalmiſta: Expandi(in-
quiens manus meas ad te. Et:Eleuatio manuum mearum ſacrificium veſpertinum. Hinc in Pſal.87. Pſalm 140.
prima epiſtola ad Timotheum ſcribit Apoſtolus:Volo viros orare in omni loco,leuantes pu 1.Timo.4 Thren 3
ras manus,ſine ira & diſceptatione. Et Ieremias: Leuemus,ait,corda noſtra cum manibus ad
deum in cœlis.[exufflare quidem ipſi ter iubetur ſathanã] .i. epiſcopus præcipit baptizato,vt
in deteſtationem diaboli & operum eius ter exufflet in eum, & in recognitionem ac dolorem,
ꝙ ſuperbeatiſſimam Trinitatem offendit,atq; corde,ore & opere ſit tranſgreſſus. [& adhuc q̃
ſunt abrenunciationis confiteri].i.proferre verba ſanctę abrenuntiationis,dicendo:Abrenun
B cio tibi ſathana &omnibus pompis tuis[Et ter ei abrenunciationem conteſtans].i.epiſcopus
baptizato tribus vicibus iniungens talem abrenunciationẽ,vel iniungens vt vicibus tribus re
nunciet,vt repetitio ſit facti confirmatio, & tenatiorem ac recentiorem inducat memoriam ab
renunciationis huiuſmodi.[confitentem ter hoc tranſducit ad ſe] .i. baptizatũ ter ita abre-
nunciantem,& confitentem ac proteſtantem,ꝙ hoc faciat,applicat ſic. [& ad cœlum reſpiciẽ-
tem,& manus extendentem] itaꝙ per corporalem reſpectum ad cœlum,vere deſignat ſe deo
cœlorum intendere,&ei velle vniri,ac complacere,iuxta illud in Tobia:Ad te domine faciem Tob 3.
meam conuerto,ad te oculos meos erigo. Quod & Chriſtus in euange.frequenter feciſſe nar- Matt.18
ratur,non ꝙ per exteriorem cœlorum intuitum mens eius iuuabatur ad deitatis reſpectum, ſed Mat.14. Lucæ.12.
vt nobis præberet exemplum,vt ſciamus quò noſtram intentionẽ figere debeamus. Hinc & cę Iohã 11.17
cum illuminaturus,ſuſpiciens in cœlum,ingemuit. [Iubet coordinari Chriſto] .i. illum ſic fa- Marci.7
cientem cenſeri veraciter Chriſtianum[&omnibus à deo traditis ſacris eloquijs].i.mancipan
dum diuinis ſcripturis à deo collatis, vt ipſe baptizatus ſecundum illas iam ordinate ſe habe-
at. [Eo autem]videlicet baptizato[hoc faciente, teſtatur iterum ei ter confeſſionem.] id eſt,
epiſcopus rurſus iniungit baptizato ter confiteri ea quæ fidei ſunt, vel obſeruaturum ſe quæ
C promiſit,& quæ iniuncta ſunt ei.[Et iterum ipſo ter confitente]id eſt,baptizato exequente q̊d
præſul ei iniunxit.[Orans benedicit]id eſt,epiſcopus orans pro illo,bñdicit eundem. [& ma-
nus imponit]ſicut exponit cõmentator,vt grã dei confirmetur in illo.[& ad ſummum exuen-
tibus eum miniſtris].i.totaliter,q̃tum decuit,vel ad ſummum .i. vltimum.[afferunt q̃dẽ ſacer
dotes vnctionis ſacrũ oleum]cuius vſus eſt in baptiſmo.Sunt eñi & oleum vnctiõis extremę;
& oleum confirmationis diſtincta ab oleo iſto. [Ipſe aũt vnctionem per ſignationẽ ter incipi-
ens].i.epiſcopus inchoans vngere baptizandum,faciendo in determinata parte corporis eius
vt infra dicetur,tria crucis ſignacula cum tribus linitionibus olei. [Cæterum ſacerdotibus virũ
vngendum toto corpore tradens].i.reſiduam partẽ corporis viri baptizandi tradens ſacerdo
tibus ad vngendum[omni corpore].i.per oĩa corporis membra,in quibus fieri decet,excepta
corporis parte ab epiſcopo vncta[ipſe ad matrem filiolitatis venit] .i.ad fontem ſeu aquã ba-
ptiſmi,ĩ qua regeneratio agitur,& cognatio ſpiritalis cõtrahitur,ac filiatio adoptiua.Propter
quod aliæ duę tranſlationes habent:ad matrem adoptionis,quarta vero ad matrem filiorum, Eccle.40.
Itaq; ſicut in Eccleſiaſtico terra nominatur mater omnium hominum,quantum ad materialẽ
productionem: ſic aqua baptiſmi mater appellatur Chriſtianorum,quoad ſpiritalem regene-
rationem. ¶Circa hæc ſcribit Albertus: Epiſcopus incipit vngere baptizandum,vt oſten- Albertus

datur tota virtus ſacramenti baptiſmi deſcendere ab ipſo in ſubditos. Quibus verbis obijci D
poteſt, quia vt ſuper quartum Magiſter & doctores concorditer aſtruunt, ſacramenta euange-
licæ legis virtutẽ à Chriſto & eius paſſione ſortita eſt, non à miniſteriaſtris eccleſiæ. Non ergo
ab epiſcopo, niſi forſitan miniſtraliter. [& tunc aquam ſacris inuocationibus ſanctificans.] .i.
ad faciendum aliqua ſacra cooptans, applicans, benedicens, aut exorcizans. [& tribus ſan-
ctiſſimi chriſmatis cruciformibus effuſionibus perficiens illam] .i. aquam illam habilitans ad
faciendum inſtrumentaliter perfectionem in baptizãdo, ter fundendo in illam ſacrũ chriſma
in figuram crucis, ita ꝙ quælibet earum effuſionum fiebat cum crucis ſignaculo. [& chariſma
*ſctiſſimis tis † ſacratiſſimis immiſſionibus æquali numero] .i. cum trina iſtillatione chriſmatis, ſicut fuit
*ſacrum. triplex effuſio chriſmatis. [† ſacrã deo acceptabilium prophetarum inſpirationis * melodiã cõ-
* melodia ſonans] .i. decantare incipiens melodiam ſacram, ſumptam ex libris prophetarum, hoc eſt, le-
ctionem propheticam aut pſalmodiam ad propoſitum pertinentem, ex diuina inſpiratione
conceptam & infuſam ſanctis prophetis, qui deo acceptabiles fuerant & accepti. Vnde in ſecũ-
2. Petri 1. da Petri epiſtola habetur: Non voluntate humana allata eſt aliquando prophetia, ſed ſpiritu
ſancto inſpirati, locuti ſunt ſancti dei homines. [iubet virum afferri] .i. præſul præcipit baptizã-
* ipſum & dum adduci [& quodam ſacerdote ex deſcriptione * ipſius anadochum prædicante.] .i. ſacer-
anadochũ. dote prædicante .i. ſonora voce legente ex deſcriptione .i. charta in qua nomina baptizundo-
rum, & eorum anadochorum erant conſcripta, anadochum .i. nomen anadochi. [Ipſe quidẽ]
vtpote baptizandus [à ſacerdotibus ad aquam ducitur] in qua ſcilicet baptizabitur [ad ſum-
mi ſacerdotis manum] .i. ad epiſcopum [& ad eum manuductus] ſupple figit gradum. [Ipſe E
ſummus ſacerdos deſuper ſtans,] .i. in loco & authoritate eminente, vt videatur & audiatur
ab alijs, & locus ſit correſpondens locato. [reclamantibus iterum ad ſummum ſacerdotẽ iu-
xta aquam nomen perficiendi ſacerdotibus] .i. aſtantibus presbyteris rurſus alte clamantib⁹
nomen baptizandi ad præſulem. [ter quidem ipſum ſummus ſacerdos baptizat] .i. ter aquis
intingit, lauat, & irrigat totũ, tñ eſt vnus integerq; baptiſmus, quãuis ſint plures, vtpote tres lotio-
nes, ſeu intinctiones particulares. De quibus ſubiungit: [tribus perficiendi dimerſionibus &
emerſionib⁹] quibus ipſe perficiendus ſeu baptizandus perfunditur vel intingitur aqua, &
diſcooperitur eiſdem ad laudem & gloriam ſuperſantiſſimæ Trinitatis, de cuius inuocatione
mox additur: [trinam diuinę beatitudinis inuocans ſubſtantiam] .i. deum trinum in perſonis
imo ſuperdigniſſimam Trinitatem ſub diſtincta expreſſione ſuperſublimiũ perſonarũ, in qua-
rum qualibet eſt beatitudo prorſus immenſa, atq; in tribus ſimul vna beatitudo prorſus im-
menſa, atq; in tribus ſimul vna beatitudo æterna, coæqualis, ac numero vna, ſicut & vna indiuiſ-
ſa eſſentia. [Accipientes autem eum] videlicet baptizatũ [ſacerdotes] de manu epiſcopi, [por-
rigunt acceſſionis & anadocho & duci] .i. aſſignant eum patrino, à quo fuit ad baptiſmum pri-
mo perductus [& cum ipſo] ſcilicet anadocho [accipientes veſtimenta perficiendorum] id ẽ,
baptizandorum, quæ (vt legitur) linea erant & alba, interiori gratiæ, nitori, puritati, ac innocẽ-
tiæ baptizati correſpondentia [adunatum] .i. fidelibus incorporatum [ad ſummum ſacerdo-
tem iterum reducunt: ipſe vero deificantiſſimo vnguento virum ſignans] .i. epiſcopus bapti- F
zatum confeſtim conſignans ſacro chriſmate confirmatiõis, quoniam adulti baptizati mox
confirmantur: quod vngentum appellatur deificantiſſimum, quia per ipſum, tanq̃ per inſtru-
mentum ſanctificatiuum & cooperatiuum baptizatus valde deificatur, vltra gratiam baptiſ-
ſmo collatam, gratiam ampliorem ſuſcipiens, per quam ſpiritaliter fit robuſtus, vt ſit pugil ac
miles Chriſti, ad pugnandum in campo & ſpacio ſeculi huius contra aduerſarios diuini ho-
noris ac ſuæ ſalutis [Participem manifeſtat de cætero ſacræ perfectiſſimæ Euchariſtiæ] id eſt
declarat ꝙ ille baptizatus & confirmatus iam idoneus ſit effectus ſumere Euchariſtiæ ſacra-
mentum, quod in ſe formaliter præ cæteris ſacramentis, perfectum ac ſacratum eſt, cum Chri-
ſtum deum & hominem vere ſubſtantialiterq; contineat, perfectiſſimum quoq; eſt in ſuis effe-
ctibus [Hæc autem perficiens] id eſt, epiſcopus iſta complens [& ab ipſa in ſequentia proceſ-
ſione iterum ad primorum extenditur contemplationem] id eſt, illis completis extendit & ex-
ercet ſe denuo in contemplatione, id eſt, in conſideratione & occupatione ſpiritualium actuũ
ſpeculando, orando, celebrando, ab ipſa proceſſione, id eſt, redeundo ab exterioribus occupa-
tionibus circa baptizatum, in quas proceſſit. Redeundo, inquam, in ſequentia .i. actus cõſequẽ-
ter cõplendos interiores diuinos. Sic quippe pręlati, pſertim epiſcopi debent in ſecreto vacare
deo, vt tñ tpe opportuno procedant ad actus paſtorales circa ſibi cõmiſſos: qbus expletis redi-
Matt. 26 re protinus debent ad deũ. In cuius ſignũ Chrs paſſione inſtante tribus vicibus orans, poſt quã
Mar. 14. libet orõnem redijt ad ſuos diſcipulos, increpans, inſtruẽs & admonens eos. [quaſi p nullum
Luc. 22
temp...

A tempus aut modũ in alieno q̃dam præter propria conuerſaturus] .i. tanq̃ nullo tempore,nul
lo modo,nulla occaſione aut occupatione occupaturus ſe in rebus impertinentibus ſuo of
ficio,ſed ſolum in diuinis & ſpiritalibus ac congruentibus ſuo officio. Ideo ſubdit:[ſed à diui
nis in diuina attendens].i.ab vno actu ſpirituali diuino ad alium attente & conſiderate pro
grediens cum profectu aſſiduo. Iuxta illud: Ibunt de virtute in virtutẽ.[& ſp diuino ſpiritu Pſalm 83
tranſordinandus].i.à ſpiritu ſancto in omnibus dirigendus,vt in cunctis ordinate ac fructuo
ſe procedat. Hinc Timotheo epiſcopo,imo per illum cunctis epiſcopis ſcripſit Apoſtolus: La 1.Timo.2.
bora ſicut bonus miles Chriſti. Nemo militans deo implicat ſe negotijs ſecularibus. Solicite
cura teipſum probabilem exhibere deo, operarium inconfuſibilem,recte tractãtem v̾bum ve
ritatis. Prælatus ergo, potiſſime pontifex nunq̃ ocio vacet,non iocis aut riſibus, nec indignis
carnalibusq; ſolatijs: ſed quo pluribus præſidet,& quo pro pluribus redditurus eſt rationẽ,eo
ſemper ſolicitior, operoſior,timoratiorq; cõſiſtens: nullum temporis momentũ expendat in
fructuoſe,prę cunctis æſtuans charitate,feruens deuotione,& animarum intentus cuſtodiæ cũ
ſolicitudine ſumma. ¶ Conſequenter ſanctus hic doctor exponit ſenſibilia ſigna & facta,
quæ in baptiſmo forinſecus apparent & exhibentur,declarans qd illa deſignent.

¶THEORIA ſeu ratio contemplatiua ac myſtica prædictorum: Art. IIII.

HAEC quidem eſt,quantum in ſymbolis ſacrę hoſtiæ diuina generatio] id eſt, pręha
bita regeneratio ſpiritalis in baptiſmo: regeneratio, inquam,hoſtiæ ſacræ .i. hois ba
ptizati,qui per baptiſmum moritur mundo, commoritur conſepeliturq; Chriſto,
atq; cum ipſo reſurgit,ſpiritaliter conuerſando, iuxta illud ad Roman. Quicunq; ba Roma.6.
B ptizati ſumus in Chriſto Ieſu,in morte ipſius baptizati ſumus. Conſepulti enim ſumus cum
ipſo per baptiſmum in mortem, vt quõ Chriſtus reſurrexit à mortuis per gloriam patris, ita
& nos in nouitate vitæ ambulemus. Hæc ergo eſt diuina regeneratio,quantum in ſymbolis.i.
ſecundum quod deſcribi habet,& quantum ſpectat ad ſenſibilia ſigna & opa quæ fiunt in ipſis.
Nihil indecoꝝ aut immundum ex ſenſibilibus habens characteribus].i.regeneratio iſta bapti
ſmatis non habet admixtam turpitudinem aut immunditiam aliquam,ex characteribus,id eſt
viſibilibus illis ſignis & figuris lotioni admixtis, ſicut in ſacris deorum multæ erant turpitudi
nes & fœditates admixtæ. In ſacrificijs quoq; legalibus ex excoriatione & combuſtione corpo
rum oblatorum & combuſtoꝝ. Vnde & qui talia offerebant aut exercebant, erant immundi Leui.1.6.
vſq; ad veſperam,vt in Leuitico legitur.[ſed deo dignæ contemplationis ænigmata.] .i. ſunt
in baptiſmo quædam repræſentationes obſcuræ, vt prætactæ exufflationes ſeu merſiones in
aqua,quæ ſunt ænigmata contemplationis dignæ deo .i. includentia & requirentia ſpeculatio
nem & expoſitionem ſpiritualem,quæ condecet deũ,& hoc [naturalibus & humaniſſimis ſpe
culis imaginata].i.ex ſignis & ſymbolis ſenſibilibus connaturalib' homini,quibus & aſſuetus
C eſt.[Cur enim apparuerit refellens,& diuiniorem rationem perficiendorum ſilentem perſua
ſerit contemplatiua aduenientis fiduciam comparans ſacre & omnis ſimul malitiæ per exi
miam & diuinam vitam purgatione per aquam naturali corporaliter ipſi denuncians.].i. ipſe
badtizans denuncians ipſi, vtputa baptizato, comparans ſacre.i. deuotionaliter,producans fi
duciam aduenientis .i. confidentiam & ſpem ipſius adhuc baptizandi, venientis ad baptiſmũ,
purgatione per aquam naturali.i. corporali lotione & emundatione, quæ fit per aquam, cor
poraliter etiam deſignari purgationem ſimul omnis malitiæ.i. totius ſuæ iniqtatis, per vitam
eximiam & diuinam.i.merito conuerſationis Chriſti, in hoc ſeculo ſumme atq; mundiſſime,
qui ſuæ ſanctiſſimæ carnis tactu vim regeneratiuã contulit aquis: vel per vitam eximiã & ſan
ctam baptizati poſt ſuũ baptiſmũ, per quã permanere poterit in gr̃a in baptiſmo ſuſcepta ma
rito conuerſationis paſſionisq; Chriſti. Cur,inquam, ſi ita pſuaſerit baptizato, aut etiam alijs
apparuerit.i. debeat apparere,refellens.i. reprobans,& ſilentẽ.i. eum qui tacet, rationem diui
niorem.i.ſpiritaliorem cauſam perficiendoꝝ.i. baptizandoꝝ,cur ſc; baptizentur in aqua ma
gis,q̃ in alia materia: q̃niam aqua corporaliter melius & communius lauat,ſicq; per eam apti
us ſignificari, & inſtrumentaliter fieri põt interior lotio ſiue purgatio,q̃uis non eſſent cauſę ad
hoc diuiniores. Iccirco ſubiungitur:[Hoc ergo,etſi nihil nihil quidem diuinius haberet perfi
ciendoꝝ ſymbolica traditio] i. q̃uis traditio perficiẽdo ꝝ ſymbolica .i. doctrina tradita de pfi
ciendis ſeu baptizandis,ꝙ ſc; in aqua ſunt baptizandi, quæ doctrina per ſenſibilia ſigna colla
ta,q̃uis non haberet cauſam diuiniorem, q̃ dictũ eſt [non eſſet immunda,vt æſtimo] .i. ſcio p
fidem & conuenientiã & proportionẽ ſignificationis prætactæ,imo & cõnaturalis exiſtit [do
ctrinã qdẽ rectę vitę introducens].i. deſignans ac proponens documentũ iuſte viuẽdi,dũ p cor
poralẽ lotionẽ in aqua inſtruimur de cætero pręcauere ab oĩ imũditia culpę: imo & ſi recidiua

A pſum eſt:Ois viri via recta in oculis ei⁹[Intimās naturalr ei inſperſas ad illuminādū ỽtutes].i.
habit⁹virtutū ei connatos intrahēs &claudēs,nō aperiēs,ſed excæcans. Sunt em̄ naturalr in aīa
rōnali gn̄alia quędā ſeminaria virtutū, & habitus primorū principiorū,tam inopabilibus q̄ in
ſpeculabilibus : vt q̄d bonū ſit diligendū,malum vitandū,& q̄d totū eſt maius ſua parte.Hinc
præcepta decalogi perhibentur de naturalis dictamine rationis, de quo in Pſalmo: Signatum Pſal 4.
eſt ſuper nos lumen vultus tui domine. per hos habitus habilitata eſt anima ad illuminādum
id eſt,ad participandum illuminationes ſupernas,ſi inchoatis iſtis virtutibus bene vtatur. Im
pij autem eas inficiunt & obſcurant, iuxta illud Iſaiæ: Tranſgreſſi ſunt leges, mutauerunt ius, Iere.24. Oſeæ. 4.
diſſipauerunt fœdus ſempiternum[protendit]id eſt,procul tendit ac recedit à domino, ſecun-
dum illud Oſeæ:Dereliquerunt dominum in non cuſtodiendo. Hinc alia litera habet, excidit
[præſentis ſibi luminis non recedentis,ſed ſuperlucentis ipſa triſtis & conuertens * occurren- * ōcurrens
tem deiformiter]id eſt,ipſa mens talis,triſtis,id eſt,in ſeipſa inordinata,turbata & grauis. Ani- Ariſtote.
mus enim inordinatus ſibiipſi eſt grauis. conuertens,id eſt,à ſe auertens,qa & ſic continet trāſ-
latio alia. occurrentem deiformiter,id eſt,deum ei auerſæ ad huc,pijſſime occurrentem & auxi
liari paratum,imó inuitantem eam ad conuerſionem per ſe,per angelum bonum,per proximū
exhortantem, ſicut ait Apoſtolus:Obſecramus pro Chriſto reconciliamini deo.Sic nanq; per 2.Cor.5.
Ieremiam loquitur deus animæ peccatrici:Tu fornicata es cum amatoribus multis,tamen re Iere.3.
uertere ad me,ait dominus. Deum inquam luminis ſibi præſentis non recedentis, ſed ſuperlu-
centis. deus quippe eſt lux infinita,inuariabilis,indeſectibiliter fulgens,nec tempore nec loco
recedens,imó gratia præueniente ac gratis data ſæpius animam pulſans,vt in Apocalypſi pro Apoc 3.
teſtatur:Ego ſto ad oſtium,& pulſo.Et quamuis dicatur longe à peccatoribus eſſe,& à trāſgre Prouer 15. Iere.23.
dientibus ac ingratis recedere,quantum ad quoſdam effectus,attamen per eſſentiam,præſenti
B am & potentiam eſt vbiq;.[Siquidem moderate ipſa dati viſibilis viſiones ſuperſiliet].i. mens
talis auerſa ſuperba,ſuperſiliet,id eſt,tranſcendere præſumet viſiones, id eſt , cognitiones viſi-
bilis ſibi dati moderate,id eſt, obiecti quo conceſſum eſt ei cognoſcere moderate puta cum
diſcretione,vt ſcilicet imbecillitatem ſuæ intellectualitatis aduertens, non ſe ingerat ad illius
perſcrutationem immoderatam:quoniam perſcrutator maieſtatis opprimitur à gloria[& ad Prouer 25.
ipſas ſuper ſuum vultum claritates tueri fiducialiter audebit]id eſt,cum immoderata audacia
pręſumat intueri ad claritates ipſas ſuper vultū ſuum,id eſt,ad ſublimes virtutes diuinas ſuum
intellectum tranſcendentes,diſcutiendo occulta dei iudicia,& irreuerenter loquēdo de incom
prehenſibilibus fidei,vt quidam quę non intelligunt parati ores docere quam diſcere,quemad
modum in prima epiſtola ad Timotheum de talibus ſcripſit Apoſtolus:Finis præcepti ē cha- 1. Tim.1.
ritas de corde puro & conſcientia bona & fide non ficta. A quibus quidam aberrantes, cōuer-
ſi ſunt ad vaniloquium,volentes eſſe legiſdoctores,non intelligentes quæ dicunt.[Lux quidē
operabitur præter lucem nihil]id eſt,lux diuina directe nil faciet niſi quod ſuæ naturæ eſt, qa
directe nullum obtenebrat nec excæcat,ſed permiſſiue ac iuſto iudicio excæcari & obdurari p
mittit eos qui ſponte ac pertinaciter ſe auertunt ab ea,quemadmodum ſol non illuminat clau
dentem oculos ſuos à lumine eius.ſicq; loquitur Iſaias:Excęca cor populi huius. Verum tales Iſaie. 6.
excæcant ſeipſos,ſecundum illud Sapientis:Excæcauit illos malitia eorum. Sic & Apoſtolus Sapie. 2. Rom. 1.
C de præſumptuoſis ſuperbiſq; loquens:Obſcuratum eſt, inquit,inſipiēs cor eorum.Et hoc qua- Iob.24.
re?Certe quia(vt ſcriptum eſt in Iob)ipſi fuerunt rebelles lumini. Veruntamen lux iſta diuina
inquantum iuſtitia,damnat & punit iniquos.[Ipſa vero perfecta imperfecte concupiſcens] id
eſt, mens auerſa & elata,concupiſcens,id eſt,deſiderans,perfecta,id eſt,bonum increatum infi-
nite perfectum,& bona gratiæ donaq; gloriæ in futuro imperfecte, videlicet minus quam bo-
na carnalia & caduca,diuitias,voluptates,honores,in quibus ſibi finem conſtituit, ideo vtitur Ariſto.
deo,& fruitur ſemetipſa. Attamen aliquo modo deſiderat bona perfecta,quoniam omnes na- Prouer. 13.
turaliter appetunt felicitatem. ſcientiam quoq; & virtutes cupiunt multi imperfecte,qui renu- Deu 4.
unt debite laborare pro illis. Talibus ineſt voluntas optatiua remiſſa,quæ non reputatur pro Matt 22. Mar 12.
opere:non autem imperatiua & efficax,quæ pro opere reputatur. Vnde & in Prouerbijs legi- Luca. 10. Matt. 25.
tur:Vult, & non vult piger. Econtra iubet ſe deus toto corde amari[eo quidem quo inobedi- Matt. 25. Luca 10.
ens eſt non etiam intelliget] id eſt, eo ipſo quo deo inobediens eſt, formatam diuinorum Pſal. 88.
notitiam non habebit,nec ſcripturas profunde intelligit,imó hoc ipſo q̄d videbat aut valebat
habere,priuat̃,ſicut ait Saluator:Habēti dabitur,ei aūt q nō habet,& q̄d videbatur habere, au-
feretur ab eo. Et rurſus:Cōfiteor tibi pater,qa abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus,id
eſt,ſuperbis ſapientes & prudentes ſe reputāribus,& reuelaſti ea paruulis,id ē, humilibus. idcir
co Pſalmiſta cecinit deo:Declaratio ſermonū tuorum illuminat,& intellectum dat paruulis.

[Humile vero inornate deſpiciens]hoc eſt,menstalis deſpiciens inornate,id eſt,turpiter ac ſto D
lide.humile,id eſt,ea quæ ſunt veræ humilitatis,videlicet propriam defectuoſitatem,culpam,
imperitiamq; fateri ac pandere,& informationem beneuole petere[per ſeipſam reſtaurat] id
eſt,per ſe vult defectum ſuum ſupplere,& proprio intellectu inuenire. propter quod frequen-
1.Timo.6. ter plus errat,& nouitates ad inuenit,erroresq; ſpargit & decipit plures,ſicut ad Timotheum
ſcribit Apoſtolus:Superbus nihil ſciens,languens circa quæſtiones & pugnas verborum,ex qui-
Prouer 3. bus oriuntur inuidiæ,diſſentiones.Hinc Salomon in Prouerbijs docet:Habe fiduciam in do-
Ibidem. mino in toto corde tuo,& ne innitaris prudentiæ tuæ.Itemq;:Non ſis ſapiens apud temet ipſum.
[Verum quod quidem dixeram]id eſt,quod iam dixi,verum eſt[beneſice ſemper intellectuali-
bus vultibus diuinum expanſum eſt lumen]id eſt,lux increata immenſa,vbiq; & ſemper obie-
cta eſt,& paratam ſe exhibet pie ac liberaliter mentibus ſapiētibus,ſtudioſis,capacibus.[Ineſtq;
eis]id eſt in promptu habent faciendo quod in ipſis eſt[recipere præſente eo]id eſt, ſplēdorem
gratiæ,claritatem illuminationis internæ & omnem profectum optatum obtinere à lumine il-
lo vere præſente,quod infinite munificentiæ,opulentiæ atq; potentiæ eſt.propter quod ſubdi-
tur[& ſemper ad diuinam propriorum traditionem exiſtente paratiſſimo] id eſt,proniſſimo
ad communicandum& influendum mentibus affectuoſe petentibus chariſmata munerũ diui-
Sapien.6. norum:hinc ſcriptum eſt in Sapientiæ libro:Clara eſt,& quæ nunquam marceſcit ſapientia,&
facile videtur ab his qui diligunt illam.Præoccupat eos qui ſe concupiſcunt,vt ſe illis prior o-
ſtendat.Qui de luce vigilauerit ad illam,non laborabit:aſſidentem enim illam foribus ſuis in-
Lucæ 11. ueniet.Quoniam dignos ſe ipſa circuit quærens,& in vijs ſuis oſtendit ſe illis hilariter,& in o-
Lucæ.18. mni prouidentia occurrit illis. Iſtud Chriſtus in euangelio apertiſſime conteſtatur:Petite,di-
cens,& accipietis:quærite,& inuenietis:pulſate,& aperietur vobis. Omnis enim qui petit ac- E
cipit:& qui quærit,inuenit:& pulſanti aperietur.Intueamur ergo dominum deum noſtrum
tanquam veriſſime nobis præſentem,imó omnia penetrantem:& ipſum intra nos contemple-
mur,amplectamur,ac feruentiſſime brachijs ſancti amoris ſtringamus, cum ingenti fiducia
ipſum inceſſabiliter inuocantes. oportet enim ſemper orare,& non deficere.Etenim aliquan-
do differt,probans fidem & paciētiam noſtram,atq; vt poſtea copioſius ſalubriúsq; exaudiat.
Id demum diligentiſſime proſpicientes,ne ipſum in aliquo offendamus.His præmiſſis, decla-
rat qualiter præſul in his deum pro poſſe ſectatur.[Ad hanc diuinus ſummus ſacerdos forma-
tur imitationem]id eſt,epiſcopus regulatur ac dirigitur ad faciendum conformiter vt ſe illi
aſſimilet cuius gerit vicem.[Luciformes ſuæ diuinæ doctrinæ claritates]id eſt,fulgida docu-
menta[copioſe in omnes expandens]id eſt,publice prædicando[& aduenientem illuminare
dei imitator paratiſſimus eſt]id eſt,præſul dei ſectatur,valde paratus eſt docere, & omni mo-
do ſibi poſſibile illuſtrare omnem aduenientem ad ſuam ſermocinationem, baptizationem,
aut cuiuſcunq; ſacramenti ſuſceptionem:imó inuitat,hortatur,rogat vt veniat,& reprehendit
ac punit non venientes,inſtar dei qui per Iſaiam effatur:vtinam oſtendiſſes mandata mea. Et
in Deuteronomio:Quis dat talem eos habere mentem,vt timeant me, & cuſtodiant vniuerſa
Iſaiæ 48 mandata mea,& bene ſit eis in ſempiternum?[Non inuidioſe neq; immunde priori apoſtaſia
Deute.5. immoderata quidquam ſemper vſurus]id eſt,epiſcopus de cętero nunquam in aliquo vſurus F
ſeu functurus ex inuidia aut alia turpi cauſa apoſtaſia ſua priori,immoderata,id eſt,priſtina ſua
Eccl 10. auerſione aut elatione,per quas apoſtatauit,id eſt,receſſit corde à deo. Vnde Eccleſiaſticus ait:
Inicium ſapientiæ hominis,apoſtatare à deo:quoniam ab eo qui fecit illum, receſſit cor eius
[ſed diuinitus ſemper prouenientibus ſuis in lucem ductionibus hierarchicæ relucens] id eſt,
eccleſiaſtice ſeu prælatice fulgens proximis ſuis,potiſſime ſubditis,ductionibus ſuis,id eſt, ex-
emplaribus actibus ſuis ac directionibus directiuis in deum, prouenientibus diuinitus in lucē
id eſt,ex diuina præordinatione in publicum,iuxta illud:Sic luceat lux veſtra coram homini-
Matt. 5. bus.Relucens inquam[in bono ornatu]id eſt,decore virtutum[& ordine]id eſt,gradu officij
a cōmenſurationis. ſui[& analogia]id habitudine & proportione[vniuſcuiuſq; ad ſacra,communionis]id eſt,ad
Colo.1. ſancta dona diuinæ communicationis,ita vt dirigat vnũquodq; ſcd̄m illius diſpoſitionē & ca-
pacitatē,& ad ea quæ magis conueniunt illi,vt ambulet digne deo,ſecundũ tenorē & exigenti-
equid. am ſuę vocationis aut profeſſionis[ſed ſi quidē ſanctę ordinationis eſt principium diuinum]
id eſt,ſi pro quia.quidē,id eſt,certe principium diuinum ordinationis ſanctæ ad deum.i. ſacrũ
& ſalubre exordium ordinationis.i.reductionis ſacræ ad creatorē[ſecundũ quod ſeipſos co-
gnoſcũt ſacri intellectus].i.ſecundum q̄d mētes deuotæ in primis cognoſcũt ſeipſos,ſic q̄ ſui-
ipſius recta cognitio,principiũ ē cõuerſiõis ad deũ.Exordiũ inq̄[recurrēs ad naturę viſibile cõ-
ſequens

A ſequẽs].i.aptũ ſuę naturæ auxiliũ,puta ad ſignum ſacramentale baptiſmi aut confeſſionis,per
quod connaturaliter manuducitur ad ſalutem. Nam baptiſmus eſt regeneratio,& initium bo
norum,confeſſio eſt malorum. [In principio quidem quis quando eſt,ipſe videbit]hoc eſt,ali
quis videbit in principio ſuæ conuerſionis,quando ipſe eſt,id eſt,quando ſpiritaliter incipit eẽ
cum ſenſerit gratiam dei in ſe certitudinaliter aut probaliter[& hoc accipiet primum] id eſt,
primo cognitionem & gratiam iſtam percipiet[ex reſpectu ad lumen ſacrum donum]id ẽ, ex
conſideratione ſui, per reſpectum& comparationem ad lumen diuinum,ſi ſcilicet ab illo ſe in
ueniat illuſtratum,experiendo in ſe actus ſacros,quos lumen illud operatur in mẽte,ita vt ma-
gis diligat veritatem in cunctis,quam tenebras.i.vanitatẽ& culpam:quod vtiq; lumẽ,eſt ſacrũ
dei donum,ſicut in Iohanne ait lux ipſa: Dum lucem habetis,credite in lucem, vt filij lucis ſi- Iohan. 12.
tis. [Qui autem propria*bene impaſſibilibus oculis inſpicit]id eſt, qui propriam conditionẽ,
proprietatem & defectuoſitatem claris & reformatis interioribus oculis penſat[ex non lucen
tibus quidem reuertetur ignorantiæ obſcuris]id eſt,de caligine ignorantiarum ſuarum& vi-
tiorum erubeſcens ac pœnitens,ab illis recedet. Saluberrimum nanq; eſt ſeipſum ita cognoſce
re[dei autem*perfectiſſima vnitate & participatione qui imperfectus eſt]id eſt,qui adhuc im-
perfectus eſt,non habendo perfectiſſimam huius viæ vnionem & participationem cum deo.
[ipſe non inde concupiſcet]id eſt,ex ſuijpſius præfata cognitione,non protinus aut confeſtim
accendetur deſiderio perfectiſſimę vnionis,ſed paulatim proficiet. Ideo ſequitur:[In breui ve
ro per ipſa*ſui prima,deinde adhuc priora & per*illam pręſtantia & perfectus in ſublimiſſimã
diuinam in ordine & ſacre aſcendet communionem]hoc eſt,talis aſcendet in breui perfectus,
.i.cito perfectus effectus ſacre,id eſt,per exertitia ſanctitatis in communionẽ diuinam ſublimiſ
ſimã in ordine,id eſt, in gradu perfectionis, hoc eſt,ad perfectiſſimam vnionem cum deo per
B actus clariſſimos doni ſapientiæ ac diuini amoris igniti per ipſa ſui prima, id eſt, inchando ab
hijs quæ ſpectant ad ſtatum incipientium & ſeruorum,purgatiuamq; viam. deinde adhuc pri
ora,id eſt,ab illis aſcendendo ad actus pertinentes ad ſtatum proficientium.& per illa præſtã-
tia,id eſt,ab illis aſcendendo ad actus qui ad ſtatum pertinent perfectorum,qui actus præſtan
tiores ſunt exercitijs alijs. Oportet enim à fundamento incipere,& in via generationis non pri
us eſt quoq; ſpiritale,ſed quod animale. propter quod aſſerit Chriſtus de homine ordinate,p
cedente: Aſſimilabo eum viro ſapienti,qui ædificauit domum ſuam ſupra petram. Verũtamẽ Matt. 7.
om̃ipotens deus ſupra hunc communem ordinem agere poteſt,& ſæpius egit,dãdo quibuſdã
etiam magnis peccatoribus in conuerſionis exordio feruentiſſimum zelum iuſtitiæ, ardentiſ
ſimumq; amorẽ,ac ſynceriſſimũ perfectionis effectũ[huius eſt ornatus & ſacri ordinis imago,
aduenientis confuſio,& eorum quæ*circa ipſum ſunt cognitio ad ſummũ ſacerdotẽ viæ ana-
dochum habens ducẽ]hoc eſt,confuſio,id eſt,erubentia de peccatis præteritis,ſeu illoꝝ confeſ
ſio, aduenientis,id eſt,hominis accedentis ad baptiſmũ. & cognitio eorũ quę circa ipſum ſunt
id eſt,conſideratio eorum quæ agit & intendit,vt ſunt profectio eius ad epiſcopum baptizan
tem,& proprietas viæ eius qua pergit ad ſacrum baptiſma,habens ducem,id eſt,ductorem in
via illa ſuum anadochum. Hæc inquam ſunt imago & repræſentatio ſucceſſiui proceſſus ad p
fectionem,incipiendo ab infimo. [Dum vero ſic aſcendentem]id eſt,baptizandum,ſic progre
C dientem ad fontem baptiſmi & ad incrementa virtutum[diuina beatitudo in ſuam participa-
tionem recipit]id eſt,deus eſſentialiter beatus,ſuſcipit illum ſic,quod facit eum participẽ gra-
tiarum ſuarum[& proprio lumine tanquam quoddam ipſi ſigno tradit diuinum perficiens]
id eſt,impreſſione characteris,qui eſt inuiſibile ſignum,diſtinguens baptizatum à non bapti-
zato,dominus deus tradit ipſi baptizando diuinum perficiens,id eſt,ſupernaturale lumen gra
tiæ gratũfaciẽtis,pficiens eũ,ponendo eũ in eẽ ſupnaturali deiformi[& cõmunicãtẽ diuinorũ
partis & ſacrę ordinatiõis].i.recipiẽtẽ aliqd doni ac diſpoſitiõis diuinoꝝ.i.ſacroꝝ ſignoꝝ,aut
ſacramentoꝝ,aut ſpiritaliũ nũerũ[quoꝝ eſt ſymbolũ]id eſt,corporalis ſimilitudo[ſacrum à
ſummo ſacerdote adueniẽti donatũ ſignaculũ]ſacrũ ſignaculũ,id ẽ,crucis ſignum. donatũ, id
ẽ,impreſſum ẽ adueniẽti,vtputa baptizando ad baptiſmũ veniẽti,à ſummo ſacerdote.i.ab epo
[& ſacerdotum ſalutaris deſcriptio]qui iuxta præhabita ſcripſerunt nomen baptiſandi in li-
bro inter alios baptizandos,ad deſignandum quod per baptiſmum annumerandus & conſo-
ciandus eſſet electis,prout tunc pie ſperabatur. Hinc ſubditur[in ſaluatis eum connumerãs]
id eſt,deſcriptio illa computans baptiſandum inter ſaluandos finaliter,ſicut & nunc inter fide
les Chriſti ſanguine liberatos fiducialiter computatur,iuxta illud Apoſtoli: Nos autem glori Gala. 6.
ari oportet in cruce domini noſtri Ieſu Chriſti,in quo eſt ſalus, vita & reſurrectio noſtra, per
quem

quem ſaluati & liberati ſumus[& memorijs ſacris]id eſt,in ſcripturis libri illius, quæ conſcri- D
ptio fuit memoriale perſonæ inſcriptæ[ponens eum apud anadochum] id eſt, nomen bapti-
ſandi ponens iuxta nomen anadochi,qui ſimul cum baptiſando fuit ſcriptus in libro illo [tan
quam viuificæ ad veritatem viæ amatorem] hoc eſt apud anadochum tanquam apud amato
rem viæ viuificæ,id eſt,ſalutaris itineris ducentis ad veritatem euangelicę legis,ac veræ ſalutis.
Vel ſic,connumerans eum,vtputa bapriſatum,tanquam amatorem viæ viuificæ,ad veritatem
ducentis. Et iſta expoſitio aptior videtur,quia ſubiungitur[quidem verum & conſequentem]
id eſt,amatorem vtiq; verum & conſequentem & ſequacem & aſſecutorem[ducis diuini]id ē,
anadochi[non errantemq; deo traditis ductionibus ſequentis manuductorem] id eſt, inſcri-
ptio illa ponens anadochū manuductorem ſequentis,id eſt,baptiſandi, qui ſequitur eum ſeu
eius ducatum. non errantemq;,id eſt,etiam non deuiantem ductionibus,id eſt,in ſuis directio
nibus & doctrinis traditis à deo,per quas & ſecundum quas ducit baptiſandum. [Sed non in-
eſt,ſumme contraria ſimul participare]id eſt,nō contingit neq; poſſibile eſt,aliquid ſimul par-
ticipare,recipere aut habere in ſe ſumme contraria,id eſt,ea quæ maxime inuicem contrarian-
tur,aut ſimul ea habere in ſummo gradu,quamuis ſecundum gradum remiſſum poſſint ſimul
ineſſe t vt quod aliquis ſit aliqualiter calidus, & aliqualiter frigidus. vnde communis autori-
tas eſt, quod contraria non poſſunt ſimul ineſſe, & quod vnum eorum expellit aliud, atque
quod vnumquodque tanto plus eſt tale,quanto minus habet admixtum de ſuo cōtrario. [Ne
que communionem quandam ad vnum habentem]id eſt,non contingit eum qui habet com- E
munionem,id eſt,vnionem & dilectionem cum illo vno,quod ſolum & ſumme neceſſarium
eſt[partitas habere vitas]id eſt,actiones vitales diſperſas per paſſiones & vitia,& diuiſas à deo
Lucæ 10. Matt 6. ac vltimo fine,hoc eſt,quod aſſerit Chriſtus: Nemo poteſt duobus dominis ſeruire: dominis
Lucæ 6. inquam,contrarijs. Ideo additur:non poteſtis deo ſeruire & mammonæ. Iohannes quoque in
prima ſua canonica:Si quis diligit mundum,non eſt charitas patris in eo. Hinc alibi ſcriptum
1. Iohan. 2. Iaco 4. eſt:Adulteri,neſcitis quia amicitia huius mundi inimica eſt deo? Quicunq; ergo voluerit ami-
Ioſuæ. 24. Ioelis. 2. cus huius mūdi fieri,inimicus dei conſtituetur. Et in libro Ioſuæ habetur:Seruite domino cor
de perfecto atq; veriſſimo. Ac per Ioelem dominus exhortatur: Conuertimini ad me in toto
Ioh. Chry. corde veſtro. Hinc dixit Chryſoſtomus:Pro quanta parte cor tuum eſt ad aliquam rem, pro
tanta minus eſt ad deum. Quod intelligendum eſt,ſi ſit ad aliquam rem,non in deo neq; ſecun
dum deum,hoc eſt, ſecundum exigentiam vltimi finis. Iſtud itaque non contingit [ſi † vnius
recipit firmam participationem]id eſt,ſi habeat fixam & ſynceram vnionem cum illo ſimpli-
Eccl. 5. ciſſimo vno,ita q̊d careat omni affectione inordinata contraria, iuxta illud Eccleſiaſtici: Eſto
Sapien. 1. 1. Cor. 15. firmus in via dei. Hinc Sapiens alius docet:In ſimplicitate cordis quærite dominum,id eſt, cor
de puro ac ſimplici. Apoſtolus quoq;:Stabiles,inquit eſtote & immobiles,abundantes in ope-
† inordinabilem. re domini ſemper[ſed immenſurabilem eſſe & * inordinatum in omnibus]id eſt,illum q ita
diuiſus eſt & corde diſperſus,oportet eſſe immenſurabilem,id eſt,non regulatum,nec recta æ-
quitatis menſura vtentem & inordinatum,id eſt,ab vltimo fine auerſum,nec mēte directum. F
Pſal. 25. iuxta illud: Pes meus ſtetit in directo. Verumtamen poteſt pœnitere, ſeque emendare.
Oſeæ. 14. iuxta illud Oſeæ:Conuertere ad dominum deum tuum, quoniam corruiſti in iniquitate tua.
Sed loquendo de eo formaliter,ſecundum quod talis eſt,iſtud verificatur. In omnibus demum
Exod. 20. Iere. 17. inordinatus eſt quæ ait,vt ita diuiſus:attamen in tali ſtatu poteſt agere bonū ex genere, vt ho-
2. Cor. 10. norare parentes,quia naturalis lex habet hoc. Iuxta hunc ſenſum eſt Ieremiæ illud eloquium:
Prauum eſt cor hominis & inſcrutabile. Hinc iuxta Apoſtolum,Metiamur nos intra nos, vt
non in immenſum inflemur,& infra terminos nobis præfixos contineamus noſipſos,ne ſimus
tranſgredientes,nec ſimus inordinati[vniformitate diuiſionibus] id eſt, per diuiſiones, diſtra-
ctiones,diſſipationesq; cordis ab vniformitate,id eſt,vnita in deo ſtabilitate,implendo quod
Prouer 4. Salomon ait:Omni cuſtodia cuſtodi cor tuū. & Moſes in Deuteronomio: Cuſtodi temetipſm
Deute. 4. Coloſ. 3. & animam tuam ſolicite,nec vnquam obliuiſcaris domini dei tui. Deinde pandit quid bapti-
ſandi exuitio ſignet. [Quod quidem ſymbolorum traditio ſacre expandens,aduenientem ve-
lut priorem vitam exuens]hoc eſt,quod traditio ſymbolorum,id eſt,doctrina ſanctorum pa
trum per ſymbola tradita,expandens,id eſt,extendere ſe iubens aduenientem,vt baptiſetur ve
lut exuens vitam priorem,id eſt,tanquam deponens priſtinam conuerſationem iniquam, iu-
1. Timo. 2. xta illud Apoſtoli:Exuite veterem hominem cum actibus ſuis. [Et vſq; iuxta illam vltimos
habitus ſoluens]id eſt,extrema veſtimenta remouens,quibus vſus eſt iuxta illam,id eſt,iuxta
conſuetudinem vitæ prioris,in qua ſunt multæ abuſiones,vanitates,ſuperfluitates & curioſita
tes in veſtibus,contra illud Apoſtoli:Habentes victum & amictum & quibus tegamur, his cō
tenti

A tenti ſumus[nudum & diſcalceatum ſiſtit]id eſt,ſtare facit[ad occidua aſpicientem]id eſt,ver † malitiæ
ſus occidentem[& manuum abrenunciatione obſcuræ* malitiæ renuentem communiones]
hoc eſt,abrenunciatione ſeu deteſtatione mentali facta cum aliqua manuum motione, aut ſi
gnificatione tanquam cum ſigno ſenſibili.renuentem .i. abnegantem communiones,id ē,affe
ctus &participationes malitiæ obſcuræ,id ē,prauitatis tenebroſæ ſecundum illud Prouerbio
rum:Via impiorum tenebroſa neſciunt vbi corruunt[& ingenitum ſibi diſſimilitudinis habi Prouer 4.
tum tanquam expirantem]id ē,morientem aut ſuffocantem in ſe habitum diſſimilitudinis,in
genitum ſibi,id ē,habitualem inclinationem ſeu fomitis corruptionem,reprimendo motus& Collo 3. 1.Petri.2.
actus illicitos,iuxta illud Pauli:Mortificate mēbra veſtraquæ ſunt ſuper terram. Ac principis
Apoſtolorū:Obſecro vos abſtinere à carnalibus deſiderijs.quæ militant aduerſus animā. Vel
expirantē,id eſt, extra ſe ſpirātem & exſufflantē habitū hunc innatū,abominando eundem[&
vniuerſales confitentē ad deiſormis contrarium abrenunciationes] id eſt, profitentē abijcere
vniuerſales,id eſt,cunctas diſſimilitudines vitiorū. Vnde alia tranſlatio clarius continet:Profi † nō habet.
tētē his integre q̄ ſunt deo cōtraria.[Ad hæc ſic oīno nō detētū ipſm].i.baptizādū ipſm,nō detē Ad hæc.
tū ad hęc.i. non irretitū aliq̄ pctō prętacto,qa nunc reſipiſcere cœpit à laqueis diaboli,qbus ca
ptus detinebatur.Iuiquitates em̄ ſuæ capient impiū, & finibus peccatorū ſuorū conſtrugetur,
vt in Prouerbijs dicitur[& abſolutū factū]etiā in confeſſione ſacramentali,quæ in adultis ba Prouer. 5.
ptiſmū præcedit.Oīa enim in confeſſione lauantur[in conſpectu traducit]id eſt,ponit in lo
co patenti,puta ad orientē,vnde lumen viſibile oritur nobis,ad innuendū quod baptizandus
iā conſiſtat in lumine ſpiritali,vt ſubditur[in diuino lumine ſtatutum &reſpectum]id eſt, in
B gratia,charitate,fide,ſapiētia collocatū,atq; à deo miſericorditer viſitatū ac viſum,iuxta illud
primæ Iohannis epiſtolæ:Ambulemus in luce,ſicut & deus in luce eſt[futurū fore munde in p 1.Iohan.1.
fectiſſimo ex malitia reditu promittens]id eſt,firmiter aſſerens ſe fore futurū,id eſt,de cætero
conuerſaturū & conſtituendū ſeu peruenturū in reditu ex malitia perfectiſſimo,id eſt,in receſ
ſu à peccatis valde perfecto,per cōuerſionē plenā ad deū. Hæc aūt profeſſio ſeu promiſſio quæ
adhuc fit in baptiſmo,non videtur fuiſſe votū abſolute,ſed firmū quoddā propoſitū ac fortis
aſſertio quæ frequenter pro promiſſione accipitur. Alioquin Chriſtiani in oīni peccato mor
tali agerēt ſeu peccarēt contra promiſſionē ſeu votū,& non ſolū contra præceptū. Qui aūt ad
deū cōuertitur,debet ad deū perfecte conuerti,prout per Ieremiam dn̄s loqtur:Si reuerteris ad
me,conuertere[& ſacras eius ad vnū rationabili intuitu confeſſiones vniformi facto per veri Iere 4.
tatis amorē recipiens]Hoc eſt,epiſcopus ſeu eius traditio,recipiens ſacras cōfeſſiōes eius,vide
licet baptizādi,qbus cōfitetur ea quæ fidei ſunt, dicente Apoſtolo: Corde creditur ad iuſtitiā, Rom.10.
ore aūt confeſſio fit ad ſalutē:ratiōabili intuitu ad vnū,id eſt,ex ſapiente conſideratione ad de
C um,qui eſt prima increataq; veritas,cui innititur catholica fides,& cuius autoritate atq; intui
tu credimus ſcripturis diuinitus reuelatis, prout per miracula ſufficientiſſima eſt oſtenſum.
vniformi facto,id eſt,ſtabiliter recollecto ipſo baptizato in deo per veritatis amorē,id eſt,ſyn
cerā dilectionē,ſine qua fides informis eſt, nec ſufficit ad ſalutē,iuxta quod ait Apoſtolus. Si
linguis hominū &angelorū loquar,charitatē aūt nō habeā,factus ſum velut æs ſonās aut cym 1.Cor.13.
balū tinniēs. ¶ Deniq; amor veritatis valde ſtabiliter vniformēq; efficit hominē. Propter q̄d
Salomon:Iuſtus,inqt,quaſi fundamētū æternū. ¶ Cōſequēter tāgit q̄d ſignificet vnctio,q̄ vn Prouer.10.
git baptizād̄*[ſed ē ibi clarū(vt æſtimo)hierarchicorū eruditū.i. bn̄ inſtructū in hierarchicorū
ſignificatiōibus & actiōibus, clarū &notum ē,vt puto.ibi,id ē,in baptiſmi exhibitione [quia* † de vicſs.
deu ictis in fortitudine ad vnum reſiſtentibus]id eſt,peccatis,tentationibus ac dæmonibus re
ſiſtentibus conuerſioni mentis ad vnum totius beatitudinis fontem,ſuperatis in fortitudine,
id eſt,per gratioſum & grande auxiliū dei & per fortē conatū conuerſi ad meliora ac viciniora
ſaluti. Qui enim creauit te ſine te,id eſt,ſine tua cooperatione,non iuſtificabit te ſine te. Nec co
ronatur niſi qui legitime certauerit[& contrariorum vniuerſalibus interemptionibus & abo Hebræ.6. Auguſti
litionibus]id eſt,inuiſibilium hoſtium plenis ac totalibus victorijs,& abolitionibus,id eſt,ex 2.Timo.2.
pulſionibus acquiſitis,quantum ad hoc quod nullum mortale actualiter dominetur in corde
[immutabile valet]id eſt,mens confirmata in deo,iuxta illud Apoſtoli ad Hebræos: Optimū
eſt gratia ſtabiliri cor[potens & apta eſt ad intellectualia deiſormis habitudinis]id eſt,ad re Hebræ.13. † vales.
ceptionem ac perfectionem diuinorum chariſmatum,& ad omnem profectum eorum,p quæ
habere ſe poteſt deiformiter per imitationem præcipuam. Ideo ſcriptum eſt in Amos:Præpa Amos.4.
rare in occurſum dei tui. Alia litera habet:Adorna thalamum tuum Syon.[Non enim redire
tantum oportet ab omni malitia]id eſt,non ſolum oportet ab omni peccato ceſſare, iuxta il Pſal 36.
lud Pſalmi:Declina à malo. Et in Eccleſiaſtico:Quaſi à facie colubri fuge peccata. Vnde Salua Eccle.21.
tor dixit ſanato:iam amplius noli peccare,ne deterius aliquid tibi contingat. Etenim vulnera Iohan 5.

repetita plus nocẽt[ſed & viriliť duŗ eẽ]. i. cõſtãtẽ,nec molliť cedere,ſed idonee eẽ armatũ cõ D
Ezechi. 3. tra iacula vitioŗ ac dæmonũ,de q̃ ſalubri duritia dñs dixit Ezechieli: Vt adamãtẽ & ſilicẽ dedi
Iere. 1. te. Atq; ad Ieremiã: Dedi te vt murũ æreũ & columnã ferreã: & bellabũt aduerſum te, & nõ p̃ualebunt[& intrepidum] ſemper abijciendo carnalẽ, effeminatũ & inordinatũ, imó & ſeruilẽ
timorẽ non innitendo proprijs viribus,ſed ſperando in deo. Ordinate quoq; & prudẽter times
re oportet,quoniam in medio laqueorum & innumerabilium hoſtium ambulamus. ſicq; inter
Eccl. 1. ſpem & timorem medium obſeruare. Nam qui ſine timore eſt,iuſtificari non poteſt,nec certi
Eccl 5. ſumus nos eſſe ſine peccato mortali. Propter quod in Eccleſiaſtico ſcriptum ẽ: De propiciatu
peccati noli eſſe ſecurus. Sic ergo oportet eſſe intrepidum[contra pernitioſam ſemper in eam
Iohan. 8. ſubiectionem]id eſt,aduerſus vilem,turpem,damnabilẽ recidiuationẽ,quæ eſt miſerrima ſers
2. Petri. 2. uitus,ſecũdũ illud Iohãnis: Oĩs qui facit peccatũ,ſeruus eſt peccati. Et Petrus: Iniqui ſunt ſers
ui corruptionis & peccati,imó & diaboli. A quo enim quis ſuperatus eſt, huius & ſeruus eſt.
[Neq; templi veritatis amoris in quiete vnquam fieri]id eſt,nunquam cõſtitui in ipſa quiere
id eſt,ceſſatiõe actuum ſanctorum templi veritatis,id eſt, pertinentium ad ſpiritale templum
veritatis æternæ & char itatis,quod eſt mens deuota,eccleſia quoq; militans ac triumphans,di
1. Cor. 6. cẽte Apoſtolo: Templum dei ſanctum eſt, quod eſtis vos. aut etiam materialis eccleſia, in qua
iugiter ſunt dei laudatio,adoratio,inuocatio,celebratio & ſaluberrima diſpenſatio ſacramen
Lucæ. 2. torum. Hoc impleuit beatiſſima Anna prophetiſſa,quæ vt in Luca cõſcriptũ eſt,Non diſcedes
bat à templo,orationibus & ieiunijs ſeruiens deo die ac nocte.[Attente vero & æternaliter in
eam vt virtus extendi]id eſt,ad ipſam altiſſimam veritatem oportet extendi, id eſt, mente eles
uari. attente,id eſt,cum omni diligentia & conſideratione,penſando ſuper digniſſimam & ſup
honorandiſſimam præſentiam eius. & ęternaliter,id eſt, modo quã diu hic degimus inchoaris E
ue per fidem,& in futuro per beatificam contemplationem,in qua nulla eſt interruptio,nec in
perpetuum finis. Neq; enim nobis ſufficit finis conſummationis,niſi cuius nullus eſt finis dus
rationis[ad perfectiſſimam diuinitatis aſcenſionem]id eſt,ad contemplatiõem ipſius ſummã,
aſcenſiuam,id eſt,ſuperaltiſſimum illud obiectum,vt illã adipiſcamur in patria, & creſcamus
in ea in via. Nam ſubditur[ſacre ſemper augentem]id eſt,aſſidue in mentibus feruide deuotos
rum creſcentem. Nempe quo amplius creſcunt in ſancta humilitate,charitatis feruore ac ſapis
entiæ dono,eo & in contemplatione nunc magis proficiunt. In patria autem ceſſant meritum
præmiorum profectus. Ecce in verbis his compendioſiſſima documenta tanguntur,in quibus
tota noſtra conſiſtit ſalus,profectus,perfectio,vt ſi ab omni dei offenſa ceſſemus,virtuoſisq; as
ctibus iugiter inſiſtamus,contra aciem viciorum ſtemus armati,ſalubriter duri,ſapiẽter intres
Matt. 7. pidi,& ita ad contemplationis faſtigia properemus. & hoc eſt quod Chriſtus nos docet humi
li planoq; ſtylo,ſed ſenſu profundo: Omnis,inquiens,qui audit verba hæc,& facit ea,aſſimilas
bitur viro ſapienti,qui ædificauit domum ſuam ſupra petram. Et deſcendit pluuia, & venerũt
flumina,& flauerunt venti,& irruerunt in domum illam: & non cecidit. Deinde hæc ad propo
ſitum applicantur. [Vides autem horum diligentes imagines] id eſt, nonne aduertis imagis
nes & figuras iſtarum ſpiritalium perfectionum,diligenter inſtitutas à ſanctis ex inſpiratione
diuina. [Deiformis quidem ſummus ſacerdos] id eſt,epiſcopus multum diuinus ac dei vicaris F
us[inchoat ſacram vnctiõem]Incipit enim vngere baptiſandum quem tribus crucis ſignat ſis
gnaculis vt eſt dictum. [Sacerdotes vero ſub ipſo]id eſt,aliqui ſacerdotum inferiorum. [pers
ficiunt vnctionis ſacrificium]id eſt,obſequium illius vnctionis deo oblatum,exequũtur & cõ
tſicendor. plent in baptiſando,quem in alijs cunctis membris vnxerunt ſecundum ritum primitiuę eccle
ſiæ,qui modo in multis mutatus eſt[ad ſacra in ſimilitudine perficiendum in certamina euos
cantes]id eſt,excitantes & inuitantes perficiendum ,id eſt,baptizandum ad certamina ſacra,id
eſt,ſpiritalia bella contra hoſtes ſalutis. Verum vnctio iſta non eſt confirmatio, quæ eſt ſacras
mentum,& datur ad robur fidei ac ſpiritalis militiæ,ne q̃s Chriſtum publice confiteri verecũs
detur. Propter quod datur in fronte. Hæc autem confertur ad refrenandum dæmonis poteſta
tem in ſomite,in præparationem pugnæ aduerſus eundẽ,propter quod ſpectat ad exorciſmũ.
ſic itaq; euocant illum in ſimilitudine,id eſt,per ſenſibilia ſigna quæ circa baptiſandum adhibẽ
tur,vt ſunt huiuſmodi vnctiones & alia quædam præfata[ſecundum quæ ſub militante Chri
ſto ſactus eſt]id eſt,ſecundum quæ ſenſibilia ſymbola ipſe baptiſandus factus eſt,id eſt conſtis
tutus eſt ſub Chriſto militante,id eſt,q̃ in hac vita militans fuit,& nunc potius eſt triumphãs.
tamen & nunc in ſuis fidelibus pugnatoribus militans ẽ & pugnãs. [Quoniam vt deus eſt mis
litiæ creator]id eſt,ſpiritualis militiæ,imó & ſpiritalium militum inſtitutor eſt & cauſa. Deus
nanq; eſt nomen vniuerſalis principij cauſalis & prouiſiui,vt in expoſitione præcedentis libri
philoſo

A philoſophice ac theologice eſt probatum[vt ſapiens vero leges eius poſuit]id eſt,Chriſtus ſe
cundum ꝙ ſapiens & ſapientia ipſa,poſuit leges eius,id eſt,iuſſiones &ſtatuta huius militiæ,ſe
cundum quę exercenda eſt,vt cum in euangello loqtur:Qui perſeuerauerit vſq; in finē, hic ſal-
uus erit. Et rurſus:Beati q perſecutionē patiuntur propter iuſtitiam:qm̄ ipſoꝝ eſt regnū cœlo- Matt. 10. &
rum. Itemq;:Cum ſteteritis ante reges & præſides. &c. Et denuo:Noli timere eos q corpus oc- 14.
cidunt. Et iteꝝ:Qui vult venire poſt me,abneget ſemetipſum,&tollat crucē ſuam quotidie,& Matt. 5. Mat. 10.
ſequatur me. [Operatus eſt vt bonum decora victoribus brauia] id ē, Chriſtus ſecundum ꝙd Ibidem Matt. 16.
bonus.promiſit,parauit atq; largitus eſt præualentibus hoſtibus,diuini honoris ac ſuæ ſalutis Lucæ 14.
præmia copioſa & ſplendida,quæ dicuntur brauia,ſecundum quod conferuntur in fine curſus Nectum.
&agonis vitæ præſentis. Vnde dixit Apoſtolus:Neſcitis quod hi qui in ſtadio currunt,omnes 1 Cor. 9.
qdem currunt,ſed vnus accipit brauium?Et iteꝝ:Ad deſtinatum ſequor,ad brauium vocatio Philip. 3.
nis ſupernæ. De remuneratione aūt vincentium multa deprompſit in Apocalypſi:Eſto,dicēs, Apoca. 2.
fidelis vſq; ad mortem,& dabo tibi coronā vitæ. Qui vicerit non lædetur à morte ſecūda:vin
centi dabo manna abſconditum.multaq; alia. Similiter & Sapiens ait:Spes electoꝝ immorta Sapien. 5.
litate plena eſt. In paucis vexati,in multis bene diſponētur. [Et adhuc diuinius]id eſt,iſtud ad
huc magis diuinū eſt[qm̄ qdē vt optimus in militibus effectus eſt]id eſt,ipſe Chriſtus inquan-
tum pꝛiſſimus& cōmunicatiuiſſimus effectus eſt militum ac militantium vnus per incarnatio
nis myſterium,inter homines conuerſatus,& prę omnibus ac pro omnibus perſecutionem ac
acerbiſſimam mortē perpeſſus,iuxta illud:Chriſtus factus eſt pro nobis obediens vſq; ad mor Baruch. 3.
tem,mortem autem crucis. Et Iſaias ait:Tradidit in mortem animam ſuam,& cum ſceleratis Philip. 2. Iſaiæ. 53.
B reputatus ē. Vere languores noſtros ipſe tulit. Hinc ſubditur:[Cum ipſis ſacre pro eorū liber-
tate & victoria ad mortis & corruptionis concertans poteſtatem]id eſt, ipſe Chriſtus concer-
tās. i. ſimul cū ſuis cōmilitonibus pugnās ſacre,imó ſacratiſſime &ꝟtuoſiſſime ꝓ libertate & vi-
ctoria eorum,id eſt,ad promerendum & impetrandum eis libertatem à ſeruitute peccati & iu-
go diaboli obſeruantiarumq; legalium,quæ erant onus grauiſſimum, quod nec patres noſtri
potuęrunt ſeruare,vt in Actibus legitur:pro libertate quoq; ab obligatione damnationis per- Actu. 15.
petuæ,quia eramus natura filij iræ. De qua libertate ipſe Saluator ait:Si filius vos liberauerit, Ephe. 2. Ioan. 8.
vere liberi eritis. Et Paulus ad Galatas:Vos,inquit,in libertatem vocati eſtis. Ad impetrandū
etiam eis victoriam,id eſt,gratiam & virtutem vincendi,cunctos aduerſarios ſuæ ſalutis, ſicut Gala. 5. 1 Cor. 15.
ait Apoſtolus:Gratias deo qui dedit nobis victoriam per dominum noſtrum Ieſum Chriſtū. Ioan. 16
Qui dixit diſcipulis:In mundo preſſuram habebitis, ſed confidite, ego vici mundum. idcirco Philip. 4
Apoſtolus faſſus eſt:Omnia poſſum in eo qui me confortat. Sic ergo Saluator fuit concertans
ad poteſtatem mortis & corruptiōis,id eſt,ad ſubiugandū ſibi poteſtatiue ac meritorie ipſam
mortem & corruptionem. Promeruit etenim nobis immortalitatē &incorruptionem contra
C mortem naturæ,eripuit quoq; à morte culpæ & item à morte gehennæ,quæ vt in Apocalypſi Apoca. 2. Apoc. 1.
fertur,eſt mors ſecunda. Et iſti ſunt effectus paſſionis dominicæ. Hinc Chriſtus in Apocalypſi Pſal. 23.
fatetur:Habeo claues mortis & inferni. Sed & imperiū mortis habere aſſeritur, de quo ſcripſit Oſeæ. 13.
Pſalmiſta:Dominus fortis & potens,dominus potens in prælio. Qui in Oſeæ prænunciauit:
De manu mortis liberabo eos,de morte redimam eos. Ero mors tua ó mors,ero morſus tuus
inferne. [Certantibus quidem tanquam deus perfectus aſcēdit gaudens]id eſt,Chriſtus ad cō-
ſolationem & exemplum certantium,aſcendit in cœlum,tanquam deus perfectus,id eſt,quaſi
vere omnipotens,quamuis corporalis illa aſcenſio conuenerit ei ſecundum humanitatem aſ-
ſumptam. Diuina ergo & increata virtute principaliter fuit aſcendens. Nihilominus etiam ſe-
cundario merito ſuæ digniſſimæ paſſionis,dote quoq; agilitatis,dicente Apoſtolo: Factus eſt Philip. 2. Hebræ. 2.
obediens vſq; ad mortem. Propter quod & deus exaltauit illū. &ad Hebræos:Videmus Ieſum
propter paſſionē mortis gloria & honore coronatum,vt gratia dei pro om̄ibus guſtaret mor-
tem. Aſcendit autem gaudens,iam glorificatus in anima & corpore. Glorificatio etenim illa
reſurgendo & aſcendendo atq; in ſummo cœli empyrei reſidendo completa eſt. Quam accidē
talem glorificationem ipſe ſibi promeruit,quæ & ratione hypoſtaticæ vnionis ſuæ humanita
tis cum verbo,ſibi debebatur & competebat. Hinc Micheas prædixit:Aſcendit pandēs iter an̄ Micheæ. 2.
eos. Et Pſalmiſta:Aſcendit deus in iubilatione. Quæ aſcenſio eſt ſpes noſtra,quia aſcendit prę Pſal. 46.
ſtans nobis fiduciam feliciſſimæ aſcenſionis in cœlū,primo in anima,ſecundo in anima & cor
pore feliciter reunitis. Vnde in Hymno ſanctus dixit Ambroſius:Eſt eleuatus nubibus,&ſpem Ambroſ.
fecit credentibus. [Manet autem in ſapientes legiſlationibus,& ſecundum eas ſine tranſgreſſi-
one cōtēdit ad bonoꝝ ꝓmioꝝ ſpem,firmit' ſe habēs ſub optimo militiæ dn̄o &duce ordinat']
Iſtud nō de Chr̄o,ſed de baptizato,cōſtituto ſub Chr̄o exponit, q manet in legiſlatiōibus. i. in

p̄ceptis collatis ſapiētiſſimæ euāgelicæ legis.& cōtēdit.i.certat,laborat & ſatagit conuerſari ſe- D
Rom.2. cundū eas ſine trāſgreſſiōe ad ſpem.i.ad obtinēdū bonū ſperatū p̄miorꝫ optimorꝫ,quæ omne
deſideriū ſpe ſuperāt,&omnē intellectū viatorꝫ excedūt.Propter q̄d Apoſt.ē teſtatus:Nō ſunt
cōdignę paſſiōes huius tēporis ad futurā gloriā,quæ reuelabit̄ in nobis:firmit̄ habēs.i.fortit̄ &
ſalubrit̄ ſtās ordinat⁹ ſub optimo duce ac principe militiæ.i.Chr̄o rege & capite ſuo.De q̄ ad
Hebræ. 2. Hebræos inducit:Decebat eū p̄pter quē oīa,& p quē oīa,autorē ſalutis eorꝫ,p paſſiōes cōſum-
mari.Et Propheta:Quis ē iſte rex gloriæ?dn̄s virtutū ipſe eſt rex gloriæ.Porro cōmētator etiā
Pſal.23. am de baptizato exponit p̄cedētia quędā.Videlicet certātibus q̄dē vt de⁹ pfect⁹ aſcēdit.Quę ex-
poſitio ſcd̄m iſtā trāſlationē videt̄ extranea.verꝫ ſcd̄m aliā poteſt teneri.Alia q̄ppe habet:Cer-
tantibus q̄dē vt in diuinis pfectus.ſicq; intelligi pōt,ꝙ baptizandus iā notabilit̄ factus diuinus
p p̄parātiōes p̄fatas,aſcēdit gaudēs ad fontē baptiſmi & ad p̄ſulē baptizantē,ad ædificationē ali-
orꝫ certātiū cōtra pc̄tā,quæ ipſe iā vicit.Deinde deſcribit ſpiritalis ſignificatio merſiōis quæ a-
gitur in baptiſmo.[Superās vero diuinis veſtigijs militū primi p bonitatē deū imitātibus mi-
litijs ad deificationē cōtrarias ei & reluctātes opatiōes & ſubſiſtētias cōmorit̄ Chr̄o]hoc ē,ba-
ptizādus ſuperans operatiōes cōtrarias.i.prauas,ſaluti oppoſitas.reluctātes ei.i.rōnis ſuę iudi-
cio & ſubſiſtētias.i.ſpūs malignos de q̄bus Apoſt.Colluctatio nobis ęſt cōtra ſpiritualia neq-
Ephe.6. tiæ in cœleſtibus,quæ ei cōtrariāt̄.Ad deificationē,q̄a deificationē eius impediri conāt̄ forma-
lit̄ has ſuperās militijs imitātibus deū.i.exercitijs ſpiritalibus deo placentibus,& cōformātib⁹
1.Petri 2. veſtigijs militū primi.i.ſectādo veſtigia Chr̄i,q̄ ſcd̄m q̄d hō,& pugnator fuit &miles,& militū
Iohan.12 primus:q̄ teſte archiapoſtolo,paſſus ē p nobis,nobis relinquēs exēplū,vt ſeq̄mur veſtigia eius,
Matt.11. ꝓut ipſe in Iohāne loq̄t̄:Qui mihi miniſtrat,mihi ſeq̄tur.p bonitatē.i.p actus v̄tutū,iuxta q̄d di- E
xit in Mat.Tollite iugū meū ſup nos,& diſcite à me,q̄a mitis ſum & humilis corde.commori-
tur Chriſto,id eſt,ſimul cum Chriſto deſerendo vitam priorem iniquam,& de cætero Chriſti
formit̄ cōuerſando,q̄d eſt mori peccatis,p̄pterea ſubditur[myſtice dicēdum pc̄tō p baptiſmū]
.i.ſpiritaliter loquendo moritur omni iniquitati,cui cum tanta execratione frequenter renun-
ciat[& ſapienter intelligit]ex informationibus ſibi factis[ſacra cū quāta pulchritudine habet
ſymbola].i.cū quā magno decore virtutū accepit ſenſibilia illa ſigna & opera,quæ ei adhibita
ſunt ante baptiſmū,vt ſunt vnctio & crucis impreſſio.&c.[Etem̄ q̄m q̄dem mors eſt in nobis,
non eſſentiæ vel ſubſiſtentiæ,iuxta quod viſum eſt alijs vnitorum ſeparatio]hoc ē,q̄a pro cer-
to mors naturalis in hoībus non eſt corruptio eē̄ntiæ.i.humanitatis aut aīæ ratiōalis,nec ſub-
Ariſto. 17. ſiſtētiæ.i.actualis exiſtētiæ quæ ab eſſentia fluit,& dicitur actus eius,iuxta q̄d viſum ē alijs.i.ſe-
cundū quod apparuit q̄buſdā groſſis philoſophis,vt Epicurçis,q̄ dixerūt aīam rōnalē eē mor-
talē.ſed mors iſta ē ſeparatio vnitorꝫ.i.diuiſio ſeu receſſus aīæ à corpore,p̄ſertim in hoīe,cuius
Plato. aīa immortalis cōſiſtit.hoc & Plato aſſerit in Phædone:Mors,inq̄ēs,aliud nō ē quā aīæ corpo
Proclus riſq; diuiſio.In q̄ lib.immortalitatē aīæ Plato fatet̄ erudent̄ ac ꝓbat,quā & Proclus in elemēta-
tione apertiſſime reſerat & oſtdit,dicendo:Om̄e q̄d ad ſeipſum cōuerſiuū eſt, antipoſtaton eſt.
Ariſto. Et rurſus:Om̄e antipoſtaton ꝑpetuū eſt.Itēq;:Om̄e antipoſtaton incorruptibile eſt.Deniq; ſic-
ut iuxta philoſophū eſſe ꝓprie & ſuppoſitorꝫ,ita ḡnari & corrūpi,ſic ꝙ ſicut generatio dicit̄ eē
coniunctio formæ ſubſtātialis atq; materiæ,ſic corruptio ſeu mors eorꝫ ſeparatio nominatur. F
De iſto tñ plenius ē dicēdū in lib.ſequēti,in q̄ idē hic autor affirmat,ꝙ nō corrūpit̄ aliq̄d exiſtē-
tiū.Sed modi & harmoniæ ſeu cōmenſuratiōes circa exiſtētia[in nobis* in inuiſibile ducēs].i.
* in viſibile ſepaatio iſta ſeu mors ducit in inuiſibile nobis.i.aliq̄d nobis occultū.[Aīam q̄dē vt in priua-
tione corporis ſp futurā].i.ꝑpetuo mā̄ſurā poſt ſeparationē à corpore,ſaltē vſq; ad diē iudicij
& horā reſurrectiōis cōmunis futuræ vel ꝑpetuæ ſcd̄m philoſophiæ doctrinā[corpus vero vt
in terra occultū],i.mors ducit corpus in inuiſibile tāq̄ ſub terra ſepeliēdū[aut iuxta alterā quā-
dā corporaliū mutationē].i.p putrefactionē ſub terra[ex ea quę ē ſcd̄m hoīem ſpecie demolitū]
Iob.16. .i.deſtructū ex ſpecie ea quæ eſt ſcd̄m hoīem.i.à forma & figura quā amittit in ſepulchro,nec
Iob.14. eā recuperabit ſcd̄m curſum naturæ.Propter q̄d ſc̄tūs Iob ait:Viā p quā nō reuertor, ambulo.
Et iterꝫ:Homo cum dormierit,non reſurget donec atteratur cœlum, non euigilabit nec con-
ſurget de ſomno ſuo.[Pulchre per aquam vniuerſalis occultatio].i.tota abſconſio baptizādi
in aqua baptiſmi,in qua ad horulā mergit̄[in mortis & ſepulturæ informitatis imaginē accipi-
tur].i.occultatio illa pulchre.i.condecenter accipitur in imaginem.i.pro figura informitatis
.i.amiſſionis formæ prioris mortis corporalis ac ſepelitiōis.i.quæ amiſſio fit p mortē& ſepul-
turā,quas cōſeq̄t̄ reſolutio & putrefactio corporis.De hac re dictū ē ſupra,cū allegatiōe v̄borꝫ
Apoſtoli ad Romanos.Præterea q̄d deſignet trina baptizandi immerſio in aqua,ſubiūgit.[Sa-

cre ergo baptizandorũ ſymbolica doctrina].i.doctrina iſta data de baptizandis,includẽs in ſe
A ſenſibilia ſigna & facta,ſeu facta ſignificatiua.i.aliqd deſignantia[docet]ſacre & religioſe[my
ſtice].i.ſpiritalit̃ & occulte[tribus in aqua dimerſiõibus & eleuatiõibus].i.p̃ tres dimerſiões ba
ptizandi in aqua baptiſmatis,& p̃ totidẽ extractiões & eleuatiões eius ex illa[diuinã triduo to
tidẽq; noctibus in ſepultura Ieſu vitæ datoris imitari mortẽ].i. ſectari diuinã mortẽ corpora
lem Ieſu q̃ ẽ dator vitæ:qua morte ipſe mortuus fuit triduo.i.tribus diebus artificialibus,&to
tidẽ noctib⁹ in ſepulchro,intelligẽdo hoc ipſum p̃ Synecdochẽ,vt ſatis vulgatũ ẽ. Vñ in euãge
lio dixit:Sicut fuit Ionas in vẽtre piſcis tribus diebus ac noctibus,ſic erit filius hominis in cor Matt 12.
de terræ. Vñ & p̃ Oſeæ p̃dictũ ẽ:Viuificabit nos poſt duos dies,in die tertia ſuſcitabit nos. Hanc Lucæ 11. Oſeæ. 6.
diuinã mortẽ triduanã ſeqmur,ceſſando totalit̃ à triplici gñe culpæ,videlicet cordis, oris & o
peris. Dicit̃ aũt mors diuina,qa mors Chr̃i q̃ verus ẽ deus,q̃uis nõ cõueniat ei ſecũdũ naturã di
uinã. Rurſus,diuina mors appellat̃,qm̃ ſancta ẽ illa mors p̃ quã diuinæ & beatæ vitæ cõſortes
hæredes ſumus effecti,& à multiplici morte erepti,iuxta illud Petri:Chr̃s ſemel p̃ peccatis no
ſtris mortu⁹ ẽ,iuſtus p̃ iniuſtis,vt nos offerret deo mortificatos qdẽ carne viuificatos aũt ſpiri 1.Petri.3.
tu deglutiẽs mortẽ,vt vitæ æternæ efficeremur hæredes. Præterea Chr̃s ſecundũ q̃d deus,ẽ da
tor primus ac principalis totius vitæ naturæ & gr̃æ ac gloriæ. Secundũ naturã vero aſſumptã
(quæ teſte Damaſceno lib. ſcdo,fuit inſtrumẽtũ animatũ,p̃priũ & cõiunctũ verbi ei vniti)ẽ da
tor vitæ gr̃æ & gloriæ meritorius & inſtrumẽtalis:qa vt fert̃ apud Iohannẽ:De plenitudine e⁹ Ioh. Dam. Iohan.1.
accepimus oẽs,gratiam p̃ gratia. Vñ denuo p̃teſtat̃:Ego veni vt vitã habeãt,& abundantius ha Iohan.10
beant. Itẽq;:Ego vitã æternã do eis. Sic itaq; imitari debemus mortẽ diuinã[quantũ poſſibile Ibidem.
viris diuina imitatio].i.quantum imitatio iſta diuina,videlicet ceſſatio ab omni peccato,ẽ qd
poſſibile viris diuinis, communi infirmitate & fragilitate circundatis,qui ſecundum legẽ ge
neralem diu eſſe non queunt ſine veniali peccato:quia & ſi ſingula,non tamen omnia venialia
B valent vitare.[In quo iuxta eloquij myſterialem & occultam traditionem].i.iuxta euangeli
cam doctrinam,cœleſtis vitæ ac patriæ ſignificatiuam[nihil inuenit princeps mundi].i.nihil
culpæ Inuenit diabolus mundanorum hominum princeps & caput,quantum ad eſſe iniquita
tis. Nempe vt ſcriptum eſt in Iſaia:Peccatum non fecit,nec inuentus eſt dolus in ore eius. Qui Iohan.14. Iſaiæ 53.
in Iohanne faſſus eſt:Venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquam. Seq̃t Iohan.14.
de ſpiritali ſignificatione veſtimentorum alborum.[Deinde vero luciformia veſtimẽta indu
unt conſummatum].i.ſacerdotes epiſcopo baptizanti ſubminiſtrantes poſt præfata induunt
cõſummatũ.i.baptizatũ iã in baptiſmo plene purgatũ ac v̾tutib⁹ decoratũ veſtes luciformes,
.i.albas & mũdas,in qb⁹ magis ĩbibita ẽ & abũdat,quã in colorib⁹ alijs.[Virili em̃ & deiformi
vi cõtrariorũ impaſſibilitate,& ad vnũ firmo cõtuitu *inordinatũ ornãt].i.baptizatũ q̃ añ ſuã * inornatũ ornatur. x.
conuerſionem fuit inordinatus,ornant & induunt ſacerdotes. Virili ac deiformi.i. vigore vir
tutum valde diuino,& impaſſibilitate contrariorum.i.reformatione paſſionum inordinatarũ
vt non lædatur ab illis neq; ab alijs vitijs ſeu inuiſibilibus inimicis.& contuitu firmo .i. reſpe
ctu forti ad vnum.i.ad vltimum finem.his diuiniſſimis bonis induunt illum vel diſpoſitiue,
vel cooperatiue ad proficiendum & perſiſtendum in illis,vel quia deſignant eum hijs eẽ orna
tum,per hoc quod induunt eum veſtes,per quas iſta ſignantur[& informe formificat̃ lucifor
mi vniuerſaliter vita ſplendens].i.conuerſatio eius prius informis,infructuoſa & arida, nunc
C in baptiſmo formata eſt charitate feruente ſeu eius profectu,ſplendens de cætero vniuerſalit̃,
id ẽ,in omnibus verbis & actibus. luciformi vita.i.actionibus exemplaribus & doctrinalibus
v̾bis,iuxta illud:Sic luceat lux veſtra corã hoĩbus. Sicq; Philippenſibus ſcripſit Apo. Sitis ſim
plices filij dei in medio natiõis prauę & p̃uerſe,int̃ q̃s lucẽtis ſicut lumĩaria mũdi,v̾bũ vitę cõti Matt 5. Phil.2.
nẽtes. Salomõ q̃q; i Prou. Iuſtorũ,inq̃t,ſemita q̃ſi lux ſplẽdẽs,p̃cedit & creſcit vſq; ad p̃fectã diẽ.
Sequit̃ de myſtica notatiõe vnctiõis. [Vnguẽti autem perfectiua vnctio].i.baptizanti vnctio Prouer. 4.
conſummatiua ſignificatione.[Odoriferum facit perfectum].i.deſignat ipſum baptizatũ eſſe
dulcis ac bonæ famæ,ſicut ait Apoſtolus Chriſti bonus odor ſumus in oñi loco. Nam & chri
ſma per balſamum ei admixtum,odoriferum eſt.[Sacra enim diuinæ generationis conſum
matio].i.ſancta baptiſmi completio[*coadiuuat conſummata diuino ſpiritui].i.perfecta actu
aliter ſeu executiue coadiuuat.i.cooperatur vt quoddam inſtrumentum ſpirituiſancto, qui p̃
ſenſibilia ſigna operatur in baptizato.[Inuiſibiliter autem odorificum & perfectiuũ aduentũ
ineffabilit̃ exiſtentẽ].i.interiorẽ & ſpiritalẽ aduẽtum ſpiritusſancti,vere ſuauem & perfectiuũ,
q̃ ineffabilis eſt.i.plene & comprehenſiue exprimi neq̃t,q̃uis vocaliter exprimat̃[cognoſcere
intellectualit̃].i.naturalit̃ noſcere p̃ experiẽtiã,aut certa vel p̃babilia indicia[cõcedo].i fateor
cõuenire[dignis ſcdm intellectũ diuini ſpiritus ſacra & deifica cõmunicatiõe].i.hoĩbus purga

tæ mentis,qui quantum poſſibile eſt,ex dignatione & gratia dei digni ſunt communicatione, B
id eſt,copioſa,ſancta ac deificante influxione & participatione ſpiritusſancti,ita ꝙ multum di
uini ſunt & dei amici,tanquam ſecretarij eius,qui vel ex reuelatione,vel ex certis experiẽtijs &
viſitationibus reuelationi quaſi æqualentibus,noſcunt ſe eſſe in charitate ac donis atq; effecti
Roma. 8 bus ei annexis,cum & Apoſtolus fateatur:Ipſe ſpiritus teſtimonium perhibet ſpiritui noſtro,
2.Petri.1. ꝙ filij dei ſumus. Sed & princeps Apoſtolorum: Per opera,ait,bona certam faciatis vocationẽ
Iob.9. veſtram. Porro de inuiſibili ſpiritusſancti aduentu in libro Iob aſſeritur:Si venerit ad me,nõ vi
debo eum:& ſi receſſerit à me non intelligam. [In fine autem omnium]. i. cũctis prædictis cir
ca baptizatum completis [ſummus ſacerdos ad ſacratiſſimam euchariſtiam vocat perfectũ]
.i.ipſum baptizatum taliter intus ornatum & conſummatum,hortatur ad ſacram communi
onem [& perfectiuorum myſteriorum ipſi tradit communionem]. i. euchariſtiæ ſacramentũ,
in quo continentur & conſiderantur plura & magna myſteria,quorum fide,virtute & efficacia
perficimur & ſaluamur. In huius etenĩ ſacramenti celebratione & receptione,recordamur dile
ctiõis,miſeratiõis & bñficẽtiæ dei ad nos,myſteriorũq; Chriſti,videlicet incarnationis,cõuerſa
tiõis eius in ſeculo iſto,vltimę cœnę ac inſtitutiõis ſacramẽti iſtius,paſſionis,reſurrectionis a
ſcenſioniſq; eius:quorum omnium hoc ſuperadmirabile & ſuperuenerandiſſimum ſacramẽ
tum,eſt precioſiſſimum memoriale. Huius vero ſacramentalis communionis ſignificatiõem
& rationem hic tranſilit,quoniam in capitulo proxime ſubſequenti,tractaturus eſt inde.

Baptiſmus quid. ❡ Nunc de ſacramento baptiſmi aliqua ſunt addẽda. Baptiſmus ergo eſſentialiter eſt intin
ctio hominis prius non baptizati in aqua verbo vitę ſanctificata,ſeu ablutio facta in aqua ſim
Tria ad baptiſmũ requiſita ſunt. plici naturali,ſub præfixa forma verborum. Sunt demum tria ad baptiſmum reqſita,quæ ſunt E
materia eius,vtputa aqua elementaris:& forma verborum,quæ eſt,Ego baptizo te in nomine
patris & filij & ſpiritusſancti. Verũtñ iſtud,Ego te baptizo,non eſt ſtricte loquẽdo de baptiſmi
eſſentia. Nam & græci vere baptizant dicendo:Baptizetur ſeruus Chriſti in nomine patris &
filij & ſpiritusſancti. Latinis tamen non licet præſcriptam formam mutare. Tertium eſt mini
ſtri intentio,vt ſaltem intendat facere quod facit eccleſia. Regularis quoq; miniſter baptiſmi ẽ
ſacerdos,quamuis in neceſſitate homo quicunq;. Immerſio quoq; in aqua ſiue vna ſiue trina,
non eſt de neceſſitate baptiſmi:imó ſufficeret,ſi caput ſolum aſpergeretur. Attamẽn idonea nõ
eſt conſuetudo eccleſiæ omittenda. ❡ Deniq; modo quatuor ſacramẽtalia ꝓcedunt baptiſmũ,
Tertiũ eſt cõtactus. quæ ſunt exufflatio baptizandi,deſignans expulſionem diaboli:& inufflatio baptizantis,ſigni
ficans ſpiritusſancti infuſionem. Secundum eſt immiſſio digitorum in aures, denotãs gratiã &
Tria fiunt poſt baptiſmum. ſapientiam atq; à vitiorum putredine præſeruationem. Tertium eſt contactus ſaliuę ad aures
& nares,deſignans apertionem ſpiritualium ſenſuum. Quartum eſt vnctio olei in pectore &
inter ſcapulas,quo deſignatur amor legis diuinæ,& deuota ad eam ſubiectio. ❡ Tria q̃q; fiunt
poſt baptiſmum,quæ ſunt chriſmatio in vertice,denotans gratiam Chriſti in mentes impoſi
tio cerei,ſignificans claritatem fidei & amoris:induitio veſtis albæ,reſtitutionem innocentiæ
Primo. ſignans. De his tamen diffuſius beatiſſimus Dionyſius tractat in textu. ❡ Inſup triplex aſſignaẽ
Scdo. à Magiſtro lib. quarto ratio inſtitutionis ſacramentorum. Prima,vt dum homo in rebus ma F
Tertio. terialibus & vilibus quærit ſalutem magis ſeipſum in cunctis humiliet. ❡ Secunda,propter e
ruditionẽ,vt per exteriora ſigna,interiorẽ gratiam,virtutẽ & effectum addiſcat. Tertia,propter
exercitationẽ,vt in ſacramentis vtiliter occupatus,nequaquam ocio reſoluatur aut tœporẽ in
currat. Verũtñ ſanctus autor huius voluminis,aliam tangit,quæ & quarta poteſt ratio appella
ri,q̃a connaturale eſt nobis,per ſenſibilia ad ſpiritualia introduci. Amplius,paſſio Chriſti ẽ q̃ſi
vniuerſalis cauſa & medicina ſalutis humanæ. Cauſa aũt & medicina gñalis,neceſſario appli
catur ad diuerſos effectus ac varias curationes per diuerſa inſtrumenta ſeu media,quæ & ſenſi
bilia cõuenit eẽ. Hinc Saluator ſeptẽ inſtituit ſacramẽta,ꝑ quæ tãq̃ ꝑ medicinalia vaſa applicaẽ
hoĩbus v̄tus,gr̃a & meritũ dñicæ paſſiõis:ꝑ q̃d etiã edocemur,viſibilia & inuiſibilia,materialia
Manichæi hæreſis. & immaterialia ab eodẽ principio eẽ ꝑducta,vt cõfundaẽ ſtultiſſima hæreſis Manichæi. ❡ Po
ſtremo, circa hoc ipm̃ capitulũ plurima poſſent inq̃ri,& q̃ſi oĩa quæ circa ſacramẽtũ baptiſmi
occurrũt quærẽda:de qb⁹ ptrãſeo,q̃ñ ſup quartũ Senten. & in Sũmis doctoꝝ plene inueniũẽ.

PARAPHRASIS HVIVS CAPITIS II.

QVod intẽtionẽ hierarchiæ nr̃æ. i. aſſimilationẽ & vnitionẽ ad deũ cõſequi
mur diligẽdo & operãdo diuina mãdata,& ꝙ ſc̃tã & diuina regeneratio ba
ptiſmi ẽ principiũ opatiõis mãdatoꝝ dei formãs & q̃ſi figurãs nr̃m interio
rẽ hoĩem ad ſuſceptionẽ & habitudinẽ aliaꝝ doctrinaꝝ & opationũ & ſan
ctificationũ,& ſtudiũ & cõtẽplationẽ diuinoꝝ. Hæc aũt ita ſe habere oſdit
ꝑ dilectionẽ dei,quæ teſte Hierotheo primus & principalis motus ẽ mẽtis

in diuina. Baptiſmus vero q in diuinum eſſe nos regenerat principium & quaſi fundamentum
eſt ipſius dilectionis per quam implentur mandata, qa ſicut prius eſt eſſe quam ſcire vel moue-
re, vel operari, & prius eſt eſſe hominem q̄ operari humana. ita prius eſt eſſe diuinæ, q̄ ſcire vel
operari diuina. Poſt arcet imperfectos à profundis myſterijs ſub exemplo radiorum ſolis & q̄-
rundam hominum q leguntur de præſumptiõe correcti & puniti. ¶ Hierarcha ſiquidem pro- Iohan. 1.
uocans peccatores ad pœnitentiam annunciat diuinam miſericordiam & bonitatem, comme
morando verbi incarnationem, & dei ad nos vnitionem ſub exemplo ignis, iuxta illud Iohan
nis: Quotquot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios dei fieri his, q credunt in no-
mine eius, q non ex ſanguinibus, neq; ex voluntate carnis, neq; ex voluntate viri, ſed ex deo na
ti ſunt. De peccatore compuncto ad conuerſionem, & quærente ducem & magiſtrum conuerſi
onis ſuæ ſeipſum arguente, obedientiam promittente, & ad tanta obſtupeſcente. Quem dux il Lucæ. 15.
le benigne ſuſcipiens & clementer tractans ducit ad hierarcham, quem hierarcha ſuſcipit hi-
lariter exemplo domini ouem perditam reportantis. Et de ipſius conuerſione mentaliter gra-
tias agendo, & adorat corporaliter, & chorum mutat ad cooperandum ſaluti eius q cõuertit;
& ad gratias agendum deo, cum aliquo cantico ſacræ ſcripturæ publice decantato. poſt hie-
rarcha oſculatur altare, deinde procedens eum qui conuertitur, quærit quid petat. Quo ſeipm
accuſante de praua conuerſatione & infidelitatis errore, & boni omiſſione, & rogante, vt fiat
ipſe mediator reconciliationis ſuæ ad deum, hierarchia reſpondet, ꝙ oportet eum totaliter ad
deum conuerti, & vitæ præteritæ integre renunciare, & qualiter eum conuerſari oportet reci-
tans, quærit an paratus ſit ita agere. Quo ita confitente imponit manum capiti, & iubet eum, &
B ſuſceptorem ſuum à ſacerdotibus deſcribi, incipiens orationem: qua completa ab vniuerſa ec
cleſia exuit eum, ſed non ex toto, per manus miniſtrorum. Poſtea facit eum proſterni ad occi-
dentem, & ter abrenunciare Sathanæ conuerſationi præteritæ vitæ. Deinde ducit ad orientem
& ſurſum reſpicientem, & manus extendentem participem facit Chriſtianorum, & ſanctarum
ſcripturarum Deinde hierarcha eidem iterum ter confitenti, vt ſupra orans benedicit. & tunc
penitus denudant eum miniſtri, & hierarcha oleo ſancto vngere incipit trina ſignificatione, &
ſacerdotes complent vngentes eum oleo totum corpus eius, & tunc ad baptiſmum procedit,
& præ miſſa benedictione ſuper aquam hierarcha cum chriſmate tres cruces facit in ipſa aqua,
cum totidem decantationibus haleluia. & pſalmorum ſecundum varias eccleſiæ conſuetudi-
nes. Deinde recitata deſcriptiõe tam viri quam ſuſceptoris ſui, ipſe vir à ſacerdotibus ad aquā
adducitur, dirigente eum in aqua manu hierarchæ. Deinde ſacerdotibus nomē baptizandi re-
citantibus epiſcopus ter eum immergens in aquam, & ter eleuans baptizat eum cum nomina-
tione ſanctæ trinitatis. Quem ſacerdotes mox aſſignant ſuſceptori ſuo, & ipſi cum ipſo ſuſce-
C ptore baptizatum veſte ſibi congrua indutum reducunt ad hierarcham. Quem epiſcopus chri
ſmate ſignans, concedit ei euchariſtiam. Quibus completis baptizatus extenditur ad cognitio
nem myſteriorum quorum fidem ſuſcepit tanquam ſemper profecturus in anteriora ſe exten
dens, & poſteriorum oblitus, nec aliquando ad priſtina reuerſurus. ſed in diuina à ſpiritu ſan-
cto ſemper promouendus. Quod hæc quæ ſymbolice in baptiſmo fiunt, nihil continet immū
dum vel inconueniens. ſed quod inuiſibilia dei opera inſinuant per ſigna connaturalia & ho- Phil. 3.
minibus congruētia. Nec nocet ꝙ ſuppreſſo interim ſubtiliori myſterio negocietur perſuaſio
conuerſionis & cognitio ſibi competens ſalutem eius q conuertitur, & per aquæ ablutiõem in-
ſinuetur ei purgatio interior peccatorum ſuorum. Opera ſiquidē illa ſymbolica licet nihil ali-
ud myſterij continerent, immunditiæ notam non haberent, cum eum qui conuertitur ad vitā
ordinatam inducant, & vitæ præteritæ purgationem eidem euidenter denuncient. Sed talis de
numeratio facile intelligibilis congruit inductioni imperfectorum ad hierarcham qui per hu
iuſmodi iam diſtinguuntur ab immundorum multitudine, & coaptantur myſterijs inferiori-
bus ſibi congruentibus. Prouectioribus vero congruit ad principalia eorum quæ fiunt myſte
ria intendere, & horum characterum ex imagine occulta ſcrutari. Senſibilia enim viam præbēt
ad inueſtiganda inuiſibilia tanquam talium imaginum veritatem, & intelligibilia ſunt ſenſibi-
lium principium & veritas. Myſterium primi articuli huius ſacramenti quod eſt ſupra, hierar-
cha ergo materialis cunctos ad veritatis cognitionem inuitans deū ſignat, cuius bonitas ſemp
vniformiter cunctis intellectibus ſuperradiat ſeipſam offerens & exponens. Si autem mēs à p̄-
ſente & ſuperradiante lumine vel intellectuales oculos clauſerit vel auerterit, vel etiam menſu
ram ſuam excedens inſcrutinia diuinorum præſumptuoſe ſe mergat diuinum lumē, nihil agit
niſi quod ſuum eſt, ſcilicet vt prædictum eſt. Qui autem ſupra menſuram ſuam præſumit & il-
la perfectiora in quæ præſumit non conſequitur, & imperfectioribus quæ cõſequi poterat pri-

tat. Diuinũ aũt lumẽ vt dictũ ẽ. Nihilominus ſꝑ mẽtibus ſe extẽdit & in optiõe eaꝝ eſt haurire de ipſo lumine ſꝑ ꝑſente & paratiſſimo ſeipſum dare. Prædictã dei bonitatẽ imitat̃ eṗs cunctis offerẽs lumẽ doctrinæ ſuæ, neq; iracũde improperãs infidelitatẽ vel malitiã vitæ ꝓteritæ his q̃ cõuertũt, ſed benigne eos ſuſcipiẽs vel erudiẽs ſecundũ ſingulorꝝ capacitatẽ. Seq̃tur de eo q̃ cõuertit ſeipſum cognoſcẽte & accuſante, vt ſupra eodẽ. Vñ innuit q̃ mẽtes deũ cogniturę primo in ſe deflectant, & ex ſe ſpeculis dei & imaginibus diuinas in theorias ꝓficiſci ſciãt. Qui aũt ꝓpria inuiſibilia ſine obtuſiõe & aciei reuerberatiõe clare inſpicit iã tenebroſæ ignorãtiæ eripit, ſed ad diuinæ vnitiõis excellẽtiã nõ ſtatim extẽdit. Neceſſe eñ habet de infimis gradibus ad medios, & ꝑ medios ad ſummũ ſeriatim cõſcẽdere. Et huius mediatiõis ſymbolũ eſt cõuerſi verecũdi ſui cognitio ſuſceptoris ducatus ad hierarchã. Similit̃ ꝑ ꝓdictã mediationẽ mẽs ꝑuenit ad diuinã participationẽ. De ſignificatiõe ſignatiõis & deſcriptiõis cõuerſi & ſuſceptoris. Qd' oportet vitijs prius exui, & q̃buſlibet cõtrarijs, vt ſeq̃tur induitio v̾tutũ & donoꝝ. hoc innuit exulatio &c. vt habet̃ eodẽ ca. ſupra. De cui⁹ anagoge anagogica. i. angelica vel cœleſtis hierarchia, ſicut patet infra, videlicet decimoq̃nto. Itẽ q̃d ſignat abrenũciatio, exufflatio &c. ad oriẽtẽ reductio &c. q̃ vitioꝝ mortificatiõib⁹ & aſſiduis in deũ ꝓfectibus habitũ intellectualis ornatus cõſeq̃mur, & lumine, ſicut veſtimẽto amicimur. Neq; ſufficit à malo recedere niſi aſſidue & ꝑſeuerãt̃ in anteriora extẽdamur. Quoꝝ ſymbola ſunt quæ ſucceſſiue hinc fiũt, ſed vnctio quæ pugili cõuenit. Deus aũt ꝑ potẽtiã quæ patri attribuit̃ hũc pugilẽ roborat. Per ſapiẽtiã ſcripturarũ, quæ filio attribuitur eundem inſtruit per bonitatem, quæ attribuitur ſpiritui ſancto eundem remunerat̃. Pugil autem ſpiritualis luctans contra vicia & dæmones impedientia ſuam deificationem ſuperans certamina ad imitatiõem ſaluatoris veſtigijs ipſius Chriſti primi certatoris E propter bonam gratiam vnctionis tandem baptizatus quaſi Chriſto commoritur peccato. i. à peccato ſeparatur. Mors enim non eſt rei conſumptio, ſed coniunctorũ ſeparatio. Vel ideo baptiſmus morti comparatur, q̃a baptizatus totus aquæ immerſus abſconditur, ſicut mortuus in ſepulchro. Quod trina immerſio in aqua cum totidem eleuationibus ſignat imitationẽ mortis dominicæ, cuius triduana fuit ſepultura. Et q̃ ſplendidę veſtis induitio ſignat habitum ſplendidæ conuerſationis. Quod Chriſmatis iniunctio ſignat baptizatum ipſum eccleſiaſtico vnctum intellectualiter bene fragrare, & diuina dignum eſſe communione, vnde tandem aſſumitur ad participationem euchariſtię.

Pſal. 103. Philip. 3

DE PERFICIENDIS IN SYNAXI, ID EST, SANcta communione. Cap. III.

SED euge, quoniam huius commemoratio quidem erat, nõ mihi iuſtum ẽ trãſcurrẽti hierarchicorũ quid ante eam aliud laudare. Etenĩ eſt ſecundum noſtrum glorioſum magiſtrum hoſtiarum hoſtia. Et oportet ante † alias eam ſacre ſcribens exponentem ex diuina (iuxta eloquia) & hierarchica ſcientia, in ſacram eius aſcendere diuino ſpiritu contemplatiõem. Et primo quidem hoc ſacre inſpiciamus, propter * quid cõmune alijs hierarchicis teletis diſcrete huic ultra cæteras deputatur & ſingulariter prædicatur communio, & ſynaxis unaquaq; ꝑfectiua ſacra actione, partitas noſtras uitas in uniformem deificationem colligẽte, & diuiſarum deiformi complicatiõe ad unum communionẽ & unitatem donante. Dicimus autem, quia eas aliorum hierarchicorum ſymbolorum participationem, conſummationem ex iſtius diuinis & perfectiuis inuenire eſt donis. Non enim ineſt fere quandam perfici † teletam hierarchicam, niſi diuiniſſimæ euchariſtiæ in conſummatione per ſingula perficiendorum, ad unum perficiente ſacrificio collectionem, & deo tradita donatione perfectiuorum myſteriorũ perficiẽte ipſius † communionẽ ad dominum. Si ergo una quæq; hierarcharum teletarum imperfecta quidem dum ſit ud unum, noſtram communionem & ſynaxim nõ perficiet: & eſt teleta propter quod perfectiſſimum dedicat. Finis aũt

F

*quod.

†teleten.

†cõmunionem.

†pfecta.

toti

A totius & capitulum diuinorum myſteriorum* perfectio traditio merito hierar chica intelligẽtia cognominationẽ ei propriã exactionum ueritate inuenit. Sic et ſacram diuinæ gñationis teletã, qm̃ primum lumen tradit, & oĩm eſt principiũ diuinarꝫ in lumine introductionũ, & prefecto ueram illuminationis noĩationẽ laudamus. Siquidem oĩbus commune hierarchicis lucem ſanctã tradere perfi ciendis. Sed † hæc primum uidere donauit mihi, & per ipſum eius principale lumen in aliorꝫ ſacrorum conſpectum † luciducorꝫ. Hæc autem dicentes, reſpie mus & uidebimus hierarchice per ſingula diligentem ſanctiſſimæ teletæ actio nem ſacram & contemplationem. * pfecta † hoc † lucida cor:

¶MYSTERIVM Synaxios ſiue communionis.

SVmmus quidẽ ſacerdos oꝛonem ſacrã ſuper diuinũ altare per ficiens, ex ipſo adolere inchoans, in oẽm uenit ſacri chori ambi tum: rediensq; iterꝫ ad diuinũ altare, incipit ſacra pſalmorꝫ me lodia, concinẽte ei pſalmificã ſacram oꝛonem oĩ eccleſiaſtica di ſpoſitione. Deiñ uero per miniſtros ipſa profeſſarꝫ delrarꝫ le ctio conſeq̃nter fit. Et poſt has foris fiunt ſacro ambitu catechumeni, & cũ ipſis energumeni, & qui ſunt in pœnitentia. Manent aũt diuinorꝫ aſpectu & coĩca B tione digni. Miniſtrorꝫ uero alij quidam ſtant ad portas templi concluſas. Alij uero, aliud quid pro prij ordinis operanĩ. Alij aũt miniſtratoria diſpoſitione di ſcreti cũ ſacerdotibus ſuper diuinũ altare proponũt ſacrũ panẽ & bñdictionis calicem, confeſſa añ ab oĩ eccliæ plenitudine catholica hymnologia. Cũ quibus diuinus pontifex oꝛonem ſacrã perficit, et † ſacrã pacẽ oĩbus, pmittit, & oĩbus ſa lutantibus inter ſeinuicẽ, myſtica ſacrorꝫ uoluminũ prædicatio perficiĩ. Et la uantibus manus ſummo ſacerdote & ſacerdotibus aqua, ſummus quidẽ ſacer dos in medio diuini altaris ſtat, circũſtãt aũt ſoli cũ ſacerdotibus miniſtrorꝫ ſele cti. Et ſacras diuinas actiones ſummus ſacerdos laudans, ſacrificat diuiniſſima, & ſub cõſpectu ducit laudata, per ſacre procũbentia ſymbola, & donationes di uinorum actuum oſtendens, in coĩonem eorꝫ † ſanctã, ipſeq; uenit, & alios ad hortatur. Accipiens uero & tradens diuinã cõmunionẽ, in euchariſtiã ſacrã de ſinit. Multis quidem in ſola diuina ſymbola proſpiciẽtibus, ipſo aũt ſemper di C uino ſpiritu ad ſctã pmfectorꝫ principia in beatis & intellectualibus ſpeculatio nibus hierarchice in puritate deiformis habitus aſcendente. * ſanctã. † ſanctiſſ ca*s:

¶THEORIA

VEni ergo o puer bone poſt imagines in ordine & ſacre in deifor mem principaliũ exemplorꝫ ueritatẽ. Illud perfectis in coaduna tam animarꝫ ſuarꝫ introductionẽ dicam, qũo ſymbolorꝫ uaria & ſacra cõpoſitio, nõ ſine intellectu eis ſubſiſtit, & nõ uſq; ad ea quæ extra ſunt, apparens ſolummodo. Sacratiſſimi quidem eñ eloquiorum cantus & lectiones, doctrinam eis in uirtute uitæ denunciant, & cum his perfectam corrumpentis malitiæ purgationem. Diui niſſima aũt unius & eiuſdẽ & panis & calicis cõmunio & pacifica traditio, ſi milem conuerſationẽ eis diuinã, tanq̃ ſimiliter edẽtibus, pmulgat, & diuiniſſi mam cœnã et principale ſymbolũ pſctorꝫ in memoriã ſacrã ducit. Iuxta qđ & ſymbolorꝫ ipſe cõditor partiũ ſãctiſſime nõ ſancte ei et unimode ſacra cõgnãtẽ.

Cap. III Docens facile ſimul & deiſormiter, quemodo ipſa iuxta habitũ uera in diuina D
aſſumptio ad ſimilitudinem eoꝝ communionem ipſis aduenientibus donat.
Hæc igitur (ut dixi) in abditorum atria bene deſcripta, imperfectis adhuc
ad contemplationem ſufficientem relinquentes, intremus a cauſalibus in cauſas
iuxta ſacram noſtram ſynaxim, & decoram inuiſibilium Ieſu luciduco uidebi-
mus theoriam beatam, declarãtem manifeſte principalium formarum pulchri-
tudinem. Sed diuiniſſima & ſacra teleta, circumpoſita tibi ſymbolice ueſtimen-
ta ænigmatum reuelans, nobis ſplendide manifeſtare, & intellectuales noſtros
uultus uniformi & non uelato lumine reple. Oportet igitur nos intus adeſſe, ſa-
cratiſſimorumq; inuiſibile primi agalmatum denudantes, in deiformẽ eius pul
chritudinem intendere, & ſummum ſacerdotem diuinitus uidere a diuino alta-
ri uſq; ad extrema templi cum ſuaui odore uenientem, & iterum in ipſo perfe-
ctiue reſidentem. Ipſa enim ſuper omnia diuina beatitudo, & ſi bonitate diuina
†ſuam ſacram prouenìat in participantium † ſua ſacra communionem, ſed non extra per ſub-
ſtantiam immutabilem, ſtatum & collocationem efficitur, & omnibus deiſor-
mibus proportionaliter illucendo, circa ſemetipſam uere exiſtit & a propria o-
mnino non tranſmutatur immutabilitate. Similiter diuina ſynaxeos teleta, etſi E
ſingulare & ſimplex habeat complicitum principium in ſacrã uarietatem ſym
bolorum humanitus multiplicatur, & uſq; ad omnem implet hierarchicã ima-
ginum deſcriptionem, ſed uniformiter ex his iterum in propriam unitatem col
ligitur, & unificat in ſe ſacre reductos. Iuxta hunc autem deiformem modum di
uinus ſummus ſacerdos, etſi unitam ſuæ hierarchiæ diſciplinam deiſormiter in
ſubiectos deducit, ſacrorum ænigmatum pluralitatibus utens, ſed iterꝫ tanq̃ ab
ſolutus & minoribus immenſurabilis, in proprium principium indiminute re-
ſtituitur, &ꝓin unum ſuum intellectualem faciens introitum, inde pure perfecto
rum uniformes rationes in ſecunda humanę proceſſionis ſummum, in prima di
uiniorem conuerſionem faciens. Pſalmorum autem ſacra oratio conueniens o-
mnibus hierarchicis fere myſteriis, nonne futurꝫ eſt explicari omnem ſummo
ſacerdotaliſſimoꝝ? Om̃is quidem em̃ ſacra & hagingraphos deltos, aut ex deo
exiſtentiũ generalem ſubſiſtentiam aut diſpoſitionem, aut legalem hierarchiam
& conuerſationem, aut diuini populi hæreditatum diſtributiones & habitatio- F
nes, aut iudicum ſacroꝝ, aut regum ſapientũ, aut ſacedotum diuinoꝝ intelligẽ-
tiam, aut ueterum uiroꝝ in uarietate & multitudine anxietatũ immutabilem in
patiẽtia philoſophiã, aut actionũ ſapiẽtes ſynagogas, aut diuinoꝝ amoꝝ cãtica
& diuinas imagines aut ꝓpheticas futuroꝝ prædicationes, aut uiriles Ieſu diui-
nas actiones, aut ipſoꝝ diſcipuloꝝ deo traditas, & dei imitatorias conuerſatio
nes & ſacras doctrinas, aut occultã & myſticam uiſionẽ ipſoꝝ diſcipuloꝝ dile
ctiſſimi & diuini ac mirabilis ſupermundanã Ieſu theologiã ad deificationem
opportunis narrauit, & ſacris teletaꝝ deiformibus anagogis corradicauit. Di-
uinorum aũt cantuum ſacra ſcriptura intentionẽ habens, & theologias & diui-
nas actiones om̃es hymnizare, & diuinoꝝ uirorum ſacras orationes & ſacri-
ficationes laudare, uniuerſalem facit diuinorum cantum & narrationem ad to-
tius hierarchicæ telet ſuſceptionẽ & traditionẽ, habitũ pulchrũ efficiens, diuini
tus eam pſallẽtibus. Cum igitur continua ſacratiſſimoꝝ hymnologia aĩales no

ſtros

ſtros habitus coadunare diſpoſuerit ad paululum ſacrificia exponenda,& diui-
A norum cantuum conſonantia ad diuina,& noſmetipſos & inter noſinuicem cō
ſenſum, ut una & confeſſa ſacrorum regione promulgauerit coordinata,& co-
adumbrata magis in intellectuali pſalmorum pſalmodia, per plures & apertio
res imagines & prædicationes inueniuntur ſacratiſſimis profeſſarum conſtru-
ctionum lectionibus in his aſpiciēs, ſacre uidebit uniformiter unam inſpiratio-
nem, ut ab uno diuino ſpiritu concluſam. Vnde pulchre illi mundo poſt anti-
quiorem traditionem nouum taſtamentum prædicatur, diuina etiam hierarchi
ca ordinatione illud æſtimo declarare, quomodo quidem ipſa dixit futuras Ie-
ſu diuinas operationes, hoc uero perfecit. Et quomodo quidem illa in imagini-
bus ueritatem ſcripſit, hoc uero præſentem demonſtrauit. Illius enim prædi-
cationibus, hoc per ſeipſam perfecta operatione ueritatem cognouit. Et eſt theo
logiæ diuinæ operatio, conſummatio. Harum alij quidem non circumtubici-
nantes uniuerſaliter ſacrarum teletarum neque imagines uident, impudenter ne
gantes ſalutarem diuinæ generationis doctrinam, & eloquijs perdite reſpon-
dentes, uias tuas ſcire nolumus. Catechumenos energumenoſq;, & eos qui ſunt
in pœnitentia, ſenctæ hierarchiæ lex permittit quidem audire pſalmicam ſacrā
orationem, & diuinam ſanctiſſimarum ſcripturarum lectionem. Itemque dein-
B de ſacrificationes & contemplationes inuocat tales, ſed perfectos perfectorum
oculos. Eſt enim deiformis hierarchia iuſtitiæ ſacræ plena, & iuxta dignitatem
unicuiq; ſalutariter * deſcribit compactam uniuſcuiuſque diuinorum partici-
pationem in commenſuratione & analogia ſecundum tempus ſacre donans. * diſtribuit.
Vltimus igitur catechumenis diſtribuitur ordo. Sunt enim expertes & indocti
omnis hierarchicæ perfectionis, neque iuxta diuinam comprobationem diui-
nam habentes ſubſiſtentiam, ſed adhuc paternis eloquijs obſtetricati, & adhuc
talibus formis informati, ad eam ex diuina generatione primo uitalem, & pri-
mo illuminantem & beatam acceſſionem tanquam imperfecti & informes pro
iecti, ſecundum carnem infantes, propria obſtetricatiooe, uelut obcæcati & ab-
ortiui, non genitalem, & non uitalem, & non illuminatum in terra caſum habe-
bunt. Et nonne quidam ſapientum bene dicit, ad manifeſtum reſpiciens lumen,
eos prægrauari tenebris a uulua alienatos? Dicit enim fortaſſis corporum di- Pſal. 57.
C ſciplina, ad hos quæ eſt medicina, lumen operari in capacibus lucis. Sic & ſacro Iſaiæ 1.
rum ſapientiſſima diſciplina primo quidem eos formatiuorum & * uiuificanti- * uiuificantium
uorum eloquiorum introductiuo alimento obſtetricat. Perficiens autem ante
diuina generatione eorum ſubſtantiam, dat ſalutariter eis in ordine ad lumen
deiformem & perfectiuam communionem. Nunc autem tanquam ab im-
perfectis ſeparat perfecta & bono ornatui ſacrorum prouidens, & cate-
chumenorum in deiformi hierarchicorum ordine obſtetricationi & uitæ.
Energumenum autem multitudo immunda quidem & ipſa, ſecunda uero
ſurſum uerſus catechumenum eſt extremitate. Neque enim æquale eſt (ut
æſtimo,) uniuerſaliter indocto & diuinarum teletarum ſumme non com-
municanti, quod participationem quandam ſacratiſſimarum habet con-
ſummationum. Eſt autem contrarius aut poteſtatibus, aut perturbatio-
nibus informatum. Sed & ab eis ſacratiſſimorum diuina communicatio corri-
pitur,

A tiōis in participatione conſtituens, ſegregans autem ex negligentia ingenitam nobis † ſolicitudinem diuinorum, reficiens nos bonis, in antiquum reuocat, & perfectiſſima noſtrorum aſſumptione conſummatiſſimam propriorum traditionem optime operatur: & hanc ſocietatem nobis dei & diuinorum donat. Sic autem diuina humanitate ſacrelaudata, occultus quidem diuinus panis apponitur, & benedictionis calix: diuiniſſima autem ſalutatio ſancte agitur, & hagiographorum uoluminum myſtiae & ſupermundana recitatio. Non enim unum eſt ad unum † congregare, & unius participare pacifica unitate, non ad ſeipſos pacificatos. Si enim ab unius contemplatione & ſcientia illuminati, ad uniformem & diuinam congregationem unificamur, non fortaſſis in partitas reſcindimur decidere concupiſcentias, ex quibus materiales creantur, & paſſibiles aduerſus ſecundum naturam æquiforme infeſtationes. Hanc igitur (ut æſtimo) uniformem & inſeparabilem uitam, pacis ſacra actio promulgat, ſimili ſimile collocans, & a partitis ſeparans diuina & unita ſpectacula. Sacrarum autam tabularum poſt pacem recitatio, prædicat ſancte firmatos, & ad ſtrenuæ uitæ conſummationem immutabiliter aduenientes. Nos quidem per ſimilitu-

B dinem eorum in beatiſſimum habitum & deiformem quietem hortans & man ducens, quibus tanquam uiuentibus prædicat, & ut theologia ait, non mortuis ſed in diuiniſſimam uitam ex morte tranſeuntibus. Vide autem, quia & recordationibus ſacris reſtituuntur diuina, memoria non humanitus memoratiua a phantaſia declarante, ſed ueluti quis dixerit diuinitus ſecūdum diuinorum perfectam deiformium precioſam & immutabilem cognitionem. Nouit enim (ut eloquia aiunt) qui ſunt eius. Et: Precioſa in conſpectu domini mors ſanctorum eius, morte ſanctorum pro in ſanctitate conſummatione dicta. Et, † hæc autem ſacre intellige, quomodo ſuperpoſitis diuino altari prijs ſymbolis, per quæ Chriſtus ſignificatur & participatur, adeſt indubitanter ſanctorum profeſſio.

C coniunctionem eorum inſeparabiliter manifeſtans ad eum ſupermundana & ſacra unitate. His autem ea quæ dicta ſunt lege ſacrificatis, ſtans in conſpectu ſanctiſſimorum ſymbolorum, a qua manus ſummus ſacerdos lauat cum pudico ſacerdotum ordine: quia quidem (ut eloquia aiunt) qui lotus eſt, non indiget alterius, niſi extremorū (.i. nouiſſimorū ſuorū) lauatiōis, ꝑpter quā ſublimiſſimā purgationem in caſtiſſimo deiformitatis habitu, & ad ſecunda deiformiter pro ueniens, non retentus erit & abſolutus, tanquam perfectiſſime uniformis: & ad unum iterum adunatum conuertens, incontaminatam & immaculatam faciet conuerſionem, quaſi deiformitatis ſaluans plenitudinem & integritatem. Sacer igitur luter (ut diximus) in ea ſecundum legem erat hierarcha: nūc autem ſummi ſacerdotis & ſacerdotum manuum purgatio, ipſum inſinuat. Eos enim ad ſanctiſſimam uenientes immolationem, purgare oportet, & extremas animæ phantaſias, & ſimilitudine ipſi tantum, quantum poſſibile eſt, aduenire in manifeſtiores ſic theophanias, † ſuper quas donentur ſupermundalium fulgorum inconformium ſpeculorum claritatem, uniuerſaliorem & lucidiorem † apparentium peruenire proprium ſplendorem. Summi autem ſacerdotis & ſacerdotum uſq; ad ſumma, id eſt, nouiſſima lauatio, in conſpectu fit

ſanctiſſimo

Marginal notes: † ſolicitudinem. — † congregari. — Roma. 6 — 2. Tim. 2. — Pſal. 115. — † hoc — Iohe. 13. — Exod. 30 38 & 40. — † ſuper — † appetentium

Cap.III ſanctiſſimorum ſymbolorũ,tanquam in Chriſti omnes aſpicientis noſtras oc- D
† ſubliſſime. cultiſſimas notiones, & † ſubtiliſſimæ purgationis, in eius intenſiſſimis ſubtili-
tatibus & iuſtiſſimis & æquiſſimis iudicijs terminatæ. Sic diuinus ſummus ſa-
† ſacrificat. cerdos unitur,& ſacras diuinas actiones laudans * ſanctificat diuiniſſima,& ſub
† deinde. cõſpectum ducit laudata. Ergo eſſe hymnos diuinas actiões dicimus,† deinceps
narrandum quanta uirtus. Non enim omnes laudare ſufficiens ego,neq; aperte
ſcire,& alios in myſteria ducere. Quæcunq; a diuinis ſummis ſacerdotibus cõ
† hæc. ſequenter eloquijs laudantur & ſacrificantur † hic(ut nobis poſſibile eſt)dice-
mus,hierarchicam inſpirationem ducem inuocantes. Humanam naturã in prin
cipio ex diuinis bonis inſipienter perditam, multum paſſibilis uita ſuſcepit,&
corrumpentis mortis finis. Conſequenter enim, quæ uere eſt, bonitate perdita
apoſtaſia,ſacræ in paradiſo legiſlationis tranſgreſſione,recalcitrantem uiuifico
iugo,proprijs motibus & fomentis aduerſarij, & inimicis ſeductionibus con-
† bonorũ trarijs,diuinorum † donorum tradidit. Inde miſerabiliter pro æterno quidem
mortale mutauit, proprium autem principium habens incorruptibilibus gene
rationibus, ad principij conſequentem merito ducta eſt finem. Sed ex diui
na,& ex ſurſum ducente uita,uoluntarie decidens in terram, contrariam extre- E
mitatem,grauata eſt multum paſſibili mutabilitate. Errans autem a directa uia
quæ eſt ad uere exiſtẽtem deum,uulnerata eſt,& perditis & maleficis ſubiecta,
multitudinibus oblita eſt:non dijs,ſed neq; amicis,ſed inimicis famulans. Ipſis
autem immiſericorditer ea ſecundum propriam immanitatem, ab illis autem
crudeliter ſecundum propriam crudelitatem abutentibus, ad conſummationis
&deſtructionis miſerabiliter in aliud periculum,in non ſubſtantias ſeruiliter in
cidit & perditionis periculum. Diuinæ autem bonitatis maxima humanitas,ꝑ
ſe ipſam operatricem nobis diuinitus non indurauit prouidentiam,ſed in ueri-
tate in participatione quæ ſecundum nos ſunt,facta eſt omni ſine peccato ad hu
mile noſtrũ unificata, cum propriorum inconfuſo & immaculato perfectiſſi-
me habitu,ad ſe nobis communicationem tanquam congenitis de cætero dona
uit,& propriorum recepit participes bonorum. Apoſtaticæ quidem multitu-
dinis(ſicut ſecreta traditio habet)quæ contra nos eſt, deſtruxit potentiam, non
per uirtutem ſuperans,iuxta uero myſtice traditum nobis eloquium,in iudicio F
& in iuſtitia. Quæ autem ſecundum nos ſunt, ad contrarium omnino benigne
reparauit. Quod enim iuxta animum noſtrum obſcurum eſt,impleuit diuiti et
diuiniſſimo lumine,& deiformibus ornauit informe pulchritudinibus. Animæ
uero habitaculum in perfectiſſima ſalute,tantum decidentis noſtræ eſſentię pol
lutiſſimis paſſionibus &corrumpentibus maculis liberauit,renouationem no-
ſtram ſupermundanam oſtendens, & multam perfectionem diuinam in ipſis
ad eam noſtris ſacris(ſecundum quod poſſibile eſt)ſimilitudinibus. Diuina ue
ro imitatio quomodo aliter nobis ingenita ſit, niſi ſacratiſſimarum diuinarum
actionum memoria renouata,ſemper hierarchicis & ſacris orationibus & ſacri
ficationibus. Hoc uero facimus(ut eloquia aiunt)in eius recordationem. Inde
Matt.26. Mar.14. diuinus ſummus ſacerdos ad diuinum altare ſtans,laudat dictas ſacras actiones
Lucæ 22. & diuinas Ieſu diuiniſſimæ noſtrę prouidentiæ, quas in ſalutem generis noſtri
1.Cor.11 beneplacito ſanctiſſimi patris in ſpiritu ſancto(ſecundum eloquium) conſum-

mauit

ſummauit: laudans autem & cultum earũ & inuiſibilem contemplationem in-
A tellectualibus oculis inſpiciens, in ſymbolicam earũ ſacrificationem uenit: &
hoc, deo tradente. Vnde & reuerenter ſimul & hierarchice, poſt diuinarũ actio-
num laudes mirabiles, pro ipſa ſupra ſe actione mirabili apologiam facit,* pri- *prius.
mum ſacre ad ipſum reboans: Tu dixiſti, hoc facite in meam recordationem. Matt 26:
Deinde deo ſimili hac actione mirabili dignus petens fieri, & ad ipſum Chriſtũ 1.Cor:12
ſimilitudine diuina perficere ac dare caſtiſſime, & ſancta participantes diuinitus
participare, ſacrificat diuiniſſima, & ſub conſpectum ducit laudata per ſacre ꝓ-
cumbentia ſymbola. Velatum enim & non diuiſum panem reuelans, & in mul
ta diuidens, & unionem calicis omnibus diſpertiens, ſymbolice unitatem multi
tiplicat & diſtribuit, ſanctiſſimam in his actioẽm ſacram conſummans. Vnum
enim & ſimplum & occultum Ieſu diuiniſſimi uerbi, ſecundum nos in huma-
natione ad compoſitum & uiſibile, immutabili bonitate & humanitate proue-
nit, & ad ſe noſtram unificam ſocietatem benigne peregit, noſtra humilia diuiniſ-
ſimis ſuis ſumme adunans. Siquidem & nos tanq̃ membra corpori compagina
mur ipſi ſecundum idipſum ad ſecundum idem immaculatæ & diuinæ uitæ: et
non corrumpentibus paſſionibus mortificati, incompacti & deiformes & non
inconuenientes efficimur ad diuina membra & ſanctiſſima. Oportet eñ nos ſi
B ad eum deſideramus communionem, in diuiniſſimam ſui ſecundũ carnem uitã
reſpicere, & ad eam ſimilitudine mirabili impeccabilitate deiformem & imma
culatũ habitũ recurrere. Sic eñ compacte nobis ad ſimilem ſocietatem donabit
Hæc ſacris actionibus ſummus ſacerdos manifeſtat uelata quidẽ dona ad mani
feſtum ducens, uniformeq́ꝫ eorꝫ in multa diuidens, & diſtributorꝫ ad ea in q̃bus
fiũt ſecundũ tempus † imitati, ſocioſeorꝫ ꝑficiẽs participes. Deſcribit eñ in his †vi kai
ſenſibilibus ſub conſpectũ ducens Ieſum Chriſtũ inuiſibilem, noſtrã (q̃tum in
imaginibus) uitam, ſecundũ deum ex occulto perfectiſſima & inconfuſa iuxta
nos inhumanatione miſericorditer in naturã noſtrã ſpecificatã tñ, & ad partibile
noſtrũ immutabiliter ex uno ſecundũ naturã prouenientẽ, & per benignã hanc
humanitatis dilectionẽ, in participationẽ ſui & ꝓpriorꝫ bonorꝫ uocantẽ huma
nam gentẽ. Siquidẽ unimur ipſi diuiniſſimę uitę ad eã noſtra iuxta uirtutẽ ſimi
litudine: & per hoc etiã ad ꝟitatẽ cõmunicatores dei & diuiniſſimarꝫ conſum-
C mationum erimus. Accipiens aũt & tradens diuinã communionẽ, in Euchari-
ſtiam ſacrã deſinit cum om̃i eccleſiæ ſacra plenitudine. Participatio eñ traditio
nem ducit, & myſticã diſtributionẽ myſteriorꝫ aſſumptio. Ipſe eñ eſt catholi-
cus diuinorꝫ ornatus & ordo, primũ in participatione fieri & conſummatione
ſacrũ ducẽ per ſe diuinitus alijs donandorꝫ, ſicq́ꝫ & alijs tradere: propter qđ &
diuinis doctrinis quidã audacter abutẽtes, añ ſcđm eas conuerſationẽ & habitũ
immundi & alieni oĩno a ſacra ſunt legiſlatione. Vt eñ ſolariũ ſplendorꝫ ſubti
liores & clariores eſſentiarꝫ primæ inflexu repletæ, oĩno eas ſupereminẽs lumẽ
in ea q̃ poſt eas ſoliformiter inuehunt: ſic in diuino oĩ nõ audendũ alijs dux eſſe
niſi ſcđm oẽm habitũ ſuũ factus deiformiſſimus, & ad diuinæ intelligẽtię & iu
dicij cõpaginationẽ approbatus. In his oĩs ſacrorꝫ diſpoſitio hierarchice conde
ſcendens, & diuiniſſimis coiẽas, cũ gratiarꝫ actiõe ſacra deſinit, diuinorꝫ actuũ
ꝓportionaliter cognoſcens & laudans gratias. Itaq́ꝫ diuina nõ participantes &

Cap. III ignorantes,nõ etiã in Euchariſtiã ueuiẽt. Et quidem iuxta propriã naturã di- D
gnis exiſtentibus,gratiæ aguntur diuiniſſimis donationibus. Sed qđ quidẽ di-
xeram aſpicere aliquãdo diuina dona ex eo qui in malo eſt cõtuitu,nolentes in-
grati ad magnas diuinorꝫ actuũ permanſerũt donatiões. Guſtate autẽ(eloquia
aiũt)& uidete.Nã mirabili diuinorꝫ doctrina magnificas eorꝫ q diſcũt,gratias E
cognoſcẽt,etiã diuiniſſimorꝫ ipſorꝫ altitudinẽ et magnitudinẽ in pticipatiõe ſa-
cratiſſime inſpiciẽtes,ſupcœleſtes grõſe laudabũt diuinæ actiõis benignitates.

¶ELVCIDATIO HVIVS CAPITVLI III.

De his quæ fiunt in ſynaxi & congregatione. Articulus V.

PRæ inducto capitulo tractatũ eſt de baptiſmo, nunc de Euchariſtiæ ſacramento tractatur,non ſimpliciter vt eſt ſacramentũ, ſed prout circa ipſum verſantur actiones hierarchicæ miniſtrorum eccleſię. Hinc libri huius ſubiectum non eſt ſacramentum euãgelicæ legis, ſed eccleſiaſtica hierarchia, vt tactum eſt:nec enim de omnibus eccleſię ſacramentis hic agitur, qa nec de vnctione extrema,neqꝫ de matrimonio,neqꝫ pœnitentia. Vnde ſcribit Albertus Albertus:Sacramenta hic non attenduntur, niſi ſecundũ quod ad diſpenſationem hierarchicam pertinent. Hinc beatus Dionyſius non determinat hic de eis,inquantũ ſunt ſacramenta,oſtendendo quid ſit res in quolibet ſacramento: ſed ſecundum quaſdam operationes quibus diſpenſantur per hierarchicas. Iterum ait:Non eſt intentio autoris determina- F re in libro hoc de omnibus ſacramẽtis,ſed tantum de his,in quibus tota virtus eſt ex operatione hierarchæ. Cui verbo obijci poteſt,ꝙ nec tota virtus,imo nec virtus ſacramentorũ nouę legis,eſt ex operatione miniſtrorum,ſed principaliter ab increata virtute dei: ſecundario aũt & inſtrumentaliter ac meritorie à dominica paſſione. Ad quod ſupra aliqualiter eſt reſponſum. Inſuper prætactis verbis Alberti pro maiori parte concordat quod aſſerit Thomas: Dionyſi- Tho. Aq. us,inquiẽs,non facit mentionem in libro de Eccleſiaſtica hierarchia,de extrema vnctione,nec de pœnitentia,neqꝫ de matrimonio:quoniam non intendit determinare de ſacramentis, niſi ꝗtenus per ea innoteſcere poteſt diſpoſitio ordinata eccleſiaſticæ hierarchiæ, ꝗtũ ad miniſtros & actiones miniſtrorũ ac recipientes. [Sed euge] Scripturus in iſto cap. de euchariſtię ſacramẽto,pmittit,euge,qđ eſt exultationis ſeu exhortatiõis aduerbiũ: qa materia iſta ſeu ſacramentũ eſt res pfundæ atqꝫ iucũdæ contẽplatiõis,& memoriale dilectionis diuinæ ad nos, bñficiorũqꝫ Chrĩ,de qbus cogitare & ſcribere eſt iucundum. [qm̃ huius cõmemoratio qdem erat] .i. ex quo iam interdũ & in fine pcedentis cap. tacta eſt mentio ſacramenti iſtius[non mihi iuſtũ eſt trãſcurrenti].i.non reputo iuſtum,q de ſacris rebus pcurro & celeriter ſcribo[hierarchicorũ quid añ eam aliud laudare]i. per modũ laudis tractare & ſcribere qd hierarchicorũ de aliqua re hierarchica reſtante,nondũ tractata,anteq̃ tractem de euchariſtia. [Etenĩ eſt ſcdm glorioſum ma- Hierotheus giſtrum nr̃m hoſtiarũ hoſtia]. i.euchariſtia ſcdm eximium noſtrum doctorẽ Hierotheum,eſt excellentiſſima hoſtia,cuius oblatione in cruce oẽs ſumus redẽpti,& ipſa cõtinet Chrm̃ deũ & hoiem[& oportet añ alias eam ſacre ſcribens exponentẽ ex diuina iuxta eloqa & hierarchica ſcia in ſacrã eius aſcendere diuino ſpiritu contemplationem.]hoc eſt,oportet ſcribẽs neutraliter.i. eum qui ſcribit de his ſacre.i.religioſe & fideliter eſſe exponentẽ eã,vz euchariſtiã, ante alias ſequentes materias,iuxta eloquia. i. ſcdm ſcripturas ex ſcia diuina & hierarchica, id ẽ, ex cogitationibus eccleſiaſticis deſuper reuelatis, ſicqꝫ aſcendere in ſacrã eius contemplationẽ.i. puram & ſupnaturalem conſiderationẽ & intuitionẽ vi intellectiua abſtracta ab imaginatiua, & mente eleuata ſupra oẽm naturalem curſum ac ordinẽ rerꝫ,inſiſtendo contemplationi oĩpotentię dei & abyſſali ſapię eius ac rõnibus credendorum. Ideo addit,diuino ſpũ.i. ex illuminatione ſpũs ſancti,non inſiſtendo naturalibus argumentis,ex quibus in errorẽ quis caderet,niſi ſe protinus ad dei oĩpotentiam ac ſupernaturalem ſapientiam eleuaret.[Et primo qdẽ hoc ſacre inſpiciamus]. i.conſideremus[propter quid cõmune alijs hierarchicis teletis] .i. ſacris myſterijs ac ſacramentalibus ſignis ac ritibus[diſcrete huic vltra cæteras deputat].i.euchariſtię attribuitur magis q̃ cæteris,puta diſcrete.i.ſingulariter & aminenter: qđ exponẽs adiecit[& ſingulariter pdicatur].i.appellat[cõmunio]non ꝙ ſit ipſa coĩcatio, cui excoĩcatio opponit: ſed quid vnum in ꝗplures coĩcant,non ſicut indiuidua in natura ſpecifica abſtracte conſiderata, ſed qđ vnũ numero, qđ totũ & integrũ à ꝗlibet fideli accipit, quemadmodũ beatiſſimus dixit Andreas apł's:Ego ꝗtidie offero deo oĩpotenti agnũ immaculatũ,q cũ à cunctis & ſingulis fuerit

¶ quid

rit comeſtus fidelibus integer manet in cœlis[& ſynnaxis vnaquaq; ſacra pfectiua actione par titas nr̃as vitas in vniformẽ deificationẽ † colligẽ].i.nõ obſtante ꝙ ꝗlibet actio ſctã & pfecti ua.i.oĩs actio virtuoſa atq; cuiuſlibet ſacramenti deuota pceptio ac ꝗuis illuminatio hierar chalis,reducat & colligat conuerſiones ſeu opationes nr̃as p multa inordinate diuiſes,ad amo roſam ac ſtabilem adhęſionẽ mentis cum deo,cui ſic eminẽter aſſimilaẽ: hoc facit ꝗlibet actio virtuoſa mediate vł immediate,inchoatiue aut cõpletiue. Actiões nãq; hñtes deũ p immedia to obiecto formalius faciunt hoc,pſertim ſumptæ ſcd̃m gradũ & ſtatũ perfectũ[& diuiſa℞ dei formi cõplicatione ad vnũ,coionem & vnitatẽ denotante].i.actione ille virtuoſa ac pfectiua, donante coionem & vnitatẽ.i.cõparticipationẽ, conuenientiã & coniunctionẽ ad vnũ, ꝗd eſt oĩm finis cõpletione vniformi.i.p cõplicationẽ ſeu incluſionẽ ſimplificatã & ſimplificatiuã di uerſa℞ vita℞,ꝗ in rebus caducis & vanis quęrunt delitias,opes,honores,quæ oĩa excellentius atq; ſalubrius inueniũẽ i vno illo,i ꝗ eſt oĩm bono℞ & deſidedabiliũ ac pulchro℞, ſupſimplex poſſeſſio,ac ſupopulentiſſima plenitudo. Sequitur quęſtionis huius ſolutio: [Dicimus aũt].i. reſpondemus [qa eas aliorũ hierarchicorum ſymbolorũ perticipationẽ, conſummationẽ ex iſtius diuinis & pfectiuis inuenire eſt donis].i.ꝙ eſt ſeu contingit ex donis.i.gratiis & effectib' huius,vtpote ſecramenti euchariſtiæ,ꝗ ſunt dona diuina recipientiũ formalr̃ perfectiua, inue nire eas,vc; participationẽ & conſummationẽ aliorum hierarchicorũ ſymbolorũ.i. ſacramẽ talium ſignorum,ſeu ſacramentorum ſub ſenſibilibus ſignis per miniſteria hierarchiarũ exhi bitorum. Ex contento eñ in hoc ſacramento, vc; Chr̃o,cætera ſacramenta ſuã efficatiã, gra

B tiam & influentiam ſunt ſortita. Aliorum etiã ſacramentorũ adminiſtrationes,celebrationes, ac ſumptiones per huius ſacramenti celebretionẽ & ſumptionẽ pficiunẽ. Hinc ſubdit:[Nõ eñ ineſt fere].i.pene non accidit[quandã pfici teleten hierarchicã].i.aliquã ſacramentalẽ conſe crationem vel miniſtrationẽ cõpleri [niſi diuiniſſimæ euchariſtiæ in cõſummatione p ſingula pficiendorum ad vnũ perficiente ſacrificij collectionẽ] i.niſi ſacrificio diuiniſſimę euchariſtię hoc eſt,celebratione,oblatione aut ſumptione ſacramenti altaris, pficiente collectionẽ.i.adu nationem & reductionẽ perficiendorũ,p ſingula.i.hoĩm q perficienẽ p ſingula ſacramenta. In conſumptione.i.in cõpletione aut fine diuini obſequij. [& deo tradita donatione pfectiuorũ myſteriorũ perficiente ipſius ad dñm coĩone] hoc eſt, donatione myſteriorũ perfectiuorũ, vt puta corporis & ſanguinis Chriſti,pficientium recipientes à deo conceſſa & pficiẽte ipſa coĩo ne ad deum.[Si ergo vnaquæq; hierarchicarũ teletarum].i. quodlibet aliorũ ſacramentorũ, [imperfecta quidem dũ ſit ad vnũ noſtram cõmunionem & ſynaxim nõ pficiet,& eſt teleta,p pter ꝗd perfectiſſimũ dedicat].i.cum ſit in ſe & per ſe imperfectũ,nõ perficit coĩonem nr̃am ad vnum.i.conuentionẽ & coniunctionẽ noſtrã ad deum. Ob hoc eſt & teleta pfecta perfectiſ ſime nos dedicans.i.conſecrans ac ſocians deo,vc; euchariſtia. [Finis aũt totius & capitulum diuinorum myſteriorũ pfecte traditio].i.ſacramentum iſtud digniſſimũ eſt finis.i.cõſumma tiua completio totius ſacramentalis exercitij,& capitulum.i. capitalis excellentia myſteriorũ

C diuinorum.i.myſticorũ ſacramentalium munerũ dei,& pfecta traditio.i. donatio in ſe pfecta eliorũq; perfectiua eſt euchariſtia bñdicta. Qđ cũ ita ſit[merito hierarchica intelligentia].i.ec cleſiaſtica ſapia[cognominationẽ ei propriã ex actionũ ỽitate inuenit].i.rõnabiliter excogita uit, & dedit hoc nomen euchariſtia.i.bona gr̃a,ꝗd tam appropriate & eminenter cõpetit ei ex actione veritatũ.i.exigentibus veris ipſius effectibus.[Sic enim & ſacrã diuinæ gñationis tele tum].i. boptiſmi ſymbolicã ſpeciẽ,hoc eſt ipm baptiſmũ[qm̃ primũ lumen tradit,& oĩm prin cipium eſt diuinorum in lumen introductionũ ex perfecto,verã illuminationis noĩationẽ lau damus].i.pari rõne laudamus.i.laudando vocamus noĩationem verã illuminationis,hoc eſt imponimus ei hoc nomen illuminatio:qm̃ ipſe baptiſmus tradit inſtrumentalr̃ & concauſalr̃ primũ.i.añ alia ſacr̃a,cũ ſit ianua ſacramentorũ,lumẽ.i.claritatẽ gr̃æ ac fidei ſanctę, eſtq; prin cipium oĩm diuinorũ opum & ſacramentorum atq; virtutũ,in lumen introductionũ.i intro ductorium lumẽ ſeu fundamentalẽ illuminationẽ, ꝗ eſt directio fidei, ꝗ introductiua eſt in oẽ bonũ tanꝗ principium promerendi,& oculus cordis,oñdens,ei vltimũ finẽ,ad ꝗ oĩa debẽt re ferre,ſicq; rectificãs intentionẽ.[ſiquidẽ oĩbus cõmune hierarchicis lucẽ ſanctã tradere pficien dis].i.gñale eſt hierarchicis oĩbus.i.oĩbus ſacr̃is & actib' hierarchialib' tradere lucẽ ſanctã.i. aliquã ſalubrẽ illuminationẽ ſeu gratiã ſacramentalẽ pficiendis.i.hoĩbus recipienti' illa, q per ea pficiunẽ[ſed primũ hoc videre donauit mihi].i.baptiſmus primo cõtulit mihi ſpũale vide re,hoc ẽ,p fidẽ cognoſcere,in ꝗ irẽ baptiſmo lumẽ gr̃æ gratũ faciẽtis primo infundiẽ. [& p ipm eius principale lumẽ] p ſplendorẽ gr̃ę huius ac fidei[in alio℞ ſacro℞ conſpectũ luciducor].i. lucenter erigor ac deducor in contẽplationẽ alio℞ diuino℞,ꝗ℞ cognitio fundaẽ & inchoaẽ in

Cap. III fide. ¶ [Hęc aũt dicẽtes, reſpiciemus & videbimus hierarchice]. i. per rõnem & fidẽ ſiue ſcripturam eccleſiaſticã & per illuminationẽ ſupernã [per ſingula] de quibus tractabimus [diligentẽ ſanctiſſimæ teletæ actionẽ ſacrã]. i. decentẽ opationẽ ſanctiſſimæ teletæ. i. euchariſtiæ. Varios quippe habet effectus in aĩabus deuotis [& cõtẽplationẽ]. i. ſublimẽ ac ſubtilẽ illuſtrationẽ ipſius, & ſpeculationẽ quã parit in mente ſyncera quæ deſuper illuſtrat, q̃tũ condecens fuit. i. cõſonum rõni, qꝫ ỽbum dei ꝑpter nos incarnatũ, reliq̃t nobis hoc memoriale ſuæ charitatis & paſſionis, vt per illius frequentationẽ memores ſimus dilectionis & bñficentię dei pr̃is in nobis, & oĩm quę vnigenitus eius aſſumpſit, fecit ac ꝑtulit pro nobis, ſicq; charitate accenſi totis viribus regratiemur ac veneremur dñm deũ nr̃m. Ex introductis inſtruimur, q̃ firmiſſima fide, deuotiſſimo cultu, flãmigera charitate, electiſſima illa ꝑ timitiua ecclĩa tractauit, celebrauit, ſumpſit euchariſtiæ ſacramentũ: cũ q̃ta etiã charitate, concordia, puritate & reuerentia nos illud ſuſcipere teneamur, eo qꝫ ipſum ſit tam præexcellenter cõmunio & ſynaxis, colligens in ſe & vnum

1. Cor. 10. efficiens cõmunicantes. Propter q̃d dixit Apl̃s: Vnum corpus, vnus panis multi ſumus oẽs qui de vno pane & de vno calice participamus. Et rurſus: Deus patiẽtiæ & ſolatij det vobis idipſum

Roma. 15 ſapere in alterutrũ, vt vnanimes vno ore honorificetis deũ. Hinc q̃qꝫ Chr̃s ſacrum iſtd̃ in materijs illis conſecrauit, & celebrandũ inſtituit, quę ex multis conſtãt & confluunt, vt panis ex granis & vinum ex acinis. Propterea q̃uis ſcd̃m diuerſas conſiderationes ac rõnes poſſit in q̃libet ſacramento aliqd ſingularis excellentiæ connotari. Propter q̃d poſſet aliq̃ mõ primũ atq; digniſſimum nũcupari, euchariſtiæ tñ iſtud abſolute loquendo perfectiſſime conuenit ob rõnes prætactas. Baptiſmus ỽo potiſſimũ ſacramẽtũ vocaſ rõne neceſſitatis, qa ſumme eſt neceſſariũ & alioꝝ fundamentũ. Matrimoniũ rõne ſignificationis, qa deſignat coniunctionẽ Chriſti atq; ecclĩæ, & vnionẽ vtriuſq; naturæ in Chriſto. Ordo, rõne cuiuſdã perfectionis & cauſalitatis. Confirmatio, rõne miniſtri, quia per ſolum datur epiſcopum, ſicut & ordo. Extrema vnctio,

Tho. Aq. rõne immediati effectus, qm̃ ſtatim introducit ad gloriã. Pœnitentia, rõne vtilitatis, quia deperdita recuperat. Inſuper iuxta Thomã, ſacr̃m hoc triplicẽ habet ſignificationẽ. Vnam reſpectu præteriti, prout eſt commemoratiuũ dñicæ paſſionis, quæ veꝝ ſacrificium fuit, ſicq; ſacrificiũ dr̃. Aliam ſignificationẽ habet reſpectu rei pñtis, vtputa eccleſiaſticę vnitatis, in q̃ aggregant̃ fideles: & ita vocatur cõmunio & ſynaxis. Tertiã, reſpectu futuri, qm̃ eſt figura fruitiuę vnitionis in patria, ſicq; noĩatur viaticũ. Amplius, de his loquitur Damaſcenus deuote lib. iiij. cap. v.

Iohan. Da. Per ipſum (dicens) purgati vnimur corpori dñi & ſpiritui eius, & efficimur corpus Chriſti. Hic panis principium eſt panis futuri, qui eſt ſuperſubſtãtialis, & dr̃ etiam metalepſis. i. aſſumptio, quia per eum aſſumimus deitatẽ filij dei, etiã appellatur communio, quia per ipſam Chr̃o coĩcamus, & participamus eius carne ac deitate, & qa ꝑ ipſam coĩcamus & vnimur ad inuicẽ.

¶ MYSTERIVM Synaxis, id eſt, communionis. Articulus VI.

SVmmus quidẽ ſacerdos] Hæc pars huius capit. noĩatur myſteriũ ſynaxis ſeu coĩonis, in qua determinat de ritu & celebratione ſacramenti iſtius à præſule, iuxta obſeruãtias & ceremonialia primitiuæ ecclĩæ pro tp̃e illo, quę iam partim mutata ſunt. Summus qdẽ ſacerdos, puta ep̃s [orõnem ſacrã ſuper altare diuinũ perficiens]. i. iuxta altare & añ altare ſtans, q̃d eſt altare dei, iuxta illud: Introibo ad altare dei, iccirco vocaſ diuinũ. Nã & in illo

Pſalm 42. Apoca 8. exercebant̃ & offerebant̃ diuina, imo diuiniſſima ecclĩæ ſacramenta. Sic & in Apocaly. habetur

Pſalm. 23 Stetit angelus d̃ñi. i. añ altare. Iuxta hunc modũ loquendi fertur & in pſal. Quia ipſe ſuper maria fundauit eum. i. iuxta. Vnde coĩter dicitur: Colonia ſita eſt ſuper Rhenũ. In Eccleſiaſt. q̃qꝫ:

Eccle. 39. Quaſi roſa plantata ſuper riuos aq̃rum fructificate. [ex ipſo adolere inchoans]. i. thurificare ſuper altare incipiens, & iñ procedens [in oẽm venit ſacri chori ambitũ] i. in totũ circuitũ chori. Fiebat eñ thurificatio in veteri lege, quæ thurificatio inter ceremonialia cõputabatur; quę q̃uis euãgelio diuulgato ſint mortificata, aliqua tñ illorũ adhuc ſeruant̃, nõ vt ceremoniæ legis nec tanq̃ præfiguratiua eccleſiaſtici ſtatus, ſed ex rationabili cã & inſtitutione ecclĩæ militantis

Alexander Halen. prout Alexander in ſcripto Tertij, & Thomas in prima Secundę, atq; Guilielmus Parrhiſiẽ. in

Tho. Aq. lib. de fide & legibus ſuper hoc diffuſius ſcribunt. [rediẽſq; iterũ ad diuinũ altare incipit ſacra

Guil. Par. pſalmorũ melodia]. i. à pſalmodia incipit diuinũ officiũ [concinente ei pſalmificã ſacrã orationem oĩ eccleſiaſtica diſpoſitione]. i. toto clero bñ diſpoſito ibi pñte, ſimul cum ep̃o canente aut proſequẽte pſalmodiã inceptam [Deinde vero per miniſtros ipſa profeſſarũ deltarũ lectio conſequenter fit] id eſt, per diaconos aut inferiores eis, fit lectio ex ſacra pagina. Vnde de alia habet tranſlatio: Deinde per miniſtros ſcriptorum librorum frequenter fit lectio, atq; vt dicit, in Græco habetur haglographa, ab hagios, quod eſt ſacra, & graphos ſcriptura. [Et poſt has foris fiunt ſacro ambitu catechumeni.] ideſt, nondum ſatis inſtructi in fide, à

corpore

A corpore eccleſiæ expellunt[&cum ipſis energumeni].i.exorcizati[& q ſunt in pœnitẽtia] .i. conſtituti in pœnitentia publica tanq̃ indigni aut non ſatis aptati ad intuendum ſacramẽtum altiſſimum,&ne ſcandalizarent necdum inſtructi. [Manent aũt diuinorum aſpectu & coïone digni].i.boni Chriſtifideles in ecc̃lia remanent[Miniſtrorum vero alij quidẽ ſtant ad templi portas concluſas]vtpote oſtiarij,qui ſtabant iuxta fores ecc̃liæ clauſas,ad prohibendum indignis ingreſſum.[Alij vero aliud quid proprij ordinis operant].i.exercent actum aliquẽ ad eorum officium pertinentem.Sicut acolythi portantes vrceos ſeu ampullas. [Alij aũt miniſtratoria diſpoſitione diſcreti].i.differentes ab alijs per ordinem adminiſtrationis materiæ ſacramenti puta diaconi [cum ſacerdotibus ſuper diuinum altare proponunt ſacrum panen,] in q̃ confici poſſit[& benedictionis calicem].i.vinum benedicendum,conſecrandũ & tranſubſtantiandũ in ſanguinẽ ſaluatoris[añ confeſſa ab oĩ ecc̃liæ plenitudine catolica hymnologia].i.fidei ſymbolo ab ap̃lis edito,à toto fideliũ cœtu,vel clero ibi p̃nte,añ panis oblationẽ pronunciato,tũc eñ non fuit aliud fidei ſymbolũ. [Cum qbus diuinus pontifex oronem ſacrã p̃ficit] diſpenſando ſe ad conſecrationẽ vel ſumptionẽ[&* ſanctã pacẽ oĩbus promittit]vel imprecat,dicendo:Pax dñi ſit ſp vobiſcũ [& ſalutãtibus inter ſeinuicẽ oĩbus]Iuxta illud Ap̃li:Salutate inuicẽ in oſculo ſancto[myſtica ſacrorum voluminũ p̃dicatio perficit] .i.vnus ex ſacris libris ſpiritalẽ facit collationẽ ad confirmandum fideles in fide & gratiarum actione ac moribus,atq; ad moriendum conſtanter pro fide. [& lauantibus manus aqua ſummo ſacerdote & ſacerdotibus] nõ quaſi immunditiæ aliquid ſit in ſacramento altaris,ſed ob reuerentiam eius, ne digitis quibus tetigit illud,tangat quid aliud,niſi prius lotis. [ſummus qdem ſacerdos in medio altaris ſtat.] conſecraturus [circumſtant aũt ſoli cum ſacerdotibus miniſtrorum ſelecti] .i.principales miniſtri[& ſacras diuinas actiones ſummus ſacerdos laudãs].i.ea cõmemorans q̃ Chr̃s fecit in cœna protinus añ conſecrationẽ[ſacrificat diuiniſſima] .i.poſt conſecrationẽ offert deo p̃ri corpus & ſanguinẽ dñi[& ſub cõſpectu]oĩm[ducit laudata] .i. cõmendata & conſecrata cunctis oñdit[p ſacre procũbentia ſymbola].i.pp̃ſo adorante per ſenſibilia reuerentiæ & adorationis inditia[& donationes diuinorum actuũ oñdens].i.dona ſacra ſeu ſacramẽta [in coïonem eorũ * ſc̃tificãs].i. oblatas materias in vſum fidelium conſecrãs,vt coïcent[Ipſeq;]vc; celebrãs[venit & alios adhortat].i.tranſit ad locum,in q̃ ſtando plebem coïcabit,& ad coïcandum admonet alios. [Accipiens vero &tradens diuinam coïonem.] .i.pſonaliter ſumens primo,deinde porrigens alijs ſacrã coïonem,quemadmodũ Chr̃s fecit in cœna [in euchariſtiã ſacrã deſinit] .i.officiũ ſuum cõplet & terminat, euchariſtiã accipiendo,dando & ſumendo,grarum actiones ſubiungens. [Multis qdem in ſola diuina ſymbola pſpicientibus].i.ſimplicioribus attendentibus exteriora quæ vident &fiunt,neq; intelligunt.[ipſo aũt ſp diuino ſpũ ad ſancta perfectorum principia in beatis & in intellectualibus ſpeculationibus hierarchice in puritate deiformis habitus aſcendente].i.ipſo ſummo ſacerdote ſp aſcendente.i.iugiter per contemplationẽ ſe eleuante,ſpiritu diuino.i.ductu &gr̃a ſpũs ſc̃tĩ,ad principia perfectorum.i.ad cauſas eorum quę facta ſunt in miſſæ ſolennijs, puta ad cauſam eorum effectiuã,quæ eſt deus oĩpotẽs,& ad cauſam inſtitutiuã,quæ eſt v̾bum incarnatũ.Ad cauſam q̃q; finalem,quæ eſt multiplex fructus,vtilitas & effectus celebrationis,& ad ſpiritalem rõnem & ſignificationẽ cauſæ materialis ſacramẽti iſtius.Aſcendente inq̃ in ſpeculationibus beatis & intellectualibus.i. per ſpeculationes ſalubres,& intellectuales.i.ſapientiales &puras,non imaginarias,groſſas,phãtaſticas,puta hierarchice.i.ſcd̃m illuminationes hierarchicas & cœleſtes, in puritate habitus deiformis .ſ. ſanctæ fidei illuminatæ rõnibus credendorũ, purificatęq; mentis intelligentia ac ſapientiæ ſalutaris & myſticæ theologiæ ac feruentiſſimæ charitatis.

*ſacram — Iohã 20. 1. — Roma 16. — 1 Cor. 16 — 1. Theſſ. 5. — * ſanctam — Matt 26. — Mar. 14. — Luca. 22 — Iohan. 1 — 1 Corin. 13

¶THEORIA huius capituli.id eſt, ſapientialis intelligentia Euchariſtiæ & dictorum de ea.

VEni ergo o puer bone].i.tu Timothee Chriſti diſcipule atq; epiſcope,vt quę de epiſcopo ſunt dicta,q̃ad ſenſibilia ſigna & opa ſpiritaliter intelligas [poſt imagines in ordine & ſacre in deiformẽ principaliũ exemplorum v̾itatem.]hoc eſt,veni p mentis conſiderationẽ poſt imagines.i.ſenſibilia ſigna in v̾itatem deiformẽ.i.ad verã & ſpiritalem intelligentiã,deſignatã per ſenſibilia &ſacramentalia illa.Ideo ſubdit:exemplorum principalium in veritatẽ figuratã per præcipua ſymbola illa.Veni,inquã.in ordine.i.ſcd̃m exigentiam & condecentiã ordinis tui ſacerdotalis & pontificalis cum oĩ diligẽtia & maturitate.Vel in ordine.i.cum debita ordinarioẽ de figuris ad figurata,& de materialibus ad ſpiritualia aſcẽdendo,&ſacre.i.ſancta intentione[Illud perfectis in coadunatã ſuarũ animarũ introductionẽ dicã].i.iſtud q̃d ſubdit dicam perfectis,& tñ adhuc magis perficiendis,in introductionẽ coadunatam.i.ad informationẽ p̃ambulam & ſimplificatiuã aĩarũ ſuarũ,vt corporalia ſpiritaliter in

telligere diſcant. [quõ ſymbolo℞ ſacra & varia cõpoſitio]. i. qualiter multiplex & ſalubris cõ D
nexio ſenſibiliũ ſimilitudinũ & ſigno℞, ſeu forma℞ & ſpecie℞, [nõ eis ſine intellectu ſubſiſtit]
.i. eis non ſeruit ſine intellectu, ſpiritali intelligentia: imo ſic potius duceret in errorẽ, vt dictũ
eſt, atq; copioſe libro ꝓcedente expoſitũ [& non vſq; ad ea quę extra ſunt apparẽs ſolũmodo]
.i. & nõ apparẽs eis ſolũmõ eſſe intelligẽda, ꝙ ad ea ꝙ ex ſe ſunt. i. de ſenſibilibus reb⁹, nec ſeruit
Augustinus nec confert eis, ſicut nec cantus exterior ſine ſenſu ꝟbo℞: imo ꝗties plus delectat cãtus, ꝙ id ꝙd
cantatur, peccat. [Sacratiſſimi quidẽ eñ eloquio℞ cantus]. i. cantus q ſumit ex ſcripturis [& le
ctiones doctrinã eis in virtute vitæ denunciant]. i. inſinuant audientibus doctrinã moralẽ vi
tæ directiuam, in virtute. i. efficaciter ac potenter. Nam & ipſa cantus melodia ad deuotionem
4 Reg. 4. eſt prouocans. Propter qd magnus ille Elizęus, cũ non ſentiret in ſe ſpm̃ prophetię, dixit: Ad
ducite mihi pſaltẽ, q pſallente venit in eum ſpũs prophetiæ. [& cũ his perfectã corrũpentis ma
litiæ purgationẽ]. i. etiã docent purgationẽ perfectã vitio℞, quę corrũpant formalr peccãtẽ,
ſuntq; formalr ipſæ corruptiones integritati ꝟtutũ contrarię. Hinc in lib. Sapię legit: Hõ p ma
Sapien. 16. litiam occidit aĩam ſuã. Et Apl's alt: Corrũpunt bonos mores colloq̃a mala. Hinc ĩ lib. Sapiæ
1 Cor. 15 / Sapien. 6 aſſerit: Incorruptio facit eſſe proximũ deo [Diuiniſſima aũt vnius & eiuſdẽ panis & calicis cõ
munio & pacifica traditio ſimilẽ eis cõuerſationẽ diuinã, tanq̃ ſiliter edẽtib⁹ ꝓmulgat]. i. ex ipſa
ſuſceptione eiuſdẽ ſacri tacite admonent, vt reſpectu dei pure & reuerent conuerſent, put tãtũ
exigit dignitas ſacri: & inter ſe charitatiue, pacifice ac cõcorditer viuãt, cũ tantã habeãt coica
tionem adinuicẽ, qa ad eandẽ mẽſam accedũt, atq; eundẽ numero accipiunt cibũ & potũ. Hinc
1 Cor. 11 deprompſit Apl's: Quicũq; manducauerit panẽ hunc, & biberit calicẽ dñi indigne, reus erit cor
poris & ſanguinis dñi [& diuiniſſimã cœnã & principale ſymbolum perfecto℞ in memoriam E
ſacrã ducit]. i. cõmunio iſta coicantibus facit renouatq; memoriã nouiſſimę cœnæ Chr̃i, & q̃
liter ac cur ſacrum iſtud inſtituit ibi. Principale aũt ſymbolum eo℞ q adhuc pficiunt, eſt crux
& paſſio ſaluatoris, ſeu ipm̃ euchariſtiæ ſacrum ſenſibilibus formis contectũ. [Iuxta ꝙd & ipſe
ſymbolorũ conditor]. i. Chriſtus ſenſibilium ſignorũ creator & inſtitutor partit ſanctiſſime]
.i. diuidit iuſtiſſime [Non ſancte ei & vnimode ſacra concœnantẽ]. i. Iudã proditorẽ cõcœnã
tem ei, vz Chriſto, ſacra. l. ſancta cœna, vel concœnantẽ. l. in cœnãdo cũ Chriſto accipientẽ ſa
cra. i. ſctã myſteria corporis & ſanguinis Chriſti, non ſancte. i. vitioſe, neq; vnimode. i. nõ vno
& eodẽ mõ, ꝗ apl'i alij cũ Chriſto cœnabant, à qbus tanq̃ electis diuiſit filiũ illũ pditionis. De ꝗ
Iohan. 17 in Iohan. dixit in ipſa cœna: Pater ꝗs dediſti mihi, ego ſeruaui eos, & nemo ex eis perijt, niſi fi
lius pditionis. [docens facile ſimul & deiformiter]. i. Chriſtus in hoc ipſo nos informans faci
liter tanq̃ ſapientiſſimus magiſter, & deiformiter. i. diuine & valde ſecreto iudicio [quomodo
ipſa iuxta habitũ ꝟa in diuina aſſumptio]. i. qualiter gratioſa in deum transformatio per habi
tum charitatis, & etiã per condignã euchariſtiæ ſumptionẽ, in ꝗ Chriſtus nõ mutat in nos, ſed
Psalm. 88 nos transformamur in eũ: imo ipſe ſpiritalr nos manducat ac ſibi incorporat. Vñ in pſal. Dñi
eſt aſſumptio noſtra. [Ad ſimilitudinẽ eo℞ coionem ipſis aduenientibus donat]. i. deuote ac
cedentibus dat ſacrã coionem & diuinorũ chariſmatum participationẽ, ad ſimilitudinẽ aliorũ.
Vtriſq; eñ dedit & dat verũ corpus & ſanguinẽ ſuũ: nec q̃tum ad exteriores ſenſibiles ſpecies
& ſacramentalia ſigna, ſed ꝙ ad interiorẽ effectũ eſt differentia: & indigne ſumens, iudicium ſibi F
manducat & bibit, alius gratiã & ſalutẽ. Deniq; ex hoc paſſu acceptũ eſt, ꝙd allegant doctores
dixiſſe Theologum, ꝙd Chriſtus in cœna præſtitit traditori corpus ſuũ & ſanguinẽ, qa pctm̃ il
lius fuit occultũ. Deiñ tangit theoriã, ſeu rõnem ſpiritalem eorũ ꝗ fiunt in celebratione circa
hoc ſacrum. [Igitur hęc, vt dixi, in abditorũ atria bñ deſcripta imperfectis adhuc ad contẽpla
tionem ſufficientẽ relinquentes]. i. nos relinquentes hęc iam introducta de ſenſibilibus ſignis
ſacramentorũ bene deſcripta in atria abditorũ. i. in ꝓambulis & figuratiuis, ad ſeq̃ntia, ſ. in ipſis
præhabitis paſſibus, in quibus expreſſa ſunt ſymbola iſta, quæ ſunt contentiua & occultãtia ab
dita. i. ſpiritalia ſignificata per ea imperfectis adhuc. i. his qui adhuc Inidonei ſunt ad contẽpla
tionem ſufficientẽ. i. ad intelligendum ſpiritales & myſticas ſymbolorũ illorum ratiões & ſen
ſus. Ideo dimittendi ſunt occupari circa exteriora & ſenſibilia illa. [Intremus à cauſalibus in
cauſas]. i. à ſymbolis iſtis ad ſignificata per ea, hoc eſt, ad ſpiritales & myſticos intellectus, qui
ſunt finalis cauſa materialium ſymbolorum, ipſaq; ſymbola ſeu ſenſibilia ſigna ſunt q̃ſi mate
rialis cauſa ſpiritalium contentiue. [iuxta ſacram noſtram ſynaxim & decoram]. i. iuxta exigẽ
tiam ſanctæ lucidæ noſtræ communionis & congregationis, videlicet cum humilitate, reue
rẽtia, & recta intẽtione, ſicut docet eccleſia [Inuiſibiliũ Ieſu luciduco videbimus theoriã beatã]
.i. ſic intrantes mente concipimus theoriã beatam. i. felicẽ ſapientiã & contemplationẽ inuiſi

bibilis

A biliũ.i.ſpiritaliũ & diuinoꝝ[declarãtẽ manifeſte pulchritudinẽ.i.cõueniẽtes & pulchras rõnes
& ſignificationes[formarum principalium]id eſt,ſacramentalium illorum ſignorum & cere-
monialium ac rituum eccleſiaſticorũ.& hoc Ieſu luciduco.i. Chriſto lucidiſſimo ductore,cui
cantamus:Deduc me domine in via tua.Ipſe etenim intus veritatem oſtendit, q eſt lux & via, Pſal. 85. Ioh. 1. 8. 10
veritas & vita,q iuſtum deducit per vias rectas.De quo ſcripſit Boethius 14. Sapien. 10.
Principium,vector,dux,ſemita,terminus idem Boethius. metro. 9. libro 4.
[Sed diuiniſſima & ſacra teleta].i.tu Chriſte q es teleta,i.conſecrata conſummatio ſancta[&
diuiniſſima,circũpoſita tibi ſymbolice veſtimenta ænigmatum reuelans].i.declarans ſigna p̃-
dicta ænigmatum.i.ſecretorum ſenſuum quæ ſunt quaſi veſtimenta circũpoſita tibi ſymboli-
ce,i.materialiter ſignificatiue,qbus ſignis & ſacramentalibus formis quaſi veſtibus in ſacramẽ
to circuntectus diceris & videris[ſplendide nobis manifeſtare].i.te ipſum nobis manifeſta in
præſenti per fidem radio ſapientiæ ſalutaris perfuſam,& in futuro clare per ſpeciem, quemad-
modum amanti te promiſiſti:Qui diligit me,diligetur à patre meo:& ego diligam eum,& ma
nifeſtabo ei meipſum[& intellectuales noſtros vultus vniformi & non velato lumine reple].i.
luce contemplationis ſyncere,non obſcurata fumo phantaſmatũ, excluſa omni caligine vitio
rum & inqetudine paſſionum,atq; perſtrepentium cogitationũ inquietudine ac tumultu,imó Iohan. 14.
teipſo q ais,Ego ſum lux mundi. vt illud Micheæ dicere queam: Cum ſedero in tenebris, do- Iohan. 8. 10 Micheæ 7
minus lux mea eſt,& deducet me dominus in lucem ſempiternam,videbo iuſtitiam ei⁹.Et cũ Pſal. 26.
Pſalmiſta:Dominus illuminatio mea & ſalus mea:quem timebo?[Oportet ergo nos intus ad Eccl. 4.
eſſe].i.non hinc inde diſtrahi,ſed intus recolligi,iuxta illud Eccleſiaſtici: Non ventiles te in o-
mnem ventum.Eſto firmus in via domini,& in veritate ſenſus tui[ſacratiſſimorumq; inuiſibi
le primi agalmatum denudantes].i.abſtrahentes inuiſibile.i.ſpiritalẽ veritatẽ ac deitatem pri-
B mi ſacratiſſimorum agalmatum.i.ſacramenti euchariſtiæ, quod eſt primum & digniſſimum
agalmatum ſacratiſſimorum.i.ſanctiſſimarum imaginũ dei,qa in ipſo refulget potiſſime bo- Hebræ. 1.
nitas,miſericordia,ſapientia dei in myſterijs redemptionis humanæ:ipſe quoq; Chriſtus ſecũ Iohan. 14.
dum naturam diuinam,eſt inuiſibilis dei imago,naturalis & plena,qui dixit:Qui videt me, vi-
det & patrem.propter omnimodam videlicet ſimilitudinem eius cum patre.Hoc ſacramentũ
debemus denudare,id eſt,ſpiritaliter, non imaginarie contemplari,quaſi ſit in hoſtia ſacra ſitu
aliter & extenſe,quaſi locatum commenſuratiue in loco[in deiformem eius pulchritudinem
intendere].i.cõtemplari increate eius decorẽ: quia teſte ſancto Hilario,Species ẽ in imagine,id Hilarius.
eſt,pulchritudo in filio,quæ pulchritudo in ſumma & ſuperbeatiſſima trinitate eſt prorſus v-
na,æqualis & indiuiſa.Eſt item in Chriſto pulchritudo creata ſpiritualis & corporalis,natura Pſal. 44.
lis & ſupernaturalis,pulchritudo naturæ & gratiæ ac gloriæ,cui ait Pſalmiſta:Specie tua & pul
chritudine tua,intende proſpere,procede & regna.Deniq; prout ſanctus ait Bernardus, Non Bernar. 1.
minus ſplendet in manibus ſacerdotis quam in ſinu dei patris.[Et ſummum ſacerdotem vide
re diuinitus]id eſt,epiſcopum ſacerdotaliter veſtitum,tanquam dei vicariũ aſpicere[à diuino
altari vſq; ad extrema templi cum ſuaui odore venientem]id eſt,cum thurificatiõe totum po-
pulum in eccleſia cõgregatum,thuris fragrantia recreando, non ſine ſpiritali ſignificationẽ,vt
tangetur[& iterum in ipſo perfectiue reſidentem]id eſt,poſt reditum iuxta altare ſedentem ad
C perficiendum agmen populi celebratione,doctrina,exemplo.[Ipſa etenim ſuper omnia diui-
na beatitudo]id eſt,ipſe ſuperbeatiſſimus deus ſuper omnia per infinitam excellentiã exiſtens
[& ſi bonitate diuina proueniat in participantium*ſuam ſacram communionem] id eſt, quã- *ſua ſacra
uis per diffuſionem ſuæ bonitatis & per infuſionem chariſmatum ſuæ pietatis,pertingat in eos
qui ſacram ſuſcipiunt communionem & diuinorum donorum influxionẽ[ſed non extra per
ſubſtantiam,immutabilem ſtatum & collocationem efficitur]id eſt,quamuis ita per operatio
nem in cuncta proueniat,attamen per ſubſtantiã ſuã immutabilẽ,id eſt, ob inuariabilẽ ſuã na-
turã non efficitur extra ſtatũ & collocationẽ,id eſt,nec ſtatũ neq; quietem nec locum variat per
ſe,quãuis per accidens ſeu ratione effectus,deſinat eſſe interdum vbi fuit, rebus ipſis deſtructis
aut variatis.Ideo loquitur per prophetã:Quieſcã in loco meo[& omnibus deiformibus]id eſt, Ezech. 16
vniuerſis mentibus purgatis ſibi gratioſe aſſimilatis[proportionaliter illucendo] id eſt, intus 2. Corin. 4
fulgendo,iuxta gradũ & menſurã,capacitatẽ & meritũ earũ,iuxta illud Apoſtoli: Deus qui di 1. Timot. 6
xit de tenebris lumen ſplendeſcere,fulgeat in cordibus veſtris[circa ſemetipſam vere exiſtit]id Auguſtinus
eſt,in ſeipſo inuariabiliter eſt & permanet,nec vlla diſtractione,cura,variatione diſcedit à ſe &
à propria omnino non tranſmutatur immutabilitate]id eſt, à connaturali ſua inuariabilitate
nullatenus deficit,q ſolus habet immortalitatẽ.i.,oĩmodã incõmutabilitatem, cui ait pſalmo-

Pſal 101. graphus: Tu autem idem ipſe es. De quo ſanctiſſimus Chriſti frater diſſeruit: Apud quem nõ D
Hebræ.1. eſt tranſmutatio nec viciſsitudinis obumbratio. Eſt etenim actus purus & ens abſolute perfe-
Iacobi.1. ctum, æternaliter in ſuperoptima ſui diſpoſitiõe conſiſtens, cui nil perfectionis poteſt accreſce-
Liber Cau. re nec auferri, imó vt in libro de Cauſis habetur, Non eſt diminutio neque perfectio, ſed ſuper
Proclus. omnem perfectionem ſubſiſtit. Quod & Proclus ſubtiliter probat. [Similiter diuina ſynaxeos
teleta] id eſt, ſacrum myſterium communionis vtputa euchariſtię ſacramentum [& ſi ſingula-
re & ſimplex habeat & complicitum principium]. i. quamuis contineat in ſe verbum æternũ,
quod in ſe vnicum & ſimpliciſſimum eſt complicitumq; principium. i. intra ſe inuiolabiliter
Iohan 8. impaſſibiliterq; firmatum, quod ſciſcitantibus Iudæis: Tu quis es? in euangelio legitur reſpon
diſſe: Ego principium, qui & loquor vobis [in ſacram varietatem ſymbolorũ humanitus mul
tiplicatur]. i. per diuerſa ſenſibilia deſignatur, & ſub varijs materialibus formis habetur [& vſq;
ad omnem implet hierarchicam imaginum deſcriptionem] id eſt, verificat & ad implet vniuer
ſaliter ſeu in cunctis deſcriptionem hierarchicam, id eſt, prænunciationes propheticas & figu-
Iohan.1. ras in ſcripturis contentas imaginum corporalium. Ideo ſcriptum eſt: Lex per Moſen data eſt,
Lucæ. 24. gratia & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt. Et alibi: Oportet, inquit, impleri omnia quę ſcri
pta ſunt in lege & prophetis & pſalmis de me. [Sed vniformiter ex his iterum in propriam vni
tatem colligitur] id eſt, ex tot & tantis ipſius figuris & ſignis ac vaticinijs, vnus & idem ac ſim-
plex in ſeipſo eſſe agnoſcitur: q cum ſit vniuerſaliter & infinite perfectus, per pauca plene & ſuf
ficienter exprimi neqt, nec ſignificari, imó nec per oĩa ſimul accepta [& vnificat in ſe ſacre re-
ductos] id eſt, eos q reducuntur & conuertuntur ad ipſum, efficit ſpiritaliter vnitos, imó & vnũ
per charitatem, vt frequenter expoſitum eſt. [Iuxta hunc autem deiformẽ modum] quo mul-
ta ſunt vnum in deo, & per receſſum ab eo multiplicantur [diuinus ſummus ſacerdos & ſi vni- E
tam ſuæ hierarchiæ diſciplinam deiformiter in ſubiectos deducit] id eſt, quãuis epiſcopus hie-
rarchicam & eccleſiaſticam ſuam ſcientiam in ſeipſo tanquam in vno ſubiecto vnitam & plu-
rium conſcientiam transfundat in ſubditos, ſicut magiſter in diſcipulos [ſacroſum ænigmatũ
pluralitatibus vtens] id eſt, diuerſis figuris, ſignis & exẽplis, & hoc deiformiter agit, id eſt, libe-
raliter & charitatiue, deum in hoc imitando, q dat oĩbus affluenter, & non improperat [ſed ite-
rum tanquam abſolutus & minoribus immenſurabilis]. i. tamen rurſus tanquam liber & libe
Iaco 1. ratus ab huiuſmodi varijs ſignis & ænigmatibus & immenſurabilis. i. plene intelligi nequiens
1.Cor.3. ab inferioribus, q menſuram ſui ingenij non attingunt, iuxta illud Apoſtoli: Non potui vobis
loq quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnalibus [in proprium principium indiminute reſtituitur]
id eſt, in deum ſine minoratione ſuæ ſcientiæ & perfectionis conuertitur, imó cum ampliori p
fectu ſui & ſubditorum, quemadmodum flamma candelæ ex hoc quod aliæ candelæ accẽdun
tur ex ea, non patitur propriæ lucis diminutionem [& in vnũ ſuum intellectualem faciẽs intro-
itum] id eſt, reditum & ingreſſum ſuum mentalem agens in deũ, à quo proceſſit, ſicq; quaſi cir-
Eccl.1. culum complens, ſicut & Salomon faſſus eſt: Ad locum vnde exeunt flumina, reuertuntur, &
Proclus. Proclus in Elementatiõe theologica conteſtatur: Omne quod procedit ab aliquo, & ad illud
†inde. conuertitur, circularem habet operationem [† videt pure perfectorum vniformes rationes] id
eſt, clare contemplatur rationes vniformes, id eſt, ſpiritales ac ſtabiles cauſas, & ſignificationes F
materialium ſymbolorum, quę adhibentur his qui perficiuntur in ſacramentis [in ſecũda hu
†faciens. manæ proceſſionis ſummum, in prima diuiniorem conuerſionem † facientes] hoc eſt, videt hu
Pſal.17. iuſmodi rationes facientes conuerſionem in prima, id eſt, in ſuperiora principia, ad quorũ ſpe-
culationem inducunt diuiniorem, conuerſione in ſecunda, id eſt, in ſymbola exteriora, quæ e-
tiam ſunt inferiora, & idcirco ſecunda, quoad ordinem dignitatis. Suntq; ratiões iſtæ ſummũ
proceſſionis humanæ, id eſt, quid ſupremum & vltimum piæ proceſſionis & illuminationis
dei in materialia iſta: quibus cognitis, ceſſat perſcrutatio, & reſtat operatio ſecũdum exigentiã
ſpiritalium ſignificationum & rationum illarum. ¶ Conſequenter exponit rationem pſalmo-
diæ in miſſa, videlicet quoniam quicquid in alijs ſcripturæ libris continetur, in libro pſalmo-
rum per modum laudis diuinæ inſinuatur. Nequaquam ergo ſcriptura pſalmorum excluden-
da eſt à celeberrimo celebrationis officio. [Pſalmorum autem ſacra oratio] id eſt, ſanctus ſer-
mo ſeu deuota inuocatio pſalmorum [conueniens omnibus fere hierarchicis myſterijs] id eſt,
cunctis diuinis officijs & eccleſiaſticis actibus, ſuntq; orationes pſalmorum ob hoc præcipue
efficaces, quoniam laudibus dei admixtę ſunt. Propter quod ſcriptum eſt: Laudans inuocabo
dominum, & ab inimicis meis ſaluus ero [nonne futurum eſt explicari] id eſt, nonne cõſequẽs
erit decantari ſeu exprimi [omnium ſummo ſacerdotaliſſimo]. i. celebrationis officio, quod
eſt omniũ ſacerdotaliũ actuũ principaliſſimũ. [Oĩs qdem enĩ ſacra & hagiographos deltos]

id ẽ,

id eſt,tota ſcriptura canonica et hagiographa,prout ſupra magis expoſitum eſt[aut ex deo ex
iſtentium generalem ſubſiſtentiam & diſpoſitionem,aut legalem hierarchiam & conuerſatio
nem aut diuini populi &c.narrauit & corradicauit]id eſt,ſimul radicauit ſeu,p radice, funda
mento aut ſubiecto poſuit ac recitauit, & deſcripſit aut ſubſiſtentiam generalem exiſtentium
ex deo, id eſt, rerum creaturarum à deo & diſpoſitionem earum,id eſt, coordinationem & gu
bernationem,quod fit præſertim in Geneſi,& conſequenter in Exodo ac alijs Moſi libris, aut Gen.1.2.3.
legalem hierarchiam.i.principatū Iſraeliticæ plebis ſub lege,quod ſpecialiter fit in libro Nu 10.
merorum,aut conuerſationem quod in prefatis ac alijs multis fit libris veteris teſtamenti[aut Exod.1.6.
diuini populi hæreditatum diſtributiones & habitationes]q̃d fit præcipue in Ioſue libro, vbi 12.13. Nume.3.6.
deſcribitur qualiter terra promiſſionis fuit ſorte diuiſa & diſtributa in hæreditatem duodecim 12.
tribuum,quæ tunc deditæ erant cultui veri dei[aut]conuerſationem & gubernationem[iudi Ioſue.10.
cum ſacrorum]De qbus in libro agitur Iudicum, & de qbus ad Hebræos ſcripſit Apoſtolus: 15. Iudic.1.3.2.
Quid dicam de Gedeon,Baruch,Samſon,Iepthe & Samuel &c.aut regum ſapientum,de qbus 16.21. Hebræ.11.
in libris Regum & Paralipomenon, aut ſacerdotum diuinorum intelligentium, vt fuerunt 1.Reg.12.
Eſdras ſcriba velox,& Ieremias & Machabæi,de qbus in libris Eſdræ & Machabæorum [aut 3.Reg.12. 14.14.
veterum virorum in varietate & multitudine anxietatum].i.geſta antiquorum viro℞,in mul 4.Reg.16. 11.25.
tis & varijs anxietatibus,diſfortunijs,tribulationibus,vtputa Iob & Thobiæ,vt patet in libris 1.Eſdr.7. Nehe.7.
eorum[& immutabilem in patientia philoſophiam].i.firmam & inconcuſſam ſeu ſapiētiam 1.Ma.4.16
eorum,quam potiſſime oſtenderunt in ſuis patientijs,in tot aduerſis. Propter quod Salomon 2.Ma.2.14 Iob.1.2. Thobiæ.2.
B ait:Qui patiens eſt,multa gubernatur prudentia. Et rurſus:Doctrina viri per patientiam noſci Prouer.14.
tur:q autem impatiens eſt,exaltat & ebullit ſtultitiam ſuam[aut actionū ſapientes ſynagogas] Prouer.19.
.i.congregationes fideles in actibus ſtrenuas. Alia tranſlatio habet:Siue agenda ſapientiſſima
monita[aut diuinorum amorum cantica]videlicet cantica canticorum[& diuinas imagines]
.i.perſonas ſeu typos ſpiritalis ſponſi ac ſponſe,ſicut in Canticis[aut futurorum propheticas p̄
dicationes].i.vaticinia prophetarum,tam quatuor maiorum,q̃ duodecim minorum[aut vi Can.1.3.
riles Ieſu diuinas actiones].i.operationes Chriſti virtuoſiſſimas ac eius miracula. Erāt autem 4.5. Can.6.7.8.
operationes Chriſti ſimul diuinæ & humanæ.i.vnius & eiuſdem perſonæ,quæ ſimul fuit vere
deus & homo. Verumtamen quædam competebant ſibi ratione naturæ diuinæ,quædam rati
one naturæ humanæ. Hinc Chriſti operationem ſanctus Dionyſius alibi vocat theandricam,
id eſt,deiuirilem. Hæc Chriſti opera,virtutes,myſteria,in euangelijs ſunt deſcripta[aut ipſo℞ Actu.6.7.
diſcipulorum deo traditas & dei imitatorias conuerſationes]id eſt,vitam & geſta apoſtolo℞
& aliorumquorundam diſcipulorum,eis à deo conceſſa,& diuinæ perfectionis potiſſime imi Actu.2.1.4.
tatiua,vt in libro Actuum apoſtolorum[& ſacras doctrinas]q in epiſtolis Petri,Pauli, Iohan 5.6.
nis, Iacobi & Iudæ contentæ ſunt[& myſticam viſionem]id eſt,Apocalypſin ipſorum diſcipu Actu.18.19.
lorum dilectiſſimi]id eſt,ſancti Iohannis prædilecti à Chriſto,ſaltem amicitia præcipue fami
liaritatis,& amore quodam connaturali ex inclinatione naturæ & conſanguinitate. Iohannis
C inquam[& diuini ac mirabilis]per excellentiam diuinorum charîſmatum. Quem Iohannem
quam affectuoſiſſime dilexerit ſanctus iſte,deo præſtante patebit in expoſitione epoſtolæ quā
miſit beatiſſimo Iohāni Dionyſius ſctūs[ſupmundanā Ieſu theologiā].i.ſupnaturalē Chri ſa Dio.Areo.
piētiā deſcripſit Iohānes in Apo.[ad deificationē].i.vt eū ſequētes,deificemur p aſſimilationē ad S. Iohan
nō mediocrē[opportunis narrauit & ſacris teleta℞ & deiformib⁹ anagogis].i.iſta expreſſit in nē euāgeli
Apoca.anagogis.i.doctrinis ſurſum ductiuis,deiformib⁹:qa p eas deo ſupnaturalit̄ cōforma ſtā.epi.10.
mur.& opportunis.i.bn̄ cōgruētibus & ſacris teleta℞.i.ſanctis imaginibus & figuris ac ſignis.
Deinde ſubiungitur laus eximia Pſalmodiæ.[Diuino℞ aūt cantuū ſacra ſcriptura].i.ſcriptu
ra ſancta pſalmo℞,ſeu ipſa pſalmodia[intētionē habēs & theologias & diuinas actiōes oēs hy
mnizare].i.intēdēs cęteras paginas & opatiōes dei,ptinētes ad creationē aut reparationem vel
glorificationē,p modū hymno℞ ſeu laudū exprimere[& diuino℞ viro℞ ſacras oratiōes & ſa
crificatiōes laudare].i.laudādo deſcribere,q̄uis nō ſp in eadē forma v̄bo℞:ſed q̄tū ad ſenſum,
& interdū in ipa forma v̄bo℞,quēadmodū illd̓ pſalmi:Exurgat de⁹ & diſcipēt inimici ei⁹,& fu Pſal.78.
giāt q oderūt eū à facie ei⁹.In lib.Nūe.legit Moyſes poſtulaſſe. In Gene.q̊ꝗ narrat:Sed & Seth Nume.10.
natus ē fili⁹,quē vocauit Enos. Iſte cœpit inuocare nomē dn̄i. Quo circa expoſitores aliq dicūt, Gene.4.
q̊d aliq̃s ſpeciales orōnes cōpoſuit. Similit̄ alij qdē ſcti,quę ī li. cōtinēt pſalmo℞ mō p̄tacto[V
niuerſalē facit diuino℞ cātū & narrationē].i.de oī materia cōtexuit dei p̄conia atq; hiſtorias,
vt patet in Pſal. Attēdite pp̄le me⁹ legē meā. Itē,Cōfitemini dn̄o & īuocate nomē ei⁹,& duob⁹ ibi
immediate ſequētib⁹[ad toti⁹ hierarchicę teletę ſuſceptionē & traditionē habitū pulchrū efficī Pſal.104.
ens,diuinit⁹ eā pſallētib⁹].i.pſalmodia ipa efficiēs habitū pulchrū.i.ſplēdidā mētis qualitatem, Pſal.105.
106.

deco

decorē & apparatū.pſallentibus.i.decantātibus eā diuinitus.i.eo ſpiritu ꝗ cōcepta eſt, edita & D
deſcripta,vtputa ex illuminatione & inflāmatione ſpūſſancti, cū interno mētis ſapore & aduer
tētia timorata,quēadmodū ſup illd',Pſallite ſapient',ſanctus ait Baſilius, ꝗd ſicut guſtus corpo
reus ꝗlibet ſibi buccellā cū ſpeciali ſumit maſticatq; ſapore:ſic cordis palatū vnāquāq; pſalmo
Baſylius. diæ particulā cū ſpeciali deguſtatiōe debet depromere.Qui ſic pſallit,ſentit quod ipſe pſalmo
Pſalm. 8. Pſal. 70. graphus cecinit:Quā dulcia faucibus meis eloqa tua ſup mel ori meo Itemq;:Exultabūt labiæ
mea cū cātauero tibi. Ad ſuſceptionē & traditionē totius teletæ.i.formatiōis hierarchicæ.i.ad
hoc ꝗd mēs omnē hmōi impreſſionē pſectiuā recipiat à ſupiore,&receptā cōmunicet inferiori
[Cū ergo cōtinua ſacratiſſimoꝝ hymnologia].i.ex ꝗ iugis pſalmodia, continua vel aſſiduæ.
Vel cōtinua.i.omi loco & tpe opportuno exhibita[aīales nr̄os habitus].i.vires innatas ſeu vir
tutes morales,quæ circa paſſionū aīaliū & ſenſitiuaꝝ reformationē verſant'[coadunate diſpo
ſuerit].i.ſimplificando affecerit & ad ſummū illud vnū reduxerit,ita ꝗd cū trāqllitate ſumus
illi intēti[ad paululū ſacrificia exponāda].i.ad exhibēda & declarāda pauliſp dñica ſacrificia,
Matth. 26 quæ deo offerimus,& rōnē huiuſmodi oblatiōis aſſignamus:qm̄ Chr̄s dn̄s in cœna hoc ipſum
ſacrificiū inſtituit,celebrariq; iuſſit in memoriā ſuæ incōparabilis dilectiōis ad nos,& ſuæ acer
*cōſonātia biſſimæ paſſionis p nobis[& diuinoꝝ canticū*melodia ad diuina & noſmetipſos & inter nos
nuicem conſenſum].i.cōcors illa pſalmoꝝ cātatio,diſpoſitiue ac meritorie facit cōſenſum in
1.Cor.1. nobis ad diuina officia alacriter ac vnanimit' pſoluēda.Sic itē facit cōſenſum ad nos, vt libēter
interſimus diuinis,nō retrahēte nos carnalitate aut acedia nr̄a:& inter nos inuicē,vt iuxta Apo
ſtolū,idipſm dicamus oēs,& nō ſint in nobis ſchiſmata.Cū eīm gn̄alit' oīs cōmunicatio in eodē
officio,actu ſeu opere amicitiā ſoleat quādā cauſare,quāto magis cōmunicatio iſta in decāta- E
tione pſalmorum. Vnde in Daniele habetur,quod Azarias & ſocij eius quaſi ex vno ore canta
Dani. 3. Augu. bāt & bn̄dicebāt deū in fornace.Null' ergo pſallētiū in tā diuino actu ſit ſingularis,diſſon', ſiu
ve capitis ne iuxta Aug. in regula,humilit' pſallēti fraternitati faciat offēdiculū[vt vna & cōfeſ
ſa ſacroꝝ regiōe,pmulgauerit coordinata & coadūbrata magis in itellectuali pſalmoꝝ† melo
dia].i.put melodia coordinata & coadūbrata,i.ſimul diſpoſita & obſcure cōtēta, magis in in-
tellectuali,ſpiritali & myſtico ſenſu pſalmoꝝ,q frequēt' obſcurior difficiliorq; cōſiſtit,pmulga
uerit.i.innotuerit regiōe.i,ex parte ſacroꝝ.vna & cōfeſſa.i.publice inſinuata,dū vnus pſallētiū
chorus alteri cōſonat & connicit[per plures & aptores imagines & prædicationes inueniunt-
ſanctiſſimis profeſſarum conſtructionum lectionibus]hoc eſt,dum & prædicatiōes.i.ſalubres
doctrinæ & ſermones conſtructionum profeſſarum.i. articulorum ad fidei profeſſionem per
tinentium,inueniuntur per imagines.i.figuras & ſimilitudines plures & apertiores. lectioni-
bus ſacratiſſimis .i. in ſacris lectionibus & doctrinis aliorū librorum ſacrę ſcripturę,quæ ſimul
cum pſalmodia in diuinis officijs proferūtur,quatenus veritates catholicæ ex mutua compa-
ratione & permixta commemoratione clarius pateāt.[In his aſpiciens ſacre].i. iſta religioſe
conſiderans[videbit vniformiter vnam inſpirationem,vt ab vno diuino ſpiritu concluſum]
2. Petri. 1. id,eſt,intelliget in vtriuſq; teſtamenti ſcripturis vnam & eandem fuiſſe inſpirationem & illumi
Apoſtolus Aili. nationē contentam,vtputa ab eodem ſpirituſancto conceſſam,iuxta illud Archiapoſtoli:Spi- F.
rituſancto inſpirati,locuti ſunt ſancti dei homines.Paulus quoq; apoſtolus:Nos,inquit, eun-
dem ſpiritum fidei habentes.[Vnde pulchre*in mundo poſt antiquiorem traditionem nouū
teſtamentum prædicatur]id eſt,euangelica lex conuenienter prædicata eſt per totum mundū,
poſt traditionem antiquiorem,id eſt,poſt Moſaicæ legis donationem. Figura nanq; præcede-
re debet figuratum,vmbra lucem,imperfectum quoq; perfectum,& diſpoſitio formam,via &
ordine generationis .Similiter in eccleſia per orbem terrarum diffuſa,frequenter præmittitur
Gala. 3. lectio veteris teſtamenti,lectioni epiſtolæ & euangelij.Idcirco ad Galatas dicitur:Lex pedago
†declarare. gus noſter fuit in Chriſto.[Diuina & hierarchica ordinatione illud æſtimo†declarante]id eſt,
Iſaiæ. 35. ordinatione ſanctorum patrum ex diuino inſtinctu ſic inſtituente ac oſtendente[quomodo
ipſa quidem]vtputa vetus lex[dixit futuras Ieſu diuinas operationes]id eſt , prophetice præ-
Micheæ 5 Iſaiæ. 11. nunciauit ſancta opera Chriſti ac diuina miracula. Vnde Iſaias:Puſillanimes,inquit,conforta
mini & nolite timere.Ecce deus veſter veniet & ſaluabit vos. Tunc aperientur oculi cæcorū,
& aures ſurdorum patebunt. Tunc ſaliet ſicut Ceruus claudus,& aperta erit lingua mutorum.
Et per Micheam dictum eſt:Magnificabitur in medio vniuerſæ terræ ,& pax erit in terra no-
ſtra.[Hoc vero pſecit].i.nouū teſtamētū narrat illas ope eſſe cōpletas.[Et quō gdē illa].ſ.ve-
tus lex[in imaginibus veritatē ſcripſit].i.veritatē credēdoꝝ & agēdoꝝ in figuris expreſſit.Oīa
eīm,ſecūdū Apoſtolū,in figura cōtingebāt eis.Et pphetæ frequenter metaphorice ſunt locuti,
vtcū loquitur Iſaias:Egredietur virga de radice Ieſſæ,& flos de radice eius aſcendet.Ad huius
verbis

verbi declarationem allegat Albertus illud Apoſtoli ad Hæbreos: Vmbram habens lex futu= Albertus.
torum bonorum. Cui allegationi obuiare videtur, quod protinus in illa autoritate ſubiungi= Hebræ. 10.
tur, non ipſam imaginem rerum: quod etiam his verbis theologi videtur contrarium, aſſeren=
tis quod illa in imaginibus veritatem deſcripſit. Et reſpondendum quod hoc loco imago ex=
tenſius ſumitur, vtputa tam pro figura obſcura, quæ dicitur vmbra, quam pro figura euidenti,
quæ proprie nominatur imago [hoc vero præſentem demonſtrauit] id eſt, nouum teſtamen=
tum Chriſtum veniſſe & in medio ſuorum fidelium eſſe edocuit, ſecundum quod ipſe in Mat Matt. 28.
thæo proteſtatur: Ecce ego vobiſcum ſum cunctis diebus. Eſt quoq; præſens in ſacramento. Matt. 11.
Hinc feliciſſimus Iohannes Baptiſta vocatur propheta, & plus quam propheta: quoniam Chri Iohan. 1.
ſtum monſtrauit præſentem: Ecce, dicens, agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi. [Illius e=
nim prædicationibus] id eſt, ex ſermõibus & vaticiniis veteris legis. Hoc per ſe ipſam perfecta
operatione veritatem cognouit] id eſt, nouum teſtamentum, hoc eſt, populus noui teſtamenti
cognouit veritatem, id eſt, Chriſtum qui ait: Ego ſum via & veritas & vita, veramq; eius noti= Iohan. 14.
tiam eſt ſortitus. Ideo Chriſtus in euangelio ait Iudæis: Scrutamini ſcripturas, qa illæ ſunt quę Iohan. 5.
teſtimonium perhibent de me. Et in Actis glorioſiſſimus Petrus deprompſit: Huic omes pro=
phetæ teſtimonium perhibent. Cognouit autem hanc veritatem nõ ſolum illius ſermonibus,
ſed etiam operatione Chriſti per ſeipſam perfecta id nouit. Hinc in Iohanne diſſeruit dominus:
Opera quæ facio in nomine patris mei, teſtimonium perhibent de me. Et rurſus: Si mihi, inqt,
non creditis, operibus credite. Etenim ſupernaturalia prorſus & præclariſſima Chriſti mira=
B. cula, ſufficienter demonſtrant veritatis ſuæ doctrinam, cum deus omnipotens eſſentialiter ve=
rus & veritas, nec confirmator nec teſtis eſſe valeat falſitatis. Idcirco apud Iohannem Chriſtus Iohan. 15.
locutus eſt: Si opera non feciſſem in eis quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent. [Et eſt
theologiæ diuina operatio, conſummatio] id eſt, ſupernaturalis miraculoſaq; actio, eſt con=
ſummatio, id eſt, perfectio, confirmatio & probatio, theologiæ, id eſt, euangelicæ prædicatiõis
ſeu totius ſcripturæ canonicæ, iuxta id Marci: Illi autem profecti, prædicauerunt vbiq;, domi= Mar. 16.
no cooperante & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis. Et ad Hebræos dicitur: Salus, id
eſt, euangelicæ legis prædicatio in nos confirmata eſt, conteſtante deo ſignis & portẽtis & vir= Hebræ. 2.
tutibus & ſpiritusſancti diſtributionibus. ¶ Porro commentator per theologiã intelligit ſcri=
pturam veteris teſtamenti: per operationem diuinam, nouum accipit teſtamentum, quod gra
tiam confert ad operandum. Sed expoſitio præinducta literalior fœcundiorq; videtur. ¶ Cõ=
ſequenter tractat de differẽtiis eorum qui à diuinis officiis excluduntur. [Harum alii quidem
C non circuntubicinantes] id eſt, plebium prædictarum quædam ſpiritaliter mutæ, non circuntu
bicinantes, id eſt, non vndiq; ſonore loquentes aut prædicantes ea quæ fidei ſunt & ſalutis, ſicut
per Iſaiam dominus exhortatur: Quaſi tuba exalta vocem tuam. [Vniuerſaliter ſacrarum te=
letarum, neq; imagines vident] id eſt, propter ſuam incredulitatem nõ permittũtur videre ima Iſaiæ. 58.
gines, id eſt, ſenſibilia ſigna, teletarum ſacrarum, id eſt, ſanctarum conſecrationum eccleſiaſtico
rum ſacramentorum [impudenter negantes ſalutarem diuinæ generationis doctrinam] id ẽ,
ſine verecundia renuentes ſalutarem doctrinã generationis diuinæ, id eſt, baptiſmi, de qua Sal=
uator in Matthæo: Euntes, inquit, docete omnes gentes, baptizantes eas in nomine patris & fi
lii & ſpiritusſancti. Apud Iohannẽ quoq;: Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritusſancto &c. Matt. 28.
De qua doctrina in Actis narratur, q̃d Iudæis ad prædicationem ſacratiſſimi Petri compũctis, Iohan. 3.
atq; dicentibus ad ſanctos apoſtolos, Quid faciemus viri fratres? Archiapoſtolus ipſe reſpõdit: Actu. 2.
Baptizetur vnuſquiſq; veſtrum in nomine Ieſu Chriſti [& eloquiis perdite reſpondentes] illud
[Vias tuas ſcire nolumus] id eſt, infideles iſti ipſo ſuo facto reſpondentes perdite, id eſt, damna
biliter & peruerſe eloquiis, id eſt, prędicationibus ſcripturarum, exhortantium ad baptiſmum
& alia ad ſalutem ſpectantia, illud in libro Iob ſcriptum: Dixerunt deo, Recede à nobis, ſcienti Iob. 21.
am viarum tuarum nolumus. Tales ſunt indurati, rebelles, habituati in vitiis, qui quaſi de indu=
ſtria recedunt à fonte ſalutis. de quibus in Iſaia legitur: Dicunt videntibus, nolite videre: & aſpi Iſaiæ. 30.
cientibus. Nolite aſpicere nobis ea quæ recta ſunt: loquimini nobis placẽtia. videte nobis erro
res. [Catechumenos energumenosq;, & eos q ſunt in pœnitẽtia] publica, put iſtud in hoc ipſo
capitulo eſt expoſitũ [ſanctę hierarchiæ lex]. i. inſtitutio ſeu præceptũ eccleſiaſticæ hierarchiæ
pmittitq; dẽ audire pſalmificã ſacrã orationẽ]. i. pſalmodiã deuotiſſimis oratiõibus plenã [& di=
uinã ſanctiſſimarum ſcripturarum lectionẽ] puta epiſtolã ſeu lectionẽ pphetica & euãgeliũ. [Iterũq; Timoth.
deinde ad ſacrificatiões & contẽplationes nõ vocat tales]. i. nõ inuitat, imó nec admittit illos,
vt interſint conſecrationi & eleuationi [ſed pfectos perfectorum oculos]. i. in baptiſmo purgatos
& ſanctificatos. [Eſt enim deiformis hierarchia ſacræ iuſtitiæ plena]. i. ſctã eccleſia militãs, o=
mni virtute repleta ẽ. Iuſtitia qppe vno mõ ẽ omnis virtus [& iuxta dignitatẽ vnicuiq; ſalutariter

decorē & apparatū,pſallentibus.i.decantātibus eā diuinitus.i.eo ſpiritu q̄ cōcepta eſt, edita & D
deſcripta,vtputa ex illuminatione & inflāmatione ſpūſſancti,cū interno mētis ſapore & aduer
tētia timorata,quēadmodū ſup illđ,Pſallite ſapiēt,ſanctus ait Baſilius, q̄d ſicut guſtus corpo
reus q̄libet ſibi buccellā cū ſpeciali ſumit maſticatq; ſapore:ſic cordis palatū vnāquāq; pſalmo
Baſylius. diæ particulā cū ſpeciali deguſtatiōe debet depromere. Qui ſic pſallit,ſentit quod ipſe pſalmo
Pſalm.&. Pſal.70. graphus cecinit:Quā dulcia faucibus meis eloqa tua ſup mel ori meo. Itemq;:Exultabūt labiæ
mea cū cātauero tibi. Ad ſuſceptionē & traditionē totius teletæ.i.formatiōis hierarchicæ.i.ad
hoc q̄d mēs omnē hmōi impreſſionē pfectiuā recipiat à ſupiore,& receptā cōmunicet inferiori
[Cū ergo cōtinua ſacratiſſimorū hymnologia].i.ex q̄ iugis pſalmodia, continua vel aſſidua.
Vel cōtinua.i.omi loco & tpe opportuno exhibita[aīales nr̄os habitus].i.vires innatas ſeu vir
tutes morales,quæ circa paſſionū aīaliū & ſenſitiuarū reformationē verſant[coadunate diſpo
ſuerit].i.ſimplificando affecerit & ad ſummū illud vnū reduxerit,ita q̄d cū trāqllitate ſumus
illi intēti[ad paululū ſacrificia exponāda].i.ad exhibēda & declarāda paulīſp dñica ſacrificia,
Matt.26 quæ deo offerimus,& rōnē huiuſmodi oblatiōis aſſignamus:qm̄ Chr̄s dn̄s in cœna hoc ipſum
ſacrificiū inſtituit,celebrariq; iuſſit in memoriā ſuæ incōparabilis dilectiōis ad nos,& ſuæ acer
Acōſonātia biſſimæ paſſionis p nobis[& diuinorū canticū melodia ad diuina & noſmetipſos & inter nos
nuicem conſenſum].i.cōcors illa pſalmorū cātatio,diſpoſitiue ac meritorie facit cōſenſum in
i.Cor.i. nobis ad diuina officia alacriter ac vnanimit̄ pſoluēda. Sic itē facit cōſenſum ad nos, vt libēter
intersimus diuinis,nō retrahēte nos carnalitate aut acedia nr̄a:& inter nos inuicē,vt iuxta Apo
ſtolū,idipſm dicamus oēs,& nō ſint in nobis ſchiſmata. Cū eñ gn̄alit̄ oīs cōmunicatio in eodē
officio,actu ſeu opere amicitiā ſoleat quādā cauſare,quāto magis cōmunicatio iſta in decāta- E
tione pſalmorum. Vnde in Daniele habetur,quod Azarias & ſocij eius quaſi ex vno ore canta
Dani.3. Auguſt. bāt & bn̄dicebāt deū in fornace. Nullus ergo pſallētiū in tā diuino actu ſit ſingularis,diſſonus, ſiue
ve capitis ne iuxta Aug. in regula,humilit̄ pſallēti fraternitati faciat offēdiculū[vt vna & cōfeſ
ſa ſacrorū regiōe,pmulgauerit coordinata & coadūbrata magis in itellectuali pſalmorum melo
dia].i.put melodia coordinata & coadūbrata,i.ſimul diſpoſita & obſcure cōtēta, magis in in-
tellectuali,ſpiritali & myſtico ſenſu pſalmorū,q frequēt̄ obſcurior difficiliorq; cōſiſtit, pmulga
uerit.i.innotuerit regiōe.i,ex parte ſacrorū. vna & cōfeſſa.i.publice inſinuata,dū vnus pſallētiū
chorus alteri cōſonat & connieit[per plures & aptores imagines & prædicationes inueniunt-
ſanctiſſimis profeſſarum conſtructionum lectionibus]hoc eſt,dum & prædicatiōes.i. ſalubres
doctrinæ & ſermones conſtructionum profeſſarum.i.articulorum ad fidei profeſſionem per
tinentium,inueniuntur per imagines.i.figuras & ſimilitudines plures & apertiores. lectioni-
bus ſacratiſſimis .i. in ſacris lectionibus & doctrinis aliorū librorum ſacræ ſcripturæ,quæ ſimul
cum pſalmodia in diuinis officijs proferūtur,quatenus veritates catholicæ ex mutua compa-
ratione & permixta commemoratione clarius pateāt.[In his aſpiciens ſacre].i. iſta religioſe
conſiderans[videbit vniformiter vnam inſpirationem,vt ab vno diuino ſpiritu concluſum]
2.Petri.1. id,eſt,intelliget in vtriuſq; teſtamenti ſcripturis vnam & eandem fuiſſe inſpirationem & illumi
Apoſtolus nationē contentam,vtpute ab eodem ſpiritu ſancto conceſſam,iuxta illud Archiapoſtoli:Spi- F
ritu ſancto inſpirati,locuti ſunt ſancti dei homines. Paulus quoq; apoſtolus:Nos,inquit, eun-
dem ſpiritum fidei habentes.[Vnde pulchre in mundo poſt antiquiorem traditionem nouū
teſtamentum prædicatur]id eſt,euangelica lex conuenienter prædicata eſt per totum mundū,
poſt traditionem antiquiorem,id eſt,poſt Moſaicæ legis donationem. Figura nanq; præcede-
re debet figuratum,vmbra lucem,imperfectum quoq; perfectum,& diſpoſitio formam,via &
ordine generationis. Similiter in eccleſia per orbem terrarum diffuſa,frequenter præmittitur
Gala.3. lectio veteris teſtamenti,lectioni epiſtolæ & euangelij. Idcirco ad Galatas dicitur:Lex pedago
declarāte. gus noſter fuit in Chriſto. [Diuina & hierarchica ordinatione illud æſtimo declarante]id eſt,
Iſaiæ.35. ordinatione ſanctorum patrum ex diuino inſtinctu ſic inſtituente ac oſtendente [quomodo
ipſa quidem]vtputa vetus lex[dixit futuras Ieſu diuinas operationes]id eſt, prophetice præ-
Michee.5. Iſaiæ.11. nunciauit ſancta opera Chriſti ac diuina miracula. Vnde Iſaias:Puſillanimes,inquit,conforta
mini & nolite timere. Ecce deus veſter veniet & ſaluabit vos. Tunc aperientur oculi cæcorū,
& aures ſurdorum patebunt. Tunc ſaliet ſicut Ceruus claudus,& aperta erit lingua mutorum.
Et per Micheam dictum eſt:Magnificabitur in medio vniuerſæ terræ,& pax erit in terra no-
ſtra.[Hoc vero pfecit].i.nouū teſtamētū narrat illas ope eſſe cōpletas.[Et quō gdē illa].ſ.ve-
tus lex[in imaginibus veritatē ſcripſit].i.veritatē credēdorū & agēdorū in figuris expreſſit. Oīa
eñ,ſecūdū Apoſtolū,in figura cōtingebāt eis. Et pphetæ frequenter metaphorice ſunt locuti,
vtcū loquitur Iſaias:Egredietur virga de radice Ieſſæ,& flos de radice eius aſcendet. Ad huius
verbis

verbi declarationem allegat Albertus illud Apoſtoli ad Hæbreos: Vmbram habens lex futu- Albertus. Hebræ 10.
rorum bonorum. Cui allegationi obuiare videtur, quod protinus in illa autoritate ſubiungi-
tur, non ipſam imaginem rerum: quod etiam his verbis theologi videtur contrarium, aſſeren-
tis quod illa in imaginibus veritatem deſcripſit. Et reſpondendum quod hoc loco imago ex-
tenſius ſumitur, vtputa tam pro figura obſcura, quæ dicitur vmbra, quam pro figura euidenti,
quæ proprie nominatur imago [hoc vero præſentem demonſtrauit] id eſt, nouum teſtamen-
tum Chriſtum veniſſe & in medio ſuorum fidelium eſſe edocuit, ſecundum quod ipſe in Mat Matt. 28.
thæo proteſtatur: Ecce ego vobiſcum ſum cunctis diebus. Eſt quoq; præſens in ſacramento. Matt. 11.
Hinc feliciſſimus Iohannes Baptiſta vocatur propheta, & plus quam propheta: quoniam Chri Iohan. 1.
ſtum monſtrauit præſentem: Ecce, dicens, agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi. [Illius e-
nim prædicationibus] id eſt, ex ſermõibus & vaticinijs veteris legis. Hoc per ſe ipſam perfecta
operatione veritatem cognouit] id eſt, nouum teſtamentum, hoc eſt, populus noui teſtamenti
cognouit veritatem, id eſt, Chriſtum qui ait: Ego ſum via & veritas & vita, veramq; eius noti- Iohan. 14. Iohan. 5.
tiam eſt ſortitus. Ideo Chriſtus in euangelio ait Iudæis: Scrutamini ſcripturas, q̃a illæ ſunt quę
teſtimonium perhibent de me. Et in Actis glorioſiſſimus Petrus deprompſit: Huic om̃es pro-
phetæ teſtimonium perhibent. Cognouit autem hanc veritatem nõ ſolum illius ſermonibus,
ſed etiam operatione Chriſti per ſeipſam perfecta id nouit. Hinc in Iohanne diſſeruit domin⁹:
Opera quæ facio in nomine patris mei, teſtimonium perhibent de me. Et rurſus: Si mihi, inq̃t,
non creditis, operibus credite. Etenim ſupernaturalia prorſus & præclariſſima Chriſti mira-
B cula, ſufficienter demonſtrant veritatis ſuæ doctrinam, cum deus omnipotens eſſentialiter ve-
rus & veritas, nec confirmator nec teſtis eſſe valeat falſitatis. Idcirco apud Iohannem Chriſtus Iohan. 15.
locutus eſt: Si opera non feciſſem in eis quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent. [Et eſt
theologiæ diuina operatio, conſummatio] id eſt, ſupernaturalis miraculoſaq; actio, eſt con-
ſummatio, id eſt, perfectio, confirmatio & probatio, theologiæ, id eſt, euangelicæ prædicatiõis
ſeu totius ſcripturæ canonicæ, iuxta id Marci: Illi autem profecti, prædicauerunt vbiq;, domi- Mar. 16.
no cooperante & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis. Et ad Hebræos dicitur: Salus, id
eſt, euangelicæ legis prædicatio in nos confirmata eſt, conteſtante deo ſignis & portẽtis & vir- Hebræ. 2.
tutibus & ſpirituſſancti diſtributionibus. ❨ Porro commentator per theologiã intelligit ſcri-
pturam veteris teſtamenti: per operationem diuinam, nouum accipit teſtamentum, quod gra
tiam confert ad operandum. Sed expoſitio præinducta literalior fœcundiorq; videtur. ❨ Cõ-
ſequenter tractat de differẽtijs eorum qui à diuinis officijs excluduntur. [Harum alij quidem
C non circuntubicinantes] id eſt, plebium prædictarum quædam ſpiritaliter mutæ, non circuntu
bicinantes, id eſt, non vndiq; ſonore loquentes aut prædicantes ea quæ fidei ſunt & ſalutis, ſicut
per Iſaiam dominus exhortatur: Quaſi tuba exalta vocem tuam. [Vniuerſaliter ſacrarum te-
letarum, neq; imagines vident] id eſt, propter ſuam incredulitatem nõ permittũtur videre ima Iſaiæ. 58.
gines, id eſt, ſenſibilia ſigna, teletarum ſacrarum, id eſt, ſanctarum conſecrationum eccleſiaſtico
rum ſacramentorum [impudenter negantes ſalutarem diuinæ generationis doctrinam] id ẽ,
ſine verecundia renuentes ſalutarem doctrinã generationis diuinæ, id eſt, baptiſmi, de qua Sal-
uator in Matthæo: Euntes, inquit, docete omnes gentes, baptizantes eas in nomine patris & fi
lij & ſpirituſſancti. Apud Iohannẽ quoq;: Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpirituſancto &c. Matt. 28. Iohan. 3.
De qua doctrina in Actis narratur, q̃d Iudæis ad prædicationem ſacratiſſimi Petri compũctis, Actu. 2.
atq; dicentibus ad ſanctos apoſtolos, Quid faciemus viri fratres? Archiapoſtolus ipſe reſpõdit:
Baptizetur vnuſquiſq; veſtrum in nomine Ieſu Chriſti [& eloquijs perdite reſpondentes] illd
[Vias tuas ſcire nolumus] id eſt, infideles iſti ipſo ſuo facto reſpondentes perdite, id eſt, damna
biliter & peruerſe eloquijs, id eſt, prędicationibus ſcripturarum, exhortantium ad baptiſmum
& alia ad ſalutem ſpectantia, illud in libro Iob ſcriptum: Dixerunt deo: Recede à nobis, ſcienti Iob. 21.
am viarum tuarum nolum⁹. Tales ſunt indurati, rebelles, habituati in vitijs, qui quaſi de indu-
ſtria recedunt à fonte ſalutis. de quibus in Iſaia legitur: Dicunt videntibus, nolite videre: & aſpi Iſaiæ. 30.
cientibus. Nolite aſpicere nobis ea quæ recta ſunt: loquimini nobis placẽtia. videte nobis erro
res. [Catechumenos energumenoſq;, & eos q ſunt in pœnitẽtia] publica, put iſtud in hoc ipſo
capitulo eſt expoſitũ [ſanctę hierarchiæ lex]. i. inſtitutio ſeu præceptũ eccleſiaſticæ hierarchiæ
pmittit q̃dẽ audire pſalmificã ſacrã orationẽ]. i. pſalmodiã deuotiſſimis oratiõib⁹ plenã [& di-
uinã ſanctiſſimarũ ſcripturarũ lectionẽ] puta epiſtolã ſeu lectionẽ, pphetică & euãgeliũ. [Iterũq; Timoth.
deinde ad ſacrificatiões & contẽplationes nõ vocat tales]. i. nõ inuitat, imó nec admittit illos,
vt interſint conſecrationi & eleuationi [ſed pfectos perfectorũ oculos]. i. in baptiſmo purgatos
& ſanctificatos. [Eſt enim deiformis hierarchia ſacræ iuſtitiæ plena]. i. ſctã eccleſia militãs, o-
mni ꝟtute repleta ẽ. Iuſtitia q̃ppe vno mõ ẽ omnis ꝟtus [& iuxta dignitatẽ vnicuiq; ſalutariter

Meſcribit. [diſtribuit compactam vniuſcuiuſq; diuinorum participationem]id eſt,per modum iuſtitię D
diſtributiuæ confert & influit cuiuſlibet credenti participationem compactam,id eſt, commu
nicationem conuenientem diuinorum donorum. Iuxta dignitatem.id eſt,capacitatem ac me-
ritum cuiuſlibet talium[in commenſuratione & analogia]id eſt, proportione & habitudine,
iuxta euangelicum illud:Dedit vnicuiq; ſecundum propriam virtutem[ſecundum tempus ſa
Matt. 25. cre donans]id eſt,ſecundum exigentiam temporis diſcrete tribuens vtputa loco & tempore
oportuno. Siquidem locus & tempus ſunt circunſtantiæ actus virtutum. [Vltimus ergo cate-
chuſmenis diſtribuitur ordo]id eſt,infima ordinatio & collocatio inter credẽtes,imó proprie
& complete inter fideles non computantur,cum necdum ſint regenerati,imó ſunt in via & di
ſpoſitione ad eſſe Chriſtianitatis. Hinc ſubditur:[Sunt enim expertes & indocti omnis hierar
chicæ perfectionis]qa ſolum fidei rudimenta ſunt docti,quod verum eſt loqñedo de eis ſecun
dum quod tales ſunt,& ſecundum curſum communem,aliquando tamen eorum ſpeciali gra-
tia,illuminatione & compunctione præuenti ſunt,imó & ſancti fuerunt: quemadmodum de
Ambro. beata Emerẽtiana ſcribit ſanctus Ambroſius,q̃d fuit virgo ſanctiſſima,quãuis adhuc catechu-
mena:quemadmodum etiam in ſacra religione qdam adhuc nouitij. ſunt valde feruidi & qua-
ſi perfecti[neq; iuxta diuinam comprobationem,diuinam habentes ſubſiſtentiam]id eſt nun-
dum ſortiti ſunt eſſe ſpirituale,ſupernaturale,deiforme,ad promerendum idoneum,quod iu-
xta communem legem infunditur in baptiſmo,quo gratia gratumfaciẽs datur. Nihilominus
quandocunq; quis veram habet de ſuis peccatis contritionem atq; propoſitum baptizandi aut
confitendi,gratiam & charitatem mox ſuſcipit,vel potius in eodem inſtanti,cum ſine charita
te non ſit vera contritio. Nondum ergo diuinam ſubſiſtentiam ſunt adepti,iuxta comprobati- E
onem diuinam,id eſt,ſecũdum quod deus inſtituit,approbat & aperte opertere decreuit. [Sed
adhuc paternis eloquijs obſtetricati]id eſt,ſpiritalibus alimonijs ad incipientes ſpectantibus
1.Cor.3. foti,iuxta illud Apoſtolũ Tanquam paruulis in Chriſto lac dedi,non ſolidum cibum. Vnde
1.Petri.2. & princeps ait Apoſtolorum:Quaſi modo geniti infantes,lac cõcupiſcite[& adhuc talibus for
mis]id eſt,doctrinis rudibus ac groſſioribus[informati ex ea ad diuinam generationem prius
vitalem,& primo illuminantem & beatam acceſſionem,tanquam imperfecti & informes,pro
iecti ſecundum carnem infantes,propria obſtetricatione veluti obcæcati,& abortiui,non geni
talem & non vitalem & non illuminatum in terra caſum habebunt]id eſt,ad diuinam ſubſiſtẽ
tiam ſeu ſpirituale eſſe,per charitatem habebunt primo acceſſum ex generatione diuina,id eſt,
per regenerationem baptiſmatis. Acceſſum inquam primo vitalem, id eſt,primo ſpiritualiter
viuificatiuum,& primo illuminantem:quia in baptiſmo gratia viuificans & illuſtrans primo
infunditur,vt patuit capitulo præcedenti. Sicq; acceſſus iſte vocatur vitalis atq; illuminans &
beatus,ratione termini ad quem:quia ad gratiam gratumfacientem & ad ſalutem perducit,tã-
quam imperfecti & informes ante baptiſmum, qui.ſ. tales erant ante baptizationem. ſicque
erant ſimiles infantibus abortiuis in terram cadentibus,obuolutis & cæcis,nõ habituris caſum
in terram perfecte genitalem,vitalem,viſuum:quoniam per exitum ſuum de ventre, non per- F
tingunt ad ſubſiſtentiam & vitam naturalem completam, neq; ad viſum corporalem propter
Ariſtote. organi diſpoſitionem:quia vt ait Philoſophus,oculi vltimo complentur in animali. [Et non-
Pſal.57. ne quidam bene ſapientum dicit]videlicet Dauid ſecundum quoſdam expoſitores, ſalubriter
ſapiens dicit in pſalmo[ad manifeſtum reſpiciens lumen,eos prægrauari tenebris à vulua ali-
enatos]vbi enim Hieronymus tranſtulit,Alenati ſunt peccatores à vulua,errauerũt ab vtero-
antiqua habet tranſlatio. Ad apparens inſpiciens,ad lume à tenebris ventris. &c. Verũtñ iſtud
non eſt ad literam ſcriptũ de abortiuis,ſed de reprobis & iniquis. Ideo allegatio iſta nõ eſt niſi
per quandam adaptationem. Hinc magis apparet,quod per ſapientẽ iſtũ intelligendus ſit ſan-
Iob.3. ctus Iob qui ait:Sicut abortiuum abſconditum non ſubſiſterẽ,vel qui concepti non viderũt lu
Nume.12. cem. In Numerorum quoq; libro Aaron de ſorore ſua lepra percuſſa,Ne fiat,inquit,hæc quaſi
mortua,& vt abortiuum quod proijcitur de vulua matris ſuæ. [Dicet enim fortaſſis corporũ
diſciplina ad hos quæ eſt medicina]id eſt,peritia medendi corporibus,quæ eſt medicina ęgris
corporibus. Dicet forſan ad ægros,id eſt,mouebit medicũ ad dicendũ. Vnde alia tranſlatio ha
* In capaci bus. bet,diſciplinæ patronus[lumen operari * in capacibus lucis]id ẽ,præſumet ſe ſanare cæcos, q̃d
quandoq; naturaliter fieri poteſt,dum non ſunt nati cæci,ſed lumen viſuale habent in oculis,
Tob.5.11. vt legitur in Tobia de felle piſcis,quod linitũ ſuper oculos Tobiæ,viſum recuperauit eidem.
[Sic & ſacrorum ſapientiſſima diſciplina]id eſt,ſagaciſſima ſanctorũ patrũ doctrina[primo qui-
dem eos formatiuorũ & viuificantium eloqorũ introductiuo alimento obſtetricat]id eſt,ſpi-
ritaliter circũligat atq; enutrit eos documentis pertinentibus ad ſtatum incipientum,per quæ
intro

introducuntur ad meliora & viciniora ſaluti,pertinentia ad ſtatum proficientium. Primo ta= Hebræ 6.
men docentur de rudimentis fidei,per quæ introducuntur & aptantur ad baptiſmũ & ad vir= Hebræ .5.
tutes morales. De talibus ad Hebræos aſſeritur. Rurſum indigetis vt doceamini quæ ſunt ele=
menta exordij ſermonis dei,& facti eſtis quibus lacte opus ſit,non ſolido cibo. In horũ infor=
matione ſe habet eccleſia inſtar piæ ac diſcretæ nutricis,quemadmodum in prima ad Theſſalo
nicenſes epiſtola ſcribit Apoſtolus:Facti ſumus paruuli in medio veſtrum,tanquam ſi nutrix 1 Theſſa.2.
foueat filios ſuos. Iſtud introductiuum alimentum,eſt eloquium formatiuorum & viuifican=
tiũ,id eſt,ſumptum ex ſacris ſcripturis,quæ afficiunt,aptant & informant ad ſapientiæ ac virtu
tum profectum ac gratiæ vitam. [Perficiens autem ante diuina generatione eorum ſubſtanti=
am]id eſt,ſcriptura ſeu hierarchia in primis perficiens catechumenorum naturam ſiue perſo
nam,generatione diuina,id eſt,baptiſmatis ſacramento,per quod gratiam gratumfaciẽtem &
ſpirituale eſſe acquirunt[dat ſalutariter eis in ordine ad lumen deiformem & perfectiuam cõ=
munionem]id eſt,porrigit ipſis iam baptizatis ſalutariter,id eſt, ſalubriter communionẽ dei=
formem & perfectiuam,id eſt,diuiniſſimam euchariſtiam,quæ digne ſumentem valde perficit
atq; deificat,& in Chriſtum conuertit,transformat,datq; eis communionem iſtam in ordine,
id eſt,ordinato proceſſu,videlicet poſt baptiſmum:quia renati,ſpiritale indigent alimento ad
lumen gloriæ impetrandum. Vel in ordine ad lumen,id eſt,per ordinationem & relationẽ ad
increati luminis beatificam fruitionem adipiſcendam,propter quod ſacra communio appella
tur viaticum:quia de via huius exilij,perducit ea refectum & confortatum ad æternæ patriam
B claritatis. Nunc autem tanquam ab imperfectis ſeparat perfecta]id eſt,eccleſia ſeparat catechu
menos à baptizatis expellendo illos ab eccleſia ante conſecrationem & eleuationem[& bono
ornatui ſacrorum prouidens]id eſt,proſpiciens decenti decori fidelium exigenti,vt vnũ quodq;
in debito ſibi loco ac ordine collocetur,& immundi à mundis diſgregentur, dicente Apoſto= 1.Cor 6.
lo:Quæ conuentio luci ad tenebras? Et Ieremia:Quid tritico ad paleas? Vel,ornatui ſacrorum Iere.23.
id eſt,ſacramentorum,quorum dignitas exigit vt ab eorum aſpectu & cõmunione arceantur
non baptizati[& catechumenorum in deiformi hierarchicorum ordine obſtetricationi & vi=
tæ]id eſt,prouidens etiam eccleſia obſtetricationi,id eſt,proportionatæ educationi per rudia
documẽta.& vitæ, id eſt,ſpiritali viuificationi catechumenorum,per quas conſtituantur in or
dine deiformi hierarchicorum,id eſt,eccleſiaſticorum officiorum aut actuum vel fidelium ho
minum. [Energumenum autem multitudo immunda quidem & ipſa] id eſt, ipſi energumeni
ſunt adhuc immundi,quoniam nondum baptizati,ſicut & catechumeni. ſunt tamen catechu=
menis aliquantulum altiores,vno videlicet gradu. Propter quod ſubditur:[ſecunda vero ſur
ſum verſus]id eſt,aſcendendo eſt multitudo energumenum ſecunda [catechumenum eſt ex=
tremitate]id eſt,ab extremo catechumenorum populo, qui ſub energumenis ordinantur. In
energumenis nanq; poteſtas dæmonum magis debilitata eſt & depreſſa per exorciſmos, quã
in catechumenis. [Neq; enim æquale eſt vt æſtimo vniuerſaliter indocto & diuinarum teleta=
C rum ſumme non communicanti,quod participationem,quandam ſacratiſſimarum habet cõ=
ſummationum]id eſt,is qui habet aliquam participationem ſacratiſſimarum conſummatio=
num,vtputa diuinarum perfectionum ſeu perficientium ſacramentorum,non eſt æqualis, id
eſt,per omnia ſimilis vniuerſaliter indoctus in his quæ fidei ſunt & ſalutis, & ſumme non cõ=
municanti, id eſt,maxime alieno à teletis diuinis,id eſt,imaginibus ſeu conſecrationibus, ſan=
ctisve ſignis & formis ſacramentorum. Nam ille eſt ſaluti propinquior,& melior iſto prorſus
indocto. [Eſt autẽ † contrarijs aut poteſtatibus aut perturbationibus informatũ]conſtat quod † contrarijs
genus infidelium prædictorum,omnino informatum & ſubditum ſit poteſtatibus dæmonũ,
& perturbationibus paſſionum ac vitiorum. Energumeni quoq;,quoniam nondum baptizati,
aliqualiter tales ſunt,quãuis minus. Propter quod præfato modo à diuinis & ſacramentis ar=
centur,ſicut ſubiungitur:[Sed & ab eis ſacratiſſimorum diuina communicatio corripitur] id
eſt,tollitur quouſq; ſint baptizati,quia extunc cæterorũ ſaluberrimorum cõmunicatio & par=
ticipatio ſacramentorum eis conceditur. [Et valde merito]id eſt, omnino rationabiliter & iu=
ſte. [*Si enim eſt vere vt vniuerſaliter diuinus vir diuinis dignus]hoc eſt,ſi ſit aliquis vir vere *Sed enim.
heroicus tanquam vniuerſaliter diuinus,id eſt,in omni virtute perfectus,hic vtiq; dignus eſt ſa=
cramentis & cæteris donis,ſecundum menſuram & gradum ſuæ conditionis,non omnino ſim Matt.3.
pliciter,cum beatiſſimus Iohannes baptiſta faſſus ſit,ſe eſſe indignum ſoluere corrigiã calcea Mar.1.
menti domini Ieſu Chriſti[ad ſuæ deiformitatis ſummũ in perfectiſſimis & conſummatiuis Iohan.1
deificationibus aſcendens]id eſt,proficiendo aſſidue tendens ad ſummũ ſuæ deiformitatis, id
eſt,ad apicẽ ſuæ diuinæ perfectionis,conſiſtentis formaliter & realiter in deificationibus per=

fectiſſimis & conſummatiuis,id eſt,excellentiſſimis virtutum ſeu donorum, præſertim chari- D
tatis & ſapientiæ myſticæ actibus,per quos mens humana creatori potiſſime conformatur.[Ne
que quæ carnis ſunt operabitur]id eſt,non vltra exercebit carnalia [præter naturæ valde ne-
ceſſaria]quę ſi ad conſeruationem naturæ requiruntur[& hoc vtpote annullatum]id eſt,tam
quã q̃d vile,ad rẽ non pertinens,& occaſionaliter potius ad deſtruendum,quantum fas eſt,quã
1.Cor.6. ad fouendum. Hinc alia tranſlatio continet,Idq; velut ex latere ac per tranſitũ faciet.[Templũ
Ephe.5. autẽ ſimul & conſequẽs in ſua ſublimiſſima deificatiõe diuini ſpiritus erit]id eſt, talis vir erit ad
Le.19.20. plum ſpiritus diuini,id ẽ,ſpirituſſancti,iuxta illud: Templũ domini ſanctum eſt quod eſtis vos.
conſequens,id eſt,imitans ſpiritũ ſanctũ,ſecundum illud: Imitatores dei ęſtote. Qui per Mo-
ſen iuſſit:Sancti eritis,quoniã ego ſanctus ſum dominus deus veſter. In ſua ſublimiſſima deifi-
catione,id eſt,aſſimilatione ſua cũ deo perfectiſſima. Hæc enim deificatio eſt ipſa imitatio & aſ-
ſimilatio,quoniã vnumquodq; quaſi transformatur in illud,cuius operationes aſſidue & affe-
ctuoſe exercet. Hinc diſcimus quantũ debeamus ſobrietati & abſtinentiæ ſanctę ſtudere. Vnde
Roma.13. Apoſtolus:Carnis,inquit,curam ne feceritis in deſiderijs. Ideo quidã ſanctorum patrũ , ſicut
in vitis patrum narratur,conſueuit comedere tranſeundo,dicens:Hoc opus facimus,non qua
ſi intentum aut aliquid principale &c. [ſimili in ſimile collocans] id eſt , ſpirituſancto puro &
ſimplici.collocans,id eſt,conſtruens & exhibens templũ ſeipſum iam purificatum,ſimplifica-
tum & aſſimilatũ ſpirituiſancto,qui patri ac filio ſimilis eſt,imó æqualis.[Non fortaſſis talis
aliquando à contrarijs patietur phantaſiis]id eſt,phantaſticis apprehenſionibus & vanis ima-
ginationibus non affligetur,ſed luce ſapientiæ & vigore virtutũ ſuarum, talia exufflabit ſtans
ſtabilis coram deo in lumine,quẽadmodũ ſcriptum eſt:Homo ſanctus in ſapientia manet vt
ſol[aut erroribus]omni nanq; errori periculoſo,fidei aut determinationi eccleſiæ repugnan-
Eccle.27. ti,toto corde renunciat. [Deridebit autẽ hæc]id eſt,cuncta quæ deo & ſaluti virtutiq; & ſapiẽ- E
tiæ contrariantur,cordialiter ſpernet,iuſta indignatione aſpernabitur inania & maligna. Quẽ-
admodum qui in itinere videt turpe fœtidumq; cadauer,mox ſe inde auertit obſtruẽs nares &
dicens fy ſy,& ſic vnam ſyllabã proferendo ex corde,poſſumus vniuerſas tentatiões ac vitia ſu
perare,dicendo videlicet fy,& quanto quis amplius creſcit in ſplendore ſapientiæ ac puritate
virtutũ,tanto facilius ei ſit implere. idcirco de homine iuſto fertur in pſalmo: Ad nihilum de-
Pſal.14. ductus eſt in conſpectu eius malignus. Itemq;:Deſpexit oculus meus inimicos meos. Sic quo-
Pſal.53. que iuxta philoſophum,Magnanimus eſt,aſpernatiuus. Impius quippe,ſecundum quod talis,
Ariſto. vilis eſt & ſpernendus[& cum aduenientibus luctabitur]id eſt, cõtra inuiſibiles atq; viſibiles
Sapien.10. hoſtes diuini honoris ac ſuæ ſalutis,victorioſe certabit. Vnde in libro Sapientiæ dictũ eſt:Cer-
2.Timo.2. tamen forte dedit illi dominus vt vinceret. Nec enim teſte Apoſtolo,coronabitur niſi qui legi
time certauerit[& perſequatur illos] Tanto fortius dando ſe ad omnem profectum virtutum
quanto plus importune ac improbe illi conantur eũ auertere, exẽplo ſtrenuiſſimi pugnato-
ris,qui ſperando in domino,non proprijs viribus innitendo,deprompſit: Perſequar inimicos
Pſal.17. meos,& comprehendam eos,& non conuertar donec deficiant. Propterea alibi ſcriptum eſt:
Iacobi.4. Reſiſtite diabolo,& fugiet à vobis[& operabitur magis quam patietur]id eſt,abſq; ſui læſione
triumphabit,tamq; faciliter aut certe tam viriliter præualebit,quod magis habebit ſe actiue q̃
Iſaiæ.50. paſſiue. Nec propter tentationes ceſſabit ab actibus virtuoſis,dicens cum Iſaia:Iuxta eſt qui iu-
ſtificat me,quis contra dicit mihi? Stemus ſimul. Quis eſt aduerſarius meus? accedat ad me. Ec
ce dominus deus auxiliator meus.[Et adhuc proprio habitu in patiente]id eſt, non patiente
detrimentum habitu ſuæ virtutis, ſed incrementum & robur maius ſumente[& non indigen
te]humanis auxilijs,iugiter tamen innitente gratioſo dei auxilio [& alijs medicus videbitur
talium operationum]id eſt,proximis ſuis ſalubriter conſulet,qualiter in tentationibus ſe ha-
bebunt,ac bonis inſiſtent operibus. Sicq; læſionibus animarũ medebitur,iuxta illud Iſaiæ:Do-
Iſaiæ.50. minus dedit mihi linguam eruditam,vt ſciam ſuſtẽtare eum qui laſſus eſt, verbo. Nempe quo
quis in prælijs ſpiritualibus magis fuerit exercitatus,eo magis idoneus eſt conſulere alijs. Ideo
Eccle.34. ſcriptum eſt in Eccleſiaſtico:Qui non eſt tentatus,quid ſcit? Vir in multis expertus, cogitabit
multa. Deniq;,ſicut in naturalibus cernimus quod vnumquodq; reſiſtit ſuo contrario, & for-
tius agit cum ab illo impetitur,ita virtutes iuſtorum fortius agunt & reluctantur,quando à tẽ
tationibus ac vitijs impugnantur. Sequitur de excluſione apoſtatarum.[Aeſtimo autem ego,
magis vero an aperte ſcio]id eſt,naturali lumine aliq̃liter caplo,ſed diuina illuminatiõe certe
noſco[hierarchicorũ puriſſima diſcretio ꝓ talib' nouit energumenũ ppollutiſſimã opationẽ,q̃
cũq; à deiformi diſcedũt vita].i.q̃d diſcretio ecclaſticoꝝ puriſſima nouit,& noſcẽdo facit q̃d

nouit agẽ

A nouit agendũ. Vel,nouit,id ẽ,approbat pro talibus, energumenũ, id ẽ, præ ipſis energumenis
ſeu ante eos eſſe ab eccleſia excludendos. quicunq;,id eſt, illos oẽs qui deſcendunt à vita dei-
formi,id eſt,à conuerſatione deuotiſſima ac diuina recedunt,per operationem pollutiſſimam,
id eſt,per actiones valde iniquas:quia vulnera repetita,ſunt grauiora[& conſentientes] inqui-
nationibus ipſis[& ſimiliter]id eſt,inquinate[conuerſantes fiunt]id eſt,deputantur[dæmoni-
bus perdiris]id eſt,damnatis, quorum ſunt ſerui [Vere quidem exiſtentia & immortaliter cre-
ata & æternaliter delectata,per extremam & ſibimet perniciofam inſipientiam auertentes] id
eſt,à cordibus ſuis excludentes bona ſpiritalia,cœleſtia & diuina, vere & ſalubriter exiſtentia,
& creata immortaliter,id eſt,ad hoc q̊d perpetue maneant,& delectata æternaliter,id eſt,ad de-
lectationem perhennem ducentia,quod faciunt per inſipientiã extremam,id eſt,maximã & ſi-
bipſis ſumme pernicioſam,id eſt,nociuam & ignominioſam. de quibus in Baruch legitur:Et Baruch. 3.
quia non habuerunt ſapientiam,interierunt propter ſuam inſipientiã. Atq; vt in libro Sapien- Sapien. 16. Eccle. 10.
tiæ ſcriptum eſt:Impius per malitiam occidit animam ſuam. Vniuſcuiuſq; ergo iniquitas & in-
ſipientia in primis & maxime nocet ipſi peccanti, & in proprium redundat autorem, prout in
Eccleſiaſte ſcriptũ eſt:Qui fodit foueam,incidet in eã:& qui diſſipat ſepem, mordebit eum co-
luber. ❡ Præterea cum donũ ſapientiæ ſit habitus ſupernaturalis infuſus,quod de deo & ſpi-
ritalibus bene iudicamus,per connaturalitatem & conformitatẽ affectus ad ea & per internũ
ſaporem:hinc ſapientiæ huic directo contrariatur,bona caduca,carnales delicias,perituras di-
uitias,& mundanos honores præeligere & præferre bono increato & infinito:quod ſpectat ad
vitium puerilitatis[materialẽ vero & multum paſſibilem alienationem, & perditas & corrũ-
pentes delicias,& infirmam in alienis non exiſtentem,ſed opinabilẽ delectationẽ concupiſcẽ-
B tes & operantes]hoc eſt,peruerſi concupiſcentes & operando quærentes delicias corrumpen-
tes & perditas,id eſt,carnales,dãnabiles,recte rationis iudicium ſubuertentes,& alienationẽ,id
eſt,excæcantia peccata,multũ materialia ac paſſibilia,& circa ſenſibilia obiecta verſantia & cir-
ca paſſiones,vt ſunt gula,auaritia,fornicatio:& delectationem opinabilẽ non vere exiſtentem
infirmã & ægram,id eſt,oblectationem vitioſam,quam reputant veram & firmam, cum tam
facile amittatur,& ad æternæ damnationis acerbitatẽ perducat.[Primi ergo ipſi]id eſt,apoſta-
tæ iſti qui etſi non recedant à fide,recedunt tamen à gratia & vita virtutum incepta. ſicq; apo-
ſtaſia ſumitur hic extenſe,ſecundum quod in Eccleſiaſtico legitur:Principium peccati homi-
nis,apoſtatare à deo[& potius illis]id eſt,magis quã energumeni[à miniſtro]puta diacono,
[diſcretiua voce ſegregatur]id eſt,ſpeciali nomine exire iubentur.[Non enim iuſtũ eſt, cis al- Eccle. 10.
terius cuiuſdam ſacri participare]id eſt,rectũ non eſt,illis ſic recidiuantibus impartire aliquid
diuini chariſmatis,quãdiu manent in ſuis abuſionibus[quam eloquiorũ conuerſorię ad meli-
ora doctrinæ]id eſt,quam donum ſalubris prædicationis ſacræ ſcripturæ, qua conuertantur
ad deum. Iuxta quod in euangelio loquitur Chriſtus: Niſi conuerſi fueritis & pœnitentiam ege-
ritis,oẽs ſimul peribitis. Quod autem ſic recidiuantes ſint excludendi,probat per locũ à mi-
nori,quia videlicet minus rei excluduntur.[Ea enim diuinorum ſupermundane ſacrificatio] Lucæ. 3.
id eſt, conſecratio & immolatio ſacramenti euchariſtiæ quæ fit ſupermundane,id eſt,ſuperna-
C turaliter penitus ac diuine [ab his qui ſunt in pœnitentia,& ad eam iam venientibus abſcondi-
tur]id eſt,occultatur à conſtitutis in pœnitentia publica,& à venientibus ad eandem [non o-
mnino ad ſacratiſſimum admittens]id eſt,ſacrificatio illa nequaquam admittens aliquid præ-
dictorum ad ſacratiſſimum,id eſt,ad inſpectionẽ diuiniſſimi ſacramenti altaris. [Appellat ve-
ro & hoc caſtiſſime]id eſt,miniſter,puta diaconus,vel ipſa ſacra communio. ipſo facto,id eſt,
ſua abſconſione acclamat & prædicat hoc caſtiſſime,id eſt,mundiſſima intentione[quia in ali-
quo ad deiformitatis ſummum imperfecte infirmantibus inuiſibilis vado & †i ncommunica- †nõ cõmu nicabilis.
tus]hoc eſt,ego iam tranſeo ad ſummum deiformitatis,id eſt,ad apicẽ diuinæ aſſimilationis,
vel ad deum altiſſimum,cui offeror inuiſibilis infirmantibus imperfecte,id eſt,præ ſua imper-
fectione adhuc ægris & puſillis,à quibus excluſis modo non aſpiciat, nec communicabo cum
eis in iſto myſterio.[Abigit enim per omnia clariſſima vox]id eſt,euidens valde pronũciatio
diaconi,expellit ab eccleſia omnes præfatos immundos[non valentes coniungi diuiniſſimo-
rum digne *communicatoribus]id eſt,qui nequeunt decenter aſſociari communicatoribus,id *cõmunica tionibus.
eſt,ſuſceptoribus diuiniſſimorũ,id eſt,corporis & ſanguinis ſancti ſanctorũ. [Multomagis paſ-
ſibiliter energumenũ multitudo]id eſt,pluralitas illa tã imperfecta,quod adhuc [paſſibiliter]
& viſibiliter ſubiacet paſſionibus appetitus ſenſitiui[immunda erit & omnino alienata ſacro-
rũ inſpectione & cõmunicatione]id eſt,totaliter repulſa à viſione & ſuſceptione ſacramẽti iſti-
us.[Deinde diuino fiunt foris tẽplo & ſuperexcellenti 'eius ſacrificio teletarũ]id eſt, à templo 'eos.

materiali deo altiſſimo conſecrato, & ab intuitu ac communione ſuperexcellentis ſacrificij e- D
ius,ſenſibilibus ſignis & formis velati[indocti & imperfecti]id eſt,q nondum ſpiritualiū ſen-
ſuum ſunt capaces. Vel indocti teletarum,id eſt,nondum inſtructi de ſacramētis[& cum ipſis
à ſacra apoſtatæ vita]id eſt,qui receſſerunt à vita virtuoſa,quam ad tempus habuerunt, potiſſi
me ſuſcepto baptiſmo[conſequēterq; his aduerſus cōtrariorū,&vincula & phantaſias propter
infirmitatem bene patientes]id eſt,correſpondenter & conuenienter cum prædictis expellun-
tur à templo bene patientes,id eſt,hi q faciliter patiuntur læſionem interiorem[propter infir-
mitatem,id eſt ob ſuam pronitatem ad mala,quia nondum armati ſunt ſanctis virtutibus, ad-
uerſus vincula,id eſt,voluptates & conſuetudines prauas,& contra phantaſias, id eſt imagina-
tiones & apprehenſiones phantaſticas contrariorum,id eſt,hoſtium humanæ ſalutis. Vnde di
2.Theſſ.2. Prouer.5. xit Apoſtolus:Reſipiſcant à laqueis diaboli,à quo captiui tenentur. de qbus in Prouerbijs Sa-
Prouer.7. lomon:Iniquitates,ait,impij capient eum,& funibus peccatorum ſuorum conſtringetur. Rur-
ſus quoq; de iuuene lubrico loquens:Occurrit illi,inquit,mulier ornatu meritritio,ſtatim ſeq-
tur eam quaſi bos ductus ad victimam.[Quippe non peruenientes ad diuina per corrobora-
tum & non indigentem conuitum]id eſt,accedere non valentes ſacramenta ac diuina myſte-
ria per contemplationem firmam ac ſtabilem,& ſufficienter idoneam,perducentem[in deifor
mis habitus incommutabile & actiuum,id eſt,ad immobilitatem mentis & indefinentem agi-
litatem & actualitatem habitus deiformis, id eſt,puræ & feruentiſſimæ charitatis, quæ ocioſa
eſſe non valens,inceſſanter ſtimulat cor amantis,& excitat illud in deum. [Deinde cū ipſis cō-
traria quidem recedentes vita]id eſt,conſequenter cum prætactis expelluntur templo,recedē
tes à vita contraria]id eſt,vitioſa,vtputa pœnitentes.[Nondum autem & phantaſiis eius habi- E
tu & amore diuino & claro purgati]id eſt,necdum emundati ab importunis memorijs ac reli-
quijs priſtinarum culparum,quæ reliquiæ ſunt pronitas ad peccandum,& debilitas reſiſtendi.
A quibus nondum purgati ſunt habitu,id eſt,habituata & firma exercitatiōe in bonis,quæ cō-
trariam diſpoſitionem excludit& ſtabilit cor in bonitatis affectu,quod potiſſime efficit amor
diuinus,in exercitium aſſiduum ductus,tanquam ancora firmans & immobilitās animam in
dilecto,qui amor eſt clarus à commixtione inordinati affectus.[Et poſt hos qui non omni mo
do vniformes & legaliter dicendum immaculati & incontaminati ſunt perfectiſſime]id eſt,vl
timo poſt præmemoratos aggrediuntur eccleſiam,qui non ſunt adhuc ſufficienter perfecti, v-
niformes ac ſtabili in bonis perfectiſſime,id eſt,multū perfecte,qui forſan ex humilitate egre-
diebantur cum alijs. Ex his copioſe inſtruimur,quam ineffabiliter præcordialem reuerentiam,
deuotionem,feruorem habuerunt ſanctiſſimi illi primitiuę eccleſię filij, circa ſuperuenerandiſ-
ſimum euchariſtiæ ſacramentum. Et heu heu quod nos miſerrimi tam negligentes & deſides
circa id ſumus. Præterea dico, quia ſi omnes iam tacti modo ab eccleſia expellerentur, vereor
Sacrifica-tores. quod admodum pauci manerent in ea.[Sanctiſſimi tunc ſanctiſſimorum ſacrificatores]id ē,
illis expulſis,manent in templo deuotiſſimi ſacerdotes,quorum eſt conſecrare & offerre hoc
ſacrificium laudis. quod interdum ſingulariter appellatur ſacramentum & ſacrificium, qa eſt
vna completa oblatio,& ad vnum completum effectum eſt ordinata. Aliquando vero plura- F
liter dicitur ſacramenta & ſacrificia,propter diuerſitatem ſacramentalium ſpecierum atq; ma-
teriarum,ex quibus fit conſecratio. Vnde in collecta oramus:Purificent nos quæſumus domi-
ne ſacramenta quæ ſumpſimus &c. [& contemplationis amatores]id eſt,homines contempla-
2.Cor.3. 1.Cor.2. tiui,in quorum perſona dixit Apoſtolus:Nos autem reuelata facie gloriam domini ſpeculan-
tes. Et iterum:Sapientiam loquimur inter perfectos[ſanctiſſimam teletam]id eſt,ipſum ſacra
mentum digniſſimum ſeu ſymbolicam ſpeciem,ſub qua continetur. Hinc alia habet trāſlatio.
Sanctiſſimam conſecrationem. Tertia vero,Sacroſancta myſteria[ſancte & decenter inſpiciē-
tes]præſertim in eleuatione cum ingenti deuotione & adoratione,cum interna compunctiōe
aut aliquantula pectoris tunſione,memores ſuarum culparum,& quanta pertulerit filius dei.
[Laudant hymnologia catholica]id eſt,proferendo ſeu decantando ſymbolum fidei ab apo-
ſtolis editū,quod dicitur hymnologia,id eſt,ſermo laudatorius. & catholica, id eſt, vniuerſaliter
continens quaſi ſummatim,quæ ſpectant ad fidem,ita quod alia credenda ibi non expreſſa,in
cluduntur in eis,aut reducuntur ad illa. Laudant inquam[beneficum & bonorū largiens prin
cipium]id eſt,deum patrem omnipotentem,qui eſt principium tam filij & ſpiritusſancti,quam
omnis boni creati. Eſtq; principium beneficum,id eſt,liberale & beneſactiuum reſpectu crea-
turarum,quarum etiam eſt cauſa & cauſale principium. Filij vero ſecundum diuinam naturā,
& ſpiritusſancti eſt quidem productiuum & fontale principium,non proprie cauſale, nec cau-

ſaq;rū

A ſa:quoniam cauſa eſt ad cuius eſſe ſequitur aliud. nec proprie beneficum,quoniam pater non Cauſa gñ.
eſt factor filij vel ſpiritusſancti. Porro tres ſuperſanctæ perſonæ ſunt vnum principium om̃is
entis creati,cuius tamen deus pater ſpecialiter pater aſſeritur,quia ex ſe creatiuam habet poten
tiam. Filius autem & ſpiritusſanctus quicquid habent & ſunt,à patre ſe accepiſſe cognoſcunt:
quem & ob hoc & ob alias rationes,ſuperæſtuantiſſimo ac ſimpliciter infinito amant amore
[ſub introducentes ſalutares nobis,quæ reuelatæ ſunt teletæ ſanctam perfectorum deificatio-
nem ſacrificantes]id eſt,recitantes in ſymbolo fidei & alijs verbis ſcripturę,ſalutares nobis,id
eſt,ſermones & gratias,donationes & viſiones nobis ſalubres,quæ ſunt teletæ reuelatæ, id eſt,
myſteria deſuper patefacta. & ſacrificantes,id eſt,pro tota eccleſia militanti deo offerentes dei-
ficationem ſanctam,id eſt,virtuoſiſſimam conuerſationem perfectorum, per quam ipſi perfe-
cti fuerunt deificati,id eſt,deo ſublimiter aſſimilati. Fit enim in canone ſanctorum memoria,
dum dicitur: Communicantes & memoriam venerantes & cætera. vt ſanctorum fide ædifice-
mur,& eorum meritis adiuuemur,qui hac fide ad ſanctitatem meritorumq; copiam ac ſalutẽ
peruenerunt æternam. [Hymnum autem hunc] videlicet ſymbolum fidei[alij hymnologiam
vocant]id eſt,ſermonem loquentem de deo ipſum laudando. [Alij autem]vocant ipſum[re-
ligionis ſymbolum]id eſt,canticum ſummarie continens principia & fundamenta atq; articu
los fidei & legis Chriſtianæ. [Alij vero,vt ęſtimo,diuinius hierarchicam euchariſtiam]id eſt,
alij nominant eum magis diuine & alte euchariſtiam hierarchicam,id eſt,bonam & eccleſiaſti
cam gratiam tanquam comprehenſiuam † in nos diuinitus peruenientium ſacrorum donorũ] * hymnos diuinit' p-uenientiũ.
B id eſt,recitantem diuina chariſmata nobis à deo influxa. Nam tangit dona naturalia, dona q;
que gratuita deſuper nobis collata,donaq; gloriæ diuinitus nobis promiſſa: myſteria quoque
ſaluifica,quæ vnigenitus dei pro noſtra aſſumpſit ſalute. [Videtur enim mihi lauuandorum
omnium operum diuinorum actionem circa nos fieri]id eſt,mihi apparet quod in ſymbolo
iſto fit actio,id eſt,regratiatiua commemoratio omnium operum diuinorum circa nos exhi-
bitorum,quæ maxime ſunt laudanda,tanquam pijſſime,ſapiẽtiſſime & potentiſſime facta aut
fienda. Eſt quippe in ſymbolo hoc mentio de operibus creationis & recreationis ac glorifica
tionis,de beneficijs & promiſſis,de myſterijs noſtræ redemptionis,de omnipotentia dei,de fu
turo iudicio & præmijs ac tormentis æternis,dę beatiſſima trinitate,de emanatione ad intra &
ad extra. [eſſentiam quidem noſtram & vitam deiformiter ſubſtituens]id eſt,inter alia ſubſti-
tutam affirmans noſtram naturam deiformiter,id eſt,ad participandum eſſe diuinum,per do-
na gratiæ in præſenti,& per dona gloriæ in futuro,dum ait: Sanctam eccleſiam catholicã, ſan-
ctorum communionem,remiſſionem peccatorum,& cętera. ſimiliter vitã. i. animã quæ eſt cor
poris vita,vel vitam ſpiritalem,aut vitam beatam. dum addit: Carnis reſurrectionem, vitam
æternam[& principalibus exemplis]id eſt,exemplariſſimis ac ſanctiſſimis Chriſti actiõibus,
tolerantijs,paſſionibus,cuius omnis actio & paſſio eſt noſtra inſtructio. Propter quod dixit:
Qui vult venire poſt me,abneget ſemetipſum,& tollat crucem ſuam quotidie,& ſequatur me. Gregorii
C Princeps item apoſtolorum: Chriſtus paſſus eſt pro nobis,nobis relinquens exemplum,vt ſe- Lucæ. 9.
quamur veſtigia eius. [Et pulchris deiforme noſtrum formans]id eſt,ſupremam animæ no- i. Petri. 2.
ſtræ portionem,in qua ſuperſanctime Trinitatis imago relucet,præclare reformans, ornans, Iohan. i.
perficiens virtutibus & ſaluberrimis ſuæ effectibus paſſionis: quia vt ait Iohannes, de plenitu-
dine eius omnes accepimus gratiam pro gratia. Vnde ad Epheſios ſcribit Apoſtolus, Iam eſtis Epheſio. 2.
ciues ſanctorum & domeſtici dei. Et ſummus Apoſtolus in ſecunda ſua canonica: Precioſa,in 2. Petri. 1.
quit,nobis dona donauit,vt per hæc efficiamur diuinæ conſortes naturæ [& † diuiniori habi- † Alibi diuiniori
tu & * renouatione in participatione conſtituens]id eſt,collocans intellectualem partem ani- * renouatio-nis.
mę noſtrę in participatione ſupernorum chariſmatum. Habitu diuiniori,id eſt. recentis ac fer-
uidæ charitatis,aut gratiæ gratum facientis,quæ eſt,virtutum & donorum, fluctuum quoque
ac beatitudinum fundamentum. & renouatione,id eſt,per ſpiritalem & internam noſtræ ani-
mæ renouationem,de qua ait Apoſtolus: Renouamini ſpiritu mentis veſtræ. Et denuo: Exui- Epheſ. 4.
te,ait,veterem hominem cum actibus ſuis,& induite nouum,qui ſecundum deum creatus eſt Col. 3.
in ſanctitate & iuſtitia veritatis[ſegregans autem ex negligentia ingenitam nobis * ſolitudinẽ] * ſolicitudi-nem.
id eſt,per gratiam ſuam tollens ab anima noſtra derelictionem,qua à deo relicta fuit & deſer-
ta virtutibus,quam contraximus per negligentiam peſſimam,qua dei præcepta implere negle Pſal. 118.
ximus,iuxta id Pſalmi: Maledicti qui declinant à mandatis tuis. aut intimorate quantum ad Iere. 48.
ſubſtantiam facti,ſeruauimus ſecundum id Ieremiæ: Maledictus homo qui facit opus dei ne-

Y iij gligen-

Iaco. 2. Ieie. 19. gligenter. Aut non integre, vt ſanctus Iacobus loquitur: Si quis totam legem impleuit, offen- D
dat autem in vno, factus eſt omnium reus. Vnde per prophetam minatur. Ponam te vt ſolitu-
Matt. 11. dinem. [Diuinorum nos reficiens bonis] id eſt, alens nos eccleſiaſticis ſacramentis, gratiarum
Cant. 5. muneribus, ſanctis operibus, conſolationibus, contemplationibusque ſupernis, prout CHRI-
Eccl. 15. STVS effatur: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos. Atque
in Canticis: Comedite amici & bibite, & inebriamini chariſſimi. In Eccleſiaſtico quoque: Ci-
babit illum pane vitæ & intellectus, & aqua ſapientiæ ſalutaris potabit illum] in antiquum re-
uocat] id eſt, in priſtinum innocentiæ ſtatum, ſaltem per imitationem & appropinquationem
Pſal. 36. quotidianam, iuxta illud in pſalmo: Cuſtodi innocentiam & vide æquitatem. Rurſusque: Per-
Pſal. 100. ambulabam in innocentia cordis mei [& perfectiſſima noſtrorum aſſumptione] id eſt, ſua ve-
ra & benedictiſſima incarnatione, in qua integre noſtram aſſumpſit naturam, etiam cum inde-
Hebræ. 2. trahibilibus ſuis defectibus, iuxta illud Apoſtoli: Debuit per omnia fratribus aſſimilari. Aut
Pſal. 88. perfectiſſima aſſumptione noſtrorum, qua quotidie nos aſſumit, & ſibi gratioſe ac plene con-
Iohan. 14. iungit. Domini eſt enim aſſumptio noſtra. Aſſumptione quoque noſtri ad gloriam & pa-
triam beatorum. Vnde apud Iohannem ait: Iterum veniam, & aſſumam vos ad meipſum [con-
† largitionẽ ſummatiſſimam propriorum † largitionem optime operatur] id eſt, dona gratiæ ac gloriæ ſuæ
copioſe, ſapienter ac ordinatiſſime nobis largitur. Etenim incarnatio eius eſt deificatio no-
Leo papa. ſtra: & eius ad ima inclinatio, eſt noſtra ad ſumma prouectio, vt aſſerit Leo papa. Hinc tem-
Iohan. 7. pus euangelicæ legis, tempus gratiæ appellatur. Propter quod ait euangeliſta: Spiritus non-
† ſocietatẽ. dum erat datus, quia IESVS nondum erat glorificatus. [Et hanc nobis dei ac diuinorũ
donat † communicationem] id eſt, iſtam aſſimilationem, imò & familiaritatem quandam cũ
deo & ſanctis, & dei quo ad aliqua ad nos, Saluator nobis conceſſit per incarnationem ſuam, E
& per chariſmata benificentiæ ſuæ: quoniam verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis.
Qui per Oſeæ proteſtatur: In manibus prophetarum aſſimilatus ſum. Et in prima Iohan-
Iohan. 1. Oſeæ. 12. nis canonica habetur: Societas veſtra ſit cum patre & filio eius. [Sic autem diuina humani-
1. Iohan. 1. tate ſacre laudata] id eſt, CHRISTO homine & eius myſterijs ſeu humanitate eius dei-
ficatiſſima à verbo aſſumpta, taliter confeſſis & collaudatis in ſymbolo. Vel humanitate diuina,
id eſt, benignitate dei, qua nos tam ſuperpiiſſime liberare dignatus eſt. Vnde ad Titum ait A-
poſtolus: Apparuit benignitas & humanitas ſaluatoris noſtri dei. Quod dicitur ibi ad literam
Titum. 3. non de filio, ſed de patre. Siquidem paulopoſt ibi ſubiungitur: Per IESVM CHRI-
STVM dominum noſtrum. Sequitur de his, quæ poſt ſymboli decantationem à miniſtris
aguntur [occultus quidem diuinus panis apponitur] id eſt, panis in corpus CHRISTI
tranſſubſtantiandus, apponitur ſuper altare occultus, id eſt, opertus ſeu nondum palam o-
ſtenſus [& benedictionis calicis] id eſt, vinum benedicendum in calice, iuxta quod ad Corin-
1. Cor. 10. theos ſcripſit Apoſtolus: Calix benedictionis cui benedicimus. [Diuiniſſima autem ſaluta-
Ruth. 2. tio ſancte agitur] id eſt, ſacerdos populo deuotiſſime imprecatur ſalutem, dicendo: Dominus
2. Para. 15. vobiſcum [& hagiographorum voluminum] id eſt, librorum ſacræ ſcripturæ [myſtica & ſu-
permundana recitatio] id eſt, lectio aliqua ex eiſdem ad propoſitum pertinens: Quæ dicitur
ſupermundana, quia ſuper hominem eſt illa ſcriptura, ex ſpiritu ſancto & reuelatione diuina F
deſcendens. [Non enim vnum eſt ad vnum † congregari & vnius participare pacifica vnita-
† congregare. te ad ſeipſos * pacificatos]. Alia tranſlatio habet. Ad ſeipſos diuerſos. Tertia quoque adhuc
* non pacificatos. planior eſt, habens ſic: Qui aduerſus ſeipſos diſſident atque diuiſi ſunt, & forſitan textus iſte
haberet, ad ſeipſos non pacificatos. Itaque ſenſus eſt. Non contingit vnum vni congregari, id
eſt, impoſſibile eſt vnum hominem alteri ſpiritaliter per charitatem vniri, & participare
vnitate pacifica vnius, id eſt, proximi ſui, habendo cum illo veram concordiam ad ſeipſos
diuiſos, id eſt, qui intra ſe diuiſi ſunt per paſſiones & culpas rationi prædominantes. Sic-
que diſſident à ſeipſis: nec veram habent pacem cum alijs, iuxta illud Iſaiæ: Non eſt pax
Iſaiæ. 57. Pax quid. impijs, dicit dominus. Pax nanque eſt tranquillitas mentis in deo, & gaudium imperturbatũ,
Gala. 5. eſtque fructus ſpiritusſancti, iuxta illud ad Galatas: Fructus ſpiritus eſt charitas, pax, bonitas, &
cætera. [Si enim ab vnius contemplatione & ſcientia illuminati ad vniformem & diuinam
congregationem vnificamur] id eſt, ſi contemplatione atque notitia ſummæ & primæ vnita-
tis, quæ deus eſt, illuſtrati, vnum efficimur cum congregatione ſpiritalium hominum, qui vni-
Acto. 4. formes & ſimplificati ſunt mente, ſicut in Actibus fertur: quod multitudinis credentiũ erat
Iere. 32. cor vnum & anima vna. De qualibus dominus per Ieremiam prædixit: Dabo eis cor vnum
& animam vnam. Tali congregationi per charitatem incorporamur [nõ fortaſſis in partitas

reſcin

A reſcindimur decidere in concupiſcentias]id eſt, à tali congregatione abrumpimur, cadendo
in deſideria praua & carnalia. De quibus in Eccleſiaſtico legitur: Poſt concupiſcentias tuas nõ Eccle.18
eas, & à voluptate tua auertere. Si præſtiteris animæ tuæ concupiſcentias eius, faciẽt te in gau-
dium inimicis tuis. Quæ concupiſcentiæ merito nuncupantur partitæ, quia rationi contra-
riæ, nec per virtutes ad vnum reductæ, dicente Apoſtolo: Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum Gal. 5.
& diuidunt ab electis. Addit quoque, fortaſſis ad inſinuandum libertatem arbitrij. [Ex qui-
bus materiales creantur & paſſibiles aduerſus ſecundum naturam æquiformæ infeſtationes]
hoc eſt, ex quibus, videlicet concupiſcentijs creant, id eſt, cauſantur, infeſtationes, id eſt, impu-
gnationes & tentationes aduerſus æquiforme, ſecundum naturam ad ea quæ ſunt, id eſt, con-
tra rationem, quæ ſemper deprecatur ad optima, vel contra ſynderesim, quę iugiter remurmu-
rat malo, ſecundum Hieronymum, nec in damnatis in toto extinguitur, ac interdum vermis Hierony.
conſcientiæ nuncupatur. Vnde per Iſaiam dicitur: Vermis eorum non moritur. Quod tamẽ Iſaiæ 66.
Haymo ſuper Iſaiam de materiali verme expoſuit, iuxta quod in libro Iudith legitur: Dabit Haymo. Iudith 16.
ignem & vermes in carnes eorum. Quam expoſitionem Petrus de Tarenthaſia ſuper Iſaiam ſe-
cutus eſt, quamuis ſuper quartum Sententiarum reprobet eam, iuxta opinionem dicentium,
quod poſt diem iudicij nullum irrationale animal mixtum manebit: quod & communior te-
net opinio. Quæ infeſtationes ſunt materiales atque paſſibiles, quia cum corporali fiunt tranſ-
mutatione, & grauant deuotos. ¶ Porro commentator per æquiforme ſecundum naturã,
intelligit proximum, qui eiuſdem naturæ nobiſcum eſt. Vnde in libro beati Iob legitur: Viſi- Iob 5.
tans ſpeciem tuam, non peccabis. Cui expoſitioni concordat tranſlatio alia, habens ſic: Ex cõ-
cupiſcentia nempe carnales ac paſſiuæ aduerſus eiuſdem naturæ conſortes gignuntur inimi-
citiæ. Cui tranſlationi conſonat illud Iacobi: Vnde bella & contentiones in vobis, nonne ex Iacobi 4.
B concupiſcentijs veſtris? [Hanc ergo (vt æſtimo) vniformem & inſeparabilem veram promul-
gat] id eſt, conuerſationem communicantium vniformem & inſeparabilem, id eſt, virtuoſam
ac ſtabilem, atque à deo difficulter ſeparabilem, præſertim quantum eſt ex parte virtutis, quam-
uis ſubiectum ſit fragile, deſignat & pandit. [pacis ſacra actio] id eſt, deoſculatio quę fit in miſ-
ſa. [ſimili ſimile collocans] id eſt, pacem habentibus in eſſe figurans ac roborans [& à partitis
ſeparans diuina & vnita ſpectacula,] id eſt, ſacra myſteria ſeu ſacramenta ac ſpiritalia oſcula ſe-
parans, denegans & occultans, partitis, id eſt, partialibus ab inuicem mente diuiſis, ſicut qui-
buſdam ſcribit Apoſtolus: Cum ſit inter vos zelus & contentio, nonne carnales eſtis? Deinde 1. Cor. 3.
tangit quid recitatio mortuorum poſt miſſam ſignificet. [Sacrarum autem tabularum poſt
† miſſam recitatio.] id eſt, expreſſio nominũ eorum qui pie quieuerunt in domino, deſcripto- † pacem
rum in tabulis aut membranis [prædicat ſancte firmatos] id eſt, notificat & collaudat eos, qui
perſeuerauerunt in ſanctitate vſque in finem. [& ad ſtrenuæ vitæ conſummationem immuta-
biliter aduenientes.] id eſt, qui pertingunt ad finem beatificum conuerſationis virtuoſæ, quæ
conſummatio immutabilis eſt: quia & vita beata termino caret, & in ipſo exitu ſuo à corpore
anima immobilitatur ſiue in bono, ſiue in malo, ſic quod in illa conuerſione ſeu affectione æ-
ternaliter manet, in qua receſſit à corpore, iuxta illud Eccleſiaſtis: Si ceciderit lignum ad au- Eccle. 11.
C ſtrum, ſiue ad aquilonem, in quocunque loco ceciderit, ibi erit. Vnde & Damaſcenus libro ſe- Iohan. Da.
cundo capitulo tertio ait: Oportet ſcire quoniam quidem quod hominibus mors, hoc eſt an-
gelis caſus. Poſt caſum enim non eſt eis pœnitentia, quemadmodũ nec hominibus poſt mor-
tem. [Nos quidem per ſimilitudinem eorum in beatiſſimum habitum, & deiformem quie-
tem hortans & manuducens.] id eſt, recitatio ſeu commemoratio illa feliciter defunctorum,
hortatur nos illorum exemplo, & viam ſalutis præbet: qua illorum ſequendo veſtigia perue-
niamus quò illi iam feliciter peruenerunt. Hinc apud Iacobum ſcriptum eſt: Exemplum ac- Iacobi 5.
cipite longanimitatis & laboris & patientiæ prophetas. Sic igitur manuducit in beatiſſimum
habitum, id eſt, charitatem perfectam, omniumque virtutum gradum ſupremum, vt quæ re-
tro ſunt obliuiſcentes, ſemper ad perfectiora tendamus, nullum finem imponentes profectui,
vt pertingamus in deiformem quietem, id eſt ad plenam & contentantem, ac prorſus quietan-
tam felicitatem: qua adepta, ceſſat omnis indigentiæ motus. Oramus quoque non pro ipſis
martyribus, quos vere mortuos eſſe cognoſcimus, ſicut nec pro infantulis baptizatis iam mor-
tuis: quia qui orat pro illis, iniuriam infert ipſis: ſed pro bonis fidelibus, de quorum actuali
beatificatione ſumus incerti. Hinc & feſta ſanctorum percolimus, vt eorum accẽdamur exem-
plis, protegamur ſubſidijs, fide atque conſtantia ædificemur. Hinc de Tobia aſſeritur: Hanc
tentationem permiſit deus eueniri illi, vt poſteris daretur exemplum patientiæ eius, ſicut &

Iob.1. ſancti Iob. [quibus tanq̃ viuentibus prædicat.] id eſt, de ipſis tanquam de vere feliciterq; vi- D
uentibus ſermocinatur eccleſia ſeu ſcriptura,iccirco illoꝝ mortem ſeu tranſitum natalitia vo-
cat. [& vt theologia ait]id eſt,ſermo diuinus [non mortuis,ſed in diuiniſſimã vitam ex mor-
te tranſeuntibus.]id eſt,eccleſia prædicat de eis, non quaſi de omnino, ſed quaſi de mortuis
corpore,qui ex morte naturali & corporali perducti ſunt ad diuiniſſimam vitam penitus im-
Ioh.17 mortalem. De qua apud Iohannem Chriſtus loquitur deo patri:Hæc eſt vita ęterna,vt cogno
Matth.24 ſcant te ſolum veꝝ deũ,& quẽ miſiſti Ieſum Chriſtũ. Hinc in Matthæo ait ſaluator de Abraã,
Iſaac & Iacob:Non eſt deus mortuorum,ſed viuorum. ¶ Denique ſubditur alia cauſa re-
cordationis iſtius ſanctorum:[Vide autem].i. conſidera [quia & recordationibus ſacris reſti-
tuuntur diuina memoria.] id eſt, per has eoꝝ cõmemorationes oſtenduntur eſſe in memo-
Philip.4. ria dei,qui ſanctos ſuos ita mirificat & ſublimat. Hinc habetur in pſalmo:In memoria æterna
Pſalm.111 erit iuſtus. In Eccleſiaſtico quoque:Nomina eorum viuent à generatione in generationem.
Eccle.44. Ibidem. Et rurſus:Sapientiam ſanctorum narrant populi,& laudem eorum nanciat eccleſia.[non hu-
manitus memoratiua à phantaſia declarante.] id eſt,memoria dei nõ eſt ſicut humana memo
ria,ita quod phantaſia,id eſt,imaginaria aut ſenſitiua cognitio interior declarat aut renouet
in ea notitiam rei prius cognitæ ſiue præteritæ.[Sed veluti quis dixerit]id eſt, memoria altio-
ri modo conſiſtit in deo,puta diuinitus,hoc eſt,ſecundum quod competit excellentiæ dei,vi-
delicet[ſecundum diuinorum perfectam deiſormium precioſam & immutabilem cognitio-
nem.]id eſt,ſecundum cognitionem perfectam, digniſſimam & immutabilem diuinorum &
deiformium,qua ſcilicet deus cognoſcit diuina & deiformia,puta intellectualia,creatori ſimi-
lia, quæ inuariabiliter noſcit. Veruntamen memoria iſta & obliuio deo interdũ aſcribun-
tur metaphorice,quemadmodum ira,furor,dolor,quia per modum recordantis & obliuiſcen
tis ſe habet. Certum eſt quod memoria,prout ponitur in parte ſenſitiua, non conuenit deo, E
imo nec creatis intellectibus: ſed prout in intellectiua ponitur parte,ſecundum quod tertio de.
Ariſtoteles Anima,intellectus aſſeritur locus intelligibilium ſpecierum,& ipſa memoria fœcunda dicitur
intellectus,ſic competit deo omni imperfectione ſecluſa,quemadmodum ei conuenit infalli-
bilis inuariabiliſq; cognitio electoꝝ, quam ei competere probat authoritatibus Apoſtoli &
Pſalmiſtæ.[Nouit enim,vt aiunt eloquia] id eſt,ſcripturæ [qui ſunt eius]id eſt, deus æternali-
ter ſcit qui ſunt eius, id eſt, qui ad ipſum pertineant per prædeſtinationẽ æternã. Sic etenim ſcri-
2.Timo.2 ptum eſt in ſecunda ad Timotheum epiſtola:Firmum fundamentum dei ſtat,habens ſignacu
Iohã. 13. lum hoc:Nouit dominus qui ſunt eius. Quod & ipſe dominus apud Iohannem proteſtatur:
Actuum.13. Ego(inquiens)ſcio quos elegerim. De quibus in Actis legitur:Crediderunt quotquot præor
Pſalm.115. dinati erant ad vitam æternam. Sequitur authoritas alia [Et: Precioſa in conſpectu do-
mini mors ſanctorum eius.] id eſt,patientia in aduerſis inferentibus mortem, quibus mors
temporalis eſt quaſi ianua & ingreſſus eius ad vitam æternam. Porro mors per ſe formaliter
ſumpta,vt pura priuatio eſt,non eſt quid poſitiuum,icc irco expoſitorie ſubditur:[Morte ſan-
ctorum pro in ſanctitate conſummatione dicta]hoc eſt authoritas illa eſt vera,ipſa morte ſan
ctorum ſumpta pro conſummatione, id eſt finali perſeuerantia in ſanctitate ſeu terminatione F
actuali felici in vita ſancta. Sic enim mors ſanctoꝝ magni eſt meriti apud deum,& porta præ-
mij glorioſi. Meritum autẽ proprie conſiſtit in actu, & motus ſpecificatur à termino ad quẽ,
vtq; communiter dicitur,à fine ſit denominatio. [Et hoc ſacre intellige]id eſt, deuote aduer
te[quomodo ſuperpoſitis diuino altari pijs ſymbolis.]id eſt ſenſibilibus ſignis atque materijs
vtputa pane & vino conſecrandis. [per quæ Chriſtus ſignificatur & participatur.] Nam ante
conſecrationem ſignificatur per ea mox præſens futurus. Facta autem conſecratione, vt vere
ſub formis illis remanentibus præſens,perſonaliterque contentus,ſub quibus etiam participa
1.Cor.10. tur & ſumitur,ſicut ad Corinthios dixit Apoſtolus:Panis quem frangimus, nonne participa-
Iohan.6 tio corporis domini eſt? Et ipſemet Chriſtus apertiſſime loquens: Caro mea vere eſt cibus,
& ſanguis meus vere eſt potus. [Ad eſt indubitanter ſanctorum profeſſio] id eſt,recitatio,vt
eſt dictum] communionem eorum inſeparabiliter manifeſtans ad eum]id eſt, deſignans inſe-
parabilem eoꝝ vnionem & ſocietatẽ cum Chriſto atque adinuicẽ. [ſupermundana & ſacra
vnitate]id eſt,ſupernaturali ac ſpiritali vnione per charitatẽ,ſeu etiam per ſacramentalem con
Hebr.2. iunctione,& per veram humanitatis communionẽ,dicente Apoſtolo: Quia pueri cõmunica-
runt carni & ſanguini, & ipſe participauit ſimiliter eiſdem. [His autẽ ea quæ dicta eſt leges
ſacrificatis,]id eſt,pane & vino ante conſecrationem eorum in altari oblatis, ſecundũ ritum
ecclęſiæ.

A eccleſię præindictum. [ſtans in conſpectu ſanctiſſimorum ſymbolorum.] id eſt, ad altare ante
ſepoſita, habens panem & vinum, quæ pro tunc ſanctiſſima nominantur, per reſpectū eorū
in quo protinus conuertētur, & quæ deſignant, magis quàm propter id quod adhuc in ſe ſunt.
[Aqua manus ſummus ſacerdos lauat cū pudico ſacerdotum ordine.] id eſt, ſtans ibi cum ſa-
cerdotibus caſtis ei coaſſiſtentibus. [Qua quidem, vt eloquia aiunt, qui lotus eſt, non indiget
alicuius alterius, niſi extremorum, id eſt, nouiſſimorum ſuorū lauationis.] Hoc vt in Iohanne
legitur, Chriſtus dixit in cœna ſancto Petro, recuſanti pedes ſuos lauari à Chriſto. Qui inter Ioan. 13
cætera dixit ad illum: Qui lotus eſt, id eſt, baptizatus, non indiget niſi vt pedes lauet, id eſt, affe-
ctus quos poſt baptiſmum forſitan aliqualiter inquinauit. Verum Theologus hic verba illa
allegat, non penitus in forma & ſenſu, quibus ibi inducta ſunt, ſed dilatando ſenſum à ſimili,
ſecundum quod ſubditur non indiget niſi extremorum ſuorū lauationis, id eſt, purgationis à
minimis culpis, quas interim incidit, dato quod ex tunc à mortalibus cauerit ad quod inſinuā-
dum extremitates abluit digitarum [propter ſublimiſſimam purgationem] id eſt, ob ſignifica-
tionem altiſſimę purgationis, ad quam tenetur [in caſtiſſimo deiformitatis habitu] id eſt, in ha-
bituali munditiæ paſſione, qua deo indeſinenter aſſimiletur, quatinus ſi non quiuerit inceſſan-
ter deo actualiter puriſſime eſſe intentus, ſaltem habitualiter agat hoc, & frequentiſſime atq;
aſſidue, quantum humana permittit fragilitas, actualiter deo vacet, nec maculam mentis incur-
rat notabilem. [Et ad ſecunda proueniens] id eſt, ad inferiores ſe conuertens ſeu pergens, aut
pro ſe orari depoſcens. Proueniens inquam [deiformiter] id eſt, ad illorum profectum, gratiā
& ſalutem, non ob commodum ſuum. [non retentus erit] id eſt, non impedietur nec retrahe-
tur per illas à ſua puritate eminentiori. [& abſolutus] id eſt, ab obſtaculis liber [tanquam per-
B fectiſſime vniformis] id eſt, valde perfecte præ inferioribus ſtabilis & ſimplificatus, vt quanto
maior eſt authoritate & dignitate officij, tanto ſit maior ſanctitate, ſapientia, & omni perfectio-
ne virtutum. [& ad vnum iterum adunatum conuertens] id eſt, ad ſimpliciſſimum & impluri-
ficabilem deum denuo vertēs ſe per actualem contemplationē & inuocationem ipſius, ſeipſum
adunando, & recolligendo in ipſo [incontaminatam & immaculatā faciet conuerſionē, quaſi
deiformitatis ſaluantem plenitudinem & integritatem.] hoc eſt, præſul conuertens ſe ad deū,
tanquam ad eum qui vere ſaluat, conſeruat & conſummat plenitudinem, id eſt perfectionem,
& integritatem deiformitatis, id eſt, participatæ deificationis ſeu diuinæ aſſimilationis nobis
ab eo collatæ. Conſequenter tangit vnum ceremoniale, in quo eccleſia Chriſtianorum cū ſy-
nagoga communicat, quamuis non teneat illud eccleſia, inquantum fuit ceremoniale præce-
ptum in lege, ſed alia ratione, vt dictum eſt de thurificatione. [† Sacer ergo luter in ea, vt dixi- † Sacri luteris
mus, ſecundum legem erat ‡ hierarchica] id eſt, in hierarchia legali veteris teſtamenti, puta in ‡ hierarchia.
ſynagoga, fuit, id eſt, in templo extitit luter, id eſt, vas contentiuū aquæ, in quo ſacerdotes tem-
plum ingredientes & miniſtraturi, manus ſuas lauabant, de quo lutere ſit ſermo in Exodo & Exo. 30. & 17.
tertio libro Regum, vbi vocatur mare æneum, dicitur quoq; labium. [Nunc autem ſummi ſa- 3. Reg. 7.
cerdotis & ſacerdotum manuum purgatio ipſum inſinuat] id eſt, in eccleſia, purgatio, id eſt lo-
tio manuum ſummi ſacerdotis, puta epiſcopi & aliorum ſacerdotum inferiorū, inſinuat nunc
C id eſt, in eccleſia modo deſignat luterem ipſum ſeu lotionem quæ fiebat in illo, ita quod lotio
iſta eſt ſignum memoratiuum præteriti, non figuratiuum prognoſticumue futuri: de quo ſi-
gno memoratiuo pręteriti dominus dixit ad Moſen in Exodo: Hoc habebis ſignum quod mi-
ſerim te. Cum eduxeris populum meum de Aegypto, immolabis domino in monte iſto. De Exodi. 3
ſigno autem prognoſtico futuri in Iſaia ſcriptum eſt: Dominus dabit vobis ſignū: Ecce virgo
concipiet, & pariet filium. Cuius lotionis ratio moralis in nouo teſtamento ſubiungitur [Eos
enī ad ſanctiſſimam venientes immolationē] id eſt, ſacerdotes eccleſiæ accedentes ad celebra-
tionem, conſecrationē & oblationem ſacramenti [purgare oportet & extremas animæ phan-
taſias]. i. etiā minimas culpas cogitationū & phantaſticarū apprehenſionū, cū & per Michæā Mich. 2.
dñs dicat: Vę q̃ inutile cogitatis. Et per Iſaiā: Auferte malū cogitationū veſtrarū ab oculis meis. Iſaiæ 1.
Multo plus à malis affectionibus oportet purgari. A ſcuitatibus q̃q;, quū in Luca iudex ſum- Luc. 6
mus minetur: Væ vobis qui ridetis nunc, quia plorabitis & flebitis. [& ſimilitudine ipſi tantū
quantū poſſibile eſt, aduenire in manifeſtatione ſic theophanias.] hoc eſt, culpis ita purgatis,
oportet per aſſimilationem cum deo, quantū poſſibile eſt, aduenire. i. aſcendere in theophani-
as, id eſt, contemplationes ſeu apparitiones manifeſtiores. [† circa quas ponentur ſupermun- † ſuper
dialiū fulgorē.] hoc eſt, in theophanias fulgorū ſupermundialiū. i. cœleſtiū & ſupnaturaliū il-
luminationū ac ſpiritaliū luminū, circa quę theophaniſtæ verſant & extendunt. Illuminationū
dico.

a incuſo dico[ᵇ conformium ſpeculorum]id eſt,rationalium animarum, quæ ſunt conformes ſaltem D
mium in genere,angelis ſanctis illuminantibus eas. [claritatem vniuerſaliorem & lucidiorem ᶜ ap-
ᶜ appare tium. petentium peruenire proprium ſplendoren] id eſt, animarum appetentium ſplendorem pro-
Pſalm 4 prium,id eſt,intellectuale lumen eis influxum,de quo in pſalmo: Signatum eſt ſuper nos lu-
men vultus tui domine. In claritatem vniuerſaliorem & lucidiorem, id eſt, ad lympiditatem
Matt. 22. angelicam ſaltem poſt vitam præſentem, in qua erunt ſicut angeli dei, vt in Matthæo habet,
atq; in hac vita quotidie appropinquare ad illã, profectũ & imitationem. [Summi autẽ ſacer-
dotis & ſacerdotũ vſq; ad ſumma, id eſt, nouiſſima lauatio]id eſt, purgatio præſulis aliorũq; ſa
cerdotum, vſq; ad minimarum culparum deterſionem. Alia tranſlatio habet relauatio, quia
magis q̃ ſemel ſe lauant in officio miſſæ. [in conſpectu fit ſanctiſſimorum ſymbolorum]id ẽ,
in præſentia ſacramentalium materiarum conſecrandarum, atq; ſignorum iam poſitorum ſu
per altare. [tanq̃ in Chriſti omnes inſpicientis noſtras occultiſſimas notiones.]id eſt, quaſi in
conſpectu Chriſti intuentis vniuerſos actus noſtros interiores, quantumcunq; occultos &
ignotos hominibus. Quæ conſideratio multum confert ad ſancte viuendum. Propter quod
1.Par. 28 ſanctus Dauid morti proximus dixit filio ſuo Salomoni: Fili mi, ſerui deo corde perfecto & a-
nimo voluntario. Omnia enim corda ſcrutatur dominus, & vniuerſas mentium cogitatiões
Pſalm 118 cognoſcit. Et rurſus in pſalmo: Seruaui mandata tua & teſtimonia tua, quia omnes viæ meæ
3 Reg. 17. 4 Reg. 10. in conſpectu tuo. Beatiſſimi quoq; Elias & Elizeus locuti ſunt: Viuit dominus, in cuius con-
ᶠ altiſſimæ ſpectu ſto hodie. [& ᶠ ſublimiſſimæ purgationis in eius intenſiſſimis ſubtilitatibus & iuſtiſſi-
mis & æquiſſimis iudicijs terminatæ]. i. etiam in cõſpectu altiſſimæ noſtræ purificationis, hoc
eſt, in examinatione & inſpectione, ſeu conſideratione propriæ puritatis, terminatæ. id eſt ex-
hibitæ & peractæ in ſubtilitatibus & iudicijs. i. in præſentia & conſideratione ſubtiliſſimorum E
& diligentiſſimorum ac iuſtiſſimorum iudiciorum omnipotentis. Quæ qui ſapienter conſide
rat, in omnibus valde veretur, ſciens q; multa videntur bona & iuſta iudicio hominũ, quæ dei
iudicio reprobantur, & noſtræ iuſtitiæ ſubtilitate & profunditate ſapientiæ & æquitatis diui-
næ diſcuſſæ, valde ſunt imperfectæ: imo multoties iniuſtitiæ inueniuntur ab eo, qui prote-
Pſalm 74 ſtatur: Quum accepero tempus ego iuſtitias iudicabo. Propterea orauit vir ſanctus: Non
Pſalm. 142 Iſa. 64. intres in iudicium cum ſeruo tuo domine. Et Iſaias ait: Quaſi pannus menſtruatæ vniuerſæ
Iob. 9. iuſtitiæ noſtræ. Hinc ſanctus Iob ait: Non iuſtificatur homo compoſitus deo, & ſi voluerit iu-
dicio cum eo contendere, non poterit reſpondere vnum pro mille. Etiam ſi habuero quicpiã
iuſtũ, non reſpondebo ei, ſed vt meum iudicem deprecabor. Hinc denuo ait: Si iuſtificare me
voluero, os meum condemnabit me. Etiam ſi ſimplex fuero, hoc ipſum ignorabit anima mea
Iob. 31. ¶ Inſuper de hac intentiſſima ſubtilitate diuinæ inſpectionis & æquiſſimis eius iudicijs rurſus
teſtatur: Nonne deus conſiderat vias meas, & omnes greſſus meos dinumerat? Iccirco à facie
eius turbatus ſum, & conſiderans eum timore ſolicitor. Hinc & hic magnus pater Dionyſius
legitur iudicia dei plurimum expauiſſe. Similiter alij magni ſancti, ſicut Hieronymus, abbas
Arſenius, abbasq; Agaton. Et væ nobis, q; tam intimorati ac incuſtoditi conſiſtimus. Certe
deus quo ſapientior, eo attentius cuncta conſiderat: quo ſanctior, eo iniquitates & fœditates
noſtras vehementius deteſtatur & odit: quo iuſtior, eo eaſdem rigoroſius punit. [ſic diuinus F
ſummus ſacerdos vnitur]id eſt, tam ſancte & contemplatiue ac timorate cõiungitur ſacramẽ-
Roma. 1. tis, imo & attributis diuinis, de quibus ait Apoſtolus: Inuiſibilia dei per ea quæ facta ſunt,
conſpiciuntur. Diuinis quoq;, id eſt, chariſmatibus ſpiritus ſancti & gratioſis huius ſacramen
ti effectibus, & contemplatur diuina ac ſacra Chriſti myſteria. [& ſacras diuinas actiones lau-
dans]id eſt, recitãs ea quæ Chriſtus in cœna nouiſſima circa inſtitutionem, conſecrationẽ, &
vſum huius ſacramenti peregit, ſicut cum dr̃: Qui pridie q̃ pateretur accepit panem, &c. [ſacri-
ficat diuiniſſima]. i. conſecrat & immolat corpus & ſanguinem ſaluatoris. [& ſub conſpectu
ducit laudata]quod fit in eleuatione myſteriorum tantorum. [Ergo eſſe ᵍ inter nos diuinas
ᵍ hymnos actiones dicimus.] id eſt, beneficia dei multa ac maxima, & actiones interiores ſacra-
menti iſtius in cordibus noſtris. Etenim quicquid corporum cibus & potus exterior operat
in corporibus noſtris, hoc cibus iſte & potus ſacramentalis in noſtris ſuo modo efficit anima-
bus. [Deinde narrandum quanta virtus]id eſt, deſcribendum eſt iuxta virtutem nobis con-
ceſſam, aut certe recitandum pro poſſe, quanta ſit virtus & efficatia ſacramenti iſtius. [Non
enim omnes laudare ſufficiens ego.]id eſt, inſufficientem me reor ac fateor vniuerſas gratias,
operationes, vires, & ſecretiſſimos huius ſacramenti effectus laudare, deſcribere ac ſcire, ideo
ſubditur: [neq; aperte ſcire]id eſt, euidenter cognoſcere: imo hoc ipſum quod ſcimus de eis, im
perfecte cognoſcimus & obſcure[& alios in myſteria ducere]. i. non valemus alios ad myſte
riorum

A tiorum iſtorum claram ac plenam cognitionem induceret, quoniam valde ſupernaturalia, al-
tiſſima abdita & incomprehenſibilia ſunt. [Quęcunq; autem à diuinis ſummis ſacerdotibus]
id eſt, omnia illa, ſeu quædam de omnibus illis, ſeu omnia ſummatim & in communi, quæ à ſa
cerdotibus diuinis & ſummis, id eſt, glorioſis apoſtolis & apoſtolicis viris [conſequenter elo-
quijs laudantur & ſacrificantur]. i. per modum laudis diuinæ de his prędicantur, & deo attri-
buuntur [conſequenter eloquijs]. i. conſonanter ſcriptis. Quod non ſeruantes hæretici, circa
hoc ſacramentum erraſſe noſcuntur. Hinc enim deus loquitur: Sacrificium laudis honorifica- Pſal. 49.
bit me [* hęc vt nobis poſſibile eſt dicemus] in iſto capitulo aut alijs locis [hierarchicam inſpi- * hic.
rationem ducem innocantes] id eſt, illuminationem cœleſtem principatiuam efflagitantes no
bis adeſſe pro ductore & doctore, vt vnctio eius nos doceat. Nempe vt in libro Iob aſſeritur: 1. Iohā. 2
Spiritus eſt in homine, & inſpiratio omnipotentis dat intelligentiam. ¶ Conſequenter tan Iob. 32.
git occaſionem incarnationis diuinæ [Humanam naturam in principio ex diuinis bonis inſi-
pienter perditam, multum paſſibilis vita ſuſcepit & corrumpentis mortis finis.] id eſt, huma-
nam naturam in primis parentibus, deinde in poſteris eorundem per originale peccatum in-
fectam, inuaſit vita multũ paſſibilis, hoc eſt, varijs paſſionibus ſubdita & addicta, maliſq; pœ-
næ & culpæ ſubiecta atq; repleta, & tandem mors ipſa corrumpens, qua anima ſeparatur à cor
pore. [Conſequenter enim quæ vere eſt bonitate perdita]. i. amiſſa ſumma & increata bonita
te, quæ ſola eſt bonitas vere, perfecte, pure, & independenter. [apoſtaſia] id eſt, per apoſtaſiam,
ſeu mentalem auerſionem priorum parentum à ſumma & incommutabili bonitate per con-
B uerſionem ad bonum creatum, caducum [in paradiſo ſacrę legiſlationis tranſgreſſione] id eſt
in paradiſo terreſtri per pręuaricationẽ legis à deo latę ſeu datę. Quod qualiter factum ſit, ſcri-
ptum eſt in Geneſi [recalcitrantem viuifico iugo proprijs motibus & fomentis aduerſarij & Gen. 3.
inimicis ſeductionibus contrarijs diuinorum † bonorum tradidit]. i. deus creator, iuſtus iudex † donorum
& legiſlator altiſſimus, de quo ſcriptum eſt: Ecce deus excelſus in fortitudine ſua, & nullus ei ſi Iob. 36.
milis in legiſlatoribus. tradidit primum parentem recalcitrantem. i. inobedientem, remurmu
rante ſynderiſi, & conſcientia ſtimulante, viuifico iugo. i. legi diuinæ & pręcepto ſalubri, pro-
prijs motibus. i. affectionibus ſenſualitatis & paſſionibus animæ & fomentis aduerſarij, id eſt,
adulationibus tentatoris & fraudibus eius hoſtilibus contrarijs diuinorum bonorum, id eſt,
donis gratiæ ac ſalutis ac dei præceptis. Mox quippe vt diuinũ præceptum tranſgreſſus eſt, pri
uatus eſt originali iuſtitia, qua ſubtracta mox carnalis cõcupiſcẽtia eſt ſuborta, cognouerũtq; Gene. 3
ſe eſſe nudos per infelicem experientiam, quod & ſciuerunt per concreatam eis ſcientiam. Ve
runtamen ſicut ad Timotheum ſcribit Apoſtolus: Adam non eſt ſeductus præuaricatio- 1. Timo. 2
nem, quemadmodum Eua. Non enim credidit ſponſionem ſerpentis eſſe veram, ſed veniam
promereri putauit, attamen fuit ſeductus cooperãte diabolo, concitãte vxore, concupiſcentia
edulij, curioſite ſciendi, prout iſta ſuper ſecundum Sententiarum habent elucidari. [Inde mi-
ſerabiliter pro quidem æterno mortale mutauit]. i. inde, ſcilicet ſtatim poſt tranſgreſſionem
C mutauit, id eſt, ipſe homo tranſgreſſor per infelicem commutationem recepit, miſerabiliter q̃
dem, id eſt, certe, pro bono ęterno, id eſt, poſt amiſſionem ſummi boni & vitæ, quæ eſſe pote-
rat immortalis: ſtatum & vitam mortalem & bonum caducum, videlicet terram & incolatum
præſentis exilij. [proprium autem principium]. i. exordium vitæ & ſubſiſtentiæ ſuæ [habens
incorruptibilibus † principijs] id eſt, corpus mixtum ex quatuor elementis naturaliter contra † ęſtatibus
rijs, & in ſeinuicem corruptiue agentibus per qualitates ſuas cõtrarias. Anima quoq; rationa-
lis, quamuis ex ſua natura ſit immortalis, attamen ex ſua natura eſt valde defectuoſa & fragilis
mortibus culpæ & pœnæ multipliciſq; miſeriæ patens, [ad principij conſequẽtem merito du-
cta eſt finem.] id eſt, ad mortalitatem ac mortem conſequentem, id eſt, correſpondentem &
conſonantem ſuo principio ex ſe corruptibili, ſicut expoſitum eſt, iuſte ac merito eſt producta
Nam dictum eſt ei: Puluis es, & in puluerem reuerteris. Ponuntur autem hic multi effectus Gene. 3.
originalis peccati, videlicet pœnæ illud ſecutæ. [Sed ex diuina & ex ſurſum ducente vita volũ
tarie decidens] id eſt, prothoplaſtus homo, ſeu humana natura in illo, propriæ voluntatis li-
bertate & rationis conſenſu peccans, ſicq; corruens à vita ſpiritali virtuoſa, quam habuit, per-
ducente ad vitam beatam, ſi perſeueret vſq; in finem. [† ad terram contrariam extremitatem] † in terram
id eſt, ad expulſionem à paradiſo, vſq; in terram ſpinas & tribulos germinantem, quę exiliũ eſt
generis humani, & extremitas contraria, id eſt, extremum maxime diſtans à patria beatorum
[grauata eſt multum paſſibili mutabilitate]. i. mira ac miſera inſtabilitate. i. afflicta vehemẽ-
ter qualitate paſſibili, corruptibilitate & mortalitate, innumeroſiſq; miſerijs pœnæ & culpæ.
Vñ in Eccle. ſcriptũ eſt: Occupatio magna creata eſt oĩbus hoĩbus, & iugũ graue ſup oẽs filios Eccle. 40
Adam,

Cap. III Adam, à die exitus de ventre matris eorum, vſq; in diem ſepulturæ in matrem omnium. In cu-
Iob. 3 ius rei ſignum leguntur viri ſancti maledixiſſe diei ſuæ natiuitatis, vt ſanctus Iob: Pereat (inq- D
ens) dies in qua natus ſum, & nox in qua dictũ eſt, cõcptus eſt homo: quia non concluſit oſtia
ventris qui portauit me, nec abſtulit mala ab oculis meis. Quare non in vulua mortuus ſum?
Egreſſus ex vtero, cur non ſtatim perij? Cur exceptus genibus? Cur lactatus huberibus? Iere-
Ierem. 15. mias quoq;: Væ, inquit, mihi. Mater mea quare me genuiſti? &c. ❡ Deniq; humanæ mentis in
ſtabilitatem etiam in orationibus ac diuinis officijs ſancti & deuotiſſimi homines deplangũt
aſſidue. Et breuiter, talis ac tanta eſt humanæ naturę miſeria, vt ſatis mirari non queam, ꝙ ho
mo viator tot & tantis laqueis, tentationibus, periculis & pctis circundatus, poſſit extolli aut in
aniter gloriari, potiſſime cum nihil boni habeat à ſeipſo, ſitq; de omnibus iudicandus à deo,
nec diem ſciat nec horam, niſi ꝙ hoc ad infinitatem & plenitudinem miſeriæ & inſipientię ſuę
ſpectat, quod non obſtantibus illis audet inflari ac ſtulte lætari. [Errans autem à recta via, quę
eſt ad vere exiſtentem deum]. i. natura humana in Adam, recedens ab obedientia ſancta & ęq-
tatis itinere perducente ad deum, in quo ſolo eſt quicquid ad ipſius eſſe, perfectionem & eminẽ
tiam pertinet. [vulnerata eſt] ſpecialiter quatuor vulneribus ex originali pctõ, in quatuor viri
bus animæ mox ſecutis, vtputa ignorantia in ratione, malitia in voluntate, infirmitate in iraſ
Pſalm. 5. ſcibili, & concupiſcentia in vi ſenſitiua cõcupiſcibili. Vnde fatetur Pſalmiſta: Ecce enim in ini-
quitatibus conceptus ſum, & in peccatis concepit me mater mea. Originale quippe pecca-
tum formaliter vnum eſt, puta priuatio primordialis iuſtitiæ debitæ in eſſe, quæ ei fuerat
concreata, per quam caro animæ, ſenſualitas rationi, ratio & voluntas deo erant ſubiectæ:
materialiter vero eſt plura, ſi quatuor hæc ex amiſſione iuſtitiæ originalis mox conſecuta. E
[& perditis & maleficis ſubiecta multitudinibus.] id eſt, aciebus vitiorum ac dæmonum de-
2. Petri. 2. merito ſuæ tranſgreſſionis, iuxta illud ſecundæ Petri: Iniqui ſunt ſerui corruptionis. A quo
enim quis ſuperatus eſt, huius & ſeruus eſt [oblita eſt]. i. à deo obliuioni tradita ad tempus, &
quantum ad hoc ꝙ tot calamitatibus preſſa eſt. Vel oblita eſt ipſa. i. debite nõ attendit dei ſui
præcepta. Hinc alia litera habet: non aduertit. Sic etenim omnis peccans dicitur ignorans &
Prouerb. 21 errans, imo & immemor ſuę ſalutis. Ideo in Prouerbiorum libro dicitur: Omnis via viri recta
Prou. 14. ſibi videtur. Cuius cauſa alio loco Prouerbiorum tangitur: Stultus illudit peccatum. [nõ dñis
neq; amicis, ſed inimicis famulans]. i. dæmonibus & peccatis. Veruntamen multi gentilium
luminaribus cœli, ſeu quibuſdam intellectualibus creaturis etiam bonis, vt calodæmonibus
& cathodæmonibus ſeruiebant, ſed non erat in illis deitas vera. Propter quod Galatis ſcripſit
Gal. 4. Apoſtolus: His qui non ſunt natura dij ſeruiebatis. Ipſis autem miſericorditer ea ſecundũ pro-
† humanitatem priam * immanitatem, ab illis autem crudeliter ſecundum propriam crudelitatem abutenti-
bus] quia quotidie traxerunt naturam humanam in ſuis ſuppoſitis ad ſcelera grauiora & into
lerabiliora inferni tormenta. Quia vt loquitur Paulus: Permiſit deus vnumquemq; ingredi
Iſaiæ 53 vias ſuas. Iſaias quoq; ait: Omnes nos quaſi oues errauimus, vnuſquiſq; in viam ſuam decli- F
nauit. Sunt ergo dæmones immaniſſimi noſtri hoſtes, qui non aliud quærunt, nec aliud eis
ſufficit de nobis, niſi vt nos ſecum æternæ damnationi inuoluant. Cur ergo eis inſipientiſſime
conſentimus, relicto ſuperfideliſſimo deo, & angelis ſanctis amatoribus atq; cuſtodibus no-
Ierem. 2 ſtris? Propterea in Ieremia conqueritur deus: Quid inuenerunt patres veſtri in me iniquitatis,
quia elongauerunt à me, & ambulauerunt poſt vanitatem, & vani facti ſunt? [ad conſumptio
nis & deſtructionis miſerabiliter in aliud periculum in non ſubſiſtentias incidit.]. i. errores &
vitia, quæ quantum ad ſuum formale, nihil ſunt poſitiue, ſed receſſus & deficientiæ à veritate
1. Cor. 8. ac bonitate, imo ſecũdum Apoſtolum: Idolum nihil eſt, non ꝙ ipſa forma artificialis impreſ-
ſa materiæ nihil ſit, aut ipſa materia: ſed quoniam quod putatur eſſe, non eſt. In hæc ſeruiliter
incidit, quoniam talibus, vera perdita libertate gratiæ ac virtutum ſeruiuit, per quod etiã cor-
ruit. [& in perditionis periculum.] i. in æternæ damnationis demeritum [diuinę autem bo
nitatis maxima humanitas]. i. ſumma & infinita benignitas dei [per ſeipſam operatricem no-
bis diuinitus non indurauit prouidentiam] i. non retraxit ab hominibus prouiſionem ſuam,
ita ꝙ non exhiberet nobis liberationis remedium per propriam ſuam perſonam. Hinc ſubdi-
tur: [Sed in veritate in participatione quæ ſecundum nos ſunt facta eſt † omnium ſine pecca-
to]. i. ipſa perſona verbi æterna, facta eſt in veritate. i. vere, non phantaſtice, in participatione
omnium, quæ ſecundum nos ſunt. i. in ſuſceptione integræ noſtræ naturæ & omniũ defectuũ
eius pure naturalium, nõ detrahibilium. Quod totum factum eſt ſine peccato, quia nec in pec
cato conceptus eſt in virginis vtero, nec vnquam contraxit culpam, ſicut Iſaias prædixit: Iniq-
tatem non fecit, nec inuentus eſt dolus in ore eius. Hinc ad Galatas ait Apoſtolus: Vbi venit
plenitu

Plenitudo temporis, miſit deus filium ſuum factum ſub lege, factum ex muliere, id eſt, natum Hebræ.2.
ex ſupermūdiſſima uirgine, q̄ nec ipſa unquā ſubiacuit culpæ. Et ad Hæbræos: Debuit, inq̄t
per omnia fratribus ſimulari. ad noſtrum humile unificata ┐id eſt, noſtræ humili defectuoſę
perſonæ, unita eſt uerbi perſona, & unum effecta cum ipſa, id eſt una hypoſtaſis, Iuxta illud ad
Philippenſes Qui cum in forma dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem deo: ſed
exinaniuit ſemetipſum, formam ſerui accipiens⌊ cum propriorum inconfuſo & immaculato Philipp.2
perfectiſſime habitu ┐.i. cum inuariabili retentione & inuiolabili poſſeſſione ſuę deitatis & at
tributorum, aſſumens noſtra, non mutans nec deferens ſua. Etenim naturam quam aſſumpſit
in ſuo eſſe diuino hypoſtatico ſuppoſitauit, nō quod illa per ſe ſit facta perſone, ſed aſſumpta à
uerbo æterno in tempore, uel potius a temporis inſtanti cum ipſo aſſumente, una perſona eſt
conſtituta.⌊ad ſe nobis communicationem tāquam cōgenitis de cætero donauit ┐.i. diuinorū
charismatū exuberātiam glorioſam nobis conceſſit, & ſuę diuinitatis nos quodammodo fe-
cit conſortes atq; participes, per gratioſam diuinæ perfectionis imitationem, non per uerę dei
tatis diuiſionem aut multiplicationem, & ſic ſumus ei congeniti, imo & fratres eius effecti, ſe-
B cundum naturam ſuam humanam, qui & uoluntarie genuit nos uerbo ueritatis, ut ſimus ini-
tium aliquod creaturę eius. Propter quod ad Hebræos habetur: Nō cōfunditur fratres eos uo Iacob 1.
care⌊ & propriorum recepit participes bonorum ⌋id eſt, ad ſuam communionem, ſocietatē Hebræ.2.
& incorporationem nos admiſit & introduxit. Hinc aliæ duæ tranſlationes habent. Proprio-
rum oſtendit participes bonorum. Nam & ſuos nos ſtatuit cohęredes⌐ Apoſtaticæ quidem
multitudinis, ſicut ſecreta habet traditio, quæ contra nos eſt, deſtruxit potentiam⌋id eſt, ipſe Iude 2.
unigenitus dei per naturam aſſumptam uicit debilitauit, excluſit potentiam dæmonum, qui a-
poſtatauerunt à creatore, ſicut traditio occulta.i. ſapiētia Chriſtiana ſeu ſacra ſcriptura teſtatur,
quæ infidelibus eſt ignota. Hinc in prima Iohannis canonica ſcriptum eſt: In hoc apparuit fi- 1.Iohan.3.
lius dei, ut diſſoluat opera diaboli. Ipſeq; filius loquitur: Ego ſi exaltat⁹ fuero a terra, omnia tra Iohan.12
ham ad me ipſum. Ipſe quippe uicit fortem armatum. Ideo ad Hebręos inducitur: Quia pueri Lucæ 11.
communicauerunt carni & ſanguini, & ipſe ſimiliter participauit eiſdem ut per mortem deſtru Hebræ.2
eret eum qui habebat mortis imperium, id eſt, diabolum. Vnde ad Colloſſenſes aſſeritur: Chri Colloſſ.2
ſtus expolians poteſtates & principatus palam triumphauit illos in ſemetipſo⌐ Non per uirtu
tem ſuperans⌋id eſt, non ſola poteſtate dęmones uincens aut uiolentia,⌊ iuxta uero myſtice
nobis traditum eloquium ⌋ id eſt, ſed iuxta ſcripturas nobis ſupernaturaliter reuelatas, aut iux-
ta apoſtolica documenta nobis ſpiritaliter patefacta⌊ in iudicio & iuſtitia ⌋id eſt, ſapienter & iu-
ſte, hoc eſt iudicium diſcretionis, de quo paſſione imminente dixit: Nunc iudicium eſt mundi, Iohan.12.
nunc princeps huius mundi eijcietur foras. Hinc etenim: Verbum caro factum eſt; ut per aſ- Iohan.1.
ſumptum humanitatem ſatisfaceret pro hominum peccatis. pro culpis ſuſtinēs pœnam, & hu
C militate proſternens ſuperbum, atque in ſacrificium deo patri acceptiſſimum, offerens patri ſe
ipſum ex ardentiſſima charitate, inæſtimabili pietate, obedientia ſumma ſuſtinens crucem, ut
ſic qui in ligno uicit, uinceretur in ligno: & naturam quæ offenderat meritis ſuis, placaret & ſu
perogaret, faciēs opus deo patri plus gratū quā primi parentis peccatū fuerat offenſuum. Vn̄
apud Iſaiam Chriſtus teſtatus eſt: Ego qui loquor iuſtitiam & propugnator ſum ad ſaluandū Iſaiæ 63.
de quo in Ieremia eſt prædictum: Faciet iudicium & iuſtitiam in terra. De hoc in Epiſtolis Ieremias 23
ſuis profundiſſime, hinc inde ſapientiſſime locutus eſt Paulus, & ad Epheſios multum diffuſe.
[Quæ autem ſecundum nos ſunt ┐id eſt quæ in nobis erant deformata, defectuoſa & infelici
ter qualificata [ad contrarium omnino benigne reparauit ┐id eſt, donis & gratijs oppoſitis illis
malis, recuperauit & decorauit⌐ Quod enim iuxta animum noſtrum obſcurum eſt, ┐id eſt in
tellectum noſtrum ignorantijs & erroribus obſcuratum⌋impleuit diuiti & diuiniſſimo lumi-
ne ┐id eſt, illuminatione pijſſima, imo luminibus multis & copioſis, fide & donis ſpiritusſan-
cti, ſapientia, ſcientia, intellectu, conſilio, notitia ſcripturarum, ſapientia quoq; & ſcientia, quæ
ſunt dona gratiæ gratis datæ, de quibus Apoſtolus: Alij, inquit, per ſpiritum datur ſermo ſa- 1.Corin.12
pientię, alij ſermo ſcientię⌐ & deiformibus ornauit informe pulchritudinibus⌋id eſt, ſuperglo
ſiſſimæ trinitatis imaginem & ſimilitudinem exiſtentem in nobis (quæ in naturalibus ſolis, cō
ſiderata eſt non formata) fulciuit ſupernaturalibus habitibus & actibus, donis, beatitudinibus &
fructibus, meritis atq; profectibus, quibus pulcherrime formatur, uenuſtatur, perficitur, intan
tum, quod dei ſui ſponſa & filia, amica & hæres, anima tali imagine & ſimilitudine inſignita, Cantico.5.
cenſetur & appellatur, dicente ad eam ipſo, ſuperpulcherrimo amabiliſſimo & dilectabiliſſi- Cantic.4.
mo ſponſo: Quam pulchra eſt amica mea. Et ruſus: Aperi mihi ſoror mea, amica mea, colū-
ba mea.⌊ Animę uero habitaculum ┐id eſt animam rationalem quæ præfato modo ornata,

Sapie. 7 eſt habitaculum ſpiritusſancti & ſedes ſapientiæ, iuxta illud: Anima iuſti, ſedes eſt ſapientiæ
Iuxta ſeptuaginta ⌈ in perfectiſſima ſalute tantum decidentis noſtræ eſſentię pollutiſſimis paſſiõibus & corrum
pentibus maculis liberauit ⌉ hoc eſt, Chriſt⁹ ipſe eam redemit & expurgauit a paſſionibus & cõ
Roman. 1 cupiſcentijs turpiſſimis, de quibus ad Romanos uas ſcribit electionis, nominans eas paſſiones
ignominiæ, & maculis, id eſt, deformitatibus uitiorum, corrumpẽtibus uires innatas, non eas
totaliter deſtruendo, ſed ad uirtutes inhabilitando, quemadmodum in Euangelio fertur de Sa
Lucæ 10 maritano, qui incidit in latrones, qui deſpoliauerũt eũ, gratuita auferendo: & uulnerauerũt, na
turalia inficiendo, in ſalute perfectiſſima, id eſt, ipſi animę promerendo, promittendo & iam in
choatiue partim præſtando animæ ſeu eſſentiæ noſtræ tantum decidenti, quia ex ſeipſa non
habet niſi decidere, deficere & peccare, & ipſa eſt noſtra eſſentia uel potius principalior pars no
Pſal. 102. ſtræ eſſentiæ ſeu naturæ, de qua fertur in Pſalmo: Quoniam ſpiritus pertranſibit in illo, & nõ
Iacobi 4 ſubſiſtet. Propter quod ſanctus Iacobus: Quę eſt, ait, uita ueſtra? uapor eſt admodicum parẽs.
Iſaiæ 64 Et Iſaias: Cecidimus quaſi folium uniuerſi. Pſalmographus quoq;: In imagine pertranſit
Pſal 38 homo. ⌈ Renouationem noſtram ſupermundanam oſtendens ⌉ id eſt, ſpiritalem noſtram in
nouationem, ſupernaturalem declarans per multos effectus & ſigna, per quam peccati uetu-
Hierony. ſtas aufertur, & primo per baptiſmum confertur. Deinde per pœnitentiam, quæ eſt ſecunda
Ephe. 4. poſt naufragium tabula, de qua fatur Apoſtolus: Renouamini ſpiritu mentis ueſtræ ⌈ & mul
tam perfectionem diuinam in ipſis ad eam noſtris ſacris, ſecundum quod poſſibile eſt ſimilitu
dinibus ⌉ hoc eſt, oſtendens etiam perfectiõem diuinam multam, id eſt, copioſam perfectionẽ
uirtutum diuinitus datam, quam oſtendit in ſimilitudinibus, id eſt, in aſſimulationibus ipſis ſa
Iacob 4 cris ad eam, id eſt, ad ſalutem perfectam uel renouationem completam, ad quas cotidie effica
citer proficiendo approximamus, iuxta illud Iacobi: Appropinquate deo, & appropinquabit
1. Cor. 1. uobis. De hac re ſcribit Paulus in epiſtolis ſuis, recitans uitia gentilium ante eorum conuerſio- E
nem, & abundantiam gratiæ poſt conuerſionẽ, iuxta illud primæ ad Corinthios: In omnibus
diuites facti eſtis in illo, in omni uerbo & in omni ſcientia, ita ut nihil uobis deſit in ulla gratia.
[Diuina uero imitatio] id eſt, operatio Chriſti & conuerſatio, in qua ipſum imitari debemus,
[quomodo aliter nobis ingenita fit] id eſt, qualiter poteſt aliter eſſe impreſſa nobis firmiſſime
tanquam innata, ⌊ niſi ſacratiſſimarum actionum diuinarum memoria renouata ⌉ id eſt, per
aſſiduam & cotidianam renouatam q; recordationem ſanctiſſimorum operum Chriſti ⌈ ſem-
per hierarchicis & ſacris orationibus & ſacrificationibus ⌉ id eſt, in eccleſiaſticis præcibus & ce
lebrationibus ⌊ Hoc uero facimus ⌉ id eſt Chriſti myſterium quod ipſe in cœna inſtituit, con-
tinuamus ⌈ ut eloquia aiunt ⌋ id eſt ſicut ſcripturæ nos docent ⌊ in eius recordationem ⌉ id eſt,
Matth. 26 ad hoc q̃d iugiter memores ſimus Chriſti & beneficiorũ ipſius, potiſſime ſuę dilectiõis ad nos,
1. Corin. 11 & paſſionis ſuæ pro nobis. Vnde præcepit: Hæc quotieſcunq; feceritis in mei memoriam fa-
cietis: quatenus toties accendamur eius amore quoties tantæ ſuæ dilectionis liberalitatis & mi
ſerationis ad nos reminiſcimur in horum memoriale, id eſt, digniſſimum accipimus ſacramẽ
tũ ⌈ Inde ⌋ id eſt, ob hoc ⌊ diuin⁹ ſumm⁹ ſacerdos ad diuine altare, ſtãs, laudat dictas ſacras actio F
nes diuinas Ieſu diuiniſſimę noſtræ prouidentiæ ⌉ id eſt, actiones Chriſti pro noſtra ſalute ex
hibitas ex diuiniſſima prouidentia ſua circa nos, quorum ſaluti ita prouidit. Vnde ſubiungitur:
⌈ quas in ſalutem generis noſtri beneplacito ſanctiſſimi patris in ſpiritu ſancto ſecundum elo-
quium conſummauit ⌉ id eſt, perfecte impleuit pro generis homani ſalute, ex uoluntate dei pa
tris in ſpiritu ſancto, id eſt, ſecundum ſpiritusſancti directionem ac placitum. Chriſtus nãq; ſe
cundum naturã aſſumptã, mouebatur in om̃ibus a ſpiritu ſancto, imo a ſuperdigniſſima trini
Iſaiæ 61. tate, cuius indiuiſa ſunt opa. Idcirco per Iſaiã p̃dixit: Spiritus domini ſuper me, eo q̃d unxerit
Lucæ 4. me. Hinc & repletiſſimus fuit donis ſpiritusſancti. ¶ Prętera Chriſti (ſecũdũ quod deus eſt) &
patris ac ſpiritusſancti una eſt prouidentia ac prędordinatio de noſtra ſaluatione, quod & dicitur
profundiſſimũ conſiliũ ſupſapientiſſimę trinitatis, de mõ humanę redẽptiõis p incarnationẽ
& paſſionẽ uerbi ęterni ⌊ Laudãs aũt & cultũ earũ ⌋ id eſt, epiſcopus cũ laude dei cõmemorans
ac frequẽtãs Chri actiões & ueneratiões, ac exercitatiões earũ cõmẽdãs ⌉ & inuiſibilẽ cõtẽpla
tionẽ itellectualib⁹ oculis inſpiciẽs ⌋ .i. myſticã rõnẽ ac ſignificationẽ ipſarũ ppẽdẽs oculis mẽ
tis ⌋ in ſymbolicã eorũ ſacrificationẽ uenit ⌉ .i. ad cõſecrationẽ & oblationẽ corporis & ſanguinis
Chri, ſub ſenſibilib⁹ ſpecieb⁹ panis & uini ⌊ deo tradẽte ⌉ .i. ſcd̃m q̃d Chrus uer⁹ de⁹ inſtituit, tra
didit ac p̃cepit ⌊ uñ & reuerẽter ſimul & hierarchice poſt mirabiles actionũ diuinarũ laudes] .i. poſt
laudatorias recitatiões actionũ ſaluatoris reuerẽtialiter & deuote cũ adoratiõe ſecũdũ ritũ eccle
ſiaſticę hierarchię pactas. Vel, hierarchice .i. poteſtate ſacerdotali hierarchica, q̃ ſit cõſecratio ⌈ p
ipſa ſupra ſe actione mirabili apologiã facit .i. excuſationem facit ſuæ indignitatis pro actiõe mi
rabili

rabili,id eſt,ſacrificatione tanti ſacramenti,quã ſacerdos recognoſcit ſuas uires ac merita pror
ſus tranſcendere┌ Prius ſacre adipſum reboans┐id eſt ad Chriſtum ante conſecrationem hu
militer & feruide loquens.└ Tu dixiſti: Hæc facite in meam cõmemorationẽ┘id eſt,præcepi
ſti nobis ſacerdotibus iſta peragere. aliter non auderem, hæc attentare, nunc autem ex obediẽ
tia ago hæc,in miſericordia tua immenſa & in meritis tuis confidens.┌ Deinde deo ſimili hac
actione mirabili dignus petens fieri┘id eſt,ſacerdos poſt ſuijpſius humilem excuſationem pe-
tens à deo fieri dignus ad peragendum quod inſtat, quantum poſſibile└ & ad ipſum Chriſtum
ſimilitudine diuina perficere┘id eſt,exequi & implere diuina myſteria iſta ſimilitudine ad Chri
ſtum,id eſt,eo modo quo Chriſtus conſecrauit in cœna hoc ſacramentum. Vel, ſimilitudine Ma h 26.
ad Chriſtum,id eſt,per aſſimulationem ad Chriſti uirtutes, & per imitationem ſuę ſanctiſſimę
conuerſationis,prout fieri poteſt└ & dare caſtiſſime ┐id eſt,ut etiam dignus ſit ſacramentum
alijs miniſtrare puriſſime└ & ſancta participantes diuinitus participare┐id eſt,quatenus & ipſi
cõmunicantes digne ac diuine participent & ſuſcipiant ſacramentum hoc ipſum. Vnde & nũc
ſacerdos communicanti dicit,orando pro ipſo: Corpus domini noſtri Ieſu Chriſti proficiat ti
B bi in uitam ęternam└ ſacrificat diuiniſſima┐ſicut expoſitum eſt┌ & ſub aſpectum ducit┐id eſt,
diuiniſſima illa┌ laudata┐.i.benedicta,oſtendit aſtantibus in eleuatione┌ per ſacre procũbentia
ſymbola┘id eſt,ſub ſacramentalibus uiſibilibus ſpeciebus, ut dictum eſt, quæ ſenſibus propo-
nuntur & procumbunt dum ſacramentum deponitur└ Velatum enim & non diuiſum panẽ
reuelans┘,id eſt panem iam conſecratum ac integrum, iuxta morem (ni fallor) græcorum re-
uelans,id eſt,diſcooperiens└ & in multa diuidens┘ſicut & Chriſtus in cœna dans unicuiq; a-
poſtolorum partem quaſi ex integro conſecrato┌ & unionem calicis omnibus diſpartiens┘id
eſt, unum Chriſti ſanguinem contentum in calice, præbens communicantibus cunctis potan
dum,└ ſymbolice unitatem multiplicat┐id eſt, unicum corpus & ſanguinem ſaluatoris ſub ui
ſibilibus ſignis quaſi in multas diuidens partes,cum tamen ſub qualibet diuiſionis particula in
teger Chriſtus ſit cum integro corpore ſuo ac ſanguine└ & diſtribuit┐cõmunicantibus┌ ſan
ctiſſimam in his actionem ſacram conſummans,id eſt,celebrationem ſic finiens¶ Deinde inſe
rit horum theoriam ſeu myſticam rationem,┌ Vnum enim & ſimplum & occultum Ieſu di
uiniſſimi┐.i.deitas uerbi incarnati ſumme una, ſimplex & abdita, imo & incomprænhenſibi-
lis┌ ſecundum nos in humanatione ad compoſitum & uiſibile prouenit┐id eſt, incarnatiõe deſ-
cendit ad corpus humanum ex uirgine ſumptum, & ex eius puriſſimis ſanguinibus formatũ
└ immutabili bonitate & humanitate┐. Bonum enim eſt ſui diffuſiuum, & pietatis eſt ſuccurre
re indigenti, ſicq; in Chriſti incarnatione excellentiſſime apparent atq; relucent, infinita boni
tas, charitas, benignitas, dignatio, imo & ſapientiæ ac omnipotentiæ eius ſupræmitas & ęqui
C tas ſumma. Vnde tertio libro loquitur Damaſcenus: Et monſtratur ſimul bonitas & ſapientia Ioh. Dam.
& iuſtitia & potentia dei. Bonitas quidem, quoniam non deſpexit proprij plaſmatis infirmita
tem: ſed uiſcera eius commota, illo cadente, & manum porrexit. Iuſtitia, quĩ hoĩe uicto, non a-
lio facit uinci tyrannum, Neq; ui eripit ex morte hominem. Sapientia, quia inuenit difficilli
mi decentiſſimam ſolutionem.┌ & ad ſe noſtram unificam ſocietatem benigne peregit┘id eſt
pijſſimam ſocietatem ſecum nobis conceſſit, noſtram naturam ſuæ diuinæ naturæ immediate
coniungens, & ad ſuam perſonalitatem aſſumẽs┌ noſtra humilia diuiniſſimis ſuis ſumme adu-
nans┘id eſt, corpus humanũ ex ſe corruptibile ac decliue, & animã uere ratiõalem eiuſdẽ ſpe
ciei cum noſtris animabus, ſicq; infimi gradus in ordine intellectualium ſubſtantiarum ſuęal
tiſſimæ deitati, maieſtati ac excellentiæ, tam proxime ac unifice iungens, quod una eſt perſo-
na in duabus naturis ſubſiſtens, quæ naturæ duæ ex inſtante quo unitæ ſimul ſunt, nunquam
abinuicem ſeparantur, quamuis in paſſione corpus & anima abinuicem fuerint ſeparata.
¶ Deniq; uno & eodem inſtanti corpus Chriſti omnipotente dei uirtute formatum eſt, & ani
ma eius creata, corporiq; coniuncta, omni quoq; plenitudine gratiæ ac uirtutum ſumme im
pleta, imo & beatifica uiſione excellentiſſime perornata, & utrumq; ſic counitum, à uerbo ęter
no fuit aſſumptum└ Siquidem & nos tãquam membra corpori compaginamur ipſi.┌ i.nos
Chriſtifideles cõiũgimur Chriſto capiti noſtro & myſtico corpori eius ſicut membrum cor-
pore naturali└ ſecundum idipſum* immaculata & diuina uita┘id eſt, Chriſto capiti noſtro cõ *ad ſecũdũ idẽ immacu latã & diui nã uitã.
iũgimur per cõuerſatiõem immaculatem & diuinam, quæ ad minus careat macula culpę mor
talis, ſecũdum idipſum, id eſt, uiuendo ſecũdum Chriſti doctrinam & opera, qui eſt omniũ
noſtrum exemplar, & ait: Qui ſequitur me, nõ ambulat in tenebris. Et ruſus: Ego ſum uia. Iohan 12
Nemo uenit ad patrem, niſi per me. Ideo ait Iohãnes: Qui ſe dicit in Chriſto manere, debet ſi- Iohan 14.
cut ille ambulauit, & ipſe ambulare└ & nõ corrũpẽtibus paſſiõibus mortificati┘id eſt nõ mor 1 Iohan. 2.

1.Timo.5 tui ſpitualiter per immoderantias paſſionum,de qua morte ait Apoſtolus: Vidua quę in deli-
Matth.8 cȷs uiuit,uiuens mortua eſt. Et Saluator: Dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos.L incompa
Luc.9 cti]id eſt diſtorti & inordinati [& ' nondeiformes]id eſt, deo non aſſimulati per gratiam &
Ide formes uirtutes,de qua aſſimulatione Chriſtus locutus eſt : Eſtote perfecti,ſicut & pater ueſter cœle-
Matth.5 ſtis perfectus eſt. Itaq; deiformes ſunt ,quia paſſionum exceſſu & uitȷs ſunt immunes,ac bo
Inconue nis contrarȷs decorati[& non conuenientes efficimur ad diuina membra,& ſuauiſſima].i.
nientes inepti ad hoc,quod ſumus membra Chriſti atq; eccleſiæ,ab omni læſione peccati prorſus ſana-
Iohan.15 ti . Ideo Chriſtus teſtatur: Si quis in me non manſerit,mittetur foras ſicut palmes & areſcet.
1.Cor.6 Apoſtolus quoq; prima ad Corinthios : Neſcitis quoniam corpora ueſtra mebra ſunt Chri
ſti: Quemadmodum enim corpus noſtrum à noſtra anima uiuificatur ,ita & nos ſi myſticum
Chriſti exiſtimus corpus & membra illius ,oportet a ſpiritu Chriſti haud dubium quin a ſpiri
tuſancto,uegetari ,uiuificari,motumq; gratiæ ac uitam uirtutum ab illo ſortiri .Propter quod
beatiſſimus aſſerit Paulus: Si quis ſpiritum Chriſti non habet,hic non eſt eius. Et denuo: Mē-
1.Corin.6 bra ueſtra templum ſunt ſpiritusſancti,& non eſtis ueſtri[Oportet enim nos ſi ad eum deſide
ramus communionem]id eſt,ſi uere optamus membra & ſerui ſideles ,adoptiuiq; filȷ eſſe do
mini dei noſtri[in diuiniſſimam ſui ſecundum carnem reſpicere uitam] .i. conſiderare ad imi
tādum & aſſequi uirtuoſiſſimam uitam Chriſti qui ait: Qui mihi miniſtrat me ſequatur , Itēq;:
Iohan.12 Quid dicitis mihi domine domine,& non facitis quę dico:[& ad eā ſimilitudine mirabili im
Matth.7 peccabilitate per deiformem & immaculatum habitum recurrere]id eſt,ad Chriſti conuer-
Lucæ.6 ſationem accelerare ſimilitudine,id eſt: per conſormationem uitæ noſtræ ad eam,impeccabi-
litate mirabili.i. mira difficultate ad peccandum mortaliter,ita ut poti⁹ uelimus occidi & mor
ri quam mortaliter tranſgredi,quod & utique neceſſarium eſt ad ſalutem , aut certe uenialí-
ter ex propoſito ,quod decet, & ſupererogationis eſt. Peccatum nanq; infinitæ eſt fugibilita
tis & odibilitatis, quemadmodum ſuperſanctiſſimus & ſuperdigniſſimus deus infinite honora E
bilitatis eſt & ſanctitatis. Itaq; impeccabilitas iſta non ſimpliciter impoſſibilitas eſt peccandi,ut
Hierony. dixerunt quidam hæretici contra quos ſuper Ieremiam ſanctus ſcribit Hieronymus: ſed diſ-
ſicultas ad peccandū non ſolū modo prætacto, ſed etiam tanta firmatione & aſſuefactione ad
bonum,quod homo tam uehementer afficitur ad uirtutes & ad deum ,quod ualde difficulter
poſſit ad malum affici culpæ & ad illud induci. Et de hac impeccabilitate ſcripſerunt non
Socrates ſolum quidam ſancti theologi ,ſed etiam quidam ſolemniores morales Philoſophi,ut Socra
Plato tes libro de im mortalitate ,& in Phędone Platonis & Seneca . Acquitur autem inpeccabili-
Seneca. tas iſta per habitum deiformem & immaculatum,id eſt,per uirtutes heroicas præſertim per
charitatem perfectam,quæ nos potiſſime deo aſſimulat uoluntatemq; mentis creatæ uolunta
ti creatoris potiſſime reddit conformem,ut non uelit niſi quæ deus. Nihilominus homo talis
poſſet paulatim euacuari, Prout in Periarcho loquitur Origenes,niſi quis eſſet confirmatus in
Origenes gratia ſicut apoſtoli,& ſacratiſſimus Iohannes baptiſta,attamen talis uenialiter poſſet peccare,
Galath.2 quemadmodum princeps apoſtolorum quando ei in faciem reſtitit Paulus,quia repræhenſi-
bilis erat]Sic enim compacte nobis ad ſimile ſocietatem donabit]id eſt,per iſtam aſſimilatio F
nem uirtutum Chriſtus dabit nobis compacte,id eſt,conuenienter & ordinate ſocietatem ad
ſimile.i ad ſeipſum cui aſſimulamur. Vnde & in Deuteronomio inducitur: Perfectus & abſq;
macula eris cum domino deo tuo . De qua ſocietate iam dictum eſt paulo ante quid ſit. Nam
Deuter.18 & formaliter relatio quædam realis eſt in creatura: rationis uero,in creatore: de qua in prima
ſancti Iohannis canonica dicitur: Societas ueſtra ſit cum deo patre & filio eius Ieſu Chriſto.
1.Iohan.1. ¶ Deinde hæc ad propoſitum applicat & coaptat [hoc ſacris actionibus ſummus ſacerdos
manifeſtat.i. epiſcopus ea quæ dicta ſunt manifeſtat & declarat per ſacros actus ,quos facit
in miſſa [uelata quidem dona].i. ſacramenta corporis & ſanguinis Chriſti prius operta,non
oſtenſa [ad manifeſtum ducens]id eſt,in eleuatione & alioꝝ cōmunicatiōe oſtendens[uni
formeq; eorum in multa diuidens].i. integrum panem conſecratum in plurimas , portiones
quantum ad ſpecierum ſub quibus eſt,diuiſionem[& diſtributorum ad ea in quibus fiunt ſe
cundum tempus unitati ſocios eorum perficiens participes] hoc eſt,& perficiens participes,
eorum,utputa ſacramentalium ſymbolorum. hoc eſt,ipſos communicantes ſocios in religi-
one & communicatione menſæ cœleſtis. Vel ut aliqui legunt ſacros,id eſt, ſanctos & deuote
communicantes,unitati diſtributorum.i. ſacramentalium ſymbolorum,ad eos in quibus ſunt
.i. ad ipſos recipientes,qui conſociantur in ſacramentalibus iſtis ſecundum tempus , qui ſunt
in charitate & per fidem ambulant,uel ſic,& melius :perficiens participes diſtributorum.i.cor
poris & ſanguinis Chriſti,quę communicantibus diſtribuuntur ad ea in quibus ſunt.i.ad eos
qui

qui dona illa recipiunt ita quod reddit eos unanimes. Ideo dicitur hic ſocios unitati, id eſt ad ſo
uendũ & conſeruandũ in eis cordium unitatem⌊ Deſcribit enim in his ſenſibilibus ſub cõſpe
ctũ ducens Ieſum Chriſtũ⌋.i. epiſcopus ſeu ſacerdos in his ſacramentalibus & corporalibus ſi
gnis ſub conſpectũ ducens.i. in eleuatione oſtendens Chriſtum. deſcribit.i. deſignat⌈ inuiſibi
lem noſtrã quantũ in imaginibus, uitã, ſecũdũ* diuinũ ex occulto pfectiſſima & inconſuſa, iu- *deum,
xta nos in humanatione miſericorditer in naturam noſtram ſpecificatũ⌋ hoc eſt, ipſum Chri
ſtum, qui eſt cauſaliter inuiſibilis uita noſtra, iuxta illud Iohannis: Quod factũ eſt in ipſo uita
erat, & uita erat lux hominũ. Etenim teſte Apoſtolo, in Chriſto eſt ſalus, uita & reſurrectio no
ſtra, quantum in imaginibus, id eſt, ſecundum quod ſymbolis illis ſacramentalibus ſignificari
poteſt ſpecificatum.i. natura noſtra ſpecifica indutum miſericorditer, quia ex miſericordia ſua
immenſa noſtrã aſſumpſit naturam, in humanatione.i. ipſa ſua incarnatione, perfectiſſima, q̃a
humanitatem ſumme perfectam & omni ſupernaturali dono gratię & gloriæ decoratiſſimã in
duit, in qua aſſumptione, tam diuina quam humana natura manſit inconfuſa, imperturbata,
nec una alteri admixta ad alicuius tertiæ naturę conſtitutionẽ, ideo additur & inconſuſa. Iuxta
nos.i. in ipſa humanatione ſecundum ueritatem noſtræ naturæ, ex occulto ſecundum diuinũ
.i. ex ſecreta & incompræhenſibili ſua maieſtate ſecundum naturam ſuam diuinam, ex qua
altitudine deſcendit in noſtrę naturę aſſumptione, non illam altitudinem amittendo, iuxta illud
pſalmi: A ſummo cęlo egreſſio eius. Ad Epheſios quoq;: Quod deſcendit, quid eſt niſi quia
primum deſcendit in inferiores partes terræ[& ad partibile noſtrum immutabiliter ex uno ſe-
cundum naturam prouenientem⌋ hoc eſt eleuatio ſeu oſtenſio ſacramenti, deſignat filium dei
B peruenientem ad noſtrum corpus partibile, quod aſſumpſit ex præelectiſſima uirgine immu-
tabiliter.i. abſq; ſuę deitatis mutatione, ex uno ſecundum naturam.i. ex ſua ſimpliciſſima & in
diuiſibili unitate ſecundum naturam deitatis, quam unitatem non amiſit, nec minuit noſtram
naturam compoſitam ac diuiſibilem hypoſtatice intuendo ⌊ & per benignam hanc humani
tatis dilectionem⌋.i. per pijſſimam dilectionem diuinam, qua dilexit humanam naturam, q̃
induit, imo & totam naturam ſecundum ſe, ſeu ipſum genus humanum ⌊ in participationem
ſui & propriorum bonorum uocantem humanam gentem] hoc eſt, inuitantem, trahentem &
perducentem gentem humanam.i. piam, ſeu genus humanum naturaliter ſociale & manſue-
tum ac compaſſiuum, in participationem ſui.i. ad participandum ſuam diuinitatem, per imita
tionem uirtutum & ſimilitudinem gratiarum, de quibus ſubiungitur: & propriorum bono℞,
id eſt, diuinorum chariſmatum. Quotquot enim receperũt eum, dedit eis poteſtatem filios dei
fieri⌈ Siquidem unimur ipſi diuiniſſimæ uitæ⌉ id eſt, Chriſto & eius ſanctiſſimæ conuerſatiõi
gratioſe coniungimur ad eã noſtrã iuxta uirtutem ſimilitudine⌉ id eſt, aſſimilatione noſtra ad
eam in naturalibus atq; gratuitis. Iuxta uirtutem, id eſt, quãtum poſſibile nobis eſt⌊ & per hoc
etiam ad ueritatem communicatores dei & †diuinarum conſumationem erimus⌋.i. per hanc †diuiniſſi-
unitionem cum Chriſto & imitationem ſuæ puriſſimę conuerſationis, efficimur communica marum.
tores totius ſuperfeliciſſimæ trinitatis, ipſius perfectionem ac mutuã intuitionem atq; dilectio
C nem pro poſſe ſectando, ad ueritatem.i. uere realiter. Et ita diuinarum conſummationum.i. p
fectionum communicatores, præſertim in patria, Iuxta illud in prima Iohannis epiſtola: Sci- ‡Iohan 3
mus quoniam cum apparuerit, ſimiles ei erimus: quia uidebimus eum ſecuti eſt. Tanta eſt eq
dem excellentia ſimilitudinis gloriæ, ut ſimilitudo naturæ reſpectu illius ſit quaſi nulla. Simili-
tudo autem gratiæ, inter illas ſe habet medio modo⌊ Accipiens autem & tradens diuinam cõ
munionem⌉ id eſt, præſul primo perſonaliter euchariſtiam ſumens, deinde eã alijs porrigens.
⌊ in euchariſtiam ſacram deſinit⌋ id eſt, officium celebrationis finit in hac euchariſtiæ ſuſcepti
one ſeu ſtatim poſt eam⌊ cum omni eccleſiæ ſacra plenitudine⌉ id eſt cũ toto eccleſiaſtico po
pulo præſente qui egrediente epiſcopo, protinus exit & ſequitur eum. ⌊ Participatio enim tra
ditionem ducit⌉ id eſt, participatio præcedit & cauſat traditionem. Oportet enim prius habe-
re atq; accipere dona dei quam poſſumus ea alijs communicare ac dare. Ad quod inſinuandũ
epiſcopus primo ſumit communionem, deinde alijs eam tradit. [& myſticam diſtributionem
myſteriorum aſſumptio⌉ id eſt, acceptio myſteriorum corporis & ſanguinis ſaluatoris, præ-
cedit & cauſat diſtributionem myſticam, id eſt, adminiſtrationem mirabilem, quam præſul
alijs porrigit, hęc ipſa myſteria ſenſibilibus formis uelata[Ipſe enim eſt catholicus diuinorum
ornatus & ordo⌉ id eſt, iſte eſt ordo pulcher & catholicus, id eſt fidelis & uniuerſalis diuino℞
officiorum & ſacramentorum, hierarchicorũq; actuum ⌊ primum in participatione fieri &
conſummatione ſacrum ducem per ſe diuinitus alijs donandorum] hoc eſt, ducem ipſum, pu

tã prælatũ & hierarchã fieri primũ in participatiõe & cõſummatione ꝑ ſe donandorũ alijs.i.
ut ipſe pſonaliter primo participet, ſumat, pficiatq; ſacramenta ac munera bona ve opera, quæ
Roma 2 ꝑ ipſum impartienda, ꝓdicãda ſeu iniũgenda ſunt ſubditis[ſicq; & alijs tradere Hinc ad Roma
Act 1. nos ait Apoſtolus: Qui alium doces, teipſum non doces? Qui prædicas non furandum, fura-
ris? qui gloriaris in lege, per præuaricationem legis, deum inhonoras? Hinc Ieſus cœpit facere
& docere cuius oppoſitum faciunt multi, de quibus ſubiungitur L Propter quod & diuina do
ctrina quidã audacter abutentes, ante ſecundũ eas cõuerſationẽ & habitũ immundi & alieni o-
mnino a ſacra ſunt legiſlatione]. i. ob id nõ nulli mele utẽtes ſcripturis, docẽdo uidelicet q nõ
faciunt nec fecerũt, uidelicet ante conuerſationẽ & habitualem exercitationẽ, ſecũdũ eas ſunt
immundi, preſumptuoſi & penitus alieni a ſacra legiſlatione. i. donatione legis diuinæ: qa in
fructuoſe ad grauiorem ſuã dãnationũ acceperunt didicerũt docueruntq; eã. Doctrina nanq;
iſta & practica, idcirco ordinant ad opus, quod eſt proximus eius finis. Qui igitur docet & ꝑ
dicat eã, & tamen opere cõtradicit male uiuendo, quãtum in ſe eſt oſtẽdit doctrinã hãc non eẽ
põderandã, ſicq; intentionẽ legiſlatoris altiſſimi & ſcripturę euacuat, quantum in ſe eſt: quoni
am plus eſt opere quã ſermone aliqd affirmare, iuxta illud Sancti Leõis papę: Validiora ſunt
exẽpla quã uerba. Tales ergo ſunt ſacrilegi, & peccãt mortaliter, prędicãdo qa abutũtur ſacra
.i. diuina ſcriptura, & inordinate ac iniuſte ſe habent non aduertentes nec formidantes, qđ
ait Propheta: Peccatori autẽ dixit, Quare tu enarras iuſtitias meas, & aſſumis teſtamẽtũ meũ
per os tuũ Deniq; ſi ut Salomon loquitur. Qui declinat aurem ſuã ne audiat legem, oratio e-
ius erit execrabilis. quanto magis ꝓdicatio eius. Talis etiã populũ grauiter ſcãdalizãt, quod nõ
eſt ſine culpa mortali, & dici poteſt unicuiq; tali: Medice cura te ipſum. Hinc loqtur Chriſt⁹:
Quid uides feſtucã in oculo fratris tui, & trabẽ in oculo tuo nõ uides? Hypocrita, eijce primũ
trabẽ de oculo tuo. L Vt enim ſolariũ ſplendorũ ſubtiliores & clariores eſſentiarũ prime infle- E
xu repletæ]id eſt, ſicut lucidiores eſſentiæ ſplendorũ ſolariũ. i. radiorũ ſolis repletæ claritatem
prime. i. ante alia eminenter inflexu. i. influxu quaſi confracto & reflexo luminis fluentius ex
ſole L omnino eas ſupereminẽs lumẽ]. i. lucem eis ſplendidiorem, uidelicet luce ſolis L in ea q
poſt eas ſoliformiter inuehũt]. i. inſtar ſolis influũt[ſic in diuino omni]. i. in omni diuino gra
du, officio, poteſtate, ꝑlatiõe ſeu ordine[nõ audendũ alijs dux eſſe]. i. ꝓſidere ou pſici alijs[niſi
ſecundũ omnẽ habitũ ſuũ factus deiformiſſimus]. i. niſi ſic promouend⁹ ac præficiendus, ſa-
ctus ſit ualde deiformis. i. deo aſſimilatus in omni habitu uirtutũ & prudẽtiæ atq; ſcientię, pti-
nẽtiũ ad dignã executionẽ officij ſeu ordinis aut ꝑlaturæ, ad quẽ promouetur: & q officiũ alti
us eſt tanto maior debet eſſe in eo pfectio prudẽtiæ ac uirtutũ. Hinc additur. & ad diuinæ in-
telligentiæ & iudicij cõpaginationẽ approbatus. i. idoneus inuẽtus ad cõpaginationũ. i. ſpirita
lẽ ſtructurã & coordinationẽ ſapientiæ, ſalutaris & iudicij. i. uere diſcretionis ut ſit in ſcripturis
erudit⁹ & ad iudicãdum acutus, in factis & uerbis exemplaris & ædificatiuis. Vnde ad Timo
theũ dicitur: Eſto exẽplum fideliũ in uerbo, in cõuerſatione, in charitate. Attẽde lectiõi, exhor
tatiõi, doctrinæ. Profectus tuus manifeſtus ſit omnibus. Alia tranſlatio clarior eſt habens
ſic: Nõ ſine piculo diuinis in rebus quibuſq; alijs dictare aut ꝑſidere ꝑſumit, q nn ꝑ omnia ſimi F
limus euaſerit ſeu fuerit deo, & ab inſpiratione iudicioq; diuino fuerit gubernator aut declara
tor. Heu, heu, heu, quid hic dicam? Certe ut in ſimili quadã materia, ſanctus teſtatur Gregori
us, flere hic potius libet quã aliqd fari uel ſcribere. Cuius enim etiã ferreũ pectus hæc hui⁹ ſan
ctiſſimi Dionyſij documẽta non emollẽẽt ad plorandũ, ſi rite ꝑſentẽ miſerabiliſſimũ & deſola
tiſſimũ imo & deformatiſſimũ eccleſiæ ſtatũ rite ppẽdat. Nẽpe q iuxta hęc uerba tã ordinato
rũ quã ordinãdorũ, & maxime ꝑlatorũ, maxime uero epiſcoporũ cõuerſatio ſaucior & exempla
rior eſſet & ſapiẽtia maior, eo iã prohdolor omnia magis cõtrario mõ ſe habẽt. Iã ingerũt ſe in
digniſſimi & uitioſi, carnales, ambitioſi, indocti ad ordines ſacros, ad gradus ſublimes, ad ec
cleſiaſticas, dignitates ad regimen animarũ, nõ uocati a deo ut Aaron. Hinc eccleſia uehemen
tiſſime iã decreſcit. Quid igitur reſtat, niſi lugere & uiſcera miſericordiæ dei pro reformatiõe
in omnib⁹ deuotiſſime inuocare? Præterea præinducta nõ ſunt intelligenda, quaſi indigni &
uitioſi non uere conſecrẽt aut aut ſacramenta alijs non uere miniſtrent: ſed qđ grauiſſime pec
cẽt indigne iſta agendoq; etſi agant de facto, nõ tñ de iure. O quanta fuit in primitiua eccle-
ſia ſanctitas miniſtrorũ & ꝑlatorũ eccleſiaſticæ hierarchiæ. Nũc autẽ carnalitas, cupido, ambi-
tioniſq; flamma cuncta deuaſtaut, demolliuntur & corrumpunt L in his omnib⁹ ſacrorũ diſpo
ſitio hierarchice condeſcẽdens & diuiniſſimis cõmunicãs]. i. in ꝑfatis ſacris & ſacramentalibus
tota diſpoſitio. i. uniuerſa congregatio fidelis ſibi inuicem condeſcendens & ſe mutuo charita
tiue

tatiue ferens ac adiuuās atq̃ cōmunicās ſacramētis & actibus ſanctis.cū gratiarū actiōe ſacra
definit.i.officiū terminat,neq̃ quā ualēs plene regratiari,,attamē agens q̃d poteſt, & quātū ua
let,ut ſubditur[diuinoꝝ actuū proportionaliter cognoſcēs& laudās gratias].i.iuxta ſuę poſ-
ſibilitatis mēſurā recognoſcēs& intuens extollēs & laudās gratioſiſſima beneficia, uirtutes &
dona actuū diuinoꝝ,q̃s Chřs pro nřa fecit ſalute[Itaq̃ diuina nō participātes &ignorātes] i.
ſacra cęleſtia nō ſuſcipiētes,nec ea ſciētes[nō etiā in euchariſtiā uenīēt].i.grām bonā &opti-
mā hui⁹ ſacramēti nō ſortient,nec regratiabunt deo pro ea[& qdē iuxta propriā naturā dignis
exiſtētib⁹ grę agunt diuiniſſimis donatiōibus].i.ſaluberrimus donis dei gratiaꝝ actiōes pſol
uunt,ſecūdū qđ dona illa ex ſua natura ſunt p̄cioſa & omni gratiaꝝ actiōe p̄digna, & dicunt
gratiaꝝ actiōes repēdi his qui ꝑpter ea exhibent omniū datori bonoꝝ deo omnipotēti[Sed
q̃d qdē dixerā,aſpicere aliquādo diuina dona ex eo q in mala eſt cōtuitu uolētes]].i.q̃d dixi ſu
perius q̃idā nō uelle aliq̄n aſpicere in dona diuina.i.cōſiderare bñficia dei.hoc eſt,& euenit ex
eo cōtuitu,q eſt in mala.i.ex cōſenſiuo intuitu ad peccata.Nā &alia trāſlatio habet ex cōſenſu&
cętera [ingrati ad magnas diuinoꝝ actuū pmāſerūt donatiōes].i.ingrati deo māſerūt,de bñ
ficiis ei⁹ incarnatiōis,paſſiōis, ſacramentiq̃ hui⁹.Cōtra qđ hortat ſcripturaa,ut ſeqtur [Guſta
te aūt aiūt eloga,& uidete[ſic q ppe ait pſalmiſta.Nā mirabili diuinoꝝ doctrina magnificas
eoꝝ q diſcūt gratias].i.q addiſcūt ex admirabili doctrina diuinoꝝ.i.ex ſupnaturali inſtructiōe
ſcripturę traditæ ſanctis hominib⁹,in q̃ ſcriptura deſcripta ſunt ſacratiſſima Chři myſteria,opa
quoq̃ diuina & bñficia maxima,q̃ ſunt magnificæ gratiæ.i.donatiōes grauitæ]cognoſcent
etiā diuinoꝝ ipſoꝝ altitudinē & magnitudinē in participatiōe] .i.in ipſa ſacra & deuotiſſima †diuiniſſimarum.
cōmunione agnoſcēt etiā p guſtū & experētiā,aut p fidē illuminatā ac multiplicē effectū & fru
B ctū ſacramēti huius,ac ei⁹ fideliſſime ſuſceptiōis:cognoſcēt inq̃ iuxta mēſurā ſuę capacitatis &
illuminatiōis.Nō eñ plene cōphendere ualet hō uiator hęc ipſa Chriſti myſteria, beneficia
& opera ſuper ſublimia Nihilominꝰ altitudinē & magnitudinē eoꝝ & aliq̃liter ex ſcripturis ac a
liis modis p̄actis agnoſcim⁹.Nēpe ex illis q̃ oſtendūt qđ Chriſt⁹ ſit uer⁹ de⁹. V ñ cōcludimus
qđ q̃ ſublimior & infinitior eſt ſuæ diuinitatis maieſtas,eo p̄cioſiora,laudabiliora, uenerādio-
ra omniq̃ gratiaꝝ actione digniora & ineſtimabiliora ſunt beneficia ei⁹ opera atq̃ myſteria⁎
Ideoq̃[ſacratiſſime inſpiciētes].i.deuotiſſime cōſiderātes & cōtēplātes[ſupercęleſtes gratio
ſe laudabūt actiōis diuinę benignitates] hoc eſt,extollēt & magnificabūt gratioſe.i.cum plena
gratiaꝝ actiōe eis poſſibili,benignitates ſupercęleſtes i. miſericordias dei circa genus huma-
nū cū Iſaia dicentes.Miſerationū dñi recordabor laudē dñi dicā ſup oibus q̃ reddidit nobis do
min⁹,& q̃ largit⁹ eſt nobis ſecundum indulgentiā ſuam .Et cū Pſalmiſta: Miſericordias do-
mini in eternū cantabo.Et,Quid retribuam domino pro omnibus quæ retribuit mihi: Itēq̃:
Benedic anima mea domino,& noli obliuiſci omnes retributiones eius &c. Poſtremo ex iſto
diſcam⁹ capitulo efficaciter & cōdigne,q̃ recollecte & pure,quam contemplatiue & feruide
quam reuerenter & timorate,quam grate & cuſtodite,debeamus nos habere in celebratione
imo & ante & poſtea omniq̃ tempore.

C

PARAPHRASIS HVIVS CAP. III

QVod euchariſtia eſt perfectio perfectionū,neq̃ an illā aliq̃d aliud ſacramētū
eſt laudādū.Itē ꝙ ipſa ſingulariter dicit cōmunio uel cōgregatio,cū hoc a-
liis ſacramētis ſit cōmune.Cōmunio qdē uel cōgregatio recta dicit qa uari
as uitas & perſonas diuinit⁹ adunat.Qđ aūt aliis eſt cōmune merito ei attri
buit qa alioꝝ ſacramētoꝝ perfectio ex ea depēdet.Nā alia ſacramenta cū ce
lebrant [conſummatio ſit in illa.Similiter q̃uis oia ſacramēta illuminationē
habeāt tñ ſpecialiter baptiſm⁹ illuminatio dicit qa iniciū & q̃ſi fundamētū ē
alioꝝ ſacramentoꝝ.Itē ꝙ epūs inchoās euchariſtię celebrationē ſecūdū cōſuetudinē apoſtolo-
rū incipit a thurificatione ueniens de altari ad choꝝ,& iteꝝ reuertit ad altare incipiens decāta
re pſal:ſimul cū choro.Poſt miniſtri legūt lectiōes de ſacris ſcripturis,poſt eiiciunt cathecumi
ni & energumeni ,& q ſunt in pęnitentia.Qui aūt digni habentur communione diuinoꝝ ma
nent.Et qdā miniſtroꝝ ſtāt iuxta portas templi clauſas ,alii miniſteria propria alibi implent,&
diaconi primi ad hoc ordinati cū presbyteris apponūt ſup altare panē ſanctū & calicē decātato
pri⁹ ſymbolo catholico a cūcta eccl'ia.Epūs uero cum aliis orationē faciens pacē eis annūciat,
quibus inuicem oſculatis perficitur prædicatio tabularum, alia translatio habet uoluminum
Lotis manibus circunſtant epiſcopū ſacerdotes,& qdē diaconi electi, qñ epiſcopus cōficit ſa-
cramentū altaris,quod conſecratum epiſcopus reuelat,communicat,& alios ad ſacrā cōmuni

Cõpleto autẽ ſymbolo apponitur in altari diuinus panis coopt⁹, & calix benedictiõis & datur
oſculũ pacis : Poſtea recitãtur quędã ſacrę ſcripturę cõmemorãtes ſacrã cõuerſationẽ & beatũ
finem ſanctorum patrũ. Datur autẽ pacis oſculũ, ante ſacrã communionẽ, quia diuiſis unitio
ſancta nõ cõgruit, & diuinit⁹ uniformes facti ad uarias cõcupiſcẽtias nõ decidamus, ex qbus ꝑ
ueniũt inter homines inimicitię q natura ſunt cõformes. Scripturę uero q̃ nobis cõmemorant
ſanctã uitã & beatũ finẽ ſanctorũ patrũ nos ad eãdẽ inuitant, q eoſdẽ nõ ut mortuos, ſed ut ſe
cũdũ animã uiuẽtes attẽdimus, iuxta illud: Deus autem non eſt mortuoꝝ, ſed uiuoꝝ. Omnes Lucæ 20
enim uiuunt ei. Diuina ſiquidẽ memoria in qua ſancti reponuntur ſic nõ eſt phãtaſtica uel ob
liuioſa ſicut memoria humana ſiue cognitio trãſmutabilis, iuxta illud: Nouit dñs q ſunt ei⁹. Et 2.Timo.2 Psal.115
mors ſanctorũ, id eſt perfectio in ſanctitate eſt præcioſa in conſpectu eius. Superpoſitis au-
tem altari ſacramentis quibus Chriſtus ſignatur & participatur aſſunt ſancti ab alijs diſcreti
ad ſe coadunati, in quo ſignatur eorum adinuicem coniunctio per fidem & charitatem, & per
communionem ſacramentorum unitio eorundem ſanctorum ad Chriſtum. His rite expletis
hierarcha & ſacerdotes manus lauant, iuxta illud: Qui lotus eſt, non indiget niſi ut pedes la- Iohan.13
uet, id eſt, non indiget, niſi purgatione quorundam uenialium, quæ ex neceſſitate curę exte-
rioris contrahuntur, & ſic purgatur hierarcha, & uniformis & unitiue ac uere unum, conuer
ſus conuerſionem ſuam facit immaculatam ſaluans dicta purgatione plenam integritatem ſuę
deiformitatis. Idem autem ſignat lauachrũ in ſacerdotibus quod in hierarcha. Accedẽtes enĩ
ad ſanctũ ſacrificiũ purgandi, ſunt etiã a leuioribus phantaſiis, & ipſi quẽ ſumũt aſſimilãdi ſecũ
dũ ſinguloꝝ poſſibilitatẽ ꝑ hoc ipſum diuinitus illuminãdi, ſplẽdorib⁹ mẽtes eoꝝ tanq̃ cõfor
mia ſpecula copioſius, formoſi⁹, & interi⁹ ſupfulgẽtib⁹. Abluũtur aũt epiſcopus & ſacerdotes
acceſſuri ad ſacrificiũ ſanctũ, q̃ſi ꝑſentãdi Chſo q reſpicit ipſoꝝ occulta cordis. Vñ ſumma pur Psal.50 Hebre.10
gatio eſt ipſis neceſſaria deo iudice, q tã diligenter & familiariter diuina inſpiciũt. Sic ergo epiſ-
copus communicat & diuina ſacramenta cõficit & manifeſtat. Deinde narrabimus operatio
nes diuinas circa genus humanum in his ſacramentis cõmemoratas, ſecundũ quod docuerũt
B nos apoſtoli iuxta atteſtationes ſacræ ſcripturæ. Poſtquam humana natura in primis parenti- Gene.3 1.Cor.15
bus lapſa eſt ꝑ peccatum pœnalẽ uitã incurrit & moriendi neceſſitatẽ, & recedẽte homine a ue
ra bonitate apoſtaſia & in obedientia ipſius tradiderũt ipſum cõſenſu ſpontaneo diabolicis ſe
ductionibus. Vnde prima immortalitas qua potuit in eternũ uiuere cõmutata eſt in moriendi
ineuitabilem neceſſitatem, & naturalis incorruptibilitas in corruptionem, & a diuina & ſur-
ſum agente uita ſponte decidens inducta eſt ad contrariam extremitatem, id eſt, ad uitam deor
ſum labentem & multipliciter afflicta & errans per auerſionem a uero deo, ab idolorum male-
fica multitudine ſeducta eſt, quę inolita ei credulitate abuſi conſumptionis & deſtructionis pe
riculum miſerabiliter incidit. Infinita uero benignitas non recuſauit per ſeipſam nobis proui-
dere, ſed aſſumptis natura & infirmitatibus noſtris exceptis peccato & ignorantia ſine ſuæ di-
uinitatis confuſione, noſtrę humili humanitati unita nobis donauit ſuorum diuinorum com-
munionem & quaſi quodam pio dolo diſſoluentem poteſtatem idolorum, non ſola potentia,
ſed in iuditio & iuſtitia, & nos à uitijs & ignorantijs ad uirtutes transferens, & lumina & ani-
mas noſtras ab immundis paſſionibus & corruptiuis inquinationibus liberans, dirigẽs nos ad
ſupermundanam ſurſum actionem & diuinæ conuerſationis, ſecundum quod nobis eſt poſ-
ſibile, aſſimulationem, quæ nobis potiſſime ingignitur per memoriam recentem & ſępe reno Lucæ 22
C uatam operationem Chriſti, ꝑ decantationes & ſanctificationes hierarchicas iuxta illud in Lu
ca: Hoc facite in meam commemorationem. Deinde epiſcopus aſſiſtens altari laudat dictas
ſanctas operationes Ieſu, quas ipſe pro noſtra ſalute ex beneplacito patris in ſpirituſancto per
fecit. Quas cum ipſe epiſcopus laudauerit, & ipſarum myſticam intelligentiam contempla-
tus fuerit procedit ad ſignificatiuam ipſarum ſanctificationem, prout Saluator diſcipulis tra
didit, ut ſe poſt dictarum operationum ſanctarum laudes merito excuſet a ſanctificatione quę Lucæ 22
ipſius meritum & poſſibilitatem excedit prius ad Chriſtum clamans: Tu dixiſti: Hoc facite in
meam commemorationem. Deinde poſtulans hierarcha ſe dignum fieri ſacrificio, & ad dei
imitationem diuina perficere, & caſte alijs diſtribuere, & alios digne participare ſacramentis,
ipſa ſacramenta manifeſtat & diſcooperit & diuidens ea fidelibus multis diſtribuit, in quo ſi-
gnatur quod epiſcopus ſecundum diuinitatem ſimplex & ſecretus pro nobis ſaluandis factus
compoſitus per humanitatem & uiſibilis operatus eſt noſtram communionem ad ipſum uni-
ens noſtra humana ſuis diuinis, & ſi coaptemur ipſi ſicut membra eius diuina imitatione & ui
ta mortificantes in nobis carnales paſſiones, ne nos corrumpant adunabimur per ipſum di
uinis ſanctiſſimis eius membris, quamuis prius fuerimus non coaptati, & non cohærentes.

&

& nõ cõueniẽtes Chriſto uel mẽbris eius. Si autẽ uolumus ipſum uere cõmunicare oportet nos attẽdere ad ſanctiſſimã ipſi' cõuerſationẽ in carne, quã aſſumpſit, & ipſam imitãdo cũ peccati immunitate deo conformiter & immaculate conuerſatã Sic eñ cõgrue ipſi cõmunicabim' ꝑ ſancta ſacramenta. Sed manifeſtatio & diuiſio & multiplicatio ſacramentoꝝ prius cooptorũ & unitoꝝ & cõmunicãtiũ unitio ſignant dominũ Ieſum, qui eſt uita noſtra inuiſibilis ſecundũ diuinitatẽ occultã, ut ſimplicẽ per humanitatẽ cõpoſitũ & uiſibilẽ nos ad ſui numerũ ſuoꝝ participationem benigne uocare unitos diuinę ipſius uitę, & ſic dei & diuinorum uere participes effectos. Requirit autem ordo eccleſiaſticus, ut hierarcha prius communicet quam alijs communionem ſacram diſtribuat, quia primum eſt diuina lumina participare quã alijs tradere. His uero pręmiſſis hierarcha terminat officium in gratiarum actione. Quoniã autẽ oportet diuina prius participare quã diſtribuere, qui præſumunt abuſiue docere diuina anteq̃ recte cõuerſentur adhuc immundi, omnino à docẽdi officio ſunt extranei. Sicut eñ ſolares radij primas, & ꝓpinqores materias capaciores clarius illuſtrãt & adimplẽt, & per illas ad inferiores materias lumina deferuntur, ſic officium docendi diuina & alios ducendi non pręſumat ſuſcipere niſi qui habitum diuinæ ſcientiæ & uirtutis obtinuerit tanquam ex dei inſpiratione & iudicio ad hoc officiũ aſſumpt', ut de ſua abundãtia alijs ualeat diuina diſtribuere. In his tota fideliũ cõmunicatio ſacramentis communicans in gratiarum actione terminat ſecundum ſinguloꝝ ꝓportionẽ E ſancta cognoſcẽs & laudãs diuinoꝝ uero nõ participes, & ignari gr̃as deo nõ referũt q̃uis dona dei q̃ in naturalibus bonis ꝑcipiũt digna ſint pro quibus gr̃ę referant. Sed tñ ꝑuerſi amore mali neq; reſpicere uolentes ad dona diuina ingrati ꝑmanẽt ad ꝑationes diuinę gr̃ę infinite, i-

Psalm 33 deo perſuadet ſcriptura, guſtare & uidere. Qui eñ ſancta doctrina didicerũt magnitudinem diuinorum numerum ipſi cognoſcentes dei gratiam & donoꝝ dei altitudinem & magnitudinẽ & participationem inſpicientes laudabunt ſupercœleſtia dei beneficia gratias agendo.

DE PERFICIENDIS IN TELETE MYRI ET cõfectionis ungueni. Cap. IIII.

TAnta ſanctiſſimæ ſynaxeos ſunt, & ſic bona inuiſibilia ad unum nobis (ſicut ſæpe diximus) hierarchice ſacrificantia ſocietatẽ & coordinationem. Sed eſt huius æq potẽs altera perfectiua operatio, chariſmatis hoſtiam duces noſtri, quam nominant. Partes itaq; eius in ordine ſecundum ſacras imagines intendentes, ſic ad unum ipſius per partes hierarchicis contemplationibus aſcendemus. F

¶MYSTERIVM confectionis vnguenti.

IVxta eundẽ ſynaxeos modũ, imperfectorum abſoluuntur ordines, accedentibus ſcilicet & hierarchico in omne templũ bene olenti ambitu, & pſalmica ſacra cantione, & diuiniſſimorum eloquiorum lectione. Deinde chriſma ſummus ſacerdos accipiens, ſuperponit diuino altari circumuelatũ a duodecim pennis ſacris, reboantibus ſimul omnibus ſanctiſſima uoce ſanctũ deo acceptabilium prophetarum inſpiratiõis melodema. Et in ipſo perficientẽ orationem complens in ſanctiſſimis conſecrandorum hoſtijs, eo utitur ad omnem fere hierarchicã perfectiuã orationem.

THEORIA

IPſa igitur introductiua cõſummatiuæ huius ſanctificatiõis anagogæ, per ea quæ ſecundũ diuinũ chriſma ſacræ aguntur, illud (ęſtimo) declarat, qđ circũuelat̃ ſanctis uiris in animo ſacrũ & bene redolẽs, quæ diuinitus iubet ſanctis uiris nõ manifeſtas habere in gloria uana, ſecũdum uirtutẽ occulti dei bonas, & ſuaue olẽtes ſimilitudines, Mũdę eñ ſunt dei ſecretæ, & ſuper animũ

ſuaue

ſuaueolētes pulchritudines,& inuiſibiliter oſtēdūtur,ſolummodo intellectuali
bus conformes hr̄e uolentes ꝑ uirtutē in aīabus incorruptibiles imagines.Quæ
eñ imago deū imitatur,ad illā inuiſibilē,&bene olētē aſpiciēs formā,ſic ſeipſam
figurat & effingit ad formiſſimā imitationē.Et ſicut in ſenſibilibus imaginibus
ſemꝑ ad primā exēplarē ſpeciē ſcriptor inflexibiliter intēdit ad nullū aliud uiſi-
biliū retractus,aut ſcdm ꝗd partitus,ſed ipm̄ illū ꝗ eſt deſcribēdus,ſi iuſtū dice-
re effingit&oſtēdit alterutrꝝ in alterutro,p̄ter eſſentię differentiā,ſic mūdis in a-
nimo deſcribit ipſa ad bene olētē & occultā formā intēta & inflexibilis cōtēpla-
tio,nō errās deiformiſſimorꝝ phātaſma.Iuſte igitur ad ſupeſſentialit̄ ſuaue olētē
& inuiſibilem pulchritudinē ad deū cōuerſi intellectuali ſuum inconuerſibiliter
ſpecificantes,nullam agunt in ſe deum imitantium uirtutum in aſpiciendis(iuxta Mat.6.a
eloquium)hominibus,ſed ſancte inſpiciunt tāquam in imagine,diuino chriſma
ti,ab eccleſia ſacratiſſima circūuelatā.Propter ꝗd &ipſi ſecundū uirtutē,ſanctū
& deiformiſſimum intus deū imitātis,deumq; deſcribētis animi ſacri circūuelā
tes,ad ſolā reſpiciūt archiſormē intelligētiam.Neq; enim cōtēplatores tātum nō
ſunt diſſimiliū,ſed neq; ipſi ad illorum trahūtur uiſiōem ſibimetq; cōſequēter,
neq; uiſibiliū decores bonorꝝ & iuſtorꝝ,ſed eorꝝ q̄ ſunt uere,uere amāt, nec glo-
riā uidēt a multitudine irrationabilit̄ beatificatā,ſed bonū uel malū in ſeipſo diui
na imitatiōe iudicātes,agalmata diuina diuiniſſimæ ſunt beneuolētiæ quæ ex ſe
ipſa uerꝝ bn̄ olax habēs,ad multis diſſimilit̄ opinabile,nō cōuertit̄ ſuis ueris pul-
B chritudinibus unū formās ꝗd eſt ſine ſimulatiōe.Fer eia reliquū,qm̄ exterius pul
chritudinē cōtēplati ſumus totius bonę & ſacrę actiōis,in diuiniorē eius reſpicie
mus formā,ipſam in ſeipſa reuelatā uelamina cōtēplātes beatā,ſplēdētē, manife
ſte clarā& incircūuelate intellectibus replētē nos ſuaueolētiæ . Neq; eñ manife-
ſta myri ꝑfecta oꝑatio his qui circa ſummū ſacerdotē ſunt incōmunicabilis aut
inuiſibilis eſt,ſed ecōtrario uſq; ad eos ꝑueniēs, & ſtatuēs ſupra multos cōtēpla
tionē,ab ipſis circūuelat̄ ſacre,& ex multitudine hierarchice diſtinguit̄. Diuinis
aūt uiris ſacratiſſimorꝝ radius tanq̄ cōgn̄atiōi ab inuiſibili luce pure &immedia
te elucēs,& intellectuales eorꝝ receptiōes incircūuelate ſuauificās ad ſubiectū nō
prompte[+]ꝑuenit,ſed ab ipſis,ut ſecretorꝝ inuiſibile cōtēplātibus, ſine pōpa,diſſi +ꝑuenit,
milibus incōtaminabile,ſub pēnatis ęnigmatibus coopitur ꝑ q̄ ſacra ænigmata,
ſubiectorꝝ bn̄ ornati ordines reducunt̄ ad ſacrā ſuā analogiā.Eſt ergo(qđ quidē
C dixerā)nūc laudāda nobis ſacra teletę oꝑatio,cōſummatiuę hierarchicorꝝ ordi-
natiōis & uirtutis.Propter qđ & hāc diuini duces noſtri tanquam ęquipotentē,
& eadem peragentem ſynaxeos ſacrę[*]perfectioni eiſdem characteribus per mul *perfecti onem.
ta,& myſticis diſpoſitiōibus,&ſacris o͞ronibus ordinauerunt.Et quidē ſummū
ſacerdotē tāquā ipſis aſpectibus ex diuiniore loco bonā ſuaueolētiā in ea q̄ deiñ
ſunt ſancta proferētē,&ad ſe[*]reſolutiōe,docētē diuinorꝝ participationē ſimul o- reuolutionem
mnibus ꝗdē fieri iuxta dignitatē ſctīs;indiminutā uero eē[†]&incōmutabilē omi- †immutabilem
no,& ęqualitate ſecūdū[†]collocationē diuinā,ꝓprietatis incōmutabilit̄ ſtātē. Deſi †collationem.
derio autē inter ęloquiorum cantus & lectiones imperfectos quidem erudiunt
ad uiuiferam filiolitatem conuerſionemq; ſanctam faciunt pollute energume-
num,auferuntq; contrariam uel qualemcunq; tractam & inſane energumenis
deiformis habitus & uirtutis ſublimiſſimum , proportionaliter eis oſtendentes.
Iuxta

Iuxta quam terrebunt maxime ipſi contrarias uirtutes & aliorum medicinã prę
† immobile. ſtabunt diuina imitatione,† immobilẽ quidem ex proprijs bonis,ad uero contra
rios tumultus actiuum nõ habentes tantum,ſed & donantes.His autem in intel-
lectum diuinum ex peſſimis tranſeuntibus,habitum ſacrum imponunt ad non
ſub malitia iterum errandum. Quoſdam ut ſint caſtiſſimi,indigentes conſum-
mate abſoluunt,quoſdam ſacros ducunt in diuinas imagines& inſpectiones ea-
rũ & cõmunicationes.Reficiunt autem quoſdam ſacratiſſime in beatis inuiſibi-
† contemplentes liter contemplationibus*complendo uniforme eorum uno& uiuificantes.Quid
autem?Nõne & non omnino puros(quorum iam memoriam fecimus)ordines
clare abſoluit ſecundum eundem ſynaxeos nondum præſens nunc ſancta telete
operatio,ſolis in imaginibus uidẽs obtutibus diuinis,& a ſolis immediate ſacra
tiſſimis hierarchicis anagogis inſpecta & ſacrificata?Hæc ergo iam ſępe a nobis
dicta,ſuperfluum eſt nobis(ut ęſtimo)eiſdem reuoluere uerbis,& non ad ea quę
deinde ſunt,tranſcendere :ſummũ ſacerdotẽ diuinitus uidentes a duodecim pen E
nis circumuelatum,habentem diuinum myron, & ſanctiſſimam in eo conſum-
† ſacrificantem. mationem† ſanctificantem.Dicamus igitur quomodo eſt myri compoſitio.Cõ
gregatio eſt quędã bene ſpirantium materiarum,in ſe copioſe habens qualitates
odoriferas,quantum accipientes olfaciunt ſecundum analogiam tanto, ingeni-
tæ eis bono odore participatiõis. Credimus aũt eſſe diuiniſſimum Ieſum ſuper
eſſentialiter ſuaue olentem.inuiſibilibus diſtributionibus intellectuale noſtrum
replentem diuina delectatione.Ipſa enim ſenſibilium ſuauitatum aſſumptio,ſatu
ritatem facit & nutrit cum delectatiõe multa olfacientium diſcretiuum, ſiquidẽ
illęſum ſit ad bene olax in cõmenſuratione cõpactum,& proportionaliter.Si qs
dixerit intellectuales noſtras uirtutes aduerſus in malum minorationem, incor
ruptibiliter diſpoſitas in ipſa in nobis diſcretiui naturali ualetudine,ſecundũ dei
ficas menſuras & coadunatam animi ad deum conuerſionem:in receptione diui F
næ ſuaueolentię fieri & benefacientia ſacra impleri & diuiniſſimo alimento.Nõ
ergo myri ſymbolica compoſitio tanquam informatione informium,ipſum no
bis ſubſcribit Ieſum,fontem exiſtentem diuinarum ſuauium receptionum diui-
tem proportiõibus diuinis deiformiora intellectualium reddẽtem diuiniſſimas
† benefice declarantem uapores,in quibus animi †pacifice delectati,& diuinis aſſumptioni
bus repleti, eſca inuiſibili utuntur ad intellectuale eorum introitu, iuxta diuinã
participationem ſuaueolentium diſtributionum.Eſt autem(ut eſtimo) clarum,
quia ſuper nos eſſentijs & diuinioribus fontalis ſuaueolentiæ retributio propin
quior quodammodo.Adhuc enim & magis ſeipſam manifeſtat & diſtribuit in
lucidiſſimum eorum & bene habile iuxta intel lectum receptiuæ uirtutis,copio-
ſe ſupermanans,& multipliciter occultata.Aduero intellectualium ſubiecta, &
non eodem modo acceptiua,ſuper uirtutem incontaminate occultans uiſionem,
& participationẽ proportionalibus participantiũ uaporibus incommenſuratiõe
diuina diſtribuitur.Super nos igitur ſanctarum eſſentiarum tantum ſuppoſitus
Zachar. 1 ſeraphin ordo in alarum duodenario ſignificatur circa Ieſum ſtans& collocatus
beatiſſimis ipſius contemplationibus quãtũ iuſtũ inhians,& inuiſibilis diſtributi
onis ſacre in caſtiſſimis ſuſceptionibus repletus,& multum laudabilem(ſenſibili
ter dicendo)non ſilentibus oribus reclamans theologiam.Ipſa enim ſancta ſuper
munda

A mundalium animorum ſcientia ſimul erecta eſt,& inceſſabilem habet diuinum amorem,malitiamq; ſimul omnem ſuperat & obliuionem. Inde (ut æſtimo) hoc non ſilenti clamore inſinuat æternã eorũ & incõmutabilem in uirtute oĩ & gratiarum actione diuinorum ſcientiam & intelligentiam. Incorporales ergo Seraphin proprietates in eloquijs, ſenſibilibus imaginibus & inuiſibiliũ manifeſtatorijs,mirabiliter deſcriptas, in exornamentis ſupercœleſtiũ hierarchiarum(ut arbitror) bene contemplati ſumus,& tuis intellectualibus oculis oſtendimus.Tamen quoniamquidem & nunc ſummum ſacerdotem ſacre circumſtantes,ipſam nobis illam reformant excellentiſſimam diſpoſitionem, in breui & nunc ſanctiſſimis aſpectibus deiformiſſimam eorum claritatem uideamus. Multiforme igitur eorum & * meltipes manifeſtatiuum eſt(ut æſtimo)multiuideorum in diuiniſſimas illuminationes proprietatis,& ſemper motus & multiuij diuinorum bonorum intelligibilium.Alarum autem(ut eloquia aiunt)expanſam poſitionem, non numerꝫ ſanctum indicare arbitror, ſecuudum quod uiſum eſt alijs. Sed quia circa deum ipſius excellentiſſimæ eſſentiæ & ordinis, *multiplex.* *Iſaiæ 6.*

B anagogica & abſoluta perfectiſſime ſunt,& ſupermundana prima & media & extrema intellectualium ſui & deiformium uirtutum, inde eloquiorum ſacratiſſima ſapientia alarum duplicationem ſanctæ deſcribens,circa facies & media & pedes eorum imponit alas, uniuerſaliter uolabile eorꝫ inſinuãs, largiſſimũ in id quod uere eſt anagogicæ uirtutis.Si autem facies & pedes tegunt, & ſolis uolant medijs alis,intelligere ſacre,quia tantũ exaltatus excellentiſſimarꝫ eſſentiarũ ordo timidus eſt circa intelligẽtiarꝫ eius altiora &profundiora,& medijs alis in commenſuratione ad diuinam uiſionem exaltatur, diuinis iugis ſupponens, propriam uitam & ab ipſis ſancte directus ad ſuimet cognitionẽ. Quod autem eloquijs dictũ eſt,ueluti:clamabat alter ad alterꝫ,iſtud æſtimo declarare quod deiuidis ſuis intelligentijs ſibijnuicẽ copioſe tradunt. Et hæc ſacra dignũ iudicamus memoria, quo modo eloquiorum Hebræa uox iuxta intelligibilem nominationem,uocat ſanctiſſimas Seraphin eſſentias, ad hoc quòd ſunt igneæ, *Ibidem*

C & ſuperferuentes ſecundum diuinam & immobilem uitã, ex ipſa ſecundum diuinam & immutabilem uitã perflagrantia. Dixi ergo, ut quæ Hebræorꝫ ſunt interpretantes aiũt,diuiniſſimi Seraphin ardentes & calefaciẽtes a theologia nominati ſunt,manifeſtatiuo ſubſtãtialis eorꝫ habitus nomine,diuiniq; ungenti,iuxta ſymbolicã imaginũ deſcriptionem motiuas habentes uirtutes, in manifeſta uem ipſius & efficatiorꝫ uaporꝫ diſtributionẽ euocantes. Ipſa eñ ſuper intellectum ſuaue olens eſſentia,ab ignitis & purgatiſſimis mentibus in notitiã moueri amat,& diuiniſſimas ſuas inſpiratiões in ditiſſimis diſtributionibus donat ſic ſe ſupermundane euocantibus. Non ergo diuiniſſimus ſupercœleſtiũ eſſentiarum ordo ignorauit diuiniſſimũ intellectũ in ſanctificandũ deſcendentẽ.Intelligit aũt eum ſacre in his quæ ſecundũ nos ſunt,ſeipm ſubijcientẽ per diuinã &ineffabilem bonitatẽ,& a patre ſuo, & a ſeipſo, & ſpiritu humanitus ſacrificatũ. Aſpiciens uero proprium nouit principium, in quibuſcunq; diuinitus agit ſecundum eſſentiam immutabile hñs,Inde ſymbolorꝫ ſacrorꝫ traditio ſanctificato diuino chriſmati Seraphin circũdat,incõmutabilẽ uidens & deſcribẽs Chrm

Ca. IIII in ea quæ ſecundum nos eſt, uniuerſali ad ueritatē in humanatione. Et adhuc di- D
tiius, quia ungēto utitur ad oīs diuini perfectionē, oñdens aperte, iuxta eloquiū,
ſanctificantē ſanctificatū, tanq̃ ſemper ipſum exiſtentem in ſeipſo ſcdm̃ omnem
diuinam bñficentiam. Propter quod & ſacræ diuinæ gñationis perfectiua do-
natio, & gr̃a in ungenti perficitur diuiniſſimis conſummationibus. Inde (ut æſti
mo) & purgatiuo baptiſterio ungentū in cruciformibus ſymbolis infundens
ſummus ſacerdos, ſuper conſpectū ducit contemplatiuis oculis, uſq; etiā ſuam
mortē per crucē Ieſum pro nr̃a diuina gñatione demerſum, hoc diuino & potē-
tiſſimo deſcenſu in mortē ſuam iuxta occultum eloquium baptizatos ex corrū
pentis mortis ueteri abſorptione diuinitus emergentē, & renouantem ad diuinā
& æternam ſubſiſtentiam. Sed & ipſi perfecto ſacratiſſima diuinæ gñationis te
leta diuini ſpiritus ſuperaduentum ungenti donat conſummatiua unctio, cha-
racterizante (ut æſtimo) ſacram ſymbolorꝝ imaginaria deſcriptione, ab ipſo
propter nos humanitus diuino ſpiritu ſanctificato, immutabili ſubſtantialis di-
a Ex. uinitatis habitu, diuiniſſimū ſpm̃ donatum. a Et hoc hierarchice intellige, quia
& diuini altaris ſacram conſummationem, ſanctiſſimarꝝ hoſtiarꝝ legislatio ſa- E
cratiſſimi ungenti perficit ſanctiſſimis effuſionibus. Eſt aūt ſupercœleſtis & ſu
pereſſentialis theoria, oīs deificationis nr̃æ & ſanctificationis principiū, & eſſen
tia & perfectiua uirtus. Si em̃ eſt diuiniſſimum noſtrū altare Ieſus, principale di
uinum diuinorꝝ oblatio, in quo (iuxta eloquia) oblati & myſtice holocauſtoma
ti acceſſum habemus, ſupermundanis oculis uidebimus ip̃m diuiniſſimū altare
in quo perfecta perficiuntur & ſactificantur ab ipſo diuiniſſimo ungento perfe
ctum. Sanctificat em̃ pro nobis ſemetip̃m ſanctiſſimus Ieſus, & omni nos ſan-
ctificatione replet, in ſe perfectionē diſpenſatorie in nos tanq̃ deo genitos, de cæ
tero benigne deſcendentiū. Inde æſtimo ſcdm̃ intellectum hiererchicū deo tradi
tum, diuini noſtræ hierarchiæ duces pudiciſſimum hoc ſacrificij ungenti teletā
ex perfecto actuoſe nominant, & tanq̃ ſi quis dixerit dei teletam utroq; intelle-
ctu diuinam ipſius perfectam operatioem laudātes. Eſt em̃ ipſius hoſtia, & ꝓ-
pter nos humanitus ſanctificari, & deifice oīa ꝑficere & ſanctificare perfecta. F
Diuinum uero deo acceptabilium prophetarꝝ inſpirationis melodema, aiūt q̃
Hebræorꝝ ſunt ſcientes, laudē dei declarare, aut laudare deū. Totius igit̃ ſanctæ
theophaniæ & creationis in uaria cōpoſitione hierarchicorꝝ ſymbolorꝝ ſacræ
deſcriptæ, non inconueniēs eſt recordari deo motā ꝓphetarꝝ hymnologiā. Do
cet em̃ & caſte ſimul & diuinitus laudibus ſacris dignas eſſe diuinas actiones.
¶ Hęc quidem diuiniſſimi ungenti perfecta operatio eſt. Tempus aūt fortaſſis
ſit poſt diuinas ſacras actiones, ipſas exponere ſacerdotales ordinationes & par
tes, uirtutesq; earꝝ & oꝑationes & conſummationes, & ſuper has trinitatem ſu
perfirmnātium ordinū, ut demonſtret̃ ſcdm̃ nos hierarhię diſpoſitio, inordinatū
quidē & inornatū & cōmixtū clare diſtinguens, replens uero ornatū & inordi
natum & inconfuſum, in ipſis ſeipſam manifeſtans ſctōrꝝ ordinū analogijs. Et
oīs quidē hierarchiæ ternariā diuiſionē, in ipſis iam a nobis laudatis hierarchijs
(ut æſtimo) bñ expoſuimus, dicentes, qūo ſcdm̃ nos ſacra traditio habet oēm
hierarchicā actionē in ſanctiſſimas teletas diuiſam, & diuinas earꝝ ſciētias & do
ctrinas, & ab ipſas ſacre perfectos. Ergo ſanctiſſima quidē ſupercœleſtiū eſſen

tiarꝝ

A tiarum hierarchia, teletam quidē habet ſecundum uirtutē propriam dei & diui
norum immaterialiſſimā intelligentiam, & deiformitatis integritatem, & ut eſt
poſſibile deo ſimilem habitū in lucem ducentes, & ad ſanctam ipſam conſum-
mationem duces circa deū primitiuas eſſentias ſacroſq; ordines deiformiter &
proportionaliter tranſuehunt ad donatas ſemper eis deificas ſcientias, ab ipſa
per ſeipſam perfecta & ſapientifica diuinoꝝ animoꝝ diuinitate. Ipſæ autē pri-
marum eſſentiaꝝ ſubiectæ diſpoſitiones, tanq̃ per illas diuinitus exaltatæ ad
deificam diuinitatis illuminationē, perfecti ordines & ſunt & uere nominantur
Poſt illam uero cœleſtem & ſupermundanā hierarchiam, in ea quæ ſecundum
nos ſunt, benefice diuinitas ſacratiſſimas ſuas donationes affert. Craſſis quidē
exiſtentibus (ſecundum eloquiū) donauit iuxta legem *hierarchiam obſcuris ue- * hierarchicam.
rorum characteribus, & longiſſimis principalium exemploꝝ imaginibus &
difficilibus ad intelligendū ænigmatibus & figuris non facile diſcretā habenti-
bus, occultam eis contemplationē † quę in ipſis lucet infirmis aſpectibus inno- † in ipſis lucem.
cue declarans. Hinc ſecundū legem hierarchiæ teleta quidem ad ſpiritualē dei
cultum anagoge, manuductores autē ad eam, ipſi ſanctū illud tabernaculum a
Moſe ſacre eruditi, primo ſecundū legem pontificū duce & doctore, ad qđ ſan
B ctum tabernaculum introductiue ſacro ſcribens ſecundum legem * hierarchiā, * hierarchicam.
imaginemq; formæ oſtenſæ ei ſuper Sina montem, uocat omnia ſecundum le- Exo. 15
gem ſacrificanda. Ante uero perfecta a legalibus ſymbolis proportionaliter ad Heb. 8
perfectiorem doctrinam reducimus. Perfectiorem autē doctrinam theologia
ſecundum nos hierarchiam dicit, plenitudinē hanc illius uocans & † ſanctum fi- † ſacrum
nem. Eſt aūt & cœleſtis & legalis cōmunicatiue, medietate extremaꝝ recepta,
ei quidē cōmunicans intellectualibus contemplationibus. Hinc uero quia ſym
bolis ſenſibilibus uariatur, & per ea ſacre in deum reducitur. Trinū aūt ſimili-
ter habet hierarchicæ diuiſionis in ſanctiſſimas teletaꝝ ſanctificationes diuiſa,
& deiformes ſacroꝝ miniſtros, & ab ipſis proportionaliter in ſacra adducen-
dos. Vnaquæq; uero triū noſtræ hierarahiæ diuiſionū conſequenter & legali
& diuiniori eoꝝ quę ſecundū nos hierarchiæ, prima & media & ultima ordi-
natur uirtute, & diuina analogia præuiſa, & oīm bono ornatu, & ſecundū or-
C dinem cōpacta & coniunctiua ſocietate, ſanctiſſima ergo teletaꝝ ſacrificatio pri
ma quidē habet deiformē uirtutē, ſanctā imperfectoꝝ purgationē. Mediā aūt
purgatoꝝ illuminatricē doctrina. Nouiſſimā uero et prioꝝ conſummatiuā, e-
ruditoꝝ in ſcīa pulchraꝝ doctrinaꝝ conſummationē. Ipſa aūt ſacrificantiū di
ſpoſitio in potēti uirtute, prima ꝑ teletas purgans imꝑfectos, in media aūt luce
purgatos ducit, in ultima uero & ſublimiſſima ſacrificantiū uirtutū ꝑficit diui
no lumini coīcantes in contemplabiliū illuminationū ſcibilibus cōtemplationi-
bus. Perficientiū aūt uirtus, prima quidē eſt purgās: media uero poſt purgatio
nem illuminans, & quorundā ſctōꝝ contēplatiua: ultima aūt & diuinior alia-
rum, ipſa ſctōꝝ photiſmatū, quoꝝ efficit̃ contēplatrix, declarās conſummati-
uam ſcīam. Sanctę ergo teletaꝝ actionis trina uirtus laudat̃. † Sanctæ quidem † Sacræ
theogeneſiæ ex eloquijs cōprobatæ, purgatione & purgatiua illuminatiōe. Sy-
naxeos aūt & myri teletæ conſummatiuæ diuinoꝝ actuū cognitione & ſcīa, ꝑ
quā ſacerdotiū ad diuinitatē tanq̃ unificā, anagoge & beatiſſima coīcatio ꝑficit̃.

Ca. IIII. Nunc autem ſacerdotalis diſpoſitio conſequenter narranda, in purgatiuam & illuminatiuam & conſummatiuam ordinationem diuiſa. D

¶ Elucidatio capituli IIII. Articulus VIII.

POſtq̃ præhabito immediate capitulo actum eſt de Euchariſtiæ ſacramento, celebratione, rituq; ſeu actibus hierarchicis circa illud: hic idẽ iam agit de ſacro confirmationis: [Tanta ſanctiſſimę ſynaxeos ſunt]. i. tam magna ſunt myſteria ſynaxeos ſanctiſſimę. i. ſacrariſſimę cōionis quæ & ſynaxis vocatur, vt patuit [& ſic bona inuiſibilia ad vnũ nobis ſicut ſæpe diximus hierarchice ſacrificantia ſocietatẽ]. i. inuiſibiles effectus ſacramenti iſtius, vt ſacramentalis gratia & efficatia eius, ſunt ſacrificatio. i. ſacram facientes ſocietatem [& coordinationem] nr̃am hierarchice. i. eccl'iaſtice, puta ſcd̃m doctrinam obſeruantiāq; eccleſiæ ſanctæ ad vnum. i. reducendo nos ad deum, qui per hoc ſacramentũ ſpiritaliter nos confortat ad præliandũ contra diuini honoris & noſtræ ſalutis. Hoſtes, in campo curſus & luctæ præſentis, ſicut ſæpe iam diximus, ꝙ ſcilicet per ſenſibilia ſymbola ſacramentorũ ad inuiſibiles gratias peruenimus, & ad oīm fontem reducimur. [Sed eſt huius æquipotens altera perfectiua operatio]. i. aliud quoq; opus & donum dei eſt, perficiens ipſos fideles in peregrinatione hac laborioſa, æquipotens. i. æqualiter potens auxiliari. Aequipotens dico in gñe. Abſolute nanq; loquendo, ſacramentum Euchariſtiæ eſt iſto potentius, iuxta quem modum dictum eſt libro præcedenti, ꝙ angeli diuerſorum chororũ ſeu ordinum, ſunt æquipotentes. [chriſmatis hoſtiam duces noſtri quam nominant]. i. quam operationem ſeu dei effectus, duces noſtri. i. apoſtoli & apoſtolici viri nominant hoſtiam chriſmatis. i. ſacramentũ confirmationis, quo conſecramur ac deputamur dño deo noſtro in milites ac pugiles ſpiritales. [Partes itaq; eius in ordine ſecundum ſacras imagines intendentes]. i. nos conſiderantes partes. i. E varias operationes ſacramenti iſtius, in ordine. i. per ordinem ſeu ordinate, ſecundum ſacras imagines. i. penes ſenſibilia ſigna & facta, quæ adhibentur in confirmatione. [ſic ad vnum ipſius per partes hierarcrchicis contemplationibus aſcendemus]. i. conſurgemus contemplatiõibus hierarchicis. i. cõſiderationibus cõſonis doctrinæ ipſius eccl'iæ, per partes. i. ꝑ ſpeculationẽ actuum confirmationis, ad vnũ ipſius. i. ad principalẽ eius effectũ: vel ad vnũ ipſius. i. ad contẽplationẽ inſtitutoris ipſius. Deinde tangitur ritus ſeu forma conſecrationis chriſmatis.

¶ MYSTERIVM TELETAE MYRI.

IVxta eundẽ ſynaxeos modũ imperfectorũ abſoluunt ordines,] hoc eſt ordines imperfectorũ. i. congregationes imperfectorũ, q̃ nonum aptati ſunt perſonaliter adeſſe conſecrationibus ſacrorum, abſoluunt. i. excludunt à chriſmatis conſecratione, iuxta modũ eundem q̃ excludunt à templo in conſecratione ſynaxeos. i. ſacri euchariſtiæ, euãgelio, ſc; lecto, vt in cap. dictum eſt ꝑcedenti [Accedentibus, ſc; hierarchico in om̃e templum bñ olẽti ambitu, & pſalmica ſacra cantione & diuiniſſimorũ eloquiorũ lectione.]. i. ipſo hierarcha ſeu præſule procedente in omne templum. i. per totam eccleſiam, ambitu bñ olenti. i. circumitiõe flagranti, vc; cum thurificatione & cantione ſacra pſalmica. i. cum deuota cantione pſalmorũ F q̃s cecinit clerus, & lectione diuiniſſimorũ eloquiorũ. i. lectione aliqua ſumpta ex ſacra ſcriptura. His itaq; accedentibus excludebant ꝑfati. [Deiñ chriſma ſummus ſacerdos accipiẽs, ſupponit diuino altari, circumuelatũ à duodecim pennis ſacris]. i. illis pactis pręſul ſumpſit chriſma mox conſecrandũ, ſuperponens illud altari obiectũ & circũopertum duodecim pennis, in ſi-

Iſaie 6. gnum, ꝙ in Iſaia fit mentio de totidem pennis, vbi de Seraphim legit: Sex pennę vni, & ſex pennæ alteri. [Reboantibus ſimul oībus ſanctiſſima voce ſanctũ deo acceptabilium prophetarũ inſpirationis melodema]. i. cunctis illis miniſtris deuotiſſime concinentibus melodema ſctm̃. i. canticũ ſacrum aliq̃d, inſpirationis. i. diuinitus inſpiratũ: canticũ inq̃ prophetarũ. i. alicuius

Ibidem. illorũ q̃ deo accepti fuerunt, vt eſt canticũ illud Iſaiæ: Sctũs, ſctũs, ſctũs, &c̃ [& in ipſo perficientem orõnem cõplens]. i. ep̃s cõplens orõnem, ꝑficientẽ. i. concurrentẽ & cooperantẽ ad perfectionem ſeu conſecrationẽ tam plebis q̃ chriſmatis. [in ſanctiſſimis conſecrandorũ hoſtijs]. i. in materijs conſecrandis diuino cultui dedicatis, q̃ ꝑ orõnes & bñdictiones cõſecrant [-eo vti

Sentētur. tur ad oẽm fere hierarchicã perfectiuã opationem.]. i. vtit chriſmate conſecrato in cunctis q̃ſi actionibus, qbus ꝑficit alios per ſacra, vtputa circa baptizatos & confirmatos. Veruntñ nõ in matrimonio & aliquibus alijs, propterea dicit fere.

THEORIA.

COnſequenter ponit horum theoriam, id eſt, ſapiẽtialem & myſticã rationẽ vel ſignificationem. [Ipſa ergo introductiua conſummatiue huius ſanctificationis anagoge] id eſt, ſurſum ductio & ſapientialis ſignificatio ſanctificationis huius cõſummatiuæ

A tiue,id eſt,ſacramenti huius ſanctificantis & perficientis, quia gratiam continet ac largitur,in-
troductiua ad meliora,& ad ſpiritualem victoriam ac brauium patriæ,quoniam in tentatio-
nibus roborat. Hæc quippe ſignificat[per ea quæ ſecundum diuinum chriſma ſacre aguntur]
id eſt,per ea quæ fiunt chriſmate ſanctificato in confirmato per illud à præſule.[illud æſtimo
declarat]id eſt deſignat[quod circumuelatur in animo ſanctis viris in † omne ſacrum & bene † animo
redolens.]id eſt,gratia ſacramentalis ſeu diuinum chriſma ſuauiter redolens coram deo, oc-
culte collocatum eſt in cordibus eorundem[quæ]ſanctificatio,imo deus author ſanctificatio
nis[iubet diuinitus]id eſt deſuper præcipit[ſanctis viris]imo cunctis bonis hoĩbus[nõ mani-
feſtas habere in gloria vana ſecundum virtutem occulti dei bonas & ſuaue olentes ſimilitudi-
nes.]id eſt,actiones virtuoſas deo aſſimilatiuas,non manifeſtare ad gloriandum inaniter,aut
propria laude,quæ deſignantur per balſamum chriſmati mixtum,ſuauiter odorantem. Vnde Mat. 6.
Apoſtolus:Chriſti inquit bonus odor ſumus in omni loco. Iſtud præcipit Chriſtus in Mat- 2.Cor.2.
thæo:Attendite,dicens,ne iuſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis.
Actiones,inquam,bonas ſecundum virtutem occulti dei,id eſt, ſecundum potentem gratiam
incomprehenſibilis dei intus ſecrete agentis , cui loquitur Iſaias: Vere tu es deus abſconditus, Iſaiæ. 45.
deus Iſrael. Sed obijci poteſt quod in Matthæo loquitur Chriſtus:Sic luceat lux veſtra coram Matth.5.
hominibus,vt videant opera veſtra bona,& glorificent patrem. Et reſpondendum,ꝙ quædã
ſunt opera iuſſionis,ad quæ tenemur, quæ publice ſunt agenda:q̃m ex eoꝝ omiſſione poſſunt
proximi ſcandalizari. Alia ſunt opera ſupererogationis,quæ prout bono modo fieri poteſt,
B ſunt occultanda. Porro opera bona iuſſa ſic publice ſunt agenda,vt nec in eis propria commo
da aut gloriam quæramus humanam:ſed vt proximi ad dei ædificentur honorem, quemad-
modum Corinthijs ſcripſit Apoſtolus:Gratias deo,qui odorem notitiæ ſuę per nos oſtendit 2.Corin 2.
in omni loco. Hinc ait Gregorius:Sic fit opus in publico, vt intentio maneat in occulto, vt & Gregorius.
de bono opere proximis præbeamus exemplum,& per intentionem qua ſoli deo placere opta
mus,ſemper optemus ſecretum. [Mundæ enim ſunt dei ſecretæ & ſuper onimum ſuaue olen-
tes pulchritudines]id eſt,virtutes & actiones earum, decor & ornamentum ſupernorum cha
riſmatum,contemplationes & ſanctæ affectiones,ſunt puræ ac ſplendidæ ſuper omnem natu-
ralem ornatum:imo ſublimius q̃ capere aut eloqui anima queat, quibus dei ſponſa venuſtat̃,
cui & dicitur:Specie tua & pulchritudine tua,intende proſpere, procede,& regna.[& inuiſibi- Pſalm.44.
liter oſtenduntur ſolummodo intellectualibus]id eſt , ſpiritalibus mentibus declarantur per
guſtum & participationem internam:omnibus quoq; ſuo modo panduntur per exteriorem
exempli exhibitionem,& per ſacramentalia ſigna . Pulchritudines dico . [conformes habere
volentes per virtutem in animabus incorruptibiles imagines.].i. exigentes habere in anima-
bus fidelibus incorruptibiles imagines, id eſt , ſpirituales aſſimilationes perpetuas de per ſe,
quamuis in peccãtibus per accidens corrumpantur,conformes pulchritudini & decori ſancto
rum,per virtutem,id eſt,per gratiæ firmitatem, ſeu per dei potentiam vel virtutum exercita-
tionem. Vnde ait Apoſtolus:Nos reuelata facie gloriam domini ſpeculãtes, in eandẽ imaginẽ 2.Cor 3.
C transformamur à claritate in claritatem. Et Pſalmiſta : Oĩs gloria eius filiæ regis ab intus, in
fimbrijs aureis,circumamicta varietatibus.[Quæ enim deũ imitatur imago].i.mens rationa
lis imago dei imitatiua dei bonitatem,pietatem,charitatẽ,liberalitatem, iuſtitiam ordinate ſe
quens,& ſe illis pro poſſe conformans, ſicut docet ſaluator: Eſtote miſericordes ſicut & pr̃ vr̃ Matth.5.
cœleſtis miſericors eſt. Itemq;:Diligite inimicos veſtros,& benefacite illis. Benedicite maledi
centibus vobis,& eritis filij altiſſimi,quia ipſe benignus eſt ſuper ingratos & malos.[ad illam Lucæ 6.
inuiſibilem & bene olentem aſpiciens formam].i.diuinę & increatę mentis dulciſſimam for-
moſitatem contemplans,iugiterq; attendens,atq; cœleſti ſponſo dicens illud Canticoꝝ:Ecce Cant.1.
tu pulcher es dilecte mi & decorus . [ſic ſeipſam figurat & effingit ad formoſiſſimã imitatio-
nem] .i. cõponit & aptat ſe ad aſſimilationem cum deo eximiã , vel ad imitationẽ formoſiſſi-
mam. i.ad ſuperpulcherrimũ deum,quẽ imitat̃,vt in creatura ſua creator per lineas imitatiõis
ſpecioſe reſplendeat,& aĩa ipſa per cõtemplationẽ ſplendifluã, feruentiſſimũq; amorẽ,in crea
torem & ſponſum ſuum transformet̃,& conquieſcat in illo,obdormiens in dilecto,à q̃ gratio
ſe p̃uenta eſt. Qui in Ierem. ait ad eam:In charitate perpetua dilexi te ideo attraxi te miſerans. Ierem.31.
[& ſicut in ſenſibilibus imaginibus] .i. exemplaribus[ſemper ad primã exemplarem ſpeciem
ſcriptor inflexibiliter intendit].i. aſſidue,hoc eſt, diligenter conſiderat diſpoſitionẽ & decorẽ
illius,ad cuius aſſimilationẽ aliquid pingit[ad nullum aliud viſibilium retractus]q̃diu ſic oc
cupatur[aut ſcd̃m quid partitus].i.non pro parte diuiſus eſt,reſpiciẽdo ad alia [ſed illum ipſm
q eſt deſcribẽdus].i. pingendus[ſi iuſtũ dicere].i.ſi veꝝ eſt ſic loqui:imo q̃m verũ eſt ad bonũ

Ca. IIII ſenſum]effingit].i.figurat[& oſtendit alterutrum in alterutro].i.vnum in alio, ad hunc ſen- D
ſum:quoniam idem eſt motus in figuram & rem figuratam,& vnum pro alio ſumitur. Ideo
oſtendendo imaginem voius effigiatam ad imitationem alterius, dicitur vnum in alio de-
monſtrare,ſicq́ de duobus multum ſimilibus dicimus:vidiſtis iſtum?illum vidiſtis. Sic & in
Ioh. 14. Iohanne aſſerit vnigenitus dei,plena & naturalis imago patris:Qui videt me,videt & patrem.
Quod verum eſt de interiori viſione,cum pater & filius correlatiue dicantur, & vnus per aliū
deſcribatur.[Præter eſſentiæ diffecentiam] Hoc additur, quia in creaturis :ales quantumcūq́
ſint ſimiles,ſubſtantialiter ſunt diuerſi. Propter quod ſimilitudo dicitur rerum differentiū ea-
dem qualitas,quanq́ ſimilitudo non ſit realiter qualitas ipſa,ſed relatio in qualitate fundata.
[Sic mundis in animo deſcribit ipſa ad bene olentem & occultā formam intenta & inflexibi-
bilis contemplatio non errans,deiſormiſſimorum phantaſma]hoc eſt contemplatio intenta ac
diiigens,non reflexa(ſaltem ad tempus)ad alia,vtputa non diſtracta nec deuians ad impertinē-
tia,delcribit mundis corde qui apti ſunt contemplari, phantaſma deiformiſſimorum .i. con-
formitatem quandam cum diuiniſſimis rebus ſeu mentibus, ad formam occultam .i. ad pul-
chritudinem dei incomprehenſibilem ſuperſuauiſſimam,quatenus ſimul cum mentibus ſan-
ctis aſſimilet̃ aſſidue magis ac magis deo,cui in puritate & ſanctitate ſp plus conformari appe-
tit & conatur,ab omni ſe ſatagens culpæ macula præſeruare,& contractas abſtergere. Capitur
autem phantaſma hic metaphorice & extenſe. Nam in ſpiritalibus proprie locum non habet
ſed ſicut phantaſtici carnalesq́ amatores iugiter ſunt intenti & occupati phantaſmatibus &
imaginationibus rerum,quibus afficiuntur & inuoluunt̃,ſic mundi cordes & contemplatiui E
ſpiritalibus ſpeciebus & pulchritudinibus interioribus, potiſſime ſuperſpecioſiſſimo deo,ſta-
Matt. 6. biliter ſunt infixi. Etenim vbi theſaurus ipſorum,ibi & cor eorum. [Iuſte ergo ad ſupereſſentia-
liter ſuaue olentem & inuiſibilem pulchritudinem]puta [ad drum conuerſi]qui eſt eſſentiali-
ter pulcher,iccirco eſt ſua pulchritudo: & ſicut ipſe eſt intenſiue ac perfectionaliter infinitus,
ſic ſua pulchritudo eſt perfectiue ac intenſiue immenſa. Rurſus,quemadmodum ſua eſſentia
eſt ſuper omne genus & ſpeciem,ſuper omnem eſſentiam & naturam, ſuper omnem ambitū,
legem,ac ordinem rerum, ſic & pulchritudo ipſius recte ſupereſſentialis vocatur. Hinc deum
ipſum in ſeipſo clare & fruitiue conſpicere, eſt ineffabiliter & incōparabiliter delectabile, ſua-
ue,iucundum. Sic igitur ad deum conuerſi ſapienter ac amoroſe[intellectuale ſuum incōuerſi-
biliter ſpecificantes].i. partem ſuam intellectiuam afficientes & formantes in deo inconuerti-
biliter.i.firmiſſime & cum ingenti propoſito nuſq̄ diſcedendi ab illo.[nullam agunt in ſe deū
imitantium virtutum].i.nullum actum virtutum,per quas imitamur deum,exercent in ſe.[in
aſpiciendum iuxta eloquium hominibus].i. ad hoc vt ab hominibus aſpiciantur ad propriā
laudem, iuxta eloquium.i.prout hoc ſcriptura docet & iubet hoc obſeruari [tanq̄ in imagine
diuino chriſmati ab eccleſia ſacratiſſima circumuelata].i.ſicut hoc deſignatur in imagine,cir-
cumuelata.i.circumligata diuino chriſmati.i.per hoc quod chriſma conſecratum eſt ſenſibili-
bus operimentis abſconditum à ſacratiſſima eccleſia & ex ordinatione eiuſdem. [Propter q̄d F
& ipſi ſecundum virtutem ſanctum & deiformiſſimum intus deum imitantis,deumq́ deſcri-
bētis animi ſacre circumuelantes]id eſt,iccirco & iſti Chriſtifideles,circumuelantes ſacre,id ē,
humiliter occultantes ſanctum & deiformiſſimum .i. omne præcipuum culmen gratiæ eis
Pſalm. 24. collatum. Culmen inquam animi,id eſt,mentis eorum deum interius imitantis & deſcriben-
tis,id eſt,ſuo obtutui obijcientis,ita quod iugiter penſant deum ſibi eſſe præſentem, cum Pſal-
miſta dicentes:Oculi mei ſemper ad dominum. Et hoc agunt ſecundum virtutem,id eſt iuxta
quod poſſunt,vel ſecundum diſcretionem & humilitatem[ad ſolem reſpiciunt archiſormem
intelligentiam]id eſt,principalem & increatam ſapientiam dei finaliter duntaxat attendunt,
in cuius præſentia atq́ intuitu verentur ac verecundantur ſe indecenter habere, vt cum Pro-
Pſalm. 118 Sapien. 5 pheta vnuſquiſq́ ipſorum pſallere valeat:Seruaui mandata tua & teſtimonia tua,quia omnes
viæ meæ in conſpectu tuo. De hac intelligentia reprobi in Sapientiæ libro fatentur: Sol in-
* nō ſunt telligentiæ non eſt ortus nobis. [Neq́ enim contemplatores tantum * ſunt diſſimilium] id eſt
non ſolum non intuent̃ carnalia & terrena cū cōplacentia & affectu[ſed neq́ ipſi ad illorum tra-
huntur viſionē].i. in tm̄ faſtidiunt ea,q̄ nec dignant̃ ea reſpicere ex affectu, & q̄tū poſſibile eſt
illorum aſpectū & vſum vitari,quemadmodū in Vitiſpatrū narrat̃ de ſanctiſſimo patre Siluano
Siluanus abbas. abbate montis Sinai,quod ſi aliq̄n oportebat eum exire de cella,operuit faciē ſuā dicens:Quid
neceſſe eſt ſenſibilem iſtam lucem videre,in qua nihil eſt vtile? Sic ergo non trahuntur ad illo-
rum aſpectum[ſibimet conſequenter].i. ſecundum quod conuenit eis, ne ſc3 illa aſpiciendo
diſtractionem mentis incurrant. [neq́ viſibiliū decores bonorum & iuſtorum, ſed eorum quæ vere

ſunt

A ſunt,vere amant hoc eſt,non amant pulchritudines viſibilium bonorum, viſibiliũ ve iuſtoꝝ,
id eſt,eorum quę videntur iuſta,& non ſunt. Vnde alia tranſlatio habet,putatorum bonorum:
alia,apparentium. Has non amant,inquantum à deo impediunt. Sed amant vere pulchritudi-
nem ſpiritualem,& ſanctam eorum quę vere & immotaliter ſunt,prę ſertim eorum quæ nec o- Iſaiæ.64.
culis vidit,nec auris audiuit,nec in cor hominis aſcenderunt,iuxta quod ſcriptum eſt:Domine 1.Cor.2.
dilexi decorem domus tuæ,& locum habitationis gloriæ tuæ[neq; gloriam vident à multitu Pſal.25.
dine irrationabiliter beatificatam]id eſt,gloriam ſeculi huius non intuẽtur per complacentiã,
quam gloriam multitudo vanorum & inſipientium hominum amat& appreciatur,in quibus
complebitur quod in Oſeæ dominus comminatur:Gloriam eorum in ignominiam commu- Oſeæ.4.
tabo. Deniq; de beatificantibus gloriam iſtam,& de beatificatis in ea,deus apud Iſaiam loqui
tur:Populе meus,qui te beatum dicunt,ipſi te decipiunt. De qua ipſa ſancta Eſther confeſſa eſt Iſaiæ.3.
deo: Tu ſcis quod oderim gloriam iniquorum. De qua primo Machabęorum libro monetur: Eſter.14.
A verbis peccatoris ne timueritis,quoniã gloria eius ſtercus & vermis,hodie extollitur,& cras 1.Ma.2.
non inuenitur. Poteſt autem in his gloria accipi varijs modis,vtputa pro ſama grandi,pro glo
riatione inani,pro excellentia,pro obiecto gloriandi[ſed bonum aut malum in ſeipſo diuina
imitatione iudicantes]id eſt,non ſuperficietenus iudicant aliquid eſſe aut malũ moraliter, ſed
cum debita perſcrutatione aut inquiſitione,ſecundum naturam ſeu rationẽ rei in ſeipſa, ſecun-
dum quod deus iudicat de rebus,prout primo libro Regum ait:Non ſecundum intuitum ho- 1.Reg.16.
minis ego iudico. Homo enim videt ea quæ parent,dominus autem intuetur cor. Hincq; in Io Iohan 7.
hanne ait ſaluator:Nolite ſecundum faciem iudicare,ſed iuſtum iudicium iudicate[agalmata
diuina ſunt]id eſt,imagines dei,quem taliter imitantur. Vnde alia tranſlatio continet: Diuina
B ſimulacra[diuiniſſimæ bene olentiæ]id eſt,ſuauitatis diuinæ,quam & participant ita,quod in
tra ſe dulces ſunt,& cum alijs pie ac dulciter conuerſantur,ſicut ait ſcriptura: Vir doctus & ſapi Eccle.37.
ens,ſuauis eſt animæ ſuę[quæ].ſ.ſuauitas increata[ex ſeipſa verum bene olax habens]id ẽ,na- Sapien.15.
turam ſubſtantialiter dulcem,imó ſuperdulciſſimam ac infinite bene flagrantem,cuiꝰ exigui ri
uuli ſunt vniuerſæ ſuauitates creatæ. Cui ſapientiæ dicitur:O quam bonus & ſuauis eſt domi-
ne ſpiritus tuus in omnibus. In Canticis quoq;:Oleum effuſum nomen tuum[ad multis diſſi- Cant.1.
militer opinabile non conuertitur]id eſt,non ſe vertit nec mouet ad opinabile multis diſſimi
liter,Hoc eſt,ad dulce creatum apparens, de cuius dulcedine diuerſi diuerſimode opinantur,
cuius nec eget[veris ſuis pulchritudinibus vnum formans,quod ſine ſimulatione]Pulchritu-
do dei increata,in ſeipſa eſt vna. ideo ſi pluraliter deſignetur,hoc erit per reſpectum ad creata.
ſicq; pulchritudines dei intelligi poſſent ideales rationes mẽtis diuinæ,quibus pulchre format
creata,non tamen ficta aut ſimulata,ſecundum quod talia. Planius autem loquendo,veræ pul
chritudines dei in eccleſia appellantur gratiæ ac virtutes,quibus deus format & venuſtat vnũ
in genere,quod eſt vere non ficte pulchrũ,videlicet omne quod taliter pulchrum eſt, omnem
C ſcilicet mentem creatam gratijs decoratam,cui in Canticis dicit:Ecce tu pulchra es amica mea;
ecce tu pulchra. De hac re,hoc eſt,de pulchro & pulchritudine,qualiter competant deo, infra
in libro de diuinis nominibus eſt pertractandum. Deinde fit mentio de certis decoriſq; acti- Cant.1.&
bus interioribus ſacramenti iſtius.[Fer reliquum]Alia litera habet,Age,ſicq; quod ait,fer,po ſequenti.
teſt eſſe verbum,& item aduerbium,vt ſit ſenſus:Da quod reſtat, vel eia agrediamur quod ſu-
pereſt[quoniam exterius pulchritudinem contemplati ſumus totius bonæ & ſacræ actionis]
id eſt,quia iam conſiderauimus exteriorem decorem operationũ confirmationis,[in diuinio-
rem eius reſpiciemus formam]id eſt,interiorem & altiorem decorem eius pẽſabimus & ſigni-
ficantiam præclariorem[ipſam in ſeipſa,*reuelato velamine contemplantes]hoc eſt, conſide- *reuelatũ velamine.
rantes hanc formam in ſe,quia velamen illud quo tegebatur & cælabatur, expoſitum eſt. For-
mam inquam,ipſius[beatam]ideſt,ad beatitudinem obtinendam cooperantem ac diſponen-
tem[ſplendentem]oculo illuſtrato,[manifeſte clatam]ſpiritualibus ſacerdotibus, in ſacramẽ
talibus rite inſtructis[& incircumuelate intellectibus]id eſt, mentibus quæ ſine velamine ſen-
ſibilium tegumentorum capere queunt diuina [replentem nos ſuaue olentiæ] id eſt, ſpi-
ritali dulcedine in horum ſyncera contemplatione ac ſacra participatione. [Neque enim
manifeſta myri perfecta operatio.] Alia litera planior eſt,& iſtam quaſi exponit,quæ eſt: Ne- *ſummũ ſacerdotem.
que enim viſibilis illa vnguenti confectio inuiſibilis eſt[his qui circa *antiſtitem ſunt]id eſt,ſa-
cerdotibus aſtantibus præſuli conficienti benedicentiq; chriſma[incõmunicabilis eſt aut inui
ſibilis. Sed econtrario vſq; ad eos pueniẽs].i.ipſis ad oculũ apparẽs[& ſtatuẽs ſup multos cõtẽ
plationẽ].i.inſpectionẽ ſui firmãs,& imprimẽs ipſis ſicut obiectũ viſibile iprimit aſpectũ ſui in
aſpiciẽtes in ipſum,ꝑ hoc ꝙd radij viſuales ab obiecto deriuãt in intuẽtium viſum. ſuper multos;

Ca. IIII id eſt,prę multis vulgatibus qui ab iſta inſpectione excluduntur. de qbus ſubiungitur[ab ipſis
ſacre circumuelatur]id eſt,iuſte abſconditur illis vulgaribus[& ex multitudine hierarchice di
ſtinguitur]id eſt,viſio confectionis iſtius religioſe ſeparatur & tollitur à prędictis. Cuius ratio
ſubditur ſpiritalis. [Diuinis eñ viris ſacratiſſimorum radius tanquam congenerationi ab in-
uiſibili luce,pure & immediate elucens,& intellectuales eorum receptiones incircunuelate ſua
uificans,ad ſubiectum prompte non peruenit]hoc eſt,radius ſacratiſſimorum,id eſt,immateri
ale lumen ſeu ſpiritalis intelligentia ſanctiſſimorum ſacramentorum myſteriorumq; Chriſti,
elucens, id eſt,ad illuſtrandum procedens & emicans pure & immediate,id eſt,ſine inuolutiõe
phantaſmatum. viris diuinis,id eſt,contemplatiuis & ſanctis,tanquam congenerationi, id eſt,
tanquam nationi puræ & aptæ ac couſormi ad illuminationem tam puram ac eminentẽ. Hinc
alia tranſlatio habet,tanquam cognaris:alia,vt propinquis. Et enim actus & influentiæ agen-
tium & illuſtrantium,fiunt & ſunt in patiente ac recipiente diſpoſito. qui radius ſuauificans,id
eſt,ſuauia faciens corda ſuſcipientium ipſum,incircunuelate,id eſt, ſpiritaliter ac pure in deo.
ad ſubiectum non prompte peruenit,id eſt,tam pure & celeriter non deſcendit in inferiores, q
non ſolum gradu,ſed merito quoque ſunt inferiores, Frequenter tamen ſubditi ſunt præſiden
tibus ſublimiores charitate & meritis,tuncq; radius illuminationis ſupernæ,purius, copioſius
atq; celerius pertingit ad eos,præſertim illuminatio illa,quæ ad dona pertinet gratiæ gratificã
tis[ſed ab ipſis]vtputa viris diuinis[vt ſecretorum inuiſibile contemplantibus tanquam à cõ-
templatoribus inuiſibilis dei,reuelaroris occultorum ac myſticorum[ſine pompa diſſimilib'
incontaminabile ſub pennatis ænigmatibus cooperitur]Hoc eſt,incontaminabile,id eſt,ſacra
mentum confirmationis in ſe purum & ſanctũ,quod in ſeipſo non inquinatur vitijs miniſtro-
rũ aut ſuſcipientium illud,cooperitur,id eſt,tegitur diſſimilibus,id ẽ, vulgaribus ſine pompa, E
.i. aſpnatiõe eoꝝ ſub ænigmatib'.i. opimẽtis pẽnatis.i. pẽnaꝝ, ſeu facto de pẽnis aut alis. Boni
qppe ſupiores nõ ſep̄ ſerunt ſuperbe ſubditis ſuis, gaetſi ſciant ſe illis maiores in p̄latione vel q
buſdã donis grę gratis datę,neſciũt tñ an illis maiores ſint in donis gřę gratũſacientis. Et dato
quod in utriſq; ſcirent ſe eminentiores,nihilominus ſpectaret ad eos implere quod ſcriptum
Eccle 3. eſt:Quanto maiores,humilia te in omnibus. Et rurſus,quo plura ac maiora deſup dona ſum-
pſiſſent,tanto plus grati ac ſubditi tenerentur eſſe deo in vera humilitate atq; timore: quoniã
Luc. 12. cui plus datum eſt,plus requiretur ab eo. [Per quæ ſacra ænigmata ſubiectorum bene ornati
ordines]id eſt,congregationes ſubditorum bene diſpoſitę[reducuntur ad analogiam ſuam ſa
cram]id eſt,ad cognitionem & participationem ſanctam ſacramenti iſtius,eis proportionatã:
quia vt dictum eſt primo præcedentis libri capitulo, Impoſſibile eſt aliter nobis ſplendere diui
num radium,niſi circũtectum varijs velaminibus ſenſibilium formarum. Quo circa quęritur,
quomodo illa autoritas & verba huius capituli ſimul ſtent,cum iam dictum ſit hic:in diuinio
rem eius reſpiciemus formam ipſam,in ſe ipſa reuelato velamine,contemplantes beatam,ſplẽ
dentem,manifeſte claram incircunuelate intellectibus contemplatiuis. Item, Diuinus,inquit,
radius ſpiritalium contemplationũ,viris lucet diuinis ſine velamine. Alij vero occultatur ve-
laminibus ſymbolorum.i. ſenſibilium ſimilitudinũ & ſignorũ. Atq; vt patet ex dictis & dicen- F
dis,frequenter hinc inde ſcribit & docet hoc,prout clariſſime patet in libro de myſtica theolo
gia. Veꝝ ad iſtud reſponſum eſt in expoſitiõe primi capituli angelicæ hierarchiæ. Nẽpe autori
tas tbi cõſcripta,intelligiť de nřa cognitiõe,q̊d ad primã adeptionẽ ſeu acqſitionẽ notitię diuino
rũ & incorporaliũ reꝝ. Aliæ autoritates intelligunť de pfectiua notitia veritatis eoꝝ,q in ſciẽ
Albertus. tijs ſunt inſtructi. Cui rñſioni cõcordãs Alber. Quãtũ ad principiũ,ait,acceptiõis ſciæ, oportet
q̄ p ſenſibilia accipiãt,p quæ viri diuini ad diuinoꝝ veritatẽ ſine velatiõe ptingũt,ſicut hoc lo-
co B. Diony. aſſerit. [Eſt ergo q̊d gdẽ dixerã,nũc laudãda nobis ſacra teletę opatio].i. à nobis
nũc cõmẽdãda ẽ,ſicut p̄dixi,opatio ſacra teletę.i. myſterij hui'[cõſummatiuę hierarchicoꝝ or-
dinatiõis & v̄tutis].i. diſpoſitiõis hierarchalis ſeu eccl'aſtice,& v̄tutis ſeu poteſtatis cõſũmatiuę.
.i. pfectiuę hierarchicoꝝ actuũ:qa p hoc ſacramẽtũ baptizati & coicãtes pficiũť,& vt habitũ ẽ v-
ſus ſacramẽti iſti' pene in oib' alijs adhibeť. [Propter q̊d & hãc diuini nři duces tãq̄ ęqpotẽtẽ &
eadẽ peragentẽ ſynaxeos ſacrę perfectiõis eiſdẽ characteribus per multa & myſticis diſpoſitio-
nibus & ſacris oratiõibus ordinauerũt].i. ob cauſam p̄habitã & expreſſam,duces nři diuini,pu
ta apoſtoli,ordinauerũt hãc.i. cõfirmationẽ coordinauerũt ſacræ perfectiõi ſynaxeos.i. eucha-
riſtiæ ſacramento nos pficienti,tanq̄ æqpotentẽ in genere,& quantum ad aliquid,ſicut modo
expoſitum eſt,& eandem peragentem,id eſt,conſimilia quædam cum his quæ efficit euchari-
ſtia. Ordinauerũt ergo & cõſecrauerũt hoc cõfirmatiõis ſacramẽtũ characteribus.i. ſignaculis
crucis eiſdem,& diſpoſitionibus myſticis,id eſt,varijs actibus qui fiunt circa conſecrationem

& vſum

A & vſum & ritum ſacramenti iſtius: qui actus ſpiritalia quædam deſignant, vt partim iam pa-
tuit, pleniusque patebit. & orationibus ſacris, per quas conſecratur, & chriſma benedici-
tur. [Et quidem ſummum ſacerdotem tanquam ipſis aſpectibus ex diuiniore loco bonam ſu-
aue olentiam in ea quæ deinde ſunt ſancte proferentem, & ad reſolutiōe docentē] id eſt, quod
pontifex reſidens in loco altiori & ſacratiori, in quo repræſentat ſuo aſpectu & apparatu per-
ſonam dei, venit thurificando, odorem ſuauem efficiens primo ſuperius, deinde inſtantes infe-
rius ſeu in vulgares. ſicq; ſuperius rediens, per iter ſuum in id vnde deſcendit, reſoluēs, hoc de-
ſignat & docet [diuinorum participationem ſimiliter omnibus quidem fieri ſanctis] non ta- †Timot. Actu. 10
men æqualiter, ideo additur [Iuxta dignitatem] id eſt, ſecundum ſingulorum capacitatem, præ-
parationem, merita & conatum. Non enim eſt, perſonarum acceptor deus. Sed bonitatem ſuā
communicat & gratiarum præſtat chariſmata, iuxta recipientium diligentiam & affectum. [In
diminutam vero eſſe & immutabilem omnino] id eſt. bonitatem dei immenſam, in ſcipſa ma-
nere prorſus inuariatam, inexhauſtam & imminoratam, cū nec ſol iſte corporeus luminis ſui
patiatur vllam minutionem, illud vndiq; copioſe ac largiflue diffundendo: neq; vir bonus &
eruditus ſuæ virtuoſitatis ac ſapientiæ diſpendium ſuſtinet, proximos ædificando ac inſtruen-
do [& æqualitate ſecundum diuinam collocatiōem proprietatis incommutabiliter ſtantem]
id eſt, inuariabiliter ſubſiſtentem ſecundum collocationem diuinam, id eſt, ſecundum perma-
nentiam quæ æternaliter manet & quaſi ſita eſt, in propria infinitate, atq; in regiōe lucis immē-
ſæ, quæ regio eſt ipſemet ſupergloriofiſſimus deus, qui in acceſſibilem (teſte Apoſtolo) habitat
B lucem. qualitate proprietatis, id eſt, vniformi natura ſuæ propriæ immobilitatis. [Deſiderio
autem iterum eloquiorum cantus & lectiones imperfectos quidem erudiunt] hoc eſt, cātus &
lectiones ſcripturarum in conſecratione ſacramenti iſtius, erudiunt imperfectos deſiderio, &
cauſando & prouocando in eis inclinationem & aliquam tam affectionem ad deum & ſacra- i. Timo. 6
menta [ad* viuificam filiolitatem] id eſt, ad regenerationem ſalubrem, per quam filij dei ado- * viuificatiuā
ptiui conſtituuntur [conuerſionemq; ſanctam faciunt pollutæ] id eſt, maculatæ conuerſationis
[energumenum, auferuntq; contrariam vel qualemcunq; tractam ex † inſaniæ energumenis] † inſania
id eſt, tollunt diſpoſitiue qualitatem virtuti oppoſitam, vel aliam qualemcunq; infectionem,
aut pronitatem ad malum, contractam ex inſania energumenis, id eſt, ex inſaniente ſeu furen-
te libidine, excæcante eum qui adhuc intus laborat ex huiuſmodi quauis infectiōe [deiformis
virtutis & habitus & ſublimiſſimum proportionaliter eis oſtendentes] id eſt, cantus iſti & le-
ctiones ſeu ipſi cantantes, oſtendentes eis videlicet imperfectis proportiōaliter, id eſt, ſecundū
menſuram capacitatis eorum ſublimiſſimum] id eſt. valde ſublimem perfectionem deiformis
habitus, id eſt, ſapientiæ ſalutaris, ſeu habituationis ipſius intellectus in omni habitu & actu ad
eius perfectionem ſpectāte, & virtutis, potiſſime charitatis, omniſq; virtuoſitatis vim affectiuā
perficientis. [Iuxta quam terrebunt maxime ipſi contrarias virtutes] id ē, imperfecti iſti ſic cō-
uerſi, donec proficiendo terrebunt deo auxiliante malignos ſpiritus, qui timebūt vinci ab eis,
iuxta illud Apoſtoli: Deus conteret Sathanam ſub pedibus veſtris velociter. Affligūtur equi-
C dem inuidiſſimi dæmones humilitate & condigno conuerſorum pœnitentiumque profectu.
Vel, cantus iſti & lectiones virtute ſanctorum verborum ac deuotione cantantium, terrebunt
aduerſarias poteſtates, quæ & ſonitu campanarum & organorum ſuo modo terreri dicuntur
[& aliorum medicinam præſtabunt] id eſt, remedia contra tentationes & vitia, iuxta illud A-
pocalypſis: Collyrio immunge oculos tuos. Idcirco in libro Sapientiæ legitur: Sermo tuus do- Roma 16.
mine curat omnia. [Diuina imitatione] id eſt, ſicut & deus qui in principaliter facit hoc, ac mirā Apoc. 3. Sapien. 16
efficatiam conceſſit ſcripturis. Vel imitatione diuina, id eſt, per hoc quod inducēt homines ad
dei imitationem [immobile quidem] id eſt, firmam & inconcuſſam debuit conſtantiam & mē-
tis immobilitatem in deo [ex proprijs bonis] id eſt, ſaluberrimis & confortatiuis doctrinis &
hortamentis, quæ in ſcripturis abūdant. [Ad vero cōtrarios tumultus]. i. aduerſus inſultatio-
nes ac ſtrepitus aduerſantiū huiuſmodi ſaluti [actuū nō habēt tm̄]. i. nō ſolū cōtinēt vim bn̄ agendi
ac reſiſtēdi, & hoc p ſignificationē [ſed & donātes] alijs, q̄s inſtrumētalit̄ ac diſpoſitiue cōfortāt.
¶ Deniq; in verbis formarū ſacramētorū, maxime vis eſt. Hinc Damaſcen' quarto lib. diſſeruit: Ioh. Damaſ.
Optimū & vtiliſſimū ē, diuinas inueſtigare ſcripturas. Sicut enī lignū ſecus decurſus aquarū plāta- Pſal. 1. Iere. 17
tū, ita & aīa ſacris irrigata ſcripturis irrigat̄, & fructū tēporaneū tribuit, fructuoſiſq; actib' deco-
ratur. Ad actionem etenim virtuoſam & contemplationem immaculatam, ex ſacris ſcriptu-
ris dirigimur. Pulſemus ergo ad paradiſum optimum ſcripturarum, qui odoriferus, qui dul-
ciſſimus, qui ſpecioſiſſimus, qui omnimode intellectualium deiferarum volucrum cantilenis
circonſonat auribus noſtris: qui tangit cor noſtrum, & contriſtatum quidem conſoletur;
iratum ſubſternit, afflictum æterna implet lætitia, præſumptuoſum efficit timoratum, &

ſuperbientem humiliat.[His autem in intellectum diuinum expeſſimis tranſeuntibus habitũ D
ſacrum imponunt]id eſt,ſcripturæ imponunt habitum ſacrum.id eſt,pœnitentiæ virtutem&
lugubrem ac humilem apparatum his,id eſt,quibuſdam tranſeuntibus per mentis conuerſio-
nem in intellectum diuinum,id eſt,ad diuinæ mentis notitiam & amorem. Vel,in intellectum
diuinum.id eſt,ad proprij intellectus reformationem,vt fiat diuinus & contemplatiuus,qui
fuit beſtialis. Vnde ſubiũgit, ex peſſimis,ſcilicet moribus. Vel,ex peſſimis.i. cõſortio peſſimo-
1.Petri.4. rum,inter quos fuiſtis,de quibus in prima ſua epiſtola ait Archiapoſtolus: Mirãtur modo, nõ
concurrentibus vobis in eandem luxuriç confuſionem[ad non iterum ſub malitia errãdũ] id
eſt,vt non rurſus erretis à via ſalutis ſub malitia,id eſt,ſub iugo impietatis.Qui enĩ facit pecca-
Iohan.8. tum,ſeruus eſt peccati.[Quoſdam vero vt ſint caſtiſſimi indigentes conſummate abſoluunt]
id eſt,aliquos indigentes,gratia ampliori,abſoluunt,id eſt,à nexu imperfectionum ſuarum e-
ripiunt.conſummate,id eſt,perfecte,quos ad reformationem ducunt plenariam,iuxta illud ad
Colo.1. Colloſſenſes:Exhibete vos ſanctos & immaculatos & irreprehẽſibiles coram deo.[Quoſdam
ſacros ducunt in diuinas imagines]id eſt,ad angelicarum mentium puritates,ita quod conuer-
ſationem habent proximam angelis[& inſpectiones]id eſt,contemplationes[earum] id eſt,
ad contemplationem cœleſtem & angelorum intuitionem,in quorum perſona aſſeruit Pau-
Philip. 4. lus:Noſtra conuerſatio in cœlis eſt[& communicationes]id eſt,ad actiones actibus illorũ cõ-
1.Petri.4. formes,ita quod proximis dona ſibi collata amoroſe communicant, iuxta illud: Vnuſquiſq;
ſicut accepit gratiam in alterutrum illam adminiſtrantes & pro poſſe purgant,illuminant,per-
ficiuntq; confratres. [Reficiunt autem quoſdam ſacratiſſime in beatis inuiſibiliter contempla-
tionibus]id eſt,ſcripturæ mundos corde ſaluberrime alunt,recreant,refrigerant,roborant. in- E
uiſibiliter autem,id eſt.ſpiritaliter contemplationibus beatis. Hi ſunt qui in præſenti inchoãt
vitam cœleſtem,quibus per Chriſtum crucifixus eſt mundus,& ipſi mundo: qui per donũ ſa-
Gala.6. pientiæ & myſticam theologiam,intenti ſunt contemplationibus ſupergloriosiſſimæ trinita-
tis ac ſimpliciſſime deitatis:& qualiter vnigenitus dei æternaliter ſuperincommutabiliter ge-
neretur à patre,& ſpirituſſanctus profluat ab vtroq;:qualiter hæ ſuperſublimiſſimæ perſonæ
ſe inuicem æternaliter intueantur,diligant,perfruantur quam reuerenter atq; attonite tota il-
la curia triumphãtis eccleſiæ,contemplationi,admirationi,dilectioni,venerationi ac laudibus
illius ſummæ trinitatis inauertibiliter,indefeſſe ac gaudioſe ſtat infixa. De hac refectione viæ
Can.5. Isa.e.65. ac patriæ loquuntur ſcripturæ,ſicut in Canticis:Comedite amici & bibite. Per Iſaiam quoq;
Psal.35. psal.118. dominus ait:Ecce ſerui mei comedent,& laudabunt præ exultatione cordis. Atq; in Pſalmo:
Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ,& torrente voluptatis tuæ potabis eos. Itemq;: Quam
dulcia faucibus meis eloquia tua:ſuper mel ori meo[complendo vniforme eorum]id eſt,par-
*vnificantes tem intellectiuam in deo iam tranquillatam. [Vno & *vnificante]vtputa illo vno de quo vni-
Lucæ.10. tas ſumma in euangelio deprompſit:Vnum eſt neceſſarium,quod repletos à ſe,vnificat in ſe,id
Iohan.17. eſt,reducit,ſimplificat,& per charitatem omnes tales facit vnum in ſe & inter ſe,ſicut apud Io-
Acto.4. hannem proteſtatur:Omnes vnum ſint,ſicut tu pater in me,& ego in te,vt ſint conſummati in
vnum.Iuxta hunc modum multitudinis credentium erat cor vnum & anima vna.Deniq; hoc
vno deus omnipotens replet quoſdam tam copioſe,vt ferre non queant exhuberantiam tan- F
tam,viribus deficientes atq; dicentes:Domine deus,contine vndas gratiæ tuæ.In quorum per-
S.Ephren. Iere.20. ſona locutus eſt Ieremias:Factus eſt ſermo domini in corde meo quaſi ignis exęſtuans,clau-
Psal.72. ſuſq; in oſſibus meis,& defeci,ferre non ſuſtinens. Et Pſalmiſta: Inflammatum eſt cor meum,
& renes mei commutati ſunt,& ego ad nihilum redactus ſum & neſciui.De hoc glorioſus hic
autor infra tractatu de myſtica theologia,profundius ſcribit,vt ibi deo præſtante patebit. Se-
quitur de excluſione quorundam ab intuitu ſacramenti iſtius.[Quid autem]id eſt,quid dictu-
rus ſum hic,niſi quod ſubditur:[Nonne & non omnino puros]id eſt,imperfectos & catechu-
menos ac energumenos[quorum iam memoriam fecimus,ordines clare abſoluit ſecundum
eundem ſynaxeos modum præſens nunc ſancta teletæ operatio]id eſt,vtiq; operatio,id eſt,cõ-
ſecratio pręſens,id eſt,de qua nunc tracto,vtpote teletæ ſacramenti confirmationis,abſoluit.i.
à perfectis egredi iubet ordines,non puros omnino,id eſt,ordinatos & conſtitutos in congre-
gationibus imperfectorum dictorum ſecundum eundem modum ſynaxeos,id eſt,iuxta præ-
tactum modum,quo in celebratione euchariſtiæ exire præcipiuntur [ſolis in imaginibus vi-
dens obtutibus diuinis]id eſt,operatio iſta ſeu eccleſia operans iſta, videns nunc eccleſiaſtica
ſacramenta diuinis obtutibus,id eſt,deuotis inſpectionibus,in imaginibus ſolis,id eſt,tantum
ſub ſenſibilibus ſignis & ſacramentalibus ſymbolis,à quorũ intuitu corporali etiã præfatos ex-
cludit[Et à ſolis immediate diuinis ſacratiſſimis hierarchicis anagogis inſpecta & ſacrificata]
id eſt,my

A .i. myſteria iſta immediate inſpiciunt & cōſecrant à ſolis viris diuinis, valde ſacratis anagogicis
hierarchicis. i. ſurſum ductiōib⁹ cōtēplatiuis eccleſiaſticis, q viri exteriora ſacramentalia ſigna
corporalit̃ intuēdo, ſpiritalit̃ eleuāt & cōtēplāt cōtēta ſub exteriorib⁹ formis ac ſignis. Verū ſic
ut interdū ꝑhabitū eſt, hoc oportet ſane intelligi: qa nō ſolū à iuſtis, ſed etiā ab impijs ſacramē
ta ecclæ vere cōſecrāt & adminiſtrāt de facto, nō de iure, imò indecēt & vitioſe. [Hæc ergo lā
ſępe à nobis dicta, ſupfluū nobis ē, vt ęſtimo, eiſdē reuoluere ÿbis] Vñ apparet, q̃d ſub alijs ÿbis
cū additiōe ſeu ſubtractiōe aut interpoſitiōe moderatis, poſſint vtilit̃ repeti [& nō ad ea quę de
inde ſūt trāſcēdere]. i. nō ꝑcedere ad ea quę reſtāt dicēda, iſtis trāſcēſis. [Sūmū ſacerdotē diuini
tus vidētes à duodecim pennis circumuelatum, habentē diuinū myron] id eſt, nos videntes ſa
cerdotē ſummum diuinitus. i. epiſcopum ex diuina ordinatione ſupremum, habentem myrō,
id eſt, chriſma diuinum circunligatū à duodecim pennis materialiter. i. totidē alis [& ſanctiſſi
mam in ea conſummationē ſacrificantem. i. ſacre efficientē in eo. i. per ipſum chriſma conſum
mationē. i. perfectionem in confirmatis, ſicut expoſitū eſt. [†Videamus ergo quomodo eſt my †Dicamus.
ri cōpoſitio]. i. confectio chriſmatis ex qbus fiat materijs. [Congregatio quædā eſt bene ſpi
rantium materiarum, in ſe copioſe habens qualitates odoriferas]. i. fit quædam collectio ſpe
cierū ſuauiter fragrantiū [quantū accipiētes olſaciunt ſecundū analogiā tanto ingenite eis bo
no odore participationis]. i. quanto plus aliq ſumunt de illis odoriferis materijs ſecundū cō
gruā proportionē cōmixtionis ipſarū, tanto afficiuntur odore bono participationis ingenitæ,
id eſt, cōmunicationis, quā faciūt illæ materię ex ſua natura. [Credimus aūt diuiniſſimū Ieſum
eſſe ſupereſſentialiter ſuaue olentē]. i. credimus q̃d Ieſus vnigenitus dei, ſecundū naturā ſuam
diuinā ſit ſubſtantialiter dulcis in ſe, penituſq; infinitæ dulcedinis, q ſecundū ſuā hūanitatem
participauit dona diuina tā gratiæ quā gloriæ, & perfectiones ac proprietates diuinas ineffabi
B liter præ cunctis creatis. Propter quod ſecundū aſſumptā naturā diuiniſſimus nuncupatur [in
uiſibilibus diſtributiōibus intellectuale noſtrū replentē diuina delectatiōe]. i. implentē partē
noſtrā intellectiuā conſolatione interna per inuiſibilia munera gratiæ ac virtutū atq; donorū, Ariſto.
in quorū actibus conſiſtunt delectationes ſpirituales valde, præſertim in actibus ſapientiæ &
charitatis, cū & teſte Philoſopho philoſophia habeat delectationes admirabiles ſibi admixtas Eccle. pꝯ
propterea in Eccleſiaſtico dicitur: Benedic deū Inebriātem te ab omnibus bonis ſuis. ¶ Prępte
rea aduertendū, quod delectatio vocatur diuina dupliciter. Primo, qm̃ eſt de diuino & increa
to obiecto. Secundo, qm̃ eſt de creatis obiectis in deo, ſecundū deum, ſeu per reſpectum ad eū.
[Ipſa enim ſenſibilium ſuauitatum aſſumptio] id eſt, experientia ſeu odoratio [ſaturitatem fa
cit] id eſt, repletionem in olſactu [& nutrit cum delectatione multa olfaciēdum diſcretiuum]
id eſt, *ſenſus olfactus, quo percipiunt & diſcernūt odores, & plane ſicut mirabiliter afflictiuus *ſenſus olfactiuus.
eſt fœtor, ſic vehementer delectat odor prædulcis: quo quidam interdum tam valide fuerunt
recreati, repleti ac refecti, quod multis diebus nec cibum ſuſupſerunt, nec potum, imò nec appe
tierunt [Siquidem †ille ſumpſit, & ad bene olax in commenſuratione compactū] id eſt, diſcre †ſigſumpſit
tiuus odorum hauſit bene compactum, id eſt, odorem ſibi conuenientem in commenſuratio
ne, id eſt, in habitudine & proportione ad diſpoſitionem ſui olfactus. [Et proportionabiliter
C ſi quis dixerit intellectuales noſtras virtutes aduerſus in malum minorationem incorruptibi
liter diſpoſitas] id eſt, ſi quis iuxta modum huius proportionis, quæ eſt inter olfactum corpo
ralem & ſpiritualem, dixerit vires noſtras intellectuales diſpoſitas eſſe incorruptibiliter aduer
ſus minorationem, id eſt, inclinationem & defluxionem in malum culpæ, ita quod quamuis
naturalis inclinatio, aptitudo, capacitas intellectus noſtri ac voluntatis ad ſcientiam ac virtu
tes, poſſint per errores & vitia debilitari, infici, inhabilitari: non tamen totaliter deſtrui & au
ferri, quod verum eſt [in ipſa, in nobis diſcretiui naturali valitudine] id eſt, in vigore naturali
noſtræ rationis, qua diſcernimus inter bonum & malum, inter verum & falſum, inter bonum
& melius ac optimum, & inter malum & peius ac peſſimum [ſecundum deificas mēſuras]. i. ſe
cundū gradus diſpoſitionū in naturalibus, prout vnus eſt acutioris ingenij, meliorisq; indolis
q̃ alter, quod eſt ſecundū menſurā diuinæ donationis, iuxta illud Sapientis: Puer erā ingenio Sapien. 8
ſus, & ſortitus ſum animam bonam. Et in libro de Ciuitate dei aſſerit Auguſtin⁹: Ingenioſum
naſci, eſt felicitatis. Vel ſecūdū mēſuras deifices. i. cōnaturales & innatas habitus primorū prin Auguſt.
cipiorū, tā in ſpeculabilibus q̃ in agibilib⁹, ex qb⁹ habitib⁹ naturalit̃ & qrū ad ſundamētū. incor
ruptibilit̃ inclinationē, aptitudinē ſeu capacitatē habemus ad verū & bonū. Hinc ſubdit [& co
adunatā animi ad deū cōuerſionē]. i. ſecūdū ordinationē naturalē mētis creatæ ad creatorem.

Effectus qppe

Pſal 30. Iacobi 1. Matt 6. Iohan 6. Effectus quippe naturaliter ad ſuam conuertitur cauſam[in receptione diuinæ ſuaue olentiæ D
fieri]id eſt,ad recipiendum & experiendum,dulcedinem dei,iuxta illud Pſalmi:Quam magna
multitudo dulcedinis tuæ domine[& beneficentia ſacra impleri]id eſt,affluentia beneficiorũ
altiſſimi,qui dat omnibus affluenter[& diuiniſſimo alimento]De quo dicitur in oratione do
minica:Panem noſtrum ſuperſubſtantialem da nobis hodie.Qui panis eſt Chriſtus, qui ait in
Iohanne:Ego ſum panis vitæ.Diuiniſſimum quoq; alimentum eſt euchariſtiæ ſacramentum,
contemplatio dñi,confortatioq; ſpiritusſancti.[Non ergo myri ſymbolica compoſitio tanquã
† ſubſcribit informatione informium ipſum nobis † deſcribit Ieſum]id eſt,confectio iſta Chriſtũ non de
ſcribit,id eſt,non deſignat nobis Ieſum inconuenienter,velut ſi in formia ſignificentur per for
mata,intelligendo per informia,ea quæ non habent figuram aut formam eis congruentẽ.Dici
tur quoq; compoſitio myri ſeu chriſmatis ſymbolica,quia ſenſibilibus rebus & ſignis ac verbis
conſecratur & operitur.Compoſitio ergo myri ſignificat Ieſum:quia per res odoriferas ex q
bus conficitur,congruenter & euidenter Chriſtus inſinuatur.Significat igitur Ieſum [exiſten
tem fontem diuinarum ſuauium receptiõum diuitem]id eſt,ſpiritalium dulcedinum deſuper
influxarum,& in mentibus creatis receptarum,cum ipſe ſit cauſa prima ac principalis omniũ
actionum bonarum & conuenientium obiectorum.Eſt enim exhuberantiſſimus fons omnis
Liber Cau. boni,de quo in libro de Cauſis aſſeritur:Primum eſt diues in ſe,& diues in alijs.Qui iuxta Apo
Roma.10. ſtolum ad Romanos,Eſt diues in omnes qui inuocant eũ[proportionibus diuinis † ad deifor
† deiformia. miora intellectualium reddentem]id eſt,qui reddit mentem creatam aptiorem,quam fuit vel
Hebræ.13. ex ſe eſt.ad deiformiora,id eſt,diuiniora obiecta ſeu opera intellectualium naturarum aut cõ
templationum,iuxta illud Apoſtoli:Deus aptet vos in omni bono.Et in Iohanne dicitur:Nõ
Iohan.3 poteſt homo accipere quicquam,niſi fuerit ei datum de cœlo.Hoc vero facit Chriſtus diuinis
proportionibus,id eſt,ſanctis coaptationibus,per quas efficit conuenientem habitudinem & E
Iohan.15. præparationem ad altiora ſuſcipienda & exercenda,iuxta illud:Omnem qui fert fructum,pur
gabit eum,vt fructum plus afferat[diuiniſſimos declarantem vapores]id eſt,oſtendentẽ ac im
partientem mentibus depuratis ſpiritualiſſimos odores ſupercœleſtium ſuauitatum,ita quod
ſpiramentum illarum venit ad eas in iſto exilio:quo recreati ſinguli talium,clamant ad ſpon
Canti 1. ſum:Trahe me poſt te,curremus ſimul in odorem vnguentorum tuorum.De talibus ſanctis
Hebræ.11. Canti 4. veteris legis dicitur ad Hebræos:Iuxta fidem defuncti ſunt omnes iſti,non acceptis repromiſ
ſionibus,ſed à longe eas aſpicientes & ſalutantes.Hinc rurſus in Canticis ſponſa loquitur ſpõ
† pacifice. ſo,cœleſti odore tantiſper attracta:Odor vnguentorum tuorum ſuper omnia aromata[in qui
bus animi † benefice delectati]id eſt,quibus odoribus & fragrantijs ſpiritus rationales ex be
Pſal 7. neficẽtia creatoris gratioſe & delicioſe refecti,iuxta illud pſalmi:Paraſti in dulcedine tua pau
peri deus[& diuinis aſſumptionibus repleti]id eſt,ſpiritusſancti viſitationibus refecti,quibus
Pſal.88. Pſal.64. eleuantur & aſſumuntur ad deum,ſecũdum illud in pſalmis:Domini eſt aſſumptio noſtra.Et
rurſus,Beatus quem elegiſti & aſſumpſiſti[eſca inuiſibili vtuntur]id eſt,internis & ſecretis ali
Iohan 4. monijs quæ ſunt actus virtuoſi,affectus flammigeri,conſolationes ſupernæ.Quibus mens ali
Matt.15. tur,roboratur,gaudet,creſcit,& ad ſtaturam perducitur elegantẽ.Vnde apud Iohannẽ Salua F
tor fatetur:Meus cibus eſt,vt faciã voluntatem patris mei.His alimonijs veſcuntur cõprehen
ſores in patria ſocietate ſobriiſſima & perfecta.Porro nos catelli pauperculi,vtcunq; & inter
dum reficimur de micis cadentibus & deſcendentibus de menſa dominorũ noſtrorũ.Quorũ
Thobi.12. vnus in libro Tobiæ faſſus eſt:Ego cibo & potu inuiſibili vtor.vnde & myſtice fertur in pſal
Pſal. 64 mo:Paraſti cibum illorum,quoniam ita eſt præparatio eius[ad intellectuale eorũ introitu].In
greſſu diuinæ viſitationis ſeu ſpiritus ſummi viſitãtis in intellectiuam partem ipſorũ,qui in
grediendo ſpargit ſuauitatis ſuæ participationes in illos.Hinc ſubditur[iuxta diuinam parti
cipationẽ ſuaue olentiũ diſtributionũ]id eſt,ſecundum menſuram cõmunicationis diuinarũ
2.Cor 1. ſuauitatũ in mentes huiuſmodi,quibus quo copioſius dona hæc infunduntur,eo exhuberan
tius oblectantur,imó & alios conſolantur,dicente Apoſto:Benedictus deus qui cõſolatur nos
Actu 4. in omĩ tribulatione noſtra,vt poſſimus & ipſi conſolari eos qui in omni preſſura ſunt.Sic fre
Actu 2. Pſal.83. quenter refecit & exhilarauit deus primitiuam eccleſiam,iuxta illud in Actis:Cum oraſſent di
Pſal.33. ſcipuli,motus eſt locus in quo erant,& repleti ſunt ſpiritu ſancto.Et in eodem dicitur libro:Su
mebant cibũ cũ exultatione & ſimplicitate cordis.Hinc dixit Pſalmiſta:Cor meũ & caro mea
exultauerunt in deũ viuũ.Itẽq;:Guſtate & videte quoniã ſuauis eſt dominus.[Eſt autem(vt æ
ſtimo)clarũ,quia]id eſt,quod[ſuper nos eſſentijs vt diuinioribus fontalis ſuaue olentiæ retri
butio propinquiore]hoc eſt,retributio,id ẽ,remuneratio & frequens vel potius continuata cõ
municatio & infuſio ac odoratio dulcedinis radij fontalis,id eſt,luminis increati ſeu vnigeni

tifilij

A ti filij.q eſt ſplendor & radius lucis ac mentis paternæ,propinquior eſt eſſentijs ſuper nos,id ē,
ſupernis ſpiritibus,qui multo præclariores ſunt nobis in donis naturę,gratię ac gloriæ:quibus
communicatio chariſmatum diuinorum prius & abundantius communicatur, quam nobis
luteis & fragilibus vaſis:imó oculus viatoris non vidit,nec mens concepit,quæ,quanta & qua Iſaiæ.64. 1 Cor 2
lia ſupergaudioſiſſimus deus illis ab æterno parauit & in exordio mundi dedit † quomodo ad † quibuſdam & adhuc eſt.
huc & magis ſeipſam manifeſtat,& diſtribuit in lucidiſſimum earum]id eſt,qualiter æterna &
increata dei dulcedo,clarius & copioſius pandit & oſtendit ſe,& munera ſua influit in ſplendi
diſſimas mentes earum:quæ eum facie ad faciem feliciſſime intuentur,quod lucidiſſimum eſt
[& bene habile]id eſt,valde capax & receptibile diuinorum,ſicut ſpeculum purũ,terſum,poli
tum lucis ſolaris[iuxta intellectum receptiuæ virtutis]id eſt,ſecundum naturam & diſpoſitio
nem intellectualis ſubſtantiæ,quæ eſt eminenter receptiuę virtutis, id eſt, valde apta & potens
recipere dona & illuminationes & influentias dei, qui eſt bonitas & dulcedo[ſupermanans &
multipliciter occultata]id eſt, ſupereffluens,ita quod nulla mens creata valet eam participare
& capere ſecundum totam plenitudinem & communicabilitatem ipſius,nec eam comprehen
dere poteſt ſecundum immenſitatem & plenitudinem actualitatis & cognoſcibilitatis ac ſapiē
tiæ ſuæ,imó deficit inde multipliciter & penitus infinite. ideo manet etiã beatis mentibus oc-
cultata. Idcirco quidam ſancti dixerũt, quod Seraphim & Cherubim non audent deum reſpi-
cere,quia videlicet oculos ſuos mentales non audent aperire nec in deum porrigere,ad intuen-
dum illum plenarie:attamen vident diuinam eſſentiam clare & immediate. Eandem etenim
B veritatē ac rē vnus conſpicit lympidius alio. dicitur quoq; occultata quo ad nos, quia ignota
eſt nobis,& à noſtra notitia plurimum elongata. [Ad vero intellectualium ſubiecta]id eſt,in
ferioribus perſonis intellectualium eſſentiarum[& non eodem modo acceptiua] id eſt, quæ
non ſunt tam clare & immediate capacia viſionis ſeu illuminationis diuinæ[ſuper virtutem]
id eſt,quæ vltra ſuam poſſibilitatem eam capere nequeunt[incontaminate occultans viſionē
& participationem]id eſt,eminentem illam cognitionem & participationem,qua à ſuperiori-
bus mentibus capitur & videtur ac participatur,recte abſcondens,id eſt,non conferens [pro-
portionalibus participantium vaporibus in commenſuratione diuina * diſtribuit]id eſt, largi-
tur odoramenta ſeu perceptiones odorum æternæ ſuauitatis in commenſuratione,id eſt,con-
grua,proportione capacitatis ac dignitatis earum ❨ Conſequenter declarat qualiter ordo Se
raphicus ſignificetur per chriſmatis conſecrationē,per quod ſignatur & Chriſtus.[Super nos
igitur ſanctarum eſſentiarum tãtus ſuperpoſitus Seraphim ordo]id eſt,chorus angelorum ſan
ctorum primi & ſummi ordinis,talis ac tantus,vt dictum eſt libro præcedente,qui ordo eſt or
do ſanctarum eſſentiarum,id eſt,beatorum ſpirituum exiſtentium ſuper nos[in alarum duo-
denario ſignificatur]id eſt,per duodecim pennas quibus circunligatum fuerat chriſma [circa
Ieſum ſtans & collocatus]id eſt,proximior verbo æterno, tamen inferior eo etiam eius huma
nitate vt aſſumpta à verbo,& collocato circa Ieſum. Nam & deus fecit angelum prope ſe,mate
riam prope nihil[beatiſſimis ipſius contemplationibus,quantum fas inhians]quia vt ſanctus
C Petrus depromplit,in Chriſtum angeli deſiderant proſpicere, ſicut hoc frequenter expoſitum 1 Petri.1.
eſt[& inuiſibilis diſtributionis ſacræ in caſtiſſimis ſuſceptionibus repletus] hoc eſt, ordo ille
ſupremus adimpletus eſt ſuſceptionibus caſtiſſimis,id eſt,puriſſimis influxionibus. diſtributi-
onis,id eſt,communicationis diuinæ ſacræ & inuiſibilis oculo corporali[& multum laudabi-
lem ſenſibiliter,dicendo non ſilentibus oribus reclamans theologiam]id eſt,ordo ille ſeraphi
cus reclamans theologiam multum laudabilem,id eſt,ſermonem illum valde commendabi-
lem,de deo loquentem,videlicet:Sanctus,ſanctus,ſanctus dominus deus,quem Iſaias audiuit Iſaiæ. 6.
in ſpiritu,& quem chorus ille cecinit,clamans non ſilentibus oribus,ſed ſenſibiliter dicens:Sã- Ibidem.
ctus,ſanctus,& cætera,iuxta illud Iſaiæ:Clamauit alter ad alterum,non quod angeli ſancti ha-
beant materiata ora,aut corporales voces emittant,niſi in aſſumptis corporibu . Sed q͂a in ima
ginaria viſione ita apparuit Iſaiæ,quemadmodum Ezechiel ſcribit ſe trãſlatũ à Iudæa in Chal Ezec.8.& 40.
dæam,poſtmodum vero in montem valde excelſum. Similiter Iohannes in Apocalypſi. Por- Apoc.4.
ro quod dictum eſt,quod inferioribus angelis deus occultat ſublimem ſuam viſionem & co-
gnitionem,quam ſuperioribus angelis manifeſtat,nequaquam intelligendum eſt ita, quaſi in-
feriores angeli non videant diuinam eſſentiam in ſeipſa,ſed quod non in tanta ſublimitate &
puritate vt ſuperiores.[Ipſa enim ſancta ſupermũdialium animorum ſcientia] id eſt, intelle-
ctuum ſupernorum notitiam ſimul erecta ē,quoniam circa ſummum & increatum obiectum
verſatur[& inceſſabilem habet diuinũ amorē]id eſt,actualis & feruētiſſima ac ſynceriſſima di-
lectio dei,eſt illi notitiæ inſeparabiliter iuncta,nec bonitas illa puriſſima prorſus immēſa, pul-

BB chritu-

chritudoq́; infinita ſine actuali dilectione,complacentia,gaudio prædominanti poteſt in ſe im B
mediate videri,vt probatior habet poſitio,& ſancti teſtantur[malitiãq́; omnẽ ſimul ſuperat&
obliuionẽ,q̃d conſtat q̃d nec culpa neq́; obliuio poſſit cadere in beatis,nec ſimul cõſiſtere quo
unt,viſio deitatis per ſpeciem,& peccatum.[Inde vt æſtimo, hoc non ſilenti clamore inſinuat
æternam eorum & incommutabilem in virtute omni & gratiarum actione diuinorum ſcienti
Eſaiæ. 6. am & intelligentiam]id eſt,ob hoc canticum illud,Sanctus,ſanctus,ſanctus, denotat ſciẽtiam
& intelligentiam angelorum perpetuam & inuariabilem,quia in eis non eſt obliuio. idcirco
quod ſemel ſciunt,non obliuiſcuntur:nec ipſorum ſcientia eſt informis,quia omni virtute ad
ipſorum naturam ac ſtatum pertinente eſt decorata,& totis præcordijs regratiantur altiſſimo
ſuper omni notitia ac virtute,cæteriſq́; donis præſtitis eis.[Incorporales ergo Seraphim pro-
prietates in eloquijs ſenſibilibus imaginibus & inuiſibilium manifeſtatorijs mirabiliter deſcri
ptas in exornamentis ſupercœleſtium hierarchiarum,vt arbitror,bene cõtemplati ſumus]id
eſt,reor quod vere conſiderauimus proprietates incorporales Seraphim,id eſt,angelorum ſu-
premi ordinis,præſertim ſeptimo capitulo angelicæ hierarchiæ deſcriptas mirabiliter ex ſup-
naturali doctrina ſcripturæ imaginibus ſenſibilibus manifeſtatorijs inuiſibilium,id ẽ,per cor-
porales imagines,quæ manifeſtant & deſignant proprietates inuiſibilium ſpirituum,vt ſunt,
ignis,calor,lumen & ſplendor,de quibus præallegato capitulo eſt tractatum. in exornamẽtis,
id eſt,in deſcriptione ornatuum & pulchritudinum ſupercœleſtium,id eſt , angelicarum hie-
rarcharum[& tuis intellectualibus oculis oſtendimus] per ſcripta , aut etiam per ſacra elo-
quia inde inter nos habita.[Tamen quoniam quidem & nunc ſummum ſacerdotem ſacre cir
cunſtantes ipſam nobis illam reformant excelſiſſimam diſpoſitionem]id eſt,ex q̃ inferiores ſa
cerdotes & miniſtri circunſtantes epiſcopum in conſecratione chriſmatis reformant,id eſt,re-
præſentant nobis diſpoſitionem illam ſublimiſſimam,id eſt,ordinationem hierarchicam.[In C
breui & nunc ſanctiſſimis aſpectibus deiformiſſimam earum claritatem videamus]id eſt,con
ſideremus & nunc in breui,id eſt,compendioſe aſpectibus ſanctiſſimis,id eſt,deuotiſſimis ſpe-
culationibus claritatem eorum deiformiſſimam,id eſt,puritati ac luci increatæ valde confor-
mem comparatione inferiorum.Nam & eorum eſſentiæ ſunt claræ & mundæ à contagione
materiæ,& habent actus & habitus ac ſupernaturalia dona ſanctitatem & felicitatem ineffabi-
liter nobiles, ſublimes ac præfulgidas. [Multiforme ergo eorũ& multiplices]id eſt,diuerſitas
ac pluralitas vultuum ac pedum Seraphim ſeu quatuor animalium,quæ vidit Imaginaria viſi-
Ezec.1. one Ezechiel manifeſtatiuum eſt(vt æſtimio)multiuide eorum & diuiniſſimas illuminatiões
proprietatis]hoc eſt,deſignat quod varijs modis ſunt inſpectiui & cognitiui diuinorũ ,& hoc
eis quaſi proprietas eſt[& ſemper motus & multiuij diuinorum bonorum intelligibilium] id
eſt,varietas pedum in ipſis,ſignificat quod indeſinenter atq́; celerrime mouentur in diuina,&
ad omnia quæ deo ſunt placita,atq́; quod plurimis vijs ad bona diuina & immaterialia ac in-
tellectualia gradiuntur,& expeditiſſime mox pertingunt,ſecundum quod multiplex cognitio
conuenit eis,vtputa matutina,veſpertina,& iuxta quoſdam etiam meridiana.Item cognitio re
rum in verbo æterno & indita per ſpecies eis innatas & concreatas,atq́; cognitio per illumina-
tiones hierarchicas. ❡ Sequitur de alarum ſignificatione.[Alarum autem vt eloquia aiunt,ex
panſam poſitionem]id eſt,determinatam ſituationem pennarum Seraphim,vt dicunt ſcriptu-
Eſaiæ 6 ræ præallegatæ Iſaiæ & Ezechielis[non numerum ſanctum indicare arbitror]id eſt,non ſen-
Eze.1.10. tio deſignare myſticum numerum rerum ſcitarum aut non ſcitarum,[ſecundum quod viſum
eſt alijs]id eſt,prout alij quidam dixerunt[ſed quia circa deum ipſius excellentiſſimæ eſſentiæ
& ordinis anagogica & abſoluta perfectiſſime ſunt]hoc eſt,arbitror pennas ſeu alas, earumq́;
tria paria ſignificare,quia,id eſt,quod eſſentiæ excellentiſſimæ ipſius,id eſt,ſupremæ illæ men
tes ipſius chori ſeu ordinis Seraphim exiſtentis circa deum,ſunt perfectiſſime anagogica,id eſt,
ſuppoſita ſurſum ductiua,hoc eſt,per contemplationem eleuata,& ſemetipſa eleuantia & abſo
luta,id eſt,libera tanquam ab indigna ſubiectione immunia[& ſupermũdana prima & media
& *vltima]id eſt,quod per virtualem incluſionem ipſa ſunt agmina tam prima tamq́; media,
*extrema. quam extrema]intellectualium ſui & deiformium virtutum]id eſt,ordinis ſui proprij quam
aliarum angelicarum virtutum,hoc eſt,quod primus & ſummus ille chorus includit virtuali-
ter in ſe perfectiones,illuminationes & cognitiones primæ ac propriæ hierarchiæ & etiam du
arum aliarum hierarchiarum. ſicq́; habere dicuntur illuminationes primas & medias ac vlti-
mas,id eſt,illuminatiuas cognitiones tã ſupremæ hierarchiæ,quã aliarũ duarũ ſequentiũ.Supe
riora nanq́; includũt perfectiones inferiorũ,& aliq̃d ſuperaddũt,nõ ecõuerſo,put iſtud ſup an-
gelicã hierarchiam plenius eſt expreſſum.[Inde eloqorũ ſacratiſſima ſapientia].i.ob hoc do-

A ctrina ſanctiſſima ſcripturarum[alarum duplicationem ſancte deſcribens]id eſt ſpiritaliter re-
citans quod Seraphim duabus alis volabant,duabus vero velabant faciem reſidentis in thro-
no,atq; duabus alijs pedes illius velabant ſeu operiebant vel propriam faciem pedeſq; propri-
os. Tamen in Iſaia habetur,Faciem eius,puta ſedētis ſuper thronum.ſimiliter pedes eius.Pro- Iſaiæ.6.
pter quod ſubditur[circa facies & media & pedes eorum imponit alas]id eſt,narrat quod duę
alæ erant circa caput ipſorum Seraphim,vtputa extentæ deſuper à parte corporis,ex qua egre-
di videbantur& porrigi ab vtraque capitis parte in altum:& quod duæ alæ à media parte cor-
poris erant quaſi in altum extentæ,per quas volabant. Aliæ vero duæ verſus pedes dimitteban
tur ſeu deprimebantur.[Vniuerſaliter volabile eorum inſinuans]id eſt,deſignans vim volati-
uam,hoc eſt,contemplatiuam ipſorum Seraphim generaliter&perfecte[largiſſimum in id q̄d
vere eſt anagogicæ virtutis] id eſt,copioſiſſimam efficaciam aſcendendi in id,quod vere perti-
net ad contemplatiuam potentiam,ita quod ſua vi intellectiua poſſunt eminenter pertingere
ad omnia contemplabilia à virtute creata de lege communi,quoniam ad excellentiam contē-
plationis animæ Chriſti ac glorioſiſſimæ virginis ꝑtingere nequeūt.[Si autem facies &pedes Iſaiæ 6.
tegunt]id eſt,ſi(pro quia)Seraphim aſſeruntur tegere facies duabus alis pedeſq; totidem[&ſo-
lis volant medijs alis]duabus,ſed vt tactum eſt,in Iſaia habetur,faciem eius.Idcirco cum dici
tur hic,facies pluraliter,poni videtur plurale pro ſingulari[intellige ſacre] id eſt fideliter con-
ſidera[quia tantum exaltatus excellentiſſimarum eſſentiarū ordo]id eſt,quod ordo Seraphim
tam ſublimis & præ cæteris choris tam eleuatus, [timidus eſt]non timore ſeruili aut pœnali,
ſed reuerentiali.Hinc aliæ tranſlationes habent,reueretur[circa intelligentiarum eius altiora
& profundiora]id eſt,ſcrutari & intueri non præſumit nec audet ſecretiora & incomprehenſi-
B biliora ſapientiæ atq; ſcientiæ creatoris.De quibus ait Apoſtolus:O altitudo ſapientiæ & ſci-
entiæ dei,quam incomprehenſibilia ſunt iudicia eius?Ea quoq; quæ contemplantur & noſcūt
non conantur plenius & clarius intueri,quam eorum capacitati & meritis conuenit. Deniq; q- Roma.11.
dam famoſi doctores,Henricus,Aegydius,ac alij ſuper primum Sentētiarum, aut libris corre- Hen. Gan.
ſpondentibus primo,ſcripſerunt quod in ſuperexcellentiſſimo & ſuperincomprehēſibili deo Aegid.Ro.
ſunt ideæ numero infinitæ,infinita etiam attributa:quæ omnia cognoſcere,excedit in infinitū
capacitatem omnis mentis creatæ. Sicq; tam intenſiue quam extenſiue incomprehenſibililis ē
deus. Atuero altum& profundum,pręſertim in ſpiritualibus,pro eodem ſumuntur,imó & in-
corporalibus ſæpe,vt in Iohanne: Puteus altus eſt. Et in Pſalmo: Veni in altitudinem maris. Iohan 4. Pſal 68.
Atq; in Sapientiæ libro:Ab altitudine inferorum eduxit eos. Tamen quod dicitur hic,altiora, Sapien. 10.
poſſet referri ad abſoluta,profundiora vero ad relatiua in diuinis, in quorū notitia magis de-
fecimus[& medijs alis in commenſuratione ad diuinam viſionem exaltatur]id eſt,ordo Sera-
phim aſcendit ad contemplationem maieſtatis diuinæ in commenſuratione,id eſt, ſecundum
proportionem & menſuram ſuæ poſſibilitatis. Alis medijs,id eſt,lumine naturali & gratuito,
C vel lumine gratiæ & gloriæ,vel ſapientia & diſcretione,aut intellectu & affectu[diuinis iugis]
id eſt,præceptis ſeu legibus dei[ſupponens propriam vitam]id eſt, ſubijciens ſemetipſum &
omnem ſuam actionem vitalem. Omnes quippe angelicæ mentes ſeipſas perfectiſſime offe-
runt deo in holocauſtum. Quemadmodum enim quicquid ſunt,poſſunt,agunt & habent, de-
ſuper acceperunt:ſic totum hoc ad datoris cultum,amorem & honorem cōuertunt iugiter, ſe-
cundum extremum poſſe[& ab ipſis ſancte directus ad ſuimet cognitionem]id eſt,ordo ille Se-
raphicus eſt ſancto diuino inſtinctu directus ad propriam ſui notitiā,ne ſi immemor propriæ
conditionis,negligat creatori in omnibus ſubijci ac parere,imó omnes beati infallibiliter in v-
niuerſis ac ſingulis dirigunt à ſpiritu ſancto. Ideo ſeptem dona ſpiritusſancti in ipſis, imó & in
anima Chriſti permanere cēſentur. Quo contra de quocunq; rebelli dominus loquitur apud
Ieremiam: A ſeculo confregiſti iugum, rupiſti vincula,& dixiſti:Non ſeruiam. ❨Sequitur de Iere.2.
ſignificatione clamoris Seraphim

❨[Quod autem eloquijs dictum ē]id eſt,in ſcripturæ Iſaiæ[veluti clamauit alter ad alterū] Iſaiæ 6.
id eſt,vnus Seraphim ad alium:recteq; additur hic,veluti, q̄d in ſcriptura illa non continet,ad
innuendum quod non erat verus clamor exterior,ſed tantum inferior,per imaginarias ſimili-
tudines intus factus[iſtud æſtimo declarare q̄a deiuidis ſuis intelligentijs].i. intellectiuis cō-
tēplatiōibus,q̄bus deū vidēt[ſibi inuicē copioſe tradūt]. i.ſuperiores angeli inferioribus cha-
ritatiue & liberalitē cōmunicāt reuelatiōes,notitias,illuminatiōes ſibi diuinitus factas modo&
tēpore deſuꝑ præſtitutis,ꝑut ſuꝑ angelicā hierarchiā hubertim expoſitū recolo.[Et hoc ſacra
dignum iudicauimus memoria]id eſt, documentum iſtud reputauimus dignum recordatiōe
frequenti ac diligenti quoniam,valet ad probandum quod ſæpe protulimus de mutua ange-

A ignorauit ſupercœleſtium ſubſtantiarum ordo Ieſum deum ſummum deſcendiſſe [& à patre-
ſuo & ſeipſo & ſpiritu humanitus ſanctificatũ] id eſt, ſecundum naturam humanam ſanctifica
tum à patre & ſpiritu, imó & à ſeipſo ſecundum quod deus eſt, quoniã indiuiſa ſunt opera ſu-
perperfectiſſimæ trinitatis. Sanctificatum, inquã, eodem inſtanti quo producta eſt anima eius,
& caro eius formata, non à culpa vlla mundatum, ſed omni gratia, ſapientia, virtute impletum.
Propter quod angelus dixit ad virginem: Quod ex te naſcetur ſanctum vocabitur filius dei. Lucæ.1.
[Aſpiciens vero proprium nouit autorem principium] id eſt, ordo ille Seraphicus intuens vni
genitum, conſpicit eum eſſe ſuum creatorem [in quibuſcunq; diuinitus agit ſecundum eſſenti-
am immutabile habens] id eſt, in cunctis ſuis operibus diuina poteſtate expletis, prorſus inua
riabilem, imó & in his quæ operabatur humanitus, immutabilis manet ſecundum diuinitatẽ.
[Inde ſacrorum ſymbolorum traditio] id eſt, doctrina data de ſenſibilibus ſignis & materijs
circũponendis huic ſacramento & alijs [ſanctificato diuino chriſmati Seraphim circundat]
id eſt, imagine ipſius Seraphim tetigit & operit chriſma conſecratum [incõmutabilẽ videns] id
eſt, Chriſtum ſignificatũ per chriſma, agnoſcens eſſe inuariabilẽ ſecundum quod deus [& de-
ſcribens Chriſtũ in ea quæ ſecundum nos eſt humanatione vniuerſali ad veritatẽ] id eſt, etiam
notificans nobis Chriſtũ in vera humanitate, in qua viſibilis eſt. Humanatione inquã, vniuer-
ſali, id eſt, totali & integra, quoniã totam & integram aſſumpſit humanitatẽ. ad veritatẽ, id eſt,
vere, non apparent' dũtaxat. [Et adhuc diuinius] ſupple eſt quod dicam de chriſmate [quia vn
guento vtitur ad om̃is diuini perfectionẽ] id ẽ, ſacra traditio ſeu eccleſia vel ſummus ſacerdos
B vtitur vnguento, id eſt, chriſmate in conſummatione aliorum ſacramentorum, ſicut expoſitũ
eſt [aperte oſtendens iuxta eloquium] id eſt, ſecundum doctrinam ſcripturę, per hoc euidenter
ſignificans [ſanctificantem ſanctificatum] id eſt, Chriſtum qui ſecundum diuinitatem ſanctifi
cat alios, ſecundũ aſſumptã humanitatem eſſe ſanctificatum, vt paulo ante expoſitum eſt [tan-
quã ſemper ipſum exiſtẽtẽ in ſeipſo] id eſt, diuina virtute manentẽ eundem ſecundum om̃em
diuinam beneficentiam] id eſt, in om̃i benefica & gratioſa actione circa genus humanũ. [Pro-
pter quod & ſacræ diuinæ generationis perfectiua † collatio] id eſt, exhibitio ſacra baptiſmi, adornatio.
qua fideles regenerantur in Chriſto, & perficiuntur ab ipſo [& gratijs] quæ in baptiſmate con
feruntur [in vnguenti perficicitur diuiniſſimis conſummationibus] id eſt, completur & ter-
minatur in actibus ſacris, qui per chriſmatis linitionem vnctionem & circa baptizatum fiunt.
[Inde vt æſtimo & † perfectiuo baptiſterio, id eſt, fonte baptiſmatis, quo fideles in ſua regenera † Purgatio.
tione perficiuntur. [Vnguentum in cruciformibus ſymbolis infundens ſummus ſacerdos] id
eſt, epiſcopus aliquid chriſmatis infundens ſenſibilibus ſignaculis crucis, ſuper conſpectũ du-
cit] id eſt, ad intellectualem memoriam reuocat [* intellectualibus] id eſt, interioribus atq; mẽ-
talibus [oculis vſq; etiam ſuam mortem per crucem Ieſum pro noſtra diuina generatione de- * & ſpiritualis.
merſum] id eſt, filium dei per ſuam crucifixiõem abſorptum & extinctum vſque in mortem Iſaiæ.53.
incluſiue, iuxta illud Iſaiæ: Tradidit in mortem animam ſuam, & hoc pro noſtra generatione,
id eſt, pro noſtra ſpiritali regeneratione in baptiſmo, in quo virtute & merito paſſionis Chri-
C ſti regeneramur, dicente Apoſtolo: Conſepulti ſumus cum Chriſto in mortem. Nã & dimer-
ſio baptizati in aqua, deſignat dimerſionem Chriſti in mortem. Hinc ſubditur: [hoc diuino &
potentiſſimo deſcenſu in mortem ſuam, iuxta occultum eloquium baptizatos ex corrumpen
tis mortis veteri abſorptiõe diuinitus emergentem & renouantem ad diuinam & æternã ſub-
ſiſtentiam] id eſt, per Ieſum emergentem, id eſt, ex mortis dimerſione reſurgentem diuinitus, id
eſt, virtute diuina, & renouantem credentes ad baptizatos ad ſubſiſtentiam diuinam & æternã
id eſt, ad vitam ſpiritalem per gratiam in præſenti, & gloriam in futuro. ex abſorptione veteri
mortis corrumpentis ex antiqua deglutitione peccati originalis & mortis corporalis illud ſe-
cutæ, & propter illud inflictæ. Hoc eſt quod ad Corinthios ſcripſit Apoſtolus: Quoniam qui- 1.Cor.15.
dem per hominem mors, & per hominem reſurrectio mortuorum. Et ſicut in Adã omnes mo
riũtur, ita & in Chriſto omnes viuificabuntur. Ideo ſubditur: Iuxta eloquium occultum & my
ſticum eloquium, id eſt, ſecundum diuinam ſcripturam deſuper reuelatam, myſterijs plenam,
naturali lumine non patentem. [Sed & ipſi perfecto] id eſt, baptizato [ſacratiſſima diuinæ ge-
nerationis teleta diuini ſpiritus ſuperaduentũ vnguenti donat conſummatiua vnctio] hoc eſt,
vnctio chriſmatis, pfectiua ipſius baptizati, dat ipſi baptizato ſupaduẽtũ ſpũſſancti. i. grãm ſpi-
ritusſcti ad robur, quã dat diſpoſitiue & inſtrumẽtalit' & aliq̃ mõ coopatiue, vt tactũ ẽ, nõ prin-
cipalit' effectiue. Dat aũt ſacratiſſima teleta gñatiõis diuinę. i. pcedẽte & diſponẽte myſterio ſan
cti baptiſmi, q̃d ẽ q̃ſi ianua cæterorũ ſacramẽtorũ, nec cõfirmatio dat' niſi baptizatis [characteri
zãte (vt æſtimo) ſacra ſymbolorũ imaginaria deſcriptiõe]. i. figurãte & deſignãte deſcriptione

Ca. IIII ſacra& imaginaria,i.edocēte nos recitatione ſcripturæ per imaginatias ſpecies traditæ[ab ipſo D
Immutabili Propter nos humanitus diuino ſpiritu ſanctificato immutabili ſubſtantialis diuinitatis habi-
Iſaiæ.61 tu diuiniſſimum ſpiritum datum.i.ſpiritum diuiniſſimum.ſ.ſpiritumſanctum datum eſſe ho-
Lucæ.4. minibus ab ipſo.ſ.Chrõ,ſanctificato hũanitus.i.ſecundũ naturã aſſumptã humanã,repleto di
uino ſpiritu,ſicut ait ꝑ Iſaiã:Spiritus dñi ſuper me,eo ꝙd vnxerit me. Et rurſus: Regeſcet ſuper
eũ ſpiritus dñi,ſpiritus ſapiẽtiæ & intellectus[habitu mutabili diuinitatis ſubſtantialis.i.in hu
manitate quã induit,ſeu corpore quo ſe texit,quæ humanitas fuit verbo incarnato vt habitus,
inquantũ ſine illa ante fuit ſubſiſtens,& adhuc ſine ea ſubſiſtere poſſet,ſaltẽ de potentia abſolu-
Philip.2. ta. Propter quod ait Apoſtolus:Exinauit ſe,formã ſerui accipiens,in ſimilitudinem hominũ
factus,& habitu inuentus vt homo.[Et hoc hierarchicæ intellige].i.catholice,ſicut tenet & do
cet eccleſia dei,omnẽ circa hoc hæreticoꝝ adinuentionẽ veſanã vitando[quia & diuini altaris
ſacram conſummationem ſanctiſſimaꝝ hoſtiarum legiſlatio ſacratiſſimi vnguenti ꝑficit ſan-
ctiſſimis effuſionibus]hoc eſt,legiſlatio.i.iuſſio legis eccleſiaſtica vnguenti ſacratiſſimi.i.data
de ritu & modo vtendi vnguento ſeu chriſmate,perficit conſummationem ſacram altaris di-
Eſaiæ.60. uini.i.conſecrationem ſeu dedicationem ſancti altaris.hoſtiarum diuinaꝝ.i.oblationum ſpi-
Malac.1. ritalium ſeu ſacramentalium,quæ offeruntur in eo,iuxta illud Iſaiæ:Offerentur ſuper placabi-
li altari meo,& domum maieſtatis meæ glorificabo. Et per Malachiam ait:In omni loco ſacri
ficatur & offertur nomini meo oblatio munda:Fit demũ conſecratio iſta altaris ſanctiſſimis
effuſionibus chriſmatis ſuper illud in certis partibus eius,prout habet ritus eccleſiæ.[Eſt autẽ
ſupercœleſtis & ſupereſſentialis. Alia tranſlatio habet[theoria omnis deificationis noſtræ &
ſanctificationis principium & eſſentia & perfectiua virtus].i.ſapientia dei increata, omni cœ-
leſtium mentium ſapientia maior in infinitum,eſt fontale principium & eſſentia.i.cauſa eſſen-
tiæ,& virtus per ſe ſubſiſtens,non accidentalis,perfectiua oĩs noſtræ deificationis.i.aſſimilati- E
onis cum deo & ſanctificationis tam interioris qua purgamur à culpa, & gratia atq; virtutibꝰ
Iob.14. decoramur,quam exterioris per conſecrationes & benedictiones. Hinc ſanctus Iob: Quis, in-
quit,poteſt facere mundum,de immundo?[Si eñi eſt diuiniſſimũ noſtrum altare Ieſus princi-
palis diuina diuinorum animorum oblatio].i. cum dñs Ieſus ſecundum naturam aſſumptam
ſecũdum quam etiam eſt diuina ac principalis oblatio animorum diuinorum,id eſt,cordium
deuotorum,ſit altare noſtrum diuiniſſimum, vtpute altare intellectuale, acceptiſſimum pa-
tri totiq; ſuperuoluptuoſiſſimę trinitati,cuius merita ineffabiliter magna ſunt. propter quod ꝑ
ea petimus exaudiri,noſtraq; merita adiuuari ac perfici,cum ipſe ſit caput noſtrum, cui nos vt
membra vnimur[in quo iuxta eloquium oblati].i.ſecundũ ſcripturas deo patri ſumus oblati
1.Cor 6. in Chriſto, & per Chriſtum qui reconciliauit nos patri, & exhibuit nos ei placentes. Vnde
1.Petri.3. Petrus ait: Chriſtus ſemel pro peccatis noſtris mortuus eſt, iuſtus pro iniuſtis, vt offerret nos
Apoc.1. deo. Et in Apocalypſi dicitur:Qui dilexit nos & lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo,&
fecit nôs regnum & ſacerdotes deo & patri ſuo [& myſtice holocauſtomati], id eſt,ſpiritali-
ter facti holocauſtum altiſſimi, videlicet eius amore ſuccenſi,ac eius obſequijs totaliter manci
pati,nil noſtri nobiſipſis proprium relinquentes,ſicut ait ſaluator:Qui vult venire poſt me,ab-
Lucæ 9. neget ſemetipſum. Hinc alia litera habet:myſtici holocauſti inſtar incenſi, acceſſum habemus
ad creatorem. Vnde Chriſtus ait apud Iohannem:Nemo venit ad patrẽ niſi per me. Et ad Ro-
Roma.5. manos Apoſtolus:Per quem acceſſum habemus ad gratiam iſtam in qua ſtamus. Ad Hebræ-
Hebræ.4. Hebræ.13. os quoq;:Accedamus cum fiducia ad thronum gratiæ eius[ſupermundanis]id eſt,intellectua
libus ac deſuꝑ illuſtratis[oculis videbimus ipm diuiniſſimũ altare]de ꝙ dicit ad Hebræos:Per
ipm ergo offeramus hoſtiã laudis ſp[in quo perfecta ꝑficiunt].i. virtuti ac gratia & meritis ſal
Apoc.22. uatoris cõplent & perfectiora redduntur,iuxta illud in Apocalypſi: Qui iuſtus eſt, iuſtificetur
adhuc,& ſctiũs ſctificet adhuc[& ſanctificant ab ipſo diuiniſſimo vnguẽto pſecto].i.ſacro chri
ſmate inungunt ſeu Chrõ deſignato ꝑ chriſma,cuius gratioſis donis ꝑficimur. Aliq libri ha-
bẽt,pſectũ:& ſic referri põt ad id,ꝙd ꝑhabitũ ẽ,diuiniſſimũ altare.[Sctificat enim,ꝑ nobis ſemet
ipm ſanctiſſimus Ieſus].i.Ieſus ſanctus ſanctoꝝ,eẽntialit ſanctꝰ,ſecũdũ ꝙd deus,ſctificat.i.ſan-
Danie 7. ctũ oſdit ac ſctũm fatet ſe ꝑ nobis i.ꝑ nr̃a ſalute & ædificatiõe,dicẽs:Quis ex vobis arguet me
Iohan 8. Iohan.17. de peccato? Et rurſus: Ego pro eis ſanctifico meipſum [& omni vos ſanctificatione replet]
per ſacramenta & donorum ac virtutum infuſionem, profectum & conſummationem iuxta
Iacob 1. illud Iacobi:Sitis perfecti & integri,in nullo deficiẽtes. Et Petrus ait:Secundũ eũ q vocauit nos
1.Petri.1. ſanctũ,& ipſi ſancti in oñi conuerſatione ſitis[in ſe pſectionũ diſpẽſatorie in nos tanꝗ deo ge-
nitos,de cætero benigne deſcẽdẽtiũ]hoc eſt,replet nos omni ſanctificatione perfectionũ.i.pfe
ctaꝝ actionũ ipſaꝝ virtutũ,deſcendentiũ in nos diſpẽſatorie.i.ex diuinæ largitatis moderata
eroga

erogatione,tanq̃ ſpiritaliter generatos ac natos ex deo.Omne enim donum optimum,&om̃e Iacobi I.
A datum perfectum,de ſurſum eſt,deſcendens à patre luminum:à q̃ habemus nõ ſolum habitus
ipſos virtutum,ſed & actus & profectus earum,dicente Apl'o:Deus eſt q operatur in vobis vel philip. 2
le & perficere,& Iſaia:Omnia opa nr̃a operatus es nobis.De qbus fertur in Iohan.Qui uon ex Iſaiæ 26 Iohã. I.
ſanguinibus,ſed ex deo nati ſunt.Et Iacobus ait:Voluntarie genuit nos verbo veritatis [Inde Iacobi I.
æſtimo ſecundum intellectum hierarchicum] .i.ſecundum veram & ſpiritalem intelligentiã
deo traditum]id eſt,à deo conceſſum & inſpiratum[diuinæ noſtræ hierarchiæ duces] .i. glo-
rioſi apoſtoli doctores & principes eccleſiaſticæ hierarchiæ,ex tribubus Iſrael nati,iuxta illud
pſalmi:Principes Iuda duces eorum,principes Zabulon & principes Neptalim. [pudiciſſimũ Pſal. 67
hoc ſacrificium]. i.mundiſſimum iſtud confirmationis ſacramentum ſeu conſecrationem vn-
guẽti iſtius[teletam ex perfecto actuoſe nominant] i.quaſi autonomatice appellãt illud tele-
tam.i.perfectionem,ex hoc ꝙ vngentum hoc cum quadam excellentia perfecte iſtud operat̃
communius alĳs,qa in pluribus adhibet̃,cum tñ hoc nomen alĳs q̃q; ſacramentis & ſacramẽ-
talibus perfectionibus actibusq; hierarchicis valeat conuenire[tanq̃ ſi quis dixerit dei teletã]
.i.ſacr̃m iſtud nuncupet per appropriationem dei teletam.[vtroq; intelectu diuinam ipſius o-
perationem perfectam laudantes].i.ſignificatione vtriuſq; appellationis iſtius ſignificantes,
duces noſtri eandem operationem completam huius vnguenti,ita vt ſiue dicatur teleta dei, ſi-
ue vnguentum,ſeu myron aut confirmatio,eadem res ſignetur. [Eſt enim ipſius hoſtia] i.ope-
ratio ſacramenti iſtius ad dei honorem peracta ac deo oblata [& propter nos humanitus ſan-
ctificari].i. ad hominum ſalutem conſecrari[& deifice omnia perficere,& ſanctificare perfe-
B cta]id eſt,omnes qui ſuſcipiunt ſacramentum hoc,ſanctificate: quemadmodum Chriſtus,ſe-
cundum quod homo,ſanctificatus eſt:& ſecundũ,quod deus cuncta ſanctificat.¶ Sequitur de
myſterio & de cancantatione huius nõis Haleluya. MYSTERIVM vocis Haleluia.

Diuinum vero peo acceptabilium propheta℞ inſpiratione melodema aiunt,qui He-
bræorum ſunt ſcientes].i. hi qui ſciunt idioma Hebræorum, dicunt ꝙ melodema
id eſt,canticum iſtud ſanctis vatibus inſpiratum [Haleluia * laus dei declarare, aut † laudem † dñm.
laudate † deum]. i.ſignificare tm̃ ſicut complexum hoc,laus dei, ſeu laudate deum. pſalm.104 105.106.
Vñ aliqui pſalmi ſpecial'r continentes opera diuinæ miſericordie circa ppl'm Iſrael,hñt pro ti- 110.112.113.
tulo Haleluia.Et in Apocaly.frequenter habetur:dixerunt haleluia. Atq; in Tobia:Per vicos & 114. Apoca. 19
eius haleluia cantabit̃. Hinc in primitiua eccl'a nomen hoc cantabatur in chriſmatis conſecra-
tione & alĳs multis hierarchicis actibus cantabatur [Totius ergo ſanctæ theophaniæ & crea-
tionis in varia compoſitione hierarchico℞ ſymbolo℞ ſacre deſcriptæ , non inconueniens eſt
recordari deo † mota prophetarum hymnologia.]id eſt, in conpoſitione & formatione mul- † mot̃ prophetarũ hymnologia.
tiplici totius theophaniæ,& creatoris,id eſt ,cuiuſlibet apparitionis , ſeu illuminationis & re-
creationis,vel internæ reformationis,deſcriptæ ſacre,id eſt,in ſcripturis expreſſæ per ſymbola
ſacra,vt ſæpe expoſitum eſt,non eſt inconueniens, imo congruum eſt recordari hymnologia,
C id eſt,in decãtatione laudis dei per hoc nomen haleluia,quę hymnologia à propheris reſerata
eſt nobis,mota deo.i.inſpirata à deo,qui mouit corda illo℞ ad hymnum hunc. [Docet em̃ &
caſte ſimul & diuinitus laudibus ſacris dignas diuinas eſſe actiones] .i. hymnologia hæc ad-
monet nos,ꝙ operationes dei deſcriptæ in pſalmis alĳs,quæ ſcripturis, quibus præponitur vl'
apponitur haleluia,ſint dignæ ſacris præconĳs,tanq̃ ſapienter , potenter, ſalubriterq; exhibi-
te,iuxta illud in Eccleſiaſt.Bñdicite dñm in opibus ſuis [hæc qdem diuiniſſimi vnguẽti pfecta
opatio].i.iã ꝑtacta congeries opationum eſt ptinens ad confirmationis ſacr̃m . Deinceps tra-
ctat de actibus hierarchicalibus,p q̃s qs in gradu eminẽtię aut ſtatu inferioritatis locat̃. [Tem-
pus autẽ fortaſſis ſit].i.iam hora cõſiſtat,q̃d exprimit optatiue,q̃ſi ſe cupiens expedire de iſto tra-
ctatu[poſt diuinas ſacras actiões].i.poſt determinationẽ de actibus ſacr̃alibus atq; hierarchi-
cis,q ſunt in ſacr̃is baptiſmi & euchariſtiæ ac confirmatiõis. De qbus tribus ſacr̃is ſolũ hic tra-
ctat,ita ꝙ nõ de alĳs ſacr̃is[ipſas exponere ſacerdotales ordinatiões & partes].i. diſtictos gra-
dus[virtutesq; ea℞]. i. ptãtes & opatiões,cõſummatiões,& ſup has trinitatẽ ſupfirmantiũ or-
dinũ].i.vltra & ꝑter hęc etiã tangere tres ordines,q firmãt & ponũt nos ſup alios, q̃℞ ẽ purga-
ri,illũinari,ac pfici[vt demonſtret̃ ſcd̃m nos hierarchię diſpoſitio].i. q̃tenus innoteſcat,ꝙ di-
ſpoſitio eccl'iaſticę hierar.[inordinatũ qdẽ & inornatũ & cõmixtũ clare diſtiguens]. i.oẽm in-
ordinationẽ,deformationẽ & confuſionẽ deuitans,& ab ordinatione ſapiẽtiali ac decore ſpiri-
tali diſcernẽs ac ſeparãs,put ꝑ Ieremiã dñs cũ pmiſſ pollicitatiõe hortat̃:Si ſeparaueris ꝑcioſum
à vili,q̃ſi os meũ eris. Nempe vt idẽ loqtur Ieremi.Quid tritico cũ paleis? Et iuxta Apoſt.Quę Ierem 15.
conuẽtio luci ad tñbras?[replens vero ornatũ & ordinatũ & in cõfuſũ].i.diſpiſitio hierarchi- Ierem. 23 2. Cor. 6

A carnalia ſacrificia immolari,& ceremonialia plurima obſeruari. Iudicialia quoq; pręcepta nō
pauca illis mandauit, intantum ꝙ beatiſſimus Petrus in Actibus faſſus eſt: Quod neq; nos, ne Act. xv.
que patres noſtri ſeruare illa potuimus. De hac re in epiſtolis ſuis plura loquitur S. Paulus, q
ad Corinthios legem Moſi vocat mortis adminiſtrationem, quia nec gratiam conferebat, nec 2.Cor.
iuſtificabat. Vnde ad Gala. Lex, inquit, pædagogus noſter erat in Chriſto. ¶ Porro populo il Gala.3.
li legis veteris Moſes in Deuteron. ait: Duriſſimę ceruicis es populus,& non dedit vobis deus Deut.9
cor intelligens, vſq; in diem præſentem. [obſcuris verorum characteribus,& longiſſimis prin
cipalium exemploꝝ imaginibus & difficilibus ad intelligendum ænigmatibus & figuris nō
facile diſcretam habentibus* multam eis contemplationem in ipſis lucem infirmis aſpectibus *occultā
innocue declarans.] hoc eſt, deus dedit eis legem ſub characteribus. i. proprietatibus & deſcri
ptionibus veroꝝ. i. rerum ſignificataꝝ, obſcuris. i. ad intelligendum difficilibus, nec aperte in
ſinuantibus quid ſignabant, & ſub exemplis & figuris exemploꝝ principalium, longiſſimis
.i. valde præcedentibus atq; præteritis, vt qđ mare rubrum ſignificabat baptiſmum: liberatio Exodi.14.
Iſraelis ex Aegypto, redemptionem gñis humani ex tñbris mundi per filium dei, nō facile di 1.Cor.10.
ſcretam habentibus. i. in promptu non declarantibus, nec palam ſignificantibus, cōtemplatio Exo.13.
nem. i. ſpiritualem intelligentiam, diſcretā. i. diſcretiue ac proprie intentam ac ſignificatam ꝑ
illas, declarans innocue. i. ſine infirmi intellectus læſione, aſpectibus infirmis. i. mentibus non
dum illuminatis nec confortatis, lucem. i. ſpiritalem quendā ſenſum,& veritatē in ipſis. Quem
admodum enī oculus corporis lippiens, læditur intenſam lucem cernendo: ſic debilis intelle
ctus ſubtilem atq; difficilem veritatem conſpiciendo. [Hinc autē ſcđm legem hierarchiæ tele
ta quidem ad ſpiritalem dei cultum anagoge]. i. ob hoc teleta. i. myſterium, hierarchiæ ſcđm
B legem. i. hierarchiæ legalis, fuit anagoge. i. introductio [ad cultum dei ſpiritualē] ſc; euāgelicę
legis, iuxta illud ad Hebrę. Nihil ad ꝑfectum adduxit lex. Introductio ꝟo melioris ſpei, ꝑ quā Hebr.7.
approximamus ad deū [manuductores aūt ad eā ipſi ſctm̄ illud tabernaculū à Moſe ſacre eru
diti, primo ſcđm legem pontificū doctore & duce] hoc eſt, ipſi manuductores ad eam. i. euāge
licę legis culturam, puta magiſtri eruditi ſacre. i. ſpiritalr inſtructi, tabernaculum illud ſctm̄. i.
de myſtica ſignificatione illius & contentoꝝ in ipſo, pertinentiumq; ad illud factum à Moſe,
primo doctore ac duce pontificum, ſcđm legem. i. legalium epiſcopoꝝ veteris teſtamenti [ad
ſanctū quidē tabernaculum introductiue ſacro ſcribens]. i. de tabernaculo illo ſcribens intro
ductiue. i. ſapienter & myſtice, prout competebat templo præfiguratiuo, ideo additur, ſancto
.i. felici myſterio, ſecundum legem. i. ſcđm congruētiam legis illius [hierarchicam imaginēq;
formæ oſtenſæ ei ſupra Sina montem]. i. ad imitationem exemplaris oſtenſi ipſi Moſi ſuper ver
ticem montis Sinai, iuxta illud Exodi: Inſpice,& fac ſecundum exemplar, quod tibi in monte Exod. 25.
monſtratum eſt. [Vocat oīa ſcđm legem ſacrificanda]. i. oīa legalia dicit ſacre & ſpiritualiter
eſſe intelligenda, ac deo myſtice offerenda [Ante vero ꝑfecta à legalibus ſymbolis]. i. ea olim
C fiebant ſub ſymbolis legalibus, vtputa ſub figuris & ſignis typicis legis. [proportionaliter ad
ꝑfectiorem doctrinā reducimus]. i. ad ſpiritalem intellectum, put proportionatum & coaptā
tum eſt euangelicæ legi, q tñ ſpiritalis ſenſus in talibus frequēter eſt literalis, vt cū dr̄ in Iſaia: Iſaie 11.
Egredieť virga de radice Ieſſæ, & flos de radice eius aſcendet. Literalis ſenſus nō eſt de radice,
& flore, ſed de Chr̄o & eius virginea præſtantiſſima genitrice. Similiter cū ſubdit: Erit iuſtitia
cingulum lumboꝝ eius,& fides cinctoriū renum eius. Itēq; dū ibidē ſubiūgit: habitabit lupus
cū agno,& pardus cū hœdo accubabūt, vitulus & leo & ouis ſimul morabunť. ſenſus lr̄alis nō
eſt de beſtijs illis, ſed de hoībus ſignificatis ꝑ illas. [Perfectiorem aūt doctrinā theologia ſcđm
nos hierarchiam dicit] i. ſermo diuinus affirmat ꝙ hierarcha ſcđm nos. i. hierarchia eccleſiaſt.
ſit doctrina ꝑfectior. i. id ad qđ ptinet doctrina illa ſpiritalis ꝑfectior. [plenitudinē hanc illius
vocans & ſacrā finiens]. i. ſpiritalē iſtā intelligentiā ſcriptura dicit eſſe plenitudinē. i. plenariū
ſpiritalemq; ſenſum ac finē lr̄alis intellectus. Ideo dixit ſaluator: Non veni ſoluere, ſed imple Matt.5.
re. Atq; Ap̄ls: Finis legis eſt Chr̄s [Eſt aūt cœleſtis & legalis coīcatiue medietas extremaꝝ rece Roma.10.
pta]. i. hierarchia eccleſiaſt. euāgelicę legis ē recepta. i. indicata, ſupple cōgruere medietas: coī
catiur extremarum, ſ. hierarchię cœleſti & hierarc. ſynagogæ, ſic ꝙ coīcat cum vtraq;,& ita eſt
mediū ꝑ participationē, nō ꝑ abnegationē [ei qdē coīcans intellectualib⁹ cōtēplatiōib⁹] i. cœle
ſti hierarchię cōparticipās ꝑ ſpūalē cōtēplationē,& itē euidētiorē ſupnoꝝ imitationē in hac vi
ta [hīc ꝟo ga † ſignis ſenſibilib⁹ variať]. i. eccl'iaſt. hierarc. cū ſynagoga coīcat ſenſibilib⁹ ſignis † ſymbolis
& figuris ad ſacris vtēdo. Ideo dr̄ ad Heb. Vmbrā hn̄s lex futurorū bonorū, nō ipſam imaginē
rerū. Lex qppe Moſaica vmbrā. i. obſcurā rēpſentationē habuit futurorū cœleſtiū bonorū, nō
ipſa; imaginē. i. nō clarā ſignificationē reꝝ illarū, q̄ꝝ imaginē h; eccl'iaſt. hierar. [& ꝑ ea ſacre ī
deū reducit]. i.

Ca. IIII id eſt,per ſenſibilia & ſacramentalia ſigna,mox ad deum conuertitur, prout in ſacramẽtis,quę D
& gratiã continent,cernimus. [trinũ autẽ ſimiliter habet hierarchicæ diuiſionis].i. eccleſiaſti
ca hierarchia diuiditur in tria, ſicut de alijs dictum eſt. [in ſanctiſſimas teletarum ſacrificationes
diuiſa,& deiformes ſacrorum miniſtros,& ab ipſis proportionaliter in ſacra adducendos]id eſt
ipſa hierarchia eccleſiaſtica diuiſa in ſacrificationes ſanctiſſimas teletarum, id eſt,myſteria ſacra
mentorũ & oblationũ,ſeu in conſecrationes illorum,circa quæ verſatur & occupatur eccleſia,&
in deiformes ſacrorum miniſtros, id eſt, in eos qui eccleſiaſtica ſacramenta tractant, conficiunt,
adminiſtrant,& ſunt vicarij dei,&ab ipſis proportionabiliter in ſacra adducẽdos,id eſt,in ſub
ditos,quorũ eſt purgari, & ſacramenta à ſuperioribus ſumere. [vnaquæque vero trium noſtræ
hierarchiæ diuiſionũ conſequenter & legali & diuiniori eorũ, quæ ſecundum nos hierarchiæ
prima & media & vltima ordinatur virtute.]id eſt, quælibet partium harũ requiſitarũ ad cõ
plementum hierarchiæ eccleſiaſticæ,aut etiam olim ad complementum hierarchiæ legalis vel
diuinioris,puta angelicæ,vltra diuiditur ac ſubdiuiditur in virtutem primam, & mediam, ac
vltimam,hoc eſt,in virtutem purgatiuam,& illuminatiuam, ac perfectam. [& diuina analo
gia præuiſa]hoc eſt,præſuppoſita & præmiſſa moderatione dei omnipotentis, qui has virtu
tes & actiones hierarchicas inuicem comproportionatas facit & contemperatas, vt ſit in oibus
connexio ordinata & colligatio pulchra. Ideo ſubditur:[& oi bono ornatu].i. decore omni hie
rarchico ad vnumquodque horum ſpectante,præmiſſo. Non enim quod decet & ornat vnum,or
nat & aliud:quia non oibus omnia conueniunt,in aliquo tamen communi conueniunt omnes
& ſingulæ hierarchiæ. Vnde ſubiungitur[& ſcdm ordinem compacta & coniunctiua ſocieta E
te.] id eſt, conſeruata etiam in omnibus iſtis ſocietate. i. quadam conſodalitate coëcationis
alicuius,in qua fundatur ſocietas,compacta & cõueniente & ſolida,& coniũctiua. i. vnitiua diuer
ſorum in ordine vno,prout ad eundem aliquem finem ordinantur, & ſimul conferunt ad de
corem ac ordinem vniuerſi. [ſanctiſſima ergo teletarum ſacrificatio].i. actio hierarchica,quę ap
pellatur ſacrificatio,quia ſacrificat hoiem deo. i. ſacrum facit formaliter[primam quidem ha
bet deiformem virtutem ſanctam]vz[imperfectorum purgationem.]hoc eſt, vim & actũ pur
gandi inferiores adhuc imperfectos [Mediam autem purgatorum illuminatricem doctrinam]
.i. virtutem mediam & ſecundam,ſcz habet illuminatiuam,quæ vocatur illuminatrix diuina
doctrina:quia per eã perſona hierarchica fit apta & potens alios illuſtrare[Nouiſſimam vero &
priorum conſummatiuam].i.tertiam & ſupremam actionem & vim habet[eruditorum in
ſaciẽtia pulchrarum doctrinarum conſummationem].i.actiuam perfectionem eorum,q iam
purgati ſunt & eruditi ſeu illuminati. [Ipſa autem ſacrificantium diſpoſitio].i.poteſtas & gra
tia hierarcharum,quorum eſt alios ſacros efficere[in potenti virtute prima,].i. per primã ſuã
virtutem,quæ eſt vis purgatiua[per teletas].i.eloquia ſcripturarum [purgat imperfectos]vt
dictum eſt.[In media autem luce].i. per illuminationem [ducit purgatos].i.dirigit eos ad ſa
lutem.[In vltima vero & ſublimiſſima ſacrificantium virtutum].i. virtute perfectiua [perfi
cit diuino lumini communicantes]i.ad illuminationem pertingentes[incontemplabilium il F
luminationum ſcibilibus contemplationibus].i.ſcientificis rationibus & doctrinis informa
tionum,quæ à ſuperioribus deſcendunt & fluunt in mentes inferiorum[Perficientium autem
virtus prima quidem eſt purgans.]id eſt,à culpa aut ignorantia,aut à diſſimilitudine quadam
& minoratione puritatis & neſcientiæ. [media vero poſt purgationem illuminans].i. ſecũda
virtus illorum eſt illuminatiua[& quorundam ſacrorum contemplatiua].i. tribuens illumi
natis lucem ſapientię ad contemplandum aliqua ſacra. [Vltima autem & diuinior aliarũ ipſa
ſanctorum photiſmatum,quorum efficitur contemplatrix, declarans cõſummatiuam ſcien
tiam]id eſt, tertia & ſuprema virtus iſtorum eſt vis perfectiua, & eſt contemplatiua ſanctorũ
photiſmatum,id eſt ſanctarum illuminationum, ſic enim alia habet tranſlatio: Iſtæ ſunt tres
poteſtates ſeu vires hierarchicę,quę vt communiter non ſunt realiter ad inuicem diſtinctę,ſed
potius per relationem ad actus diſtinctos timo & actus iſti,purgatio,illuminatio,perfectio,nõ
diſtinguuntur realiter ſaltem in omnibus,præſertim in ſanctis, in quibus non eſt purgatio à
peccato aut errore,vt patuit ſupra etiam ex verbis autoris. Efficitur ergo mens contemplatrix
ſanctorum photiſmatum,declarans conſummatiuam ſcientiam .i. oſtendens in ſe eſſentiam per
fectiuam,non informem,ſed vnitiuam & reductiuam ad vltimum finem. Eadẽ ergo actio, in
quantum expulſiua dicitur ignorantiæ aut erroris vocatur purgatio:& vt declaratiua ſeu oſtẽ
ſiua veritatis,dicitur illuminatio:atque vt directiua ſeu reductiua in finem, nuncupatur perfectio
& conſummatio[Sanctæ ergo teletarum actionis trina virtus laudata]hoc eſt,virtus. i. vis opati
ua,actionis ſanctæ. i. hierarchicæ, effectiõis ſeu efficiẽtiæ teletarum. i. ſacramentaliũ conſecratio

num

A num,laudatur.i.cum laude aſſeritur eſſe trina.i. triplex,vel potius terna in operatione [ſacrē
quidem theogeneſiæ ex eloquĳs combrobatæ purgatione] .i.actio illa oſtenditur eſſe purga-
tiua purgatione theogeneſiæ ſacrę.i.ſacri baptiſmatis,in quo regenerādo eum qui baptizatur,
habet actum purgatiuum ab originali ac alĳs culpis,ſi inſunt,illum mundando.Eſtq; theoge
neſia.i.diuina regeneratio illa;cōprobata.i.roborata&approbata ex eloquĳs.i.ſcripturis.Vn Matt.2
de apud Matthæum dicitur:Euntes docete omnes gentes,baptizantes eos,&c̄. Et in Marco: Mar.16. Iohan 3.
Qui crediderit & baptizatus fuerit,ſaluus erit.De hoc etiā habetur apud Iohā. In Actis quoq; Actuum.2.
Petrus:Baptizetur,ait,vnuſquiſq; veſtrum,&c̄.[& purgatiua illuminatione.] .i.actio hierar-
chica non ſolum oſtenditur eſſe purgatiua in baptiſmo,Imo etiam in baptiſmo eſt illuminati
ua,inquantum per baptiſmum infunditur gratia gratum faciens,& chariſma ei annexa,chara-
cter quoq; imprimitur,vt ſupra in expoſitione patuit 2.cap.vbi baptiſmus nominatus eſt gene
ratio & ſigillum, illuminatio atq; cuſtodia. [Synaxeos autē & myri teletæ conſummatiue di-
uinorum actuum cognitione & ſcientia].i.operatio præfata hierarchica , ſymbolica ac ſacra-
mentalis,probatur etiam eſſe illuminatiua & perfectiua in ſacra communione,quæ illuſtrat,p
ficit & coniungit communicantem fonti gratiarum,& in ſacramento myri.i. confirmationis,
conſummat,cum ſacramentum illud ſit aliorū conſummatiuum.i.perfectiuum,ſicut expoſitū
eſt in iſto capit.Itaq; actio hierarchicalis cognitione &ſcientia quas largitur,inſtrumentaliter
ac diſpoſitiue eſt illuminatiua ac perfectiua teletæ.i. per teletam ſeu conſecrationem. Græci
quippe vtuntur genitiuo pro ablatiuo:per teletam inquam ſynaxeos.i.ſanctę cōionis & myra
B & confirmatiōis. Quæ teleta ſeu conſecratio eſt conſummatiua.i.perfectiua ſicut oſtenſum ē,
[per quam]vz cognitionē & ſcientiā,ſeu per quam teletam & cōſecrationē in ſacris prędictis
[ſacerdotium ad diuinitatē tanq̄ [†] vnifica anagoge & beatiſſima coīcatio perficitur.]hoc eſt, † vnificans
ſacerdotium.i.ſacerdotalis poteſtas ad ſacramentum ordinis pertinens. Vel,ſacerdotiū.i.vir-
tus qua quiſq; ſeipſum immolat deo hoſtiam viuam,ſanctam,deo placentem,perficitur ad di Roma.12.
uinitatem in donis gratiæ participādam,colendam,ſeu venerandam, tanq̄ anagoge.i.ſurſum
ductione,& eleuatiua deuotione,vnifica.i.vnum faciente cum deo , per reductionē & recolle-
ctionem ſtabilem & internam,beatiſſima coīcatio.i.communio ſaluberrima , ſeu aliorū diui-
norum chariſmatū participatio ſeu receptio,perficitur &complet. ❨ Conſequenter in fine
huius capit. author applicat atq; continuat ſe ad dicenda in ſequenti capit . & danda.[† Nunc † hic aliqui
aſit].i.protinus in ſequenti cap,[ſacerdotalis diſpoſitio] .i.hierarchicalis ſeu eccleſiaſtica or- libri auſpi
dinatio,ac ordinata proceſſio & executio in actibus ad ſe pertinentibus,eſt[conſequenter nar- cantur ca
randa].i.deſcribenda[in purgatiuam & illuminatiuā &conſummatiuam ordinationem diui put 5.
ſa].i.q̄ ſacerdotalis diſpoſitio diuiſa eſt in ordinatē.i.ordinationē actionem, purgatiuam & il
luminatiuā ac conſummatiuā.i.pfectiuā. ❨ Poſtremo pro introductorū intelligentia clariori Confirma
congruit ſcire,q̄ ad cōfirmationē quinq; neceſſario exigunt ac ptinent:duo ex parte ſacri,quæ tioni quin
ſunt materia,vtputa chriſma,&forma vborū,q̄ eſt:Conſigno te ſigno crucis,&cōfirmo te chri que neceſ
ſmate ſalutis.Hæc duo ſunt de ſacri huius eſſentia.Duo q̄q; exigunt ex parte miniſtri,puta in- ſaria. Forma ſa
C tentio & dignitas pontificalis,ſaltē de lege coī. Siquidē aliqui opinant q̄ dña papa poſſit inſe- myri.
riori cōmittere,q̄ tñ ſit ad minus ſacerdos.Quintum q̄d exigit,eſt ex parte ſuſcipientis,determi
nata vz pars corporis,puta frons.Addi pōt & ſextū,q̄d ſit ex parte ſuſcipiētis,ſcdm q̄d ſz q cō
firmandus eſt,ſit baptizatus. Materia ſacri iſtius eſt chriſma, in q̄ balſamū oleūq; cōmixta ſūt. Materia
Oleo nāq; gr̄a ſpūs ſcti ſignat,& affluentia eius.Balzamū vo elegātis eſt odoris,& à corruptio chriſmatis
ne conſeruat.Cūq; in confirmatione ſpūs ſctūs ad robur ac copiā detur,vt de cętero ſit idone9
miles Chri,& oib9 exemplaris,integerq; vtutibus, recte chriſma cenſet confirmationis mate- Confirmat
ria.Et qa in confirmatione character imprimit,nō iteratquemadmodū nec ordo,neq; bapti- tionē non
ſmus. Contrahit item p cōfirmationē ſpiritalis cognatio matrimonĳ impeditiua:iccirco pxi- iterandam.
miori cognatiōe coniuncti,nō tenēt ſe in confirmatione. De his alibi vndiq; copioſe habetur. Cognatio ſpiritualis

PARAPHRASIS HVIVS CAPITVLI IIII.

SAcramentum chriſmatis coordinat ſacramento euchariſtiæ,& in conſecra
tione chriſmatis eodē modo excluduntur imperfecti ,ſicut in cōſecratione
euchariſtiæ,pmiſſis thurificatione epi &pſalmorū decantatione & ſcriptu-
rarum lectione. Deinde epiſcopus ſuperponit vngentum altari conſecran-
dum,circumuelatum duodecim alis concinentibus fidelibus: Sanctus,ſan
ctus,ſanctus,&c.alleluia. Et poſt orationis completionem confecto chri-
ſmate,epiſcopus vtitur pene ad omnem hierarchicam operationem:

❡CONTEMPLATIO.

Circūue-

Ca. IIII

CIrcumuelatio Chriſmatis ſignat, ꝙ viri ſancti ſpirituales ſuas operationes & gratias D
opportune cęlãt,ꝑpter fugam vanæ glorię,quod eſt deo bñplacitum,iuxta q̃d occul
tũ,& ſuper mentem bene olentes decores diuini ſolis ſanctis manifeſtantur,q ſe eiſdẽ
ſecundum ſuam poſſibilitatem conformare deſiderant. Qui enim bene imitatur in-
circumſcriptum & bene olens inſigne virtutis deo conformantis, vel conformis aſpiciens ad
illam intelligibilem pulchritudinem per hoc ſibi illam vł potius illi ſe conformat,iuxta illud
2.Cor. 3. Nos autem omnes reuelata facie gloriam domini ſpeculantes,in eandem imaginem transfor
mamur,à claritate in claritatem,tanq̃ à domini ſpiritu. Sicut enim in ſenſibilibus ſi quis ad ali
quod exemplar reſcribendum,ſolum illud exemplar inſpiciat indeclinabiliter ad nihil aliud
tractus,ſecundum nihil aliud diuiſus ipſum exemplar ſecundum artificis poſſibilitatem quaſi
duplicabit,& vtrunq; in altero monſtrabit, excepta ſubſtantiæ differentia:ita intenta & atten-
ta & indeclinabiliter contemplatio amantium diuinam pulchritudinem,& eam mentib⁹ im-
primentium,ingignet eis ſimilitudinem deiformiſſimam,& non erroneam. Vnde viri ſpiri-
tuales ſenſum ſuum intellectualem,quaſi quadam firma ſcriptura conformantes diuino deco
Math. 6. ri ſuperſubſtantialiter bene olenti,nullum opus virtutis faciunt ad hoc vt videantur ab homi
nibus,ſed attendunt exemplum circumuelationis ſancti chriſmatis,& ipſi iuxta hoc exemplũ
virtutes interiores,quibus deo conformantur,à deo ſibi impreſſas celantes ad ſolum boni fon
tem reſpiciunt,à quo hæc percipiunt, quia non tantum à carnalibus celantur, ſed neq; ad eos
in his attendunt. Vnde non ea quæ vane apparent pulchra & iuſta, ſed quæ vera ſunt, neque
reſpiciunt ad opinionem à multitudine irrationabiliter beatificata,ſed bonum aut malũ ad
dei imitationem in ſe ipſis iudicantes per hoc ſunt inſignes imagines diuini boni odoris, qui
in ſe habens veram ſuauitatem, non attendit ad opinionem multitudinis informans vnitatẽ
non fictam ſua vera imitatione,qua bonum quod foris exhibet,intus per virtutem habet. De- E
inde conſideremus quid ſignat reuelatio ſiue diſcoopertio chriſmatis. Signat autem diuinam
pulchritudinem facientem à ſeipſa reſplendere puram claritatẽ, adimplentẽ nos puro bono
odore:quia ſenſibilis operatio chriſmatis non abſconditur his qui ſunt circa hierarcham, ſed
ab eis videtur & tractatur & velatur,& à multitudine ſeparatur. Diuinis enim & ſpiritalibus
viris radius intelligibilis rerum ſpiritalium immediate elucens,& eorum mentes ſpiritali ſua-
uitate perfundens,ad alios minus vel non ſpiritales non ſimiliter procedit, ſed ab ipſis ſpirita-
libus ſicut occulti intelligibilis contemplatoribus ſub ænigmatibus cooperitur,ne ab immun
dis contaminetur & imperfectis,per quæ ænigmata infirmiores & inferiores ſurſum aguntur
ſecundũ ſingulorũ facultatem. Chriſmatis ergo confectio ad perfectionẽ pertinet hierarchici
ordinis & virtutis. Vnde ſancti apoſtoli hoc ſacramentũ tanq̃ euchariſtiæ coordinatũ,& idẽ
efficiens eiſdem imaginibus in multis & myſticis ornatibus & decantionibus ordinauerunt.
Similiter & hierarcha cum thure aromatico ad chorũ procedit & ad altare reuertitur, oſten-
dens diuinam participationem omnibus ſanctis ingigni ſecundũ ſingulorũ dignitatẽ,& nihilo
minus diuinã plenitudinẽ in ſeipſa immobilem incõmutabiliter collocari. Similiter etiam cã-
tica & lectiones ſacræ ſcripturæ educunt imperfectos ad filiorũ adoptionẽ, & conuerſionem F
faciunt immunde vexatorum, & auferunt contrarium timorem, & attractionẽ ad peccatũ à
timide vexatis,monſtrantes illis ꝙ eſt deiformis habitus & virtutis,ſecundũ ipſorũ proportio
nem,ſecundũ quã virtutem & à ſe efficatius expellunt virtutes contrarias,& ad dei imitationẽ
obtinebunt magiſteriũ medendi aliis,& immobiles erunt in bonis propriis, & non ſolum in
ſe habentes,ſed aliis dantes virtutem actiuam contra tumultus contrarios. His aũt qui à pecca
tis ad bonã mentem conuerſi ſunt, ſacræ ſcripturæ, odæ & lectiones imponunt habitũ ſctm̃,
vt in bono perſeuerent. Omnino vero caſtos perfecte mundant. Sanctos autem inducunt
ad inſpectionem diuinarum imaginum & communionem, cibantes ipſos beatis & intelli-
gibilibus viſionibus,& implentes vniformes eorũ mentes vnitate diuina & nomine. Chriſma
tis celebratio ordines non omnino mundos,de quibus ſupra diximus,ab eccleſia eiicit eodem
modo,quo celebratio euchariſtiæ,cum iſta à ſolis ſanctis in imaginibus viſa ſit, & à ſolis ſctis
immediate inſpecta & ſanctificata ſurſum actionibus catholicis. Quę ergo diximus,ſuperflue
repetere nolumus,attendentes ꝙ hierarcha ſanctum chriſma cooperit duodecim alis, & ſic
conſecrat. Cuius hæc eſt theoria. Chriſma continet plures materias aromaticas, quæ ſe olfa-
cientes grata odoris ſuauitate afficiunt,ſecundũ ꝙ magis aut minus eis participant. Vnde ſan-
ctum chriſma dñm Ieſum ſignat, mẽtes noſtras ſpiritalis delectationis influitiõibus adimplen
tem. Si eñ ſenſibilium aromatũ ſuſceptio moderata,vim olfactiuã noſtrã ſanam delectabili-
ter refouet,pariter & intellectualem noſtrũ ſenſum ſpiritalis ſuauitatis diſcretiuũ ab appetitu
inordi-

A inordinato purgatum ſecundum facultatem nobis diuinitus indultam, ſuſceptio diuini bon-
odoris ſancta delectatione & diuiniſſimo alimento replebit. Chriſmatis ergo aromatica cō-
poſitio nobis ſignat dominum Ieſum exiſtentem ſontanam copiam ſuſceptionum diuina-
rum ſuauitatum refundentem de ſua plenitudine diuiniſſimas fragrantias ad deiformiſſimas
primas intelligentias, in quibus mentes ſuauiter delectatæ, & ſanctis ſuſceptiōibus adimpletæ
vtuntur intelligibili alimento, penetrando ad intimos ſuos intellectuales ſinus, ſecundum di- Tob 12.
uinam participationem bene olentium diſtributionum. Manifeſtum eſt autem, ꝙ fragratio di-
uinæ fontalis ſuauitatis propinquior eſt primis animis cœleſtibus, q̄ nobis, & eiſdem ſe magis
manifeſtat & diſtribuit, ſupermanans copioſe, & penetrans multipliciter in ſummam & inti-
mam ipſorum virtutum talium ſuſceptiuam. Inferioribus vero angelis, tanq̄ minus capacib⁹,
ſupremam viſionem, quæ ipſorum excedit capacitatē, celans diſtribuit eiſdem fragrantias pro-
priæ capacitati proportionales & commenſuratas. Ordo ergo Seraphim, qui omnes alios cœ-
leſtes ordines tam ſublimiter excedens, circa deū, ſtans & collocatus, & beatiſſimis viſionibus
ipſius intuitum inſigens, & inuiſibili diſtributione in caſtiſſimis ſuſceptionibus adimpletus,
& iugiter deo acclamare dicitur: Sanctus, ſanctus, ſanctus, &c̄. ſignat in duodenario alarum.
Dicuntur autem ſupernæ mentes diuinas laudes clamare iugiter, propter infatigabilem & cō- Iſaiæ 6.
tinuam ipſarum contemplationem, & inextinguibilem & purum amorem. Vnde ꝙ eis attri-
buitur non tacens clamor, ſignat ipſarum æternam & intranſmutabilem & inuincibilem gra-
tiarum actionem, & diuinorum cognitionem ſiue contemplationem. Quales autem ſint inui-
ſibiles proprietates Seraphim in ſacris ſcripturis deſignatæ, nos per ſenſibiliū collationem de-
B clarauimus in libro hierarchiæ angelicæ. Quia tamen circumſtantes epiſcopum in chriſmatis
celebratione ſignāt ordinem Seraphim, hic aliqua de ipſo ordine & de eius deiformiſſima cla-
ritate commemorabimus. Quod ergo dicuntur Seraphim habere multos vultus & multos pe- Ibidem.
des, ſignat ꝙ ipſi multum ſunt perſpicaces ad diuinas principales illuminationes, & ſemper &
multum mobiles in deſiderio & amore diuinorum bonorum. Quod autem Seraphim dicun-
tur habere ſenas alas, non puto vim conſtitui in numero, ſed ſignari ꝙ prima, media, & vltima
intellectualium & deiformium virtutum ipſius Seraph, qui eſt principalis & hierarcha in ſum-
mo ordine perfecti ſunt ſurſum actiua & abſoluta & ſupermundana. Vnde ſcriptura attribu-
ens ei alas, circumponit eas circa vultus & media & pedes, ſignans per hoc vniuerſalem & lar-
giſſimam ſurſum actionem ad vere exiſtens. Quod autem dicuntur Seraphin velare pedes &
vultus, & medijs alis volare, ſignat ꝙ etiam ſumma & prima intelligentia reuerenter cauet à
præſumptuoſo ſcrutinio altiorum & profundiorꝫ theoriarꝫ. In illis vero quæ ſibi diuina gr̄a
cognoſcenda exponit, iuxta conceſſam ſibi diuinitus poſſibilitatem ſurſum agitur, ſupponēs
ſe diuinis legibus, & ab ipſis ad ſui cognitionem intellectualiter diſpoſita. Quod autem alter
Seraph ad alterum clamare dicitur, ſignat ꝙ alter alteri, ſcilicet ſuperior inferiori, influit de per-
ceptis diuinitus theorijs. Quod autem ſummæ intelligentiæ Hebraice vocantur Seraphim, ſi-
C gnat ꝙ ipſæ quaſi igneæ ſunt & ſuperferuentes per diuinam & * immobilem flagrantem vitā. * immobi-liter flagra-ntem
Si ergo ſecundum Hebraicam interpretationem dicuntur Seraphim, incendentes & calefacien-
tes, & hoc nomen declarat ſubſtantialem eorum habitum, & ipſi iuxta imagines myſticas eo-
rum quæ fiunt in confectione chriſmatis habent virtutes ſurſum mouentes ad manifeſtatio-
nem chriſmatis, & potius euocantes flagratiuam diſtributionem operationum. Etenim diui-
na ſubſtantia ſuper mentem bene olens, diligit ab ignitis & mundiſſimis mentibus moueri, &
procedere ad cognitionem, & donat diuiniſſimas ſuas inſpirationes in copioſiſſimis diſtribu-
tionibus, eis ſummis mentibus ipſam ſupermundane euocantibus. Diuiniſſimus ergo ordo
ſubſtantiarum cœleſtium, non ignorauit I E S V M deſcendiſſe per incarnationem ad
hoc vt ſanctificaretur, & idem ordo intelligit dominum dominum Ieſum propter diuinam
ſuam bonitatē ſeipſum humiliaſſe ad noſtræ naturæ aſſumptionem, & ipſum à patre & ſe-
ipſo deo & ſpiritu ſancto, ſanctificatum tanq̄ verum hominem, & ex ipſius miraculis diuina
virtute patratis, nouit ipſum eſſe proprium ſuum principium, ſecundum incommutabilitatē
ſuæ diuinæ ſubſtantiæ, vel ſecundum indiſtantiam à noſtra natura. Vnde ſymbolice apponit
eccl'ia Seraphim ſanctificato chriſmati ſciens & deſcribens Chr̄m inuariabilem ſcd̄m diuini-
tatem, factū eſſe nihilominus nobis totalr̄ connaturalem in vera humanitate, & aū opationē
oīs ſanctæ pfectionis, manifeſte innuens ſcd̄m ſcripturā, Chriſtū ſc̄tificantē eſſe ſanctificatū, ſi-
cut ſemper eundē ſibiipſi ſcd̄m oēm ſuę diuinitatis opationē. Propter q̄d & donū baptiſmi per-
fectiuum, & gratia perficit in pfectionibus chriſmatis. Vn̄ ep̄s in fonte baptiſmi ſuperfundens
chriſma, in forma crucis cōmemorat ſp̄ualibus oculis dominum Ieſum vſq; ad mortē per

Ca. V. Roma. 6. crucem ſe demerſiſſe pro noſtra regeneratione,& per incomprehenſibilem ſuã diuinam humi D
Philip. 2 liationẽ auulſiſſe à veteri mortis corruptione,& ſic nouaſſe ſecundum diuinã & ęternam eſſen
Roman. 6 tiam eos qui ſecundũ Apoſtolum in mortẽ ipſius baptizantur,ſed & ipſi baptizato vnctio ſan
Gala. 3. cti chriſmatis donat ſuper aduentũ ſpiritus ſancti:in quo nobis inſinuatur, ꝙ ipſe Ieſus à the-
rarchico ſpiritu ſanctificatus,virtute ſua diuina ſpiritũ ſanctũ donatũ apl'is in Pentecoſte. Vn-
Actuum. 2. de eccleſiaſtica inſtitutio habet,ꝙ altare conſecratur chriſmatis infuſionibus. Altaris autẽ con
ſecratio typum Chriſti gerit,q eſt principium totius noſtræ perfectionis deificæ,& ſubſtantia
† hierarchica. & virtus perfectiua. Ipſe ſiquidem eſt diuiniſſimum altare noſtrum,& † therarchica ſanctifica-
Ephe. 2 tio cœleſtium animoꝶ,in quo & nos ſanctificati & myſtice oblati acceſſum habemus ad deũ.
Vnde in altaris noſtri cõſecratione per ſanctum chriſma, quaſi cõtemplamur intellectualiter
dominum Ieſum. Verum altare, in quo perficiuntur quæ perficiuntur & ſanctificantur quę-
Iohan. 17 cunq; ſanctificantur,ab ipſo diuiniſſimo vnguento perfectum. Ipſe enim dominus Ieſus ſan-
ctificat ſeipſum propter nos,& omni ſanctificatione nos replet perfectionibus ab eius plenitu
dine ad nos,ſicut à deo genitos diuina diſpenſatione dante tranſeuntibus. Vnde apoſtoli ſe-
cundum diuinam inſpirationem hoc ſacramentum ex re perfecta realiter, vocant vnguenti
perfectionem,tanq̃ hac vocatione laudantes eam dei perfectionem alterutro intellectu, ſcili-
cet actiue & paſſiue. Eſt enim Chriſti perfectio,& ſecundum quod homo eſt,ſanctificari:& ſe-
cundum ꝙ deus,ſanctificare,& perficere ea quæ perficiuntur. Halelula autem ſecundũ Hebrę
os,interpretatur laus dei,vel laudate deum. Oĩa ergo quæ ſcripta ſunt de Chriſti dei apparitio
ne & diuina operatione,in varijs ſignis eccleſiaſticis ſymbolice expreſſa,ſcilicet notabiliora in
carnationis dominicæ ſacramenta merito commemorantur in hymno prophetico, qui intel-
ligitur aliquis pſalmorum Dauid,intitulatus per Haleluia. Docet enim ille hymnus deifica be E
neficia digna eſſe ſanctis laudibus.

¶DE SACERDOTALIBVS CONSECRA-tionibus,& conſummationibus. CAP. V.

LEX quidem hęc eſt diuinitatis ſacratiſſima, per prima
† Ant ſecunda ad diuiniſſimam ſuam reducere lucem. *An nõ
ſenſibiles elementorum eſſentias uidemus,in magis eis
cognatiora primum uenientes, & per illa in alia pro-
priam diuidẽtes operationem ? Pulchre igitur omis ui
ſibilis & Inuiſibilis ornatus principium & fundamen-
tum,in deiformes primos infert deificos radios uenire F
& per illos tanq̃ lucidiores animos, & ad participatio
nem luminis & traditionem opportunum habentes,in
ſubiectos proportionaliter eis illucet,& ſuperapparet. Horum igitur eſt pri-
morum,deiuidum ſecundis copioſe in commenſuratiõe quæ iuxta eos eſt,oſtẽ
dere, & ab ipſis ſacre contemplata diuina ſpectacula, & docere, quæ hierar-
† conſcia. chica ſunt cum * ſcientia conſummatiua:diuina quoq; eos qui poſt ſe ſunt hie-
rarchiæ,ſimul omnia bene docentium,& perfectam docendi uirtutem accipien
† ſacra. tium,& tradere ſecundum dignitatem † ſacræ, erudite & integre participantiũ
ſacerdotali conſummatione. Ergo diuinus pontificum ordo primus qui-
dem eſt, deiuidum ordinationum. Sublimiſſimus autem & nouiſſimus iterum
† ipſo idem. Etenim in † ipſum perficitur & impletur omnis noſtræ hierarchiæ di-
ſpoſitio. Vt enim omnem hierarchiam uidemus in Ieſum conſummatam
ſic unamquanq; in proprium diuinum ſummum ſacerdotem. Ipſa autem hie-
rarchici ordinis uirtus in omnibus locatur ſacris uniuerſitatibus, & per omnes
diuinos ordines operatur proprie hierarchiæ myſteria. Diſcrete autem huic
ultra cæteros ordines in ſuam operationem diuina lex diſtribuit diuiniores
ſacri-

ſacrificationes. Hæ autem ſunt perfectrices uirtutis diuinæ imagines, conſum-
A mantes oĩa diuiniſſima ſymbola, & oẽs ſacras diſpoſitiones. Et ſi enĩ a ſacerdo-
tibus perficiuntur quædam honorabilium ſymbolorum, ſed nunquam aliquã-
do ſacrã theogenyſiã ſacerdos operabitur ſine diuiniſſimo ungento. Neqꝫ diui-
næ communionis perficiet myſteria, niſi diuiniſſimo altari communicatiuis ſu-
perpoſitis ſymbolis. Sed neqꝫ ipſe ſacerdos erit, niſi a hierarchicis conſumma-
tionibus in hoc ſortitus. Inde diuina legiſlatio hierarchicorũ ordinũ ſanctifica-
tionem, & diuini ungenti conſummationem, & ſacram altaris * purgationem, *purifica tionem
diuinorumqꝫ pontificum perfectiuis uirtutibus ſingulariter diuiſit. Eſt igitur †ſctifica-
* ſanctificus ordo conſummatiuæ uirtutis repletus perfecta † hierarchicæ diſcre- tus. †hirar-
te perficiens † in ſcientias ſacrorum manifeſtatiuorum eruditus, & edocet pro- chiæ.
portionales eorum & ſacros habitus & uirtutes. Sacerdotum autem * lucidus *luciduc-
ordo in ſanctas hoſtiarum inſpectiones manuducit perfectos ſub diuinorꝝ, pon- *pontifi-
tificum ordine, & poſt eum ſacrificans ſacra proprias ſacras actiones, in quibus calium.
B hoc quidem ipſe agit, deificas oſtendens per ſacratiſſima ſymbola, & contem-
platores aduenientes perficiens, & † ſacrarũ teletarum cõmunicatores: in ſum- †ſctãrũ
mum autem ſacerdotem remittens ſcientiam contemplatarum ſacrificationum
deſiderantes. Miniſtrantium uero ordo purgatiuus, & diſſimilium diſcretiuus
ante in ſacerdotum ſanctificationes acceſſionem purgat aduenientes, puros eos
perficiens contrarijs, & ad ſacrificam inſpectionem & communicationem coa-
ptatos. Inde in ſancta theogeniſia miniſtri aduenientem uetus denudant ueſti-
mentum, adhuc & abſoluunt, & ad occaſum in abrenunciationem ſtatuunt, &
iterum ad ortum tranſducunt. Purgatiuæ enim ſunt ordinationis & uirtutis, re
pellere uniuerſaliter iubentes aduenientibus prioris uitæ amictus, & prioris cõ
uerſationis tenebroſum oñdentes & edocẽtes eos reordinandos, ex non † ſplen- †lucendi
dentibus in lucentia tranſcendere. Purgatiua igitur eſt miniſtratiua diſpoſitio bus
in manifeſtiſſimas ſacerdotum ſanctificationes reducẽs purgatos, & imperfe-
ctos dijudicans & inflammans mundatiuis eloquiorum illuminatiõibus & do
ctrinis, & adhuc immundos ſacerdotibus inconfuſe ſeparans. Propter quod &
C ſanctis eam ſtatuit portis hierarchica legiſlatio, ad ſacra prouenientiã introitũ
in perfectiſſimis purgationibus inſinuans, & ad ſanctos eorum † inſpectiões & †inſpe-
communicationes acceſſum purgatiuis uirtutibus tradens, & per eas eos impol ctiones.
lutos accipiens. Oſtenſus eſt igitur a nobis pontificum quidem ordo conſum-
matiuus & perfectiuus, ſacerdotũ autem illuminatiuus & luciducus miniſtran
tium uero purgatiuus & diſcretiuus, ſcilicet hierarchico ordine non perficere
tantum, ſed & illuminare ſimul & mundare cognoſcente, & ſacerdotum uirtu-
te habẽte in ſeipſa cũ illuminatiua, & purgatiuã ſcientiã. Ipſæ quidem enim mi-
nores in ea quæ meliora ſunt tranſmouere non poſſunt, eo ꝙ iniuſtũ ſit eis ad hu
iuſmodi conari maieſtatem. Ipſæ aũt diuiniores uirtutes cum proprijs, & ſub-
iectas ſuæ perfectionis ſacra ſcientia cognoſcunt. Similiter quoniam diuinarꝝ
ſunt actionũ imagines ipſæ † ſanctificatiuæ diſpoſitiones, bene ornati & incon *ſanctifi
fuſi diuinarꝝ operationũ ordinis in ſemetipſis oſtendentes ordinatas illumina-
tiones in primas, & medias, & ultimas ſacras actiones, & ordinationes in di-
ſcretionibus hierarchicis ordinatæ ſunt, manifeſtantes (ut diximus) in ſeipſis di-

uinarum operationuui ordinatum & inconfuſum. Quoniam enim diuinitas in D
† animas quibuſcunq; ineſt,* animos purgat primum: deinde illuminat, & illuminatos
conſummat ad deiformem perfectionem, merito pontificalis diuinarum imagi
† operoſe num indiſcretas ſeipſam alternat ordinationes & uirtutes,† aperte oſtendens di-
† ponde- uinas operationes in ſanctiſſimis & inconfuſis ordinibus † ponderare, & incon-
roſe. fuſe ſtatutas. Sed quoniam ſanctificas ordinationes & partitiones, uirtuteſque
earum & operationes diximus, quantum nobis poſſibile eſt, & ſacratiſſimas ea
rum, quantum potentes ſumus, inſpiciamus conſummationes.

MYSTERIVM ſacrorum ordinum.

SVMmus quidem ſacerdos ad hierarchicam conſummationem accedens
utroq; pede inclinans ante conſpectum altaris diuini, ſuper caput habet
a deo tradita eloquia, & hierarchicam manum. Et hoc modo a perficiente
cum ſummo ſacerdote ſanctiſſimis inuocationibus conſummatur. Sacerdos au
† ſacrifi- tem utroq; pede inclinans in conſpectum diuini altaris, ſuper caput habet hie-
cis. rarchicam dexteram, & hoc modo a perficiente eum ſummo ſacerdote † ſacris
inuocationibus ſanctificatur. Miniſter uero unum de pedibus inclinans, E
in conſpectu altaris, ſuper caput habet, perficientis eum ſummi ſacerdotis dex-
* conſe- teram,* perficiendus ab ipſo miniſtrantium conſummatiuis inuocationibus.
crandus. Vnicuiq; autem eorum cruciforme ſignatur a perficiente ſummo ſacerdote ſi-
gnaculum, & per unumquenq; prædicatio ſacra fit, & conſummatiua ſaluta-
tio, ſalutante omni diuino præſente uiro, & conſummante ſummo ſacerdote ad
aliquid dictarum diuinarum ordinationum conſummatum.

THEORIA.

COmmunia quidem ſunt ſummis ſacerdotibus, & ſacerdotibus & mi-
niſtris in ſanctificatiuis eorũ conſummationibus, ad diuinũ altare acceſ-
ſus & inclinatio hierarchicę manus impoſitio, cruciforme ſignaculum
&c. prgconium, conſummatiua ſalutatio. Separata autem & diſcreta ſummis quidẽ
ſacerdotibus, eloquiorum ſuper caput impoſitio, non habentibus hoc minori-
bus ordinibus. Sacerdotibus uero, ambobus pedibus inclinatio nõ habente hóc
miniſtrantium conſummatione. Miniſter uero (ut dictum eſt) unum inclinat de F
* ſubflexe. pedibus tm̃. Igitur ad diuinũ altare acceſſus & ſufflexio, inſinuat oĩbus † ſanctifi
cate perficiendis ſupponere uniuerſaliter conſummatiõis principi deo propriã
uitam, & ſuam intellectualem uniuerſitatem caſtiſſimam ipſi oblatam accede-
† ſanctiſſi re, & conformẽ, & ut eſt poſſibile dignã exiſtentẽ diuino, & † ſanctiſſimo & ſa
mo & ſã- cerdotali altari offerente ſanctificæ deiformes intellectus. Hierarchicæ autem
ctuario manus impoſitio ſimiliter quidem manifeſtat perfectiuam principalem prote-
ſctificãte ctionem, ſub qua tanq̃ diſciplinis ſancti cuſtodiuntur, paternæ quidem ipſis ha
ſacte dei bitum & uirtutem ſanctificatiuam donantem, contrarias uero eis uirtutes ſegre
formes gantem. Docet autem & oẽs ſimul perficere † ſanctificatiuas operationes, tanq̃
mẽtes ſa ſub deo agentes, perfectos & propriarum operationum eum habentes in omni
cerdota- bus ducẽ. Cruciforme autem ſignaculum, oĩm † ſimul carnaliũ cõcupiſcẽtiarũ
li altare. interdictionẽ &. dei imitatricem uitã reſpicientẽ, recte in uirilẽ * Ieſum, & diui-
† ſimilr. niſſimam uitam uſq; ad crucem & mortem cum diuina impeccabilitate ueni-
* Ieſu entis, & ſub uiuentes tanquam conformes ſignantis in cruciformi propriæ
impec

A priæ impeccabilitatis imagine. Sacram uero conſummationum & conſummādorum prędicationem ſummus ſacerdos reboat myſterio declarante, quoniā amicus dei ſanctificator, manifeſtator eſt diuinę electionis, non ipſe propria gratia perficiendos in ſanctificatiuam ducens conſummationem, ſed a deo motus *Ita in omnes hierarchicas ſanctificationes.* Sic Moſes legalis ſanctificator, necq; fratrem (qui eſt Aaron) in ſacerdotalem conſummationem ducit, & amicum dei ſe eſſe, & ſanctificum æſtimans, donec diuinitus in hoc motus a perfectionis principe deo *ſacerdotalem hierarchicę perfectionem perficit. Sed & diuinus noſter & primus ſanctificus (factus eſt enim & hic propter nos humaniſſimus Ieſus) non ſeipſum glorificauit, ut eloquia aiunt, ſed qui loquutus eſt ad deum: Tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech. Propter quod & ipſe in ſacerdotalem conſummationem ducens diſcipulos, & quidem ſubſiſtens ut deus, perfectionis princeps, tamen in ſanctiſſimum ſuum patrem & diuinum ſpiritum perfectionis principalem retulit hierarchicę perfectionem, annūcians diſcipulis (ut eloquia aiūt) ab Hieroſolymis nō recedere, ſed expectare promiſſionem patris quam audiſtis mei, quia uos baptizabimini ſpiritu ſancto. Et qui

Marginal notes: *Ita — Exod. 33 — *ſacerdotium — Leui. 8. — Pſal. 109 — Heb. 5 — Lucæ 22. — Actuū. 1.

B dem ipſe diſcipulorum uertex cum deordinata ſibi hierarchica decade in duodenarij diſcipulorum ueniens ſanctificam conſummationem, in diuinitate electionem timidus reliquit: Oſtende, dicens, quem eligam, & diuina ſorte diuinitus oſtenſum, in ſancti duodenarij numerum recepit hierarchicum. De diuina autem ſorte huic Matthiæ data, alij quidem alia dixerunt, nec recte, ut æſtimo. Meum uero & ipſe ſenſum dicam. Videntur enim mihi eloquia ſortem nominaſſe diuinum quoddam donum, declarans illi hierarchico choro a diuina electione oſtenſum.† Pręter eū aliqd diuinū ſummus ſacerdos, nō ꝑ ſeipm motus debet ſacerdotales facere perfectiōes, ſed deo ſubmouēte eas hierarchice & cœlitus perficere. Ipſa autem ad finem ſanctificę conſummationis, ſalutatio ſacram intelligentiam habet. Omnes enim quicunq; aſſunt ſanctificis exiſtentes ordinibus. Sed & ipſe perficiens ſummus ſacerdos ſalutat perfectum. Cum enim ſanctificatiuis habitudinibus & uirtutibus & diuina uocatione & ſanctificatione

Marginal note: †propter

C ad ſanctificam perfectiōem aduenit animus ſacer, amabilis eſt coordinatis & ſacratiſſimis ordinibus in deiformiſſimam ductus pulchritudinem, amantibus æquiformibus animis, & ab eis ſacre adiutus, in ſe adinuicem ſanctifica ſalutatio ſanctificatur æquiformium animorum ſacram ſocietatem declarans, & inter ſeinuicem amabilem lætitiam, tanq̄ integre ſaluantem, *ſanctificatiua formatione deiformiſſimam pulchritudinem. Hæc igitur (ut diximus) ſunt communia totius ſanctificę conſummationis. Summus autem ſacerdos diſcrete habet eloquiorum ſuper caput ſanctiſſimam ſuperpoſitionem. Quoniam enim conſummatiua totius ſacerdotij uirtus & diſciplina diuinis ſummis ſacerdotibus a diuina donatur & perfectionis principe bonitate pulchre in hierarchicis capitibus ſuperponuntur deo tradita eloquia contiuatim & diſciplinate manifeſtatoria totius theologię & theoptiæ & teophaniæ, unaq; ratione omnium diuinorum & ſacrorum operum & uerborum, quæ a †benefica & diuina operatione noſtræ hierarchiæ donata ſunt, tanq̄ deiformi ſummo ſacerdote totius hierarchicę ūtutis integre participāte. Oīm aūt hierarchicarꝫ ſctāꝝ laudationū & ſan

Marginal notes: *ſanctificatiuam formationem — †unifica.

Ca. V. ſanctarum actionũ, uerã & deo traditam ſcientiã, nõ illuminato tm̃, ſed & alijs C
proportionibus hierarchicis tradente & pficientd in diuiniſſimis ſciẽtijs & ſub
limiſſimis anagogis, hierarchiceq; ſimul totius hierarchię pfectiſſima. Sacerdo-
† mini- tibus aũt pedũ inclinatio conueniẽs eſt ultra ministratiuã diſpoſitionẽ, tãq̃ unũ
ſtratiuã. inclinante illa, & hoc hierarchico ſchemate conſummante. Ipſa igit inclinatio ſi
gnificat ſubiectũ acceſſum accedentis, referente deo qđ diuinitus accedens. Qm̃
uo, ut ſæpe diximus, tres ſacræ conſummantiũ diſpoſitiões propter tres ſctĩſſi-
† ſuperſe- mas teletas & uirtutes † ſuperſedẽt tribus conſummandorꝫ ordinibus, & ſub di
dere. uina iuga ſalutarẽ eorꝫ ſacrificant acceſſum apte miniſtratiua diſpoſitio, tanq̃
† vitam purgatiuã † unã ſacrificat purgãdorꝫ acceſſionẽ, ſub diuinũ eã ſupponẽs altare,
tanq̃ purgatis animis in ipſo ſupmundane oblatis. Sacerdotes aũt utroq; pede
† ſacris. inclinant, ueluti a ſuis † ſacrę acceſſibus nõ ſolũ mũdantibus, ſed & manifeſtiſſi-
mis ſuis ſacrificationibus anagogice purificatã uitã in contẽplatiuũ habitũ &
uirtutẽ a ſacrifice cõſummantibus. Summus aũt ſacerdos utroq; pede inclinãs,
ſup caput habet tradita a deo eloqa, dei miniſtratiua uirtute purgatos, & a ſacri
fica illũinatos, ad inſpectorꝫ ab ipſis ſacrorꝫ, pportionaliter eis ſcientiam hierar E
† in. chice ducens, & p eã conſummãs accedentes † ad integrã ſecundã eos oblationẽ.

ELVCIDATIO HVIVS V. CAPITVLI, DE SACERdotalibus perfectionibus. Articulus IX.

TRactatum iam eſt de ſacramentis quibuſdã, & ſpecialiter tribus, baptiſmo, eucharistia, & confirmatione: nunc de eorundẽ miniſtris tractaſ, epo ſc3 ſacerdote, & diacono. [Lex qdẽ hæc eſt diuinitatis ſacratiſſima]. i. deus creator ita instituit & pręcepit, hancq; rebus creatis ordinationẽ ſeu legem impreſſit [per prima ſecunda]. i. inferiora & ſequentia inanimata & irrationalia, corporalia & corruptibilia, per ſuperiora ac præcedentia, p viua & rationalia ſeu intellectualia ac ſpiritualia [ad diuiniſſimam ſuam reducere lucẽ] .i. ad ſeipm ac vltimũ finem, diuinęq; bonitatis participationẽ dirigere ſcdm ſingulorꝫ capacitatem, naturã aut merita. Attingit em̃ à fine vſq; in finẽ ſortiter, diſponens vniuerſa ſuauiter. Vnicuiq; ẽq; naturæ pfixit, ppriũ finẽ, & indidit ei naturalẽ inclinationẽ ad illũ, & de neceſſarijs medijs cõgruẽter, puidit. Hinc ipſe veriſſime phibeſ oĩm rector, princeps & rex, de q̃ in lib. de Cauſ. aſſeriſ: Cauſa prima regit res creatas, pter q̃ cõmiſceat ſe eis. Itẽq;: Primũ regit res oẽs p finẽ decoris pulcherrime. Iſtud cõſequẽter probat Theologus p ea q̃ in inferiorib' cernimus. [An nõ ſenſibiles elementorꝫ eſſentias videmus in magis eis cognatiora primũ veniẽtes, & p E
illa in alia, ppriã diuidẽtes opationẽ]. i. vtiq; iſtđ videm'. Nã actiua primo agũt & influũt in ppinquiora, & p illa in remotiora: queadmodũ ignis prius illũinat & calefacit qđ ſibi, ppingus applicaſ. Etem̃ à diſtãti in diſtãs itur p mediũ [Pulchre ergo oĩs inuiſibilis & viſibilis ornat' principiũ & fundamẽtũ i deiformiores primos infert deificos radios venire] i. ex ſenſibili & naturali illo, pbaſ exẽplo à poſteriori, q̃ deus oĩpotẽs, q ẽ principiũ exẽplare ac effectiuũ & fundamẽtum cauſale, nõ materiale nec ſubiacẽs, ſed oĩa portãs ſuo impio & ſua ſuſtentãs vtute, de q̃ ſcriptũ ẽ i Iob: Qui extẽdit aqlonẽ ſup vacuũ, & appẽdit terrã ſup nihili. & in pſal. teſtaſ: Ego cõfirmaui colũnas eius. Qui ẽ principiũ exẽplare totius pulchritudinis & ornatus viſibilis & inuiſi
Plato Boethius. bilis, materiaľ & immateriaľ, naturaľ & ſupnaturaľ. De q̃ ex vbis Platõis in Timęo deprompſit Boethius: Tu cũcta ſupno Ducis ab exẽplo, pulchrũ pulcherrimus ipſe. Mundũ mẽte gerẽs, ſimulq; in imagine formãs. Ipſe primo & principaľr influit radios ſuos deificos. i. lumina grę & glię, qb' mẽtes recipiẽtiũ deificãſ. i. deo ſublimiť aſſimilãſ, in primos deiformiores. i. angelos altiores, creatori in naturalib' atq; gratuitis cõformiores, q̃rꝫ vni locutus ẽ: Tu Cherub ſignaculũ ſiľitudinis [& p illos tãq̃ lucidiores aĩos]. i. tãq̃ p clariores & ſapiẽtiores intellectus [& ad pticipationẽ lũinis & traditionẽ opportunũ hñtes] i. p illos tãq̃ p eos q hñt opportunũ. i. cõuenietius mediũ, eminẽtiorẽ capacitatẽ & diſpoſitionẽ nobiliorẽ, tã ad pticipandũ illumiationẽ à ſupiore, q̃ ad tradẽdũ & coĩcãdũ eã inferiorib', iccirco p illos irradiat [in ſubiectos] i. i angelos ordinũ inferiorꝫ, ſicq; [, pportionaľt eis illucet, & ſup apparet]. i. inferiorib' illis deſup apparet atq; infulget p ſupiores, pſertim in illũinatiõib' hierarchicis, q̃ vſanſ circa diuinorꝫ cognitionẽ [... Horꝫ ergo ẽ primorꝫ]. i. ad anglos iſtos primo [deiuidũ] . i. hoc ip3 qđ ipi cognoſcũt

A & vidēt de deo circa regimē rex[ſcd̄is copioſe ī cōmēſuratiōe q̄ iuxa eos ē oñdēs] i.inferiorib' liberīr reuelari ſcd̄m ꝑportionē diſcretionē q̄ hoc fieri cōgnit,vtputa[&ab ipſis ſacre cōtēplata duina ſpectacula]i. obiectaipſis deſup maniſeſtata,vt ſunt myſteria grāe & incerta atq; occulta ſapiāe ſuæ q̄ ſuporibus abūdantius pādit[& docere q̄ hierarchica ſunt]i.ptinētia ad diſpoſitio nem ac regimen vniuerſi,præſertim eccleſiæ militātis[cū †ſcientia cōſummatiua]id eſt,forma ta & perfectiua,quæ tendit ad imflammationem amoris. De his quippe ſuperiores docent inferiores,non de increato obiecto,quod oēs beati clare & immediate conſpiciunt,ac alia multa in eo,non tamen tam multa & alta vt ſuperiores. Ideo de talibus illuminantur & docentur à ſuperioribus,prout ſuper angelicam hierarchiam diffuſius eſt expreſſum[diuinaq; eos qui poſt ſe ſunt hierarchice ſimul omnia bene docentium &perfectam docendi virtutem accipientium & tradere ſecundum dignitatem ſacre, erudite & integre participantium ſacerdotali conſummatione]hoc eſt,ſuperiorum illorum eſt,inferiores inſtruere tanquam bene docentium ſimul omnia quæ ſunt hierarchiæ,id eſt,qui ſpectant ad hierarchiam quamcunq;,quæ omnia diuina ipſi præ cæteris ſciunt,& dpcere valent eos qui poſt ſe ſunt. Superiorum dico,accipientium virtutem docendi perfectam à deo,tradere,id eſt,ad tradendum & communicandū inferioribus, ſacre,id eſt,charitatiue & erudite,id eſt,ſapienter,& integre,id eſt,abundanter non parce,ſecundum dignitatem,id eſt,diſpoſitionem & capacitatem participantium. conſummatione ſacerdotali,id eſt,inferiorum qui cum ſuperioribus eccleſiaſticę hierarchię,puta cum ſacerdotibus, conuenientiam habēt. Vnde & ſacerdos angelus dei vocatur, vt apud Malachiam:Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam,&legem ex ore eius requirent:quia angelus domini exercituum ē.

Pſal. ꝑd. †cōſū̃mati. ſacerd. Mala. 2.

C Angeli quoq; ſeipſos deo in holocauſtum plene ſacrificant. [†Ergo diuinus pontificum ordo primus quidem eſt deiuidum ordinationum]id eſt,ordinum ſeu congregationum contēplantium deum in eccleſiaſtica hierarchia,ſeu ordinum diuiſorum.i. inter ſe diſtinctorum. Verumtñ epiſcopatus,archiepiſcopatus,papatus,ꝑprie non ſunt ordo nec ordines,put ordo eſt ſacramētum & poteſtas ſpiritalis circa verū Chriſti corpus miniſteriū habens ſeu ad actus ſacramentales:ſed quædā dignitates,iuriſdictiones & relationes,ſupadditæ ſacerdotio,vt frequenī. Verū nunc ſumiī ordo extenſe,ꝑ ſpirituali poteſtate ad iuriſdictionē ſpectāte[ſublimiſſimus autem iterum idē].i.ordo epiſcopalis eſt ſummus inter gradus & ordines eccleſiaſticos,ꝑſertim ſecundū q̊d ſacerdotium eſt includens. Epiſcopi nanq; apoſtolorum ſunt ſucceſſores. Sed ſicut beatiſſimus Petrus princeps.i.prælatus,caput& vertex fuit apoſtolorum, ita & papa pontificū,non ob ordinē ꝑprie dictum ſublimiorē,ſed latiorē iuriſdictionē. Deniq; ſecundū doctores ſuꝑ quartum & alibi,plenitudo eccleſiaſticæ poteſtatis tria includit,videlicet ſacerdotiū, quæ eſt poteſtas ſpiritualis circa corpus Chriſti verū,in qua poteſtate oēs ſacerdotes ſunt æquales. Nec in ea eſt papa ſuꝑ ſimplicē ſacerdotem,nec aliquē actū habet altiorē circa verum Chriſti corpus,q̄ infimus ſacerdos,ſed circa myſticū corpus Chriſti. Secundū eſt epiſcopalis poteſtas, que eſt de

Ergo. Plenitudo eccleſiaſticæ poteſtatis tria includit.

B genere qualitatis,& manet ſecundum ſuam eſſentiam in epiſcopo degradato ſeu abſoluto,in quo tñ non manet priſtina iuriſdictio. Hinc non conſecraī de nouo,ſi in priſtinū gradum repo natur. In hac q̊q; poteſtate epiſcopali non eſt vnus eṗs alio maior aut altior,ſed ſolū in tertio, q̊d eſt,iuriſdictio,quæ in ſolo ſummo pōtifice eſt ſuꝑma[& nouiſſimus idē].i.eṗs ē nō ſolū ſupremus in eccleſia,ſed itē nouiſſimus tanq̄ cæterorum fundamentū,in q̊ reſolutio quædā ſiſtit, & virtualiī agit ac manet in inferioribus,q operanī in poteſtate ſuperioris:quēadmodū in prima ꝑpoſitione libri de Cauſis,& eius cōmentario elucidaī,q̊d prima cauſa plus influit q̄ quæcūq; cauſa ſecunda:& q̊d cauſa ſecunda retrahente ſuā cauſalitatē,prima ſuā nō retrahit, q̄m eſt adhærentiæ vehementioris. Idē dixerūt Plato & Proclus. Hinc ſubdit[Etenī in †ipſo ꝑficiī &implet oīnis noſtræ hierarchię diſpoſitio].i.tota efficatia, virtus &ordinatio eccleſiaſticæ hierarchiæ,in epiſcopo ſeu epiſcopali poteſtate cōſummaī,cōtineī & ſiſtit tanq̄ in apice. Hierarchia etenī eſt vnū totū poteſtatiuū,cuius natura eſt,ꝙ poteſtates partiū inferiorū virtualiter &eminenter continentur in poteſtate partis ſuperioris,quēadmodū in poteſtate regis,poteſtates ducis & marchiōis ac comitis.[Vt enī omnē hierarchiā videmus in Ieſum cōſummatā] Chr̄s enī eſt caput & princeps,fundamentum,perfector & finis vniuerſæ hierarchicæ collectionis, tam angelicæ quam humanæ,ſicut docet Apoſtolus ad Epheſios,dicens:Deus cōſtituit Chriſtum ad dexteram ſuam in cœleſtibus ſuper omnem principatū & poteſtatem & virtutem & dominationem. Nam & Ieſus etiam ſecundum naturam aſſumptam vt verbo vnitam,caput & princeps ac ꝓlatus eſt oīs hierarchici principatus ac ordinis[ſic vnāquāq; in ꝑpriū diuinū ſummū ſacerdotem].i.quālibet particularē eccleſiam ſeu hierarchiā videmus & dicimus cōſummatā; per reſpectum & relationem ad proprium ſuum epiſcopum,imó omne ouile, omnis congre

Liber Cauſ. Plato. Proclus. †ipſum. Epheſ. 1.

Ca. V. gatio, omnis plebs, per comparationem ad ſuum præſidentem, paſtorem ſeu præſulem, eſt qd D vnum, & vnum myſticum corpus, vna ſocietas, & à capite ſuo proprio quãdam vnitatem ſortitur. Hinc libro de conſideratione ſanctus teſtatur Bernardus, quod Chriſtus dicendo ad Petrum, Paſce oues meas, commendauit vnitatem in vno paſtore & in vno grege. Hinc omnis paſtor, præſul & præſidens per prius comparatur ad ſubditos ſuos & ad ſuum ouile collectiue quam diuiſiue. Vnde & dominus Petrus de Aliaco, in libro ſuo de eccleſiaſtica poteſtate, oſtendit quod Romanus pontifex per prius comparatur ad vniuerſalem eccleſiam, quam ad quamcunque eccleſiam particularem. De hoc in opuſculis de autoritate generalium conſiliorum & de poteſtate ſummi pontificis, plenius ſcripſi. In quibus etiam aliqui cõtra me ſcripſerunt valde erroneæ, imponentes mihi errores valde enormes, quos nunquam concepi nec cogitaui, vt quod ex vna parte in opuſculis illis impoſuerim errorem generali conſilio, ex alia parte ſummo pontifici. quod prorſus falſiſſimum eſt, ſicut iam paſſim pluribus conſtat, quibus ſæpe opuſcula illa oñdi. Ex his demũ quę ſacratiſſim⁹ Diony. ſcribit hic, illoꝝ veritas demõſtrat. [Ipſa enĩ hierarchici ordinis v̓tus]. i. põtificalis poteſtas quę ſuæ particularis hierarchię q̊ddã ẽ fundamẽtũ, & oĩs illi⁹ poteſtates includẽs [in oĩbus local ſacris vniuerſitatib⁹]. i. in oĩbus cõgregatiõibus & ordinibus ſuæ iuriſdictiõi ſubiectis, cõtinetur ac relucet [& per omnes diuinos ordines] id eſt, in cunctis illis ſibi commiſſis [operatur propriæ hierarchiæ myſteria] id eſt, ſpecialia quædam officia in ſua diœceſi, quæ alijs ibi illicita ſunt, niſi ex ſuperioris indulto aut licentia, vt ſacros ordines dare, eccleſias aut altaria conſecrare, virgines ſacras velare, chriſma conficere. [Diſcrete autem huic vltra cæteros ordines diuina lex diſtribuit] id eſt, eccleſiaſtica ac diuina ordinatio concedit & committit huic, puta epiſcopo, vltra cæteros ordines, id eſt, præ inferioribus eccleſiaſticis poteſtatibus atq; ordinibus diſcrete, id eſt, proprie ac ſingulariter. Sicut enim poteſtas epiſcopalis eſt ſpecialis forma & virtus, ſic habet & proprios actus, cum E nulla res expers ſit propriæ operationis, vt & Damaſcenus fatetur, de quibus ſubiungitur: [in ſuã operationem] id eſt, pro exercitio ſuo, imó pro operationum ſuarum congerie. [Diuiniores ſacrificationes] id eſt, excellentiores quaſdam ſanctificationes & conſecrationes, vt dictum eſt. [Hæ autem ſunt perfectrices diuinæ virtutis imagines] id eſt, oprrationes prætactæ epiſcopo propriæ, ſunt perfectrices aliorum ſacrorum & ſacramentalium actuum ac ſignorum: quia per operationes iſtas perficiuntur, benedicuntur ac terminant. Ideo operatiões iſtę ſunt imagines virtutis diuinæ, id eſt, res quædam in quibus omnipotentia dei repræſentatur, quemadmodum creata & ideata ſunt velut imagines quædam & ſimilitudines exemplarium rationũ mẽtis diuinæ, ex quibus deriuantur ac deducuntur [conſummantes omnia diuiniſſima ſymbola] id eſt, perficientes & conſecrantes ſacramentalia ſigna & ſenſibilia opera, inſtrumenta & media ſacramentorum ac cultus diuini [& omnes ſacras diſpoſitiones] id eſt, ritus & obſeruationes aut ceremonias in diuinis. Quod conſequenter per exempla declarat. [Etſi enim à ſacerdotibus perficiuntur quædam honorabilium ſymbolorum] id eſt, quamuis ſimplices ſacerdotes F benedicant & conſecrent ſenſibilia quædam, vt ſunt materiæ ſacramentorum, vt panem & vinum & aquam baptiſmi [ſed nunquam in theogeneſiam] id eſt, baptiſmum [ſacerdos operabitur] id eſt, nunquam aliquem baptizabit [ſine diuiniſſimo vnguento] id eſt, chriſmate ab epiſcopo conſecrato. ſicq; concurrit ibi completiue effectus epiſcopalis virtutis. Verumtamen iſtud ſane intelligendum eſt. De ſacramentis enim contingit loqui dupliciter. Primo quo ad ea quæ ſpectant ad ea ſecundum eorum ſolennitatem, & quantum ad bene eſſe. Sicq; oportet baptizatum chriſmate vngi, & ita loquitur hic theologus. Secundo, quo ad ſpectantia ad neceſſitatem & veritatem ac proximam efficaciam ſacramenti: & ita non oportet baptizatum vngi, imó nec confirmari. [Neq; diuinæ communionis perficiet myſteria] id eſt, non celebrabit, nec populum communicabit licite & de iure [niſi diuiniſſimo altari communicatiuis ſuperpoſitis ſymbolis] ſupple, pane & calice [ſed neque ipſe ſacerdos erit] id eſt, homo nõ erit ſacerdos [niſi ab hierarchicis conſummationibus in hoc ſortitus] id eſt, niſi per conſecrationem epiſcopalem, poteſtatem ſacerdotalem ſit conſecutus. Verumtamen ſicut prætactum eſt, ſacerdos de facto & item ex diſpenſatione aut neceſſitate vrgente, poteſt celebrare ſine altari diuiniſſimo. Sed theologus loquitur ſecundum legem communem. [Inde diuina legiſlatio hierarchicorũ ordinum ſanctificationem & diuini vnguenti conſummationem & ſacram altaris purificationem diuinorum pontificum perfectiuis virtutibus ſingulariter diuiſit] id eſt, ſpirituſſanctus per ſanctos patres, præſertim per apoſtolos, inſtituit ac præcepit, vt hęc opera per epiſcopos fiant, & per virtutes eorum perfectiuas, videlicet per ſacerdotalem & pontificalem poteſtatem, per quas efficiunt ſanctificationem ordinũ hierarchicorum. i. miniſtros eccleſiæ conſecrant quorum

Marginal notes: Bernardus. Johan. 21. Pet. Aliac. — Ioh. Dam. — Biſariã loquit de ſacramentis.

quorum characteres imprimuntur à deo per creationem,epiſcopus vero inſtrum'taliter & di
A ſpoſitiue cooperatur.ſic quod diuini vnguenti conſummationem.i.conſecrationem complet
&dedicationem altaris.[Eſt ergo ſanctific^o ordo]alia tranſlatio habet,Pontificalis[conſum- † ſanctifica
matiuæ virtutis repletus].i.perfectiua vi adimpletus. Perficere enim,& maiores ſanctificatio- tus
nes efficere,ſpectat ad ipſum. Ideo ſubditur:[perfecta hierarchiæ] id eſt, ea quæ in hierarchia
ſunt maiora & perfecta[diſcretè perficiens]cum eminentia ſingulari[& ſcientias manifeſta- * in ſcien
tiuorum eruditus]id eſt,doctus myſticas ſignificationes ſacramentalium ſignorum,& eorum
quę aliquid ſpirituale deſignant,ita quod talia poteſt exponere[&edocet proportionales eorū
& ſacros habitus & virtutes]id eſt,habituales talium proprietates ac vires,per quas proportio
natæ ſunt ſpiritualia ſeu abdita deſignare.[Sacerdotum autem·luciducus ordo]id eſt,ſacerdo- † lucidus
tes quorum eſt,luce doctrinæ per iter ſalutis ducere proximos[in ſanctas hoſtiarum inſpecti-
ones manuducit perfectos]id eſt,baptizatos & aliunde paratos,perducit ad videndum eccleſię † pontifica
ſacramenta[ſub diuinorum† pontificum ordine]quia ſacerdotes epiſcopis ſubſunt,& eorum lium
directione reguntur[& poſt eum ſacrificans proprias ſacras actiones]id eſt,ordo ſacerdotum
poſt epiſcopos ad dei honorem exequens & exhibens opera & ſacrificia ad officium ſuũ ſpe-
ctantia.[In quibus hoc quidem ipſe agit]quod ſubditur[deificas].i.res diuinas & ſacramen-
tales[oſtendens per ſacratiſſima ſymbola].i.ſenſibilia ſigna aut vaſcula ſub quibus latent[&
contemplatores aduenientes] i.eos qui veniunt vt videant dominica ſacramenta[perficiens]
B aliqua informatione,vel admittendo eos ad inſpectiõem ſacrorum[&*ſanctarum teletarum * ſacrarum
communicatores].i.ſacramentorum participatores eodem modo perficiens.[In ſummũ autẽ
ſacerdotem remittens ſcientiam contemplatarum ſacrificationum deſiderantes].i.eos qui cu
piunt ſcire ſignificationes, rationes & myſteria oblationum & ſanctarum actionum, quas vi-
derit dirigens ad præſulem. De quibus profundius edocere populum,reſeruatur epiſcopo tan DIACO
quam ſpiritualiſſimo,& in diuinis doctiſſimo. ¶ Sequitur de proprietatibus& actib^9 diacono NORVM
rum iuxta ritum primitiuæ eccleſiæ,in qua ſolum erãt diſtincti tres ordines iſti, epiſcoporum OFFICIA.
ſcilicet & ſacerdotum ac diaconorum.[Miniſtrantium vero] id eſt,diaconorũ [ordo purga-
tiuus]habens inferiores purgare[& diſſimilium diſcretiuus]id eſt,ſeparans immundos & infi
deles à mundis[ante in ſacerdotum ſanctificationes acceſſionẽ purgat aduenientes]id eſt,mũ-
dat eos qui veniunt vt purgentur.ante acceſſionem ad ſanctificationes ſacerdotum,id eſt,ante
quam permittat eos aggredi illuminationem à ſacerdote[puros eos perficiens contrarijs] id
eſt,ab oppoſitis malis exhibens eos purgatos[& ad ſacrificam inſpectionem & communicati
onem coaptatos]id eſt,aptos eos conſtituens ad intuitionem ſanctæ oblationis & ſacræ com-
munionis tempore opportuno:vel ad communicationem,conuerſando inter fideles.[Inde&
In ſancta theogeniſia miniſtri aduenientem]id eſt,poſt prædicta miniſtri, id eſt, diaconi eum
qui venit ad baptiſmi regenerationem[vetus denudant]id eſt,exuunt[veſtimentum adhuc&
abſoluunt]ab impedimentis accedẽdi[&ad occaſum in abrenunciationem ſtatuunt]id eſt,du
C cunt illum ad occidentalem plagam templi,vt ibi renunciet Sathanæ & actibus eius.qui orien
ti,id eſt,Chriſto, aduerſatur,de quo loquitur Zacharias: Ecce vir,oriens nomen eius [& iterũ Zacha.6.
ad ortum]id eſt,partem orientalem[traducunt]in ſignum quod diuinæ illuminationi iam pro-
pinquauit.[Purgatiuę enim ſunt ordinationis & virtutis]id eſt, diaconi ſunt ordinis purgati-
ui,&vim habent purgandi[repellere vniuerſaliter iubẽtes aduenientibus].i.ipſi diaconi iubẽtes
aduenientibus ad baptiſmũ repellere,vniuerſalit.id eſt,generaliter ac totaliter repellant &abij
ciant[prioris vitæ amictus].i.cõſuetudinẽ & habitus vitiorũ, qbus q̃ſi veſtimẽto fuerũt opti,iu Pſal. 108.
xta illud pſalmi:Operiãt ſicut diploide cõfuſiõe ſua [&prioris cõuerſatiõis tenebroſum].i.cõ-
geriẽ tenebrarũ ac caliginẽ paſſionũ priſtinæ vitæ,quæ potius fuit mors q̃ vita. De q̃ Salomon: Prouer.4.
Via,inq̃t,impiorũ tenebroſa,neſciũt vbi currũt. De q̃ amictu alibi ſcriptũ ẽ:Odiẽtes eã quæ car Iudæ.1.
nalis ẽ,maculatã tunicã. Vñ & Paulus:Exuite,ait,veterẽ hoĩem cũ actib^9 ſuis [oſtendentes].i.per Col.3.
hãc corporalẽ nudationẽ mõſtrãtes eos oportere abijcere[& edocẽtes eos reordinandos] .i. à * ſplendidorum
prioribus inordinatiõibus reformãdos,ac ordinãdos in melius,vtputa[ex nõ lucentibus in lu
cẽtia trãſcẽdere].i.ex cõſortio hoĩm vitijs obtenebratorũ,ad incorporationẽ fideliũ fide &grã
ſplẽdidorũ,pcedere,ſicut talibus ſcripſit Apl's:Fuiſtis aliqñ tenebræ,nunc aũt lux in dño. Vnde Ephe.5.
per Iſaiã dñs dixerat:Deducã cœcos in viã quam neſciunt.[Purgatiua ergo eſt miniſtratiua di- Iſaiæ.42.
ſpoſitio].i.officiũ iſtud diaconorũ eſt purgatiuũ[in manifeſtiſſimas ſacerdotũ ſanctificatiões
reducẽs purgatos].i.aptans &ducens ita mũdatos,ad claras & ſalubres illuminatiões ſacerdo
tũ[&imperfectos †diiudicãs],i.ſalubrit iudicãs p hoc,q̃d oñdit eis imperfectionẽ ipſorũ,vt inde do † iudicans.
lẽtes ac bñ erubeſcẽtes,accẽdãt & feſtinãt,ad meliora ac viciniora ſaluti. Hic ſubdit:[&iſlãmãs Hebræ.6.
mundati

A hierarchicis ordinatæ ſunt]id eſt,ſapienter diſtinctæ in choris atq; ordinibus ſuis[manifeſtan tes(vt diximus)in ſeipſis diuinarum operationum ordinatum & inconfuſum]pulchrum pro ceſſum,& decentiſſimum nexum actionum dei,quæ ſunt,purgare, illuminare, perficere. Vnde ſubiungitur:[Quoniam enim diuinitas in quibuſcunq; ineſt, ᵃanimos purgat primum,deinde illuminat,& illuminatos conſummat]id eſt,ex quo deus purgat animos,id eſt, intellectus ſeu ſpiritus in quibuſcunq; per ẽ charitatem & gratiam, & eos deinde illuminat non quod prius tempore fit purgare,quam illuminare aut perficere,præſertim in angelis, imó in re ipſa actus iſti coincidunt,ſolaque ratione diſtinguuntur, vt ſunt hierarchici actus, ita quod idem actus vt à diſſimilitudine ſeu neſcientia quadam mundans, vocatur purgatio:& vt veritatem oſtendens ſeu ipſa veritatis oſtenſio,dicitur illuminatio:& vt in deum reducens,fertur perfectio, atque conſideratus vt purgatio,præcedit ſeipſum conſideratum ſecundo modo,ſicq; deinceps& illuminatos conſummat,id eſt,perficit[ad deiformem perfectionem]id eſt,ad hoc quod deo ſupernaturaliter & ſublimiter conformentur[merito pontificalis diuinorum imaginum]id eſt,epiſcopalis poteſtas ſuprema virtutum iſtarum hierarchicarum, quæ ſunt imagines ſummæ virtutis[indiſcretas ſeipſam alternat ordinationes]id eſt,in plures actus ſe variat.ſicq; q̃ſi alternat,id eſt,alterum & alterum,hoc eſt,alio & alio modo habentem,ſe exhibet,& varias ordinationes,id eſt,varios actus ordinatos ſeu inſtitutiones facit diuerſas[& virtutes]id eſt,actiones bonas potentes[ᵇoperoſe oſtendens diuinas operationes]id eſt,efficaciter exercẽs actus deo placentes,& ad ſuum ſpectantes officium,quemadmodum vnumquenq; epiſcopum ſanctus Paulus hortatur:Labora ſicut bonus miles Chriſti[in ſanctiſſimis & incõfuſis ordinibus

B ᶜponderoſe & inconfuſe ſtatutas]id eſt,in ordinibus purgatiuorum & illuminatiuorum ac perfectiuorum prouide conſiſtentes.[Sed quoniam ſanctificas ordinationes & partitiones,virtuteſq; eorum & operationes diximus]id eſt,trium ordinum horum diſpoſitiones, diuiſiones, vires & opera determinauimus[quantũ nobis poſſibile eſt moderata virtute[& ſacratiſſimas earũ quantũ potẽtes ſumus,inſpiciamus conſummationes].i.pfectiuas&pfectiſſmas iactiões.

ᵃanimiũ

ᵇaperte.

ᶜT.mo ſi t.õſcrat.

¶MYSTERIVM SANCTIFICATIVVM CONSVMMATIONVM.

Articulus. IX.

SVmmus ſacerdos]id eſt,ordinandus & conſecrandus in ſummum ſacerdotem,ad[hierarchicam conſummationem]id eſt,epiſcopalem conſecrationem [accedens pede vtroque ante conſpectum diuini altaris] Alia tranſlatio habet genu poſito ante altare, ideo ſenſus eſt,quod vtroq; genu flexu coram altari[ſuper caput habet deo tradita eloquia] id eſt,librum aliquem ſacræ ſcripturæ. Vna autem litera habet , Euangelia & hierarchicam manum]id eſt,manum epiſcopi conſecrantis.[Et hoc modo proficiente eum]vtputa cõſecrandum[ſummo ſacerdote]id eſt,epiſcopo conſecrante[ſanctiſſimis inuocationibus]id ẽ, deuotiſſimis præcibus[conſummatur]id eſt,ordinatur in præſulem. ¶Sequitur de conſecratione ſacerdotis. ¶Sacerdos autem vtroq; pede inclinans]id eſt,ordinãdus in ſacerdotem, ambo genua flectens[in conſpectu diuini altaris. ſuper caput habet hierarchicam dexteram]

C .i.manum dexterã epiſcopi ipſum conſecrantis[&hoc modo à perficiente eũ ſummo ſacerdote ſacrificis inuocationibus].i.orationibus quæ deo inſtar ſacrificij offeruntur,iuxta illud:Dirigatur oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo[ſanctificatur].i.in ſacerdotem ordinatur. ¶Sequitur de ordinatione diaconi. ¶Miniſter vero].i.in diaconũ ordinãdus[vnũ de pedibus inclinans].i.vnũ genu flectens[in cõſpectu altaris ſup caput habet pficientis].i. ordinãtis [eũ ſummi ſacerdotis dexterã,†cõſecrãdus ab ipſo miniſtrantiũ cõſummatiuis inuocatiõibus] .i.p oratiões quæ dicunt cõſummatiua ordinatiõe diaconoꝝ.[Vnicuiq; aũt eoꝝ].i.tã cõſecrãdo in epiſcopũ,q̃ cõſecrandis in ſacerdotẽ atq; diaconũ[cruciforme ſignat].i.ſignaculũ crucis imprimit[à pficiẽte].i.cõſecrãte[ſummo ſacerdote ſignaculũ &p vnũquẽq; pdicatio fit ſacra] vniuſcuiuſq; iſtoꝝ nomẽ recitabat,vt notificaret ordinatio eiꝰ:&forſan ab epiſcopo vnuſqſq; illoꝝ admonebat,ad cõuerſandũ cõdigne ſuſcepto officio[& cõſummatiua ſalutatio].i. valde charitatiua ſalutis imp̃catio cũ deoſculatiõe[ſalutãte oĩ diuino pſente viro].i.toto choro p motũ[& cõſummãte ſummo ſacerdote ad aliqd dictaꝝ diuinaꝝ ordinationũ cõſummatũ],i. epiſcopo cõſecrãte,cõplẽte cõſecratione eius q ad aliquẽ hoꝝ ordinũ puchebat.Deniq; S.Dionyſiꝰ breuit iſta recitat & cõſcribit,nec oĩa exprimit quæ in hoꝝ cõſecratiõe fiebãt,nec formas ſacramẽtaliũ ṽboꝝ,nec ſenſibilia ſymbola quæ tãgebãt:atq; vt ex ſupficie lr̃æ huiꝰ apparet,ab vno ſolo epiſcopo tũc poterat epiſcopus cõſecrari,qd & aliq hic affirmãt.nec exprimit hic, an epiſcopus cõſecrãs,archiepiſcopus fuerit. Verũtñ in Sũmis qbuſdã habet,q ternariꝰ nũerꝰ epiſcopoꝝ,ẽ de ſubſtãtialibus cõſecratiõis,ita q ſi à paucioribus conſecrarentur,nil ageretur.

SACERDOTVM CONSECRATIO

Pſal 140.

Diaconi ordinatio.

†pficiẽtis.

Theoria;

THEORIA, ritus præſcripti & de rationibus ac ſignificationibus prædictorum. Arti. X. D

C[Ommunia quidem ſunt] Primo hic tangitur, in quibus præinductæ conſecrationes
conueniant: deinde, in quibus abinuicem diſtinguantur. Communia quidem ſunt
[ſummis ſacerdotibus & ſacerdotibus & miniſtris] id eſt, epiſcopis & inferioribus
presbyteris, itemq; diaconis iſta ſunt [in ſanctificatiuis eorum conſummationibus]
id eſt, in eorum conſecrationibus [ad diuinum altare acceſſus & inclinatio] id eſt, genuflexio
[hierarchicæ manus impoſitio] id eſt, impoſitio manus epiſcopi conſecrantis ſuper eorum capita
[cruciforme ſignaculum] id eſt, impreſſio ſigni crucis [præconium] id eſt, prætacta recitatio
eius ex nomine, vel atteſtatio de ſuo idoneitate [conſummatiua ſalutatio] modo expoſita.
[Separata autem & diſcreta] id eſt, propria ſingulis ordinum, ſunt hęc [ſummis quidem ſacerdotibus]
id eſt, epiſcopis propria ſunt [eloquiorum ſuper caput impoſitio] id eſt, poſitio libri
ſacræ ſcripturæ ſuper caput [non habẽtibus hoc minoribus ordinibus] quia nec ſacerdoti, nec
epiſcopo, neq; diacono fit hoc. [Sacerdotibus vero, ambobus pedibus inclinatio] id eſt, ſacerdotibus
competit in ſua ordinatione flectere genu vtrunq; [non habente hoc miniſtrantium
conſummatione] id eſt, ipſis diaconis in eorum ordinatione. [Miniſtri enim, vt dictum eſt] id
eſt, diaconi [vnum inclinant de pedibus tantum] id eſt, vnum genu duntaxat.

¶ Sequitur de horum ſignificatione. [Ergo ad diuinum altare acceſſus & ſufflexio] id ẽ, genuflexio
[inſinuat] id eſt, deſignat [omnibus ſanctifice perficiendis] id eſt, conſecrandis [ſuperponere
vniuerſaliter conſummationis principi deo] id eſt, ſubijcere deo totius perfectiõis datori
ac regi, qui ſolus abſolute perfectus eſt [propriam vitam & ſuam intellectualem vniuerſitatem]
id eſt, omnes vires ſuas ex ſua natura, aut per participationem rationales, regendo eas per
rationis imperium & per virtutes morales, compeſcendo impetus paſſionum [caſtiſſimam ipſi
oblatam] id eſt, acceptione ſacrorum ordinum deo deputatam, ad hoc vt caſtiſſima ſit, iuxta il-
Eccle. 18. lud in Eccleſiaſtico: Poſt concupiſcentias tuas non eas, & à voluptate tua auertere [& conformem]
id eſt, reformatam virtutibus, non vitijs reformatam [& vt poſſibile eſt, dignam exiſtentẽ
diuino & ſanctiſſimo & ſacerdotali altari] id eſt, ad agendũ ea quæ in altari aguntur, & præſertim
ad accedendum dominum Ieſum Chriſtum, qui eſt altare intellectuale vere ſanctiſſimũ
per quem & in quo offerenda ſunt deo patri, quicquid ad eius honorem & cultum offerimus,
vt meritis Chriſti ſuppleatur, quicquid ex parte noſtri, defectuoſitatis occurrerit [offerẽte ſanctifice
deiformes intellectus] id eſt, diuiniſſimo altari, ſcilicet Chriſto, offerente deo patri ſanctifice,
id eſt, ſanctificante affectu, deuotione & puritate intellectus deiformes, id eſt, animas rationales
deo gratioſe aſſimilatas, quas ſaluator patri offert tanquam ſua paſſione recuperatas,
& patri per fidẽ, ſpem & charitatem deſponſatas, vt finalem gratiam & gloriam conſequantur.
I. Iohan. 2. Nam & Chriſtus ſecundum quod homo & mediator, interpellat pro nobis. De quo in prima
Iohannis habetur epiſtola: Si quis peccauerit, aduocatum habemus apud patrem Ieſum Chri-
Hebræ. 7. ſtum iuſtum: & ipſe eſt propiciatio pro peccatis noſtris. Vnde & ad Hebræos ſcriptũ eſt: Chriſtus
ſaluare poteſt in perpetuum, accedens per ſemetipſum ad deum, ſemper viuẽs ad interpellandum
pro nobis. Præterea de hoc altari in miſſa præcamur: Iube hæc perferri per manus ſancti
angeli tui in ſublime altare tuũ. Poteſt item exponi hic paſſus de materiali altari, quod dicitur
ſanctiſſimum: quia ad ſanctiſſima in eo agenda dedicatũ, quod materialiter offert ea quæ
offeruntur in eo, quemadmodum inanimata & irrationalia benedicere & laudare deum dicuntur
[hierarchicæ autem manus impoſitio] id eſt, poſitio manus epiſcopi conſecrantis ſuper eũ
quem ordinat [ſimiliter quidem manifeſtat] id eſt, palam deſignat & ſuo modo cooperatur [perfectiuam
principalem protectionem] id eſt, diuinam defenſiõem ſuper ordinatum, iuxta illud
Pſal. 16. pſalmi: Sub vmbra alarum tuarum protege me, à facie impiorum qui me afflixerũt. Et in Iſaia
Eſai. 49. dicitur: Sub tegumento manus ſuæ protexit me [ſub qua tanquam diſciplinis ſancti cuſtodiuntur
paterne] id eſt, ſub qua pia tuitione electi in hac vita conſeruantur, & à periculis eruunt miſericordiſſime,
tanquam ſub diſciplinis, id eſt, doctrinalibus directionibus, imó & quaſi ſub paternalibus
caſtigationibus, pijſſimisq; flagellis. vt in Ieremia proteſtatur: Caſtigo te in iudicio,
Iere. 30. id eſt, diſcretione, vt non tibi innoxius videaris. Non autem te faciam in conſummationem.
Hebræ. 12. Hinc ad Hebræos ſcriptum eſt: Quis filius quem nõ corripit pater? Quod ſi extra diſciplinam
eſtis, ergo adulteri, & non filij eſtis. De quo in Prouerbiorum libro ſaluberrimo edocetur: Di-
Pro. 3. ſciplinam domini fili mi ne abijcias, & ne deficias cum ab eo corriperis. Quem enim diligit do-
Apoc. 3. minus, corripit: & quaſi pater in filio complacet ſibi. Hoc eſt quod in Apocalypſi fatetur: Ego
quos amo, arguo & caſtigo. Qui ergo in correptionibus & correctionibus indignatur & murmurat,
de numero electorum dei eſſe recuſat [ipſis quidem habitum & virtutem ſanctificatiuã

donant

donantem]hoc refertur ad id,quod ſupra iam protulit,hierarchicæ manus impoſitio manife-
A ſtat perfectiuam principalem virtutem. Et eſt ſenſus,ꝙ diuina illa protectio largitur fidelibus
habitum gratiæ & virtutem qua ſanctificantur,iuxta illud Sapientis:Quoniam dextera ſua te-
get eos,& brachio ſuo defendet illos[contrarias vero eis virtutes ſegregantem]id eſt,inuiſibi Sapien. 5.
lium hoſtium poteſtatem & crudelitatem & omnium inimicorum ſalutis eorum cateruam re
pellentem ab eis,& hoc ſecundũ ordinem ſapientiæ ac prouidentiæ ſuæ & ſuperdigniſſimi be-
neplaciti ſui,ac tempore præſtituto:quia ad tempus permittit eos tentari,vt magis promerean
tur,& glorioſius coronentur. De his contrarijs virtutibus ſcriptum eſt ad Epheſios:Nõ eſt no-
bis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem,ſed aduerſus principes & poteſtates,contra ſpi Ephe. 6.
ritualia nequitiæ in cœleſtibus.[Docet autem ſimul & oẽs perficere*ſanctificas operatiões] *ſanctificatiuas
id eſt,ſubuentio ſeu protectio illa diuina,imó ipſemet protegens deus,docet ſuos fideles perfi-
cere ſimul, id eſt,pariter ſeu tempore oportuno. operationes oẽs ſanctificas,id eſt,virtuoſas,
per quas formaliter ſancti efficimur. Oportet enim oẽs illas exequi & implere,cum Iacobus Iacobi. 2.
dicat:Quicunq; totam legem impleuerit,offendat autẽ in vno,factus eſt omniũ reus [tãquam
ſub deo agentes perfectos] id eſt,tanquam diſcipulos & miniſtros ſub dei præceptis viuentes,
& ei totis viribus ſeruientes:ideo diriguntur in cunctis ab eo,& donis ſpirituſſancti mouentur
ac edocentur:quia vt dicitur ad Romanos,Quicunq; ſpiritu dei aguntur,hi filij ſunt dei. Hos
vnctio docet de omnibus,quemadmodum vni taltum ſcripſit Apoſtolus:Dabit tibi dominus Roma. 8.
B de omnibus intellectum. Propter hoc ſanctus hic pater affirmat,quod agunt ſub deo. Etenim 1. Iohan. 2. 2. Tim. 2.
deus operatur in eis & per eos,ſicut orauit Apoſtolus:Faciat in vobis quod placet coram ſe[&
propriarum operationum eum habentes ducem] Deus ergo iuſtos ducit per ſalutis itinera, 1. Cor. 6. Pſal. 72.
ſicut vir ſanctus gratanter ſatetur: Tenuiſti manum dexteram meam,& in voluntate tua dedu Sapien. 10.
xiſti me. Hinc Sapiens loquitur:Iuſtum deduxit dominus per vias rectas. Hinc ſicut infantuli
egent curriculo quo ambulare aſſueſcant,ſine quo protinus corruunt:ita & nos niſi ſuperpijſſi
mum deum habeamus inceſſanter ductorem,mox labimur. Quis ergo poteſt præſumere, aut
in ſe confidere,aut inaniter gloriari?[Cruciforme autem ſignaculũ] id eſt,impreſſio ſigni cru-
cis in ordinatis,deſignat[omnium *ſimiliter carnalium concupiſcentiarum interdictionem] *ſimul
id eſt,prohibitionem & deteſtationem. Nempe vt aſſerit ſanctus Paulus,Qui ſunt Chriſti,car Galat. 5. Lucæ. 9.
nem ſuam crucifigunt cum vitijs & concupiſcentijs. & ipſemet ait:Qui vult venire poſt me,ab
neget ſemetipſum,& tollat ſuam crucem quotidie,& ſequatur me[& dei imitatricem vitam]id
eſt,Chriſtiformem conuerſationem,ſicut ſanctus deprompſit Iohannes: Qui dicit ſe in Chri- 1. Iohan. 2.
ſto manere,debet ſicut ille ambulauit, & ipſe ambulare[reſpiciẽtem recte in virilem Ieſum] id
eſt,ſapienter & inflexibiliter conſiderantem atq; ſectantẽ pro viribus præcepta & opera Chri-
ſti,documenta & exempla ipſius,vt impleat illud in Pſalmo:In lege domini voluntas eius, & Pſal. 1.
in lege eius meditabit̃ die ac nocte. Porro Ieſus in oĩbꝰ prorſus viriliſſimus fuit,q̃ nec proſpe-
ris frangebatur,neq; aduerſis,nec cominationibus,nec blandimentis [& in diuiniſſimam vi-
C tam]eius,qui à primo ſuæ conceptionis inſtante in virgine,nullo momento ceſſauit à beatifi-
ca contemplatione & ſuauiſſima deitatis fruitione:nec ceſſauit pro hominum ſalute offerre ſe
patri,orando & ad paſſionẽ ſe paratiſſimum exhibendo:& vniuerſa quæ fecit ac pertulit,ad no
ſtram deuotiſſime ordinando ſalutem[vſq; ad crucem & mortem]incluſiue in quibus oblati-
onem ſuam pro nobis compleuit. ſicq; tota vita eius in mundo,fuit celebratio vna continua:
debemus ergo & nos conuerſationem eius penſare,ac imitari vſq; ad mortem noſtram,perſe-
uerando in finem:& etiam pro eius amore & honore,ſuſtinendo(ſi detur occaſio) libenter q̃d-
cunq; mortis ſupplicium,iuxta illud primæ Petri:Chriſto paſſo in carne,& vos eadem cogita Matt. 16. 1. Pet. 4.
tione armamini. Et denuo:Communicantes,inquit,Chriſti paſſionibus gaudete,vt in reuela- Ibidem.
tione gloriæ eius gaudeatis. Sic ergo intueamur & imitemur virilitatem Ieſu[cum diuina im
peccabilitate venientis]id eſt,qui per incarnationem deſcendit ad homines cum impeccabili-
tate diuina,quia ſecundum naturam diuinam impeccabilis fuit omnino,& ſecundum aſſum-
ptam naturam ſumme confirmatus fuit in bono,vtpute fruens beatifice deo, quantum ad ſu-
periorem animæ partem[& ſic viuentes tanquam conformes ſignantis in cruciformi propriæ
impeccabilitatis imagine]id eſt,ſic Chriſtiformiter conuerſantes,tãquam per gratiam aſſimi-
lati & ſimiles,filij dei,ſignantis nos cruciformi imagine,id eſt,crucis ſignaculo,quod eſt imago
ſeu imitatio & figura impeccabilitatis Chriſti:quia per crucis ſignationem ſignificatur, quod Gala. 2.
de cætero ſimus mortui mundo & nobiſipſis,vt cum Apoſtolo dicere valeamus:Viuo autem Gala. 6.
iam non ego,viuit vero in me Chriſtus. Et iterũ:Mihi abſit gloriari,niſi in cruce domini mei
Ieſu Chriſti,per quem mihi mundus crucifixus eſt,& ego mundo. Vel tanquã cõformes Chri-

Ca. V. Roma. 8. Ephe. 1. ſti, ſignantis vos, id eſt, inter ſuas oues nos computantis, dãdo nobis pignus ſpiritus & arram D
deſponſationis internæ, ſicut ſcripſit Apoſtolus, qui etiam proteſtatur: Signati eſtis in illo. Ima
gine cruciſormi impeccabilitatis Chriſti, id eſt, fideli & virtuoſa imitatiõe vitæ illius, cui quo
amplius propinquamus & conformamur, eo plus in charitate & gratia roboramur atque per
hoc impeccabilitatem ipſius participamus, non perfecte aſſequimur. Participamus, inquam,
1. Iohan. 2. non tam faciliter in mortalia corruendo, nec tam ſæpe in venialia. Hinc in ſua prima canoni
1. Iohan. 3. ca beatus ait Iohannes: Hæc ſcribo vobis, vt non peccetis. Et rurſus: Om̃is qui natus eſt ex deo,
non peccat. Ad hoc iugiter ſtudeamus, vt quantũ ſinit infelix noſtra fragilitas, non peccemus,
Eſaie. 27. .i. dominũ deum noſtrum non inhonoremus nec offendamus. Peccatum nanq; eſt infinitæ fu
gibilitatis. Hinc loquitur Iſaias: Hic eſt omnis fructus, vt auferatur iniquitas. hoc erit, ſi omni
potentis dei ac iudicis ſummi præſentiam aſſidue ac profunde penſemus. Præterea quid deſi
gnet prædicta recitatio ordinandorum, ſubiungitur: [Sacram vero conſummationem & cõ
ſummandorum prædicationem ſummus ſacerdos reboat] id eſt, epiſcopus alte pronunciat p̃
dicationem ſacram, id eſt, appellationem ſanctam tam promouendorum ad ordines, quam or
dinum ad quos promouebuntur. Vtrunque etenim horum clamauit epiſcopus [myſterio de
clarante] id eſt, reboatione illa ſpiritaliter deſignante [quomodo amicus dei ſanctificator] id
eſt, qualiter epiſcopus conſecrator ob ſuam ſanctitatem amicus dei vocatus, quemadmodum
Eſaie. 41. Iudith. 8. per Iſaiam dominus ait: Semen Abraam amici mei. De quo legitur in libro Iudith: Abraã per
multas tribulationes probatus, amicus dei effectus eſt [manifeſtator eſt diuinæ electionis] id
eſt, ſua reboatione inſinuat illum quem nominat, non propria præſumptione ad ſuſceptiõem
ordinis ſacri veniſſe, ſed quaſi diuinitus inſpiratum: cuius inſpirationis ſeu electiõis epiſcopus E
manifeſtator eſt, non autor ſicut nunc ſubditur [non ipſe propria gratia perficiendos in ſan
ctificatiuam ducens conſummationem] id eſt, non ipſe epiſcopus ducens, id eſt, promouens.
gratia propria, id eſt, proprio dono vel autoritate. Vel propria gratia, id ẽ, amore priuato eius
quem promouet. perficiendos, id eſt, promouendos in conſummationem ſanctificatiuam, id
eſt, ad ordinem ad quem pertinet alios cõſummare, id eſt, perficere [ſed à deo motus in om̃es
hierarchicas ſanctificationes] id eſt, ex diſpoſitione diuina, cuius ipſe eſt velut inſtrumentum
& executor, in quaſcunq; ſanctificationes aut conſecrationes alijs largiẽdas. Quod conſequẽ
ter probat exemplis. [Sic Moſes legalis ſanctificator] id eſt conſecrator miniſtrorum dei ſub
lege data per ipſum [neq; fratrem qui eſt Aaron] id eſt, nec fratrem ſuum, Aaron nomine [in
ſacerdotalem conſummationem ducit] id eſt, ad pontificalem prouehit dignitatem, cuius eſt
† miſterium. Exod. 33. Ibidem. Deut. 33. alios conſummare [& amicum dei ſe eſſe & † ſanctificatum æſtimans] id eſt, quamuis pro cer
to ex diuina reuelatione cognoſceret ſe eſſe dei amicum ac hominem ſanctum, cui iam in Exo
do dominus dixerat: Inueniſti gratiam coram me: Et Teipſum noui ex nomine. Qui & in Deu
teronomio loquitur de ſeipſo ad Leui: Perfectio tua & doctrina tua à viro ſancto tuo [donec
† ſacerdotis & hierarchicæ perfectionis principe. Leuit. 8. Phil. diuinitus in hoc motus] id eſt, quouſq; deſuper iuſſus [à perfectiõis principe deo † ſacerdotium
perfecit]. i. ipſum Aaron principẽ ſacerdotum conſtituit, vt in Leuitico legitur. [Sed & ipſe di
uinus noſter & primus ſanctificus (factus eſt enim & hoc propter nos humaniſſimus) Ieſus] id ẽ,
ipſe Ieſus humaniſſimus. i. pijſſimus, diuiniſſimus noſter & prim⁹ ſanctificus. i. ſummus noſter
ſanctificator ac põtifex, q verus ẽ de⁹ ab ęterno: & diuinus, q̃d ad aſſumptã naturã, ſecũdũ quã dr̃
nõ ad mẽſurã ſpiritũ accepiſſe. Et interpoſitorie addit, factus ẽ enim & hoc ppter nos. i. p nr̃a ſa
lute factus ẽ hõ & ſacerdos in aſſumpta hũanitate [nõ ſeipſum glorificauit]. i. ex ſeipſo ſecũdũ
naturã hũanã nõ exaltauit ſe, ſacerdotiũ ſibi aſſumẽdo aut aſcribendo [vt eloqa aiũt]. i. prout
Iohan. 8. Pſal. 109. Ibidem. ſcripturæ teſtant [ſed qui locutus eſt ad eũ] in pſalmo: [Tu es ſacerdos in ęternum ſecundum
ordinem Melchiſidec] vtpute deus pater, de q̃ ibidẽ: Iurauit dñs, & nõ pœnitebit eũ, tu es ſacer
Hebræ. 5. dos in æternũ. De his Apoſtolus ad Hebræos ſcripſit diffuſe: Nemo, inquiens, aſſumit ſibi ho
norẽ, ſed qui vocatur à deo tanquã Aaron. Sic & Chriſtus non ſemetipſum clarificauit vt pon
Lucæ. 22. tifex fieret, ſed q locutus ẽ ad eũ: Filius meus es tu, ego hodie genui te. &c. [Propt quod & ipſe
in ſacerdotalem conſummationem ducens diſcipulos] id eſt, apoſtolos ad ſacerdotium pro
mouens: quod fecit in cœna, dicendo: Hoc facite in meam cõmemorationem, vt alibi ex docto
ribus ſolidis copioſe oſtendi: [& quidẽ ſubſiſtens vt deus perfectionis princeps] id eſt, ſecundũ
1. Reg. 2. Matt. 23. Coloſſ. 2. Eſaie. 9. diuinitatis ſuæ naturã exiſtens ſummus princeps & magiſter per autoritatem, & ſcientiarum
omnium dator, de quo dicitur primo libro Regum: Deus ſcientiarum dñs eſt. Qui & in euange
lio conteſtatur: Vnus eſt magiſter veſter Chriſtus. Qui & ſecundum naturã aſſumptã præ om̃i
creatura fuit plenus ſcientia, tamen finita. In quo ſecundum Apoſtolum ſunt omnes theſauri
ſapiẽtiæ & ſciẽtiæ dei abſconditi. Vnde & ait Iſaias: Vocabit princeps pacis. [vñ in ſanctiſſimã

ſuum

A ſuum patrem & diuinum ſpiritum]id eſt,in deum patrem ſubſtantialiter ſanctum, & in ſpiri-
tum ſanctum[perfectionis principalem retulit hierarchicæ perfectionem]id eſt,reduxit perfe
ctionem principalem,id eſt,primam & increatam perfectiōem,quæ eſt cauſa & fons totius hie
rarchicæ perfectionis. Hoc eſt,Chriſtus ſecundum quod homo, omnem perfectionem ſuam
creatam & eccleſiaſticam poteſtatem aſſcripſit patri atq; ſpiritui ſancto,imó & ſibiipſi ſecundū
quod eſt verbum æternum:quoniam tota ſupergloriosiſſima trinitas ē vnus verus deus,ſum-
me & ſolus abſolute perfectus,& ſumma ac vna perfectio increata,ſeparata,in ſe & per ſe ſubſi
ſtens[annuncians diſcipulis,vt eloquia aiunt ab Ieroſolymis non recedere, ſed expectare pro- Actuum.i.
miſſionem patris,quam audiſtis mei]qui per me ſpopondit & locutus eſt vobis[quia vos ba-
ptizabimini in ſpiritu ſancto]Sicut em̄ ſcriptum eſt in Actis:Cōueſcens,id eſt, cum diſcipulis
manducans, in die videlicet aſcenſionis,in cœnaculo quod in Ieruſalē fuit,præcepit eis ab Hie-
roſolymis ne diſcederent,ſed expectarent promiſſionem patris:quā audiſtis,inquit,per os me- Lucæ.16.
um. Porro de illa promiſſione legitur in Luca:Dixit eis,Sedete in ciuitate quoaduſq; induami
ni virtute ex alto. Et ego mittam promiſſum patris mei in vos. De qua re Chriſtus in ſermone Iohan.16
poſt cœnam ſæpius tetigit:Cum venerit,inquiens,paracletus quem ego mittam vobis à patre
& cætera. Præterea conſtat quod Apoſtoli erant baptizati à Chriſto eiꝰ baptiſmate ante ipſius Auguſti.
paſſionem,ſecundum Auguſtinum,dempto Paulo,quem poſtea conuerſum baptizauit Ana- Actu 9.
nias. Baptizatio igitur de qua hic ſermo,fuit ſpiritalis lotio,vnctio & repletio ſpiritusſancti.
¶ Sequitur aliud quod difficultatem non caret. [Et quidem & ipſe diſcipulorum vertex]videli-
cet beatiſſimus Petrus,princeps,vertex & os apoſtolorum [cum coordinata ſibi hierarchica
C decade]id eſt,cum aliis decem apoſtolis eiuſdem ordinis ſecum,quamuis eorum ſuperior fue-
rit,quemadmodum decanus eſt vnus canonicorum,& prior ſeu abbas,vnus eſt monachorum
[in duodenarii diſcipulorum veniens ſanctificaui conſummationem]id eſt,diſponēs ſe ad cō-
plendum numerum duodecim apoſtolorum,quorum vnus perierat[in diuinitatis electiōem
timidus]id eſt,reuerenter ſe habens circa electionem reſtātis,quæ potius ad ſpiritum ſanctum
pertinuit[reliquit]id eſt,deo commiſit[oſtende,dicens,quem elegam]Noſtra trāſlatio habet,
quod apoſtoli duos ſtatuerūt,& orantes dixerunt:Domine,oſtende quem elegeris ex his duo
bus vnum. & cætera[& à diuina ſorte diuinitus oſtenſum in ſancti duodenarii hierarchicū nu-
merum recepit]id eſt,ipſum beatum Matthiam,ſuper quem cecidit ſors,ſuſcepit Petrus & alii Actu.i.
in numerū hierarchicū duodenarii ſancti. i. ſcti agminis apoſtolorū, ita quod ipſe fuit vnus il-
lorum,vt legitur in Actis. [De diuina aūt ſorte huic Matthiæ data, alii quidem alia dixerunt]
id eſt,diuerſi diuerſa ſenſerunt[neq; recte,vt æſtimo]id eſt,quidam opinati ſunt aliter quā ve-
rum puto,Sobrie loquitur,quia materia tangit ſcripturam canonicam,circa quā oportet timo-
rate ac ſobriiſſime loqui. [Meum vero & ipſe ſenſum dicam]ſine pertinaci & temeraria aſſer-
tione. Ideo ſubditur:[Videntur enim mihi eloquia ſortem nominaſſe,diuinum quoddam do-
B num,declarans illi hierarchico choro à diuina electione oſtenſum]id eſt, mihi apparet quod
ſcriptura prællegata nominauit ſortem,aliquod donum aut ſignū ſenſibile,manifeſtans cho-
ro apoſtolorum oſtenſum,vtputa ipſum Matthiam,ex electione diuina eſſe accipiēdū. Cuius
& alia ſubditur ratio:[Præter enim aliquid diuinum ſummus ſacerdos non per ſeipſum mo-
tus debet ſacerdotales facere perfectiones ,id eſt,epiſcopus non per ſeipſum, id eſt,proprio mo
tu aut fauore, debet facere perfectiones ſacerdotales, id eſt, aliquos ad ſacerdotium aut pon-
tifitium promouere,præter aliquod motiuum diuinum aut cœleſte vel ſupnaturale. Ideo ſub-
ditur:[ſed deo ſubmouente]id eſt,ab intus agente & inſpirante[eas hierarchice,& cœlitus per
ficere]id eſt,ordinationes & promotiones illas peragere eccleſiaſtice,& cœleſti reuelatione in-
tus aut extra oſtenſa, ¶ Iſtud interdum ſpeciali gratia datum & factum eſt,videlicet per deſcē-
ſum columbæ,aut ſplendore mirabili deſuper radiante,aut angelo viſibiliter apparente, aut p̄-
uia reuelatione,aut aliquo ſimili ſupernaturali effectu. non tamen oportet ſemper ſic fieri, nec
beatiſſimus Petrus legitur ſanctum Clementem ita inſtituiſſe. Ideo ſancti patres ordinauerūt
regularem & canonicum modum eligendi,& quod orationes debent præcedere,ac alia quędā Tho. Aq.
diuina, vt deus omnipotens dignetur dirigere,prouidere,complere. ¶ Præterea quæritur, An Leuiti.16
liceat per ſortes eligere,& quid ſentiendum de iſta ſancti Dionyſii poſitione circa electionē ſan- Nu.33 16.
cti Matthiæ apoſtoli. ¶ De his ſuper Actus apoſtolorum plenius ſcripſi,quæ non oportet hic, 1.Reg 10.,
iterare. Thomas quoque in Secunda Secundæ de his ſcripſit diffuſe. Breuiter autem tangendo Ioſuæ.7 & 14
quidam magni dixerunt,quod electio illa Matthiæ per ſortem,fuit talis qualis in lege Moyſi Ioſu. 15 18
ſolita erat,qua & Samuel vſus eſt in promotione Saul in regem, & Ioſue in deprehenſione A- Prouer.16
cham. De qua in Prouerbiis Salomon loquitur:Sortes mittuntur in ſinum,& à domino tem-

A ta eloquia].i.libenter ſcripturarum à deo inſpiratarum,vt liber euangeliorum vel Biblia[continu-
atim & diſciplinate manifeſtatoria].i.connexe ac ſapienter declaratiua [totius theologiæ &
theoptiæ & theophaniæ] Alia tranſlatio continet,Omnis theologia.omniſq; diuina actio &
apparitio.i.tota theologica veritas &recitatio operum diuinorum,& deſcriptio reuelationũ.
Vñ videtur quod liber totius aut maioris partis bibliæ,ſuperponebatur illorum capitib⁹[vnaq;
ratione om̃ium diuinorum & ſacrorum operum & verborum,quæ ab †vnifica diuina opera- † biſſica & diuina.
tione noſtræ hierarchiæ donata ſunt].i.ſimili ratione & ſenſu continentur in libro illo totali
deſcriptiones ſeu ſcripturæ omniũ myſteriorum & ſanctorum operum ac verborum deſuper præ-
ſtitorum &reuelatorum eccleſiæ,quantum neceſſarium fuit ad informationē eccleſię:non tamen
ſimpliciter omnium,cum & alibi ſcriptum ſit: Multa alia fecit Ieſus,quæ ſi ſcribantur per ſin-
gula,nec ipſum mundum arbitror poſſe capere eos qui ſcribēdi ſunt,libros.In libro Iob quoq; Iohan.ul. Iob.26.
dicitur.Ecce hæc ex parte dicta ſunt viarum eius.Et cum vix paruam ſtillam ſermonum eius
audierimus,quis poterit tonitruum magnitudinis eius intueri?In Eccleſiaſtico quoq; legitur: Eccle. 43.
Multa ſunt abſcondita maiora his,pauca enim vidimus operum eius. Quæ donata & reuela-
ta ſunt eccleſiaſticæ hierarchiæ.i.vniuerſali militanti eccleſiæ,quæ à primo electo homine di-
citur incepiſſe.operatione diuina vnifica.i.à deo operante per ſe &per creaturas ſubiectas,qui
cuncta vnificat.i.vnumquodq; efficit vnum,ſecundum quod vnum cum ente conuertitur, &
diuerſa in aliquam redigit vnitatem:imó vniuerſa coordinauit ita,ꝙ omnia ſimul ſunt quaſi
vnus exercitus & vna totalitas:& ordo eſt intimus rebus[tanquam deiformi ſummo ſacerdo-
te totius hierarchicæ virtutis integræ participante]id ē, plenarie ſortito plenitudine ſcientiæ
B & virtutis eccleſiaſticæ,ſaltem comparatiue,& quantum ad ſuum ſpectat officium in ſua dioe-
ceſi,quæ tamen poteſtas à pontifice ſummo diuerſimode reſtringitur,dilatatur& ordinatur,ne
ſit in eccleſia dei confuſio,ſed vnuſquiſq; præſideat ſuis. Ob hanc præeminentiam poteſtatis
atq; ſcientiæ pręſulis, ſuperponitur capiti eius in ſua ordinatione liber totius diuinę ſcripturę.
[Omnium autem hierarchicarum ſanctarum laudationum & ſanctarũ actionũ veram & deo
traditam ſcientiam non illuminato tantum]hoc eſt,epiſcopo non ſolum illuminato.i.docto
& cognoſcente ſcientiam verã&à deo collatam,omnium laudationum ſanctarũ hierarchica-
rum.i.laudum eccleſiaſticarum,quibus eccleſia in dei officio vtitur. Vel, omnium laudabiliũ
ꝓconiorum operumq; ſanctorum.i.quorundam de omnibus, vt ſit diſtributio accommoda,
iuxta id Pſalmi:Confitebor tibi domine in toto corde meo,ñarrabo omnia mirabilia tua. Et Pſal.9. Eccle.43.
Eccleſiaſticus ait:Glorificate dominum quantuncunq; poteritis.ſuperualebit adhuc,&exaltã
tes eum,replemini virtute.Ne laboretis,non enim peruenietis.Etenim de ipſo ſcriptum eſt ve Iob.5.
re:Qui facit magna & inſcrutabilia &mirabilia abſq; numero,ſupple hominib⁹ cognito.Nihi- Sapien.11.
lominus verum eſt illud Sapientis:Omnia in menſura & numero& pondere conſtituiſti.Itaq;
epiſcopo non tantum ſic illuminato[ſed & alijs proportionibus hierarchicis tradente].i.ipſo
epiſcopo inferioribus communicante dona gratiarum ſibi conceſſa.hierarchicis proportioni-
bus.i.diſcretis commenſurationibus,influendo ſingulis ſecundum capacitatem,dignitatē, ſta-
tum,gradum & diſpoſitionem earum, quemadmodum in euangelio legitur:Dedit vnicuique Matt.25.
C ſecundum propriam virtutem[& perficiente]illuminatos[in diuiniſſimis ſcientijs].i.profun
dioribus theorijs[& ſublimiſſimis anagogis].i.altiſſimis contemplationibus ſurſumductiuis
ſecundum illud Apoſtoli:Sapientiam loquimur inter perfectos[hierarchiceq; ſimul om̃ia to- .Cor.2.
tius hierarchiæ pfectiſſima].i.epiſcopo ita docto omnia,imó & perfectiſſima, ſpiritualiſſima
& difficilima cognoſcēte hierarchice,catholice.i.vt neceſſarium eſt eccleſiaſticæ hierarchiæ vt
queat ligata diſſoluere, obſcura exponere & ea quæ fidei ſunt perſuadere, defendere, corrobo-
rare ad quem potiſſime ſpectat illud Petri:Parati ſemper ad ſatisfactionem omni poſcenti vos 1.Petri.3.
ſatisfactionem de ea quæ in vobis eſt,fide & ſpe.Nempe ad epiſcopum pertinet, totã ſuã dioe-
ceſim purgare,illuminare,pficere,atq; ad difficiliora reſpõdere.Sed heu heu heu, ad qd deue-
nit eccleſia,ad q̃ miſerabiliſſimã & pene extremã ruinã?. ¶ Seqt de pprijs ſacerdotũ,reſpectu
diaconorum.[Sacerdotib⁹ autē pedũ inclinatio cõueniēs ē].i.ſacerdotib⁹ in eorum ordinatione cõ-
uenit,qd ambo genua flectãt[vltra *miniſtrantiũ diſpoſitionē].i.vltra diſpoſitos & locatos in * miniſtrantium.
ordine diaconatus[tãq̃ vnũ inclinãte illa].i.diſpoſitiõe ſeu ordine diaconorum flectēte in ſua or-
dinatiõe ſolũmodo vnũ genu[& hoc hierarchico ſchemate cõſummãte]. i.iſto apparatu ac ri-
tu cõplēte epõ conſecrationes pfatas.[Ipſa ergo inclinatio].i.geniculatio[ſignificat ſubiectũ ac-
ceſſum accedētis].i.ipm aditũ ordinãdi puenire ex humilitate & obedientia, ſicq; eē ſubiectum
deo tã ipm q̃ pſonã accedētis[referētis deo,qd diuinit⁹ accedēs].i.deo gratãt aſcribētis,qd ipſo
ſic diſponēte,ſibi cõceſſum eſt ad ordinē ſacrũ accedere,ita ꝙ nõ ingeſſit ſeipm.[Qm̃ vero vt ſę

Ca.V p̃c diximus,tres ſacræ conſummantiũ diſpoſitiões]. i. tres ſunt gradus ſeu ordines, q̃ actiue ſe habent circa aliorũ profectũ, videlicet ordo purgantiũ,ordo illuminantiũ,ordo perficientiũ. [propter tres ſanctiſſimas teleras]. i. ad exercendũ & exequendũ tres conſecrationes, vt habet vna tranſlatio:hoc ē,tres ſacras actiões hierarchicas,quæ ſunt purgatio,illuminatio & pfectio, vt habet trãſlatio alia[& ỽtutes †ſupſedere tribus cõſummãdoꝝ ordinibus]. i. ꝑpter tres virtutes ſeu vires hierarchicales,quæ ſunt vis purgatiua, vis illuminatiua,& vis pfectiua:virtutes inq̃ ſupſedere. i. quæ datæ ſunt ad ſupſedendũ p̃ſidendũq; aliis,vtputa tribus ordinibus cõſummandoꝝ,& eoꝝ q̃rũ eſt purgari,& eoꝝ q̃rũ eſt illuminari,eoꝝ q̃q; q̃rũ eſt pfici[& ſub diuina iuga ſalutarē eoꝝ ſacrificãt acceſſum]. i. ordines illi q̃rũ eſt purgare,illuminare,pficere, ſacrificant. i. ſacrũ efficiũt acceſſum eoꝝ,q̃rũ ē purgari,illuminari ac pfici,ſub diuina iuga. i. acceſſum q̃ ſe ſubdũt dei p̃ceptis,cuius etiã p̃cepta ſunt p̃cepta eccleſiæ & ſuperioꝝ[apte miniſtratiua diſpoſitio] ſeu ordo diaconoꝝ[tanq̃ purgatiua vnã ſacrificat purgandoꝝ acceſſionē]. i. ſacrã facit vnã actionē eoꝝ,q̃ ad deũ accedũt. Nã facit in eis ſalubrē purgationē paſſiuã. Vel vnã acceſſionē. i. cõgregationē purgandoꝝ [ſub diuinũ eã ſupponēs altare]. i. ſacro altari ſubiiciēs ad humiliandũ & proſternendũ ſe corã altari[tanq̃ in ipſo purgatis animis ſupmũdane oblatis]. i. tanq̃ aiabus eoꝝ q iã purgati ſunt,ſpiritalit̃ deo oblatis,cui ſe obtulerũt in ſeruos fideles,in ipſo altari,id eſt,circa illud,vel in altari,id eſt,Chriſto. [Sacerdotes autem vtroque pede inclinant] id eſt,ambo genua flectunt[veluti ſuis ſacris acceſſibus non ſolum mundantibus] id eſt, ad deſignandum quod per ſacros ſuos acceſſus ad deum,vt illuminentur ab illo vel ad inferiores vt illos illuminent,non ſolum purgent illos [ſed & manifeſtiſſimis ſuis ſacrificationibus] E id eſt,ſacris oblationibus[anagogice purificatum vitã in contēplatiuũ habitũ & ỽtutē ſacrificẽ cõſummãtibus]. i. ipſis ſacerdotibus,cõſummãtibus. i. pficiētibus anagogice. i. ſupductiue erigēdo,videlicet ad ſupna, vitã purificatã. i. cõuerſationē iã mũdatã à malis prioribus,ſicq; pficiendo illos,vt ptingãt in habitũ cõtēplatiuũ. i. ad ſapiētiã ſalutarē & ỽtutē pfectã, p quæ ſint ad cõtēplandũ idonei:& ita ſacerdotes nõ ſolũ purgãt,ſed & illuminãt inferiores,ſacrifice,nõ ỽbis ſolũmodo,ſed etiã ſacre agendo ſeu iuſte viuēdo. [Sũmus aũt ſacerdos vtroq; pede inclinãs] .i. ambo genua flectēs[ſup caput habet deo tradita eloqa]. i. librũ ſcripturæ [dei miniſtratiua virtute purgatos & ſacrifica illuminatos ad inſpectoꝝ ab ipſis ſacroꝝ proportionaliter eis ſcientiã hierarchice ducēs & per eã cõſummans accedentes in integrã ſecundũ eos oblationē]. i. Epiſcopus ducēs purgatos miniſtratiua dei virtute. i. diaconali & purgatiua poteſtate, & illuminatos ſacrifica. i. ſanctificatiua & illuminatiua vi ſacerdotũ. Ducēs,inq̃,ad ſciētiã. i. cognitionē & ſpiritalē intellectũ ꝓportionalit̃ eis. i. ſecundũ quod capere queũt ſacroꝝ inſpectoꝝ ab ipſis. i. myſterioꝝ & ſacramentoꝝ ac diuinoꝝ,quæ ipſis aliqualiter ſunt oſtēſa, vel ſub ſenſibilibus ſignis & formis manifeſtata. Et p ſcientiã illã cõſummans. i. pficiens accedētes in oblationē integrã ſecundũ eos. i. ad hoc,ꝙ ipſi accedentes ad deũ per directionē & eruditionē epiſcopi, Luc. 12. Col. 1. perfecte ſe offerant deo ſecundum exigentiam & tenorem vocationis & ſtatus eorum,& ſecũdũ quod dona eis diuinitus collata regrunt:q̃a vt ait ſaluator,Cui plus datum eſt,plus requiretur ab eo. Idcirco hortatur Apoſtolus:Obſecro vos,vt digne ambuletis vocatione qua vocati eſtis,cum omni humilitate & patientia. F

PARAPHRASIS HVIVS CAPITIS V.

POſt diuinas operationes in conſecratione chriſmatis dignum eſt exponere ſacerdotales ordines & partitiones & virtutes eorum & operationes & perfectiones & trinitatem ordinum ſub ipſis conſtitutorum,vt oſtēdatur noſtra hierarchia expellere à ſe inordinationem & confuſionem & in ordinibus ſuis ſeruare bene ordinatam & ſtabilem ordinationē,iuxta ſingulorum ordinum congruentiam. Et cum de hierarchiis generaliter tractaremus,trinã eis diuiſionē attribuimus:dicēdo,om̃e hierarchicũ negocium diuidi in ſanctas pfectiões & diuinos magiſtros & eos q ab ipſis pficiunt. Cœleſtis aũt hierarchia pfectionē habet ſecũdũ virtutē ꝑpriã intellectũ dei & inuiſibiliũ diuinoꝝ cõphēſiuũ & integrã,ſecũdũ eandē ſuã ỽtutē dei cõformitatē & dei imitationē firmã,& habet primas ſubſtãtias illuminatores & docēs inferioꝝ ad ſanctã pfectionē. Ipſe enim ad ſubiectos ordines deferunt deificas cognitiões ſibi donatas à †diuina hierarchia quæ ſapientes facit diuinas mentes primis aũt ſubſtãtiis ſubiecti ſunt. Et dicũt pfecti ordines tãq̃ ab illis ſurſum acti ad diuinã illuminationē. Poſt ãgelicã vero hierarchiã diuina bonitas ad nos ꝑferēs dona ſua antiq̃ populo ſub lege tãq̃ pueris ſecũdũ ſcripturã legalē hierarchiã tradidit,obſcuris & remotis imaginibus veroꝝ architypoꝝ,ſcilicet ſpiritualiũ intelligentiaꝝ & difficilibus ænigmatibus ad contemplandũ

A plandũ propter figurarum obſcuritatem habentibus cõtemplationem ſpiritalis intelligentię
nõ clare expreſſam, ſed coopertam in ipſis ſcđm capacitatẽ antiqui ppli, tanq̃ infirmis oculis ſi
ne læſione ſuperſplendens. Huic aũt legali hirrarchiæ pfectio eſt ſurſum actio ad ſpũalem vni
us dei cultum. Manuductores vo ad iſtam, q à primo legis magiſtro Moſe docti ſunt de his, q̃
ad tabernaculum dñi ptinebant. Qui Moſes ad introductoriã notitiam tabernaculi cum ſuis
ptinentijs ſcribẽs hierarchiam legalem & imaginẽ figuræ ſibi in monte Sina oſtenſę, vocabat Exodi. 19
oia ſcđm legem ſanctificata. In hac aũt legali hierarchia pfecti erant, q à dictis manuductori
bus, pportionaliter ſurſum agrbantur ad doctrinã pfectiorem per ſigna legalia. Perfectiorem
vero doctrinam theologia dicit nr̃am hierarchiam, vocans ipſam adimpletionẽ & finem ſan Math. 5.
ctum legalis hierarchiæ. Noſtra aũt hierarchia media eſt inter legalẽ & cœleſtem, tanq̃ vtriq; Roman. 10
ſecundũ aliqd coicans, ſc; cœleſti hierarchiæ intellectualibus cõtemplatiõibus, & legali in eo,
q variatur ſignis ſenſibilibus, & p illa in diuina ſurſum agitur. Et ſimiliter trinã habet diuiſio
nem, ſc; imperfectiores + perſectores & perfectos. Vnaquęq; enĩ harũ trium diuiſionum nr̃ę hie [illegible]
rarchiæ ordinatur ſicut & in legali & in cœleſti hierarchia, ſc; prima & media & vltima, proui
dens ſanctis in ſe cõtentis virtutem & cõuenientem ſingulis, pportionem, & vniuerſorũ ordina
tam & cõiunctiuam coionem. Perfectionum ergo ſanctificatio primam habet virtutem imp
fectorum mundationem. Mediam aũt virtutẽ, doctrinam mundatorũ illuminatiuã. Vltimã
vero & priorũ complexiuam perfectionem doctorũ in ſcientia propriarum doctrinarũ. Ordo
aũt ſanctificantium in prima virtutum mundat imperfectos per perſectorrs, in media autem
illuminat mundatos, in vltima & ſumma virtutum ſanctificantium pficit eos, qui diuino lu
B mini cõmunicauerunt in ſcientificis perfectionibus illuminationum, quas contemplati ſunt.
Eorũ autem qui perficiuntur, prima virtus eſt mundatiua, media virtus illuminatiua, & quo
rundam contemplatiuã, vltima & alijs diuinior illuminata per perſectiuam ſcientiã ſanctatũ
illuminationum, quarum effecta eſt contemplatrix. Laudauimus ergo triplicem virtutẽ ſan
ctificationis perfectionum: duplicem quidẽ in baptiſmo, ſc; mundationem & illuminationẽ:
vnam vero in euchariſtia & chriſmate, ſc; deificam cognitionem & ſcientiam, per quam perfi
ciuntur viuifica deductio & beatiſſima communio noſtri ad ipſam diuinitatem. Reſtat dein
ceps tractare quo ordine ſacerdotali, per quem iſta adminiſtrantur, qui ordo diuiditur in ordi
nationem mundatiuam & illuminatiuam & perfectiuam. Eſt autem generalis lex hierarchiæ
vt infetiores per ſuos ſuperiores ſurſum agantur ad diuinos ſplendores ſibi illucẽtes, iuxta q̃d
videmus in rebus ſenſibilibus & elementatis: quia cognatiora ſibi & propinquiora prius & fa
miliarius immutant ſcđm ſuam ſimilitudinrm, & illis mediantibus extendunt operationẽ ſuã
ad vlteriora. Conuenienter igitur deus, qui eſt principium & firmamentũ ois viſibilis & inui
ſibilis ordinationis, primo influit radios ſuos vitales & deificos primis & ſuperioribus ſicut ſi
bi conformioribus, & per illos tanq̃ idoneos ad lumen diuinũ & hauriendum, & alijs influen
dum elucet & ſuperapparet inferioribus ſcđm ipſorũ capacitatem. Primorũ ergo deum ſubli
mius contemplantium eſt, copioſe demonſtrare ſuis inferioribus ſcđm ipſorũ capacitatẽ viſio
nes diuinas quas ipſi inſpiciunt, & eorundem eſt docere quę hierarchica ſunt ſcientia pfectiua
C cum ipſi bene didicerint diuina vniuerſæ hierarchiæ, & præ alijs acceperunt perfectiuam vir
tutem docendũ & ipſorum eſt tradere diuina his, qui ſacerdotali perfectione integre partici
pant ſecundum ipſorũ dignitatem. Ordo aũt epiſcopalis, præ cæteris ordinibus eccleſiaſticis
proximus eſt deo, & ſummus & vltimus. i. conſummatiuus aliorum, qa in ordine epiſcopali
conſummatur & adimpletur omnis ornatus eccleſiaſticæ hierarchiæ. Sicut enĩ vniuerſa hie
rarchia angelica & humana in dño Ieſu conſummatˀ, ita & quælibet ſpiritualis hierarchia ter
minatur in proprio hierarcha. Virtus aũt ordinis hierarchici continet omnes virtutes & ope
rationes eccleſiaſticas, q̃uis per inferiores fiat ſubminiſtratio, & ipſa opatur miniſteria ſibi ap
propriata per ſingulos alios ordines. Lex aũt diuina excellenter attribuit ordini epiſcopali ſu
per rriquos ordines diuiniores ſanctificationes ad opationem ſibi appropriatam. Iſtæ autem
ſanctificatiões epiſcopales ſunt perfectiuæ imagines diuinæ virtutis perficientes oia ſigna di
uina & ornatus eccleſiaſticos. Quamuis enĩ a ſacerdotibus quędã myſteria ſymbolica impleãt
vt baptiſmus & confectio euchariſtiæ, cum quibuſdam pertinentijs, tñ baptiſmus nõ celebratˀ
ſolenniter ſine chriſmate & euchariſtia conficitur in altari. Chriſma autem & altare non
niſi ab epiſcopo conſecrantur, ſed neque aliquis fit ſacerdos niſi ab epiſcopo conſecratus.
Vnde diuinitus ordinatum eſt ad ſolum epiſcopum pertinere ſacerdotum, chriſmatis & alta
ris conſecrationem. Ordo ergo epiſcopalis adimpletus eſt virtute perfectiua naturæ noſtræ,

DD iiij perfi

Ca.VI perficiens excellenter ea quæ perficiunt ſacerdotium, & manifeſtatiue edoctus ſpiritales ſcien D
tias, & edocens ſacerdotes & alios inferiores ſpiritales ſcientias & virtutes. Ordo autem ſacer
dotum illuminatiuus, eorum qui perficiuntur à hierarchis, manuducit ad cognitionem perfe
ctionum, & cum eiſdem hierarchis operatur myſteria ſibi competentia, in quibus & operatur
diuinas operationes, quas & demõſtrat per ſigna ſenſibilia, accedentes faciens cõtemplatiuos,
& ſanctarum perfectionum communicatores, & ad epiſcopos mittens eos qui deſiderant ſci-
entiam ſanctificationum, quas contemplati ſunt. Ordo autem diaconorum, qui mundatiuus
& ſeparatiuus eſt diſſimilium, accedentes mundat anteq̃ accedant ad ſanctificationem, quę fit
per ſacerdotes. Mundat autem eos à contrarijs, & idoneos facit ad ſanctificatiuam inſpectio-
nem & communionẽ. Vñ in baptiſmo diaconi accedentem exuunt veſtem veterem, & diſcal-
ciant, & ad occidentem ſtatuunt, ad faciendam abrenunciationem, & iterum tranſducunt ad
orientem. Ea ratione ordinis mundatiui & virtutis mundatiuę, ſunt qui pręcipiunt accedentes
abijcere omnino veſtes prioris vitæ, & obſcuritatem prioris vitæ, oſtendentes &, docentes il-
los abrenunciare obſcuris, & ad illuminatiua tranſduci. Mundatiuus ergo eſt ordo diacono-
rum ſurſum agens mundatos ad manifeſtas ſanctorum ſanctificationes, & impfectiores mun
dans & inflammans doctrinis ſcripturarum illuminatiuis & exhortatiuis, mundos etiam ſe-
gregans ab immundis. Et ideo conſtitutio eccleſiaſtica ſtatuit ordinem diaconorum ad por-
tas, per imperfectas mundationes ſignans introitum ad ſancta, & per virtutes mundatiuas inſi
nuans adductionem in ſanctas inſpectiones, & communiones ſanctorum, & per iſtas commu
niones & inſpectiones ſuſcipiens eos immaculatos. Oſtenſum eſt ergo ꝙ ordo epiſcopalis per E
fectiuus eſt, & perfecta operans. Sacerdotalis autem ordo illuminatiuus eſt luciducus. Or-
do autem diaconorum purgatiuus & diſcretiuus. Epiſcopali ordine non ſolum ſciente perfice
re, ſed mundare & illuminare, & habente in ſe virtutem ſacerdotalem & virtutem illuminati-
uam & ſcientiam mundatiuam. Nam minores nequeunt operationes maiorum implere, ne-
que eis licet ad talem præſumptionem conari. Sublimiores vero ordines, q̃uis & proprias &
ſubiectas ſcientias cognoſcant, tamen quia typum gerunt diuinarum operationum, ipſi oſten
dentes in ſe ordinis ſaceedotalis bene & inconfuſe ordinati, illuminationes diuinarum opera-
tionum diuiſi ſunt eccleſiaſtici gradus in primas & medias & vltimas ſanctas operationes &
ordines ſecundum hierarchicas diſcretiones, per hoc manifeſtantes (vt dixi) in ſeipſis inconfu
ſam ordinationẽ diuinarum opationũ. Nam quoniam diuinitas cœleſtes animos prius natu-
raliter mundat, poſt illuminat, & illuminatos perficit ad operationem perfectionis deo cõfor
mem, conuenienter eccleſiaſtica hierarchia diligenter imitans, diuinam ſeipſam diuidit in di-
ſcretos ordines & virtutes: per ſe manifeſte oſtendens operationes eccleſiaſticæ hierarchiæ in
ſanctis & mundis ordinibus firmiter & inconfuſe eſſe collocatas. Quoniam autem ſacerdota
les ordines & ordinum partitiones & virtutes & operationes tetigimus ſecundum noſtram
poſſibilitatem, conſideremus ipſorum perfectiones.

¶MYSTERIVM ſacerdotalis perfectionis.

EPiſcopus quidem quando conſecrandus eſt, ambo genua flectens ante altare, ſuper ca- F
put habet ſacras ſcripturas, & eṗs cõſecrãs ipſum, ponit manũ ſup caput eius, & ꝓmiſſis
inuocationibus ad deũ, ſic eũ cõſecrat. Sacerdos aũt q cõſecrãdus eſt vtrũq; genu flectẽs
eṗo eũ cõſecrãte & manũ capiti eius imponẽte, ſctis innocatiõibus conſecrat. Miniſter
vero, i. diaconus flectens vnũ genu añ altare, ab eṗo imponente manũ dexterã eius capiti, or-
i ſanctis dinatur, factis ab epiſcopo conſecrationibus ad diaconorum perfectionem pertinentibus.
Cuilibet ergo eorum qui perficiuntur imprimitur ſignum crucis, ab epiſcopo eos perficiente,
& quilibet ſpecialiter edocetur, & omnes qui ibi præſentes ſunt in ſacrario recipiunt eum in
oſculo ſancto.

¶CONTEMPLATIO.

COlligitur ergo ex prædictis ꝙ epiſcopis, ſacerdotibꝰ, diaconis cõia ſunt introductio,
añ altare inclinatio, impoſitio manus epiſcopalis, ſignatio cruciformis, prædicatio,
oſculum. Epiſcopis aũt electũ & ſingulare eſt, ꝙ liber ſacræ ſcripturę capitibus eo-
rum ſupponit. Sacerdotes aũt genua ambo flectũt, cũ miniſtri tm̃ vnũ genu flectant. Ad
† humiliter ductio aũt ad altare & inclinatio ſignat eos, qui ſacerdotaliter perficiuntur, † vniuerſaliter deo
ſupponere vitam ſuam, & intellectũ, & intellectuales ſuas opationes oĩno diuinæ maieſtati ꝓ-
ſentare, & ſcd̃m ſuã facultatẽ ſe diuina pñtia dignã exhibere, & cœleſti ſanctuario mẽtes deo di-
gnas offerre. Impoſitio ỽo manuũ eṗi ſignat, ꝙ eṗs eos ꝗ pficit principalr̃ ptegit tanq̃ pueros,
& cuſtodit, pr̃næ ipſis impartiens habitũ & virtutẽ ſacerdotalem & cõterens cõtrarias ỽtutes.
Docet etiã eos pficere ſacerdotales opationes tãq̃ deo ſubditos & ipm̃ hñtes ducẽ in oĩbus ꝓ-
priarum opationum. Cruciformis vero ſignatio abſtinentiã ab oĩbus carnalibꝰ appetitibus &

vitam deo conformem,ſemper intentam ad conuerſationem ſaluatoris noſtri in carne. Vel
A potius ad ipſius diuinam vitam,qui vſq; ad crucem & mortem cum peccati immunitate ple-
niſſima peruenit,& ad ſui imitationem viuentes inſignit,propria cruciformi imagine immu-
nitatis peccati. Sanctam autem perfectionem eorum qui perficiuntur epiſcopus pronunciat,
in quo oſtendit ꝙ ipſe,ſanctitatis perfector in dei amore manifeſtiuus eſt diuinę electiõis: nec
propria voluntate eos ad culmen gradus ſacerdotalis exaltans, ſed à deo motus ad omnes ſa-
cerdotales ſanctificationes. Ita Moſes perfector legalis ſanctitatis etiam Aaron fratrem ſuum Exodi 28
carnalem ad dignitatem ſacerdotalem & dei amicitiam non ſublimauit, neq; eum hierarchi-
ce propria gratia conſecrauit:ſed deus qui principalis eſt autor ſanctitatis. Nam & ipſe domi- Iohan 1,
nus Ieſus propter nos homo factus,non ſeipſum glorificauit,vt dicit Apoſtolus ad Hebræos, Hebræos 5
ſed qui locutus eſt ad ipſum: Tu es ſacerdos in æternum, ſecundum ordinem Melchiſe- pſalmo 109
dech. Vnde & ipſe dominus Ieſus diſcipulos ſuos in epiſcopos cõſecrans, quamuis ipſemet ſe- Iohan. 21
cundum diuinitatem princeps ſit omnis perfectionis, tamen perfectionem eorum ipſe repo-
nit ad patrem ſuum deum & ſpiritum ſanctum,annuncians eis, ſicut ſcriptum eſt in Actibus
apoſtolorum,à Hieroſolymis non recederent,ſed expectarent promiſſionem patris, quam au- Actuum 1.
diſtis,inquit,per os meum,quoniam baptizabimini ſpiritu ſancto. Et beatus Petrus apoſtolo
rum princeps,cum aliis decem coapoſtolis,completurus duodenarium apoſtolicum, deo cõ-
miſit electionem dicens: Oſtende quem elegeris,& diuina ſorte demonſtratum, in numerum
B duodenarii apoſtolici ſuſcepit. De ſorte autem illa quæ cecidit ſuper Matthiam,aliqui non re-
cte dixerunt. Mihi autem videtur, ꝙ ſors ibi dicatur aliquod diuinum donum, demonſtrans
apoſtolicæ congregationi,quem deus in apoſtolum elegiſſet. Demonſtrans etiam quod epi-
ſcopum non oportet proprio motu aliquos promouere ad ordinem ſacerdotalem, ſed inſtin
ctu diuino,& inſpiratione cœleſti. Quod autem in fine qui perficitur,in oſculo ſuſcipitur,tam
ab epiſcopo,quàm ab aliis ſacerdotibus qui præſentes ſunt, ſignat quod mens ſancta ſciẽtiis &
virtutibus & diuina vocatione ad ſacerdotalem perfectionem proueniens, alias ſanctas men-
tes amat,& ab illis amatur. Vnde & mutuũ ſacerdotũ oſculum, oſtendit cõionem conformiũ
mentium,& mutuo amabilem exultationẽ, ſicut integre ſeruantẽ deiformẽ pulchritudinẽ per
gradũ ſacerdotalẽ. Igitur quę dixi cõia ſunt totius ordinis ſacerdotalis. Ad ſolũ ꝟo epiſcopũ
pertinet,vt ſancta euangelica ponantur ſuper caput eius quum conſecratur, in quo ſignatur,
quod diuina bonitas tribuit epiſcopis tam virtutem,quam ſcientiam perfectiuam omnis ſan-
ctificationis,iuxta quod ſacræ ſcripturæ continent & declarant diuinas operationes, appari-
tiones, ſanctificationes, locutiones, & vno verbo omnia diuina & opera & verba donata no-
ſtræ hierarchiæ à benefica diuina operatione. Ideo ſcriptura ſacra ſuperponitur capiti epiſcõ
pi conſecrandi,tanquam à deo conformis,& omni ſacerdotali virtute integre participaturi.
Neq; tantum illuminandis vera & diuina ſcientia omnium hierarchicarum locutionum &
operationum, ſed aliis ſecundum ſingulorũ gradum & capacitatem hoc diſpenſaturi & perſe
cturi aliis hierarchice in diuiniſſimis cognitionibus & ſummis ſurſum actionibus in omnibus
C perfectiſſimis totius hierarchiæ. Sacerdotibus autẽ ſpeciale eſt præter miniſtros vtrumq; ge-
nu flectere miniſtris aũ vnũ genu tm̃ flctere. Genuflectio vero añ altare ſignat, q̃d tã adducẽ-
tis adductio,q̃ ipſe q adducitur,deo ſupponit. Qm̃ aũt tres ſunt ordines pficientiũ,ſcilicet pur
gatores,illuminatores, & perfectores, & ipſi præſident tribus ordinibus eorum,qui perficiun
tur,ſcilicet,purgandis,illuminandis,& perficiendis:per tres perficiendi virtutes, ſcilicet purga
tionem,illuminationem,& perfectionem, & eorum adductionem deo ſupponunt, congruit
vt miniſtri,qui purgant tantum,adductionem vnam ſanctificent coram ſancto altari, vnum
tantum genu flectendo. Sacerdotes vero qui duplicem accedentibus impendunt, adductionẽ
deo ſuppoſitam, duo genua flactant, ſcilicet pro purgatorum illuminatione, & illuminatorũ
perfectione. Epiſcopus vero & ambo genua flectit, & ſuper caput habet euangelia, quia à mi-
niſtris purgatos, & à ſacerdotibus illuminatos & perfectos,ad contemplationem &
communionem ſacrorum,ſecundum ſingulorum proportionem hierarchi
ce adducens, per iſtam perficit adductos ad integram ſecundum
iſtos ſanctificationem.

¶De perfi-

A **MYSTERIVM** monaſticæ conſummationis.

SACERdos quidem ſtat in conſpectu diuini altaris, mona-
chicam inuocationem pſallens. Conſummandus autem retro ſa-
cerdotem ſtat, non utrumq; pedem inclinans, nō unum pedibus,
non ſuper caput habens deo tradita eloquia: tantum uero ſacer-
doti aſtans pſallenti, ſuper ipſo myſticam inuocationem. Perfici-
ens autem eam ſacerdos, ad perficiendum ueniēs, interrogat pri-
mum hoc, ſi primum abrenunciat diuiſis, non ſolum conuerſationibus, ſed &
phantaſijs: deinde perfectiſſimam ei uitam narrat, teſtimonium ei perhibens, qa
oportet eum media ſuperaſtare. Hæc autem omnia perficiente, intentiusq; con-
fitente, cruciformi ſimilitudine ſignans eum ſacerdos tondet, trinamq; diuinæ
beatitudinis inuocans ſubſtantiam, & ueſtem omnem exuens, alteram induit, et
cum alijs ſacerdotibus uiris, quicunq; aſſunt, ſalutans eum, ſocium perficit diui-
norum myſteriorum.

THEORIA.

QVod neq; pedibus inclinare, neq; ſuper caput habere a deo tra-
dita eloquia, aſtare aūt ſacerdoti inuocationē pſallēti, declarat
B monachicū ordinem nō eſſe prælatū alijs, ſed in ſeipſo ſtantē in
ſingulari & ſacra ſtatione ſacerdotales ſequentem ordines, & cū
ipſis tanq̄ conſequentem in diuinam ſacrorum per ſe ſciam be-
ne credens aſcendentē. Partitis aūt non ſolum conuerſatiōibus, ſed etiam phan-
taſijs abrenūciatio, cōſummatiſſimam ſignificat monachorꝫ philoſophiam, in
ſcīa *uiuificantium mandatorꝫ operationem. Eſt em̄, ut diximus, nō medię per- † vnifica-
ficiendorꝫ ordinū, ſed oīm altioris, propter qđ & multa a media ordinatiōe in- tiuum.
diſcrete *energumenū interdicunt modo quodam ſingularibus monachis, tāq̄ * inergu-
ad unum ſic debentibus unificari, & ad diuinā unitatē cōgregati, & ad ſanctifi- menum.
cam (ut iuſtum eſt) uitam reformari, ueluti cognationem eius *habentē in mul- * habent
tis, & magis† ei ultra reliquas conſummandorꝫ ordinationes proximātem. Cru- †&.
ciformis aūt ſimilitudinis ſignaculum (ſicut iam a nobis dictū eſt) declarat ab oī-
bus ſimul carnalibus deſiderijs ocium. Capillorꝫ uero tonſura ſignificat † mun- † nudam
C dam, nō figuratā uitā, nō in fictis figuris, animi libertatē ſuperpoſite formantē, domini
ſed ipſam in ſeipſa nō hūanis pulchritudinibus, ſed coadunatis & monachicis in
deiformiſſimū reductā. Prioris aūt ueſtimēti expulſio, & alterius aſſumptio, a
media ſacra uita in perfectiorem tranſordinationē ſignificat, ſicut in ſacra theo
genyſia ueſtimēti mutatio declarabat purgatam uitam in contemplatiuum &
illuminatiuum habitū aſcendentē. Si autem & nunc ſacerdes & omnes *quicun- * qui
que aſſunt ſancti, conſummatum ſalutant, ſanctam deiformium intellige ſocie-
tatem, †charitatiue in lætitia diuina condelectatam ſibijnuicem. In fine autē oīm † charitate,
ſacerdos in diuinā coīonē uocat cōſummatū, ſignificās ſacre † qūo perfectus. Si * quoniā
uere in monachicam peruenit, & in *coadunatam anagogen, non contemplator † coordinatam,
ſolummodo erit ſecūdum ſe ſacrorum, neq; iuxta medium ordinem in coīonē
ueniet ſacratiſſimorum ſymbolorum, ſed cum diuina a ſe participatorum ſa-
crorum ſcientia, altero modo † ſuper ſacram plebem in aſſumptionem ueniet † ſupra
diuinę

Ca.V. diuinæ communionis. Propter quod & ſacerdotalibus ordinibus in ſacre communicatiuis ſuis ſanctificationibus, in fine ſanctiſſimarum ſuarum oblationū ſanctiſſimæ euchariſtiæ cōmunio tradit a conſummãte eos ſummo ſacerdote. Non ſolum quia diuinorum myſteriorum aſſumptio uniuſcuiuſq; hierarchicæ participationis eſt conſummatio, ſed quia & ipſam communionem & diuiniſſimam donationem proportionaliter eis ſecundum ſingulas ſacræ omnes ordinationes participant ad propriam, earum poſitionis anagogen & conſummationem. Comprehenſum eſt igitur a nobis, quomodo ſanctæ quidem teletæ purgatio ſunt, & illuminatio, & conſummatio. Miniſtri autem, purgatiuus ordo, ſacerdotes uero, illuminatiuus, conſummatiuus autem, deiformes ſummi ſacerdotes. Purgatus uero ordo, ſacræ inſpectionis & communionis non particeps, quantum adhuc purgatus, contemplatiuus ordo ſacer populus. Conſummatus autem ordo eſt adunatorum monachorum. Sic enim ſecundū nos hierarchia deo traditis ordinibus ſacræ diſpoſita, cœleſtibus hierarchijs cōformis eſt diuinæ imitationis ſuæ, quantum in uiris ſaluans deiformes characteres. Sed dicis quia cœleſtibus hierarchijs deſunt omnino purgati ordines: non enim iuſtū neq; uerum dicere tanquam iam quædam cœleſtis diſpoſitio ſit polluta. Ego autem quia quidem immaculati perfectiſſimæ ſunt, & caſtiſſimum ſupermundanæ habent, confiteor omnino, ſi non omnino recido ſacratiſſimo intellectu. Si enim aliquis eorum a malitia receptus, cœleſti quidem & inconfuſa ⁺ cadit diuinorum animorum harmonia in obſcurum apoſtaticarum multitudinum euectus eſt caſum. Sed eſt dicendum mirabiliter in cœleſti hierarchia, quia purgatio eſt in ſubiectis eſſentijs a deo tanquam ignotorum illuminatio in perfectiorem eas ſcientiam ducens diuinarum cognitionum & ignorantiam eorum, quorum ſcientiam nondum habebant, utpote purgans, per primas & diuiniores eſſentias reductas in ſuperiores diuinarum contemplationum & manifeſtiores claritates. Sic & illuminati ordines ſunt & conſummati, & purgatiui, & illuminatiui, & conſummatiui ſecundum cœleſtem hierarchiam, tanquam excellentiſſimis & diuiniſſimis eſſentijs inferiores ſacras & cœleſtes diſpoſitiones, cum omnium caſtitate purgantibus in ordinibus & proportionibus cœleſtium hierarchiarum, implentibusq; eas diuiniſſimarum illuminatione, & conſummantibus in ſacratiſſima hierarchicarum intelligentiarum ſcientia. Etenim iam a nobis dictum eſt, & eloquijs diuinitus comparatur, non eas eſſe omnes cœleſtes ∘ diſpoſitiones in omnibus ſacris ⁺ deiuidum illuminationum ſcientijs, ſed ex deo quidem immediate primas. Per illas autem ſimiliter iterū ex deo ſubiectas, proportionaliter eis illuminari manifeſtiſſimis diuinitatis radijs claris.

[Margin notes: ∘ eorum. ⁺ recidit ∘ eiectus. ∘ eſſētias. ⁺ deiuidis]

¶ ELVCIDATIO HVIVS SEXTI CAPITVLI, DE PERficiendorum ordinibus. ARTI. XI.

Iam

IAm in pręcedenti capitulo actum eſt de tribus ordinibus perficientium,
Iam agitur de totidem perficiendorum ordinibus. Cum autẽ dicuntur tres
ordines perficiẽtium, nomen ordinis aliquam denotat dignitatem, non ſic
cum dicuntur tres ordines perficiendorum. [Hi quidem ſacerdotales or
dines, utputa ordo purgantium ſeu diaconorum, ordo quoq; illuminantiũ
ſeu ſacerdotum, & ordo perficientium, id eſt, epiſcoporum] & partitiões]
id eſt, diuiſiones eorum: quia trimembris diuiſio eſt illorum] uirtutesq; eo
rum] quæ etiam tres ſunt, ratione magis quam realiter differentes, ſicut & actus earum, ut
ſaltem in pluribus, ut ſunt uis purgatiua, uis illumioatiua uisque conſummatiua, ut in præ-
cedenti capitulo eſt expreſſum] Sub ipſis autem trinitas conſummandorum ordinum, de
inde narranda] id eſt, nunc deinceps notificandi ſunt tres ordines inferiorũ conſtitutorum
ſub illis, quorum eſt purgari, illuminari & perfici] Dicamus ergo quia purgandi qui-
dem ſunt ordines ſacrificãtibus, & miniſtrantibus diſtinctæ multitudines] id eſt. ordines pur
gandi ſeu purgandorum (ut ſit constructio intranſitiua) ſunt multitudines hominum diſtin-
ctæ, a ſacrificaotibus & epiſcopis, quorum eſt, alios efficere ſacros inſtrumentaliter & diſ-
poſitiue, & a miniſtrantibus .i. diaconis. qui in diuinis miniſterijs ſacerdotibus atq; epiſcopis
connumerantur, [quorum iam memoriam ſecimus] id eſt de quib^9 determinauimus. de quo
rum diuerſitatibus ſubditur] Eius quidem tanquam ad huc aute miuiſtrantium eloquijs ob-
ſtetricibus ad uitalem approbationem & formandæ & figurandæ] id eſt, fecimus mentionẽ
eius, id eſt, multitudioes cuiuſdam tanquã formandæ & figurandæ, ad approbationem uita
B lem, id eſt, ad ſalubrem & euidentem deteſtationem culpæ prioris. Hinc aliæ duæ translatio
nes habent. Ad uitalem abrenunciationem. Formandę, inquam, eloquijs obſtetricibus, id eſt
uerbis ſcripturæ ſpiritaliter obſtetricantibus catechuminum baptizãdum, quem oportet per
documenta ſcripturæ formare, conſolidare & circũ ligare, ne a conuenienti figura ac forma
reſoluatur ac defluat inſtar neglecti infantuli, prout de iſto paulo ante iam dictum eſt, ubi &
uerba iſta expoſita ſunt Sic quippe dixit apoſtolus, tanquam paruulis in Chriſto lac dedi uo- 1 Cor. 3.
bis, non ſolidum cibum, iuxta hanc ſimilitudinem loquutus eſt dominus ad Iob: Quis conclu Iob. 38
ſit hoſtijs mare, quando erumpebat quaſi de uulua procedens? Cum ponerem nubem quaſi
ueſtimentum eius, & caligine Illud quaſi pannis infantiæ obuoluerem] eiuſq; quaſi ad diuinã
quia ex ea apoſtatauit uitam reuocandæ] id eſt, fecimus memoriam & eius, id eſt, cuiuſdam
multitudinis recidiuantis quaſi, reuocandæ, id eſt, per pœnitentiam reducendæ ad couuerſa-
tionem diuinam & uirtuoſam, in qua fuit ad tempus, quia apoſtatauit ab ea, iuxta illud ad Ga Galath. 3.
lathas: O inſeoſati Galathe, quis uos faſcinauit non obedire euangelio?] bonorum eloquio
rum conuerſoria doctrina] id eſt, in formationibus ſcripturarum ſalubrium quæ magis aptę Lucæ. 13
ſunt, ad conuerſionem, pœnitentiam & emendationem inducere. Vt quod ait Saluator: Ni
ſi pœnitentiam egeritis, omnes ſimul peribitis. Et quod iterum dixit, Seruus qui cognouit uo Lucæ. 12.
C luntatem domini ſui, & non fecit, plagis uapulabit multis. Et quod iuſecũda ſua canonica Prin
ceps ait apoſtolorum: Melius erat illis non cognoſcere uiam iuſtitiæ, quam poſt agnitionem 2. Petri 2
retrorſum reuerti] eiusq; tanquam adhuc à contrarijs tumultibus iuſirmiter timidæ] id eſt, e-
ius q́q; multitudinis memini, q̃ adhuc ualde eſt prona ad mala. Ideo infirmiter, timet tumultus
contrarios tentationum & hoſtium, nou habens ſpem fortem in deo] & a facientibus uirtutẽ
eloquijs corroborandæ] id eſt, confortandæ, & animandæ in domino, a colloquijs facientib^9
uirtutem, id eſt, per uerba ſcripturæ quæ ad opera uirtutum accedunt, ut illud Apoſtoli: 2. Timo. 2.
Non coronabitur niſi qui legitime certauerit. Et, Non ſunt condignę paſſiones huis tempo Roma 8.
ris ad futuram gloriam, & c. [eiuſq; uelut adhuc ad ſacras actiones ex peſſimis tranſducen-
dæ .i. illius etiam multitudinis meminimus, quæ adhuc transferenda eſt ab actibus & conſue
tudinibus uitioſis ad actus uirtutũ, de qualibus ſcriptum: Corrupti ſunt & abhominabiles facti Pſal. 52.
ſunt in iniquitatibus [eiuſq; tanquam tranſductæ] id eſt meminimus item eius ſimilitudini-
bus, id eſt, cuiuſdam turbæ translatæ de uitijs ad uirtutes] Nondum uero caſtiſtimæ conuer
ſatiouem in diuinioribus habitudinibus, & immutabilibus habentis] id eſt, necdum habens
tis conuerſationem caſtiſſime, id eſt, puriſſime in habitudioibus, id eſt habitibus & exercitati
onibus diuinioribus, ut ſunt uirtutes theologice & intellectuales, & immutabilibus, id eſt, cõ
firmatis & omnino ſtabilitis iu bono [Iſte enim ſunt purgandi ordiues] id eſt quinq; multi-
tudines iſtæ, uidelicet: catechumeni, energumeni, apoſtatæ, uitioſi, puſillanimiter infirmi &
timidi, ſunt ordines quinq; purgandi] a miniſtratiua obſtetricatione & purgatiua uirtute]
id eſt, a perſona diaconi, qui quaſi obſtetrix ſpiritualis habet iſtos tenere in uirtutibus & do-

ctrinis, reſtringere & nutrire. Diaconus nanque habet purgatiuam uirtutem, & ſeparat
uos a perfectioribus, eijciens eos de eccleſia ante conſecrationē. Deniq; iſti magis proprie ap
pellantur turbæ & multitudines, quam ordo ſeu ordines aut collectiones, cum non ſint adhuc
debite coordinati, & per charitatem unum effecti, ſicut perfecti: turba etenim eſt quaſi multitu
do turbata. Mali etiam magis abundat. ⌊Hos miniſtri⌋ id eſt, diaconi ſacris ſuis uirtutibus p
ficiunt ⌉ id eſt, perficere incipiunt, elongando eos ab extremitate uitioſa. Proprie autem perfi
cere competit epiſcopis, quemadmodum illuminare ſacerdotibus [ad conſummate eos pur
*tranſordi gatos in illuminatricem manifeſtiſſimam ſacrificationum contemplationem & communi
nando, cationem tranſordinando] hoc eſt, diaconi perficiunt iſtos tranſordinando, id eſt, de imperfe
uel tranſor ctiſſimo ad meliora eos ordinando ac deducendo, ſcilicet ad purgatos, conſummate, id eſt, p
dinando fecte, in illuminatricem manifeſtatiſſimam, ut ſcilicet, pertingant ad illam puta ad uiam illumi
natiuam & contemplationem & communicationem. quoniam perducti ad uiam illuminati
uam, & ad proficientium ſtatūq;, permittuntur ſacrificationem (id eſt, oblationem & eleuatio
nem) inſpicere, & item communicare. Medius autem ordo eſt contemplatiuus, id eſt, medius
ordo perficiendorum eſt, iam aliqualiter contemplatiuus, non perfecte. Tres quippe ſunt or
dines perficiendorum. Infimus purgatorum. Medius fidelis populi, qui ad diuinorum ſeu ſa
mentorum inſpectionem & communicationem admittitur. Idcirco uocatur cōtemplatiuus.
Tertius, monachorum ⌊& quibuſdam ſacrificijs proportionaliter in puritate omni communi
cans ſacerdotibus ⌉ id eſt, medius iſte ordo conuenientiam ſpecialem habet cum ſacerdotibus
ipſis proportionaliter, prout ſibi poſſibile eſt quibuſdam ſacrificijs ſpiritalibus: Nam & cele
brantibus aſtat, & ſimul cum illis orat, deum collaudat, dominicæ paſſionis recordatur, ſpiritali
terq; communicat. imo cum offerentibus ſacerdotibus offert, repræſentando deo patri uni
genitum ſuum & eius paſſionem, alia quoq; myſteria pro noſtra reconciliatione, gratia & ſalu E
†illuminā te ⌊ in illuminandum ſe diſtributus] id eſt, deputatus ut ſuæ, non aliorum uacet illuminatio
da. ni, publice dicendo ⌈ Etenim eſt (ut æſtimo) clarum, quomō ipſe purgatus omni ⌉ id eſt, ab o
mni ⌊ immunda macula ⌋ id eſt mortali peccato, quod nitori gratiæ omnino contrariatur ⌊&
caſtiſſimum habens proprij animi inmutabile fundamentum ⌋ id eſt firmiſſimam fidem ſeu
Chriſtum in ſe habitantem per gratiam, ſeu mentis ſtabilitatem, ſecundum quod alia transla
tio continet ⌊ in contemplatiuum habitum tranſit ⌋ id eſt ad ſapientiam ſalutarem mediocriter
claram & eminentem, cuius actus eſt contemplatio compotens ⌈ & uirtutem ſacrifice ⌋ id eſt
Psal. 53 ad ſanctificantem uirtutem, qua & ſeipſum ſacrificat deo. Voluntarie, inquiens ſacrificabo ti
bi ⌊ & communicat per ſe diuiniſſimis ſymbolis ⌉ id eſt, ſacramentalibus ſignis ac formis, ſub q
bus & ſuſcepit ſacramentum ⌊ in contemplationibus eorum ⌋ quia & oculis corporalibus inſpi
cit hoſtiam ſacram, oculisq; mentalibus contenta ſub uiſibilibus formis ⌊ & in communicati
one ſimul omnis ſacræ lætitiæ repletus ⌉ id eſt in ipſa ſacramenti ſuſceptione refertus ſpiritua
li iucunditate magna & multa, delectatus ſapore mirabili, guſtu interno, ſupernaturali dulce
dine, panis ſuperſubſtantialis ſupercœleſtes edulij angelici panis. Hoc multi electi, &
ſancti ſacerdotes, copioſe, & ineffabiliter ſunt experti, quod & iam plures locales per F
ſonæ puellæ ac fœminæ miro modo deuote hubertim experiuntur quanquam & circa
... ſenſibilem illam ſuauitatem diſcretione, opus ſit & cautela ⌈ ac per hoc ad diuinum ſcientiæ
eorū amorem ſanctiſſimis aſcenſionibus ſuis & uirtutibus proportionaliter reuolans ⌉ id eſt
per huiuſmodi internam letitiam, deguſtationem, & conſolationem celeriter rediens ad di
uinitatis contemplationem, & ad fontalem ſcientiam increatamq; ſapientiam aſcenſionibus
contemplatiuis, ex Chriſti ſacramentis atq; myſterijs, intuendo quantum dilexerit nos pater
æternus qui unigenitum ſuum ſic miſit & dedit nobis, tradiditq; pro nobis, & inceſſanter i
pſum nobis tam mirabiliter, incompræhēſibiliterq; largitur. Iſtud uirtutibus, id eſt, fide & cha
ritate, gratitudine, latria, ſapientiæ ac ſcientiæ donis, inſpici debet ac fieri [Hunc ergo dico ſan
cti populi ordioem ⌉ id eſt, medium ordinem iſtum perficiendorum, uoco ordinem fidelis po
puli ⌈ tanquam per omnem uenientem purgationem. i. ad illuminatiuam uiam procedentē
ac prouenientem per omnem purgationem, id eſt, cunncta exercitia uiæ purgatiuę] & ſacra
manifeſtiſſimarum hoſtiarum inſpectione & communicatione, quantum iuſtum eſt dignum
hoc eſt, dignum præſentia perſonali in eleuatione ſummi & famoſiſſimi ſacramenti, & com
municatio in eiuſdē. Dignum inquam, non ſimpliciter, cum nec Iohannes ſanctiſſimus dig
Matth. 3 nus fuerit corrigiam ſoluere calciamenti illius: Sed quantum iuſtum eſt, id eſt debitum & ne
Marci. 1. ceſſarium ad ſalutem, exiſtendo ad minus ſine mortali peccato: ¶ Sequitur de tertio & ſupre
Iohan. 1

mo

mo perficiendorum catalogo⌈ perficiendorum autem omnium altior ordo monachorum eſt
ſacra diſpoſitio⌉ hoc eſt, diſpoſitio ſacra, id eſt, populus ſanctus, rite diſpoſitus, monachorum
eſt ordo altior omnium: quorum eſt a ſacris ordinibus hierarchicarum ac præſidentium pur-
gari, illuminari ac perfici⌈ Omni quidem mundata purgatione, id eſt, plene purgata⌈ uniuer-
ſali uirtute] id eſt, execirtio oĩs uirtutis pertinẽtis ad eos. Vel, omni iuſtitia. Iuſtitia eñ gñalis
eſt uirtus, quæ exigit culpam emendari per pœnam, & ſatisfacere pro peccatis, debita ſoluere,
reſtituere quoq; ablata⌊ & perfectiſſima propriarum actionũ caſtitate, id eſt, munditia ac ſpi-
ritali intentione, refrenatione etiam corporis omniumq; membrorum ab omni inquinatione,
ut totũ corpus ſpiritualiter circuncidatur, & ab omni abuſu cuſtodiatur, ſicq; impleamus illud
Apoſtoli ad Romanos: Sicut exhibuiſtis membra ueſtra ſeruire immunditiæ & iniquitati Roman 6.
ad iniquitatem, ita & nunc exhibite membra ueſtra ſeruire iuſtitiæ, in ſanctificationem
⌊ omniq; quantacunq; ut decet, eam contemplando ſanctificatione] id eſt, purgata etiã omni
ſanctificatione ſtatum illum decente,: quia ad uacandum deo, in omni puritate & ſanctis me-
ditationibus ordinatur⌊ in intellectuali theoria] id eſt, ſapiẽtia ſpiritali & contẽplatiua. Status
etenim monachorum, eſt ſtatus perfectionis. ideo religioſi tenentur ualde ſpiritali ſtudere pro
fectui, ad contemplationem ſe dare, puritati, paci, quieti uacare⌈ & communicatione ſacta]. i.
communionem ſortito⌋ & pontificum conſummatiuis uirtutibus mancipata, id eſt tradita ꝑ-
fectiuis uirtutum actionibus, quibus ab epiſcopis inſtituendi ſunt monachi[& diuinis eorum
illuminatiõibus⌉ id eſt, ſpiritualioribus ac ſecretioribus informationibus⌊ & hierarchicis tra-
ditionibus⌋ id eſt præceptiuis ordinationibus⌊ edocta⌋ ad debite ac regulariter conuerſan-
dũ⌊ conſiderans per ſe ſacrarum hoſtiarum ſacrificatiões] id eſt, iam ſine diaconi informatiõe
B contemplans ac intuẽs ſacra myſteria celebrari⌊ & a ſacra eorum ſcientia⌉ id eſt a cognitio
ne illa ſymbolica ſacramentalium ſpecierum⌊ in conſummatiſſimã proportionaliter aſcen-
dens conſummationem⌋ id eſt, in perfectiſſimam contemplationem & ardentiſſimam unio
nem cum ingenti admiratione & affectuoſiſſima intuitione penſando arcanum & ſuperſapi
entiale conſilium superſublimis trinitatis circa humani generis ſaluationem⌈ Inde diuini noſtri
duces]. i. hac de cauſa beatiſſimi apoſtoli⌈ nominatiõibus eos ſacris dignati] id eſt, monachos
iudicauerunt dignos appellationibus ſpecialibus, illorum ſpiritualitati congruentibus⌊ alij q-
dem therapentas⌋ id eſt dei cultores ſeu placatores⌈ alij autem monachos ipſos nominãtes ex
dei puro miniſterio & ſamulatu⌋ id eſt, aliqui uocauerunt eos cultores & ſamulos dei, eo quod
cum præcipua puritate atq; aſſidua deſeruitione colant deum, eius uenerationi, laudi, ſpecula
tioni, quantum poſſibile eſt, totis præcordijs ſunt indeſinenter intẽti, iugiter cuſtoditi, ac ſum
ma ſolicitudine præcauentes, ne maieſtatem & ſanctitatem eius aliquo inhonorent. Vnde &
in uita beatiſſimi patris noſtri Antonij recitatur, quod plurimi quaſi ſpeciali nomine uocabãt Athanaſ.
eum Deicolam[& non partita & ſingulari uita⌉ Hic tangitur ratio, cur nũcupati ſint mona
chi, utputa ex uita ſingulari & impartita, id eſt, quoniam ſingulari deuotione & cordis integri
tate, recollectione & ſimplificata unione, ſuo obſequũtur creatori, non diſtracti, hinc inde, nec
C circa plura ſolliciti & turbati, ſed in deum reducti, ſtabiliti ac ſynceriſſima adhæſione ſancti a- Lucæ 10.
moris unum cum illo effecti. Nil creatum curantes, aſpicientes niſi in deo, ſecundum de-
um, & propter deum, uidelicet inquantum utile aut neceſſarium eis eſt ad dei obſequium, a- Iſeparabili uel inſepa rabilibus.
morem & unionem⌊ tanquam unificante eos inſeparabilium ſacris complicationibus⌋ id eſt
tanquam ſingulari conuerſatione monachorum, uiuente & unificante mentes eorum com-
plicationibus ſacris, id eſt, ſanctis coniunctionibus ſeu adunationibus quibus diuerſa quaſi pli
cantur & includuntur in unum. Hinc alia litera habet: Conuolutionibus inſeparabilium,
id eſt ſpiritalium ac perpetuorum bonorum, quæ ueræ & inamiſſibiles diuitiæ ſunt rationa
lium creaturarum, nec ſeparantur, nec auferuntur ab eis ipſis inuitis: hoc eſt, niſi conſentiat⌊ in
deiformem unitam⌉ id eſt, in præcipuam unionem cum deo, & inter ſe unita quaſi unum ſunt
cum & in illo & unum adinuicem, iuxta illud: Qui adhæret deo unus ſpiritus eſt⌈ & amicam 1. Corin. 6.
deo conſummationem⌋ id eſt, perfectionem deo dilectam. Ideo ad perfectionem nos iugiter
exhortatur:⌊ Propter quod & conſummatiuam eis donauit gratiam ſacra legiſlatio] id eſt, do
ctrina euangelicæ legis aſcribit monachis gratiam perfectiuam, & ipſam perfectionem ſecũ
dum ſtatum eorum completum. Ideo iuueni qui ſe dixit præcepta ſeruare Chriſtus reſpon- Matth. 19.
dit: Si uis eſſe perfectus, uade & uende omnia quæ habes & da pauperibus & c.⌊ & quadam
eos dignata eſt conſecratiua inuocatione⌉ id eſt, cenſuit eos conſecrari ſeu dignos benedici,
cum imploratione gratię benedicentis, præſertim in eorum profeſſione⌊ nõ hierarchica⌉ id eſt
non pontificali.⌊ Illa enim in ſolis fit ordinibus⌉ id eſt, tantum in collationibus ordinum, quo

† ſtiſicata rum eſt alijs ſacra dare ſeu conſecrare, purgare, illuminare, perficere.⌋Sed† ſanctificatiua ¬ id
eſt, conſecratione ſanctificationis impetratiua ⌐a ſanctis ſacerdotibus] quorum eſt benedice-
re religioſis & monachis, ſanctimoniales tamen uelantur a præſule, monachi enim non con
ſtituuntur in officio dignitatis aut prælatura ⌊hierarchica perfectione ſecundo ſanctificata ¬
id eſt, benedicuntur perfectione ſacerdotali, quæ primo collata eſt benedictione epiſcopali.
Epiſcopus nanq; benedicit & conſecrat ſacerdotem, qui ſic conſecratus, conſecrat mo-
nachum.

¶M·Y TERIVM monaſticæ inſtitutionis, conſecrationis & conſummationis:
Arti. XII.

SAcerdos quidem ſtat in conſpectu diuini altaris monachicam inuocationem pſallens ¬
.i. pſalmos decantans, qui magis pertinere uidentur ad actum cōſecrationis illius [Cō-
ſummmandus autem ¬ id eſt, perficiendus & conſecrandus in monachum [retro ſacer
dotem ſtat, nō utrumq; pedem inclinās, id eſt, nō ambo genua flectens coram altari, ſi-
cut ſacerdos [nō unū de pedib⁹].i. nec unū genu flectēs, ſicut diacon⁹ ⌐ nō ſup caput hn̄s deo
tradita eloqa] id eſt, librū ſacræ ſcripturæ, ut pontifex [tātum uero ſacerdoti aſtās pſallēti, ſu
per ipſo myſticam inuocationem⌋id eſt, pſalmodiam & præcem includentem ſenſum arca-
num & ſpiritalem⌊Perficiens autem eam] uidelicet myſticam inuocationem ſeu monachalē
conſecrationem⌊ſacerdos ad perficiendum ueniens] id eſt, ad conſecrandum in monachum
⌊interrogat primum hoc ¬ id eſt, iſtud primo inquirit a perficiendo⌊Si primum abrenunciat
diuiſis non ſolum conuerſationibus, ſed et phantaſijs] id eſt, non ſolum actionibus terrenis in
ordinatis a deo diuidentibus, uitioſis, carnalibus, imo etiam uanis apprehenſionibus, phantaſti
cis cogitationibus, conſenſui illicito, cunctis affectibus prauis ⌐ Deinde perfectiſſimam ei
uitam narrat] id eſt ſacerdos commemorat perficiendo conuerſationem ualde perfectam, quā E
aggreditur ⌐ teſtimoniū ei perhibēs ¬ id eſt, ei proteſtās ⌐ quia oportet media eū ſuperaſtare ¬.i.
quod oporteat eum multo perfectius & ſpiritalius conuerſari, quam fideles ſeculares, qui ſunt
in medio gradu ac ordine perficiēdorum⌊Hæc autem omnia perficiente intentiusq; confiten
te ¬ id eſt conſecrando in monachum, dicente ſe eſſe paratum ad omnia iſta, & confitente, id
eſt promittente, ut alia litera habet, quod ea ſeruabit [cruciformi ſimilitudine ¬ id eſt, ſigno cru
cis⌊ſignans eum ſacerdos, tondet ¬.i. capillos abradens ⌐ trinam diuinæ beatitudinis inuocans
ſubſtantiam ⌋id eſt, deum felicitatis æternæ & increatæ, trinum in perſonis, unum in eſſen-
tia ⌊& ueſtem omnem exuens ¬ id eſt, ueſtimenta priora exuens illum⌊alteram ¬ ſcilicet mo-
naſticam ueſtem⌊induit ¬ illum ⌐ & cum alijs ſacerdotibus uiris, quicunq; aſſunt, ſalutās eum ¬
id eſt, oſculans cum imprecatiōe, & deſiderio ſuę ſalutis, ut proſperetur in ſancta religione, &
ualedicens ei, tanquam iam morienti huic ſeculo nequam, ſocium perficit diuinorum myſteri-
orum, id eſt ſacræ communionis.

¶THEORIA, id eſt ſpiritalis ſignificatio horum.
Articulus. XIII.

QVOD neq; pedibus inclinare⌋ id eſt, genua flectere⌊neq; ſuper caput habere F
deo tradita eloquia ¬ id eſt, librum diuinæ ſcripturæ, ſupple conuenit perficiendo
in monachum [aſtare autem⌋id eſt, ſed aſtare [ſacerdoti ¬ ſtando iuxta & retro eū
⌊inuocationem pſallenti].i. pſalmos & conuenientes orationes dicenti⌋declarat.i.
ſignificat monachicum ordinem non eſſe prælatum alijs ¬ iuriſdictionaliter atq; prę latice, in
quantum ſunt monachi, quamuis unus monachorū confratibus præficiatur in abbatem aut
priorem, uel ex commiſſione ſeu indulto poſſet animarum curam habere ⌐ ſed in ſeipſo ſtan-
tem⌋id eſt, in ſua humili uocatione manentem ⌐ in ſingulari & ſacra ſtatione ſacerdotales ſe-
quentem ordines ¬ id eſt, obedientem ſacerdotibus, & eis inferiorem, imo & diacono iuxta prę
habita, ſaltem quantum ad actus hierarchicos in ſua ſtatione ſingulari, id eſt in loco, ſtatu & or
dine quo ſoli deo & ſibiipſi habet intendere, propter quod monachus dicitur, quaſi cuſtos
unius, a monas, quod eſt unum: habet tamen orare pro alijs. Porro iſtis temporibus & per
multa annorum cētenaria, monachi in ſacris ſunt & fuerūt ordinibus. Idcirco pro nūc aliter de eis
cenſendum eſt quam in huius libri capitulis ſcribitur ut tangitur ⌐ & cum ipſis tāqu ā cōſequē
tem in diuinam per ſe ſacrorum in ſciētiam bene credēs aſcēdētem ¬ id eſt monachicum ordinē
cum ſacerdotalibus uiris aſcēdētem in ſciētiam diuinam ſacrorum per ſe tāquam cōſequētem
ordines illos e uicino in eccleſiaſtica hierarchia. Quo etenim illis propinquior eſt, eo amplius
perfectiōi ipſorum cōformare ſe debet bn̄ credēdo eiſdem a quibus illuminatur⌊Partitis aūt

non

non ſolum conuerſationibus, ſed etiã phãtaſijs abrenunciatio⌋ id eſt, abrenunciatio qua iſte ab
renunciauit conuerſationibus diuiſis & phãtaſijs ſecundum expoſitionẽ nũc introductã, cõ
ſummatiſſimam ſignificat monachorum philoſophiam⌋ id eſt, ſapientiam eorum ualde per
fectam, quæ cõſiſtit in hoc, quod ſic deſpiciunt, temporalia atq; carnalia, quatenus perfectius
conſ. quantur diuina & puriori quietiori q; mente uacent altiſſimo⌈ in ſciẽtia † uiuificãtium mã † uiuificãti
datorum operantem⌋ id eſt, in cognitione ſaluberrimorum dei p̃ceptorum efficaciter ſe exer
cẽtem, iuxta illud: Si uis intrare ad uitam, ſerua mandata. Spiritalis nãq; & contemplatiua ſapi Matth. 19.
entia, non negligit operari tempore opportuno neceſſaria & utilia ad profectum. Deniq; præ
cepta euangelicæ legis recte dicuntur uiuificãtia, quia lex iſta continet gratiam, ſecundum q̃
ſumitur cum incluſione ſacramentorum ſuorum. Non aũt lex Moſi. Propter quod per Eze Eze. h. 20
chielem perhibuit dominus: Dedi eis præcepta non bona, & legem in qua non uiuent⌋ Eſt e
nim (ut diximus) non medie perficiendorum ordinum⌋ id eſt, abrenunciatio ſeu philoſophia
iſta non eſt ordinum perficiendorum medio modo⌈ ſed omnium altioris⌋ id eſt, ordinis mo
naſtici, qui inter ordines perficiendorum ſupræmus eſt: ideo maxime perfici debet inter eoſ
dem⌈ Propter quod & multa a media ordinatione indiſcrete energumenum⌊ id eſt, ob hoc
multa quæ a media ordinatione energumenum, id eſt, quæ a fideli ſeculari, coniugato q; po
pulo intus adhuc laboranti, indiſcrete, id eſt, communiter ſine exceptione & prohibitione agũ
tur, ut ſunt nuptiæ, militiæ, mercatiões⌈ interducunt quodã mõ ſingularibus monachis, qui
ſingulares uocantur, non ſingularitate uituperabili, ſed quia ſunt ſingularis propoſiti & uitæ
eminẽtis, ut ſubdit⌊ tanquã ad unũ ſic debẽtibus uniſicari⌋ & ueluti his quorum profeſſio eſt Lucæ, 10.
B præcipue eſſe unum cum deo per recollectionem feruidum q; amorem in eo⌈ & ad diuinam
unitatem congregari⌋ id eſt reduci in illud ſuperſimpliciſſimũ, quod ſumme neceſſarium eſſe
conſtat⌈ & ad ſanctificã, ut iuſtum eſt, reformare uitam⌋ id eſt, reparari ad conuerſationem in
ternam, Chriſtiformem & innocẽtem, atq; ſanctificam, utputa ſacerdotalem, cuius eſt aliorũ
uitam facere ſanctam. Hinc alia litera habet, ſacerdotalem⌊ ueluti cognationem eius habenti † habenti
in multis & magis * & ultra reliquas⌋ id eſt, tanquam poſſidenti præcipuam conformitatem & * eſt.
uicinitatem cum uita & ordine ſacerdotum, ut dictum eſt, & magis & ultra reliq̃s⌊ cõſummã
dorum ordinationes proximantem⌋ id eſt per ſimilitudinem actuum uirtuoſorum plus acce
dentem ad ſimilitudinem uitæ ſacerdotalis, quam reliquæ ordinationes, id eſt, congregatiões
ſeu ordines conſummandorum, id eſt, perficiendorum. ¶ Sequitur quid deſignet impreſſio ſigni Crucis impreſſio qd
crucis⌊ Cruciformis autem ſimilitudinis ſignaculum, ſicut iam a nobis dictum eſt, declarat ab
omnibus ſimul carnalibus deſiderijs ocium⌋ id eſt, ſignificat ceſſationem & abſtinentiam a cũ
C ctis concupiſcentijs, delectationibus q; immundis, in quibus eſt maxima turpitudo, beſtialitas, 1 Petri, 2.
fœtor. Ideo ſanctus Petrus: Obſecro, inquit, uos abſtinere a carnalibus deſiderijs. Atq; ut in Benedict.
regula ſua ſanctus aſſerit Benedictus: Nihil ſic dedecet monachum ut indigeries. Et Saluator Lucæ 21.
Videte, ait, ne grauentur corda ueſtra crapula⌊ Capillorum uero tonſura ſignat nudam domi * ſignificat nudã & nõ figuratam.
ni, nõ figuratam uitam⌋ id eſt conuerſationem Chriſti ſynceram, non palliatam aut ſimulatam
quam monachi potiſſime debent ſequi. Nam contra fictam iuſtitiam Chriſtus in euangelio a
cerrime loquitur. De qua Phariſęos & ſcribas uehementiſſime ac multipliciter reprehendit. Luc 6 12. Matth 23.
Et contra figuratam uitam ſermocinans: Cum ieiunatis, inquit, nolite fieri ſicut hypocrytæ tri Matth 6.
ſtes. Exterminant enim facies ſuas, & cætera⌊ non in fictis figuris animi libertatem ſuperpo
ſite formantem, id eſt, uitam non formantem, id eſt, non effigientem, & quaſi pingentem, ſu
perpoſite, id eſt, extrinſecus & apparenter in aſpectibus hominum libertatem animi a ſeruitu
te uitiorum ac dæmonum in figuris fictis, id eſt, apparatibus & geſtibus ſimulatis, & quaſi de
uotionalibus, ut faciunt quidam uaniſſimi, grandem prætendentes deuotionem coram homi
nibus, cum ſint mente corrupti, & deteſtabiles deo: quia ut ait ſcriptura: Simulatores & callidi
prouocant iram dei. Hinc additur⌊ ſed ipſam in ſeipſa non humanis pulchritudinibus, ſed co
adunatis & monachicis in deiformiſſimum reductam⌋ id eſt, uitam ſuam in ſemetipſa ornan Iob. 36.
tes ueris uirtutibus, ita quod actus exteriores & apparatus corporalis & compoſitio morum ſo
ris refulgentes procedant ex uirtuoſis interioribus actibus, ex intentione ſyncera ad dei hono
rem, ad propriam ſalutem, ad proximorum ædificationem ex charitate, humilitate ac dei ti
more, non pulchritudinibus humanis, id eſt, fictis humiliationibus, uanis macerationibus, ap
parentibus q; iuſtitijs non exiſtentibus: ſed reductam in deum tanquam in ultimum finem
per media recta, tanto fini proportionata, congruentia ac placita, & in deiformiſſimum. i.
in charitatis perfectiõem & contẽplationis expeditiõem, ut ubiq; & ſemp prompte ac feruide

eleuare ualeant ſe in deum. Charitas quippe eſt uirtus ſumma, ad cuius profectum & perfecti
onem cętera exercitia noſtra ordinare debemus. Ad futuram quoq; beatificam uiſionem aſſi
due nos appropinquare oportet, per incrementa puritatis internæ & profectum in dono ſapi
entiæ, ac exercitia uitæ contemplatiuæ, & hoc coadunatis, id eſt, connexis & coordinatis uir
tutum operibus ſplēdidis ac ſolidis, & monachicis, id eſt, unitiuis, a monas quod eſt unum. Vn
de alia tranſlatio continet, ſingularibus & ſolis: alia, unicis: alia, ſolitarijs. In his compendioſiſſi
me docet ſacratiſſimus iſte theolog⁹, quam ſyncera, ſimplex, humilis, recollecta debeat eſſe cō
uerſatio monachalis, utputa penitus aliena ab omni duplicitate, ſimulatione, hypocriſi, ambiti
Phi lipp. 2 one, & infectione fucata, quod etiam ſpectat ad uitam cuiuſlibet Chriſti fidelis, iuxta illud ad
Matth. 10. Matth. 6 Philippenſes: Sitis ſine quærela, ſimplices filij dei. Chriſto quoq; iubente, Eſtote prudentes ſi
Matth. 7. Coloſſ. 2. cut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbę. Qui & teſtatus eſt: Si oculus tuus fuerit ſimplex, to
tum corpus tuum lucidum erit. Et, Attendite a falſis prophetis qui ueniunt ad uos in ueſtimē
tis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces. Hinc dicitur ad Colloſſenſes: Nemo uos ſedu
cat, uolens in humilitate & religione angelorum, quę non uidit, ambulans fruſtra, inflatus ſen
ſu carnis ſuæ, & nō tenēs caput, ex quo totum corpus per nexus & iuncturas ſubminiſtratum
& conſtructum creſcit in augmentum dei. ¶ [Sequitur de ſignificatione exuitionis] prioris au
tem ueſtimenti expulſio] id eſt ſecularium ueſtium depoſitio [& alterius aſſumptio] id eſt, reli
gioſi habitus induitio [a media ſacra uita in perfectiorem tranſordinationem ſignificat] id eſt,
denotat mutationem & tranſitum hominis ſecularis, ſe transferentis a uita media ſacra, id eſt, a
conuerſatiōe fidelis populi laicalis honeſta & bona, ad conuerſationem monachalem perfecti
orem. Tria nāq; ſunt genera hominum perficiendorum, uidelicet infimum purgatorum, me
dium fidelis populi communicātis & audientis diuina, tertium monachorum, ut patuit. Regu
lariterq; loquendo, aſcēdebatur ab infimo per medium ad tertium [ſicut in ſacra theogeneſia] E
.i. in ſancto baptiſmo [ueſtimēti mutatio declarabat purgatā uitam] id eſt, uitam in baptiſmate
renouatam, atq; ab omni peccato mundatam [in contemplatiuum & illuminatiuum habitum
Iſaiæ. 11. aſcēdētem] in baptiſmo quippe non ſolum delētur peccata, ſed & gratia gratum faciēs, & uir
† quicunq; tutes ac dona ſpiritus ſancti infunduntur, inter q̄ ſapientia illa q̄ donū eſt, & uirtus ac habitus cō
templatiuus [Si autem & nūc] ſcilicet, in conſecratione monachali [ſacerdos & omnes qui aſ
ſunt ſancti, conſummatum] id eſt, perfectum & conſecratum in monachum [ſalutant] cum
* charita- tiue. oſculo ſancto [ſanctam deiformium intellige ſocietatem] id eſt, per oſculum illud ſpiritaliter in
tellige ſocietatem ſanctam deiformium. i. ſpiritale conſortium hominum diuinorum [* chari
tate in lætitia diuina condelectatam ſibi inuicē] id eſt, ex diuino amore ac zelo fraternæ ſalutis,
mutuo congratulantem de ſpiritalibus donis ac gratijs & appropinquatione ad ueram perfe
ctionem perpetuamq; ſalutem, de qua congratulatione in euangelio legitur: Congratulami
Lucæ 15 ni mihi, quia inueni ouem quam perdideram. Quemadmodum enim carnaliter ſe amantes,
2. Iohan. de temporali proſperitate ſibi congaudent: ſic ſe inuicem ſpiritaliter diligentes, de ſpiritali col
2 Cor. 7. lætātur ac deo regratiantur profectu, prout in ſecūda ſuo canonica ſanctus fatetur Iohannes: F
Maiorem horum gratiam nō habeo quam ut audiam filios meos in ueritate ambulātes. Hinc
Corinthijs ſcripſit Apoſtolus: Multa eſt mihi gloriatio pro uobis, repletus ſum conſolatione,
ſuperhabundo gaudio in omni tribulatione noſtra [In fine uero omnium] id eſt, circa finem a
* quoniam ctuum qui fiunt in cōſecratiōe monachorum [ſacerdos in diuinam communionem uocat cō
ſummatum] id eſt, ad communicādum ſuſcipit cōſecratum in monachum [ſignificās ſacre * q̄
† ſecundum modo perfectus] id eſt, taliter conſecratus [Si uere in monadicam peruenit] id eſt, ad monacha
lem profeſſionem. Vnde alia trāslatio habet: Si ad monachicum & ſingulare inſtitutum ue
raciter uenit [& in† coordinatam anagogē] id eſt, in ſuperductiuam eleuatiōem & cōtemplati
onem rite diſpoſitam [nō cōtemplator ſolummō erit ſecūdum ſe ſacrorum] id eſt, nō tātum
erit inſpector ſacramētorum eccleſiæ præſertim euchariſtiæ, quæ in ſe ſanctitatem & gratiam
cōtinēt. [Neq; iuxta medium ordinem in communiōem ueniet ſacratiſſimorum ſymbolorū]
id eſt, nō tātum admittetur ad ſacram communionem, ut plebs laicalis ſecularis, fidelis [ſed cū
diuina a ſe participatorum ſacrorum ſciētia, altero modo ſuper ſacram plebem in aſſumptio
nē ueniet diuinæ communiōis] id eſt, cum ſpiritali intelligētia & lympida quadam cōtempla
tiōe myſteriorum, accedet & communicabit cum ſapore & fructu multiplici, multo eminē
tius quam plebs communis, quamuis deuota, utputa habens fidem cum rationibus credendo
rum & intelligentia animi depurati, [Propter quod & ſacerdotalibus ordinibus] id eſt, conſe

cratis

A cratia in ſacerdotes[inſacræ communicatiuis ſuis ſanctificationibus]id eſt,in eorum ordinati
onibus in quibus communicant[in fine ſanctiſſimarum ſuarum oblationum] qua & ipſimet
deo ſpiritaliter offerũtur,& ipſi per epiſcopum offerunt deo[ſanctiſſimę euchariſtiæ commu-
nio traditur]ſicut præhabitum eſt[a conſummante,id eſt,ordinante Leos ſummo ſacerdote]
Non ſolum quia diuinorum myſteriorum aſſumptio,id eſt,acceptio ſacramenti euchariſtiæ,
[uniuſcuiuſq; hierarchicæ participationis eſt conſummatio]id eſt,complementum atq; per-
fectio aliarum cõſecrationum & hierarchicarum participationum communiter,quamuis nõ
procius ut ſupra expoſitum eſt[ſed quia & ipſam communionem & diuiniſſimam donationẽ
proportionaliter eis ſecundum ſingulas ſacræ omnes ordinationes participant,id eſt, etiam i-
deo,quoniam ordinationes omnes ſacræ,id eſt, conſtituti in quacũq; ſacra ordinatione ſeu or
dine ſacro,participant,id eſt,communicando ſuſcipiunt communionem ipſam,&,pro id eſt,
donatiõem diuiniſſimam,id eſt, rem datam,in qua idem eſt dator & donum, proportionali-
ter eis,ſecundum ſingulas,nõ ſic quin unuſquiſq; illorum integrum & perfectum ſuſcipiat ſa
cramentum, ſed quod unuſquiſq; ſecundum menſuram ſuæ præparatiõis & meriti,ſumat cũ
effectu fructuoſitatis maioris aut minoris. Cumq; unuſquiſq; tanto debeat,ſecundum cõgru
entiam eſſe maioris uirtuoſitatis,quanto altioris eſt ordinis.hinc maiores dicũtur diuinius cõ-
municare,quamuis frequenter cõtingat oppoſitum. Recipiunt ergo uniuerſi & ſinguli cõmu
nicantes proportionaliter eis,id eſt,ſecundum menſuram ſuæ diſpoſitionis & dignitatis. Ideo
ſequitur:[ad propriam †earum poſitionis anagogen & conſummationem,id eſt,ad profectũ †eorum
ſuum & erectionem ac conſummationem in deum,ad quem ſacramentum iſtud uocatur uia
B ticum. Ideo teſte Apoſtolo: Quicunq; manducauerit panem hunc uel biberit calicem domi- 1 Corin. 11.
ni indigne,reus erit corporis & ſanguinis domini, Vnde alia litera habet, Vt per ſacramentũ
hoc ſuouehantur & perficiantur in deum. ¶ Conſequenter recapitulans & concludens [Cõ
prehenſum eſt ergo,inquit[a nobis quomodo ſanctæ quidem teletæ] id eſt,ſacri myſteria-
leſq; actus purgatio ſunt & illuminatio & cõſummatio,id eſt,perfectio[Miniſtri autem]id eſt
diaconi,ſunt[purgatiuus ordo]id eſt,pluralitas coordinata ad purgandum. Ordo nãq; eſt qd
unũ collectiue,& ipſi diaconi ſunt ordinis purgatiui. Simili ſenſu ſubiungitur:[Sacerdotes ue
ro illuminatiuus,id eſt,ſacerdotes ſunt ordinis illuminatiui[cõſummatiuus autem deiformes
ſummi ſacerdotes,id eſt,epiſcopi ſunt ordo perfectiuus [Purgatus uero ordo,ſacræ inſpectio
nis & communionis particeps,nõ]eſt[quantum adhuc purgatus] Ordo purgatus ſeu ordo
purgatorum uocatur,qui adhuc eſt in exercitio paſſiuę purgationis,& quam diu ſic eſt,nõ eſt
particeps ſacræ inſpectionis neq; communiõis:quoniam tales excludebantur ab eccleſia ante
eleuationem,nec poterant communicare.[Cõtemplatiuus ordo ſacer populus],id eſt, plebs
communis deuota,eſt ordo perficiendorum medius,& dicitur contemplatiuus,quia interfuit
eleuatione,& uidit euchariſtię ſacramentum[Conſummatus autem ordo]id eſt perfectus in
ter perficiendos[eſt ordo adunatorum monachorum]qui in deo per charitatem reducti ſunt
& uniti,adinuicem quoq; ſpeciali coniuncti amore[Sic enim ſecundũ nos hierarchia] id eſt,
hierarchia eccleſiaſtica[deo traditis ordinibus ſacre diſpoſita]id eſt, ſancte diſtincta & ornata
gradibus epiſcoporum,ſacerdotum,diaconorum & inferiorum[cœleſtibus hierarchijs con-
C formis eſt diuinæ imitationis ſuæ,quantum in uiris ſaluans deiformes characteres] id eſt pro-
prietates,uirtutes & actiones diſtinctiuas,quibus ab alijs differt & deo aſſimilatur, ſecundum
quod hominibus uirilibus fas eſt[Sed dicis,id eſt,obijcere poteſt[quia cœleſtibus hierarchijs
deſunt omnino purgati ordines]id eſt,in ſupernis choris & principatib᷒,nullus eſt ordo cui cõ
petat purgari[Non enim iuſtum neq; uerum]eſt[dicere tanquam, iã quædam cœleſtis diſ-
poſitio ſit polluta]id eſt,quod aliquis ordo maculatus ſit in cœlo empyreo,cui uidelicet pur
gari conueniat. Veruntamem Apoſtolus dicit, contra ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus, Epheſ. 6.
quod de aereis exponitur cœlis[Ego autem,quia quidem immaculati perfectiſſime ſunt].i.
ego dico quod nulla penitus immundiтia culpæ in ipſis ſit[& caſtiſſimum ſupermundane ha
bent,id eſt,puritatem intellectualem impeccabilem,confirmatam in bono per gratiam. Nec
obſtat illud Iob: Ecceq; ſeruiunt ei,nõ ſunt ſtabiles,& in angelis ſuis repperit prauitatem:quia Iob. 4.
hoc fuit ante reproborum angelorum ruinam,quibus(tanquam cœleſti ac beato conſortio
indignis)electis q manſerũt,in inſtanti ſunt cõfirmati,ſuntq; ex ſua natura mutabiles atq; pec
cabiles,p gratiã uero & gloriã inpeccabiles ſunt effecti[cõfiteor omnino,ſi nõ recido omino
ſacratiſſimo intellectu].i,niſi omifarie a catholico intellectu diſcedo,imo hereticũ ẽ ſtin angelis

Apoca.21. ponere culpam, aut in cœlo ruinam, cum in Apocalypſi ſcriptum ſit: Non intrabit in illam. i. in cęleſtem Ieruſalem aliquid inquinatum⌊ Si ¬ pro quia ⌈ enim aliquis eorū a malitia receptū id eſt, ſi quis angelorum prauitati conſentiens, & per hoc in ſua mente malitiam ſponte recipi- ens ⌈ cęleſti quidem & inconfuſa cecidit diuinorum animorum harmonia ⌋ id eſt, a ſpiritali comproportione concentu, & uera concordia mentium ſupernarum, non adhærendo creato-
Iob.25 ri, qui facit cōcordiā in ſublimibus ſuis, præſertim poſt confirmationem ipſorum inuiolabil ,
Teneſus. ⌈ in obſcurum apoſtaticarum multitudinum * eiectus eſt caſum] id eſt, caliginoſum recepta-
Iudæ.1. culum illorum ruinæ deputatum ac debitum, qui cum primo ſceleratiſſimo apoſtata, a ſuo a- poſtatauerunt conditore. De quibus ſcriptum eſt: Angelos qui non ſeruauerunt ſuum princi patum, ſed dereliquerunt ſuum domicilium, in iudicium magni dei uinculis æternis ſub cali gine reſeruauit. Conſequenter hanc ſoluit obiectionem: ⌈ Sed eſt dicendum mirabiliter ¬ ut- puta ſecundum ſupernaturalis fidei documenta ⌈ in cœleſti hierarchia, quia purgatio eſt in ſub iectis eſſentijs ⌋ id eſt, quod inferioribus choris ac perſonis angelicis conuenit purgari ⌈ à deo] imo & a ſuperioribus choris, ⌈ tanquam ignotorum illuminatio] id eſt, informatio de igno- tis ⌈ in perfectionem eas ſcientiam ducens diuinarum cognitionum] id eſt, illuminatio illa du- cens mentes angelicas in notitiam ampliorem cognitionum, quas habent angeli ſuperiores. ⌊ & ignorantiā eorum, quorum nondum ſcientiam habebant, utputa purgans ¬ id eſt, ueſcien tiam ſimplicem inferiorum angelorum, quam habebant de aliquibus dei operibus ac myſte- rijs remouens ⌊ per primas & diuiniores eſſentias ¬ id eſt, per angelos ſuperiores, qui plura & ſecretiora noſcunt de talibus, & ea lympidius uident. Hinc ſequitur ¬ reductas in ſuperiores di uinarum contemplationum & manifeſtiores claritates ¬ id eſt, perductas & eleuatas ad excellē tiores & apertiores claritates diuinarum contemplationum, id eſt cognitionum operum diui norum de quibus illuminant inferiores, non autem illuminant eos de pertinentibus ad ſubſtā tiam æternæ felicitatis eſſentialiſq; præmij, in quibus non creſcunt beati, prout in expoſitiōe ſuper angelicam hierarchiam diffuſius dictum eſt, & frequenter. Sic & illuminati ordines ſunt & conſummati, & purgatiui & illuminatiui, & conſummatiui ſecundum cœleſtem hierar- chiam ¬ .i. iſto mō in hierarchia cœleſti ſunt aliqui ordines purgati & illuminati ac conſumma ti, id eſt, perfecti a ſuperioribus ſuis, Et item ſunt ibi aliqui purgatiui & illuminatiui & perfecti ui inferiorum. Deniq; hi idem numero ordines angelorum, ſunt purgatiui & illuminatiui ac perfectiui, atq; purgati & illuminati ac perfecti, & hoc reſpectu diuinorum: imo hoc ſingulis conuenit choris angelicis ſinguliſq; ordinum illorum perſonis, ita quod ſummus de ordine Seraphim, nō purgat nec illuminatur neq; perficitur angelo aliquo, ſed tantum a deo, & item a Chriſto homine ac ſacratiſſima uirgine, ut priori libro eſt declaratum. Iſtud conſequenter ex ponitur. ⌊ tanquam excellentiſſimis & diuiniſſimis eſſentijs ¬ id eſt, ſupręmis illis ordinibus ac perſonis ⌈ inferiores ſacras & cęleſtes diſpoſitiōes ⌋ id eſt ordines inferiores ⌊ cum omni caſtita tē ¬ id eſt, puritate ⌈ purgantibus ⌋ ſine faſtu ſuperbiæ, cum ingenti humilitate & præcipua cha ritate ⌊ in ordinibus & proportionibus cęleſtium hierarchiarum ¬ id eſt, per uniuerſos choros angelicos reſpectu ſuperiorum ſuorum, & iuxta capacitates eorum ⌊ implentibuſq; eas diui- niſſimatum illuminatione rerum, & conſummantibus] id eſt, perficientibus eas ⌈ in ſanctiſſi- ma hierarchicarum intelligentiarum ⌋ id eſt, intellectionum ⌊ ſcientia. Etenim iam a nobis di- ctum eſt, & in eloquijs diuinitus comparatur ⌋ hoc eſt, conformiter hoc in ſcripturis contine
† diſpoſiti- ones. tur. Vñ alia litera habet: Eloquia ſacra dicta oerunt ⌈ non eas eſſe omnes cœleſtes † eſſentias in omnibus ſacris deiuidum illuminatiōum ſcientijs ⌋ id eſt, nō cūctas angelicas mentes eſſe dei- uidum, id eſt, in deo immediate cognoſcere & uidere in omnibus ſacris, id eſt, in uniuerſis my- ſterijs operibuſq; diuinis, & in ſacris notitijs hierarchalium illuminationum ¬ ſed ex deo qui- dem immediate, primas] id eſt, ſupremos illos immediate de talibus erudiri a deo ⌊ per illas au- tem ſimiliter iterum ex deo ſubiectas ⌋ id eſt, mentes inferiores conſequenter ⌈ illuminari] a ſu- premis ſpiritibus illis ⌈ proportionaliter eis ⌋ id eſt, ſecundum earum capacitatem & dignitatē ex deo mediate. Nam mentes illæ ſubiectæ recipere nequeunt illuminationes & intelligibiles formas a primis illis ſpiritibus, in tanta puritate, perfectione & uniuerſalitate, ſicut primæ illæ a deo. Nihilominus mentes illæ ſubiectæ, ut ſpiritus Cherubici & animi thronici recipiunt lu mina illa in grandi perfectione & lympiditate. Propter quod ſubditur ⌊ manifeſtiſſimis diuini tatis radijs claris] Etenim radij illi in ſeipſis ualde ſunt manifeſti & clari, imo reſpectu inferiorū clariſſimi. Præterea quamuis in cœleſtis hierarchiæ uolumine ubertim inductum ſit, primā hierarchiā cœleſtē immediate illuminari a deo, & ſecūdā a prima, Nihilominus in eodē ſcribit

theolo-

E

F

theologus, etiam in primo & ſummo ordine angelorum, quemadmodum & in cęteris eſſe primos & medios ac ultimos: medios que illuminari a primis, & ultimos illos ab utrique, tamen immediate a ſecundis. Dictum eſt antem, quod uniuerſi beati multa cognoſcunt immediate in deo, quæ ſcilicet cunctis beatis communia ſunt, nō tamē inferiores tam multa ut ſuperiores neq; tam clare & tot rationibus. Idcirco ſuperiores in talibus illuminant inferiores. ¶ Poſtremo hic quæritur, An ſacerdotes ſeculares ſint altioris uocatiōis, & ad maiorem perfectionem obligati, quam monachi, & religioſi nō ſacerdotes. Et uidetur theologus hic euidēter ſentire quod imo. Oppoſitum tamen apparet, quia ſtatus religiōi. eſt ſtatus perfectiōis, ſaltem acquirendæ, & deo totaliter mancipatus per uotum. Vnde & ſacerdotes ſeculares poſſunt religionem intrare. ¶ Ad hoc reſpondet Albertus, quod duplex eſt perfectio. Vna ex numero obſeruantiarum, & ſecūdum hāc maior eſt perfectio monachorum quam ſecularium ſacerdotum. Albertus. ¶ Alia uero conſiſtit perfectio ex modo operis, ſicq; ſacerdotum ſecularium maior eſt perfectio, ita quod ex maiori puritate & ſanctitate tenētur deo ſeruire & ſua implere officia. Contra hæc multa obijci poſſunt, quæ partim iam facta ſunt. ¶ Simpliciter enim loquendo, religioſi in perfectiori ſunt ſtatu quam ſeculares presbyteri, etiam plebani. Nam & curam paſtoralem poſſunt dimittere ſine diſpēſatione, & religiōem intrare, ſed & ſimplicem prębēdam accipere de licentia præſulis ¶ De his pulchre ſcribit Thomas in Secunda Secundæ, quæſtiōe 184. In libro quoq; de perfectiōe charitatis. Et probat ex prædinductis ſancti Dionyſii uerbis q; epiſcopi ſunt in ſtatu perfectiori quam religioſi ſeu monachi: quia in genere perfectionis epiſcopi habent ſe actiue tanquam perficientes, monachi paſſiue tāquam perfecti participialiter.

B ¶ Porro in presbyteris curatis, & archidiaconis tria penſantur. Ordo, quia ſunt ſacerdotes ſiue diaconi, officium quoniam curam ſortiti ſunt animarum, tamen ſub epiſcopo & ſine obligatione perpetua ac ſine benedictione ſolēni & ſtatus. Itaq; quantum ad ſtatum, excedunt religioſi & monachi ſacerdotes curatos & archidiaconos: ſed quantum ad ordinem atque officium, ſacerdotes & archidiaconi excedunt religioſos nō ſacerdotes. Perfectio autem præcipue conſideratur penes ſtatum, propter perpetuam obligationem. Idcirco religioſi, ſimpliciter loquēdo, ſunt in ſtatu perfectiori quam ſeculares presbyteri. Quidam etiam nitūtur defendere, quod religioſi ſunt in ſtatu perfectiori quam epiſcopi, quorum opinio uidetur nō ſolum erronea, ſed etiam præſumptuoſa, ut puta præhabitæ doctrinę magni Dionyſii expreſſe cōtraria, communi quoq; patrum doctrinæ.

PARAPHRASIS HVIVS CAP. VI

C EXplicitis tribus ordinibus perficiētium exprimēdi ſunt tres ordines eorum qui perficiuntur. Ordines autem qui mundantur ſunt multitudines ſeparatæ a ſanctis tam cogitationibus quam operationibus. Quorū alij informantur a miniſtris ad uiuificam abrenunciatiōem per teſtimonia ſcripturæ eductiua a peccato. Alij aūt tāquā p doctrinā ſcripturarū cōuerſiuā reuocati ad ſanctā cōuerſatiōem, a qua peccādo receſſerunt. Alij ut a cōtrarijs tētationū tumultibus timide perturbati, & a cōfortatiuis ſcripturis† cōformati. Alij ſicut qui a prauis operibus ad bona opera trāſducuntur. Alij quidem in bona cōuerſatione cōſtituti, necdum tamen caſtiſſiſſima mente in diuinioribus uirtutibus & ſcientijs firmiter roborati. Iſti quinq; ordines purgantur miniſterio diaconorum eductiuo & mūdatiuo, & iſtos perficiūt diaconi ex officio ſuo ad hoc ut perfecte mundati, idonei ſiant ad illuminatiuam cōtemplationem & communionē ſacerdotalium ſanctificationū. Medius autem ordo cōtemplatiuus eſt & cōmunicatiuus quorundam ſacramētorum ſecūdū ſuam proportionem, qui attribuitur ſacerdotibus, tanquam ſuperioribus, ut ab illis illuminetur. Qui enim mundatur ab omni macula & habet caſtam & immobilem ſuæ mētis collocationem, ad habitum cōtemplatiuum & uirtutem ſanctificatur, & iuxta ſuam proportionem communicat diuinis ſignis, cōtemplādo & communicādo ſpiritali lætitia adimpletus & eleuatus ad diuinum amorem ſcientię ipſorū ſignorum per uirtutes ſurſum actiuas. Hunc autem ordinem contemplatiuum dico eſſe populum fidelem laicum baptizatum, qui admittitur ad inſpectionem & communionem ſanctarum perfectionum excluſo primo ordine. Summus autem inter eos qui perficiuntur & non perficiunt, eſt ordo monachorum, generali uirtute & conuerſationis perfecta caſtitate mūdatus, & admittitur ad cōtemplationem intellectualem & cōmunionē ſibi competētē

† cōfortati

 D

cōpetētē cuiuſlibet ſanctæ operatiōis & adijcitur epiſcoporum perfectiuis uirtutib⁹ & diuinis
illuminationibus & epiſeopalibus doctrinis edoceatur inſpicere ſanctificatiōes qb⁹ perficitur
ab ipſa ſciētia ad ſummā pſectionē ſurſum act⁹. Vñ apoſtolorꝫ alij uocauerūt eos famulos p̄
pter purꝫ & aſſiduū dei famulatū. Alij uocauerūt eos monachos a monade .i. unitate ꝑpter
ipſorꝫ uitā indiuiſibilē & ſingularē, q̄ unit eos ſimpliciū cōtēplatiōe & tractatu ad cōformitatē
diuinæ ſimplicitatis, & perſectionē deo amabilē. Propter ꝙ eccleſiaſtica cōſtitutio attribuit eis
pſectiuā grām, & ſacerdotali nō pōtificali inuocatiōe benedicunt, & ſacerdotū miniſterio a deo
principe hierarchię ſanctificātur. Soli gradus eṁ pſicientiū ab epiſcopis cōſecrant ¶ Sacerdos
qdē ſtat añ altare cū cātu deū inuocās ꝓ monachorꝫ bñdictiōe. Monachus aūt q benedicitur
retro ſacerdote ſtat erectus .i. nullō genu flectēs, neqꝫ ſup caput habet euāgelia. Sacerdos autē
monachū benedicēs interrogat eū ſi uult abrenūciare omnibus ſecularibus cōuerſatiōibus &
phantaſijs. Poſt enarrat ei q̄ ſit pſecta cōuerſatio monachorū, teſtificans ꝙ oporteat eū pſecti⁹
uiuere, quā ordinē mediū ſcilicet fidelis populi. Hęc autē omnia eo qui perficitur attente cō
feſſo ſacerdos eum ſignans in forma crucis detondet eum cum inuocatione ſanctæ trinitatis,
& ueſte priſtina exuens, induit alia: & cum omnibus fidelibus aſtantibus ipſum oſculans, facit
cōmunicare euchariſtiæ. ¶ Quod monachus nullū genu flectit, nec habet euangelia ſuper ca
put, ſignat ꝙ non eſt officij ſui alios adducere, & curam animarū gerere, ſed ſui eſſe ſollicitum,
& ſingulariter ad ſupna erigi. Quod aūt aſtat ſacerdoti, ſignat ꝙ debet ſacerdotibus ſubeſſe &
obedire, & eis prōpte credēdo, ab ipſis ad diuinam ſcientiam ſibi cōpetentiū ſurſum agi. Quod
oero abrenunciat ſecularibus conuerſationibus & phantaſijs, ſignat perfectam monachorū
ordinatam in ſcientia præceptorum uitalium. Eſt enim monachus altiſſimi ordinis eorum qui
perficiuntur, & non perficiunt. Vnde multa ei prohibentur quę impune fieri poſſunt a popu
lo fideli, ut ſunt nuptiæ & militiæ & ſimilia, eo quod monachi debeant oniri & ad ſanctam E
unitatē congregari, & conuerſationi ſacerdotali iuxta ſuā proportionē cōformari, tanquā plu
ra habentes ſacerdotibus uicina, & præ cæteris ordinibus qui perficiuntur & non perficiunt,
magis ſacerdotibus appropinquantes. Signatio autem cruciformis ſignat abſtinentiam ab o
mnibus carnalibus appetitibus. Detonſio capillorum quę ſubſtantiam capitis dr nudat, ſignat
mundam, & non fictam conoerſationem, neqꝫ mentis ſimplicitatem exteriori compoſitione fi
cte ornantem. ſed ipſam mentem in ſui ouritate ad dei conformitatem ſurſum actam, non per
apparentiam exteriorum, ſed per ſingularem virtutem interiorē. Mutatio veſtis ſignat ipſius
mutationem de medio ordine ad tertiū, qui eſt medio perfectior, ſicut in baptiſmo ſignat ſur
ſum actionem, vitæ purgatioris. Quod aūt ſacerdos & ſideles qui aſſiſtunt oſculantur mona
chum qui perſicitur, ſignat communionem fidelium qui conſormantur deo & in ipſo, ſibi in
uicem & in lætitia ſpirituali ſibi mutuo condelectantur. Quod tandem monachus communi
cat, ſignat, quod ſi ipſe vere tenuerit monachicam conoerſationem, non ſolum erit contempla
tiu⁹ ſanctorꝫ ſicut popol⁹, neqꝫ ſecūdū modū ordinis medij cōmunicabit ſacramētū, ſed ſecū
dū ſpiritalē intelligentiā, & cognitionē diuinā ſacramentorū, qbus participat perfectius q̄ fide
lis populus cōmunicet diuinā cōmunionē. Vñ & hyerarchis vel ſacerdotibus quādo perfici F
untur, in fine dat ſacra cōmunio euchariſtiæ ab epiſcopo q eos cōſecrat nō ſolū qa euchariſtiæ
aſſumptio conſummatio eſt cuiuſlibet eccleſiaſticæ participationis, ſed quia ſinguli ordines ſe
gregatim ſecundum gradus proprios, vel diuinitates participant euchariſtia tanq̄ digniſſima
& diuiniſſima inter dioinas communiones, qoibus nonc participamus ad noſtræ deificationis
ſurſum actionem & perfectionem. Recapitulando ergo cōmemoramus ꝙ tres ſunt perfectio
nes, ſcilicet mundatio, illuminatio & perfectio. Item tres ordines perficientiū, ſcilicet ordo mū
datiu⁹ diaconorꝫ, illuminatiu⁹ ſacerdotū, pſectiu⁹ epiſcoporꝫ. Itē tres ordines eorꝫ q pficiunt,
vnus eorꝫ q excludunt. Medius p p̄lus fidelis q ad ſacramētorꝫ cōtēplationē & cōmunionē ad
mittit q eſt cōtēplatiuus. Tertius monachorꝫ ſingulariū q eſt pſectus. Et iſta noſtra hierarchia
ꝑ ordines diuinit⁹ diſpoſita hierarchiæ angelicæ cōformat & ad dei imitationē, & deiformes hi
erarchię angelicæ diſtinctiōes, vt moralibus cōgruit cōtinet. Obijci poteſt quod in hierarchia
angelica nō ſit aliqois ordo q purgat, vt ſit in hoib⁹ eo ꝙ ibi null⁹ ſit immūd⁹. Ad qd reſpōdeo
ꝙ vere angelici ordines oēs ſint immaculati & ſupmūdane caſti. Si qs eñ malicię maculā incur
rerit, eo ipſo ab harmonia cœleſtiū aiorꝫ caderet in tenebras dæmonū infernales. Sed cū attri
buit purgatio paſſiue cœleſtib⁹ aīs intelligēdū eſt, ꝙ eis à ſuis ſuperiorib⁹ dat cognitiōis diuinæ
augmentū, p qd fiunt puriores, & luminis diuini capaciores, q̄ pri⁹ fuerūt. Quaſi ergo purgāt
Hierarchia cæleſtis. Cap 7. à quadā minoratiōe ſapiētiæ & virtutis ſuæ pſectiōis, dū fiūt ſapiētiores & pſectiores, & etiam
puriores q̄ pri⁹ fuerāt. Ita etiā i cœleſti hierarchia ſūt q (vt dictū eſt) purgāt, ſūt & ordines q illu
mināt & q pficiūt: & ſūt q mūdāt, & q illumināt, & q pficiūt ſupiorib⁹, vel ſubſtācijs ſubiectos

ſibi ordines ab omni ignorantia id eſt, a quadā ſcientia minoritate mundantib⁹ ſecūdum hierar
chiarum cœleſtium diſpoſitionem & implentibus eoſdem diuinis illuminationibus perfici
entibus ipſos ſanctiſſima ſcientia diuinorum intellectuum. Iam enim diximus quod & ſcri
tura teſtatur non eſſe æquales omnes cœleſtes ordines illuminatiuis ſcientijs q̄bus deus n
ſicitur ſed primos a deo immediate illuminari & per illas ſibi ſubiectos diuinis ſplendori
bus ſecundum ſingulorum proportionem.

DE IIS QVÆ IN QVIESCENTIBVS FIVNT.

Cap. VII

HIS autem diffinitis, neceſſarium eſt dicere (ut æſtimo)
quæ a nobis ſacre in dormientibus perficiēda ſunt. Ete
nim neq; hoc commune eſt ſanctis & immundis, ſed ſi
cut diuerſa forma eſt utroꝝq; uitæ, ſic ad mortē ueni
entes, qui quidē ſacrā habēt uitā in ueras promiſſiones
diuinitatis reſpiciētes tanquam ueritatem ſuam in ea q̄
ſecūdū ipſam eſt reſurrectione cōtēplaturi, cū firma &
uera ſpe in lætitia diuina ad mortis ſomnū ueniūt uelut
ad finem diuinorum certaminū in perfectiſſima, & nō
deficiēte uita & ſalute, quæ ſecundum eos erunt omnino ſcientes per futuram ſu
B am uniuerſalē reſurrectiōem. Sāctę eñ animæ ad eā in mala ſecūdū hāc uitā po
tentē cadēdo cōuerſionē nō uenietes in ea iterū generatiōe incōuerſibile habebūt * incon uerſibile uel incō uerſibilē
deiformiſſimā trāſordinationē, Mūda aūt ſanctaꝝ animaꝝ cōiuga & cocurtia
corpora, cōſcripta & commilitantia ſecūdū diuinas ſuas collocatiōes, in animaꝝ
incōmutabili, ſecūdū diuinā uitā fundamēto † recipient propriā reſurectionē. Eo † cōreci piene.
enim quod unita erāt ſecūdū hāc uitā in ſacris animabus uelut mēbra Chriſti fa
cta, deiformē & incorruptibilē immortalēq; & beatā recipiēt quietē. In his ergo
ſanctorū eſt quies in lætitia & immutabili ſpe in diuinoꝝ certaminū prouētura * immo bili.
ſummū. Immūdos uero alij quidē in nō ſubſiſtētiā irratiōabiliter æſtimāt redire, * in ſimul
Alij uero corporalē, in ſimul corpori propriaꝝ animaꝝ cōiugationē, uelut in
cōpactā eis exiſtētē deiformē uitā & beatā quietē nō intelligētes, neq; ſatis in ſci
entia diuina eruditi, inchoauerūt iā ſecūdū nos in Chriſto deiformiſſimā uitam.
C Alij autē corporꝝ alioꝝ diſtribuūt animabus cōiugatiōes, iniuſte agētes hoc in
ipſis (ut æſtimo) ſuſpicātes diuinis animabus, & a ſacris retributiōibus nō recte
priuātes ad finē ueniētia diuiniſſimoꝝ curſuū. Alij autē (neſcio quomodo ad ma
teriales notiones reuocati) dixerunt conformem huius uitæ ſanctis promiſſio
nē ſanctiſſimā & beatiſſimā quietē, & eſcas proprias mutatę uitæ eis qui in ange
lis ſunt iniuſte proiecerūt. Sed nō recidet quis a ſacratiſſimis uiris in tales errores
ſed cōfeſtim ſe ſuſcepturos eſſe Chriſtiformē quietē ſciētes, cū in finē ueniēt huius
uitę † incorruptionē ſuā, uiā uelut propinquiorē iā factā, manifeſtius uidēt, & do † corrup tionem.
natiōes diuinitatis laudāt, & diuinę delectatiōis implētur ad ea q̄ retro ſunt cōuer Pſalm. 4. 25. 83.
ſiōem, nō in aliquo timētes ſed bñ ſciētes quia poſſeſſa bona firmiter & ęternali
ter habebūt. Coinquinatiōibus autē pleni & immūdis maculis, qui quidē ſacrā
quādam cōſequuti ſunt doctrinā, ipſi uero eā ex propria aīo perdite reꝑcutiētes
ſpōte in corrūpētes ſe dederūt cōcupiſcētias, cū ad finē ueniūt huic uitę imꝑati Hieron. 9 Sapie. 5.
ut eos bñ ſpernēs manifeſtat eloꝗoꝝ diuina legiſlatio, ꝑditis ꝓprijs paſſionibus
uoluptates

uolupates alijs oculis inſpicientes,& ſacram uitam(qua ſtulte receſſerunt deificā tes,miſerabiliter & coactiue reſcindūtur hac uita,ad nullam ſacram ſpem manu ducti propter peſſimam uitā. Taliū aūt nullo futuro ſecūdum dormitiones ſanctorum uirorꝛ. Ipſequidem ad finem ueniens,propriorꝛ certaminū lętitia ſancta repletur,& cū delectatione multa ad uiam aſcendit diuinæ iterum generationis. Dormientis autem domeſtici ſecūdum diuinam familiaritatē & ſimilē conuerſationem ipſum qui eſt,†beatificant ad pſalmiferam optate uenientem finē,& uictoriæ cauſali gratulatorios cantus referūt,adhuc & ſe uenturos fore ſimilē adoptantis quietē. Accipiētes uero eum ad ſummū ſacerdotē ducūt,tanquam ad coronarꝛ diuinarꝛ†donationē. Ipſe autem cantās,ſuſcipit & perficit ſecūdū legē ſacrā in†ſanctę dormientibus perficiēda.

†beatifi- cat.

†ſacris

MYSTERIVM in ſanctę dormientibus

CONgregans diuinus ſacerdos ſacrū chorū,Siquidē ſanctifico fuerit ordine dormiens,in conſpectu diuini altaris recūbere faciēs eum,initiatur deo oratiōe & eucharistia. Si autem ſanctis monachis,aut ſacro populo coordinatus eſt ad honorabile ſacerdotiū ipſum recumbere facit ante ſacerdotalem introitū. Deinde perficit ad deum euchariſtialem orationem ſummus ſacerdos. Cōſequenter autē miniſtri in diuinis eloquijs prolatas nō mendaces promiſſiones de ſacra noſtra reſurrectione legentes,ſacre cantant cōfitētes hoc,& potētes pſalmicorum eloquiorum cantus. Deinde miniſtrantium primus reſoluit catechumenos,& prædicat iam dormiētes ſanctos,eum quibus dignatur modo defunctū coordinata recitatione,& hortatur omnes in Chriſto petere beatam cōſummationem. Deinde accedens diuinus ſummus ſacerdos, orationem ſacratiſſimā ſuper eo facit. Et poſt orationem ipſe ſummus ſacerdos ſalutat dormiētē,& poſt eum præſentes omnes. Salutantibus autem omnibus,infundit dormienti oleum ſummus ſacerdos & pro omnibus orationē ſacrā faciēs,reponit in domo honorabili corpus cū aliorum coordinatorum ſanctorꝛ corporibus. E

†ſacre cō- fitentes hęc can- tant.

THEORIA

SED hæc quidem ſi uiderint aut audiuerint immundi a nobis perficienda,late ridebunt,ut arbitror,& erroris noſtri miſerebuntur. Non oportet autem ad hoc mirari. Si enim non credide rint,ut eloquia aiunt,neq; intelligent. Nos autem inuiſibilia perficiendorum inſpicientes,Ieſu luciduco dicimus quomodo nō irrationabiliter ſummus ſacerdos in eque ordinatum chorum introducit & imponit dormientem. †Signat enim mirabiliter ſecundum illos fore omnes in ipſa iterum generatione recubitus,puram hic propriam uitam implentes,utpote,ſi deiformem quis habuit hic & ſacratiſſimā uitam,quantum ul ro dei imitatio comprehenſibilis eſt,in diuinis erit per ſeculū futurum,& beatis quietibus ipſi autē per forme ſummā ſubſiſtentiam ſacram ſimiliter conformes &†ipſę ſanctas recipient retributiones. Pro hac diuina iuſtitia ſummus ſacerdos gratias agens orationem ſacram facit,& colendam laudat diuinitatē tanquam deſtructiuam contra omnes nos iniuſte & tyrannicæ potentiæ transducentem nos in proprias iuſtificationes, diuinarumquoq; promiſſionum lectio & cantus F

Iſaiæ.7.

†Signifi- cat.

†reci piet uel ip ſi recipi ent. †ſanctis

A tus, manifestatoria quidem ſunt beatiſſimarum quietudinum, in fragilitate ha-
bentes diuinam conſummationem æternaliter † generabunt, dormientis uero di
uinitus receptiua, uiuentium autem adhuc exhortatiua ad ſimilem conſummatio-
tionem. Intende quia nunc non omnes iuxta conſuetudinem purgandi ordines
reſoluuntur. Soli uero ſacris expelluntur choris catechumeni. Etenim ipſe qui-
dem ineruditus eſt uniuerſaliter omnis hoſtiæ ſacræ, & ad nullum neq; paruũ,
neq; magnum ſacræ conſummandorꝝ inſpicere ei fas eſt, tanq̃ neq; ſacrorꝝ * con *contem-platione.
templatiuæ uirtutis participans per prælucentem & † luciferam theogeneſiam. †luciferẽ
Cæteri uero purgandorꝝ ordines in doctrina quidem iam fiunt ſacræ traditio- tem.
nis. Stulte aũt ad ea quæ inferius ſunt, iterꝝ recurrẽtes, oportet in ea quæ añ ſunt
propriam reductionem perficere, Diuinorꝝ quidem, q̃tum in ſymbolis ſacre a-
ſpectibus & communicatiõibus rationabiliter ſegregantur. Nocebunt eñ im-
mundæ corꝝ participantes, & ad plurimũ diuinorꝝ & ſuum uenient contem-
ptum. Non inconuenienter aũt aſſunt in nũc perficiendis, aperte edocendi & ui-
dentes ſecũdum nos formidinem mortis & ſanctorꝝ retributiones a ueris elo-
quijs laudatas, & caligines fore talibus immũdis infinitas. Permittitur enim eis
æque utile uidentes ſacre conſummatum ex * miniſtratiua recitatione ſociũ ue- *recitati-ua mini-ſtratione
B re exiſtentem a ſeculo ſanctorꝝ mirabiliter prædicatorꝝ, fortaſſis & ipſi ad ſimi
le deſiderium uenient, & ex miniſtratiua ſcientia edocentur beatam uere eſſe in
Chriſto conſummationem. Deinde accedens diuinus ſummus ſacerdos, ſacram
orationem ſuper dormientem facit, & poſt orationem ſummus ſacerdos eũ ſa-
lutat, deinde præſentes omnes. Ipſa igitur oratio diuinam bonitatem deprecatur
omnia quidem dimittere per humanam infirmitatem commiſſa dormienti, or-
dinareq; eum in lumine & regione * uiuẽtium in finibus Abrae, Iſaac & Iacob, *uiuorũ.
loco quo expellitur dolor & triſtitia & anguſtia. Hæ quidem ergo (ut arbitror) Iſaiæ 35.
claræ ſanctorum beatiſſimorum retributiones. Quid eñ fortaſſis fiet perfectiſſi Apo. 9.
mæ lætitiæ & illuminatrici immortalitati componderatum; & ſi maximis no-
ſtris proportionibus ſignificatiuis omni altioris animo promiſſionꝰ ſignifica
tæ ab actiua ſua ueritate relictas habent nominatiões. Verum enim eſſe eloquiũ Iſaiæ 64.
exiſtimandũ, quia oculus non uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcen- 1. Cor. 2.
C dit, quæ præparauit deus diligentibus ſe. Sinus autem ſunt (ut arbitror) bea
tiſſimorum patriarcharum & reliquorum ſanctorum omnium diuiniſſimæ & *ſuſcipi-entes.
beatiſſimæ quietes deiformes, † recipientes omnes in eis ineffabilem & † beatiſſi †feliciſſi-mum
mam conſummationem. Dicas forte, utiq; hæc quidem recte dicta eſſe a nobis:
dubitare uero hoc; quare diuinam bonitatem ſummus ſacerdos deprecatᷣ, pec-
catorum petens dormienti remiſſionem, & deiformibus æquipotentem & luci
diſſimam partem. Si eñ retributiones recipiat unuſquiſq; a diuina iuſtitia, quæ Eccle. 12.
in præſenti uita bonorum aut malorum peregit, finiuit autem ſecundum hanc
uitam proprias operationes qui dormiuit, quomodo per quandam ſummus ſa
cerdos orationem in alteram requiem tranſuehet ultra dignitatem eius? Et qui
dem huic uitæ reſpondentem habebit partem unuſquiſq;, bene ſcio eloquia ſe-
quens: Sepſit enim inquit deus aduerſum ſe. Et: Feret unuſquiſq; per corpus ea Iob 19.
quæ geſſit, ſiue bona, ſiue mala. Quia uero iuſtorum oratione & ſecundum hãc Oſee 2.
uitam, quanto magis poſt mortem in his qui digni ſunt ſacris orationibus ope- 2. Cor.

FF rantur.

rantur, tantummodo eloquiorum nos docent traditiones ueræ? Aut quid a Sa-
1 Reg 28 muele Saul adeptus eſt? Quid aût Hebræorum populo profuit prophetica ora-
Exo. 17
32. 33. tio? Etenim tanq̃ ſi quis ſole propria donante lumina illæſis oculis, in participa-
Num. 11.
14. 16. 27 tione ſolaris luminis petit fieri, proprios aſpectus exterminans, ſic ad impoſſibi-
Deut. 1. 9 les concupiſcit & ſuperfluas ſpes, qui ſanctorum ſumme mirabilium orones, & ſe-
Pſal. 105. cundum naturam eorum ſanctas operationes flagitans, per negligentiam diuini-
donis & manifeſtiſſimis & deiformibus mandatis recedet. Dico aût eloquia ſe-
Iacobi 5. quens, q̃ utiles omnino ſunt in hac uita ſanctorum orationes, ſecundum hunc mo-
dum. Si quis diuina appetens dona, & ad participationem eorum ſacrum habitũ
habens, tanq̃ proprie agnoſcens paruitatis, ueniens ad quendam ſanctorum uiro-
rum, dignatus fuerit eum ſui fieri adiutorem & conſeruum, lucrabitur oĩno ex
hoc omnes ſuperantem utilitatem. Conſequetur em̃ quæ petit dona diuiniſſi-
ma, recipiente eum diuina bonitate, & propria reuerente conſcientia, & in ſan-
† orõnũ. ctis laude petitarum ſacrarum † petitionum laudabili deſiderio, & conſequenti &
deiformi habitu. Eſt enim hoc diuinis iudiciis promulgatum, dignis diuina do-
na participare, in ordine diuiniſſimo donari, per dignos tradere. Hinc ergo ſi
quis dehonorauerit ſacrum ornatũ, & ad militarem æſtimationem ueniens, ſuf-
ficientem ſeipſm æſtimauerit ad diuinũ colloquiũ, & ſanctos cõtempſerit, & nul-
las petitiões dignas deo, & ne ſacras petierit, & deſiderium diuinis non corrobo-
ratum habuerit, & ſibimet conſequens conſequetur per ſeipſum imperitus pe-
titionem? De dicta aût oratione quam ſummus ſacerdos ſuperorat dormienti,
in nos uenientem ex diuinis noſtris ducibus traditionem dicere neceſſarium, di-
Pſal. 118. uinus ſummus ſacerdos (ut eloquia aiũt) explanator eſt diuinarum iuſtificationũ.
Mala. 2 Angelus enim domini omnipotentis eſt. Didicit ergo ex deo traditis eloquiis,
Matt. 18 quia ſancte uiuentibus luciꝺiſſima & diuina uita ſecundum dignitatem a iuſtiſ-
ſimis redditur legibus, deſpiciente bonitate diuinæ humanitatis ingenitas eis ex
Iob 14. humana infirmitate maculas. Quoniamquidem nemo (ut & eloquia aiunt) mũ-
3 Reg. 8. dus a ſorde. Hæc quidẽ ergo ſummus ſacerdos ſcit, ꝓmiſſa ex ueris eloquiis, pe-
2. Par 6
Eccle. 7 tit autem continuo fieri & donari ſancte uiuentibus ſacras retributiones. Simul
Roma. 3. quidem in dei imitationem deiformiter efformatus, & aliorum donatas ſicut ꝓ-
1. Joh. 1. 3
Iacobi 3. prias expetens gratias. Simul autem & non mendaces promiſſiones ſciens futu-
ras, & præſentibus manifeſtans aperte, quia ab eo ſecundũ legem ſacram expe-
tenda omnibus erit iuxta diuinam uitam conſummatis. Non em̃ ſummus ſa-
cerdos diuinæ iuſtitiæ propheta, peteret aliquando niſi a deo amabilia, & ab eo
donari diuinitus promiſſa propter quod immundis nõ orat hęc dormientibus.
Quoniam non ſolum prophetico in hoc auerteretur ordine, & quid hierarchi-
† iniuſtam. corum ſuperbe auderet a perfectionum principe mouendus, ſed quia † iniuſtam
orationem non conſequeretur, a iuſto eloquio ipſe non immerito audiens: Pe-
Iaco. 4. tis, & non accipitis, quia male petitis. Ergo diuinus ſummus ſacerdos expetit
† indeſinẽter. diuinitus promiſſa & amabilia deo, & omnino donanda. Et hoc proprio † dei-
formiter habitu oñdens bonorum amico deo & p̃ſentibus aperte manifeſtans ſan-
† bona ctis futura † dona. Sic & diſcretiuas hñt ſummi ſacerdotes uirtutes manifeſtatori-
† miniſtratione as diuinarum iuſtificationum, non ut ipſorum irrationabilia deſideria ſapientiſſi-
ma diuinitate † miniſtratorie ſequente. Sed ut ipſis prophetice ſubmouente per-
fectionis

A ſectionis principe ſpiritu, uacatos deo iuxta dignitatem ſegregantibus: Acci-
pite enim (ait) ſpiritum ſanctum, quorumcunque dimittitis peccata, dimittun-
tur: quorumcunque tenetis, retenta ſunt. Et diuinas reuolationes ſanctiſſimi
patris illuminato eloquio aiunt: Quodcunqꝫ ligaueris in terra, erit ligatum in Matt. 16.
coelo: & quodcunqꝫ ſolueris in terra, erit ſolutum & in coelo, tanq̃ Euangeli-
ſta illo & omni iuxta ipſum ſummo ſacerdote, ſecundum in eo factas paterna-
rum ſanctificationum reuelationes, maniſeſtator & conſummator amicos dei
adducente, & impios exhæreditante. Sacram em̃ illam theologiam (ut eloquia
aiunt) non per ſeipſum motus, neqꝫ carne & ſanguine reuelantibus, ſed a deo in-
uiſibiliter eum propria docente reſpondit. Diuinis ergo ſummis ſacerdotibus,
ſic & diſcretionibus, & omnibus hierarhicis uirtutibus utendum eſt, † quomo- †quoquo modo
do conſummationis princeps eos diuinitas mouerit. Alijs aũt ſic in ſummos ſa
cerdotes in quibuſcunqꝫ agunt, hierarchice attendẽdum tanq̃ a deo commotos.
Spernens aũt uos, ait, me ſpernit. Sed redeamus in dictę orationis conſequentiã. Lucæ 10.
Perficiens enim eam ſummus ſacerdos, & ipſe ſalutat dormientem, & deinde
B præſentes omnes. Delectabilis em̃ eſt & honorabilis omnibus deiformibus ſe-
cundum diuinam uitam conſummatus. Poſt uero ſalutationem infundit oleum
dormienti ſummus ſacerdos. Memento aũt, ꝙ ſecundũ ſacram theogenyſiã añ
diuiniſſimum baptiſma, prima participatio ſacri ſymboli donatur perficiendo,
poſt uniuerſalem prioris ueſtimenti depoſitionem unctionis oleum. In fine au-
tem omnium nunc ſuper dormientem oleum *infunditur. Et tunc quidem olei *effundit
unctio ad ſacra certamina uocat cõſummandũ, nũc ỽo infuſum oleum mifeſtat
ſcd'm ipſa ſacra certamina militãtẽ & conſummatũ dormientẽ. † Hæc perficiẽs †hic.
ſummus ſacerdos, reponit in domo precioſa corpus, cum aliorum ęquepoten-
tum ſacris corporibus. Si em̃ in anima & corpore deo amabilem eitam qui dor
miuit uiuebat, precioſum erit cum ſancta anima commilitans ei corpus ſecũdũ
diuinas collationes, ubi diuina iuſtitia cum proprio corpore ipſi donabit retri-
butasꝫ quietes, tanq̃ coeunti & cõparticipanti ſacræ aut contrarię uitæ. Propter
quod & ſacroꝝ diuina legiſlatio diuinas communicationes ambobus donat.
C Animæ quidem in pura contemplatione & ſcientia perfectoꝝ, corpori uero ꝑ
diuiniſſimum tanq̃ in imagine ungentum diuinæqꝫ communicationis ſacratiſſi
ma ſymbola, totum hominem ſanctificans, & uniuerſalem eius ſalutem ſacrifi-
cans, & conſummatiſſimam ipſius reſurrectionem futuram fore denũcians per
catholicam ſanctificationem. Conſummatiuas aũt inuocationes non eſt iuſtum
ſcripturas interpretantibus, neqꝫ myſticũ caꝝ aut in ipſis operatas ex deo uirtu
tes ex occulto ad commune educere: ſed ut nr̃a ſacra traditio habet, ſine pompa
eos edocens doctrinis, & ad diuiniorem habitum & anagogen amore diui-
no & operationibus ſanctis perfectus, extra perfectiua illuminatione aſcen-
det ad † excelciſſimam eorum ſcientiam. Quod autem & pueros nondum diui- †excellentiſſimam
na intelligere ualentes, ſacræ participes fieri diuinæ generationis, & ſacratiſſimo
rum diuinæ communicationis ſymboloꝝ. Videtur quidem (ut ais) immundis
blaſphemo riſu dignum, ſi audire non ualentes edocent ſummi ſacerdotes diui-
na, & non intelligentibus imagines tradiderunt ſacras traditiones. Et quod ad-
huc riſibilius eſt, quomodo pro eis alij abrenunciationes dicunt & ſacras con

feſſiones? Oportet tuam hirarchicam intelligentiam non anguſtari in erratibus D
*gratiam ſed & timens ſimul & eorꝝ luciducatus † gratia diligens, defendereę aduerſus † ꝑ
†ab eis eis prolatas inſidias, proponentem & hoc iuxta legem diuinam, quia non in nr̃a
ſcientia omnia diuina circumſcribuntur. Multa aũt a nobis ignotorum cauſas
*noſtrũ hñt diuinas, nobis quidem ignotas, notas uero † noſtrorꝝ melioribus ordinibus
Multa aũt & excellentiſſimas eſſentias latuere, & a ſola diligenter cognita ſunt
*deitate ſapientiſſima & ſapientifica † diuinitate. Veruntñ & de hoc ea dicimus, quę qdẽ
deiformes noſtri ſancti perfectores ab antiqua eruditi traditione in nos adduce-
bant. Aiunt em̃ quod quidem eſt uerum, quia ſecundum legem diuinam ducti
infantes ad habitum ſanctum uenient, omni purgandi errore & immunda uita.
Multum hoc diuinis noſtris ducibus in animum ueniens, probauerũt recipi in-
fantes ſecundum hunc ſacrum modum, ita ut naturales adducendi pueri per pa
†honorũ rentes, tradunt puerꝝ cuidam eruditorum † bono in diuina pædagogo, & decæ
†deitate. tero puerꝝ ſub ipſo perfici, tanq̃ ſub † diuiniſſimo patre & ſalutis ſacræ anado-
cho. Hunc ergo ſummus ſacerdos confitentem iuxta diuinam educare puerꝝ ui
tam, repetit abrenunciationes confiteri & ſacras confeſſiones, nõ ut illi forſan ri- E
*hic dentes dixerunt, aliũ pro alio diuina docens. Neq; em̃ hoc ait, ſic ego pro puero
abrenunciatiões aut ſacras confeſſiones facio, ſed quia puer abrenunciat, hoc eſt
*veniens confiteor puerum credere in ſenſum ſacrum † uenientem noſtris diuinis anago
gis: abrenunciare quidem uniuerſaliter contrarijs, confiteri autem & coopari
diuinas confeſſiones. Nihil ergo (ut æſtimo) inconſequens, ſi ſecundũ diuinam
puer anagogen educatur, ducem & anadochum ſacrum habens, habitum ſibi di
uinorꝝ inſinuantem, & cuſtodem a contrarijs peritum. Tradit autem puerum
ſacris ſymbolis ſummus ſacerdos, ut in eis conuerſetur, & neq; formetur in ui-
tam alteram niſi diuina contemplantem ſemper, ſociamq; eorũ in profectibus
*ſacrum. ſanctis factũ, habitumq; † ſanctum in eis ualidum, educatumq; pulchre a diuino
anadocho. Tanta o puer & ſic bona noſtræ hierarchiæ uidentur mihi unifor-
mia ſpectacula. Ab alijs autem ſimiliter intentius animo non hæc tantum uiſa
ſunt, lucidiora aũt multa & deiformia, & tibi (ut arbitror) omnino lucebũt ſplẽ-
didiores formæ, & diuiniſſimis dictis in aſcenſiõibus utenti ad excelſiorem ra- F
dium. Trade ergo o amice & ipſe mihi perfectiori illuminatiõe, & oſtende me-
is oculis quaſcunq; uidere poteris pulchriores formas & uniformiores. Confi-
do em̃ ex his q̃ dicta ſunt ego repoſitos in te diuini ignis accendẽs uſq; uapores.

¶EXPOSITIO CAPITVLI HVIVS VII. De his quæ circa in Chriſto dormientes aguntur ART. XIIII.

SVpra iam actum eſt de actibus hierarchicis, q̃ fiunt circa ingrediẽtes eccleſia
ſticam hierarchiã, & circa procedentes ac proficiẽtes in ea. Iam in iſto capit.
tractatur de his actibus hierarchalibus, q̃ exercent circa egredientes ex ea.
[His aũt diffinitis]. i. determinatis & expeditis [neceſſariũ dicere vt æſtimo
& quæ à nobis ſacre in dormientibus ꝑficienda ſunt] i. ea quę in exequijs de
functorꝝ deuote debemus ꝑagere [Etem̃ neq; hoc cõmune eſt ſctis & immũ
dis]. i. fidelibus & infidelibus nõ ſunt eadẽ impartiẽda poſt mortem ipſorꝝ
[ſed ſicut diuerſa forma eſt vtrorũq; vitę] .i. ſicut modus & norma vitæ vnius differt à modo
2. Cor. 6. Eccle. 13. & ſpẽ vitę alterius, iuxta illud Apl̃i: Et quæ pars fideli cũ infideli. In Eccleſiaſticõ quoq;: Quę
coicatio homini ſancto cum cane? [ſic & ad mortem venientes, q̃ qdem ſacrã hñt vitã] i. iuxta
euangelicã legẽ ſunt efficaciter conuerſati [in veras promiſſiões diuinitatis reſpiciẽtes]. i. in di
uina ꝑmiſſa, de quibus Apl̃s: Quã inquit vitam promiſit qui non mentitur deus? Et rurſus

Abra-

A Abrahæ factæ ſunt promiſſiones & ſemini eius. Vnde cantamus pro defunctis: Michael archā-
gelus repræſentet eas in lucem ſanctam, quam olim Abrahæ promiſiſti & ſemini eius. De qua
promiſſione in exordio primæ ſuæ epiſtolæ ſcripſit beatiſſimus Petrus: Benedictus deus, qui
ſecundum magnam miſericordiam ſuam regenerauit nos in ſpem viuam, & hæreditatem in- 1.Petri 1
corruptibilem & incontaminatam & immarceſſibilem, conſeruatam in cœlis. [tanquam in
veritatem ſuam,] id eſt, ſicut in rem veram finalem & principalem eis promiſſam, non ſicut in
figuram, aut vmbram, aut in promiſſa terrena, qualia intuentur Iudæi & Sarracæni in paradi-
ſo terreſtri. [in ea quæ ſecundum ipſam eſt reſurrectione contemplaturi.] id eſt, in futura re-
ſurrectione, quæ eſt nunc in fide, & poſtea erit in re, ſecundum veritatem nobis promiſſam cō-
templaturi, id eſt, viſuri ac habituri quę nunc credunt, ſicut princeps ait apoſtolorum: In Ieſum 1.Petri 1
nunc non videntes, creditis: videntes autem, exultabitis lætitia inenarrabili & glorificata, re-
portantes fructum fidei veſtræ, ſalutem animarum veſtrarum. [cum vera & firma ſpe in læti-
tia diuina ad mortis veniunt ſummum,] id eſt, fideles ſic in bona promiſſa reſpicientes, veniūt
ad ſummum mortis, id eſt, ad terminum vitæ præſentis, cum certa & formata expectatione
æternæ felicitatis, iuxta quod loquitur Iſaias: Deus iudicij dominus, beati omnes qui expectāt Iſaiæ 30.
eum. In lætitia diuina, id eſt, in gaudio ſpiritali concepto de deo, qui eſt ſpei noſtræ obiectum
& cauſa. Hæc etenim ſpes parit magnam lætitiam, quia confidimus bono illo infinitæ delitio-
ſitatis ſuauitatisq; frui. Ideo ad Roma. dr̄: Gloriamur in ſpe filiorum dei, [velut ad finem diui- Roma.5
norum certaminum]. i. ſacrorum conflictuum, quibus pugnauerunt contra hoſtes ſuę ſalutis,
qui ſunt, propria caro infecta, imo & propria ac priuata volūtas. Mundus in maligno poſitus 1.Iohā.5
acies vitiorum ac dęmonū. Vnde Sapiens ait: Certamen forte dedit illi dn̄s vt vinceret. Iſta cer- Sapien.10
tamina durant vſq; ad mortem, in cuius articulo frequenter duriora & periculoſiora inſtant
tentationum certamina. Nunq̄ ergo ſimus va ue ſecuri, quia beatus homo qui ſemper eſt pro-
uidus. Et: Homo ſapiens in omnibus metuit. Stultus vero tranſilit & confidit. Hinc ad He- Prouer 28. Eccle.18.
bræos monet Apoſtolus: Per patientiam curramus ad propoſitum nobis certamen, aſpicien- Hebræos 12
B tes in autorem fidei & conſummatorem Ieſum. Perſeueremus ergo vſq; in finem, quia tenta- Matth.24.
tio durat vſq; in finem. Et ſi quæras: In quem finem? Reſpondeo, Quouſq; finias vitam, quod Auguſtin.
erit in præmio & patria beatorum. Quia vt Sapiens loquitur, bonorum laborum glorioſus
eſt fructus. Vnde ſubiungitur: [in perfectiſſima & non deficiente vita & ſalute] hoc eſt, in vita Sapien.3.
gloriæ ſempiternæ, cuius comparatione vita præſens mors potius eſt dicenda q̄ vita. Iccirco
de participibus vitæ illius ait vir ſanctus: Credo videre bona domini in terra viuētium. Et rur- Pſalmo 26.
ſus: Vt placeam, inquit, coram deo in lumine viuentium. Hæc eſt indeficiens vita, quæ eſt per- Pſalmo 55 Iſaiæ 35.
fecta & glorioſa participatio fontis vitæ. De qua Iſaias ait: Venient in Sion laudantes, & lętitia
ſempiterna ſuper capita eorum, gaudium & lætitiam obtinebunt. [quæ ſecundum eos erunt
omnino ſcientes per futuram ſuam vniuerſalem reſurrectionem] Id eſt, quæ vita & ſalus erūt
in ipſis electis per futuram ſuam reſurrectionem, quia in illa reſurrectione pfecte & plene glo-
rificabuntur in anima & corpore, & hoc ſecundum eos, id eſt, ſecundum fidem & merita eorū-
dem. Secundum eos, inquam, ſciētes omnino, id eſt, penitus certos de veritate fidei ſuæ ac ſpei
de qua etiā tunc erunt certiſſimi per euidentiā rei & experientiā facti. Interdū aūt accipit agni-
tio fidei p cognitione ſciæ, vel econtra, vt cū apud Iohan. ſancta Martha fatetur: Scio q̄ reſur- Iohan.11
C get in reſurrectiōe in nouiſſimo die. Et S. Iob: Scio q̄ redēptor meus viuit, & in nouiſſimo die Iob 19.
de terra ſurrecturus ſum. ¶ Deniq; etſi ſciæ maior eſt certitudo euidētię & exparte obiecti, fi-
dei tñ maior eſt certitudo adhęrētis & exparte ſubiecti. Nec iſta intelligēda ſunt, quaſi aīæ añ
futurā reſurrectionem communem nō ſint remunerandæ, ſed q̄ in illa plenarie & corā oībus
præmia conſequent. De qua apud Iohannem dn̄s proteſtat: Veniet hora, in qua omnes qui in Iohan.5
monumentis ſunt, audient vocem eius, &c̄. Sanctæ enim animæ ad eam in mala ſecundum vi-
tam potentem cadendo conuerſionem non venientes]. i. animæ virtuoſæ non venientes ad il-
lam reſurrectionem, cadendo in mala ſecundū hanc vitam. i. in peccata vitæ præſentis, quę vi-
ta potens eſt cadere & peccare per liberum arbitrium, & potens eſt ad cōuerſionē, durante iſta
peregrinatione [in ea iterū g̃ñatione]. i. in illa regñatione ſeu reſurrectione [*inconuerſibile ha- †inconuerſibilem
bebunt deiformiſſimam tranſordinationē]. i. diuiniſſimā immutationē in melius, & trāſlatio-
nem in ſtatū feliciorē in inconuertibile. i. ptingendo ad vnionē cum deo inauertibilem, ita q̄
erunt cōfirmati in bono, nec amplius poterunt tranſgredi, ſicut in Eccleſiaſte legit: Vbicūq; ce- Eccle. 11.
ciderit lignū, ibi erit, vt ſupra allegatū atq; expoſitū eſt. Iſtud eſt q̄d ait Apoſto. Ecce myſteriū 1.Cor.15.
vobis dico: Omnes quidē reſurgemus, ſed non oēs immutabimur. Oportet eñ mortale hoc
induere immortalitatē, &c̄. [Munda aūt aīaꝝ ſanctaꝝ coniuga & coeſſitia corpora cōſcripta &

commilitantia].i.corpora animarũ ſanctarum,coniuga.i. caſta vl'ſocialis inſtar caſtę cõiugis
animabus ſuis ſociata ac ipſis aſcripta ſeu deputata, vt in libro vitæ illis conſcripta,& quæ cũ D
animabus ſuis militauerunt deo,animabus obediendo,cooperando,&cum illis pariter patiẽ
1.Cor. 9. do,iuxta illud Apl'i:Caſtigo copes meũ,& in ſeruitutem redigo [ſcd'm diuinas ſuas collocatio
nes].i.ſecundũ coniunctiones ſuas ſalubres,quibus in iſto exilio ſimul erãt locatæ ad promo
rendum. Vel,ſecundũ ſuas collationes & reuniones felices ad præmiandum. [in animarũ in
commutabili ſecundũ diuinã vitam fundamẽto].i. in ſtatu inuariabili & inconcuſſibili firmi
tate,quas animę habebunt,ſecundũ vitã diuinã .i. in vita beata prorſus [conrecipient propriã
reſurrectionem].i.ſaluberrimam reſuſcitationem eorũ, & animarum meritis proportionatã
ac debitam:quia tunc gloria animarum redundabit in corpora tanto exhuberantius,quanto
ipſa corpora magis cooperata & coafflicta animabus ſuis fuerunt, ita ꝙ corpora quatuor do
tibus tanto præclarius ornabuntur,quanto animę ipſę ſuis dotibus ſublimius fuerunt glorifi
1.Cor. 15 catæ,quemadmodum ad Corint. docet Apl's:Alia claritas ſolis,alia claritas lunæ,alia claritas
ſtellarũ. Stella enim à ſtella differt in claritate, ſic erit reſurrectio mortuorũ. Deinde tangit ibi
quatuor dotes corporum glorioſorũ,quæ ſunt claritas,impaſſibilitas, ſubtilitas atq; agilitas.
[Eo eñ quod vnita erant ſecundum hanc vitam] .i. in vita iſta mortali [ſacris animabus] nõ
vt inſtrumenta extrinſeca,ſed vt vere informata & vnificata ab aiabus, vt ſubſtantialibus ſuis
formis [velut membra Chriſti facta].i. Chriſto incorporata per ſuas aïas ſanctas,q̃bus in opi E
bus virtuoſis & actibus vere Chriſtianis ſubſeruierunt in vigilijs,ieiunijs, laboribus, diſcipli
1.Cor.6 nis,& tãdem in ſupplicijs mortis. Hinc dixit Apoſt. Neſcitis quoniam membra veſtra templũ
ſunt ſpiritus ſancti? [deiformem & incorruptibilem immortalemq; & beatam recipient quie
tem].i.glorificationem eis competentẽ.per quam erunt diuina & deo aſſimilata, prout eorum
Philip.3. naturæ põt competere,ſecundum quod ait Apoſt. Saluatorem expectamus dñm noſtrũ Ieſum
Chriſtum,qui reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori claritatis ſuæ.
Habebunt etiam tunc quietem,quia non erunt inclinata ad alias formas ſubſtantiales, ſatiato
appetitu eorum. Nihilominus erunt vere mobilia per dotem agilitatis, iuxta illud Sapientiæ:
Sapien.3. Fulgebũt iuſti & tanquam ſcintillæ in arundineto diſcurrent, nec erit in eis motus ex indigen
Malach.3 tia,ſed potius ex interioris iucunditatis abundantia,prout per Malachiam dominus pollicet:
Egrediemini & ſalietis quaſi vituli de armento. [In his ergo ſanctorum eſt quies & lætitia &
Immutabili ſpe] id eſt,in prætactis bonis conſiſtit quies & ſalus ſanctorum poſt vitam hanc,
in ingenti lætitia ac in inuariabili confidentia futuræ glorificationis in corpore. [in diuinorũ
certaminũ peruentura ſummum] id eſt,in finalem & glorioſam mercedem laborum & perſe
2.Timo.2 cutionum atq; agonum,quæ datur in præmium his qui modo legitime certant. De qua ſcri
Iaco.1. ptum eſt:Beatus vir qui ſuffert tentationem, qm̃ cum probatus fuerit accipiet coronam vitæ.
Hebræos12 Et ad Hebræos:Omnis diſciplina in pręſenti quidem videtur eſſe non gaudij, ſed mœroris.
Poſtea autem fructum pacatiſſimum exercitatis per eam reddet iuſtitię. Hinc ſcriptum eſt alibi:
Tobiæ 2 bi: Filij ſanctorũ ſumus, & vitam illam expectamus,quam deus daturus eſt his, qui fidem ſuã
nunquam mutant ab eo. Deniq; ſancti quoq; in hac vita in contemplatione & præſtolatione F
futurorum bonorum ſuauiter requieſcunt,peruenturi in illa certiſſime, iuxta illud pſalmi: In
pſalmo 4. pace in idipſum dormiam & requieſcam. ¶Deinde tanguntur errores quorundam circa a
nimas hominum poſt hanc vitam. [Immundos vero alij quidem in non ſubſiſtentiam irratio
nabiliter ęſtimant redire] id eſt,aliqui irrationabiliter putant immundos,id eſt vitioſos homi
nes,redire per mortem in non ſubſtantiam .i. totaliter mori ac deſtrui, quantum ad corpus &
animam,quod & ipſe Epicurus Epicureiq; philoſophi, Empedocles, Galenus, Democritus ęſti
mabant. Sadducęi quoq;,vt in Actibus tangitur,qui vt in libro Sapientię legitur, non ſpreue
Actuum 23 runt mercedem iuſtitiæ,nec iudicabant honorem animarum ſanctarum. [Alij vero corpora
lem in ſemel corrumpi propriarum animarum coniugationem] id eſt,alij aſſerebant propria
rum animarum coniugationem corporalem, id eſt, aſſociationem & vnionem cum corpore
corrumpi in ſemel,id eſt ſemel duntaxat,ita quod anima ſemel ſeparata à corpore, amplius ei
non reunietur, & hæc fuit doctrina Ariſtotelis de rationabilibus animabus, quas dixit non
tranſcorporari. Quid vero de earum immortalitate ſenſerit,deinde traditur. Porro ſecũdum
Augustin. Auguſtinum libro de Ciuitate dei, Porphyrius Platonicus in hoc à Platone receſſit,ꝙ animas
ſanctas ſeparatas,diuinorum contemplationi iam ſociatas dixit,nunq̃ amplius in corpora vel
le deſcendere:quoniam vnio illa cum corpore eſt contemplationis impeditiua. Vñ iã ſubdit:
[velut incõpactã eis exiſtentẽ deiformẽ vitã & beatã quietẽ] hoc ẽ,tanq̃ deiformẽ. i. ſpiritalẽ cõ
templatiuãq; vitã & beatam quietẽ,putantes eſſe incompactã. i. inconuenientem eſſe animab'
in corpo

A in corpore,vel putantes vitam illam eſſe incompactam humanis corporibus,tanquam incapa
cibus vitæ huiuſmodi. Et vt Auguſtinus ſatetur,Opinio illa Porphyrij contra nos militaret,ſi Auguſt.
diceremus animas beatas reuniri corporibus corruptibilibus,qualia nunc habemus,cum ſcri
ptum ſit:Corpus quod corrumpitur,aggrauat animam. Theologus autem errorem hunc re- Sapien.9.
probat theologico argumento[non intelligentes,neq; ſatis in ſciẽtia diuina eruditi]id eſt,in
ſcripturis[inchoauerunt iam ſecundum nos in Chriſto deiſormiſſimam vitã]id eſt,quod ve-
ri Chriſtifideles iam inceperũt in Chriſto habere deiſormiſſimam vitam,etiam in corpore re-
ſuſcitato & animæ ſuæ rurſus vnito. Eadem quippe eſt ratio de capite & de mẽbris,& de cor-
pore Chriſti ac noſtris cum eiuſdem ſint ſpeciei. Cum igitur corpus Chriſti ſit ſuæ animæ re-
unitum & conglorificatum,idem de noſtris corporibus eſt credendum: Iuxta hunc modum
ad Corinthios Apoſtolus arguit:Si reſurrectio mortuorum non eſt,nec Chriſtus reſurrexit.
¶ Sequitur tertius error.[Alij autem corporum aliorum diſtribuunt animabus coniugatio- 1.Cor.15.
nes]id eſt,animas dicunt in reſurrectione ſutura vniendas corporibus naturę alterius,puta ae-
reis ſiue æthereis,ita quod corpora illa erunt vento & aere ſimpliciora,eo quod corpus Chri-
ſti intrauit poſt reſurrectionem ad diſcipulos in conclaue ianuis clauſis,& quia Apoſtolus ait: Iohan 20. 1.Cor.15.
Seminatur corpus animale,ſurget ſpiritale[iniuſte agentes] id eſt,falſe in hoc dicentes. [Hoc
in ipſis(vt æſtimo)ſuſpicantes diuinis animabus & ſacris retributionibus]id eſt,opinãtes hoc
futurum in animabus diuinis & remunerationibus iuſtis[non recte priuantes ad finem veni-
entia diuiniſſimorum curſuum]id eſt,iniuſte priuantes tam corpus quàm animam iuſtorum
præmijs ſuis,quæ ſibi inuicem communicant in meritorijs actibus,ideo iuſtum eſt,vt commu
nicent inuicem,in præmijs glorioſis,& eadem numero reuniantur,quoniam perſeuerauerunt
ſimul vſque in finem incluſiue curſuum diuiniſſimorum,id eſt, ſanctiſſimorum actuum, qui- 1.Cor.9.
bus ſpiritaliter cucurrerunt per viam huius peregrinationis ad patriam,implentes illud Apo-
ſtoli:Sic currite,vt comprehendatis.
¶ Sequitur error quartus.[Alij autem neſcio quomodo ad materiales notiones reuocati]
B id eſt,mente reducti ad conſiderationem corporalium actionum eis notarum[dixerunt con-
formem huius vitæ ſanctis promiſſionem,ſanctiſſimam & beatiſſimam quietem] id eſt, pro-
miſſionem ſanctiſſimam ſanctis factam & quietem beatiſſimam eis paratam,eſſe conformem
vitæ huius,vtputa intelligendam eſſe de corporalibus refectionibus & delectationibus. vnde
ſubiungitur[& eſcas proprias mutatæ vitæ]id eſt,corporalia alimenta conuenire vitæ futurę,
quæ aliarum eſt proprietatum quàm præſens,& multum mutata eſt,ſicut ait Saluator:In futu Mat. 22. Lucæ 20.
ra reſurrectione non nubent,neque nubentur,ſed ſunt ſicut angeli dei. Hinc ſubditur: [eis qui
in angelis ſunt iniuſte proiecerunt]id eſt,beatis illis reſuſcitatis hominibus,qui inter angelos
computantur,& eis tunc aſſimilabuntur,erroneé deputant hominibus refectiones,veluti ſi qs
præclariſſimis viris,qui pelicatiſſimis ſoliti ſunt nutriri,proijceret eſcas viliſſimas. Vel ſic,eſcas
proprias vitæ mutatæ,id eſt,cibos corporales,conuenientes vitæ mutabili ac corruptibili,pro-
iecerunt his qui angelis ſimiles erũt. Præterea error iſte ſuit in multis millenarijs,& adhuc eſt Iudæorum & Saracenorũ error de animab' exutis.
in Iudæis & Saracenis,& partim olim fuit. [Sed non recidet quis à ſacratiſſimis viris in tales
errores]id eſt,nemo iam amplius relabi debet in huiuſmodi falſitates,recedendo à doctrina
ſanctiſſimorum virorum[ſed confeſtim ſuſcepturos ſe eſſe Chriſtiformem quietem ſcientes]
C id eſt,viri ſancti ſcientes ſe eſſe ſuſcepturos ac percepturos à deo quietem Chriſtiformem , id
eſt,requiem æternalem beatam,qualem & Chriſtus excellentiſſime habet,mox[cum in finem
venient huius vitæ]id eſt,quando recedent à corpore,dummodo nil purgandum aut ſatisfa-
ciendum ſecum detulerunt[*corruptionem ſuam viam veluti propinquiorem iam factã ma- *in incorruptionẽ.
nifeſtius vident]id eſt,clare perpendunt quod via eorum ad mortem de propinquo immine-
at,& terminus eius inſtet[& donationes diuinitatis laudant]id eſt,beneficia dei & gratias ſibi
conceſſas,atq; promiſſa cœleſtia grata ac humili mente recognoſcunt[& diuinæ delectationis
implentur]id eſt,gaudio ſpiritali tanquam mox profecturi ad ſuperdulciſſimum & ſuperpul-
cherrimum & ſupergloriosiſſimum deum, de cuius gratioſa ſuſceptione plene confidunt ex
conſcientię puritate,præſertim teſtimonium perhibente eis interius ſpiritu ſancto,dicẽtes:Cu- Roma.8.
pio diſſolui & eſſe cum Chriſto . Et rurſus : Quàm dilecta tabernacula tua domine virtutum Philip.1. Pſal.83.
& cętera. Iſtud eſt perfectorum,& in beatiſſimis martyribus eminentiſſime fuit,quos altiſſimus
in extremis ſuauiſſime viſitauit,copioſiſſime illuſtrauit,& mirabiliter valde accendit. Præte-
rea præfati quatuor errores idonee deſtruuntur autoritate Apoſtolica ad Corinthios:Scimus 2.Corin.5.
quoniam ſi terreſtris domus noſtra huius habitationis diſſoluatur, quod ædificationem ha-
bemus ex deo, domum non manufactam,æternam in cœlis [ad ea quæ retro ſunt conuerſio-

Ca. VII. nẽ non in aliquo timentes] id eſt, in nullo pauentes ſe ruituros ad peccata quæ reliquerunt, aut
Philip.3. ad rerum creatarum inordinatum affectum, implentes illud Apoſtoli: Quæ retro ſunt obliui D
ſcens, in anteriora extendo meipſum ad brauium vocationis ſupernæ [ſed bene ſcientes, quia
poſſeſſa bona firmiter & æternaliter habebunt. Coinquinationibus autem pleni & immundis
maculis] id eſt, vitijs carnis & ſpiritus [q̃ q̃dem ſacram quandam conſecuti ſunt doctrinam]. i.
inſtructionem ſalubrem. Ipſi vero eam ex proprio animo perdite repercutientes] id eſt, repel
lentes & abijcientes à ſe [in corrumpentes ſe ſponte dederunt concupiſcentias] id eſt, concupi
ſcentijs ſenſualitatis ex propoſito conſenſerunt, deſiderio voluptatis peccantes, non ſolum ex
Iob. 21. infirmitate, id eſt, vehementia paſſionũ aut ignorãtia, ſed certa malitia. De q̃bus dicitur in Iob:
Dixerunt deo, Recede à nobis, ſcientiam viarum tuarum nolumus. Et Iudas ait: Hi ſunt in epu
Iudæ. 1. 2. Petri 2. lis ſuis maculæ conuiuantes ſine timore. Qui vt Princeps ait apoſtolorum, Recedunt ab eo q̃d
Dan. 13. traditum eſt ſancto mandato. Porro concupiſcentiæ corrumpunt rectæ ratiõis iudicium. Vñ
Daniel ait cuidam: Species decepit te, & concupiſcentia ſubuertit cor tuũ. Ideo indigemus vir
tutibus moralibus, per quas paſſiones refrenantur, & maxime dei timore ac ope gratię eius [cũ
ad finem vitæ veniunt] id eſt, dum iam morti ſunt proximi [huic vitæ imparati] id eſt, ad cõſe
quendum ad vitam gloriæ indiſpoſiti & indigni [vt eos bene ſpernens elogorum manifeſtat
diuina legiſlatio, perditas proprijs paſſionibus voluptates alijs oculis inſpicientes, & ſacram vi
tam qua ſtulte receſſerunt, deificantes] hoc eſt, inſpicientes oculis alijs, id eſt, oculis cordis, aliq̃ E
quam ante diſpoſitis, vtputa timore concuſſis, quibus iam vexatio aliquantulum contulit in
Eſaiæ. 28. tellectum, voluptates perditas, id eſt, ſpiritales & ſanctas delicias ac gaudia regni cœleſtis, quas
perdiderunt, id eſt, demeruerunt & amiſerunt paſſionibus proprijs, id eſt, per inordinatos mo
Eccle. 18. tus & affectus ac oblectamenta paſſionum ſuarum, iuxta illud Eccleſiaſtici: Si præſtiteris ani
Roma. 6. mæ tuæ concupiſcentias eius, facient te in gaudium inimicis tuis. Et ad Romanos: Non regnet
peccatum in veſtro mortali corpore, vt obediatis concupiſcentijs eius. Hinc impio grauiter q̃
Iere. 5. ſo dicit Ieremias: Viæ tuæ & cognitiones tuæ fecerunt hæc tibi. Et ſacram vitam. i. vitam vir
tuoſam, à qua ſtulte receſſerunt. Vnde in Prouerbijs dicitur: Reliquerunt iter rectum & ambu
Sapien. 5. lant per vias tenebroſas, deificantes, id eſt, beatificam recognoſcẽtes. De hoc in Sapientię libro
diffuſius legitur: Videntes turbabuntur timore horribili, dicẽtes: Nos inſenſati vitam illorum
æſtimabamus inſaniam, & finem illorum ſine honore. Quomodo ergo computati ſunt inter
filios dei, & inter ſanctos ſors illorum eſt? [Miſerabiliter & coactiue reſcinduntur] . i. tolluntur
[hac vita]. i. de conuerſatione ſeculi huius, ſicut in euangelio dicitur diuiti cupido: Stulte, hac
Lucæ. 12. Iob 22. nocte animam tuam repetunt à te: quæ autem paraſti, cuius erunt? In Iob quoq; libro: Viri iniq̃
Pſal. 26. ante tempus ſuum ſublati ſunt [ad nullam ſpem ſacram manuducti] id eſt, ſpem formatã non
habentes, neq; ad bona ſperata perducti, de q̃bus dicitur: Credo videre bona domini in terra
Sapien. 5. Iſa. 40. viuentium [propter peſſimam vitam] ſecundum quod in Sapientiæ libro aſſeritur: Spes impij
tanquam lanugo quæ à vento tollitur, & tanquam ſpuma. De q̃bus loq̃tur Iſaias: Et q̃dẽ neq;
ſatus, neq; plantatus in terra truncus eorum repente flauit in eos, & aruerunt. Secundum quod
Pſal. 14. legiſlatio diuina. i. lex ſcripturæ diuinitus data, ſpernens illos, bene, id eſt, iuſte, ſecũdum quod F
tales ſunt, iuxta illud: Ad nihilum deductus eſt in conſpectu eius malignus. [Talium autẽ nul
lo futuro ſecundum dormitiones ſanctorum virorum] replentur, id eſt, nullo talium oppoſi
torum saluti, futuro in obitu hominum perfectorum, q̃a perfecti non abſcinduntur à vita coa
cte, nec priuantur ſpe ſua &c. [Ipſe q̃dem] vir ſanctus [ad finem veniens propriorum certami
num] id eſt, ad mortis horam [lætitia ſancta repletur] ex confidẽtia beatificę viſionis, ſibi in p
ximo dandæ, ſicut modo expoſitum eſt [& cum delectatione multa ad viam aſcendit diuinæ
iterum generationis] id eſt, ad iter regni cœleſtis, in quo ſpiritaliter ac optime regenerãtur, adi
piſcendo eſſe gloriæ, q̃d eſt conſummatio ipſius eſſe gloriæ. Propterea obitus & martyria ſan
ctorum, dicuntur natalitia eorundem. Vel via diuinæ regenerationis iſtius, eſt mors præſens
ſeu peruentio ad patriam, quæ eſt iter ad futuram reſurrectionem, ad quam non peruenitur, ni
Ioh. Dam. ſi per mortem corporalem. Non enim reſurgit niſi quod cecidit, vt aſſerit Damaſcenus. [Dor
mientis autem domeſtici, ſecundum diuinam familiaritatem & ſimilem conuerſationem] qui
defuncto cohabitant, & familiares ei fuerunt ſancta & ſpiritali familiaritate, communicando
ei quotidie in exercitijs cultus diuini, & conuerſatione conformi ſecundum voluntatem eius,
qui inhabitare facit vnius moris in domo [ipſum qui eſt] id eſt, defunctum, qui iam ab eſſe vi
Pſal. 67. tæ mortalis ad immortale eſſe peruenit aut in re, aut in certa ſpe [beatificant] id eſt, beatum fa
Apoca. 14. tentur & laudant, iuxta illud Apocalypſ.: Beati mortui qui in domino moriuntur [ad pſalmi
feram optate venientem finem] id eſt, tanquam iam pertingentẽ ad palmã ſalutaris victoriæ
finem

A finem beatam. Vnde ait Apoſtolus: Repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi domi- 2.Timo.4.
nus in die illa iuſtus iudex. Ad quam palmam pertingunt optate, quia cum ſummo affectu, q
aſſidue cecinerunt: Quemadmodum deſiderat ceruus ad fontes aquarum, ita deſiderat anima Pſal.41.
mea ad te deus. Itemq;: Quando veniam & apparebo ante faciem dei? [& victoriæ cauſali] id ibidem.
eſt, deo omnipotenti, qui eſt cauſa & dator huius ſalubris victoriæ, iuxta illud Apoſtoli: Grati-
as deo, qui dedit nobis victoriam per dominum noſtrum Ieſum Chriſtum [gratulatorios cā- 1.Corin.15
tus referunt] id eſt, pſalmos, orationes & laudes ad gratiarum actionem & ſpiritalem gratiam
pertinentes: quod præcipue in exequijs martyrum fieri poterat, & etiam cōfeſſorum, quorum
vitam & exitum deus ſuperaltiſſimus per præclara approbauit miracula, iuxta illud: Scitote q̄-
niam mirificauit dominus ſanctum ſuum [& ſe adhuc venturos fore ad ſimilem optantes qui- Pſal.4.
etem] id eſt, cupientes perduci ad conſimilem requiem ſempiternam, de qua loquitur Iſaias: Iſaiæ 58.
Dabit tibi dominus requiem ſemper, frequenter enim, viui cernentes fideles tam feliciter, iu-
cunde ac deuotiſſime mori, aut certe etiam deſuper miraculis honorari, accenduntur talis finis
amore, imó & impij inde multoties compunguntur, quemadmodum Balaam viſis tentorijs
Iſraelis compunctus: Moriatur, inquit, anima mea morte iuſtorum, & fiant nouiſſima mea ho- Nume.24.
rum ſimilia. Quemadmodum etiam beatiſſimus Moſes dei amicus, conſpecto felici obitu Aa-
ron fratris ſui, optauit ſimili morte defungi, vt dicunt Hebræi. [Accipientes autem eum] puta
defunctum [ad ſummum ſacerdotem ducunt] id eſt, epiſcopum loci illius. Atuero quæ de riti-
bus & obſeruantijs iſtis primitiuæ eccleſiæ ſeu eccleſiaſticæ hierarchiæ ſcribit theologus, intel-
B ligenda ſunt pro tempore illo, & quando opportune ſic fieri poterat, & quantum ad præcipu-
as ſolennitates in talibus. ſicq; accipiendum eſt etiam iſtud [tanquam ad coronarum diuinarū
acceptionem] id eſt, ad vicarium eius qui ſanctos coronat & præmia largitur regalia. Qui in *Donatio-nem.
Apocalypſi hortatur: Eſto fidelis vſq; ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ. [Ipſe autem can- Apoc.2.
tans ſuſcipit] eum, id eſt, defunctum accipit cum pſalmodia & laude. Pro martyre tamen ple-
nario ac certo non oratur [& perficit ſecundum legem ſacram in ſancte dormientibus perficiē-
da ea] videlicet quæ ſancti & primitiui patres primitiuæ eccleſiæ, ſtatuerunt perfici in exequijs
defunctorum aut ſolennitatibus martyrum, quæ non ſunt plene deſcripta.

¶ MYSTERIVM in ſancte dormientibus. Arti. XV.

CONſequenter tanguntur, quæ per conſtitutos in ſacris ordinibus, fiebant circa defun-
ctum. [Congregans diuinus ſacerdos ſacrum chorum] id eſt, epiſcopus conuocans
& colligens omnem ibidem clerum [ſi quidem ſanctifico fuerit ordine dormiens]
id eſt, ſi defunctus fuit de ordine epiſcoporum aut ſacerdotum ſiue diaconorum [in
conſpectu diuini altaris recumbere faciens eum] id eſt, corpus eius collocat ante altare [ini-
tiatur deo] id eſt, ad dei honorem inchoat officium funebre [oratione & euchariſtia] id eſt,
gratiarum deuotiſſima actione. Etenim dato quod ſanctus fuit & euolauit, orationes tamen
conferunt alijs indigentibus, ipſi quoq; oranti fructuoſe, iuxta quod ſcriptum eſt: Oratio mea
C in ſinu meo conuertetur. Atque vt ſanctus aſſerit Auguſtinus, Orationes & eleemoſynæ pro Pſal.34. Auguſ.
valde bonis, ſunt gratiarum actiones. Denique beatiſſimus pater noſter Antonius, ſacratiſſi-
mum ſepeliens Paulum primum heremitam, legit ſuper eundem pſalmos ſolitos in exequijs
legi. Quod & Zozymas vir glorioſus, ſepeliendo glorioſiſſimam illam Mariam Aegyptia-
cam, creditur peregiſſe. [Si autem ſanctis monachis aut ſacro populo ordinatus eſt] ita quod
defunctus fuit de grege monachorum aut fidelium populorum, qui erant duo ordines ſeu gra-
dus perficiendorum, ſicq; ordinatus eſt deferri & præſentari [ad honorabile ſacerdotium] id
eſt, venerabilibus ſacerdotibus [ipſum recumbere facit ante ſacerdotalem introitum] id eſt,
extra & prope ingreſſum ad chorum, facit epiſcopus corpus defuncti quieſcere [deinde perfi-
cit ad deum euchariſtialem orationem ſummus ſacerdos] id eſt, epiſcopus effundit pro defun-
cto, iuxta ſenſum prætactum, orationem euchariſtialem, id eſt, valde gratioſam.

¶ Sequitur de actibus diaconorum circa defunctum. [Conſequenter autem miniſtro in
diuinis eloquijs prolatas non mendaces promiſſiones de ſacra noſtra reſurrectione legentes]
vt ſunt lectiones ſumptæ ex epiſtola diuiniſſimi Pauli, id eſt, diaconi legentes ex ſcripturis ali-
qua ad futuram reſurrectionem ſpectantia, vt etiam lectiones in officijs defunctorum, ex Iob Iob.7.9.
& Ezechiele alijsve prophetis [ſacre cantant] tunc tamen nondum cum notis, vt modo [confi- 14.19. Eze.37.
tentes hoc] quod præſul deprompſit [& potētes pſalmicorum eloquiorum cātus]. i. ipſos pſalmos
q magnæ ſunt virtutis, decātāt . i. alte & celebriter ac deuotiſſime legunt, qui ad propoſitum illud
amplius

Ca.VII amplꝰ ꝑtinēt. Cōſequēt̃ ſubiūgit de archidiaconi officio. [Deinde miniſtrātiū primꝰ]. i. archi- D
diaconus q tunc ſolus miniſtrauit ad miſſam ſolenniter vt ordinatus [reſoluit]. i. à fidelibus
ſeparat & expellit [cathecumenos] tanquam nondū aptos intereſſe diuinioribus ac ſecretiori-
bus actibus diuinorum [& prædicat iam dormientes ſanctos]. i beatos in Chriſto, q iā regnāt
cum angelis, laudat, & de eoꝝ virtutibus ſermocinatur pro confortatione fidei, & conſolatio-
ne præſentiat que vt ſancti orent, ſi opus eſt, ꝓ defuncto [cū qbus dignat̃ mō defunctū, inordi-
nata recitatiōe]. i. etiā iā defunctū laudat cū illis, non tū cū certitudine tanta, ſed cōfidentia ma-
gna aut certificatione ꝓbabili. ſicq; dignatur. i. dignū pie reputat iam defunctum, recitatiōe. i.
prædicatione coordinata prædicationi ſanctorum, quos memorat [& hortatur omnes petere
in Chriſto beatam conſummationem]. i. vniuerſos q aſſunt admonet, quatenus deum præcē-
tur, vt nunc defuncto præſtet in Chriſto regem æternalē. Similiter ipſiſmet poſt pręſens exiliū.
Quo conſtat, quod ſanctæ animæ ante reſurrectionē futurā beatificentur in Chriſto, cuius op-
Tho. Aq. poſitum ſenſerunt aliquando Græci, prout in Summa contra Græcos recitat Thomas, in qua
Sūma potuiſſet allegare autoritates ex iſto libro valde idoneas. Deinceps ſubiungit qd in offi-
cio circa defunctū pontifex egit. [Deinde accedens diuinus ſummus ſacerdos orationē ſacratiſ-
ſimā ſup eo facit]. i. ꝓ defuncto ſub cōditione ſaltē implicita, ſi nōdū frueret̃ dilecto [& poſt o-
rationē ipſe ſummus ſacerdos ſalutat dormiētē] oſculādo defunctū in ſignū ſancti amoris, & vt
q̃q; beatificatus oret ꝓ nobis. Sic Carthuſienſes fratrē mox migraturū oſculant̃, q̄ſi vale dicēdo
eidē, vt & ipſi paulo poſt precibus eius adiuti, conſocient̃ ei in patria [& poſt eū ꝑſentes omēs]
oſculant̃ defunctū. [Salutantibus aūt oībus] mortuū [infundit dormienti oleū ſummus ſacer- g
dos] aliqd forſan olei ad hoc cōſecrati ſup illū aſꝑgendo, ſicut modo cū aſpſorio aſꝑgitur cor-
pus defuncti aqua bñdicta. Etenī oīa pene hæc ceremonialia erāt & iuris poſitiui, & talia ꝓ lo-
co & tēpore ex rationabilibus cauſis mutant̃. [Et ꝓ oībus orationem ſacrā faciens] pontifex ꝓ
Gen. 23. 25. vniuerſis ſcilicet fidelibus, præſertim defunctis, & forſan pro præſentibus viuis [reponit in do-
Gene. 49. mo honorabili corpus] videlicet in ſepulchro aut tumba, vel in baſilica aut cœmeterio. Nam
& patriarchæ cum ingenti cura honorifice ſepelierūt mortuos ſuos, vt patet in Geneſi de Abra-
ham, Iſaac, Iacob [cum aliorum coordinatorum ſanctorum corporibus] id eſt, iuxta illorum
ſepulchra, imó interdum in eiſdem ſepulchris.

¶THEORIA SEV MYSTERIVM, hoc eſt, ſpiritalis ſignifi-catio horum quæ fiunt in exequijs. Arti. XVI.

Matt. 26. Mar. 8. Roma. 8. SEd hæc quidem ſi viderint aut audierint immundi] i. infideles, quæ ea quæ dei ſunt, nō
ſapiunt, nec ſpiritum dei habent [à nobis perficienda] id eſt, exequenda in ſepulturis [la-
te ridebunt] id eſt, dilatato ore ridebunt [vt arbitror, & erroris noſtri miſerebuntur] q̃-
ſi ex naturali pietate noſtris inſanijs compatiētes, præſertim quod mortuum oſculemur
quaſi ſanctus Ioſeph non fuerit deoſculatus patrem ſuum Iacob, ſanctum patriarcham atq; ꝓ-
phetam. [Non oportet autem ad hoc mirari] id eſt, opus non eſt inde multum ſtupere, q ai igno-
Gene. 49. rant myſterium. Vnde ſubiungitur: [Si enim non crediderint, vt eloqa aiunt, neq; intelligent]
Eſaiæ. 7. Sic qppe ſcriptum eſt in Iſaia, ſecundum tranſlationē ſeptuaginta. Vbi Hieronymus tranſtulit,
Si non credideritis, non ꝑmanebitis. [Nos autē inuiſibilia perficiendorum inſpicientes]. i. nos
iam hic conſiderantes ſpiritales ratiōes iſtoꝝ, quę ſiēda ſunt in ſepulturis [Ieſu luciduco]. i. lu-
cido ductore & doctore. [Dicimus quomodo non irrationabiliter ſummus ſacerdos in æque
coordinato chorum introducit & imponit dormientem] id eſt, corpus defuncti poni facit in
choro illo, q ſecum eiuſdem ordinis fuerunt. [Significat enim mirabiliter ſecundum illos fore
omnes in ipſa iterum generatione recubitus puram hic propriam vitam implentes] id eſt, per
collocationem illam pontifex mirabiliter & fideliter ſignat, omnes recubitus, id eſt, ḡerationes
fore, id eſt, futuras eſſe in generatione ipſa iterum, id eſt, in reſurrectione futura, ſecundum illos
1. Cor. 15. id eſt, in illis ordinibus, quorum ordinum hic fuerunt, iuxta illud Apoſtoli: In Chriſto omnes
Bernardus viuificabuntur. Vnuſqſq; autem in ſuo ordine. Vnde & ſanctus pater Bernardus in Apologeti-
co ſuo de canonicis loquēs: Cum cœperint, inquit, homines reſurgere, vbi putas generatio iſta
locabitur? Agentes hic pure propriam vitam, id eſt, ſine mortali peccato hic conuerſantes. Nō
enim ordinati virtuoſi, tunc inter in ordinatos reprobos ſtatuentur [vtpote ſi deiformem quis
habuit hic & ſacratiſſimam vitam, quantum viro dei imitatio comprehenſibilis eſt in diuinis]
id eſt, prout vir deuotus in iſto exilio imitari poteſt & aſſequi perfectiōem diuinam, à cuius ꝑ-
fectione iugiter diſtat ac deficit infinite. In diuinis [erit per ſeculum futurum & beatis quieti-
bus] id eſt, in ſeculo futuro, perpetuo erit ſine fine in perfecta quietatione & plena contentatiōe
Pſal. 16. deſiderioꝝ ſuoꝝ, ſecundū illud Pſalmi: Satiabor cū apparuerit gloria tua. [Ipſi autē ꝑ ſummā

formæ

A formæ ſubſiſtentiam ſacram ſimiliter conformes].i.q aſſimilati fuerint deo per ſubſiſtentiam
ſacram & ſummam formæ.i.ſecundum partem ſuam intellectiuam,ſimiliter.i.taliter ſicut prę
fati ſumus,quamuis non ita perfecte[& ipſæ recipient retributiones ſanctas].i.merita glorio
ſa ſecundum menſuram & exigentiam meritorum ſuorũ,quamuis non tanta vt perfecti.Pro ipſe recipiet vel,ipſi recipient.
pter quod veritas dixit:In domo patris mei manſiones multæ ſunt,vtputa gradus multiplices Iohan 14.
præmiorum,iuxta gradus maiores meritorum.Nempe teſtante Apoſtolo,Qui parce ſeminat 2.Cor.9.
parce & metet.Et:Vnuſqſq; recipiet iuxta ſuum laborem.[Pro hac diuina iuſtitia]id ẽ,pro in 1.Cor.3.
creata dei æqtate honoranda & commendanda,ſeu pro eius iuſta præmiatione [ſummus ſa
cerdos gratias agens,orationem ſacram facit,& colendam laudat diuinitatem] æternã & im
participatam,quæ ſola cultu latriæ eſt colenda.Qui ait per Iſaiam:Ego dominus,& non eſt al Iſaiæ 45.
ter.Et rurſus:Ego dominus,hoc eſt nomen meum,gloriam meam alteri non dabo,& laudem Iſaiæ.42.
meam ſculptilibus[tanquam deſtructiuam contra omnes nos,iniuſtæ & tyrannicæ potentię]
id eſt,tanquam oĩpotentem & ſuperatiuam omnis poteſtatis iniquæ atq; tyrannicæ,contra fi
deles ſe erigentis.Verumtamen teſte Apoſtolo:Non eſt poteſtas niſi à deo.Abuſus autem po
teſtatis,à praua eſt voluntate,quem impietatis abuſum deſtruet deus,& ſicut glorioſiſſima vir Roma 13.
go Maria teſtat,Depoſuit potentes tales de ſede,& exaltauit humiles.Ideo in Eccleſiaſtico ſcri Lucæ 1. Eccle.10.
ptum eſt:Sedes ducum ſuperborum deſtruxit deus,& ſedere fecit mites pro eis.De quo ſcriptũ
eſt & in Iob:Deus dicit regi Apoſtata,& duces vocat impios:nec cognouit tyrannum,cum di Iob.34.
ſceptaret contra pauperem.Qui auferet violentum abſq; manu,conteret multos & innumera
biles,& ſtare faciet alios pro illis.Nouit enim opera illorum,quoniam violenti fuerunt,ideo
conterentur[tranſducentemq; nos in proprias iuſtificationes]hoc ẽ,laudat ipſe epiſcopus di
uinitatem,quæ nos per pietatem & gratiam ſuam transfert de ſtatu damnationis & via iniqui
tatis,in ſtatum ſalutis & in operationes virtutum,de quo deprompſit Apoſtolus:Eripuit nos Coloſſ.1.
de poteſtate tenebrarum,& tranſtulit in regnum filij dilectionis ſuæ.Deinde tangitur myſteri
B um cantus in exequijs.[Diuinarum quoq; promiſſionum lectio & cantus,manifeſtatoria qui
dem ſunt beatiſſimarum quietudinum]id eſt,lectiones illæ propheticæ aut apoſtolicæ diuina
rum promiſſionum & cantuum eccleſiaſticorũ,exprimunt & deſignãt beatas requietiones ſan
ctorum in regno cœlorum ab omni moleſtia[in fragilitate habentes conſummationem,æter
naliter generabunt]id eſt,quietudines illæ beatificæ generabunt,id eſt,in eſſe gloriæ ſtatuent t generabũt
& producent habentes,id eſt,eos qui habent conſummationem in fragilitate.i.imperfecte &
imbelliciter,quemadmodum gratia producit & gignit hominem in eſſe ſpiritali ad viuẽdum
& agendum meritorie.[Dormientis vero diuinitus receptiua]id eſt,quietes illę ſunt receptiuę
dormientis,id eſt,eius qui ſine reatu & culpa obdormiuit in domino.Dicuntur autem illæ qe
tes receptiuæ dormientium per tropum, inquantum ipſi dormientes ſunt receptiui earum,ſic
ut per Iſaiam dominus loquitur:Super quem requieſcet ſpiritus meus,niſi ſuper quietum & hu Iſaiæ.66.
milem[viuentium autem adhuc exhortatiua ad ſimilem conſummationem]id eſt,felicitates
illæ & gloriæ exhortantur & accendunt eos,qui adhuc degunt in valle hac lachrymarum,ad
ſimilem perfectionem gratiæ in præſenti,ac gloriæ in futuro.Vnde ait Apoſtolus:Has ergo ha 2.Cor.7.
bentes promiſſiones,emundemus nos ab omni inquinamento carnis & ſpiritus, perficientes
C ſanctificationem in timore dei.Iuxta hunc modum ſæpius admonemur & inflammamur ad
iſtas quietes dulciſſimas,in epiſtola ad Hebræos,ſicut eſt illud:Fratres ſancti,vocationis cœle Hebræ.3.
ſtis participes &c.In Apocalypſi quoq;:Vincenti dabo edere de ligno vitæ,quod eſt in paradi Apoca.2.
ſo dei mei.Sic item apud Matthæum admonet Chriſtus:Venite ad me omnes q onerati eſtis, Matt.11.
& ego reficiam vos.Intende qa nunc non omnes iuxta conſuetudinem purgãdi ordines reſol
uuntur].i.conſidera quod nunc.i.in exequijs,non reſoluuntur.i.nõ eiciunt ab ipſo officio oẽs
ordines purgandi.i.cũcti cunei purgãdorũ,iuxta cõſuetudinẽ,id eſt, ſicut fieri ſolet in celebra
tiõib⁹ & adminiſtratiõib⁹ ſacramẽtorũ,put ꝑhabitũ ẽ[ſoli vero ſacris expellũt choris cathecu
meni].i.nõdũ baptizati nec ſatis inſtructi in fidei rudimentis tãtũmõ expellũt à choris cœti
b⁹q; fideliũ in ipſis exequijs.[Etenim ipſe qdẽ inerudit⁹ ẽ vniuerſalit oĩs hoſtiæ ſacræ].i.ordo ca
techumenorũ iperit⁹ ẽ gñalit oĩs hoſtiæ ſacrę.i.toti⁹ exhibitiõis ſacramẽtorũ,nõ eucharistię tm̃
& vniuerſalit oĩm ſpiritaliũ immolationũ,ita q pars ſit inde,nõ penit⁹ nihil,q̃ſi nugatiõis igno
rãtiã habẽs[& ad nullũ neq; paruũ neq; magnũ ſacre cõſummãdorũ].i.ſpiritalit pficiẽdorũ,vt
puta cõſecrationũ ſacramẽtaliũ diuinorũq; ſecretorũ[inſpicere ei fas ẽ].i.corporalit ac pſentia
li intueri[tanq̃ neq; ſacrorũ cõtẽplatiuę virtutis participãs].i.q̃ſi necdũ participãs aliqd virtutis
ſeu idoneitatis contemplatiuæ ſacrorum,per quam ſcilicet idoneitatem fit homo aptus inſpi
cere ſacramenta [per prælucentem & luciferentem theogeneſiam].i.per ſacrum baptiſma qd t luciflũ.

eſt certo

Ca. VII. eſt cæterorum ianua ſacramentorum, in quo illuminatur baptizatus per infuſionem gratiæ & D
donorum atq; virtutum, vt frequenter expreſſum eſt Idcirco lotio illa baptiſmi ſeu intinctio
ipſa in aqua, vocatur prælucens atq; lucifera, id eſt, lucis interioris datiua. [Cæteri vero purgā
dorum ordines. ſ. pœnitentium & hominum nondum ſatis ſpiritalium, & ab innocentia bapti
ſmali lapſorum de quibus tractatum eſt. [in doctrina quidem iam fiunt ſacræ traditionis] id
eſt iam actualiter conſtituti ſunt & conſiſtunt in informatione ſalubri & competenter inſtru
cti ſunt, intantum quod ſinuntur intereſſe exequijs. [Stulte autem ad ea quæ inferius ſunt, iter
recurrentes] id eſt, ipſos recidiuantes, qui inſipienter recurrunt ad carnalia, ad errores ac vi
tia [oportet in ea quæ ante ſunt] id eſt, ad anteriora & priora gratiæ dona ac opera bona [pro
priam reductionem perficere] id eſt, inchoatam dudum emendationem reſumere & comple
re ac plene conuerti, etiam de ipſa recidiuatione, pœnitendo, confitendo, & ſatisfaciendo, quē
admodum in Apocalypſi loquitur dominus: Habeo aduerſus te quod charitatem tuam primā
Apoc. 2. reliquiſti. Memor eſto itaq; vnde excideris, & pœnitentiam age, & prima opera fac. Alioq ve
nio tibi cito. de talibus in Matthæo loquitur filius dei: Hi ad tempus credunt, ſed tempore tē
Matt. 13. Luca. 8. tationis & perſecutionis recedūt. [Diuinorum quidem quātum in ſymbolis ſacre aſpectibus
& communicationibus rationabiliter ſegregantur] id eſt, hi tales, iuſte remouentur ab aſpectu
& cōmunione ac communicantia euchariſtiæ & præſentia celebrationis ac diuinorum, prout
in ſymbolis, id eſt, ſacramentalibus formis ac ſignis ſacre & deuote inſpici queunt. [Nocebunt
enim immundæ eorum participantes] id eſt, ſacra & ſacramenta iſta, per accidens magis noce
rent atq; damnabiles facerent participantes & ſuſcipientes illa indigne, vt accidit Iudæ, in quē
poſt communionem & buccellæ ſumptionem ſathanas introiuit. Verumtamen nocumentum
Iohan. 13. 1. Cor. 11. iſtud non eſt directe ex ſacramentis, ſed abuſione & indignitate ſumentis, qui per ſuam peruer
ſitatem facit ſibi de medicina cœleſti venenum. [Sicq; talis ſecundum Apoſtolum, fit reus cor
poris & ſanguinis domini [& ad plurimum diuinorum & ſuum venient contemptum] id eſt,
ex participatione indigna ſacramentorum, potiſſime quando in conſuetudinem ducitur, gra
uius excæcabuntur, indurabuntur, nec ſua ſcelera debite ponderabunt, nec exhorrebunt, imó
paruipendent, & tam ſacramenta quam propriam paruipendent ſalutem. Peccata quippe quā
uis enormiſſima, tamen in conſuetudinem ducta, paruipenduntur: & ipſa conſuetudo iniqua,
Prouer. 18. eſt moles grauiſſima ſuperpoſita monumento. Hinc in libro Prouerbiorum aſſeritur: Impius
Pſal. 68. Iere. 5. cum in profundum venerit peccatorum, contemnit. Ideo orat Pſalmiſta: Non me demergat
tempeſtas aquę, neq; abſorbeat me profundum, neq; vrgeat ſuper me puteus os ſuum. De qui
bus in Ieremia habetur: Indurauerunt facies ſuas ſupra petram, & noluerunt reuerti. Heu quam
apertiſſime & doloroſiſſime iam iſta videmus ad oculum. [Non inconuenienter autem aſſunt
in nunc perficiendis] id eſt, iſti iniqui non irrationabiliter permittuntur intereſſe exequijs [ap
te edocendi] ex inſpectione defuncti lugubriſq; officij, quam contemnenda & breuis ſit vita
præſens [& videntes ſecundum nos formidinem mortis] id eſt, quam horrenda ſit mors natu
Ariſtote. Eccle. 41. rali affectu, quoniam teſte Philoſopho, Omnium terribilium terribiliſſimum eſt mors, præſer
tim carnalibus & iniquis, iuxta illud Eccleſiaſtici: O mors, quàm amara ē memoria tua homi
ni pacem habenti in ſubſtantijs ſuis [& ſanctorum retributiones] quarum amore accingantur
ad meliora, & ad condigna pœnitentiæ opera. Nec ſolū nec principaliter formidāda eſt mors
in ſe, vel quoniam priuat nos bonis vitæ præſentis, ſed incomparabiliter plus propter metuen
diſſimum dei iudicium ei mox iunctum, & ſupplicia illa duriſſima, quæ vix vnus de mille eua
Eccle. 11. det, quæ etiam in purgatorio infliguntur. Hinc Eccleſiaſtes edocet: Si vixerit homo multis an
nis, & omnibus lætatus fuerit, meminiſſe debet tenebroſi tēporis & dierum multorum, qui cum
venerint, vanitatis arguentur præterita. Hinc in eodem libro Salomon fatur: Neſcit homo fi
Eccle. 9. nem ſuum, ſed ſicut piſces capiuntur hamo, & aues laqueo: ſic homines capiuntur tempore ma
lo, cum eis extempló ſuperuenerit & ſanctorum retributiones [à veris eloquijs laudatas] id eſt,
præmia beatorum in ſcripturis veritatis copioſe laudata, quāuis tanta & talia ſint, quod ea nul
la mens poteſt plene concipere, numerare, commendare, exprimere. Etenim deū infinitæ ma
nificentiæ ac opulentiæ decet vtiq; ſupra condignum remunerare, cui nihilominus reuerentiſ
ſime eſt ſeruiendum, nec mercedis intuitu, nec pœnarum formidine, ſed ſynceriſſimo ſuæ im
menſæ bonitatis ac honorabilitatis amore [& caligines fore talibus immundis infinitas] id ē,
æternas tenebras Acherontis imminere iniquis in carne ſecundum carnem viuentibus, quibus
dicturus eſt iudex altiſſimus: Ite maledicti in ignem æternum. Vnde ſanctus Iob dixit: Dimitti
Matt. 25. Iob. 10. te me antequam vadam ad terram tenebroſam & opertam mortis caligine, terram miſeriæ &
tenebrarum, vbi vmbra mortis & nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat. [Permititur
enim cu

A enim eis æque vtile]id eſt,aliquid æque ſalubre conceditur præfatis purgandis, vt ſi ſint[videſ * ex miniſtratiua recitatione.
tes ſacre conſummatum]id eſt, virtuoſe defunctum[†ex recitatiua miniſtratione]id eſt,ex cõ
mendatione & relatione diaconi [ſocium vere exiſtentem à ſeculo ſanctorum mirabiliter p̄
dicatorum]hoc eſt,eſſe vere conſortem gloriæ ſanctorum,qui ab exordio mundi fuerunt,&
mirabiliter prædicati ac collaudati ſunt in ſcripturis.De quibus in Eccleſiaſtico legitur: Lauſ Eccle 44.
demus viros glorioſos patres noſtros.De quibus in Geneſi & per totam vtriuſq; teſtamenti
ſcripturam ſermo eſt copioſiſſimus[ſortaſſis & ipſi ad ſimile deſiderium venient]id eſt,purgãſ
di hæc audientes prædicari,ſorſitan conuertentur,& ſpiritalibus deſiderijs ſuccendentur,tot,p
uocati exemplis & ædificati virtutibus. Vnde & Iacobus ait:Exemplum accipite longanimita
tis & laboris & patientiæ prophetas. Ad Hebræos quoque dicitur:Ideo & nos tantam haben Iaco 5. Hebr. 12.
tes nobis impoſitam nubem teſtium,deponentes omne pondus & circunſtans nos peccatum,
per patientiam curramus ad propoſitum nobis certamen[& ex miniſtratiua ſcientia] id eſt,
ex informatione & ſermocinatione miniſtri,puta diaconi[edocentur beatam vere eſſe in Chri
ſto conſummationem] id eſt,obdormitionem finalem,ſicut de Stephano legitur:Cum hoc di Act. 7.
xiſſet,obdormiuit in domino.

❡ Sequitur de myſterio geſtorum epiſcopi. [Deinde accedens diuinus ſummus ſacerdos,
orationem ſacram ſuper dormientem]id eſt,pro defuncto[ſacit, & poſt orationem ipſe ſumſ
mus ſacerdos eum ſalutat]oſculando[& deinde præſentes omnes]ſicut modo expoſitum eſt.
[Ipſa ergo oratio]id eſt,orans ſua oratione[diuinam bonitatem depræcatur, omnia quidem
B dimittere per humanam infirmitatem commiſſa dormienti] id eſt, indulgere defuncto quicſ
quid per fragilitatem commiſit humanam illicite,aut certe omiſit,vel alio modo deliquit, vel
ignorantia aut ex propoſito. Nam & hoc creaturæ fragilitas eſt, quod ſic paulatim labitur ad
peiora[ordinareq; eum]id eſt,vt bonitas dei dignetur ipſum defunctum conſtituere[in lumi
ne & regione *viuorum,& in finibus]id eſt,quietis & ſecuris repauſationibus [Abraam, Iſaac, * viuentiũ.
& Iacob,loco quo expellitur]id eſt,in cœlo ſupremo,in quo nunquam inuenietur vlterius[do Apoca. 7.
lor & triſtitia & anguſtia]iuxta illud Apocalypſi:Abſterget deus omnem lachrymam ab ocu
lis ſanctorum,& mors vltra non erit,neque luctus,neque clamor,ſed nec vllus dolor. Deniq;
etiam ſecundum meliores philoſophos,ſupra orbem lunæ non inuenitur malum culpæ, nec
malum pœnæ. [Hæ quidem ergo(vt arbitror)]ſunt[claræ ſanctorum beatiſſimorum retribu
tiones]non viles voluptates guſtus & tactus,hominibus beſtijſq; communes, in quibus etiam
philoſophi probauerunt non conſiſtere rationalis creaturæ felicitatem. [Quid enim fortaſſe
ſiat perfectiſſimæ lætitiæ & illuminatrici immortalitati compõderatum, etſi maximis noſtris
proportionibus †ſignificatiuis omni altiores animo promiſſiones ſignificatæ actiua ſua veriſ
tate relictas habent nominationes]Hoc eſt,quicquid componderemus aut comparemus perſ
fectiſſimæ iucunditati ſanctorum & immortalitati ac impaſſibilitati eorum, quæ illuminatiſ
ua eſt & illuminatrix inferiorum,quamuis ſignificatæ ſint proportionibus noſtris maximis,
id eſt,præſtantiſſimis habitudinibus & menſuris ſignificatiuis,quibus eas deſignare valemus,
C cuius ſunt promiſſiones altiores omni intellectu,iuxta illud:Pax Chriſti quæ exuperat omnẽ
ſenſum,& habent nominationes relictas, id eſt,nobis non manifeſtas,ſed incognitas. veritate Philip. 4.
ſua actiua,id eſt,præ excellentia & virtute ac actualitate ſuæ incomprehenſibilis,ſupereſſentiaſ
liſq; veritatis,quæ noſtræ intellectualitatis capacitatem tranſcendunt. [Verum enim eloquiũ * quia.
eſſe æſtimandum]id eſt,autoritas illa Pauli apoſtoli vera eſt*[† quod oculus nõ vidit,nec auris Iſaiæ. 64. 1. Cor. 2.
audiuit,& in cor hominis non aſcendit]id eſt,intellectus hominis non cõprehendit[quæ præſ
parauit deus diligentibus ſe]qui in vera charitate ſunt finaliter perſeueraturi. Sed obijci poſ
teſt,quia cognoſcimus quod deus præparauit illis ſeipſum & ſuijpſius beatificam viſionẽ atq;
dulciſſimam fruitionem perpetuam,quod & auribus noſtris prædicari frequenter audiuimus.
Et reſpondendum quod vtiq; verba horum ſignificatiua audiuimus,ſed quoniam res ſignifiſ
catæ per verba,ingenium noſtrum excedunt,ita vt nec capere nec conſpicere nũc eas valemus,
prout ſunt in ſua puritate ac veritate,dicimur eas nec vidiſſe,nec audiſſe, nec concepiſſe. Iuxta
quem modum deus æternus dicitur innominabilis, quem tamẽ quotidie tot nominibus nunſ
cupamus & effamur,etiam ſibi ſoli conuenientibus,prout ipſo propicio in ſequenti exprimen
dũ eſt libro. Porro hæc verba Apoſtoli ſumpta dicuntur ex eo quod ſcriptũ eſt in Iſaia:Oculis Iſaiæ 64.
non vidit deus abſq; te,quæ præparaſti expectantibus te. Poſſet inſuper obijci de beatiſſimis Nume. 12. 2. Cor. 12.
Moſe & Paulo,qui bona illa in hac vita vidiſſe cenſentur. Ad quod dupliciter reſpondet: Priſ
mo,quod hoc fuit ex priuilegio ſpeciali, iſta autem intelliguntur de lege communi. Secundo,
quod nec ipſi beatitudinis ſuæ obiectum plenarie comprehendũt. Quid autẽ ſit Abraæ ſinus,

ſubiũgitur. [Sinus aũt ſunt (vt arbitror) beatiſſimoꝝ patriarchaꝝ & reliquoꝝ ſanctoꝝ omni D
um diuiniſſimæ & beatiſſimæ getes deiformes]. i. increatæ qeti dei cõſimiles. Quemadmodũ
*beatiſſimam. enĩ deus gloriæ in ſeipſo æternaliter, immobiliter, feliciterq; qeſcit, ita beati in eo ſolo fine fine
qeſcunt [ſuſcipientes omẽs in eis]. i. in qbus finibus omnes beati ſuſcipiunt [ineffabilẽ & *feli
ciſſimã conſummationẽ] Præterea contra hæc theologus tangit inſtantiã. [Dicas forte vtiq;
hæc qdem recte dicta eſſe à nobis, dubitare vero hoc]. i. de iſto te ambigere [quare diuinã bo
nitatẽ ſummus ſacerdos deprecatur peccatoꝝ petens dormienti remiſſionẽ]. i. petens defun
cto remittere ſua peccata [& deiformibus]. i. cũ beatis & diuinis dari ſibi [æq̃ potentem & luci
diſſimã partem]. i. felicitatẽ æqualẽ beatitudini alioꝝ beatoꝝ. Vel ſenſus eſt, quare perfectis &
diuinis viris defunctis petat epiſcopus ſortem illoꝝ ſanctorum. [Si enĩ retributiones recipiat
vnuſqſq; à diuina iuſtitia, quæ in præſenti vita bonoꝝ aut maloꝝ peregit]. i. cũ qlibet viator
poſt mortẽ mox recipiat retributiões, quæ in præſenti. i. pro bonis aut malis operibus quæ in
*Eccle. 12. *proprias. vita iſta commiſit, iuxta illud Eccleſiaſtis: Cũcta quæ fiunt adducet deus in iudiciũ pro omni
errato, ſiue bonum ſit, ſiue malũ [finiuit aũt ſecundũ hanc vitam *ſuas operationes]. i. ceſſauit
iam exercere opera huius vitæ [q dormiuit quomodo per quandam ſummus ſacerdos oratio
nem in alterã regem tranſuehet vltra dignitates eius]. i. qualiter epiſcopus precibus ſuis pro
curabit defunctũ illum perduci in alterã regem, vtputa in gloriam cœleſtem vltra & ſupradi
gnitatem ſeu merita eius? [Et quidem huic vitæ reſpondentem habebit partem vnuſqſq; bene
ſcio eloqa ſequens]. i. ego ſequens ſcripturas, vere cognoſco quod vnuſquiſq; homo recipiet
partem, id eſt, ſortem & propriam ſuam mercedem, correſpondentem & debitam actibus ſuis E
in hac vita peractis. Ad quod probandum duas inducit autoritates Prima eſt: [Sepſit enim, in
quit, deus aduerſum ſe] id eſt, ſcriptura ait, deus ſepſit aduerſus ſe vel cõtra illum, puta iniquũ,
hoc eſt, viam eius obſtruſit ſeu recluſit ita, quod redire non poteſt poſt mortem ad ſtatum vitę
huius, videlicet ad promerendum. Vnde alia tranſlatio habet, Recluſit deus contra illum. Alia
Iob 19. vero excluſit deus aduerſus illum. Quod ſumptum videtur ex eo quod in Iob legitur: Viã me
Oſeæ 2. am circunſepſit. In Oſeæ quoq; dominus loquitur: Ecce ego ſepiam viam tuam ſpinis. Verum
nulla harum autoritatum ad literam loqui videtur de hac ſeptione in morte, ſed potius de cir
cunſeptione conuerſationis vitæ præſentis per aduerſitates diuerſas, vt patet tam ex circunſtã
tia textuum, quam ex expoſitione ſanctorum. Probatio autem ex ſcripturis non tenet niſi ex
Auguſt. ſenſu literali, vt Auguſtinus & alij in ſcripturis reſoluti ac bene eruditi, fatentur. Potius ergo
Iob. 14. apparet acceptum ex illo quod in Iob legitur: Conſtituiſti terminos eius qui præteriri non po
terunt. Nam & quarta tranſlatio habet, Determinauit enim deus apud ſe. Subiungitur demum
ſecunda autoritas: [Et, feret vnuſqſq; per corpus quæ geſſit] id eſt, portabit in receptione mer
cedis vnuſquiſq; hominum viatorum, quæ geſſit per corpus, id eſt, quæ egit in corpore viuẽs,
non ſolum in actu exteriori, ſed vel cogitando, vel appetendo, ſiue loquendo. Sic nanq; ad Co
2. Cor. 5. rinthios ſcribit Apoſtolus: Omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, vt referat v
nuſquiſq; prout geſſit in corpore, ſiue bonum ſiue malum. Formalis autem & plana reſponſio
ad hæc, paulo poſt inducetur. ¶ Conſequenter oſtendit efficaciam oratiõum iuſtoꝝ. [Quia F
autem] id eſt, ſed quod [iuſtorum orationes & ſecundum hanc vitam, quanto magis poſt mor
tem in his qui digni ſunt ſacris orationibus, operantur tantummodo, eloquiorum nos edocẽt
veræ traditiones] id eſt, autoritates atq; hiſtoriæ ſcripturarum nos inſtruunt, quod orationes
iuſtorum proſunt tãtummodo dignis in vita hac, & multo plus (ſolum dignis) poſt vitam iſtã.
[Aut quid] alia litera planius habet, Quid [à Samuel Saul adeptus eſt?] quaſi dicat, Oratio Sa
muelis nil profuit Sauli valde ſuperbo poſt promotiõem ſuam ad principatum, vnde videtur
Bernardus. Saul eſſe damnatus, quod & ſanctus teſtatur Bernardus, & ſancti quam plures. Quidam
1. Reg. 28. tamen in expoſitione ſua ſuper librum primum Regum, perſuadere conatur quod ſit ſaluatus,
quoniam Samuel dixit ad eum: Cras tu & filij tui mecum eritis. Inſuper cum audiſſet à Samu
le, ſiue ab illo qui in eius apparuit ſpecie, ſe occubiturum in prælio, nihilominus pro commu
ni bono populi ſui perrexit ad pugnam. eſtq; veriſimile quod credens ſe protinus moriturum,
*Hebræorum pœnituit ¶ Sequitur aliud exẽplum. [Quid autem *Iudæorum populo profuit prophetica o
Exo 17. 32 33. ratio] id eſt, deprecatio Moſi. Verum his obijci poteſt, quia vt manifeſte recitatur in libris Exo
Nu. 11. 14. di & Numerorum ac Deuteronomio, frequenter placatus eſt dominus populo illi precibus
16. 17. Deu. 1. 9. Moſi, vt etiam fertur in Pſalmo: Et dixit vt diſperderet eos ſi nõ Moſes electus eius ſtetiſſet in
Pſal. 105. cõfractiõe in cõſpectu ei⁹, vt auerteret irã ei⁹, ne diſpderet eos. Si aũt dicat q̃d pfuit illis orõ Mo
ſi, q̃ ad remiſſionẽ pœnę tp̃alis in ſc̃lo iſto, nõ q̃ ad remiſſionẽ culpę in futuro. Propt̃ q̃d in Exo.
dixit ad

A dixit ad Moſen,Ego autem in die vltionis,id eſt,iudicij viſitabo & hoc peccatum eorum:obij* Exod.32.
citur,quia vt multi affirmant,multi illorum in ſuis plagationibus ac mortibus in deſerto pœ-
nituerunt,quibus valde profuerunt orationes Moſi & Aaron,quorum orationes cooperaban Gratianus.
tur ad gratiam illam. Hinc & magiſter Gratianus in Decreto teſtatur,quod illi qui in diluuio
ipſo generali & poſtea in plagationibus ſuis in eremo pœnituerunt,ſaluati creduntur: quia vt
dicit Nahum,Non vindicabit dominus bis in idipſum. Idcirco quod Theologus ſcribit hic, Nahum.1.
referri poteſt ad reprobos & prorſus indignos. Deinceps probat quod dixit,exemplo ſenſibili.
[Etenim tanquam ſi quis ſole propria donante lumina,illæſis oculis in participatione ſolaris
luminis petit fieri proprios aſpectus exterminans]id eſt,ſicut ſi quis petit illuminari à ſole, &
tamen exterminat proprios aſpectus, id eſt,oculos ſuos claudit aut eruit,ſupple,non perfundi-
tur lumine ſolis ex proprio ſuo defectu[ſic ad impoſſibiles concupiſcit & ſuperfluas ſpes]id ē,
impoſſibilia cupit & ſpes habet inanes[qui ſanctorum ſumme mirabilium orationes & ſecū-
dum naturam eorum operationes ſanctas flagitans per negligentiam diuinis donis & manife
ſtiſſimis & deiformibus mandatis recedit]id eſt,qui excellentiſſimorum ſanctorum petit ora-
tiones & meritoria eorundem opera rogat ſibi communicari ac ſubuenire,& tamen per negli-
gentiam ſuam auertit & recedit à donis gratiæ & manifeſtiſſimis dei præceptis,vt ſunt manda
ta decalogi,quæ ſunt de naturalis dictamine rationis,& duo illa naturalis iuris præcepta omi-
bus nota.[Dico autem eloquia ſequens]id eſt,ſcripturas[vtiles omnino ſunt in hac vita ſan-
ctorum orationes]iuxta illud Iacobi:Orate pro inuicem vt ſaluemini. multum enim valet o-
ratio iuſti aſſidua. Quod probat ab exemplo Elyæ[ſecundum hūc modum]videlicet [Siquis Iacobi.5.
diuina appetens dona]id eſt,optans dona gratiæ ac virtutum deſuper obtinere[& ad participa
tionem eorum ſacrum habitum habens]id eſt,frequens & pium deſiderium[tanquam proprie
cognoſcens]id eſt,cognoſcitiuus[paruitatis]hoc eſt,humiliter recognoſcens ſuam indignita
tem & inſufficientiam[veniens ad quendam ſanctorum virorum]iuxta illud:Ad aliquem ſan
B ctorum conuertere[dignatus fuerit]id eſt,dignum duxerit rogare & obtinere [eū ſui fieri ad- Iob.5.
iutorem & conſeruum]id eſt,virum illum ſanctum fieri adiutorem ſui & conſeruum orando
pro ſe,quemadmodum Iezechias rex miſit ad Iſaiam,dicens:Leua orationem. Quaſi diceret, Iſai.37.
oratio noſtra iacet,tu qui ſanctus es & dei amicus,eleua & adiuua eam. Sic & Ioſias rex miſit ad
propheti ſſam,vt oraret pro ſe & populo ſuo,vt legitur quarto Regum[lucrabitur omnino ex 4.Reg.22.
hoc omnes ſuperantem vtilitatem]id eſt,promerebitur & conſequetur ex hoc ſpiritalem pro
fectum, meliorem cunctis temporalibus commodis, ſicut ſubiungit:[Conſequetur enim
quæ petit diuiniſſima dona]id eſt,præcipua gratiarum chariſmata concupita, imó frequenter
plus quam petit:quoniam deus naturaliter bonus & largus,abundantia pietatis ſuæ & merita
ſupplicum excedit & vota[*accipiente eum diuina bonitate]id eſt,deo illum gratioſe acceptā *recipiſte,
te & exaudiente[& propria reuerenti conſcientia]id eſt,conſcientia humili, qua imperfectum
ſuum rite cognoſcit,& indignum ſe reputat exaudiri,niſi & per alium ſe meliorē,per quod de-
um reueretur. ſicq; conſcientia ſua reuerens accipit eum,id eſt,per modū cauſæ meritoriæ facit
eum accipi & acceptari à deo. Iuxta quem ſenſum ſubiungitur[& in ſanctis laude]id eſt, lau-
datione qua in corde ſuo reputat eos quorum ſanctorum ſubſidia quærit,vt ſcilicet orent pro
C ſe & [petitarum ſacrarum *orationum laudabili deſiderio]id eſt, pro religioſo affectu quo cu- *petitionū Roma.15.
pit ſuffragia orationum aliorum ſibi impendi,quemadmodū Apoſtolus in ſuis epiſtolis mul 2.Cor.1. Col.4.
toties poſtulauit diſcipulos ſuos orare pro ipſo[& conſequenti & deiformi habitu]id eſt,ſpiri
tali charitatis affectu,qui ex tali ſubuentione orationis conſequitur & fouetur inter vtroſque.
[Eſt enim hoc diuinis iudicijs promulgatū] id eſt,deus promulgauit hoc & publicauit in ſcri-
pturis & per exempla[diuina dona dignis participare]id eſt,chariſmata gratiarum eos acqui-
rere, qui ſunt digni,id eſt,qui cupiunt ea ex corde,& præparant ſe ad ea:atq; vt multi affirmāt,
dona hæc gratiæ gratumfacientis,nunquam dantur indignis,quoniam ſuſcipientem faciūt di-
gnum. Ad quod videtur dicendū,quod loquendo de ſubiecto ſuſcipiente & gratia data ſeorſum
ſeu diuiſim,dicitur gratia interdum dari indignis.i.q ante eius infuſionē fuerunt ea indigni[in
ordine diuiniſſimo*dari].i.ordinatiſſimo proceſſu ea conferri,prout deus in ſua ſapientia præ *donari. Roma 13.
ordinauit. Sic nanq; ſecundū Apoſtolū quæ à deo ſunt,ordinata ſunt[per dignos tradere].i.
à deo quoq; ſancitū eſt,conferre ea alijs per preces & merita ſynceriter deuotorū, q de plenitu-
dine ſua apti ſunt proximis impartire. Verūtn non eſt hoc ita accipiendū,quaſi & in ſacramen-
tis non percipiatur gratia, niſi per deuotos & dignos miniſtrentur miniſtros: qa in ſacramētis
operatur virtus & meritū Chriſti potius,q̄ miniſtri. Hunc ergo ſi qs dehonorauerit ſacrū orna
tū].i. ſi qs negauerit iſtū decentē & ſanctū proceſſum in adoptione chariſmatū dei[& ad milita

Ioh 7. rem æſtimationem veniens]id eſt,ad aliquam vocationẽ in qua ſeruiturus & militaturus eſſet
2. Timo.2. deo,cõtra agmina vitiorum ac dæmonum præliaturus:quia militia eſt vita hominis ſuper ter- D
ram. Apoſtolus quoq;:Labora,ait,ſicut bonus miles Chriſti[& ſufficientem ſe ęſtimauerit ad
diuinum colloquium]id eſt,ad alloquendum deum orando,laudando,pſallẽdo,abſq; ſancto-
rum ſubſidio[& ſanctos cõtempſerit]paruipendendo eorum auxilia[& nullas petitiones di-
gnas deo &ne ſacras petierit]quia ſpiritaliter ſuperbus ẽ,& magnus in oculis ſuis. Propter q̃d
Apoc.3. dicitur ei in Apocalypſi:Qui dicis quod diues ſum & nullus egeo,& neſcis quia tu es miſer &
miſerabilis,pauper,cæcus & nudus[&deſiderium diuinis nõ corroboratum]id eſt,ſanctorum
precibus nõ adiutum[habuerit& ſibimet cõſequens]id eſt,ſibiipſi incõueniens,quia negatio il-
la cadit & ſuper hanc clauſulam[cõſequenter per ſeipſum imperitus petitiõem?]hoc ironice&
interrogatiue profertur,tanquam dicatur,Nunquid ipſe tam imperitus exiſtens,proprijs meri
1.Cor.4. tis exaudietur?nõ vtiq;, cum dicat Apoſtolus:Qui ſe putat aliquid eſſe cum nihil ſit, ipſe ſe ſe-
ducit.[De dicta autem oratione quam ſummus ſacerdos ſuperorât dormienti]id eſt,orat ſup
deſuuctum,hoc eſt,pro defuncto[in nos venientem ex diuinis noſtris ducibus traditiõem di-
cere neceſſarium]id eſt,perutile eſt hic ſcribere traditiouem,id eſt,doctrinam veniẽtem in nos
ex ducibus noſtris,id eſt,ſanctis apoſtolis quam ab eis accepimus immediate vel mediate.[Di
uinus ſummus ſacerdos explanator eſt,vt eloquia aiunt,diuinarum iuſtificatiõum]id eſt,ſan-
Pſal.118. ctarum ſcripturarum & iuſſionum. De quibus hubertim in Pſalmo oramus: Doce me iuſtifi-
cationes tuas,id eſt,præceptorum tuorum adimpletiones. Hoc eſt,ad officium præſulis perti-
net,ſcripturas elucidare & prædicare,quod eſt celeberrimum opus, & in nouo teſtamento vo- E
catur hierarchizare ac prophetare. Quod probat autoritate Malachiæ. [Angelus eñ domini
Mala.2. omnipotentis eſt]id eſt,nũcius & præco omnipotẽtis. Sic quippe in Malachia habetur: Labia
ſacerdotis cuſtodiuut ſcientiam,& legem requirent de ore eius,quia angelus domini exercitu-
um eſt. Porro in Hebræo habetur,domini Sabaoth:quod ſecundum Hieronymum interpræ-
tatur,omnipotens vel exercituum.[Didicit ergo ex deo traditis eloquijs]id eſt,ex ſcripturis di
Legibus, uinitus datis didicit præſul[quia ſancte viuentibus lucidiſſima & diuina vita]id eſt, conuerſa
tione perfecta[ſecundum dignitatem ab iuſtiſſimis iugis redditur]id eſt,præmium datur ſe-
cundum dignitatem & merita vitæ eorum à iugis iuſtiſſimis. i. æquiſſimis legibus iuribusq; di-
uinis,quæ licet in mente diuina ſint vnum & idem,tamen propter diuerſitatem effeciuum&p
relationem ad ſuos effectus,pluraliter deſignantur[deſpiciente].i. non curante nec magnipen
dente[bonitate diuinæ humanitatis]à benignitate æternæ & increatę pietatis[ingenitas eis ex
humana infirmitate maculas].i. veniales & minutiſſimas culpas,quaſi innatas quantum ad e-
arum radicem, videlicet fomitem:hoc eſt,tam ineuitabiliter adhærentes, quaſi eſſent innatæ.
Nã etſi ſingulas valeamus vitare,nõ tamen omnes,pręſertim quæ ex ſurreptione cõtingũt.[Qm
quidẽ nemo vt & eloquia aiunt, mundus à ſorde]originalis peccati ante illius deletionẽ in ba-
ptiſmo ſeu alio modo,vel actualis peccati ſaltem venialis,per tempus notabile. Vnde dicitur F
in libro Prouerbiorum:Quis poteſt dicere mundum eſt cor meum,purus ſum à peccato?Et Ia
Prouer.20. Iaco.3. cobus:In multis,inquit,offendimus omnes. Iob item:Quid eſt homo vt immaculatus ſit,& iu-
Iob.15. ſtus appareat natus de muliere?[Hæc ergo quidem ſummus ſacerdos ſcit promiſſa].i. iſta pro
miſſa de miſericordia dei nobis impendẽda ſcit põtifex[ex veris eloquijs].i. ex ſcriptutis.[Pe-
tit autem continuo fieri & donari ſancte viuentibus ſacras retributiones].i. beatifica præmia
poſtulat dari defunctis virtuoſis,mox cum à corpore emigrauerint. [Simul quidẽ in dei imi-
tationem deiformiter efformatus].i. quaſi extra ſe poſitus,& per charitatis viſcera transforma
tus in deum[& aliorum donatas ſicut proprias expetens gratias].i. efflagitans indulgẽtiam &
requiem dari alijs tanquam ſibimetipſi,ſicq; inſtar dei vndiq; affluere bouitatem,& benefacere
vniuerſis paratus.[Simul autem & non mendaces promiſſiones ſciens futuras].i. cognoſcens
Eccle.36. nequaquam falſa eſſe promiſſa diuina de bonis gloriæ nobis pollicita. Vnde Eccleſiaſticus o-
rauit:Da mercedem domine ſuſtinentibus te,vt prophetæ tui fideles inueniãtur. Et ad Hebrę
Hebræ.6. os inducitur:Abundantius volens deus oſtendere pollicitationis hæredibus immobilitatem
conſilij ſui,interpoſuit iuſiurandum,vt per duas res immobiles,quibus impoſſibile eſt menti-
ri deum,fortiſſimum ſolatium habeamus[& præſentibus manifeſtans aperte].i. prædicãs eas
euidenter eis,q aſſunt exequijs[qa ab eo ſecundum legem ſacram expetenda omnibus erunt]
.i. cuncti inferiores ſecundum legem diuiuam habent ab epiſcopo ſuo expetere,vt ipſe epiſco
pus eis declaret quæ ſint diuina pmiſſa,ipſis de futura beatitudine facta,ſicut nũc ex Malachia
Mala.2. eſt allegatũ. Oibus inquã[iuxta diuinã virã cõſummatis].i. pfectis p imitationẽ Chriſti & ſuæ
cõuerſatiõis eis poſſibilẽ,ſeu iuxta euangelicæ legis directionẽ.[Nõ eñ ſummus ſacerdos diui

næ iuſti-

A næ iuſtitiæ propheta].i. prænunciator iſtarum remunerationum dei futurarum [peteret aliqñ
niſi deo amabilia,& ab eo donari diuinitꝰ promiſſa].i. ea tm̃ poſtulat, quæ ſunt placita deo, vt
ipſe ſacerdos pie confidit,& quæ deus dare ſpopondit. [Propter quod immundis nõ orat hæc
dormientibus].i. dona gloriæ non petit infidelibus ſeu in peccato mortali defunctis conferri
[quoniam non ſolum prophetico in hoc auerteretur ordine].i. hoc orando non ſolum obui
aret prophetarum ſermonibus ſeu ordini prophetali, orando ac dicendo quæ fieri nequeunt,
cum tamen ipſe quodammodo habeat prophetandi officium prædicando futura [& qd hierar
chicorum ſuperbe auderet].i. præſumptuoſe ingereret ſe actui hierarchico non pertinenti ad
ipſum, q tamen actus non eſſet veré, ſed apparenter hierarchicus ſicut cum aliqs ſermocinatur
non miſſus, aut ſi miſſus eſt, ſermocinatur tamen non vera [à perfectionũ principe mouẽdus]
.i. à deo iuſte corripiendus, vel etiam miſericorditer admonendus de emendatione [ſed qa †iu ſtam orationem non conſequeretur].i. etiam ideo non orat dari dona electis promiſſa immũ †iniuſtam.
dis & impijs, quos vel deus vel ipſe nouit tales, quia pro illis ſic orãdo non formaret veram & Ioh. Dam.
iuſtam orationem, cum oratio ſit petitio decentium à deo, ſecundum Damaſcenum, nec hoc
licet orari, quod non licet deſiderari, cum oratio ſit deſiderij nuncius ac interpres, nec ſuæ peti Iaco 4.
tionis conſequeretur effectum [ab iuſto eloquio ipſe non immerito audiens] id eſt, increpati
onem ſcripturæ recte ſuſcipiens. [Petitis, & non accipitis, quia male petitis] illicita appetendo
ſeu indiſcrete orando. Porro verbum hoc ſcriptum eſt à Iacobo. [Ego diuinus ſummus ſacer
dos expetit].i. dari petit [diuinitus ꝓmiſſa & amabilia deo] ſicut expoſitũ eſt [& omino donan †Ieſſormiſ
B da] loco & tempore opportuno, atq; condignis ſeu præparatis ad illa. [Et hoc proprio† indeſi ter.
nenter habitu].i. ex charitate, diſcretione ſeu gratia [oſtendens bonorum amico deo] hoc eſt,
ipſo domino deo exiſtente amico ac benigno fautore bonorum, ſicq; [& præſentibus].i. in ex
equijs [aperte manifeſtans] docendo, orando, ac alia peragendo [ſanctis futura bona].i. dona
& præmia ſanctis in cœlis præſtanda. ❡ Sequitur de poteſtate clauium conceſſa ſacerdotibus. Leui. 13.
[Sic & diſcretiuas habẽt ſummi ſacerdotes virtutes].i. eccleſiaſticas poteſtates, claues, quę ſunt
ſcientia diſcernendi inter lepram, & non lepram & poteſtates ligandi atq; ſoluendi. de quibus
quid ſint, & an realiter ab inuicem diſtinguantur, tactum eſt ſupra [manifeſtatorias diuinarum
iuſtificationum].i. oſtenſiuas actuum virtuoſorum, quia per eas iudicant ſacerdotes quis bo
nus ſit & dignus abſolui, quis item malus & dignus ligari [non vt ipſorum irrationabilia deſi
deria, ſapientiſſima diuinitate miniſtratorie ſequente, ſed vt ipſis prophetice ſubmouente per
fectionis principe ſpiritu vocatos deo iuxta dignitatem ſegregantibus] hoc eſt, præſules ſic di
ſcernunt, non vt, ſeu non tanquam deitate ſapientiſſima ſequente miniſtratorie .i. ſub ſeruien
ter aut ancillariter deſideria ſacerdotum irrationabilia.i. affectiões corruptas aut impetus paſſi
onum, ſi ſacerdotes paſſionate & imperite procedant in clauium vſu, ſed tanquam ipſis ſacerdo
tibus ſegregantibus vocatos à deo, vtputa bonos à malis, principe perfectionis ſpiritu ſancto
ſubmouente.i. intus mouente, prophetice.i. per inſpiratiõem internam, iuxta dignitatem.i. iu
xta merita hominum. Quod conſequenter probatur. [Accipite enim ait] id eſt, Chriſtus di
C xit apoſtolis poſt reſurrectionem [ſpiritum ſanctum quorumcunq; dimittis peccata, dimittũ
tur: quorumcunq; tenetis retenta ſunt] Quæ verba ſuper Iohannem expoſita ſunt. [Et diuinas Iohan. 20.
reuelationes ſanctiſſimi patris illuminato eloquia aiunt].i. ſcriptura in Matthæo ait Petro il
luminato.i. docto reuelationes ſanctiſſimi dei patris. Sic etenim legitur Chriſtus dixiſſe Petro
antequam contulit ei claues: Beatus es Simon Bariona, quia caro & ſanguis non reuelauit tibi,
ſed pater. Et paulo poſt ſubditur ibi: Tibi dabo claues regni cœlorum. Tunc etiam dixit Chri
ſtus ad Petrum, quod hic in textu habetur: [Quodcunq; ligaueris in terra, erit ligatum in cœlo,
& quodcunq; ſolueris in terra, erit ſolutum & in cœlo] quod totum ſuper Matthæum expoſi Matt. 16.
tum eſt [tanquam euangeliſta illo & omni iuxta ipſum ſummo ſacerdote ſecundum in eo fa
ctas paternarum iuſtificationum reuelationes manifeſtator & conſummator dei amicos addu
cente, & impios exhæreditante].i. tanquam beato Petro exiſtente euangeliſta ab autoritate &
actu euangelizandi, non à conſcriptioni euãgelij, iuxta quem modum Philippus vnus ſeptem
primorum diaconorum, in Actis vocatur euangeliſta. Et omni ſummo ſacerdote exiſtente e Actu. 21.
uangeliſta hoc modo.i. omni epiſcopo præſertim Romano pontifice iuxta ipſum.i. ſecũdum
poteſtatẽ & imitationẽ Petri, ſecundũ reuelatiões paternaꝝ *iũſtificationũ.i. ſecũdũ illuminati *iuſtificati
ones dei patris, factas in corde Petri, q ẽ manifeſtator.i. declarator veritatũ catholice fidei, qua onum.
rũ declaratio potiſſime ꝑtinet ad ſummũ põtificẽ. Vñ & Petrus in ſua hortat Canonica: Parati
ſp ad ſatisfactionẽ oĩ poſcẽti vos rõnẽ de ea quæ in vobis ẽ fide & ſpe. & cõſummator.i. ꝑfector 1. Petri. 3.
F dñici gregis, qa ꝑficere ẽ actus hierarchicꝰ, directe ad epiſcopos ꝑtinẽs, quãto magis ad ſummũ

Ca. VII epiſcopū: ipſo inq̄ epiſcopo dei amicos. i. electos & iuſtos adducēte in regnū dei p hoc, q̄d eos D
abſoluit, & impios exhæreditante. i. excludēte ab hæreditate regni ſupni, q̄d facere debet cū in
genti diſcretiōe ac dei timore, ſecundū inſtinctū & directionē ſpirituſſancti, cuius pijſſimā gu
bernationem & illuminationē copioſamq; gratiā in oībus ſemper implorare ipſum oportet.
Matt. 16. Ad quod deſignādū, Chrs inſinuauit Petro de reuelatiōe dei patris ſibi facta, anteq̄ claues has
ei pmiſit ante paſſionē. Atq; poſt reſurrectionē anteq̄ eas ſibi alijsq; apoſtolis cōtulit, dedit eis
Iohan. 20. ſpiritū ſanctū p inſufflationē: Accipite, ingens, ſpiritūſanctū: Quo℞ remiſeritis peccata, remit
tunt eis &c. Præterea ſi ſacerdotes & pſules clauibus abutunt, ob hoc deus nō ſeqtur errores &
2. Cor. 13. paſſiōes eo℞, nec irreum deſerit. Nā & Apoſtolus tangens hoc, Secundum poteſtatē, ait, quæ
data eſt mihi in ędificationē, & non in deſtructionē. Præterea textus hoc loco intricatus eſt, cū
dicit, maniſeſtator & conſummator: pro quo alia habet litera, Maniſeſtatore & conſummato
re, & ita eſt planior. [Sacrā eñ illā theologiā, vt eloga aiunt, non per ſeipſum motus neq; car
nē & ſanguine reuelantibus, ſed à deo inuiſibiliter eum propria docente reſpondit] hoc eſt, ſan
ctus Petrus reſpondit theologiam illam ſacram. i. propoſitionē illam theologicam ac fidelē,
Matt. 16. Tu es Chriſtus filij dei viui, vt ait ſcriptura, non motus per ſeipſum. i. non proprio ſenſu indu
ctus, nec reuelantibus ſibi, carne & ſanguine. i. carnalibus ſuis propinquis, prout illo in loco e
uangeliſta teſtatur: ſed deo patre inuiſibiliter Petrum docente propria. i. ſupernaturalem & di
uinam illam fidei veritatem: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam.
Leuit. 13. [Diuinis ergo ſummis ſacerdotibus]. i. epiſcopis, imó & alijs quoq; presbyteris [ſic & diſcreti
onibus]. i. autoritate ſeparandi malos à bonis [& omnibus hierarchicis virtutibus]. i. ſcientia E
Quomodo diſcernendi inter lepram & non lepram, & eccleſiaſticis poteſtatibus alijs. ſic [vtendum eſt]. i.
ſacerdotes donis illis ſic vti debent in ædificationem, non abuti in deſtructionem [quomodo
conſummationis princeps diuinitas]. i. deus totius autor perfectionis [mouerit eos] propter
quod tales exhibere ſe debent deo, vt merrantur & digni ſint in oñibus moueri ab eo. [Alijs
autē] vtpote inferioribꝰ ac ſubditis [ſic in ſummos ſacerdotes in qbuſcūq; agūt hierarchice at
tēdendū]. i. eccleſiaſtice & autoritatiue ſeu platice exhibere ſe debet [tanq̄ à deo cōmotos]. i.
verba & cenſuras illo℞ ſic debent aſpicere, quaſi ſimul à deo ſint inſtigati, bene ſentiendo & iu
1. Cor. 4. Roma 14. dicando de ipſis, niſi intolerabiliter & apertiſſime deuiarent, dicente Apoſtolo: Sic vos exiſti
Lucæ 10. met homo, vt miniſtros Chriſti & diſpenſatores myſteriorum dei. Inferiorum quippe nō eſt,
faciliter ſuos iudices & ſuperiores iudicare, præſertim cum ad Romanos dicatur: Tu qs es qui
iudicas alienū ſeruū? [Spernēs eñ vos, ait, me ſpernit] Sic nanq; in Luca ait Saluator: Qui vos
audit, me audit: & q vos ſpernit, me ſpernit. ¶ Seqtur de myſtica rōne eo℞ quæ ſequūtur orati
onē p defuncto in exequijs fuſam. [Sed redeamus in dictæ orōnis cōſequētiā]. i. ad cōſideratio
nē ſequētiū illā. [Perficiēs eñ eā ſummus ſacerdos, & ipſe ſalutat dormientē] oſculando vultū
defuncti [& deinde oēs pſentes. Delectabilis eñ eſt & honorabilis oībus deiformibus ſecundū
diuinā vitā cōſummatus]. i. pfectus in vita deiformi, atq; ſalubriter in ea defunctus, venerādus
eſt & iucūdus oībus bonis: idcirco etiā oſculandus poſt mortē. Ad q̄d poſſent rōnes illæ addu
Ioh. Dam. ci, quas Damaſce. lib. quarto inducit de veneratiōe reliqa℞, q̄d ſcilicet corpora ſancta fuerūt tē
pla ſpirituſſancti & inſtrumēta virtutū, & futura ſplendidiſſima ornamēta cœleſtis Ieruſalem.
[Poſt vero ſalutationē infundit dormienti oleū ſummus ſacerdos. Memēto aūt q a ſecundum
ſacrā theogēſiā]. i. in celebratiōe ſeu exhibitiōe ſancti baptiſmi [ante diuiniſſimū baptiſma]. i.
ante eius cōpletionē ſeu actualē inſtinctionē in aqua [prima participatio ſacri ſymboli]. i. pri
ma ſuſceptio ſenſibilis materiæ ilico applicandæ [donat pficiēdo poſt vniuerſalē prioris veſti
menti depoſitionē]. i. poſt totius corporis exuitionem dat prima illa participatio, vt puta [vn
ctiōis oleū] q̄ vngit baptizandus, vt dictū eſt. [In fine aūt nūc oīm]. i. vltimo interea quæ circa
defunctū aguntur [ſuper dormientē oleū infunditur. Et tunc qdē] videlicet in baptiſmo [olei
vnctio ad ſacra certamina vocat]. i. deſignat q̄d baptizatus deinceps ad ſpiritalia vocetur cer
tamina cōtra ſuæ hoſtes ſalutis. hoc aūt in ſacramento cōfirmatiōis excellentius agitur & ſigna
tur, ſecundum quod iſta præhabita ſunt, vocat inquam [conſummandum]. i. in baptiſmo per
ficiendum, in quo & illuminatio condonatur. [Nūc vero] puta poſt mortem [oleū infuſum]
id ē, ſuperfuſum [maniſeſtat ſecundum ipſa ſacra certamina militantem & conſummatum dor
mientem] demonſtrat, id eſt, defunctum qui viuit deo, ſuſcitandus ab ipſo cui omnia viuunt,
ei ad nutum ſubiecta fuiſſe, deo militantem, & iam eſſe conſummatum, & curſum ſuum con
Hic. pleuiſſe in illo. [Hic perficiens ſummus ſacerdos] exequiarum officium [reponit in domo p
cioſa corpus]. i. in ſepulchro decente, cōſtituto in domo ad hoc facta vel cemeterio. hæc q ppe
dicunt de ſepelitiōe atq; exequijs pcipuo℞, put fiebat cū ſolēnitate. Neq; eñ epiſcopus intereſſe
poterat ſe

A poterat ſepelitionibus ſingulorum [cum aliorum æquepotentum ſacris corporibus].i.cũ cor
poribus eoꝶ qui fuerunt conſimiles ſibi in virtutibus,donis,meritis atq; operibus,queadmo-
dum in Luca fertur de Ieſu,ꝙ fuit vir potens in verbis & ſignis.Et in Actis de Moſe,ꝙ fuit po
tens opere & ſermone.[Si enim in anima & corpore deo amabilem vitam qui dormiuit viue
bat,precioſum erit cum ſancta anima commilitans ei corpus.].i exanime corpus eius,q̄d ſuæ
animæ ſubſeruiebat,collaborabat & communicabat,tanq̄ inſtrumentum viuum,animarum,
coniunctum & proprium,erit poſt mortem precioſum & honoratum,ſuoq; modo particeps
honoris animæ,quouſq; illi denuo iunctum viuificetur & glorificetur cum illo[ſecundum di
uinas collocatiões].i.in receptaculis dignis. Nam & locus correſpondere debet locato,quod
maxime erit in patria.Propterea ſubditur:[vbi diuina iuſtitia cum proprio corpore ipſi do-
nabit retributas quietes].i.ipſi animæ ſimul cum corpore & in corpore ſuo ei reunito,retribu-
et requietiones vere beatas[tanq̄ coeunti & comparticipanti].i. corpori veluti coambulanti
animę,& cõmunicante aię ſuæ in actionibus & paſſionibus:quemadmodũ eñ amboꝶ eſt vnũ
eſſe,ita & operatio.Conſtituũt quippe vnam naturam ſpecificam.Hinc ſubdit[ſanctæ aut cõtra-
riæ vitæ]hoc eſt,corpori communicanti animę ſuæ in conuerſatione ſancta aut vitioſa.[Pro-
pter q̄d & ſacroꝶ diuina legiſlatio].i.lex diuina, in q̄ cõtinent ſctã ꝑcepta, ſalubria documẽta,
btã ꝓmiſſa [diuinas coicatiões ambobus donat.i.glioſas donatiões & ꝑticipatiões ꝓmittit,ac
dandas affirmat,ambobus, videlicet corpori & animæ, vnicuiq; ipſorum ſecundum ſuam na
turam.Hinc addditur:[Animæ quidem in pura contemplatione & ſcientia perfectorum].i.
B actuali cognitione diuinoꝶ,præſertim in ſyncera increati obiecti notitia, prout apd Iohannẽ
loquitur Chriſtus: Hæc eſt vita æterna,vt cognoſcant te ſolum verum deum. Vnde concludi Iohan.17
tur,ꝙ & magnus iſte Dionyſius felicitatem hominis,ſeu animæ rationalis,eſſentialiter princi
paliterq; conſtituit in actu intellectus & viſione beata ſupergloriosiſſimæ Trinitatis.Quomo
do ergo aliqui collocant eam in actu voluntatis?[corpori vero per diuiniſſimum tãq̄ in ima-
gine vnguentum].i.corpori in extremis adhibet digniſſima ſacramenta extremæ vnctionis.
[deniq; communicationis].i.eucharistię[ſacratiſſima ſymbola totum hominem ſctificans.]
.i.per ſenſibilia ſacramentalia ſigna ſeu ſymbola adhibens homini hæc ſacramẽta,ſicq; corpus
& animam ſeu hominem totum ſanctificans,q̄uis ſacramenta propter ſenſibilia ſymbola ſub
quibus teguntur ac dantur,quaſi prima facie ad corpus ſpecialiter pertinere dicantur.[& vni-
uerſalem eis ſalutem ſacrificans].i.glorificationem eis totalem ac perfectã in corpore & aĩa,ſa
cram oñdens,& deo aſcribens & offerens[& per conſummatiſſimam eius reſurrectionẽ futu-
ram fore denuncians per catholicam ſanctificationem].i.per ſacrãles iſtas ſctĩficationes oĩb⁹
gñales,ipſo facto prædicit corporum reſuſcitationẽ oĩno futuram[Conſummatiuas aũt inuo
cationes].i.orõnes quibus ſacrã ad quædam ſacramentalia benedicuntur,conſecrantur, adiu
rantur.[nõ eſt iuſtum ſcripturas interpretantibus, neq; myſticum earum aut in ipſis operatas
ex deo virtutes ex occulto ad commune educere].i.non conuenit interpretantibus & exponẽ
tibus ac prædicantibus ſacra eloquia educere ex occulto ad commune.i.oĩbus inſinuare pręfa
C tas inuocationes,nec occulta eaꝶ myſteria,nec virtutes & efficatias, quas in eis & per eas opat
oĩpotens,ne ſancta & ſecreta diuina perfidoꝶ irriſionibus exponantur,& incapacibus propo-
nantur.[ſed vt noſtra ſacra traditio].i.euangelica doctrina[habet ſine pompa].i.abſq; oſtẽ-
tatione[eas edocens].i.myſteria illa veris documentis proponens, nõ vanis nouitatibus gau-
dens, prout Athenienſes dixerũt ad Paulum:Noua quedã infers auribus nr̃is. Volumus ergo Actuum.17
ſcire quę ſit hęc noua quę à te dr̃ doctrina[& ad diuiniorẽ habitum & agagogen amore diuino
& operationibus ſanctis perfectus extra perfectiua illuminatione aſcendit ad excelſiſſimã eaꝶ
cognitionẽ].i.proficiet & ꝑtinget ad habitũ diuiniorẽ.i.myſticã theoriã,& anagogen.i. ſur-
ſum ductiuã contẽplationẽ,ꝑfectus amore diuino & actib⁹ ſctis,extra.i.ſupra ſenſibilia & ma
terialia huius mũdi ſe eleuãdo,illuminatiõe ꝑfectiua.i.ex illũinatione diuina ipm ꝑficiente,ad
excelſiſſimã ſpiritaliũ rõnum iſtaꝶ notitiã:ꝑ ardentiſſimũ nãq; amorẽ ad vnitiuã atq; flãmige
ram ſcandit theoriã,qua ſalubriter tranſiliunt cuncta hęc inferiora,imo & vniuerſa creata,fon-
tiq; ſapientiæ mens pura intingitur,ipſo potat,in eo demergit. Deinde cuidã admirationi &
obiectioni ſatisfacit Theologus.[Q̄d aũt & pueros nondũ diuina intelligere valẽtes ſacre par
ticipes fieri diuinę gñationis & ſacratiſſimorũ diuinę coicationis ſymbolorũ] i.q̄d eſt ꝙ inſan
tulos nondũ ratione vtentes,participes facimus diuinę regñationis & ſanctę communionis?
[Videtur quidem vt ais immundis].i. infidelibus[blaſphemio riſu dignũ]quẽ tñ riſum.i.de-
riſum ipſi reputãt iuſtũ & rõnabilẽ,qa eorũ iudicio tã inſipiẽter agim⁹[ſi audire nõ valẽtes edo
cẽt ſummi ſacerdotes diuina] i.qa infãtib⁹ ꝑdicãt ſpũalia,q adhuc neq̄unt audire aurib⁹ cordis

Ca.VII de quibus dicitur: Qui habet audiendi,audiat.[& non intelligentibus imagines tradiderunt D
Mat 11, 13 Marci 4 ſacras]id eſt,ſacramentalia ſymbola ſeu ipſa ſacramenta ſub ſignis &ſormis ſacramentalibus.
Luc 8,14. Apoc, 2,3. Ideo additur,ſacras[traditiones].i. datas res ſanctas. [Et quod adhuc riſibilius eſt].i.quod
adhuc videtur eſſe magis deriſibile[quomodo pro eis aliĳ abrenunciationes dicunt & ſacras
confeſſiones]videlicet petrini aſtantes,qui in perſonis infantium dicunt: Abrenuncio,& cre-
do.[Sed oportet tuam hierarchicam intelligentiam non anguſtari in errantibus] hoc eſt,nos
ſupple volumus & monemus ſapientiam tuam vere catholicam,non anguſtari.i.nō compri-
mi nec paruifieri ex perfidorum errore.[ſed & timens].i.deum reuerenter formidans,ne de
†gratiam archanis fidei minus aut plus dicas,q̃ fas eſt. [ſimul & eorum luciducatus * gratia diligens].i.
serioſus ad iſta obiecta ſoluenda gratia luciducatus eorum,id eſt,cauſa ducendi eos in luce ſa-
pientiæ ad fidei veritatem.Diligens inquam[defendere].i.ad defendēdum[aduerſus pro eis
prolatas inſidias proponentem]id eſt,contra proponentem inſidias prolatas, id eſt, prætacta
obiecta pro eis,ad colorandum eorum errorem contra credētes [& hoc iuxta legem diuinā]
id eſt,id age ſecundum doctrinam euangelicæ legis,vtputa timorate,non pręſumendo de tuo
ingenio aut tua ſcientia[quia non in noſtra ſcientia omnia diuina circumſcribūtur]id eſt,vni-
uerſa credenda & ſupernaturalia & ad deum ſpectantia, non limitātur, nec comprehenſibilia
ſunt noſtro intellectu aut humana notitia,imo & in infinitum deficimus inde.Ideo in Sapien
Sapien. 9 tiæ libro aſſeritur:Difficile inuenimus quæ in terra ſunt, & quæ in proſpectu ſunt inuenimus
cum difficultate: quæ autem in cœlis ſunt quis inueſtigabit? Vnde ſanctus Iob: Inſipienter,in-
Iob 24. quit,locutus ſum,& quæ vltra modum excederent ſcientiam meam. Præterea etiam Plato in E
Plato Timęo hac conſideratione deprompſit: Memento tam me qui loquor,q̃ vos qui auditis, ho-
mines eſſe,atq; ita in rebus ſublimibus mediocrem elocutionē, magnum cuiuſdam eſſe onus
laboris·[Multa autem à nobis ignotorum cauſas habent diuinas].i.plura horum quæ nobis
incognita ſunt,cauſas habent diuinas.i.veras & rationabiles cauſas [nobis quidem ignotas.
†noſtrorū. Notas vero * nr̄m melioribus ordinibus].i.ſctis apoſtolis & prophetis, quibus incerta & oc-
Pſalmo.50 culta ſapientiæ ſuæ manifeſtauit deus,quorū vnus diſſeruit: Non faciet dominus verbum,niſi
Amos 3. 2.Cor.12. reuelauerit ſecretum ſuum ad ſeruos ſuos prophetas. Et alius:Scio hominem raptum vſq; ad
tertium cœlum,& audiuit arcana verba,quæ non licet homini. Hinc in Eccleſiaſte conſcriptū
eſt:Cunctæ res difficiles,non poteſt eas homo explicare ſermone. [Multa autem & excellen-
tiſſimas eſſentias latuere].i.angelicas mentes latuerunt q̃plura, de quibus ſuperiores plura &
clarius noſcunt q̃ inferiores,& de talibus illuminant illos, certumq; eſt q ſuperbenedictus &
incircumſcriptibilis deus,infinite plura ſcit,q̃ vniuerſæ mentes creatæ [& à ſola diligenter co-
†diuinitate gnita ſunt ſapientiſſima & ſapientifica * deitate]quæ alios efficit ſapientes, ſicut Eccleſiaſt. ait
Eccle. 1. Omnis ſapientia à domino deo eſt.[Veruntamē & de hoc].i.de iſta materia[ea dicimus,quæ
quidem deiformes noſtri ſancti perfectores].i. apoſtoli[ab antiqua eruditi traditione.].i. ab
Prouer.8. æterna ſapientia,vnigenito dei Ieſu Chriſto, quæ ſapientia in Prouerbĳs teſtatur: Ab æterno
Matth. 18. Iohan. 3 ordinata ſum & ex antiquis.Et in euangelio loquitur: Sinite paruulos venire ad me. Et:Niſi
quis renatus fuerit,&c̄.[ſui nos adducebant] id eſt, transfuderunt in nos ſua informatione. F
Aiunt enim q quidem eſt verum,quia ſecundum legem diuinam ducti infantes]id eſt, quod
infantes enutriti,& gubernati ſecundum diuinę legis tenorem ab exordio ſuæ natiuitatis, ſub
†ſanctum.ſ cura parentum & diſciplina ac informatione[ad habitum * ſacrum venient]id eſt, in virtuti-
bus excreſcent[omni purgandi errore & immunda vita]Aliæ literæ continent:omni purgati
errore & liberi & exortes.Si enim ab originali peccato mundati ſint, & deinde bene regantur,
Prou. 22 fient virtuoſi.Nam & Salomon:Prouerbium,inquit,eſt:Adoleſcens iuxta viam ſuam, etiam
Ariſtoteles cum ſenuerit,non recedet ab ea. Philoſopho quoque teſtante: Non parum refert ſic vel ſic aſ-
ſueſci.Propterea verbum commune eſt: Quod noua teſta capit,hoc inueterata ſapit. [Multū
hoc diuinis noſtris ducibus]id eſt,apoſtolis[in animum veniens]id eſt ipſi hoc dilıgēter pen-
ſantes[probauerunt recipi infantes] id eſt, infantulos approbauerunt ſuſcipi ad baptiſmum,
[ſecundum hunc ſacrum modum]id eſt,iuxta hanc formam & conditionem, [ita vt natura-
les adducendi pueri per parentes] vel aliĳ loco parentum illorum, ſi forſan non erant ſuperſti-
†bono tes,aut infideles parentes. [tradunt puerum cuidam eruditorum bonorum,] id eſt, puerum
baptizatum aſſignent & committant alicui viro deuoto & docto,puta petrino [in diuina] id
eſt,in diuinis & credendis ſufficienter inſtructo[pædagogo]qui ductor & inſtructor ſit pueri,
*diuiniſſimo ſeu puellæ.[& de cætero puerum ſub ipſo perfici] id eſt,informari[tanquam ſub * diuino]
id eſt,ſpiritali[patre & ſalutis ſacræ anadocho]id eſt,alumno & ſurſum ductori, q & petrinus
vocatur

A vocatur,ab ana quod eſt ſurſum,& duco.[Hunc ergo]puta anadochum[ſummus ſacerdos cō
ſitentem iuxta diuinam educare puerum vitam.] id eſt, profitentem quod educabit puerum
ſecundum exigentiam & tenorem vitæ veraciter Chriſtianæ. [repetit abrenunciationes
confiteri,& ſacras confeſſiones].i.requirit vt ille anadochus ex parte & in perſona pueri,q ba
ptizatur,reſpondeat & dicat:Abrenuncio & credo[non vt illi forſan ridentes dixerunt].i.nō
ita vt infideles deridentes dicebant[alium pro alio diuina docens].i.baptizans iſte non docet
eum q baptizatur infantē,ſed alium vice & loco ipſius[Neq; ēm hoc ait ſic].i.anadochus dicit
[ego,p puero abrenunciationes aut ſacras confeſſiones facio,ſed qa puer abrenūciat] i.q̄d ego
dico abrenuncio,non dico ad hunc ſenſum,ꝙ abrenunciatio iſta mihi perſonaľr aſcribať,ſed
puero huic,cuius quaſi os ſum ego. Ideo ſubditur: ſed qa puer abrenunciat, hoc eſt [confiteor
puerum credere].i.ꝙ puer credet actualiter & elicitiue[in ſenſum ſacrum† veniēs].i.dum ad † veniens
vſum venerit rōnis[nr̄is diuinis anagogis].i.prælatis & hierarchis ei prædicaturis[abrenun
ciare quidem vniuerſaliter contrarijs confiteri aūt & cooperari diuinas confeſſiones].i.ita ꝙ
tunc perſonaliter & vniuerſaľr ſeu oīno & p effectum contrarijs.i.diabolo & pompis ipſius ac
cæteris vitijs abrenunciabit,& confitebitur ſacras confeſſiones, vc; articulos fidei ſeu contēta
ſub eis,iuxta illud Ap̄lūCorde creditur ad iuſtitiam,ore aūt confeſſio fit ad ſalutem.Operabiť Roman. 10
q̄q; ſcd̄m hanc fidem,& p conuerſationē fidelem oñdet Chriſtianum ſe eſſe,qm̄ fides ſine operi Iaco. 2.
bus mortua eſt. Et ipſemet Chrſtus locutus eſt:Quid dicitis mihi,dn̄e dn̄e, & non facitis q̄ di Lucæ 6
co.Qui & per Malachiā teſtatus eſt:Filius honorat patrem ſuum, & ſeruus timet dn̄m ſuum. Malac. 1
Si ergo pater ego ſum,vbi eſt honor meus?& ſi dn̄s ego ſum,vbi eſt timor meus? [Nihil ergo
vt æſtimo inconſequens]id eſt nullum inconueniens ſequetur ex ritu eccleſię iam expreſſo. [ſi
ſcd̄m diuinam puer anagogen educatur].i.ſi puer baptizatus inſtruitur ac nutritur, & per or
dinationem ſui ad deum ac verā ſalutem, hoc eſt,per reductionē & ſurſumductionē ſui ad cœ
leſtia & ad vltimum finem [ducē & anadochum ſacrū hn̄s habitum ſibi diuinoꝝ inſinuantē.]
B .i.neceſſaria ad ſalutem,vt fidem,ſpem,charitatē & opera [& cuſtodem à contrarijs peritum]
.i.cuſtodientem ſe ab inſidijs & laqueis dæmonum,bene in talibus expertum & eruditum,qui
cum Ap̄lo dicere queat:Non ignoramus cogitationes & verſutias eius. [Tradit aūt pueꝝ ſa 2.Cor. 2
cris ſymbolis ſummus ſacerdos].i.ſacramentis & ſacramentalibus formis applicat & manci
pat pueꝝ baptizatum tempore opportuno,dum competenter vel ſaltem aliqualiter capax eſt
rōnis & informationis atq; deuotionis[vt in eis conuerſetur].i.enutriatur & aſſueſcat in ipſis
qm̄ conſuetudo eſt altera natura[& neq; formetur in vitam alteram,niſi diuinē contemplantē
ſemper].i.nequaq̄ ſ'tatur aut trahatur ad vitam mundanā,ſed contemplatiuā,ne & baptiſma
lem innocentiam perdat[ſociamq; eorum] vc; diuinoꝝ myſteriorum & ſymbolorū [in pro
fectibus ſanctis factam].i.conuerſationem in ſpiritalibus actibus occupatam & proficientē,
ſociam vitæ contemplatiuę,vt ſit aliquid mixtum de vita actiua & contemplatiua in ipſo fide
li[habitumq; * ſacrum in eis validum]id eſt,exercitationem firmam & proptam[educatumq; * ſtandum
pulchre]id eſt,ab exordio diſcrete & ſapienter corroboratā[à diuino anadocho].i.ſeruꝰ doq;
petrino. Deinde Theologus cū omni modeſtia & humilitate tractatum ſuū compendioſe cō
cludit[Tanta ò puer & ſic bona nr̄æ hierarchiæ videntur mihi vniformia ſpectacula].i. O fili
C Timothee,ſpectacula,id eſt obiecta ſpeculabilia ac ſplendidæ veritates noſtræ.i. eccleſiaſticæ
hierarchiæ,& ſic bona,id eſt tam multum ſalubria ac vniformia, id eſt ſtabilia & ſimplicia vi
dentur mihi,id eſt, viſa ſunt mihi,& conſiderata atq; deſcripta à me in iſto volumine [Ab alijs
autem ſimiliter intentius animo non hæc tantum viſa ſunt].i.ab alijs doctis fidelibus viſa.i.
conſiderata ſunt non ſolum hęc intentius.i.valde intente animo.i.intellectu,ſimiliter,id eſt,fi
deliter & catolice,ſed & alia plura.[Lucidiora autem multa & deiformiora] id eſt, conſidera
tiones & ſpeculationes de his clariores & altiores, ac diuinæ increatæ notitiæ conformiores,
[& tibi (vt arbitror) omnino lucebunt]id eſt,etiam tibi, vt confido & reor occurrent & inno
teſcent,videlicet ſplendidiores formæ] id eſt,imagines & ſimilitudines diuinorum ac inuiſibi
lium puriores & apertiores. [& diuiniſſimis dictis & aſcenſionibus vtenti]id eſt,etiam tibi eis
vtenti in aſcenſionibus dictis diuiniſſimis,id eſt,præinductis conſiderationibus,quibus & per
quas ex materialibus ſignis & formis ſcandis & eleuas te[ad excelſiorem radium]id eſt,ad cō
templationem immaterialium veritatum:imo & radij increati, qui eſt vnigenitus patris, qui
eſt radius luminis ſempiterni,fontalis,& improducti. [Trade ergo o amice, & ipſe mi
hi perfectiori illuminatione,] id eſt, de his quæ contemplatus es vltra & ſuper me, id
eſt, clarius quàm ego, communica mihi, & illumina me eminentiori illuſtrationeq̄ ego
te illu

te illuſtraui. Quod eſt verbum bonę ſpei humiliſq; cōfidentiæ, & q̃tum ad aliquid, potuit ita eſſe, hoc eſt, q̃ ad aliquas particulares illuminationes, conſiderationes, aut contemplatiões. Vñ D ſubiungitur: [& oſtende meis oculis quaſcunq; videre poteris pulchriores formas & vniformiores]. i. ſimilitudines & ſpecies ad cognoſcendū diuina prorſus immaterialia conuenientiores. [Confido enim ex his quæ dicta ſunt, ego repoſitos in te diuini ignis accendens vſq; vapores]. i. ſpero ꝙ ex dictis à me in libro hoc fui accendens. i. cor tuum inflammans vſq; vapores ignis diuini, repoſitos in te, hoc eſt, vſq; ad euaporationem ignitoꝝ affectuum ex igne ſcti & æſtuantis amoris, incluſi in ſuperiori tua vi affectiua, qui tñ affectus magis irrumpũt & aſcẽdunt ex corde humano per modum vapoꝝ, q̃ candidiſſimæ flammæ, propter carnis grauedinem & fomitis eruptionem, qui fomes eſt tanq̃ mortuũ mare. Poſtremo vt dicta in iſto cap. lympidius intelligantur, aliqua ſunt addenda. Itaq; ſicut in textu habetur, orationes viuorum proſunt defunctis in gratia, vtputa detentis in purgatorio, ſicut & eleemoſynę, & præſertim celebrationes miſſaꝝ, vt per exempla probat Gregorius. Quocirca quæritur, an ad tale ſuffragium alteri impendendum exigatur, ꝙ faciens ea exiſtat in gratia. De iſta materia poſſent hic multa induci, quæ in textu & commentarijs quarti Sentẽtiaꝝ habenť. In Aurea quoq; legenda ſanctoꝝ, in de commemoratione oĩm fideliũ defunctoꝝ, atq; in prima Secundę beati Thomæ, vbi tractatur, an & quõ vnus valeat alteri gratiam promereri. Breuiter autem tangendo, dico iuxta ſcripturas, ꝙ nullum moraliter & ex grãe bonum manet irremuneratum, nullũq; E oppoſito modo malum permanet impunitũ. Iccirco quod in iſto capit. ſcribit Theologus, ꝙ deus deſpicit. i. non curat, & quaſi non reputat deiformium & ſanctorum in carne viuentium culpas, non eſt intelligendum, ꝙ nullam pro eis ſatisfactionem requirat, ſed ꝙ talium culpas, quæ ex ſubreptione & humana fragilitate naſcuntur, faciliter prorſus indulgeat, & ipſi ſcti viri adhuc in ſeculo iſto viuentes pro illis varijs ſatisfaciunt modis: atq; cũ hoc in charitate & oĩ virtute ꝓficiunt abundanter ꝑ opa ſuperogationis, per feruentes diuini amoris affectiones ad deum, per zelum diuini honoris, per compunctiones & contritiones aſſiduas, per oŕones indeſinentes, per pectoris tonſiones, per frequentiã oŕonis dñicę, atq; per cętera grãlia contra veniales culpas remedia. Quod ſi à corpore migrent nondũ pro eoꝝ venialibus plenarie ſatisfacto, etiam poſt hanc vitã in purgatorio celeriter veniam conſequunť ac liberanť, ſuffragantibus eis oŕonibus & meritis, tam beatoꝝ in pŕia, q̃ deuotoꝝ in via. ¶ Porro qui non ſatis cuſtoditi, timorati & coram deo ſoliciti, in venialibus frequenter ac groſſe exced unt, niſi in pñti ſatisfaciant digne, in purgatorio grauiter puniunť & diu, ſcđm ꝙ magis aut minus ſunt culpabiles. Qui vero de mortalibus ſuis contriti decedunt, ſatisfactione nondũ expleta, adhuc acerbius & diuturnius puniunť, ſcđm exigentiam reatus eoꝝ, quibus tñ multipliciter pōt ſuccurri, & iuxta hoc eoꝝ pœna minorať & breuiatur. Qui ꝟo in mortalibus moriunť, ad ſuffragia ſunt inepti. Nihilominus qdã ſe occupant ac multipliciter opinanť, vtrum & qualiter ſuffragia generalia ſeu ſpecialia ipſis proſint. De qua re nõ oportet immoderate ſcrutari, q̃a tam Hieronymus q̃ Auguſti. & etiã in Sententijs recitať, hoc relinquũt ſub dubio: an ſupplicia damnatoꝝ ſemꝑ maneant ęque intenſa, ita ꝙ nulla habeant lucidiora mitiora ve interualla, ꝓſertim cũ in F pſalmo dicať: Nunqd in ęternũ proijciet deus, aut nõ apponet vt contẽplacitior ſit adhuc? Aut in finẽ miam ſuam abſcidit à grãtione in grãtionẽ? Aut obliuiſceť miſereri deus? aut cõtinebit in ira ſua mias ſuas? S. q̃q; Iſaias teſtať de reprobis: Cõgregabũť cõgregatiõe vnius faſſis, & claudentur in carcere, & poſt dies multos viuificabuntur. Super quæ & conſimilia q̃dã ꝟba q̃uis in vno loco ſcribat Hieron.: Nos ingens debemus hoc deo cõmittere, an pœna damnatoꝝ aliq̃n termineť, q nouit q̃tum & q̃diu puniat pctõres: attñ non obſtante hoc ꝟbo, debemus abſolute ſentire ac firmiter credere ꝙ pœna inferni nunq̃ totaliter finieť, q̃d & ipſe Hierony. alibi ſępius proteſtať. An uero interdũ ad horã aliquã interruptionẽ aut alleuiationẽ ſortiãť, ſecurius deo cõmittiť. Præterea q̃d circa hoc Thomas, Albertus, & alij qdã abſolute affirmãt, ꝙ nunq̃ ſecurius dr: q̃a hoc magis recedit à periculoſo errore dicentiũ, ꝙ tandẽ totalŕ finieť, q̃d nequaq̃ credendum eſt. Veruntñ S. Brigida in reuelationib. ſuis fateť, ꝙ nullus in inferno tã dire dãnatus eſt, quin meritis ſeu ꝓcibus miſericordiſſimę virginis aliquid releuaminis cõſequať. Amplius q̃d in textu aſſeriť, ꝙ oŕones ſctõꝝ etiã in hac vita non proſint indignis, & minus poſt vitã hãc cum grandi moderamine eſt accipiendũ: atq; In primis dicendũ, ꝙ exiſtens in charitate & grã nõ mereť de condigno, nõ exiſtenti in charitate grãm primã, cũ illa nõ detur ex meritis puræ creaturę: diſpoſitiue tñ & cõgruentia quadã, ſcđm q̃ſdã, pōt vnus alteri grãm ꝓmereri, quemadmodũ S. Bernardus cõteſtať, beatiſſimum Paulũ oŕone & cõtactu ſacraꝝ veſtiũ ꝓthomartyris Stephani fuiſſe cõuerſum, imo meritis & ꝓcib⁹ q̃rundã ꝓcipuorũ ſctõꝝ qdã pctõres fuerũ: interdum

Margin notes: Gregorius. 4. Sent. d. 46 §. deinde quæritur. Tho. Aq. Hierony. Auguſtin. Pſalmo. 76. Iſaiæ 24. Tho. Aq. Albertus. Bernaard.

Aterdum repente ac mirabiliter valde conuerſi cõpuncti, accenſi, in tñ ꝙ interior ardor cõpun-
ctioniſq; vehementia miro mõ ꝑ apertiſſima ſigna redundabãt in corpore. Nec ſolum id cõti-
git his q pro ſe petierunt orari, imo & eis q reſtuerũt, q̃s conſtat deſuper miſericordiſſime eſſe
ꝑuentos. Pręterea opa ſacr̃alia vt celebrationes miſſaꝝ proſunt, q̃uis celebrãtes iniqui ſint, qm̃
ſacr̃a eccl̃iæ contentiua ſunt gr̃ę, & proſunt ex ope operante ſiliter ſi exiſtens in pct̃õ mortali
agat ex commiſſione, vel vt inſtrumentũ exiſtẽtis in charitate, prodeſt q̃d agit defuncto hmõi.
Sunt aũt diuerſi gradus indiguoꝝ, & expedit vt oẽs oremus pro inuicẽ & pro defunctis: q a ſi Iacobi v
fiat ex ſola naturali pietate & amicitia, adhuc aliquo mõ prodeſt, cum & S. Euſtachius legatur
mĩam conſecutus, q a adhuc gentilis & idololatra fuit valde miſericors. Præterea ꝙ autor vide-
tur in lr̃a dicere, ꝙ pueris baptizatis ſit euchariſtiæ ſacr̃m pręſtandũ, exponiſ ꝙ nõ ꝓtinus fiat
hoc, ſed cum fuerint aliquãtę deuotionis capaces. Atuero valde pium ac ſalutare eſt, defunctis
oĩ mõ poſſibili aſſidue ac feruide tam in ſpeciali q̃ in gñali ſuccurrere. Quod q fideliter egerit Auguſtini
fructum & vicẽ ſe ex hoc conſequi experietur: qm̃ & ſuffragia iſta in tñ proſunt defunctis, q̃tũ
ipſi in vita hac meruerunt vt ipſis prodeſſent. Sic item pro tota eccleſiaſtica hierarchia inceſſan-
ter deuotiſſime exoremus, celebremus, & quicquid boni poterimus impendamus & exequa-
mur, quatenus paulo poſt ab eius exili ac miſero incolatu, ad cœleſtis hierarchię beatificam &
glorioſiſſimã manſionem feliciter perducamur. Ad laudem & gloriam omnipotentis, qui eſt
ſuper omnia deus ſublimis & benedictus, Amen.

B

PARAPHRASIS HVIVS CAPITVLI VII.

POſt prædicta tractandũ eſt de exequijs fideliũ, q̃ñ obeunt, q ita in morte vt Hebræorum
in vita ab infidelibus & immũdis diſtinguunt, eo ꝙ vitã ſanctã habuerũt
ad veras dei ꝓmiſſiones reſpicientes, & quaſi ipſaꝝ promiſſionũ confirma-
tionem Chriſti reſurrectionẽ attendentes cũ ſpe firma & ſpiritali lętitia ad
mortis exitũ tendentes, ſicut cognoſcẽtes ſe poſt agonũ ſuoꝝ conſumma-
tionem, perfectã & interminabilem vitã & ſaluationẽ conſecuturos ꝑ futu-
ram ſuã glorioſam reſurrectionẽ vniuerſalem. Sanctæ eñ aĩæ q̃ dum hic
in corporibus militant, poſſunt ad pct̃ã decidere, in ſct̃ã reſurrectione erunt confirmatæ in bo-
no, & in dei conformitatem tranſmutatæ. Munda aũt corpora ſanctarũ aĩaꝝ coniuga, coope-
rantia, & in ſct̃is laboribus vel tribulatiõibus concertantia confirmatis aĩabus, incõuerſibilr̃ in
diuina & æterna vita per primã ſtolam accipient glorioſam reſurrectionẽ, per ſtolam ſecundã
ipſa eñ ſancta corpora iterum vnita in reſurrectione ſct̃is aĩabus, q bus vnita fuerant in hoc ſe-
culo, tanq̃ Chriſti membra deiformem & incorruptibilem & immortalem & beatã accipient
vitam. Iſtorum ergo conſideratio, dormitio ſct̃õꝝ in lętitia & ſpe immobili ꝑuenit ad finẽ di-
uinorum agonũ. Infideliũ aũt & reproborũ alij putãt ſe oĩno deſtrui & deſinere eſſe in morte,
etiã ſcd̃m aĩam. Alij putãt aĩam ſemel à corpore ſeparatã nunq̃ deiñ ei coniungendã, quaſi cor- [illegible]
C poris coniunctio deiformi vitę & beatitudini obſiſtat. Qd̃ ideo putant, q a nõ intelligunt neq;
ſufficienter ex ſcripturis edocentur, ꝙ iam in hoc ſcl̃o deiformẽ vitã inchoamus, quã in cœlo
cõſummabimus. Alij aũt dicunt ꝙ aĩę à corporibus ſeparatæ alijs corporibus cõiunguntur, q q̃-
tum in ipſis eſt, iniuriã faciunt in hoc corporibus, quæ cum ſanctis animabus contra vitia cer-
tauerunt in eo, quod ipſa corpora nitantur priuare ſanctis retributionibus, cum ipſa curſum
laborum ſanctorum finaliter conſummauerint. Alij vero nimis carnaliter ſentientes, dixerũt
futuram ſanctorum beatitudinem ſimilem eſſe proſperitati ſeculi huius, & alimenta connatu- Matth. xxii. Lucæ xx.
ralia, cum ipſi ſecundum euangelium futuri ſint æquales angelis. Vnde valde inconuenienter
hoc aſſeritur. Sed nullus fidelium incidat in iſtos errores vel conſimiles, quin potius ſe ſecun-
dum animam & corpus confidant in fine mundi recepturos eſſe glorioſam reſurrectionis re- 1.Cor. xv.
tributionem ad imitationem reſurrectionis Chriſti. Et hac conſideratione exituri de corpore,
attendunt ſe appropinquare per carnis diſſolutionem, ad deſideratam incorruptionem, & lau-
dant diuina + munera, & ſpiritali dilectione adimplentur, non iam formidantes de cætero + myſteria
lapſum peccati: ſed bene ſcientes, quod bona quæ poſt mortem perceperint, firmiter & æterna-
liter poſſidebũt. Sordidi vero & immũdi, qui rectã Chr̃i doctrinã ꝑceperũt, & eam propria ꝑ-
uerſitate repellentes corruptiuis concupiſcentijs inhęſerũt, q̃ñ vitã finiunt corporalẽ, nõ ita vt
prius contẽnunt catholicã doctrinam, ſed prauas delectatiões ꝓpriarũ paſſionũ ṽacius q̃ ſole-
bant

Ca.VII bant peuſantes,& vitam ſanctam quam ipſi ſtulti dereliquerant beatificantes,nolentes abſcin D
duntur ab hoc ſeculo,neq; ſpem habent futuræ conſolationis, quia conſcij ſibi ſunt prauæ vi
tæ præteritæ,neq; purgatæ per veram pœnitentiam:quare etiam tales ſi in fine vere pœnitent
vitam æternam conſequentur. Cum autem hæc quæ de immundis diximus dormitionibus
virorum ſanctorum non accidant,fidelis iuſtus quando migraturus eſt de ſeculo, in conſum
matione agonum ſuorum,ſancta lætitia adimpletur,& cum delectatione multa tendit ad vi
tam glorioſæ reſurrectionis. Qui vero ſpiritualiter familiares ſunt ſancto dormienti & vita
conformes,ipſum beatificant,tanq̃ peruenientem iuxta proprium deſiderium,ad finem indu
centem ſibi victoriam,& cum cantu gratias agunt de fine. Cauſa huius victoriæ optantes ſe
ipſos venire ad ſimilem finem. Tollentes autem defunctum, ad epiſcopum deferunt,quaſi ad
donatorem ſanctarum coronarum. Epiſcopus vero delectabiliter eum ſuſcipit, & complet
ea quæ pertinent ad ſanctorum dormitionem. Congregans ergo chorum epiſcopus, ſi fidelis
defunctus fuerit ordinis ſacerdotalis ante altare inclinans ipſum incipit orationem ad deum,
& gratiarum actiõem. Si vero fuerit monachus,vel de fideli populo,inclinat ipſum iuxta ſan
ctuarium ante introitum ſacerdotalem. Poſtea perficit epiſcopus orationem ad deum cũ gra
tiarum actione,deinde miniſtri legentes in libris ſacræ ſcripturæ,veraces promiſſiones de ſan
cta noſtra reſurrectione decantant pſalmos ad ipſam reſurrectionem pertinentes. Poſtea q pri
mus eſt inter miniſtros,ſcilicet archidiaconus,excludit catechumenos, & prædicat ſanctos, q
† exhortat. feliciter dormierunt, rogans præſentem defunctum ipſis ſanctis in bonis coordinari, & † ad
hortatur cunctos præſentes impetrare defuncto beatam perfectionem in Chriſto. Poſt acce E
dens epiſcopus orat ſuper eum,& poſt orationem oſculatur eum qui dormiuit,& poſt epiſco
pum alij præſentes ipſum defunctum oſculantur, deinde epiſcopus ſuperfundit defuncto oleũ
ſanctum,& pro omnibus orationem faciens ſepelit defunctum in ſanctificato cemiterio cum
alijs ſanctis coordinatis ſibi,vbi eſt domicilium defunctorum. Sed ſi increduli viderint vel au
dierint hæc à nobis fieri, forſitan irridebunt, & nobis quaſi errantibus compati videbuntur.
Iſaiæ 7. Nec mirum,nam vt dicit Iſaias: Niſi credideritis non intelligetis, vnde qui non credunt, non
intelligũt. Nos autem intelligibilia myſteria eorum quæ fiunt viſibiliter inſpicientes,dicimus
quia per hæc ꝙ epiſcopus eum qui dormit ad chorum ſibi coordinatũ inducit & imponit, ſi
gnat ꝙ omnes fideles cum illis glorificabuntur in reſurrectionis præmio, quibus iuncti ſunt
* partici- vitæ merito,ſcilicet vt qui hic deiformiter & ſancte vixerunt,deum iuxta ſuam poſſibilitatem
pant. imitando in futuro † percipient diuinas & beatas retributiones. Qui vero bona merita habue
rint,q̃uis imperfecta & inferiora,tamen iuxta menſuram meriti recipient mercedem vitę æter
† iuxta dei nę. Pro hac igitur * iuſta dei retributione eps gratias agens orationem facit,& laudat diuini
retributio- tatem,quę deſtruit ſpiritales nequitias,nobis iniuſte & tyrannicæ reſiſtentes, & nos ad gaudia
nem. iuſte nobis adiudicata perducit. Cantica vero & lectiones, diuinas promiſſiones exprimentia
declarant beatam requiem electorum,in qua ęternaliter conſtituentur, qui in diuinis præce
ptis vitam conſummant. Requies autem illa eum qui dormiuit ſuſcipit,& viuentes ad conſimi
lem conſummationem inuitat. Inſpice autem, ꝙ in exequijs non omnes qui adhuc mundant, F
excluduntur,ſicut fit in celebratione euchariſtiæ vel chriſmatis, ſed ſoli catechumeni & eis infe
riores à choro nunc excluduntur. Iſte enim gradus omnino ignarus eſt perfectionis, vnde nõ
licet ei inſpicere aliquod ſacramentum,eo ꝙ catechumeni nondum perceperunt virtutem in
ſpectiuam ſacramentorum per baptiſmum,per quem diuinum lumem initiatur & donatur.
Reliqui autem gradus eorum qui adhuc mundantur,didicerunt ſanctam doctrinam,ſc; pœni
tentes,qui à via recta quam didicerant errauerunt,& iterum pœnitendo ad eam reuertuntur,
& ipſi à ſublimium diuinorum ſacramentorum inſpectione & communione ſeparantur adhuc,
quia ſi ad aliquod illoꝝ admitterentur,lęderentur,& deuenirent per hoc ad maiorem tam di
uinorum q̃ ſui contemptum. Conuenienter autem adſunt exequijs,pœnitentes docti veritatẽ,
vt attendant & noſtræ mortis contemptum,& honores ſanctorum à ſacra ſcriptura laudatos,
& ſic errantibus vt ipſi errauerunt interminabiles triſtitias imminere. Vtile autem dictis eſt pœ
nitentibus videre fidelem defunctum, qui perfectus eſt enunciari & prædicari à diacono eſſe
commimicatorem ſanctoꝝ antiquoꝝ præcedentium. Per hoc enim prouocantur & ipſi, vt idẽ
deſiderent,& doceantur annunciatione dicti diaconi beatam eſſe perfectionem in Chriſto. De
inde epiſcopus orationem facit ſuper defunctum, & oſculatur eum epiſcopus & omnes præ
ſentes. Oratio autem poſtulat à deo, vt defuncto dimittat omnia, quæ per infirmitatem hu
manam peccauit,& conſtituat eum in lumine & regione viuentium, & in ſinibus Abrae, Iſa
ac & Iacob,in loco,à quo effugit dolor & triſtitia & gemitus. Hac ergo oratione poſtulantur

A deſuncto beatiſſima dona,quę donant ſanctis in patria. Nihil enim dici poteſt æquale immor
tali gloriæ,quæ omnem remonet triſtitiam & replet mentes diuino lumine,q̃uis retributiões Iſaiæ 65
ille ſummis deſignationibus,quas dicere vel excogitare non ſufficimus aut ſignificare omni
intellectu altiores ſint,& ipſę ſignificationes minus ſecreta veritate contineant. Vera eſt enim Iſaiæ 64
ſcriptura quæ dicit,ꝙ oculus non vidit,& auris non audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt, 1.Cor. 2.
quæ præparauit deus diligentibus ſe. Sinus autem ſanctoꝝ patriarcharum & aliorum ſancto
rum omnium ſunt diuiniſſimę & beatiſſimę conſummatæ quietes,quæ electos omnes ſuſcipi
unt ad beatiſſimam perfectionem ſine defectu. Quęri aũt poteſt,quare epiſcopus rogat pecca
ta dimitti defuncto,& donari ei beatam ſanctorum communionem. Cum enim iuſtitia diui 2.Cor. 5
na retribuit in futuro bona & mala,quæ geſſit in hac vita,& defunctus iam cuncta opera ſua fi
naliter compleuerit,quomodo per orationem epiſcopi aliam retributionem obtinebit,quam
ipſe meruit per opera quæ fecit in hac vita. Ego autem ſacram ſcripturã ſequens,noui ꝙ vnuſ
quiſq; habebit retributionem in ſuturo,quam hic promeruit. Dicitur eñ: Determinauit deus Iob 14 Oſee 2
apud ſe. Et: Portabit vnuſquiſq; in corpore ſecundum ea,quæ geſſit,ſiue bonum, ſiue malum. 2.Cor. 5.
Quod autem orationes ſanctorum non proſint ſiue in hoc ſeculo, ſiue poſt mortem, his q ſe 1.Reg 15.
eiſdem orationibus indignos exhibuerunt, ſcripturæ ſacræ nos docent. Quid enim Sauli pro Exo.17.32 Num.16
fuit oratio Samuelis? aut peruerſo Hebręoꝝ pplo prophetica oratio? Sicut enim ſi quis ſanos Deut 1 pſalm.105
& perſpicaces hñs oculos,petat ſolaribus radijs illuſtrari,aliquem ſibi ipſi oculos irruẽtem, ita
ſpem vanam concipit,q ſanctoꝝ orones petit, & quaſi naturali oppoſitione excludit ſanctas
ipſorum opaciones,non pmittens ipſas orationes in ſe ſcd̃m ipſaꝝ naturã opari,per hoc ꝙ ipſe
negligit diuina dona,& à coibus & bonũ cõferentibus dei præceptis recedit. Dico autem ſecũ
dum ſcripturas,ꝙ orones ſctõꝝ vtiles ſunt in hoc ſeculo hoc mõ, ſi quis dona dei deſiderans, Iacobi 5.
affectum ſanctũ hñs ad ipſoꝝ participationem, tanq̃ propriam cognoſcens paruitatem,rogat
B aliqnem virum iuſtum fieri ſuum ſuſceptorem & cooratorem, iſte cõſequetur ex his maximã
vtilitatem,& diuina dona percipiet,deo ipſum exaudiente, mediantibus religioſa ſuipſius co
gnitione,reuerentia in viris iuſtis, laudabili deſiderio petitaꝝ oronum cõueniente, & deifor
mi habitu pprio. Diuinitus enim decretum eſt,diuina dona dignis ordinate dari p eos q digni
ſnnt ea tradere. Si qs ergo prædictum modũ obtinendi diuina dona reprobet, falſa opiniõe
arbitrans ſe ſibi ſufficere ad orandũ deũ,& ſctõs cõtemnat,aut etiam ſi petitiões indignas deo,
& iniuſtas poſtulet,& tepide diuina dona deſideret,& q̊d ſibi nõ cõgruit,p propriam culpã pri
uabitur cõſecutione petitiõis imperitæ. Quid aũt de dicta orone epi ſuper defunctum nobis
apl̃i tradiderunt dicere debemus: Epiſcopus ſcd̃m ſcripturam,manifeſtatiuus eſt diuinoꝝ iu
dicioꝝ,iuxta illud Malachię: Angelus dñi exercituum eſt. Dicit ergo eps ex ſacra ſcriptura,ꝙ Malac. 2
his qui ſancte vixerunt,clariſſima & diuina vita digne à iuſtiſſimis legibus retribuit,diuina cle
mentia ſupportãte maculas per humanam infirmitatem cõtractas,quia nullus eſt,vt dicit ſcri Iob 15
ptura,mundus à macula. Hæc igitur nouit eps in ſcripturis promiſſa,& poſtulat eadẽ fieri & da 3.Reg 8.
ri his qui ſancte vixerunt ſctãs retributiones,in hoc deo cõformatus benignitate,ꝙ alioꝝ do 2 Para. 6 Eccle. 6
na ſicut pprias gratias petit,& in eo q̊d ipſe ſciens veras promiſſiões futuras præſentibus mani Roman. 3 1.Ioha.1. 2
feſtat,ꝙ ea quæ ipſe petit ſcd̃m atteſtationes ſcripturaꝝ,oĩno fient his qui in ſctã cõuerſatione Iacobi 3.
* recedunt. Eps eñ qui recitator eſt diuinæ iuſtitię,nõ poſtularet niſi deo placita & à deo pro *deceſſerunt.
miſſa. Propter q̊d & his qni immũde moriuntur, nõ iſta poſtulat, nõ ſolum quia id faciendo
C diuinæ recitationis ordinem peruerteret,& opus aliq̊d hierarchicum, ſine diuino inſtinctu p̃ſ
ſumptuoſe exerceret,ſed quia iniuſtę orationis effectum nõ cõſequeretur, audiens à ſacra ſcri
ptura: Petitis & nõ accipitis,eo ꝙ male petatis. Eps ergo petit à deo,q̃ deus promiſit & diligit, Iaco 4
& omnino donabit,& proprium bonũ affectũ oñdens deo,bonoꝝ autori, & his q illi præſen Luca. 11
tes ſunt,manifeſtans retributiones q̃ fient ſctis. Similiter epi claues hñt,qbus fideles ab immũ
dis ſegregant,tanq̃ manifeſtatiui dininoꝝ iudicioꝝ,nõ ꝙ diuina oĩpotẽtia irratiõabilib' mo
tibus epiſcopoꝝ obſequat,ſed ꝙ iuſti à deo digni ſcd̃m merita diſcreti * recitatiue ab epis ſpiri *recitatiue
tus ſancti inſtinctu ſegregant,iuxta q̊d dñs in apl̃is autoritatem clauium prælatis eccleſiaſticis
cõferens,ait: Accipite ſpũm ſanctum,quoꝝ remiſeritis pctã,remittuntur eis: & q̊ꝝ retinueritis,re Iohan. 20
tenta erunt. Et btõ Petro diuinis illuminato reuelationibus dicit dñs: Quodcunq; ligaueris ſu Matth.16
per terrã,erit ligatum & in cœlis: & q̊dcunq; ſolueris ſuper terram,erit ſolutũ & in cœlis,tanq̃
aplõ & cõſimilibus illi epis,ſcd̃m factas ipſis diuinas diuinoꝝ reuelationes iudiciorum mani
feſtando,& cõſummando ipſa iudicia,aſſumentibus bonos, & excõmunicando & expellenti
bus reprobos. Teſte eñ dño beatus Petrus non proprio motu nec rõne, nec reuelatiõe carnis
& ſanguinis,ſed deo ipm intelligibiliter docente proteſtatus eſt: Tu es Chrs filius dei viui. Sic

Ca. VII ergo vti debent epi excõmunicationibus & alijs clauium exercitijs, ſicut diuina eos inſpiratio mouerit, & qui epiſcopis ſubiecti ſunt, eiſdem tanq̃ diuina inſpiratione motis, deberent obedi- re dicente dño ad apl'os: Qui vos ſpernit, me ſpernit. Sed facta digreſſione, proſequamur quæ ſequuntur. Epiſcopus completa orõne oſculatur defunctum, & poſt epiſcopum oẽs præſentes quia qui laudabiliter vitam compleuit, amabilis eſt & honorabilis omnibus iuſtis. Attende autem, ꝙ in baptiſmi celebratione, ille q baptizatur inprimis oleo ſctõ inungitur, poſt prioris veſtis totalem exuitionem. Dormientibus vero in fine cõſertur olei ſcti inũctio. Hac ſc; rõne quia baptizandus inungitur quaſi certamen aggreſſurus, dormiens vero quaſi victor certami- num. Deinde eps ſepelit corpus inter ſepulturas fidelium coordinatorũ. Et merito, qa q dor- miuit, & per aĩam, & per corpus deo deuote ſeruiuit. Vnde corpus q̃d cum aĩa concertauit in ſctis laboribus, cum eadem debet coĩcare retributionem. Et ideo diuina iuſtitia retribuet aĩæ mercedem ſimul cum corpore ſuo, q̃d ei in hac vita cooperatum eſt, & particeps fuit ſiue in bo- na conuerſatione, ſiue in mala. Propter quod eccleſiaſtica conſtitutio diuinitus ordinata tam aĩæ q̃ corpori, in prædictis inſinuat diuinas vtriuſq; retributiones. Animæ quidẽ p contempla- tionem & ſpiritualem intelligentiam eorum quæ fiunt, vt ſupra dictum eſt: corpori vero per vnctionem & euchariſtiam, quę ſanctificant totum hoĩem, & vniuerſalem eius ſalutem opant & per catholicas ſanctificationes denunciant pfectam fore in aĩa & corpore hoĩs * reſurrectio- nem. Orationes autem & opationes quæ fiunt in conſecrationibus, quas videor, omiſiſſe, non debent per ſcripturam declarari, neq; ipſarum myſteria & virtutes diuinæ in ipſis factæ, debẽt ex occulto in publicum educi, ſed ſicut nobis traditum eſt, tu ea diſcens doctrinis ſecretiſſimis, ſc; diuina inſpiratione, legendo, meditando, ſecretius audiendo, ad maiorem dei conformita- tem, & ſurſum actionem perfectis in diuino amore & ſanctis operibus, à diuina illuminatione ad ipſorum ſupremam aſcende ſcientiam. Item vt mihi ſignificaſti, riſu dignum videtur incre- dulis, ꝙ paruuli non valẽtes intelligere diuina, baptiſmum recipiant & euchariſtiam, & ꝙ epi illos non valentes intelligere doceant diuina, & vane eis tradant ſanctas traditiones, quas ipſi non intelligunt, & hoc ipſis infidelibus magis irridendum videtur, ꝙ alij pro ipſis pueris faci- unt abrenunciationes & confeſſiones, ſed non oportet tuam epiſcopalem diſcretionem erro- ribus infidelium conturbari, quin potius cum modeſtia ad ipſorum illuminationem amabili- ter excuſare, quando ipſi talia improperant, adijciendo per ſcripturarum teſtimonia, ꝙ non omnia diuina à noſtra ſcientia circumſcribantur. Multa autem à nobis incognita cauſas ha- bent apud deum conuenientes, quas nos ignoramus, animi vero cœleſtes ſciunt. Multa etiã ſummos angelos latent, & à ſola diuina ſapientia cognoſcuntur. Super hoc autem articulo, ſcilicet de pueris baptizatis dicimus, ꝙ doctores noſtri à ſuis ſenioribus docti, nobis tradide- runt, ſcilicet ꝙ infantes ab infantia ſecundum ſanctam & diuinam inſtitutionem educati aſſue- ſcũt recte viuere, remoti ab errorib' & ab immũda vita immunes. Vnde viſum eſt ſanctis apl'is ſecundũ hunc modum ſuſcipere infantes, ita ꝙ pater & mater pueri traderent eum alicui bo- no pædagogo in diuinis myſterijs, & deinceps puer ſub ipſo pædagogo ageret, tanq̃ ſub diui- no patre, & ſuæ ſaluationis ſuſceptore. Ab iſto ergo pædagogo promittente educare puerum in ſancta conuerſatione, epiſcopus expetit vt confiteatur abrenunciationes & ſanctas confeſ- ſiones, non alium pro alio docens diuina, neq; pueri pædagogus promittit ſe abrenũciare aut confiteri loco pueri, ſed puer abrenunciabit & coordinabitur fidelibus, quaſi dicat Promitto me perſuaſurũ puero meis eruditionibus ad mentem ſanctam introducto, ꝙ abrenũciabit il- licitis, & confitebitur & operabitur diuinas confeſſiones. Non ergo eſt inconueniens, ꝙ puer ſecundum diuinam ſurſum actionem educatur, habens ducem & ſuſceptorem inducentem el habitum diuinorum, & cuſtodientem ipſum ab illicitis immunem. Tradit autem epiſcopus puero ſancta ſigna, vt enutriatur in ipſis, & nõ incurrat aliã cõuerſationem, niſi diuina ſemper conſiderantem, & in profectu fidei & bonoꝝ opum diuinis coĩcantem, & ſanctum habitũ in pdictis vigentẽ, & ſurſum actum à deiformi ſuſceptore tanq̃ à viro ſancto. Hæc mihi ò Timo- thee apparent myſteria ſacramentorum hierarchię eccleſiaſticę. Alijs aũt q ſunt me pſpicatio- res non ſolum prædicta, ſed forſitã manifeſtiora & profundiora apparent myſteria. Et tibi ad radium diuinum exercitato, dictis gradibus elucebunt, vt arbitror, pulchritudines ſplendi- diores & diuiniores. Tu aũt perfectiorem illuminationẽ, cum tibi apparuerit, mihi trade, & ſplendidiora myſteria quę perſpexeris, mihi declara. Confido aũt ꝙ per ea quæ in hoc libro ſcripſi ego in te repoſitas diuini ignis accendam ſcintillas.

ECCLESIASTICAE HIERARCHIAE FINIS.

D. Dio-

A D. DIONYSII CARTVSIANI, COMMENTARIORVM SVORVM IN LIBRVM S. DIONYSII AREOPAGITAE MARtyris de Diuinis nominibus

PRAEFATIO.

QVIS aſcendit in cœlum atq; deſcendit? Quis colligauit aquas quaſi
in veſtimento? Quis ſuſcitauit omnes terminos terræ? q̃d nomen eſt Prouer. 30.
eius, & quod nomen filij eius, ſi noſti? Docet nos ſacra ſcriptura do-
minum deum noſtrum, & incomprehenſibilem eſſe, & tamen poſſe
aliquo modo comprehendi, præſertim cum beati in patria compre-
henſores vocentur, & S. fateatur Ap̃ls: Sequor autem ſi quo modo cõ Philip. 3.
prehendam, in quo & comprehenſus ſum. Sic & ſcriptura hęc erudit
nos, deum noſtrum, ineffabilem innominabilemq; conſiſtere, & ni-
hilominus ſuo modo poſſe effari & nominari. Quomodo etẽ lau-
dabimus eum, & alijs notificabimus maieſtatem ipſius, niſi eum expri
mendo & ſignificando per nomina? Deniq;, ſcimus (ait prædilectus legiſlatoris noſtri diſci- 1. Iohã. 5
pulus) quoniam filius dei venit, & dedit nobis ſenſum, vt cognoſcamus deum verum, & ſimus
B in vero filio eius. Qui loquens ad patrem, dixit: Pater, manifeſtaui nomen tuum hominibus. Iohan. 17
Itemq;: Notum feci eis nomen tuum, & notum faciam, vt dilectio tua in eis ſit. Poſſumus ergo
deum verum aliquo modo cognoſcere, & proportionaliter nominare, potiſſime cum in lib.
Sapientiæ ſcriptum ſit: Vani ſunt omnes homines, quibus non ſub eſt ſcientia dei. Et de his q̃ Sapien. 13.
videntur bona, non potuerunt intelligere eum qui eſt. A magnitudine enim ſpeciei creaturæ,
poterit creator horum cognoſcibiliter videri. An non & glorioſus gentium doctor hoc ipſm
deprompſit? Inuiſibilia, inquit, dei à creatura mundi, per ea quæ facta ſunt, intellecta conſpici-
untur: ſempiterna quoq; virtus eius & diuinitas. Veruntamen non obſtantibus his, pandit idẽ Roman. 1.
Apoſtolus incomprehenſibilitatem omnipotentis in ſeipſo, qui non eſt minus incomprehen
ſibilis in ſua eſſentia, quàm in ſapientia & iuſtitia ſua. De quo in prima ad Timotheum epiſto 1. Timo. 6
la aſſerit: Quem nullus hominum vidit, nec videre poteſt. Et alibi: O altitudo diuitiarum ſapi Roma. 11
entiæ & ſcientiæ dei, quàm incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius.
De quo & in Iob fertur: Nos quippe inuoluimur tenebris. Digne eum inuenire non poſſumus Iob. 37
& enarrari non poteſt. Ideo timebunt eum viri, & non audebunt contemplari omnes, qui ſibi
videntur eſſe ſapientes. Conſonant demum his dicta philoſophorum, cum enim Plato aſſe- Plato
rat in Timæo: Genitorem opificemq; vniuerſi tam difficile inueniri, quàm inuentum impoſ-
ſibile digne effari. De quo in Elementatione ſua theologica Proclus ait: Ens diuinum pro- Proclus
pter ſuã ſupſubſtantialem vnitatẽ, indicibile eſt & incognoſcibile omnibus ſimul ſecundis, à
C participantibus autem capabile eſt & cognoſcibile. Propter quod ſolum primũ penitus igno
tum, tanq̃ ametectum ens. Hoc eſt quod ſexta propoſitione libri de cauſis inducitur: Cauſa
prima eſt ſuperior omni narratione, & nõ narratur niſi per cauſas ſecundas, quoniam ipſa eſt
ſuper omnem cauſam. His & cõſimilibus difficultatibus plenus eſt liber iſte, deo præſtante iã
elucidandus: qualiter videlicet prædicata & nomina iſta perfectionalia deo cõueniant, & qua
liter iſta nũc tacta ſtent ſimul & cõcordent. Ad quorũ qualẽcunq; declarationẽ & reſolutionẽ
q̃s poterit eſſe idoneus, niſi quem talem fecerit deus? Eius igitur illuſtrationem totis imploro
præcordijs. Eſt namq; reuera altiſſimum iſtud negotium, & in horum plena notitia conſiſtit
felicitas: iccirco in horum cognitione clara & amoroſa, formata & affectiua profi-
cere, eſt ad beatitudinem veram proficiſci ac propinquare: ad quod re
quiritur habitaculum mundum, mens depurata, cor hu
milde & ſyncerum, imo omni virtute ornatũ.

Ca.I.

S. DIONYSII AREOPAGITÆ MARTYRIS, ATHENARVM EPISCOPI ET GALLIARVM APOSTOLI, DE DIVINIS NOMINIBVS LIBER AD TIMOTHEVM EPISCOPVM EPHESINVM.

¶ Quæ rationis interpretatio, & quæ de Diuinis ſit nominibus traditio.

CAPVT I.

1. Cor. 2.

CON presbytero Timotheo Dionyſius presbyter Salutem. Nunc autem o beate uir, poſt theologicos characteres, in diuinorum nominum replicationem (q̃tum licet) tranſeamus. Sit autem & nunc nobis eloquiorum lex præ diffinita, ueritatẽ nos inuenire eorum, quæ de deo dicta ſunt, nõ incredibilibus humanæ ſophiæ uerbis, ſed * appropriatione ſpiritu mouente theologorũ uirtutis, per quam ineffabilibus & ignotis ineffabilite & ignote coniungimur, ſecũdum meliorem noſtræ rationalis & intellectualis uirtutis & operationis unitatem. Vniuerſaliter itaq; non audendum dicere, neq; intelligere quid de ſupereſſentiali & occulta diuinitate, præter diuinitus nobis ex ſacris eloquijs expreſſa. Ipſius enim ſuper rationẽ & intelligentiam & eſſentiam ſupereſſentialis, ipſa ſuperſſentiali ſcientia reponẽdum in tantum ſurſum reſpicientes, q̃tum ſe infert diuinorum eloquiorum radius ad ſuperiores claritates circa diuina, temporantia & ſanctitate coarctatas. Etenim ſiquidem oportet ſapientiſſima & ueriſſima theologia perſuaderi iuxta analogiam uniuſcuiuſq; animorum reſpiciũtur diuina, & inſpiciũtur thearchicę bonitatis in ſalutari iuſtitia ab his quę in menſura ſunt immenſurabilitatem diuinitus tanq̃ illocalem diſtinguẽtem. Sicut em̃ incomprehenſibilia & incontemplabilia ſunt * ſenſibilibus inuiſibilia: & his quę ſunt in figmento & ſimilitudine ſimpla & non ſimilata, & ſecundum corpoꝝ figuras formatis in corporalium intacta & non figurata informitas, iuxta eandẽ † ueritatis rationem ſuperat eſſentias ſupereſſentialis magnitudo, & animos ſupanimum unitas, & omnibus uirtutibus impoſſibile eſt quod ſuper ſenſum eſt archanũ, q̃ omni ratione ſuper rationale bonum. Vnitas unifica omnis unitatis & ſupereſſentialis eſſentia, & intellectus inuiſibilis, & uerbum archanum, irrationabilitas, & inuiſibilitas, & innominabilitas ſecundum nullum eoꝝ quæ ſunt ens, & cauſale quidem eſſendi oĩbus: ipſum autem nõ ON ut oĩs eſſentiæ * ſummitas, & utcunq; ipſa de ſeipſa proprie & ſcienter manifeſtat. De hac igitur (ut dictũ eſt) ſupereſſentiali & occulta diuinitate, non audendum dicere, neq; intelligere quid, præter diuinitus nobis ex ſacris eloquijs expreſſa. Etenim ſic ipſa de ſemetipſa in eloquijs † optime tradidit. Eius quidem qualis eſt, ſciẽtia & contemplatio omnibus inuia eſt, quæ ſunt tanquam ab omnibus ſupereſſentialiter ſeparata. Et multos theologoꝝ ĩuenimus, nõ ſolũ ut inuiſibilẽ eam & incõprehenſibilẽ laudãtus, ſed inſcrutabilẽ ſimul & inueſtigabilẽ, tãq̃ nõ * ente ueſtigio ullo

Marginal notes: * approbatione. — Tm̃ de diuinis aſſerandũ, q̃tũ nob diuĩa eloquia tradunt. — * immoderantia ad ſanctitates. — Deũ nulli creato intellectui cõprehẽſibilem. — * ſenſibus — † uirtutis. — * unitas — Diuinitatẽ ſemet ipſam tm̃ cõprehẽdere. — * proprie — * exiſtẽte

A ullo in occultam eius multitudinem peruenientium. †Non tamen communi- *exiſtēte.
cabile eſt uniuerſaliter bonum ulli eorum quæ ſunt, ſed in ſeipſo manens ſuper-
eſſentialem collocatū radiū uniuſcuiuſq; eorū quæ ſunt proportionaliter illumi
nationibus optime ſupermanifeſtat, & ad poſſibilem ſui contemplationem &
ſocietatem & ſimilitudinem extendit ſacros animos, quantum fas eſt: & ſic diui
nitus deſiderantes, & neq; ad ſuperius moderate indita diuina manifeſtatione
impoſſibiliter glorificatos, neq; ad inferius ex ea quæ in malum eſt minoratio-
ne reſolutos, ſed & bene ponderate & erecte ad radium eis ſuperlucentem exten
tos, & commenſurabili † iuſtarum illuminationum amore cum reuerentia ſa- *iuſtorū.
cra & temperate & ſancte reuelantes ipſa ſequentes thearchica iuga, quæ etiam
totas gubernant ſupercœleſtium eſſentiarum ſanctas diſpoſitiones. Hoc quidē
ſuper intellectum & eſſentiam thearchiæ occultum inſcrutabile eſt etiam intelle
ctualibus mentis reuerentijs. Hęc archana temperanti ſilentio honorantes, ad lu
centes nobis in ſacris eloquijs ſplendores intendamus, & ab ipſis in lucem † du- †ducātur.
camus ad thearchicos hymnos, ab his ſupermundane illuminati, & ad ſacras hy
mnologias formati. Ad uidendum etiam commenſurate nobis per eas donata
diuina luminaria, & largum principium omnis diuinę apparitionis luminis lau
dandū, ſicut ſeipſum de ipſo in ſacris eloquijs tradidit, ut quia omnium eſt cau
B ſa, & principium, & eſſentia, & uita. Et quidem recidentium ab eo, & reuoca-
tio & reſurrectio. At uero deiformitatis in corruptibile perditorum renoua- Deū ſolū
tio & reformatio, iuxtaq; agitationem immundam mobilium collocatio diui- bus reb⁹
na, & ſtantium munimen, & ad ipſum reductorum reſtitutiua manuductio, & oīm rerū
illuminatorum illuminatio, & perfectorum perfectio principalis, & diuinorū eē bonū.
diuinitas, & ſimplicium ſimplicitas, & unitorum unitas, principij omnis ſuper
eſſentialiter ſuperprincipale principium, & occulti, ſecundum quod † iuſtum *optimū
eſt, optima traditio. Et ſimpliciter dicendum, uiuentium uita, & eorum quæ eſt tradi-
ſunt eſſentia, omnis uitæ & eſſentiæ principium & cauſa, per ſuam ut ſint quæ tio.
ſunt actiuam continentem bonitatem. Hæc autem a diuinis eloquijs didicimus. Diuina
& omnem ſic dicere ſacram theologorum hymnologiam inuenies ad beneficas noīa ſig-
diuinitatis proceſſiones manifeſtatiue & laudatiuē nominationes diuinas præ- nare benificos á deo progreſſus
parantem. Vnde fere in omni theologica actione thearchiam uidemus diuinitus
laudatam, ut monadem quidem & unum propter ſimplicitatem & unitatem
C ſupernaturalis impartibilitatis. Ex qua ut unifica uirtute unimur, & partitis no
ſtris alteritatibus ſupermundane complicatis in deiformem monaden congre-
gamur, & deum imitantem unitatem. Vt trinitatem uero propter † ſubſiſten- *ſubſiſtē-
tis ter ſupereſſentialis fœcunditatis expreſſionem, ex qua omnis paternitas in tem.
cœlo et in terra eſt et nominatur. Vnde autem cauſam eorum quæ ſunt, quo- Ephe. 3
niam omnia ad eſſe adhibita ſunt per eius ſubſtantificam bonitatem. Sapientem Bonitatē diuinam
uero & bonam, quia exiſtentia omnia quæ propria natura incorruptibilia ſal- oīm fore exiſtētiū
ua ſunt omni harmonia diuina, & ſacra pulchritudine ſunt repleta. Humanam cauſam
autem differenter, quia his quæ ſecundum nos ſunt ad ueritatem uniuerſaliter
in una ſui ſubſtantiarum communicauit, & reuocatam ad ſeipſam reſtituit hu-
manam nouiſſimam partem, ex qua ineffabiliter ſimplex Ieſus compoſitus eſt,

A hoc uere & ſupernaliter illuminati ex beatiſſima cum ipſo †unitate, quia omniũ †vnione.
quidem eſt quæ ſunt cauſale. Ipſum autẽ nihil ut omnibus quæ ſunt ſupereſſen-
tialiter exaltatum. Igitur ſupereſſentialitatem diuinam qualis eſt ſuperbonitatis
†ſuperſubſiſtentiæ, neq; ut uerbum aut uirtutem, neq; ut animam aut uitam, aut †ſupſub-
eſſentiam laudare eſt iuſtum. Nulla enim eorum quęcunq; ſuper omnem uerita- ſiſtẽtia.
tem ſunt ueritate dicitur. Sed ut ab omni habitu, motu, uita, phantaſia, opinione,
nomine, uerbo, uirtute, intelligentia, eſſentia, ſtatu, collocatione, unitate, ſummi-
tate, multitudine, omnibus quecunq; ſuntexiſtentia ſupereminenter remotam.
Quomodo uero ut bonitatis †ſubſiſtentia ipſius eſſe omnium quæ ſunt eſt cau- †exiſtẽtia
ſa optima principalis diuinitatis prouidentia ex om̃ibus †cauſatis laudanda eſt. †cauſati-
Quoniam & circa ipſam omnia & propter ipſam, & ipſa eſt ante omnia, & o- uis.
mnia in ipſa conſtituta ſunt, & eius eſſentia omnium eſt ad eſſe deductio & ſub-
ſtantia, & ipſam omnia deſiderant. Intellectualia quidem & rationabilia ſcien-
ter: ſubiecta uero his ſenſibiliter & alia ſecũdum uitalem motum & eſſentialem,
& conditionalem neceſſitudinem. Hæc igitur ſcientes theologi, & tanquam in-
nominabilem eam laudant, & ex omni nomine. Innominabilem quidem, ut cum Diuini-
aiunt, diuinitatem ipſam in una myſticarum ſymbolicę diuinæ manifeſtationis tas quõ i-
uiſionum, increpaſſe dicentem: a Quod nomen tui? & ſicut ab omni eum dei no- nõiabilis
a Gen 32.
B minatiua ſcientia reducens dicere: Et ut quidem interrogas nomẽ meum? & hoc
eſt mirabile: Aut non hoc uere eſt mirabile nomen b quod eſt ſuper omne no- a Iudi.13 b Phili.2.
men? quod eſt innominabile, quod om̃i ſupercollocatum nomini nominato, c ſi- c Ephe.1.
ue in hoc ſeculo, ſiue in futuro? Multiuocam uero, ut cum iterum eam introdu- †egoſum ON, uita
cunt dicẽtem: d †Ego ſum e uia, ueritas & uita, f lux, g deus, & cum ipſi om̃ium lux, deus, ueritas.
cauſalem theoſophi multiuoce ex om̃ibus cauſatiuis laudãt, ut h optimum, ut i d Exod 3. e Iohan.14
bonum, ut k ſapientem, ut l dilectum, ut m deum deorum, ut n dominum do- f Iohan.8.
minorum, ut o ſanctũ ſanctorũ, ut p æternũ, ut q exiſtentem, & ut r ſeculorum g Gene.1. g Iſaiæ.42 h Lucæ.18.
cauſalem, ut s uitæ largitorem, ut t ſapientiam, ut u intellectum, ut x rationem, ut i Pſal.118. k Iob.9.
y ſcientem, ut proferentem z omnes theſauros ab omni ſcientia, ut a uirtutem, ut l Can 5. m Pſal 49
b potentem, ut c regem regnantium, ut d antiquum dierum, ut e non ſeneſcentẽ, n Apoc.17 o Danie.9
ut f immutabilem, g ut ſalutem, ut h iuſtitiam, ut i ſanctificationem, ut k redem- p Baruc.4. q Exod.3.
ptionem, ut l in magnitudinem omnia excellentem, ut m in aura leue ſiue tenui. r Prouer.8 s Actu.17.
Atq; & n in animis eũ eſſe aiũt, & o in animabus, & p in corporibus, & q in cœ- t 1.Cor.1. u Iob 10.
lo, & r in terra, & ſimul in s eodem eũdem t immũdanũ, u circa mũdũ, ſupermũ- x Pſal 44 y 2.Reg 8.
C danũ x ſupercœleſtem, y ſupereſſentialẽ, z a ſolẽ, b ſtellam, c ignẽ, d aquã, e ſpi- z Coloſ. 2. a 1 Cor.1.
ritũ, f rorem, g nebulam, per ſeipſum, h lapidem, i petram: & k omnia quæ ſunt, b Ioh.11. c Apoc.16
& nihil horũ quæ ſunt. Si igitur omniũ cauſæ, & ſuper omnia enti, & innomi- d Danie 7 e Eccle.18.
nabile adunabũt, & omnia eorum quæ ſunt nomina, ut diligenter ſit uniuerſo- f Mala.4. g Matt 1. h Iſaiæ 45
rum regnum, & circa eam ſunt om̃ia, & ab ea: ut cauſa, ut principio, ut fine de- i 1. Cor 1. k Iſaiæ 31.
pendentia, & ipſa (ſecundum eloquium) l eſt omnia in omnibus. Et uere lauda- l Pſal 144
tur om̃ium ſubſiſtentia inchoatiua, & continens, m cuſtos, & n paſcens, & ad o m 3 Reg.19 n 1 Petr.2.
ſeipſam conuertens, & hæc adunans immenſurabiliter & excelſe. Nõ enim cõ- o Sapien 7 p 1.Cor.15
tinentiæ, aut uitæ, aut conſummationis cauſa tantum eſt ut a ſola hac, aut altera
prouidentia ſupernominabilis bonitas nominaretur. Omnia uero ſimpliciter, et
indiffinite in ſeipſa quæ ſunt præambiens, perfectiſſimis unius ſuæ & cauſaliſſi-

Ca. I

mæ prouidentię bonitatibus, & ex omnibus qui ſunt harmonice laudatur & nominatur. Et quidem non iſtas ſolas theologi diuinas nominationes honorant quæ ſunt ab omnibus, aut partitis prouidentijs aut profuſis: ſed & a quibuſdã ē, quomodo diuinis p reſponſis in ſacris templis aut alijs formis q magiſtros aut r s t u prophetas illuminantibus, iuxta alias & alias cauſas, quæ & uirtutes nominant ſuperdictionem, & ſupernominationem bonitatem, & x formas ei, & y ſimilitudines humanas, aut z igneas, aut a electrinas circumponunt, & b oculos eius, aut c aures, & nexos d crines, & e facies, & f manus, & g poſteriora, & h pēnas, & i brachia, & k dorſa, & l pedes laudãt, m coronasq; & n thronos, & o calicem, & p crateras eius: & alia quæcunq; myſtica ſunt ei circunformant, de quibus in ſymbolica theologia ſecundum uirtutem diximus. Nunc uero quęcunq; pręſentis ſunt actionis ex eloquijs congregantes, & ſicut quadam regula his quę dicta ſunt utentes, & ad ea reſpicientes ad reſerationem inuiſibilium diuinorum nominum prouenianus. & quę quidem ſemper per omnem nobis theologiam, hierarchica lex induxit, diuina contemplatiua uirtute theophanias inſpiciemus proprie dicere theorias, & aures ſacras, mirabilibus diuinorum nominum replicationibus apponamus, q ſanctis ſancta ſecundum diuinam traditionem collocantes, & indoctis hæc irridentibus & illudentibus auferentes. Magis autē ipſos illos, ſiquidem omnino ſunt huiuſmodi, quidam homines in hoc diuina pugna redimētes. Te quidem hæc cuſtodire oportet, o bone Themothee iuxta ſacratiſſimam inductionem: & neque dicta, neq; prolata diuina facere in indoctos. Mihi autem det deus diuinitus laudare, non uocatæ & non nominatæ diuinitatis beneficas multas nominationes, & r ne auferat uerbum ueritatis ex ore meo.

p 1 Cor 6. q Pſal. ... e Iere 23. s Iſaiæ 55. t Sapien. 8. v Iſaiæ 66. x Pſal 67. y Matt 6. z Danie. 8. a Mala 3. b Apo 2. c Deute. 4. d Iohan. 4. e Thre 4. f Oſeæ 14. g Eccle 43. h Pſal 117. i 1 Cor. 10. k 1 Co 15. m Iſaiæ 51. n Eccl. 24. o Thre. 5. p Iſaiæ. 6. q 3 Reg 8. r Iud. 6. s 3 Re. ii 12. t Exod. 6. v Iſaiæ 6. x Canti. 1. y Canti 5. z Deute 4. a Eze. 1. b Hebr 4. c Iſaiæ 5. d Can 5. e Pſal. 33. f Pſal. 118. g Gene 16. h Deu. 32. i Iſaiæ. 52. K Exo. 33. l Deu. 33. m Iſaiæ 14. n Danie. 7. o Pſal. 115. p Canti. 7. q Matt 7. r Pſal. 118

EXPOSITIO HVIVS PRIMI CAPITVLI, QVAE SIT RATIONIS interpretatio & quæ de diuinis nominibus traditio. Art. I.

Tractaturus in volumine iſto beatiſſimus Dionyſius de diuinis nominibus, hoc eſt, de his quæ deo proprie & abſolute conueniunt, vtputa ſine reſpectu ſaltem reali: primo continuat ſe ad librum quem immediate ante iſtum cōpoſuit, qui non fuit de hierarchijs, ſed de ſuperbeatiſſima trinitate. Deinde præmittit documenta quædam communia, primo faciens mentionem aliquam nominum, ad ſuam conſiderationem ſpectantium in communi. Secundo de talibus agit in ſpeciali capitulo quarto, vbi declarat qualiter deus appelletur bonus & bonitas, nec oportet in his plurimū præuolare & præuenire dicenda, quoniam hæc omnia ſuis locis atq; capitulis ordinate patebunt. Nec intēdo hic intendere, nec immorari, neq; inſiſtere, niſi taxtus expoſitioni, non quæſtionum ventilationi: quæ quaſi innumerabiles poſſent hic introduci, quæ ſuper primum Sententiarum ſunt expeditę. [Nūc autem ó beate vir poſt theologicos* characteres in diuinorum nominum replicationem, quantum licet, tranſeamus] hoc eſt, ó felix Timothee coepiſcope & confrater in domino, tranſeamus per mentis conſiderationem quantum licet, id eſt, prout nobis poſſibile eſt, gratia operante, in replicationem, id eſt, frequentem & iteratam conſiderationem, ſicut id quod replicatur, ſæpe inſpicitur. Vel, in replicationem, reuoluendo & repetendo quæ ſanctus Hierotheus ſcripſit de his, aut alij quidam. Replicationem, inquam, nominum diuinorum, id eſt, nominum nominantiū per reſpectum ad nomina nominata, vtputa ad res ſignificatas. Vel, nominū diuinorum, id eſt, rerum diuinarum, ſignificatarum per nomina de quibus hic agitur, cōſiderando ſecundū quas rationes & proprietates earū cōueniāt eis nomina iſta, nec dubiū qn ſpecialiter hic agatur de rebus, ſiue de re eadē ſecundū varias ratiões & proprietates ipſius, ſecundum quas poteſt pluraliter ſignificari, quēadmodum cū ait Apoſtolus: Inuiſibilia dei per ea quę facta ſunt, conſpiciuntur. Vbi p inuiſibilia dei, nō intelligūtur inuiſibiles creaturæ dei, vt angeli, ſicut cū ad Hebræos dicitur

*hypotypo ſes.

Roma. 1.

tum Fi

A tur: Fide intelligimus aptata eſſe ſecula, vt ex inuiſibilibus, id eſt, poſt, vel ex inuiſibilibus, id ē, Hebræ. 11.
poſt inuiſibilia viſibilia fierent. Poſt, inquam, ordine dignitatis, nō temporis, cum ſcriptum ſit:
Initio tu domine terram fundaſti. Vel ex inuiſibilibus, id eſt, ſimpliciſſimis idealibus ratiōibus
mentis diuinæ. Hæc itaq; conſideremus poſt characteres theologicos, id eſt, poſt conſideratio-
nes & notificationes proprietatum perſonalium in diuinis, diſtinctiuarum ſuperbeatiſſimarum
perſonarum ad intra: vt ſunt paternitas, filiatio, proceſſio, de qbus tractauit theolog' libro de
diuinis characteribus, quem librum (vt dictū eſt) nō habemus. Dicunt autē characteres iſti the-
ologici, qa de iſtis tractare ad theologum ſpectat: & quoniā circa eos theologia. i. ſermo diui-
nus atq; de deo tractans, verſatur. ¶ Prætęrea character interdum ſumitur in diuinis pro per-
ſona diſtincta, vt cum ad Hebræos de vnigenito filio dicitur: Qui cum ſit ſplendor glorię & fi-
gura ſubſtantiæ eius. In Hebræo ſcriptum eſt, & character ſubſtantiæ eius. Interdū ꝓ proprie- Hebræ. 1.
tate diſtinctiua, vt hic. ¶ Conſequenter primum documētum ſubditur generale. [Sit aūt & nūc
nobis elogorum lex ꝓdiffinita, veritatē nos inuenire eorum quæ de deo dicta ſunt, non incredibi
libus humanæ ſophiæ verbis]. i. ſicut in alijs locis ac paſſibus ſcripturarum, ita & hic præfixa &
obſeruanda ſit nobis lex elogorum. i. doctrina & iuſſio ſacræ ſcripturæ, videlicet inuenire nos
veritatem. i. ſciētiā nūc dicēdorum inueniamus, nō qſi à caſu aut de nouo ex proprio ſenſu, ſicut
iuxta philoſophū aliq bene ſunt inuētiui, alij bene iudicatiui. Hinc ſubditur: nō in credibilibus Philoſo.
verbis hūanæ ſophiæ. i. non ex humanis argumentationibus, prout Corinthijs ſcribit Apoſto 1. Corin. 2.
lus: Prædicatio mea ad vos nō fuit in pſuaſibilibus hūanæ ſapiētiæ verbis, ſed in ſapiētia ſpiri-
B tus & virtutis, hoc eſt quod ſeqtur: [Sed in appropriatiōe ſpiritu mouēte theologorum virtutis] †approbati one.
. i. ex rōnibus & cōſiderationibus cōuenientibus, proportionatis ac ꝓprijs virtutis. i. diuinæ pote-
ſtatis ſeu oīpotētiæ dei, & virtuoſorum operum eius, vt ſunt potiſſime ſupnaturales effectus ac pro-
phetiæ, miracula, ſigna, ꝓdigia, qbus fides innititur, veritasq; ſcripturæ probatur. De qbus legi
tur ad Hebreos: Quomō effugiemus, ſi tātam neglexerimus ſalutē, quæ in nos cōfirmata eſt, cō
teſtāte deo ſignis & portentis & prodigijs, & ſpiritusſancti diſtributionibus? Vnde in Marco re Mar. 16.
citatur: Illi aūt profecti, prædicauerūt vbiq;, domino cooperāte & ſermonē cōfirmāte ſequenti
bus ſignis. Sic ergo inueniemus veritatē, mouēte ſpiritu theologorum. i. dirigēte nos ſpiritusſan-
cto, quo inſpirati locuti ſunt ſancti dei homines. In euāgelio quoq;: Nō em̄ vos eſtis qui loqui-
mini, ſed ſpiritus patris veſtri qui loquitur in vobis [per quam ineffabilibus & ignotis ineffabi
liter & ignote cōiungimur ſecūdum meliorem noſtræ rationalis & intellectualis virtutis & o- 2. Petri. 1. Matt. 10.
peratiōis vnitatem] hoc eſt, per quam virtutem ac opem ſpiritusſancti cōiungimur per cogni-
tionem & affectum ineffabiliter & incognite. i. modo ineffabili & ignoto carnalibus, rudibus,
indoctis & perfidis, q ſe ſupra corporalia & naturalia nequeunt eleuare. Ineffabilibus & igno-
tis, i. diuinis perſonis, & his quæ ſola fide ac ſupernaturaliter cognoſcuntur per myſticam con-
templationem, per ſaporem internū, per reuelatiōem & raptū, & per occultiſſima ſentimēta, iu-
xta illud in Canticis: Sub vmbra illius quā deſiderabā, ſedi: & fructus eius dulcis gutturi meo. Can. 2.
Atq; in Pſalmo: Quā magna multitudo dulcedinis tuæ dn̄e. Quæ ineffabilia & ignota cēſent, Pſal. 30.
C quoniā nūc perfecte & plene agnoſci & exprimi nequeūt, cum & intellectus noſter ad maniſe-
ſtiſſima naturæ ſe habeat ſicut noctuę viſus ad lumē ſolis, ſecūdum meliorem vnitatem. i. ſecū Philoſo.
dum nobiliorem recollectiōem & ſimplificatiōem virtutis. i. potētiæ & operatiōis noſtræ ra-
tiōalis & intellectualis. Porro ratio & intellectus & volūtas, ſunt vna vis animæ, ſed differūt a-
ctu & rōne. Dicitur etem̄ ratio, inquantum diſcurſiua: & intellectus, prout ſimpliciter intuetur Ratio.
veritatem. At uero potētiæ intellectiuæ, per vnionem & occupatiōem circa altiora & nobilio- Intellectus.
ra ſe, meliorantur: per vnionem vero & occupationem circa inferiora & viliora, deteriorātur.
Ideo ſubtiliter ait, ſecūdum meliorem vnitatem &c. Hæc qppe eſt optima & ſaluberrima vni-
tas partis noſtræ intellectiuæ qua circa ſummū & increatum obiectū recte per ſapiētiā & fer-
uorē vſatur, & in illo colligit, ſimplificatur ac ſtabilitur. Nēpe q adhæret ſic deo, vnus ſpiritus ē
cū eo. ¶ Seqtur aliud ſaluberrimū ac ſalubre ſapiētiſſimū documētum temeritatis & præſum 1. Cor. 6.
ptiōis, curioſitatis & ſingularitatis, hæreticarumq; prauitatū & immoderatorum ſcrutiniorum re-
preſſiuū & euulſiuū. [Vniuerſalit' itaq; nō audēdū dicere neq; intelligere qd de ſupereſſentiali Tūi de diui nis aſſerē-dū ꝗtum declarat di-uina inſpi-ratio.
& occulta diuinitate, præter diuinitus nobis ex eloquijs ſacris expreſſa] hoc eſt, iſtud in cunctis
eſt obſeruandum, non audendum, id eſt, vt nemo audeat dicere aut intelligere, mente concipe-
re cum aſſenſu. quid, id eſt, aliquid, de ſupereſſentiali & occulta, id eſt, incognita deitate, quæ
eſt omni ſecreto ſecretior, & omni interiore interior. Cui loquitur Iſaias: Vere tu es deus ab- Iſaiæ. 45.
ſconditus, deus Iſrael. Præter expreſſa diuinitus nobis ex ſacris eloquijs, id eſt, præter ea
aut certe contra ea, quæ nobis deſuper ſunt expreſſa, reuelata ſeu notificata ex ſcripturis, ita
quod

Ga.I. quod in ſcripturis contenta ſunt explicite, aut ſatis implicite, & à ſcripturis canonicis nequa- B
quam diſcordant: quod vtique adhuc vigilantius eſt ſeruandum de ſupergloriofiſſima trinita-
te, cuius cognitio & articuli fidei ac credenda, multo plus capacitatem noſtram tranſcendunt,
quàm quæ diuinitatis vnitatem concernunt, cum vnitas iſta quantum ad quia eſt, naturali pa-
teat ratione. His conſonat quod primo libro loquitur Damaſcenus: Non eſt, dicens, poſſibile
Ioā. Dam. quid præter ea quæ diuinæ à diuinis eloquijs veteris & noui teſtamenti enarrata ſunt & mani-
* intellectū feſtata, dicere de deo vel vniuerſaliter intelligere. [Ipſius enim ſuper rationem & * intelligenti-
am & eſſentiam, & ſupereſſentialis ipſa ſupereſſentiali ſcientia reponenda] hoc eſt, ſcientia ſeu
cognitio ipſius dei ſupereſſentialis, qui eſt ſuper omnem rationem & intelligentiam eſſentiamq;
creatam, reponenda eſt in ſupereſſentiali ſua ſcientia, ita quod ipſe ſolus plene comprehendit
ſeipſum, & ſibi ſoli aſcribenda eſt plena & comprehenſiua ſui ipſius cognitio, ſic quod tam per-
fecte cognoſcit ſe, ſicut ex ſua natura cognoſcibilis eſt. Etenim tantum habet de cognoſcibili-
tate, quantum de entitate, actualitate, formalitate & perfectione. Hinc ſcriptum eſt: Nemo no-
Matt.11. uit filium niſi pater, neque patrem quis cognouit niſi filius. In Iob quoque libro: Forſitan veſti-
Lucæ.10. gia dei comprehendes, & vſque ad perfectum omnipotentem cognoſces. ideo non debemus
Iob.11. nos irreuerenter aut immoderate ingerere ad ſciendum profunda & imperſcrutabilia ſapien-
tiæ ſuæ, præſertim cum in Prouerbijs dicatur: Sicut qui mel comedit multum, non eſt ei bonū: ſic
qui perſcrutator eſt maieſtatis, opprimetur à gloria. Hinc & nos ſobrie procedemus, ſicut
ſubiungitur: [intantum ſurſum reſpicientes] id eſt, diuina intantum contemplantes, & ad eo-
rum intuitum intantum nos erigentes [quantum ſe inſert] id eſt, quantum nobis ſe infundit & E
intus irradiat ac infulget [diuinorum eloquiorum radius] id eſt, ſapientia dei æterna, ſcriptura-
rum inſpiratrix & doctrix [ad ſuperiores claritates] id eſt, ad inſpiciendum & intelligendum
Prouer.25. myſteria diuinorum & mirabilia legis diuinæ, ac ea quæ deo varijs modis conueniunt. Pro-
Pſal.118. pter quod orauit vir ſanctus: Reuela oculos meos, & conſiderabo mirabilia de lege tua. Id-
circo agendum eſt iſtud [certa † moderantia diuina] id eſt, moderamine bene diſcreto,
† tēperātia 2.Corin.10 prout ad Corinthios ſcribit Apoſtolus: Secundum menſuram quia menſus eſt nobis domi-
† ſāctitate. nus. Qui etiam radius inſert ſe [* ad ſanctitates coarctatas] quia largitur gratiam & virtutes ſe-
Sapien.11. cundum diuerſos gradus, profectus & menſuras, prout diuerſimode diuerſos elegit: qui in nu-
Sapien.7. mero, pondere & menſura conſtituit vniuerſa. De quo legitur in libro Sapientiæ: Deus ſapien-
tiæ dux eſt & ſapientum emendator. In manu illius & nos, & ſermones noſtri, & omnis ſapien-
* quid. tia. [Etenim ſi * quidem oportet ſapientiſſima & veriſſima theologia perſuaderi]. i. * quia & hoc
certe oportet perſuaderi. i. probabiliter edocere ex theologia. i. ſcriptura, quæ ē ſermo loquēs
de deo. veriſſima, quia nil falſi ei miſcetur. & ſapientiſſima, id eſt, ſummæ ſapientiæ contentiua,
quæ & mentes facit doctiſſimas. Hoc inquam oportet ſuaderi ex ea, quod [iuxta analogiā vni-
uſcuiuſq; animorum re inſpiciuntur diuina, & inſpiciuntur thearchicæ bonitates in ſalutari iu-
ſtitia] id eſt, quod quilibet intellectus fidelis iuxta ſuam analogiam, id eſt, diſpoſitionem & pro-
portionem contemplatur diuina & inſpicit thearchicas bonitates, id eſt, principales dei perfe-
ctiones & attributa per fidem & dona ſpiritusſancti. Quo enim deſuper copioſius illuſtratur,
& donis ſpiritusſancti, ſapientia, ſcientia, intellectu, conſilio, gratioſius adimpletur, eo lympidi- F
us contemplatur diuina: & hoc in ſalutari iuſtitia, id eſt, conferente ad hoc vera & infuſa iuſti-
Pſal 10. tia, quæ voluntatem rectificat, & animam efficit deo charam: quoniam iuſtus dominus & iuſti-
Auguſt. tias dilexit: atq; vt aſſerit Auguſtinus, Mens humana in lumine tam excellenti non figitur, niſi
per fidei æquitatem purgetur, nec aliter poteſt eſſe contemplatio vera ac formata cognitio, cū
Titum.1. de iniquis dicat ad Titum Apoſtolus: Dicunt ſe noſſe deum, factis autē negant. Hinc Coloſſen-
Coloſ.1. ſibus ſcripſit: Poſtulamus vt impleamini agnitiōe volūtatis dei in omī ſapientia & intellectu ſpi-
ritali, vt ambuletis digne deo. Iſtud docet theologia, id eſt, Chriſtus in euāgelio: Dedit, inquens,
Matt.25. vnicuiq; ſecundum propriam virtutem. Atq; in Pſalmo: Dilata os tuum, & implebo illud: In-
Pſal.80. ſpiciuntur inquam, ſecundū hanc analogiam [ab his quæ in mēſura ſunt, immēſurabilitatē di-
uinitus tanquā illocalē diſtinguentē]. i. ſecundū iſtam proportionem diſtinguentē immenſu-
rabilitatem diuinitus. i. diuinam infinitatem ab his quæ ſunt in menſura. i. à rebus creatis, quæ
finitæ ſunt & menſuratæ loco, tempore, intellectu, differentia quoque ſpecifica. Idcirco dicitur
Deus incō- illocalis, quæ nec infra vniuerſi terminos clauditur aut finitur. Porro hæc proportio non fa-
prehēſibilem cit proprie iſtam diſtinctionem niſi vt ſignum, nec quicquam creatum, ſed deus maieſtatis im-
omni intel- menſæ, propria bonitate & actualitate quaſi indiuiduatur, & à cunctis diſtinguitur, per ſe
lectui ac eſ-
ſentiæ. & in ſe ſeparate ac inuariabiliter ens. [Sicut enim incomprehenſibilia & incontempla-
bilia ſunt ſenſibus inuiſibilia] id eſt, quemadmodum res immateriales, ſeparatæ, incoloratæ

videri

A videri nequeunt ſub propria ſimilitudine à viſu corporeo[& his quæ ſunt in figmento & ſimi-
litudin : ſimpla,& non ſimulata]id eſt,ſicut ſimplicis & infigurabilia ſunt incomprehenſibilia
his quæ ſunt in figmento & ſimilitudine,id eſt,quæ ſunt figurata atque ſenſibili ſimilitudine
qualificata[& ſecundum corporum figuras formatis,& incorporalium intacta & non figura-
ta informitas]id eſt,ſicut informitas ſeu priuatio formæ materialis,pura & intangibilis,eſt in-
comprehenſibilis formatis ſecundum corporales figuras,his ſcilicet quę ex ſua natura habent
corporales figuras[iuxta eandem †virtutis rationem ſuperat eſſentias ſupereſſentialis magni- † veritatis
tudo]id eſt,ſecundum ſimilem argumentationem huius medij fortis,magnitudo ſupereſſenti-
alis,id eſt,deus qui eſt maieſtas immenſa ſuper omne genus ac ordinem rerum,tranſcendit di-
gnitate & genere omnem creatam ac limitatam eſſentiam[& animos ſuper †animos vnitas].i. † animum.
ſimpliciſſima increataq; vnitas dei,exiſtens ſuper omnes animos,id eſt,ſuper vniuerſas mētes
creatas,excedit animos omnes[& omnibus virtutibus impoſſibile eſt, †quæ ſuper ſenſum eſt † quod.
arcanum]hoc eſt,arcanū,id eſt,res illa occulta conſilij ſummi,quæ eſt,ſuper ſenſum totius cre-
aturæ,eſt quid impoſſibile ad comprehendendum omnibus virtutibus, id ē, intellectibus vni- Iſaiæ 40.
uerſi,quemadmodum in Iſaia legitur:Cum quo iniit conſilium,& inſtruxit eum?Et ad Roma- Roma.11.
nos:O altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ dei,quam incomprehenſibilia ſunt iudicia e- Iere 23.
ius &c. Apud Ieremiam quoq; dicitur:Quis affuit in conſilio domini,& vidit & audiuit ſermo-
nem eius?[quæ omni ratione ſuper rationale bonum]id eſt,increatum illud bonum eſſentia-
liter ſapientiale & omni altius ratione,ſubaudi, eſt]res quæ eſt quid incomprehenſibile omni
penitus rationi[vnitas vnifica omnis vnitatis]id eſt,vnitas prima & ſumma, cauſa exempla-
ris effectiua & finalis vniuerſæ vnitatis ſecundæ. Vnum quippe dicitur indiuiſum à ſe, & diui-
ſum ab alijs,nec ſuperaddit reale aliquid enti. Deus autem excellentię infinitæ,ſeipſo maxime
ab alijs eſt diuiſus[& ſupereſſentialis eſſentia]id eſt,eſſentia incomparabilis[& intellectus inui-
B ſibilis]id eſt,incomprehenſibilis[& verbum arcanum]quod proprie conuenit vnigenito pa-
tris,iuxta illud:In principio erat verbum. Et Eccleſiaſticus ait: Fons ſapiētię verbum dei in ex- Iohan.1.
celſis[irrationabilitas & inuiſibilitas & innominabilitas]Iſta dicuntur de deo per exceſſum,qa Eccle.1.
in infinitum altior eſt omni ratione,cognoſcibilitate & nomine,nec aliquid horum conuenit
ei,prout nos capere poſſumus,ſed eminentius infinite[ſecūdum nullum eorum quæ ſunt ens]
id eſt,nec eſſe nec eſſentiam habens,ſecundum aliquod genus prædicamentale, cum ipſe ſit ſu-
um actualiſſimum & irreceptiſſimum eſſe,penitus purum & ſeparatum, non contractum vlla
differentia,nec limitatum potentia,nec coartatum materia. [Et cauſale quidem eſſendi omni-
bus]id eſt,ipſum eſt vniuerſis fontale,cauſale & effectiuum principium,ſicut reſpondit Iudæis
ſciſcitantibus eum: Tu quis es?Principium ,inquit,qui & loquor vobis[ipſum autem nō ON]
id eſt,creatum[vt omnis eſſentiæ †vnitas]efficienter,non formaliter, omnia item per reducti- Iohan 8. † ſumma
onem in ipſum, vnitatem aliquam ſortiuntur[& vtcunq; ipſa de ſeipſa proprie & ſcienter ma-
nifeſtat]id eſt,ipſa deitas de ſeipſa manifeſtat,quando & vbi & quibus voluerit non naturali
neceſſitate,nec ſymbolice aut metaphorice tantum,ſed & proprie ac ſcienter,puta per nomina
intelligibilia & attributa perfectionalia,de quibus hic pertractatur. Ex his concludit quod ſu-
pra iam dixit [De hac ergo(vt dictum eſt)ſupereſſentiali & occulta diuinitate,non audendum
dicere neque intelligere quid,præter diuinitus nobis in eloquijs ſacris expreſſa]id eſt,cogitare
præter hæc quæ dicta ſunt nobis in ſcripturis,ſicut expoſitum eſt. At uero quæ virtualiter &
C implicite continentur in illis,æquiualenter nobis in illis prolata cenſentur. Simili modo Mo-
ſes in Deuteronomio iuſſit : Non adijcietis ad verbum quod ego loquor vobis,neque auferе- Deu.4.
tis ex eo. Sic & Iohannes in Apocalypſi terribiliter comminatur: Si quis appoſuerit ad verba Apoca.22.
hæc,apponet ſuper illum deus plagas: & ſi quis diminuerit inde, auferet deus partem eius de
libro vitæ. Hinc ſubditur:[Etenim ſic ipſa de ſemetipſa in eloquijs proprie tradidit]id eſt,dei- † optime.
tas ita in ſcripturis clare & aperte docuit & præcepit. Nempe ſi crimen enorme eſt,papales fal-
ſare mutareve literas,quanto magis ſacram ſcripturam,quæ tota profluxit à ſpiritu ſancto, &
tanquam epiſtola quædam eſt,ab ipſo directa eccleſiæ?Quis quidem qualis eſt ſcientia & con-
templatio,omnibus in via eſt]id eſt,qualis ſit ſcientia atq; cognitio dei,nulli creaturæ plene re-
peribile,cognoſcibile aut comprehenſibile eſt,præſertim cognitione à priori, & quantum ad Deū ol ſe intellectus eſt inuſitat.
quid, aliquid tamen ſcimus inde, à poſteriori videlicet per eius effectus, & cognitione quia.
Scimus enim quod deus omnipotens eſt, ſciens & ſapiens ſubſtantialiter & ab æterno, &
quod eius ſcientia non eſt cauſata à rebus, ſed potius cauſa rerum: quod item eius ſcien-
tia eſt eius eſſentia. imó & cognitio: quia in ipſo realiter idem ſunt, eſſentia, ſcientia, no-
titia, quemadmodum eſſe, poſſe, & agere. Verumtamen ſicut eius eſſentia, quantum ad
ſuam in

Ca. I. ſuam infinitatem,nobis incomprehenſibilis eſt,ita & ſapientiæ atq; ſcientiæ eius interminabi
litatem neſcimus. Nec tantam ipſius ſimplicitatem perſpicere poſſumus,quod in eo ſunt idem, D
eſſe,poſſe,& agere. ¶ Præterea,circa ſapientiam & ſcientiam dei,etiam magni philoſophi gra
uiter errauerunt,quibuſdam dicẽtibus quod hæc inferiora generabilia & corruptibilia nec ſci
ret,nec curaret,imó nec prouideret,niſi forſan in generali:alijs, ꝙ inferiora etiam particularia
noſceret,non tamen quantum ad particulares proprietates,conditiones & circunſtantias:alijs
ꝙ eius ſcientia & prouidentia imponeret rebus neceſſitatem:alijs, ꝙ diuinus intellectus vileſ
ceret,ſi intelligeret quippiam extra ſe:& niſi in ſcripturis deus nobis veritatem inſinuaſſet de
ſcientia & prouidentia ſua,parum aut nil certum ac conſonum inde agnoſceremus. Inter præ
Plato. tactos demum Plato multo melius & ſanctæ fidei concordantius ſenſiſſe oſtenditur,qui ſcien
tiam ac prouidentiam dei vſq; ad inferiora,hoc eſt,vſq; ad homines incluſiue extendi,rationa
leſq; animas poſt mortem protinus in cauſam duci perhibuit,vt manifeſte legitur in Phœdo
ne. Qui & in ſecundo Timæi diſſeruit:Hoc q̄d deerat mundo,addidit opifex deus atq; vt mens,
cuius viſus contemplatioq; intellectus &c. [quæ ſunt tanquam ab omnibus ſupereſſentialiter
ſeparata]id eſt,quæ ſcientia & contemplatio dei,æterna & increata,ſunt à cunctis creatis ſepa
rata,diſtincta,ſemota,non locali diſtantia, ſed dignitatis exceſſu interminato,& excellentia pe
nitus infinita. Hinc additur,ſupereſſentialiter,id eſt,ſuper omne genus entis,& ſuper omnẽ or
dinem rerum incomparabiliter,ita quod nulla res alia,puta creata,aliam creatam ſic aut tantũ
excedit,ſed manus in infinitum[& multos theologorum inuenies, non ſolum vt inuiſibilem E
eam & incomprehenſibilem laudantes]hoc eſt,inuenire poteris in ſcripturis multos æditores
librorum ſcripturæ canonicæ,aut ſaltem authenticæ,qui ſuperbenedictiſſimam deitatem lau
dant,non ſolum vt in propria ſua natura inuiſibilem & incomprehenſibilem, vt cum fertur in
Iohan. 1. Iohanne:Deum nemo vidit vnquam. Et cum dixiſſet,Omnis qui audiuit à patre & didicit,ve
Iohan. 6. nit ad me:confeſtim adiecit,Non quod patrem vidit quiſquam,niſi is qui eſt à patre. Apoſto
1. Timo. 1. lus quoq;:Regi,inquit ſeculorum immortali,inuiſibili[ſed & inſcrutabilem ſimul & inueſtiga
bilem]ita quod per modum præconij ſublimis ſoli deo conuenientis, laudant eam etiam vt
imperſcrutabilem & inueſtigabilem, ita quod cognoſcatur quid ſit. Etenim profunditas eius
fundum non habet,nec altitudo ipſius vſquam finitur:& verſus omnẽ locum verum ſeu ima
ginarium,ſine extenſione protenditur infinite,eſtq; ſupergloriosiſſimus deus ante omnia,non
ſolus:poſt omnia,non præuentus:in omnibus,non incluſus:extra omnia,non excluſus:ſupra
Boethius. omnia,non elatus:infra omnia,non oppreſſus. De quo ſcriptum eſt in Iob:Excelſior cœlo eſt,
Iob. 11. & quid facies?profundior inferno,& vnde cognoſces?longior terra menſura eius & latior ma
Sci. re quid. ri. Deniq; cum ſcire ſit rem per cauſam cognoſcere,ille qui ſolus æternus eſt & ſimpliciter pri
mus,ſciri non valet nec ſatis mirari,nec admiratio de eo concepta,poteſt ſatiari neq; ceſſare. Si F
quidem admiratio ceſſat,dum cauſa eius agnoſcitur ſuper cuius neſcientia admiratio oritur.
¶ Amplius,quædam cognitionem noſtram pene effugiunt,propter entitatis ſuæ modicitatẽ,
vt tempus,nunc,punctus,momentum:quædam ob ſuæ entitatis & actualitatis ſublimitatem,
vt ſubſtantiæ ſeparatæ. Deus ergo ſuperdigniſſimus, vniuerſis & ſingulis infinitæ perfectior,
actualior,formalior atq; ſplendidior,nonne in infinitũ præ omnibus admirabilis, imperſcru
Pſal. 138. tabilis incomprehenſibiliſq; conſiſtit? Vere ergo cecinit Propheta deo:Mirabilis facta eſt ſci
Vente. entia tua ex me confortata eſt,& non potero ad eam[tanquam non exiſtente veſtigio vllo in
Eccle. 43. occultam eius multitudinem peruenientium]id eſt,non apparente vllo ſigno repræſentatiuo
præceſſionis eorum,qui peruenerunt ad plenam intuitionem & deguſtationem ſuæ excellen
tiæ & opulentiæ in ſeipſa. Quaſi dicat:Nulli tales fuerunt,quod eſt ſignum ſuæ incomprehenſi
bilitatis. hinc in Eccleſiaſtico dicitur:Glorificate dominum quantumcunq; poteritis,ſupera
De⁹ q̃ mõ lebit adhuc. Benedicentes dominum,exaltate eum quantum poteſtis. Maior eſt enĩ omni lau
participabi lis. de,& exaltantes eum,replemini virtute. Ne laboretis,non enim peruenietis. Quis vidit deum
& enarrabit?& q̃s magnificabit eum ſicuti eſt à principio?[Non tamen incommutabile eſt vni
Philoſo. uerſaliter bonum vlli eorum quæ ſunt]id eſt,primum & increatum bonum,nõ eſt penitus aut
omniformiter imparticipabile alicui ſecundorum:quoniam teſte philoſopho, ab hoc ente o
mnibus deriuatũ eſt eſſe & viuere. atq; vt denuo ſecundo primæ philoſophiæ fatetur,id quod
eſt prime & maxime ens & verum,cæteris omnibus cauſa eſt entitatis ac veritatis[ſed in ſeipſo
manens ſupereſſentialem collocatum radium vniuſcuiuſq; eorum quæ ſunt ſe proportionali
ter illuminationibus optime ſupermanifeſtat,& ad poſſibilem ſui contemplationem & ſocie
tatem & ſimilitudinem extendit ſacros animos]hoc eſt,bonum ſummum ſupermanifeſtat ſe
optime,id eſt,valde conuenienter,liberaliter & ordinate,deſuper ſe declarat illum in ationibus
id eſt,

id eſt, per ſuæ æternę lucis ac ſapientiæ effuſionem & infuſionem, iuxta illud Apoſtoli: Illumi 2. Timo. 1.
nauit uitam & in corruptionē. Vnde orat pſalmographus: Emitte lucē tuam & ueritatem tuā. pſalm. 42
Proportionabiliter. i. iuxta ſingulorum capacitatem, dignitatem ac merita. Attingit enim a fi- Sapien. 8.
ne uſq; ad finem ſortiter, & diſponit cuncta ſuauiter. Prouidens congrue uniuerſis, & extendit
animos ſacros, id eſt, mentes ſanctas angelicas & humanas, erigit & perducit ad contemplatio
nem ſui poſſibilem eis, & ſocietatem, id eſt, operationis communicātiam & familiarem cōmu
nionem in actibus diuinis, contemplatione, dilectione, & aliorum directione ac illuſtratione
& ſimilitudinem. i. ad ſui aſſimilationem per actus excellentiasq; uirtutum, prout dixit p Mo- Le 19. Matth. 5.
ſen: Sancti eritis, quoniam ego ſanctus ſum. In euangelio quoq;: Eſtote perfecti ſicut & pater
ueſter cœleſtis perfectus eſt. Hæc aſſimilatio potiſſime erit in patria per gloriæ dona, quæ ſi-
militudo tātæ eſt excellentiæ, ut eius cōparatiōe ſimilitudo hęc uiæ q̄ſi nulla appareat, cū & uni Iſaiæ 64.
uerſæ iuſtitiæ noſtræ in hac uita quaſi pannus menſtruatę dicantur. Ideo ſcriptum eſt: Nunc 1. Iohan. 3.
filij dei ſumus, & nondum apparuit quid erimus. Scimus quoniam cum apparuerit, ſimiles ei
erimus, quoniam uidebimus eum ſicuti eſt. Vnde ſequi uidetur, quod modo ſimiles ei non ſu-
mus, quod uerum eſt, comparatiue loquendo. [quantum eſt fas & ſic diuinitus deſiderantes]
id eſt, iſtud faciet deus quantum decet & congruit, & nos tam ſyncere ac ſapienter deſiderātes.
Per deſideria quippe pura, pia & amoroſa, præcipue aptamur & dignificamur ad ſuſceptionē
diuinorum charíſmatum, omniſq; perfectionis & gratiæ concupitæ: quoniam deſiderium a-
perit & dilatat mentem optantis, & eſt ueluti quædam hiatio uoluntatis. Hinc Danieli reuela Danieli. 1. 4. 5. 7. 8.
ta ſunt multa, quia pro communi ſynagogæ ſalute eminenter fuit ſolicitus, feruide orans, forti Daniel. 9. 10. 11. 12.
B terq; laborans, ieiunando, abſtinendo, plorando ac uigilādo, ut in libro ſuo ipſe deſcripſit. Pro Daniel. 9.
pter quod Gabriel ſanctus dixit ad eum: Vir deſideriorum tu es [& neq; ad ſuperius moderate
indita, diuina manifeſtatiōe impoſſibiliter glorificatos] hoc eſt, ſic extendet animos ſacros neq;
glorificatos, id eſt nō erigētes, nec magnificātes ſeipſos impoſſibiliter, id eſt, inordinate & ſupra
uirium ſuarum menſuram & gradum, ad ſuſcipienda diuina charíſmata, manifeſtatione, id eſt
reuelatione diuina, indita, id eſt, a deo conceſſa & influxa, moderate, id eſt, moderamine ſapiē
tiali, iuxta capacitates, & congruentias ſubiectorum & receptaculorum. Nempe ut ait Apo- Roma. 13. 1. Cori. 10.
ſtolus, Quæ a deo ſunt, ordinata ſunt. Qui denuo proteſtatur: Non prius quod ſpiritale, ſed quod
animale. Oportet ergo a ſundamento incipere, uitiorum expurgationi & paſſionum reforma
tioni efficaciter & condigne ſtudere, ſicq; ad illuminationes aſpirare ſupernas, & ad contempla
tiones eleuari cœleſtes [neq; ad inſerius ex ea quę in malum eſt, minoratiōe reſolutos] id eſt, a-
nimos ſacros non reſolutos, id eſt, non tepidos negligenteſve factos, ad inſeri⁹, id eſt, circa car
nalia & terrena, ex minoratione in malum, id eſt, ex praua animi deiectione aut puſillanimita
te, quemadmodum Galathis ſcripſit Apoſtolus: Sic ſtulti eſtis, ut cum ſpiritu cœperitis, nūc
carne cōſummemini? Itēq;: Currebatis bn̄, q̄s uos faſcinauit ueritati nō obedire? [Sed & bene, Galath. 3.
ponderate & recte ad radium eis ſuperlucentem extentos] id eſt animos ſacros extentos, id eſt, Ibidem
ſpiritaliter eleuatos bene, ponderate, id eſt, mature ac diſcrete, & recte, id eſt, linealiter, ſine du-
plicitate intentionis & obliquitate peccati, ut intentio ſemper ſit recta, ad deum erecta, non ad
C ſe peruerſe reflexa, ad radium eis ſuperlucentem, id eſt, ad unigenitum dei, qui in euangelio lo
quitur: Ego ſum lux mundi, Qui ſequitur me, non ambulat in tenebris, ſed habebit lumen ui Iohan. 8.
tæ. Qui ſuperlucet eis, quoniam ipſe eſt lux uera, qui illuminat omnem hominem uenientem Iohan. 1.
in hunc mundum, qui & ſtat ad oſtium mentis & pulſat, dicens: Aperi mihi ſoror mea, amica Apoca. 3. Cantic. 5.
mea, columba mea. Aduertamus ergo eius inſtinctum, eius doctrinam, & inſpiciamus atq; ſe
ctemur eius ueſtigia & exempla, qui admonet: Diſcite a me, quia mitis ſum & humilis corde. Matth. 11.
[& commenſurabili iuſtorum illuminationum amore] id eſt, ex affectu ingenti illuminationū
ſpiritusſancti, quas influit iuſtis, quoniam ſuper quietum & humilem requieſcit. Amore inq̄ Iſaiæ. 66.
commenſurabili, id eſt proportionato fragilitati humanæ, quæ exceſſiui amoris ardorē & ęſtu
antium deſideriorum flammas ferre uix ualeat, abſq; corporalium uirium defectione & corpo
ris debilitatione. Propter quod in Canticis effatur: Fulcite me floribus, quia amore lāgueo. Ete
nim radius illæ æternus, uerbum patris deſuper fulgens, eſt amabilitatis immenſæ: nec poſſu Cantic. 2.
mus eum diligere amore ſuæ bonitati ac amabilitati proportionato. Nihilominus etiam de-
bet amor iſte aliquo modo eſſe commenſuratus & proportionatus bono illi altiſſimo increa-
to obiecto, ita quod plus cunctis & ſingulis incomparabiliter illud amemus per appreciatio-
nem. Sic nanq; minima charitas amplius diligit deum, quam maxima cupiditas mundum,
ſeu libido æſtuantiſſima carnem. Sit ergo amor noſter ad deum, quantum poſſibile eſt, tantu
bono congruens & condignus, infatigabilis, alacer & intenſus. Poſſet quoq; per radium ſup

 ſplen

ſplendentem, lux gratiæ gratumfacientis, donum ſapientiæ ſalutaris, ſcintilla ſynteresis, cenſu D
Iſaba.4 philolo. ra conſcientiæ, iudicium ingeniti intellectus, naturalis ve rationis intelligi. Vnde cantamus: Si
gnatum eſt ſuper nos lumen uultus tui domine. Nam & ratio deprecatur ad optima, & ſyn
tereſis ſemper remurmurat malo culpę, & cōſcientia obligat etiam errans, ſecundum id Gloſ
ſæ: Quicquid fit contra conſcientiam, ædificat ad gehennam [cum reuerentia ſacra], id eſt, de
bita honorificentia maieſtatis diuinæ ac ſancto zelo diuini honoris. Vnde Ieremias: Maledi
Ieremi.48 ctus, ait, qui facit opus dei fraudulenter, aut negligenter. In Apocalypſi quoque: Quia tepidus
Apoca.3 Hebræ.12. es, incipiam te euomere ex ore meo. Hinc ad Hebræos hortatur Apoſtolus: Seruiamus deo
Deu.4. Ioſue 24 placentes cum metu & reuerentia Etenim deus noſter ignis conſumes eſt. Simus igitur inceſſa
biliter timorati, illud Ioſue penſantes: Deus ſanctus & fortis æmulator eſt, nec ignoſcet ſcele
ribus ueſtris [temperante & ſacre † reuelantes] id eſt diſcrete & pure redeuntes ad patriam, & ad
bona opera inchoata, ad horulam intermiſſa, atque confeſtim pennis contemplationis & orati
onis uolantes ad cœlum empyreum, ad intuendum ibidem angelicos ordines decentiſſime ac
Roma.12 Iſaiæ40 gaudioſiſſime ordinatos, in quibus omnibus rationabile debet eſſe obſequium noſtrum. Sic quip
pe ut aſſerit Iſaias: Sancti qui ſperant in domino, mutabunt fortitudinem, aſſument pennas ut
aquilę, uolabūt & nō deficiēt [ipſa ſequentes thearchica iuga] id eſt, leges æternas, præcepta &
iura ſummi imperatoris, ut ordinate & legitime omnia agant, nec terminos ſibi pręfixos tranſ
grediantur [quę etiam totas gubernant ſupercœleſtium eſſentiarum ſanctas diſpoſitiones] i.
uniuerſos ordines angelorum, qui creatori ſuo ſuperſanctiſſimo in cūctis promptiſſime parēt,
Pſalm.102 iuxta illud in Pſalmos: Benedicite domino angeli eius, potentes uirtute, facientes uerbum illius,
ad audiēdum uocem ſermonum eius. Et in Ioele: Multa ſunt nimis caſtra domini fortia, & fa
ciential uerbum eius [Hoc quidem ſuper intellectam & eſſentiam thearchiæ occultum inſcru
tabile eſt etiam intellectualibus mentis reuerentijs] id eſt, incomprehenſibilis iſta maieſtas dei
tatis altiſſimæ principantis, occulta eſt omni menti creatæ, Ita quod ſibi ſoli plenarie nota eſt. E
Propter quod teſte Apoſtolo, lucem habitat inacceſſibilem. Et teſtante pſalmographo: Poſuit
1.Timo.6 pſal.17 tenebras latibulum ſuum. Quæ tenebræ non aliud ſunt, quam infinita & ſuperſplendidiſſima
plenitudo luminis increati, a nulla creatura in ſua puritate perfecte uiſibilis. Hęc itaque diuinitas ſup
ōem intellectū eſſentiāque exiſtens inſcrutabilis eſt & intellectualibus mentibus reuerenda [Hęc
arcana] id eſt, incomprehenſibilia dei ſecreta, quæ ſunt unum in deo, quamuis pluraliter deſig
nentur, uidelicet ſapientia, omnipotentia, bonitas, ueritas, ęternitas, dulcedo, iuſtitia, beatitudo,
libertas [temperanti ſilentio honorantes] ita ut nec ſupra uires noſtras de eis loquamur, nec in
Luce 17. fra eas illa laudare ac notificare ceſſemus. Cumque hoc ipſum fecerimus, fateamur humiliter
nos nil dignum egiſſe: imo donum & gratiam fuiſſe, quicquid peregimus [Ad lucentes nobis
in ſacris eloquijs ſplēdores intendamus] id eſt, ueritates præclaras, lympidiſſimasque doctrinas
nobis traditas in ſcripturis conſideremus. De quibus increata ſapientia ait in libro Prouerbio
rum: Iuſti ſunt omnes ſermones mei, & non eſt in eis prauum quid neque peruerſum [& ab
Prouer.8 * ducamus ipſis in lucem † ducamus] id eſt, ex teſtimonijs lucidiſſimis ſcripturarum, euidenter proferamus
aptos ſermones ac ſalubres materias [ad thearchicos hymnos] .i. ad deſcribēdum ex eis laudes
diuinas, ut ſunt quæ iſto libro ſcribuntur: quæ quantum ad ſenſum, ex ſcripturis ſunt ſumpta F
[& ab his ſuper mundane illuminati] id eſt, ex ſcripturis ſupernaturaliter eruditi [Et ad ſacras
hymnologias formati] id eſt, ad ſancta dei præconia inſtituti [ad uidendum etiam commenſu
rate nobis per eas] id eſt, ad intelligendum etiam per ſcripturas iuxta commenſurationem &
proportionem noſtrę facultatis [donata diuina luminaria] id eſt, principales noſtros doctores,
Ioelis.2 quorum ſummus eſt Chriſtus, de quo Ioel ait: Exultate in domino deo ueſtro, quia de
dit uobis doctorem iuſtitiæ. Deinde Apoſtoli & Prophetæ, qui ſunt luminaria data eccleſię
quorum excellentiam, ſanctitatem, authoritatem, ſapientiam, uitam, miracula ex ſcripturis co
gnoſcimus, ſicque roboramur in fide, ædificamur ad ſectandum eorum ueſtigia accēdimur cha
ritate. [Et largum principium omnis diuinæ apparitionis luminis laudandum] id eſt, ad præ
coniſandum principium largum apparitionis omnis diuinæ, uidelicet deum, qui eſt liberaliſ
ſimus fons, dator & effectiuum principium totius illuminationis & reuelationis diuinæ, eſt quippe
principium luminis omnis diuinę apparitionis, quoniam ipſe eſt cauſa luminis prophetalis, lu
* tradidit. Iohan 12 ibidē. Om̄a ſūt bona deo. ciſque gratiæ, & omnis interni fulgoris [ficut ipſum de ſeipſo in ſacris eloquijs * tradit] id eſt, quē
admodum hoc uniuerſorum fontale principium de ſe aſſerit in ſcripturis. Vt eſt illud: Ambu
late dum lucem habetis. &: Dum lucem habetis, uidelicet me, credite in lucem, ut filij lucis fi
tis [Vt quia omnium eſt cauſa] deus namque eſt omnium cauſa effectiua formalis ſeu exempla
ris & finalis [Et principium] Vnde dicitur in Apocalipſi: Ego ſum alpha & O principium
& finis

& finis,primus & nouiſſimus[& eſſentia & uita]id eſt,cauſa eſſentiæ ac uitæ uniuerſorum[Et
quicquid 'decidentium ab ipſo,reuocatio & reſurrectio]id eſt reuocator,reductor & erector Iohan. 11
eorum qui peccando ab ipſo recedunt,labuntur,deficiunt. Qui ait apud Iohannem: Ego ſum
reſurrectio & uita.[Aduero deiformitatis incorruptibile perditorũ renouatio]id eſt cauſa ſpi-
ritalis renouationis,ſeu renouator perditorum,id eſt iniquorum,qui peccando perdiderunt.i.
damnatione dignos fecerunt ſeipſos. De quo in Apocalypſi dixit qui ſedebat in throno: Apoca. 21
Ecce noua facio omnia. Vnde ad Corintheos dicitur: Licet is qui foris eſt noſter homo, cor- 2 Cor. 4
rumpatur,tamen is qui intus eſt,renouatur de die in diem. Ad incorruptibile deiformitatio,
id eſt,ad hoc quod conſequentur ab ipſo eſſe gratiæ in præſenti,& eſſe gloriæ in futuro,ac re
formationem internam,per quæ fiunt deiformes & immortales[& reformatio]id eſt,cauſa re
formationis huiuſmodi,iuxta illud Apoſtoli: Reformamini ſpiritu mentis ueſtræ[iuxtaq́ im Ephe. 4
mundam agitationem mobilium collocatio diuina]id eſt,collocator & firmator eorum, qui
cito mouentur & corruunt.Iuxta agitationem immundam,id eſt ſecundum impulſum,& im
petum tentationum carnalium,aliorumq́ uitiorum ac paſſionum:quia fundati non ſunt in lu
ce ſapientiæ ac ſtabilitate uirtutum,qui circumferuntur omni uento doctrinæ,& mutantur ut
luna.de quibus ait Pſalmiſta: Non ſic impij,non ſic,ſed tãquam puluis quem proijcit uentus Ibidẽ. Eccle. 27. Pſal. 1
a facie terræ.Itemq́: Deus meus,pone illos ut rotam,& ſicut ſtipulam ante faciem uenti. Chri Pſalm 82
ſtus quoq́ apud Matthæum: Omnis qui audit uerba mea, & non facit ea, ſimilis erit uiro ſtul Matth. 7
to &c. Tales interdum deus conuertit,confortat,& ſtabilit,faciendo in eis cum tentatione
prouentum,& implens in eis illud Apocalypſi: Qui uicerit,faciam illum columnam in tem- Apocal. 3
plo meo.[& ſtantium munimen]id eſt,conſeruator ac protector exiſtentium in charitate &
gratia,ut impleant quod monet Apoſtolus: Qui ſtat,uideat ne cadat[& ad ipſum reductorũ 1.Cor. 10.
B reſtitutiua manuductio,id eſt,cauſa reſtitutiuæ manuductionis eorum,qui poſt caſum redu-
cuntur & conuertuntur ad ipſum,qui per propriam culpam facti erant ſerui diaboli, per pœ- Iona 3 Ioelis 2
nitentiam uero & gratiam reſtituti ſunt ſaluatori, & facti eius miniſtri. Ad Epheſios enim Epheſ. 2
dicit Paulus: Qui eratis lõge,facti eſtis prope in ſanguine Chriſti[& illuminatorũ illuminatio]
q̃a ab ipſo eſt lux naturæ & gratiæ ac gloriæ. Quod ſi homo illuminetur ab homine, aut certe
ab angelo,totum tamen a deo eſt,qui per cauſas ſecundarias frequenter purgat,illuminat ac p̃
ficit[& perfectorum perfectio]id eſt,perfector[principalis]quoniam omne donum optimũ
& omne datum perfectum,de ſurſum eſt[& diuinorum diuinitas]id eſt,cauſa participatę dei Iacobi. 1
ficationis eorum[& ſimplicium ſimplicitas]id eſt cauſa ſimplificationis,qua ſimplificãtur in
deo,ei totaliter inhęrendo,iuxta illud in Pſalmo: Mihi adhærere deo bonum eſt[& unitorum Pſal. 72
unitas]id eſt,cauſa unitionis eorum qui ſalubriter uniuntur[Principij omnis ſupereſſentialiter
ſuperprincipale principium]id eſt ſuper omne genus & ordinem rerum[fontale cauſale prin
cipium omnis principij intrinſeci & extrinſeci,& omnis exordij atq́ originis[& occulti ſecũ
dum quod optimum eſt traditio]id eſt dator omnis boni ſecreti[& ſimpliciter]id eſt,uniuer- Hulla ẽ optima traditio.
ſaliter[dicendum uiuentium uita,& eorum quæ ſunt eſſentia,omnis uitæ & eſſentiæ principi
C um & cauſa]Iſta patent ex dictis,quia prædicatio eſt cauſalis[per ſuam ut ſint,quæ ſunt acti-
uam & continentem bonitatem]hoc eſt,deus per bonitatem ſuam cauſalem & efficacẽ ac o-
mnia conſeruantem, eſt cauſa ut omnia illa ſint ea quę ſunt. Bonum quippe eſt communica
tiuum diffuſiuumq́ ſui. Ideo bonitas dicitur prima cauſa,radix,incitamentum & ratio commu
nicationis & productionis[Hæc autem a diuinis eloquijs,id eſt ex ſcripturis[didicimus, & o- De* quare multis ap-, elletur nominibus
mnem ſic dicere ſacram theologorum hymnologiam inuenies]id eſt ſi rite[quæſieris, reperi
es hymnologiam omnem ſacram,id eſt, totam diuinam ſcripturam deum laudantem[ad be-
neficas diuinitatis proceſſiones manifeſtatiue & laudatiue diuinas nominantes præparantem]
id eſt,exhibentem nominationes diuinas,id eſt,nomina deo conuenientia,nominatiue uel lau
datiue,id eſt per modum nudæ appellationis aut laudis ad inſinuãdum proceſſiones diuini-
tatis beneficas,id eſt emanatiões dei ad extra,liberales & benefactiuas[Vnde in omni fere the-
ologica actione]id eſt,omni pertractione & mentione ſcripturæ[thearchiam]id eſt principa
lem dei bonitatem,ſeu deum omnium principem[uidemus diuinitus]id eſt,ex inſpiratione di
uina[laudatam ut monaden quidem]id eſt,ut unitatem[& unũ, propter ſimplicitatem & uni
tatem ſupernaturalis impartibilitatis]id eſt ſuę ſuperſubſtantialis indiuiſibilitatis,qua nec in par Deus unitas
tes, nec in ſpecies nec in ſuppoſita ſubſtantialiter diuerſa diuiditur. Ex qua ut unifica uirtute
unimur,]id eſt ex increata dei unitate factum eſt,quod nos in quibus eſt multiplex compoſitio
atq́ diuerſitas in quandam unitatem redigimur,ita quod in quolibet noſtrum eſt una tantũ

 D

natura ſpecifica ac una perſona, & multi ſumus unus grex, una ſocietas, unum myſticum cor
Proclus pus, quod ex diuina unitate ac uniõe & ex eius cauſalitate ac ordinatione proceſſit. Quod Pro
clus Platonicus in elementatione ſua theologica diffuſe ac ſubtiliſſime probat, in cuius primo
Idem. theoremate proteſtatur: Omnis multitudo participat aliqualiter uno. Et probat ſic in commẽ
Idem tario: Si enim nnllatenus participaret uno, neq; totum eſſet unum. ¶ Deinde in ſecunda theo
remate loquitur: Omne quod participat uno, & unum eſt, & non unum. De hoc multa indu
cit, quæ opportune tangetur [& partitis noſtris alteritatibus ſupermundane complicatis in dei
formem monaden congregamur, & deum imitantem unitatem]id eſt, partibus noſtris a ſein
uicem diſtinctis, complicatis, id eſt, In unum connenienter reductis & collectis, uel potius po
tentiis animarum noſtrarum, & actibus earundem circa diuerſa diſperſis ac diſtractis, in unum
* ſupermun dane ordinate recollectis ſeu coordinatis *ſupernaturaliter, id eſt, uirtute & gratia ſpiritusſancti, cõ
gregamur in monadem deiformem, id eſt, ad diuinam quandam ſimplicitatem & unitatem re
ducimur, non acquirendo aliam ſpeciem aut naturam, ſed diſpoſitionem & ordinationem cõ
uenientiorem ac meliorem. Eſtq; unitas iſta non ſimpliciter dicta, ſed collectiua & imitatiua:
quia per eam, unitatem dei aliqualiter imitamur [Vt trinitatem uero propter * ſubſiſtentis ter
Deus ut trinitas ſubſiſtẽtiũ ſuperesſentialis fœcunditatis expreſſionem]id eſt, ſuperbeatiſſimus deus aliquãdo in ſcripturis
landatur, ut trinus ac trinitas, ad exprimendum & ſignificandum in eo ſupereſſentialem fœcũ
ditatem ſubſiſtentem in eo ter. id eſt, uſq; ad trium perſonarum exiſtentiam, quia in patre eſt fe
Ephe. 3 cunditas ad productionem filij ac ſpiritusſancti. In patre autem & filio ad productionem ſpi
ritusſancti. [Ex qua] fœcunditate [omnis paternitas in cœlo & in terra eſt & nominatur,]id eſt
fœcunditas illa in deo perfectiſſime & excellentiſſime eſt, & ab ea per quandam imitationem
& participationem deriuatur ac inuenitur in cœlis & terris: non quod unus angelis alium ge
Ibidem nuit aut produxit, ſed quod in cœlis aliquando erunt patres, qui antea conuerſantur in terra. E
Iſtud ex uerbis Apoſtoli ad Epheſios ſcriptum eſt: Flecto, inquit, genua mea ad patrem domi
* ſubſtantiuam ni noſtri Ieſu Chriſti, ex quo omnis paternitas in cœlo & in terra nominatur [Vt autem cau
ſam eorum quæ ſunt, quoniam omnia ad eſſe adhibita ſunt, per eius *ſubſtantiuam bonitatem
Deus ut omniũ cã id eſt, ſcriptura laudat deum ut cauſam entium, quoniam deus per ſuam bonitatem ſubſiſten
Gene. 1. tem in ſe, eſt effectiua cauſa immediata aut mediata omniũ rerum, qui in principio creauit cœ
lum & terram & cætera tempore ſuo per ſe, aut per cauſas ſecundas. Attamen ut in exordio li
bri de Cauſis habetur: Cauſa prima in omni effectu plus influit, quam quæcunq; cauſa ſecũ
Deus ut ſapiens & pulcher. da [Sapientem uero & bonum]id eſt, ſcriptura laudat deum ut ſapientem & bonum [Quia ex
iſtentia omnia quæ propria natura incorruptibilia ſalua ſunt]id eſt, res creatæ quæ corrupti
oni non ſubiacent, quia ex ſua natura incorruptibilia, utpute quia materiam priuationi annexã
non habent, nec ex contrarijs iuxta ſunt [omni harmonia diuina & ſacra pulchritudine ſunt re
pleta]id eſt, proportione & cõnaturalitate exiſtentiũ in ſe, plena abſq; cõtrarietate. Ex hoc ſe
qui uidetur, quod creata, ex ſe ſeu ex ſua natura incorruptibilia recte dicantur, cuius oppoſitũ
aliqui imaginantur, eo quod omne creatum, ex ſua natura in nihil uertibile ſit: etſi ſibiipſi relin
quatur, protinus in nihilum uertitur. Et rurſus, quoniam omne iunctum, diſſolubile eſt in ea F
Plato ex quibus conſtat. Vnde in ſecundo Timei inducit Plato deum loquentem cauſis cœleſtibus:
O dij deorum, quorum opifex idem paterq; ego. Opera ſiquidem uos mea, diſſolubilia natu
ra, me tamen ita uolente, indiſſolubilia. Omne ſiquidem iunctum, natura diſſolubile eſt. At ue
ro quod bona ratione iunctum atq; modulatum eſt, diſſolui uelle, dei non eſt. Quapropter
quia facti generatiq; eſtis, immortales quidem nequaquam conſiſtitis, nec omnino indiſſolu
biles: Nec tamẽ unquam diſſoluemini, quia uolũtas mea maior eſt nexu ueſtro. Deniq; uidet Hẽ
Hen. Gā. rico in Quodlibetis ſuis, quod Plato multũ bene ſentit in iſtis, multoq; melius quam Ariſto
Ioban Da teles. Conſonat quoq; his quod Damaſcenus ait libro ſecundo: Omne creabile, eſt uertibile.
ſolum enim quod increabile, eſt inuertibile, ubi & paulo poſt de angelo ſubdit: Immortalis eſt
nõ natura ſed gratia. Veruntamen, ni fallor, iſta ſatis faciliter concordantur. Præſertim cum o
mnis creatura tam inceſſabiliter indigeat creatoris conſeruatione, quod ſi illa ei ad momentum
ſubtraheretur, protinus in nihil relaberetur. Nihilominus uerificatur quod materia priuationi
Deus ut benignus annexa, corruptionis eſt principium, ideo hæc per diſtinctionem poterunt concordari, ut ſuper
angelicam dictum eſt, hierarchiam [Humana autem differenter]id eſt, deitas ſpeciali ac diffe
renti modo ab alijs appellatur humana, id eſt, benigna. Nam & alia tranſlatio habet, benigna
[quia his quæ ſecundum nos ſunt, ad ueritatem uniuerſaliter in una ſui ſubſiſtentiarum com
municauit]id eſt, quia deitas in una trium perſonarum ſuarum communionem nobiſcum ac
cepit

A cepit, noſtram aſſumendo naturam in unitate perſonæ cum naturalibus proprietatibus & in
detrahibilibus ſuis defe&tibus, hoc eſt quod ait his quę ſecundum nos ſunt. i. nobis quo ad cor
pus & animã, in ueritate naturę cõmunicauit uniuerſaliter, id eſt, in omnibus naturalibus abſq; Hebræ. 2
peccato. Vnde ad Hebræos dicitur: Debuit per omnia fratribus ſimilari, ut miſericors fieret. Ibidem
Et rurſus ibidem. Quia pueri communicauerũt carni & ſanguini, & ipſe ſimiliter participauit
eiſdem[& reuocatam ad ſe ipſam reſtituit]id eſt, naturam humanam ſeu genus humanum, ad
ſe reductam per uerbi incarnationem & naturam a uerbo aſſumptam, recuperauit [humanã
nouiſſimam partem]ſeu extremitatem ſecundum aliam tranſlationem .i. hominem in fine ſe
culorum, iuxta illud Apoſtoli: Nos ſumus in quos fines ſeculorum deuenerunt]. Vel nouiſſi- 1 Cor. 10.
mam partem, quia in genere ac ordine intellectualium ſubſtantiarũ extremitas quædã parsq;
nouiſſima eſt humana natura. Hinc dicit ad Hebræos: Nuſquã angelos apprehẽdit, ſed ſemẽ Hebræ. 2. Luce 19
Abrææ apprehendit. Ideo, apud Lucam effatur: Venit filius hominis quærere & ſaluum face
re quod perierat[Ex qua] aſſumpta humanitate[ineffabiliter ſimplex Ieſus]id eſt, unigenitus
dei ſimplex incomprehenſibiliter ſecundum deitatis ſuæ naturam[compoſitus eſt]ſecundum
aſſumptam humanitatem, ex anima rationali & humana carne ſubſiſtens L & appoſitionem
aſſumpſit temporalem æternus]id eſt, filius dei ſecundum generationem a patre ætern', abſq; Philip. 2.
ſui mutatione induit formam ſerui iuxta illud ad Philippenſes: Qui cum in forma dei eſſet, exi
naniuit ſemetipſum, formam ſerui accipiens[Et æqualis nobis factus eſt].i. conformis & ſimi
lis nobis in noſtra[natura omnium ſecundum omnem naturam ordinis ſupereſſentialiter mo
litus]id eſt, creando operatus ordines omnium, id eſt uniuerſitatem creaturarum, ſecundum
omnem naturam tam corporalium quam ſpiritualium entium. Per quod excluditur hęreſis
Manichæorum. Hoc eſt quod ad Coloſſenſes dicitur: In ipſo condita ſunt uniuerſa in cœlo Coloſſ. 1.
B & in terra, uiſibilia & inuiſibilia, ſiue throni, ſiue dominatiões, ſiue principat', ſiue poteſtates[cũ
incommutabili & inconfuſa propriorum collocatione]id eſt, cum inuariabili & imperturba-
bili retentione & poſſeſſione diuinarum ſuarum proprietatem & attributorum. Nam noſtra
aſſumpſit, ſua non depoſuit[& quæcunq; alia deifica luminaria eloquijs conſequenter diuino-
rum noſtrorum ducum occulta traditio expreſſe nobis donauit]hoc eſt, quęcunq; alia luminaria
deifica, id eſt, quoſcunq; præclaros ſanctos doctores aut eorum dogmata uel ſcripturas dona
uit nobis traditio occulta .i. doctrina ſupernaturalis expreſſe, id eſt, plano & facili ſtylo ducum
noſtrorum diuinorum puta apoſtolorum & euangeliſtarum eloquijs .i. in ſcripturis a ſe editis
in quibus allegauerunt & nobis commendauerunt ac reliquerunt libros ueteris teſtamẽti. Nã 2. Petri. 1.
& beatiſſimus Petrus in ſua canonica: Firmiorem, inquit, habemus propheticum ſermonem,
cui benefacitis attendentes tanquam lucernæ lucenti, & c.[Hæc & nos didicimus nunc qui- Diuina ri
dem ratiõabiliter nobis per ſacra uelamina eloquiorum & hierarchicarum traditionum, huma te docent
nitatis].i. iſta quæ uobis catholice ſcribimus, nos didicimus rationabiliter nobis, id eſt, modo p ſymbola
noſtræ naturæ cõueniẽti & apto, utputa per ſacra uelamina eloquiorum, id eſt, per deſcripti-
ones datas in ſcripturis ſub ſenſibilibus formis & ſimilitudinibus, & traditionum hierarchicarũ
.i. eccleſiaſticorum documentorum myſteriorumq; Chriſti & ſacramentorum ipſius: quia ut
C patuit, Impoſſibile eſt aliter nobis lucere [diuinum radium', niſi circumuelatum uarijs for- ca. 1. cę. hie
mis ſenſibilium rerum. Vnde ſubiungitur [ſenſibilibus quidem inuiſibilia & his quæ ſunt ſu
pereſſentialia circumuelantis, & formas & ſimilitudines carentibus formis & ſimilitudi-
nibus circumponentis] hoc eſt, humanitatis Chriſti ſeu benignitatis diuinæ circumpo-
nentis, inuiſibilibus ſenſibilia, ut per ſenſibilia inſenſibilia & inuiſibilia deſignentur & intelli
gantur. Et circumuelantis ſupereſſentialia, id eſt, æterna & diuina ut ſuperpræſtantiſſimã tri- Danie. 7.
nitatem, hijs quæ ſunt, id eſt, per uariabilia & creata, ſicut cum pater æternus in Daniele deſcri
bitur. Per antiquum dierum, cuius capilli ueluti lana alba. Et item circumponentis formas &
ſimilitudines materiales, carentibus, id eſt his qui carent talibus formis, ut cum angeli deſcri-
buntur in formis iuuenum pennatorum, ſicut in Iſaia.[& ſupernaturalem & non figuratam Iſaiæ 6
ſimplicitatem uarietate partitorum ſymbolorum, & multiplicantis & præfigurãtis]hoc eſt
præfatæ humanitatis multiplicantis & præfigurantis, id eſt, multipliciter ac figuraliter ſigni-
ficantis ſummam dei ſimplicitatem prorſus infiguratam, utputa non extentam, nec quantam
uarietate ſymbolorum partitorum, id eſt per uaria ſymbola & materialia entia, immaterialiũ
deſignatiua, ut cum de ſuperſimpliciſſimo & incircumſcriptibili deo ſcriptum eſt in Iob: Alti Iob. 11.
or cœlo eſt, longior terra menſura eius, latior mari. In Iſaia quoq;: Cœlum mihi ſedes eſt, ter- Iſaiæ. 66
ra autem ſcabellum pedum meorum. Hæc facit humanitas, id eſt benignitas dei, condeſcen-
dens imbecillitati noſtri intellectus, non ualentis nunc immaterialia ſimpliciſſima infigurata

illa: in ſua puritate ac ſimplicitate concipere. De hoc dictum eſt copioſe ſuper angelicã hierar D
chiã [cũ autem incorruptibiles & immortales facti fuerimus, & chriſtiformi & beatiſſima re
1. Theſſ. 4 cipiemur quiete ſemper cum domino, iuxta eloquium, erimus] Sic enim Apoſtolus ad Teſſa
lonicẽſes: Simul, ait, rapiemur in nubibus obuiã Chriſto in aera, & ſic ſemper cum domino e-
Matth. 25. rimus, quãdo dicturus eſt Chriſtus electis: Venite benedicti patris mei, poſſidete paratum uo
Iohan. 14 bis regnum à cõſtitutiõe mundi. De hac reqnie Chriſtiformi ꝑpetua dixit ipſe diſcipulis: Va
do parare uobis locum, & iterum ueniam & aſſumam uos ad meipſum. Et, Gaudebit cor ue-
Iohan. 16 ſtrum, & gaudium ueſtrum nemo tollet a uobis. Iſtud quantum ad animam, conceditur ſan-
ctis mox poſt peregrinationis huius curriculum [Viſibilis quidem ipſius diuinæ manifeſtatio
nis in caſtiſſimis contemplationibus repleti] id eſt, poſt uitã hãc impleti ſeu implẽdi cõtẽplatio
nibus caſtiſſimis, i. mundiſſimis, quibus nihil adulterinę auerſionis, reflexionis, diſtractiõis miſ-
cetur, manifeſtationis ipſius uiſibilis, quando uidelicet poſt reſurrectionem glorificati uidebi-
mus Chriſtum in ſua glorificatiſſima humanitate. Vel, repleti diuine manifeſtationibus, id
eſt, claris aſpectibus ipſius uiſibilis, id eſt, Chriſti, in glorioſiſſima ſua humanitate qua exte
rior homo miro gaudio reficietur. [manifeſtiſſimis ſplendoribus nos †circumluſtrati] Tunc ete
† circumlu ſtrati nim erunt tres radiantiſſimæ dotes in anima, & quatuor pulcherrimæ dotes in corpore, qui-
bus electi erunt undiq; perluſtrati, circumiluſtrati & illuſtrati, iuxta illud Iſaiæ: Implebit ſplẽ
Iſaiæ 58 Matth. 13 doribus animam tuam. Et, Fulgebũt iuſti ſicut ſol in regno patris eorum [ſicut diſcipulos in il-
la diuiniſſima transformatione] id eſt, ſicut tres apoſtolos circumfulſit claritas ingens in Chri-
Matth. 17 Marci. 9. ſti transfiguratione. Vnde Matthæus ait: Transfiguratus eſt Ieſus ante eos, & reſplenduit faci
Lucæ 9. es eius ſicut ſol [Inuiſibilem autem ipſius illuminationem impaſſibili & immateriali intellectu
participãtes] id eſt, claram facialem & beatificam uiſionem & illuſtrationem a Chriſto ſuſcipi
entes intellectu iam totaliter expurgato, ſpiritualizato, & deificato, quãdo nequaquã grauabi
mur corpore, quãdo cognoſcemus ſicut & cogniti ſumus, & implebitur illud Apocalypſis: E
1. Cor. 13 Serui dei uidebunt faciem eius, & regnabunt in ſecula ſeculorum [& ſuper intellectum unita-
Apocal. 22 tem, id eſt unionem cum deo perfectam, inauertibilem, conſummatam: quæ tanto maior tũc
erit, quanto eum ardentius & inæſtimabilius & indeſinentius diligent: ideo erit unitas ſuper in
tellectum, hoc eſt, tam intima, quod id in præſenti nec capere poſſumus, nec effari, ſicut & pax
Chriſti, teſte Apoſtolo, exuperat omnem ſenſum [inſuper apparentium radiorum ignotis &
Philipp. 4 beatis experimentis] id eſt, tunc etiam participabimus, affluemus, exultabimus & afficiemur be
atificis ac ſuauiſſimis experientijs, guſtibus, ſentimentis luminũ ſupernorum, nobis mõ incog-
Iſaiæ. 54. 1. Cor. 2. tis & in expertis: quoniam oculus non uidit, nec auris audiuit, nec intellectus nunc capere po
teſt, quæ præparauit deus diligentibus ſe [In diuinorum imitatione ſupercęleſtiũ animorum]
id eſt, inſtar angelorum ſanctorum [ſicut angeli enim, ut eloquiorum ueritas ait, erimus] id eſt
ſimiles angelis glorioſis, & ad eorum ordines iuxta diuerſitatem meritorum aſſumpti [& filij
dei reſurrectionis filij ſunt] Sic enim in Matthęo legimus: In reſurrectione non nubent, neq;
Matth. 22. Diuina do cẽda per imagines nubentur, ſed ſunt ſicut angeli dei [Nunc autem ut nobis poſſibile, neceſſarijs quidem in diui
nis ſymbolis utimur] id eſt in ſtatu præſenti per ſenſibilia ſigna atq; ſimilia, ad diuina & inuiſibi-
lia proficiſcimur. Vnde & Chriſtus in euangelio frequenter per talia nos informat [& ex i F
pſis iterum in ſimplam & unitam inuiſibilium contemplationum uirtutem proportionaliter in
tendimus] id eſt, cum uiſibilibus uti cœperimus ad inuiſibilia cognoſcenda, tunc mox ipſa ui
ſibilia tranſcendendo, dimittimus ea, ſicq; nos ad immaterialia eleuando intendimus, & tranſi
mus proportionaliter, iuxta quod poſſumus: & prout ſenſibilia ſimbola illa aptiora fuerint ad
ſpeculandum in illis, & ex illis diuina obiecta reducendo nos introrſum ad uirtutem ſimpliã
& unitam, id eſt ad ſapientiæ claritatem & charitatis ardorem, atq; ad mentis recollectionem
& ſtabilitionem in deo, diſtractionibus & imaginationibus uanis, paſſionumq; motibus & cũ
ctis inquietationibus mentis, prorſus abiectis [& poſt omnem ſecundum nos deiformium in
† requieſcentes. telligentiam †reſecantes noſtras intellectuales operationes] id eſt, poſt omnem conſideratio-
nem diuinorum nobis poſſibilem modo humano, reſecantes, id eſt ſupergrediẽtes ac relinquẽ
tes proprios actus interiores, non ipſos non habendo, ſed non apprehendendo, nec attenden
do [in ſupereſſentialem radium, ſecundum quod iuſtum eſt, nos immittemus] id eſt, aciem
mentis noſtræ infigemus in lumen increatum, ſecundum quod decens eſt, cum reuerentia &
ſobrietate. Vel potius prout præuenti aut ſurſum tracti aut rapti fuerimus, iuxta apoſtolicũ
2. Cor. 3 illud: Nos autem reuelata facie gloriam domini ſpeculantes, in eandem imaginem transfor
mamur, a caritate in claritatem tanquam a domini ſpiritu [in quo omnes fines omnium co-
gnitionũ ſuperarcanæ ante ſubſtituti ſunt] i. in quo ab æterno idealiter & cognitiue præexti
terũt

A terunt conſummationes & fines cunctarum cognitionum, imo & uniuerſorum actuum & de
ſideriorum rectorum [Quem neq; intelligere, neq; dicere poſſibile eſt] perfecte pure & plene
ſicuti in ſeipſo conſiſtit [neq; omnino quoquo modo cõteplari] id eſt, non eſt poſſibile ipſum
in uita hac intueri ſyncere, prout in propria maieſtate ac gloria reſidet [propter quod ipſe ab
omnibus remotus ſit] id eſt, ab omnibus diſtans in infinitum, non loco, ſed ſuperemiuentia &
exceſſu perfectionis immenſę. Veruntamen Apoſtolus ait in Actibus: nõ lõge eſt ab unoquoq; Actuũ. 17
noſtrum. In ipſo enim ſumus, uiuimus & mouemur. Ipſe quoq; per Ieremiam loquitur: Putas Ieremię 23
ne deus e uicino ego ſum, & non deus de longe? Nunquid non cœlum & terrã ego impleo?
Verum iſta faciliter concordantur, quoniam ipſe eſt in omnibus & ubiq; per eſſentiam,
præſentiam & potentiam, in omnibus, non incluſus. extra omnia, non excluſus qui & eſſen- Boethius
tijs rerum illabitur, & infra terminos eſſentiarum continetur, non finitur [& ſuperinco-
gnitus] cognitione quid eſt], imo ſicut notiſſimum eſt quia eſt, ſic ignotiſſimum eſt quid eſt
[& omnium quidem eſſentialium cognitionum & uirtutum ſummitates ſimul & omnes ſu-
pereſſentialiter in ſeipſo præambientem, hoc eſt] cognoſcimus præambientem. i. ab ęterno in
ſe includentẽ & compræhendentẽ in ſe ſummitates, excellentias, perfectiones cognitionum
eſſentialium, id eſt principalium. Vel rationũ ac diffinitionum quidditatiuarum quę admodũ Ioh. Damaſ.
paucis ſunt cognitæ. cum aſſerat Damaſcenus: Species ſpecialiſſimas angelorum ſoli creato-
ri cognitas eſſe, ſic & omniũ uirtutes ei ſunt notæ, uirtutumq; ſummitates. [Omnibus uero in-
cõpræhẽſibili uirtute etiam ſupercœleſtibus animis ſupcollocatũ] id eſt, præminẽtẽ ac pſidẽ-
tẽ, propter quod ſępius in ſcripturis dicit ſuperaltata [ſi eñ ſcientiæ omnes exiſtẽtiũ ſunt]. i. cũ
cũctę ſciẽtię circa realia obiecta uerſentur præſertim reales ſciẽtiæ, ſciẽtiæ tamẽ humanæ po-
tius ſunt de rebus quo ad eſſe eſſentię, quod eſt eſſe quidditatiuũ: quã quo ad eſſe exiſtẽtię, quod
B eſt proprie ſuppoſitorum mutationiq; ſubiacet [& in ea quæ ſunt, finem habent] id eſt, circa
entia atq; in entibus terminant [ipſa omniũ eſſentia ſumma] puta diuina eſſentia [ab omni ſcien
tia eſt remota]. i. ab omni ſcia creaturæ eſt elõgata per exceſſum & incõprehẽſibilitatem. Eſt
melior eſt omni ratiõe & omni ſcia]. i. qa pſtãtior eſt infinitę omni ratiõe creata, ac omni ſciẽ-
tia depẽdẽte [& ſuper intellectũ uniuerſaliter & eſſentiam collocit]. i. omni intellectu atq; na
tura abſoluta ſublimior eſt, [Omniũ qdẽ cũ ſit acceptiua & cõprehẽſiua] id eſt, uniuerſoꝝ co-
gnitionẽ & perfectionẽ in ſe continẽs & includẽs, nil prorſus aliũde aut ab extra ſuſcipiẽs, cũ
ſit actus pur⁹ [& pappræhẽſiua]Omnia enim ab æterno pnoſcit, iuxta id Eccleſiaſtici: Domi Eccleſ. 23
no deo antequam crearentur, omnia ſunt cognita. Et in pſalmo: Intellexiſti cogitatiões meas Pſalm. 138
de longe, ſemitã mea & funiculũ meũ inueſtigaſti, & oẽs uias meas pũidiſti [Oibus autẽ per
ſe uniuerſaliter incõprehẽſibilis eſt] Certe ut ait Saluator: Ex abundãtia cordis os loquitur. Sic Matth. 12 Lucę 6
& feruentiſſimus iſte Dionyſius zelo diuini honoris uehemẽtiſſime ſuccẽſus, ſupbñdictiſſimũ
deũ toto conatu extollit, & reextollit, ac ſupextollit, eũdẽ ſenſum frequẽter reſumẽs, ad inculcã
dũ cordib⁹ nřis incõparabilẽ incõphẽſibilẽ, & ſupinfinitã excellẽtiã dei, ut nos ad ipſi⁹ admirati
onẽ, cultũ, timorẽ, cõtẽplationẽ, feruidũ inceſſabilẽq; inducat amorẽ. Ac ſimul p hoc pernici-
oſum condemnãs errorẽ philoſophorũ quorũdã dicentiũ q deus nõ ſit in ſeipſo ſimpliciter ac
C pfectionaliter infinitus, nec uniuerſorum fontale ac effectiuum principiũ, ſed ſum ma quędã Henr. Gã.
intelligentia & cauſa rerũ conſeruatiua, put in qdlibetis ſuis Hẽricus recitat ſatis prolixe, affir
mãs Ariſtotelẽ hoc ipſum ſenſiſſe. uerum ſuper Sentẽtias præſertim ſup ſecundũ Sentẽtiaꝝ,
copioſe & euidẽter oſtẽdi, & ex uerbis & documentis ipſius philoſophi, ſummũ & ingenioſiſ-
ſimũ illũ philoſophũ nequaquã tam ruditer deuiaſſe aut delinaſſe, potiſſime cũ & cõmentator
eiuſdẽ q inter expoſitores ipſius grecos & Arabes, meli⁹ uidet Ariſtotelẽ intellexiſſe, libro de
ſubſtãtia orbis palã teſtet, nunq̃ fuiſſe intẽtionẽ Ariſtotelis, dicere q cęlũ ſit a deo ſolũ p cõſer
uationẽ, & nõ etiã per uerã emanationẽ, atq; realem productionem [& neq; ipſius ſenſus eſt ne
q; phantaſia, neq; opinio neq; nomẽ, neq; uerbũ, neq; tact⁹, neq; ſciẽtia] Certũ eſt q nullũ hoꝝ
cõpetat uel inſit puriſſimo & immaterialiſſimo deo, niſi quod ſcientia ſuo mõ cõpetit ei quę eſt
eius eſſentia. Nihilominus cõſtat q nec ſenſu nec phãtaſia poſſit attingi, cũ ſenſus & phãtaſia
ſint uires ſenſitiue organicę quę immateriale obiectũ attingere nequeũt. Varię tñ opiniões er Liber Cauſarum
roneę fuerũt de deo. Sed ipſe nec opiniõe ualet, neq; ſciẽtia cõprehẽdi. Hinc li. de Cauſis. ſexta
propoſitiõe in cõmẽtario habetur: Res nõ cognoſcitur neq; narrat, niſi ex cauſa ſua. Cũ ergo Proclus
res eſt cauſa tantũ, nõ ſcitur nec narrat neq; cõſeqtur ipſam loquela. Quod eſt, qa narratio non
fit niſi per loquelã, & loquela per intelligentiam, & intelligentia p cogitationẽ, & cogitatio per
meditationẽ, & meditatio per ſenſum. Cauſa autem prima eſt ſup omnia iſta, nec cadit ſub aliq
hoꝝ. Vnde & Procl⁹ in Elemẽtatiõe ſua theologica theoremate, 12, ſaſ: Eſſe diuinũ neq; o pi

nabile eſt, neq; meditabile, nec intelligibile, neq; opinio eſt ipſius, nec ſcientia, nec mẽs, neq; intelligẽtia[Quomõ ergo de diuinis nominibus a nobis actitabitur ſermo ſine uocabulo] q̃ſi dicat. Quõ compilabo librũ de diuinis nominibus, cũ deus nõ habeat nomina neq; uocabula: [& ſuper nominatiõem ſupereſſentiali deitate oſtẽſa].i. demõſtrato q̃ ſupereſſentialis deitas ſit omni nominatiõe ſublimior. Ad quod cõſequẽter reſpõdet [Sed quia quod dixim⁹, unũ incognitũ ſupereſſentiale, per ſe optimũ quidẽ quod eſt, cum theologos characteres expoſuimus trinam unitatem dico homotheõ & homagathõ, neq; dicere, neq; intelligere poſſibile eſt, hoc eſt, unũ eſt ens incognitum ſuperſubſtãtiale, optimũ per ſe, quod uere eſt, quod diximus .i. de quo tractauim⁹ in libro de diuinis characteribus, cũ expoſuimus characteres theologos .i. dũ declarauimus pro poſſe proprietates relatiuas, per quas diſtinguũtur diuinæ & increatæ perſonæ, quæ nobis ineffabiles & incõprehẽſibiles ſunt, imo nec ab angelis ſanctis cõprehendi ualẽt, aut exprimi perfecte aut digne, prout in ſe cõſiſtũt, nec nos capere poſſumus eſſentias illas

Diuinarū myſteriū & angelis & animabus ineffabile.

angelicas. Hinc ſubditur[Sed & ſanctarum uirtutũ angelicæ unitates, quas ſiue ſpeculatiuas, ſiue acceptiuas oportet dicere ſuperincognitæ & ſuperlucẽtis bonitatis]hoc eſt unitates angelice .i. angeli ſancti ac ſimplices, quæ ob ſuam ſimplicitatẽ dicũtur quædam unitates, quia ſunt ſimplices formæ per ſe ſubſiſtẽs. Vnde appellãtur ſubſtãtiæ ſeparatæ, quæ ſunt uirtutũ ſanctarũ quia magnarum ſunt potẽtiarum, iuxta illud: Benedicite domino angeli eius potẽtes uirtutes, & uirtutibus ſanctis infuſis plenæ ſunt a creatiõis exordio, quas mẽtes angelicas oporteret nos dicere uel cõtemplatiuas eſſe, uel ſuſceptiuas bonitatis diuinæ ac ſummæ, quæ eſt ſupincognita, quia nec illæ mentes quæ ſunt quaſi totaliter oculus, queũt eam comprehẽdere plene imo a perfecta eius comprehẽſiõe deficiũt infinitæ, quemadmodum in infinitum inferiores ſunt intellectiuæ uirtutis & actualitatis, quam deitatas ipſa ſeu trinitas adoranda, que taliter ſibi ſoli eſt nota, eſtq; ſuperlucẽs & infinita claritate, lympiditate, puritate, ſuauitate & amœnitate in ſeipſa ſuperdelicioſiſſime ſplẽdẽs & fragrãs. Hæ inquam mẽtes ſupernæ[& arcanæ ſunt].i. ſecretæ[. & incognitæ]nobis cognitiõe quæ eſt a priori, & cognitiõe diſtincta ac quidditatiua, quia earum proprias & eſſentiales differẽtias ignoramus. Ex quibus uerbis poſſet accipi argumentum, quod intellectus humanus nõ ualeat intelligere in hac uita ſubſtãtias ſeparatas. Quod tamen quomodo poſſet quis ſoluere, dictum eſt alibi.[& ipſis ſolis ſubſiſtunt ſuper ſcientiam angelicam dignis ſuis angelis, his deiformes angelica imitatione quantum licet coadunati animi]hoc eſt, animi, id eſt, intellectus humani coadunati, id eſt: aggregati ſeu unum effecti, his, id eſt cum mentibus perfectis cœleſtibus, contemplatiuis. quantum licet, id eſt prout poſſibile eſt, ut puta imitatione angelica .i. participando & imitando pro poſſe perfectionem contemplationemq; angelorum deiformes ſunt .i. deo conformes ac multum diuini per unitiuam dei cognitionem, qua ſoli deo intenti ſunt, eleuatione pura ſupergrediendo cuncta creata, etiã angelos ſanctos. Hinc additur: [Q̃m ſecundum omnem intellectualem operationem requieſcunt]id eſt ab omni ſpeculatione intellectiua circa creata, ceſſant & repauſant, & actione mentali in creatore quieſcũt obdormiuntq; in dilecto. Talis * cum ſit deificatorum animorum ad ſummum lumen unitas].i. dum mentes deificatæ uniuntur lumini increato tam abſtracte ac pure, ita quod nil creatum aduertunt aut apprehendunt[laudant ipſum † potiſſime per omnium quæ ſunt ablationem]id eſt, per omnium citra ipſum exiſtentium abnegationẽ imo per remotionem uniuerſorum ab ipſo prout ipſi ea capere, apprehendere, aut intelligere queunt, eo quod ipſe ſuperfeliciſſimus & ſuperexcellentiſſimus & incompræhenſibiliſſimus deus, uniuerſa & ſingula penitus ac omnifarie infinite accedat, nec quicquam cum ipſo conueniat ſpecie, genere, aut categoria[& ex hoc uere & ſupernaturaliter illuminati] id eſt ex huiuſcemodi dei contẽplatione ſunt præclariſſime illuſtrati, & ad altiorem huius uitæ contemplationem perducti atq; erecti [ex beatiſſima cum ipſo unione]hæc quippe cognitio unitiua, abnegatiua, æſtuantiſſima, trãſformatiua ecſtatica appellatur myſtica theologia, de qua libro ſequenti pro poſſe tractabitur. Eſtq; unio iſta beatiſſima, id eſt, ualde beata, quo ad ſtatum peregrinationis præſentis, in qua unione quo meus ſuperſanctiſſimum deum lympidius contemplatur, eo certius conſpicit ipſum prorſus incomprehenſibilem eſſe. Idcirco per omnium ablationẽ ab ipſo laudat eũdẽ. Quo cõſtat q̃ præſumptuoſus & ſuperbus ille hereſiarcha Eunomi⁹, qui dixit ſe deũ pfecte & plene cognoſcere ſeu cõprehẽdere, ad pratã hãc dei cognitionẽ ſeu myſticã theologiã nunq̃ peruenit. ſed poti⁹ fidelis & humilis ille Dauid q grata mẽte cõfeſſ⁹ ẽ dñõ: Mirabilis facta eſt ſciẽtia tua ex me, cõfortata ẽ, & nõ potero ad eã[ga omniũ q̃dẽ ẽ q̃ ſunt cauſale] .i. q̃m deus eſt, cauſale principiũ & creator omnipotẽs uniuerſorum quæ ſunt citra & præter ipſum[ipſum autem nihil]id eſt, hoc primum principium nõ eſt, quicquam illorum, quæ nos concipe

Margin notes: pſalm. 102. — * autem Sic tex. gratia facti angeli q̃ mõ diuina noia confiteantur. — † potentiſſime. — unitate. — Eunomii hereſiarchæ veſania. — Pſalm. 138.

cõcipere aut exprimere ſecundum quod ſunt poſſumus[ut omnibus quæ ſunt ſupereſſent
aliter]exaltatum]id eſt,tanquam incomparabiliter eminens uniuerſis,quæ omnia eius compa
ratione ſunt tanquam nihilum & inane ,præſertim quantum ad ſuum eſſe & uiuere naturale.
[Igitur ſupereſſentialitatem diuinam,qualis eſt*ſuperbonitatis ſuperſubſiſtentiæ neq; ut uer Iſaiæ 40
bum aut uirtutem,neq; ut animum aut uitam aut eſſentiam,laudare eſt iuſtum]id eſt,nec iu *ſuperſub
ſtum nec condecens eſt,laudare aut affirmare ſupereſſentialitatem diuinam,id eſt deum ſuper ſiſtentia
eſſentialem,qualis eſt ſuperbonitatis ſuperſubſiſtentiæ,id eſt qualis ſit per ſuam propriam bo Deũ nullis nominibus cõprehẽdi
nitatem uel potius ſuperbonitatem ſuperſubſiſtentem,id eſt, in infinitum ſublimius atq; perfe
ctius ſubſiſtentem,aut aptius per ſe entem .Neq; ut uerbum aut uirtutem,non ſic ut laudetur
aut eſſe dicatur uerbum aut uirtus,aut animus,aut uita ſiue eſſentia. Et hoc dico,ſecundum q
nos nomina iſta ſeu res ſignificatas per ea,capere poſſumus . Veruntamen ea ſumendo ſecũ
dum quod ex natura ſua res ipſa ſignificata ſe habet,& nomina ipſa accipi poſſunt, ſic nomi-
na iſta & ſignificata per ea,propriiſſime itemq; ueriſſime deo conueniũt,imo & ita ei ſolũmo
do,quod comparatione ipſius nõ cõueniunt alijs.Sic etenim ipſe ſolus dicitur eſſe & uiuere &
ens ac uita ,eſſentia,intellectus,uirtus, poteſtas ac uerbum,loquẽdo de unigenito filio , prout
infra, potiſſime ſuper myſticam theologiam,ipſo præſtante,diffuſius exponẽtur:& ſupra fre
quenter eſt tactum,& ſuper primum Sentẽtiarum eſt introductum. Hinc ſupra illud Iohanes: Iohan. 1
In principio erat uerbum,ſcripſerunt uiri catholici,quod inueniri nõ potuit cõueniẽtius nomẽ
ad deſignãdum unigenitum patris,& generationem eius æternam,intellectualem ac immanẽ
tem,quam hæc dictio, uerbum. ¶ Deniq; ſi iſta ſyncere intelligis, grãdem & euidẽtem habes
introitum ad intelligendum pro maxima parte ea,quæ in libris diuini & magni Dionyſii de
deo dicuntur. Reſolutio namq; illorum in paucis cõſiſtit . Iſtud ergo eſt ſane ac clare intelligẽ
B dum,memoriterq; tenẽdum[Nulla enĩ eorum quæcũq; ſunt ſuper omnem ueritatem ueritate
dicitur]hoc eſt deus nõ dicitur nec eſt ullum eorum,quæ ſunt per modum nobis cõprehẽſi-
bilem,qui deus eſt ſuper omnem ueritatem[Sed ut omni habitu,motu,uita,phãtaſia,opiniõe
nomine,uerbo,uirtute,intelligẽtia,eſſentia,ſtatu collocatiõe,unitate,ſummitate, multitudine,
omnibus quæcũq; ſunt exiſtentia,ſupereminẽter remotam]id eſt deitatem laudare debemus
tãquam eminẽter remotam ,ſuper exaltatam,diſtãtem,diſtinctam ab omni habitu,motu, phã
taſia,opiniõe,& cæteris iam expreſſis,prout a nobis apprehẽdi queũt,& creaturis attribuũtur.
¶ Porro quædam iſtorum,uidelicet habitus ,motus,phãtaſia,opinio,multitudo, nequaquam
cõueniũt proprie deo[Quomodo uero ut bonitas *exiſtẽtia ipſius eſſe omniũ quæ ſunt,eſt cau *ſubſiſtẽtia
ſa optima principalis diuinitatis prouidẽtia,ex omnibus * cauſatis laudãdum]id eſt per modũ *cauſatiuis
laudis diuinę nũc exprimẽdũ eſt,q̃liter eſſe ipſius dei ,ut exiſtẽtia .i. tãquã exiſtẽs bonitas ſum Deus laudãdus ut creator
ma eſt optima cauſa oim q̃ ſunt,nõ naturali neceſſitate,Iuxta Philoſophos:ſed prouidẽtia deita-
tis ſuperprincipaliſſime ac ſuperliberrime ,iuxta uerbum Pſalmiſte:Omnia quæcũq; uoluit Pſalm 134
dominus,fecit . Ex ipſis cauſatis ,id eſt ex rebus creatis ſumẽda eſt laudatio ſeu nominatio atq;
deſcriptio iſta,quia in hac uita ex ſuis effectibus deum cognoſcimus,nõ ex immediata clara &
C obiectali ſuipſius intuitiõe[Quoniam & circa ipſam omnia]id eſt cũcta creata ſunt circa crea-
torem tanquã eorum cõſeruatorem , ſine cuius manu tenẽtia nec ad momẽtum poſſent ſub-
ſiſtere,ideo naturaliter inclinãtur & tẽdũt in ipſum:& ei ſuo modo cohærẽt,quoniam natura
liter appetũt eſſe & permanere. Vñ & cõtrarijs ſuis ac corruptiuis propoſſe reſiſtunt ,ideo di-
cũt philoſophi: a quo proceſſio,ad id cõuerſio[& ,ppter ipſam]Ipſa nãq; eſt oim cauſa finalis*
,ppter q̃d in Prouerbijs Salomõ dixit:Oia ,ppter ſeipſum opat° eſt dñs. Et in Eccleſiaſtis Fecit Prouer. 16
de° oĩa opa ſua ut timeatur[& ipſa eſt ante oĩa]cauſalitate, & ternitate,ac dignitate[& oĩa Eccle. 3.
in ipſa cõſtituta ſunt]hoc eſt, in uolũtate & diſpoſitiõe ipſius,ut in lib. Eſther dr. Dñe rex o-
mnipotẽs in ditiõe tua cũcta ſunt poſita[& eius eſſentia omniũ eſt ad eſſe deductio] .i. diuina
eſſentia eſt actiua deductio uniuerſorũ, hoc eſt,cauſa adducẽs cũcta ad eẽ,q̃m uocat ea q̃ non Eſther. 13 Roman 4
ſunt q̃ſi ſint[& ſubſtãtia].i. cauſa ſubſtãtię ac ſubſiſtẽtię rerũ iuxta illud Sapiẽtię:Quõ aũt poſ Sapien. 11
ſet aliqd ꝑmanere niſi tu uoluiſſes :aut q̃d a te uocatũ nõ eẽt cõſeruaretur[& ipſam omnia de De° omnibus appetibilis
ſiderãt]ut cauſam cõſeruatiã ac ultimũ finẽ ſummũq; bonũ. Siqdẽ bonũ eſt,q̃d omnia appe-
tũt. Hinc bonũ & finis coincidũt. Etenĩ omniũ cõditor unicuiq; rei impreſſit naturalẽ inclina
tionẽ ad ,ppriũ finẽ quẽ appetẽdo,& in quẽ tẽdẽdo dicunt appetere ultimũ finem & ſummũ
bonũ,cui° participatio q̃dã eſt bonũ particulare ac propri° finis deitatẽ ergo deſiderãt oĩa,diuer
ſa diuerſimode,ſicut ſubiũgit[Intellectualia qdẽ & rõnabilia ſciẽter] uidelicet angeli & homi-
nes,q ꝑ uires intellectuales deũ appꝛhẽdũt & cupiũt[ſubiecta uero his ſenſibiliter,id eſt ſenſitiue

uidelicet

uidelicet irrationalia. De quibus in Pſalmo: Omnia ſubiecisti ſub pedibus eius. Et in Geneſi: Dominamini piſcibus maris & uolatilibus cœli & beſtijs terræ [& alia ſecundum uitalem motum] id eſt, quædam deſiderant ſummum bonum uitaliter ut uegetatiua [& eſſentialē & conditionalem neceſſitudinem] id eſt, quædam appetunt ſummū bonum naturali cupidine, id eſt, ex conditione ſuæ naturæ, ut inanimata: hoc eſt quod theoremate quadrageſimo Proclus teſtatur: Omne ens ſubſtantialiter conuertitur, aut uitaliter, aut etiam cognitiue. Qui denuo faſſus eſt: Bonum eſt ſaluatiuū omnium entium. Propter quod appetibile eſt omnibus [Hæc ergo ſciētes theologi]. i. authores ſcripturæ [& tāquā innominabilem eam laudant] id eſt deitatem laudant tanquam non ualentem laudari nomine digno eam ſignificante, ſecundū quod in ſe eſt [& ex omni nomine] id eſt quandoq; laudant eam tanquam ſignificabilem & nominabilem per nomina ualde multa [Innominabilem quidem quidem, ut cum aiunt diuinitatem ipſam, in una myſticarum ſymbolicæ diuinæ manifeſtationis uiſionum increpaſſe dicentē, Quod nomen tui?] id eſt theologi inſinuant deum eſſe innominabilem, cum aiunt diuinitatē increpaſſe dicentem, id eſt, interrogantem ipſum deum. Quod nomen eſt tibi? in una myſticarum uiſionū, id eſt myſterialium apparitionum manifeſtationis diuinæ, quia in illa deus ſe manifeſtauit ſymbolice, id eſt ꝑ formam uiſibilem. Legitur quippe in Geneſi, quod Iacob angelum interrogauit. Dic mihi quo appellaris nomine. Inſuper in libro Iudicum Manua legitur conformiter ſciſcitatus, ſed in Geneſi ſcribitur angelus reſpondiſſe: Cur quæris nomen meum? Quod ut hic dicitur, increpatorie dictum eſt, ad deſignandum quod deus ſit innominabilis. In Iudicum uero libro fertur angelus reſpondiſſe: Cur quæris nomen meum quod eſt mirabile? ad innuendum quod admirabile, ſit unum nominum dei, iuxta quod in Iſaia de unigenito dei habetur: Vocabitur nomen eius admirabilis, conſiliarius, deus fortis, pater futuri ſeculi, princeps pacis. Quæ nomina ſunt ſecundum Hieronymum legenda & intelligenda diuiſum, ita quod ibi ponuntur ſex nomina dei. Angeli demum hæc reſponderunt in dei perſona. Poſſet tamen reſponſio illa, Cur quæris nomen meum quod eſt mirabile, accipi quaſi ad denotandum quod nomen dei ſit ita ſublime, quod homo uiator non ſit bene capax illius, ſecundū illud in Pſalmo: Domine dominus noſter, quam admirabile eſt nomen tuum in uniuerſa terra [Et ſicut ab omni eum dei nominatiua ſcientia reducēs dicere] id eſt, quod angelus dixit ſimpliciter: Cur quæris nomen meum dicere angelum, quaſi reducens, id eſt, abigens ſeu repellens ipſum Iacob ab omni dei ſcientia nominatiua, id eſt, ab omni cognitione nominum dei, quaſi innominabilis [& ut quidem interrogas nomē meū] id eſt, quia certe quæris nomē meum, dico tibi quod [& hoc eſt mirabile] id eſt, incompræhenſibile. Quod conſequenter probatur [An non uere hoc eſt, mirabile nomen, quod eſt ſuper omne nomen* quia innominabile] nomine adæquato. ¶ Poteſt quoq; totum iſtud referri ad idem, utputa ad hoc, quod deus ſit innominabilis, quia nomen eius tam admirabile eſt [quia omni ſupercollocatum eſt nomini nominato] id eſt, quoniam altius eſt omni nomine expreſſo [ſiue in hoc ſeculo, ſiue in futuro] Nā neq; in uia, neq; in patria erit unquā quis deo æqualis, idcirco nec nomen habebit æq̄le nomini dei: Non enī iſta dicūtur de nudo nomine nomināte, aut ſolo uocabulo ſed de illo per reſpectum ad rem nominatā. Et uero uerba hæc ſumpta ſunt ex epiſtola ad Philipenſes, ut aliqui dicūt. Verū ibi inducitur quod pater dedit Chriſto nomē quod eſt ſuper omne nomē, nō autē ſit mētio ibi de futuro ſeculo. Dicēdū ergo quod uerba hęc ſumpta ſunt ex epiſtola ad Epheſios, ubi habetur quod deus pater cōſtituit Chriſtū ſuper oēm uirtutem & poteſtatē, & dominationē, & ſuper omne nomē ꝙ noiatur nō ſolū in hoc ſeculo, ſed etiā in futuro. ¶ Deiñ oſtēditur ꝙ deitas multis deſignatur noib⁹ [Multiuocā uero] .i. theologi aſſerūt deitatē eſſe multarū uocū ſeu appellationū [ut cū iterū introducūt eā dicētē: *Ego ſum uia ueritas & uita] hoc eñ apud Iohānē introducit Chriſt⁹ dixiſſe apl̄o Thomę, dicēti: Dn̄e neſcim⁹ q̄ uadis & quō poſſum⁹ uiā ſcire [lux, de⁹. Et cū ipſi omniū cauſalē theoſophi multiuoce ex omnibus cauſariuis laudāt] hoc eſt theoſophi .i. deū ſapiētes & in ſcripturis periti, laudāt cauſalē omniū .i. deū uniuerſorū & cauſam multiuoce .i. ꝑ uoces & appellatiōes multiplices ex omnibus cauſatiuis .i. ex diuerſis eius effectib⁹ & cauſatis, ut cauſatiuū ſumat hic q̄ſi paſſiue ꝓ cauſato, ſicq; laudāt eū [ut optimū, ut bonū, ut ſapiētē, ut dilectū, ut deū deorū, ut dn̄m dn̄orū, ut ſc̄tm̄ ſc̄torū, ut æternū, ut exiſtētē, & ut ſeculorū cauſalē] .i. ꝑductiuū [ut uitę largitorē, ut ſapiētiā, ut intellectū, ut rōnē, ut ſciētē, ut ꝓferētē oēs theſauros ab omni ſciētia] .i. ꝓbētē & cōferētē, alijs opulētiā cognitiōis [ab omni ſcientia ſua] ſicut cōfert alijs potētiam ab omnipotētia ſua. Oēs nāq; ſciētiæ atq; potētiæ creatæ ſunt riuuli quidā, ex fonte ſciētiæ ac potentiæ dei manantes ſeu deriuati. [Vt uirtutem, ut potentem, ut regem regnantium, ut antiquum dierum, ut non ſeneſcentem

Margin: Procl. 40. idem — Deo cū nullū omē cōuenit — Geneſi 32. Iudicū 13. — Geneſi 32. Iudicum 13. — Iſaiæ 9. — Hiero. lib. 3 ſup. Iſai. capite 9. — Pſalm 8 — Geneſ. 32 — * quod eſt quod — Philip. 2 — Epheſi. 1. — Deo q̄ multa cōueniāt noia — * Ego ſum ui. ueri. uita. Iohan. 14

centem, ut immmutabilem, ut ſalutem, ut iuſtitiam, ut ſanctificationem, ut redemptionem, ut
in magnitudine omnia excellentem, ut in aura leui ſiue tenui] Vnde dictum eſt ad Eliam: 3 Reg. 19
Non in commotione dominus, & poſt commotionem ſibilus auræ tenuis, ibi dominus. ad de
ſignandum quod in quietis tranquilliſq; mentibus dominus commoretur. Vnde nunc ſub
ditur[. Atq; ut in animis eum eſſe aiunt]id eſt, in cordibus deuotorum deum eſſe teſtantur, iu
xta illud Apoſtoli: Habitare Chriſtum per fidem in cordibus ueſtris[& in animabus] iuxta il- Ephes. 3.
lud: Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea[& in corporibus]dicente Apoſtolo: Glo 1. Cor. 6.
rificate & portate deum in corpore ueſtro[& in cœlo & in terra & ſimul in eodem eũdem im-
mundanum, circa mundum ſupra mũdum]id eſt, eundem deum dicunt eſſe in mũdo[& circa pſal 124.
mundum]iuxta illud: Dominus in circuitu populi ſui[ſupercœleſtem, ſupereſſentialem ſolẽ] Malach. 4 Apocal. 22
Vt eſt illud: Orietur uobis timentibus nomen meum, ſol iuſtitiæ[ſtellam] Sicut in Apoca- Deutero. 4
lipſi: Ego ſum ſtella ſplendida & matutina[ignem]ut in Deuteronomio: Deus tuus ignis cõ- Hebræ. 12.
ſumens eſt[aquam, ſpiritum roris, nebulam per ſeipſum, lapidem, petram]hæc enim & innu-
merabilia alia dicuntur de deo ſymbolice, metaphorice, ſeu ſimili modo, ut cum dicitur ſecun 2 Reg. 22
do libro Regum: Dominus petra mea. Et alibi. Petra erat Chriſtus[& omnia quæ ſunt, & ni 1. Co. 10.
hil horum quæ ſunt].i. quædam de omnibus & proprie nihil iſtorum, quoniam uerius abne Deus omnia in omnibus age
gantur de eo[Si ergo omnium cauſæ & ſuper omnia exiſtenti & innominabile adunabunt
& omnia eorum quæ ſunt nomina]id eſt. Si, pro, quia theologi adunabunt.i. ſimul attribuent
cauſæ omnium & exiſtenti ſuper omnia ſcilicet deo omnib' altiori, nõia omniũ q̃ ſunt, id eſt
nomina quorundam de omnibus. Vel nomina omnium ſecundum aliquem tropum aut mo
dum, & etiam innominabile.i. eundem dicunt innominabilem & ineffabilem eſſe[ut diligen
ter ſit uniuerſorum regnum]id eſt rector & rex cunctorum ſeu actiua regnatio, iuxta illud: pſal 144. Ifaie
B Regnum tuum regnum omnium ſeculorum [& circa eam[†] ſunt omnia]id eſt, circa deitatem pſalm. 7.
cupiẽtia ab ea conſeruari. Vnde & fertur in pſalmo: Synagoga populorum circundabit te[&
ab ea ut cauſa, ut principio, ut fine dependentia]id eſt, a deitate uniuerſa dependent, tanquam
a cauſa & creatore. Et ut a primo principio exemplari, & tanquam a cauſa finali. Quę in Apo
calypſi conteſtatur: Ego ſum alpha & O, primus & nouiſſimus, principium & finis. Vnde &
Philoſophus duodecimo metaphyſicæ dixit: Ab hoc ente dependent cœlum & terra & to Apoca. 22. phi. cfo. 1. Corin. 15
ta natura uniuerſi[& ipſa ſecundum eloquium eſt omnia in omnibus]ſecundum Apoſtolũ,
nõ qd' ipſe ſit omniũ eſſe formale aut cauſa ſubſtantiarum rerum, ut fuit quorũdam intolerabi
lis atq; rudiſſimus error: ſed dicitur omnia in omnibus, per cauſam & omnium perfectionum
incluſionem, & tanquam cõſeruator dominator poſſeſſorq; omnium, ſine quo omnia nihil eſ-
ſent, & ut omnium finis. De quo in Geneſi Abraham loquitur: Leuo manum meam ad do- Geneſ. 14
minum deum poſſeſſorem cœli & terræ. Deniq; iuxta Apoſtolum deus ipſe operatur omnia Phi. tp. 2.
in omnibus. Sic & Apoſtolus aſſerit: Omnibus omnia factus ſum, quanto magis deus omni 1 Cori. 9
bus omnia factus eſt, & omnia in omnibus dici poteſt? Sic nempe & ſanctus dixit Frãciſcus: S. Franci ſ Gregorius
Deus meus, omnia mea. ¶ Præterea ſi homo recte dicitur omnis creatura, quia cum omni
C bus aliquid habet commune, quanto magis deus dici omnia in omnibus poteſt? Nam & qui
in eadem communitate habet multa officia, & per cuius manum ibi tranſeunt uniuerſa, dicitur
ibi omnia in omnibus. Sunt quippe diuerſi tropi locutionum.[Et uere laudatur omnium ſub
ſtantia inchoatiua]id eſt inchoator & primus productor ſubſtantiæ omnium, & quaſi ſubſtã
tia ſubſtantians cuncta, quemadmodum dicitur forma omnia formans, nil prorſus informãs
[& conſummatiua]id eſt omnium efficienter perfectiua & completiua[& circumiens]id eſt,
muniẽs omnia: Dominus enim in circuitu populi ſui. Ipſe etenim tanquam uere immenſus, o- Pſalm. 124
mnia intra ſe continet. Vnde & murus uocatur in Iſaia: Vrbs fortitudinis noſtræ Sion, ſalua- Iſaie. 26.
tor ponetur in ea murus & antemurale[cuſtos]Iuxta illud: Cuſtodiens paruulos dominus. Et Pſalm 114 Iſaie. 21.
alibi: Cuſtos qui de nocte. Qui item ait ad Iacob: Ero cuſtos tuus quocunq; perrexeris[Et paſ Geneſi. 28
cens] qui paſcit nos cibo multiplici, utputa ſacramentali, materiali, ſpirituali, cœleſti. Qui & iu pſalm. 146 Iob. 38.
mentis dat eſcam ipſorum, & pullis coruorum inuocantibus eum. Quis enim præparat coruo
eſcam, quando pulli eius clamant deum uagientes eo quod nõ habeant cibos? [& ad ſeipſam
conuertens]id eſt omnia ad ſe reducens & ordinans tanquam ad ſummum & ultimum finẽ.
Et hæc adunãs immenſurabiliter & excelſe]id eſt cuncta quodammodo unum efficiẽs per re
ductionem eorum ad unum caput, rectorem ac principem. Hinc iuxta philoſophum duode- philoſoph.
cimo metaphiſicæ, uniuerſitas ſpecierũ ac reꝝ ſe habet ad deũ, ſicut exercitus ad principẽ mili-
tię ſeu ad regem. In exercitu autem eſt ordinatio duplex, Vna militũ ac pugnatorum inter ſe,
Alia

A mentio de nominibus dei,à rebus corporalibus ſumptis,quæ metaphorice & improprie ei cō Apoca. 5.
ueniunt,vt cum dicitur leo,lapis,vitis. Quem librum de ſymbolica theologia non habemus. Pſal 117. Iohan. 15.
[Nunc vero quæcunq; præſentis ſunt actionis,ex eloquijs congregantes]id eſt,nos mō in iſto
libro colligentes ex ſcripturis,quæcunq; ſunt actiōis præſentis,id eſt,huius negocij,hoc eſt, ea
quæ ſpectant ad intelligibilia nomina dei,& quæ proprie competunt ei ſecundum modum in
fra tangendum[& ſicut quadam regula his quæ dicta ſunt,vtētes]id eſt,ea quæ catholice ſunt
introducta,præſupponentes & eis vtentes pro regula[& ad ea reſpicientes] id eſt, illa oppor-
tune intuentes,ac recolentes[ad reſerationem inuiſibilium]id eſt,ſpiritalium & immaterialiū
[nominum diuinorum perueniamus Et quæ quidem ſemper per omnem nobis theologiam
hierarchica lex nobis induxit,diuina cōtemplatiua virture theophanias inſpiciemus] hoc eſt,
conſiderabimus virtute contemplatiua diuina,id eſt,ſapientia ſalutari ac ſacra doctrina ea quę
lex hierarchica,id eſt,iuſſio eccleſiaſtica in ſcripturis contenta,induxit,id eſt,præfixit atq; man
dauit,per omnem theologiam,id eſt,per totam ſcripturam,locis & paſſibus opportunis. theo-
phanias,id eſt, reuelatiōes cœleſtes [proprie dicere theorias]id eſt,ſapiētiales ſpeculationes[&
aures ſacras mirabilibus diuinorum nominum replicationibus apponamus]hoc eſt,aures nō
ſolum corporales,ſed& potiſſime interiores,ſtudioſas ac dociles applicemus replicationibus
id eſt,reſumptionibus mirabilibus,id eſt,altis nominum diuinorum, iuxta illud Eccleſiaſtici Eccle. 3.
Auris bona cum omni concupiſcentia audiet ſapientiam [ſanctis ſancta ſecundum diuinam
traditionem collocantes]id eſt,ſancta documenta cordibus virtuoſis infundentes, iuxta ſcri- Mat. 7.
B pturæ doctrinam:Nolite ſanctum dare canibus[& indoctis hæc irridentibus & illudentibus,
auſerentes]id eſt,non proponentes,cum & in Prouerbijs dicatur:Qui erudit deriſorem,ipſe ſi Prouer. 9.
bi iniuriam facit.[Magis autem ipſos illos:Siquidem omnino ſunt huiuſmodi quidem homi
nes in hoc diuina pugna redimentes]id eſt,nos ipſi potius redimentes ipſos illos,videlicet hu-
iuſmodi deriſores,à grauiore tranſgreſſione ac maiori damnatione. Siquidem homines quidā
huiuſmodi ſunt in hoc in dei impugnatione,id eſt,deum impugnant, eius eloquia deridendo
& impugnando,de quibus ſcriptum eſt in Iob:Ipſi fuerūt rebelles lumini. Ideo in Actis Gama- Iob 24.
liel ait Iudæis verba apoſtolorum impugnātibus:Diſcedite ab hominibus iſtis,ne forte & deo Actu. 5.
repugnare inueniamini.[Te quidem hæc cuſtodire oportet,ó bone Timothee iuxta ſacratiſſi Diuina mi-
mam inductionem]id eſt,hoc quod dixi,oportet te adimplere ó ſancte Timothee ſecundum nime pate-facta ępiphania.
inductionem,id eſt,informationem & perſuaſionem ſanctiſſimā Chriſti,qui dixit:Nolite ſan-
ctum dare canibus[& neq; dicta neq; prolata diuina facere in indoctos]id eſt,nec ſecreta diui-
na,nec ſpiritalia aut ſupernaturalia documenta ingerere obſtinatis,quos videris verba ſalutis
deſpicere. [Mihi autem det deus diuinitus laudare non vocatæ & non nominatæ diuinitatis
beneficas multas nominationes]id eſt,deus mihi præſtare dignetur laudare diuinitus,id eſt,ſe
cundum beneplacitum dei ſeu diuine ac religioſe,nominationes beneficas multas,id eſt,appel
lationes ſeu nomina dei munifica,liberalitatem & beneficentiam dei circa homines deſignan-
tia,quæ vtiq; nomina multa ſunt. Nominationes,inquam,diuinitatis non vocatæ nec nomi-
C natæ,id eſt,quæ nec aliquo nomine condigno vocata eſt,nec nominata,ſicut in ſua cōſiſtit na-
tura,ita quod nomen illud à nominātibus ſit taliter intellectum. Quod dico,quia ſunt aliqua
nomina ſignificantia diuinam eſſentiam nude,prout eſt in ſe, vt nomē hoc Tetragrammaton
ſeu,Qui eſt[& non auferat verbum veritatis ex ore meo]id eſt,nō permittat auferri,nec ob cul
pam meam tollat illud a me,ne mētiar aut culpabiliter loquar,nec priuet me gratia ſcribendi Ezechi. 3.
& idonee inſtruendi,iuxta illud ad Ezechielem:Linguam tuam adhærere faciam palato tuo,
& eris mutus,nec quaſi vir obiurgans. Sic & Apoſtolus exorauit:Vt detur mihi ſermo in aper Ephe. 6.
tione oris mei. Sumptum eſt autem hoc verbum ex Pſalmo:Beati immaculati. Pſal. 118.

¶ Capituli huius primi tranſlatio alia clarior.

POſt theologicarum figurationum librum beate vir,nunc iam ad diuina nomina pro
viribus explicanda me conſeram. Eſto nunc quoque nobis diuinorum eloquiorum,
lex illa perſcripta,per quā eorū quæ de deo dicuntur veritatem aſſeueremus,non in p-
ſuaſorijs humanæ ſapientiæ orationibus:ſed in demōſtratiōe poteſtatis eius,quā ſan 1. Cor. 2.
ctus ſpiritus in theologis ſuſcitauit. Qua qdem ineffabilibus & incognitis ineffabiliter & inco-
gnite copulamur per vnionē quādā potētia & actiōe noſtra,tū rōnali,tū etiā intellectuali præ-
ſtātiorē. Nulla igit rōne audēdū eſt aliqd de occulta deitate(quæ eſt ſuperior q̄ eſſentia) dicere
vel cogitare,pter illa quę ſacra eloqa diuinitus nobis aperuerūt. Ipſi nāq; q̄d excelſius ē eſſentia
ſciētiā q̄q; eēntia ſuperiorē,quæ & ignorātia noīatur,ſed rōne & intellectu eſſentiaq; pſtātior ē,
debemus aſſcribere:eatenusq; ad excelſa cōtēdere,q̄tenus pcipue diuinorū eloquiorū radi⁹ ſeipſum

Cal. nobis inſundit,dū videlicet ad ſublimiores ſplēdores tēperātia & ſanctitate diuinoꝝ venera- D
trici cohibiti ſumus. Si qua enī ſapiētiſſimæ veriſſimæq; theologiæ fides habēda eſt, ꝑ mētis cu
iuſq; ꝓportiōe reuelant ſpectantq; diuina, vbi ſane ꝑcipua dei bonitas ꝑ iuſtitiā oīm ſeruatricē,
ab his quæ ſub mēſurā cadūt, immēſitatē ipſam tanq̄ incōꝑhenſibilē q̄ deū decet ꝓuidētia ſegre
gat. Sicut neq; ſenſibilibus intelligibilia cōprehēdi ſpectarive poſſunt, neq; fictis figuratisq; ſim
plicia & infigurata. Neq; ꝑ corpoꝝ figuras formatis informitas ipſa incorporeoꝝ refugiēs ta-
ctū, figuraq; carēs eadē veritatis rōne ipſa ſupeēntialis infinitas oēs eēntias antecellit. Ipſa q̄q;
vnitas intellectus ſuperior, oēs ſupeminet intellectus. Ipſum deniq; vnū cogitatione ꝑſtantius
nullis cogitationibus poteſt excogitari, atq; bonū excelſius omni verbo, v̄bis ē ineffabile. Vni-
tas vnitatis oīs vnifica, ſupeſſentialis eēntia intellectus nequaq̄ intelligibilis, ineloqbile verbū,
verbi & intelligētiæ, nominisq; vocatio. Hæc ſane iuxta nullū exiſtentiū eſt. Cauſa q̄dē oībus
vt ſint: ipſa vero nō eſt tanq̄ omni eſſentia ſuperiori & tādē queādmodū ipſa de ſe ꝓprie ſciteq;
ꝓnunciauerit. De hac igiť ſecretiſſima deitate, quæ & eſſentiā antecellit (ſicut dictū eſt) oēc loq.
nec cogitare q̄cq̄ audēdū eſt, ꝑter illa quæ ſacra eloq̄a nobis diuine admodū tradiderūt. Quē-
admodū enim diuinitas in ſacris literis benigne admodū de ſeipſa tradidit, eius quicquid tādē
eſt ſciētia, contēplatioq; oībus quæcūq; ſunt, eſt inacceſſa. Quippe cū ab oībus ſupeſſentiali q̄-
dā excellētia ſit ſegregata. Iam vero theologos multos inuenias diuinitatē celebrauiſſe non ſo
lum tāq̄ inuiſibilem, incomprehenſibilemq;, veꝝ etiā inſcrutabilē inueſtigabilēq; dixiſſe, quaſi
nullū extet veſtigium eoꝝ, qui ad occultam infinitatem illius acceſſerint. Verūtamen ſummū
illud bonum nullibi alicubi exiſtentiū ſui expers eſſe patitur. Sed cū in ſeipſo ſtabiliter ſupereſ- E
ſentialem fixerit radium, benigne tamen interea pro cuiuſq; exiſtentium proportiōe vnicuiq;
fulget, atq; ad ipſius contemplationem, communionemq; & ſimilitudinē, quatenus aſſequi poſ
ſint, ſacros intellectus extendit. Qui (vt ſas eſt) aciem in ipſum reuerenter intendunt. Neq; ad ſu
periora q̄ ferat inductus ipſis pro modo ſuo radius fruſtra, inſolenterve contendunt, neq; incli
natione quapiam ad deterius vergēte, ad inferiora labuntur, ſed firmiter indeclinabiliterq; ad
illuceſcentem ſibi radium aciem intendunt: & amore decentium illuſtrationum congruo, ſa-
cra cum reuerentia temperate ſancteq; per ſublimia ꝑuolant. His ergo ſubditi diuinis lancibus
quæ vniuerſos ſupercœleſtium ordinum ſanctos gubernant exercitus: ſecretum quidem illud
diuinitatis intellectu eſſe, entiaq; excelſius ſanctis intelligentiæ nihil iam perſcrutantis venera-
tionibus. Quæ vero ineffabilia ſunt modeſto quodam ſilentio honorantes, ad illos dumtaxat
qui in ſacris literis nobis fulgent ſplendores, contendimus, atq; ab eis ad diuinos hymnos il-
luminantur, inde videlicet vltra mūdanū modū illuminati, atq; ad laudatiōes ſacras i defor-
mati. Ad hoc ipſum videlicet, vt & diuina lumina nobis inde ꝓ modo nr̄o tradita facile videa
mus, & bn̄ficū illud principiū totius illuminationis rite laudemus, queādmodū & ipſum de ſe
in ſacris eloquijs tradidit. Tradidit aūt hæc: Deꝰ ē cauſa oīm, atq; principiū, eēntiaq; & vita. Tū
vero eoꝝ qui à deo ꝓlapſi ſunt, reuocatio atq; reſurrectio. Eorum autē qui lapſu quodā diui
nā in ſe effigiē perdiderunt, renouatio atq; reformatio. Rurſus eoꝝ qui prophana q̄dā agita-
tiōe q̄tiunť cōfirmatio ſacra. Permanētiū vero, tuta ſecuritas. Ad eū q̄q; ꝓficiſcētium porrecta F
manu ꝑductio, illuminatoꝝ fulgor. Eoꝝ qui perficiunť principatus ipſe ꝑfectionis, q q; in oē
aſſumunť, ſumma diuinitas. Eoꝝ q̄q; qui ſimplices fiūt, ipſa ſimplicitas. Qui in vnū cōueniūt,
ſimiliť vnitas. Vniuerſi principij rōne q̄dā ſupeſſentiā principiū ſupra principiū. Occulti q̄neti-
am q̄tū ſas eſt, benefica diſtributio. Atq; (vt ſummatim dixerim) viuētiū vita, exiſtētiū exiſtētia
oīs vitæ eſſentiæq; principiū atq; cauſa, ob ꝓpriā bonitatē, oīa vt eſſent ꝓducentē atq; cōſeruā
tē. Hæc tāq̄ initiati ab eloquijs ſacris accepimus. Inuenies aūt vniuerſam (vt ita dixerim) ſacrā
theologoꝝ laudationē, ad beneficos ſummæ diuinitatis ꝓgreſſus explanādos, laudandosq; ap
pellatiōes diuinas effingere. Itaq; in omni ferme theologica tractatione ſummā diuinitatē ſan-
cte celebratā videmus. Vt monadē q̄dē & vnitatē, ꝓpter ſimplicitatē vnitatēq; Impartibilitatis
ipſius naturā exuperantis. Ex q̄ tāq̄ vnifica poteſtate efficimur vnū, diuiduisq; nr̄is diuerſitatibus
ſupra mundanū modū cōglobatis in monadē deiformē, vnionēq; deū imitātē colligimur. vt
trinitatē vero ꝓpter ſupeſſentialis fœcunditatis in ſuppoſitis tribus expreſſionē, ex q̄ paternitas
Ephe.3 oīs in cœlo & in terra exiſtit atq; nominať. Præterea, vt oīm exiſtentium cauſam, q̄m oīa ꝑ bo-
nitatem eius effectricē eſſentiæ, vt eſſent acceperunt, tum vero ſapientem atq; pulchrā, q̄a quæ-
cūq; ex eoꝝ numero quæ ſunt naturæ ſuæ propria ſeruant inuiolata, diuinæ omnis harmoniæ
ſacrique decoris ſunt plena. Præcipue vero generi noſtro ꝓpitiam: quoniā in vna perſonarum
ſuarum naturam noſtram vere integreq; aſſumpſit, reuocans ad ſe, ſibiq; explanans, humanam
humilita

A humilitatẽ:ex qua ſimplex Ieſus ineffabiliter compoſitus eſt. Et q eſt æternus,tẽporalẽ ſumpſit
ꝓceſſionẽ,atq; in intima naturæ noſtræ peruenit,q omnẽ totius naturę ordinem ſupereſſentiæ
modũ eminẽt excedit. Propria tñ interea immutabili prorſus&incõfuſa cõſeruãs. Hæc inq̃ tãq̃
initiati didicim⁹,& quęcũq; alia deifica lumina ſacris eloquĳs hauſta ſecreta diuinoꝝ ꝓcepto-
rũ nřoꝝ traditio explanatiõe nobis ꝑſpicua cõtulit. Nũc qdẽ in his erudimur ꝓ noſtri ingenĳ
facultate. Cui ſane indulgẽs benignitas ſctãꝝ literaꝝ,ſacerdotaliũq; traditionũ ꝑ ſacra velami
na intelligibilia qdẽ ſenſibilibus. Quæ vero eſſentiã ſuperãt,rebus quæ habẽt eſſentiã obtegit,
formasq; & figuras his quæ formã figurãq; refugiũt,rite circũdat. Excelſam deniq; infigurabi- 1. Teſſa 4.
lẽq; ſimplicitatẽ ſignoꝝ diuiduoꝝ varietate multiplicat & effingit. At qñ incorruptibiles,im-
mortalesq; facti erimus,ſortẽq; Chřo ſimilẽ,beatãq; adepti:ſp(vt ſcriptũ eſt)cũ dño erim⁹. Vi-
ſibili qdẽ diuinoq; ipſius ſpectaculo ꝑ caſtiſſimã ſpeculationẽ iã adimpleti,luciſſimis tũc nos Mat.17. Mar.9
circũfulgẽte luminibus:queãdmodũ diſcipulos ſuos In diuiniſſima illa transfiguratiõe ſua. In Luc.9.
telligibilis aũt illuminatiõis eius intellectu à ꝑturbatiõe materiaq; ſeparato particeps. Vniõis
vero intellectu ſuperioris ꝑfulgentiũ radioꝝ incognitis beatisq; iactibus cõpotes erim⁹, in di-
uiniore videlicet ſupcœleſtiũ mẽtiũ imitatiõe. Erimus eñ(vt diuinoꝝ elogoꝝ veritas ait)æq̃-
les angelis filĳq; dei,qñqdẽ reſurrectiõis filĳ futuri ſimus. Nũc aũt ꝑ ingenĳ viribus cõgrue ad Matt.22. Luc.20.
diuina ſigna vtimur. Rurſumq; ex his ad ſimplicẽ vnitãq; intelligibiliũ ſpectaculoꝝ veritatẽ,
mõ q̃dã ꝓportiõis,aſſurgimus:atq; poſt omnẽ nřam diuinoꝝ intelligẽtiã ſiſtẽtes,intellectuales
actiões nřas ad ſublimiorẽ eſſentiã radiũ(q̃tũ fas ẽ)cõtẽdimus. In q̃ qdẽ termini oẽs oĩm cogni-
tionũ plusq̃ ineffabilit᷑ ꝑexiſtũt:quẽ nec intelligere,nec eloq licet, neq; quõcũq; alit᷑ ſpeculari,
ꝓpterea q̃d eſt ab oĩbus ſegregatus,& eminẽt᷑ ignotus. Iã vero eſſentialiũ oĩm cognitionũ atq;
viriũ,ſupeſſentiali virtute fines ſimul oẽs anticipauit,atq; incõprehẽſibili poteſtate ſupcœleſtiũ
bus q̃q; mentibus altior extat. Si eñ cognitiões oẽs tũ entiũ ſunt,tũ etiã in entia deſinunt, q oĩ
B eẽntia ſuperior eſt,cõſequẽter eſt ab oĩ cognitiõe ſemotus. At vero ſi ipſa oĩm cauſa eſt, oĩ
ſermone cognitiõeq; ꝑſtãtior,atq; intellectu vniuerſalit᷑ eſſentiaq; ſuperior(qppe cũ amplecta
tur,cõplectaẽ,anticipet oĩa,ipſaq; à nullis vſq̃ cõꝑhendi poſſit)rurſus ſi neq; ſenſus ipſius eſt
vllus,nec imaginatio,nec opinio,neq; nomẽ,neq; ſermo,nec tactus,nec ſciẽtia,q̃nã pacto diui-
na noĩa ꝑtractabimus?qppe cũ oſtẽderimus deitatẽ excelſiorẽ eſſentia,conſequẽter nec vocabu
lũ,nec nomẽ habere. Cæteꝝ,queãdmodũ diximus vbi diuinas hypotepoſes.i. figuratiões vel
inſtitutiões exponebamus,qd ſit ipſum vnũ atq; bonũ eſſentia,ſuperius& ignotũ:qd inq̃ ſit in
ipſa vnitate trinitas,& in trinitate q̃libet æque deus,ęque bon⁹,nec dici,nec intelligi poteſt. Ipſe
q̃netiã ſanctaꝝ virtutũ cõueniẽtes angelis vniões(ſiue eas iactus dicere oportet,ſiue ꝑceptiões
circa bonitatẽ plusq̃ ignotã atq; ꝑfulgẽtẽ)ieffabiles ſunt,nobisq; incognitę,ſolisq; angelis illis
inſunt,q ſup cognitionis angelicæ modũ his digni habiti ſunt. His vtiq; vniõibus,intellectus
q̃q; conformes deo,angelos imitãtes(q̃tũ fas eſt† vniri) cũ ꝑ totius intellectualis actionis voca †vari.
tionẽ eiuſmodi vnio mentiũ deo raptaꝝ ad ipſum lumẽ excelſum confecta ſit:conſequẽter lu-
men ipſum ꝓpria ad modũ ratiõe ꝑ ablationẽ omniũ celebrãt. Ad hoc ipſum vere mirabilit᷑q;
illuminati,ex beatiſſima ad idẽ vnione,q̃d videlicet reꝝ qdẽ oĩm cauſa eſt,ipſum vero nihil eſt
ex oĩbus,vtpote q̃d ab oĩbus entibus ſit ſupra modũ eſſentię ſegregatũ. Ipſum igitur deitatis ex-
celſe ſupeſſentiale,ipſa ſcilicet ſupbonitatis ſupereſſentia (qcqd deniq; ſit)neq; vt rõnẽ vel po-
teſtatẽ,neq; vt Intellectũ,aut vitã,vel eſſentiam laudare fas eſt vlli ex his, qui veritatis oĩ ve-
C ritate ſuperioris ſunt amatores. Sed vt excellentiſſime ſegregatũ ab oĩ habitu,vel motu,vita,
imaginatione,opinione,nomine,ſermone,cogitatione,intelligentia,eſſentia,ſtatu,firmatione,
vnione,termino,infinitate,& vniuerſalit᷑ ab oĩbus quæ in ordine entiũ collocanẽ. Veꝝ quoni
am tanq̃ ſubſiſtẽtia bonitatis,ipſo ſuo eſſe entiũ oĩm cauſa eſt,haud ab re excelſæ deitatis ꝓuidẽ
tiã bonoꝝ principiũ ex oĩbus inde creatis laudare decet:qñqdẽ circa ipſam oĩa,atq; eius gratia,
ipſaq; eſt ante oĩa,& in ipſa cuncta conſiſtũt,atq; eo ipſo q̃d eſt, ipſa vniuerſa ꝓducta ſunt atq;
ſubſiſtunt:iccirco hanc appetũt oĩa,intellectualia qdẽ rationaliaq; ſcienter, inferiora vero his
ſenſuali cõditione. Sequentia rurſus ꝑ vitalẽ motũ,aut ꝑ aptitudinẽ quandã eſſentialẽ,&in q̃dã
habitu conſiſtentẽ. Hoc igitur intelligentes theologi,diuinitatẽ partim tãq̃ nomine carẽtẽ,par-
tim ex omni nomine celebrãt,vt carentẽ qdẽ nomine,qñ ſupꝛmã diuinitatẽ aiũt in vna q̃dam ſe- Exod.3.
cretaꝝ occultũq; aliqd ſignificãtiũ viſionũ apparentẽ increpaſſe eũ q interrogauerat:Quod eſt Ibidem
nomẽ tuũ? Ac veluti eũ ab oĩ diuinæ appellationis cognitione deterrẽtẽ dixiſſe:Quid nã me- Philip.2.
um nomen interrogas?atqui &hoc eſt mirabile. An vero nonne eſt iſtud reuera mirabile no-
mẽ,q̃d eſt ſup omne nomẽ?q̃d ẽ innominabile,q̃d qdẽ oẽ nomẽ exuperat,q̃dcũq; nominaẽ,
vel in hoc ſeculo vel in futuro, viciſſim q̃q;,tanq̃ plurimis nominibus ꝑditũ laudãt, vbi deum

Ca. II. Exod. 3. ruſum dicētē inducunt:Ego ſum q ſum,vita,lumen,deus,veritas. Et qñ diuina ſapientia pdicđ
ipſam oĩm cauſam varia denotatiōe ex creatis oĩbus pdicant:vt bonũ,vt pulchrũ,vt ſapiētem, D
amabilē,deũ deoꝝ,dñm dñorũ,ſanctũ ſanctoꝝ,vt æternũ,vt exiſtētē,vt cauſam ſeculoꝝ,vt au
torē vitæ,ſapiētiã,intellectũ,rõnē,cognitionē:vt theſauros totius cognitionis oẽs anticipātē,vt
potētiã,potētē,regē regũ,antiquũ dieꝝ,inſeneſcibilē,immutabilē,ſalutē,iuſtitiã,ſanctificationē
redēptionē,magnitudine oĩa excedentē,in aura tenui. Iã vero & in mentibus eſſe deũ dicunt,&
in animis,& in corporibus,& in cœlo,& in terra:atq; ſimul in eodē,eundē in mundo,circa mũ
dũ,ſupra mundũ,ſupcœleſtē,ſupeſſentialē,ſolē,ſtellã,ignē,aquã,ſpiritũ,roris,nubē,ipſum lapi
dē atq; petrã:oĩa quæ ſunt,nullũ eoꝝ quæ ſunt. Hac igit rõne ipſam oĩm cauſam ſup oĩa exiſtē
tē,tũ priuatio nominum,tum etiã reꝝ oĩm nomina decent:vt vniuerſoꝝ exacta rõne ſit regnũ,
atq; circa ipſum omnia ſint,& ex ipſa tãq̃ cauſa,tãq̃ principio,tãq̃ fine depēdeãt. Ipſaq;(vt ſcri
1.Cor.15. ptum eſt)omnia ſit in omnibus. Sic igit vere laudať tãq̃ omnibus ſubſiſtentiã exhibens,incho
ans,pficiens,continens,cuſtodia omnium atq; ſedes,& ad ſeipſam cuncta cõuertēs. Sed agit hęc
omnia vnite, abſolute,eminenť. Iã vero neq; cõplexionis aut vitæ,aut pfectiõis dũtaxat cauſa
eſt,vt ab hac ſola vel alia puidentia,bonitas illa quæ eſt ſup omne nomen,pprie nominet:imó
vero ſimpliciť omnia & incircunſcripte in ſeipſa cõplectiť,pfectiſſimis videlicet ipſius vnius o
mniũq; cauſæ puidentiæ bñficiis:q̃obrem ex rebus omnib⁹ cõgrua rõne laudať atq; nominať.
Philipp.2. Neq; vero hæc tñ diuina nomina theologi celebrãt,quæ à puidētiis vniuerſalibus, particula
ribusve. Aut ab his quę puidentia diuina regunť,originem ducunt,ſed etiã à diuinis qbuſdã in
terdũ viſis,qbus pceptores ſacroꝝ,vel pphetæ in ſacris ædib⁹,aut alibi illuminati ſunt ex aliis
& aliis cauſis atq; viribus,nominare ſolent bonitatē omni nomine, omniq; luce prorſus excel
ſiorē. Iã vero formas illi,figuraſq; hũanas,vel ignis,vel electri circũponunt,ipſiuſq; oculos,au E
reſq; & crines,facies,man⁹,ſcapulas,alas,brachia,humeros,pedes laudãt,coronas quetiã ſedes
pocula,patheras,& alia quædã id genus myſtica circa deũ fingunt,de qbus in ſignificatiua the
ologia p ingenii facultate dicemus. Nunc aũt quæcũq; ad pſens opus ptinent ex libris theolo
gicis colligētes,atq; his quæ dicta ſunt tãq̃ regula q̃dã vtētes,ad quã aciē dirigamus ad explicã
da intelligibilia dei nomina iã pgamus. Iã vero q̃d nobis in vniuerſa theologia lex ſacra ſancit
intētiſſima in deũ mēte diuinitus effulgentia(vt pprie dixerim) ſpectacula ſpeculemur. Atq; &
aures expiatas ſacroꝝ dei nominũ explanationibus adhibeamus,ſancta ſanctis ex traditiōe di
uina dũtaxat inſinuantes:eaq; à riſu illuſioneq; prophanoꝝ interim vindicãtes,imó vero illos
ipſos ſi q oĩno ſunt tales,ab hoc errore(qui diuinis repugnãt) p viribus liberantes. Te quidem
iſta cõſeruare oportet optime Thimothee,iuxta ſacratiſſimã ſanctionē,neq; inter pphanos elo
Pſal.118. qui,aut efferre diuina. Mihi aũt præſtet deus rite vt diuina decet laudare benefica & multipli
cia noĩa deitatis,appellatiõe,nomineque carētis:nec ori meo verbum auferat veritatis.

PARAPHRASIS HVIVS CAPITIS I.

POſt librũ de diuinis characteribus in q̃ tractaui de diſtinctione diuinaꝝ pe
ſonaꝝ,trãſibo ad tractãda diuina nomina,& ſcđm Apli ſententiã affirmo
veritatem de deo dictoꝝ,nõ in pſuaſibilibus hũanæ ſapientiæ verbis. ſed F
1.Cor.2. in demonſtratione virtutis theologorum,quę à deo mouetur ſecundum
quam virtutem ipſi theologi qui ſcripſerunt ſacras ſcripturas,vt Moyſes,
Iob,Dauid,Eſaias,& alii ineffabiliť & ignote cõiũgũť ineffabilibus & igno
tis theoriis p vnitionem quæ efficatior eſt in diuinis q̃ nr̃a ṽtus vel exerci
tatio rõnalis aut intellectualis. Nõ eſt aũt audendũ aliquid dicere vel co
gitare de ſupſubſtãtiali & occulta diuinitate pter ea quæ nobis p ſacras ſcripturas de deo diui
nitus ſunt expſſa. Oportet enim deo attribuere ſupſubſtãtialem ſcientiã,quæ eſt pfecta ignorã
tia ſuæ ſupſubſtãtialitatis & ſuperat omnem rõnem & intellectũ & ipſam ſubſtãtiã. Nos aũt tã
*inter vel intra. Matt.28. tũ ſurſum reſpiciemus,q̃tũ ſapientia quæ radiat in ſcripturis,ſeipſam immittit,& nos manudu
cit ad ſplendores diuinos. Simus aũt & docentes & diſcentes cõſtricti*infra terminos diuinæ
veritatis & nr̃æ poſſibilitatis,& hoc ſancte & tēperate in tractãdis diuinis. Siquidem teſte ſcri
ptura diuina bonitas reuelat myſteria ſua electis ſecundũ ppriã vniuſcuiuſq; ṽtutem in iuſti
tia ſalutari quæ diſtinguit infinitatem & incõphenſibilitatem diuinã ab omni finito. Sicut enĩ
intelligibilia ſunt incõphenſibilia ſenſib⁹ corporeis & cõpoſitis & figuratis ſimplicia & infigu
rabilia,& intãgibilis & infigurabilis priuatio formæ corporaliť figuratis:ſic vnitas diuina quę
eſt ſup omnem mentem & ſubſtantiã ſeparat cognitionem & ſubſtãtiã & bonũ q̃d eſt ſup deli
†bonum. *creatam. berationem & omnem mentis tractatũ:oĩbus deliberatiõibus eſt intractabile & idem bonũ q̃d
eſt ſup omne ṽbũ,eſt ineffabile oĩ ṽbo,& hęc ẽſt vnitas cauſaliť vnificãs omnem *cauſatã vni

tatem

A tatem,& ſubſtãtia ſup omnem ſubſtantiã & intellectus non intelligibilis. Verbũ non dicibile, niſi ſoli æterno patri irrationalitas & non intelligibilitas & innominabilitas per exceſſum rationis & intelligentiæ,& nominationis in nullius exiſtentis natura exiſtens,& eſt omĩbus cauſa eſſendi. Ipſum vero eſt non exiſtens per exceſſum exiſtentiæ. Qualiter autem ipſum bonum ſit, ipſum tantum de ſeipſo poteſt proprie & ſcienter enunciare. De hac ergo occulta diuinitate non eſt audendum dicere aliquid aut cogitare, niſi quæ de illa in ſcriptura ſacra nobis diuinitus exprimuntur. Omnis enim †vera eius ſcientia & contemplatio omnibus exiſtẽtibus eſt impenetrabilis per hoc ꝙ ab oibus ſupſubſtantialiter ſegregatur, ſicut ipſa diuina ſapientia de ſeipſa docet in varijs locis ſcripturarum. Et inueniuntur plures theologi vocaſſe eam inſcrutabilem, inuiſibilem, incomprehenſibilem, & non inueſtigabilem, eo quod nullum ſit manuductiuum & ſymbolicum veſtigium eorum qui tranſierunt omne incomprehenſibile vſqꝫ ad cõtemplationem ſuæ occultæ infinitatis. Verumtamen bonum non eſt omnino incommunicabile alicui exiſtentium, ſed in ſeipſo ita ſingulariter collocat ſapientiæ radium, vt tamen ipſe radius benigne ſuperappareat intellectibus ſe illuminabilibus cuiuſlibet exiſtentium, ſecundum ſingulorum proportionem & ſanctas mentes quæ ſe ipſi pro poſſe immittunt, eo moderamine vt neqꝫ ſupra q̃ ſibi, diuinitus conceſſum eſt præſumant, neqꝫ inferius ſegniter torpeant, ſed firmiter & aſſidue ad ſeipſam ſibi deſurſum irradiantem ſe extendunt, & iuxta acceptam gratiam reuerenter & caſte ad ſupernorum contemplationem eleuantur. Has inquam ſanctas mentes inſpirando extendit ad ſui contemplationem & communionem & aſſimilationem, dando eis virtutem vt id poſſint. Nos ergo ſequentes leges hierarchicas, ſcilicet vt quilibet infra ter-

B minos proprios ſe exerceat ad diuina ſine præſumptiõe & negligentia qbus legibus gubernantur etiam omnes ordines angelici. Nos dico venerantes occultum diuini principatus inſcrutabilibus & ſanctis reuerentijs mentis, & venerantes indicibilia caſto ſilentio extẽdimur ad ſplẽdores æternæ ſapientiæ, illucentes nobis in ſacris ſcripturis, & ab illis ſplendoribus extendimur & illuminamur, ad cognoſcẽdas & exercẽdas dei laudes illuminati ab ipſis ſplendoribus ſublimius, quam per viſibilium manuductionem, & per eoſdem ſplendores affectualiter diſpoſiti, ad earundem laudum enunciationem, vt per ipſos cognoſcamus ſecundum ſingulorum capacitatem lumina diuina nobis data, & ſciamus laudare deum tanquam principium omnium luminum nobis cœlitus apparentium, qui dat bonum ſicut ipſe teſtatur: Pater veſter qui in cœlis eſt ſpiritum bonum dabit petentibus ſe, ſicut ille qui eſt omnium cauſa & principium & ſubſtantia, vita & reformatio & reuocatio decidentium ab ipſo, & ſancta collocatio eorũ qui vacillant moti tentationibus & firmitas ſtantium, & †ſuſcitatiua manuductio ſurſum actorũ ad ipſum, & illuminatio eorum qui illuminantur, & principalis perfectio perfectorum, & deificatio deificatorum, ſimplicitas ſimplificatorum, & vnitas vnitorum, & ſuperprincipale principium omnis principij, reuelatio occulti, ſecundum quod poſſibile eſt & conueniens. Et vt generaliter dicatur: ipſe eſt vita viuentium, ſubſtantia exiſtentium, principium & cauſa omnis vitæ & ſubſtantiæ, propter naturalem ipſius bonitatem, quæ omnia exiſtentia deducit ad eſſe & continet. Hæc de ſcripturis diuinis pauca commemorauimus, generaliter autem omnia ſcri-

C pturæ teſtimonia ad laudes diuinas pertinentia ſunt varie †deſcribentia diuinas nominatiões, ſiue declarando dei cognitionem, ſiue ad cultum eius exhortando. Pluribus autem modis laudatur deus in ſcripturis. Vno modo ſecundum eſſentialem vnitatem, propter eſſentiæ ſuæ ſupnaturalem ſimplicitatem & impartibilitatem ex qua tãquam virtute vnifica vnimur, & varijs curis & concupiſcentijs noſtris, ſupermundane concluſis, congregamur ad monaden nos deo conformantem, & vnitionem dei imitatiuam. Alio modo ſicut trinitatem propter manifeſtationem ſuperſubſtantialis fœcunditatis trium perſonarum, ex qua omnis paternitas in cœlo & in terra nominatur. Laudat etiam ſcriptura hierarchiam ſicut cauſam exiſtẽtium, quoniam omnia deduxit ad eſſe propter ſuam bonitatem ſubſtantificam. Item vt ſapiẽtem & pulchram, quia omnia exiſtentia propriam naturam incorruptam ſeruãtia, plena ſunt omni diuina harmonia & ſancto decore. Item benignam differenter à modis prędictis, ſcilicet, quia in perſona filij integraliter & vere aſſumpſit naturam noſtram, reuocans eam ad ſe, & reſtituẽs humanam extremitatem, ex qua dominus Ieſus ineffabiliter ſimplex, ſecũdum diuinitatem, compoſitus eſt ſecundum humanitatem, & æternus accepit præſentatiõem temporalem, & intra naturam noſtram factus eſt, qui omnem ordinem ſecundum omnem naturam ſuperſubſtantialiter excedit, intranſmutabiliter & inconfuſe retinens diuina. Benigna etiam dicitur thearchia propter quælibet alia deifica lumina, quæ apoſtolica doctrina iuxta atteſtationem ſacræ ſcripturę nobis manifeſtauit verbis aut ſcriptis. Hęc myſteria docti ſumus iuxta capacitatem viatorum

Mat. 7.

Ephe. 3.

Ca. II. per ſacras ſcripturas,in quibus iſta velātur,& doctorum ſiue apoſtolorum,ſiue prophetarum, D
ſiue aliorum ſcribentium aut exponentium ſacras ſcripturas,benignitatem,qui nobis per col-
lationem ſenſibilium reuelant intelligibilia:& per collationem exiſtentium ſuperſubſtātialia.
Et huiuſmodi reuelationis gratia attribuunt formas & figuras informibus & infiguratis & ſu-
pernaturali & infigurabili ſimplicitati,multiplicitatem & compoſitionem per ſymbola ſenſi-
Philip. 3. bilium varia & diſſimilia. Quando autem erimus immortales,& incorruptibiles & per veram
1. Teſſ. 4. Pſal. 16. beatitudinem Chriſto conformabimur,ſemper cum deo erimus,ſatiati cum apparuerit gloria
ſua, quando caſtiſſimis contemplationibus & manifeſtiſſimis ſplendoribus propriæ ſuæ ſpeci-
Matt. 17. ei irradiauerit nos & circumfulſerit. Quorum ſplendorum fulgor deſignatur in lumine quo
Mar. 9. Luc. 9. perfuſi ſunt apoſtoli in domini transfiguratione. Et tunc participabimus intelligibili luminis
datione ipſius,mente iam impaſſibili per gloriam,& iam natura quam exercitio immateriali,
Luc. 15. & etiam vnitione quæ eſt ſuper mentem in ignotis & beatis immiſſionibus ſuperclarorum ſa-
pientiæ radiorum,per quam vnitionem diuinius imitabimur cœleſtes angelos. Siquidem æq-
les angelis erimus quando erimus filij dei & filij reſurrectionis. Interim autem vtimur ſenſibi-
lium ſignis,quantum poſſibile eſt proprijs ad inueſtiganda & cognoſcenda diuina ,& ex illo-
o noſtram. rum collatione ſecundum,ſingulorum capacitatem extendimur ad contemplandam ſimpli-
cem & vnitam veritatem intelligibilium theoriarum,quæ cunctis contemplantibus ſunt ſem-
per admirabiles. Et cum tota virtute nos vniuerimus theorijs,tunc reſecantes noſtras intelle-
ctuales operationes immittimus nos,quantum nobis diuinitus conceditur ad ſuperſubſtan-
tialem radium,in quo omnes conſummationes omnium cognitionum ſuperineffabiliter præ- E
exiterunt,quem neque cogitare poſſibile eſt neque dicere,neque omnino aliquo modo conte-
plari,eo quod ſit ab omnibus ſegregatus & ſuperignotus,& ſuperſubſtantialiter in ſeipſo pre-
accepit ſimul terminationes omnium ſubſtantialium cognitionum & virtutum,& collocatus
ſit incomprehenſibili virtute ſuper omnes mentes cœleſtes. Cum enim omẽs cognitiones ex-
iſtentium ſint,& omnia exiſtentia finem habeant ille qui eſt ſuper omnem ſubſtantiam, ſegre-
gatus eſt ab omni cognitione & qui melior eſt omni ſermone & cognitione vniuerſaliter ſu-
per mentem & ſubſtantiam collocatur. Ipſe enim cum ſit omnium apprehenſiuus & compre-
henſiuus,& præapprehenſiuus eſt vniuerſaliter incomprehenſibilis omnibus,& de ipſo neq;
eſt ſenſus,neque fantaſia,neque opinio,neque nomen,neque ſermo,neque tactus, neque ſcien-
tia. Cum ergo adeo ſit incōprehenſibilis & ignotus,quomodo potero tractare de diuinis no-
minibus,vt demonſtrem d uinitatem inuocabilem,& ſupernominabilem & ſuperſubſtantia-
lem? Sed ſicut diximus in libro de diuinis caracteribus,vnum eſt quod vere eſt,quod eſt ipſum
bonum ignotum & ſuperſubſtantiale,ſcilicet trina vnitas,ſiue ſcilicet trium perſonarum æter-
narum vna trinitas,quarum quælibet verus deus eſt,quælibet verum & ſummum bonum,nec
oſtendi,neque dici poteſt,neque cogitari ſecundum quod eſt. Sed & vnitiuæ cognitiones cœ-
leſtium animorum quas habent de ſuperignota dei bonitate, per hoc quod diuina bonitas ſe
ipſis copioſe immittit,& ipſi beatas immiſſiones potenter ſuſcipiunt, ſunt nobis ineffabiles &
ignotæ. Et tales vnitiuę cognitiones quamuis incomparabiliter angelis inferiores,illis ſolis di- F
uinitus conceduntur,qui omnem creaturam,etiam angelicam naturam contemplando exce-
dunt,& imitatione vnitionis angelicæ participant. Per tales igitur vnitiuas cognitiones men-
tes virorum ſpiritalium vnite deo angelica imitatione ſecundum ſingularum poſſibilitatem
docentur laudare deum. maxime per omnium exiſtentium ablationem, eo quod omnis talis
vnitio mentium ad lumen ſupremum,omnem operationem intellectualem interim ſuſpen-
dat. Docentur etiam ipſæ mentes ex vnitione ad lumen,quod ipſum ſupremum lumen cauſa
eſt om̃ium exiſtentiū,& ipſum non eſt aliquid de nūero exiſtentiū,cū ſit ab om̃ibus exiſtenti-
bus ſuperſubſtantialiter ſegregatum. Nullus ergo veritatis amator quæ eſt ſuper omnem ve-
ritatem adeo efficax eſt,vt poſſit laudare ſuperſubſtantialem diuinitatem,ſecundum æternam
[illegible] & ſuperbonam eſſentiam ſuam , ſ quibuſlibet vocabulis intelligibilibus,ſiue vt rationem,ſiue
vt virtutem,aut mentem,aut vitam,aut ſubſtantiam,aut alio vocabulo quantumcunque ſub-
limi,Sed oportet laudare eam ſicut excellentem,ſegregatam ab omni auditum & motu, vita,
phātaſia,opiniōe,noīe,vbo,deliberatiōe,intellectu,ſubſtantia,ſtatiōe,collocatiōe,fine,infinita-
te,& ab om̃i eo quod mente concipitur:& generaliter ab omnibus exiſtentibus. Ne tamen ab
eius laude ceſſetur,cum ipſa ſit eſſentia ipſius bonitatis,& cauſando ipſum eſſe,cauſa eſt omni-
um exiſtentium, conuenit laudare diuinam prouidentiam principaliter bonam, & ipſum
bonum creaturis communicātem ex oībus effectibus ſuis,ſcilicet omnibus cauſatis. Cū ca ipſam
enim omni-

A eũ omnibus intimam & per cauſam, quæ ipſa eſt omnia efficientem, ſunt oīa, & ipſa eſt æternaliter & cauſaliter añ omnia, & oīa in ipſa conſiſtunt per conſeruationẽ & continentiam. Et eius eſſentia eſt deductio oīm ad eſſe, & ſubſtantia omniũ, & ipſam deſiderant oīa intellectualia quidem & rationalia, ſcʒ angeli & hoīes cognitiue, irrationalia ſenſibiliter, terræ viuentia p motum viuificum, inanimata ſcd͂m aptitudinem ſubſtantialem & habitudinariã. Hoc igitur attendentes ſcriptores ſacræ ſcripturæ, laudant deũ, & ſicut innoīabilem, & ex oī noīe innoīabilem quidem, ſicut qñ quidam quæ ſunt nomen dei, angelus quaſi ex pſona dei rñdit: a Quid quæris nomen meum, q̃d eſt mirabile? tanq̃ abigens interrogantem ab omni cognitione diuinitatis. Vere aũt eſt nomen mirabile, q̃d ſicut dicit Apl's ad Philip. b eſt ſuper omne nomen, & ſicut rurſus dicit ad Ephe. c eſt ſuper omne nomen q̃d noīatur, nõ ſolum in hoc ſc'lo, ſed etiã in futuro. Item laudant deũ ex multis noībus, vt cum inducunt eum de ſe dicentem: d Ego ſum q ſum. Dicitur etiam e via, veritas & vita. f Lumen, g deus. Periti vero in diuinis qñq; cauſam oīm ex mulis ſuis effectibus laudant multis noībus, ſicut h bonum, ſicut i pulchrum, ſicut k ſapientem, ſicut l diligibilem, ſicut m deũ deoꝝ. ſicut n dñm dñoꝝ, ſicut o ſanctũ ſanctoꝝ, ſicut p æternum, ſicut q exiſtentem, ſicut r cauſam ſc'loꝝ, ſicut s vitæ largitorem, ſicut t ſapiam, ſicut v intellectuem, ſicut x rationẽ, ſcʒ diſponentem, iudiſantem, diſputantẽ: ſicut y præbentẽ oẽs theſauros ſapiæ qua omnia cognoſcuntur: ſicut a virtutem, ſicut b potentem, ſicut c regem regũ, ſicut d antiquum dieꝝ, ſicut e ſine ſenectute. i. defectu, ſicut f inuariabilem, ſicut g ſaluationem, ſicut h iuſtitiam, ſicut i ſctĩficationem, ſicut k liberationem vel redemptionem, ſicut l in magnitudine omnia excedeneem, ſicut m in aura ſubtili.

B Dicunt etiã ipſum eſſe n in mẽtibus, o in aĩabus, p in corporibus, q in cœlo, r in terra, s & ſimul etiam in eadem natura mundanũ. i. in mundo exiſtentem, t circa mundum, v ſupra mundũ, x ſupercœleſtem, y ſuperſubſtantialem, z ſup oĩa. a Solem, b aſtrum, c ignem, d aquã, e ſpũm, f rorem, g nubem, h lapidem, i petram, k oĩa exiſtẽtia cauſaliter, nihil exiſtentium per ſubſtantiæ proprietatem. Sic igitur deo, qui eſt cauſa omnium, & ſuper omnia conuenit innominabilitas, & cõueniunt ei omnium omnia nomina cauſaliter, & ipſe generaliter gubernat omnia, & omnibus eſt interior, & omnibus communicabilis, & tamen omnia ſunt congregata ab ipſo, inquantũ ipſe eſt cauſa & principium & finis omnium, & l eſt oĩa in oĩbus. Et ad laudem ipſius vere dr̃ omnium ſubſtantia principalis & pfectiua & contentiua, & m cuſtos, & n cibus o & ad ſe conuertens. Et hoc operatur deus in rebus, manens nihilominus in ſua ſimplicitate, & reꝝ multitudinem in ſe vniens, cunctis tamen per exceſſum incoĩcabilis, & à cunctis ſeparatus, quia non eſt ſolum cauſa continentiæ eorum quæ ſunt, aut vitæ eoꝝ quæ viuunt & ſentiunt, aut perfactionis rationalium & intellectualiũ, ita vt bonitas, quæ eſt ſuper omne nomen, noĩetur ab aliquibus prouiſis determinate, & nõ ab aliis, ſed in ſua ſimplicitate præaccepit omnia, & ęternaliter pręaccepit exiſtentia p æternas ꝓbi pcõceptiones, q̃ ſunt vna pfectiſſima bonitas in rebus varie diſtributa, cuius participatiõe oĩa bona ſunt, & propter quã diſtributionẽ conuenienter laudatur & noĩatur noĩbus oĩm creaturarum. Theologi qui ſcripſerunt ſacras ſcripturas, non ſolum deo attribuunt prædicta nomina impoſita à perfectioribus vel imperfectioribus ſuæ bonitatis participationibus aut partici-

C pantibus, ſed nominat p ſuperſplendentem & ſupernominabilem à quibuſdã apparitionibus in templo, aut illuminantibus myſterioꝝ reuelatiõe doctores ppl'i, vt q Ioſue & alios iudices t & r Salomonẽ & s prophetas vt t Moſen & v Iſaiam, ſcd͂m varias viſionũ congruentias & inſpirationum efficatias. Et circumponunt ipſi x formas & y figuras humanas z aut igneas a aut electrinas. Et b laudant oculos ipſius & c aures d incinnos & e vultus & f manus & g poſteriora & h dorſa & i alas & k brachia & l pedes, & circũponunt ei m coronas & n thronos & o calices & p chrateres, & q̃dã alia myſtica, de q̃bus tractabimus in lib. de Symbolica theologia In hoc aũt libro tractabimus noĩa diuina, q̃ ad pñs ptinẽt negotiũ, & reſpicientes ad ea q̃ dicta ſunt tãq̃ ad quendã canonẽ, pcedamus in expoſitiõe diuinoꝝ noĩm, ſcd͂m ꝙ anagogice intelligenda, & inſpicientꝰ ſpectacula ſapię, q̃ ſignãt noĩbꝰ diuinis, p q̃ inuiſibilia dei cognoſcũt à ſuis coutẽplatoribꝰ, & hoc faciemus modeſta & diſcreta inueſtigatiõe, pmouente nos ad dei cõtemplationẽ, q̃d gñaliter docet & ſuadet ſacra ſcriptura, & apponemus tẽperaras intelligẽtiæ aurẽs reſeratiõibus noĩm diuinoꝝ, collocãtes ſacrã doctrinã in ſctis diſcipulis ſcd͂m diuinã illã traditionẽ: Nolite ſctm̃ dare canibus. Et ipſa ſctã ſubtrahẽtes irriſiõnibus indoctorum, & liberantes eoſdẽ ab occaſiõe impugnãdi deũ. Tibi aũt expedit hoc, vt dictũ eſt, cuſtodire, & nõ exportare diuina ad aures indoctoꝝ. Mihi aũt det deus laudare multas noĩatiões deificas diuinitatis innoĩabilis ſcd͂m naturã, ſicut decet deũ, & nõ auferat ꝟbũ ꝟitatis ab ore meo.

a Gen. 32. a Iudicũ 13. b Philip. 2. c Ephe. 1. d Exod 3. e Iohan. 14. f Iohan 1. g Gene. 1. g Iſaiæ. 42 h Lucæ. 18. i Canti. 1. k Iob. 9. l Can 5. m Pſal. 49 n Apoc. 17 o Danie. 9 p Baruc. 4. q Exod. 3. r Prouer. 3. s Actu. 17. t 1 Cor. 1. v Iob. 10. x Pſal. 44. y 3. Reg 3. z Coloſ. 2. a 1 Cor. 1. b Iob. 11. c Apoc 19 d Danie. 7 e Eccle. 18. f Mala. 3. g Mat 1. h Iſaiæ 45 i 1. Cor. 1. k Iſaiæ 55. l Pſal. 144 m 3. Reg. 19 n 1 Pet. 2. o Sapien 7 p 1 Cor. 6. q Pſal. 18. r Iere 23. s Iſaiæ 57. t Sapien 1. v Iſaiæ 66 k Pſal. 67. y Matt 6. z Danie. 4. a Mala 4. b Apo. 2. c Deute 4. d Iohan. 4. e Thre 4. f Oſeæ 14. g Eccle 41 h Pſal 117. i 1 Cor 10. K 1 Co 15. l 1 Cor 15 m Iſaiæ. 2. n Eccl. 24. o Thre. 5. p Iſaiæ. 6. p 3 Reg 8. p 2 Para. 7. q Ioſue. 5. s Iud 6. s Ezech. 1. t Exod. 6. v Iſaiæ 6. x Canti. 1. y Canti. 5. z Deute 4. a Eze. 1. b Hebr 4. c Iſaiæ. 5. d Can 5. e Pſal. 33. f Pſal. 118. g Gene. 16. h Exodi 33 i Deut. 32. K Iſaiæ. 52 l Deu. 33. m Iſaiæ 14 n Danie 7 o Pſal 11 p Canti. 7. q Matt 7. Pſal. 118.

Ca. II. DE VNITA ET DISCRETA THEOLOGIA, D

& quæ diuina vnitas atq; traditio. Cap. II.

Diuinam totam ſubſiſtentiam, quia eſt per ſeipſam bo-
nitas, ſegregans & exprimēs, ab eloquijs laudatur. Et
Matt. 19 quid em̄ aliud diſcendum eſt ex ſacra theologia, cū ait
Lucæ 18. diuinitatē ipſam ſubintroductam dicere: Quid me in-
terrogas de bono? Nemo bonus niſi ſolus deus. Hoc
S. Trini-tati q̄nſ coia. qdem & in alijs quæſitū nobis oñdit om̄es diuinas ſp
nominationes non partim, ſed in tota & perfectiſſima
et integra & plena diuinitate ab eloquijs laudari, et oēs
eas impartibiliter abſolute, inobſeruate, uniuerſaliter
om̄i uniuerſalitati in toto perfecte, et om̄is diuinitatis reponi. Etem̄ ſicut in theo
† diuini-tate. logicis characteribus admonuimus, ſi non de tota † trinitate dixerit, qui hoc di-
xit, blaſphemat, & ſcindere iniuſte audet ſuperunitam unitatē. Dicendum igitur
quomodo in omni diuinitate hoc accipiēdum. Etenim ipſum ex bono, natū ait
Iohā. 10. v̄bum: Ego bonus ſum. Et quidam deo acceptabilium prophetarū, laudat ſpm̄
Matt. 20 bonum. Et iterū hoc: Ego ſum qui ſum. Si nō ſecundum totam, aiunt, diuinitatē
Pſal. 142. Exodi. 3 laudari, iuxta unam uero partem hoc deſcribitur, uim faciunt quomodo audiēt
Apoca. 1 hoc, cum dicit: Qui eſt, & qui erat, & qui uenturus eſt omnipotēs. Et: Tu uero
Pſal. 101 Iohā. 15. idem ipſe es. Et: Spiritus ueritatis eſt qui a patre procedit. Et ſi non totam eſſe
Iohan. 5. aiūt diuinam uitam, quomodo uerū erit quod dixit diuinū v̄bum: Sicut pater
Iohan. 6 2. Cor. 3. ſuſcitat mortuos & uiuificat, ſic & filius quos uult uiuificat? Et quia ſpūs eſt ui-
uificans? Quomodo uero & dominationem habeat omnium diuinitas tota, de
quidem deum gignente deitate, aut genita, nil dicendum eſt, ut æſtimo, q̄tiens
Diuinis perſonis q̄ſq; q̄dā coīa ſunt q̄ſq; pro pria in theologia in patre & filio diuulgatur dn̄s, ſed & ſpiritus dominus eſt. Et pul-
chrum aūt & ſapiens in tota diuinitate laudatur, & lumen, & deificum, & cauſa-
le, & omnia quęcunq; totius diuinitatis ſunt, in omnē reduc̄ūt eloq̄a diuinā hy-
† deo mnodiam. Complexam quidem, ut cum dicunt omnia ex † ipſo. Diuiſam uero,
Rom. 11 ut cum quidam ait: Omnia per ipſum & in ipſo creata ſunt, & omnia in ipſo cō-
Pſal. 103 ſtituta ſunt. Et: Emittes ſpiritum tuum & creabuntur. Et ut breuiter dicam q̄d
Iohā. 10. Iohā. 16. ipſum diuinū ait uerbū: Ego & pater unū ſumus. Et: Oīa quæcunq; habet pr̄
Iohā. 17. mea ſunt. Et: Omnia mea tua ſunt, tua mea ſunt. Et iterū: Quæcunq; ſunt pr̄is
& ipſius, ſpiritui ſancto communiter & unitim reponunt diuinas operationes,
honorem, fontem, & non deficientem cauſam & diſtributionem optimarum do-
nationum, & nullum in diuinis eloquijs incōuerſibilibus notionibus tritorum
æſtimo ad hoc contradicere: quia diuina omnia toti diuinitati aſſunt ſecundum
diuinam perfectam rationem. His igitur a nobis breuiter quidē in talibus et par-
tim: in alijs uero ſufficienter ex eloquijs & oſtenſis & diffinitis, qualemcunq; re-
plicate diuinā nominationē uniuerſalem conabimur in tota ipſa diuinitate acci-
piendam. Si autem quis dixerit confuſionem nos in hoc cōtra diuinā diſcretio-
nem introducere, talem rationē nos neq; ipſum ęſtimamus ſuadere ſufficientē,
q̄uo eſt uerax? Siquidē enim eſt quod omnino eloquijs ſubſiſtēs, longe ibi uni-
uerſaliter erit, & a noſtra philoſophia. Et ſi non ex eloquiorū ſibi diuina ſapīa
curat, q̄uo etiam a nobis curabit in theologicā ſciam ſuę manuductiūis. Si aūt in
eloqorū ueritatē reſpicit, hac & nos regula et lumine utētes ad apologiā q̄tū, po

A ſentes ſumus, recte gradiemur, dicentes q̃uo theologia quedam quidem unitim
tradit, quædam uero diſcrete. Et neq; unita ſeparare iuſtũ eſt, neq; diſcreta con-
fundere, ſed ſequentes iuxta uirtutem diuinos ſplendores reſpicientes, & in diui
nas manifeſtationes aſpicientes, ſicut quandam regulam formoſiſſimam uerita
tis, ubi poſita cuſtodire in ſemetipſis non multiplicata, & non minorata, & in-
conuerſibilia feſtinemus, in cuſtodia eloquioꝝ cuſtoditi, & ab ipſis incuſtodiẽ-
tem ea cuſtodiendum potentes. Vnita quidem totius diuinitatis ſunt, ut in theo- Diuinitati quænã propria.
logicis charactetibus per plura ex eloquijs oſtẽdimus ſuperbonũ, ſuperdeũ, ſu-
pereſſentiale, ſuperuiuens, ſuperſapiens, & quæcunq; ſupereminentis ſunt abla
tionis, cum quibus & cauſalia omnia optimum bonum ON, uiuentiũ parens
ſapiens, & quæcunq; ex optimis ſuis denominationibus omni bonoꝝ cauſa de
nominantur. Diſcreta autẽ ſunt patris ſupeſſentiale nomen, & res, & filij, & ſpi- Diuinitati q̃ coia.
ritus ſancti, nulla in his reciprocatione, aut omnion communitate introducta.
Eſt autem tantum ab his diſcretum ipſa ſcd'm nos Ieſu perfectiſſima & immu-
tabilis ſubſiſtentia, & quęcũq; ſcd'm nos ipſam ſunt humanitatis eſſentialia my
ſteria. Oportet autem (ut arbitror) magis recipientes nos perfectiſſimum diui-
næ & unitatis & diſcretionis exponere modum, utrũq; nobis bene conſpiciens De diuiã vnitate ac diſcretione
omni ingenita eſt ratio. Varium quidem omne, & non manifeſtum relinquens.
B † Diſcreto uero & manifeſte & bene ordinate propria ſecũdum uirtutem conſi
derans. Vocant eñ quod quidem & in alijs * dexteram noſtræ theologicæ tra- †Bene diſcrete vero.
ditionis ſacri doctores † imitantes quidem diuinas ſuperarchanæ & ſuperinco- *dixerã.
gnitæ unitatis occultas & inremiabiles ſupercollocatiões. Diſcretiones uero o-
ptimas diuinitatis, & proceſſiones, et manifeſtationes, ut aiunt ſacra eloquia ſe-
ctantes, et dictæ unitatis propria. Et iteꝝ diſcretionis eſſe quaſdam ſpeciales, et
unitates et diſcretiones, ut in unitate diuina ſiue ſupereſſentialitate. Vnum qui-
dem eſt uni principali trinitati et coæternæ ſupereſſentiaiis ſubſiſtentia, ſuperde
us et deitas, ſuperbonus, bonitas omniũ, ſummitas, ſummitatum omniũ, totius
proprietatis immutabilitas, ſuperprincipalis unitas, ineffabile multiuocũ. Igno
rantia omne inuiſibile, omnium precium, poſitio omniuu, ablatio omnium, ſu-
per omnem poſitiouem et ablationem inter ſeinuicẽ (ſi ſic oportet dicere) prin-
cipalium ſubſtantiaꝝ manſio, & collocatio uniuerſaliter ſuperunita et nulla par
te confuſa: ſicut luminaria lampadum, ut ſenſibilibus et proprijs utar exemplis
dum ſunt in domo una et tota in ſeinuicem totis ſunt, et diligentem a ſeinuicem
C proprie ſubſtantem habent diſcretionem, et unita diſcretione et unitate diſcreta.
Etenim uidemus in domo multis unitatum lampadibus ad unũ aliquod lumẽ
unita omniũ lumina, et unam claritatem indiſcretam relucentem, et non etiam, De vnione diſcretioneque luminũ
quod (ut arbitror) poterit alicuius lampadis lumen ab alijs ex omnium lumina
continenti aere diſcernere, et uidere, ſi non altera parte, alteram partem totis in
toiis inconfuſe contèmperatis. Sed ſi etiã quis unã ardentiũ ſubduxerit domo,
coibit & propriũ totũ lumẽ nullũ quiddã alioꝝ luminũ in ſemetipſa cõplectẽs
aut ſuimet alteris relinquens. Erat enim eoꝝ, quæ quidẽ dixi, oĩm ad oĩa perfe-
ctiſſima unitas incõmixta uniuerſaliter & nulla parte cõfuſa, & hoc exiſtẽte in
corpore aere, & ex materiali igne pendente lumine. Vbi uero ſupereſſentialem
unitatem ſupercollocari dicimus, non in corporalibus tantum unitatibus, ſed

ab his,

Ca II.

ab his quę ſunt in aĩabus ipſis,& ipſis intellectibus, quæ hñt incõmixtã & ſupmundane per tota deiformia & ſupercœleſtia lumina iuxta participationẽ corrationabilem participantibus oĩbus ſuper remota unitate. Eſt aũt & diſcretio in ſupereſſentialibus theologijs,quam dicebam, quia & hanc unitatem incommixtim collocat,& inconfuſe unaquæq; principaliũ ſubſtantiarꝝ. Sed & quia quæ ſunt ſupereſſentialis theogeniæ,nõ reciprocanť ad ſeinuicem.Solus autem fons ſupereſſẽtialis deitatis pater,cũ nõ ſit filius pater,neq; pater filius,cuſtodiẽtibus propria laudibus recte unicuiq; diuinarꝝ ſubſtantiarꝝ.Hoc quidem ſcdm ineffabilem unitatẽ,& * ſubſiſtentiã unitas & diſcretio.Si aũt & diuina diſcretio eſt optima ꝓceſſio unitatis diuinę ſuperunitæ,ſemetipſam bonitatẽ & multiplicantis & plurificantis. Vnitæ quidem ſunt ſcdm diuinam diſcretionẽ immenſurabiles traditiones,eſſentialitates,uitales ſapientificationes, aliæq; donationes, oĩm cauſæ bonitatis, iuxta quas ex participijs & participãtibus laudanť imparticipate participata. Et hoc etiam commune,& unitũ & unũ eſt toti deitati,oẽm ipſam totam ab unoquoq; participantiũ participari,& a nullo iterꝝ nulla parte;ſicut rota in medio circuli ab oĩbus in circulo circumpoſitis rectis lineis: & ſicut ſigno efformata multa participant principalis exempli ſigno, & in unoquoq; efformatorꝝ toto & eodem exiſtente,& in nullo ſcdm nullam partem. Superponiť aũt his cauſaliſſimę deitatis imparticipatio,qũo nec attactus eius ſit neq; alia quędam ad participata commixta ſocietas. Et qdem dixerit quis,non eſt ſignum in totis efformatis totũ & ipſum, ac per hoc nõ ſignum cauſa:omnẽ eñ ſeipſam illa,& eadem,& unicuiq; indit. Ipſam quoq; differentiam participantium diſſimilitudo facit decolorata uno,& toto, & eodem principali exemplo. Et ſiquidem mollia & formabilia, aut etiam plana & configurata: & neq; cõtra exemplata et dura,neq; diffuſa et inſtabilia, purã habebũt et claram et cõſequentẽ formã. Si ṽo quid dictæ opportunitatis defecerit,hoc cauſa erit inparticipatiõis et obſcuritatis,et aliorꝝ q̃cũq; iportunitati participatiõis fiũt. Diſcernitur aũt bñ decora in nos diuina operatiõe ſcdm nos ex nobis uniuerſalr et uere ſubſtantificari ſuper eſſentiale ṽbum, et operari et pati q̃cũq; humanationis eius diuina actione ſunt diſcreta et ſumme miranda. His eñ pr̃ et ſpũs ſctũs nihil coĩcare ṽbo,niſi ibi quis dixerit ſcdm optimã et humanã uoluntatẽ, et ſcdm oẽm ſupereminẽtem, et archanã diuinã operationẽ, qua operatus eſt ſcdm nos ſctũs incõmutabilis deus et dei ṽbum. Sic et nos diuina & intelligere ratione,& diſcernere feſtinamus,qũo ea diuina & uniũť & diſcernũtur. Sed harꝝ quidẽ & unitatũ & diſcretionũ quaſcũq; in eloquijs diuinas cauſas inuenimus, in theologicis characteribus propria de uno quoq; percipiẽtes q̃tum poſſibile expoſuimus: ea quidẽ relegẽtes & ṽa rõne replicãtes, et ſacrũ & reuelatũ intellectũ in manifeſta elogorꝝ ſpectacula adducẽtes. His ṽo et myſticis et ſcdm diuinã traditionẽ ſuperintellectualẽ opationẽ retruſi. Oĩa eñ diuina et q̃cũq; nobis manifeſtanť ſolis participijs cognoſcũť. Hæc aũt qualia ſunt,qm̃ ſcdm ꝓpriũ principium et fundamẽtũ ſuperintellectũ ſũt,et oẽm eſſentiã & ſciam,ut ſupereſſentiale occultũ deũ aut uitã aut eſſentiã aut lumẽ aut rõnem noĩare aut qđ alterꝝ. Nihil in his intelligimus q̃ in nos ex ipſo productas uirtutes deificas,aut ſubſtãtificas aut uitæ genitrices,aut ſapiẽ donatrices. Ipſum ṽo iuxta oĩm intellectualiũ

opera-

Diuinarũ ꝑſonarũ diſcretio duplex.

* ſubſtantia.

Diſcretio diuina in creaturarũ proceſſione.

Ob differẽtiã ſubiectorũ reſultant differentes imagines ſub idea eadẽ

A operationum per fructū deſideramus, nullā uidentes deificationē, aut uitā, aut eſſentiā, q̄ diligenter ſit ſimul remote iuxta oēm ſupeminentiā cauſæ. Iter: qa q̄dem eſt fontalis deitas pater, filius aūt & ſpūs genitricis dei (ſi ſic oportet dicere) frutices deo germinati, & ueluti flores et ſupereſſentialia lumina ex mirabilibus eloquijs accepimus. Quō autem hæc ſunt, neq; dicere, neq; intelligere poſſibile eſt. Sed uſq; ad hoc omnis noſtræ intellectualis actionis uirtus, quia omnis diuina paternitas et filiolitas ex omniū remota paternitate principali, & filiolitati principali deriuata eſt & nobis & ſupercœleſtibus uirtutibus, ex qua dīj et deorum filij, & deorū p̄res deiformes fiunt, & nominātur † dīj ſpiritualiter, ſcilicet tali paternitate & filiolitate perfecta, hoc eſt incorporaliter, immaterialiter, inuiſibiliter diuino principali ſpiritu ſuper omnem intellectū immaterialem & deificationem ſuper collocatam, & patre & filio omni paternitate & filiolitate diuina ſupereminenter exaltatis. Neq; enī eſt diligens ſimilitudo cauſatiuis & cauſalibus, ſed quidem hn̄t cauſatiua cauſalium receptas imagines. Ea uero cauſalia cauſatiuis remouent & ſupercollocant iuxta proprij principij rationem. Et

Quæ enī unicuiq; diuinæ perſonæ propria.

† animal

B ut ſcd'm nos utar exemplis, deliciæ & triſtitiæ dicuntur effectiue delectandi & contriſtandi: ipſæ uero neq; delectantur neq; contriſtantur, & ignis calidus & urens non dicitur uri & calefieri. Et uiuere ſi quis dicat per ſe ipſam uitam, & il luminari per ſe ipſum lumen, non recte dicit ſcd'm noſtram rationē, niſi ubi iuxta alterū hoc modum dicit, quia abunde & eſſentialiter añ inſunt hæc cauſatiuorum cauſalibus. Sed & hoc totius theologiæ manifeſtiſſimum, quod ſcd'm nos Ieſu diuina formatio & archana eſt rationi omni, et incognita intellectui oī, & ipſi ſ̄ præſtanti honorabiliſſimorū angelorū. Et quidem uiriliter cum ſubſtantificatum fuiſſe, myſtice accepimus. Ignoramus uero quomodo ex uirginalibus ſanguinibus altera ultra naturam lege formatus eſt, & quō ſiccis pedibus corporalem molem habentibus, & materię grauitatem ſuperambulauit humidam & inſtabilem eſſentiā, & alia quæcūq; ſupnaturalis ſunt Ieſu phyſiologiæ. Hęc autem in alijs a nobis ſufficienter dicta ſunt, & glorioſo duce ſcd'm theologica ſua obſcura commenta laudant ualde ſupernaturaliter. Quæ quidem ille ſiue a

Hūanitas Chriſti ratio.

Matt. 14 Mar. 6 Ioban. 6

C ſacris theologis accepit, ſiue ex diſciplinata eloquiorum inuentione conſiderauit, ex multa circa hęc & exercitatione & peritia, ſiue etiam ex quadam eruditus ſit diuiniore inſpiratione, non ſolum diſcens, ſed & affectus diuina, & ex ipſa ad hæc coaffectione (ſi oportet dicere) ad indocibilem eorū & myſticam perfectus unitatem & fidem: & ut multa et beata ſpectacula potentis illius intelligētiæ in minimis addamus, Hæc de IESV ait in collectis ab eo theologicis obſcuris commentis.

¶ Sanctiſſimi Hierothei ex libro elementorum de diuinitate & excellentia Chriſti.

OMNIVM cauſa et repletiua IESV deitas partes uniuerſatis conſonans ſaluans, et neque pars, neque totum eſt, et totum et pars, & omnem et partem, et totum in ſemetipſa coambiens et ſupereminens, et excellens. Perfecta quidem eſt in imperfectis, ut pfectio principalis. Impfecta uero

De Chriſti diuinitate ex libro Stechioſeon S. Hierothei.

Ca.II. uero in pfectis tanq̃ ſuperfecta & añperfecta. Forma formificãs in informibus tanq̃ forma principalis, informis in ipſis formis, tanq̃ ſuperformis eſſentia oīs eſſentię in cõtaminatas ſupergradiens, & ſupereſſentialiter omni eſſentia remota, tota principia & ordines deſtinans, & omni principio & ordini ſupercollocata. Et menſura eſt eorꝫ quæ ſunt, & ſeculorũ & ſuper ſecula, & añ ſecula plena in indigentibus ſuperplena, in multitudinibus archana, ineffabilis ſuper animum, ſuper uitam, ſuper eſſentiam ſupernaturaliter habet & ſupermundane, ſupereſſentialiter ſupereſſentiale. Vnde quoniam quidem & uſq; naturam pro humanitate uenit, & uere eſſentia eſt, & uir ſuper deus creatus eſt. Propitiatio aũt ſit a nobis ſuper animum & ſuper rationem laudanda. Et ſi his habentur ſuper naturale, & ſupereſſentiale, non ſolum ipſa immutabiliter nobis & inconfuſe cõmunicauit, nihil perpeſſa: inſuper plenitudinem ſuã ab ineffabili nouitate. Sed quia & hoc omnium nouorꝫ maximũ nouum, in naturalibus noſtris ſupernatrualis erat, in quibus iuxta eſſentiam ſupereſſentialis oĩa noſtra ex nobis propter nos ſuperans. Hoc quidem ſufficienter in ratiõis aũt ſpeculationem proueniamus communia & unita diſcretionis diuinæ noĩa ſcdm quod nobis poſſibile replicantes, & ut aperte de omnibus deinceps diffiniamus, p̃diſcretionẽ diuinam dicimus (ut dictũ eſt) pulchras diuinitatis proceſſiões. Donãs enim oibus quę ſunt, & ſupereminens oĩm bonorꝫ participationes unite quidem diſcernit, plurificat̃ uero ſingulariter, & multiplicat̃ ex uno uninremeabilr̃. Vt qm̃ ON eſt deus ſupereſſentialiter, donat aũt eſſe his q̃ ſunt, & adducit † totas eſſentias, multiplicari dicitur unũ ON illud ex ſe adductione multorꝫ exiſtentiũ quidẽ ente nihil minus illo & uno multiplicato & adunato iuxta proceſſionem, & plenum in diſcretione, oĩbus eſſendo quæ ſũt ſupereſſentialr̃ remotũ, & potẽti totorum proceſſione, & nõ minorata fuſione in diminutorꝫ ſui traditione. Sed & unũ ON & oĩ parti, & toti, & uni, & multitudini ab uno tradens unũ eſt, eodẽ mõ ſupeſſentialiter, neq; pars ON multitudinis, neq; ex partibus totũ, & ſic neque unũ eſt, neq; unũ habet. Longe aũt his ineſt ſuper unũ, ab his quæ ſunt unũ & multitudo impertibilis ſine plenitudine ſuperplenitudo omne unũ & multitudinem adducens & pficiens & cõſtituens. Iterꝫ ex ſe deificatio ſcdm̃ uirtutem uniuſcuiuſq; deiformi deorꝫ multorꝫ factorꝫ, uidet̃ quidem eſſe & dicit̃ unius dei diſcretio & multiplicatio. Eſt ṽo nihil minus prĩcipalis deus, & ſuper deus ſupeſſentialr̃ unus, deus impartibilis impartibilibus unitus, ſibimetipſi & multis incõmixtus & nõ multiplicatus. Et hoc ſupernaturalr̃ intelligẽs coĩs noſter et magiſter, et in diuinam illuminationem manuductor, multus in diuina, lumẽ mundi, hæc ait diuinitus in ſacris ſuis literis. Nam etſi ſunt qui dicũtur dij, ſiue in cœlo, ſiue ĩ terra: (ſiqdẽ ſũt dij multi et dñi multi) ſed nobis unus deus pr̃, ex q̃ oĩa, & nos ĩ ipſum, & unus dñs Ieſus Chiſtus, p quẽ oĩa, & nos per ipm̃. Etẽm in diuinis unitates diſcretionũ potentant̃ & añprincipantur, & nihilominus ſũt unitiua etiam poſt unius irremiabilem & ſingularẽ diſcretionẽ. Has nos ſocias & unitas totius deitatis diſcretiones, ſiue decoros proceſſiones ex manifeſtantibus eas ĩ eloquijs diuinis noĩbus laudare (ſcdm̃ qđ poſſibile eſt) tẽtabimus. Hoc ut dictũ eſt præcognito, oẽm bñficã dei noĩationẽ in quacunq; ponit̃ diuinarũ † perſonarum in tota eam recipere uniuerſitatem in obſeruate.

† totis

† ſubſtantiarum

Bhuel

A ## ELVCIDATIO HVIVS SECVNDI CAPITVLI, DE VNIta & diſcreta theologia, & quæ ſit diuina vnitas & traditio. ARTIC: II.

PRæcedenti capitulo tractatum eſt de diuerſis ac varijs dei nominibus in cõ
muni & in generali, qualiter deus queat à viatoribꝰ cognoſci & nominari,
& qualiter nõ, & quomodo diuerſa diuerſimode de ipſo dicantur. Hic do-
cetur quid de deo enũcietur per huiuſmodi nomina, vel quid cõmune tri-
bus perſonis, vel quid diſtinctum ſeu proprium. Sicq; capitulum iſtud inti- Sanctiſſimæ trinitatis propria.
tulatur: [De vnita & diſcreta theologia, & quę ſit diuina vnitas & traditio]
hoc eſt, de his quæ dicũtur de deo, in quibus tres ſupergloriosiſſimę perſo-
nę vnum ſunt & aliquid ip diſtinctum: & item de his in quibus diſtincte. Et
primo loquitur de nomine quod eſt, Bonus ſeu bonitas, de quo infra quarto capitulo diffuſi-
us ac ſpecialius tractat. Itaq; ait iam: [Diuinam totam ſubſtantiam, quia eſt per ſeipſam boni-
tas, ſegregans & exprimens ab eloquijs laudatur] id eſt, bonitas laudatur ab eloquijs, id eſt,
in ſcripturis, quia per ſeipſam eſt ſegregans, id eſt diſtinguens, & exprimens, id eſt, ſignificans
ſubſtantiam diuinam totam. i. diuinam eſſentiam, & quamlibet increatam, æternam, diuinam
perſonam, ita ꝙ bonus & bonitas conuenit deo abſolute, & in diuinis ſignificare poteſt tã ſub
ſtantiam ſeu eſſentiam, q̃ perſonam: imo vnamquanq; perſonam, quẽadmodum nomen hoc,
Deus. [Et quid enim aliud diſcendum eſt]. i. nihil huic veritati contrarium poteſt addiſci [ex
ſacra theologia]. i. ex ſancta ſcriptura [cum ait: diuinitatem ipſam ſubintroductam dicere]. i.
dum ſcriptura recitat diuinitatem, id eſt Chriſtum verum deum, ſubintroductam dicere, id eſt
interrogatam reſpondere: [Quid me interrogas de bono?] id eſt, cur interrogando me, vocas
me bonũ? Sic etenim apud Lucã ſcriptum eſt: Interrogauit Ieſum quidam princeps: Magiſter Lucæ 18
bone, quid faciendo vitam ęternam poſſidebo? Dixit autem ei Ieſus: Quid me dicis bonum?
Nemo bonus niſi ſolus deus. Porro in Matth. ita legitur: Quid me interrogas de bono? Vnus Matth. 19
B eſt bonus deus. Hic autem in textu habetur: Nemo bonus niſi ſolus deus. [Hoc quidem & in
alijs quæſitum] id eſt, iſtud alibi quoq; interrogatum eſt ſeu diſcuſſum, vel in conſimilibus ſci-
ſcitatum [nobis oſtendit omnes diuinas ſemper nominationes, non partim, ſed in tota, & per-
fectiſſima & integra & plena diuinitate ab eloquijs laudari] id eſt, quod omnia nomina diui-
na abſoluta & eſſentialia, in ſcripturis laudantur & attribuuntur non partim. i. non ſolum
vni perſonæ in diuinis, ſed in diuinitate toto & perfectiſſima & integra & plena, id eſt, in deo
abſolute accepto laudari & affirmari, ita quod ſigillatim etiam cuilibet diuinæ perſonæ con-
ueniunt, & in ea ac de ea laudantur & affirmantur. [& omnes eas impartibiliter, abſolute, in
obſeruate, vniuerſaliter omni vniuerſalitati in toto perfecte & omnis diuinitatis reponi] hoc
eſt omnes nominationes has dei, reponi. i. laudari & confiteri impartibiliter. i. indiuiſibiliter
& abſolute, & inobſeruate. i. indiſtincte ac vniuerſaliter. i. communiter, quoad ſingulas diuinę
naturæ perſonas, omni vniuerſalitati. i. toti communitati diuinorum & increatorum ſuppoſi
torum in toto, id eſt, in tota trinitate, perfecte & omnis. i. totius diuinitatis, quæ deitas eſt per-
fecta & tota & vna ac indiuiſa in ſumma trinitate, & in qualibet eius perſona ¶ At uero theo-
logi modo accuratius magisq; proprie in diuinis vtuntur his terminis: partim, vniuerſaliter,
vniuerſaliter, integrò, &c. q̃ author hoc loco. [Etenim ſicut in theologicis characteribus] id eſt,
in libro de diuinis characteribus [admonuimus]. i. hoc hortati ſumus atq; probauimus [ſi nõ
de tota * trinitate dixerit qui dixit]. i. ſi Chriſtus qui dixit: Nemo bonus niſi deus, nõ dixit hoc * diuinita te
C de tota diuinitate, & de deo incontracte & abſolute accepto, ita vt de vnaquaq; etiã pſona ac- Lucæ 18. Marci 10.
cipi poſſit [blaſphemat]. i. ſcripturis contradicit & hæreſim ſapit [& ſcindere iniuſte audet]. i.
præſumptuoſe & infideliter ſcindere. i. ſeparare ac diuidere [ſupunitã vnitatem]. i. ſimpliciſſi
mam deitatẽ, quæ in tribus ſuperreuerendiſſimis pſonis eſt ſuperunite, imo & vnũ & vnitas: tñ
& ſupunite, qm̃ perſonę vniunt, coicant & identificãt, ſeu potius æternaliter vnum ſunt, & nũc
cognoſcunt vnum eſſe in ea, qua vt ait Boethius, eſſentia in diuinis conſeruat vnitatẽ, relatio Boethius.
multiplicat pſonas. Talis igitur vnitatẽ hmõi vult ſcindere, non ꝙ ipſe ſcindere queat, ſed qm̃
ſtolide dicit id, ex q̃ illius ſciſſio ſequeretur, ideo q̃tum in ſe eſt ſcindit illã. [Dicendũ ergo oĩo
ĩn oĩ diuinitate hoc accipiendum]. i. q̃uo authoritas illa ꝟificetur de vnaquaq; diuina perſo-
na, & item de deo eſſentialiter dicto [etenim ipſum ex bono ait natum ꝟbum] hoc eſt ꝟbum ſpm
natũ ex bono. i. ex deo pře, ait apud Iohan. [Ego bonus ſum]. i. ego ſum paſtor bonus [& odã Iohan. 10.
deo acceptabilium propheta℞] vc; Dauid, q fuit acceptus deo itemq; hominibus [laudat ſpi-
ritũ bonũ] i. ſpiritum ſanctum noĩat bonũ, dicẽs ad pr̃em in pſalmo: Spũs tuus bonus deducet pſal. 142
me in terrã rectã [Et ite℞ hoc: Ego ſum q ſum]. i. reſponſum illud diuinũ dictũ Moſi in Exo. Exo. 3

Ca. II. Ego ſum q̄ ſum. [Si non ſcd̄m totam aiunt diuinitatē laudari] .i. ſi non fateñ hoc dictum per D
modum laudis de qualibet æterna hypoſtaſi [iuxta vnā ỽo partem hoc deſcribi] .i. ſcriptum
hoc eſſe de vna duntaxat pſona [vim faciunt] .i. violentiā inferunt ſcripturę, eam extorte inter
Apocy. 1. pretando [q̄uo audent hoc cum dicit] in Apoca. ipſe Iohannes: [Qui eſt, q̄ erat, & q̄ venturus
pſalmo 101 eſt] oīpotens. Et: Tu vero īdē ipſe es [quod habetur in pſalmo 101 nec exponi p̄ciſe de vna p
Iohan. 15 ſona, ſc; patre. [Et: Spūs ỽitatis eſt qui à patre procedit [q̄d apud Iohan. dr̄ de ſpiritu ſcto, cui
ibidem aſcribitur. [& ſi non totam aiunt eſſe diuinam vitam] .i. ſi iſti erronei nō cōcedunt to
tam trinitatem eſſe vitam, ſeu vitā dici ſolum de vna perſona [q̄uo veꝝ erit q̄d dixit diuinum
1 Iohan 5. ỽbum] .i. qualiter eſt ỽbum veꝝ dn̄i ex patre æternaliter natū, ille qui dixit: [Sicut pr̄ ſuſcitat
2. Corin. 5. mortuos & viuificat, ſic & filius q̄s vult viuificat: Et: Quia ſpūs eſt viuificans. Q̄uo vero & de
nominationem oīm habeat diuinitas tota] .i. qualiter vnicuiq; perſonæ diuinæ conueniat o
mnium dn̄m eſſe. [de q̄dem deum gignente diuinitate vel genita nil dicendum eſt, vt ęſtimo]
.i. non oportet hoc loco probare, q̄ patri & filio conueniat omnibus dn̄ari, cū hoc in ſcriptu
ris ſæpiſſime affirmetur. Hinc ſubditur: [quoties theologia in patre & filio diuulgatur dn̄s] .i.
quoties, vtputa valde ſæpe dn̄s diuulgatur .i. palam inſinuatur & p̄dicatur in theologia .i. in
pſalm. 109 ſcriptura diuina in patre & filio .i. de patre ęterno & vnigenito eius, vt in pſalm. Dixit dn̄s dn̄o
2. Cor. 3 meo. [Sed & ſpūs dn̄s eſt] cū dicat Apl̄s: Vbi ſpūs dn̄i, ibi libertas. [& pulchrū autē & ſapiēs in
tota diuinitate laudat] .i. de q̄libet diuina pſona enunciat pulchritudo & ſapia, ſeu pulchrū &
Hilarius 1. Corinth. 1 ſapiēs, q̄uis filio magis appropriet, quia ſcḋm Hilariū, ſpecies ē in imagine .i. pulchritudo in fi E
Sanctiſſimæ trinitatis coīa ſumātur ... lio, q̄ teſte Aplo eſt virtus & ſapia dei pr̄is. [& lumen & deificū & cauſale [cōueniunt deo hoc
[& oīa q̄cūq; totius diuinitatis ſunt] .i. q̄ deo abſolute cōueniūt [in oēm reducūt eloq̄a diuinā
hymnodiā.] .i. ſcripturæ cōuertūt in cōmunē diuinaꝝ pſonaꝝ laudē & attributionē [cōplexā
quidē] .i. coniūctam, vt cum dicant omnia ex † ipſo] q̄d veꝝ eſt de deo eſſentialiter ſumpto, &
de vnaquaq; perſona diuina [diuiſam vero, vt cum quidā ait] ſc; Apl̄s [q̄a oīa p ipm̄ & in ipſo
Roma. 11. creata ſunt, & oīa in ipſo cōſtituta ſunt] Alia litera habet: Ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt.
Et hoc planius eſt, atq; ad Roma. ſcriptum eſt. Porro quod hic dr̄, in epiſtolis pluribus Pauli
Epheſ. 1 Coloſſen. 1 inducitur, puta ad Ephe. ad Coloſſ. &c. Sunt autem omnia ex deo ſicut ex cauſa efficiente, & p
ipſum, ſicut per cauſam exemplarem, & in ipſo tanq̄ in cauſa finali: q̄ꝝ primum appropriat pa
tri, ſcḋm filio, tertium ſpiritui ſcto: nihilominus de qualibet perſona poſſunt hæc tria exponi.
pſalm. 103. [Et: Emitte ſpiritum tuum & creabuntur] in q̄ pſalmi ỽſiculo notat diſtinctio perſonarum.
[Et vt breuiter dicā q̄d ipſum diuinum ait ỽbum] .i. quod vnigenitus ait in euange. ſcḋm Io
Iohan. 10. Iohan. 16 han. [Ego et pater vnum ſumus. Et: Oīa quæcunq; pater habet, mea ſunt. Et: Oīa mea tua ſunt
Iohan. 17. & tua mea ſunt.] In quibus omnibus deſignatur diſtinctio perſonaꝝ. Et nihilominus earun
dem indiuiſio, vnitas & identitas in abſolutis & eſſentialibus, præſertim q̄tum ad patrem & fi
lium. Idem vero de ſpiritu ſcto ſubiungitur & probatur.] Et iteꝝ: Quæcunq; ſunt patris & ipſi
us] vc; filij [ſpiritui ſancto communiter & vnitum reponunt] .i. vniuerſa quæ patri & filio ab
ſolute conueniunt, & effectus eorum ad extra, ſcripturæ reponunt ac tribuunt ſpiritui ſancto
coiter .i. ſicut patri ac filio, & vnitim .i. diuiſim, q̄m ſuperbenedictæ trinitatis opa ad extra ſunt F
indiuiſa, cū in tribus ſuperfeliciſſimis perſonis ſit vna numero eſſentia & ptās. Propter q̄d fili
us ait ad patrem: Omnia mea tua ſunt, & tua mea ſunt. Quod & quælibet diuina perſona dice
re pōt ad alias ambas, quia in qualibet earum eſt vna numero plenitudo diuinitatis, quæ oēm
imperfectionem excludit: ideo omnia attributa diuina ſunt eadem numero in ſuperdigniſſi
mis tribus perſonis. Quę aūt relatiue ibi dicuntur ad extra, etiam eadem ſunt, cum non ſit rela
tio illa realis in deo. Hinc ſequitur: [diuinas opationes, honorem, fontem, & non deficientem
cauſam, & diſtributionem optimaꝝ donationum] .i. oēs iſtos diuinos effectus & relatiōes ad
extra, docet ſcriptura eſſe communes tribus perſonis ſuperaltiſſimis: icirco ſunt vnus fons,
vnus creator, vna indeficiens omnium cauſa, omniūq; optimaꝝ donationum naturæ & grē
ac glorię diſtributor. Idemq; hoꝝ ſupremus, vc; latriæ cultus ipſis debetur. [& nullum in di
uinis eloquijs inconuerſibilibus notionibus tritorum ęſtimo ad hoc contradicere] .i. nemine
in ſcripturis peritum æſtimo contradicturum his ỽbis, cum ſint manifeſte conſona ſcripturis
canonicis, ita q̄ his contradicere eſſet hæreticū: propter q̄d notiōes .i. notitię iſtę ſunt incōuerſi
biles .i. incōmutabiles, q̄a inuariabilē cōtinent ỽitatē, ſicut ait ſaluator: Cœlū & terra tranſibūt,
ỽba aūt mea nō tranſibūt [q̄a diuina oīa toti diuinitati aſſunt ſcḋm diuinā pſectā rōnem. His
ergo à nobis breuiter q̄dē in talibus & partim, in alijs ỽo ſufficiēter ex eloquijs & oñſis & diffi
nitis] hoc ē, p̄tactis iā oñſis & determinatis breuiter, in talibus .i. in his q̄liſbucunq; ſermonib',
& partim .i. p parte, nō totalr̄. In alijs aūt libris ſufficiēter & diffuſius. [q̄lecūq; replicāre diuinā
nomina

A nominationē vniuerſalem conabimur].i. quaſi ab exordio q̄dam tentabimus hic tractare de
diuinis noībus,intelligibilibus omnibus ſeu amplius conſuetis,ſeu vniuerſal̄r [in tota ipſa di
uinitate accipiendā].i.de noībus abſolute acceptis,q̄ toti superſanctiſſimę trinitati,& vnicuiq;
ſuper bñdictę perſonæ conueniunt. [Si aūt q̄s dixerit nos in hoc confuſionem cōtra diuinam
diſcretionem introducere]q̄a ex tali conuenientia perſonaꝝ, in abſolutis poſſet videri,ꝙ non ſcripturę iacꝰ ſcientiꝰ
eſſent ſuppoſital̄r ab inuicem diſtinctæ,ꝙ eſſet inducere confuſionem perſonarū contrariā di theologiæ
uinæ diſcretioni.i.diſtinctioni perſonali in diuinis. [talem rōnem neq; ipſi nos exiſtimamus ſunt princi
ſuadere ſufficientē].i.non putamus talē obiectionē ſufficientē ad probandū ꝓpoſitū. [q̄uo eſt pia
verax].i.q̄liter vere fidelis eſt qui tam imperite cōtra ea quæ fidei ſunt obijcit? [Siquidē eñ eſt
q̄d omnino eloquijs ſubſiſtēs].i.ſcripturis innitens,& ex illis ſtans ac pendens. [longe ibi vni
uerſaliter erit,& à nr̄a philoſophia].i.multum diſſentiet à vera intelligentia ſcripturaꝝ,prout
nos accipimus & intelligimus eā[& ſi non ex eloquioꝝ ſibi diuina ſapīa curat].i.ſi nō eſt ſolli
citus ſuæ ſalutis,ac veritatē addiſcere ex ſapīa diuina eloquiorū.i.ex ſupnaturali doctrina ſcri
pturarum [q̄uo etiam à nobis curabit in theologicā ſciam ſuæ manuductionis].i.q̄liter curā
habebit ſuæ manuductiōis ſeu introductionis in veꝝ intellectum theologicę ſapīæ p nos? [Si
aūt in eloquioꝝ v̄itatem reſpicit].i.ſcripturam veram recte conſiderat. [hac & nos regula &
lumine vtentes].i.huiuſmōi conſiderationi nos etiā innitentes,ipſamq; ſcripturā pro regula
nos dirigente ac luce docente hñtes [ad apologiā q̄tum potentes ſumus recte gradiemur.].i.
ad diſputationem huius materiæ pro viribus procedemus [dicentes q̄uo theologia quædam
B quidem vnitim tradit.].i.q̄liter ſcriptura docet aliqua de deo vnitim.i.indiſtincte [quædam
vero diſcrete].i.differenter,ita ꝙ quædā ſpectāt ad eſſentię vnitatem, quędam ad perſonaꝝ di
ſtinctionem,originem,emanationem,relationem ad intra. [& neq; vnita ſeparare.] id eſt,ab-
ſoluta & coīa,ſeu indiſtincta ab inuicē nō diuidere attribuendo ea vni perſonæ,non alteri [iu
ſtum eſt]imo prorſus iniuſtum hoc eſſet. Iuſtitia quippe vnicuiq; tribuit q̄d debetur aut cōue-
nit ei [neq; diſcreta confundere].i.ꝓpria vni nō attribuere alteri,q̄d eſſet cōfundere.i.vnū in al Iuſtitia q̄d.
terum fundere,& diſtincta inordinate miſcere,atq; diſtinctionē ac ordinem violare [ſed ſequē
tes iuxta virtutem].i.ſcripturam toto poſſe ſequentes[diuinos ſplendores reſpicientes & in di
uinas manifeſtationes aſpicientes,ſicut quandā regulam formoſiſſimā veritatis].i.ſplendidiſſi
ma dogmata ſcripturarum diligentiſſime intuentes, & ſalubres earum declarationes penſan-
tes ac imitātes,tāq̄ regulam & menſurā veritatis pulcherrimam,cui nil erroris aut ſalſitatis ad-
mixtum eſt,quemadmodū dictis philoſophorū & poetarum. Frequenter eñ vnus paſſus ſcri-
pturæ declaratur per aliū, & v̄ba veteris teſtamenti p euangelicæ legis ſcripturam elucidant.
[vbi poſita cuſtodire in ſemetipſis non multiplicata & non minorata & inconuertibilia feſtine
mus]hoc eſt,ea quę poſita ſunt in ſcripturis,feſtinemus in ſeipſis cuſtodire & conſeruare, non
multiplicata.i.ſine additione,nil apponendo aut inſerendo ad textum,& non minorata, nil-
ſubtrahendo,& inconuerſibilia nihil mutando aut tranſponendo,prout de iſto ſuperius dictū
eſt. Et Moſes in Deutero.iuſſit:Non addetis ad v̄bū q̄d loq̄r vobis,nec ſubtrahetis,&c. [in cu- Deut. 4
C ſtodia elogorū cuſtoditi.].i.cauti & circumſpecti in conſeruatiōe ſcripturæ,ne corrūpat. Q̄d
vtiq; ſcti patres & veri Chriſtiani ab exordio diligentiſſime impleuerūt. Iccirco Sarraceni &
Teucri ſtolidiſſime nobis imponūt,ꝙ textū euāgelij addēdo multa corrupimus[& ab ipſis in
cuſtodientē ea cuſtodiendū potētes].i.ex eloquijs ſcripturarū validi ac potētes in cuſtodiēdū
cuſtodientē ea.i.ad cuſtodiendū, cōmendandū & iuſtificandū illū,q ita fideliter cuſtodit ſcri-
pturas & implet eas,iuxta q̄d ait ſaluator:Bti q audiūt v̄bū dei,& cuſtodiūt illud. ¶ Conſequē Lucæ 11
ter Theologus tangit aliqua abſoluta & coīa ſeu eſſentialia in diuinis[vnita quidē totius diui
nitatis ſunt].i.coīa cūctis diuinis pſonis[vt in theologicis characteribus,].i. in lib. de diuinis Diuinitati
characteribus[per plura ex eloquijs oſtendimus].i.p diuerſa teſtimonia ſcripturarū,pbauimꝰ cōmunia
Quę diuina noīa ſunt[ſc. bonū,ſupdeū,ſupeſſentiale,ſupuiuēs,ſupſapiēs, & quæcūq; ſupemi-
nentis ſunt ablationis].i.q̄ deo attribuunt p oim ablationē ſeu abnegationē ab eo, & tñ ſupe-
minentiā in deo deſignāt,vt ineffabilis,incōprehēſibilis,incircūſcriptibilis, & cōſimilia multa.
[cū q̄bus & cauſalia oīa,optimū,bonū,ON,viuentiū parēs,ſapiēs].i.cū illis noībus ſupeminē
tis ablatiōis,cōputant & iſta cauſalia.i. quę deo p cauſam ſeu rōne cauſalitatis & ꝓductiōis ad
extra attribuūt,vt bonū,& optimū,& principium cauſale viuentiū,& ꝙ ſit oim parēs & ſr per
creationē. Veruntñ q̄uo deo cōueniant iſta p cauſam, & an ſolū p cauſam,infra tractabit. [& q̄ſ-
cunq; ex optimis ſuis denoīationibus oī bonorū cā denoīnant].i. vniuerſa quæ noīa ſortiūt
ex denoīatiōibus ſuis optimis.i. à pręſtātioribus ꝓprietatibus,à q̄bꝰ fieri ſolēt denoīatiōes, &
noīa ipſa imponi,& hoc in oī cā bonorū,quę ꝓprie dicūt cauſam habere. Mala namq; potius

hñt cauſam defectiuã q̃ effectiuã, vt infra 4. patebit capit. hoc eſt, q̃d quęcunq; dicunt perfectio
nem ſimpliciter, hoc eſt, abſolute, ſic q̃ abſolute ſimpliciterq; loquẽdo, melius eſt ea ineſſe & ha
bere, q̃ deeſſe, vt q̃ nec materiã nec imperfectionẽ includunt: hęc cõueniunt deo ſimpliciter cui
Perſõis in diuinis pro pria. liber perſonę diuinæ, q̃d & Anſelmus teſtaſ. ¶ Dein ponunſ q̃dã noia reſpectiua & propria in
diuinis. [Diſcreta aũt ſunt p̃ris, ſupereſſentiale nomẽ & res & filij & ſpũs ſc̃ti]. i. nomẽ p̃ris ſup
eſſentiale & ipſa paternitas, noia q̃q; perſonalia filij ac ſpũs ſc̃ti & relationes eoꝝ ſunt diſcreta
. i. propria certis pſonis [nulla in his reciprocatione aut oino coitate introducta] hoc eſt, ſcd̃m
q̃d noia iſta in diuinis ſumunſ proprie, relatiue, ſine determinatione ſeu adiectione, p q̃s fiant
Matth. 6 coĩa, vt cum dr̃: Pater nr̃ q es in cœlis, põt hoc nomẽ pr̃, pro tota ſuſcipi trinitate, q̃ eſt vnus cre
Iſaiæ 63. ator, & rõne creationis ac alijs cauſis vnus oim pater, iuxta illud Iſaiæ: Tu dñe pater nr̃, redem
Iob 34 ptor noſter, à ſc̃lo nomen tuum. In Iob q̃q; dr̃: Pater mi, ne deſinas ab hoie iniq̃tatis, q addit ſu
per pc̃tã ſua blaſphemiã. [Eſt aũt tñ ab his diſcretum ipſa ſcd̃m nos perfectiſſima & immuta
bilis ſubſiſtentia Ieſu, & q̃cunq; ſcd̃m nos ipſam ſunt humanitatis eſſentialia myſteria]. i. à p̃di
ctis excipiſ q̃d de pſona vnigeniti dei creditur, q̃m rõne incarnationis quędã dicũſ de filio tñ.
Itaq; ait: Eſt aũt tñ ab his diſcretũ. l. à p̃dictis ſolum excipiſ, & qd diſcretum eſt. i. diſtĩctũ ipſa
ſubſiſtentia. i. perſona Ieſu ſcd̃m nos. i. ſcd̃m aſſumptã nr̃am naturã, rõne cuiuſliſqua ſibi ſunt
propria, q̃d nõ fuit ab æterno, quę ſubſiſtentia Ieſu ſcd̃m propriã ſuã naturã perfectiſſ. immuta
bilisq; conſiſtit. & quęcunq; myſteria humanitatis eſſentialia. i. naturã vtrãq; concernentia, q̃
in Chriſto immediate coniuncta eſt in vnitate perſonæ, & non immediate, ſcd̃m accidentalia,
ſc; q̃ ad inhabitationẽ per gratiã, vt dixerunt quidã hęretici. Vel ideo dicit myſteria eſſentialia
q̃a in eſſentialibus humanitatis fc̃tã eſt incarnatio illa & vnio humanitatis cum v̓bo, q̃d ſimul
in inſtanti aſſumpſit aiam & carnẽ counitas: nõq; cõiunctio aiæ Chr̃i & corporis ſui ad inuicẽ
pręceſſerit tp̃e aſſumptionẽ vtriuſq; à v̓bo æterno: imo eodẽ inſtanti creata eſt aĩa Chr̃i eiuſq;
caro formata & organizata, & ambæ ſimul immediate coniunctæ ſunt ad conſtitutionẽ veræ
Diuinitatis vnio atq; diſcretio humanitatis, atq; humanitas illa à v̓bo aſſumpta. [Oportet aũt vt arbitror, magis recipientes
nos perfectiſſimũ diuinæ & vnitatis & diſcretionis exponere modum]. i. neceſſe eſt nos recipi
entes fidem hanc ſummę trinitatis incarnationisq; v̓bi, magis & diffuſius ac pro poſſe clarius
exponere modum perfectiſſimũ vnitatis diuinę, q̃tum ad abſoluta & eſſentialia, ſcd̃m quę tres
perſonæ ſunt vnũ & vnus deus, imo & deitas vna, & ipſa ſumme ſimplex vna diuina eſſentia,
prout primo lib. affirmat & probat Magiſter Senten. [vtrunq; nobis bñ conſpiciens omni in
lib. 1. Sent. diſtin. 9 §. Nunc ad. genita eſt ratio] hoc eſt, ratio. i. intellectus bene conſpiciens nobis. i. ad noſtrã ſalutẽ recte con
ſiderans vtrunq;, vc; & vnitatem in eſſentia, & diſtinctionem in perſonis, eſſe in diuinis, ingeni
ta eſt. i. innata omni homini. Veruntamen ratio naturalis iſtud non conſpicit lumine naturali
duntaxat, ſed adiuta lumine fidei & informatione ſciripturæ. [varium quidem omne & non
manifeſtum relinquens.]. i. rõ relinquens omne iſtud varium. i. varijs modis intelligibile, &
non manifeſtum cognitione euidentiæ, q̃uis certum ſit certitudine adherẽtię. [. Diſcreto viro
* Bñ diſcre to viro. & manifeſte & bñ ordinate propria ſcd̃m virtutẽ conſiderans.]. i. rõ in viro fideli conſiderans
manifeſte & bñ ordinate ſcd̃m virtutem. i. pro poſſe propria perſonaꝝ, q̃uis ea comprehende
re nequeat. Alia autem q̃q; intelligi poſſunt tam de deo abſolute accepto, q̃ de eo perſonali
ter ſumpto, vt cum dicitur: Deus pater vniuerſa creauit. [Vocant enim quod quidẽ & in alijs
dexteram noſtræ theologicæ traditionis ſacri doctores imitantes certe diuinas ſuperarcanæ &
& ſuperincognitę vnitates occultas & irremiabiles ſupercollocatiões]. i. doctores ſacri vocãt
vnitates diuinas. i. vniões perſonaꝝ & cõuenientias eaꝝ in eſſentialib' & abſolutis ſupcolloca
tiones occultas & irremiabiles. i. excellẽtias ipſaꝝ altiſſimas, ſecretas, & incomprehenſibiles,
atq; incommutabiles & inconfuſibiles, quæ excellẽtiæ ſunt cõmunes tribus ſuperadorãdis &
& ſuperuiuis perſonis, quæ per excellẽtias illas incomparabiles & immẽſas ſuperlocãtur in in
finitum oĩbus rebus dignitate magis q̃ loco, quę vnitates diuinę ſunt ſuperarcanę & ſuperinco
gnitæ. i. oĩno ac infinite incõprehenſibiles. Iſtud q̃q; & ſimilia his faciũt ſancti doctores in alijs
paſſibus atq; materijs, in quibus excellentiã dei in varijs attributis & perfectionibus eius com
mendãt, imitãtes quidem]. i. certe dextrã. i. directiõem & oſtẽſionem ac virtutem traditionis
noſtræ theologicæ. i. infirmatiõis ſacræ ſcripturæ. [Diſcretiões v̓o optimas diuinitatis & pro
ceſſiões & manifeſtatiões, vt aiunt ſacra eloquia ſectãtes]. i. theologi ſectãtes diſcretiões opti
mas diuinitatis. i. diuinaꝝ pſonaꝝ diſtinctiões, put docẽt ſcripturę & pceſſus eaꝝ ad intra vel
ad extra, & manifeſtatiões. i. apparitiões, oſtẽſiones ac opatiões, p q̃s manifeſtata eſt mẽtib' crea
tis perſonarum diſtinctio. [& dictæ vnitatis propria]. i. ſectãtes etiã propria deitatis, quę ſunt
indiuiſibilitas, imultiplicabilitas & cõmunicatio eius [& iteꝝ diſcretiõis eſſe quaſdã ſpeciales

& vnitates

& vnitates & diſcretiones,vt in vnitate diuina ſiue ſupeſſentialitate.] .i.ſectantes q̄q & cōſide-
A rantes ꝙ in diuinis ſunt quædā vnitates ſeu cōuenientię in ipſa diſcretione ſeu diſtinctiōe ſup-
ſublimium perſonaꝝ,qa in vna deitate cæteris abſolutis cōueniunt, atq; in ipſa eſſentiali vni-
tate & cōueniētia ſunt q̄dā diſcretiones .i.pſonales diſtinctiones,ſic ꝙ iſta ſtant ſimul, nec vnū
impediat aliud,propter q̄d fertur in Symbolo:Per oīa & vnitas in trinitate,& trinitas in vnita Athanaſius
te veneranda ſit. Tribus ergo ſuperincōparabilib' pſonis cōuenit vna deitas & ſupeſſentialitas
vna[vnū qdē eſt vni pricipali trinitati & coęternę ſupeſſentialis ſubſiſtētia].i.in ſumma trinita
te eſt aliq̄d vere vnū,& cōuenit ei vna ſubſiſtētia ſupeſſentialis.i.vnū eſſe & vnū ſubſiſtere, q̄uis
ſint tres ſubſiſtentes perſonę:q̄a ſicut in vna eſſentia,ita in vno actuali eſſe cōſiſtūt,ſuntq; vnus.
[ſuperdeus & deitas].i.infinite eminētius deus q̄ creatura capere poſſit. Simili mō ſeq̄ntia cō-
petunt ſupbeatiſſ. trinitati,nec multiplicāt in ea[ſupbonus,bonitas oīm.]per cauſam & excel
lentiā[ſummitas ſummitatū oīm].i.ſupmus ꝟtex cunctoꝝ[totius proprietatis īmutabilitas]
.i.cā effectiua & cōſeruatiua inamiſſibiliū proprietatū,reꝝ[ſupprincipal' vnitas,ineffabile mul
tiuocū]i.ens inenarrabile,nihilomin' hñs noīa multa,ſicut expoſitū eſt[ignorātia].i.ens pror
ſus ignotū q̄tū ad q̄d eſt[oē mutabile].i.oīs inuiſibilitatis rōnē maxime in ſe cōprehēdēs[oīm
pciū]p q̄ cętera vniuerſa ſunt dicēda & cūctoꝝ valorē,in ſe cōtinēs p infinitū ſupexceſſum[poſi
tio oīm] .i.cā poſitiōis & affirmatiōis oīm[ablationū] i.cā oīs negatiōis & ablatiōis,qa vni-
cuiq; pfixit & dedit q̄d cōuenit illi[ſuper oēm poſitionē & ablationē]exiſtens,de q̄ nec affirma
ri q̄d pōt,neq; negari,niſi altiori mō q̄ capere valeam' [inter ſe inuicē ſi ſic oportet dicere,prin
cipalium ſubſtantiaꝝ manſio & collocatio].i.omnia intra ſe claudens,continēs & cōſeruans,
ſuoſq; muniens. Vñ orat vir ſctūs:Eſto mihi in deū protectorē & in locū munitū. Itē:Eſto no Pſalmo 70.
bis dñe turris fortitudinis. Vnicuiq; q̄q; creaturæ locū proprium deputauit. Etenī dans formā pſalm. 60
B dat conſequētia formā.i.operationē,motū & locū[vniuerſal'r ſuperunita]imo vna & ſimplex
nō diſtincta nec diuerſificata ſcd̄m varietatē locatoꝝ cōmorantiumq; in eo [nulla parte cōfu-
ſum]vtputa ens prorſus immobile,inuiolabile,totius ordinationis ac ordinis cā.Deniq; hoꝝ
ſubdit bñ ſubtile exemplū,de cuius ꝟitate poſſet inquiſitio fieri,vt tanget. [ſicut luminaria lā-
padum,vt ſenſibilibus & proprijs vtar exemplis,dum in domo ſunt vna & tota in ſeinuicē to-
tis ſunt,& diligentē à ſeinuicē proprie ſubſtantem hāt diſcretionē,& vnita diſcretione, & vni-
tate diſcreta]hoc eſt,dum in eadē domo aut camera ponunt luminaria plura accēſa, vnūq̄dq;
illoꝝ diffundit lumen ſuum in medium,ſicq; plura lumina couniunt ibidē in aere,& ſunt tota
in totis,& nihilominus manēt diſcreta & diſtincta ab inuicē. Quod probatur,quia ſi vnum lu- Dionyſ vni
minarium efferat,retrahit lumen ſuum duntaxat. [Etenī videmus in domo multis vnitatum tatis diſcre
lampadibus ad vnū aliq̄d lumen vnita oīm lumina] hoc eſt, cernimus ꝙ in domo plena mul- tionis ſpeciē
tis lampadibus vnitatum.i.exiſtentibus de numero lampadum vnitarum,ꝙ ad lumen lampa exemplum a
dis ibidē primo lucentis,aggregant lumina lampadum,q̄ ibi conſequenter accendunt.[& vnā luminæ
claritatē indiſcretā relucentē]in medio ex oībus illis luminibus reſultantē [Et non etiā q̄d,vt
arbitror,alicuius lampadis lumen ab alijs ex oīm lumina continenti aere diſcernere & videre]
.i.vt arbitror,nō erit poſſibile nec cōtinget,ꝙ qs poſſit diſcernere & diſtinctim videre lumē ali
cuius lampadis,ab alijs luminibus lampadum reliquaꝝ ex aere continēti lumina oīm lampa-
dum illaꝝ [ſi non altera parte alterā partem totis in totis inconfuſe contemperatis].i.ſi(p qa)
ex qualibet parte alia apparebunt lumina illa tam inconfuſa & apte cōtemperata, & propor-
C tionate cōmixta ſeu counita,ꝙ diſcerni ab inuicē nō valebunt. [Sed ſi etiā vnam quis ardentiū
ſubduxerit domo]hoc eſt,ſi quis abſtulerit ex domo illa vnā ardentiū lampadaꝝ[coibit & to
tum proprium lumen].i.totum lumen q̄d lampas illa ibi diffuderat,ſimul exibit cum illa, &
ipſam ſequet[nullum quiddā aliorū luminum in ſemetipſa cōplectens,aut ſuimet alteris relin
quens].i.lampas illa quæ tollitur & aſportat,nil de aliorum luminum claritate retrahet,inclu
det,ſecumve auferet,nec aliquid luminis ſui ibi relinquet. [Erat enī eorum, quæ qdē dixi,oīm
ad oīa perfectiſſima vnitas incōmixta vniuerſal'r, & nulla parte confuſa] .i. luminum horū in
medio fuit pfectiſſima vnitas ad oīa illuminanda,q̄tum ad hoc ꝙ ab inuicē diſcerni nequibāt,
& vnā claritatē effic ere,atq; eandē illuminationē videbāt cauſare in aere,fuitq; claritas illa vn-
diq; contēperata & inconfuſa,[& hoc exiſtente in corpore aere] hac re ita ſe habente in aere
corporali[& ex materiali igne pendēte lumine] i.in lumine iſto ſenſibili, q̄d ex igne materiali
diffunditur[vbi ꝟo ſupereſſentialem vnitatē ſupercollocari dicimus].i.multo amplius erit ſic
ſuo mō,& q̄tum ad propoſitum pertinet,in diuinis & increatis ſupergloriosiſſimiſq; perſonis,
in quibus eſt vnitas ſupereſſentialis .i. vna numero eſſentia ac indiuidua vnio, ꝙ ſc; ibi ſimul
ſtant increatę lucis vnitas in eſſentia,diſtinctio q̄q; perſonalis habētiū lucē illā in ſe plene oīno

 D

Ca. II & imparticipate[non in corporalibus tm̃ vnitatibus,ſed ab his quæ ſunt in aïabus ipſis & ipſis
intellectibus,quę hñt incõmixtã & ſupermundane per tota deiformia & ſupercœleſtia lumina
iuxta participationẽ corrationabilẽ participãtibus oĩbus ſuper remota vnitate].i. hoꝝ ſimili-
tudinem adhuc clarius poſſumus cõſiderare & aſſignare ab his & in his,q̃ ſunt in aïabus rõna-
libus & intellectualibus ſubſtantijs,ſcꝫ angelis ſc̃lis,quæ hñt vnitatẽ & vnionẽ incõmixtã.i.im
materialem,purã & ſimplicẽ,iuxta participationẽ corrationabilem.i.ſcd̃m naturã participatio
nis eis proportionatæ,quia altiori,ſimpliciori,purioriq; gradu,mõ ac ordine participãt ea quę
dei ſunt,q̃ inferiora.Per lumina tota deiformia & ſupercœleſtia.i.in oĩbus donis grę & glorię
ſmo & in naturalibus atq; gratuitis,quæ hñt ſine admixtione materiæ & ſupermundane.i.in-
tellectualiter,ſupernaturaliter ac diuinæ per participationẽ & influxũ à deo.Hinc ſubdit parti
cipantibus oĩbus his ſuperioribus creaturis vnitate ſuperremota.i.ſumma & increata vnitate
vniuerſis & ſingulis in infinitũ ſublimiori & eminentiori,cuius perfectionẽ in aliquo imitanť.

Diuinarum perſonarum diſcretio

Vñ & omne creatũ eſt aliquo mõ vnũ,ſicut & ens ac veꝝ & bonũ quia hæc conuertibilia,trã-
ſcendentia & cõmuniſſima ſunt.[Eſt aũt & diſcretio in ſupereſſentialibus theologijs]i.pręter
præhabita eſt diſcretio.i.perſonalis diſtinctio in ſupereſſentialibus theologijs.i. in ſuperſub-
ſtantialibus diuinis perſonis,de quibus tractat theologia,& nõ ſolum eſt ibi diſcretio[quam
dicebam,quia & hanc vnitatem]perſonaꝝ,vcꝫ in eſſentialibus,ibi[incommixtim collocat &
inconfuſe] id eſt, inuiolabiliter ponit & incõfuſibiliter tenet[vnaqueq; principalium ſubſtan
tiarum].i.quælibet diuinaꝝ perſonarum. Græci quippe concedunt in diuinis eſſe tres ſubſtã- E
tias,ſumẽdo ſubſtantiã pro perſona.[Sed & quia quæ ſunt ſupereſſentialis theogeniæ].i.diui
næ & ęternæ gñationis & emanatiõis ad intra, quæ emanatio oẽm creatã tranſcẽdit eſſentiã &
emanationẽ.[nõ reciprocantur ad ſeinuicem].i.nõ conuertuntur mutuo, ita vt nomen & pro
prietas vnius perſonæ conueniat alteri,quia diſtinctio per relationes originis ad intra,non ad
mittit reciprocationẽ talem,imo potius eſt conſtitutiua perſonæ,& diſtinctiua eius à qualibet
alia[ſolus aũt fons ſupereſſentialis deitatis pater,cũ non ſit filius pr̃,neq; pater filius.].i.ſolus
pater,q̃ pr̃ eſt,prout pater in diuinis relatiue & pſonaliter ſumiť,ita ꝙ ipſe pater nõ eſt filius,nec
ecõtra.Porro pater in diuinis dr̃ fons ſupereſſentialis deitatis ac totius diuinitatis,nõ ꝙ deitas
ſit à patre producta,profluens aut emanãs,ſed qm̃ à nullo eam accepit,& inſup filio atq; ſpiri
tui ſc̃tõ eã plene & æternaliter coĩcat,vni p naturalẽ gñationẽ, alteri p æternã ſpirationẽ actiuã.
Ideo ait ꝙ pr̃ cũ nõ ſit filius,pr̃ ẽ,neq; filius pr̃ eſt.[cuſtodiẽtib⁹ ꝓpria laudib⁹ recte vnicuiq; di
uinaꝝ ſubſtantiaꝝ]i.laudabilib⁹ teſtimonijs ſcipturaꝝ cuſtodiẽtib⁹.i.docẽtib⁹ & defendẽtib⁹
recte.i.vẽ ac iuſte vnicuiq; diuinaꝝ ſubſtãtiaꝝ.i. cuilibet triũ ſupdigniſſimarũ pſonaꝝ,pro-
pria.i.proprietates ſuas diſtinctiuas & perſonalem diſtinctionẽ ab alijs.[Hoc quidem ſcd̃m

Subſiſtẽtiæ.

ineffabilẽ vnitatẽ & ſubſiſtentiã vnitas & diſcretio].i.vnitas in natura & diſtictio in pſona a-
git hoc,ꝙ vnicuiq; perſonæ propria reſeruanť, vt diſtinguãť ab inuicẽ,& abſoluta coĩa ſint,vt

Lumen quid ſit. Auguſtin.

ſubſtantialr̃ ſint vnum.Pręterea aduertendũ circa exẽplum hic introductũ de lumine,ꝙ de lu-
mine fuerunt diuerſę opiniones,duę principales:vna,ꝙ ſit ſubſtãtia & corpus ſubtile,qd̃ & Au- F
guſti. ſuper Geneſim,& autor hoc loco ſenſiſſe videntur,ſcriptura q̃q; Geneſeos dicẽte deo:Fi-

Geneſis 1. Philoſop. Diſcretio vnitatis diuinæ increatæ p ceſſione benefica

at lux,vbi per lucem intelligitur lucida quædam ſubſtantia. Alia ꝙ ſit accidens & qualitas quę
dam,quæ eſt opinio Ariſtotelis & ſuorũ de his,quoniam dictum eſt plenius ſuper Geniſim ac
ſecundo Sententiarum,pertranſeo.[Si aũt & diuina diſcretio eſt].i. cum vere in diuinis ſit di-
ſcretio ſeu diſtinctio perſonarum[optima proceſſio vnitatis diuinæ ſuperunitæ.].i.conueni-
entiſſima eſt emanatio vnitatis.i.dei vnius ſuperſimpliciſſimi in eſſentia,& vnitiſſimi in perſo
nis,quæ ſic ab inuicem diſtinguuntur,ꝙ ſubſtantialiter vnum ſunt,nec vna perſona ab alijs ſe
parari poteſt duratione,operatione ad extra, aut ſubſiſtentia abſoluta. Vnitatis,inquam,diui-
næ[ſemetipſam bonitatem & plurificantis & multiplicantis].i.ad ſui imitationem & partici
pationem plura creantis & producẽtis,ſicq; ſemet bonitatẽ.i.ſe ipſam,quæ eſt bonitas,plurifi-
cat:nõ ꝙ plures fiant aut ſint bonitates aut vnitates diuinæ & increatæ,ſed quod vna ſit per eſ-
ſentiam,plures per participationẽ. [Vnitæ quidẽ ſunt ſcd̃m diuinã diſcretionẽ immenſurabi-
les traditiones].i.diſtributiones donorum dei,nobis immenſurabiles.i. imperſcrutabiles &
indiffinibiles,q̃rũ nec multitudinẽ nec magnitudinẽ earũ plene cõprehendere poſſumus, ſunt
vnitę.i.ad vnitatẽ quandam ordinẽq; redactæ, & ſimplificatæ per reductionẽ earũ ad vnum,&
hoc ſcd̃m diſcretionẽ.i.diſtinctionẽ perſonarũ:nã quędã diſtributiões & opatiões appropriã-
tur patri,quędã filio,quędã ſpiritui ſancto,quẽadmodũ aſſerit Leo papa: Vt denotareť diſtin-
ctio in pſonis,diuiſit ſibi opus nr̃ę reparatiõis mia trinitatis:vt pr̃ propitiareť , filius propitia-
ret,ſpũs ſc̃tũs igniret:ſic itaq; q̃uis opa ſuperſapientiſſimę trinitatis ad extra ſint indiuiſa,attñ p
quãdã appropriationẽ q̃dã quibuſdã ſpecialiter deputanť,& ita per ea perpendiť etiã quędam

diſtinctio in perſonis. Sed quantum ad realitatem potẽtiæ producẽtis & ipſorũ effectuũ, redu-
A cũtur ad vnũ principiũ, & vniũtur ac vnificãtur in illo. Sic demũ vnitæ ſunt [eſſentialitates vi-
tales]. i. viuẽtes eẽntiæ, quarũ ordo & gradus eſt multiplex, tam quo ad vitã naturæ, q̃ q̃ ad vitã
gratiæ & glorię [ſapiẽtificatiões]. i. illuminatiões faciẽtes eos qui ſe recipiũt ſapiẽtes [aliçq; do-
natiões omnium cauſæ bonitatis] id eſt, cætera dona & beneficia naturalia atq; gratuita dei, q
eſt cauſa bonitatis oĩum. Etenĩ nihil eſt naturaliter aut totaliter malum [iuxta quas ex parti-
cipijs & participãtibus laudãtur imparticipate participata] id eſt, perfectiões dei increatæ & im
participatæ, id eſt, aliũde nihil ſortitæ, participatæ tamẽ à creaturis, quæ ab illis bonitatem ſor-
titæ ſunt. Hæ ergo perfectiões dei & attributa diuinæ naturæ, laudãtur ex participijs, id eſt, par-
ticularibus ſuis effectibus & participatiõibus, & ex ſuppoſitis ac ſubiectis participãtibus dona
dei, præſertim cum cauſa laudatur ex ſuis effectibus, quãto magis cauſa illa prima, fontalis, ex-
emplaris, vniuerſalis & ſuper excellẽs ex fonte propriæ ſapiẽtiæ ac infinitate propriæ oĩpo-
tẽtiæ vniuerſa producẽs? De quo loquitur Iſaias: Cum quo iniit cõſilium, & inſtruxit eum? Vñ Iſaiæ 40. Proclus.
& Proclus diſſeruit: Oĩes participatæ eſſentiæ ad imparticipatas erigũtur & reducuntur. [Et
hoc etiam commune & vnitum & vnum eſt toti deitati] id eſt, perfectæ & ſummæ diuinitati &
vnicuiq; diuinæ perſonę eſt iſtud commune & vere attributum, & vnũ inter cætera quæ ei con
ueniunt [omnem ipſam totam ab vno quoq; participari participantium] id eſt, eius bonitatẽ
& eſſe ac conſeruationem & prouidentiam, aliquo modo ſortiri & ſuſcipi ab oĩi ente creato.
Deitas quippe in ſe vna ac ſimpliciſſima ẽ, & dona eiꝰ ad extra ſunt indiuiſa: ideo q eã participat,
participat eam totam: & qui vnã participat perſonam, participat quamlibet iuxta hunc modũ
[& à nullo iterum nulla parte] id eſt, deitas nequaquam participat quicquam ab aliquo, cum ſit
in ſeipſa perfectiſſima, immutabilis, infinite ditiſſima, nulliuſq; egens. [Sicut rota in medio cir Pſal. 15.
culi] hic declarat per ſimilia quædam ea quæ dixit, ſicut rota in medio circuli, id eſt, quemad-
B modum centrum ſeu punctus in medio circularis figuræ [ab omnibus in circulo circumpoſi-
tis rectis lineis] ſupple participatur à lineis vniuerſis, quæ ex centro protrahuntur ad circunfe-
rentiam circuli recto ductu, quæ productio ſeu cauſatio eſt imaginaria. nam & indiuiſibile nõ
mouetur & lineæ illæ ſunt inuicem circumpoſitæ infra concauum circuli. Sequitur aliud ſimi-
le [& ſicut ſigno efformata multa participant principalis exempli ſigno]. i. multa formata ex ſi
gno. i. impreſſione ſigilli, vel ad ſimilitudinem alterius exemplaris, participant ſigno exempli
principalis. i. in ipſo communicant exemplari, iuxta quod fiunt, formantur aut figurantur [&
in vnoquoq; efformatorum toto & eodem exiſtente]. i. exemplari illo vno & eodem exiſten-
te, in quolibet efformatorum. i. eorũ quæ ex ipſo formata ſunt, in quibus oĩbus & ſingulis ẽ nõ
eſſentialiter, ſed participatiue & per ſuum effectum, ſicut forma ſigilli eſt in ſigillatis [& in nul-
lo ſecundum nullam partem]. i. exemplare illud non eſt in aliquo formatorũ ex ipſo ſecundũ
aliquã partem ſuæ formæ duntaxat, ſed tota ſua forma impreſſa eſt vnicuiq; efformatorũ illo-
rum, vt patet de forma ſigilli ad ſigillata. [Superponitur autem his cauſaliſſimæ deitatis impar
ticipatio]. i. incommunicatio eſſentialis reſpectu creaturarũ, quibus deitas nequaq̃ eſſentialiter
communicabilis aut participabilis eſt, ſed exemplariter ſuperponitur. i. altior eſt his exẽplis.
Nec per iſta poteſt plenarie, imò nec proprie deſignari [quomodo nec attactus eiꝰ fit] quia nec
aliquid eam veraciter tangit, quamuis ipſa ſua incircunſcriptibili ſimplicitate omnia penetret.
Neq; enim indiuiſibile proprie tangit aut tangitur ſecundum probationes philoſophi. Pũctus
C tamen imaginarie tangit & tangitur [neq; alia quædam ad participata commixta ſocietas]. i.
deitas cauſaliſſima & maxime cauſatiua, nullã habet ſocietatẽ cõmixtionalẽ cũ rebus creatis &
participatis, quibus nullatenus cõmiſcetur: habet tñ cũ intellectualibus creaturis, amantibus & co
lẽtibus eã ſocietatẽ & cõmunionem ſpiritalẽ & amicitialẽ, vt ſępius patuit. Per quę ỽba fideliſ- Philoſo.
ſimus Theologus aufert hæreticis occaſionẽ erroris, ne impie mẽtiant dicẽdo, ꝙ deitas ſit oĩm
eſſe formale, aut anima mundi, ſeu omne quod eſt. [Et quidem dixerit quis]. i. ſi certe quis in-
ſtet cõtra prædicta, dicẽs: [Nõ eſt ſignũ in totis efformatis totũ]. i. forma ſeu exẽplar nõ eſt to-
tũ in his quæ ex ipſo formata ſunt [& ipſum [nõ ẽ illa [ac p hoc nõ ſignũ cauſa]. i. ex hoc ſeq̃ ꝙ ſi-
gnũ nõ ẽ cauſa rei formatæ ex eo. [Omnẽ ẽm ſeipſam illa & eãdẽ & vnicuiq; indit]. i. cauſa hmõi
exemplaris indit, ingerit, imprimit ſeipſam omnẽ. i. totã & eãdẽ vnicuiq; ſuorũ effectuũ, q̃tũ eſt
ex parte ipſius, ita ꝙ differẽtia receptiõis ẽ ex diuerſa diſpoſitiõe recipiẽtiũ. Vñ ſubiũgit [ipſam
q̃q; differẽtiã participantium diſſimilitudo facit decolorata] hoc ẽ, diſſimilitudo. i. diuerſa di-
ſpoſitio participãtiũ. decolorata. i. inepta & diſtorta ad formã exẽplaris ſuſcipiẽdã, facit differẽ
tiã ipſam in formis impreſſis [vno & toto & eodẽ principali exẽplo]. i. exẽplari imprimẽti for-
mam ſuam, exiſtenti & manente eodem. Quod conſequenter declarat [Et ſiquidẽ mollia &

Ca. II. formabilia, aut etiam plana & configurata, & neq; contra exemplata & dura, neq; diffuſa & in- D
ſtabilia] id eſt, ſi ſubiecta recipientium formam ſinguli aut alterius exemplaris, fuerint mollia
mediocriter, vt cera aliqualiter caleſacta, non ſicut aqua, & formabilia, id eſt, bene receptiua for
mæ imprimendæ, aut plana, non contra exemplata. id eſt, non habentia in ſe formam contra-
riam formæ imprimendæ, & dura, duritia impediente formæ impræſſionem, neq; diffuſa, id ē,
minus extenſa & inſtabilia, id eſt, non manſiua in eadem diſpoſitione[puram habebunt & cla-
ram & conſequentem formam] id eſt. ſimilitudo exemplaris quæ eis imprimetur, erit apta &
lucida. [Si vero quid dictæ opportunitatis defecerit] id eſt, ſi aliqd prætactæ aptitudinis ad for
mam ſuſcipiendam deſit ſubiectis[hoc cauſa erit imparticipatiōis & obſcuritatis] id eſt, illa in-
eptitudo ſubiecti erit cauſa, quod ſubiectum formam non participabit vel non tam clare[& a-
liorum quæcunq; importunitati participationis fiunt] id eſt, aliorum impedimentorum ſiue
defectum quæ fiunt aut ſunt adminiculantia vel cooperatiua importunitati, id eſt, ineptitudi-
ni & defectuoſitati participationis. Verum his obijci poteſt, quod cauſa diuerſitatis & ordinis
rerum, non eſt ex parte creaturarum, ſed dei, qui in ſapientia ſua inſtituit ordinem rerum, eſtq;
cauſa non ſolum formæ, ſed & ſubiecti atq; materiæ, & omnium quæ poſitiuæ in creaturis cō-
Influētia di uina in creaturas duplex ſiſtunt. & reſpondendum, quod duplex eſt operatio ſeu influentia dei in creaturis. Vna primor
dialis & prima, qua res ipſas inſtituit & produxit ac condidit, ſicq; verum eſt quod tangit obie
ctio, alia, qua operatur in rebus iam conditis, ipſas regendo, adminiſtrando, conſeruando, per-
ficiendo, ſicq; verum eſt quod habetur in textu, quoniam influit rebus iuxta capacitates & di- E
ſpoſitiones earum, rationalibus quoq; creaturis ſecundum preparationem earum, quamuis in
terdum ex libertate omnipotentiæ ſuæ agat in eis contra præparationem & intentionem ac co
natum ipſarum. Nunquam tamen optantibus ſe & quod in ipſis eſt facientibus denegat grati-
Lib. Cauſa. am ſuam. Ex quibus innoteſcit quomodo verum ſit, quod In libro de Cauſis fertur. Cauſa pri-
ma exiſtit in rebus omnibus ſecundum vnam diſpoſitionem, ſed res om̄es non exiſtunt in cau
ſa prima ſecundum vnam diſpoſitionem. Quod ibi conſequenter in commentario ſubtiliter
Proclus. declaratur, atq; in idem redit, quod in elementatione theologica Proclus iuxta ſuum loquen-
di modum diſſeruit: Omnibus dij aſſunt eodem modo, ſed non omnia aſſunt dijs modo eodē.
Porro ſecundum aliam conſiderationē poſſet dici modo expoſito, videlicet quod omnia ſunt
in deo eodem modo, vtputa potentialiter & exemplariter ſeu idealiter tantum. Sed deus non
eſt eodem modo in rebus, quoniā in diuerſis diuerſa producit, ac diuerſimode operatur, quod
nihilominus ex ſua ſapientia ac prouidentia primæue fontaliterq; procedit. Deinde tangitur
Perſonarū diſcretio ratione incarnationis. alia diſcretio ſeu diſtinctio inter perſonas ratione myſterij incarnatiōis, quæ & iam ante indu
cta eſt[diſcernitur autem bene decora in nos diuina operatione, ſecūdum nos ex nobis vniuer-
ſaliter & vere ſubſtantificari, id eſt, incarnari & hominem fieri, ſicq; in ſubſtantia ſeu natura cre
ata ſubſiſtere vniuerſaliter, id eſt, totaliter quantum ad corpus & animam, vere, non phantaſti-
ce, ſecundum nos, in eſt, in ſtatu paſſibili ac mortali, & iuxta modum conuerſationis humanæ,
Baruch 3. ſecundum id Baruch: Poſt hæc in terris viſus eſt, & cum hominibus cōuerſatus eſt. & ex nobis,
id eſt, ex glorioſiſſima virgine immediate, & ex ſanctis patribus mediate. diſcernitur bene, id ē, F
vere cognoſcitur ſoli dei filij conuenire, operatione diuina decora, id eſt, per ſupernaturalia o-
pera eius, & per ea quæ in euangelio recitantur, ac alibi ſcripta ſunt[& operari] verbum, id eſt,
ipſum verbum incarnatum exercere humana[& pati quæcunq; humanationis eius] id eſt, ea
quæ in aſſumpta humanitate legitur paſſus, & quæ humanę naturę indetrahibiliter competūt.
Cum enim per incarnationis myſterium deus factus ſit homo in vnitate perſonæ, eſt in Chri-
ſto communicatio idiomatum, ita quod ea quæ dei ſunt, conueniunt homini illi, & quę homi-
nis ſunt, deo. In quibus ſemper penſandum, quid propter quid dicatur[in diuina actione ſunt
diſcreta] id eſt, iſta ſunt filio propria, & diſtincta ab alijs actione diuina, id eſt, operatione ver-
bi æterni in natura aſſumpta & per eam[& ſumme miranda] id eſt, valde ſupernaturali, quod
ſcilicet deus in carne ſic operari dignatus eſt, & quod eadem operatio vere attribuitur deo &
homini. [His enim pater & ſpirituſſanctus nihil communicare verbo] id eſt, in his pater & ſpi-
rituſſanctus non communicauerunt verbo incarnato, nec ipſis iſta conueniunt. Veruntamen
ea quæ v̄bū incarnatū egit oīno ſup naturā ac poteſtate diuina, egit & pat̄ & ſp̄ſſctūs, atq; In illis
Opera ſanctæ Trinitatis indiuiſa. opera ſuperaltiſſimæ trinitatis ſunt indiuiſa. Propter q̄d apud Iohannem diſſeruit filius: Sicut
pater ſuſcitat mortuos & viuificat. ſic & fili⁹ q̄s vult viuificat. Nō vtiq; alios & alios, ſed eoſdē
Ioh. 5. pater & filius, haud dubium quin & ſpirituſſanctus. Hinc rurſus fatetur: Quæcunq; facit pater,
Ibidem. hæc & filius ſimiliter facit[niſi ibi quis dixerit ſecundum optimam & humanam voluntatem
& ſecundum omnem ſupereminentem & archanam diuinam operationem, qua operatus eſt,

A ſecundum nos factus incommutabilis deus & dei verbũ]hoc eſt,niſi aliquis dicat quod ea quę
operatus eſt filius dei, exiſtens incommutabilis deus ,factus ſecundum nos, id eſt, noſtra na-
tura indutus,& homo vere ſactus,egit ſecundum voluntatem humanam & optimam, & item
ſecundum operationem diuinam ſecretam,ſupereminentem:& ita inquãtum fecit ea tam ſan-
cte & optime,complacuit patri & ſpirituiſancto omne quod ſecit verbum incarnatum. & de-
nuo,inquantum operatio illa fuit tam eminẽs & ſupernaturalis,aſſcribitur patri & ſpirituiſan
cto,præſertim ipſa actiua incarnatio:quæ quamuis in ſolo filio ſit terminata,ita quod ei dunta
xat vnita eſt hypotaſtice natura humana, tamen actiue ſuit à tota ſuperomnipotente trinitate
cuius operatio adextra,eſt indiuiſa & cuilibet perſonæ communis.[Sic & nos diuina & intel-
ligere ratione & diſcernere feſtinamus]id eſt,ſtudemus ac properamus ita catholice intellige-
re ſacram ſcripturam,& ea quæ fidei ſunt[& ſapienter]videlicet ratione quod ſuum eſt facien-
te,vna cum directione fidei ac informatione ſcripturæ.& diſcernere,id eſt,diſcrete accipere ea
[quomodo ea diuina & vniuntur & diſcernuntur]id eſt, qualiter tres ſuperſublimes perſonæ
vniuntur,id eſt,vnum ſunt in abſolutis & eſſentialibus.& diſcernuntur.i.diſtinctæ ſunt in rela
tiuis & proprietatibus ſuis cõſtitutiuis,ac ſecum ſerẽtibus ſua ſuppoſita.[Sed harum quidem
& vnitatum & diſcretionũ quaſcunq; in eloquijs diuinis cauſas inuenimus,in theologicis cha
racteribus propria de vnoquoq; percipientes,quantũ poſſibile expoſuimus]id eſt, in libro de
diuinis characteribus declarauimus,quantum nobis poſſibile ſuit,cauſas,id eſt,rationes vnita
tum.id eſt,conuenientiarum & communionum ac etiam diſcretionum, id eſt, diſtinctionum
B harum in perſonis æternalibus ac diuinis,quaſcunq; vnitates ſeu potius vniones& diſtinctio-
nes inuenimus in diuinis eloquijs,id eſt, in ſcripturis.percipientes propria de vnoquoq;,id eſt,
conſiderantes de qualibet ſuperelegantiſſima & ſuperuenerandiſſima perſona illa, quæ ei ſunt
propria[ea quidem relegentes]id eſt,omnia illa iterum iterumq; legentes[& vera ratione re-
plicantes]id eſt,recta conſideratione reuoluentes[& ſacrum & reuelatum intellectum]id eſt,fi
delem & inſpiratam ſeu claram verborum illorum intelligentiam[in manifeſta eloquiorum
ſpecula adducentes]id eſt,in euidentem ſcripturarum doctrinam,contemplationemque fidei
reſoluentes & conſtituentes[his vero & myſticis & ſecundum diuinam traditionem ſuperin-
tellectualem operationem retruſi] id eſt , nos repulſi à profundiori conſideratione iſtorum,
id eſt,à myſticis& abditis fidei myſterijs,exiſtentibus ſuper operationem intellectualem,id eſt,
excedentibus noſtri intellectus capacitatẽ & cognitionẽ ſecundũ traditionẽ diuinã.i.iuxta ſcri
pturæ eruditionẽ.[Oia em̃ diuina & quæcunq; nobis manifeſtãtur].i.ſupnaturalia documẽta
ac fidei teſtimonia,quæ nobis deſcribũt in pagina ſacra,vel illuminatiõe interna referãt [ſolis
participijs cognoſcũt] .i.Impfecte tm̃ ac partim, ſeu participatiõibus modicis.[Hęc aũt qualia
ſunt, qm̃ ſecũdũ propriũ principiũ & fundamentũ ſuper intellectũ ſunt & omnẽ eſſentiã & ſci
entiã,vt ſupereſſentiale occultũ deũ,aut vitã,aut eſſentiã,aut lumen,aut rationẽ nominare aut
quod alterũ].i.qualia ſunt iſta? quaſi dicat,Incomprehenſibilia nobis,qm̃ ſecũdũ propriũ prin-
cipium & ſundamentum.i.qa ſecundum ſontalem & diuinam originem,qua vna perſona flu
C it ab alia,& prout relatiua illa ac perſonalia fundamentum habent ac ſoliditatem æternam in
diuina eſſentia,tranſcendunt omnem mentem creatam,& omnem eſſentiam atq; ſcientiã crea
turæ,tanquam vnum occultum ſupereſſentiale,quod poſuit tenebras.i.ſuፆpſius incomprehẽſi
bilitatem & infinitam ac ſuperſplendidiſſimam & inacceſſibilem lucem, latibulum ſuum , ita
vt illud nominare deum aut vitam,ſiue eſſentiam,aut lumen,aut rationem,aut alterum quid.
[Nihil in his intelligimus quam in nos ex ipſo productas virtutes deificas aut ſubſtantificas] Psal. ep.
id eſt,ex illis conſimilibusq; nominibus non intelligimus deum ſecundum quod in ſeipſo ſub 1.Tim.6
ſiſtit & eſt,nec diuina, prout in ipſo deo ſunt,ſed ſecundum proceſſus & efficientias eorum in
nobis,videlicet prout ex effectibus iſtis valemus ſuperexcellentiſſimũ& ſuperincomparabiliſ
ſimum deum autorem,ſuperinfinitumq; fontem vtcumq; concepere, vtputa prout ſuperinfi-
nita excellentia ſuæ eſſentiæ, potentiæ, ſuæ operationis, ſuæ fœcunditatis, ſuæ emanationis &
productionis ad intra,relucet in iſtis effectibus ſuis,in quibus relucet infinite minus glorioſe
ac ſplendide,quam in ipſo autore æterno , aut ſonte immenſo, in quo nihil vniuoce eſt cum
creaturis. Verum verba hæc textus & ſequentia verba , non ſunt ſic intelligenda , quaſi per
talia nomina intelligamus creatas eſſentias, & non potius ipſummet creatorem modo præ-
tacto : imó de nulla pura creatura aut creata eſſentia poſſet hæc litera ſeu diuina ſcriptu-
ra verificari, vt intelligentibus conſtat, quamuis verba Theologi tam hic quam alibi ſæ-
pius ſonent, ac ſi per nomina iſta non deus ſignificaretur aut intelligeretur, ſed effectus
ipſius : Quod iuxta nunc tacta intelligendum eſt ita, quod non ipſe deus ſecundum
quod

[Ex qua dij & deorum filij & deorum patres deiformes fiunt]id eſt,ex qua paternitate etiã an-
A geli glorioſi dij efficiuntur,& angeli ſuperiores illuminantes,regentes & perficientes inferio-
res,fiunt deiformes,id eſt,deo ſublimiter ſimiles,inferioribus præſidendo,influendo ac proui-
dendo,& dona diuina eis deſuper collata munificenter ſubiectis communicando. Huiuſmo-
di nanq; cauſalitas,prouidentia,gubernatio,ſunt proprietates diuinæ[& nominantur dij ſpi- Tantum.
ritualiter]id eſt,propter ſpirituales aſſimilatiões cum deo[ſcilicet tali paternitate & filiolitate
perfecta]id ẽ,paternitate & filiatione immateriali,pura & ſancta,de qua dominus dixit ad ſan-
ctum Iob: Vbi eras cum me laudarent aſtra matutina,& iubilarent omnes filij dei?Iuxta quem Iob.38.
modum etiam in Timæo loquitur Plato:Intelligentes iuſſionem patris filij[hoc eſt Incorpo- Plato.
raliter,immaterialiter,inuiſibiliter]participantes hi angeli ſancti paternitatem & filiationem
has immateriales diuinas à ſupermundiſſimo creatore[diuino ſpiritu principali ſuper om̃em
intellectum immaterialem]tam angelicum q̃ humanum [& deiſicationem]id eſt,participatã
diuinæ perfectionis imitationem[ſuper collocatam]At vero vt tertio de anima comprobat,
Intellectus eſt immaterialis,immixtus,inorganica vis,ac immortalis potentia,cum ſit conuer
ſiuus & reditiuus ſuper ſeipſum,vt Proclus certiſſime ꝓbat[& patre & filio omni paternitate & Proclus.
filiolitate diuina]id eſt,ſpirituali creata[ſupereminenter exaltatis. ¶ [Neq; enim eſt diligens
ſimilitudo cauſatiuis & cauſalibus]id eſt,inter cauſas & cauſata non eſt ſimilitudo perfecta ad
modum & exacta,præter cauſas & effectus eſſentialiter ſubordinatas ęquiuocas. [Sed quidem
habent cauſatiuã cauſaliũ receptas imagines]id eſt, cauſæ præhabent in ſe exẽplariter & pote-
ſtatiue formas & ꝑfectiões,q̃s cauſata à cauſis ſuis recipiũt.[Ea vero cauſalia cauſatiuis remo-
uẽt].i.cauſata à ꝑfectiõe cauſaꝝ excludũt[& ſuꝑ collocãt cauſæ cauſatis [iuxta ꝓprij principij
rõnẽ].i.tãto plus,q̃to eminẽtiori gr̃e cauſę,ẽ cauſa:hoc ẽ,iuxta naturã & rationẽ ſuæ cauſalita-
tis,q͛a de cauſa materiali nõ oportet iſtud in oĩbus verificari,hinc cõmunit͛ dicitur quod cauſa
B eſt perfectior ſuo effectu,& ꝙ effectus eſt quædam participata ſuæ cauſæ ſimilitudo,ꝙ item a-
gens eſt honorabilius paſſo. Proclus quoq;:Omne,inquit,cauſatum manet in ſua cauſa,& pro Proclus.
cedit ab ea,& conuertitur ad ipſam,tanquã indigens ea. [Et vt ſecũdum nos vtar exemplis] id
eſt,vt iſta declarem per exempla nobis conſueta & nota[deliciæ & triſtitiæ dicuntur effectiuę
delectandi & contriſtandi]id eſt,cauſatiuæ ſunt ꝙ dicimur delectari & contriſtari,ſuntq; cau-
ſatiuæ delectationis & contriſtationis in genere cauſæ formalis Informantis,nõ proprie in ge-
nere cauſæ efficientis. Alioquin idem eſſet effectiua cauſa ſuiipſius.[Ipſæ vero] deliciæ & triſti
tiæ[non delectantur neque contriſtantur,& ignis calidus & vrens, non dicitur vri & caleſieri.
viuere ſi quis dicat per ſeipſam vitam,& illuminari per ſeipſum lumen,non recte dicit ſecundũ
noſtram rationem]hoc eſt,ſi quis dicat ipſam actualem vitam ſeu actiõem vitalem viuere, nõ
vere hoc dicit ſecundum noſtram conſiderationem,proprie ſcilicet loquendo. Viuit q̃ppe res
viuens,cui ineſt vita,vita autem non ineſt vitæ,de eadem vita pręciſe loquendo. Si autem vita
dicatur anima ſeu forma vitalis,dici poterit viuere. Similiter lumen proprie non illuminatur,
quãuis dicatur intendi [niſi vbi iuxta alterum hoc dicit modum]id eſt,niſi quis dicat hoc ſecũ-
dum alium modum loquendi,ipſaq; nomina aliter capiendo,quia interdum ſumitur lux ſeu
lumen pro lucis ſubiecto,dicente Apoſtolo:Fuiſtis aliquando tenebræ,nunc autem lux in do- Ephe.5.
mino. Vnde dicitur quod cauſis & cauſatis non ſemper eadem competunt,nec ꝑfecte ſemper
aſſimilantur[quia abunde & eſſentialiter ante inſunt hæc cauſatiuorum cauſalibus] hoc alia
C tranſlatio aptius exprimit,habens ſic:Affluenter & ſubſtantiue quæ cauſalium ſunt,cauſis præ-
indita ſunt,id eſt,ea quæ ſunt cauſatorum, inſunt plenius ac ſtabilius cauſis. Nil etenim poteſt
alteri dare ſiue influere quod non habet. ¶ [Sed & hoc totius theologiæ maniſeſtiſſimum]id Hũanatiõis
eſt,inter theologica dicta in ſcripturis contenta, hoc valde eſt maniſeſtum [quod ſecundum filij dei rõ.
nos Ieſu diuina formatio]id eſt,ſupernaturalis formatio corporis Chriſti,ſeu diuina incarna-
tio eius[& arcana eſt rationi omni]id eſt,omni rationi naturali abſcondita,ita quod non com
prehenditur plene [& incognita intellectui omni]id eſt, non plenarie nota nec comprehenſa
[& ipſi præſtãti honorabiliſſimoꝝ angeloꝝ]id eſt,ſupremo ſpirituũ ſuꝑnoꝝ,qualit͛ ſcilicet v͛-
bũ æternũ inuariabile & immẽſum,& natura creata imbecillis corporea,in vnã perſonã cõue-
nerint:& natura hũana ſuppoſitata ſit in eſſe increato hypoſtatico,& tamen habuerit ꝓprię ſpe
ciei actiones & paſſiones. Multa demum incomprehenſibilia includuntur in incarnatione v͛bi
æterni. [Et quidem viriliter eum ſubſtantificatũ fuiſſe myſtice accepimus]id eſt,diuina & apo
ſtolica prædicatione didicimus,verbũ æternũ fuiſſe & eſſe hũanatũ in virili ſexu. [Ignoramus Incarnatio-
vero].i.ꝑfecte nõ ſcimus nec capim⁹[quomõ ex virginalibus ſanguinib⁹] .i.ex puriſſimis ſan- nis Chriſti
guinibus modus incapabilis.

Ca. II. guinibus electiſſimæ & incomparabilis virginis. [Altera vltra naturã lege formatus eſt] id eſt,
lege ſupernaturali & ſingulariſſimo modo factus ſit homo, non ſecundum curſum ordinemq; D
Matt. 14. Mar. 6. Ioan. 6. naturæ, non concurrente commixtiõe virili [& quomodo ſiccis pedibus corporalem molem
habentibus, & materiæ grauitatem ſuperambulauit humidam & inſtabilem eſſentiam] vtputa
fluidam aquam. Veruntamen conſtat eum hoc feciſſe virtute diuina, & ſecundum quoſdã aſ-
ſumpſit pro tunc dotem agilitatis, aut quid ſimile illi. Corpus quoq; Chriſti fuit perfecte volũ-
tati, atq; imperio animæ ſuæ ſubiectum, potuitq; actum grauitatis à naturali grauitate corpo-
ris ſui ſuſpendere pro tunc, & item humorem aquæ ab humectatione pedum Chriſti retrahe-
Dani. 3. re, quemadmodum quoſdam ſeruauit illæſos in igne. Et quid tam mirandum de Chriſto, cum
& feliciſſimam Mariam Aegyptiacam, ſanctum Maurum, multoſq; alios ſanctos legamus ſu-
per aquas tranſiſſe. ¶ Deniq; iſto multa mirabiliora fecit Chriſtus in cœna & paſſione. Verum
tamen in euangelio non habetur expreſſe, q Ieſus ambulauit ſuper aquas ſiccis pedibus, ſed q
ambulauit ſuper mare. Attamen quia Theologus hic dicit hoc, credendum eſt. fuitq; hoc etiã
ſpeciale miraculum [& alia quæcunq; ſupernaturalis ſunt Ieſu phyſiologiæ] id eſt, cætera ope-
ra Chriſti miraculoſa, & ſupernaturalia eius myſteria naturaſq; rerum nequimus intelligere
plene aut enarrare. Deniq; Ieſus ſecundum quod deus, eſt penitus ſupernaturalis, tanquam in-
ſtitutor & autor naturæ. Sed ſecundum aſſumptam naturam vt verbo vnitam, eſt etiam ſuper-
naturalis: quia omnia in ipſo ſuper naturam fuerunt, tam corporis ſui inſtãtanea formatio ex
ſanguinibus virginalibus ſuæ & vnio humanitatis cum verbo. [Hæc autem à nobis in aliis ſuf-
ficienter dicta ſunt] id eſt, in aliis libris [& à glorioſo duce ſecundum theologica ſua obſcura
commẽta] id eſt, à beato Hierotheo magiſtro & duce meo, in theologicis ſuis libris difficilibus
& profundis [laudantur valde ſupernaturaliter] id eſt, per modum laudis diuinæ exprimunt E
mirabiliter valde. [Quæ quidem illæ ſiue à ſacris theologis accepit] id eſt, an beatus Hierothæ-
us hæc didicit à ſanctis apoſtolis ſeu apoſtolicis viris [ſiue ex diſciplinata eloquiorum inuen-
tione] id eſt, propria inquiſitione & ex conſideratione ex ſcripturis timorata, circũſpecta & ſo-
bria, ita quod non præſumpſit ſcripturas proprio ſenſu diſcutere, ſed fundatus in fide cum in-
uocatione ſpiritusſancti perſtuduit, à fundamento ac regulis fidei nequaquam recedens [con-
ſiderauit ex multa circa hæc & exercitatione & peritia] id eſt, ex aſſidua occupatione circa intel-
ligentiam ſcripturarum & peritia circa eaſdem, quia ſtudendo profecit in eis quotidie [ſiue eti-
am ex quadam eruditus ſit diuiniore inſpiratione] id eſt, ex ſupernaturali illuminatione ſpiri-
2. Timo. 2. Iob. 32. 1. Iohan. 2. Iaco. 1. tusſancti, iuxta illud ad Timotheum: Dabit tibi dominus de omnibus intellectum. In libro Iob
quoq; dicitur: Spiritus eſt in homine, & inſpiratio omnipotentis dat intelligentiã. Hinc in pri-
ma ſua canonica ſanctus teſtatur Iohannes: Vnctio eius docet vos de omnibus. Et Iacobus ait:
Si quis veſtrum indiget ſapientia, poſtulet à deo, qui dat omnibus affluẽter. Poſtulet autem in
fide nihil hæſitans [non ſolum diſcens] id eſt, non ſolum informatiõem nudam & informem
accipiens [ſed & affectus diuina] id eſt, circa diuina accenſus & eadem dulciter guſtans, & ita
in hac inſpiratione & Informatione magis ſe habens paſſiue quam actiue. Vnde alia habet trã-
ſlatio, Patiendo diuina aſſecutus eſt [& ex ipſa ad hæc coaffectione] id eſt, ex ſuperioris affecti- F
ue inflammatione ac alteratione ſalubri circa diuina [ſi ſic oportet dicere] id eſt, q a expedit ita
loqui ad ædificationem legentium & audientium, iſta [ad indocibilem eorum & myſticam per-
fectus vnitatem & fidem] id eſt, ipſe illuminatiſſimus Hierothæus ex huiuſcemodi affectione
& felici alteratione circa diuina perfectus, id eſt, conſummatus effectus ad vnitatem, id eſt, vni-
onem amoroſam flammigeram, & fidem, id eſt, credulitatem pleniſſimam, quæ eſt cum ratio-
nibus credendorum & ſapiẽtiali intelligẽtia mẽtis purificatæ. eorum, id eſt, diuinorum indo-
cibilem, quoniam per humanam inſtructionem nequit perfecte addiſci, & quia de incompre-
hẽſibilibus veritatibus tractat, & myſticam, id eſt, valde ſecretam, ita q fidei huic cõiũgitur cõ-
templatio myſtica, quæ eſt ſecretiſſima mẽtis cum deo locutio, ac fereniſſima quædam inſpe-
ctio incomprehẽſibilis deitatis, & eorum quæ fidei ſunt, atq; cõnexiõis & cõſonãtiæ, ac rationa-
bilitatis eorum, quæ clare apparet, dum vniuerſa quæ fidei ſunt & cunctæ ratiões credẽdi com-
portãtur & attẽdũtur. Deniq; ex hac cõtemplatiõe mẽs pura ac feruida pertingit ad raptum. &
abſorbetur in deum, & in diuitias gloriæ eius demergitur. ſicq; in lucis abyſſum introtracta, in-
effabiliter creatori cõiũgitur, ac ea quę fidei ſunt, luci diſſime ac ſupercertiſſime cõtemplatur. &
vere (ſicut hic tangit Theologus) docetur & diſcit diuina ex coaffectiõe & ſuauiſſima paſſione
ad ea, beneq; iudicat de deo & diuinis, nõ tãtũ recto dictamine ratiõis & intelligentia lympida
Eſaiæ. 11. veritatis, ſed itẽm per conformitatem & cõnaturalitatem affectus ad ea, quod eſt actus doni ſa-
pientiæ, etiam ſecundum gradum eius perfectum in vita [& vt multa & beata ſpectacula potẽ-
tis illius

Atis illius intelligentiæ in minimis addamus]hoc eſt,vt verbi gratia addamus iam præhabitis in minimis,id eſt,pauciſſimis verbis ſpectacula,id eſt,contemplabilia obiecta,diuina ac ſplendidiſſima vera intelligentię illius potentis,id eſt magnifici ingenij Hierothei,quæ ipſe contemplatus eſt & deſcripſit.[Hæc]quæ ſequuntur[de Ieſu ait in collectis ab eo]id eſt, à ſe [theologicis obſcuris commentis]id eſt,in theologicalibus libris quos compilauit,qui ob ſuam difficultatem obſcuri ſunt. ¶ Inſuper circa iam tacta videtur quod Hierotheus habuit ſcientiam diuinorum oĩbus modis p̃tactis,vel quædã vno modo,alia alio,ſeu aliq̃ poti⁹ vno modo quã alio.

¶ Sanctiſſimi Hierothei verborum de laude Ieſu Chriſti ex theologicis eius commentarijs elucidatio. Articulus tertius.

POnuntur hic verba beati Hierothei,deinde oratio funditur pro illuminatiõe diuina ad intelligẽdum tam alta. Intitulatur autem capitulum iſtud Sanctiſſimi Hierothei ex theologicis ipſius commentarijs:Et rurſus,Quæ virtus orationis,& de ſancto Hierotheo ac reuerentijs ei⁹ circa theologica ſcripta. [Omniũ cauſa&repletiua Ieſu deitas] id eſt,cauſa vniuerſorum.&,pro id eſt,deitas Ieſu,cui cum patre& ſpirituſancto eſt vna deitas. Specialiter autem exprimit Ieſum,vt in primitiua eccleſia nomen Ieſu in ampliori haberet honore. Propter quod etiam apoſtoli ad tempus baptizabant in nomine Chriſti. Cui⁹ deitas eſt omnium repletiua,vtputa infinita & rerum eſſentijs illabens,infra terminos dimenſionũ,imo & infra terminos eſſentiarum conſiſtens,atq; proximior rebus quam ipſæmet ſibi aut ſubſtantiales partes earum. Idcirco per Ieremiam diſſeruit:Nonne cœlum & terram ego impleo? Ad
B quod inſinuandum per Iſaiam dicitur:Quis menſus eſt pugillo aquas,&cœlos palmo põderauit?&c.[Partes vniuerſitati conſonas ſaluans]id eſt, totum mundum ex partibus&ſpeciebus comproportionatis,& mutuo ſibi conuenientibus atq; coordinatis,conſtituens &conſeruãs, ita quod ordo eſt intimus rebus,&coordinatio entium quaſi harmonia quædam cenſetur. Vñ ad Hebræos ſcriptum eſt:Verbo dei credimus aptata eſſe ſecula,vt ex inuiſibilibus viſibilia fierent. Et in libro Sapientiæ dicitur deo:Omnia in menſura & numero & pondere conſtituiſti [& neq; pars,neq; totum eſt]Certum quod deitas non ſit pars vniuerſi,ſed cunctis excellentior infinite,nullo genere rerum,nullo ordine entium comprehẽſiua:ſed ſeparatiſſimum,ſuperſimpliciſſimum & incircunſcriptibile eſſe. Pars quoq; habet ratiõem imperfecti:deus vero eſt ens abſolute perfectum. Nihilominus per ſimilitudinem quandam pars appellatur,inquãtum eſt bonum illud ſupremum,quod & ex omnibus,& præ omnibus eligunt ſibi electi,& quod illis deputauit ſeipſum,ſicut per Moſen ait de Leuitis frequenter:Ego hæreditas &pars eorum. Et Pſalmiſta:Dominus pars hæreditatis meæ & calicis mei. Vnde in Threnis perhibetur:Pars mea dominus dixit anima mea,propterea expectabo eum. Hinc nec ipſe ẽ totum, quia totum dependet ex partibus & indiget illis. Porro deus ſeu deitas ex nullo depẽdet,nulliusq; indiget. Inſuper ipſe eſt prima & ſimpliciſſima vnitas. hinc in elementatione theologica loquitur Proclus:Omne vnitum,alterum eſt à per ſe & vno. Et autor libri de Cauſis:Cauſa prima eſt ſuper omne nomen quo nominatur:quoniam non pertinet ei diminutio,nec complementũ tãtum, quoniam ipſa eſt ſuper omne complementum[& totum & pars]id eſt,ſecundum aliam conſi-
C derationem deitas dicitur totũ & pars. Totum,quoniam omnia continet & q̃a perfecta. Totũ nanq; & perfectum vno modo coincidunt,pars vero vocatur modo præfato,& q̃a inchoat & ſubſtantiat rem. Sed modus loquendi ineptus videtur[& omnẽ & partẽ & totum in ſemetipſa coambiẽs & ſupereminẽs & excellẽs]Oĩa q̃ppe includit in ſe, & cauſaliter oĩa eſt, eſſentialiter vero nihil eſt rerũ,imó ſine cõparatiõe ſupereminet vniuerſis.[Perfecta q̃dẽ eſt in imperfectis] perfecte & ſufficiẽter,quãtum in ipſa eſt,prouidens ac influens illis[vt perfectio principalis].i. tanquam prima & ſumma perfectio à nullo participata,in qua realiter idem ſunt perfectũ&pfectio,cũ ſit ens ſubſtãtialiter omniformiterq; perfectum.[Imperfecta vero in pfectis tãq̃ ſupperfecta & ante perfecta].i. infinite perfectior etiam ab æterno,quam concipi queat aut exprimi.[Forma formificans]id eſt,forma nõ informans, ſed omnia formans,exẽplariter cauſans, ſapientiſſime agens:idcirco nuncupatur forma formificans,id eſt, formas efficiẽs,quẽadmodũ ait Plato:Operi formam dat opifex ſuus. atq; Boethius:

Tu cuncta ſuperno
Ducis ab exemplo.

[In informibus]quę nõdũ ad formã cõpletã redacta ſunt[tãq̃ forma principalis]illa ad formã eis debitã deducẽdo p ſe,aut p cauſas ſecũdas[informis in ipſis formis]Cũ enĩ ſit in ſeipſa oĩno pfecta&ſimplex,nullo mõ cõpetit ei in ſeipſa formari,pfici aut decorari ab aliquo,ideo dici poteſt forma informis.i.nõ formata:nõ tñq̃ ab vllo formabilis[tãq̃ ſupformis eẽntia oĩs eẽntię]

MM id eſt, ve

Nonnulli hic inchoăt cap tertiũ.

De Chriſti diuinitate ex lib. Sacerdotio S. Hierothei.

Baptiſmus Quare olim datus in nomine Chriſti.

Ieremię 23.

Iſaiæ.40.

Hebræ.11.

Sapien.11.

Deut.18.32.

Pſal.15.

Threno.3.

Pſal.15.

Proclus.

Lib. Cauſ.

Plato.

Boe.met.9 lib 3.

Ca.II .ſ. velut eñtia ſup omnẽ formã ſpeciẽq́ȝ decora,& cauſa oĩs eñtiæ citra ſe[incõtaminatas ſup- D
grediẽs.].i.mẽtes puras& ſanctas in immẽſum traſcẽdẽs in oĩ puritate& ſctitate[& ſupereſſen-
tialiter omni eſſentia remota]ac ſuper omne genus& ordinem illuminate ab omni creata eſſẽ
tia ſeparatus,& per exceſſum perfectionis incomparabiliter diſtans[tota principia & ordines
deſtinans]id eſt,in præordinatione ſapientiæ ſuæ vniuerſa rerum principia cauſalia,ſubſtan-
tialia,integralia,intrinſeca& extrinſeca inſtituens,determinans& præfigens,quando & qbus
& qualiter& vbi ſint tribuenda[& omni principio & ordini ſupercollocata]id eſt,omnibus il
lis ſublimior interminatæ.[Et menſura eſt eorum quæ ſunt]id eſt,metrum &regula vniuerſo
rum ſequentium,quomodo in omni genere primum,dicitur menſura ſecundorum:quonia m
per acceſſum& receſſum ad ipſum & ab ipſo,attenditur& cognoſcitur ipſorũ perfectio & im-
perfectio,ſic& menſura[& ſeculorum& ſuper ſecula& ante ſecula] Nam eius æternitas cau-
ſat,determinat,finit,certificat ſecula cuncta [plena indigentibus] quia ex indigentia,pauper-
tate,anguſtia,coartatione creaturarum,eius plenitudo,opulentia, immenſitas &libertas nullũ
penitus ſuſtinet detrimentum[ſuper plena in multitudinibus]quæ eius plenitudinem exhau-
rire nullatenus queunt.Imó quo plura ſunt,eo plenitudinem opulentiæ ſuæ in ipſis euidenti-
us manifeſtat,glorioſiusq́ȝ declarat cum vult:comparatione quoq́ȝ illorum clarius emicat, &
euidentius innoteſcit[archana,ineffabilis,ſuper animum,ſuper vitam,ſuper eſſentiam]iſta iam
ſæpe expoſita ſunt,& plixitas eſt vitẽda,faſtidiumq́ȝ ex nimia eorũ reiteratione,quamuis hi ſan
cti& feruidiſſimi patres Hierotheus ac Dionyſius,ex ſuperabũdanti affectu& admiratiõe ſint
taliter locuti[ſupernaturaliter habet& ſupernaturale]Quid hoc mirũ,quod vniuerſitatis cre- E
ator & oĩum inſtitutor naturarum,ſupnaturaliter habet ſupnaturale.Etenim quicquid in ſe
eſt& habet,eſt quid increatum& infinitum,incomparabiliter maius ac dignius omni ente cre
ato.Et hoc habet ſupernaturaliter,id eſt,ſuper omnem modum ordinemq́ȝ naturæ creatæ:qa
indepẽdẽter,æternaliter ,infinite,ſimpliciſſime,ſic quod in ipſo penitus idem ſunt, habens,&
id quod habet,ac ipſa habitio:agens,vis agendi,& actio:quod in nulla ita eſt creatura. Sic q́ȝ
intelligendum quod ſequitur:[ſupereſſentialiter ſupereſſentiale]Deitas quippe& omne attri-
butum ipſius,eſt quid ſupereſſentiale:& omne hoc ſupereſſentialiter eſt in deo,& ſupereſſenti
Boethius. Aeternitas quid. aliter habetur& poſſidetur ab eo,eſtq́ȝ ipſemet illa poſſeſſio.Iuxta quem modũ teſte Boethio
æternitas eſt interminabilis vitæ tota ſimul perfecta poſſeſſio.[Vnde quoniam quidem &vſq́ȝ
naturam pro humanitate venit]id eſt,pro ſaluatione generis humani deſcendit per incarnati
onis myſterium vſq́ȝ ad naturæ humanæ aſſumptionem[& vere eſſentiata eſt]id eſt, humani-
tati vnita[& vir ſuper deus creatus eſt]id eſt,verus deus,qui eſt ſuper deus,id eſt, incomprehẽ-
ſibiliter excellentius deus quam intelligere poſſumus,creatus eſt vir,id eſt,naturam humanam
aſſumpſit in ſexu virili. ¶Iſte modus loquendi,modo reſolutus eſt ad terminos aptiores. Por
ro ſancti intenti excellentiæ rei,magis aſpexerunt ad rem quam ad proprietatem ſermonis:q̃d
poſteriores theologi propter importunitates inſtantiarum hæreticarum vitarunt. Itaq́ȝ q̃d hic
dicitur deitas deſcendiſſe& eſſentiata ſeu incarnata,exponendum eſt per concreta:vt ſit ſenſus
quod deus ſeu vnigenitus dei venit& incarnatus eſt,nec proprie dicitur quod deus creatus ſit F
homo aut vir,nec concedendum ſimpliciter quod Chriſtus ſit creatura,ne videamur Arrianis
fauere.Sed in his conſimilibusq́ȝ ſermonibus addenda eſt determinatio aliqua,dicendo quod
Chriſtus ſecundum quod homo,eſt creatus ſeu creatura,& ſic deus creatus eſt vir.[Propitiatio
autem ſit à nobis ſuper animum& ſuper rationem laudanda]id eſt,ipſa dei infinita benigni-
tas,& tanta miſeratio eius ſuper nos,ita à nobis laudanda eſt,quod ipſa excedit omnẽ animũ,
id eſt,mentem& rationem:tum,quoniam in ſe eſt immenſa& incomprehẽſibilis:tum, quia in
ſuo effectu omnem capacitatem noſtræ conſiderationis excedit[etſi his habentur ſupernatu-
rale& ſupereſſentiale]id eſt,quamuis ex his pateat,quantũm ad quia eſt,quod deus ſit ſuperna
turalis& ſupereſſentialis.Non ſolum ipſa immutabiliter nobis& inconfuſe communicauit]
id eſt,deus naturam aſſumendo noſtram,& inter homines cõuerſando, communicauit nobis
ſine ſuæ deitatis mutatione& confuſione[nihil perpeſſa]quia deitas ſemper impaſſibilis man-
Baruch. 3. ſit[inſuper plenitudinem ſuam ab ineffabili nouitate]id eſt, immenſitatem perfectiõis ac opu-
lentiæ ſuæ,ab ineffabili nouitate,id eſt,ab exordio incarnationis ſuæ,nobis,ſupple, communi-
cauit ad cognoſcendum per myſteria verbi& per beneficia gratiæ præ ſolito copioſa.[Sed qa
& hoc oĩm nouorũ maximũ nouũ in naturalibus noſtris ſupernaturalis erat]hoc eſt iſtud fuit
inť oĩa noua& añ inuiſa nec priꝰ gaſta maximũ excellẽtiſſimũ& incõprehẽſibiliſſimũ nouum,
quod

quod ſcilicet deus exiſtens in noſtris naturalibus, id eſt, corpore hũano, mortali, paſſibili & ani-
A ma rationali, naturalibus paſſionibus ſeu potius propaſſionibus qualificata ac ſubdita & cæte-
ris indetrahibilibus defectibus erat ſupernaturalis, id eſt, in ſeipſa mãſit in proprietatibus & at-
tributis diuinis immutatus, & ſupernaturalia multa per Chriſti humanitatem exercẽs, quæ ad
verbum æternum ſe habuit tanquam inſtrumẽtum animatum coniunctum ac proprium, quẽ-
admodum corpus noſtrum comparatur ad propriam animam. De quo maximo nouo Iere- Ieremiæ 31
mias prædixit: Nouum faciet dominus ſuper terram, mulier circuodabit virum [in quibus iu-
xta eſſentiam ſupereſſentialis] id eſt, io quibus naturalibus noſtris filius dei ſecundum eſſentiã
ſuæ deitatis ſupereſſentialis conſiſtens [omnia noſtra ex nobis propter nos ſuperans] id ẽ, cun-
ctas aduerſitates, tentationes, afflictiones, quæ nobis iuſte cootingunt, & quæ ex oobis, id eſt, ex
hominibus Chriſto illatæ ſunt, iuxta illud Iſaiæ: Nos reputauimus eum quaſi leproſum & per- Iſaiæ. 53.
cuſſum à deo, ſuperans, id eſt, per patienriam vincens, ſecũdum illud Ieremiæ: Ego quaſi agnus Ieremiç 11.
manſuetus qui portatur ad victimam. Et Iſaias: Quaſi ouis, inquit, ad occiſionem ductus eſt, & Iſaiæ 53.
quaſi agnus coram tondẽte obmutuit. Propter nos, id eſt, ob ooſtram ſalutem, ſicut in euange- Iohan 10. Lucæ. 19.
lio dixit: Animam meam pono pro ouibus meis. Itemq;: Venit hominis filius quærere & ſal-
uum facere quod perierat. Senſum huius difficilis intricatiq; loci alia tranſlatio recentior & cla-
rior, imó & aliarum frequenter quaſi expoſitoria, euidentius ſic expreſſit: In his quoq; illius ex-
cellens & ſuperſubſtantiale eminet, non modo qua parte immutabiliter nobis atq; inconfuſe
communicat, nihil in exhuberanti ſua plenitudine ex ineffabili perpeſſus: verum quod eſt no-
uitatum omnium ſupereminens nouitas, in naturalibus noſtris ſuper naturam erat in his, quę
ſunt nr̃æ ſubſtãtiæ ſubſtãtialis, nr̃a oĩa ex nobis & ſupra nos excellẽt habẽs [Hoc qdẽ ſufficient Hucuſq; ex ꝟbis S. Hierothei.
in rationis autẽ ſpeculationem proueniamus] id eſt, redeamus nunc io ſpeculatiõem ad conſi-
derationem rationis inceptam. Vnde alia habet traoſlatio: Iam vnde cœpit recurrat oratio, id
B ſermo [communia & vnita diſcretionis diuinæ nomina ſecundum quod nobis poſſibile, repli-
cãtes] id eſt, reuoluentes & denuo perpendentes, quantum nobis ẽ poſſibile, nomina commu-
nia, id eſt, abſoluta, cunctis perſonis ac deitati indifferenter conuenientia. Nomina quoq; vni-
ta, id eſt, perſonis competentia, quo ad ea in quibus vniuntur & vonm ſunt. ¶ [Et vt aperte Diuina diſcretio qd.
deinceps de omnibus prædiffiniamus] id eſt, vt cõſequenter de ſingulis his determinemus [di-
ſcretionem diuinam dicimus, vt dictum eſt, pulchras diuinitatis proceſſiones] hoc eſt, princi-
pia emanationum dei ad extra, ſecundum quas dicitur deus quodammodo multiplicari, & à re-
bus diſcretus, id eſt, diſtinctus decernitur, illa quoq; principia quamuis realiter idem ſint, rati-
one tamen diſtincta cenſentur. De diſtinctione autem perſonarum penes emanationes ad in-
tra & relatiuas proprietates, dictum eſt paulo ante. At vero proceſſiones dei ad extra, intelligi
poſſunt vel ipſę bonitates creatæ, ſeu dona & beneficia à deo procedentia, quæ non ſunt idem
in re cum diſcretione quæ eſt in deo: vel ipſæ collatiooes ſeu diſtributiones actiuæ & effluxiuę
donorum illorum, quæ emanationes penes terminos ſuos atq; effectus ſecundum rationem
tantum poſſunt diſtingui. Et iuxta hæc intelligenda ſunt, quæ hic & alibi ſcripta ſunt aliquali-
ter intricate. [Donans enim omnibus quæ ſunt & ſuperemioens omnium bonorum partici- Deus manẽ- reunũ quo multa producat.
pationes] id eſt, deus tribuens vniuerſis quæ ſunt, participationes bonorum omoium, & ſuper-
eminens omnibus illis [vnite quidem diſcernitur] id eſt, cogooſcitur eſſe vnus & indiuiſus in
ſe [plurificatur vero ſingulariter] id eſt, ſic in ſuis plurificatur effectibus, quod tamen in ſe vere
& eſſentialiter permanet vnus & indiuiſus, & de ſe & ex ſe maxime hic, hoc eſt, indiuiduus &
C ſingularis, ſecundum quoſdam: imó ſecundum Henricum, deus in ſe eſt ſingularitas quædam. Hen. Gan. ſes. Lum.
Aliȷs tamen apparet, etiam Magiſtro primo libro, quod ſiogulare non competit proprie in di-
uinis, cum deitas ſeu diuina eſſentia communicabilis ſit, imó æternaliter communicatur patri,
filio & ſpirituiſancto, & toti ſuperuiuentiſſimæ trinitati communis [& multiplicatur ex vno
inremeabilit̃] id eſt, ex ſua propria vnitate ac vnica poteſtate procedit in multos effectus inre-
ceſſibiliter, ita quod à ſe & à ſua vnitate nuſquam & ouoquam recedit nec deficit. Hinc alia li-
tera cõtinet, Nuſquã decedẽdo: alia, irregreſſibiliter: alia, *inegreſſiue [vt *ON quoniam eſt de- tinegreſſe *qũ ou eſt deus.
us ſupereſſentialiter] hoc eſt, vtputa quia ſibi competit ſupereſſentialiter, ſuperexcellentiſſime
& prorſus incommiſcibiliter & multiplicaciter eſſe [donat autem eſſe his quæ ſunt & adducit
totis eſſentias] vel vt aliȷ habent, totas eſſentias, quia in creatione nihil ſupponitur, idcirco nõ
formæ tantum, ſed & materiæ cauſa eſt [multiplicari dicitur vnum ON illud illud ex ſe] id eſt,
propria cauſalitate & fœcunditate in ſuis effectibus. Ideo additur [adductione multorum ex-
iſtentiũ qdẽ ente nihil minus illo & vno]. i. ipſo deo nihilominus exiſtẽte & remanẽte in ſe v-
no. Sicq; vno [multiplicato & adunato]. i. in ſuis cauſatis plurificato & adunato, quia in oĩbus

vnum eſt,& ad vnum per rationem reducitur[iuxta proceſſionem]id eſt, ſecundum quod in- D
fluendo in plura procedit[& plenum in diſcretione].i.perfectum in rerum diſtinctione, &
plenus in quolibet ente[omnibus eſſendo quæ ſunt] id eſt ,exiſtendo in ſe ex infinita exhu-
berantia ſui,eſt cæteris omnibus cauſa ratioq; eſſendi,& ita eſt non ſolum ſibiipſi, & ad beati-
Eccleſia. 6. tudinem ſuam,ſed alijs quoq;,ſicut in Eccleſiaſtico ſcriptum eſt:Fili,ſi ſapiens fueris tibi,& pro
ximis ſapiens eris[ſupereſſentialiter remotum]id eſt,ab omnibus ſeparatum[& potenti toto-
rũ proceſſione]id eſt,in vigoroſa emanatione entium totalium ſeu integrorum ab ipſo [& nõ
minorata fuſione] id eſt, non minus conferenti quam competit rebus pro tunc[in diminuto-
rum ſui traditione]id eſt,in communicatione donorum ſuorum minore . Nãq; quamuis ſint
in vno maiora,in alio minora,in vnoquoq; tamen largitur largiflue ſecundum gradum natu-
ræ illius. Vel in diminutorum, vna eſt dictio, & ſit ſenſus, fuſione non minorata traditionum
ſui,id eſt,donorum ſuorum,in quibus tribuit interdum ſeipſum,non diminutorum,qui dat o-
Iacobi. 1. mnibus affluenter.[Sed & vnum ON,& omĩ parti & toti& vni & multitudini ab vno tradẽs]
id eſt,deus tradens,id eſt,dona impendens ab vno,id eſt,à ſeipſo,ſeu propria pietate & amore
tam totis quam partibus,& vni,quod eſt principium multitudinis omni multitudini ipſi,cum
& ipſe ſit vnum[vnum eſt eodem modo ſupereſſentialiter]id eſt,inuariabiliter habens ſe[neq;
pars ON multitudinis,neq; ex partibus totum,& ſic neque vnum eſt,neque vnum habet]id eſt,
non eſt vnum contentum in aliquo genere,neq; per modum comprehenſibilem nobis,nec ha
bet vnum tanquam partem ſui.[Longe autem his ineſt ſuper vnum]id eſt,in rebus creatis val
de diſſimiliter eſt primum ens,quod non ſolum eſt vnum,ſed etiam ſuper vnum,id eſt,incom- E
prehenſibiliter & ſuperſimpliciſſime vnum,ſicut nõ ſolum eſt ens,ſed item ſuper ens[& ab his
quæ ſunt vnum]id eſt,à rebus creatis quæ ſunt vnum contentum in ordine vniuerſi, & per ſe
vel reductiue in genere[& multitudo impartibilis ſine plenitudine ſuperplenitudo]id eſt, ple-
nitudo impartibilis,quæ non poteſt diuidi in partes quantitatiuas aut integrales,nec conſtitu-
tiuas aut eſſentiales,quæ ſuperplenitudo,id eſt,incomparabiliter & ſupereſſentialiter plenitu-
do ſine plenitudine limitata menſurata[& omne vnum & multitudinem]eſt[adducẽs] id eſt,
cauſans[& perficiens & conſtituens. ¶ Iterum ex ſe deificatio ſecundum virtutem vniuſcuiuſ-
que deiformi deorum multorum factorum videtur quidem eſſe,& dicitur dei vnius diſcretio
& multiplicatio]id eſt,diſcretio vnius dei,ſcilicet diſtinctio dei,qui in ſeipſo ẽ vnus & ſimplex
& multiplicatio eius in ſuis effectibus,videtur facta ſeu accepta , proportionabiliter deificatiõi
deiformi deorum multorum,ſecundum virtutem vniuſcuiuſq; illorum ex deo:quia ſecundũ
hoc dicuntur multi dij,ſecundum quod aſſimilationem veri dei participant. Hinc alia tranſla-
Deos mul tio habetſic:Rurſus,cum ex ipſius deificentia dum ſinguli imaginem dei in ſe nitũtur expríme
tos dici par re,multi fiunt dij[eſt vero nihil minus principalis deus & ſuper deus ſupereſſentialiter vnus]id
ticipatione eſt,nihilominus eſt verus vnus,ſummus principaliſq; deus,qui dicitur ſuperdeus,vt modo ex
dei vnius. poſitum eſt[deus impartibilis]id eſt,indiuiſibilis[impartibilibus vnus] id eſt, indiuiſibilibus
ac ſimplicibus vt angelis coniunctus gratioſe & glorioſe[ſibimetipſi & multis incommixtus] F
Cum enim in ſua natura ſit ſuperſimpliciſſimus,& omnino immaterialis inuariabiliſq; eſſen-
tia,& purus ac ſeparatiſſimus actus,nulli eſt commiſcibilis neq; permixtus. Idcirco in libro de
Lib. Cauſa. Hic liquet Cauſis dicitur ac probatur:Cauſa prima regit res omẽs præter quam quod commiſceatur eis
hũc S. Dio [& nõ multiplicatus]per plurificationem ſuæ veræ ac propriæ deitatis.[Et hoc ſupernatura-
fuiſſe quẽ S. Paul. cõ liter intelligens communis noſter Magiſter]videlicet Paulus,ſupernaturaliter à deo illumina-
uerterat vt dicũt Acta tus[& in diuinam illuminationem manuductor]id eſt, conuerſor noſter ad fidem, & deinde
apoſtolorũ. nos inſtruens,diſponens & manuducens ad illuminationem præclaram & contemplationem
ſublimem[multus in diuina]id eſt,copioſus in ſcripturis & ad contemplandum ac penetran-
dum diuina præcipuus[lumen mũdi hoc ait diuinitus in ſacris ſuis literis]id eſt,in vna epiſto-
1. Cor. 8. larum ſuarum ad Corinthios,ſcilicet:[Nam & ſi ſunt qui dicãtur dij,ſiue in cœlo,ſiue in terra]
id eſt,quamuis ſint quidam qui dij vocãtur,tam in cœlo quam in terra,hoc eſt,à cœleſtibus ci-
Exod. 20. uibus ac terrenis. Aliqui quoq; habitantes in cœlo,dij appellantur,& quidam in terra degen-
Ibidem. tes. Nempe de hominibus præſidentibus atq; iudicibus in Exodo legitur:Dijs nõ detrahes. Et
Pſal. 81. Iohan. 10. rurſus:Seruus applicabitur ad deos. De hominib^9 autem diuinis in Pſalmo:Ego dixi,dij eſtis.
Pſalmo. 81. Et,Deus ſtetit in ſynagoga deorum.[Siquidem ſunt dij multi & domini multi] per participa-
tionem & autoritatem commiſſam ac coartatam,gentiles quoq; colũt plures deos [ſed nobis
vnus deus pater,ex quo omnia,& nos in ipſum]id eſt,nos Chriſtiani & veri deicolæ,habemus
& colimus vnum verum deum patrẽ,cui quotidie dicimus:Pater noſter qui es in cœlis. Quod
Matt. 6. Lucæ. 11. etiam de perſona patris ſpecialiter accipi poteſt,ex quo tãquam ex cauſa efficiẽti ſunt cũcta cre-
ata,&

A aia,& nos in ipſum ordinamur ac tendimus,reductiq; ſumus[& vnus domin' Ieſus Chriſtus] q etiam eſt deus,nec tamen pater & Chriſtus ſunt duo dñi,duove domini, cum in vtroq; ſit deitas vna ac indiuiſa poteſtas[per quem oĩa & nos per ipſum]quaſi per cauſam formalem, formantem,exemplarem:Oĩa enim per ipſum facta ſunt.[Etenim in diuinis vnitates diſcretionum potentantur]id eſt,vnitates ſeu vniones in diuinis,ſunt potẽtiores diſcretiõibus.Græci quippe genitiuo pro ablatiuo frequenter vtuntur. Vnitates autem dicuntur hic perfectiões & bonitates ſeu attributa diuinæ naturæ,præſertim quæ per apparitiõem vocantur principla emanationum adextra:vt bonitas,ſapientia,potentia:quæ oĩa in deo ſunt vnũ,& in ipſo vniri dicuntur. Sed φ ex diuerſis creatis cognoſcitur eſſe vnitim in deo hæ vnitates, potentiores ſunt diſcretionſbus,id eſt,participatiõibus & diſtinctis earum effectibus,per quos & ex quorũ conſideratiõe illæ vnitates diſtingui dicũtur ſecũdum ratiõem,vnde per diſcretiões quidam intelligũt ipſas diſtinctiões,quibus vnitates ſunt potiores,qa ſecũdum rem vnum,diſtinctio vero ſolũ eſt ſecundum ratiõem[& anteprincipãtur] qa priores atq; ex parte rei,diſcretiones aũt ex parte ratiõis. Hinc alia trãſlatio planius habet,In diuinis cõiunctiões diſcretiõibus excellũt, &c,[& nihilominus ſunt vnitiua].i.nõ obſtãte huiuſmodi diſtinctiõe,manet in deo ipſa vnitio,& attributa quæ idẽtificatur in re[etiam poſt vnius irremeabilem & ſingularem diſcretionem].i.poſt diſcretiõem & multiplicationẽ increati vnius in ſuis effectibus,irremeabilẽ & ſingularem,id eſt,inegreſſibilem ac ſimpliciſſimam,quoniam vnum illud primum altiſſimum,ſic in effectibus ſuis ſic multiplicatur,φ tamen in ſeipſo & in ſua eſſentia puriſſime & inuiolabiliter manet irreceſſibile à ſeipſo ac propria vnitate.[Has nos ſocias & vnitas totius diuinitatis

B diſcretiones ſiue decoras proceſſiones]& appellationes dei per earum reſpectum & comparationem ad emanationes ad extra[ex manifeſtantibus eas in eloqujs diuinis nominibus laudare ſecundum quod]nobis[poſſibile eſt,tẽtabimus]id eſt,conabimur laudare,id eſt,per modũ laudis deſcribere iſtas dei nominatiões & proceſſus ad extra,imo deũ ſub eis,prout poterimus ex nominibus diuinis manifeſtãtibus eas nobis in ſcripturis. Quæ proceſſiões ex parte cauſæ ac fontis,ſunt ſociæ & vnitæ,qa ex vno principio fluũt,ſuntq; communes toti diuinitati,vtpute tribus perſonis ſuperdigniſſimis.[Hoc vt dictum eſt,præcognito,omnẽ beneficam dei nominationem]id eſt,omne nomen dei abſolutum,impoſitum ab emanatiõe dei ad extra,pia & benefactiua,ſeu illam deſignans[in quacunq; ponitur diuinarum †perſonarum]id eſt,cuicũq; diuinæ increatæ perſonæ aſcribatur[in tota eam recipere *vniuerſitatem]id eſt,ipſum cõuenire tam deo eſſentialiter ſumpto,& cuilibet adorãdæ perſonæ. Quod etiam verum eſt de nominibus ſignificantibus relatiõem adextra,quæ nõ ſunt reales,ſed tãtum ratiõis in deo, vt dominus,rex,creator &c.[inobſeruate]id eſt,communiter ſeu indiſtincte. Iohan 1. † ſub ſtantiarum. * totalitatem vel vniuerſitatem.

¶ Capituli huius ſecundi tranſlatio alia clarior.

IPſa per ſe bonitas à ſacris celebratur tãquam definiẽs atq; exprimẽs totam deitatis ſupremæ ſubſtantiam,qcquid tandem exiſtit.Quid enim aliud ex ſacra theologia diſcere licet, quãdo ſupernum ipſum deum ait exponẽdo dixiſſet Quid me interrogas de bono? Nullus bonus niſi ſolus deus.Hoc igitur & alibi à nobis diſcuſſum eſt atq; demõſtratum.Oẽs

C ſemper dnominatiões deo dignas nõ diuiſim per partes,ſed tota perfecta,integra,plena deitate à ſanctis eloqujs celebrari,ipſaſq; oẽs indiuidue abſolute præter oẽm diſcriminis obſeruãtiam,integra videlicet ratiõe vniuerſæ integritati perfectæ,totiuſq; deitatis attribui. Iam vero(quemadmodum in theologicis inſtitutiõibus admonuimus) niſi qs hoc de tota deitate dictum cõfiteatur,ſcindere audet temeritate nefanda vnitatem ipſam ſuperunitam. Dicẽdum igitur de tota deitate hoc accipi oportere:Nempe verbum quoq; ipſum natura bonum:Ego,in q bonus ſum.atq; alijs ex prophetis diuinitus occupatus canit ſpm̃ bonum.Huc tẽdit & illud: Ego ſum q ſum. Niſi de tota dictum deitate conſentiãt,ſed per vnam dũtaxat partẽ circũſcribere annitãtur,quonam modo illud accipiẽt.Hæc ait q eſt,q erat,q venturus eſt,q eſt oĩpotens? Itẽ illud:Tu autem idem ipſe es.Nec nõ & illud:Spiritus veritatis q eſt,q à patre procedit Atq niſi totam deitatem eſſe vitam dicãt & viuificam,quoniam modo verum eſt verbũ ſacrũ qd ait: Quẽadmodũ pater ſuſcitat mortuos & viuificat,ſic & filius quos vult viuificat?Et illud? Spiritus eſt q viuificat.Iã vero φ tota deitas habeat oĩm dominatum,perſpicue patet. Nempe de fœcũda patris deitate,vel deitate filij,nõ facile narratus eſt(vt arbitror) q̃ multis theologiæ locis prædicetur dominus de filio pariter atq; patre,ſpiritus quin etiam dominus eſt. Ipſum quoq; pulchrum atq; ſapiẽs in tota deitate laudatur. Lumẽ præterea. poteſtaſq; deifica ſimiliter atq; cauſa. Cũcta ſummatim quæ totius deitatis ſupremæ ſunt,ſacræ literæ in vniuerſam deitatem referũt celebrãdam. Quæ perſonis diuinis communia ſunt literæ ſacræ aliquãdo ſummatim Iohan 10. Matt 20. Marc 14. Exod. 3. Apoc. 1. Ioban 15. Iohan 5. Iohan 6. 2. Cor. 3. Roma. 14.

MM iij com

Ca.II comprehēdūt,velut quādo dicitur:Oīa ſunt ex deo. Aliquādo diſcretiōe & quaſi diſtinctiōe D
Pſal 103. quadā,vt ꝗſi dixerit ꝗſpiā:Oīa per ipſum,atq; in ipſum creata ſunt,& in eo cūcta conſiſtunt.
Iohan.10. Iohan.16. Iohan.17. Rurſus illud:Emittes ſpiritū tuū & creabuntur. Atq; vt ſummatim dicatur. Verbū ipſum ſupnę diuinū inqt:Ego & pater vnū ſumus. Et oīa quæ habet pater mea ſunt. Et ꝗſi ſic patrē allo ꝗtur:Mea,oīa tua ſunt,atq; tua ſunt & mea. Præterea quæcūq; patris ſunt,atq; filij, ſpiritui ꝗq; ſupremæ diuino cōmunicabiliter vniteq; attribuuntur. Deificas operationes venerationē fontinā,indeficientēq; cauſam,optimoꝝ nūerū diſtributionē. Iā vero neminē arbitror ex his ꝗ in diuinis eloquijs recta immutabiliq; intelligentia ſunt educati,huic ſententię contradicturū. Qđ videlicet quæcunq; deo digna cenſentur,toti diuinitati inſunt ratiōe diuinitatis abſolutiſſima. Cū igitur hæc in præſentia qdē breuiter atq; ex parte,alibi vero ſufficienter ſacroꝝ elogorum teſtimonio oſtenderimus,atq; diſtinxerimus,deinceps quamcunq; diuinam denominatiōem integram explicare tentemus:hanc ad totā diuinitatem pertinere putādum. Si quis autem obiecerit cōfuſionē nos hac ratiōe contra diſtinctionē diuinitati cōuenietem introducere,nos hūc arbitramur ſe vera dicere,nūquā pſuaſuꝝ. Si eñ is eſt ꝗ omnino ſacris literis reſiſtat,à philoſophia quoq; noſtra procul admodum aberit. Atqui niſi cure illi ſit diuina ſanctorum eloquioꝝ ſapientia,quonam pacto nobis curæ erit ad theologicam ſcientiam hunc adducere? Sin autem ſacrorum eloquiorum veritatem quaſi ſignum ſpectat,hac & nos regula luceq; freti,ad rationem noſtram pro viribus contra obiecta reddendam,indeclinabili ſentētia iā pergemus. Principio dicentes theologiā alia qdē vnitæ,alia vero diſcrete nobis tradere. Quare neq; vnita diuidere fas eſt,neq; diſcreta confundere.ſed ipſam ſequendo quantum vires ſuppetunt,ad diuinos ſplendores nos conferre expedit. Iā vero nos illinc diuinas explicationes ſuſcipientes,tāꝗ E regulā quandā veritatis pulcherrimam, quæ ibi poſita ſunt nobiſipſis cōſeruare ſtudemus: nec addentes ꝗcquam,nec minuentes,nec etiā permutantes in ſeruandis diuinis eloquijs nos interim conſeruati:atq; ab ipſis ad conſeruandos eorum obſeruatores corroborati. Cōmunia ꝗdē toti diuinitati ſunt,quēadmodū in theologicis inſtitutionibus latius ex ſacris literis demonſtrauimus,ipſum quod dicitur ſuperbonū,ſuperdeitatē,ſupereſſentiā,ſuper vitā,ſuper ſapiētiā, & quæcunq; in excellenti quadā negatiōe cōſiſtunt. Quoꝝ in ordine ſunt etiā quæ ad expreſſionē cauſæ ptinēt,ſcilicet bonū,pulchrū,ens,viuificū,ſapiēs,& quæcūq; nomina ex bñficis ipſius donis,bonoꝝ oīm cauſæ tribuūt. Diſcreta vero in diuinitate ſunt ſupeēntiale patris nomē,rēq; ipſa pprie patris,itēq; filij,ſpūſq; ſcti. Quippe cū nulla in his cōuerſio,aut oīno coītas inducat. Diſcreta ꝓterea eſt pfecta immutabiliſq; Ieſu ſubſtātia,cū noſtra natura cōmunicās,& quęcūq; ſubſtātialia myſteria ſunt ad ipſam Ieſu ſubſtātiā,hūanitatēq; benigniſſimā ptinētia. Operæpcium vero eſt(vt arbitror)vt planius reſumentes,pfectū diuinæ vnionis diſtinctiōiſq; modum exponamus,quo ſermo nobis oīs ſit conſpicuus,veritatē qdē oēm obſcuritatēq; deuitās. Diſtincte vero & manifeſte,& ordinate,p viribus,ppria digerēs. Theologiæ tra ditiōis noſtræ pceptores appellāt(vt alibi dixi)vnitates qdē diuinas excellētes ꝗſdā ipſius pluſꝗ ineffabilis & ſupra modū incognitæ ſingularitatis ſtabilitatiſve infirmitates,ſecretas penitus nuſꝗve pdeūtes. Diſcretiōes aūt vocāt beneficas ſupremæ diuinitatis,pgreſſiones atq; expreſſiones. Iā vero F eloqoꝝ ſacroꝝ obſeruatores tradunt vnionis modo dictæ,ppria ꝗdā, rurſumq; diſcretiōis ꝓprias ꝗſdā vniones atq; diſcretiōes:velut in vniōe diuina,ſiue natura illa eſſentiā ſuperante,cōmune qdē eſt vnicæ principaliq; trinitati exiſtentia eſſentiā ſuperans. Deitas diuinitate ſuperior. Bonitas bonitate pſtantior. Itē idētitas ipſa totius,pprietatis oīa ſuperantis,oīa ſuperans,vnitas quoq; principio ſ eminentior. Præterea ineffabile,viciſſimq; multis vocibus prædicabile. Ignoratio quin etiā,ac viciſſim per omnia intelligibile. Oīm poſitio,oīmve negatio. Excellentia quoq; omnē poſitionē ablationēq; excedens. Perſonaꝝ ꝓterea rōne principij dominātium (ſi dicere ita licet)māſio in ſe inuicē, atq; ſedes integre ſupra modū vnita,nullaq; ex parte confuſa. Quēadmodū lumina lāpadū,vt ſenſibilibus,pprijſq; vtamur exēplis,in domo vna cū ſint, & tota in totis mutuo ſunt,& ſyncera interim exactaq; à ſe inuicē diſcretiōe,ppria ſecernuntur diſcretiōe qdē cōiuncta,& viciſſim vniōe inter ſe diſcreta. Qn̄ in aula eadē lāpades accēſę ſunt plures,videmus oīm lumina ad vnū aliquod coniūcta lumē,vnūq; ſplendorē indiuiduū pferētia. Neq; poſſet(vt arbitror)aliqs lāpadis huius lumē ab alijs ex aere cūcta lumina cōtinente ſecernere,& alteꝝ abſq; altero cernere. Quippe cū tota in totis ſine mixtione ſint inſerta. Iam vero ſi quis lampadem vnam é medio tollat,lumen quoq; proprium eius totum abeuntem lampadē comitabitur:neq; quicꝗ aliorum luminum ſecum trahens,neq; ex ſuo cæteris aliqd linquens. Erat enim(vt diximus)illic totoꝝ ad tota exacta quidē vnio,nec vllo modo cōmixta,nec vlla ex parte cōfuſa. Id qdē ita ſe habet,quamuis lumen ſit in corpore,aere atq; ex igne materiali dependeat.

A pendeat. Vnionem igitur illam eſſentia ſuperiorē tranſcendere dicimus, non vniones tñ quæ
fiunt in corpore, ſed eas etiā quę in animis ipſis conficiunt, imo & illas quæ efficiunt in menti
bus. Quas qdē tota illa diuina & ſupcœleſtia lumina, p tota rōne plus ꝙ mūdana ſyncere admo
dum poſſident, participatione quacū vnitatis illius oibus eminentis, & vnicuiqꝫ p cuiuſqꝫ mō
ſeipſam impartientis. Eſt aūt diſcretio apud ſupremā theologiā, nō ſolum quā mō dicebā, qa
vcꝫ iuxta ipſam vnitatē diuina quęlibet ſubſiſtētia puram & impermixtā ſuam ſibi ſeruat pro
prietatem, ſed etiā qm̄ diuina illic gñatio inuicē non connectit. Nempe ſupereſſentialis deitatis
fons ſolus eſt pr̄, neqꝫ pr̄ eſt filius, neqꝫ filius eſt pr̄. Sacri igitur hymni ſua vnicuiqꝫ diuinaꝝ p
ſonarum pie planeqꝫ conſeruant. Hæc quidē ineffabilem vnitatē atqꝫ exiſtentiam vniones &
diſcretiones exiſtūt. Si aūt diuina ꝙqꝫ diſcretio eſt bñficus vnitatis diuinę progreſſus, ſeipſam
plus ꝙ vnitæ bonitate ſua propagantis atqꝫ multiplicantis: vnitæ quidē ſunt in diſcretiōe diui
na traditiones ipſę donoꝝ à rebus penitus abſolute, ſiue eſſentia, ſiue vita, ſeu ſapia iñ procedat
cęteraqꝫ cauſæ oim bonitatis munera. Iuxta quę ex participatiōib⁹ atqꝫ participātibus celebrāt
quæ participantur, interim nequaꝙ participata. Iā ſane commune vnitūqꝫ eſt & vnum: toti pe
nitus deitati ipſam vcꝫ oēm totamqꝫ ab vno ꝙqꝫ participante ſumi, atqꝫ à nullo interim vlla ex
parte pcipi, quēadmodū circuli centrū ab oībus circūfuſis rectis in circulo lineis, atqꝫ veluti ſi
gilli figuramenta plurima principalis figuræ participia ſunt, vbi & in ſingulis figurationibus
idē totūqꝫ ſigillum eſt, & in nullo vlla ex parte rurſus exiſtit. Supereminet aūt hęc incoīcabile
illud deitatis oim autoris, propterea ꝙ neqꝫ tactus illius eſt vllus, nec alia quis ad participātia
pmixta coio. Obijciet forte quiſpiā ſigillū, nec idē, nec totū in totis formatiōibus eſſe. Sed ſigil
B lum nō eſt in cā. Illud nāqꝫ ſe totum idēqꝫ imprimit vnicuiqꝫ. Differentia ꝟo participantiū diſ
ſimiles vnius totiusqꝫ & eiuſdē exempalris primi reddit effigies. Si eñ ſubiecta ſint mollia for
matuqꝫ facilia & leuia figurisqꝫ vacua, neqꝫ reſiſtentia, duraqꝫ, neqꝫ fluxa, rurſus & inconſtātia,
figuram certe puram & expreſſam pmanſuramqꝫ reportabunt. Si qd ꝟo ex his ꝙ diximus ꝑpa
ramentis defuerit, defectus eiuſmodi erit in cā, vt & figura minime congruat exemplari, & ob
ſcura contingat atqꝫ vt cętera ꝙqꝫ accidāt, ꝙdcunqꝫ participetionis ineptitudine fiunt. In ipſa
qdē opatione diuina erga nos bñfica, munus hoc diſcretū eſt, ꝙd vcꝫ superſubſtātiale dei ꝟbū
ſcđm nos, & ex nobis integrā atqꝫ verā aſſumpſit naturam. Item ꝙ geſſit & pertulit ꝙtcūqꝫ diui
nitatis ipſius factæ iam humanę, ppria ſunt atqꝫ ꝑcipua. In his eñ pater & ſpūs nullam habue
re coionem: niſi forte qs dixerit in bñfica clementiqꝫ voluntate circa aſſumptionē eiuſmodi cō
ſenſiſſe, rurſumqꝫ conueniſſe ſimul in oī operatione diuina ineffabili penitus & excelſa, huma
nam naturā exuperāte, quā geſſit dei ꝟbum, ſcđm quidē nos factum hō, ſed diuinitate penitus
immutabile. Hac igitur & nos rōne vnire & diſcernere diuina diſcerēdo ſtudemus, quēadmo
dum ipſa diuina coniunctaqꝫ ſunt atqꝫ diſcrete. Sed haꝝ vnionum atqꝫ diſcretionū rōnes deo
dignas quaſcunqꝫ in diuinis eloquijs inuenimus, in theologicis inſtitutionibus propria ſeor
ſum de ſingulis diſtinguentes, pro viribus expoſuimus. Alia quidem vera rōne euoluentes &
explicantes, atqꝫ ita ſacrū tranquillumqꝫ intellectū ad perſpicua ſacroꝝ eloquiorū ſpectacula
pducentes. Alia aūt tanꝙ myſticis ex traditione diuina ſuperintellectualem actionem inten
C dentes. Diuina eñ oia etiā quæ nobis patuerūt ſolis participatiōibus cognoſcunt. Hoc ipſum
ꝟo ꝙlia in ſeipſis exiſtant, ſcđm proprium principiū atqꝫ ſedē ſuper intelligentiā extat, oēmqꝫ
eſſentiam & notitiam ſupereminet. Veluti ſi ſupereſſentiale illud atqꝫ ſecretū appellamus deū
aut vitā aut eſſentiā, velut lumen vel rationē atqꝫ ꝟbū, nihil intelligimus aliud, ꝙ aliqs in nos
ex eo profluentes participationes atqꝫ virtutes, ꝙ vcꝫ diuini nos aliqd faciāt, vel eſſentiā aut vi
tam aut ſapientiā largiant. Ipſi ꝟo ſecretæ naturæ per quandā oim intellectualiū actionū vo
cationem penitus abſolutā appropinquamus, nullā iā aſpiciētes deificentiā aut vitā aut eſſen
tiam, ꝙ oino ſiſis ſit ipſi oīm cauſę, cuncta prorſus per oēm excellentiam ſuperanti. Accepimus
inſuper à ſctīs eloquijs patrem qdē eſſe fontanā, vt ita dixerim, deitatē. Filium ꝟo ſpiritūqꝫ ſœ
cundę deitatis, ſi mō ita licet loqui, germina diuinitus pullulantia, & ꝙſi flores & ſuperſubſtan
tialia lumina. Sed qua rōne hæc ſint, nec loqui nec intelligere poſſumus. Hactenus ꝟo noſtra
oīs intellectualis actio ſe extendit, vt vcꝫ excogitet omnem patris ipſius ac filij rōnem, ab ipſa
rōne patris filijqꝫ prima oībus eminente, & nobis & virtutibus ſupercœleſtibus eſſe tributam.
Ex qua quidē intellectus diuinā imaginem præferentes, & dij & deoꝝ filij & deorū pr̄es fiunt
atqꝫ noīantur, dum vcꝫ id patris filijqꝫ munus ſpiritualiter vbiqꝫ peragitur. i. incorporea, im
materiali, intelligibili ratione: ipſo interim diuino ſpiritu quicquid intelligibile, immateriale;
diuinum fingitur excellentiſſime ſuperante, ſimiliterqꝫ patre atqꝫ filio ab omni diuino patris
filijque officio eminenter exceptis. Neque enim eſt effectibus ad cauſas ſimilitudo perfecta

ſed hñt quidem effectus quas præſerre poſſunt imagines cauſarũ. Ipſe vero cauſæ ſegregatæ ab effectibus in ſe ſuperius extant, ipſa vc; ſua rõne principij, atq; (vt exemplis noſtris vtamur) voluptates & dolores efficere quidẽ dicunt, vt oblectemur atq; doleamus. Ipſa vero neq; lętãt neq; mœrent. Atq; & ignis cũ calefaceat, vtraq;, neq; vri tñ teq; calefieri dici ſolet. Tum vero ſi quis dixerit ipſam vitam viuere, vel lumen ipſum illuminati, meo qdẽ iudicio nõ recte loquet, niſi ſorte alia quadam conditione hæc acceperit: qm̃ vc; quæ pertinent ad effectus rõne quadã eſſentiali atq; exuberante in cauſis præexiſtunt. Præterea ꝙ inter omnia theologiæ myſteriis apparet euidẽtiſſimum, ꝙ vc; Ieſus formatus eſt in natura noſtra diuinitus, ineffabile prorſus eſt omni ſermoni, omniq; ignotum intelligentiæ, ipſi quoq; antiquiſſimo℞ angelorum primo. Iam vero ꝙ eſſentiã virilẽ aſſumpſerit, accepimus in myſterijs. Ignoramus aũt quo pacto Matth. 14. Marci 6. Iohan. 6. ex virgineis ſanguinibus lege quadam non naturali formatus fuerit, & quomodo ſiccis pedibus corporale pondus materięq; grauitatem habentibus, liquidam inſtabilemq; ſubſtantiam perambulauerit, aliaq; perfecerit quodcunq; ſupernaturalem Ieſu naturam rationemq; declarant. Hæc autem & nos alibi ſatis tractauimus. Et inclitus præceptor noſter in theologicis elementis ſupra naturæ modum mirabiliter celebrauit, quæ ipſe vel à theologis ſanctis accepit, vel artificioſa literarum ſacrarum indagatione perſpexit frequenti circa illas exercitatiõe ſtudioq; diuturno, aut etiam diuiniore quadam inſpiratione percepit, nõ ſolum diſcens diuina, ſed patiẽs, atq; ex quadam ad illa compaſſione (ſi mõ ita loqui licet) ad indocibilem ſecretãq; eorum vnionem ac fidem deniq; conſummatus, ſed vt plurimas beataſq; contemplatiões excellentis ipſius intelligentiæ pauciſſimis afferamus. Hęc de Ieſu in theologicis elementis ſummatim collectis inquit.

Ex ſanctiſſimi Hierothei libro elementorũ de diuinitate & excellentia Chriſti.

IESV diuinitas, quę oĩm cã eſt, & implet oĩa, ac partes conſonas vniuerſitati cõſeruat, neq; pars, neq; totũ eſt: rurſuſq; & pars eſt & totũ: vtpote quę partẽ oẽm & omne totũ in ſeipſa cõprehenderit, & eminẽter habeat atq; ꝑhabeat, pfecta qdẽ eſt in rebus imperfectis vtpote pfectionis princeps. In rebus ỽo pfectis impfecta. Quippe cũ pfectionẽ excellentia origineq; ꝓcedat. Præterea in rebus carentibus ſpecie ſpecies eſt ſpecifica, tanq̃ principiũ ſpeciei. In ſpeciebus aũt ſpecie carẽs, vt ſpeciem ſuperãs. Eſſentia, quinetiã totis procul à contagione eſſentijs inſidens, atq; ſup eſſentiam extãs, ab oĩ eſſentia penitus abſoluta, vniuerſa principia ordineſq; determinãs, & ſup omne principium ordinẽq; locata. Menſura entiũ eſt, & æuũ, atq; ſuper æuum & añ eum. Plena qdẽ in rebus egenis, in plenis aũt exuberans, ineffabilis, non pronũciabilis, ſup intellectũ, ſup vitã, ſup eſſentiã, ſupnaturale munus, ſupernaturaliter habet, ſupeſſẽtiale ſupeſſentiali etiã rõne. Quã ob rem qñ vſq; ad naturã ob ſummã benignitatẽ venit vereq; ſubſtantiã nr̃ę carnis accepit, ſummuſq; ille deus vir eſt appellatus: ꝓpria ỽo ſunt quę in pñtia intellectũ ſermonẽq; ſupantia laudant à nobis, tunc q̃q; in his ſupnaturale & ſupeſſentiale munus emicuit: nõ ſolũ qa immutabil̃r & incõfuſe nobis coĩcauit, nihil in exuberãte ſua plenitudine ab ineffabili exinanitione ꝑpeſſus, ſed etiã qa q̃d nouitatũ oĩm eſt maxime nouũ in naturalibus noſtris ſupnaturalis erat: in his quæ noſtrę ſunt eſſentię, ſup eſſentiã, oĩa nr̃a ex nobis & ſup nos poſſidens excellenter. Sed de his ſatis. Ad ipſum ſermonis noſtri ſignũ iã pergamus, coĩa coniunctaq; diuinę diſcretionis noĩa pro viribus tractaturi.

Quare deus creãdo multa, manet vnus. ¶ Vt aũt perſpicue de oĩbus quæ ſequuntur añ definiamus, diſcretionem diuinã (vt dictum eſt) appellamus bñficas deitatis proceſſiones. Cum eñi oĩbus quæ ſunt, dum eminet bono℞ cuncto℞ cõſortia largiat, vnite qdẽ diſcernitur, amplificatur aũt vnice, ac dum multiplicat non diſcedit ab vno: puta ꝗ niam deus eſt ens (vt ita dixerim) ſuperenter. Largit autẽ eſſe his quæ ſunt oĩbus, & oẽs ꝓducit eſſentias, vnum illud ens multiplicari dr̃ dum entia ex ſe multa producit. Manet ille nihilominus in multiplicatione vnus, & in proceſſione vnitus, & in deſcriptiõe plenus, propterea ꝙ ab Deũ omni ente ſuperiorem. oĩbus entibus ſuperenter ſit abſolutus, & vnico actu producat oĩa, atq; indiminuta ꝓfuſiõe in deficientia ipſius munera largiatur. Atqui cum ſit vnũ, omniq; parti, toti & vni & multitudini participationem vnius impartiat, vnũ ꝑmanet eodem pacto ſupereſſentiali vc; rõne. Nec pars eſt multitudinis alicuius, nec aliq̃d ex partibus totũ. Sicq; nec vnũ eſt, nec vnus particeps, neq; habet vnũ, longeq; ab his exiſtit ſup vnũ illud q̃d entibus ineſt. Multitudo quin etiã impartibilis, inexplebilis, ſuperplena, omne vnũ multitudinẽq; ꝓducẽs & pficiẽs atq; continẽs. Deos multos dici participatiõe vnius dei. ¶ Præterea ex deifico dei actu q̃ vnuſqſq; ꝑ facultate ſua deiformis euadit, dij plures efficiũt. Qua ꝗ dem in re videt & dr̃ deus ipſe vnus diſcerni q̃dammõ atq; multiplicari. Eſt aũt nihilominus deus ipſe diuinitatis princeps, & diuinitate qualibet eſſentiaq; ſublimior, deus vnus in diſtributis iñ dijs, nõ diſtributꝰ: ſed vnitꝰ ipſe ſibi nec ꝑmixtus m̃ltis, nec in m̃ltiplicatis multiplicatꝰ

Id ſane

Id ſane mirabiliter contemplatus communis ille noſter præceptoriſq; noſtri dux, q ad diuinā Hic ſatis ſi
A illuminationē nos prouexit, diuinis abundans, & mundi lumen. Hæc in ſanctis literis ſui diui quet hōc ſi
nitus adflatus ait: Siquidē ſunt q dicunt dij vel in cœlo, vel in terra, quēadmodū profecto ſunt bīū autorē
dij multi, & dñi multi: vnus tñ nobis eſt deus pater, ex q̄ omnia, & nos ad ipſum, & vnus dñs Ie ꝑ ſe ferre
ſus Chriſtus, per quem omnia, & nos per ipſum. In rebus nempe diuinis vniones excedunt di Areopagi
ſcretiones atq; ducunt. Nihiloq; minus diuina ſecum ſunt vnita poſt diſcretionē participē vni tam.
tatis, & ab ipſo vno minime diſcedentem. Has itaq; nos cōmunes vnitaſq; totius deitatis di
ſtinctiones, ſiue beneficas ex deo proceſſiones ex diuinis cognomentis declarãtibus eas in ſan
ctis literis, pro viribus celebrare conabimur, qñ videlicet hoc (vt alibi dictū eſt) prius diffinieri
mus. Omnem beneficam appellationem dei de quacunq; diuinarum perſonarū dicatur abſq;
vlla diſtinctionis obſeruatione in tota ſimul accipi deitate.

PARAPHRASIS HVIVS CAPITVLI II.

PER ſe bonitas laudatur à ſacra ſcriptura, *vt conueniens cuilibet diuinarū
perſonarū, & eas ab omni exiſtente diſtinguens. Hoc aūt oſtenditur in Lu
ca, vbi ipſe dñs ait cuidā: Quid me interrogas de bono? Nemo bonus niſi
ſolus deus. Alibi aūt oſtendimus omnia noīa diuina eſſentialia indifferen Luce. 18.
ter attribui à ſcripturis omnibus perſonis diuinis. Et ſicut cōmemoraui
mus in lib. de Diuinis characteribus, ſi quis vellet dicere, ꝙ hoc non ſit di
ctum de tota trinitate, ſed particulariter de aliqua vel aliquibus perſonis.
Reſpondemus ei, ꝙ ipſe filius naturaliter bonus dicitur, vt ibi: Ego ſum paſtor bonus. Et in Iohan. 10.
pſalmo: Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam. Similiter ſi quis dixerit q̄d in Exo pſalmo 142
de vna ſola perſona dictum ſit: Ego ſum qui ſum, reuincetur ex hoc q̄d dicitur in Apocal. Qui Exodi 3. Apocaly. 1
B eſt, & qui erat, & qui venturus eſt omnipotens. Et in Pſalmo: Tu autem idem ipſe es. Et in Io Pſalmo 101 Iohan. 15.
hanne: Spiritus veritatis qui à patre procedit. Item ſi dicatur ꝙ non quælibet perſona diuina Iohan 5.
eſt vita, quomodo verū erit q̄d dicitur: Sicut pater ſuſcitat mortuos & viuificat, ſic etiam filius 2. Cor. 3.
quos vult viuificat? Dominatio autem in multis locis ſcripturæ attribuitur patri & filio, ſed & Exodi 3.
ſpũs ſanctus dominus dicitur. Attribuuntur etiam toti trinitati pulchritudo & ſapientia & lu
men & deificatio & cauſalitas rerum. Et generaliter oīa vocabula pure eſſentialia deō conue
nientia ſecundum diuinam naturam, attribuuntur omnibus perſonis, quandoq; coniunctim,
quandoq; diuiſim. Coniunctim, vt cum dicitur omnia ex deo eſſe: diuiſim, vt cum dicitur: Ex Iohan. 1.
ipſo & per ipſum & in ipſo ſunt omnia. Et: Emitte ſpiritum tuum & creabuntur. Et vt breui Roma. 11. pſalm. 103
ter dicam, quoniam diuinum ait verbum: Ego & pater vnum ſumus. Et: Mea omnia tua ſunt, Iohan 17
& tua mea ſunt. Quæcunq; opera ſunt patris & filij, etiam ſpiritui ſancto cōmunicabiliter vnite 1. Corin. 12.
que attribuuntur. Itaq; deificas operationes venerationēq; fontanam indeficientēq; cauſam
nullus in ſcripturis excercitatus negabit eſſe trinitati toti communia, niſi habeat peruerſam in
tentionem. Quum ergo iſta hic quidem breuiter alias ſufficienter tractauerimus, quæcunque
nomina diuina eſſentialia inferius tractaturi ſumus, toti trinitati ipſa attribuenda decreuimus
Si autem aliquis nos putet per hoc inducere confuſionem in diſtinctione perſonali, reſponde
mus ꝙ non poterit hoc oſtendere veraciter. Si autem ſacram ſcripturam nō recipit, valde con
trarius eſt noſtræ intentioni. Et ſi ſapientiam diuinam non curat diſcere ex ſcripturis, nos quo
modo curabimus ipſum? aut ad theologicā ſcientiam manuducemus? Si autem ſecundum
C aſſertionem ſcripturarum procedit, nos illis tanq̄ † canone & lumine vtentes, quanto rectius † regula
poſſimus iſta inconfuſe tractabimus. Deinde aggreditur principalem materiam huius capitu
li, oſtendens ꝙ in ſcriptura quædam attribuuntur deo vnitiue, id eſt, ſecundum trium perſo
narum vnitatem eſſentialem, quæ omnia, vt dictum eſt, omnibus perſonis ſunt communia.
Quædam autem diſcretiue, id eſt cum ſignificatione vel cum † nominatiōe proprietatum ſin † notatio
gularum perſonarum, vt ſunt innaſcibilitas, paternitas, generatio, actio, filiatio, verbum, vł ge nem.
neratio, paſſio, principium notionaliter ſumptum, vel ſpiratio, paſſio cum ſignificationibus
ſincathegorematum † notionalium, vt ſunt in, de, apud, ex, à, cum verbis & participijs & qui † notatiuum
buſlibet alijs vocabulis quolibet modo perſonalem diſtinctionē notantibus. Dicit ergo dili
genter cauendum, ne vel vnita. i. eſſentialia diuiſim dicantur, vel diſcreta, id eſt, perſonalia, cō
fundant, quin potius ea quæ de his docet ſcriptura ſeruēt ꝑciſe ſine additamēto vł diminutiōe
ſeu corruptiōe ꝑuerſa: deiñ enūerat vocabula aliq̄ eſſentialia & aliq̄ ꝑſonalia tāq̄ exēplificās de
qb' dixerit, addēs etiā diſcretiuis ea q̄ denotāt incarnati verbi myſteria: deiñ ꝑcedit ad pleniorē di

ctorū vocabu

Ca. II vocabulorum declarationem, aſſignans aliud genus vnitionis & diſcretionis in diuinis, ſc; ſe- D
cundum eſſentiam & proceſſum ad creata, oſtendens ꝙ ſcđm ſacras ſcripturas in vnitate diui-
næ eſſentiæ fit diſcretio perſonarum, & in perſonis diſcretis fit ſpecialis vnitio & ſpecialis diſcre-
tio, vc; ꝙ trinitati toti vniformiter conueniunt eſſentialia, vt eſſentia, deitas, bonitas, identitas
& omnium exiſtentium ſimplicitatem excedens, & proprie deo congruens vnitas ineffabilis,
&c. Huius vnitionis diſcretionem & diſcretionis vnitionem declarat per elegans exemplum.
Verbi gratia: Eſto ꝙ in vna domo ſint plura luminaria, omnium ipſorum lumina in vno lumi-
ne vniuntur, & vnam claritatem efficiunt, nec poſſet aliquis luminarium illorum lumina ab inui-
cem diſcernere, in aere omnia lumina continente, quod tamē luminaria in ipſa vnitione pro-
† totum prias retinent diſcretiones: inde patet quod ſi aliqđ lumen illorum de domo auferatur, * tantum
lumen ſuum ſecum abducit præciſe, nihil coauellens de lumine aliorum luminarium. Quod er-
go in aere corporali & igne corporeo apparet, ſecundum creaturæ corporeę poſſibilitatē, mul-
to fortius ſciendū eſt de ſuperſubſtantiali deitate, quæ non ſolū corporeas, ſed & mentales vni-
tiones incorporaliter excedit. Non ſolum aūt dicta diſcretio inconfuſa eſt in perſonis diuinis
in vnitione eſſentiali, ſed & perſonarum nulla eſt alia. Neq; pater filius, neq; filius pater, neq; pa-
ter aut filius eſt ſpūs ſanctus, aut econuerſo: & ſingulę perſonæ habent propria diſtictiua, quæ
poſſumus breuiter colligere. Proprium eſt patri proprra authoritate æternaliter eſſe, & patrē
eſſe, & filium æternaliter generare, & ſpiritum ſanctum cum filio æternaliter ſpirare, & à nullo
eſſe, aut aliquid accipere. Proprium eſt filio à ſolo patre eſſe, & habere quicqđ eſt vel habet, &
cum patre ſpiritum ſanctum ſpirare. Proprium eſt ſpiritui ſancto à patre ſimul & à filio eſſe, & E
habere quicquid eſt vel habet, & nullum de ſe exiſtentem æternaliter habere, & hęc omnia nō
ex munere gratiæ, ſed ex proprietate diuinæ naturæ. Itē ſcđm qđ dictū eſt ſupra, ꝙ proceſſiōes
thearchiæ ſiue diſcretiones, quibus diuina bonitas ſumme ſimplex in ſeipſa, quaſi ſeipſam mul-
tiplicat varie & multipliciter ſe communicando creaturis, ſiue per eſſentiam, ſiue per vitam, ſi-
ue per ſapientiam, aut iuſtitiam, aut alia ſua munera. Hæc tñ omnia in deitate vnita vniformi-
ter & communiter vniuntur in qualibet diuinarum perſonarum, & ſunt omnes ſingularum
perſonarum participationes, retentæ à ſingulis, & nullam retinentes, neq; ſingulis ſingulæ, ſed
ſingulis omnes attributæ, ſicut punctum quod eſt centrum circuli, ab omnibus lineis circumfe-
rentiæ integre & vniformiter participatur, & multę ſigilli impreſſiones, & vniformiter parti-
cipant exemplari vna forma ipſius ſigilli, & non vna impreſſio vna parte, & alia altera. Sed hęc
& huiuſmodi exempla incomparabiliter excedit diuiniuæ ſimplicitatis impartibilitas, cui nec
per contactum nec alio modo intelligibili coniunguntur participantia. Quod ſi quis contra
exemplum de ſigillo poſitum obijciat, ꝙ ſigillum quamuis vnum & idem, facit tamen ſæpe &
inæquales, & in aliquo diſſimiles impreſſiones. Reſpondeo ꝙ illa diſſimilitudo non prouenit
ex ſigillo, quod vnum & idem & vniformiter, quantum in ſe eſt, omnibus impreſſis ſe ingerit,
ſed ex aptitudine vel ineptitudine recipientium impreſſiones. Item ad diſcretionem diuinorū
pertinent myſteria verbi incarnati, per quæ omnia verbū incarnatū à patre & ſpiritu ſancto di- F
ſcretum eſt, excepto ꝙ tota trinitas incarnationem verbi operata eſt, & ipſe Ieſus homo ſecun-
dum quod deus eſt. Secundum vero modos prædictos ſtudemus mentaliter diuina & vnire
& diſcernere. Harum autem & vnitionum & diſcretionum cauſas deo conuenientes, quaſcun-
que in ſacris ſcripturis inuenimus, in libro de Diuinis characteribus expoſuimus, tractādo de
qualibet perſona ęterna proprie ſibi cōuenietia, vel de qualibet dictarum vel vnitionū vel diſcre-
tionum proprie ei cōpetentia. Et hoc fecimus itelligibilia qdē intelligibiliter declarando: ſu-
intellectualibus vero, nos vt poſſibile eſt vniendo ſuperintellectualiter. Diuina eñ oīa p ipſo-
rum ſolas participationes à nobis pręceptas cognoſcimus. Ipſa autem dei inuiſibilia, ſcđm ꝙ
in ſe ſunt, in naturę ſuę proprietate & plenitudine ſuper mentē ſunt, & ſuper oēm ſubſtantiā &
cognitionē, ſicut ſuperſubſtantiale occultū. Et cū dicimus deū eſſe aut vitam, aut ſubſtātiā, aut
lumē, aut rōnē, nihil aliud his noībus intelligimus, niſi pceſſus dei in nos, & participatiōes ſuę
plenitudines, qb' nos aut iuſtificat, aut ſubſtātificat, aut viuificat, aut ſapiētificat. Nos aūt parti-
† ſubiecti. cipationibus * ſubuecti diuinę plenitudini nos ignotę & ſuperintellectualiter immittimus ab
oībus intellectualibus abſoluti, nullā vidētes deificationē, aut vitā, aut ſubſtantiā, q̄ aliqua p-
portione ſit cōparabilis cauſæ oīm ab oībus per exceſſum ſegregatę. Rurſus ex ſcripturis colli-
gimus ꝙ pater eſt deus ſuperſubſtantialiter prębens filio originē per gñationē, ſpiritui ſcto per
ſpirationē, & filius & ſpiritus ſctūs ſunt quaſi quædā pullulationes à patre naturalr originē ha-
bentes, & quaſi qdā flores & lumina ſupſubſtantialia ab ipſo patre luminū exiſtentia. Quomo-
do aūt

A do autem hæc ſunt, neq; dicere, neq; cogitare poſſibile eſt, ſed omnis virtus noſtrę intellectualis operationis ad hoc tantum prouenit, ꝙ omnis ſpiritalis paternitas vel filiatio quæ eſt in angelis vel in hominibus, nobis & ipſis eſt à diuina paternitate ab omnibus ſegregata; & à diuina filiatione, ex qua & dĳ & deorum filĳ & patres † fiunt, & nominantur deiformes mentes. Et huiuſmodi paternitas & filiatio non carnaliter, ſed ſpiritaliter fieri intelligantur, & incorporabiliter & immaterialiter & intelligibiliter ita tamen ꝙ ſpiritus diuinus hoc efficiens, intelligatur ſuper omnem intelligibilem immaterialitatem & deificationem collocari, & pater ęternus & eius filius æternus ab omni paternitate ſpiritali per exceſſum ſegregari. Non diligẽ autem proportionalis eſt comparatio cauſæ proprie ad cauſata, ſed cauſata ſunt qualeſcunq; ipſius imagines contingentes, ipſæ autem cauſæ à cauſatis ſegregantur, & ſupercollocanſ per naturam ſuæ cauſalitatis. Verbi gratia: Delectationes & triſtitię faciunt delectari & triſtari, ipſę tamen non delectanſ neq; triſtantur. Et ignis calefaciens & vrens, non dicitur calefieri nec vri. Iſta etſi quis dicat per ſe vitam viuere, per ſe lumen illuminari, videtur non recte & proprie dicere, niſi forte intendat dicere, ꝙ vita & lumen cauſatorum abundanter & ſuperſubſtantialiter præinſunt per ſe vitę, & per ſe lumini. Sed compoſitio Ieſu ſecundum humanitatem, quam cõpoſitionem in eo operata eſt deitas, ineffabilis eſt omni verbo, & ignota omni menti, etiã ſummo Seraphim. Siquidem ꝙ verbum dei verus homo ſubſtantialiter factus ſit, in myſterio docti ſumus: ſed ignoramus quomodo prẹter naturam, alia ignota lege compoſitum ſit ex ſeminibus virginis, & quomodo pedibus ſiccis & naturaliter ponderoſis, ambulauit ſuper aquam humidam & fluidam, & alia quæ ſupernaturaliter feciſſe legitur. De his autem alibi diligenter B tractauimus, ſed & Hierotheus in theologicis obſcuris commentis de eis ſupernaturaliter tractauit, quæ ipſe didicit ſiue per aliorum doctrinam, ſiue per ſtudium ſcripturarum, ſiue per diuinam inſpirationem & diuinorum experientiam, ad indocibilem & myſticam ipſorum vnitionem & fidem, ex quibus iſta commemoro.

Matth. 14. Marci 6. Iohannis 6.

Sanctiſſimi Hierothei ex Stoyſioſibus Theologicis.

DEitas Ieſu eſt cauſa omnium vt ſint, & adimpletiua per collocatas ſpecies ſingulariũ rerum, quæ ſaluat partes vniuerſitatis harmoniace ordinatas, & ipſa deitas neque eſt pars vniuerſitatis, neq; totum per eſſentiam, & eſt vtrumq; per cauſam ipſa in ſe præaccipiendo, ſuperhabendo, & præhabendo. Perfecta in imperfectis, vt perfectio principalis imperfecta inperfectis, non per defectum perfectionis, vt ſunt creaturæ imperfectæ, ſed per exceſſum præperfecta. Item forma cauſaliter, quia formam facit in his quæ carent forma, ſicut principalis · creator, & dator formæ informis ſuper omnem formam. Item ſubſtantia omnibus ſubſtantĳs cauſaliter, & ab omnibus ſubſtantĳs ſuperſubſtantialiter ſegregata, inconfuſe diſcernens omnia rerum principia & ordinationes, & collocatur ſuper omnem principatum & ordinem, & certis menſuris cuncta terminat & temporibus, & ſuper æuum & ante ęuum in om̃ibus eſt minus habentibus ipſa plena, & in plenis plena, & ſuperans omnem plenitudinem: indicibilis, ineffabilis, ſuper mentem, vitam, ſubſtantiam ſupernaturaliter habet ſupernaturalitatem, ſuperſubſtantialiter ſuperſubſtantialitatem. Vnde quia dominus Ieſus de ſupernaturalitate venit vſq; C ad naturam humanam benigne, ideo & vere homo eſt, & vere deus ſuper omnia exiſtens, & hanc ſuam propitiationem ſuper mentem laudamus. In noſtra autem natura conſtituitur ſupernaturaliter & ſuperſubſtantialiter, non ſolum in eo, ꝙ noſtra aſſumens diuina inconfuſe tenuit nullam diuinæ plenitudinis paſſus diminutionem per aſſumptę humanitatis naturam. Sed & in eo ꝙ ſimul erat naturalis & naturalia agens, & ſupernaturalis & ſupernaturalia agẽs, & ſuperſubſtantialis & ſuperſubſtantialia agens, omnia noſtra ſuper nos habens. Deinde proſequamur capituli intentionem, explanantes diuina nomina, quę cõmuniter tribus pſonis cõueniunt, & varĳs proceſſibus & diſtributionibus ſupſimplicis deitatis, quaſi diſcretionẽ quãdã faciendo de multiplicibus ipſius ſimplicitatis participationibus, vnitiue eã diſcernunt, & multipliciter & diſcrete vniunt vnitate diuina in multiplici ſui participatione manente inegreſſibili, & dum dicitur prẹſubſtantialiter exiſtens, & dat eſſe omnibus exiſtentibus, multiplicari dicitur ſumme vnum exiſtens, quia ex ipſo omnia exiſtentia in eſſe deducuntur: illa tamen manet & vnus in multiplicatione & in proceſſione & plenus in particulari diſtributione, eo quod ſit ab omnibus ſuperſubſtantialiter ſegregatus, & ab ipſo vnitiue omnia in eſſe deducuntur, & diſtributiones ſuæ neq; plenitudinem minuunt, neq; inuicem tradens ſe vnum totum, om̃i parti, omni toti, om̃i vni, om̃i multitudini, vnũ indiuiſibilr & ſubſtãtialr eſt, neq; pars alicuius eſt multitudinis, neq; totum aliquibus partibus neq; vnum eſt, neq; habet vnum, quis nihil intellectuale

† cauſatori

Ca.III

tellectuale eſt, vel in ſe habet, ſed incomparabiliter ſupervnum quod eſt in exiſtentibus, & ipſe cauſaliter eſt multitudo, ſed impartibilis, ſecundum eſſentiæ ſuæ ſummam ſimplicitatē, & ipſe eſt ſuperplenitudo ſine repletione, omne vnum & omnem multitudinem ad eſſe adducens, & perficiens, & in eſſe continens. Item ex his quæ fiunt multis exiſtentium, ſcilicet angelis & hominibus deificatione gratiæ vel gloriæ, qua deo conſormantur ſecundum variam ſingulorū virtutem, videtur & dicitur fieri diſcretio & multiplicatio ſimplicis deitatis. Verūtamen quodlibet & quantaſlibet diſtributiones generatiuæ gratiæ vel gloriæ deus creaturis impartiatur, ipſe nihilominus ſemper manet vniformiter in plenitudine ſuæ principalis, & omnia ſuperantis diuinitatis ſupſubſtātialis & ſumme, vnus indiuiſibilis indiuiſibilibus ſibiipſi vnitus, & multis communicatur non multiplicatus. Hinc eſt quod beatus Paulus, qui eſt lumē mundi, à deo motus dicit. Et ſi ſunt qui dicantur dij multi, & domini multi, nobis tamen vnus deus pater, ex quo omnia, & nos in illo, & vnus dominus Ieſus Chriſtus, per quem omnia, & nos per ipſum. In diuinis ſiquidem vnitiōes naturaliter præueniunt diſcretiones, & in nullo diſſoluuntur per eas, & nos tentabimus ſecundum facultatem noſtram iuxta teſtimonia ſacræ ſcripturæ laudare, declarando iſtas diſcretiones, ſcilicet proceſſus in creaturas, quæ communes ſunt omnibus æternis perſonis, & in ſingulis vniuntur. Poſtq̄ tetigi de perſonali diſcretione diuinæ vnitatis, quæ vere eſt etiam vita, inegreſſibilis & natura & cauſalitate præcedens diſcretionem proceſſuum in creaturas. Vnde etiam de illa prius tractaui in libro de Diuinis characteribus, poſt in libro iſto de iſta. Hoc autem repeto ꝙ nomina dei eſſentialia de quacunq; dicant perſona diuina, ſingulis indifferenter conueniunt, iuxta quod ſupra determinatum eſt.

1. Corin. 8. (margin) D (margin) E (margin)

QVÆ ORATIONIS VIRTVS, DE BEATO Hierotheo, deq; reuerenti & conſcripta theologia. CAP. III.

ET primam, ſi uidetur, perfectiſſimam, & omium dei proceſſionum manifeſtatoriam optimam nominationem pronunciemus, optimarū principalē et ſuperoptimam inuocantes Trinitatē declaratiuā omniū ſui optimarū prouidētiarū. Oportet eñ nos orationibus primum in eam ut bonorum principium reduci, & magis ei approximantes, in hoc doceri optima dona circa eam collocata. Etenī ipſa quidem omnibus adeſt, non omnia uero ei adſunt. Tunc autem cum eam inuocamus caſtiſſimis quidem orationibus, reuoluto quoq; animo, & ad diuinam unitatem opportunitate, tunc & nos ei aſſumus. Ipſa eñ neq; in loco eſt, ut et a quodam, aut ex alijs in alia tranſeat, ſed & in omnibus exiſtentibus eam eſſe dicere relinquitur ſuper omnia, & omnium comprehenſiua multitudinis. Nos igitur ipſos orationibus extendamus in diuinorum & optimorum radiorum excelſiorem reſpectum. Veluti multi luminis ſplendorem ex cœleſti ſummitate ſuſpenſum in ea quæ hic ſunt peruenientem, & ſemper in eius conſpectum manibus attributis agentes, trahere quidem eam putamus. Veritate autem non deducimus illam, & ſurſum & deorſum præſentem, ſed noſipſi reducimur ad excelſiores lucidiſſimorum radiorum claritates. Aut uelut in nauim aſcendētes & recipientes ex quadam petra extentos funes, & uelut nobis in receptionem datos: non ad nos petram, ſed noſmetipſos in ueritate, & nauim ad petram adducimus. Sicut & hic in contrarium, ſi quis iuxta ualidam petram ſtans in naui repellatur, aget quidem nihil inſtātem & immutabilem petram: ſe uero ipſum ab illa ſegregabit: & quanto magis eam repulerit, tanto magis ab eo reuertetur. Proinde & ante omne & magis ex theologia oratione inchoari oportet, non ut trahen

S. Triniſ ante oia inuocanda (margin)

Qñ deo qs approximat (margin)

Orātem īmūtī immobili deo. (margin)

F (margin)

Oratio pricipiū oīs actionis. (margin)

tes

tes ubiq; præſentem& nuſquam uirtutem, ſed & diuinis memorijs & inuocati onibns noſmetipſos immittentes ei & adunantes. ¶ Et hoc autem æqua defen-ſione dignum, quia gloriſo duce noſtro Hierotheo theologica diligentiſſime ele menta excellentiſſime congregante, nos tanquam non ſufficientibus illis aliaſq;, & præſentem theologiam conſcripſimus. Etenim ſiquidem ille deinceps actita re oẽs theologicas actiones dignum duxiſſet, & partitis ambitibus pertranſiſſet totius theologiæ capitulum, non fortaſſis nos in tantum aut inſania, aut ſtultitia ueniremus, tanquã perſpicatius illo & diuinius arbitrando theologijs addere de lectabiliora: Hæc ſuperfluo dicentes, ac ſi paruipendendo ad hæc & iniuriam fa ciendo, & in magiſtrum & amicum exiſtentem, & nos poſt Paulum diuinũ in illius eloquijs formati, glorioſiſſimam eius & contemplationem, & explanatio nem nobiſmetipſis ſubripientes. Sed quoniam ueritate quæ diuina ſunt pręcioſe introducens ille conſpicuas nobis diffinitiones expoſuit, & in uno multo ambi ens, prout poſſibile nobis, & his quicũq; ſunt ſecundum nos magiſter nuper per fectarum animarum iubens aperire, & diſcernere nobis commenſurabili ſermo ne conſpicuos & patentes in hoc intellectualiſſimę uiri illius uirtutis ambitus: & ſæpe nos & tuipſe in hoc hortatus es, & librum ipſum ut ſuper exaltatum remi

S.Hiero. laus,

Diuinus Pau.apo.

B ſiſti. Propterea & nos eum quidem ut perfectorum & honorabilium ſenſuũ ma giſtrum his qui ſuper multos ſunt ſegregamus, ueluti quædam ſecunda eloquia, & deo unctos conſequentem. His autem qui ſecundum nos ſunt, proportionali-ter nos nobis diuina trademus. Si enim perfectorũ eſt ſolida eſca tali eſu alios re-ficere, quantę fuerit perfectionis. ¶ Recte igitur a nobis & conuenientiſſime hoc dictum eſt, per ſeipſam quidem contemplatiuam inuiſibilium eloquiorum uiſio nem, & conſpectiuam eorum doctrinam honorabilis indigere uirtutis. In hoc au tem ferentium uerborum ſcientiam & diſciplinam minoribus deuotis & ſacratis conuenire. Atqui & hoc nobis obſeruatum eſt ualde moduloſe. Itaq; ipſo diui-no duce iuxta expreſſionem lucidam bene diſcretis, nihil iniungendum omnino unquam ad tautologiam in propoſiti ab eo eloquij explanationem. ¶ Quoniã et cum ipſis deo acceptabilibus noſtris ſummis ſacerdotibus quoniam et nos (ut ęs-

Heb.5

De auguſtiſſima. mrẽ ſemꝑ uirgine Maria

C timatur) & tu, & multi ſanctorum noſtrorum fratrum inuiſionem uitam incho antis, & deum recipientis corporis conuenimus. Aderat autem & dei frater Iaco bus, & Petrus uertex & honorabiliſſima theologorum ſummitas. Deinde pla-cuit poſt uiſiõem laudare ſummos ſacerdotes ſimul omnes, quomõ unuſquiſq; erat idoneus. Multum potentem bonitatem diuinæ infirmitatis omnium domi-nabatur poſt theologos ut cognoſcis aliorum ſanctorum doctorum totus exi-ens ſemetipſo, & ad laudata ſocietatem patiens, & ab omnibus quibus auditus eſt, & uiſus eſt, & cognitus eſt, & nõ cognitus eſt deo acceptabilis eſt, & diuinus lau datiudicatus. ¶ Et qd tibi de his q̃ ibi theologice poſita ſunt dicã? Etem ſi non a meipſo loquerer ſępe, ſcio a te & partes quaſdam diuinarum illarum hymnodia rum audiẽs. Sic tibi feſtino exparato diuina perſequi, & ut ibi myſtica, & ut mul tis ineffabilia, & ut incognita tibi relinquamus ipſe multis uſus erat cõmunicare & quantos poterat in eam quæ ſecundum nos eſt ſacram, † ſcientiam adducere. Quomodo ſupereminebat multos ſanctorum magiſtrorum & temporis mora,

S. Iac. frater dñi.

S. Pe. laus Preconiũ

S. Hiero. Mira. S. Dionyſiĩ reuerẽtia ergaHierotheum

† doctrinam.

NN &

Humilis & mentis puritate, & oſtenſionum diligentia, & cæteris ſacris orationibus. Ita-
us. & D. que nequaquam aliquando ad ſic magnum ſolem contradicere conati eſſemus:
ſic enim noſmetipſos conſtituimus & cognouimus, ut neq; ſufficienter intellige
re inuiſibilia diuina capiamus, neq; ut in effabilia diuinæ cognitionis liceat dice
re & exponere. Longe autem exiſtentes deſerimur diuinorum uirorum in theo
logicam ueritatem ſcientia: quia omnino etiam in hoc per abundantem timo-
rem uenimus, neq; omnino audire & dicere quid de diuina philoſophia, ſi non
ſecūdum intellectum percepimus. Sic non oportet ſuſceptionem diuinarum co-
gnitionum negligere. Et hoc nos docuerunt nonſolum iuxta naturam appetitus
animorum amabiliter ſuper dulces, adiuncta ſupernaturalium contemplatione
ſed & ipſa diuinarum legum egregia diſpoſitio: ea quidē quę ſuper nos depellēs
multum actitare, & ut ſuper dignitatem, & ut impoſſibilia. Omnia autem quæ-
cunq; a nobis appetuntur & donant̄, diſcere attente imperās, & diuinitus alijs tra
dere. His igitur & nos ſuaſi, & ad poſſibilem diuinorum inuentionem laboran-
tes aut formidantes, ſed & non ualentes in noſtrum meliora aſpicere, in adiu-
tos relinquere non ſuſtinentes, in conſcribendum noſmetipſos perduximus, no-
uum quidem nihil introducere audentes. Subtilioribus autem & ſecundum par
tes ſingulas interrogationibus quę præclare dicta ſunt uere ab Hierotheo diſcer E
nentes & exprimentes.

¶ELVCIDATIO CAPITIS HVIVS TERTII

Quæ orationis uirtus, de beato Hierotheo, & de reuerentia & conſcripta theologia. Artic. IIII

Allegkle q. enor. cap. ET primam, ſi uidetur, perfectiſſimam & omnium dei proceſſionem ma-
niſeſtatoriam, optimam nominationem pronunciemus, hoc eſt, pronun-
ciemus, id eſt, proferamus & deſcribamus, ſi uidetur, id eſt, quia merito ita
uideri & rationabile apparere debet bene conſideranti, nominationem dei
primam & optimam, id eſt, nomen dei primum ac conuenientiſſimū, ma-
Philoſoph. niſeſtoriam, id eſt declaratiuum proceſſionū dei omniū, id eſt, uniuerſarū
diuinarū emanationū uidelicet hoc nomen bonum: cuius proprietas eſt,
eſſe diffuſiuum & communicatiuum ſuipſius, ſicq; in ſua ratione includit id quod eſt radix ac
ratio diffundendi & communicandi ſe alijs, ac per hoc eſt manifeſtatiuum omnium diuinarū
emanationum, quia deſignat & exprimit id quod eſt fontalis, radicalis & prima ratio deriuan
di ſe cæteris. Propterea dixit Pſalmiſta: Bonus es tu, & in bonitate tua doce me iuſtificationes F
Pſalmo. 118. Hi Mu. tuas. Atq; ut refert ſanctus Hieronymus, beatus Abbas Mutius dixit diſcipulo: Dabit tibi do-
minus gratiam, bonus eſt enim: imo bonitas dei eſt ratio, cauſa atq; principium omnium do-
norum ac beneficiorum ſuorum [optimarum principalem & ſuperoptimam inuocantes tri-
nitatem] id eſt, exorantes deum glorioſum, trinum ac ſimplicem, principalem & ſuperoptimā,
.i. incomparabiliter eminentem cunctis bonitatibus ſecundorum [declaratiuam omnium ſui
optimarum prouidentiarum] id eſt oſtendentem nobis per illuminationem internam, & per
ſcripturas aliorumve informationem, cuncta optima dona ſua, naturalia atq; gratuita, quę p
uidentialiter nobis largitur, & ex ſua prouiſione æterna hominibus impartitur. Sic quippe ſcri-
Iaco. 1. ptum eſt: Omne datum optimum, & omne donum perfectum, de ſurſum eſt deſcendens a pa
1. corin. 2. tre luminum. Paulus quoq;: Spiritum, inquit, nō huius mundi accepimus, ſed qui ex deo eſt
ut ſciamus quæ a deo donata ſunt nobis. Quæ omnia nobis manifeſtat in communi aut ſpeci
ali & certitudinaliter aut probabiliter. Imo certiſſime ſcimus, omne bonum eſſe ab ipſo &
quicquid boni in nobis eſt, ab ipſo fluxiſſe primordialiter non naturali neceſſitate, ſed pro-
S. Trinitas uidiſſima atq; libertima uoluntate, cuius prouidentia conditi ſumus & gubernamur [Oportet
nobis primum in eam ut bonorum principium reduci] id eſt recte dixi inuocandam eſſe ſup
beatiſſimam trinitatem, quia oportet neceſſitate conditionali, ſicut oportet fidem & charitatem
habere ſi debeamus ſaluari. Nos reduci primum, id eſt, primo ac principaliter reuerti & cō-

uerti

uerti in altiſſimam trinitatem, ut in principium bonorum, id eſt tanquam in primum & exem
plare totius boni cauſati principium, cuius auxilio indeſinenter egemus. Propter quod ipſum
iugiter inuocare debem⁹, put deprōpſit Saluator: Oportet ſemp orare & nō deficere [& magis Lucæ. 18
ei approximantes] id eſt, per mentis conuerſionem & feruoris ac deuotionis affectum, omni-
umq; uirtutum profectum deo propinquius nos iungētes, cui nō loco, ſed puritate & aſſimi-
latione imitatiua approximamus, iuxta illud Iacobi: Appropinquate deo, & appropinquabit Iacobi 4.
uobis [in hoc doceri] id eſt in hac approximatione illuminari ac inſtrui ſecūdum illud Pſalmi: Pſalmi. 33
Accedite ad eum & illuminamini. In Deuteronomio quoq; dicitur: Qui appropinquant pe Deuter. 33
dibus eius, accipient de doctrina illius [optima dona circa eam collocata] id eſt, præſtantiſſima
munera gratiæ ac gloriæ, in manu & poteſtate ſummæ trinitatis conſiſtere, ad infundendum
& communicandum, ad conſeruandum ac perficiendum ea, quibus & quando & quātum &
quomodocunq; ei placuerit: in manibus enim abſcondit lucem & præcipit ei, ut rurſus adue Iob. 38
niat: Annunciat de ea amico quod poſſeſſio eius ſit, & ad eam poſſit aſcendere. Optima quoq;
dona collocata ſunt circa deum. i. in his qui creatori ſuo uicinius ſunt uniti & quaſi in eius ue
ſtibilis poſiti, prout de ſumma hierarchia primo libro eſt introductum. Dicitur itaq; aliquid eē
apud & circa ſeu iuxta deum, non quod ſit extra eum, cum & de unigenito ſcriptum ſit: Hoc Iohan. 1
erat in principio apud deum: ſed quia non diſtans nec longe ab eo, aut alio modo iam tacto. Hebræ. 11
Verum his obījci poteſt, qm̄ teſte Apoſtolo, Accedētem ad deū oportet credere quoniā eſt. ibidē.
Nec ſine fide pōt qs deo placere, nec ſine charitate pōt hō meritorie deo uniri: ergo p fidē & cha
ritatem primum in deum reducimur, non per orationem. Et reſpondendum quod in eodem Actus un⁹ meritorius plures cōcurrunt uirtutes
actu meritorio plures concurrunt uirtutes ſecundum modum diuerſum. Oratio autem eſt pͥ
cipuum reductiuum in deum, tanquam uehiculum impetratiuum ac reportatiuū ab ipſo gra
B tiæ concupitæ [Etenim ipſa quidem omnibus adeſt] Deus quippe eſt ubiq; & ſemper, atq; in Qualiter deus ubiq;
omnibus eſt per eſſentiam, præſentiam & potentiam, ſine cuius conſeruatione nil creatum po
teſt ad momētū ſubſiſtere. Vñ in Actis a. ſerit Paulus: Non longe eſt ab unoq; noſtrū. In i- Actuū. 17
pſo enim uiuimus, mouemur & ſumus. Qui dixit per Ieremiam: Cœlum & terram ego im- Ieremi. 23.
pleo [Non omnia uero ei aſſunt] quia ut in libro Prouerbiorum ſcriptum eſt: Longe eſt domi Prouer. 15
nus ab impījs. Qui per prophetas frequenter conqueritur de iniquis: Auerſi ſunt. Et, Receſſe Iſa. 1. Iere. 2. Oſee 7
runt a me. Veruntamen in eius ſcientia omnia continentur, & in ipſius immēſitatem uniuer- Zachar. 7.
ſa concluſa ſunt, cui ſoli boni aſſunt per charitatem & gratiam, ac noti ſunt per approbationē. Ezech. 11 Malac. 2. 3
Hinc peccatoribus loquitur Iſaias: Iniquitates ueſtrę diuiſerūt inter deum ueſtrū & uos. [Tūc Iſaiæ. 59
autem cum eam inuocamus caſtiſſimis quidem orationibus] id eſt, præcibus puris, deuotis ac
feruidis, in quibus nil quæritur niſi honor & gloria domini, animarumq; ſalus: etſi quæ alia
poſtulantur referuntur ad illa [Reuoluto quoq; animo] id eſt, mente ſimplificata ac recollecta
in deo, abſq; inuolutione uanorum phantaſmatum ac uilium diſtractionum, imaginationū ve 1. Corin. 6.
turpium [Et ad diuinam unitatem opportunitate] id eſt, cum conueniente coaptatione ad gra
tioſam, uirtuoſam ac fixā unitionē cū deo. Qui enim adhęret deo, unus ſpiritus fit cū eo [tūc &
C nos ei aſſumus] id eſt, in tali conuerſione ad creatorem, exhibemus nos meritorie ac laudabili-
ter ei præſentes, ac uinculo dilectionis ei aſtringimur. Propter q̄d ait p Zachariā: Conuertimi
ni ad me, & conuertar ad uos. Ideo fertur in Pſalmo: Prope eſt dominus om̄ibus inuocanti- Zachar. 1. Pſal. 144
bus eum. Et in Deuteronomio loquit̃ Moſes filījs Iſrael: Patribus tuis conglutinatus eſt domi Deuter. 10
nus. Qui itē p Ieremiam fatet̃: Sicut adhęret lumbare ad lumbos uiri, ita agglutinaui mihi do Ieremi. 13.
mū Iſrael. Sic etiā in meditatiōibus bonis & contēplatiōibus ſplēdidis, pſalmodījs & laudibus
dei, omniq; actu deuoto, aſſumus deo. Ad quod aſſidue enitamur, & ut uoſtrę ořones caſtiſſi-
mę ſint, ſatagam⁹ ab omni carnali affectu, irrefrenatisq; motibus paſſionū & omni torpore, te
pore, negligētia & incuſtodia cordis eſſe immunes [Ipſa eīm neq; in loco eſt] id eſt, ſupereſſen-
tialis trinitas nō eſt in loco circūſcriptiue nec diffinitiue, ſed potius p tranſcēdentiā q̄ndā, & qm̄
nullibi deeſt, ac oīa penetrat & includit, in omnibus nō incluſus, extra omnia nō excluſus, ſicut
& de hoc dictū eſt ſępe. Trinitas igitur ſuper exaltata, nō eſt in loco. Vt & a q̄dā aut ex alījs in a
lia trāſeat] i. ita ut moueat̃ ex uno loco in aliū, aut ex aliqbus in alia, ſeu ex termino a q̄, ad ter- Boethius.
minū ad quē, q a nō eſt in loco terminatiue, cōmēſuratiue, aut uariabiliter, q̄uis multoties in ſcri
pturis dicat̃ deſcēdiſſe, aſcēdiſſe, aduenisſe, abiſſe, & in medio ambulaſſe: q̄, ſicut & cōſimilia af-
firmant̃ de ſupſimpliciſſimo, incircūſcriptibili, & immaterialiſſimo deo, metaphorice & p effe-
ctū ac more humano, uel p creaturā ſubiectā, ſicut fert̃ in Geneſi: Aſcēdit deus ad Abrahā. Et Geneſ. 17.
in libro Iob: Si uenerit ad me, nō uidebo eū, & ſi receſſerit a me nō intelligā. In Deuteronomio Iob. 9.
quoq;: Dominus deus tuus ambulat in medio caſtrorū. [ſed & in omnibus exiſtētibus eā eſſe Deuter. 23.

dicere relinqtur]id eſt,concluditur & ſupereſt,ac ex ſcripturis conuincitur,imo & ex naturali rõne, incõparabilẽ trinitatẽ ſeu interminabilẽ deũ eſſe in omnibus rebus nõ localiter nec tangibiliter,ſed cauſaliter,conſeruatiue:non incluſiue,ſed tranſcẽdenter,ideo ſubditur[ſuper omnia Nempe eſſentijs nobilioribus congruit excellentior modus eſſendi in.Cũq; ſuperdigniſſimus deus ſit excellentiæ penitus infinitæ,conuenit ſibi ſoli modus eſſe in rebus ſingularis ac eminentiſſimus:atq; in illis dicit̃ ſpecialiter eſſe,ubi eminentius aut gratioſius operatur, & ubi clarius ſe oſtendit[& omnium compræhenſiua multitudinis]id eſt,ſuperſanctiſſima trinitas multitudinem uniuerſorum in ſe cõprehendit,includit,cognoſcit,& quaſi præſentialiter intuetur[Nos igitur ipſos orationibus extendamus]id eſt, mentes noſtras eleuemus per feruidas preces[in di
Orationis efficacia uinorum & optimorum radiorum excelſiorem reſpectum]id eſt,ad conſiderationem ac intuitum ualde p:ęclaram cœleſtium & intellectualium luminũ ſeu ſupernaturalium donorũ gratiæ ac glorię illuminationumq; ſupernarum ſeu nominum diuinorum,de quibus iam infra tractabimus]. ¶ Veluti luminis ſplendorem,ex cęleſti ſummitate ſuſpenſum[id eſt,tanquã in candorem luminoſum,plurima ex ſe lumina ſcintillantem ac diffundentem,a ſumma altitudine prodeũtẽ & q̃ſi obiectũ & oblatũ nobis ad intuẽdũ,ut extẽdamur in ipſum. Quẽadmodũ enĩ imaginamur gr̃am gratũfaciẽtẽ,ſpiritaliter ac ſuo mõ cauſaliter ratificari in habit⁹ uirtutũ ac donorum: ita cõcipim⁹ lucẽ quandã creatã a deo profluere: q̃ quãuis in ſua entitate ſit quid particulare,tamen abſtracte conſiderata,plurium luminum eſt contentiua, & ſuo modo cauſatiua,ſecundum quod genus cauſa eſt ſpeciei & ſpecies indiuiduorum][in ea quæ hic ſunt peruenientem]id eſt,uſq; in corda hominum deſcendentem,iuxta illud Iacobi:Omne donum perfectũ
Iacobi.1. de ſurſum eſt,deſcendens a patre luminum[Et ſemper in eius conſpectum manibus attributis agentes]hoc eſt,agentes ,id eſt conantes & ſatagentes,in conſpectum eius,id eſt ad eius intuitum clariorẽ pertingere,& oculos in ipſam defigere,manibus attributis.i.uiribus ad hoc applicatis,aut etiam corporalibus manibus præ deſiderio eleuatis,iuxta illud ad Timotheũ:Volo uiros orare in omni loco,leuantes puras manus.In Threnis quoq; :Leuemus corda noſtra B
1.Timo.2 Threno.3. cum manibus ad dominũ in cęlos.hæc enim corporalis eleuatio oculorum & manuum in excelſum,diſponit & confert ad perfectiorem eleuationem mentis in deum ſummum .Propter
Iſaiæ 40 quod dicit̃ p Iſaiam:Leuate in excelſum oculos ueſtros,& uidete q̃s creauit hæc[trahere q̃dẽ ã putamus].i.prima facie & ante acutam conſiderationem,æſtimamus nos ipſam lucem trahere atq; deducere ad nos [Veritate autẽ non deducimus illam]id eſt,re uera non trahimus lucẽ illam ad nos[Et ſurſum & deorſum præſentem]id eſt,coexiſtentem cunctis,q quærunt & cupiunt ipſam ubicunq; conſiſtant,iuxta quod de luce ſapientię ſcriptum eſt:Præoccupat eos q
Sapienti.6 ſe concupiſcunt,ut ſe prior illis oſtendat . Amplius poteſt iſtud exponi de globo cathena ſtu
Iob .35 columna lucis ſenſibilis quæ circumferentialiter ſe diffundit per omnem differentiam loci,et micans ex ſphęra & corpore ſolis ,ad cuius luminis ortum gaudemus . Vnde & in Iob libro inducitur:Super omnes cœlos ipſe conſiderat,& lumen ipſius ſuper terminos terræ[Sed nos ipſi reducimur]id eſt,ipſimet erigimur ac redim⁹[ad excelſiores lucidiſſimorum radiorum cla
Ad orãt animus immobilis deo ritates]id eſt,ad ſpeculationẽ lympidiorẽ luminũ cœleſtiũ,ac ſupernorũ ſeu diuinorũ chariſmatũ & intellectualiũ naturarũ. ¶ Conſequẽter ponitur ad hoc oſtendendũ aliud ac ſecundum exemplum [aut uelut in nauim aſcendentes & recipientes ex quadam petra extentos funes,& uelut nobis in receptionem datos]id eſt,iſtud quod dixi,ita ſe habet,ac ſi nos ingrederemur nauigiũ,& caperemus in manibus noſtris chordas fixas in magno ſaxo,& ex illo protenſas uſq; ad nos,ad quarum chordarum apprehenſionem exhiberemus nos paratos[non ad nos petrã,ſed E
*reducim⁹ Threno.5 noſmetipſos in ueritate & nauim ad petram adducimus]id eſt,in tali caſu non trahimus ſaxum illud ad nos,imo noſipſos ac nauim mouemus ad petrã.Similiter ad immobilem deũ noſipſos reducimus,orando & contemplando, ac ipſum colendo,iuxta illud in Threnis: Conuerte nos domine ad te,& conuertemur]. Sicut & hic in contrarium]id eſt ,quemadmodum etiam accidit e conuerſo [Si quis iuxta ualidam petram ſtans in naui repellatur]id eſt,uelut ſi aliquis ſtet in naui poſita apud duram ac fortem petram,repellatur & elongetur a petra, trudendo ſeu impingendo cum remo ad illam [aget quidem nihil in ſtantem & immutabilem pe
Iob 18 trã]id eſt,non mouebit illam de loco ſuo,quæ immobiliter fixa eſt, Iuxta illud ad beatum Iob Nunquid propter te derelinquetur terra,aut transferentur rupes de loco ſuo? Porro petra talis fertur immobilis quia difficulter eſt mobiis & immutabilis, quantum ad locũ quamuis abſolute loquendo corruptibilis ſit atq; mutabilis ,tanquam quid mixtum. Simili modo dũ peccando

cando deum offendimus ipſe nequaqam mouetur, nec offenſus mutatur, nec recedit localiter.
Ad quod inſinuandū apud Ieremiā proteſtatur: Nūquid me ad iracundiā prouocāt? Nonne Ieremi. 7.
ſemetipſos in cōfuſione uultus ſui? ſe uero ipſum ab illa ſegregabit, & quantomagis eā repule
rit, tanto magis ab eo reuertetur: Proinde & ante omne, & magis ex theologia oratione incho Oratio ſu pri ici, ſ omnis actionis.
ari oportet].i. in hac materia potiſſime ab inuocatione diuini auxilij incipere ante cętera opor
tet. & hoc ex ſcriptura conſtat, ex qua etiam forma orationis accepitur, cum dicat Saluator: Si Iohan. 15
ne me nihil poteſtis facere. In Eccleſiaſtico quoq; docetur: Non impediaris ſemper orare. Hinc Eccleſ. 18.
& Plato in primo Timæi deprōpſit: Deliba cęptū ut mos eſt, uocata in auxiliū deitate. Et poſt Plato Idem
pauca: Sit, inquit, meis pcibus cōphenſum maxime quidē, ut ea dicantur quæ placent deo.
[nō ut trahentes ubiq; præſentē & nuſquam uertētem].i. nō ſic orem⁹, ut inſipienter putemus
nos poſſe omnipotentē incircumſcriptibilē deum ubiq; præſentē & nullibi localiter exiſtentē,
trahere ad nos per localem acceſſum & appropinquationē, hoc eſt quod ait, nō ut trahētes uir
tutem. i. omnipotentiā dei q eſt ſua uirtus, præſentē ubiq; & nuſquam, ſicut expoſitū eſt [ſed ut
diuinis memorijs & inuocationibus noſmetipſos immittētes ei].i. quatenus per aſſiduas cōme Ioh. Dam.
morationes dei beneficiorūq; eius, & p pręces indeſinentes, uniamus nos intime illi. Vnde ora
tio dicitur eſſe aſcenſus mentis in deū, & qui deū exorat, diuinę miſericordiæ ac propriæ miſe
riæ recordatur. [& adunantes].i. unum nos cum deo facientes, ſecūdū illud: Qui adhęret deo
unus ſpiritus eſt cū eo [¶ Et hoc aūt eq̄ defenſiōe dignū].i. hoc ipſum quiſta tractare & ſcribere 1. Cor. 6.
audem⁹, dignū eſt expurgatiōe, qua noſipſos purgamus a nota pſumptiōis & ſupfluitatis, no S Hier. aut
bis poſſet imponi eo q de hac materia edimus librū hūc, poſtq̄ beatus Hierothe⁹ de ea conſcri
pſit. Hinc alia tranſlatio habet. Et hoc excuſatione dignum: [quia glorioſo duce noſtro Hie
rotheo theologica diligentiſſime elementa excellentiſſime congregante].i. quia ductor & do
B ctor noſter Hierotheus, famoſus & excellens, collegit ualde docte & diligenter elementa the
ologica. i. fundamenta, atq; exordia ex ſcripturis, quibus liber iſte innititur, roboratur ac com Nomina di uina quare S. Areopa. ſcripſerit
probatur [Nos tanquā nō ſufficientibus illis aliasq; & præſentē theologiā cōſcripſimus] id eſt
quod illis non obſtantibus compilauimus theologiam præſentem. i. iſtum theologicum librū
de diuinis nominibus, & alias. i. alias theologicales editiōes quā plures quaſi libri Hierothei nō
ſufficiāt [Etenim ſi quidem ille deinceps actitare oēs theologicas actiōes dignū duxiſſet].i. cer
te ſi Hierotheus dignatus fuiſſet actitare. i. pertractare ac frequenter exponere actiōes omnes
theologicas i. uniuerſas operationes dei, quæ in ſcripturis tanguntur, aut ex illis eliciuntur, [&
partitis ambitibus].i. particularibus circuitionibus, declarationibus & allegationibus pertran
ſiſſet totius theologiæ capitulum].i. elucidando tractaſſet & percurriſſet diſtinctiones & ſeri
em uniuerſæ ſcripturæ, ad ſuum propoſitum pertinentis [non fortaſſis nos in tantum aut in
ſania, aut ſtultitia ueniremus].i. nos non extendiſſemus nos forſitan in tam magnū & longū
ſermonem & tractatum circa diuina, ex cordis amentia aut inſipientia, ex quarū altera iſtud ui
deretur aut uidetur procedere, ſi Hierotheus de his plane ac diffuſe determinaſſet [tanq̄ perſpi
catius illo & diuinis arbitrando theologijs addere delectabiliora hoc eſt, quaſi arbitrando. i.
C putando ſeu iudicādo nos addere theologijs. i. theologicis ſcripis Hierothei delectabiliora. i. Matth. 10
pulchriora ſuauioraq; documenta, tanquam tractaturi de his perſpicatius. i. clarius ac diuinius
illo, utputa Hierotheo, quod pręſumptuoſum apparet cū nō ſit diſcipulus ſuper magiſtrū [hęc
ſuperfluo dicentes].i. immoderate & infructuoſe ſcribentes, cum ab illo ſatis eſſent determina
ta. Vnde litera continet, Bis eadem dicentes. Nam & in Iob ſcriptum eſt: Semel loquitur de Iob 33
us, & ſecūdo idipſum nō repetit [ac ſi paruipēdēdo ad hęc].i. ita nos habēdo, ac ſi cōparatiōe ho
rū q ipſi nos ſcribimus, uilipenderemus ſcripta Hierothei tanq̄ melius illo ſcripturi [& iniuriā
faciendo & in magiſtrū & in amicū exiſtētē].i. inferēdo iniuriā Hierotheo, q eſt magiſter atq;
amicus noſter [Et nos poſt Paulū diuinū in illius elogijs formati, glorioſiſſimā eius & contēpla
tionē & explanationē nobiſmetipſis ſubripientes].i. nos formati. i. informati & inſtructi poſt
Paulū diuinū. i. poſt informationem quā a Paulo apoſtolo ſumpſimus, quando ab ipſo con Actor. 17.
uerſi ſumus, in eloquijs illius. i. in uerbis ac ſcriptis Hierothei, ſobripiētes. i. furtiue & uane no
biſipſis attribuētes, glorioſiſſimā cōtēplationē. i. celeberrimas ac ſapiētiſſimas conſiderationes
ipſius, & explanationē. i. expoſitiones pclaras, qbus expoſuit ſecreta ac difficilia ſcripturarum
[Sed qm̄ ueritate q diuina ſunt pcioſe introduces].i. qm̄ Hierotheus introducens. i. tractans
allegans & exponens præcioſe, id eſt, ſubtiliter & profunde ac ſententioſe. Veritate. i. re uera
ea q diuina ſunt. i. ad ſuperbeatiſſimę trinitatis myſteriū ac ſimpliciſſimam deitatem incarnati
oneq; Chriſti pertinentia ac conſimilia [conſpicuas nobis diffinitiones expoſuit].i. claras de

terminatiões nobis exhibuit ac donauit, quę ex ſua natura claręl & lucidę ſunt, quamuis minus
peritis ſint prorſus obſcuræ, queadmodū ſecūdo primę philoſophię ſubſtātiæ ſeparatæ dicunt
manifeſtiſſima naturæ[& in uno multa ambiēs].i. modico ſermone plura cōplectēs & cōpre
hēdens[prout poſſibile nobis & his ꝙ qcunqꝫ ſunt ſecundū nos, magiſter nuper pfectaꝝ ani
maꝝ].i. ipſe Hierothe⁹ exiſtēs magiſter animaꝝ fideliū, pfectaꝝ nup ex illuminatiōe diuina &
ſublimi doctrina ſanctoꝝ doctoꝝ[iubēs aperire].i. alijs palā tradere[& diſcernere].i. diſcrete
exponere. Iubēs inq̄ hoc nobis, & qcūqꝫ ſunt ſecūdū nos.i. nobis doctoribus & conſimilibus
nobis, quātū nobis poſſibile eſt[nobis cōmēſurabili ſermone].i. uerbis ꝓportiōatis & aptiori
bus intellectui noſtro ꝓ ſimpliciōꝝ informatiōe. Aperire dico[conſpicuos & patentes in hoc
intellectualiſſimæ uiri illius uirtutis ambitus] hoc eſt, ambitus cōſpicuos & patētes.i. cōcluſio
nes, ſentētias & cōtinētias ſeu tenores cōſpicuos & patētes.i. in ſe claros, fortes uiri illius, utputa
Hierothei uirtutis intellectualiſſime.i. potētiæ intellectualiſſimæ ſeu ingenioſiſſimę mētis[&
ſępe nos & tu ipſe in hoc hortat⁹ es].i. etiā tu Timothee frequēter exhortatus es nos hoc facere,
utputa difficillima ſcripta Hierothei clarius tibi exponere[& librū ipſum ut ſupexaltatū remi
ſiſti].i. uolumē de diuinis nominibus a beato editū Hierotheo, qđ miſi tibi ad perlegēdū, mihi
remiſiſti, tanq̄ ſupexaltatū.i. nimis difficile ſtylo ac ſenſu, & excedēs tuū ingeniū [Propterea
& nos eū qdē ut pfectoꝝ & honorabiliū ſenſuū magiſtrū, his q ſup multos ſunt ſegregamus]
.i. Hierotheū ſegregamus, hoc eſt a cōmuni hominū grege diuidimus, adiungendo eū his q
ſunt ſup multos.i. eminētioribus uiris qui cōmune genus hoim trāſcēdūt. Perfectio nāqꝫ q̄ ma
ior, eo paucioribus ineſt hominibus, ut magiſtrū ſenſuū pfectoꝝ ac honorabiliū.i. tanq̄ docto
Philoſo. rē & conſcriptorē ſententiaꝝ ſpeculatiuaꝝ altiſſimaꝝ, q ſunt de numero bonoꝝ honorabiliū,
hoc eſt, ꝑ ſe & propter ſe deſiderabiliū, ut in exordio libri de anima tāgit[ueluti qdā ſecūda elo
qa].i. tanq̄ dicta angelica deſup inſpirata, uerba & ſcripta Hierothei extollim⁹ & ſuplocamus, B
ita ꝙ uerba angeloꝝ ſanctoꝝ dicant prima, quoꝝ cōparatiōe iſta dicant ſecūda. Vel ſecūda q̄ſi
poſt uerba beatiſſimoꝝ apoſtoloꝝ ac ſcripturæ canonicę, merito ordināda ꝑ excellētia ſua[&
deo unctos cōſequētē].i. Hierotheū reponimus mox ſequētē ſanctos apoſtolos, ſpiritu ſan
Roman.8 cto pręalijs plenius unctos, iuxta illud Pauli: Nos ipſi primitias ſpiritus habētes[His aūt q ſecū
dū nos ſunt].i. q nō ſunt in tā p̄minēti pfectione & gradu cōſtituti[proportionaliter nos no
bis diuina trademus].i. docebimus diuina & catholica documēta, iuxta menſurā & proporti
onē ſeu facultatem ſcientię nobis cōceſſæ, & ſcd'm capacitatem ipſoꝝ. Informatio quippe coat
1.Corin.2 ptāda eſt capacitati audiētiū, dicente Apoſtolo: Sapientiā loqmur inter pfectos. Itēqꝫ, nō po
1.Cor 3. tui uobis loq q̄ſi ſpiritalibus, ſed q̄ſi paruulis in Chriſto lac dedi[Si enim pfectoꝝ eſt ſolida eſ
Hebræ 5 ca].i. ex q̄ perfectis, ſpiritalibus & cōtēplatiuis cōpetit ſpiritalis refectio, ſapiētialis doctrina, &
informatio ualde interna de grandi perfectiōe, hoc ſumptū eſt ex eo ꝙ ad Hebręos ait Apſtus:
Hebræ 5 Perfectoꝝ aūt eſt ſolidus cibus, eoꝝ q pro cōſuetudine exercitatos habent ſenſus ad diſcretio
nē boni & mali[tali eſu alios reficere q̄ntę fuerit perfectiōis].i. uiqꝫ magnæ perfectiōis eſt a
lios talia idonee edocere, ꝑſertim cū nemo q̄at alios efficaciter uitā internā ac uiā perfectionis
exercitiaqꝫ uirtutū inſtruere, q talia in ſeipſo per exercitatiōes & guſtū mētalē expertus nō eſt.
Propter qđ Iſaias ingrit: Quē docebit dn̄s ſcientiā? & quem intelligere faciet auditū? Ablacta F
Iſaiæ. 28 tos a lacte, auulſos ab ubere. In libro Iob item inducitur: Sapiētia ubi inuenit? & qs eſt locus
2.Timo.2. intelligentiæ? Neſcit hō p̄cium eius, nec inuenitur in terra ſuauiter uiuentiū, trahit aūt ſapientia
de occultis. Vnde & Timotheo ſcripſit Apoſtolus: Hæc cōmenda fidelibus hominibus, q ido
nei ſunt & alios docere. Hinc ſubdit.[¶ Recte ergo a nobis & cōuenientiſſime hoc dictū eſt per
ſeipſam qdē cōtēplatiuā inuiſibiliū elogoꝝ uiſionē & cōſpectiuā eoꝝ doctrinā, honorabilis in
digere uirtutis].i. recte oīno & ualde cōgrue diximus, ꝙ uiſio.i. clara intuitio ſeu formata & af
fectiua intelligētia ſpiritaliū ſcripturaꝝ, per ſe cōtēplatiua.i. lympide cernēs diuina, & doctrina
taliū cōſpectiua ſine inuolutiōe phātaſmatū atqꝫ inquietatione paſſionū ac uitioꝝ, indigeat & re
quirat uenerabilē firmitatē, uirtuoſitatem ſeu ſenectutē, uel diuturnā exercitationē. Vn̄ trāſlatio
alia habet, prouecta indigeat ętate. Alia uero, Senilis eſſe uirtutis, ꝙ & de corporali ętate pōt ue
rificari, iuxta illud in Iob: In antiqs eſt ſapiētia, & in multo tempore prudentia. Apti⁹ tn̄ de ſpiri
Iob 12 tali canitie, q̄ (teſte Ambroſio) in beata Agnete. 13. ſuæ ætatis anno fuit immenſa. De q̄ fert
Ambroſ. Sapient.4 in lib. Sapientię: Senectus uenerabilis eſt nō diuturna, neqꝫ annoꝝ numero cōputata. Canicies au
tem ſunt ſenſus hoīs & ætas hominis uita immaculata. Nempe gr̄a ſpiritusſancti naturæ limini
bus nō arctat, hinc perfectionem p̄tactā qbuſdā electiſſimis in eoꝝ adoleſcentia ſeu iuuentute
conſtat eſſe collatā[In hoc aūt ferentiū uerboꝝ ſcientiā & diſciplinā minoribus, deuotis & ſa
cratis cōuenire].i. notitiā & directionem ſermonū introducentiū ad tātā perfectionem dixim⁹
pertine

ptinere ad eos q minus deuoti ſunt, & applicati ad meliora, ut ſunt incipientes & proficientes,
ad quos ſpectat addiſcere moralia & deuotiõalia documēta, modū & formā proficiēdi in ſcho
la uirtutū tradētia, ut ſciat unuſquiſq; q̄ ſuā uocationē, ſtatū & gradū cocernūt: hinc talib' ſcri-
pſit Apoſtolus: Quaſi paruulis in Chr̄o lac dedi uobis, non ſolidū cibū. Sacratiſſimus quoq; 1.Cor 3
Princeps apoſtolo℞: Quaſi, inqt, mō geniti infantes, rōnabiles, ſine dolo, lac cōcupiſcite, ut in 1o. can 2
eo creſcatis in ſalutem. Atq;].i. certe [& hoc uobis obſeruatū eſt ualde moduloſe].i. nos ſępe ob
ſeruam' iſtud multū cōueniēter ac cōſonāter, uc3 contēplatiuā uiſionē ſeniorib' cōuenire ac re
ſeruari[itaq; ipſo diuino duce iuxta expreſſionē lucidā bñ diſcretis nihil iniūgēdū omnino unq̄]
.i. nunq̄ innectēdū, interponēdū aut adijciendū eſt aliqd a me diſcretis bñ.i. diſtincte & ordina
te prolatis ac ſcriptis ab Hierotheo ductore nr̄o, iuxta exp̄ſſionē lucidā.i. q̄ntū ad ea quę ipſe pla
ne exp̄ſſit [ad tautologiā].i. q̄ſi ad cōplēdū tractatū theologicū cōpilatū ab illo [In propoſiti ab
eo eloqi explanationē].i. ad exponendū ac declarādū uerba ab Hierotheo p̄poſita & inducta,
q tāt' fuit, ꝙ & glorioſiſſimi apoſtoli ſapiētiā illi collatā admirabant, quēadmodū ſubdit [¶ Qm̄ De auguſtiſſima matre ſemperq; uirgine Mariæ
& cū ipſis deo acceptabilibos noſtris ſummis ſacerdotibus, qm̄ & nos (ut ęſtimat) & tu & multi
ſancto℞ nr̄o℞ fratrū in uiſionē uitā inchoātis & deū recipientis corporis conuenim'].i. qa &
nos Dionyſi' Areopa. ut ęſtimat.i. a fidelib' pie credit, q ibi nō erāt. Alia litera habet, ut noſti &
tu Timothee. & multi ſctōrū noſtro℞ fratrū, inter q̄s fuit & Hierotheus cōuenimus corporali
ter & unanimi intētiōe, in uiſionē.i. ad cōſpectū & cōſiderationē corporis inchoātis uitā & reci
piētis deū, de q̄rū expoſitiōe uerbo℞ paulo poſt plení' tāgā [Aderat aūt & dei fr̄ Iacob.] utputa
Iacob' minor, fr̄ Chr̄i, qa ex duab' ſororib' nati fuerūt. Chriſto q̄q; ſimilimus erat in uultus ef- S. Iaco fra ter dn̄i.
figie, mo℞ q̄q; maturitate. Quē primo nominat Dionyſi', qa tūc Hieroſolymo℞ fuit p̄ſul [&
Petrus uextex].i. ſumm' ſeu ſommitas apoſtolo℞ [& honorabiliſſima theologo℞ ſummitas]
B .i. p̄ſtātiſſim' apex, princeps ac p̄ſidēs primo℞ & ſup̄mo℞ illo℞ Chriſti diſcipulo℞ de deo lo-
quentiū. Ex quib' uerbis oſtēdit beatiſſimi Petri ſupioritas, principatus ac dignitas ſup apoſto
los cęteros. Nā & alia habet trāſlatio: Petr' uerticalis & ſenioralis theologorū ſummitas. Alia 3 Petr' uertex & honorabiliſſima theolo℞ ſūmitas
uero, Et Petr' ſup̄mū dec' & antiqſſimū apoſtolo℞ culmē. Rurſus ꝫ alia, Petr' ſumma & pro
uectiſſima theologo℞ ſummitas, qa uidelicet poſt Chriſtū fuit ſup̄mus gn̄alis ac plenus paſtor
ac p̄ſul eccleſiæ, & plenus Chriſti Vicarius. Circa hęc ſcribit Alber. Apoſtoli & multi ex diſci Albertus
pulis, q̄℞ cōgregationi interfuerūt Dionyſius & Hierot. conuenerūt in morte beatę Virginis. Mors uir ginis Mariæ
Alij q̄q; dicūt ꝙ qñ apoſtoli alijq; diſcipuli debebāt diſpergi ad p̄dicādū euangeliū Chriſti, ap
paruit eis Chriſtus pro conſortatione eo℞ propter q̄d conuenerūt, de q̄ apparitione intelligūt
ꝙ ad Corrinthios ſcripſit Apoſtolus: Poſt hęc apparuit plus q̄ qngētis fratrib' ſimul. Sed hoc 1. Corin 15
nō uidet, qm̄ illa apparitio ſubito facta eſt, nec propter eā oportuit diſcipulos corporaliter in Ie
ruſalē cōuenire, cū & Petro apparuerit Romæ cum dixit: Vado Romam iterum crucifigi.
¶ Præterea non dixiſſet uiſionem corporis Chriſti, ſed Chriſti uiſionem. Ipſe enim non eſt
corpus ſuum. Melius ergo eſt dicere, quod conuenerunt in morte beatæ Virginis, De qua
corpus Chriſti acceptum eſt, & quæ deum dei filium ſuſcepit in utero. Hæc Albertus. Cuius
C opinioni concordat quod in aurea fertur Legenda, in hyſtoria de aſſumptione beatiſſimæ &
incomparabilis Virginis, quod non ſolum Apoſtoli, ſed Dionyſius quoq;, Timotheus, Hie
rotheus ac alij plures diſcipuli, conuenerunt & interfuerunt dormitioni præſtantiſſimæ Vir-
ginis, quæ Chriſtum (q eſt uia ueritas & uita) concipiendo & pariendo, recte aſſeritur uitam Iohan. 14
inchoaſſe, & princeps uitæ uocatur. ¶ Huic expoſitioni uidetur obſiſtere, quod dormitioni
dominæ glorioſiſſimæ omnes apoſtoli affuiſſe narrantur. Hic autem ſit mentio de ſolo Petro
& Iacobo, & infra, de tertio ſcilicet Paulo. ¶ Alij exponūt de conuentione præfatorum apo-
ſtolorum atq; diſcipulorum ad diſputandum & conferendum de myſterio incarnationis filij Galath. 2
dei, quēadmodū ſanctus Paulus ad Galathas recitat Poſt annos, inquens, quatuordecim aſcēdi
Hieroſolymā, & cōtuli cū illis euāgeliū ꝙ p̄dico ingētib'. ſicq; accipit Vercellēſis. Porro nōnul
limeli' conſiderātes, affirmāt ꝙ qdā ſublimes uiri ad fidē cōuerſi, & profundo fulgentes inge-
nio, audiētes adhuc in Iudęa eſſe ac agere in humanis admirandiſſimā & unicā illā puellā, q̄ ſal
uo uirginali ſignaculo concepit & peperit unigenitū dei ſaluatorē ac iudicē mūdi. Admirati
ſunt uehemēter dignitatē & excellentiā eius. Hinc deſiderio uidendi eā accenſi condixerūt in
ter ſe ſimul uenire ad eā. Huic narrationi affert & confert credulitatē, ꝙ beatus Dionyſius uir Dio. Are.
profundiſſimi ac feruentiſſimi cordis, legitur a Græcia perueniſſe in Iudęā, & acceſſiſſe ac ex
oraſſe Iohānē Apoſtolū, ut ei dignaret p̄ſtantiſſimā illā oſtēdere creaturā, ex q̄ uniuerſo℞ pri-
cipiū naſci & prodire dignatū erat. Cūq; dn̄a ipſa ſe p̄ſentaſſet, Dionyſi' in tāta claritate, luce,
& gloria ipſam intuebatur, quod præ admiratione deficiens uiribus, corruit mox in terram.

Vbertinus Attandē reuerſus ad ſe, dixit: Niſi ex ratione naturali ac fide nouiſſem eſſe aliā deitatē, nō pu-
taſſem præter hanc eſſe aliam deitatem, hoc idem recitat Vbertinus libro de uita ſaluatoris, ad-
dens φ Dionyſius circa præclariſſimam uirginem uidit innumerabilem exercitum angelorū.
Ignatius episcop9 & martyr. Præterea ſanctus Ignatius in una epiſtol rum ſuarū ad ſacratiſſimā uirginem, feruide rogat eā-
dem, ut pro conſolatiōe & cōforta iooe ſui & plurium neophytorum, dignaretur uenire ad ſe.
Porro in alia epiſtola proteſtatur ſe intente optare illam uidere & ad eam uelle aſcendere: Quē
inquiens, nō delectet illā uidere, q̄ cōcepit & peperit deum deorum? Si tamen noſtræ religiōis
amicus ſit. Rurſus in alia epiſtola rogauit pręceptorē ſuū Iohannem apoſtolū, licētiā adeundi
Li 4 Ar. 5 Ieruſalē, ut Iacobū Chriſti fratrē conſpiceret. Multo plus credendū, magnū illū Ignatiū ad ſan-
ctiſſimæ uirginis exarſiſſe cōſpectū. De his in libro de laudibus beatiſſimæ uirginis plenī9 ſcri-
Galath. 2 pſi, ubi & faſſus ſum, probabile eſſe, Paulū apoſtolū ſecū ſumpſiſſe q̄ſdā pręclaros ſuos diſcipu-
los iam præfatos, dū prædicto quartodecimo anno aſcendit Ieruſalem, & geſta tunc eſſe q̄ de
uiſiōe ſummę uirginis a Dionyſio iam narraui. [Deinde placuit poſt uiſionē laudare ſummos
ſacerdotes ſimul oēs], id eſt, poſt præhabita bonum uiſum ibi præſentibus, quod ſummi ſacer-
dotes, puta Apoſtoli, qui oēs erant epiſcopi, ac alij quidam maiores diſcipuli [quomodo unuſ-
M. S. Hierothei lau. quiſq; erat idoneus] unuſquiſq; illorum ſecudum facultatem & gratiam ſibi conceſſam lau-
daret [Multum poteotem bonitatem diuinæ infirmitatis] id eſt, omnipotentem bonitatem
Isaiæ 53. atq; immenſam uirtutem, ut puta deitatem uerbi incarnati, qui carnem aſſumpſit paſſibilē. De
quo ſcriptū eſt per Iſaiam: Dominus uoluit eū conterere in infirmitate [omniū dominabatur
poſt theologos, ut cognoſcis aliorū ſanctorum doctorū] id eſt Hierotheus cæteros dēptis ſum-
mis apoſtolis, exceſſit & uicit ſapientia & ſermone, affectu & deuotione, quantū ab homini- B
bus coniici potuit, ut tu ipſe noſti qui aderas [totus ex populis] id eſt ex gentibus natus & ex
2. Corin. 5. gentilitate ad Chriſtū conuerſus [totusq; exiens ſemetipſo] id eſt, ſeipſum ſupergrediens per
Threno. 3 excellentiam diuinorū charismatū & contemplationem ęternorū, ſecundū illud Apoſtoli: Mē-
te excedimus deo. Et in Threnis dicitur: Leuabit ſuper ſe [& ad laudata ſocietatem patiēs] i.
2 Cor 3 per mentis feruorem & eminentē diuinorū participationē quaſi transformatus in deum, corus
charitatem, pietatem & liberalitatē feruentiſſime collaudauit, iuxta illud ad Corinthios: Nos
omnes reuelata facie gloriam domini ſpeculaotes, in eādem imaginē trāſformamur, a claritate
in claritatē, tanq̄ a dn̄o ſpiritu. Vnde alia trāſlatio: ille totus excedēs, tot9 ſe deſerēs, & eorū q̄ lau-
dabat conſortium patiens. Alius uero tranſtulit, totus ecſtaſim patiens. Hinc conſtat φ my-
ſtice theologiæ particeps fuit exhuberanter, & totus charitatis ardore ignitus, aſſidue altera-
Ieremi. 20. tus, inflammatus, liquefactus, ęſtuanſq; in deum, atq; in regionem luminis infiniti extentus,
& ſurſum actus ac profundatus, & ubertim raptus in deum. potēs dicere illud Ieremię: Factus
eſt ſermo domini in corde meo quaſi ignis exęſtuās, clauſusq; in oſſibus meis, & defeci, ferre
Colloſſ. 3 non ſuſtinēs. Hoc eſt in homine hominem exuere [& ab omnibus quibus auditus eſt, & uiſus
eſt, & cognitus eſt, & nō cognitus eſt, deo acceotabilis eſt, & diuinus laudator iudicatus] i. Hie-
rotheus iſte tūc reputatus eſt uir deo acceptus, idoneusq; laudator altiſſimi, prout in hoc ſtatu
& fragili caroe poteſt uiator eſſe dignus ac diuinus dei laudator. quāuis p cōparationē ad in- F
Matth. 3. Marci 1 Johan 1 finitam excellētiā dei, nemo ſit talis, cū & maxim9 ille uatū cecinerit: Nō ſum dignus corrigiā
calciamētorū eius ſoluere. Talis inquā reputatus eſt ab omnibus ibi p̄ſentibus a qbus audiebat,
Gal. th. 1. uidebatur ac noſcebat, imo & ab alijs q añ nō nouerāt eū, ſicut ad Galathas ſcripſit Apoſto-
lus: Erā facie ignotus eccleſijs Iudeę q̄ erāt in Chr̄o [& qd tibi de his q̄ ibi theologice poſita
ſunt dicam?] Quaſi dicat: Tā pfunda, diuina, ſupnaturalia, incomp̄hēſibilia in illa ſanctorum
cōgregatione plata ſunt a glorioſis apoſtolis & apoſtolicis uiris theologicaliter ac ſaporoſe, tā
Mira. S. D. ardēter ac dulciter, ut plene deſcribere nequeā [Etem ſi nō a meipſo eloquerer] i. ſi loquendo
Dionyſius erga B. Hierot. non ſum meipſius oblitus. Vnde alię trāſlationes habent. Si non meipſum oblitus ſum [ſępe
ſcio a te] i. frequēter audiui & ſciui a te [& partes q̄ſdā diuinarū illarū hymnodiarū audiēs] i. au-
diendo uerba tua, qbus pro poſſe & parte repetiſti prolata ab illis ſanctiſſimis uiris, ut puta p̄co-
nia dei [Sic tibi feſtino ex parato diuina perſeq] i. dico & fateor tibi Timothe, o q feſtin9 feruēs
& parat9 eras pſeq. i. pfecte ſeq & pro poſſe app̄hēdere diuina, q̄ dicebant ab illis [& ut ibi my-
ſtica, & ut multis ineffabilia, & ut incognita tibi relinq̄m9] i. ut iā p̄termittam9 & omittam9 re-
ferre ac ſcribere multa ſecreta ac myſtica, q̄ dicebant ibidē, q̄ & multis ineffabilia ſunt atq; inco-
1 Petri 4 Prouer. 5 gnita, q̄ tñ tibi tāq̄ ſapiēti & capaci relinqm9 meditāda, uel tibi q̄ q̄q; incognita ſunt. i. nō plena-
rie nota [Ipſe multis uſus erat cōmunicare] i. Hiero. conat9 eſt ac ſtuduit plurib9 talia reſerare
& manifeſtare tēpore opportuno, iuxta illud Archiapl̄i: Vnuſqſq; ſicut accepit gr̄am, in alte-
rutrū illā adminiſtrātes. nā & Salo. Deriuent, inqt, fontes tui foras, & in plateas aq̄s tuas diuide

cōmunitati proportionata eſt, quā poterat. i. quoſcūq; ualebat, loquēdo eis tā plane, ut potuit,
ut decet pium ac diſcretum magiſtrum, qui non quærit ſe oſtentare, ſed diſcipulos informare.
[Quomodo ſupereminebat multos ſanctorum magiſtrorum] Id eſt, quantum & qualiter ſplē
duit præ multis ſanctis doctoribus ac prælatis[& tēporis mora]. i. uenerabili ſenectute ſeu diu
turnitate docēdi[& mentis puritate, & oſtenſionum diligentia]. i. demonſtrationū ac decla-
rationū euidētia & cautela[& cæteris ſacris orationibus]. i. alijs ſanctis locutiōibus ſeu exhor
tationibus ac præcibus, hoc tu noſti[Itaq; nequaquam aliquando ad ſic magnū ſolē cōtradi Homiliſtae
cere conati eſſemus]. i. nequaquā unquā præſumpſim' contradicere aut contraſpicere tāto ui mira S.D.
ro, q ob tantam ſuæ ſapientiæ claritatem, fulgentiſſimasq; doctrinas, ac feruida hortamenta &
uerba flāmigera. recte p metaphorā ſol, imo & in ſuo ordine ſol magnus uocatur. Vñ dicit Ec Eccleſ. 50
cleſiaſticus: Quaſi ſol refulgens ſic ille effulſit in domo domini [Sic enim noſmetipſos conſti
tuimus & cognouimus]. i. ita de nobis ſentimus, & tales nos inter homines exhibemus ac col
locamus[ut neq; ſufficienter intelligere inuiſibilia diuina capiamus]. i. quod capere nō ualemus
diuina immaterialia ad intelligendum ac penetrandū ea lympide & acute. Propter quod dictū
eſt primo libro: Impoſſibile eſt nobis ſplēdere diuinū radium, niſi circumuelatum uarietate ſen
ſibilium formarum[neq; ut ineffabilia diuinæ cognitionis liceat dicere & exponere]. i. nec ſic
quod liceat aut poſſibile nobis ſit perfecte exprimere aut elucidare ineffabilia illa diuina, præ
ſertim q̄ directe cadūt ſub fide: quę tamē a doctoribus aliq̄liter exponūtur, perſuadenter ac pro
babiliter fulciuntur atq; per donū intellectus cōſpiciūtur, iuxta illud Leonis papæ in homilia: Leo papa
Non ambigimus ita uobis radiū reſplēduiſſe diuinū, ut quod uobis fide eſt inſitū, id ſit etiā intel
ligentia compræhenſum[Longe autem exiſtentes]. i. p fidē peregrinantes a domino, & a co
gnitione beatorū uehementer diſtantes[deſerimur diuinorū uiro℞ in theologicā ueritatē ſciē
B tia]. i. etiā priuamur ſcientia uirorum diuino℞. i. pfecto℞ præcipue illuminato℞, ut fuit Hie
rotheus introducente in theologicā ueritatem. i. claram notitiā ac luculētā intelligentiā ſcriptu
rarū[q; omnino etiā in hoc p abūdantē timorem uenimus] id eſt ex ingenti reuerentiali timo
re puenimus uſq; in hūc tractatū huius theologicę ueritatis, ex cauſis prætactis non auden-
tes penitus ſubiicere[neq; omnino audere aut dicere quid de diuina philoſophia]. i. de ipſa de
ſup reuelata theologia[ſi nō ſecundū intellectū pcepim']. i. niſi id q̄d fideliter & intellectuali
ter nouimus aut didicimus, incerta, ambigua ac ficta uitantes[ſic non oportet ſuſceptionem
diuinarū cognitionū negligere]. i. nō expedit omnino negligere, poſt ponere ſeu non curare
adeptionē ſcientiæ ſalutaris, nobis proportionatæ ſiue poſſibilis, cū & Apoſtolus dicat: Sēper Colloſſ. 1
creſcentes in ſcientia dei[Et hoc nos docuerūt non ſolū iuxta naturā appetitus animo℞ ama-
biliter ſemper dulces. i. iſtud perpēdimus nō ſolū ex naturalibus deſiderijs animarum, qm o-
mnes homines naturaliter ſciri deſiderant ſecundū Philoſophū: quia ſcientia eſt perfectio cre philoſoph. 1
aturæ rōnalis amabiliter ſemper dulces. i. deſideria iſta ſunt uere ſuaui, aqm̄ excitāt ad cōſide idem, idem
ratiōes ſciētiales ac delectabiles. Hinc ſecūdū philoſophū delectationi quæ eſt in conſideran
do, non eſt triſtitia cōtaria. Philoſophia quoq; ſecundū eundem admirabiles delectationes ha
bet ad mixtas, potiſſimę dum theologice ueritatis ſpeculatione perfunditur atq; perficitur.
C Vnde ſubiungitur[adiuncta ſupernaturaliū cōtemplatione]. i. clara ſpeculatione eo℞ q̄ per
fidē appbendimus & conſeq ac poſſidere in æternū cōfidimus, iuxta illud Apoſtoli: Spe gau
dētes. Itēq;: Oculus nō uidit, nec auris audiuit nec in cor hominis aſcēderūt q̄ pparauit deus di Roma. 12. 1. Corin. 2. Iſaiæ 64
ligētibus ſe[Sed & ipſa diuina℞ legū egregia diſpoſitio] id eſt pclara ordinatio pcepto℞ dei
in ſcripturis[ea quidam quæ ſuper nos ſunt depellēs multū agitare]. i. prohibēs nos im-
moderate & aſſidue exercere ſcrutari & attēderre, q̄ uires & capacitatē nr̄am excedūt, ſicut Ec prouer. 25. Eccleſia. 3.
cleſiaſtic' ait: Altiora te ne q̄ſieris, & fortiora te ne ſcrutat' fueris: ſed q̄ pcepit tibi de', illa cogita Roma. 1.
ſemper. In Prouer. q̄q; dr̄: Sicut q mel comedit multū, nō eſt ei bonū: ſic q perſcrutator eſt ma Ierem. 46
ieſtatis, opprimet a gl̄ia. Sic & Ap'lus: Noli, ait, altū ſapere, ſed time. Vñ & in Ieremia habetur:
Quia pl' fecit q̄ potuit, idcirco perijt. Hęc ergo phibuit[& ut ſuper dignitatē & ut impoſſibilia
. i. tanq̄ excedētia noſtrā mēſurā & cōditionē, & tanq̄ ea q̄ plene capere nō ualem'[Oīa aūt
q̄cūq; a nobis appetunt & donant, diſcere attēte imperās & diuinit' alijs tradere]. i. diſpoſitio
dei pcipiēs ut illa diligēter diſcam' & alijs deiformiter cōmunicem' q naturaliter ſcire optam'
aut ex fide gr̄a & ſcripturis reuelata ſeu cōceſſa ſunt nobis. Vñ in lib. Proue. dr̄: Audi fili mi
diſciplinā pris tui. Hinc ad Coloſſ. dixit Apo. Poſtulam' ut impleamini agnitiōe uolūtatis dei
omni in ſapiētia & intellectu ſpirituali[His igit & nos ſuaſi]. i. ex his ratiōibus moti[& ad poſſibi Prouer. 10 Coloſſe. 1
lē diuino℞ inuētionē laborātes]. i. conātes acqrere notitiā diuinorum quā, ſiue ex naturalibus no
bis

ſtris,ſiue ex dono grę dei,ſiue ex aliorũ informatiõe inuenire, aut acqrere poſſum⁹[aut formidan
tes].i.offẽſam dei ac pen.ã incurrere metuẽtes,ſi nõ conamur ptingere ad talẽ dei cognitionẽ,q
Oſee 4. Oſee.6. loqtur p Oſee:Quia tu ſciẽtiã repuliſti,repellã & ego te,ne ſacerdotio fungaris mihi.Itẽq;:Sci
Prouer.7 tiã dei uolo plus quã holocauſtũ.In Prouerbijs quoq; ſcriptũ eſt:Dic ſapiẽtię,Soror mea es,&
prudẽtiã uoca amicam[ſed & nõ ualẽtes in noſtrũ meliora aſpicere,inadiutos relinquere nõ
ſuſtinẽtes].i.nõ tolerãtes nec ęqnimiter patiẽtes eos relinquere inadiutos.i.nõ inſtructos,&
quãtũ nobis poſſibile eſt nõ reſocillatos nec ſuffragatos p noſtrã doctrinã.Non ualẽtes,id eſt
nos qui nõ ualẽt,aſpicere.i.intelligere in meliora noſtrũ.i.libros & documẽta Hierothei & a
liorũ,q pfundiores ſunt nobis in ſcribendo,& meliora ſcripſerunt quã nos[in cõſcribẽdũ nos
metipſos pduximus].i.nosipſos excitauimus atq; extendimus ad cõpilãdũ hęc ſcripta & libros
[nouũ qdẽ nihil introducere audẽtes].i.pro certo nõ pſumẽtes,neq; uolẽtes docere aut inter
alios ſeminare aliqd noui,qd ſcilicet diſſonet a patrũ & ſeniorũ doctrinis,uel neqquã aut uirtu
Boethius aliter nõ cõtineat in illis.Alioq teſte Boethio,miſerrimi ingenij eſt,ſemp uti inuẽtis,& nũquã
inueniẽdis[Subtilioribus aũt & ſcd'm partes ſingulas interrogatiõibus,q pclare dicta ſunt ue
re a Hierotheo diſcernẽtes & exprimẽtes]hoc eſt,diſtinguẽtes,diſcutiẽtes ac pſequẽtes ſubti
lioribus interrogatiõibus.i.quæſtionibus multũ ſubtilibus & ſecũdũ partes ſingulas.i.particu
laribus ſecũdũ exigẽtiã & tenorẽ partiũ ſingulariũ ea q Hierotheus cõpẽdioſe expreſſit quaſi in
generali,nõ ita ad particularia deſcẽdẽdo.Nec uult Dionyſius dicere q ipſe mouebit qſtiões
ſubtiliores quã Hierotheus,ſed q ſecũdũ altitudinẽ materiæ mouebit acutas & proportiona
tas dubitatiões,quẽadmodũ ſanctus humiliſq; Gregorius ait in homilia de angelis:Quid pro
deſt nobis angelorum choros exprimere,ſi nõ ſtudeamus eorũ officia ſubtiliter explicare?Ex
introductis elicitur magna bonitas,gratitudo,humilitas Dionyſij,q magiſtrũ ſuũ Hierotheũ
in tãtũ extollit & propria ſcripta cõparatiõe ſcriptorũ illi⁹ tã uehemẽter humiliat,imo & illi ma
gis quã ſibi ipſi aſſcribit.¶Qui inſuper ſapientiã & ſciẽtiã ſibi collatas tã charitatiue & exhube
Math 25 rãter cõmunicauit cũctis fidelibus,nec talẽta ſibi cõceſſa abſcõdit,ſed fructuoſiſſime uſus eſt
ipſis.Quo cõſtat,quã uehemẽter fuit ſuccẽſus zelo diuini honoris,deſiderioq; fraternę ſalutis.
¶Poſtremo claret ex dictis,quã magnũ,diuinũ,meritoriũq; conſiſtat,proximos ſalubriter in
formare:ſi tñ hoc fiat ſicut oportet,uidelicet ordinate,charitatiue,ſyncere,ita q bõ docẽs & pdi
cans,in primis doceat ſe,& pdicet ſibimetipſi.Charitas qppe incipit a ſe.i.a proprio ſuo ſubie
cto.Alioqn uerbis docere & pdicare ac impie cõuerſari,eſt prorſus dãnabile,ſcandalizatiuũq;
maxime ac proprijs factis monſtrare nõ eſſe ſicut docet,cũ magis fit aliqd ope edocere quam
uerbis,ut aſſerit Leo papa in ſermone de ſancto Laurẽtio:Maius eſt,ingens,exẽplo docere q
Leo papa 1.corint.9 uerbo.Qd totũ cõſtat ex uerbis Apoſtoli,affirmãtis:Caſtigo corpus meũ & in ſeruitutẽ redi
Galat.2 go,ne alijs pdicãs ipſe reprobus efficiar.Et rurſus:Si q ędificaui,hęc iterũ deſtruo,pręuaricatorẽ
Roma.2 me conſtituo:Et ad Romanos:Qui aliũ doces,teipſum non doces?Qui gloriaris in lege,per p
uaricationem legis deum inhonoras?Qui doces non furandum,furaris?

¶Cap.huius tertij translatio alia clarior.

PRincipio ſi placet pfectiſſimã,oẽſq; diuinas proceſſiões exprimẽtẽ appellationẽ boni
cõſiderem⁹,inuocãtes ucz trinitatẽ bonorũ principiũ,atq; ſupbonã optimas qſq; ſuas
prouidẽtias explicãtẽ.Oportet eñ nos uotis in primis ad ipſam tanq bonorũ originẽ
De boni appellatiõe prouehi,atq; ita ad illã propi⁹ accedẽtes,in hoc ipſo gradu optima queq; dona penes
ipſam ſita pdiſcere.Illa eñ omnibus adeſt,nõ tñ oia illi adſunt.Qñ uero illã caſtiſſimis pcib⁹
Deũ omnibus pſenti & intellectu trãqllo affectuq; ad diuinã unionẽ apto pcamur,tũc nos etiã illi adſumus.Iã uero
illa nec eſt in loco,ut propterea abſit ab ullo,aut ab alijs ſe ad alis trãſferat,imo etiã dicere hãc in
rebus omnibus eſſe lõge deficit ab ipſa infinitate q & excedit & cõplectit oia.Quãobrẽ noſi
pſos ad diuinorũ ſalutariũq; radiorũ ſublimiorẽ intuitũ omnibus eleuam⁹.¶Veluti ſi cathena q
Manuductio ad deũ, de cathenis & ru dentibus dã multis cõtexta luminibus a ſummo cęlo ſuſpẽſa,uſq; ad infima protẽdat:noſq; hãc manib⁹
ſemp alternis in anteriora porrectis apphẽdam⁹,trahere qdẽ ipſam ad nos uidebimur,re aũt ue
ra nõ deducimus eã ad nos ſupra uidelicet infraq; pſentẽ,ſed ipſi poti⁹ ad excelſiores radiorũ
uarie lucẽtiũ ſplẽdores feliciter prouehemur.Aut forte quẽadmodũ ſi ingreſſi nauim funes ex
petra qdã uſq; ad nos extentos teneam⁹(qppe quorũ nitamur auxilio)nõ petrã qdẽ ad nos ſed nos
Oratiõ nis immobili deo pou⁹ nauimq; reuera promouem⁹ ad petrã:quẽadmodũ uiciſſim ſi quis ſtans in naui maritimã
pcutiat ſaxum.In illud tanquam immobile permanens,nihil efficiet ſed ſeipſum potius arce
bit a ſaxo.Et quanto uehementius contendet impellere,tanto illic longius repelletur:Quam
Ab omni actu ſumpẽdũ oratiõnem obrem ante omnem actum præcipue theologicum,ab oratione nobis exordiendum,non
quidem ut poteſtatem illam ubiq; præſentem,& nuſquam addictam ad nos quandoq; traha
mus

A mus, uerum ut diuinis commemorationibus, inuocationibusqꝫ nos ipſos illi dedamus, & uniõe iungamus. ¶ Prugatione forſan nobis opus eſt. Cũ em̃ inclitus p̄ceptor noſter Hierotheus theologica elementa mirabiliter profecto collegerit mirabitur forte aliqs, cur nos quaſi minus illa ſufficiant & alibi & hic theologica conſcripſerimus. Iam uero ſi ille omnia theologica ordine deinceps diſpoſito digerere uoluiſſet, particularibusque explicationibus unumquodque totius theologię caput diſpoſuiſſet, nunquã nos in tantũ furoris uel ruditatis incidiſſemus, ut perſpicatius, uel diuinus quam quam ille theologica penetrare poſſe myſteria conſideremus, aut eadem bis dicẽdo ſuperflua fruſtra tractare uellemus: atqꝫ ita præceptorem, amicumqꝫ noſtꝝ iniuria auderemus afficere & præclariſſimam intelligẽtiã expoſitionẽqꝫ illius, a quo poſt diuũ Paulum inſtituti ſumus, nobis uſurpare nõ dubitaremus. Cęterum ille diuina uenerabiliter exponens ſummas profecto quaſdam perſpicatia compendioſa refertas nobis expoſuit, in uno uidelicet plurima contemplectentes. Præcipiens uidelicet nobis, cæteriſqꝫ rudium animorũ magiſtris explicare pro uiribus, atqꝫ diſtinguere ſermone nobis congruo lucẽtia intus cõpẽdioſaqꝫ myſteria a uirtute illius apprime intellectualia manantia. Preterea & ipſe ad idẽ ſępe nos exhortatus es, librũqꝫ ipſum ut ſupra modum excellens qddã remiſiſti. Quãobrem nos quoqꝫ ipſum uelut perfectorum ſeniliumqꝫ animoꝝ magiſtrũ, his duntaxat aſſignamus, q intelligentia cęteros antecellunt, tanquam ſecunda quędã eloqa ſacre apoſtolicã authoritatẽ proxime conſequẽtia. Nos autẽ his q nobis propinqores ſunt, pro ingenij noſtri proportiõe, diuina tra demos. Si em̃ cibus ſolidus perfectorum eſt, hoc certe & alios paſcere quãtę pfectionis ęſtimã dũ eſſe cenſemus. ¶ Recte igitur id quoqꝫ nobis eſt dictum. Contemplationem qdẽ intelligibilia eloqa prorſus inſpicientes, compendioſamqꝫ eorum doctrinam, conſummatę uirtutis exiſtere. Scientiam uero ſermonum ad id conducentium atqꝫ eiuſmodi diſciplinam, inferioris

Quere e a Hierotheo ſcripſerat.

Diuini' Hierothei ... a laus.

Hebræ. 5.

Illud quod Hierotheus efficit, ſe fieri nos oportet.

B meriti præceptoribus diſcipuliſqꝫ congruere. Enim uero diligentiſſime id obſeruauimus, ut q̃ diuinus ille pręceptor plane nobis expreſſit, nunquam attingeremus, ne forte repeteremus eedem ad id pxponendum quod in uerborum diuinorũ explanatione fuiſſet ab eo propoſitum ¶ Conuenimus quandoqꝫ apud pontifices noſtros deo plenos (ut noſti) nos ſimul & ipſe, multiqꝫ ſancti fratres noſtri uiſuri corpus illud quod uitæ principem deumqꝫ ſuſcepit. Vbi aderãt & Iacobus frater domini, & Petrus excelſum & ampliſſimum theologoꝝ culmen. Illic ergo poſt contuitum placuit, ut pontifices omnes pro uiribus quiſqꝫ ſuis infinitæ potentiæ delibatis diuinæ bonitatem laudarent. Hierotheus aũt alios oẽs ibi doctores ſacros (ut noſti) poſt ipſos theologos ſupauit, tot' excedẽs, tot' extra ſe poſit': & eoꝝ q̃ laudabat cõmuniõem patiẽs. Quã obrẽ ab omib' q audiebãt eũ atqꝫ uidebãt, ſiue cognoſceret ipſum ſeu non cognoſcerẽt occupatus deo diuinuſqꝫ laudator eſt iudicatus. Sed quid non illa tibi referã, q̃ illic ſunt theologica ratione tractata: Iam uero niſi mei oblitus ſum memini me partes quaſdam diuinarum illarum laudationum abs te ſæpius accepiſſe, adeo ſtuduiſti, diuina diligentiſſime proſequi. ¶ Verum quæ illic myſtice tractata ſunt, miſſa in præſentia faciamus, quippe cũm nec multis exprimi poſſint & tibi nota ſint. Quoties autem oporteret noſtra multis cõmunia facere, etq̃ multos poſſemus in ſanctam diſciplinam noſtram introducere, erat profecto mirandum, q̃ longe Hi

Dormitio Beatæ v. Mariæ qui interfuerint S. Ia. fr. di. S. Petrus apo prin. Hierotheus [illegible] Hu. S. Dio.

Reue erga Hi. S. Dio.

C erothæus ſctoꝝ doctoꝝ plurimos antecelleret, & diuturna docendi ſedulitate. & puritate mẽtis, & exacta diligẽtia demonſtrãdi, ac cæteris omnibus quæcũqꝫ ad ſacra eloqa pertinẽt. Itaqꝫ nos nunq̃ aduerſus ſolem tam ingentem figere auderemus obtutus. Sic enim nobis cõſcij fuimus, nec ignoramus nos, nec intelligibilia quidem ipſa diuinorum ſatis intelligere poſſe, vel ineffabilia diuinæ cognitionis myſteria verbis exprimere. Et profecto longe diuinorum virorũ ſcientia, veritatem theologicam ſpectante, inferiores ſumus. Huc profecto reuerentia ſumma nos adduxit, vt nec audire, nec loqui de diuina philoſophia quicq̃ auderemus, niſi id prorſus incidiſſet animo, non oportere diuinarum rerum cognitionem (quatenus aſſequi licet) nos negligere. Id autem nobis perſuaſerunt, non ſolum naturalia mentium deſideria amatorio quodam affectu contemplationem rerum ſublimium quantam capere poſſunt deſideria: ſed ipſa quoqꝫ optima legum inſtitutio diuinarum quæ ſupra nos ſunt inquirere vetans, quippe cum & noſtra merita ſuperent, & compræhendi non poſſint. Quæ vero pręter id quod naturaliter appetuntur notitiæ quoqꝫ noſtræ conceſſa ſunt ſtudioſe perdiſcere, cæteriſqꝫ benigne tradere admonẽs. His igitur & nos pſuaſi, nec labore, nec ignauia pterremur, quo minus diuina pro facultate nobis cõceſſa q̃ram'. Imo vero eos etiã q humano ingenio ſupiora cõtẽplari nõ poſſũt abſqꝫ auxilio deſerẽdos, minime iudicãtes deſcendim' ad ſcribẽdũ, noui quidẽ nihil audẽtes inferre, ſed munitiorib' quibuſdã, & p ſingula diſpoſitis inquiſitionib' diſcernẽtes & explicãtes ea quæ ab illo vere Hierothæo, id eſt, ſacro quodam deo perſpicatia compẽdioſa ſunt tradita.

CVM inquarto capitulo ſit aggreſſur⁹ principalẽ materiã hui⁹ libri in hoc
tertio cap. orat & orare hortat̃ ꝑ tãtoꝝ myſterioꝝ reuelatiõe, oſtẽdẽs qbus
modis mẽs cõtẽplatiua deo appropinquat & aſſiſtit, cũſde⁹ a nullo localiter
diſtet, ſed in omĩb⁹ ſit & infinitate ſua cũcta impleat & excedat. Deinde ad
ofonẽ cõtẽplatiuã inuitat ſub exẽplo cathenę multi luminis de cęlo depẽdẽ
tis, & funiũ a littore ad nos in naui cõſtitutos extẽtorũ, aut econuerſo petrã
immobilẽ de naue impellẽtiũ. Vñ añ omnia eſt orãdũ: nõ ut deũ trahamus
ad nos, ſed ut nos ad deũ trahamur & uniamur. Poſtea excuſat ſe de eo ꝙ iſta tractat, cũ ſanct⁹
Hierotheus ipſo maior, & magiſter ei⁹ huiuſmodi ſupernaturaliter tractauerit in obſcuris cõ
mentis theologiæ. Qui ſi totam theologiã ſeriatim tractare dignatus fuiſſet, Dionyſius nihil
ab eo diligẽter tractatum, iterũ tractare præſumeret. Sed quæ ipſe Hierotheus eũ conſpicati
us docuit, multa breuiter comprehendens, hæc Dionyſius & condiſcipuli eius magiſtri præ
cepto minus capacibus ſpecialiter referans, ſecũdum audientium capacitatem. Vnde Thimo
theus cũ hũc librum ſcripſit Dionyſius dictum librum Hierothei tanquam excedentem in
tellectum ſuum Dionyſio remiſit. Quo libro cibantur etiam perfecti, quorum ſolidus eſt ci
bus. Perfectiſſimis ergo congruit profundior ſcripturarum intelligentia conſpicax & pura.
Inferioribus autem doctoribus ſcientia ſcripturarum ad perfectiorem profunditatem diligẽ
tiam. Hierothei autem perfectionem inſinuat ex excedente & ecſtatica laudatione diuinæ bo
nitatis humanam infirmitatem aſſumentis, in ciuitate Hieruſalem penes ſepulchrum domini
in præſentia ſanctorum apoſtolorum, Petri Iacobi Iohannis Dionyſij, Thimothei, & aliorũ
ſpiritualium uirorum conuenientiũ ad tractandum de myſterio incarnatiõis dominicæ. Cui
etium diſputationi beatus Paulus interfuiſſe oſtenditur ex ſequẽtibus ſuppreſſo nomine eius.
Proſeqtur etiam ulterius commendans dictam laudationem Hierothei. Vnde ſe aſſerit con E
tra ſolem magnum nunquam inſpicere, ſubiungens ſe non ſufficientem eſſe ad intelligendũ
diuina intelligibilia, nec ad eloquendum de deo dicibilia neq̃ doctuꝝ de deo niſi quæ a deo
ſecundum ueritatem acceperat, ſed neq̃ neglecturum quæ de deo nouerit. Dei autem cogni
tionem contingentem non negligere non ſolum ſuadent mentium deſideria naturaliter ſapi
entiam cupientia, ſed ſacra ſcriptura ſcrutari deum ſupra uires noſtras & immoderate nos pro
hibens in his q̃ nobis cœlitus de deo cognoſcere datũ eſt, monet diligẽter exerceri, & alijs be
nigne tradere. His ergo perſuaſis Dionyſius poſtpoſitis pigricia & puſillanimitate ſubuenire
cupiens eis q profundiora ipſo non capiunt, tractatum diuinorum nominum aſſumit, non de
eis noua docturus, ſed quæ Hierotheus breuiter & profunde tractauerat ſigillatim & ſpeciali
bus tractatibus maniſeſtaturus.

DE OPTIMO, LVMINE, PVLCHRO, AMOre, ecſtaſi, zelo: & quia malum neq̃ ON, neq̃ ex eo quod eſt, neq̃ in exiſtentibus. Cap. IIII

SI commodum ergo in eam iam ſermone diuinam no F
minationem redeamus quam remote theologi ſuper
diuinæ deitati ab omnibus ſegregant, ipſam (ut arbi
tror) diuinam ſubſiſtẽtiam bonitatem dicentes, & qa
exiſtendo optimum ut eſſentiale optimum, in omnia
quę ſunt extẽdit bonitatem. Etenim ſicut quidem qui
ſecundum nos, eſt ſol non cogitans aut præeligens,
ſed eo eſſe illuminat omnia quæ participare lumen e
ius ſecundum propriam potentia ſunt rationem: ſic &
optimum ſuper ſolem, ut ſuper obſcuram imaginem excellenter principale exẽ
plum ipſa ſubſiſtentia omnibus exiſtentibus proportionaliter ſupermittit toti
us bonitatis radios. ¶ Per quos aut ſubſiſtere inuiſibiles & intellectuales omnes
& eſſentiæ & uirtutes, & operationes per eos ſunt, & uitam habent, non defici
entem & non minoratam omni corruptione & morte, & materia, & generatio
ne

Bonũ ſua natura radios ſuos per cũcta diffũdere

Angelos quicquid ſunt a bono acce piſſe.

ne purgatę,& ab inconſtantia,& fluxu,& aliud aliter ferente mutabilitate ſur
ſum politæ. & incorporales & immateriales, intelliguntur, & ut intellectus ſu-
permundane intelligunt,& exiſtentium proprie illuminantur rationes, & iterū
incognata quæ propria ſunt deferunt & habitationem ex bonitate habent,& fun
damentū eis inde eſt,& continentia,& cuſtodia,& refectio bonoꝝ,& eius appe
tentes,& eſſe,& bona eſſe habent,& ad eā (ut poſſibile)reformatæ & bene ſpe-
cificatæ ſunt: *ex his quę poſt ſe ſunt communicāt,ut diuina lex ſuggerit in eas ex †ꝫ.
bono prodeūtibus donis. ¶ Inde eis ſuperornati ordines ad ſeinuicem unitates Angelicas ordines eē ab
inter ſeinuicem locatiōes inconfuſæ diſcretiones ad meliores reductiuæ minorū
uirtutes,circa ſecunda prouidentię maiorum propriarum uniuſcuiuſq; uirtutū ipſo bono
cuſtodiæ & circa eas nō labentes ambitus circa appetitū optimi immutabilitates
& ſublimitates,& q̄cūq; alia dicta ſunt a nobis in eo de angelicis proprietatibus
& ordinatiōibus. Sed quæcunq; ipſius cœleſtis hierarchiæ ſunt angelicæ mun-
dationes & ſupermundani luciducatus,& conſummationes totius angelicę per
fectionis ex cauſaliſſima & fontali ſunt bonitate, ex qua & deiforme eis donatū
eſt,& elucere in eis occultam bonitatem,& eſſe angelos tanquam enunciatores
diuini ſilentij,& ut luminaria clara in † aditis exiſtentijs interpretatiua præmiſ-
B ſos. ¶ Sed & poſt illos ſacros & ſanctos intellectus, animæ & quæcunq; ſunt a- *abditis. Bonitatis
nimarum bona per ſumme optimā fiunt bonitatem, amatrices eas eſſe habendi diuinę in
eſſentialem uitam inſolubile ipſum eſſe, & poſſe ad angelicas intentas uitas per animas
eas ut optimas ductrices in omnium optimorū bonitatē principalem reduci, & diuiſio
inde emanantiū illuminationū in participatione fieri ſecundum ſummā analogi rōnales
am & deiformitatis donationem, ut uirtus participare,& quæcunq; alia a nobis
in his quę ſunt de anima, enumerata ſunt ¶ Sed & de ipſis(ſi oportet dicere)irra
tionabilibus animabus aut animalibus, quæcunq; aerem ſecant, & quæcunq; in Irrōnalia
terra gradiuntur,& quæcunq; in terram extenduntur,& in aquis uitam, aut in diuinam
mari & in terra ſortientia,& quæcunq; ſub terra cooperta uiuunt & obruta: & participa
ſimpliciter quæcunq; ſenſibilem habent animā aut uitam,& hæc omnia per opti re bonitatem
mum animantur et uiuificantur. Et germina omnia nutritiuam et motiuam ha-
C bent uitam ex optimo, et quæcunq; ſit inanimalis, et nō uitalis eſſentia, per opti-
mum eſt, et per ipſum eſſentialem habitum ſortita ¶ Si autem et ſuper omnia ex Bonū primū quod
iſtentia eſt, quomodo igitur eſt optimum, et informe formificat? Et in ſe ſola, et inuenit
non eſſentiale eſſentiæ excellentia eſt, et non uiuens, ſuperans uita et non intelli- in materia prima
gens, ſuperans ſapientia, et quæcunq; in optimo informiū ſunt ſupereminentiſ-
ſime ſpecificationis. Et ſi iuſtum dicere optimū quod eſt ſuper omnia exiſtentia
et id quod non ON appetit, et contendit quomodo in optimo eſſe et hoc eſſe en
te ſupereſſentiali iuxta omnium ablationem. ¶ Sed quod quidem nos in medio † minuta
prætermiſſum effugit, et cœleſtium principum et ſublimitatum cauſa optimū. uel minorata.
nō aucta et nominatiua et omnino immutabili eadem latitudine et conſonantiū, Ab ipſo
(ſi ſic oportet dicere)maxima cœleſti uia motuum, et ſideralium ordinum et bono ſūt
decoroſitatum, et luminum, et collocationum, et ſingularū ſtellarū permeabilis ordines
multimode motiōis,& eius q̄ eſt duoꝝ luminariū: quæ eloquia uocant magna dores cœleſtes moderatio
ab eiſdem in eadem circūmeabilis reuolubilitatis, ſecūdū q̄ apud nos dies et no q̄q; decus & ſplēdo Gene. 1

ctes terminate,& menſis,& anni mẽſurati. Temporis & eorum quæ in tempore ſunt circulares motus ſegregant,& numerant,& ordinant & continent ❡ Quę ſi quis dixerit de ipſo per ſe ſolari radio. Ex optimo enim lumẽ & imago bonitatis. Deinde & † lucis uoce laudatur optimum,uelut in imagine principalis forma manifeſtata. Sic enim omnium† ſummitas diuina bonitas a ſublimiſſimis & maximis eſſentijs uſq; ad nouiſſima peruenit & adhuc ſuper omnes eſt, neq; his quæ ſurſum ſunt anticipantibus eius excellentiã,neq; his quæ deorſum ſunt ambitum tranſgredientibus: ſed illuminat potentia omnia,& quę non ſunt facit,et uiuificat ,& continet & perficit,& menſura eſt exiſtentiũ,& æternitas,& numerus & ordo,& ambitus,& cauſa,& finis. Sic & diuinæ bonitatis ſignificatiua imago magnus hic & plenus luce,& ſemper lumine ſol ſecundum multã cõſonantiã boni,& omnia quęcunq; participare eum poſſunt illuminat,& ſuper extentum habet lumen in omnia. Expandens inuiſibilem mũdum ſurſumq; & deorſum propriorum radiorum claritates. Et ſi quid eas non participat,hoc non infirmitatis aut breuitatis eſt illuminatiuæ eius diſtributionis ,ſed per aſſumptionis luminis importunitatem,non repanſorum luminis in participationem. Itaq; multa ſic ſe habentium radius tranſſiens quæ, poſt illa illuminat,& nihil eſt uiſibiliũ quo nõ recipiatur ſecundum propriæ claritatis ſuperexcellentem magnitudinẽ. Sed & ad generationẽ ſenſibiliũ corporum cõmittitur,& ad uitam ea mouet,& nutrit, & auget,& perficit,et purgat,et renouat:et menſura eſt,et numerus horarũ,dierũ,et ſecundum nos totius temporis lux. Illa enim eſt lux,et ſi tunc imperfecta erat. Quam quidem diuinus dixit Moſes et ipſam illã terminaſſe primã ſecundũ nos dierum trinitatem. ❡ Et ſic quidem omnia ad ſemetipſam bonitas conuertit & principaliter congregatrix eſt diſperſorum,ut principalis et unifica deitas, et omnia ipſam ut principium et continentiã,ut finem appetunt, et optimum eſt (ut eloquia aiunt) ex quo omnia ſubſiſtunt et ſunt,tanquam ex cauſa perfectiſſima adducta,et in quo omnia cõſtituta ſunt tãq̃ in † oĩpotẽti cõſulto cuſtodita,et cõpræhẽſa:et in quod omnia cõuertuntur,ſicut in propriam ſingula ſummitatẽ. Et illud concupiſcunt omnia. Intellectualia quidẽ et rationalia ſciẽter. Sẽſualia uero ſenſibiliter. Senſus autẽ expertia tantũ inſito motu uitalis appetitus. In animalia autẽ et tantummodo exiſtentia,ad ſolam eſſentialem participationẽ opportunitate,ſecundum hanc † ſignificationem imaginis rationem,et lux congregat et conuertit ad ſeipſam oĩa uiſibilia mota,illuminata,caleficata,omnino ab ipſis ſplendoribus comprehenſa. Ac per hoc & ſol ,quia omnia ſoluta facit,et congregat diſperſa,et omnia eum ſenſibilia deſiderant,aut ut uidendi , aut ut mouendi, et illuminandi, et calefaciendi,et omnino comprehendendi a lumine appetentia. Et neq; ibi dico iuxta antiquitatis uerbum,quia deus eſt ſol,ſoluſq; et creator huiuſcemodi uniuerſitatis proprie procuret manifeſtum mundum. Sed quia inuiſibilia dei a creatura mundi factura intellecta conſpiciuntur ,et æterna eius uirtus diuinitatis. ❡ Sed hæc quidem in ſymbolica theologia . Nunc autem intelligibile optimi luciuocũ nobis laudandum et dicendum,quia lux inuiſibilis optimus dicitur,omnem quidem ſupercœleſtem intellectum implendo inuiſibili lumine

Lumẽ ſolare † luciuoce. † ſummitatis. Sol bonitatis diuinæ. Lumẽ diuinũ q̃re nõ oĩa illuminet. Luminis ſolaris effectus. Geneſi. 1 Solis ſimilitudo ad deũ. Rom. 11. † in omni Optimũ lumẽ oĩa concupiſcere. † ſignificatoriæ Superſtitio Aegyptiaca. Roma. 1 Lumẽ intelligibile

mine,omnem uero ignorantiam ,et errorem abigẽdo ex omnibus quibuſcunq;
ineſt animabus,& omnibus ipſe ſacro lumine tradendo,& intellectuales earum
oculos expurgando , circumpoſita eis ex ignorantia caligine, & remouendo,
& replicando multa grauitate tenebras condenſas , & tradendo primoquidem
claritate moderata , deinde illis tanquam deguſtantibus lumen , & magis de-
ſiderantibus magis ſemetipſam , intus dando, & copioſe illucendo,quia dile-
xerunt multum , & ſemper extendendo eas in ea quæ ante ſunt iuxta ſuam in- Philo.3
ſpiciunt analogiam . ¶ Lux igitur inuiſibilis dicitur ſuper omnem lucem o- Lumẽ in
ptimum,ut radius fontalis & ſupermanans luminis effuſio omnem ſupermun- uiſibile
danum,& circamundanũ,& immundanũ intellectum ex plenitudine ſua illumi
nans,& intellectuales eorum,totas *renouãs uirtutes & omnes continens ſuper- *reuocãs
ordinando,& omnia ſuperans ſuperincumbendo:& ſimpliciter omnem illumi
natricis uirtutis dominationem,tanquam principalis lucis,& plus quam lucis in
ſemetipſa comprehendens& ſuperaus & intendens. & intellectualia & rationa-
lia omnia congregans & perdita faciens. Etenim ſicut ignorantia ſeparatrix errã
tum eſt,ita inuiſibilis luminis pręſentia cõgregatrix,& unitrix illuminatorũ eſt
& perfectiua,& adhuc conuerſiua ad uere ON,ex multorum opinione uanorũ
B conuertens uarios uultus,aut potius dicendum phantaſias,in unam uerã & purã
& uniformem congregãs ſcientiam & una & enutrice luce implicans. ¶ Hoc o- Pulchrũ
ptimũ laudat a ſacris theologis ,& ut bonũ,& ut pulchrũ,et ut dilectio : et ut di diuinũ.
lectiſſimũ:et q̃cunq; aliæ dicendæ ſunt formificę et gratioſæ ſpecioſitatis diuinę
nominationes,Bonũ autẽ et pulchrum non ſeparandũ in ipſa in uno omnia com
prehendenti cauſa,hæc enim in exiſtentibus omnibus in participationes et parti-
cipantia diuidentes,pulchrum quidem eſſe dicimus pulchri particeps.Pulchritu Pulchrũ
dinem uero participationem pulchrifice omniũ bonorum cauſę .Supereſſentiale creatũ qd
autem bonum pulchrũ quidem dicitur,propter ab eo omnibus exiſtentibus tra Pulchri-
ditam proprie unicuiq; pulchritudinem,et uelut omnium bene compactionis et tudo cre-
claritatis cauſale,inſtar luminis fulminãs ſimul omnibus pulchrificas fontalis ra ata quid.
dij ſui traditiones,et uelut omnia ad ſeipſum uocãs.Inde et pulchrũ dicitur,et ue- Pulchrũ
lut tota in totis ſe congregans. Et bonum uero ,ſicut omne bonum ſimul,et plus increatũ
C quam bonum,et ſemper ON,ſecũdũ eadem,et ſimiliter bonum,neq; factũ,neq;
ſolutum,neq; *acutum neq; tabidum:neq; hic quidem bonum,hic uero malum: *auctum
neq; tum quidẽ cũ uero nõ:neq; ad hæc quidẽ bonũ,ad hæc autem malũ neq; ibi
quidem,ibi autem non,tanquam quibuſdam ,totum bonum , quibuſdã uero nõ *ON
bonum:ſed ut ipſum per ipſum,cũ ipſo,uniforme ſemper ON bonum, et ut o-
mnis boni fontem et pulchritudinem ſupereminẽter in ſemetipſo præferens.Sim
pla eñ et ſuperexcellenti omnium bonorum natura omnis pulchritudo et oĩe
bonũ uniformiter ſecũdũ cauſam añ ſubſtitit. ¶ Ex bono ipſo oĩbus exiſten- Bonũ in-
tibus eſſe ſecũdũ propriã ratiõem ſingula queq; bona,et per bonũ oĩm copula- cauſatũ,
tiões et ſocietates, et amicitiæ,et bono oĩa adunãtur et, principiũ oĩm bonũ, oĩs cauſa
uelut factiuũ cauſale et mouẽs oĩa et cõtinẽs ea propriæ pulchritudinis amo lis boni ,
re ,et ſummũ oĩm dilectiſſimũ,uelut perfectiuũ cauſale.Propter bonũ eñ oĩa fons
Oia fierĩ
ppt bonũ

fiunt & exemplabile: quia ſecũdum ipſum oĩa ſegregant. Ideo & ipſum eſt opti- D
mo bonũ, quia bonũ & optimũ iuxta omnẽ cauſam omnia concupiſcunt, & nõ
eſt quid exiſtẽtiũ qđ nõ participat bonũ & pulchrum. Audebit autẽ & hoc ratio

†Ens

dicere, quia & quod non †ON participat bonũ & optimũ. Tũc enim & hoc bo-
nũ & optimum cũ in deo ſecũdum omnium ablatiõem ſupereſſentialiter laudat.
¶ Hoc unũ bonũ et optimum ſingulariter eſt omniũ multorum bonorum &

Bonũ primũ oĩm eſſentiaru ſecũdaru, ſtatuũ or dinũq; fõtalis origo.

optimorum cauſale. Ex hoc omniũ exiſtẽtiũ eſſentiales ſubſiſtẽtiæ unitates, diſ-
cretiões, immutabilitates, alteritates, ſimilitudines, diſſimilitudines, ſocietates cõ-
trariorum, diſtinctiones unitorum, prouidentię ſuperiorum, uiciſſitudines ęqui-
formium, conuerſiões inferiorum omnium in ſemetipſis cuſtoditiue, & immun-
dabiles habitationes & collocationes: & iterum omniũ in omnibus propriæ uni-
cuiq; ſocietates, & cõpaginatiões, & inconfuſæ amicitiæ, & harmoniæ uniuerſi-
tatis, in uniuerſo cõcretiões, inſolubiles, cõtinentiæ exiſtẽtium nõ deficientes, ſuſ-
ceptiões faciendorum, ſtatus omnes & motus: alij intellectualium, alij animarũ,
alij corporum. Status enim & motus eſt omnibus, ſuper oẽm ſtatum, & motum

De angelico motu triplici, circulari, recto & oblq.

omnẽ, collocãs unumquodq; in ſuimet ratiõe, & mouẽs in propriũ motũ. ¶ Et
moueri quidẽ dicũtur diuini animi circulariter quidem, uniti nõ inchoãtibus, & B
nõ terminatis illuminationibus boni & optimi. In directũ uero qñcũq; pueniũt
in ſubiectorum prouidentiam recta omnia terminantes, oblique, quia et proui-
dẽtes inferioribus inreuerſibiliter manẽt in immutabilitate circa immutabilitatis

De aïarũ motibus. Motus circularis

cauſale bonum & optimum inceſſanter circumeuntes. Animæ autem motus cir-
cularis quidem eſt in ſemetipſam introitus ab his quę foris ſũt, & intellectualiũ
ſuarum uirtutum uniformis cõuerſio, ſicut in quodã circulo inerrabile ſuum do-
nãs, & a multis quæ ſunt extrinſecus ſe cõuertẽs & cõgregãs primum in ſemeti-
pſam: deinde uelut uniformem factam adunãs adunate adunatis uirtutibus: &
ſic in bonum & optimum manuducta quod ſuper om̃ia exiſtẽtia & unũ & id i-

Mot⁹ obliquus Motus rectus

pſum, & nõ inchoãs & nõ finitũ. Oblique uero anima mouetur, quãtũ proprie ſe-
ipſa diuinas illuminatur ſciẽtias, nõ intellectualiter & potẽter, ſed rationaliter &
inueſtigioſe, & ut cõmixtiſ & tranſitorijs operatiõibus. Per uero directũ, qñ nõ
ſemetipſam intrãs & ſingulari intellectualitate mota. Hoc em̃ (ut dixi) eſt, quod F
ſecũdũ ſiclum, ſed ad ea circa ſe proueniẽs, & ab his extrinſecus tãquã a quibuſ-
dam ſymbolis uariatis & multiplicatis in ſymplas & unitas reducitur cõtempla-

Bonũ ac pulchrũ cauſam exemplarẽ eẽ cauſalẽ ac finalem ordinis uniuerſi.

tiões. ¶ Horum igitur & ſenſibiliũ in uniuerſo trium motuũ & multo prius uno-
quoq; mãſionum & ſtationum & collocatiõum, cauſale eſt & cõtinẽs, & finis &
bonũ, & optimũ, & ſuper omnem ſtatum & motũ. Propterea oĩs ſtatus, & mo-
tus eſt & ex ipſo, et per ipſum, et in ipſum, et propter ipſum. Etem̃ ex ipſo et per
ipſum, et eſſentia, et uita omnis, et mentis et animæ et omnis naturæ, paruitates,
æqualitates magnitudines, mẽſuræ oẽs exiſtẽtium corratiõalitates, et cõpactiões

* multitudinis

et cõcretiões, uniuerſitates, partes, unũ om̃e, et multitudo, cõiũctiões partium to-
tius † ſimilitudinis unitates, cõſummatiões uniuerſalitatũ, quale, quãtum, tãtum

† eminentiæ

multum, cõparatiões, diſcretiões, omnis multitudo, omne cõſummũ, termini o-
mnes, ordines' cõtinẽtiæ, elemẽta, formæ om̃es, eſſentia, om̃is uirtus, om̃is ope-
ratio, om̃is habitus, om̃is ſenſus, om̃is ratio, om̃is intellectus, om̃is illuminatio,

om̃is

oĩnis ſcientia, oĩnis unitas: & ſimpliciter ⁎omne ON, ex bono & optimo, & in bo- ⁎omne exiſtens.
no & in optimo eſt, & in bonũ & optimũ conuertitur. Et omnia quæcunq; ſunt Oĩa fieri
& fiunt, per bonũ & optimũ ſunt & fiunt. Et ad hoc oĩa uident, & ab ipſo mo- cã boni
uentur & continentur, & propter ipſum, & per ipſum, & in ipſo omne principiũ
exemplatiuũ, cõſummatiuum, intellectuale, ſpeciale, formale. Et ſimpliciter oĩe
principium, oĩnis continentia, oĩe ſummũ: aut (ut conprehendens dicam) oĩa
quæ ſunt ex bono & optimo: & oĩa quæ non ſunt ſupereſſentialiter in bono & Ioh. I. r.
optimo, & eſt oĩnium principiũ & finis, & ſuperprincipale & ſuperfinale: quia Rom. xı.
ex ipſo & p ipſum, & in ipſo, & ipm ſunt oĩa, ut ait ſacer ſermo. ¶ Omnibus eſt Oĩa ſuo mõ appe
igitur bonũ & optimũ concupiſcibile & amabile & delectabile, & per ipſum & tere ipm
propter ipſum minora meliora conuerſibiliter amant, & ſociatiue æquiformia, bonũ & pulchrũ.
ęque honorabilia & meliora minora prouide: & hæc ſemetipſa ſingula queq; cõ
nexe, & omnia bonum & optimũ deſiderantia facit, & uult omnia quęcunq; fa-
cit & uult. Audebit autem & hoc dicere uera ratio, quia & ipſe omnium cauſa
lis per bonitatis excellentiã omnia amat, omnia facit & uult, omnia continet, oĩa
conuertit. Et eſt etiã diuinus amor, optimus & optimi per optimũ. Ipſe enim bñ-
factor, exiſtẽtium amor in optimo per excellentiam ante ſubſiſtens, non ſinit ip-
B ſum infœcundum in ſe ipſo manere. Mouit autẽ ipſum in agẽdum iuxta omniũ
genitiuam excellẽtiam. ¶ Et ne quis nos arbitreẽ cõtra eloquia amoris cognomi Intentio
nationem honorificare. Eſt quidẽ eñ irrationabile (ut arbitror) & ſtultum nõ uir dictorũ
tuti intẽtionis attendere, ſed dictionis. Et hoc nõ eſt diuina intelligere uolẽtiũ pro potius pen
prium, ſed ſonos lenes recipiẽtium: et hos uſq; ad aures tranſeũtes forinſecus cõ fanda q̃
tinẽtium et nolẽtium ſcire quid quidẽ talis dictio ſignificet, quomodoue iã opor ipſa ver
tet et per alias æquipotẽtes et manifeſtiores dictiones declarare, patiẽtiumq; ele borũ vo-
mẽtis et literis non intellectis, et ſyllabis et dictionibus incognitis non ingrediẽ- cabula.
tibus in animæ ſuæ intellectuale, ſed foris circa labia et auditus eorũ percrepitan
tibus, ac ſi non liceat quatuor numerum per bis duo ſignificare, aut ſimplã lineã
per rectam lineam, aut maternitatẽ per paternitatem, aut alijs quibuſdam multis Verbis v
orationis partibus idipſum ſignificantibus. ¶ Oportet autẽ ſcire ſecundum re- tẽdũ ꝓpẽ
C ctã rationẽ, quia elementis, & ſyllabis, et dictionibus, et ſcripturis, et orationibus ſenſum
utimur per ſenſus. Sic cum anima noſtra intellectualibus operationibus ad inui-
ſibilia mouetur, abundant cum ſenſibilibus ſenſus, ſicut et intellectuales uirtutes,
cum anima deiformis facta per unitatem ignotę inacceſſibilis lucis radijs deſide Sụpflua
rabilibus ſeimmittit inuiſibilibus theorijs. Cum uero animus per ſenſibilia remo intelligẽ
ueri feſtinat ad cõtemplabiles inuiſibilitates pręcioſiores, omnibus ſunt clariores tia q̃ſideo
ſenſibus prouectus per lucidiora uerba planiora uiſibilibus, ſicut cum non pla- iũgimus.
na ſunt accumbentia ſenſibus, neq; ipſa animo aſſiſtere ſenſibilia bene poterunt
¶ Veruntamen ut non hæc dicere putemur, tanquam diuina eloquia ſubmouẽ Amoris
tes, audiant hanc amoris nominationẽ criminantes. Ama eam inquit et cuſtodiet noĩe quõ
te, amplexare eam & exaltabit te: honora eam ut te conprehendat. Et quæcunq; vti liceat
alia ſecundum amatorias theologias† dicuntur. Et quidem uiſum eſt quibuſdam Proue. 4
noſtris theologis & diuinius eſſe nomen amoris quam dilectionis. Scribit autẽ † laudant
& diuinus Ignatius: Meus amor crucifixus eſt. Et in ipſis introductionibus elo † hiero
logis
Ignatius epiſcop⁹ et martyr

Sapiē.8 quiorum inuenies quendam dicentē de diuina ſapientia: Amator factus ſum for
mæ illius. Itaq; hoc amoris nomē ne timeamus, neq; quis nos cōturbet ſermo de
hoc diſceptans. Mihi em̄ uidētur theologi commune quidem dixiſſe dilectionis
& amoris nomē. Propterea autē diuinis magis referre amorē, ꝓpter incōſequētē
talium uirorum adamationem. Pulchro em̄ uero amore nō a nobis tātum, ſed ab
eloquijs ipſis laudato, multitudines non capientes uniforme amatorię diuinę no
minationis proprie ad ſemetipſis partibile, & corporale, & diuiduum labe fece-
*amoris, runt, cum non ſit uerus amor, ſed umbra: aut magis caſus a uero amore. Remotū
eſt enim multudine ſingulare diuini & unius*rationis. Ideo & ſic difficilius no-
men multis putatū in diuina ſapientia ſtatuitur, & ad reductionem eorū & reſti
tutionem in ueri amoris notitiam, & ita ut abſoluatur in ipſo difficultas. A nobis
autem iterꝝ ubi & inconſequens quidem ſæpe intelligendū terrenos zelos ſecun-
2.Reg.1. dum opinionē melioris famæ. Cecidit, quis ait, dilectio tua ſuper me, ſicut dile
ctio mulierum. ¶ In eluceſcentibus diuinis ſublimitatibus in eadem uirtute ſtatu
itur a ſacris theologis dilectionis, & amoris nomē ſecundū diuinas manifeſtatio
Amoris uirtus q̄. nes. Et eſt hoc uirtutis unificæ & coniunctiuę, & differenter cōtemperatiuę in bo
no, & optimo per bonum, & optimū ante ſubſtitutæ per bonū & optimū, ædię
& continentis quidem ęquipotentia ſecundum ſocialem uiciſſitudinē mouentis B
autē prima ad minorum prouidentiā, & collocantis inferiora conuerſioni ſupe
Amor q̄ ſi ecſtaſim efficiat. rioribus. ¶ Eſt autē & ecſtaticus diuinus amor, non ſinens ſeipſos eſſe amantes,
ſed amandorum. Et declarantur quidē ſuperiora prouidentia facta inferiorum,
& æquiformia inter ſeinuicem continentia, & minora ad prima diuiniori conuer
Diu⁹ Pa. ſione. Proinde & Paulus magnus in excellentia diuini factus amoris, & mēte ex
Galath.2 cedentem ſuam uirtutē, aſſumens diuiniore: Viuo ait iā non ego, uiuit autē in me
Chriſtus. ut uere amator & mēte excedens. Sic ſic deo inquit, & non ipſam ſui ui-
uens, ſed ipſam amatoris uitā, ut nimis dilectiſſimā. ¶ Audendū autē & hoc pro
Amorē diuinū ꝑ oīa diffundi. ueritate dicere, quia & omniū cauſalis bonorꝝ, & optimorꝝ, oīm amore per excel
lentiā amatorię bonitatis habitudine ſua fit ut exiſtentia omnia prouidentijs am
biens, & ut bonitate & dilectione, & amore fouetur, & ex ſuper omnia, & omni
bus remoto, ad unum omnibus iuxta educitur mente excedentē, ſuper eſſentialē
Deus Zelotes. uirtutē redeuntem ſemetipſo. Propter quod zeloten eum diuini ſapientes appel F
lant, uelut multū in exiſtētia amorem, & ut ad zelum ſuſcitatorem cōcupiſcentiæ
ſuæ amatoriæ, & ut zelotē eam oſtendentem & concupita zelantem & ut proui-
ſis eum exiſtentibus, per ſemetipſa zelantibus, & omnino bono et optimo eſt a-
mabile, et amor, et in bono, et in optimo ante collocatur, et per bonum, et optimū
Deū dici amorē uel dilectionem. ſunt et fiunt. ¶ Quid autem omnino theologi uolentes? Nam aliquando quidem
amorem et dilectiōem ipſum dicunt: aliquando uero amatum et dilectum. Eius
quidem ipſe cauſalis, et ut præuolens et genitor. Hoc autem ipſe eſt, et eo quidem
mouetur. Eo autem mouet quando ipſe ſuimet et ſibi eſt præceſſor et mouens.
Deū dici amatū vl dilectū. Sic autem dilectum quidem et amatum eum uocāt ut bonum et optimum. Amo
rem autem et dilectionem ut mouentem ſimul et reducentem uirtutem, eum qui
eſt in ſeipſum ſolum ipſum per ſeipſum bonum et optimum. Et ſic quidem edi-
cendum exiſtentem ſemetipſo per ſemetipſum excellentis unitatis optimam pro
*amatorum. ceſſionem, & *amatorum motū ſimplum per ſeipſum motū, per ſeipſum actiuū
præ-

præexiſtentem in optimo,& ex optimo exiſtentibus emanantẽ, & iterum in optimum conuertentem in ſe:& infinitum ſeipſo,& carens principio, diuinus amor oſtenditur differenter,ſicut quidam æternus circulus per optimũ, & ex optimo,& in optimo,& in optimũ inerrabili conuerſione circumiens,& in eodẽ & per idipſum,& proueniens ſemper,& manens,& reuolutus. Hæc & communis noſter ſanctus perfector diuinitus introduxit ꝑ amatorios hymnos,˙quorũ non inconſequens recordari, & ut ſacrum quoddam caput imponere dẽ amore noſtro ſermoni S.Hiero.

¶ Ex ſanctiſſimi Hierothei amatorijs hymnis.

AMOrem ſiue diuinũ,ſiue angelicum,ſiue intellectualẽ,ſiue animalem,ſiue naturalẽ dicamus,unitiuã quandam,& continuatiuã intelligimus uirtutẽ: ſuperiora quidem mouentẽ in prouidentiã inferiorũ, æquiſormia iterum inſociabilem uiciſſitudinem, & nouiſſima ˙ obiecta ad meliorum & ſuperpoſitorum conuerſionem. Amor q̃d. triplex ˙ſubiecta

¶ Ex ſanctiſſimi Hierothei eiſdem amatorijs hymnis

QVOniam ex uno multos amores ordinauimus, conſequenter diximus quales quidem eorũ quæ in mundo ſunt et ſupermundialiũ amorũ,ſcientiæ,& uirtutes quos ſupereminẽt ſecundũ redditã rationis ſpeculatione intellectualiũ & inuiſibiliũ amorum ordines,& diſpoſitiones poſt q̃s per ſe intelligentes,etſi qui uere ibi bonis amoribus ſuper apparent,& hymnum proprie hymnizant. Et nunc iterum recipientes omnes in unum & cõplicatum amorem,& omniũ ipſorũ patrẽ conuoluamus ſimul & congregemus ex multis primo in duas cõpræhendentes eũ amatorias uniuerſaliter uirtutes, quarꝫ potentatur & principatur omnino ex omni ſummitate omnis amoris immenſurabilis cauſa,& ad quam extenditur connaturaliter unicuiqꝫ exiſtentiũ ab exiſtentibus omnibus uniuerſalis amor. Amores oẽs ad duos referri. B

¶ Ex ſanctiſſimi Hierothei eiſdem amatorijs hymnis.

AGE nunc & has iterũ in unum congregantes,dicamus quia una quedã eſt ſimplex uirtus,ſeipſam mouens ad unitiuã quandã temperantiam,ex optimo uſqꝫ exiſtentiũ nouiſſimũ& ab illo iterum conſequenter per omnia uſqꝫ optimũ ex ſeipſa,& per ſeipſam, & ad ſeipſam ſeipſam reuoluens, et in ſeipſam ſemper eodẽ modo reuoluta. Amoris vis C Hactenꝰ ex S.Hie.

¶ Quid malum & vnde ſit malum quæſtiunculæ contra prædicta.

ET quidẽ dixerit quis:Si omnibus eſt bonũ et optimum amabile, et ad ſe ipſum et dilectũ,(appetit enim ipſum,et quod non eſt,ut dictum eſt,et cõtendit quõ in ipſo ˙ eſſe et ipſum ſormificum eſt etiã inſormiũ, et in ipſo, et q̃ nõ ẽ ſup eſſentialiꝰ diciꝰ et eſt)quõ dæmoniaca multitudo nõ appetit bonũ et pulchrũ Ad materialis ꝟo exiſtẽs,et angelica erga appetitũ optimi ſtabilitate recidẽs malis oĩbus cauſa,et ſibiꝑi et alijs q̃cũq;uitiant diciꝰ. Quõ aũt oĩno ex optimo aggrauata dæmoniaca gens non eſt deiſormis ? aut quomodo optimum ex optimo factum mutatum eſt ? Et quid uitiauit ipſum ? et omnino quid malum eſt ? et ex quo principio ſubſtitit,et ex quo exiſtentium eſt ? Et quomodo optimus ipſum adducere uoluerit ? Quomodo autem uolens potuerit ? Et ſi ex alia cauſa malum, quæ altera exiſtentibus præter optimum cauſa ? Quomodo autem et prouidẽtia exiſtente eſt malũ ? aut factũ oĩno,aut nõ˙interceptũ ? et quõ ˙ſitu Dæmões q̃re nõ diligant bonum. ˙Ac ˙intercemptum

appetit quid exiſtẽtium ipſum præter optimum? D

Abſolutio quæſtionum

HÆc quidẽ ergo forſan q̃s dicit huiuſmodi dubitatiõibus. Talis aũt cęco-
Malũ nõ eſſe ex bono. rũ rõ. Nos uero dignabimur apud rerꝫ ueritatẽ reſpicere. Et primũ qui-
dẽ hic dicere cõfidemus. Malũ nõ eſt ex optimo, & ſi ex optimo ẽ, nõ eſt
†hoc Optimi natura q̃, malũ. Necꝫ ẽm ignis frigere, necꝫ optimi nõ optima adducere, etſi exiſtentia oĩa
ex optimo (natura ẽm optimo adducere & ſaluare, malo ỽo corrũpere & ꝑdere)
Malum nõ eẽ ex malo nihil eſt exiſtẽtiũ ex malo, & necꝫ ipſum erit malũ. Siquidẽ & ſibijpſi malũ ſit. &
ſi nõ hoc nõ oĩno malũ erit malũ. Sed habet q̃ndã optimi ſecũdũ quã oĩno eſt par
tẽ. Et ſi exiſtentia bonũ & optimũ deſiderant, & oĩa quæcũcꝫ faciũt per inſpectũ
optimi faciũt, & oĩs exiſtentiũ ſpeculatio principiũ habet & finẽ optimũ. Necꝫ
ẽm in mali naturã reſpiciẽs facit quæ facit.. Quõ erit malum in exiſtẽtibus aut o-
mnino ON, tali optimo deſiderio deſertũ? Et ſi exiſtentia oĩa, ex optimo, & opti
†ON mũ ſummitas exiſtentiũ, eſt quidẽ in optimo, & q̊d non ON. Malũ autem necꝫ
†nihil Malũ nõ eẽ inter eſſentias. ON eſt. Si autẽ nõ, non omnino malũ, necꝫ nõ existens. *Nullũ ẽm & uniuerſa
liter non ON, niſi in optimo, ſecũdũ ſupereſſentiale dicit: Hoc erit ergo optimũ
ſimpliciter & exiſtente, & non exiſtente multo prius ſupercollocatum. Malum
uero necꝫ in eſſentiali, necꝫ in non exiſtentibus eſt, ſed ab ipſo non exiſtente ma-
gis diſtat optimo, & non eſſentialius.

Malum vnde proueniat rebus.

VNde ergo eſt malũ dicet quis? Si ẽm nõ eſt malũ, uirtus ac malitia idẽ:
& aut omnis om̃i, & aut impartibili corrationale, aut necꝫ uirtuti pu-
gnans erit malũ. Et quidẽ contrariũ tẽperãtia, & intẽperantia, & iuſti-
tia & iniuſtitia. Et necꝫ alicubi ſecundum idẽ iuſtũ & iniuſtum dico, & tẽperatũ
& intemperatũ, ſed & añ foris manifeſtatã eius qui eſt in uirtute ad cõtra poſitũ
diſtantiã in ipſa multo prius animã uniuerſaliter diſtiterunt uirtutibus malitiæ,
& rationi paſſiones inſidiantur. Et ex his neceſſarium dare quid bono malum
Vnũ bonũ alteri nõ eẽ directe contrarium. contrarium. Non enim ſibijpſi bonum contrarium, ſed ſicut ab uno principio &
uno egenitum cauſali ſocietate, & unitate, & amicitia gaudet. Et necꝫ minus bo-
num maiori contrarium: Necꝫ enim minus calidum aut frigidum plurimo con
trarium. Eſt ergo in exiſtẽtibus, & ON eſt, & opponitur bono malum. Et ſi cor
ruptio eſt exiſtentiũ, nõ expellit hoc eſſe malum, ſed erit & hoc ON, & exiſtentiũ
gignificum. Aut non ſæpe huius corruptio, huius fit generatio, et erit malum in
uniuerſitatis plenitudinem comperfectiuum, et uniuerſo (nõ quid imperfectum)
eſſe propter ſeipſum præſtitũ.

Malum inquantum malum nihil efficere.

DIcet autem ad hęc uera ratio. Quia malum, ſi malum, nullam eſſentiam
aut generationem facit, ſolum uero uitiat et corrumpit (quantum in ſe
eſt) exiſtentium ſubſtantiam. Si autẽ genificum quis ei eſſe tribuat, et hu
Malũ nil ꝑducere. ius corruptioni alteri dare generationem: Reſpondendũ uere. Nunquid corrũ-
punt quę dant generationem? Sed corruptio quidẽ et malũ corrupit et uitiat tñ,
generatio uero et eſſentia per bonum fiunt. Et erit malum corruptio quidem per
ſeipſum genificũ ỽo per bonũ. Et ſiquidẽ malũ, necꝫ existẽs, necꝫ exiſtẽtiũ facti
uũ. Per autẽ bonũ & existẽs & bonũ existẽs & bonorꝫ factiuũ. Magis aũt. Necꝫ
enim

et bonũ et malũ,neq; eiuſdem corruptio et gñatio eadẽ,ſecũdũ idipſum uirtus neq; hęc uirtus aut hęc corruptio. Ipſum quidẽ malũ neq; *exiſtẽs neq; bonũ neq; gignificum,neq; exiſtẽtiũ & bonorũ factiuũ. ¶ Bonũ autẽ qb uſcũq; pfecte ineſt pfecta facit,& pura & integra optima. Minus vͦo ipſum participãtia, & impfecta ſunt bona,& mixta per defectũ boni & nõ eſt uniuerſaliter malũ neq; bonũ, neq; bñficũ,ſed qď maius aut minus bo nũ, bono ,pximũ proportionaliter erit bonũ. Qñ quidem ipſa per oĩa ueniẽs pfectiſſima bonitas,nõ uſq; ſolas implet circũ ſe oĩno optimas eſſentias. Extẽditur autem uſq; ad nouiſſimas,his quidẽ uniuerſaliter aduẽniẽs his, autẽ minus: alijs uero nouiſſime,ut unũqdq; eã participare poteſt exiſtẽtiũ. Et quædã quidẽ oĩno bonum participãt, quędã uero magis & minus priuãtur: Quædã autẽ obſcuriorẽ habẽt boni participationẽ,& alijs ſecundũ nouiſſimã cõſonãtiã adeſt bonum. Si eñ nõ proportionaliter unicuiq; bonũ adeſſet,eſſent diuiniſſima & honorabiliſſima a nouiſſimorum habẽtia ordinẽ. Quõ autẽ & eſſet poſſibile uniformiter oĩa participare bonum? Nũ quid oĩa exiſtẽtia ſimiliter in uniuerſale eius participationẽ oportuna? Nunc autẽ hæc eſt boni,uirtutis ſuperexcellẽs magnitudo, quia & priuata, & ſuimet priuatiõem poſt ſe facit,ſcđm quod uniuerſaliter eſt ſui participare. Etſi oportet

B fidũ dicere uerum,& pugnãtia ei ſua uirtute & ſunt,& pugnare poſſunt. ¶ Magis autẽ (ut cõphẽdẽs dicã) oĩa exiſtẽtia quãtũ ſunt,& bona ſunt & ex bono,quãtũ aũt priuanť bono,neq; exiſtẽtia ſunt,neq; bona. In alijs quidẽ eñ habitudinibus, q̃lis eſt caliditatis & frigiditatis,ſunt calefacta:& relinquente ea caliditate,& uitæ & mẽtis multa exiſtentium ſimul expertia ſunt,& eſſentia deus exaltatur ,& eſt ſupereſſentialiter & ſimpliciter. Aliarũ quidẽ oĩm ſimul abeunte ipſa q̃ nõ eſt in genita oĩno habitudine ſunt exiſtẽtia & ſubſiſtunt. Quod vͦo p omnẽ modum bono priuatum eſt nunq̃ neq; erat,neq; eſt,neq; erit,neq; eſſe põt,quale eſt incõtinẽs Et ſi priuetur bono iuxta irrationabilẽ cõcupiſcentiã, in hoc quidẽ neq; eſt,neq; exiſtẽtia cõcupiſcit,participat tamen bonum ,ſecundum ipſam unitatis & amicitiæ obſcurã conſonantiam. Et furor participat bonũ p ſe mouẽdo & appetẽdo opinabilia mala ad opinabile bonum erigere & cõuertere. Et ipſe certãtis uitę ap

C petens tanquam totus uitæ appetens,& egregiæ opinionis & hoc appetere,& uitam appetere,& ad egregiã uitam reſpicere,participat bonum. Et ſi omnino bonum cõſumpſeris,neq; eſſentia eſt,neq; uita,neq; cõcupiſcẽtia,neq; motus,neq; aliud aliquid. Itaq; et fieri ex corruptione generationẽ nõ eſt mali uirtus,ſed minoris boni præſentia,quãtũ et egretudo defectus eſt ordinis non oĩs. Si eñ hoc fieret neq; egritudo ipſa ſubſiſteret. Manet autem et eſt ægritudo *eſſentia,habens minimum ordinem,et in ſe ſubſtitutum. Quod enim omnino expers boni, neq; ON,neq; in exiſtentibus. Quod autem mixtum per bonum exiſtentibus,ac per hoc in exiſtentibus,et ON. quantum bonum participat. Magis autem exiſtentia oĩa tm̃ erũt magis et minus et quãtũ participant optimũ. Etem̃ in eſſẽdo p ſe ipm nũq̃ nusq̃ ON,neq; erit,hoc aũt ibi qdẽ ON,ibi vͦo nõ ON, q̃ntũ qdẽ recedit ab eo qď ſp ẽ,nõ ẽ,quãtũ aũt ex eẽ accepit tm̃ ẽ,et ei oĩno eẽ,et qd nõ ON ipõ cõtinetet ſaluať. Et malũ qd qdẽ eſt oĩno a bono receſſio,neq; in magis,neq; in minus bonis erit. Hoc autẽ ibi quidẽ bonũ,ibi vͦo nõ bonũ. Pugnat qdẽ bono cuidã,nõ

omni

*ON vbi q̃ hic, p exiſtens.
Gradus bonorũ.
*eſſentia

omni autē bono. Tenet aūt & hoc boni participatiōe,& ſubſtantificat & ſuimet priuationē bonū tota ſui participatiōe, Omnino enim +abeunte bono, neq; tota liter quid erit bonum, neq; mixtū neq; p ſe malū. Si eī malū imperfectū eſt bonū, abſentia perfectiſſimi boni, & imperfectū, & pfectū bonū aberit. Et tunc ſolū erit, & uidebitur malū, qñ his quidē eſt malū quibus opponitur, his autē tanq̄ bonis aufertur. Pugnare enim ſibijnuicem eadem per eadem in omnibus impoſſibile. Non ergo ON malum.

+abeunte bono qd erit bonum.

¶ Malum non eſſe in rebus procedentibus ex bono, nec in bono, nec a bono.

Subſtātiis non eſſe malum

Sed neq; in exiſtentibus eſt malum,. Si enim omnia exiſtentia ex bono, & in omnibus exiſtentibus bonū, & omnia cōtinet bonū, aut non erit malū in exiſtētibus, aut in bono erit: aut in bono nō erit. Etenī neq; in igne frigus, neq; ille uitiatur eo, & malū bono inexiſtēti. Si autem fuerit, quō erit in bono malū? Si quidē ex eo incōſequēs & impoſſibile: Nō poteſt eī (ut eloqorū ueritas ait) arbor bona fructus malos facere, neq; illud iterū. Si autē non ex ipſo, ex alio clarū, qa principio & cauſa. Etenī aut malū ex bono erit, aut bonū ex malo, aut ſi non hoc poſſibile, ex alio principio & cauſa erit & bonū & malū. Omnis eī dyas nō principiū, monas autē erit totius dyadis principiū. Et quidē incōſequēs ex uno & eodē duo omnimoda cōtraria prouenire, & eſſe, & ipſum principiū nō ſimplū & ſingulare, ſed partitū & biforme & cōtrariū in ſeipſum & mutabile. ¶ Imo y'o neq; duo exiſtētiū cōtraria principia poſſibile, & ea inter ſeinuicē & in uniuerſo pugnātia. Si eī hoc daretur, erit & deus nō innocēs neq; ſine rixa. Siquidem ſi ſit quid eū perturbās, ſequitur quod oīa erūt inordinata et ſemp pugnātia. Et quidē amicitiā oībus exiſtētibus bonū tradit, et p ſe pax, et pacis donās, laudatur a ſacris theologis. Proīn et amica bona, et cōpacta omnia, et una uita egenita et ad unū optimū coordinata et adunata, & ſimilia et cōparata inter ſeinuicē. Itaq; nō diuinū malū et malū nō diuinū. ¶ Sed neq; ex deo malū. +Si eī nō bonus, aut benefacit, et bona adducit, et nō aliqñ q̄dē et quędā, aliqñ nō et nō oīa. Trāſmutatione q̄dē in hoc faciet et mutabilitatē, et circa ſe, hoc eſt circa oīm diuiniſſimū et cauſam. Si autē in deo bonū ſubſiſtētia eſt, erit trāſferēs ex bono deus aliqñ qd' eſt aliqñ aūt qd' nō. Si y'o participatiōe bonū eſt et habet et ex altero habebit, et aliqñ p quidē habebit, aliquando aūt nō habebit. Nō igitur ex deo malum, neq; in deo, neq; ſimpliciter, neq; ſecundum tēpus.

Math. 7.

Principia duorū rerum impoſſibile ſibi contraria ri

1. Cor. 14 Ephesi. 2

+Aut

+ON Malū nullum eſſe ex deo

¶ Malum in creaturis nō eſſe aliquid

Sed neq; in angelis eſt malū. Si eī annūciat bonitatē diuinā deiformis angelus illud, exiſtēs ſcdm participatiōem ſcdō, qd' quidē ſcdm cauſam enūciat primo. Imago dei eſt angelus, manifeſtatio occulti luminis, ſpeculū purū, ſplēdidiſſimū, immaculatū, incōtaminatū, incoinquinatū, recipiēs totā (ſi iuſtū dicere) ſpecioſitatē bōnformatę deiformitatis, et pure declarās in ſeipſo (ſicut poſſibile eſt) bonitatē q̄ eſt in +abditis. Nō igiī neq; in angelis eſt malū. Sed puniēdo peccātes ſunt mali, hac ergo rōne et cōpeſcētes delinquētes ſunt mali et ſacerdotū diuinis myſterijs immūdū prohibētes. Et quidē neq; puniri malū ſed dignū fieri pœna. Neq; ſcdm dignitatē, phiberi ſacris, ſed nō ſacrum et nō ſanctum fieri, et in cōtaminatis inoportunum.

In angelis nō eē malum. +ON Angelus quid +adytis. Punire nō malū ſed dignum fieri pœna.

¶ Dæmoniacam turbam naturaliter nequaquam eſſe malam

SEd neq; dæmones natura mali. Etenim ſi natura mali,neq; ex bono,neq;
inexiſtentibus neq; ex bonis conuerſi natura& ſemper mali ſunt. Sequitur:
Sibimet ſunt mali an alijs? Siquidem ſibimet ,an corrumpunt ,aut qđ cor-
rumpunt? eſſentiā an uirtutem,an actionem? Siquidem eſſentiā, primū quidem
nō iuxta naturā. Natura enim incorruptibilia non corrūpunt,ſed acceptiua cor
ruptiões. Sequitur,Neq; hoc omnibus & omnino malum , ſed neq; corrūpitur
quid exiſtentium,ſecundum quod eſſentia & natura,ſed defectū iuxta naturam
ordinis harmoniæ & commenſuratiōis ratio infirmatur,manere ſimiliter habēs.
Infirmitas autem non perfecta. Si em̄ perfecta,& corruptionē & ſubiectū interi
meret,& erit ipſa corruptio:& ſuimet corruptio. Itaq; huiuſmodi nō malum,ſed
deficiens bonū. Quod em̄ omnino expers boni,neq; in exiſtētibus erit, Et de uir
tutis & actiōis corruptiōe eadem ratio. ¶ Deinde quomodo a deo facti dæmo-
nes,ſunt mali? Bonū em̄ bona adducit & ſubſtituit, Et quidē dicuntur mali di-
xerit quis,ſed nō ſecūdum quod ſunt(ex optimo em̄ ſunt,& optimā ſortiebātur
eſſentiā)ſed ſecūdū quod nō ſunt,infirmi,ut eloquia aiūt,ſeruare ſuū principatū.
In quo em̄ dic mihi uitiari dicimus dæmones,ſi nō inceſſatione diuinorū bono-
rum habitudine & actione? Sed itaq; ſi natura mali dæmones ,ſemper mali. Et q
B dē malū inſtabile eſt:ergo ſi ſemp ſic habent nō mali,quod em̄ ſemp idipſum, o-
ptimi propriū. Si autē nō & ſemp mali,nō naturales,ſed indigētia angelicorū bo
norum. Sed nō omnino expertes boni,ſecundum quod & ſunt,& uiuunt,& intel
ligunt:& omnino eſt quidā in eis concupiſcentiæ motus. Mali autē eſſe dicun-
tur ,propter quod infirmātur circa naturalē operatiōem. Falſa ergo cōuerſio eſt
eis malū,& a cognatis ſuis egreſſio ,& informitas ,& imperfectio,impotētia,&
ſaluātē eis perfectiōem uirtute infirmitas,& fuga & caſus. ¶ Itaq; quid in dęmo
nibus malū? Furor irrōnabilis,amēs cōcupiſcētia,phātaſia proteruia. Sed hæc &
ſi ſunt in dęmōibus,nō om̄ino neq; in om̄ibus,neq; hęc ſecūdū ſe mala. Etem̄ in
alijs animalibus nō motus taliū ſed interempti oēſt & corruptio animali, & ma-
lū. Habitus em̄ ſaluat,& eſſe facit hæc habentē animabus naturā. Nō igitur ma-
lū dæmonū gēs,quantū eſt iuxta naturā,ſed quātū nō eſt. Et nō mutatū eſt datū
C eis totū bonū,ſed ipſi dato ceciderunt toto bono:& datas eis angelicas donatio-
nes,nūquā ipſas cōmotas fuiſſe dicimus,ſed ſunt & integri & clariſſimi:& ſi ipſi
nō uidēt participantes ſuas boni cōſpectiuas uirtutes . Itaq; qđ ſunt,& ex opti-
mo ſunt & optimi,& bonū,& optimū cōcupiſcunt eē ,& uiuere , & intelligere
exiſtētiū appetētes & priuatiōi:& fuga,& caſu cōnaturalibus ſibi optimis dicū
tur mali,& ſunt mali,ſcđm qđ nō ſunt.& qđ nō eſt appetētes malū appetūt.

Malū ∻ nō īſit dæmonibus. — Corruptiōnē nō fieri ab incorruptibili. — Infirmitas quid — Iudæ.a — Malum ſemp inſtabile — Dęmōes quare dicant mali — In dęmonib' qd ſit malū. — Demōes a bono creatos, ipſos bonos cōcupiſcere bonū &c.

Malū nō ineſſe animabus tanquam quid exiſtens.

SEd animas quis eſſe dicit malas,ſiquidē quia cōtēdūt malis,puide & ſaluti-
fere,hoc nō malū ſed bonū & ex bono. Et malū bene faciēte. Si autē uitiari ani
mas dicimus in quo uitiātur ,ſi nō in bonarū habitudinū & operationū defectu &
p̄ propriā infirmitatē impfectiōe ;et pditiōe? Etem̄ et aerē hunc circa nos obſcu
rari,dicimus defectu et abſentia lucis, Ipſa autē lux ſemp lux eſt,et tenebras illu-
minās Nō igitur neq; in dæmonibus,neq; in nobis malū ut † exiſtens malū , ſed
ut defectus et deſolatio propriorū bonorū perfectionis.

Malū q modo in aīabus — ·ON

Malū

Malum naturaliter non ineſſe animantibus irrationabilibus.

D

SEd neq; in animalibus irrationabilibus eſt malum. Si enim interemas furorem & concupiſcētiam, & alia quæcunq; dicuntur, & non ſunt ſimpliciter eorum naturæ mala: Grāde quidem & fœrox leo perdens, neq; leo erit. Manſuetus autem omnibus factus canis, non erit canis. Siquidem canis quodam cuſtoditiuum, & quoddam adueniendi domeſticum abigendi uero extraneum: Itaq; quod non corrumpit naturam, non malum. Corruptio autem naturæ, inſirmitas, et defectus naturalium habitudinum, & operationum, & uirtutum. Etſi omnia quę ſunt per generationem in tempore habent conſummationē neq; imperfectū omnino contra omnē naturam.

Malū q modo in aialibus infirmi tas.

Rebus naturalibus non ineſſe malum

SEd neque in tota natura malum. Si enim non omnes naturales rationes contra uniuerſalem naturam, nihil eſt ei contrarium, eius autem per ſingula, hoc quidem ſecundum naturam erit, hoc uero nō ſecundum naturam, Aliq; em̄ aliud eſt ſecundum naturā & hoc inde contra naturā, ut malitia, hoc contra naturam, priuatio eorum quæ ſunt naturæ. Itaq; nō eſt mala natura, ſed hoc naturæ malū, non poſſe quæ ſunt propriæ naturæ perficere.

Malū naturæ qd.

Corporibus non ineſſe malum.

SEd neq; in corporibus eſt malum, Inde enim & infirmum, defectus formę & priuatio ordinis: hoc autem non omnino malum, ſed minus bonum. Si E em̄ omnino fiat ſolutio boni, & formæ, & ordinis, peribit, & ipſum corpus. Quia uero neq; malitiæ cauſa animæ corpus, clarum ex hoc poſſibile eſſe & ſine corpore extra ſubſiſtentē malitiā, ſicut & in dęmonibus. Hoc em̄ & intellectibus, & aiabus corporibus malum habitudinis propriorum bonorū infirmitas & caſus.

Malū in corporibus quod

Materiam in quantum materiam nō eſſe malū.

SEd neq; multum murmurat in materia malum (ut aiunt) ſecundū quod materia. Etenim & ipſa ornatus, & formæ, & ſpeciei habet participationem. Si autē ſine his dum ſit materia ſecundū ſe, ſine delectatiōe eſt, & informis, quō facit quid materia, quæ neq; pati poteſt ſecundū ſe haqens? Sed itaq; quomodo materia malū? ſiquidē em̄ nihil: Non enim eſt neq; bonum neq; malū, Si autē eſt quomodo existentia oportet omnia ex bono? & ipſa ex bono relinquitur, etſi bonū malifactiuum ſit, malū ut ex bono exiſtēs eſt bonū, aut malū bonifactiuū ſit F & bonū, ut ex malo malum. Aut duo iterum principia, & hæc alio uno iuncta uertice. Si autem neceſſarium dicunt materię ad plenitudinem totius mundi quō materia malū? Aliud enim bonū quod neceſſariū, Quomodo autem optimus ex malo adducit quędam ad generationē, aut quō malum optimo neceſſarium? Fugit enim optimi naturam malū. Quomodo autem gignit & nutrit naturā materia mala exiſtens? Malum em̄ ſecundū quod malum, nullius eſt genitiuū aut nutritiuum: aut omnino factitiuum aut ſaluatiuū ¶ Si autem dicerent ipſam quidē non facere malitiā in animabus attrahere uero eas, & quō erit hoc uerum? Multæ enim ſuum in bonum reſpiciunt. Et quidem quō fiat hoc materia omnino in eas in malū attrahente. Itaq; non ex materia in animabus malū, ſed ex ipſo delicto. Si autē & hoc aiunt materiā omnimode ſequi & neceſſaria inſtabilis materia ex ſemetipſis collocari nō ualētibus, quō malū neceſſariū aut neceſſariū malū.

Materiā nō eē bonum nec malum

Malū ſeſum nil efficere

Alę mala unde:

Priuatio

Priuatio quō ſe habeat ad rationem mali

SEd neq̧ hoc ꝙ dicimus priuare,ſecundū uirtutē propriā,pugnat bono,uniuerſalis eīn priuatio uniuerſaliter impotēs,Particularis ꝟo non ſecundū q̄d priuatio habet uirtutem,ſed ſecundum quod non uniuerſalis eſt priuatio. Priuatione eīn boni particulari exiſtēte,nōdū malū & facta & mali natura perijt. Priuatio duplex

Boni vnā tantū cauſa,mali autem multi defectus

COlligēti autē dicēdum:Bonum ex una & tota cauſa eſt. Malum ex multis & particularibus defectibus.

Deum per bona cognoſcere mala

SCit deus malū aut bonū et apd ipm cauſę maloꝝ uirtutes ſunt beneficæ.

Malū an æternum

SI malum æternum,& creat,& poteſt,& eſt,& agit,unde ei hæc? Aut ex bono aut bono & malo,aut ambobus ex alia cauſa.

Malo nō eſſe naturam.

Oīne qd ſcdm naturā ex cauſa diſtinita gigniť ſi malū in cauſale,& infinitū nō ſcdm naturā. Neq̧ eīn in naturą eius cōtra naturā,neq̧ in artificialis arte rō,

Natura animæ an ſit principiū mali.

IGitur anima maloꝝ cauſa ſicut ignis calefaciendi & omnia quibuſcunq̧ uicina fuerit malitia replet. Bona q̄dē animę natura operatiōibus aut aliqñ q̄dē ſic habet,aliqñ ꝟo ſic. Siquidē ex natura,& eſſe eius malū,& unde ei eſſe? Ex creatrice oīm exiſtētiū optima cauſa. Sed ſi ex ea.quō ſcdm eſſentiā malū? Bona eīn oīa, eadē egenita. Si aūt opatiōibus,nec hoc ē incōmutabile. Si aūt nō ſic uñ uirtutes? Nō et deiformitate eius ſctā? Relinqť ergo malū infirmitas & defectus boni eē. B Aīæ eſſentia vnde.

Boni vna cauſa,mali multæ malū inſtabile,infinitum & indeterminatum.

OPrimoꝝ cauſa una,ſi optimo malū cōtrariū,mali cauſę multę. Nō q̄dē facti ue maloꝝ ratiōes & uirtutes,ſed impotentia & infirmitas,& mixtura diſſimilium immoderata neq̧ immobilia,& ſemper ſic habentia mala,ſed multa & infinita & indiuerſa ferentia,& his multis.

Omnia fieri gratia boni.

OMnibus etiā malis principiū et finis,erit bonū. Propter bonū eīn omnia, et quęcūq̧ bona et q̄cūq̧ cōtraria? Etem et hoc agimus,bonū deſiderātes. Nemo eīn malū reſpiciēs,facit q̄ facit. Proinde neq̧ ſubſtātiam habet malum,ſed cōtra ſubſtantiam,propter bonū,et nō ex eo factum. C Neminē ex certa ſciā facere malū.

Malum eſſe per accidens,nec proprium habere principiū nec finem

MAlo eē ponēdum ſecundū accidēs,et per aliud,et nō ex principio proprio. Itaq̧ qd factū eſt,rectū quidē eē putādū,q̄a ex bono eē putandū,q̄a ꝑpter bonū fit. Veritate autē non rectū eē. quāobrē quod non bonū,bonū arbitramur. ꝑpter.

Malum eſſe præter intentionem.

OStēditur aliud concupiſcibile,et aliud factū. Nō igiť malū eſt ex uia,neq̧ ex uiſiōe,neq̧ ex natura,neq̧ ex cauſa,neq̧ ex principio,neq̧ ex fine,neq̧ ex termino,neq̧ ex conſilio,neq̧ ex ſubſtantia. Priuatio igiť eſt malum, et defectus, et infirmitas,et immoderantia,et peccatū,et incōſpicuū, et informe, et non uiuēs et non intelligēs & irrationale,et imperfectū,et incollocatū,et incauſale,et infinitū et infecūdum,et pigrū,et infirmum,et inordinatū,et diſſimile,et multum, et tenebroſum,et in eſſentiale, et hoc nunquam et nuſquā nullū ON. Mali deſcriptio egregia.

Malum an aliquid poſſit ex admixtione boni

QVomō autē omnino poteſt malū ad bonū ex mixtione. Quod enim omni

bono expers, neq; eſt qd neq; poteſt. Etenĩ ſi bonũ & ens eſt, & cõſultoriũ, & bene potens, & actiuum quomodo poterit quid cõtrariũ bono, & ſubſtantia, & ſapientia, & uirtute, & operatione priuatum?

Malũ quid dæmoni, animæ & corpori.

NON omnia omnibus, & oĩno eadẽ ſecũdũ idipſum mala: Demoni malũ contra deiformem intellectũ, & animæ cõtra rationẽ, corpori cõtra naturã.

Bonũ prouidere omnibus, maliſq; bene uti.

QVomõ aũt oĩno mala, ꝓuidẽtia exiſtẽte? Nõ eſt malũ, ſi malũ, neq; exiſtẽs, neq; in exiſtẽtibus, & nihil exiſtẽtiũ in ꝓuiſum. Neq; eñ eſt malũ ON, cõſpicuũ ſubſiſtẽs bono. Et ſi nullũ exiſtẽtiũ non particeps boni: malũ aũt defectus boni. Nihil aũt exiſtẽtiũ priuat̃ uniuerſali bono, in oibus exiſtẽtibus diuina ꝓuidẽtia, & nihil exiſtẽtiũ nõ ꝓuiſum. Sed & factis malis optime & pulchre ꝓuidẽtia uſa eſt, ad noſtrã aut alioꝝ formationẽ aut utilitatẽ. ¶ Et ꝓprie unicuiq; exiſtẽtiũ ꝓuidet. Propt̃ qd & uanã, aut diſceptatẽ multoꝝ nõ recipimus rõnẽ, q̃ oportere aiũt ꝓuidẽtiã & inuitos nos in uirtute ducere. Corrũpere eñ naturã nõ ẽ ꝓuidẽtię. Vñ ut ꝓuidẽtia uniuſcuiuſq; naturæ ſaluatrix ꝑ ſeipſos motoꝝ, ut ꝑ ſeipſos motorũ, ꝓuidet, & oĩa, & ea ꝑ ſingula, ſiliter uniuerſo: & unicuiq; q̃ntũ ꝓuiſoꝝ natura ſuſcipit, recipit totius largiſſimę ꝓuidẽtię ęditas ꝓportiõalit̃ unicuiq; ꝓuidas bonitates.

Prouidẽtiã regere ſingula ꝓ modulo cuiuſq;.

Malũ non eſſe habere aliquid ſed nõ habere propriũ bonũ.

NOn igit̃ ON malũ neq; in exiſtẽtibus malũ. Nõ oĩno eñ malũ, ſi & malũ et fieri malũ, nõ ſcdm uirtutẽ, ſed ꝑ infirmitatẽ. Et dęmoibus q; quidẽ ſunt ex bonó, & bonũ. Malũ aũt ipſis ex ꝓprijs bonis caſu, & mutabilitates, circaq; ſimilitudinẽ & habitũ infirmitas cognate ipſis angelicæ perfectionis. Et appetunt bonum, ſcdm q̃d et eſſe & uiuere & intelligere ſubſtituuntur. Et ſi nõ appetunt bonũ, id q̃d non eſt appetunt, & nõ erit hoc appetitus, ſed uere appetitus peccatum.

ens vel ſubſtãtię.

Demoni acũ malũ unde

Peccatum ex certa malitia quantum malum

IN ſciẽtia aũt peccãtes, uocãt eloq̃a circa nõ latẽtẽ boni ſciãm, aut actionẽ infirmos, & ſciẽtes uolũtatẽ, & nõ facientes auditores quidẽ, infirmos aut circa fidẽ, aut opationẽ boni, & imprudẽtiã quibuſdã cõuenire benefaciẽdo ꝑ falſam cõuerſionẽ, aut infirmitatẽ uolũtatis. Et ſic oĩno malũ (ut ſępe diximus) infirmitas et impoſſibilitas, et defectus eſt, aut ſciæ, aut erratis ſcię, aut fidei, aut deſiderij, aut opationis boni. ¶ Et quidẽ dixerit quis, nõ uidicabile infirmitas, e cõtrario uero cõcedibile: ſiquidẽ non licitũ erat poſſe, bene ſe haberet ratio, ſi aũt ex bono poſſe, dãte (iuxta eloquia ea q̃ ſunt oportunã oibus, ſimpliciter nõ laudabile ex boni, ꝓpriorũ bonoꝝ habitu peccatũ et irratiõabilis conuerſio, et fuga, et caſus. Sed hæc a nobis quidẽ in his quæ ſunt de iuſta, et diuina iuſtificationis obſeruantia, ſatis ſecundum uirtutẽ dicta ſunt, ſecundum quã ſacrã actionẽ eloquiorũ ueritas, ſophyſticas, et ueritatẽ, et falſitatẽ contra deũ loquẽtes infirmauit, tanquam peruerſe ſapientes rationes. ¶ Nunc autem quantum ſecundum nos ſufficiẽter laudatur bonũ, ut ꝟe mirabile, ut principium et finis omnium, ut cõtinẽtia exiſtentiũ, ut formificũ non exiſtentiũ, ut omniũ bonoꝝ cauſale, ut malorũ nõ cauſale, ut prouidẽtia et bonitas uniuerſalis, et ſuperans exiſtẽtia et nõ exiſtẽtia, et mala et ſuam priuationem bonam facientem omnibus appetibile, et amabile, et delectabile, et quæcunq; alia in his palã uera oſtendit ut arbitror ratio.

Iſaiæ. 47. Pſalm. 35. Lucæ. 12. Roma. 2. Titum. 1. Iacob. 4.

Delictũ ex infirmitate q̃ re nõ excuſabile

Iacobi. 1. Libro de diuino, iuſto iudicio S. huius prius rationẽ & iuſtitiam.

Boni munera quę exiſtẽt.

¶ELVCIDATIO HVIVS CAPITIS QVARTI. DE optimo, lumine, pulchro, amore, ecſtaſi, zelo, & quia malum, neq; ON, neq; ex eo quod eſt, neq; in exiſtentibus.

Articulus V.

PRæmittitur huic capitulo titulus iſte. De optimo, lumine, bono, amore, ec-
ſtaſi, zelo, & quia malū nec eſt, neq; ex eo quod eſt, neq; in exiſtētibus. Ad
materiā ergo in ſuperioribus inceptā rediēs autor ait: [Si cōmodū ergo].i.
qa cōmodo ſum atq; conueniens eſt proſeq inchoata [in eā iā ſermone diui
nā noīationē redeam⁹].i. reuertamur iā loquēdo in noīationē illā diuinā.i.
ad tractādum de noīe illo diuino [q̄ remote theologi ſupdiuinę deitati & ab
oīb⁹ ſegregāt.i. ꝙ nomē theologi ſegregāt.i. ſegregatim ſeu ualde ſpeciali
ter attribuūt deitati ſupdiuinę.i. diuini⁹ q̄ exprimi naleat. Vel deitati ſupdi
uinę.i. ſupexcellēter & ineffabiliter deę ac pſectę & increatæ. Hinc alia litera habet. Ad ipſam
boni apellationem explicandā pgam⁹, q̄ theologi peculiariter ſummę deitati ex oīb⁹ applicāt
[ipſam (ut arbritror) diuinā ſubſiſtētiā].i. diuinā eēntiā bonitatē dicētes] De⁹ nāq; naturaliter in
pendēter, ſubſtātialiter & infinite eſt bon⁹, ita ꝙ ſua eēntia ac natura eſt bonitas pura, perfecti
onaliter infinita. Qđ cōſequēter probaꝫ à poſteriori, utputa ab effectu ipſius, & qa exiſtēdo o-
ptimū ut eēntiale optimū].i. nō accidētaliter nec participatiue, ſed ex propria natura [in omnia
q̄ ſunt extēdit bonitatē].i. ꝑpriā bonitatem cōmunicat entib⁹ uniuerſis, imo ipſoꝝ eſſentia, pſe-
ctio, ꝑprietas, & qcqd entitatis in ipſis eſt, participatio q̄dā eſt bonitatis primę & increatę [¶ Ete
nim ſicut qdē qui ſecūdū nos eſt ſol].i. quēadmodō ſol iſte ſenſibilis, cui⁹ cotidię perfundimur
uiſibili luce [non cogitās aut ꝓeligens].i. non ex prædeliberatione aut preuio cogitatu [ſed eo
B eſſe].i. ex ſui eē naturali proprietate & concreata ſibi luce, non tamē ex ſolo ſuo eſſe ſubſtantia
li ſpecifico, qa nec lux illa ſenſibilis eſt ſubſtātialis aut ſpecifica forma ſolis, ſed forma acciden-
talis & q̄litas naturalis quēadmodū calor eſt q̄litas ignis. Itaq; ſol ſuo eſſe ita [illuminat oīa quę
participare lumē ei⁹ ſecundū propriā potētia ſunt rationē].i. q̄ ex ſua natura apta ſunt partici-
pare ac ſuſcipere lumē ſolis. hoc eſt qđ ait, quæ ſecundū propriā rōnē.i. naturā & ſpeciē ſunt
potētia.i. ualētia ac diſpoſita in ſe recipere lumē ſolare, quod ita eſt, quātū eſt ex parte ſolis. De
niq; lux ſolis ſuo effectu & uirtute ſeu influentia & uigore ad multa pertingit ac penetrat, ad
quę ipſa lux eſſentialiter non pertingit: [Sic & optimū ſuper ſolē ut ſup obſcurā imaginē].i. ſic
ſummū bonū qđ eſt per infinitā eminentiā ſup ſolem materialē, tanq̄ ſuper imaginē ſeu potius
ueſtigiū obſcuꝝ ſui creatoris, ꝓſertim ſi ſol atq; cœleſtia corpora inanimata dicanꝫ, qđ uerius
ſecuriusq; ęſtimari uidetur [excellenter principale exemplū].i. ſummū bonū exiſtēs excellētiſ-
ſime principale & ideale exēplar, ex quo exēplariter ac imitatiue deducta ac producta ſunt o-
mnia. Hinc alia litera continet, ſegregate archetypū.i. ſingulari mō principale exēplar. Sicq; Exēplū qd. Exēplar qd.
exēplū improprie ſumiꝫ hic pro exēplari, cū proprie nomineꝫ exēplū, q̄d ad alterius ſimilitudi-
nē factū eſt ſeu productū: exēplar uero id ad cui⁹ imitationē aut ſimilitudinē aliqd fit [Ipſa ſub
ſiſtentia].i. ex propria ſua natura [omnib⁹ exiſtentib⁹ proportiōaliter].i. ſecūdū uniuſcuiuſq;
C capacitatem, menſurā & diſpoſitionem [ſupmittit totius bonitatis radios].i. deſup infundit lu-
ciformes & claras participatiōes cuiuſlibet ſeu cuiuſcūq; bonitatis ſeu perfectionis creatæ, qa
ab ipſo oībus deriuatū eſt eſſe, uiuere, agere, mouere & moueri. Vel toti⁹ bonitatis.i. dona
& radios ſuæ bonitatis, & procedentes ab ea, quæ eſt bonitas tota perfecta & uniuerſalis oīa
bona in ſe uirtualiter, exēplariter, cauſaliter, ſupereminēter, & ſupopulentiſſime cōprehendēs
iuxta quem modū oē & totū ac perfectū coincidūt. ¶ [Per q̄s & ſubſiſtere].i. per radios iſtos Bonitatis diuinę diffuſiō in āgelos
ſubſiſtentiā ſortitę ſunt tanq̄ per cauſas formales intrinſecas [Inuiſibiles & intellectuales oēs
& eſſentiæ & uirtutes & operatiōes per eos ſunt] Intelligentiæ nanq; ſeu angeli ſunt qdā radij
luminis increati, potentiæ quoq; ipſoꝝ & actus fluūt a radijs ipſis. Sic & omnis creatura dicit
qdā radius ſui creatoris. Porro ab eſſentia fluit uirtus ſeu potentia, atq; ab eſſentia per potentiā
cauſatur operatio rei ſimili modo, a radijs illis ſubſtantialibus. Ex quibus tanti theologi uerbis
multum roboraꝫ poſitio dicentiū non eſſe materiā ullā in angelis [Et uitā habent nō deficien- An. ſe om immaterialitas.
tem & non minoratā omni corruptione & morte].i. indeficientem perpetuā, à ſua duratiōe
imminorabilem q̄cūq; corruptiōe naturali ſeu morte, quę ſit corruptio ipſius ſubſtantialis eē.
Attamen mors culpæ & corruptio uitiorum ineſt dæmonibus, omnis quoq; creatura, inquā- Plato
tum ex nihilo eſt, de ſe in nihil uertibilis eſt, & annihilaretur niſi a ſuo creatore manuteneretur Proclus
in eſſe, ut non ſolum Philoſophi, Plato, Proclus, Auicenna: ſed theologi quoq;, Gregorius, Auicenna. Gregorius.
Damaſcenus, Anſelmus, teſtantur [& materia & generatione purgatæ] id eſt, puræ ac libe- Ioh. Dama. Anſelmus.

PP ij re a ma-

re a materia, quæ eſt pura paſſiua potētia, ſubiectum formæ ſubſtantialis ac intellectualis pfe
ctionis impeditiua [Et ab incōſtantia & fluxu & aliud aliter ſerente mutabilitate, ſurſum po
ſitæ]. i. collocatæ & exiſtentes ſuper inſtabilitatem & fluxum, ac mutabilitate ferentr, id eſt in
ducentem aliud eſſe & aliter. i. facientē aliter & aliter ſe habere [Et incorporales & Immateri
Liber cau. ales intelliguntur. ideo a philoſophis nūcupantur ſubſtantiæ ſeparatæ. De hoc in libro de cau
ſis multa dicunt, uidelicet: Intelligentia eſt ſubſtantia, q̄ non diuidit. Subſtantiæ unitæ intelli
gibiles, non ſunt generatę ex re alia. & omnis ſubſtantia per eſſentiam ſuam, non eſt generata
ex re alia: Itēq; omnis ſubſtantia ſtans per ſeipſam, eſt non cadens ſub corruptione. Omnis ſub
ſtantia ſtans per eſſentiam ſuam, eſt ſimplex & nō diuidit. Omnis ſubſtantia ſimplex, eſt ſtans
per ſeipſam: hoc eſt, per eſſentiā ſuam. Et rurſus: Omnis ſubſtantia deſtructibilis non ſempiter
Proclus na, aut eſt cōpoſita, aut delata ſuper res alias. Hinc & Proclus probat ſubtiliter, quod omne cō
uerſiuū ad ſeipſum neceſſario eſt ſimplex, indiuiſibile, incorporeū, immortale, quo ad id q̄ eſt
taliter conuerſiuum & reditiuum ad ſe [& ut intellectus]. i. tanquā mentes ſeparatæ, per ſe ſtan
tes ſine contagione materiæ [ſupermundane intelligunt]. i. deiformiter noſcunt ſimplici intui
tu ſine cōpoſitione ac diuiſione, & ſine reflexione & cōuerſione ad rerū phantaſmata [& exi
ſtentiū proprie illuminant rationes]. i. rerū rationes ac formæ ſeu ſpecies, illuminantur ac deco
rant in eis ex irradiatione altiſſimi ſuper ipſas. Hinc alia litera cōtinet, & exiſtētiū proprie ſplē
didantur ſermones. Porro aliæ tranſlationes euidentiores uidentur, quarū eſt una. Rerum rō
nes diuinis illuſtrationibus diſcunt. Alia uero, Exiſtentiū propriæ illuminant rōnibus [& ite
rū in cognata, quę propria ſunt deferunt]. i. illuminationes & cognitiones ſibi deſuper factas
in angelos ſibi propinquores & inferiores transfundunt & conſtat ex dictis, ſuper angelicā hie
rarchiā. Vnde alia ait tranſlatio: Rurſus ad propinquiora & cognata q̄ didicerunt tranſmittūt
[& habitationē ex bonitate habent]. i. manſionē in deo ac cęlo empyreo, atq; in proprijs hie
rarchijs ac choris, & in pace interna habent efficienter ex bonitate increata quæ deus eſt. Ete
Philoſo. nim teſte Philoſopho, dans formā, dat conſequentia formā, quæ ſunt locus & motus. Ex boni
tate demū ſua intrinſeca, quæ eſt eorū formalis eſſentia, conuenit eis formaliter manſio eis con
naturalis in choro ac ordine ſuo ſaltem inchoatiue. Ex bonitate uero & excellētia meritorum
ſuorum ſortite ſunt completiue diſtinctas ac proprias manſiones. Vnde Saluator dr prōpſit:
Iohan. 14. In domo patris mei manſiones multæ ſunt. hoc eſt, diuerſi gradus & collocationes præmio
rum, iuxta diuerſos gradus diſtinctioneſque meritorum. Alius textus habet, Habent item
ex bonitate conſtantiam, id eſt, permanentiam ſeu firmitatem in bono [& fundamentum eis
inde eſt] id eſt, ex bonitate habent radicationem ac ſtabilimentum in deo, in quo per bonita
tem uirtutū & gratiæ ab exordio manſerunt fundatæ, & p conuerſionem ad ipſum ac beatificā
uiſionem, cōfirmatæ & immobilitatæ ſunt in creatore [& continentia]. i. cōſeruatio [& cuſto
dia]. i. tuitio ac ſecuritas ab omni nocumento [& refectio bonorum]. i. epulatio felix, iuxta il
Pſal. 35. lud: Inebriabuntur ab hubertate domus tuæ [& eius appetentes]. i. eandē refectionē q̄ habēt
1. Petri. 1. iugiter cupientes, qm̄ nunq̄ faſtidiūt ipſam, imo ſatietas & appetitus ibi ſunt ſimul in eodē. Ete
nim teſte ſummo Apoſtolo in ipſum deſiderāt angeli proſpicere [& eſſe & bene eſſe habēt]
ex ſummo bono, utputa pfectionē primā & ſecundam. i. perfectionē ſubſtantialē & acciden
Proclus talē. Propterea aſſerit Proclus: Ab eodē habet res eſſe & bene eſſe. In libro quoq; de Cauſis, pro
Liber cau. poſitione 18. inducitur: Res omnes habent eſſentiam propter ens primū & res oēs uiuæ, ſunt
motæ per eſſentiam ſuā, propter uitam primā, & res omnes intelligentes, habent ſcientiā pro
pter intelligentiam primā. i. a primo intelligente atq; ſciente, ut ibidē in commentario exponit
[& ad eam, ut poſſibile reformatæ & bene ſpecificatæ ſunt]. i. ad primā ac ſummā bonitatem
conuerſæ, reductæ & configuratæ ſunt quantū per naturam ipſis poſſibile eſt. Sunt namq; cō
ſtitutæ in termino ſuæ perfectionis, & potentialitas in ipſis ad actū perfecte redacta eſt, præ
ſertim quantum ad eſſentiale præmium earundem, felicitatemque principalem [ex his quæ
poſt ſe ſunt communicant] id eſt, mentes illæ angelicæ ſuperiores, ex donis & bonitatibus ſibi
diuinitus diſtributis diffundunt ac largiuntur inferioribus angelis [ut diuina lex ſuggeret] id
eſt, ſecundum quod ordinatio ac iuſſio dei ipſis præfigit, inſtigat, hortatur [in eas ex bono pro
deūtibus donis]. i. muneribus diuinarū influxiōum ac illuminatiōum procedētibus & deſcē
Ordines angelorū eſſe ab ipſo bono tibus in mētes illas inferiores ex ſummo bono per mentes ſuperiores [¶ Inde eis ſuper ornati
ſunt ordines] id eſt, ex illa influxione & illuſtratiōe diuina, diuerſi ac decori & pulchræ orna
ti chori & ordines ſunt in angelis de quorum officijs, diſtinctionibus & diſpoſitionibus tracta
tum eſt libro de angelica hierarchia [ad ſeinuicem unitates] id eſt mutuæ uniones, ſeu aptæ
con

counitiones,ſecundum q̄d ſapientis eſt ordinare,[inter ſeinuicem locationes].i. conſtitutiones
omnium & ſingulorum in conuenientibus locis ad inuicem, ſecundum q̄d angeli dicuntur eſſe
in locis diffinitiue, [inconfuſæ diſcretiones].i.diſtinctiones & differentiæ abinnicem nalde de
core, quoniam ſpecies rerum concatenatæ & counitæ ſunt, quemadmodum numeri,[ad me-
liores reductiuæ minorum uirtutes].i.uires, idoneæ ad reducendum ac conuertendum mētes
inferiores ad ſuperiores pro illuminatione ſuſcipienda ab illis,[circa ſecunda pronidentiæ ma-
iorum,].i.actiuæ pronifiones ſuperiorum angelorū circa inferiores & circa humana,[propri-
arum uniuſcuiuſq; uirtutum cuſtodiæ].i.obſeruationes uirtutum propriarum uniuſcuiuſq; an
geli.Nam nnuſquiſq; illorum incōfuſe cuſtodit & explet quod ſpectat ad ſe,nec terminos ſibi
præfixos tranſgreditur,ideo ſubditur:[& circa eas non labentes ambitus].i.circunſpectiones
& perambulationes in executione ſpectantium ad ſe nequaq̄ erroneæ, [circa appetitum opti
mi immutabilitates & ſublimitates].i.inuariabiles ac ſublimes appetitiones & affectiones ſum
mi boni,in quod indeuiabiliter feruntur,tendunt ac fixæ ſunt,]& quęcunq; alia dicta ſunt a no
bis in eo].i.de appetitu iſto ſeu in tractatu,[de angelicis proprietatibus & ordinationibus[.i.in
libro de cœleſti Hierarchia,ſed quæcunq; ipſius cœleſtis[hierarchiæ ſunt angelicæ mundatio
nes].i.uniuerſæ purgationes actiuæ & paſſiuæ quæ ſunt in tribus angelicis hierarchijs.[Et ſu
per mundani luciducatus,].i.illuminationes ſupernæ ac directiuæ.[Et conſummationes toti9
B perfectiōis angelicæ[.i.perfectiuæ actiones, ntputa tres actus hierarchici angelicorū ſpirituū.
[ex cauſaliſſima & fontali ſunt bonitate,] .i.a primo increatoq; bono,a quo eſt omnis cauſali-
tas,fœcunditas influentia creaturarum, & bonum illud omnipotens eſt incomparabiliter cau Liber cau.
ſale:fœcundum, operatiuum, utputa infinitæ opulentiæ in ſeipſo, iuxta illud libri de Cauſis:
Primum eſt diues in ſe, & diues in alijs.[Ex qua & deiformedonatum eſt eis] id eſt, ex bonita-
te illa præſtitum eſt angelis ꝙ ſunt deiformes, hoc eſt, pręcęteris creaturis creatori ſimiliores, ut
puta ſolum intellectuales, immateriales ſimplici intuitu, & infallibiliter intelligentes:[& eluce
re in eis occultam bonitatē].i.ꝙ incomꝓhenſibilis bonitas, liberalitas, perfectio dei in ipſis prę
clarius fulget ac repræſentatur.[Et eſſe angelos tanq̄ enunciatores diuini ſilētij,].i. ꝙ ſunt pri
mi præcones ac nuncij denuncianres eccleſiaſticæ hierarchię ea quæ deus in ſeipſo diſpoſuit,
concepit, decreuit, & inferioribus inſinuare propoſuit, prout ſuper angelicam hierarchiam ex-
preſſum eſt. Nam & angelus interpretatur nuncius, eſtq; nomen officij, non naturę, ſecundū
Gregorinm.[Et ut luminaria clara].i.ꝙ uere ſunt ſplēdida luminaria, intellectualis luminis co Gre.ho.34
pioſe contentiua, ac alijs infuſiua[in abditis exiſtentis interpretatiua].i.expoſitiua ſecretarū *alyſis.
ueritatum in abſcondito ſapientiæ dei theſauro latentium,[præmiſſos].i.nuncios ad talia re-
uelanda deſuper miſſos anteq̄ fiant. Conſequenter oſtenditur, qualiter animabus rationalibus
ſuo modo communicantur diuina chariſmata.[¶ Sed & poſt illos ſacros & ſanctos intellect9] Bonitatis
id eſt, poſt mentes illas ſupernas immaculatas & uirtuoſas, in intellectu & affectu in ſe & in diuinæ in
ſuis operib9,[animæ & quæcunq; ſunt animarum bona per ſumme optimam ſunt bonitatē] ra tionales
id eſt animæ & cuncta naturalia atq; gratuita bona earum, producta ſunt a ſuperoptima boni animas et
tate,[amatrices eas eſſe habendi eſſentialem uitam].i.ꝙ ipſe animæ amant & cupiunt habere ſuaſ
ac retinere uitam naturæ, & ipſum uiuere primum, ꝙ ſecundum philoſophum eſt ipſis uiuenti philoſop.
bus eſſe, a quo uiuere intrinſeco, primo, eſſentiali, animabus communicato, deriuatur ac proflu
it uiuere ſecundum, id eſt, actio nitalis,[inſolubile ipſum eſſe & poſſe ad angelicas intentas ui-
tas, eas ut optimas ductrices in omnium optimorum bonitatem principalē reduci, id eſt, incor-
C ruptibile & immortale eſſe rationalium animarum, reduci ad ſummam bonitatem, a qua opti-
ma quæq; fluxerunt,[& inde emanantium illuminationum in participatione fieri,] id eſt effi
ci & conſtitui in participatiōe illuminationē emanātium a ſumma bonitate. [ſecūdū ſummā
anologiā,].i.iuxta maximā proportionē, capacitatē & habitudinē ipſis poſſibilē. Et deiformi-
tatis donationem ut virtus participare].i.partim ſuſcipere etiam diuinas ꝓprietates, ut immor
talitatē, intellectualitatē, liberūq; arbitriū, vt virtus.i.q̄tū poſſibile eſt, & poteſtas aīę ſe extēdit,
q̄ facta eſt in vmbra intelligētię, & vim intellectiuā habet defectuoſam ac diſcurſiuā,[& quæ
cunq; alia a nobis in hisq̄ ſunt de aīa, enumerata ſunt].i.alia oīa dona q̄ ſortita ē aīa, q̄ enume
rauimus in tractatu quē de aīa cōpilauim9, habet aīa ipſa a bono illo ſuꝑmo. Quo cōſtat ꝙ bea
tiſſim9 Diony. librū q̄q; de aīa edidit, quē vtinā haberem9.[Sed & de ipſis, ſi oportet dicere, irra bonitatem
tionabilibus animabus aut animalibus,] id eſt, ſi oportet aut expedit loqui de irrationabilibus diuinā in ir
animabus ac brutis, quæcunque aerem ſecant,] id eſt, volando aerem diuidunt, & percuſſio rationabili
ne alarum ſuarum efficiunt ſonum. Vnde in libro Sapientię dicitur: Commotis alis aerem ver buſ ſuea ri Sapien.5.
berant[& quæcunque in terra gradiuntur]ut greſſibilia ſeu progreſſiua[& quęcunque in ter
ra extendunt,]ſicut reptilia,[& in aquis vitam aut in mari & in terra ſortiētia].i.quæ gignitur

& uiuunt, uel in terra, uel in aquis, aut in utroq;, ut piſces aliqui, & aues ꝗ plurimæ, & de quorum productione originali legitur in Geneſi. [& quæcunq; ſub terra cooperta uiuunt & obruta] id eſt, in foſſa ſeu preſſa [& ſimpliciter, quæcunq; ſenſibilem] id eſt, ſenſitiuam, [habent animam aut uitam & hæc omnia per optimum animãtur] id eſt, omnia iſta uitam ſuam a ſummo bono mediate aut immediate participant per generationem aut creationem, [& uiuificantur] a fonte uitæ, nõ formaliter intrinſice, ſed effectiue [germina omnia,] ut plantę & gramina, arbores, [nutritiuam & motiuam habent uitam ex optimo: & quæcunq; ſit inanimalis] id eſt, nõ animali, [& non uitalis eſſentia] ut elementa & plurima mixta & mineralia, [per optimum
Roma.xi. eſt] id eſt ab optimo deo ſunt, ex quo, per quem, & in quo ſunt omnia, [& per ipſum eſſentialẽ habitum ſortita] id eſt, a ſummo bono ſumpſerunt habitum eſſentialem, id eſt, formam ſubſtã-
Bonitas diuina quõ inueniatur in materia prima tialem, quæ eis eſt ueluti habitus quieſcens, inhærens, ſeu naturalem inclinationem. [¶ Si autẽ & ſuper omnia exiſtentia eſt] id eſt, quoniam bonum increatum æternũ excellit & excedit cũcta creata quæ ſunt [quomodo igitur eſt optimum?] non utiq; quaſi inter illa contentum, aut tanꝗ unum illorum [& informe formificat]. i. qualiter ipſum nõ formatum ab aliquo, alia format? [& in ſe ſolo & non eſſentiale] id eſt, in ſeipſo ſeparate exiſtens, nec alicui alteri eſſentiale; [eſſentiæ excellẽtia eſt] id eſt, omis eſſentiæ creatæ eſſẽtia eſt, id eſt, cauſa ip...us eſſẽtialitatis & excellentiſſima eſt eſſentia [& non uiuens] uita limitata, ſeu ita ꝙ in ipſo ſit aliud uiuẽs, aliud uita [ſuperans uita] id eſt, uita omnem aliam uitam tranſcendens [& non intelligens] per intellectionem a ſe diſtinctam. Eſt [ſuperans ſapientia] id eſt ſapientia tranſcendentiſſima [& quecunq; in optimo informium ſunt] id eſt, in deo optimo fonte exemplarium rationum, a quibus
Superemi nentia reliqua cuncta formantur, & ipſe a nullo formatur. Sic informia quædam cenſentur, ſunt [ſupereminentiſſimæ ſpecificationis] id eſt, diſtinctionis ſuperaltiſſimæ. Diſtinctis namq; & proprijs & ſpecialibus rationibus ſeu exemplaribus ſimilitudinibus ac ideis, deus ęternus uniuerſa
Auguſti. cognoſcit & operatur, ut in libro lxxxiij. quæſtionum loquitur Auguſtinus. [Et ſi iuſtũ] eſt [dicere optimum quod eſt ſuper omnia exiſtentia]. i. ſummum & incomparabile bonũ. [Et id quod non ON appetit]. i. materia prima naturali inclinatione formam ſubſtantialem appe
Philoſop tendo, quæ eſt participatio quędam primi ac puri actus, videlicet dei, ſicut ait philoſophus: Materia appetit formam, quemadmodum turpe pulchrum, & fœmina maſculum. Deniq; materia prima ſecundum ſe conſiderata, dicitur non eſſe ſeu non ens: quoniam eſt pura potentia & inſinitum entium, ſicut deus dicitur purus actus & primum ens. Eſſe autem eſt a forma. Nam forma eſt quę dat eſſe. Hinc Platonici poſuerunt bonum ante ens, & bonum latius participari ꝗ ens, atq; materiam primam eſſe bonum, quia ordinatur ad bonum, puta ad formam, non tamen eſſe ens. In quibus ſanctus Dionyſius videt ſequi Platonem. Nam in iſto volumine prius
Proclus tractat de bono, ꝗ de ente. Hinc Proclus Platonicus ſecũdo theoremate elemẽtationis ſuæ theo
Idem logicæ aſſerit: Materia quidem ex vno ſubſiſtens, entis ſecundũ ſe eſt expers ſpeciei. Et iterũ: Ipſum quod non eſt, appetit bonum [& contẽdit quomodo in optimo eſſe]. i. materia quaſi conatur & certat naturali deſiderio eſſe in optimo. i. ſummũ bonum participare [& hoc eſſe ente ſupereſſentiali iuxta omnium ablationem]. i. ſic exiſtendo in ente primo per participationem, ut ſit etiam ipſa ens: quæ ſecundum ſe nec eſt quid, nec quale, nec quãtum, ſecundum philoſophum ſeptimo metaphyſices. Ente inquã ſupereſſentiali iuxta omnium ablationẽ. i. ente primo, puta in deo, qui eſt ens ſupereſſentiale, per abnegationem uniuerſorum ab ipſo: quoniam non eſt ens nec aliquid omnium, prout res creatæ, & prout capere poſſumus, ſed modo in inſinitum ſublimiori, nobis prorſus incomprehenſibili. [¶ Sed quod quidem nos in medio præ
Bonitas diuina in corporibus cœleſtibus termiſſum effugit]. i. id quod iam ſupra omiſimus tangere. Vnde alia tranſlatio continet. Quod nos in medio ferme fugerat [& cœleſtium principum & ſublimitatũ cauſa optimũ]. i. ſummum bonum eſt cauſa effectiua exemplaris ac finalis omnium ſupernorum principatũ & ſub
Sapien xi. limitatum & poteſtatum, imo & terminationum ac finium. Omnia quippe in numero, pondere & menſura conſtituit, & intrinſecos rerum fines ſeu terminationes inſtituit ac effecit ter-
Iob. 14. minos quoq; extrinſecos, terminos item durationis, ſecundum illud: Conſtituiſti terminos eius
Iob 18. qui præteriri non poterunt. Vnde & in lib. Iob aſſeritur: Vniuerſorum finem ipſe conſiderat.
Iob 38. Et rurſus in eodem libro: Vbi, inquit, eras quando ponebam fundamenta terræ? Quis poſuit
Inaucta, vel innominata menſuras eius? Circundedi terminis mare [non aucta & innominatiua]. i. cauſa inaugmentabilis nec nominabilis. Vel vt alij textus habent, non variata, id eſt, inuariabilis cauſa. Vnde ſubiungitur [& omnino immutabili eadem latitudine]. i. iugiter eſt exiſtens in amplitudine ſuæ poteſtatis eadem & incommutabili [& conſonantium] id eſt, cauſa eſt conſonantiarũ & proportionum cœleſtiũ motuum. Quod non eſt intelligendum, quod iuxta Pythagoricos ſit ſonus

realis,

realis,conſonantiaq́ corporalis in cœleſtium motibus corporum. Propter quod alius habet te
xtus,motuum quoq; quiete & ſine ſtrepitu vires ſuas agentium. Qđ doctrinæ Ariſtotelis cō Philoſop.
ſonat[ſic oportet dicere].i.quia ſic expedit loqui[maxima cœleſti via].i.bonum illud ſupremū
eſt cauſa in ampliſſimo cœlorum ſpatio ac itinere[motuum]cœleſtium[& ſideralium ordinū] Ion 19.
.i. coordinationis ſtellarum. Vnde dominus ait ad Iob: Nunquid noſti ordinem cœli?aut po-
nes rationem eius in terra?[& decoroſitatum]id eſt,pulchritodinē. Nempe vt in primo Thi Plato
mæi habetur,incomparabili pulchritudine mundos conſiſtit,[& luminum,]quibus cœleſtia
corpora radiant & ornantur[& collocationum].i.ſituum & poſitionum[& ſingularum ſtel
larum permeabilis multimodæ motionis]id eſt bonum illud æternum eſt cauſa prima ac prin-
cipalis, q̃uis forſan non immediata multiplicium motuum ſiderum', qui motus ſunt permea-
biles,quia complentur quotidie in reuolutionibus ſuis, mouenturq́ motu propriæ ſphæræ, ac
motu mobilis primi.[Et eius qui eſt duorum luminarium]id eſt,etiam cauſa eſt motuum ſolis
& lunæ[quæ eloquia uocant magna]. Vnde in Geneſi habetur: Dixit deus, Fiant luminaria Gene. 1.
in medio cœli. Et fecit deus duo magna luminaria,quoꝝ unū ſecundū apparentiā magnū uo
catur,qa propinquiſſimū elemētis: aliud ſcdm̄ ueritatē, qđ eſt in medio planetaꝝ, ſcdm̄ Ptolo-
mæum alioſq́ cōmuniter,q̃uis Ariſtoteles putauerit ſolē proximū lunæ,[ab eiſdē in eadē cir- Philoſo.
cūmeabilis reuolubilitatis].i.ſummū bonū eſt cauſa reuolutiōis luminariū hoꝝ ab oriēte in oc-
B cidentē,& ecōuerſo[ſcdm̄ q̃ apud nos dies & noctes terminatę].i.ex curſo & motu ſolis & lu
nę,accipiunt & terminant in terra dies & noctes[& mēſes & anni mēſurati.] Nā ex cōpletiōe
motus lunę in ſphæra ſua ex motu primi mobilis,ſumit nomē & duratio mēſis. Porro ex huiu
ſcemodi cōpletiōe mot⁹ ſolaris,ſumūt anni. Hinc legit in Geneſi: Sint in ſigna & tēpora & mē Gene. 1.
ſes & annos. Et in Ieremia: Hæc dicit dn̄s,q dat ſolē in lumine diei, ordinē lunæ atq; ſtellaꝝ in Ieremię 31.
lumine noctis. Eccleſiaſticus quoq; ait: Luna oſtētio tp̄is & ſignū ęui,menſis ſcdm̄ nomē eſt e- Eccle. 43.
ius. Hinc ſubdit:[Tēporis & eoꝝ q̃ in tp̄e ſunt,circulares motus ſegregant & numerant & or
dinant & continent]id eſt,luminaria iſta diſtinguunt, & numerabiles reddont orbiculares re-
uolutiones quæ fiunt in tempore,ac tempore menſurant & ordinant eas cauſaliter, ac cauſant
unam poſt aliam, ſicq; uirtualiter continet ipſas. [Quę ſi quis dixerit de ipſo per ſe ſolari radio] De luminis natura
id eſt quod inconueniens eſſet idē aſſerere de luce ſeu radio ſolis,quod ſcilicet ex primo fit bo-
no,& cauſet diem diſtinguatq́ tempora,imo & ualde diuerſos, miros & multos parat effectus
in terra,[Ex optimo enim lumen & imago bonitatis]id eſt,lumen hoc ſicut & cætera lumina
quæ originaliter a ſummo bono fluxerunt,ſunt euidentes imagines bonitatis increatæ, alia or
nando, ſe undiq; diffundendo,omnia clarificando. Nam & ipſemet deus lux appellatur. Vñ 1. Iohan. 1.
Iohan. Deus ait lux eſt, & tenebrę in eo nō ſunt ullę. Hinc addit.[Deinde & lucis uoce laudat Diuinitas quo laudetur lucis nomine
optimum]id eſt,deus qui ſummum eſt bonum, laudatur & deſignatur nomine lucis ut apud
Iohannem: Erat lux uera, [uelut in imagine principalis forma manifeſtata,]id eſt, ſicut uere Iohan. 1.
ſumma & exemplaris forma, reſultans, reſplendens & notificata per ſuum effectum tanto eui
dentius,quanto effectius ille clarior eſt ſimilitudo primi & ſummi opificis.[Sic enim omnium Summitas
†ſummitas diuina bonitatis]id eſt, bonitas increata, apex & ſummitas omnium rerum,[a ſub- tis
limiſſimis & maximis eſſentijs uſq; ad nouiſſima peruenit]id eſt,a ſupremis ſuis effectibus ſu-
pernis ſpiritibus,operando & influendo,non locum mutando,deſcendit uſq; ad infimos ſuos
effectus[& adhuc ſuper omnes eſt]id eſt uniuerſis & ſingulis eminet, nullibi terminatus neq;
C incluſus[neq; his quæ ſurſum ſunt anticipantibus eius excellentiam]id eſt,ita quod nec ſup-
mæ illæ creaturæ creatoris ſui excellentiam, perfectionem, immenſitatem præpediant, attin
gant aut conſequantur[neq; his quæ deorſum ſunt]id eſt,nec inferiora creata [ambitū tranſ
gredientibus]id eſt, infinitatem dei qua omnia intra ſe claudit & continet , exeant, effugiant
aut euadant. Iuxta illud Pſalmi: Quo ibo a ſpiritu tuo? & quo a facie tua fugiam? Si aſcendero Pſalm. 138.
in cœlum tu illic es &c. In Iob quoq; legitur: Excelſior cœlo eſt, & qd facies? profundior infer Iob. 11.
no, & unde cognoſces? lōgior terra mēſura ei⁹, & latior mari. Ad ipſum ergo humiliter cōfu-
giamus,cuius maieſtatem effugere nequaq̃ ualemus. Deniq; concordat p̄dictis quod theore-
mate xiiij. loquitur Proclus iuxta ſuum modum loquendi: Omnes deorum potētiæ de ſurſum Proclus
inchoantes, & per proprias procedentes medietates, uſq; ad extrema deueniūt, & uſq; ad loca
circa terram. Additq; in cōmentario: Neq; enim illas impedit aliqd,nec prohibet præſentiam
ad om̄ia. [Sed & illuminat potentia om̄ia]. i. cuncta illuminabilia, q̃ ſcilicet illuminatiōis ſunt
protin⁹ ſuſceptiua, deus illuminat, imo & ſępe illuminatiōis in capacitatē ac obicē tollit, ac gra
tiæ impedimenta, ut patet in his quos gratioſiſſime præuenit.[Et quæ non ſunt, facit]per cre
ationē p̄cipue, dicente apoſto: Vocat ea q̃ non ſunt, tanquam ſint[& uiuificat] quædam uita Rom. 4.

naturæ, quædã vita gratiæ, quædam vita gloriæ, [& cõtinet] id eſt, conſeruat, [& perficit,]
mouendo & inclinando ad congruam operationem ac debitum finem, [& menſura eſt exi-
philoſop. ſtentium] iuxta illud philoſophi: In omi genere primum eſt menſura poſteriorum. Verumtñ
deus ſupbſidictus, & ſupſublimus eſt mẽſura extrinſeca cõmunis excedens, cunctis finẽ impo
nens, vniuerſa determinans, notificans & coarctans. Hoc eſt, quod theoremate cxvii. aſſerit
Proclus Proclus: Omnis deus menſura eſt entium. Multitudines enim entiũ determinat & menſurat
[& æternitas]. Deus quippe eſt ſua æternitas, nec æternitas eſt dei mẽſura, niſi ſecundũ ratio
nis conſideratione, [& numer⁹]. Deus eſt ſimpliſſima vnitas, nec eſt numer⁹ de gñe quãtitatis,
nec numer⁹ numerat⁹ prędicamẽtalis, quãuis ſit trinitas. Sed dicit numer⁹ numerãs, ſupexce
dẽs, vt cauſa oĩs pluralitatis, [& ordo]. i. cauſa ordinis vniuerſi, [& ambit⁹]. i. cũcta circũiẽs &
intra ſe claudẽs: ſicq̃ dicit numer⁹, ordo & ambit⁹ p cauſã, [& cauſa & finis]. i. cauſa effectiua
atq̃ finalis. [Sic & diuinę bonitatis ſignificatiua, imago magn⁹ hic & plen⁹ luce & ſp lũie ſol]
Hic oſtẽdit p ſimile, qđ dixit de deo: magnus, inquiẽs, hic ſol. i. ſol viſibilis, planetas cæteros ac
ſidera vehemẽter excedẽs magnitudine corporali, virtute cauſali, luce, multeplicíq̃ effectu: Et
uidẽs dei imago, quantũ ad multa, plenus luce in ſe & lumine, q̃d influit alijs, ideo ſubdit: [ſecũ
dum multã boni cõſonãtiã]. i. imitatiuã aſſimulationẽ, [& oĩa q̃cunq̃ eũ participare poſſunt
illuminat], ſicut exp̃ſſum ẽ, [& ſuperextẽtũ habet lumẽ in oĩa] q̃ſi parat⁹ illud impẽtiri ac ſop
fundere oĩbus ſuſceptiuis, [expãdẽs in viſibilẽ mundũ]. i. ſuper totũ corporale vniuerſum, ad
naturalẽ ordinẽ ac habitudinẽ ſpectãs. Nõ eñ illuminat cœlũ empyreũ, nec corpora glorifica
Iſaie 60. ta in ipſo. Vñ in Apoc. dr: Ciuitas nõ eget ſole neq̃ luna. Iſaias q̃q̃ ait: Nõ erit tibi ſol ampli⁹
Apoca. 21 ad lucẽdũ p diẽ, [ſurſumq̃ & deorſũ ꝓprioꝝ radioꝝ claritates] immittit. [Et ſi qd eas nõ partici
pat, hoc nõ infirmitatis aut breuitatis eſt illuminatiuæ ei⁹ diſtributiõis. i. nõ cõtingit ex defectu B
aut ꝑuitatę virtutis illuminatiuę ipſius ſolis, q̃ diſtributiu⁹ eſt luminis ſui cũctis capacib⁹, [ſed p
aſſumptiõis lũis importunitatẽ]. i. ex aliq̃ indiſpoſitiõe materiæ ad ſolaris lũis aſſũptionẽ. i. pti
cipationẽ nõ repãſoꝝ lũis in pticipationẽ. [Itaq̃ multa ſic ſe habẽtiũ radi⁹ trãſiẽs]. i. lumẽ ſolis
multa incapaciũ ſuæ claritatis ptrãſit, [q̃ poſt illa illuminat]. i. etiã illa illuſtrat poſtq̃ facta fue
rint apta illuminari, [& nihil ẽ viſibiliũ q̃ nõ recipiat]. i. in q̃ nõ recipiat lux ſolis, q̃tũ eſt ex parte
ipſius, [ſcdm̃ ꝓpriæ claritatis ſupexcellentẽ magnitudinẽ]. i. iuxta exhuberãtiſſimã plenitudi
nẽ lucis ſolis, q̃ tãta eſt, ꝙ cũctis capacib⁹ p̃ſto ẽ. [Sed & ad gñationẽ ſenſibiliũ corpoꝝ cõmit
titur]. i. ſimul cũ radijs & influẽtijs alioꝝ cœleſtiũ corpoꝝ deſcẽdit] cõfert ac mittit ad mixtoꝝ
Philoſop. ꝓductionẽ, & ad vitã ea mouet] ꝓpter qđ ait philoſoph⁹: Homo generat hoĩem & ſol, [& nu
trit, & auget, & ꝑficit, & purgat, & renouat.] Ad oĩa eñ iſta diſponit vt cauſa diſpoſitiua, vni
Philoſoph uerſalis, inſtrumẽtalis ac ſecũdaria, nõ vt de⁹, quẽadmodũ plurimi putauerũt. Nam vt Ariſto.
iij. de aĩa nominat ſolẽ deorũ virorũq̃ patrẽ, nutrimẽata etiã gñatoꝝ ꝓducit, [& mẽſura ẽ &
numer⁹ horaꝝ, dieꝝ, & toti⁹ ſcdm̃ nos tp̃is lux,] i. lux illa ſolis ſeu radius, eſt cauſalr̃ mẽſura &
Iohan. Damaſcenus numerus tp̃is. Veꝝ his obijci poſſet, q̃d loqtur Damaſcenus li. ij. Græci p ſolis & lunæ ortũ &
occaſũ & cõcurſũ eoꝝ, aiũt oĩa diſpẽſari q̃ ſecũdũ nos ſũt. Nos aũt dicim⁹ ꝙ nõ ſũt cauſa alicu⁹
eoꝝ q̃ ſiũt, nec gñatiõis neq̃ corruptiõis eoꝝ q̃ corrũpũt. Signa vero ſũt imbriũ trãſmutatiõis q̃ F
aeris. Et reſpõdẽdũ ꝙ Damaſcen⁹ efficaciter & catholice probat, ꝙ nõ ſũt cauſę directę aut co
actiuę actuũ humanoꝝ, p̃ſertim q̃tũ ad partẽ hoĩs ſuperiorẽ, intellectualẽ ac liberã. Porro ꝙ ait
eos nõ ẽẽ cauſam gñatiõis & corruptiõis, nec gñabiliũ & corruptibiliũ, pie exponẽdũ ẽ, ꝙ ſcʒ
nõ ſũt cauſæ taliũ dñatiuæ & ptãtiuæ, vt poſuerũt idololatrę: nec ſũt p ſe, ſed q̃ſi p accidẽs cauſę
Philoſo. corruptiõis. Vñ ſecũdũ philoſophũ, ſol ſuo acceſſu ad nos in zodiaco, ẽ cauſa gñatiõis & reno
uationis in inferiorib⁹ iſtis: ſuo vero receſſu, cauſa ẽ corruptionis, quẽadmodũ ignis ſua elonga
Effectus ſolis qui tione fert cauſa infrigidatiõis, & nauta ſua abſentia cauſa naufragij. ¶ Inſuper effect⁹ ſolis & lu
minis eius, ſũt multi. Tẽpora nanq̃ diſtinguit, tẽporales anni vices, ac verſiones, puta ver, æſta
tem, autũnũ, hyemẽq̃ inducit, gelida reſoluit, mollia q̃dam conſolidat, & dura q̃dam reſoluit,
fructus maturat, aperit flores, terrã & arbores ornat folijs, graminib⁹, herbis, virgultis, ſicq̃ fu
turę reſurrectionis & renouationis atq̃ in melius cõmutationis typũ p̃monſtrat, vapores diuer
ſimode eleuat & diſponit, lętificat & decorat mundũ inferiorẽ, medicinalis eſt & ſuauis oculis
ſanis. ¶ Præterea de hac luce ſubiungit princeps iſte theologoꝝ vnũ proſus notabile. [Illa eñ
Gene. 1. eſt lux, & ſi tũc imperfecta erat]. i. q̃uis informis fuerit q̃ñ creata eſt, ſcʒ prima die. [Quã qdẽ
diuinus dixit Moyſes]. i. quam ſanctus Moyſes aſſeruit [& ipſam illã terminaſſe primam ſecũ
dum nos dierum trinitatem. i. feciſſe ac formaſſe trinitatẽ dierum, id eſt, primos tres dies ſecun
Gene. 1. dum nos. i. dies ſucceſſiuos ac temporales, quibus homines aſſueti ſunt, antequam quarto die
factus eſt ſol, cuius motu cauſatus, inceptus & terminatus eſt quartus dies, vt patet in Geneſ.

Ex qui

Ex quibus uerbis eſt euidẽs, ꝙ ſanctus Dionyſius in ſcripturis ſtudioſiſſim⁹, & in earũ intelligẽ
tia ab apoſtolis ac apoſtolicis uiris, præſertim a Paulo ac Hierotheo inſtructus (ut ipſemet fre
quenter teſtatur) dies illos primæ creationis rerũ de qbus locutus eſt Moſes, intellexit & intelli
gẽdos edocuit de temporalibus & ſucceſſiuis diebus, in quorũ q̃rto perhibuit ſolem factũ. Idẽ ibidem
Leo papa affirmat, & uniuerſi doctores catholici latini & Græci atq; Hebræi, qui ante Augu- Leo papa
ſtinũ fuerunt. Nec Auguſtinus expoſitionẽ ſuam nouã, antea inauditã poſuit aſſertiue ſed o- Auguſt.
pinatiue loquẽdo. Idcirco quod qdã doctores ſcholaſtici eam aſſertiue ſequũtur non cenſetur
laudabile, prout de hoc ſuper ſecũdũ Sententiarũ diffuſius ſcripſi. Per hoc quoq; aſſerit ſolẽ factũ Diſt. 13. 14
eſſe de luce illa, inſinuat ſolẽ eſſe naturæ elemẽtaris. ¶ Cõſequẽter declarat q̃liter in prætactis
bonitas increata inſtar luminis ſolis ſe habet. [¶ Et ſic qdem oĩa ad ſemetipſam bonitas cõuer
tit] id eſt, bonitas dei, uniuerſa creata ad ſeipſam tãquam ad omniũ principalem ac ultimum fi
nem ordinat, inclinat ac mouet, a q̃ omnia naturaliter appetũt conſeruari. Vnde in Prouerb.
aſſeritur: Vniuerſa propter ſeipſum operatus eſt dñs. Qui in Apocalypſi fatet: Ego ſum prin Prouer. 16.
cipiũ & finis. Porro creata diuerſimode cõuertũtur ad deum. Iuxta illud in Proclo: Omne ens Apo. r. 22. Proclus
ſubſtantialiter cõuertitur ſolum, aut uirtualiter aut etiã cognitiue. Nec obſtat quod quædã ob
ſtinate & inauertibiliter ſunt a deo auerſa, ſicut & quidam non eſſe deſiderant, quia hoc totum
innaturale eſt & prorſus per accidẽs [& principaliter congregatrix eſt diſperſorũ] .i. bonitas
ſumma ea quę ab inuicem ſunt diſtincta, diuiſa, contraria, reducit, colligit & in unum redigit
ordinẽ rerũ, ut patet de elementis ac alijs multis, ꝙ & eminẽtius agit in intellectualibus creatu
ris. Vnde Iohãnes ait: Ieſus moritur⁹ erat pro gente, ut filios dei qui erant diſperſi, cõgregaret
in unum. Hinc alibi faſſus eſt: Qui nõ colligit mecũ diſpergit, &c. [ut principalis & unifica dei Matt. 12.
B tas] cuius eſt multa in unũ reducere. Propter ꝙ dixit: Alias oues habeo q̃ nõ ſunt ex hoc oui- Ioan. 10. pro. 13
li, & illas oportet me adducere, & fiet unus paſtor & unũ ouile. Hinc Proclus thoeremate 13
elemẽtatiõis theologicę fatur: Omne bonũ unitiuũ eſt participãtiũ ipſo, & omnis unitio bonũ
& bonũ uni idẽ. Etenim bonũ eſt ſaluatiuũ entiũ omniũ, propter ꝙ appetibile eſt omib⁹. Hinc
additur [& omnia ipſam ut principiũ, ut continẽtiã, ut finem appetũt] .i. cuncta creata primã
bonitatẽ deſiderãt, ut primũ principiũ effectiuum, & ut cauſam cõſeruatiuã, atq; ut ultimũ fi-
nẽ [& optimũ eſt, ut eloqa aiũt, ex quo omnia ſubſiſtũt] Omnia quippe ſecũdum ſcripturas à Roma. 11.
ſummo bono fluxerũt [& ſunt tãquã ex cauſa perfectiſſima adducta] id eſt, ad eſſe uocata & p
ducta, iuxta illud libri Sapientiæ: Quomodo poſſet aliquid permanere, niſi tu uoluiſſes: aut q Sapien. 11.
a te uocatũ nõ eſſet cõſeruaretur. In Iob quoq; dicitur libro: Quis ignorat ꝙ omnia hæc man⁹ Iob. 12.
domini fecerit [& in quo omnia cõſtituta ſunt] tanquã in primo & exemplari principio ac ul
timo fine, & in cui⁹ omnipotẽtia, diſpoſitione ac imperio fita ſunt, ſecũdum illud in lib. Eſther: Eſther 13.
Domine rex omnipotẽs, in ditiõe tua cũcta ſunt poſita, & nõ eſt q tuę poſſit reſiſtere uolũtati.
Iob etiã ait: In cuius manu eſt anima omnis uiuẽtis, & ſpiritus uniuerſæ carnis hominis [tãquã Iob 12.
in omni cõſulto cuſtodita] .i. ſicut in ſecuriſſimo fũdamẽto & indefectibili cõſeruatorio. Hinc Alio tranſl.
C alia habet trãſlatio: Sicut in omnipotẽti fundo [& cõprehẽſa] id eſt cõtẽta & incluſa in ipſo, q
ait per Ieremiã: Ecce ſicut lutũ in manu figuli, ita uos in manu mea. Qui ut in Iob libro habe Ieremię 18.
tur, cõteret multos & innumerabiles, & ſtare faciet alios pro eis. Hinc apud Iohãnẽ ait Salua Iob 34. Iohan. 10.
tor de ſuis electis: Nõ rapiet eos qſq̃ de manu mea. [Et in ꝙ oĩa cõuertũt, ſicut in propriã ſin
gula ſummitatẽ] .i. cũcta naturaliter inclinãtur redeũtq; in ipſum, ſicut expoſitũ eſt, & ſingula
cõuertunt in ipſum ut cõſeruẽtur, iuxta illud: Oculi omniũ in te ſperãt, ſicut in propriũ ſummũ
bonũ, ꝙ eſt omniũ prouiſiuũ, & influẽs eis cõſeruationem ac neceſſaria prout in uigeſima pro Pſal. 144
poſitiõe libri de Cauſis inducitur: Cauſa prima regit res oẽs, & influit ſuper eas uirtutem ui
tæ & bonitates, & implet omne ſeculũ bonitate [& illud cõcupiſcũt omnia. Intellectualia qd
& rõnalia ſcient ſenſualia uero ſenſibiliter. Senſus aũt expertia [.i. ea q̃ carent ſenſu, uidelicet ue
getatiue tãtũ] inſito motu uitalis appetitus] .i. inclinatiõe deſiderij uitæ uegitatiuæ q̃ ſortiũtur
[Inanimalia autem] id eſt, prorſus inanimata nec uiua [& tantummodo exiſtentia ad ſo-
lam eſſentialem participationem opportunitate] id eſt, deſiderant ſummum bonum, oppor
tunitate id eſt, cõueniente eis deſiderio, ad obtinendam ſeu conſeruandum ſolam participatio-
nem eſſentialem, id eſt, participationem primæ & ſummæ eſſentiæ, quo ad ſolum gradum eſ-
ſendi: Summus & ſanctus iſte Philoſophus noſter magnus Dionyſius iſta & conſimilia quę
ex Philoſophia & naturali lumine didicit & cognouit, theologicis ſuis immiſcuit libris,
inquantum ea quæ fidei ſunt & in ſcripturis habentur, per ea clarius intelliguntur. Etenim
iſta naturalẽ rõnẽ ſecundũ ſimplicẽ intelligentiã nõ excedunt & a philoſophis ſunt cõſcripta

Præſertim a Proclo ex documẽtis Platõis, q̃ & Proclus in cõmentario quadrageſimi ſui theore
Proclus Idem matis, ſubtiliter ualde exponit, dicendo: Sicut res procedit, ita conuertitur: & menſuræ conuer
ſionis, determinatę ſunt & correſpõdẽt menſuris ſecundũ proceſſum. Ideo q̃ cognitiua ſunt dei
cognitiue conuertunt ad ipſum [ſecundũ hanc ſignificatione imaginis rõnẽ]. i. iuxta iſtã pro
ſignificatoriæ prietatẽ, cõſiderationẽ & actionẽ ſummę bonitatis, ſignificatione imaginis. i. quæ attenditur &
penſatur ex ſignificatione & deſcriptione imaginis] lux congregat & conuertit ad ſeipſam oĩa
uiſibilia, mota, illuminata, caleficata]. i. lumẽ ſolis ſeu ſol ſuo lumine trahit ad ſe, & ad ſui appeti
tionẽ ac participationẽ uniuerſa corporalia, mobilia, illuminabilia à ſe, & quæ lumine ſuo ac e
ius repercuſſione caleſieri queunt, ſicut expreſſum eſt. Joino ab ipſis ſplendoribus cõphẽſa]
. i. pfata corporalia a luminib⁹ ac radijs ſolis ſunt penit⁹ q̃lificata & circũfuſa. Ac p hoc & ſol qa
oĩa ſoluta facit]. i. qa diſſoluta reparat atq; conſolidat & congregat diſperſa]. i. diuiſa readunat
& omnia eũ ſenſibilia deſiderant]. i. luce eius pfundi naturaliter cupiunt aut ut uidendi, aut
ut mouẽdi, & illuminãdi, & caleficiẽdi, & om̃ino cõprehẽdẽdi a lumine appetẽtia]. i. uel appeti
tu uidendi actiue uel paſſiue, iuxta illud Eccleſi: Dulce lumen & delectabile oculis uidere ſolẽ.
Aut deſiderio mouendi ſe aut alia, & ambulãdi ac operandi, iuxta illud: Ortus eſt ſol, & exibit
Eccleſi. Pſalm. 103 homo ad opus ſuũ, & ad operationẽ ſuã uſq; ad ueſperã. Aut deſiderio illuminationis ſorinſe
cus ſeu proficiendi in ſcientia: Aut deſiderio calefactionis, quia in die frigus plus tẽperat, ſeu ap
petitione cõprehendendi. i. circumfulgendi a lumine, ſecundum illud in Actibus: Optabant
diem fieri, hinc de luce adhuc nocturna Ambroſius multa ſcribit in Hexameron & in hymno.
Actor. 27 Ambroſius Hoc, inquiens. i. in media nocte aut paulo poſt gallo cãtãte, excitatus lucifer ſoluit polum cali
gine, hoc omnis errorũ chorus uiã nocendi deſerit, hoc nauta uires colligit. põtiq; miteſcũt fre
ta, hoc ipſa petra eccleſiæ, ſcilicet Petrus, canẽte culpã ſuę negationis diluit [& neq; ibi dico iux
ta antiqtatis uerbum]. i. iſta non dico, nec in iſta materia loquor, iuxta errorem & morẽ anti
quorũ gentiliũ qa deus eſt ſol]. i. quod ſol ſit deus & rector machinę mundialis, prout in libro
Sapientiæ de idololatris recitat, quod ſolem & lunã putauerunt rectores orbis terrarũ. Soluſq;
creator ſcilicet uer⁹ de⁹ [huiuſcemodi uniuerſitatis proprie procurat manifeſtũ mũdũ]. i. ipſe
Sapient. 13 ſolus diſpenſat & regit mundũ ſenſibilẽ, ſicut ad Iob dicitur: Quẽ cõſtituit aliũ ſuper terrã? aut
Iob. 34 quẽ poſuit ſuper orbẽ quẽ fabricat⁹ eſt? Vel iſtud de ſole dicitur negatiue [Sed quia inuiſibilia
Roman. 1 dei]. i. inuiſibiles dei proprietates ſeu attributa, ut omnipotentia, ſapientia, bonitas, quæ quam
uis realiter idẽ ſint, tamen pluraliter deſignantur & exprimũtur, uel propter diuerſos ſuos effe
ctus, aut propter cõparationẽ ad plura [a creatura mundi]. i. ab homine q dicitur omnis crea
tura, apud Marcum: Prædicate euangeliũ om̃i creaturæ, quia cum omni creato aliqd habet
cõmune [factura]. i. p ea quæ facta ſunt [intellecta]. i. intellectualiter cognita, ſeu intellectu
Mar. 1. 16 Gregorius . i. acie mentis [conſpiciunt]. i. cognoſcuntur non clare p ſpeciẽ, in ſeipſis, ſed a poſteriori p eſ
fectus, atq; p ſpeculũ in enigmate [& æterna eius uirtus diuinitatis]. i. poteſtas deitatis æter
na. Creatura qppe & ordo uniuerſi, eſt quaſi ſcala & ſimulachrũ aſcendendi ac pertingẽdi ad
aliq̃lẽ creatoris notitiã. Propter q̃d in Sapiẽtię lib. ſcriptũ eſt: Vani ſunt oẽs qbus nõ ſubeſt ſcia
dei. Et de his q̃ uident bona nõ potuerũt intelligere eũ q eſt. A magnitudine em̃ ſpeciei crea
Sapient. 13 turę poterit creator hoꝝ cognoſcibiliter uideri. Hinc & Iſaias admonet: Leuate in excelſum o
Iſaiæ 40 los ueſtros, & uidete, qs creauit hęc. Siqdẽ cauſa cognoſcit p effectũ, cũ effect⁹ appellet partici
pata quædã cauſę ſuę ſimilitudo. Deniq; iſtud aſſumpſit Dionyſius ex dictis magiſtri ſui Pau
li ad Roma. [¶ Sed hęc qdẽ in ſimbolica theologia]. i. de iſto in ſymbolica theologia tracta
Roman. 1. uimus, in q̃ docet, q̃liter de⁹ ex corporibus cognoſcat, laudet ac nominet [Nũc aũt intelligibi
le optimi luciuocũ]. i. nomẽ dei ſpiritale uoce luminis deſignatũ [nobis laudandũ & dicẽdũ]
De luminis intelligibilis nomine . i. a nobis eſt hoc capitulo exponẽdũ & extollẽdũ. Quo uerbo oſtẽdit, q lux in ſpiritalibus ue
re ac pprie dicatur, & magis quam in corporalibus [quia lux inuiſibilis optimus dicitur]
id eſt, deus imcomparabiliter bonus, dicit lux; uere ac proprie in ſua natura, quod tñ nobis ex
eius effectibus innoteſcit. Vñ ſubiũgit [oẽm qdẽ ſupcęleſtẽ intellectum implendo inuiſibili lu
mine] utputa multiplici ſapientia atq; ſcientia ac lumine gloriæ [omnem uero ignorantiam
& errorem abigendo ex omnibus quibuſcunq; ineſt animabus]. i. omnem neſcientiam & er
rorem culpabilem expellendo ab animabus quibus ineſt per charitatem & gratiam, ex quibus
expellit ignorantiam iuris ad quod ſciendum tenentur, & periculoſum damnabilemq; erro
rem in quibus animabus ſucceſſiue auget ſcientiam & profectũ, quouſq; in patria repleantur.
Hinc ſubditur: Et om̃ibus ipſe ſacro lumine tradendo & intellectuales earum oculos repur
gãdo]. i. ex cunctis animabus fidelibus et electis purgãdo & repurgãdo, q̃ties op⁹ eſt, oculos ea

rum

rum interiores mentales lumine ſacro tradendo.i.per gratiam gratumſacientem ipſis hanc in-
fundendo⌈circumpoſita eis ex ignorantia caligine].i. ab excæcatione circumpoſita ipſis ex
ignorantia præceptorũ & aliorũ ſpectantiũ ad ſalutẽ[& remouẽdo & replicando multa graui
tate tenebras condenſas].i. auferẽdo & diſcutiendo ab eis tenebras uitiorum cõdenſas.i.habi-
tuatas & exaggeratas ex magna tarditate & pigritia pœnitendi & emendandi, cum tñ clamet
Apoſtolus: Surge q dormis, & exurge a mortuis. Ac Ieremias: Vſqueq̃ morabũtur in te cogi Epheſio. 5
tatiões noxię? Pſalmographus quoq;: Filij hominũ uſquequo graui corde. Et denuo Paulus: Ieremi.4. Pſalm.4.
Deponamus omne pondus & circunſtans nos peccatũ[& tradendo primo quidẽ claritate mo Hebræ. 12
derata].i. primitus ipſas illuſtrando luce ac gratia mediocri, iuxta diſpoſitionẽ earũ. Propter qꝫ
ait Bernardus: Nolo repẽte fieri ſummus, Paulatim proficere uolo. In cuius ſignum Chriſtus Bernardus Marci.8.
in euangelio cæcũ legitur paulatim clarius illuſtraſſe, ita qꝫ fatebaꝶ: Video homines quaſi arbo
res ambulantes.[deinde illis tanq̃ deguſtantibus lumen].i. cœleſtis grãe infuſionẽ & profectũ
uirtutũ experiẽtibus, iuxta illud Archiapoſtoli: Si tñ guſtaſtis q̃ dulcis eſt dñs. Et Pauli apo- 1 Petri.2. Hebræ.6
ſtoli: Guſtauerunt nihilominꝰ bonum uerbum dei uirtutesq; ſeculi futuri⌈ & magis deſiderãti-
bus].i. feruẽtius cupiẽtibꝰ diuinoꝝ chariſmatũ incremẽtũ & cõſolationis internę ſaporẽ, ſcdꝫm
illud Eccleſi. Qui edũt me adhuc eſuriũt. Carnales quippe delitiæ dũ nõ habenꝶ, graue in ſe deſi Eccle.24. Gregorius
deriũ accẽdunt, dũ uero habenꝶ, cito p ſatietatẽ in faſtidiũ uertunꝶ: Spiritales uero delitiæ dum
non habentur uix appetuntur: dumq; deguſtantur uehementius affectantur ſecundum Gre
goriũ⌊ magis ſemetipſam intus dãdo & copioſe illucẽdo⌉.i. intus fulgẽdo, qm̃ ipſum feruẽs de
ſideriũ eſt quaſi ſpiritalis hiatio ac pręparatio meritũ & dignificatio ad influxũ & ſuſceptionem
abundantioris illuſtratiõis ac perceptionis ſpiritalium gratiarum. Propter quod dictũ eſt: Ape Pſalm.80.
ri os tuum, & implebo illud⌊ quia dilexerũt multũ] ſummũ bonũ & eius chariſmata. Charitas Apoca.3.
B nãq; ad omne bonũ diſponit, & omne bonũ meretur. Ideo in Apocalypſi dominus loquitur:
Suadeo tibi emere aurum ignitum, ut locuples fias⌋ Et ſemper extendendo eas in ea quæ ante
ſunt⌉.i. ad meliora & uiciniora intus ſtimulando, trahendo ac prouocando, ita quod arbitran-
do parum ſe profeciſſe, & ad maiorem inardeſcunt profectũ, iuxta illud Apoſtoli: Ego me Philip.3.
non arbitror apprehendiſſe⌈ iuxta ſuam inſpiciunt analogiam⌋.i. ea quæ dei ſunt ac ſuæ ſalu-
tis contemplantur ac penſant penes menſuram, gradũ ac facultatẽ illuminatiõis & gratiæ eis
infuſæ. Vnde Paulus ait: Quæ retro ſunt oblitus, ad ea uero q̃ priora ſunt, extendẽs meipſum Ibidem
ad deſtinatũ perſequor, ad brauiũ uocationis ſupernæ. Nẽpe Saluatore teſtante: Nemo ponẽs Lucæ.9
manũ ſuã ad aratrũ, & reſpiciẽs retro, aptus eſt regno cęloꝝ. Ideo ad Hebręos hortaꝶ Apoſto. Hebræ.6.
Intermittentes inchoatiõis Chriſti ſermonẽ, ad pfectionẽ feramur, ut non ſegnes efficiamini. Hebræ.10.
Et alibi: Cõſideremus inuicẽ in prouocatiõe charitatis, & bonoꝝ opeꝝ. ¶ Lux igitur inuiſibi Lumẽ in uiſibile
lis dicitur ſuper omnẽ lucẽ optimũ⌋.i. ſummũ bonum nũcupatur lux intellectualis, ſpiritalis,
ſublimior omne luce creata⌊ ut radius fontalis⌉.i. tanq̃ lumẽ primũ & omnis lucis ſecũdæ fon
tale principiũ⌊ & ſupermanans luminis effuſio⌉.i. tanquam exhuberantiſſima lux omnibus
ſuperfulgens & cauſa omnis lucis effuſæ⌈ omnẽ ſupemundanum & circũmundanũ & immũ
C danũ intellectũ ex plenitudine ſua illuminans⌉.i. mentes ſuperans ſuperiores, aſſiſtẽtes omni-
potenti, ad exteriora non miſſas: mẽtes quoq; angelicas inferiores, eccleſiaſticę hierarchię pro
ximiores: & item mentes humanas, ex propria plenitudine ac abundãtia copioſe ac ordinate ir
radians: utputa ſupremas p ſe, & inferiores p ſuperiores⌈ & intellectuales eoꝝ totas*reuocans *renouans
uirtutes⌋.i. reducens ad ſe uires illaꝝ intellectiuas.⌊ & omnes cõtinens ſupordinando⌉.i. in ſe
cõſeruãs deſupordinãdo, prouidẽdo ac moderãdo, quid uniuerſis & ſingulis illis cõueniat atq;
agendũ ſit⌊ & om̃ia ſuperãs ſuperincũbendo⌋.i. cuncta excedens nõ diſtans, imo proxime pᷓ-
ſens & ipſis intẽtꝰ⌊ Et ſimpliciter oẽm illuminatricis uirtutis dominationẽ tanq̃ principalis lu-
cis & pluſq̃ lucis in ſemetipſa cõprehẽdẽs & ſuperãs & intẽdẽs⌋.i. intra ſe habẽs, uiuẽs & intu
ens cunctã eminẽtiã principatiuã potentię illuminatiuę omniũ intellectuũ pᷓtactoꝝ, tanquam
ipſa exiſtẽs lucis pᷓcipuę: imo plus q̃ lucis, qa in infinitũ & incõpræhenſibiliter excedit omnẽ
lucem creatã, & ſuperexaltiſſime lux eſt. Hinc alia litera clariꝰ habet, Sicut principaliter lucẽs
& ſuplucens⌊ & intellectualia & rõnalia om̃ia cõgregãs⌋.i. angelos & hoies in eũdẽ ſummũ Ephe.1.2.
finem cõuertens & colligens in ſe, q fecit utraq; unũ, & hoies ad hoc electos, angelis cõcorda Lucæ.19
uit⌈ & pdita faciens⌋.i. dãnata p culpã recupans. Venit eñ filiꝰ hois q̃rere & ſaluare qꝫ pie-
rat⌈ Etenim ſicut ignorãtia ſeparatrix errãtiũ eſt⌉.i. quẽadmodũ ipſi errãtes ex ignorantia ſua
ſeparanꝶ a deo ac ſapiẽtibus, & frequenter ab inuicẽ⌊ ita inuiſibilis luminis pᷓſentia⌉.i. gratioſa pᷓ-
ſentia dei, & grã eius gratificans ſplendida ac donum ſapientiæ ſalutaris⌊ cõgregatrix & uni- Eſaiæ 11
trix illuminatorum eſt & perfectiua⌉ id eſt, effectiue aut formaliter congregat & unit ac per
ficit

*ɔN
ſicit eos qui illuſtrantur[& adhuc conuerſiua ad uere exiſtens].i.cõuertit eoſdẽ ad deum incõ
mutabiliter exiſtentẽ[ex multorꝵ opiniõe uanorũ.i.ex diuerſis erroribꝰ inaniũ hoim, ut patet
in hęreticis, ſchiſmaticis & falſa doctrib', ac pſidis, q ex ſui intellectus ignorãtia, imbecillitate,
deceptiõe uel diabolica ſuggeſtiõe, multipliciter ab inuicem & a catholicis ſunt diuiſi, q̃ꝵ multi
pſato modo reducti ſunt[conuertẽs uarios uultus, aut potius dicẽdum, phantaſias in unam ue
ram & purã& uniformẽ congregãs ſcientiã].i.diuerſos intellectus ſeu potius phãtaſticas ima
ginationes uniens in ueræ ac catholicæ fidei ſalubri doctrina[& una & unitrice luce implicãs]
.i.concludens, concordans, ſalutariterꝗ inuoluens eos in luce diuina & eccleſiaſtica theoria,

Roma 15. 1. Corin. 1. Philip. 2.
iuxta illud ad Romanos: Vnanimes uno ore honorificetis deum. Ad Corinth. quoꝗ: Obſe
cro ut idipſum dicatis oẽs, & non ſint in nobis ſchiſmata, hoc eſt quod ad Philippeñ affectuo
ſiſſime Apoſtolus exhortat: Si qua inquiens conſolatio in Chriſto, ſi quod ſolatimu charitatis,
ſi q̃ ſocietas ſpiritus, ſi q̃ uiſcera miſericordię, implete gaudiũ meũ, ut idẽ ſapiatis, unanimes idi

De diuino pulchro.
pſum ſentientes[¶Hoc optimũ laudat a theologis ſacris, & ut bonum, & ut pulchrũ, & ut di
lectio, & ut dilectiſſimũ]id eſt ſancti theologi laudant deũ tanquã uere ſubſtantialiter bonum &
eſſentialiter pulchrũ, quod eſt diligens quæ creauit, ac ſua dilectio, & dilectiſſimum bonũ oĩ
menti bene diſpoſitæ, quod oẽs tenemur incõparabiliter toto corde diligere. Et quęcunꝗ aliæ
dicendæ ſunt formificæ & gratioſæ & ſpecioſitatis diuinæ nominationes].i.reliquę oẽs appel

Matth. 11. Pulchrum quõ cõcernat optimo
lationes pulchritudinis increatæ, quæ eſt cauſa omnis formæ ac gratioſitatis, conueniunt ſum
mo bono[Bonum autẽ & pulchrum non ſeparandũ in ipſa in uno omnia cõprehẽdente cau
ſa].i.bonũ & pulchrũ non ſunt ab inuicem diſtinguẽda, ſaltem realiter in prima cauſa, q eſt in
uno ſuo ſimpliciſſimo eſſe omnem perfectionẽ ſimpliciſſime ac penitus infinite includit ac poſ

Pulchrum quo attribuatur creaturis.
ſidet[Hæc eñi in exiſtentibus omnibus in participatiões & participãtia diuidẽtes].i.duo iſta ui E
delicet bonũ & pulchrũ, diſtinguentes ſaltẽ ratione in entibus uniuerſis in participantes & par
ticipatiões.i.ſecundũ effectus participatos & uires illos recipiẽtes. Siquidẽ bonũ magis ptinet

Pulchrum creatum quid. Pulchritudo creata quid.
ad uim affectiuam, pulchrũ ad cognitiuã, ut infra magis clarebit[pulchrũ quidem eſſe dicimus
pulchri particeps].i.pulchrũ creatũ uocamus, quod participat primũ & ſummũ pulchrũ[pul
chritudinẽ uero participationẽ pulchrificæ oĩm bonorũ cauſæ].i.pulchritudinẽ cõditã appel
lamꝰ ipſam participationẽ cauſę oia pulchra producẽtis ſub rõne q̃ pulchra eſt, ut infra dicet.

Pulchrum increatum quid.
[Supereſſentiale autẽ bonũ, pulchrũ quidẽ dicit propter ab eo omĩbus exiſtentibus traditã pro
prie unicuiꝗ pulchritudine].i.propter pulchritudinẽ traditã ab eo omnibus exiſtentibus & uni
cuiꝗ propriæ, utputa ſecundũ ſuã naturã, menſurã & diſpoſitionẽ. Ex q̊ ſeq uidetur ꝙ deus uo
cet pulcher & bonus per cauſam, quia largitus eſt creaturis bonitatẽ & pulchritudinem, ꝙ quã
uis ſit ita, non tamen ob hoc ſolũ, nec principaliter attributa huiuſcemodi perfectionalia ei con
ueniũt, ut patebit. Attñ iuxta dicta ſubiungit[& uelut omniũ bene cõpactiõis & claritatis cau
ſale].i.ob hoc ꝙ ipſe eſt cauſale principiũ cõpactiõis bonę.i.cõpoſitiõis & conſolidatiõis cõ
uenientis & claritatis omniũ reꝵ[inſtar luminis fulminãs ſimul omnibus pulchrificas fontalis
radij ſui traditiones].i.ad ſimilitudinẽ lucis radioſæ, emittens & cõmunicãs cũctis dona ſuę æ
ternæ formoſitatis ac luciditatis[& uelut oĩa ad ſeipſum uocãs].i.inclinans & mouẽs[inde
& pulchrũ dicitur, & uelut tota in totis in ſe congregans].i.uniuerſa colligens in ſe, ac ſi quod F
libet eſſet in quolibet, hoc eſt, tã tenaciter & conſtanter[Et bonũ uero ſicut omne bonũ ſimul]
.i.ipſe deus eſt bonũ tanquã bonũ uniuerſale totius ac omnis boni in ſe bonitatẽ & perfectio
nẽ includẽs[& plus quã bonũ]quia eſt bonitas pura, incompræhenſibilis & immẽſis & ſemp
ON]ſeu totũ[ſcd'm eadẽ].i.in cũctis incõmutabilis[& ſimiliter].i.uniformiter[bonum in ſe

*ructum.
[neꝗ factũ, neꝗ ſolutũ].i.nequaq̃ corruptũ[neꝗ † acutum, neꝗ tabidũ].i.nõ acutũ neꝗ ob
tuſum corporeo modo[neꝗ hic quidem bonũ, hic uero malũ].i.nõ ſic bonũ, ut in uno loco ſit
bonũ, & in alio loco malũ[neꝗ cũ qdẽ, cũ uero nõ].i.uno reſpectu ſeu habitudine bonũ nõ a
lio[neꝗ ad hæc quidem bonum, ad hæc autem malum: neꝗ ibi quidem, ibi autem non: i tan
quã qbuſdã totũ bonum, quibuſdã autẽ non bonũ, ſed ut ipſum per ipſum cũ ipſo uniforme

†ON
ſemp ON bonũ]hoc eſt, bonũ iſtud increatũ, immenſum eſt uniformiter & omnifarie ac quõ
libet bonũ ſecũdũ oẽm cõparationẽ, reſpectũ, pſonã & cauſam: ſecũdũ oẽm locũ, & tẽpus, &

Boethius
opus, & ex ſe, & p ſe, & cũ ſe omniformiter ita ſe habet, ut etiam libro de hebdomadibus Boe
thius ſcribit[& ut omnis boni ſontẽ & pulchritudinẽ ſupeminẽter in ſemetipſo pſerẽs].i.in ſe
ipſo ſupexcellẽter habẽs & oſtendẽs originalẽ rationẽ ac primã fęcunditatẽ atꝗ decorẽ totius
boni[Simpla enim & ſuperexcellenti omniũ bonoꝵ natura oĩs pulchritudo & oẽ bonũ uni
formiter ſcd'm cauſam añ ſubſiſtit].i.oĩs pulchritudo ſcd'a, & oĩe bonũ cauſatũ, ſubſtitit añ
ac uniformiter in natura cãtiua oĩũ bonoꝵ ſimplici & ſupexaltata in q̃ oĩa añ & ab æterno

i.idealiter

idealiter & cauſaliter fuerunt,quoniam ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt oĩa ſcd̃m Apl̃m. Roman. 11
A [ex bono ipſo oĩbus exiſtentibus eſſe ſcd̃m propriam rõnem ſingula queq; bona] . i. cunctis q̃
ſunt cõuenit eſſe,queq; ſingula. i. particularia diſtincta ſcd̃m propriã rõnem ex bono illo altiſſi
mo exẽplari,q̃d oĩm rõnes,formas & ſpecies in ſe habet, inſtituit ac diſtinxit, vtputa ars increa Boethius
ta rõnibus plena,que cũcta ſupno ducit & pducit exẽplo,mundũ mente gerẽs ſimulq; in imagi
ne formans. De q̃ Plato aſſerit in Timeo:Nihil fit,cuius ortũ nõ legitima cã & rõ pcedat aliqua Plato
Porro operi formã dat opiſex ſuus. Et rurſus : Conditor fabricatorq; vniuerſi optimus dat.
Ab optimo aũt inuidia longe eſt relegata. Itaq; cuncta ſibi ſimilia effici voluit,prout vniuſcu-
iuſq; natura fuit capax. Quam dei voluntatẽ ſi quis dicat eſſe reꝝ cauſam atq; originem , recte
eum putare conſentiam . ¶ Inſuper conſonat quod in Elementatione ſua theologica ex do-
ctrina Platonis magiſtri ſui diſſeruit Proclus: Omnia qualitercunq; participantia bono,prece Proclus.
dit quod primo bonum,& q̃d nihil aliud eſt q̃ bonũ. Si ergo aliq̃d aliud illi apponas , minuis
illud,faciendo quoddam bonũ pro bono ſimpliciter. Oĩm igit̃ principiũ & prima cauſa bonũ
eſt,& illud omnimode bonum eſt,& non hinc bonum,hinc non bonũ. Deus ergo eſt primũ,
perfectum,ſummum & ſimpliciſſimũ bonũ,ex propria natura ſue bonitatis oĩbus coĩcatiuus,
nec aliquid relinquens totaliter expers ſuæ participationis. Ad q̃d innuendum Chr̃s quoq; in
euangelio eſt locutus:Sitis filij patris veſtri q eſt in cœlis, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bo- Matth. 5
nos & malos,& pluit ſuper iuſtos & iniuſtos . [& per bonum oĩm copulationes & ſocietates
& amicitiæ] .i. ex primo bono originaliter ortum habet , ꝙ res creatæ h̃nt adinuicem conne-
xionem,coordinationem,ſocietates & amicitias,q̃d & in lib. de Cauſis innuit, propter q̃d Pro Liber Cau. Proclus.
clus:Bonum inquit,eſt vnitiuum participantium ipſo. Ideo ſubdit:[& bono oĩa adunãt.] oĩa
quippe appetunt bonũ & cõuertunt ad ipm̃,ſicq; adunant in ipſo. Iccirco primũ bonũ eſt cau-
ſa ordinis reꝝ [& principium bonoꝝ oĩm]. i primum bonum eſt [velut] nõ ſimilitudinarie,
B ſed vere realiter [factiuum cauſale & mouẽs oĩa] cũ ſit primus motor atq; impreſſor deſiderij
naturalis cuiuſlibet rei ad ſuũ finẽ:ſicq; oĩa mouet,queadmodũ deſideratũ mouet deſiderantẽ
& deſideriũ excitat [& continẽs ea proprie pulchritudinis amore]. i. cuncta cõſeruat deſiderio
pfectionis eoꝝ:vnũq̃dq; eñ appetit ſuã pfectionẽ,& appetit q̃tũ poſſibile eſt pmanere, imo &
eſſe ppetuũ,participare vel in ſe,vel in ſua poſteritate aut ſpecie. [& ſummũ oĩm dilectiſſimũ]
.i. altiſſimum illud bonũ eſt oĩbus maxime concupitũ [velut pfectiuũ cauſale]. i. tanq̃ cã oĩm
perfectiua,quæ plus influit q̃ quecunq; cauſa ſcd̃a,& dum cauſæ ſcd̃æ remouent ſuũ influxum
ipſa non remouet ſuum, vt ait autor libri de Cauſis,q itidẽ proteſtatur: Prima reꝝ creataꝝ eſt
eſſe,quod proprie dr̃ effectus primæ cauſæ. [Propter eñ bonum oĩa fiunt] Hinc ſcd̃m Philo. Philoſop.
bonum & finis coincidunt, vt infra clarius exponet [& exemplabile]. i. primum bonũ eſt oĩm
primum exemplar,exemplaris cauſa. Et ita dr̃ exemplabile,non ꝙ ipm̃ ad alicuius ſimilitudi-
nem factum ſit,aut exemplariter producibile,ſed ꝙ ad eius imitationem aut aſſimilationẽ ce-
tera facta ſint & cauſentur [q̃a ſcd̃m ipm̃ oĩa] in ipſum [ſegregant]. i. vniuerſa exemplariter p-
ducuntur ab ipſo ſcd̃m ideales rõnes mentis diuinæ, in qua oĩa vnum ſunt, & procedẽdo ſegre
gantur ac diuerſificantur ab inuicẽ,& ab ipſo,redeuntq; in ipm̃, q̃a cõuertunt in ipſum ſicut in
cauſam cõſeruatiuã. Hinc Proclus: Oĩs,ait,ordo ab vnitate incipiens procedit in multitudinẽ,
& reducitur ad vnitatem eandem. Itemq;:Omne,inquit, cauſatum manet in ſua cauſa,& pro-
cedit ab ea,& conuertitur ad ipſam. [Ideo & ipſum eſt optime bonum]. i. primum bonum eſt Proclus
C optimo excellentiſſimo modo bonum, vtputa independenter, interminabiliter,& per eſſentiã
ac extra omne genus,& ſupra ordinẽ vniuerſum [quia bonum & optimum iuxta oẽm cauſam
oĩa concupiſcunt]. i. entia oĩa in quolibet gñe cauſe appetunt bonum & optimum. Alij textus
h̃nt: Bonum & pulchrum. [& non eſt quid exiſtentiũ q̃d non participat bonum & pulchrũ]. i.
nulla eſt creatura non h̃ns aliquã participationem boni & pulchri. [Audebit aũt & hoc rõ di Bonũ q̃d in nõ exiſtens
cere]. i. confidenter dicam [quia & q̃d non * eſt]. i. etiam id q̃d non eſt exiſtens [participat bo- * ON.
num & optimum] puta materia prima, vt paulo añ expreſſum eſt. Aliæ ṽo tranſlationes h̃nt
Bonum & pulchrũ [Tunc eñ & hoc bonũ & optimũ]. i. tunc vere aparet q̃d & in q̃ ſit rõ huius
boni,& optimi ſeu primi boni & pulchri [cum in deo ſcd̃m oĩm ablationem ſupereſſentialiter
laudatur]. i. cum deo aſcribitur,& ipſemet deus eſſe aſſerit̃ altiori mõ,q̃ vlla oñdit eſſentia per
vniuerſoꝝ abnegationẽ à deo, dicendo ꝙ deus verius ac magis proprie eſt non bonum,& nõ
optimum,& nec bonũ nec pulchrum,q̃ bonum & optimum,ſeu bonũ & pulchrũ: q̃a in infini
tum excellentius iſta conueniunt ei,q̃ capere aut intelligere valeamus:imo nec ei conueniunt Pulchrum ſeu optimũ quorum ſit cauſa.
hoc modo,quo concipiuntur à nobis. [¶ Hoc vnum bonum & optimum] ſeu vnum & pul-
chrum [ſingulariter eſt oĩm multoꝝ bonoꝝ & optimoꝝ] ſeu pulchroꝝ [cauſale]. i. effectiuũ

Ca.IIII. principium cunctoꝝ,quæ in rebus creatis vocantur bona aut optima,ſeu bona & pulchra[ex hoc oim exiſtentiũ eſſentiales ſubſiſtentiæ,vnitates,diſcretiones].i. ex illo primo bono & pulchro,tanq̃ ex cauſa effectiua & exemplari atq; finali profluxerunt ſubſiſtentiæ eſſentiales i. eſſentiæ de gñe ſubſtantiæ,& actuales exiſtentiæ earundem,vnitates, diſcretiões [immutabilitates]quæ creaturis pſſt cõpetere.ſicut beati non pſſt mutari à bono in malum,nec auerti à deo. [alteritates,ſimilitudines,diſſimilitudines,ſocietates contrarioꝝ] vt ſunt cõuenientiæ & concordiæ elementoꝝ ſymbolum habentium,quę ſunt connexa & conſociata. [diſtinctiões vnitorum]quẽadmodum materia & forma in rebus cõpoſitis counitę ab inuicẽ ſunt diſtinctę[prouidentiæ ſuperioꝝ[circa inferiora[viciſſitudines ęqformiũ].i.alternę ac mutuæ habitudines coordinatoꝝ ſeu æquiualentiũ[cõuerſiões inferioꝝ oim in ſemetipſis cuſtoditiue,].i.reditiones & reſpectiones inferiorũ ad ſua ſupiora,p q̃s conuerſiões cuſtodiunt & conſeruant inferiora intra limites ſuos.

Proclus, Vñ Proclus fatet: Vniuſcuiuſq; bonũ ſcdm vnionẽ exiſtit. Et iteꝝ:Omne diuinũ prouidet ſcdis,& ereptũ eſt ab eis.&c. [& immutabiles habitatiões].i.ppetuę manſiões

Philoſop. [& collocationes]Creator nãq; oia congrue collocauit,nã & iuxta Philoſop. dans formã,dat & conſequentia formã,vtputa motũ & locũ. [& iterũ oim in oibus proprie vnicuiq; ſocietates].i.mutuę rerũ conſœderationes & colligationes rerum ad inuicẽ[& cõpaginatiões].i.cõnexiones ſeu iuncturę[& inconfuſæ amicitię].i.connaturales cõcordantiæ & cõſenſiones ſiue amores plurimorũ ad inuicẽ[& harmoniæ vniuerſitates.].i.cõtemperationes & conſonãtiæ comproportiones & vniones ſuaues entium mundi inuicẽ conſerentiũ [in vniuerſo cõcretiones inſolubiles].i.indiſſolubiles cõcernentiæ rerũ, quæ inſtar exercitus diſpoſitę ſunt ſub deo E prout 11.primę Philoſophię habet[continentiæ exiſtentiũ non deficiẽtes].i.inceſſantes conſeruationes,qbus quædam à quibuſdã manutenent, ſcdm q̃d motus cœli fertur quædã vita & vigor inferiorũ:quia à motu cœli,motus dependet inferioꝝ:quẽadmodũ à motu cordis,motus membrorũ in aiali,

Rab. Mo. ſcdm Rabbi Moſen atq; philoſophos[ſuſceptiões faciendorũ].i.capacitates & aptitudines ſeu inchoationes q̃dã faciendorũ:vel vt alij hñt,ſucceſſiones eorũ q̃ ſiũt ſcdm q̃d in gñalibus & corruptibilib' vnũ alteri eſt ſuccedẽs:& corruptio vnius gñatio eſt alterius.[ſtatus oĩs & motus].i.qetes diſpoſitiones,motiones & actiões. [Alij intellectualium.] .i.intelligentiarũ ſeu angelorũ. [alij aiaꝝ]tam rõnalium q̃ irrationaliũ[alij corporũ.]His enĩ diuerſimode conueniunt ſtatus & motus,vt patet ex introductis. [ſtatus enĩ & motus eſt oib'] .i.deus oipotens eſt cunctis creatis cã ſtationis ac motionis eorũ:qui ſtabilis manens dat cuncta moueri,

Boethius & vnũq̃dq; mouet ad propriũ finẽ,& in illo facit quieſcere. Qui eſt[ſup oẽm ſtatũ & motũ]ſicut cauſa ſuper effectum,& creator ſuper creaturã, qui tñ interdũ fertur moueri improprie,hoc eſt in actum procedere[& collocans vnũq̃dq; in ſuimet rõne].i.vnicuiq; tribuẽs rõnem ſuam ſpecificã,inq̃tum ipſe eſt oim cauſa exemplaris, formans ſingula ad ſimilitudinẽ ſeu imitationẽ ideæ,quã habet in ſe. [& mouens in proprium motum].i.oĩa inclinans & excitans ad exeundum & exercendũ motus & actus ſibi conuenientes, quẽadmodũ ſagittator mouet ac dirigit ſagittã ad ſignum q̃d efficit deus vt cã prima vniuerſalis ac principalis, executiue F

Motus mẽtium ſupernarũ q̃lis. vero per cauſas ſecundas. ¶ Conſequenter Theologus compendioſe tangit tres ſpecies motionum & contẽplationum mentium angelicarum:[& moueri qdẽ dicunt diuini animi].i.intellectus deiformes superni[circulariter qdẽ vniti nõ inchoantibus & nõ terminatis illũinationibus boni & optimi .i.ſcdm q̃d feruntur in deũ ac diuinis ſplendoribus atq; illũinationibus dei actiuis,qui eſt ipſa illuminatio ſua actiua, vniunt. Hinc alia habet tranſlatio: Moueri ſpũs illi altiſſimi circulariter perhibentur, dũ æternis principio ac fine carentibus, pulchri ac boni fulgoribus vniuntur. Pręterea conſtat ꝙ motus corporalis ac locolis immaterialibus illis ſpiritibus nõ conuenit per ſe aut in propria eorum natura. Vñ aſſeruntur moueri motu circulari mõ prætacto,qm̃ ſicut in circulo non apparet principium neq; finis,ſic deus ſeu ſplendor & illuminatio eius principio caret & fine. [In directum vero qñcunq; pueniunt in ſubiectorũ prouidentiam recta oia terminãtes].i.motu recto mouent, dũ ſe extendunt ac pdeunt q̃ſi linealiter ad inferiorũ prouiſionẽ & directionẽ.[oblique, quia & prouidentes inferioribus, irreuertibiliter manent immutabilitate].i.motu alioquo & quaſi reflexo mouentur, inq̃tũ inferioribus prouidendo non ceſſant moueri & ferri ac conuerti immutabili inauertibilitate [circa immutabilitatis cauſale].i.ad deũ & in eum qui eſt cauſa totius ſalubris immutabilitatis [bonũ & optimum inceſſanter circũeuntes].i.circa deũ eſſentialr̃ bonũ & pulchrum indefinẽter intẽti, & in ipſo quietiſſime occupati. Alia tranſlatio continet: Circa identitatis autorẽ pulchrũ ac bonũ indefinẽter chorẽã ducẽtes. Verũtñ incircũſcriptibilẽ deum nil proprie circumit, imo ipſe potius circumit vniuerſa,

Pſalm.124. de q̃ pſallimus:Dñs in circuitu ppli ſui. Scti ỹo in eius circuitu eſſe & ſtare dicun-

A re dicuntur, quia ipſi vndiq; tendunt in illum, qui in medio eſt eorum. Atuero iuxta iſtam deſcri
ptionem dicuntur angeli ſancti circulariter contemplari deum in ſe, & alia intuendo in ipſo:
recte aūt, contemplando res in ſimilitudinibus & rōnibus proprijs ipſorum mētibus inditis: obli
que vero, redeundo ex ſpeculatione effectuum in ſummę cauſę notitiā. ¶ Sequit̃ de motibus Moueri animas qd.
aīarum. [Aīæ aūt motus eſt circularis quidē in ſemetipſam introitus ab his quę foris ſunt]. i. cir
cularis ac ſpiritalis motus aīæ rationalis, eſt reditio ac conuerſio eius à conſideratione ſeu diſc
ctione rerum exteriorum ad inſpectionē ſuperius. Etenī aīa rationalis cum ſit ſpiritalis & intel
lectualis eſſentia, & ſuper corpus eleuata, ac ſtans per ſe, inquantum intellectualis natura eſt refle Ariſtoteles
xiua & conuerſiua ad ſeipſam ac proprios actus, vt patet 3. de aīa, & in Proclo ac lib. de Cauſis Proclus.
oſtēditur. Cumq; ab exterioribus & ſenſibilibus incipiat eius cognitio, ab illorum notitia redit, & Liber Cau.
ingreditur ad ſeipſam. Rurſus, dū illis iam cognitis ac relictis, ad ſuperius intuitionē, diſcuſſio Motus circularis animarum qa.
nem, prouiſionē reuertit̃ & fixa inſiſtit, circulariter moueri aſſerit̃. [& intellectualium ſuarum
virtutum vniformis conuerſio]. i. talis motus atq; reditio eſt ſimplex reductio virium eius in
tellectiuarum ſeu virtuoſorum habituum ſapīæ, ſcīæ & charitatis ad interiora & ad diuina obie
cta. [ſicut in circulo quodam inerrabile ſuum donans]. i. intellectiuā aīæ partem, quæ vt talis, nō
errat. Phantaſia namq; interdum eſt recta, interdum non recta, ſcđm Philoſophū. Intellectus Intellectus ſemper rectus.
ſemper eſt rectus. Nam & eius obiectum eſt verum, nec falſum intelligitur. Hoc ergo inerrabile
donans. i. ſtatuens ac muniens quaſi in circulo quodam. i. repoſitorio firmo aut infallibili veritate
præſertim in deo: qui, ſicut circulus, principio caret & fine. [& à multis quæ ſunt extrinſecus ſe
conuertens & congregans] In illis enī eſt, turbatur & inquietat̃, iuxta illud Lucę: Martha, Mar Lucæ. 10.
B tha, ſolicita es & turbaris erga plurima. [primū in ſemetipſam] nam & charitas incipit à ſe, vt Matth. 16
primo oīm attendat & procuret ſeipſam. Propter quod in euangel. dr̃ Quid proficit homo ſi lu Marci 8. Lucæ 9.
cretur vniuerſum mundum, ſeipſum autem perdat? In Eccleſia. quoq;: Qui ſibi nequam eſt, cui Eccle 14.
bonus erit? Itemq;: Miſerere aīæ tuæ placens deo. [deīn velut vniformē factā]. i. aīam ſuā ſim Eccle. 30.
plificatam [adunans]. i. recolligens ac per contemplationem & charitatem vnū cum deo effi
cicens [adunate]. i. reductiue [adunatis virtutibus]. i. intellectualibus viribus ſeu charitate &
ſapīa. Vel, virtutibus connexis & concatenatis [& ſic in bonum & optimum manuducta]. i. ad
ſummum ac ſimpliciſſimū deū reducta, cuius imago eſt ipſamet aīa, ſicq; ex ſuperius cognitōe
ad deum aſcendit, redit, dirigitur [quod ſuper oīa exiſtentia]. i. entia cuncta creata infinite excedit
[& vnum & idipſum & non inchoans & nō finitum.]. i. bonum illud & pulchrum eſt vere ac
perfectiſſime vnum, & vnitas ipſa, in quo nec partium pluralitas, imo nec modorum diuerſitas, vt
dr̃ in lib. de Cauſis, & in quo idem ſunt eſſe, poſſe & agere. Eſt quoq; idipſum, in quo nulla pror Lib. Cauſ.
ſus mutatio, nulla varietas, ſed oīmoda ac ſuperfectiſſima incommutabilitas: cōpoſitio quip
pe & mutatio, indigentiæ imperfectionisq; ſignum eſt. Si enim compoſitum in vno compo
nentium haberet quicquid ad ſuam ſpectat perfectionem, ſuperflueret aliud. Hinc dominus
ait per Malachiā: Ego dn̄s, & non mutor. De quo Pſalmographus: In pace in idipſum dormiam Malach. 3.
& requieſcā. Itemq;: Tu autem idem ipſe es. Hinc fertur libro de Cauſis: Primum eſt diues in pſalmo 4. pſalm. 104.
in ſe, & eſt diues in alijs, & ſignificatio huius eſt vnitas eius, nō quod vnitas eius ſit ſparſa in ipſo, imo Hebræ. 1.
C vnitas eius eſt pura, quoniam eſt ſimplex in fine ſimplicitatis. Si autem aliquis vult ſcire quod cauſa pri Lib Cauſ. ſimplicitas cauſæ primæ quo inquirenda
ma eſt ſimplex, proijciat mentem ſuam ſuper res compoſitas, & inquirat de eis inquiſitiōe per
ſcrutata. Inueniet enim omne compoſitum diminutum, imperfectum & indigens. Indigens qui
dem aut alio, aut rebus ex quibus componitur. Res autem ſimpliciter vna, quæ eſt bonitas pu
ra, eſt vna tantum & vnitas, & non fit ſuper eam influxio. Porro res reliquæ non ſunt diuites
per ſeipſas, imo indigent vero vno, influente bonitates & gratias omnes. Quod etiam eſt non
inchoans. i. non incipiens eſſe, quamuis de nouo aliquando operetur, prout ab æterno inſtituit &
prænouit, & non finitum, ſed perfectionaliter infinitum, vtputa actus purus, in quo nulla potē
tialitas limitans, nulla differentia contrahens, nulla materia terminans. [Oblique vero anima
mouetur, quantum proprie ſeipſa diuinas illuminatur ſcientias]. i. inquantum in ſeipſa, puta in intel
lectu, docetur & ſuſcipit illuminationes diuinas. [non intellectualiter & potent̃]. i. non pure
intellectualiter ac valide, nec deiformiter, ſicut intelligentia inferior illuminatur à ſuperiori.
[ſed rationaliter & inueſtigioſe] id eſt, diſcurſiue & inueſtiganter, ita quod ſcđm ſuam naturam &
capacitatem illuſtratur atq; dirigitur in inquirendo & proficiendo, ideo ſubditur: [& vt con
mixtis & tranſitorijs operationibus] id eſt conſiderationibus inuolutis multiplici phantaſma
te ac ſenſibilibus formis & ſpeciebus abſtractiōibusq; intelligibilium ſpecierum ab illis, quod in
principio profectuum ſcientialium maxime verum eſt. Anima vero iam depurata, & virtuti

QQ ij bus

Ca.IIII. bus decorata,nonnunquam deſuper anagogice illuſtratur, deiformiter eruditur & pure, va- B
Auguſtin. lenter atque repente docetur,eleuatur & contemplatur:quando, vt decimoquinto de Ciuita-
Apuleius te dei recitat Auguſtinus ex verbis Apulei Platonici,& ſecundum Platonē mens humana ſubi-
to quaſi in altiſſimis montibus ſuperno coruſcamine perfunditur,& velut in ſplendidiſſimis
Ariſtoteles tenebris lumen intermicans,raptim ac inſtantanee intuetur. Hoc ipſum Ariſtoteles quoq; in-
ſinuauit dicendo,ꝙ vita noſtra noſtra interdum ad modicum talis eſt,qualis eſt æternaliter vi-
ta primi principij. Deniq; ſuper angelicam hierarchiam oſtenſum eſt, hoc eſſe de mente ma-
gni Dionyſij,quod & infra deo pręſtante, in expoſitione libri de myſtica theologia plenius o-
ſtendetur.[Per vero directum].i.anima rationalis motu recto ac lineali mouetur, erigiť, ſpe-
culatur.[quando non in ſemetipſam intrans & ſingulari intellectuitate mota].i.quando non
ab exterioribus redit ad ſe,nec mouetur intellectualitate ſyncera ad deum[Hoc enim eſt(vt di-
xi)quod ſecundum circulum].i.ita moueri & conuerti in ſe, eſt circularis motus & contēpla-
Plato tio animæ,iuxta illud Platonis in Phędone: Quoties anima per ſeipſam ſpeculatur,ilico defer-
tur in ſyncerum ſemperq; exiſtens ac immortale.[ſed ad ea quæ circa ſe proueniens].i.ad ſen-
ſibilium conſiderationem procedens[& ab his extrinſecus tanq̄ à quibuſdam ſymbolis varia-
tis & multiplicatis].i.tanq̄ a ſenſibilibus ſimilitudinibus multipliciter inter ſe differentibus.
[in ſimplas & vnitas reducitur contemplationes].i.ad ſpiritales diuinorum theorias ab inuo-
Hierony. lutiōibus phantaſticis depuratas,ex creaturis intelligens creatorem, ex corporalibus incorpo-
Bonū pri- ralia,ex breuibus æterna,ſecundum Hieronymum. [¶ Horum ergo & ſenſibilium in vniuer-
mum cā eē ſo trium motuum]in communi ſeu toto[& multo prius vnoquoq; manſionum & ſtationum E
oīs ſecundi & collocationum cauſale eſt & continens & finis & bonum & optimum,& ſuper omnem
boni. ſtatum & motum.] id eſt, ſummum bonum & primum pulchrum, quod eſt ſuper omnem
quietem & motum,eſt cauſale & conſeruatiuum,atq; finale principium,manſionum & requie-
tionum,ac localium conſtitutionum in quolibet ente,multo prius & principalius,q̄ quæcūq;
alia cauſa.Prius quoq;, quia in re particularia ſunt ante vniuerſalia,quæ abſtrahuntur à partı-
cularibus & ſingularibus.Iſtud ſicut & quædam ſequentia paulo ante elucidata ſunt.[Propte-
Roma. 11 rea omnis ſtatus & motus eſt & ex ipſo & per ipſum & in ipſum & propter ipſum.].i.ex ipſo
tanq̄ ex cauſa efficiente,& per ipſum tanq̄ per cauſam formalem & exemplarem,& in ipſum re-
ductiue,& propter ipſum ſicut propter cauſam finalem.[Etenim ex ipſo & per ipſum]proflu-
xit[& eſſentia & vita omnis,& mentis & anime & omnis naturæ.].i.omnis vita intellectualis
& animalis,ſeu ſenſitiua & naturalis[paruitates,æqualitates,magnitudines, menſuræ omnes,
& exiſtentium corrationabilitates].i.conſonantiæ & coordinationes pulchræ ac rationabili-
ter inſtitutæ.[& compactiones & concretiones,vniuerſitates,partes] ſicut expoſitum eſt.Inſu-
per ex ipſo ſummo bono & pulchro ſunt[vnum omne]creatum[& multitudo]ſicut in quin-
Proclus. to Theoremate Proclus probat: Omnis inquiens multitudo ſecunda eſt ab vno:nec verum
eſt(niſi ad pium intellectum,)quod quidam dixerunt,ꝙ ab vno ſimplici non procedit imme-
diate niſi vnum,cum omnes angeli cœleſteſq; orbes & elementa immediate à deo creata ſunt
Geneſis 1. iuxta illud:In principio creauit deus cœlum & terram. Ideo Auicebron in libro fontis vitæ,
Auicebrō. propoſitionem illam recte negauit,& quidam iniuſte eum ſuper hoc reprehendit.[cōiunctio-
*multitudi nes partium totius † ſimilitudinis vnitates,conſummationes vniuerſalitatum,quale,quantū,
nis tantum,multum,comparationes,diſcretiones,omnis multitudo,omne ſummum].i.valde al-
tum[termini omnes,ordines + continentiæ,elementa,formæ omnes, eſſentia, omnis virtus.]
id eſt ,omnis potentia[omnis operatio,omnis habitus,omnis ſenſus,omnis ratio,omnis intel-
lectus,omnis illuminatio,oīs ſcīa,oīs vnitas,& ſimpliciter omē † exiſtens]eſt[ex bono & opti-
¶ON. mo,& in bono & in optimo eſt]conſeruatiue,idealiter,virtualiter,cognitiue [& in bonum &
Proclus. optimum conuertitur]vnumq̄dq; eñ conuertitur in id à q̄ procedit:& per quot procedit,per
Omnia fie- tot conuertiť, iuxta Proclū.[& oīa q̄cunq; ſunt & fiunt,per bonū & optimū ſunt & fiūt]ſcd̄m
ri cā boni. illud Iohan:Oīa per ipſum facta ſunt,& ſine ipſo fcm̄ eſt nihil.Et ad Roma. dr̄:Ex ipſo & per
Iohan.1. ipm̄ & in ipſo ſunt oīa.[& ad hoc oīa vident].i.naturalē reſpectū ad illud,& p modū videntis
Roman.11. ſe hn̄t,ipm̄ finaliter appetendo,ſcd̄m illud pſalmi:Oculi oīm in te ſperant dn̄e[& ab ipſo mo-
pſalm.144 uentur]qui vnicuiq; impreſſit inclinationē ad proprium finem. [& continentur,& propter
ipſum,& per ipſum,& in ipſo omne principiū exēplatiuū,cōſummatiuū, intellectuale,ſpecia-
le,formale].i.vniuerſæ cauſæ exēplares ad ſilitudinē in ſe præconceptā cauſantes,& pfectiuæ
ſuoꝝ effectuū,intellectualiterq; agentes.[& ſimpliciter omne principiū,oīs continentia,omē
ſummum,aut vt comprehendens dicam, omnia quæ ſunt ex bono & optimo: & omnia quæ
non ſunt ſupereſſentialiter in bono & optimo.] id eſt, etiam ea quæ non ſunt, nec erunt,
ſunt in deo cognitiue & virtualiter, imo & idealiter ſecundum Aegydium, & Henricum, ac

alios q ponũt in deo infinitas ideas[& eſt oĩm principiũ & finis, & ſupprincipale & ſupfinale, Aegidius
A qa ex ipſo,&per ipſum,& in ipſo & in ipm ſunt oĩa,vt ait ſacer ſermo.Oĩbus eſt igitur bonũ & Rom. Henri. Gã.
optimũ].i.ſummũ bonũ & pulchrũ eſt cũctis[cõcupiſcibile & amabile & delectabile]Eſt eñ cõ omnia ſuo
uenientiſſimum cunctis bñ diſpoſitis. [& per ipſum & propter ipſum minora meliora cõuer- mõ appete
ſibiliter amant].i.bona minora amant pręſtantiora tanq̃ ſuas cauſas:& econuerſo,meliora re ipſum bo
amãt iſeriora,tãq̃ ſuos effectus[& ſociatiue ęq̃formia ęquehonorabilia].i.ęq̃lia amãt coęq̃lia num & pul
ſibi.[& meliora minora prouide & hæc ſemetipſa ſingula quæq; cũnexe].i.cõiunctim amant chrum.
ſeinuicem[& bonum & optimum oĩa facit deſiderantia]quia impreſſit oĩbus deſiderium na-
turale ad propriam perfectionem ac finem.[& vult oĩa quæcunq; facit & vult. Audebit autẽ
& hoc dicere vera rõ].i.fiducialiter dico ex vera rõne[quia & ipſe oĩm cauſalis per bonitatis
excellentiam].i.q̧ ſumma & prima cã per excellẽtiã ſuæ bonitatis[oĩa amat]in q̃tum ſunt ſui
effectus. Vñ in lib.Sapię dr̃:Diligis oĩa quæ ſunt,& nihil odiſti eoꝝ quæ feciſti. Et hoc agit ex
ſua bonitate,qm̃ omne creatum eſt quoddã bonum participatum,& ſimile per hoc aliquo mõ
bono primo & increato,ſcd̃m q̃d effectus vocatur participata ſimilitudo proprię cauſę.Sic[&
oĩa facit & vult,oĩa continet,oĩa conuertit].i.cuncta conſeruat & conuertit ad ſe propter ſe,ſi
cut & Salomon proteſtat̃:Oĩa propter ſeipſum opatus eſt dñs.Qui p Ezechi.fatetur:Propter
memetipſum ego faciam,non propter vos,notum ſit vobis.Hinc Proclus ait:Oĩs proceſſus p Sapien. 11 Prou 16.
ſimilitudinẽ ſecundoꝝ ad prima efficitur.Et rurſus:Oĩs conuerſio per ſimilitudinẽ efficit̃ eo- Ezechi 36 Proclus
rum,quæ conuertuntur ad id ad q̃d conuertuntur.[Et eſt etiam diuinus amor optimus].i.in-
creatus dei amor in deo conſiſtens,vere optimus eſt,& idem q̃d ipſemet deus amans. [&] eſt
[optimi].i.præſtantiſſimi obiecti,qm̃ deus primo oĩm amat ſeipſum[per optimum].i.p pro
priam bonitatẽ & amabilitatem. Hinc alia litera clarius continet:propter bonum.i. ob pro-
priam bonitatem. [Ipſe eñ bñfactor exiſtentium amor].i.amor diuinus cã oĩs boni ac doni
B creati,bñficus rebus creatis.[in optimo per excellentiam añ ſubſiſtens].i.añ omne creatum ex
cellentiſſime in deo ab ęterno conſiſtens[non ſinit ipſum infœcundum in ſeipſo manere]id ẽ,
non permiſit deum in ſeipſo manere abſque germine & effectu. Veruntñ hoc non eſt intelli-
gendum,q̧ deus naturali emicatione aut neceſſaria ſeu ineuitabili emanatione creata produ- Philoſophi
xerit,vt qdã Peripatetici atq; Platonici putaſſe videt̃,etiã autor lib.de Cau.& Auicenna & Al- Auicenna Lib.Cauſã.
gazel,Alphorabius,multiq; aliĩ,q & dixerunt mundum ab æterno fuiſſe,& tñ à deo fluxiſſe.
Non tñ ſenſerunt deum aliqua coactiõe feciſſe creata,ſed ex naturali ſuperabundantia ſuę bo-
nitatis & coĩcabilitatis ac dilectionis,nõ potuiſſe ſe continere à ſuę bonitatis coĩcatione.Cũq;
emanationẽ diuinã ad intra,qua pater gignit filium naturali emanatione,non nouerint,dixe-
runt deum ab æterno procreaſſe creata q̃ſi naturali diffuſione. Vñ & Ariſtot. dixit:Idem eodẽ
mõ ſe hñs,facit idem. Ex eadẽ q̃q; dixerũt radice,q̧ deus altiſſimus per ſeipſum immediate nõ
produxit niſi primã intelligentiã,& illa ſcd̃am,primãq; aĩam mobilem & primũ orbẽ cœleſtẽ,
ſicq; deinceps,put Auicenna in ſua Methaphyſica ſcripſit expreſſe,& autor lib.de Cau.in com
mentario nonę propoſitionis:Cauſa inquit prima ſupereminet oĩbus rebus,qm̃ ipſa eſt cã in-
telligentiæ & aĩæ & naturæ & reliquis rebus. Veruntñ eſt creans intelligentiam abſq; medio,
& creans animam & reliquas res mediante intelligentia. ¶ Deniq; q̃uis opiniones iſtæ excel-
lentiorum philoſophoꝝ videãtur aliquid ſubtilitatis continuiſſe,tñ re vera irrõnabiles ſunt &
ſtultæ:nec ſolum contra catholicã fidẽ,ſed inſup debiliſſimi fundamẽti. Cum etenĩ cã prima
C ſit ſuperſapientiſſimus intellectus,& per intellectum oĩa cauſans & operãs, hinc ſicut plura &
innumerabilia ſimul intelligit,ſic & plura ſimul efficere põt,agitq; oĩa adextra liberrime. Q̃d
ergo princeps theologoꝝ hic aſſerit,q̧ amor diuinus non reliquit eum ſine germine eſſe,intel
ligendum eſt ſic q̧ nõ aliunde aut ab extrinſeco,ſed ex ſeipſo & ex ꝑpria bonitate,coĩcabilitate,
liberalitate & amore motus eſt ad rerum creationem,q̃s & prius dilexit q̃ condidit:nempe a-
mare eſt alicui bonũ velle. Et q̃uis creaturas non ꝑduxiſſet,nõ tñ in ſeipſo infœcũdus ſterilis ve A wege.
fuiſſet aut eſſet,q per Iſaiã deprompſit:Nunqd ego qui alios parere facio,ipſe nõ pariam, dicit Isaie 66.
dñs?Si ego q cæteris gñationẽ tribuo,ſterilis ermanebo? Q̃d q̃uis ſuo mõ ad lr̃am exponat̃,tñ
ex v̾bis illis accipit̃ argumentũ probandi,q̧ p̃ter oẽm emanationẽ ad extra,ſit in diuinis gene-
ratio v̾a pceſſioq; ad intra. Propter q̃d etiã dicunt theologi,q̧ emanatio illa in deo adintra,eſt
cã,exemplar & rõ oĩs emanationis ad extra. Hinc q̃q; ſubiungit̃:[mouit aũt ipm in agendũ]i.
diuinus amor induxit deũ ad coĩcandum ſe adextra & ad producendũ creata[iuxta oĩm geni Gene 2.
tiuam excellentiã].i.ſcd̃m ſuã cauſalitatem altiſſimã,q̃ eſt oĩm cauſatiuus,iuxta illud in Gene.
Iſtę ſunt gñatiões cœli & terrę,vbi gñatio ſumit̃ extẽſe p q̃cunq; ꝑductiõe ſeu etiã creatiõe. Cõ
ſequenter excludit quãdã obiectionẽ[Et ne qs nos arbitret̃ cõtra eloq̃a amoris cognoĩatione

QQ iij honorifi-

Ca.IIII. bus decorata, nonnunquam deſuper anagogice illuſtratur, deiformiter eruditur & pure, va D
Auguſtin. Apuleius lenter atque repente docetur, eleuatur & contemplatur: quando, vt decimoquinto de Ciuita
re dei recitat Auguſtinus ex verbis Apulei Platonici, & ſecundum Platonē mens humana ſubi
to quaſi in altiſſimis montibus ſuperno coruſcamine perfunditur, & velut in ſplendidiſſimis
Ariſtoteles tenebris lumen intermicans, raptim ac inſtantaneé intuetur. Hoc ipſum Ariſtoteles quoq; in
ſinuauit dicendo, ꝙ vita noſtra noſtra interdum ad modicum talis eſt, qualis eſt æternaliter vi
ta primi principij. Deniq; ſuper angelicam hierarchiam oſtenſum eſt, hoc eſſe de mente ma
gni Dionyſij, quod & infra deo pręſtante, in expoſitione libri de myſtica theologia plenius o
ſtendetur. [Per vero directum]. i. anima rationalis motu recto ac lineali mouetur, erigit, ſpe
culatur. [quando non in ſemetipſam intrans & ſingulari intellectuitate mota]. i. quando non
ab exterioribus redit ad ſe, nec mouetur intellectualitate ſyncera ad deum [Hoc enim eſt (vt di
xi) quod ſecundum circulum]. i. ita moueri & conuerti in ſe, eſt circularis motus & contēpla
Plato tio animæ, iuxta illud Platonis in Phędone: Quoties anima per ſeipſam ſpeculatur, ilico defer
tur in ſyncerum ſemperq; exiſtens ac immortale. [ſed ad ea quæ circa ſe proueniens]. i. ad ſen
ſibilium conſiderationem procedens [& ab his extrinſecus tanq̄ à quibuſdam ſymbolis varia
tis & multiplicatis]. i. tanq̄ a ſenſibilibus ſimilitudinibus multipliciter inter ſe differentibus.
[in ſimplas & vnitas reducitur contemplationes]. i. ad ſpiritales diuinorum theorias ab inuo
Hierony. lutiōibus phantaſticis depuratas, ex creaturis intelligens creatorem, ex corporalibus incorpo
Bonū pri. mum cā et oīs ſecundi bonu. ralia, ex breuibus æterna, ſecundum Hieronymum. [¶ Horum ergo & ſenſibilium in vniuer
ſo trium motuum] in communi ſeu toto [& multo prius vnoquoq; manſionum & ſtationum E
& collocationum cauſale eſt & continens & finis & bonum & optimum, & ſuper omnem
ſtatum & motum.] id eſt, ſummum bonum & primum pulchrum, quod eſt ſuper omnem
quietem & motum, eſt cauſale & conſeruatiuum, atq; finale principium, manſionum & requie
tionum, ac localium conſtitutionum in quolibet ente, multo prius & principalius, q̄ quæcūq;
alia cauſa. Prius quoq;, quia in re particularia ſunt ante vniuerſalia, quæ abſtrahuntur à parti
cularibus & ſingularibus. Iſtud ſicut & quædam ſequentia paulo ante elucidata ſunt. [Propte
Roma. 11 rea omnis ſtatus & motus eſt & ex ipſo & per ipſum & in ipſum & propter ipſum.]. i. ex ipſo
tanq̄ ex cauſa efficiente, & per ipſum tanq̄ per cauſam formalem & exemplarem, & in ipſum re
ductiue, & propter ipſum ſicut propter cauſam finalem. [Etenim ex ipſo & per ipſum] proflu
xit [& eſſentia & vita omnis, & mentis & anime & omnis naturæ.]. i. omnis vita intellectualis
& animalis, ſeu ſenſitiua & naturalis [paruitates, æqualitates, magnitudines, menſuræ omnes,
& exiſtentium corrationabilitates]. i. conſonantiæ & coordinationes pulchræ ac rationabili
ter inſtitutæ. [& compactiones & concretiones, vniuerſitates, partes] ſicut expoſitum eſt. Inſu
per ex ipſo ſummo bono & pulchro ſunt [vnum omne] creatum [& multitudo] ſicut in quin
Proclus. to Theoremate Proclus probat: Omnis inquiens multitudo ſecunda eſt ab vno: nec verum
eſt (niſi ad pium intellectum,) quod quidam dixerunt, ꝙ ab vno ſimplici non procedit imme
diate niſi vnum, cum omnes angeli cœleſteſq; orbes & elementa immediate à deo creata ſunt
Geneſis 1. Auicebrō. iuxta illud: In principio creauit deus cœlum & terram. Ideo Auicebron in libro fontis vitæ, F
propoſitionem illam recte negauit, & quidam iniuſte eum ſuper hoc reprehendit. [cōiunctio
*multitudi nis nes partium totius * ſimilitudinis vnitates, conſummationes vniuerſalitatum, quale, quantū,
tantum, multum, comparationes, diſcretiones, omnis multitudo, omne ſummum]. i. valde al
tum [termini omnes, ordines + continentiæ, elementa, formæ omnes, eſſentia, omnis virtus.]
id eſt, omnis potentia [omnis operatio, omnis habitus, omnis ſenſus, omnis ratio, omnis intel
lectus, omnis illuminatio, oīs ſcia, oīs vnitas, & ſimpliciter omē † exiſtens] eſt [ex bono & opti
¶ON. mo, & in bono & in optimo eſt] conſeruatiue, idealiter, virtualiter, cognitiue [& in bonum &
Proclus. Omnia ſic et cā bon. optimum conuertitur] vnumq̄dq; enī conuertitur in id à q̄ procedit: & per quot procedit, per
tot conuertit, iuxta Proclū. [& oīa q̄cunq; ſunt & fiunt, per bonū & optimū ſunt & fiūt] ſcd'm
Iohan. 1. Roman. 11. illud Iohan: Oīa per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo fctm̄ eſt nihil. Et ad Roma. dr̄: Ex ipſo & per
ipm̄ & in ipſo ſunt oīa. [& ad hoc oīa vident]. i. naturalē reſpectū ad illud, & p modū videntis
pſalm. 144 ſe hn̄t, ipm̄ finaliter appetendo, ſcd'm illud pſalmi: Oculi oīm in te ſperant dn̄e [& ab ipſo mo
uentur] qui vnicuiq; impreſſit inclinationē ad proprium finem. [& continentur, & propter
ipſum, & per ipſum, & in ipſo omne principiū exēplatiuū, cōſummatiuū, intellectuale, ſpecia
le, formale]. i. vniuerſæ cauſæ exēplares ad ſi'litudinē in ſe præconceptā cauſantes, & pfectiuæ
ſuoꝝ effectuū, intellectualiterq; agentes. [& ſimpliciter omne principiū, oīs continentia, omē
ſummum, aut vt comprehendens dicam, omnia quæ ſunt ex bono & optimo: & omnia quæ
non ſunt ſupereſſentialiter in bono & optimo.] id eſt, etiam ea quæ non ſunt, nec erunt,
ſunt in deo cognitiue & virtualiter, imo & idealiter ſecundum Aegydium, & Henricum, ac

alios q ponũt in deo infinitas ideas[& eſt oĩm principiũ & finis, & ſupprincipale & ſupfinale, Aegidius
A q a ex ipſo,& per ipſum,& in ipſo & in ipſm ſunt oĩa,vt ait ſacer ſermo. Oĩbus eſt igitur bonũ & Rom
optimũ]i. ſummũ bonũ & pulchrũ eſt cũctis[cõcupiſcibile & amabile & delectabile]Eſt eñ cõ Henri,Gã.
ueniẽtiſſimum cunctis bñ diſpoſitis. [& per ipſum & propter ipſum minora meliora cõuer omnia ſuo
ſibiliter amant].i. bona minora amant prſtantiora tanq̃ ſuas cauſas: & econuerſo, meliora mõappete
amãt iferiora,tãq̃ ſuos effectus [& ſociatiue qformia quehonorabilia].i. q̃lia amãt coq̃lia re ipſum bo
ſibi.[& meliora minora prouide & hæc ſemetipſa ſingula quæq; cũnexe].i.cõiunctim amant num & pul
ſe inuicem[& bonum & optimum oĩa facit deſiderantia]quia impreſſit oĩbus deſiderium na chrum.
turale ad propriam perfectionem ac finem.[& vult oĩa quæcunq; facit & vult. Audebit autẽ
& hoc dicere vera rõ].i. fiducialiter dico ex vera rõne[quia & ipſe oĩm cauſalis per bonitatis
excellentiam].i.ꝙ ſumma & prima cã per excellẽtiã ſuæ bonitatis[oĩa amat]in q̃tum ſunt ſui
effectus. Vñ in lib.Sapię dr̃:Diligis oĩa quæ ſunt,& nihil odiſti eoꝝ quæ feciſti. Et hoc agit ex
ſua bonitate,qm̃ omne creatum eſt quoddã bonum participatum,& ſimile per hoc aliquo mõ
bono primo & increato,ſcđm q̃d effectus vocatur participata ſimilitudo proprię cauſę. Sic[&
oĩa facit & vult,oĩa continet,oĩa conuertit].i. cuncta conſeruat & conuertit ad ſe propter ſe,ſi
cut & Salomon proteſtaſ:Oĩa propter ſeipſum opatus eſt dñs. Quip Ezechi. fatetur:Propter
memetipſum ego faciam,non propter vos,notum ſit vobis. Hinc Proclus ait:Oĩs proceſſus p Sapien. ii
ſimilitudinẽ ſecundoꝝ ad prima efficitur. Et rurſus: Oĩs conuerſio per ſimilitudinẽ efficiſ eo Prou 16.
rum,quæ conuertuntur ad id ad q̃d conuertuntur.[Et eſt etiam diuinus amor optimus].i. in Ezechi 36
rceſtus dei amor in deo conſiſtens, vere optimus eſt,& idem q̃d ipſemet deus amans. [&] eſt Proclus
[optimi].i. præſtantiſſimi obiecti,qm̃ deus primo oĩm amat ſeipſum[per optimum].i.p pro
priam bonitatẽ & amabilitatem. Hinc alia litera clarius continet:propter bonum.i. ob pro
priam bonitatem. [Ipſe eñ bñfactor exiſtentium amor].i.amor diuinus cã oĩs boni ac doni
B creati,bñficus rebus creatis.[in optimo per excellentiam añ ſubſiſtens].i.añ omne creatum ex
cellentiſſime in deo ab ęterno conſiſtens[non ſinit ipſum infœcundum in ſeipſo manere]id ẽ,
non permiſit deum in ſeipſo manere abſque germine & effectu. Veruntñ hoc non eſt intelli
gendum,ꝙ deus naturali emicatione aut neceſſaria ſeu ineuitabili emanatione creata produ Philoſop.
xerit,vt q dã Peripatetici atq; Platonici putaſſe videſ,etiã autor lib.de Cau.& Auicenna & Al Auicenna
gazel,Alphorabius,multiq; alij,q & dixerunt mundum ab æterno fuiſſe,& tñ à deo fluxiſſe. Lib.Cauſ.
Non tñ ſenſerunt deum aliqua coactiõe feciſſe creata,ſed ex naturali ſuperabundantia ſuę bo
nitatis & coĩcabilitatis ac dilectionis,nõ potuiſſe ſe continere à ſuę bonitatis coĩcatione. Cũq;
emanationẽ diuinã ad intra,qua pater gignit filium naturali emanatione,non nouerint,dixe
runt deum ab æterno procreaſſe creata q̃ſi naturali diffuſione. Vñ & Ariſtot. dixit:Idem eodẽ
mõ ſe hñs,facit idem. Ex eadẽ q̃q; dixerũt radice, ꝙ deus altiſſimus per ſeipſum immediate nõ
produxit niſi primã intelligentiã,& illa ſcđam,primãq; aĩam mobilem & primũ orbẽ cœleſtẽ,
ſicq; deinceps,put Auicenna in ſua Methaphyſica ſcripſit expreſſe,& autor lib. de Cau. in com
mentario nonę propoſitionis:Cauſa inquit prima ſupereminet oĩbus rebus, qm̃ ipſa eſt cã in
telligentiæ & aĩæ & naturæ & reliquis rebus. Veruntñ eſt creans intelligentiam abſq; medio,
& creans animam & reliquas res mediante intelligentia. ¶ Deniq; q̃uis opiniones iſtæ excel
lentiorum philoſophoꝝ videãtur aliquid ſubtilitatis continuiſſe, tñ re vera irrõnabiles ſunt &
ſtultæ:nec ſolum contra catholicã fidẽ,ſed inſup debiliſſimi fundamẽti. Cum etenĩ cã prima
C ſit ſuperſapientiſſimus intellectus,& per intellectum oĩa cauſans & operãs, hinc ſicut plura &
innumerabilia ſimul intelligit,ſic & plura ſimul efficere põt,agitq; oĩa adextra liberrime. Qđ
ergo princeps theologoꝝ hic aſſerit,ꝙ amor diuinus non reliquit eum ſine germine eſſe,intel
ligendum eſt ſic ꝙ nõ aliunde aut ab extrinſeco,ſed ex ſeipſo & ex ꝑpria bonitate,coĩcabilitate,
liberalitate & amore motus eſt ad rerum creationem,q̃s & prius dilexit q condidit:nempe a
mare eſt alicui bonũ velle. Et q̃uis creaturas non ꝑduxiſſet,nõ tñ in ſeipſo infœcũdus ſterilis ve A uego.
fuiſſet aut eſſet,q per Iſaiã depcompſit:Nunqd ego qui alios parere facio,ipſe nõ pariam, dicit Isaie 66.
dñs? Si ego q cæteris gñationẽ tribuo,ſterilis ermanebo? Qđ q̃uis ſuo mõ ad lrãm exponaſ,tñ
ex ꝟbis illis accipiſ argumentũ probandi,ꝙ ꝑter oẽm emanationẽ ad extra,ſit in diuinis gene
ratio ꝟa ꝓceſſioq; ad intra. Propter q̃d etiã dicunt theologi,ꝙ emanatio illa in deo adintra,eſt
cã,exemplar & rõ oĩs emanationis ad extra. Hinc q̃q; ſubiungiſ:[mouit aũt ipm̃ in agendũ]i.
diuinus amor induxit deũ ad coĩcandum ſe adextra & ad producendũ creata[iuxta oĩm geni
tiusm excellentiã].i. ſcđm ſuã cauſalitatem altiſſimã,q̃ eſt oĩm cauſatiuus,iuxta illud in Gene. Gene. 2.
Iſtę ſunt gñatiões cœli & terrę,vbi gñatio ſumiſ extẽſe p q̃cunq; ꝑductiõe ſeu etiã creatiõe. Cõ
ſequenter excludit quãdã obiectionẽ[Et ne qs nos arbitreſ cõtra eloqa amoris cognoiationẽ

Ca. IIII. honorificare].i.ne aliqs puteṫꝙ contra morē ſacrę ſcripturę honoremus nomen amoris, vtē- D
Inſtitone vel vim vocabuli ma gis ſpectādi q̄ ipſm vocabulū. do illo in diuinis,ac deo aſſcribendo amorē,qa in rebus carnalibus ſolemus vti hoc noīe[eſt q
demēm irrōnabile,vt arbitror,& ſtultum nō virtuti intentiōis attendere].i.nō cōſiderare rem
ſignificatā & intentionē loquentis ſeu inſtitu entis[ſed dictiōis].i. principalr intendere ꝓprie-
tati vocabuli. Propter q̄d ait Hilarius:Sermo debet rei eſſe ſubiectus,nō res ſermōi. Iccirco dū
cōſtat de re,vanū eſt de terminis cauillare.[& hoc nō eſt diuina intelligere volentiū ꝓpriū].i.
abuſio talis nō cōuenit cupiētibus intelligere ſcripturas,ac diuinoꝝ adipiſci notitiā, ſed cōtē-
ſioſis & curioſis,iuxta illud ad Timot. Supbus nihil ſciens,& languēs circa pugnas ꝟboꝝ.[ſed
ſonos leues recipientiū].i.iſtud cōuenit eis,q voce ꝟboꝝ aduertunt, q̄ tanq̄ ſucceſſiua leuiter
1.Timo.6. ſonant,ac ſonando ꝑtranſeunt ac deſinunt eſſe.[& hos vſq; ad aures tranſeuntes forinſecus cō-
tinentium].i.iſtud illoꝝ eſt qui cōtinentur & intra ſe penſant ſonos ipſos ꝟboꝝ,ꝑtingentes ex
trinſecus vſq; ad audientiū aures.[& nolentiū ſcire qd q̄dē talis dictio ſignificet].i.nō curan-
ſium diſcere qd vocabulum tale aut tale deſignet [q̄uove eam oportet & p alias æque potētes
& manifeſtiores dictiōes declarare].i.aut q̄liter exponenda ſit per terminos eiuſdē & æqualis,
aut certe clarioris ſignificatiōis.[patientiūq; elementis & lr̄is nō intellectis.].i.ſuſtinentiū au-
res ſuas immutari ac percuti ſono & voce ex ordinatoꝝ ac lr̄aꝝ,q̄s nō intelligunt.[& ſyllabis
& dictiōibus incognitis].i.q̄ꝝ ſignificationē ignorant [& nō ingredientibus in aīæ ſuę intelle
ctuale].i.nō intrantibus intellectū ipſoꝝ,q̄ ad verā ſignificationē.[ſed foris circa labia & audi
tus eoꝝ percrepitantibus].i. in aerem mouentibus ac agitantibus forinſecus ad aures & os il-
lorum.[ac ſi nō liceat q̄tuor numeꝝ].i. numeꝝ qui dr̄ quatuor,ſeu q̄ternariū numeꝝ [per bis E
duo ſignificare,aut ſimplā lineā per rectā lineam]ſupple deſignare. Q̄d vtiq; licet,puerileq; eſ-
ſet oppoſitū dicere.[aut maternitatē per paternitatē.]Inter dū eīm paternitatē & maternitatem
accipimus,prout ſolā deſignant relationē, ſicq; vno pro alio vtimur indiſtincte,vt cum dr̄: Pa-
ter eſt res hn̄s filium. Nam ſi filiā habeat,nō filium,ſexus virilis nihilominus pater eſt. Simili-
ter mater eſt,ſi habeat filiam,nō filium:nec in talibus locutiōibus pater,mater,filius,filia ſigni
ficant ſexū,quia ſic ſunt in gn̄e q̄litatis ſcd̄m relationē,ſuntq; in prædicamēto ad aliqd,aut alīs
quibuſdam multis orationis partibus idipſum ſignificantibus. ¶ Oportet ſcire ſecundum
Verbis utē dū gp ſenſum. rectam rationem].i.vere rationabiliter[quia elementis].i.literis[& ſyllabis & dictionibus &
ſcripturis & orationibus vtimur per ſenſus].i.ex intellectuali inſtitutione. Vel ſecundum ali-
as tranſlationes,propter ſenſus.i.ad ſignificandum ac alīs inſinuandum mentis conceptum,
Vſa.1o. Philoſo. iuxta illud Platonis in 2. Timæ: Propterea ſermonis eſt ordinata coīcatio,vt præſto fierent
mutuæ voluntatis inditia. Vnde Philoſo. dixit: Sunt ergo ea quę ſunt in voce,earum quę ſunt
in anima paſſionum cōceptionumve notę. [Sic enim anima noſtra intellectualibus operatiō-
bus].i.interioribus conſiderationibus & abſtractionibus ad inuiſibilia mouetur.].i. ad diui-
norum aſcendit notitiam & amorē[abundant cum ſenſibilibus ſenſus].i.ſuperflui ſunt ſenſus
& ſenſibilia,quia oportet relinquere ac tranſcendere ea.q̄uis primo miniſterialiter cooperen-
tur.[ſicut & intellectuales virtutes].i.vires intellectiuæ,ſecundum quod tales ſuperflue ſunt. F
[cum anima deiformis facta per vnitatem ignotæ & inacceſſibilis lucis.] i. dum anima fuerit
facta heroica & diuina,atq; per ardentiſſimam diuini amoris effigiem flammigeram increatæ
luci vnita,ac per myſticam theologiam in deum abſorpta[radīs deſiderabilibus ſe immittit]
.i.irradiationibus ſupernis deificis ac ſummæ ſapīæ ſplendoribus valde optandis ſe ingerit,
vnit,infundit. Quamuis autem in tali ecſtatica eleuatione vires intellectuales cōcurrant,nō
tamen vt intellectuales,ſed vt diuinę ac deiformes & altiores ſe factæ.[inuiſibilibus theorīs.]
.i.per contemplationes theoricas & myſticas viſiones,in q̄bus oportet ſeipſum,oēs quoq; in-
tellectuales vires ac operationes tranſcendere,prout primo myſticæ theologiæ capit. dicitur.
Myſtice eſt intelligētia q̄ aīa per charitatē cōiungitur deo [Cum vero animus per ſe ſenſibilia remoueri feſtinat].i. dum mens humana properat & co-
natur ex ſenſibilium cōſideratiōe remoueri.i.ab iſtis inferioribus abſtrahi & eleuari[ad cōtem
plabiles inuiſibilitates].i.ad contemplatiuos ac ſapientiales exceſſus,& diuinoꝝ intelligenti-
as[precioſiores omnibus ſunt clariores ſenſibus prouectus.] id eſt, aptiores & appetibiliores
ſunt dictiōes & ſermones qui magis aperti ſunt & amplius prouehunt ad intelligendū q̄ ꝓpo-
nuntur[p lucidiora ꝟba planiora viſibilibus].i. clariora & faciliora ꝟba ad ꝓficiendū ex viſi-
bilibus,& p viſibilia ad intelligibilia ac diuina.[ſicut cum nō plana ſunt accūbentia ſenſibus.]
.i.quemadmodū dū ea q̄ exterioribus ſenſibus occurrunt ſeu ꝑcipiuntur,nō ſunt euidētia[ne-
que ipſa animo aſſiſtere ſenſibilia bn̄ poterūt] .i.nō valebunt ipſa ſenſibilia lucide p̄ſentare &
cognoſcibilia facere homini. Accidētia quippe magnam cōferunt partem ad cognoſcendū in
tellectualiter ſubſtantiā rei. Iccirco dum illa nō ſunt euidenter agnita, nō inducunt ad claram
ſui

fui ſubiecti notitiam. Hinc alia tranſlatio clarius cõtinet: Quippe ſi obſcura ſunt quæ adiacent
A ſenſibus, ne ipſi quidẽ animo rite ſuggerere ſenſibilia poterũt. ¶ Cõſequenter pbat autoritate ſcripturæ quæ dixit. [Verumtamen vt non hæc dicere putemur]. i. ne prædicta videamur aſſerere, vtputa nomen amoris locum habere in diuinis [tanq̃ diuina eloquia ſubmouentes]. i. q̃ſi ſcripturis contradicentes, & eas quantum in nobis eſt euertentes [audiant hanc amoris nominationem criminantes]. i. reprehendentes nomen amoris diuinis attribui, & in ſpiritalibus locum habere, ſeu pro ſpirituali dilectione accipi poſſe, aduertant ſequẽtia. [Ama eam, inquit, & cuſtodiet te: amplexare eam, & exaltabit te: honora eam, vt te comprehendat] Hæc in libro Prouerbiorum ſunt ſcripta. In libro Sapientiæ quoq; aſſeritur: Hanc amaui & exquiſiui à iuuentute mea. Sed & Chriſtus ad Petrum: Petre, amas me. [Et quæcunq; alia ſecũdum amatorias theologias *dicuntur]. i. hæc & his ſimilia, quæ in theologicis libris conſcripta ſunt in capitulis de diuino amore tractantibus, ſupple, ſatis probant intentum. [Et quidem viſum eſt quibuſdam noſtris † theologis] id eſt, aliquibus noſtris ſermones ſanctos tractantibus apparuit [& diuinius eſſe nomen amoris q̃ dilectionis] id eſt, q nomen amoris non ſolum ſit licitum, ſed diuinius quoq; in ſcripturis & aptius nomine charitatis, eo q euidentius exprimat vehementiã quandã & impulſum in amatũ. Hoc tamen autor iſte non affirmat. [Scribit autem & diuinus Ignatius] id eſt, incliriſſimus & feruentiſſimus martyr ab apoſtolo Iohãne cõuerſus, archiepiſcopus Anthiochenus, cuius excellentia demonſtratur ex hoc, q tantus iſte theologus ipſum pro autoritate allegat, ac diuinum appellat, [Meus amor crucifixus eſt] id ẽ, Chriſtus Ieſus amãtiſſimus meus, cruci pro me affixus eſt, quem beatiſſimus ille Ignatius non nominat ſolum ſuum amatum ſeu dilectum, ſed & amorem, ad inſinuandum vehementiam ſuæ dilectiõis ad illum. [Et in ipſis introductionibus eloquiorum inuenies quendam dicentem de diuina ſapientia: Amator factus ſum formæ eius] hoc ſcriptum eſt in libro Sapientiæ: Quem librum quidam antiq
B ſancti doctores quaſi editum à Salomone allegant. Hieronymus vero & Hebræi & doctores cõmuniter dicunt, q editus ſit à Philone diſertiſſimo Iudæorum, quẽ beatus Hieronymus in lib. ſuo de viris illuſtribus, ſcribit fuiſſe tempore beatiſſimi Petri archiapoſtoli. Qui Philo in lib. Sapientiæ aliquando loquitur in Salomonis perſona: Præcepiſti, inquiens, mihi domine ædificare templum tibi in Ieruſalem. &c. Iuxta hæc remanet quęſtio, cur liber ille vocetur introductorius elogorum: reſpondentq; aliq, quoniam introductiuus eſt in libros Salomonis. ſed qa indeterminate hic dicitur eloquiorum, verius apparet quod ideo, quia multum ſpecialiter diſponit & confert ad totius intellectum ſcripturæ, loquendo de Chriſto qui eſt ſapientia patris, & paſſione ipſius ac eius operibus: ita quod quaſi ſummarie continet totam ſcripturam, vt paret diligenter legenti. [Itaque hæc amoris nomen ne timeamus] id eſt, non vereamur eo vti in diuinis [neque quis nos contuebet ſermo de hoc diſceptans] id eſt, nullus ſermo de hoc diſputans aut ambigens, nos perturbet. [Mihi enim videtur theologi commune quidem dixiſſe dilectionis & amoris nomen] id eſt, mihi apparet quod autores ſcrpituræ frequenter peo eodem ſumpſerunt vtrunque hoc nomen, amor & dilectio. [Propterea autem diuinis magis referre amorem] id eſt, ob hoc amoeis nomine potius vſi ſunt in diuinis rebus & ſcripturis. [Propter inconſequentem talium virorum adamationem] id eſt, ad confutandum inconuenientem amorem vel acceptionem nominis amoris, dicentium hoc nomen non congruere in ſcripturis, neque in ſpiritalibus rebus. [Pulchro enim vero amore non à nobis tãtum, ſed ab eloquijs
C ipſis laudato] id eſt, cum nomen amoris celebriter capitur pro vero ac ſpiritali amore, non ſolum à nobis, ſed etiam in ſcripturis. [Multitudines non capientes vniforme amatoriæ diuinæ nominationis] id eſt, turbæ imperitæ non intelligentes quo modo nomen amoris vniforme ſit, id eſt, commune & indifferens ad vtrunque amorem [proprie ad ſemetipſos partibile & corporale & diuiduum labeſecerunt] id eſt, viliter & indigne traxerunt ad ſe, tanquam quid licitum, amorem carnalem, diuiſum & proprium & priuatum. De quibus ait Apoſtolus: Omnes quæ ſua ſunt quærunt, non quæ Ieſu Chriſti. [Remotum eſt enim multitudine] id eſt, à maiori & carnali hominum parte longe & inexpertum [ſingulare diuini & vnius rationis] id eſt, amor ille præcipuus ſpiritalis, qui omnes comprehẽdit, amplectitur & includit, ac vnitiuus eſt oĩm, amicos inimicoſq; diligẽs. Propter quod ſcriptũ ẽ: Latũ mãdatũ tuũ nimis. Et itẽ in Iſaia: Coanguſtatũ eſt ſtratũ vtrũq; capere nõ poteſt, q̃m cor hũanũ ſimul capere neq̃t carnalẽ & ſpiritalẽ amorẽ. Deniq; amor ſpiritalis dicitur vnius ratiõis, quoniam diligit vniuerſos ſub vna hac ratione, quia ad dei imaginem ſunt creati, felicitatis capaces, ac Chriſti ſanguine liberati. Perfectio autem quo maioe, eo & rarior & paucioribus ineſt. Hinc Apoſtolus: Carnalis, inquit,

Marginal notes: Amoris nomine quo vt i… | Prouer. 4. | Sapientię. 8 | Iohan. 21. | *laudãtur. | † hierologis. | Ignat. mar. | Sapientię. 8 | Hieron. | Sapien. 9 | 1. Corin. 1 | Philipp. 2. | Psal. 118. | Iſaiæ. 28.

Ca. IIII. homo non ſapit ea quæ dei ſunt[cum non ſit verus amor]id eſt, amor carnalis, non eſt amor D
ſyncerus ac verus & vnius[ſed vmbra aut magis caſus à vero amore]Nempe cum amare ſit a-
Philoſo. licui bonum velle, qui alteri ſeu ſibiipſi cupit, procurat aut vult quod veræ ſaluti contrariatur,
& ad damnationem perducit, ac maxime nocet, non vere diligit, ſed potius odit alios & ſe, vt
qui carnales delicias, vanos & mundanos honores, temporalia quoque ſuperflua appetunt ſi-
Pſal. 10. bi ſeu aliis. Ideo ſcriptum eſt: Qui diligit iniquitatem, odit animam ſuam. Attamen talis amor
ſpeciem quandam habet veri amoris, & obſcura illius imago cenſetur. Hinc carnales amici
ſunt inimici. [Ideo & ſic difficilius nomen multis putatum]id eſt, nomen amoris quod à plu
ribus imperfectis ac defectuoſis difficilius capitur, qualiter ſit amor verus ac ſpiritalis. Illis nam-
que apparet, quod ſeipſum caſtigare, violentare ac vincere, & quaſi quotidie mortificare, ſit po
Iohan. 12. tius ſe odire quam vere amare, iuxta quorum æſtimationem ait ſaluator: Qui odit animam ſu
am in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit eam[in diuina ſapientia ſtatuitur] id eſt, poni-
tur in ſcripturis ex inſpiratione æternæ ſapientiæ pro vero & ſpiritali amore [& ad reductio-
nem eorum & reſtitutionem in veri amoris notitiam]id eſt, ad hoc quod mente reducantur
ac recollocentur in cognitionem veri & ſpiritalis amoris, ſicq; aſſueſcant, diſcant ac ſtudeant
ſeipſos ac proximos ſpiritaliter adamare, bona gratiæ ac gloriæ iugiter cupiendo, procuran-
do ac conſeruando ſibiipſis in primis ac aliis[& ita vt abſoluatur in ipſo difficultas] id eſt, ita
id fiat, vt amplius non ſit eis difficile ad ſpiritalem amorem ſe dare ac eleuare. [A nobis autem
iterum vbi & inconſequens quidem ſæpe intelligendum terrenos zelos]id eſt, inconueniens
eſt nobis & apud nos, terrenos zelos, id eſt, affectiones ſenſuales intenſas frequenter accipere, E
vbi ſcriptura loquitur de amore ſpiritali[ſecundum opinionem melioris famæ] id eſt, ſecun-
dum expoſitionem & æſtimationem ſanioris intelligentiæ promulgatæ. [Cecidit, quis ait] id
eſt, quidam dicit, cecidit[dilectio tua ſuper me]id eſt, ita dilexi te, & amor tui tam fortiter cor
meum intrauit[ſicut dilectio mulierum]Hoc ſumptum videtur ex ſecundo Regum libro vbi
2. Reg. 1. ſanctus & ſpiritalis vir Dauid propheta Ionathan deflens: Doleo, inquit, ſuper te frater mi Io-
natha, decore nimis & amabilis ſuper amorem mulierum. Sicut mater vnicum amat filium ſu
um, ita te diligebam. Qui amor præualidus & intenſus dicitur zelus, nec tamen de carnali
intelligendum eſt affectu, quamuis ex ſuperficie literæ ſic poſſet putari. Nam ſubditur: ¶ [In e-
luceſcentibus diuinis ſublimitatibus]id eſt, in angelicis ac ſpiritalibus mentibus nobis deſuper
notificatis[in eadem virtute]id eſt, in ſpiritali hac ſignificatione[ſtatuitur]id eſt, ponitur[à ſa-
cris theologis dilectionis & amoris nomen] id eſt, proprietates & declarationes ſpirituales.
Amoris virtus quanta [Et eſt hoc virtutis vnificæ & coniunctiuæ, & differenter contemperatiuæ]id eſt, comparatio
iſta conſiſtit in hoc, quod ſicut amor carnalis facit in ſuo genere vnionem carnaliter viuificam
prolificatiuam & animorum ac corporum coniunctiuam, atque amantium ita contemperati-
uam, ſic & melius ac multo ſublimius ſpiritalis dilectio viuificat, diligentes vnit, contemperat,
colligat, & in ſe inuicem transformat, habitareq; facit vnius moris in domo vna concorditer
atque pacifice, & ita vtraque contemperatio iſta, eſt multum differens ab inuicem & diſtincta. F
Pſal. 67. Facit demum iſta, & ſic vnit ſpiritalis amor] in bono & optimo]puta in deo[per bonum & o-
ptimum]id eſt, per donum gratiæ eius. [Ante ſubſtitutæ per bonum & optimum] id eſt,
præordinatæ à deo, qui prædecreuit eam ſuis electis conferre [editæ & continentis qui-
dem æquipotentia] in eſt, infuſæ & creatæ à ſummo bono, & conſeruantis coordinata ſeu
paria in vigore[ſecundum ſocialem viciſſitudinem]id eſt, in quadam amicabili ſeu ſtabili cō-
nexione, quam conſeruant per temporum vices. Amoris inquam[mouentis prima]id eſt, ſu-
periora[ad minorum prouidentiā]id eſt, ad prouidendum & communicandum ſe inferiori-
bus[& collocantis inferiora conuerſioni ſuperioribus] id eſt, ſubiecta aptantis ad conuerten-
dum, ad ſuſcipiendum influxum beneficiorum à ſuperioribus. Hinc apud Iohannem diſſeruit
Iohan. 17. Chriſtus: Notum feci eis nomen tuum, vt dilectio tua in eis ſit, & ego in eis. Et in prima Petrus
1. Petri 4. canonica inducit: Seniores, paſcite gregem dei ſpontanee, forma gregis facti. Paulus quoque:
1. Theſſ. 2. Quemadmodum nutrix paſcit paruulum ſuum, ita volebamus nos tradere vobis. ¶ Con-
De effectu amoris qui eſt ecſtaſis. ſequēter docetur alia ac ſublimis proprietas ac operatio ſpiritalis amoris. [Eſt autem & ecſta-
ticus diuinus amor] id eſt, amor ſpiritalis ac feruidus extra ſe ponit amantem, transferendo &
quaſi transformando eum in ſuum dilectum, cui illum intenſe coniungit. Hinc alia habet tran
ſlatio, Eſt aūt & ecſtaſim faciens amor diuinus[non ſinens ſeipſos eſſe amantes]id eſt, non per
mittens eos eſſe tantūmodo id quod ſunt in propria ſua perſona, ſed quaſi vnū faciens eos cū
Philoſo. amato, ſicut ait Philoſophus: Amicus eſt alter ego[ſed amandorū]id eſt, eorum quæ amant &
velut idem ſunt cum ipſis. Vnde alia litera apertius continet, Non permittens ſuipſorum eſſe
amatores

amatores,ſed amatorum. Vnde & teſte Apoſtolo, Qui adhæret meretrici,vnũ corpus eſt. [Et 1. Cor. 6.
A declarantur quidem ſuperiora]id eſt,eminentiores oſtenduntur eſſe ſuorum inferiorũ per di-
lectionem ipſorum ad illos[prouidentia ſacta inferiorũ]id eſt, per prouiſionem quam charita-
tiue inferioribus exhibent[& æquiformia inter ſe inuicẽ continentia]id eſt, æqualia ſeu coor-
dinata vel æquiualentia, probantur idem peragere ſe inuicẽ continendo,fulciendo,conſtabili-
endo,ſiue ſint æquiformia in genere,ſiue in ſpecie[& minora ad prima diuiniore conuerſiõe]
.i.infima idem declarant, cõuertendo ſe ad ſuperiora ſua,quæ cõuerſio eſt tanto diuinior, q̃to
ad diuiniores fit cauſas. [Proinde & Paulus magnus in excellentia diuini ſactus amoris]id eſt,
Paulus Apoſtolus per gratiã dei cõſtitutus in grandi eminentia diuini amoris, ſecundũ quod
Chryſoſtomus in tractatu de laudibus Pauli effatur:Sicut ferrũ in ignẽ miſſum,quaſi totum fit Ioh.chryſ.
ignis,ſic Paulus pene totus factus eſt charitas[& mente excedentẽ ſuã virtutẽ aſſumẽs diuinio-
re].i.corde valde diuino concipiens amorẽ excedentẽ ſuã virtutẽ.i.tã prędominantẽ & æſtuã-
tem, q̃ vim ſuã affectiuam naturalẽ penitus vicit,ac ſibi ſubiecit, ac corpus ſuũ valide altera-
uit.[Viuo,ait,iã nõ ego].i.non ſolũ viuo naturali vita & humana.[Viuit aũt in me Chriſtus]
.i.chriſtiformiter cõuerſor,& Chriſti actibus me cõformans,& transformatus prorſus in ipm. Galatas. 2.
Vnũquodq; etẽm illi potiſſime cõformatur,cuius actiones magis exercet, & in eis occupatur.
[Vt vere amator].i.Paulus hoc dixit vt verus & ſpiritalis Chriſti amator, Chriſtus quoq; ſic Cantico. 8.
vixit in Paulo,vt verus & ſummus Pauli amator. Hinc in Canticis aſſeritur:Fortis eſt vt mors
dilectio,lampades eius vt lãpades ignis atq; flammarũ[& mente excedens].i.Paulus in deum
ecſtaticus factus[ſic ſic inq̃t,deo & nõ ipſam ſui viuẽs,ſed ipſam amatoris vitã vt nimis dilectiſ-
ſimã].i.Paulus dicit nõ viuens propriã vitã,hoc eſt nõ exercens principaliter opera ꝓpriæ vi-
B tæ,ſed Chriſti tamq; vitã ſibi chariſſimam. vnde ad Galatas teſtatur:Chriſto cõfixus ſum cru- Galatas. 2.
ci. Viuo aũt iam non ego,viuit vero in me Chriſtus. Et alibi:Mente excedimus deo. Itemq; 2. Cor. 5.
Semper mortificationẽ Chriſti in corpore noſtro circũferentes,vt & vita Chriſti manifeſtetur 2. Cor. 4.
in carne noſtra mortali. ❡[Audendũ aũt & hoc pro veritate dicere].i.cõfidenter dicendũ eſt Amor diui-
& hoc[qa & oĩm cauſalis bonorũ & optimorum]id eſt,q̃ deus cauſa cunctorũ bonorũ & opti- nũ ꝑ omnia
morũ eſt in ordine ac genere creaturarũ[oĩm amore per excellentiã amatoriæ bonitatis habi- diffundi.
tudine ſua fit].i.creata cuncta amando ex ſua excellentiſſima & amabiliſſima bonitate. Fit ha-
bitudine ſua.i.quaſi extra ſe & extra propriam conſiſtentiam ponitur,non per aliquam ſui mu-
tationem aut tranſpoſitionem localem,ſed obiectiue & operatiue, ſicut ſubiungitur[vt exiſtẽ-
tia omnia prouidentijs ambiens]id eſt,ſua prouiſione cuncta cingens ac penetrans. Vnde alia
tranſlatio clarius continet,Extra ſe fit,ad omnia quæ ſunt prouidentiæ multiplicis ratiõe per-
tingendo[& vt bonitate & dilectione & amore ſouetur]id eſt,intra ſe delectatur & quaſi nu-
tritur propria bonitate,beneficentia,dilectione & amore,quas creaturis oſtendit,impendit,cõ- Ieremię. 32.
municat,iuxta illud Ieremiæ:Lætabor ſuper eis cum benefecero ipſis:& Nehemias ait:Gaudi- Nehemię. 8.
um domini eſt fortitudo veſtra[& ſuper om̃ia om̃ibus remoto ad vnum omnibus reducitur]
id eſt,à propria altitudine qua om̃ibus eminet & tranſcendit,reducitur omnibus.i.ad oĩm pro-
uiſionem extendit ſe ad vnum.i.ad hoc q̃ in oĩbus ſit & cuncta reducat,colligat atq; adunet in
ſe[iuxta mente extendentem ſupereſſentialem virtutem]id eſt,ſecundum ſuam omnipotentiã
& charitatem excedentem mente,id eſt,intuitione & prouidentia propriæ mentis[redeuntem
ſemetipſo]id eſt,conuertentem ſe ad ſe propria poteſtate. Iſtud alia litera clarius exprimit ita,
Et ex ſupremo illo ſtatu quo ſupra & ab omnibus exceptus eſt ad id,vt intra omnia ſit, excedẽ-
te illa ſuperſubſtãtiali virtute,qua nuſquam à ſe progreditur,ſemetipſum dimittit. ❡[Propter De zelo dei
quod & zeloten eum diuini ſapientes appellant]id eſt,autores ſcripturæ vocant deum zelotẽ uino.
ac zelatorẽ. Vnde in Exodo:Ego ſum dominus deus tu⁹,fortis zelotes[velut multũ in exiſtẽ- Exod. 20.
tia amorem]Ipſe nanq; & ſuus amor qui eſt multus & magnus ac multiplex in effectu[& vt ad
zelum ſuſcitatorem concupiſcentiæ ſuæ amatoriæ]id eſt,laudat dei amorẽ tanq̃ excitatorẽ ad
zelũ ſuæ amatoriæ cõcupiſcentiæ,id ẽ,ſui intellectualis deſiderij amoroſi,quo deſiderio feruẽt,
q cupiunt deũ feruenter diligere,iuxta illud:Concupiuit anima mea deſiderare iuſtificationes
tuas. De qua intellectuali cõcupiſcentia ſcriptũ eſt in libro Sapiẽtiæ:Cõcupiſcẽtia ſapientiæ de- Pſal. 118.
ducet ad regnũ perpetuũ[& vt zelotẽ eã oſtendentẽ].i.bonitatẽ dei monſtrantẽ quaſi zelotem Sapien. 6.
[& cõcupita zelantẽ]intenſe amãtẽ[& vt ꝓuiſis eũ exiſtentibus ꝑ ſemetipſa zelãtibus].i.tãq̃ bo-
nis creatis q̃bus ipſe ꝓuidet zelãtibus.i.feruide cupientibus ipſum ꝑ ſeipſa, Sicq; deus vocat ze-
lotes etiã ꝑ effectũ ſeu cauſam. Deniq; taliter amat de⁹ præſertim intellectuales ac rõnales cre-
aturas maxime prædeſtinatos. Vñ in Deute. legitur:En dñi dei tui eſt cœlũ & cœli cœlorũ, ter- Deute. 10.
ra & omnia quæ in eis ſunt,& tamen patribus tuis conglutinatus eſt,& elegit eos,amauitque ſe-
men

Ieremię 13. Ieremiæ 2. mẽ eorum poſt eos. Et item per Ieremiam locutus eſt:Sicut adhęret lumbare viri ad lumbos D
Iſaiæ.49. eius,ſicagglutinaui mihi domum Iſrael. Et rurſus:Nunquid obliuiſcetur virgo ornamenti ſui
& faſciæ pectoralis ſuæ? Et ſi illa oblita fuerit,ego tamen nõ obliuiſcar tui. Hinc in Prouerbijs
Prouer 8. fatetur:Delíciæ meæ eſſe cũ filijs hominum[& omnino bono &optimo eſt amabile amor].i.
amor,potiſſime increatus,eſt qd amabile bono & optimo,id eſt,tã ipſemet deo,quã præſtanti
oribus creatis bonis ac optimis[& in bono& optimo ante collocatur]id eſt, ante oĩa amor
iſte conſiſtit in bono & optimo increato,& participatur(vt patuit)à creatis[& p bonũ& opti
Iohan 1. mũ ſunt& fiunt]iuxta illud:Oia per ipſum facta ſunt. Siqdẽ oĩe donũ optimũ & omne datũ
Iaco.1. Amor & di perfectũ,deſurſum eſt. ¶ [Quid autẽ omino theologi volentes]id eſt,qd ſibi volunt theologi
lectio quare in iſto[nã aliquando qdẽ amorẽ & dilectionẽ ipſum dicunt]id eſt,interdũ affirmant φ deus ẽ
dicatur de amor atq; dilectio,iuxta illud:Deus charitas eſt[aliquando vero amatũ & dilectũ]id eſt,qñq;
us. 1.Iohan.4. nominant deũ,ipſum amatũ & dilectũ,vt in Cãticis:Ecce tu pulcher es dilecte mi. Simili mõ
Cantico.1. deũ vocamus bonũ & bonitatẽ,ſapientẽ & ſapientiã,in quo non differunt concretũ & abſtra
ctũ,imo ob ſuã oĩmodã & extremã ſimplicitatẽ,abſtracta magis proprie cõpetunt ei. Ad qd
Deus amor & dilectio. conſequenter reſpondet:[Quis qdẽ ipſe cauſalis]id eſt,deus dicitur amor & dilectio,qm̃ cauſa
eſt oĩs amoris & dilectionis,q̃uis etiã alijs modis[& vt præuolens & genitor] id eſt, tanquã
ante alia volens& productor creatorũ ex amore,quo voluit eis ſuã bonitatẽ cõmunicare. Iu
xta quod dictũ eſt,φ diuinus amor non reliqt deũ ſine germine eſſe[hoc aũt ipſe eſt]id eſt, de
us eſt ipſe amor in ſe ſubſiſtens & dilectio,quãuis incõparabiliter eminẽtiori modo quã intel
ligere valeamus[& eo qdẽ mouetur]id eſt,ex amore ſuo procedit in actũ benefaciendo creatis E
[eo aũt mouet]id eſt,ſecundũ quod amans mouet & excitat ſeu inclinat ſe ad benefaciendũ.
Amãs qui dicatur. Etenim amans vocatur,q vult alteri bonũ[quando ipſe ſuimet & ſibi eſt præceſſor & mouẽs]
id eſt,ſecundũ quod ipſe deus opus ſuũ præcedit præconcipiendo ac prædiffiniendo in ſeipſo
quid facturus ſit,ac ſeipſum inducendo ad operandũ:& ita ſe mouens, ſtabilis atq; immobilis
Deus ama tus & dilectus in ſeipſo perſiſtens.[Sic aũt dilectũ qdẽ & amatũ eũ vocãt].i.theologi in ſcripturis deũ appel
lant dilectũ & amatũ,præſertim & vbertim in Canticis[vt bonũ & optimũ]id eſt, inquantũ
Can.1.2.5. 6.7.8. eſt ſubſtantialiter bonus & optimus. Bonũ qppe eſt ipſius appetitus obiectũ,bonũ vero intelle
Deus quare amandus ctũ,id eſt,intellectualiter cognitũ,eſt amoris qui charitas dicitur,obiectũ. Hinc ſuperglorioſiſ
ſimus deus ſumme,pure,& incomparabiliter eſt amandus,propter ſeipſum.[Amorẽ vero ite
rũ & dilectionẽ]id eſt,theologi nuncupant deũ rurſus amorẽ & dilectionẽ[vt mouentẽ ſimul
& vt reducentem virtutem]id eſt,ſecundũ quod ipſe mouet & conuertit vim ſuam amatiuam
ſeu charitatẽ[eum qui eſt in ſemetipſum ſolum]id eſt,tantum ſeu principaliter in eum ſemet
ipſum,id eſt,in illum q eſt ipſemet[ipſum per ſeipſum bonum & optimum. Et ſic quidẽ edicẽ
dum]id eſt,certe exprimendum eſt,φ deus per ſe bonus ſit& optimus [exiſtentẽ ſemetipſo per
ſemetipſum excellentis vnitatis optimã proceſſionẽ].i.eſt ſeipſo & ex ſeipſo exiſtens, loquen
do de deo eſſentialiter,eſtq; pceſſio optima vnitatis excellentis. i.cauſa cuiuſcũq; optimæ ema
natiõis,q in ſe eſt ſummæ ac ſimpliciſſimæ vnitatis. Vel emanatiõis ſimplicis vnitatis,qa huiuſ
Philoſo. modi emanatio ex parte ſui fontis ſeu termini à q̃,vtputa dei,eſt pcipuæ vnitatis & ſimplicita F
ris. Deus em̃ nõ motu pprie dicto,vtputa tẽporali & ſucceſſiuo,cõdidit mũdũ,vt philoſophus
ſatis pbat. Sic qppe fuiſſent motus & (p cõſequens)tẽpus ante mundũ & ante tẽpus ac motum
[& amatoꝝ motũ].i.theologi vocant deũ motũ amatoꝝ.i.cauſam motionis & reditionis,q
bus conuertuntur in ipſum vt in obiectum ac finem. Indidit nanq; eis inclinatiõem ad ſuum
principium[ſimplũ per ſeipſum motum]id eſt,ſimplicẽ ex propria bonitate,pcedẽtẽ in actũ,

Quem non externæ pepulerunt fingere cauſæ,
Materiæ fluitantis opus,verum inſita ſummi Forma boni,

Boe met 9 lib 3. vt Boethius Platonis ſentẽtiã in primo Timæi,verſibus exprimẽs proteſtatur [p ſeipſum acti
uũ]id eſt,propria & conſubſtantiali ſibi poteſtate operatiuũ ac operantẽ, cum ſit prima cauſa,
Romano 11 dicente Apoſtolo:Quis enim prior dedit illi[fore exiſtentẽ in optimo]id eſt,in ratione& emi
nentia ſummi boni[& ex optimo exiſtẽtibus emanantẽ].i.cõmunicantẽ ac diffundentẽ dona
ſua exiſtẽtibus ex optimo.i.reb⁹ creatis profluẽtibus aut profluxis ab ipſo [& iteꝝ in optimũ
conuertentẽ]id eſt,rurſus reducentẽ creata in optimũ[in ſe & infinitũ ſeipſo & carens princi
pio]hoc eſt,in ſeipſum finaliter qui eſt ens propria actualitate & perfectione infinitum. Eſt e
nim ens,ſimpliciter,abſolute,formaliter ac perfectionaliter infinitum,& cõſtat quod tale ens,
incomparabiliter perfectius ſit omni ente finito. Carens principio durationis & cauſatiõis,cũ
ſit ens perfecte æternum,primum & incauſatum[diuinus amor oſtendit]in rebus[differenter]
id eſt,amor dei in creaturis diuerſis diuerſimode relucet ac declaratur, ſecundum quod ſe illis
varijs

varijs modis communicat[ſicut quidam æternus circulus]Nam & æternitas circulo quodam
A modo comparatur[per optimum & ex optimo & in optimo & in optimum mirabili conuerſi
one circumiens]id eſt,amor ille ſeu circulus circũiens,id eſt,intra ſe claudens & ambiens om̃e
creatum per dei bonitatem,& ex ea,& in ea,& in eam tanquam in terminum vltimatum ine-
narrabili,id eſt,indeuiabili conuerſione,qua omnia conuertit,reflectit ac reducit ad ſe[& in eo
dem & per idipſum,& proueniens ſemper & manens & reuolutus]id eſt,amor ille iugiter ma-
nens in deo,& proueniens ſemper in ſuos effectus quos amat. Et reuolutus,id eſt, ſup ea quæ
amat conuerſus & intentus.[Hæc & cõmunis ſanctus noſter perfector diuinitus introduxit]
id eſt,ſanctus Hierotheus magiſter meus & tuus ó Timothee iſta compendioſiſſime ſcripſit S.Hiero.
[per amatorios hymnos]id eſt,in laudibus dei ad diuinum honorem inflammatiuis [quorũ
non inconſequens recordari]id eſt,conueniens valde & proportiõatum eſt huic materiæ, ſcri
pta illa Hierothei recolere[& vt ſacrum quoddã caput imponere de amore noſtro ſermoni]
id eſt,huic noſtro tractatui inſerere quoddam nouum exordium de amore.

¶Ex amatorijs hymnis Hierothei ſanctiſſimi.

AMorem,ſiue diuinum,ſiue angelicum,ſiue intellectualem,ſiue animalem,ſiue natura Amor q̄s triplex.
lem dicamus,vnitiuam quandam & continuatiuam intelligemus virtutem]id eſt,ge
neraliter omnem amorem,ſiue loquamur de amore increato,ſiue de amore angelo-
rum ſanctorum,ſiue de amore rationalium creaturarum,dicimus eſſe vim ſeu habi-
tum aut virtutem coniunctiuam amantis cum amato,& continuatiuam amborum ſpiritaliter
aut corporaliter ad inuicem,ita quod fiunt quodammodo vnum,quamuis non ſimpliciter v-
num ſuppoſitum aut vna res numero.[Superiora quidem mouentem in prouidentiam inferi
orum]id eſt,ad prouidendum inferioribus ſuis[æquiforma iterum in ſociabilem viciſſitudi
nem]id eſt,coordinata atq; æqualia ad mutuam connexionem ac concordem communionẽ,
B influxum,conſiderationem ſeu contemperationem,vt paulo ante expoſitum eſt[& nouiſſima
obiecta ad meliorum & ſuperpoſitorum conuerſionem]id eſt,amorem dicimus eſſe virtutem
inclinantem inferiora ad hoc,quod ſe conuertant ad ſua ſuperiora, vt iam dictum eſt ſæpius.

¶Ex amatorijs hymnis eiuſdem ſanctiſſimi Hierothei.

QVoniam ex vno multos ordinauimus amores]id eſt,quia iã diximus ex diuino & Amores omnes referri ad duos.
increato amore oriri & profluxiſſe amores plurimos ordinate,quorum quidam ab
inuicem diſtinguuntur ſpecifice,quidam numero tantum[& cõſequenter diximus
quales quidem eorum quæ in mundo ſunt & ſupermundialium amorum, ſcientię
& virtutes]id eſt,docuimus qualiter agnoſcantur amores eorum qui ſunt in hoc mundo infe-
riori,& vires ſeu proprietates,vel bonitates amorum ſupermundanorum ac ſupernorum ſpi-
rituum [quos ſupeminẽt ſecundũ redditam rationis ſpeculationem] id eſt, amoribus rerum
mundi inferiores præfulgent ac præualent,iuxta conſiderationem rationis præhabitam[intel
lectualium & inuiſibilium amorum ordines & diſpoſitiones]id eſt,ſpecies,dignitates & orna-
menta angelicorum ſpirituum,quorum feruentiſſimæ atq; puriſſimæ dilectiones in tantũ ex-
cedunt etiam rationalium animarum amores ſpirituales,ꝙ qui minor eſt in regno cœloꝝ,ma
ior eſt perfectiſſimo viatoꝝ,quã diu in via eſt.[Poſt quos per ſe intelligentes & ſi qui vere ibi Matt.xi.
bonis amoribus ſuperapparent]. i. poſt amores altioꝝ ſpirituũ ſupercœleſtiũ,q ex natura ſua
intellectuales ſunt ſine ſenſibili cognitiõe,ſupapparẽt. i. ꝓeminere videntur bonis amoribus in-
C feriores ſpiritus exiſtẽtes ibidẽ. Vel inferiores iſtos nominat,ſpiritales viros diuinos,quoꝝ cõ
uerſatio eſt in cœlis[& hymnũ ꝓprie hymnizãt]. i. deũ collaudãt ſinguli iuxta ſuũ gradũ & ſta Philip.iii.
tũ.[Et nũc iteꝝ recipiẽtes oẽs in vnũ & cõplicatũ amorem]id eſt, omns præfatos amores re-
ſumẽdo & reducẽdo ad vnũ amorẽ q̃ſi cõglobatũ,& oẽs amores in ſe gñalit' cõtinẽtẽ[& omniũ
ipſoꝝ patrẽ]. i. ad deũ totius amoris cauſam fontalẽ[cõuoluamus ſimul & congregamus]. i. iã
dicta cõpẽdioſe colligam' in vnũ[ex multis primo duas cõphẽdẽtes eũ amatorias vniuerſalit'
virtutes]. i in primis diſtinguẽtes & diuidẽtes amorẽ ex pluribus ſuis ſpeciebus in duas ſpeci-
es,ſeu in duos amores generales,q ſunt duæ virtutes amatoriæ dei[q̃rũ potẽtat' & principat' o-
mnino ex omni ſummitate oĩs amoris immenſurabilis cauſa]id eſt,deus immenſus ſeu amor
eius æternus immẽſurabilis,potentior ac principalior eſt omnino & ex omni parte ſublimita-
tis cuiuſcunq; amoris,vtroq; iſto amore,in quẽ iam diuidemus prætactos omnes amores [Et
ad quem extenditur connaturaliter vnicuiq; exiſtentium ab exiſtentibus omnibus vniuerſa-
lis amor]. i. ad quã primã cauſam amor vniuerſalis,id eſt,amor oĩs ac gñalis cõueniẽs cuicũq;
enti. extẽdit. i. mouet & tẽdit ab oĩbus exiſtẽtibus,id eſt,à qualibet re creata,à qua progreditur
huiuſmodi amor connaturaliter vnicuiq;,id eſt,apte & congruenter iuxta naturã & ſpeciem
ſingulo

Ca.IIII. ſingulorum,quia diuerſa diuerſimode tendunt in vltimum finem:& quædã paucioribus,quæ D dam pluribus motibus ſeu actibus illum attingunt & adipiſcuntur.

¶Ex hymnis amatorijs eiuſdem ſanctiſſimi Hierothei.

AGe nũc & has iterum in vnum cõgregãtes]id eſt,duas has ſpecies amoris denuo colligẽdo & declarãdo in vnum ſeu pariter[dicamus quia vna quædã eſt ſimplex virtus]id eſt,vna ſpecies iſtorum amorũ eſt vis ſimplex naturalis[ſeipſam mouens]id eſt,ex propria natura inclinans ac tẽdens[ad vnitiuam quandam temperantiam]id eſt,proportionatam moderantiam cõnexionem ſeu coordinationem[ex optimo vſq; exiſtentiũ nouiſſimum]id eſt,à ſummo ordinis vniuerſi ſeu prima intelligẽtia vſq; ad infinum entium. Vel, ex optimo,id eſt,effectiue à ſummo bono per totum ordinem rerum[& ab illo iterum conſequentet per omnia vſq; optimum]id eſt,ab infimo rurſus omnia mouens & reducens vſq; ad ſummum bonũ,procedendo & aſcendendo per media. Aut certe virtus hæc ſimplex & vnitiua ac vniuerſorum contemperatiua ac reductiua,eſt virtus diuina,ſimpliciſſima,increata,quæ efficienter,fontaliter & principaliter facit hæc. De qua ſubditur:[ex ſeipſa,& per,ſeipſam,&ad ſeipſam,ſeipſam reuoluens]id eſt,propria poteſtate ſecundum ſapientiã & diſpoſitionẽ ſuam fontanã conuertens ſe ad ſe,iugiter redeundo ad ſe per contẽplationẽ,non tãquã ad finẽ,& in ſe ipſam ſemper eodẽ modo reuoluta,id eſt,inuariabiliter ac vniformiť ad ſe cõuerſa. vnde Pro-
Proclus. Idem. clus diſſeruit:Omne antipoſtaton,ad ſeipſum conuerſum eſt. Et iterum:Omne ad ſeipſum cõuerſiuum,eſt antipoſtaton. ¶ Conſequenter quærit & quaſi obijcit contra præhabita.

¶Ex amatorijs eiuſdem ſanctiſſimi Hierothei,Quæſtionum quorundam contra dicta obiectio.

ET quidem dixerit quis]id eſt,aliquis circa ſeu contra hæc dicere poteſt.[Si omnibus ẽ E bonum & optimum amabile,& ad ſeipſum & dilectum]id eſt,ſi iuxta pręhabita bonũ & pulchrũ,præſertim ſummũ bonũ,eſt cũctis creatis amabile & deſiderabile ac dilectũ, & ad ſeipſum attractiuum ſeu attrahibile. [Appetit enim ipſum & quod non eſt]id eſt materia prima[vt dictum eſt]& ſæpe expoſitum[& contendit quomodo in ipſo ſit]id eſt, naturaliter appetit illud ac conatur,& quaſi certat ad hoc,appetens formam per quam participat primum bonum[& ipſum formificum eſt etiam informium]id eſt,primum bonum formam largitur & ornatum,his quæ ex ſe informia ſunt & indecora[& in ipſo & quod non eſt, ſuperneſſentialiter dicitur & eſt]id eſt,in deo eſt exemplariter & idealiter ſeu coidealiter, etiam id quod non eſt per ſe actualiter,vt materia prima,ſeu quodcunq; creabile nondum creatum,aut nunquam creandum,quod tamen prætacto modo ſupereſſentialiter eſt in deo,videlicet ſecundum modum ipſius ſupereſſentialem & virtualiter ac idealiter[quomodo dæmoniaca multitudo non appetit bonum & pulchrum]cum ſint creati à deo ſecundũ eſſe ſuæ naturæ, & eadem quæſtio eſt de cunctis damnatis,qui ſunt obſtinati in malis, & cupiunt non eſſe ſeu mortem,odiuntq;
†At omnem bonum honeſtum.[†Ad materiale vero exiſtens]id eſt,ad materialia affectata dæmo-
Lapſus dæmonorum num multitudo. Vnde alia habet tranſlatio,Inclinata autem ad materiam[& angelica erga appetitum optimi ſtabilitate recidens]id eſt,lapſa à ſtabilitate angelica circa deſideriũ optimi,ad F quod angeli naturaliter ac ſtabiliter inclinantur, imó & inauertibiliter poſt confirmationem ſuam in bono[malis om̃ibus cauſa & ſibijpſi & alijs quæcunq; vitiantur]id eſt, cauſa peccãdi & vitiorũ origo,eſt tam ſibijpſis quam hominibus qui tranſgrediuntur,iuxta illud libri Sapiẽ-
Sapien.2. tiæ:Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarũ. Imitãtur autẽ illũ qui ſunt ex parte ipſius,
Iohan 8. hinc apud Iohannem loquitur Chriſtus:Diabolus homicida erat ab initio, & in veritate non ſtetit. Cum loquitur,mendaciũ ex proprijs loquitur,quia mendax eſt,& pater eius. Verũtamẽ
Origenes. vt aſſerit Origenes:Homines ex ſeipſis iam proni ſunt ad mala,& ad venerea afficerentur,q̃uis à dæmonibus non tentarentur. Nihilominus homines cõmuniter à dęmonibus incitantur ad vitia,ita quod dæmones eis ſunt cauſa peccandi,quamuis ad aliqua praua ex ſeipſis labantur.
Dæmones quõ ſibijpſi ſint cauſa peccandi. Sunt autẽ hominibus cauſa peccandi non coactiua,ſed ſuggeſtiua. ¶ Præterea qualiter dæmonũ multitudo ſibijpſis ſit cauſa peccandi,duplex eſt opinio. Vna,ꝙ primus ille apoſtata lucifer cæteros angelos tenebrarũ incitauit & induxit ad auerſionẽ à creatore,quę eſt cõmunis opinio,
Pſal.77 Ephe.eo.2. propter quod in ſcripturis dæmones appellãtur angeli principis tenebrarũ diaboli. Alia, ꝙ quilibet dæmonũ ex ſeipſo ſuã concepit iniquitatẽ. Quod tenet Albertus in ſcripto quarti Senten-
Albertus. Guil.Par. tiarũ,Gulielmus Parrhiſienſis libro de Vniuerſo. ¶ Præterea quæri poteſt,qualiter dęmonum multitudo ad materialia fuerit ab exordio inclinata,cũ ipſi immateriales conſiſtant. Reſpondetur,quod ſi iuxta Platonicos diceremus dæmones eſſe animalia corpore aerea,animoq; paſſiua,quæſtio iſta faciliter ſolueretur. Sed quoniã ſanctus iſte Theologus & plurimi alij dicũt angelos eſſę immateriales,dicendũ apparet ꝙ non inclinantur ad corporalia delectamenta,ſecũ-

dum

dum quod talia:ſed vt ſunt culpæ & immunditiæ quædam,dei offenſiuæ & animarum perdi-
A tiones. Vel dicuntur ad materialia inclinati,id eſt,ad ea quæ ſunt paſſiuæ potentiæ ad vanita-
tes & falſitates,vel ad dominandum hominibus. Nam & in dæmonibus eſt aliquid per modũ
materiæ habens ſe,ſcilicet quod eſt. Propter quod libro de Cauſis fertur,quod intelligentia eſt
habens hyliatin. Deinde mouet dubia circa prædicta. [Quomodo autem omnino ex optimo Lib.Cauſa Dæmones quare ſummũ bonum nõ diligunt
generata dæmoniaca gens non eſt deiformis]id ẽ,vnde & qualiter accidit,quod genus dæmo
num creatum à deo naturaliter bono,non eſt ſimile deo in bonitate & æquitate,cum effectus
naturaliter aſſimiletur proprię cauſę? [Aut quomodo optimum ex optimo factum, mutatum
eſt?]id eſt, quomodo contigit quod angeli inter creata primum locum tenentes,& per conſe-
quens ex deo efficiẽter atq; ex propria natura formaliter valde boni, ſunt ita auerſi à ſummo
bono?[Et quid vitiauit ipſum?]ſcilicet angelum.[Et omnino,quid malum eſt?]id eſt,diligẽ-
tiſſime eſt quærendum quid ſit malum. [Et ex quo principio ſubſtitit?]id eſt,ex qua cauſa ſum
pſit originem[& ex quo exiſtentium?]id eſt,ex quo ente poſitiuo & effectiuo principio ſit cau
ſatum, vel incepit aut fluxit[& quomodo optimus adducere voluerit?]id eſt,qua ratione de-
us qui ſummum eſt bonum,voluit malum eſſe aut illud producere. [Quomodo autem volẽs
potuerit?]id eſt,dato quod deus voluit producere malum,quomodo potuit hoc efficere & Poſſe mal facere non potẽtię ſed impotẽtię
implere,cum malum non ſit appetibile,nec ſit potentiæ,ſed potius impotentię facere malum?
[& ſi ex alia cauſa malum]id eſt,ſi malum proceſſit ex alia cauſa quam ex deo[quæ altera exi-
ſtentibus,præter optimum cauſa?]id eſt,quid aliud cauſa eſt entibus vniuerſis niſi ſummũ bo-
num?[Quomodo autem & prouidentia exiſtente eſt malum aut factum omnino?]id eſt,ſi po
namus deum habere prouidentiam omnium,qualiter poteſt eſſe malum culpæ,aut qualiter fi
B eri potuit,cum optimi prouiſoris ſit malum excludere,præſertim per anticipationem præcauẽ
do ne accidat, vel ſaltem illud corrigendo & remouendo dum cõtigit? Ideo ſubditur:[aut nõ
interceptum]id eſt,interruptum & ſublatum de medio[& quomodo appetit quid exiſtẽtium
ipſum præter optimum?]id eſt,quomodo res aliqua appetit malum quod eſt præter optimũ,
& non potius appetit bonum & optimum?

¶Solutiones quæſtionum dictarum.

DEinceps ad hæc reſponſurus,præmittit[Hæc quidem ergo forſan quis dicit] id eſt,
aliquis poteſt hæc tangere ad inſinuandum quæſtionis difficultatem. Vnde alia lite
ra habet,Iſta quidem ſortaſſe dicturus eſt quiſpiam[huiuſmodi dubitationibus] id
eſt,diuerſis rationibus pro vtraq; parte hinc inde motus. [Talis autem cæcorum ra-
tio]id eſt,argumentatio ignorantium veritatem in iſta quæſtione,eſt talis,ſicut iam tactum ẽ.
[Nos vero dignabimur apud rerum veritatem reſpicere]id eſt,dignanter conſiderabimus qd
hic reſpondendum ſit iuxta rei veritatem. Porro aliæ duæ tranſlationes ſic continent, Nos aũt
rogabimus eum,vtpute taliter arguentem,ad rerum veritatem conſpicere. [Et primum quidẽ
hic dicere confidemus]id eſt,ad hanc quæſtionem in primis fiducialiter reſpõdebimus. [Ma Thos. Malũ nõ eſt ex deo.
lum non eſt ex optimo]id eſt,ꝙ malum culpæ formaliter,hoc eſt,inquantum eſt malum cul-
pabile,non eſt poſitiue & effectiue ex ſummo bono,à quo tñ eſt permiſſiue:materialiter quoq;
videlicet quantum ad id quod entitatis in ipſo eſt,efficienter eſt à deo,à quo omne eſſe & oĩe
bonum procedit. Primum equidem rerum creaturarum eſt eſſe. Porro malum pœnæ,& ma-
lum pœnale poſitiuum,ſicut aduerſa & debitæ caſtigationes culparum,cum ſint iuſtæ, ſunt di Amos 3.
recte à deo,iuxta illud Amos:Si erit malum in ciuitate quod dominus non fecit? Qui per Iſaiã Iſaiæ 45.
teſtatur:Ego dominus,& non eſt alter,Formans lucem & creans tenebras,faciens pacem & cre
ans malũ. Deniq; mors,vt eſt ſola priuatio,nõ eſt realis ac poſitiuus effectus,nec directe à deo: Mors quõ ſit à deo.
ſed vt eſt pro peccato iuſte inflicta,eſt à deo ſecundum quod ſibi competit aliquo modo eſſe,
vt & infra dicetur. Si vero ſumatur pro vitæ priuatione cum pœnalibus diſpoſitiõibus ad ean-
dem,ſic eſt iuſte à deo,præſertim in ratiõalibus creaturis. Quo conſtat quõ intelligẽdũ ſit illud
Sapientis:Deus mortẽ non fecit,nec lætatur in perditione viuentiũ:creauit eñ vt eſſent oĩa.
[Et ſi eſt ex optimo,non eſt malũ].i.ſi malũ culpæ eſt à deo directe,formaliter & efficienter,nõ Sapien. 1.
eſt malũ culpæ. Sic ꝗppe nihil ꝓcedit à bono niſi bonũ, ꝗd & Proclus,& autor libri de Cauſis, Proclus.
Auicenna & alij meliores philoſophi multipliciter ac ſubtiliter oſtẽderũt,ſicut & cõſequẽter pro Lib. Cauſa Auicenna.
bat Theologus.[Neq; eñ ignis frigere,neq; optimi nõ optima adducere] .i. ſicut in naturali-
bus ignis nõ habet cauſaliter & directe frigus efficere,ſic in intellectualibus optimũ non habet Mat. 7.
directe & efficienter malũ culpæ,vt eſt tale,producere. Hinc & apud Matthæũ ait ſaluator:Oĩs
arbor bona bonos fructus facit,Mala aũt arbor fructus malos facit. Nõ poteſt arbor bona fru
ctus malos facere,neq; arbor mala fructus bonos. [Et ſi exiſtentia oĩa ex optimo].i.cũ oĩa que

Ca.IIII

Boni ſūmi naturā eſſe ducere ad bonum.

poſitiuæ ſunt, aliqd ſint effectiue à ſummo bono imediate vel mediate. [Natura eñ optimo ad ducere & ſaluare]. i. optimo naturale ac ꝓpriū eſt, ad bonū deducere, & ad finē ꝑducere ſalutarē [malo vero corrūpere & ꝑdere]. i. malo & vitioſo, inq̃tū ē tale, cōpetit corruptionē pc̄i inducere, modū, ſpeciē, ordinēq; ſubuertere & dānationē afferre, prout damnatio ē ſalutis priuatio. [Nihil eſt exiſtentiū ex malo]. i. nulla res poſitiua vt talis, eſt directe & effectiue ex malo, q̄d eſt priuatio boni. ve℞ quod his obijci poſſet, infra ſoluetur [& neq; ipſum erit malū]. i. ip̄m malū quod eſt priuatio boni, aut culpa nō erit nec ē aliqd poſitiue. [Siqdē & ſibijpſi malū ſit]. i. q̄uis ſit malū ſibimetipſi. Hinc iuxta Philoſophū, ſi aliquid eſſet eſſentialiter aut totaliter malū, corrumperet ſemetipſum. Attamen inq̃tū quod moraliter malū eſt, nociuū & malū eſt ſibiјpſi. Et enim vniuſcuiuſq; malū in propriū redundat autorē prout in Eccleſiaſte legitur: Qui ſodit ſoueā, incidet in eā. Propterea per Ieremiā aſſerit dñs: Nūquid me ad iracundiā prouocant? Nonne ſemetipſos in cōfuſionē vultus ſui? Hinc, Qui diligit iniquitatē, odit animā ſuam. Et, Os q̄d mentitur, occidit animā. Et impij maxime lædunt, occidunt ac deſtruunt ſemetipſos [& ſi non ita oīno]. i. ſi omnino ita non eſt [malū non erit malū] totaliter, nec aliqd erit malū eſſentialiter. Vnde alius habet textus, Quod niſi ita ſit, malū nō oīno erit malū. [Sed habet quandā optimi ſecundū quā omnino eſt partē [. i. habebit quandā participationē ac portionē boni, ſecundū quā eſt omnino, inquantū illā participat. [Et ſi] pro quia [exiſtētia bonum & optimū deſiderant] naturali ad minus inclinatione, vt frequenter expreſſum eſt. [Et oīa quæcunq; faciunt per inſpectū optimi faciunt]. i. vniuerſa quæ agunt, efficiunt intuitu ac deſiderio ſummi boni finaliter, ac mediate ad minus [& oīs exiſtentium ſpeculatio] id eſt, intuitus ſeu intentio [principium habet & finē optimum] id eſt, ex bono inchoatur & à poſitiua potentia, & ad finem laudabilem terminatur vere vel apparenter, ita quod operans intēdit bonum ſuo iudicio. [Neq; enim ad mali naturam reſpiciens facit quæ facit] id eſt, non intendit nec eligit, nec appetit malum ſecundum quod malum, cum obiectum appetitus ſit bonum: nec malum, vt tale, eſt eligibile aut appetibile, ſed odibile atq; fugibile. Enimuero qui mala pœnalia appetunt vt aduerſa, dolores, diſciplinas, & mori pro fide, ſeu medicinalia amara, non cupiunt illa vt mala, ſed vt vtilia ac ſalubria, ad ſalutem aut ſanitatem accommoda. [Quomodo erit malum in exiſtentibus] id eſt, malum culpæ aut aliquid, eſſentialiter atq; totaliter malum eſſe non valet in aliquo exiſtente, nec inter exiſtentia computari tanquam aliquid poſitiue [aut omnino ON tali optimo deſiderio deſertum] id eſt, expers omnino deſiderio ſummi boni. [Et ſi exiſtentia omnia ex optimo] id eſt, cum entia cuncta ex ſummo bono manauerint [& optimum ſummitas exiſtentium] id eſt, ſummū bonum ſit primū principium & vertex altiſſimus omnium rerū. [Eſt quidē in optimo & quod non] id eſt materia ſeu quod fieri poteſt à deo, nec fiet, eſt in deo idealiter ſeu virtualiter iuxta expoſita. [Malū autē neque ON eſt. Si autē non] id eſt, ſi ita non eſt [non omnino malum] id eſt, non eſt penitus malum [neque non exiſtens] id eſt, nec nihil, ſed aliquid poſitiuum, & ita non eſſet purū malū. [Nullum enim & vniuerſaliter non exiſtens] id eſt, id quod prorſus nulla res eſt [niſi in optimo ſecundum ſupereſſentiale dicitur] id eſt, nō ponitur eſſe niſi in deo ſecundū ſuperſubſtantialē eius potentiā & æternā notitiā, qua poteſt illud producere, qui vocat ea quæ non ſunt, tanquā ſint. [Hoc erit ergo optimū ſimpliciter, & exiſtēte & non exiſtēte multo prius ſupercollocatum] id eſt, entibus & non entibus infinite æternaliterque præſtantius. [Malum vero neque in eſſentiali neque in non exiſtentibus eſt, ſed ab ipſo non exiſtente magis diſtat optimo] id eſt, à non ente magis diſtat, quā à bono: quia in non exiſtente nullatenus eſt, nec fundatur ſicut in bono, cuius priuatio perhibetur. [& non eſſentialius] id eſt, non plus aliud poſitiuū aut ſubſtantia aliqua quā non ens.

Philoſo. — Eccleſia.10 — Ieremię 7. — Pſal.10. — Sapien.1. — ON. — nihil. — Roma.4 — Malū nō eſt qd eſſentiale.

¶ Vnde malum in rebus.

VNde eſt ergo malū dicet quis? Si eñ nō ē malū, virtus ac malitia idem]. i. bonitas & prauitas nō differēt. [Et aut oīs omni]. i. cuilibet malo idē erit q̄dlibet bonū [& aut impartibili corratiōale]. i. particulari malo idē & cnoſonum erit bonū particulare. Hinc alia litera clari⁹ habet, Niſi eñ ſit malū virt⁹ & vitiū idē erit, oīſq; ỽtus erit q̄d tota vitioſitas: & quę particularis ē ỽtus, hoc erit q̄d vitiū itidē particulare [aut neq; virtuti purgans erit malū]. i. nihil erit purgans virtutē à malo. Porro aliæ tanſlationes planius dicūt ſic, Aut neq; quod virtuti aduerſatur, erit malum. Neq; virtuti repugnans, erit malū. Quod improbatur cū ſubditur. [Et quidē contrarium temperantia & intēperantia] id eſt, ſibijinuicē contrariant, ſicut albedo & nigredo. ſimilit̃ [& iuſtitia & iniuſtitia. [Et neq; alicubi ſecūdū idē iuſtū & iniuſtū dico]. i. nullubi dico eūdē ſecūdū idē iuſtū atq; iniuſtū [& tēpatū & intēpatū: ſed & aſi foris mani-

manifeſtatam eius qui eſt in virtute ad contrapoſitum diſtantiam]id eſt,ante differentiam ho-
A minis virtuoſi à contrapoſito,id eſt,à vitioſo manifeſtatam foris, id eſt, apparẽtem forinſecus
per opera exteriora[in ipſa multo prius animam vniuerſaliter diſtiterunt virtutibus malitiæ]
id eſt,vitia multo plus in anima à virtutibus diſtant & diuerſificant,vniuerſaliter,id eſt, in om̄i
bus,vt ex eorũ effectibus eluceſcit. Virtus nãq; facit animã deo amabilem, dei amicam,ſpõſam Virtus qd cõferat homini
ac filiam,cœleſtis regni hæredem,pulchrã ac nobilem,quorum oppoſita facit iniquitas[& ra-
tioni paſſiones inſidiantur]id eſt,motus & affectus partis ſenſitiuæ,non refrenati vſu rationis
ac luce virtutũ,actũ rationis obfuſcant. Verũtamen paſſiones vt ſunt ſolũ naturales motus,nõ
ſunt bonæ nec malę. Exteriora demũ opera ſunt quaſi ſignũ virtutis ac vitij,& propter teſtimo
niũ conſcientiæ ædificationẽq; proximi requiruntur.[Et ex his neceſſarium dare]id eſt, ex his
motiuis oportet aſſignare[quid bono malũ contrariũ]id eſt, aliquod malũ contrariũ bono.
[Non enim ſibi ipſi bonũ contrarium]id eſt,vnũ bonũ alteri bono nõ eſt directe & immediate
contrarium,quãuis per accidẽtalia quædã inuicẽ opponantur,iuxta illud Eccleſiaſtici:Reſpice Eccleſia. 33
in omnia opera altiſſimi,vnũ contra vnũ[ſed ſicut ab vno principio, & vno egenitum cauſali,
ſocietate & vnitate & amicitia gaudet]id eſt,vnum bonũ naturaliter lætatur ſeu per modũ læ
tantis ſe habet ex conſortio,vnione & amicitia ſeu conuenientia ſui cũ alio bono,tanquam ab
vno creatore & eodem cauſali principio procreatum. Propter quod aſſimilationem habent &
cognationem quandam ad inuicem. Etenim ſimilitudo omnia congregat,quemadmodũ diſſi
militudo disiungit,ſecũdũ Proclũ. Hinc in Eccleſiaſtico ſcriptũ eſt:Omne animal diligit ſimi- Proclus.
le ſibi,ſic & omnis homo proximũ ſibi. Omnis caro ad ſibi ſimilẽ cõiungetur,& omnis homo Eccleſia. 13
ſibi ſimili ſociabitur. Per Malachiã quoque dicitur:Nunquid non pater vnus om̄ium noſtrũ? Malachi. 2
Nunquid non deus vnus creauit nos? Quare ergo deſpicit vnuſquiſq; fratrem ſuum? [Et neq;
B minus bonum,maiori contrarium eſt:neq; enim minus calidum aut frigidum,plurimo con-
trarium eſt]id eſt,minus calidum non contrariatur calidiori,nec minus frigidum frigidiori:
imó eiuſdẽ ſunt ſpeciei, ſecundum quod maius & minus non variant ſpeciẽ,diſtinguuntur ta-
men & differunt,quantum ad gradũ qualitatis ſeu perfectionis aut dignitatis.[Eſt ergo in ex-
iſtentibus & ON eſt]id eſt,ex his ſequi videtur,quod malum ſit in his quæ ſunt & quod ſit [&
opponitur bono malum]id eſt,quod etiam malum ſit oppoſitũ bono. Quod aliquo modo ſic
eſt,quoniam priuatiue opponuntur.[Et ſi corruptio eſt exiſtentium,non expellit hoc eſſe ma-
lum]id eſt,quamuis malũ ſit formaliter corruptio boni,ſicut mors vitæ,per hoc non excludi-
tur nec impeditur quin malũ ſit. Iſtud argumentatiue inducit,& paulo poſt declarabitur veri-
tas:[ſed erit & hoc & exiſtentiũ gignificum]id eſt,malum erit generatiuum ſeu productiuum
entium. Quod probatur ſubdendo:[Aut non ſæpe huius corruptio,huius ſit generatio?] Cõ- Philoſop.
muniter etenim dicitur:corruptio vnius,eſt generatio alterius,& econtra,non quod idem ſint
in re,ſed concomitantur ſe inuicẽ[& erit malũ in plenitudinem vniuerſitatis compeꝛfectiuũ]
id eſt, conferens & cooperans ad perfectionem vniuerſi[& vniuerſo non imperfectum eſſe pro-
prer ſe pręſtitum]id eſt,datum ad mundi completionem propter ſeipſum,quaſi intentum per
ſe. Hinc alia habet tranſlatio,Atq; vniuerſo,ne imperfectum ſit,per ſeipſum præſtans. ¶ Cõ-
ſequenter ponitur horum ſolutio.

¶ Malum qua ratione malum.

C Dicet autẽ ad hæc vera ratio]id eſt,rationabilis conſideratio reſpõdebit ad iſta [quia
malum,ſi malum, nullã eſſentiam aut generationem facit]id eſt, quod malũ ſecun- Malũ nihil procreare.
dum quod malũ,non producit aliquid effectiue,nec generat. Vnũquodq; etenim a-
git ſecundũ quod eſt in actu,& bonitatẽ ſuam communicat alteri,quod eſt proprie-
tas boni. Vnde & agens dicitur præſtantius paſſo,& cauſa ſuo effectu[ſolum vero vitiat & cor
rumpit]quod non eſt actio poſitiua,imó malum formaliter eſt vitiatio & corruptio ipſa,& cor
rumpit[quantũ in ſe & exiſtentiũ ſubſtantiã]id eſt, actualem exiſtentiam. Quemadmodũ enĩ Gñatio qd.
generatio eſt productio de non eſſe ad eſſe,ſic corruptio eſt ipſius eſſe deſtructio. [Si autẽ geni-
ficũ quis ei eſſe tribuat]id eſt,ſi quis aſcribat malo eſſe generatiuũ alterius[& huius corruptiõe
alteri dare generationẽ]id eſt,conferre vni inceptionem & productionẽ ſui eſſe per corruptio
nem alterius.[Reſpondendũ vere,nunquid corrũpunt quæ dant generationẽ?].i.reſpõdendũ
eſt illi,ꝙ principia & cauſæ gñatiõis,nõ ſunt cauſæ corruptiõis directe & ꝑ ſe.[Sed corruptio q
dẽ & malũ corrũpit]per ſe,ita ꝙ eſt directe cauſa formalis ipſius corruptiõis[& vitia tm̃].i.in-
diſponit,lædit & deſtruit[gñatio vero & eẽntia ꝑ bonũ ſiũt].i.gñatio rei & ꝑductio ſuę formę
ſubſtãtialis,ꝑcedũt ab eo qđ bonũ ẽ.[Et erit malũ qdẽ corruptio ꝑ ipſum].i.ꝑ ipm̃ malũ & ab
eo ortũ habet corruptio. Vñ & priuatio quę eſt malũ naturæ,vocaẗ in naturalibus cauſa corru

Ca.IIII. ptionis ſeu materia non omnis neq; ſimplicit̃,ſed priuatiōi annexa:&vt illi annexa,ſertur cau- D
ſa corruptionis,ſicq; bonũ non vt tale,ſed inquantũ malo coniunctũ aut ſubſtratum,eſt cauſa
corruptiōis[genificũ vero per bonũ].i.cauſa ĝnatiua eſt à bono.[Et ſiquidē malũ]i.i.ſi aliqd
eſt malũ[neq; exiſtēs,neq; exiſtentiũ factiuũ].i.inq̃tũ eſt malũ,nō ē aliqd poſitiue exiſtēs,neq;
realis exiſtētiũ cauſa. Cauſare etenĩ p̃ſupponit eſſe,ſicut & vniuerſalit̃ actus ſecũd⁹ actũ primũ.
Idcirco nō cauſat q̃d nō eſt[Per aũt bonũ & exiſtēs].i.p bonũ & p id q̃d actualit̃ eſt[& bonum
exiſtēs & bonoꝝ factiuũ].i.malũ p ſuũ ſubiectũ accipit tãq̃ ens & tãq̃ factiuũ bonoꝝ,(realiũ ve
effectiuũ.[Magis autē]ſupple dicendũ eſt,ſicut ſubiungit:[Neq; em̃ erit idipſum ſecundũ ſei
ipſum].i.vnũ & idē ſcd̃m eandē rōnē ſeu,p̃prietatē vel actionē,nō erit[bonũ & malũ neq; eiuſ
dē corruptio & ĝnatio].i.nō ſunt realit̃ idē,corruptio & ĝnatio rei eiuſdē,cũ ſint à cauſis diuer-
ſis,& à diuerſis incipiant terminis,atq; ad terminos tēdant ac finiant diuerſos[ſecũdũ idipſum
eadē virtus].i.nō ē hoꝝ eadē virtus cauſalis ſecũdũ idẽ[neq; hæc virtus aut hęc corruptio]ſup
ple idē ſunt,neq; ſecundũ idē,ſicut expoſitum eſt.[Ipſum q̃dē malũ]vt tale[neq; exiſtens, neq;
bonũ,neq; gignificum,neq; exiſtētium & bonoꝝ factiuũ].i.nō eſt bonum neq; actu exiſtēs,cũ
ip̃m eſſe ſit naturaliter bonum & appetibile,nec ĝnatiuum alicuius entis realis,neque alioꝝ o-
peratiuum. ¶ [Bonum autē q̃buſcunq; p̃fecte ineſt,p̃fecta facit & pura & integra optima[id ē,
Boni effectus. bonũ ac ea in q̃bus eſt p̃fecte ſecundũ naturã ſeu capacitatē eoꝝ,facit ea p̃fecta,pura & integra,
valdeq; bona in ĝne & ordine ſuo,ſecũdum q̃d deus vidit cuncta quæ fecerat,& erãt valde bo
Gene.1. na.Denicq; bonũ increatum,facit hæc efficient̃:bonũ vero creatũ participatũ,hæc facit forma-
lit̃.[Minus vero ip̃m participãtia].i.quæ bonum ſummum minus plene participant [& imp-
fecta ſunt bona & mixta p defectum boni].i.aliq̃ mō cōpoſita & potētialia,ita q in ipſis inueni B
unt q̃d eſt & q̃ eſt,actus & potētia,materiale & formale:q̃a ſunt defectiua,& à bono p̃fectibilia.
Sic & Proclus affirmat:Oē q̃d ſit vnũ aut bonum,participatiōe vnius aut boni ſit vnum ſeu
Proclus. bonum:ſcd̃m autē q̃d ſuſtinet & ſuſcipit participationē illius,eſt vnum aut bonum [& nō ē vni
uerſalit̃ malũ,neq; bonũ,neq; bñficũ].i.in creaturis nihil ē q̃d ſit vniuerſalit̃ & oīſarie ſiue ſim-
plicit̃ malũ aut bonũ,aut aliĵs bñfactiuũ,ſed ſolũ in ĝne & ordine ſuo.Nēpe q̃d vni eſt malũ,eſt
Roma.8. alteri occaſionalit̃ ſeu aliq̃ mō bonũ.Deus q̃q; multa bona ex nr̃is elicit malis,ſed & oīa coo-
perãt electis in bonũ.Nec malum priuat ſeu deſtruit niſi bonum ſibi oppoſitum. Hinc ſcriptũ
Ecclesi.39. eſt in Eccle.Oīa ſctīs in bona,impiĵs autē & pctōribus in mala cōuertẽt.Solum q̃q; primum &
Philosop. increatum ens eſt vniuerſalit̃ ſimplicit̃q; p̃fectum,vt q̃nto Metaphyſices Ariſto.& cōmētator
Lib.Cau. eius teſtãt,& illd̃ ē oībus influēs,ſicut in lib.de Cau.aſſerit,q prima cauſa replet oē ſeculũ bo
nitate[ſed q̃d maius aut minus bonum,bono,p̃ximum,p̃portionalit̃ erit bonum].i.q̃to quid
magis,p̃pinquum ē ſummo bono,tãto ē melius,& primo bono ſimilius,q̃d idcirco vocat mēſu
ra oim ſcd̃oꝝ.[Qm̃ q̃dē ipſa p oīa veniēs p̃fectiſſima bonitas].i.increata bonitas p vniuerſa p-
cedēs ſua dona cõmunicãdo[nō vſq; ſolas implet circa ſe optimas eēntias].i.coīcationē & in-
fluētiã ſuã extēdit ac diffundit nō ſolũ vſq; ad ſupremas intellectuales deiformesq; creaturas.
[Extēdit autē vſq; ad nouiſſimas].i.vſq; ad infima,ad quæ diuina p̃uidētia & efficiētia ſe extē- E
dit[his q̃dē vniuerſalit̃ aduenīēs].i.copioſius ſe effundēs,puta ſup̃mis[his autē minus] videli-
cet mediĵs[aliĵs vero nouiſſime].i.infime,iuxta illud Philoſophi:Ab hoc ente oībus deriuatũ
Philosop. eſt eſſe & viuere:his q̃dē clarius,his autē obſcurius[vt vnum q̃dq; eã participare pōt exiſtētiũ]
Hebræ.5. Matth.25. .i.,put quæuis creatura pōt recipere,quēadmodum S.Paulus lactaſſe vel potaſſe ſe p̃hibet,q̃ ſo
lidum cibum capere neq̃bãt,atq; in euãgelio legit̃ dñs vnicuiq; dediſſe ſcd̃m,p̃priã virtutē.[Et
quædã q̃dē oīno bonũ participãt].i.in abundãtia & excellētia magna,vt mētes angelicæ[quæ-
dã vero magis & minus priuãt]q̃m rōnales creaturę plus deſup ſortiunt̃ q̃ irratiōales,iuxta il
Iob.35. lud in Iob:Qui docet nos ſup iumēta terræ,& ſup volucres cœli erudit nos[quædã vero obſcu
riorē habēt boni participationē]vt bruta[& aliĵs ſcd̃m nouiſſimã cōſonãtiã adeſt bonum]id ē,
inaīata ſcd̃m infimum gradum participãt bonum ſcd̃m cōgruētiã & p̃portionē ordinis vniuer
ſi.[Si enim nō,p̃portionalit̃ vnicuiq; bonum adeſſet].i.ſi ſummum bonum ſe nō cõmunicaret
vniuerſis & ſingulis ordinate,ſcd̃m mēſurã,dignitatē ſeu capacitatē ipſoꝝ[eſſent diuiniſſima &
honorabiliſſima nouiſſimoꝝ habētia ordinē].i.ſup̃ma eſſent in loco ac ordine infimoꝝ,dum
ipſis infunderẽt dona inferiorib⁹ cōgruētia. ¶ Porro ſupnaturalia & gratuita dona nō dãt ſp ſe
Matthæi.20 cundum naturalium dignitatē,diſpoſitionē ac ordinē,ſed interdũ iuxta donãtis libertatē ac ſa-
pietiã. Ad q̃d deſignãdum Chr̃s apud Matt. Volo,inq̃t,huic nouiſſimo dare ſicut & tibi. An nō
licet mihi q̃d volo facere?[Quō autē & eſſet poſſibile vniformit̃ oīa participare bonum?Quaſi
dicat neq̃q̃. Nec enim lapis capax eſt ſapiētiæ,aut lignum virtutis. Cũq; intelligētiæ participēt
bonitatē diuinã p modum ſignaculi,homines per modum imaginis,inferiora p modum veſti-
gĵ,ne-

A gn,nequeunt ſummum bonum vniformiter participare,repreſentare aut imitari.[Nunqd oĩa
exiſtentia ſimiliter in vniuerſalem eius participationem oportuna?]id ē,creata omnia nõ ſunt
æqualiter apta ad participationem ſummi boni perſectam ſeu generalem.[Nunt autẽ hoc eſt
boni,virtutis ſuperexcellens magnitudo]id eſt,iſtud eſt magnitudo permaxima virtutis,pote
ſtatis ſeu bonitatis diuinæ[quia & priuata & ſuimet priuationem]id eſt,ea quæ carent excellẽ
tioribus donis,& ipſam diſpoſitionem ad dona proportionata[poſt ſe facit, ſecundum quod
vniuerſaliter eſt ſui participare]Id eſt,perducit ad participationem ſuæ bonitatis apta commẽ
ſuratione,ſecundum quod ipſe eſt vniuerſaliter ab omnibus participabilis. Nihil enim euadit Sapien.cg.6
neqꝫ effugit prouidentiam & influentiam eius,cui eſt cura de omnibus.[Et ſi oportet fidum di 1.Petri. 5.
cere verum]id eſt,etiam cum expediat me confidentem & ſecurum in ipſo dicere quæ ſunt ve-
ra[& pugnantia eſ]id eſt,repugnantia & contrariantia deo[ſua virtute,& ſunt &pugnare poſ-
ſunt]id eſt,diuinæ virtutis participatione& conſeruatione ſubſiſtunt,perdurant,&poteſtatem Iohan.18.
repugnandi ſortiti ſunt. Ideo dixit Pilato:Non haberes poteſtatem aduerſum me vllã,niſi da- Roma.13
tum tibi eſſet deſuper. Apoſtolus quoqꝫ:Non eſt,ait,poteſtas niſi à deo. Verumtamen ipſa po
teſtas,abuſio atqꝫ peruerſitas ac malitia ſeu deordinatio vſus huiuſmodi,non eſt à deo,ſed à de
fectuoſa voluntate creata. Propter quod dominus per Oſeæ: Ipſi, ait, regnauerunt, & non ex Oſea.8
me:principes extiterunt,& non cognoui. ❡ [Magis autem,vt comprehẽdens dicam]Id eſt, vt
plura compendioſe perſtringam[omnia exiſtentia quantum ſunt & bona ſunt & ex bono]. i.
inquantũ ſunt,ſunt bona,bonitate naturæ & entitatis. Nam bonum cum ente conuertibile eſt
[quantum autem priuantur bono]id eſt,participatione boni deſtituta ſunt[neque exiſtentia
B ſunt,neqꝫ bona]ſic enim labũtur & aliena ſunt ab illo.[In alíjs quidem enim habitudinibus]
id eſt,in cæteris qualitatibus aut habitibus[qualis eſt caliditatis aut frigiditatis]id eſt, qualis ẽ
habitus ſeu qualitas caloris aut frigoris[ſunt caleficata]id eſt,tali aut tali qualitate informata
[&relinquente ea caliditate,&vitæ& mẽtis multa exiſtentium ſimul expertia ſunt]id eſt,dũ fu
erint calore priuata multa exiſtentium,quæ ſcilicet ſolum ſunt,nec viuunt,nec ratione viũtur
[& eſſentia deus exaltatur]id eſt,adhuc manent in ſuo eſſe ac natura, quam habent à deo qui
tam ſuperexaltatus eſt[& eſt ſupereſſentialiter & ſimpliciter]ideo participatio,influentia & ef-
fectus eius remanet in re creata, dum poſteriores quædam qualitates& formæ tolluntur,vt in
commentario primæ propoſitionis libri de Cauſis habetur. Hinc alia tranſlatio clarius ait, Ca Lib.Cauſ.
lefacta ſubſiſtunt etiã vbi defecerit calor&c.[Aliarum quidem ſimul omniũ abeunte ipſa,quę
non eſt,ingenita omnino habitudine ſunt exiſtentia]id eſt,recedente & deſtructa habitudine,
id eſt, qualitate omnium ſimul rerum aliarum,quibus habitudo talis non eſt omnino inna-
ta, ſed ſeparabiliter inhærens,ſubiecta illa adhuc manent in eſſe[& ſubſiſtunt]&ſubſiſtere poſ-
ſunt.[Quod vero per omnem modum bono priuatum eſt]id eſt,quod nullatenus fuit,nec ẽ,
nec erit participans bonum [nunquam neqꝫ erat,neqꝫ eſt,neqꝫ erit,neqꝫ eẽ poterit quale eſt in-
C continens]id eſt,ſimile huic eſt in homine incontinente.[Et ſi priuetur bono iuxta irrationa-
bilem concupiſcentiam]id eſt,quamuis bono rationis priuetur per ſuam carnalitatem,& pec-
cet mortaliter,ita quod ſpiritaliter nihil eſt neqꝫ viuit. Propter quod ſubditur[in hoc quidem
non eſt]id eſt,ſpiritaliter non eſt inquantum huiuſmodi[neqꝫ exiſtentia concupiſcit]id eſt,nõ
appetit ea quæ vere ſibi ſalubria ſunt,iuxta illud in Iohanne: Vſqꝫ modo non petiſtis quicquã Iohan.16.
in nomine meo[participat tamen bonum ſecundum ipſam vnitatis & amicitiæ obſcuram cõ-
ſonantiam]id eſt,adhuc participat bonum naturæ & entis tenuem quandam vnionem,ac ada
mationem in genere tenet:quæ corruptione inficitur,dum per ſpeciem inordinati amoris cõ-
trahitur.[Et furor participat bonum,per ſe mouendo & appetendo opinabilia mala ad opina
bile bonum erigere & conuertere]id eſt,vehemẽs ira participat aliquid boni in hoc,quod mo-
uet & appetit illa quæ ſibi bona videntur,quę tamen vere ſunt illicita,quamuis opinetur quod
bona ſint,& appetit ea erigere atqꝫ adducere ad id,quod vere opinatur ac æſtimat eſſe bonum,
ſicqꝫ in ira eſt quaſi aliquid apparentis iuſtitiæ,quod tamen per immoderatam commotionem
fuſcatur.[Et ipſe certantis vitæ appetens]id eſt,ille qui appetit vitam,virtuti ac rationi rebel-
lem,& contra honeſtatem certantem:iuxta illud in Iob:Ipſi fuerunt rebelles lumini. [Eamque Iob.24.
totus vitę appetens].i. viuere cupiens ſecundum concupiſcentiam ſuam [& egregiæ opiniõis
& hoc appetere & vitam appetere & ad egregiam vitam reſpicere].i. cupidus conuerſationis
quam ipſe reputat præoptandam,& putat reſpectum habere ad vitam præclarã[participat bo-
num]vtpote vitam,& eam ſub ratione boni,quæ tamen inquantum vitioſa,bona non eſt.[Et
ſi omnino bonum conſumpſeris].i.bonũ eſſe negaueris,& prorſus illud abſtuleris[neqꝫ eſſen-
tia eſt]id eſt,ex tuis verbis illud ſequeretur,ꝙ nec eſſentia eſt[neqꝫ vita,neqꝫ concupiſcẽtia,neqꝫ

 motus,neq; aliud aliquid. ¶ Itaq; & fieri ex corruptione generationem non eſt mali virtus].i. D non procedit ex poteſtate aut influentia mali formaliter ſumpti[ſed minoris boni præſentia] idē,ex virtute boni defectuoſi præſentia,in quo eſt aliquid boni & cauſalitatis,quod inchoatiue aut potentialiter in materia latuit[quantum & ægritudo defectus eſt ordinis]id eſt,conuenientis & contemperatæ ordinationis humorum ſeu complexionis in animali.Et in hac propoſitione prædicatio eſt cauſalis,qa ex illo defectu cauſatur infirmitas. Eſt aūt ægritudo defectus ordinis[non oīs]id eſt,non cuiuſlibet ordinis.[Si eñ hoc fieret]id eſt,ſi in ægritudine nihil ordinatiōis maneret[neq; ægritudo ipſa ſubſiſteret[id eſt,nihil eſſet reale,ſicut nec cæcitas, nec mors,nec haberet realem effectū.[Manet aūt & eſt ægritudo].i.aliquid reale manet in ea, †eſſentiam. imó ipſa manet[*eſſentia,habens minimū ordinem]id eſt,modicū prioris ordinatiōis,cuius læſio eſt atq; corroſio[& in ſe ſubſiſtutum]idē,in ordine illo fundatur & ſubiectatur infirmitas. Ideo alia litera habet,Et in ipſo ſubſiſtens.[Quod enim oñino expers boni]id eſt,nihil de bono participat[neq; ON]id eſt,nō eſt ens[neq; in exiſtentibus]eſt.[Quod autē mixtum per bonū in exiſtentibus]quod rebus ineſt ac miſcetur[per hoc]quod participat aliquid bonitatis in exiſtētibus[& ON,inquantū bonū participat]idē,ens eſt,inquātū aliqd boni ſortitur.[Magis aūt exiſtentia oīa erunt magis aut minus]id eſt,potius dico q̧ vniuerſa tanto amplius,tātove minus ſunt[quanto optimū participant]id eſt,quanto magis aut minus participant ſummum bonū.[Etenim in eēndo per ſeipſum nūquam,nuſquam ON,neq; erit,hoc aut ibi quidem ON, ibi vero non ON]id eſt,cum nunquam ſit ens per ſe ſiu ex ſe,id eſt,ens per eſſentiam ſiu ens im- E participatum,nunquam erit ens iſtud vel illud,aut in loco iſto aut alio,cum non participet bonum.[Quantū quidem recidit ab eo quod ſemper eſt]id eſt,inquātum cadit ac deficit ab ente æterno[non eſt]id eſt,intm̄ deficit ab eſſe.[Quantum vero ex eē accepit]id eſt,inquātum participauit eſſe ab illo[tātum eſt & ei omino eſſe]ſupple cōuenit ſecundum participatiōis ſuæ menſuram[& quod nō ON,ipſo continetur & ſaluatur]id eſt,eſſe virtualiter cōtinetur in eſſe à quo eſt,& ad eſſe perducitur ſecundum quod creatio & generatio dicuntur productiōes de nō eſſe. [Et malū quod quidem eſt omino à bono receſſio]id eſt,quod nihil de bono participat[neq; in magis neq; in min⁹ bonis erit].i.nullibi inuenie,ſcū prorſus nō ſit.[Hoc aūt ibi quidē bonū, ibi vero nō bonū]idē, quod ex vna parte eſt bonū,& ex alia nō,pugnat quidē bono cuidā].i. repugnat & cōtrariatur cuidam bono[nō omi autem bono]id eſt,nō repugnat bono ſimpliciter,nec omi bono,ſed bono ſibi oppoſito in gñe ſuo.[Tenet aūt & hoc boni participatiōe] id eſt,aliq̃lit manet p boni participationē,inquātū ex aliq̃ parte bonū ē[& ſubſtātificat ſuimet priuationē].i.ſuṗpſius priuationē ſuſtentat,relinquēdo in ſuo ſubiecto aptitudinē ad id q̃d deeſt. [Bonū tota ſui participatiōe].i.bonū exiſtēs,put tota ſui boni participatiōe ſulcit.Nā inde ſor- †neq; totaliter q̃d erit bonum. tit vt bonū ſuo mō dicat.[Oīno enim abeūte bono] i.bono totalit ſubtracto,† qd erit bonū] .i.nullū erit bonū participatū[neq; mixtū]q̃d ſcilicet ex vna parte ſit bonū,ex alia malū[neq; p ſe malū].i.nō erit q̃d totalit aut p eſſentiā malū.[Si enim malū impſectū ē bonū,abſentia pfectiſſimi boni & impſectū].i.impſectū dicet p defectū & receſſum ſui à pſectiſſimo bono[& pſectū bonū aberit].i.rō & veritas boni pſecti longe erit ab eo.[Et tūc ſolū videbit & erit malū, qñ his q̃ dē ē malū q̃bus opponit].i.dū ſuo oppoſito nocet[his aūt tāq̃ bonis auferi].i.ab aliqs bonis ſegregat,tāq̃ nō exiſtēs eiuſdē generis aut cōtrarietatis cū illis.[Pugnare eñ ſibijnuicē eadē p eadē in oīb⁹ impoſſibile].i.fieri neqt q̧ eadē entia p eaſdē q̃litates aut diſpoſitiōes ſibijnuicē aduerſentur ac noceāt.[Nō ergo ON malū].i.hoc cōcluditur ex inductis,q̧ nihil eſt eſſentialiter malū,nec aliqua res poſitiua ex pura malitia,nec pura malitia eſt entitas.

¶ Malum non eſſe in rebus procedentibus ex bono,nec in bono,nec à bono.

SEd neq; in exiſtētibus eſt malū,quaſi ſit aliqd poſitiuū & dū formalit ſumitur. Iſtud ſæpe mōſtratū eſt,tamen reſumit,vt clarius & multiplicius pbet,ſortiusq; inculcet mētibus hominū.Diſputat qppe cōtra peſſimū errorē ac hæreſim pfidoꝝ,duo principia ac gña rerū effecti- Marciō hæreſiarcha. ua ponētiū,videlicet vnū per ſe bonū,aliud per ſe malū.Quæ hæreſis tēpore beatiſſimi Iohānis Manichæus hæreſiarcha apoſtoli cœpit per Marcionē hæreſiarchā,quam poſt modum auxit & renouauit ſceleratiſſimus Manichæus.[Si enim omnia exiſtentia ex bono & in omnibus exiſtētibus bonū].i.quoniā oīa quæ realiter ſunt,fluxerūt ex primo & ſummo bono fontaliter, mediate vel immedia- Malū non eſt in ſubſtā tijs te:& in oībus quæ ſunt,eſt aliqd boni[& oīa cōtinet bonū].i.bonū cōſeruat cūcta in eſſe, quēadmodū & malū eſt corruptiuū[aut nō erit malū in exiſtētibus]tāq̃ aliqd poſitiuū[aut in bono erit]ita q̧ aliqd eētiæ mali erit bono admixtū]& in bono nō erit].i.nō pōt ita eē in bono. [Etenim neq; in igne frigus,neq; ille vitiat eo].i.Ignis nō vitiat frigore,tāq̃ q̃litate ſibi naturalit inhærēte,aut cōuenicte,& ipm denominātē[& malū bono in exiſtētę].i.malū nō ſit bonum

per hoc,q̧

A per hoc ꝙ ei bonum ineſt,qa ſcd̄m hanc hæreſim contrariantur omnino, nec vnum per aliud
à ſua natura mutatur. [Si autem fuerit,q̄uo erit in bono malum?] .i.dato ꝙ malum formali-
ter ſumptum,ſit aliquid poſitiuum,q̄uo erit ſubiectiue in bono? [Siquidē ex ipſo inconſequēs
& impoſſibile].i. ineptum eſt dicere,& impoſſibile eſt,ꝙ malum ita acceptum ſit ex bono velu
ti quid reale,quod probat euangelica autoritate. [Non pōt enim,vt eloquiorum veritas ait,ar Matthei 7.
bor bona malos fructus facere,neq; illud iterum].i.malum non pōt facere bonum, ſeu arbor
mala non valet facere fructus bonos. Quod Chriſtus ad literam dixit non de duabus naturis
contrarijs, vt Manichæi putabant,ſed de hominibus bonæ ac malæ voluntatis. Chriſtus tñ
non vult,ꝙ bona voluntas nequeat fieri mala,neq; mala bona. Porro Theologus ad hoc iſtā
allegat hic autoritatem,quod ex bono,vt tale,non queat procedere niſi bonum,q̄uis ex bona
voluntate,ſcd̄m ꝙ libera & defectiua atq; errabilis,pōt oriri malum. [Si aūt non ex ipſo].i.ſi
malum non eſt ex bono[ex alio clarū,quia principio & cā erit].i.certum ꝙ ſit ex alio principio
& alia cā. [Etenī aut malum ex bono erit,aut bonum ex malo. Aut ſi non hoc poſſibile,].i.ſi
poſſibile eſt iſtud ita non eſſe[ex alio principio & cā erit & bonū & malum].i.ex duob⁹ princi
pijs erunt,& erunt duo prima effectiua rerum principia. Quod reprobat ſubdens: Omnis enī
dyas non principium].i. nulla dualitas ſeu binarius eſt primum & rerum principium[monas
autem erit totius dyadis principium].i. vnitas eſt principium dualitatis. [& quidem inconſe-
quens ex vno & eodem duo omnimoda contrarie preuenire & eſſe] cum cā producat ſimile ſi
bi,iccirco effectus eiuſdem cauſæ ſunt ſimul in eodem aliquo ſimiles. [& ipſum principium nō
ſimplum & ſingulare].i. inconueniens quoq; eſt dicere, primum principiū nō eſſe ſimplex ſin-
B gulare ac vnicum. [ſed partitum & biforme].i.diuiſum ſeu diuiſibile atq; compoſitum. [& cō
trarium in ſeipſum & mutabile].i.conſtare ex contrarijs,quorum vnum agat in aliud,vt ſunt
mixta ex elementis,& ipſum eſſe mutabile. Hæc eadem Proclus ex documentis Platonis ſubti Proclus
liter probat in elementatione theologica dicens: Omnis multitudo ſcd̄a eſt ab vno. Quod in
Commentario 5. Theorematis probat pulcherrime ac diffuſe. Hinc denuo proteſtatur: Oīa Item,
entia procedunt ab vna prima cauſa,& oīs ordo ac multitudo ad vnam primam reducitur vni
tatem. Item: Omne inquit,primo & principaliter ens, ſcd̄m vnumquēq; ordinē vnum eſt neq;
duo plura. Conſequenter demonſtrat ꝙ impoſſibile ſit eſſe duo rerū principia cōtraria [imo
vero neq; duo exiſtentium plura principia contraria poſſibile] .i. poſſibile non eſt,ꝙ ſint duo Principia
entium principia inuicē contraria, vt per ſe bonum,& per ſe malum, [& ea inter ſeinuicē & in duo exiſten-
vniuerſo pugnantia].i.ea contra ſeinuicē ꝓliari,& in toto mundo bellum habere,vt ꝑtacti ſin tiū eē im-
xerunt hæretici,q̄rum veſania ab Empedocle orta videt̄,ponēte quatuor materialia rerū prin- poſſibile ſi-
cipia q̄tuor,quatuor ſc; elementa:& duo formalia effectiua, litem ſc; & amicitiā. [Si enī hoc bi cōtraria
daret̄,erit & deus nō innocens neq; ſine rixa].i.deus nō eſſet immunis nec exors ab inq̄etudine Empedo-
atq; moleſtia. Siquidem ſi ſit quid eum perturbans,ſequit̄ ꝙ oīa erūt inordinata]. i. ſi ſit aliqd cles veſania
deum inquietans, impugnans,moleſtans, cętera om̄ia erunt confuſa[& ſemper pugnantia] .i.
C ſeinuicē impugnantia. [& quidem amicitiā exiſtentibus oībus bonum tradit.] .i.cuncta entia
ordinis vniuerſi connexionē,concordiam, conſtabilitionē inter ſe hn̄t ac retinent ex bono eo
rum principio. [& per ſe pax & pacis donās,laudat̄ à ſacris theologis].i. deus in ſcripturis lau
datur,& eſſe deſcribitur per ſe ſumma & vera pax. i.tranquilliſſima quies & dator pacis. De q̄
dixit Apl̄s: Non eſt deus diſſenſionis,ſed pacis. Et: Ipſe eſt pax noſtra. Itemq;: Pax Chriſti,quæ 1 Cor. 14.
exuperat oēm ſenſum. [Proinde & amica bona].i.inuicē ſunt amicabilia & inuicē conferentia & Ephe. 2.
influentia, cœleſtia & terrena,ſuperiora & inferiora. [& compacta oīa.].i. mutuo conſolidata Philipp. 4.
ac firmiter iuncta[& vna vita egenita].i.ab vno fonte vitę exorta[& ad vnū optimū coordina
ta]i.ad vnū bonū relata[& adunata & ſimilia] Quædā nāq; cōueniunt gn̄e,quædā ſpecie, q̄dā
in accidentibus multis,quædam in paucioribus, vniuerſa q̄q; & ſingula aſſimilant̄ ſuo creato
ri in aliquo[& comparata inter ſeinuicē.] .i. mutuo ſe adunantia,in nominibusquoq; multis Ex deo nil
communicātia,comparantur etiam mutuo, in q̄ vnū excedat aliud,aut ecōtra[Itaq; nō diuinū ti. deo eſſe
malum]. i. malū ex deo nō eſt tanq̄ poſitiuus eius effectus[& malum nō diuinū]. i. malū nō eſt quid malū.
diuinū,nec eſt deus th̄brarū,q ſit eſſentialr̄ malum aut malus. [¶ Sed neq; ex deo malū]. Si †Aut
enī nō bonus].i.ſi deus nō eſt bonus[aut bn̄facit,& bona adducit] .i. ꝑducit & cauſat[& non
aliq̄n quidem,& quædam aliq̄n aūt non,& non omnia].i.non ſolum facit bene interdū,ac bo
na interdum,ſed ſemper & omnium bonorum cauſa eſt:vel facit interdum ſic,interdū & quæ
dam talia,non omnia tamen, ſed aliqua mala,& aliquando male .[Tranſmutationem quidē
in hoc faciet & mutabilitatem.]id eſt oſtendet ſe eſſe mutabilem ,& in ſe variatum,ac diuerſi-
mode diſpoſitum. [& circa ſe,hoc eſt,circa omnium diuiniſſimū & cauſam]id eſt circa primā

& ſummam ac pręſtantiſſimã cauſam[Si autem in deo bonũ ſubſiſtentia eſt].i.quia in deo eſ D
* ON ſe bonum ſeu bonitas ſua,eſt ſua ſubſtantia ſeu natura[erit trãſferens ex bono deus aliquãdo*
† ON. † quod eſt, aliquando autem † quod non.].i. deus ex ſua bonitate de nõ eſſe euocabit ad eſſe,
qñq; quæ nondũ fuerũt,qñq; vero ea q̃ ſunt,trãſfert ad melius & pfectius eſſe in accidentalib⁹,
i.Petri 5 iuxta illud Petri:Deus ois gratiæ qui vocauit nos in æternam ſuam gloriam,ipſe pficiet,ſolidabit,confirmabitq;.[Si vero participatione bonum eſt,& habet,& ex altero habebit].i.aliũde recepit. Non enim poteſt quid ſeipſum producere[& aliquando quidem habebit,aliquãdo autem non habebit].i.interdum erit & manebit in ſuo eſſe,aliquando illud amittet,quantum eſt ex parte ſui, & niſi deſuper conſeruetur in eſſe:alioquin eſſet inſtantia de ſubſtantijs ſeparatis,corporibusq; cœleſtibus perpetuum eſſe habentibus. Ex prædictis concludit[Non igitur
Nullo mõ deus ẽ mali autor ex deo malum,neq; in deo,neq; ſimpliciter,neq; ſecundum tempus].i.malum culpæ ſecundũ quod tale,nequaq̃ ex deo eſt,niſi permiſſiue:nec malum eſſentialiter,quia tale malum non eſt, neq; in deo eſt malum pœnę,niſi cauſaliter & idealiter. Veruntamen cognoſcit mala culpę,ſicque in eo ſunt cognitiue quaſi per accidens. Vnde ait per Oſee:Cognoui multa mala ſcelera veſtra.
Oſee 4
Præterea actiones vitioſæ quantum ad ſuum materiale, hoc eſt quantum ad id quod entitatis & realitatis in ipſis eſt,dicuntur eſſe à deo,non quoad ſuum formale:quia ſic ſunt deformitates & obliquitates ac caſus à recto & vero eſſe,ſuntq; à voluntate peruerſa:quæ vt ſic,eſt potius cauſa defectiua q̃ effectiua. Poſtremo prædictis non obuiat,q deus aliquãdo in ſcripturis perhibet ſe eſſe ab impijs moleſtatum,laſſatum,violentatum,confixum. Loquitur namque metaphorice & more humano,& q̃tum ad ſimilitudinem ſe habendi ac operãdi,quemadmodum etiam fertur furere ac iraſci. Sic quippe ait p Iſaiam:Facta ſunt mihi moleſta. Et rurſus in eodem Propheta: Nunquid parum vobis eſt moleſtos eſſe hominibus,quia moleſti eſtis & deo meo? Malachias quoq; ait:Laborare feciſtis dominum in ſermonibus veſtris. Et iterum in eodem: Vos,inquit, configitis me gens tota. ¶ Deinde oſtendit quod in angelis non ſit malum,& patet ſententia ex inductis.

Iſai. 1,5,52 · Iſaiæ 1. · Malach. 2 · Malach. 3.

¶ In creaturis malum non eſſe aliquid.

SED neq; in angelis eſt malum]quia nec malum culpæ, cum ſint confirmati in bono & beati,in gloria conſummati,nec malum eſſentialiter dictum, nec obeſt illud Iob: Ecce qui ſeruiunt ei non ſunt ſtabiles, & in angelis ſuis repperit prauitatem: quia hoc de angelis dictum eſt,quoad naturalia ſua,& comparatione diuinę incommutabilitatis, & iuxta ſtatum ruinæ.[Si enim enunciat bonitatem diuinã deiformis angelus].i.ex q̃ angelus glorioſus repræſentat in ſe creatoris bonitatẽ præ alijs[illud]exiſtens[ſcd̃m participationem ſcd̃o,q̃d q̃dem ſcd̃m cauſam enunciat primo].i.angelus eſt participatiue per dona naturę & grãę inchoantur,atq; per dona gloriæ cõpletius,q̃d eſt deus oĩpotens,quem repſentat.i.cuius perfectionem in ſe oñdit per naturam,& plene,independenter,ac infinite:cuius etiam bonitatem.i. pietatem ac gratiã angeli ſancti enunciant viatoribus eccleſiaſticę hierarchiæ. Angeli q̃q; primo.i.añ alias creaturas ſaltem dignitate enunciant & pręſentant deum intuentibus eos. Cõſequenter ponitur quaſi quædam deſcriptio angeli[Imago eſt dei angelus].i.angelus ſanctus eſt dei imago,non naturalis,ſed imitatiua & repræſentatiua,eminentiori modo q̃ aĩa rõalis,q̃to altioris eſt naturæ,gratiæ & glorię,q̃ aĩa ſiue homo,exceptis præſtantiſſimis aĩabus Chriſti & virginis glorioſæ.quæ tñ in naturalibus cum cæteris conueniunt aĩabus,& eiuſdem ſunt ſpeciei.[manifeſtatio occulti luminis].i.eſſentia manifeſtiſſima luminis increati, incõprehenſibilis & immenſi,ſeu luminis gratiæ & glorię nobis occultæ & ignotæ:manifeſtator q̃q; & nuncius dei ac multiplicis luminis eius,de q̃ ſcriptum eſt:Nũquid eſt numerus militum eius? & ſuper quem non ſplendet lumen ipſius?[ſpeculum puꝝ]vtpote ab omni culpa alienum, non tñ plenarie repræſentatiuum diuinę perfectionis,ſcd̃m q̃d ſcriptum eſt de ſapia æternali: Candor eſt lucis æternæ & ſpeculum ſine macula, dei maieſtatis. Deniq; etiã diuina eſſentia ſpeculũ eſt ſuperluciđiſſimũ,in q̃ cuncta lucẽt,q̃d intuentur beati, ſpeculum vtiq; voluntariũ, q̃d ſe pñtat q̃tum vult & q̃liter vult[ſplendidiſſimũ].i.valde ſplendidũ, pſertim q̃tum ad lumẽ glię & btificæ viſionis claritatẽ[immaculatũ]q̃tũ ad puritatẽ ſuę eſſentię, q̃ caret materię macula [incontaminatũ]q̃ad intellectiuã potentiã, in q̃ nullus eſt error,nec falſitas, neq; ignorantia, quæ ſit culpa[incoingnatũ]q̃ad vim affectiuam,in q̃ nulla vnq̃ fuit puerſitas neq; pctm̃.[recipiẽs totã (ſi iuſtũ dicere)ſpecioſitatẽ bñ formatę deiformitatis].i.pticipãs,recipiẽs,repſentãs,cõtemplãs vniuerſã pulchritudinẽ deitatis incircũſcriptę,optie in ſeipã diſpoſitę neq̃q̃ aliũde formatę[&
Iob 1.
Sapient.7
* dytis. pure declarãs in ſeipſo,ſicut poſſibile ẽ.[bonitatẽ q̃ ẽ in † abditis].i.ſine admixtiõe falſitatis in ſe

elucidãs

elucidans,q̃tum ſibi poſſibile eſt,& attinens bonitatem,perfectionem ac ſapiẽtiam dei,exiſten
A tem in ſecretiſſimis & incomprehenſibilibus theſauris diuitiarum illius,iuxta illud apl'i : In q̃
ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſciẽtiæ dei abſconditi. Hinc alia habet tranſlatio:In ſeipſo in-
ſinuans,vt poſſibile eſt,ſacratioris ſilentij bonitatem. Veruntamen angelus cum omni celſi- Coloſſen.2
tudine & excellentia ſua , deficit infinite ab Infinita perfectione , gloria & eminentia dei,
atque à plenaria repreſentatione & comprehẽſione illius , ſcđm quod ex ſua actualitate & co-
gnoſcibilitate cognoſcibilis eſt,q̃uis iſta non excellenter dicantur de angelo & eminentia eius
in genere & ordine ſuo,& per comparationem ad intellectum humanum inferioresq; creatu
ras. [Non igitur neq; in angelis eſt malum]ſicut iam patuit[ſed puniẽdo peccãtes ſunt mali?]
Hoc legendum videtur interrogatiue & negatiue. Quaſi dicat : An dicendi ſunt mali puniẽdo
iniquos?tanq̃ dicat, non:ſicut nec deus cum iniquos punire ab eo,ad quem iuriſdictionaliter
ſpectat,ſit actus iuſtitiæ. Propterea ſubditur:[Hac ergo ratione & compeſcentes delinquen-
tes].i.hi qui compeſcunt & domant per pœnas eos qui peccant,ſunt mali,quod nõ eſt verum,
niſi aliunde conſiſtant culpabiles. Hinc alia habet tranſlatio : An vero ideo ſunt mali q̃ puni-
ant peccãtes? At vero punitio pctõꝝ in vita præſenti,aliquando fit per angelos bonos, vt pa- 4.Reg.19
tet 4.lib.Reg. de centum octogintaq̃nq; milibus hoim,q̃s angelus dñi interfecit in caſtris Aſſy 2.para.32
riorum,& de ſubuertiõe Sodomę in Gen. Interdum per angelos malos,vt in Actibus de Ana- Geneſis 19
nia & eius vxore.[& ſacerdotum diuinis myſterijs immundum prohibentes].i.hi q prohibẽt Actuum 5
immũdos ac publice reos ab acceſſu ad diuina myſteria ſacerdotum,eſſent iniqui,quod repro
batur & alia rõne.[Et quidem neq; puniri malum] .i.reum puniri non eſt malum culpæ , ſed
opus iuſtitię,& malum pœnæ,ideo illud inferre non eſt culpabile [ſed dignum fieri pœna] q̃d
fit per culpam,eſt malum iniquitatis.[neq; ſcđm dignitatem prohiberi à ſacris].i.propter de-
meritã à diuinis arceri,eſt prauũ.[ſed non ſacrũ & non ſanctum fieri].i.effici vitioſum cenſet,
B & culpabile[& incontaminatis Importunum] .i.inepte ad ſacramenta & ſacra & ſacramenta-
lia ſeipſum ingerere, eſt iniquum .

¶ Dæmones natura non eſſe malos.

SED neq; dæmones natura mali].i.ex ſua eſſentia non ſunt mali nec vitioſi creati.[Et Natura dæ-
enim ſi natura mali,neq; ex bono].i.ſi eſſent ſubſtantialiter mali,non eſſent producti à monum non
bono cauſali principio[neq; in exiſtentibus].i.non eſſent inter exiſtentia computandi malam
cum omne exiſtens vt tale,ſit bonum,cum bonum & ens conuertantur.[neq; ex bonis
conuerſi natura].i.non eſſent à bono tranſmutati in malum à ſua natura. Nempe quod natu-
raliter ineſt tanq̃ differẽtia aut propriũ,nõ aufertur re permanẽte[& ſemper mali ſunt].i.à pri-
mo inſtãti ſubſiſtẽtię ſuæ fuiſſent incluſiue iniqui[ſequitur].i.cõſequẽter eſt ſciſcitandum[ſibi
met ſunt mali,an alijs?].i.an praui ac nociui ſunt ſibiipſis,an alijs?[Siquidẽ ſibimet]i.ſi certe & Philoſo.
vtiq; ſunt ſibimetipſis mali[an corrũpũt ſeipſos?]ſcđm q̃d Philoſo. probat,q̃a ſi aliqua res eẽt
ſubſtãtialiter mala,ſeipſam deſtrueret[ſi aũt alijs]ſunt mali,[q̃uo corrumpũt,aut quid corrũ-
punt[in illis[eſſentiam,an virtutem,an actiõem?Siqdem eſſentiam].i.ſi dicãtur in alijs corrũ
pere illorum eſſentiam[primũ quidem non iuxta naturam] .i.ſi hoc primum dicatur, hoc di-
ci nõ põt ſcđm naturalem entium curſum, nec naturaliter & vniuerſaliter põt hoc dici neq; de Incorrupti
fendi.[natura eñ incorruptibilia].i.ſubſtãtias ex ſua natura incorruptibiles,vt ſunt intelligẽ- bilia nõ eſ
tiæ & orbes cœleſtes[nõ corrumpũt,ſed acceptiua corruptiõis] .i.deſtructibilia ex ſua natura, ſe re cor
C de quibus 2.propoſitiõe lib. de Cauſis:Oĩs ſubſtãtia deſtructibilis nõ ſempiterna, aut eſt cõpo ruptione
ſita,aut delata ſuper res alias. Sequit[Neq; hoc oĩbus & omnino malum eſt].i.corrumpi non Lib.Cauſis
eſt vniuerſaliter malum , cum multa ſint ordinata in vſum & alimoniã alioꝝ: & aliquid ma-
lum eſt per reſpectum ad naturam particularẽ,q̃d expedit q̃ad naturã vniuerſalẽ[Sed neq; cor
rumpitur quid exiſtentium,ſcđm q̃d eſſentia & natura].i.ſubſtãtia vt ſic,nõ eſt directe & per ſe
ac immediate terminus ſeu rõ corruptiõis:quia vt ſic, nõ habet cõtrarium . [ſed defectu iuxta
naturã ordinis harmoniæ,& cõmenſuratiõis].i.ex diſproportione & inualitudine ordinatiõis
naturalis ipſius complexionis[ratio infirmatur].i.vigor naturæ ac rõ permanẽdi deficiũtq;
ſubſtãtia talium rerum mixtaꝝ, ad actualem ſua ſubſiſtentiã ac operationẽ naturalem , reqrit
complexionẽ & diſpoſitionẽ aptam in corporeis q̃bus deficiẽtibus, forma ſubſtãtialis de mate-
riæ potentialitate educta,quaſi per accidẽs deſinit eſſe. Materia vero prima,ingenita & incorru
ptibilis perhibet.[manete ſimiliter habens].i.natura cui cõueniret adhuc vt añ manere & opa
ri,ſi harmõia in ſuo maneret vigore,iuxta q̃d ait Philo. q̃ ſi vis viſiua ſenis eſſet in organo ita
diſpoſito,ſicut diſpoſitũ eſt organũ viſus iunioris,tam clare videret in ſene,ſicut in iuniore[In
firmitas autem nõ perfecta].i.infirmitas illa naturæ nõ eſt prorſus cõpleta atq; prædominãs
ſuo ſubie

ſuo ſubiecto[Si enī perfecta].i.ſi taliter eſſet completa ac prævalens. [& corruptionē & ſubiectum interimeret].i.illud oīno deſtrueret, imo & ſeipſam eo mō, q̄ ſibi cōuenit eſſe. Hinc ſubditur:[& erit ipſa corruptio & ſuimet corruptio]manet ergo in infirmitate modicum q̄d vigoris.[Itaq; huiuſmodi non malum,ſed deficiens bonum].i.talis infirmitas non eſt purum malum,ſed bonum deficiens,diminutum.[Q̄d enim oīno expers boni].i.nihil boni participat.[neq; erit in exiſtentibus]i.de numero exiſteotiū nō eſt[& de virtutis & actionis correptione eadē rō].i.idem dicendum de corruptione potentiæ & operationis, q̄d iam dictum eſt de correptiooe eſſentię, quam naturalr̄ & inſeparabilr̄ conſequuntur propria potentia & actio aliq̄. D

❡ Deinde redit ad tractandum q̄liter malum in dæmonibus ortum eſt & inuentum, arguitq; pro parte vtraq;,vt difficultas appareat quæſtionis. [❡ Deinde q̄uo à deo facti dęmones ſunt mali?].i.q̄liter ſpūs illi à deo boni creati,imo(vt multi dicunt)in gr̄a & charitate producti,q̄a

Auguſtin. ſcd̄m Auguſt.deus fuit ſimul in eis condens naturam,& largiens gr̄am.[Bonum enī bona adducit & ſubſtituit].i.ſub ſe cooſtituit bona,cum agens producat ſimile ſibi.[& q̄dē mali dicūtur]imo & obſtinati in malo.[dixerit quis].i.reſpondere aliquis pōt[ſed nō ſcd̄m q̄d ſunt].i.vitioſi noo ſunt ſcd̄m q̄d ſunt,& vt bonam hn̄t naturā[ex optimo enim ſunt].i.ex ſummo bono p creationē fluxerunt[& optimā ſortiebātur eſſentiā].i.valde bonam à ſuperoptimo creatore acceperunt in ſua creatiōe naturā[ſed ſcd̄m q̄d nō ſunt,infirmi]facti ſunt[vt eloquia aiūt, non ſeruare ſuum principatum].i.ex hoc corruerunt,defecerunt & peccauerunt,q̄ nō adhæ-

Iudæ 1. ſerunt firmiter ſuo creatori.Hoc ſumptum eſt ex Canonica S.Iudę ap̄li dicentis:Angelos qui non ſeruaueruot ſuum principatum,ſed dereliquerūt ſuum domiciliū,&c.Suum quippe priocipatum nō ſeruauerunt,i.dignitatē & ordinē, imo à primo apoſtata cito ac facile pmiſerūt ſe à creatore abduci.[Io q̄ enim(dic mihi) vitiari dęmones dicimus,ſi oō in ceſſatiōe diuinorum bonorum habitudine & actione?].i.niſi in hoc q̄ ceſſaueruot ab adhęſione æternaliū bonoꝝ, hoc eſt,à debita habitudine & actione circa illa. Vn̄ alia litera habet: niſi in definitione diuinorum bonoꝝ,habitudine ſc; & actione. Porro alia clarius continet:niſi in carētia habitus & operationis diuinoꝝ bonoꝝ? Sequit̄ ad idem probandū rō alia.[Sed itaq;] ſupple dico:[ſi natura mali dęmones].i.ſi dęmones ex ſua natura ſunt impn̄[ſp mali].i.ab exordio ſuo mali fuarunt indefinenter & incorrigibiliter[& q̄dē malum inſtabile eſt].i.inquietū, ſeu frequēter delebile.[ergo ſi ſemper ſic hn̄t].i.immutabilr̄ in vna diſpoſitione pſiſtunt[non mali].i.ſeq̄t E

[illegible] q̄ malí non ſint.[Si aūt non & ſemper mali].i.ſi non iugiter mali ſunt[non oaturales].i.malitię eorum non ſunt eis innatæ[ſed indigentiæ angelicoꝝ bonorum].i.priuationes & carentiæ angelicaꝝ virtutum & pfectionum.[Sed noo oīno expertes boni ſcd̄m q̄d & ſunt,& viuūt & intelligunt].i.nō ſunt peoitus deſtituti naturalibus bonis ac donis,q̄m ſunt, viuunt, intelligunt.[& omnino eſt quidem in eis concupiſcentiæ motus].i.motio ſeo affectio circa bonum priuatum:quæ tn̄ concupiſcentia non eſt inclinatio appetitus ſenſitiui, q̄ carent, ſed appetitus deordinati,ad inferiora depreſſi,& q̄ſi aſſimilati appetitui ſenſitiuo: nam & terrenis honora-

Dæmones q̄re dicūtur mali tionibus & ſcrificationibus delectant̄.[Mali aūt eſſe dicuntur, propter q̄d infirmantur circa naturalem operationē]Naturalia nāq; per vitia inficiūtur & indiſponūtur[Falſa ergo cōuerſio eſt eis malum].i.pctm̄ eoꝝ eſt praua cōuerſio ad ſeipſos,atq; à ſummo bono auerſio.[& à cognatis ſuis egreſſio].i.receſſus ab angelis bonis, qui ſimul cum ipſis intellectualis cōſiſtunt naturæ,& ſuo adhæſeruot factori[& informitas]quia naturalia nō ſunt in eis,formata & decorata per dona gratuita[& impfectio].i.carētia debitæ & ſupnaturalis pfectiōis[& impotētia] F

Iob 14 per carētiam ſupnaturalis cōfortatiōis. Veꝝ q̄tum ad naturalia,nō eſt ptās ſuper terrā quæ cōparetur poteſtati illoꝝ.[& ſaluāte eis perfectiōem virtute,infirmitas & fuga & caſus].i.imbecillitas,derelictio ac ruina à diuina virtute cōſeruāte eos in ſua pfectiōe naturali,p quā virtutē diuinā cōſeruati fuiſſent in donis ſupernaturalibus,& ad beatitudinē plenam perducti,ſi manſiſſent illi innitētes ac adhætētes. ❡[Itaq; quid in dæmonibus malū?].i.quę mala in eis ſunt? Et r̄ndet[Furor irratiōabilis,amēs concupiſcētia,phantaſia proterua.]Iuxta præhabita huius ſancti documēta,dęmones ſicut & angeli ſancti, ſunt intellectuales & incorporales ſubſtātiæ, in quibus nō eſt portio ſenſitiua,nec paſſiōes eiuſdē proprie atq; vniooce:ſed per ſimilitudinē operis & effectus,iuxta quem modum etiā deo ſimpliciſſimo aſcribūtur. Veruntn̄ magis dæmonibus,quia in ipſis eſt vehemēs cōturbatio mentis,ingēs deſiderium vltiōis,grauiſſima indignatio cordis,ferox cōceptio,intēſiſſima q̄q; appetitio propriæ honoratiōis, imo & cultus & adoratiōis,quæ ſoli deo debet̄.In tentatiōibus quoq; valde cupiūt prævalere,aoimas ad damnationem pertrahere, & dei venerationem minuere,imo vniuerſos pro poſſe inducere ad

irre-

A irreuerẽtiam eius. Has vitioſiſſimas appetitiões, atrociſſimas intentiões, turbulẽtiſſmos animi motus, quis in dæmonibus nõ fiant cum corporali tranſmutatiõe, vocat theologus irrationabiles furores, amentes ſeu inſenſatas concupiſcentias & phantaſias proteruas, quas & in hominibus cauſant, propter quod & cauſaliter competunt ipſis. [Sed hæc etſi ſunt in dæmonibus non omnino, neq; in omnibus, neq; hæc ſcdm ſe mala.]. i. quis hęc tria inſint dæmonibus, nõ tñ ſunt mala omnimode, neq; in omnibus quibus ſunt, neq; ſunt mala ſecundum ſe, vbicunq; inueniuntur, ſeu ſcdm rationes ſuas communes. [Etenim in alijs animalibus non motus talium, ſed interemptio eſt & corruptio animali & malum]. i. in aliquibus brutis carẽtia talium motuum, eſt quid malum & corruptio illorum. [habitus enim ſaluat]. i. iſtorũ motuum habitio eſt conſeruatiua aïalium, quibus naturaliter inſunt [& eſſe facit hæc habentem animalis naturam]. i. ſubſtantiam quæ habet eos, facit conſeruari, vt cito dicetur. [Non ergo malũ dæmonum gens, quantum eſt iuxta naturam]. i. dæmonum vniuerſitas nõ eſt aliquid naturaliter malũ. [ſed quantum non eſt]]. i. ſcdm qd deficit à vero & perfecto eſſe, in tantum non eſt bonũ. [Et nõ mutatum eſt datum eis totum bonum]. i. naturalia dona magna & eminentia dęmonibus ab exordio præſtita, non ſunt in eis omnino corrupta, aut in malum naturę variata. [ſed ipſi dato ceciderunt toto bono]. i. peccãdo corruerunt in ſtatum viliorem, & à perfectione ac excellẽtia totius boni ipſis collati, pręſertim quantum ad vſum bonorũ illorũ. [& datas eis angelicas donationes]. i. naturales vires ſeu concreatas ſcientias. [nunquam ipſas commotas fuiſſe dicimus.]. i. non fuiſſe ipſis ablatas. Verumtñ ſi in aliquibus donis & habitibus atq; virtutibus grẽ gratum facientis conditi erant, illas amiſiſſe credunt, quoniam ſtare nequeunt cum pctõ mortali. Naturalia demũ

B in ipſis per peccata fuerũt obtẽebrata, nõ obſtante qd ſubditur: [ſed ſunt integri & clariſſimi]. i. quod ad naturale acumen & intellectuale lumen ipſis innatũ, ſunt mirę ſubtilitatis, nec aliqd naturalium, quantum ad ſuam entitatem, ipſis ſubtractum eſt: ſed ſunt peruerſæ electionis, & circa finem corrupti, nec expediti ad aliqd bñ agendũ, ideo ſequitur [& ſi ipſi non vident participãtes ſuas boni cõſpectiuos virtutes]. i. quis ipſi perſonalr nõ aduertãt nec penſent vires intellectiuas, diſcernere inter bonũ & malum idoneas, ipſis conceſſas, ita vt conuertant eas ad inſpiciendum vtiliter bona & vera, ſed abutantur eis ad peſſima. [Itaq; ꝙ ſunt ex optimo, ſunt & optimi]. i. à ſummo bono ſunt facti, & valde bonę & præclaræ ſunt ſpeciei [& bonum & optimum concupiſcunt] naturali deſiderio, qd vel raro vel nunquam exit in actũ niſi peruerſe. [eſſe, viuere & intelligere, exiſtentium appetẽtes.] verũtamen damnati ſcdm documẽta autentica cupiunt abſolute nõ eſſe, & mallent nõ eſſe, quam in tantis calamitatibus detineri, quis naturalem habeant inclinationem ad has naturales perfectiones, & appetunt eas vel habitu vel aptitudine, etſi actu, hoc eſt nõ ſyncere, ſed deteſtabili intẽtione. [& priuatione & fuga & caſu cõnaturalibus ſibi optimis dicuntur mali]. i. vitioſi cenſentur, quia priuati ſunt ſpiritalibus, diuinis & ſaluberrimis bonis, à quibus prolapſi ſunt, & adhuc mente refugiunt ea, & mali vocantur [ſecundum quod

C non ſunt]. i. prout à ſummo bono & actualiſſimo eſſe occumbunt [& quod nõ eſt appetentia; malum appetunt]. i. dæmones ipſi appetendo appetũt malum quod nõ eſt. i. quod ſpiritaliter nihil eſt, & formaliter ſumptum, nõ eſt aliquid poſitiuum, ſed vanitas, falſitas & receſſus à rectitudine ac oĩ bono ſalubri. Pręterea aduertẽdum, ꝙ beatiſſimus ac fideliſſimus doctor S. Dionyſius loquitur hic aliqualiter extreme, tractãdo de bonitate & excellẽtia dæmonum in naturalibus, quia intẽdit hic ſcribere cõtra hæreticos, qui vel duo rerum principia poſuerũt, vel diabolum naturaliter malum aſſeruerunt, quorum inſanias penitus volens extirpare, loquitur ſic extreme. Inſuper docet, qualiter in animabus humanis non ſit malum, iuxta intellectum præhabitum.

Malæ [illegible]

Dæmones vellent ſe non eſſe.

¶ Animabus non ineſſe malum tanquam quid exiſtens,

SED animas quis dicit eſſe malas]. i. forſitan aliquis dicet, animas rationales naturaliter eſſe prauas, ita quod ipſa malitia ſit in eis quędam naturalis proprietas, & ipſis ingenita. [Siquidem quia contendunt malis prouide & ſalutifere]. i. quoniam animæ certant & ſtudent prudenter atq; ſalubriter malis, ad quæ ex naturali diſpoſitione inclinantur, reſiſtere ac præualere. Alia litera continet: At animas quiſpiam dixerit eſſe malas. Siquidem cũ malis naſcuntur prouidentiæ ſalubritatis ratione [hoc nõ malum]. i. nõ eſt malum ꝙ ita contra mala cõtendũt, imo ex hoc conſeqt, ꝙ nõ ſunt naturalr nec incorrigibilr malæ [ſed bonũ eſt hoc [& ex bono]. i. à deo creatore, & ex inclinatiõe ad bonũ, quam ipſe originalr indidit aïab9, vtpote ex ſyntereſi, quæ ſemper remurmurat malo culpæ illicitq; ab bona. [& malum beneſaciente]. i. bonificãte per emendationẽ vitæ. Vñ alius habet textus, ꝙ & malum facit bonũ. Sed

objci

Ca.IIII Sapien. 12 obijci poteſt illud libri Sapient. Iniqua eſt natio eorū, vz; Chananæorum, & naturalis malitia D illorum. Et reſpondendum, ꝙ aliqui à natura non integra, ſed corrupta, dicuntur inclinati ad mala ex corporis diſpoſitione, aut imitatione quadam parentum: non ꝙ vitia ipſa ſint eis innata, aut aliquid reale in ipſis, ideo corrigi poſſunt. Vnde præmittitur ibi verbis præallegatis Dabas domine pœnitentiæ locum. [Si autem vitiari animas dicimus, in quo vitiantur, ſi non in bonarum habitudinum & operationum defectu?] id eſt, niſi in hoc ꝙ defectuoſæ ac negligentes ſunt in executione & perſeuerantia actionum virtuoſorum habituum? [& per propriã infirmitatem imperfectione & perditione]. i. in imperfectione ſeu non profectu ſpiritali, & perditione. i. amiſſione propriæ ſalutis, quam amittunt peccando mortaliter. & ſuccumbēdo tentationibus & peccatis, iuxta illud libri Sapientiæ: Iniuſtitia eſt mortis acquiſitio. Impij autem manibus & verbis accerſierunt illam. Et alibi: Homo per peccatum occidit animam ſuam. In libro Iob quoq;: Quid perdis animam tuam in furore tuo? Iſtud ergo contingit iniquis ꝑ propriam infirmitatem, quia non ſunt contra tentamenta ac vitia armati virtutibus, & ex innata pronitate ad mala. Iuxta illud: Senſus & cogitatio cordis humani proni ſunt in malum ab adoleſcentia ſua. Iſtud conſequenter declaratur per ſimile in naturalibus & exterioribus rebus.

Sapientię 1
Sapient. 16
Iohan. 18.
Geneſis. 8.

[Etenim & aerem hunc circa nos]. i. aerem nobis circumfuſum & totum hemiſphęrium [obſcurari dicimus defectu & abſentia lucis]. i. carentia priuationeq; lucis ſenſibilis, quę priuatio ſeu carentia non eſt aliquid reale ad extra. [Ipſa autem lux ſemper lux eſt]. i. lucens & clara dū modo eius ſubiectum non immutetur. [& tenebras illuminans]. i. ſubiectum tenebroſum irradians, & illud illuſtrādo tenebras fugans. i. ceſſare faciens, ſicut qui loquitur expellit ſilentiū g ꝙd nihil reale eſt. [Non ergo neq; in dęmonibus, neq; in nobis malum vt exiſtens malum.]. i. nec in ſpiritibus illis malignis, nec in hominibus inuenitur malum culpæ tanꝗ res aliqua [ſed vt defectus & deſolatio propriorum bonorum perfectionis.]. i. tanꝗ priuatio, deornatio, ſeu carentia perfectionis propriorum bonorum. i. virtutum, gratiarum ac meritorum, quæ ſunt ſpiritalia, vera ac propria bona rationalium creaturarum, quæ nec inuito queunt auferri. Deinceps idem oſtendit in brutis.

¶ Malum naturaliter non ineſſe animantibus.

SED neq; in animalibus irrationabilibus eſt malum] culpæ, ſeu quid eſſentialiter malū. [Si enim interimas furorem & concupiſcentiam, & alia quæcunq; dicuntur, & nō ſunt ſimpliciter eorum naturæ mala]. i. ſi imaginarie tollas à brutis quibuſdam eorum proprietates & paſſiones ac operationes, quæ forſan videntur alicui malæ ac vituperandæ in ipſis, ꝗuis ita non ſit, loquendo ſimpliciter & per reſpectum ad ordinem vniuerſi, licet interdum ſint nociuæ alicuī particulari. Iſtud, ſupple, inconueniens eſſet, quod conſequenter probatur. [Grande quidem & ferox leo perdens]. i. leo deſinens eſſe (eſt enim animal naturaliter magnum, forte, audax, ſuperbum). [neq; leo erit] id ē, ceſſabit eſſe leo iuxta ſolitum curſum naturæ. [Manſuetus autem omnibus factus canis, non erit canis]. i. canis non exiſtendo naturaliter animal iracundum, deſineret eſſe canis ſecundum curſum communem, ꝗuis ſint aliqui canes quieti & quaſi mites. [Siquidem canis quoddam cuſtoditiuum,]. i. canis eſt animal factū & ordinatum ad cuſtodiam domus domini ſui per latratum & inuaſionem. [& quoddam adueniendi quidem domeſticum]. i. animal præbens acceſſum habitatoribus propriæ domus. [abigendi vero extraneum.]. i. factum ad repellendum extraneos & ignotos, ſicq; proprietates iſtæ ſunt bonæ in brutis huiuſmodi. [Itaq; quod non corrumpit naturam, malum nō eſt.] quum ſit non nociuum naturæ. [Corruptio autem naturæ, infirmitas & defectio naturalium habitudinum & operationum & virtutum]. i. paſſiua corruptio, læſio, ſeu deſtructio naturæ paſſibilis in ægroto, eſt debilitatio, deficientia diſpoſitionum ſeu proprietatum naturam directe conſequentium, & actionum ac virium: quibus deficientibus, ſequitur corruptio rei, cū res ordinetur ad aliquem finem, quem per operationem ſuam conſequitur. Sumitur autem hic corruptio pro corruptione paſſiua, & non ſolum pro formę expulſione, ſed item pro præuia ad hoc diſpoſitione nociua. Et ſi omnia quę ſunt per generationem, in tempore habent cōſummationem]. i. cum cuncta generabilia ſucceſſiue per temporis fluxum ad ſuā naturalem pertingant perfectionem, dicente Philoſopho: Omnium natura conſtantium certa eſt menſura & ratio magnitudinis, certa quoq; periodus. Iuxta illud Iob: Conſtituiſti terminos eius, qui præteriri non poterunt. [neq; imperfectum omnino]. i. nihil eſt penitus incompletum. [cōtra omnem naturam] Nam ſi defectus & imperfectio accidat ex vna cauſa naturali, recompenſatur ex alia: & facit natura melius quod poteſt, ita quod effectus non eſt penitus imperfectus, ſed partim, vt patet in monſtris.

Ariſtotel.
Iob 14.

In tota

In tota natura non eſſe malum,

A SED neq; in tota natura malum].i.non ſolum à brutis,ſed à tota natura inferiori ac ſuperiori excluditur malum præfatum,ꝙ ſc; eſſentialiter malum vocatur. [Si enim non omnes naturales rationes contra vniuerſalem naturam] .i.cum vniuerſæ particulares rationes ſeminales ſeu formarum præparationes,non ſint contra vniuerſalem naturã cœleſtibus corporibus,aut eoꝝ motoribus inſitã,ſed potius eius ſuo modo effectus ſiue * ſtramentum[nihil eſt ei contrarium].i.nil contrariatur naturæ vniuerſali in inferioribus iſtis naturalibus rebus. Hinc alia tranſlatio clarius continet:Si enim oẽs naturales rationes ab vniuerſali natura ducuntur,nihil eſt q̃d illi aduerſetur.[Eius autem per ſingula] i.naturæ particulari in inferioribus.[Hoc quidem ſcd̃m naturam erit,hoc vero non ſcd̃m naturam] .i.aliquid erit naturale atq; conueniens,aliquid econuerſo,ſcd̃m q̃d vna cauſa particularis naturalis inferior alteri tali cauſæ aduerſatur,& impedit eius effectum. [Alij enim aliud ſcd̃m naturam].i.aliqd eſt vni naturale,quod non alteri.[& hoc inde contra naturam,vt malitia] Peccatum enim eſt contra naturam bene diſpoſitam. Propterea iuxta Tullium:Virtus eſt habitus rationi conſentaneus,in modum naturæ agens [hoc cõtra naturam priuatio eoꝝ quæ ſunt natuæ].i.aliquid eſt innaturale contriariumq; naturę,quia priuatio eſt boni nauralis,vt cęcitas.[Itaq; nõ eſt mala natura]i.nulla natura ſubſtantialiter eſt mala.[ſed hoc naturæ malum, non poſſe quę ſunt naturæ perficere.].i.hoc eſt nociuũ naturæ,non poſſe expedite peragere actus ſibi cõuenĩtes.

inſtrumentum. — *Virtus Ciceroni quid* — *Naturã nõ eſſe malã,*

Malum non ineſſe corporibus.

SED neq; in corporibus malum eſt]q̃d ſc; ſit totaliter & eſſentialiter malum.[Inde enĩ & infirmum]i.ex parte corporis eſt infirmitas,turpitudo,ſeu fœditas,quę eſt[defectus formę].i.pulchritudinis ſeu decoris[& priuatio ordinis] .i.diſproportio coordinationis partium in toto. Ad pulchritudinem etenim corporalem tria exigunrur ſcd̃m Phi- B loſophum:elegans ſtatura,cohabitudo partium proportionata,& ſuperfuſus viuidus color. [Hoc aũt non omnino malum].i.defectus hmõi non eſt puꝝ malum, neq; totaliter auferens bonum[ſed minus bonum]vtpote impfectum. [Si enĩ oĩno fiat ſolutio boni & formæ & ordinis.] id eſt,ſi bonitas rei & formatio eius ac decor totaliter diſſoluantur & auferantur [peribit & ipſum corpus.] id eſt,deſtruetur. [Quia vero neq; malitiæ cauſa animæ corpus]id eſt, ꝙ corpus non ſit cauſa vitiorũ aĩę,qua informat.[clarum ex hoc, poſſibile eſſe & ſine corpore extra ſubſiſtentem malitiam.]conſtat ex hoc,ꝙ poſſibile eſt,imo & realiter ſic eſt,ꝙ peccatum eſt in ſubſtantijs incorporalibus[ſicut in dæmonibus. Hoc enim & intellectibus & aĩabus & corporibus malum].i.hoc eſt commune malum intellectualibus ſubſtãtijs & animabus, tam rationalibus q̃ irrationalibus ac corporibus. [habitudinis propriorum bonorum infirmitas & caſus].i.ruina,defectio, debilitas bonę habitudinis ſeu vigoroſæ & validæ poſſeſſionis bonorum ad perfectionem ſuam ſpectantium, quod malum vocatur priuatio.

Philoſo. Pulcritudini corporeæ tria neceſſaria

Materiam,vt materiam, non eſſe malum.

SED neq; multum murmurat in materia malum,vt aiunt, ſecundum quod materia].i.malum,prout dicitur eſſe in materia,nõ multum reclamat prædictis, quia materia participat bonum.ideo ſubditur:[Etenim & ipſa ornatus & formæ & ſpeciei habet participationẽ].i.qa materia participat formam ſubſtantialem,quæ eſt decor & actualitas atq; perfectio eius. [ſiue autem ſiue his dum ſit materia ſcd̃m ſe].i.ſi materia capiať aut conſideretur nude ſecundum ſe C ſine prętactis additamentis[ſine delectatione eſt].i.non delectat quenq̃,nec delectatur.[& informis].i.indecora[q̃uo facit quid materia,quę neq; pati poteſt,ſcd̃m ſeipſam habens?] i.qualiter ſic accepta materia poteſt aliquid facere,quæ nec eſt habens ſcd̃m ſeipſam, vt poſſit pati? quia ſecundum ſe nude non eſt ſubiectum actionis paſſionisve naturalis. Non enĩ eam põt attingere agens naturale,niſi vt informata,& vt qualem ac quantam,cum agens naturale agat p motum.[Sed itaq;] dico[Quomodo materia malum?].i.ꝙ ſit eſſentialiter malum.[Siquidẽ enim nihil,non enim eſt neq; bonum neq; malum] .i.ſi materia eſt nõ ens, neq; bonum, neq; malum.i.tunc non eſt aliquid bonum nec malum,quod poſitiue ſit aliquid. Iſtud argumentatiue proponitur[Si autem eſt]i. ſi materia eſt ens[q̃uo exiſtentia oportet omnia ex bono?] .i.q̃liter verum eſt ꝙ neceſſe ſit,oĩa quæ ſunt, eſſe ex primo & ſummo bono?[Et ipſa ex bono relinquitur].i.hoc tanq̃ veꝝ relinquitur,ꝙ materia ſit ex bono tanq̃ ex cauſali principio.[etſi bonum mali factiuum ſit,malum vt ex bono exiſtẽs, eſt bonũ:aut malũ boni factiuũ ſit,& bonum vt ex malo malũ.] .i. aliqd erit bonum ſcd̃m ꝙ ex malo procedit, vel econuerſo, vt ſi progrediens,eſt malum. Arguendo iſta dicuntur.[Aut duo iterum principia].i. aut rurſus ſequetur ꝙ erunt duo effectiua principia reꝝ[& hæc alio vno iuncta ꝟtice].i.habebunt vnum

capiat,ex q̃ fluunt,& in q̃ tanq̃ in vno exordio vniuntur, qa oportet pluralitatem ad vnũ reducere. Alia litera habet:Et ipſa ab alio vno v̾tice ſegregata.i. ex vna origine deriuata,& p emanationem ab illo diuerſificata. [Si autem neceſſarium dicunt materię].i.ſi ipſam materiã vere dicunt requiri & neceſſariã eſſe[ad plenitudinem totius mundi.] .i.ad perſectionẽ & complementum vniuerſi[quõo materia malum?].i.ſic falſum eſt ꝙ ipſa ſit ſubſtantialr̃ mala. [Aliud enim bonum q̃d neceſſarium].i.id q̃d ſic neceſſarium eſt,eſt bonum non qualecunq; , ſed magnum.Sic & alia tranſlatio habet:Alterum enim bonum & neceſſarium.Porro aliæ duę tranſlationes clariores ac magiſtrales ſic cõtinent:Aliud enim eſt malum,aliud neceſſarium. Qũo autem optimus ex malo adducit quędam ad generationem?].i. dici non põt ꝙ deus eſſentialiter bonus,producat bona ex malo [aut qũo malum optimo neceſſarium?]q̃ſi dicat:Nullatenus. [fugit enim optimi naturam malum]tanq̃ ſibi cõtrariam[qũo autem gignit & nutrit naturam]gñabilium[materia mala exiſtens?].i.ſi materia eſſet eſſentialiter mala, non concurreret ad gñationem & nutritionem naturalium reꝝ,cum ordo ſit optimum qd in rebus,nec conſeruatur niſi per bona.

[illegible] [Malum enim ſcd̃m q̃d malum,nullius eſt genitiuum aut nutritiuũ aut oino ſactiuum aut ſaluatiuũ].i.conſeruatiuũ:hæ nanq; ſunt proprietates operationesq; boni vt patuit ſupra[Si aũt dicerent ipſam qdẽ non facere malitiã in aĩabus].i.ſi erronei illi rñdeãt ꝙ materia nõ cauſat directe culpam in aĩabus humanis[attrahere v̾o eas].i.inclinare ad vitia [& qũo erit hoc veꝝ? Multæ enim ſuum in bonũ aſpiciunt].i. plures aĩæ reſpiciunt ad ſalutaria bona.[Et quidem qũo fiat hoc materia eas omnino in malum attrahente?].i.iſtud fieri

[illegible] non valeret,ſi materia coactiue & non occaſionaliter tantum traheret aĩas ad pc̃tã. [Itaq; non materia in aĩabus malum] .i. pc̃tm̃ non eſt primo & principalr̃ in aĩabus ex corpore ſeu materia[ſed ex ipſo delicto].i.ex fomite aut concupiſcentia. [Si aũt & hoc aiũt materiam oĩmode ſequi].i.ſi radicẽ illam mali dicunt ſequi materiam. [& neceſſariã inſtabilem materiam ex ſemetipſis collocari non valentibus].i. ꝙ materia ex ſe fluida neceſſaria ſit ad ſubſiſtendum, nõ potentibus ſubſiſtere in ſe & ſine fulcimento materiæ.Hoc inq̃ dato,[qũo malum]puta materia,eſt [quid neceſſarium?].i.id q̃d neceſſarium eſt ad tot bona, qũo eſt malum ex ſua natura,

Sapient.9 [aut neceſſarium malum?]Veruntñ ſicut ait ſcriptura : Corpus q̃d corrumpitur aggrauat animam,& multa impedimenta bñ agendi,incitamenta q̃q; peccandi,proueniunt nobis ex corpore,q̃ tñ non compellunt peccare.

Plato Propter quod Plato loquitur in Phædone:Quàmdiu corpus habuerimus,& conglutinata fuerit aĩa nr̃a huic malo , nunq̃ plene adipiſcemur q̃d cupimus. Decies enim millena nobis vacationum impedimenta inde proueniunt. De hoc beatiſſimus

S. Andreas Andreas apl̃s cruci affixus,ſupnaturaliter,plene,ſapientiſſimeq; diſſeruit,vt lib. de Ciuitate recitat

August. Auguſti. Præterea quæri põt,cum peccatum ſeu delictum aut concupiſcentia ſit malũ culpæ,non põt eſſe radix prima peccandi.

Delictum Rñdetur,ꝙ delictum aliqñ ſumitur pro q̃dã malo habituali,ſeu improbo ſui amore,vel voluntate fragili & caduca.

Iaco 4 Hinc ſcriptum eſt:Vnde bella & contentiones in vobis?nonne ex concupiſcentijs veſtris,que militãt in membris veſtris.

Priuatio quomodo ſe habeat ad rationem mali.

F

Priuatio duplex SED neq; hoc q̃d dicimus priuare].i.nec ipſa priuatio[ſcd̃m virtutẽ propriã pugnat bono].i.propria vi bono repugnat[Vniuerſalis enim priuatio].i.cois priuatio[oĩs boni vniuerſalr̃ impotens].i.ad oẽm actum eſt inualida,ſcd̃m q̃d talis,cum non ſit aliq̃d poſitiuum.]Particularis vero non ſcd̃m q̃d priuatio,habet virtutem,].i. vim actiuã.[ſed ſcd̃m q̃d non vniuerſalis,eſt priuatio].i.inq̃tum priuatio particularis : ſic quippe relinq̃t aptitudinem quandã ad aliquid.[priuatione enim boni particulari exiſtente nondũ malum]id ẽ, malum necdum oĩno præualuit[& ſctã].i.ea recedente ac ſopita[& mali natura perijt].i.malum illud ſublatũ eſt,cuius carentia inerat ante priuationis illius ceſſationem.

Cauſa vna boni,mali defectus multi.

COlligenti aũt dicendum] .i.ſummarie perſtringendo dico : [Bonum ex vna & tota cauſa eſt].i.ex cã totali & integra concurrentibus circũſtantijs cunctis ad bonũ req̃ſitis,q̃d de bono morali potiſſime v̾ificat [malũ ex multis & particularibus defectibus]circũſtantiaꝝ & formæ ſiue materiæ,pręſertim ſi deſit recta intẽtio,q̃ ſcd̃m

Ambroſius Ambroſium imprimit opi ſpeciẽ.

Philoſo. Idẽ in Ethicis ait Philoſophus. Hinc pluribus modis cõtingit peccare,& vno modo facere bene,cuius ſimile ponit in ſagittantibus.

Deum per bona cognoſcere mala.

SCit deus malũ aut bonũ].i.intra ſe nouit de vnoq̃q;,an ſit malũ aut bonũ,nec aliter poſſet eſſe oĩm iuſtus iudex[& apud ipm̃ cauſę maloꝝ, v̾tutes ſunt bñficæ].i.potentię intellectiuæ ac liberę,q̃ ſunt ſubiecta virtutũ ac vitioꝝ:& meritorie agunt p gratiã, & virtutes,ſunt cauſæ maloꝝ,

A ſæ maloꝝ.i.demeritoꝝ ac vitioꝝ,qñ à bono auertũt ſe. Sunt enim potentiæ ad vtrũlibet. Peccatũ q̃q; in tantum eſt voluntariũ,q̃d ſi non eſſet voluntariũ, nõ eſſet pctm̃. Sicq; prima radix peccandi dr̃ in voluntate conſiſtere. ¶ Conſequenter arguit pertinenter contra hæreticos. Auguſtin.

Malum an æternum.

SI malum æternũ].i.ſi eſt aliq̃d malum æternale,ſubſtantialr̃ malum,& cã productiua vniuerſorum maloꝝ,vñ ſubiungit[& creat,& põt,& eſt,& agit. Vñ ei hæc?].i. à q̃ habet hæc oĩa.i.vel ex aliquo principio bono añ ſe[aut bono aut malo].i.vel hoc cõuenit principio bono ex principio ſubſtantialiter malo [aut ambobus,] ſc; tam bono q̃ malo exiſtentibus. [ex alia cauſa] ipſis priori,niſi circulatio ponatur in cauſis.

¶ Malum non eſſe naturam.

OMne q̃d ſcd̃m naturã].i. oẽ q̃d naturalr̃ eſt in ordine reꝝ[ex cã diffinita gignit] ex cã determinata producitur,pſertim q̃d ex intentiõe cauſat. Cauſalia aũt reducunt ad cauſam per ſe,per reſpectũ q̃q; ad prouidentiã creatoris,certus eſt ordo cauſaꝝ. Hinc Plato: Nihil (inquit) fit cuius legitima cã non præceſſit. Et Iob: Nihil in terra ſine cã fit. [ſi malum incauſale & infinitum].i.ſi malum cauſam nõ habet,& infinitũ eſt.i. indeterminatũ ad genus & ſpeciẽ, & infinitũ ex parte materię[nõ ſcd̃m naturã].i.naturale nõ eſt. Vñ alia habet tranſlatio: Si malũ clauſa & diffinitione caret,ſcd̃m naturã non eſt. [neq; enim in natura eius,contra naturam].i. id q̃d eſt contra naturã,non eſt in rei natura. Hinc alius textus clarius continet: Neq; enim naturæ ineſt,q̃d eſt præter naturã [neq; inartificialis in arte rõ].i. conſideratio,rõ,ſeu deſcriptio rei inartificiatę,non cadit ſub arte. Hinc & iuxta Philoſo. Infinitum nõ cadit ſub arte,imo intellectus tale infinitum abhorret. Digna Platone ſententia. Iob 5.

¶ Natura animæ an ſit mali principium.

B IGitur aĩa maloꝝ cã] i.aĩa rõnalis per liberũ arbitriũ,inq̃tum facta ex nihilo,& defectiua ac labilis ex ſe,eſt cã culpaꝝ ſuaꝝ in ſe,q̃uis interdũ à diabolo,carne & mundo tentata,inſtigetur ad vitia[ſicut ignis calefaciendi].i. quẽadmodũ ignis eſt principium calefactionis in alijs, ita q aĩæ ſit naturale eſſe malam atq; peccare,ſicuti igni naturale eſt in ſe calidum eſſe & calefacere alia[& oĩa quibuſcunq; vicina fuerit malitia replet] ipſa aĩa talis,q̃tum ſibi poſſibile fuerit. Iſtum errorem excludit,ſubdendo:[Bona qdẽ aĩæ natura] bonitate entis & inclinatiõe naturali ad bona. Nã & rõ deprecatur ad optima. Syntereſis q̃q;,quę ponit eſſe habitus primorũ principioꝝ in opandis,& cõſcia trahunt ad ṽtuoſa. [opatiõibus aũt aliqñ ſic habet.].i. prudẽt & virtuoſe ſe habet[aliqñ ſic].i.opooſito mõ,qm̃ libere agit. [Siquidẽ ex natura & eſſe eius malũ].i.ſi eſſentia & eẽ aĩæ naturalr̃ mala ſunt. [& vñ ei eſſe?].i. à q̃ eſſe accepit?[Ex creatrice oĩm exiſtentiũ optima cã? Sed ſi ex ea qũo ſcd̃m eſſentiã malum?] i. ex ſummo bono eſſe ſortita eſt q̃liter ipſa ſcd̃m eſſentiã ſuam iniqua & mala eſt,cũ illa eſſentia ſit quędã imago & effectus & radius proprij creatoris?[Bona enim oĩa eadem egenita].i. oĩa ex cã illa producta,ſunt bona bonitate naturę. [Si aũt operationibus].i.ſi ex actibus ſuis facta eſt mala[nec hoc eſt incõmutabile].i. hoc eſt accidentale,emendariq; põt durante huius peregrinationis curriculo. [Si autem C non ſic,vñ virtutes?].i.ſi mutari nequit in melius,vnde & qualiter præſtantur ei virtutes?[Nũquid & deiformis eſt facta?]quaſi dicat: Aliquo modo facta & condita eſt deiformis,tanq̃ ad imaginem & ſimilitudinem dei creata,ſed in hoc multum proficere põ:[Relinquit ergo q malum,infirmitas & defectus boni ſit].i. q malum in veritate ſit defectus & priuatio boni. Philoſop. Eſſentia animæ vñ. Gen. 1.

Boni cauſa vna,mali cauſæ multæ.

OPrimorum cauſa vna] i.qm̃ vna eſt cauſa fontalis omnium optimoꝝ.i.reꝝ valde bonorum[Si optimo malum contrariũ,mali multę cauſę].i.diuerſę & plures ſunt cauſæ malorum,vt patuit[non qdẽ factiuæ maloꝝ rõnes & virtutes].i.cauſæ illę nõ ſunt rõnes ac vires productiuæ maloꝝ,ita q mala formaliter ſumpta, ſint termini poſitiui ac reales effectus operationum,rõnum,viriũq; illaꝝ, [ſed impotentia & infirmitas & mixtura diſſimiliũ immoderata.i.cauſæ illę ſcd̃m q̃d mala deriuant ab eis, habent ſe per modum impotentiaꝝ & debilitatũ ac compoſitionũ ex diſſimilibus immoderate, ita q magis ſunt cauſæ defectiuæ q̃ effectiuæ. [neq; immobilia & ſemper ſic & ſic ſe hñtia mala] i.mala ſcd̃m q̃d talia,non ſunt fixa & vniformia ac quieta,cum maxime diſtent à ſummo atq; immobili ente ac vltimo fine. [Sed multa & infinita].i. indeterminata ac inordinata[& in diuerſa ferentia].i. mouentia nõ in fines certos, ſed in terminos varios ac incertos[& his multis]& malis.i. hmõi finibus & terminis exiſtentibus pluribus & iniquis,q̃uis etenim multi,potiſſime condemnati,ſint obſtinati & q̃ſi immobilitati in ſuis auerſiõibus finibusq; puerſis, loquẽdo in gñali: in ſpeciali tñ nõ figunt in vno, ſed in aſſiduis ſunt cordiũ ſuoꝝ tumultibus ac perſtrepẽtiſſimis inquietudinibus, iuxta illud: Peccator videbit & iraſcet,dentibus ſuis fremet & tabeſcet. Hinc in Apoca. legit: Cruciabitur iniquus igne & ſulphure,& fumus tormẽtorũ eius aſcendet in ſcl̃a ſeculorũ,& requiẽ nõ habebit pſalm. 111 Apocal. 14

SS ij die &

die ac nocte. Damnati nanq; & impij in nullo ſalubri ſtabiliri, de vitijs ad vitia dilabunť, odiũt D
deum, blaſphemant, maledicunt, turbantur & furiunt. Hinc ait Pſalmiſt. Deus meus, pone eos
vt rotam, & ſicut ſtipulam ante faciem venti.

Omnia fieri gratia boni.

OMnibus etiã malis principiũ & finis erit bonũ]. i. oĩm actuũ origo & finis eſt bonũ aliqd vel verum vel apparens[propter eñ bonũ oĩa, & quęcunq; bona & quęcunq; contraria]. i. propter bonũ opamur tã bona q̃ mala. [etenim & hoc agimus bonũ deſiderãtes]. i. qdcunq; etiã prauũ facimus, aliquod bonũ optãdo[Nemo eñ malum reſpiciens facit quæ facit]
Nemo ex certa ſcientia facere malum. .i. nullus agit qcq̃ cõſidrãdo illud vt malum, ſed ſub rõne alicuius boni. Nil enim appeti põt, niſi ſub colore, apparẽtia, rõne ve boni, iccirco in Pro. aſſerit: Oĩs via viri recta ſibi videť. Hęc &
Prou. 21. Philoſo. & ethicus tangit Philoſ. [pinde neq; ſubſtantiã habet malum]. i. malũ ſcdm qd malũ, nõ dicit
ens ratum[ſed cõtra ſubſtantiã]. i. aliqd ſignat qd eſt cõtra conſiſtentiã entis vel bonitatis ſeu
ỽitatis[propter bonũ]. i. gfa ſeu intuitu boni ſaltẽ appatẽtis exhibitũ [& nõ ex eo factũ]. i. nõ
factum ỽe ex bona radice ſeu habitu ỽtuoſo, imo interdũ ex paſſiõe, ignorãtia, aut certe ex mera malitia, q̃ tñ appeti neqt niſi vt bonũ apparẽs.

Malũ eſſe accidẽs, nec pꝓpriũ haber principiũ nec finẽ.

MAlo eſſe ponendum]. i. in malo ſtatuẽdum eſſe deſiderium ſcdm prauoꝝ & iniqꝝ æſtimationẽ erroneã[ſcdm accidens & † per aliud]. i. nõ de p ſe, ſed p accidẽs, & p aliud cõtingit, puta ex pũia aliq̃ deceptiõe, obtenebratiõe, incõſideratiõe ſeu indauertẽtia[& nõ ex principio proprio]. i. recta rõne aut intellectu ſyncero, nec ex cognitione prioꝝ principioꝝ innata, ſed falſa ſubſumptione[Itaq; qd factum eſt]. i. id qd geſtum eſt aut prolatum[rectũ qdẽ eſſe putandum, qa ex bono eſſe putandum]. i. iccirco putať rectum, qa putať ex bono veniſſe principio aut motiuo[qa fit ptopter bonum]. i. faciẽs indicat ſe illud propter bonũ egiſſe[veritate autẽ nõ rectum eſſe]. i. cõtingere põt q̃pre ỽa nõ ſit rectum [quãobrẽ qd nõ bonum, bonum arbitramur]. i. ob hoc iudicamus eſſe bonum, licitum, virtuoſum, qd nõ eſt tale, & ita ex errore pcedimus. Hinc teſte Philoſ. imo & magno iſto Dionyſio, Oĩs peccãs eſt errãs, & q̃uis nõ erret in vniuerſali, errat tñ in particulari, cæcatus aliq̃ mõ in iudicãdo circa certũ eligẽdum & opandum, aut refutandum ac euitandum.
† propter

Malum eſſe præter intentionem.

OStenditur aliud concupiſcibile, aliud factum]. i. ſicut cõcupiſcentia ſeu deſideriũ & opus ſeu executio diuerſificanť, ita concupiſcẽtia & factum interdum realiter ab inuicẽ differunt, q̃ñq; ỽo materialr idẽ ſunt, dum qd primo deſiderať, poſtmodum ope exerceť. [nõ ergo malũ eſt ex via] i. ex peregrinatione pñti, tanq̃ ex cã neceſſaria, totali & directa, q̃uis peregrina
Pſalm. 141. tio iſta multis malis pmiſceať, iuxta illud in Pſal. In via hac q̃ ambulabã abſconderunt laqueũ
Gene. 47 mihi. Et Iacob in Gen. Dies inquit peregrinationis meæ ſuper terrẽ parui & mali. [neq; eſt ex
Ieremiæ. 9 viſione] q̃q̃ in Ieremia legať: Mors ingreſſa eſt p feneſtras nr̃as. Si enim viſioni nõ aſſit conſenſus illicitus, non eſt ſcelus. [neq; ex natura quæ regitur ab agente infallibili, & non errante, nec directe eſt cauſa mali, ſed ex particulari defectu [neq; ex cauſa] efficiente, ſed deficiẽte. [neq; ex principio]. i. ex agentis potentia[neq; ex fine]. i. cauſa finali[neq; ex termino] ad quem [neq; ex conſilio] tanq̃ realis effectus, q̃uis ſcriptum ſit: Beatus vir qui non abijt in conſilio impiorũ.
Pſalm 1. Iſaiæ 30. Et per Iſaiam dominus dicit: Væ filij deſertores, vt faceretis conſilium, & non ex me. [neq; ex ſubſtantia] Per hæc omnia non vult ſanctus pater hic affirmare niſi q̃ malum non ſit formaliter vllus poſitiuus effectus, vel entitas aliqua, & q̃ non ſit aliquod principium malorum effectiuum eſſentialiter malum. Hinc ſubditur[Priuatio ergo eſt malum & defectus]. i. caſus ab ente[& infirmitas]. i. carentia laboris[& immoderantia]. i. exceſſus legis & modi ac ordinis [& peccatum & inconſpicuum]. i. deordinatio quædam[& informe]. i. indecorum[& nõ viuens & non intelligens & irrationale]. i. malum non eſt res aliqua viuens, intellectualis, rationem habens, vt poſuerunt hæretici, aſſerentes omnia corporalia & obſcura à principio tenebrarum creata[& imperfectum]. i. ſine omni perfectione[& incollocatum]. i. illocale, nec habitans in regione infinitę tenebroſitatis [& incauſale]. i. nullius entitatis productiuum, quanq̃ vitia capitalia dicantur multos habere effectus diſpoſitiue ſeu concomitanter aut demeritorie[& infinitum,] non ſicut deus, ſed oppoſito modo per carentiam finientis perfectionis. [& infœcundum & pigrum] à diuinis retardando [& infirmum] per carentiam totius firmitatis, [& inordinatum] imo inordinatio ipſa, q̃uis deus ordinet illud per pœnam & ad multa vtilia [& diſſimile] virtuti, nihil aſſimilationis habens cum deo, quia nihil participat bonitatis diuinæ. [& multum,] quia multũ habundat, & vnum trahit ad aliud[& tenebroſum] imo caligo, [& ineſſentiale] nullam hñs eſſentiam[& hoc nunq̃ & nuſq̃]. i. in nullo tpe nulloq; loco, tãq̃ reale qd, [nullum ON] Toties iſta exaggerat & reſumit, vt ſtultiſſimũ ſceleratiſſimũq; errorẽ

prorſus

Prorſus eliminet. Deinde oñdit ꝙ nec ex ꝑmixtione ſui cũ bono, aliqd fit, poſſit, aut operetur.
A [Qũo aũt oino põt malum, ad bonum ex mixtione?]. i. q̃liter malum formaliter ſumptũ, põt aliqd ex mixtione ſui cũ bono? vel qũo põt cooperari directe ad bonum ex adiunctione ſui cũ bono? quaſi dicat, nequaq̃ [q̃d cum oi bono expers]. i. nil boni participat, ſc; malum. [neq; eſt qd, neq; põt]. i. nil penitus eſt, neq; aliqd valet [etenim ſi bonũ & ens, eſt & conſultoꝝ]. i. ſi poterit eſſe aliquid ſapientialiũ [& bñpotens & actiuũ, qũo poterit qd contrariũ bono, & ſubſtantia, & ſapia, & virtute & opatione priuatum?]. i. qũo malum aliqd põt, q̃d caret ſubſiſtentia, ſapientia, poteſtate & actione. Malum quid dæmoni, animæ ac corpori.

NOn oĩa oĩbus, & oĩno eadẽ ſcd̃m idipm̃ mala]. i. eadẽ mala non ſunt oĩbus mala, itẽque q̃d vni malum eſt aut vno reſpectu, eſt malum oĩno aut cunctis: ſed eadẽ mala ſunt oĩno in idipm̃. i. vnicuiq; in q̃ eſt eadẽ rõ, vt hoc aut illud ſit ei malum [Dæmõi malum contra deiformẽ eſſe intellectũ]. i. defeciſſe à mente contẽplatiua conſimili menti diuinę, & à clara ac amoroſa cõtẽplatione diuinoꝝ, & corruiſſe ad phantaſiã proteruã, amentẽ, furorẽ & irrõnabilem concupiſcentiã [aĩæ malum cõtra rationẽ, rõnem rectã reliqſſe] ꝑſertim rõnem fide ornatã ac diuinæ legi ſubiectã [corpori contra naturã]. i. corporis malum eſt non eſſe animæ bñ obediens, ſed eã per gulam & luxũ fœdare, innaturaliterq; ignobilitare.

Bonum prouidere omnibus malis'q; bene vti.

QVomodo aũt olno ſunt mala, puidẽtia exiſtente?] tanq̃ dicat: videt ꝙ diuina prouidentia merito excluderet mala, ſi eſſet [Non eſt malum, ſi malũ neq; exiſtens, neq; in exiſtentibus]. i. cũ malum nõ ſit ens neq; qd poſitiuũ in entibus, nõ eſt vtiq; quid reale [& nihil exiſtentiũ improuiſum] à deo, cuius oculis oĩa nuda ſunt & apta: Hebræo 4.
[Neq; eñ eſt malũ ON, cõſpicuũ ſubſiſtens bono]. i. ens patens & euidens, in bono cõſiſtens. [& ſi nullũ exiſtentiũ] i. ſi nõ eſt de numero entiũ [nõ particeps boni, malũ aũt defectus boni]
B . i. priuatio boni [Nihil aũt exiſtentiũ priuat vniuerſalr̃ bono]. i. totaliter ac gñaliter [in oĩbus exiſtentibus diuina prouidẽtia]. i. puidẽtia dei poſita & dñante in cunctis q̃ ſunt & nihil exiſtẽtium nõ puiſum] vt dictũ eſt. ❨ Deiñ oñdit cur puidentia dei non excludit mala totalr̃ [ſed & ſctis malis optime & pulchre prouidentia vſa eſt] i. iniquis opibus tranſgreſſorũ, puidẽtia dei ſapientiſſime vſa eſt [ad noſtrã vl̃ alioꝝ formationẽ aut vtilitatẽ]. i. ad inſtructionẽ fideliũ ſeu aliã hoim cõmoditatẽ [nempe vt aſſerit Auguſti.] tã bonus & ſapiens eſt deus, ꝙ nõ ꝑmitteret fieri mala, niſi ſciret & poſſet iñ elicere bona. Ecce q̃ incõparabilr̃ enorme ſcelus fuit Chr̃i occiſio, & q̃ ineffabilr̃ magnũ bonum conſecutũ eſt iñ, puta totius mundi redẽptio. [❨ Et proprie vnicuiq; exiſtentiũ puidet] qa nõ ſolum habet prouidentiã gñalem rerũ, q̃tum ad gña & ſpecies, vl̃ q̃tum ad ſupiora & reſpectu rõnalium creaturarũ: ſed puidẽtia & cognitio eius pertingit vſq; ad minima diſtinctiſſime & cõplete, iuxta illud Iob: Vniuerſorũ finẽ ipſe cõſiderat, & oĩa q̃ ſub cœlo ſunt reſpicit [Propter q̃d & vanã aut deceptantẽ multorũ nõ recipimus rõnem]. i. nõ approbamus argumentationẽ multorũ & contentioſam diſputationẽ [q oportere aiunt ꝑuidentiã & inuitos nos in virtutẽ ducere]. i. q arguũt ſic: Si deus habet puidentiã de q̃libet ſpecialem, & ipſe oĩpotens ſit, ergo vnũquẽq; ſaluaret etiã vel inuitũ. Etenim voluntati eius qs reſiſtet? qui per Ieremiã fatet: Quis ſilis mei, & quis ſuſtinebit me, & quis eſt iſte paſtor q reſiſtat vultui meo? [Corripere eñ naturã nõ eſt prouidentię]. i. nequaq̃ ſpectat ad puidentiã ſupſapientiſſimi creatoris, ſua puiſione naturas rerũ corrũperet q̃d faceret, ſi creaturas liberi arbitrij
C ſua motiõe & directione neceſſitaret ad bñ viuendũ, cum naturale ſit ipſis libere, nõ coacte moueri, nec eſſet ipſis meritoriũ ſic moueri & inuite impelli [vñ vt prouidẽtia vniuſcuiuſq; naturę ſaluatrix]. i. iccirco puidentia dei tanq̃ actrix & cõſeruatrix cuiuſlibet naturę creatæ [p ſeipſos motorũ vt p ſeipſos motorũ puidet]. i. puidentialr̃ regit motos p ſe, vt congruit talibus. Hinc alia tranſlatio clarius ait: Eis quæ per ſe mouent, vt q̃ libero agunt arbitrio puidet [& oĩa & ea per ſingula ſiſitet vniuerſo.]. i. vniuerſa ac ſingula diſpenſat ſcd̃m q̃d cõgruit toti ordini rerũ ac mundo, in hoc ſimilr̃ oĩbus influens, ꝙ ſingula moderat iuxta ꝑpriã naturã & diſpoſitionẽ q̃rumlibet. Hinc addit: [& vnicuiq; q̃tum prouiſorum natura ſuſcipit, recipit totius puidẽtiæ largiſſimæ editas proportionaliter vnicuiq; prouidas bonitates]. i. prouidentia dei impartit & influit vnicuiq; creaturę bonitates puidas. i. dona ſapienter pręuiſa prouidnetię ſuę largiſſimæ & totius. i. perfecte editas, proportionalr̃. i. coĩcatas vnicuiq; iuxta ſuã analogiã & menſuram, q̃tum natura prouiſorũ. i. rerum puidẽtię ſubiectarũ, recipit. i. capax eſt & admittit. Ideo in Sapię li. de ſumma ſapia ſcribit: Attingit à fine vſq; ad finẽ fortiter, & diſponit oĩa ſuauiter. Hinc lib. de Cauſis aſſerit: Cauſa prima implet oĩa ſecula bonitatibus. Veruntñ omne ſeculũ nõ recipit iñ, niſi ſcd̃m modum virtutis ſuæ. Malũ nõ eſſe habere aliqd, ſed nõ habere propriũ bonũ

Auguſ.
prouidẽtiã tenere diuina ꝑ modulo cuiuſque Iob. 28.
Roman 9. Ierem. 49
Sapientię 8 Lib Cauſ.

NOn ergo ON malum].i.nulla res eſt ſubſtantialr̃ mala.[neq; in exiſtentibus malum.]
.i.malum nõ eſt in rebus tanq̃ qd poſitiuũ[nõ oĩno eñ malũ[.i.malũ ſcd̃m q̃d tale, ne- D
quaq̃ eſt[ſi & malũ & fieri malũ nõ ſcd̃m virtutẽ,ſed p infirmitatẽ].i.fieri aut facere malũ, nõ ẽ
Dæmõi vñ malum virtutis,ſed infirmitatis,loquẽdo de malo formalr̃,& q põt q̃d ſibi non expedit, q̃to plus põt
hoc,tanto infirmior eſt.[Et dæmonibus ꝙ qdẽ ſunt,& ex bono & bonũ]i.bonũ eſt eſſe ipſoꝝ
& ex ſummo bono datum eſt ipſis[malum aũt ipſis ex pprijs bonis caſu].i.malitia & miſeria
eoꝝ accidit ipſis ex ruina, qua corruerunt à donis eis deſup pręſtitis [& mutabilitates circa q̃
ſilitudinẽ & habitum infirmitas].i.inſtabilitates & imbecillitates adiunctæ naturali ſilitudini
eoꝝ,q̃ ad dei ſilitudinẽ conditi ſunt,atq; habitui ipſoꝝ ſciali eis concreato ſeu p experientiã ac
quiſito,q̃ infirmitas eſt impfectio & debilitatio.[connatę ipſius angelicę pfectiõis].i.naturalis
pfectiõis concreatę pſonis angelicis.[& appetunt bonũ ſcd̃m q̃d eſſe & viuere & intelligere ſub
ſtituunt].i.naturali appetitu cupiunt bonũ,inq̃tum ſunt ſubſtituti & collocati in reꝝ natura,
vt ſint,viuant & intelligãt[& ſi nõ appetunt bonum,id q̃d nõ eſt appetunt]vtpote malũ [& nõ
erit hoc appetitus,ſed ỹe appetitus pct̃m̃].i.defectus & caſus potẽtię,q̃ ỹe & merito appetitius
vocat.

Peccatum ex certa malitia q̃ graue.

IN ſcia autẽ peccãtes vocant eloq̃a circa nõ latentẽ boni ſciam aut actionẽ infirmos.].i.ſcri
pturæ appellãt eos q peccãt ſcienter,infirmos circa ſciam & actionẽ boni nõ latentẽ.i.non
incognitã eis.Ipſoꝝ nanq; cognitio & actio bona tã imbecillis eſt,ꝙ tentatiõibus, paſſionib',
Titum ii Iſai. 47 vitijs ſuperat.De quibus ſcriptum eſt: Dicunt ſe noſſe deũ,factis aũt negant, cum ſint abomi- E
nati & reprobi. Iſaias q̃q; ait:Sapiã tua & ſciã tua decepit te[& ſcientes voluntatẽ,& nõ facien-
tes].i.etiã eos qui ſciunt dei voluntatẽ atq; pcepta,nec implent. Hos inq̃, ſcriptura vocat infir
Lucæ. 12 mos circa notitiã dei. Vñ & dominus apud Lucã loquitur: Seruus qui cognouit voluntatem
dñi,& nõ facit,plagis vapulabit multis. Hoꝝ ſciã eſt informis ac debilis,& grauat pct̃m̃, iuxta
Iacobi.4 illud Iacobi:Scienti bonum facere,& nõ facienti,pct̃m̃ eſt illi. Porro ſciens & implens,ſciam
Prouer.24 habet formatã & fortẽ,ac fortis vocat,ſcd̃m illud Prouer. Vir ſapiens, fortis eſt: & vir doctus,
robuſtus ac validus.[Auditores quidẽ infirmos aut circa fidem,aut operationẽ boni]i.ſcriptu
Lucæ 8. ra auditores q̃ſdam ỹbi cœleſtis noĩat ſpiritaliter infirmos ſeu impotentes circa fidẽ,qui vt in
in euange. legitur,ad tempus credunt,ſed tpe pſecutionis aut tentationis deficiunt & recedunt
Iacobi.2 aut circa boni operationẽ,q̃ꝛ fides cum ſit ſine opibus,mortua eſt in ſeipſa.[& imprudentiam
quibuſdã cõuenire bñfaciendo per falſam conuerſionẽ,aut infirmitatẽ voluntatis].i.ſcriptura
q̃q; teſtatur quibuſdã ineſſe inſipientiã ob hoc & per hoc,ꝙ non conuertunt ſe ad deum,& ei'
Ioelis 2 obſequiũ corde vero ac firmo,toto & integro,iuxta illud Iohelis: Conuertimini ad me in to-
Ioſue 24. to corde veſtro. Ideo alibi ſcriptum eſt: Timete dñm,& ſeruite ei corde pfecto atq; veriſſimo.
Hebræo.10 Et alibi:Accedamus ad deũ cũ corde vero in plenitudine fidei,aſpſi corda à cõſcia mala.[& ſic
oĩno, vt ſępe diximus,malum infirmitas,& impaſſibilitas,& defectus aut ſciæ,aut errãtis ſcien
tiæ,aut fidei,aut deſiderij boni[aut operationis boni]quod totum iam frequenter expoſitum F
Peccare ex infirmitate q̃re nõ ex cuſabile omnino. eſt. [¶ Et quidem dixerit quis,non vindicabile infirmitas,econtrario vero conceſſibile].i.
aliquis poſſet obijcere his dicendo,ꝙ infirmitas non eſt culpabilis, iccirco nec punienda, ſed
potius condonanda ſeu ignoſcenda:ergo malum non videtur eſſe infirmitas, cum malum ſit
puniendum ſeu vindicandum.[Siquidem non licitum erat poſſe,bñ ſe haberet ratio].i.argu-
mentatio iſta bene procederet,ſi ipſum poſſe eſſet illicitum. [Si autem ex bono poſſe,].i.ſi il-
lud poſſe eſt ex ſummo bono[dans iuxta eloquia ea quæ ſunt opportuna omnibus ſimplici-
ter].i.ꝙ ſummum bonum iuxta ſcripturas dat cunctis creatis vires agẽdi,iuxta illud Apoſto-
Roman.13. Deutero.8 li:Non eſt poteſtas niſi à deo. Et illud Deuteronomij:Memento dei,quod ipſe tibi vires præ-
buerit[non laudabile ex boni propriorum bonorum habitu peccatum & irrationabilis con-
uerſio & fuga,& caſus].i.malum iſtud,quod eſt conuerſio ſeu potius auerſio inordinata & re-
ceſſus ac lapſus à tali poſſe deſuper dato.ſecundum quod inde collatum eſt,& ab habitu boni,
Liber de diuino iuſto & iudicio id eſt,à poſſeſſione & habitione perfectionis bonorum propriorum naturalium,pręſertim na
turalis rationis ac legis & habituum ei innatorum. [Sed hæc quidẽ à nobis in his quæ ſunt de
iuſta & diuina iuſtificationis obſeruantia,ſatis ſcd̃m virtutem dicta ſunt].i.de his diximus ſa-
tis in capit. ſeu tractatu de obſeruantia iuſtificationis diuina & iuſta,ſcd̃m virtutẽ.i.put nobis
✝rationem fuit poſſibile. Alia lr̃a habet:In his q̃ ſunt de iuſtitia & diuino iudicio [ſcd̃m quã ſacrã ✱ actio-
✝,iniuſtiã nem]vc; iuſtificatiõis obſeruantiã,eloquioꝝ ỹitas, ſophiſticas & ✝ ỹitatẽ & falſitatẽ cõtra deũ
loquentes infirmauit tanq̃ puerſæ ſapiẽtes rõnes].i.ſcriptura ỹitatis infirmas & inanes oñdit
rõnes ſophiſticas,loquẽtes contra deum veritatẽ & falſitatẽ. Aliæ duæ tranſlationes habent

Iniuſti-

Iniuſtitiam & mendaciuni,& ſic litera eſt planior. Poteſt nihilominus ita exponi,quod illi qui
A alios nituntur decipere, atque ad perſuadendum ſuos errores,aſſumunt & applicant aliquas
autoritates & veritates philoſophicas aut theologicas,loquunt contra deum non ſolum falſita
tes,ſed etiam veritates,quibus male vtuntur. ❡[Nunc autem quantum ſecundum nos, ſuffici
enter laudatur bonum]id eſt,in iſto tractatu prout à nobis fieri poteſt,ſufficienter ſeu compe- Boni mens ra.
tenter laudatur ſummum bonum[vt vere mirabile,vt principium & finis omnium]id eſt,tan-
quam vere incomprehenſibile bonum,& cauſam ſui non habens, & vt vniuerſorum princi-
pium atque finis[vt continentia]id eſt,virtus contentiua & conſeruatiua[exiſtentium]iuxta il-
lud in hymno: Rerum deus tenax vigor[vt formificum non exiſtentium[id eſt, vt formatiuũ Ambroſius.
& productiuum eorum quæ ante non erant:quippe qui vocat ea quæ non ſunt, tanquam ſint, Roma.4.
ita quod eſſe incipiunt & protinus ſunt.[vt bonorum omnium cauſale] id eſt, vt cauſatiuum
omnium bonorum[vt malorum non cauſale]ſecundum quod mala ſunt,malorumq; culpæ.
Laudatur quoque[vt prouidentia & bonitas vniuerſalis]per efficientiam & influẽtiam[& ſu-
perans exiſtentia & non exiſtentia]ſua dignitate[& mala & ſuam priuationem bonam*facien- *exiſtentē.
tem]id eſt,carentiam ſuæ gratioſæ præſentiæ ſeu priuationẽ participationis ſuæ bonitatis, cõ-
uertentem in ſuam gratioſam præſentiam,& in actualem ſui participationem,ita ꝙ tali priua-
tioni gratiæ habitus talis ſeu bonum ſuccedit huiuſmodi. Iuxta quem modum loquendi, ſcri-
ptum eſt in Amos: Dominus conuertens tenebras in mane,& diem nocte mutãs. Hinc alia ha-
bet tranſlatio, Suꝑſius priuationem in bonum conuertens. Quod ſummum bonum eſt Amos.9
[omnibus appetibile & amabile & delectabile] incomparabiliter nimis.[Et quæcunq; alia in
his palam vera oſtendit,vt arbitror,ratio]id eſt:conſimilia perfectionalia prædicata cõpetunt
deo,quæcunq; ratio naturalis aut ratiocinatio ex ſcripturis accepta oſtendit manifeſte de eo.

B ❡De bono,lumine,pulchro,amore,ecſtaſi,zelo,quod malum neq; eſt,neq; ex eo quod eſt,neq; inter
ſubſtantias eſt. Caput. IIII. Explanatio alia clarior.

AGe igitur ad ipſam appellationẽ boni explicãdã iam pergamus,quõ theologi deitati Bonum.
pluſquam diuinæ ex oĩbus excellenter attribuunt,ipſum diuinitatis principẽ(vt arbi
tror)exiſtẽtiã bonitatẽ appellantes. Quippe cũ eo ipſo q̊d eſt bonũ,vtpote q̊d ſubſtan Manuductio de ſole
tiale bonũ eſt,bonitatẽ in oĩa quæ ſunt diffundat. Nã queadmodũ hic ſol nobis cõſpi
cuus,nec cogitatiõe,nec electiõe:ſed eo ipſo q̊d eſt,illuminat oĩa quæ pro modo ſuo participa
tionẽ lucis admittũt. Sic & ipſum bonũ nõ aliter ſolẽ ſuperãs q̃ exẽplar primũ exulẽ excellẽter
antecellit imaginẽ,ipſa ſua exiſtentia per ea quæ ſunt oĩa,ꝑ ſua cuiuſq; capacitate bonitatis ſuę
radios abũde diffundit. ❡Per ipſos bonitatis diuinæ radios ſubſiſtũt oẽs intelligibiles,intelle- Subſtantias ſeparatas cõditas ab ipſo bono.
ctualeſq; eſſentiæ & virtutes,& actiones. Per eaſdẽ ſunt & viuũt,vitamq; indeficientem & indi
minutam habent,ab omni videlicet corruptione,& morte,ac materia,generationeq; ſegrega-
tæ,& ab inſtabili fluxaq;,& alias aliter agitata tranſmutatione ſemotæ. Iam vero tanquam in-
corporeæ,immaterialeſq; ſubſtantiæ munus id nactę ſunt,vt intelligibiles eſſent. Atq; inſuper
tanquam intellectus ſupra mundanam conditionem intelligunt. Rationes quin etiam rerum
ipſarum illuſtratione diuina tanquam peculiares reportauerunt,rurſumq; ad illa quæ ſibi co-
gnata ſunt,ſua dona traijciunt. Ab ipſa quoq; bonitate perſeuerantiam habent & firmitatem
atq; inde continent,cuſtodiunturq;:domiciliumq; illinc habent,pabulumq; bonorum. Atqui
bonitatem ipſam amantes,vt & ſint,beneq; ſint inde ſibi vendicant. Atq; ad illam pro viribus
C conformatæ bonitatis ſpeciem præferunt,atq; vt diuina lex dictat,ſequentibus donoꝝ ex ipſo ordines ſuꝑ angelos eſſe ab ipſo bono.
bono prouenientium conſortium exhibent. ❡Inde illis aſſunt mundo ſuperiores ordines vni
ones ſuſceptioneſq; mutuæ. Inconfuſæ quoq; diſtinctiones,virtutes etiam inferiora reuocan-
tes ad ſuperiora. Superiorum quin etiam ad inferiora prouidentia multiplex:propriarum cu- Liber de ꝓprietatibus ordinibus q; angelorũ.patet
iuſq; virium conſeruatio. Immutabiles præterea in ſeipſas reuolutiones. Idẽ identitates, ſum-
mitateſq; circa boni ipſius amorem,& quotcunq; alia dicta ſunt à nobis in libro de proprieta-
tibus & ordinibus angeloꝝ. Deniq; quæcunq; cœleſtis hierarchiæ ꝓpria ſunt,ipſæ ſcilicet pur
gatiões angelicæ,illuſtratiões quoq; ſupermũdanæ,& perfectiõis cõſummationes angelicæ,id
ſane totũ ex ipſa omnium cauſa & principali bonitate procedit. Vnde & illis boni indoles eſt
indulta,munuſq; tributum quo occultam illam in ſeipſa bonitatem ipſæ,in ſe patefacerent, an
geliq; exiſterẽt tãquã diuinũ ſilẽtiũ nũciantes,& quaſi cõſpicua quædam lumina,tanquã é ve- Animas bonitatem ab ipſo eſſe bono.
ſtibulo bonũ ipſum in adytis latẽs,ſequẽtibus declarãtia. ❡ Poſt ſacros illos ſanctoſq; intelle-
ctus animæ,oĩaq; animaꝝ bona per ipſam cõſiſtunt bonitatẽ pluſquam bonã. Inde virtutẽ in-
tellectualẽ habẽt,inde eſſentialem vitã & mortalẽ. Inde ꝙ ipſa eẽntia potẽtiaq; ad angelicas vi-
tas aſpirãt. Inde q̊d ꝑ angelos tãq̃ bonos duces reuocãtur ad ipſam bonoꝝ oĩm principẽ boni-

tatem,ſplendorumq́ inde micantium pro modo ſuo cōpotes euadunt,atq́ doni ipſius ad boni ſpeciē pertinentis pro viribus participes fiunt. Illinc deniq́ quorcūq́ alia in his quæ ſcripſimus de anima, numerauimus. ¶ Præterea ſi de animabus,animalibusve irrationalibus hic loqui licet,quę vel aerem diuidunt,vel per terrā gradiuntur,vel ſerpunt humi,vel in aquis vitam ſortita ſunt,aut in aqua viciſſim atq́ terra,vel ſub terra inſita præſſaq́ luto viuunt: & ſimpliciter quæcunq́ ſenſualem animam aut vitam habent,hæc inquā oīa inſuper per ipſum bonū cōſequuta ſunt vt animarentur & viuerent. Plantæ item omnes vitam nutritiuam, motricēq́ ab ipſo bono ſortitæ ſunt. Et quæcunq́ eſſentia animæ vitæq́ expers eſt per ipſum bonū eſt, atq́ per idem eſſentialē habitum reportabit. ¶ Si autē ipſum bonum eſt ſuper oīa quæ ſunt,vt certe eſt,oīmiq́ ipſum q̄d illic eſt informe,format oīa,& in ipſo ſolo,quod dicit̄ expers eēntiæ,& vitæ & intelligentiæ eſt exceſſus eſſentiæ,& eminentiſſima vita,excellentiſſimaq́ ſapientia. Et q̄ucunq́ in ipſo bono modo quodā informiū nomioaotur,ad poteſtatē pertinēt ſublimiorē formis formas excellēter efficientē. Deniq́(ſi dictu fas eſt) ipſum quoq́ nō ens appetit ipſum bonū oībus quæ ſunt excelſius. cōtenditq́ quodāmodo ipſum quoque in bono eſſe,eſſentia prorſus ſuperiore per negarionē quandam oīa inde tollentē. ¶ Verū quod in medio diſputatiōis curſu nos effugerat,bonū ipſum cauſa eſt cœleſtiū principioꝝ atq́ definitionū,hui⁹ videlicet ſubſtantiæ,quæ nec augeri, nec minui,nec oīno variari poteſt. Cauſa rurſum,vt celerrimus motus orbis immēſi(vt ita dixerim)ſine ſtrepitu peragatur. Hinc præterea ſyderum ordines, decores, lumina,firmitates. Hinc planetaꝝ permutatio multiplex. Hinc ſolis & lunę(quæ magna luminaria ſacræ literæ nominātur)circuitus ab eiſdem ad eadem perpetuo reſtitutus. Quibus ſane reſtitutionibus apud nos dies & noctes,menſesq́ & anni definiuntur: quæ quidem definitiones reliquos orbiculares motus tam temporis quam temporalium determinant,numerantq́ & ordinant,atque continent. ¶ Quid autem de ipſa dicam ſecundum ſe luce ſolari? Lumen ſane ex ipſo bono eſt atque bonitatis imago. Quapropter ipſum bonum luminis cognomento laudatur tanquam in imagine quadam exemplar expreſſum. Ipſa quidem tranſcendentis omnia deitatis bonitas à ſupremis,antiquiſſimisq́ ſubſtantijs,ad infimas vſq́ pertingit,atque interim extat ſuper omnes:dum neque ſuperiores eſſentiæ eminentia eius ſupergrediuntur,neque inferiores,quin ab ipſa contineātur effugiunt. Sed & illuminat quæcunque lumē admittere poſſunt, & fabricat,viuificatq́,atque continet & perficit omnia. Rerum quoque omnium menſura eſt & æuum,& numerus atq́ ordo,cuſtodia,cauſaq́ & finis. Simili ferme ratione euidens diuinæ bonitatis imago,magnus hic ſol,omnino ſemperq́ lucens,pro exigua boni ſimilitudine quæcunque lumen accipere poſſunt illuminat,habetq́ lumen per omnia eminenter explicitum, & per om̄em hunc viſibilem mundum ſupra pariter atque infra radiorum ſuorum ſplēdores expandit. Si quid vero relinquitur lumine deſtitutum, id ſane nec debilitati, nec paruitate luminis noſtræ diſtributionis eſt imputandum,ſed his potius quæ inepta luci percipiendæ ad participationem luminis attollere ſe non valent. Iam vero radius multa ſic effecta pertranſiens,quæ poſtea ſunt illuminat,nihilq́ viſibile vſquam eſt quod ob excellentem lucis propriæ magnitudinem non attingat. Præterea ad ipſam quoq́ ſenſibilium corporum generationem cōfert, eaq́ ad vitam mouet,nutritq́ & auget,perficit,purgat,renouat. Menſura quoque & numerus horarum atque dierum totiusq́ noſtri temporis eſt ipſum lumen. Ipſum nanque lumen eſt(& ſi tūc adhuc erat infiguratum)quod diuinus Moſes ait,primam illam dierum noſtrorum trinitatem ad initio diſtinxiſſe. ¶ Bonitas ad ſe conuertit omnia,primaq́ ipſa bonitas diſperſa omnia cōgregat tanquam vnitatis principium,& vnifica deitas,atque hanc omnia tanquam principium tanquam continentiam,tanquam finem appetunt. Bonumq́ ipſum eſt (vt ſacra tradunt eloquia)ex quo ſubſiſtunt om̄ia,productaq́ ſunt inde velut à cauſa omniū perfectiſſima,& in quo omnia conſtant tanquam in omnipotente fundamento penitus conſeruata. Ad quod omnia conuertuntur tanquam ad ſuum quęque finem:quod videlicet cuncta deſiderant. Intellectualia quidem ratiōaliaq́ cognitrice quadam conditione:ſenſualia vero ſenſuali. Quę autem ſenſu carent ingenito vitalis deſiderij motu,& quæ ſunt expertia vitæ,ſolaq́ ſunt eſſęntia pręditæ, ſola quadam ad eſſentialem participantiam aptitudine,eadem & euidentis imaginis ratione lumen quoque congregat & conuertit ad ſeipſum omnia quæ vident,quæ mouētur,quæ illuminātur,quæ calefiūt,quæve oīno ab eius radijs cōtinēt. Quaprop̄ ſol græce heleos appellat̄,q̄d cōgregabilia reddat oīa,cōcilietq́ diſperſa. Oīa ſolē ſenſibilia cōcupiſcūt, videlicet videre, aut moueri,& illuminari atque calefieri:& oīno ab ipſo lumine cōtineri deſiderantia. Neque vero hoc in præſentia dico,antiquorum ſequēs opinionem,putātiū ſolē eſſe deū & opificem vniuerſi,& iccirco,patētē hūc oculis mūdū rōne ꝓpria gubernare,verum hæc ideo dixi,q̄m inuiſibilia

Oīa quæcūque anima, vel quomodolibet formata donū ab ipſo bono reportauerunt.

Boni influxū vſq́ ad materiā extendi.

Ab ipſo bono ſunt decores,ordines quæ cœleſtes & moderatio,& decor, & ſplendor.

Gene. 1.

Similitudo luminis atque ſolis ad deum.

Gene. 1.

Bonitatē ad ſemetipſam omnia inuitare.

Roma. 11.

deiā e…

A dei à creatura mundi per ea quæ facta ſunt intellecta cōſpiciūtur, ſempiterna quoq; virtus eius
atq; diuinitas. ¶ Sed hęc quidem ad theologiam ſymbolicam, id eſt, ſignificatiuam pertinent.
In præſentia vero intelligibilem ipſius boni appellatiōem à lumine ductā celebrare debemus.

Bonū quare lumē intelligibile.

Bonus quidem ipſe lumen intelligibile nuncupatur, quoniam intellectum omnem ſupercœle
ſtem lumine implet intelligibili: atque ex oībus animabus, quibus ſeipſum infuderit, ignoran-
tiam omnem, erroremq; expellit, eaſq; ſacri luminis participes efficit. Intellectuales harū ocu-
los purgat, obductamq; ex ignorātia caligine diſcutit, atque profundo tenebrarum pōdere ob
tuſos ſuſcitat, explicatq; in lucem. Primum quidē his mediocre lumen impartit. Deinde poſtq̄
animæ guſtantes lumen ardentius ipſum amare cœperunt huberius affluit: ideoq; illuminat a-
bundātius, quoniam plurimum dilexerunt, atque ita ſemper incendit vt gradatim vltra profi-
ciant, quatenus ſurſum pro viribus ſe attollere valēt. ¶ Ipſum ergo bonum lumine quouis ex-
celſius lumen intelligibile nuncupatur, tanquam fontana lux, & exuberās profuſio luminis, in
tellectum oīem ſupermūdanum, circamūdanum, intramūdanum, ſua illuminās plenitudine,
totaſq; intellectuales horum vires renouās: & oēs deniq; intellectus comprehēdens eo ipſo, q̄
ſe ſuper eos expādit: atque oīes excedēs eo quod deſuper exiſtat. Et oīno tāquam principium
luminis ſuper lumē autoritatem, dominationemq; oīem poteſtatis illuminātis in ſe comple-
ctens, & excedēs, atque antecedēs. Iam vero intellectualia rationaliaq; oīa cōgregat atque con-
ciliat. Nam quemadmodum ignorātia eos qui decepti ſunt, diuidit, ſic ipſa intelligibilis pręſen
tia luminis eos qui illuminantur congregat, vnit, perficit. Cōuertit quoq; ad ipſum quod vere

Bonū quare lumē intellectuale dicatur.

B eſt ex opinionum diuerſitate, variaſq; viſiōes, ſiue (vt rectius loquamur) imaginatiōes, in vnam
veram, puram, vniformem cognitiōem cogit, ac vno tādem & vnifico lumine cōplet. ¶ Hoc
ipſum bonum à ſanctis theologis vt pulchrum & pulchritudo: item vt dilectio diligen-
dum laudatur, & quæcunque aliæ appellatiōes diuinæ pulchritudinem illam decent gratioſiſ-
ſimam, & oīs pulchritudinis autorem. Pulchrum vero & pulchritudo in cauſa illa, quæ in vno
oīa colligit, diſtinguēda nō ſunt. Hęc eñ in rebus quidem poſt deum oīnibus etiam intelligibi
libus, in participatiōes participantiaq; diuidimus, pulchrumq; nominamus quod eſt particeps
pulchritudinis. Pulchritudinem vero participationem quādam cauſæ primæ pulchra oīa faci
entis. Ipſum vero ſupereſſentiale pulchrum, pulchritudo quidem dicitur, propter illam quam
rebus oīnibus pro ſuo cuiuſq; modo pulchritudinem tradit. Atque vt oīm cōcinnitatis, nito-
riſq; cauſa luminis videlicet inſtar cunctis choruſcans, fontani radij ſui deriuatiōes oīa paſſim
pulchra reddentes, & tāquam ad ſe oīa vocās. Vnde & à vocando pulchritudo græce calos co-
gnominatur, ac deniq; tota in totis in vnum colligēs. Appellatur & pulchrum, tanquā vniuer-
ſam comprehendēs pulchritudinem atque ſuperpulchrū, ſemperq; & ſecūdum eadem & eodē
modo pulchrū. Nec vnquā ortum, neque caducum, nec adauctum. Neq; diminutiōi ſubiectū:

De pulchrō diuino.

pulchritudinē diuinā oīa ſuo lumine reddere pulchra. Calos quid.

nec partim quidem hac pulchrū, illa vero turpe. Nec alias quidē pulchrum, alias vero nequaq̄:
C Nec ad hoc pulchrum, ad illud turpe. Nec hic quidem ita, ibi vero aliter: Nec his ſane formo-
ſum, illis autē deforme. Sed tanquā ipſum ſecundū ſe ipſum ſecū ipſo vniforme ſemper exiſtēs
pulchrū: atque vt vniuerſi pulchri fontanā pulchritudinē in ſeipſo eminēter anticipans. In ipſa
eñ ſimplici & excelſa pulchroꝝ vniuerſoꝝ natura, oīs pulchritudo & oīne pulchrū vniformi
ter ſecundū cauſam præexiſtit ¶ Ex hoc ipſo pulchro oībus quæ ſunt ineſt, vt pro modo ſuo
ſint pulchra, atq; propter ipſum pulchrū, oīm cōgruentiæ, amicitiæq; & cōmuniones, vniōeſq;
proueniunt. Idq; oīm eſt principium, vt cauſa efficiens & mouēs, & continēs vniuerſa, pulchri
tudinis videlicet ſui ipſius amore. Eſt & finis omnium, cunctiſq; amabile tanquam finis: oīnia
enim pulchri gratia fiunt. Exemplaris quoq; cauſa eſt: Oīa eñ per pulchrū definiūtur. Quam-
obrē idem eſt pulchrum ipſum atq; bonum: quoniam omnia pulchrum pariter atq; bonum ſe
cundum omnem cauſam appetunt, nec quicquam eſt in rerum ordine quod non ſit pulchri bo
niq; particeps. Audebimus quoque dicere, ipſum etiam non ens pulchri, boniq; compos exi-
ſtere. Nunc enim & ipſum eſt pulchrum atque bonum, quando in deo per omnium ablationē

Pulchritudinē primū omniū eſſe principiū, finē ac exēplar.

ſupra modum eſſentiæ celebratur. ¶ Hoc ipſum bonum vnum atque pulchrum, vnice cauſa ē
multoꝝ omnium pulchrorum atque bonorum. Ex hoc oēs rerum eſſentiales ſubſiſtentiæ, vni
ones, diſcretiōes, idētitates, alteritates, ſimilitudines, diſſimilitudines. Præterea diſcretoꝝ com-
muniōes, vnitoꝝ incōfuſe proprietates, ſuperiorum prouidentiæ, reꝝ eiuſdē ordinis cōſortia
mutua, cōuerſiōes inferioꝝ. Oīm interea ſuimet cōſeruatrices, immutabileſq; māſiōes atq; fir-
mitates. Rurſus oīm in omnibus pro ſua cuiuſque proprietate cōmuniōes: & cōgruētiæ, incōfuſeq;
amicitiæ, cōſonātiæq; vniuerſi: Atque oēs in vniuerſo contētū eoꝝ quæ reuera ſunt cōtēperātiæ, in-
diſſolubileſq; cōnexus tū eoꝝ quæ fiūt perpetuæ ſucceſſiōes. Denique ſtatus omnes, motuſq;

Primum bonū atq; pulchrū idem. Pulchrū dici unum cauſam eē multorum eſſentiarum.

mētiū

Ca.IIII

Angelorũ motus triplex. Circularis. Rectus. Obliquus.

mentium animarum corporum. Status enim eſt omnibus atque motus, quod omni ſtatu motuqꝫ ſuperius extans rẽ quãlibet in ratione propria firmat, & ad propriã dirigit motionẽ. ¶ Si intellectus diuino circulo quidẽ moueri dicuntur, dum pulchri boniqꝫ ſplendoribus principio & fine carentibus coniunguntur. Recta vero linea quando ad inferiorum prouidentiã prodeunt, recta omnia peragentes. Obliqua vero, quoniã dũ ſequentibus prouident, nunquã à propria identitate diſcedunt, videlicet circa pulchrũ atqꝫ bonũ identitatis cauſam indeficientẽ choræã agentes. Animæ vero motus circularis quidẽ eſt ingreſſus in ſeipſam ab externis, atqꝫ intellectualiũ eius viriũ glomeratio vniformis, velut circulo quodã acta, munus nõ erraticũ ci largiens, eãqꝫ à multis extrinſecus circũfuſus diuertens atqꝫ colligens: primo quidẽ in ſeipſam, ſecundo tanquã vniformẽ iam effectam ſingulariter vnitis poteſtatibus copulans, tertio hinc ad pulchrũ bonũqꝫ perducens, quod ſuper omnia quæ ſunt eſt vnum atqꝫ idẽ, neque principiũ habens neqꝫ finẽ. Oblique vero mouetur anima, quatenus diuinis ſubrutilat notionibus, pro ſua duntaxat proprietate ſuſceptis, non intellectuali quidem ſtabiliqꝫ ſorte, ſed rationali diſcurrenteqꝫ conditione tranſeuntibus ſcilicet actionibus, atque permixtis. Linea vero recta mouetur quando non ingreditur in ſeipſam, nec intellectuali vniformiqꝫ proprietate, mouetur, hoc em̃ eſt (vt dixi) circuitum agere: ſed ad externa procedens ab eis velut à ſignis quibuſdam varijs, multiplicibuſqꝫ ad ſimplices & vnitas contemplationes erigitur. ¶ Ipſum bonũ atqꝫ pulchrũ omni ſtatu motuqꝫ ſuperius autor eſt, & conſeruator, & finis harum trium in mundo motionum, atqꝫ etiam ſenſibilium: multoqꝫ prius vniuſcuiuſqꝫ manſionum, & ſtatuum atqꝫ firmitatum. Per quod ſane bonum atqꝫ pulchrum ſtatus omnis ac motus exiſtit, ex quo, & in quo, & ad quod, & cuius gratia hæc omnia fiunt. Iam vero ex ipſo, atqꝫ per ipſum eſſentia, vitaqꝫ, oĩs intellectus & aĩæ naturæqꝫ exiſtit. Præterea paruitates, æqualitates, magnitudines, menſuræ oẽs, proportiones rerũ, congruentiæ, cõmixtiões, integritates, partes, quodlibet vnũ, quælibet multitudo, partium nexus, omnis multitudinis vniões, integritatum perfectiões, quale, quãtũ, quotum, eiuſmodi, infinitum, cõiunctiões, diſcretiões, oĩm infinitudo, oĩs terminus, fines oẽs, ordines, exceſſus, elementa, ſpecies, quælibet eſſentia, quæuis potentia, oĩs actio, habitus oĩs, ſenſus, ratio, intelligẽtia, tactus, ſciẽtia, vnio. Atqꝫ ſimpliciter qcquid eſt, ex pulchro bonoqꝫ exiſtit, & in pulchro bonoqꝫ conſiſtit, & ad pulchrũ bonũqꝫ cõuertitur. Nempe quæcunqꝫ ſunt & viuunt propter pulchrum bonumqꝫ ſunt & fiunt. Ad ipſum enim oĩa ſpectãt. Ab eodẽ mouẽtur & cõtinentur. Præterea ipſius gratia, & per ipſum met, & in eodem eſt omne principium exemplare, perficiens, efficiens, ſpeciale, elementale: & ſimpliciter omne principium, quælibet conſeruatio, vnuſquiſque terminus, ſiue (vt ſummatim dicam) quæcũque ſunt, ex pulchro ſunt atqꝫ bono. Imó & quę nõ ſunt ratiõe quadã pluſquã eſſentiali, in pulchro bonoqꝫ cõſiſtũt, Ipſumqꝫ eſt oĩm principiũ atqꝫ finis, ſuper omnẽ principij finiſqꝫ rationẽ: quoniã ex ipſo, atqꝫ p ipſum, & in ipſo atqꝫ ad ipſum oĩa pẽdent, queadmodũ ſacrũ teſtatur eloquiũ. ¶ Ipſum ergo pulchrũ atqꝫ bonũ eſt omnibus appetibile, amabile, diligendum. Rurſus propter ipſum eiuſqꝫ gratia inferiora quidem amant ſuperiora, ſe ad illa videlicet conuertendo. Quæ vero in eodem ordine ſunt communicando inuicem conſortia diligunt, ſed preſtantiora inferiora diligunt prouidendo: & ſingula ſemetipſa, ſe videlicet continendo. Cuncta denique quicquid agunt atque volunt, boni pulchriqꝫ deſiderio faciunt atque volũt. Audebit & hoc vera ratio dicere, ipſam omnium cauſam propter bonitatis exuberantiam omnia amare, omnia facere, omnia perficere, continere, conuertere. Eſt profecto diuinus amor bonus, boni propter bonum. Ipſe enim amor beneficus rerum autor, cum antea in bono prorſus exuberaret, non permiſit ipſum ſine germine in ſe manere, ſed ad agendum mouit per exceſſum omnium genitorem. ¶ Nemo vero nos arbitretur præter ſacrarum literarum autorem amoris nomen colere. Eſt enim irrationabile (vt reor) atque abſurdum non vim ipſam inſtituti expectare, ſed dictionibus inhærere. Nec vero hoc eſt hominum diuina volentium intelligere, ſed ſonos duntaxat nudos aucupãtium, eoſqꝫ tantum ad aures obſeruantium, interiora nequaquam penetrature. Neque noſſe volẽtium, qd potiſſimum talis ſignificet dictio, & quemadmodum deceat eam per alia tantundem volentia & apertiora verba nonnunquam exponere. Curioſe nanque verſantur in elementis & lineis intellectu carentibus, & ſyllabis dictionibuſqꝫ cognitionis expertibus, neque ad intellectualem vim animæ penetrantibus, ſed extrinſecus circum labia aureſqꝫ ſonantibus, perinde ac ſi non liceat quaternarium numerum exprimere per bis duo, figuramqꝫ rectilineam per figuram lineas directas habentem interpretari, ſiue maternam humum per patriam declarare, vel aliud quoduis eorum quæ in pluribus orationis partibus tantundem ſignificant. ¶ Decet autem recta ratione conſiderare nos elementis, ſyllabis, dictionibus, ſcripturis, ſermonibus, vti ſenſuum gratia. Quapropter vbi noſter animus intellectualibus actionibus ad intelligibilia ſe

Margin notes: Animarum motus triplex. Circularis. — Obliquus. — Rectus. — Pulchrũ primũ cauſam omniũ motuũ, ſtatuũ, & ordinum. — Pulchrũ primũ horũ ſit cauſa. — Roma. 11. — Diuinũ pulchrũ omnibus eſt appetibile ac diligibile. — Amor diuinus. — De nomine amoris. Et quo modo nõ loquẽdum potius quã ſenſus debem' ppendere. — Verba inſtituta ppter ſenſum.

Right margin letters: D, E, F

iam conſert,ſuperflui ſunt cum rebus ſenſibilibus ſenſus:quemadmodum & vires intellectua‑ A les ſuperuacuæ ſunt,cum animus diuinam indutus ſpeciem,per ignotam vnionem luminis in acceſſibilis,radios iam attingit perceptionibus,quibuſdam expertibus oculorum. Quando vero mens per ſenſibilia ſtudet ad contemplatiuas intelligentias prouocari,illi præ cæteris ſenſuum vſus eligendi ſunt,qui ad intelligenda planius introducunt,apertioresq́; ſermones, & quę inter viſibilia videntur expreſſiora. Niſi enim expreſſa fuerint quæ ſenſibus occurrunt, ne ipſi quidem ſenſus ſenſibilia mentirite porrigere poterunt. ¶ Cæterum ne hęc dicere videamur ſacra eloquia peruertentes,audiant illa qui in appellationem amoris calumniãtur: Ama illam inquit,& ſeruabit te:valla te illa,atq; extollet te,honora illam vt te complectatur. Et quotcunque alia à theologicis ratione quadam amatoria celebrantur. Iam vero quibuſdam ex noſtris ſacrorum tractatoribus,viſum eſt amoris nomen,dilectionis,charitatiſve nomine diuinius eſſe. Scribit enim & diuinus Ignatius: Meus amor crucifixus eſt. Atq; in ipſis inſtructionibus ſacra ducentibus,quendam,id eſt,Philonem,de diuina ſapientia dicentem audies. Amator equidem formæ illius ſum effectus. Quamobrem nomen hoc amoris minime formidemus,neque nos vlla perturbet oratio ab hac appellatione deterrens. Mihi ſane videtur theologi commune quidem arbitrari dilectionis amorisq́; nomẽ,ſed propterea diuinis amorem ipſum verum potius aſſignare,vt iſtiuſmodi hominum abſurdam præſumptiõem feriant. Cum enim verus amor non ſolum à nobis,ſed etiam à diuinis eloquiis(queadmodum diuinitatem decet)celebretur,vulgus tamen vniforme illud appellationis amatoriæ capere minime potens,ſuo quodam amore ad particularem,corporeum,atq; diuiſum amorem eſt prolapſum: qui profecto non verus eſt amor,ſed imago quædam,vel potius ab amore vero ruina. Vnitas enim ipſa diuini vniusq; amoris à vulgari multitudine comprehendi non poteſt: quamobrem quod multis nomen videtur ingratius,in diuina ſapientia ponitur,ad illos erigendos atque prouehẽdos B in amoris ipſius veri notitiam,atque vt inde minus amoris appellationi ſuccenſeant. Inter nos autem vbi abiectiores ingenio nonnihil obſcœnum ſuſpicari nonnunquam poſſint, vocabulo quod videatur honeſtius ſcriptura vtens inquit: Cecidit dilectio tua ſuper me, ſicut dilectio mulierum. ¶ Apud illos autem qui diuina recte audiunt,nomen dilectiõis amorisq́; à ſacris theologis in eadem potentia ponitur,vbi exprimere diuina conantur. Eſt autem hæc ipſa virtus quædam vnifica,& connectens,mirificeq́; commiſcens,in ipſo quidem pulchro bonoque propter pulchrum bonumq́; primo conſiſtens,deinde vero ex pulchro bonoque propter pulchrum atque bonum foras emicans,vbi ſane quæ ſunt eiuſdem ordinis,alterna continet communione. Priora vero ad inferiorum prouidentiam mouet. Inferiora denique conuerſione q̃dam ſuperioribus alligat. ¶ Præterea diuinus amor exceſſum efficit,dum amantes ſui iuris eſſe non ſinit,ſed amatorum iubet exiſtere,idq́; declarant oĩa. Nempe ſuperiora inferiorum prouidentiæ ſeſe dedunt. Aequalia vero conſeruationi mutuę mancipare ſe ſolent. Inferiora denque diuinæ cuidam ad ſuprema conuerſioni ſeipſa deuouent. Quapropter & Paulus ille magnus diuino amore iam occupatus,traductoriaq́; amoris huius virtute comprehenſus,ore diuinitus afflato proclamat: Viuo iam non ego,viuit aũt in me Chriſtus,tãquã verus amator, atque in deo(vt inquit)extra ſe poſitus,viuensq́; iam vitam non ſuam,ſed amatoriam,tanquã prorſus amabilem. ¶ Audendum quoque id inſuper pro veritate loqui, ipſum etiam omnium autorem pulchro bonoq́; amore omnium propter bonitatis amatoriæ vehementiam ex C tra ſe prodire dum prouidet omnibus,atque bonitate & dilectione, & amore quaſi mulcetur, atq; ex illo ſtatu quo ſuper omnia extat ab omnibus ſegregatus, ad id profecto vt in oĩbus ſit, deducitur per ſuperſubſtantialem videlicet virtutem illam quæ traducit quidem ipſum interim à ſeipſo nuſquam degredientem. Quamobrem diuinarum rerum periti,zeloten illum appellauerunt,vt amore benigno erga omnia prorſus exuberantem excitantemq́; ad amatorij deſiderij ſui zelum,deſideriumq́;,ipſum declarantẽ zelo dignũ,quo etiã quæ deſiderabilia ipſi ſunt promerẽtur & zelũ,atq; ipſe ad illa quæ prouidet zelo quodã videt affectus. Deniq; ipm quod eſt amabile,ipſeq; amor pulchri boniq; eſt,& in pulchro bonoq; priorẽ habet ſedẽ, exiſtit,efficiturq́; propter pulchrũ atq; bonũ. ¶ Quid vero theologi ſibi volunt, cũ aliquãdo q̃dẽ deũ amorẽ dilectionẽq; vocant,aliquando vero amabilẽ atq; diligibilẽ nominant? Sanẽ alteris us quidẽ cauſa eſt,ac veluti productor & genitor,alterũ vero ipſe deus exiſtit. Rurſus altero q̃dẽ mouetur,altero vero mouet:quippe cũ ipſe ſui ſibiq́; ſit prouector & motor. Hac vtiq; rõne diligibilẽ ipſum nominãt,& amabilẽ tanquã pulchrũ atq; bonũ. Amorẽ rurſus dilectionẽq; cognominant propter virtutẽ eius mouentẽ,puehentemq́; ad ſeipſum,quippe cũ ſolũ id ſit per ſeipſum pulchrũ atque bonum, Item propter quandamſui ipſius per ſeipſum expreſſionẽ, eminẽtiſſimæq;

Noſce amoris vitimus in diuinis eũga eitica eſſus illa ſignificat, ſũ etiã vt vulgarẽ huius nominis abuſum auferamus

Prouer. 4.

Ignat. ad Rom.

Sapien. 8.

Effectus amoris.

Amor vero quõ amãtẽ in amatum impellit.

Gala. 2.

Amor bõitatis deducit vt p omnia ſeſe diffundat

Deus zelotes

Exod. 20.

Deum dici amorẽ dilectionẽ, amabilẽ & diligibilem.

Deus amabilis.

Deus amor

Ca.IIII. tiſſimæq; vnitatis benignam proceſſionem, motumq; amatorium ſimplicem ſe mouẽtem per ſe operantem. præcedentem quidẽ in ipſo bono, atq; ex ipſo per omnia procedẽtem, rurſumq; ad bonum ſe, reflectentem. In quo ſane munus ſuum ſine principioq; carens, præcipue diuinus amor oſtẽdit tanquam circulus aliquis ſempiternus propter ipſum bonum, ex bono in bono, ad bonum reuolutione quadam nequaquam errante ſe glomerans. Et in eodem atq; ſecundũ idem progrediens ſemper, & manens, & deniq; reſtitutus. Hæc inclytus quoq; noſter in ſacris literis inſtitutor diuinæ admodum in amatorijs hymnis expoſuit, quos profecto commemorare fas eſt, & tanquam facit quoddam caput apponere noſtro de amore ſermoni, D

¶Hierothei ſanctiſſimi ex amatorijs hymnis

De amore multiplici

AMorem ſiue diuinum ſiue angelicum, ſiue intellectualem ſiue animalem, ſiue naturalem dixerimus, vim quandam intelligamus vnificam, atq; commiſcentem: ſuperiora quidem mouẽtem ad inferiorum prouidentiam. Rurſum quæ ſunt eiuſdem ordinis ad communionem mutuam adhortantem. Inferiora tãdem reuocantem, vt ad ſublimia conuertantur.

¶Eiuſdem ex eiſdem amatorijs hymnis.

Amores oẽs referri ad duos, & duos ad vnũ.

HActenus multos amores ex vno pendentes diſpoſuimus: diximusq; deinceps quales ſint notiones viresq; amorum, tum mundanorum, tum mundo ſuperiorum. Quibus ſane mundanis ſecundum deſignatam orationis intentionem præſunt ordines, ornatusq; intelligibillum intellectualiũq; amorum. Super eos autem extãt ipſi per ſe intelligibiles atq; diuini amorum ibi reuera pulchrorum à nobis pro viribus proprie ſunt celebrati. E Nũc iterum reſumẽtes oẽs in vnum & cõglobatum amorem, amorum oĩum patrem colligamus ſimul atq; cõgregemus. Primo quidem ex multis in duas cogẽtes amatorias vires vniuerſales quas quidem omnes cõtinet regitq; abſoluta totius amoris cauſa penes principiũ oĩa ſupereminens, ad quam cõtendit pro cuiuſq; natura vniuerſus rerum oĩum amor.

¶Eiuſdem ex eiſdem amatorijs hymnis.

Amoris vis.

AGe iam has iterum colligentes in vnum, dicamus vnam quandam eſſe, ſimplicẽq; virtutem ſeipſam mouentem ad vnificam quandam commixtionem ex ipſo bono vſq; ad extremum vniuerſi: ab eoq; rurſum deinceps per omnia ad ipſum bonũ ex ſeipſa & per ſe, & in ſeipſa ſemet in circulum reflectentem, atque in ſeipſam ſemper eodem modo ſe glomerantem.

¶Cum oĩa apperant bonum, cur dæmones non diligant ipſum bonum, & vnde dæmones ſint mali.

Hactenus ex diuino Hierotheo verba S. Dionyſii.

DIxerit forte quiſpiam, ſi pulchrum bonumq; omnibus eſt amabile, deſiderabile, diligendum: appetit enim ipſum id quoq; quod non ens expellari ſolet (vt eſt dictum) contenditq; quodammodo in ipſo eſſe, ipſum bonum eſt quod etiã in formibus formam facit, atq; in ipſo non ens ratione quadam ſupereſſentiali dicitur & exiſtit, quonam pacto turba dæmonum pulchrum bonumq; non deſiderat? Sed materiæ dedita, & ab angelica circa boni ipſius deſiderium identitate delapſa malorum omnium cauſa, & ſibi ipſi, & alijs quæcunq; deprauata ſunt dicitur extitiſſe. F Quo rurſus modo dæmoniaca gens ex bono perfecta ſpeciem boni nequaquam præfert? Aut quomodo bona ex bono facta mutari potuit? Et quidnam ipſam reddidit malam? Et omnino quid eſt malum? & ex quo initio ſubſtitit? & in qua rerum eſt? Item quomodo deus ipſe bonus, malũ facere voluit, aut volẽs potuit? Atq; ſi ex alia cauſa malum trahitur, quæ nam alia rebus cauſa eſt præter ipſum bonum? Deniq; cum ſit prouidentia, quonam modo malum eſt, aut omnino ſit, aut certe non tollitur? Et quo pacto aliqd ipſum dimiſſo bono deſiderat?

¶Malum vnde, & quid malum.

Natura boni quæ.

HEC forſan dicat eiuſmodi diſputatio dubitans. Nos autem admonebimus dubitantẽ vt rerum aſpiciat veritatem. Atqui hoc primum audebimus dicere: Malũ ex ipſo bono nequaquam exiſtere, ac ſi ex bono ſit nõ eſſe malum. Non enim ignis eſt frigefacere, nec boni facere non bona. Præterea ſi quę ſunt omnia ex bono procedunt: Natura

Omnia ſeri appetunt bonũ.

enim boni eſt producere atq; ſeruare, Mali vero perdere atq; diſſoluere, profecto nullum exiſtentium eſt ex malo, atqui nec ipſum malum erit ſiquidem ſeipſo ſit malum: atq; niſi ita ſit, nõ omnino malum erit malum, ſed boni portionem quandam per quam ſit habebit. Item ſi quæcunq; ſunt pulchrum bonumq; petunt, & quicquid agunt, propter id quod videtur bonum faciunt, omniſq; rerum intentio bonum ſpectat vt principium atq; finem. Nihil enim mali naturam ſpectans facit quæ aggreditur faciẽda. Quonam modo in ordine rerum erit malum? Aut quo pacto in rebus omnino eſt aliquid, cum huiuſmodi bono appetitu ſit deſtitutum? Rurſus

quæcũq;

A quæcunq; ſunt ex ipſo bono dependent,ipſumq; bonum entibus eſt ſuperius:ſiquidem in bono etiam quod non ens dicitur,ens exiſtit:Malum vero,neque ens eſt,propterea nec eſt omnino malum,neque rurſus eſt omnino ens.Nihil enim erit ipſum quod dicitur omninonon ens, niſi per rationem quandam ente ſuperiorem in ipſo bono dicatur.Bonum itaquæ & ipſo ſimpliciter ente non ente multo prius in ſeipſo conſiſtit.Malum vero,neque in his quæ ſunt neq; in his quæ nõ ſunt exiſtit:ſed & ab ipſo nõ ente alienus eſt & diſtantius quam à bono, minusq; habet ſubſtantiæ rationẽ.Legitur aliter.Sed & magis quam non ens à bono & eſſentia diſſidet.

Omnẽ eſſentiã eſſe à bono. Bonũ omni ente ſuperius.

¶ Malum an eſſe concedendum.

DIxerit ergo aliquis.Vnde nam igitur erit malum?Niſi enim malum ſit, virtus ac vitium erit idem,vniuerſale videlicet vitium idem erit quod vniuerſa virtus: Particulare ſimiliter idem quod virtus particularis.Aut ſaltem quod virtuti aduerſatur, non erit malum. Contraria profecto temperantiæ intemperantia eſt, iuſtitiæque iniuſtitia.Neque tamen dico iuſtum hominem & iniuſtum,rurſumq; temperatum atq; intemperatum inuicem diſſidere:verum etiam ante foris apparentem probi viri ad improbum diſcrepãtiam,in ipſo animo à virtutibus omnino vitia diſtant,& rationi motus diſſident perturbati. Propterea neceſſarium eſt concedere malum aliquid eſſe bono contrarium. Neque enim bonum ſibimet repugnat,ſed vniuerſum bonum velut ex vno principio ductum, vnaq; cauſa genitum communione quadam inuicem,& vnione,& amicitia gaudet. Neque rurſus quod minus bonum eſt,maiori bono contrarium eſt dicẽdum:quia nec minus calidum aut frigidũ minus calido frigidove repugnat.Malum igitur eſt in rebus,atq; eſt aliquid:& ita duntaxat eſt
B oppoſitũ contrariumq; bono.Cæterum ſi quis dixerit malum eſſe ipſum rerum interitum, nõ propterea conuincet malum in rebus omnino nihil eſſe:ſed ita erit malum quoq; ens aliquod tanquam conferens ad entia generanda.Nonne ſæpe huius interitus generatio fit illius?Atqui malum ita conducet ad plenitudinem vniuerſi ipſi per ſe preſtans ne ſit imperfectum.

Malum duplex.

Neceſſario cõcedendũ malũ bono repugnans.

¶ Malum inquantum malum nihil producere nec fore exiſtens.

AD hæc autem vera ratio reſpondebit.Malum qua ratione malum eſt nullam eſſentiam vel generationem facere,ſolum vero deprauare atq; perdere(quantum in ipſo ẽ) rerũ ſubſtantiam.Si quis autem ipſum generationis dixerit autorem,propterea q; alterius pernicie,præſtet alteri genituram,Reſpondendum eſt reuera,non qua ratione perdit,generationem aliquam elargiri,ſed qua corruptio malumq; eſt violare ſolũ atq; deprauare:generationem vero eſſentiamq; effici propter bonum. Atq; malum per ſe quidem erit interitus.Autor vero generationis propter bonum.Et qua quidem ratione malum eſt, neq; eſt ens,neque entiũ effectiuum:at propter bonum & ens eſt,& bonum autorq; bonorum,imo vero neque eſt quicquã ſecundum idem bonum atque malũ:Neque rurſus eiuſdem eſt interitus & generatio idẽ.Neque qua conditione malũ eſt,eadem & potentia,neque quædã per ſe poten
C tia,aut quidam per ſe interitus.Ipſum nanque quod dicitur per ſe malũ,neque ens dicendũ eſt, neque bonũ,neque generationis effector,neque rerũ autor vel bonorum. ¶ Bonũ vero quibus perfecte ineſt,perfecta,pura,integra,bona facit:ſed quæ minus ipſum participant; imperfecta bona ſunt,ac propter defectum boni permixta.Omino quidem malum non eſt ens,neque bonum,neque beneficũ,ſed quod magis aut minus propinquat bono, pro ipſa appropinquanti menſura fit bonum.Siquidem perfecta bonitas per omnia ſe diffundens,non ſolũ ad illas quę ſunt circa ipſam ſubſtantias optimas accedit,ſed ad extremas vſque procedit,alijs quidem ſummopere præſens,alijs autem inferiore quadam conditione,alijs tãdem infimo quodam pacto, quatenus ſingula percipere poſſunt.Iam vero alia bonum prorſus participant,alia vero magis minusve inde degenerant.Sed alia tenuiorem boni præſentiam ſortiũtur:alijs denique veſtigium boni contingit extremum.Atqui niſi bonum vnicuique pro modo cuiusq; ſe præſtaret,diuiniſſimaq; & antiquiſſima infimorum ordinẽ obtinerẽt.Quonam pacto fieri poterat, vt vnica ratione ſingula bono participarent,quippe cum non omnia ſint ad exactam participationẽ eius accõmodata.Nũc aũt & hæc penes bonũ ẽ magnitudo poteſtatis excedẽs, q̃d ipſa etiã quæ priuata & ipſam priuationẽ ſui corroborat,ſcd̃m participationẽ ſui vbiq; pductã.Deniq; ſi oportet vera audiẽt? cõfiteri,illa etiã quæ repugnãt bono,ipſa boni v̓tute & exiſtũt,& repugnare valent. ¶ Cæterũ vt ſummatim dicam quæcunque ſunt,qua ratiõe ſunt,eadem ſunt & bona,exiſtũtq; à bono:qua vero deſtituta ſunt à bono,neque bona ſunt neque ſubſiſtũt. Nempe in cæteris qualitatibus velut in calore vel frigore ita ſe res habet,vt quæ calefacta fuerit etiam ſuper eſſe poſſint poſtquam calor illa deſeruit. Pleraq; etiam ſunt quidem,tametſi vitæ & intelligentiæ ſunt expertia.Deus quoque ſemotus eſt ab eſſentia & ſupereſſentiali(vt ita dixerim) ratiõe

Malũ nõ eſt ens aliquid.

Bonũ quid efficiat.

Bonitatem omnibus eſſe præſentem.

Omne ens inquantum ens eſſe ab ipſo bono. Deũ eſſe ſupra eſſentiam.

TT cõ.

Ca.IIII.

conſiſtit. Iam vero in cæteris ſimpliciter omnibus tum habitu quouis amiſſo, tum etiam non D aſſumpto: ſunt tamen entia & ſubſiſtere valent. Quod autem à bono penitus deſtituitur, nimirum nec vſquam nec vllo pacto vel fuit vel eſt, vel erit, vel eſſe poteſt, velut intemperatus, & ſi bono caret per concupiſcentiam rationis expertem, atque per eandem neque eſt ipſe quidem, neque vlla quæ reuera ſint concupiſcit. Interea tamen eſt boni particeps per tenuem quandam amicitiæ & vnionis imaginem. Ita quin etiam eſt boni compos quatenus mouetur, appetitq; quæ mala videntur ad id quod videtur honeſtum dirigere atque conuertere. Atqui & ipſe qui deterrimam vitam eligit, propterea boni particeps iudicandus eſt, quod vitam deſiderat, & eam quidem quæ ſibi videtur optima, ac ſimpliciter quod appetit, vitamq; deſiderat, vitamq; optimam ſpectat vt finem. Iam vero ſi bonum omnino ſuſtuleris, nec erit eſſentia, neque vita, neq; appetitus, neque motus, neque aliud quicquam. ¶ Quod igitur corruptiõem generatio ſequatur, non eſt id quidem mali poteſtas, ſed minoris boni præſentia, quemadmodum & morbus defectus quidem eſt ordinis, ſed non vniuerſi. Si enim totus ordo deſit, neque morbus ipſe ſubſiſtet. Manet autem, eſtq; nõnihil morbus, quatenus eſſentiam habet, & minimum ordinem, in qua ſane velut fundamento ſubſiſtit. Quod enim vniuerſi boni expers excogitatur, neq; eſt aliquid, nec in exiſtentibus reperitur. Quod autem mixtum eſt, id propter bonum eſt in ordine rerum: atque ſecundum hoc ipſum reperitur in rebus, atque eſt ens, quãtum eſt boni particeps, imo vero quæ ſunt omnia eatenus magis minuſve ſunt, quatenus & boni participia ſunt. Iam vero & in eo quod eſſe ipſum dicitur quod nec vſquam, nec vllo modo ibi eſt, nec erit quidem E vſquam: quod autem quodammodo quidem eſt, quodammodo vero non, nimirum & quantum ab eo decidit quod ſemper eſt, ſane non exiſtit: quantum vero ipſius eſſe fit compos, tantũ quoq; conſiſtit. Atqui & ſimpliciter eſſe quod nõ ens cenſetur, ab ipſo quod ſemper penitusq; eſt ens continetur atque ſeruatur. Ipſum quoque malum ita ſe habet, vt quod decidit prorſus à bono, id neque inter magis neque inter minus bona ſit futurum. Quod vero quodammodo quidem bonum eſt, quodammodo vero non bonum, aduerſatur ſane cuidam bono, non autem toti bono. Atqui & ipſum participatione quadam boni regitur atque continetur. Nempe bonum ipſum ſua quadam participatione ipſam quoque ſui priuationem quadã quaſi eſſentia donat. Profecto ſi bonum prorſus abierit, nec erit vniuerſaliter bonum aliquod, neque mixtum quicquam, neque malum ipſum. Si enim ipſum quod dicitur malum eſt imperfectũ bonum, nimirum per vniuerſam abſentiam boni, & imperfectum & perfectũ bonum aberit: tunc profecto dũtaxat erit apparebitq; malum, quando alijs quidem erit malum quibus eſt contrarium: ab alijs autẽ pendebit diſtinctũ tanquã bonis. Nequeunt enim eadẽ ſecundũ eadẽ inter ſe in omĩbus repugnare. Malũ igitur non poteſt exiſtens aliquod eſſe.

Manuductio de morbo.

¶ Malum non eſſe in ſubſtantijs vel exiſtentibus, nec in deo neq; à deo.

Atqui nec in exiſtẽtibus ineſt malũ. Si enĩ hæc oĩa ſunt ex bono, oĩbusq; bonũ ineſt, F cõtinet oĩa: nimirũ in his malũ eſſe non poteſt. An forſan in bono malũ eſſe poteſt? Minime: Nã nec eſt in igne frigidũ, nec malũ in ſe vllũ admittere poteſt quod malũ etiam reddit bonum. Sin autem fingatur in bono malũ eſſe, quonam pacto inerit? Si enim ex ipſo concedatur exiſtere, abſurdum id quidem & impoſſibile: Nam (vt ſacrorum eloquiorum veritas inquit) nõ poteſt arbor bona fructus malos facere, vel mala bonos. Sin autem bono malum ex ſeipſo non ineſt, an ex alio forſan tanquam principio cauſaq; continget. Iam vero vel malum ex bono erit, vel ex malo bonum. Aut ſi hoc eſt impoſſibile, ex alio quodam principio cauſaq; erit bonum pariter atque malum. Nulla enim dualitas eſt principium, ſed vnitas ipſa eſt dualitatis omnis initium, tametſi abſurdum ẽ confiteri ex vno eodemq; duo quædã prorſus inter ſe contraria proficiſci, atque ita ipſum quoque principiũ non eſſe ſimplex penitusq; vnũ, ſed diuiſum atque biforme, contrariũq; ſibimet atque repugnans. ¶ Neque rurſum poſſibile eſt duo rerũ eſſe principia, & inuicẽ & in vniuerſo contraria atque repugnantia. Si enĩ id concedatur, nec deus ipſe à detrimento moleſtiaq; procul aberit, ſiquidẽ nõ deſit quod ipſum quoq; perturbet. Pręterea cũcta erũt inordinata, ſpq; pugnãtia, atqui bonũ ipſum amicitia quadã cũcta cõciliat: à ſanctiſq; theologis & pax, & pacis autor appellatur. Quãobrẽ bona oĩa ſibi inuicẽ amica ſunt & conſona ex vna vita videlicet pullulantia, ad vnũq; ordine certo diſpoſita bonũ: atque ſicut eodẽ quaſi generis cognomento, ita conditionis ſimilitudine & affectione quadã manſueta coniuncta. Quapropter malũ neque eſt in deo, neque diuini cõmertij quicquã habet. ¶ Sed nec ex deo malũ eſt. Aut enim concedendũ erit deũ non eſſe bonũ, aut ſi proculdubio bonus eſt, bene facit efficitq; bona: neque tantum ita vt aliquando tantum vt aliqua bona faciat, aliquando vero non agat, vel non oĩa: alioquin permutationem cõditiõe eiuſmodi pa

Malum impoſſibile eſt in bono.

Matt. 7.

Principia duo rerum eſſe impoſſibile.

Malũ nulli ex deo.

modi pa

modi pateretur,diuerſitatémq; in ſeipſo circa id quod auguſtiſſimum eſt,videlicet cauſam. Iã
A vero ſiquidem in deo bonum ipſa ſua ſubſtantia eſt ſi permutetur ex bono,deus aliquando q-
dem erit,aliquando vero non erit. Si autem participatione bonũ habeat,& habebit ab alio,& a-
lias id habebit,alias non habebit: Malum igitur nec eſt ex deo, nec in deo,neque ſimpliciter,
neque per tempus.

¶Angelos expertes omnis mali.

NEc in angelis etiam malum eſt. Si enim angelus ſpeciem boni præferẽs,diuinam ex-
primit bonitatem,exiſtens videlicet per participationem id ipſum ſecundo gradu, Angelica na-
quod ſecundum cauſam eſt in ſe primo illud quod exprimitur,certe imago dei eſt tura quæ.
angelus,& occulti luminis declaratio,ac ſpeculum purum,nitidiſſimum,incoinqui-
natum,immaculatum,incontaminatum,totam in ſe ſuſcipiẽs(ſi fas eſt dicere)pulchritudinem
ſpeciei ipſius,figuræq; diuinæ atque in ſeipſo ſyncere(quantum fieri poteſt) ſplendore, decla-
rans ſecretiſſimi illius ſilentij bonitatem. Itaq; nec angelis quidem ineſt malum,niſi forte quis
dixerit propterea malos eſſe quod puniant peccatores. Sed eadem ratione caſtigatores erran- Punire non
tium mali erunt. Similiter & ſacerdotes illi qui prophanos à diuinis myſterijs arcent. Sed pro malum, ſed
fecto non malum eſt meritis affici pœnis: imó fieri pœnis dignum. Neq; rurſum malum pro pœna fieri
merito à ſacris arceri,ſed contaminatum prophanumq; euadere: ideoq; nec aptum qui admit- dignum.
tatur ad pura.

¶Naturam dæmonum non eſſe malam.

NEq; rurſus dæmones ſunt natura mali,alioquin nec eſſent ex bono, nec eſſent pror-
ſus aliquid: Atqui nec ex bonis natura mutati ſunt in malos,neq; ſemp exiſtere ma-
li. Præterea vtrum ſibimet an alijs mali ſint. Si forte ſibipſis mali,ſeipſos perdent,ſin
autem alijs,quonam modo interimentes iudicantur mali,aut quid potiſſimum in-
B terimentes,eſſentiam ne vel potentiam,vel actionem? Siquidem eſſentiam, primo quidem nõ
præter naturam id efficient. Quæ enim per naturam incorruptibilia ſunt,nõ corrumpunt, ſed Incorrupti-
quæ corruptioni ſunt obnoxia. Deinde ne id quidem omnibus & omnino malum eſt. Iam ve- bilia non
ro neque quicquam eorum quæ ſunt perimitur quantum eſt eſſentia & natura,ſed ipſa congru- poſſe corrũ-
entiæ commenſurationisq; proportio,propter ordinis naturalis defectum,iam ita debilitatur pere.
vt eodem modo permanere non poſſit. Infirmitas vero non eſt integra. Si enim integra foret,
& corruptionem ipſam & ſubiectum eius é medio tolleret,eſſetq; corruptio huiuſmodi ſui quoq;
ipſius interitus. Quamobrem quicquid malum dici ſolet,non eſt omnino malum,ſed deficiẽs
bonum. Quod enĩ expers om̃ino boni fingitur,nec vſquam quidem aliquid erit. Eadẽ quoque
de potentiæ actionisq; corruptela ratio eſt. ¶Proinde quonam pacto dæmones cum à deo fa- Nullũ eſt ſe-
cti ſint,mali ſunt. Nempe bonum bona producit & ſtatuit. Verumtamen malos appellari dicet re omnino
aliquis,ſed non qua ratione ſunt aliquid,mali ſunt. Ex bono enĩ exiſtunt, bonamq; eſſentiam expers bo-
nacti ſunt: imó qua ratione non ſunt,quippe cum ad ſeruandum principium ſuum infirmi fue- ni.
rint,quemadmodum diuina teſtantur eloquia. Dic age in quonam dæmones deprauari dica- Iudæ. 4
mus,niſi in eo quod ab habitu actioneq; circa bona diuina vacant. Pręterea ſi natura mali ſunt
dæmones,ſemper fuere mali,tametſi malum eſt inſtabile. Non igitur ſi ſemper eodem modo
ſe habent,mali non ſunt: ſemper enĩ idem eſſe,boni proprium eſt,ſin autem non ſemper extite-
re mali,non ſunt ipſa natura praui,ſed indigentia quadam bonorum angelicorum. Neq; boni
C prorſus ſunt expertes,quatenus ſunt,viuunt,intelligunt,habentq; nonnullum deſiderij motũ.
Praui vero cenſentur,quoniam circa naturalem operationem ſunt inualidi. His itaq; malum Dæmones
eſt auerſio quædam,exceſſusq; & diſceſſus,ob quem bonis ſibi conuenientibus potiti non fue- cur dicãtur
rint,defectus,imbecillitas,infirmitasq; virtutis perfectionem ſuam conſeruaturæ,fugaq; & ca- mali.
ſus. ¶Quid præterea in dæmonibus malum eſt? Furor irrationalis,concupiſcẽtia demens,ima- Malum dæ-
ginatio præceps. Verum iſta quamquam dæmonibus inſunt,non tamen om̃ibus, nec omnino, monis quid.
neq; ipſa ſecundum ſe mala ſunt. Nam & in alijs animalibus non hæc quidẽ habere,ſed his ca-
rere pernities eſt animalium atq; malum. Horum vero habitus ſeruat eſſeq; efficit animalis na-
turam hæc habentem. Quamobrem dæmoniaca gens non qua ratiõe ſecundum naturam eſt,
ſed qua nõ eſt exiſtit mala. Neque bonum illis traditum totum eſt permutatum,ſed ipſi à toto
bono ſibi tradito exciderunt: Nec angelica munera his tribulata aliquando permutata, ſed in-
tegra ſunt,penituſq; cõſpicua,quamuis ipſi minime cernant: quippe cum vires eas quibus bo-
na videri poſſent,iam occluſerint. Quapropter hoc ipſo quod ſunt, ex bono ſunt atq; boni,&
pulchrum bonumq; deſiderãt,dum videlicet eſſe,viuere,intelligere,quæ quidẽ exiſtentia ſunt
deſiderant,ſed priuatione quadam & fuga,caſuq; à cõuenietibus ſibi bonis mali cognominan-

tur,ſuntq; mali qua parte pulchri non ſunt,& quod minime eſt appetentes malum appetant.

¶ Malas non eſſe animas.

Animæ quô dicâtur malæ.

AT animas quiſpiam dixerit eſſe malas. Si igitur quia coniunguntur malis, quodam prouidentiæ conſeruationisq; officio,has aliquis ſuſpicetur malas. Obijciendum eſt hoc vtique non eſſe malum ſed bonum,atque ex ipſo bono prouenlens:quod quidẽ vel quod alioquin malum eſt,reddit bonum. Sin autem animas quoquomodo deprauari dicamus in quo nam deprauantur. Niſi in quodam affectionum actionumq; bonarum defectu,& quoniam aberrantes aberrantes à fine ob infirmitatem propriam dilabuntur. Iam vero circunfuſum quoque nobis aerẽ obtenebrari dicimus,defectu videlicet & abſentia luminis. Ipſum vero lumen ſemper eſt lumen,quod etiam illuminat tenebras:quamobrẽ nec in dæmonibus, nec in nobis ita malum eſt quaſi exiſtens aliquid,ſed tanquam defectus aliquis,per quem propriorum bonorum conſummatione caremus. D

¶ Brutis animantibus non ineſſe malum,vt quid naturale.

Leôis natura quid. Canis natura quid.

NEque rurſus in animalibus brutis eſt malum. Si enim iram concupiſcentiamq; ſuſtuleris,& cætera quæ in eis,& ſi mala dicuntur,non ſunt tamen ſimpliciter ſuapte natura mala. Leo quidem fortitudine ſuperbiaq; amiſſa,leo eſſe deſinet. Canis quoq; blandus effectus omnibus,non erit canis. Cuſtodire enim latratu ſua canis eſt proprium:atque domeſticos quidem admittere, alienos vero propellere. Quamobrem conſeruare naturam non eſt malum,imó vero malum eſt naturæ corruptio,debilitasq;, & naturalium qualitatum,& actionum,viriumq; defectus. Proinde quæcunque generantur per quedam temporis interualla perficiuntur,ne imperfectum quidem præter omnem naturam eſt omnino. E

¶ Malum non eſſe in tota rerum natura.

Vitium vel malũ naturæ quid.

NEq; rurſus eſt in tota natura malum. Si enim naturales rationes omnes ab vniuerſali natura ducuntur,nihil eſt illi contrarium. Singulari vero naturæ,aliud quidem ſecundum naturam erit,aliud vero contra. Alijs nanque naturis præter naturam aliud accidit:quodve huic naturę conſentaneum eſt,illi accidit alienum. Vicium vero naturæ dicitur quod incidit præter naturam,priuatio videlicet naturaliũ. Itaq; non eſt ipſa natura mala. Id autem dicitur ipſi naturæ malum,quod propria ſibi officia explere non poſſit.

Malum nequaquam ineſſe corporibus.

Accidentia corpori an mala. Corporis malũ quod.

PRoinde in corporibus nec malum aliquid eſt. Deformitas enim atque morbus defectus quidam eſt ſpeciei,ordinisq; priuatio. Id autem non omnino malum eſt,ſed minus bonum,alioquin ſi pulchritudinis ſpecieiq; & ordinis integra ſolutio fiat, ipſum quoque corpus abibit. ¶ Præterea neque corpus eſſe vitiorum cauſa animo contingentium,inde patet quod etiam abſq; corpore prauitas poſſit oriri quemadmodum in dæmonibus. Hoc enim eſt mentibus & animabus corporibusq; malum,infirmitas videlicet ad bonum proprium conſequendum impos atque caſus.

¶ Materia inquantum materia non eſt malum. F

SEd neque verum eſt vulgatiſſimum illud,malũ videlicet in materia eſſe,qua ratiõe materia. Hæc enim ornatus & pulchritudinis, ſpecieiq; fit particeps. Si autem ſeorſum ab his materia ſuapte natura qualitatem,ſpeciemq; nullam habet,quonam modo materia facit quicquam,quæ nec idipſum in ſe habet,vt pati poſſit? Præterea quonam pacto materia malum eſt? Si enim nec vſquam,nec vllo modo eſt,neque bonum eſt,neque malum. Sin autẽ quomodolibet eſt:quæ vero ſunt oĩa,ſunt ex bono ipſa quoque exiſtet ex bono. Atque ita vel ipſum bonum effector eſt mali,aut malum,quatenus fit ex bono, bonum erit, vel forte malum effector erit boni,vel bonum quatenus eſt ex malo euadet malũ:aut duo rurſum erunt principia,atque hæc ex alio rurſus vno quodam principio dependentia. Iam vero ſi materiam ad conſummationem vniuerſi fuiſſe neceſſariam confitentur,quo nãq; modo erit materia malũ? Aliud nanque malũ eſt,aliud neceſſarium. Quo autẽ pacto bonus ipſe deus ex malo ad generationem vlla perducit? aut quomodo malũ eſt,quod deſiderat bonũ? Nẽpe malũ boni naturã fugit. Deniq; ſi materia naturaliter mala eſt,quõ naturã generit atque nutrit? Malũ enĩ qua ratiõe malũ eſt,nihil generat aut nutrit,aut oĩno quicquã facit aut ſeruat. ¶ Si vero dixerint materiã quidẽ ipſam in animabus prauitatẽ nullã facere,ſed eas trahere,quonã modo id verũ erit,cũ aĩæ multæ aciẽ ſuã ad bonũ dirigant? Atqui quonã pacto id fieri potuiſſet,ſi eas ad malũ materia prorſus attraheret? Quamobrem malum in animabus ex materia non contingit, ſed ex inordinato quodam & aberrante motu. Si autem & hoc affirment oĩno materiam ſequi, atque eſt materia inſtabilis neceſſaria rebus in ſeipſis conſiſtere non valentibus, quonã pacto malũ

Aliud eſt malũ, aliud neceſſarium.

Materiam nõ efficere malũ animæ.

A malum eſt neceſſarium, aut quomodo quod eſt neceſſariũ eſt & malũ? ¶ Sed neque hoc quod dicimus priuatio, per vim propriam aduerſatur bono. Vniuerſalis nanque priuatio vim prorſus nullam habet. Particularis vero non quatenus priuatio eſt, ſed qua ratione nõ eſt priuatio vniuerſam vim aliquam habet. Quatenus enim particularis eſt defectus boni, nondum prorſus eſt malum. Quæ ſi non ſit vltra particularis, ſimul & ipſa mali natura diſceſſit. *Priuatio duplex.*

¶ Bono eſſe vnam cauſam, malo defectus multos.

CAEterum vt ſummatim dicam, bonum ex vna totaq; cauſa proficiſcitur. Malum autem ex multis particularibusq; defectibus accidit.

¶ Deum ſub ratione boni cognoſcere mala. A

COgnouit præterea deus malum ſub ratione boni, ac penes ipſum malorum cauſæ ſunt beneficæ vires.

¶ Malum non eſſe æternum.

SI vero malum ſempiternum eſt, & fabricat, poteſtq; aliquid, ipſumq; exiſtit aliquid atque efficit, vnde nam ſibi iſta? an ex ipſo bono, an forte bono hæc inſunt ex malo, an potius ex alia cauſa ſunt ambobus?

¶ Malum nullum habere cauſam vel rationem alicubi definitam.

OMne quod ſecundum naturam exiſtit, ex definita quadam cauſa naſcitur. At ſi malum nullam habet cauſam definitam, nimirum ſecundum naturam non exiſtit. Neque enim eſt in natura, quod præter naturam eſt. Neque in arte ratio illius quod accidit præter artem.

¶ Naturam animæ nequaquam eſſe cauſam mali.

B AN igitur anima cauſa eſt malorum, quemadmodum ignis calefaciendi principium, & omnia quibus appropinquauerit, implet magnitudine, an potius bona quidem eſt animæ natura? Actionibus vero nunc quidem ita ſe habet, nunc vero non ita. Quod ſi per naturam mala eſt anima, eſſentiaq; illius mala eſt, vnde natura habet eſſentiam? Nunquid ex bona cauſa omnium conditrice? Verum ſi ex illa, quonam modo per eſſentiã mala eſt? Huius enĩ oẽs genituræ ſunt bonæ. Sin autem per actiones eſt anima praua, nec hoc quidem eſt immutabile? alioquin vnde nam virtutes animæ prouenirent, niſi & ipſa boni ſpeciem acciperet? Reliquum eſt igitur, malum eſſe debilitatem quandam, defectionemq; à bono. *An anima p actus ſit mala.*

¶ Bonorum cauſa vna, malorum multæ.

BOnorum cauſa vna eſt. Si bono malum eſt contrarium, mali cauſæ multæ ſunt, non tamen mala faciunt rationes atque vires vllæ, ſed impotentia & infirmitas, atque incongrua quædam permixtio diſſimilium. Mala nec immobilia ſunt, neque ſemper eodem modo ſe habent, ſed infinita & indeterminata, & in alijs ſemper peruagantia atque his inſuper infinitis. *Malũ ſpe inſtabile.*

¶ Malo non eſſe proprium principium nec finem.

C MAlorum omnium principium atque finis eſt bonum. Boni nanque gratia omnia tum bona tum contraria fiunt. Nam & mala facimus, appetentes bonum. Nullus enim malum ſpectans, quæ facit aggreditur, quapropter neq; ſubſtãtiam malum habet, ſed præter ſubſtantiam exiſtens, ſubſtantia nititur aliena, vtpote quod non ſui quidem, ſed boni duntaxat gratia perpetratur. *Oĩa fiũt boni gratia*

¶ Malum eſt per accidens.

MAlum eſſe dicendũ ẽ per accidens, atque propter aliud, nec ex principio proprio. Itaque cum agitur forte rectum quidem eſſe videtur, quoniam boni gratia geritur, re autem vera non eſt rectum, quia quod bonum non eſt, opinamur bonum. ¶ Demonſtratum eſt quando malum agitur, aliud quidem eſſe quod optatur, aliud vero quod agitur. Nonne igitur malum eſt præter viam, præter intentionem, præter naturã, præter cauſam, præter principium, præter finem, extra terminum, extra voluntatem, extra ſubſtantiam? Itaq; malum eſt priuatio, defectus, infirmitas, incõcinnitas, error. Scopo, id eſt, ſigno, pulchritudine, vita, intellectu, ratione, perfectione, fundamentum, cauſa, deſtitutum, interminatũ, ſterile, iners, imbecillum, confuſum, diſſimile, infinitum, tenebroſum, eſſentia carens, ipſumq; nullo modo ac nuſquam, & nil exiſtens. *Malũ fieri p̃ter intẽtionẽ.* *Malum qd.*

¶ Malum nil poſſe per ſe.

QVonam pacto malum omnino quicquam valet, ſolet videlicet permixtione boni. Quod enim omnino bono vacuum eſt, neque eſt aliquid, neque poteſt quicquam. Etenim ſi bonum eſt & exiſtens, & appetendum, & validum atque efficax? quonam modo boni contrarium aliquid poterit, quippe cum eſſentia, voluntate, potentia, actione ſit captum.

D

¶Dæmonis malum quod.

Malum animæ & corporis quod

NOn omnibus omnino eadem, vt ſecundum idem mala ſunt. Dæmoni quidem malum eſt quod intellectus eius amiſit ipſam boni formam. Animæ quod ratione deficit. Corpore quod à natura deſciuit.

¶Bonum omnibus prouidere, maliſq; bene vti.

Malum in quantũ malũ nihil eſſe

QVonam modo (cum ſit prouidentia) omnino mala ſunt? Malum quidem, qua ratione malum, nec exiſtens aliquid eſt, nec in exiſtentibus aliquid, nec quicquam extra prouidentiam eſt in rebus. Neque enim eſt malum exiſtens aliquid, permixtionem boni non habens. Iamvero ſi nihil in rebus boni participatione caret, malum vero eſt defectio quædã à bono, reſq; nulla boni prorſus eſt expers, prouidentia diuina cuncta comprehendit: nihilq; prouidentiæ gubernatione deſeritur. Sed his quoque qui mali fiunt prouidentia bene vtitur, ad aliquam videlicet vel ipſorum, vel aliorum, ſiue priuatam ſiue cõmunem vtilitatem. Vnicuique vero proprie prouidet, quapropter vanum multorum ſermonẽ nequaquam admittimus, qui aſſerunt diuinam prouidentiam oportere nos ad virtutem vel inuitos impellere. Non enim prouidentiæ eſt naturam peruertere. Imo vero qua ratione eſt pro-

Prouidẽtiã oia cõſeruare.

uidentia, eſt vniuſcuiuſq; naturæ ſeruatrix. Quapropter his quæ per ſe mouentur tanquam libero motu mobilibus prouidet, totiſq; & ſingulis, quemadmodum illis atque his proprie cõuenit, q̃tenus eoꝝ natura q̃b⁹ puidet capere poteſt totius vniuerſaliſq; puidẽtiæ bñfica munere prouidẽter, pro modo ſuo vnicuiq; diſtributa.

¶Malum non eſſe aliquid.

E

MAlũ igit nec ẽ aliqd exiſtẽs, nec ẽ in reb⁹ exiſtẽtibus aliqd. Malũ eñ nuſq̃ exiſtit, q̃ rõne malũ. Atq; & fieri malũ nõ ẽ potẽtiæ, ſed impotẽtiæ poti⁹. Nẽpe dæmonib⁹ hoc ipm q̃d ſunt, & ex bono ẽ, atq; bonũ. Malũ vero his ẽ q̄ à bonis pprijs ſint plapſi, atq; circa idẽtitatẽ habitũq; fuerint pmutati, pfectionẽq; angelicã ſibi cõueniẽtẽ ob infirmitatẽ ppriã nõ impleuerint. Appetũt illi qdẽ bonũ, dũ eẽ, viuere, intelligere diligũt. Rurſumq; nõ appetũt bonũ, dũ q̃d nõ ẽ deſiderãt. Neq; eſt iſtud appetere, ſed ab appetitione vera potius aberrare.

¶Malum eſſe in cognitione non cognoſcere bonum, quod cognoſci poteſt & debet.

Timot. Iacob 4. Luc. 15.

EOS aũt in cognitiõe delinquẽtes ſacra vocãt eloqa, q̃ circa boni notionẽ haut latẽtẽ, vel circa effectionẽ ſe debilit habẽt. Et q voluntatẽ qdẽ nouerũt, neq; tñ faciũt. Qui audierũt qdẽ, infirmi vero ſunt circa fidẽ, aut opationẽ boni. Iã vero nolũt qdã intelligere, vt bñ faciãt, ppter quãdã puerſionẽ, q̃d ſæpe iã diximus, infirmitas, & imbecillitas, & defect⁹, vel ſimplicit cognitionis, vel cognitiõis coiter notæ, vel fidei aut appetitiõis, aut actiõis boni.

Peccatũ ex infirmitate nõ eſt prorſus excuſabile. Iaco. c. Liber de iuſto diuino iudicio. B partis. Boni poſmt munera.

¶Dixerit vero qſpiã infirmitatẽ ſuppliciũ nõ mereri, ſed veniã. Si igit nõ licuiſſet poſſe, recte forſan eẽt obiectũ. Sin aũt, ex ipſo bono vires ſuppeditãt. Q̃d (vt ſacra eloqa docẽt) oĩbus ſimplicit cõueniẽtia tribuit, nõ ẽ ignoſcẽdũ, ſi qs p ignauiã ab ipſo bonoꝝ pprioꝝ habitu diuinit⁹ pcedẽte aberrauerit, diuerteritq;, & effugerit, atq; ceciderit. Veꝝ hæc in libris de iuſto diuinoq; iuditio ſatis à nobis p viribus ſunt expoſita. In q̃ qdẽ ſacra diſputatiõe diuinoꝝ elogorũ veritas ſermones ſophiſticos

F

inique mẽdacit q; cõtra deũ loquẽtes, tãq̃ delirãtes cõfutauit & repulit. ¶Nũc aũt ſatis à nobis p virib⁹ celebratũ ẽ ipm bonũ, vt reuera admirãdũ, vt principiũ oĩm atq; finis, vt reꝝ oĩm cõphẽſio, vt ſpeciẽ nõ exiſtẽtib⁹ afferẽs, vt bonoꝝ oĩm cauſa, vt mali nulli⁹ cauſa, vt puidẽtia & bonitas vniuerſa: & quæ ſunt & quæ nõ ſunt oĩa ſupeminẽs. Mala q̃q; & ſupſius priuatione quadã afficiẽs bonitate. Oĩb⁹ deſiderãdũ & amãdũ ad ſufficiẽtiã diligẽdũ, & reliq̃ quæ in ſuperioribus veraꝝ (vt arbitror) rõ demõſtrauit. Appellatiões boni, entis, vitæ, ſapiẽ, nõ ſignificãt ipſam proprie in deo naturã, ſed munera quædam eiuſmodi rebus diuinitus diſtributa.

PARAPHRASIS HVIVS CAPITIS IIII.

IN hoc cap. principalẽ materiã libri tractare incipit, iuxta q̃d in titulo ipſi⁹ p̃ſnotaſ cui⁹ cõtinẽtiã hoc tenore decreui cõphẽdẽdã. Tractemus deinceps de hoc noĩe bonus, q̃d deitati videſ in ſcripturis excellẽt attribui & eã à cũctis diſtinguere ita vt ipſa diuina eẽntia bonitas dicaſ, eo q̄ deitas ſubſtãtialiter bona ſit, & bonitatẽ ſuã ad reꝝ vniuerſitatẽ extẽdit. Cui⁹ rei q̃lecũq; iudiciũ in ſole corporeo oſtenditur, qui non præmiſſa deliberatione vel electione, ſed ex principali naturæ ſuę proprietate per ſeipſum quantum in ſe eſt circũquaque cuncta illuminat luminis ſui capacia, & ſibi expoſita: & hoc ſecundum ſingulorum illuminandorum proportionem. Sic diuina bonitas incomparabiliter ſuper ſolem non minus q̃ ſuper obſcuram imaginem ex proprietate naturæ ſuæ per ipſam eſſentiam ſuam omnibus creaturis proportionaliter immittit radios ſuæ vniuerſalis bonitatis per quos ſubſiſtunt omnes intelligibiles ſubſtantiæ & earum virtutes & operationes, & ipſæ intelligibiles ſubſtantiæ per iſtos radios ſunt, & viuunt ſine defectu vitæ vel minoratione alicuius corruptionis,

&ſine

A & ſine morte & pure, & immaterialiter ſunt ſine generabilitate & corruptibilitate, & ſu-
perant omnem inſtabilem & fluxam ruariationem, & ſicut incorporales & immateria-
les intelliguntur, & ſicut mentes & puræ intelligentiæ ſupermundane intelligunt, & ex-
emplaribus rationibus exiſtentium per ſpeciem verbi æterni illuminantur. & rurſus
ipſarum rationum cognitiones ad imagines naturales propriaꝝ mentium intellectualiter co-
gnitiuas deferunt, per quas imagines veritates verbi repręſentantur, ſcdm ꝙ quęlibet mens ad
imaginem ipſius verbi creata eſt, & ex bonitate habent firmam in deo manſionem & funda-
tam collocationem & continentiam & cuſtodiam & internam bonorum refectionem, &
ipſam bonitatem deſiderantes habent ex ea eſſe, & bene eſſe, & ipſi quantum poſſunt ſe con-
formantes ab ea informantur, & perceptam ab ea conformitatem & dona ab ea ſibi diſtribu-
ta inferioribus ſuis communicant ſecundum legem diuinam, & ex ea ordines angelici habēt
vt ſibijnuicem vniantur & ab inuicem capiantur & inconfuſe diſcernantur. Inferiores virtutes
inde hn̄t ſui ſurſum actiuas ad ſuperiores, & ſuperiores ad prouidentias inferioꝝ, & quælibet
propriæ virtutis cuſtodiam, & circa ſeinuicē intranſmutabilem conuolutionē, & circa deſide-
rium veri boni immutabilem identitatē & ſummum exceſſum, & quęcunqꝫ alia de angelis tra-
ctauimus in angelica hierarchia, & quæcunqꝫ ſunt angelicoꝝ ordinum purgationes, illumina-
tiones, perfectiones ſunt ex fontana dei bonitate, ex qua ipſi hn̄t vt boniformes ſint & occultā
dei bonitatem in ſe manifeſtent, & diuinum ſilentiū enuncient, & ſicut clara luminaria ſecreta
dei occulta interpretēntur, ſed & ex ipſa bonitate animæ ſanctæ hn̄t, & quod mentes ſint, & q̊d
intellectuales, & q̊d immortales, & q̊d omnino ſint & poſſint, & q̊d extendantur ad angelos, &
B q̊d ꝑ ipſos ad ſummū bonum agantur ſurſum, & q̊d illuminationibus inde emanantibus pro-
portionaliter participent, & diuinæ bonitati conformenť, & q̄cunqꝫ alia tractauimus de aiabꝰ
in lib. Aia. Sed & oïa aïalia irrationalia ſiue aerea, ſiue terreſtria, ſiue aquatica, ſiue pluribꝰ iſto-
rum vtentia, & eoꝝ aiæ propter verum bonum aïata ſunt & viuunt. Sed & plantæ iñ hn̄t vitā
vegetabilem, & inaïata inde hn̄t vt ſint q̊d ſunt. Cū aūt bonitas ſit ſuper oïa exiſtentia, q̄uo er-
go eſt & carens forma formatꝰ q̄uo, exceſſus ſubſtantiæ in ipſa ſola eſt non exiſtens: & excedēs
vita in ipſa eſt non viuens: & excellens ſapïa ipſa eſt ſine mente. Et ita de qbuſcunqꝫ exceſſibus
formationū nō hn̄tium formas, nec tm̄ exiſtētia diuina bonitate participāt, ſed & q̊d nondū eſt
tendēdo in eſſe q̄dāmodo, & vt ita dicā, appetit bonū q̊d eſt ſupſubſtantiale ꝑ ablationē ab oï-
bus. Vel ſic: Q̊d oïno nō eſt, ſcꝫ ente ſuperius, deo inferius, q̄dāmō appetit eſſe in bono, inq̄tum
ipm̄ bonū ſupſubſtantiale eſt, & ab oï ente remouetť. Vel ſicut motus extremę ſphęrę, q partim
eſt, partim nō eſt, ita ꝙ q̄ſi medius eſt inter ens & nō ens, & cōtinuo motu nos ꝑtercurrēdo aſſi-
due effugit, dum inſtantia ſimul incipiūt & deſinunt. Et hoc mediū bonū appetit, & bonū ē cā
ipſius cœli, ſcꝫ ſummę ſphęrę, q̄ vbiqꝫ à ſe incipiens, vbiqꝫ in ſe terminať, & neqꝫ augmentū ſu-
ſcipit, neqꝫ diminutionē, & habet ſubſtantiā inuarialilem, & bonū eſt cā motuū, maxime volu-
C tiōis cœli ſine ſono & ordinationū ſtellaꝝ, & pulchritudinū, & luminū & collocationū ipſarū
ſtellaꝝ, & tranſituū q̄rundā aſtroꝝ multi motus, vt planetarū erraticorū & reſtitutionis circu- Gene. i.
laris à puncto ad idē punctū duoꝝ luminariū, quæ ſpecialr̄ ſcriptura magna vocat, ſcꝫ ſolis &
lunæ, q̄rū motibus menſuranť à nobis dies & noctes & menſes & anni, & circulares motiones
tp̄is & eorū quę ſunt in tp̄e diſcernunť, numeranť, ordinanť & continenť. Sed & ſolaris radius
ſcdm naturā ſuam ex bono eſt & eſt imago bonitatis. Vñ bonū laudať noïe luminis, ſicut ꝟitas
in ſua imagine declarata. Sicut enim diuina bonitas oïbus ſupeminens ꝑtranſit à ſummis ſub-
ſtantijs vſqꝫ ad vltimas, & adhuc ſuper oēs eſt ſuperioribus non ꝑtingentibus ad ipſius exceſ-
ſum, & inferioribus nō tranſeuntibus ipſius ambitum, ſed & illuminat oïa luminis capacia, &
creat, & viuificat, & continet, & menſurā dat rebus q̄titate continua ſucceſſiua, & q̄titate diſcre-
ta, & ordinat res & circūdat, & cā initialis eſt oïm & finalis: ita & magnus iſte ſol euidens diui-
næ bonitatis imago ſcdm potentialitatē creaturæ corporeæ eminentius multis alijs totus ſplē-
dens & ſuperlucēs, & oïa capacia luminis illuminat, q̄tum in ſe eſt, & ſuperextendit lumen ad
oēm mundū ſenſibilem ſurſum & deorſum, & ſi aliq̄d ſplendoribus eius nō participat, hoc nō
eſt ex defectu ſuæ illuminatiuæ virtutis, ſed qa radio non præſentanť, vel quia non eſt capax il-
luminationis. Et talia multa tranſiens radius ſolis remotiora illuminat, & nihil eſt viſibiliū,
ad quod non pertingat, q̄tum eſt in efficacia ſui ſplendoris, ſed & generationē corporum viſi-
bilium operatur, & ad vitam ea mouet vegetabilem, & operatur eorum nutrimentum & aug-
mentum & conſummationem, & mundat & renouat & menſurat ſol motu ſuo tam conti-
nue, quàm diſcrete, horas, dies, & lumen totius noſtri temporis. Ipſe enim ſol formatus Gene. i.
eſt quarta die, & de illa luce adhuc imperfecta, quæ ſecundum MOSEN diſtinxit

 primum

primum triduum in initio mundi. Et ſicut diuina bonitas eſt principaliter congregatrix diſp- D
ſorum, omnia ad ſe conuertens, vt principaliter vnifica, & omnia ipſam vt principium, & con-
1.Corinth.8 tinentiam, & finem appetunt: & bonum eſt, vt dicit ſcriptura, ex quo omnia ſubſiſtunt, & ſunt
ex eo tanq̃ ex cauſa perfectiſſima adducta ad eſſe, & q̃dlibet ad ſuum eſſe, & in quo omnia con
ſiſtunt, ſicut in omnipotenti plantatione cuſtodita & contenta, ad quod omnia perficienda
conuertuntur ſingula ſicut ad proprium finem, & quod omnia deſiderant, intellectualia quidẽ
& rationalia cognitiue & irrationalia ſenſitiue plantæ motu vitalis appetitus, inanimata apti-
tudine eſſendi. Ita ſecundum imaginariã imitationem lumen ſolis congregat, & ad ſe cõuertit
Theleos omnia videntia & quæ mouentur, illuminantur, vel calefiũt, & quę omnino à fulgoribus eius
cõtinentur, propter quod * helios appellatur, quoniam omnia indeſtructibilia facit, & cõgre-
gat diſperſa, & omnia ſenſibilia ipſum deſiderãt tanq̃ appetentia, aut videri, aut moueri, aut ca-
leſieri, & omnino contineri à lumine. Nec hoc dico ſecundum errorem antiquæ idololatriæ,
Roman.1. quaſi ſol ſit deus & creator huius vniuerſitatis, & procuret mundum, ſed q iuxta Apl'm. inuiſi
bilia dei à creatura mundi per ea quę facta ſunt, intellecta conſpiciuntur, ſempiterna quoq; vir
tus eius & diuinitas. Sed hæc in ſymbolica theologia tractauimus. Nunc autem tractandum
eſt, quomodo bonitas diuina dicatur lumen intelligibile, q̃d vtiq; ideo fit, quia implet omnẽ
ſupercœleſtem mentem intelligibili lumine, & omnẽ ignorantiam erroneã expellit ab oĩbus
Hagigraf animabus, quibus † iungitur, & omnibus illis ſanctũ lumen tradit, & intellectuales eoꝝ oculos
mũdat à circũpoſita ipſis quaſi fece, quã ex ignorantia cõtraxerũt, & mouet & aperit ipſos ocu- E
los multa tenebraꝝ caligine prius cõcluſos, & primo eis tradit claritatẽ ſuæ infirmitati com-
menſuratam: poſt illis lumen guſtantibus & magis deſiderantibus magis ſe infundit & abun-
Philip.3. danter ſuperfulget, q̃m dilexerunt multum, & ſemper extendit ipſas aĩas ad anteriora, ſcd'm va
letudinem ipſaꝝ ad reſpectũ diuini radij. Bonitas ergo diuina dicit̃ lumen intelligibile, q̃d eſt
Iohan.1. ſuper omne lumen, tanq̃ radius fontanus & effuſio luminis ſupereffluẽs, illuminans oẽm ſup-
mundanam mentẽ ex propria plenitudine, & renouans oẽs intellectuales virtutes eaꝝ, & oẽs
incorporaliter excedens, eo q oĩbus ſuperextenditur, & oĩa cõprehendens ſuperincumbendo,
& gñaliter in ſeipſo coaſſumens & ſuperhabens & præhabens omnem donationẽ illuminati-
uæ virtutis, tanq̃ principaliter lucens, & oĩbus ſuperlucens intellectualia & rationalia, ſc; ange
pſalmo. 18 los & homines, & ſuperfuſo radio cõgregans, ſcd'm illud: Ortus eſt ſol & congregati ſunt. Et
facit ea indeſtructibilia oĩa per naturã, q̃dã per gloriã impaſſibilia. Sicut eñ ignorantia eſt diui
ſiua ab inuicẽ eoꝝ q ducti ſunt in errorem, vt patet in hęreſum multitudine, ita præſentia lumi
nis intelligibilis eſt coadunatiua & illuminatiua eoꝝ q illuminant̃, & etiã eorundẽ perfectiua
& cõuerſiua à multis opinionibus ad vere exiſtens, & varias viſiones vel potius phantaſias cõ-
gregans ad vnam & veram & mundam & vniformem cognitiõem, & implet ſpeculatores ſu-
os vnitiuo lumine. Præterea hæc diuina bonitas laudatur in ſacra ſcriptura, ſicut pulchrum & F
ſicut pulchritudo, quæ effectiua eſt pulchri, & ſicut dilectio, & ſicut diligibile paſſiue, & alijs va
rijs vocabulis exprimentibus dona pulchrificę & gratificantis pulchritudinis. Pulchrum aũt
& pulchritudo non ſunt inter ſe differentia, ſicut cauſa & effectus, ſicut prius & poſterius, in dei
tate, quæ eſt cauſa comprehendens in ſumma ſua cauſali ſimplicitate omnia. Hanc enim diui-
ſionem pulchritudinis & pulchri facimus in creaturis, ſecundum participationes & participã
tia, dicentes eſſe pulchrum quod participat pulchritudine, pulchritudinẽ autem participatiõe
cauſæ pulchrificantis omnia pulchra. Loquentes vero de ſummo bono, aliter vtimur, dicen-
tes q ſuperſubſtantiale pulchrum dicitur pulchritudo, eo q ipſum pulchrificat omnia exiſtẽ-
tia ſecundum propriam ipſoꝝ proportionem, & cauſat vniuerſalem omnium harmoniam &
claritatem, & iuxta ſignificationem ſolaris luminis cum fulgore immittit vniuerſitati rerum
pulchrificas diſtributiones ſui fontani radij, & quaſi omnia ad ſeipſam vocat & calos, id eſt, pul
chritudo dicitur ſicut omnia in omnibus ad idem congregans. Pulchrum autem dicitur deus
ſicut pulcherrimum & ſuperpulchrum, & ſemper exiſtens ſecundũ eadem, & ſimul pulchrum,
& neq; factũ, neq; deſtructum, neq; auctum, neq; minoratũ, neq; vno reſpectu pulchrum, alio
reſpectu turpe, neq; hic pulchrũ, & illic nõ, neq; qbuſdã pulchrũ, & qbuſdam nõ pulchrũ: ſed
ſicut ip̃m ſcd'm ſeip̃m cũ ſeipſo ſemper exiſtẽs vniforme pulchrũ, & ſicut p̃habẽs in ſemetipſo
excedẽter fontanũ pulchritudinẽ oĩs pulchri. Oĩs eñ pulchritudo & oĩe pulchrum vniformi
ter & cauſaliter p̃exiſtunt in ſimplici & ſupernaturali natura oĩm pulchroꝝ, & ex ipſa p̃exiſtẽ-
te pulchra oĩa exiſtentia hñt eſſe pulchrũ, ſingula ſcd'm proportionem ſuam, & propter pul-
chrum ſunt omnium concordiæ & amicitię & communiones & pulchro omnia vniuntur, &

pulchrũ

pulchrum eſt principium oīm,ſicut effectiuū oīm, & mouens,& omnia continens amore pro
A priæ pulchritudinis,& ipſum eſt finis omniū ſicut cauſa finalis. Omnia enim fiunt cauſa pul-
chri,& pulchrū eſt cauſa exēplaris oīm in ϋbo, quia ſcdm ipſum oīa determinant. Vn̄ colligit
ꝙ idē eſt pulchrū ꝙd bonū, qa oīa ſcdm oēm cauſam deſiderāt pulchrū & bonū,& nō eſt ali ꝗd
exiſtentiū,ꝙd non participet pulchro & bono. Quando em̄ laudatur deus vt ſuperſubſtantia-
liter pulchrum & bonum, per omnium exiſtentium ablationem, tunc ipſum non exiſtens in
pulchro comprehenditur. Et hoc vnum bonum & pulchrū ſingulariter eſt cauſa omniū pul-
chrorum & bonorum. Et ex hac cauſa ſunt omnes exiſtentium ſubſtantiales eſſentiæ & vnitio
nes & diſcretiones & identitates & alteritates tam ſubſtantiales q̄ accidentales, & ſimilitudi-
nes & communiones omniū,etiam contrariorum ſibi. Nam etiam contraria ſunt ſub eodem
genere,& incommixtiones vnitorum,vt oſtenſum eſt ſupra:& prouidentiæ ſuperioꝝ ad infe
riores & alternę habitudines coordinatoꝝ in eadem hierarchia, vel ordine,vel gradu,& infe-
riorum conuerſiones ad ſuperiores ſuos & intranſmutabiles manſiones tam ſuperiorum q̄ in
feriorum conſeruatiue in ſemetipſis,& communiones,& coaptationes ſinguloꝝ ad ſingula iu
xta vniuſcuiuſqꝫ proprietatē & proportionem,& inconfuſæ amicitiæ ad inuicem,& omnino
harmoniæ vniuerſitatis rerum & indiſſolubiles concretiones ipſius vniuerſitatis & indeficiē-
tes rerum continentiæ & ſucceſſiones creaturaꝝ,omnes ſtationes, omnes motus mentium &
animarum & corporum. Ille enim qui eſt ſuper ſtationem & motum,collocans vnumquod-
que in his quæ ſibi competunt † rationabiliter. Ipſe enim inquam eſt cauſaliter ſtatio omniū
ſtantium,& mouens omnes motus ad deum. Dicuntur autē mentes angelicæ moueri circula- tribualiter
riter ſurſum extente,inquantū vniuntur illuminationibus pulchri & boni,quę ſunt ſine princi
pio & fine,iuxta quod in circulo non inuenitur principium aut finis. Ipſæ autē dicuntur moue
B ri recte,inquantū ſuperiores procedunt ad inferioꝝ prouidentiam,cūctos rect ficantes,& per
medios ad infimos recte tranſeuntes. Oblique aūt dicuntur moueri,id eſt neqꝫ circulariter,ne-
que recte,quando inferioribus (vt dictū eſt) prouidentes nihilominus inegreſſibiliter à ſe ma-
nent vniformiter & indeficienter laudantes intra ſe pulchrum & bonū,cauſam ſuę incōmuta
bilitatis. In anima autem motus circularis dicitur, quando ipſa inueſtigando, quaſi egrediens
ad ſe intellectualiter, quaſi ad punctum de quo exijt, circulariter reflectitur, à multitudinis
deuio reuocata,& primo ad ſeipſam coadunata & vniformis facta, & vnitis virtutibus vnita
manuducitur ad pulchrū & bonum, quod eſt ſuper omnia exiſtentia, & quod vere eſt vnū &
idem,ſine principio ſine fine,vt eſt circulus. Oblique aūt dicuntur moueri aīę,quando nō ſim-
plici & intellectuali extenſione in diuina,ſed ſcdm conditionē mortaliū rationali & ſymboli-
ca inueſtigatione creaturarum manuducuntur ad illuminationes diuinæ cognitionis. Recte
autem moueri dicuntur, quando ad exteriora progredientes non inde in ſeipſas reflectuntur
quod eſſet motus circularis, ſed ex illis tanq̄ ſymbolis multiplicibus ad ſimplices & vnitas ſur
ſum aguntur contemplationes. Pulchrū igitur & bonū,quod eſt ſuper omnem ſtationē & mo
tum,cauſa eſt & continens & finis iſtarum motionum in mentibus & animabus, & triplicis
motus reꝝ ſenſibilium,ſcilicet recti,circularis & obliqui. In hac viſibilium vniuerſitate,& mul
to familiarius,& quaſi directius eſt cauſa manſionū & ſtationū & collocationū omium dicto
rum,& propter pulchrum & bonū,& ex illo & in illo & ad illud,& eius gratia eſt omnis ſtatio
& om̄is motus:ex ipſo em̄ & per ipſum eſt omnis ſubſtantia & vita & mentis & animæ, & oīs
C naturæ paruitates,æqualitates,magnitudines,menſuræ omnes, & exiſtentiū proportiones,&
harmonię in ſitu congruo & vniuerſitatis † congruentia, concretiones diuerſoꝝ in vnū * tota- † cōſecrētia
liter partes,omne vnū,oīs multitudo,cōiunctiones partiū oīs multitudinis, vnitiōes,conſum * totaliter
mationes vniuerſitatū,quale,quantū,infinitū,cōparationes,diſcretiones,oīs infinitas,oīs finis
diffinitiones oēs,ordines,conſenſus,elementa,formę,oīs ſubſtantia,virtus, operatio,habitus,
ſenſus,omne verbū, omne factū, om̄is tactus, ſcientia,vnitio,& generaliter omne exiſtens ex
pulchro & bono,& in pulchro & bono eſt,& ad pulchrum & bonū cōuertitur, & oīa quęcūqꝫ
ſunt & fiunt,& ad ipſum omnia inſpiciunt, & ab ipſo mouentur & continentur, & ipſius gra-
tia,& propter ipſum & in ipſo eſt omne principiū exēplare finale efficiens, formale elementa-
rium,& ſimpliciter omne principium,omnis continentia,omnis ſummitas, & vt cuncta com-
prehendam,,omnia exiſtentia ex pulchro & bono ſunt,& omnia non exiſtentia ſuperſubſtan
tialr ſunt in bono & pulchro, & bonū & pulchrū eſt ipſoꝝ oīm principiū & finis ſupprincipa
le & ſuperperfectū.q̄m ex ipſo,& per ipſum & in ipſo & ad ipm oīa ſunt, ſicut dicit Apoſtolus: Roman.xi.
Omnibus ergo deſiderabile & amabile & delectabile pulchrum & bonum, & propter ipſum
& ipſius conſideratione inferiores amant ſuperiores, conuertendo ſe ad eos, & coordinati in

eadem

Ca.IIII. eadem hierarchia, vel ordine, vel gradu amant inuicem coordinatos ſibi, & ſuperiores amãt
inferiores, eis influendo, & ſinguli ſingulos vniuerſaliter, & omnia quæ deſiderant pulchrum B
& bonum, ideo faciunt & volunt quæcunq; volunt. Poſſumus autem fiducialiter & veraciter
dicere, ꝙ deus qui eſt omnium cauſa, propter bonitatis ſuæ exceſſum amat omnia & facit oĩa,
& omnia perficit & continet, & ad ſe conuertit, & eſt diuinus amor bonus, boni propter bonũ
Ipſe enim amor qui operatur exiſtentia, præexiſtens in bono exceſſiue, non dimiſit ipſum bo-
† cauſandũ num manere ſine germinis fœcunditate: ſed mouet ipſum ad * creandum, res ſecundum exceſ-
ſum bonitatis, qui eſt generatiuus omnium. Nemo autem putet nos deo attribuere nomen a-
moris ſine ſcripturę ſacræ atteſtatione, nec attendat ad vocum ſonos & dictiones & ſyllabas,
ſed ad eorundem ſignificata, ſine quibus voces vacuæ ſunt, & ad dicentis intentionem & ad vo
cum ſignificantium æquipollentias & circumlocutiones, & ad exprimendum cõceptum intel
lectum exquiſitas, vt ſi dicatur, bis duo, pro quatuor, aut maternum ſolum pro patria, aut ſimi
le aliquid. Attendendum eſt autem, ꝙ vtimur elementis, ſyllabis & dictionibus & orationib',
non propter ipſas voces, ſed propter earum ſignificata, quibus conceptis quaſi ſuperflue ſunt
voces, ſicut quãdo animę intellectualiter ſe exercent ſuperflui quaſi ſunt interim ſenſus corpo
rei, & eidem immittenti ſe ad vnitionem inacceſſibilis & ſuperintellectualis luminis, ſuꝑfluæ
ſunt intellectuales virtutes vel operationes. Sed quando mens per ſenſibilium collationem
ſtudet manuduci ad intelligibiles contemplationes, tunc eam magis iuuant & prouehunt pla
niores orationes & planiora ſenſibilium ſimbola, quæ clariores faciunt repræſentationes. Et E
Prouer. 4. hac de cauſa nomine amoris vtimur in diuinis, & hoc iuxta ſacræ ſcripturæ atteſtationem: Di
lige illam. i. ſapientiam: vel ama, ſecundum aliam tranſlationem, & ſeruabit te, & arripe illam
& exaltabit te, & glorificaberis ab ea, cum eam fueris amplexatus. Et multæ aliæ ſcripturę, ſiue
in Cantico amoris, ſiue in aliĳs libris, amoris nomine vtuntur in diuinis. Licet quibuſdam ca-
Can. 8 tholicis de deo loquentibus indiuinius vel indecentius videatur nomen amoris, quàm dile-
ctionis, id eſt, minus congruens diuinis, quãuis antiqua tranſlatio habeat diuinius, id eſt ma-
Ignatius. gis congruens. Veruntamen ſanctus Ignatius ſic ſcripſit: Amor meus crucifixus eſt in Chriſto
Sapientiæ 8 Et in libro Sapientiæ, qui continet multiplicem exhortationem & introductionem ad ſcien-
tiam dei, inuenis Philonem dicentem de diuina ſapientia: Hanc amaui, & exquiſiui eam à iu-
uentute mea, & quæſiui mihi ſponſam aſſumere, & amator factus ſum formæ illius. Commu-
niter ergo & vniformiter vtendum eſt in diuinis nomine amoris & nomine dilectionis, niſiꝙ
videtur plus vtendum nomine amoris ad reprimendum temeritatem deprauantium nomen
illud. Qui quamuis ſacrę ſcripturæ amorem deo attribuant, quia multitudinis non capiũt ſim
plicitatem ſpiritualis amoris, iuxta conſuetudinem ſuæ carnalis cogitationis & affectionis ni-
tuntur trahere ad ſignificationem corporalis amoris, qui non eſt verus amor, ſed longinquũ
idolum veri amoris, & eſt caſus à vero amore. Ad auferendum autem moleſtiam verbi à mul
titudine non valente intelligere vnitiuum dei amorem, propter ipſorum ſurſum actionem & F
ſuſcitationem & cognitionem veri amoris, cautum eſt à theologia, vt nomẽ amoris in diuinis
aſſumeretur, nec ſolum propter illos, ſed & propter nos, ne nomen amoris, ſecundum apparẽ
tem formam verboꝝ ſacræ ſcripturæ, poſſemus ſuſpicari in ſpiritualibus viris terrenum amo
2. Reg. 1 rem, ex eo quod dicit Dauid: Doleo ſuper te frater mi Ionatha, decore nimis & amabilis ſuper
amorem mulierum. Sicut mater amat vnicum filium ſuum, ita te diligebam. Qui aũt recte di-
uina intelligit, æquipollenter accipit in diuinis nomen amoris & nomen dilectionis, & indiffe
renter ſignificantur vtroꝗ nomine virtus vnifica & coniunctiua, & concretiua dilecti & dili-
gentis in bono & pulchro, præexiſtens in verbo, per bonũ & pulchrũ ex bono & pulchro di-
ſtributa continens coordinata in vna hierarchia, aut in vno ordine vel gradu ſecundum alter
nam & mutuam ipſorum habitudinem, mouens autẽ prima ad prouidendum ſubiectis, & col
locans inferiora in conuerſione ad ſuperiora. Eſt autem amor in deum tendens, faciens ecſta-
ſim, non permittens amatores eſſe ſuꝑpſorum per mentis ſobrietatem, ſed eorum qui aman-
tur per exceſſum mentis, & facit ſuperiora eſſe inferiorum per prouidentiam, & coordinata ſi-
bĳnuicem per mutuam continentiam, & inferiora ſuperiorum per amoris conuerſionem ad
Galat. 2. ipſa. Vnde & beatus Paulus in amore dei magnifice excellens, dicit: Viuo autem iam non ego
viuit vero in me Chriſtus. Hoc autem dicit ſicut verus amator, & ecſtaſim paſſus, viuens deo,
& non ſibi, ſed amati vita ſicut valde diligibili. Audendum autem eſt pro vero dicere, quod
ipſe deus omnium cauſa pulchro & bono amore omnium per abundantiam amatiuæ bonita-
tis extra ſeipſum fit, prouidendo omnibus exiſtentibus, & per bonitatem & amorem trahitur,
& ei

A & ex eo quod eſt ſuper omnia, & ab omnibus ſegregatim ad id quod eſt in omnibus deducitur ſecundum virtutem ſuperſubſtantialem facientem ecſtaſim, ſed à ſeipſo ingreſſibilem. Propter quod qui profunde diuina intelligunt, deum zelotem vocant, tanquam abundanter amantem exiſtentia, & excitantem mentes ad feruens deſiderij ipſius, oſtendentes ipſum eſſe, per quem vere amabilia amantur ab exiſtentibus, & per quẽ omnia exiſtentia fiunt amabilia, & omnino amabilitas eſt pulchri & boni, & amor in bono & pulchro præcollocatur, & propter pulchrum & bonum, & eſt, & ingignitur quibus ineſt. Vocant autem theologi deũ quandoque amorẽ & dilectionẽ, tanquam cauſam & procuratorem amoris, vocant & diligibilem & amabilem, quod vere eſt, quia omnibus appetibilis, & inquantum amorem alijs ingignit ſua ſuperſubſtantiali & vniuerſali appetibilitate moueri dicitur. Inquantum vero eſt ipſa appetibilitas per infinitatem pulchritudinis & bonitatis omnium attractiue, ſicut magnes quieſcens facit ferrum moueri. Siue moueri dicitur, inquantum per bonitatem adductiuus eſt ſuipſius ad exiſtentia. Mouere vero inquamtum eſt motiuus & adductius exiſtentium ad ſeipſum. Dicitur ergo amabilis & diligibilis, inquantum ipſe eſt plenitudo bonitatis & pulchritudinis cunctis appetibilis. Dicitur etiã amor & dilectio, inquantum ipſe virtus mouens, & quaſi ſurſum agens omnia ad ſe oñibus naturaliter appetendus, & bonus & proceſſus, ſumme ſimplex, amatiuus motus ſuæ verę vnitatis ab oñibus ſegregatæ, & ad omnia perueniens, per ſe mobilis, per ſe operans, præexiſtens ſuperſubſtantialiter in bono, ex bono, & ad exiſtentia emanat, & rurſus ad bonum conuertitur, in quo diuinus amor monſtratur ſicut quidam
B æternus circulus habens ſui interminabilitatem, & principij carentiã circũambulantis propter bonum, ex bono, in bono, & in bonũ, per quandam circulationẽ non errantem, & ipſe amor in eodem, & ſecundum idem procedens, ſemper in ſe manet, & ad ſe reſtituitur. Hæc tractauit beatus Hierotheus à deo motus, in laudibus diuini amoris, quas hic partim cõmemorabimus, quaſi caput imponendo noſtro tractatui.

Exodi 34. Deutero. 4. Cantico. 4. Iohan 15. Coloſſen 3.

¶Ex amatorijs hymnis S. Hierothei.

QVando amorẽ nominamus, ſiue diuinũ ſiue angelicũ, ſiue Intellectualẽ, ſiue animalem, ſiue naturalẽ, deſignamus nomine amoris quandã virtutẽ vnitiuã & concretiuam, mouentẽ ſuperiora ad prouidentiã inferiorũ, & coordinata ad communicatiuam & vnitiuã habitudinẽ, & inferiora ad conuerſionẽ ad ſuperiora.

¶Quoniam enumerauimus plures amores ex vno originẽ habentes, conſequenter dicemus quales ſunt mundanorũ & ſupermundanorum amorum cognitiones & virtutes, inter quas excedunt ordines & ornatus amorũ intellectualiũ & intelligibilium, id eſt, mentiũ, quæ intelligunt, & * bonorũ, quæ intelliguntur. Poſt quos ordines viri ſpirituales, qui vel proprij
C ſtudij exercitatione, vel diuina reuelatione diuina intelligunt, præeminent exiſtentibus alijs per vere pulchros amores: & iſtos amores proprie laudauimus. Iterum vero reſumentes oẽs amores dictos conuoluamus & refundamus eos ad vnũ & concluſum amorem, qui omnes dictos amores ingignit, & congregemus eum à multis. Primũ colligentes ipſum ad binarium amorem, ſcilicet boni & pulchri, vel intellectualium & rationalium, vel proceſſiui & recollectiui, poſt quos ſuperprincipatur omnino incomprehenſibilis cauſa omnis amoris, ex eo qui eſt ſuper omnia, & ad quam vniuerſalis amor omniũ exiſtentium ſecundũ vniuſcuiuſque naturam intendit. ¶Iterum ergo iſtos duos amores ad vnum congregantes, dicimus quod vna eſt ſimplex virtus ex ſe, & per ſe motiua ad vnitiuam omnium concretionem ex bono ad extrema exiſtentium procedens, & iterum ſeriatim per omnia reflectens ſeipſum ad bonũ ex ſe, & per ſe, & ad ſe ſemper vniformiter & eodem modo reuolutat. Huc vſq; Hierotheus.

* horum.

¶Obiecerit autem aliquis ſic prædictis: Dictum eſt ſupra, quod pulchrum & bonũ omnibus eſt deſiderabile & amabile: & dictum eſt, quod ipſum non exiſtens deſiderat bonum, & certat aliquo modo in bono eſſe. Et ibidem paulo ante præmittitur, quod format carens forma. Et rurſus dicitur, quod omnia non exiſtentia ſunt ſuperſubſtantialiter in pulchro & bono: ſi ergo ita eſt, quomodo fit, vt quum tanta ſit multitudo dæmonum, nullus eorum deſideret pulchrũ & bonũ, ſed inclinetur & inclinat ad appetitũ materialium, & prolapſa ab vniformi angelico deſiderio boni, & ſibi & oĩbus cauſa eſt oĩm malorũ quæ fiunt? Qũo aũt fit, vt dæmonũ tribus ex bono oĩno producta, nõ ſit bono cõformis? & qũo bonus ipſam ꝓducere voluit, aut volẽs potuit? Quod ſi ex aliqua cauſa alia q̃ ex bono eſt malũ, quę eſt illa cauſa? Qũo autẽ exiſtente diuina prouidentia, poteſt fieri malũ, aut mouere non deſtructũ, & qũo aliquid

exiſtentiũ

Ca.IIII exiſtentium deſiderat vel malum,aut aliquid præter bonum? Reſpondemus: Malum nõ eſt ex bono,etſi aliquid eſt ex bono,ipſum non eſt malum: quia ſicut contra ignis naturam eſt vt infrigidet,ſic contra naturam boni eſt vt producat aliquid non bonum: & cum omnia exiſtentia ſint ex bono,nihil exiſtentium ex malo eſt. Siquidem naturaliter bonum producit ad eſſe, & ſaluat in eſſe,vel bene aut beate eſſe:malum vero corrũpit & deſtruit,& res mala oĩno non erit,ſi ſecundum quod eſt,mala eſt. Si vero nõ ſecundum quod eſt mala eſt,nõ eſt omnino mala,ſed habet aliquam boni participationem,ſecũdum quod omnino eſt. Item ſi exiſtentia pulchrum & bonum deſiderant & omnia quæcunq; faciunt, propter hoc ꝙ ſibi videtur bonum faciunt(nihil enim facit aliquis reſpiciẽs ad naturam mali)quõ ergo erit malum in exiſtentib⁹ aut omnino exiſtens deſiderio boni priuabitur? Etſi omnia exiſtentia ex bono ſunt,& bonum eſt ſummitas eorum,ergo & nõ exiſtens eſt in bono,malum autem neq; eſt ens,neq; eſt omnino nõ ens,niſi ſecundum q̊d nõ ens ſubſtantialiter eſt in bono,vt dictum eſt ſupra. Bonum ergo eſt ſuperſimpliciter exiſtens,& multo ſuperius,q̃ exiſtens in bono collocatum. Malum aũt neq; in exiſtentibus, neq; in nõ exiſtẽtibus, ſed ab ipſo nõ exiſtente magis abſiſtẽs,q̃ bonum,& magis ſine ſubſtantia. Malum em̃ erit extra ens,& nõ ens per defectum: bonũ vero extra vtrũque eſt per exceſſum. Vnde ergo eſt malum? Si enim malum omnino nõ eſt, nõ eſt aliud q̃ virtus,neq; in generali neq; in particulari,neq; malitia in aliquo repugnat virtuti,q̊d ſtare nõ poteſt,quia caſtitas cõtraria eſt impudicitiæ,& generaliter iuſtitia iniuſtitiæ,& hoc dico ſecundũ iuſtum & iniuſtum,pudicum & impudicum,& etiam anteq̃ appareat exterius diſtantia virtuoſi ad vitioſum multo prius in ipſa anima deſtiterunt vniuerſaliter malitię à virtutibus, & paſſiones vitiorum repupnant rationi. Vnde ſequitur ꝙ aliquod malum eſt cõtrarium bono, cũ bonum nõ ſit ſibiipſi cõtrarium, ſed ab vno principio & vna cauſa procedens gaudeat cõmunione & vnitate & amicitia. Sed neq; minus bonum cõtrarium eſt magis bono,ſicut minus calidum nõ eſt contrarium magis calido,neq; minus frigidum magis frigido. Videtur ergo ex prædictis ꝙ malum ſit in exiſtẽtibus & exiſtens, & aduerſetur bono: & ſi malum eſt corruptio exiſtentium,per hoc non videtur excludi ab eſſentia: ſed eſſe generatiuum exiſtentium,cum videamus multoties quod vnius rei corruptio ſit alterius generatio,& ita videtur ꝙ malum cõſerat rebus,cõſummationrm largiendo rerum vniuerſitati,vt nõ maneat imperfecta. Ad hoc veraciter reſpondetur, ꝙ malum ſecundum ꝙ malum,nõ habet ſubſtantiam,neq; eſt generatiuum alicuius rei,ſed tautum malum facit, & q̃tum in ipſo eſt corrumpit ſubſtantiam exiſtẽtium,vt ita dicam. Item corruptio,inquantum corruptio,non dat alicui rei generationem, ſed tantum malum facit & corrumpit: generatio autem & ſubſtantia à bono fit, eſt ergo malum ſecundum ſeipſum corruptio. Dicitur autem generatiuum propter bonum, malum ſecũdum ſe nec eſt exiſtens,nec effectiuum exiſtentium,ſed propter bonam naturam exiſtentem,dicitur bonum & exiſtens & bonorum effectiuum. Propterea non eſt aliquid ſecundum idem bonũ & malum,neq; eadem virtus ſecundum idem eſt generatio & corruptio eiuſdem: neque per ſe virtus eſt corruptio, generatio & corruptio alicuius, nec per ſe corruptia eſt generatio & corruptio alicuius. Malum ergo ſecundum ſe,neq; exiſtens eſt,neq; bonum,neq; operatiuum generationis,neq; effectiuum exiſtentium & bonorum. Bonum autem ea quę ſe perfecte & integre participant facit perfecta & integra & immixra bona: quæ autem minus ipſa participant, facit bona imperfecta & mixta,propter ſuæ participationis diminutionem. Malum autem penitus neq; eſt bonum,neq; facit bonum: ſed ſecundum q̊d aliquid magis vel minus bono appropinquat,vel magis aut minus illo participat,ſecundum hoc magis vel minus bonum erit. Diuina enim bonitas in ſummas ſubſtantias ſe copioſe transfundens, & per media vſq; ad extrema perueniens, cunctis ſe communicat: primis quidem plene,medijs minus,extremis extreme. Si enim extremis æque ſe communicaret vt primis,eſſent & illa prouectiſſima vt prima. Non autem congruit omnia æque, & vniformiter participare bono, cum non omnia ſint ad plenariam eius participationem pariter opportuna. Hæc autem eſt ſuperexcellẽs magnitudo omnipotentis bonitatis, ꝙ priuata ſe & ſuiipſius priuationem facit eſſe, ſecundum quod vniuerſaliter ab omnibus participatur,& omnia ſibi aduerſantia participatione virtutis ipſius,& ſunt,& bona ſunt,& aduetſari poſſunt,& omnia exiſtentia generaliter,inquantum ſunt,& bona ſunt,& ex bono: inquantum autem priuantur bono,nec bona ſunt,neq; exiſtunt. Nam in particularibus habitibus accidit,vt eis recedentibus,ſubiectum tamen exiſtat, ſicut aliquod calidum eſt aut frigidum,& tamen recedente caliditate vel frigiditate,manet quod prius erar,& multa etiam exiſtunt quæ nec mente nec vita participant etiam ab ipſa ſubſtantia per exceſſum ſegregantur,& tamen ſuperſubſtantialis eſt,& omnino quolibet habitu alio aut recedẽte

aut

aut non recedẽte exiſtentia aliq̃ ſunt uel eſſe poſſunt. Quod aũt penit⁹ priuaſ bono, nullo mõ
fuit aut ẽ aut erit aut eſſe poteſt. Si aũt obijcis mihi ꝙ fornicari⁹ priuaſ bono, & tñ eſt & amoe
eius eſt, & priuaſ omni bono. Reſpondeo ꝙ inq̃tũ concupiſcẽtia eius irrationabilis eſt, in tã-
tum priuaſ bono, & nõ eſt nec concupiſcit exiſtẽs, inq̃tũ uero appetit unitiuũ amorẽ, in q̃dã
longinq̃ & obſcura reſonãtia ꝑticipat bono & appetit exiſtẽs. Sed & motus furibũdus ꝑtici-
pat bono, inq̃tũ motus & deſideriũ cõuertẽdi & redigẽdi ea q̃ apparẽt mala, ad id ꝙ apparet
bonũ q̃uis nõ ſit. Et aliqs appetẽs uitã q̃ eſt reuera peſſima, ſibi tñ uideſ optima, ſecundũ hoc
ipſũ ꝙ deſiderat uitã optimã & ad illã reſpicit, participat bono. Si autẽ omnino bonũ auferas,
neq; relinquetur ſubſtãtia, neq; uita, neq; deſideriũ, neq; motus, neq; aliqd aliud. Quod ergo
unius rei corruptionẽ ſeqtur alterius gñatio, nõ eſt ex aliq̃ uirtute mali, ſed ex uirtute boni, li
cet minorati inquantũ eſt. Et ægritudo eſt ex defectu ordinatę proportiõis humorũ, nõ omi
mõ, qa ſi prorſus deficeret, etiã ipſe morbus nõ ſubſiſteret, ſed manet morb⁹ per modicã ordi
nationẽ quæ reſtat, ſic ꝙ omnino expers eſt boni, neq; exiſtẽs eſt, neq; in exiſtẽtib⁹. Qđ autẽ
mixtũ eſt propter bonũ ꝙ habet exiſtit, & in exiſtẽte eſt, & etiã omnia exiſtẽtia inquantũ ma
gis & minus bono participãt, in tantũ magis & minus ſunt & nõ ſolũ exiſtẽtia, ſed etiã ꝙ nul
lo mõ eſt aut erit, ſed excedit ipſum ens, in bono tñ exiſtit. Quod aũt mixtũ eſt. i. ſecundũ na
turam bonũ, ſecundũ pctm̃ malũ, inquantũ participat bono exiſtente, in tantũ eſt, in quantũ
B uero ab eo decidit, in tãtũ nõ eſt, & omnino per eſſe ipſius q̃ſi tenetur & ſuſtẽtatur nõ exiſtẽs
eius. i. per bonũ malũ. Malum aũt quod omnino ab eo cecidit, nec minus bonũ erit, ſed peni
tus nõ erit. Quod aũt partim bonũ, partim non bonũ eſt (ſecundũ ꝙ dictũ eſt) & particulariť
non uniuerſaliter bono aduerſatur & teneſ, & q̃ſi ſuſtẽtatur boni priuatio, ipſius boni partici-
patione, qa ubi omnino bonũ ſubtrahiſ uniuerſaliter, neq; bonũ, neq; malũ, neq; mixtũ erit.
Cum enim malũ ſit imꝑfectũ bonũ, ſicut malus homo, uel malus angelus, uel mala actio, ubi
ergo perfecte abeſt bonũ, ibi aberit & perfectũ & imperfectũ bonũ, & tunc tantũ erit aut eſſe
uidebitur aliquod malũ, qñ bono aduerſatur uel à bono ſegregaſ. Impoſſibile eſt eñ eadẽ ſe-
cundũ idẽ, uel eadẽ ſibi in omnibus aduerſari, malũ ergo nõ eſt exiſtẽs. Sed nec in exiſtẽtibus
eſt ipſum malũ. Si enim omnia exiſtẽtia ſunt ex bono, & bonũ contineat omnia quę ſunt in
exiſtẽtibus, aut nõ erit malũ in exiſtẽtib⁹ aut malũ in bono erit. Sed in bono eſſe nõ poteſt ma
lum, ſicut nec in igne frigidũ, nec bonũ facit malũ fieri in eo ꝙ eſt malũ. Si aũt detur ꝙ malũ
ſit in bono, ſeqtur inde inconueniẽs & impoſſibile. Non enim poteſt arbor bona fructus ma Matt. 7.
los facere, neq; econuerſo ut dicit ſcriptura. Si aũt malũ eſt ex aliquo & non eſt ex bono, ergo
eſt ex alio principio & ex alia cauſa, & ſequetur ut aut ſit malũ ex bono, aut bonum ex malo,
quod ſi eſt impoſſibile, ex uno principio & cauſa erit bonũ, & ex alio malũ. Sic ergo duo erũt
prima rerũ principia, quod eſſe nõ poteſt, qa omnis binarij principiũ unitas eſt, & omnino in
cõueniẽs eſt ex uno & eodẽ ſimplici principio duo ꝑfecte cõtraria procedere & eſſe, & ipſum
principiũ non eſſet uere ſimplex & ſingulare, ſed diuiſibile & biforme, & contrariũ ſibiipſi, &
mutabile. Sed nec poſſibile eſt eſſe duo principia rerũ ſibi contraria, inuicẽ ſibi uniuerſaliter
aduerſantia. Si enim hoc detur, ſeqtur ꝙ deus nõ ſit ſine lęſione & moleſtia rixe, ſed eſt aliqđ 1. Cor. 14.
ſemper deo aduerſans, unde ſeqtur ꝙ rerũ uniuerſitas ſit inordinata, & omnia ſemꝑ pugnan 2. Cor. 13.
tia. Bonum aũt omnib⁹ exiſtẽtibus tribuit amicitiã, & laudatur à ſctis theologis, ut per ſe pax Ephe. 2. phil. 4.
& pacis donator propter quod oia bona amica ſunt & ſibi cõuenientia, & unius uitæ germi-
C na, & ad unũ bonũ coordinata, & manſueta, & ſimilia, & ſe inuicẽ adiuuãtia. Quare malũ nõ
eſt in deo, nec res mota à deo, ſed nec omnino à deo eſt malũ. Aut enim deus nõ eſt pure bo-
nus, aut ſola bona facit, aut producit, & nõ aliqñ facit bona, aliqñ non, ſed ſemper facit bona:
nec aliqua facit bona, & aliqua nõ bona, ſed omnia facit bona, alioquin pateretur tranſmuta-
tionẽ & uariationẽ circa ſeipſum ipſe, q eſt diuiniſſimus ſecundũ cauſam. Cum autẽ eſſentia
dei bonitas ſit, ſi ipſe tranſit de bono, tranſit & de eſſentia, & ita aliqñ erit exiſtẽs, & aliqñ non
exiſtens. Si aũt deus nõ propria eſſentia, ſed participatiõe habet bonitatẽ, ergo ab alio eã acce-
pit qui plenius habet, ergo quantũ in ſe eſt poteſt habere uel nõ habere, uel aliqñ habere, aliqñ
non habere. Propter hæc ergo incõuenientia directe cõuincitur ꝙ malũ nõ eſt ex deo, nec in
deo, nec æternaliter nec tẽporaliter. ¶ Sed nec in angelis bonis eſt malũ. Quod enim angelus
boniformis enunciat diuinã bonitatẽ, hoc exiſtẽs eſt ſecundũ ꝙ angelus ipſe participat bono
quaſi ſecundario, ſcʒ poſt deũ & principaliter enunciat. Primũ qdẽ angelus imago dei, ma-
nifeſtatio occulti lũis, ſpeculũ purũ, clariſſimũ & incõtaminatũ, incoinquinatũ, immaculatũ, ſu
ſcipiens plenitudinẽ pulchritudinis quantum fas eſt, qua deo & bono cõformatur & facit in
ſe munde ſplendere quãtum poſſibile eſt incognitam bonitatem, quæ latet in occulto. Vnde
in angelis nõ eſt malũ, ſed neq; ideò malũ in eis eſt, qa puniũt delinquẽtes. Secũdũ hoc enim

ſacerdotes mali eſſent, ideo ꝙ caſtigāt peccātes & peruerſos & ſeparāt eos a ſacramētis. Puni
ri ſiqdē nō eſt malū, ſed facere unde aliqs dign⁹ ſit pœna. Neq; malū eſt propter merita ſepa
rari a ſacramētis, ſed malū eſt ingnare ſe & recedere a ſanctitate & facere ſe indignum ſacra-
mētis. Sed neq; dęmones mali ſunt per naturā. Si enim natura mali eſſent, nō eſſent ex bono,
neq; eſſent de numero exiſtentium, neq; eſſent tranſmutati ex bonis ad mala, ſi naturaliter &
ſemper mali fuiſſent. Item ſi natura mali ſunt aut ſibi aut alijs mali ſunt. Si ſibi, corrumpunt ſe-
ipſos. Si alijs corrumpūt ergo in alijs aut ſubſtātiā, aut uirtutē aut operationē. Si ſubſtātiam,
inprimis hoc non eſt ſcdm̄ naturā, ſed & quędā ſunt naturaliter incorruptibilia, & illa nō cor-
rumpūt. Dices forte ꝙ corrumpūt ſuſceptibilia corruptionis, ſed talium corruptio neq; om-
nibus eſt malum, neq; omnino eſt malum, ut in cibis hominum & animalium & alijs. Præ-
terea nihil exiſtētium corrumpit ſecūdum ꝙ eſt ſubſtātia & natura, ſed ex defectu naturalis
ordinaiotnis infirmaſ ratione harmoniæ & cōmenſuratiōis quæ reqrit uniformem permanē
tiam. Infirmitas aūt iſta imperfecta eſt. Infirmitas enim perfecta ſubiectū deſtrueret, & talis
corruptio ſeipſum corrūpit & deſtruit. Vnde hæc infirmitas imperfecta non eſt malum, ſed
bonum deficiens. Quicquid enim eſt omnino expers boni non eſt exiſtens. De corruptione
aūt uirtutis & operationis eadam eſt ratio, quę de corruptione ſubſtātię. Preterea ſi dęmones
ſecundū naturā mali ſunt, a deo nō ſunt, bonum enim ſola bona producit & ſubſiſtere facit.
Dicet fortaſſis aliqs ꝙ dæmones mali ſunt, nō ſecundū ꝙ ſunt (cum ex bono ſint) & bonam
ſubſtantiā obtinuerint, ſed mali ſunt ſecundū ꝙ non ſunt, & ſecundum quod nō ſeruauerunt
Iudæ.a. ſuum principatum & dereliquerūt ſuum domiciliū ſicut dicit ſcriptura teſtāte. In quo enim
malos dicim⁹ fieri dęmones niſi in carētia habitus & operationis diuinoꝝ bonoꝝ. Item ſi dæ
mones per naturā mali ſunt, ergo ſemper mali ſunt, ſed malum inſtabile eſt, ergo ſecūdum ꝙ
ſemper & uniformiter & eodem mō ſe habēt mali non ſunt. Proprium enim boni eſt ſemper E
eſſe idem. Si aūt dęmones non ſunt ſemper mali, ergo non ſunt mali per naturā, ſed per defe-
ctū angelicoꝝ bonoꝝ. Sed nec omnino dęmones expertes ſunt boni, ſed participāt bono in
q̄tum ſunt, & uiuunt, & intelligunt, & omnino in eis eſt qdam motus deſiderij. Mali aūt eſſe
dicunſ qa infirmanſ circa operationē q̄ congruit naturę ipſoꝝ, ergo malum in ipſis eſt auerſio
ſua a bono & exceſſus congruentiū ſibi & non conſecutio, & imperfectio & impotētia, & in
firmitas uirtutis ſaluātis ipſoꝝ perfectionem, & fuga & caſus ab eadem uirtute. Præterea ꝙ
eſt malum in dæmonib⁹, ucȝ furor irrationabilis, amens cōcupiſcētia & fantaſia proterua, ſed
licet iſta mala ſint in dæmonib⁹, ipſa tñ quæ numerata ſunt, neq; omnino, neq; in omnib⁹ in
qbus ſunt ſecūdum ſeipſa mala ſunt. Etenim in animalib⁹ multis non taliū habit⁹, ſed ablatio
ſeu carentia corruptio eſſet ipſis animalib⁹ & malū. Habitus aūt eoꝝ ſaluat & eſſe facit naturā
ipſoꝝ animalium talia continentē. Colligiſ ergo ex p̄dictis q̄d trib⁹ dęmonum non eſt mala,
ſecundum ꝙ eſt per naturā, ſed ſecūdum quod nō eſt, & totum bonum & perpetuum eſt, ꝙ
a bono acceperunt per naturā, ſed ipſi deciderunt ab integritate boni dati, & data ipſis a bono
naturalia angelica non dicim⁹ mutata, ſed ſunt integra & ſplendidiſſima, q̄uis ipſi non con-
templenſ æternā claritatē naturalibus ſuis uirtutib⁹, & intellectualib⁹ uiri boni inſpectiuis, ꝙ
ideo eſt qa ipſi peccādo eas auerterunt & clauſerunt. Quod ergo ſunt, ex bono ſunt; & boni
ſunt, & in eo q̄d deſiderāt eſſe uiuere & intelligere, q̄ tria de numero exiſtentium ſūt pulchrū,
& bonum deſiderāt. Per priuationē uero & receſſum & caſum a bonis ſibi cōpetentib⁹, mali
dicunſ & ſunt, ſcdm̄ quod non ſunt, & dum nō exiſtens deſiderāt, malum deſiderāt. Sed for-
te dicet aliqs animas eſſe malas, quæ qdē non ideo malæ ſunt, qa cum malis cohabitāt ut eos
a malis retrahāt, hoc em̄ & bonum eſt, & a bono, & malos q̄nq; facit bonos. In quo ergo ma
læ ſunt animæ niſi in defectu bonoꝝ habituum & operationum, & qa per propriā infirmi-
tatem non conſequunſ uirtutē, ſed ab ea prolabunſ. Sic dicim⁹ aerē propinquum nobis obte
nebrari propter defectum & abſentiā luminis. Ipſum aūt lumen eſt ſemper quod tenebras il
luminat. Sic igiſ nec in dæmonibus nec in nobis eſt aliq̄d malum, ſed eſt ſicut defect⁹ & deſer F
tum & deſolatio perfectionis proprioꝝ bonoꝝ, ſed cuiuſlibet naturæ competentiū. Sed neq;
in animalib⁹ brutis eſt malum. Si enim auferas ab eis furorē, concupiſcentiā & ſimilia, natura
quæ reſtat non eſt in ſe mala, ſed neq; iſtę affectiones in eis malę ſunt, qa ſunt naturales eis. Si
enim auferaſ a leone animoſitas & ſuperbia, non leo erit. Et ſi canis fiat omnib⁹ manſuet⁹ nō
erit canis. Natura enim canis eſt, familiarē ſibi cuſtodire, & ad eum accedere, alienos autē re
pellere. Hæc ergo quæ non corrumpunt naturā ſed ſaluant, nō ſunt mala. Corruptio autem
naturæ eſt defectus & infirmitas naturalium uirtutum & operationum. Et cum omnia quæ
generantur in tempore habeant perfici eſſe imperfectum, non eſt contra aut præter ipſorum
naturam,

A naturam. Sunt ergo quãuis imperfecta ſint. Sed neq; in tota natura eſt malum. Omnes enim na
turæ & naturales rationes ſunt a diuina vniuerſali natura, cui nihil eſt contrarium. In particula
ribus autem naturis aliquid fit ſecundum naturam, aliquid contranaturam. Et iterum quod
vni eſt naturale, alteri eſt innaturale. Malum autem eſt quod eſt, præter & contra naturam ſci-
licet priuatio ordinis naturalium. Nulla ergo natura mala eſt, ſed naturæ malum eſt impotentẽ
eſſe ad perficiendum ea quæ ſunt propriæ naturæ. ¶ Sed neq; in corpore eſt malum. Turpitudo
autem & infirmitas corporalis eſt defectus formæ, & priuatio naturalis ordinis. Hoc autem nõ
eſt omnino malum, ſed minus bonum. Si enim perfecte deſtruatur pulchritudo & forma & or-
do naturæ peribit ipſum corpus. Quod autem corpus non ſit propriæ cauſa malitiæ animæ, inde
patet quia ſine corpore eſt malitia, vt in dæmonibus. Siquidem & mentibus & animabus &
corporibus, hoc eſt malum, ſcilicet infirmitas virtutis quæ eſt habitus bonorum ſibi competẽ
tium & caſus ab illa virtute. ¶ Sed neq; materiæ, etiam corporum quæ dicitur hyle multum im-
pingi poteſt malum, ſecundum quod eſt materia. Ipſa enim ſuſcipit participationem ornatus &
pulchritudinis. His autem excluſis materia ſecundum ſe ipſam ſine qualitate exiſtens & forma
quomodo eſt aut facit malum, quę ſecundum ſeipſam neq; agit neq; patitur? Item materia quę
ſine forma etiam non exiſtit quomodo facit aut eſt bonum aut eſt malum? Si autẽ deſ ꝙ materia
exiſtit, cum ergo omnia exiſtentia ex bono ſint, ſi materia malũ eſt, aut bonũ eſt, effectiuũ mali
aut malum eo quod exiſtit ex bono eſt bonum, aut iuxta quod dictum eſt ſupra duo erunt re-
B rum principia, & ipſa ab vno alio principio ſegregatiue procedentia, quæ omnia ſunt inconue-
nientia. Item ſi materia neceſſaria eſt ad vniuerſitatis viſibilis completionẽ, quomodo erit mate
ria malum. Malum enĩ nõ neceſſarium. Quomodo autem bonus deꝰ ex malo deducet res ad ge
nerationem? Aut quomodo eſt malum quod bono eſt neceſſarium? Malum enim fugit naturam
boni. Item ſi materia eſt malum, quomodo procreat aut nutrit naturam? Malum ſiquidem, ſecũ
dum quod eſt malum, neq; eſt generatiuum, neq; nutritiuum neq; effectiuum, neq; ſaluatiuũ,
alicuius rei. Siquis autẽ dicat ꝗ d in ãteria non efficit malitiã in animabus, ſed trahit eas ad malitiã,
quomodo hoc ſuſtineri poteſt, cum multæ ex ipſis animabus ad bonum reſpiciant & conuer
tantur? Quomodo autem ad bonum conuerterentur, ſi materia eas ad malum traheret? Non eſt
ergo malum in animabus ex materia, ſed ex inordinato motu peccati, quod ſi materiæ imping
tur, cum omne malum inſtabile ſit, ſequitur quod materia inſtabilis neceſſaria eſt ſtabilitati reꝝ,
quæ in ſeipſis ſtabiliri non poſſunt, quod eſt omnino inconueniens. Præterea quomodo poteſt
fieri vt malum ſit neceſſarium, vel neceſſarium ſit malum? Sed non in hoc aduerſatur materia
bono quod ſecundum ſe priuatur omni bono. Perfecta enĩ priuatio formæ eſt penitus impotens.
Particularis autem virtutem habet, non ſecundum quod eſt priuatio, ſed ſecundum quod non
eſt perfecta priuatio. Dum enim particularis eſt priuatio, nondum eſt malum, penitus vero rece
dente particulari boni participatione, quæ facit priuationem, imperfectam, etiam ipſum malũ
C deſtruitur. Vt autem breuiter colligamus determinationem huius tractatus de malo, dicimus, ꝙ
bonum eſt ex vna vniuerſali cauſa: malum autem ex multis & particularibus defectibus.
Deus videt & bonum & malum, & apud ipſum cauſæ malorum ſunt virtutes boni in-
quantum deficiunt: alioquin malum eſſet æternum. Quod ſi eſt, & creat, & poteſt, & eſt, &
facit. Sed hæc vnde habet? Aut enim ex bono, aut bonum hoc habet ex malo, aut ambo habẽt
ex alia cauſa. Quæ omnia deſtructa ſunt ſuperius. Quod autem diximus virtutes eſſe cauſas ma
lorum, non eſt hoc ſecundum naturam, ſed ſecundum defectum naturę. Omne enim quod eſt
ſecundum naturam, ex cauſa determinata eſt. Cum ergo malum nõ ſit ex cauſa determinata in-
definitum, eſt & non ſecũdum naturam nec habet rationem idealem in verbo dei, quod eſt ęter
na ars omnium. Nunquid ergo anima cauſa eſt malorum, ſicut ignis cauſa eſt caloris? vt ſicut i-
gnis ſibi appropinquantia replet calore, ſic anima ſibi appropinquantia repleat malitia? Abſit,
Sed natura animæ ſemper eſt bona. Operationes autem eius quandoq; bonæ, quandoq; malę.
Si enim natura eius vel eſſentia mala eſt, vnde eam habet niſi ex bona cauſa quæ creat omnia?
Et ſi ex iſta bona cauſa eſt, quomodo poteſt eſſe mala ſubſtantia? Omnia enim bona ſunt quę ex
hac cauſa creata ſunt. Si autem ſecundum operationes mala eſt anima illa malicia purgari & ceſ-
ſare poteſt, ſicut paret in multis qui poſt peccata replentur virtutibus & bonis operationibus,
Relinquitur ergo quod malum ſit infirmitas & defectus boni. Item bonorum cauſa vna eſt, &
malum eſt bono contrarium, mali autem multæ ſunt cauſæ, ſcilicet uirtutes naturales non ſecun-
dum naturalem effectum, ſed per impotentiam & infirmitatem & immoderatam diſſimilium
mixtionem, quando videlicet bona naturalia peruerſe & immoderate exercentur. Item mala nõ
ſunt ſtabilia neq; immobiliter eodem modo ſe habentia, ſed ſunt infinita & indeterminata & va

 tie

CapV rie diſtrahētia,& his in ſe infinitis.Principiũ autem & finis omnium malorum aliquo modo eſt
bonũ.q̃a cõſideratiõe boni fiunt q̃cũq; fiũt,ſiue bona ſiue cõtraria.Faciũt eñ vtraq; deſiderãtes
bonum.Nullus enim ad malum reſpiciens vel malũ ſibi deſiderans facit quod facit,propter q̃d
neq; ſubſiſtentiam habet malum,ſed priuationem ſubſtantiæ fit enim non gratia ſuipſius,ſed
gratia boni.Malum ergo dicitur eſſe per accidẽs & propter aliud & nõ ex ꝓprio principio,quã
do enim fit malum putatur bonum eſſe,quia amabile eſt propter concupiſcentiam.Reuera autẽ
malum & non rectum eſt propter deformitatem.Quod ergo peccans opinatur eſſe bonum q̃d
non eſt bonum,oſtendit quod ipſe aliud deſiderat,& aliud facit.Malum ergo eſt præter intenti
onem,præter naturam,præter cauſam,principium,finem,diffinitum & uoluntatem & ſubſtanti
am.Priuatio ergo eſt malum & defectus & infirmitas,& incommenſuratio & peccatum & fine
intentione & ſine pulchritudine,ſine vita ſine mente,ſine ratione,& eſt imperfectum,incollo
catum incauſale indefinitum infœcundum vacuum non operans,inordinatum diſſimile infini
tum obſcurum,inſubſtantiarum & penitus nihil exiſtens , & omnino quicquid poteſt malum,
hoc poteſt ex commixtione ad bonum.Quicquid enim omnino expers eſt boni nihil eſt & ni
hil poteſt.Cum enim bonum ſit exiſtens vere & voluntate appetitiuum,& potens & actiuum
quomodo aliquid poterit id quod eſt ipſi bono contrarium & eſt priuatum ſubſtantia & volun
tate & operatione?Item non omnia omnibus neq; eadem ſecundum idem mala ſunt.Dæmoni
eñ malũ eſt agere cõtra boniformẽ itellectũ:aĩæ ſo malũ ẽ agere cõtra rõnẽ ,corpori cõtra natu
rã.Quęrit etiã quõ ꝑmittunt eſſe mala exiſtẽte diuina ꝓuidẽtia.Reſpõdet malũ ſcd'm q̃ eſt ma
lum,non eſt exiſtens,neq; in exiſtentibus,& nihil exiſtentium eſt improuiſum.Neq; enim malũ B
exiſtens incommixtum ſubſiſtens bono,& ſi nullum ſubſiſtentiũ non particeps boni malum au
tem defectus boni.Nihil autem exiſtentium priuatur totaliter bono in omnibus exiſtentibus
diuina prouidentia,& nihil exiſtentium eſt non prouiſum:Sed & factis malis benigne vtitur di
uina prouidentia ad vtilitatem facientium mala,aut aliorum aut communem omnium & vni
cuiq; exiſtentium proprie prouidet.Vnde uarias & multorum rationes ſuper hoc non recipim⁹
qui dicunt quod diuina prouidentia debet nos etiam inuitos facere bonos & virtuoſos.Siqui
dem ad prouidentiam non pertinet corrumpere naturam.Vnde neq; cogere liberum arbitrium,
imo neq; auferre debet Prouidet ergo rationalibus vt proprio arbitrio et non coacto moueant,
volendo & nolendo,& per hoc ſaluat naturam ſingulorum & diſtribuit prouiſiuas bonitates
vniuerſalis & largiſſime prouidentiæ et proportionaliter ſingulis attributas.Vt habentia libeꝶ
arbitrium & omnia & ſingula iuxta omnium & ſingulorum proprietatem participent inquan
tum ſuſcipit natura vniuſcuiuſq; prouiſorũ.Malũ ergo non exiſtens neq; in exiſtentibus.Omi
no enim non eſt malum,ſecundum quod eſt malum & facere malum non eſt uirtutis ſed infir
mitatis,& in dæmonibus.quod quidem ſunt,ex bono eſt,& bonum eſt ,Malum autem illis eſt
ex caſu a proprijs bonis,& ex mutabilitate quæ eſt circa identitatem & ex infirmitate habituũ
ſuorum & perfectionis conuenientis ipſis quę docet angelos,& dæmones deſiderant & eſſe &
viuere & intelligere,inquantum vero deſiderant non bonum in tantum deſiderant non exi- C
ſtens,& hoc non eſt proprie deſiderium ,ſed peccatum deſiderij exiſtentis.Scienter autem pec
cantes,dicit ſcriptura,eos qui cognoſcunt ſine obliuione quid ſit bonũ,ſed in operatione infir-
mantur ,& ſcientes uoluntatem domini non implent præcepta audita,ſiue circa fidem ſiue cir-
ca operationem .Et qui nolunt intelligere vt bene agant per ſolam infirmitatẽ voluntatis & a-
uerſionem.Et vt dictum eſt,ſæpe malũ omnino eſt infirmitas & impotentia & defectus aut co
gnitionis aut fidei aut operationis aut deſiderij boni.Obijcitur infirmitas condonanda eſt,nõ
punienda. Reſpondetur,vtiq; condonanda eſt,vbi deeſt poſſe ſed ſi deus adminiſtrat ei poſſe
(iuxta quod dicit ſcriptura dat omnibus affluenter.Et:Fidelis deus qui non patietur vos tenta-
Iaco.1 ri ſupra ad quod poteſtis,ſed faciet etiam cum tentatione prouentum vt poſſitis ſuſtinere excuſa
1.Cor.10 tionem ſibimet ſubtrahit deficiendo ab habitu propriorum bonorum et per voluntariam auer
ſionẽ et fugam et caſum,à vero bono.De his autem diligẽter tractauimus in lib.de iuſtitia et de
obſeruantia iuſtitię diuinæ vbi per vera teſtimonia ſacræ ſcripturæ contriuimus ſophiſticas et in
ſipientes eorum rationes,qui iniuſtitiã & mendatiũ ideo pręſumunt impingere.Ecce in hoc capit
tulo ſecũdũ noſtrã facultatẽ laudata eſt diuina bonitas,ſicut vere amabilis,ſicut principiũ et finis
omnium,ſicut circumiens continentia exiſtentium,ſicut informans etiã nõ exiſtẽtia,ſicut omniũ
cauſa bonorũ,ſicut nõ cauſa maloꝝ,ſicut prouidẽtia,perfecta datrix boni et ſupergrediens exiſtẽ
tia,et non exiſtentia et redigens mala ad bonum per malitiæ priuationem ſicut omnibus deſide
rabilis,amabilis,diligibilis,et quæcunq; alia in hoc cap.veraciter demonſtrauimus

¶De

⁋DE ENTE: IN QVO ET DE PARADIGMA tibus ſeu exemplaribus. Cap. V.

TRanſeundũ aũt nũc ꝟe,in uere exiſtentem uere entis the ologicã eſſentiæ nominationem. Tantũ autem admone bimus,quia rationi intentio eſt non ſupereſſentialẽ eſſen tiam,quæ ſupereſſentialis eſt,manifeſtare. Ineffabile eñ hoc & incognoſcibile eſt,&uniuerſaliter inexplanabile, & ipſam ſuperexaltatam unitatem , ſed ſubſtantificam in exiſtentia oĩa diuinæ eſſentiæ principalisproceſſionẽ laudare. Etenim optimi diuina nominatio totas omniũ cauſalis proceſſiones manifeſtans, & in exiſtentia eſt,& in non exiſtentia,extenditur & ſuperexiſtentia & ſuper nõ exiſtentia eſt. Hæc uero entis in omnia exiſtentia extenditur & ſuper omnia eſt. Aſt ipſa uitæ in omnia ui uentia extenditur & ſuper uiuentia eſt. Ipſa dein ſapientiæ in omnia intellectualia & rationalia,& ſenſualia extenditur,&ſuper hęc omnia eſt. Has ergo ratio lauda

Quãſit eſ ſentiã in hoc cap· celebra· turus.

Pſal. 17.

B re deſiderat prouidentię manifeſtatiuas diuinas nominationes. Non enim expone re eius ſupereſſentialem bonitatem & eſſentiam,& uitam,& ſapientiam per ſe ſu· pereſſentialis deitatis promittit,quæ eſt ſuper omnẽ bonitatẽ & deitatẽ,& eſſentiã & ſapientiã,& uitã in occultis *(ut reliqua dicũt)ſupercollocata ,ſed exprimentẽ beneficam prouidentiã ſupereminẽter bonitatẽ,& oĩm optimoꝝ cauſam laudat & ON,& uitã,& ſapientiã,ſubſtantificã & uiuificam,& ſapientiæ datricem,cau ſam eſſentiæ,& uitæ & intellectus,& rationis,& ſenſus percipientiũ. ⁋Nõ aliud autẽ eſſe optimũ dicit,& aliud ON,et aliud uitã,aut ſapiẽtiã:neq; multa cauſalia, et alioꝝ alias creatrices deitates ſupereminentes & ſubditas. Sed unius dei totas o· ptimas proceſſiones,et a nobis laudatas diuinas nominationes & eſſe quidem u· niuerſalis unius dei prouidentiæ manifeſtatiuam:quaſdã autẽ uniuerſalioꝝ eiuſ· dem et particulariorum. Et qdẽ dixerit quis cõtra hoc,eodẽ exiſtẽte excedẽte ui· tã,et uita ſapientiã ſuperextẽta:exiſtentia quidẽ uiuẽtia. Ea aũt quęcũq; uiuũt ſen

*vt eloqa dicunt

Vnã eſſe eſſentiã ac v.tam.

C ſualia,et eadẽ ratiõalia,et rationalia intellectus ſupeminent,et circa deũ ſunt,et ma gis ei appropinquant. Et quidẽ oportebat maximarum ex deo donationũ partici pantia,et meliora eſſe,et ſuper eminere. Sed ſiquidẽ in eſſentialia et animalia quis ſubſtituat intellectualia,bñ haberet rõ. Si aũt et ſunt diuini animi ſup reliq̃ exiſtẽtia et uiuũt ſub alia uiuẽtia,et intelligũt,et cognoſcunt ſup ſenſum et rõnẽ,et ultra oĩa exiſtẽtia bonũ et optimũ appetũt et participãt,ipſi magis ſunt circa optimũ abũdã tius ipſius participãtes,et plures et maiores ex eo donatiõesaccipiẽtes ſicut et cęte ra ſenſualiũ ſupant ditia,et ſup abũdãtia rõnis: et hęc ſenſu,et alia uita. Et(ut arbi tror)hoc uerũ,qa q̃ magis unius et eiusq̃ infiniti doni eſt dei participãt magis ſunt ipſi pximiora & diuiniora reliqs. ⁋Qm̃ qdẽ et de his diximus,age optimũ ut ue re eſt ut exiſtentiũ omniũ ſubſtantificũ laudemus qui totius eſſe, ſecundũ uirtutẽ ſupereſſentialem,eſt ſubſtituens cauſa,et creator exiſtentis ſubſiſtentiæ, ſubſtantię eſſentiæ, et naturæ principium,menſura ſeculorum,et tẽporũ eſſentialitas,et ęter nitas exiſtentium,tempus factorum eſſe,utcunq; factorũ ex ente,ęternũ et eſſentia et ens et tẽpus ,et gñatio, et factũ,in exiſtẽtibus exiſtẽtia ,et utcunq; ſubſiſtentia et ſubſtantia. ⁋Etem̃ deus nondũ eſt ens,ſed ſimpliciter & incircũfinite totum in ſeiꝑ

Ens pri· mũ eſſe i pſum bo nũ ipſam que cau· ſam oĩũ aliorum entium

Cap.V pſo eſſe coambiẽs. Proinde & rex dicitur ſeculorum tãquam in ſemetipſo, & cir
Deũ eſſe ſeparatiſſimũ ens ca ſeipſum totius eẽ & entis ſubſtitutor. Et neq; erat, neq; erit, neq; factus eſt, neq; D
fit, neq; fiet. Magis autem neq; eſt, ſed ipſe eſt eſſe exiſtẽtibus, & non exiſtentia ſo
1. Tim. 1. lum, ſed ipſum eſſe exiſtẽtiũ ex ante æternaliter ente. Ipſe eſt enim ſeculũ ſeculorũ, ſubſiſtẽs ante ſecula. ¶ Reincipiẽtes igitur dicamus quia omnibus exiſtẽtibus & ſeculis eſſe ex prouidente & omne quidem tempus & ſeculũ ex ipſo. Totius autẽ & ſeculi & tẽporis, & omnis utcunq; entis quod eſt añ ens principiũ & cauſa, & omnia ipſum participant, & a nullo exiſtẽtiũ recidit, & ipſe eſt ante omnia, & oĩa in ſe conſtãt. Et ſimpliciter ſi quid utcunq; eſt, in ante ente, & eſt, & intelligitur, & ſaluatur. ¶ Et añ alia ſui participãtia eſſe pręmittitur, & eſt ipſum per ſe maximũ per ſe uitam eſſendo, per ſe ſapientiam eſſendo, & ꝑ ſe ſimilitudinẽ diuinam eſſendo, & alia quęcunq; participantia, ante omnia eſſe participãdo. Magis autẽ & hoc ꝑ ſeipſum oĩa exiſtẽtia participãdo idipſum per ſe eẽ participant. Et nihil eſt eſſentias cuius non ſit eſſentia & ſeculum, idipſum per ſe eſſe. Merito igitur alijs principalius ut ON deus, ex præſtantia aliorum ſui donorum laudatur. Etenim præ eſſe, & ſupereſſe feſtinans & ſuperans eſſe, omne hoc dico per ſe eẽ quod ante ſubſtitit, & ex ipſo eẽ omnis, quõ ergo ens ſubſtitit. ¶ Et quidẽ principia exiſtẽtiũ omnia ipſius eẽ participantia & ſunt & principia ſunt, & primo ſunt, deiñ principia ſunt. Et ſi uelis uiuẽtium, ut principium uiuẽtium, dicere per ſeipſam uitam, & ſimilium, ut ſimiliũ, per ſeipſam ſimilitudinẽ, & unitorum, ut unitorum, ꝑ ſeipſam unitatẽ, & ordinatorum, ut ordinatorum, ꝑ ſeipſam ordinationẽ, & aliorum quęcunq; huius, ſiue huius, ſiue amborum, aut multorum participantia hoc aut hoc, aut ambo aut multa ſunt ꝑ ſeipſa participia, inuenies ipſius eẽ primum ea participantia, & eo eẽ primum quidẽ exiſtẽtia, deiñ huius aut huius principia exiſtẽtia & participãdo eo eẽ, & exiſtẽtia & participata. Si autẽ hæc participatiõe eẽ ſunt multo magis eorum participãtia. Prima igitur ipſius ꝑ ſeipſum eſſe donationum per ſeipſam ſumma bonitate præmiſſa, ex maxima prima participantiũ laudant. ¶ Et ſunt ex ipſa, & in ipſa, et ipſum eẽ et exiſtẽtium principia, et exiſtẽtia omnia, et quę utcunq; ab eẽ continẽtur, et hoc immẽſurate, et cõuolute et unite. Etenim in monade oĩs numerus uniformiť añ ſubſiſtit, et habet oẽm numerũ monas in ſemetipſo ſingulariter, et omnis numerus unitur quidẽ in monade, quantum autẽ a monade, pꝛouenit, tãtum diſcernitur et multiplicatur. Et in cẽtro oẽs circuli lineę, ſecũdum primam unitatẽ et conſubſtitutæ ſunt: Et oẽs habet ſignum in ſemetipſo ſimplas uniformiter unitas ad ſeinuicẽ, et ad unum principiũ, ex quo procedebant et in ipſo quidem cẽtro uniuerſaliter adunantur. Breuiter autẽ eo diſtantes, breuiter et diſcernũtur; Magis autẽ recedẽtes magis. Et ſimpliciter quanto cẽtro proximiores ſunt, tantum et ipſi et ſibiinuicẽ adunantur, et quantum eo, tantum et a ſe inuicẽ diſtãt. F
Sed et in tota omnium natura oẽs, ſecundũ ſingula, naturæ rationes cõuolutę ſunt per unam inconfuſam unitatẽ; et in anima uniformiter ſecundum partes omnium prouide totius corporis uirtutes. Nihil ergo inconſequens ex obſcuris imaginibus in omnium cauſale aſcẽdẽtes ſupermundanis oculis cõtẽplari omnia in omnium cauſali, et ſibiinuicẽ oppoſita uniformiter et unitę. ¶ Principium eñ eſt exiſtẽtium ex quo et ipſum eẽ, et omnia utcunq; exiſtẽtia omne principium, omnis finis, omnis uita, omnis immortalitas, omnis ſapiẽtia, omnis ordo, omnis harmõia, omnis

omnis uirtus,om̄is cuſtodia,omnis collatio,omnis diſtributio,omnis intellectus,
oĩs rõ,om̄is ſenſus,om̄is habitus,om̄is ſtatus,om̄is motus,om̄is unitas, oẽ iudici
um,om̄is amicitia,oĩs cõpactio,om̄is diſcretio,om̄is terminus,& alia quæcunq; ab eſſe exiſtẽtia,exiſtẽtia characterizãt.¶Et ex ipſa omniũ cauſa inuiſibiles & in
[Subſtantias oẽs & ſeparatas & cõpoſitas eſſe ab ipſa cauſa prima.]
tellectuales deiformiũ angelorũ eſſentiæ & animarum & totius mundi natura, &
quæ utcũq;,aut in alijs ſubſiſtere,aut ſecũdũ excogitationẽ eẽ dicunt̃. Et quidẽ i-
gitur ſanctiſſimæ & prẽſtãtiſſimę uirtutes uere exiſtẽtes,& uelut in ueſtibulis ſu
pereſſentialis trinitatis ſtabilitæ,ab ipſa,& in ipſa & eſſe,& deiformiter eſſe habẽt
& poſt illas ſubditæ,ſubiectũ &nouiſſime,extremum quantũ ad angelos,quantũ
uero ad nos ſupmundanũ.Et animæ,& alia omnia exiſtẽtia per eandẽ rationem
& eẽ,& bñ eſſe habent,& ſunt,& bene ſunt:ex ante ente,eſſe & bñ eſſe habentia,&
in ipſo ente & exiſtẽtia,&bñ exiſtẽtia,& ex ipſo inchoata,& in ipſo cuſtodita, &
in ipſum cõſummata¶Et quidẽ honorabiliſſima ipſius eſſe tribuunt melioribus
[Bonũ eẽ minẽtius eẽ q̃ ipm eſſe uel eſſentia.]
B eſſentijs,quas & æternas uocãt eloquia,eſſe aũt ipſum exiſtentibus omnibus nun
quã deſerit̃.Ipſum ṽo eſſe ex ante ente,&ab ipſo eſt eſſe,& nõ ipſe eẽ,& in ipſo eſt
eẽ,& nõ ipſe eſt in eẽ:& eũ habet eſſe,& nõ ipſe habet eſſe,& ipſe eſt exiſtẽdi æuũ
& principiũ & mẽſura,ante eſſentias ens,& entis,& ſeculi,& oĩm ſubſtãtificũ prin
cipiũ,& medietas & cõſummatio.¶Et propter hoc ab eloquijs ipſe ṽe añ ens &
iuxta oẽm exiſtẽtiũ intelligẽtiã multiplicatur,& q̊d erat in ipſo,& quod eſt,& q̊d
[Oĩa eq̃ũ de deo pdicẽtur ſimul atq; negẽtur]
erit & quod factũ eſt,& fit,& fiet proprie laudatur.Hęc enim omnia diuina intel-
ligentibus ſecundũ omnẽ excogitationẽ ipſum ſupereſſentialiter eẽ ſignificant,&
ubiq; exiſtẽtiũ cauſalẽ.Etenim neq; quidẽ eſt hoc,hoc autẽ nõ eſt,neq; ibi q̃dẽ eſt
ibi autẽ noneſt,ſed omnia eſt,ut cauſalis oĩm,& in ipſo oĩa principia,oẽs confines
oẽs cõcluſiones oĩa exiſtẽtia coambiens et præhabẽs,et ſuper omnia eſt,ut ante õ-
mnia ſupereſſentialit̃ ſuper ens.Proinde et omnia de eo et ſimul prædicãtur,et ni-
C hil eſt exiſtẽtiũ formoſiſſimũ et ſpecioſiſſimũ,ſine forma et ſine ſpecie prĩcipia,et
me dia ,et fines exiſtẽtiũ immẽſurate et remote inſemetipſo p̃ambiẽs et oĩbus eſſe
iuxta primã et ſup unitã cauſam incõtaminate declarãs.¶Si em̃ iuxta nos ſol ſen-
ſibiliũ eẽntias et qualitates,et q̃dẽ multas et diſcretas exiſtẽtes,tamẽ ipſe unus ens
et uniformis illuminãs lux,renouat et nutrit,et cuſtodit,et pficit,et diſcernit,et unit
et refouet,et fœcunda eſſe facit,& auget, & mutat,et collocat,'et plantat, et re-
mouet,et uiuificat omnĩa,et omnium unumquodq; proprie ſibi eundem et unum
ſolem participat,et multorum participãtium unus ſol cauſas in ſeipſo uniformi-
ter præãbit,multo magis ſuper terrę at ipſius ſolis et omnium cauſalis + prætex-
iſſe omnium exiſtentium paradigmata ſecundum unam ſupereſſentialem unita-
tem concedendum. Deinde et eſſentias adducit, iuxta ab eſſentia egreſſionem.
¶Paradigmata autem dicimus eſſe ipſas in deo exiſtẽtium ſubſtantificas & uni-
formiter prætextas rationes,quas theologia prædeſtinationes uocat, & diuinas
& optimas uoluntates exiſtentiũ diſcretiuas et factiuas ſcd̃m quas ipſe ſupereẽn
tialis exiſtẽtia &omnia prædeſtinauit et adduxit.¶Si autem Philoſophus dignũ
ducite Clmẽs &ad aliquid paradigmata dici in exiſtentibus antiquiora, prouenit
quidem non per propria & perfecta & ſimpla nomina ratio ipſi. Conceden-
tes autem & hoc recte dici theologiæ memorandam dicẽtes,quia non oſtẽdi tibi

hæc exire poſt ea,ſed ut per hoc proportionali ſcientia in omniũ cauſam quãtũ potentes ſumus aſcẽdamus.Oĩa ergo huic exiſtẽtia ſecũdũ unam omnium excelſam ſcientiã referenda.Quoniamquidem ex eſſe ſubſtantifica proceſſione & bonitate inchoans,& per omnia ueniens,&omnia ex ſeipſa ut ſint implens,& in omnibus exiſtẽtibus exultans.Omnia quidem in ſeipſa ſuperat ſecundum primam ſimplicitatis excellentiã omnẽ duplicitatem reſpuentem.Omnia aũt ſimpliciter cõtinet ſecũdum ſuã ſupſimplificatammultitudnem,&ab omnibus ſingulariter participatur:ſicut et uox una exiſtens et eadem a multis audientibus uelut una percipitur.

Deũ oĩũ entiũ principiũ nm n ꝗ infinitatē in finitatē

¶Omnium ergo principiũ& finis exiſtentium ante ens principiũ quidem,ut cauſalis.finis uero,ut propter quem & extremum oĩm,& multitudo totius multitudinis & extremitatis ſupeminenter ut oppoſitorum.In uno eñ(ut ſæpe dictũ eſt) exiſtẽtia oĩa & ſupat & ſubſtituit,pſens omnibus & ubiq͂,& ſecundũ unũ & idipſum & ſecundum idipſum oñe & in oñia pueniens & manens in ſeipſo & ſtãs et motus et neq͂ ſtãs,neq͂ motus,neq͂ principium habens,aut medium aut finem neq͂ in quodã exiſtẽtium,neq͂ qd exiſtẽtiũ ens,aut neq͂ oĩno ipſi appropinquat qd æternaliter exiſtẽtiũ aut tẽporaliter ſubſtitutorꝶ: ſed et tẽpore & æterno : & q̃ in ęterno:& q̃ in tẽpore ſunt omnibus remouetur.Proĩn& ipſum æternũ,& exiſtẽtia et menſurę exiſtẽtiũ,et menſurata p ipſum,et ab ipſo. E

¶EXPLANATIO CAPIT. HVIVS QVINTI. DE ENTE IN QVO eſt,& de paradigmatibus ſeu exemplaribus. Articulus. VI.

FInito capitulo quarto,in quo prolixe tractatũ eſt de bono , qualiter ipſum ſit nomen dei,& qualiter ei conueniat,& quẽadmodum malũ nihil ſit poſitiue, & de eius origine,& de malitia dæmonum,ac triplici motu angelorum:in quo iſto capitulo tractat de alio ac ſecũdo nomine dei, quod eſt Eſſe ſeu Ens. [Tranſeundum autem nunc]proceſſu ordinatæ conſiderationis,[in vere exiſtentem veræ entis theologicam eſſentiæ nominationem].i. ad nominationem theologicam vere exiſtentem.i.realiter congruentem ac permanentem eſſentiæ veræ.i.diuinæ eſſentiæ,cui tam eminenter competit eſſe ac nomẽ eſſentiæ,ꝙ eius cõparatione omne creatum eſt quaſi non ens.[Tantum autem admonebimus].i.

Eſſentiam quã hic ſit lau daturus.

hoc in primis cõmemorabimus,[quia rationi intentio eſt,]quod propoſitum rationis meæ nũc eſt,[nõ ſupereſſentialem eſſentiam,quę ſupereſſentialis eſt manifeſtare_.i.non oſtenſiue docere,diffinire aut declarare,quid ſit diuina & increata eſſentia,quæ vere ſupereſſentialis eſt,id eſt, ſupra omne genus & ſpeciem,ſupra omnem ordinem & continentiam rerum infinite & incomprehenſibilit̃ eſt cuncta tranſcendens, neq͂ cum aliq̃ ente ſcđo quicq̃ vniuocẽ habens.ideo ſubditur:[ineffabile enim hoc & incognoſcibile,] quid ſit diuina eſſentia in ſeipſa,& ſicuti eſt in propria puritate ac luce,q̃d in vita hac cõprehendere nõ valemus.[& vniuerſalit̃ inexplanabile,]& [ipſam superexaltatam vnitatem] .i.indeclarabilis quoq͂ & incõprehenſibilis eſt vnitas ac ſimplicitas diuinę eſſentiæ.Quàmuis enim ex naturali lumine & ſcripturis ac fide noſcamus,ꝙ deus ſit ſumme & incõparabiliter ſimplex & vnus,quantum ad quia eſt,& à poſteriori ſeu ex eius effectibus:attamen entitatem & modum ac excellentiam vnitatis ac ſimplicitatis illius nec capere, nec aliis ſicuti eſt explanare valemus, neq͂ edicere quomodo realiter idem ſit cum ſupergloriosiſſima trinitate.[Sed ſubſtantificam in oñia exiſtentia diuinę eſſentię principalis proceſſionem laudare].i.emanationem ſummi entis ad extra laudando deſcribere , quę emanatio ſubſtãtifica dicitur.i.cauſa ſubſtantię ac ſubſiſtentię creaturarum, & procedit in entia vniuerſa diſtincte ac ordinate,cauſando diuerſos gradus & ſpecies ac ordines rerum . Hanc proceſſionem intendit deſcribere,prout ex ea & ex effectibus eius,puta naturis productis per eam,deus altiſſimus, oñ ipotens & æternus, cognoſcibilis laudabiliſq; oſtenditur.[Etenim diuina optimi nominatio totas omnium cauſalis proceſſiones manifeſtans].i.nominatio optimi dei diuina& ſancta,manifeſtans proceſſiones.i.influxiones & communicationes totas cauſalis omnium.i.dei qui eſt omnium cauſa & cauſatiuus,qui ex ſuis proceſſionibus & effectibus cognoſcitur ac nominatur,[& in

exiſtentia

exiſtentia et in non exiſtentia extenditur].i. pertingit vſq; ad ea quæ iam producta ſunt, illis pro
uideudo & accidentales perfectiones adijciendo: quia à deo habent eſſe & bene eſſe, ac ſibi ne-
ceſſaria ſortiuntur, & vſq; in non exiſtentia illa producendo immediate per ſe, vel mediate, per
cauſas ſecundas vniuerſales aut particulares, & ſuper exiſtentia & ſuper non exiſtentia eſt] per
prouidentiam excellentiamq; immenſam.[Hoc vero entis in omnia exiſtentia extenditur & ſu-
per omnia. At ipſa vitæ in omnia viuentia extenditur, & ſuper] omnia[viuentia eſt].i. proceſ-
ſio, deriuatio & influentia primæ increatæ atq; fontalis vitæ, deſcendit in vniuerſa quæ viuũt,
cunctisq; viuentibus eminet infinite non loco, ſed dignitate.[Ipſa dein ſapientiæ in omnia intel
lectualia & rationalia eſſentialia extenditur, & ſuper hæc omnia eſt,].i. illuminatio ſapientię æ
ternalis, expanſa eſt ſuper omnes mentes angelicas & humanas, quæ ab illa participant cogniti-
onem intellectiuam aut diſcurſiuam, ſuper vires quoq; ſenſitiuam cognitionem habentes, quę co
gnitio eſt vmbra & caſus atq; obſcura participatio intellectiuę notitiæ. Et ſuper hęc omnia eſt,
nec iſta ab inuicem ſunt diuerſa, ſed primum ens, ſupremum viuens, fontale intelligens, ſunt vnũ
& idem vniuerſorum entium & viuentium ac intelligentium cauſale et superſapientiale princi
pium, quod vnum ac ſimplex ac incommutabile in ſe permanens, diuerſos producit effectus &
proceſſiones, ſecundum quod actiue in ipſo accipiuntur & ſunt, idem realiter ſunt:, ſed prout paſ
ſiue ab ipſo oriri, cauſari ac deſcendere perhibentur, diuerſificantur. Intellectualia demum & ra
tionalia à primo ente immediate creantur.[Has ergo ratio laudare deſiderat prouidentiæ mani

E feſtatiuas diuinas nominationes,].i. & hæc nomina dei, declaratiua prouidentiæ & efficientię ac
influentię eius intellectus, mens cupit laudare, & laudando deſcribere: & non tantum nuda no-
mina nominantia, ſed per reſpectum ad principaliter nominatum & ſignificatum per ea: & ad
ipſum finaliter laudandum, nominandum, cognoſcendum & honorandum, prout in his nomini
bus & per ea & per deſignata eorum poteſt agnoſci.[Non enim exponere eius ſupereſſentialẽ
bonitatem, & eſſentiam, et vitam, et ſapientiam per ſe ſupereſſentialis deitatis promittit,].i. ra-
tio mea nequaquam pręſumit nec pollicetur ſe expoſituram & declaraturam quidditatiuẽ ſuper
eſſentialem bonitatem, ſapientiam, vitam & conſimilia attributa diuinæ naturæ,[quæ] deitas[eſt
ſuper omnem bonitatem, & deitatem, & eſſentiam, & ſapientiam, et vitam] participatam, et à no
bis comprehenſibilem, et prout à nobis comprehendi nunc poteſt[in occultis, vt † reliqua dicũt telo quia[?]
ſupercollocata].i. quæ deitas in ſeipſa et in propria incomprehenſibilitate nobis occultiſſima, et
in abſconditis theſauris ſapientiæ ſuę ſuperaltiſſimæ conſiſtens, quieſcens, reſidens ac præemi-
nens. vt reliqua. i. vt alia loca ſcripturæ dicunt. Hinc alia litera habet, Sicut eloquia &c.[Sed ex-
primentem beneficam prouidentiam].i. ratio noſtra promittit ſe declarare prouidentiam dei, i.
ſapientiam dei, ſecũdum quod ẽ gubernatiua et liberaliter prouiſiua creaturarum.[Laudat quoq; Bonorũ &
[ſupereminenter bonitatẽ et omniũ optimorũ].i. valde bonorum, pręſertim bonorũ gloriæ[cau
ſam laudat] quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit. [& ON & vitam & ſapientiam ſubſtantifi

F cam et viuificam, quia ſubſtantiam et vitam alijs preſtat[et ſapientię datricem, cauſam eſſentię, et
vitæ, et intellectus, et rationis, et ſenſus percipientium.] Ipſe nanq; eſt fons, cauſa et dator om
nium horum, percipientium iſta ab illo primo datore.¶ Conſequenter excludit errorem quorũ- vitæ ipſe ſuper
dam.[Non aliud autem eſſe optimum dicit, et aliud ens, et aliud vitam, aut ſapiẽtiam].i. ratio ſeu nam.
ſcriptura non docet nec dicit quod aliud ſit primum ſeu ſummum bonum, aliud primum ens, ali-
ud primum viuens ſeu prima vita, aliud primum ſapiens aut ſapientia prima. [Neq; multa cauſa
lia].i. plures primos autores et cauſas diuinas[et aliorum alias creatrices deitates ſupereminen
tes et ſubditas].i. inuicem ſubordinatas, ſicut Platonicis imponitur, quod poſuerunt ordines plu
res deorum et ſeparatas ideas, ita quod aliud eſſet per ſe bonum, aliud per ſe ens, aliud per ſe vi-
uens, et ita deinceps. Et multa ſunt theoremata in elementatione Procli, quę hoc videntur prętẽ
dere. Quod qualiter ipſi intellexerunt, difficile apparet reſoluere, cum et ex dictis eorundem p-
betur, ipſos non ita hoc ſenſiſſe, ſicut à quibuſdam ipſis imponitut. Et vtiq; verum eſt quod the-
ologus dicit hoc, et quod illorum poſitio ſtare non queat ſecũdum ſenſum aut modum quo hic Proclus
recitatur.[Sed vnius dei totas optimas proceſſiones].i. cunctas emanationes et communicatio-
nes prætactas eſſe ab vno vero ſummo et ſolo deo.[et à nobis laudatas diuinas nominationes,
conuenire eidem altiſſimo deo ſecũdum diuerſas rationes.[Et eſſe quidem vniuerſales vnius dei
prouidentiæ manifeſtatiuam].proceſſionem et communicationem ipſius entis ſeu eſſe, quę eſt
communiſſima, quia cunctis creatis impartita, manifeſtatiuam conſiſtere vniuerſalis prouiden-
tię dei vnius, quia demonſtrat quod cauſalitas, diffuſio, prouidentia ſummi dei, pertingit, ſeq; ex
tendit ad vniuerſa et ſingula.[Quaſdã autẽ vniuerſaliorũ eiuſdẽ et particulariorũ].i. aliq̃s pceſſi
ones pfluẽtes à deo, eẽ declaratiuas gñraliorũ puidẽtiarũ ipſi⁹ et aliq̃s eẽ declaratiuas magis par
ticulariũ puiſionũ ipſi⁹, ſicut pceſſio vitę eſt latior ac cõmunior, q̃ pceſſio et cõicatio ſapię dei,
ſicq;

dens eminenter omnem perfectionem & differentiam eſſendi.[Proinde & rex dicitur ſeculorum]iuxta illud Apoſto. Regi ſeculorum immortali inuiſibili[tanquã in ſemetipſo & circa ſeipſum totius eſſe & entis ſubſtitutor].i.inſtitutor per idealium intuitum rationũ in propria mente,& conſequenter in opere[& neq; erat]in tempore,ita, quod deſijt eſſe[neque erit]id eſt tanquã modo nõ ens,[neq; factus eſt]cum ſit ęternus,nec priorem ſe habẽs[neq; fit, neq; fiet]cum inuariabilis ſit. [Magis autẽ neq; eſt]eo modo, quo nos concipere poſſumus ipſum eſſe[ſed ipſe eſt eſſe exiſtentibus.i.cauſa eſſendi[& non exiſtentia ſolum]id eſt nõ tantum eſt ea quæ ſunt,non realiter,ſed cauſaliter[ſed ipſum eſſe exiſtentium] non formaliter & intrinſece]ex autem æternaliter ente,]id eſt, quæ exiſtentia ſunt effectiue & exemplariter ex ipſo deo,exiſtente æternaliter ante uniuerſa creata.[Ipſe enim eſt ſeculum ſeculorum]id eſt, cauſa omnium ſeculorum, [ſubſiſtens ante ſecula]. Porro diuerſas acceptiones huius nominis ſeculum, ponit Damaſcenus in principio libri ſecundi. [¶Reincipientes ergo dicamus, quia omnibus exiſtentibus & ſeculis eſſe ex prouidente]id cõmunicatum eſt eſſe ex deo,omnia prouidentialiter gubernãte[& omne quidem ſeculum,& tempus ex ipſo. Totius autem

Deus rex ſeculorum 1.Tim.1.

Deus ſeculi ſeculorũ

Ioh. Da. li. 2.cap.1. primũ eſſe omnibus a[illegible] deduxit eſ ſentiam

B &ſeculi & temporis,& omnis utrunq;]id eſt,quomodocũq;,[entis quod eſt ante ens]id eſt, ipſum eſſe eternum eſt,[principium & cauſa & omnia ipſum participant,& a nullo exiſtentium recedit]per motum[& ipſe eſt ante omnia,& omnia in ipſo conſtant]ſeu conſiſtunt uirtualiter ſeu idealiter.[Et ſimpliciter ſi quis utcunq; eſt]id eſt ſi quis ſit qualitercunq;,[in ante ente & eſt & intelligitur & ſaluatur] id eſt, præexiſtit in illo ente æterno idealiter,& intelligit ab eodẽ infallibiliter,& ſaluatur, id eſt, cõſeruatur & manet in ipſo inuariabiliter.[¶Et ante alia ſui participantia eſſe præmittitur]id eſt, in deo præconcipitur ab æterno anteq̃ ſint & in eſſe procedãt,q̃ increatũ eſſe participãt,[&eſt ipſum per ſe eſſe maximũ].i.deus ſubſtãtialiter eſt ipſum eſſe non participatiue, & maximum eſſe,id eſt, excellentiſſimum eſſe[per ſe uitam eſſendo,&per ſe ſapientiã eſſendo,& per ſe ſimilitudinẽ diuinam eſſẽdo] id eſt per hoc quod ipſe eſt eſſentialiter ipſa uita, & ipſa ſapientia ſempiterna,& idea increata. Omnia nanq; hæc ipſe ſolus eſt in ſe excellentiſſime ſimplex & unus & inuariatus, nec ponendum eſt aliud per ſe ens,aliud per ſe uiuens,aliud per ſe ſapiens,aliud per ſe exemplar,ſed ipſe eſt omne iſtud[& alia quæcunq; eſſe participantia ante omnia eſſe participando]id eſt,ipſe eſt ante cætera cunctis,quæ eſſe participant, participando eſſe ante omnia, id eſt, faciendo illa participare ipſum eſſe ante alia:quia eſſe eſt primum rerum creatarum, & non eſt aliud ante ipſum [magis autẽ & hoc per ſeipſum omnia exiſtentia participando per ſe idipſum eſſe participãt]id eſt,ipſe potius per ſeipſum eſt omnia exiſtentia cauſaliter per hoc quod cuncta participant ipſum. [Et nihil eſt eſſentia cuius non ſit eſt eſſentia & ſeculum]per ſe niſi participatione illius,[idipſum per eſſe]omnium aſſicienter[Merito ergo alijs principalius]id eſt,cunctis recte & rationabiliter preſtantius infinite.[Vt non deus ex pręſtantia aliorum ſui bonorum laudatur,]id eſt ita quod ipſe deus in ſe,& per ſe,& ex ſe omnino perfectus,non laudatur ex præſtantia aliorum bonorum ſui,id eſt,ex donis ſuis & participationibus, quaſi illa ſint aliquo modo præſtantiora quam ipſe.[Etenim præeſſe & затеſupereſſe ſeſtinans]id eſt deus indilate & indeſinẽter uolens uniuerſis præeſſe ac ſupereſſe tanq̃ æternis & ſupereminens[& ſuperans eſſe omne]id eſt,alia cuncta excedens.[Hoc dico per ſe eſſe,quod ante ſubſtitit,]id eſt,quod æter-

Eſſe primũ ſolet rerum creatarum

+ON

C naliter ita ante omĩa fuit,[& ex ipſo eſſe omnis,]id eſt,eſſe cuiuſlibet rei fluxit ab ipſo.[Quo modo ergo ens ſubſtitit?]id eſt,qualiter ante omnia fuit & eternaliter præfuit? vtique,incõprehenſibili mõ.[¶Et quidem principia exiſtẽtium omnia ipſius eſſe participantia].i. uniuerſa effectiua principia extrinſeca & creata,rincpipia quoq; formalia & intrinſeca, ut ſũt forma atq; materia,diuinũ eſſe aliquo modo participantia, & per quandam aſſimulationem imitantia[& ſunt,& principia ſunt]participatione illius[& primo ſunt]deinde[principia ſũt. Et ſi uelis uiuentium,ut uiuentium principium dicere per ſeipſam uitam].i.ſi quis uelit illam uitam,quæ eſt uita per ſe & ex ſe,appellare & affirmare principiũ primum cauſale uiuẽtium, ut uiuentiũ.i. cunctorũ uiuorũ q̃litercunq; uiuẽtiũ [& ſimiliũ ut ſimilium p ſeipſam ſimilitudinem].i.ſi qs uelit primã illã increatã ſimilitudinẽ,ſeu ideã exemplareq; rationẽ,eſſe primã cauſam ac fontale principiũ uniuerſorum ſimilium ſecũdorum, inquãtum ſimilia ſunt[& unitorum ut unitorum per ſeipſam unitatem].i. primam ſimpliciſſimam unitatem diuinã & æternalem, q̃ ex ſe & per ſe unitas eſt,dicat cauſam oĩm unitorũ ſcdm̃ q̃ unita ſunt:q̃a ut Proclus ait,oẽ unitũ, alterũ eſt a p ſe uno, & pticipat monade.i.unitate, & oẽ creatũ ſubſiſtẽs, aliq̃ mõ vnitum eſt ex quo eſt & q̃ eſt,ex actu & potẽtia,ex eſſe & eſſentia,ex ſuppoſito & natura[& ordinatorũ ut ordinatorũ per ſeipſam ordinationẽ].i.diuinæ mẽtis diſpoſitionẽ,omĩa in ſe p-

principia rerũ per eſſe diuinum participant

Proclus

ordinan-

Roma.13. ordinantē,dicat cauſam oĩum ordinatoꝝ,ſcdm̄ q̄d talia ſunt. Etenĩ q̄ á deo ſunt,ordinata ſũt.
& ſapiētis eſt ordinare ac effectus ſuos ordinate producere,[& alioꝝ q̄cunq; huius ſiue hui⁹,
ſiue amboꝝ aut multoꝝ participātia hoc aut hoc,aut ambo aut multa ſunt per ſeipſa partici-
pia],i.q̄cunq; aliaꝝ rerũ inueneris,ſiue huius rei,ſiue alteri⁹ rei,ſiue amboꝝ aut pluriũ partici
pātia hoc aut hoc.i.hāc perfectionē aut aliā ſeu plures p̄ticipatiões per ſeipſas,[inuenies ipſius
eſſe primũ ea participātia].i.uidebis ſi rite perpēdas,q̄ eſſe dei ęternũ & increatũ ſit primũ ea
participātia.i. ſit cauſaliter & ſupexcedēter,nõ formaliter illa q̄ ipſum p̄ticipāt[& eo eſſe pri-
mum q̄dē exiſtētia].i.omnia q̄ exiſtũt,eſſe utiq; primũ.i.principaliter eo. i.efficiēter exēpla-
riterq; per ipſum,[deinde huius aut huius principia exiſtētia.i.illa quæ ſunt principia extrin-
ſeca, ſiue intrinſeca rei huius ſiue illius[& participādo eo eſſe & exiſtētia & p̄ticipata].i.eſſe id
q̄ ſunt,ex participatiõe diuini eſſe.[Si aũt hæc participatiõe eſſe ſunt].i.ſi iſta unita & parti-
cipata ſunt p̄ticipatiõe diuini eſſe,& ex cõmunione ac ex dono ipſius,[multomagis ipſoꝝ p̄-
ticipātia].i.principia eoꝝ intrinſeca,quæ participāt q̄d ſunt, & q̄d toti participato influũt ac
impendũt. Prima ergo ipſius per ſeipſum eſſe donationũ,per ſeipſã ſumma bonitate p̄miſſa]
.i.prima donatio & participatio ipſius diuini eſſe,quod uere eſt p̄ ſeipſum,p̄miſſa.i. primo ef-
fuſa per ſe immediate à ſumma increataq; bonitate,q̄ donatio eſt eſſe creatũ,q̄d eſt prima reꝝ
Heb. creataꝝ[& maxima prima participātiũ laudāt].i. cætera p̄cipua dona inter participātia bo-
nũ ſummũ,priora laudāt primũ fontē,ſicut effectus ſuã cauſam.[¶ Et ſunt ex ipſa & in ipſa
& ipſum eſſe].i.ex ſumma bonitate procedũt per eſſe cauſatũ,q̄d primũ eſt ſcdm̄ rationē in-
ter cauſata[& exiſtētium principia &,exiſtētia omnia & q̄ utcunq; ab eſſe cõtinētur.i.tam o-
mnia quæ ſunt,q̄ eoꝝ cauſæ itemq; principia,[& cũcta q̄ qualitercunq; cõtinētur ab eſſe].i.
manutenētur in eſſe à primo ente,[& hoc immēſurate].i. indefinēter[& cõuolute].i. per re- E
plicationē & reductionē illoꝝ in ipſum tāq̄ in cauſam inceſſabiliter cõſeruatiuã, [& unite].i.
omnia illa uniēdo & recolligēdo in ſe tāq̄ in primo principio & ultimo fine,& ordinatore o-
mnia cõnectēte,quēadmodum numeri colligũtur in unitate, & lineę in pũcto,ac radij in axe
ſeu loce,riuuliq; in fonte. Vnde ſubiũgitur.[Etenĩ in monade oĩs numeris uniformiter ante
ſubſiſtit,radicaliter,originaliter,uirtualiter ſicut tota arboris moles in p̄uiſſimo ſemine[& ha-
Oĩa eẽn eo.e primo uẽnume ti in vno bet oĩum numeꝝ monas,inchoatiue, ut dictũ ē:quēadmodũ in materia ponũt rationes ſemi
nales,quę dicũt formaꝝ inchoatiões in ſeipſa ſingulariter].i.ſine multiplicatiõe ac diuerſitate
[& oĩs numer⁹ unit q̄dē].i. ſimplificat ac unũ ſit,in monade, q̄tũ aũt à monade p̄uenit].i.
Oĩa eẽe in ente primo vi tu'cē tro linee q̄tũ recedit ab unitate[t̄tũ diſcernit].i.diſtinguit[& multiplicat. Et in cētro oēs circuli lineæ
ſecũdũ primã unitatē cõſubſtitutæ ſunt].i.ſimul originaliter p̄exiſtũt,q̄tũ ad ſuã originalē i-
dētitatē[& oēs habet ſignũ in ſemetipſo ſimplas uniformiter unitas].i.pũctum habet uniuer
ſas lineas ex ſe p̄tractas,in ſe ſimplificatas,indiſtinctas,collectas ad ſeinuicē & ad unũ princi
piũ,ſc; pũctũ, ex quo procedebāt].i. protrahebant[& in ipſo q̄dē cētro].i.in pũcto exiſtēte
in medio circuli[uniuerſaliter adunāt].i.oēs illę lineę gn̄aliter uniũt.[Breuiter aũt diſtātes,bre
uiter & diſcernũt].i.modice exeũdo & parũ diſtādo à cētro,parũ ac modice ab inuicē ſecer-
nũtur.[Magis aũt recedētes,magis].i.lineę illę ab inuicē diſcernũt palã & certe,dum remoti-
us recedũt à cētro.[Et ſimpliciter q̄tũ cētro proximiores ſunt,tātũ ipſi & ſibijnuicē adunāt]
,i.tāto plusq̄ cētro t̄ mutuo idētificāt[& q̄tũ eo].i. q̄to pl⁹ diſtāt a cētro[tāto & a ſeinuicē di
ſtāt. Sed & in tota oĩum natura oēs ſcdm̄ ſingula naturę rõnes cõuolutę ſunt p̄ unã incõfuſã
unitatē].i.in tota reꝝ natura & ordine toto uniuerſi,rões ſpecificę & deſcriptiões naturaleſq;
entiũ proprietates,ſunt inuicē cõnexę & counitę ac coordinatę per unã gn̄alē oĩum habitudi
nē,& relationē ad unũ principiũ unũq; finē,ſicut & ipſe reꝝ ſpecies inſtar numeroꝝ ſe habēt
Philoſo. ſcdm̄ philoſop,Iuxta quē etiã totũ uniuerſũ reducit & ordinat ad deũ,ſicut exercitus ad prin
Proclus cipē ſuũ,p̄pterea aſſerit Proclus: Oĩs ordinis multitudo, ad unã reducit unitatē. Vnitas nāq;
habet rõnē principij,& p̄cedit in multitudinē ſibi cõuenientē, p̄pter q̄d & una colligatio,&
unus ordo tot⁹ ab unitate habet deſcēſũ in multitudinē,multitudo uero ad unã reducit cauſã
cõmunē.In unoq̄q; demũ ordine ſũt q̄dã cõmunio,cõtinētia atq; idētitas.[Et in aĩa unifor F
miter ſecũdũ p̄tes oĩm p̄uide toti⁹ corporis uirtutes].i. cũctę uires corporis & oĩm p̄tiũ ei⁹,ſũt
collectæ & adunatæ in aĩa tāq̄ in radice & cauſa. Vñ & aĩa dr̄ totũ p̄tātiuũ. Hinc alia lr̄a cõ-
tinet clari⁹. Et in aĩa uniformit uirtutes p̄tiũ oĩm corporis totius gubernatrices cõglobatę ſũt.
[Nihil ergo incõſequēs,ex obſcuris imaginib⁹ in oĩm cauſale aſcēdētes ſupmũdanis oculis cõ-
templari].i.indecēs nõ eſt,ut nos aſcēdentes in cõſiderationem dei, qui eſt omnium cauſale
principium, ex imaginibus obſcuris,id eſt, ex ſpeculatiõe defectuoſarum ſimilitudinum præ
tactarum,cõtemplemur ſuper mũdanis oculis.i.mētib⁹ deſuper illuminatis. Porrò uniuerſæ
ſimilitudines ſumptæ ex creaturis deficiũt infinite a p̄fecta & plena rep̄ſentantia diuinorum.
Propter

propter quod ad Hebrę. dicitur: Vmbram hñs lex futurorũ bonorũ, nõ ipſam imaginẽ rerũ. Cõ Hebræ.10.
A templemur, inq̃ [oĩa in oĩm cauſali & ſibinuicẽ oppoſita vniformiter & vnite,] .i. in deo oĩm
cã, vniformiter & vnite. i. idealiter & collectim, quia in ipſo oĩa ſunt, vita & lux, vnum cũ ipſo
ac inuicẽ, quę inter ſe in proprijs naturis & proprietatibus & qualitatibus ſunt oppoſita, cõtra-
tia & diuerſa. ❡ [Principiũ eſt enĩ exiſtentiũ, ex q̃ & ipſum eſſe & oĩa vtcunq; exiſtentia] i. deus
eſt oĩm fontale & creatiuum principium, ex q̃ eſt oĩm eſſe, & omne qualitercunq; exiſtens. De- Primũ prin
inde ſpecialiter multa exprimuntur ſubſtantialia & accidentalia entia, & diuerſarũ categoriarũ: c piũ dare
quæ oĩa fontaliter, cauſaliter, idealiter, mediate & immediate profluxerunt à deo, q̃bus expoſi- omnib. ſpe
tioni non eſt neceſſariũ immorari. [omne principium, oĩs finis, oĩs vita, oĩs immortalitas, oĩs ciales eſſen
ſapiã, oĩs ordo, oĩs harmonia, oĩs virtus, oĩs cuſtodia, oĩs collatio, oĩs diſtributio, oĩs intelle- di proprie
ctus, oĩs rõ, oĩs ſenſus, oĩs habitus, oĩs ſtatus, oĩs motus, oĩs vnitas, omne iudicium, oĩs amicitia tate.
oĩs cõpactio, oĩs diſcretio, oĩs terminus, &c̃. & alia quæcunq; ab eſſe exiſtentia,] .i. quæuis alia
exiſtentia actualis, ab eſſe diuino emanans, exiſtentia [omnia characterizant]. i. iſta & alia quę
cunq; figurant, ornant ac multipliciter formant ſiue informant, à deo fluxerunt. [❡ Et ex ipſa Cauſa ſecũ
oĩm cã inuiſibiles & intellectuales deiformiũ angelorũ eſſentię & aĩarũ, & totius mundi natu- das eẽ a cã
ra, & quæ vtcunq;] .i. q̃uis modo [aut in alijs ſubſiſtere, aut ſcdm excogitationem] .i. ſcdm in- prima.
telligentiam & cognitionem [eſſe dicunt]. i. etiam illa quę per abſtractionẽ vere conſiderant, vt
ſunt vniuerſalia, ſeu naturę coĩes, ſcdm id q̃d ſunt in re, quia teſte Philoſo. Abſtrahentium nõ Philoſop.
eſt mendacium, atq; vt ait Boethius: Scientia eſt eorũ quę immutabilem ſui ſortiunt ſubſtantiã Boetius
Et rurſus ſcdm Philoſo. Rerũ alię ſunt vniuerſales, alię particulares. Scientię q̃q; reales de rea- Philoſo.
libus ſunt obiectis, q̃uis obiecta nõ ſubſiſtãt realiter, nec actu exiſtãt, niſi in particularibus. Põt
nanq; natura ſcdm ſeipſam pure & nude conſiderari, & q̃tum ad ea q̃ ſunt de rõne ipſius: q̃d ne
B gare, vel magnæ obtuſitatis, vel contentioſæ puerſitatis eſſe cenſetur, & vt S. fatetur Anſelmus
in epiſtola de v̾bi incarnatione ad papam Vrbanũ, dialecticę hęreſis id eſſe videt. [& q̃dẽ ergo Anſelmus
ſanctiſſimę & præſtantiſſimæ virtutes vere exiſtentes]. i. mentes illę ſupernę, confirmatę & im-
mobilitatę in creatore [& velut in veſtibulis ſupeſſentialis trinitatis ſtabilita] .i. oĩpotẽti pro-
ximiores, tanq̃ in valuis ac atrijs eius locatę, vt ſuper Angelicã hierarch. eſt explanatũ. [& in i-
pſa, & ab ipſa] trinitate [& eſſe] naturæ [& eſſe deiformiter]. i. eſſe grãæ ac gloriæ [hñt: & poſt il
las ſubditę ſubiectum, & nouiſſimę extremum, q̃tum ad angelos: q̃tum vero ad nos, ſupermũ-
danum]. i. poſt mentes illas ſupernas ſublimiores ſupremæ hierarchię, ſunt mentes illæ ſubdi
tæ, ſc; angeli ſcdæ ac mediæ hierarchiæ, ſubiectum & inferiorẽ locũ tenentes, & nouiſſimæ. i.
angeli infimę hierarchiæ hñtes locũ extremum, q̃tum ad angelos ſuperiores: q̃tũ vero ad nos
.i. per reſpectum ad eccleſiaſticã hierarchiã, hñtes locũ & ordinẽ ſupermundanũ in cœleſti ac
triumphanti eccleſia, quæ eſt in empyreo. [Et aĩæ & alia oĩa exiſtentia per eandẽ rõnem & eẽ
& bñ eſſe hñt, & ſunt & bñ ſunt, & añ ente]. i. ex ente æterno [eſſe & bñ eſſe hñtia, & in ipſo ente
& exiſtentia & bñ exiſtentia] exemplariter atq; cauſaliter ſunt [& ex ipſo inchoata] ab eo nãq;
eſt oĩs boni inceptio [& in ipſo cuſtodita, & in ipm conſummata] ex ipſo nanq; tanq̃ ex cã effi-
ciente, incipiuntur: in ipſo [...] cã formali formante & exemplante, cuſtodiunt. in ipm ſicut in
cauſam finalem, pficiuntur, ordinant, cõplentur. Propter q̃d ſcdm Aplm, ex ipſo, & per ipm, & Roman.11.
in ipſo ſunt oĩa. [❡ Et quidẽ honorabiliſſima ipſius eſſe tribuunt melioribus eſſentijs] .i. præ- Eſſe dunt
cipua illa deo attributa, q̃ ſunt: potentia, ſapiã, bonitas, conferunt eſſe ſublimioribus eſſentijs. omnib. eſſẽ
C [q̃s & æternas vocant eloquia]. i. q̃s ſcripturę dicunt eſſe perpetuas. Frequẽter enim in ſcriptu- tijs ſore e-
ris æternum ſumitur pro perpetuo, & econtra, vt in pſalmo: Illuminans tu mirabiliter à mon- minentius.
tibus æternis. In Eccle. q̃q; Terra in ęternum ſtat. Porro alius habet textus: Quaſdã q̃dẽ digni pſalm. 75
tates eſſendi tribuit deus melioribus ſubſtantijs. Alius vero: At munera quidem eſſentiæ me- Eccle. 1.
lioribus ſubſtantijs diuidit, q̃s & perpetuas vocat ſcriptura. [Eſſe autẽ ipſum exiſtentibus oĩ-
bus nunq̃ deſeritur]. i. nunq̃ in toto illis auſertur. [Ipſum vero eſſe ex añ ente] .i. eſſe rebus cõ
municatum, eſt ex ente æterno omnia procedente [& ab ipſo eſt eſſe]. i. ab ipſo deriuatur eſſe ſe
cundorum [& non ipſe eſſe, & in ipſo eſt eſſe]. i. ipſe non eſt ex eſſe ſcdorũ, & omne eſſe ab ipſo
eſt [& non ipſe eſt in eſſe]. i. deus nõ eſt ipſius eſſe, quaſi ipſe ſit ab eſſe [& ipſum habet eſſe,] id ẽ,
principium primũ, vc; deus, habet eſſe, quoniam eſſe ſignificatur, quaſi actus eſſentię ſeu pſonę
ſiue ſuppoſiti [& nõ ipſæ habet eſſe]. i. nil habet ſeu recipit ab eſſe. Alia litera melius ac clarius
habet: In ipſo eſſentia, non ipſe in eſſentia: & ipſe eſſentiã habet, nõ ipm eſſentia [& ipſe ẽ exiſtẽ
di æuum]. i. cauſa æui perpetuorũ [& principium & menſura ante eſſentias ens, & entis, & ſecu
li, & omniũ ſubſtantificum principiũ]. i. origo faciens ea ſubſtare [& medietas]. i. cã connectẽs
prima & vltima, quemadmodũ medium nectit extrema [& conſummatio. ❡ Et propter hoc

Cap V. ab eloquijs ipſe vere ante ens.] .i. vecaciter perhibetur añ omne ente eſſe[& iuxta oēm intel-
Quomodo omnia ſimilia deo prædicentur atq; negētur ligentiam multiplicatur] .i. diuerſimode & per diuerſa multipliciter deſignatʳ ſcđm oēm diffe- D
rentiam reꝝ, per quas ipſe notificatur, & de quibus ipſe p̄dicatur, vel econuerſo illa de ipſo per
cauſam, ſeu metaphorice, aut alio modo[& q̄d erat in ipſo, & q̄d eſt, & q̄d erit, & q̄d factum eſt,
& fit & fiet, proprie laudatur]. i. in deo & de deo proprie laudatur & dicitur, q̄d erat, & eſt, aut
erit, & item q̄d factum eſt in præterito, & præſentialiter fit, & etiam quod fiet in futuro. Verū
iſtud mirabiliť ſonat, vt alibi ſæpius dictum eſt) & ſuper primum Senten. ſcribunt doctores.
De deo inuariabili & æterno, improprie dr̄ fuiſſe & futuꝝ eſſe: proprie aūt, eſſe nequaq̄ autem
conuenit ſuperfectiſſimo deo, qui eſt actus purus, factum eſſe, nec fieri, nec eſſe fiundū, q̄d etiam
Plato Plato in 2. Timęi depromſit: Dicimus, inquiens, de deo, fuit & erit, aſt illi eſſe ſolum competit,
iuxta veram ſynceramq; ratione͂. Fuiſſe vero & fore deinceps, illi non cōpetit, hæc quippe geni-
turæ temporis propria. Sed ad hęc poterit aliqualiter trahi ſolutio ex eo q̄d ſubditur. [Hęc em̄
oīa diuina intelligentibus ſcđm oēm excogitationem ipſum ſupereſſentialiter eſſe ſignificant]
.i. iſta & conſimilia inſinuant ſapientibus in ſcripturis rite imbutis, aut deſuper illuſtratis, ꝙ
deus prorſus incomprehenſibilis eſt, incomprehēſibiliter nobis ſuper oēm eſſentiam, ita ꝙ nil
conuenit ei, q̄tumcunq; perfectionale ac nobile ſcđm modū q̄ hoc concipere poſſumus, ſed in-
finite ſublimius, intm̄ ꝙ etiam digna & vilia aptius de eo interdum dicuntur, ſcđm varios tro-
pos, q̄ perfecta & eminentia, ne putemus perfectiora ei proprie conuenire, ſcđm ꝙ nos ea cape-
re poſſumus, cui conſtat imperfecta illa ac viliora nequaq̄ poſſe proprie cōpetere, vt ſuper An- E
gelicam hierar. expreſſum eſt de angelis ſanctis, ꝙ aliqñ aptius deſignantur per figuras & for-
mas beſtiarū q̄ hoim, ne figuræ & formę, natura & ſpecies hoim, ipſis angelis proprie conueni-
re putentur, quibus certum eſt naturas & ſpecies figuras formaſq; beſtiaꝝ non cōuenire vere
ac proprie. Hinc ſubditur: [& vbiq; exiſtentium cauſalem] .i. prætacta iam denotant, ꝙ deus
cauſatiuus eſt & cauſa oīm, in q̄cunq; ſint loco[Etenim neq; quidem eſt hoc, hoc autē nō eſt.]
.i. non potius eſt hoc q̄ illud[neq; ibi quidem eſt, ibi aūt non eſt]. i. non eſt in hoc loco, & non
in illo[ſed oīa eſt]per cauſam & ſupereminentiam. Ideo ſubdit: vt oīm cauſalis, & in ipſo oīa
Omnia eſſe in deo. principia, oēs confines, oēs concluſiones.] Omnia quippe in deo ſunt exemplariter, cauſaliter,
perfectionaliter, ſicut mox additur: [oīa exiſtentia coambiens & p̄hñs] .i. deus eſt cuncta in
ſe concludens, & perfectiones eoꝝ idealeſq; rōnes præcontinens. [& ſuper oīa eſt, & ante oīa
ſupereſſentialiter ſuper ens. Proinde & oīa de eo & ſimul prędicāt] Ex q̄ poſſet qs inferre, ergo
deus eſt lapis & brutum, quē falſum intellectum excludit ſubdendo: [& nihil eſt exiſtentium]
ergo non prædicantur de deo abſolute, ſeu quidditatiue, aut proprie, ſed cauſaliter. [formoſ-
ſiſſimum & ſpecioſiſſimum ſine forma & ſine ſpecie] .i. deus eſt ens pulcherrimū ſine pulchri-
tudine aduentitia, & diſtincta à ſua eſſentia[principia & media & fines exiſtentium immenſu-
rate ac remote in ſemetipſo prę ambiens]. i. oīm reꝝ exordia, media, terminos, proprietates, vi-
res, & quicquid in illis eſt, in ſe æternaliter, ſine temporali menſura & remote. i. longe eminen- F
tius q̄ ſint in rebus includens. Hinc aliæ tranſlationes hñt: Præcipue & excellenter. [& omnibꝰ
eſſe iuxta primā & ſuperunitam cauſam incontaminate declarans]. i. in fulgendo coīcans eſſe
entibus vniuerſis ſcđm q̄d decet ipm, qui eſt prima & ſumme vna ac ſimpliciſſima entiū cauſa,
vc; incontaminate. i. pure, ſapienter & irreprehenſibiliter. Quod conſequenter probatur per
Omnia recreari a ſole. ſimile, & quaſi p locum à maiori. [¶ Si enim iuxta nos ſol ſenſibilis eſſentias & qualitates, & q̄-
dem multas & diſcretas exiſtētes, tñ ipſe vnus ens & vniformis illuminans lux]. i. cum ſol iſte
ſenſibilis nobis conſpicuus, q̄uis ſit vnus in ſe, vniformiterq; diſpoſitus, nec alteratus in ſe, &
lux. i. ſubſtantia lucida illuminans, vndiq; [reſonat & nutrit & cuſtodit & pficit & diſcernit &
viuit & refouet]eſſentias & qualitates ſenſibilium. i. naturas ac ſpecies, qualitates & vires cor-
ruptibilium reꝝ mixtarū, & qdē. i. certe multas valde & diſcretas. i. ab inuicē differētes[& fœ-
cunda eſſe facit, & auget, & mutat, & collocat, & plantat, & remouet]nā ſuo receſſu in zodiaco
eſt cā corruptionis & areſactionis iuxta ſenſum inductum[& viuificat oīa]ſibi ſubiecta in acti-
uorum paſſiuoꝝq; ſphæra[& oīm vnumq̄dq; proprie ſibi eundē & vnū ſolē participat]. i. vni-
uerſa & ſingula illa participant atq; ſuſcipiunt influentiā, illuminationē, ac varias efficiētias, vi-
res & operationes vnius & eiuſdē ſolis [& multoꝝ participantiū vnus ſol cauſas in ſeipſo vni-
formiter præambit]. i. vnicus ſol in ſe continet vires & efficacias atq; cauſalitates multaꝝ par-
ticularū cauſarum, participantiū influxū & virtuoſitatē ipſius. [Multo magis ſup terrę & ipſi-
Q exiſtit Deū p ſimplicē naturam omnia efficere us ſolis, & oīm cauſalis ꝓtexiſſe ipſe omniū paradigmata ſcđm vnā ſupereſſentialem vnita-
tem concedēdum eſt]. i. multo plus debemus concedere, ꝙ ipſe deus ſuper. i. in ſummo exiſtēs
cauſalis. i. cauſatiuus omniū, ſc; terræ & ipſius ſolis, ab æterno in ſeipſo ꝓtepuit, prę concepit,
ac ha-

A ac habuit paradigmata.i. exemplares rõnes ſcđm vnã vnitatẽ ſupereſſentialẽ.i.ſimpliciſſime,
ſine oĩ pluralitate reali ac diuerſitate,ſcđm ꝙ ipſe ſuã ſimpliciſſimã eſſentiã intelligit varijs mo
dis imitabilem à creaturis. [Deiñ & eſſentias adducit].i.naturas rerũ producit,à non eſſe ad
eſſe transferens eas[iuxta ab eſſentia egreſſionẽ].i.ſcđm ſimplicẽ emanationẽ rerum à ſua na-
tura,& iuxta q̃d congruit ei,qui eſt agens ꝑ eſſentiam,non per potentiam aut actionẽ ab eſſen-
tia ſua diſtinctam. Veruntamẽ ſapientialiter ac libere oĩa facit ad extra,& vt ait Apoſt.ſcđm ꝓ- Roman.8.
poſitum ſuæ voluntatis. Alia litera continet:ſcđm exceſſum à ſubſtantia.i. iuxta oĩpotentiã
& excellentiam ſuam immenſam,q̃ oẽm tranſcẽdit ſubſtantiam. [¶Paradigmata aũt dicim⁹ Exẽplares
eſſe ipſas in deo exiſtẽtium ſubſtantificas & vniformes prętextas rõnes,q̃s theologia p̃deſtina- rõnes ideo
tiones vocat].i.nos dicimus,ꝙ paradigmata ſeu ideæ mentis diuinæ, ſunt rationes exempla-
res ſeu intellectuales & intelligibiles ſimilitudines ac ſpecies rerum,æternaliter conſiſtentes in Roman. 8. Paradigma
deo,dantes creaturis eſſe ſubſtantiale,imo & omne eſſe quod habẽt,quæ in ſcripturis vocãtur ta quid ſunt
prædeſtinationes.i.præmiſſiones ſeu præconceptiones ac pręordinationes fiendorum à deo: in deo.
hinc alię tranſlationes habẽt,prædiffinitiones,de quibus ideis tractat Auguſtinus lib.83. quæ-
ſtionum:Ideas,inquiens,Plato primus dicitur poſuiſſe.Eſt autẽ idea factiuum principium,nõ Auguſtinus. Plato
factum,ſed æternum,non oriens neq; occidens. Vnde in Timæo loquitur Plato: Certe dubiũ Idea quid
non eſt ad cuiuſmodi exemplum animaduerterit mũdani operis fundamẽta conſtituẽs deus,
vtrum ad immutabile,an ad factum & elaboratum,eſtq; perſpicuum ꝙ iuxta ſyncerę atq; im
mutabilis proprietatis exemplum,mundi ſit inſtituta molitio. Itaq; pręđeſtinatio ſumitur hic
B extentius,q̃ in cõmuni modo loquendi,quo ſolos electos vocamus prædeſtinatos.Ipſaq; prę-
deſtinatio deſcribitur,ꝙ ſit propoſitum miſerendi,& item ꝙ ſit præparatio gratiæ in præſenti Prędeſtinatio quid.
& gloriæ in futuro. Inſuper paradigmata vocat theologia[diuinas & optimas voluntates].i.
practicas diuinæ mentis volitiones aut iuſſiones,q̃tum ad pręordinatorum executiões impe-
riales,cum tamen ratio & pręcognitio ac ſimilitudo ſeu exemplar & ars magis proprie ſpectẽt
ad intellectum. Voluntates dico[exiſtentium diſcretiuas].i.diſtictiuas & determinatiuas[&
factiuas,ſecundũ quas ipſe ſupereſſentiales] vtpote deus[exiſtentia omnia prædeſtinauit.].i.
præordinauit[& adduxit]iuxta illud Boethij:

O qui perpetua mundum ratione gubernas. Boethius

Et Iſaias:Cum quo,ait,inijt conſilium,& inſtruxit eum? [¶Si autẽ Philoſophus dignum du Iſaiæ 40
cit Clemens & ad aliquid paradigmata dici in exiſtentibus antiquiora] Hic tangit modum S. Clemẽs pa ac philoſo.q̃d para.
loquendi cuiuſdam magni,quem modum non approbat, ſed cum grandi reuęrentia atq; mo
deſtia innuit non omnifarie conuenire.Si pro quia,Clemens philoſophus.i. ſanctus Clemẽs,
beatiſſimi Petri diſcipulus,& in papatu ſucceſſor,de quo Clemẽte Vercellen.iſtud exponit:di
gnum ducit.i.conueniens arbitratur,paradigmata dici in exiſtentibus ad aliquid.i. ꝙ paradi-
C gmata non ſolum dicantur rationes mentis diuinæ,ſed etiam naturæ creatæ:antiquiores.i.ſu
periores per reſpectum ad inferiora,quæ in illorũ vmbra producta ſunt. [Prouenit quidẽ non
per propria & perfecta & ſimpla nomina ratio ipſi].i.vera ratio non prouenit.i.non conuenit
nec conſonat illi beato Clemẽti per nomina propria & perfecta ac ſimpla.i. per nomina q̃bus
vtitur iſta dicendo,quorum ſignificationem acutius potuit attendiſſe,quia exemplar eſt,ad cu
ius ſimilitudinem & imitationem fit aliud,& ſic exemplar habet rationem cauſę atq; principij exẽplar q̃d
nec conuenit formæ aut naturę creatę,cum ipſa ſit quid exemplatum ad imitationem exempla
ris mentis diuinæ,& non cauſa naturæ creatæ inferioris.[Concedentes autem & hoc recte di
ci].i.ſi quis velit concedere hoc recte dictum eſſe,q̃d dixit Clemẽs,inquantum philoſophus,
[theologiæ memorandum dicentis].i.recolat quod ait ſcriptura,[quia non oſtendi tibi hæc
exire poſt ea].i.non te docui iſta creata,vt illis intendas principaliter,aut immoreris finaliter.
Hoc ſumptum videtur ex verbo Salomonis,qui loquitur in Prouerbijs: Non tranſgrediaris Prouer.22
terminos antiquos,quos poſuerunt patres tui[ſed vt per hoc proportionali ſcientia in omniũ
cauſam quantum potentes ſumus aſcendamus].i.per agnitionem creaturarum proficiamus
in notitia & contemplatione creatoris pro viribus,& à poſteriori ac imperfecta notitia noſtræ
capacitati nunc proportionata,ſecũdum quod ex effectibus cognoſcitur cauſa, & ex creaturis
creator,quæ à plena repræſentatione & notificatiõe creatoris deficiunt infinite. Hinc in Iſaia Iſaiæ 40
ſcriptum eſt:Leuate in excelſum oculos veſtros,& videte quis creauit hæc. Nempe, vt Salo- Eccle. 3
mon faſſus eſt:Cuncta creauit deus vt timeatur.Qui per Ieremiam diſſeruit:Audi popule ſtul Ieremiæ 5
te,qui non habes cor. Me non timebitis,qui poſui arenam terminum mari?Etenim ab excellẽ
tia operis,pręminentia & maieſtas cauſæ penſantur.Propter quod dicitur in libro Sapientiæ:

pellatio boni cunctas ipſius omnium cauſę proceſſiones explicans per omnia,& quę ſunt& q̃
A non ſunt extenditur,& ſuper ea quę ſunt,ac ſuper illa quæ non ſunt exiſtit. Ipſius vero entis ap
pellatio per omnia quæ ſunt porrigitur,atq; ſuper omnia quæcunq; ſunt eminet. Cognomen
tum enim vitæ per viuentia cuncta diffunditur,ac ſuper viuentia viget. Sapientiæ tandem de-
nominatio per omnia intellectualia rationaliaq; & ſenſualia propagatur, & hęc omnia ſupat.
Has itaq; ſermo noſter diuinas appellationes diuinam prouidentiam explicantes,celebrare de
ſiderat. Non enim ſupereſſentialem ipſam profitetur exprimere bonitatem,eſſentiamq; & vi- 4 Reg. 22 i
tam atq; ſapientiam ſupereſſentialis deitatis ipſius,ſuper omnem bonitatem, deitatem, eſſen-
tiam,vitam,ſapientiam in occultis(vt eloquia tradũt)eminentiſſimę conſiſtentis:ſed beneficã
prouidentiam foras iam prodeuntem,eminentemq; bonitatem,omniumq; bonoꝝ cauſam&
ens,& vitam & ſapientiam celebrat, vt; tanq̃ eſſendi & viuendi ſapiendiq; cauſam omnibus, Eſſentiã ac
quæ eſſentię,vitæ,intelligentię,rationis,ſenſus,quoquo modo participãt. ¶ Non tamen aliud vita,et vaſ
eſſe bonum ipſum aſſerimus,aliud ipſum ens,aliud vitam vel ſapientiam,neq; multas eſſe cau
ſas deitatesq;,alias opifices aliorum,ſuperiores inter ſe atq; inferiores: ſed vnius dei bonos p-
ceſſus omnes,diuinasq; appellationes celebratas à nobis. Et alia quidem appellatione vniuer-
ſam vnius dei prouidentiam explicari. Alijs vero vniuerſaliora deinceps, minusve vniuerſa-
lia dei eiuſdem munera deſignari. Sed obiecerit forte quiſpiam hunc in modum: Cum ens qui
dem vita ſit amplius,vitaq; latior q̃ ſapientia,quidnam in cauſa eſt,vt viuentia rebus duntaxat
exiſtentibus pręſtantiora ſint,ſenſualiaq; ſolum viuentibus, ſenſitiuis autẽ rationalia, rationa
libus vero ipſi ſimiliter intellectus,qui & circa deum verſantur,propinquioresq; exiſtunt,tam
etſi oportebat quæ bona maiora diuinitus acceperũt,pręſtantiora q̃q; eſſe,cęteraq; ſupare. Ve-
rum ſi quis intellectualia fingeret eſſentia,vitaq; carere,recte forſan fuiſſet obiectum. Sin autẽ
B intellectus diuini & ſunt ſuper cætera quæcunq; ſunt,viuunt ſuper viuentia cætera, & intelli-
gunt,cognoſcuntq; ſuper ſenſum atq; rationem: ac præ cęteris omnibus pulchrum bonumq;
deſiderant atq; participant: nimirum ipſi magis verſantur circa ipſum bonũ, qui & hoc vbe
rius pfruũt,ac plura inſuper & maiora illinc munera perceperunt,quẽadmodũ & rationalia ſo
lo ſenſu vtentibus eminent:quippe cum hęc illa munere rationis excedant. Senſualia ſimiliter
facultate ſenſus excedunt viuentia,atq; hęc ſimiliter per vitam ſequentia ſuperant. Idq;,vt ar-
bitror,verũ eſt,quæ vnius dei infinitis muneribus abundantis magis participant, propinquio
ra quæq; ſunt ipſi,diuinioraq; illis quæ minus talia perceperunt. ¶ Quoniam vero de his ſa- Ens primã
tis diximus,age bonum ipſum vt vere ens,atq; his quæ ſunt omnibus eſſentiam tribuens,iam cauſam eſſe
laudemus. Ipſe qui eſt totius eſſe per potentiam eſſentia ſuperiorem cauſa ſubſtãtifica eſt, atq; cuiuſ omnium
opifex entis,exiſtẽtiæ, ſubſtantię,eſſentiæ,naturæ. Item principium & menſura ęternitatũ,atq; laudandorũ.
temporum entitas,& æternitas entiũ,tempus eoꝝ quæ fiunt,ipſum eſſe his quæ qũolibet ſunt,
generatio his quæ quoquo modo gignuntur. Nempe ex ipſo qui eſt æternitas & eſſentia atq; Dei eſſe
ens,rurſusq; tempus & generatio & quod gignitur. Item quæ ſunt in entibus, & quæ qũolibet perfectiſſi
exiſtunt atq; ſubſiſtunt. Nam deus non quodam modo eſt ens,ſed ſimpliciter & incircũſcripte
totum in ſe eſſe cõprehendens,graduq; ſuperiore cõplectens. Quapropter & rex dicitur ſcloꝝ:
quippe cũ in ipſo & circa ipſum eſſe atq; ens omne ſubſiſtat, neq; erat,neq; erit,neq; factus eſt,
neq; fit,neq; fiet:imo vero neq; eſt quidẽ,ſed ipſe eſt ipſis entibus ipſum eſſe. Neq; vero entia
ſolum,ſed ipſum etiam eſſe entium ex ipſo pendet,qui ante æternitatẽ extat. Ille enim eſt ſecu-
C lum ſeculorum,qui eſt ante ſecula. ¶ Reſumentes itaq; dicamus omnibus entibus ſeculisq; vt Ens primũ
ſint cõpetere,ab eo quod eſt ſuperius ente,atqui omne æuum tempusq; pendet ex ipſo. Ipſum omnium
nanq; oĩs æui temporisq;,& vniuerſi qũolibet exiſtentis principium & cauſa eſt,quod excelſi- principium
us ente. Omnia illius participia ſunt,ipſum à nullo exiſtentium abeſt,illud ſane ante oĩa extat.
Cuncta in ipſo conſiſtũt,& omnino quicquid qũolibet exiſtit, certe in illo quod eminẽtius en
te cenſentur,& eſt,& excogitatur atq; ſeruatur. ¶ Ante oẽs ipſius dei participationes eſſe præ- Ens diuinũ
fertur,ipſumq; per ſe eſſe antiquius eſt,q̃ ipſa per ſe vita,q̃ ipſa p ſe ſapia, ipſa per ſe ſimilitudo ipſa p ſe ſa
diuina,cæteraq; q̃ꝝ quæ ſunt participantia,añ hęc oĩa ipſum eſſe participant: imo vere & oĩa, pientia ac
quę ipſa per ſe cenſentur,q̃ꝝ quæ ſunt participant,ipſius p ſe eſſe participia ſunt,nullũq; eſt ens vita antiq
cuius non ſit eſſentia, atq; æuum ipm per ſe eſſe. Merito igitur deus in primis tanq̃ ens ex anti-
quiore bonoꝝ ſuorum munere celebratur. Qua enim ratione ante eſt atq; ſupeſt,eadẽ præha-
bens atq; ſuperhabens,quod ſimpliciter ens appellatur, nimirum vniuerſum ipſum per ſe eſſe
primo quidem inſtituit,deinde vero hoc ipſo per ſe eſſe conſequẽter quicquid quomodolibet Principiã
eſt produxit. ¶ Atqui & ipſa rerum principia omnia per communẽ ipſius eſſe participationẽ, rerũ
& ſunt,& principia ſunt,atq; primo quidem ſunt,deinde vero principia ſunt. Iam vero ſi velis & princi

Cap. V. viuentium omnium qua ratione viuũt, dicere ipſam per ſe vitam principium eſſe & ſimilium, vt ſimilium ipſam per ſe ſimilitudinem, atq; vnitorum, quatenus ſunt vnita, ipſam per ſe vnitatem, ordinatorum quoq; vt ordinatorum ipſum per ſe ordinem, aliorumq; ſimiliter quæ huius, vel illius, vel amborum, vel multorum participatione euadunt hoc aut illud, vel ambo, vel multa, inuenies profecto participationes ipſas, primo quidem ipſius communiter communiter eſſe participare, atq; ipſo ſimpliciter eſſe primum manere, deinde huius vel illius eſſe principia, & omnino per ipſam eſſentiæ participationem exiſtere atq; participari. Si igitur hæc eſſentiæ participatione exiſtent, multo magis & horum participia omnia participatione entis exiſtent. Quamobrem ſupereminens ipſa per ſe bonitas omnibus alijs muneribus ſuis præferẽs cõmune ipſius eſſentiæ donum, merito ex antiquiſſima ſuarum participationum ante omnia celebratur.

Oĩa eſſe in eſſe primo vt nũerus in vno.

¶ Eſt autem ex ipſa bonitate atq; in ea ipſum ſimpliciter eſſe, entiumque principia, atq; entia omnia & quæ quomodolibet paſſim ipſa eſſentia continentur. Sunt, inquam, ibi hæc abſolute, collectimq; & vnite. Nempe in vnitate numerus omnis præeſt vniformiter, habetq; vnitas omnem in ſe numerum ſingulariter, omnisque numerus vnitus quidem eſt in vnitate, quatenus vero inde progreditur, catenus diſcernitur atq; multiplicatur. In centro ſimiliter omnes circuli lineæ ſimul coniunctæ conſiſtunt, ipſumq; punctum habet omnes in ſe rectas lineas ſimul vnitas, tam inuicem, quàm ad principium vnum, ex quo pariter proceſſerunt. Iam vero in ipſo centro penitus ſunt coniunctę, parum vero diſcedentes inde, parum quoq; inter ſe diſcernuntur: longius autem inde diſtantes, latius & inuicem diſtare coguntur: atq; ſimpliciter quantum centro viciniores ſunt, tantum & ipſi & inuicem ſunt coniunctæ. Quantum rurſus ab ipſo diſcedunt, tantundem diſcedere inuicem compelluntur. Præterea in tota vniuerſorũ natura ſunt omnes particulares naturæ, vniuſcuiuſq; naturæ rationes, ſecundũ quandam vnionem non confuſam, collectæ ſunt. In anima quoque vires corporis totius ſingulatim gubernatorie vniformiter continentur. Non eſt igitur alienum, ſi per exiles imagines ad ipſam omnium cauſam aſcendentes oculis mundo ſublimioribus contemplemur omnia in ipſa omnium cauſa, etiam quæ alioquin inter ſe contraria ſunt, ſingulariter, penitusq; vnite. E

Principiũ primũ dare omnibus vt nõ mõ ſint ſed vt hñãt ſpeciales ꝓprietates eſſendi

¶ Eſt enim rerum principium à quo exiſtit & ipſum eſſe, & omnia quomodolibet exiſtentia, omne principium, omnis terminus, omnis vita, immortalitas omnis, omnis ſapientia, totus ordo, omnis harmonia, vniuerſa poteſtas, omnis cuſtodia & conſeruatio, firmitas omnis, vniuerſa diſtributio, omnis intelligentia, omnis ratio, ſenſus omnis, omnis habitus, totus ſtatus, vniuerſus motus, omnis vnio, temperies omnis, quælibet amicitia, quæuis conuenientia, cuncta diſcretio, quilibet terminus, vt aquæq; diffinitio, & reliqua quotcunq; eo ipſo quo ipſa ſunt entia, omnia entia ſuis quæq; characteribus imprimunt.

Subſtãtiæ oẽs ſcd'as eẽ a cã pri.

De ordinibus angelorum

¶ Ex eadẽ quoq; omnium cã exiſtunt diuinorum angelorum intelligibiles & intellectuales eſſentiæ, animarum quoq; ſubſtantiæ, ac potius mundi naturæ, & quæcunq; quomodolibet eſſe dicuntur, ſiue tanq̃ alijs accidentia, ſiue tanq̃ excogitationes quædam intelligentiæ. Iam vero ſanctiſſimæ antiquiſſimæq; poteſtates angelicæ, quæ & veriſſimæ ſunt & velut in veſtibulis ſupereſſentialis trinitatis collocatæ, ab ipſa ſimul atq; in ipſa, vt & ſint, & diuinæ ſint acceperunt. F Præterea quæ poſt illas ſecundo loco inferiores ſunt, inferiore quoq; conditione idipſum habent. Extremę deniq; extrema quadam ſorte: extrema inquam, ſi cum angelis comparentur, comparatę vero ad nos ratione quadam id habent mundo ſuperiore. Proinde animæ & cętera omnia eadem conditione & eſſe & bene eſſe habent, ſuntq; & bene ſunt ex ipſo bono ens vniuerſum exuperãte. In ipſo quoq; & ſunt, & bene ſunt. Ab ipſo quidem exoriuntur, in eodem & conſeruantur, in ipſum deniq; finiuntur.

Boni emi nẽtius eẽ q̃ ipſum eẽ vel eſſentia.

2. Corin. 4.

¶ Pręcipua quidem ipſius eſſe munera excellentioribus eſſentijs ille diſtribuit, quas etiam ęternas ſacra eloquia vocant. Ipſum vero eſſe entium omnium nunq̃ omnino deſeritur. Iam vero ipſum eſſe ex deo, qui eſt excelſior ente creatur, illius quoq; eſt ipſum eſſe, neq; viciſſim. In illo rurſum eſt ipſum eſſe, neq; conuerſo. Item eſſe ipſum participat illum, neq; fit cõtra. Ille quin etiam tanq̃ excelſior q̃ eſſentia eſt ipſius eſſe æternitas, & principiũ & menſura: imo entis & æternitas, omniumq; principium efficax, & medium atq; finis. Sacra igitur eloquia per omnem rerũ intelligentiam dei ſuperioris ente cognomenta multiplicabant.

Omnia q̃ſſo de deo ſimt affirmẽtur neq; negẽt.

Apocal. 1

Iohan. 8.

De illo nãq; dicitur: Et erat, & eſt, & erit. Item factum eſt, fitq;, & fiet. Hæc enim omnia apud eos, qui diuina, vt decet, intelligunt, deum ſignificant per omnem intelligentiam ſupereſſentialiter eſſe, & omnium quomodolibet ſint principium. Iam vero deus non hoc quidẽ eſt, illud vero non eſt, neq; hic quidẽ, & ita eſt, ibi vero, & aliter minime: ſed eſt ſimpliciter omnia, vt omnium cauſa, omnia rurſus in ſe principia, omnes concluſiones & terminos omniũ rerũ continens, & ante

habens

habens,& ſuper omnia eſt:vt qui ante oĩa præeſt mirabili ſupereſſentiam ratiõe. Quamobrem A de illo ſimul oĩa prædicãtur,neq; eſt aliquid oĩm,omnem figuram ſpeciemq; poſſidẽs,interim ab omni forma & pulchritudine ſegregatus,principia,media,& fines rerũ abſolute præcipueq; anticipans in ſeipſo,omnibus eſſendi munus per vnam ſupremeq; ſimplicem cauſam ſynceriſſime ſuperluſtrãs. ¶ Sol quidem hic noſter eſſentias qualitatesq; ſenſibilium,quamuis per multas atque differẽtes,ipſe tamẽ vnus cum ſit,lumẽq; vnicum ſuperluſtret,renouat,nutrit,ſeruat, perficit,diſtinguit,colligit,refouet,fœcũdat,auget,permutat,firmat,producit,excitat,viuificat omnia. Rurſusq; vnumquodq; ex omnibus pro natura ſua vnius eiuſdemque ſolis eſt particeps: Atq; ipſe ſol vnus cauſas omnium ante hæc vniformiter in ſeipſo comprehẽdit. Multo ſane magis oportet in ipſa ſolis omniumq; cauſa prius extitiſſe rerum omnium exemplaria, ſecũdum ſingularem ſuperioremq; eſſentia vnitatem,quandoquidem & producit eſſentias per exceſſum eſſentias eminentem. ¶ Exemplaria vero dicimus rationes in deo ſubſtantificas rerũ ante hæc omnia ſingulariter exiſtentes,quas theologia prædefinitiones ſiue prædeſtinationes vocat. Et diuinas bonasq; volũtates,rerum definitrices omnium atq; effectrices, per quas ipſe ſupereſſentiam deus,quæ ſunt omnia præſcripſit atque produxit. ¶ Sin autem (vt Clemẽs philoſophus cenſet) forte dicẽdum ſit,etiam ad aliquid exemplaria dici quæ in ordine rerum principaliora ſunt,procedit quidem eiuſmodi ſermo,nõ per propria & perfecta ſimpliciaq; nomina. Cæterum vt concedamus hoc etiam recte dici,interim meminiſſe debemus quod theologia moneat,videlicet non ea tibi oſtendit,vt poſt illa incederes,verum vt per cognitionem horum proportionalem ad ipſam omnium cauſam gradatim pro viribus prouehamur. Omnia B igitur ipſi omnium cauſæ attribuenda ſunt, ſecundum ſingularem vnitatem omnibus eminentem. Quandoquidem cauſa prima ab ipſo eſſendi munere proceſſum ſubſtantificum ac bonum inchoans,perq; omnia pergens,& vniuerſum per virtutem ſuam eſſentia complens, & in omnibus quæ ſunt exultans, omnia prorſus anticipat in ſeipſa,per vnũ ſimplicitatis exceſſum, omnem duplicitatem reſpuens. Cuncta vero eodem modo compellitur per infinitatem ſuam ſe ſuper omnia dilatantem,& vnice participatur ab omnibus,quemadmodum & vox cum vna eademq; ſit,à multis interim tanquam vna ſentitur. ¶ Ipſe igitur qui eſt excelſior ente, entium omnium principium eſt & finis. Principium quidem tanquam autor. Finis autem,vt cuius gratia facta ſunt,omniumq; terminus. Infinitas quidem omnis infinitatis, & omnis termini terminus. Et id quidem eminenter tanquam oppoſitorum. In vno enim (vt ſæpe iam dictum eſt) res omnes anticipat atq; efficit. Præſens quidem omnibus,vbiq; per vnum atq; idem. Per idem inquam omne,& ad omnia prodiens: interea permanens in ſeipſo,& conſiſtens atque ſe mouens. Rurſus neq; ſtans,neq; motus,neq; principium habens neq; medium,neq; finem: neq; eſt in aliquo exiſtentium,neq; aliquid eſt eorum,nec omnino ſibi quicquam competit eorũ quæ æternę ſunt,vel eorum quæ temporaliter: ſed & tempore & æternitate, atq; his omnibus quæ in tempore æternitateve ſunt,excellenter abſoluitur. Quamobrem æternitas ipſa,resq; omnes,rerumq; menſuræ,& quæ ſub mẽſuras cadunt,per ipſum ab ipſoq; ſunt. Sed de his quidem & in aliјs diximus oportunius.

S. lis eſſẽ[tia]s[que] qui.

Exẽplaria in deo ſeu ideæ quid. Rom. 8.

S. Clemẽtis papę ac philoſophi dictum.

Prouer. 22. Oſeæ. 14.

Deum oĩm entiũ eẽ principiũ, oĩms infinitatis infinitatem.

PARAPHRASIS HVIVS CAPITIS V.

IN hoc quinto capitulo oſtẽdit quare deus dicitur ens vel exiſtẽs,neq; intẽdit manifeſtare diuinam ſuperſubſtãtialitatẽ ſecũdũ quod eſt,ſup ſubſtãtialis. Hoc enim ineffabile eſt & ignotum & penitus nõ manifeſtabile,& excedẽs ipſam vnitionẽ quæ excedit intellectualẽ manifeſtationẽ & cognitionẽ,ſed intẽdit laudare proceſſum diuinæ eẽntiæ quę ſubſtãtiam dat rebus. Sicut enim diuina bonitas ad exiſtẽtia procedẽs & ſeipſam manifeſtãs & ad C exiſtẽtia,& ad nõ exiſtẽtia extẽditur,& etiã ſup exiſtẽtia & nõ exiſtẽtia ẽ: ſic & eẽntia diuina in oĩa exiſtẽtia extẽdit,& ſuper oĩa eſt,vita autẽ diuina ad oĩa viuẽtia participatiõe ſui extẽditur,& ẽ ſuper viuẽtia. Sapiẽtia vero dei extẽditur ad oĩa intellectualia rõnalia & ſenſibilia,& ẽ ſuper oĩa illa. Huiuſmodi ergo proceſſus diuinæ prouidẽtiæ intẽdit Dionyſi⁹ tractare,nõ promittẽs enarrare per ſe ſuperſubſtãtialẽ bonitatẽ,& diuinam ſubſtãtiam, aut vitam, aut ſapiẽtiam dei per ſe, quæ de occultis trahitur,& eſt abſcõdita ab oculis oĩm viuẽtium, nec eſt vt ait propheta,qui poſſit ſcire vias eius: ſed laudare manifeſtos proceſſus bonitatis, & prouidẽtiam quæ excedẽter eſt bonifica,& omnium bonorum cauſa,& eſſentiam diuinam,& vitã & ſapiẽtiam,ſecũdum quod facit ſubſtãtiam,viuificat & donat ſapiẽtiã cauſaliter his,quæ ſciẽtia,& vita,& ratiõe & ſenſu participãt. Nec propter has nominum diuerſitates credendum eſt quod ideo aliud ſit bonitas,& aliud eẽntia,& aliud vita,& aliud ſapiẽtia,aut quod ſint diuerſæ

Iob. 28. Baruch. 3.

Cap. V. cauſalitates, aut diuinitates excedentes & exceſſæ, & aliæ alias producant, ſed vnius ſimplicis
eſſentiæ omnes proceſſus & dicta diuina nomina, et hanc eſſe maniſeſtatiuam totius proui- D
dentiæ vnius dei. Sub hac vero quaſdam eſſe cauſas vniuerſaliores quaſdam inferiores. Sed
obijcitur, cum naturaliter & cauſaliter prius ſit eſſe quam viuere, & viuere prius quam ſapere,
quomodo fit vt viuentia ſint digniora exiſtentibus, & ſenſibilia digniora his quæ viuunt & nõ
ſentiũt, & ratiõalia ſublimiora ſenſibilibus, & intelligẽtię ſublimiores rõnalib⁹, & deo magis ap
propinquãtes cũ ea quæ in meliorib⁹ dei donis participãt meliora ſint? Rñdet q̃d obijcit locũ
habere ſi intellectualia non haberent eſſe & viuere, &c. ſed intelligẽtiæ habẽt eẽ melius & ſupe
rius quam cætera exiſtentia & vitam ſuperiorem quam cætera viuentia & intelligunt & co-
gnoſcunt ſuperiori cognitione quam ſit ſenſibilis vel rationalis et pluſquam cætera exiſtentia
pulchrum et bonum deſiderant et eo participant, et ideo plus cæteris ei appropinquant per a-
bundantiorem participationem, et quia plura et maiora dona ab ipſo percipiunt, ſicut ratio-
nalia excellunt ſenſibilibus, quia præter ſenſualitatem additur eis rationalitas. Item ſenſibilia
Cap. 4. ſentiunt et viuunt, ſed plantę viuunt nec ſentiunt, ſic plantę ſunt et viuunt, inanimata uero ſunt
tantum & non viuunt. Et reuera quia intelligentiæ cœleſtes abũdantius participant, vno deo
qui in Infinitum eſt munific⁹, ideo ipſæ ſunt ei propinquiores & deo conſormiores quam cæ-
tera inferiora. Et quoniam de hac præminẽtia angelorum tractauimus in angelica hierarchia.
Deinceps ad propoſitum redeamus, & laudemus diuinam bonitatem, ſicut exiſtentem & om̃i-
bus exiſtentibus prebentem ſubſtantiam. Ipſa ſiquidem eſt ſubſtantificatrix cauſa totius eſſe ſe
cundum ſuam virtutem ſuperſubſtantialem, & creatrix omnis exiſtentis ſubſtantiæ perſonæ, E
naturæ principium & menſura ſeculorum, & quæ facit eſſe tempora & æuum exiſtentium & tẽ
pus eorum quæ fiunt eſſe quocunque modo exiſtentibus ex exiſtente, generatio quocunq; mo
do generatis, & æuum, & ſubſtantia, & exiſtens, & tempus, & generatio, & generatum, & ea quę
ſunt in exiſtentibus, & ea quocunque modo inſunt vel ſubſtant. Deus enim non dicitur aliquo
1. Tim. 1. particulari modo exiſtendi exiſtens, ſed ſimpliciter, generaliter, indefinite, incircunſcriptæ ex
iſtens eo quod eſſendi vel eſſentiæ plenitudinem in ſeipſo accepit & præaccepin propter quod
& dicitur rex ſeculorum, tanquam ille qui in ſeipſo & circa ſeipſum factor eſt & ſubſtitutor cu-
iuſlibet particularis eſſe, & ipſius entis, & qui neque erat, neque erit, neque factus eſt, neque gi-
gnitur, neq; gignetur, imó neq; eſt, ſed ipſe eſt eſſe exiſtentibus, neq; ſolum cauſaliter eſt exiſtẽ-
tia omnia, ſed ipſum eſſe exiſtentium & exiſtens ante ſecula. Ipſe enim eſt æuum æuorum qui ẽ
ante ſecula. Aeuum dicitur quieta & tota ſimul vita. Reſumentes igitur dicimus quod omni-
bus exiſtentibus & ſeculis eſſe terminetur à deo, qui præexiſtit & omne æuum & tẽpus ex ipſo
eſt, & ipſe eſt præexiſtens principium omnis ſeculi & omnis temporis, & cuiuſlibet rei quocun
que modo exiſtentis. Et hæc quæ dicta ſunt & omnia deo participant, & ipſe à nullo exiſtenti
um recedit, & ipſe eſt ante omnia, & omnia in ipſo conſiſtunt, & vniuerſaliter ſi aliquid aliquo
modo eſt, ipſum in ipſo præexiſtente & eſt, & intelligitur et ſaluatur, et ante alias om̃es dei par
ticipationes eſſe propoſitum eſt, et ipſum eſſe ſecundũ ſe anterius eſt, eo quod eſt eſſe per ſe vi- F
tam, et eo quod eſt eſſe per ſe ſapientiam, et eo quod eſt eſſe per ſe diuinam ſimilitudinẽ, et quæ-
cunq; aliquo modo participant eſſentia particulariter, naturaliter prius participant ipſo eſſe v-
niuerſali. Prius eſt enim eſſe, quam eſſe vitam vel ſapientiam, et eſt ipſa ſecundum quæ õmnia
participant exiſtentiam, vt vita, ſenſus, ratio, Intelligentia, et ipſa omnia eadem ſecundũ ſe par-
ticipant ipſo eſſe, et nihil eſt exiſtens cuius non ſit deus ſubſtantia, et æuum et ipſum eſſe. Con-
uenienter ergo alijs principalius laudatur deus ſicut exiſtens, tanquam ex illo bono dei quod
eſt inter alia eius bona principalius et dignius, et ipſe in ſe ſuperſubſtantialiter præhabens, et p̃-
eſſe et ſupereſſe ex eo ipſo quod eſt fecit præexiſtere ipſum eſſe ſecũdum ſe, et deinde per ipſum
eſſe fecit ſubſiſtere eſſe omne quod aliquo modo exiſtit. Et quidem omnia principia exiſtenti
um participant eſſe, et per eſſe ſunt et principia ſunt, et prius naturaliter ſunt, poſtea principia,
ſunt et finis uiuentium, vt dicatur per ſe vita eſſe principium viuentium, et ſimilitudo per ſe di
catur principium ſimilium ſecundum quod ſunt ſimilia, et per ſe vnitio principium vnitorum
ſecundum quod ſunt vnita, et per ſe ordinatio principium ordinatorum, ſecũdum quod ſunt
ordinata. Et q̃d de his dixi, de alijs ideis ſiue archetypis, ſcilicet æternis rationibus verbi ſenti-
endum eſt. Verbi gratia, per ſe bonitas, per ſe veritas, per ſe æternitas, p ſe ipſa virtus et ſimilia,
quæ ſimpliciter æternaliter conſiſtunt in verbo dei & primordialiter cauſant om̃ia exiſtentia
inter antiquas cauſas primordiallor eſt ipſum eſſe per ſe. Quæcunq; ergo exiſtentium partici-
pant aut vna iſtarum cauſarum aut duabus, aut vita & ſenſu, aut pluribus vt vita, ſenſu, ratione,
& intellectu, bonitate gratuita, & cætera. Et inuenies ipſas participationes primordialius fun-

dari

A dari in ipſo eſſe. Prius enim eſt naturaliter eſſe, quam eſſe vitam vel eſſe ſenſum aut ſapientiam
&c. Vnde cæteræ cauſæ primordiales ſiue ideales, primo fundantur in ipſo eſſe, poſtea princi-
pia, & cauſæ ſunt particularium exiſtentium vel viuentium vel ſentientium &c. & ita tam exi-
ſtentia quam exiſtentium cauſæ primordiales participant eſſe. Cum ergo cauſæ exiſtentium
participent eſſe, multo magis oportet quod earum cauſata ad hoc quod ſint aut viuāt aut ſen-
tiant, aut intelligant, ipſo eſſe participent. Diuina ergo bonitas quæ eſt proprie & naturaliter
& per ſe bonitas, primum inter omnia dona ſua præponens eſſe, laudatur inde tanquam ex di-
gniore ſui participatione, & ex ipſa bonitate, & in ipſa eſt per ipſum eſſe, & ſunt exiſtentiū prin
cipia, & omnia quæ ſunt exiſtentium & quocunque modo ab eſſe continentur. Et quamuis
hæc in ſeipſis ſint comprehenſibiliter, & diuiſim, & multipliciter, tamen omnia in ipſa bonita-
te ſunt incomprehenſibiliter & coniunctim & ſingulariter. Cuius qualecunque exemplum pa-
tet in creaturis. In vnitate ſiquidem omnis numerus præexiſtit ſimpliciter & inconfuſe, & vni-
tas cum ſit impartibilis, & ſimplex omnem numerum in ſeipſam ſingulariter continet, & om̃es
numeri in vnitate vniuntur, & inquantum ab vnitate procedendo recedunt, intantum diſcer-
nuntur & in multitudinem aguntur. Ita & in centro circuli omnes lineæ ipſius circuli ſecundū
primam vnitionem coextiterunt, & ipſum centrum omnes lineas à ſe ad circunferentiam toti-
us circuli per totum circulum procedentes habet ſimpliciter in ſeipſo vnitas, & ſibijnuicem &
ipſi centro à quo tanquam principio ipſæ lineæ fluunt, & omnes illæ lineæ in ſimplici centro
perfecte vniuntur, & ipſæ lineæ quanto minus à centro diſtant, tanto minus à ſe inuicē diſtant,
B & quanto magis, & generaliter quanto ſunt centro propinquiores, tanto ipſi centro &
ſibijnuicem vniuntur. Quanto vero plus à centro diſtant, tanto & à ſe inuicem. Sed & in gene-
rali omnium natura, omnes rationes vniuſcuiuſq; particularis naturæ congregantur inconfu-
ſe ad vnum, quaſi ad omnium principium ſcilicet ens. Item in animæ ſimplici virtute congre-
gantur & vniuntur omnes virtutes, quibus corpus varie vegetatur, ſenſificatur, & vnificatur in
omnibus membris partibus. Non eſt ergo inconueniens vt ex collatione creaturarū quæ ima-
gines ſunt inuiſibilium diuinorum, quamuis obſcuræ & remotæ ad deum omnē cauſam aſcen
dentes intellectualibus oculis & vniformiter & vnitiue contemplemur omnia in om̃ium cau-
ſa, etiam ea quæ ſibijnuicem ſunt contraria. Omnia ſiquidem exiſtētia ſignificant deum, qui eſt
principium exiſtentium à quo eſt & ipſum eſſe & omnia exiſtentia, omne principium, omnis
ſapientia, om̃is ordo, om̃is harmonia, om̃is virtus, om̃is cuſtodia, om̃is collocatio, om̃is diſtri
butio. Om̃is intellectus, om̃is ſermo, om̃is habitus, om̃is ſenſus, omnis ſtatio, omnis motus, o-
mnis vnitio, oīs concretio, omnis amicitia, omnis concordia, omnis diſcretio, omnis definitio
& alia quæcunq; per eſſe exiſtētia, omnia figurans, & ex eadem omnium cauſa ſunt intelligibi-
les & intellectuales ſubſtantiæ deiformium angelorum & animarum & naturæ totius mundi;
C quæ per ſe ſubſiſtunt aut quæ quocunque modo in alijs ſunt & ſubſiſtunt, ſiue dona naturæ, ſi-
ue dona gratiæ, & quæcunque etiam per excogitationem attribuuntur, vt deificatio, & quæli-
bet ſublimis æternorum participatio. In hac autem omnium cauſa exiſtunt ſummæ & ſanctiſ-
ſimæ ſubſtantiæ ſummæ hierarchiæ, quæ collocantur in veſtibulis ſuperſubſtantialis trinita-
tis, vt dictum eſt in angelica hierarchia, & ab ipſo, & in ipſo habet eſſe & beate eſſe, & ſubſtan-
tiæ ſecundæ hierarchiæ minus excellenter quam illæ primæ, & ſubſtantiæ infimæ hierarchiæ,
ſcilicet principatus, archangeli, angeli minus excellenter quam mediæ ab eadem omnium cau-
ſa habent eſſe & beate eſſe. Iſtæ autem cœleſtes ſubſtantiæ quamuis quo ad angelos ſint extre-
mæ, tamen ſuperiores nobis ſunt & ſupermundane ab eadem omnium cauſa & animæ & o-
mnia exiſtentia ſimiliter & eſſe & beate eſſe habent, & ſunt & bene ſunt, & in ipſa præexiſtunt
habentia, eſſe & bene eſſe, & exiſtentia & bene exiſtentia, & ex ipſa incipiunt, & in ipſa cuſtodi-
untur & in ipſa terminantur. Cum autem hæc omnium cauſa cunctis exiſtentibus eſſe confe-
rat, ſublimioribus tamen ſubſtantijs quas ſcriptura æternas vocat, quia indiſſolubiles ſunt vel
quia æternitati penitus inhærent & vniuntur. His inquam ſubſtantijs diſtribuit quaſdam ſpe-
ciales eſſendi dignitates, etiam in bonis naturalibus. Hoc autē ipſum eſſe generaliter omnibus
exiſtentibus diſtribuitur, & ipſum eſſe eſt ex præexiſtente cauſa omnium, & eſſe eſt ipſius, &
non ipſa eſſe & eſſe eſt in ipſa & ipſa non eſt in eo quod eſt eſſe, & habet ipſam, & partici-
pat ipſa, & non habet ipſa eſſe, neque participat: & ipſa eſt æuum & principium & men-
ſura eſſendi, & ipſa eſt exiſtens ante ſubſtantiam, & ante id quod exiſtit eſſe & ante æ-
uum: & ipſa eſt ſubſtantificatrix, & principium, & medietas & finis omnium, & ideo

ipſa ve-

Ca.V. ipſa vere exiſtens ſecundum omnium exiſtentium intelligentiam in ſcripturis multipliciter D
nominatur,& attribuitur ei recte & erat,& eſt,& erit,& factum eſt,& fit,& fiet. Hæc enim & hu-
iuſmodi vocabula de deo dicta his qui recte diuina intelligunt ſignificant ipſam omnium cau
ſam ſecundum omnem intentionem exiſtentium ſuperſubſtantialiter ſit,& ſit omnium exiſtē
um cauſa ſemper & vbiq;. Ipſa enim non eſt ita hoc vt non ſit illud,neque ita eſt alicubi vt nõ
ſit alibi,ſed generaliter eſt omnia,vt omnium cauſa:& in ipſa ſunt omnia rerum principia & ter
minationes,& ipſa omnia comprehendit,& præhabet,& ſuper omnia eſt, ſicut ſubſtantialiter
ſuperexiſtens ante omnia,propter quod & omnia de ipſa & ſimul prædicantur, & tamen nihil
eſt omnium,& eſt omnis figuræ & omnis formæ,& ſine forma & ſine pulchritudine,principia
& media & fines exiſtentium in ſeipſo incomprehenſibiliter & excellenter præaccipiens & im-
maculate lucendo omnibus ſuperfundens eſſe ſecundum vnam & ſuper vnitam cauſam. Cum
enim ſol iſte qui ſingulariter vnus eſt,lumen ſuum vniforme ſuperfundens ſenſibilium ſubſtā
tias & qualitates tam multas,tam ab inuicem differentes ſua operatione & cooperatione reno
uet & nutriat & cuſtodiat & perficiat & diſcernat & vniat & reflorere faciat & germinare, &
augeat,& commutet & collocet,& ex planta vel radice plantę prodire faciat,& ſurſum moue-
at,& viuificet omnia terrę naſcentia,& vnum quodq; ſenſibilium omnium iuxta ſingulorum
proprietatem,vno & eodem ſole participantium,& ſingulariter vnus ſol omnium ſui partici-
exēplaria pantium cauſas in ſeipſo ſimpliciter præacceperit,multomagis concedendum eſt, exemplaria
eſſe in cauſa ipſius ſolis & omnium exiſtentium ſecundum ſubſtantialem vnitionem,cum ipſa E
cauſa omnium perducat ſubſtantias ſecundum exceſſum à ſubſtantia. Exemplaria autem in
Rom.8. deo dicimus ſubſtantificas rationes exiſtentium ſimpliciter & ſingulariter,& in ſimplici verbo
dei æternaliter præexiſtentes, quas Apoſtolus innuit dici debere prædeſtinationes,vbi dicit
Exo.25.26 Hebræ.8. Quos prædeſtinauit,hos & vocauit. Et voluntates diuinas,vt in Exodo,quæ diſtinguunt exi-
ſtentia & efficiunt,ſecundum quas diuina ſuperſubſtantialis eſſentia omnia prædefiniuit,& ad
eſſe deduxit & perduxit. Licet autem beatus Clemens inquantum fuit philoſophus, opinatus
fuerit quod principalis cauſæ quæ in ipſis rebus ſunt,& creatæ ſunt,aliqua ratione dicantur re-
rum exemplaria,illæ tamen cauſæ non proprie dicuntur exemplaria, neque per ſe, ſed & ipſe
cauſaliter ſunt ab æternis exemplaribus verbi,quæ proprie & perfecte cauſant omnia,vt meri-
Deute.4. to deus tanquam cauſa omnium adoretur,& non aliquod creatum, quod innuitur in Deute-
ronomio: Non vidiſtis aliquam ſimilitudinem & cætera. Creaturæ ſiquidem dei quamuis ſint
nobis vtiles,non ſunt tamen adorandæ,& per eas manuducendi & prouocandi ſumus ad cau-
ſæ primæ cognitionem & venerationem. Omnium enim exiſtentium creatio,ipſi ſingulariter
eſt attribuenda. Proceſſus ſiquidem ſubſtantificans omnia exiſtentia,ab eſſentia bonitatis ori-
ginem habens & per omnia fluens,& ex ipſa bonitatis eſſentia omnia implens,& in omnibus
exiſtentibus exuberans,omnia quidem in ſeipſa prehabet ſecundum exceſſum diuinæ ſimpli- F
citatis omnem duplicitatem reſpuens,& eodem modo om̃ia continens ſecundū ſup ſimplicem
ſuam infinitatem,& ab omnibus ſingulariter participatur. Deus ergo omnium exiſtentiū prę-
exiſtit principium & finis. Principium quidem,ſicut cauſa,finis vero vt cuius gratia ſunt & qui
eſt terminus omnium,& infinitas omnem infinitatem continens & excedens, per exceſſum,
extremitas etiam oppoſitorum vel quaſi oppoſitorum. Vt enim ſæpe prædictum eſt in ſimpli-
ci verbo omnia exiſtentia & præhabet & præexiſtere facit,præſens omnibus & vbiq;, & ſecun
dum vnum & idem,& ſecundum idem eſſe & ad omnia procedens,& manens in ſeipſo & ſta-
tus & motus,& neque ſtans, neque motus, neque habet principium, neque medium, ne-
que finem,neque eſt in aliquo exiſtentium, neque eſt aliquod exiſtentium, neque
omnino ipſi conuenit aliquod æternaliter exiſtens aut temporaliter ſubſiſtēs,
ſed ſegregatur ab æterno & à tempore,& ab omnibus quæ ſunt in tem-
pore. Vnde & ipſum æuum et exiſtentia omnia & menſuræ ex-
iſtentium & menſurata per ipſum,& ab ipſo ſunt.

DE VITA CAPVT VI.

A SEd de his quidem in alijs opportuniori tēpore dicet.
Nūc autē laudanda eſt laudabilis uita æterna, ex qua
per ſeipſam uita,& om̄is uita.& a qua in oīa utcunq;
uitam participantia uiuere proprie unicuiq; exſemi-
natur. Igitur & immortaliū angelorū uita & immor-
talitas,& imperdibile ipſum angelicæ ſemper motio-
nis ex ipſa & per ipſam eſt,& *ſubſtitit. Iccireo & ſem- *ſubſiſtit.
per uiuentes & immortales dicuntur,& non immor-
tales iterū,quia non a ſeipſis habent immortaliter eſſe,
& æternaliter uiuere:ſed ex uiuifica totius uitæ factrice & continuatrice cauſa.
Et ſicut in ente dicebamus quia & eiuſdem eſſe eſt cauſalis,ſic & ibi iterum,quia
& per ſeipſam uitæ eſt diuina uita cauſalis & ſubſtantialis,& omnis uita & uita
lis motus ex uita ipſa quæ eſt ſuper omnem,& omne principium totius uitę. Ex
ipſa animæ imperdibile habent,& animalia omnia,& germina ſecundum nouiſ
ſimā cōſonantiā *aīæ habent uiuere:qua ſublata(iuxta eloquiū)deficit uita om̄is- *vitæ.
& ad terrā & deficientia ad participandū eam infirmitate iterū cōuerſa,iterū ani Pſal. 103.
malia fiunt. ¶ Et donatur quidē primo per ſeipſam uitæ eſſe uitā & omni uitæ, Deū dare
B & ab equa per ſingula eſſe proprie qua ſingula æſtimatur natura ſubſiſtere. Et & omnem
quidē ſupcœleſtibus animis immaterialē & deiformē,& immutabilē immorta uitā oēsq;
litatē,& inflexibilē,& irreprehenſibilē ſemper motionē ſuper extēta per magni modos
tudinē bonitatis in dæmonū uitā. Neq; em̄ illa eē ab alia cauſa,ſed ex ipſa & eſſe ac ſpecies
& uitā & permanentiam habet. Donans aūt et uiris ut cōmixtis acceptabilē ſu- vitæ.
beuntē angelicam uitā,et ſupermananti hūanitate,et redeūtes nos in ſeipſam cō- Mot' angelorū eē ſempiternos.
uertens et reuocans. ¶ Et hoc aūt diuinius,quia et totos nos aīas dico et cōiuga- De reſurrectione
ta corpora ad perfectiſſimā uitā et immortalitatē,pmittit tranſmutaturā:Rē ue glorificatione
tuſtati quidē æque contra naturā uiſam. Mihi aūt et tibi,et ueritati,et diuinam et corporum.
ſupernaturā. Super naturā aūt ei,quæ ſecundum nos eſt dico uiſibilem,non for-
tiſſimam diuinæ uitæ. Ipſi em̄ uelut oīm exiſtenti uitarū naturæ,et maxime diui
norū,nulla uita contra naturam aut ſupernaturam. Itaq; ipſa de hoc inſaniæ Si
monis cōtradictoria uerba,longe diuino loco et tua ſacra aīa abigantur. Latuit
em̄ eū(ut arbitror)hæc ſapientē æſtimatū eſſe,non oportere bene ſapientem præ
C dicationi ſenſus ratione auxiliante uti contra omnium occultam cauſam. Et hoc Vitā diuinā ſup omnē fore
ipſum eſt dicendum,hic contra naturam dicere. Ipſi enim nihil contrariū. ¶ Ex vitā oīm
ipſa uiuificantur et circūfouentur animalia omnia.et germina,et ſiue intellectu- q; vitarū
alem dixeris,ſiue rationalem,ſiue ſenſualem,ſiue nutritiuam et auctiuā,ſiue qua cauſam.
lemcunq; uitam aut uitæ principium,aut uitæ eſſentiam,ex ipſa uiuit et uiuunt
quę ſuper omnem uitam,et in ipſa ſecundum cauſam uniformiter ante ſubſtitit.
Si enim pluſquam uita et uitarum principalis uita,et omnis uitæ eſt cauſa, et ui-
tæ genitrix,et repletiua,et diſcretiua uita ex omni uita laudatur ſecundum mul-
tiplicem generationem omnium uitarum ut largiſſima,et omnis uita contēpla-
tiua et laudata,et ut non indigens. Magis autem pluſquā plena uita per ſeipſam
uiuens,et ſuper om̄em uitam uiuificans,et pluſquam uiuens,aut quomodo q̄s
uitam ineffabilem humanitus laudabit?

Ca. IIII. ELVCIDATIO CAPITVLI HVIVS SEXTI DE VITA. ART. VII

OStenſo qualiter cõpetat deo hoc nomen. Qui eſt ſeu Eſſe: nunc declaratur D qualiter congruat deo quod dicitur, viuens ſeu vita & viuere. [Sed de his quidem in alijs opportuniori tẽpore dicetur] id eſt, de prædictis in quinto capitulo tractabo diffuſius loco ad hoc pertinentiori. [Nunc autẽ laudanda eſt laudabilis vita æterna] id eſt, vita æterna [ex qua per ſeipſam vita, & omis vita] id eſt, quæ ex propria plenitudine, exhuberantia & perfectione exerit, effluit & producit omnẽ vitã creatã [& à qua in omia vtcunque vitã participantia, viuere proprie vnicuiq; exſeminatur] id eſt, à qua tanquã ex ſplẽdidiſſimo ac viuentiſſimo fonte, cæteris cunctis qualitercũq; viuentibus viuere profluit & cõmunicatur. [Igit & immortaliũ angelorũ vita & immortalitas & imperdibile ipſum angelicæ ſemper motiõis] id eſt, inamiſſibilitas ſeu inceſſabilitas actionis angelicæ & eleuationis ac tendẽtiæ eorũ in deũ, de quorũ triplici motione ac triformi contẽplatione dictum eſt quarto capitulo [ex ipſa & per ipſam eſt] id eſt, ex vita illa, in qua realiter idẽ ſunt viuẽs & vita ac viuere, virtus vitalis & actio viua, quæ eſt vita mundiſſima, intellectualis, prorſus ac penitus, imo & infinite immaterialis [& *ſubſtitit, id eſt, ſubſiſtens fuit. [Ideirco & ſemper viuentes & immortales dicuntur] cũ ſint immateriales ſimplicesq; eſſentiæ, quarum actio intellectiua, liberum velle, ſancta dilectio, nõ interrumpitur nec laſſatur [& non immortales iterũ] id eſt, etiam dicuntur non immortales, ſed mortales [quia non à ſeipſis habẽt immortaliter eſſe ac æternaliter] id eſt, perpetue [viuere, ſed ex viuifica & totius vitæ factrice & continuatrice cauſa] id eſt, ex deo eſſentialiter viuente, conſeruante indeſinenter vitam ipſorum, ſine qua conſeruatione nec ad momentũ viuere poſſent. E

Angelorum vita, immortalitate, motũ, totũq; ei eorum ſunt à vita æterna.

*ſubſiſtit.

Angeli quõ mortales.

[Et ſicut in ente †dicimus, quia eiuſdem eſſe eſt cauſalis] id eſt, quod eſſe diuinum & increatum & cauſa omis eſſe & eius menſura [ſic & ibi iterum] id eſt, ſic denuo affirmamus in vita [quia & per ſeipſam vitæ eſt diuina vita cauſalis & ſubſtantialis] id eſt, quod vita dei eſt cauſatiua & ſubſtantificatiua vitæ ſecundæ [& omnis vita & vitalis motus ex vita ipſa, quæ eſt ſuper omnem vitam] aliam à ſe [& omne principium totius vitæ] id eſt, omnis cauſa creata exiſtens principiũ intrinſecum extrinſecumve viuendi in genere aut ambitu ſuo. [Ex ipſa] puta à prima vita, quę eſt viuere ſeparatum, plenum, exhuberantiſſimũ, in ſe ſubſiſtens [& animæ imperdibile habẽt] id eſt, animæ rationales habent eſſe immortale & inamiſſibile viuere ex ſuperſynceriſſimo illo fonte vitæ [& animalia omia & germina] quæ naſcũtur ex terra [ſcd̃m nouiſſimã conſonantiã animæ] id eſt, quantum ad vitam animæ vegetatiuæ. Vnde alia litera habet, iuxta extremũ genus vitæ [habent viuere] id eſt, ſortita ſunt viuere perobſcurum, defectuoſum, prorſus immerſum materię, & ſecundum vltimam reſonantiam vitæ, ſecundum alium textum [qua ſublata] id eſt, qua vita deſtructa in materialibus atq; mortalibus iſtis [iuxta eloquium [id eſt, ſecundũ ſcripturam [deficit vita omnis] in iſtiuſmodi rebus [& ad terram] id eſt, vſq; ad conuerſionem in puluerem terræ [& deficientia ad participandum eã] id eſt, viua talia, facta inualida ad participandum & permanendum in vita diutius [infirmitate iterum cõuerſa] id eſt, inſtaurata ſeu renouata [iterum animalia fiunt] id eſt, reiterantur ac renaſcuntur, & etiam terræ naſcentia, nõ eadem numero, ſed ſpecie. Hoc totũ ſumptum eſt ex pſalmo centeſimo tertio quo legitur: Dante te illis, colligent: aperiente te manum tuam, omia implebuntur bonitate. Auertente autẽ te faciẽ tuam, turbabuntur, auferes ſpiritũ eorum, & deficient, & in puluerẽ ſuũ reuertentur. Emittes ſpiritum tuum, & creabuntur: & renouabis faciẽ terræ. F

†dicebamus

Animarum immortalitas eſſe à ſpſa æterna vita.

Animatorũ ſimul & inanimatorũ omnium eſſe ab ipſa vita æterna.

Pſal. 103.

Pſal. 103.

¶ [Et donantur quidem primo per ſeipſam vitæ eſſe vitam] id eſt, prima illa vita primitus confert vitæ creatę, quęcunq; ſit illa, eſſe vitã per ſe in ſuo gradu ſeu ſpecie [& omni vitæ] hoc datur à ſumma vita mediatæ aut immediate [& ab ea per ſingula eſſe proprie, qua ſingula æſtimantur natura ſubſiſtere] id eſt, ab illa præſtatur cunctis & ſingulis eſſe aut vita, qua vna quæq; natura ſubſiſtit. [Et quidem ſupercœleſtibus animis] id eſt, angelicis ac ſupernis ſpiritibus influit vita illa increata vitam [immaterialẽ & deiformẽ & immutabilẽ, immortalitatẽ & inflexibilẽ & irreprehenſibilẽ ſemper motiõem] ſunt enĩ confirmati in bono inauertibilesq; à deo, in quẽ indeſinenter mouentur, tendunt, aſcẽdunt, non quaſi in nõdũ adeptũ habitũ ac pręſentẽ, ſed tanquam in eũ quẽ deſiderant indefeſſe proſpicere, & à cuius viſionis continuatione nunquam deſiſtunt: à quo itẽ nouas frequenter illuminationes, quantũ ad diuinorum cognitionem effectuũ, ſortiuntur [ſuperextenta] deſuper [p magnitudinẽ bonitatis & in dæmonũ vitã] id eſt, vita illa increata, quæ deus eſt per infinitã abundantiã ſuæ benignitatis deſuper ſe extẽdit ad bene agendũ dæmonibus, in quibus dona naturæ conſeruauit, & quos citra condignum eſt puniens. [Neq; enim illa eſſe ab alia cauſa, ſed ex ipſa & eſſe & vitam & permanentiam habet] id eſt, dæmonũ natura non aliunde quam à vita in-

Vitã primã omnis creaturæ eẽ creaturis eam.

Angelicam omnẽ eſſe creatẽ eſſe ab illa ſempiterna vita.

Dæmonũ vitã eẽ ab æterna vita

ta in-

Ata increata,ſortita eſt vitam,& conſeruatur ab illa.[Donans autem & viris vt commixtis acce- Vitã ſpiritualem hominis eſſe ab æterna vita
ptabilem ſubeuntem angelicam vitam]id eſt,viris ſpiritalibus admixtis ac iunctis exercitijs
virtuoſis ac diuinis ſubſtantijs,vitam angelicam ſibi acceptam,ſubeuntem libenter aduerſa ꝓ-
pter ſummæ vitæ amorem,in quorum perſona dixit Apoſtolus:Noſtra cõuerſatio in cœlis ẽ. Philip. 3.
Itemq;,Vobis datum eſt pro Chriſto,non ſolum vt credatis in eum,ſed etiam vt patiamini pro Philip. 1.
illo. Vel,vitam ſubeuntem,id eſt,conuerſationem obedientem & humilem,iugo dei ſubiectã, Matt. 11.
iuxta illud:Tollite iugum meum ſuper vos[& ſupermananti humanitate] id eſt, ſuperfluenti Iere 3.
pietate[& redeuntes nos in ſeipſam conuertens]id eſt,auerſos nos ac retro cedentes,ad ſe redu-
cens,retrahens[& reuocans] per prophetam:Reuertere ad me,ait dominus,& non auertam fa- 2. Cor. 5.
ciem meam. Hinc dicit Apoſtolus:Obſecramus pro Chriſto,recõciliamini deo. ❡ [Et hoc au- De reſurrectiõe glorificatione'q corporum.
tem diuinius]id eſt,iſtud diuiniſſimum benigniſſimumq; conſiſtit [quia & totos nos animas
dico & corpora coniugata]id eſt,nos integros,quantum ad animam rationalem & corpus ei
ſocialiter iunctum,ſicut cõiunx vnitur marito[ad perfectiſſimam vitam & immortalitatem ꝓ-
mittit tranſmutaturam]id eſt,ſpondet ſe perducturam ad vitam beatam & glorioſam,in qua
animæ deo altiſſimo perfruentur,corpora quoq; electorum erunt impaſſibilia,clara,agilia at-
que ſubtilia,prout in prima ad Corinthios legitur,& ipſe ſaluator ait:In reſurrectione,inquit,
non nubent neq; nubentur,ſed ſunt ſicut angeli dei. Et alibi,Fulgebunt iuſti ſicut ſol in regno 1. Cor. 15. Matt. 22.
patris ſui. [Rem vetuſtati quidem æque contra naturam viſam]id eſt,quæ vita immortalis be- Matt 13.
ata eſt res viſa,id eſt,apparens vetuſtati,id eſt,veteri homini & carnali ac perfido, de quo hor- Ephe. 4.
tatur Apoſtolus,Exuamus veterem hominem cum actibus ſuis,contra naturam,id eſt,impoſ- In hæreticas prauitates.
B ſibilis,nec credenda. quia carnalis homo non ſapit ea quæ dei ſunt. Deniq; verum eſt quod Im- Coloſſ. 3.
poſſibilis ſit per naturam,non omnipotenti, cui non eſt impoſſibile omne verbum, vt cuius & 1. Cor. 2.
teſtis ille cœleſtis ſanctus Gabriel deprompſit,atq; Ieremias aſſerit:Domine deus, non erit tibi Lucæ. 1.
difficile omne verbum. Infinitæ nanq; potentiæ omnia ſunt æque facilia,quæ nec poteſt in tot Iere. 32.
& tanta,quin poſſit in infinities plura & maiora Quod perfidus impijſſimusq; Auerrois non Auerrois perfidia.
attendit. [Mihi autem & tibi & veritati & diuinam & ſupernaturam]id eſt,res illa tam mihi q̃
tibi, quam omni vere catholico,vereq; fidei videtur diuina & ſupernaturalis. [Supernaturam
autem ei quæ ſecundum nos eſt,dico viſibilem]id eſt, vitam illam dico ſupernaturalem huic
vitæ noſtræ corruptibili viſibili[non ſortiſſimam diuinæ vitæ]id eſt,omnipotenti vitæ dei,nõ
dico illam ſupernaturalem ſeu arduam. [Ipſi enim veluti omnium exiſtenti vitarum naturæ
& maxime diuinorum,nulla vita contra naturam aut ſuper naturam]id eſt,vita nulla,quantũ-
cunq; alta,eſt ſupernaturalis ipſi vitæ diuinæ & increatæ,vtpote exiſtenti cauſaliter vitæ omni-
um naturarum,& maxime diuinorum,id eſt,beatorum,qui ab illa vitam gloriæ ſortiuntur, vt
Moſes ait:Ipſe eſt vita tua & longitudo dierum. [Itaq; ipſa de hoc inſaniæ Simonis contradi-
ctoria verba]id eſt,verba inſaniæ,id eſt,blaſphemiæ ac infidelitatis Simonis Magi,cõtradicto- Deute 30.
C ria de hoc,id eſt,contradicentia præfatæ veritati fidei[longe diuino loco & tua ſacra anima a- Simonis magi vesania.
bigantur]id eſt,abijciantur procul à ſancta mente tua,& ab omni templo ac corde fideliũ. [La-
tuit enim eum(vt arbitror)hic ſapientem æſtimatum eſſe]id eſt,Simon ille æſtimatus hic, ſci-
licet inter homines,ſapiens,ignorauit,vt reor[non oportere bene ſapientem prædicationi ſen-
ſus ratione auxiliante vti contra omnium occultam cauſam]id eſt,non conuenire nec licitum
eſſe,quod veraciter ſapiens vtatur ratione auxiliante prædicationi,doctrinæ contra cauſam o-
mnium occultam,id eſt,contra deum incomprehenſibilem,innitendo propriæ rationi magis
quam diuinæ autoritati. Quæ ratio debet ſeruire ac ſubijci prædicationi verbi cœleſtis,iuxta il- 2. Cor. 10. Gregorius.
lud Apoſtoli:In captiuitatem redigentes omnem intellectum in obſequium Chriſti. Etenim
fides non habet meritum,cui humana ratio præbet experimentum. [Et hoc ipſum eſt dicen-
dum hic contra naturam dicere]id eſt,huic Simoni eſt reſpondendum,quod ipſe hic loquitur
contra naturam,tam inſipienter loquendo de deo. [Ipſi enim nihil contrarium hinc dicitur,q̃d
nihil opponitur deo,nec contrarie,nec cõtradictorie,nec priuatiue,nec negatiue, cum ſit ſupra
& extra omne genus,& ſua æternitas omne eſſe & non eſſe præueniat, nec in eo poteſt aliquid
eſſe quod actu in eo nõ eſt. Veruntamen vitia,vanitates, falſitates,ei contrariari dicũtur,id eſt,
diſplicere,iuxta illud libri Sapientiæ:Odio ſunt deo impius & impietas eius. Et alibi, Auerſa- Sapien. 14. Deute. 25.
tur dominus omnem impietatem. Porro quod nihil poſitiuum ſit deo contrarium, conſequẽ- Vitã ſomnalem ſupra omnem ſore vitã omniũq; vitæ cauſam primã.
ter probatur. ❡ [Ex ipſa videlicet vita increata[viuificantur & circunfouẽtur animalia omnia
& germina]terræ[& ſiue intellectualem dixeris,ſiue rationalem,ſiue ſenſualem, ſiue nutritiuã
& auctiuam,ſiue qualemcunque vitam aut vitæ principium,aut vitæ eſſentiam,ex ipſa viuit &

CA. VI

viuuut quæ eſt ſuper omnem vitam,& in ipſa ſecundum cauſam vniformiter ante ſubſtitit]id eſt,vniuerſa iſta viuentia & vnumquodq; eorum,originaliter viuunt ſeu viuit ex vita iſta fontali,æternaliter quoque fuit in ea ſecundum proprietatem primę cauſæ,& vniformium,id eſt, exemplarium rationum ipſius,vel vniformiter,vt alia habet tranſlatio,id eſt,idealiter& immutabiliter.[Si enim plus quam vita & vitarum principalis vita]id eſt, cum vita increata ſit vita eminentiua quam exprimi queat aut cõcipi,nec ſolum comprehendens in ſe perfectionem vitæ,imo etiam vniuerſaliter & interminabiliter omnem perfectionem, principaliſq; vita cunctarum vitarum;[& omnis vitæ cauſa, ac genitrix vitæ & repletiua & diſcretiua vita]quia inſtituit& diſtinxit diuerſa genera vitæ[ex omni vita laudatur]tanquam ex ſuo effectu [ſecundum multiplicem generationem omium vitavum,vt largiſſima & omnia vita cõtemplatiua] ipſa eñ ſupeminẽtiſſime ẽ viuẽs vita ſapiẽtiali cõtẽplatiua] ſeipſam æternalit ac delicioſiſſime intuendo[& laudata]ab oĩbus[& vt nõ indigens]laudibus creaturæ. [Magis autem pluſquã plena vita,pet ſeipſam viuens & ſuper omnem vitam viuificans,& pluſquam viuens.] Iſta ex

Matth. 12. Luca 6.

dictis ſuo modo luceſcunt. Nempe ex abundantia cordis loquens hic ſanctus,& neſciens qualiter dignius & plenius ſuperuiuentem deum laudaret, frequenter eundem ſenſum ſub aliis &

Eccle. 41.

aliis repetit verbis,ſciens ſe in infinitum deficere à completa laude illius,iuxta illud Eccleſiaſtici:Benedicentes dominum,exaltate eum quantum poteſtis,maior enim eſt omni laude. Et exaltantes illum,replemini virtute. Ne laboretis,non enim peruenietis. Quis vidit eum, & enarrabit,& magnificabit eum ſicuti eſt ab initio? Propterea ſubditur:[Aut quoquo modo quis vitam ineffabilem humanitus laudabit?]vtiq; non poteſt condigne nec plene,nihilominus agere debet quod poteſt,totis viribus reuerenter,ardenter,indefinenter vitam illam laudando,quę vitã naturæ viuificat vita gratiæ atq; vtrãq; vita gloriæ. Præterea aduertendum quod interdũ

Duplex vita. Philoſoph.

diſtinguitur duplex vita,vtpote vita prima & vita ſecunda,ita quod vita prima vocatur eſſe vitale,iuxta quod ait Philoſophus:viuere viuentibus eſt eſſe,vita autem ſecũda,dicitur actio ipſa vitalis. Interdum etiam anima nuncupatur corporis vita ,hoc eſt,vita ſubſtãtialis,formalis,intrinſeca. Inſuper vita in inferioribus primo patet ac patuit per motum. Vnde & anima fertur principium vitæ & motus. Attamen quo vita plus eleuatur ſuper corpus atq; materiam, eo liberior perfectiorq; conſiſtit. Hinc ſuperbeatiſſimi dei vita, qui manens immobilia dat cuncta moueri,eſt ſumme & incomparabiliſſime libertima,nobiliſſima,perfectiſſima,actualiſſima,cũ ipſe ſit incircunſcriptibilis,ſuperpuriſſimus actus,in quo prorſus ſunt idem,eſſe,viuere, intelligere,velle,diligere.

¶ Capitis huius ſexti tranſlatio alia clarior.

Angelorum vitam, immortalitatem, motũ, omnẽq; ipſorum eſſe fore ab ipſa æterna vita.

NVNC autem vita æterna laudibus celebranda,ex qua ipſa vita, oĩſq; vita, & ſub qua per oĩa quomodolibet viuentia,viuere pro modo cuiuſq; diffunditur. Iã vero immortaliũ angelorũ vita,immortalitaſq; & perſeuerantia illa ſempiternæ motionis angelicæ ex ipſa,perq; ipſam ẽ,atq; ſubſiſtit. Quãobrẽ viuentes ſemper immortalesq; dicuntur,ac rurſus non immortales,quoniã non ex ſeipſis habent vt ſint immortales,& æternæ viuãt,ſed ex cauſa illa viuifica,vniuerſam vitã efficiente atq; continente. Et quẽadmodũ in ente dicebamus, ipſum quod eſt ente ſuperius appellantes ipſius entis æternitatẽ, ita nũc iterũ ipſum quod eſt vita ſuperius,ipſam videlicet diuinã vitã eſſe ipſius vitæ cauſam viuificantẽ atq; firmantẽ. Oĩs ſane vitæ motuſq; vitalis ex illa vita procedit,quæ ſuperat omnẽ vitã,&

Animarum immortalitatẽ eẽ ab ipſa æterna.

omẽ oĩs vitæ principiũ. Ex illa præterea immortalitatẽ habent aĩæ,ex illa aĩalia oĩa viuunt. Ex illa plantæ per extremũ veſtigiũ vitæ viuũt. Illius vitæ munere forte vitæ ſublato(iuxta diuinũ eloquiũ)deficit omnis vita. Sed quæ participande ipſius infirmitate iã defecerãt,illuc cõ

Quõ de' det oĩbus vita, oĩſq; modos ac ſpecies vitæ.

uerſa iterum reuiuiſcunt. ¶ Ipſa vita dat quidem primum vniuerſæ vitæ hoc ipſum vt ſit vita,ac rurſus vnicuique vitæ vt ſit proprie quælibet quod naturaliter eſſe debuit,atque ſupercœleſtibus vitis immaterialem & diuinam,immutabilemq; immortalitatem,ſempiternum quoque motum,nuſquam vergentem vel inclinantem. Præterea propter copiam bonitatis vſque ad dæmoniacam vitam ſua munera porrigens. Nec enim ab alia cauſa prouenit,ſed ex ipſa,& q̃d ſit vita,& quod permaneat habet. Nominibus inſuper velut cõpoſitis quantũ accipere licuit vitã condonauit angelicã,atque exceſſu clementiæ nos etiã illinc auerſos ad ſe conuertit& reuocat.

De reſurrectione, immortalitate glorificatione corporum.

¶ Quod autem longe diuinius eſt,deus ipſe nos integros animas inquã & ſocia corpora ad perfectam immortalemq; vitam traducere pollicetur. Myſterium profecto quod veteribus quidem præter naturam forte videri poſſit,mihi autẽ & tibi ipſiq; veritati diuinũ atque ſupernaturã. Super naturã inquã apud nos viſibilem,non ſupra naturã illã oĩpotentẽ vitæ

diuinæ

diuinæ:apud quam ſane tanquam vitarum omnium naturam,præſertim diuinorum,nulla vi
A ta præter naturam eſt,aut ſupra naturam. Quamobrem dementis Simonis libri myſterio huic aduerſantes à choro diuino,tuaq; ſancta anima longius arceantur. Simōis Magi veſania. Latuit enim illum (vt arbitror) quamuis ſe ſapientem exiſtimaret,non oportere ſanę mentis virum ratione quadam ex ſenſibus palam deducta niti contra occultam illam omnium cauſam. Et hoc ei dicendum eſt eſſe præter naturam dicere. Illi enim nihil eſt contrarium. ¶ Ex prima enim vita viuificantur atq; fouentur animalia omnia atq; plantæ. Iam vero ſiue intellectualem vitam dixeris, ſeu rationalem,ſiue ſenſualem,ſiue nutritoriam ſeu auctricem,ſiue qualemcunque vitā,vel vitæ principium,vel eſſentiam vitæ,ex ipſa viuit atq; viuificat,quæ omnem ſupereminet vitam. Vitā æternā eē ſup omnē vitā omniſq; vitę cauſam. In ipſa quin etiam ſecundum cauſam ſingulariter ante ſubſiſtit. Vita enim illa omni vita ſuperior, omniſq; vitæ principium,non ſolum vitam vniuerſam procreat,ſed fœcundat etiam & implet, atq; diſtribuit:quamobrem ex omni vita celebranda eſt propter fœcunditatem ſuam vitas omnes mirifice propagantem. Vnde tanquam omniformis omniſq; vita cogitatur atq; laudatur,& tanquam nullius indiga:imó vero ſuperexuberans omni vita. Ipſa quidem vita dicitur & ſuper omnem vitam vitæ autor,excelſiorq; vita,ſiue quomodocunq; ineffabilem illam vitam humano quodam more laudare quis velit.

PARAPHRASIS HVIVS CAPITVLI VI.

Deinde tractandum eſt quomodo deus dicitur eſſe vita ęterna,ex qua eſt per ſe vita & omnis vita,& à qua omnia quocunq; modo viuentia diſſeminantur iuxta proprietatem vniuſcuiuſq;.
B Ex ipſa ſiquidē & propter ipſam ſunt & ſubſiſtunt vita immortalium angelorum & immortalitas eorum,& indeſtructibilitas ſempiterni motus angelici,ꝓpter quod ipſi & viuentes ſunt & dicuntur immortales per naturam ſimpliciter,& iterum dicuntur nō immortales,quia non à ſeipſis habent quod immortales ſunt & æternaliter viuunt,ſed ex deo qui eſt cauſa viuifica effectiua & cōtentiua omnis vitæ. Et ſicut diximus in exiſtente quod cauſale eſt ipſius eſſe per ſe,ita dicimus quod diuina vita ſuperuiuens viuificatiua eſt & ſubſtantificatiua ipſius per ſe vitæ & omnis vita & omnis viuificatiuus motus ex ipſo eſt, & cauſa eſt ſuper omnem vitam & omne principium cuiuſlibet vitæ,& ex ipſa habent animæ naturalem indeſtructibilitatem,& ex ipſa habent vitam omnia animalia & plantæ ſecundum vltimam vitæ reſonantiam,quæ ſublata deficit omnis vita,iuxta illud: Auferes ſpiritum eorū & deficient &c. Pſal. 103. Et cum illa quæ defectu participationis ſuæ fuerint infirmata ad illam conuertuntur,iterum animant,vt patet in arboribus & plantis. Ibidem. Vnde ſequitur in Pſalmo: Emitte ſpiritum tuum & creabuntur. Et ipſa dat prius per ſe vitæ eſſe per ſe vitam,deinde omni vitæ particulari dat eſſe vitam ſecundum ſingularum naturam propriam. Animis quidem cœleſtibus dat deo cōformem & inuariabilem ſempiternum motum,vt ſupra in angelica hierarchia. Cap. 7. Extenditur autem per bonitatis abundantiam ad dandum dæmonibus vitam. Vita enim illorum ab alia cauſa eſſe non habet,neq; eſſe vitam,neq; permanere,ſed ex illa ſola dat etiam hominibus qui compoſiti ſunt ex natura rationali & corpore vitam angelicæ vitæ conformem & ſuperabundantem bonitatem,nos à ſe recedentes ad ſeipſam conuertit & reuocat:& quod benignius eſt nos totos,id eſt,animas & corpora ſe promittit tranſlaturum ad vitam perfectam & immortalitatem, quod generaliter omnibus philoſophis gentium viſum eſt eſſe contra naturam. Mihi autem & tibi & ipſi veritati dinoſcitur eſſe diuinum & ſuper naturam. Super naturā autem dico,quantum ad nos,non quantum ad deum qui eſt vita omnipotens. Cum enim ipſe ſit natura omnium vitarum maxime diuinarum,ipſi nulla vita eſt,præter vel contra naturam,
C vel ſupra naturam, vnde longe expellantur à choro eccleſiæ,& ſpecialiter ab anima tua aſſertiones & ſtultitiæ Simonis de reſurrectione corporum,quibus contradicit reſurrectioni corporum,dicens quod ſit contra naturam. Contra quod multi ſancti patres ſcripſerunt. Et licet Simon ab aliquibus putatus fuerit in hoc ſapiens eſſe,ſed latuit eū quod bene ſapientē non oportet propter iudicium ſenſuum exteriorum contradicere his quæ de occulta omnium cauſa recte ſentiuntur, dicendo quod & aliquid ſit præter naturam,cui ſcilicet nihil eſt contrarium. Ex ipſa autem omnium cauſa & viuificantur & florent omnia animalia & plantæ. Et ſiue dicas vitam intellectualem ſiue rationalem ſiue ſenſibilem,aut augmentabilem,aut qualemcunq; aliā, aut vitæ principium,aut ſubſtantiam,omnia ex ipſa & viuunt & viuificant,quæ eſt ſuper omnē vitam,& hæc omnia in ipſa ſecundum cauſam vniformiter præextiterunt. Ipſa ergo quæ eſt ſuper viuens & princeps vitæ & omnis vitæ cauſa,& generatiua,& impletiua,& diſcretiua omīs

Cap. VII vitæ ex omni vita laudanda eſt ſecundum copioſam fœcunditatem omnium vitarum, ſicut larſgiſſima & omnis vitæ contemplatione comprehenſa & laudata, & ſicut non indigens vita, ſed D potius ſuper plena vita, per ſe viuens, & ſicut ſuper omnem vitam viuificans & ſuperuiuens, & quomodo aliquis vitam ſuperuiuentem & ineffabilem humanis verbis laudare poterit.

DE SAPIENTIA, INTELLECTV, RATIONE, VERITATE & FIDE. Cap. VII.

FER autem ſi uidetur optimam & æternam uitam, & ut ſapientem, & ut per ſeipſam ſapientiam laudemus. Pſal. 146. Magis autem iterum om̄is ſapientiæ ſubſtantialē, & ſuper omnem ſapientiam & intellectum ſuperexiſtentem. Non em̄ ſolummodo deus pluſquam plenitudo eſt ſapientiæ, & intelligentię eius non eſt numerus, ſed Paulus apoſtolus Hierothei & Dionyſii cõmunis magiſter. & om̄i rationi, & intellectui, & ſapientiæ ſupercollocatur. Et ex hoc excellenter intelligẽs diuinus uere uir communis noſter, & magiſtri noſtri lætitia & ſol, ſtultum dei ſapientius eſt hominibus inquit. Non ſolum quia omnis humana deliberatio error quidem eſt iudicata ad pondus & manentiam diuinarum & perfe B 1. Cor. 1. 1. Tim. 6. ctiſſimatum intelligentiarum, ſed quia & conſuetudo eſt theologis, cõtraria mẽtis affectu in deo quæ ſunt priuationis depellere, ſicut & inuiſibilē aiunt eloquia, claram lucem, & multum laudabilem, & multiuocum, & ineffabilem, & innominabilem, & omnibus præſentem, & ex omnibus inuentum, incomprehenſibilem, & non inueſtigabilem. Eodem modo & nunc diuinus Apoſtolus laudaſſe 1. Cor. 1. dicitur ſtultitiam dei, quod apparet in ea contra rationem & inconſequens, ineffabilem, & ante omnem rationem referens ueritatem. ¶ Sed quod quidem in Deũ non virtute hũana ſed diuina p̄cipi. alijs diximus, proprie nobis quæ ſunt ſuper nos, accipientes, & cum nutrimento ſenſuum adunati, & his quæ ſunt ſecundum nos diuina conferentes ſeducimur, ſecundum quod uidere diuinam, & ineffabilem rationem perſequentes. Oportet ſcire noſtrum animum habere quidem uirtutem ad intelligendum, per quam ✝cõuertit inuiſibilia uidet, unitatemq; ſuperexaltatam naturamq; per quam ✝ connectitur ad ſumma ſui. Iuxta hanc igitur diuina intelligendum, non ſecundum nos, ſed to E tos nos totis ipſis excedentes, & totos deo factos. Melius eſt enim eſſe dei, et mẽ Sapientiã incauſam ſupponere gandã ac affirmandam. bra eorum. Sic enim erunt diuina data cum deo futuris. ¶ Hanc igitur irrationalem & mente carentem, & ſtultam ſapientiã ſupereminenter laudantes dicimus, quia totius eſt animi & rationis, & totius ſapientiæ & intellectus cauſa, & ipſa eſt omne conſilium, & ab ipſa omnis ſcientia & intelligentia, & in ipſa om̄es the Col. 2. ſauri ſapientiæ & ſcientiæ ſunt abſcõditi. Etem̄ cõſequẽter hic iã prædictis plus quam ſapiens & ſapientiſſima cauſa, & per ſeipſam ſapientiæ totius, & eius quę Beatificas angelorũ cõtẽplationes eſſe ab æterna ſapientia per ſingula eſt ſubſtantia. ¶ Ex ipſa inuiſibiles & intellellectuales angelicorum animorũ uirtutes, ſimplas & beatas habent intelligentias: nõ in partitis aut a partitis, aut ſenſibus, aut rationibus artificialibus colligentes diuinam ſcientiã, neq; a quodã communi ad hæc cõprehenſe. Om̄i autẽ materiali, & multitudine purgate pure immaterialiter, uniformiter inuiſibilia diuinorum intelligunt, et eſt in Aiarũ ſcientias eẽ a diuina ſapiẽtia. cis intellectualis uirtus et operatio clara, et incontaminata puritate ſplendida, ſciens et conſpiciens diuinarum intelligentiarum. Impartibiles et immateriales, et conformiter uni ad intellectualem ſuperſapientem et animum et rationem quã

tum poſ

A tum poſſibile eſt,reformate per diuinam ſapientiam,& animæ rationale habent late artificioſe quidem & circulariter circa exiſtentium ueritatem deambulãtes, & partibili & copioſo uarietatis relictæ uniformibus animis. Multorum autẽ in unum conuolutione & in angelorum intellectibus inquantum animabus aptũ & poſſibile eſt,digne facte,ſed & ſenſus ipſos non fortaſſis quis peccat uiſionis ſapientiæ cõſonantiã dicẽs.At uero & dæmonius animus,ſi animus,ex ipſa eſt,inquãtũ aũt animus eſt,ſi rõne quidẽ,ſic cõſequi nõ appetit,nõ uidẽs,neq; uolẽs,caſum ſapiẽtia potius eũ aſſerendũ. ¶Sed quia quidẽ ſapientiæ ipſius, & totius & oĩs animi & rõnis,& ſenſus oĩs,diuina ſapientia & principiũ,& cauſa& ſubſtantia,& cõſummatio & cuſtodia,& finis dicitur,quõ ipſe deus,qui eſt plus q̃ ſapiens,ſapiẽtia & animus,& ratio,& cognitor laudatur? Quõ ẽm intelliget quid inuiſibiliũ nõ habens intellectuales operatiões? aut quõ agnoſcet ſenſibilia, om̃i ſenſui ſupercollocatus? At qui oĩa eũ ſcire aiũt eloquia,& nihil effugere diuinã ſcientiã.Sed quod quidẽ diximus,ſæpe diuina diuinitus intelligendũ.Non intellectuale ẽm &nõ ſenſuale per excellentiã,non per defectũ in deo ordinandũ,

Mẽtes dęmonũ eẽ ab increata ſapientia.

Negationes in diuinis non defectũ, ſed exceſſum ſignificant.

Eccle. 23. Hebræ. 4 1.Iohã. 3.

B ſicut & irrationale repoſuimus ei qui eſt ſuper rõnẽ,& imperfectionẽ plus quã pfecto,& ante perfecto,& intactã & inuiſibilẽ caliginẽ,luci inacceſſibili per excellentiã inuiſibilis luminis. ¶Itaq; diuinus animus oĩa continet, oĩbus remota ſcientia,iuxta oĩm cauſam,in ſeipſo oĩm ſcientiã præambiẽs,prius quã angeli fierent,ſciens & adducens angelos,& oĩa illa ab intus:& ab eo(ut ſic dicã)principio ſciens & in eſſentiã ducens.Et hoc arbitror tradere eloquiũ,cũ ait: Sciẽs oĩa ante generationẽ eoꝝ.Non ẽm ex exiſtentibus exiſtentia diſcens nouit animus diuinus,ſed ex ſe,& in ſe ſecundũ cauſam oĩm ſcientiã,& cognitionẽ,& eſſentiã præfert,& ante coambiuit:non ſecundũ ſpeciẽ ſingula contẽplans, ſed ſecundũ unã cauſæ circunſtantiã oĩa ſciens et continens.Sicut et lux ſecundum cauſam in ſeipſa cognitionẽ tenebrarũ præambiuit,non aliunde uidens tenebras, quã a lumine. ¶Semet igitur diuina ſapientia cognoſcens,cognoſcit om̃ia immaterialiter

Diuinam cognitionẽ olacrea ante cedere.

Danie.13

C materialia,et non partite partita,et multa uniuerſaliter,ipſo uno om̃ia et adducens et cognoſcens.Etem̃ ſi ſecundũ una cauſam deus oĩbus exiſtentibus eſſe tradit ſecundũ eãdẽ unicã cauſam,ſciuit om̃ia et ex ipſo exiſtẽtia,et in ipſo ante ſubſtituta,et non exiſtẽtibus accipiet eoꝝ ſcientiã,ſed et ipſis ſingulis eoꝝ ſciẽtię erit largitor.Non igitur deus propriã habet ſui ſcientiã,alterã autẽ cõmunẽ exiſtentia oĩa cõprehendens.Ipſa ẽm ſeipſam oĩm cauſa cognoſcens,collocatio ubi eoꝝ quæ ab ipſa ſunt,et quorũ eſt cauſa ignorantiæ.Hac igitur deus exiſtentia cognoſcit,non ſciẽtia exiſtẽtiũ,ſed ipſa ſua.Etem̃ et angelos ſcire aiunt eloquia, quę ſunt ſuper terrã,nõ ſenſibus hęc cognoſcẽtes ſenſibilia et terrena,per propriam uero deiformis animi uirtutẽ et naturã. ¶In his autẽ quærere oportet, quõ nos deũ cognoſcimus,neq; intelligibilẽ,neq; ſenſibilẽ,neq; quid uniuerſaliter exiſtẽtiũ exiſtẽtẽ. Nunquid aliquãdo igitur uerũ ẽ dicere quia deũ cognoſcimus? Non ex natura ſua(incognoſcibile ẽm hoc et omnẽ rationẽ et intellectũ ſupans) ſed ex oĩm exiſtẽtiũ ordinatiõe,ut ex ipſo p̃tẽta,et imagines quaſdã et ſimilitudines diuinoꝝ eius paradigmatũ,habẽte in ſummũ oĩm uia et ordine ſecũdũ uirtutẽ redeũdũ,oĩm ablatione.et eminẽtia,& cauſa oĩm.Proinde & in oĩbus deus agnoſcitur,& ſine oĩbus,& p ſciẽtiã deus cognoſcitur et p inſciẽtiã; et ẽ eius &

Deũ unica ſui forma& actum ſimplici oĩa facere & cognoſcere.

Apoc.a.

Videns deus.

Ibidem

Angelos cognoſcere euãhęc interiora.

Affirmationes de deo partim ſunt affirmatiuæ partĩ negatiuæ mutuã.

Ca. VII. iñtelligẽtia & ratio,& ſciẽtia & tactus,& ſenſus & opinio.& phantaſia, & no- D
mẽ,& alia oĩa. Et neq; intelligitur,neq; dicitur,neq; nominatur,& nõ ẽ quid
Deũ poti- exiſtẽtium,neq; in quodam exiſtentium cognoſcitur,& in oĩbus oĩa eſt, &
us aman- in nullo nullũ,& ex oĩbus in oĩbus cognoſcitur,& ex nullo in nullo. ❡ Et
dũ quã cu- hæc recte de deo dicimus:& ex exiſtentibus oĩbus laudatur,ſecundum omni-
rioſe in- um analogiam,quorum eſt cauſalis. Et eſt iterũ diuiniſſima dei ſciẽtia,per inco-
dagandũ gnitionem cognoſcẽs,ſecũdũ ſuper animũ unitatẽ,cũ animus exiſtẽtibus oĩbus
tvũtur. recedẽs,& deinde in ſeipſum relinquẽs,†unitur ſuper apparẽtibus radijs:inde&
ibi inſcrutabilis profundo ſapiẽtiæ illuminatus & quidẽ & ex oĩbus quod qui
dem dixi ipſa cognoſcẽda. Ipſa eſt eñ ſecundũ eloquium,oĩm factrix,& ſemper
omnia compaginãs,& inſolubilis oĩm congruẽtiæ & ordinatiõis cauſa,& ſem-
per fines priorum connectẽs principijs ſecundorum,& unã uniuerſitatis cõſpi-
Deus ꝗre rantiã & harmoniam pulchram faciẽs. ❡ Ratio uero deus laudatur a ſacris elo
nominet quijs,non ſolũ quia & rationis & intellectus,& ſapiẽtiæ eſt largitor:ſed quia&
ratio. Pſal. 32. oĩum cauſas in ſeipſo uniformiter præambiuit,& quia per omnia implẽs per E
118. Iſaiæ 40. uenit(ut eloquia aiunt)uſq; ad omnium finẽ. Et ante quidẽ hæc in omni ſimpli-
Iohan. 1. citate diuina superſimplificatur ratio,&ab omnibus eſt ſuper omnia,ſecundum
Hier. 23. Sapien. 8. ſupereſſentiale abſoluta. Ipſa ratio eſt ſimpla,et uere exiſtens ueritas,circa quam
Fidei diſ- ut puram,et non errantem omnium ſciẽtiam diuina fides eſt unicum credẽtium
finitio ſe- fundamentum,eos collocans ueritati,et eis ueritatem incredibili incommutabili
cũdum S. Dionyſiũ tate ſimplam ueritatis ſcientiam habentibus credulis. ❡ Ipſa eſt enim ſcientia a-
De fidei catholicę dunatrix cognoſcẽtiam et cognitorum. Ignorantia uero tranſmutabilis ſemper
ſtabilitate. et ex ſeipſo ignoranti ſeparationis cauſa,in ueritate credentem(iuxta ſacrum uer
Roma. 8. bum)nihil remouebit eam quæ eſt ſecundum ueram fidem lætitia,in qua man-
ſionem habebit ſtabili et intranſmutabili uniformitate. Etenim ſcit ad ueritatem
unitus,ubi bene habet,et ſi multi corripiant eum tanquam mente excedentem.
Latet quidem uelut imago eos erroris a ueritate per ueram fidem mẽte excedẽs.
Ipſe autem uere ſcit ſeipſum,non quod aiunt illi inſanientem, ſed inſtabilitate et F
mutabilitate circa largiſſimum erroris uarium ambitum,per immobilẽ et ſem-
Teſtimo- per ſecundum eadem,et ſicſic habentem ueritatem liberatum. Sic igitur ſecundũ
niũ mar- nos diuinæ ſapientiæ principales duces,pro ueritate moriuntur omni die, teſti-
tyrum. Pſal. 43 monium perhibentes(ut eſt conſequens)et uerbo oĩno et opere,unice propter
Lucæ 22 Chriſtianos uere ſcientiæ,hoc eſt omnium ipſam eſſe et ſimpliciorem et diuini-
Roma. 8. orem:Magis autem ipſam eſſe ſolam,ueram,et unam,et ſimplam diuinã ſciẽtiã.

EXPOSITIO HVIVS SEPTIMI CAPITVLI DE SAPIENTIA, INtellectu,ratione,veritate,& fide. Articulus. VIII.

PAulatim deſcẽdit hic autor ad tractãdũ de particularioribꝰ,oñdẽdo ꝗliter
Sapiẽtiã increatã ſuper omnẽ ſore ſapiẽtiam creatam. Iohan. 17. Rom. 16. Iere. 10. cõpetãt deo. [Fer aũt].i.nũc vero[ſi videt]imo ꝗa merito bonũ videri ſic
debet[optimã & ęternã vitã,& vt ſapiẽtẽ,& vt ꝑ ſeipſam ſapiẽtiã,laudemꝰ]
.i.deſcribamꝰ & cõmẽdemꝰ deũ,ꝗ ẽ vita æterna & optima,vt ẽ ꝑ ſeipſam,nõ
ꝑ participationẽ,videlicet vt ẽ ſubſtãtialiť ſapiẽs,& ipſa ꝑ ſe & in ſe ſubſiſtẽs
ſapiẽtia,iuxta illud ad Roma. Soli ſapiẽti deo honor & gloria,ꝗ tã ſapiens
ẽ,vt eiꝰ reſpectu ſapiẽtia hũana,inſipiẽtia reputet,iuxta illd' Iere. Stultꝰ factꝰ
1. Cor. 1. ẽ oĩs hõ à ſcia ſua. Apl's ꝗꝗ:Stultã,inqt,fecit deꝰ ſapiẽtiã huius mũdi.[Magis aũt iterũ oĩs ſapiẽ
tiæ ſubſtãtialẽ].i.potiꝰ deũ laudemus,tãꝗ dãtẽ oĩ ſapiẽtiæ creatæ id ꝗd ẽ de rõne & eẽntia eius,
quoniam ſapiẽtia & ſcia oĩs creata,nõ ẽ niſi radiolus ac riuulus illius ſapiẽtiæ infinitæ. Oĩs e-
Eccle. 1. nim ſapientia à domino deo eſt[& ſuper omnem ſapientiam & intellectum ſuperexiſtentem]
id eſt,

A id eſt,incomparabiliter,& infinite exiſtentem vltra & ſuper omnem intellectum ſapientiamq;
cauſatam. [Non enim ſolummodo deus plus quàm plenitudo eſt ſapientiæ.] id eſt, magis q̃
intelligere valeamus.[& intelligentiæ]id eſt,intellectionis ſuæ[non eſt numerus].i. menſu-
ra,nec finis,iuxta illud pſalmi:Magnus dominus noſter,& magna virtus eius,& ſapientię eius pſalm.146.
non eſt numerus.Nam & infinita cognoſcit ſcientia ſimplicis intelligentię.[ſed & omni ratio
ni & intellectui & ſapientiæ ſupercollocatur.]Ideo præſumptuoſi ac ſtulti ſunt, qui deum &
opera eius ſeu iudicia eius ac ſecreta humana ratione volunt metiri & capere, nec ea credere
acquieſcunt,quę ratione capere nequiunt.Ideo ſcriptum eſt in Iob:Memento ꝙ ignores opus
eius,de quo cecinere viri. Et alibi:Forſitan veſtigia dei cognoſces, & vſq; ad perfectum omni- Iob 36. Iob.11
potentem intelliges? [Et hoc excellenter intelligens diuinus vere vir,communis noſter, &
magiſtri noſtri lætitia].i.Paulus apoſtolus,præceptor & gloria[& ſol].i.ſplendifluus doctor
tam mei q̃ Hierothei magiſtri mei.[ſtultum dei ſapientius eſt hominibus, inquit] in prima
ad Chorinthios,quod conſequenter exponitur[non ſolum quia omnis humana deliberatio]
id eſt,prudentia ſeu auiſatio[error eſt iudicata ad pondus & manentiam diuinarum & perfe- 1.Cor.1.
ctiſſimarum intelligentiarum.].i.comparatione immobilis & pręcioſiſſimæ ſapientię atq; ſci
entię dei,quæ q̃uis ſit vna & ſimplex in ſe,tamen pluraliter deſignatur propter multitudinem
cognitorum,quemadmodum & multę ideę ac miſerationes ponuntur in deo.[Sed quia & cõ-
ſuetudo eſt theologis,contraria mentis affectu in deo quę ſunt priuatione depellere,].i.remo-
uere à deo per priuatiua affectu mentis.i.ex deuotione & gratia dei.Remouere inquam à deo
B contraria eorum quę ſunt in deo.i. illa quæ repugnant conuenientibus & inexiſtentibus ei[ſi-
cut & inuiſibilem aiunt eloquia claram lucem] id eſt,ſuperclariſſimum dei lumen Increatum,
ſcripturæ vocant inuiſibile, quia nos illud nunc clare inſpicere non valemus,cum tam̃ ex
ſua natura ſit ſumme viſibile & intelligibile,tanq̃ actualiſſimum formaliſſimumq; conſiſtens,
in prima ad Timotheũ epiſtola:Beatus & ſolus potens rex regum,qui ſolus lucem habitat in 1.Timo.6.
acceſſibilem.[& multiuocum & ineffabilem & innominabilem].i.ſcripturæ dicunt deũ mul-
tiuocum,id eſt,qui per diuerſas voces & nominationes ſignificatur,ineffabilem & innoĩabilẽ
quia condignis nominibus & ſicuti eſt, eumq; vt eſt in ſeipſo,exprimere & ſignificare non va-
lent.[& omnibus præſentẽ & ex omnibus inuentum.].i. deum cunctis præſentem per eſſen-
tiam,potentiam atq; præſentiam ſui:ex omnibus quoq;,imo & ex quolibet ente aliqualiter in
uentum.i.cognitum:vocant,[incomprehenſibilem,& non inueſtigabilem.].i. imperſcruta-
bilem.Vnde in libro Iob fertur:Digne eum inuenire non poſſumus, & enarrari non poteſt. Iob.37
[eodem modo & nunc].i.in præſenti iam allegata authoritate, [diuinus Apoſtolus laudaſ-
ſe dicitur ſtultitiam dei.].i.ſapientiam eius immenſam,nobis incomprehenſibilem,& quę per 1.Corin.1.
fidis ac mundanis videtur eſſe ſtultitia.[quod apparet in ea contra rationem & inconſequẽs]
C id eſt,id quod in ipſa & in myſterijs ac operibus eius, in fide & lege ipſius apparet proprij ſen-
ſus hominibus,eſſe irrationabile & impertinens.[ineffabilem & ante omnẽ rationem referens
veritatem].i.affirmans illud eſſe veritatem indicibilem ac diuinam,præuenientem & excedẽ-
tem vniuerſam rationem humanam,vt quod deus factus eſt homo,ſuſpenſus in ligno. Hinc
rurſus dixit Apoſtol.Quia in dei ſapientia non cognouit mundus per ſapientiam deum, pla- ibidem
cuit deo per ſtultiam prædicationis ſaluos facere credentes. Hinc & Chriſtianam ſapientiam
ſanctus iſte theologus vocat inſenſatam,irrationabilem & amentem. [Sed quod quidem Deum non
in alijs diximus].i. in alijs libris ac locis[proprie nobis quæ ſunt ſuper nos accipientes.].i. al- poſſe hũanã
tiora & incomprehenſibilia nobis, audientes & addiſcentes proportionaliter intellectui no- rõne ſed diuina percipi.
ſtro ſcd̃m capacitatẽ ipſius[& cum nutrimento ſenſuũ adunati].i. cõiũcti informatiõe huma-
na[& his q̃ ſunt ſcd̃m nos diuina cõferentes].i.ſupnaturalia,& q̃ ſola fide tenenť,cõparãtes na
turalibus & humanis rebus ſeu rõnibus[ſeducunť] male iudicãdo de illis,vt in hęreticis patuit
Hinc ad Col.monet Apl's:Videte ne qs vos ſeducat per philoſophiã & inanẽ fallaciã[ſcd̃m ꝙ Coloſſen.2
videre diuinã & ineffabilẽ rõnem pſequẽtes].i. ſcd̃m ꝙ ſumus pſequẽtes ſeu pfecte ſequẽtes vi
dere.i.intelligere rõnem diuinã & ineffabilẽ.i.ſapiam fidei Chrianæ,nobis nũc incõprehẽſibi
lem,ſupple ex naturalibus traditiõibus & doctrinis humanis. [Oportet ſcire nrm aĩum habe-
re qdẽ virtutẽ ad intelligendũ].i. ſpũm noſtrũ ſeu aĩam rõnalem habere potentiã intellectiuã
inorganicã,à corpore liberã [per quã inuiſibilia videt].i.immaterialia & inſenſibilia apprehẽ
dit ac noſcit,iuxta illud ad Rom.Inuiſibilia dei intellecta conſpiciũtur[vnitatẽq; ſupexaltatã] Roman. 1.
.i.ſupaltiſſimã ac ſimpliciſſimã deitatẽ,in qua nõ eſt diuerſitas vlla modoꝝ.De qua viſiõe Sal- Matthei 5.
uator:Beati,inquit,mundo corde,quoniam ipſi deũ videbunt[naturamq; p quã, conuertiť ad †conuertitur
ſumma ſui.] id eſt, ſurſum verticem mentalem ac apicem affectiuæ eleuatam ſuper tempus

Ca.VII. & omne continuum, per quam eleuatur ſuper ſeipſam, ad ſpeculandum angelicos ſpiritus, D
ac triumphantem eccleſiam, ac attributa & proprietates diuinæ naturæ, iuxta illud Apoſtoli:
2.Cor.4. Contemplantibus nobis quæ non videntur, quæ ſunt æterna. Intellectus quippe per hanc ſuã
portiõem ſupremam, eſt reflexiuus ſuper ſeipſum ac ſuper proprios actus, & diſcuſſiuus ac in-
tuitiuus ipſorum, & ad optima illa conuertitur, in quibus ſua conſiſtit ſalus. De quibus ſcri-
Iſaiæ 64. ptum eſt: Oculus non vidit, Deus abſque te, quæ præparaſti expectantibus te. Quod Paulus
1.Corint.2. plenius allegans & exprimens, ſicut id copioſius fuit expertus: Oculus, ait, non vidit, nec auris
audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt, quæ præparauit deus diligentibus ſe. [Iuxta hanc
ergo diuina intelligendum] id eſt, ſupernaturalia & credenda, ac ea quæ dei ſunt, accipere de-
bemus & intelligere ſecundum ſupremum iſtud in mente noſtra & iuxta vnionem & illumi-
nationem eius ad deum. [non ſecundum nos] id eſt, non ſecundum ſenſum proprium ac car-
nalem, nec more humano. [ſed totos nos totis ipſis excedentes] id eſt, excedendo noſipſos to-
taliter [& totos deo factos] id eſt, ita nos tranſcendendo, ac hominem in homine exuendo, vt
Gala.2. prorſus transformemur in deum, & ſimus eius totaliter, iuxta illud: Viuo autem iam non ego,
viuit vero in me Chriſtus. Tales eſſe conuenit contemplatores credendorum, in quibus do-
num intellectus abundare oportet: per quod ea quæ fidei ſunt, lympide contemplentur per
credibilium rationes, præſertim ex illuſtratione ſuperna, iuxta illud ſancti Iohannis: Vnctio
1.Iohã.2. eius docet vos de omnibus. Vnde & ſanctus Paulus: Dabit tibi dominus de omnibus intelle-
2.Timo.2. ctum. [Melius enim eſt eſſe dei & membra eorum] id eſt, multo ſalubrius eſt vt ita pertinea- E
mus ad deum, & ſimus commembra illorum, qui ita effecti ſunt miniſtri & membra illius, vt
1.Corin.3 pote vegetati ſpiritu eius. Hinc ad Corinthios dicitur: An neſcitis quoniam membra veſtra
templum ſunt ſpiritus ſancti, & non eſtis veſtri? Hinc continet tranſlatio alia: Sic oportet vt in-
telligamus diuina toti integre à nobiſipſis excedentes, & toti in deum tranſeuntes. Præſtanti-
us enim eſt dei eſſe, quàm proprij iuris. [Sic enim erunt diuina data cum deo futuris] id eſt, hoc
2.Cor.5. modo chariſmata gratiarum præſtantur electis, qui erunt cum Chriſto in gloria, qui iuxta A-
poſtolum pignus ſpiritus acceperunt. Quibus & ſcripſit: Quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſu-
Coloſſen.3 per terram. Cum enim Chriſtus apparuerit vita veſtra, tunc & vos apparebitis cum ipſo in
Sapientiã gloria. [¶ Hanc ergo irrationalem & mente carentem & ſtultam ſapientiam ſupereminen-
increatã ſu- ter laudantes] id eſt, æternam & increatam dei ſapientiam præconizantes ſuperexcellenter, q̃
per omnia vocamus eam irrationalem, amentem & ſtultam, non quod vere ſit brutalis, furioſa & fatua,
laudãdã, ne- ſed quoniam omnem rationem & mentem creatam ſapientiamq; tranſcendit humanam, &
gandã & af-
ſirmandam
1.Corint.1. quia ſecundum prætacta verba Apoſtoli, quod ſtultum eſt dei, id eſt, quod de ſapientia dei cre-
dimus, ſtultum apparet obtenebratis hominibus, ſcilicet incarnari & crucifigi: ſapientius eſt
hominibus, id eſt, vere ſapientialius eſt, quàm quæcunq; humana ſapientia. Inſuper ea quæ ve-
ri & deuotiſſimi famuli dei docent, exercent & faciunt, videntur amatoribus huius ſeculi eſſe F
4.Regũ.9. inania & deliramenta, vt terrena cuncta deſpicere, aduerſis gaudere, ſeipſos aſpernabiles exhi-
bere. Vnde principes decem tribuum dixerunt ad Iehu de diſcipulis Helizei: Quid venit inſa-
Ezech.12. nus iſte ad te? Ad Ezechielem quoq; dominus dixit: Portentum te dedi domui Iſrael. Atq; de
Hebreo.11 ſanctis veteris teſtamenti ſcriptum eſt ad Hebræos: Circuierunt in melotis, in pellibus ca-
prinis, egentes, anguſtiati, afflicti, quibus dignus non erat mũdus. [dicimus quia totius eſt ani-
mi & rationis & totius ſapientiæ & intellectus eſt cauſa, & ipſa eſt omne conſilium] id eſt, cau-
ſa vniuerſi ſani conſilij [& ab ipſa omnis ſcientia & intelligentia.] Nam & de philoſophis ait
Roman.1. Apoſtolus: Deus illis reuelauit. Etenim naturalis lumen ingenij à deo eſt. In Prouerbijs quo-
Prouer.2. que aſſeritur: Dominus dat ſapientiam, & ex ore eius prudentia & ſcientia. [& in ipſa omnes
Coloſſen.2 theſauri ſapientiæ & ſcientiæ ſunt abſconditi.] Hoc in epiſtola ad Coloſſenſes ſcripſit Apo-
ſtolus, qui theſauri ſunt infinita plenitudo & opulentia ac perfectio ſapientiæ atque ſcientiæ
Roman.11 mentis diuinæ. De quibus exclamat Apoſtolus: O altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ
dei. [Deum conſequenter hic iam prædictis plus quàm ſapiens & ſapientiſſima cauſa.] id
eſt, ſicut in præinductis capitulis laudauimus dei bonitatem, & eſſe ipſius ac vitam & viuere,
ita iam in iſto capitulo correſpondenter conformiterq; ad illa, laudamus deum, vt ſapientem
ac ſapientiam eius, dicendo quod ipſe eſt plus quàm ſapiens, id eſt, ſuperſapiens, cuius ſapien-
tia in totius vniuerſi ordinatione & gubernatione reſplendet. [& per ſeipſam ſapientiæ to-
Inuiſibiles tius & eius quæ per ſingula eſt ſubſtantia] id eſt, cauſa eſſentiæ & exiſtentiæ totius ſapientiæ,
cõtẽplatio- quæ in quibuſcunque creaturis conſiſtit. [Ex ipſa inuiſibiles & intellectuales angelicorum
nes angelo- animorum virtutes] id eſt, virtuoſæ mentes [ſimplas & beatas hñt intelligentias]. i. ſimplices &
rũ eſſe ab
ſapiẽtia
beatificas

beatificas intuitiones. [non in partitis aut à partitis, aut ſenſibus, aut rationibus artificialibus colligentes diuinam ſcientiam.] id eſt, angelici ſpiritus non inſtar hominum colligunt aut acquirunt ſuam ſcientiam à rebus diuiſibilibus atq; corporeis, aut à ſenſitiuis potētijs, aut artificialibus formis ſeu conſiderationibus. [neq; à quodam communi ad hæc comprehenſæ] id eſt, non ab vniuerſali principio vel habitu, ſeu generali & confuſa notitia determinati ad particularem notitiam. [Omni autē materiali & multitudine purgatæ] id eſt, mentes illæ angelicæ, carentes omni corporali natura ac proprietate [pure, immaterialiter, vniformiter inuiſibilia diuinorum intelligunt]. i. ſine phantaſmatum inuolutione contemplantur inuiſibilia & diuina, certo ac ſimplici mentis intuitu per concreatam eis ſcientiam, ſeu etiam per illuminationem hierarchicā. [& eſt in eis intellectualis virtus & operatio clara & incontaminata puritate ſplendida, ſciens & conſpiciens]. i. conſpectiua [diuinarum intelligentiarum] id eſt, cœleſtium theoriarū. Non enim in illis eſt pars ſenſitiua, paſſiones, ſeu vitia. [Impartibiles & immateriales, & conformiter vni ad intellectualem ſuperſapientem & animum & rationem, quantū poſſibile eſt, reformatæ per diuinam ſapientiam]. i. ab exordio ſuæ creationis mox ab increata ſapientia aſſimilatæ creatori, & conformiter illi reductæ ac ſuſpenſæ ſunt ad ſuper ſapientiſſimam mentem diuinam, quantum ipſis poſſibile eſt, ſeu proportionatum & congruū fuit.

[¶ Et animæ rationale habent late artificioſe quidem & circulariter circa exiſtentiū veritatem deambulantes] id eſt, animę humanę habent vim rationalem diſcurſiuā, deambulantes. i. conſiderando procedentes late, id eſt, ex omni parte, & certe artificialiter, ſeu magiſtraliter & circulariter, circa veritates rerum ſcrutandas, venandas ac cognoſcendas, interdū quaſi à priori progrediendo à notitia cauſæ ad cognitionem effectus, quandoq; velut à poſteriori ecōtra B ab effectu in cauſam. [& partibili & copioſo veritatis relictæ vniformibus animis] id eſt, derelictæ ac deficientes à mentibus illis ſupernis, quæ vniformes ac ſimplices ſunt, per hoc ꝙ ipſæ animæ circa diuiſibilia multa & diſtrahentia occupantur. [Multorū autem in vnum conuolutione]. i. reductione ac ordinatione plurimorū ad vnum ſimpliciſſimum, ꝗd ſumme neceſſarium eſt. [& in angelorū intellectibus, inquantū animabus aptum & poſſibile eſt dignæ factę]. i. ipſę aīæ aſſurgunt & fiunt proficiſci in conſortiū ꝗddam & conformitatē cum angelicis mētibus, ꝗrū perfectionē & ſimplificationem conantur ſic imitari, quantū ipſis in mortali ac graui hoc corpore eſt poſſibile ac etiam aptum: quia ſi nimis vellent ſe abſtrahere, & ſpiritalibus ſine diſcretionis moderamine mancipare, citius ſua deijcerent corpora, debilitarentq; capita, iuxta illud Ieremiæ: Quia plus fecit ꝗ potuit, iccirco perijt. [ſed & ſenſus ipſos non fortaſſis quis peccat, viſionis ſapientiæ conſonantiā dicens]. i. ſi quis dicat ſenſitiuā cognitionem eſſe aliqualem imitationem & participationē intellectiuæ notitię, non errabit in hoc. Vnde in brutis quibuſdam videmus grandem induſtriam & miras calliditates, vis ꝗꝗ æſtimatiua, ſpecies inſenſatas ex ſenſatis elicit ſpeciebus. Visq; cogitatiua in hoībus ratio particularis vocatur. [At uero & dęmonius animus, ſi animus ex ipſa eſt]. i. intellectus dæmoniacus, inꝗtū eſt intellectus, cauſatus eſt à mente diuina. [inꝗtum autem animus eſt, ſi ratione quidem ſic conſequi non appetit]. i. ſi non quærit nec cupit rationabiliter obtinere quod appetit [non videns neq; volēs]. i. nō intuens ſapiēter, nec volens rectitudinalr. [caſum ſapiā potius eum aſſerendū.]. i. magis dicendum eſt ꝙ ipſe ſit quidā lapſus & defectus à vera & ſumma ſapiā, ꝗ ꝙ ſit participator & effectus ſapiæ illius altiſſimæ: quia vt ſic, non participat nec ſequitur illam, ſed recedit ac deuiat ab eadē.

Animarum est ratio abstracta separata [illegible]

Lucæ 16.

Ierem. 48.

Senſus' oīs est à primā ſapientia

[¶ Sed quia quidem ſapiæ ipſius, & totius & oīa animi & rationis & ſenſus oīs, diuina ſapientia & principium & cauſa & ſubſtantia & conſummatio & cuſtodia & finis dicitur]. i. ex quo increata dei ſapientia vere appellatur principium effectiuum & cauſa prima exemplaris, & ſubſtantia. i. dator eſſentiæ, ac exiſtentiæ omnis ſapientiæ, & conſummatio, id eſt cauſa perfectiua, & cuſtodia, id eſt, cauſa conſeruatiua, & finis ſapientiæ ipſius dæmonis, quo ad id quod ſapientiæ eſt in illa, & omnis ſapientiæ, & omnis animi & rationis & ſenſus. [quomodo ipſe deus qui eſt plus ꝗ ſapiens, ſapientia & animus & ratio & cognitor laudatur] id eſt per modum præconij dicitur eſſe ſapientia & animus, id eſt, mens & ratio irreprehenſibiliter operans, quod tamen de ipſo ſentire oportet, ſicut ſubiungitur. [Quomodo enim intelligit ꝗd inuiſibilium, non habens intellectuales operationes?] id eſt, qualiter dicimus deum intelligere inuiſibilia, ſi non habet in ſe actum intelligendi? qui tamen actus non eſt quid ab eſſentia ſua realiter differens. [aut quomodo cognoſcet ſenſibilia omni ſenſui ſuperlocatus] id eſt, supereminens ac ſuperior omni ſenſui. [Atqui]. i. pro certo [oīa eū ſcire aiunt eloqa, & nihil effugere diuinā ſciam, In Eccle, eīn dr: Dño deo anteꝗ crearentur, oīa ſunt cognita. Et ad Hebræos:

Negatio [illegible] in deo non defectū ſed excessum ſignificans

Eccle. 23.

Non eſt

Cap VII Hebræ 4 Non eſt vlla creatura inuiſibilis in conſpectu eius. Omnia autẽ nuda & aperta ſunt oculis eius. [Sed quod quidem diximus ſæpe, diuina diuinitus intelligendum]. i. ea quę deo aſcribuntur, D & de ipſo in ſcripturis dicuntur, ſumenda & intelligenda ſunt reuerenter & condigne, ſecundum quod decet maieſtatem illius. [Non intellectuale enim, & non ſenſuale per excellentiam non per defectum in deo ordinandum] id eſt, in deo ponimus, & de ipſo interdum aſſerimus, quod non ſit intellectiuus nec ſenſitiuus, non quod à perfectiõe intellectuali ac ſpiritaliter ſenſitiua deficiat, cum & in Geneſi recitetur: Gene. 8 Odoratus eſt dominus odorem ſuauitatis [ſicut & irrõnale repoſuimus] i. aſcripſimua [ei qui eſt ſuper rõnem] quia iam diximus ꝙ diuina ſapia eſt irrationalis. [& imperfectionẽ plus ꝙ̃ perfecto & anteperfecto.] . i. imperfectionem attribuimus ei qui eſt plus ꝙ̃ perfectus, prout nos intelligere poſſumus, & ab æterno perfectus, quemadmodum 22. Lib Cauſ. ꝓpoſitiõe libri de Cauſis inducit: Cauſa prima eſt ſuperior omni nomine, quo nominatur., quoniam non pertinet ei diminutio, neq; complementum ſolum: quoniam ipſa ſuper omne complementum & ſuper omnem perfectionem, quia ipſa eſt bonitas, cui non eſt finis. [& intactam & inuiſibilem caliginem luci inacceſſibili per excellentiam inuiſibilis luminis]. i. deum claritatis immenſæ nominamus inuiſibilem caliginem propter infinitam ſuperabundantiam ſuæ lucis, ob quam inuiſibilis & incomprehenſibilis nobis eſt, vt infra libro de myſtica theologia plenius exprimetur. [❡ Itaq; diuinus animus]. i. intellectus dei æternus, [omnia continet]. i. in ſe comprehendit ac intuetur [omnibus remota ſcientia]. i. per ſcientiã ſuam æternam, quę eſt ſua eſſentia, vniuerſis incomprehenſibilis, ſupereminens, & in infinitũ tranſcendens [iuxta omnem cauſam]. i. ſecundum quod decet cauſam vniuerſorum [in ſeipſo omnem ſcientiam præambiens]. i. vniuerſorum notitiam præcognitionẽq; habens [pr uſq̃ angeli fuerunt, ſciens & adducens angelos & omnia alia ab intus & ab eo, vt ſic dicam principio] id eſt, cuncta ex fonte ſapientiæ ac omnipotentię ſuæ idealibus formis producens, hoc eſt, à ſeipſo cunctorum principio [ſciens & in eſſentiam ducens]. i. ad naturas quas habent cuncta perducens. [Et hoc arbitror tradere eloquium]. i. docere ſcripturam [cum ait] in Eccleſiaſtico, & alibi ſæpe [ſciens omnia ante generatiõem eorum]. i. anteq̃ facta ſunt. Diuina nanq; ſcientia non cauſatur à rebus, ſed eſt cauſa earum, ſicut ait per Iſaiam: Antequàm fierent eram, & futura prædixit. Eccle. 23. Iſaiæ 45 Nempe in diuina eſſentia relucent cuncta & ſingula cauſaliter, virtualiter, exemplariter, etiam infinita, quæ nunq̃ fient. Hinc ſubditur: [Non eñ ex exiſtentibus exiſtentia diſcẽs nouit diuinus animus]. i. mens diuina nil ſcit addiſcẽdo quicquam ex rebus, cum ſit inuariabilis penitusq; perfecta. [Sed ex ſe, & in ſe ſecũdum cauſam omnium, ſciẽtiam & cognitionem & eſſentiam præfert & ante coambiuit] id eſt, nullatenus aliunde, prout cõuenit diuinæ cauſalitati, habet, & præhabet, æternaliterq; in ſe comprehendit oĩum notitiam & naturam cauſaliter: cognoſcẽdo quoque perfecte ſuam omnipotẽtiam, ſcit & inſpicit vniuerſa & ſingula, quæ poteſtatiue continẽtur in ea, & in quę ipſa poteſt. [nõ ſecundum ſpeciem ſingula contemplans] id eſt, vnumquodque cognoſcẽs nõ per ſimilitudinem à rebus acceptam. Vnde alia habet tranſlatio: non ex his quæ ſunt ea percepta nouit. Alia vero: non ſecundum viſionem ſingulis ſe immittẽs. F [ſed ſecundum vnam cauſæ circumſtantiam] id eſt, ſecundum ſuæ cauſalitatis diſpoſitionem & proprietatem. Vel vt aliæ tranſlatiões clarius habẽt: ſecundum vnam cauſæ continẽtiam. [oĩa ſciens & continens, ſicut & lux ſecundum cauſam in ſeipſa cognitionem tenebrarum præambiuit.] id eſt, lux creata ſi eſſet eſſentialiter intellectiua, ſeipſam cognoſcendo neſceret caliginem ſibi cõtrariam, tanquam ſuæ claritatis priuationem. Propter quod dicitur eadem eſſe ſciẽtia cõtrariorum. [Non aliunde videns tenebras quàm à lumine.] Deꝰ vnica ſui forma actuq; ſimplici oĩa facere atq; cognoſcere id eſt, ex cõſideratione luminis, quid ſit eius priuatio penſans. [❡ Semet ergo diuina ſapiẽtia cognoſcẽs, cognoſcit oĩa immaterialiter materialia, & nõ partite partita] id eſt, corporalia, materialia, ſenſibilia, diuiſibilia & diuiſa cognoſcit mens diuina, intuẽdo ſeipſam immaterialiter, inſenſibiliter, indiuiſibiliter. Cognitio namq; cum ſit actio cognoſcẽtis, eſt & ſit ſecundum modum atq; naturam cognoſcẽtis, nõ cogniti: ſicut eandem rem aliter apprehẽdit ſenſus exterior, aliter imaginatio, aliter intellectus. Proclus. Auicenna Nihilominus mens diuina ſcit materialia, & alia talia eſſe qualia ſunt. Iſtud quoq; Proclus & author libri de Cauſis, Auicẽna & alij probãt [& multa vniuerſaliter] id eſt, vnitiue ac vnico medio, vt alij tranſtulerũt. [ipſo vno oĩa & adducẽs & cognoſcẽs]. i. per propriam eſſentiam, vt eſt omnipotẽs & cũcta pꝛ̃ans, cuncta inſpiciens atq; efficiẽs. [Etenĩ ſi ſecũdum vnam cauſam deus oĩbus exiſtẽtibus eſſe tradit]. i. ſicut & q̃a deus largitur oĩbus eſſe per ſuam indepẽdentem, fontalem & fœcũdiſſimam cauſalitatẽ. [ſcd̃m eandem vnicam cauſam]. i. per eandem ſuam productiuã virtutem. [ſciuit oĩa, vt ex ipſo exiſtentia] præſertim q̃a producit res ex pręuia cognitiõe & libere [& in ipſo añ ſubſtituta] id eſt

A ta]id eſt,idealiter atq; cauſaliter prçexiſtētia.[& non exiſtentibus accipiet eorum.] id eſt,deus
non ſumet rerum ſcientiam ex rebus. [ſed & ipſis ſingulis eorum ſcientiæ erit largitor] id eſt,
conferet vnicuique eam quam habet ſciētiam,quibuſdam per infuſionem,alijs per ſtudium &
naturalis luminis inueſtigationē,alijs per angelorum vel hominum informationem. Verita-
tis quippe cognitio qualitercunq; habeatur,à deo primæuæ principaliterq; donatur ac deriuat,
quamuis per media pauciora aut plura.[Non * videns deus propriam ſui habet ſcientiam,al- † igitur deus
teram autem communem,exiſtentia omnia cōprehendens,].i.deus ſeipſum intelligēs,&cun-
cta quoq; exiſtentia comprehendens,nō habet in ſe diuerſam & diſtinctam ſcientiam ſuiipſi-
us ac aliorum,ſed vna & eadem ſcientia ſcit ſe,& alia cuncta, quamuis ſcientia iſta diuerſas ha-
beat nominationes,& ſecūdum rationis variam conſiderationē ſortiatur diſtinctionem mul-
tiplicem.[Ipſa enim ſeipſam omnium cauſa cognoſcēs collocatio,vbi eorum quç ab ipſa ſunt,
& quorum eſt cauſa ignorantiæ?].i.cum cauſa prima ſeu ſapiētia eius ſeipſam ſciat eſſe omniū
cauſam,vbi vel quomodo poterit in ea collocari,aut eſſe ignorantia ſuorum effectuū?[Hac er
go deus exiſtentia cognoſcit].i.deus cognoſcit ea quæ ſunt ſciētia æternali[nō ſcientia exiſtē-
num].i.nō ſcientia à rebus accepta[ſed ipſa ſua]id eſt ſua ſcientia ſeu cognitione increata, quç
eſt ſua ſubſtantia.[Etenim & angelos ſcire aiunt eloquia,quæ ſunt ſuper terram]id eſt ſcriptu- Angelos terrena ſcire
rę docent,ꝙ angeli noſcunt iſta inferiora,de quibus multoties inſtruūt homines,& futura prę-
dicūt,vt in libris Moſi & prophetarum & euangelijs copioſe docetur[nō ſenſibus hoc cogno- Exodi 33 Esaiæ 6 Zach. 1 Act. 10. &c.
ſcentes ſenſibilia & terrena]id eſt,nō per corporeos ſēnſus,cū ſint incorporales ac ſimplices ſpi-
ritus:propter quod etiam dum in corporibus ſenſibiliter apparent, in quibus corporibus or-
B gana ſenſuum foris monſtrantur,ipſi per organa illa nil apprehendunt nec ſentiūt,nec enim
ſunt ſubſtantiales illorum formæ,ſed motores. [Per propriam vero deiformis animi virtu-
tem & naturam].i.per intellectualem ſuam potentiam & ſimplicem mentis ſuæ intuitum co-
gnoſcūt terrena ac cætera,& hoc ex concreatis ſibi ſcientijs vel ſuperiorum illuminationibus
ſeu alijs modis,prout ſuper ſecūdum Sententiarum diffuſe tractatum eſt. Illuc remitto lecto-
rem,hic dūtaxat ſimplici textus elucidationi inſiſtens,ac verborum inuolutionem reſoluens Affirmatiue & negatiue d. deo partim ſpe partim tacite.
ac reſerans. [¶ In his autem quærere oportet,quomodo nos deum cognoſcimus neq; intel
ligibilem]id eſt,non comprehenſibilem[neq; ſenſibilem,neq; quid vniuerſaliter exiſtentium
exiſtentem]id eſt, non entem aliquid ex his quæ communiter eſſe dicuntur. [Nunquid ergo
aliquando verum eſt dicere,quia deum cognoſcimus?]id eſt,ꝙ eum aliquo modo ſcimus? &
vtiq;[non ex ſua natura].i.non à priori,cum ſcire ſit rem per cauſam cognoſcere,& primę cau Scire quid
ſæ non eſt cauſa,nec eum in ſeipſo clare inſpiciendo. [Incognoſcibile enim hoc]ſcilicet quid
ſit deus[& omnem rationem & intellectum ſuperans] haud dubium quin infinite. [Sed ex o-
mnium exiſtentium ordinatione vt ex ipſo prætenta & imagines quaſdam & ſimilitudines di-
uinorum eius paradigmatum habente in ſummum omnium via & ordine ſecundū virtutem
C redeundū]hoc eſt,redeundū nobis eſt in iſta peregrinatiōe ſcdm virtutem.i. ſcdm quod vale-
mus in ſummum oīm.i.in dei altiſſimi cognitionē,ex ordinatiōe.i.ex conſideratiōe ordinatiſ- Sapien.11
ſimæ diſpoſitiōis rerum vniuerſarum,prætenta.i.cōſeruata in rebus ex deo, qui in numero,pon-
dere & menſura cōſtituit vniuerſa,& ipſa ordinatiōe habēte & repræſentāte imagines quaſdā
& ſimilitudines.i.imitatiōes,cōformatiōes,ſeu aſſimulatiōes paradigmatū diuinorum.i.exēpla-
rium rationū mentis diuinæ,iuxta quarum pconceptionē facta & ordinata ſunt oīa: nam operi
ſuo formam deus opifex indidit,iuxta Platonē,& ſicut in Exordio Geneſis S. edocuit Moſes; Plato Gen.1.
deus in exordio res ipſas creauit,deinde creatas diſtinxit, diſtinctas quoq; deinceps ornauit.
Iccirco ſcdm Platonem,incōparabili pulchritudine mundus eſt. Sic ergo redire debemus ex
effectibus in cauſam ſupremam,via.i.proceſſu conſideratiuo ac medio quodam,& ordine.i.
habitudine & cōnexiōe plurimorum ad inuicem.[omnium ablatione].i. omnia abnegando
de deo,ſecundum quod nos ea capere poſſumus:quoniam in infinitum perfectius & excellen
tius competunt ei,ꝙ intelligere valeamus: iccirco & cōueniunt ei excellentiſſime. Vnde ſubiū-
gitur:[& eminentia & omnium cauſa].i.ſumma & vniuerſali cauſalitate,per quam ſcimus &
demonſtramus à poſteriori,ꝙ omnium rerum perfectiones in deo conſiſtant. Hinc in myſtica
fertur Theologia:Opportunum in eo omnium rerum perfectiones ſtatuere, tanq̄ in prima & Via duplex aſcendendi ex creaturis ad cognitionē dei
ſumma omnium cauſa. In his verbis glorioſus Theologus triplicem tangit viam,modum ac
ordinem aſcendendi in dei cognitionem ex creaturis:videlicet viam ablationis & eminentiæ
atque cauſalitatis. Alibi vero ponit & viam poſitionis ſeu affirmationis; prout iſtud ſuper
Myſticam Theologiam potius habet locum. Inſuper Iohannes Damaſcenus in exor- Iohā.Da.
dio libri ſui teſtatur: Non reliquit nos deus in omnimoda ignorantia ſui. Omnibus
enim

Ca.VII. enim cognitio exiſtendi deum,ab ipſo naturaliter eſt incerta. Ipſa etiam creatio & permanen- D
tia ac gubernatio magnitudinem prædicat diuinæ naturæ. Quibus verbis addit tertio primi
Ibidē ca. 3. libri capitulo: Qualiter cōtrariæ naturæ elementorum in vnius mundi conſiſtentiam ac con-
ſummationem conueniſſent,& indiſſolubiles permanſiſſent,niſi aliqua virtus omnipotens ea
congregaſſet,atq; indiſſolubiliter conſeruaret. Quid eſt,aut quis eſt qui ſtatuit cœleſtia pari-
ter & terrena,& omnia quæ commorantur,viuūt ac mouentur in elementis? Quid eſt q̄d ma-
net & regit prouidetq; hæc omnia inceſſabili motu,ordinate ac vniformiter, niſi creator & ar-
tifex horum,qui rationem ac legem impoſuit eis, ſecundum quam machina mundi ſubſiſtit,
fertur,durat,atq; deducitur? Nō enim fortunæ aut caſui attribui poteſt talis virtus. Et dato ꝙ
generari ſit caſus,cuius erit ordinare? ¶ Præterea quantitas creaturarum conſiſtit in multi-
tudine & magnitudine,multitudo in generibus, ſpeciebus ac indiuiduis, in ſimilibus quoq; &
diuerſis ac permixtis. Magnitudo in mole & ſpatio,moles in maſſa & pondere,ſpacium vero
conſiſtit in longo & lato ac profundo,decor creaturarum eſt in ſitu ac ſpecie, motu & qualita-
te. [Proinde & deus in omnibus agnoſcitur]. i. in vniuerſis & ſingulis, ſicut cauſa in ſuis effe-
ctibus,imo quælibet creatura in aliq̄bus ſuum repræſentat factorē, & quo plura ſimul penſan-
tur cum ſua coordinatione,proprietate,decore & efficientia,eo pręclarius in illis poteſt cogno-
ſci,potentia,ſapientia bonitaſq; creatoris. [& ſine omnibus,] quoniam per ſe ſolum poteſt ſe
maniſeſtare q̄bus vult,& ſup̄mæ hierarchię angelicę ſic aliqua pādit [& per ſciam deus cogno-
Oſee 6. ſcitur] qui loquitur per Oſee prophetam: Scientiam dei volo plus q̄ holocauſta. His conſonat E
Sapientię 13. illud libri Sapient. Vani ſunt omnes homines,quibus non ſubeſt ſcientia dei. A magnitudine
enim ſpeciei creaturæ,poterit cognoſcibiliter horum creator videri. Vnde in Eccleſiaſtico ſcri-
Eccle. 43. ptum eſt: Vide arcum,& benedic qui fecit illum. Valde ſpecioſus eſt in ſplendore ſuo. [& per
iuſtitiam]. i. per effectus & opera iuſtitiæ ſuę cognoſcitur deus, vt patuit in plagatione Aegy-
† inſcrtis Exo 7. 8. 9 10. 11. 12 Gene. 6. 7. Ioſ. 6 12 13 Exodi. 9 ptiorum,in generali diluuio,in deſtructione Chananæorum. Hinc dominus dixit per Moſen
Pharaoni: Iccirco poſui te,vt oſtenderem in te fortitudinem meam,& narretur nomen meum
in omni terra. [& eſt eius & intelligentia,& ratio,& ſcientia] id eſt,iſta conueniunt deo,& emi-
nentiſſime ſunt in eo. Mentes item creatæ ſuo modo intelligunt deum,& ſciunt, & ratiocinan-
tur de ipſo,& ſic habent intelligentiam,rationem,ſcientiamq; de ipſo. [& tactus,& ſenſus,&
Deus quō tangibilis. opinio,& phantaſia.] Conſtat deum tangi non poſſe tactu corporeo,ſed ſpiritali,qui eſt reali-
Lucæ. 24 ter intellectus,niſi ꝙ verbum incarnatum per aſſumptam naturam palpabile fuit: Palpate,in-
1. Iohan. 1 quiens,& videte. Vnde in prima ſua Canonica S. dixit Iohan. Manus noſtræ contrectauerunt
de verbo vitæ. Veruntamen deus metaphorice & in ſuis effectibus dicitur aliquo modo attre-
Actuum. 17 ctari ſeu palpari,iuxta quod loquitur Paulus: Deus diffiniuit ſtatuta tempora,& terminos ha-
bitationis hominum,quærere deum,ſi forte attrectent eum aut inueniant. Sic & ſenſus ſpiri-
1. Iohan. 5 tualis eſt de deo,iuxta illud Iohan. Scimus quoniam filius dei venit,& dedit nobis ſenſum,vt F
cognoſcamus deum verum. Porro diuerſæ opiniones fuerunt & ſunt de deo & attributis ipſi-
us. Rurſus q̄uis ipſe non ſit directe aut proprie ſubiectum aut obiectum phantaſiæ ſeu imagi-
Proclus. natiuæ potentiæ,vt in libro Procli & de Cauſis oſtenditur, attamen ſenſitiuę potentiæ interio-
res & exteriores concurrunt & cooperanť ad intellectuales actiones circa ipſum: ſed & aliqui
rudiores,qui ſe ſuper omnia materialia nequeunt faciliter eleuare, groſſe & indecenter phan-
taziari ſolent & imaginari de deo,inter quos fuerunt rudes & indoctiſſimi illi hęretici, qui di-
xerunt deum in deitatis natura eſſe corporeum, & humani corporis lineamenta habere,quod
hucuſq; putāt quidam perduiſſimi inſipientiſſimiq; Iudæi. [& nomen]. i. appellatio etiam cō-
Exo. 3 uenit deo,qui Moſi ſciſcitanti: Quod eſt nomen tuum,reſpondit: Ego ſum qui ſum. Hęc dices
Exo. 3 filijs Iſrael: Qui eſt,miſit me ad vos. Et iterum: Ego dominus,qui apparui Abraam,Iſaac,& Ia-
cob in deo omnipotente,& nomen meum Adonai non indicaui eis. [& alia omnia] ſunt noīa
eius per cauſam,aut aliquo modo præfato. [& neq; intelligitur] in hac vita ſecuti eſt, & quan-
tum ad quid eſt [neq; dicitur]. i. non exprimitur per verba ſignificantia plenarie quid ſit [neq;
Prouer. 30. nominatur] nomine notificante eſſentiam eius,iuxta illud Prouerbiorum: Quod nomē eius?
& quod nomen filij eius,ſi noſti? [& non eſt quid exiſtentium]. i. non eſt aliquid entium ordi-
nis vniuerſi [neq; in quodam exiſtentium cognoſcitur]. i. in nullo entium agnoſcitur quid ſit
Coloſſen. 3 [& in omnibus omnia eſt]. i. ipſe eſt omnia in omnibus,non eſſentialiter,ſed cauſaliter. [& in
nullo nullum]. i. non eſt in aliquo nihil aut non ens. [& ex omnibus & in omnibus cognoſci-
tur] In omnibus enim apparet & repræſentatur. [& ex nullo in nullo]. i. ex nulla re creata co-
Deus ab oī laudat creatura. gnoſcitur in non vllo ſeu nemine. [¶ Et hæc recte de deo dicimus,& exiſtentibus omnibus
laudatur ſecundum omnium analogiam]. i. ex cunctis rebus hymnizatur & celebratur, iuxta

carum

earum proportionem & menſurã, videlicet prout magis & minus in eis relucet perfectio dei,
A quorum eſt cauſalis.i.cauſatiuus.[Et eſt iterum diuiniſſima dei ſcientia].i.eſt & alia cognitio
ſeu contemplatio dei ſublimior [per incognitionem cognoſcens] .i.per ignorantiam eum in
tendens,hoc eſt,per oĩm abnegationem ab eo.[ſecundum ſuper animum vnitatem]id eſt,per De vnione
vnionem mentis cum eo,ſupermentalem,ſecretiſſimam,communi generi hominum prorſus mẽtis cum
ignotam,cum animus exiſtentibus omnibus reducens].i.cuncta creata tranſcendens ac deſe- deo
rens.[deinde & ſeipſum relinquens]id eſt,contemplando ac diligẽdo deum, ſe prorſus tranſi-
liens,obliuiſcens,tranſgrediens, ita quod non attendit nec apprehendit ſeipſum, nec propriũ
actum,nec aliquid ſui, transformatus & abſorptus in ſuperdilectiſſimum deum. [vtitur,] vel
potius vnitur[ſuperapparentibus radijs]id eſt,fulgoribus radioſis ac radiantibus ſplendori-
bus doni ſapientiæ ſalutaris,flammigeræ,amoroſæ, ac gratioſiſſimę illuminationis diuinæ.
[Inde ibi inſcrutabilis profundo ſapientiæ illuminatus] id eſt,repletus, vnctus & copioſe per
fuſus altitudine incomprehenſibilis ſapientiæ increatę ac pelago deitatis. Iſta dei per ignoran
tiam cognitio,hæcq; contemplatio myſticę theologiæ,quę eſt interniſſima & abditiſſima mẽ Theologia myſtica
tis cum deo locutio, eſt altiſſima deitatis notitia,quam de ea in hac vita habemus,qua deo cõ-
iungimur prorſus ignoto, in qua contemplatione mens amoroſa & pura præ ingenti admira
tione ac ardentiſſima dilectione,præcordialiſſima quoq; complacentia ſuperamabiliſſimi,ſu-
pergratioſiſſimi ac ſuperſereniſſimi dei,à ſeipſa deficit,alienatur,ac defluit,& abſorbetur in in-
finitas illas diuitias glorię ſui dilecti,obdormiens in eodem, iuxta quod ſcriptum eſt: In pa-
ce in idipſum dormiam & requieſcam. De his in expoſitione myſticę theologię,prout ordina- pſalm.4.
uerit & conceſſerit dominus,diffuſius eſt tractãdum:tantiſper hic tactum ſit,vt ad illud mens
B magis anhelet.[Et quidem & ex omnibus,quod quidem dixi, ipſa cognoſcenda] id eſt,deitas
ex cunctis & ſingulis creaturis eſt aliquo modo prætacto conſideranda & agnoſcenda, vt ſæ-
pius eſt expreſſum. Quæ ꝙuis magna & admiranda ſit,appareatq; in magnis,mirabiliora ta-
men frequenter glorioſius operatur in minimis.[Ipſa enim eſt ſecundum eloquium omnium
factrix].i.creatrix[& ſemper omnia compaginans].i.congruenter coaptans, [& inſolubilis
omnium congruentię & ordinationis cauſa.].i.effectrix indeficiens indeficientis conuenien-
tię coordinationisq; omnium rerum,ſecundum exigentiam finis vniuerſi.Hinc teſte Apoſto
lo, quæ à deo ſunt, ordinata ſunt. Qui etiam cohortatur: Omnia honeſte, & ſecundum
ordinem fiant in vobis. Ordo quippe eſt optimum quid in rebus. Hinc in lib. Sapientiæ legit: Roma.13
Omnium artifex eſt ſapientia,& attingit vbiq; propter ſuam munditiam.[& ſemper fines prio 1 Corin.14 Sapientiæ 7
rum].i. vltima ſuperiorum[connectens principijs ſecundorum].i.altioribus ſequentium,ita
ꝙ illa inter habeant conuenientiam magnam atq; pręcipuam, non tamen ſummum ordinis
inferioris æquale eſt in infimo ordinis ſuperioris in dignitate & perfectione. Sic infimum ani
malium connexum eſt ſupremo tantum vegetatiuo. Eccleſiaſtica quoque hierarchia, quo
ad ordinem in ea ſupremum,connexa eſt, & multum aſſimilata infimo choro hierarchiæ an-
gelicæ,non tamen illi æqualis ſecundum hunc ſtatum. Propter quod de beatiſſimo Iohanne
C Baptiſta dicit Saluator:Qui minor eſt in regno cœlorum, id eſt, infimus angelorum, maior
eſt illo. Hinc in Elementatione ſua theologica theoremate 146. Proclus diſſeruit:Omniũ diui- Matth.11
norum proceſſuum fines & ſua principia aſſimilantur. Et theoremate ibi immediate ſequẽte: Proclus
Omnium diuinorum ornatuum ſumma aſſimilantur vltimis ſuperpoſitorum. Et poſt pauca:
Omnis inquit diuinus ordo ſibi ipſi coniunctus eſt tripliciter,hoc eſt,à ſummitate ſui & medie Idem.
tate ac fine. Conſonat his illud libri Cauſarum: Creatà ſe adinuicem ſequuntur, & oportet ꝙ
continuatio & ligatio ſit in eis.[& vnam vniuerſitatis conſpirantiam & harmoniam pulchram Lib. Cauſ.
faciens]id eſt,imprimens ſpeciebus & entibus vniuerſi naturalem conformitatem,& quaſi ęq-
ualenter quendam conſenſum vnanimem ac fixam concordiam, ita quod omnia tendunt ad
vnum,& inuicem ſibi bona communicant,ac mutuo ſe conſtipant, quemadmodum in exerc
tu cernimus,atq; in cantibus & muſicis ſonis,in quibus ex triplicib⁹ ſonis ac vocibus,pulchra,
ſuauis,ac iucunda ſurgit & confluit melodia,prout de hoc Plato, & ante eum Pythagoras, & Pythagor. Plato.
poſt eos Cicero ſubtiliter conſcripſerũt,ſanctusq; Auguſtinus libro de Ciuitate dei. Gregori- M. Cicero Auguſtin.
us quoque beatus hinc tangit ſuper illud Iob: Nunquid noſti ordinem cœli,aut pones rationẽ Gregorius.
eius in terra? Vnde & in libro Sapientię fertur, quod ſapientia illa omnium diſpoſitiua, attin- Iob.38
git à fine ad finem fortiter,& diſponit cuncta ſuauiter. Hinc habet tranſlatio alia: Vnam mun- Sapient. 8.
di conſpirationem & congruentiã decentiſſime faciens. ¶ [Ratio vero laudatur deus à ſacris
eloquijs.]id eſt, deus in ſcripturis laudaƭ vt ratio,id eſt mens rõnabiliter & ſapientiſſime ope-

Ca.VII. rans,quamuis in noſtra tranſlatione raro aut nunquam ſub hoc nomine ita laudetur:non ſo-
lum quia & rationis & intellectus & ſapiētiæ eſt largitor [ſed quia & omnium cauſas in ſeipſo D
Vniformiter præambiuit] id eſt,vniuerſorum cauſas & rationes in ſeipſo Immutabiliter,idea-
liter,æternaliter comprehendit, prȩuidit,diſpoſuit. [& quia per omnia implens peruenit,vt
eloquia aiunt,vſq; ad omnium finem.] .i. per bonitatis & lucis ſuæ influxum cuncta propor-
Ieremi. 23 tionabiliter implens,ſicut ait per Ieremiā: Cœlum & terram ego impleo,per ſuas largitiones
Sapien. 7 largiſſimas vndiq; ſe diffundit, & vbiq; pertingit,vt iam ex Sapientiæ libro eſt allegatum.[Et
ante quidem hæc] .i.ab æterno ante hæc omnia[in omni ſimplicitate diuina ſuperſimplifica-
tur ratio.].i.ratio ſecundum quod conuenit deo,non eſt diſcurſiua & imperfecta, ſicut in no-
bis,ſed eſt incomparabiliter ſimpliciſſima mens in omni,id eſt,perfecta ſimplicitate intuens ſi-
mul vnico actu cuncta & ſingula.[& ab omnibus eſt ſuper omnia, ſecundum ſupereſſentiale
abſoluta.].i.eleuata & libera ſecundum ſuum ſuperſubſtantialem modū à nullo dependens,
cunctiſq; præminens infinite. Propter quod ſubditur:[Ipſa ratio eſt ſimpla & vere exiſtens ve-
Veritas ac ritas].i.ratio dei,eſt ſua æterna, ſimpliciſſima[atq; per ſe ſubſiſtens inuariabilis veritas. ¶ De-
cepe bdar. niq; veritas duplex eſſe communiter dicitur,vtputa veritas rei,& veritas propoſitionis ſeu ve-
ritas mentis:& ſicut deo excellentiſſime competit eſſe & ratio entis,eſſentia & natura,ita & ve-
Veritas q̄d ritas rei,quæ eſt vera ſua deitas,conformiſſima intellectui ſuo & intellectioni ſuæ de ea. Præ-
terea cum veritas appelletur adæquatio intellectus ad rem intellectā,ipſe deus digniſſime nū-
cupatur verus,& veritas prima perfecta,quoniam ſuæ naturȩ ad ſuum intellectum eſt adȩqua-
Veritas in deo triplex tio plena & maxima. In ipſo eſt veritas vitæ, veritas ſapientiæ ſeu doctrinæ,veritaſq; iuſtitiæ. E
Ab ipſo omnis veritas rerū cauſatur,& triplex veritas in creaturis intellectualibus fluit ac deri-
Veritas in creaturis uatur:veritas vtiq; vitæ,veritaſq; doctrinæ, veritas quoq; iuſtitiæ. Hinc ſicut à facie vna in diuerſis
triplex ſpeculis plures reſplendent imagines,ſic à veritate increata æterna,plures in creaturis originā-
tur,imprimuntur,reſultantq; veritates. Rurſus quemadmodum vno in ſpeculo plurimorum
vultuum ſimilitudines quædam apparent,ita in ipſa vna ſimplici veritate diuina, omniū crea-
Fides q̄d. turarum veritates exemplariter ſplendent[Circa quam vt puram & non errantem omnium
ſcientiam diuina fides eſt vnicū credentium fundamentum,eos collocans veritati & eis veri-
Tho.Aq. tatem.]Iſta eſt diffinitio fidei, quæ eſt theologica virtus,quæ diffinitio,vt ſanctus Thomas di-
Hebræ. 11. cit,in Secunda ſecundæ, tractatu de fide, eſt eadem cum diffinitione fidei, quam ad Hebræos
ponit Apoſt. Fides eſt,inquiens,ſubſtantia rerum ſperandarū,argumentum non apparentiū.
Quæ deſcriptio quāuis non ponatur ſub forma diffinitionis,omnia tamen includit, ex quibus fi-
des poteſt congrue diffiniri,& poſſunt verba illa Apoſtoli ad formam diffinitionis ſic redigi:
Fides eſt habitus mentis ſeu intellectus, quo inchoatur in nobis vita æterna,id eſt beatifica vi-
Fidei diffinitio aliā ſio,faciens intellectum aſſentire non apparentibus. Porro diffinitiones fidei aſſignatæ ab aliis
Augu. ſunt quædam explicationes & declarationes diffinitionis Apoſtoli, vt cum aſſerit Auguſtin.
Fidei diff. 3 Fides eſt virtus,qua creduntur quæ non videntur,& dum loquitur Damaſcenus:Fides eſt con- F
Ioan. Da. ſenſus non inquiſitus. Et rurſus lib.4.cap.2. Fides eſt eorū quæ ſperantur,hypoſtaſis.i.ſubſiſtē-
Fidei dif. 4 Fidei dif. 5 tia. Et cum Hugo affirmat: Fides eſt certitudo mentis de abſentibus, ſupra opinionem & in-
fra ſcientiam. Itaq; fides diuina .i. fides catholica, quæ eſt virtus, præſertim fides formata,eſt
fundamentum vnicum.i. virtus cognitiua prima,& fundamentalis credentium deo,cuius au-
thoritati credunt,& cuius veritati innituntur credendo. Ideo dicitur fides eſſe & verſari circa
ſcientiam omium puram & non errantem,id eſt,circa increatam & infallibilem veritatem o-
mnia cognoſcentem,quæ eſt fidei huius obiectum,collocans eos veritati .i. coaptans & appli-
cans ipſos veritati credendorū,& veritatem illam ipſis couniens. Etenim fides ſua luce intelle-
Bona fidei. ctum perfundit, & inclinat ad conſentiendum credendis. Hinc aliæ tranſlationes clarius ha-
bent:Collocans eos in veritate,& veritatem in eis. Vna etiam dicit: Fides eſt ſtabilis creden-
tium ſedes.[incredibili incommutabilitate ſimplam veritatis ſcientiam habentibus credulis]
.i. ipſis fidelibus habentibus ſcientiam ſimplam, id eſt ſimplicem, incompletam, ſeu inchoa-
tam notitiam. Nam & ſcientia interdum accipitur pro fidei cognitione, vt in libro Iob: Scio
quod redemptor meus viuit,& in nouiſſimo die de terra ſurrecturus ſim. Apud Iohannem
quoque:Scio quia reſurget in reſurrectione in nouiſſimo die: incommutabilitate incredibili,
id eſt, firmiſſime,ita quod maluit mori,quàm à fide recedere,ſicq; ſtabilitate & firmitate incre-
dibili adhærent fidei veritati. [¶Ipſa enim eſt ſcientia adunatrix cognoſcentium & cognito-
rum]id eſt,fides eſt quædam notitia, coniungens ipſos qui credunt, veritatibus diuinorum
quas credunt.[ignorantia vero tranſmutabilis ſemper.]id cauſa & meritoria ratio ſeparatio-
nis, qa

A nis,quia per eam meretur homo ſeparari à deo,& ſeparatur à veritate. Propter quod dixit 1.Cor. 14.
Apoſtolus:Qui ignorat,ignorabitur:quod de ignorantia iuris,& neſcientia affectata potiſſi-
me verum eſt.[& ex ſeipſo ignoranti ſeparationis cauſa]id eſt,ratio diuiſionis damnabilis ne-
ſcienti,quod tenetur ſcire. Cauſa inquam ex ſeipſo,id eſt, ex ſuapſius negligentia aut prauita-
te, vel cauſa ſeparationis ex ſe,id eſt,à ſe,quia per ignorantiam huiuſmodi perdit ſeipſum,& re
cedit à ſe ad vana & ad inſanias falſas. Vnde dixit Apoſtolus:An nõ cognoſcitis voſmetipſos 2.Cor. 13.
niſi forte reprobi ſitis. [in veritate credentem iuxta ſacrum verbum nihil remouebit eũ, quæ
eſt ſecundum veram fidem lætitia.] id eſt,eum qui vere credit,vel qui credit in veritate in deũ,
nulla proſperitas, nulla aduerſitas auertet à gaudio ſpiritali,quod habet credẽdo per fidẽ for-
matam. De quo ait Apoſtolus:Deus ſpei repleat vos omni gaudio & pace in credendo. [In Roman 15
qua manſionem habebit ſtabili & intranſmutabili vniformitate.] id eſt, in fide & eius cogni-
tione ac conſolatione fixus immobiliſq; manebit, ſicut in electiſſimis innumerabilibusque
martyribus vtriuſq; ſexus huberrime patuit, quorum fidem atq; conſtantiam deus per innu-
mera & pręclara approbauit miracula. Vnde Corinthios hortatur Apoſtolus:Stabiles eſtote
& immobiles,abundantes in opere domini ſemper, ſcientes quod labor veſter non eſt inanis 1.Cor. 15
in domino. De hac fidei virtuoſitate,efficacia & conſolatione diffuſe ſcribit Apoſtolus ad He Hebræ. 11.
bræos. [Etenim ſcit ad veritatem vnitus]id eſt,deo ac fidei veritati coniunctus. [vbi bene ha-
bet]id eſt,qualiter ſtet,& vbi ſit fixus. [& ſi multi corripiant eum tanquam mente excedentẽ]
id eſt,quamuis perfidi & inſenſati redarguãt, derideãt,perſequantur eum quaſi deliræ & amen
B tem. [Latet quidem velut imago eos erroris à veritate per veram fidem mente excedens.] .i.
fidelis iſte mente excedens,id eſt,in diuina tranſcendens,& in deum per raptum & ecſtaſim,pro
ficiſcens per fidem ſanctam,latet illos iniquos & excæcatos,quantum ad ſua interiora, tanq̃
imago erroris,id eſt, ſicut falſitati & erroribus totaliter deditus, ſecundum eorum æſtimatio-
nem,à veritate,id eſt per receſſum & alienationem à veritate. Hi tales in tormentis dicturi ſunt
illud libri Sapien. Nos inſenſati vitam illorum æſtimabamus inſaniam. De quibus Apoſt. Lu
dibria,inquit,& verbera experti. [Ipſe autẽ vere ſcit ſeipſum].i. vere & humiliter ſe cognoſcit Sapien 5
Chriſtianum & in ſtatu ſalutis, ſaltem ſcientia coniecturali atq; probabili. [non q̃d aiunt illi Hebræ. 11
inſanientem].i.non cognoſcit ſe eſſe amentem vel inſanum. [ſed inſtabilitate & mutabilitate
circa largiſſimum erroris variũ ambitum p immobilem,& ſemper ſecundum eadem,& ſic ſic
habentem veritatem liberatum]hoc eſt,ipſe cognoſcet ſe liberatũ à laqueis diaboli, ab inſta-
bilitate & mutabilitate.i.à cordis fluctuatione & inconſtantia,circa ambitum,id eſt, per vaga
tionem erroris variam,largiſſimam.i. multiplicẽ copioſam, iuxta illud: In circuitu impij am- Pſalmo. 11
bulant,quia de vno errore labuntur in alium,per veritatem immobilem habentem ſe ſemper
ſic ſic.i.eodem modo,& ſecundum diſpoſitionem eandem,cui adhærendo ſtabilitur ac libera
C tur. Vnde ait Saluator: Si manſeritis in ſermone meo,vere diſcipuli mei eritis, & cognoſcetis Iohan. 8.
veritatem,& veritas liberabit vos. Hinc Epheſios monet Apoſtolus: Iam non ſimus par- Ephe. 4
uuli fluctuantes,nec circumferamur omni vento doctrinæ. Et alibi: Teneamus inquit,ſpei no
ſtri confeſſionem indeclinabilem. [Sic ergo ſecundum nos diuinæ ſapientiæ principales du-
ces].i.maiores prælati,vt ſancti epiſcopi, & perſectiores doctoreſq; viri, Chriſtianæ theoriæ
magiſtri. [pro veritate moriuntur omni die.]quibus Chriſtus pręclixit: Trademini à parenti-
bus & cognatis & fratribus & amicis, & morte afficient ex vobis. [teſtimonium perhibentes, Luce 21
vt eſt conſequens,& verbo omnino & opere vnicę propter Chriſtianos vere ſcientiæ].i. pro-
teſtantes omnino.i. perfecte verbo prædicationis & opere conuerſationis atq; conſtantiæ,ac
proprij ſanguinis effuſione propter Chriſtianos. i. ad fidelium ædificationem,ſcientiæ vnicæ
veræ. i. doctrinæ fidei orthodoxę catholicæ,vt conſequens & decens eſt[hoc eſt omniũ ipſam
eſſe & ſimpliciorem & diuiniorem,magis autem ipſam eſſe ſolam,veram & vnam & ſimplam
diuinam ſcientiam.].i.hanc doctrinam & fidem ac legem Chriſtianorum,inter omnes ſectas
eſſe nunc ſolam ſcientiam ſalutarem,vnam veram ac ſimplicem,ſine omni plica falſitatis,dupli
citatis & ſimulationis. Hinc in Actis princeps ait apoſtolorum: Ieſus Chriſtus lapis eſt, qui fa-
ctus eſt in caput anguli,& non eſt in aliquo alio ſalus. Nec enim nomen ſub cœlo datũ eſt ho- Actuum. 4 Pſalm. 117.
minibus,in quo oporteat vos ſaluos fieri. Qui & in epiſtola ſua fatetur: Prophetæ conteſtati
ſunt hanc eſſe veram gratiam,in qua ſtatis. Hoc eſt quod Chriſtus aſſeruit: Ego ſum via,veri- 1.Petri 5 Iohan. 14.
tas & vita. Nemo venit ad patrem niſi per me. Et rurſus: Qui non credit,iam iudicatus eſt,qa Iohan. 3.
non credit in nomine vnigeniti filij dei.

Capitis huius VII. tranſlatio alia elatior.

B

Sapiẽtiã increatã eſſe ſuper omnẽ creatã ſapientiam. pſalm. 146 S. Paul. Hierotheus Dionyſij cõmunis magiſ. 1. Corin. 1

AGE vero bonam illam æternamq; vitam, ſi placet, tanq̃ ſapientem, atq; vt ipſam ſapientiam celebremus: imo vero & omnem ſapientiam procreantem, & ſuper omnẽ ſapientiam intelligentiamq; eminentem. Deus enim non ſolum exhuberat ſapiẽtia, ſapientiæq; eius non eſt numerus: ſed omnẽ rationem & intellectum ſapientiãq; excedit. Itaq; mirabiliter intelligens vir ille reuera diuinus, communisq; noſter noſtriq; præceptoris ſol ait: Quod ſtultum eſt dei, ſapientius eſt hominibus: non ſolum quia oĩs humana cogitatio ad firmitatem ſtabilitatemq; diuinar. perfectiſſimarumq; intelligentiarum comparata, error quidam eſt, verum etiam quia theologorum mos eſt, quæ ad priuationem pertinẽt de deo conditione quadam oppoſita prædicare. Sic igitur ſacræ literæ inuiſibile dicunt lumen omnium fulgentiſſimum, eumq; qui laudes omnes & nomina iure ſibi vendicat, ineffabilem, & abſq; nomine nuncupant. Præterea præſentem omnibus, ex omnibusq; compertum, incõprehenſibilem & nuſq̃ inueſtigabilem aſſerunt. Hac vtiq; ratione diuinus Apoſtolus in præſentia ſtultitiam dei dicitur celebrare, quod videlicet in ea præter ratiõem modumq; apparet, ad ineffabilem omniq; ratione ſuperiorẽ referens veritatem.

Deũ nõ humana ſed diuina ſpecie percipi.

¶ Verum quod alibi dixi, quãdo more noſtro, quæ ſupra nos ſunt accipimus, atq; ea virtute confidimus, quæ vna cum ſenſibus alitur diuina noſtris conferens, fallimur. Quippe cum diuinum illud archanum iuxta apparentem nobis ſpeciem perſequamur: operæpreciũ fuerat animaduertere noſtrũ intellectũ, partim quidem habere intelligendi virtutem, per quã intelligibilia cernit, partim vero vnionem quandam excelſiorem intelligentia, per quam his quæ ſuper intellectum ſunt, coniungitur. Eiuſmodi igitur vnione cognoſcenda ſunt diuina, nõ humano quodam more, ſed quatenus ipſi toti nos totos excedimus, noſq; integros deo dedimus. Præſtat enim eſſe dei, q̃ noſtri iuris. Ita demum diuina nobis tradi poterunt, ſi cum ipſo deo fuerimus.

Sapiẽtiã in cauſam ſupremam eſſe omniũ atq; pagandam.

¶ Hanc igitur irrationalem & amentem ſtultamque ſapientiam eminenter celebrantes, dicamus, omnis intellectus, rationis, omnisq; ſapientiæ & intelligentiæ cauſam eſſe, ipſamq; eſſe omne conſiliũ ab ipſa cognitionem intelligentiamq; omnem exiſtere, in eo omnes cognitionis ſapientiæq; theſauros abſconditos eſſe, atq; vt conſequenter ex illis quæ iam diximus proſequamur, cauſa illa ſuper ſapientiam vniuerſam conſiſtens, omnemq; comprehendens ipſam ſapientiam, et totã vniuerſalr & q̃libet procreat ſingulatim.

Cont. ſpũs nõ e diuiſibili cognitione eẽ ab æterna ſapiẽtia

¶ Ex ipſa pfecto intelligibiles intellectualesq; angelicarum mentium vires. ſimplices ac beatas intelligentias habent, nec in aliquibus diuiſibilibus, nec à diuiſibilibus, ſiue ſenſibus, ſiue rationibus diſcurrentibus, cognitionem diuinam colligunt, nec ab aliquo communi ad iſta ſimul comprehenduntur: ſed ab omni materiali conditione multitudineq; abſolute, intellectualiter, immaterialiter, vniformiter intelligibilia intelligunt diuinorum. Eſt ſane in ipſis intellectualis virtus & actio per impermixtam incõmutabilemq; puritatem deſuper illuſtrata. Propterea compos ad diuinas intelligentias contuendas, dum partim quidem per naturã impartibilem immaterialemq;, partim etiam per vnionẽ quandam, vt ita diximus, deiformem ad diuinam & plusq̃ ſapientem mentem ratiõemq; pro viribus conformatur.

Animarum ẽẽ ſtas eſſe a diuina ſapientia.

¶ Aiæ q̃q; facultatẽ rõnalem per diuinã ſapiam hñt, rerũ veritatẽ circulari q̃dã diſcurſu quærentes. Atq; in eo q̃dẽ vnitis mentibus illis inferiores, q̃ partibili variaq; cõditione ſpeculando pcedũt. In eo vero q̃ multa in vnũ colligũt, intelligẽtias angelicas, q̃tum aiabus cõueniũt, aſſequunt. Si qs p̃terea ſenſus etiã ipſos eſſe veſtigiũ aliquod ſapiæ dixerit, nõ aberrabit.

Mentes dæmonũ eſſe ab increata ſapiẽtia

Negationes in diuinis nõ defectũ ſed exceſſũ ſignificant.

Dæmoniaca quoq; mens, qua ratione mens eſt, ex illa dependet. Quatenus vero mens eſt q̃dammõ demens, neq; ſciens, verũ neq; volens eo ipſo q̃d naturalr appetit pfrui, proprie vtiq; defectionẽ quandã à ſapia noĩare decet. ¶ Diuinã q̃dẽ ſapiam eſſe ipſius vniuerſæq; ſapiæ & intelligentiæ oĩs, rõnisq; & ſenſus cuiuſlibet principiũ & cauſam, inſtitutorẽq; & perfectionẽ, & conſeruationẽ atq; terminum, ſupra diximus. Verũ q̃nam pacto deus ipſa ſapia vniuerſa ſuperior celebrat tanq̃ ſapia & intellectus & ratio atq; cognitor. Quo eñ mõ intelligibile q̃cq̃ intelliget, cũ intellectuales nõ habeat actiones? Aut q̃uo percipiet ſenſibilia, qui ſenſus vniuerſi fines excedit?

Hebræ. 4. 1. Iohan. 3

Scire tamen illum oĩa, nihilq; diuinã cognitionẽ effugere, ſacra teſtantur eloquia. Cæterũ q̃d ſæpe iam monui, diuina myſteria, vt deũ decet, accipienda ſunt. Sic itaq; intelligentiæ ſenſusq; vacatio nõ defectũ in deo ſignificãt, ſed exceſſum, quẽadmodũ & irrationale ipſi q̃d ſup rõnem eſt adhibemus, & impfectionẽ ei q̃d ſupra partes, & añ perfectionẽ extat, & intangibilem inuiſibilemq; caliginem inacceſſibili luci, qua verũ ratione viſibile lumen exuperat.

Cognitione diuinã oẽs res eius abundat.

¶ Diuinus igitur intellectus oĩa cõtinet, cũctis eminẽte cognitiõe p ipſam oĩm cauſam in ſeipſo intelligentiã oĩm anticipãs. Priusq̃ angeli fierẽt cognoſcẽs angelos atq; pducẽs, cæteraq; oĩa ex intimis ſuis, ab ipſo, vt ita loquar, exordio noſcens, ad eſſentiamq; perducens.

Idq;

Idq; arbitror ſacrum eloquium ſignificare dicens,qui omnia nouit anteq̄ fierent. Intellectus Eccle 23. Daniel.13
A enim diuinus non res ipſas nouit ex ipſis:ſed ex ſeipſo, atq; in ſe per cauſam omnium notitiā,
cognitionem eſſentiamq; anticipat,& excellenti ratione comprehendit, non diſtractus in ſin-
gula,ſed per vnam cauſę comprehenſionē omnia ſciens atq; continens. Queadmodū & lumē
per cauſam in ſeipſo notitiam tenebrarum anticipat,non aliunde tenebras pręter q̄ ex propria
claritate cognoſcens. ❡Diuina igitur ſapientia ſeipſam cognoſcens,cuncta cognoſcit. Ma- Deū vnicū ſui formae
terialia quidē immaterialiter,impartibiliter partibilia,vnice multa, intuitu videlicet vno cun- actu ſimpli ci oia face
cta cognoſcens atq; producens. Nempe ſi per vnam cauſam deus eſſentiam omnibus impar- re & cogno
tit,per eandem quoq; cauſam vnicam. Scit inſuper omnia, quippe cum in ipſo ſint,& in ipſo ſcere. Roman. 11
ante ſubſiſtant. Neq; igitur ex rebus rerum accipiet notionem,ſed ipſe ſingulis id præſtabit,
vt & ſe & alia noſcant. Deus igitur non aliam quidem ſui,aliam vero aliorum ſcientiam habet
Ipſa nanq; omnium cauſa ſecernens,quonam pacto cogitari poteſt,quæ ab ipſa ſunt,quorū ve
ipſa cā eſt ignorare? Hac igitur ratione deus cuncta cognoſcit, non quidem vlla rerū, ſed ipſa
ſuipſius ſcientia noſcens. Iam vero & angelos ſacra eloquia tradunt terrena cognoſcere,non Angeliquō inferiora co
quia per ſenſus ſenſibilia diſcant,ſed quoniam per propriam intellectus ſui quodammodo iā gnoſcunt
diuini virtutem naturamq; contemplentur. ❡Inter hęc quærendum eſt,quomodo nos co- Exodi. 33. Affirmatio
gnoſcamus deum,cum neq; intelligibilis ſit neq; ſenſibilis,neq; omnino aliquid exiſtentium. nes de deo. gtim vſ. p
Forte vero id reuera dicemus,nos deum nō ex ipſius natura cognoſcere(hoc enī eſt ignotū, o- ſimilitudines
B mnemq; rationē intelligentiāq; excedit)ſed ex ipſa rerū oīm ordinatiſſima diſpoſitione,vt ab
ipſo producta,& imagines quaſdam ſimilitudineſq; diuinorū ipſius exemplarium præ ſe ferē-
te,ad illud quod omnia ſupereminet via ordineque pro viribus nos aſcendere, dum videlicet
omnia de illo negamus,ſingulaq; tranſcendimus,cauſam duntaxat omnium aſſerentes. Quā-
obrem & in oībus deus agnoſcitur,ſeorſumq; ab omnibus,& per cognitionem,& per ignora
tionem deus ipſe percipitur, atque eſt ipſius intelligentia,ratio,ſcientia,tactus,ſenſus,opinio,
imaginatio,nomen,cęteraq; oīa. Rurſus nec intelligitur,neq; dicitur,nec nominatur,nec eſt ali
quid eorum quæ ſunt,neq; apprehenditur in aliquo exiſtentium. Item in omnibus omnia eſt,
& in nullo nullum. Præterea ex omnibus cognoſcitur ab omnibus, & ex nullo nulli. ❡Et-
enim iſta quoq; recte de deo dicimus,deuſq; rite ex omnibus celebratur per quandam omniū
(quorum ipſe cauſa eſt)comparationem atq; proportionem. Eſt item diuiniſſima dei cogni-
tio, quæ per ignorationē quandam prouenit ſecundum vnionem intellectu ſublimiorem,qū
mens rebus omnibus poſthabitis ſeipſam quoq; dimittit, atq; ita radijs ſuperlucidis copulat,
& illinc & ibi inſcrutabili ſapientię profundo penitus illuſtratur. Iam vt ex omnibus etiam(ſi-
cut dixi) deum inueſtigare fas eſt. Ipſe enim (iuxta ſacrum eloquium) efficit omnia,& harmo- Prouer. 8
nice cuncta componit,contextumq; & ordinem rerum inuicem indiſſolubilem vbiq; conſer-
uat,quatenus ſuperiorum fines ſequentium principijs vbiq; coarctat, atq; ita vnam harmoni-
camq; vniuerſi conſpirationem pulcherrime fabricat. ❡Ratio vero deus à ſacris eloquijs nō- Deus quare nominatur rā
C minatur,nō ſolum q̄a rōnis & mentis ſapīæq; author eſt,ſed etiam quia cauſas oīm vniformi-
ter in ſe anticipat, & quoniā per ſingula diſcurrendo diſpenſat vſq; ad oīm finem,vt ſacra tra- Iohan. 1.
dunt eloquia. Atq; pręterea quoniam diuina ratio ſuper omnem ſimplicitatem ſe protēdit,& Hebræo 4.
ab omibus ſecundum ſupereſſentiale munus eminenter abſoluitur. Hęc itaq; ratio eſt ſimplex De veritate
vereq; exiſtens veritas, circa quam vt puram & nuſq̄ aberrantem vniuerſorum cognitionem
fides diuina conſiſtit,ſtabile credentium firmamentum: quę q̄dem hos in veritate collocat,at- De fide
que in ipſis collocat veritatem identitate quadam nunq̄ diſſuaſibili,ſimplicem veritatis cogni
tionem habentibus,qui iam crediderunt. ❡Proinde ſi cognitio cognoſcentes inuicem co- De fidei firmitate
gnitaq; coniungit,ignorantia vero permutat ſemper, ignorantemq; à ſeipſo ſeiungit: nimirū Roman. 8.
eum qui in veritate credit(vt ſacer tradit ſermo)nihil ab ipſo veræ fidei firmamento vel cauſa
dimouet,in qua ſane conſtantiā immobilis immutabiliſq; identitatis habebit. Qui enim veri
tati coniunctus eſt,q̄ bene ſe habeat profecto nouit,etiam ſi multi eum corripiant velut amen
tem. Latet enim eos,vt par eſt,hunc ipſum ex errore iam erutum per intemeratam fidem exce-
dere,veritati coniunctum. Ipſe vero reuera ſeipſum nouit, non vt ferunt illi furentem: ſed ab
inſtabili omnifariamq; variabili errore ſemotum,propter ipſam veritatem ſimplicem, ſem-
perq; ſecundum eadem & eodem modo ſeſe habentem. Hac itaq; ratione diuinæ ſapientię no- Fide catholica teſti
ſtræ præcipui duces pro veritate quotidie mortem obeunt,teſtificantes(vt decet)omni ſermo- monium martyrum ſolida.
ne ſimul & opere,pro ſingulari Chriſtianorum veritatis cognitione, hanc videlicet eſſe oīum
ſcientiarum ſimpliciſſimam atq; diuiniſſimam,imo hanc eſſe ſolam veram vnicamq; hāc ſim
plicem diuinorum cognitionem.

PARAPHRASIS HVIVS CAPITVLI VII

LAudemus deinde deum, ſicut ſapientem, & ſicut per ſe ſapientiã, vel potius D
Pſalm. 146 ſicut omnis ſapientiæ ſubſtantificatorem & ſuperexiſtentẽ ſuper omnem
ſapientiam & prudentiam: quia deus non tantum eſt ſuperplenus ſapien-
tia & ſapientiæ eius non eſt numerus, ſed collocatur ſuper omnem ratio-
nem, & mentem, & ſapientiam. Et hoc ſupernaturaliter intendens beatus
1. Cor. 1. Paulus, qui eſt ſol communis Hierotheo & mihi, dicit ſtultum dei ſapiẽtius
eſſe hominibus, quod non tantum ideo dicit, quia omnis humana delibera-
tio error quidem eſſe inuenitur, ſi ſtabilitari diuinorum & perfectiſſimorum intellectuum com-
paretur, ſed & quia conſuetum eſt profundioribus theologis attribuere deo congruentes ipſi
priuationes per poſitionem contrariorum, vt efficacior ſit priuatio & ſublimior inſinuatio.
Hebr. 11 Pſalm. 107. Hac conſideratione dicunt ſcripturæ clariſſimum eſſe lumen inuiſibile, & multum laudabilẽ,
Geneſis 3 & multipliciter noiabilem eſſe ineffabilem, & noiabilem & oibus præſentẽ, & ab oibus inuen-
Iudicum 13. Roman. 11. tum, dicunt eſſe incomprehenſibilem & inueſtigabilem. Hoc ergo modo Apoſtolus ſapien-
Eſaiæ 40 Epheſ. 3 tiam dei vocat ſtultitiam, quia continet ea quæ præter rationem videntur, & ſecundum intel-
lectum humanum inconuenientia. Et hoc facit Apoſtolus vt mentes transferat ad cognitio-
nem ineffabilis veritatis, quæ eſt ante omnem rationem. Sed vt alibi diximus, nos accipientes
ea quæ ſupra nos ſunt, ſecundum naturæ noſtræ corruptæ proprietatem, & ſecundum æſtima-
tionem ſenſuum noſtrorum, quibus connutriti fallimur diuina comparãtes decipimur in eo,
quod ſcdm ſenſibilium apparentiam exequimur diuinam & ineffabilem rationẽ. Sciendum
eſt autem ꝙ mens noſtra habet virtutem ad intelligendum, quam dicere poſſumus theoricũ
intellectum, per quam mens intelligibilia inſpicit. Habet præterea mens vnitionem, quam in- E
telligimus ſummum affectionis apicem, quẽ proprie perficit dilectio dei, extendentẽ per exer-
citium naturam mentis per quam mens coniungitur theorijs, tam naturam ſuam, ꝙ exercitia
ſua excedentibus. Per hanc ergo vnitionẽ oportet nos cognoſcere diuina, nõ ſecũdum ſobrie-
1. Cor. 6. tatem intelligentiæ noſtræ, ſed ſtatuendo nos ſupra noſipos tota virtute deo vnitos, iuxta il-
Threno. 3. lud Leuabit ſe ſupra ſe. Et Qui adhęret deo, vnus ſpũs eſt cum eo. Melior ſiquidẽ ſtatus eſt eſſe
dei per hanc gratiæ vnitionem, ꝙ eſſe noſtriipſorum per ſolam naturę conditionẽ: quia tunc tan-
dem diuinis muneribus copioſe ditamur, quando deo vnimur. Huius ſuperintellectualis vni-
tionis æternam ſapientiam, irrationalem & amentẽ & ſtultam excedenter laudantes dicimus,
quod ipſa eſt cauſa omnis mentis & rationis, & omnis ſapientiæ, & omnis prouidentiæ, &
ipſa eſt omne conſilium, & ab ipſo eſt omnis cognitio & prudentia, & in ipſa ſunt o-
Coloſſen. 2 mnes theſauri ſapientiæ & cognitionis abſconditi. Etenim iuxta conſequentiam prædi-
ctorum ſuperſapiens & omniſapiens cauſa, ſcilicet diuina ſapientia, quæ omnem ſuperat &
continet ſapientiam, eſt ſubſtantificatrix & ipſius per ſe ſapientiæ & vniuerſalis & cuiuſli-
bet particularis & ex ipſa angelicæ mentes, quæ intelliguntur & intelligunt, habent ſimplices
& beatos intellectus non congregantes diuinam cognitionem in rebus diuiſibilibus, vel ab i-
pſis, aut à ſenſibus corporeis, aut à ſermonibus corporeis, neq; ab aliquo communi ex iſtis col-
lecto, ſed exiſtentes munde ab omni materiali multitudine intellectualiter, immaterialiter, &
vniformiter intelligunt ea quæ in deo ſunt intelligibilia. Habent etiam virtutem intellectua-
lem & operationem reſplendentem puritate munda in ſe, neq; aliunde maculata, & conſpica- F
cem diuinorum intelligibilium ſimpliciter & immaterialiter. Et dictæ mentes ſunt diuini-
tus vnitæ, & iuxta angelicam poſſibilitatem conformiter reformatæ ad diuinam & reſplen-
dentem & mentem & rationem. Item propter diuinam ſapientiam habent & animæ rationa-
litatem, per quam diffuſe & circirculariter exiſtentium veritatem circumquaq; inquirunt,
& per diuiſibilem & largiſſimam varietatẽm inquiſitorum deficiunt ab vniformibus menti-
bus angelicis. Per multorum tamen ſenſibilium collationem ad ſimplicem contemplatio-
nem manuductæ intellectibus angelicis iuxta poſſibilitatem ſuam comparantur. Si autem
aliquis dixerit & ſenſitiuam cognitionem eſſe qualemcunq; reſonantiam & imaginem diuinę
ſapientiæ, in hoc non errat. Et quidem dæmonum mens, ſecundum quod eſt mens, eſt ab æter-
na ſapientia dei, tanꝙ à prima cauſa. In quantum autem eſt mens deprauata, nec deſiderans ve-
ram ſapientiam, neque ſciens, neque volens, in tantum non eſt dicenda ſapientia, ſed caſus à
ſapientia. Quod autem diuina ſapientia principium eſt & cauſa ſubſtantificatrix & perfecta,
& cuſtodia & finis, dictum eſt. Quomodo ergo ipſe deus ꝙ eſt ſuperſapiẽs ſapia, excedẽs oẽm
ſapiam & mentẽ & rõnem & cognitionẽ, dicit eſſe mens aut ratio aut cognitor, aut quõ intelli-
git deus aliquid intelligibilium, cum nõ habeat intellectuales operationes, aut quõ cognoſcet
ſenſibilia

ſenſibilia cũ ipſe ſit collocatus ſuper omnem ſenſum. Patet aũt ꝙ ſcripturę aſſerunt ipſum ſcire Hebr. 4. Iob 42.
A omnia & nihil effugere diuinam cognitionem, ſed vt ſæpe dixi diuina intelligi debent vt decet
deũ, ſcilicet non per defectum ſed per exceſſum, vt dicatur eſſe ſine mente & ſine ſenſu, quia ẽ &
cognoſcit ſuper omnem mentem & ſenſum, ſicut attribuimus irrationabilitatem ei qui eſt ſu-
per omnem rationem, & imperfectionem ei qui eſt ſuper & ante omnem perfectionem, & lu-
men inacceſſibile ſecundum exceſſum. Oṁis etiam inuiſibilis luminis dicimus eſſe caliginem 1. Timo. 6. Myſt. theo. Cap. 4.
impalpabilẽ rationi & inuiſibilem menti. Vnde diuina mens oĩa continet & ab omnibus ſegre
gata cognitione præaccipiens ſeipſam ſcientiam omnium, ſecundum ꝙ ipſa eſt cauſa oim, ſci-
ens & in eſſe producens angelos cauſaliter anteq̃ ipſi angeli fierent. Similiter & intra ſe præac-
cepit, antequã ipſa fierent, & à ſeipſo, tanquam principio, & ea ſciẽs & ad eſſe producens, quod
innuit ſcriptura dicens: Qui ſcit oĩa antequam fiant. Diuina etenim mens non nouit exiſtentia
tanquam diſcens ea ex collatione exiſtentiũ, ſed in ſeipſa, & ex ſeipſa cauſaliter præhabet & pre 1. Iohan. 3.
accepit omnium ſcientiam & cognitionem & ſubſtantiam, & ſingula ſingillatim inſpiciens q̃ñ
ex cauſis varijs ea cognoſcens, ſed ſecundum ſimplicis cauſæ continentiam in ſeipſa eſt omnia
ſciens & continens, ſicut lux viſionem tenebrarum in ſeipſam cauſaliter præaccepit, & videt te-
nebras non ex alia cauſa q̃ ex lumine. Diuina ergo ſapientia in quantum ſeipſam cognoſcit, co
gnoſcit omnia, materialia quidem immaterialiter, & diuiſibilia indiuiſibiliter, & multa vnitiue
& in propria ſimplicitate oĩa æternaliter cognoſcit, & oĩa ad eſſe perducit. Cum eñ deus ſecũ
B dum vnam ſimplicem cauſam oĩbus exiſtentibus eſſe tradidit, conſequitur vt ſecundum eandẽ
cauſam cauſaliter ſciat omnia, tanq̃ ex ipſa cauſa exiſtentia & in ipſa præexiſtentia, neq; perci-
pit exiſtentium cognitionem ex ipſis exiſtentibus, ſed ſingulis exiſtentibus ſe & alia cognoſcẽ-
tibus & ſui & aliorum cognitionem largitur. Non enim deus habet vnam propriam ſuipſius
cognitionem & aliam communem exiſtentium omnia comprehendentem, ſed cognitione ſui
cognoſcit omnia. Ipſe enim cognoſcens ſeipſum cauſam omnium extra ſe non videtur alicui
intendere, nec ignorat ea quæ à ſe ſunt, & quorum ipſe eſt cauſa. Deus igitur cognoſcit exiſten
tia non ſcientia exiſtentium, ſed ſcientia ſuipſius. Sed & angeli dicuntur ſcire omnia quæ ſunt
in terra, non quod cognoſcant ſenſibilia per ſenſus corporeos, ſed ſecundum propriam virtu-
tem & naturam mentis ſuæ deo conformis. Præterea inquirendum eſt quomodo nos cogno-
ſcimus deum, cum ipſe nec intelligibilis ſit neq; ſenſibilis. Neq; omnino ſit aliquid exiſtẽtium.
Cui veraciter reſpondetur quod nos deum cognoſcimus non ex natura ipſius, ſecundum na-
turam enim ſuam ipſe ignotus eſt, & omnem rationem & mentem excellit, ſed ex conſideratio
ne ordinationis vniuerſitatis rerum tanquam ab ipſo nobis propoſita, & habente in ſe quaſdã
imagines, & aſſimilatiões diuinorum exemplarium recte & gradatim iuxta noſtram virtutem
aſcendimus in deum, qui eſt ſuper omnia exiſtẽs, & ab eo, tanq̃ oĩa excedente, oĩa auferimus, &
ipſum omnium eſſe cauſam attendimus. Vnde & in oṁibus cognoſcitur deus, & ſine oĩbus: &
C per cognitionem deus cognoſcitur & per ignorantiam & de illo eſt & intellectus & ſermo, &
ſcientia, & tactus, & ſenſus, & opinio, & phantaſia, & nomen, & alia omnia & iterum neq; intel-
ligitur, neq; dicitur, & ipſe non eſt aliquid exiſtentium, neq; in aliquo exiſtẽtium cognoſcitur,
& in omnibus omnia eſt & in nullo aliquid, & ex omnibus cunctis cognoſcitur, & ex nullo ali-
cui. Recte quidem deo omnium nomina attribuimus, & tanquam omnium cauſam ex omni- Rom. 11.
bus exiſtentibus laudamus ſecundum ſingulorum proportionem. Et eſt iterũ diuiniſſima co-
gnitio dei qua ipſe cognoſcitur per ignorantiam ſecundum vnitionem ſuper mentem, quãdo
ſcilicet mens ab omnibus intellectualibus & intelligibilibus recedens, & tandem ſeipſam exce
dens vnitur radijs æternæ ſapientiæ ſuper capacitatem intellectuum ſplendẽtibus inde illumi-
nata inſcrutabili profunditate ſapientiæ. Deus ſiquidem recte laudatur ab oĩbus, qui teſte ſcri-
ptura, cauſa eſt effectiua oṁium ſemper omnia concordans, & eſt cauſa indiſſolubilis concor- Iſa. 27. 40.
dationis & ordinis omnium & ſemper coniungens fines priorum principijs ſecundorũ, & pul Pſa. 32. 110.
chre operans vniuerſitatis conſpirationem & harmoniã. Laudatur etiam deus à ſacris ſcriptu
ris vt ratio. i. attribuitur ei rationis officium, & hoc non tantum ideo quia ipſe eſt largitor rati Sapiẽtiæ 8.
onis & mentis & ſapientiæ, ſed quoniam ipſe omniũ cauſas in ſeipſo vniformiter præaccepit,
& quia recte ſcriptura: per omnia vadens pertingit à fine vſq; ad finem omniũ, & ante hæc. quo
niam diuina ratio ante omnem ſimplicitatem ſimplificatur, & ſecundum ſuam ſuperſubſtanti-
alitatem quæ omnibus ſupereminet, ab omnibus eſt abſoluta. Hæc eſt ratio exiſtens ſimplex,
& veritas exiſtentis, circa quam tanquam mundam & non erroneam omnium cognitionem
verſatur fides diuina, quæ eſt ſtabilis collocatio credentium, collocans illos in veritate, &
confirmans ſimplicem veritatem intranſmutabili identitate in ipſis credentibus habentibus

Ca.VIII Rom. 8 cognitionem veritatis. Cum enim cognitio vnitiua ſit eorū qui cognoſcūt ad cognitiua igno-
rantia autem ex ſeipſo ignoranti ſemper eſt cauſa tranſmutationis & diuiſionis. Sed credētem D
in veritate teſte ſcriptura, nihil mouebit à lætitia quæ ſecundum veram eſt fidem, ſed habebit
in ea permanentiam immobilis & intraſmutabilis identitatis. Qui enim veritati vnitus eſt, ex
ipſa vnitione bene nouit, quam bene ſentit, quamuis multi corripiant ipſum tanquam mentis
†exceſſum paſſum: Qui enim ex veritate per veram fidem extaſim patitur, illos, vt dignum eſt,
latet ex ipſorum errore. Ipſe autem ſeipſum nouit non f. rentem, vt errantes ei imponunt, ſed
per ſimplicem veritatem ſemper ſecundum eadem & eodem modo ſe habentem, liberatum ab
inſtabili & variabili diuiſiōe circa largiſſimam varietatem erroris. Ita igitur principes & duces
noſtræ ſapientiæ, ſcilicet apoſtoli & eorum diſcipuli pro veritate quotidie moriuntur, teſtificā-
1.Cor.15 tes omnibus, ſicut conueniens eſt & verbo & opere & vnitiua Chriſtianorum vera dei cogni-
tione ipſam ſapientiam eſſe omnialia ſimpliciorem aut diuiniorem: imo ipſam eſſe ſolam &
veram & vnam & ſimplicem dei cognitionem.

DE VIRTVTE, IVSTITIA, SALVATIONE, REDEMPTIONE: IN QVO & DE INÆQVALITATE. CAPVT. VIII.

SED quoniam diuinam ueritatem, & pluſquam ſapi-
entem ſapientiam & ut uirtutem laudant, & ut iuſtiti-
am theologi, & ſalutem ipſam uocant & redemptio-
†copia. nem: age & hæc, quantum poſſibile nobis, diuina uo-
cabula replicemus. Et quia quidem, thearchia om̄em
excellit & ſuperat utrunq; exiſtētem & excogitatam E
uirtutem, nō arbitror quemquam in diuinis eloquijs
poſſidentium intellectum ignorare. Vbiq; enim theo-
† diuinā. logia, & †dominā ipſam, & ipſis ſupercœleſtibus uir-
tutibus ſegregans tradit, quomodo ergo eam theologi ut uirtutem laudant om̄i
Deus q̄re dr potentia. remotam uirtute, aut quomodo in ipſa uirtutis uocabulū accipimus? Dicamus
igitur quia uirtus eſt deus, ut omnem uirtutem in ſeipſo præhabens, & ſuperha-
bens, & ut om̄is uirtutis cauſa. & ut omnia per uirtutem inflexibilem & incircū-
finitam producens, & ut a ſe eſſendi uirtutem, ſiue totā, ſiue ſingulas quaſq; cau-
ſalis. ¶ Et ens, & multipotens, non ſolum omnem uirtutem producendo, ſed &
ſuper omnem per ſeipſam uirtutem eſſendo & ſuperando, & multipliciter mul-
tis exiſtentibus uirtutibus alias adducendo, & non etiā aliquando ualendo mul-
tas & in multum productas uirtutes ſuper multam ſuæ potentificæ uirtutis in-
firmare facturam, & ineſtabilium & incognitorum, & ſuper inuiſibilium om̄ia
Potentiā increatā ſup omnē fore creatā potētiā. ſuperante eius uirtute. ¶ Infinita aūt eſſentia potētis, & infirmitatē uirtute & no- F
uiſſima conſonantiū ſibi comprehēdit & ſuperat: ſic & in his quæ ſecundū ſen-
ſum potētia ſunt uidemus, q͞a ſuper lucētia lumina, & uſq; infirmas uiſiōes an-
ticipāt, & magnitudines dicunt ſonitū in non ualde facile ſonorum recipientes
auditus ſubire. Oīno eñ non audiēs non eſt auditus, & uniuerſaliter non uidēs,
non uiſio. Ipſa igitur multipotens dei diſtributio om̄ia exiſtentia implet, & nihil
eſt exiſtentium quod oīno priuetur habere quādā uirtutē: ſed aut intellectualem
aut rōnalē, aut ſenſualē aut uitalē, aut eēntialē uirtutē habet. Et ipſum, ſi iuſtū di-
Potentiā diuinam cauſam eē angelicarū virtutum. cere eſſe uirtutē, in eſſe habet a ſupereſſentiali uirtute. ¶ Ex qua ſunt deiformes
angelicarū diſpoſitionū uirtutes ex ipſa & eſſe incauſaliter habēt, & oēs ſuos in-
tellectuales & immortales ſemper motus & fortitudinē ipſam, & indiminutum
deſideriū boni ex multū optima uirtute acceperūt, ipſa p̄mittēte eis poſſe & eſſe
hæc, & appetere ſp̄ eē & poſſe hoc poſſe, appetere poſſe ſp̄. Proueniūt aūt hæc in-

flexibili vir-

A flexibili uirtute & in hoĩes & animalia, & germina, & totam uniuerſitatis natu
rã, & uirtute unita ſunt ad inter ſe inuicẽ amicitiã & ſocietatẽ, & diſcreta ad eſſe,
ſecundũ propriã ſingula quæq; rõnẽ et terminũ inconfuſa et inpturbata, et uni
uerſitatis ordines et cumulationes in pprior optimũ perſaluat. ¶ Et immorta Beatitu
les angelicar unitatũ uitas immaculatas cuſtodit, et cœleſtes, et illuminatrices, dinẽ angelo eẽ
et ſydereas eſſentias et ordinationes immutabiles, et ſeculũ poſt ſe eẽ facit: et tem à diuina
poris ambitus diſcernit qdẽ proceſſionibus, colligit uero reuerſionibus, et ignis potentia
uirtutes inextinguibiles facit, et aquæ fluẽta nõ deficiẽtia, et aereã effuſionẽ ter
terminat, et terram in nihilo collocat, fœcũdos eius partus incorruptibiles cuſto
dit, et in ſe inuicẽ elementor harmoniã et tẽperantiã inconfuſam et inſeparabilẽ
ſaluat, et animi et corporis copulã continet, et germinũ nutritiuas et auctiuas uir
tutes mouet, et ſuperat eſſentiales oĩm uirtutes, et uniuerſitatis inſolubilẽ manſi
onẽ munit, & deificationẽ ipſa donat, uitrutẽ in hoc deificandis præſtãs. Et oĩno
nullũ eſt uniuerſaliter exiſtentiũ oĩpotenti munimine & circũſtantia diuinæ uir
tutis priuatũ. Quod enim uniuerſaliter nullã uirtutẽ habet, neq; eſt, neq; quid ẽ,
B neq; aliqua eius omnimode poſitio. ¶ Et quidẽ ait Elymas magnus: Si om̃ipo Elythe magi ve
tens eſt deus, quomodo dicitur aliqd non poſſe? A q̃ noſtro theologo male dici fama
tur diuino Paulo dicenti, Non poſſe deũ ſeipſum negare, addens aũt, hoc ualde 2. Tim. 2.
expaueſco. Nũqd & inſipientiæ debeo? Rideo puerorum ludentiũ ædificia ſu
per harenã, & infirmũ ſoluere tentans, & ueluti quadã incomprehenſibili uiſiõẽ
conſiderare feſtinus de hoc theologicã uirtutẽ. Suimet eñ negatio caſus uerita
tis eſt. Veritas aũt ens eſt, & ueritatis caſus ab exiſtente lapſus. Si igitur ueritas
ens eſt, negatio aũt ueritatis eſt caſus ab exiſtente, ex ente cadere deus non poteſt;
& non eẽ non eſt: tanq̃ ſi qs dixerit non poſſe non poteſt, & neſcire ſecũdũ priua
tionem neſcit. Quod qdam ſophos nõ intelligẽs imitatur certantiũ imperitos lu
ctatores, qui ſępe infirmos eẽ cõtra certãtes opinãdo, ſecũdũ q̃d ipſis uidetur, &
ad oẽs eos uiriliter umbratim pugnantes, & aera uanis ictibus fiducialiter per
cutiẽtes, ęſtimãt cõtra luctantiũ ſuor dñari: & ſeipſos prædicant, neſciẽtes illo
C rũ uirtutes. Nos aũt theologũ, ſecũdũ qđ poſſibile cõſiderantes, plus q̃ potẽtem
deũ laudamus, ut oĩpotentẽ, ut beatũ, ut ſolũ potentẽ, & dominantẽ in potentia
ſua ſeculi, ut ſecũdũ nullũ exiſtentiũ cadentẽ. Magis aũt & ſuperantẽ oĩa exiſtẽ
tia per uirtutẽ ſupereſſentialẽ, & oĩbus exiſtentibus poſſe eſſe, & eſſe ſecũdũ ma
gnitudinẽ ſuperãtis uirtutis copioſa effuſione donantẽ. ¶ Iuſtitia aũt iter deus Laus dei vt iuſtitiã
uelut omibus quæ ſunt ſecũdũ dignitatẽ diſtribuens laudatur, & menſurationẽ
& formã, et ordinationẽ, et diſpoſitionẽ, & oes ṽtutes & ordines, ſegregans uni
cuiq; iuxta uere exiſtẽtẽ iuſtiſſimũ terminũ, & oĩbus cor ſingulor p ſeipſam
actiõis cauſalis ens. Oĩa eñ diuina iuſtitia ordinat et terminat, et aĩa ab oĩbus cla
ra et incõfuſa ſaluãs, unicuiq; cognata oĩbus exiſtẽtibus donat, ſcdm unicuiq; ex
iſtẽtiũ inſitã dignitatẽ. ¶ Et ſi hęc recte dicimus, quicũq; diuinis maledicũt, iuſti In blaſphemantes ac caluniantes diuinã iuſtitiam
tia eos latet, ſuã in inſtitiã in apto cõdẽnãtes. Aiũt eñ debere inẽe mortalibus im
mortalitatẽ, et imperfectis perfectũ, et per ſeipſos moris alterã mouentẽ neceſſi
tatẽ, et mutabilibus immutabilitatẽ, et perfecte potentia infirmis, et æterna eẽ tẽ
poralia, et intranſmutabilia, natura mobilia, et tẽporales delitias æternas, et oĩno
quæ ſunt aliorum alijs porrigunt. Oportet ſcire diuinam iuſtitiam, in hoc uere

exiſtentem ueram iuſtitiam, quia omnibus retribuit propria, ſecundum uniuſ- D
cuiuſque exiſtentium dignitatem, & uniuſcuiuſq; naturam in propria ſaluat or
Diuina iuſtitia q̄re p̄mittat hoīes pios ac innocentes q̄ſſari ab aduerſis
dinatione & uirtute. ¶ Si quis dixerit: Non eſt iuſtitiæ forſan agentes ſanctos
inter non adiutos a deludentibus extorquendos. Ad quem dicēdum ſic. Si qui-
dem diligunt quos dicis ſanctos in terra a materialibus zelando diuino penitus
ceciderunt amore, & neſcio quomodo ſancti uocarentur iniuſte agentes, uera a-
mabilia & diuina non zelantibus, & non amantibus ab ipſis non ſancte appro-
bata. Si autem uere exiſtentia amant, lætari oportet, quorum appetitores quan-
do appetita aſſequuntur, uel non tunc magis appropinquant angelicis uirtuti-
bus, cum ut poſſibile eſt deſiderio diuinorum redeunt materialium perpeſſione
exercitati, ad hoc ualde uiriliter pro bono inſtāt. Itaq; uerum eſt dicere, quia hoc
magis eſt diuinæ iuſtitiæ proprium, nolle perdere potenter agentium fortitudi-
nem materialium uinculis. Nunquid uero ſi quis conatus fuerit hoc facere inter
non adiuuantes relinquere & non potius collocare eos in bono & irreprehen-
ſibili ſtatione, & retribuere his talibus exiſtentibus quæ ſecundum dignitatem E
Salutē omniū eē a diuina iuſtitia.
ſunt. ¶ Hæc igitur diuina iuſtitia, & ſalus omnium laudatur, propriam uniuſcu
iuſq; & puram ab alijs eſſentiam & ordinē ſaluans & cuſtodiens, & fœtida pur-
gans in omnibus propriæ actionis. Si quis autem ſalutē laudauerit, & ſic ex ma
lis omnibus omnes uelut parturientem eripientem, omnino ibi & hunc laudabi
lem laudatorem largiſſimæ ſalutis recipiemus. Et hanc autem etiam primam ſa
lutem omnium dignum iudicabimus eum diffiniſſe om̄ia in ſeipſis in tranſmuta
bilia, & ſtabilia, & inflexibilia ad ſubiecta ſaluantem & omnia cuſtodientem nō
pugnantia & non bellantia, ſuiſq; ſingula quæq; ratiōibus diſpoſita, & omnem
inæqualitatem & extraneam actionem ex omnibus exterminantem, & corratio
nalitate uniuſcuiuſq; conſtituentem, irrationalitates extra cadentes incontraria,
Laus diuinæ ſalutis uī redēptrix.
& non tranſgredientes. ¶ Deinde & ab hanc ſalutem non ab reſpectu quis lau-
darit ſacræ theologiæ uelut omnia exiſtentia ſalutari omnium bonitate propri-
orum optimorum caſu redimentem, quantum uniuſcuiuſq; ſaluandorum reci F
pit natura, Proinde & redemptionem ipſam nominant theologi, quantum nō ſi-
nit uere exiſtentia ad non eſſe cadere, & quantum ſi quid ad delictum, aut inordi
natum deceptum ſit, & diminutionem quandam patiatur propriorum bonorū
perfectionis: & hoc paſſione & inertia & priuatione redimit, implens indigenti
am, & paterne infirmitatem deſpiciens & reſtituens a malo. Magis autem ſtatu-
ens in bono ſuper timidum, bonum replens & ordinans, & ornās: inordinatum
De inæq̄litate.
eius & inornatum, & integritatem perficiens, & omniū ſoluens maculas. ¶ Sed
de his quidem & de iuſtitia dictum eſt, ſecundum quam omnium æquitas men
ſuratur & terminatur, & omnis iniquitas, quæ eſt per priuationē, in ipſis ſingu-
†Inæq̄litatē ſi q̄s auferret.
lis æquitatis exterminatur. † Æquitatem enim ſi quis auferet in toto, totorum ad
tota differentias, & eius quæ eſt iuſtitia cuſtodem, quæ non concedit commixta
tota in totis facta perturbari. Cuſtodiens uero omnia quę ſunt, omnia per ſpeci-
es ſingulas, in quibus & unumquodq; eſſe ſubſtituit.

¶ ELVCIDATIO HVIVS CAPITVLI OCTAVI DE VIR- tute, iuſtitia, ſalute, redemptione, in quo eſt & de inæqualitatē. Articulus. IX

A Hic declarat theologus, qualiter deo conueniant nomina iam expreſſa. [Sed quoniam diuinam veritatem & plus quam ſapientem ſapientiam, & vt virtutem laudant, & vt iuſtitiam theologi, & ſalutem ipſam vocant & redemptionem] id eſt, quoniam autores ſcripturæ laudant ac nominant deũ veritatem diuinam, & ſapientiam ſuperſapientem, qui eſt eſſentialiter ſapientia ipſa, & virtutem atq; iuſtitiam, ſalutem quoq; & redemptionem. [Age] exhortatiuũ aduerbiũ [& hæc q̃tũ poſſibile nobis, diuina vocabula replicemus] id eſt, hæc dei nomina pro viribus referemus & exponamus. [Et quia quidem copia] id eſt, certe quod diuina poteſtas ſeu deitas, vel thearchia] id eſt, principat⁹ diuinus, à theos quod eſt deus, & archos, id eſt, principatus [omnem excellit & ſuperat vtcunq;] id eſt, qualitercunque [exiſtentẽ & excogitatã virtutẽ non arbitror queq̃ in diuinis eloquijs poſſidentiũ]. i. habentiũ [intellectũ] ignorare. Nã & naturalis rõ dictat, ꝙ ſolus deus oĩpotẽs ſit, cui⁹ cõparatiõe oĩs creatura imbecillis eſt, & q̃ſi infirmitas quædã. [Vbiq; eñ & theologia & †diuinã ipſam & ipſis ſupercœleſtib⁹ virtutibus ſegregãs tradit]. i. ſcriptura om̃i loco opportuno tradit. i. docet ipſam eſſe diuinã, æternã & increatã ſegregans. i. diſcernens ac diuidẽs eã à virtutibus ſupcœleſtibus. i. angelicis poteſtatibus, quæ oẽs ſunt creaturæ & miniſtri ipſius, in infinitũ illa inferiores, nec per momentũ abſq; illius conſeruatione durare valentes, de quo in Iob: Columnæ cœli cõtremiſcunt & pauent ad nutum ipſius, quem teſte Porphyrio, Cœlum & tellus ac maria contremunt, ipſaq; numina perhorreſcunt, de quo ſecundo Macha. lib. habet: Nos in oĩpotente deo cõfidimus, q poteſt nos & vniuerſum mundũ vno nutu delere. **† Ioan. ſu[...]** **Iob. 26. Porphyri. 2. Mach. 8.**

B Quõ ergo eã theologi vt virtutẽ laudant]. i. q̃liter autores & tractatores ſcripturæ laudant veritatẽ ſapientiãq; diuinã, etiã vt virtutẽ? [omni remotã virtute]. i. ſupexaltatã & ſuperiorẽ omni virtute? [aut quõ in ipſa virtutis vocabulũ accipimus?] i. q̃ ſenſu & ſub q̃ ſignificatiõe debemus in ea accipere nomẽ virtutis? [Dicamus ergo q̃a virtus ẽ deus]. i. ſumma poteſtas, imó & charitas, iuxta illud: Deus charitas ẽ, & ſcđo lib. Reg. Diligã te dñe virtus mea. Primo q̃q; lib. Paralip. Tua ẽ dñe magnificẽtia & poteſtas & gl'a [vt omnẽ virtutẽ in ſe ꝓhabẽs & ſuphabẽs]. i. tãq̃ æternalit̃ in ſeipſo ſimpliciſſime cõp̄hẽdẽs vniuerſam v̇tutẽ ac poteſtatẽ cũ infinito exceſſu, vtputa vere oĩpotẽs, q ẽ id q̃d habet, cui idẽ ẽ eẽ, & virtuoſum oĩpotẽtẽq; eẽ. De q̃ ſcriptũ ẽ in lib. Sapi. Subeſt tibi cũ volueris, poſſe. Itẽq;, Virtus tua iuſtitiæ initiũ ẽ. Ideo ſubdit [& vt oĩs virtutis cauſa, & vt oĩa p virtutẽ inflexibilẽ & incircũfinitã ꝑducẽs]. i. tãq̃ indeclinabili ſua potẽtia faciẽs om̃ia [& vt à ſe eẽndi virtutẽ, ſiue totã, ſiue ſingulas q̃ſq; cauſalis]. i. vt cauſa efficiẽs ex ſeipſo exiſtẽdi virtutẽ. i. ꝙ aliq̃ ſeu aliqd ſit virtus tota. i. gñalis aut ſingula. i. particularis. ¶ [Et ens & multipotẽs nõ ſolũ omnẽ virtutẽ] citra ſe [ꝑducẽdo, ſed & ſup omnẽ p ſeipſam virtutẽ eẽndo & ſupando] Ipſe nãq; ẽ virtus prima, indepẽdẽs, imparticipata [& multiplicit̃ multis exiſtẽtibus virtutibus alias adducẽdo]. i. virtutes à ſe ꝑductas corroborãdo [& non etiã aliqñ valẽdo multas & in multũ ꝑductas virtutes]. i. ipſe ſic virtus ẽ, nõ ꝙ aliqñ valeat ꝑducere multas virtutes, & exire in eas p opationẽ, aliqñ vero **Deus quãte dicatur potẽtia. 1. Ioan. 4. 2. Reg. 22. Pſal. 17. 1. Para. 29. Sapiẽ. 12. Ibidem.** **De⁹ quõ dicat̃ v̇tus ĩfinita.**

C nõ poſſit ſic [ſi; p multã ſuæ potẽtificæ virtutis infirmare facturã]. i. ſup copioſam creaturã ſuæ potẽtiæ quæ ẽ potẽt factiua vniuerſoꝝ quæ vult [& ineffabiliũ & incognitoꝝ & ſupinuiſibilium]. i. tã reꝝ nobis indicibiliũ & penitus ignotaꝝ, q̃ incõp̄hẽſibiliũ: q̃a nõ poſſit in tot & tãta, quin poſſit infinities in plura & grãdiora, q̃tũ ex parte ipſi⁹, q̃uis nõ ſubſit capacitas nec ad multitudinẽ penitus infinitã, neq; ad magnitudinẽ prorſus immẽſam. Ideo tale infinitũ ẽ partim in potẽtia, nũq̃ ad actũ plenarie ꝑducibile [Omnia ſupante eius virtute]. i. omnipotẽtia dei om̃ia excedẽte atq; vincẽte, quæ põt incõparabilit̃ plura & mirabiliora pagere, q̃ mẽs hũana aut etiã angelica comprehendere, cum ſit penitus infinita. Incirco ſtultiſſimi fuerunt & ſunt, qui præſumpſerunt ſuo ingenio omnipotentiam dei includere, menſurare, arctare, quaſi determinatã ſit ad iſtum ordinem rerum. ¶ [Infinita autem eſſentia potentis & infirmitatem virtute & nouiſſima conſonantium ſibi comprehendit & ſuperat] id eſt, ſubſtantia omnipotentis immenſa omnem ſuperat, vincit, & ad placitum ſuum confortat imbecillitatem, iuxta id Iſaiæ: Qui dat laſſo virtutem, & fortitudinem his qui non ſunt, multiplicat. Vltima quoque & extrema entium vniuerſi ſibijnuicem correſpondentium & coordinatorum, cognoſcit non ſolũ ſuperiora, vt quidam errantium putauerunt, ſecundum illud in Iob: An cogitas quod deus excelſior cœlo ſit, nec noſtra conſiderat? [ſic & in his quæ ſecundum ſenſum potẽtia ſunt videmus] id eſt, in his qui bene diſpoſiti ſunt & valentes in vſu & actu virium ſenſitiuarum [quia ſuperlucentia lumina & vſq; infirmas viſiones anticipant] id eſt, quod hi qui ſunt acutiſſimi viſus, lumina intuentur valde radioſa celerrime, & penetrant vſq; intuitum debilium obiectorũ [& magnitudines dicunt ſonituum] id eſt, ingentes fragores ſonorum [in non valde facile ſo- **Potẽtiã diuinã ſuper omnẽ ſore potẽtiã cauſatam. Iſaiæ. 40. Iob. 22. Virtutis dei infinitæ ſymbola.**

norũ

Ca.VIII norum recipientes auditus ſubire]id eſt,tales ſonos dicunt intrare aures difficulter atq; debili-
ter audientes,quo conſtat,quod potentiæ quanto in ſe validiores ſunt ad agendum, tanto ex- D
peditius operantur.[Omnino eñi non audiens]id eſt,quod omnino caret facultate audiendi,
[non eſt auditus]id eſt,auditiua potentia[& vniuerſaliter non videns]id eſt omni videndi of-
ficio carens[non viſio]id eſt,non eſt vis viſiua nec viſio actualis.[Ipſa ergo multipotens dei
diſtributio]id eſt,actiua dei donatio multipliciter efficax[omnia exiſtentia implet,& nihil eſt
exiſtentium quod om̃ino priuetur[habere quandam virtutem]id eſt, aliquam participationẽ
virtutis diuinæ. Nam in omnicreatura inueniuntur,eſſentia,potentia,actio. Nempe cũ nihil ſit
fruſtra,oportet rem omnem per aliquam vim & operationem poſſe ſuo fini coniungi,ideo ni-
hil eſt expers naturali operatione[ſed aut intellectualem,aut rationalem,aut ſenſualem,aut vi
talẽ,aut eſſentialem]id eſt,naturalẽ[virtutẽ habet & ipſum(ſi iuſtũ dicere)eſſe virtutẽ in eẽ ha-
bet]id eſt,ipſum eſſe habet virtutẽ ad hoc quod ſit[à ſupereſſentiali virtute]non eſt tamẽ in vi-
ribus iſtis proceſſus in infinitum,quia non om̃e tale poſſe eſt ſeu poteſt per virtutẽ à ſe diſtinctã,
Angelicas virtutes et à potẽtia increata. ſicut nec omnis differentia differt ab alia per differentiã aliã. ❡[Ex qua ſunt deiformes an-
gelicarũ diſpoſitionũ virtutes,& ex ipſa eſſe incauſaliter]id eſt,indeſtructibiliter[habent]quia
non habent in ſe principium corruptionis,quod eſt materiæ priuationi annexa[& omnes ſuos
intellectuales & immortales ſemper motus]id eſt,vniuerſas ſuas actiones intellectiuas & ſan-
ctas affectiones ac tendentias in ſummũ bonũ[& fortitudinẽ ipſam & indiminutũ boni deſide-
riũ]id eſt,indefeſſum & imminorabilem affectum ad deũ[ex multũ optima virtute acceperũt]
id eſt,ab om̃ipotentia creatoris[ipſa permittente eis poſſe & eſſe hæc & appetere ſemper]Diui- E
na quippe poteſtas conſeruat in ipſis eſſe,poſſe,agere,appetere,& vult quod libere agant ac ap-
petant,quamuis ſint confirmatę in bono,ſicut & ipſe immutabilis deus liberrime operatur. Sẽ-
per inquã[eſſe & poſſe hoc poſſe,appetere poſſe ſemper]id eſt,deus concedit & permittit illis
iugiter eſſe,& indeſinenter poſſe appetere hoc ipſum poſſe quod habent,quia reflexiuæ ſunt ſu-
per ſeipſas,& ſuper proprias vires & actiones,easq; cupiunt inceſſabiliter retinere,& certę ſunt
quod retinebunt. Sumitur autẽ hic ſemper,pro æuo ſeu tempore diſcreto,quod ponunt quidã
in angelis. Proueniunt autẽ hæc inflexibili virtute & in homines & in animalia & germina in
totam vniuerſitatis naturã]id eſt,eſſe & poſſe ac agere,& ipſa appetere, proportionabiliter de-
riuantur ad ſphæram hãc actiuorum & paſſiuorũ,& in cuncta creata ab inuariabili dei virtute
[& virtute vnita ſunt ad inter ſe inuicẽ amicitiã & ſocietatẽ],id eſt,ad conſeruandã mutuo na-
turalẽ colligationẽ ac coordinationis communionẽ[& diſcreta ad eſſe]id eſt,diſtincta ab inui-
cem in ſuis naturis[ſecundũ propriã ſingula quæq; rationẽ & terminũ inconfuſa & impertur-
bata]id eſt,quãuis ita ab inuicẽ ſunt diſtincta,nihilominus ſingula quæq; in ſuis ordinibus p-
manent indiſtorta,iuxta habitudinem & exigentiã ſuæ naturæ,& quãtum ad ſpecies ſuas [&
Vitã ac felicitatẽ angelorum eẽ à potẽtia diuina. vniuerſitates,ordines,& cumulationes]id eſt,incremẽta[in propriorum optimum perſaluat]
id eſt,ordines rerum mundi conſeruat ac perducit ad optimum bonum finiũ ſingulorũ. ❡[Et F
immortales angelicarum vnitatum vitas]id eſt, conuerſationes angelicarum perſonarũ [im-
maculatas cuſtodit]cum ſint immobiliter fixæ in ſummo bono[& cœleſtes illuminationes &
ſidereas eſſentias]id eſt,orbes cœlorum,planetas ac ſidera illuminãtia[& ordinationes immu-
tabiles]cauſarum eſſentialiter ſubordinatarum,quæ à cauſis ſecundis naturali virtute neque-
unt immutari[& ſeculum poſt ſe eſſe facit]id eſt,rerum periodos,durationes & tempora ſecũ-
dum ſuã pręordinãtiã eſſe diſponit[& temporis ambitus diſcernit quidem proceſſionibus] id
eſt,temporum vices,circuitiones,reuolutiones diſtinguit proceſſionibus horarum,dierum,he-
Gene.1. bdomadarum,menſium & annorum,ſicut ex Geneſi alijsq; ſcripturis eſt allegatũ[colligit ve-
ro reuerſionibus]id eſt,vnũ ex eis tempus totale conſtituit per renouationes & reditus eorun-
dem in ſpecie[& ignis virtutes inextinguibiles facit]id eſt,calorem ignis elemẽtaris, quo ad ſe
totum fecit incorruptibilem,quamuis quo ad aliquas ſuas partes,poſſit extingui, ſecundũ q̃d
elementa in ſe inuicem agunt[& aquæ fluẽta indeficientia]id eſt,aquarum fluenta conformi-
Apoc.21. ter ad ſe tota fecit incorruptibilia,quamuis in Apocalypſi dicatur,Mare iam non eſt,id eſt,poſt
Ibidem. diem iudicij innouationemq; mundi,non erit ſecundum ſtatum præſentis tranſmutationis &
motus,quemadmodum in eodem legitur libro,Vidi cœlum nouum & terram nouam. Primũ
enim cœlum & prima terra abijt[& aeream effuſionem terminat]Aer enim quamuis ſit humi-
diſſimus,tamen iuxta ordinationem ſapientię creatricis,ſuis terminatur limitibus inter ignem
elementarem & aquam oceani,ac partim ad terram & concaua eius[& terram in nihili collo-
cat]hoc fide beatiſſimus iſte theologus loquitur,non iuxta philoſophicam ſubtilitatem, qua
ſciuit quod natura abhorret vacuum,& elementum terræ in medio mundi ſit cõſtitutum,ſed
confor-

A conformando ſe ſcripturæ, quæ in libro Iob ait de deo: Qui extendit aquilõem ſuper vacuum, Iob.26
& appendit terram ſuper nihil. Hinc in eodem libro dominus ait: Super quo baſes eius ſolida Iob.38.
tæ ſunt? Porro de toto vniuerſo mirabilius ac verius dici poſſe videtur, quod ſit collocatum in
nihilo[fœcundos eius partus incorruptibiles cuſtodit] id eſt, terræ naſcentia & quæ generan-
tur in terra, quæ non corrumpuntur quantum ad totam ſpeciem, ſicut nunc indiuidua mixto-
rum ante ſeculi finem[& in ſeinuicem elementorum harmoniam & temperantiã inconfuſam
& inſeparabilem ſaluat] quemadmodum iam frequẽter fuit expoſitum, eſtq; hoc ipſum euidẽs
ſignum gubernationis ac prouidentiæ dei[& animi & corporis copulam continet] ſecundum
temporalem decurſum in omnibus animalibus mixtis[& germinum nutritiuas & actiuas vir
tutes mouet ac ſuperat] iſta facit per cauſas ſecundas, per motus ac lumina & influentias cœle-
ſtium corporum[eſſentiales omnium virtutes] id eſt, naturales rerum vires[& vniuerſitatis in-
ſolubilem manſionem munit] id eſt, tuetur ac manutenet, ne redigantur in priſtinum chaos[&
deificationem ipſa donat] id eſt, diuini eſſe participatam perpetuationem. Diuinę quoq; cau-
ſalitatis communicationem, & prouidentiæ diuinæ imitationem. Cauſare enim, gubernare, & Cauſare, p-
prouidere, ſunt proprietates & actiones diuinæ, quas deus communicauit creaturis eminenti- uidere, gu
oribus. Vnde & philoſophi illas appellauerunt diuinas. Idcirco in libro de Cauſis inducitur: bernare, p
Omnis anima nobilis habet tres operationes, vtpote animalem & intellectualem & diuinam. pria dei.
Itemq; propoſitione 23. Omnis intelligẽtia ſcit res per hoc quod eſt intelligẽtia, & regit eas per Ibidem.
hoc quod eſt diuina. Quibus cauſis cœleſtibus Plato in Timeo introducit patrem loquentem: Plato.
B O dij deorum, horum ſementem ego faciam, vobiſq; tradam, veſtrum autem par exequi erit.
De his plenius ſcribit Proclus, & corpora cœleſtia vocat diuina & deificata, quia inferiorum Proclus.
ſunt cauſæ. Deniq; in ſcripturis homines ſancti & angeli prouiſores, dij dicuntur[virtutem in
hoc deificandis præſtans] id eſt, vim cauſalem & prouiſiuam ac gubernatiuam ipſis diſtribu-
ens.[Et omĩno nulla eſt vniuerſaliter exiſtentium] id eſt, generaliter verum eſt, quod nulla res
ſubſiſtens[omĩpotenti munimine & circũſtantia diuinæ virtutis priuatum] id eſt, nõ totaliter Nulla res ex
deſtituta eſt cuſtoditiõe & participatiõe poteſtatis ſupremæ. [Quod enĩ vniuerſaliter nullam ſtẽs ẽ omo
virtutem habet, neq; eſt, neq; quid eſt] id eſt, nec eſt, nec aliquid eſt[& neq; eſt aliqua eius omĩ- priuatã par
mode poſitio] id eſt, nõ eſt aliqd poſitiuum, ſed priuatiuum aut negatiuum. ¶[Et quidem ait ticipatione
Elymas Magus] ad quem in Actis vas ait electionis: O plene omĩ dolo & omĩ fallacia, fili dia- ſupmæ ſa
boli, inimice omĩs iuſtitię, nõ deſinis ſubuertere vias domini rectas?[ſi omĩpotẽs deus eſt, quo pientiæ.
modo dicitur aliquid non poſſe, à quo noſtro theologo maledicitur] id eſt, Magus ille beatiſ- Elymæ ma
ſimo Paulo noſtro theologo contradixit, ac maledixit[diuino Paulo dicenti, Non poſſe deum gi veſania.
ſeipſum negare] hoc quippe ad Timotheum ſcripſit Apoſtolus: Si, inquiens, negauerimus de- Actuum.13
um, ille fidelis permanet: negare ſeipſum non poteſt.[Addens autem hoc valde expaueſco] id 2.Timo 2.
C eſt, huic ſtultæ & infirmiſſimæ obiectioni Magi illius iſta obijciens, vereor multum. [Nũquid
& inſipientiæ debeõ] id eſt, tam inſipienti inſtantiæ reſpondere non teneor. [Rideo puerorum
ludentium & ædificia ſuper arenam] id eſt, ſtructuras infantulorum in arena ædificantium de
rideo[& infirmum ſoluere tentans] id eſt, tam debile argumentum diſſoluere nitens [& velu-
ti quadam incomprehenſibili viſione] id eſt profundiſſima & difficilima ſpeculatione[cõſide-
rare feſtinus de hoc] id eſt, de huius obiectionis ſolutiõe[theologicam virtutem] id eſt, vim ac
intellectum ſcripturæ, loquitur autem ironice, cum argumentum iſtud nullius ſit apparentiæ,
& ſoluatur facilime.[Suimet enim negatio] id eſt, negare ſe eſſe id quod eſt[caſus veritatis ẽ] Dionyſius
id eſt, receſſus & lapſus à veritate, præſertim in deo, qui eſt eſſentialiter ipſum eẽ ac veritas.[Ve ſuæ magi
ritas autem ens eſt, & veritatis caſus, ab exiſtente eſt lapſus] id eſt, à veritate deficere & abire, ſtri ſui B.
eſt veritatem relinquere.[Si ergo veritas ens eſt, negatio autem veritatis eſt caſus ab exiſtẽte; Pauli ſentẽ
ex ente deus cadere non poteſt, & non eſſe non eſt] id eſt, deus à ſeipſo nõ poteſt deficere, ſicut tiam.
& non eſſe non eſt[tanquam ſi quis dixerit, non poſſe non poteſt, & neſcire ſecundum priuati
onem neſcit] id eſt, non nouit ignorare priuatiue, quoniam tale neſcire non eſt neſcire. [Quod
quidam ſophos] id eſt, Magus ille ſapientem ſe reputans[non intelligens, imitatur certãtium
imperitos luctatores] id eſt, pugiles inexpertos[qui ſæpe infirmos eſſe contra certãtes opinã-
do] id eſt, qui putando quod alij contra ſe præliaturi, ſint imbecilles[ſecundum quod ipſis vi-
detur, & ad omẽs eos viriliter vmbratim pugnantes] id eſt, contra illos imaginarie fortiter di
micantes[& aera vanis] id eſt, phantaſticis[ictibus fiducialiter] id eſt, audacter [percutientes]
in ſua imaginatione[æſtimant contra luctantium ſuorum dominari] id eſt, putant ſe domina-
ri luctantium contra ſe[& ſeipſos prædicant] id eſt, laudant ſeipſos quaſi victores [neſciẽtes il

AAA lorum

Ca.VIII. lorum virtutes]id eſt,cum adhuc ignorēt robur aduerſariorum ſuorum.[Nos autem theolo D
gum ſecundum quod poſſibile conſiderantes]id eſt,nos attendentes verba Pauli pro viribus
noſtris[pluſquam potentem deum laudamus vt omnipotentem,vt beatum, vt ſolum poten-
tem]ex ſeipſo[& dominantem in potentia ſua ſeculi]id eſt,principantem toti mundo propria
Pſalm. 67 poteſtate,iuxta illud Pſalmi:Qui dominatur in virtute ſua in æternum[vt ſecundum nullum
exiſtentium cadentem]id eſt,tanquam non corruentem ſub aliquo exiſtente[Magis autem &
ſuperantem omnia exiſtentia per virtutem ſupereſſentialem, & om̃ibus exiſtentibus poſſe,eſſe
& eſſe ſecundum magnitudinem ſuperantis virtutis copioſa effuſione donantem]id eſt,lauda
mus deum potius,vt fortiorem & ſuperiorem entibus vniuerſis ſua ſupereſſentiali omnipotē
tia,atq; donantem exiſtentibus omnibus poſſe eſſendi,& ipſum eſſe effuſione copioſa & libera
Laus dei: iuſticia & iuſtus li,iuxta illud Iacobi:Qui dat omnibus affluenter. ¶ [Iuſtitia autem iterum deus velut om̃i
bus quæ ſunt,ſecundum dignitatem diſtribuens laudatur]id eſt,deus omnipotens etiam com-
Pſal.10. Pſal.44. mendatur vt iuſtus & vt ipſa iuſtitia,ſicut fertur in Pſalmo:Quoniam iuſtus dominus & iuſti-
Ieremiæ 50 tias dilexit,æquitatem vidit vultus eius,tanquam conferēs cunctis quæ ſunt iuxta dignitatem
Ezech.7 Matth. 16 eorum,& merita ſeu diſpoſitionem & capacitatem,quemadmodum in ſcripturis ſæpiſſime p-
Romano.2 Apoc.22. teſtatur ſe daturum cuilibet ſecundum opera ſua[& menſurationem,& formam,& ordinatio-
nem,& diſpoſitionem,& omnes virtutes,& ordines ſegregās]id eſt,ſeorſum ſeu ſigillatim im
Sapien. 11. pendens[vnicuiq; iuxta vere exiſtentem iuſtiſſimum terminum]id eſt,ſecūdum decentiſſimū E
finem,propter quem condita ſunt. Omnia nanque in numero,pondere ac menſura conſtituit,
ordinauit,decorauit,confortauit & ſtabiliuit,diffiniens ſtatuta tempora & terminos habitati-
Actuum.17 onis eorum,vt in Actibus diſſeruit ſanctus Paulus. Denique in hoc quod deus dat vnicuique
Rufe mus. Iuſtitia dei quæ. ſecundum merita ſua,ponitur in eo quaſi diſtributiua iuſtitia. Rurſus, quia retribuit ſicut præ-
dixit & promiſit,iuſtus & verus vocatur. Atque vt ait Anſelmus,Iuſtitia interdum in deo vo-
catur condecentia qua agit,prout ſuam maieſtatem,bonitatem,pietatemq; decet,& ita tam bo
nus & pius eſt deus,vt iuſtum ſit eum aliquibus miſereri, imó & omnibus, ſaltem in hoc quod
reprobos citra condignum relinquit & punit,& electos vltra condignum remunerat[& omni
bus eorum ſingulorum per ſeipſam actionis cauſalis ens]id eſt,exiſtens cauſa actionis omni-
Philip. 2. bus illis ac ſingulis,ſicut ait Apoſtolus:Deus eſt qui operatur in nobis velle & perficere. & Iſa-
Iſaiæ 26. ias:Domine,dabis pacem nobis,omnia enim opera noſtra operatus es nobis.[Omnia enim di
uina iuſtitia ordinat & terminat]ſic etiam dici poteſt,quod diuina ſapientia omnia ordinat &
terminat. Verum ſapiētia agit hoc quaſi prædiſponendo, iuſtitia veluti exequendo[& omnia
ab omnibus clara & inconfuſa ſaluans]id eſt,diſtinguens & diſcernens vnumquodq; ab aliis
clare & ordinate per formas & ſpecies ſingulorum. Nam forma eſt quæ diſtinguit & ſeparat
[vnicuique cognata omnibus exiſtentibus donat]id eſt,vniuerſis generaliter quędam genera- F
Actu. 17. lia influit & largitur,donans omnibus motum,inſpirationem & vitam,ſecundum Paulum in
Ibidem. Actibus. Propter q̄d addit ibidē:Et in in ipſo viuimus,mouemur & ſumus. Singulis vero ſeu
vnicuiq; confert cognata,id eſt,connaturalia & ſpecialia quædam dona,ſecundum exigētiam
1.Cor.7. propriæ ſpeciei aut conditionis,dicente Apoſtolo: Vnuſquiſq; donum ſuum habet à domino
[Secundum vnicuiq; exiſtentium inſitam dignitatem]id eſt,iuxta ſpeciem,naturam ſeu perfe-
ctionem rebus innatam aut conuenientem. Veruntamen etiam dignitas,natura & ſpecies rerū
iſta,à deo eſt exemplariter præconcepta & efficiēter collata. ¶[Et ſi hæc recte dicimus] id eſt,
In cōtradictores diui-næ iuſtitiæ vtiq; recte[quicunq; diuinis maledicunt]id eſt,operibus dei iniuriantur,& ſapiētiam dei blaſ-
phemant,ac ordinem rerum peruertere moliuntur[iuſtitia eos latet]id eſt, diuinam iuſtitiam
non attendunt[ſuam iniuſtitiam in aperto condemnantes]id eſt,manifeſte oſtendentes,quam
irrationabilis condemnabilisq; ſit ipſorum iniuſtitia,error,blaſphemia. [Aiunt enim debere
ineſſe mortalibus immortalitatē,& imperfectis perfectū].i.perfectionē[& per ſeipſos motis]
.i.his quæ à ſeipſis mouētur[alterā mouētē neceſſitatē].i.neceſſitudinē mouēdi ab alio[& mu-
tabilibus immutabilitatē,& pfecte potētia].i.vires cōpletas debere ineſſe[infirmis,& æterna eē
tēporalia].i.tēporalia debere eē æterna[& intrāſmutabilia natura mobilia].i.ea quæ ex ſua na
tura ſunt mobilia,debere eē intrāſmutabilia[& tēpotales delicias ęternas].i.trāſitoria oblecta
mēta eē debere ppetua[Et oīno quæ alioꝝ ſunt aliis porrigūt].i.pfectiōes,pprietates,naturas,
quæ aliqbus ſpeciebus ac eminētioribus reb⁹ vere & ordinate cōueniūt aliis cōuenire affirmāt,
Pythagoræ error. quod eſt deſtruere ordinē rerū,& confundere earum naturas. Præterea, in his partim deuiauit
Origenis error. Pythagoras,dicens om̃ium materialium formas ſubſtantiales,eſſe ſpeciei eiuſdem,nec eas dif-
ferre,niſi ſecundum maiorem aut minorem immerſionem in materia. Origenes quoq; in libris
periarchon,interdū aliquid tale opinatus putatur,q ſcilicet creator iuſtus oīpotēs, in exordio
fecit

fecit omnes creaturas eiuſdem ſpeciei ac dignitatis, vtpote ſpiritus rationales: eo quod
A ſicut iniuſtum eſt æqualibus inæqualia dare, ita iniuſtum videtur, non inæqualibus inæqualia
dare, ſed ante primam rerum creationem non fuit ex parte rerum inæqualitas aliqua, ergo in-
iuſtum fuiſſet eis tunc inæqualia condonare. Verum iſta perſuaſio parui exiſtit vigoris, & quã-
uis teneat in donationibus debitis, quæ ex debito ſeu iuxta merita fiunt, non tamen in dati-
onibus mere liberalibus, quæ ex ſola dantis liberalitate procedunt, qualis fuit communicatio Iuſtitiã diui
diuinorum donorum in primæua rerum conditione. ❡[Si quis dixerit] obijciendo iam di- nã permitte-
ctis. [Non eſt iuſtitie forſan agentes ſanctos inter non adiutos à deludentibus extorquendos] re pios ter-
id eſt, quod non ſit bonum aut iuſtum, eos qui ſancte agunt & optime viuunt, relinquere nõ ad- reris expo
iutos, & inter nõ adiutos, extorquẽdos à deludentibus, id eſt, cruciandos ab illuſoribus, iuxta il- ſitari atque
lud in Iſaia: A facie iniquitatis ablatus eſt iuſtus, cum & in Prouerbijs dicatur, Erue nos qui du- cõteri ad-
cuntur ad mortem. [Ad quem dicendum ſic] id eſt, ita reſpondendum eſt ſic obijcienti. [Si qui- Prouer. 24.
dem diligũt quos ſanctos dicis in terra à materialibus zelando] id eſt, ſi iſti quos aſſeris ſanctos
diligunt carnalia & terrena, quæ à materialibus, id eſt, carnalibus zelantur, id eſt, immoderate
amantur [diuino penitus ceciderunt amore] id eſt, à ſpiritali dilectione penitus corruerunt, iu-
xta illud Apoſtoli: Qui in carne ſunt, deo placere non poſſunt [& neſcio quomodo ſancti voca- Roma. 8.
rentur iniuſte agentes] niſi forſan ratione officij aut ſacramentorum, ſicut interdum etiam pon
tifex ſummus iniuſte conuerſans, vocatur ſanctiſſimus [vere amabilia & diuina nõ zelantibus]
B id eſt, ipſis qui tales ſunt, non zelantibus, id eſt, non intenſe amantibus bona honeſta ac virtuo-
ſa [& non amantibus ab ipſis non ſancte approbata] id eſt, talibus non amantibus approbata
ab ipſis non ſancte & dona gratiæ ac virtutum & bona futura regni cœleſtis, quæ approbaue- Pſal. 26.
runt & laudauerunt ficte, non ſyncere. [Si autem vere exiſtentia amant] id eſt, deum & bona
cœleſtia, de quibus ait vir vere fidelis: Credo videre bona domini in terra viuentium [lætari o-
portet horum appetitores quando appetita aſſequuntur] id eſt, dum ſuſtinendo perſecutiones
merentur protinus conſequi gaudia felicitatis pleniſſimæ ac æternæ, propter quod dixit Salua
tor: Gaudete in illa hora & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cœlis, vnde & Iaco-
bus hortatur Apoſtolus: Omne gaudium exiſtimate fratres cum in varias tentatiões, id eſt, tri- Matt. 5. Luca. 6.
bulationes & perſecutiones incideritis. &c. [vel non tunc magis propinquant angelicis vir- Iacob. 1.
tutibus] id eſt, nonne tunc amplius appropinquant cœleſtibus ciuibus [cum vt poſſibile eſt, de
ſiderio diuinorum redeunt] id eſt, ad deum conuertuntur ac reuertuntur, iuxta illud Eccleſia- Eccle. 12.
ſtis: Reuertatur puluis in terram ſuam, & ſpiritus redeat ad deum [materialium perpeſſione
exercitati] id eſt, corporalium tormentorum & damnorum afflictione probati, iuxta illud libri
Sapientiæ: Tanquam aurum in fornace probauit illos. Et rurſus, Deus tẽtauit illos, & inuenit Sapien. 3. Ibidem.
eos dignos ſe. Denique non ſolum angeli ſancti, ſed & ipſemet Chriſtus dominus plurimos v-
triuſq; ſexus ſacratiſſimos martyres in ipſorum martyrijs atque carceribus viſitauit, conſorta-
uit, exhilarauit ſuauiſſime ac gratioſiſſime valde. [Ad hoc valde viriliter pro bono inſtant] id
C eſt, veraciter & perfecte catholici, ſtrenuiſſime inſiſtunt & conantur ad hoc obtinẽdum pro bo
no eorum certamine, de quo deprompſit Apoſtolus: Bonum certamen certaui, ſupereſt mihi 2. Timo. 4.
corona iuſtitiæ. [Itaq; verum dicere quia hoc magis eſt diuinæ iuſtitiæ proprium nolle perde
re potenter agentium fortitudinem] id eſt, vere dicitur quod hoc potius competat diuinæ iu-
ſtitiæ, quod non vult neq; permittit efficacem laborem & conflictum militum martyrumq; ſu
orum vinci aut fruſtrari præmio ſuo [materialium vinculis] id eſt, quibuſcunq; captiuitatibus
& preſſuris corporalium perſecutorum. [Nunquid vero ſi quis conatus fuerit hoc facere] id ẽ,
ſi quis conetur ipſos fideles per tormenta deijcere, nunquid conueniet deo ipſos [inter non ad-
iuuantes relinquere] id eſt, non adiutos deſerere [& nõ potius collocare eos in bono & irrepre-
henſibili ſtatione] id eſt, in ſtatu ſecuro [& retribuere his talibus exiſtentibus, quæ ſecũdum di-
gnitatem ſunt?] id eſt præmia glorioſa, iuxta id libri Sapientiæ: Bonorum laborum glorioſus Sapien. 3.
eſt fructus, & ad Romanos: His qui ſecundum patientiam boni operis, gloriam & honorem & Rom. 2.
incorruptionem? ❡[De hac dignitate iudex in Apocalipſi pollicetur: Qui vicerit, dabo ei ſedé- Apoca. 3.
re mecum in throno meo ſicut & ego vici & ſedi cum patre meo in throno eius. ❡[Hæc ergo Diuina iu-
diuina iuſtitia & ſalus omnium laudatur] id eſt, increata hæc æquitas, quæ vere eſt omnium ſa ſtitia quõ
lus obiectiue & effectiue [propriam vniuſcuiuſq; & puram ab alijs eſſentiam & ordinẽ ſaluans omnibus p-
& cuſtodiens] id eſt, naturam & habitudinem cuiuſlibet rei conſeruans ſua ſpecie & collocati- ſtet ſalutẽ
one alijs impermixtam [& fœtida purgans in omnibus propriæ actionis] id eſt, mũdans ipſam
naturam ab impertinentijs & incongruentijs operum ſuorum, ſic quod vna non exercet actus

Ca.VIII. alterius. [Si quis autem ſalutem laudauerit]id eſt,ſi aliquis deum commendet, vt ſalue & oim ſaluatorem[& ſic ex malis omnibus omnes velut parturientem eripientem oñino ibi] id eſt, D vniuerſos eruentem ac producentem ex malis contrarijs ac corruptiuis omnino in ſua natura & collocatione[& hunc laudabilem laudatorem largiſſimæ ſalutis recipiemus]id eſt,eum qui ita laudat increatam ſalutem liberaliſſimam,approbabimus. Et [hanc autem etiam primã ſalutem]id eſt,ſalutem iſtam primam fontalem[omnium dignum iudicabimus eum diffiniſſe] id ẽ,fatebimur eum dignum fuiſſe præconio,ſic deſcribendo ſalutem hanc æternalem [omnia in ſeipſis tranſmutabilia & ſtabilia,& inflexibilia ad ſubiecta ſaluantem]id ẽ, conſeruantem in ſuis proprietatibus ac ſpeciebus ea,quæ ex proprijs naturis intranſmutabilia ſunt & fixa, & ad inferiorum naturam ac proprietatem indeclinabilia[& omnia cuſtodientem non pugnãtia & non bellantia]id ẽ,nõ corrumpentia ſe inuicem,quamuis quædam particularia inuicem cõtrariẽtur,& corrumpãt ſe mutuo,elemẽta tamẽ quo ad ſe,tota permanẽt incorrupta[ſuiſq; ſingula quæq; rationibus diſpoſita]id ẽ,diſtincta,locata & ordinata ſecũdum exigẽtiam rationum ſuarum[& omnem inæqualitatem]id ẽ,ſuperfluitatem diſtortiõem[& extraneam actiõem] id ẽ,innaturalem ac nociuam impreſſionem[ex omnibus exterminantem]vnumquodq; enim reſiſtit ſuo contrario[& corrationalitate vniuſcuiuſq; conſtituentem irrationalitates extra cadentes in contraria & non tranſgredientes]id ẽ,dando vnicuiq; quod ei cõnaturale ac proprium ẽ,facit quod oppoſitæ proprietates ſunt cuiq; conueniẽtes & accidentales & extra ratiõem ipſius,ita quod cadunt ſibi in cõtrarium,& nõ tranſgredientes,id ẽ,trãſire nequeũtes in alias naturas,quibus eſſent irratiõales & irrationabiliter inexiſtentes. ¶ [Deinde & hanc ſalutem nõ ab reſpectu quis laudauerit ſacræ theologiæ]id ẽ,diuinam & increatam ſalutem,quicunq; voluerit,laudabit nõ abſq; intẽtione & ſpeculatione ſcripturæ[velut oñia exiſtentia ſalutari omnium bonitate propriorum optimorum caſu redimentem]id ẽ,tanquam libertatem omnia exiſtẽtia à defectu & caſu,à proprijs perfectionibus & finibus ſuis,dando ſingulis bonitates & perfectiões cõnaturales,quibus formaliter ſaluantur & cõſeruãtur in ſuis ordinibus ac naturis[q̃tum vniuſcuiuſq; ſaluãdorum recipit natura]id eſt,quantum capax eſt naturaliter natura cuiuſlibet rei ſic cõſeruãdæ. [Proinde & redemptiõem ipſam nominant theologi,quantum nõ finit vere exiſtentia ad nõ eſſe cadere]id eſt,ſecũdum quod entia nõ permittit labi in nõ eſſe,in quod protinus laberẽtur,niſi ab ipſo conſeruarẽtur:[Et quãtum ſi quid ad delictum aut inordinatũ deceptum ſit,& diminutionem quandam patiatur propriorum bonorum perfectionis, & hoc paſſione & inertia & priuatione redimit]id eſt,inquantum ſalus iſta quæ deus eſt,redimit,id ẽ, eruit ab incommodis & nociuis,ſi quis ex deceptione quacunq; deuolutus ſit ad culpam & inordinationem,& patiatur diminutionem ſeu minorationem aliquam perfectionis propriorũ bonorum,id eſt,naturalium ſuorum,quæ data ſunt ſibi:aut gratuitorum,ad quæ poteſt pertingere:& hoc contigerit ex aliqua ſenſitiui appetitus paſſione aut afflictione, ſeu ex propria ſua ignauia,vel priuatione gratiæ dei[Implens indigentiam]id eſt,deus releuans,ſupplensq; penuriam creaturæ[& paternæ infirmitatem deſpiciens]id eſt,oculo paternæ pietatis attendens creaturæ imbecillitatem,vel infirmitatem illam deſpiciens,id eſt,paruipendẽs inquãtum eſt quędam infirmitas,ſeu culpa ex infirmitate procedens,non ex malitia neq; propoſito[& reſtituens à malo]id eſt,à peccato reducens ad gratiam. [Magis autem ſtatuens in bono ſupertimidum] id eſt,eum qui vehementer anxius eſt ac timidus,in gratia ac omni virtute ſtabiliens. Qui enim F ſolicitus eſt & timoratus ne deum offendat,meretur ſic roborari ac præſeruari à domino. Propter quod ait ſcriptura:Beatus homo qui ſemper eſt pauidus. Et rurſus,Sapiens in oñibus metuit. Paulus quoq;:Cum metu,inquit,& reuerentia ſeruiamus[bonum replens]id eſt, bonitatem ipſius perficiens,iuxta illud Apoſtoli:Qui cœpit in vobis bonũ,ipſe perficiet[& ordinans & ornans inordinatum eius & inornatum]id eſt,ad deordinationem ipſius ac deiformitatem peccati expellens,& ad ordinationem gratiæ ac decorem virtutum reformans, recuperans ac reportans[& integritatem]id eſt,incorruptionem[perficiens & omnium ſoluens maculas]nitore gratiæ ac ſplendore virtutum. ¶ [Sed de his quidem & de iuſtitia dictum eſt] id eſt, & hic & alibi dictum eſt de iſtis,& de iuſtitia dei[ſecundum quam omnium æquitas menſuratur & terminatur]Diuina nanq; iuſtitia veriſſime regula eſt & menſura,cauſa & iudex omnis creatæ iuſtitiæ. Propter quod ait:Dum accepero tempus,ego iuſtitias iudicabo. Hinc vere ſapientes iugiter trepidant,pauentes ne eorum iuſtitia à ſumma iuſtitia diſſonet & reprobetur,prǽſertim quoniam teſte Iſaia,quaſi pannus menſturatæ ſunt vniuerſæ iuſtitiæ noſtræ. Hinc abbas Agathon:Alia inquit, ſunt iudicia dei, alia hominum. Abbas quoque Arſenius in extremis

Laus diuinæ ſalutis vt redemptricis.

Prouer. 28.
Eccle. 18.
Hebræ. 12.
Philip. 1.

De inæqualitate.

Pſal. 36.

Iſaiæ. 64.
Aga. abbas
Arſe. abbas

valde

A valde formidans, diſſeruit: Timor qui nunc in me eſt, ſemper fuit in me. Idcirco teſtatus eſt magnus ille patriarcha atq; propheta Iob: Conſiderans deum, timore ſolicitor. Et item, Semper quaſi tumentes ſuper me fluctus timui eum, & pondus eius ferre non potui [& omnis iniquitas quæ eſt per priuatiōem in ipſis ſingulis æquitatis, exterminatur] id eſt, omne peccatum quod in hominibus eſt per æquitatis priuationem, extirpatur ab ipſis à deo & gratia eius, iuxta illud beati Iob. Quis poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine? nonne tu qui ſolus es? Virtutes quippe naturales & acquiſitæ, non ſufficiunt ad ſalutem, nec abſolute iuſtificant, nec cuncta mortalia expellunt peccata. [†Aequitatem enim ſi quis auferret in toto] id eſt, ſi quis tollat totaliter æquitatem ſeu æqualitatem & commenſurationem ſeu proportionem à rebus [totorum ad tota differentias] id eſt, auferet etiam omnium ab inuicem ſeu ab omnibus differentias, quæ ſemper præſupponunt conuenientiam eorum, quæ per differentias diſtinguūtur in genere [& eius quæ eſt iuſtitia cuſtodem] id eſt, tolleret item cuſtodem rerum, quæ eſt iuſtitia [quæ non concedit commixta tota in totis facta perturbari] id ē, non permittit ea quæ in totis & cōpoſitis rebus commixta & coniuncta ſunt, totaliter eſſe aut fieri confuſa & perturbata, vt patet in mixtis, in quibus elementa ad quandam contemperantiam & æqualitatem rediguntur. [Cuſtodiens vero omnia quæ ſunt omnia per ſpecies ſingulas] id ē, vnumquodq; ens conſeruans in ſua ſpecie ac ſpecifica perfectione, quamdiu durat & permanet [in quibus & vnumquodq; cē ſubſtituit] id ē, in qua ſpecie deus diſpoſuit vnumquodq; ſubſiſtere. Ex his error inſipientium illorum, ordinem rerum confundentium, ſubtiliſſime ac euidentiſſime reprobatur.

Margin: Iob.23. Iob.31. Iob.14. † in æqualitatem afferret.

B ¶ Capitis huius octaui tranſlatio alia clarior.

VErum quoniam diuinam veritatem, ipſamq; ſupra modum ſapientiæ ſapientiā, theologi etiam vt potentiam & iuſtitiā, ſalutemq; & redemptionem appellant: age iſta quoq; cognomenta pro viribus explicemus. Summam quidem deitatem omnipotentia quomodolibet vel ſic, vel cogitetur eminentiſſime ſuperiorem eſſe, neminem reor qui in diuinis literis verſatus fuerit ignorare. Pluribus enim locis theologia diuinæ potentiæ dominationem, poteſtatum quoq; ſupercœleſtium palā aſſignat. Quo igitur pacto theologi illam celebrant vt potentiam, quæ vniuerſa potentia ē eminentior? aut qua ratiōe in ipſa hoc ipſum potentiæ virtutiſve nomen accipimus? Dicamus igitur deum eſſe potentiam, quoniam omnem in ſeipſo potentiam anticipat & comprehendit, omniſq; virtutis ē cauſa: tōiaq; per virtutem nuſquam inclinātem incircunſcriptamq; producit, cauſaq; ē & ipſa virtus ſiue vniuerſaliter ſiue particulariter exiſtat. ¶ Dei virtus dicitur infinita, non ſolum quoniam virtutes oēs producit, ſed etiam quoniam ipſam virtutem vniuerſam eminēter excedit, poteſtq; ſuper ipſm potentiæ modum infinitæ infinitas, præter eas quæ ſunt alias proferre potentias. Ipſæq; vires inde productæ etiam ſi in infinitum prodeant infinitæ nequeunt effectionem pluſquam infinitam virtutis eius virtutem omnem efficientis obtundere. Deniq; quoniam virtus eius oīa ſu-

C perans, nec exprimi, neq; cognoſci, neq; excogitari poteſt. ¶ Diuina virtus propter exhuberantiam poteſtatis, infirmitatem quoq; corroborat, extremaq; veſtigiorum ſuorum præpotēti cōtinet poteſtate: quemadmodum cernimus, & in rebus quæ ad mouendum ſenſum valētiſſimæ ſunt. Nempe ſplendidiſſima lumina ad hebetiores quoq; acies penetrant, ſuerunt etiam ingentes ſonitus in aures quoq; ad audiendum minus idoneas peruenire. Quod enim audiendi munere penitus vacat, nec ē auditus: quod ve nihil videnti non eſt viſus. Illa igitur infinitæ potens diuina diſtributio per ſe omnia porrigit, neq; quicquam eſt in rebus quod non aliquam ſortiri potentiam valeat, ſed vel intellectualem, vel rationalem aut ſenſualem, aut vitalem, aut eſſentialem potentiam habet. Ipſum quoq; eſſe (ſi dictu ſas eſt) potentiam ad eſſendum habet ab illa, quæ ſuper eſſentiam eſt, poteſtate. ¶ Ex ipſa ſunt diuinæ angelicorum ordinum poteſtates. Nam ex illa & eſſe habent procul à lapſu, omneſq; ſuas intellectuales & immortales ſempiternaſq; motiones, indeclinabilemq; conſtantiam, & incontaminabilem volūtatem boni ab ipſa infinitæ bonitatis potentia ſuſceperunt. Ipſa videlicet illis largiēte vt & poſſint, & ſint hæc ipſa & ſemper eſſe deſiderent: ipſumq; poſſe deſiderare ſemper poſſe. Munera præterea indeficientis virtutis illius ad homines quoq; procedunt, animaliaq; & arbores, & totam vniuerſam naturam. Quæ quidem munera quæcunq; in vnionem conueniunt, corroborant ad mutuam amicitiam, atq; ſocietatem. Rurſum quæ diſcreta ſunt virtute donant, per quam vt vnaqueq; ſecundum rationem propriam ſint, atq; terminum, neq; confuſa prorſut, neq; commixta. Deniq; mundi ordines directioneſq; ad proprium bonū vbiq; conſeruant. ¶ Diuina poteſtas immortales angelicarum vnitatum vitas conſeruat inuiolabiles, cœlorumq; & luminum, & ſyderum ſubſtantias & ordines efficit immutabiles, autor ē æternitatis & temporis. Temporales quoq;

Margin: Rom.5. Deus quare dicitur potens vel potentia. Dei potentia quomodo dicatur infinita. Poteſtas diuina ſuper omnē fortē poteſtatē cō[illegible]. Virtutes angelicas eē à potentia increata. Vitā felicem quam angelorum eē à diuina potentia.

Ca. VIII. circuitus progreſſionibus quidem diſtinguit, reſtitutionibus vero colligit, vires ignis reddit in extingui biles, & aquarum fluenta perennia, aeream quoq; fuſiōem terminat, ſuper nihil firmat terram, viuificos terræ partus cuſtodit incorruptibiles, mutuam elementorum harmoniā mixturamq; inconfuſam atq; indiuiduam ſeruat. Animæ præterea corporiſq; nexum continet, vires arborum quibus nu triuntur & creſcunt mouet & ſuſcitat. Eſſentiales deniq; vires omnium roborat, vniuerſum conſeruat indiſſolutum, deificum largitur munus, dum his qui diuini redduntur, ad hoc ipſum ſuppeditat facultatem. Deniq; nulla res eſt vſquam quam omnipotens virtus & conſeruatio dei non vbiq; contineat. Quod eni m nullā prorſus potentiam habet, neq; eſt quidem, neq; eſt aliquid, neq; prorſus eſt eius vlla poſitio. ❡ Atqui (inquit Elymas

Elymas magi vesania. 2. Timo. 2. magus) ſi eſt omnium potens deus, quonam modo à theologo veſtro aliquid nō poſſe dicitur? diuinum hic inſimulat Paulum, dicentem: Deum negare ſeipſum nō poſſe. Ego vero vehemēter timeo, ne vt amens ridear, qui puerorum ludentiū ſtructuras in arena fabricatas, infirmasq; euertere moliar. Atque huius rei veram theologi mentem velut inperſcrutabile aliquid intenſius coniectare ſtudeam. Nempe enim ſeipſum negare eſt à veritate decidere. Veritas autē ens ipſum eſt, caſuſq; à veritate eſt ab ipſo ente ruina. Si igitur veritas ens eſt, veritatiſq; negatio eſt ab ente prolapſio, certe deus ab ente cadere nequit. Neq; eſt in eo non eſſe, vt ita dixerim, & nō poſſe non poteſt, & non cognoſcere, ſecundum priuationem non nouit. Quod quidem ſapiēs ille non animaduertens, athletas imitatur imperitos qui ſæpe aduerſarios ſuos imbecillos eſſe ſibi perſuadentes, atq; contra abſentes ipſos fortiter velut adumbrata pugna dimicantes, & aerem caſſis ictibus audacter ferientes, ſuperauiſſe aduerſarios opinantur, ſeq; victores iactāt, cū neq; illorum vires nouerint. Nos autem diuinum theologi ſenſum pro viribus coniectantes, deum præpotentem celebramus tanquam omnipotentem, tanquam beatum, ſolumq; potentem, vt dominantem æuo in poteſtate ſua: vt qui nulla rerum eſſentia exciderit: imó vero excedat anticipatq; entia omnia per virtutem eſſentia longe ſuperiorem. Qui his quæ ſunt oībibus

Laus diuinæ iuſtitiæ. vt eſſe poſſint, & vt ſint, propter excellentis virtutis copiam exuberāti profuſiōe largitur. ❡ Deus præterea iuſtitia nominatꝰ, vt ſua cuiq; ꝓ dignitate diſtribuēs, m odūq; & pulchritudinem, & ordinem, & ornatum: omnes præterea diſtributiones diſpoſitioneſq; definiens, vnicuiq; ſecūdū ipſum terminum reuera iuſtiſſimum, ſingulis quoq; vt ſuum quæq; opus agant, autor exiſtens. Omnia enim diuina iuſtitia ordine certo diſponit atq; determinat. Cuſtodit præterea ſingula ſeorſum à ſingulis non confuſa. Singulis deniq; quod cuiq; conuenit pro dignitate largitur.

In eos q̄ diuinā iuſtitiam [illegible] ❡ Si hæc recte dicimus, quicunq; diuinam iuſtitiam incuſant, inſcij ſuam iniuſtitiam procul dubio damnant. Aiunt enim immortalitatem mortalibus adeſſe debere, imperfectis perfectionē, rebus naturaliter ab alio mobilibus ſui ipſorum mouendi potentiam, mutabilibus identitatē, debilibus vim adultam. Item quæ temporalia ſunt eſſe ſempiterna debere, quæ natura mouentur penitus immobilia, temporaneas voluptates æternas, & omnino attribuunt alijs quæ ſunt aliorum. Cum alioquin conſiderandum ſit, diuinam iuſtitiam ex hoc maxime veram eſſe iuſtitiam, quod omnibus quæ ſua ſunt pro dignitate cuiuſq; tribuit, ſingulorumq; naturam in ordine proprio ſuaq; facultate conſeruat. ❡ At uero dixerit quiſpiam non eſſe iuſtitię permittere

Iuſtitiā diuinā à pios p[illegible] gloriosius postea coronētur. viros ſanctos ab improbis ſine præſidio conteri. Huic igitur reſpondendum eſt, eos qui appellantur ſancti, ſi terrena diligunt, quibus homines terreni ſtudent, à diuino amore penitus exciſiſſe. Neſcio equidem quo pacto ſancti appellari debeant: qui reuera amabilia diuinaq; iniuriis afficiunt, quatenus his illa quæ neq; amanda ſunt, neq; digna ſtudio indigne comparant. ſin autem, quæ vere ſunt amant, gratulari oportet eos qui aliqua cupiunt quando potiuntur optatis. Nonne tunc magis virtutibus propinquant angelicis, quādo diuinorum deſiderio pro viribus ab omni terrenorum affectione diſcedunt? Iam vero ad hoc admodum viriliter exercentur, dum anguſtias honeſti gratia tolerant. quamobrem hoc dictu verius, hoc potius eſſe diuinæ iuſtitiæ proprium, nequaquam mulcere atq; eneruare virilem optimorum quorumq; animum largitionibus terrenorum. Neq; ſi quis id tentet efficere, eos abſq; auxilio linquere, ſed illos in ſtatu potius honeſto & inflexibili ſolidare, eiſq; cum ſint tales ſecundum merita reddere.

Iuſtitiā diuinā oīb. [illegible] ❡ Hæc igitur diuina iuſtitia ſalus q̄q; oīm prędicatꝰ, p propriā cuiuſq; ſegregatāq; ab alienis eſſentiā & ordinē ſeruās atq; cuſtodiēs, cauſaq; pure exiſtēs, vt actionē ꝓpriā quælibet pſequantꝰ. Si qs præterea ſalutē laudet, q̄tenus à deterioribus ſingula eripit cōſeruādo, hūc ipſi laudatorē vniuerſæ ſalutis libēter recipiemus. Iā vero & hāc primā oīm ſalutē ipm definituꝝ exiſtimamꝰ,

Salutē [illegible] quæ oīa in ſeipſis immutabilia, neq; diſſidentia, & nuſquā ad deterius deflectentia ſeruet, cuſtodiatq; omnia procul à pugna & bello, ſingula ſuis diſtinctiam rationibus exornata, omnemq; quoq; inæqualitatē & actionē ſe circa aliena verſantē ex cūctis eliminet: ꝓportiōeſq; cuiꝰq; ita

confir-

A confirmet, vt in cõtraria neq; ruant, neq; ꝑtranſeant. ¶ Hanc q̃q; ſalutẽ nõ præter intentionẽ ſacræ theologię quiſpiam celebrabit, tanq̃ omnia redimentem, vtpote quæ res omnes bonitate ſua omnium ſeruatrice à bonorum ſuorum caſu redimat, quatinus videlicet vniuſcuiuſq; rei ſeruandæ natura capit: quamobrem theologi ipſam etiam redemptionem nominant, quoniam non permittit, quę vere ſunt, ad id cadere vt vltra non ſint. Rurſus ex eo quod etiam ſi qd deliquerit, atq; extra ordinem præuaricatum fuerit, perfectioniſq; proprioꝝ bonorũ paſſum fuerit detrimentum, hoc inſuper à paſſione & imbecillitate priuationeq; redimit, indigentiã implens, affectuq; paterno firmans infirmitatem, erigẽſq; à malo, imo vero in bono pulchro veſtiens. Et quod effluxerat boni, ſupplens, redigens in ordinem, dum quod præter ordinẽ ibi eſt, exornat, perficitq; ad integrum, detrimentiſq; omnibus prorſus abſoluit. ¶ Cæterum de his quidem & de iuſtitia dictum eſt, quæ omnium æqualitatem metitur & terminat, oẽmq; inæqualitatem priuatione quadam oppoſitam ęqualitati ſingulis competenti foris expellit. De inæqualitate
Si quis enim inęqualitatem illam conſideret, quæ ſignificat differentias in vniuerſo totius cuiuſlibet ad totum quodlibet, hanc quoq; ipſa iuſtitia ſeruat, quatenus non permittit res totas totis commixta turbari, ſed cuſtodit omnia ſecundum vnamquanq; ſpeciem, in qua eſſe proprium ſingula naturaliter ſuſceperunt.

PARAPHRASIS HVIVS CAPITVLI VIII.

QVoniam autem diuinam veritatem & superſapientem ſapientiam theologi
B laudant ſicut virtutem, & ſicut iuſtitiam, & ſicut ſaluationem, & ſicut libera- pſalm 139.
tionem, referemus & ipſas dei nominationes, prout eſt poſſibile. Quod aũt Roman. 1. pſalmo. 23.
principalis deitas per exceſſum ſegregata ſit ab omni virtute quocunq; modo exiſtente aut cogitabili, non ignorãt exercitati in ſacris ſcripturis. Theologia enim ſępe attribuit deo dominationem cœleſtium etiam virtutum. Cum ergo diuinitas ſegregata ſit ab omni virtute, quomodo ipſam laudãt theologi tanq̃ virtutem, aut omnino quomodo accipiemus nominationem virtutis, ſecundũ quod deo attribuitur. Dicamus ergo ꝙ deus ſit virtus, ſicut præhabens & ſuperhabens in ſe omnem virtutem, & ſicut cauſa omnis virtutis, & producens omnia per virtutem ſuam, in ſe tamen manentem, & inflexibilem, & immobilem, & omnino infinitam, & ſicut exiſtens cauſa ipſius, quod eſt eſſe virtutem, ſiue vniuerſalem, ſiue particularem, & ſicut exiſtens infinitæ virtutis, non tantum ex eo ꝙ producit omnem virtutem, ſed ex eo ꝙ eſt ſuper omnem etiam per ſe ipſam virtutem eſſendo & ſuperando & multipliciter adducendo exiſtentibus virtutibus alias virtutes multas, & quantumlibet prouectę virtutes, nunq̃ tamen poſſunt hebetare ſuperinfinitam actionem virtutis diuinæ, quæ eſt virtutifica. i. faciens virtutem. Dicitur etiam deus
C virtus, eo ꝙ virtus ipſius cuncta excedens, ineffabilis ſit ignota & incogitabilis, quæ propter abundantiam potentiæ confirmat infirmitatem, & continet, & fortiter tenet infimas ipſius diuinæ virtutis reſonantias, quæ videlicet inter cætera exiſtentia minorem & minimam habentia virtutem, ſecundum quod appatet in potentijs rerum ſenſibilium. Verbi gratia: Splendidiſſimi radij ſolis perueniunt ad conſpectum oculorum pene excæcatorum, & ſonitus tonitrui percipitur auribus pene ſurdis. Oculus enim omnino cæcus neq; obſcurum lumen videt, neq; clariſſimum: & auris omnino ſurda neq; leues ſonos audit, neq; maximos. Ipſa ſiquidem diſtributio infinitæ virtutis dei ad oĩa exiſtentia peruenit, & nihil eſt exiſtentium quod perfecte priuetur qualibet virtute, ſed omne exiſtens habet virtutem aut intellectualem pure, vt angeli, aut rationalem, vt homines mortales, aut ſenſibilem, vt bruta animalia, aut vegetabilẽ vt plantę, aut ſubſtantialem ſaltem, vt inanimata, & ſi licet dicere, ipſum eſſe habet virtutem à ſupſubſtantiali virtute ad hoc q̃d ſit, & ex ipſa diuina virtute ſunt deiformes virtutes ornatuũ angelicoꝝ, qui ex ipſa habent ꝙ ſunt intranſmutabiliter, & ab ipſo acceperunt omnes motus ſuos intellectuales & immortales, & ipſam ſuam fortitudinem & non minorabile deſiderium boni ipſa virtute diuina immittente ipſis angelis poſſe quod poſſunt, & eſſe quod ſunt ſecundũ prædicta, & deſiderare & ſemper eẽ, & ipſum poſſe quod poſſunt ſemper deſiderare. Proceſſus aũt indeficientis virtutis ꝑoſt angelos perueniũt, & ad homines, & ad animalia, & ad plantas, & ad nauram inanimatorum, & vnita confirmat ad mutuam amicitiam & communionem. Diſcreta vero cõfirmat ad hoc ꝙ ſint ſingula ſecundum propriam rationem & definitionẽ ſicut inconfuſa & incõmixta, & ſaluat ordines & directiões cuiuſlibet rei ad proprium bonũ & immortales vitas angelicarũ ſimplicitatum immaculatas cuſtodit, & cœleſtiũ.

Ca.VIII. luminarium ſubſtantias & ordines facit ſecundum naturam certos & inuariabiles: & æuum D
poſſe eſſe facit. Dat enim temporis circumuolutionibus poſſe eſſe, & diſcernit eas per
proceſſus & congregat per reſtitutiones ad puncta, ex quibus proceſſerunt. Ipſa etiam diui-
na virtus operatur inextinguibiles virtutes ignis, & indeficientes aquæ influxiones, & termi-
nat aeream fluiditatem, & terram firmiter ſtabilit ſine exteriore corporeo fulcimento & terrę
naſcentium propagationes vniformes naturaliter cuſtodit, & ſaluat mutuam elementorum
harmoniam, & inconfuſam & indiuiſibilem concretionem, & continet communionem ani-
mæ & corporis, & ſurſum mouet plantarum virtutes nutritiuas & augmentatiuas, & inanimato-
rum & omnium ſubſtantiales virtutes ſua fortitudine retinet, & indiſſolubilem vniuerſitatis
permanentiam firmat & naturę rationali ipſam deificationem donat, prębens virtutes his qui
deificantur, & omnino nihil eſt exiſtentium ſegregatum à firmitate, aut excluſum ab ambitu
diuinæ virtutis. Quod enim nullam penitus habet virtutem, nulla omnino eſt vel erit ipſius
2 Timo. 2. poſitio. Quod autem dicit Elymas magnus obijciens ſancto Paulo dicenti, quod deus negare
ſeipſum non poteſt. Si deus omnipotens eſt, quomodo aliquid non poſſe dicitur? Si hãc eius
obiectionem impugno, timeo ne ridear tanq̃ puer, in eo quod ſtudeam diſſoluere ędificia in-
firma ſuper arenam fundata, & per theologicam deliberationem impugnare intentionem oĩ-
no impoſſibilem. Cum enim deus veritas ſit, negatio dei eſt caſus à veritate. Veritas autem ex-
iſtens. Vnde caſus à veritate eſt caſus ab exiſtente. Si ergo deus exiſtens veritas negat ſeipſum
cadit ab exiſtente, quod eſt manifeſte impoſſibile. Hoc eſt ergo dicere deum non poſſe ſe ne- E
gare, quod eſt dicere, ipſum non poſſe cadere ab eſſe, vel à poſſe, vel à ſcire. Quod Elymas non
intelligens imitatur inexpertos certaminum, qui aduerſarios ſuos infirmos eſſe ſupponunt ſe-
cundum ſuam opinionem, & quaſi contra illos adhuc abſentes pugnant audacter, ſimulant,
& vanis plagis aerem percutientes, cõfidenter arbitrantur ſe iam ipſos aduerſarios expugnaſ-
ſe, & propriam virtutem iactant adhuc ignorantes virtutes aduerſariorum. Nos aũt dicta verba
beati Pauli ſcd̃m noſtram poſſibilitatem coniectantes, laudamus deum ſicut potentem, ſicut
omnipotentem, ſicut beatũ & ſolum potentem, ſicut dominantem in ſua poteſtate ęterna, ſicut
ab excedentibus excedentem, vel potius ſuperhabentem & pręhabentem omnia exiſtentia ſe-
cundum ſuam virtutem ſuperſubſtantialem & copioſa effuſione largientem omnibus exiſten-
tibus poſſe eſſe & eſſe ſecundũ abundantiã ſuę virtutis omnia excedentis. Deus etiam dicitur
iuſtitia tanq̃ diſtribuens oĩbus ſcd̃m ſingulorum congruentiam & commenſurationem & pul-
chritudinem & bonam ordinationem & ſingulorum ordinum ſpecialem ornatũ, & ſicut ſegre-
gans vnicuiq; diſtributiones gratiarum cœleſtium & gradus ordinationis ſecundũ iuſtiſſimam
dei definitionem vere exiſtentem, & ſicut exiſtens cauſa omnibus propriæ cooperationis, qua
cooperatur deo ad propriam perfectionem. Iuſtitia ſiquidem diuina omnia ordinat & termi- F
nat, & ſingula à ſingulis incommixta & inconfuſa, ſaluat etiam omnibus exiſtentibus ſingu-
lis, quæ ſibi congruunt donat, ſecundum dignitatem à deo ſuperuenientem ſingulis exiſtentiũ.
Et cum iſta recte dicta ſint, quicunq; diuinæ iuſtitiæ detrahunt, propriam inſipientiam igno-
rant, & propriam iuſtitiam manifeſte condemnant. Quales ſunt qui dicunt deum debuiſſe eos
qui mortales ſunt feciſſe immortales, & eos qui imperfecti feciſſe perfectos, & his qui habent
liberum arbitrium eligendi bonum & malum, ſic induxiſſe neceſſitatem faciendi bonum, ſicut
lapis violenter ſurſum fertur, & variabilibus contuliſſe inuariabilitatem, & infirmis perfectã
potentiam, & temporalibus æternitatem, & naturaliter mobilibus immobilitatem, & delicijs
temporalibus delectationem æternam: & omnino qui ſic decipiuntur ſingulis attribuenda ar-
bitrantur quę non ipſis, ſed alijs conueniunt. Iuſtitia autem diuina in hoc declaratur eſſe vera
iuſtitia: quod ipſa ſingulis omnibus propria diſtribuit, nec cuiuſque rei naturam ſaluat in pro-
prio ordine & virtute. Si quis autem dictis obijciat, quod iuſtitiæ non eſt homines ſanctos
dimittere non adiutos, quando à prauis hominibus cruciantur. Reſpondemus, quod ſi illi qui
dicuntur ſancti terrena diligunt, quæ ab hominibus carnalibus deſiderantur, omnino decide-
runt à diuino amore, nec digne vocantur ſancti, qui diuinis bonis & vere amabilibus iniu-
riam facientes, eadem irreligioſe reprobant propter temporalia, quæ non vere amabilia in
eo, quod nolunt ab iſtis ſeparari, vt illa æterna poſſideant. Quod ſi vera bona amant de iſta
ſeparatione lætari debent, ſicut lætari ſolent qui conſequuntur ea quæ deſiderant. Electi ſiquidẽ
tunc magis appropinquãt virtutibus, qñ ſcd̃m q̃d eis poſſibile eſt propter deſideriũ diuinorum
bonorum recedũt à paſſibili affectiõe tpalium valde fortiter certãtes in aduerſitatibus tpalib' p
bono æterno conſequendo. Vnde diuinę iuſtitię proprie conuenit virorum ſctõrum conſtantiã nõ

contra

eneruare vel deſtruere per commoda temporalia: neq̧ eis ſubtrahere gratiam adiuuantem, A quando aliquis reprobus ipſos ad peccatum trahere conatur, ſed potius corroborare, ipſos in pulchra & inflexibili ſtatiõe ſui certaminis, & complero certamine retribuere eis bona æterna ſecundum merita ſinguloꝝ. Ipſa ergo diuina iuſtitia recte etiam dicitur omnium ſaluatio, inquantum ſaluat & cuſtodit vniuſcuiuſq̧ propriam † naturam, munde ſegregatam ab alijs. † ſubſtātia Similiter & cuiuſlibet rei ordinẽ & in ſingulis rebus munde exiſtit cauſa propriæ operationis Si aũt deitas vocatur ſaluatio tanq̃ ex ſtatu peiore ad meliorem cũcta ſaluarorie quocũq̧ modo deducens, nos hãc laudem largiſſimę ſaluationis bene recipimus, & rogabimus ipſum, vt definiat hãc potentiam ſaluationum omnium, quæ omnia in ſeipſis intranſmutabilia & fortia † contra peiora ſaluat & vniuerſitatem cuſtodit ſine pugna, & ſingula bellantia ornata proprijs rationibus & exterminat ab vniuerſitate omnem inæqualitatem & alienam operationem, & ordinat proportiones vniuſcuiuſq̧ rei, ne excidãt à proprio ordine naturæ, ne trãſeant ad alienum. Neq̧ longe receder ab intẽtione theologiæ, qui ita laudauerit ſaluationem, ſicut liberantem om̃ia exiſtẽtia à caſu propriorum bonorum per bonitatem ſaluatoriam oim, ſecũdum ꝙ natura cuiuſlibet rei quę ſaluatur capax fuerit. Propter quod theologi vocãt ipſam liberatiõem, inq̃tum nõ ſinit vere exiſtẽtia cadere ad nõ eſſe, & inq̃tum peccãtes & ſeductos & perfectiõis bonorum ſuorum ſpiritualium detrimẽtum paſſos à paſſiõe pœnæ & infirmitate & bonorum priuatiõe liberat minus habẽtes implens, & infirmitatem paterna pietate ſup- † circa prīcipia.
B portans, & lapſos ſuſcitans à malo, imo ſtatuens in bono, & bonum diminutione læſum adimplens & ordinãs & ſtatuens. & inordinationem vel inornatum reformando, ornans & ordinans & integritatem perficiens, & ab omnibus maculatis ſoluẽs. Sed de iſtis & de iuſtitia dicta ſufficiant, ſecũdum quam om̃ium æqualitas menſuratur & definitur, & om̃is inæqualitas quæ priuat dictam æqualitatem à ſingulis extetminatur. Si enim dicatur inęqualitas differentia vnius totius ad aliud totum, quãdo vnum eſt magis altero, aut quia totum eſt maius ſua parte. Hanc inæqualitatem ſaluat iuſtitia, non permittens turbari vniuerſitatem commixtionẽ & vnitæ menſuræ participatione, & cuſtodiens omnia exiſtantia ſecundum ſpeciem, in qua vnumquodq̧ habet naturaliter eſſe.

❡DE MAGNO, PARVO, EODEM, ALTERO, ſimili, diſſimili, ſtatu, motu & æqualitate. Capmt IX.

QVoniam aũt & magnũ & paruũ ponitur in oĩm cauſali, & idipſum, et alterꝝ, et ſimile, et diſſimile, et ſtatus et motus, da et his diũinis noĩatiuis agalmatis, quecũque nobis manifeſta ſunt, contẽplabimur. Magnus igitur deus in eloquijs laudaẽ, et ĩ magnitudine, et in aura leui diuinã manifeſtante paruitatẽ, et idem ipſe, cũ aiũt eloquia: Tu aũt idẽ ipſe es. Et alter quando ut multũ figuratus et multiformis ab ipſis eloquijs plaſmaẽ. Et ſimilis, ut ſimilium et ſimilitudinis ſubſtitutor, et diſſimilis omnibus, ut non ente ei ſimilis. Et ſtans et mouens, et ut ſedens in æternum. Et motus, ut in oĩa * uadens. Et quæcunqua aliæ eiſdem æquipotentes diuinæ noĩationes ab eloquijs laudantur. Magnus igitur deus noĩatur ſcd̃m qđ ſcit ſuũ magnũ oĩbus magnis ſuis tradens, & oẽm magnitudinẽ extrinſecus ſuperexcellẽs, et ſuperextentũ uniuerſaliſſimũ locũ continẽs, oẽm ſuperans uumerꝝ, oẽm multitudinẽ tranſgrediens, & ſcd̃m ſuperplenitudinẽ ſuã et magnam operationem, et manantes ſuas donationes, et quantum ipſe ab om̃ibus participate ſcd̃m multam et largam effuſionem indiminute oĩno ſunt, et eãdem habent ſuperplenitudinẽ, et nõ minuuntur participationibus, ſed et magis ſupermanãt. Magnitudo hęc et multa eſt et informabilis et innũerabilis, et hæç eſt ſuperexcelentiſſima ſcd̃m abſolutã et ſuperordinatã inacceptibilis magnitudinis effuſionem. ❡Paruum aũt ſiue minutũ ipſo diciẽ oĩ finito ſpacio emu-

Deus q̃re dicatur magnus.

3. Re. 19. Pſal. 101.

* videtur

C

nitus

Ca IX nitus,& per omnia conſequenter locatus. Et quidem omniũ cauſale eſt paruũ.
Hebræ. 4 Nuſquam enim inuenies parui formam non participans. Sic igitur in deo par- D
uum accipiendum eſt, uelut in omnia & per omnia firmiter locatum,& operãs
& perueſtigãs uſq; ad diuiſionem animæ & corporis, compagumq; & medul-
larum & notionum cordis, magis autem exiſtentium omnium. Non enim eſt
creatura non apparens in conſpectu eius. Paruum tantum eſt, & quantum incõ
prehenſibile, multum, infinitum,& comprehendens omnia: Ipſum autem incõ-
prehenſibile. ¶ Idipſum uero ſupereſſentialiter, æternum, inconuertibi-
le, in ſeipſo menens ſemper ſecundum eadem & ſimiliter habens, omni-
bus ſimiliter præſens,& idipſum per ſeipſum, a ſeipſo firmiter & incontamina
te in formiſſimis ſummis, magna immutabilitate,& naturali collatum ſocietate
intraſmutabile, incauſale, inflexibile, inalienatum, purũ, immateriale, ſimpliciſſi
mum, non indigens, non creſcens, non diminutum, non genitum, non ſicut quo
modo aut factum aut imperfectum, aut ab hoc, aut hoc non factum, nullo mo-
do, nunquam, nuſquam, ſed ſicut omne ingenitum & abſolute ingenitũ,& ſem-
per ens,& ipſum perfectum ens,& idipſum ens per ſeipſum,& a ſeipſo unifor-
miter & æquiformiter ſegregatum,& idipſum ex ſeipſo omnibus participare
opportunis ſuperillucens,& altera alteris componens, magnitudo & cauſa na- E
turalis immutabilis ſocietatis in ſeipſo, et cõtraria ſimilr ſupeminẽs ſcdm unã et
ſingularẽ totius naturalis immutabilitatis ſocietatis, ſupeminẽtẽ cauſam. Alte
De alteritate diuina. rumaũt, qm omnibus prouide deus adeſt,& omnia in omnibus propter omniũ
ſalutem fit quoddam ens, ex ſeipſo & propria naturali immutabilitate incon-
uerſibiliter per operatiõem unam & inceſſabilem ſtans,& ſeipſum porrigens
inflexibili uirtute ad deificationem conuerſorum,& alteritatem uariarum dei
per multiformes uiſiones figurarum; altera quædam uiſibilibus perlucens
ſignificare æſtimandum. Quomodo enim, ſi animam ipſam corporali ſpe
cie ratio effingeret,& partes corporales impartibili circumplaſmaret, aliter in-
telligeremus in ipſa circumpoſitas partes impartibilitati, quæ eſt ſecundum ani
mam proprie. Et caput quidem animum, ceruicem autem opinionem, ut in me
dio rationis et irrationalitatis. Pectus uero furorem, uentrem autem concupiſcẽ
tiam. Crura quoq; & pedes naturam diceremus, partium nominibus uirtutum
ſymbolis utentes. Multo magis in omnium ſumma alteritatem formarum,& F
figurarum ſacris,& diuinis,& myſticis replicatiõibus ſoluere oportet. ¶ Con
De diuina longitudine, latitudine, & pſũdo ſilium tria corporum ſcemata intacto & non figurato deo circumligauit. Lati-
tudinem quidem diuinam dicendo ſuperlatiſſimam in omnia dei proceſſionẽ.
Longitudinem uero ſuper extentam in omnia uirtutem. Profundum autem o͠i
bus exiſtentibus incomprehenſibilem obſcuritatem & ignorantiam. Sed ut ni-
hil lateat noſipſos ex alteratum figurarum & informium replicatione: eas qui-
dem incorporales diuinas nominationes his quæ ſunt per ſymbola ſenſibilia cõ
miſcentes. Propterea de his quidem in ſymbolica theologia. Nunc uero hic di-
uinã alteritatẽ nõ alienationẽ quandã ſuper inconuerſibilis immutabiliſq; natu
ralis ſocietatis ſuſpicabimur, ſed ſingulare ipſius multiplex & uniformes in oĩa
multæ fœcunditatis proceſſus. ¶ Similem autẽ deum, ſiquidẽ unum & id-
Diuina ſimilitudo ipſum dixerit quis, ſicut totum per totum in ſeipſo ſingulariter & impartite ex
iſten

A ſiſtentem ſimilem, non ſpernendum, nobis ſimile diuinum uocabulum. Theo- † nobilis ſimis diui num uo cabulum
logi aūt ſuper omnia deum ut ipſe eſt, nulli aiunt eſſe ſimilem. Ipſum uero ſimi-
litudinem uenatricē donare ad ſe conuerſis ea ſecundū uirtutē mediam eorum
quę ſunt ſuper omnem & uiſionē & rationem. Et eſt diuinæ ſimilitudinis uir-
tus aduenientia oīa ad cauſale cōuertens. Hæc igitur dicendum ſimilia deo, & ſe
cundum diuinam imaginē & ſimilitudinē? Non em̄ ipſis deum ſimilem, quia
neq; homo ꝓprie magni ſimilis. In æquepotētibus em̄ poſſibile eſſe ſimilia hęc
inter ſe eſſe & cōuerti ī altiora ſimilitudine, & eſſe ambo ſibiinuicē ſimilia, ſcđm
ꝓcedētem ſimilis ſpeciem. In cauſali enim & cauſatiuis nō recipimus reciproca-
tionem. Non em̄ ſolum his aut his ſimile eſſe donatur. Omnibus aūt ſimilitudi-
ne participantibus eſſendi ſimilia deus cā ſit, & eſt, & ipſa per ſeipſam ſimilitudi
nis ſubſtitutrix, & in oībus ſimile ueſtigio quodā diuinæ ſimilitudinis ſimile ē,
& unitatē eoꝝ cōplet. ¶ Et quid oportet de hoc dicere? Ipſa em̄ theologia diſſi Similitu do & diſ ſimilitu do quo deo cōue niant
milem eū eſſe ꝓcipit, & in oībus incompactū, ut oībus alteꝝ: & qđ eſt mirabili
us, q̄a nihil eſſe ſimile ei dicit. Et quidē non eſt cōtraria rō ad ipm̄ ſimilitudini.
B Eadē em̄ & ſimilia deo & diſſimilia. Illud quidē ſcđm acceptā ipſius inimitabi
lis imitationē. Hoc ꝟo ſcđm diſtantiā cauſatiuoꝝ a cauſali & menſuris multis
& incōparabilibus. ¶ Reliquū aūt & de diuino ſtatu ſiue ſede dicamus. Quid
aūt aliud præter manere ipſum in ſeipſo, & immobili naturali immutabilitate
oīmode fixū eſſe & ſupercollocari ſcđm eadē & circa idipſum & ſimiliter ope
rari, & ſcđm ſtabiliſſimum ipſum ex ſeipſo oīno ſubſiſtere, & ſcđm idipſum
intranſmutabilem, & uniuerſaliter immutabilem: & hoc ſupereſſentialiter. Et-
em̄ ipſe eſt oīm ſtatiōis & ædificationis cauſalis, qui eſt ſuper ędificationē oēm
& ſtationem, & in ſeipſo oīa conſtituit ex proprioꝝ bonoꝝ ſtatione immobi-
li & cuſtodita. ¶ Quid aūt & cū iteꝝ theologi, & in oīa prouenientē & muta
bilem dicunt immutabilitatē? nonne diuinitus et hoc intelligendū? Moueri em̄ Mot' dei duplex
ipſum pie arbitrandū, nō ſcđm delationē aut alternationē, aut cōuerſionē, aut lo
C calem motū, nō rectū, non circulariter ferentē, non ex ambobus, non intelligibi
lem, non aīalem, nō naturalē, ſed ineſſentiā ducere deū, & cōtinere omnia et uni
uerſaliter omnibus prouidere, & ad eſſe omnibus omnium immenſurabili cir-
cumſtantia & inexiſtentia omnia prouidis proceſſionibus & operationibus.
Sed & motus dei immutabilis diuinitus ratione laudare concedendum. Et re-
ctus quidem inflexibilis intelligendus, & irreuocabilis proceſſio operationum
et ex ipo oīm gn̄atio. Elicoides uero. i. obliquus motus ſtateralis proceſſio et fer
tilis ſtatus. Qđ aūt ſcđm cyclum idipſum et media et extrema continens, et cōti-
nēda cōtinēt, et in idipm̄ ab ipſo ꝓuenientiū cōuerſio. ¶ Si quis aūt ſimlr in elo-
quijs ipſam iuſtitiæ diuinā noīationē in æquo accipiat, dicendū æquū deū, non ęqualitas diuina.
ſolū ut nō partitū et inreprehenſibilē, ſed etiā ut in oīa et per oīa ex æquitate ꝓ-
uenientē, et ut per ſeipſam æqualitatis ſubſtitutorē, iuxta quā æque operatꝰ per
ſeinuicē oīm ſimilē capacitatē, et accipiētiū ex æquitate participationē ſcđm ſin
guloꝝ opportunitatē et ęquitatē ſcđm dignitatē in oīa diſtributū donū, et per
oīa æqualitatem inuiſibilem, intellectualem, ratiōalem, ſenſualem, eſſentialem,
naturalem, uoluntariam excellenter et uniuerſaliter in ſeipſo anticipando, ſecun
dum ſuper omnia totius æqualitatis factricem uirtutem.

Eluci-

Ca. IX.

ELVCIDATIO CAPITVLI HVIVS NONI, DE MAGNO & paruo, eodem & altero, ſimili & diſſimili, ſtatu, motu, & æqualitate. Articulus X.

D

DEclaratur in iſto capitulo quomodo ſimplici & inuariabili deo in ſcripturis attribuātur hæc nomina. [Quoniam autem & magnum & paruum po-
nitur in oīum cauſali].i. quia in deo om̄ium cauſa dicitur eſſe magnum &
etiam paruum [& idipſum].i. idem [& alterum & ſimile & diſſimile, & ſta
tus & motus, da].i. age, ſeu eia, [& his diuinis nominatiuis agalmatis.].i.
de his ſignis, & quaſi ſimulacris ac diuinis appellatiōibus dei noiatiuis [quę
cunq; nobis manifeſta ſunt cōtemplabimur.].i. clare cōſiderabimus, & hic
redigemus in ſcriptis. [Magnus ergo deus in eloquijs laudatur & in magnitudine.].i. deus in
ſcripturis perhibetur magnus & in nomine magnitudinis hymnizatur, iuxta illud in pſalm.
Deus q̄re eſt magnus Pſalm 47. 144. 146. Magnus dn̄s & laudabilis nimis, & magnitudinis eius nō eſt finis. [& in aura leui diuinam ma
nifeſtāte paruitatem.].i. deus inſinuatur per tenuem auram ſibilumq; ſubtilem, iuxta quod di
3. Regū 19. citur ad Eliam: Non in ſpiritu dn̄s, & poſt ſpiritum commotio: nō in commotiōe dn̄s, & poſt
commotionem ignis, nō in igne dominus, & poſt ignem ſibulus auræ tenuis, ibi dominus.
Per quod deſignatur, ꝙ in quiete & ſilētio ac humilitate dominus inuenitur, & paruitas domi
ni.i. ſubtilitas ſignificatur: quia nec corporalis magnitudo, nec paruitas materialis cōuenit ei. E
[& idem ipſe] id eſt, etiam dominus idem vocatur [cum aiūt eloquia.] id eſt, ſacra ſcriptura,
pſalm. 101. quæ per excellentiam nominatur eloquium & ſcriptura. [Tu autem idem ipſe es. Et aliter,
quādo vt multum figuratus & multiformis ab ipſis eloquijs plaſmatur].i. alter vocatur, dum
Danie. 7. in ſcripturis ſub diuerſis figuris & formis deſcribitur, ſicut in Daniele vocatur antiquus dierū
Apocal. 5. & alibi leo, aquila & columba. [& ſimilis] id eſt, etiam dicitur ſimilis [vt ſimilium & diſſimi
Apoca. 8. lium ſubſtitutor].i. primus oīm talium inſtitutor. [Et diſſimilis oībus, vt nō ente ei ſimilis.]
id eſt, diſſimilis alijs perhibetur, quoniam nullū ens eſt ſimile ei, id eſt æquale, iuxta illud in Iere
mia: Quis ſimilis mei? Et in Iob: Nullus ei ſimilis in legiſlatoribus. Nihilominus ipſe locutus
Ierem 50. Iob. 36 eſt: Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram. Itemq; Sancti eſtote, quoniā
Geneſ. 1. Leuitici. 2 ego ſanctus ſum. [& ſtans] vt in pſalmo: Deus ſtetit in ſynagoga deorū. [& mouēs] vt in Apo
pſalmo. 81. caly. Mouebo candelabrum tuū de loco ſuo. Atq; alibi: Mouebo cœlum & terram [& vt ſedēs
Apocaly. 2. Aggei 2. in æternum] vt in pſalmo: Qui ſedes ſuper Cherubim. [& motus vt in omia † videns,].i. cūcta
Vadens pſalmo. 78 inſpiciens, & vt in opus procedēs. [& quæcūq; aliæ eiſdem æquipotentes diuinæ nominatiōes
ab eloquijs laudantur.].i. cæteri appellatiōes iſtis ęquiualentes, à ſcripturis deo cum laudibus
aſcribuntur. [Magnus ergo deus nominatur ſecūdum quod ſcit ſuum magnum omnibus ma
gnis ſuis tradens.].i. prout cognoſcit ꝙ perfectionis ſuæ infinitas communicat ſe cunctis ma F
gnis ſuis effectibus. Etenim in ſpiritalibus idem eſt eſſe magnum, & bonitate præclarum. Hinc
ſanctitate & ſapientia pręcipui, vocantur viri illuſtres & magni. [& omnem magnitudinem
extrinſecus ſuperexcellens.] nam omnia intra ſe claudit & continet, & infinite ſupereminet
vniuerſis. [& ſuperextentum vniuerſaliſſimum locum continēs.] Nam & cœlum empyreum
quod eſt inuiſibilium & viſibilium contentiuum, circumit & includit, iuxta quod Sapiētia in
Eccleſiaſtico fatetur: Gyrum cœli circumiui ſola, & profundum abyſſi penetraui. In Iob quoq;
Eccle. 24 Iob. 11. legitur: Excelſior cœlo eſt & profundior abyſſo. Quod ſi extra cœlum imaginemur locum vn
diq; infinitum, etiam illum taliter implet ſine omni extenſione, ita ꝙ ſi ibi eſſent innumerabi
les infinitiq; mundi, vniuerſos impleret: ideo eius reſpectu totum vniuerſum, eſt quaſi arena
perminima, & velut imperceptibile punctum. [omnem ſuperans numerum.] nam infinita co
gnoſcit ſimplici viſione, & ſapientiæ eius numerus nō eſt. [omnem multitudinem tranſgredi
ens] poteſtate & dignitate. [& ſecundum ſuperplenitudinem ſuam & magnam operationem
pſalm. 146. & manātes ſuas donationes, & quantum ipſe ab omnibus participatæ ſecūdum multam & lar
gam effuſionem, indiminute omnino ſunt, & eandem habēt ſuperplenitudinem, & nō minuū-
tur participationibus, ſed & magis ſupermanāt.].i. deus glorioſus magnus eſt ſecūdum ſuper
plenitudinem ſuam, quia incomprehenſibiliter, incomparabiliter & interminabiliter plenus
eſt omni perfectiōe, opulentia, felicitate & gloria, & ipſe eſt ſuperſimpliciſſima plenitudo oīm
horum: eſt etiam magnus, ſecundum magnas & excellentiſſimas ſuas operationes in operibus
Exodi .18. naturę & gratię ac gloriæ, & in multis & magnis miraculis, quibus partim auditis, Ietro in Exo
do teſtatus eſt: Nunc cognoui quoniam magnus dominus ſuper omnes deos. Magnus
eſt itidem ſecūdum donationes ab ipſo iugiter emanantes, & quantum ad hoc quod ſuæ do
nationes à cunctis creatis participatæ, ſecūdum multiplicem ac liberam dei effuſionem indi

minutæ

A minutæ ſunt ex parte fontis,& indeficientes ac perfectæ in genere ſuo,& eandem hñt ſuperple nitudinem,non ęqualem vt fons,imo infinite minorem,ſed repręſentatiue,& prout ad earum gradum ac ſpeciem ſpectat:nec minuitur participationibus ab huiuſcemodi plenitudine par ticipata,& quãtum ad continuationẽ ſuam ,cũ ſuo ſupexhuberãtiſſimo,indeficientiſſimo,in finitoq; fonte,iuxta quem modum gratia animæ Chriſti dicitur infinita,vt ſcriptum eſt apud Iohannem:Non ad menſuram dat deus ſpiritum , haud dubie quin Chriſto. [Magnitudo hæc & multa eſt]Eſt quidem in eſſentia ſimplex,in poteſtate autem & efficatia multa[& infor mabilis].i.non formabilis nec perfectibilis ab aliquo , cum ſit prorſus impaſſibilis & ſuper puriſſimus actus.[& Innumerabilis, & hæc eſt ſuperexcellentiſſima ſecundum abſolutam & ſuperinordinatam inacceptabilis magnitudinis effuſionem]id eſt iſta eſt ſupereminentia dei, ſecundum effuſionem .i. communicationem ſuam abſolutam , independentem ac liberam in ſeipſa,non ab extrinſeco directore ſuperordinatam,& ſapientiſſimam ſuæ magnitudinis in acceptabilis .i. nequaquam aliunde acceptæ. ¶Deinde exponit quomodo paruum & mi nutum dicantur de deo.[Paruum autem ſiue minutum in ipſo dicitur]non vtiq; quantitatiue aut minoratione facta in deo,ſed[omni finito ſpacio emunitus].i.excedens & incomprehen ſus[& per omnia conſequenter locatus] .i. conuenienter præſens vbiq; per tranſcendentiam & incircumſcriptionem.[& quidem omnium cauſale eſt paruum] .i.ad omnium productio nem concurrit & cooperatur ſubtile ſeu tenue.[Nuſquam enim inuenies parui formam non participans.]:.i.nullibi poteris inuenire rem non participantem formam parui .i. alicuius rei B ſubtilis ſeu tenuis.[Sic ergo in deo paruum accipiendum eſt,velut in omnia & per omnia fir miter locatũ]id eſt efficaciter præſens[& operans]quia cauſa prima plus influit & tenatius ve hementiusq; adhæret cauſalitas eius.[& perueſtigans]. i. pertingens perſcrutans ac penetrãs [vſq; ad diuiſionem animæ & corporis , compagumq; & medullarum & notionum cordis. Magis autem exiſtentium omnium. Non enim eſt creatura non apparens in conſpectu eius] Iſta ſunt verba Apoſtoli ad Hebræos. [Paruum tantum eſt].i.hoc paruum eſt tam magnum, [& quantum]ſpiritualiter [incomprehenſibile multum] virtute [infinitum, comprehendens omnia,ipſum autem incomprehenſibile. ¶Idipſum vero ſupereſſentialiter æternum.]imo ſecundum Proclum & autorem libri de Cauſis,ipſum eſt ſupra,& ante æternitatem illam, vi delicet de qua ipſi loquuntur,putantes & mundum & intelligentias ab æterno fuiſſe. [incon uertibile in ſeipſo manens ſemper,ſecundum eadem & ſimiliter habens.] Eſt enim inuariabi lis,& æternaliter in vna ſuperſimplici & ſuperoptima ſui diſpoſitione conſiſtens & permanẽs, & ſecundum eadem attributa ſua penitus immutabilis. Veruntamen quantũ ad ſuos effectus, fertur conuerti,& mutare ſententiam:& nũc mitius,nunc diſtrictius agere, imo & pœnitere,ſe cundum quod ait per Zachariam:Conuertimini ad me,& conuertar ad vos. Et iterum in eo dem:Sicut cogitaui vt affigerem vos,ſic conuerſus nunc cogitaui vt benefaciam vobis,&c.[oi C bus ſimiliter præſens]quantum eſt ex parte ipſius,vtputa incommutabiliter,ſed non ſimiliter per effectus.[& idipſum,per ſeipſum,à ſeipſo].i.independenter,non ab alio. Tales nanq; pro poſitiones affirmatiuæ,exponendæ ſunt negatiue,vt cum dicimus. Deus habet eſſe à ſeipſo,id non ab alio[firmiter & incontaminate in formoſiſſimis ſummis].i.in ſuis altiſſimis ſuperpul cherrimis attributis,perfectionibusq; immenſis.[magna immutabilitate & naturali collatum ſocietate].i.deus cum beatis ſupercœleſtibus ciuibus,imo & cum omnibus ſibi charitate con iunctis,ac ipſi contemplatiue,amoroſe,dulciterq; vacantibus, quandam habet ſocietatem , iux xta illud Iohannis:Societas veſtra ſit cum patre & filio eius Ieſu Chriſto. ¶ Porro diuinæ, æternæ,increatæ,adorandæ perſonæ tres, deus vnus , habent ineffabiliter excellentius & deli cioſius & inſeparabilius ſuperbeatiſſimam ſocietatem æternam ad inuicem. Et eſt hoc ens di uinum.[intranſmutabile,incauſabile,inflexibile]quoad ſuam naturam:frequenter tamen per modum flexibilis habet ſe,precibus & ſatisfactionibus quaſi flexus & emollitus . [inalienatũ, purum,immateriale,ſimpliciſſimum,non indigens,non creſcens, non diminutum , non geni tum,non ſicut quo modo aut factum,aut imperfectum.] .i. nullo modo eſt factũ aut incom pletum. [aut ab hoc,aut hoc non factum].i.non ſolum non factum ab iſto vel illo cauſante, vel non factum dumtaxat hoc.[imo nullo modo]factum[& nuſq̃ & nunq̃].i. nullo loco,nul loq; tempore.[ſed ſicut omne ingenitum].i. perfectũ,incauſatũ.[& abſolute ingenitũ ſemper ens,& ipſum perfectũ ens. & idipm ens per ſe ipſum ,& à ſeipſo vniformiter & æquiformiter ſegregatũ].i.æqualiter ab oibus diſtinctũ ac ſeparatũ.[& idipſum ex ſeipſo oibus participare opportunis ſuperilluceens].i.deſuper infulgens,& radios ſuę lucis ac bonitatis infundẽs ſeu in fluens,quę opportuna.i. apta ſunt ipſum ſic participare.[& altera alteris cõponens] vt elemen

BBB ta in mi

Iohan. 3. Hebr. 4. Deus quare dicatur iste Proclus Lib. Causa. Zacharie 1 Zacharie 8 1. Iohn. 1.

Ca.IX ta in mixto,formam materiamq; in compoſito. Magnitudo & cauſa naturalis immutabilis ſo
Iob.25 cietatis]entium ordinis vniuerſi ac ciuiũ ſupernoꝝ,faciens concordiam in ſublimibus ſuis[in D
ſeipſo & contraria].i.oppoſita in ſe cauſaliter continẽs. [ſimiliter ſupereminens ſecundũ vnã
& ſingularem totius naturalis immutabilis ſocietatis ſupereminentem cauſam].i.cũctis & ſin
Deus cur gulis dignior ratione hac generali,quia vniuerſoꝝ eſt cauſa. [❡ Alteꝝ aũt, quoniam omni
dicaí alter bus prouide deus adeſt].i.deus item deſignatur hoc nomine alter,ſeu alteꝝ:quia oĩbus pro
uidentialiter adeſt[& oĩa in omnibus propter omnium ſalutem fit].i. propter vniuerſoꝝ cõ
ſeruationem ipſe in omnibus eſt,omnia cauſaliter cuncta cauſando,manutenendo & includẽ
do [quoddam ens ex ſeipſo.] non participatum nec cauſatũ ab alio. [& propria naturali im
mutabilitate inconuerſibiliter per operationem vnam & inceſſabilem ſtans.]quæ operatio a
ctiua in deo eſt ipſemet deus operans. Veruntamen multæ operationes in deo eſſe dicuntur
per comparationem ad diuerſos terminos & effectus,puta creatio,gubernatio,prouidentia,cõ
ſeruatio:quæ omnes in deo ſunt vna eſſentia eius eius. [& ſeipſum porrigens] creaturis ad be
Iob.14. nefaciendum & auxiliandũ,iuxta illud Iob:Operi manuum tuarum porriges dexteram.[infle
xibili virtute ad deificationem conuerſoꝝ].i. ad aſſimilandum ſibi eos qui conuertũtur ad
ipſum[& alteritatem variaꝝ dei figuraꝝ.].i.ad oſtendendum multiplicem repræſentationẽ
dei in ſuis effectibus [per multiformes viſiones.] in quibus apparuit,qui & in ſpecie angeloꝝ
ac virorum quibuſdam apparuit.[altera quædam viſibilis perlucens ſignificare æſtimandũ.]
id eſt,putandum eſt, quod apparitio clara ſenſibilis, qua deus quandoq; apparuit, deſignauit
Exo.19. 20 alia inuiſibilia myſtica quædam, ſicut in monte Sinai apparuit, populo circumſtante.
[Quomodo enim ſi animam ipſam corporali ſpecie ratio effingeret, & partes corpora
les impartibili circumplaſmaret.]ſicut videmus angelos & animas rationales ſpecie corpora E
li ſub lineamentis membroꝝ depingi, cũ tamen ſint ſpiritus incorporales ac ſimplices & im
partibiles quædam eſſentię.[aliter intelligeremus in ipſa circũpoſitas partes impartibilitati]
.i.membra illa circumpoſita impartibili animæ,exponeremus ſpiritualiter. [quę eſt ſecundũ
animam proprie].i.quæ indiuiſibilitas proprie conuenit animæ. [Et caput quidem animum,
ceruicem autem opinionem, vt in medio rationis & irrationabilitatis].i.per caput animę in
telligeremus vim eius ſupremam,videlicet mentem ſeu intellectum. Porro per ceruicem quę
inter caput & pectus mediat,acciperemus opinionem,quæ inter ſcientiam & ſolam credulita
tem eſt media,vel inter rationem & irrationabilitatem.[Pectus vero furorem]quia in pecto
re feruet ſanguis.[ventrem autẽ concupiſcentiam.]Vnde Eccleſiaſticus ait: Aufer à me ven
Eccle 23. tris concupiſcentias. [crura quoq; & pedes naturam diceremus].i. naturales vires motiuas
& progreſſiuas[partium nominibus,virtutum ſymbolis vtentes]i.per nomina corporalium
partium ſeu membroꝝ deſignantes animaꝝ potentias:ſicq; vtentes nominibus partium pro
ſymbolis.i. ſignis ſeu ſignificantijs virium. [multo magis in oĩm ſumma alteritatem forma
rum & figurarum ſacris & diuinis & myſticis replicationibus ſoluere oportet].i.multo plus
opus eſt in diuina natura ſoluere.i. exponere varietatem ſenſibilium figurarũ atq; formaꝝ,
Dei dimen per replicationes.i.repetitiones & elucidationes ſacras & ſpiritales ac abditas.[❡ Conſilium
ſiones quasi tria corporum ſchemata intacto & non figurato deo circumligauit].i. ars pictorum deum
tas quæ. intangibilem & infigurabilem depinxit ſub corporali & trina quantitatis continuę dimenſio
Latitudo dei, ne.[Latitudinem quidem diuinam dicendo ſuperlatiſſimam in omnia dei proceſſionem].i. F
per latitudinem illam corpoream intelligendo proceſſionem dei valde diffuſam in omnes
Lõgitudo dei ſuos effectus.[Longitudinem vero ſuperextentam in omnia virtutem].i.per longitudinẽ illã
corporalem intelligendo oĩpotentiam dei æternam oĩbus,quaſi expanſam & ſuperinductam
Profundi-tas dei. [Profundum autẽ omnibus exiſtentibus incomprehenſibilem obſcuritatem].i.per corpora
lem illam profunditatem ſeu altitudinem intelligimus diuinæ naturæ incomprehenſibilita
tem,quæ vocatur diuina caligo,imo & ſupereminentiam eius ſuperſublimem. Deniq; tria
Ephe.3 hæc tangit Apoſtolus:Vt poſſitis inquiens,cum omnibus ſanctis comprehendere quæ ſit lon
gitudo & latitudo & profundum. Vbi per longitudinem etiam intelligitur expectatio longa
nimis futurorum:per latitudinem, charitatis diffuſio in exhibitione beneficiorum:per pro
funditatem,imperſcrutabilitas diuinorum iudiciorum[& ignorãtiam].i. myſticam intuitio
nem,quæ eſt per omnium ablationem & abnegatiõem de deo,de qua plenius infra,& aliqua
liter ſupra.[Sed vt nihil lateat noſipſos ex alterarum figurarũ & informiũ replicatione].i.vt
non ignoremus ſignificationem ſenſibiliũ figuraꝝ & replicationẽ informiũ.i. expoſitionẽ il
larum p ſpũales & myſticos intellectus [eas quide incorporales diuinas noĩationes.].i. ſpũalia
noĩa dei,quæ proprie ei conueniunt[his quæ ſunt per ſymbola ſenſibilia cõmiſcentes].i.inter

immiſcendo

A immiſcendo nominibus iſtis dictis de deo metaphorice. i. per ſimilitudinem quandã, non per
proprietatẽ & veritatẽ. [propterea de his qdẽ.] ſc; ſymbolicis & metaphoricis dei noĩbus [in *
ſymbolica theologia dicet]. i. in tractatu & libro ſic intitulato, quẽ nõ habemus tranſlatũ, iu-
xta quẽ modũ deus vocaẽ agnus, leo, vitis, vnicornus, &c. [Nunc vero hic diuinã alteritatem, nõ Iohan. 1. Apoc. 21.5.
alienationem quandã ſuperinconuertibilis immutabiliſq; naturalis ſocietatis ſuſpicabimur] Iohan. 15.
. i. hoc loco putabimus, q; alteritas illa diuina & ſignificatio dei p figurationes corporeas, non Numeri 24
deſignet aliquam alienationẽ aut receſſum à ſua inconuerſibili & inuariabili identitate & ſo-
cietate ſuperſanctę trinitatis ad inuicẽ & cum ſctis [ſed ſingulare ipſius multiplex]. i. ſimplicẽ
& vnicam eius naturã in efficacia multiformẽ & in operibus variam. [& vniformes in oĩa mul
tę fœcunditatis proceſſus]. i. progreſſiones valde fœcundas, ex parte dei vniformes in vniuer
ſos ipſius effectus. ¶ Deinde proſequitur quõ deus noĩetur ſimilis [Similem aũt deum, ſi qdẽ Simile in deo quid
vnum & idipſum dixerit quis]. i. ſi aliquis vocet deũ ſimilem, tanq̃ qd vnũ, ſimplex & inuaria-
bile [ſicut totum per totum in ſeipſo ſingulariter & impartite exiſtentẽ ſimilem] i. tanq̃ in oĩ
ſua diſpoſitione, proprietate & habitudine eodem modo ſe habentem indiuiſibiliter ac vni
ce, & in nullo diuerſificatũ aut mutatum à ſeipſo. [non ſpernendum * nobiliſſimis diuinum * nobis.
vocabulum]. i. nomen iſtud ſic ſumptum, & deo ſic attributũ, non eſt indignum nobiliſſimis
dei nominibus ſociari. [Theologi autem ſuper omnia deum, vt ipſe eſt, nulli aiunt eſſe ſimilẽ]
. i. deum ſuper omnia exiſtentem, affirmant non eſſe alicui ſimilem creaturæ, q̃uis quędã crea-
ta dicantur ei ſimilia: quia vt habitum eſt, inter cauſam & effectum, pręſertim inter creatorem
B & creaturam, non admittitur correlatio talis vtrinq; [Ipſum vero ſimilitudinem venatricẽ do
nare ad ſe conuerſis]. i. dicunt q; deus dat conuerſis ad ſe ſimilitudinem imitatiuam & coaptu-
uam ad ipſum, qua gratiam eius adipiſcuntur & gloriam [ea ſcd̃m virtutem mediam eorũ quę
ſunt ſuper omnem & viſionem & rationẽ]. i. illa conuertendo ad ſe ſcd̃m virtutem intellectua
lem, quæ media eſt inter ipſos & inter diuina, quę omnẽ contemplationem & rationem traſcẽ
dunt. Aliæ traſlationes planius habent: Ipſum vero diuinam ſimilitudinem largiri dicunt his
qui ad ipſum conuertuntur, eum imitando pro viribus, qui eſt ſuper omnem diffinitionem ac
rationem. [& eſt diuinę ſimilitudinis virtus]. i. hæc eſt poteſtas, proprietas ſeu actus ſimilitu-
dinis, quam habet rationalis creatura ad deum. [aduenientia oĩa ad cauſale conuertens]. i. o-
mnia quæ creata ſunt, & quę rationali accidunt creaturę ad deũ reducens, atq; ad eius honorẽ
& gloriã referens. [Hęc ergo dicendum ſimilia deo]. i. iſta ad deum ſic conuerſiua, potiſſime p
diuinorũ notitiam & amorẽ, cenſenda ſunt deo eſſe ſimilia. [& ſcd̃m diuinã imaginem & ſimi-
litudinem] producta, iuxta illud Gene. Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinẽ no- Geneſis 1.
ſtram. Quę verba à Magiſtro Sentẽtiarũ lib. 2. optime exponunt. [Non eñ ipſis deum ſimilẽ]
. i. non dicimus q; deus ſit ſimilis ipſis [quia neq; homo propriæ imagini ſimilis]. i. hõ nõ per-
C hibetur ſimilis imagini ipſum imitanti. [In æquepotentibus eñ poſſibile eſſe ſimilia]. i. illa
quæ in coordinatis & æqualibus queunt ſibĩnuicẽ eſſe ſimilia, quæ ſc; coordinata & æqualia
ſunt. [Hæc inter ſe eſſe & conuerti altiora ſimilitudine, & eẽ ambo ſibĩnuicẽ ſimilia ſcd̃m præ
cedentem ſimilis ſpeciem.]. i. mutua ſimilitudine poſſunt inuicẽ referri, & eſſe vere ſimilia ſe-
cundum formam ſimilitudinis alicuius præcellentis ac præcedentis. [In cauſali enim & cauſa-
tiuis]. i. inter cauſas & cauſata [non recipimus reciprocationem]. i. non admittimus talẽ cor-
relationem & reconuerſionẽ. [Non enim ſolũ his aut his ſimile eſſe donatur]. i. deus nõ ſolũ
præſtat quibuſdam ſimile eſſe. [Omnibus aũt ſimilitudine participantibus eſſendi ſimilia do-
minus cauſa fit & eſt.]. i. vniuerſis ſimilitudinem admittentibus, deus eſt cauſa & autor q; ſimi
lia ſunt. [& ipſa per ſeipſam ſimilitudinis ſubſtitutrix, & in omnibus ſimile veſtigio quodam
diuinæ ſimilitudinis ſimile eſt.]. i. q̃d in omnibus inuenit aliqua ſimilitudo, eſt veſtigio quo-
dam diuinæ ſimilitudinis ſimile. i. ex quadam obſcura & imperfecta participatione contingit
qua oĩa in aliquo imitantur & repręſentant primæ cauſæ perfectionẽ ſeu bonitatẽ. [& vnitatẽ
eorũ cõplet]. i. deus cõplet vnionẽ & imitationẽ ipſorũ, in qua ipſorũ ſimilitudo fundaẽ. [¶ Et Similitudo & diſſimilitudo quo ſcd̃m petant deo.
qd oportet de hoc dicere?] i. qd opus eſt iſta diffuſius humana argumẽtatione probare? [Ipſa
eñ theologia]. i. ſacra ſcriptura, cuius authoritas maior eſt omni naturali & humana ratione
cum innitatur & fulciatur reuelatione diuina. [diſſimilem eũ eſſe pręcipit]. i. docet ac iubet vt
deũ dicamus cunctis diſſimilẽ. [& oĩbus incompactũ]. i. improportionatũ & incoordinatum
[vt omnibus alterũ]. i. tanq̃ à cunctis diuerſum. [& quod eſt mirabilius, quia nihil eſſe ſimile
ei dicit] Vnde apud Iſaiam dicitur: Cui ſimilem feciſtis deum, aut quam imaginem ponetis ei? Iſaiæ 40
Et rurſus: Cui adæquaſtis & ſimilẽ me feciſtis, dicit dñs? [& qdẽ nõ eſt cõtraria rõ ad ipſum ſi- ibidem
militudini]. i. nõ eſt rõnabilis cã, cur creatura nõ poſſit dici ſiſis deo, niſi ſimile capiat p ęquali

Pſalmo. 85. Ierem. 49. Exodi. 15. vt in pſalmo: Non eſt ſimilis tui in dijs domine. Et in Ieremia dicitur: Quis ſimilis mei, & quis D
ſuſtinebit me? Et in Exodo: Quis ſimilis tui in fortibus domine? quis ſimilis tui? [Eadem em̃
& ſimilia deo & diſſimilia] quia partim ſunt ei ſimilia, & partim, imo multo plus diſſimilia.
Nam & communiter dicitur, ꝙ omne ſimile eſt diſſimile. Si nanq; eſſet alicui in omnibus ſi-
mile, eſſet potius idem q̃ ſimile, ſumendo ſimile ſatis extenſe. [Illud quidem ſecundum acce-
ptam ipſius inimitabilis imitationem]. i. aliquid dicitur ſimile inimitabili deo, inquantũ imi-
tatur atq; participat aliquid diuinæ perfectionis ſeu bonitatis. [Hoc vero ſecundum diſtantiã
cauſatiuorum à cauſali]. i. diſſimile deo eſt per diſtantiam & defectum, quibus cauſata diſtant
& deficiunt à proprijs cauſis, & maxime à prima cauſa, à qua diſtant [menſuris multis & incõ-
De ſtatu diuino. parabilibus]. i. per gradus innumeros. [¶ Reliquum autem vt de diuino ſtatu ſeu ſede di-
camus]. i. ſupereſt nunc aliquid dicere, qualiter deo conueniat ſtare, ſedere, quieſcere. [Quid
autem aliud, præter manere ipſum in ſeipſo?]. i. quid aliud deſignat ſeſſio dei, q̃ ipſum deum
in ſeipſo perſiſtere ac manere? [& immobili naturali immutabilitate omnimode fixum eſſe.]
. i. ſtabilem inuariabilemq; conſiſtere [& ſupercollocari ſecundũ eadem,]. i. per eandem ſuã
inuariabilitatem cunctis eſſe eminentiorem ac præſidentem. [& circa idipſum & ſimiliter ope
rari]. i. agere vniformiter q̃tum eſt ex parte ipſius, & circa ſeipſum. i. per indiſtantiam à ſeipſo,
ita ꝙ obiecta ſeu termini, ad quos & circa quos operationes ſuæ extenduntur & verſantur, in-
fra & intra ſuam immenſitatem continentur. [& ſecundum ſtabiliſſimum ipſum ex ſeipſo o-
mnino ſubſiſtere]. i. deum ipſum iuxta ſuam quietiſſimam inuariabilitatem, ex ſe. i. non ab
aliquo alio eſſe ac permanere [& ſcd̃m idipſum intranſmutabilem, & vniuerſaliter immutabi E
lem, & hoc ſupereſſentialiter]. i. ſuper omnem naturã ac ordinem rerũ. [Etenim ipſe eſt oĩum
ſtationis & ædificationis cauſalis] id eſt, deus eſt cauſale principium ſtationis & fixionis atq;
profectus omnium entium [& in ſeipſo omnia conſtituit]. i. in ſua infinitate cuncta locauit,
& comprehendit creata in ſe quoq;, tanquam in omniũ ſummo ac vltimo fine, & item in ſua
poteſtate ac ditione. [qui eſt ſuper omnem ædificationem & ſtationum, & propriorum bono
rum ſtatione immobili & cuſtodita.] id eſt, omnipotente poſſeſſionis ſuarum æternalium di-
Motus dei triplex uitiarum, conceſſit quibuſdam creatis habere immobilia & ſecura dona ab ipſo. [¶ Quid
autem] ſupple deſignat [& cum iterum theologi & in omnia prouenientem, & mutabilem di-
cunt immutabilem?] id eſt, cum ſancti in ſcripturis affirmant deum ad cuncta procedere, &
illa ei aſcribunt, quæ motũ & mutationẽ includunt, vt iraſci, furere, pœnitere, placari? [Nõne
diuinitus & hoc intelligendũ?]. i. vtiq; hoc intelligendũ eſt pie & ſobrie, prout congruit dei-
tati. [Moueri em̃ ipſm pie arbitrandũ, nõ ſcd̃m delationẽ]. i. nõ ꝑ deportationẽ de loco ad locũ
aut alienationẽ [aut alternationẽ]. i. alterationẽ aut agitationẽ [aut cõuerſiõis] alicuius in ipſm
vel econtra [aut localem motum, non rectum, non circulariter ferentem, non ex ambobus] id
eſt non ſecundum aliquam ſpeciem motus localis, nec motu vertiginis, nec etiam motu ſpiri- F
tali, vt ſubditur. [non intelligibilem, non animalem, non naturalem] ſicut grauia & leuia. [ſed
in eſſentiam ducere deum] id eſt, per motum dei ſignificant, ꝙ ipſe alia producit ad eſſe. [&]
ipſum [continere omnia, & vniuerſaliter omnibus prouidere, & adeſſe omnibus omnium im
menſurabili circumſtantia] id eſt, circũitione cunctis hominibus inperſcrutabili [& in exiſten
tia omnia prouidis proceſſionibus & operationibus] proficiſci. [ſed & motus dei immutabi-
lis, diuinitus ratione laudare concedendum]. i. permittendum, imo & inſtigandum eſt lauda-
re motus ipſos inuariabilis dei, diuinitus, id eſt, prout decet hoc fieri circa deum, ratione, id eſt
Motus dei rectus rationabili ac deuota conſideratione. [Et rectus quidem inflexibilis intelligendus & irreuoca-
bilis proceſſio operationum, & ex ipſo omnium generatio]. i. motus rectus in deo, intelligen
dus eſt eſſe proceſſio ſeu diuinatio omnium rerum inflexibilis, & indirectum quaſi linealiter
tranſiens, ex ipſo irreuocabilis, id eſt, à nullo impedibilis, & ab ipſo irreuocabiliter præordina
ta. Generatio quoq;, id eſt productio vniuerſorum ab ipſo, iuxta illud in Geneſi: Iſtæ ſunt ge-
Geneſ. Motus dei obliquus. nerationes cœli & terræ. [Elicoides vero, id eſt, obliquus motus ſtateralis proceſſio, & fertilis
ſtatus] id eſt, progreſſio flexuoſa & ſtabilis fœcundusq; ſtatus, ſecundum quod procedit per
multiplicationem indiuiduorũ ex ſeinuicem & permanentiã eorundem, quantũ ad eſſe per-
Motus dei circularis petuum in perduratione ſpecifica. [Quod autem ſecundum cyclum] id eſt, motum orbicula-
rem ſeu circularem [idipſum, & media & extrema continens] id eſt, dico diuinam identitatem
quæ continet & conſeruat media & extrema. i. cauſas & cauſata, quæ [continent cõtinẽda]. i. ſe
inuicẽ ambiunt & ambiuntur, & circundãt & circundant, ſcd̃m quod hñt aliæ tranſlationes.
Nam cauſæ ambiunt cauſata ſua virtute hæc conſeruando, & ſic ambiũtur & circundant ipſa
cauſata.

cauſata.[& in idipſum ab alio prouenientiũ conuerſio].i. reductio quà primũ principiũ con
A uertit & reducit ad ſe ea quæ ab ipſo procedũt. Hinc in Elemẽtatiõe theologica theoremate 31.
ait Proclus: Omne procedẽs ab aliquo,& cõuerſum in illud,circularẽ habet opationẽ. Deinde
tangitur quõ deus ſignificatur iſto noïe ęquale. [¶ Si quis aũt ſimiliter in eloquijs ipſam iuſti- Proclus. De diuina
tiæ diuinã noïationem in æquo accipiat].i. ſi aliquis ſignificet in ſcripturis iuſtitiã dei nomine æquuate.
æquitatis[dicendum deum æquum].i. deum eſſe iuſtum ſiue æqualem[non ſolum vt nõ par-
titum & irreprehenſibilem].i. non tm̃ per hoc,ꝙ non eſt diuiſus,nec in aliquo reprehenſibili-
ter agens,ſed vnus & ſimplex,recteq; agens. Vnde ſubiungitur: [ſed etiã vt in oïa,& per oïa ex
æquitate peruenientẽ].i. cunctis (vt decet vel iuſtitia exigit) influentem & bona præſtantem.
[& vt per ſeipſam æqualitatis ſubſtitutorem].i. æquum & iuſtum appellet eum, etiam vt pri-
mam cauſam,inſtitutricem æquitatis totius[iuxta quam]iuſtitiæ cauſam [ęque].i. iuſte ſeu cõ
decenter[operatur per ſeinuicẽ oïm ſimilem capacitatem & accipientium ex æquitate partici
pationem].i. æquitas dei per ſeipſam inſtituit & donauit capacitatem vniuerſorũ in genere ſi-
milem,quoniam vnicuiq; impreſſit naturalem capacitatẽ ſcd̃m ſuam ſpecificam dignitatem,
ſic quoq; operatus & donauit participationem.i. munera participata recipientium illa à ſupe
rioribus. [ex æquitate ſcd̃m ſingulorum opportunitatem & æquitatem].i. diſpoſitionem,a-
ptitudinem,ſeu merita eorundem[ſcd̃m dignitatem in oïa diſtributum donum].i. partipan-
num donum ſuperioris,diſtributum & effuſum in omnia inferiora ſecundum dignitatẽ ipſorũ
[& per omnia ęqualitatem inuiſibilem,intellectualem,racionalem,ſenſualem,eſſentialem,na-
turalem,voluntariam excellenter & vniuerſaliter in ſeipſo anticipando.].i. in ſeipſo æterna-
B liter præhabendo,& virtualiter ac idealiter includendo omnino oẽm æqualitatẽ creatam, ſpi-
ritualem,intellectualem,rationalem,ſenſitiuam,voluntariam,&c̃.[ſcd̃m ſuper oïa totius ęqua
litatis factricem virtutẽ].i. ſuam fontalem oïpotentiam,qua cauſauit,inſtituit,& diſtinxit vni-
uerſorum æqualitates,æquitates,iuſtitias,dignitates & capacitates.

¶ Capitis huius IX. tranſlatio alia clarior.

QVoniam vero magnum & paruum cauſæ oĩium attribuitur, idem quoq; & alte-
rum,ſimile rurſus atq; diſſimile,ſtatus quinetiam atq; motus, age & hæc diuinarũ Deus q̃re dr̃ magnus
appellationum ſigna,quotcunq; nobis perſpicua fuerint contemplemur. Deus igi Pſalmo. 85 144.146.
tur magnus in ſacris eloquijs celebratur,atq; in magnitudine & in aura tenui di pſalm 47.
uinam paruitatem ſignificante. Dicitur quoq; idem,quando ſacrę ſcripturę dicunt: Tu autem 3.Regũ 19 pſalmo. 101
idem ipſe es. Prędicatur item vt alter,quando à ſcripturis ſacris multis figuris formiſq; fingi- Iohan 14. pſalmo. 88
tur. Pręterea celebratur vt ſimilis,tanq̃ ſimilium & ſimilitudinis autor. Rurſus vt diſſimilis oĩ Iob 36
bus,quippe cum nullus ſit illi ſimilis. Deniq; vt ſtans & immobilis,atq; ſedens in æternum,vi Actuum 7. pſalmo 79.
ciſſimq; mobilis,vt qui per omnia ſeſe conferat,& quotcunq; alię diuinę appellationes tantũ- pſalmo 47
dem valentes,à ſacris eloquijs celebrantur. Deus itaq; magnus appellatur iuxta propriam ipſi
us magnitudinem, quæ magnis omnibus participationem ſui tribuit, & extrinſecus ſuper o-
C mnem magnitudinem ſe diffundit atq; protendit, locum omnem complectitur, omnem nu-
merum ſuperat,omnem tranſcendit infinitatem. Magnus quoq; dicitur per virtutẽ ſuam exu
berantem atq; magnificam,perq; ipſius dona velut e ſonte manantia,quatenus hæc ab omni-
bus ſumpta per infinitam munerum profuſionem prorſus abſq; diminutione perdurant,ean-
demq; ſeruant plenitudinis exuberantiam, neque largitionibus minuuntur, ſed magis etiam
atque magis exundant. Magnitudo hęc & infinita eſt,atque quantitate caret & numero atq;
hoc eſt exceſſus ipſe iuxta abſolutam ſuperneque ſe protendentem incomprehenſibilis ampli
tudinis ipſius naturam. ¶ Paruum vero vel tenue in deo dicitur, quod vniuerſam mo- Laus dei ꝙ̃ paruus.
lem atq; diſtantiam ſupergreditur,quod ve nullo impediente per omnia tranſit. Iam vero q̃d
paruum eſt elementalem habet ad omnia rationem. Nuſquam enim inuenies non participa-
tam ideam parui. Sic igitur penes deum accipiendum eſt quod appellatur paruũ,tanquam
in omnia & per omnia,nullo reſiſtente,pergens atque agens,atque profecto pertingens vſq; ad
diuiſionem animæ & corporis, compagum quoq; & medullarum, diſcretor intentionum & Hebræ 4.
cogitationum cordis,imo vero diſcretor omnium. Non enim eſt creatura inuiſibilis in con-
ſpectu eius. Hoc vtique paruum ſine quantitate & numerali qualitate eſt. Nuſquam etiam
cohibetur, infinitum interminatumq; eſt,comprehendens omnia,ipſum vero prorſus incom
prehenſibile. ¶ Dicitur prætereà deus idem,quoniam ſuper eſſentiæ modum eſt ſempiter-
nus,inconuertibilis,in ſe ipſo manens, ſemper ſecundum eadem & eodem modo ſe habens, Deus quarẽ dicatur idẽ

BBB iij omni-

Ca. IX

omnibus eodem modo præſens, ipſum ſecundũ ſeipſum & in ſeipſo firmiter & intemerate in pulcherrimis ſupereſſentialis identitatis finibus collocatus, immutabilis caſui, nuſq̃ obnoxius, indeclinabilis, inuariabilis, impermixtus, immaterialis, ſimpliciſſimus, nullius indigus. D Et quoniam augeri minuiq; non poteſt, & quoniam eſt ingenitus, non quaſi nondum genitus, vel quaſi nondum abſolutus, ſeu quaſi ab hoc quidem non genitus ſed ab æuo, ſiue quaſi non ſit genitus ſecundum hoc, ſed ſecundum aliquid aliud, ſeu quaſi nullo modo ſit quicq̃ ſed ingenitum appellatur tanquam ſuper omne quod ingenitum dici poteſt, & tanq̃ ingenitum abſolute ſemperq; exiſtens, & ex ſeipſo perfectum, ideq; exiſtens per ſeipſum, & ex ſe ipſo vniformiter eademq; ratione determinatum omnibus participare potẽtibus, ipſum idem ex ſeipſo tradens, & alia connectens alijs copia identitatis & cauſa. In ſeipſo quinetiam contraria eodem modo anticipans per vnam vnificamq; totius identitatis cauſam eminentem.

Deus quare dicitur alter

¶ Alterum vero deus dicitur, quoniam deus prouidenter omnibus adeſt, omniaq; propter omniũ ſalutẽ euadit in omnibus, manens interim in ſeipſo & in ſua identitate firmus per actionem vnam indeficientẽq; conſiſtens, atq; ſeipſum indeclinabili poteſtate tradens ad eos, qui in ſeipſum conuerſi ſunt diuinitate donandos. Præterea putandum eſt alteritatem variarũ dei per multiformes viſiones figurarũ, alia quædam per ea quę videntur pręter id quod apparet ſignificare. Profecto ſi animam corporali ſpecie vellemus effingere, membraq; corporea animæ indiuiduæ adhibere, alia certe ratione cogitaremus in ea partes obductas, quatenus videlicet naturę ipſius indiuiduę competit. Et caput quidem intellectum, ceruicem vero opinionem, tanquam rationalis & irrationalis potentiæ mediam, pectus autem iram, ventrẽ vero concupiſcentiam, crura deniq; pedeſq; naturam nominaremus nominibus partium, pro quibuſdam virium ſignis vtentes. Simili ratione multoq; magis in eo qui oĩa ſupereminet, formarum figurarũ E que diuerſitatem pijs deoq; dignis myſticiſq; interpretationibus purgare debemus.

Lamo dei vt latus, lõgus & pfundus

¶ Præterea ſi velis triplices corporũ figuras ei qui tactum figuramq; refugit, deo accommodare, latitudo quidem diuina dicenda eſt, ampliſſima per omnia proceſſio dei. Longitudo vero poteſtas deſuper tota quęlibet penetrans. Profundum deniq; incomprehenſibile ſecretum illud ac prorſus ignotum. Verum neforte dum varijs figuris formiſq; explicandis inſiſtimus, imprudentes interim incorporeas diuinorum appellationes ſignorum ſenſibilium appellationibus confundamus. De his in theologia ſignificatiua iam diximus. Nunc autem diuinam alteritatem, non mutationem aliquam identitatis illius inconuertibilis ſuſpicemur, ſed ſingularem ipſius multiplicationem, atq; vniformes per omnia fœcunditatis diuinæ proceſſus.

Deum dici ſimilitudinem.

¶ Si quis deũ ita ſimilem dixerit, vt idẽ, tanq̃ totum per oĩa ſibi firmiter & indiuidue ſimilẽ, ſpernẽda nõ erit eiuſmodi in deo ipſius ſilis appellatio. Theologi vero eũ q eſt ſuper oĩa deũ (q̃ rõne eſt ipſe) nulli ſimilẽ eſſe aiunt, ſed diuinã largiri ſimilitudinẽ oĩbus ad ipſum conuerſis, diuina pro viribus imitatione ad ipſũ inquã oĩ termino rõneq; ſuperiorẽ. Eſt aũt ſimilitudinis diuinæ virtus, qua cuncta producta diuinitus cõuertit ad cauſam. Hęc igiť dicẽda ſunt ſimilia deo atq; ad diuinã imaginẽ ſimilitudinẽq; expreſſa. Neq; tñ illis ſimilẽ fas eſt deũ dicere, q̃a nec hõ qdem eſt imagini ſui ſimilis. Ea ſane q̃ eodẽ in ordine cõgruunt, pñt inuicẽ ſimilia dici, vt ſimilitudo viciſſim conuertať vtrinq;, vt ſint inuicẽ ambo ſimilia, ſcdm principalem ſimilis ipſius ſpeciẽ. Vbi vero hoc qdem eſt cã, illa vero hinc effecta ſunt, conuerſionẽ nullam admittimus. F

Exo. 15.
Iob. 36
pſal. 85. 88
Iſaiæ 40
Iere. 10. 50

Deus enim nõ his ſolis aut illis proprie vt ſint ſimilia donat, ſed oĩbus ſimilitudinẽ participãtibus cã deus ipſe eſt, vt inuicẽ ſint ſimilia timo & ipſe eſt ipſius p ſe ſimilitudinis autor. Quod vero in qbuſlibet ſimile eſt veſtigio quodã ſimilitudinis diuinę fit ſimile, vnionẽq; eorũ ipſe cõplet.

Similitudo & diſſimilitudo q̃o cõperant deo.
Iſaiæ. 4.

¶ Sed qdnam vltra loqui de hoc oportet? Ipſa nempe theologia deũ eſſe ipſm diſſimilẽ prædicat, neq; ordinẽ vllum cum vllis habere, vt ab oĩbus alterũ. Et q̃d eſt profecto mirabilius, nihil deo ſimile eſſe ait, neq; ſermo hic aduerſať ſimilitudini rerũ ad deũ iam prędictę. Eadẽ eñi deo ſimilia ſunt atq; diſſimilia. Similia qdẽ, q̃m deũ imparticipabilem pro mõ ſuo percipiũt, & illũ q oẽm imitationẽ refugit pro viribus imitať. Diſſimilia rurſus, quoniã tanq̃ iñ creata deficiunt, interualliſq; infinitis incõparabilibuſq; iñ diſtãt.

Dei ſtatio quid.

¶ Quid aũt de ſtatu diuino vel ſede dicemus? Quid ergo, niſi q deus in ſeipſo pmanet in ſua immobili identitate firmiter & accõmodatiſſime collocatus? Et q̃m ſcdm eadẽ & circa idẽ eodẽq; mõ ſp agit, nuq̃ ex ſeipſo migrãs vľ q̃uocũq; motus, atq; hęc qdẽ rõne q̃dã habet ſup eſſentiã. Ipſe enim eſt oĩm ſtatus & firmitatis autor, q ſup oẽm ſedẽ ſtatũq; exiſtit, atq; in ipſo cõſiſtũt oĩa, & iñ à bonorũ ſuorũ ſtatu incõmota ſeruãť.

De triplici diuino motu.

¶ Quid aũt q̃ rurſus hũc ad oĩa pcedere theologi tradũt, & moueri eũ q eſt immobilis? Nonne & hoc q̃ rõne deo dignũ eſt interptari decet? Moueri enim deũ pie iudicãdũ eſt, nõ p corruptionẽ aut aberrationẽ aut variationẽ aut pſionẽ, modũve aliquẽ, vľ localẽ motum,

tum,non rectum,non circularem,non ex vtriſq; commixtum,non intelligibilem,non anima-
A lem,non naturalem:ſed quia deus ad eſſentiam cuncta perducit & continet,omnibus modis,p
uidet omnibus,cunctis adeſt,comprehendens omnia,ab omnibus interim penitus abſolutus.
Prouidentiſſimis per omnia proceſſibus,actionibusq; cuncta vbiq; diſpenſans. Sed & immo-
bilis dei motus,vt deum decet,permittendum eſt celebrare. Et rectum quidem motum intelli-
gere decet in deo indeclinabilem poteſtatem proceſſumq; actionum nuſquam deflexum,omni-
umq; generationem ex eo conſtanter effectam. Obliquum vero vel flexuoſum, ſtabilem inde Motus dei
proceſſum,ſtatumq; fœcundum. Circularem deniq; motum,identitatem ipſam:&quia media rectus.
atq; extrema quæ continent,& quæ continentur,ipſe complectitur: & quoniam quæcunq; ab Motus dei obliquus.
ipſo proceſſerunt,ad ſe conuertit. ¶ Si quis autem identitatis in diuinis eloquijs,vel iuſtitiæ di- Motus dei circularis
uinam appellationem accipiat pro æquali,dicendum eſt æqualem eſſe deum, non modo tan- De æqualitate diuina.
quam indiuiduum & nuſquam declinantem,ſed quoniam ad omnia atq; per omnia æque per
git,ipſius per ſe æqualitatis eſt autor,per quam deus æqualiter efficit vt cuncta ſimili quadam
viciſſitudine in ſe commigrent:& quæ participant æqua conditione participēt,pro cuiuſq; vi-
delicet facultate,& æque pro dignitate ad omnia diſtributio fiat. Deniq; ipſum æquale deus
dicitur, quoniā omnium æqualitatem intelligibilem,intellectualem,rationalem,ſenſualē,cen-
tialem,naturalem,voluntariam,eminenter & vnice in ſeipſo prorſus anticipauit,per virtutem
omn is æqualitatis effectricem,omnibus eminentem.

PARAPHRASIS HVIVS CAPITVLI IX.

B TRactemus deinceps quare attribuitur deo eſſe magnum aut paruum, eun-
dem & alterum,ſimilem & diſſimilem,ſtātem & motum,& æqualem. Ma-
gnitudo ſiquidem deo attribuitur,vt in Pſal. Magnus dominus & lauda- Pſal. 47. 144
bilis nimis. & paruitas,vt in libro Regum,vbi dicitur apparere in ſibilo au 3. Reg. 19
ræ tenuis:identitas,vt in Pſalmo: Tu autem idem ipſe es: Alteritas cum va Pſal. 101
rijs figuris deſcribitur,vt ſolis iuſtitiæ,ſtellæ,leonis, & ſimilium. Similitu- Malach. 4. Sapien. 5.
do eo quod ſimilia omnia & omnem ſimilitudinem operetur. Diſſimilitu- Apoc. 22. Apoca 5
do,eo ꝙ nihil in creaturis ſit ei ſimile. Statio,Immobilitas,Seſſio in ſecula, Mot⁹ in eo ꝙ ad oīa Actu 7.
procedat ſui participatōe,vt ibi:Oībus mobilibus mobilior eſt ſapiētia. Et ſic de alijs nomi- Malach. 3. Iſaiæ. 9.
nibus quæ æquipollēt iſtis & attribuuntur deo in ſcripturis. Magnus ergo dicitur deus,qa ma- Sapiētiæ. 7.
gnitudinē ſuā oībus tradit participatiōe & eſt æternaliter magnus,& eius magnitudo extra
& ſupra omnē magnitudinē eſt ſuperfuſa & ſuperextēta,cōtinēs omnē locū & ſupergrediēs o-
mnē numeꝝ,trāſiens omnē infinitatē,& ſuperplenitudo ipſius & magnificētia & fontana do-
na inquantum ipſe ab omnibus participatur,ſecundum effuſionem omnino ſunt non minora
ta,& habent eandem ſuperplenitudinē & nō minorātur participationibus,ſed potius ſupereffu
unt. Hæc autem magnitudo infinita eſt,& ſine quantitate continua & diſcreta,& hic eſt exceſ-
ſus ſecundum abſolutam & ſuperextentam effuſionem infinitæ magnitudinis acceptæ. Parui-
tas autem,id eſt,ſubtilitas deo attribuitur,quia ipſe excedit omne pondus,& ſine prohibitione
C per omnia vadit,ſed & paruitas cauſa eſt omnium,quia nihil eſt quod ea nō participet aliquo
modo. Ita ergo accipienda eſt in deo paruitas,vt ſignificetur deus per omnia ſine impedimen-
to vadens & operans & pertingens vſq; ad diuiſionem animæ & corporis compagumq; & me- Hebræ. 4
dullarum,& intentionum cordis. Magis autem & inter omnia exiſtentia non eſt aliqua creatu
ra occulta in conſpectu eius. Hæc paruitas caret quantitate tam continua quam diſcreta,neque
valet teneri & eſt ſine termino & ſine definitione omnium comprehenſiua,& ipſa omnibus eſt
incomprehenſibilis. Deo autem attribuitur identitas ſuperſubſtantialis æterna & inconuerſibi
lis in ſeipſa manens,ſemper autem ſecundum eadem & eodem modo ſe habens,omnibus eo-
dem modo præſens,& ipſa ſecundum ſeipſam in ſeipſam firmiter incontaminate collocata in
optimis ſummitatibus abundantis identitatis intranſmutabilis,in oppoſitum non valens ca-
dere,fortis,inuariabilis,munda,immaterialis,ſimpliciſſima, nullius indigens, non augmenta-
bilis,non minorabilis,ingenita,non quaſi adhuc generanda vel perficienda,ſed ſimpliciter,nō
aliunde cauſata & abſoluta & ingenita,& ſuperexiſtens,& ſemper per ſe perfecta,& eadem exi-
ſtens ſecundum ſeipſam, & à ſeipſa vniformiter & intransformabiliter determinata, & ea-
dem ex eodem ſuperſplendens omnibus conuenientibus ad participandum ipſa, & eſt a-
bundantia à varijs coordinatis varie communicata ipſis omnibus tamen cauſa eſt identi-
tatis in ſeipſam, & contraria eodem modo præhabet ſecundum vnam & ſingularem toti-
us identitatis excedentē cauſam. Alteritas aūt deo attribuitur,quia ipſe per prouiſionem adeſt
omnibus,& eſt omnia in oībus ꝓpter oīm ſaluationem,manens tñ in ſeipſo propria identita

Ca.IX te & inegreſſibiliter ſtans ſcdm vnam & inceſſabilē opationē,& ſeipſum donans inflexibili vir-
tute ad deificationē ad ſe cōuerſorꝫ. Alteritas aūt variaꝝ figuraꝝ,quæ ſecūdū multiformes vi- D
ſiones in ſcripturis deo attribuitur & alia ſignat q̄ literæ forma ꝑtendat. Sicut ſi aliquis vellet at
tribuere aīæ compoſitionē partiū vel quaſi compoſitiōem p quā naturæ ſuæ ſimplicis propri-
etatem verbotenus declararet,longe aliter oporteret intelligere nomina partium aīæ q̄ partiū
corporis. Verbi gratia. Caput animæ mentem,collum opinionem,quæ collocatur inter ratio
nem & irrationabilitatem,pectus autem furorem,ventrem concupiſcentiam,crura & pedes qs
bus totum corpus innititur ipſam animæ naturam. Cum ergo per nomina partium corporis
in anima deſignemus varias eſſe potentias multo magis conuenit purgare mentē à formis cre-
atis & compoſitis in ſanctis & myſticis reſerationibus & deo conuenientibus,quādo in ſcriptu
Ephe. 3. ris attribuit alteritas formaꝝ & figuraꝝ deo q̄ eſt ſup oīa. Cū aūt Apl's attribuit deo *impaſſibi
* inpalpabili. li & inſigurabili triplicē corporis dimenſionē,ſcilicet latitudinē,longitudinē & profunditatem.
Latitudo diuina intelligenda eſt ſuper latus dei, proceſſus ad omnia lōgitudo vero virt' ei' ex-
tenta ſup oīa. Profunditas autem incomprehenſibilitas eius omnibus exiſtentibus occulta &
ignota. Sed vt clarius pateat reſeratio figuraꝝ & formaꝝ qb in ſcripturis incorporales alterita
tes & dei nominationes deſignātur p ſigna ſenſibilia,ideo de talibus latius tractauimus in libro
de ſymbolica theologia. Nūc autē in diuina alteritate nemo ſuſpicet variationem aliquā ſuæ
ſupincōuerſibilis indentitatis,ſed intelligat vnitiuam ipſius multiplicē formationē & multę di-
uinæ fœcūditatis vniformes,pceſſus ad oīa. Si qs aūt attribuat deo ſimilitudinē in eo φ ipſe idē
ſecundum omnia ſua inuiſibilia ſibi ipſi ſingularit' & indiuiſibiliter ſimilis eſt.i.in eo φ oīa in
viſibilia ſua ſimilia ſunt & conformia,imo vere & ſumme vnum & idē ſunt. Nos hanc rationē
nō reprobamus. Theologi autem dicūt deū q eſt ſuper oīa nulli eſſe ſimilē,ſed dare ſimilitudi- E
nē ſuā his q ſecundum imitatiōem virtutis, pro poſſe cōuertuntur ad ipſum exiſtētē ſup omnē
definitionē & rōnem. Virtus aūt diuinæ ſimilitudinis eſt quæ oīa ad ipſum tendentia ad primā
cauſam cōuertit. Talia ergo dicenda ſunt deo eſſe ſimilia ſecundū diuinā imaginē & aſſimilati-
onem. Neq; enī dicimus deū ſuīpſi' eſſe ſimilē,ſicut neq; ꝑprie dicitur φ hō ſit ſimilis ſuæ ima-
gini. Siquidem coordinata poſſunt eſſe & dici ſibi inuicem ſimilia,& conuertere ſe ad mutuam
ſimilitudinem & eſſe vtcunq; ſibi inuicem ſimilia ſecundum ſpeciem procedentem. In cauſa au
tem & ſuis cauſatis non recipitur iſta conuerſio. Diuina enim ſimilitudo non tantum iſtis aut
illis aut aliquibus perſonaliter vel preciſe conceditur,ſed omnibus diuinam ſimilitudinē par-
ticipantibus deus cauſa eſt,vt ipſa ſint ei ſimilia,& eſt ſubſtantificator ipſius ſimilitudinis,& qcs
quid eſt ali ſimile,hoc eſt, ex quodam veſtigio ſimilitudinis diuinæ, & ipſa complet ipſorum
coniunctionem. Et quid neceſſe eſt hæc omnia prædicta diſcutere? Ipſa enim theologia prædi
cat deum eſſe diſſimilem omnibus & nulli coordinatum,ſicut ab omnibus alterum:& quod in
opinabilius videtur nihil deo eſſe ſimile dicit. Sed hoc non eſt contrarium ei quod diximus a-
liqua deo aſſimilari. Eadem enim vno modo deo ſunt ſimilia ſecundum qualemcunq; ipſius
imitationem,& diſſimilia ſecundum quod ipſe cauſa eſt,& illa ſunt cauſata, & in infinitum &
incomparabiliter ab eo differētia. Statio autem vel ſeſſio diuina ſignat quod deus in ſeipſo ma-
net ſingulariter fixus immobili identitate & ſupercollocatur,& quod ſecundum eadem & cir-
ca idem & eodem modo operatur,& ſecundum quod ipſe omnino intranſmutabilis eſt ex ſe-
ipſo,& quod non poteſt moueri in contrarium,& omnino eſt immobilis,& hoc totum ſuper- F
ſubſtantialiter hac prædicta ſtatione & ſeſſione deſignatur,quia ſtans vel ſedens in eodem loco
vniformiter manet. Deus etiam eſt cauſa ſtationis & ſeſſionis omnium, quæ eſt ſuper omnem
ſtationem & ſeſſionem,& in ipſa cuncta conſiſtunt ex ſtatiōe & immota cuſtodia propriorum
bonorum. Quod autem rurſus theologi deum immobilem dicunt ad omnia procedere & mo
ueri,hoc vt deum decet intelligendum eſt. Non enim mouetur deus per portationem aut imi-
tationem,aut alterationem formalem, aut localem motum rectum, vel circularem aut a-
nimalem aut naturalem, ſed moueri dicitur eo quod omnia ad eſſe deducat & contine-
at, & vniuerſaliter omnibus omnia prouideat, & eo quod abſit omnibus, omnia circumeun-
do,& ad omnia exiſtentia prouiſiuis operationibus procedendo. Motus etiam immobilis dei
ſecundum quod deum decet ſermone laudari permittitur,& attribuitur ei motus rectus ſecun-
dum indeclinabilem & inflexibilem proceſſum operationum eius & generationem omnium
ex ipſo. Obliquus autem ſecundum ſtabilem proceſſum & generatiuum omnium. Circularis
vero ſecundum identitatem media & extrema circundantia & circundata continentem & ſe-
cundum conuerſionem ad ipſum eorum quæ ab ipſo proceſſerunt. Cum autem in ſcripturis
deo vel iuſtitiæ attribuitur æqualitas,intelligendum eſt deum dici æqualem vel æquum, non
ſolum

A ſolũ ſicut ſimplicẽ & inflexibilẽ, ſed ſicut ad omnia & per om̃ia ęqualiter procedentem, & ipſius per ſe ęqualitatis ſubſtantificatorem, ſecundum quam operatur per omnia ſimilem illorum ad inuicem promotionem, & ſuſcipientium æqualem participationem ſecundum ſingulorum opportunitatem, & ęqualem ſecundum quod dignum eſt omnibus diſtributam donationem. Dicitur etiam deus æqualis ſecundum quod ipſe omnem æqualitatem, intelligibilem & intellectualem & rationalem & ſenſibilem & ſubſtantialem & naturalem & voluntariam in ſeipſo pꝛæaccepit ſegregatiue & vnitiue, ſecundũ virtutem effectiuam omnis æqualitatis & ſuper omnia exiſtentem.

DE OMNIPOTENTI, ANTIQVO DIERVM: IN quo & de æterno & tempore. Caput. X.

HORA autem eſt ſermone multiuocum deum ut omnipotentem, & ut antiquum dierum laudare. Hoc quidem enim dicitur, propter quod omnium ipſe ſit omnipotens ædificatio, continens & ambiens tota, & collocans, & †fundans, & conſtringens, & infirmum (†fundens) in ſe omne perficiens, & ex ſe ipſo om̃ia ſicut ex radice om̃ia tenenti ducens, & in ſeipſam om̃ia uelut incõ-
B ſultum omnipotentiſſimum conuertens, & continens omnia ut omnium ædificatio omnipotens comprehenſa omnia ſecundum unam ſuperantem omnia continentiam muniens, & nõ ſinens ea cadentia ſeipſa ut ex perfectiſſima refectione mutata perire. Dicitur autem omnipotens thearchia, & ut omnium potens, & pure miniſtrantibus præſtans, & (ut omnibus præcepit) amabilis eſt, immittens omnibus uoluntarias copulationes, & dulces partus diuini & omnipotentis & †innumerabilis bonitatis ipſius amoris. ¶ Dierum autem antiquus laudatᷣ deus propter hoc quod omnium ipſe ſit, & æternum, & tempus, & ante dies, & ante æternum, & ante tẽpus. Et quidem ante tempus, & diem, & ſpacium temporis, & æternum, diuinitus eum eſſe dicendum, ut exiſtentem, ſecundum omnem motum intranſmutabilem & immobilem, & in ſemper mouendo manentem ex ſeipſo, & ut æterni, & tem-
C poris, & dierum cauſalem. Proinde & in ſacris myſticarum uiſionum theophanijs, & uetus & nouus formatur. Seniore quidem antiquum exiſtentem a principio: Iuniorem uero, non ſeneſcentem ſignificante clariſſime a principio per omnia uſq; ad finem eum prouenire docente: aut (ut diuinus noſter ſacer perfector ait) utroq; antiquitatem diuinam declarante. Seniore quidem quod primũ in tempore, iuniore uero quod ſecundum numerum eſt antiquius habente. Quoniam unitas, & ea quæ ſunt circa unitatem in multum progredientium numerorum antiquior. ¶ Oportet autem (ut arbitror) & temporis, et ęterni naturam ex eloquijs ſcire. Etenim non quæ ſunt om̃ino et abſolute ingẽita, et uere æterna, ubique aiunt æterna, et incorruptibilia, et immortalia, et immobilia, et exiſtentia ſimiliter et habentia ſe eodem modo: quomodo exiſtentia dicta ſunt: Eleuamini portæ æternales, et ſimilia. Sæpe autem et antiquiſſima æterni cognominatione characterizant. Et totum iterum eſt quando ſecundum nos temporis ſtatum æternum appellant. Quantum proprietas æterni eſt antiquum et immutabile, et uniuerſale eſſe metiendo. Tempus autem uocant in generatiõe, et corruptiõe, et mutabilitate, & aliud aliter habens. Proinde & nos hic ſecundum tempus terminatos æterni participationem theologia dicit, cum incorruptibile & ſemper ſic

Omnipotentia diuina

†Immaterialis

Antiquus dierum. Danie. 7.

Antiquitas diuina. Iuuentus diuina.

Aeterna quæ dicantur

matetur terra & orbis,à ſeculo & in ſeculum tu es deus[vt exiſtentem ſecundum omnem mo-
A tum intrāſmutabilem & immobilē]ita quod nulla ſpecie mutationis ſeu motionis poſſit mo-
ueri,loquendo de mutatione & motu proprie ſumptis,vt ſæpe expreſſum eſt[& in ſemper mo-
uendo manentem]in eadem & optima diſpoſitione[ex ſeipſo]id eſt,propria poteſtate [& vt æternum & temporale
æternum & tempus dierum cauſalem]id eſt,cauſam.[Proinde & in ſacris myſticarum viſionū
theophanijs]id eſt,diuinis apparitionibus[& vetus & nouus formatur]id eſt,interdum vt an-
tiquus,iuxta illud in Daniele:Capilli eius vt lana alba:Nouus,vt cum in ſpecie angeli apparuit Danielis.7 Gene 15.
atq; locutus eſt Abrahæ in Geneſi,Moſi quoq; in Exodo.[Seniore quidem antiquum & exiſten- 17.22 Exo:4.7 & 9.22.19.
tem à principio,iuniore vero non ſeneſcentē ſignificante]id eſt,forma illa ſenili ſignante, ꝙ ipſe
deus fuit & eſt ab exordio: iuuenili vero ſimilitudine deſignante,ꝙ nonquam ſeneſcat[clariſ-
ſime à principio per omnia vſq; ad finem eum prouenire docēte]id eſt,forma illa iuniore no-
tante lucidiſſime,ꝙ deus ab initio vſq; in finem per ſuos procedit effectus.[Aut vt diuinus no-
ſter ſacer perfector ait]videlicet Paulus aut Hierotheus[vtroq; antiquitatē diuinam declaran-
te]id eſt,tam ſimilitudine illa ſenili, quam iuuenili figurante antiquitatem diuinam, puta ęter- ſenectus dei.
nitatem.[Seniore quidem,ꝙ primum in tempore]id eſt,vetuſta forma inſinuante, quod deus Iuuētus dei.
alia cuncta præceſſit[iuniore vero,quod ſecundum numerum eſt antiquus habente]id eſt, ap-
paratu illo iuuenili mōſtrante,quod deus habet principalitatē & perfectionis eminētiam[quo-
niam vnitas & ea quę ſunt circa vnitatem,in multum progredientium numerum antiquior]id
eſt,principalior his quę progreſſa ſunt in numerum maiorem. Hinc alia litera habet, vnum &
quæ vni vicinius in locum progreſſis numeris,& principalius & vetuſtius eſt. ¶[Oportet aūt Aeterna q dicantur.
B (vt arbitror)temporis & æterni naturam]id eſt,proprietatem & rationem[ex eloquijs ſcire]id
eſt,ex ſcripturis cognoſcere.[Etenim non quæ ſunt omnino & abſolute ingenita & vere æter-
na,vbiq; aiunt æterna]id eſt,ſcripturæ multipliciter nominant aliqua æterna. Non enī in omī
loco dicunt & vocant illa eſſe æterna,quæ ſunt omni modo ingenita,id eſt,non facta & non pro-
ducta,ac vere æterna,vtpote[& incorruptibilia & immortalia & immobilia,& exiſtentia ſimi-
liter & habentia ſe indeſinenter[eodem modo quomodo exiſtētia dicta ſunt portæ æternales] Pſal 23
id eſt,ſicut quædam res exiſtentes,vocatæ ſunt portæ æternales,quæ non ſunt incauſatæ [& ſi- 2.Regum.
milia]quædam vocantur æterna per participationem proprietatum æternitatis , quemadmo- Pſal.75 Aeternū q
dum ſecundo Regum fertur de Dauid:Erit mihi ſeruus in æternum, & in Pſalmo: Illuminans Deute 33. Pſal.76.
tu mirabiliter à montibus æternis.[Sæpe autem & antiquiſſima æterni cognominatione cha-
racterizant]id eſt,nomine æternitatis deſignant,ſicut in Deuteronomio de fructibus collium
æternorum,& in Pſalmo,Cogitaui dies antiquos,& annos ęternos in mente habui[& totum
iterum eſt,quando ſecundum nos temporis ſtatum ęternum appellant]id eſt,rurſus contingit,
quod vniuerſum temporis decurſum ac fluxum vocant quid ęternum, qui fluxus eſt ſecundū
nos,id eſt,ſecundum ſucceſſionem vitę pręſentis[quantum proprietas ęterni eſt antiquū & im-
mutabile & vniuerſale]eſſe[metiendo]id eſt,menſurando ac reputando ea quę ſunt valde an-
C tiqua aut diuturna,ſeu non aut difficulter mobilia,quaſi ęterna & vniuerſaliter eſſe, & ſemper
quantum proprietas vere ęternitatis permittit,id eſt,ſecundum quod magis aut minus forti-
ta ſunt proprietates verę ęternitatis,ad quam ſpectat ſine principio durationis & abſq; ſine e- Tempus.
iuſdem,ſtabiliter & immutabiliter eſſe.[Tempus autem vocant in generatione & corruptiōe
& mutabilitate]id eſt,tempus proprie ſumptum,dicunt locum habere in ſucceſſionibus & mo-
tionibus generationis & corruptionis & alterationum. Attamē introductio atq; expulſio for-
mę ſubſtantialis inſtantaneæ aſſeruntur[& aliud aliter habens]id eſt,aliud quodcunq; nunc &
nunc aliter ſe habens,dicunt tempori eſſe ſubiectum.[Proinde & nos hic ſecundū tempus ter-
minatos ęterni participationem theologia dicit]id eſt,ſcriptura dicit nos in hoc ſeculo breui tē-
pore victuros,participationem ęternitatis habituros[cū incorruptibile & ſemper ſic ſic habēs
ſe ęternum intelligemus]id eſt,ad claram viſionem venerimus,ęternum & ſic ſic ſe habent, vi-
delicet deū.[Eloquijs vero ē qn̄ & in tpib' ęternū glorificat]. i. in ſcripturis aliqñ fit,ꝙ tēpora-
le vocat ęternū,ſicut iā patuit[&]ipm̄[tēp']noīat ęternū]dicēte Bar:Qui fundauit terrā in ſēpi- Baruch.3
terno tpe[& ſi magis in ipſis qdē & potēti' exiſtētia ęuo,& quę in ḡnatiōe ſunt,tpe dicta & decla- Sempiterno.
rata ſunt].i.q̄uis potiora & potētiora entia quę ꝑprie in ęuo ſunt,mēſurēt æuo: & quæ ḡnatiōi
corruptiōiq; ſubiacēt,magis ꝑprie declarēt & mēſurēt hoc ęuo,q̄d inf ęternitatē & tēp' habet ſe Aeuum. Aeterna & temporalia & media q dicantur,
medio mō. ¶[Oportet itaq; nō ſimplicit coęterna deo, q ēañ ęternū ęſtimari, quę æterna dicta
ſunt].i.ea quę in ſcriptura vocāt ęterna,participādo aliq̄lit ꝑprietates verę ęternitatis, nō expe-
dit reputare deo coæterna,q de' ē añ ęternū,put ęternū p ęuo accipit.[Precioſiſſima aūt eloga
incōuerſibilia].i.ſcripturas digniſſimas,immutabilē veritatē continētes,ſequētes ęterna qdē &
tēporalia ſcdm cognitos ipſos ad obaudiēdū modos].i.quędā ęterna,quędā temporalia nūcu-

Ca. X

pannus,ſecundum modos ipſos iam declaratos,& iuxta proprietates & rationes cognatas, id eſt,connaturales eiſdem[Media vero exiſtentium & factorum quæcūq;]id eſt,entia quæ inter D æternalia & temporalia medium locum tenent,& quæcunq; talia opera dei[quæ alibi quidem æternum,alibi vero tempus participant]id eſt,aliquid participant de proprietatibus æternorū, & aliquid de proprietatibus temporalium rerum. Iſta inquam inter æternitatē & tempus ſunt media[deum autem & vt æternum & vt tempus laudare]id eſt,ipſum vniuerſorum creatorem oportet laudare tam vt vere ac proprie ſolum æternum,ſecundum perfectam æternitatis rationem,tam vt tempus per cauſam[& vt temporis totius & æterni cauſalem & antiquum dierū] de quo in Pſalmo:Et anni tui non deficient[& vt ante tempus]iuxta illud:Priuſquam mōtes fierent,& formaretur terra & orbis,à ſeculo & in ſeculum tu es deus,atq; in libro Iob:Numerus annorum eius inæſtimabilis[& pluſquam tempus]id eſt,ſupra tempus [& mouentem ſpacia temporum & tempora]id eſt,diſtinguentem ac moderantem temporum vices, horas ac partes[& iterum ante æterna ſubſiſtentem]id eſt,ante æuum ac æuiternum[quantum & ante æternum eſt,& plus quam æternum,& regnum eius regnum omnium ſeculorum]Iſta expoſita ſunt de regno autem ipſius,infra duodecimo capitulo mentio erit.

Pſal. 101. Pſal. 89. Iob. 36. Pſal. 144.

¶Capitis huius decimi tranſlatio alia clarior.

TEmpus iam admonet,vt deum multis laudatum nominibus,vt omnipotentem,atq; vt antiquum dierum celebremus. Omnipotens quidem dicitur, quoniā ipſe ſit omnitenens omnium ſedes,omnia tota continens & complectens,& cuncta collocans & fundans atq; conſtringens,vniuerſumq; infractum in ſeipſa perficiēs. Hæc rurſus ex ſeipſa vniuerſa tanquam ex radice omnitenente producit,& in ſeipſam velut ad profundū omnitenens cuncta reflectit,continetq;,& tanquam omnium firmamentum omnitenens,quæ continentur omnia vna connexione interim omnia ſuperante communit:Neq; finit illa hęc ſeipſa cadere,ne forte tanquam perfectiſſimo firmamēto mota diſpereant. Appellatur quin etiā ſumma illa diuinitas omnipotens,tanquam omnibus imperans,& propria ſynceritate ſeruata dominans gubernatis. Rurſus tanquam deſiderabilis omnibus & amabilis,iugum annectēs omnibus voluntarium,ſtimulorq; dulces diuini & omnitenentis inſolubilisq; erga bonitatem ſuā amoris incutiens. ¶Antiquus vero dierum deus prædicatur,quoniam ipſe ſit æuum omnium atq; tempus,& ante dies,& æuum atq; tempus. Tametſi tempus quoq; & idem oportunitatēq; & æuum qua ratione deum decet,eum appellare licet,vt qui omni motu ſit immutabilis penitus & immobilis,atq; in eo ipſo quod eſt ſemper moueri,permaneat in ſeipſo. Rurſus tāquam æui & temporis dierum cauſa. quamobrem & in ſacris myſticarum viſionum apparitionibus, antiquus nouusq; effingitur. Vbi antiquior quidem priorem illum,& à principio exiſtētem ſignificat. Iunior autem inſenibilem præfert. Forte vero ambo nos docent, deum ab initio vſq; ad finem per cuncta procedere. Forte etiam(vt diuinus noſter in ſacris inſtitutor ait)ambo deſignant antiquitatem omnia præcedentem. Senior quidem priorem in tempore docet. Iunior autem principaliorem,prioremve in numero profert,quandoquidem vnitas ipſa,& quæ circa vnitatem ſunt,numeris longius progreſſus principaliora antiquiorave ſunt. ¶Operepretium aſt(vt arbitror)temporis quoq; & æui naturam ex ſacris literis diſcere. Non ſolum enim æterna dicuntur illa quæ omnino abſoluteq; incognita ſunt,reueraq; ſempiterna:ſed etiam quæ incorruptibilia immortaliaq; & immutabilia,eodemq; modo ſe ſemper habētia,vt cum dicitur: Eleuamini portæ æternales,atq; ſimilia. Sæpe etiā antiquiſſima æternitatis appellatione ſignātur:nonnunquam vero totum noſtri temporis ductum,ſacræ literæ vocant æuum: quatenus etiam proprietas æuui eſt anquum & immutabile,atq; ſecundum totum ipſum quod dicitur eſſe metiri. Tempus autem ſcriptura in generatione corruptioneq; & mutatione ponit,aliasq; ſe aliter habens. Quamobrem nos quoq; in hæc vita tempore definitos,æui quoq; fore participes theologia promittit,quando incorruptibile,eodemq; modo ſe ſemper habēs,attigerimus æuum. Interdum vero & temporale æuum ſcriptura prædicat,& æternum tēpus. Et ſi ſcimus apud eam magis accommodatiusq; illa quidem quæ vere ſunt æuo:illa vero quæ in generatione verſantur tempore deſignari atq; declarari. ¶Quamobrem non ſimpliciter coęterna deo, qui eſt ante æuum cenſenda ſunt,quæ nominatur æterna,ſed à ſacratiſſimis eloquijs nuſquam diſcedentes,æterna & tēporalia iuxta cognatos,ſuosq; modos debemus accipere. Media vero inter illa quæ veræ ſunt,& iſta quæ fluunt,quæcunq; partim quidem æternitatis, partim vero temporis participia ſunt. Deinde vero & tanquam æuum,& tanquam tempus laudare fas eſt, vt vniuerſi temporis æuiq; cauſam. Item antiquum dierum tanquam ante tempus,& ſuper tempus,permutātemq; opportunitates tempeſtatesve & tēpora. Rurſusq; ante æternitates exiſtentem,quā

Margin notes: Deus quare dicatur omnipotens. E — Antiquus dierum quare dicatur deus. Da. 7. — Antiquitas diuina. Iuuētus diuina. — Aeterna quæ dicantur. Pſalm. 23. Aeuum quid. Tempus. F — Quę ęterna & temporalia media. — Pſal. 144.

A tem,quoniam & ante æuum eſt,& ſuper æuum:regnumq; eius eſt regnum om̃ium ſeculorum.

PARAPHRASIS HVIVS CAPITIS X.

DEVS in ſcripturis dicitur antiquus dierum ſedens:Omnipotens autem di
citur,eo ꝙ ipſe ſit ſeſſio omnia continens & circumiens & collocans & ſun Danielis 7.
dans & circunſtringens omnia firma in ſeipſo tanquam in radice omnite-
nente,oĩa producens,& oĩa ad ſeipſeipſum tanq̃ plantationem omnitenen
tem conuertens,& continens omnia ſicut omnitenens oĩm ſeſſio,& firmãs
omnia contenta ſecundum vnam continentiam oĩa excedentem, & nõ di-
mittens ipſe decidentia à ſeipſa ſicut ex eſſentia perfecta mota penitus cade
re & deſtrui. Dicitur autem diuinitas oĩa tenens & ſola gubernatrix omnium, omnibus prin-
cipans,& ſicut exiſtens omnibus media & deſiderabilis & om̃ino interminabilis,& deſuper im
mittens omnibus voluntarias leges & dulces partus diuini & omnipotentis & indiſſolubilis
amoris bonitatis ſuæ. Antiquus aũt dierũ dicitur deus,eo ꝙ ipſe eſt æuũ oĩm & ante tempũs & Danielis 7
ante dies & ante æuũ & tẽpora. Dicitur etiã deus,prout hoc eum decet & tẽpus & dies, & quar
ta pars anni & æuũ,ſicut exiſtens per omnem motum intrãſmutabilis & immobilis,& in eo ꝙ
ſemper mouetur,manens tamen in ſeipſo,& ſicut cauſa æui & temporis & dierũ. Vnde in my-
ſticis dei apparitionibus q̃nq; dicitur canus,quandoq; nouus. Canicies autem eius vel ſenectus Isa 62,66.
ſignat ipſum à principio exiſtere. Nouitas autem vel iuuentus ſignat ipſum nõ grauari vel defi
cere ſenectute. Senectutis vero vel iuuentutis coniunctio ſignat ipſum à principio vſq; ad finẽ
per omnia procedere,iuxta illud:Attingens à fine vſq; ad finem fortiter,diſponit omnia ſuaui Sapien. 8.
B ter. Vel ſecundum S. Hierotheum,vtrunq; dictorum ſignat diuinam principalitatem. Senectus
quidem quaſi primum in tempore,iuuentus vero quaſi primum in numero,ſcilicet monadem,
quia ſicut iuuentus eſt principium ætatis,ita vnitas eſt principium numeri,& numeri qui ſunt
propinquiores vnitati,ſunt principaliores magis diſtantibus. Cõſideranda autem eſt natura tẽ
poris & æui ex teſtimoniis ſacræ ſcripturæ,in quibus æterna dicuntur non ſolum illa quæ pe-
nitus & ſimpliciter & per natura m ingenita ſunt & æterna,ſed etiam incorruptibilia & immor
talia & inuariabilia,& vniformiter exiſtentia,vt cum dicitur angelis:Eleuamini portæ ęterna- Psal 23.
les:& alia ſimilia. Quandoq; etiam antiquiſſima æui nominatione deſignantur,vt eſt illud:Co- Psal 76.
gitaui dies antiquos,& annos æternos in mẽte habui. Quandoq; etiam tota temporis continẽ
tia ſecundum nos,æuum appellatur,ſecundum ꝙ æuo propriũ eſt antiquũ eſſe vel inuariabile
vel totum totaliter metiri. Tempus autem dicitur quod eſt in generatione & corruptione &
variatione. Quandoq; tamen aliter accipitur. Vnde & ſcriptura nos in hoc ſeculo temporaliter Roma 16.
terminatos dicit participaturos æuo,quando cõſequemur incorruptibilitatem ſemper eodem
modo ſe habentem. Quandoq; etiam dicitur in ſcripturis & æuum eſſe temporale, & tempus
eſſe æternum. Temporibus æternis tacite,quamuis in ſacra ſcriptura oſtendatur ea quæ magis
C proprie ſunt,vt mentes eſſe in æuo ea vero quæ in generatione,vt corpora magis proprie dicã
tur eſſe in tempore. Non ergo ſimpliciter dicenda ſunt eſſe coæterna deo,qui eſt ante æuũ,quę-
cunq; in ſcriptura dicuntur eſſe æterna,ſed ſecundum prædictos modos intelligentiæ, quãdo
aliqua creata dicuntur æterna. Quaſi vero media ſunt,quæ ſecundum aliquid participant æuo
ſecundum aliquid tempore. Deus autem laudandus eſt,& ſicut æuum & ſicut tempus,tãquam Psal. 144.
cauſa omnis temporis & ęui:& antiquus dierum tãquam qui eſt ante tempus & ſuper tempus,
& varians quatuor partes anni & tempora,& ruſus exiſtens ante ſecula,inquantum ipſe eſt an
te æuum & ſuper æuum,& regnum ipſius regnum omnium ſeculorum. Amen.

DE PACE, ET QVID SIBI VVLT HOC, PER SE ipſum eſſe,per ſe ipſam vita,per ſe ipſam virtus,& quæ ſic dicta. Cap. XI.

AGe,nunc diuinam & archiſynagogam pacem laudi-
bus pacificis fauorabimus. Ipſa ẽ cm̃ oĩm adunatrix, Pacẽ oĩbus appetibilem.
& oĩm conſenſus,& connaturalitatis genitrix & ope-
ratrix. Proinde & oĩa ipſam appetunt,partibilẽ eorũ
multitudinẽ conuertentẽ in totã unitatẽ,& ciuile uni-
uerſitatis bellũ adunãtẽ in æquiformẽ cohabitationẽ
participatione diuinæ pacis,primores congregatarũ
uirtutũ ipſe,et ad ſeipſas,et ad ſeinuicẽ uniuntur,et ad
unã oĩm pacẽ principem,et quæ ſibi ſubiecta uniunt,

Ca.IX. ipſaq́ꝫ ad ſeipſa, et ad ſe inuicem, et ad unum et perfectum omnium pacis princi- D
piũ q̄ et cauſam inpartibiliter ſuperfirmata, totis uelut quibuſdam clauſtris di-
uiſorum conuenientium omnia terminat, et conſummat, et tutificat, et non ſinit
ſeparata fundi ad multum et infinitum inordinata, et incollocata, et deſerta deo
Pax diui- facta, et ſua unitate exeuntia, et inter ſeinuicem turbulẽtiſſime confuſa. ¶ De hac
na quæ. ergo quæ eſt diuina pace & ſilentio, quã ſacer Iuſtus ineloquibilem uocat, et in o-
Silẽnũ di- mnem cognitam proceſſionem immobilitatem, & ut ſilet, & ſilentium ducit, &
uinũ q̃d. ut in ſeipſa, & intra ſeipſam eſt, & ad ſeipſam totã tota ſupunit: & neqꝫ in ſeip̃am
intrans & multiplicans ſeipſam deſerit ſuam unitatem: ſed & prouenit in om̃ia,
intus ibi manens per excellentiam omnia ſuperantis unitatis, neqꝫ dicere, neqꝫ in
telligere cuidam exiſtẽtium fas eſt, neqꝫ poſſibile, ſed ut ineffabile, & idipſum &
incognoſcibile in ipſam reponentes, tanquam in omnium exiſtẽtem ſummitatẽ,
intellectas eius & dictas participationes: & hoc ut poſſibile eſt, & nobis a mul-
Pax diui- tis uiris optimis relictis ſuperſpeculabimur. ¶ Et primum quidem hoc dicen-
na quõ ſa- dum, quia per ſeipſam pacis, & totius, & per unũ quodqꝫ eſt ſubſtantia, & quia E
ne cõfuſi- omnia ad ſe inuicem contemperat, per incõfuſam eorum unitatem per quam in-
one cõia cõuertat. ſeparabiliter unita, & indiſtanter æque perfecta, ſecundũ propriam ſingula ſpe-
ciem ſtatuit, non ſuperobſcurata per mixturam ad oppoſita quicquam obcæcat
unitricis diligentiæ & puritatis. Vnam igitur quandam & ſimplam pacificæ u-
nitatis contemplabimur naturam, copulantem omnes ſibi, & ſibimetipſis & in-
uicem, & ſaluantem omnia in inconfuſa omnium continentia, & conſpicua, & cõ
Pax diui- temperata. ¶ Per quam diuini animi intellecti intellectibus ſuis uniuntur, & in-
na quõ ſi- telligentibus eas, & iterum in incognitum aſcendunt ſuper animum collocatorũ
bi cõiun- contactum, per quam animæ largiſſimas ſuas rationes intelligentes, & ad unam
gat diui- nas mẽtes intellectualem congregate puritatem progrediuntur proprie ſibi uia & ordine
per immaterialem & impartibilem intelligentiam in unitatem ſuper intellectam
unionem, per quam una & inſolubilis omnium complicatio ſecũdum diuinam
eius harmoniam ſubſtituitur, & compaginatur conſonantia perfecta & conſen F
Pax diui- ſus, & congerminatio congregans inconfuſe inſeparabiliterqꝫ confuſa. ¶ Per-
na oia p- luſtrat. uenit enim perfectiſſime pacis uniuerſitas in omnia exiſtentia, ſecundum ſimpli
ciſſimum eius & clarum unificæ uirtutis aduentum unificans omnia, & conium
amicitia gens ſumma per media ſummis, per unam connaturalem coniugata amicitiam
pfrui ſe donãs etiam nouiſſimis uniuerſitatis extremitatibus, & oĩa cognata fa-
ciẽs unitatibus naturalibus immutabilibus ſocietatibus, adunatiõibus, cõgrega
tiõibus, inſeparabiliter diuina ſcilicet pace & ſtãte, et ab uno oĩa oñdẽte, et p oĩa
ueniẽs, et ꝑpria naturali et ĩmutabili ſocietate ueniẽs. Prouenit eñ in oĩa, et tradit
gñatiõi. oĩbus ꝑprie ex ſeipſa ſupmanãs magnitudo pacificæ gñatiõis: et manet p excel
ſupunita. lẽtiã unitatis tota ad totã, et p totã ſeipſam ſuper unitã. ¶ Quõ aũt dixerit quis,
Oĩa pacẽ deſiderãt ſimile. appetũt oĩa pacẽ? Multa eñ alteritate et diſcretiõe gaudẽt, et nũq̃ aliqñ habẽtẽ
ſilere uoluerint. Et ſi quidẽ alteritatẽ et diſcretionẽ, qui hoc dicit aituniuſcuiuſqꝫ
exiſtentiũ proprietatẽ. Et quia hanc exiſtẽtium nullũ ON, quod quidẽ eſt, uellt
aliquando perdere. Non fortaſſis nos adhoc contradicemus, ſed hunc pacis ap-
petitum manifeſtabimus. Omnia enim diligunt ad ſeipſa pacificare et uniri, et a
ſeipſis, et a ſuis immutabilia, et incaſualia eẽ, et eſt per unumquodqꝫ incõmixta
pro-

proprietate perfectiſſima pax cuſtoditiua,& pacem donantibus ſuis prouiden‑ A tijs,omnia imperturbata & inconfuſa,& ad ſeipſa,& ad ſeinuicem ſaluans,et o‑ mnia in fortitudine & inflexibili uirtute ad ſuam pacem & tranquillitatem ſta‑ tuens. Deinde mota omnia non ſilere, ſed moueri ſemper eorum motu uult. Et hic appetitus eſt diuinæ omnium pacis omnia in ſeipſis incaſualia ſaluantis,et o‑ mnium motorum proprietatem,& motiuam uitam immutabilem, & incaſua‑ lẽ cuſtodiẽtis,in mota ad ſe pacificantia,& ſic ſic habentia agendo quæ ſua ſunt. Si autem ſecundum caſum pacis alteritatem dicens,confirmat non eſſe omĩbus amabilem pacem,magis quidem nihil exiſtentium eſſe, quod ab omni penitus unitate cecidit. Quod enim omnino inſtabile & multum & incollocatum,& in‑ finitum,neq; ON eſt,neq; in exiſtentibus.¶ Si autem talis ait paci & pacis bo‑ nis infeſtos eſſe contentionibus & furoribus,& alienationibus , & inſtabilitati‑ bus gaudentes,& ipſi obſcuriſſimis umbris pacis concupiſcentiæ detinentur,ad quas paſſionibus turbati multum mobilibus,& eas ſiſtere indiſciplinate appetẽ B tes,& æſtimantes plenitudine ſemper refluentium pacificare ſeipſos inſtructiõe tenentium uoluptatum perturbatos.Quid ſi quis dixerit de ipſa ſecundũ Chri‑ ſtum paciflua humanitate? ſecundum quam non diſcimus adhuc pugnare, neq; nobiſipſis,neq; inuicem,neq; angelis:ſed & ipſis diuinam per uirtutem coope‑ rabimur ſecundum prouidentiam Ieſu,omnia in omnibus operantis, & faciẽtis pacem ineffabilem,& ex ſeculo prædeſtinatam,& reconciliantis nos ſibi ipſi in ſpiritu,& per ſeipſum,& in ſeipſo patri. De quibus ſupereminentibus donis in theologicis characteribus ſufficienter dictum eſt,atteſtantium nobis ſacra eloq̃‑ orum intelligentia.¶ Quoniam & aliud me per epiſtolam interrogabas , quid forſan quando dico per ſeipſum eſſe,per ſeipſam uitam,per ſeipſam ſapiẽtiam. Et ad teipſum dicebas dubitare quomodo deum aliquãdo quidem per ſeipſum uitam dico:aliquando uero per ſeipſam uitæ ſubſtitutorem neceſſarium ẹſtima uimus ſancte dei homo,& hac te in nobis dubitatione ſoluere. Et primum quidẽ ut multotiens dicta,& nunc recipiamus,non eſt contrarium per ſeipſam uirtu‑ tem,aut per ſeipſam uitam dicere deum:& per ſeipſam uitæ,aut pacis,aut uirtu C tis ſubſtitutorem. Quędam quidem enim ex exiſtentibus,& maxime ex primũ exiſtentibus,ut cauſalis omnium exiſtentium dicitur, quædam uero ut ſuper o‑ mnia etiam primo exiſtentia ſuper ens ſupereſſentialiter. Quid autem omnino inquis quod per ſeipſum eſſe dictum eſt,aut per ſeipſam uitam,aut quæcunque abſolute & principaliter eſſe,ex deo primitus ſubſtitiſſe poſuimus? Hoc aũt di‑ cimus,non eſt prauum,ſed rectum & ſimplicem declarationem habet. Non eñ eſſentiam quandam diuinam aut angelicam eſſe dicimus,per ſeipſam eſſendo eſ ſendi quæ ſunt omnia cauſam. Solummodo enim eſſendi omnia quę ſunt ipſum eſſe ſupereſſentialem principium,& eſſentia & cauſale. Neq; uitæ parentem ali am deitatem præter ſuperdiuinam omnium quæcũq; uiunt,æditæ uitæ cauſam uitam. Neq; colligendo dicendum principales exiſtentium,& creatrices eſſenti‑ as & ſubſtantias quas quidam & deos exiſtentiũ & creatores promptos confe‑ ſtim perfecerunt: quos uere & proprie dicendũ,neq; ipſi formauerunt non exi‑ ſtẽtes,neq; patres eorũ. Sed per ſeipſum eſſe,& per ſeipſam uitã,& per ſeipſam deitatẽ dicimus principaliter qdẽ & deiformiter,et cauſaliter unũ oĩm ſupprin‑

Moueñtia ipſa deſiderare q̃dã pacem

Pacis inimicos deſiderare quãdã ſuã pacem

Ipſum p ſe eẽ,ipſam p ſe vitã, ipſam p ſe ſapientiã, quõ deo cõueniãt.

prauum

Ca. XI cipale & ſupereſſentiale principium & cauſam. Particulariter autē editas ex deo
ſeſtificationem. non participante prouidas uirtutes per ſeipſam † ſanctificationem, per ſeipſam D
uiuificatiōem, per ſeipſam deificationē, quas exiſtentia proprie ſibimetipſis par-
ticipant, & exiſtentia, & uiuentia, & diuina ſunt & dicuntur, et alia ſimiliter. Pro
inde et primarum ipſarum optimus ſubſtitutor dicitur eſſe: deinde totarum ea-
rum, deinde particularium ipſarum, deinde totarum ipſarum participantium,
Bonitas diuina deitasq; qd ſint. deinde particulariter earum participantium. ¶ Et quid, oportet de his dicere?
quando quidam diuinorum noſtrorum ſacrorum magiſtrorum, et per ipſam
bonitatis et deitatis ſubſtitutricem aiunt pluſquam optimam, et pluſquam diui-
nam per ſeipſam bonitatem et diuinitatem dicentes eſſe beneficam, et deificam
ex deo procedentem donationem: et per ſeipſam formam, per ſeipſam formifi-
cam fuſionem et totam formam, et particularem formam, et uniuerſaliter bona,
et particulariter bona: et quæcunq; alia quæ ſecundum eundem dicta ſunt, et di
centur modum declarantia prouidentiam et bonitatem participatas ab exiſten-
tibus a deo, non participante prouenientes copioſa fuſione, et ſuperſcatentes, ut
diligens omnium cauſalis ſummitas omnium, et ſupereſſentiale, et ſupernatura-
le omnino ſuperexcellit ea quæ ſunt ſecundum qualēcunq; eēntiam et naturam.

¶ ELVCIDATIO CAPITVLI HVIVS VNDECIMI DE PACE, ET quid ſibi vult hoc, per ſeipſum eſſe, q̄ p ſeipſam vita, q̄ p ſeipſam virtus, & quę ſiue dicta. Art. XI. E

DE increata iam pace hic agitur. [Age] id eſt, eia [nūc diuinam & archiſyna-
gogam pacem laudibus pacificis fauorabimus] id eſt, pacem illam ſuper-
dulciſſimam & æternam, quæ eſt ipſamet quies, trāquillitas, gaudium pro-
ſus immutabile mentis diuinæ, quæ vocatur pax archiſynagoga, ab archi,
quod eſt princeps, & ſynagoga quod eſt congregatio, quaſi princeps con-
Archiſynagoga. gregationis ſeu principalis congregatrix. Itaq; pacem diuinam archiſyna-
gogam, id eſt, principaliter congregatiuam omnium viuentium & comple
ctentem, præſertim in patria & in omnibus, quorum corda ſunt charitate coniuncta, laudibus
pacificis fauoremus, & amoroſe & fauorabiliter extollamus. [Ipſa enim eſt omnium aduna-
trix] id eſt, cauſa effectiua adunationis pacis, concordiæ rerum ac mentium creatarum [& oīm
um & conſenſus & connaturalitatis genitrix & operatrix. Proinde & omnia ipſam appetunt]
Omnia pacē deſiderare. ſicut & omnia dicuntur beatitudinem affectare deſiderio naturali, & ſub generali aliqua ratiōe,
quamuis veram felicitatem & ſpiritalem ſanctamq; pacem nec omnes ſciant, nec cupiant [par-
tibilem eorum multitudinem conuertentem in totam vnitatem] id eſt, quæ pax diuina & ſum
ma conuertit multitudinem rerum frequenter diſcordem, diuiſam, turbatam, ad vnionem pa-
cificam, atq; ad vnitatem ordinis vniuerſi, qui ponit fines eccleſiæ potiſſime triumphantis, pacē
[& ciuile vniuerſitatis bellum] in qua ſæpe vnum particulare ſuppoſitum ſeu agens vel ele- F
mentum, alteri contrariatur [adunantem inæquiformem cohabitationem] id eſt, ad vnam cō
pſal. 147. munem conſiſtentiam, manſionem, ſituationem [participatione pacis diuinæ, primores cōgre
gatarum virtutum ipſæ & ad ſeipſas & ad ſeinuicem vniuntur] id eſt, ipſæ ſuperiores eſſentiæ
virtutum cœleſtium, charitatis vinculo vnitarum, participando pacem increatam, coniungun
tur ſingulæ ad ſeipſas, non habendo intra ſe vllam diſſentionem, omnes quoq; mutuo pacem
pleniſſimam & inuiolabilem habent ac ſeruant [& ad vnam omnium pacem principem] id eſt,
principalem ac generalem, & quæ ſibi ſubiecta vniunt. [Ipſaq; ad ſeipſa & ad ſe inuicem] id eſt,
vniunt & concordant illa ſubiecta, & inferiora ſingula ad ſeipſa, oīa quoq; ad inuicem [& ad
vnum & perfectum omnium pacis principium]. i. ad deum, qui eſt primum cauſale principium
pacis vniuerſorum, ad quem ſingula conuertuntur ſecundum modum ſuæ ſpeciei, quædam na
turaliter, quædam ſenſitiue & cognitiue, quædam rationaliter, quædam intellectualiter [& cau
ſam quæ impartibiliter ſuperfirmata totis velut quibuſdam clauſtris diuiſorum conuenientiā
omnia terminat]. i. quæ cauſa prima & pax increata indiuiſibiliter oībus ſuperfirmata ac fer
uidiſſime præſidens, terminat [& conſummat & ratificat] omnia illa, de numero diuiſorum in
ter ſe & tamen conuenientium vno fine ſeu ordine, & perficit ea, & munit velut quibuſdam
clauſuris clauibus ac vectibus, infra limites proprios detinens ea [& non ſinit ſeparata fundi ad
multum

A multum,& infinitum]id eſt,non permittit ea ab inuicem totaliter ſeparari, & ſeparata diffun-
di,effluere & diſpergi ad chaos quoddam magnum atq; congeriem infinitam[inordinata &in
collocata & deſerta deo facta]id eſt,iam effecta deordinata,confuſa,& naturali loco priuata,vt
pote derelicta à deo & conſeruatione ipſius[& ſua vnitate exeuntia]id eſt,recedētia à propria
vnitate[& inter ſeinuicem turbulentiſſime confuſa. ❡ De hac ergo quæ eſt diuina pace] id eſt, Pax diuina
de pace iſta quæ eſt diuina[& ſilentio]id eſt,quiete[quam ſacer Iuſtus]vtpote Paulus Apoſto- quæ Philip.4.
lus[ineloquibilem]ineffabilem,& incomprehenſibilem[vocat]dicendo:Pax Chriſti quæ ex-
huberat omnem ſenſum[& in omnem cognitam proceſſionem,immobilitatem]id eſt, immo-
biliſſimam quietem in ſe tranquilliſſime quieſcentem,non exeuntem per aliquam ſui mutatio
nem in quemcunq; effectum,cognitumve proceſſum,quamquam ſua vi influat vniuerſis,ſicq;
participetur à creaturis,in quibus variam facit concordiam,nexum,conſenſionem.In rationa
lib⁹ demū creaturis efficiēs pacē tēporis,pacē pectoris,pacē æternitatis[& vt ſilet&ſilētiū ducit]
id eſt,prout in ſeipſa & in mente diuina ab omni motu , ſtrepitu,inquietudine,ſono, turbatio-
ne ſuper quietiſſima atq; libertima,æternaliter perſeuerat[& vt in ſeipſa,&intra ſeipſam eſt,& Silētiū diuinum.
ad ſeipſam totam tota ſuperunitur.]Deitas ipſa eſſentialiter pax prima,ſimpliciſſima vnitas,in
uariabiliter intuens diligensq; ſeipſam,& ſunt in ea penitus idem in re,intuens & intuitum,di-
ligens & dilectum,atq; intuitio & dilectio ipſa:gaudium quoq;,pax & dulcedo. hinc ineffabi-
liter & ſuperſimpliciſſime in ſe,& intra ſe,& ad ſe vnitur.Imo potius incomprehenſibiliter no-
bis eſt vnio,vnitio,& vnitas ipſa:& omnia iſta in ſeipſo,ſunt vnum ſuperſimpliciſſimum &ſu-
B peropulentiſſimum & ſuperdelicioſiſſimum & ſuperpulcherrimum eſſe[& neq; in ſeipſam in-
trans]per ſuiipſius & omnium aliorum in ſe contemplationem[& multiplicans ſeipſam]non
per propriæ eſſentiæ plurificationem,propter quod ſubditur,[deſerit ſuam vnitatem,ſed & ꝑ-
uenit in omnia]cuncta replendo,& ſuæ bonitatis dona communicando[intus ibi manens,per
excellentiam omnia ſuperantis vnitatis]id eſt,per ſimpliciſſimam ſuam vnitatem,vniuerſis in
infinitum perfectiorem,& prorſus inuariabilem,†quæ intra omnia eſt, non incluſus: & extra †quſ. Boethius.
omnia,non excluſus:nec per vllam ſui in ſe mutatiōem accedit vel recedit,ſed quo ad ſuorum
diuerſitatem effectuum.[Neq; dicere,neq; intelligere cuidam exiſtētium fas eſt,neq; poſſibile]
id eſt,nulli exiſtentium eſt poſſibile aut licitum,iſtud plene effari,aut comprehēdere velle.præ
ſertim in iſto exilio]ſed vt ineffabile & idipſum & incognoſcibile in ipſam reponentes] tan-
quam[omnium exiſtentem tanquam omnium exiſtentem ſummitatem]id eſt,indicibile iſtud
ſecretum cōmittentes ipſi inuariabili deitati,quæ eſt vere idipſum &incognoſcibile ens,quan-
tum ad quidē, quæ ē vertex, ſummitas ac incomparabilis ſuperexaltata excellentia vniuerſo-
rum[intellectas eius & dictas participatiōes & hoc vt poſſibile viris & nobis,à multis optimis
relictis ſuperſpeculabimur]id eſt,deſuper adiuti contemplabimur,conſiderabimus & deſcribe
C mus prætactas deitatis increatæq; pacis participationes,nobis aliqualiter cognitas,prout poſſi
bile eſt viris catholicis,viatoribus per fidem,nondum per ſpeciem ambulantibus,& prout no
bis q̃q; poſſibile eſt relictis.i.ſuperatis & ſupgreſſis à multis optimis viris,q nobis meliores &
illuminatiores fuerūt. ❡ [Et primū qdē hoc dicēdū,q a ꝑ ſeipſam pacis & toti⁹ & ꝑ vnūq̃dq; eſt Cor.p. ax diuina ōīa ſibi ū ne cōtutus coniungit.
ſubſtātia].i.primo hoc dico,ꝙ de⁹ ē ſubſtātificator&cauſa ꝑ ſe oīs pacis,toti⁹ q;boni in vnoq̃q;
ente[&q a oīa ad ſe inuicē cōtēperat].i.ꝓportiōabilit̃ iūgit ac ſociat[ꝑ incōfuſā eoꝝ vnitatē].i.
ꝑ cōuenietē & imꝑturbatā eoꝝ counionē[ꝑ quā inſeparabilit̃ vnita]q̃tū ad ſpecies ſuas in or-
dine vniuerſi[& indiſtāt̃ æque ꝑfecta]q̃tū ad gen⁹, ſeu ea quæ eiuſdē ſunt ſpeciei & eque diſtāt̃
qm̄ inſtar nūeroꝝ habēt ſe ſpecies reꝝ,ideo q̃tū vna diſtat ab alia,tm̄ aliæ q̃q; ab inuicē[ſecūdū
ꝓpriā ſingula ſpeciē ſtatuit]in ſua ꝑfectiōe ſpecifica[nō ſupobſcurata ꝑ mixturam ad oppoſita
gꝗ obcæcat vnitricis diligētiæ & puritatis].i.obnubilata,fœdata & maculata ꝑ admixtiōem
naturę cōtrarię,nō obcęcāt nec inficiūt aliqd puritatis naturalis ſpecificę,introductę ꝑ diligētiā
primæ cauſæ, quæ ſuoꝝ ē vnitiua effectuū.[Vnā ergo q̃dā & ſimplā cōtēplabimur pacificę vni
tatis naturā].i.ſimpliciſſimā deitatē,quæ cauſa ē toti⁹ pacificę vnitatis in cūctis[copulātē oēs ſi-
bi & ſibimetipſis & inuicē].i.cōiūgētē cūcta creata ſuo fini ſuꝑmo,& q̃dlibet ſibiipſi,mutuo q̃-
q; vniuerſa[& ſaluātē oīa in incōfuſa oīm cōtinētia]. i.in cōſeruatiōe ordinata[& cōſpicua]. i.
clara[& cōtēperata].i.recte ꝓportiōata. ❡ [Per quā diuini animi intellecti,intellectib⁹ ſuis vni- Pax diuina quo ſibi attrahas angelicas mētes.
unt].i.mētes angelicę à ſeipſis intellectæ,cōiūgunt,intellectib⁹ ſuis.i.ſuis potētijs intellectiuis,
ſuꝑ q̃s reflectūt&rediūt ad ſeipſas reditiōe cōpleta,&ipſę,inq̃tū itelligūt,ſūt ꝑſonę agētes,&ſunt
intellectiōis ſuæ obiecta,inq̃tū à ſeipſis intelligūt[& intelligētib⁹ eas]iūgūt,ſicut obiecta agen
tibus& itēꝝ in incognitū aſcēdūt ſuꝑ aīam collocatoꝝ cōtactū].i. cōtēplādo erigūt denuo ad
abditā vnionē & viſionē diuinoꝝ & æternoꝝ,quæ ſupeminēt ipſis[ꝑ quā animę largiſſimas ſu

Ca.XI

D

aſrationes intelligentes].i.per quam continentiam & vnionem aoimæ rationales cognoſcẽtes rationes ſuas largiſſimas.i.illuminationes multiplices eis largiflue communicatas[& ad vnam intellectualem congregatæ puritatem].i.reductæ ac perductæ ad mentis munditiam, q̄a ſuperiores purgant & ſurſum agunt inferiores [progrediuntur propria ſibi via & ordine per immaterialem & impartibilem intelligentiam in vnitatem ſuperintellectam vnionem] id eſt, procedunt diſcurſu,perſcrutatione,profectu eis connaturali,ordinate per conſideratiõem ſpiritalem,indiuiſam ac ſimplicem in vnitatem,id eſt,ad contemplationem primæ & ſummę vnitatis,quæ eſt ſuper omnem vnionem cognitam aut cognoſcibilem animabus [per quam vna & inſolubilis omnium complicatio]id eſt,à qua vnitate altiſſima eſt complicatio,cõnexio, reductio vna communis & inſeparabilis[ſecundum diuinam eius harmoniam]id eſt,iuxta contemperationem diuinam,à prima vnitate præconceptam & impreſſam[ſubſtituitur & compaginatur]id eſt,redigitur & conſolidatur in creaturis præfatis,deſuper coordinatis & ſubordinatis[conſonantia perfecta]id eſt,proportione & conuenientia in genere & ordine ſuo completa[& conſenſus & congerminatio congregans inconfuſe inſeparabiliterq; confuſa] id eſt, ab eadem ſumma vnitate procedit,ac rebus ingeritur cõſenſio quędam mutua,& velut cognatio atq; ꝓpinqtas quędã ex parte creatoris eiuſdem,ac mutuę conuenientiæ creaturarum in genere aut ſpecie,ſecundum quod dicitur apud Malachiam:Nunquid non pater vnus omnium nostrum? Nonne vnus deus creauit nos? hinc ille admirabilis Seraphicus illuminatiſſimusq; Franciſcus,cuncta creata nominibus fratris & ſororis appellauit,congregans inconfuſe inſeparabiliterq; confuſa,id eſt,congerminãtio,conſenſio & conſonantia illa eſt colligens & adunãs pulchre & indiuiſibiliter ea,quæ ex ſeipſis eſſent confuſa & inordinata,quæ redigit in vnũ generalem pulcherrimum ordinem vnius totiusq; vniuerſi, in quo omnipotentis ſapientia præſertim repræſentatur ac ſplendet.

Malach.2.

S. Fräciſci benignitas.

E

¶ [Peruenit enim perfectiſſimæ pacis vniuerſitas in om̃ia exiſtentia]id eſt,generalis iſta pax,contemperantia ſeu conſonantia rerum,pertingit ad entia vniuerſa,præſertim ad illa in quibus ordo vniuerſi conſiſtit[ſecundum ſimpliciſſimũ eius & clarum vnificæ virtutis aduentum[id eſt,per impreſſionem eius in omnia valde ſimplam & manifeſtam à virtute diuina & pace increata,quæ omnia facit quodammodo vnum[vnificans omnia & coniungens ſumma[vel infima[per media ſummis]id eſt,extrema extremis, ſeu ſumma infimis per media,tanquam per nexum & ligamentum illorum ad inuicem[per vnam cõnaturalem coniugata †amicitia perfrui ſe donans etiã nouiſſimis vniuerſitatis extremitatibus] id eſt,vltimis quoq; & infimis entibus mundi concedens vti & foueri quadam naturali amicitia ſeu conuenientia cum rebus ſuæ ſpeciei ac ordinis[& omnia cognata faciẽs]id eſt,comproportionata & aliquo modo inuicem vtilia[vnitatibus naturalibus]id eſt,vnionibus ſeu communionibus congruis,ſeu vnitate in ſpecie aut genere vel analogia [immutabilibus ſocietatibus,adunationibus,congregationibus]quibus in ordine vniuerſi connexa ſunt & comparticipantia[inſeparabiliter diuina ſcilicet pace & ſtante,& ab vno omnia oſtẽdente]id eſt,pace dei æterna iugiter ſtante ac perdurante,& per hanc pacificam rerum coordinationem tanquam ꝑ ſuum effectum monſtrante,quod omnia ſint ab vno fontali ſapientiſſimo effectiuo principio [& propria naturali & immutabili ſocietate veniens]id eſt,ad res creatas procedens ac pertingens ſua communicatione,quam habet cum ſuis effectibus.qui & ſocietatem habet cum intellectualibus creaturis,vt patuit iam frequenter.[Prouenit enim in omnia,& tradit omnibus ꝓprie]id eſt,vnicuiq; influit congruenter ſecundum ſuam capacitatem[ex ſeipſa ſupermanans magnitudo pacificæ †generationi]id eſt,maieſtas ex propria exhuberantia ſupereffluens,ac affluenter dans generationibus rerum pacificis,ac generatis prouidens dulciter vniuerſis[& manet per excellentiam vnitatis tota ad totam]id eſt,per eminentiam propriæ perfectiſſimæ vnitatis iugiter perſeuerat tota,prouidentialiter intenta ad totam rerum pacificam connexionem [& per totam ſeipſam †ſuperunitam].i.immediate per ſeipſam rebus deſuper prouiſiue & conſeruatiue coniunctam[&] omnia ſcientem,conſiderantem ac gubernantem,non tãtum per cauſas ſecundas,vt putabant quidam philoſophi,propter quod ſcriptum eſt:Quem conſtituit alium ſuper terram? aut quem poſuit ſuper orbem quem fabricatus eſt? Conſequẽter tãgitur quorundam obiectio.

Pacē diuinã oia pertractãt.

†amicitiã.

F

†generationis.

†ſuper unitã.

Iob.34.

¶ [Quomodo autem dixerit quis]id eſt,aliquis dicere poteſt,qualiter[appetunt omnia pacem? quaſi dicat,Videtur quod non. Multa enim alteritate & diſcretiõe gaudẽt] id eſt,magis inclinata ſunt ad diſtinctionem & ſeparationem ab alijs[& nunquam aliquando habentem †ſimile voluerunt] id eſt, abhorruerunt habere conſentientem & concordantem cũ ipſis,nec quieſcere volunt.[Et ſi quidem alteritatem & diſcretionem qui hoc dicit]id eſt,ſi is ſic obijcit [ait vniuſcuiuſque exiſtentium proprietatem] id eſt,ſi per alteritatem & ſeparationem

Paci diuinam oĩa optant.

†ſibi ſimile.

A tionem illam intelligit proprietatem cuiuſlibet rei,quæ indiuiſa eſt à ſe,& diuiſa ab alijs. [& ga hanc exiſtentium nullum O N,quod quidem eſt,velit aliquando perdere].i.ꝙ nulla res exiſtens velit iſtam ſuam proprietatẽ amittere.[Non ſortaſſis ad hoc contradicemus].i.non negabimus hoc[ſed hunc pacis appetitum manifeſtabimus].i. oſtendemus ꝙ omnia ſic cupiũt pacem.[Omnia enim diligunt ad ſeipſa pacificare].i. cuncta ad ſe & cum ſe & intra ſe optant pacem habere,imo intuitu & deſiderio pacis prælia fiunt.[& vniri & à ſuis & à ſeipſis immutabilia & incaſualia eſſe].i.cupiunt coniungi conuenientibus & conſimilibus ſibi,nec poſſe ſeparari ac cadere à ſeipſis.[& eſt per vnumquoq; commixta proprietate perſectiſſima pax cuſtoditiua.].id pax in qualibet re eſt ẽ,conſeruatiua ipſius rei, ex naturali proprietate rei innata ac indita,valde perſecta in omni re.[pacem donantibus ſuis prouidentijs].i. actiuis rerum prouidentijs ſeu prouiſionibus pacificis,quæ ſunt in mente diuina,donantibus pacem rebus.[oĩa imperturbata & inconfuſa ad cauſata,& ad ſeinuicem ſaluans].i.conſeruans omnia eſſe incõturbata,tam ad ſeinuicẽ q̃ ad cõcauſata.Hoc in ſuperioribus & cœleſtibus palam eſt, ſed in inferioribus ita eſt,quoad curſum communẽ,& q̃tum ad exigentiã ordinis vniuerſi[&omnia in fortitudine & inflexibili virtute ad ſuã pacem & tranquillitatem ſtatuens].i.naturalem & irremouibilem Inclinationem & vim idoneã impartiens ad acquirendum & conſeruãdum pacẽ, quę conuenit eis,quemadmodum grauibus & leuibus dedit inclinationem ad motum ſurſum & deorſum,calorem quoq; vel aliud quid ad reſiſtendum impedientibus huiuſmodi motus.

B Sic & animalibus dedit appetitum concupiſcibilem ad proſequendum conuenientia,& iraſcibilem ad repellendum contraria.[Deinde mota omnia nõ ſilere,ſed moueri ſemper eorũ motu motu vult.].i.deus quædam mobilia vult ſemper moueri motu eis conueniente,& non ſilere,id eſt non quieſcere ab huiuſmodi motu.[& hic appetitus eſt diuinę omnium pacis] id ẽ, deſiderium illud eſt ex appetitu pacis omnium rerum ,quia per huiuſmodi motum & ipſa & alia conſequuntur ſuam perfectionem.[omnia in ſeipſis incaſualia ſaluantis].i.pacis diuinæ præſeruãtis omnia à caſu in non eſſe[& omnium motorum proprietatem & motiuam vitam immutabilem & incaſualem cuſtodientis].i.pacis diuinę conſeruantis proprietatem & vitam motiuam rerum viuaꝝ mobilium, ita ꝙ non mutantur per corruptionem,nec per ruinam abeſſe in non eſſe ante tempus opportunum.[in mota ad ſe pacificãtia,& ſic ſic habentia agẽdo quæ ſua ſunt].i.pacis cuſtodientis in rebus prædictis,agendo.i. dum res quæ ſua ſunt in opera ſibi agunt,in mota pacificantia ad ſe.i. in res motas ſeu mobiles,pacem ſeu ordinationem quietam ſecum habentes ſtabiliterq; diſpoſitas.[Si autem ſecundum caſum pacis alteritatem dicens]Si talis alteritatem appellet defectum & ruinã à pace[confirmat non eſſe oĩbus amabilem pacem]id eſt aſſerit quod pax non ſit cunctis amabilis.[Magis quidem nihil exiſtentiũ eſſe]id eſt,ego potius dico,ꝙ nulla res exiſtens eſt[quod ab omni penitus vnitate cecidit] id

C eſt,quæ nequaquam ſit vna:nam ens & vnum conuertuntur.[Quod enim omnino inſtabile, & multum & incollocatum,& infinitum]id eſt,quod per ſuam ſpeciem ſeu naturam nullam participat fixionem,nec ad aliquam redigitur vnitatem, nec in aliquo rerum ordine collocatur,neq; finitur per aliqam formam.neq; O N eſt,nec in exiſtentibus] id eſt, nec eſt res,neque pars rei,nec accidens. Hinc & Philoſophus probat,ꝙ infinitum ex parte materię eſſe nõ poteſt Philoſop.
Proclus quoq; demonſtrat, quod omnis multitudo participat aliqualiter vno, & quod non participãs vno,non ſit. [¶ Si autem talis ait] id eſt, ſi ita arguens affirmat [paci & pacis bonis infeſtos,eſſe contentionibus & furoribus & alienationibus & inſtabilitatibus gaudentes.]id eſt,ſi obijciat quod quidã malitioſi aduerſentur paci,& moleſti ſunt pacificis,& glorian tur in his quæ pacem extinguunt,puta in rixis,&c.[& ipſi obſcuriſſimis vmbris pacis concupiſcentiæ detinentur.] id eſt,ad hoc ego reſpondeo,quod iſti quoque detinentur , id eſt, alligati ſunt vmbris obſcuriſſimis.id eſt defectuoſiſſimis imitationibus concupiſcentię pacis,ita quod & ipſi etiam aliqualiter pacem deſiderant.[ad quas paſſionibus turbati multum mobilibus & eas ſiſtere indiſciplinate appetentes.]id eſt,ad vmbras illas pacis afficiuntur & tendunt ipſi, turbati adhuc paſſionibus multũ mobilibus,id eſt,affectiõibus & motibus ſenſualitatis inordinatis valde inquietis,& appetentes illas ſiſtere,id eſt,ſedare, indiſciplinate, id eſt, inſipienter per ea quæ nec ſalubriter, nec efficaciter queunt illas ſedare, refrenare aut moderari.[& æſtimantes plenitudine ſemper refluentium pacificare ſe ſeipſos.] id eſt, putantes ad pacem ſeipſos perducere per copiam & ſatisſactionem delectationum , quæ fluunt & refluunt , & cito de nouo deſiderium ad eas accendunt . [inſtructione tenentium voluptatum perturbatos .] id eſt , ſeipſos interius deordinatos , inſtructione , id eſt , impulſione &

Paciſinimici quandã etiã optant pacem.

Ca.XI inclinatione voluptatum tenentium eos ſpiritaliter vinctos ac victos, iuxta illud Prouerbio. D
Prou.5. Iniquitates ſuæ capient impium,& funibus peccatorum ſuorum conſtringetur. Porro alia li-
tera habet,deſtructione:talis nanq; inſtructio eſt deſtructio. Dicitur demum culpa hominis
Iob.15. inſtruere eum,vt eſt illud in Iob:Docuit iniquitas tua os tuũ. [Quid ſi quis dixerit de ipſa ſe-
cundum Chriſtum paciflua humanitate?]id eſt quid conſequetur,ſi recitetur de Chriſti pieta-
te,quæ pacem docuit & procurauit in omnibus? Vnde concluditur verum eſſe quod dixi, pa-
cem omnibus appetendam[ſecundum quam non diſcimus adhuc pugnare neq; nobiſipſis,ne-
que inuicem,neq; angelis.]id eſt,nec contra noſipſos,nec contra proximos praua, nec contra
Matth.11 angelos ſanctos ex aliqua diſſenſione aut diſcordia bonæ paci contraria:attamen contra ſen-
ſualitatem,tentationes & vitia nos pugnare oportet, quia regnum cœlorũ vim patitur,& vio-
lenti rapiunt illud.[ſed & ipſis diuinam per virtutem cooperabimur,]ſanctis,illorum inſpira-
tionibus cooperando,& ſecundũ eas viuendo. [ſcđm prouidentiã Ieſu omnia in omnibus ope-
rantis]vt prima cauſa,quæ eſt cauſa cauſati omnis cauſæ ſecundæ, & plus influentis q̃ quæ-
cunque cauſa ſecunda. [& facientis pacem ineffabilem.]id eſt,pacem æternitatis, quam per-
fecte in hac vita cognoſcere & effari nequimus,quia in cor non aſcendunt quod ſuis dilectori
Eſaiæ 64. 1 Cor. 2. bus præparauit.[& ex ſeculo prædeſtinatum].i. à deo ab exordio præcognitam & paratam,
Matth.25 ſicut in fine dicturus eſt:Percipite regnum quod vobis paratum eſt ab origine mundi. Ex ver-
2.Cor. 5. bis quoque Apoſtoli iſta accepta ſunt.[& reconciliantis nos ſibiipſi] quia ſecundum Apoſto-
lum,deus erat in Chriſto mundum reconcilians ſibi. Chriſtus quoq; per ſuam humanitatem
reconciliauit nos ſibiipſi ſecundum ſuam diuinitatem.[in ſpiritu] vtiq; ſancto, & ſecundum E
voluntatem,præordinationem ac cooperationem ſpiritus ſancti.[&per ſeipſum & in ipſo pa-
tri].i.deo patri,in ſpiritu ſancto per ſeipſum,tanq̃ per mediatorem dei & hominum,iuxta il-
Ephes.2 lud ad Epheſios:Nunc autem in Chriſto Ieſu,vos qui aliquando eratis longe,facti eſtis prope
in ſanguine eius. Ipſe eſt enim pax noſtra,qui fecit vtraq; vnum, per crucem inimicitias inter-
ficiens in ſemetipſo,& veniens euangelizauit pacem,& his qui longe, & his qui prope, quo-
niam per ipſum habemus acceſſum ambo in vno ſpiritu ad patrem. [De quibus ſupereminen-
tibus donis.]id eſt, ſupernaturalibus gratiis[in theologicis characteribus] id eſt, in libro de
diuinis characteribus & proprietatibus, puta de ſuperbeatiſſima trinitate. [ſufficenter dictũ
eſt.]id eſt competenter ſecundum quod nobis poſſibile fuit,quem librum non habemus tran-
ſlatum.[atteſtantium nobis ſacra eloquiorum intelligentia.] id eſt, iuxta intellectum ſanctorũ
eloquiorum,id eſt,ſcripturarum atteſtantium nobis. [¶ Quoniam & aliud me per epiſto-
lam interrogabas,quid forſan,quando dico per ſeipſum eſſe, per ſe ipſam vitam.] id eſt, quo-
modo intelligo, quod per ipſum dico eſſe, per ſeipſam vitam,per ſeipſam ſapientiam,&ad ſe
ipſam. Filius enim,qui eſt ſubſtantialiter vita,eſt per patrem,id eſt, à patre:ſimiliter filius, qui
eſt per ſe ſapientia,id eſt ſapientia æterna abſolute & eſſentialiter dicta,quæ eſt deitas ſumma, F
quam non habet ab aliquo eſſentialiter alio à ſe, eſtq; filius vita & ſapientia ad ſe ſubſtãtiali-
ter. [dicebas te dubitare,quomodo deum aliquando quidem ipſam vitam dico,aliquando ve-
ro per ſeipſam vitæ ſubſtitutorem.] Quod conſequenter exponit. [neceſſarium æſtimauimus
ſancte dei homo]id eſt,o Timothee ſancte dei[& hac te in nobis dubitatione ſoluere].i.libe-
rare te ab hac dubitatione,quam habuiſti in nobis.i. verbis noſtris. [Et primum quidem vt
multoties dicta & nunc recipiamus.]id eſt, primo id hortor,vt ea quæ frequenter dixi & ſcri-
pſi,modo pariter capiamus. [Non eſt contrarium per ſeipſam virtutem, aut per ſeipſam vi-
tam dicere deum,& per ſeipſam vitæ aut pacis aut virtutis ſubſtitutorem.]Quod conſequenter
declarat.[Quædam quidem enim]id eſt,certe quoniam aliqua[ex exiſtentibus & maxime ex
primum exiſtentibus,vt cauſalis omnium exiſtentium dicitur.]id eſt,deus dicitur quædam ta-
lium tanquam cauſa omnium talium,& quædam illorum dicuntur de ipſo tanquam de cau-
ſa ipſorum,vt eſſe,bonitas,vnitas,vita,mens,intellectus.[Quædam vero vt ſuper omnia,etiã
primo exiſtentia ſuper ens ſupereſſentialiter]id eſt,aliqua talia de deo dicũtur per ſupeminẽ-
tiam,vt de eo qui ſupereſſentialiter eſt,& ſupreme cuncta tranſcendit.[Quid autem omnino]
eſt[inquis,quod per ſeipſum eſſe dictum eſt?]id eſt quid ſignificat, ꝙ deus dicitur hoc aut il-
lud eſſe per ſeipſum?[aut per ſeipſam vitam,aut quæcunq; abſolute & principaliter eſſe, & ex
deo primitus ſubſtituiſſe poſuimus].i.ſeu alia quæuis,quæ diximus ex deo originaliter fuiſſe
ſeu ſubſtitiſſe,vel deũ ea ſubſtituiſſe,quæ abſolute & principalr̃ dicunt̃ eſſe in gñe ſuo,& fluxiſ-
ſe à deo.[Hoc aũt q̃d dicimus,nõ eſt paruũ[.i.rñſio iſta nõ eſt qd paruũ,nec ẽ curua aut praua,
vt aliæ hñt tranſlationes.[ſed rectũ].i. vera [& ſimplicẽ declarationẽ habet.].i. explanationẽ
ſyncerã,

ſynceram,non fictam aut ſimulatam.[Non enim eſſentiam quandam diuinā aut angelicā eſſe
A dicimus per ſeipſam eſſendo eſſendi quę ſunt oīa cauſam].i.non ponimus eſſentiā aliquā ſepā
ratam per ſe ſubſiſtentem, dicendo ꝙ aliquid ſit cauſa per ſę exiſtendi oībus id ꝗd ſunt,ita ꝙ
ſint plures tales eſſentiæ ſeparatæ,aut per ſe ſubſiſtentes ideæ, quaꝝ vnaquæq; ſit quidā deus,
& cauſa exemplaris communis oīm, ordinis aut ambitus ſui:imo ponimus vnum ſolum eſſe
ſeparatum ſubſiſtens,vniuerſorum cauſale principium. Vnde ſubiungitur: [Solummodo eñi
eſſendi oīa quæ ſunt ipſum eſſe ſupeſſentiale principium & eſſentia & cauſale].i.ipſum vnicū
eſſe primū & incauſatum, ꝗd eſt ſup omnem naturam,dicimus eſſe cauſale & exemplare prin
cipium vniuerſorum,& eſſe eſſentiam.i.cauſam eſſentię eorundem, non eiuſdem ordinis aut
naturæ,ſed ſupexaltatam.[neq; vitę parentem aliā deitatem].i.patrem cauſam ſeu fontē vitæ,
hoc eſt, ꝑ ſe vitam non dicimus eſſe aliam deitatem [præter ſupdiuinam omnium quæcunq;
viuunt].i.præter vitam primam ſupdiuinam, quæ eſt cauſa cunctis viuentibus ꝙ ſunt & vi-
uunt.[& æditæ vitæ cauſam vitam].i.vitam illam dicimus cauſam oīs vitæ particularis cau-
ſatæ.[Neq; colligendo dicendum.].i.breuiter ac ſummatim ꝑſtringendo non eſt dicendum,
[eſſe principales exiſtentium creatores promptos,confeſtim cauſatrices eſſentias,ſubſtantiaſq;
quas quidam deos exiſtentium perfecerunt].i.cauſas principales & vniuerſales,vbiq; & ſem-
per pręſentes,& creatores particularium reꝝ,qui ſunt eſſentiæ creatrices,& cauſæ oīno extrin
ſecæ præter & citra primam cauſam,quę ſunt ſubſtantiæ eminentes,quas quidem ꝑfecerunt.i.
ſua opinione eſſe dixerunt ac confinxerunt eſſe deos exiſtentiū particularium reꝝ.[Quos ve
B re & proprie dicēdo,neq; ipſi formauerunt non exiſtentes].i. ꝗs deos ſeu vniuerſales cauſas,
nec iſti falſe opinantes formauerunt.i.fecerunt,quia tales dīj & cauſæ non ſunt in ꝟitate[neq;
patres eoꝝ].i.magiſtri ſeu parentes ita errantium fecerunt,nouerunt,aut formauerunt hmōi
deos.[ſed ꝑ ſeipſum eſſe,& ꝑ ſeipſam vitā,& ꝑ ſeipſam deitatem, dicimus principaliter quidē
& deiformiter,& cauſaliter vnum oīm ſupprincipale & ſupeſſentiale principiū & cauſam].i.
affirmamus ꝙ vnum & idē ſit effectiuum vniuerſoꝝ principiū,& cauſa oīm exemplaris atq;
finalis,ꝗd eſt eſſe ꝑ ſeipſm,non aliunde factum nec participatū,& ꝗd eodē ſenſu eſt ꝑ ſe vita.per
ſe deitas,ꝑ ſe intellectus,ꝑ ſe ſapia,ꝑ ſe ſumma & prima virtus,&c. [Participaliter aūt editas
ex deo,nō partipāte ꝓuidas virtutes].i.ꝟtutes particulares & participatas dicimus eē ex deo,
nil participāte ab alio,nec ſuſcipiēte ab alio ꝟtutes ꝓuidētiales,vtputa [ꝑ ſeipſam *ſctificationē
ꝑ ſeipſam viuificationē, ꝑ ſeipſam deificationē] i.primā & fontalē vim ſignificatiuā,primā & * eſſentifi-
imparticipatam vim ſeu actionem viuificatiuam ac deificationem huiuſmodi. Hæc enim ha- cationem.
bet in ſe,& ex ſe,& per ſe.[quas exiſtentia proprie ſibimetipſis participant,id eſt, cauſæ creatæ
ſuperiores ꝓuiſiuæ aliorum,participant iſtas ꝓuiſiuas virtutes,ꝑ quas gubernatiuæ & ꝓuiſiuæ
ſunt ſubditorum,à ſummo illo principio,non ab ideis ſeparatis,vt aliqui poſuerunt. Partici-
pant autem eas ꝓprie,quælibet ſeʒ ſcd̄m ſuam proportionem,gradum,poſſibilitatem & ordi-
nem.[& exiſtentia & viuentia & diuina ſunt & dicuntur].i.ꝑ participationem bonitatū & vir
tutum illaꝝ hñt eſſe viuere,& ſuo modo diuina cenſentur.[& alia ſimiliter].i.cuncta ꝗq; infe
C riora ab illo ſummo fluxerunt principio. [Proinde & primaꝝ ipſarum optimus ſubſtitutor
dicitur eſſe.].i.deus vnus & ſummus,eſt optimus inſtitutor & conditor ſupiorum illarū cau-
ſarum vt ſint angeli ſpūs & cauſæ cœleſtes.[Deinde totarū earū,deinde particularium ipſarū]
.i.cauſarū ſecundarū illis poſteriorū[deinde totarū ipſarum participantium].i.deus etiā cauſa
eſt oīm participationū illarū, ſeu participatarū bonitatum,ſimpliciū & abſtracte ſignificatarū
quā cauſa eſt ipſius eſſe,viuere,intelligere,&c. [deinde particulariter earum participantiū.].i.
infimorum ꝗq;,qui particularius & obſcurius bonitates à deo recipiunt. ¶ [Et quid oportet
de his dicere?].i.qd neceſſe eſt de his plura inducere? [qñquidem diuinorū noſtrorū ſacrorū
magiſtrorum].i.cum aliqui ex noſtris magiſtri pręcipui ac diuini [ꝑ ſeipſam bonitatis & dei
tatis ſubſtitricē aiunt ſuperoptimam,& pluſq̄ diuinam,ꝑ ſeipſam bonitatē & diuinitatē].i.bo
nitatem primā fontalē imparticipatā, quæ eſt ſupra genus & ordinē, & pluſq̄ optima & diui-
na,prout nos optimum ac ſuperdiuinum capere poſſumus:aſſerunt autem ſubſtitutricem bo
nitatis & deitatis per ſe, hoc eſt bonitatis & deitatis participatæ, vel abſtracte vniuerſaliterq;
acceptæ,quæ tamen improprie dicitur per ſeipſam bonitas ac deitas.[dicentes eſſe beneficam
& deificam ex deo procedentem donationem,& per ſeipſam formam.]id eſt,bonitatē partici-
patam,& deificationem à deo creaturis communicatam, quæ formaliter dicitur per ſe bona,
ſeu bonitas,non efficiēter,eſtque forma,quam etiam dicunt[per ſeipſam formificā fuſionē].i.
bonitatē à deo effuſam,formatiuā illorum quibus cōicat. [& totā formā] ſcd̄m quod per ſe
abſtra-

Ca.XII abſtracte accipitur. [& particularem formam,] prout ab iſto aut illo participatur [& vniuerſaliter bona & particulariter bona, & quæcunque alia, quæ ſecundum eundem dicta ſunt & D dicentur modum.] id eſt, dona ſimplicia & eminentia, gñaliter & abſtracte conſiderata, à deo procedentia [declarantia prouidentiam & bonitatẽ participatas ab exiſtentibus, à deo nõ participante prouenientes]. i. clare monſtrantia prouidentiam & bonitatem, coĩcatas ſuperioribus cauſis à deo. [copioſa fuſione]. i. liberali donatione [& ſuperſcatentes]. i. ſupmanãtes & copioſe incidentes his quibus coĩcant, quibus deus proprietates & virtutes ſuas prouiſiuas, cauſales, diuinas coĩcat & infundit. [vt diligens oĩm cauſalis ſummitas, oĩm & ſuperessentiale & ſupernaturaliter omnino ſuperexcellit ea quæ ſunt ſcd̃m qualemcunq; eſſentiam & naturã] id eſt, deus vniuerſoꝝ prouiſor ſolicitus, oĩm cauſatiuus, vertex cunctoꝝ altiſſimus, & ſuperesſentiale principium, ſupernaturaleq; ens entiũ, incomparabiliter & penitus infinite tranſcẽdit omnia, quæ ſunt ſecundũ qualemcunq; eſſentiam, ac naturã. i. cuiuſcunq; ſint gñis aut ſpeciei vel ordinis. Ex quibus patet ſolutio quęſtionis S. Timothei, quę rationabilis fuit, nec iſta ſolutio difficultatem illius videtur plene auferre.

¶ Capitis huius XI. tranſlatio alia clarior.

Pacẽ oĩa appetere

AGE iam diuinam conciliatiõisq; principem pacem pacificis laudibus proſequamur. Hæc enim eſt quæ oĩa vnit, cunctorũq; concordiã conſpirationẽq; gignit & efficit: quamobrẽ hanc appetunt oĩa, quippe cum hæc partibilem hoꝝ multitudinẽ ad totam conuertat vnitatem, & inteſtinum vniuerſi bellum fœdere concordi deuincat. Pręterea diuinæ pacis participatione conciliantiũ poteſtatum antiquiores, tum ipſę ſingulę ad ſeipſas & inuicem ad vnãq; vniuerſoꝝ principem pacẽ conueniunt, tum etiam quæ ſibi ſubiecta ſunt, ita congregant, vt & ad ſeipſa & inuicẽ, & ad vnum perfectum vniuerſalis oĩm pacis E conueniant autorem. Qui ſane vniuerſis indiuidue præſidens, veluti clauſtris quibuſdam diuiſa nectentibus, oĩa definit & determinat, atq; communit. Neq; ſinit diuiſa ad infinitũ interminatumq; diffundi, alioquin ordine firmitateq; caritura, & tanq̃ deo deſtituta vnitatem pro

Pax diuina quę Philip. 4. ſilentiũ in deo

priam amiſſura, & inuicẽ omnibus mixturę modis penitus confundenda. ¶ De ipſa igitur quid tandem illa eſt, diuina pace & quiete, quam S. Iuſtus ſilentium vocat, & ſcd̃m cogitabilem proceſſum quemlibet immobilitatem, quo pacto quieſcat, & quaſi ſilentium agat, & q̃uo in ſeipſa & intra ſeipſam ſit, & tota ad ſe totam eminenti ratione iungatur: ac neq; dum ſeipſam ingreditur, ſeq; multiplicat, ſuam relinquet vnionẽ, ſed & procedit ad oĩa, intus tota manens propter exceſſum vnionis omnia ſuperantis: neq; dicere, neq; cogitare alicui exiſtentium fas eſt, aut poſſibile. Sed id quidem tanq̃ ineffabile ac prorſus ignotũ, ipſemet tribuẽtes oĩa tranſcẽdenti: nos interim intelligibiles ipſius explicabilesq; participationes, idq; (vt viris poſſibile eſt, &

pax diuina q̃uo omnia ſine cõfuſione cõiũgat

vt poſſibile nobis, qui multis bonis viris inferiores ſumus conſideremus. ¶ Primo quidẽ dicendum, q̃ pax diuina ipſius per ſe pacis & vniuerſæ particularisve pacis eſt autor, & omnia contemperat inuicẽ & commiſcet, vnione quadam eoꝝ inuicem non confuſa, per quã abſq; diuiſione diſtantiaq; coniuncta ſimul tamen integra in ſua quęq; ſpecie permanent, per contrariorum admixtionẽ minime conturbata. Neq; quicq̃ obtundentia exacte ſummę illius ſynceritatis omnia inuicem vnientis. Vnam igitur quandã ſimplicẽq; naturã vnionis pacificæ contemplemur, cuncta ſibĳpſi & ſibĳpſis & inuicẽ copulantem, & interim conſeruantem in com-

pax diuina q̃uo ſibi res coniungat.

plexu oĩm inconfuſo contemperata pariter & immixta. ¶ Per diuinã pacem intellectus diuini ſuĳpſoꝝ intelligentĳs vniti, rebus quoq; intellectis ſe coniungunt, rurſusq; ad incognitũ ſcandunt eorum quę ſuper mentem ſunt contactum. Per diuinã pacem aię multiformes rationes ſuas cogentes, ad vnamq; puritatem intellectualem congregantes, procedunt proprio ſibi modo, via, & ordine per immaterialem impartibilemq; intelligentiam ad ſuperiorẽ intelligentia vnionem. Per diuinã pacẽ vnus indiſſolubilisq; contextus oĩm iuxta diuinam harmoniam ſuam exiſtit, concentuq; harmonico & integra conſonãtia conſenſioneq; & cognatione mutua coaptatur, dum & ſine confuſione colligitur, & abſq; diuiſione procul dubio continetur.

pax diuina omnia penetrat.

Perfectæ pacis integritas, ſcd̃m ſimpliciſſimã ſynceramq; virtutis vnificę pręſentiam, oĩa penetrat vniens atq; cõnectens per media, cum extremis extrema, per vnam cognatam amicitiam coniugata, atq; vltimis quoq; vniuerſi determinationibus, vt ſe fruatur indulgens, oĩaq; vnitatibus, identitatibus, vnionibus, congregationibus, cognata prorſus efficiens, dum vel diuina pax nulli diuiſiõi perſtat obnoxia: & in vno oĩa indicat, atq; per oĩa procedẽs, nuſq̃ à propria identitate diſcedit: pergit eñ per oĩa, ſingulaq; pro ſuo quoq; mõ ſui muneris participia reddit, & copia quidẽ pacificę fœcunditatis exuberat, & permanet interim per vnitatis exceſſum

Pacem diuinam oĩa deſiderant.

tota ad totã, ac per ſe totã ſibimet excellenter vnita. ¶ Interrogabit forte quiſpiã, q̃nam pacto pacem

A pacem cuncta deſiderẽt, cũ multa alteritate diſcretiõeq; gaudeãt, neq; ſponte quieſcere velint.
Atqui ſi alteritatẽ diſcretionẽq; q ſic obijcit, ſuã cuiuſq; rei proprietatẽ dicit, ꝙdve hãc nullum
eoꝝ quę ſunt, idipſum ꝙd eſt exiſtens vnq̃ perire velit, ne nos qdẽ id refragabimur: ſed id ꝙq;
eſſe pacis deſideriũ cõfirmabimus, quippe cũ oĩa cupiant ſecũ ipſis pacẽ vnionẽq; habere, atq;
in eo habitu ꝑmanere, vt à ſeipſis atq; ſuis dimoueri deciderեq; nõ poſſint. Iam vͦo pax illa per
ſecta ſuã cuiuſq; meram cuſtodit proprietatẽ, pacificis ꝓuidentijs ſuis oĩa ſeorſum à ſeditione
cõfuſiõeq; tam ad ſeipſam q̃ ad alia ſeruãs, nunctaq; ſtabili & nuſq̃ declinante potentia ad ipſo
rum pacem immobilitatẽq; ſtabiliens. Quòd ſi quęcũq; mouent nõ quieſcere qdẽ, ſed ſuo ſp Pacẽ etiam deſiderare
motu moueri cupiunt, rurſus diuinę oĩm pacis deſiderium eſt, quę qdẽ oĩa in ſeipſis ſeruat, ne ipſa q̃ mo
forte labanť, & oĩm quęcunq; mouenť proprietatẽ motricẽq; vitam, ne à ſeipſa dimoueať, deci uentur.
datve cuſtodit, quatenus quę mouenť ſecũ ipſis pacem ſeruãtia, eodẽq; ſe mõ ſp hñtia, quę ſui
ſunt muneris pagũt. Atuero ſi alteritatẽ illã quiſpiã ruinã ab oĩ pace prorſus accipiat, affirmet
que pacẽ nõ eſſe cunctis optabilẽ, potiſſimũ hoc aſſerimus nihil vſq̃ eſſe ꝙd ab oĩ prorſus vnio
ne ceciderit. Qđ eñ penitus inſtabile infinitũq; & nulla ſede firmũ, indefinitũ fingiť, neq; ſe
ipſm quidẽ per ſe q̃cq̃ eſt, nec exiſtit in aliquo. ¶ Si qs aũt obijciat illos paci pacisq; bonis ad Paciſinimi cos quandꝫ
uerſari, q litibus & furoribus mutationibuſq; & inſtabilitatibus delectanť. Reſpondendũ hos etiã optare
ꝙq; exilibus quibuſdã pacifici deſiderij imaginibus occupari, dum affectibus multifariã agitã pacem.
tibus perturbanť, ꝙs imperite ſedare deſiderant, ſperãtq; ſe habituros pacẽ expletiõe iugiter ef
fluentium, ꝑturbantur vͦo ſp, ſiquidẽ voluptates à quibus occupati ſunt, minime conſequunť.
B Quid aũt de Chr̃i clementia pacẽ profundente dicemus? per quã dicimus non vltra pugnare,
neq; nobiſcũ, neq; inuicẽ, neq; cum angelis, ſed vna cum ipſis potius diuina ꝓ virib⁹ opamur,
iuxta Ieſu prouidentiã: q oĩa in oĩbus operať, pacemq; cõficit ineffabilẽ ab æuo prædeſtinatã,
noſq; ſibi in ſpũ reconciliat, ac per ſe & in ſeipſo pr̃i ꝙq; conciliat: de qbus ſane mirabilibus do
nis in theologicis informationibus ſatis à nobis eſt dictũ, ſacroꝝ eloquioꝝ inſpiratiõe nobis
teſtificante. ¶ Sed qm̃ alias ꝙq; me per epiſtolã interrogaſti, quidnã eſſe dicerẽ, ipſm ꝑ ſe eſſe, Ipſm ꝑ ſe eẽ ipſa ꝑ ſe vi
ipſam per ſe vitã, ipſam per ſe ſapiam, dixiſtiq; te multum moueri, ꝙ aliqñ deũ dixerim ipſam ta, ipſa ꝑ ſe
vitã, aliqñ vitæ ipſius autorẽ: operępreciũ exiſtimaui ſancte vir dei, ab hac ꝙq; de nobis conce ſapia q̃ õ
ꝑta dubitatione te ſoluere. Ac primũ quidẽ, vt q̃ ſæpe iam diximus, nunc etiã repetamus. Non cõueniunt
eſt inter ſe contrariũ dicere, deum ipſam ꝑ ſe virtutẽ, aut ipſam vitã, atq; eundẽ appellare ipſius creatori &
vitę vel pacis vel vͦtutis ꝓcreatorẽ. Illa quidẽ rõne ex his q̃ ſunt, p̃cipue vͦo ex illis q̃ primo ſunt creaturæ
tanq̃ oĩm cã noĩatur. Hac aũt vt ſuper oĩa etiam quę primo ſunt, mõ ꝙdã ſup eſſentiã eminens
Quæris inter hæc qd appellem ipſm per ſe eſſe, aut ipſam vitã, vel alia ꝙteũq; abſolute ac princi
paliter eſſe, & ex deo primum exiſtere ponimus. Id vͦo non eſt obliquũ, ſed rectũ, ſimplicemq;
interpretationẽ habet. Non enim ſubſtantiã quandã diuinã vel angelicã eſſe volumus ipſm eẽ
C velut cauſam, vt ſint quę ſunt oĩa. Solum nãq; vt ſint quęcunq; ſunt, itẽq; vt ſit hoc ipſm ꝑ ſe eſſe
principiũ eſt, eſſentiaq; & cã, illud ꝙd eſſentiã ſupereminet. Neq; rurſus deitatẽ aliã viuentium
oĩm viuificã aſſerimus, p̃ter vitã illam pluſq̃ diuinã, quæ & viuentiũ oĩm, & ipſius vitæ ſit au
tor atq; (vt ſummatim dicã) nõ eſſe putem⁹ principales illas & cõditrices eoꝝ, quę ſunt eſſenti
as atq; ſubſtantias, ꝙs nõnulli reꝝ deos atq; cõditores ſibi pro arbitrio fingentes p̃dicare non
dubitauerunt: ꝙs, vt vere ꝓprieq; dixerim, neq; ipſi nouerunt (quippe q nõ ſunt) neq; pr̃es eoꝝ
Sed ipſm eſſe, & ipſam vitã ipſamq; deitatẽ aſſerimus principalr̃ quidẽ & diuine, & ſcđm cauſam
vnũ illud principiũ cauſãq; oĩm ſup oẽm principij & eſſentię rõnem. Participaliter aũt vͦtutes
illas ꝓuiſorias ex deo imparticipabili ꝓcedẽtes. Ipſam inq̃ ipſius eẽntię vitę diuinitatis traditio
nem, ꝙꝝ dum oĩa ꝓ ſuo quęq; mõ participia ſunt, nimiꝝ & entia & viuentia, & diuina ſunt atq;
dicunť, cęteraq; ſil̃r: quãobrẽ deus ipſe bonus, ipſoꝝ ꝙq; primorũ autor p̃dicať, deiñ ipſorum
vniuerſorũ, ſubiñ ipſorũ particulariũ, poſt hæc eorũ q̃ vniuerſalr̃ illa participant, poſtremo il
lorum etiã quæ particulari quadã conditiõe participant. ¶ Quid aũt de his plura dicere me
oportet? Quandoquidẽ nõnulli ex diuinis p̃ceptoribus noſtris ipſius ꝙq; ꝑ ſe bonitatis deita Bonitas di
tiſq; autorem deũ, qui ſupra bonitatẽ deitatẽq; exiſtit, dicentes bonitatẽ ipſam atq; deitatẽ eſſe uina deitas que qdã
beneficũ deificũq; donũ ex deo profectũ. Ipſam ꝙq; pulchritudinẽ appellãt effuſionẽ, pulchri
tudinis effectricẽ, quę qdẽ & pulchritudinẽ ipſam efficiat, & vniuerſalẽ pulchritudinẽ particula
remq;, vniuerſalr̃ ꝙq; pulchra & pulchra particulariter, & quęcũq; alia eodẽ mõ dicta ſunt atq;
dicenť declarãtia vc; ꝓuidẽtias atq; bonitates reb⁹ participatas ex impticipabili deo abũdãti
ꝓfuſione ꝓcedẽtes ac largiter emanãtes, vt q eſt oĩm cã exactiſſima rõne ſit ſup oĩa, & ꝙd ſuper
eſſentiã extat atq; naturam: quæcunq; in aliqua eſſentiarũ nanq; ſunt, penitus antecellat.

PARAPHRASIS HVIVS CAPITIS XI.

Deinde

DEINde laudatda eſt pax diuina pacificis laudibus, quæ eſt princeps con- D
gregationis. Ipſa eſt enim eſt vnitiua omnium & generatiua conſenſus
& connaturalitatis vniuerſorum. Vnde & omnia eam deſiderant conuer-
tentem diuiſibilem ipſorum multitudinem ad vniuerſalem vnitatem, &
vnientem naturale bellum omnis rei ſiue vniuerſitatis ad conformē coha-
bitationem huius pacis participatione illæ virtutes, quæ ſunt inter cōgre-
gatiuas angelicę virtutis digniores, & ipſæ ad ſeipſas & ad alias inuicē vni
untur, & ſubiectas ſibi virtutes vniſit ad vnū & perfectum pacis omnium principiū & cauſam
quę ſimpliciter ſuperueniens omnibus oīa definit, & terminat & firmat, quaſi quibuſdam ve-
ctibus concluſiuis diuiſoꝝ, & non ſint diuiſiua effundi ad interminationem & infinitatē inor-
dinata & collocata & deſerta, à deo quidem bene facta, ſed à propria vnitione exeuntia in ſe
inuicem facit oīm harmonia coniungi. Hanc diuinam pacem & ſilentium ſanctus Iuſtus, de
Actuum. 1. quo in Actibus, vocat ineffabilitatem & immobilitatē ad omnem cognitum proceſſum. Scri-
pta huius apud nos non extant. Quomodo autem deus quieſcit & ſilentium agit, quomodo
etiam in ſeipſo & intra ſeipſum eſt, & ad ſeipſum totum totus ſuperunitus eſt, & ad ſeipſum in
grediens multipliciter ſe exiſtentibus communicans, nō derelinquit ſuiipſius vnitionem, ſed
procedit ad omnia, intus manens per exceſſum vnitionis omnia ſuperantis, neq; phas neque
poſſibile eſt alicui exiſtentium dicere aut cogitare: ſed hoc habetur ineffabile & ignotum in
ipſo tanq̃ exiſtente ſuper omnes intelligibiles & dictas ipſius participationes, quibus ſolis ab
exiſtentibus cognoſcitur. Et hanc eius cognitionem inſpiciemus, prout poſſibile eſt viris, imo E
nobis, qui à multoꝝ viroꝝ ſapientia deficimus. Primo quidem dicimus, ꝙ deus ipſam per ſe
pacem, tam vniuerſalem q̃ particularem, facit ſubſiſtere, & facit omnia ad ſeinuicem concreta
ſecundum inconfuſam ipſoꝝ vnitionem, ſecundum quam oīa indiuiſibiliter & indiſtāter vni
ta, ſingula tamen pura ſecundum propriā ſpeciem ſubſiſtunt, non obfuſcata p̄ cōcretionē ad
ſibi oppoſita, neq; habentia diligentem vnitionem aut ſimplificationem cum oppoſitis. Vnā
igitur quandam & ſimplicem pacificę vnitionis contemplemur naturam, vniuerſa vnientem
ſibiipſi & ſingula ſibiipſis, & oīa ſibiinuicem, & ſaluantem omnia in continentia omnium in-
confuſa & immixta & concreta. Propter quam diuinę mentes vnitę propriis intellectibus vni
untur, & aliis vnitis & ſurſum aſcendunt ad ignotam communiōem collocatoꝝ ſuper mentē
Propter hanc etiam animæ vnientes rationes ſuas largiſſime diſperſas, & congregantes eas ad
vnam intellectualem puritatem, per immaterialem & ſimplicē intellectum perueniunt via &
ordine iuxta ſuam conditionem, ad eam etiā vnitionē, quæ eſt ſuper intellectum, propter quā
etiam vnitionē pacificam ſubſiſtit vna & indiſſolubilis oīm complexio, ſecundum diuinam
ſuiipſius harmoniam, & concordatur perfecta conſonanti & conſenſu & cōnaturalitate, & eſt
congregata inconfuſe, & contenta indiuiſibiliter. Perfecta enim vniuerſitatis pax tranſit ad oīa F
exiſtentia, ſecundum ſimpliciſſimā ipſius & immixtam vnificæ virtutis præſentiam vniens o-
mnia, & coniungens extrema extremis per media, ſecundum vnam connaturalem & coniun
ctam amicitiā, & extendens munera ſua vſq; ad extremas creaturas, oīa conſentiētia facit vni
tatibus identitatibus & congregationibus pace diuina indiuiſibiliter ſtante, & in vno omnia
monſtrante, & per oīa proficiente, & à propria identitate non recedente. Procedit enim ad o-
mnia, & tradit ſeipſam oībus, iuxta ſinguloꝝ proprietatem, & ſupermanat omnibus abundā-
tia pacificæ fœcunditatis, & manet in ſe propter exceſſum vnitionis tota ad ſe totam, & ſecun-
dum ſeipſam totam ſuperunita. Obiicitur autem, quomodo dicis omnia deſiderare pacem.
Multa enim gaudent alteritate & diuiſione, & nunq̃ vellent ſponte quieſcere. Solutio: Alteri-
tas vel diſcretio dici poteſt cuiuſlibet rei proprietas, & ſecundum hoc cōcedimus, ꝙ nulla res
velit eam aliquando amittere. Et hoc ipſum pertinet ad deſiderium pacis. Omnia enim appe-
tunt ad ſeinuicem pacem habere & vniri, & tam ſua propria q̃ quæ ſunt ſuoꝝ eſſe immobilia,
& non valentia deficere. Perfecta autem pax eſt ſeruatiua puræ proprietatis ſingulorum per
prouidentias ipſius pacem donantes, ſaluans omnia vt ſint non bellantia & inconfuſa, tam ſin
gula ad ſeipſam, q̃ omnia ad inuicem, & omnia ſtabili & inflexibili virtute ſtatuens ad ſuiipſo
rum pacem & immobilitatem, & ſi omnia mota non quieſcere, ſed moueri ſemper motu ſua
appetunt, hoc ipſum pertinet ad deſiderium diuinę pacis omnium ſaluantis omnia in eo, ꝙ nō
valeant cadere à ſeipſis & cuſtodientis immobilem & non valentem deficere, omnium moto-
rum proprietatem & vitam motiuam in eo ꝙ mota & ad ſeipſa pacem habētia, & eodem mo
do habentia operantur ea quæ ſibi ſunt naturalia. Si autem dicatur alteritas eſſe caſus à pace
& conetur aliquis probare ꝙ non appetūt omnia pacem, quia multa appetūt talem alteritatē,

Reſponde-

Reſpondemus ꝙ nihil eſt exiſtẽtium, quod ab omni vnitione pfecte ceciderit. Quod em̃ oĩo
A eſt inſtabile & interminatum & incollocabile & indefinitum, non exiſtens eſt neq; in exiſten-
bus. Si quis autem dicat illos inimicari paci & bonis pacis, qui litibus & furoribus & variatio-
nibus & inſtabilitatibus gaudent. Reſpondemus, ꝙ etiam tales afficiuntur quibuſdam obſcu-
ris imaginibus pacifici deſiderij, eo ꝙ ipſi à paſſionibus propriȩ concupiſcentiæ multum im-
pugnati, & illas ſedare deſiderantes, ſed ſtulte arbitrantur ſe pacem habere apud ſemetipſos ꝑ
adimpletionem deſideriorum ſuorum ſemper fluentium, eo ꝙ perturbantur non conſequen
do delectationes quas appetunt. Magnifice autem laudanda eſt pax, quam diuina benignitas
effudit per dominum Ieſum, per quem non ſolum conſopita eſt diſcordia hominis ad ſeipm̃;
& hominis ad alium hominem, & hominis ad angelos, ſed vt nos ſimul cum angelis ſecundũ
noſtram poſſibilitatem diuina operemur ſecundum prouidentiã Ieſu, oĩa in omnibus coope-
rantis, & facientis pacem ineffabilem à ſeculo prædiffinitam, & reconciliantis nos ſibiipſi in
ſpiritu, & per ipſum & in ipſo patri. De quibus ſupernaturalibus donis, in libro de diuinis cha
racteribus ſufficienter dictum eſt accedente ſcripturarum atteſtatione. Quoniam autem alias
me per epiſtolam interrogaſti quomodo intelligam, per ſe eſſe, per ſe vita, per ſe ſapientiam, &
ac ſuper hoc dubitaſſe dixiſti, quomodo aliquando dicam deum eſſe per ſe vitam, aliquando
autem per ſe vitæ ſubſtantificatorem, dignum duxi nunc te ab hac dubitationȩ abſoluere. Et
ne ſæpe dicta nunc iterem, non ſunt contraria deum eſſe per ſe vitam, & ipſum eſſe per ſe vitæ
& per ſe pacis, & per ſe virtutis ſubſtantificatorem. Dicitur enim ꝑ ſe vita, &c̃. ſicut cauſa exiſtẽ
B di omnibus exiſtentibus, & maxime primo exiſtentibus ſanctificator, aut ꝑ ſe vitæ, &c̃. ſicut
per omnia, & etiam ſuper ea quæ prius ſunt ſuperexiſtens ſupſubſtantialiter. Quæris autem
quid omnino diximus per ſe eſſe, aut per ſe vitam, aut quæcunque huiuſmodi quæ abſolu-
te & principaliter ponimus in deo ſubſiſtere. Dicimus autem ꝙ hoc à veritate non deuiat, ſed
habet ſimplicis veritatis manifeſtationem. Non enim aliquam dicimus ſubſtantiam vel diui
nam iuxta idololatriæ errorem, vel angelicam per ſe eſſe, ꝙ ſit cauſa eſſentiæ omnium, & ipſum
eſſe ſubſtantiale & principium rerum & ſubſtantiæ cauſa. Neq; dicimus aliam eſſe diuinitatẽ
generatiuam vitȩ, pȩter ſuperdeam vitam omnium viuentium & cauſam ipſius per ſe vitȩ. Et
vt compendioſe dicamus, non dicimus aliquas ſubſtantias aut perſonas eſſe principales ex-
iſtentium & creatiuas, quas idololatræ dixerunt eſſe deos exiſtentium & creatores per ſe faci-
entes. Quos vere & proprie non exiſtentes, nec ipſi ſciuerunt neque patres eorum, ſed dici-
mus vnum omnium ſuperprincipale & ſupſubſtantiale principium, & cauſam omnium diui- Deuter. 32
næ & cauſaliter ꝑ ſe eſſe, & ꝑ ſe vitam, & per ſe deitatẽ. Et dicimus ipſam tamen eſſe per ſe ſub-
ſtantificantem, ꝑ ſe viuificantem prouiſiuas virtutes participaliter datas, & per ſe deificantem
deificatos ex deo, qui ſecundum ſuum ſuperſimplex eſſe eſt imparticipabilis. Iſtis autem vir
tutibus exiſtentia omnia iuxta ſingulorum proprietatem participant, & ex hac participatione
ſunt & dicuntur & viuificantia, & exiſtentia & diuina, & cætera huiuſmodi. Propter quod di
uina bonitas primo dicitur eſſe ſubſtantificatrix ſuorum inuiſibilium quaſi radiorum ſuper-
C unitæ bonitatis, vt ſunt ꝑ ſe eſſe, per ſe vita, &c̃. Secundo, primitiuaȩ naturarum quæ his om̃i
bus perfectiſſime omnium creaturarum participant, vt eſt natura rationalis, poſtea particula-
rium ipſius naturȩ, vt angelorum & hominum & graduum & ordinum ſiue angelicorum, ſi-
ue humanorum. Poſtea inferiorum creaturarum, quæ dictis dei donis non integre, neq; om̃i-
bus participant, ſed particulariter, vt inanimata, quæ tantum ſunt, neq; viuunt, vel animata
quæ ſunt, viunt & ſentiunt, &c̃. Dignum eſt etiam recitare ſuper his ſententiam quorundam
ſanctorum magiſtrorum noſtrorum, inter quos ſpecialiter intelligitur deſignari ſanctus Hie-
rotheus cum alijs apoſtolorum diſcipulis, qui dixerunt ſuperbonam ꝑ ſe bonitatem, & ſuper-
deam ꝑ ſe deitatem eſſe ſubſtantificatricem, per ſe bonitatis, & per ſe deitatis. Dicentis etiam
bonificationem & deificationem eſſe donum ex deo proueniens. Et idem dicunt de per ſe pul
chritudine, ſecundum quod eſt in deo per ſe pulchrifica effuſione, ſecundum quam diuina in-
uiſibilia creaturȩ ſe infundunt, & communicant, quibus tamen quaſi profundius eſt in deo o-
mnium inuiſibilium ſuorum ſuperunita & imparticipabilis ſimplicitas, ſecundum quam ne-
que eſſentia neq; ratione ideali, nec aliquo modo cogitabili vel in intellectuali diſtinguitur
eſſentia à vita vel ſapientia vel bonitate, &c̃. Ex eodem etiam dono ducunt eſſe totales & par
ticulares pulchritudines influitiones, quæ conferuntur cœlitus angelis & hominibus & infe-
rioribus creaturis, & ipſa & pulchra, & vitam, & viuentia, & ſapientiam, & ſapientia, & ita de
alijs quibuſcunque prouidentijs & bonitatibus participatis ab exiſtentibus & procedentibus

Ca.XI. exdeo, qui ſecundum ſe eſt imparticipabilis copioſa effuſione, & etiam ſupermanantibus, & quod omnino omnium cauſa ſit ſuper omnia & ſuper ſubſtantialitas & ſupernaturalitas o-mnino excedens exiſtentia ſecundum quamcunq; ſubſtantiam & naturam. D

❡DE SANCTO SANCTORVM, REGE REgum, domino dominorum, deo deorum. CAP. XII.

Danie.9. Apoc.19 Danie.4. Iſaie.9. Mich.5 Zach.9. Apo.17 Apo.19 Ioſue.2

SED quoniā quidē de his quæcūq; dicere oportebat, competentem acceperunt (ut arbitror) finem, laudandus eſt nobis magniuocus ut Sanctus ſanctorum, & Rex regnantiū, & Regnans in ſecula, et ſuper ſecula, et adhuc, & ut Dominus dominorum, & deus deorum. Et primum quidem dicendum quid per ſeipſam ſanctitatem eſſe arbitramur, quid regnū, quid dñationē, quid diuinitatem, & quid uolunt declarare eloquia duplicatione nominum. Sanctitas igitur eſt quantum ſecundum nos dicendum, omni inquinatione libera & perfectiſſima & incontaminatiſſima puritas. Regnum autem eſt omnis finis, & ornatus, & legis, & ordinis diſtributio. Dominatus uero non ſubditorum excellentia tantum, ſed & oīs E & bonorum & optimorum perfectiſſima & omnimoda poſſeſſio, & uera & immutabilis firmitas: propter quod & dominatus, & dominale, & dominari. Deitas uero omnia conſiderans, prouidentia & bonitate perfecta, & omnia circumſpiciens & continens, & a ſeipſa replens & ſuperans omnia prouidētia ſua fruentia. ❡Hæc igitur in ſupereminēte oīmibus cauſa abſolute laudāda ſunt. Et addendum, ipſa ſupereminens eſt ſanctitas & dominatus, & regnum, & ſuperincumbens ſimpliciſſima deitas. Etenim ex ipſa in uno & cumulate naſcitur & diſtribuitur, omnis clara diligentia totius ſynceræ puritatis, omnis exiſtentiū ordinatio & diſpoſitio incōuenientiā & inæqualitatem & immenſurabilitatem exterminans, & in bene ordinatā ſimilitudinem & rectitudinem reſplendens, et circumducens participare ſe digne facta. Omnis perfectio & omnium bonorū omnimoda poſſeſſio, omnis optima contemplatio & continuatio eorꝝ quę prouiſa ſunt, ſeipſam diuinitus addens, ad deificationem deſiderantium. ❡Quoniam uero ſuperplenitudo omnium eſt, omnium cauſalis, ſecundum unum oīa ſuperantem excellentiam ſanctus ſanctorum laudatur, &c̄. ſecundum ſupermanantem cauſam et exaltatam ſupereminentiam, tanquam ſi quis dixerit, quantū F

†ſuperat. † ſuperant non exiſtentibus exiſtentia, ſancta, diuina, dominantia regalia, et ipſa participantia, ipſe per ſe participationes, tantum ſupercollocatur omnibus exiſtentibus qui eſt ſuper omnia exiſtentia, omnium participantium, et participationum non participans cauſalis. Sanctos autem et reges et dominos et deos uocant eloquia, ipſas in ſingulis principaliores diſpoſitiones, per quas ſecundæ ex dei donis accipientes illarum diſtributionis ſimplicitatem circa ſuas differentias multiplicant, quarum præſtantes uarietatem prouide et deiformiter ad unitatem ipſam quæ eſt earum congregant.

❡ELVCIDATIO CAPITVLI XII. DE SANCTO SANctorum; Rege regum, Domino dominorum, Deo deorum. CAP. XII

Hic ad

A HIC ad particulariora quædam nomina dei deſcenditur.[Sed quoniam qui-
dem de his quęcunq; dicere oportebat,competentē acceperūt(vt arbitror)
finem.]id eſt,ex quo de præinductis dei nominibus congruenter ſatis tra-
ctatum eſt, ita ꝙ ea quæ oportuit in hoc libro ſecundo de eis dici, iam ex-
pedita ſunt.[Laudādus eſt nobis magniuocus]id eſt, deus magnorum no-
minum,à nobis modo laudandus eſt[vt Sanctus ſanctorum] qui ita voca-
tur apud Danielem,quo ſcriptum eſt:Vngatur ſanctus ſanctorum.[&Rex Daniel. 9
regnantium,& regnans in ſecula & ſuper ſecula]id eſt,in perpetuum. Vnde in Iſaia,Michea, Iſaiæ 9.
Zacharia,& alibi multa leguntur.[& adhuc vt Dominus dominorum,& deus deorum.] De Mich. 5. Zachar. 9
quo in Apocalypſi dicitur:Agnus dominus dominorum eſt & rex regum. Et:Habet in veſti- Apocal. 17
mento & in fœmore ſuo ſcriptum:Rex regum & dominus dominantium. Et Ioſue ait:Deus Apoca. 19. Ioſue. 2.
veſter deus deorum eſt.[Et primum quidem dicendum,quid per ſeipſam ſanctitatem eſſe ar-
bitramur,quid regnum,quid dominationem,quid diuinitatem, & quid volunt declarare elo-
quia duplicatione exiſtentium]id eſt,geminatione[nominum]horum. [Sanctitas ergo eſt q̄-
tum ſecundum nos dicendum]id eſt,ſecundum quod à nobis dicendum videtur[omni inqui- Sanctitas
natione libera & perfectiſſima & incontaminatiſſima puritas.]Iſtud increatæ ſanctitati conue-
nit abſolute,quæ ſola eſt perfectiſſima,loquendo ſimpliciter. Deinde per imitationem conue-
nit ſanctitati beatorum,qui comparatiōe viatorum ſunt ſanctitatis multum perfectæ in gene-
re ſuo,& nuſquam vlla culpa reſperſa eſt,imo nec veniali. Poteſt quoq; aliqualiter ſanctitati
B viatorum competere,in quibus ſanctitas eſt virtutum perfectio,immunitas ab omni morta-
li,actio virtuoſa vndiquaq;.i.ex omni parte perfecta [Regnum autem eſt omnis finis & orna- Regnum.
tus & legis & ordinis diſtributio.]Hoc de regnatione actiua regis ſummi,qui deus eſt potiſſi-
me verificatur.Eius enim regnatio eſt diſtributio omnis & perfecti finis atq; ſalutis, ad quem
finem ordinatur ſeu tendit regnatio eius & ornatus,id eſt,decoris, præſertim interioris ac ho-
neſtatis & legis.i.congeriei pręceptorum,& ordinis.i.decentis ac debitæ ordinationis. Cæte-
ris autem regnantibus per analogiam aliquam congruere poteſt iſta deſcriptio, ita ꝙ cuiuſli-
bet regnantis eſt, collectioni toti ſibi commiſſæ præfigere finem, ad decorem virtutum in-
ducere,iuſſionem proponere,ad ordinatam conuerſationem hortari, extirpareq; vitia & ex-
ceſſus corrigere.[Dominatus vero non ſubditorum excellentia tantum].i.dominatio actiua Dñatus.
non ſolum eſt præminentia præſidentis ſuper ſubiectos [ſed & omnis bonorum & optimorū
perfectiſſima & omnimoda poſſeſſio,& vera & immutabilis firmitas.]Hoc ſoli increato do-
minio cōuenire cenſetur,in quo duntaxat conſiſtit omnimoda bonorum & optimorum poſ-
ſeſſio & immutabilis firmitas. Hinc deo proprium eſt dominari, & dominum appellari, iux-
ta illud pſalmi:Dominus nomē illi. Dominus ergo quo maior,eo melior eſſe debet,& firmus pſalmo 76.
C ac ſtabilis in omni prudentia & virtute,quemadmodū & de iudice Philoſophus ait,ꝙ debet Philoſop.
eſſe quaſi lex viua & animata iuſtitia, vt nunquam declinet à veritate & æquitate. [Propter
quod & dominatus à domino,& dominare & dominari.] Hoc aliæ tranſlationes clarius ex-
preſſerunt,dicendo:Iccirco Græco vocabulo ab autoritate & proprietate & denominatione
deducitur.Et alia:Vnde ab eo quod eſt,diuinum facere,dicitur dominatio, & dominus & do-
minans[Deitas vero omnia conſiderās prouidentia & bonitate perfecta.]id eſt,deitas dicitur Deitas.
quaſi intuens vniuerſa prouiſione & virtute completa. Hinc prouidere & cauſare ſunt pro- Prouidētia & cāſare
prietates diuinæ. Vnde ſubiungitur:[& omnia circumſpiciens & continens, & à ſeipſa re- ꝓprietates
plens & ſuperans omnia prouidentia ſua fruentia.] id eſt, omnia corda quæ fruuntur ſeu diuinæ.
ſuſtentantur prouiſione dei,excedentis in opulentia,poteſtate ac magnificentia. Hinc Dama- Ioā. Da.
ſcenus duodecimo primi libri ait capitulo:Nomen theos,id eſt, deus, dicitur vel ab eo q̄d eſt
thein,id eſt,currere,vel curare aut fouere vniuerſa, vel ab ethin, quod eſt ardens, quoniā ipſe
conſumit malitiam, vel à theaſtai,quoniam omnia contemplatur & inſpicit. ¶ Hæc ergo Sanctitatis, regni, dñationis, deita
in ſupereminente omnibus cauſa abſolute laudanda]ſunt [Et addendum ipſa ſupereminens tis propria
ſanctitas].i.hoc eſt adijciendum ꝙ ipſa eſt ſanctitas ſuperexcellens[&dominatus & regnum] munera ol
ſicut expoſitum eſt.[& ſuperincumbens ſimpliciſſima deitas].i. deitas vera, quæ eſt vnitas ſim- buſquãsiſs
pliciſſima,omnibus eſt intenta.[Etenim ex ipſa in vno & cumulate naſcitur]id eſt,ipſa in vno ſaluta diuī
ſuo ſimpliciſſimo eſſe bonum includit,& quaſi collectiue complectitur,atq; ab ea oritur.[&di- nitus.
ſtribuitur omnis clara diligentia totius ſyncerae puritatis] id eſt,ſerioſitas vera circa habendā
ſeu conſeruandam vel perficiendam mentis munditiam. Etenim:Beati mundo corde,quoniā
ipſi deum videbunt.In Prouerbijs quoq; dicitur:Qui diligit cordis munditiam, amicum ha- Math. 5
 bebit Prou. 22.

Hebr. 12. bebit regem. Apoſtolus item ad Hebr. Pacem (inquit) ſequimini cum omnibus & ſanctimo- D
niam, ſine qua nemo videbit deum. [oīm exiſtentium ordinatio & diſpoſitio.] Ab ipſo enim
eſt omne bonum, præcipue in rationali creatura, in qua potiſſime dei donum eſt, ꝙ omnia per
1. Cor. 14. agat ordinate, dicente Apoſtolo: Omnia honeſte & ſecundum ordinem fiant in vobis. [inco-
uenientiam & inæqualitatem & immenſurabilitatem exterminans.]. i. ab electis extirpans in-
æqualitatem iuſtitiæ contrariantem, incongruentiam morum, & immenſurabilitatem. i. im-
proportionem vnius ad alterum, vt vnuſquiſq; ſtudeat ſe alteri conformare in bonis, nec ſin-
gularis exiſtat, iuxta illud Apoſtoli: Ne ponatis offendiculum fratri vel ſcandalum. Et rurſus
Roman. 14. Roman. 15. Vnuſquiſq;, inquit, proximo ſuo placeat in bonum ad ædificationem. [& in bene ordinatam
ſimilitudinem & rectitudinem reſplendens & circumducens participare ſe, digne facta] eſt. i.
corda digne parata ipſe & circumducens in ſimilitudinem. i. conformitatem bene ordinatam,
pſalmo 67. & in rectitudinem æquitatis, qui habitare facit vnius moris in domo. Contra quod dicitur de
Iudæ 1. quibuſdam à Iuda Apoſtolo: Hi ſunt qui ſegregant ſe ipſos, animales, ſpiritum non habentes.
[Omnis perfectio, omnium bonorum omnimoda poſſeſſio, omnis optima contemplatio, &
continuatio eorum quæ prouiſa ſunt, ſeipſam diuinitus addens ad deificationem deſideran-
tium.] id eſt, is qui ſuperexcellenter & eſſentialiter ac ſimpliciſſime eſt omnis & tota perfectio,
omniumq; bonorum poſſeſſor, & poſſeſſio ipſa omni modo pleniſſima, contemplator ſum-
mus, & contemplatio optima, continuator, & cauſa continuationis & connexionis eorū, quæ
prouidit & præordinauit, ſeipſam eſt addens. i. gratioſe præbens & exhibens præſentem & ſuc-
currentem ad deificationem deſiderantium. i. ad aſſimilandum eos deo pꝛſſime, qui ipſi vni- E
Iob. 34. re, placere, reuerenterq; obſequi ex corde affectant. Vnde in libro Iob aſſeritur: Si direxerit ho
mo cor ſuum ad deum, ſpiritum illius & flatum ad ſe trahet. [¶ Quoniam vero ſuperple-
nitudo omnium eſt omnium cauſalis]. i. cum cauſa vniuerſorum ſit ſuperplenitudo. i. pleniſ-
ſime comprehendens in ſe perfectiones rerum cunctarum [ſecundum vnam omnium omnia
ſuperantem excellentiam]. i. per vnam ſuam ſimpliciſſimam perfectionem, qua omnia in in-
finitum excellit. [Sanctus ſanctorum laudatur, & cętera.] vtpote Rex regum, Deus deorum,
&c. [ſecundum ſupermanantem cauſam.] id eſt, per ſuam excedentiſſimam cauſalitatem
* ſuperant. exaltatam ſupereminētiam, tanq̄ ſi quis diceret: Quantum * ſuperat non exiſtentibus exiſten-
tia ſancta, diuina dominantia regalia.] id eſt, quàm incomparabiliter exiſtentia ſancta di-
uina & regia non exiſtentibus ſeu non exiſtentijs præeminet. [& ipſa participantia, ipſę
per ſe participationes.] id eſt, q̄tum ſimplices bonitates diuinæ excedunt in dignitate infe-
riora, quæ illas participant. [tantum ſupercollocatur omnibus exiſtentibus, qui eſt ſuper oīa
exiſtentia,] vtpote deus [oīm participantium & participationū non participans cauſalis] id ē,
cū à nullo qcq̄ participans, cā inq̄tum oīm participantium. i. creaturaꝝ, quæ à deo omne qd
ſunt & hn̄t, participant, & participationum. i. actionū ſeu paſſionū, p q̄s participare dicunt. Vel F
participationum. i. bonitatū participataꝝ [Sanctos aūt & reges & dn̄os & deos vocant eloqa
ipſas in ſingulis principaliores diſpoſitiones]. i. ſcripturæ illas diſpoſitiōes. i. ornatas ac deco-
ras eſſentias ſeu pſonas inter creata pncipaliores, vocāt ſctōs & reges ac dn̄os atq; deos. [per
q̄s ſcdę]. i. inferiores [ex dei donis accipientes, illaꝝ diſtributionis ſimplicitatē circa ſuas diffe
rentias multiplicant.]. i. diuidunt & plurificant ſimplicitatē diſtributionis illaꝝ. i. ſimplicia
dona diſtributa ipſis à ſupioribus illis circa differentias illas. i. circa diuerſa & varia qbus influ
unt, vel iuxta propriā ſuā varietatē & diſtinctionē. Nempe q̄ magis dona illa à ſuo primo fon-
Lib. Cauſ. Proclus. te recedūt, eo plus diuerſificant, ſicut in lib. de Cau. & Proclo oſ̄dit. Porro prima illa & ſplēdi-
diora creata, q̄ p̄ cęteris abūdantius ſortiunt diuinas pprietates, tā in ſcripturis, q̄ apd philoſo-
phos merito nūcupant rectores & reges, dij & dn̄i, ac etiā ſcti, rōne ſaltē officij, put hoc ſupra va
rijs autoritatib⁹ eſt oſ̄ſum [Quaꝝ p̄ſtātes varietatē, puide & deiformiter ad vnitatē ipſam quę
eſt eaꝝ, congregāt,] q̄ꝝ eſſentiaꝝ pręſtantes. i. digniores, congregant. i. reducunt, ſimplificant
& conuertūt varietatē. i. multiplicia dona illa ab inferiorib⁹ participata, reducūt, inq̄, puide &
deiformiter. i. ſapienter ad dei imitationē, oīa ad ſe reducētis tanq̄ ad vltimū finē [ad vnitatem
ipſam eoꝝ] i. ad propriā vnitatē, ſicut ad cauſam illoꝝ. Finalr tn̄ ad deū & ei⁹ gloriā ac hono-
rē, ac veluti ad cauſam primā ac finē vltimū & ſupremū. Cap. hui⁹ XII. alia trāſlatio clarior.

Daniel. 9 Apoca. 19. pſal. 144. Apocal. 9. QVoniā ỽo q̄ de his dicēda erāt, finē vt videt cōgruū acceperūt, laudare iā decet deū
infinitis noībus p̄ditū, vt Sanctū ſanctoꝝ, vt Regem regū, vt regnantē, ęternū, & in
æternū, & vltra, vt Dn̄m dn̄orū, Deū deoꝝ. Ac primo qdē dicendū eſt, qd ipām ſcti
tatem eſſe putemus, qd regnū, qd dn̄ationē, qd deitatē, qd rurſus ſacra eloqa ſibi ve
lint dū hęc noīa gemināt. Sctitas qdē eſt (vt ſcdm nr̄a loquamur) puritas quędā ab oī ſcelere li-
bera

A bera atq̃ pfecta & prorſus incõtaminata mũditia. Regnũ yo eſt oĩs termini ornatusq̃ & iuris & ordinis diſtributio. Dominatio autem non modo aduerſum deteriora eminentia quędam, ſed omnis quoq̃ honeſtorum atq̃ bonorum perfecta poſſeſſio, veraq̃ & immutabilis firmitas: quapropter kyriotes.i.dominatio ab authoritate & proprietate & imperio ducitur. Theiotes autem.i.deitas, eſt omnia proſpiciens, prouidentia perfecta prouidens bonitate, & circum omnia currens & continens, ſeq̃ omnia replens, omnia deniq̃ ſupereminens quæ illius prouidentia perfruuntur. ¶ Hæc igitur in cauſa omnibus eminente abſolute laudanda ſunt, appellandumq̃ illam ſupereminentem ſanctitatem dominationem, regnũq̃ præcellens, & ſimpliciſſimam deitatem: ex ſeipſa enim in vno ſimulq̃ exorta eſt & diſtributa, omnis abſolutio mera totius ſynceræ munditiæ. Item omnis rerum ordo ornatusq̃ diſtinctus, inconcinnitatẽ & inæqualitatem incongruentiamq̃ eliminans, & ad ordinatiſſimam identitatem rectitudinemq̃ geſtiens, & quæ participationem illius promeruerunt circumagens. Rurſus omnis pulchrorum bonorumve omnium perfecta poſſeſſio. Omnis deniq̃ diuina prouidentia proſpiciens & continens quæ prouidentur, ſe (vt de diuinitate dignum eſt) ad eos exhibens, qui conuertuntur diuinitate formandos. ¶ Quoniam vero deus ille omnium procreator, eminenter omnium plenus eſt, per vnum eminentem cunctis exceſſus ſanctus ſanctorum prædicatur, & reliqua per exhuberantiſſimam cauſam eminentiamq̃ ſupremã, ac ſi dicamus: Quantum ea quæ talia ſunt, ſcilicet ſancta, diuina, dominantia, regnantia antecellunt illa quæ non

ſanctitatis, regni, dñationis, deitatis propria munera obſequioſis induta diuinitus.

B ſunt talia, itemq̃ participationes ipſæ participantia vincunt, tantum quæ ſunt omnia & ſuperantur ab illo qui omnia entia ſupereminet, atq̃ participantium participationumq̃ omnium eſt imparticipabilis author. Sanctos autem & reges, & dominos atq̃ deos ſacræ literæ nominant gradus eos, qui in ſingulis ordinibus principaliores exiſtunt, per quos deinde ſequentes diuina percipientes munera, traditionis illorum ſimplicitatem iuxta ſuas multiplicant differentias, quorũ varietatem illi ſupremi prouide atq̃ diuinę ad ſuam colligunt vnitatem.

PARAPHRASIS HVIVS CAPITIS XII

Reſtat laudare deum ſecundum q̃ dicitur ſanctus ſanctorum, rex regum, & regnator ſeculorum, & in ſeculum dominus dominorum & deus deorum. Primo autem videndum eſt quid ſit ſanctitas in ſe, quid regnum, & quid dominatio, & quid deitas. Deinde quid ſibi velit talis nominum reduplicatio, vt dicatur ſanctus ſanctorum, &c. Sanctitas ergo, vt nobis videtur, ſic recte deſcribitur: Sanctitas eſt munditia libera ab omni immunditia, & perfecta, & omnino immaculata. Dominatio autem eſt non tantum exceſſus inferiorum, ſed vniuerſalis perfecta & omnimoda poſſeſſio pulchrorum & bonorum, & fortitudo vera, & non valens decidere. Vnde à domino tali dicitur & dominatio, & dominus & dominãs. Deitas autem dicitur prouidentia, quæ videt omnia perfecta, bonitate omnia circumſpiciens & continens, & ſe ipſam implens, & excedens omnia quæ participant prouidentia. Hæc autem, ſcilicet ſanctitatem, dominationem, deitatem, & ſimilia conuenit laudare in deo, qui

C eſt cauſa omnium tanq̃ abſoluta & ſimpliciſſima, & ab omnibus ſegregata. Et addendum eſt, ipſam cauſam eſſe excedentem ſanctitatem & dominationem & regnum ſuperpoſitum, & ſimpliciſſimam deitatem, & ex ipſa ſimplici vnitate collectiue ſubſiſtit, & diſtribuitur omnis mũda diligentia oĩs clarę munditię, oĩs exiſtentiũ ordinatio & ornatus inconuenientiã & inæqualitatem exterminans, & delectabiliter producẽs ad bñ ordinatã & identitatem & directionẽ ea quæ apud ipm digna habentur ipſius participatione, & ex ipſa eſt oĩs oĩm pulchoꝝ perfecta poſſeſſio oĩs bona prouidentia contemplatiua & contentiua electoꝝ, benigne tribuẽs ſeipſam ad deificationẽ ad ſe conuerſoꝝ. Quoniã ergo deus, q ſcdm vnũ exceſſum oĩa excedentẽ, cauſa eſt oĩm ſuperplenus eſt oĩbus bonis & pulchris, ideo dicit ſctũs ſctõꝝ, rex regum & dñs dñantium, &c. ſcdm cauſam ſupermanentẽ, & ſegregatũ ab oĩbus exceſſum, ac ſi diceret, inq̃tum ſanctiſſima & diuiniſſima & digniſſima exiſtentia excellunt infimis, & participata participantibus, in tm̃ collocat ſuper oĩa, etiam ſanctiſſima & digniſſima deus, qui eſt ſuper oĩa exiſtentia, & qui eſt imparticipabilis in ſe cauſa oĩm participantiũ. Sanctos aũt reges & dños & deos vocant ſacrę ſcripturę principaliores in ſingulis ordinibus, p q̃s ſui inferiores accipientes diuina munera multiplicãt ſimplicitatẽ diſtributionis illoꝝ muneꝝ, circa differentias ſuipſoꝝ vnitę ſimplicitatis, participationes variis varie diſtribuendo & in ſe retinendo pleniores, q & varias inferioꝝ ꝓprias participatiões cõgregãt prouiſiue & deiformiter ad propriam vnitatem.

¶ DE PERFECTO ET VNO CAPVT XIII.

aſ rationes intelligentes].i.per quam continentiam & vnionem animæ rationales cognoſcē- D
tes rationes ſuas largiſſimas.i.illuminationes multiplices eis largiflue communicatas[& ad v-
nam intellectualem congregatæ puritatem].i.reductæ ac perductæ ad mentis munditiam, qa
ſuperiorts purgant & ſurſum agunt inferiores [progrediuntur propria ſibi via & ordine per
immaterialem & impartibilem intelligentiam in vnitatem ſuperintellectam vnionem] id eſt,
procedunt diſcurſu,perſcrutatione,profectu eis connaturali,ordinate per conſideratiōem ſpi-
ritalem, indiuiſam ac ſimplicem in vnitatem,id eſt,ad contemplationem primæ & ſummę vni-
tatis,quæ eſt ſuper omnem vnionem cognitam aut cognoſcibilem animabus [per quam vna
& inſolubilis omnium complicatio]id eſt,à qua vnitate altiſſima eſt complicatio,cōnexio, re-
ductio vna communis & inſeparabilis[ſecundum diuinam eius harmoniam]id eſt,iuxta con
temperationem diuinam,à prima vnitate præconceptam & impreſſam[ſubſtituitur & compa
ginatur]id eſt,redigitur & conſolidatur in creaturis præfatis,deſuper coordinatis & ſubordi-
natis[conſonantia perfecta]id eſt,proportione & conuenientia in genere & ordine ſuo com-
pleta[& conſenſus & congerminatio congregans inconfuſe inſeparabiliterq; confuſa]id eſt,
ab eadem ſumma vnitate procedit,ac rebus ingeritur cōſenſio quędam mutua,& velut cogna
tio atq; ppinqtas quędā ex parte creatoris eiuſdem,ac mutuę conuenientiæ creaturarum in ge
Malach.2. nere aut ſpecie,ſecundum quod dicitur apud Malachiam: Nunquid non pater vnus omnium
noſtrum? Nonne vnus deus creauit nos? hinc ille admirabilis Seraphicus illuminoſiſſimusq;
S. Frācisci benignitas. Franciſcus,cuncta creata nominibus fratris & ſororis appellauit,congregans inconfuſe inſepa- E
rabiliterq; confuſa,id eſt,congerminātio,conſenſio & conſonantia illa eſt colligens & adunās
pulchre & indiuiſibiliter ea,quæ ex ſeipſis eſſent confuſa & inordinata,quæ redigit in vnū ge-
neralem pulcherrimum ordinem vnius totiusq; vniuerſi, in quo omnipotentis ſapientia præ-
ſertim repræſentatur ac ſplendet. ❡[Peruenit enim perfectiſſimæ pacis vniuerſitas in oīa ex-
Pacē diuinā oia pertractare. iſtentia]id eſt,generalis iſta pax,contemperantia ſeu conſonantia rerum,pertingit ad entia v-
niuerſa,præſertim ad illa in quibus ordo vniuerſi conſiſtit[ſecundum ſimpliciſſimū eius & cla-
rum vnificæ virtutis aduentum[id eſt,per impreſſionem eius in omnia valde ſimplam & ma-
nifeſtam à virtute diuina & pace increata,quæ omnia facit quodammodo vnum[vnificans o-
mnia & coniungens ſumma[vel infima[per media ſummis]id eſt,extrema extremis, ſeu ſum-
ma infimis per media,tanquam per nexum & ligamentum illorum ad inuicem[per vnam cō-
Tamicitiā. naturalem coniugata amicitia perfrui ſe donans etiā nouiſſimis vniuerſitatis extremitatibus]
id eſt,vltimis quoq; & infimis entibus mundi concedens vti & foueri quadam naturali amici-
tia ſeu conuenientia cum rebus ſuæ ſpeciei ac ordinis[& omnia cognata faciēs]id eſt,compro-
portionata & aliquo modo inuicem vtilia[vnitatibus naturalibus]id eſt,vnionibus ſeu com-
munionibus congruis,ſeu vnitate in ſpecie aut genere vel analogia [immutabilibus ſocietati-
bus,adunationibus,congregationibus]quibus in ordine vniuerſi connexa ſunt & comparticis- F
pantia[inſeparabiliter diuina ſcilicet pace & ſtante,& ab vno omnia oſtēdente]id eſt,pace dei
æterna iugiter ſtante ac perdurante,& per hanc pacificam rerum coordinationem tanquam p
ſuum effectum monſtrante,quod omnia ſint ab vno fontali ſapientiſſimo effectiuo principio
[& propria naturali & immutabili ſocietate veniens]id eſt,ad res creatas procedens ac pertin-
gens ſua communicatione,quam habet cum ſuis effectibus.qui & ſocietatem habet cum intel-
lectualibus creaturis,vt patuit iam frequenter.[Prouenit enim in omnia,& tradit omnibus p-
prie]id eſt,vnicuiq; influit congruenter ſecundum ſuam capacitatem[ex ſeipſa ſupermanans
Agitationis. magnitudo pacificæ generationi]id eſt,maieſtas ex propria exhuberantia ſupereffluens,ac af-
fluenter dans generationibus rerum pacificis,ac generatis prouidens dulciter vniuerſis[& ma-
net per excellentiam vnitatis tota ad totam]id eſt,per eminentiam propriæ perfectiſſimæ vni-
T.ſuſ omniā. tatis iugiter perſeuerat tota,prouidentialiter intenta ad totam rerum pacificam connexionem
[& per totam ſeipſam ſuperunitam].i.immediate per ſeipſam rebus deſuper prouiſiue & con-
ſeruatiue coniunctam & omnia ſcientem,conſiderantem ac gubernantem,non tātum per cau-
ſas ſecundas,vt putabant quidam philoſophi,propter quod ſcriptum eſt: Quem conſtituit ali-
um ſuper terram? aut quem poſuit ſuper orbem quem fabricatus eſt? Conſequēter tāgitur quo
Iob.34. Pacē diuinam oīa optant. Fideliter. rundam obiectio. ❡[Quomodo autem dixerit quis]id eſt,aliquis dicere poteſt,qualiter[appe-
tunt omnia pacem? quaſi dicat, Videtur quod non. Multa enim alteritate & diſcretiōe gaudēt]
id eſt,magis inclinata ſunt ad diſtinctionem & ſeparationem ab alijs[& nunquam aliquando
habentem ſimile voluerunt] id eſt, abhorruerunt habere conſentientem & concordantem cū
ipſis,nec quieſcere volunt.[Et ſi quidem alteritatem & diſcretionem qui hoc dicit]id eſt,ſi is q
ſic obijcit [ait vniuſcuiuſque exiſtentium proprietatem] id eſt, ſi per alteritatem & ſepara-
tionem

A tionem illam intelligit proprietatem cuiuslibet rei,quæ indiuiſa eſt à ſe,& diuiſa ab alijs. [& ga hanc exiſtentium nullum ON,quod quidem eſt,velit aliquando perdere].i.ꝙ nulla res ex iſtens velit iſtam ſuam proprietatē amittere. [Non fortaſſis ad hoc contradicemus].i.non ne gabimus hoc[ſed hunc pacis appetitum manifeſtabimus].i. oſtendemus ꝙ omnia ſic cupiūt pacem.[Omnia enim diligunt ad ſeipſa pacificare].i. cuncta ad ſe & cum ſe & intra ſe optant pacem habere,imo intuitu & deſiderio pacis prælia fiunt. [& vniri & à ſuis & à ſeipſis immuta bilia & incaſualia eſſe].i.cupiunt coniungi conuenientibus & conſimilibus ſibi,nec poſſe ſepa rari accadere à ſeipſis.[& eſt per vnumquoq; commixta proprietate perfectiſſima pax cuſto ditiua.].id pax in qualibet re eſt ē,conſeruatiua ipſius rei, ex naturali proprietate rei innata ac indita,valde perfecta in omni re.[pacem donantibus ſuis prouidentijs].i. actiuis rerum pro uidentijs ſeu prouiſionibus pacificis,quæ ſunt in mente diuina,donantibus pacem rebus.[oia imperturbata & inconfuſa ad cauſata,& ad ſeinuicem ſaluans].i.conſeruans omnia eſſe incō turbata,tam ad ſeinuicē ꝗ ad cōcauſata.Hoc in ſuperioribus & cœleſtibus palam eſt, ſed in in ferioribus ita eſt,quoad curſum communē,& ꝗtum ad exigentiā ordinis vniuerſi[&omnia in fortitudine & inflexibili virtute ad ſuā pacem & tranquillitatem ſtatuens].i.naturalem & irre mouibilem inclinationem & vim idoneā impartiens ad acquirendum & conſeruādum pacē, quę conuenit eis,quemadmodum grauibus & leuibus dedit inclinationem ad motum ſurſum & deorſum,calorem quoq; vel aliud quid ad reſiſtendum impedientibus huiuſmodi motus.

B Sic & animalibus dedit appetitum concupiſcibilem ad proſequendum conuenientia,& iraſci bilem ad repellendum contraria.[Deinde mota omnia nō ſilere,ſed moueri ſemper eorū mo tu motu vult.].i.deus quædam mobilia vult ſemper moueri motu eis conueniente, & non ſi lere,id eſt non quieſcere ab huiuſmodi motu.[& hic appetitus eſt diuinę omnium pacis] id ē, deſiderium illud eſt ex appetitu pacis omnium rerum,quia per huiuſmodi motum & ipſa & alia conſequuntur ſuam perfectionem. [omnia in ſeipſis incaſualia ſaluantis].i.pacis diuinæ præſeruātis omnia à caſu in non eſſe[& omnium motorum proprietatem & motiuam vitam immutabilem & incaſualem cuſtodientis].i.pacis diuinę conſeruantis proprietatem & vitam motiuam rerum viuaꝝ mobilium, ita ꝙ non mutantur per corruptionem,nec per ruinam ab eſſe in non eſſe ante tempus opportunum. [in mota ad ſe pacificātia,& ſic ſię habentia agēdo quæ ſua ſunt].i.pacis cuſtodientis in rebus prædictis,agendo.i. dum res quæ ſua ſunt in ope ra ſibi agunt,in mota pacificantia ad ſe.i. in res motas ſeu mobiles,pacem ſeu ordinationem quietam ſecum habentes ſtabiliterq; diſpoſitas. [Si autem ſecundum caſum pacis alteritatem dicens]Si talis alteritatem appellet defectum & ruinā à pace[confirmat non eſſe oībus ama bilem pacem]id eſt aſſerit quod pax non ſit cunctis amabilis.[Magis quidem nihil exiſtentiū eſſe]id eſt,ego potius dico,ꝙ nulla res exiſtens eſt[quod ab omni penitus vnitate cecidit.] id

C eſt,quæ nequaquam ſit vna:nam ens & vnum conuertuntur.[Quod enim omnino inſtabile, & multum & incollocatum,& infinitum]id eſt,quod per ſuam ſpeciem ſeu naturam nullam participat fixionem,nec ad aliquam redigitur vnitatem, nec in aliquo rerum ordine colloca tur,neq; finitur per aliqam formam.neq; ON eſt,nec in exiſtentibus] id eſt, nec eſt res,neque pars rei,nec accidens.Hinc & Philoſophus probat,ꝙ infinitum ex parte materię eſſe nō poteſt Philoſop.
Proclus quoq; demonſtrat, quod omnis multitudo participat aliqualiter vno, & quod non participās vno,non ſit. [¶Si autem talis ait] id eſt, ſi ita arguens affirmat [paci & pacis Pacificis inimi
bonis infeſtos,eſſe contentionibus & furoribus & alienationibus & inſtabilitatibus gauden cos quandā
tes.]id eſt,ſi obijciat quod quidā malitioſi aduerſentur paci,& moleſti ſunt pacificis,& glorian etiā optant pacem.
tur in his quæ pacem extinguunt,puta in rixis,&c.[& ipſi obſcuriſſimis vmbris pacis concupi ſcentiæ detinentur.] id eſt,ad hoc ego reſpondeo,quod iſti quoque detinentur, id eſt, alligati ſunt vmbris obſcuriſſimis id eſt defectuoſiſſimis imitationibus concupiſcentię pacis,ita quod & ipſi etiam aliqualiter pacem deſiderant. [ad quas paſſionibus turbati multum mobilibus & eas ſiſtere indiſciplinate appetentes.]id eſt,ad vmbras illas pacis afficiuntur & tendunt ipſi, turbati adhuc paſſionibus multū mobilibus,id eſt,affectiōibus & motibus ſenſualitatis inor dinatis valde inquietis,& appetentes illas ſiſtere,id eſt,ſedare, indiſciplinate, id eſt, inſipienter per ea quæ nec ſalubriter, nec efficaciter queunt illas ſedare, refrenare aut moderari. [& æſti mantes plenitudine ſemper refluentium pacificare ſe ſeipſos.] id eſt, putantes ad pacem ſe ipſos perducere per copiam & ſatiſfactionem delectationum, quæ fluunt & refluunt, & cito de nouo deſiderium ad eas accendunt. [inſtructione tenentium voluptatum per turbatos.] id eſt, ſeipſos interius deordinatos, inſtructione, id eſt, impulſione &

Ca.XI inclinatione voluptatum tenentium eos ſpiritaliter vinctos ac victos, iuxta illud Prouerbio. D
Prou.5. Iniquitates ſuæ capient impium,& funibus peccatorum ſuorum conſtringetur. Porro alia li-
tera habet,deſtructione:talis nanq; inſtructio eſt deſtructio. Dicitur demum culpa hominis
Iob.15. inſtruere eum,vt eſt illud in Iob:Docuit iniquitas tua os tuũ. [Quid ſi quis dixerit de ipſa ſe-
cundum Chriſtum paciflua humanitate?]id eſt quid conſequetur,ſi recitetur de Chriſti pieta-
te,quæ pacem docuit & procurauit in omnibus?Vnde concluditur verum eſſe quod dixi, pa-
cem omnibus appetendam[ſecundum quam non diſcimus adhuc pugnare neq; nobiſipſis,ne
que inuicem,neq; angelis.]id eſt,nec contra noſipſos,nec contra proximos praua, nec contra
Matth.11 angelos ſanctos ex aliqua diſſenſione aut diſcordia bonæ paci contraria:attamen contra ſen-
ſualitatem,tentationes & vitia nos pugnare oportet,quia regnum cœlorũ vim patitur,& vio
lenti rapiunt illud.[ſed & ipſis diuinam per virtutem cooperabimur,]ſanctis,illorum inſpira
tionibus cooperando,& ſecundũ eas viuendo. [ſecũdm ꝓuidentiã Ieſu omnia in omnibus ope-
rantis]vt prima cauſa,quæ eſt cauſa cauſati omnis cauſæ ſecundæ,& plus influentis ꝙ quæ-
cunque cauſa ſecunda. [& facientis pacem ineffabilem.]id eſt,pacem æternitatis, quam per-
Eſa.64. fecte in hac vita cognoſcere & effari nequimus,quia in cor non aſcendunt quod ſuis dilectori
1.Cori.2. bus præparauit.[& ex ſeculo prædeſtinatum] i. à deo ab exordio præcognitam & paratam,
Matth.25 ſicut in fine dicturus eſt:Percipite regnum quod vobis paratum eſt ab origine mundi.Ex ver
2.Cor.5. bis quoque Apoſtoli iſta accepta ſunt.[& reconciliantis nos ſibiipſi] quia ſecundum Apoſto
lum,deus erat in Chriſto mundum reconcilians ſibi. Chriſtus quoq; per ſuam humanitatem E
reconciliauit nos ſibiipſi ſecundum ſuam diuinitatem.[in ſpiritu] vtiq; ſancto, & ſecundum
voluntatem,præordinationem ac cooperationem ſpiritus ſancti.[& per ſeipſum & in ipſo pa
tri].i.deo patri,in ſpiritui ſancto per ſeipſum,tanꝙ per mediatorem dei & hominum,iuxta il-
Ephe.2 lud ad Epheſios:Nunc autem in Chriſto Ieſu,vos qui aliquando eratis longe,facti eſtis prope
in ſanguine eius.Ipſe eſt enim pax noſtra,qui fecit vtraq; vnum, per crucem inimicitias inter-
ficiens in ſemetipſo,& veniens euangelizauit pacem,& his qui longe, & his qui prope, quo-
niam per ipſum habemus acceſſum ambo in vno ſpiritu ad patrem.[De quibus ſupereminen
tibus donis.]id eſt, ſupernaturalibus gratiis[in theologicis characteribus] id eſt, in libro de
diuinis characteribus & proprietatibus, puta de ſuperbeatiſſima trinitate. [ſufficenter dictũ
eſt.]id eſt competenter ſecundum quod nobis poſſibile fuit,quem librum non habemus tran
ſlatum.[atteſtantium nobis ſacra eloquiorum intelligentia.] id eſt, iuxta intellectum ſanctoꝝ
eloquiorum,id eſt,ſcripturarum atteſtantium nobis. [¶ Quoniam & aliud me per epiſto-
lam interrogabas,quid forſan,quando dico per ſeipſum eſſe, per ſe ipſam vitam.] id eſt, quo-
modo intelligo, quod per ipſum dico eſſe, per ſeipſam vitam,per ſeipſam ſapientiam,& ad ſe
ipſam.Filius enim,qui eſt ſubſtantialiter vita,eſt per patrem,id eſt, à patre:ſimiliter filius, qui
eſt per ſe ſapientia,id eſt ſapientia æterna abſolute & eſſentialiter dicta,quæ eſt deitas ſumma, F
quam non habet ab aliquo eſſentialiter alio à ſe, eſtq; filius vita & ſapientia ad ſe ſubſtãtialiter.
ter.[dicebas te dubitare,quomodo deum aliquando quidem ipſam vitam dico,aliquando ve
ro per ſeipſam vitæ ſubſtitutorem.]Quod conſequenter exponit.[neceſſarium æſtimauimus
ſancte dei homo]id eſt,o Timothee ſancte dei[& hac te in nobis dubitatione ſoluere].i.libe-
rare te ab hac dubitatione,quam habuiſti in nobis.i. verbis noſtris. [Et primum quidem vt
multoties dicta & nunc recipiamus.]id eſt, primo id hortor,vt ea quæ frequenter dixi & ſcri-
pſi,modo pariter capiamus. [Non eſt contrarium per ſeipſam virtutem, aut per ſeipſam vi-
tam dicere deum,& per ſeipſam vitæ aut pacis aut virtutis ſubſtitutorem.]Quod conſequenter
declarat.[Quædam quidem enim]id eſt,certe quoniam aliqua[ex exiſtentibus & maxime ex
primum exiſtentibus,vt cauſalis omnium exiſtentium dicitur.]id eſt,deus dicitur quædam ta
lium tanquam cauſa omnium talium,& quædam illorum dicuntur de ipſo tanquam de cau-
ſa ipſorum,vt eſſe,bonitas,vnitas,vita,mens,intellectus.[Quædam vero vt ſuper omnia,etiã
primo exiſtentis ſuper ens ſupereſſentialiter]id eſt,aliqua talia de deo dicũtur per ſupeminẽ-
tiam,vt de eo qui ſupereſſentialiter eſt,& ſupreme cuncta tranſcendit.[Quid autem omnino]
eſt[inquis,quod per ſeipſum eſſe dictum eſt?]id eſt quid ſignificat, ꝙ deus dicitur hoc aut il-
lud eſſe per ſeipſum?[aut per ſeipſam vitam,aut quæcunq; abſolute & principaliter eſſe, & ex
deo primitus ſubſtituiſſe poſuimus].i.ſeu alia quæuis,quæ diximus ex deo originaliter fuiſſe
ſeu ſubſtitiſſe,vel deũ ea ſubſtituiſſe,quæ abſolute & principaliter dicunt eſſe in gñe ſuo,& fluxiſ-
ſe à deo.[Hoc aũt ꝙd dicimus,nõ eſt paruũ[.i.r̃nſio iſta nõ eſt qd paruũ,nec ẽ curua aut praua,
vt aliæ hñt tranſlationes.[ſed rectũ].i. vera[& ſimplicẽ declarationẽ habet.].i. explanationẽ
ſyncerã,

ſynceram,non fictam aut ſimulatam.[Non enim eſſentiam quandam diuinã aut angelicã eſſe
A dicimus per ſeipſam eſſendo eſſendi quę ſunt oia cauſam].i.non ponimus eſſentiã aliquã ſepa
ratam per ſe ſubſiſtentem, dicendo ꝙ aliquid ſit cauſa per ſe exiſtendi oĩbus id ꝙd ſunt,ita ꝙ
ſint plures tales eſſentiæ ſeparatæ,aut per ſe ſubſiſtentes ideæ,quaꝝ vnaquæq; ſit quidã deus,
& cauſa exemplaris communis oĩm,ordinis aut ambitus ſui:imo ponimus vnum ſolum eſſe
ſeparatum ſubſiſtens,vniuerſorum cauſale principium. Vnde ſubiungitur:[Solummodo enĩ
eſſendi oĩa quæ ſunt ipſum eſſe ſupeſſentiale principium & eſſentia & cauſale].i.ipſum vnicũ
eſſe primũ & incauſatum, ꝙd eſt ſup omnem naturam,dicimus eſſe cauſale &exemplare prin
cipium vniuerſorum,& eſſe eſſentiam.i.cauſam eſſentię eorudem, non eiuſdem ordinis aut
naturæ,ſed ſupexaltatam.[neq; vitę parentem aliã deitatem].i.patrem cauſam ſeu fontẽ vitæ,
hoc eſt,p ſe vitam non dicimus eſſe aliam deitatem[præter ſupdiuinam omnium quæcunq;
viuunt].i.præter vitam primam ſupdiuinam, quæ eſt cauſa cunctis viuentibus ꝙ ſunt& vi-
uunt.[& æditæ vitæ cauſam vitam].i.vitam illam dicimus cauſam oĩs vitæ particularis cau-
ſatæ.[Neq; colligendo dicendum.].i.breuiter ac ſummatim ꝑſtringendo non eſt dicendum,
[eſſe principales exiſtentium creatores promptos,confeſtim cauſatrices eſſentias,ſubſtantias
quas quidam deos exiſtentium perfecerunt].i.cauſas principales & vniuerſales,vbiq; & ſem-
per pręſentes,& creatores particularium reꝝ,qui ſunt eſſentiæ creatrices,& cauſæ oĩno extrin
ſecæ præter & citra primam cauſam,quę ſunt ſubſtantiæ eminentes,quas quidem pfecerunt.i.
ſua opinione eſſe dixerunt ac confinxerunt eſſe deos exiſtentiũ particularium reꝝ.[Quos ve
B re & proprie dicẽdo,neq; ipſi formauerunt non exiſtentes].i. q̃s deos ſeu vniuerſales cauſas,
nec iſti falſe opinantes formauerunt.i.fecerunt,quia tales dij & cauſæ non ſunt in ꝟitate[neq;
patres eoꝝ].i.magiſtri ſeu parentes ita errantium fecerunt,nouerunt,aut formauerunt hmõi
deos.[ſed p ſeipſum eſſe,& p ſeipſam vitã,& p ſeipſam deitatem, dicimus principaliter quidẽ
& deiformiter,& cauſaliter vnum oĩm ſupprincipale & ſupeſſentiale principiũ & cauſam].i.
affirmamus ꝙ vnum & idẽ ſit effectiuum vniuerſoꝝ principiũ,& cauſa oĩm exemplaris atq;
finalis,ꝙd eſt eſſe p ſeipſm,non aliunde factum nec participatũ,& ꝙd eodẽ ſenſu eſt p ſe vita,p ſe
ſe deitas,p ſe intellectus,p ſe ſapĩa,p ſe ſumma & prima virtus,&c̃. [Participaliter aũt editas
ex deo,nõ participãte,puidas virtutes].i.ꝟtutes particulares & participatas dicimus eẽ ex deo,
nil participãte ab aliq̃,nec ſuſcipiẽte ab alio ꝟtutes,puidẽtiales,vtputa[p ſeipſam *ſctificationẽ
p ſeipſam viuificationẽ,p ſeipſam deificationẽ]i.primã & fontalẽ vim ſignificatiuã,primã & * eſſentiã cauſationem.
imparticipatam vim ſeu actionem viuificatiuam ac deificationem huiuſmodi.Hæc enim ha-
bet in ſe,& ex ſe,& per ſe.[quas exiſtentia proprie ſibimetipſis participant,id eſt, cauſæ creatæ
ſuperiores,puiſiuæ aliorum,participant iſtas puiſiuas virtutes,p quas gubernatiuæ & puiſiuæ
ſunt ſubditorum,à ſummo illo principio,non ab ideis ſeparatis,vt aliqui poſuerunt. Partici-
pant autem eas pprie,quælibet ſc3 ſcdm ſuam proportionem,gradum,poſſibilitatem & ordi-
nem.[& exiſtentia & viuentia & diuina ſunt & dicuntur].i.p participationem bonitatũ & vir
tutum illaꝝ hñt eſſe viuere,& ſuo modo diuina cenſentur.[& alia ſimiliter].i.cuncta q̃q; infe
C riora ab illo ſummo fluxerunt principio. [Proinde & primaꝝ ipſarum optimus ſubſtitutor
dicitur eſſe.].i.deus vnus & ſummus,eſt optimus inſtitutor & conditor ſupiorum illarũ cau-
ſarum vt ſint angeli ſpũs & cauſæ cœleſtes.[Deinde totarũ earũ,deinde particularium ipſarũ]
.i.cauſarũ ſecundarũ illis poſteriorũ[deinde totarũ ipſarum participantium].i.deus etiã cauſa
eſt oĩm participationũ illarũ,ſeu participatarũ bonitatum,ſimpliciũ & abſtracte ſignificatarũ
q̃ñ cauſa eſt ipſius eſſe,viuere,intelligere,&c̃.[deinde particulariter earum participantiũ.].ſ.
infimorum q̃q;,qui particularius & obſcurius bonitates à deo recipiunt. ¶[Et quid oportet
de his dicere?].i.qd neceſſe eſt de his plura inducere?[q̃ñquidem diuinorũ noſtrorũ ſacrorũ
magiſtrorum].i.cum aliqui ex noſtris magiſtri pręcipui ac diuini[p ſeipſam bonitatis & dei
tatis ſubſtitricẽ aiunt ſuperoptimam,& plusq̃ diuinam,p ſeipſam bonitatẽ & diuinitatẽ].i.bo
nitatem primã fontalẽ imparticipatã,quæ eſt ſupra genus & ordinẽ,& plusq̃ optima & diui-
na,prout nos optimum ac ſuperdiuinum capere poſſumus:aſſerunt autem ſubſtitutricem bo
nitatis & deitatis per ſe,hoc eſt bonitatis & deitatis participatæ,vel abſtracte vniuerſaliterq;
acceptæ,quæ tamen improprie dicitur per ſeipſam bonitas ac deitas.[dicentes eſſe beneficam
& deificam ex deo procedentem donationem,& per ſeipſam formam.]id eſt,bonitatẽ partici-
patam,& deificationem à deo creaturis communicatam,quæ formaliter dicitur per ſe bona,
ſeu bonitas,non efficiẽter:eſtque forma,quam etiam dicunt[per ſeipſam formificã fuſionẽ].i.
bonitatẽ à deo effuſam,formatiuã illorum quibus cõicat.[& totã formã]ſcdm quo l per ſe
abſtra-

Ca.XII abſtracte accipitur. [& particularem formam,] prout ab iſto aut illo participatur [& vniuer-
ſaliter bona & particulariter bona, & quæcunque alia, quæ ſecundum eundem dicta ſunt & D
dicentur modum.] id eſt, dona ſimplicia & eminentia, gñaliter & abſtracte conſiderata, à deo
procedentia [declarantia prouidentiam & bonitatē participatas ab exiſtentibus, à deo nō pat-
ticipante prouenientes]. i. clare monſtrantia prouidentiam & bonitatem, coīcatas ſuperiori-
bus cauſis à deo. [copioſa fuſione]. i. liberali donatione [& ſuperſcatentes]. i. ſupmanātes &
copioſe incidentes his quibus coīcant, quibus deus proprietates & virtutes ſuas prouiſiuas,
cauſales, diuinas coīcat & infundit. [vt diligens oīm cauſalis ſummitas, oīm & ſupereſſentiale
& ſupernaturaliter omnino ſuperexcellit ea quæ ſunt ſcd̄m qualemcunq̧ eſſentiam & naturā]
id eſt, deus vniuerſoꝝ prouiſor ſolicitus, oīm cauſatiuus, vertex cunctoꝝ altiſſimus, & ſuper-
eſſentiale principium, ſupernaturaleq̧ ens entiū, incomparabiliter & penitus infinite tranſcē-
dit omnia, quæ ſunt ſecundū qualemcunq̧ eſſentiam, ac naturā. i. cuiuſcunq̧ ſint gñis aut ſpe-
ciei vel ordinis. Ex quibus patet ſolutio quęſtionis S. Timothei, quę rationabilis fuit, nec iſta
ſolutio difficultatem illius videtur plene auferre.

¶ Capitis huius XI. tranſlatio alia clarior.

Pacē oīa appetere

AGE iam diuinam conciliatiōisq̧ principem pacem pacificis laudibus proſequamur.
Hæc enim eſt quæ oīa vnit, cunctorūq̧ concordiā conſpirationēq̧ gignit & efficit:
quamobrē hanc appetunt oīa, quippe cum hæc partibilem hoꝝ multitudinē ad to-
tam conuertat vnitatem, & inteſtinum vniuerſi bellum fœdere concordi deuincat.
Pręterea diuinæ pacis participatione conciliantiū poteſtatum antiquiores, tum ipſę ſingulę ad
ſeipſas & inuicem ad vnāq̧ vniuerſoꝝ principem pacē conueniunt, tum etiam quæ ſibi ſubie-
cta ſunt, ita congregant, vt & ad ſeipſa & inuicē, & ad vnum perfectum vniuerſalis oīm pacis E
conueniant autorem. Qui ſane vniuerſis indiuidue præſidens, veluti clauſtris quibuſdam di-
uiſa nectentibus, oīa definit & determinat, atq̧ communit. Neq̧ finit diuiſa ad infinitū inter-
minatumq̧ diffundi, alioquin ordine firmitateq̧ caritura, & tanq̄ deo deſtituta vnitatem pro-

Pax diuina quę Philip. 4. ſilentiū in deo

priam amiſſura, & inuicē omnibus mixturę modis penitus confundenda. ¶ De ipſa igitur quo-
quid tandem illa eſt, diuina pace & quiete, quam S. Iuſtus ſilentium vocat, & ſcd̄m cogitabilem
proceſſum quemlibet immobilitatem, quo pacto quieſcat, & quaſi ſilentium agat, & quō in ſe-
ipſa & intra ſeipſam ſit, & tota ad ſe totam eminenti ratione iungatur: ac neq̧ dum ſeipſam in-
greditur, ſeq̧ multiplicat, ſuam relinquet vnionē, ſed & procedit ad oīa, intus tota manens pro-
pter exceſſum vnionis omnia ſuperantis: neq̧ dicere, neq̧ cogitare alicui exiſtentium fas eſt,
aut poſſibile. Sed id quidem tanq̄ ineffabile ac prorſus ignotū, ipſemet tribuētes oīa tranſcēden-
ti, nos interim intelligibiles ipſius explicabilesq̧ participationes, idq̧ (vt viris poſſibile eſt, &

pax diuina quō omnia ſine cōfuſione cōiūgat

vt poſſibile nobis, qui multis bonis viris inferiores ſumus conſideremus. ¶ Primo quidē di-
cendum, ꝙ pax diuina ipſius per ſe pacis & vniuerſæ particularisve pacis eſt autor, & omnia
contemperat inuicē & commiſcet, vnione quadam eoꝝ inuicem non confuſa, per quā abſq̧
diuiſione diſtantiaq̧ coniuncta ſimul tamen integra in ſua quęq̧ ſpecie permanent, per contra-
riorum admixtionē minime conturbata. Neq̧ quicq̄ obtundentia exacte ſummę illius ſynce-
ritatis omnia inuicem vnientis. Vnam igitur quandā ſimplicēq̧ naturā vnionis pacificæ con-
templemur, cuncta ſibĳpſi & ſibĳpſis & inuicē copulantem, & interim conſeruantem in com-

pax diuina quō ſibi res coniungat.

plexu oīm inconfuſo contemperata pariter & immixta. ¶ Per diuinā pacem intellectus diui- F
ni ſuĳpſoꝝ intelligentĳs vniti, rebus quoq̧ intellectis ſe coniungunt, rurſusq̧ ad incognitū
ſcandunt eorum quę ſuper mentem ſunt contactum. Per diuinā pacem aię multiformes ratio-
nes ſuas cogentes, ad vnamq̧ puritatem intellectualem congregantes, procedunt proprio ſibi
modo, via, & ordine per immaterialem impartibilemq̧ intelligentiam ad ſuperiorē intelli-
gentia vnionem. Per diuinā pacē vnus indiſſolubilisq̧ contextus oīm iuxta diuinam harmo-
niam ſuam exiſtit, concentuq̧ harmonico & integra conſonātia conſenſioneq̧ & cognatione
mutua coaptatur, dum & ſine confuſione colligitur, & abſq̧ diuiſione procul dubio continet.

pax diuina omnia penetrat.

Perfectæ pacis integritas, ſcd̄m ſimpliciſſimā ſynceramq̧ virtutis vnificę pręſentiam, oīa pene-
trat vniens atq̧ cōnectens per media, cum extremis extrema, per vnam cognatam amicitiam
coniugata, atq̧ vltimis quoq̧ vniuerſi determinationibus, vt ſe fruatur indulgens, oīaq̧ vnita-
tibus, identitatibus, vnionibus, congregationibus, cognata prorſus efficiens, dum ve; diuina
pax nulli diuiſiōi perſtat obnoxia: & in vno oīa indicat, atq̧ per oīa procedēs, nuſq̄ à propria
identitate diſcedit: pergit eñ per oīa, ſingulaq̧ pro ſuo quoq̧ mō ſui muneris participia red-

Pacem diuinam oīa deſiderant.

dit, & copia quidē pacificę fœcunditatis exuberat, & permanet interim per vnitatis exceſſum
tota ad totā, ac per ſe totā ſibimet excellenter vnita. ¶ Interrogabit forte quiſpiā, quonam pacto
pacem

A pacem cuncta deſiderẽt, cũ multa alteritate diſcretiõeq; gaudeãt, neq; ſponte quieſcere velint. Atqui ſi alteritatẽ diſcretionẽq; q ſic obijcit, ſuã cuiuſq; rei proprietatẽ dicit, q̃dve hãc nullum eoꝝ quę ſunt, idipſum q̃d eſt exiſtens vnq̃ perire velit, ne nos qdẽ id refragabimur: ſed id q̃q; eſſe pacis deſideriũ cõfirmabimus, quippe cũ oĩa cupiant ſecũ ipſis pacẽ vnionẽq; habere, atq; in eo habitu ꝑmanere, vt à ſeipſis atq; ſuis dimoueri decidereq; nõ poſſint. Iam ṽo pax illa perfecta ſuã cuiuſq; meram cuſtodit proprietatẽ, pacificis ꝓuidentijs ſuis oĩa ſeorſum à ſeditione cõfuſiõeq; tam ad ſeipſam q̃ ad alia ſeruãs, nunctaq; ſtabili: & nuſq̃ declinante potentia ad ipſorum pacem immobilitatẽq; ſtabiliens. Quòd ſi quęcũq; mouent nõ quieſcere qdẽ, ſed ſuo ſp motu moueri cupiunt, ruſus diuinę oĩm pacis deſiderium eſt, quę qdẽ oĩa in ſeipſis ſeruat, ne forte labant, & oĩm quęcunq; mouent proprietatẽ motricẽq; vitam, ne à ſeipſa dimoueaẽ, decidatve cuſtodit, quatenus quę mouent ſecũ ipſis pacem ſeruãtia, eodẽq; ſe mõ ſp hñatia, quę ſui ſunt muneris pagũt. Atuero ſi alteritatẽ illã quiſpiã ruinã ab oĩ pace prorſus accipiat, affirmetque pacẽ nõ eſſe cunctis optabilẽ, potiſſimũ hoc aſſerimus nihil vſq̃ eſſe q̃d ab oĩ prorſus vnione ceciderit. Qd' eñi penitus inſtabile infinitũq; & nulla ſede firmũ, indefinitũ fingiẽ, neq; ſe ipm quidẽ per ſe q̃cq̃ eſt, nec exiſtit in aliquo. ❡Si qs aũt obijciat illos paci paciſq; bonis aduerſari, q litibus & furoribus mutationibuſq; & inſtabilitaribus delectanẽ. Reſpondendũ hos q̃q; exilibus quibuſdã pacifici deſiderij imaginibus occupari, dum affectibus multiſariã agitãtibus perturbanẽ, q̃s imperite ſedare deſiderant, ſperãtq; ſe habituros pacẽ expletiõe iugiter effluentium, ꝑturbantur ṽo ſp, ſiquidẽ voluptates à quibus occupati ſunt, minime conſequunẽ.

Pacẽ etiam deſiderare ipſa q̃ mo uentur.

Paciſinimi coꝝ quandã etiã optare pacem.

B Quid aũt de Chri clementia pacẽ profundente dicemus? per quã dicimus non vltra pugnare, neq; nobiſcũ, neq; inuicẽ, neq; cum angelis, ſed vna cum ipſis potius diuina ꝓ virib⁹ opamur, iuxta Ieſu prouidentiã: q oĩa in oĩbus operaẽ, pacemq; cõficit ineffabilẽ ab æuo prædeſtinatã, noſq; ſibi in ſpũ reconciliat, ac per ſe & in ſeipſo pr̃i q̃q; conciliat: de qbus ſane mirabilibus donis in theologicis informationibus ſatis à nobis eſt dictũ, ſacroꝝ eloquioꝝ inſpiratiõe nobis teſtificante. ❡Sed qm̃ alias q̃q; me per epiſtolã interrogaſti, quidnã eſſe dicerẽ, ipm ꝑ ſe eſſe, ipſam per ſe vitã, ipſam per ſe ſapiam, dixiſtiq; te multum moueri, q aliqñ deũ dixerim ipſam vitã, aliqñ vitæ ipſius autorẽ: operępreciũ exiſtimaui ſancte vir dei, ab hac q̃q; de nobis conceꝑta dubitatione te ſoluere. Ac primũ quidẽ, vt q̃ ſæpe iam diximus, nunc etiã repetamus. Non eſt inter ſe contrariũ dicere, deum ipſam ꝑ ſe virtutẽ, aut ipſam vitã, atq; eundẽ appellare ipſius vitę vel pacis vel ṽtutis ꝓcreatorẽ. Illa quidẽ rõne ex his q̃ ſunt, ꝑcipue ṽo ex illis q̃ primo ſunt tanq̃ oĩm cã noĩatur. Hac aũt vt ſuper oĩa etiam quę primo ſunt, mõ q̃dã ſup eſſentiã eminens Quæris inter hæc qd appellem ipm per ſe eſſe, aut ipſam vitã, vel alia q̃tcũq; abſolute ac principaliter eſſe, & ex deo primum exiſtere ponimus. Id ṽo non eſt obliquũ, ſed rectũ, ſimplicemq; interpretationẽ habet. Non enim ſubſtantiã quandã diuinã vel angelicã eſſe volumus ipm eẽ

Ipm ꝑ ſe eẽ ipſa ꝑ ſe vita, ipſa ꝑ ſe ſapia q̃ cõueniunt creatori & creaturis

C velut cauſam, vt ſint quę ſunt oĩa. Solum nãq; vt ſint quęcunq; ſunt, itẽq; vt ſit hoc ipm ꝑ ſe eſſe principiũ eſt, eſſentiaq; & cã, illud q̃d eſſentiã ſupereminet. Neq; ruſus deitatẽ aliã viuentium oĩm viuificã aſſerimus, ꝑter vitã illam pluſq̃ diuinã, quæ & viuentiũ oĩm, & ipſius vitæ ſit autor atq; (vt ſummatim dicã) nõ eſſe putem⁹ principales illas & cõditrices eoꝝ, quę ſunt eſſentias atq; ſubſtantias, q̃s nõnulli reꝝ deos atq; cõditores ſibi pro arbitrio fingentes ꝑdicare non dubitauerunt, q̃s, vt vere ꝓprieq; dixerim, neq; ipſi nouerunt (quippe q nõ ſunt) neq; pr̃es eoꝝ Sed ipm eſſe, & ipſam vitã ipſamq; deitatẽ aſſerimus principalr̃ quidẽ & diuine, & ſcd̃m cauſam vnũ illud principiũ cauſãq; oĩm ſup oẽm principij & eſſentię rõnem. Participaliter aũt ṽtutes illas ꝓuiſorias ex deo imparticipabili ꝓcedẽtes. Ipſam inq̃ ipſius eẽntię vitę diuinitatis traditionem, q̃ꝝ dum oĩa ꝓ ſuo quęq; mõ participia ſunt, nimiꝝ & entia & viuentia, & diuina ſunt atq; dicunẽ, cęteraq; ſiſr̃: quãobrẽ deus ipſe bonus, ipſoꝝ q̃q; primorũ autor ꝑdicaẽ, deiñ ipſorum vniuerſorũ, ſubiñ ipſorũ particulariũ, poſt hæc eorũ q̃ vniuerſalr̃ illa participant, poſtremo illorum etiã quæ particulari quadã conditiõe participant. ❡Quid aũt de his plura dicere me oportet? Quandoquidẽ nõnulli ex diuinis ꝑceptoribus noſtris ipſius q̃q; ꝑ ſe bonitatis deitatiſq; autorem deũ, qui ſupra bonitatẽ deitatẽq; exiſtit, dicentes bonitatẽ ipſam atq; deitatẽ eſſe beneficũ deificũq; donũ ex deo profectũ. Ipſam q̃q; pulchritudinẽ appellãt effuſionẽ, pulchritudinis effectricẽ, quę qdẽ & pulchritudinẽ ipſam efficiat, & vniuerſalẽ pulchritudinẽ particularemq;, vniuerſalr̃ q̃q; pulchra & pulchra particulariter, & quęcũq; alia eodẽ mõ dicta ſunt atq; dicenẽ declarãtia vcʒ ꝓuidẽtias atq; bonitates reb⁹ participatas ex imparticipabili deo abũdãti ꝓfuſione ꝓcedẽtes ac largiter emanãtes, vt q eſt oĩm cã exactiſſima rõne ſit ſup oĩa, & q̃d ſuper eſſentiã extat atq; naturam: quæcunq; in aliqua eſſentiarũ nanq; ſunt, penitus antecellat.

Bonitas & una deitas que qdã

PARAPHRASIS HVIVS CAPITIS XI.

Deinde

DEINde laudatda eſt pax diuina pacificis laudibus, quæ eſt princeps con= D gregationis. Ipſa eſt enim eſt vnitiua omnium & generatiua conſenſus & connaturalitatis vniuerſorum. Vnde & omnia eam deſiderant conuertentem diuiſibilem ipſorum multitudinem ad vniuerſalem vnitatem, & vnientem naturale bellum omnis rei ſiue vniuerſitatis ad conformē cohabitationem huius pacis participatione illæ virtutes, quæ ſunt inter cōgregatiuas angelicę virtutis digniores, & ipſæ ad ſeipſas & ad alias inuicē vniuntur, & ſubiectas ſibi virtutes vniſit ad vnū & perfectum pacis omnium principiū & cauſam quę ſimpliciter ſuperueniens omnibus oīa definit, & terminat & firmat, quaſi quibuſdam vectibus concluſiuis diuiſoꝶ, & non ſint diuiſiua effundi ad interminationem & infinitatē inordinata & collocata & deſerta, à deo quidem bene facta, ſed à propria vnitione exeuntia in ſe inuicem facit oīm harmonia coniungi. Hanc diuinam pacem & ſilentium ſanctus Iuſtus, de

Actuum. 1. quo in Actibus, vocat ineffabilitatem & immobilitatē ad omnem cognitum proceſſum. Scripta huius apud nos non extant. Quomodo autem deus quieſcit & ſilentium agit, quomodo etiam in ſeipſo & intra ſeipſum eſt, & ad ſeipſum totum totus ſuperunitus eſt, & ad ſeipſum ingrediens multipliciter ſe exiſtentibus communicans, nō derelinquit ſuĳpſius vnitionem, ſed procedit ad omnia, intus manens per exceſſum vnitionis omnia ſuperantis, neq; phas neque poſſibile eſt alicui exiſtentium dicere aut cogitare: ſed hoc habetur ineffabile & ignotum in ipſo tanq̄ exiſtente ſuper omnes intelligibiles & dictas ipſius participationes, quibus ſolis ab exiſtentibus cognoſcitur. Et hanc eius cognitionem inſpiciemus, prout poſſibile eſt viris, imo E nobis, qui à multoꝶ viroꝶ ſapientia deficimus. Primo quidem dicimus, ꝙ deus ipſam per ſe pacem, tam vniuerſalem q̄ particularem, facit ſubſiſtere, & facit omnia ad ſeinuicem concreta ſecundum inconfuſam ipſoꝶ vnitionem, ſecundum quam oīa indiuiſibiliter & indiſtāter vnita, ſingula tamen pura ſecundum propriā ſpeciem ſubſiſtunt, non obſuſcata ꝑ cōcretionē ad ſibi oppoſita, neq; habentia diligentem vnitionem aut ſimplificationem cum oppoſitis. Vnā igitur quandam & ſimplicem pacificę vnitionis contemplemur naturam, vniuerſa vnientem ſibiĳpſi & ſingula ſibiĳpſis, & oīa ſibiĳnuicem, & ſaluantem omnia in continentia omnium inconfuſa & immixta & concreta. Propter quam diuinę mentes vnitę proprĳs intellectibus vniuntur, & alĳs vnitis & ſurſum aſcendunt ad ignotam communiōem collocatoꝶ ſuper mentē. Propter hanc etiam animæ vnientes rationes ſuas largiſſime diſperſas, & congregantes eas ad vnam intellectualem puritatem, per immaterialem & ſimplicē intellectum perueniunt via & ordine iuxta ſuam conditionem, ad eam etiā vnitionē, quæ eſt ſuper intellectum, propter quā etiam vnitionē pacificam ſubſiſtit vna & indiſſolubilis oīm complexio, ſecundum diuinam ſuĳpſius harmoniam, & concordatur perfecta conſonanti & conſenſu & cōnaturalitate, & eſt congregata inconfuſe, & contenta indiuiſibiliter. Perfecta enim vniuerſitatis pax tranſit ad oīa F exiſtentia, ſecundum ſimpliciſſimā ipſius & immixtam vnificæ virtutis præſentiam vniens omnia, & coniungens extrema extremis per media, ſecundum vnam connaturalem & coniunctam amicitiā, & extendens munera ſua vſq; ad extremas creaturas, oīa conſentiētia facit vnitatibus identitatibus & congregationibus pace diuina indiuiſibiliter ſtante, & in vno omnia monſtrante, & per oīa proficiente, & à propria identitate non recedente. Procedit enim ad omnia, & tradit ſeipſam oībus, iuxta ſinguloꝶ proprietatem, & ſupermanat omnibus abundātia pacificæ fœcunditatis, & manet in ſe propter exceſſum vnitionis tota ad ſe totam, & ſecundum ſeipſam totam ſuperunita. Obĳcitur autem, quomodo dicis omnia deſiderare pacem. Multa enim gaudent alteritate & diuiſione, & nunq̄ vellent ſponte quieſcere. Solutio: Alteritas vel diſcretio dici poteſt cuiuſlibet rei proprietas, & ſecundum hoc cōcedimus, ꝙ nulla res velit eam aliquando amittere. Et hoc ipſum pertinet ad deſiderium pacis. Omnia enim appetunt ad ſeinuicem pacem habere & vniri, & tam ſua propria q̄ quæ ſunt ſuoꝶ eſſe immobilia, & non valentia deficere. Perfecta autem pax eſt ſeruatiua puræ proprietatis ſingulorum per prouidentias ipſius pacem donantes, ſaluans omnia vt ſint non bellantia & inconfuſa, tam ſingula ad ſeipſam, q̄ omnia ad inuicem, & omnia ſtabili & inflexibili virtute ſtatuens ad ſuĳpſorum pacem & immobilitatem, & ſi omnia mota non quieſcere, ſed moueri ſemper motu ſua appetunt, hoc ipſum pertinet ad deſiderium diuinę pacis omnium ſaluantis omnia in eo, ꝙ nō valeant cadere à ſeipſis & cuſtodientis immobilem & non valentem deficere, omnium motorum proprietatem & vitam motiuam in eo ꝙ mota & ad ſeipſa pacem habētia, & eodem modo habentia operantur ea quæ ſibi ſunt naturalia. Si autem dicatur alteritas eſſe caſus à pace & conetur aliquis probare ꝙ non appetūt omnia pacem, quia multa appetūt talem alteritatē,

Reſponde=

Reſpondemus ꝙ nihil eſt exiſtẽtium, quod ab omni vnitione pfecte ceciderit. Quod enĩ oĩno
A eſt inſtabile & interminatum & incollocabile & indefinitum, non exiſtens eſt neq; in exiſten-
bus. Si quis autem dicat illos inimicari paci & bonis pacis, qui litibus & furoribus & variatio-
nibus & inſtabilitatibus gaudent. Reſpondemus, ꝙ etiam tales afficiuntur quibuſdam obſcu-
ris imaginibus pacifici deſiderij, eo ꝙ ipſi à paſſionibus proprię concupiſcentiæ multum im-
pugnati, & illas ſedare deſiderantes, ſed ſtulte arbitrantur ſe pacem habere apud ſemetipſos p
adimpletionem deſideriorum ſuorum ſemper fluentium, eo ꝙ perturbantur non conſequen
do delectationes quas appetunt. Magnifice autem laudanda eſt pax, quam diuina benignitas
effudit per dominum Ieſum, per quem non ſolum conſopita eſt diſcordia hominis ad ſeipſm;
& hominis ad alium hominem, & hominis ad angelos, ſed vt nos ſimul cum angelis ſecundũ
noſtram poſſibilitatem diuina operemur ſecundum prouidentiã Ieſu, oia in omnibus coope-
rantis, & facientis pacem ineffabilem à ſeculo prædiffinitam, & reconciliantis nos ſibiipſi in
ſpiritu, & per ipſum & in ipſo patri. De quibus ſupernaturalibus donis, in libro de diuinis cha
racteribus ſufficienter dictum eſt accedente ſcripturarum atteſtatione. Quoniam autem alias
me per epiſtolam interrogaſti quomodo intelligam, per ſe eſſe, per ſe vita, per ſe ſapientiam, &
te ſuper hoc dubitaſſe dixiſti, quomodo aliquando dicam deum eſſe per ſe vitam, aliquando
autem per ſe vitæ ſubſtantificatorem, dignum duxi nunc te ab hac dubitationę abſoluere. Et
ne ſæpe dicta nunc iterem, non ſunt contraria deum eſſe per ſe vitam, & ipſum eſſe per ſe vitæ
& per ſe pacis, & per ſe virtutis ſubſtantificatorem. Dicitur enim p ſe vita, &c. ſicut cauſa exiſtẽ
B di omnibus exiſtentibus, & maxime primo exiſtentibus ſanctificator, aut p ſe vitæ, &c. ſicut
per omnia, & etiam ſuper ea quæ prius ſunt ſuperexiſtens ſupſubſtantialiter. Quæris autem
quid omnino diximus per ſe eſſe, aut per ſe vitam, aut quæcunque huiuſmodi quæ abſolu-
te & principaliter ponimus in deo ſubſiſtere. Dicimus autem ꝙ hoc à veritate non deuiat, ſed
habet ſimplicis veritatis manifeſtationem. Non enim aliquam dicimus ſubſtantiam vel diui
nam iuxta idololatriæ errorem, vel angelicam per ſe eſſe, ꝙ ſit cauſa eſſentiæ omnium, & ipſum
eſſe ſubſtantiale & principium rerum & ſubſtantiæ cauſa. Neq; dicimus aliam eſſe diuinitatẽ
generatiuam vitę, pręter ſuperdeam vitam omnium viuentium & cauſam ipſius per ſe vitę. Et
vt compendioſe dicamus, non dicimus aliquas ſubſtantias aut perſonas eſſe principales ex-
iſtentium & creatiuas, quas idololatræ dixerunt eſſe deos exiſtentium & creatores per ſe faci-
entes. Quos vere & proprie non exiſtentes, nec ipſi ſciuerunt neque patres eorum, ſed dici-
mus vnum omnium ſuperprincipale & ſupſubſtantiale principium, & cauſam omnium diui- Deuter. 32
næ & cauſaliter p ſe eſſe, & p ſe vitam, & per ſe deitatẽ. Et dicimus ipſam tamen eſſe per ſe ſub-
ſtantificantem, p ſe viuificantem prouiſiuas virtutes participaliter datas, & per ſe deificantem
deificatos ex deo, qui ſecundum ſuum ſuperſimplex eſſe eſt imparticipabilis. Iſtis autem vir
tutibus exiſtentia omnia iuxta ſingulorum proprietatem participant, & ex hac participationẽ
ſunt & dicuntur & viuificantia, & exiſtentia & diuina, & cætera huiuſmodi. Propter quod di
uina bonitas primo dicitur eſſe ſubſtantificatrix ſuorum inuiſibilium quaſi radiorum ſuper-
C unitæ bonitatis, vt ſunt p ſe eſſe, per ſe vita, &c. Secundo, primitiuaꝝ naturarum quę his om̃i
bus perfectiſſime omnium creaturarum participant, vt eſt natura rationalis, poſtea particula-
rium ipſius naturę, vt angelorum & hominum & graduum & ordinum ſiue angelicorum, ſi-
ue humanorum. Poſtea inferiorum creaturarum, quæ dictis dei donis non integre, neq; om̃i-
bus participant, ſed particulariter, vt inanimata, quæ tantum ſunt, neq; viuunt, vel animata
quæ ſunt, viunt & ſentiunt, &c. Dignum eſt etiam recitare ſuper his ſententiam quorundam
ſanctorum magiſtrorum noſtrorum, inter quos ſpecialiter intelligitur deſignari ſanctus Hie-
rotheus cum alijs apoſtolorum diſcipulis, qui dixerunt ſuperbonam p ſe bonitatem, & ſuper-
deam p ſe deitatem eſſe ſubſtantificatricem, per ſe bonitatis, & per ſe deitatis. Dicentis etiam
bonificationem & deificationem eſſe donum ex deo proueniens. Et idem dicunt de per ſe pul
chritudine, ſecundum quod eſt in deo per ſe pulchrifica effuſione, ſecundum quam diuina in-
uiſibilia creaturę ſe infundunt, & communicant, quibus tamen quaſi profundius eſt in deo o-
mnium inuiſibilium ſuorum ſuperunita & imparticipabilis ſimplicitas, ſecundum quam ne-
que eſſentia neq; ratione ideali, nec aliquo modo cogitabili vel in intellectuali diſtinguitur
eſſentia à vita vel ſapientia vel bonitate, &c. Ex eodem etiam dono ducunt eſſe totales & par-
ticulares pulchritudines influitiones, quæ conferuntur cœlitus angelis & hominibus & infe-
rioribus creaturis, & ipſa & pulchra, & vitam, & viuentia, & ſapientiam, & ſapientia, & ita de
alijs quibuſcunque prouidentijs & bonitatibus participatis ab exiſtentibus & procedentibus

Ca.XI. extdeo, qui ſecundum ſe eſt imparticipabilis copioſa effuſione, & etiam ſupermanantibus, & quod omnino omnium cauſa ſit ſuper omnia & ſuper ſubſtantialitas & ſupernaturalitas o- D mnino excedens exiſtentia ſecundum quamcunq; ſubſtantiam & naturam.

¶DE SANCTO SANCTORVM, REGE REgum, domino dominorum, deo deorum. CAP. XII.

Danie.9. Apoc.19 Danie.4. Iſaiæ.9. Mich.5 Zach.9. Apo.17 Apo.19 Ioſue.2

SED quoniā quidē de his quæcūq; dicere oportebat, competentem acceperunt (ut arbitror) finem, laudandus eſt nobis magniuocus ut Sanctus ſanctorum, & Rex regnantiū, & Regnans in ſecula, et ſuper ſecula, et adhuc, & ut Dominus dominorum, & deus deorum. Et primum quidem dicendum quid per ſeipſam ſanctitatem eſſe arbitramur, quid regnū, quid dñationē, quid diuinitatem, & quid uolunt declarare eloquia duplicatione nominum. Sanctitas igitur eſt quantum ſecundum nos dicendum, omni inquinatione libera & perfectiſſima & incontaminatiſſima puritas. Regnum autem eſt omnis finis, & ornatus, & legis, & ordinis diſtributio. Dominatus uero non ſubditorum excellentia tantum, ſed & oīs E & bonorum & optimorum perfectiſſima & omnimoda poſſeſſio, & uera & immutabilis firmitas: propter quod & dominatus, & dominale, & dominari. Deitas uero omnia conſiderans, prouidentia & bonitate perfecta, & omnia circumſpiciens & continens, & a ſeipſa replens & ſuperans omnia prouidētia ſua fruentia. ¶Hæc igitur in ſupereminēte oīmibus cauſa abſolute laudāda ſunt. Et addendum, ipſa ſupereminens eſt ſanctitas & dominatus, & regnum, & ſuperincumbens ſimpliciſſima deitas. Etenim ex ipſa in uno & cumulate naſcitur & diſtribuitur, omnis clara diligentia totius ſynceræ puritatis, omnis exiſtentiū ordinatio & diſpoſitio incōuenientiā & inæqualitatem & immenſurabilitatem exterminans, & in bene ordinatā ſimilitudinem & rectitudinem reſplendens, et circumducens participare ſe digne facta. Omnis perfectio & omnium bonorū omnimoda poſſeſſio, omnis optima contemplatio & continuatio eorꝫ quę prouiſa ſunt, ſeipſam diuinitus addens, ad deificationem deſiderantium. ¶Quoniam uero ſuperplenitudo omnium eſt, omnium cauſalis, ſecundum unum oīa ſuperantem excellentiam ſanctus ſanctorum laudatur, &c̄. ſecundum ſuperma F nantem cauſam et exaltatam ſupereminentiam, tanquam ſi quis dixerit, quantū †ſuperant non exiſtentibus exiſtentia, ſancta, diuina, dominantia regalia, et ipſa participantia, ipſe per ſe participationes, tantum ſupercollocatur omnibus exiſtentibus qui eſt ſuper omnia exiſtentia, omnium participantium, et participationum non participans cauſalis. Sanctos autem et reges et dominos et deos uocant eloquia, ipſas in ſingulis principaliores diſpoſitiones, per quas ſecundæ ex dei donis accipientes illarum diſtributionis ſimplicitatem circa ſuas differentias multiplicant, quarum præſtantes uarietatem prouide et deiformiter ad unitatem ipſam quæ eſt earum congregant.

† ſuperat.

¶ELVCIDATIO CAPITVLI XII. DE SANCTO SANctorum, Rege regum, Domino dominorum, Deo deorum. CAP. XII

Hic ad

A HIC ad particulariora quædam nomina dei deſcenditur. [Sed quoniam qui-
dem de his quęcunq; dicere oportebat, competentē acceperūt (vt arbitror)
finem.] id eſt, ex quo de præinductis dei nominibus congruenter ſatis tra-
ctatum eſt, ita φ ea quæ oportuit in hoc libro ſecundo de eis dici, iam ex-
pedita ſunt. [Laudādus eſt nobis magniuocus] id eſt, deus magnorum no
minum, à nobis modo laudandus eſt [vt Sanctus ſanctorum] qui ita voca
tur apud Danielem, quo ſcriptum eſt: Vngatur ſanctus ſanctorum. [& Rex Daniel. 9
regnantium, & regnans in ſecula & ſuper ſecula] id eſt, in perpetuum. Vnde in Iſaia, Michea, Iſaia 9.
Zacharia, & alibi multa leguntur. [& adhuc vt Dominus dominorum, & deus deorum.] De Miche 5. Zachar. 9
quo in Apocalypſi dicitur: Agnus dominus dominorum eſt & rex regum. Et: Habet in veſti- Apocal. 17
mento & in fœmore ſuo ſcriptum: Rex regum & dominus dominantium. Et Ioſue ait: Deus Apoca. 19. Ioſue. 2.
veſter deus deorum eſt. [Et primum quidem dicendum, quid per ſeipſam ſanctitatem eſſe ar-
bitramur, quid regnum, quid dominationem, quid diuinitatem, & quid volunt declarare elo-
quia duplicatione exiſtentium] id eſt, geminatione [nominum] horum. [Sanctitas ergo eſt q̄-
tum ſecundum nos dicendum] id eſt, ſecundum quod à nobis dicendum videtur [omni inqui sanctitas
natione libera & perfectiſſima & incontaminatiſſima puritas.] Iſtud increatæ ſanctitati conue
nit abſolute, quæ ſola eſt perfectiſſima, loquendo ſimpliciter. Deinde per imitationem conue-
nit ſanctitati beatorum, qui comparatiōe viatorum ſunt ſanctitatis multum perfectæ in gene
re ſuo, & nuſquam vlla culpa reſperſa eſt, imo nec veniali. Poteſt quoq; aliqualiter ſanctitati
B viatorum competere, in quibus ſanctitas eſt virtutum perfectio, immunitas ab omni morta-
li, actio virtuoſa vndiquaq;. i. ex omni parte perfecta [Regnum autem eſt omnis finis & orna Regnum.
tus & legis & ordinis diſtributio.] Hoc de regnatione actiua regis ſummi, qui deus eſt potiſſi-
me verificatur. Eius enim regnatio eſt diſtributio omnis & perfecti finis atq; ſalutis, ad quem
finem ordinatur ſeu tendit regnatio eius & ornatus, id eſt, decoris, præſertim interioris ac ho-
neſtatis & legis. i. congeriei pręceptorum, & ordinis. i. decentis ac debitæ ordinationis. Cæte-
ris autem regnantibus per analogiam aliquam congruere poteſt iſta deſcriptio, ita φ cuiuſli-
bet regnantis eſt, collectioni toti ſibi commiſſæ præfigere finem, ad decorem virtutum in-
ducere, iuſſionem proponere, ad ordinatam conuerſationem hortari, extirpareq; vitia & ex-
ceſſus corrigere. [Dominatus vero non ſubditorum excellentia tantum]. i. dominatio actiua Dñatus.
non ſolum eſt præminentia præſidentis ſuper ſubiectos [ſed & omnis bonorum & optimorū
perfectiſſima & omnimoda poſſeſſio, & vera & immutabilis firmitas.] Hoc ſoli increato do-
minio cōuenire cenſetur, in quo duntaxat conſiſtit omnimoda bonorum & optimorum poſ-
ſeſſio & immutabilis firmitas. Hinc deo proprium eſt dominari, & dominum appellari, iux-
ta illud pſalmi: Dominus nomē illi. Dominus ergo quo maior, eo melior eſſe debet, & firmus pſalmo 76.
C ac ſtabilis in omni prudentia & virtute, quemadmodū & de Iudice Philoſophus ait, φ debet Philoſop.
eſſe quaſi lex viua & animata iuſtitia, vt nunquam declinet à veritate & æquitate. [Propter
quod & dominatus à domino, & dominare & dominari.] Hoc aliæ tranſlationes clarius ex-
preſſerunt, dicendo: Idcirco Græco vocabulo ab autoritate & proprietate & denominatione
deducitur. Et alia: Vnde ab eo quod eſt, diuinum facere, dicitur dominatio, & dominus & do-
minans [Deitas vero omnia conſiderās prouidentia & bonitate perfecta.] id eſt, deitas dicitur
quaſi intuens vniuerſa prouiſione & virtute completa. Hinc prouidere & cauſare ſunt pro- Deitas. Prouidētia & cāſitas
prietates diuinæ. Vnde ſubiungitur: [& omnia circumſpiciens & continens, & à ſeipſa rep- ꝓprietates
lens & ſuperans omnia prouidentia ſua fruentia.] id eſt, omnia corda quæ fruuntur ſeu diuinæ.
ſuſtentantur prouiſione dei, excedentis in opulentia, poteſtate ac magnificentia. Hinc Dama-
ſcenus duodecimo primi libri ait capitulo: Nomen theos, id eſt, deus, dicitur vel ab eo q̄d eſt Ioh. Da.
thein, id eſt, currere, vel curare aut fouere vniuerſa, vel ab ethin, quod eſt ardens, quoniā ipſe
conſumit malitiam, vel à theaſtai, quoniam omnia contemplatur & inſpicit. ¶ Hæc ergo Sanctitatis, regni, dña
in ſupereminente omnibus cauſa abſolute laudanda] ſunt [Et addendum ipſa ſupereminens tiōis, deita
ſanctitas]. i. hoc eſt adiiciendum φ ipſa eſt ſanctitas ſuperexcellens [& dominatus & regnum] tis propria
ſicut expoſitum eſt. [& ſuperincumbens ſimpliciſſima deitas]. i. deitas vera, quæ eſt vnitas ſim munera ad
pliciſſima, omnibus eſt intenta. [Etenim ex ipſa in vno & cumulate naſcitur] id eſt, ipſa in vno
ſuo ſimpliciſſimo eſſe bonum includit, & quaſi collectiue complectitur, atq; ab ea oritur. [& di
ſtribuitur omnis clara diligentia totius ſyncere puritatis] id eſt, ſerioſitas vera circa habendā
ſeu conſeruandam vel perficiendam mentis munditiam. Etenim: Beati mundo corde, quoniā
ipſi deum videbunt. In Prouerbijs quoq; dicitur: Qui diligit cordis munditiam, amicum ha- Math. 5
 bebit Prou. 22.

A bera atq; pfecta & prorſus incōtaminata mūditia. Regnū vero eſt oīs termini ornatusq; & iuris & ordinis diſtributio. Dominatio autem non modo aduerſum deteriora eminentia quędam, ſed omnis quoq; honeſtorum atq; bonorum perfecta poſſeſſio, veraq; & immutabilis firmitas: quapropter kyriotes.i.dominatio ab authoritate & proprietate & imperio ducitur. Theiotes autem.i.deitas, eſt omnia proſpiciens, prouidentia perfecta prouidens bonitate, & circum omnia currens & continens, ſeq; omnia replens, omnia deniq; ſupereminens quæ illius prouidentia perfruuntur. ¶ Hæc igitur in cauſa omnibus eminente abſolute laudanda ſunt, appellandumq; illam ſupereminentem ſanctitatem dominationem, regnūq; præcellens, & ſimpliciſſimam deitatem: ex ſeipſa enim in vno ſimulq; exorta eſt & diſtributa, omnis abſolutio mera totius ſyncerę munditiæ. Item omnis rerum ordo ornatusq; diſtinctus, inconcinnitatē & inæqualitatem incongruentiamq; eliminans, & ad ordinatiſſimam identitatem rectitudinemq; geſtiens, & quæ participationem illius promeruerunt circumagens. Rurſus omnis pulchrorum bonorumve omnium perfecta poſſeſſio. Omnis deniq; diuina prouidentia proſpiciens & continens quæ prouidentur, ſe (vt de diuinitate dignum eſt) ad eos exhibens, qui conuertuntur diuinitate formandos. ¶ Quoniam vero deus ille omnium procreator, eminenter omnium plenus eſt, per vnum eminentem cunctis exceſſus ſanctus ſanctorum prædicatur, & reliqua per exhuberantiſſimam cauſam eminentiamq; ſupremā, ac ſi dicamus: Quantum ea quæ talia ſunt, ſcilicet ſancta, diuina, dominantia, regnantia antecellunt illa quæ non

B ſunt talia, itemq; participationes ipſæ participantia vincunt, tantum quæ ſunt omnia & ſuperantur ab illo qui omnia entia ſupereminet, atq; participantium participationumq; omnium eſt imparticipabilis author. Sanctos autem & reges, & dominos atq; deos ſacræ literæ nominant gradus eos, qui in ſingulis ordinibus principaliores exiſtunt, per quos deinde ſequentes diuina percipientes munera, traditionis illorum ſimplicitatem iuxta ſuas multiplicant differentias, quorū varietatem illi ſupremi prouide atq; diuinę ad ſuam colligunt vnitatem.

Sanctitatis, regni, dñationis, deitatis propria munera oībusq̃ bene infuſa diuinitus.

PARAPHRASIS HVIVS CAPITIS XII

Reſtat laudare deum ſecundum q; dicitur ſanctus ſanctorum, rex regum, & regnator ſeculorum, & in ſeculum dominus dominorum & deus deorum. Primo autem videndum eſt quid ſit ſanctitas in ſe, quid regnum, & quid dominatio, & quid deitas. Deinde quid ſibi velit talis nominum reduplicatio, vt dicatur ſanctus ſanctorum, &c. Sanctitas ergo, vt nobis videtur, ſi recte deſcribitur: Sanctitas eſt munditia libera ab omni immunditia, & perfecta, & omnino immaculata. Dominatio autem eſt non tantum exceſſus inferiorum, ſed vniuerſalis perfecta & omnimoda poſſeſſio pulchrorum & bonorum, & fortitudo vera, & non valens decidere. Vnde a domino tali dicitur & dominatio, & dominus & dominās. Deitas autem dicitur prouidentia, quæ videt omnia perfecta, bonitate omnia circumſpiciens & continens, & ſe ipſam implens, & excedens omnia quæ participant prouidentia. Hæc autem, ſcilicet ſanctitatem, dominationem, deitatem, & ſimilia conuenit laudare in deo, qui

C eſt cauſa omnium tanq̄ abſoluta & ſimpliciſſima, & ab omnibus ſegregata. Et addendum eſt, ipſam cauſam eſſe excedentem ſanctitatem & dominationem & regnum ſuperpoſitum, & ſimpliciſſimam deitatem, & ex ipſa ſimplici vnitate collectiue ſubſiſtit, & diſtribuitur omnis mūda diligentia oīs clarę munditię, oīs exiſtentiū ordinatio & ornatus inconuenientiā & inæqualitatem exterminans, & delectabiliter producēs ad bn̄ ordinatā & identitatem & directionē ea quæ apud ipſm digna habentur ipſius participatione, & ex ipſa eſt oīs oīm pulchorꝝ perfecta poſſeſſio oīs bona prouidentia contemplatiua & contentiua electorꝝ, benigne tribuēs ſeipſam ad deificationē ad ſe conuerſorꝝ. Quoniā ergo deus, q ſcđm vnū exceſſum oīa excedentē, cauſa eſt oīm ſuperplenus eſt oībus bonis & pulchris, ideo dicit ſctūs ſctōꝝ, rex regum & dn̄s dn̄antium, &c. ſcđm cauſam ſupermanentē, & ſegregatū ab oībus exceſſum, ac ſi diceret, inq̄tum ſanctiſſima & diuiniſſima & digniſſima exiſtentia excellunt infimis, & participata participantibus, in tm̄ collocat ſuper oīa, etiam ſanctiſſima & digniſſima deus, qui eſt ſuper oīa exiſtentia, & qui eſt imparticipabilis in ſe cauſa oīm participantiū. Sanctos aūt reges & dn̄os & deos vocant ſacrę ſcripturę principaliores in ſingulis ordinibus, p q̄s ſui inferiores accipientes diuina munera multiplicāt ſimplicitatē diſtributionis illoꝝ muneꝝ, circa differentias ſuipſoꝝ vnitę ſimplicitatis, participationes varijs varie diſtribuendo & in ſe retinendo pleniores, q & varias inferioꝝ pprias participatiōes cōgregāt prouiſiue & deiformiter ad propriam vnitatem.

¶ DE PERFECTO ET VNO CAPVT XIII.

Ca. XII

Perfecti diuinum

TAnta & de his. In hoc autem reſiduum ſi uidetur ſer- D
monem fortiſſimum collocemus. Etenim theologia
de omnium cauſa & omnia, & ſimul omnia prædicat,
& ut perfectum ſolum, et ut unum laudat. Perfectum
quidem ergo non ſolum ut per ſeipſum perfectū, ſecū
dum ſeipſum a ſeipſo uniformiter ſegregatum, & totū
per totū perfectiſſimum: ſed & ut plus q̄ perfectum ſe
cundū omniū excellentiā & oēm quidē multitudinē.
terminās. Oīni v̄o ſummitati ſuperexpāſum, & a nul
lo locatum aut comprehenſum, ſed extentū in oīa ſimul & ſuper oīa, non defici
entibus augmentis & infinitis operationibus. Perfectū iterum dicitur, & uelut
non auctum, & ſemper p̄fectum & ut indiminutū, & oīa in ſeipſo ſuperans &
ſupermanans, ſcd'm unam & inceſſabilem & eandem per ſe ſuperplenā, & non
minoratā largitatē, per quam perfecta oīa p̄ficit, & propria replet perfectione.

Vnum diuinum

¶ Vnum uero, quia oīa uniuerſaliter eſt per unius unitatis excellētiam, & oīm
eſt unius irreuerſibiliter cauſalis: nullum em̄ exiſtētium eſt non participans uni E
us. Sed ſicut ſimul oīs numerus monadæ participat, & unum duo & decē dicit̄
& ſemis unū, & tertiū & decimum unū: ſic oīa et oīm pars unum participāt, et
eſſendo unū, oīa ſunt exiſtentia. Et nō eſt oīm cauſa unum, multis unum: ſed an̄
omne unum et multitudinē, & omne unū et multitudiem terminat. Neq̧ em̄ eſt
multitudo non participans quid unius, ſed hoc quidē multa partibus unū toto,
& hoc multa accidentibus unum ſubiecto: et hoc multa numero aut uirtutibus
unū ſpecie, et hoc multa ſpeciebus, unum genere, et hoc multa proceſſibus, unū
principio, & nihil eſt exiſtentium quod non participat quid unius, deorſum o-
mnia ſingulariter omnia, et tota omnia, et oppoſita uniuerſaliter comprehendē
tis. Et quidem ſine uno non erit multitudo, ſine aūt multitudine erit unū. ſicut et
monas an̄ oīnem numerū multiplicatū. Et ſi m̄ oībus oīa unita q̄s poſuerit, oīa
erunt toto unū. Sed itaq̧ et hoc cognoſcendū, quia ſcd'm ꝙ uniuſcuiuſq̧ præco F
gitata eſt ſpecies, unire dicit̄ unita, & oīm eſt unū exemplar. Et ſi intermas unū
neq̧ uniuerſitas, neq̧ pars, neq̧ aliquid aliud exiſtentium erit. Oīa em̄ in ſeipſo
unum uniformiter præambit et comprehendit ¶ Ipſa igitur theologia totam
thearchiā ut oīm cauſam laudat uniusuocabulo, et unus deus pater, et unus dn̄s
Ieſus Chiſtus. Vnus aūt et ipſe ſpūs per ſuperexcellentē totius diuinæ unitatis
impartibilitatē, in qua oīa † unitiue connectuntur et ſuperuniunt̄, et adeſt ſuper-
eſſentialiter. Proīn & oīa in ipſam iuſte remittunt̄ et referunt̄, ſub qua, et ex q̄,
et per quam, et in qua, et in quā oīa ſunt et coordinant̄, et manent & continent̄ et
replentur, et conuertuntur: et non inuenies quid exiſtentiū, quod non in uno, ſe-
cundum qd' oīs deitas ſupereſſentialiter noīatur, et eſt hoc qd' quidē eſt, et p̄ficit
et ſaluat. ¶ Et oportet nos ex multis in unū uirtute diuinæ unitatis conuerſos
unitim laudare totā & unā deitatē oīm cauſam, unū qd' eſt an̄ omne unū, et mul
titudinem et partē et totū et diffinitionē et infinitum, & ſummitatē, terminū, et
magnitudiuē, oīa exiſtentia, et ipſum eſſe terminans, et omnium, et uniuerſorū
oīm, et ſimul et ante oīa, et ſuper omnia, et ſingulariter cauſa, et ſup̄ unū ipm̄ ens
et ipſum

De vnitate naturæ diuinæ ſingularitate.

De diuinæ vnitatis potentia

A & ipſum unum terminans, quoniam ON unum in exiſtentibus numerabile eſt. Numerus autem eſſentiam participat. Supereſſentiale autem unum, & ens unum & omnem numerum terminat & ipſum eſt ab uno numeri omnis exiſtentis principium & cauſa, & numerus & ordo. ¶ Iccirco & unitas laudatur, & trinitas ſuper omnia deitas, non eſt neq; unitas, neq; trinitas, aut a nobis, aut alio quodam exiſtentium cognita. Sed & ſi ſuper adunatum eius diuinamq; fœcunditatem uere laudemus triadica & monadica diuina nominatiõe pluſquã nominabilem nominamus in eſſentijs ſupereſſentialem. Neq; una monas, aut trinitas, neq; numerus, neq; unitas, aut fœcunditas, neq; aliud quid exiſtẽtium, aut cuidam exiſtentium cognitum educit, ſuper omnia & uerbum, & intellectum in obſcuritatem, ſuper omne & uerbum, & intellectum ſupereſſentialiter ſupereſſentialis diuinitatis, neq; nomen eius, neq; uerbum, ſed in inuijs exaltatur. ¶ Et neq; ipſum quod eſt bonitatis nomen, tanquã adunantes ei proferimus: ſed deſiderio intelligendi quid, & dicendi de ineffabili natura illa nominum prçcioſiſſimum ei primo deuouemus. Et conſonabimus forſan in hoc theologis, rerum

De trinitate vnitateq; diuina

Bonũ prę cæteris diuinis nominibus fortiꝰ laudandum.

B autem ueritate relinquemur. Idcirco & ipſi per depulſiones in unum præhonorificauerunt, ſic excedente anima ſuis cognationibus, & per omnes diuinas intelligentias proficiſcente, quibus remouetur quod eſt ſuper omne nomen, & omne uerbum, & ſcientiam, nouiſſimorumq; omnium ipſum contingente, quantum & nobis illud contingere poſſibile eſt. ¶ Has nos intellectuales diuinas nominationes concordantes, quantum licet replicauimus, non ſolum eorum diligentia deficientes. Hoc enim & uere angeli dixerint, neq; iuxta angelos ex eorũ hymnodia. Et nouiſſimis enim relinquantur potẽtiſſimi apud nos theologorum. Neq; quidem eorum theologorum, neq; eorum philoſophantium aut conſequẽtium, ſed & ipſa ſimiliter laude nobis ordinatorum nouiſſimæ et ſubiectæ. Itaq; ſi recte quidem ſe habẽt quæ dicta ſunt, et quantum iuxta nos eſt uere tetigimus uir

Negationes in diuinis eudores eẽ affirmationibus.

Humilitas ac pietas doctiſſimi Dionysii Areopagitæ.

Peroratio

C tutem dei uocæ replicationis in omnium bonorum cauſalem actus referẽdus donante primo ſe dicere, deinde bene dicere. Et ſi quid ſimilium uirtutum prætermiſſum eſt, et illud nos ſecundum eaſdem artes ad obaudiendum deprecamur. Si autem hæc aut non recte, aut imperfecte habent ſe, et ueritate aut uniuerſaliter aut particulariter aberrauimus, tuæ ſit humanitatis corrigere nõ uolũtarie ignorantem, et tradere uerbo deprecanti diſcere, et ſuffragari non ſufficiẽtem uirtutẽ habẽti, et ſanare nolẽtem ægrotare: et quædam quidem a † ſeipſo, quædam uero ab alijs inueniẽtẽ, omnia autẽ ex deo accipiẽtẽ, et in * uos transferre. Nunquid aſtliges amicum uirum bñfaciẽdo? Vides enim, quia et nos nihil traditorum nobis hierarchicorum uerborũ in noſmetipſos cõtraximus, ſed ſollicitos nos & uobis & alijs diuinis uiris tradidimus & trademus: ſi ſic nos dicere idonei. & quibus dicuntur audire: in nulla traditione iniuriã facientes, ſi non forſitan ad intelligentiam aut expoſitiõem eorum nifirmemur. Sed hæc quidem peto deo amicũ habeat et dicat. Et ſit nunc hic intellectis diuinis uocabulis ſecundum nos finis, quoniã ſymbolicam theologiam duce deo traſcendemus.

† teipſo. * nos.

Ca.XIII ¶ELVCIDATIO CAPITVLI HVIVS DECIMITERTII, DE PERFEcto et vno. Art. XIII. D

MOdo edocet ſanctus iſte Theologus,qualiter deo conueniant nomina iſta, Vnus& perfectus.[Tanta& de his]id eſt,de nominibus quatuor,de quibus in præcedēti capitulo eſt tractatum,dicta ſint tāta.[In hoc autē reſiduū ſi vi detur,ſermonē fortiſſimū collocemus].i.in iſto capitulo introducamus ſermonē reſiduū huius libri fortiſſimū.i.de profunda materia pertractantem. Alia litera habet,breuiſſimū.[Etem theologia de oīm cauſa & oia & ſimul oia pdicat].i.ſcriptura affirmat de deo oia,imó & omnia ſimul,ſicut expoſitū eſt,per cauſam,ita q ipſe dicitur oña cauſaliter ſeu p ſupeminētiā,vñ dicit Apls,Vt ſit ipſe deus omnia in omnibus[& vt perfectum ſolū & vt vnū laudat].i.ſcriptura laudat deū vt perfectū,imó vt ſolū perfectum,quia docet eū ſimpliciter eſſe perfectū.Laudat quoq; eū,vt vnum. [Perfectū qdē ergo].i.deus eſt ens certe perfectum[nō ſolum vt per ſeipſum perfectū].i.non tantum vt ex ſe,& propria ſua natura perfectum[ſecūdum ſeipſum] hoc eſt,ſine reſpectu ad aliud,ſeu vt ſpectat ad eminētiam eius[à ſeipſo].i.nō per receptionē ab alio[vniformiter ſegregatum].i.ſeparatū ab omnibus vno ſimplici mō per infinitā excellētiā ſuā,nō per localē diſtantiam[& totū per totū].i.in cūctis omnino & in omni attributo ſuo.In eſſe quoq; ac poſſe& agere[perfectiſſimū.Sed & vt plus q̄ perfectū].i.magis perfectum,q̄ intelligere valeamus aut dicere[ſecūdum omniū excellentiā].i.per exceſſum prorſus immenſum vniuerſarū perfectionum ac nobilitatū in ipſo.[Et omnem quidē multitudinē terminās].i.omni multitudine finē numerūq; imponēs,nec vult aliquid in creaturis eſſe infinitum multitudine aut magnitudine,q in nūero & pōdere & mēſura cōſtituit vniuerſa.[Omni vero ſummitati ſupexpāſum].i.omni altitudini ac vertici rerū ſupereleuatum & quaſi omnia operientem[& à nullo locatū aut comprehēſum]cum ipſe ſit incircūſcriptus[ſed extētum in omnia ſimul,& ſuper omnia]nō quantitate,ſed virtute & influentia[nō deficiētibus augmētis].i.indeficiētibus ſuæ maieſtatis porrectionibus[& infinitis operationibus].i.inceſſabilibus influxibus.[Perfectū iterū dicitur & velut nō actum].i.nō factum à quoq̄[& ſemper perfectum & vt indiminutum].i.à nullo minoratū[& oña in ſeipſo ſuperans].i.tranſcēdens[& ſupermanās].i.copioſiſſime deſuper fluēs,ſeq; communicās[ſecūdum vnam & inceſſabilem & eandem per ſe ſuperplenam & nō minoratam largitatem].i.per ſuam infinitam liberalitatem,à cuius tñ plena receptiōe cuncta deficiunt infinite[per quā perfecta omnia perficit].i.perfecta creata quæ nō ſunt ſimpliciter & abſolute perfecta:ideo perfici queunt,& quo ad hoc,etiam perfici aliqñ aſſerūtur,q in cōceſſa eis perfectiōe cōſeruantur[& propria replet perfectiōe].i.participatione ſuæ pprię perfectiōis,vel perfectiōe illis propria.i.proprie cōueniēte,quæ repletio fit in aliqbus ſucceſſiue ac tēpore opportuno. ¶[Vnum vero,quia omnia vniuerſaliter eſt per vnius vnitatis excellentiā].i.deus dicitur vnū,quia ipſe eſt omnia,cōmuniter per excellētiam ſuæ ſimpliciſſimæ vnitatis,quæ in ſe omnem includit perfectionē,& cauſa eſt omniū cæterorū,ideo ſequitur:[& omniū eſt vnius irreuerſibilit cauſalis].i.inſeparabiliter cauſa,ita q eo ſe abſtrahēte,nihil poſſet fieri aut durare.[Nullū enim exiſtētium eſt nō participans vnius]hoc iā frequēter expoſitū eſt,& pbatū ex Proclo.[Sed ſicut ſimul omnis nūerus monade participat].i.vnitate quæ eſt principiū numerorū[& vnū duo].i.vnus binarius[& decē dicitur & ſemis vnū,& tertiū & decimū vnū].i.dicitur vna decas & vnū dimidium & tertiū ac decimū vnum,ita q vnū applicatur & ſociatur cunctis numerorum ſpeciebus[ſic omnia & omnium pars vnum participant].i.omnia ſimul & quælibet pars,participāt vnum,quēadmodū Proclus probat:Omnis,inquiens,multitudo participat aliqualiter vno[& eſſendo vnū,omnia ſunt exiſtētia].i.cūcta quæ ſunt,exiſtūt ſeu ſunt vnum eſſendo.Vñ ait Boethius:Omne quod eſt,ideo eſt,quia vnū numero ē.Itēq;:Omnia,inquit,quę à primæua rerū origine proceſſerunt,ratiōe numerorū creata ſunt.[& nō omnium cauſa vnū,multis vnū].i.vnum iam pluribus communicatum & inexiſtens,non eſt omnium cauſa[ſed ante omne vnum & multitudinem & omne vnum & multitudinē terminat]id eſt,vnum primum & increatum,quod eſt ante omne vnum cauſatum,omni quoq; multitudini mēſurā terminumq; præfixit Hinc alia habet tranſlatio,neq; enim eſt vnum illud omnium cauſa,vnum ex pluribus:ſed ante vnum omne,omnemq; multitudinem,vniuſq; omnis ac multitudinis diffinitum.[Neq; enim eſt multitudo nō participās quid vnius].i.aliquid vni⁹.[Sed hoc quidem multa partibus,vnū toto].i.aliqd poteſt dici quodāmodo multa propter multitudinē vel diuerſitatē partium eius,quod tamē eſt vnum ſuppoſito ſeu toto compoſito[& hoc multa accidētibus,vnum ſubiecto]vt album & muſicum.[Et hæc multa numero aut virtutib⁹,vnū ſpecie] vt indiuſ

Marginalia: 1.Cor.15. — perfectio quomodo deo conueniat. — E — Sapien.11. — Actum. — Vnū in deo quid. — F — Proclus. — Boethius. — Idem.

A vt indiuidua ſpecici eiuſdem. [Et hæc multa ſpeciebus, vnũ genere] vt homo, leo, rhinoceros.
[Et hæc multa proceſſibus, vnum principio] vt creaturæ quæcunq; diſtinctæ abinuicem per e-
manationes diuerſas, vnificantur in vno creatore. [Et nihil eſt exiſtentium quod non partici-
pat quid vnius] id eſt, nullum eſt ens quod nõ participet vnũ quo ad aliquid [deorſum omnia
ſingulariter omnia & tota omnia & oppoſita vniuerſaliter comprehendentis]. i. hoc quod vnũ
increatum virtualiter ac idealiter complectitur, habet & continet in ſe ſingulariter & diſtincte
vniuerſa & ſingula quæ ſunt ſub ipſo, omnia ſcilicet tota compoſita & ſuppoſita, atq; eorũ op-
poſita. Deinde probat quod vnum eſt ante multa. [Et quidem ſine vno non erit multitudo, ſi-
ne autem multitudine erit vnum, ſicut & monas ante omnem numerum multiplicatum] Vni-
tas nanq; reſpectu multitudinis ſeu multorum, habet ſe in ratione cauſæ atq; principij, quod ſe
cundum id quod eſt, vtputa naturaliter ſumptum, poteſt eſſe ac remanere, cauſato ac poſterio-
ri ſubtracto. Et ſi in omnibus omnia vnita quis poſuerit] id eſt, ſi omnia ponantur coniuncta in
omnibus, ſicut Anaxagoras dixit quodlibet eſſe in quolibet. [omnia erunt toto vnum] id eſt, Anaxago.
adhuc nihilominus omnia ſimul ſumpta, erunt vnum in huiuſmodi toto reſultante ex omni-
bus illis. [Sed itaq; & hoc cognoſcendum, quia ſecundum quod vniuſcuiuſq; præcogitata eſt
ſpecies, vnire dicitur vnita] id eſt, prout natura, forma ſeu ratio quarumlibet rerum præconce
pta eſt ab agente, præſertim à primo opifice, ſecundum hoc connectit ea quæ illam participãt,
& in ipſa conueniunt atq; communicant [& omnium eſt vnum exemplar] id eſt, talium omni
um eſt vna ratio exẽplaris in mente potiſſime ſummi artificis, ſicut & Auicenna teſtatur, & Ari- Auicenna. Ariſtoteles
B ſtoteles ſeptimo primæ philoſophiæ, affirmans donum & ſanitatẽ quæ ſunt in rebus adextra,
eſſe ex domo & ſanitate quæ ſunt in mente, id eſt, ex formis & ſimilitudinibus intelligibilibus,
quæ ſunt in præconceptione & animo artificis. Hinc aliæ tranſlationes euidentius habẽt, Iuxta
vniuſcuiuſq; ſpeciem ante conceptam in animo, coniuncta eſſe dicuntur quæ coniuncta ſunt,
eſtq; vnum omnium, veluti elementum, id eſt, primordiale exordium, iuxta quem ſenſum di- Boethius.
xit Boethius, ꝙ formæ quæ ſunt in materia, fluunt ex formis quæ ſunt in mente ac lumine pri-
mæ cauſæ & intelligẽtiæ. [Et ſi interimas vnum] id eſt, ſi dicas vnum nõ eſſe [neq; vniuerſitas,
neq; pars, neq; aliud aliquid exiſtentium erit] id eſt, ſequetur & cõcludetur ex verbis tuis, ꝙ nõ
erit aliquid vnitum, neq; compoſitum, nec vniuerſum: & per conſequens, nihil, hoc Proclus Proclus.
diffuſe ac ſubtiliſſime probat, dicendo: Si multitudo nullatenus participaret vno, neq; totũ eẽt
vnum: neq; vnumquodq; multorum, ex quibꝰ eſt multitudo, eſſet vnum: ſed eſſet ex aliquibus,
quorum quodlibet eſſet multitudo, & hoc in infinitum. & vnum quodq; horum infinitorum,
eſſet iterum multitudo infinita, vno enim nequaquam participans, neq; ſecundum ſeipſum to-
tum, neq; ſecundum vnumquodq; eorum quæ ſunt in ipſo, ſed omniquaq; infinitum erit & ſe Idem.
cundum omne. Hinc præterea ait: Omne quod participat vno, vnum eſt, & non vnum. Itemq;: Idem.
C Omne, inquit, quod fit vnum, participatione vnius fit vnum: & omne vnitum, alterum eſt à per
ſe vno. Vnitum enim participat vno. Quod autem primo & per ſe vnum eſt, nullatenus vnum
eſt, & non vnum: neq; participat vno, cum ſit per ſe vnum. Nempe ſi hoc eſt vnum & non vnũ,
rurſus vnum quod in ipſo eſt, ſimul vtrunq; habebit, ita quod erit vnum & non vnum: & hoc
in infinitum, non exiſtente vno ad quod ſtandum ſit, propterea omnis multitudo ſecunda, eſt
ab vno: & illud à nullo, quia ſimpliciter primum. Hæc Proclus Platonicus in elementatiõe ſua
theologica. [Omnia enim ſeipſo vnum vniformiter præambit & comprehendit] id eſt, vnum
illud æternale, ſimpliciſſimum, ac ſimpliciter primum, includit in ſe perfectiones, vires, ratiões,
exemplaresq; formas omnium cæterorum. ¶ [Ipſa ergo theologia] id eſt, ſacra ſcriptura [to- De vnitate naturæ di
tam thearchiam] id eſt perfectam & ſuperperfectam deitatem ac trinitatem ſeu perſonarum uinæ.
pluralitatem. [Vt omnium cauſam laudat Vnius vocabulo] id eſt hoc nomine Vnus, dicẽdo:
[Et vnus deus pater & vnus dominus Ieſus Chriſtus. Vnus autem & ipſe ſpiritus per ſuperex- 1. Cor. 8.
cellẽtẽ totius diuinæ vnitatis impartibilitatẽ] id eſt, ſpiritusſanctus patri filioq; æq̃lis, cõſubſtã
tialis & coæternus, eſt etiã vnus, habẽdo in ſe ſupereminẽtẽ indiuiſibilitatẽ diuinę vnitatis, quæ
eſt ipſa ſuperbenedicta diuina eſſentia, prorſus immultiplicabilis, in tribus ſupergloriofiſſimis
adorandis perſonis vna & eadem numero [in qua omnia *ſingulariter connectuntur]. i. in qua *vnitiue.
vnitate eſſentiæ omnia in diuinis tam abſoluta q̃ relatiua, pleniſſime vniuntur, & vnum ſunt
ſingulariter. i. ſimpliciſſime ac eminẽtiſſime [& ſupunitur]. i. vnũ ſunt ſimplicius q̃ valeat cõ-
prehendi [& adeſt ſupereſſentialiter]. i. in omnibus eſt per eſſentiam ſuam, præſentiam atque
potentiam, incomprehenſibili modo & ſuper omnem naturam, ac ordinem rerum. [Proinde

& om̃ia

Ca.XIII & omnia in ipſam iuſte remittuntur]id eſt,in vnitatem diuinam cuncta creata merito redigun D
tur[& referuntur,ſub qua,& ex qua,& per quam,& in qua,& in quam omnia ſunt & coordinā-
tur,& manent,& cōtinentur,& replētur,& cōuertuntur].i.ſub qua diuina increata vnitate,tāq̄
ſub ſuperiori ac dirigente,& ex qua,tanquam ex cauſa efficiente:& per quam,ſicut per cauſam
exemplarem:& in qua,vt in cauſa finali:& inquam,inquātum tendūt in ipſum omnia,ſunt ſub
inferiori, & coordinātur in eam tanquam ad finem ſupremum ac generalem:& manēt in ea,tā-
quam in effectiuo principio & cōtinentur ac conſeruantur in illo,tanquam in cauſa prouiſiua:
Lib. Cauſ. & replentur ex ea neceſſarijs ſibi,iuxta illud libri Cauſarum:Cauſa prima replet omnia ſecula
bonitatibus,& cōuertūtur in ipſam velut in fontē ſuæ perfectiōis.[Et nō inuenies quid] id eſt,
aliquid[exiſtētium,quod nō in vno]id eſt,quod nō præexiſtat in vno illo ſupræmo,iuxta mo-
dum prætactum[ſecundum quod om̄is deitas ſupereſſentialiter nominatur]id eſt, prout ipſa
vnitas ſumma nominatur ſupereſſentialiter deitas om̄is,id eſt,pfecta diuinitas,iuxta illud phi-
Philoſo. loſophi:Totum & om̄e & perfectum ſunt idem.[Et eſt hoc quod quidem eſt & perficit & ſal-
uat]id eſt,vnitas illa eſt ens illud,quod vere & perfectiſſime(id eſt,om̄ino incommutabiliter)
eſt,& om̄ia perficit ſecūdum capacitatem ſeu conatum illorum,& ſaluat,id eſt,cōſeruat. Perfe-
ctio enim rei conſiſtit in vnione & vnitate:deſtructio vero , in diuiſione & diſperſione à ſuo
principio & à fine. ❡[Et oportet nos ex multis in vnum virtute diuinæ vnitatis cōuerſos] id
De diuinæ vnitatis potentia. eſt,ex rebus varijs,mutabilibus,caducis,carnalibus,erroribus,paſſionibus & peccatis reductos
Lucæ.10. ad vnum illud altiſſimum,quod ſolum neceſſarium eſt,quod eſt veritas & ſanctitas ſumma,ac
noſtræ felicitatis obiectum. Conuerſos inquam,non proprijs viribus,ſed virtute diuinæ vnita- E
tis,id eſt,poteſtate & gratia ſimpliciſſimæ deitatis,ſine cuius inſpiratione,motione,dilectiōe &
gratia nihil eſt meritorium,nihil deo acceptum[vnitim laudare]id eſt , vnitiue & charitatiue
verbo & actibus honorare[totam]id eſt,perſectam[& vnam deitatem om̄ium cauſam,vnum
quod eſt ante om̄e vnum]id eſt,vnum increatum,quod eſt ante omne vnum creatum [& mul-
titudinem,& partem,& totum,& definitiōem,& infinitum,& ſummitatem,& terminū & ma-
gnitudinem,& om̄ia exiſtētia]id eſt,quod vnum eſt ante om̄em multitudinem,& ante om̄em
partem,& ante infinitum ex parte materiæ ſeu quātitatis,& prout cōuenit creaturis, eſtq; ante
om̄em ſummitatem,id eſt,ſupremas dignitates creaturarum,& ante om̄em magnitudinem ea-
rundem,& ante om̄ia exiſtētia in genere ac ordine rerum. Sic demum laudare oportet [& ipſm
eſſe terminās]id eſt,primum principium quod determinat, limitatq; exemplariter & efficien-
ter eſſe[tam oīm quam vniuerſorum & ſimul & ante oīa & ſuper oīa]id eſt, quod eſſe ſimul &
ſemel eſt ante oīa & ſuper oīa[& ſingulariter]id eſt eminētiſſime[cauſa & ſuper ipſum vnū ens]
id eſt,excellētius quocunq; vno ſecūdo[& ipſum vnum terminās]id ē,ſub certis limitibus po-
nēs[quoniam vnum ON in exiſtētibus numerabile eſt]id eſt,vnum,prout in rebus eſt partici-
patum,numerari poteſt,deſcribi & certificari[Numerus autem eſſentiā participat]à ſuis prin-
cipijs,præſertim à primo vno de quo eſt. [Supereſſentiale autem vnum,& ens vnum & omnē F
numerum terminat]id eſt,vnum increatum,finit ac limitat omnem vnum exiſtēs poſt ſe, & o-
mnem numerū terminat,quia nō poteſt eſſe multitudo ſimpliciter & actualiter infinita [&
ipſum eſt ab vno,numeri oīs exiſtētis principium & cauſa,& numerus & ordo] id eſt, hoc vnū
æternum, eſt principium effectuum extrinſecum,& cauſa exēplaris atq; finalis, & numerus nu-
De trinitate ac vnitate diuina. merans & ordo,id eſt,ordinator cauſaq; ordinis oīs numeri exiſtētis ab vno illo extrinſeco, &
incipiētis ab vno intrinſeco numerorum principio. ❡[Idcirco & vnitas laudatur & trinitas ſu-
per oīa deitas]id eſt,ſuperdigniſſima deitas laudatur,honoratur,& eſſe aſſeritur vnitas per ſe
ſubſiſtēs,& trinitas perſonarum. Pater enim & filius & ſpiritusſanctus,ſunt vnus deus,vna dei-
tas,vna eētia,imo & ſimpliciſſima vnitas. Quę nāq; in deo abſolute dicūtur,de qualibet dicun-
tur perſona diuina,& de duabus ac itē de tribus ſimul,ſecūdū noſtrū modū loquēdi,verūtamē
in infinitum ſublimius,q̄ nūc capere valeamus,propterea ſubditur:[Nō eſt neq; vnitas,neq; tri-
nitas,aut à nobis,aut alio quodā exiſtētiū cognita]id eſt ab aliquo viatore agnita clare per ſpe-
ciē ſecūdū legē cōmunē,imó nec à beatis cognitiōe pfectæ cōphēſiōis, q̄ res cognoſcit tā pfecte,
ſicut ex ſua natura cognoſcibilis ē.[Sed & ſi ſupadunatū ei⁹].i.diuinā ſimpliciſſimā vnitatē[di-
uināq; fœcūditatē].i.emanationē ad intra[vere laudem⁹ triadica & monadica diuina noiatiōe]
.i.appellatiōe trinitatis ac vnitatis[plus q̄ noiabilē noiam⁹ in eētijs ſupeētialē].i.deū int eēn-
tias ſupſubſtātialē,oī noie ſublimiorē,nominib⁹ deſignam⁹.[Neq; vna monas aut trinitas,neq;
nūer⁹,neq; vnitas aut fœcūditas,neq; aliud qd exiſtētiū,aut cuidā exiſtētiū cognitū].i.nullū ho-
rū oīm[educit].i.clare deſignat, ſeu ex occulto incōphēſibilitatis in lucē plenę cognitiōis dedu-
cit[ſup oīa & v̄bū & intellectū in obſcuritatē].i.diuinā ſuperſplendiſſimam caliginē,quę eſt ſup
omnia

omnia,ſuper omne verbum,omnemq; intellectum[ſuper omne & verbum & intellectum ſu-
A pereſſentialiter ſupereſſentialis ſuperdiuinitatis]id eſt,nullum illorum plene deſignat ens illud
ſuperdiuinitatis ſupereſſentialis,hoc eſt,rem illam,imo ſuper rem illam, quæ eſt ſuperdiuini-
tas,id eſt,diuinitas in infinitũ verius & eminentius,quam capere iam poſſimus, eſtq; diuinitas
ſupereſſentialis,id eſt,omnem eſſentiam nobis modo comprehenſibilem, infinite traſcendens,
ſupereſſentialiter,id eſt,incomprehenſibili modo & ſuper omnem entitatem atq; maneriem
ac incomparabiliter[neq; nomen eius]eſt[neq; verbum]id eſt, nullo nomine, nulloq; verbo
exprimi poteſt,intelligi & ſignari nude,clare & plene,ſicuti eſt in ſe. [Sed inuijs exaltatur]id ẽ,
irreperibilibus vijs ad eius notitiam aſcenditur,atq; in hoc ſublimitas eius monſtratur, quod
nulla eſt via perueniendi ad eius plenam & comprehenſiuam cognitionem. ¶ [Et neq; ipſum
quod eſt bonitatis nomen tanquam adunantes ei proferimus]id eſt,nõ exprimimus neq; lau-
damus eum nomine bonitatis,tanquam hoc ei proprie congruat eo modo,quo nos illud cape
re in præſenti valemus:vel quaſi per hoc ei vniamur,vt cognito in ſeipſo[ſed deſiderio intelli-
gendi quid & dicẽdi de ineffabili natura illa nominum,precioſiſſimum ei primo deuouemus]
id eſt,omnium diuinorum nominum digniſſimum deo aſſcribimus,deuote & ſanctificatiue
deſiderio cognoſcendi ac ſermocinãdi aliquid,ſaltem à poſteriori,de indicibili illa deitatis na-
tura.[Et conſonabimus forſan in hoc theologis]id eſt,iſtud dicendo,concordamus ſcripturis
& earum autoribus,cum ipſemet dicat Saluator:Nemo bonus niſi ſolus deus[rerum autẽ ve-
ritate relinquemur]id eſt,à condigna expreſſione deitatis,prout ipſa in ſe eſt,deficimus. [Idcir
B co & ipſi per depulſiões in vnum præhonorificauerunt]id eſt,hinc theologi deum per abne-
gationes docuerunt honorabilius ac conuenientius deſignari[ſic excedente anima ſuis cogna
tionibus]id eſt,anima rationali per hunc loquendi modum abſtracta à conſueto modo loquẽ
di ac ſentiendi de deo,vnde alia litera habet,animam à cognatis & connaturalibus ſibi auertẽ-
tes[& per omnes in diuinas intelligentias proficiſcente]id eſt,anima pergente in diuina vtcũ-
que cognoſcenda per omnes notitias etiam negatiuas,ex rebus & ſcripturis [quibus remoue-
tur]id eſt,negatiue ſignatur,& ab affirmatiua ſpeculatur & auſertur[quod eſt ſuper omne no-
men & omne verbum & ſcientiam]id eſt,deus immenſus,incanſatus,æternus,qui omnem no-
minationem atque ſcientiam viatorum,imó & comprehenſorum tranſcendit per modum pꝛę
tactum,pleniusq;(ipſo præſtante)tangendum paulopoſt ſuper myſticam theologiam[nouiſſi
morumq; omnium ipſum contingente,quantum & nobis illud contingere poſſibile eſt] id eſt,
me quoque omnium infimorum infimo,contingente ipſum,id eſt,ad aliqualem ipſius notiti-
am pertingente,quantum nobis poſſibile fuit. ¶ [Has nos diuinas intellectuales nominatiões
concordantes,quantum licet,replicauimus]id eſt,intelligibilia hæc nomina deo proprie & po
ſitiue conuenientia,repetiuimus ex ſcripturis ac declarauimus cum humilitate ac reuerentia,
prout licuit nobis,concordando ſcripturis.[Non ſolum eorum diligentia deficientes] id eſt,
à condigna vigilantia cordis in horum deſcriptione habenda ſe ſuccumbentes.[Hoc enim ve
re & angeli dixerint]id eſt,angeli poſſent hoc vere fateri,quod inſufficientes ſint ad plenã ho-
C norificentiam atque præconium dei[neque iuxta angelos ex eorum hymnodia] id eſt, lauda-
tio angelorum iuxta eorum facultatem,non eſſet idonea ad hoc ipſum.[Et nouiſſimis enim re
linquũtur potentiſſimi apud nos theologorum]id eſt,maximi theologorum noſtrorum defi-
ciunt à nouiſſimis angelorum pro ſtatu vitæ præſentis;ſecundum quod Chriſtus de beatiſſi-
mo dixit baptiſta:Qui minor eſt in regno cœlorum,maior eſt illo.[Neq; quidem eorum the-
ologorum,neque eorum philoſophantium aut conſequentium,ſed & ipſa ſimiliter laude no-
bis ordinatorum nouiſſime & ſubiecte]id eſt,non ſolum deficimus à laude, id eſt, condigna
laudatione theologorum illorum potentiſſimorum,puta apoſtolorum , neque ſolum laude
philoſophantium eorum,id eſt,diſcipulorum eorundem,qui erant apoſtolici veri,& circa phi
loſophiam,id eſt,ſapientiam ac ſcripturas apoſtolorum verſabantur intente:ſed etiam defici-
mus à laude condiſcipulorum noſtrorum,quibus ſumus coordinati,quantum ad eccleſiaſtica
officia pontificalia. Nouiſſime & ſubiecte, quia impares ſumus illis quãtum ad merita & ſpiri
tus ſancti dona. Ex quibus verbis patet huius magni ac diuini Dionyſii ꝓfunda humilitas,quæ
& ex verbis innoteſcit ſequẽtibus.[Itaq; ſi recte qdẽ ſe habẽt quæ dicta ſunt,& quãtũ iuxta nos
e].i.iuxta vires nr̃as]vere tetigimus virtutẽ dei].i.oĩpotẽtiã & virtuoſa nomina eius. [Voce
replicationis]id eſt,reſumendo & elucidando dicta ab alijs[in omnium bonorum cauſalem
actus referendus]i deo omnium cauſę bonorum aſſcribendum eſt opus hoc. Cauſam inquam
[donante primo ſe dicere]qui gratiam dedit ipſum in primis nominare[deinde benedicere]id
eſt,laudare & grates ei referre,aſſcribendo ei hoc donum,imó & omne bonum. [Et ſi quid ſi-
milium

Bons quo modo deo conueniat.

Mat. 10.

Peroratio dictorum.

Mat. 11.

Pia humilis ac B. patris confeſſio ac dictorum epilogus.

Ca.XIII milium virtutum prætermiſſum eſt]id eſt,ſi quas laudes & virtutes dei prætactis æquipollen
tes,omiſimus hic[& illud nos ſecundum eaſdem artes ad obaudiēdum deprecamur]id eſt,pe D
timus id ſuppleri à te & laudes eius deſcribi ſecundum artem & formam, ſecundum quas de
ſcriptæ ſunt laudes diuinorum nominum præfatorum.[Si autem hæc non recte aut imperfe
cte habent ſe]id eſt,ſi prolata ſunt nō vere neq; perfecte,à veritate aut vniuerſaliter aut particu
lariter aberrauimus]id eſt, ſi in toto aut parte à veritate receſſimus[tuæ ſit hūanitatis corrige
re ignorantem non voluntarie]id eſt,non craſſe vel ex contemptu[aut ſcribere verbo] id eſt
ſcribere mihi[ediſcere deprecanti]id eſt,oranti informatiōem accipere[& ſuffragari non ſuffi
cientem virtutem habenti]id eſt,auxiliari mihi non habenti virtutem mihi ſufficientem[& ſa
nare nolentem ægrotare]id eſt,curare me non volentem errore aut vitio infirmari [& quædā
*ſeipſo. quidem à *ſeipſo,quædam vero ab alijs inuenientem]id eſt,me qui aliqua præhabitorum repe
ri ex me,quædam autem ab alijs cepi,veruntamen non ex me quicquam inueni,quaſi ex prima
1.Cor.4. & principali virtute aut cauſa,ſed principaliter adiutorio dei,propter quod ſubditur:[Omnia
+nos. vero ex deo accipientem]dicēte Apoſtolo:Quid habes quod nō accepiſti?[& in +vos transfer
1.Petri.4. re]id eſt,ad hoc vt transfundam ea in confratres & proximos,iuxta illud Archiapoſtoli:Vnuſ
quiſq; ſicut accepit gratiam in alterutrum illam adminiſtrantes.[Nunquid affliges amicum vi
rum benefaciendo?]id eſt,noli affligere me tuum amicum,beneficia ſubtrahendo, differendo,
aut minuendo.Hinc alia habet tranſlatio,ne pigriteris amico benefaciēs. Alia quoq;,neq; pige
Prouer.3. at amicum fouere beneficio. Vnde in Prouerbijs legitur:Ne dicas amico tuo, Vade & reuerte
Ibidem. re,cras bene dabo tibi,cum ſtatim poſſis dare. Itemq;,Noli prohibere benefacere eū qui poteſt,
ſi vales,& ipſe fac.[Vides enim quia & nos nihil traditorum nobis hierarchicorum verborum
in noſipſos contraximus]id eſt,nihil ex ſcientia & inſtructiōibus ad hierarchias ac hierarchas E
pertinentibus,nobis collatis,reſeruauimus cupide nobiſipſis[ſed ſolicitos nos & nobis & alijs
diuinis viris tradidimus & trademus]id eſt,ſolicitos cernis nos ad communicandum hæc pro
Danie.12. ximis & nobis & vobis iſta tradidimus & trademus,tam ſcriptis quam verbis,cum ſanctus Ga
Prouer.5. briel dixerit Danieli:Qui docti fuerint, fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti:& qui ad iuſtitiā
erudiunt multos,quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates.Salomon etiam:Deriuentur,inquit,fon
Eccl.51. tes tui foras,& in plateis aquas tuas diuide. Ad quam eruditionem feruide ſuſcipiēdam monet
Sapiens in Eccleſiaſtico:Congregate vos in domum diſciplinæ indocti,comparate vobis ſine
2.Timo.2. argento ſapientiam,& collum veſtrum ſubijcite iugo eius[ſi ſic nos dicere idonei]id eſt, dum
modo nos ſimus idonei ſic doctrinaliter alijs loqui,iuxta illud Apoſtoli:hæc commenda fide
libus fratribus,qui idonei erunt & alios docere[& quibus dicitur audire]id eſt,ſi illi quibus lo
Prouer.1. Eccl.32. quimur,idonei ſint audire & intelligere verba noſtra. Sapientiam nanq; & doctrinam ſtulti de
Hebræ.5. ſpiciunt,vt in Prouerbijs habetur,propterea in Eccleſiaſtico dicitur:vbi non eſt auditus, nō ef
fundas ſermonem. Et ad Hebræos:Grandis nobis ſermo & interpretabilis ad loquēdum, quia
imbecilles facti eſtis ad audiendum[in nulla traditione iniuriam facientes] id eſt, tam fideliter
hæc docebimus alios,quod in ipſa doctrinali traditione nulli iniuriabimur,ſubtrahendo bene
3.Iohan.1. ficium inſtructionis,ſicut in tertia ſua epiſtola ait ſanctus Iohannes:fideliter agis quicquid ope
raris in proximos[ſi non forſitan ad intelligentiam aut expoſitionem eorum informemur]id
eſt,dummodo etiam nos ipſi non efficiamur tardi & ſegnes ad intelligentiam diuinorum, &
ad explicandum & explanandum hæc alijs.[Sed hæc quidem peto deo amicum habeat & di F
cat]hoc alia litera clarius & quaſi expoſitorie exprimit,dicens:Sed hæc quidem qualiter deo e
Plato. Coloſ.4. rit amicum,id eſt,acceptum & habeantur & dicantur. Sic & Plato in primo ait Timæi:Sit me
is precibus comprehenſum,vt ea dicantur potiſſime quæ placent deo. Et vas electionis ad Co
loſſenſes. Sermo,ait,veſter ſemper in gratia ſale ſit conditus, vt ſtetis perfecti & pleni in omni vo
luntate dei.[Et ſit nunc hic intellectis diuinis vocabulis ſecundum nos finis]id eſt, hic termi
netur iſte tractatus de vocabulis diuinis,id eſt,de diuinis nominibus,intellectis ſecundum nos
id eſt,expoſitis & elucidatis à nobis[quoniam ſymbolicam theologiam duce deo tranſcende
mus]id eſt,ad illam pertractandam his tranſcenſis & expeditis procedemus: quem librum,vt
dictum eſt ſæpius,non habemus,ideo nunc ad expoſitionem quarti libri beatiſſimi Principis
theologorum,ſacratiſſimi & feruentiſſimi Dionyſii proficiſcor,inter nomina electorum cupi
ens contineri in libro vitæ ab eo,cuius ſancta ac præclariſſima nomina in hoc libro, prout ipſe
donauit,expoſita ſunt. Ad laudem & gloriam ipſius plane omnipotentis,qui eſt ſuper omnia
deus ſublimis & benedictus. Amen.

¶ Capitis huius tertijdecimi tranſlatio alia clarior.

Hæc de

A HAEc de his dicta ſufficiant. Reliquum eſt(ſi videtur(vt ad illud tractandum quod eſt
validiſſimum,accedamus. Iam vero theologia de illo omnium principio omnia,&ſi
mul omnia prædicat,ipſumq; vt perfectum celebrat atq; vnum. Perfectum quidem
non modo vt in ſeipſo perfectum,& per ſeipſum ex ſeipſo vniſoemiter,vniceq; ab o- Perfectio q̃ mõ cõ, etiã
mnibus ſegregatum,totumq; per totum abſolutiſſimum: verum etiam tanquam pluſquam pe- deo
fectum ex eo quod omnia ſuperat,omnemq; definit infinitatem,ac ſuper omnem expandit fi-
nem,à nullo capitur vel compeehenditue,ſed pertingit ad omnia ſimul,atq; ſuper omnia indefi
cientibus actionibus atq; donis. Dicitur quoq; perfectum, tanquam nullum ſuſcipiens incre-
mentum,ſemperq; perfectum,vt neſciens decrementum. Quippe cũ in ſeipſo anticipet omnia
prorſus exuberans per vnam indefinentem,eandemq; & ſuperplenam largitionem diminutio Vnũ in deo
nis expertem,per quam perfecta omnia perficit,ac perfectione propria complet. ¶ Dicitur aũt quid.
deus vnum,quoniam eſt vnice cũcta per ſingularis vnitatis exceſſum,omniũq; cauſa eſt,nuſq̃
interim à propria vnitate diſcedens. Nihil enim eſt in rebus vnius expers. Sed quemadmodũ
numerus omnis vnitatis eſt particeps. Nam binarius dicitur vnus,vnus quoq; denarius,& di-
midium vnum & tertium,& decimum vnum,ſic omnia omniumq; partes participationem v-
nius habent,atq; ex eo quod vnum extat,ſunt omnia. Ipſum vero vnum quod omnium cauſa
iudicatur,nõ eſt aliquid è pluribus vnum,ſed ante omne vnum,omnemq; multitudinem. Qđ
& quodlibet vnum multitudinemq; definit: Nulla enim multitudo eſt quæ non particeps ſit
B vnius. Sed id quidem quod ſecundum partes eſt plura,eſt totum vnum. Quod plura eſt accidẽ
tibus,vnum ſubiecto,quod plura eſt numero aut viribus,eſt vnum ſpecie,quod ſpeciebus plu-
ra,vnum genere,quod multa proceſſibus,vnum eſt principio. Deniq; nuſquam exiſtit qcquã,
vnius omnino expers. Quippe cum ipſum vnum natura ſua penitus vnica,omnia atq; tota eti
am inter ſe oppoſita ſingulariter ante comprehẽdat. Prǣterea abſq; vno quidem multitudo nõ
eſt,erit autem ſublata multitudine vnum: quemadmodum & vnitas ante omnem numerũ mul
tiplicatum extat,ac ſi omnibus omnia coniuncta quis ſupponat,erunt omnia toto vnum. Ani-
maduertendum id interea,quæ vnita dicuntur,certe ſecundum vniuſcuiuſq; ſpeciem prius ex-
cogitatam vnita cenſeri,præterea vnum elementi rationem habet ad omnia. Iccirco ſi ſuſtule-
ris vnum,neq; forma totius ecit,neq; pars vlla,neq; quicquam erit in rebus,vnum nãq; omnia
in ſeipſo vniformiter anticipat atq; comptehendit. ¶ Hac igitur eatiõe theologia totã ipſam De vnitate diuinæ naturæ.
deitatem omnis principem deitatis tanquam omnium cauſam vnius appellatiõe concelebrat.
Vnus itaq; deus & pater,& vnus dominus Ieſus Chriſtus,& vnus atq; idem ſpiritus propter ex Ephe.4.
cellens totius diuinæ vnitatis indiuiduum,eminentemq; ſimplicitatem,in qua quidem omnia
vnice collecta ſunt,excellenterq; vnita,& ſuperſubſtantialiter ante comprehenſa. Quapropter
& omnia ad iſtam iuſte & vnice admodũ eeſerũtur atq; rediguntue,à qua,& ex qua,& per quã,
& in qua,& ad quam omnia ſunt,& conſtituta ſunt,& permanent atq; continentur, & replent
atq; conuertuntur. Nihil deniq; in rebus inuenies quod non ipſo vno(ſecundum quod deitas
C oĩs ſupereſſentialitee nominatur)& ſit hoc ipſum quod eſt,& perficiatur atq; ſeruetue. ¶ Ope- De potẽtia diuinæ vnitatis.
repretium eſt nos quoq; à multis ad vnum diuinæ vnitatis virtute conuerſos, toeam vnamq;
deitatem vnice collaudare,ipſum videlicet vnum omnium cauſam: quod quidem ante omne
vnum,omnemq; multitudinem,& partem,atq; totum,& terminum,& indeterminationẽ,& fi
nem atq; infinitatem extat. Quod rurſus omnia entia & ipſum eſſe definit, Quod item omniũ
atq; totorum,& omnium ſimul & ante omnia,& ſuper omnia vnice cauſa eſt. Quod præterea
ſuper ipſum vnum ens exiſtit,ipſumq; vnum ens definit. Siquidem hoc ipſum ens vnũ quod
eſt in entibus,connumerabile eſt vel numerale. Numerus autem eſt eſſentiæ particeps. Ipſum
vero ſupereſſentiale vnum,& hoc quod dicitue ens vnum,& numerũ omnẽ terminat,ipſumq;
eſt,& vnus,& numeri omniſq; entis principium & cauſa,& numerus atq; ordo. ¶ Quamobrẽ
ipſa ſuper omnia deitas,quæ quidem & vnitas,& vt trinitas celebeatur, nec vnitas nec trinitas De diuina trinitate ac vnitate.
eſt à nobis vel ab vllo cognita. verum vt ipſum vnione ſuperius vnum fœcunditatemq; deifi- Philip.2.
cam reuera laudemus,profecto trinitatis vnitatiſq; appellatione diuina deitatem ipſam,quæ ẽ
ſuper omne nomen,cognominamus. atq; in ipſis entibus ſupereſſentialem celebrare ſolemus.
Nulla vero monas,nulla trinitas,nullus numerus,nulla vnitas,vel fœcunditas,vel aliud quic-
quam exiſtentiũ,vel alicui exiſtentiũ cognoſcibile,arcanũ illud aperit,quod ſupee omnẽ ratio
nem intellectumq; exiſtit. Archanũ inquã ſuper deitatis ipſius omnia ſupereſſentialiter exce-
dentis. Iã vero neq; nomẽ eſt ipſius vllũ,neq; ſermo vel ratio,ſed in ipſo potius in acceſſibili ſu- Bonũ cæteris diuinis
pereminet. ¶ Sed neq; bonitatis quidẽ ipſius nomen illi quaſi congruũ adhibemus,verũ deſide- nominibus
rio quodã intelligẽdi aliquid & dicẽdi de ineffabili illi natura nomen illud ſcilicet bonũ,nomi excellentius laudatur.

Ca. XIII. nem omnium maxime venerandum præcipue illi dedicamus. In quo quidem à theologis mi-
nime diſſentimus, ab ipſa tamen rerum veritate deficimus. Quamobrem ipſi quoq; aſcenſum D
illum qui per negationes efficitur prætulerunt, vtpote qui animam à rebus ſibi cognatis auer-
tat, ac per diuinas omnes perducat intelligentias, à quibus longe ſecretum eſt, quod ſuper om-
nomen & ſermonem cognitionemq; exiſtit. In extremo deniq; vniuerſorum ipſi quantum &
nobis illi coniungi fas eſt, coniungat. ¶ Has itaq; nos intelligibiles appellationes dei colligen-
tes pro viribus expoſuimus, non ſolum ſumma illorum dignitate inferiores. (Id enim vere ange-
li quoq; confitētur) neq; ſolum angelicis laudibus impares, ſiquidem & ſummi apud nos theo-
logi ab extremis angelis ſeparantur, neq; ſolum theologis ipſis aut ipſorum ſectatoribus vel
auditoribus inferiores ſuimus, verum ipſis quoq; ordinis noſtri cōſortibus inæquales. Quam-
obrē ſi recte dicta ſunt à nobis, proq; noſtro ordine reuera ſenſum explicandorum attigimus no-
minum diuinorum, id ſi bonorum omnium autori tāta res accepta referatur, qui nobis primo
quidem vt diceremus, deinde vt & bene diceremus benigne conceſſit. Præterea ſi quid horum
quæ tantundem valent, omiſimus illud quoque eiſdem rationibus atque diſciplinis, ſupplere
vos oportebit. At vero ſi hæc vel minus recte, aut minus ſufficienter ſe habent, & ab ipſa verita-
te vel om̄ino, vel ex parte defecimus, erit profecto humanitatis tuæ corrigere, non ſponte igno-
rantem, rationesq; tradere diſcere cupienti, opemq; ferre non ſatis per ſe valenti, & curare ho-
minem ægrotare nolentem, & alia quidem ex teipſo inuenta, alia vero ab alijs percepta: cuncta
deniq; ex ipſo bono ſuſcepta, in nos quoq; transfundere. Ne pigeat obſecro amicum afficere
beneficio. Cernis enim quemadmodum nos quoq; nihil ex traditis nobis rationibus ſacris in-
tra noſipſos continuerimus, ſed illas nullo modo cōtaminatas tam vobis quam cæteris ſacris
hominibus tradiderimus. Trademus quoq; quantum & nos dicere ſufficiemus, & idonei fue- E
rint auditores, nuſquam traditiones maiorum contaminātes, niſi forte ad intelligētiam expli-
cationemq; ipſorum infirmiores erimus. Sed hæc tandem vt deo placet ita prorſus ſe habeant
atq; dicantur. Hic vero ſit intelligibilium appellationum dei pro inſtituto modoq; noſtro fi-
nis. Deinceps autem ad ſignificatiuam theologiam deo duce me conferam.

Negatiões in diuinis veriores & affirmationibus. Philip. 2. [illegible]

PARAPHRASIS HVIVS CAPITVLI XIII.

LAudat etiam ſacra ſcriptura deum tāquam perfectum & vnum. Perfectum
autem non ſolum ſicut per ſe perfectum & ſecundum ſeipſum in ſeipſo vni-
formiter ab om̄ibus ſegregatum, & totum per omnia inuiſibilia ſua perfe-
ctiſſimum, ſed & ſicut ſuperperfectum, ſecundum exceſſum omnium & ter-
minantem om̄em infinitatem & extentum ſuper omnem terminū, & à nul-
lo captum aut comprehenſum, ſed extendentem ſe ſimul ad om̄ia ſuper o-
mnia immiſſionibus indeficientibus & operationibus conſummatiuis. Di-
citur etiā deus perfectus ſicut inaugmētabilis & ſemper perfectus, & ſicut nō minorabilis, & ſic-
ut oīa in ſeipſo præhabens, & ſupermanans ſecūdū vnā inceſſabilē & ſuperplenā & imminora-
bilē largitionē ſecundum quam perficit oīa perfecta, & adimplet ea propria perfectione. Vnus
autem dicitur deus qui vnitiue eſt om̄ia ſecundum vnum vnitatis exceſſum & vnū eſt inegreſſi-
bilis cauſa om̄ium. Nihil eſt enim exiſtentiū quod non participet vno, ſed ſicut omnis nume-
rus participat vnitate vt dicatur vnus binarius & vnus ternarius, & vnus denarius, & vnum
dimidiū & vnum tertium & vnum decimum, & ſic de alijs ita om̄ia & quęlibet, om̄ium pars v- F
no participant, & per illud quod eſt vnum om̄ia exiſtentia ſunt, & non ſolum vnum eſt cauſa
cuiuſlibet rei ſimul, ſed & multorum, ſed vere vnum verbum eſt ante omne vnum, & omnem
multitudinem. Non enim eſt aliqua multitudo quæ nō participet vno, ſed omnia ea quæ ſunt
multa partibus ſunt vnum ipſarum partium toto, & quæ ſunt multa accidentibus ſunt vnum
ſubiecto, & quæ ſunt multa numero & virtutibus, ſunt vnum ſpecie, & quæ ſunt multa ſpecie-
bus, ſunt vnum genere, & quæ ſunt multa proceſſibus ſunt vnum principio, & nihil eſt exiſten-
tium quod non participet vno ſecundum aliquid: quod vnum ſecūdum ꝓpriam ſingularitatē
omnia ſecūdum omnia, & omnia tota & omnia etiam oppoſita ſingulatiter coaccepit. Et qui-
dem ſine vno non erit multitudo, ſed ſine multitudine poteſt eſſe vnum, & vnitas quæ eſt ſim-
plex, eſt ante omnem numerum multiplicatum, & ſi quis cuilibet omniū, vt enti vel vni ſuppo-
nat oīa etiā oīa tota in ipſo erāt vnū. Alia etiā ratiōe attēdēdū ē ꝙ vnū ſit ante oīa, quoniā ſecū-
dū ꝓcogitatā vniuſcuiuſq; ſpeciē naturalē vel idealē vniri dicūtur oīa quæ vniūtur, & vnū ē o-
mniū elemētatiuū, & ſi auferas vnū, neq; totū neq; totalitas, neq; pars neq; partialitas, neq; ali-
quid exiſtentium erit. Vnum ſiquidem verbum omnia in ſeipſo vniformiter præaccepit, & cir-
cūaccepit. Vnde ſacra ſcriptura & diuinitatem & quamlibet diuinā perſonam vnam dicit ſicut
vnam

A vnã omniũ cauſam, vt dicatur, vnus deus, vnus pater, vnus dominus Ieſus Chriſtus, & vnus &
idem ſpiritus propter excedentem diuinæ vnitatis ſimplicitatem, in qua omnia ſingulariter cõ
gregata ſunt & ſuperunita & præſunt ſuperſubſtantialiter. Propter quod ad ipſam diuinam v-
nitatem omnia refunduntur & reponuntur tanquam ad ſontalem cauſam, à qua per originalẽ
autoritatem, & ex qua per effectiuam cauſalitatem, & per quam procedendo & influendo pro
cedentem, in qua conſeruante & continente ad quam conuerſiue ad perfectionem oĩa ſunt
& in ipſa coordinata ſunt & manent & continentur & adimplentur & conuertuntur. Et nõ in-
uenies aliquid aliud exiſtentium quod non in vnitate, quæ ſuperſubſtantialiter attribuitur to-
ti ſanctæ trinitati, ſit hoc quod eſt & perficiatur & ſaluetur. Et nos à multitudine ad vnitatem
diuinæ vnitatis virtutis conuerſos oportet laudare ſanctæ trinitatis perſonarum & eſſentiæ v-
nitatem, ſcilicet omnium cauſam tanquam vnum quod eſt omne vnum, & tanquam multitu-
dinem & partem & totum & definitionem & infinitatem & terminum & interminabilitatem,
quia vnum omnia exiſtentia & ipſum eſſe definit, & ſingulariter eſt cauſa omnium & partium
totorum & ſimul & ante omnia & ſuper omnia. Et eſt vnum ſuper ipſum exiſtens & ipſum v-
num terminat exiſtens, quoniam exiſtenti accidit multitudo, & numerus participat eſſentia.
Vnum vero ſuperſubſtantiale & exiſtens vnum, & omnem numerum terminat, & ipſum ſuper
ſubſtantiale vnum eſt principium & cauſa & numerus & ordo vnius & numeri & omnis exiſtẽ
tis propter quod diuinitas in qua laudatur ſuper oĩa vnitas & trinitas, non eſt aliqua vnitas
aut trinitas, quæ à nobis aut ab aliquo exiſtentium ſit cognita. Sed vt ſuper vnitam vnitatem ſi
B mul & fœcunditatem ſuperſubſtantialem diuinitatis ſecundum noſtram poſſibilitatem laude
mus, ideo ſupernominabilẽ & ſuperſubſtantialẽ nominamus nominatiõe trinitatis & vnitatis.
Nulla autem nominatio aut vnitatis aut trinitatis aut numeri ſiue fœcunditatis, aut alterius cu
iuſlibet quod ſit alicui exiſtentium cognitum ad cognitionem educere poteſt occultum ſuper
deitatis quod eſt ſuper oĩa, & rationem & mentem, & ſuper oĩa ſuperſubſtantialiter ſuper-
exiſtens, neq; eſt ipſius nomen vel ſermo, ſed eſt ab oĩbus ſegregatum, vbi nulli menti patet
via vel veſtigiũ, neq; ei attribuimus nomẽ bonitatis quaſi proprie ipſi conueniat, ſed cum deſi-
deremus aliquid intelligere vel dicere de illa ineffabili natura digniſſimum nominum primũ
ei cum reuerentia attribuimus. In hoc etiã cum theologis concordantes qui in ſcripturis ſimi-
liter ipſum nominant. Scimus tamen quod à rerum veritate deficimus, vnde & theologi præci
pue in vocabula negatiua ipſi attribuenda conſenſerunt, ex quibus anima ſuſcitatur ab his quę
ſibi ſunt connaturalia, & per omnes diuinos intellectus pergens à quibus ſegregatum diuinũ
occultum, quod eſt ſuper oĩe nomen, & rationem & cognitionem tandem, ſcilicet anima exce
dens ſe & oĩa ipſi occulto coniungitur, prout poſſibile eſt nobis ipſi coniungi. Dictas ergo di
uinorum nominum intelligibiles ſignificationes prout potuimus reſerauimus, non ſolum ab
C eorum diligenti reſeratione deficientes, à qua & angeli deficerent, ſed neque ſolum ab ange-
lica laude deficimus eo quod potentiſſimi theologi mortales minus poſſunt in diuinis quam
illorum extremi. Sed deficimus etiam à laude apoſtolorum & diſcipulorum apoſtolicorum,
& etiam nobis extreme & ſubiecte coordinatorũ. Vnde ſi ea quæ diximus recte ſe habent, ſicut
ſupra tetigimus, hoc bonorum oĩum cauſę eſt aſſcribendum, quæ dat primum dicere, poſtea
bene dicere. Et ſi quid æquipollens dictis prætermiſſum eſt, id ſubaudiatur ſecundum eaſdem
aut conſimiles rationes & regulas. Si autem ea quæ diximus aut non recte aut imperfecte dicta
ſunt, & à veritate aut in toto aut in parte errauimus tuæ ſit benignitatis dirigere, me ignorãtem
non voluntarie, & tradere meliores rationes mihi indigenti diſcere, & ſubuenire mihi non ha-
benti ſufficientem virtutem, & ſanare me nolentem ægrotare. Et hoc ſiue per tuum ſtudium ſi
ue per alienum inueniens omnia ex bono deo recipiens ad nos transferre. Ne autem pigriteris
amico bene facere. Vides enim quod nos nullum de hierarchicis ſermonibus nobis tra-
ditis ad noſipſos auare contraximus, ſed nos ſurſum currentes tradimus & trade-
mus ipſos tibi & aliis viris quantum nos ſufficimus docere, & illi quos doce
mus ſufficiant intelligere in nullo per noſtram traditionem offenden-
tes, niſi forte ad intelligentiam aut expoſitionem eorum in-
firmemur. Sed hæc vt deo placuerit ita habean
tur & dicantur. Et hic ſit finis ſecundũ
nos de intelligilibus dei no
minatiõibus. Ad
ſymbolicã
aũt theologiã duce deo
tranſibimus.

D. DIONYSII CARTHVSIANI, COMMENTARIORVM SVORVM IN LIBRVM SANCTI DIONYSII AREOPAGITE MARTYRIS DE MYSTICA THEOLOGIA.

PRAEFATIO.

DOMINVS dixit vt habitaret in caligine. Deum incompre-
hẽſibilem eſſe, vniuerſitas ſanctorum theologorum ac melio-
philoſophorum teſtatur. Ait quippe Apoſtolus: Lucem habi-
2.Para.5. 3 Reg.8. tat inacceſſibilem. Veruntamen beatiſſimi illi cœleſtis regni cõ
ciues, comprehenſores vocantur, quoniam vident deum ſicuti
1 Timo.6. 1 Iohan 3. Apoca.22. eſt. De quibus in Apocalypſi fertur: Videbunt faciem eius. Via-
toribus ergo incomprehenſibilis eſt, beatis autem aliquo mo-
do incomprehenſibilis, & quodammodo comprehẽſibilis per-
hibetur. Etenim vident eius eſſentiam in ſeipſa clare & imme-
diate, attamen non tam plene, lucide ac perfecte, vt ipſa ex ſua
natura, actualitate & infinite cognoſcibilis viſibiliſq; conſiſtit:
2.Para.5. imo inde deficiunt in immenſum. Hinc deus oĩpotens in caligine dicitur habitare, quæ caligo
aliud prorſus non eſt, niſi incircunſcripta & penitus interminata atq; impenetrabilis exhube-
rantia, & ſupereffluentiſſima plenitudo, ac ſuperſplendidiſſima copia, pulchritudo, ſerenitas
& dulcedo lucis æternæ, quo ad ſuam immenſitatem inuiſibilis omni menti creatæ. Ad cuius
beatificam intuitionem, incomparabiliter deſiderabilem ac ſuauem, iugiter aſpirare, inceſſabi-
liter, feſtinare, feruentiſſime nos præparare debemus: quatenus futuram illam ſuperdigniſſi-
mam felicitatem in præſenti quoque, prout fieri valet, prægustemus, inchoemus ac contem-
plemur, quemadmodum à ſanctis veteris teſtamenti ad Hebræos legitur: Iuxta fidem de-
Hebræ. 11 functi ſunt omnes iſti, non acceptis repromiſſionibus, ſed à longe eas aſpicientes & ſalutantes,
& confitentes, quia peregrini ſunt & aduenæ ſuper terram. Qui enim hęc dicunt, ſignificant pa-
triã ſe inquirere. Deniq; de hac ſupergloriosiſſimi dei contemplatione, non vtique natu-
rali, informi, inſipida, philoſophica, intellectuali tantum, ſpeculatiua atque ſchola-
ſtica: ſed ſupernaturali, formata, ſuaui, theologica, affectiua, infuſa, in hoc li-
bro taractat theologus: ad quam mentis puritate ac feruentiſſima per-
tingitur charitate: imó actualiſſimæ charitatis ardore, cooperan-
tibus humilitatis profundo, omniumq; virtutum profe-
ctu ſeu potius perfectione.

Sancti

A S. DIONYSII AREOPAGITÆ MARTYRIS, ATHENARVM EPISCOPI ET GALLIARVM APOSTOLI, DE MYSTICA THEOLOGIA LIBER AD TIMOTHEVM EPISCOPVM EPHESINVM.

Quæ diuina ſit caligo. Caput. .I.

Onpresbytero Timotheo Dionyſius presbyter S. ¶ Trinitas ſupereſſentialis & ſuper deus, & ſuper optime Chriſtianorum inſpector theoſophiæ, dirige nos in myſticorum eloquiorum ſuperincognitū, & ſuperlucentem, & ſublimiſſimum uerticem, ubi noua & abſoluta, & inconuerſibilia theologiæ myſteria, ſecundum ſuperlucētem abſconduntur occulte docentis ſilentij caliginem, in obſcuriſſimo quod eſt ſupermanifeſtiſſimum ſuperſplendentē, & in qua
B omne relucet, & inuiſibilium ſuperbonorum ſplendoribus ſuperimplentem inuiſibiles intellectus. ¶ Mihi quidem hæc opto. Tu autem o amice Timotheæ circa myſticas ſpeculationes corroborato itinere, & ſenſus deſere, & intellectuales operationes, & ſenſibilia, & inuiſibilia, & omne non ens, & ens: & ad unitatem ut poſſibile *iuſtius reſtituere ipſius, qui eſt ſuper omnem eſſentiam & ſcientiam Ea enim teipſo & omnibus immenſurabili & abſoluto purę mentis exceſſu, ad ſupereſſentialem diuinarum tenebrarum radium omnia deſerens, & ab omnibus abſolutus aſcendes. ¶ His autem uide, quomodo nemo indoctorū auſcultet. Indoctos autem dico, in his quæ ſunt conformatos, & nihil ſuperexiſtentia ſupereſſentialiter eſſe imaginantes. Sed his quidem ij quos uidere ea, quæ ſecundum ſeipſos eſt ſcientia, oportet tenebras latibulum eius. Si autem ſuper hos
C ſunt diuinæ in myſteria introductiones, quid quis dixerit de alijs ardētibus, quęcunq; omnibus ſuperpoſitam cauſam ex ipſis, in his quæ ſunt nouiſſimis, characterizant, et nihil eum ſuperare aiunt ab ipſis fictarum impietatum, et multiformium formationū. ¶ In ipſa †etiā oportet oēs exiſtentiū ponere et affirmare poſitiones, ueluti omnium cauſa, et omnes eas potentius negare, tanquam ſuper omnia ſuperexiſtente, et non æſtimare depulſiones oppoſitas eſſe intentionibus: ſed multo prius ipſam ſuper priuationes eſſe, quæ eſt ſuper omnem ablationem et poſitionē. ¶ Si igitur diuinus Bartholomæus ait, et multam theologiam eſſe et minimam, et euangelium latum, et magnum, et iterum correptum. Mihi quidē uidetur ſupernaturaliter intelligens: quia et multiloqua eſt optima omīū cauſa: et breuiloqua ſimul et ſine uerbo, quomodo neq; uerbum, neq; intelligētiam, habet, eo quod omnibus ipſa ſupereſſentialiter ſuperpoſita eſt, et ſolis incircunuelate, et uere manifeſta, polluta omnia, et munda tranſgredientibus, & omnem omnium ſanctarum ſummitatum aſcenſionem ſuperaſcendentibus, & omnia diuina lumina, & ſonos & uerba cœleſtia ſuperantibus, & in caliginem occidētibus, ubi uere eſt (ut eloquia aiunt) omnium ſummitas. ¶ Etenim non ſimpliciter diuinus ipſe Moſes primum mundari iubetur, & iterum ab his qui tales nō

S. authoris humilis ad pſtātiſſimam Trinitatē, p auxilio pcatio.

Senſibilia oia deſerēda myſtico theologo.

*inſcius.

Myſticas res nō colēdas carnalibus ac indoctis

Pſal. 17.
2. Reg 22

Mod° intelligēdi oīm cauſam

† eīm oportet omnium

B. Bartholomęus

Theologiā myſticā fore & magnā & paruā.

Aſcenſus ad deū p purgationē animi trāſitū ꝑ ſpecierū intelligibilium

Ca. I ſunt ſegregari,& poſt omnem purgationem audit multiuocas tubas,& uidet lu D
minaria multa aperte fulgurantia,& multum fuſos radios. Deinde multis ſegre
gatur,& cum electis ſacerdotibus in ſummitatem diuinarum aſcenſionum præ
currit,& eis ſic manentibus,fit deo. Contemplatur uero nõ ipſum(inuiſibilis eſt
enim) ſed locum ubi ſtetit. Hoc autem arbitror ſignificare diuiniſſima & ſubli-
Viſorum miſſima uiſibilium & intelligibilium,hypoteticos quoſdam eſſe ſermones, ſub
De æter- iectorum omnia ſuperanti,per quæ ſuper omnem intelligentiam ipſius præſen-
nis rõni- tia oſtenditur intelligibilibus ſummitatibus ſanctiſſimorum eius locorum ſuper
bus qbu- grediens,& quod ipſis abſoluitur uiſibilibus & uidẽtibus,& in caliginem igno-
res co- rantiæ occidit,uere myſticam,per quam docet omnes gnoſticas receptiones, &
goſcũtur in qua omne relucet,& inuiſibili innaſcitur omni quod eſt in omnium ſummita
te:& a nullo,neq; a ſeipſo,neq; ab altero. Omnino autem ignoto omni ſcientiæ
in otio ſecundum id quod melius eſt intellectus,& nihil cognoſcendũ ſuper ani
mum ſic cognoſcentium.

¶ ELVCIDATIO HVIVS PRIMI CAPITVLI, QVAE SIT DIVINA caligo. Art. .I. E

QVoniam myſtica theologia eſt vnitiua ſapiẽtia,flãmigera,theoria, donũq;
ſapientię ſecundum gradum ſuum ſupremum in hac vita,eſt vere ſuperna
turalis perfectio hominis,ac diuina poſſeſſio eius,arduiſſimum donum,ad
q̊d nemo proprijs ac naturalibus poteſt pertingere viribus, ſed præcipuo
adiutorio gratiæ dei,quod feruenti oratione acquiritur:recte autor ab ora
S. autoris [illegible] tione hunc incipit librum,dicendo:[Trinitas ſupereſſentialis & ſuper de-
us & ſuperoptime Chriſtianorum inſpector theoſophiæ] id eſt, ó tu deus
vnus ac trinus,qui es ſuper omnem creatam eſſentiam,& infinite perfectionis eſſentiæ, quam
capere aut eloqui valeamus & ſuper deus,id eſt,incomprehenſibiliter excellentius deus ac deĩ
tas,quam intelligere quiſpiam queat,inſpector:id eſt,approbator & cognitor, dator & confir-
mator ſapientiæ Chriſtianorum,quorum ſapiẽtia doctrina eſt euangelica, notitia credendorũ,
ſapientia ſalutaris,quæ donum ſpiritusſancti eſt & myſtica theologia,ſecundum tertium & e-
Tit. ii. minentiorem gradum ſuum[dirige nos in myſticorum eloquiorum ſuperincognitum & ſu-
perlucentem & ſublimiſſimum verticem]id eſt,ad profundiſſimum intellectum ſuperincogni- F
tum,id eſt,valde ignotum,quoad plenam intelligẽtiam,attamẽ in ſeipſo valde radioſum ac lu-
cidum. Vertex quoq; eloquiorum iſtorum,id eſt,ſecretorum ſermonum ſcripturæ, myſterio-
rumq; Chriſti,& eorum quæ de occultis dei iudicijs in ſcripturis dicuntur,eſt ipſemet ſuperſa-
pientiſſimus deus,atq; clariſſima horũ notitia,quæ habetur perfecte in cœlis,& partim in viſio-
ne myſticæ theologiæ[vbi noua & abſoluta & inconuerſibilia theologiæ myſteria ſecundũ ſu-
perlucẽtẽ abſcõduntur occulte docẽtis ſilentij caliginẽ]. i. in quo vertice myſteria theologiæ,id
eſt,ſacra ſecreta ſcripturæ noua quantũ ad tẽpus euangelicæ legis,quod eſt tẽpus gratiæ. Vnde
Roma. 13. dixit Apoſtolus:Nox præceſſit,dies autẽ appropinquauit. Et abſoluta. i. libera ab onere legali
Iohan. 8. um obſeruantiarum veteris teſtamẽti,iuxta illud:Si filius vos liberauerit,vere liberi eritis. Iſta
ſunt verbi incarnati myſteria,ab omni labe peccati liberrima,& incõuerſibilia. i. immutabilia,
quo ad præordinationẽ infinitæ ſapiẽtiæ dei,prout ad Ephe. ac alibi frequẽter tangit Apoſtolus.
Ephe. 4. Abſcõduntur. i. æternaliter præcognoſcũtur & cõtinẽtur in imperſcrutabilib9 theſauris ſapiẽtiæ atq;
Roma. 11. ſciẽtię dei,ſecundũ ſuperlucẽtẽ caliginẽ. i. iuxta tenorem ſuperſplendidiſſimæ ac infinitæ & impe-
ſcrutabilis notitiæ,ſilẽtij,id eſt,quietiſſimæ præcognitionis & contẽplationis mẽtis diuinæ do
Iob. 4. cẽtis occulte. i. inſtruẽtis corda fideliũ ſine ſono ſtrepituq; forinſeco,iuxta illud in Iob:Ad me
Apoc. 10. dictum eſt verbum abſconditum,& quaſi furtiue ſuſcepit auris mea venas ſuſurrij eius. Apud
Hiere. 33. Luc. 10. Ieremiam quoque dominus eſt locutus:Clama ad me,& annũciabo tibi grandia & firma quæ
neſcis. Hinc in Mattheo fatetur ſaluator: Confiteor tibi pater,domine cœli & terræ,quia
abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus,& reuelaſti ea paruulis. Decuius occulte docen-
tis ſi-

A tis ſilentij informatione ait ſcriptura: Vnctio eius docet vos de omnibus. Et rurſus: Audiam 1. Iohan. 2
quidloquatur in me dominus deus. Itemq;. Beatus homo quem tu erudieris domine. Silen- Pſalmo 84
tij inquam docentis [in obſcuriſſimo quod eſt ſupermanifeſtiſſimū ſuperſplendētem] hoc eſt, Pſalmo 93
docentis, ſuperſplendentem, id eſt, radiantiſſimam lucem increatam, in obſcuriſſimo in ipſo
incomprehenſibili & ignotiſſimo vertice iam præfato, in quo inſtruitur mens de deo, prout
infra tangetur, quod obſcuriſſimum eſt & ignotiſſimum nobis, quantum ad quid eſt: ſuperma
nifeſtiſſimum, id eſt, clariſſimum & cognoſcibiliſſimū ex ſua natura, entitate & actualitate,
iuxta quem modum dixit etiam Philoſophus, quod intellectus noſter ſe habet ad ſpeculatio- Philoſop.
nem manifeſtiſſimorum naturę, quemadmodum viſus noctuæ ad inſpectionem radij ſolis.
[& in qua omne relucet.] id eſt, in qua caligine, id eſt, ſuperſplendiſſima deitatis luce, cuncta
idealiter virtualiterq; reſplendent, tanquam in ſuperſapientiſſimo fonte & ſuperpulcherrimo
ſpeculo, iuxta illud Iohannis: Omnia per ipſum facta ſunt, quod factum eſt in ipſo, vita erat. Iohan. 1.
Apoſtolus quoq;: Ex ipſo, inquit, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia. [& inuiſibilium ſuper Roman. 11
bonorum ſplendoribus ſuperimplentem inuiſibiles intellectus.] hoc eſt, ſuperſplendentem
caliginem ſuperimplentem, id eſt, deſuper ac copioſe implentem intellectus inuiſibiles, id eſt,
mentes angelicas, ſplendoribus, id eſt fulgentiſſimis contemplationibus, ſuperbonorum inui
ſibilium, id eſt, incomprehenſibilium attributorum & æternalium perfectionum altiſſimi, de Roman. 1
quibus ad Roman. habetur: Inuiſibilia dei à creatura mundi per ea quæ facta ſunt, intellecta
conſpiciuntur, ſempiterna quoq; virtus eius & diuinitas. Et ad Hebræos: Fide intelligimus Hebræo. 11
B eſſe aptata ſecula, vt ex inuiſibilibus viſibilia fierent. De huiuſcemodi ſplendoribus fertur in
pſalmo: Tecum principium in die virtutis tuæ, in ſplendoribus ſanctorum. Iſaias etiam ait: pſalm. 109
Requiem tibi dabit dominus, & replebit ſplendoribus animam tuam. [Mihi quidem hæc Iſaiæ. 58
opto.] id eſt, perfectionem iſtam mihi deſuper dari deſidero. [Tu autem o amice Timothee,
circa myſticas ſpeculationes corroborato itinere.] id eſt, proceſſu conſiderationis tuæ confor- Senſibilia, intelligibi
tato per fidei lumen, virtutum mundiciam, & per ſapientię donum, circa adipiſcēdas contem- liaq; deſerē
plationes myſticæ ſapientiæ. [& ſenſus deſere & intellectuales operationes, & ſenſibilia, & da myſti
inuiſibilia, & omne non ens & ens.] id eſt, cuncta creata tranſcendas, hoc eſt, vires ſenſitiuas & cæ ſtuden
intellectiuas, operationes quoq; earum atq; obiecta, ita vt illis non ſis intentus, nec detinearis ti theolo
in ipſis: ſed tam amoroſe & clare ac valide infigaris & intentus ſis increato obiecto, vt aliorū giæ
nihil actualiter apprehendas & penſes, ſed totus ac totaliter in deum demerſus ſis, ſecundum 2 Corin. 3.
illud Apoſtoli: Nos reuelata facie gloriam domini ſpeculantes, in eandem imaginem tranſ-
formamur à claritate in claritatem, tanquam à domini ſpiritu. Et denuo: Mente excedimus 2. Cor. 5.
deo. [& ad vnitatem, vt poſſibile eſt, inſcius reſtituere ipſius, qui eſt ſuper omnem eſſentiam ✝ inſcius
& ſcientiam.] id eſt, ad vnionem feruentem ac claram eius ac cum eo, videlicet dei & cum
C deo, qui omnem eſſentiam ſcientiamque creatam tranſcendit, reſtituere, id eſt, reducaris, & cō-
uertaris à deo, & pro poſſe reduc & præpara temetipſum. Iuxta illud: Conuertere anima mea pſalm. 114
in requiem tuam. Et: Conuertere ad dominum deum tuum, quoniam corruiſti in iniquitate Oſee. 14
tua. Iuſtius, id eſt, integrius ac purius. [Ea enim teipſo & omnibus immenſurabili & abſoluto
puræ mentis exceſſu] id eſt, ſupergreſſione mentis depuratæ, libera ac ſimplici à teipſo & cun-
ctis creatis, hoc eſt, eleuando te ſuper te, & vniuerſa quæ facta ſunt, ea, id eſt, per vnionem præ-
tactam. [ad ſupereſſentialem diuinarum tenebrarum radium omnia deſerens, & ab omnibus Threno. 3.
abſolutus aſcendes,] id eſt, contemplando te eriges ad radium ſupereſſentialem, id eſt, ad lu-
men increatum ac ſplendifluum eius intuitum, tenebrarum diuinarum, id eſt, incompre-
henſibilium claritatum & illuſtrationum ipſius actiuarum, derelinquendo & ſupergrediendo
hæc omnia, & abſolutus, id eſt, ab omni inſpectione, affectione & occupatione ad ea. Nem-
pe cum dicat Philoſophus: Contingit plura ſcire, ſed vnum intelligere non poteſt mens
actualiter lympide ac perfecte vni ſimpliciſſimo deo eſſe intenta, niſi prætacto modo abſtra-
cta ab alijs. Nam & vis vnita fortior eſt quàm diſperſa, & ad vnionem perfectam cum deo re-
quiritur ſimplificatio maxima. [❡ His autem vide quomodo nemo indoctorum auſcul
tet.] id eſt, attende in his, & caue ne quis inſipientium atque carnalium hominum videat
aut audiat iſta. [Indoctos autem dico in his quæ ſunt conformatos.] id eſt, illos certe vo- Indoctos dicit
co indoctos ac dono ſapientiæ deſtitutos, & omni ſalutari ſapientia carentes, con- mundanos
formatos, id eſt, qui per affectum aſſimilati ſunt his, quæ ſunt, id eſt, rebus ſenſibili- &c.
bus & mundanis, quas ipſi præcipue appreciantur, & quibus intenti ſunt. [& nihil

Ca.XI ſuper exiſtentia ſupereſſentialiter eſſe imaginantes,] .i. non reputantes eſſe aliqua ſupereſſen- D
tialiter ſpiritalia ac diuina ſuper exiſtentia iſta Inferiora. [Sed his quidem hi, quos videre, ea
pſalmo, 17 quæ ſecundum ſeipſos eſt ſcientia, oportet tenebras latibulum eius.] Hoc aliæ tranſlationes
euidentius exprimunt. Vna ſic: Putant ſcientia ſua aſſequi eum, qui poſuit tenebras latibulũ
ſuum, id eſt, per ſcientiam propriam præſumunt ſe ſatis cognoſcere deum, qui poſuit tene-
bras, id eſt, incompræhenſibilitatem ſuæ ſup præclariſſimæ lucis, latibulum ſuum .i. ſuꝑſius
Iſaiæ 45 ſpiritalem abſcõſionem, ſeu occultationem, iuxta illud Iſaiæ: Vere tu es deus abſconditus, deus
pſalmo 17. Iſrael. Deniq; verbum hoc ſumptum eſt ex pſalmo, in quo legitur: Qui poſuit tenebras latibu-
lum ſuum. Porro alia tranſlatio continet: Putantes ſcire ea, quæ ſecundum ſeipſos eſt, cogni-
tione eum, qui poſuit tenebras latibulum ſum, & eſt idem ſenſus. [Si autem ſuper hos diuinæ
ſunt in myſteria introductiones] id eſt, cum introductiones, notiones, ſeu doctrinæ diuinæ, du
centes nos ad ſacra & arcana noſcenda, vtputa ad deum & diuina ſint altiores quàm imagina
tiones hominum præfatorum carnaliũ. [quid quis dixerit de aliꝭs ardentibus?] id eſt, mente
furentibs & inſanientibus. [quicunq; omnibus ſuperpoſitam cauſam] id eſt, deum excellentiſ-
ſimum vniuerſorum cauſale principium [ex ipſis in his quæ ſunt nouiſſimis characterizant.]
id eſt, figurant ex ipſis nouiſſimis, id eſt, infimis & viliſſimis rebus, quæ ſunt in his ſenſibilibus
rebus ac entibus. [& nihil ſeparare eum aiunt ab ipſas fictarum impietatum & multiformium
formationum.] id eſt, dicunt cauſam illam altiſſimam excedere nihil, id eſt, per nullam realita
rem, ſeu nil penitus impietatum, id eſt, vanitatum & falſarum deitatum, quas miſerrimi illi fin
xerunt, & formationum multiformium, id eſt, figurationum variarum formationum, de qui E
Roman. 1 bus ad Romanos ſcripſit Apoſtolus: Qui mutauerunt gloriam incorruptibilis dei in ſimi-
litudinem imaginis corruptibilis hominis & volucrum & ſerpentium & quadrupedum, &c.
Iſaiæ. 65 Iere. 19. 32. De qua impiꝭſſima idololatria in Iſaia, Ieremia, atq; Ezechiele multa leguntur. ¶ Conſequẽ-
Eze 16. 20 ter ponit modum cognoſcendi deum ex ſuis effectibus per viã poſitionis, hoc eſt, affirmatiue.
Modus intelligendi oĩm cauſas [In ipſa enim oportet omnium exiſtentium ponere & affirmare poſitiones.] id eſt, perfectio-
nes omnium creaturarum neceſſe eſt deo aſcribere [veluti omnium cauſa.] tanquam fontali
oĩm principio [& omnes potentius eas negare, tanquam ſuper omnia ſuperexiſtente]. i. eaſdẽ
perfectiones oportet principalius auferre & negare de deo, tanquam de ente oĩa incompara
biliter tranſcendente. In hoc inſinuatur alius modus cognoſcendi deum ex creaturis, per
omnium ablationem ab eo. [& non æſtimare depulſiones] id eſt negationes ſeu ablatiões [op
poſitas eſſe intentionibus]. i. affirmationibus in diuinis. Iccirco cum dicimus: Deus eſt bonus
& deus non eſt bonus, non eſt contradictio: quia extrema iſtarum propoſitionum difformiter
capiuntur, non tamen æquiuoce. [ſed multo prius ipſam ſuper priuationes eſſe] id eſt, cauſam
primam oẽm priuatiõem & negationem præcedere [quæ eſt ſuper oẽm ablationem & poſitio
Theologiã myſt. ſimul & fore magnã & minimam nem] quoniam eſſe increatum & independens, eſt ante omne aliud eſſe & non eſſe æternitate, F
cauſalitate, infinitaq; dignitate. [¶ Sic ergo diuinus Bartholomęus ait & multam theologiã
eſſe & minimam] id eſt, S. Bartholomęus apoſtolus aſſeruit ſcripturam ſeu locutiõem de deo
tractantem, eſſe multam. i. copioſam in verbis: quoniam omnia affirmantur de ea ſecundum
expoſitiones præhabitas, & etiam ab eadem negantur, quod fit per plurima verba: & minimã
quoniam nihil conuenit deo per modum, quo nos intelligere poſſumus. [& euangelium latũ
& magnum] id eſt, ſimili ſenſu perhibuit, ꝙ ſermo euangelicus ſit extenſus & grandis [& iterũ
correptum] id eſt, breue, q̃d conſequenter exponitur. [Mihi quidem videtur ſupernaturaliter
intelligens] id eſt, mihi apparet ꝙ beatiſſimus Bartholomęus iſtud ſupernaturaliter intellexit
iuxta reuelationem diuinam, non ſecundum rationem humanam ac naturalem, quæ nõ attin
git ad hãc veritatem, ſaltem tam perfecte & clare, vt ſupernaturalis illuminatio fideiq; doctri
na. [quia & multiloqua eſt omnium optima cauſa] id eſt, per multa verba & nomina deſigna
tur. [& breuiloqua ſimul.] id eſt, pauciſſimorum nominum, quæ eam proprie & complete no
tificent. [& ſine verbo, quomodo neq; verbum, neq; intelligentiam habet.] id eſt, nec verbo
Diuinitas quibus ſe q̃pandat plene & proprie nominatur, neq; intellectu comprehenditur ſicuti eſt, & quid eſt in ſeipſa [eo
quod omnibus ipſa ſupereſſentialiter ſuperpoſita eſt.] id eſt, incomparabiliter & incomprehẽ
ſibiliter eminet vniuerſis. [& ſolis incircumuelate & vere manifeſta polluta omnia & munda
tranſgredientibus] id eſt, innoteſcit duntaxat vere & clare eis, qui per intellectum ſe eleuant
vltra cuncta ſenſibilia, & terrena, vana, vitioſa, erronea. [& omnem omnium ſanctaa-
rum ſummitatum aſcenſionem ſuperaſcendentibus.] id eſt, qui non ſolum hęc inferiora, va-
na, fœda tranſcendunt, imo etiam mente tranſuolant oẽm ſpeculationẽ & apicẽ nobiliſſimarũ
creatura

A creaturarum, ſupermundanorum videlicet animorũ:[& oĩa diuina lumina] id eſt, chariſmata
gratię & glorię, virtutes, dona, fructus, beatitudines & conſimilia, ſplẽdida dei dona[& ſonos
& v̄ba cœleſtia]intus ſeu foris formata[ſuperantibus].i. ſupergredientibus [& in caliginẽ oc
cidentibus].i. in ſupſplendidiſſimã ac incomprehenſibilẽ nobis ignotã claritatem intrantibꝰ,
& quaſi abſorptis foriſq; perditis & ſibimet mortuis.[vbi vere eſt, vt aiunt eloquia, oĩm ſum-
mitas].i. in qua caligine veraciter eſt, manet ac habitat deus incomparabiliter ſummus, q nul
libi verius eſt, q̃ in ſeipſo, & inacceſſibilem lucem inhabitat, eſtq; in regione lucis immenſa. 1. Timo. 6.
Conſequenter gradum & modum ſeu formã huius contemplatiui aſcenſus declarat per ſimi
le corporale, vtpote per proceſſum quo Moſes aſcendit ad deum in vertice montis Sinai, pro- Exod. 19.
ut in Exodo recitatur. [¶Etenim non ſimpliciter].i. non ſine ſpiritali ſignificatione ac certo Aſcẽſus ad
myſterio.[Diuinus ipſe Moſes primum mundari iubetur.]Iuſſit etenim dñs populo Iſrael, vt deũ p pur
veſtimenta ſua lauarent, neq; vxoribus ſuis approximarent, ſicq; ſanctificarent ſe & præpara- gationem
rent in occurſum dñi, deſcendentis de cœlo in Sinai montem, & Moſes iuſſus eſt ſeipſum pri- animi
mo mundare & ſanctificare. [& itẽ ab his qui tales non ſunt, ſegregari.].i. à non ſanctifica- Ibidem
tis ſe elongare. [& poſt omnem purgationem]ſui ĩpſius ac plebis[audit multiuocas tubas] id
eſt, buccinas diuerſorum ſonorum [& videt luminaria multa aperte fulgurantia, & multum
fuſos radios]id eſt, claritates copioſe diffuſas. Hinc in Exodo legitur: Iam aduenerat dies ter-
tius, & ecce cœperunt audiri tonitrua, ac micare fulgura, & nubes denſiſſima operire montem,
clangorq; buccinæ vehementius perſtrepebat. De quibus ad Hebrę. ſcribit Apoſtolus.[Deinde Hebr. 12.
B de multis ſegregatur].i. à communi populo Moſes deo iubente ſeceſſit.[& cum electis ſacer-
dotibus in ſummitatem diuinarum aſcenſionum præcurrit] id eſt, cum Aaron & filijs eius ſa
cerdotibus alijſq; nonnullis, præceſſit ad quædam altiora loca montis Sinai, in cuius ſuperio-
ribus fuit acceſſus ad aſcenſiones, eleuationes & reuelationes diuinas.[& cis ſic manentibus,]
in loco medio montis.[fit deo]id eſt, Moſes ſpecialiter coniungitur deo, accedendo ad ipſum
in ſupremo vertice montis illius, vt ſcriptum eſt in Exodo.[Contemplatur vero nõ ipſum,] Exod. 24.
id eſt, Moſes protunc non vidit deum in propria eſſentia aut perſona, ſed in creatura ſubiecta.
[Inuiſibilis eſt enim]id eſt, deus ſic ab homine viatore nequit videri de lege communi, ipſo-
que homine viuente vita ſenſitiua humana. Vnde in Exodo legitur: Cum Moſes dominum
exoraſſet, Si inueni gratiam in conſpectu tuo, oſtende mihi faciem tuam. Dominus maieſtatis
reſpondit: Faciem meam videre non poteris, non enim videbit me homo & viuet. [ſed locũ Exod. 33.
vbi ſtetit]Id eſt, non ipſe dominus in propria perſona, ſed angelus in perſona dei apparens &
loquens, quem Moſes videndo & alloquendo dominum, vidiſſe facie ad faciem, familiariter Numer. 12.
allocutus frequenter narratur. Pręterea in Exodo dñs ait ad Moſen: Eſt locus apud me, & ſta- Exod. 33.
bis in foramine petrę[Hoc aũt arbitror ſignificare diuiniſſima & ſublimiſſima *viſorum & in * viſibiliũ.
telligibilium hypotheticos quoſdam eſſe ſermones ſubiectorũ omnia ſuperanti].i. q Moſes De æternis
vidit non ipſum deum, ſed locum in quo ſtetit, reor figurare, q diuiniſſima atq; altiſſima crea- omnibus q
ta, inſpecta & intellectualiter cognita, ſunt æquiualenter quaſi ſermones & verba.i. ſigna & has res co
C repręſentatiua hypothetica. id eſt ſuppoſitiua & ſignificatiua ſubiectorum.i. rerum quæ ſubie- g ocãtur in deo
ctæ ſunt & inferiores ſuperanti omnia, id eſt deo altiſſimo, qui vniuerſa excedit. [per quæ ſu-
per omnem intelligentiam ipſius præſentia oſtenditur]id eſt, per quæ creata monſtratur præ-
ſentia dei, ſeu deus vbiq; præſens, ſicut cauſa oſtenditur per effectum, quæ pręſentia, ſeu q præ
ſens excedit omnem intellectum mentis creatę.[intelligibilibus ſummitatibus ſanctiſſimorũ
eius locorũ ſupergrediens]id eſt, ſupereminens omni ſpiritali altitudidini ac ſupremitati mẽ-
tium angelicarum, quę ſunt veluti ſedes & loca & receptacula omnipotentis, reſidentis ac ſtan
tis in eis, iuxta illud: Deus ſtetit in ſynagoga deorum. Propter quod ipſius impreſſiones pſalmo 81
& efficientiæ, tanquam quædam veſtigia in illis apparent ac lucent, ipſumq; repræſentant.
[& quod ipſis abſoluitur viſibilibus & videntibus]id eſt, quod Moſes tandem ſegregatur, &
abit à ſacerdotibus ac cæteris quos viderat, & à quibus videbatur. Spiritaliter vero abtrahitur
à cunctis ſenſibilibus & intelligibilibus, & actibus quibus circa illa verſabatur. [& in caliginẽ
ignorantiæ occidit.]id eſt, intrat & abſorbetur, ſicut expoſitum eſt.[vere myſticam,]id eſt, ſe-
cretam, imo abditiſſimam, quia caligo illa inuiſibilis eſt & ignota.[per quam docet oĩes gno
ſticas receptiones].i. per illam caliginem & in ea deus inſtruit mentem cunctas rõnes ſapiẽtia-
les & ſpirtales ſignificationes atq; inflexiones[& in qua oĩno relucet].i. in illa caligine ſeu in
incomprehenſibili ac ſuperſplendidiſſima luce æterna, omne ens creatũ idealiter cauſaliterq;
relucet[& inuiſibili innaſcitur]id eſt, incomprehenſibili deo immergitur, cũ q̃ per charitatẽ
& myſticam

Ca. I. & myſticam viſionem vnum efficitur[oĩ q̃d eſt in oĩm ſummitate.].i. in ente illo perfecto,q̃d D
eſt iu oĩm vertice ſupremo aliqualiter cernitur,tanq̃ cauſa oĩbus ſuperexaltata & oĩm conſer-
uatiua[& à nullo, neq; à ſeipſo,neq; ab altero].i.ſummũ illud incomprehenſibile à nullo cla-
re conſpicitur,neq; ab ipſo caliginem introeunte,neq; ab alio [Omnino aũt ignoto oĩ ſcia].i.
ente illo incomprehenſibili permanente prorſus ignoto,quo ad quid: omni ſcia .i.itaq; nulla
ſcientia comprehenditur.[in ocio ſecundum id quod melius eſt intellectus.]id eſt,in vacatio-
ne,ceſſatione,ſeu ocio,ab omni actione & operatione circa creata obiecta verſante, cognoſci-
tur,ſupple id increatum, ſecundum id q̃d eſt melius in intellectu.i.per apicem intellectiuę po
tentiæ,prout potentia illa eleuata eſt ſuper tempus & omne corporeum,hñs reſpectum & or-
dinem ad increatum illud lumen æternum,cuius ipſa eſt quoddam ſignaculum & imago,hñs
ſibi impreſſum & inſignitum lumen vultus diuini,& habitum rectitudinemq; ſynderefis,ma-
lo iugiter remurmurantis.]& nihil cognoſcendum ſuper aĩm ſic cognoſcentium.].i.ab hoie
nil altius aut clarius põt cognoſci de deo, quoniam de eo cognoſcitur ab intellectu deũ ſic co-
gnoſcente . Altiſſima nanq; contemplatio quę habetur à mente humana in hac vita, eſt hæc
viſio ſeu contemplatio myſticæ theologiæ,vt patuit, pleniuſq; patebit.

¶ Capitis huius primi tranſlatio alia clarior.

Oto Dionyſij ad Trinitatem.

TRInitas eſſentia,deitate,bonitate,ſuperior diuinæ Chriſtianorũ ſapientiæ dux, diri-
ge nos in ipſum ſuperignotum & pręfulgens excelſumq; myſticorũ eloquiorum cul-
men. Vbi ſimplicia & abſoluta immutabiliaq; theologiæ myſteria latent adoperta,
præfulgente quadam ſilentij(clam ſacra docentis)caligine : quæ quidem vbi maxĩe E
videtur obſcura, ibi ſupra modum lucem proſert exuberantem. Illic ſane quod tangi viderið
nullo modo poteſt,ſplendoribus pluſq̃ pulchris ad exuberãtiam implet omnes, quaſi capros
Senſibilia oia myſticæ theologiæ ſitibundo deſerenda
oculis intellectus. ¶ Hæc equidem orauerim,tu vero amice Timothee intentiſſimo circa my
ſtica ſpectacula ſtudio linque ſenſus intellectualeſq; actiones,& ſenſibilia & intelligibilia oia,
& quæ ſunt & quæ non ſunt,atq; vt ipſi iungaris, q̃d omni eſſentia & cognitione ſuperius eſt,
teipſum intende pro viribusquaſi cognitione vacantem. Sola enim extenſione quadam tum à
teipſo,tum ab omnibus expedita,ad ipſum diuinę caliginis radium eſſentia ſublimiorem,ſub
Myſtica res carnalibus nõ cõmendas.
latis omnibus,& abſolutus ex omnibus euolabis. ¶ Hæc autem caue, ne quis prophanus
audiat. Eos autem ſic appello,qui occupati duntaxat in his quæ ſunt, atq; entia non mirantur
nihil excelſius entibus,vt ita dixerim,ſupereſſentialiter eſſe putant, ſed arbitrantur cognitiõe
ſibi propria illum apprehendere,qui tenebras poſuit latibulum ſuum. Iam vero ſi nos diuina
myſteria ſupereminent', quidnam de illis quiſpiam dixerit,qui longe prophaniores ſupremã
illam omnium cauſam ex infimis quoq; rebus effingunt, nihilq; hãc antecellere putant impia
Modus intelligendi omniũ cauſam.
ſymulachra,vel imaginamenta varijs formis à ſe conficta? ¶ Debemus ſane omnes rerum
poſitiones affirmare de deo,tanq̃ de omnium cauſa,viciſſimq; potiori quadam ratione eaſdẽ F
omnes de deo negare,tanq̃ cunctis excelſiore. Neq; vero putandum eſt negationes huiuſmo-
di affirmationibus repugnare,ſed ipſam vniuerſi cauſam,quæ omni non ſolum ablatione,ſed
S. Bartholomeus apoſto. Theologiã myſticã, & multã eẽ & minimam.
etiam poſitione altior eſt,longe prius priuationes omnes exuperare. ¶ Hac igitur ratione
diuinus Bartholomeus ait theologiam eſſe plurimam atq; pauciſſimam, ipſumq; euangeliũ
eſſe tum latum magnumq;,tum conciſum. Mihi quidem mirifice intellexiſſe videtur eum, q
circa bonã oĩm cauſam verſatur, rite poſſe tũ multis verbis vti, tũ etiã paucis,tũ deniq; nullis
quippe cum penes eam & verbũ , & Intelligentia,ſed etiam pura eſſet, propterea ꝙ quadã ſu-
per eſſentiam ratione omnia ſupereminet, ſoliſq; illis ſublato velamine reueraq; fulget,qui-
cunq; omnia non ſolum impura tranſilierunt,omnemq; omnium ſanctorum culminũ aſcen
ſum iam tranſcenderunt,& cuncta diuina lumina & ſonos ſermoneſq; cœleſtes deſeruerunt,
Aſcẽſus ad deũ per ac purgationẽ tranſitũ que ipſe rerum intelligibilium.
atq; eam protinus caliginem ſubiere, vbi ille reuera eſt,vt ſacra tradunt eloquia,qui omnibus
eſt excelſior. ¶ Iure igitur diuinus Moſes diuinitus admonetur,primo quidem vt mundet
ipſe,rurſumq; vt ſe ſeparet ab immundis,atq; poſt omnem explationem buccinarum varios
clangores audit,cernitq; lumina multa,puroſq; multiplices radios diffundentia. Poſt hæc à
turbis vulgaribus ſegregatur, atq; eum electis ſacerdotibus ad diuinarum aſcenſionũ faſtigia
ſeſe confert,ibiq; non cum ipſo quidem deo commertium habet,nec ipſum cernit(Non enim
eſt viſibilis) ſed locum potius vbi ſtetit. Hoc autem,vt reor,ſignificat diuiniſſima & ſuprema
quæq; viſibilium atq; intelligibilium eſſe rationes quaſdam ſuppoſitorias,ſignificaſq; eorum
quæ ſubiecta ſunt omnia tranſcendenti deo, per quæ dei præſentia omnem intelligentiam
ſuperans ſuper intelligibiles ſanctiſſimorum ipſius locorum ſummitates incedens. Tunc
igitur

A igitur quo ꝙ ipſa viſibilia & videntia intelligibilia ve dimittens, ipſam ingreditur ignoratio-
nis myſticam reuera caliginem. Vbi omnes cognitorias perceptiones excutit, atqꝫ in eo qui ta-
ctum penitus, viſumqꝫ refugit, iam conſiſtit totusqꝫ euadit ipſius, qui omnia ſupereminet.
Tunc ſane nec ſui iuris eſt, nec eſt alterius, ſed ipſi qui penitus eſt incognitus, cognitionis oīs
vacatione per aliquid cognitione præſtanius eſt vnitus. Ex eo enim ꝙ cognoſcit nihil, in-
telligentiam tranſcendendo cognoſcit.

PARAPHRASIS HVIVS CAPITIS I.

TRInitas ſuperſubſtantialis, ſuperdea & ſuperbona inſpectrix, & approba-
tionem diuinæ ſapientię Chriſtianorum, quæ eſt optima portio Mariæ, Lucæ 10.
cui ancillatur ſapiẽtia Gentilium philoſophorum. Dirige nos ad contem-
plationem æterni verbi, quod eſt ſummus vertex fontalis ſacrarum ſcri-
pturarum, ſuperignotus & ſuperſplendẽs: in quo verbo profunda myſte-
ria ſcripturarum ęternaliter & incomprehenſibiliter ſunt clauſa & abſcon-
dita, & in arce ſimpliciſſima coarctata, & à verborum ſiue ſymbolorum
inuolucris abſoluta, & omnino inuariabilia. Sunt autem cooperta per caliginem, id eſt, inac-
ceſſibilem lucem verbi, quod pater inaudibiliter loquitur, ſuperſplendentem & facientem deū
ſuperclariſſimū & ſuperſplendere in ſumma inuiſibilitate & incomprehenſibilitate, & deſur-
B ſum ſuperinfluentem mentibus ſuper intellectualiter vnitis ſuperpulchras claritates, vbi neqꝫ
ratio inueſtigando palpat, neqꝫ intelligentia contemplando conſiderat. Hæc igitur oratione
poſtulo, pro mea & lectorum illuminatione. Tu autem amice Timothee, ad hoc ꝙ capax fias
myſticarum contemplationum, quas in hoc libro docere intendo, ſic cooperare radio diuino.
Derelinque ſenſus & ſenſibilia exercitia, & etiam intellectuales operationes, & omnia ſenſibi-
lia & intelligibilia, & oīa exiſtentia & nõ exiſtentia, forti conatu mentis hęc cõprimente. Et ſi-
cut eſt tibi poſſibile cõſurge ignote & ſupintellectualiter ſupſubſtantialr̃ ad vnitionẽ dei, q̃ eſt
ſuper omnem ſubſtantiam & cognitionem. Cum enim teipſum & omnia per mentis exceſſum
nullo inferiori retinaculo prępeditus, tranſcenderis ab omni concupiſcentia & cura abſolutus
& purgatus, tunc tandem ſic cuncta auferens, & ab omnibus expeditus ſurſum ageris, ad ſuper-
ſubſtantialem radium diuinæ incomprehenſibilitatis. Caue autem ne quis indoctorum iſta
audiat. Indoctos autem dico eos, qui ſecundum philoſophiam mundanam cognitionem ex-
iſtentium ad obtinendam dei cognitionem & veram ſapientiam firmiter innituntur, exiſti-
mantes nihil eſſe ſubſtantialiter ſuperexiſtentia omnia & ſuper ipſum ens. Vnde putant ſe per
inueſtigationem exiſtentium creaturarum ſibi connaturalem comprehẽdere deum, qui ponit Pſalmo. 17
tenebras latibulum ſuum, id eſt, ſuperſubſtantialem incomprehẽſibilitatem ſuam omni co- Iob. 28.
gnitioni ſubtrahit. Et volucres quoque cœli latet. Si autem doctrinæ diuinarum pro-
funditatum tantorum philoſophorum ſcientiam incomprehenſibiliter excedunt, quanto ma-
C gis ſcientiam aliorum minus intelligentium, qui per idololatrię errorem figurant deum, qui
eſt ſuperpoſita omnium cauſa ex extremis materijs, ſcilicet lapidibus & metallis, quæ inferio-
ra ſunt animatis & animalibus per naturam, neqꝫ putant deum aliquid in ſe habere ſublimius
figuris & formis, quas ipſi impie * compoſuerunt. Qui autem de deo recta ſentiunt, omnem †[illegible]
formam & figuram & exiſtentiam & omnino omnem creaturam deo attribuunt, tanq̃ omniū
cauſæ, & eadem omnia ab ipſo magis proprie remouent, tanq̃ ſuper omnia ſuperexiſtenti. Ne-
que illæ negationes ſunt illis affirmationibus contrariæ. Cauſa enim omnium incomparabi-
liter excedit omnem negationem & affirmationem. Vnde ipſa ſecundum ſe nulla affirmatio-
ne ponitur, nulla negatione auſertur. Quoniam ergo recte omnia deo attribuuntur ſecundū
vnum modum, & ſecundum alium modum eadem omnia recte ab eo remouentur. Ideo dicit
B. Bartholomeus apl̃s theologiam & prolixam eſſe & coarctatam, & euangelium latum eſſe
& magnum, & iterū arctum eſſe & paruum: in quibus verbis vt mihi videtur idem Apl̃s ſuper-
naturaliter intendit, quod cauſa bona omnium & multis ſermonibus deſignatur & tractat,
& iterum pauciſſimis, inq̃tū neqꝫ rõne capitur neqꝫ intellectu, eo ꝙ ipſa ſuperſubſtantialiter ſit
omnibus ſuperpoſita, & illis ſolis reuelate & vere apparet, qui per mentis exceſſum, non ſolū
tranſcendunt ſenſibilia & imaginabilia, ſed pure quoque intelligibilia, & ſuperant o-
mnem aſcenſum ſummorum ſpectaculorum intelligibilium, & omnia diuina lumina &
derelinquunt etiam inſpiratione reuelatorias intellectuales ambiguas vel certas, & intrant in

caliginem

Ca. II caliginem, id eſt, vniuntur incomprehenſibilitati diuinæ, in qua vere & proprie eſt deus, vt dicit ſcriptura, quia eſt ſuper omnia. Quod innuitur in eo, ꝙ Moſes non ſolum iubetur in ſeipſo D mundari ad hoc, vt præ cæteris deum contempletur, ſed etiam ab immundis ſeparari, & poſt omnem mundationem audit ſonitum buccinę & tonitrua, & videt fulgura micantia & emittẽtia multos & multum effuſos radios. Tandem ſegregatus à multitudine populari cũ Aaron & Nadab & Abiud & lxx. ſenioribus Iſrael, aſcendit ad videndum deum, ǭuis per hæc Moſes nondum ſit cum deo, ſed videt nõ ipſam dei ſubſtantiam, quę inuiſibilis eſt, ſed locũ vbi deus eſt. Cuius loci nomine arbitror deſignari ſummas & æternas archetypias ſiue rationes, ſiue exemplaria omnium creaturarum, quæ ſunt in verbo æterno, quorum intellectuali ſpeculatione deum cognoſcimus. Vnde dicuntur eius loca diuiniſſima, quibus nihil diuinius oculis intellectualibus intuemur. Iſtæ autem ſunt rationes omnium ſubiectorum deo, qui cuncta excedit, & per has cognitiue præſens fit nobis deus, nobis ſe ſuperinfundens, & manifeſtans principaliores & ſuperiores earundem rationum, quæ tamen nobis ſunt ſpeculatiue intelligibiles. Sed adhuc reſtat principalior eius cognitio, quæ figuratur in eo, ꝙ Moſes poſt prędicta ſeparatur ab his, qui dei locum ſecum viderant, & ſubtrahitur ipſis viſis, & intrat ad caliginem ignorantiæ, id eſt, vnitur incomprehenſibilitati diuinæ, quam non penetrat intelligentia, quæ vere eſt omnium clauſiua, & in ſe claudit & ſecretiſſime cælat omnes comprehenſiuas cognitiones, tanǭ in prima omnium cauſa, & per eam omnis vnitus deo, qui eſt ſuper omnia, conſtituitur in excellentia, quã neq; ratio inueſtigat, neq; intellectus ſpeculatur, & ab omnibus & quaſi à ſeipſa ſegregatur, & per vnitionẽ dilectiõis, quæ effectiua eſt veræ cognitionis vnit deo intellectualiter ignoto cognitiõe multo meliori, ǭ ſit cognitio intellectualis, & in eo ꝙ intellectualem cognitionem derelinquit, ſuper intellectum & mentem deum cognoſcit. E

QVOMODO OPORTET VNIRI ET HYmnos referre omnium cauſæ & exiſtenti ſuper omnia. Cap. II.

Deũ videre & cognoſcere quid ſit

IVxta hãc nos fieri ſuperlucentem oramus caliginem, & per inuiſibilitatẽ & ignorantiam uidere & cognoſcere ipſum ſuper deum, et ſcientiam. Hoc non uidere et ſcire, idipſum eſt uere uidere et cognoſcere, et ſuperessentialem ſupereſſentialiter laudare, per omnium exiſtentium ablationem, ſicut per ſeipſum naturale agalma facientes, auferunt ea quæ ſuperadiecta ſunt pura occulti uiſione uetantia, et ipſam in ſeipſa ablatione ſola occultant manifeſtam formam. Oportet autẽ, ut arbitror, ablationes in contrarium poſitiõibus laudare. Etenim illas quidã a præſtantiſſimis inchoantes, et per media in nouiſſima deſcẽdentes apponimus. Hinc uero a nouiſſimis ad principaliſſima aſcẽſiones facientes, omnia auferimus, ut F incircumuelate cognoſcamus illam ignorantiã ab omnibus ignorantibus in oĩbus exiſtentibus circumuelatam et ſupereſſentialem illam uideamus caliginẽ ab omni in exiſtentibus luce occultatam.

Q̃uo affirmatiue & negatiue ꝓcedẽdũ in dei cognitione

ELVCIDATIO CAPITIS HVIVS SECVNDI, QVOMOdo oportet & vniri, & hymnos referre omnium cauſæ, & ſuper omnia exiſtenti.

Articulus Secundus.

EX profunda conſideratiõe contẽplationis myſticę theologię, author rurſus ǭſi recenter deſiderio eius ſuccenſus, denuo deprecaꝛ ad ipſam gratioſe perduci [Iuxta hãc] ingens [nos fieri ſuꝑlucentẽ oramus caliginẽ]. i. petimus vt deus digneꝛ nos ad prętactã ſecũ vnionẽ ſuſtollere, & ſuę ſuꝑclariſſimę & incõprehenſibili luci ſic applicare [& ꝑ inuiſibilitatẽ & ignorantiã videre & cognoſcere ipm ſuperdeũ & ſciam.]. i. cognoſcẽdo lympide inuiſibilitatẽ & incomprehenſibilitatẽ ipſius, cognoſcendo quoq; ignorantiã eiuſdem, id ẽ, ignorãtiã nřam, ǭ ab ipſius clare in ſeipſo cognitiõe deficimus: videre nũc ꝑ ſpeculũ in ęnigmate, & cognoſcere per fidem ac donũ ſapię, ipm q eſt ſuꝑdeus. i. infinite excellentius omnium

1 Corin. 14. Actuum. 10

dñs &

Exo. 20. pſal. 87. 97 ꝫ phe. Exodi. 19 Exod. 24. & 25.

dominus & prouiſor, quam quis capere queat, qui item eſt ſuper omnem creaturæ ſcientiã.
Cum enim in libro Iob ſcriptum ſit, Meméto quod ignores opus eius de quo cecinere uiri, Iob 36.
quantomagis ipſum immẽſæ poteſtatis factorem neſcimus? Hæc ſcientia dei confortata eſt,
id eſt, firmiſſima, & nõ poterimus ad eam. ⌊ Hoc non uidere & ſcire ⌉ id eſt, deum intueri & Pſalm. 138.
apprehendere ut tam inuiſibilem, quoad quid eſt, eſt non uidere & non ſcire, non quod ſit pu-
ra negatio, nec pura priuatio uiſionis cognitioniſq; dei. De quo in Iob aſſeritur: Omnes ho- Iob 36. Deum uide-
mines uident deum, unuſquiſq; intuetur procul. Cognitio quoq; exiſtẽdi deum, omnibus na- re & cogno-
turaliter eſt inſerta ⌊ id ipſum eſt uere uidere & cognoſcere, & ſuper eſſentialem ſupereſſentia- ſcere quid
liter laudare per omnium exiſtentium ablationem ⌉ ita ut ſupereſſentialitas laudationis huius ſit.
perpendatur ex laudati, non ex laudantis parte: quoniam creatura laudans cum ſit in genere
certo, determinataq; ſpecie, nequit habere actum tranſcendentem limites ſuæ naturæ ac crea-
tæ eſſentiæ. Itaq; ſupereſſentialiter deum laudare, eſt reuerẽtialiter recognoſcere ac fateri, q̃d
ipſe incomparabiliter eminet ſuper cuncta creata, & ſuper omne genus ac ordinem rerum.
Et quanto quis clarius cernit hoc, quo reuerentialiter id fatetur mente, ore ac opere, tanto deũ
perfectius honorat, atq; limpidius contemplatur. Deniq; quanto quis abundantius deſuper
illuſtratur, tanto ſyncerius ſpeculatur & clarius inſpicit quod deus prorſus incomprehenſibi-
lis ſit. Hinc Eunomius & Photinus præſumptuoſiſſimi hæreſiarchæ, aſſeruerunt ſe deum in Eunomij &
B præſenti plene comprehendere, & quid ſit cognoſcere: quoniam ab omni illuminatione pĩiſ- Photini hæ-
ſima ſpiritus ſancti fuerunt penitus alieni, & miſerabiliter excæcati, cum (etiam teſte philoſo- reſiarcha-
pho) intellectus noſter ita ſe habeat ad cognitionem ſubſtãtiarum immaterialium, ut oculus rum pſum-
ueſpertiliõis ad intuitum luminis ſolis. ⌊ Sicut per ſeipſum naturale agalma ⌋ id eſt, imaginẽ ptio. Philoſop. Agalmata
ſeu ſtatuam ⌈ faciẽtes, auferũt quæ ſuperadiecta ſunt, pura occulti uiſione uetãtia ⌉ id eſt, quẽ-
admodum artifices abſcindũt a lignis partes exteriores prohibentes ſeu impediẽtes uiſum
a pura & clara inſpectione latentis agalmatis, quod præerat potentialiter in interioribus par-
tibus ligni, non actu, ⌊ & ipſam in ſeipſa ablatione ⌉ id eſt amputatione ⌊ ſola occultam ma- Quo negati-
niſeſtant formam ⌋ ſupple artificialem. Deinde circa hæc introducit congruũ documẽtum. ue & affir-
Oportet autem (ut arbitror) ablationes in contrarium poſitionibus laudare ⌉ id eſt, prædicata matiue p-
affirmatiua & negatiua, attribuenda ſunt deo oppoſito ordine, non quod unum tale ſit con- cedendũ in
trarium alteri, cum ſimul conueniant deo. ⌊ Etenim illas quidem a præſtãtiſſimis inchoãtes, cognitiõe dei
& per media in nouiſſima deſcendentes apponimus ⌉ id eſt, affirmatiua deo aſcribimus, inci-
piendo eius præconia a communiſſimis aut principaliſſimis prædicatis: ſicut cum dicimus,
Deus eſt ens, deus eſt bonus, deus eſt unus, deus eſt uerus: ſeu iſta in abſtracto ei attribuẽdo.
Et item dum dicimus, Deus eſt intellectus, deus eſt ſapientia, deus eſt beatitudo & ſanctitas.
Nempe iſta & conſimilia magis ſunt a materia elongata, ſeu magis indeterminata, ideo ſim-
pliciſſimo & illimitatiſſimo deo amplius competunt. ⌈ Hinc uero a nouiſſimis ad principaliſ-
ſima aſcenſiones facientes, omnia auferimus, ⌋ id eſt, aſcendendo ab indignioribus attributis
ſeu prædicatis ad præclariora, auferimus hinc, id eſt, negamus de deo hęc inferiora & uiliora,
dicendo: deus non eſt corpus, deus non eſt brutum aut lapis ⌈ ut incircumuelate ⌋ id eſt, ſine † .i. non uela-
phantaſmatum inuolutione & ſenſibilium uelatione ⌈ cognoſcamus illam ignorantiam ⌉ .i. tam.
deum ignotum ⌊ ab omnibus ignorantibus in omnibus exiſtẽtibus circumuolutum ⌉ id eſt,
in cunctis entibus uelatum & occultatum † quia q̃uis in omnibus ſit per eſſentiam ſuam, præ- † occultatũ
ſentiam atq; potentiam, propria tamen superſubſtantialitate & incomprehenſibilitate omni-
bus intellectibus occultatur & manet abſconditus, quantum ad quid eſt, tamen per ſuos effe-
ctus pateſcit ⌊ & ſupereſſentialem illam uideamus caliginem ⌉ id eſt, ſuper candidiſſimam &
nobis incomprehẽſibilem lucem ⌊ ab omni inexiſtentibus luce occultam ⌉ id eſt, obſcure no-
tam, ab omni luce, id eſt, intellectuali mente in uniuerſis quæ ſunt. Itaq; ex incomprehenſibili
infinitaq; plenitudine & claritate luminis increati & imbecillitate mẽtis creatæ, caligo iſta no-
men ſuum ſortitur, & quaſi reſultat ac integratur, pręſertim primo, quamuis utrunq; iſtorum
interdum ſeparatim caligo uocetur. Ad horum demum intelligentiam clariorem ualebunt,
quæ infra dicentur.

¶ Capitis huius ſecundi tranſlatio alia clarior

HAnc nos per lucidam caliginem ingredi precamur, atq; per uiſus cognitioniſq; ua-
cationem uidere, & noſce quod eſt uiſione notitiaq; ſuperius. Ex hoc ipſo uidelicet
ꝙ nec uideamus, nec aliquid cognoſcamus. Hoc enim eſt reuera uidere ac noſce, & Deũ uidere ac cogno-
eum qui eſſentia eminẽtior eſt modo quodam ſupereſſentiam ex omnium uideli- ſcere qd ſit
cet quæ ſunt ablatione laudare, quemadmodum qui ſtatuam indigenam fabricant, auferẽtes

 omnia

Quō negati ue & affirmatiue ꝓcedēdū in cognitiōe dei

omnia quæ circū appoſita impediūt perſpicuū formę latētis intuitū ſolaq; ablatione pulcritu dinem ipſam in ſe pādentes occultā. Oportet aūt ablationes (ut arbitror) cōtra ac poſitiōes ce lebrare. Poſitiōes eñ inchoātes a primis, ac per media ad ultima deſcēdentes adhibeam⁹. At in auferēdo uiciſſim a poſtremis ad prima diſpoſitis gradibus aſcēdentes oīa tollimus, ut ſub moto uelamine ignorationē illā cognoſcamus, q̄ ſub omnibus cognoſcibilib⁹ in entibus om nibus delitefcit, illamq; caliginem eſſentia ſuperiorem perſpiciamus, quę ab uniuerſo lumine in his quæ ſunt emicāte nobis occulitur.

PARAPHRASIS HVIVS CAPITIS II.

IN hac ſuper lucēti caligine precamur nos cōſtitui, & per mētis exceſſum (ubi intellect⁹ neq; uidet neq; aliquo mō cognoſcit) ſupintellectualiter co gnoſcere deum per intellectualis cognitiōis remotionē q eſt ſuper omnē uiſionem & cognitionē, & precamur nos laudare poſſe ſuperſubſtātialē ſuperſubſtātialiter ꝑ ablationē oīm exiſtētium. Sicut artifices faciētes aliq̄ imaginē de qualibet materia inanimata ſculpēdo uel incidēdo auferūt ex teriores partes ipſius materiæ, q occultāt & cooperiūt & uideri prohibent illam purā imaginē, quæ naturaliter e potētialiter eſt interius & per ſolā ablationē taliū offen diculorum ſine aliqua additiōe manifeſtātes imaginis pulchritudinē in propria ſpecie, q̄ prius latebat in occulto. Alio aūt ordine hic utendū eſt, ubi deum laudamus per oblationē oīmquā in libris ſuperioribus fecim⁹, ubi laudauimus eū per affirmationē. Ibi eñ appoſitiōe principa liorum inchoātes per media deſcēdimus ad ultima. Hic aūt ad ultimoꝝ ablationē principalio rum ſeparatim per media aſcēdimus. & iterum ad ultima reflexi omnia pariter ab eo auferi mus, ut non ſub uelis creaturaꝝ, ſed per unionē ad ipſa cognoſcamus diuinā incōprehēſibili tatem latentem ſub myſticis uelis oīm exiſtētium quę poſſunt dici uel cogitari. Et cōtemple mur illam ſuperſubſtantialem caliginem occultam in creaturis ab omni lumine. E

QVÆ CATHAPHATICÆ ET APOPHATICÆ hoc eſt, affirmatiuæ & negatiuæ theologiæ. Cap. III.

De diuina Vnitate, bonitate ac trinitate De incarnatione Chriſti liber diuinorū nominum

*ON liber ſymbolicę theologiæ

Sermonē de rebus celſiorib. oportere ēē breuiorem

IN theologicis igit̄ characteribus potētiſſima affirma tiuę theologię laudauimus, quō diuina & optima na tura unica dicitur, quomō triadica, quæ ſcdm ipſam dicta & paternitas, & filiolitas. Quid ergo eſt, aut qd uult declarare in ſpiritu theologia, quō ex immateri ali & impartibili optimo in corde bonitatis germina ta ſunt lumina? Et quō ipſius in ipſo, & in ſeipſis, & inter ſe inuicē coæterno ingerminatione manſionis ſeruauerūt reditū, quō ſupeſſentialis Ieſus humanis naturalibus ueritatibus eſſentia factus eſt, & quæcunq; alia ab eloqῐjs expreſſa ſūt ſcdm theologos charecteres. In eo aūt q eſt de diuinis noībus, quō optimus noīatur? quō ens, quō uita, & ſapiētia & uirtus, & quæcunq; alia intelligibilis ſunt diuinę nominatiōis. In ſymbolica uera theologia, q̄ ſunt a ſenſibilibus in di uina tranſnoīationes q̄ diuinę formę, q̄ diuinę figurę & partes, & organa, q di uini loci, & mūdi, q furores, q̄ triſtitię & inanię, q̄ ebrietates & crapulæ, q̄ iura mēta, q̄ execratiōes, q ſomni, q̄ uigilię, & quęcunq; alię ſymbolicę ſunt diuinę ſi militudinis ſacrę figuratæ formatiōes. ¶ Et te arbitror cōſideraſſe quō uerbis F copioſiora magis ſūt nouiſſima primis. Etenī oportebat theologicos characte res, & diuinorū noīm reſerationem breuiorē uerbis eſſe ſymbolica theologia. Qm̄ quidē quantū ad ſuperiora reſpicimus, tm̄ uerba cōtemplatiōis inuiſibiliū coarctantur: ſicut & nūc in ipſam ſuperintellectū occidētes caliginē nō breuē ſer monē, ſed ſermonis defectū & noīatiōis inueniemus. Et ibi quidē deſurſum ad nouiſſima deſcēdens ſermo iuxta q̄titatē eius q̄ eſt uniuerſaliter, ad proportio

nalem

nalem multitudinē inuētus eſt. Nunc aūt ab his q̄ deorſum ſunt ad ſuperpoſitū
aſcendēs ſcdm̄ menſurā inuīj corripit̄, & poſt oē inuiū totus ſine uoce erit, &
totus adunabit̄ uoce carēti. ¶ Quare aūt oīno inquis ex præſtātiſſimo ponētes affirmati
diuinas poſitiones a nouiſſimis inchoamus diuinā ablationē, quia q̄d ſup̄ oēm onem de
ponentes poſitionē ex†magnis ipſi†cognatioribus conditionalē affirmationem deo alia
oportuit ponere. Quid aūt ſuper oēm ablationē auferētes ex magis ipſo diſtāti uia pcede
bus auferre. An nō magis eſt uita & bonitas, q̄ aer & lapis? Et nō magis nō cra re q̄ nega
pulæ, & non maniæ q̄ non dici neq̄ intelligi? tionem
† quod † magis † cognatiori

¶ ELVCIDATIO CAPITIS HVIVS TERTII, QVAE CATAphaticæ & quæ apophaticæ. hoc eſt, affirmatiuæ & negatiuæ theologiæ Articulus tertius.

IN theologicis ergo characterib⁹]. i. in li. de diuinis characterib⁹ ſeu increatis & diſtinctis ac diſtinctiuis proprietatib⁹ diuinarum & æternaliū perſonarum [. potentiſſima affirmatiuæ theologiæ laudauimus]. i. digniſſima pdicata ac noīa, quæ ſummæ trinitati ſingulisve perſonis in ſcripturis attribuuntur, affirmatiuo ſermone expreſſimus [quō diuina & optima natu- De diuina bonitas, unitate, ac trinitate
ra unica dicit̄, quō triadica]. i. trina, q̄uis nō proprie appelletur trina, niſi
B qa tribus pſonis cōmunis [q̄ ſcdm̄ ipſam dicta & paternitas & filiolitas]
. i. quō paternitas & filiatio conueniūt patri æterno & unigenito ei⁹ ſcdm̄ naturā diuinā. [Quid
ergo eſt, aut q̄d uult in ſpiritu declarare theologia?]. i. q̄d ſcriptura uelit nos docere de ſpiritu
ſancto [quō ex immateriali & impaſſibili optima]. i. qualiter ex ſimpliciſſimo & ſummo bono,
uel deo patre? in corde bonitatis germinata ſunt lumina]. i. producta ſunt productione adin
tra luminoſiſſimæ pſonæ in corde bonitatis. i. in mēte aut uolūtate fontalis paternæq̄ bonita
tis ſeu dei patris, de cui⁹ intellectu emanat uerbū æternū, atq̄ de cuius uolūtate procedit ſpirit⁹
ſctūs, q profluit ab utroq̄. Etenī nec in creaturis amor procedit a uolūtate, niſi & a uerbo ſeu
notitia. [Et quō ipſius in ipſo & in ſeipſis & inter ſe inuicē coæternæ in germinatione māſiōis
ſeruauerūt reditū]. i. qualiter ſupergloriosiſſimæ & ſuperbn̄diuiſſimæ iſtæ perſonæ æternaliter
inuariabiliterq̄ intra ſe tenuerint conuerſionē ſeu reditionē unius ad aliā & ad ſeipſam, & in-
ter ſe mutuo. Nam pater æternaliter amat & inſpicit filiū, & ecōuerſo, & unuſquiſq̄ ſeipſum.
Ambo etiā ſpūm ſctūm, & ecōuerſo ſingulæ quippe perſonæ in ſingulis uere & incōfuſe ac
circūinceſſibiliter ſūt in germinatiōe manſiōis coæternæ. i. in emanatiōe illa æterna adintra, q̄
coæternaliter manēt & quieſcūt in inuicē [. Quō ſupereſſentialis IESVS] q ſecundū diuinita Deinceps natiōe Chriſti
tis naturā coeſſentialis & cōſupereſſentialis eſt patri humanis naturalibus ueritatibus eſſentia
factus eſt]. i. incarnatus & natus eſt ex ſupermūdiſſima uirgine in humanitatis eſſentia, in cor
pore uere humano & in aīa uere rationali [& q̄cunq̄ alia ab eloqjs expreſſa ſunt ſecūdū the
ologicos characteres]. i. ſecundū proprietates perſonarum diuinas. Hæc, inq̄, in libro illo tracta
uimus, in quo etiā diximus ſpūm ſctūm a patre procedere, nō cū explicita additiōe q & a fi-
lio, qa tunc nondū fuit error exortus, dicentiū q ſpūs ſctūs procedit ſolū a patre. [In eo autē Nominū di uinorū liber
C qui eſt de diuinis noībus]. i. in lib. ſic intitulato diximus, [quō optim⁹ nominat̄, quō†ens, quō † ON
uita & ſapiētia & uirtus]. i. q̄liter nomina iſta cōpetāt deo [& q̄cunq̄ alia intelligibilis ſunt di
uinæ nominatiōis]. i. q̄liter cōſimilia nomina intellectualia & ſpiritualia dicāt̄ de deo [. In ſym Theologiæ ſymbolicæ liber
bolica uero theologia]. i. in lib. ubi deſcripſimus q̄liter q̄dā dicunt̄ de deo tranſſumptiue, meta
phorice & improprie diximus [q̄ ſunt a ſenſibilib⁹ in diuina trāſnominatiōes]. i. q̄ nomina ex
rebus ſenſibilib⁹ & humanis accepta, deo attribuant̄ [quæ diuinæ formæ]. i. ſenſitiuæ formati
ones [quæ diuinæ figuræ & partes & organa, q diuini loci & mūdi]. i. quæ ſunt loca & ſecu-
la, quæ in ſcripturis deo aſcribūt̄ [qui furores, quæ triſtitiæ & maniæ]. i. iracūdiæ furibūdæ. Ma
nia nanq̄ ſpecies eſt furoris ſecundū Damaſce. li. ij. [quæ æbrietates & crapulæ.] Iuxta illud Ioh. Da.
Pſalmi: Excitat⁹ ē tāq̄ dormiēs dn̄s, tāq̄ potēs crapulat⁹ a uino [quæ iuramēta, q̄ execratiōes] Pſal. 77.
ſcdm̄ illud pſal. Et abominat⁹ eſt dn̄s populū ſuū [q ſomni, q̄ uigiliæ & quæcunq̄ aliæ ſymboli Pſal. 77.
cæ ſunt diuinæ ſimilitudinis ſacræ figuratæ formatiōes]. i. imaginariæ deſcriptiōes, quæ poſi
tæ ſunt ſanctæ & diuinæ in ſcripturis, ad inſiuandū ſimile q̄d in deo. [¶ Et te arbitror cōſideraſ Sermonem de altiori
ſe, quō uerbis copioſiora magis ſunt nouiſſima primis]. i. tractatus deſcribētes, qualiter deo cō bus rebus
ueniāt materialia & humana, copioſiores ſunt uerbis, qa loquunt̄ de uotiorib⁹ rebus. [Etenim debere eſſe
oportebat theologicos caracteres, & diuinorum nominū reſerationē breuiorē uerbis eſſe]. i. li- breuiorem
brum de diuinis characterib⁹ & de diuinis noib⁹, eſſe in uerbis breuiores [ſymbolica theolo-

 gia;

gia, qñquidē quantū ad ſuperiora reſpicimus].i. quanto plus de altioribus ac diuiniorib' reb' loquimur & tractamus[tantū uerba contēplationibus inuiſibiliū coarctant].i. tāto plus uerba abbreuiātur in contēplationibus ſupernoꝝ. præ altitudine ac difficultate illoꝝ.[Sicut & nūc in ipſam ſuper intellectū occidētes caliginē].i. ingrediētes pręfatā tenebroſitatē quæ oēm intellectū & lucē infinite excedit, & quā intrādo deficimus, & a nobiſipſis defluimus ac alienamur[non brē ſermonem, ſed ſermonis defectū & nominationis inueniemus].i. tandē reperiemus non breuiloquum tantū, ſed omnimodā innominationē, ineffabilitatē, ſilentiū uniti altiſſimo tanq̄ prorſus ineffabili, innominabili & ignoto. [Et ibi qdem].i. in theologia affirmatiua, ut in libro de diuinis nominibus.[deſurſum ad nouiſſima deſcēdens ſermo].i. a ptractatione nominū digniorū ad materialia, quę tranſſumptiue de deo dicunt[iuxta quātitatē ei', quæ eſt uniuerſaliter ad proportionalē multitudinē, inuctus eſt].i. ipſe ſermo factus eſt extenſior & magis diffuſus iuxta quantitatē materiæ, quæ gñaliter uerſat circa multitudinē proportionalē.i. circa materialia iſta, quæ proportionaliter & cōmenſurate ſunt multa ſecūdum diuiſionē materiæ nobis notā.[Nunc aūt ab his quæ deorſum ſunt, ad ſuperpoſitū aſcēdens].i. pertractatio iſta a creaturis ad creatorē ſe eleuās[ſcdm̄ menſurā inuij corripit].i. iuxta gradū ſupergreſſionis quæ certā uiam nō habet, abbreuiat. Nam & eleuatio iſta per ardētiſſimū fit amorem. Locutiones aūt plurimū amoroſę, truncatæ ſunt & defectiuæ: qa pdominatio dilectiōis uerba abrūpit[& poſt oē inuiū].i. poſt plenā & ſummā ſupergreſſionē, puta in ipſa cū dilecto unione & in caliginis intuitione[totus ſine uoce erit].i. abſq; nominatione[& totus adunabitur uoce carēti].i. obmuteſcet & abſorbebit in deo ſilētiſſimo & quietiſſimo, q intra ſe loqtur inaudibiliter & qete. Deinde tangit quædā quæſtio Timo. [¶ Quare aūt omnino, inqs, & præſtātiſſimo ponētes diuinas poſitiōes].i. cur ſuperdigniſſimo deo aſcribētes, nomina affirmatiua, ipſum decētia, incipiēdo a præſtātiorib'[a nouiſſimis inchoamus diuinā ablationē].i. a uilioribus incipimus negationes de deo, ſicut iam dictū eſt. Et reſpōdet: [Quia qd ſuper oēm ponētes poſitionē].i. aliqd attribuētes ei q oēm affirmationē trāſcēdit[ex magis ipſi cognatiorib' cōditionalē affirmationē oportuit ponere].i. neceſſe fuit accipe noīa poſitiua ſeu affirmatiua cōditionalia.i. q̄ ei aſcribunt, ſi & inq̄tū ſic cōgruit, ſalua ſupexcellētia dei, ex magis deo cognatioribus.i. a ſublimiorib', deitati cōgruentioribus & indeterminatiorib', ut ē tactū. [Quid aūt ſup oēm ablationē auferētes].i. aliqd negātes a ſummo, q oēm quoq; negationē excedit,[ex magis ipſo diſtātibus auferre].i. oportuit ablationē hanc inchoare ab his, q̄ difformiora & diſtantiora ab ipſo cōſiſtūt. Qd' probat:[An nōne magis ē uita & bonitas, quā aer & lapis?]tanq̄ dicat: Cōueniētius dr̄ deus uita & bonitas, q̄ aer & lapis[& nō magis crapulæ & maniæ].i. aptius dicimus q deus nō eſt crapuloſus nec furioſus[q̄ nō dici neq; intelligi].i. quam quod nō dicitur nec intelligitur, uel quod non eſt uerbum nec intellectus.

Quō ad diuina aſcēdendo deficit uox & ſermo

Non affirmatio ſide deo ita uera procedere ſicq; negatione quod magis ſeparatio eſt.

¶ Capitis huius tertij tranſlatio alia clarior. Cap. III

IN eo libro quē de theologicis inſtitutionibus inſcripſimus, quæ ſint affirmantis theologiæ præcipua diximus, quō diuina bonaq; natura dr̄ unica, quō ibidē trinitas, q̄ penes hanc ipſam naturā ſit ipſa patris, quæ filij notio, qd ſignificet ſpūs ſcti theologia. Qua ratiōe ex incorporeo indiuiduoq; bono intima bonitatis lumina pullularūt, pmanētq; intus, non exeūtia, nec diſcedūt a māſione in ipſo, & in ſeipſis, & inuicē, quippe cū hæc ipſa pmanſio pullulationē ppetuo comitet. Quo itē pacto ſuperior eſſentia Ieſus uerā poſſidet humanæ naturę ſubſtantiā, & quęcunq; alia a ſacris lr̄is demōſtrata in eo ope celebrauim'. Sed in lib. de diuinis noībus, quō bonus appellet, quō ens, uita, ſapiētia, poteſtas, cæteraq; eiuſmodi ad appellationē diuinā, ſcʒ intelligibilē ptinētia: in theologia uero p figuras ſignificatiua tractauimus, quæ ſint a rebus que ſentiunt appellationes ad diuina trāſlatæ, quæ formæ diuinę, quæ figuræ, mēbra inſtrumēta: quæ loca diuina, quæ ornamēta, q furores, quæ triſtitiæ, indignationes, æbrietates, crapulæ, iuramēta, execrationes, ſomni, experrectiones: & quæcunq; aliæ ſignificatiuæ theologiæ figurātis deum formationes ſunt ſacra ratione cōfictæ. ¶ Reor aūt te deprehēdiſſe extrema uerbis eſſe prolixiora ſupremis. Oportebat ſane theologicas inſtitutiōes, explicationēq; noim diuinoꝝ breuiori q̄ theologiam ſignificatiuā ſermone tractari. Quatenus eñ ad ſublimiora cōtendimus, eatenus ſermoes ipſis intelligibiliū cōſpectibus contrahuntur. Quēadmodū nunc caliginē illā ſubeūtes, quæ ſuperat intellectū, nō ſolū in ſermonis breuitatē, ſed etiā in ſilentiū omnino, uacationēq; intelligētiæ protin' incidem'. Iam uero illic qdē a ſupremo ad infima deſcēdens oratio, p quātitate deſcenſus ad latitudinē deſcenſui congruā gradatim extendebat. Nunc aūt ab inferioribus ad ſublime ſermo conſcendens, pro mō aſcenſus paulatim euadat anguſtior. Itaq; poſt omnem aſcēſum obmuteſcet omnino, totuſq; ineffabili cōiungetur. ¶ Fortaſſe q̄res, quare cū a primo diuinas poſitiones inchoare ſo

De patre, unitate, trinitateq; diuina.

De Christi humanatiōe
Nominū diuinorū liber
Theologię ſymbolicæ liber
Sermonem de altioribus rebus oportere eſſe contractiorem.

Affirmatio ad aliter de deo procedere quam negatione.

A Icamus uiciſſim auferre ab extremis incipiamus, qm̃ uc₃ qñ ponimus circa illud ꝙ poſitionẽ omnẽ exhuperat ſuppoſitoriã affirmationẽ; oportet ab eo ꝙ eſt illi cognatius exordiri. Cõtra uero qñ circa illud auferimus, ꝙ ablationẽ oẽm excedit ab his quæ longius ab eo diſtant, rite inchoamus ablationem. Nonne deus magis eſt uita & bonitas, q̃ aer atq; lapis: uiciſſimq; potius non crapulatur nec iraſcitur, q̃ nec dicitur, nec intelligitur.

PARAPHRASIS HVIVS CAPITIS III.

IN libro ſiquidem de diuinis characteribus. i. perſonalib⁹ diſtinctionibus maxime uſi ſumus affirmationibus ſiue poſitionibus in laudibus diuinis, oſtendentes ꝙ diuina natura ſingularis eſt in eſſentia & trina in perſonis, & qualiter intelligẽda eſt in deo paternitas & filiatio & ꝓprietas ſpũs ſancti, & qũo plenitudo ęternorũ inuiſibiliũ diuinæ bonitatis in corde patris fixe manens pullulat ex illo immateriali & ſimplici bono. i. perſona patris ſc₃ per gñationem filij. & ꝑ proceſſionẽ ſpũs ſcti, quoꝝ uterq; a patre accepit eandem plenitudinẽ per hoc ꝙ filius & ſpũs ſctũs manent in patre & in ſeipſis, & oẽs tres perſonę in ſeinuicẽ, ipſa luminũ plenitudo in filio & ſpiritu ſancto permanẽt coæternæ patri a quo uterq; ipſoꝝ originẽ habet, quæ tñ nihilominus tota manet in patre. In eodem li. etiam tractauimus qũo Ieſus q eſt ſuperſubſtãtialis ſcdm̃ deitatẽ, factus eſt homo ſecundũ ueram humanitatẽ, & alia plura ibi tractauimus iuxta expreſſa ſcripturę teſtimonia. In libro aũt B de diuinis nominib⁹ tractauimus qũo dicitur deus bonus, qũo exiſtens, qũo uita aut ſapiẽtia, & ſic de alijs intelligibilibus dei nominationib⁹. In ſymbolica aũt theologia tractauimus, trãſſumptiones uocabuloꝝ rerũ ſenſibiliũ ad deſignãdũ anagogice inuiſibilia diuina, oſtendẽdo qualiter accipiendũ ſit ꝙ deo attribuũt. a. formę, aut b figurę, quaſi c leena, aut d partes, aut e inſtrumẽta, f thrulla cemẽtarij, aut g loca, h ornat⁹, i zona aurea aut k furores, aut l triſtitię, aut m inſaniæ, aut n ebrietas & crapulę, o iuramenta, aut p maledictiões, aut q ſomnũ, aut r euigilationes, & ſic de alijs cõpoſitis formationib⁹ deo attributis in lib. de ſymbolica theologia. Te aũt arbitror cõſpexiſſe qũo libri poſteriores plus habũdãt in uerbis, q̃ priores. Oportuit enĩ libros de diuinis characterib⁹, & de diuinis nominib⁹ nimis eſſe prolixos in uerbis, q̃ ſymbolicã theologiam. Quanto enĩ tractamus materiã profundiorẽ & remotiorẽ ſenſu uel imaginatiõe, tãto minus utendũ eſt uerbis ſenſibilib⁹, & magis exercẽdus eſt intellectualis oculus. Vñ & in ꝑſenti lib. ubi tractamus de diuina incõprehẽſibilitate, q̃ eſt ſuper mentẽ, incurremus nõ ſolũ breuitatẽ uerboꝝ, ſed ꝑfectã irrationabilitatẽ & imprudentiã. i. ratiõis & prudẽtiæ incõparabilẽ exceſſum. Et in ꝑdictis ſiqdẽ libris ſermo nr̃ a ſuperiorib⁹ ad inferiora deſcẽdẽs ſcdm̃ maiorẽ uel minorẽ deſcẽſum dilatabaꝰ ad maiorẽ uel minorẽ uerboꝝ prolixitatẽ. Hic aũt ab inferioribus ad ſuperiora cõſcẽdens ſcdm̃ menſurã aſcẽſiõis cõtrahiꝰ, & cũ ad mẽtis exceſſum ꝑuentũ fuerit, tũc deficit oĩs ſermo & mẽtis & corporis, neq; reſtat mẽti niſi uniri uerbo ineffabili & æterno. Forte aũt q̃ris q̃ ſit ratio q̃re poſitiões incipimus a digniorib⁹ & ablatiões ab inferiorib⁹. Hæc aũt eſt ratio, qa qñ uolum⁹ ꝑ poſitionẽ deſignare deũ q eſt ſup oẽm poſitionẽ, cõgruit ut ipſi digniora & magis ei propinqua attribuam⁹ principali⁹. Qñ uero deũ uolum⁹ deſignare ꝑ ablationẽ, primo congruit ab eo illa auferre q̃ magis ab ipſo uidenꝰ diſtare. Verbi C gfa. Propinquus & cõgruẽtius ei attribuiꝰ uita uel bonitas, q̃ aer aut lapis, aut cõgruẽtia euidẽtiori remouetur ab eo crapula & inſania, quàm dici uel intelligi.

a Phil. 2. b Hebræ. 1. c Oſee 13. d Tre. 3. e Iſaiæ 6. f Amos. 7. g Ezech 9. h pſal. 67. i Apoca. 1. k Pſal. 137. l Iſaiæ. 42. † a ſenſu. m Oſee 6. n Pſal. 77. o Pſal 109. p Math. 2. q pſal 43 r Hier. 2.

† omnino

QVIA NIHIL SENSIBILIVM EST IS, QVI EST OMnis rei ſenſibilis cauſa. Cap. IIII.

DIcamus igitur ſic. Omniũ cauſa, & ſuper omnia ens, neq; carẽs eſſentia eſt, neq; carens uita, neq; irrationabilis eſt, neq; inſenſualis, neq; corpus eſt, neq; figura, neq; ſpecies, neq; qualitatẽ aut q̃titatẽ, aut timorẽ habet, neq; in loco eſt, neq; uideꝰ, neq; tactũ ſenſibilẽ habet, neq; ſentiꝰ, neq; ſenſibilis eſt, neq; inordinationẽ habet, neq; ꝑturbationẽ a paſſionibus materialibus cõmota, neq; impotẽs ẽ ſenſibilibus ſuccũbẽs caſibus, neq; indigẽs eſt lucis, neq; mutationẽ, aut corruptionẽ, aut ꝑtitionẽ, aut priuationẽ, aut fluxũ, neq; aliud qd ſenſibiliũ ẽ, neq; habet.

Authorẽ ſenſibiliũ oĩm eſſe extra omnẽ ſenſum.

¶QVOD NIHIL SENSIBILIVM EST IS, QVI EST OMNIS rei ſenſibilis cauſa. Arti. IIII.

Authorem omnium ſenſibilium extra omnē eſſe eorum

QVIA præhabitum eſt, quod omnia de deo negantur, ita quod ipſe eſt ſuper omne ens, & uerius atq; ſubtilius omnia ab ipſo auferũtur, quã affirmẽtur de ipſo, qui uniuerſa & ſingula excedit in infinitum: idcirco nunc explicat author, qđ nihil ex rebus ſenſibilibus atq; corporeis uere aut proprie enuncietur de ipſo, nec eſt ulla difficultas in iſto capitulo. [Dicamus ergo ſic].i.ſicut ſubiungitur:[Omnium cauſa & ſuper omnia ens ,id eſt, quod deus omnium rerum creator, & ſuper cuncta creata per infinitam excellentiam exiſtens, [neq; caram eſſentia eſt, neq; carens uita].i.nõ caret eſſentia neq; uita, imo ipſe eſt ſua eſſentia & uita puriſſima. Hoc præmittit, ne putetur uelle aſſerere, quod deus peoitus non ſit neque uiuat [neque irrationabilis eſt] cum ſit author rationis & fons totius diſcretionis [neque inſenſualium,]id eſt, non ſine ſenſu ſpiritali. Vnde aliæ literæ habent, neque ſine mente [neque corpus eſt, neque figura, neque ſpectes,].i. corporea pulchritudo [neque qualitatem habet aũt quantitatem, aut timorem habet, neque in loco eſt,]circumſcriptiue [neq; uidetur] oculo corporali, [neq; tactum ſenſibilem habet, neq; ſentitur]corporaliter, [neq; ſenſibilis eſt, neq; inordinationem habet, neq; perturbationem a paſſionibus materialibus commota, neq; impotens eſt ſenſibilibus ſuccumbens caſibus, neq; indigens eſt lucis, neque mutationem, aut corruptionem, aut partitionem, aut priuationẽ, aut fluxum, neq; aliud quid ſenſibilium eſt neq; habet] Iſta ſatis patent.

¶Capitis huius quarti trãſlatio alia clarior.

Deus non omnium ſenſibilium eſſe nec eorum ſenſu

CAuſa omnium omnia ſupereminens, nec eſſentia, nec uita, nec ratione, nec mente capta eſt, neq; eſt corpus, nec figuram uel ſpeciem, nec qualitatem aut quãtitatem, aut molem habet, nec eſt in loco, neq; cernitur, neq; ſenſibilium tactum habet, nec ſentit, neq; eſt ſeoſibilis: neq; ꝑturbationi ordinis experti obnoxia eſt a paſſionibus ueʒ materialibus agitata. Rurſus nec eſt inualida ſenſibilibus, ueʒ ſubiecta caſibus, nec luminis indiga, nec alterationem, uel corruptionem, aut diuiſiooem, aut priuationem ullam admittit, nec aliud quicq̃ ſenſibilium aut eſt, aut habet. B

PARAPHRASIS HVIVS CAPITVLI IIII.

Paſſionem ... ſenſibilium ... ordinationem

PRimo ergo à remotiſſimis incipientes auferimus à deo non ſubſtantiatũ aut non ens quod remotius eſt his, quæ tantum ſunt, nec uiuunt: & carẽs ratione & mente quod remotius eſt his, quæ ſunt & uiuunt, nec ratiocinantur neq; intelligunt. Deinde remouemus ab eo omne corporeũ, uel omnia corpora, uel corporea accidentia, ut eſt figura, fórma, qualitas, quãtitas, pondus, localitas, uiſibilitas, ſenſuum tangibilitas, & actiua & paſſiua ioordinationem carnalis concupiſcentiæ, aut completionẽ turbidam materialis paſſionis. Et remouemus ab eo inualetudinem ſubiectam caſib⁹ ſenſibilibus & luminibus indigentiam & generationem, & corruptionem aut diuiſionem, aut paſſibilitatem, & fluxũ temporalẽ. Neq; enim deus eſt aliquid iſtorũ aut in ſe habet etiam aliquid ſenſibiliũ.

QVIA NIHIL INTELLIGIBILIVM OMNIS INTELLIGIBILIS per excellentiam cauſalis. Cap. V.

Authorẽ oim intelligibiliũ eſſe remotum ol intelligibili

ITerum aũt aſcendentes dicamus quod ON neq; aĩa eſt, neq; intellectus, neq; fantaſiam aut opinionem, aut uerbum, aut intelligentiam habet, neq; ratio eſt, neq; intelligentia: neq; dicitur, neq; intelligitur: neq; numerus eſt, neq; ordo, neq; magnitudo, neq; paruitas, F neq; æqualitas, neq; ſimilitudo aut diſſimilitudo: neque ſtat, neq; mouetur, neq; ſilentium ducit, neq; uirtutem habet, neq; uirtus eſt, neq; lux, neq; uiuit: neq; uita eſt, neq; hoſtia eſt; neq; ſeculum, neq; tempus, neque tactus eſt eius intelligibilis, neq; ſcientia, neq; ueritas eſt, neq; regnum, neq; ſapientia, neq; unum, neq; unitas, neq; deitas, neq; bonitas, neq; ſpiritus eſt, ſicut nos ſcimus, neq; filiolitas, neq; paternitas, neq; aliud quid nobis aut alicui exi-

ſtentium cognitum, neq; quid non exiſtentium, neq; quid exiſtentium eſt, neq;
exiſtentia eam cognoſcunt, an ipſa ſit, neq; ipſa cognoſcit, exiſtentia an exiſten-
tia ſunt: neq; uerbum eius eſt, neq; nomen, neq; ſcientia, neq; tenebræ eſt, neq;
lumen, neq; error, neq; ueritas, neq; eſt eius uniuerſaliter poſitio, neque ablatio;
ſed eorum quæ poſt eam ſunt poſitiones & ablationes facientes, ipſam neque
auferimus, neq; ponimus: quoniam & ſuper omnem poſitionem eſt perfecta &
ſingularis omnium cauſa, & ſuper omnem ablationem excellētia omnium ſim
pliciter perfectione & ſummitas omnium.

ELVCIDATIO CAPITIS HVIVS QVINTI, QVIA NIHIL intelligibilium omnis intelligibilis per excellentiam cauſalis. Articulus quintus.

QVemadmodum præinducto cap. Theologus docuit ſenſibilia oīa negari
de deo, q̄d difficultatem non habet: ita hic edocet uniuerſa quoq; intelligi-
bilia ſeparata incorporalia, de oīm ſupexcellentiſſimo creatore auferri: ꝙ
difficilius eſt, & mirabilius ſonat. [Iterū, aūt aſcendētes] a particularioribus
ad uniuerſaliora, & a cauſatis ad oīm cauſam [dicam⁹ ꝙ ON neq; anima
B eſt, neq; intellectus]. i. ꝙ deus nō eſt aīa rationalis, nec angelus [neq; phan
taſiam aut opinionē aut uerbum aut intelligentiā habet.] Phantaſia nāq;
eſt ſenſus interior, uisq; organica, q̄ in ſupſimpliciſſimo deo locū nō habet. Opinio quoq; eſt
cognitio imperfecta cū formidine de oppoſito, q̄ nō ineſt nec cōuenit infinitę ſapientię deo,
nec habet uerbū intra ſe ſubſtātialiter diuerſum a ſe, nec intelligētiā. i. actū intelligēdi a ſe rea-
liter differētem. Nec iſta (ſicut nec cōſequentia) uere enunciantur de ipſo, ſcd̄m ꝙ comphendi
poſſunt a nobis, ſed modo infinite ſublimiori & perfectiori. Vnde ſubiungit. [Neq; ratio eſt]
q̄ eſt uis diſcurſiua [neq; intelligētia]. i. actius intellectiua aut ſeparata ſubſtātia [neq; dicitur]
. i. ſignificari nō poteſt ſcd̄m ꝙ eſt in ſemetipſo [neq; intelligit] prout in ſua ſubſiſtit natura, ne
q; numerus eſt] ſcd̄m eundē ſenſū, q̄uis trinitas pſonarū in ipſo ſit, & ipſe ſit trinitas ſcd̄m q̄d
credit, nō prout nos cōcipere poſſumus [neq; ordo] in q̄ ſunt prius & poſteri⁹, q̄uis in diuinis
eſſe dicat ordo originis p modū cōphenſibilē nobis [neq; magnitudo, neq; paruitas, neq; æq̄
litas, neq; ſimilitudo aut diſſimilitudo] q̄uis eīm iſta & multa ſequētia uere cōueniūt & affirme
tur de deo in ꝓpoſitionib⁹ affirmatiuis, & ex rei natura, oī imperfectiōe ſecluſa, nihilominus
magis ꝓprie negant ipſo: qm̄ nō ſcd̄m ꝙ nos capere aut intelligere ea ualem⁹ cōpetūt ei, ſed
incōparabilit eminētius [neq; ſtat, neq; mouet] ſitualit ſiue localiter [neq; ſilētiū ducit] q aeter-
naliter intra ſe loqtur [neq; habet uirtutē, neq; uirtus eſt, neq; lux, neq; uiuit, neq; uita eſt] cum
reb⁹ creatis uniuoce [neq; hoſtia eſt, neq; ſeculū, neq; tp̄s] cū hæc proprie inter ſenſibilia con
putent [neq; tact⁹ eſt eius intelligibilis]. i. nec ſpiritualiter tāgi poteſt modo cōprehēſibili nobis
[neq; ſciētia, neq; ueritas eſt, neq; origenē, neq; ſapiētiā, neq; unū, neq; unitas, neq; deitas, ne
q; bonitas, neq; ſpirit⁹ ē ſicut nos ſcim⁹]. i. prout cognoſcere poſſum⁹. Per ꝙ breuiter tangit,
C q̄liter oīa ſint intelligēda [neq; filiolitas, neq; paternitas, neq; aliud q̄d nobis aut alicui exiſtē-
tiū cognitū] a priori, & q̄ ad q̄dditatē ipſi⁹ [neq; q̄d nō exiſtētiū neq; q̄d exiſtētiū] ē, tāq̄ in or-
dine aut gn̄e exiſtētiū cōphēſum [neq; exiſtētia eā cognoſcūt] plena cōphēſiōe & ſcd̄m ſuā
eſſentiā in pn̄ti [an ipſa ſit, neq; ipſa cognoſcit exiſtētia an exiſtētia ſunt, neq; uerbū ei⁹ ē, neq;
nomē, neq; ſciētia, neq; tenebrę ē neq; lumē.] Iſta frequēt expoſita ſūt [neq; error] in ea ē, q̄-
uis de ea ſint multi errores [neq; ueritas, neq; ē ei⁹ uniuerſalit poſitio, neq; ablatio]. i. nec affir-
matio alicui⁹ de ea conuenit ei, neq; negatio [ſed eoꝝ q̄ poſt eā ſunt poſitiōes & ablatiōes faciē
tes ipſā, neq; auferim⁹ neq; ponim⁹]. i. ea q̄ ſūt citra deitatē de ea negātes ſimplicit, uel de ea af
firmātes p cauſa & ſupereminētia ipſam, neq; aufferim⁹ neq; ponim⁹. i. de ea ſcd̄m ꝙ in ſeipſa
eſt, nil affirmam⁹ neq; negam⁹ ſcd̄m ꝙ nos illud cōcipere poſſum⁹. Nō eīm ſic cōueit illi, ſed
excellēti⁹ infinite: nec aliq ꝓprie ineſt illi, cū ſimpliciſſima ſit [qm̄ & ſup oēm poſitionē]. i. af
firmationē & pfectionē de ea affirmatā [ē pfecta & ſingularis oīm cauſa] ſingularis, q a neq̄ ē
multiplicabilis, & p ſe ab oībus ſumme diſtincta ac differēs, ſicut in li. de Cauſis aſſerit, ꝙ cau
ſa prima ē de ſe maxime hęc, ēq; quoddā ſeparatiſſimū eē, & eſt ſupior oī naratiōe, & ſup no
mē q̄ deſignat, & nō pertinet ad eā diminutio neq; cōpletio, cū ipſa ſit ſuper oē cōplmētū [&
ſuper oēm ablationē excellētia oīm]. i. ratiōe excellētię ſuę ſuper oīa excedit, etiā oēm ablati
onē q̄ ſit de ea, ut ꝙ nō ē ſenſibiliū quicq̄ [ſimpliciter perfectiōe & ſummitas oīm]. i. ipſa hæc
deitas prima cauſa, eſt ſummitas omniū uertex ſuperaltiſſimus uniuerſoꝝ: perfectiōe ſimpli-
citer, id eſt, ratione ſuæ perfectionis abſolute accepte ac penitus infinite.

Ratio quid

Liber Cauſ.

¶Capitis huius quinti trāſlatio alia clarior.

Intelligibi i . . . [illegible marginal note]

ITerum aſcendētes dicimus deum nec eſſe animam, nec habere ſenſum, uel ſantaſiam, uel opinionē, uel rationē, uel intelligentiā: nec eſſe intellectū, neq; intelligentiā, nec dici, nec intelligi. Nec eſſe numerū, nec ordinē nec magnitudinē, nec paruitatē, nec æqualitatē, neq; ſimilitudinē uel diſſimilitudinē, nec ſtare, nec moueri, uel quietē agere, nec habere potentiā, nec eſſe potentiā, neq; lumen, neq; uitā, nec eſſentiā, nec æternitatē, aut temp⁹, nec eſſe tactū ipſius intelligibilē, neq; ſciētiā. Quinetiā neq; eſt ueritas, nec regnū, nec ſapiētia, nec unum, nec unitas, nec bonitas, nec deitas, nec ſpūs eſt, quēadmodū ipſi perpēdimus, nec paternitas eſt eiuſmodi, nec ratio filij, neq; aliud quicq̄ eorū quæ nobis uel alijs reb⁹ ullis ſit cognita, nec eſt aliqd eorū quæ nō ſunt, uel eorū quæ ſunt. Item nec ea quæ ſunt, deum ſicut eſt, ipſe cognoſcūt, nec deus res pro ipſa rerū conditione cognoſcit, nec ipſius dei ſermo eſt, neq; nomen, neq; cognitio, neq; tenebræ, neq; lumen eſt, neq; error, neq; ueritas, nec eſt ipſius poſitio prorſus ulla, nec ablatio. Verū nos quę poſt deū ſunt ponentes auferenteſue, nec ipſum ponimus, nec auferimus. Quippe cū omni poſitiōe ſuperior ſit ſingulis illa, & omnino perfecta omnium cauſa: & omni rurſum ablatione altior excellentia illius qui ab omnibus eſt ſimpliciter abſolutus, totiſq; ſuperior.

PARAPHRASIS HVIVS CAPITVLI V.

ITerum etiam incipientes negationes ab altioribus, dicimus q̄ omniū cauſa, neq; eſt anima, neq; mens, neq; habet fantaſiā inferiorē, aut ſuperiorem, neq; opinionem, neq; rationē, neq; intellectū, neq; eſt ratio, neq; intellect⁹, neq; dicitur, neq; intelligit. Et ut decurramus p media ad extrema, neq; eſt numerus, neq; ordo, neq; magnitudo, neq; paruitas, neq; æqualitas, neq; ſimilitudo, neq; diſſimilitudo, neq; ſtat, neq; mouet. Et ut ad ſumma p quædam media reuertamur, & in ſummis negatiōes terminemus, neq; uirtutem habet, neq; eſt uirtus, neq; lumen, neq; uiuit, neq; uita eſt, neq; ſubſtātia eſt, neq; æuū, neq; tempus, neq; etiā intelligibiliter tāgibilis ſcdm̄ eſſentiā ſuā, neq; ſcientia, neq; ueritas, neq; regnum, neq; ſapientia, neq; unū, neq; unitas, neq; bonitas, neq; deitas, neq; ſpūs (ſcdm q̄ nos intelligimus ſpūm) neq; filiatio, neq; paternitas, neq; aliqd aliud plene cognitū a nobis uel ab aliq̄ exiſtente, ſcz homine puro uel angelo. Sed neq; deus eſt aliqd nō exiſtentiū, aut aliqd exiſtentiū, neq; exiſtentia ipſum cognoſcūt ſcdm̄ q̄ ipſe eſt, neq; ipſe cognoſcit ea ſcdm̄ q̄ ipſa ſunt in ſeipſis, ſed ſcdm̄ q̄ ſūt in uerbo, neq; eſt ipſius rationalis inueſtigatio, neq; nomen, neq; cognitio, neq; ipſe eſt tenebræ a lumine deficientes, neq; eſt lumen intelligibile, neq; eſt error neq; ueritas. Et omnino nulla eſt ipſius aut poſitio, aut ablatio, ſed cū aliq̄ quæcunq; ſub ipſa ſunt ponimus, uel negādo auferimus, ipſum neq; ponim⁹ neq; auferimus, quoniā & ſup omnem poſitionem eſt pfecta & unica oim cauſa, & ſup omnem ablationem eſt exceſſus ipſius, ab omnibus abſoluti & ſuper omnia eminentis E

DIFFICVLTATVM PRAECIPVARVM PRAECEDENTIVM

librorum abſolutiones breues ac neceſſariæ

NVNC circa præhabita tam in libro iſto q̄ præcedentib⁹, mouendæ ſunt aliquæ quæſtiones, ex quarum ſolutione omnia iſta clarius intelligentur. Cumq; in libris his magni Dionyſij frequenter iam dictum ſit, qd̄ deus ſit prorſus innominabilis, ineffabilis, incognoſcibilis, inuiſibilis, indiffinibilis.

Quæſtio

Quęritur, Vtrum & qualiter uera ſint iſta, pręſertim cum nulla res tot nominibus nominetur, exprimatur, & deſcribatur ut deus, nec aliqua res ex tot repreſentatiuis & ſimilitudinibus, effectibus & exemplis, ex tot rationibus, argumentis & medijs, ex tot ueſtigijs & doctrinis agnoſcatur ut ipſe. Porro ſi ad iſta reſpondeatur ut plurimi reſponderunt, qd̄ idcirco innominabilis & ineffabilis appellatur, quia ab eius cognitione deficimus & imperfecte eum cognoſcimus, quoniam non niſi ex creaturis cognoſcimus ipſum: obijcitur, quod fides & ſcriptura potiſſime ſunt de his, quæ ex reuelatione diuina innotuerunt hominib⁹. Cum ergo deus ſeipſum pleniſſime noſcat, nomina quæ ipſe nobis de ſeipſo reuelauit, ei uere ac proprie competunt. Ipſe aūt Moſi ſciſcitanti, Qd̄ eſt nomen tuum? reſpondit, Ego ſum qui ſum. Hæc dices filijs Iſrael: Qui eſt, miſit me ad uos. Et rurſus ibidem: Ego ſum deus Abraam, deus Iſaac, & deus Iacob. Hoc nomen mihi in æternum, F

Obiectio

Ibidem

ternū, & hoc memoriale meū in generationē & generationē. Denuo quoq; in Exodo: No- Exod. 6.
men inqt meū Adonai non indicaui eis. Atq; per Iſaiam: Ego, inqt ſum dñs: hoc eſt nomen Iſaiæ. 42.
meum. Idem argui poteſt de hoc noīe dei Tetagrāmaton, ꝙ deſignat eſſentiā dei nude in ſe.
Sic & de unigenito dei filio Iſaias, ſpū ſctō reuelāte præfatus eſt: Vocabitur nomē eius, ad- Iſaiæ. 9.
mirabilis, cōſiliarius, deus, fortis, pater futuri ſeculi, princeps pacis. Preterea aliq dicunt, ꝙ de-
um non cognoſcimus niſi ex creaturis, quæ oēs apfecta repreſentatiōe bonitatis diuinæ defi-
ciunt infinite. Idcirco per eas ſeu ex eis nō ualemus deū perfecte cognoſcere nec nominare.
In noibus quoq; duo poſſunt perpēdi, uc; res ſignificata & modū ſignificādi. Cumq; nomi- In nominibus duo attendenda
na a nobis impoſita ſint, ſemper deficiunt a repreſentatione perfectiōis diuinæ, quātū ad mo-
dum ſignificādi, qa ſignificant perfectiones diuinas ſecundū modū quo participātur a creatu-
ris, ſi aūt conſideremus rem nomine deſignatā, inuenimus quædā impoſitā ad ſignificandum
principaliter ipſā perfectionē, exemplatā ac deriuatā a deo, non cōcernendo in ſua ſignificati-
one ſpecialē modū participādi: quædā uero inuenim⁹ impoſita ad ſignificādū perfectionē re-
ceptam ſeu participatā ſcdm̄ modū participādi talē aut talē, queādmodū nomen hoc ſenſus, Senſus
ſignificat cognitionē deriuatā per modū materialis receptionis. Porro hoc nomē cognitio, in Cognitio
principali ſua ſignificatiōe nō includit ſpecialē modū participādi notitiā. Hinc nomina impo-
ſita ad ſignificandū perfectionē aliquā abſolute, proprie dicunt̃ de deo, & per prius cōueniūt
B ei quantū ad res ſeu perfectiones ſignificatas, ꝗuis nō quo ad modū ſignificādi, ut bonitas, ue-
ritas, ſapientia. Alia aūt nō dicunt̃ de deo proprie, ſed metaphorice, inquantū aliqd perfectio-
nis continet̃ ac repreſentatur in rebus per ea ſignatis. Verum, ut tactū eſt, his obrjci poſſet, ꝙ Obiectio
plura ſupernaturalia & ex ſola reuelatione diuina de deo cognoſcimus, & quę omnino cadūt
ſub fide, ſeu quæ ex infuſa noſcūtur ſcientia. Deniq; ſi nomina deſignātia perfectionē ſimpli-
citer, principaliter deſignarēt pfectiones exemplatas & deriuatas a deo, etſi eas ſignificāt ſecū-
dum modū quo participāt̃ a creaturis, nullo mō cōpeterent deo, nec prędicari poſſent de eo.
Perfectiones nanq; exemplatæ & deriuatæ, ſunt participatę, limitatæ, finitæ & imperfectæ, Perfectiōnes exemplatæ
quas conſtat deo non conuenire. Et rurſus, ſi nomina huiuſmodi ſignificāt perfectiones di-
uinas ſecundū modū quo participant̃ a creaturis, non poſſunt enunciari de deo, cui nequa-
quā ſecundū illum modū cōueniūt, nec huiuſmodi noīa eſſent deo & creaturis cōmunia,
qa in ſua ratione includerēt imperfectionis modū, participationē & limitationē, quæ enti pri-
mo ſimpliciterq; perfecto ac infinito nō cōpetunt. Præterea, ſicut in hebræo ſunt aliq̄ nomi-
na, deum eſſentiāq; diuinā ſignificātia nude & abſolute in ſe, abſq; habitudine & circūueſtitiōe
ſeu cōparatione ad creaturas, ita & in latino. Etſi dicatur, ꝙ nō, negari nō poteſt quin poſſint.
Nempe iuxta ꝑtacta ſecundū ꝙ deum cognoſcimus, ipſum ſignificare iam poſſumus. Cūq;
ſciamus ꝙ deus eſt in ſeipſo eſſe puriſſimū, ſimpliciſſimū, ſeparatū, immēſum, & bonitas pu-
ra, ſapiētia in ſe ſubſiſtēs, beatitudo penit⁹ infinita, ens abſolute perfectū, poſſumus eū per no-
mina ſignificantia hæc nominare: etſi inſtituta non ſunt, poſſumus ea inſtituere, qa nominib⁹
ad placitū utimur. Circa hæc ſcribit Albertus circa exordiū expoſitiōis ſuæ ſuper librū de di- Alberti reſponſio.
uinis nominib⁹: Dicimuſq; ſubſtantiā dei qa eſt, oēs beati uidebūt, qd aūt ſit: nullus creat⁹ in-
C tellectus uidere poterit. Cum eñ cognitio qd eſt, ꝑ principalē ſit cauſam, oporteret ſi cogno-
ſceret̃ ꝙ quid eſt ut circūſpicerentur termini, eſſentiæ eius & totum eſſe clauderetur in intelle-
ctu creato, & per cōſequēs intellectus creat⁹ deo cōſiſteret maior, cū oē claudēs, maius ſit eo
quod in ipſo clauditur. Verum iſtud nō uidetur rite ſonare, qa cognitio qa eſt, habet̃ de deo Cōtra Alb. 1. Cor. 13.
etiā in pręſenti, eſtq; talis cognitio obſcura & per ſpeculū in ęnigmate, q̄ mētem creatā cōten-
tare & quietare non ualet. Præterea in ſcripturis promittitur nobis pro ꝓmio agnitio dei cla-
ra & immediata, q̄ uocat Apo. facie ad faciē: Ex parte inqt, cognoſcimus &c. Cum aūt uene- Ibidem
rit ꝙ perfectū eſt, euacuabitur ꝙ ex parte eſt. Videmus nūc ꝑ ſpeculū in ænigmate, tūc aūt fa-
cie ad faciē. Nūc cognoſco ex ꝑte, tūc aūt cognoſcā ſicut & cognitus ſum. Vñ in prima ſua
canonica ſctūs teſtatur Iohā: Videbimus eū ſicuti eſt. Ampli⁹ in Numeris ſcriptū eſt: Dixit 1 Iohan. 3.
dñs ad Aaron & Mariā: Si fuerit inter uos propheta dñi, in uiſione apparebo ei, aut per ſom- Numer. 12.
nium loquar ad eū. At nō talis ſeruus meus Moſes, q in oīni domo mea fideliſſimus eſt. Ore
eñ ad os loquor ei, & palā & non per ęnigmata uidet deū. Ex qbus uerbis Auguſtinus in li. Auguſt.
de uidēdo deum probat & aſſerit, ꝙ Moſes in hac uita uidit deum per ſpeciē, hoc eſt clare &
immediate diuinā eſſentiā. Nec obſtat ꝙ in Exodo dñs legitur illi dixiſſe, faciem meam uide-
re non poteris. Non enim uidebit me homo, & uiuet, quia quod ibi narratur ei negatum,
poſtmodum fuit ei conceſſum, ut in Numeris fertur. Hoc ipſum affirmat Auguſt. lib. præ-
allegato de Paulo Apo. pro tempore illo quo fuit raptus in tertiū coelū. Si ergo hi famuli dei Numer. 12. Auguſt.
adhuc in carne mortali uiuētes, uiderūt ita diuinā eſſentiā, q̄to magis beati in patria beatifice Exodi 33. 2 Cor. 12.

& inceſſabiliter intuent eandem? Et q̄uis fortaſſis aliqñ licuit circa hoc diuerſimode opinari,
nūc tñ poſtq̄ determinauit eccleſia qd circa hoc ſentiēdū ſit, nō licet aliter opinari. Atuero in
cōſtitutione & diffinitione Benedicti papę duodecimi, inter cætera cōtinet: Poſt paſſionem
Bene. papa Chriſti, ſancti uiderūt, uidēt & uidebūt in regno cœlo℞ diuinā eſſentiā uiſiōe intuitiua & etiā
faciali nulla creatura mediante, habēte ſe in ratione uiſi obiecti: ſed diuina eſſentia immediate,
nude & clare ſe illis oſtēdente, q̄ q uidēt, eadē diuina eſſentia pſruunt, ex qua uiſione atq; frui
tione ſunt & ſine fine erūt uere beati. Hæc ibi. Et certe ut in Secunda ſecūdæ tractatu de fide
Tho. Ag. Thomas fatet, Contra determinationē Romani pōtificis nulli docto℞ licet ſuā opinionē de-
Albertus ſendere. Inſuper de hac ipſa materia Albertus uir ualde catholicus, in alijs locis meli⁹ ſcripſit.
Nam ut in expoſitione myſticæ theologiæ quæſtione q̄ q̄rit, An Moſes uidit deum in acceſ
Videre ſacie dei contingit bifariam ſu, ucȝ ad diuinā caliginē & ad deum, Reſpōdet: Videre faciē dei cōtingit dupliciter. Primo,
in ſe abſq; uelamine: ſicq; uidet in patria. & ſic Moſes non uidit deū in uiſione, de q̄ in Exodo
Exodi. 33. agit. Secūdo, in nobiliſſimis ſuis effectib⁹, ſcȝ gratijs theophania℞, quæ ſunt expreſſę ſimilitu
dines bonitatis diuinæ, & ita tūc Moſes uidit deū, iuxta illud Exodi: Loquebat dñs ad Mo-
Idem ſen facie ad faciē, ſicut ſolet loq hō ad amicū ſuū. Amplius Thomas ſup quartū Sententia℞
Tho. Ag. ſcribit his cōſonāter: Quidā, dicēs, theologi poſuerūt ꝙ intellect⁹ human⁹ nunquā poteſt ad
hoc puenire, ut deū p eſſentiā uideat. Quod dictū nullatenus ſtare poteſt, qa repugnat autho
Auguſt⁹ ritati ſcripturæ canonicæ, ut in lib. de uidēdo deū aſſerit Auguſtinus. Alij qdam dixerūt, nō
ipſam diuinā eſſentiā increatāq; lucē immediate uideri in patria, ſed quēdā eius fulgorē ſeu ra
dium. Quod eadē ratiōe deſtruit. Idcirco dicendū ꝙ beati in patria clare & immediate uident
Solutio diuinā eſſentiā, per hocq; ipſamet diuina eſſentia ipſis unit, q̄ſi intelligibiles ſpecies, ſimilitudo
ſeu forma, non p inhærētiā: ſicq; diuina eſſentia eſt beatis obiectū & forma ſeu q̄ſi mediū in- E
telligēdi. De hoc loqtur Thomas ibidē & alibi ſatis diffuſe. Veruntñ de iſto non eſt hic prin
cipalis intētio, quō ſcȝ uel utrū deus uideat per eſſentiam a beatis, ſed q̄liter in uiſione myſticę
theologiæ conſpiciatur. Idcirco de illo pertranſeo.

Quæſtio QVæritur ergo, An mens humana in uiſione & cōtemplatione myſticæ theologiæ, ui
Petrus Lōbardus deat ſeu intelligat uere & obiectiue ipſummet deū. Et ſi ſic, an uideat ipſum intuitiue an
abſtractiue. Et inſuper an habeat de deo cōceptū diſtinctū ac ꝓpriū, uel quidditatiuū, an ſolū
cōfuſum ſeu gñalē: Ex quo℞ ſolutione patebit reſpōſio ad q̄ſita ꝑtacta. Qđ aūt in cōtēplatio
ne tam theologiæ affirmatiuę ſeu propriæ dictæ (de q̄ tractat theologus li. de diuinis nomi-
nibus & magiſter Sentētia℞ lib. primo) q̄ theologiæ negatiuę ſeu myſticæ (de q̄ iam in libro
de theologia myſtica actū eſt) deus uere & obiectiue intelligat, probat ſic: In omni intellectio
ne actuali reali & uera, eſt aliqđ uerū & reale obiectū, ſed utraq; iſta dei cognitio, ē uera realis
& actualis intellectio dei, ergo habet uerū & reale obiectū, circa ꝙ uerſat & cui inſigit ac intē
dit. Alioquin eſſet apphenſio uana, phantaſtica & friuola. Hoc ergo obiectū reale uel eſt ens
creatū aut increatū. Si increatū, habet propoſitū. Si creatū, oēs illæ cognitiones ſeu cōtēpla
tiones ſunt falſæ, cū nullū ens creatū proprie dicat, ꝓdicet aut uerificet de ſupbeatiſſimo infi
nitæ excellētię deo. Pręterea cū uerbi gra dico, Deus eſt ens oīarie pfectū ſeu pfectionaliter
infinitū. Deus eſt actus purus, deus eſt uniuerſo℞ creator: iſtæ & cōſimiles propoſitiōes ſunt
uere atq; catholicę ac proprie dictæ, nō metaphorice aut ſymbolice ſeu trāſlatiue. In omnib⁹
aūt his apphendēdo ęternū & increatū obiectū, de q̄ ſolo uerificant, & illud aliq̄ mō intelligo
& agnoſco, ergo & illud intueor, cū iſtud intelligere ſit mentaliter intueri. Vñ & diſtinctū ac
propriū de hoc obiecto cōceptū apphēdo, formo ac habeo q de alio nullo uerificat, & ad dei
eſſentialia ptinet, in q̄ nullū eſt accidēs. Similiter in propoſitionib⁹ myſticæ theologię cū dico,
Deus non eſt ens, nec eſſe, neq; eſſentia, nec uiuens nec uita: Itē deus nō eſt unus nec unitas,
nec trinus nec trinitas, nec ſapiens, nec ſapientia, nec uirtus neq; omnipotens, nec uerus nec
ueritas. In his a conſimilibus propoſitionibus non eſt pura priuatio, quæ locum nō habet in F
inuariabili deo, nec pura negatio: alioquin non plus eſſet dicere: Deus non eſt uerus nec ueri
tas &c. q̄, deus non eſt chimera neq; non chimera: uel q̄ dicere, chimera neq; chimera, imo in
huiuſcemodi propoſitionib⁹ negatiuis relinqt ac ſupponit ſeu pſupponit poſitio & affirmatio
aliq̄ ſenſuſq; poſitiu⁹, utputa ꝙ ſupglorioſiſſimus & ſupeſſentialiſſim⁹ deus, ē ens & eē atq; eſ
ſentia, & deus ac deitas, unus & unitas, trinus & trinitas, uiuens & uita, ſapiens ac ſapientia, in
finite ſublimius, pfectius & glorioſius q̄ capere ualemus: ita ꝙ nihil ho℞ intelligimus, conci
pimus, intuemur ſecūdū naturā & modū qbus in ipſo eſt, & ei cōuenit & eſt ꝙ ipſe eſt, quia
nihil horum intelligimus quantum ad quid eſt & a priori aut in ſeipſo: ſed ex ſuis affectib⁹ &
in illis, & quantum ad quia eſt, puta a poſteriori. Attamen ipſum ens increatum, eſt obie-
ctum apprehenſionum & contemplationum iſtarum. In cōtrarium hui⁹ arguitur primo ſic,

Si in p̃ſatis cognitionib⁹ deus eſt immediarũ proximũq; obiectũ, immediate inſpicim⁹ ac co
noſcim⁹ eũ, & intuemur eius eſſentiã, q̃ eſt ipſe. Amplius, ſctũs Dionyſius in epiſtola ad Cai Epiſto. ad Caium
um ait: Si quis uidẽs deum, intellexit quod uidit, nõ ipſum uidit, ſed aliquid eorum quæ ſunt
circa ipſum, id eſt, aliquid diuinorum effectuum. Idem affirmat libro myſticę theologiæ. Sed Ioh. Da. li. 1. Cap. 4.
& Damaſcenus primo aſſerit libro: Quæcũq; dicimus de deo affirmatiue, nõ naturam eius,
ſed ea quæ ſunt circa naturam eius oſtendunt. Et iterum: Oportet ſingulum eorũ quę de deo
dicũtur, nõ quod ipſe eſt ſecũdum ſubſtãtiam ſignificare, ſed q̃ nõ eſt oſtẽdere, aut habitudi-
nem quãdam, aut aliq̃d eorũ a q̃bus ſeparatur & diſtinguit, aut aliq̃d eorũ quæ aſſequunt natu
ram aut operationẽ. Præterea ſecũdum frequẽter p̃habita, pfectiſſima dei cõtemplatio in p̃-
ſenti eſt qua coniũgimur ei tanq̃ prorſus incognito: nõ ergo ipſum obiectiue cognoſcimus.
Verum his denuo cõtraire uidẽtur quędam uerba ſanctorum, ut quod in libro Dialogorum
ſctũs depromſit Gregorius: Animæ uidẽti creatorem, anguſta eſt omnis creatura. Quam- Gregorius
libet eñ parũ de luce creatoris aſpexerit, breue fit ei oẽ q̃d creatũ eſt: q̃a ipſe luce intimæ uiſio
nis mẽtis laxat ſinus, tãtumq; expãditur in deo, ut ſuperior exiſtat mũdo. Hieronymus itẽ in Hieronym.
regula ſua fatet ſe ſæpius p̃ hebdomadas raptũ fuiſſe, increatamq; lucẽ, i. ipſam ſuper beatiſſi-
mam trinitatẽ, cõſpexiſſe. Et multi ſanctorũ multoties in hac uita rapti ſuerũt in diuitias glorię
dei, & in abyſſum lucis immẽſę abſorpti. Vñ & glorioſus pater Ber. in epiſto. ad f̃res de Mõ Bernardus
B te dei, iuxta ſublimẽ ſuã experiẽtiam ſcripſit: Quicq̃d in uia hac de uiſione & cognitione dei fi
delibus impartit ſpeculũ eſt, & enigma, tñ diſtans a uiſiõe futura & cognitiõe, quantũ a ueri- Iob. 36.
tate diſtat fides, umbra a luce, tp̃s ab æternitate, niſi dũ aliq̃n fit q̃ de deo in libro Iob legitur:
Qui abſcõdit lucẽ in manib⁹, & præcipit ei ut rurſus oriatur, & annũciat de ea dilecto q̃ poſ
ſeſſio eius ſit, & ad eam poſſit aſcẽdere. Electo etenim & dilecto dei aliquãdo lumen quoddã
uultus dei oſtẽditur, ſicut lumen clauſum in manibus, quod patet & latet ad tenẽtis arbitriũ:
ut per hoc q̃ q̃ſi in tranſcurſu ſeu puncto uidere permittitur, inardeſcat animus ad poſſeſſio-
nem æterni lũis plenã, hæreditatemq; glorioſam beatificæ uiſionis. Cui ut aliquatenus inno-
teſcat id quod ei deeſt, nõnunq̃ quaſi pertranſiens gratia perſtringit ſenſum amãtis, & eripit
eum ſibi, & rapit in diẽ qui eſt ſine tumultu, ad gaudia ſilẽtij, & pro modulo ſuo ad momẽtũ
ad punctum, idipſum oſtendẽs ei uidendũ ſicuti eſt. Interim etiã efficit ipſum in idipſum, ut ſit Ioh. Gers.
& ipſe pro modulo ſicut illud eſt. Amplius, de hac difficultate tangit Iohannis de Gerſon in
tractatu ſuo de myſtica theologia: Si diuinũ, inquiens, Dionyſium edoctum a cõſcio ſecreto
rum cœleſtiũ Paulo placet inſpicere, ubi de myſtica diſſeruit theologia cum expoſitorib⁹ ſuis,
inuenimus eum tenere modum auertẽdi ſe a phantaſmatib⁹ corporeis, ut abnegatis omnibus
quæ uel ſentiri poſſunt uel imaginari ſiue intelligi, ferat ſe ſpiritus per amorem in diuinam ca
liginem, ubi ineffabiliter & ſupermentaliter deus cognoſcit. Dat exemplũ de ſtatuęfico, ſcul-
ptore, qui ex ligno aut lapide abradẽs format agalma pulcherrimũ, hoc eſt, ſimulachrum per
ſolam ablationem. Conformiter ſp̃us remouẽs oĩa per abnegationẽ, q̃ hic poteſt cognoſcere,
q̃ ſuã utiq; ſecũ gerũt imp̃fectionẽ uel potẽtialitatis, uel depẽdentię, uel priuationis, uel muta-
bilitatis, inuenit oĩbus his ablatis tandẽ pulcherrimũ dei agalma, i. notitiã rei actualiſſimę ſine
C potẽtialitate, ſup̃me ſine depẽdentia, pfectę & purę ſine priuatiõe, neceſſariæ ſine priuatione.
At uero an notitia illa ſit ſolũ experimẽtalis in affectu ſup̃mo deitati p̃ amorẽ unito, an uero
poſſit dici etiã intellectualis, nõ quidẽ intuitiua, ſed abſtractiua: & nõ ſolũ cõnotatiua, ſed ab-
ſoluta, cõſideratiõe & inq̃ſitiõe digniſſimũ eſſet. Nã habet pars q̃libet ſuos eleuatiſſimos de-
fenſores. Sunt nempe q̃ exponẽtes Dionyſium, primũ tenẽt: ſunt alij, dicẽres poſſe haberi
ultra p̃dictã experimẽtalẽ ſeu experimẽtatiuã de deo notitiã intellectiuã, cõceptũ p̃prĩũ ab
ſolutũ eſſe diuini, q̃uis nõ intuitiuũ, ſi imp̃fectio ab ipſo remoueat & abſtrahat. Idem de uita,
de bonitate, de ſapiẽtia, de potẽtia & cõſimilib⁹ p̃dicatis pfectionalib⁹ dicũt. Flecti uidet in iſtã
ſententiã Auguſtinus in plurib⁹ locis, p̃ſertim de trinitate, docẽs ibi ferri in bonũ abſolutũ. Bo Auguſt. Bonauẽtura
nauẽtura quoq; in ſuo Itinerario cap. vi. Vnde uidet q̃ abſtracto ab ipſo eſſe omni potẽtialita
te, depẽdentia, priuatiõe & alia om̃i imp̃fectiõe ac finitate, reſultet cõceptus dei abſolut⁹ ac p̃
prius. Præterea aduertendũ, q̃a ut ait etiã in Scripto quarti, Abſtractio iſta poteſt tot modis Diſſimilitudo
cõtingere q̃t modis inuenit diſſimilitudo. Primo eñ cõtingit diſſimilitudo, dũ forma p̃ticipat
ſcdm̃ eandem rationẽ ſpeciei, ſed non ſecũdum eundem modum ſeu gradum perfectionis,
ut in duobus quorum unus eſt albior alio. Secundo, dum forma participatur ſecundum ean-
dem generis rationem, non ſpeciei, ut inter duos coloratos, quorũ unus eſt albus, alius niger.
Tertio adhuc minor eſt ſimilitudo, dũ aliq nõ cõueniũt in gñe, ſed in analogia, ut eſt ſimilitu-
do coloris ad hominẽ, in hoc q̃ utrũq; eſt ens, ſicq; deficiẽs eſt oĩs ſimilitudo creaturę ad deũ.

Inſuper

Rab. Mo. Auicenna. Inſuper quidam (ut Rabbi Moſes & Auicenna) dixerunt, quod perfectiones creaturarum
non conueniunt deo niſi dupliciter, utputa negatiue & cauſaliter. Negatiue, dupliciter: pri-
mo, ad remouendum priuationem ſeu defectum oppoſitum, ut cum dicimus deum ſapien-
tem, ad innuendum quod in eo non eſt inſipientiæ malum. Secundo, prout ex negatione re-
linquitur ſeu conſequitur aliquid ut ex hoc quod quis dicitur immaterialis, relinquitur quod
ſit intelligens, ſicq; ſecundum iſtos huiuſmodi nomina deo attribuuntur magis ad remouen-
dum quam ad ponendum quicquam in eo. Per modum quoq; cauſalitatis, dupliciter: Pri-
mo, ſecundum quod cauſat perfectiones in creaturis, ut dicatur bonus & ſapiens, quia ſapien
tiam & bonitatem influit rebus. Secundo, quia ad modum creaturæ ſe habet, ita quod dicitur
uolens & pius, quoniam in cauſando inſtar uolẽtis & pij ſe habet, ſicut dicimus eum iratum.
Et iuxta iſtam poſitionem omnia quæ dicuntur de deo & creaturis, dicuntur de eis pure æ-
quiuoce, & nulla ſimilitudo eſt creaturæ ad creatorem ex hoc quod creatura uocatur ſapiẽs,
Auicenna obiicit. iuſta ſeu pia &c. quod & expreſſe aſſerit Auicenna. Quibus obijcitur, quod ſimile modo de
us poſſet dici lapis & lignum, quia eſt cauſa horum. Nec ſic ex cognitione creaturarum du-
ceremur in ueram dei cognitionem, nec uerum uideretur quod dominus dixit: Faciamus ho
Gene. 1. Ezech. 28 minem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram. Quod item in Ezechiele habetur: Tu Che-
rub ſignaculum ſimilitudinis dei. Omnis quoq; effectus dicitur participata ſuæ cauſę ſimilitu
do. Veruntamen huic opinioni concordare uidetur, quod ſuper myſticam theologiam ſcri-
Albertus bit Albertus: Deus nõ habet aliquod commune quod ſit in ipſo & creaturis, neq; ut ſpecies,
neq; ut genus, neq; ut analogiæ principium, ſed eſt ibi tantum imitationis communitas, qua
creata imitantur creatorem ut queunt, & hæc non eſt uera communitas. Propter quod etiam
non eſt aliqua apud nos prædicatio uera de deo. Quæ uerba inepte ſonare cenſentur, niſi for E
perfectiões creatur. tc quo ſunt in deo. ſitan ſumat prædicationẽ ueram pro prædicatione proprie dicta. Eſt ergo alia poſitio quod
perfectiones creaturarum ſunt in deo præeminenter, & hoc quantum ad tria. Primo quantũ
I ad uniuerſalitatem, quia in deo ſunt omnes perfectiones adunatæ. Secundo, quantum ad ple
II nitudinem, quia in deo ſunt cum infinita perfectione. Tertio, quo ad ſimplicitatem & unita-
III tem. Quæ enim in creaturis ſunt diuerſa ac multa, in deo ſunt unum. Hæc eſt doctrina ſan-
Anſelmus ctorum Dionyſij & Anſelmi, ac plurium aliorum, quam doctores præcipui, Thomas, A
Iohan. Sco. lexander, Bonauẽtura, Richardus, Petrus, Aegydi⁹ & alij multi ſequũtur, rationabilior quo
que uidetur. Veruntamen Scotus in ſcripto ſuo ſuper primum Sententiarum tenet quod cõ
ceptus aliquis ſit uniuocus & cõmunis deo & creaturis, atq; uel ens uniuoce prædicetur de
eis, negat tamen deum eſſe in aliquo prædicamento. Aliqui uero dicunt quod in prædica-
Fran. mar mento exiſtat, ut Frciſãcus de Maronis, & qui Nominatiſtæ dicuntur, quod ſuper primum
Guil. par Sententiarum improbatum eſt ſatis. Deniq; Guilielmus Parthiſiẽſis in Diuinali ſuo de Tri-
Guil. Autiſ. Hen. Gan. nitate, & dominus Antiſiodoren. in Summa ſua. Henricus etiã de Gandauo in Summa
ſua & quodlibetis, tuentur deum in prædicamento non eſſe, nec aliquid de ipſo & creatu-
ris dici uniuoce, ſed analogice tantum. Quæ poſitio non ſolum eſt uerior, ſed item ſubtilior,
reuerentialior & congruentior infinitæ ſuper incomparabili & ſuper eſſentiali maieſtati diui
næ, ac conſonantior beatiſſimi Dyonyſij documentis: qui deum in libris ſuis tam frequenter
ſuperſubſtantialem, ſupereſſentialem, ſupermagnum, ſuperſapientem, & prorſus ineffabilẽ,
incognoſcibilem, indiffinibilem, illimitabilem nominat. Si autem eſſet in prædicamento, ha-
beret genus & differentiam, ex quibus poſſet cognoſci, deſcribi ſeu diffiniri & notificari. Ad
Thomas Aqui. iſtud Thomas in pluribus locis reſpõdet, & etiã ſuper Boethium de Trinitate. Et uis omniũ
Cognitio cogniti ſit per formã bifariam reſpõſionum ſuorum in hoc conſiſtit, quod cognitio ſit per formam ſeu ſpeciem & ſimilitudi
nem cogniti, idq; dupliciter: primo, per propriam formam ſeu ſpeciem, iuxta illud Philoſo
Philoſo. phi: Lapis nõ eſt in anima, ſed ſpecies eius. Secundo per formam alterius ſimilis ſibi, ut cauſa
II per ſimilitudinem ſui effectus, & homo per formam ſuæ imaginis. Porro per propriam for-
mam aliquid uidetur dupliciter: Primo, per formam quæ eſt ipſamet res, quemadmodum F
deus cognoſcit ſe per ſuã eſſentiã, ſimiliter angelus per propriã eſſentiam cognoſcit ſeipſum.
Secundum, per formam quæ eſt ab ipſa re, ſiue ſit abſtracta ab ipſa re, ut quando forma ſeu
intelligibile ſpecies eſt immaterialior quam res, ut ſpecies lapidis abſtracta a lapide: ſiue ſit im
preſſa intelligenti ab intellecto, ut dum res intellecta ſimplicior eſt quam ſpecies eius, ſicut ſe
Auicenna cundum Auicennam, Intellectus humanus cognoſcit ſubſtantias ſeparatas per impreſſio-
nem earum in ipſum. Cumq; deum in hac uita non cognoſcamus niſi per ſuos effectus, quia
plena repreſentatione diuinæ eſſentiæ deficiunt infinite, neq; adæquarunt potentiam crea-
toris, imo ab adæquatione ac perfecta repreſentatione omnipotentiæ eius diſtãt atq; occum-
bunt

A bunt penitus in immenſum: non poſſumus deũ in via cognoſcere clare in ſe & immediate, ſeu q̃tum ad quid eſt, ſed ſolum à poſteriori, & quia eſt. Verunt͞n in hac cognitione dei q̃a eſt, eſt gradus & ordo, ita ꝙ vnus ita cognoſcentiũ deum, cognoſcit eum multo ꝑfectius & clarius, q̃ alius. Cauſa nanq; ex ſuo effectu tanto ꝑfectius cognoſcitur, q̃to per effectum plenius apprehẽditur habitudo cauſæ ad ſuum effectum, quę habitudo in effectu non pertingente, ad adęquationem ſuæ cauſę, attenditur penes tria, vz q̃ad progreſſum effectus à cã, & ſcd̃m hoc ꝙ effect⁹ cõſequitur plus de ſimilitudine ſuæ cauſæ, atq; ſcd̃m hoc ꝙ deficit à perfecta eius conſecutiõe. Sicq; mens humana tripliciter proficit in cognitione dei ex ſuis effectibus. Primo ſcd̃m q̃d ꝑfectius cognoſcitur efficacia dei ad producendum: Scdo, prout nobilioꝝ effectuum noſcitur eſſe cã. Cum enim cauſata aliquã dei ſimilitudinẽ gerãt, eminentiora quę illi ſimiliora ſunt, excellentiam eius magis cõmendant. Tertio, prout cognoſcitur magis elongatus ac eminens à cunctis creatis & ab oĩbus quę reſplendent & ſunt in illis. Vnde de diuinis noĩbus Dionyſius loquitur, ꝙ cognoſcitur deus ex omniũ cauſalitate & exceſſu & elongatione. In hoc demum cognitionis profectu maxime iuuaƭ mens humana, dum naturale lumen ipſius confortaƭ ſupernaturali lumine, fidei ac doni ſapientiæ & intellectus ac noua illuſtratione ſupna, quę p mẽtis puritatem & virtuoſam cõuerſationẽ adipiſcuntur: per quę oĩa mens in contemplatione ſupra ſe eleuatur, inq̃tum cognoſcit deum eſſe ſupra omne q̃d apprehendit. Verunt͞n quia ad ei⁹ eſſentiam videndã nequit ꝑtingere, dicitur in ſeipſa quaſi reflecti ab illius lumine ſuperexcellẽti, iuxta illud Gene. Vidi dñm facie ad faciẽ. Quocirca ſcribit Gregorius: Viſus aiæ dum in deũ intenditur, immenſitatis illius coruſcatione reuerberaƭ. Ex his certum cenſeƭ, ꝙ in cognitione

Mens hõis in cognitiõe dei ex ſuis effectibus perficitur tripliciter.

Gene. 32. Gregorius

B dei per ꝓpriam ſpeciem atq; eſſentiã, ipſe ſuperprȩſtantiſſimus deus clare & obiectiue, q̃dditatiue & intuitiue cognoſcitur: non t͞n ſimpliciter comprehenſiue. i. non tam clare & plene ſicut ex natura cognoſcibilis eſt. Etenim ſicut infinitȩ eſt actualitatis, entitatis & ꝑfectionis: ita & infinitæ eſt cognoſcibilitatis, ſicq; ſibi ſolus cõprehenſibilis & cognitus eſt, à qua cõprehenſione oẽs beati infinite deficiunt, att͞n plenarie contentanƭ & quietanƭ, q̃n vident illũ ſicuti eſt, & tota ipſoꝝ naturalis capacitas impleta eſt & ſuperimpleta. Hinc & cõprehenſores vocanƭ. At uero in contemplatione dei in vita p̃nti per affirmatiua de ipſo proprie, non metaphorice dicta, (de q̃bus in lib. de Diui. noĩbus agiƭ) cognoſcitur deus mõ ꝑfacto q̃a eſt: att͞n obiectiue & immediate, ita ꝙ non eſt mediũ per q̃d in rõne obiecti, eſt t͞n medium per q̃d in rõne ſpeciei intelligibilis, quia per formas ſimilitudineſq; creatas & non clare in ſeipſo cognoſcitur, ita ꝙ ſua eſſentia ſit q̃d & q̃, ſeu obiectũ & ſpecies per quam. In contemplatione aũt ſeu viſione myſticæ theol. q̃ deus per oĩm ablationẽ & abnegationẽ cognoſcitur, clarius & ſublimius noſciƭ & videtur, q̃ in contemplatione p̃dicta per affirmationes, ideo & obiectiue, non t͞n q̃d eſt, ſed q̃a eſt, ſed per appropinquationẽ grandem ad notitiam q̃dditatis. Verunt͞n in hac contemplatiõe fertur apex mentis & intelligentiæ vertex deo vniri tanq̃ oĩno ignoto, in oĩmodaq; caligine fieri,

1 Iohan 3.

C nihilq; penitus de illo cognoſcere, non ꝙ ab illius inſpectione oĩfarie vacet, p̃ſertim cum iſta ſit altiſſima, clariſſima, ꝑfectiſſima ac profundiſſima deitatis contemplatio, cognitio, viſio huic vitæ poſſibilis, vt ipſemet magnus Dionyſius & expoſitores ipſius teſtantur: ſed q̃a in hac contemplatiua & ſapientialiſſima ac feruẽtiſſima vnione cũ deo, mens acutiſſime & lympidiſſime conſpicit, q̃ ſupincõprehẽſibilis & ſupſplendidiſſimus & ſupluminoſiſſi. & ſuperpulcherrimus & ſupamabiliſſimus & ſupgaudioſiſſimus ſit ipſe dñs deus oĩpotens & immenſus, atq; q̃ infinite & indicibiliƭ à plena illius cognitione & btĩfica eius fruitione viſione faciali, immediate & clare intuitiua diſtet, deficiat & occumbat. Ideo præ admiratione & amore deficit & deſluit à ſeipſa, gaudioſe q̃q; ac dulciter abſorbetur, obdormit, & quieſcit in ſupdilectiſſimo deo, creatore, ſaluatore ac miſeratore eximo & ſupgratioſiſſimo ſuo ſponſo totius beatitudinis ſuę ſuperpiiſſimo fonte, oĩpotẽtiſſima & liberaliſſima cauſa. Præterea aduertendum, ꝙ S. Thomas in huius quæſtionis determinatione, ſicut & alibi ſæpe, imo ſȩpiſſime multum affirmat & fortiter tenet, ꝙ intellectus noſter intelligere nequit niſi ſpeculando phantaſmata. Q̃d q̃uis hubertim & euidenter ac copioſe improbatum ſit, p̃ſertim ſuper ſcd̃m Senten. & in Elementatione philoſophica ſeu Compendio philoſophię, hic t͞n aliqua ſunt addenda vel potius repetẽda. Itaq; ſuper Boethium & alibi ait multoties: Intellectus noſter ſcd̃m ſtatum viæ habet habitudinẽ determinatam ad phantaſmata, q̃n comparatur ad ea ſicut viſus ad colores: phantaſmata autem ab exterioribus formis abſtrahuntur, iccirco non põt deum in hoc ſtatu p eſſentiã ipſius cognoſcere, nec p aliquã ſpeciẽ ſpiritalem, quę ſit dei ſimilitudo, propter ipſius intellectus connaturalitatẽ ad phantaſmata. Quibus obĳciƭ, q̃a vt ipſemet Doctor ſctũs affirmat, ac b͞n idonee probat in Summa contra Gentiles: Anima rõnalis adhuc manẽs in corpore, q̃tũ ad vires

Tho. Aq. Phantaſmata Theol ſtico.

Propoſitione 45.

GGG ſuas

ſuas inorganicas, immateriales, intellectiuas, ſupremas, ſuper corpus eſt eleuata & per ſe ſubſiſtens: nec ꝗ ad totum ſuum eſſe, cõprehenſa à corpore, nec enim potentię eius ſunt nobiliores aut eleuatiores, ꝗ̃ ſua eſſentia, vt Proclus inſolubiliter probat: ergo vires illæ ſuperiores iam actuatæ ſcia competenti & intelligibili forma, agere queunt ex ſua natura ſine coione & conuerſione ad corporale phantaſma, & abſq; adminiculo viriũ ſenſitiuaꝝ, cum modus agendi ſequatur modum eſſendi, & ꝓprietas actionis naturã agentis. Præterea ſi iſtud negeť nõ poterit naturali rõne oñdi immortalitas aïæ, cuius oppoſitum S. Thomas ſępius ſcripſit. Nempe vt libro de Aïa ait Philoſo. Si aïa rõnalis in vita hac non habet aliquã opationem liberã, propriã, ac ſeparatã à corpore, non põt extra corpus ſubſiſtere: ſi aũt habet actionem hmõi, põt à corpore ſeparari. Quòd ſi dixeris, ꝙ ſeparata habet alium modum eſſendi, ergo & operãdi, iã pręſupponis ꝗd reſtat probãdum. Amplius, in ipſa ſcia rei & intelligibili ſpecie eius ſufficiẽter relucet natura obiecti, etiã purius & illimitatius, ꝗ̃ ſi ſpecies illa ad phantaſma retorqueať: ergo per ſpeciem illã purius cernit, ꝗd & experimento docetur in his, q interdum oino abſtrahunt à corpore. Veꝝ qñ Thomas pro ſe qñq; allegat & beatiſſimi Dionyſij ꝟba, potiſſimę illud: Nõ eſt poſſibile aliter nobis lucere radium diuinum, niſi circũ tectum varijs tegumentis ſenſibiliũ formaꝝ, ꝗd ſupra expoſitum eſt atq; ſolutum, quia intelligendum eſt ꝗ̃tum ad primã intellectus informationẽ, ſicut & illud Philoſophi: Intelligẽtem oportet phantaſmata ſpeculari, nũc tñ ex dictis in myſtica theologia oñdendum eſt iſtud de mente Dionyſij non fuiſſe, ſicut hoc ſupra oſtenſum eſt ex alijs eius libris. Ait quippe 1. Myſticæ theolo. capł 1: Tu circa myſticas viſiones forti attritiõe & ſenſus derelinque, & intellectuales operationes, & oïa ſenſibilia & intelligibia & oïa exiſtentia, eo enim tuipſius & oïm irretentibili & abſoluto exceſſu ad ſuperſubſtãtialis caliginis radiũ cuncta auferens, & ab oïbus abſolutus, munde & pure ſurſum ageris. Quid fortius, quid ſententioſius dicere potuit ſanctus ille? Certe qui phantaſmata ſpeculatur, non deſerit nec tranſcendit pure ac penitus omnem ſenſum & ſenſibilia vniuerſa. Nec tñ in iſta myſtica contemplatione ſufficit iſta relinquere, niſi & intelligibilia omnia deſerantur, & cuncta creata operationesq; propriæ, & ipſe qui contemplatur, nec ſeipſum intueatur. Quid in iſta contemplatione conferrent phantaſmata, qñ iam apex mentis ſoli increatæ luci intentus eſt & vnitus per theorica lumina, per ſapiæ radium, per impreſſiões deificas? Rurſus eodẽ dixit capł 1: Omnium cauſa ſolis incircumuelate & vere apparet tranſcendentibus oïa immunda & materialia, & omnes animos ſupercœleſtes. Audis ꝙ ait incircumuelate. i. ſine ſenſibiliũ formaꝝ velamine? Et ſi oportet in hac intuitione etiã angelicas puriſſimas mentes tranſcendere, quomodo non magis vilia & materialia iſta phantaſmata? Adhuc autem, ſi ſine phantaſmate nequit mens humana quicꝗ̃ cognoſcere, quomodo vera ſunt quæ de anagogica ac pure mentali contemplatione & ſuperna illuſtratione ſancti locuti ſunt & ſcripſerunt? Cur beatiſſimus Dauid cæteris præfertur prophetis? qui imaginarias viſiones ſortiti ſunt, cum ipſe anagogice & pure immaterialiť ſine phantaſmatũ velamẽto diuinę ꝑuidit myſteria, & ſacra cognouit abſcondita: Incerta, inquiens, & occulta ſapientiæ tuæ maniſeſtaſti mihi? Aduerte, & ꝑſpice quod ſecundo Regum libro loquitur de ſeipſo: Spiritus domini locutus eſt per me, & ſermo eius per linguam meã, ſicut lux aurorę oriente ſole mane abſq; nubibus rutilat, & ſicut pluuijs germinat herba de terra. Atuero dicunt illi, ꝙ mens humana non illuminať immediate à mente angelica luce immateriali, ſed lux illa vnitur phãtaſmati, & prout relucet in illo, à mente hũana conſpiciť. Et nonne mens humana ſimplex, immaterialis deiformis capacior eſt directe & immediate illũinationis ac lucis angelicę, ꝗ̃ materiale phantaſma? Hęc alibi plenius introducta prtrãſeo. Qđ aũt ex B. Dionyſio Damaſceno obijciť, ꝙ ea ꝗ de deo & creaturis ꝑdicantur, nõ ipm deũ deſignãt, ſed aliqd eorũ ꝗ ſunt circa ipm, & qd nõ eſt, ita videť intelligendũ ꝙ nõ ſignificãt deum pure & plene, prout eſt in ſeipſo, ſed prout in ſuis relucet effectibus, ſeu ſecundum quod cognoſcitur ex eiſdem, non quod ſignificent quid creatum in recto, quamuis denotent tale quid in obliquo, & quod aptius negentur de deo, ſecundum quod nos ea concipere poſſumus. Attamen magna eſt differentia nominum diuinorum, & quamuis quædam deſignent deum ſecundum modum proprium ſibi, non tamen talia intelligimus quoad ſignificata, niſi quantum ad quia, non quo ad quid. Ex quibus rite penſatis & intellectis, ſoluuntur omnia obiecta præhabita. ❡ Denique, ſi cognitio intuitiua dicatur, qua res in ſeipſa, & quo ad ſuam quidditatem cognoſcitur, mentaliterque videtur, dicendum eſt quod deum in hoc ſeculo non valemus intuitiue cognoſcere. Si autem loquendo extetius,

Proclus.

Tho. Ag. Philoſo.

Pſalmo 50

2. Reg. 23

D

E

F

A extenſius,dicatur in tuitiua cognitio, dum quid obiectiue agnoſcitur, & quo ad eſſentialia ſua
ſeu propria ſibi,q̃uis non clare ac diſtincte,ſecundum quod in ſeipſo eſt:poteſt dici quod invi
ta hac cognoſcimus deum etiam intuitiue,& quo ad quia eſt,non autem quo ad quid eſt, niſi
valde obſcure & imperfecte.Nihilominus diſtictam de deo habemus, ita q̄ multa de ipſo co-
gnoſcimus quæ ei ſoli conueniunt:vt q̄ eſt eſſe increatum,independens,purum,perfectum,&
penitus ſeparatum,q̃uis ignoremus qd hoc ſit. Hinc ſuper librũ Boethij de trinitate Thomas Tho.Aq.
fatetur:De nulla re poteſt ſciri an eſt,niſi aliquo modo ſciatur de ea quid eſt,aut perfcte,aut cõ
fuſe,ſecundum Philoſophum in principio Phiſicorũ.Ex his quoq; apparet dicendum,q̄ vltra Philoſop.
& præter notitiam dei experimentalem,affectiuã & myſticam,haberi etiam poteſt iam de deo
notititia intellectualis,myſtica,abſtractiua & abſoluta,iuxta modum prætactum, abſtrahen-
do ipſum eſſe ab omni prorſus imperſectione, accipiẽdoq; illud cum omnimoda excellentia,
nobilitate & perfectione ac perfectionali infininitate, quemadmodum etiam Alphorabius & Alphorab.
Auempothe dixerunt,q̄ intellectus noſter cognoſcendo quidditates ſenſibilium ac materia- Auempot.
lium ſubſtantiarum, abſtractiſſime cognoſceret quidditatem ſubſtantiæ ſeparatæ: quorum
tamen opinio fuit non vera,quia ex tali ſenſibilium abſtractiſſima cognitione nõ ſciretur pro
pria & vltima differentia cuiuſcunq; ſeparatæ ſubſtantiæ, quemadmodum etiam ex prætacta
deitatis abſtractiua contemplatione non agnoſceretur quidditas eſſe diuini. Poſtremo pa-
tere videtur ex dictis,quomodo deus dicatur innominabilis,ineffabilis, indeſignabilis: quia
videlicet nullo nomine exprimi poteſt,quo clare & plene inſinuari atq; intelligi poſſit,quid ſit,
B & qualiter in ſeipſo ſit ens. Nihilominus numerabilia nomina ſunt ipſius, quæ ipſum aliquo
modo,imo & varijs modis deſignant,quædam perfectius,quædam minus perfecte.Quod ve-
ro in libro de Cauſis aſſeritur,q̄ prima cauſa non narratur niſi per cauſas ſecundas,non eſt in- Lib. Cauſ.
telligendum q̄ nomina ſecundarum cauſarum proprie & vniuoce conueniunt cauſæ primæ,
ſed q̄ ſicut cognoſcitur per cauſas ſecundas,omni illarum imperfectioni tandem excluſa, ſic
nominatur per eas,veruntamen per excellentiam infinitã.

CONſequenter quærendum,quid ſit myſtica theologia, & de eiuis ſubiecto atq; obiecto, QVAESTIO.
& an ſit ſcientia:& ſi ſic,an ſpeculatiua,an practica. Multi itaq; eam definiunt, dicentes:
Myſtica theologia eſt ſecretiſſima mentis cum deo locutio. Alij,q̄ ſit ardentiſſima diuinæ ca- Theologiæ myſticę diffinitiones
liginis intuitio.Quæ deſcriptio aptior videtur quàm prima. Non enim in myſtica theologia
dirigitur iugiter ſermo mentis ad deum, ſed ipſa mentis in deum defixio, admiratio maie-
ſtatis,ſuſpenſio animi in lumen immenſum ac æternale fruentiſſima ac quietiſſima,& transfor
matiua,ſeu abſorptiua inſpectio dietatis,eſt myſtica iſta theologia,præſertim ſi accipiatur pro
actu.Si autem ſumatur pro habitu, realiter idem eſt quod præſtantiſſimum donum ſpititus
ſancti,quod ſapientia nuncupatur, ſumendo ſapientiam non vt eſt donum gratię gratis datæ
C de qua ait Apoſtolus:Alij per ſpiritum datur ſermo ſapientiæ.Sed vt eſt donum gratiæ gratũ 1.Cor. 12.
facientis ſupernaturale infuſum, charitati inſeparabiliter iunctum, de quo loquitur Iſaias:
Requieſcat ſuper eum ſpiritus ſapientiæ & intellectus. Quemadmodum etiam triplex eſt gra Iſaiæ 11.
dus charitatis,ita & ſapientiæ huius, quæ ſecundum gradum ſuum tertium ac ſupremum
eſt ipſa myſtica theologia:quæ non eſt proprie ſcientia, prout ſcientia eſt habitus acquiſitus, Theologia
aut etiam infuſus informis, qui in ſpeculatiuum practicumq; diuiditur:imo ſapientia iſta nũ- myſt. an ſit
quam informis eſt,ſicut nec charitas. Hinc ſicut donum ſapientiæ realiter ac ſubiectiue eſt in ſcientia.
intellectu,quamuis quantum ad ſuum extrinſecum complementum, quod eſt feruentiſſimus
amor,in voluntate ponatur,ita & myſtica theologia, quod etiam conſtat ex hoc,q̄ vocatur vi
ſio,contemplatio,intuitio, interiorq; locutio:quæ omnia ſpectant ad intellectum, & in ipſo
realiter eſſe cenſentur,quamuis aliqui videantur aliter æſtimaſſe.Nam & Iohannes de Gerſon Iohannes
in lib.ſuo de myſtica theologia ait, q̄ theologia ſpeculatiua eſt in intellectu, myſtica in affe- Gerſon.
ctu ſeu voluntate,cum tamen ipſemet dicat,q̄ theologia myſtica eſt experimentalis cognitio
de deo per amoris vnitiui complexum.Et rurſus:Theologia myſtica eſt ſapiẽtia.i.ſapida de
deo notitia,&c̃.Pręterea cum myſtica theologia ſit donũ ſapiæ ſcd̃m gradum ſuum ſupremũ, Theo.myſ.
nõ inuenit̃ proprie niſi in perſonis perfectis,quę p̄ exercitia vitę purgatiuæ & illuminatiuæ ad quibus cõpe
viã pfectiuã ac vnitiuã perducti ſunt. Hinc coiter fertur, q̄ myſt.theologia conſiſtit in vnione tat.
cũ deo p ardentiſſimũ charitatis ardorẽ, in tñ q̄ Henricus de Balma in lib. ſuo de triplici via,
aſſeruit q̄ vnio illa amoris intuitionẽ ſeu cognitionem intellectus p̄cedit. Cuius oppõſitũ in Voluntatis
lib.de contemplatione probatum eſt,cum & voluntatis obiectum ſit bonum intellectum, id obiectũ quid
eſt,intellectualiter apprehenſum ſeu cognitum.

MOdo quæritur, an ad myſticã theologiam peruenerunt philoſophi, & apparet ꝙ non, D
quia philoſophoꝝ ſapia fuit inſipida & informis, nec enĩ charitatem habebãt. S. quoqꝫ
Dionyſius myſticam theolog. appellat Chriſtianoꝝ ſapiam, quia fidelibus, nõ infideli
bus condonat. Et reſpondendũ, ꝙ meliores philoſophi ꝑſertim Plato & Socrates, & eoꝝ ſe
Plato Socrates quaces, erant virtutibus politicis, naturalibus, moralibus, acquiſitis valde intenti, naturali quoqꝫ
Auguſt. dei amori, ad quẽ cęteras ordinauerunt virtutes & actus illaꝝ. Qd Auguſtinus in lib. de Ciui
tate dei ꝑ diuerſa cap. ex ỽbis Platonis probat, quę alibi frequenter ſunt allegata. Porro ad ſu
Vide ſz. pernaturalẽ dei amorẽ, q charitas noĩatur, ſapiamqꝫ infuſam, quę donũ eſt ſpũs ſcti, nõ ꝑuene
runt: ideo nec ad myſticã theolo. ſed ad aliquid ſimile, hoc eſt ad ſapiam ſeu diuinoꝝ notitiã,
quæ ex conſideratione reꝝ creatarum ac ordinis vniuerſi põt acquiri, quę naturalis & philoſo
Philoſo. phica nuncupat, in qua felicitatẽ hoĩs ſpeculatiuam cõſtituerunt. Vñ & Ariſtoteles aſſeruit eã
dem ſpeculationẽ optimi ſpeculabilis, q etiam faſſus eſt & exptus, ꝙ philoſophia admirabiles
habet delectationes in actibus ſuis. Denuo quoqꝫ acutius dixit, ꝙ vita nr̃a interdum ad modicũ
talis eſt, qualis eſt vita primi entis inuariabiliter. Hinc xv. de Ciuitate dei S. recitat Auguſti.
Auguſtinus. Apuleius Plato Summus deus (teſte Apuleio) ſic à Platone laudatur, ꝙ imbecillitate atqꝫ penuria humani ſer
monis exprimi nequit, & humano intellectu attingi vix põt, & hoc à ſapientibus, dum ſe toto
ad hoc conatu ꝓcinxerint: quibus nonnunq̃ velut in altiſſimis montibus rapidiſſimo coruſca
Homines mine intermicans ſupcandidiſſimũ lumen raptim apparet. Porro viri fideles, heroici & ꝑfecti
ſpũales & ſ- longe ſublimius myſticã theolo. ſortiuntur, experiuntur, venantur per ſupnaturalia chariſma
ſuriã raptũ ta ſpũs ſcti: qd & dupliciter accidere ſolet. Primo, per eoꝝ ꝓparitionẽ, cooperationem & cona
tur in theo- tum, ad hoc dando ſeipſos ad abſtractiõem à cunctis creatis & ad feruidã vnionem cum deo,
logiã myſt. per recollectionẽ mentis ſuæ ad intra, & per affectuoſiſſimã diuini inuocationem auxilij, &
conſiderando inflammatiua diuini amoris. Scdo fit iſtud modo mirabiliori & eminentiori, q̃s
uis forſan non magis meritorio ſemper, vȝ dum feruens amator abſqꝫ conamine proprio pre
parationeqꝫ pręuia repente pręuenit, pręſtringitur, inflammatur, & ſuper ſe tollitur, cõtempla
tionisqꝫ lure exuberanter pfunditur, præoccupatur ac vincit, in tm̃ vt etiam ſi velit reſiſtere, ne
queat, neqꝫ euadere poſſit ſupergratioſiſſimi ſpirituum ſponſi amplexum, à quo in regione lu
minis infiniti transfertur, in quo vere idem ſunt regio ipſa & habitator. De his lib. de Conſide
ratione, hoꝝ expertus deprompſit Bernardus: Quidam trahuntur, qui dicere poſſunt: Trahe
Bernard. Cantic. 1. me poſt te, nonnulli ducuntur, qui dicunt: Introduxit me rex in cellam vinariam. Alij rapiun
Cantic. 2. Lucæ 21. tur. Et primi quidem felices, qui in patientia ſua poſſident animas ſuas. Secundi feliciores,
Pſalmo 53. qui ex voluntate ſua confitentur domino. Tertij feliciſſimi, qui in profundiſſima dei miſe
ricordia, quaſi ſepulta arbitrij libertate, in diuitias gloriæ in ſpiritu ardoris rapiuntur, q ſpre
to ac ſupergreſſo adminiculo rerum ac ſenſuum vſu, non aſſenſorijs gradibus, ſed inopinatis F
inſtantaneisqꝫ exceſſibus feruntur in patrem ac dominum luminum, in quo & aliquãdo non
ad momentum tantum, ſed & diutius detinentur in eleuatione tam ſupernaturali, mira, deifi
ca, quouſqꝫ ſibimetipſis reſtituantur. Deniqꝫ quidam his raptibus anagogicis & amoroſis ex
ceſſibus aſſueti, de contemplatiuis exercitijs ſcriptitando, ſcdm ſpũs ſui feruorẽ interdũ ſcripſe
runt ſatis extenſe: qd alij qdam non aduertẽtes, illos immoderate & indiſcrete reprehenderũt
Gerſõis te- quẽadmodũ & Iohan. ꝓfectus in tractatu ſuo de myſt. tholo. redarguit acriter nimis, & nõ ỽe
merariũ de- deuotiſſ. viꝝ innocẽtẽqꝫ Iohannẽ Ruysbroick, ꝙ voluerit q̃rundã hæreticoꝝ renouare erro
qdã iudiciũ rem in lib. ſuo de ſpũalibus nuptijs. Sic & redarguit inconſiderate quędã ỽba Iohãnis Clima
Climachus Inconſidera chi. Et in opuſculo de abſtinẽtia ab eſu carniũ, pſuadere conatus eſt, ꝙ Carthuſieñ. nõ peccarent
te a Gerſõe notatus mortalr̃ carnibus veſcẽdo, qd in tractatulo de laude & approbatione ordinis Carthuſieñ. eui
denter à me eſt reprobatum, niſi in caſu neceſſitatis extremæ.

PERORATIO. QValiter ad adipiſcendũ myſticę theologię culmẽ ordinatius ac cõpẽdioſius ſit tẽdendũ,
nunc prout dñs dederit, breuiter tãgam: nempe de his in opuſculis alijs ac pluribus locis
multa cõſcripſi. Summatim igitur ꝑſtringẽdo, nil nos à deo rephenſibilr̃ ſeparat & elõgat, niſi
Theologia vera vel 3 ſcꝫ probatur ppria culpa. Qui igit cupit deo approximare, ad amicitiã ei⁹ ꝑtingere, diuino amore ſuccendi
ad diuinaꝝ illuminationũ fulgores ꝑtingere, myſticã theolo. guſtare & expiri, deo familiaris
ac intimus fieri, & tanq̃ ſecretarius & cõſiliarius ei⁹ cõſtitui, ſtudeat inceſſanter in pñtia ſummi
ac metuẽdiſſimi iudicis ſui, oĩpotentis, cunctaqꝫ inſpicientis, conſiderantis ac iudicantis dei, ſo
licite ambulare, timorate incedere, reuerentialr̃ ſe habere, hoc ẽ, oẽm ignauiã, acediã & torporẽ
tanq̃ infernalia mala vitare, & ne deum ſuum offendat in aliquo iugiter cum inceſſabili dili
gentia præcauere, præſentiã omnipotentis aſſidue intueri ac ponderare, & coram illo ſeis
pſum ſępiſſime increpare dicendo: O tu miſer & negligens, quomodo tam irreuerenter & ins
timorate, tam diſſolute & infructuoſe habes te coram deo, cui exercitus cœli aſtat, pſallit,

Atq; obſequeretur cum tremore. Vbi eſt quod ſanctus deprompſit Apl's: Cum metu, timore, & tremore veſtrã ſalutẽ opamini? Itẽq;: Seruiamus deo cũ metu & reuerẽtia. Cui cõcordans Pſalmograph. Seruite, ait, dño in timore, & exultate ei cum tremore. Nonne dñs in ſuo obſequio deſpicit indeuotum, euomit tepidum, deteſtatur ſomnolentum & pigrum? Aſpiremus cũ gemitu omni hora ad dominum, vehementer dolẽteſq; maieſtati ſuæ immenſæ tam imperfecte ſeruimus, tam inſtabiliter adhæremus, tam parum afficimur, ſicq; imperfectum noſtrum videant ac deplorent oculi noſtri. Luctum vnigeniti fac tibi planctum amarum. Certe talis cõpunctio huiuſmodi ſpiritus noſtri quotidiana ſcopatio, hęc aſpiratio iugis ad dominum plus confert ad cordis munditiam, ad omnem gratiam impetrandam, ad myſticam theologiã deguſtandam, q̃ mille libros percurrere & ſtudere. Quàm multę & magnæ vniuerſitates in Chriſtianitate fuerunt & ſunt? quàm multa ſtudentium milia fuerunt & ſunt in illis? & tamen ſolus Thomas de Aquino ex illis canonizatus videtur, pauciſſimi alij. Cur hoc? niſi quoniã altiora ſe quæſierũt, & fortiora ſe ſcrutati ſunt. Quæ autem deus præcepit ipſis, nõ debite ſeu nõ tam perfecte aduerterunt. Veruntamen oculi noſtri ſint ſemper ad dominum, ipſum toto cor de feruentiſſime diligamus: ad quod certiſſime cito perueniemus, ſi iuxta modum prætactum coram ipſo timorati, ſoliciti, cuſtoditi fuerimus, atq; noſipſos non niſi in deo ſapienter dilexerimus ac ſyncere, omnia æquanimiter tolerantes, hilariter patientes: per quæ à vitijs noſtris purgari, deo placere, in ſancta religiõe proficere poſſumus: hoc eſt, priuatum amorem, qui vere ſuŋpſius eſt odium penitus extirpare, ſubiectione & abiectione gaudere: non ſequi Diotrephen, qui amauit gerere primatũ inter fratres, nec primũ illũ apoſtatam, qui traxit poſt ſe tertiam partem ſtellarum, ſed vnicum illum magiſtrum qui dixit: Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde, qui quæſitus vt promoueretur in regem, fugit, quæſitus vt ignominioſiſſimam & acerbiſſimam mortem ſubiret, ſponte occurrit. Heu, heu, q̃ multi in ſancta religione perdunt animas ſuas, ac pereunt in æternum, nihil plane, qui in ſubiectionis ſtatu locati, non ſatagũt iuxta ſuæ vocationis ſeu profeſſionis exigentiam digne deo conuerſari, proficere, reformari & pro eo q; deberent de die in diem humiliores magiſq; cuſtoditi ac panidi fieri, non verent̃ nec erubeſcunt quotidie diſſolutiores & ſeculariores animo effici. Porro his grauius dilabuntur & horribilius damnabuntur, qui in gradu præſidentiæ conſtituti, non audent præceptũ paternæ correctiõis ac fraternæ correptiõis intrepide adimplere, nec ſine perſonarum acceptione delinquentes, negligentes, pigros, ſomnolentos, verboſos & garrulos, impatientes ac duros debite increpare, hortari, diſciplinare: & hoc timore carnali mundano, ne à ſtatione ſua expellãtur, ne à ſuo miniſterio deponãtur. Siquidem proprijs commodis, ſolita libertate, conſueto honore priuari verẽtur. Hi cum morte fœdus percuſſerunt, malentes dei iniurias, animarum pericula, ac proprię ſalutis grauiſſima diſpendia diſſimulare, ſufferre ac pertranſire, quoniam in valle hac lachrymarum, in loco huius exilij humiliari ac ſubijci, & coram deo vere diſcutere, recognoſcere & emendare ſeipſos. Heu quàm infeliciſſima & immenſa eſt horum ambitio, inſipientia, excæcatio? Redite præuaricatores ad cor, & penſate quod ſanctus dixit Gregorius: Vnuſquiſque præſidens toties ad apoſtaſiæ crimen collabitur, quoties præeſſe hominibus delectatur. Nunquid tales ſunt myſticæ theologiæ capaces? Nos igitur horum abhorrentes conſortia, deteſtantes exempla, fugientes veſtigia, in omnibus veriſſime cognoſcamus proprias noſtras miſerias, defectuoſitates, irrationabiles motus, quotidianos defectus, multiplices quoq; exceſſus, & reuera innumerabiles culpas, ex quorum diligentiſſima conſideratione, profundiſſime humiliemus, cordialiſſime contemnamus, aſſidue deploremus noſipſos, operibus pœnitẽtiæ ſtrenue inſiſtamus, carnem cum vitijs & concupiſcentijs crucifigamus, virtutum profectui infatigabiliter inſudemus: in indeſeſſa recordatiõe, exercitatiõe, cõpaſſione, imitatione dominicę paſſionis, ſit noſtra præcipua philoſophia: zelo diuini honoris, deſiderio boni communis, generalis reformationis, ſaluatiõiſq; omnium inextinguibiliter ardeamus.

Ad laudem & gloriam omnipotentis, qui eſt ſuper omnia deus ſublimis & benedictus. A M E N.

Margin: Pſalmo 2. · Pſalm. 118 · Ieremiæ 6 · Eccle. 3. · Matth. 11 · B · 3. Iohã. 1. · Apocal. 12 · Matth. 11 · Iohan. 6 · Iohan. 18. · Coloſſen. 2 · Iſaiæ 28. · C · Iſaiæ 24.

¶CONCLVSIO PARAPHRASTICA DIVINORVM nominum ac myſticæ theologię. B

O TITE tot à me didicit Timotheus, quod neſcio ſi qua nouerim theolo
gica myſteria quæ ipſe ignoret. Et inter cętera in ſymbolica theologia, quã
eidem ſcripſi, diligenter & diſtincte ei expoſui omnes illas ſcripturas, quæ
videntur aliquid deo attribuere prodigialiter. Tales ſiquidem attributio-
nes, niſi ſpiritualiter intelligantur, imprimunt duram incongruentiam im-
perfectis animabus, quando ſcilicet ſancti patres ſapientiam æternam ſe-
cretius concipientes per quædam ænigmata occulta, & iuxta aliquas ſenſi-
biles proprietates tranſumpta manifeſtant diuinam veritatem, quæ in ſe clauſa eſt, & animis
aut non, aut minus purgatis inuia. Vnde fit vt multi increduli ſint his, quę tali modo dicuntur
de diuinis myſterijs, quia intelligunt illa tanquam adiuncta ſenſibilibus ſignis, quibus deſcri-
buntur. Ideo oportet ipſa myſteria ita declarare, vt in ſeipſis nuda & munda intelligantur.
Quod faciendo fontem vitæ honoramus deum, oſtendendo ipſum ad omnia ſenſibilia proce
dentẽ, dum per eadẽ cognoſcitur quaſi in ſeipſum refuſum, vt in ſe fixe ſtantem, nec per proceſ-
ſus ſeipſum relinquentem, & exiſtentem veram & ſummam cognitionem omnium cognitio
num, & ſemper per ſe operantem, & per opera ſua etiam extremas mentes in ſe contemplan-
dum & deſiderandum reducentem. Tibi ergo & TIMOTHEO & alijs, prout poſſu
mus exponemus qualiter intelligendæ ſint formæ & paſſibilitates, quæ ſignificatiue attri-
buuntur deo: cum increduli ex talibus ſignis ad irriſionem inducantur, vt cum dicitur de ſu-
perſubſtantiali dei fœcunditate ſub figura corporalis gñationis vel ſpirationis, vt ibi a Nun-
a Iſaie 66. quid ego qui alios parere facio, ipſe non pariam, dicit dominus? Et in pſalmo b Eructauit cor
b pſal. 44 c pſalm. 103 meum verbum bonum. Et c Emittes ſpiritum tuum & creabuntur. Et d Spiritu oris eius oĩa
d pſalm. 32 virtus eorum. Et apud Iohannem e Spiritus vbi vult ſpirat. Et f Vnigenitus qui eſt in ſinu pa
e Iohan. 3. f Iohann. 1 tris, ipſe enarrauit. Et in Iſaia g Qui portamini à meo vtero, qui geſtamini à mea vulua. Aut
g Iſaie 46 ſub figura plantarũ pullulãtium, vt in Eccleſiaſtico h Quaſi plantatio roſæ in Iericho. Aut ar-
h Eccle. 24 borum, vt ibidem i Ego quaſi vitis fructificaui ſuauitatem odoris. Aut ſurculorum, vt ibidem
i Eccle. 24 K Eccl. 24. k Et inebriabo partus mei fructum. Aut florum, vt ibidem l Et flores mei fructus honoris &
l Eccle. 24. honeſtatis. Et in Canticis m Ego flos campi. Et in Iſaia n Et flos de radice eius aſcendet. Aut
m Cantic. 2 n Iſaie 11 radicum, vt ibidem o Radix Ieſſe qui ſtat in ſignum populorum. Aut fontium, vt in Eccleſia-
o Iſaie 11. p Eccle. 1. ſtico p Fons ſapientię verbum dei in excelſis. Et in pſalmo q Apud te eſt fons vitę. Et apud Io
q pſalm 35 hannem r Fons aquæ ſalientis in vitam æternam. Aut ſplendorem, vt ad Hebręos s Qui cum
r Iohan. 4 s Hebr. 1. ſit ſplendor gloriæ. Et in Pſalmo t In ſplendoribus ſanctorum. Et ſimiliter de alijs figuratis
t pſalm. 109 uis locutionibus ſcripturarum, quæ ſignificant ſupſubſtantialia dei inuiſibilia, vel cum per fi- F
guras & formas ſenſibiles deſignantur prouidentiæ diuinæ prædeſtinationis, vt cum dicitur
v Deut. 32 in Deuteronomio v Sicut aquila prouocans ad volandum pullos ſuos. Aut earundem exe-
x pſal. 103. quutiones per munera gratiarum, vt eſt illud in pſal. x Aperiente te manũ tuã oĩa implebũ-
tur bonitate. Et y Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione. Aut manife-
y pſal. 144 z Luce 3. ſtationes, vt apud Lucam z Pater in voce, ſpiritus ſanctus in columba, filius in homine mani
feſtatur. Aut eſſentię ſimplicitas in igne ſimpliciſſimo elementorum, vt in Exodo a Apparuit
a Exod. 3 dominus in flamma ignis de medio rubi. Ignis enim eſt potenter actiuus, clare illuminatiuus
& calefactiuus, iuxta trinam perſonarum æternarum attributionem. Aut virtutes, vt in pſal-
b pſal. 24. mo b Vniuerſæ viæ domini miſericordia & veritas. Et c Deus iudex iuſtus, fortis & patiens.
c pſalm. 7. Et in libro Iob d Apud ipſum eſt ſapientia & fortitudo, & ipſe habet conſilium & intelligen-
d Iob 12. e Oſee 13 tiam. Aut proprietates ſęuorum animalium, vt in Oſee e Ego ero eis quaſi leæna, & vt pardus
in via Aſſyriorum. Aut termini loci, vt in pſalmo f Et dominabitur à mari vſq; ad mare. Aut
f pſalm 71 g pſal. 89. temporis, vt rurſus in pſalmo g A ſeculo & vſq; in ſeculum tu es deus. Aut manſiones, vt in
h Iſaie 56. Iſaia h Domus mea domus orationis vocabitur cunctis populis. Et in Iohanne i Ad eum ve-
i Iohan. 14. niemus, & manſionem apud eum faciemus. Et ibidem: In domo patris mei manſiones multæ
k pſalm. 18 ſunt. Aut proceſſus, vt in pſalmo k Et ipſe tanquam ſponſus procedens de thalamo ſuo. Aut
diſcretiones, vt eſt illud l Diuiſiones gratiarum ſunt. Et m Vnicuiq; ſicut deus diuiſit. Aut vni
l 1. Cori. 12 m Rom. 12 tiones, vt apud Iohannem n Ego & pater vnum ſumus. Vel diſcretio pertinet ad diſtinctio-
n Iohan. 10 nem perſonalem, & vnitio ad vnitatem eſſentialem, ſicut tractatur in libro de Diuinis
nominibus. De hac diſcretione dicitur in pſalmo o Verbo domini cœli firmati ſunt. De
o pſalm. 32 vnitione in Deuter. dicit, Deus tuus, deus vnus eſt. Aut coaptationem humanę figurę ad deũ,
p Deut. 6 vt eſt

AVt eſt illud in Canticis:q Lectulū Salomonis ſexaginta fortes ambiunt ex fortiſſimis Iſrael. Et:r q Can.3.
Egredimini filiæ Sion,& videte regē Salomonē. Et:s Caput eius aurum optimū. Et Iſa. ait:t r Ibidem.
Gaudebit ſpōſus ſup ſpōſam,& gaudebit ſup te deus tuus. Aut ferar, vt in Prouer. v Sicut ru- s Ibidem.
gitus leonis,ita & tremor regis. Et Ioel ait:x Dñs de Siō rugiet. Aut alior aīaliū,vt ē apud Iere t Iſaiæ. 62.
mi.y Ego q̄ſi agnus māſuetus,q portatur ad victimā. Aut plantar, vt in Canticis:z Ego flos v Pro. 19.
campi,& liliū cōuallium. Aut lapidū,vt in Apoc.a Et q ſedebat ſimilis erat aſpectu lapidis iaſpi x Ioelis.3.
dis & ſardij. Aut ornatus muliebres,vt in Iſaia:b Quaſi ſponſum decoratū corona. Et in Pſal. y Iere.11.
c Amictus lumine ſicut veſtimēto. Aut b. bariras armaturas,vt in Apoca. d Hæc dicit qui ha- z Can.2.
bet rhumphæā ex vtraq; parte acutā. Et in lib. Sapiētiæ:e Accipiet armaturā zelus illius, & ar- a Apoca. 4.
mabit creaturā ad vltionē inimicor. Et in Pſal. f Apphende arma & ſcutū. Aut artificiū formā b Iſaiæ.61.
di quaſlibet figuras,vt apud Oſee:g Propter hoc dolaui in prophetis. Et in Iere. dſ. h Nūquid c Pſal.103.
ſicut figulus iſte nō potero facere vobis domus Iſrael? Aut cōflādo in igne, vt in Iere. i Fruſtra d Apoc.1
cōflauit cōflator malitiæ eor nō ſunt cōſumptæ. Et in Iſa. K Excuoquā ad purū ſcoriā tuā. Et e Sapien. 5.
l Excoxi te,ſed nō q̄ſi argētū. Aut equos,vñ Habacuk:m Qui aſcēdis ſup eq̄s tuos. Et curr⁹, vñ f Pſal.34.
ait Pſal. n Currus dei decē milib⁹ multiplex. Aut thronos,vt dicit Daniel: o Aſpiciebā donec g Oſeæ. 6.
throni poſiti ſunt. Aut cibos,vt apud Iohan. p Cibus me⁹ ē vt faciā volūtatē patris mei. Et:q Ci h Iere.18.
bū ego habeo mādūcare quē vos neſcitis. Aut potū,vñ dr̄ in Can. Gutt̄ tuū ſicut vinū optimū i Iere.6.
dignū dilecto meo ad potādū. Et inebriationē,vt in Iere. ex pſona dñi:s Factus ſum ſicut vir e- K Iſaiæ.1.
brius. Et dormitionē,vt in Pſal. t Exurge,q̄re obdormis dñe? Et v Et excitatus ē tāq̄ dormiēs. l Iſaiæ.48.

B Aut crapulā,vt rurſus in Pſal. x Et tāq̄ potēs crapulat⁹ à vino. Attribuit etiā deo in ſcripturis m Haba.3.
ira,vt iter in Pſal. y Et iratus ē furore dñs in populū ſuū. Triſtitia,vt in Gene. z Tactus dolore n Pſal 67.
cordis intrinſecus. Iuramēta,vt in Pſal. a Iurauit dñs & nō pœnitebit eū. Et in Gene. b Per me- o Dan. 7.
metipſm iuraui dicit dñs. Et in Iſa. c In memetipſo iuraui,Egredieť de ore meo iuſtitiæ vbū. Pœ p Iohan. 4.
nitētia,vt in Gene. d Pœnituit eū q hoiem feciſſet in terra. Maledictiōes,vt in Thre. e Maledi- q Ibidem.
xit dñs ſctificatiōi ſuæ. Et in Mala. f Maledicā bñdixiōibus veſtris. Inſania,vt in Iſa. g Ardēs fu r Can 7.
ror ei⁹,& grauis ad portādū. Et cōminatiōes multæ ſiue pmiſſiōes quæ pprie videť fuiſſe ſophi s Iere.23.
ſticæ & nō cōpletæ,vt cū Ionas ait:h Adhuc q̄draginta dies,& Niniue ſubuerteť. Et q̄ſi pugnā t Pſal.43.
cū gygātibus,vt in Gene. i vbi legiť dñs q̄ſi cū cōſilio tractaſſe q̄liť ipſor opus deſtrueret q̄ſi ti- v Pſal. 77.
meret eos:q̄uis ex forma ibi colligi poſſit q ipſi parabāt machinā,nō ad alior iniuriā,ſed ad p x Pſal.77.
priā ſaluationē. Et q̄ſi cōſiliū doloſum,vt in ſcđo li. Reg. ibi legiť:k Quis decipiet Ahab? Et vba y Pſal. 105.
Cātic. quæ videť exprimere carnalē & materialē amorē,& inhoneſtas paſſiōes,vt cū dr̄:l Quia z Gene.6.
amore lāgueo. Et quæcūq; alia ſcripturæ teſtimōia pſumpta ſunt,ad deſignādū occulta myſte- a Pſal.109.
ria p formas ſenſibiles. Et ſimplicia & impartibilia,p res compoſitas. Et inſigurabilia,p figuras b Gene. 22.
ſenſibiles. Quor ſignor q ſpūalē intelligētiā cognouerūt,inueniēt ea plena cœleſtibus & diui c Iſaiæ.45.
nis myſterijs. Nō eñ arbitramur q hmōi ſenſibiliū deſcriptiōes p ſeipſis in ſcripturis cōtineanť, d Gene. 6.
ſed ad ſignificādū ſecretā & à multis ignotā ſpūalē intelligētiā,ea ſcilicet intētione vt ipſa ſpūa e Thre.2.
lis intelligētia nō facile ppēdať ab immūdis,ſed ſolū amatoribus ſanctitatis reueleť q feruēt flu- f Mala.2.

C dēdo veræ ſapiētiæ in ſanctis ſignis rer materialiū,abolita oī inepta & phātaſtica expoſitiōe p g Iſaiæ.30.
intelligētiā puræ veritatis & amorē bonitatis veræ trāſeūt ad cōtēplationē ſimplicis & ſupnatu h Ionæ.3.
ralis,& añ oīa collocatæ veritatis dictor ſignor. Præterea ad excuſationē ſenſibiliū ſignor at i Gene 11.
tēdendū eſt,q duplex eſt traditio theologor de diuinis in ſacra ſcriptura,quar vna eſt ſecreta k 3. Reg. 22.
& clauſa quæ cœleſtia & diuina myſteria ſub obſcuris figuris ſignat. Vñ ipſi⁹ impſectio indiget l Can. 2.
declaratione ſpiritualis intelligētiæ,iuxta cōgruētiā ſenſibiliū pprietatū, q̄bus & animus prius Ezechi.1.
impeditur,& tamen de inuiſibilium cognitione ſuadetur,cum cœleſtes animi animalium figu Apoc. 4.
ris deſignantur in Ezechiele & Apocal. & Oſeæ. Alia autem euidēs & notior eſt & philoſophi Oſeæ.4.
ca & naturali rationi acceptor quæ in effabilia tractat quantum fieri poteſt euidentius. vt cum Iohan.1.
dicitur:In principio erat verbum. Et:Ego & pater vnum ſumus,& in Pſal. Laudate dominum Iohan.10.
omnes angeli eius. Et in Danie. Milia milium miniſtrabant ei. Et iſta mouet & figit mentem Pſal.102.
in ſpirituales theorias inexplicabilibus myſteriorum exercitijs,neq; ſolum in teſtamento vete Dan. 7.
ri ſed etiam in nouo deſignantur cœleſtia & diuina,per obſcuras ſenſibilium figuras, vt in A- Apoc 4.
pocalypſi:Sancti angeli deſignantur per lampades & per quatuor animalia,& ipſe dominus Ie- Matt.13.
ſus ſæpe in Euangelio legitur locutus fuiſſe parabolice. Vnde Matthæus:Abſq; parabolis nō Pſal.77.
loquebatur eis,vt impleretur q̄d dictū eſt per prophetā dicētem: Aperiā in parabolis os meū.
Et ipſe ſub formis ſenſibilibus ſe tradidit apl̄is in cœna. Neq; ſolū,ppter incōtaminatā cōſerua
tionē ſctōrū myſterior ab immūda multitudine cōgruit p formas ſenſibiles deſignare ſpūalia

GGG iiij & di-

& diuina,ſed etiam ideo,vt homo qui conſtat ex duabus naturis,ſcilicet anima rationali quæ D
ſimplex eſt in eſſentia & corpore compoſito iuxta vtriuſq; naturæ ſuæ proprietatem illumine
tur diuinis cognitionibus,vt & mens eius puras & ſimplices & intimas ſenſibilium ſignorum
intelligentias ſegregate ab ipſis ſignis conſpiciat & ſenſualitas eiuſdem per naturæ ſuæ propri
etatem poſſibilitatem cooperetur mentali cognitioni,& ſic ad diuina extendatur cum figuras
tiua ſigna ſcripturarum,ita ſint ingenioſe coaptata,vt & ſenſualitati cognata & connaturalia
ſint ipſa ſpiritualis intelligentiæ velamina,& tamen congruenter ſignificent puram & theolo
gicam veritatem,quam ſine velamine audientes quanto poteſt clarius exprimi cõciperent, q̃d
eſt,per hoc quod dicta ſigna imprimunt animo imaginem manuducentem ad dictam theolo
gicam veritatem. Non ſolum autem ſenſibilia ſigna ſcripturarum,ſed & totus ipſe mũdus ſen
Roma.1. ſibilis,ſecundum quamlibet ſui partem eſt quaſi propoſitio ſignificans diuina inuiſibilia, iuxta
illud Apoſtoli:Inuiſibilia dei per ea quæ facta intellecta conſpiciuntur. Hinc eſt quod theolo
gi quædam ſecundum capacitatem multitudinis & conſuetudinem veteris teſtamenti de deo
tradunt,quædam autem pure & clare,quædam autem mediocri doctrina, quędam ſupermun
dana & perfectiua,& aliquando doctrinæ ſuæ materiam,aſſumunt à dictis hiſtorijs,vel ſenſibi
lium rerum proprietatibus,aliquando ab occultis theorijs ſiue intime ſapientię ſpectaculis. Et
iſtæ differentiæ diſpertiuntur ſecundum quod conuenit ſacris literis & mẽtibus angelicis & hu
manis animabus. Sacra enim ſcriptura non habet hiſtoriam vacuam,ſed in ea continet per to
tum vnificam perfectionem intelligentiæ ſpiritalis ſiue tropologice,ſiue allegorice,ſiue anago
gice. Ad remouendam ergo indebitam ſuſpitionem quam de dictis ſymbolis concipit popu
laris multitudo quæ ſuſpitio mentes ligare videtur,ne ad veram intelligentiam perueniant, o
portet nos ipſa ſigna inueſtigando penetrare,& non inhonorare ipſa ſigna quæ ſunt quædam
germina diuinarum ſcripturarum,& expreſſiones,& manifeſte imagines ſecretarum & ſuper
†ſuperſubſtã-tialia. naturalium viſionum. Nec ſolummodo diuina inuiſibilia quæ†ſupernaturalia ſunt & ſimpli
cia ſignis ſenſibilibus varijs in ſacra ſcriptura deſignantur,vt cum dicitur deus ignis,& eloquia
Deute 4. eius ignita. Sed & angelici ordines qui intelligunt & ſolo intellectu cognoſcũtur varijs formis
Pſal.118. prouer 30. ſenſibilium,deſcribuntur & ſpiritualiter ignea vt in Pſalmo:Qui facit angelos ſuos ſpiritus,&
Iere 23. miniſtros ſuos ignem vrentem. Oportet autem aliter coaptare proprietates ignis vel aliarum
materiarum ſuperſubſtantiali deitati,aliter autem diuinis prouidentijs intelligibilibus aut ra
tionibus,& aliter angelis. Deitati quidem ſecundum cauſalitatem prouidentijs ipſius ſecundũ
eſſentiam,angelis ſecundum participationem,& inferioribus varie ſecũdum ſingulorum pro
portionem,quam diuina ordinatio ſingulis conſtituit. ¦ Et non oportet attendere dicta ſigna,
tanquam caſu & ſine,arte & confuſe propoſita,ſed conuenienter ſingula coaptare,vt dictum ẽ,
ſiue cauſæ,ſiue eſſentijs,ſiue virtutibus,ſiue quibuſlibet ordinationibus aut dignitatibus,quorũ F
omniũ dicta ſigna ſunt manifeſtatiua. Et ne vltra quam conuenit epiſtolam extendamus, exe
quamur deinceps quæſtionem quam per epiſtolam nobis expoſuiſti,ſcilicet de domo & conuĩ
uio ſapientiæ,de quibus tractatur in Prouerbiorũ libro. Dicimus igitur quod omne alimentũ
Prouer.9 quod perfectiuum effectum habet huiuſmodi,adimplet enim imperfectionem & indigentiam
eorum quæ aluntur,& infirmitatem ipſorum curant,& vitam ſeruat,& reflorere facit & reno
uat,& viuificum illis beneficium donat,& omnino à triſtitia & imperfectione liberat,& lætitiã
am ipſis & perfectionem largitur. Recte igitur ſuperſapiens & vere bona dei ſapientia dicitur
Prouer.9. in ſcriptura ſacra ſtatuere cratherem,vbi nos habemus propoſuit menſam,vel in Cãticis:Cra
Can.7. ther tornatilis,& propinare potum ſuum ſanctũ & ſublimius his proponere ſua fortia alimen
Hebre.5. ta,ſcilicet ſolidos cibos. Vnde ibidem legitur:Immolauit victimas ſuas. Et infra:Venite & co
prouer.9. medite panem meum,Et dicitur benigne offerre ſe amatoribus ſuis,& cum publica denuncia
tione dicens:Miſit ancillas ſuas vt vocarẽt ad arcem. Vt ergo ex prædictis colligitur diuina ſa
pientia duplex alimentum proponit. Vnum ſorte & manens. Aliud humidum & profuſum.
Nomine ergo Cratheris intelligitur diuinaꝝ diſtributio bonitatum,notatur autem in crathe
re quod rotundus eſt & patulus:dicitur etiam tornatilis. Apertio eius, ſignificat aperte exten
ſam ad omnia ſimul diuinam bonitatem. Rotunditas ſignificat æternam eius prouidentiã oĩa
circumeuntem,& complectentem,carentem principio & fine. Quod autem crather tornatilis
mouetur in loco & non de loco,& ita ſimul mouetur & figitur,ſignificat quod dei ſapientia ad
omnia procedit,& tamen ſemper in ſeipſa manet,& figitur immobili identitate,& penitus ine
greſſibili in ſeipſa ſingulariter collocata. Quod autem ſapientia dei dicitur ædificare domum
ſibipſi,& in eadem alimenta fortia & potus & cratherem,vt dictum eſt,his qui diuina recte in
telligunt,inſinuat quod perfecta dei prouidentia cauſa eſt omnium,& ad omnia procedit,& in
omnibus

A omnibus eſt,& continet omnia,& tamen ipſa in ſeipſa tanquam propria domo manens in eo
quo excedit omnia,nihil eſt in aliquo,& ſecundum quod nihil eſt ſegregatur ab om̃ibus, ipſa
in ſeipſa eodem modo & æternaliter exiſtens & ſtans & manens,& ſecundum eadem ſemper &
eodem modo ſe habens,nunquã extra ſe facta,neq; à propria collocatione & immutabili mã-
ſione & eſſentia deficiens,ſed in ſeipſa omnes & perfectiſſimas prouidentias optime operans &
in omnia proueniens,& in ſeipſa manens & ſtans & ſemper mota & neq; ſtans neq; mota, ſed
vt ita dicam prouiſiuas operationes & manſiones in prouidendo connaturaliter ſimul & ſup-
naturaliter habens. Reſtat autem quærere quid ſit alimentum,forte & quid humidum. Iſta eñ
duo dare ſimul & prouidere dicitur ſapientia. Puto ergo quod forte alimentum ſignat intelle-
ctualem & manentem perfectionem & immutabilitatem ſecundum quam diuina intelligun-
tur,& per firmam & fortem & vnitiuam & indiuiſibilem cognitionem ab intellectualibus mẽ
tis ſenſibus percipiuntur,quibus illorum ſapientiſſimus Paulus Apoſtolus ex ipſa ſapiẽtia acci
piens vere ſorte alimentum tradidit in ſamiliaribus doctrinis,ſicut ipſe dicit: Sapiẽtiam loqui- 1 Cor. 2.
mur inter perfectos. Humidũ vero alimentũ,ſignat cognitiõem dei ad ſe miſericorditer manu [illegible]
ducentis imperfectos iuxta ipſorum capacitatem quam in ſua ſimplicitate non capiunt. Et hęc
doctrina liquido nutrimento comparatur,quia ſicut res liquida prompte & cito fluit vndiq;,
& per varia diuiditurtita hæc doctrina capitur à multitudine & per plurima ſigna variatur. Vñ
comparatur rori, aquæ, lacti, vino & melli. Rori & aquæ propter virtutem vitæ generatiuam.
Lacti,propter vim augmentatiuam. Vino,propter vim reuiuificatiuã. Melli: propter vim mũ- Deute. 32.
B dificatiuam & ſeruatiuam. Hæc enim ſpiritualiter donat copioſe diuina ſapientia amatoribus Eccl. 1.
ſuis,& horum alimentorum affluentiam eis indeficienter largitur & ſuperemanat. Hæc autem 1. Cor. 3. Hebræ. 5.
largiri eſt vere alere,& propter iſta dicuntur ſcripturæ ſacræ & viuificatiuæ & puerorum nutri Cant. 1. Eſa. 55.
tiuæ & perfectorum perfectiuę. Secundum huiuſmodi alimentorum intelligentiam deus qui Pſal. 18. 118.
eſt omnium optimus dicitur inebriari,propter abundantiam ſpiritalis alimenti ſuperãtem o- Ezech. 3. Apoc. 10.
mnem plenitudinem & intellectum. vel potius,quia ipſe habet perfectam & ineffabilem & o-
mnino immenſurabilem bonitatem. In nobis ſiquidem ebrietas in malo dicitur,ſcilicet incom
menſurabilis adimpletio & exceſſus mentis & ſenſuum. Deo autem attribuitur ebrietas in bo-
no,quæ non eſt aliud niſi ſuperplena omnium bonorum incommenſuratio,præexiſtens in ipſo
ſecundum cauſam. Sed & per exceſſum ſciendi qui conſequitur ebrietatem,oportet intelligere
in deo exceſſum qui eſt ſuper omnem intellectum,ſecundum quem deus ſegregatur ab intelle-
ctu & ab omni quod intelligit vel intelligitur,& ab ipſo eſſe,& ſimpliciter ab omnibus quæcũ-
que ſunt. Dicitur ergo deus inebriatus & exceſſum paſſus,in eo quod his omnibus ſuperemi-
net excedendo omnem incommenſurationem,& eſt iterum extra & ſuper omnia ſuppoſitus.
Horum conſideratione moti iuxta conſimilem modum accipimus conuiuium ſanctorum in Luc. 12.
regno dei,de quo legitur: Faciet illos diſcumbere,& tranſiens miniſtrabit illis. Quibus verbis
ſignificatur communis quædam & conſentanea communio ſanctorum in diuinis bonis,& ſpe
cialiter eccleſia ſanctorum primitiuorum deſcriptorum in cœlis,& generaliter ſpiritus iuſto-
C rum omnibus bonis perfectos,& omnibus bonis adimpletos reclinationem à multis labori-
bus,& vitam ſine læſione,& diuinam conuerſationem in lumine & regione viuentium adim-
pletam omni delectabili & ſancto affectu,& copioſam donationem copioſiſſimorum & bea-
tiſſimorum bonorum in patria,ſecundum quam ſancti adimplentur plena & vniuerſali læti-
tia. Et hoc eſt quod legitur dominus Ieſus lætari & facere ſanctos diſcumbere,& miniſtrare e- Ibidem.
is æternam quietem,& omnium bonorum adimpletionem eis dare & infundere. Somnus aũt
deo attributus,ſignat ipſum eſſe ſegregatum etiam ab electis,& omnibus incommunicabilem
per exceſſum. Vigilia autem in eo ſignat attentionem ipſius ad prouidẽdum indigentibus per
diſciplinam aut ſaluationem. Multa ſiquidem ſigna theologica hic à me prætermittuntur,quę
ex dictis coniicies,quæ & tractaui in ſymbolica theologia,vnde ſuperfluum videtur hic eadem
iterare tãquam noua,licet cognoſcamus eſſe bona. Hic ergo epiſtolam finiemus,cum plura ex-
poſuerimus quam tuæ literæ poſtulauerunt. Ad intellectum autem eorum quæ hic prætermit
timus,totam ipſam noſtram ſymbolicam theologiam mittimus tibi,in qua inuenies & ſapien
tiæ domum myſticam,& columnas ſeptem diſcretas,& forte alimẽtum ipſius diuiſum in ſacri
ficio & pane. Et quæ ſit dei ebrietas,quæ crapula,& etiã ea quæ hic dicta ſunt breuiter,ibi diffu- Prouer. 9.
ſius tractantur & euidentius diſcernuntur. Et in libro illo vt breuiter comprehendam eſt ars
inueniendi omnes ſymbolicas theologias iuxta conſonantiam ſcripturarum.

LIBRI DE MYSTICA THEOLOGIA FINIS.

Ad Et.

AD ECCLESIASTICAM HIERARCHIAM DO- D
ctí cuiſpiam hominis Appendix, decẽ dominicæ orationis partes, decem eccleſiaſticæ Hierarchiæ ordinibus eruditiſſime accommodans.

PONTIFICES
I Pater noſter qui es in cœlis
SACERDOTES
II Sanctificetur nomen tuum.
DIACONI
III Adueniat regnum tuum.
SVBDIACONI
IIII Fiat uoluntas tua ſicut in cœlo & in terra.
MINISTRI
V Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie.
MONACHI
VI Et dimitte nobis debita noſtra.
PLEBS SANCTA
VII Sicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.
ENERGVMENI
VIII Et ne nos inducas in tentationem.
CATHECVMINI
IX Sed libera nos a malo.
OMNES SIMVL ECCLESIASTICI GRADVS
X Amen.

Luca.11. Legimus in Luca: Cum eſſet Ieſus in quodam loco orans, vt ceſſauit orare: dixit vnus ex diſcipulis eius ad eum: Domine, doce nos orare: ſicut docuit Iohannes diſcipulos ſuos. Et ait illis: Cum oratis dicite: Pater, ſanctificetur nomen tuum. Adueniat regnum tuum. Panem noſtrum quotidianum, da nobis hodie. Et dimitte nobis peccata noſtra. Siquidem & nos dimittimus debitoribus noſtris. Et ne nos inducas in tentationem. ¶ Nos vero: quia in ea oratione, duæ particulę deſunt (ſcilicet: Fiat volũtas tua, & hęc: Sed libera nos à malo) potius eandem orationem ex Mattheo de- E
Matt.6 promemus. Cum (inquit dominus) oratis: non eritis ſicut hypocritę, qui amant in ſynagogis & in plateis viarum ſtantes, orare: vt videantur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam. Tu autem cũ oraueris: intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio: ora patrem tuum in abſcondito. Et pater tuus qui videt in abſcondito reddet tibi. Orantes autem, nolite multum loqui: ſicut Ethnici faciunt. Putant enim quod in multiloquio ſuo exaudiantur. Nolite ergo aſſimilari eis. Scit enim pater
D.Dionys. veſter: quid opus ſit vobis antequam petatis eum. ¶ Sic ergo vos orabitis: Pater noſter qui es in cœlis. Sanctificetur nomen tuum. Adueniat regnum tuum. Fiat voluntas tua ſicut in cœlo & in terra. Panem noſtrum ſuperſubſtantialem da nobis hodie. Et dimitte nobis debita noſtra. Sicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Et ne nos inducas in tentatiõem. Sed libera nos à malo. Hanc ergo dominicam orationem rite in nouem partes diſtributam: ſingulis eccleſiaſticæ hierarchię ordinibus ſacriſq; functionibus aptabimus. ¶ Sicut enim à diuo Dio-
Seraphin. Pontifices. Cherubin. Sacerdotes. nyſio angelica illa primaria functio (quæ in deum per ſe ac ſine medio: ſacris aſcenſibus prouehitur) in nouem beatiſſimos ordines perpulchre digeſta eſſe oſtenditur: ita & eccleſiaſtica quoque ſiue humana inſtitutio (quæ ſecũdo loco poſt angelicam perq; traduces angelos in deum nititur) ad illius imitationem: in ter trinos gradus congrue diſtributa eſſe ab eodem demõſtratur. ¶ Seraphico quippe ordini reſpondere pontifices tradit: cum primatum illos in omni ſacra hominum functione gerere pronunciat. ¶ Sacris deinde Cherubin ſacerdotum ordinem confert: quibus ſecundas partes in eccleſia tribuit. ¶ Eminentiſſimos dein thronos à ſtudioſa miniſtrorum inſtitutione in terris explicari contendit: dum tertio eos gradu in eccleſiaſtica functione collocat. Quia tamen per miniſtrorum ordinem cęteros quoq; inferiores gradus (q

in ipſis

A in ipſis templis miniſterium aliquod ex offitio adepti ſunt)complectitur:veluti quos nunc dya-
acones,ſubdiacones,oſtiarios,clauigeros,alioſq; huiuſmodi,ideo uos ad complendum huma Throni.
næ totius functionis nouenarium,ipſum miniſtroꝝ ordinẽ aliter diducimus,in dyacones,ſub
diacones, & inferiores gradus, quos nunc minores ordines appellare ſolent. ❡ Dy- Dyacones.
acones igitur tertio in gradu collocamus, eoſq; thronoꝝ ſacratiſſimæ functioni conferimus. Diationes.
❡ Subdiacones vero quarta ſede collocatos,potentiſſimis dominationibus coaptamus. ❡ Ad Subdiacões Virtutes.
eos qui minoribus ordinibus initiantur vno nomine miniſtroꝝ complectentes,honeſtiſſimis Miniſtri.
virtutibus quinto loco comparamus. ❡ Sub autẽ miniſtroꝝ ordine,monachica inſtitutio à di Poteſtates.
uo Dionyſio ſtabilitur,quæ ſexto in loco ſublimes ipſas poteſtates imitatur. ❡ Monachico ce- Monachi. Principat⁹.
tui ſuccedit ſancta plebs piuſq;,vt ait,popul⁹:quẽ ſummos ipſos principat⁹ cõgrue emulari aſ- Plebs ſancta.
ſerimus. ❡ Sanctam plebem,ſequitur pœnitentium,turba quos energuminos vocat,qui quã- Archãgeli.
quam pro merito perfectiſſimis archangelis conferri nequeant,illis tamen ſola numeri & ſup-
putationis graduũ cauſa(octauo inquam loco)reſpondere probentur. ❡ Extremi omniũ ſunt Energumeni.
cathecumini,quos diuinoꝝ myſteriorum ex toto rudes & nondum ſacræ alicuius rei partici- Angeli.
pes eſſe Dionyſius oſtendit.Hi pariter,quãquam purgatiſſimis angelis digne conferri neque- Cathecumeni.
ant,eſto tamen numerotenus nono ve gradu illos quomodolibet emulentur. ❡ Ad hunc ergo
modum eccleſiaſticæ toti hierarchiæ(ad angelicæ functionis inſtar in nouẽ gradus diductæ)do
minicã orationẽ accommodare ſtuduimus,cuius interpretatiũculam pro modulo noſtro ag-
greſſi,de ea per ſingula capita parteſq; dicemus.

PONTIFICES

Ater noſter qui es in cœlis

B ❡ Expræſſit dominus ſacræ ipſius orationis accidentia qualitatẽ & quantitatem,
priuſquam eiuſdem prompſerit ſubſtantiã. Dixit imprimis,tu cũ oraueris, intra
in cubiculũ tuũ. Et clauſo oſtio,ora patrẽ tuũ in abſcondito. Deinde ſubiunxit.
Orantes autẽ nolite multũ loqui. His em̃ dictis edocuit gemina eſſe orationis accidentia ,qua- Matt.6. Gemina orationis accidentia.
litatẽ(ꝙ inquã occulta)Quantitatẽ vero,quod breuiloqua eſſe debeat. Poſtremo ipſius oratio
nis ſubſtantiam,ſacro ore profudit dicens. Sic ergo vos orabitis:Pater noſter qui es in cœlis.
Hæc em̃ particula & ſequentes ad ipſius orationis ſubſtantiã ſpectant. Cęteꝝ eiuſdẽ ſubſtantia
ſine quantitate proferri non potuit,vtpote cũ ex natura ſui habeat oratio, ꝙ breuis ſit vel lon-
ga. Prolata tamen eſt ſine qualitate,quãdoquidẽ haud ex ſuaipſius natura,ſed ex nobiſipſis ha
beat oratio,quod aut in abdito aut in aperto profertur. ❡ Propoſuit igitur nobis dominus o-
rationẽ breuem,vt cætera om̃is noſtra oratio ad huius imitationẽ à uobis concinne ſtruatur
atq; limitetur. Sed quẽadmodũ accidit arcu ſagittam excuſſuris , ita & nobis accidere debet o-
rare volentibus. Illi quippe directam oculoꝝ aciẽ in ſignũ aliquod intendunt,nec vſpiam auer
tere audent,quoad in illud ſagittam excuſſerint. Ita & orantes oportet imprimis mẽtis acumen
in deũ intendere,nec vſq; auerti permittere quoad conſummata ſit finitaq; oratio. Leuaui em̃
(inquit ſcriptura)oculos meos in montes vnde,id eſt,é quibus montibus cœleſtibusve thala-
C mis veniet auxilium mihi. ❡ Propterea & dominus ipſe (qui nobis propoſitus ac datus eſt in
exemplũ)cum aut patrem oraturus erat aut ſanitatem cuipiam redditurus, ſolebat eleuatis in
cœlum oculis ſurſum intendere,nec incaſſum,hoc eſt in aera,ſacra orationis verba effundere, In oratione neceſſaria mẽtis in deum directio.
ſed ad ipſius patris fontane deitatis perſonam,veluti ſagittam ad ſignum, oculatiſſimus piiſſi-
ma præcamina dirigebat. Quemadmodumcum dixit: Confiteor tibi domine pater cœli &
terræ,quia abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus,& reuelaſti ea paruulis,ita pater,quo- Pſal.120. Pſal.11.
niam ſic placitum fuit ante te. Similiter & in ſuſcitatione lazari. Eleuatis enim Ieſus ſurſum o- Iohan.11. Matt.11.
culis dixit:Pater gratias ago tibi,quia audiſti me. Et cum item penderet in cruce,ignoſcens in- Lucæ.23.
fectoribus ſuis:Pater ignoſce illis,quia neſciunt quid faciunt. Et ſurſum ſacram animam effla-
turus:Pater in manus tuas cõmẽdo ſpũm meũ. ❡ Cũ ergo illũ q naturalis dei filius ẽ,ac ꝑuium
totius inſtituẽdæ nr̃æ vitæ ſignaculũ,nos dei filij adoptiui ꝑ oĩa imitari ſtudeam⁹,docemur ab
eo in ꝓſentis oratiõis exordio,haud q̃q̃ in incertũ,aut in lacera effundere oratiõis verba,ſed ele
uatis ſurſum mẽtis oculis,mitiſſimũ ipm̃ patrẽ,à quo & oẽ donũ & ſpiritale robur ꝓſtolamur,re Matt.6.
ligioſe atq; humiliter affari dicẽtes:Pater noſter q es in cœlis. Quotqt enim dei filiũ in terris re- Iohan.1. Iohan.15.
ceperũt,quotcũq; in eũ crediderũt,hi accipiũt ab eo poteſtatẽ filij dei & fieri & vocari . Si ergo Iohan.8.
accipiũt ab eo poteſtatẽ filij dei fieri,vtiq; & poteſtatẽ accipiũt deũ ipm̃ pie inuocãdi,nõ iã vt do- Iohan.15. Gal.4.
minũ,ſed vt clemẽtiſſimũ patrẽ. Ipſe enim fili⁹ dei, nos neutiq̃ dixit eẽ ſeruos,qa ſeruus inquit,
neſcit quid faciat dominus eius. Nec ſeruus hæres efficitur,neq; manet in domo inæternũ. Ve-
rum nos potius vocauit amicos,quia omnia quæcunq; audit à patre, nota fecit nobis . Intro-

duxit

duxit item nos in cellaria ſua: vt in illis perfruamur immortalitate. Claritatem ſuam dedit D
nobis: fecitq; naturalium ſuorum bonorum cohęredes. Et ſicut nos ex ſeruis trāſtulit in filios:
ita & deum ipſum ex domino conuertit in patrē. Conciliauit prius iratum, placauit offenſum:
coniunxit ſeparatum. Scidit velum. Abſtulit interſtitem illam nubem: de qua Ieremias dicit:
Iere. 3. Oppoſuiſti nubem tibi, ne tranſiret oratio. ❡ Finge etenim prius aut hominem ipſum, aut de
Analogia nubium. um ipſum, aut certe vtrunque, circūdatum tectumq; nube antea fuiſſe, ac delituiſſe in tenebris.
Psal. 17. (Nempe & deus ipſe dicitur tenebras poſuiſſe latibulum ſuum. Et priſci quoq; patres, ſub nu
1. Cor. 10. be à beatiſſimo Paulo fuiſſe prædicātur) hoc pacto: aut vnius, aut duarum nubium interſtitiū,
toris prioribus ſeculis humanitatem à deo diremit abiunxitq;, prohibens ne & in deū ſcande
ret humanitas: & ne mentis humanę oculus: ſuum deum agnoſcere conſpicariq; poſſet, homi
nis quoq; ad deum fuſa oratio: geminis hiſce nubibus (tanquam imperuiis obſcuriſq; obici
bus) intercludebatur, ne exaudiretur à deo, neve vſque in deum perlata, illum in miſerationem
noſtri pulſaret, cieret, commoueret. ❡ Ad quid igitur filium dei aduentaſſe in mundum cre
dimus, niſi vt hic ambarum huiuſcemodi nubium peſſulum diſſiparet? quo nuda humanitas,
nudam pariter attrectaret palparetq; diuinitatem, quo imperturbatus humanę mentis oculus
diſcuſſis nubibus, ſyncerum pariter purumq; diuini ſolis iubar contemplari ſufficeret. ❡ Quē
admodum ſi rurſum intellexeris in hoc mundo duorum hominum immortales animas, quæ
dum ambæ proprii corporis amictu conteguntur, altera alteri nuda ſyncera, puraq; (vti eſt)
patere prohibentur. Deinde reſolutis earum corpuſculis, eaſdem imperturbatas ac nudas vti
ſunt in mutuum venire complexum, & vtramque alterius liquido agnoſcere intuerią; decorē. E
Hoc pacto intelligere ſufficies dei filium diremiſſe chaos litemq; peccati quæ erat inter deum
& humanum genus, ab initio. Diuinas quippe tenebras conuertit in lucem. Humanam quoq;
nubem, hoc eſt ignorantiam, in ſcientiam totiusq; veritatis agnitionem pariter tranſtulit. Se
parata prius extrema (deum inquam & hominem) coniunxit. Immortale inter ea fœdus ſan
xit. Statuit grata vtrinque commertia: vt hinc, hoc eſt ab homine manans oratio, nullo medio
obſiſtente perferatur vſq; in deum. Illinc vero, id eſt, à deo: largiſſima gratiæ dona (pro oratio
nis fœnore) mox homini redderentur. Tranſtulit dei filius ipſa extrema (deum inquam & ho
minem) aliquo pacto in contraria. Nam deum, qui natura in cœlis eſt, in terras ipſe deuexit. Et
hominem cui natiua eſt terreno in orbe ſedes, in cœlū reportauit. Et nō modo hoc, ſed & in eo
factum eſt vt deus eſſet homo: & vt homo eſſet deus. Hæc enī in vnitate perſonæ Chriſti (quæ
eſt diuinæ humanæq; naturæ integra inconfuſaq; complexio) palam veritatem ſuam recipiūt.
Matth. 5. Perſona Chriſti intelligibiliū & ſenſibilium cōmertium. ❡ Vnde fit vt perſona Chriſti ſit veriſſima clauis mutuiq; commertium intelligibilium & ſen
ſibilium, vtpote per quam intelligibilia in ſublunaribus, & ſenſibilia in ſupercœleſtibus fieri
nata dinoſcuntur.

SACERDOTES

SAnctificetur nomen tuum, F

❡ Prior propoſitio: duntaxat diuinam & ſubſtantiam & ſedem pulſitauit, nihil
adhuc aut tribuens deo, aut expetens ab illo. Subſtātiam quidē exciuit his verbis:
Pater noſter. Pulſauit vero & diuinam ſedem ſequentibus verbis: qui es in cœlis.
Vt enim ſacra canunt eloquia. Cœlum cœli domino, terram autem dedit filiis dominum. Nā
Psal. 113. quamquam deus ſit vbiq;, præcipuam tamē illi honeſtioremq; ſedem tribuimus in cœlis, quē
admodum & rationalem animam quæ toti corpori ineſt, honeſtius in corde reſidere prædica
mus. Hominibus vero natiua ſedes tribuitur in terris, quorum cum manſio ſit extera & adulte
rina à cœleſti manſione, opus eſt vt è longa peregrinatione in patriam remeare volentes, fores
imprimis paternæ domus pia oratione pulſitare incipiant, & non modo hoc, ſed & inhabitan
tem intus patrem nominatim citent, idq; non temere: quemadmodum virgines fatuę, quæ irre
ligioſe dixerunt. Domine domine aperi nobis: audieruntq; ideo iratum dominum dicentem:
neſcio vos. Sed ſicut filius ille qui per lemargiam cuncta poſtquam aſſumpſerat ad patrem re
Matt. 25. diit, confidens quidem in paterna clementia: ſed tamen ob & religionē & patris honorem ve
Quia cōmutatione de us exorād' ritus ſeſe appellare filium dixit. Domine, nō ſum dignus vocari filius tuus, fac me ſicut vnum
Lucæ. 15. de mercenariis tuis. Quid enim obſecro hic ob humilitatem à patre audire meruit? Cito inqu t
proferte ſtolam primam: & date annulum in manu eius, & occidite vitulum ſaginatum: & epu
lemur & manducemus quia hic filius meus mortuus erat & reuixit, perierat & inuētus eſt. E
ce enim filium eum vocat, qui vt ſeruus recipi & introduci præcabatur. Filio quoque alii maio
Percunctatio ri de agro redeunti: dixit: Frater tuus hic mortuus erat & reuixit, perierat & inuētus eſt. Fratrē
eius illum appellans: quem etiā vt filium exceperat. ❡ Sed percunctabitur aliqs an ſicut Chriſti

filii dei

A filij dei oratio ſiebat in terris ad ſolam patris perſonam: ita & oratio noſtra qua inchoamus dicere: Pater noſter: ſit pariter ad ſolam patris perſonam diſcrete referenda, & non potius ad totam diuinam ſubſtantiam, ſiue ad totum deum coniunctim & ſine diſcretione perſonarū ſumptum. ¶ Dicimus Chriſtum dominum cuius diuinitas vna erat (quippe ſecunda) é tribus perſonis ſacratiſſime trinitatis, omnem ſuam orationem ad ſuum patrem, id eſt, ad fontanā ipſam primogenitamq; deitatem direxiſſe, & non ad ſeipſum neq; ad ſpiritum, neq; coniunctim ad deum totum niſi fortaſſis ſecundum naturam ſui humanam: quæ diuinę ſublimiorią; naturæ per omnia ſubdebatur. Hoc enim pacto Chriſti humanitas orationem ad patrem & ad filium & ad ſpiritum atq; ad deum ipſum coniunctim fundere potuit, cum nihil differat ſubſtantia humanitatis Chriſti à cæterorum hominum humanitate, præter id quod deo coniuncta fuit, q̄d de virgine nata, quod munda ab om̄i peccati macula, & ex conſequenti per ſe ſiue natura immortalis. ¶ Ac cæterorum orationes hominum, quintuplici modo abſoluūtur. Aut em̄ peculiariter ad deum patrem fiunt, vt cum dicimus: Pater de cœlis deus, miſerere nobis. Aut ad filiū, vt hæc: Fili redemptor mūdi deus, miſerere nobis. Aut ad ſpiritum, vt: Spiritusſancte deus, miſerere nobis. Aut ſimul ad vniuerſam trinitatē, vt: Sancta trinitas vnus deꝰ miſerere nobis. Hęc em̄ oratio fit ad totam quidem diuinam ſubſtantiam, ſed ſub diſcrimine atq; explicito numero trium perſonarū. Aut deniq; ad deum totum coniunctim, & ſine expreſſione interni numeri noſtra dirigitur oratio, vt hæc: Miſerere mei deus ſecūdum magnā miſericordiā tuam. Aut: Deus miſereatur noſtri & benedicat nobis, vel Domine exaudi orationē meam, & clamor me-

Reſponſio.

Cæterorum hominū orationes quintuplici modo fiunt.

B us ad te veniat. Hæ em̄ nouiſſimæ orationes, neq; peculiariter ad aliquam perſonarum, neque ad deum totum ſub expreſſiōe interni eius numeri, hoc eſt trinitatis triumve perſonarum, ſed ad eundem vnice coniunctimq; ſumptū à nobis pie funduntur. ¶ Præterea ſunt & aliæ quædā orationes, quæ ipſi Chriſto ſecundum vtranq; ipſius naturam, à nobis ſacratius dicantur. Aliæ que ad latus, aut angelis, aut nonnullis ſctōrum offerri ſolent. Vnde fit vt in totū duplex ſit oratio. Alia directa, Alia indirecta ſiue reflexa. ¶ Directa eſt qua deus ipſe vel Chriſtus: ſine medio à nobis interpellatur. ¶ Indirecta vero, quæ ſanctos tam angelos quam homines interpellat, vt illi deum nobis ſiue Chriſtum conciliare dignentur. Hæc enim oratio, propterea reflexa dicitur, quia per eam ſanctos præcamur non ſimpliciter, vt ea munera quæ petimus ipſi largiātur, ſed vt nobis ea elargiri à deo expoſtulent. Oramus em̄ eos, vt orent pro nobis. Hoc autem de deo dici nequit, vtpote qui eminentiorē non habet quem deprecetur, ſed eum ipſi interpellamus tanquam vnicum & ſolum om̄ium munerum noſtrorum autorem benignumq; largitorē. ¶ Directa oratio non habet obliquam ſiue reflexam. Reflexa tamen directam ſemper habet annexam. Nam qui ſanctum quēpiam precatur, deū ſibi medio huius ſancti conciliat. Duæ igitur ibi accidunt orationes, prima hominis ad ſanctum aliquem, quæ indirecta vocatur. Secūda vero ſancti ipſius ad deum, quā conſtat eſſe directam. ¶ Primā orationē fundit homo propter ſeipſum, non tamen ad deū. Secundā fundit ſanctus ad deum, non tamen propter ſeipſum ſed propter hominē, qui adhuc in mundo conuerſatur. ¶ Directa oratio fit à principio ad finē

Alij orandi modi.

In totū duplex oratio.

C ſine medio: vt ab homine ad deū. Aut à medio ad finem, vt ab ipſis ſanctis ad deum. Indirecta vero fit ab imo ad mediū, vt ab homine peccatore ad cetum ſanctorū. Eſt em̄ finis & ſummum totius orationis obiectū: Deus Medium Sancti. Principiū & vltimū ſiue imum, homo adhuc in terris degens. ¶ Recta oratio præcipue ſanctorū eſt, & eorum qui nullo peccati peſſulo à deo diuiduntur, quiq; tanquam coniuncti deo, ad illū verba familiarius dirigere audent, & ab eodē facile exaudiuntur. Obliqua vero oratio eorum eſt, quos tetra peccati labes diſſimilitudiniſq; permixtio à deo alienos efficit, & qui haud aliter quam per ſanctorū mediū, poſſunt deū habere propitium. Obliqua quippe peccatoris ad quēpiam ſanctorū oratio directa infert ſancti illius ad deū, pro eo precamina. Deinde ex obliqua pœnitentis & recta ſancti alicuius prædirecta elicitur peccatoris iamiam mundi à labe ad deum oratio.

DIACONI

Adueniat regnum tuum.

¶ Aduerte obſecro benigne lector quam concinnum ſeruet ordinem dominica oratio. Prima quippe propoſitio, Pater noſter qui es in cœlis: om̄ium eſt abſolutiſſima, nihil (vt diximus) aut tribuens deo: aut expetens ab eodem. Nam dūtaxat & deū nominatim exciuit & cœleſtis ipſius domicilij fores propulſauit. Propterea rationabile eſt illam ſummis pontificibus decenter attribui. Hi enim in humana hierarchia, longe præ om̄ibus ipſi deo propinquare, & ante illū angelico more aſtare dicuntur. Inſuper & ad eum oculos attollere, noīare excitareq; eundē, ac propemodū foribus inſtare domicilij ſancti cius ex of-

 ficio&

ficio & pio ſui inſtituto habent. ¶ Secunda vero propoſitio quæ eſt: Sanctificetur nomen tuũ, D
iam proprie particularior eſſe incipit. Hæc enĩ tametſi nihil ab ipſo deo expoſtulet, illũ tamen in primis collaudandum ſanctificandũq; præcipit. Inquit enim ſanctificetur nomen tuũ, hoc eſt ſanctum habeatur, magnificetur, collaudetur, prædicetur. Extollatur in oĩ terra. Hi ſiquidem qui aſſumunt nomen dei in uanum, non illud ſanctificant, ſed magis irritant, habentq; ludibrio nomen dei, quod tamen quanto in honore quãtoq; cũm tremore in oĩm ore habendũ
Malach. ii. fit, docet id Mala. pphete: Fili honorat patrẽ, & ſeru⁹ dñm ſuũ. Si ergo pr̃ ego ſum, vbi ẽ honor me⁹? Et ſi dñs ego vbi ẽ timor meus? dicit dñs exercituũ ad vos ó ſacerdotes, q deſpicitis nomen meũ? Et dixiſtis in quo deſpeximus nomen tuũ? Offertis ſuper altare meũ panem pollutũ. Non eſt mihi voluntas in vobis dicit dominus exercituum, & munus nõ ſuſcipiam de manu veſtra. Ab ortu enim ſolis vſq; ad occaſum, magnum eſt nomẽ meũ in gentibus & in omni loco, ſacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda, quia magnum eſt nomen meum in gẽtibus di-
Ezechi. 36. cit dominus excercituum. & vos polluiſtis illud. ¶ Similiter & paria docet id Ezechielis: Et ingreſſi ſunt ad gentes, & pollucrunt nomẽ ſanctum meum, cum diceretur eis, populus dei iſte eſt, & de terra eius egreſſi ſunt. Et peperci nomini ſancto meo, quod polluerat domus Iſrael in gentibus ad quas ingreſſi ſunt. ¶ Et paulo poſt, non propter vos ego faciã domus Iſrael, ſed propter nomen ſanctum meum, quod polluiſtis in gentibus ad quas intraſtis. Et ſanctificabo no-
Moſes. Aaron. men meum magnum, quod polluiſtis in gentibus ad quas intraſtis. Moyſes quoq; & Aarõ, nõne non meruerunt ingredi terram promiſſionis, fluentem lacte & melle, quia non ſanctificauerũt deum coram populo, ad aquas contradictionis in cades? Viderunt enim terram, & non in-
Sacratiſſima virgo Maria. greſſi ad illam mortui ſunt in deſerto. Sacratiſſima virgo Maria mater domini reſponſo accepto ab angelo, mox ſanctificans nomen domini dixit: Magnificat anima mea dominũ. Et exaltauit ſpiritus meus, in deo ſalutari meo, Quia reſpexit humilitatem ancillę ſuæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes, Quia fecit mihi magna qui potens eſt & ſanctum nomen eius. Vult ergo nimirum ſanctificari à uobis nomen ſanctum ſuum, qui præcepit: Non aſſumes nomen domini dei tui in vanum. ¶ Hæc autem diuini nominis ſanctificatio ſiue diuinarũm laudum concelebratio, abſq; iniuria in humana hierarchia, ſecũdo, id eſt, ſacerdotali ordini deputatur. Quanto enim quiſpiam ordo deo magis propinquat, tanto cum maiore ſilentio illius arcana reuereri atq; honorare præcipitur. Nempe & deus ipſe in ſummo dicitur habitare ſilentio, in quo penitus omnis vox obmuteſcit, & à quo ſtatim vbi digredimur, mox orationis vociſq;, deum ipſum mire extollentis, multiplicitas oboritur. ¶ Vnde illam profecto plenam horroris vocem quatuor animalium, deum die ac nocte collaudantium exaudimus: Sanctus, ſanctus, ſanctus, dominus deus ſabaoth, Plena eſt omnis terra gloria ei⁹. ¶ Sicut enim primi ac põtificij ordinis officium eſt, vt duntaxat diuini habitaculi fores propulſent, vt ve ipſum E
dei nomen inclament, ita & ſecundi hoc eſt ſacerdotalis ordinis, hæc pariter eſt honeſtiſſima functio, vt iamiam excitĩ conuerſiq; in nos, dei laudes ſtudioſe decantent. Excitat nempe quaſi é ſopore primus ordo deum, vt à ſecundo ordine ſuas ipſe laudes decantari proplrius exaudi-
Oratio ſenſim ad ſpecialiora deſcendens. at. ¶ Sed quid ſuccedens ordo qui dyaconorum proprius eſt & ordine tertius implet miniſterij? Vide queſo quã congruo ordine ſenſim fit ad ſpecialiora deſcenſus. Primus ordo, nihil aut deo tribuit, aut expetijt ab eodem. Secundus nihil cum expetierit illum tamen laudibus ac ſanctitudine decorauit. Tertius vero iam petitorius eſſe incipit. Primus, deum dũtaxat exciuit cõuertitq; in nos. Secundus, laudauit. Tertius iam aliquid ab eodem, velut ſecundi ordinis laudibus placato expoſtulare aggreditur. Hic autem ordo Dyaconorum eſt, quibus præſentem propoſitionem adaptamus, vt dicant ac iugiter orent. Adueniat regnum tuum. ¶ Sicut enim diuinum abſolutum nomen, prius eſt ſua laude, laus vero prior oratione, ita & in ore primi ac pontificij ordinis ſtatuimus ipſum dei nomen. In ore ſacerdotum collocamus eius laudem. In dyaconorum vero labijs, ipſam ponimus orationem noſtrorum bonorum expoſtulatricẽ. ¶ Primus ordo propior deo aſtans, diuinas virtutes pene in ſilentio ſpeculatur eaſq; admirat. ¶ Secundus eaſdem virtutes quas à priore & preſtantiore didicit ordine, ſanctis vocibus effert atq; collaudat. ¶ Tertius vero inferiorum prouidentiam gerens orat, vt in huiuſmodi virtutum decore admirandoq; ſplendore adueniat ille rex, cuius regnum erit perpetuum & immortalitatis plenum. Quid enim obſecro aliud eſt poſtulare à deo vt adueniat regnum eius, quam expetere vt adueniet ille deſideratus cunctis gentibus rex & princeps pacis ac patèr futuri ſeculi, cuius regnum erit regnum omnium ſeculorum, & dominatio eius in omni generatione & generationem de huiuſmodi rege locutus Eſaias dixit: Ecce in iuſtitia regnabit rex, & principes in iudicio præerunt. Et pro eius aduentu orauit dicens: Emitte agnum domine dominatorem

terræ,

terræ,de petra deſerti ad montem filiæ Sion. Si enim nequit aduenire regnũ niſi rex imprimis Eſaiæ.16.
aduenat,idem profecto eſt orare:Adueniat regnum tuum:Et adueniat rex ille noſter, filius a-
A gnusq; tuus,qui eſt expectatio gentium.

SVBDIACONI

Fiat uoluntas tua ſicut in cœlo & in terra.

¶ Quartus eccleſiaſticus ordo,qui ſubdiaconorum proprius eſt orat:Fiat volun-
tas tua ſicut in cœlo & in terra. Hæc autem oratio,ex priore dyaconorum oratio
ne infertur. Si enim adueniat regnum dei,neceſſe eſt vt fiat voluntas dei in terris
ſicut & in cœlis. Neceſſe item eſt,vt in ſublunari mundo pareat omnis homo diuinæ volunta-
ti,ſicut & in ſupercœleſti regione,nullus angelus non eidem diuinæ voluntati obtemperare
credit. ¶ Vñ fit vt ferme nil aliud ſit aduẽtare regnũ dei,quam fieri voluntatem dei in terris ſic-
ut & in cœlis. Siue vt ſicut,iuxta eloquia, deus noſter in cœlo omnia quæcunq; voluit fecit,ita
in terris nihil illius voluntati auſit obſiſtere. ¶ Sed age forſitan dices:Si deus ſanctus eſt, ita vt Obiectio.
nullo pacto imminui ſanctitas eius valeat,cur orare iubemur vt ſanctificetur nomen eius? Si
item regnat deus & non poteſt tolli eius regnum,cur oramus vt regnet vtue adueniat regnum
eius? Et ſi rurſum quicquid vult ipſe facit,ita vt nullus illius vultui reſiſtere poſſit,cur orãdum
à nobis eſt vt fiat voluntas eius? ¶ Ad hæc omnia præſens reſpondet propoſitio. Nõ enim hęc
ipſa poſtulat ſimpliciter,vt fiat dei voluntas,ſed vt fiat dei voluntas ſicut in cœlo & in terra, vt Reſponſio.
ve tales ſint hominum in terris ad obtemperandum deo mentes,quales ſunt in cœlis angelicę
mentes,quæ diuina iuſſa vltro exequuntur. ¶ Vnde fit vt hæc particula ſicut in cœlo & in ter- Illatio.
ra,poſſit non inelegãter addi ſuperioribus orationibus hoc pacto: Pater noſter qui es in cœlis.
B *Sicut es in cœlis ita eſto & in terra.* Sicut videaris ab angelis in cœlis,ita & videaris ab homini
bus in terris. Deinde Sanctificetur nomen tuum,ſicut in cœlo & in terra. Sãctificatur enim dei
nomen ab angelis in cœlo,nec eſt quiſquam angelorum qui nomen dei temere aut incaſſum aſ
ſumat. Nullus item angelus,à diuinis pro modulo ſuo temperat laudibus. ¶ Oramus ergo, vt
ita ſanctificetur nomen dei in terris ab hominibus,quemadmodũ & ſanctificatur mirisq; lau-
dibus extollitur ab angelicis choris in cœlo. ¶ Rurſum cum dicimus: Adueniat regnum tuum
ſubintellige ſicut in cœlo & in terra. Nullus quippe in cœlis rex eſt,præter regem regum,qui re
gnat in ſecula ſeculorum. Nullum in cœlis eſt regnum,præter dei regnum,in quo diuinæ illi ꝑ
ternæ & increatæ monadi,oĩs angelorum ſacra chorea vltro nullis legibus coercita ſubditur,
ſuumq; principium & agnoſcere gaudet,& pro viribus imitari ſtudet. ¶ Oramus itaq; vt tale
ſit regnũ dei in terris,quale eſt & in cœlis. Vt euacuetur in terra oĩs aliena à deo poteſtas, princi
patus ac dominatio. Vt reducatur oĩs creatura,ad ſolius primæve ſuperſubſtantialisq; mona-
dis imperium:Vtve id vnicum ac ſolum ens cuncta moderetur ac regat entia,à quo & ipſa ſub-
ſtantiam ſortita ſunt. Non igitur ſolum cum præſenti propoſitione fiat voluntas tua, ſumen-
da eſt hæc adiectio,ſicut in cœlo & in terra,ſed etiam(vt docuimus)rite ſuperioribus propoſi-
tionibus eſt annectenda. Et non modo cum illis,ſed & cum inferioribus annexa, nihil earum
C præcem immutare reperitur vt poſtea oſtendemus. ¶ Præterea quãquam deus ſit non minus
in cœlis quam in terris,ſit item æque ſanctus in terris ſicut & in cœlis. Regnum quoq; eius & cœ
lum & terram obtineat. Inſuper & voluntatem ſuam tam in terra quam in cœlo ipſe perficiat,
hæc tamen accidunt dũtaxat ex ipſius dei natura & non ſtatim ex hominum voluntate. Nam
cum deus ſit & ſubſtantia & poteſtate infinitus,ipſe nimirum vbiq; eſt,imó & pluſquam vbiq;
in cœlis enim eſt & in terra,vbiq; ſanctus eſt. Vbiq; dominatur eius regnum. Vbiq; fit ſacra e-
ius voluntas,ita vt nihil ſit in rerum natura,quod excludere deum aut illi obſiſtere valeat. Pe-
timus tamen atq; oramus, vt diuinæ huiuſmodi naturæ ſiue potentiæ ſiue voluntati,ſit confor
mis omnis creata voluntas,angelica ſcilicet atq; humana. Vtve vltro omnis creata volũtas id
velit,idq; factitet,quod natura diuinæ ineſt bonitati. Ineſt enim deo vbiq; eſſe, vbiq; ſanctum Illatio.
eſſe regnare vbiq;. Id ergo velle debet,omnis angelica atq; humana voluntas. ¶ Vnde fit vt hę
noſtræ orationes Pater noſter qui es in cœlis:Sanctificetur nomen tuum:Adueniat regnum tu
um,Fiat voluntas tua ſicut in cœlo & in terra,haud quaquam ad diuinam immutabilem & eo
dem ſemper modo ſe habentem naturam referendę ſint,ſed dũtaxat ad angelicam & humanã
voluntatem,vt id perpetuo & vltro velint,quod naturaliter ineſt deo,vt ſcilicet nolint,deum
non eſſe vbiq;,vt nolint eum non eſſe ſanctum. Vt nolint non regnare. Vt deniq; nolint non Alia inſtantia.
fieri vbiq; eius voluntatẽ. ¶ Quod ſi iterũ inſtes non poſſunt angelica atq; humana voluntas,
obſiſtere deo. Cur ergo orandũ eſt vt nolint deo repugnare,cũ propter dæmonũ aut hominũ
velle,nihil mutari queat in diuina natura aut in diuina voluntate? Poteſt item deus cum ſit in

finitæ potens, cogere omnem dæmonum & hominum voluntatem, vt ſuæ ſubdantur volun-
Reſponſio. tati, & ne quicquam velint, auſint aut poſſint quod nolit deus. ℂ Ad hæc dicimus duntaxat in D
deo idem eſſe velle & poſſe, non autem in creaturis in quibus plerũq; poteſtas, reperitur volũ-
tate inferior. Ambiunt enim nonnunquam ex voluntate plura, quam opere patrare valeant,
voluntq; plerũq; mala quædam quæ tamen perficere atq; implere nequeunt. Et vellent quidē
fortaſſis dæmones (& ſi qui hominum ſint dæmonum imitatores) non eſſe deum, non eſſe ſan-
ctum, non regnare, non fieri eius voluntatem, quæ tamen iniqua & peruerſiſſima eorum volũ-
Quæ voluntas peſsima. tas, probatur fore irrita. ℂ Porro volũtatis eſt proprium, vt libera, vltronea & ſpontanea ſuos
perficiat actus. Si igitur deus omnem creatam voluntatem liberam eſſe à natura inſtituit, non
D. Diony. eſt ipſius dei (vt diuus Dionyſius ait) violare naturam, hoc eſt cogere quod voluit eſſe ſponta-
neum. Neq; enim (vt ille ſanctus ait) liberi arbitrij gratia diuinitus indulta mortalibus, proui-
Sacra eloquia. dentiæ diuinæ luce ac ſplendore obtunditur. Quippe deus (vt ſacra volunt eloquia) vnũquē-
que in manu conſilij ſui reliquit. Propoſuit mortē & vitam. Addit leges & præcepta, ad quod
Interrogatio. cũq; volueris extende manum tuam. ℂ Quid ergo dicemus? An orationes iſtæ noſtræ poſtu-
lant à deo, vt omnis creata voluntas coerceatur ab opere malo cogaturq; inſuper operari bo-
Reſponſio. num. ℂ Dicimus ꝙ non. Nam contra naturam eſt, coerceri cogiq; voluntatem, perinde atq; cõ-
tra naturam eſt, facere de voluntate vt non ſit voluntas, hoc eſt, vt non ſit libera. Tolle quippe
à voluntate libertatem, facis eam non eſſe voluntatem. Orationes autem noſtræ nihil eorum à
Alia interrogatio. deo expoſtulare præſumunt, quæ ſunt præter naturam. ℂ Quæ eſt itaq; noſtrarum iſtarum o-
Reſponſio. rationum ſacra petitio? Reſpondemus earum petitionem eſſe, vt omnis creata voluntas ſit quã E
maxime fieri poteſt ex ſeipſa diuinæ voluntati ſimilis, illi concors atq; vniformis, vt pro natu-
ra ſua, ſine lege, ſine præcepto non coacta, ſed per ſe vltro ac ſponte malum omne oderit, bonũ
diligat idq; proſequatur ac totis viribus implere gaudeat. Hoc enim pacto voluntas manebit
Alia obiectio. voluntas, & erit bona voluntas, volens recta, ſequens honeſta, perficiens quæ deo grata & acce-
Reſponſio. pta. ℂ Sed dices iterũ: Omnis volũtas à deo creata eſt bona, diuinæ ſimilis voluntati. Cur ergo
oramus vt bonæ fiant voluntates quæ per naturam bonæ ſunt diuinæq; voluntati ſimillimæ.
ℂ Fatemur omnem voluntatem creatam, eſſe naturaliter bonam, cum à deo naturaliter bono,
nihil niſi ſubſtantialiter bonum oriri potuerit. Dicimus tamen imprimis dæmonum volunta-
tem ex inſtabilitate ſui à bonitate decidiſſe, eamq; nũc viceuerſa ea cupere & velle, quæ diuinis
ſunt bonis contraria, quæve mala eſſe dicuntur. Humanam quoq; voluntatem quæ ab initio
dæmonicæ voluntati potius quam diuinæ patuit, dicimus parem & inſtabilitatem & imbecil-
litatem contraxiſſe. Vt pleraq; nunc ſub apparentis boni ſpecie velit, quæ ſunt non vere bona,
Alia interrogatio. ſed intus mala, diuiniſq; bonis contraria. ℂ Rurſum igitur percunctaberis. Petunt ne ergo o-
rationes iſtæ noſtræ, vt ſanetur ab inſtabilitate & imbecillitate oïs creata voluntas, tam dæmo-
nica quam humana? ita vt rurſum diuinæ ſint conformes volitioni, nec aliud cupiãt aut velint F
Reſponſio. ꝙ quod bonum eſt, ꝙ ꝙ præcipit deus, quod natura inſtituit quod ratio faciendum oſtendit.
ℂ Reſpondemus ꝙ non: Nam id minime poſtulant, quod nunquam fiet. Dæmonum autē vo-
luntatibus, nulla eſt data periodus qua ad bonum conuertantur, qua rurſum diuinæ ſint cõcor-
des volũtati, redeãtq; ad pacē diuinæ vnitatis, vtpote qbus indictũ ē ꝑpetuũ & à deo & à ſeipſis
diſſidiũ. Potēs ē tñ deus illos iterũ cõuertere ſibiq; (vt pri⁹) inſerere. Verũ eñ vero illi huiuſmo-
di ſunt qbus nõ parcet deus verbis potētibus, & ad dep̄candũ cõpoſitis. ℂ Similiť & plereq; ho-
Damnatæ voluntates damnabiles immutabiles. minũ volũtates (cuiuſmodi ſunt eorũ q ex hac ſublunari vita impœnitētes migrarũt) haud ad
ſimilē à dæmonũ volũtatibus ſortē cõſequēť. Quapropter dãnatas volũtates ſiue dæmonicas,
Dionyſius. ſiue hũanas, nihil oratiões nřæ iſtæ immutari à malo ꝑcãt, qppe quæ immutabiles ſunt, & ad bo-
nũ incõuertibiles. Nihil etenĩ (vt ſacer Dionyſius ait) nřa oratio eorũ expetere ꝑſumit, niſi quæ
Vlterior interrogatio. deo ipſi ſcit grata eē & accepta, & quæ illũ eſſe largiturũ nõ ambigit. ℂ Quas ergo volũtates ex-
Reſponſio. petũt oratiões nřæ, rediuiuas fieri an ſanctorũ angelorũ? ℂ Minime. Nam ſanctorum angelo-
rũ volũtates, cõfirmatæ in bono ſunt, vt neq̃q̃ amplius decidere à bono, & cõtraria deo aut vel-
le aut opari valeãt. Nulla ſiqdē oratio fundēda ē ꝓ eo, q̃d ē immutabile ſiue à bono ſiue à malo.
Supeſt itaq; vt expetãt oratiões iſtæ nřæ, eas dũtaxat hũanas volũtates angelicis volũtatibus
euadere pares, quæ nõdũ exceſſere ē medio quæve ꝓſentanea adhuc luce ꝓfruũť. Hæ nēpe inſta-
Alia percunctatio. biles & impfectæ ſunt, pateťq; illis via ſiue in bonũ ſiue in malũ. ℂ Sed rogabis denuo. ℂ Nũqd
aliud aliqd expetũt oratiões nřæ, ꝙ huiuſmodi hũanarũ volũtatũ ſtatũ à bono inconuertibilē?
Reſponſio. ℂ Dicimus quod ea expetunt, quæcunq; neceſſaria ſunt vt adueniat regnum dei. Stare autem
nequit regnum dei, niſi imprimis, vt canit quidam, pax ſit & in toto ſurgat concordia mundo.
Vniuerſalis autem atq; perfecta pax, quo pacto conſurget niſi dæmonica oñis & humana, quæ
deo aduerſatur, voluntas vinciatur coerceaturq; à malo, aut, vt aiunt ſacra eloquia, mittatur in

A tenebras exteriores, aut claudatur in abyſſo, ne cuiquam creaturæ deinceps nocere valcat, neve ſuæ nequitiæ vires exercere. ¶ Duo igitur poſtulant orationes noſtræ ad regnum dei neceſſaria. Primum eſt perfectio humanarum voluntatum imperfectarum & inſtabilium, vt diuinæ angelicæq; voluntatibus euadant ſimillime. ¶ Secundum vt adimatur om̃is nocendi poteſtas voluntatibus nequam, ſiue dęmonum ſiue hominum, vt ve ille perpetuis in tenebris clauſæ delitcant. ¶ Ex his itaq; concludimus regnũ dei, haud aliud eſſe quam trium harum volũtatum diuinæ angelicæ & humanæ vnitatem, pacem atq; concordiam. Diuina quippe voluntas inſtabilis non fuit, neq; à bono infirmari potuit. Angelica minime quidem decidit. Cadere tamen & infirmari cum potuerit, à deo in bono confirmari meruit. Humana vero omnis (præter geminas hoc eſt Chriſti & ſacratiſſimę matris eius voluntates) inſtabilis eſt effecta atq; à bono p̃lapſa, illam tamen deus clementer & à malo erexit, atq; ad inconuertibile ſue ad ſui pacem & concordiam reduxit.

Duo ad regnũ dei neceſſaria.

ſtatio.

MINISTRI

PAnem noſtrum ſuperſubſtantialem da nobis hodie.

¶ Hi quibus à domino dictum eſt, petite & accipietis, pulſate & aperietur vobis, ab Apoſtolo quoq; in quodam loco audiunt. Petitis & non accipitis, eo q̃ male petatis, haud enim ſimpliciter & prima fronte ſatis eſt petere, ſed in petitiõe ſeruare ordinem oportet, cum minime careat ſuis circunſtantijs oratio. ¶ Habet enim oratio circun-

B ſtantias quatuor, ſubſtantiales duas, & accidentales totidem. Subſtantiales orationis circunſtã tiæ ſunt totius orationis ſubſtantialia extrema, à quo ſcilicet & ad quem fit ipſa oratio. Qui em̃ orat aut angelus eſt aut homo. Qui vero exoratur, aut deus eſt aut ſanctorum aliquis, angelorum aut hominum. Eſt em̃ (vt diximus) duplex oratio, alia directa, alia indirecta. In his igit duobus ſubſtantialibus extremis à quo ſcilicet & ad quem, non contingit vt erret aut peccet oratio. ¶ Accidentariæ vero orationis circunſtantiæ, ſunt aut circa ſtatum orantis aut in cõſideratione rei, quam expetit cupitve conſequi. Veluti ſi aut bonum & deo gratum ſit quod petit, aut ſi recta cum intentione & ſyncera nitidaq; mente id expoſtulet. Propterea nãq; hi male petere dicuntur, qui aut petunt iniqua & ea quæ deo minime accepta ſunt aut qui præpoſtera intentione, vel duntaxat dubia mente animoq; in ſyncero præcantur. ¶ Vt ſi peteret quiſpiã nunquam mori, ſtatim ex ipſo petito venit merito arguendus cum ſit om̃i peccatori ſtatutum cautumq; diuinis legibus ſemel mori. Vel eſto petat aliquis quod ex ſeipſo rectum & acceptũ deo eſt vti ſapientiam. Si tamen ea intentione petierit vt amplas inde ſibi gazas cumulet, vel ſi certe petens ſe eam conſequi poſſe hæſitauerit, aut illius anima ſceleri ſit obnoxia, palam profecto eſt eundem nunquam per ſe imperita huiuſmodi petitione potiturum. Opus enim eſt vt non modo bonum, ſed etiam bene ſancteq; poſtulemus. ¶ Petimus autem bonum, ſi illud aut fuerit honeſtum, aut iucundum aut vtile. Petimus vero bene, ſi recta intentione, aut ſi nihil hæſitãtes, aut ſi mente munda & ab impuris maculis repurgata. In maliuolam quippe animam non

Circũſtãtię orõis quatuor. Tñ duo orõis ſubſtã. Angelus & homo

Exẽplum male petitiõis.

C intrabit ſapientia, nec habitabit in corpore ſubdito peccatis. Scimus etiam (vt canit ſcriptura) quoniam peccatores deus non audit, ſed ſi quis eſt cultor eius, hũc merito exaudit. ¶ Sed quid rurſum de ordinandis orationum noſtrarum intentionibus ſcriptura dicit audiamus: Reddite inquit primum quæ ſunt Cæſaris Cæſari: & quæ ſunt dei deo, quam præpoſtere intelligere debem⁹ hoc pacto: Reddite primũ ea quæ ſunt dei deo, & quę ſunt Cæſaris Cæſari. In alio em̃ loco (quod idem ferme ſonat) dicit: Petite primum iuſtitiam dei & regnum eius, & cætera omnia adijcientur vobis, quam propoſitionem ſi tripartito diuidimus, comperiemus eandem præſentis dominicæ orationis, totam complecti ſubſtantiam. Proponit enim duntaxat tria, iuſtitiam ſcilicet dei, hinc regnum eius. Deinde cætera omnia per quæ intellige cũcta noſtra bona, oẽs ve humanas neceſſitudines. ¶ Vide ergo quam decenti ordine pergat præſens dominica oratio. Pertinent quippe ad iuſtitiam dei duæ primæ propoſitiões: Pater noſter qui es in cœlis. Et hæc Sanctificetur nomen tuum. Hæ nanq; duæ laudem dei & honorem ſanciunt. Prima cœleſtem illi tribuens ſedem nomenq; paternum. Secunda ſanctitudinem. Duæ vero ſequentes ſcilicet Adueniat regnum tuum, & hæc: Fiat voluntas tua ſicut in cœlo & in terra, manifeſte (vt docuimus) ad regnum dei pertinere probantur. ¶ Ad præſens propoſitio, ſcilicet. Panem noſtrũ quotidianum da nobis hodie & cunctæ reſiduæ, palam ad humanas neceſſitates attinere declarantur. Totius igitur dominicæ orationis, prima & ſecunda propoſitiones, ſoli diuinæ iuſtitiæ famulantur ſuntq; diuinarum buccinatrices laudum. Tertia vero & quarta, diuinũ expoſtulant regnum. Quinta demum & cuncte ſequentes, noſtris bonis quotidianisq; neceſſitatibus decenti ordinę opitulantur. ¶ Quare nimirum, ſi præſens propoſitio inferioris minoriſq; boni pro-

Dñicę orõnis mira ordinatio.

Matth. epi. Lucas.

curatrix, inferiori quoq; miniſtrorum ordini vt congrua & apta à nobis deſignetur. ¶ Quod D
autem in diuo Matthæo legimus panem noſtrum ſuperſubſtantialem, Et in beato Luca: Panē noſtrum quotidianum, id allucinationem nullam habet. Nam per quotidianum panem, intelligere poſſumus fluxam temporalem ve eſcam, quæ ad inſtaurandam corporis noſtri fluxionē quotidie nobis eſt neceſſaria. Per ſubſtantialem vero panem, intellige eum panē qui viuus ab æthere fulſit, quiq; nobis tam ad animi quam ad corporis ſalutem, à deo clementer indultus ē. Hoc enim eſt ſacratiſſimum Chriſti corpus, de quo ſcripū eſt: Ego ſum panis viuus, qui de cœlo deſcēdit: Et caro mea vere eſt cibus, Et ſanguis meus vere eſt potus. Qui comederit carnem meam & biberit meum ſanguinem, viuet in æternum. Et ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die. Sicut enim fluxus temporalis ſve panis præſentaneam corpori vitam largitur eamq; conſeruat, ita & ſpiritalis ſacræ euchariſtiæ ſuperſubſtantialis ſve communio, tam corpori q̃ animæ medetur, vitamq; præſtat immortalem.

Filiatio. Q. ihabitus animi. Q. icorporis habitus.

¶ Vnde fit vt quomodocunq; ſumatur præſens propoſitio ſiue de pane ſuperſubſtantiali, ſiue de pane quotidiano dici ipſa poteſt expoſtulatrix eſſe omniū & animi & corporis habituum, quę noſtra bona vocātur. Sunt enim animi habitus, ſapientia, diſciplinę, virtutes, quę ſunt vt paſtus animi & veriſſima eius eſca. Corporis vero habitus ſunt cibus, potus, veſtimentum, ſanitas. Cibus quippe ac potus, neceſſitates ſunt præcipue quę intra corpus mittuntur. Veſtimētum vero extera eſt & minus præcipua corporis indigentia. Sanitas autem medius eſt habitus, qui cibo potu ac veſtimētis, elicitur atq; cōſeruatur. ¶ Cum ergo a præſenti propoſitiōe ea cūcta nobis donari expetantur, quę ſunt ad integram noſtri vitam conducētia ac neceſſaria, opus eſt vt ab eadem vterq; hominis panis emendicetur, quādoquidem nō in ſolo pane, hoc eſt, in ſola temporali eſca viuit homo, ſed in om̄i verbo quod egreditur de ore dei. In ſuperſubſtātiali quoq; pane, in habitu item ſapiētię & plenitudine om̄ium virtutū. E

MONACHI

ET dimitte nobis debita noſtra.

¶ Hactenus eccleſiaſtici ordines orauerunt, ij inquam qui ſacro aliquo miniſterio, in ipſis templis coram deo funguntur quiq; ſacris ipſis ad hoc ipſum initiantur, veluti Pontifices, Sacerdotes, Dyaconi, Subdiaconi, Miniſtri, qui & altari ſeruiunt & de altari viuunt. Præſens vero oratio cum ſequentibus eorum eſt, qui (iuxta ſaltim ritum primitiuę eccleſiæ) alieni ſunt ab altaris miniſterio, nullū ad hoc ipſum ordinē ſacrumve officiū cōſecuti. Præſens tn̄ eccleſia, monachicam gentē ſacris ordinibus imbuit, eoſq; in altaris miniſterium

Dionyſius.

accerſere ſolet. Vtcūq; ergo ſit nos priſce conſuetudinis normam ſecuti, cū diuo Dionyſio monachorum ordinē ſub miniſtris ipſis collocamus. Inquit enim ille in epiſtola ad demophilū monachū. Sacerdotes angeli ſunt, diuinorum iudiciorum cōtinuo poſt pontificem magiſtri. Tu igitur ab ipſis diuina cōgrue ac ſuo ordine, per medios miniſtros diſce. Hoc em̄ teſtimonio monachorum cetum, ordini miniſtrorum ſubditū eſſe declarauit. ¶ Liquet igitur præſtantiores eminētioreſq; fuiſſe ſuperiorum ordinū orationes, q̃ deinceps eſſe incipiant. Experierūt quippe ſuperiores oratiōes, aut iuſtitiam dei aut regnū eius, aut naturalia hominum bona, quæ docuimus eſſe duplicia, alia quidem animi alia vero corporis. Hęc enim bona præcedens propoſitio (Panem inquam noſtrum quotidianum aut ſuperſubſtantialem da nobis hodie) expoſtulaſſe monſtrata eſt. ¶ Oratio vero præſens quæ eſt: Et dimitte nobis debita noſtra, inferius aliquid à ſuperiore emendicat. Haud em̄ poſtulat naturale aliquod hominis bonum, ſed nos potius ab innaturalibus malis & graui onere peccatorum liberari precatur. Meo autem iudicio imperfectius quiddam eſt, precari vt à peccatis ſoluamur, q̃ vt virtute repleamur, aut q̃ vt panis nobis, ſiue cœlitus ſiue humanitus donetur. ¶ Vnde manifeſtum eſt ſicuti ſenſim à præſtātioribus ordinibus, ad inferiores minuſq; præſtantes ordines deuoluimur, ita ſimul orationem totam dominicam à perfectioribus, progredi deuoluiq; ad imperfecta. Præcedentes enim orationes, poſitiuę atq; aſſertiuę extiterunt. Ab hac vero ſequētes negatiuę atq; deſtructiuę eſſe incipiūt. Sicut em̄ priores, bonum quodpiam ſtatuūt inēe, Nempe aut dei laudem, aut regnum eius, aut peculiare aliquod hominis bonum, ita & ſequentes ab iſta malum aliquod innaturale, hoc eſt peccatum, ſuccidere tollereq; nituntur. Eſt enim peccatum malum quoddam, quod præter naturam, hoc eſt ex primi parentis lapſu nobis ineſt.

Quid peccatum. Duplex pec. Prīm voluntatis duplex

¶ Duplex autem eſt peccatum. Aliud ſiquidem eſt peccatum originis, Aliud peccatum voluntatis. Peccatum originis, cunctis inditum eſt à parentibus primis, idq; ideo mox ex ipſa regeneratiōe abluitur. Peccatum vero voluntatis, vnicuiq; ſpontaneo motu adeſt. Idq; rurſum bipartitum eſſe reperitur. Aliud enim eſt omiſſionis: Aliud tranſgreſſionis. Peccatum omiſſionis eſt cum nequicquā facimus quod facere debemus. Tranſgreſgreſſionis vero labes, eſt cum ea facimus quæ facere vetamur. ¶ Quid ergo præſens expetit o-

ratio

Aratio?an pro omni peccato orat,vt ab eo ſoluamur?Dicimus quoniam non pro originali ma- Interroga-
cula,quandoquidem hæc in cunctis priuſquam orare ſufficiant ex impreſſione caracteris dilu- Rſſio.
itur.Orat autem aboleri omne peccatum voluntatis,quod nobis poſt ſacræ regenerationis tē-
pus inhæſit, vt quo ſponte aut quicquam omiſimus aut dei legē tranſgreſſi ſumus. ¶ Sed quæ- P'rceſſ'onib
res quomodo dimittentur nobis à deo debita noſtra?an ſola oratione,ſi inquam dūtaxat ora- Rſſio.
uerimus ea nobis dimitti?Dicimus in debitorum dimiſſione,tria hæc ab eccleſia inſtitui. Con
tritionem,Confeſſionem & Satisfactionem. Quem enim non pœnitet offenſarum,quonāmo-
do dimittentur illi?Aut qui ſe peccaſſe negauerit,vel qui peccatis contraria agere renuerit,quo
pacto miſericordiam conſequetur?Cum enim omne peccatum ſit nimirum corporeo perſimi- Analogia
le morbo,Eſt enim peccatū morbus ac peſtis animi,prçuia peccati contritio,ſimilis eſt amaru- peccati.
lente potiōi.Confeſſio vero,vomitum humorum morbum cauſantium emulatur.Satisfactio
autem ſimilis eſt receptioni ſanitatis. Sicut enim amarulentam potionem comitatur mox cor-
ruptorum vomitus humorum,ita & contritionē ſtatim ſubſequitur confeſſio. Et ſicut humo-
rum nauſeæ ſuccedit optima valitudo,ita & confeſſionem ſubſequi oportet ſatisfactionem.
¶ Quæres autem rurſum,quo pacto ſatisfactio impleatur?Dico in tribus:Oratiōe,Ieiunio,Ele- Alia percun ctatio.
emoſyna. Sunt enim hæc tria opera bona,per quæ & à debitis ſoluimur & deum nobis ipſi cō- Rſſio.
cilliamus. ¶ Sicut nempe trinus eſt amor,Alius quo deum pluſquam noſipſos amare ſacra lege Trinus amor, dei,
præcipimur. Alius quo,noſipſos ex æquo naturaliter amamus. Tertius vero quo proximum, proximi.
hoc eſt conſimilem nobis hominem tanquam noſmetipſos æqualiter etiam amare iubemur.
B Ita etiam tria ſunt ſancta ac bona opera,per quæ trini huiuſmodi ſanciuntur ſaluanturq̧ amo-
res. ¶ Etenim Oratio ad deum fit,eūq̧ in nobis ſaluat ac ſtatuit amorem,quo deū,vtpote no- Orō ad deū
ſtræ ſubſtantiæ indultorem,pluſquam noſipſos merito reueremur atq̧ honoramus. ¶ Ieiuniū Ieiuniū ad
vero fit vnicuiq̧ ad ſeipſum,perq̧ ieiuniū is conſiliatur amor,quo vnuſquiſq̧ ſeipſum natura- ſeipſum.
li amore proſequitur. Nam per ieiunium,anima & corpori imperat & corporis ſalutem ipſa p
curat. ¶ Eleemoſyna autem cum ſit vniuſcuiuſq̧ ad proximū,ipſa inter pares amorem conci- Eleemoſyna ad proximum.
liat & amborū ſalutem operatur. Prodeſt quippe eleemoſyna duobus,animæ ſcilicet donātis
& corpori accipiētis. Nam huius alit corpus,illius vero animam,& à labe abluit & virtutibus
opplet. ¶ Porro ſicut ex oratione elicitur ieiuniū,ita & eleemoſyna infertur ex ieiunio. Nam
vt frequēter iterari queat oratio,vtve diſcutiātur animi nubes quę ſunt ipſam orationē pertur-
bant,interdū opus eſt ieiunio. Deinde is præcipue cibus qui quotidianis ſumptibus ſupereſt q-
que ob ieiuniū neutiquam abſumitur,pauperibus,vt liber paſtoris teſtatur,eſt à nobis erogan-
dus. In ijs ergo tribus operibus,oratione,ieiunio & eleemoſyna,fita eſt,vt dicimus,omnis ſatis
factio peccati,tam ad deū quam ad ſeipſum quam ad proximum.

Oratio	Ieiunium	Eleemoſyna
Amor dei	Amor ſui	Amor proximi

¶ Ex his autem tribus,Maius bonū eſt oratio & amor dei. Minus bonum, ieiunium & amor
ſui. Mediocre vero bonum,eleemoſyna & amor proximi. Quod enim amor ſui ſit minus bo-
C num quam amor proximi,hinc liquet,quia impoſſibile eſt quēpiam amare proximum,qui ſe-
ipſum non amet. Poſſibile vero eſt quēpiam amare ſeipſum,qui tamen proximum neutiquam
amabit Facilius itē peccant oēs in amore ſui,q̄ in amore proximi. Cōtingit eñ aliquē peculia-
ri ac proprio amore duci,q tñ neq̧ deū neq̧ proximū amauerit. Ex amoribus igitur extremis
dei inquā & proximi,medius propriuſve amor cōtinuo infertur. At ediuerſo ex amore medio
ac proprio,haud ſtatim oportet amores inferri extremorū. ¶ Sed inſtabis ſi maiora ac præſtā- Inſtantia.
tiora bona ſunt oratio & eleemoſyna q̄ ieiuniū,cur omiſſio ieiunij maius apparet malū,q̄ orati
onis & eleemoſynæ omiſſio?cū debeat maius malū maiori aduerſari bono,& minus minori.
¶ Ad hæc geminis cauſis rñdemus. Prima qa oratiōis & eleemoſynæ omiſſio, dūtaxat primi- Reſponſio.
tiua mala ſunt nō poſitiua. Qui eñ nō orat aut pauperibus nō erogat,dūtaxat id bonū omittit
quod faciūdū erat. Omiſſio aūt ieiunij,plerūq̧ cauſa eſt tranſgreſſionis & poſitiui peccati,vtpo
te ex qua in intemperantiam facile prolabimur. ¶ Secūda,qa vt plurimū ſola ieiunij omiſſio,
& orationis & eleemoſynę omiſſionem affert. Si eñ ex ieiunij omiſſiōe quiſpiā in intēperantiā
labitur,animo efficitur perturbato & ad ſacram orationem minime idoneo. Lapſus quoq̧ in
Intemperantiam,vt voluptatibus illecebriſq̧ quibus aſſueſcit latius lōgiuſq̧ perfruatur,mox
vt ab eleemoſyna temperet oportet. Non autem ſi quiſpiam oratiōes omittit,ideo & à ieiunijs
& ab eleemoſynis abſtinet,neq̧ itē ſi ab eleemoſynis abſtinet q̧s,ideo nō ieiunabit aut nō orabit.
Maioris igit diſpēdij ac pniciei cauſa ē ieiunij omiſſio,q̄ aut orōnis aut eleemoſynę pmiſſio.

SIcut & nos dimittimus debitoribus noſtris. D

¶ Hanc propoſitionem ſanctæ plebi, quæ poſt monachicum ordinem locata
eſt accommodamus. Ipſa autem nihil orat aut poſtulat à deo, ſed magis præce-
dentem confirmat: offerens perſuaſiunculam vnam, qua inducatur ſumma illa
bonitas, vt petitis annuat noſtris, dimittatq; nobis debita noſtra. Præſens enim oſtendit me-
ritum, cuius præcedens expetebat præmium. Vel ſi malueris, præſens manifeſtat profertq; ſe-
Paulus. men, cuius præcedens expoſtulauit à deo fructum. ¶ Si enim iuxta Apoſtolum, quæ ſemi-
nauerit homo, hæc & metet: neceſſe eſt vt qui dimiſerit debitoribus ſuis, dimittantur & illi ſua
debita à deo. Si enim, dicit ſcriptura, vis vt miſerear tui, oportet & te imprimis miſereri proxi-
mi tui. Propterea & eum, cuius erat miſertus quidem dominus, qui tamen recedens non eſt mi-
ſertus conſerui ſui, ſed tenens ſuffocabat eum, & miſit in carcerem, increpauit dominus eius di-
cens: Serue nequam, nonne ego miſertus ſum tui, & omne debitum dimiſi tibi? Oportuit ergo
& te miſereri proximi tui. Et iratus dominus iuſſit eum tradi tortoribus, & mitti in carcerem,
donec redderet nouiſſimum quadrantem. ¶ Sed inſtabit forte aliquis: Opera noſtra
Inſtantia. bona non ſunt à nobis, neque coram deo, neque coram proximo efferenda. Alioquin
velut propriarum laudum interpretes, cœleſti præmio iudicabimur indigni, contingetque
nobis quod & iuſtificanti ſe phariſæo ac dicenti: Deus gratias ago tibi, quia non ſum ſicut cæ-
teri hominum: Ieiuno bis in ſabbato, decimas do omnium quę poſſideo. Si hęc ergo ita ſe hēt
quo pacto tuto coram deo effari audebimus: Sicut & nos dimittimus debitoribus noſtris?
Solutio Haud enim hæc dicentes procul aberimus ab inani gloria. ¶ Huic inſtantiæ facit ſatis hęc
ſola euangelica propoſitio: Cum feceritis omnia quę præcepta ſunt vobis, dicite: Serui inuti-
les ſumus, quod debuimus facere fecimus. Huius enim propoſitionis prima pars, ſcilicet ſerui
inutiles ſumus, omnem explodit inanem gloriam, eſtq; totius humilitatis plena. Secunda ve-
ro, quod debuimus facere fecimus, cum præuia humilitate ipſa bona opera quæ facere iube-
bamur, pro viribus eſſe impleta confitetur. Nullo igitur pacto perabſurda eſt bonorum no-
ſtrorum operum confeſſio, modo id oſtentationis cauſa nequaquam patretur. Nempe & bo-
norum noſtrorum operum memoria interdum & alios ad paria, & noſipſos ad deinceps plu-
ra & maiora patranda opera, excitare atq; animare ſolet. Per pręcedentem autem propoſitio-
nem noſipſos fatemur ſeruos inutiles, hoc eſt debitores eſſe. Per præſentem vero dominicum
mandatum pro viribus impleſſe prędicamus. Nihil ergo reor incommodi eſt, ſi nos qualiter
erga proximum geſſimus, coram deo humiliter pronunciauerimus, vt ille eadem erga nos ſor-
Interrogatio te ſe habere facilius exoretur. Oſtendimus enim nos fuiſſe fratres, vt ille ſit nobis pater. Nam
qui proximo dimittit, fratrem ſe eſſe oſtendit, isq; deum indubie experietur vt patrem. Et qui
Solutio proximum non recipit vt fratrem, deum quonam modo vt patrem præſtolari auſit? ¶ Sed E
quæres, per quæ, aut quot modis erga deum debitores aut peccatores efficimur? ¶ Dicimus
tria eſſe obiecta peccati, tres eiuſdem potentias, & duo tantum ſubiecta. Obiecta enim peccati
ſunt hæc: deus, noſipſi, & proximus noſter. Offendit enim vnuſquiſq; deum peccato, offendit
ſeipſum, offendit & proximum. Attamen hæc duo, peccatum in deum & peccatum in ſeipſum
Quæ pecca-ti obiectio conuertuntur. Quandoquidem omnis qui in deum peccat, iuxta ſacrum eloquium, odit ani-
Quæ poten-tiæ mam ſuam, ipſamq; mortem diligit. Et omnis qui peccat in ſeipſum, peccat & in deū. Si enim
Quæ obie-cta. nos non ſumus noſtri, ſed dei, à quo precio magno empti ſumus, neceſſe eſt vt is qui propria
Quæ ſubie-cta. ſubſtantia abutitur, haud ſecus deum offendat, q̄ qui deſtruit ea quæ dei ſunt. Et rurſum, omnis
q peccat in proximum, peccat & in deum. Non tamen omnis qui in deum offendit, in pro-
ximum ilico peccare dicitur, niſi forte eo modo, quo ſi quis dominum offenderit, dici poteſt
& omnem illius familiam offendiſſe. Propterea ꝙ tam filius q̄ ſeruus, patris aut domini tueri
habent honorem. ¶ Sunt ergo tria hæc obiecta peccati, circa quæ peccatum verſatur, Deus,
quilibet hō, & proximus eius. Vel ſi vis hæc tria, Deus, angelus, homo, quę ſpecie diuerſa ſunt.
¶ Subiecta autem peccati tantum duo ſunt, angelus ſcilicet & homo. Nam ſubſtantia angelo
ſuperior deus eſt. Creatura vero inferior homine, brutum animal. Atqui neq; in deo, neque in
brutis animantibus peccatum collocamus in deo, ſiquidem propter excellentiam & immenſi-
tatem tam ſubſtantiæ ipſius, quàm voluntatis, quæ à bono decidere immutarique in malum
non potuit. In brutis vero animantibus, ob defectum voluntatis ac liberi arbitrij. Hæc
enim ſola creatura peccare potuit & peccauit, quæ liberi arbitrij naturali munere inſignis, di-
uinæ voluntati ſcienter ac ſponte aduerſari potuit, vt angelica & humana. ¶ Porro pec-

cati potentia in hominibus trina reperitur. In dæmonibus vero aut ſimplex aut tãtum duplex
A aut, vt nonnulli volunt, etiam triplex. Peccant enim homines, aut cogitatiõe aut ſermone aut
opere. Cogitatione bifariam, aut per ſe, aut à ſenſibus illecta. Sermone vero & opere per ſe. Dæ
mones autem cum corporibus careant, cogitatione equidẽ per ſe peccant, quos ſi, vt plerique vo-
lunt, aliena interdum aſſumere corpora fatebuntur, & ſermone & carnali opere perinde atque Interroga.
homines peccare poſſe fateri libebit. ¶ Quæ ſunt ergo ea debita, quæ ſunt à nobis, iuxta præ- Reſponſio.
ſens eloquium, proximo dimittenda? ¶ Hęc ipſa ſunt quibus ille aut cogitatione aut loquutio-
ne aut opere, nobis aduerſari aut nocere ſtuduit, quę quanta ſedulitate proximis ignouerimus,
tanta facilitate deus nobis cuncta debita noſtra dimiſſurus celebratur.

ENERGVMENI

ET ne nos inducas in tentationem.

¶ Quid magis eſt energuminorũ propriũ, quam ſedulo orare & expetere à deo?
Ne nos inducas in tentationem? Hos quippe energuminos diuus Dionyſius cen- D. Diony.
ſet, qui nondum ad eum plane mentis ſtatum peruecti ſunt, quo à diuino habitu
diuiniſque bonis conuelli aut amoueri nequeant. Superioris autem ordinis hominem hunc in
modum diffinit. Nũquam, inquit, profecto qui eiuſmodi eſt, aduerſis imaginibus terroribuſque
vexabitur, ſed ridebit potius, accedenteſque profligabit, agetque magis quam patietur, pro ea con
ſtantia habitus quam induit, nulli perturbationi violabili nulliſque cedenti, aliiſque huiuſmodi
vexationum præſtabit ſe optimum medicum. Et paulo ante diffiniens energuminos cum ca-
thecuminis, dicit: Porro energuminorum, eorum ſcilicet qui vexantur à ſpiritibus immundis,
B multitudo inſyncera quidem & ipſa eſt, ſecundo tamen atque altiore gradu Cathecuminis emi
net. Neque enim quod ſacratiſſimorum myſteriorum participationem aliquam habuit, meo iu- Qui Energumeni.
dicio æquandum illi eſt quod horum omnino rude eſt nulliſque diuinarum rerum vnquam cõ- & qui Cathecumeni.
municauit. Ad hunc modum beatus ille pater, Energuminos eos eſſe ait, qui diuinis quidẽ par-
ticiparunt myſteriis, ſed ſtolide ad deteriora prolapſi, cum debuerint potius ſemper in anteri-
riora contendere, in tentationem inciderunt, vexati à ſpiritibus immundis, quorum etiam ter-
roribus, ex inconſtantia & imperfectione habitus ſui agitantur. Cathecuminos autem extre-
me ſortis eſſe dicit, tãquam diuinorum myſteriorum penitus rudes, ſiue qui diuinarum rerum
nullam vnquam participationem habuerunt. ¶ Ergo non ab re præſentem orationem, Et ne
nos inducas in tentationem, Energuminis aptamus, vtpote qui eam nondum adepti firmita-
tem ſunt, quique nondum eo animi robore in amore bonorum ſolidati, vt omnino à tentatio-
nibus dæmonum violari nequeant vtve nullo pacto contrariis aſſentiantur. Nam per firmiſſi-
mum ad diuina conſenſum, nequaquam ad ſtatum illum plane efficacem peruenerunt, quo à
diuinis abrumpi non poſſint, ideoque immaculati omnino incontaminatique non ſunt. Quod ſi
vt ait, vnius contemplatione ac ſcientia illuminati, vnice illi ac diuinæ, nos ad ſe cogẽti, luci iun
gi vnumque effici cum illa ſtuderemus, nunquam profecto in varias diuiduaſque concupiſcenti-
C as deiici pateremur. ¶ Qui ergo ſuperiores energumenis ſunt cuncti eccleſiaſtici gradus, diui-
næ vnius illius contemplationis ac ſcientiæ conſecuti ſunt habitum, quo iam à diuinis incõuer
tibiles euaſerunt. Energumini autem & ſi diuinorum participes nonnunquam fuerunt, citra ta
men habitum illuſtrati, non omnino infirmi non erant. ¶ Vnde fit vt ſupremi ordines, ſint ve-
luti habitus. Energuminorum ordo, velut diſpoſitio & habituum inchoatio. Cathecuminorũ
autem turba, tanquã aut purę negationis aut prauę diſpoſitionis ignoratio. Nempe à philoſo-
phis diffinitur habitus immobilis à ſubiecto. Diſpoſitio vero facile ab eodẽ exturbabilis. Igno
ratio autem puræ negationis, quæ nondum aut habitu aut diſpoſitione eſt initiata. Ignoratio
vero diſpoſitionis prauę, quæ contrariis habitibus violatur. Hi autem minime à diſſimilibus
agitari tentarique ſolent, qui habitu ipſo conueſtiti ſunt, nec illos ſequitur pœnitentia facti. Pa-
tent autem contrariis, tentarique ſuggeſtionibus dæmonum poſſunt ii qui nondum profecerũt
in habitum, illosque pœnitentia operum comitari ſolet. ¶ Et vt ex effectu ipſo doceamus,
quinam huiuſmodi ſint ſuperiorum ordinum viri, qui dæmonum minime pauoribus vexan-
tur, quique eorum inſultus mox profligant, agentes magis quam patiẽtes, exemplum vnicum
adducemus in medium. Refert Cæſarius de quodam archiepiſcopo cardinea dignitate inſi-
gni, qui cum à Romano põtifice legatus in Græciam mitteretur, quadam die accidit vt ingru-
entibus noctis tenebris, in quoddam idolorum templum nimia præ vetuſtate ſemiru-
tu diuertere hoſpitii cauſa cogeretur. Pernoctans autem ibidem vna cum familia;
varios

A tis certatoribusq́ tuis illum vince. Ne inducas nos in eam tentationē, de qua ſcriptum eſt: Neceſſe eſt vt eueniant ſcandala. Vę tamen homini illi ꝑ quem ſcandalum venit. Erit em̄ tentatiō ſuper terram, qualis non fuit ab initio creaturæ. Cuius niſi breuiaſſet dn̄s dies, non fieret ſalua ōis caro. Sed propter electos breuiauit deus dies. Habe ergo & nos in numero electoꝝ tuorū, atq́ in ea hora quæ ventura eſt tentare oēs habitantes in terra, tu nobis benigniſſ. pr̄ adeſto.

CATHECVMENI.

SED libera nos a malo.

Hanc extremam orationē cathecumenis hac de cauſa aptari voluimus, ꝙ hęc hōminem poſtulat liberari à malo ſimpliciter, hoc eſt, à toto malo. Malum aūt ſimpliciter ſiue totū malū, eſt quempiā oīno eſſe expertē diuinoꝝ bonoꝝ, & adhuc militare ſub vexillis mortis, ac degere ſub ptāte principis tñbraꝝ. Qui aūt necdū renati ſunt, tametſi aliquantiſper inſtructi ſunt (hos enim cathecuminos vocāt) ꝗ nondū diuina profeſſi ſunt, necdū contrarijs abrenunciarunt, & adhuc ſub hoſte militant. ❡Sicur enim is, ꝗ nondū natus eſt, ꝗ necdū ſubſtantiam accepit, cum nihil ſit, inferior eſt eo qui natus eſt, quiq́ ſubſtantiam accepit, tametſi morbo qualicunque vexetur, ac male habeat, ita & cathecuminus cum tenatus non ſit, inferior eſt energumeno. Ille ſiquidem eſt, vt ſubſtantiam in Chriſto non habens. Hic vero vt ſubſtantiam quidem habens, ſed virtutis defectu In Chriſto valetudinarius atq́ infirmus. Qđ ergo per ꝓcedentem orationē expetit energumenus ſanari, hoc eſt liberari ab infirmitate, ſiue non vinci à perturbatione & paſſione, hoc per pręſentem precē poſtulat cathecuminus eſſe. i. ſubſtantiam in Chriſto accipere per regn̄ationem, per contrarioꝝ abrenunciationē, per diuinorū profeſſiōem. Et ad hunc ſenſum congrue ſumi pōt pn̄s orō. ❡Poteſt aūt & aliter ipſa intelligi, vt reſpectum habet ad ſextā orationem, quæ eſt: Et dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Nam ſexta illa oratio expetijt nos liberari à malo adiacente, hoc eſt à pctīs proprijs, quæ actu inſunt, quibus ve obnoxij ſumus, & debitores ſiue tranſgreſſores erga deum appellamur. Præſens vero collatione illius intelligenda erit de malo nondum adiacente, ſed de abſente futuroq́ malo, ne inq̄ illud inſit, ne eueniat, ſed vt auertat illud deus, neq́ euenire ſinat. ❡Et hoc pacto ſumpta atq́ intellecta, præſens orō confimatio erit orōnis præcedentis. Nempe pręcedens orabat nos neutiq̄ induci in tentationem, quæ vtiq́ eſt intelligēda de tentatione nondum pręſente, ſed quę tū euenire poſſit, & in quā contingit ex infirmitate nos labi. Pręſens aūt huic aſtipulata precatur liberari nos ab oī eo malo, in q̄d per tentationem, ex indita nobis humana fragilitate, labi poſſumus.

Analogia

Alius ſenſus huius orationis

❡Quod ſi etiā malueris, hanc intelligere potes de oī malo, tam adiacente, q̄ nondū præſente, tam de eo, in qđ ſponte ipſi proruimus, q̄ de eo qđ à dæmonibus laceſſiti, tentati atq́ allecti patramus. ❡Cęterum percūctaberis, an hęc orō, libera inquā nos à malo, deceat cœleſtium accolas thalamorum. ❡Quod ſi dixeris nihil ad eos attinere, hoc erit quia liberati ab omni malo ſunt, & nō modo malum patrare nō pn̄t, ſed neq́ velle malum pn̄t, ita vt ſimul ſucciſa ſit ab illis omnis & mali poteſtas & voluntas. Atqui dictum eſt prius voluntatem ſemp eſſe liberā, & ex natura ipſius eſſe vt queat ferri in cōtraria, ſtetq́ ſemp in eoꝝ medio, ad hoc vel ad illud indifferens. Alioqui redibit accidetq́ cōtrariū eius q̄d prius diximus, voluntatē, inq̄, deſinere eſſe voluntatē, hoc eſt, liberā, ſpontaneā, vltroneā, & liberi arbitrij gratiā diuinitus indultam creaturis, cū angelicis, tum humanis diuinę ſplendore lucis obtundi, atq́ in altero cōtrarioꝝ; vt in bono & recto coerceri. ❡Si enim angeli & ſctōꝝ aīæ nequeunt velle malū, qūo illis aderit velle liberū? Et ſi dixeris tā angelos q̄ ſctōrum aīas interdū velle quidē malū, ſed tñ patrare illud nō poſſe, fateberis illos perinde atq́ cęteros mortales, cadere in tentationem mali, ac nonnullis illius agi ſtimulis, coerceri tñ eorū à deo vires, vt q̄d volunt malum opere implere nequeant. Hoc aūt quis cum pace ſanctorū de eis aſſeuerare audebit? Haud enim procul abeſſent ſancti à miſerorum ſorte mortalium, quos aut ſola dei reuerentia, aut timor pœnarum à malis reuocat, cogitq́ ſtare in bono. Huic quæſtioni fecerimus ſatis, ſi docuerimus ſanctorum voluntatem non poſſe velle malum. Nihilo tamen minus illam ſemper eſſe voluntatem ac ꝑmanere liberam, neq́ cogi vt malum nolit, aut vt contineat in bono, deuietq́ nuſq̄ à recto.

Alius ſenſus

Reſponſio

Secundaria

❡Cęterū vt hæc aūt peramplius colliqueſcant, reuocentur in mentē quæ paulo ante de ſctōꝝ volūtatibus diximus, eas inquā q̄maxime fieri poſſit eſſe cū diuina voluntate vnanimes, illiq́ ꝑ oīa cōſonas, cōcordes, eaſdē cōiūctas inſitasq́, ita vt illi iā diſſentire atq́ ab ea diſiūgi nequeant. ❡Si diuina ergo voluntas, perfecta voluntas eſt, erunt & ſanctorum (quippe entium maxime deo ſimilium) voluntates, perfectę voluntates. Atqui perfectę voluntatis non eſt velle imperfectum,

ſectum. Malum autem omne eſt imperfectum. Non eſt igitur perfectæ voluntatis velle ma- D
lum. Nam perfecta voluntas non magis poteſt velle malum, q̃ non poteſt perfectum eſſe im-
perfectum. ❡ Rurſum meminerimus, quid in quodam loco ſacer Paulus de deo proloquitur.
Secunda rō Sacer Paul. D Dionyſ. Ait enim: Deus fidelis eſt, ſeipſum negare non poteſt. Hoc autem, id eſt ſeipſum negare non
poſſe, haudquaq̃ (vt diuo Dionyſio placet) infirmitatis, impotentię aut imbecillitatis alicuius,
ſed cuiuſpiam potius immenſitatis eſt argumentum. ❡ Dicere enim deum ſeipſum negare nõ
poſſe, eſt cenſeri deum non poſſe non eſſe deum, aut fateri illum nõ poſſe non eſſe. Siue deum
eſſe ens ſuapte natura immenſum, infinities diſtans à non eſſe, & ꝙ omnino non poſſit decide
re in non ens, aut non eſſe nihil. Hæc autem pr̨ędicata manifeſtę perfectionis ſunt, & impoten
tiam omnem abnegantes, ſummam potius perfectionem arguere probantur. ❡ Dic igitur eaſ
dem de diuina voluntate, quæ nuper de diuina poteſtate enunciauimus, diuinam inquam vo
luntatem eſſe infinite bonam voluntatem, quæ velle nequit niſi bonum. Deum autem nõ eſſe,
bonum non eſt. Deum à deo cadere, alienum eſt à bono. Non vult ergo deus, non eſſe deus.
Non vult deus diuidi aut ſeparari à ſeipſo. Et non modo hæc non vult, ſed neq; ea velle põt:
quippe impoſſibilia, & à ſummi entis natura infinities, vt ita dicamus, elongata. Quis tñ diui-
nam illam voluntatem, quæ non poteſt velle niſi bonum, dixerit non eſſe voluntatem, ſiue nõ
eſſe liberam? cum non queat non eſſe libera, quæ cæteris, vt eſſent volũtates, & vt libere eſſent,
indulſit? ❡ Si enim vellet diuina voluntas malum, & non poſſet malũ, imperfecta eſſet atq; à
ſemetipſa diuiſa, vtpote cuius in malum extenderetur voluntas, ad quod eius potentia exten
di non poſſet, aut cui ineſſet aliquod velle ſine poſſe, quæ de deo perabſurda ſunt, & à ratione
aliena. Nempe mera dementia eſt dicere, perfectum ens ideo non eſſe perfectum, quia aut non
vult, aut non poteſt eſſe imperfectum. Sentire bonum, ob hanc cauſam non eſſe bonum, quia
non nouit, neq; vult eſſe malum. Arbitrari voluntatẽ ideo non eſſe liberã, quia velle ſeruã eſ-
ſe & malo aſſentiri, illi adiacere nequit. ❡ Quæ ergo de diuina diximus voluntate, eadem &
de angelorum ac ſanctarum animarum voluntatibus dicito. Nam quæ diuinæ voluntati na-
turaliter quodammodo & per ſe inſunt (nolle inquam patrare malum, nolle dimoueri aut im
mutari à bono) eadem angelorum ſanctarumq; animarum voluntatibus per gratiam adeſſe
dicuntur. Indulſit enim eis ſumma illa diſpenſatio ſacrum ſuæ diuinitatis habitum, per quem
ſtabiles & fixæ in bono, ad diuinam imitationem ſemper ex bono per bonum in bonum ferũ
tur. Et neq; eas poſſe malum, neq; velle malum, neq; ſimul poſſe velle malum fatemur. Eas ta
men nihiloſecius dicimus eſſe voluntates, & quàm maxime liberas: id ex conſummatione &
pfectione ſui habentes ꝙ cõfirmatæ in bono ſint, ꝙ malũ omne reſpuãt, ꝙ nõ mõ illud nolint,
Tertia rō. ſed velle non poſſint. ❡ Rurſum diuina volũtas cũ increata ſit, & nullius indiga, p ſe & ex natu-
ra ſui habet, ꝙ pfecta volũtas eſt, ꝙ ſtabilis in bono, & ex toto immutabilis. Oïs aũt creata vo E
luntas, cũ ex ſeſe habeat ꝙ impfecta & inſtabilis ſit, aliũde vt per gratiam, ſui ſtatũ & perfectio
nem emendicat. Ab inſito quippe diuino habitu, diuinæ voluntati euadit vnanimis ac per oĩa
concors. ❡ Si hæc igitur ita ſe hñt, manifeſtũ eſt eũ q dicit angelorũ ſanctarũq; aĩarũ volũtates
poſt inſitũ illis diuinũ habitũ, nõ eſſe liberas ſentire ipm diuinũ habitũ obeſſe libertati atq; ar
bitrio voluntatis: imo vero eſſe contrariũ. Nam illius inſitione deſineret voluntas eſſe volun-
tas, hoc eſt eſſe libera. Quę enim liberã non eſt, voluntas nõ eſt. Atqui ſacer ille diuinus habi-
tus, q efficaciſſimus ille ſtatus in angelis ſanctisq; aĩabus formatur, perfectarũ huiuſmodi vo-
luntatũ fulcimentũ eſt, earũq; in bono permanſio. Per eũ quippe penitus à malo ſecedunt, ac
malarũ concupiſcentiarũ ſeruituti minime cenſent obnoxiæ. ❡ Si eñ concupiſcentia, ira, paſ-
ſio, oïsq; animi perturbatio, ſeruitus quędã eſt voluntatis (haud enim liber eſt aĩus, q̃diu ptur
bationibus ductitat) liquet aũt moraliũ aut intellectualiũ ꝟtutũ habitũ in nobis, nequaq̃ ob-
eſſe aĩ libertati, ſed poti⁹ opitulari eidẽ ne in miſerã decidat paſſionũ ſeruitutẽ. Erigũt eñ ꝟtu-
tes aĩum à malo, eundẽ in bono ſtabiliũt, dñm cõpotẽq; ſui illũ efficiũt, q̃ maximã illi libertatẽ
Dubietas. pcurãtes. ❡ Sed hinc rurſum ſcrupus orit, an ſicut angelorũ ſctãrũq; aĩarũ volũtates ſtabilitę in
bono ſunt, ita & dæmonũ volũtates à malo ſint incõuertibiles? Et ſicut illę neq̃unt velle malũ
ita & hæ bonũ velle nõ pñt? Ad hęc dicimus coĩem theologorũ aſſertionẽ eẽ, dę mões nõ poſſe
rurſum cõuerti ad pœnitẽtiã, eosq; ex habitu & plusq̃ diuturna cõſuetudĩe ita malis gaudere,
Reſponſio Dæmones bonũ non poſſe operari vt nũq̃ ſcelerũ pœniteat. Fatemur tñ eos poſſe bona q̃dã patrarę opa & hoĩb' forte vtilia. Cęte
rũ bona hęc faciũt nõ bñ, i. ſine intẽtiõe boni, ſed vt forſitã vl' ab ipo deo, vl' hũanis q̃buſdã arti-
bus, vt aliq̃bus placet, aut cogũt aut ſeſe cogi mentiunt. Propterea ſi qd boni intẽ dũ, alterno
Exemplũ de impœnitentia dæmonum. horum modorum operẽtur: nihil inde meriti cõſequuntur. ❡ De impœnitentia autem dæ-
monũ non incommodũ erit, ſi exemplũ vnũ produxerimus in mediũ ex Cęſario deprompũ

Aſtitit

Aſt.tit ſemel cuidam ſacerdoti in templo ſedenti dęmoni hominis iuuenis ſpecie, cui cum innu-
mera q̄ geſſerat flagitia, pro confeſſionis more expreſſiſſet: territus eorũ & multitudine & mag-
nitudine ſacerdos dixit. Et ſi mille annorum eſſes: vix tanta ſcelera patrare potuiſſes. Cui demõ:
Ego (inquit) pluſquam mille annorũ ſum. Et ſacerdos: quis ergo es tu? Ego ait demõ, vnus ſum
ex his, qui cum Lucifero cecidimus. Quomodo ergo dixit ſacerdos preſumpſiſti, ad me huc in
templum introire: qui ſum ſeruus dei? Cui reſpondit demõ. videbam eos homines, qui ante me
a te acceſſerunt: intus refertos, eſſe maculis ac omni ſpurcicia, qui tamen a te recedẽtes, mox de
albabantur clariq; fiebant, volui ergo ſicut & illi, abs te dealbari atq; huiuſce rei cauſa, huc acce
dere curaui. Admiratus autem plurimum ſacerdos, dixit: Et vis igitur penitẽtiam tantis pro ſce
leribus agere: ſi forte clementiſſimus deus noſter tibi indulgeat? (Si inquit demon) leuẽ mihi pę
nitentiam iniunxeris illam procul dubio ſuſcipiam. Multo leuiorem dixit ſacerdos tibi pœniten
tiam deſignabo: quam cæteris hominibus, quos huc ante te, ad me accedere vidiſti. Vade in-
quit: & ammodo vſque ad extremam iudicij diem, cadens ter in terram, facie ad cœlum con-
uerſa quotidie in hæc verba prorumpe. Deus meus & creator meus peccaui in te miſerere mei.
Qđ audiẽs demõ: cũ miro eiulatu, ſtatim exclamauit. Dura nimis, eſt mihi illa pęnitẽtia: dura ni
mis mihi eſt. illam omnino implere non valeo. Et ſacerdos: cur inquit implere illam nequis cum
leuiſſima ſit? Quia inquit dæmon: nullo pacto illi deo humiliari valeo nec poſſum in tantum co
ram illo flecti: vt verba quæ dixiſti pronunciem. Audiens autem hæc ſacerdos: ad extremum illi
dixit. Si ergo o nequiſſime dęmon: tanta eſt ſuperbia tua, vt non valeas illum aut agnoſcere, aut
fateri creatorẽ tuũ, qui vere creator tuus & vniuerſorũ deus eſt: præcipio nũc tibi, in virtute & no
B mine eius: vt illico recedas a me & egrediaris de hac domo orationis eius: quia neq; in hoc ſecu
lo neq; in futuro miſericordiã ab illo, cõſeq̃ris. Et hoc dicto: dęmon, cũ ingenti clamore diſparu
it. Hoc igitur exemplum formam quidem habet dæmonis, pœnitentiam agere volentis: cui ta
men manifeſte deerat, pœnitentiam implẽdi facultas. Nulli enim dubium eſt: haud aliter dæmo
nibus deeſſe poteſtatẽ diuinæ recuperãde gratiæ quã bonis angelis ac ſanctis animabꝰ: nulla præ-
uaricande eiuſdem gratię, facultas adeſſe creditur. ¶ Et ſicut diximus tam bonis angelis, quã ſan
ctis animabus: non modo deeſſe male agendi poteſtatem, ſed ipſam etiam voluntatem, adeo vt
non ſolum non poſſint malum, ſed etiam nequeant velle malum: ita & expoſito de cacodæmo
nibus, hoc eſt malis angelis arbitrandum eſt, non modo non poſſe eos agere bonum: ſed etiam
non poſſe, velle bonum. Vtpote qui ex maxima & aſſidua imperfectione volũtatis: omnino ma
lis perſeuerant affixi, quemadmodum & eos etiam homines, aſſeuerant morales philoſophi, eſſe
C ex toto factorum impęnitentes, qui ex contrario moralium virtutũ habitu, mala ipſa patrare aſ-
ſueſcunt. ¶ Eſt enim impęnitentia, habituũ ſiue bonorum, ſiue malorum propria. Neq; enim an-
gelos, neq; itẽ ſanctos: bonorum penitet, neq; pariter dæmones malorum. Eorum vero eſt pęni
tẽtia: q vtrinq; citra extremos habitus, in medijs adhuc diſpoſitionibus luctãtur. Vt hominũ in
hoc mundo: priuſq̃ aut ex virtutis habitu, boni: aut ex habitu vitiorũ, mali euaſerit. ¶ Quod aũt
ſancti, reuocari nequeant in actũ malorũ: neq; item damnati iniqui, ad actum bonorum. hoc ſa
crum eloquiũ palam atteſtatur. Pater Abraham: mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti ſui
in aquam, vt refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Et dixit illi Abraham. Fili
recordare, quia recepiſti bona in vita tua. Et hic ſimiliter mala. Nunc autem hic conſolatur: tu
vero cruciaris. Et in his omnibꝰ: inter nos & vos, magnum chaos firmatum eſt, vt hic qui volũt
hinc tranſire, ad vos non poſſun, neq; inde huc tranſmeare. Sicut igitur ſancti & iniqui, immuta
biles loco ſunt in æternum ab inuicem diſcluſi: ita ſunt & poteſtate immutabiles & inſuper pro
poſito ac voluntate, ſiue in bono, ſiue in malo affixi. Et vt etiam re ipſa doceamus, dæmonum vo
luntatẽ perpetim addictã eſſe malo, ita vt nequeant bonum velle: nõ incongruũ erit aliud ex Cę
ſario depromere exemplum. ¶ Obſederat quidem dęmũculus, mulierem, q̃ cum ad ſacerdotẽ,
ejciendi dęmonis cauſa pertraxiſſent: cæpit inter adiurationes non nulla, ſacerdos forte curio
ſior, à dęmone percunctari. Nonne inquit, aliquando in cœlo fuiſti? Dixitq; illi dęmõ. In cœlo fui
aliquando. Et ſacerdos. Qualis eſt ergo deus. Reſpondit dęmon. Si omnis ea lux ſolis, quę ab in
itio mundi reſplenduit: colligeretur in vnũ cum omni reſidua luce, quę ad extremũ vſq; mũda
ne durationis diem, vibranda eſt à ſole: haud quaquam tanta lux, punctum diuinę claritatis expri
mere ſufficeret. Ad hæc, Sacerdos. Velles ne ergo denuo, in cęlũ redire: vt tanta fruereris clari-
tate? Cui dæmon. Mallem inquit cum vna anima a me decepta, deſcendere in abyſſum, q̃ denuo
redire in cœlũ. Attonitus aũt huiuſmodi reſpõſo ſacerdos, dixit: Quõ hoc fieri poteſt? Reſpon-
dit dæmon: Quid miraris inq̃t, ſi nolo in cœlũ redire? Nam tanta eſt mea nequitia: vt nõ poſſim
denuo aliquid boni velle. Huius ergo dæmonis indicio palam arguimus dęmonibꝰ: nõ mõ recu
perãdæ diuinæ gratiæ, deeſſe poteſtatẽ: ſed ipſam etiã volũtatem. Sed de his abunde dictum ſit.

CVNCTI ECCLESIASTICI GRADVS

III ¶ Amen

Pœnitẽtia habituum propria. Pœnitẽtia diſpoſitionũ propria

Aliud impœnitẽtię dæmonum exemplum.

AMen.
¶Vox publica hęc eſt,& oīm eccleſiaſticoꝵ ordīnū cōmuni. Eſt eñ oīm particulari
um oronū,q̄s ſigillatim ꝑmiſimus,vnanimis & a cūctis eccleſiaſticis gradib⁹,vna vo
Pontifices ce cōcinēda,efferēda reſonādaq; aſſertio. ¶Dicam⁹ igit̃ q̄m primus eccleſiaſtic⁹ or-
do q pōtificibus eſt attributus,e diuinitatē ipſam imediatius pulſitat noīe paterno illā
Sacerdotes cōcelebrāt:& cœleſtē illi deſignās honorē. ¶Secūdus ſacerdotū ordo,illius nomē ſanctificat aut
Diaconi. ſanctificari,ſiue laudibus efferri ꝓcat. ¶Tertius diaconoꝵ gradus,expetit aduētū regni dei,vt in
Subdiaconi quā ſit in mūdo,vna fides,vnus iā regnet in oīa princeps. Quartus gradus ſubdiaconoꝵ, ferme
eadē expoſtulat,vt oīs volūtas,diuinę ſit ſubdita volūtati,vt ſicut in cęlis,paret oīs creatura deo,
Miniſtri. ita & in terris,ſit oīs creatura diuino ſubiecta imperio. ¶Miniſtri quinto loco orāt,panē ſupſub
ſtātialē donari hoibus,quē panē,& de ſpiritali & de corruptibili terreo vē pane intelligi poſſe do
cuimus,hoc eſt & de virtutibus,q̄ ſunt animi alimonia. Et de ꝑſentanea eſca,ac potu,q̄bus indies
Monachi nr̄a corpora refocillari egēt. Monachi ſexto in gradu,remiſſionē pc̄tōrū à deo expetierūt. ¶Plebs
Plebs ſcā. vō ſancta in ordine ſeptimo,monachoꝵ ořonem cōfirmauit,aſſerēs ea nos patraſſe in ꝓximos q̄
ipſi à deo donari poſtulamus,hoc eſt dimiſiſſe nos ꝓximis nr̄is offēſas,vt iñ ꝑſuadeat̃ deus nobis
Energumi. dimittere & cūcta indulgere delicta ¶Nono aūt gradu Energumeni ꝓcant̃,vt fugiat à nobis oīs
Cathecumi ni. diaboli verſutia, oīs illius aſtus ac dolus,q̄ nos mortales,aſſidue circūuenire ac fallere tētat. Cathe
Vniuerſi ſi mul cumini nono & extremo gradu,liberari nos à cūctis malis ſiue adiacētibus ſiue futuris ſiue na-
turalibus ſiue vltroneis poſtulauerunt. Oēs autem ſimul eccleſiaſtici gradus,vnica & cōcordi-
voce,cōcināt Amen. hoc eſt ita fiat ſiue ſic imprimis laudet̃ deus,& ea nobis mortalibus deinceps
largiatur,quō aut q̄ cūcti eccleſiaſtici gradus ſenſim orauerūt. ¶Petierūt eñ quatuor primi gra E
dus,iuſtitiā dei & regnū eius. Poſtremi vero,cętera oīa poſtulatūt q̄ ſunt hominibus neceſſaria.
¶Nēpe quinta ořo,ea oīa precata ē indulgeri a deo:q̄ ſunt hoī ꝑ naturā neceſſaria. Hęc aūt tria
ſunt,imprimis virtutes,q̄ ſūt eſca animi. Deinde alimonia corporis,q̄ cibo ac potu diuiſa eſt. Inſu
per & veſtimenta, q̄ ad exterā corporis neceſſitatē attinere probantur. Hæc eñ tria ſub noīe aut
panis ſupſubſtātialis,aut panis quotidiani cōtinere docuimus. ¶Supmę aūt ořoes quatuor,ab in
naturalibus malis,eximi ac liberari hominē impetrare ſatagerūt. Nam ſexta & ſeptima à debitis ꝓ
prijs,ſiue à ꝑſentibus adiacētibuſq; malis,hominē purgauere. Octaua vero & nona, ab euētuũs,
Voluntas dominicae orationis partitio aut à totis malis eundē liberari orauerūt. ¶Vniuerſam igitur dn̄icam ořoem, rite in tria ꝑtimur.
In expetitionē diuinaꝵ laudū,aut diuinoꝵ honoꝵ. In expetitionē naturaliū,ſiue poſitiuoꝵ hoīs
bonoꝵ. Et in expetitionē ſublatiōs maloꝵ. Siq̄dē q̄tuor primę ořones,diuinis laudibus honori-
buſq; manifeſte fauēt. Quinta vero & oīm media,totius hoīs(tam inq̄ aīę q̄ corporis) bonū ꝓcu
rat. Quatuor aūt ſupmę, homini cōpluribus malis irretito,opitulant̃ eiuſq; mala,ſiue ꝑſentia ſiue
nondū adiacētia, ꝓuide auertere moliunt̃. ¶Monſtrauimus demū eſſe quandā ꝑticulā in ořone
dominica,q̄ nō ineleganť,cū cunctis ořonibus reſumi poſſit,hāc inq̄ ſicut in cœlo & in terra,hoc
pacto. ¶Pater noſter q es in cœlis:ſicut es in cœlis,ita & eſto nobiſcū in terra. ¶Sanctificetur no-
men tuū,hoc mō ſup terrā ab hoībus,q̄ ſanctificat̃ ab angelis in cœlo. ¶Adueniat regnū tuū ita in
terras & in nos hoīes,ſicut nūc in cœlis & in angelis viget. ¶Fiat volūtas tua, ita in terris ab ho- F
minibus ſicut fit in cœlo à cūctis angelis. ¶Panem noſtrū quotidianū,aut ſupſubſtantialē da no
bis hodie in t̃ris,ſicut illū vltro largiris angelis in cœlo. ¶Et dimitte nobis debita nr̄a.i.ſic fac nos
eſſe in terra ſine pc̄tis,quēadmodū angeli ſine peccatis habitāt in cœlo. Nō eñ ita intelligere iſtā
potes,dimitte nobis debita noſtra in terra ſicuti dimiſſa ſunt angelis debita ſua in cœlo, q̄nquidē
Dionyſius (& vult diuus Dionyſius)in cœleſti angeloꝵ hierarchia,purgādi ordines deſunt, nulluſq; oīno
cœleſtis ordo,obnoxius eſt ſceleri. Nam ſi q̄ cœleſtis turma dedit(vt ait)malicię manus,mox incō
fuſa decidit diuinoꝵ ſpirituū cōgruentia,inq; obſcurā turbaꝵ à deo deficientiū,eſt prolapſa rui-
nam. Omnis ergo angelus q ꝑſeuerauit in cœlis:pc̄tūm nō habuit. Non eſt ergo dicendū de an-
gelis, dimitte nobis peccata noſtra,ſicut & dimiſſa ſunt angelis in cœlo,cū ipſi pc̄tm̄ non ſecerint
ſed ꝑſeuerauerint(diuina bonitate illos in vero bono & pulchro cōſeruāte)mūdi à labe. Prędictā
ergo ořonem intellige,ſicuti diximus:dimitte nobis debita nr̄a.i.fac nos viuere & eſſe ſuper ter-
ram inſontes,ac ſine macula,ſicut ꝑſtant angeli in cęlis innoxij. Aut ſi uis eādē hoc mō accipito:
Dimitte nobis debita nr̄a,ſicut dimiſſa ſunt in ſanctis aīabus in cœlo. Ac largire etiā nobis, vt vſq;
adeo faciles,dimittere poſſimus ꝓximis noſtris,ſicut & illi proximis ſuis, dū in terris viuerēt pe
percerūt. Et ne nos inducas in tētationē ſup terrā,ſicut neq; angeli,neq; ſc̄tōꝵ aīæ in cęlis, in ten-
tationē incidere formidūt. Sed libera nos à malo,in terris,ſicut & angeli & animæ ſc̄tōrū in cęlis,
tuti ſunt ab omni maloꝵ formidine. Angeli quippe boni,malū nunq̄ viderūt,neq; culpę,neq; pœ
nę. Beatorū animę oēs ꝑter vnicā Chriſti & ſacratiſſimę matris eius animā ,malū eq̄dē culpę, aut
ab origene,aut à voluntate contraxerunt. Earū tñ quædā malū pœnę ad tēpus viderūt,q̄dā vero
non viderūt. Oēs aūt animæ q̄ cęleſte regnū adeptę ſunt ab vtroq; malo,tā interioris peccati,quā

exteri

exteræ pœnæ in æuũ vſq; liberatæ creduntur. Libera ergo nos a malo, tã in pſenti ſeculo q̃ in fu
A turo. Et introduc in regna ſanctorũ animas noſtras, ibidẽ potituras ſpe beatiſſimæ reſurrectiõis
in ſecula ſeculorũ. Amen ſicut ab vniuerſis angelis & animabus ſanctis cõcinitur vnanimiter in
cęlo, ita & a cũctis hominibus cũ omni iubilo, concorditer decãtetur in terra. Amen.

S·DIONYSII AREOPAGI·TÆ MARTYRIS, ATHENARVM EPISCOPI ET galliarum apoſtoli epiſtolæ undecim ad diuerſos.

¶ Memineris lector ſtudoiſus S. Dionyſii martyris XI. epiſtolas abſq; cõmẽtariis idcirco hic or
dinatas, q noſter Dionyſius in earũdẽ elucidatione, nõ veteri, nec eadẽ ſemper (q̃d in prioribus li
bris fecit) ſed nũc Sarraceni, nũc Camalduleñ. vſus ſit verſione. Ne igiť quicquã a nobis deſidere
tur & hic eiſdẽ typis integre veterẽ, ac paulo inferius, & Sarraceni & Camalduleñ. exhiberi cura
uimus verſiones.

¶ Ad Gaium therapeutam, Quæ diuina ignorantia. Epiſtola I

TEnebrę quidẽ obſcuræ fiũt lũine, & magis multo lũine. Ignoran
B tiã occultãt ſciẽtiæ, & magis multę ſcię. Hæc ſupemineter, ſed nõ
ſcdm priuationẽ accipiens, appba ſupuere, qa latet habẽtes ON
lumen, & uera ſcientia, ſecundũ deũ ignorantia, & ſuperpoſitæ i
pſius tenebræ, & uelantur ab omni lumine, & abſcondunt omnẽ
ſcientiam. Et ſi quis uidens deum, intellexit quod uidit, non ipſum contẽplatus ẽ,
ſed quod eorum ab ipſo exiſtentiũ & cognitorũ. Ipſe autẽ ſuper animũ & eſſentiã
ſupercollocatus, uniuerſaliter non cognoſcendo neq; uidendo, & eſt ſupereſſenti
aliter, & ſuper animũ cognoſcitur: & ipſa ſecundũ quod melius perfectiſſima ig
norantia, ſcientia eſt eius ſuper omnia cognita.

¶ Ad eundem Caium, Cur ens ſuper omnia celebretur. Epiſtola II

QVomodo omnium ſummitas & ſuper diuinitatẽ eſt & ſuper bonitatẽ
Si deitatẽ & bonitatẽ intelligas ipſam rẽ benefici & deifici muneris, &
inimitabile imitationem ſuper dei & ſuperoptimi, ſecundũ quã deifica
C mur & optime agimur. Etenim ſi hoc principiũ ſit deificandi & bonos faciẽdi de
ificatos & optime factos, omnis principij ſuperprincipalis, & ſic dictæ deitatis &
bonitatis, ut diuinitatis & bonitatis eſt ſummis quãtũ inimitabilis & immenſura
bilis ſuperat imitationes & participationes, & imitantes & participantes.

¶ Ad eundem Caium, Ex occulto quid ſit. Epiſtola. III

EX occulto eſt quod cõtra ſpem, & ex eo uſq; obſcurũ in manifeſtũ de
ductum. Aſt ſecundũ Chriſtũ humanitate. Et hoc arbitror theologiã
declarare ex occulto ſupereſſentialẽ in noſtrã manifeſtationẽ humani
tus eſſentiatã perueniſſe. Occultus autẽ eſt, & poſt manifeſtationẽ, aut ut hoc diui
nius dicam, & in manifeſtatione. Et hoc enim Ieſu occultatur, & nullo uerbo, ne
que intellectu ſecundum ipſum inueſtigatur myſteriũ, ſed & dictũ ineffabile ma
net, & int ellectum incognitum.

¶ Ad eundem Caium, De diuinitate & humanitate Chriſti. Epiſtola IIII

QVomodo inquis Ieſus omnium ſummitas, omnibus eſt hominibus eſ
ſentialiter coordinatus: Non enĩ ut cauſalis hominũ hic dicitur homo,
ſed ut hoc ſecundũ eſſentiã totam uero homo ON. Nos autẽ Ieſum nõ
humanitus ſegregamus. Neq; enim hõ tm̃, neque ſupereſſentialis ſit homo tantũ,
ſed homo uere, differenter humanus, ſuper homines, & ſecundum homines, ex ho

minum eſſentia ſupereſſentialis eſſentiatus. Eſt autem nihil minus ſupereſſentiali B
Iohan. 1. tatis ſuperplenitudo ſemper ſupereſſentialis; Itaq; tali magnitudine & in eſſentiã
Luc. 1. 2. uere ueniens ſuper eſſentiam eſſentiatus eſt, & ſuper hominẽ operatur quæ ſunt hominis. Et declarat uirgo ſupernaturaliter parturiens, & aqua inſtabilis materialium terrenorũ & pedũ ſuſtinens grauitatẽ, & non imaginatiua, ſed ſupernaturali uirtute ad inſolubile conſtituta. Quid ſi quis cætera plurima exiſtentia pertrãſeat? per quæ diuinitus uidens ſuper animũ cognoſcet, & in humanitate Ieſu intentiõem uirtutẽ ſupereminentis depulſionis habentes, Etenim ut colligẽtes dicamus, neq; homo erat, non ut nõ homo, ſed deus ex hominibus hominũ ſummitas, & ſup hominẽ uere homo factus. Cæterũ non ſecundũ deũ diuina operatus eſt, neq; hũana ſcdm hoẽm, ſed humanatio deo nouã q̃dã dei hũanã oparõnẽ nobiſcũ ꝯſatus ẽ.

¶ Ad Dorotheum miniſtrum, Quæ dic. i. 1a ſ: caligo. Epiſtola V.

DIuina caligo eſt inacceſſibile lumen, in quo habitare deus dicitur, & inuiſibili exiſtente, propter ſupereminentẽ claritatẽ, & inacceſſibili eodẽ per ſuper excellentiã ſupereſſentialis luminũ manationis. In hoc fit oĩs deum ſcire & uidere dignus eo non uidendo neq; cognoſcendo, uere in quo ſuper uiſionẽ & cognitionẽ factus, hoc ipſum cognoſcens: quia poſt omnia eſt ſenſibilia & intelligibilia, & prophetice uidens: mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me, confor D
Pſal. 138. tata eſt & non potero ad eam. Sic ergo diuinus Paulus cognouiſſe deũ dicitur, co
Rom. 11.
Philip. 4. gnoſcens eũ ſuper omnẽ exiſtentẽ intellectũ & ſcientiã. Propter quod & inueſtigabiles eſſe uias eius ait, & inſcrutabilia iudicia eius, & inenarrabiles donatiões eius, & pacem eius ſuperantem omnem intellectum, ſic inueniens ſuper omnia: & hoc ſuper intelligentiam cognoſcens, quia omniũ eſt ſummitas omniũ cauſale ens.

¶ Ad Soſipatrum ſacerdotem, De diſcreta reprehenſione. Epiſtola VI

NOli hoc æſtimare uictoriã ſacre Soſipater, in religionẽ aut gloriã iniuriã facere non optimã manifeſtã. Neq; enim oportet iudicatã eam redarguas, iam Soſipatri bona. Poſſibile enim & te & alios multos falſis & manifeſtis. Unde ON & occultũ uerũ latere. Neq; enim ſi quid non rubeũ, iam albũ: F
ſi quis nõ equus, ex neceſſitate homo. Sic aũt facies mihi credẽs. Dimittes qdẽ hoc ſcdm alios dicere. Pro ꝟitate aũt ꝟe dices ſic, oĩmĩ mõ eẽ irreprẽhẽſibilia q̃ dicta ſũt.

¶ Ad Polycarpum hierarcham, Ad conuitia & maledicta ſophiſtæ Apollophanis reſponſio. Epiſt VII.

EGO quidẽ neſcio ad Græcos aut alteros dicens, ſufficere arbitrans optimis uiris ſi uerũ ab ipſo in ſeipſo potuerint & cognoſcere & dicere, an uere habet. Hoc enim quodcunq; eſt iuxta legẽ ueritatis, recte oſtẽſo & puro ſtante, omne aliter ſe habens, & ueritatẽ affectans, redarguetur, & uere alterum ontis, & diſſimile & opinabile illud magis quã on. Sup̃fluũ igitur eſt ueritatis manifeſtatorẽ ad hos aut illos dimicare. Dicit enim unuſquiſq; habere numiſma regale, & utiq; habet quandã puri cuiuſdã, eius uere fallacẽ umbram. Et ſi hunc redarguas, alter & iterũ alter de eodẽ cõtẽdet. Eodẽ aũt uero poſito recte rõne, & ab alijs oĩbus ſe lecto ridente, omne q̃d non ſic per oĩa habẽs, id ipſum ex ſeipſo irreprehenſibili ſtatu, uere uero expellit. Hoc igitur, ut arbitror, bene cognoſcens, nõ acceleraui ad Græcos aut alteros dicere, ſed idoneũ mihi, & hoc deus det, de ueritate ſcire primũ, deinde ſciẽtẽ ut oportet dicere. Ubi aũt inquis maledicere mihi ſophiſtã Apollophanẽ, & p̃mã ſñiam reuocare tanq̃ Græcorũ in Græcos nõ

ſan-

ſancte utenti,& quidem ad ipſum nos uerius erat dicere,qũo Græci diuinis nõ ſan
A cte in diuina utuntur per ſapientiã dei diuinũ expellere tentantes cultũ. Et ſic non
multam ego quidem dico gloriã quibuſdã poetarꝫ materialiter & paſſibiliter re-
manentiũ,& creaturæ contra creatorẽ ſeruiẽtiũ.Sed & ipſe Apollophanes nõ ſan 1. Cori.2.
cte diuinis in diuina utitur. Ea enim exiſtentiũ ſcientia benedicta ab ipſo philoſo-
phia,& a diuino Paulo ſapientia dei uocata,& ad cauſalẽ ipſorũ exiſtentiũ & ſciẽ
tiæ eorum,oportuit reduci ueros philoſophos. Et ut non ipſam aliorũ aut ipſam
ipſius ultro quod putandũ eſt redarguã opinionẽ,oportet cõſiderare Apollopha
nem ſapiens qui eſt,nõ aliter aliq̃n potuiſſe cœleſtẽ tranſcẽdere ordinationẽ & mo
tionẽ,ſi non ipſum eſſendi ipſam & bene eminentẽ,& cauſalẽ habuiſſet in hoc mo
uentem facientem omnia,& transformantẽ ſecũdum ſacrũ uerbũ.Qũo igitur non Daniel.2
colit cognitũ nobis,& ex hoc & uere exiſtentẽ, & uere deũ ducens eum cauſaliſſi- Ioſue.10.
ma,& ſuper ineffabili uirtute,cum ſol ab ipſo & luna ſecundũ uirtutẽ & ſtatũ ſup
naturaliſſimũ ſimul uniuerſo ad omnino immobile diffiniuntur,& in menſurã di
B ei totius in eiſdem ſtant omnia ſignis? Aut q̃d eo amplius.Siquidẽ omnibus & me
lioribus,& continentibus ſic euectis,non circũducta ſunt quæ continentur. Et cũ
alia quædam dies ſecundũ continuitatẽ fere triplicatur, & in uiginti omnibus ho- 4. Reg.20
ris fit quod non omni tẽpore uias contrarias redit & reuertitur. Sic ualde ſuperna 2. Par. 32. Iſaiæ. 38
turalibus econtrario circũductionibus ſol proprio curſu quinquiformẽ ſuũ mo-
tum in horis decẽ conuoluens,analitice iterũ totũ in aliis decẽ nouã quandã ſemi-
tarum uiam retrograditur.Hoc & Babylonios merito inflexit,& ſine pugna He-
zechiæ ſubegit,tanq̃ in æquali deo cuidã & ſuperãti homines. Et neq; hic dico in
Ægypto magnas operationes,aut alia quædam alicubi diuina ſigna facta, ſed cõ- Exo.7.8. Exodo.9
munia & cœleſtia,& in uniuerſo,& in oĩbus triũphãtia. Ait aũt oĩno Apollopha 10 11.12
nes nõ eſſe hæc uera.Magis quidẽ hoc Perſarꝫ & ſacerdotibus infertur memoriis,
& adhuc † Magi memoranda triplaſii mitri perficiunt. Sed licitũ ſit ipſi his propẽ †Magis
ignorantiã aut magnã incredulitatẽ.Dic aũt ei:Quid dicis de ipſa in ſalutari cruce Matt. 27. Marc. 15
C facta eclypſi? Nam utriq; tunc iuxta ſolis ciuitatẽ ſimul aduenientes & conſiſtẽtes Lucæ 23.
mirabiliter ſoli lunam incidentẽ uidimus.Non eñ erat coitus tẽpus.Iterũ autẽ ip-
ſam a nona hora uſq; ad ueſperas in ſolis dyametrũ ſupnaturaliter ecõtrario cõſi-
ſtentẽ.Admone aũt quiddã & alterũ ipſum.Scit eñ quia & occaſum ipſum ex O
rientalibus uidebamus inchoantẽ,& uſq; ſolarẽ ſummitatẽ ueniẽtẽ,deiñ retrogra
dientẽ.Et iterꝫ nõ ex eadẽ,& occaſum & repurgationẽ, ſed ſcd̃m dyametrũ ex cõ
trario factã.Talia ſunt tũc tẽporis ſupernaturalia,& ſolo Chriſto cauſaliſſima uir Iob. 5.
tute faciente magna & ampla,quorũ nõ eſt numerus.Hęc ſi tibi iuſtũ dic & poſſi-
bile Apollophani redargue,& mihi tũc & cõueniẽtẽ tibi & cõſpeculantẽ,& cõqui
rentem omnia,& conferentem.Negligit & diuinationis tunc neſcio.Inde Apollo
phanes abiit,& ad me ſicut facta conferens,ait:Hoc o bone Dionyſi diuinarum ui
ciſſitudines rerum.Tanta per epiſtolam a nobis dicta ſunt.Tu autem idoneus, &
quæ deſunt adimplere adducere perfecte deo uiro ſapientem multum exiſtentem
& ſane non indignantem manſuete diſcere ſuper ſapientem religionis noſtræ ue-
ritatem.

¶Ad Demophilum Therapeutam,De manſuetudine,benignitate,
& bonitate. Epiſtola. VIII.

HEbrꝗorꝫ hyſtoriꝗ aiũt o nathe Demophile,& ſacrũ illũ Moſen ꝑ mltã D
mãſuetudinẽ diuĩa amicitia digne factũ. Et ſi aliqñ eũ extra diuinũ mul
tũ ſcribũt,nõ tñ pria mãſuetudĩe expellũt. Dicũt ỹo qa ualde arrogãti
Num.12. diuinis cõſilijs,iratus furore ſit dñs.Cũ aũt ipm ꝑdicatorẽ faciũt diuĩs
Num.11. & reſiſtenti
Num.12. iudicibus dignis,ex añ habita boni diuĩa imitatiõe ꝑdicat̃. Etẽm erat mãſuetus ni
Ioſue.1. mis,&,ppter hoc dr̃ famulus dei,& in diuinã uiſionẽ ſimul oĩbus,pphetis dignior
Num.16 Sed & ad eũ & Aarõ duri qdã de principali ſacerdotio & gentis principatu cõtẽ-
debant ſuꝑare,oĩ quidẽ amore honoris & amore principatus,& accepit deo iudi-
ce ppli ꝑſtantiã.Qm̃ quidẽ & ſupĩpoſuerũt ei,& de prioribus ĩpperãtes minabãt
& iam fere ꝑualuerũt, clamauit quidẽ mãſuetus deũ in ſalutẽ. Cõfiſus ẽ aũt ualde
hũilis,qm̃ oĩbus eẽt malis inchoatis inaccuſabilis.Iam eñ(nã oportuit colloquẽtẽ
deo opño,ad hoc ꝑcipua ſilitudĩe q̃tũ licet reformari) intelligebat deo amabiles o
1 Regũ peratiões.Quid aũt dei patrẽ Dauid faciebat dei amicũ? Etẽm optimus exiſtebat,
24.16 & erga inimicũ optimus.Inueni ſuꝑoptimus amicus uirũ ſcdm cor meũ. Et qui-
2 Re 13. dem lex optĩa donata ẽ,& ſubiugatis inimico,puidere. Et Iacob ut malitiã nõ hñs,
Pſal.88
Exod.23 iuſtificatus ẽ. Et Ioſeph in ſuꝑgrediẽtes frẽs nõ uindicauit. Et Abel ſimplr & inſu
Iob
Gene.28. ſpecte cõuenit fr̃icidæ. Et oĩs theologia deiformes ꝑdicat,nõ añ ĩtelligẽtes mala,nõ E
Gene.42. añ facientes.Sed neq̃ ab aliorꝫ malitia ex optĩo mutatos ecõtra deiformiũ,& in ma
43.44.
Geneſi.4 los bñfacientes & expandentes in ipſos multã bonitatẽ,& ad ſiſe clemẽter euocan
tes.Sed ſuꝑius reſpiciemus,nõ uirorũ ſacrorꝫ honeſtates,nõ hũanorꝫ angelorũ bo
nitatẽ enunciantes,ppiciantiũ gentibus,& obſecrãnũ,p eis deũ,& ꝑditis & male a
gentibus cõminãriũ multitudinibus,& cõtriſtantiũ quidẽ de malis. Lætãtiũ aũt ſa
lute in optĩa tranſuocatorũ,& q̃cũq̃ alia de bñſactoribus anglis theologia tradit.
Sed & ỹi optimi & ſuꝑoptimi Chr̃i bñfaciẽtes radios,in ſilẽtio accipiẽtes,ab ĩpis
in diuĩas optĩas oꝑatiões eius clare ducimur. Nã nõne ẽ potẽtiſſime,& ſuꝑintelle-
ctũ bonitatis,quia nõ exiſtentia,exiſtẽtia eẽ facit:& quia oĩa hęc ad eẽ duxit,& oĩa
uult ſꝑ fieri aꝑpximãtia ſibi,& cõicãtia eorũ quę ſunt eius,ſcdm ſingulorũ opor-
tunitatẽ? Quid aũt quia & redeũtibus amabilr̃ habet̃,& cõtẽdit & deſiderat, non F
indignãdo amãtes, & delicioſos ipſos & ĩuanũ accuſantes ſuſtinet, & ipſe defẽdit
magis,,pmittit curare,& ipſis ꝑfectis ſic accedẽtibus accurrit & obuiat,& totus to
tos ãplectẽs ſalutat,& nõ accuſat de prioribus,ſz diligit aduenientẽ,& diẽ feſtũ agit
Lucæ. 15. & cõuocat amicos,ucz optĩos,ut ſit oĩm lætãtiũ habitatio. Demophi.aũt,& ſi qs
alijs optimis infeſtus ualde iuſte ĩcrepat̃,& docet̃ bñ,& meliorat̃. Quo eñ nõ opor
Ibidem tebat inq̃ optimũ in ſalute ꝑditorũ lętari & uita mortuorũ? Itaq̃ & in hũeros tollit
Matth.5. q̃d uix ab errore cõuertit,& optĩos ãglos in lętitiã ſuſcitat,& bonus ẽ ſup ĩgratos,
Lucæ.6
Iohan.10 & oriri facit ſolẽ ſuũ ſ.b.& m. Et ipſã aĩam ſuã ponit,p refugiẽtibus. Tu ỹo(ut lr̃ę
tuæ declarãt)ꝑcidẽtẽ ſacerdoti,ut ais,ĩpiũ & malũ,neſcio quo de ipſo pñs recalci
traſti. Deiñ q̃ qdẽ oportuit cõfitet̃ ad medicinã malorꝫ uenire. Tu aũt nõ exhorru
iſti,ſz bonũ ſacerdotẽ cũ ferocia detraxiſti,miſertũ eẽ pœnitẽtis,& ĩpiũ iuſtificãtẽ.
Et ad finẽ uade,aïs,ſacerdoti cũ ſilibus,& ĩſiluiſti dũ nõ eẽt iuſtus ad adyta,& ſctã
ſctõrũ,phibuiſti,& ſcribis nobis qa futurũ eẽt corrũpe ſacra,,puide ſaluaui: & ad-
huc incõtamĩata cuſtodio. Nũc ergo auſculta nr̃is: Nõ ẽ iuſtũ ſacerdotẽ ſuꝑ te mi
niſtrãtibus, aut æquepotẽtibus tibi famulis corrigi: et ſi ĩpie agere in diuĩa uideat̃,
& ſi aliud quid inter dictorũ redarguatur agẽs. Si eñ ĩornata et inconſequẽtia di
uiniſſimorũ ſunt,& finibus & legibus expellis,non habet rõnẽ pro deo, deo tradi
Matt.12. tã ſubuerti ordĩatiõnẽ: Nõ eñ in ſeipm deus partitus ẽ. Quo eñ ſtabit regnũ eius.
Lucæ.11.

Et ſi dei ē(ut eloqa aiūt)iudiciū,ſacerdotes aūt angeli &,pphetę pōſt ſūmos ſacer- Iſaię.30
dotes ſūt diuinorꝫ iudiciorꝫ,ab his diuina cōuenient tibi p medios miniſtros,cū ſit Malac.2.
tēpus diſce p q̊s & eē famulus digne factus es. Aut nūqd & ſacra ſymbola hoc cla
māt. Etem̄ nō ſimplicit̄ oībus qdē exaltant̄ ſctā ſctōrꝫ. Appximat aūt magis his ſa
crę pficiētiū ornatus,deīn ſacerdotū diſpoſitio. Cōſequēs aūt his ipa miniſtrātiū,
ordinatis aūt famulis portę taliū ſūt ſegregatę,ad q̄s & pficiunt̄,& aſtāt,nō ad cu-
ſtodiā earꝫ,ſed ad ordinationē & cognitionē ſuā,magis populo q̄ ſacerdotales ap
pximātes. Inſacerdotū ſctā ordinatio pricipalis recipe eos ſacrę ponit diuinis,alijs
uez īterioribus ipis,dationē qdē tradēs. Etem̄ circa diuinū(ut ſymbolice dicat̄)ſu
pſtātes altare amāt,et audiūt diuina dare eis reuelata,& p̄cedētes deiformit̄ad ea q̄
ſūt extra diuina uela ſubiectis famulis,et ſacro populo,& purgatis ordinibus ma
nifeſtāt,ſcdm̄ dignitatē ſacra bn̄ incōtaminata cuſtodia,uſq₃ dū tyrānice eis inſiliēs
triūphari tibi ſctā ſctorꝫ coegiſti nolētia,& hr̄e ingſ ſacra et cuſtodire. Et qdē neq₃
B uidiſti,neq₃ audiſti,neq₃ habes quid ptinētiū ad ſacerdotes,ſicut neq₃ ueritatē eloq
orꝫ cognouiſti,q̄tidie ad hęc ꝟbo pugnās,ſubꝟtēs auditores. Et ſi qdē gētis prici-
patū qs obtinuit iordiatē ſibi cōtra regē,iuſte punitus ē. Et ſi pricipē iuſtificātē q̄ſ
dā aut cōdēnātē aſtās qs ſubipo ordinatorꝫ redarguere auſus ſit(nōdū em̄ dico de
trahere,et ſiſ,ex pricipatu expellere)tu hō ſic audax es cōtra māſuetū et optimū,et
hierarchicā eius legiſlationē? Et hęc oportuit dicere,cū ſup̄ dignitatē quis tētās m̄
cōueniētia agere uidebat̄. Etem̄ neq₃ hoc licitū ulli. Quid em̄ inordinatū Ozias fa 4.Reg.15
ciebat,adolēs deo. Quid aūt Saul imolās,qd ue tyrānici dęmōes ꝟo theologizātes 2.Par.26.
Ieſū? Sed int̄ dictus theologia oīs extraneus epus,& unuſqſq₃ in ordine miniſtra- 1.Reg.13 Marc.13
tiōis ſuę erit,et ſolus ſūmus ſacerdos in ſctā ſctōrꝫ intrabit,et ſemel in annō. Et hoc Nehe.13.
in omī(ſcdm legē)hierarchica purificatiōe,et ſacerdotes circūpredūt ſctā,et leuitę Leuit.16.
nō tāgēt ſctā,ut nō moriant̄. Et iratus eſt furore dn̄s ſup pteruia Ozię,et Maria le Hebræ.9 2.Par.26.
pra pcuſſa legiſlatori legē ponere tentās;& in Sceue filios inſiluere dęmōia. Et nō Num.12.
mittebā eos inqt,& ipi currebāt,& nō loqbar ad eos,& ipi pphetabāt,& ipius im- Actor.19 Iere 23
molās mihi uitulū ſicut occidēs canē,& ſimplicit̄ dicēdū. Nō ſuſtinet iniqs pfecta Ezec.13.
C dei iuſtitiā. Dicētibus aūt ipis,In noīe tuo,uirtutes multas fecimus. Reſpōdet,Neſ Iſaiæ.66 Matth.7.
cio uos. Ite oēs opatores iniqtatis. Itaq₃ nefas(ut ſacra eloqa aiūt)ſctā ultra dignita Lucæ.13.
tē pſeq. Attēdere ꝟo unūquēq₃ ſibijpi oportet,et nō excelſiora et pfūdiora noſcere,
intelligere ꝟo ſola ſcdm dignitatē ſibi ordinata. Quid ergo inqs,nō oportet ſacer- Roman.
dotes impie agētes,aut aliud aliqd inordinatorꝫ redarguēdos corrigi? Solis aūt li
citū erit glorioſis in lege p p̄uaricationē legis deū dehonorare? Et quō ſacerdotes
manifeſtatores ſūt dei? Quō annūciāt populo diuinas uirtutes,nō cognoſcētes ſuā
uirtutē? Aut quō illumināt obſcurati. Quō aūt diuino tradēt ſpiritu,Neq₃ ſic ſpūs
ſctūs habitu & ꝟitate credētes? Ego aūt defēdā te adhęc. Etem̄ nō inimicus Demo
philus,neq₃ patiār te pcuti ſathana. Nā unaqq₃ circa deū diſpoſitio deiformior ma
gis diſtāte eſt,et illūinātior,ſimul & illūinatior. Magis ꝟe lumini pximior,& nō lo
calit̄ excipiēs,ſed ſcdm dei receptricē oportuniſſimā pximitatē. Si igit̄ ſacerdotū ē
diſpoſitio,illūinatrix,oīno decidit ex ſacerdotali ordine et ꝟtute,q nō ē illūinator
aut ubi magis nō illūinatus,et audax mihi uidet̄ hierarchica tal' tētās,et neq₃ metuit
neq₃ erubeſcit diuina ultra dignitatē pſeqns,et arbitrās deū ignorare q̄ qdē ipe a
ſeipo cognouit & ſeducere arbitrādo falſi uoce a ſe patrē uocatū et audet pollutas
ſuas blaſphemias. Nō em̄ dicerē orationes in diuia ſymbola Chrīformit̄ ſuporare

Non em̄ eſt ipſe,ſacerdos non eſt,ſed inimicus,doloſus illuſor ſuimet,& lupus in
diuinā plebē ouina pelle armatus,ſed nō Demophilohoc iuſtū corrigere. Nō em̄ D
Deut. 16 theologia iniuſte iuſtificatiōes iubet pſeq. Iuſta aūt eſt pſeq,cū diſtribuere uult qs
unicuiq; ſcdm dignitatē,iuſte hoc oībus pſequēdū nō ultra eorꝝ dignitatē & ordi
nē.Qm̄ & angelis iuſtū diſtribui qđ ſcdm dignitatē & diſtribuit. Verū nō a no
bis o Demophile:Per ipſos autē nobis ex deo,& ipſis per iā præcellentes angelos.
Et ſimplicit̄ dicēdū in oībus exiſtentibus p prima ſcđis diſtribuunt̄,q̄ ſunt ſecūdū
dignitatē ab oīm ordinatiſſima & iuſtitia,puidētia. Ipſi qdē ergo & alijs ſubſiſtere
a deo ordinati,diſtribuūt poſt ſe,& obediētibus ſcdm dignitatē. Demophilus aūt
ybo & furori,& cōcupiſcētię q̄ ſūt ſcdm dignitatē ſegreget,& ne iniuriā faciat ſui
ordinatiōi ſed principet̄ ſubiectis ſupius ybū. Etem̄ in eccleſia uidētes ſeruū dño,
& ſeniori iuniorē,aut & filiū patri maledicētē ſimul,& ſequētē & plagas ſupponē
tē impie agere putaremur,niſi melioribus accurrētes adiuuiſſemus:& qdē ſane illi
antea iuſte fecerūt. Quō nō & cōfundemur,p̄ſentes a furore & cōcupiſcentia in iu
ſtificatū ybū,& ex deo datū magiſteriū expellēs,& in nobis impietatē, & iniuſtā
1. Tim. 3. inordinationē,& ſeditionē & inornatū ſuſcitātes. Merito beatus noſter ex deo le E
giſlator nō dignat̄ eccleſię dei p̄eſſe,niſi pprię domui bene iā p̄ſidentē. Etem̄ ordi
nans ſeipſum,& alterꝝ ordinat:& qui alterꝝ et domū:& q domū,& ciuitatē,q ciui
Luc. 16. tatē & gētē. Et ſimplicit̄ dicēdū(ut eloqa aiūt)q in pauco fidelis,& in multo fidelis
eſt,& q in pauco infidelis,& in multo ifidelis eſt. Ipſe qdē ergo cōcupiſcētia & furo
re & ybo q̄ ſunt ſcdm dignitatē,ſegrega. Tibi aūt p̄ſunt diuini miniſtri,& his ſacer
dotes:ſummi yo ſacerdotes,ſacerdotibus:& ſummis ſacerdotibus Apoſtoli & a
poſtolorꝝ ſucceſſores. Et ſicubi qs & in illis,eo q debet errauerit,ab æq̄potētibus
ſanctis iterꝝ dirigēt,et non circūuertet̄ ordo ſup ordinē,ſed unuſqſq; in ordine ſuo
et in adminiſtratiōe ſua erit. Tāta tibi a nobis de ſciēdo et agendo q̄ tua ſunt. De au
tē in uirū(ut inquis)impiū et peccatorem in humanitate neſcio quō defleā cōtriti
onē dilectiſſimi mei. A q̄ em̄ ęſtimas famulos a nobis ordinari? Etem̄ ſi non in bo
no,oīno ubi et nobis neceſſe ſit te eſſe,et ſcdm nos famulatu omni alienū. Et uide a F
te etiā deū q̄rere et ſacerdotes alios,et ab illis curari magis q̄ perfici et eſſe conſue
tæ in humanitatis in manſuetū miniſtrū. Nūquid nos ipſos ad oīno factū perfeci
mus,et non indigemus diuinę ex ſeipſa humanitatis? An duplū peccatū(ut eloqa
Ierem. 9. Iohan. 9. aiūt)ſcdm impios peccamus,neſciētes in q̄ offendimus,ſed et iuſtificātes noſipſos
et ęſtimātes uidere ye aūt nō uidētes? Expauit cęlū ſup hoc,et exhorrui ego,et dif
fido in meipſo. Et ſi nō tuas inſeq̄rer,q̄ ſi nō deberē bn̄ cognoſcere lr̄as,nō fortaſſis
rep̄hēſę ſunt. Siquidē alij me qdā de te cōſulere dignū ducebāt,qa Demophilus ę
ſtimat optimū in oīa deū nō eē humanū neq; ſeip̄m indigere miſerētis aut ſaluātis
Sed et ſacerdotes ex,pereatiōe digni bonitate portare ignorātias populi bn̄ ſciūt:
qa et ipſi circūuoluunt̄ infirmitate. Sed diuinus ſcūs pfector ad alienatā exiuit: et
ppterea pcōribus(ut ſacra eloqa aiūt)ſegregatus,et in ſeipſo dilectiōis oſtē ſiōem
1. Petri. 2 facit ouiū clementiſſimā paſtoralitatē. Et malū qdē uocat nō dimittentē cōſeruo de
Iohan. 21 Matth. 18 bitū,neq; particularit̄ tradentem donāte ſibi oīne multa bonitate. Iuſti aūt pprijs
eius pfruunt̄. Sup his neceſſariū timere et me, et Demophilū. Etem̄ et in ip̄m im
Luc. 23. pie agentibus in ſe patiendo,remiſſiōem ducit a patre cōminat̄ et diſcipulis,quia et
Luc. 9 impietate immiſericordit̄ dignū duxere iudicare,perſequentes eum Samaritanos.

Hoc

A Hoc aũt toties dictũ non fœroci epiſtola. Surſum enim & deorſum fremis. Sic nõ Luc.ca.3. Lucæ.9.
teipſum, ſed deum uĩdicaſti propter maliciã, dic mihi, bonũ? Ceſſa. Nõ habemus Heb.4.
ſummum ſacerdotẽ non potentẽ cõpati infirmitatibus noſtris, ſed & ſine malicia Matt.12. Iſaiæ.42.
eſt & miſericors, non contendet neq; clamabit, & ipſe manſuetus, & ipſe propiti- Ierre.2.
atio eſt de peccatis noſtris. Itaq; non recipimus tui non zelandos motus, neq; ſim? Amos.2. 1 Iohã.2.
toties recipies Phinees & Eliã. Hæc enim audiente Ieſu, non placebãt mitis tũc & Num 25 3. Re.18.
optimi ſpũs imparticipes diſcipuli. Etenim ſacratiſſimus noſter mirabilis ordina
tor, in manſuetudine docet oppoſitos doctrinæ dei. Doceri enim, nõ puniri opor Ezec.34.
tet ignorantes: ſicut & cæcos non crucifigimus, ſed manuducimus. Tu uero & re Lucæ.15.
ſpicere in lumen inchoantẽ uirũ quaſi puer nouus dans repellis, & cũ multa cõfu-
ſione procidentẽ fœrocitateq; recalcitras. Hoc aũt multo horrore dignũ, quod Chri
ſtus ſuper montes optimus ens errantẽ inquirit, & refugientẽ aduocat, & inuentũ
uix in humeros tollit. Nunquid rogo non male ſic de nobiſipſis conciliamur? Nũ
quid in noſipſos impellimus telũ? Quod quidẽ iniuſte facere quoſdã ſiue econtra- 1. Theſ.4
rio bene facere conantes, illis quidẽ non ſemper egerunt quæ uoluerunt. Sibimet
B aũt maliciã aut bonitatẽ conſociantes, qui diuinis uirtutibus, aut diuinis pleni paſ
ſionibus erunt. Et ipſi quidẽ angelorũ bonorũ ſequaces & comites, & hic & illic
cum omni cõſecratione & libertate ab omnibus malis in ſemp exiſtẽtia ſecula bea
tiſſimas ſortientia quietes, & cũ deo & ſp erunt, quod eſt omniũ bonorũ maximũ.
Iſti aũt diſcedent diuina ſimul & ſua pace, hic & poſt mortẽ ſimiliter ſimul obſcu
ris erunt dæmonibus. propterea nobis multa ſolicitudo cũ deo optimo fieri, & eſ
ſe cum dño ſp, & non malis ex iuſto conſegregari, quæ ſecũdũ dignitatẽ ex nobis
metipſis ſuſtinentes. Quod quidẽ ego omniũ maxime timeo, & oro oĩm malorũ
particeps non eſſe. Et ſi uis & diuinæ uiſiõis ſancti cuiuſdã uiri recordabor, & nõ
ridebis. Vera eñ dicã: Dũ eẽm aliqñ iuxta Cretã, ſanctus introduxit me Carpus,
uir & ſi quis alius, per multã puritatẽ animi ad diuinas uiſiões ualde opportunus
Et quidẽ neq; ſctis myſteriorũ ſacrificijs conabat, niſi prius ipſi ſcdm añ pfectas
orões ſacras, & propiciatas uiſiõe ſupmanifeſtata. Dicebat igitur ſe aliqñ cõtriſta
tum ab infideliũ quodã. Triſtitia aũt eius erat, quia ab eccſia ille quẽdã bonũ ſedu
C xit, adhuc lætis ipſis diebus cõſummatis. Oportebat utrũq; diuinitus ſupglorifi-
care, & deũ ſaluatorẽ cõphendentẽ, accipientẽ eñ quidẽ cõuertiſſe: hũc uero boni
tate uiciſſe & nõ relinqre admonitũ, & p uitã oẽm uſq; hodie, & ſic in diuinã co-
ducere cognitionẽ, tanq̃ iã & circũextinctis ipſis lucidatis & irrationabilibus fœ
rocibus in lege iuſta ſape coactis. Sed in ſeipſo nõ prius hoc patiẽs, neſcio qũo tũc
multã quandã inclemẽtiã & amaritudinẽ intexẽs. Infirmatus eſt quidẽ ſic male ha
bens, Veſpera enim erat. Circa aũt medias noctes (ſolebat eñ in hoc tẽpus ipſe ex
ſeipſo ad diuinas laudes euigilare) ſurgit quidẽ, neq; ſomnis ei multũ exiſtẽtibus,
& ſp offendẽtiũ extrinſecus perturbatiõe abutẽs, ſtans tñ in diuinũ eloquiũ, nõ rẽ
cte frœnatus ẽ, & indignatus eſt, nõ eẽ iuſtũ dicẽs ſi uiuerẽt uiri impij, & ſubuertẽ Acto.13.
tes uias dñi rectas. Et hęc dicẽs, petijt a deo igne q̊dã cęleſti utriuſq; inſimł imiſeri
cordit qeſcere uitas. Hęc aũt dicẽs, ait putaſſe uidere ſubito domũ in q̃ quidẽ ſta-
bat cõcuſſam prius ex tecto in duo media diuiſam, & quẽdã rogã multę lucis ĩ cõ
ſpectu ſuo, & talẽ (uidebat eñ cæterę ſub æthere locus) ex cęleſti regiõe uſq; ad ſe
deſcendentem, cœlũ aũt reflagrans, & in dorſo cœli ipſum Ieſum innumeris hũa-
niformiter ipſi aſtantibus angelis: & hæc quidem uidiſſe deſurſum, & ſe mirari:

Deorſum uero incuruãs Carpus,uidebam inquit & terram profundam. Hoc ad
triſtitiam eſt chaſma,& tenebroſum ſeparatum,& quidem uiros illos quibus ca- D
lumniabatur ante ab ipſo iuxta oſtiolum ſtetiſſe chaſmatis ſubtremulos miſeros
tantum nondum deſcendentes a propriorum pedũ inſtabilitate. Deorſum autem
a chaſmate ſerpentes repere,& circa pedes eorum ſuppoſitos, aliquando uero re-
trahere inuolutos ſimul & aggrauantes & trahentes. Aliquando autem dentibus,
aut palatis tumeſcentes aut ſuburgentes,& ſemper in triſtitiam immittere machi-
nantes. Eſſe autem & uiros quoſdam in medio cum ſerpentibus contra uiros ſu-
peradiectos,concutientes ſimul & ſubuertentes & percutientes. Videbantur autẽ
eſſe ad interrogandum illi quædam quidam nolentes,quædam uero uolẽtes a ma
lo poſt pauca uim facientes ſimul & interrogantes. Dixit autem Carpus ſeipſum
delectari deorſum uidentem,eorum autem quæ ſurſum negligere. Indignari autẽ
& paruipendere,quia non ceciderunt iam,& rei toties ſuper adijcientem,& nõ ua
lentem contriſtari,& fatigari, & reſpicientem uix uidere quidem iterum cœlum,
ſicut prius uidebat. Ieſum autem miſerentem facti exurgere ſuper cœleſti throno,
& uſq; eos deſcendentem manum optimam præſtare,& angelos cum ipſo accipi E
entes alium aliunde recepiſſe uiros & dicere Carpo. Ieſum manu iam ante præor-
dinata puer ſecundum me reſiduum. Paratus enim ſum iterum pro hominibus re
ſaluandis pati. Et amabile mihi hoc,non aliis peccantibus hominibus. Verũtamẽ
uide ſi bene habere tibi in chaſmate,& cum ſerpentibus manſionem,communicati
one eius quæ eſt cum deo,& optimis & humanis angelis. Hæc ſunt quæ ego audi
ens credo uera eſſe.

¶Ad Titũ pontificẽ, De theologia ſymbolica, quæ ſapiẽtiæ domus, quis chrater, quis eius cibus & potus Epiſt. IX

SAnctus quidem Thimotheus o bone Tite,neſcio an quid cognitorũ mi-
hi theologicorum ſymbolorum receſcit relinquens. Sed in ſymbolica the
ologia bene diſcreuimus ei omnes eloquiorum de deo æſtimationes eſſe
multis monſtruoſas. Etenim in conſequentiam contaminatam extergentes imper
fectionibus animarum , quandocunq; arcanæ ſophiæ patres per quædam occul- F
ta & audacia ænigmata manifeſtant diuinam & myſticam , & inuiam immundis
ueritatem,propterea non credimus mulii de diuinis myſteriis rationibus. Cõtem-
plamur enim ſolummodo ea cum connaturalibus nobis ſenſibilibus ſymbolis. O
portet autem & exuentes ea in ſemetipſis nuda & pura facta uidere. Sic enim con
templantibus apparerent quidẽ fontem uitę in ſeipſum fuſum , & in ſeipſo ſtantẽ
uidentes,& unã quandã uirtutẽ ſimplã,& per ſeipſam motã,per ſeipſam operãtẽ,
ſeipſam non deſerentẽ,& ſcientiã omniũ ſcientiarũ ſubſiſtentẽ,& ſemper per ſeip-
ſam contẽplantẽ. Oportere igitur et ipſi et aliis apud nos æſtimauimus quãtũ poſ
ſibile eſſet replicare uariabiles deformitates de deo ſymbolicæ ſacræ figurationis.
Quod enim extra eã,hoc omni repletur incredibili et fictiformi monſtruoſitate,ut
pote in ſupereſſentiali quidã diuina generatione,uentrẽ dei corporaliter deũ gig-
nentẽ reformantis,et uerbũ in aera profuſum ex corde uirili eructãte ipſum,et ſpi
ritũ expiratũ ab ore deſcribẽtis, et ſinus deo fœcũdos gremio geſtãtes,deũ filium
corporaliter nobis laudãtis,aut plantatim hæc figurãtis,et arbores quaſdã et fru-
tices et flores,et radices pmittẽtis,aut fõtes aqrũ emanẽtis,aut claritatib. pceſſiuas
lũinis gñatiões,aut alias qſdã ſupeẽntialiũ theologicorũ manifeſtorias ſacras deſcri
ptiões. De

Deinde inuiſibiliũ dei ꝓuidẽtiarꝝ, aut donorꝝ aut manifeſtationũ, aut uirtutũ aut proprietatũ, ꝑcuſſionũ aut manſionũ, aut ꝓceſſionũ, aut diſcretionũ, aut unitatum humanũ, figmentũ deo, & beſtiarꝝ, & animaliũ aliorꝝ, & germinũ, lãpadũ uariam formationẽ circũſingentis, & ornatus ei muliebres, aut barbaricas armorꝝ factu- ras, circũponentis figulariã aut conflatoriam, ut artifici cuidã apponẽtis & equos & currus ei, & thronos ſubſternentis, & quotidianas eſcas pulmẽtificas præparã tis, & bibentẽ & inebriatũ, & ſomnolentũ, & crapulatũ transformãtis. Quid ſi q̃s dicat iras, triſtitias, uaria iuramenta, inſanias, maledictiones, furores, multiformia & obliqua repulſionis peccati promiſſionũ ſophiſmata. In Geneſi gygãtiũ pugnã per quã deliberare ex timore dicitur potentibus illis uiris, & hæc ædificationẽ nõ iniuria quorundã aliorꝝ, ſed pro ſalute eorꝝ machinantibus, & conſilium illud iuxta cœlũ in dolo & ſeductione Achab paratũ, & canticorũ materiales & adulteras multas paſſiones: & quæcunqꝫ alia omnia audacis ſunt diuinæ formationis ſacrę compoſita declaratiua occultorũ problemata & multiplicata & partita unitatum & carentiũ partibus & figuratiua & multiformia carentiũ formis et figuris. Quorum ſi quis uidere potuerit intus occultã pulchritudinẽ, inueniet myſtica et deiformia omnia, & multi theologici luminis repleta. Nõ enim arbitramur manifeſta cõpoſitorum propter ſeipſa informari. Prætendi autẽ ante ꝑtenta, & inuiſibili multis ſcientia, ut non immundis facile accepta ſint ſacratiſſima. Solis autẽ reuelentur diuinitatis ſynceris amatoribus, tanquã omnẽ puerilẽ phantaſiã in ſacris ſymbolis formantibus, & idoneis tranſcendere ſimplicitate animi, & contẽplatiuæ uirtutis opportunitate, ad ſimplã & ſupernaturalẽ & præcollocatã ſymbolorũ ueritatem.

C Sed itaqꝫ & hoc intelligere oportet, duplicẽ eſſe theologorꝝ traditionẽ. Vnã quidem arcanam et myſticã. Alteram uero manifeſtã & notiorẽ. Et eam quidẽ ſymbolicam & perfectiuã: hanc uero philoſophicã & approbatiuã, & cõplectitur effabili ineffabile. Et illud quidẽ patitur & indiget dictorꝝ ueritatis. Hoc uero agit & collocat deo ineffabilibus doctrinæ introductiõibus. Et quidẽ neque ſcdm ſanctorꝝ myſteriorꝝ theletas alij ſecundũ nos, alij legalis traditionis ſacri magiſtri diuinorum defuere ſymbolorum. Sed & ſacratiſſimos angelos per ænigmata diuinę myſtice producentes, uidemus & ipſum Ieſum in parabolis theologantẽ, & deifica myſteria tradentẽ per typicã coẽã. Etenim erat conſequens non ſolũ incõtaminata multis ſaluari ſancta ſanctorꝝ: ſed & hoc humanã uitam non partibilẽ ſimul et partitam ſubſiſtentẽ proprie ſeipſa diuinas illuminari ſcientias: et hoc quidẽ impaſſibile animę in ſimpla et intima deiformiũ agalmatũ ſegregare ſpectacula. Paſſibile aũt eius connaturaliter famulari ſimul et extendi in diuiniſſima pręmachinatis typicorꝝ ſymbolorꝝ per formationibus ſic cognata huinſmodi genuit uelamina. Et declarant quicũque et ante uelamina extra theologiã manifeſtam relinquẽtes, in ſeipſis reformant ſimilitudinẽ quandã ad intelligentiã ſe dictę theologię manuducentẽ. Et hęc uiſibilis uniuerſitatis mundi factura inuiſibilibus dei pręmiſſa eſt, ſicut ait Paulus, & uera ratio. Proinde et theologi quędã quidẽ ciuiliter et legaliter inſpiciũt, quædã autẽ purgatiue et incõtaminate: et quædã quidẽ humanitus et medie. Quędã aũt ſupmũdane et ꝑfectiue, et tũ q̃dẽ ex legibus manifeſtorũ. Cũ

ꝟo ex occul

poſitionem geſtare arbitror intellectualis & nutritoriæ perfectionis, & naturalis
A immutabilitatis ſecundũ quã diuina cõſtiterũt,& potentẽ & uniformẽ & inſepara
bilẽ ſcientiã participant cũ intellectualibus ſenſibiliũ illorum , quibus ſapientiſſi-
mus Paulus ex ſapientia accipiens,uere ſolidã eſcã tradit.Humidam autem perfu Hebræ.5
ſe ſimul & in oĩa,puenire feſtinantis uirtutis,& adhuc per uaria & multa,& parti
ta,in ſimplam & non tremulãtem diuinam cognitionẽ nutritos familiariter ipſis
bonitate manuducentis.Propter quod et rore,et aqua diuina et inuiſibilia eloquia
& lacte,& uino,& melle ad imaginantur propter uitę fęcundã eorꝫ,ut in aqua uir
tutem & auctiuam,ut in lacte & reuificatiuam,ut in uino & purgatiuam ſimul &
cuſtoditiuam,ut in melle.Hæc enim diuina ſapientia donat prouenientibus copi-
oſe eis,&non deficientibus æpulis affluentia largiente & ſupermanante . Hoc au-
tem uere æpulari,& propter hæc uiuificatrix,ſimul & paruulorꝫ nutrix,& reno
uatrix,& perfectrix laudata. Secundũ hanc autem ſacrã æpulationis apertionem,
B & ipſe omnium bonorum cauſalis deus inæbriari dicitur,propter ſuperplenitu-
dinẽ & ſupintelligẽtiã æpulatiõis.Aut potius dicendũ æpulatiõis dei ꝑfectiſſimã
& ineffabilẽ deterius immẽſurabilitatẽ.Vt eñ in nobis ſcdm qđ ębrietas & immo
derata repletio eſt & mente,& ſenſibus ecſtaſis:ſic ſcdm qđ melius in deo æbrieta
tem non aliud quid oportet intelligi præter abundantiſſimam & cauſam proueni
entem in ipſo omnium bonorꝫ immenſurabilem.Sed & conſequens æbrietatis ſa
pientię ecſtaſis ſupereminens dei ſuper intelligentia intelligenda,ſecundum quam
& exaltatur intelligendo ſuper intelligere ens,& ſuper intelligi et ſuꝑ ipſum eſſe,
& ſimpliciter ipſe omnium quæcunqꝫ ſunt optima , inæbrians ſimul , & ſatians,
eſt deus,tanquam omnium ipſorum ſimul,& ſuperplenorum immenſurabilis u-
niuerſitatis ſuperexcellentia, & iterum extra & ſummitas omnium ſurſum poſi-
tus.Ab his autem uolentes & in regno dei ſanctorum conuiuia,iuxta eundem acci
piemus modum?Tranſiens enim ipſe rex ait diſcumbere eos faciet , & ipſe mini-
ſtrabit eis. Significant autem hæc communem quandam & æqueſanctorum inui Lucæ.12.
ſibilem in diuinis bonis ſocietatem , & eccleſiam primogenitorum deſcriptorum
C in cęlis,& ſpiritus ſanctorum omnibus optimis perfectos,& primũ optimis reple
tos.Et recubitum requiem arbitramur multis doloribus.Et uitam illeſam, & cõ-
uerſationem diuinam in lumine & regione uiuentium omni ſenſu ſacro repletã,&
largiſſimorum & beatorum optimorum copioſam donationem per quam lętitia
omni replentur.Hoc autem eſt lætari Ieſu,& recumbere eos faciente & miniſtran
te,& æternam requiem donante & plenitudinem bonorum diſtribuente ſimul &
infundente.Inquiſitione uero bene ſcio,& bene dictum ſomnum dei,& euigilanti-
am aperuiſſe,cum dicimus diuinum ſomnum eſſe remotum dei,& incommunica
bile prouiſis. Vigilare autem in prouidendum eis aut doctrina , aut ſalute de-
præcantibus ſuccurſum.Multa autem theologica ſymbola prætermiſſa .Ideo ſu-
perfluum arbitrantes eſſe eadem eiſdem reuoluentes alia uideri dicere . Simul eti
am uobis in bonum obediendum,& cognoſcentes quæ quidem ſunt epiſtolæ ab
his quæ dicta ſunt quieſcimus , excedentes (ut æſtimo) & in plus quam ueſtris
literis debita. Hanc autem totam noſtram ſymbolicam theologiam mittimus,
per quam inuenies cum ſapientiæ domu columnas ſeptem bene diſcretas , & ſo-
lidam æſcam eius in thymiamata , & panes diuiſam , & quæ uini temperantia:

iterumq́ꝫ quę ab ębrietate dei crapula. Et hęc quæ nunc dicta, latius in ea declaran
tur. Et eſt (ut arbitror) omniũ ſymbolicarũ theologiarum inuentrix optima, et cõ D
ueniens eloquiorꝛ ſacris traditionibus & ueritatibus.

¶AD B. IOHANNEM THEOLOGVM, APOSTOlum & euangeliſtam, relegatum in Pathmos inſula. Epiſt. X

APpellans ſacrã animã dilectiſſime. Et eſt mihi hoc apud
te ſupra Apoſtolos inſeparabilius, Aue ỳ e dilectiſſime,
uere amabili & deſiderabili, & dilecto ualde dilectiſſime.
Quid mirum ſi Chriſtus uere dicat, & diſcipulos iniu-
ſti ciuitatibus exagitent. Ipſi q̃ ſunt ſecundũ dignitatẽ ſi
bimet attribuentes & a ſanctis polluti diſtincti & redeun
tes uere ſignificatiuas imagines in ea quæ ſunt uiſibilia
inuiſibilium. Neq́ꝫ eñ in ſeculis uenturis cauſalis erit ex
ſe iuſtarum ſeparationũ deus: ſed ex deo omnino ſeipſos
ſegregantes, ſicut etiam alios uidemus hinc iam cum deo factos, quoniam qui ſunt E
ueritatis amatores, paſſibilitate quidem recedunt materialiũ: In omni autẽ omni-
bus malis libertate & amore diuino bonorum omnium pacem diligunt, & ſancti-
ficationem, & ex præſenti uita incipiunt futuram, angelice & pulchre in medio ho
minum conuerſantes, cum omni impaſſibilitate & diuina nominatione, & bonita
te, & alijs optimis. Vos igitur non, & ſi aliquando ſit inſaniam ducebamini quid
pati, ſed & corporis paſſiones ſolummodo iudicare eas ſentiendo credo. Iniu-
ſte autem affligentes uos, & circumſcribere æſtimantes non recte euangelij ſolem,
iuſte interueniens oro: hæc dimittentes quæ in ſeipſos agunt, in bonum conuerti,
& ad ſeipſos nos attrahere & recipere lumen. Nos autem non ecõtrario priuari Io
hanne clariſſimo radio. Nũc quidem præparatos in memoria & renouatiõe tuæ
ꝑparatũ uerae theologię, paulo poſt etiam (dico enim etiam audacius) nobis ipſis adunan-
ũc reſtat dos. Dignus autem fide omnino ſum hæc præcognita tibi & diſcens ex deo et di
cens, qa & ab ea quæ in Pathmo eſt cuſtodia dimitteris, & in Aſiacam terrã reuer F
teris, & operaberis ibi optimi dei imitationes: & his qui tecum ſunt trades.

¶AD APPOLLOPHANVM PHILOSOPHVM
De prodigioſa eclypſeos nouitate tempore paſſionis Chriſti, Epiſtola XI.

IAM nunc mihi ad te oratio ꝓcordialis amor, multos
tibi ſolicitudinum mearum angores de te replicans, teq́ꝫ
miti mente ſuper uecordi notę tibi friuolitatis diutina ꝑ
tinacia arguẽs, et de te phainatica illuſionũ fantaſmata in
ſultans ſupernaturalem modificatiõem benignitatis dei
magnificentiſſime et diligentiſſime adorando, tibi bene
reſipiſcenti pars animæ meę coniubilo, tuiſq́ꝫ te deſpe-
ctiõibus cõpellabo, ut illa tibi iterata commendem, q̊rꝫ
pridẽ cõtẽpſeras notionẽ. Frequẽtiſſime qdẽ et diligẽt
Geneſi. 1. ſatis dilucidaui tibi Moſe, pdẽte a dño hoĩem de limo factũ, et trãſgreſſiões eius ca
Gene. 6. 7 taclyſmo piatas. Sequent̃ q̊q́ꝫ eũ in amicitiã ſumptũ, multaq́ꝫ in Ægypto et egreſ-
Ex. 7. 8. Ex. 10. 11 ſiõis ſuę itinere, p eo et feciſſe magnalia atq́ꝫ theologos multimodos feciſſe: q̊rꝫ ꝓ-
Exod. 13. Lucæ. 1. 2 noſcẽtia deus hũanatus fieri ex uirgĩe ẽ dignatus. Vñ mihi reſpõſalia multoties re

miſiſti

miſiſti,nõ ſolum te hęc eſſe uera funditus ignorare,uerũ & quis idem Moyſes fuerit perneſcire,euangelium IeſuChriſti dei totius maieſtatis,quod meum uocabas renuere.Paulum uero hominem mundi circumitorem & ſemini uerbium de materialibus ad immaterialia non uelle ſuſcipere,imo me refellendo,quoniam paterna religiõis iura degener omittens,in ſacrilegia nepharia me transfuderim. Hortabaris autem ea quibus innitebar dediſcere.aut his deletis paterer mea mihi ſufficere,& non numina diuina,ſeu leges patrias derogare. Vt autem lux ſuperna paternæ gloriæ ſplendorem in tuę mentis tenebras radiare ſuo propoſito deſtinauit,penetralibus cordis mei inſudit,ut tibi memoriale pr̃iſſimum recordarer,qualiter in Heliopoli penecoęuem mihi,ego quinq; &uiginti annorũ fere tempus euoluẽs, pariter morabamur.Cum feria quadam ſexta,ferme hora etiam quaſi ſexta, luna ſe ei inijciente,ſol eſt horribiliter obſcuratus:quia non deus,ſed creatura dei lucis ſuę occubitu lucere nequiuit.Quęſtuſq; ſum apud te quid hinc ubi prudentiſſime uideretur. Ex quo prudentia tua reſpondit,quod adeo tenaciter cordi mentis meę
B inhæſit ,ut nulla obliteratione abradi,nulla mortis imagine ualeat aboleri. Obfuſo nanq; orbe uniformiter tenebrarum caligine tabeſcente,ut purgatam redijt ſolis dyametrum,regulam philippi Arridei aſſumpſimus.Cumq; reperimus quod & erat notiſſimum catenus fatigatione eclypuca ſolem pati moleſtias non debere, & lunam ab Oriente ſolarem fulgorem uelis æthiopicis obducentem ſolere in occidua ora captare perfugia.Tunc autem lucigenos theſauros caligenes quas genuerunt,uſq; in Italicos terminos(ut putauimus)proferentes recondere occidentes, præſertim cũ lunæ deeſſet,& nec cõuentus tempus propinquaret.Ai ad te peritię uaſtæ ſacrarium,adhuc neſcius tãtę rei myſterium.Quid inquam ſpeculum doctrinæ Appollophani his ſecretis adſcribis?Ad quæ tu mihi inquiens omne diuino,& non humani ſenſus ſermone.Iſta o bone Dionyſi diuinarũ retributiões ſunt rerum.Deniq; notatum ſerię diem &annum annunciationis quam Paulus noſter auribus ſuſpenſis intonuit,ſignis acclamantibus concordari expertus , dedi ueritati manus,& falſitatis ſum nexibus abſolutus.Quam ineffabiliter effero, tibiq; in
C fero,quæ eſt & uia,& uita,ac uerum lumen eſt,quod illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundũ,cui tu tãdem ut uere prudens ceſſiſti. Ceſſiſti nempe uitæ,cum abdicaſti mortem cuicq; bñ ſacies inhærendo, cũ hinc nobis artius iunctus fueris,Os enim illud eſt,cuius me fulgore obtenebrans eras ſolitus hincinde fucis multicolorijs & multiplicibus etiam intra penetralia infuliginare, & acuminatis ſpiculis terebrare;quoniam ut fatebare illius notitia ſapida noſci ut inhiabas mentali palato reſultabat,& dedignans in uentre tuæ notitiæ ſedem ſumere abnuebat.Sic ſic modo cognoſcentia & prouida corda gerens ſuſpice,ne pro his qui non ſunt,eſt uerum remittes & pertinacior ad falſa tentantibus eſto quam ad uerum eſt ſuggerentibus noſtris uotis extiteras . Ita nam in Ieſu eſſe & uita mea letus iam moriar cum ipſe in eo uiues.

Iliacos. (margin) — Iohan. (margin)

D. DIONYSII CARTHVSIANI COMMENTARIORVM SVORVM IN VNDECIM EPISTOLAS S. DIONYSII AREOPAGITAE MARTYRIS PRAEFATIO.

Eccles. 4. Matth. 7. Marc. 4. Luc. 6. VIdete q̃m nõ ſolum mihi laboraui ſed oĩbus exq̃rẽtibus ỹitatẽ. Ex euãgelio edocemur, ꝙ q̃ menſura mẽſi fuerimus ꝓximis nr̃is, remetietᷣ nobis diuinitus. idcirco q dona deſup ſibi cõceſſa ꝓximis charitatiue liberaliterq; cõicat, id meretur ut deus oĩpotens gr̃as ſuas charismata ei munificentᷣ impartiatᷣ. Hinc bea-1. Petri 4. tiſſimus ap̃ſoꝝ Princeps hortatᷣ: Vnuſqſq; ſicut accepit gr̃am, in alterutrũ illã adminiſtrãtes. Itaq; hoĩes ſtudioſi, ꝓſertim etiã cœlitus illuſtrati eminẽterq; eruditi, nõ ſibi dũtaxat laborauerũt, ſed cæteris q̃q; q informari deſiderãt. Propterea Prouer. 17. Eccles. 37. Salomõe teſtãte, Præcioſi ſpũs vir eruditus. Et iuxta ſcripturã: Sapiẽtes in pp̃lo hereditabũt honorẽ. Tales ab exordio eccl̃ie populo chriſtiano fuerũt, q̃ꝝ vnus nõ mediocritᷣ glorioſus fuit, magnus ac diuinus Dionyſius: ad quẽ in dubijs ſuis recurſũ habuerũt nõ tm̃ mediocres, ſed magni q̃q; & ap̃lici viri, Titus, Timotheus ac alij plures, atq; Caius iſte, ad quẽ & ſc̃tũs Iohan. ap̃ſus tertiã ſuã ſcripſit ep̃lam canonicã. Ex q̃ habetᷣ, ꝙ fuit charitatiuus hoſpes peregrinorũ ac deuotorũ. 3. Ioh. a.b. De q̃ putatᷣ ſc̃tũs Paulus ſcripſiſſe: Salutat vos Caius hoſpes meus. Qui poſtmodũ charitate ſuc-Rom. 16. cẽſus maiore, cũctis relictis, factus eſt monachus. Et informationem à beato Dionyſio petijt ſuper his quæ in libro de myſtica theologia de diuina caligine & ingreſſu in eam, locutus eſt.

S. DIONYSII AREOPAGITÆ MARTYRIS, ATHENARVM EPISCOPI ET GALLIARVM APOSTOLI, EPISTOLAE VNDECIM ad diuerſos.

AD CAIVM MONACHVM EPIST. I.

TEnebræ occultantᷣ lũine, & magis multo lũine. Ignorãtiã occultãt cognitiões, et magis multæ cognitiões. Hæc exceſſiue, ſed nõ ſcd̃m priuationẽ accipiẽs, enũcia ſuperuere, qđ latet habẽtes exiſtẽs lumẽ & exiſtẽtiũ cognitionẽ, ſecũdũ deũ ignorãtia & ſuppoſitæ ipſius tenebræ, & cooꝑiuntᷣ omni lumini, & abſconduntᷣ omni cognitiõi. Et ſi aliqs uidẽs qdẽ deũ intellexit quod uidit, nõ ip̃m uidit, ſed aliquid coꝝ q̃ ſunt eius, q̃ exiſtũt & cognoſcuntᷣ. Ipſe aũt ſupmẽtẽ & ſupſubſtãtiã ſupcollocatus in ipſo uniuerſaliter nõ cognoſci neq; eſſe. Et eſt ſuperſubſtãtialiter & ſup mentẽ cognoſcitur, & ſcd̃m melius ꝑfecta ignorãtia, cognitio eſt eius, q eſt ſup oĩa q̃ cognoſcũtur.

ELVCIDATIO HVIVS PRIMAE EPISTOLAE AD CAIVM MONACHVM. Quomodo ignorantia quadã cognoſcitur deus, & quõ viſus ſit ab illis qui vidiſſe eũ leguntur. Artic. I.

TEnebræ occultãtur lumine] i. ipſæ tenebroſitates tam in ſpiritualibus q̃ in corporalibus, expelluntᷣ & q̃ſi in nihilum rediguntᷣ luce adueniente, quãuis tenebræ poſitiuæ nihil ſint, ſed tm̃ priuatio luminis [& magis multo lumine]. i. lumine copioſo plenius depellũtᷣ, & effugantᷣ quod & in ſpiritualibus ita eſt. Vñ ſubiungitur [Ignorantiã occultãt cognitiones]. i. illuminatiões atq; notitiæ veritatum extirpant & fugant imperitiã & neſcientiam mentis, quemadmodum nitor gratiæ, maculam culpæ. [& magis multæ cognitione] id eſt, ueritatum ſcientiæ quo fuerint ampliores, eo magis remouẽt ignorantiæ nebulas.

las. Hinc alia tranſlatio clarius cõtinet: Tenebrę luce vaneſcunt, eoq; magis, quo maior fuerit co
A pia luminis, ignorantiã agnitiones excludunt, atq; eo itidẽ magis, quo illæ fuerint plures. De- Iohan.1
niq; in ſcripturis peccata tenebræ appellantur, ſimiliter peccatores, iuxta illud Apoſtoli: Fuiſtis 1 Iohan.2
aliquando tenebræ. Atq; in Iohanne: Lux in tenebræ lucet, & tenebræ eam non comprehende
rũt. Hinc alibi ſcriptũ ẽ: Qui odit frẽm ſuũ, in tenebris eſt & in tenebris ambulat, & neſcit q̃ eat, q̃
niam tenebræ obcæcauerunt oculos eius. Iſta vidẽtur fuiſſe verba Cai obijcientis verbis Dio-
nyſii, quibus dixit abundantiã incompræhenſibilem lucis diuinæ, tenebras appellari. Cui obiecti
oni reſpondet theologus [Hæc exceſſiue].i. q dixi lucem illam diuinam immẽſam tenebras di
xi propter infinitum exceſſum lucis illius quæ ſua plenitudine ſupat atq; reuerberat omnem aci
em mentis creatæ, propter quod in aceeſſibilis dicitur. Hinc alia litera habet, hæc ſupereminẽter,
ſed non ſecundum priuationem accipiens enuncia].i. loquere de iſta materia. non accipiens. id
eſt, non intelligens quod dixi de diuina caligine ſecundum priuationem, id eſt, ita q deus dica-
tur caligo ob imperfectionem & carentiam claritatis [ſuperuere quod latet habentes exiſtens lu
men].i. lux diuina eſt lux ſuperuere.i. ſuperclariſſime & incomparabiliter lumen purũ exiſtẽs
q latet habentes.i. eos qui illud habent in ſe per gratiã & aliqualem notitiã, quia non valent ple-
ne cognoſcere ac penetrare idipſum [& exiſtentiũ cognitionẽ ſecundũ deum ignorantia].i. lux
illa tam infinita, latens cognitionem exiſtentiũ ſcilicet rõnalium creaturarũ nominatur ignoran-
B tia ſecundũ deum.i. ſecundũ quod de deo ignorantia fertur haberi, & caligo in ipſo reponi: quia
lux illa ignota eſt & ignorata a creaturis, quo ad ſuam interminabilitatem. ſicq; ignorantia dicitur
quoniam cauſa eſt q neſcitur ob ſuam inacceſſabilitatem & inconpræhenſibilitatem. Propter q Deus quare dicitur igno tantum
ſcriptum eſt, quod ponit tenebras latibulũ ſuum [Et ſuperpoſitæ ipſius tenebræ]id eſt, excellen
tiſſima plenitudo incompræhenſibiliſq; immenſitas luminoſitatis dei L. & cooperiuntur omni Pſalm.17.
lumini].i. intellectui creato quantumcunq; claro ac luminoſo velantur ac manent ignota [& ab-
ſconduntur omni cognitioni].i. omni notitiæ intellectuali præinfinita ſua puritate, actualitate,
cognoſcibilitate, incomprę henſibiles ſunt. Nulla namq; proportio eſt naturalis ac propriæ dicta
creatæ potentiæ ac limitatæ virtutis ad increatum ac infinitum illud obiectum [Et ſi †quis vidẽs
quidẽ deum.i. ſi quis deum cognoſcens per naturalem rõnem aut fidem ſeu ſapiẽtiæ donum in †aliquis.
ſeculo iſto, [intellexit quod] videlicet deũ prout in vita præſenti poteſt intelligi vel ſi plenariẽ
cõprehẽdit id q vidit.i. rẽ & formã in q̃ & p q̃ deum cognouit [non ipſum vidit].i. deũ non vi
dit immediate, clare & comprehenſiue in ſemetipſo [ſed aliquid eorum quæ ſunt eius].i. aliqd
diuinorum effectuũ, in quo artifex ille ſummus aliq̃ modo repræſentatur, cernitur ac refulget,
iuxta illud libri Sapiẽtię: A magnitudine creaturæ creator horũ intelligi poterit [q̃] creata [exi- Sapie.13.
ſtunt & cognoſcunt] per propriã ſpeciẽ, aut p adęquatũ effectum ſeu intentionẽ menti impreſ
ſam, ſeu aliquo modo poſſibili [Ipſe autẽ ſuper mentem & ſup ſubſtãtiam ſupcollocatus] id eſt,
deus omnem mentem ſubſtantiamq; creatas infinite tranſcendens [in ipſo vniuerſaliter non co
gnoſci neq; eẽ].i. in ipſo reperimus q oino incognoſcibilis eſt ac ſup oẽ gen⁹ ac ordinẽ rerũ ſit ſu-
C peſſentialiť in ſeipſo vt frequẽter expoſitũ eſt. Vñ ſubiungiť. Et *eſt ſuperſubſtantialiter & ſup- *eſt
mentẽ cognoſcitur] id eſt, hoc ſcitur de eo, quod omni mente ac mentali cognitione ſit altior,
[Et ſecundum melius perfecta ignorantia] id eſt, illa neſcientia eius, qua in contemplatione my
ſticæ theologiæ intelligendo dicitur prorſus neſciri quia non cernitur quid ſit, nec cognoſcitur
clare in ſe [cognitio eſt eius].i. perfectior ac melior eius notitia, qua in præſenti conſpici poteſt.
[qui eſt ſuper omnia quę cognoſcuntur] dignitate non loco, & tanto perfectius eum cognoſci-
mus in hac via, quo clarius atq; profundius intuemur quã incomprehenſibilis nobis ſit, tum, q̃
niam cauſam non habet, quia ſcire eſt rem per cauſam cognoſcere tum propter incomparabilem
ſimplicitatem ipſius, quia in ipſo ſunt idem, eſſe & poſſe & agere, tum propter omnimodam inua
riabilitatem eius, cum tamen libere ac ſponte operetur ad extra, imo & in ſeipſo ab æterno multa Roma.11
libere ordinauit, ſtatuit, prędeſtinauit, reprobauit, voluit & dilexit: tum propter incomprehenſi-
bilia ſua iudicia & imperſcrutabiles ſuas vias: tum & maxime propter incomprę henſibiles ema
nationes & communicationes eius ad intra, in quibus cum reali diſtinctione emanantium & cõ- Albertus.
municantium ſe perſonarum ſtat vnitas vere eſſentię ac ſumma ſimplicitas ſupergloriosiſſimę
deitatis. ¶ Poſtremo circa hęc ſcribit Albertus, quod intellectus creatus nunquam lympidę vi
debit claritatem luminis increati, ſed in quadam obſcuritate, propter defectum ſui luminis na-
turalis. Et rurſus tam in via quam in patria verum eſt, quod intellectus creatus confuſæ & defi
cienter videt deum: ſed certe (vt in quęſtionibus circa myſticam theologiam expreſſum eſt) oẽs 1.Iohan.3
beati in patria vident deum diſtincte, clare ſeu lympide & immediate in ſeipſo ſicuti eſt, ſecun- 1.Corin.13.
dum Iohannem: Et facie ante faciem, iuxta Paulum. Veruntamen non penitus comprehenſiue,
neq; tam plene ac lympide, ſicut deus omnipotens & immenſus ex ſua natura cognoſcibilis eſt,

ſimo ab infinitate claritatis & gloriæ cognitionis & intuitionis increatæ, qua deus ſe in ſe æternaliter contemplatur, deficiunt infinite. Sicq; comparatiue loquendo, vident deum aliquo modo obſcure nec lympide & quo ad hoc pié poteſt interpretari, qđ ait Albertus. Attamen abſolute eſt concedendum, q̄ vident ſuperpræſtantiſſimum deum facialiter immediate ac lympide, defectu naturalis luminis non obſtante, quoniam naturale lumē iuuatur, confortatur ac eleuatur in ipſis lumine gl'iæ. Diuina q̄q; eſſentia vnit feliciſſimis mētibus illis vice ſeu loco intelligibilis formę, eſtq; q̄ & q̄ in beatifica viſiōe: quē admodū etiā in hac vita in oī meritoria actiōe coopat, mouet & excitat etiā immediate ſpūſanct⁹, iuxta illđ Ap'l: De⁹ opat in vobis velle & pficere. D

AD CAIVM MONACHVM EPIST. II

Quomodo qui eſt ſuper omnia, & ſuper thearchiam eſt, & ſuperboni principatū, ſi deitatem & bonitatem intellexeris id quod eſt uſus benefici & deifici doni, & nō imitabilis imitatiōem, & ſuperdei & ſuperboni, ſcdm q̄ deificamur, & boni efficimur. Etenim ſi hoc prīcipium ſit deificandi & bonos faciendi deificatos & bonos factos qui eſt ſuperprincipalis omni principio, ita ut ſupraprędictā deitatem & bonitatem eſt, ſicut thearchiam & boni principatum, inquantū non imitabilis & incōprehenſibilis excedit imitationes et habitudines, & imitantium & participātiū. E

¶ ELVCIDATIO HVIVS EPISTOLAE SECVNDAE AD CAIVM MONachum. Quomodo deus benignefico ſuo munere aliquo modo intelligatur Art. II.

IN libro de diuinis nominibus ſanctus Dionyſius ſcripſerat, q̄ deus eſt ſuper deitatē principalē, & ſup bonitatē principalē. Ex quibus verbis etiā Sanctus Timotheus motus fuit ad quærendū & obiiciendū, vt in illius patuit expoſitione voluminis. Similiter Caius illa verba admirans, pro illorū declaratiōe ſecundam ſcripſit ſancto Dionyſio epiſtolam, ad quam ſanctus pater Dionyſius epiſtolam iſtam reſcripſit. [Quoniaquidem ſuper omnia, & ſuper thearchiam eſt & ſuper boni etiam principatum.] Iſta fuit obiectio Caii, tanquā dicat: Quoniamquidem (vt ſcripſiſti in libro præfato) deus eſt ſuper omnia, imo & ſuper thearchiam, id eſt, principalem deitatem & etiam ſuperprincipatum boni, i. ſuper bonitatem principalem: ergo eſt ſuper ſeipſum. Vnde alia habet tranſlatio, Quo nam modo is qui vniuerſa tranſcē- F dit, ipſam quoq; celſitudinem deitatis ac bonitatis tranſcendit: id eſt, hoc ſciſcitor. Ad qđ Theologus mox reſpondit: [ſi deitatem & bonitatem intellexeris, id quod eſt vſus benefici & deifici doni] id eſt ſi nomine deitatis ac bonitatis intelligas vſum, i. participatiōem doni beneficis atq; deifici, i. deitatis ac bonitatis creaturis communicatæ, per quam formaliter bone ac diuinę ſeu deificatæ efficiuntur [& non imitabilis imitatio & ſuperdei & ſuperboni] id eſt deitatem & bonitatem intelligas id, quod eſt imitatio ſeu aſſimulatio non imitabilis ſuperdei & ſuperboni, i. perfectæ & ſummæ veręq; deitatis, quam nulla creatura poteſt plene & conſubſtantialiter imitari, q̄ etiam eſt ſuper deus & ſuperbonus, i. infinite eminentius deus & bonus, quam comprehendere valeamus [ſecundum quam deificamur] id eſt, per quam imitationem ſeu aſſimulationem diuini [efficimur] formaliter [boni] id eſt, virtuoſi. Etenim ſi hoc] id eſt, ſi ita acceperis [principium ſit deificandi & bonos efficiendi deificatos & bonos factos, qui eſt ſuperprincipalis, id eſt, tunc ille qui eſt ſuperprincipalis, id eſt, deus vere æternus ac ſummus, ſit, id eſt, eſſe aſſeritur, & ſequitur q̄ ſit principium effectiuum deificationis participatę ac bonificationis creaturarum intellectualium, quæ diuinæ ac virtuoſę dicuntur. Superprincipalis, inquam [omni principio] id eſt, authoritate, ratiōe, ac iure primęuitatis ac fontalitatis, quā ipſe vniuerſorum effectiuum exēplare ac fontale princip uni perhibetur [et ſupra prædictam deitatem & bonitatem eſt] id eſt præfatam participatam deitatem ac bonitatem excedit [ſicut thearchiam & boni principatum] id eſt, tā quam diuinitatē quandā ſecundariam participatam principantem ſub vera & ſimpliciter ſumma deitate [inquantū non imitabilis & incomprehenſibilis] id eſt, ſecundum quod abſolute ſumma deitas a nullo poteſt plenarie imitari & comprehendi [excedit imitationes & habitudines] id eſt participatione participatasq; bonitates, perfectiōes atq; diuinas, proprietates ac reſpectus & diſpoſitiones [& imitantium & participationum] id eſt omnium ſecundorum quę participant & imitantur bonitatem & perfectionem ſuperaltiſſimi dei, qui ſolus reliqua vniuerſa incomparabiliter incōprehenſibiliterq; tranſcēdit. In hoc ſtat iſta ſolutio, quod duplex eſt principium deificū: vnū effectiuū, videlicet ſūmus de⁹: aliud formale, qđ eſt bonitas ſeu diuinitas vł diuina ꝑ prā

etas participata, et hu⁹cā eſt prima vacq; deitas Idcirco ē ſup eā cāſitate, eternitate & pfectiōe imēſa.

A AD EVNDEM CAIVM EPIS. III

SVbito eſt qd' ē pter ſpem, & non ex apparēte ad manifeſtū eductū. In benignitate aūt ſcdm Chrm et hoc arbitror theologiam ſignificare, ex occulto ſuperſubſtantiali ad noſtrā manifeſtationem humanę ſubſtantiā factū perueniſſe. Occultus autē & poſt manifeſtatiōem, aut ut diuinius dicā, & immanifeſtationē. Et hoc em̄ Ieſu abſconditū ē, & nullo ſermōe, nulla mēte qd' ſcdm ipm eductū, ē myſteriū, ſed et dictū ineffabile manet & intellectu ignotum.

¶ ELVCIDATIO HVIVS EPISTOLAE TERTIAE AD CAIVM MONachum. Quod non modo diuinitatis, ſed & humanitatis Chriſti myſteriū & dictu arcanum ſit & intellectu ignotum. Artic. III

CAius iſte ex gētilitate cōuerſus ſtudioſus fuit in ſcripturis. Dubiūq; cōcepit ex eo qd ſcriptū ē in Mala. Statim veniet ad tēplū ſuū dñator quē vos qritis, vtputa Chrus. Hoc em̄ diu añ fuerat pphetatū, ergo nō venit ſtatim nec ſubito, vt in greco habet. Idcirco ſup hoc petijt à diuino Dionyſio informari. Qui reſcripſit illi [Subito ē qd eſt pter ſpē] i. qd inopinate & inſperate cōtingit, dicit ſubito fieri ſiue accedere [& nō ex apparēte ad manifeſtū eductum] i. nō id quod Malach. 3
B ex occulto aut ignoto pducit in manifeſtū [In benignitate aūt ſecūdum Chriſtum] i. in myſterio incarnationis Chriſti benigniſſime facta [& hoc arbitror theologiā ſignificare] ſcripturā reor id inſinuare, cū dicit ipm ſubito aduenifſe [ex occulto ſupſubſtātiali] i. ab incōprehēſibili ſua deitate oēm ſubſtātiā excedēte ad nrām manifeſtationē humanā ſubſtātiā factū perueniſſe. i. deſcēdiſſe de cęlo ac patris ſinu, & factū ſubſtātiā humanā. i. hoiem verū ad hominū pſentiā & cōſpectū, iuxta illud Baruch: Poſt hec in terris viſus ē, & cū hoib⁹ cōuerſatus ē, q in Prouerb. p dixit: Delicię meę eē cū filijs hoim. Porro ex ſupſubſtātiali occulto venit, nō penitus illud relinquēdo. Nā ſubdu [Occultus aūt eſt, & poſt manifeſtationē] i. vnigenitus dei adhuc incōphenſibilis ē etiā poſt incarnationē, & cū ho bus cōuerſationē. Verūtn̄ nō tā occultus vt añ, Imo ſecūdū vtrāq; ſuā naturā notior fact⁹ ē. Iuxta illud pſalmi: Notū fecit dñs ſalutare ſuū. Atq; ad Titū: Apparuit benignitas & humanitas ſaluatoris nri dei. Deſcēdit demū nō locū mutādo, ſed naturā humanā aſſumēdo, ſeq; in ea hoibus pſentē prębēdo, iuxta illud Iſaię: Propt hoc ſciet populus me⁹ nomē meū in die illa, q a ego ipſe q loqbar, ecce adſū [aut vt diuini⁹ loqr] i. mirabilius ac ſubtili⁹ fidei veritatē pnūciē [& immanifeſtatiōe] i. dū actualiter ſe mōſtrauit pſentē, fuit & mā ſit ignotus, q uis nō penitus. Vñ ſcriptū ē in Medi⁹ vrm ſtetit, quē vos nō ſcitis. Perfectā q; ſui ma Thomas. Baruch 3. Prouerb. 8. Pſalm 97. Titum 3. Iſaię. 52. Iohan 1.
C nifeſtationē Chrus promiſit nobis pro pmio, loquēs: Qui diligit me diliget a prē meo, & ego diligā eū, & manifeſtabo ei meipm [Etem̄ hoc Ieſu abſcōditū eſt] i. myſteriū incarnatiōis filij dei occultū eſt, nō plene cōprehēſū [& nullo ſermōe, nulla mēte qd ſecūdū ipm eſt eductū eſt myſteriū] i. incarnatio xbi æterni, nullo pōt ſermōe plene & lympide inſinuari: nec aliq intellectu creato pfecte cōphēdi, quō ſcilicet in vnitate pſonę Chrus eſt deus & hō, quō in eē increato hypoſtatico xbi eterni, natura hūana ē ſuppoſitata, multaq; alia incōphēſibilia credunt de ea. Hoc aūt myſteriū eductū eſt de ſecreto in publicū p Chri & aploꝝ doctrinā, ſecūdū ipm & magnificētiā eius. De q itē myſter. o ſecūdū q dā ſctoꝝ exponit & illud Iſaię: Gñationē eius q's enarrabit? [ſed & dictū ineffabile manet] i. pdicatū & deſcriptū, prout ab hoibus exprimi potuit & deſcribi, manet indicibile: q a ſecūdū magnitudinē rei, neq t condigne ac plene effari [& intellectū] i. cognitū pro ut a viatoribus poterat capi [ignotū] id eſt, manet incognitum modo iam dicto. At uero aliquid dicitur ſubitum ultra modum prehabitum, quia inſtantaneum aut celerrime factum. Iohan 14. Iſaię. 53.

¶ AD EVNDEM CAIVM EPIS. IIII

QVomō dicis, Ieſus qeſt ſup oīa oibus ē hoibus ſubſtātialit' ordinatus. Nō em̄ ſicut cauſa hoim hic dr̄ hō, ſed ſicut ipe ſcdm ſubſtātiā totā vere hō exiſtēs. Nos aūt Ieſū nō hūane diffinimus, neq; em̄ hō ē tm̄, neq; ſupſubſtātialit' ſcdm q hō tm̄, ſed ſcdm quod homo uere, q differēter eſt amator hoim ſuper hoies, & ſecundum homines ex ſubſtantia hominum, qui eſt ſuperſubſtantialis ſubſtantia factus. Eſt autem nihil minus ſuperſub-

 ſtantia-

ſtantialitate ſuperplenus, qui ſemper eſt ſubſtantialis, uidelicet huius abundantia
Lucæ. 1 Iohan. 1. & ad ſubſtantiam uere ueniens superſubſtantiam eſt ſubſtantia factus, & ſuper ho
minem operatur ea quæ ſunt hominis, & monſtrat uirgo ſupernaturaliter cõcipi
ens, & aqua inſtabilis materialiũ & terrenorum pedum ſuſtinens grauitatem, & nõ
ſuccedens, ſed ſupernaturali uirtute ad indiffuſum conſiſtens. Quid quidem aliquis
reliqua exiſtentia, multa pertranſeat, per quæ diuinius uidens ſuper mentem co
gnoſcit, & ea quæ ſunt in benignitate Ieſu affirmata, uirtutem excedentis negatio
nis habentia. Etenim ut colligentes dicamus, neq; homo erat, non ſicut non homo,
ſed ſicut ex hominibus ultra homines, & ſupra hominem uere homo factus. Et re
liquum non ſecundum deum diuina faciens non humana ſecundum hominem,
ſed deo homine facto, noua quadam dei & hominis operatione nobis cõuerſatus.

¶ELVCIDATIO HVIVS EPISTOLAE QVARTAE AD CAIVM MO-
nachum. Quomodo Ieſus qui ſupereſſentialis eſt, eſſentiatus ſubſtantiatusq; dicatur

Artic. IIII

SEcundo capitulo libri de diuinis nominibus Theologus ſcripſit, quod Chri
ſtus inquantum hõ, coordinatus eſt hominibus cęteris, vtpote eiuſdẽ rõnis
cum ipſis quantum ad veritatem naturę quam induit. Cõtra hoc Caius argut
Iohan. 3. dicens [Quomõ dicis].i. Dionyſi tu dicis quomodo [Ieſus qui eſt ſup omnia]
inq̃ntũ deus, imo etiã ſecundum naturam vt à uerbo æterno aſſumptam. Hinc
ſcriptum eſt: Qui de cęlo venit, ſuper omnes eſt omnibus eſt, hominibus ſub
ſtantialiter coordinatus].i. eiuſdem ſpeciei ac ordinis cum hominibus cæteris
quoad ipſam humanitatem qua cum alijs hominibus vniuocè homo eſt [Nõ
enim ſicut cauſa hoim hic dicitur homo] id eſt, Chriſto non conuenit eſſe hominem cauſaliter
ſicut dicitur eſſe omnium [ſed ſicut ipſe ſecundum ſubſtantiam totam].i. ſecundum verã inte
gramq; naturã humanam [vere homo exiſtens] Ad iſtud reſpondet Theologus [Nos autẽ Ie
ſum non humane diffinimus].i. non dicimus vnigenitũ patris incarnatum, eſſe diffinitum, circũ
ſcriptum & dignitatis finitæ, vt cæteros homines, neciudicamus de eo ſenſu humano, ſed intel
lectu diuinitus illuſtrato. Vnde & ipſemet in euangelio ait: Nolite ſecundum faciem iudicare.
Apoſtolus quoq;: Etſi, inquit, Chriſtum ſecundum carnem cognouimus, tamen iam nũc non no
uimus. Vnde alia habet tranſlatio. Nos autem Ieſum non humana ratione ſecernimus. At uero Ie
ſus in ſcripturis euangelicæ legis ſupponit increatã perſonam, hoc eſt, vnigenitum in natura ſub
ſiſtentẽ humana. Hinc ſubditur [Neq; enim homo eſt tantum] id eſt non eſt hõ purus [neq; ſup
Iohan. 7 ſubſtantialis ut homo].i. ſecundum naturam ſuam humanam non eſt ſuper omne genus & ſpe
2. Cor. 5. ciem [ſed homo vere qui differenter eſt amator hominum] quia vt ait Apoſtolus, Dilexit nos,
& tradidit ſemetipſum pro nobis hoſtiam & oblationem deo in odorẽ ſuauitatis. Deniq; Chri
ſuperſubſtantialiter ſcd'm q homo ſtus ſic amator eſt hominum q amor ſuus increatus, eſt cauſa effectiua totius noſtri boni, ama
tor vero ſuus creatus gratuitus, totius nři boni gratuiti meritoria cauſa ẽ [ſup hoies] ſecũdũ deita
ſecũdum q homo. Epheſio. 5. tis naturã, p multiplicem quoq; grãm iudiciariã poteſtatẽ, excellẽtiãq; ſapientiæ atq; ſciẽtiæ. do
norũ, & fructuũ, meritorũ, beatitudinũ ac virtutũ [& ſecundũ hoies, q a vt Damaſc. teſtaẽ: Quic
Ioh. Dam. qd plantauit in nřa natura, aſſumpſit ex ſubſtãtia hominũ] Factus eſt enim ex ſemine Dauid ſe
Athan. ſus cundum carnem, vt dicitẽ ad Rom. 1 & ex ſubſtantia patrũ deſcẽdit, atq; ut ſertẽ in ſymbolo, Ho
mo eſt ex ſubſtãtia matris in ſeculo natus. Hoc eſt, ex puriſſimo ſanguine ſacroſanctiſſimę virgi
nis [q ẽ ſupſubſtãtialis] ſcd'm q deus ex ſubſtãtia pr̃is an̄ ſecula genitus [ſubſtantia factus] q a fa
ctus eſt homo, id eſt ſubſtantia animata, imo & corpus animatum, ſecundum quod corpus di
cit quid totum, Imo vt in Iohanne habetur: Verbum caro factum eſt, ſumendo carnem pro homi
Iohan. 1. ne toto. Simul quippe aſſumpſit corpus & animam in ipſo aſſumptionis inſtanti ſibi inuicem for
maliter counita [Eſt autem nihilominus ſuperſubſtantialitate ſuperplenus].i. non obſtante hu
Coloſſ. 2. manitatis ſuæ humilitate ac humili conditione fuit verus deus: Et fuerunt in eo ac ſunt omnes
1. Timo. 6. theſauri ſapientiæ ac ſcientiæ dei abſconditi, Habitat quoque in eo omnis plenitudo diuinitatis,
Iohan. 8. [qui eſt ſemper ſuperſubſtantialis] vtpote æternaliter deus, qui apud Iohannem teſtatus eſt:
Hebræ. 13 Anteq̃ Abrahã fieret, ego ſum. Vñ & Pau. ait ad Hebręos: Ieſus Chřus heri & hodie, ipſe et in ſecu
Iudæ. 1. la. Etenĩ pſona q̃ ibi q̃ noib' iſtis ſupponiẽ, ẽ ęterna. Propẽ q ſctũs Iudas in ſua dicit canonica: Ieſus
ſaluãs pplm de terra Aegypti, ſed'o eos nõ q crediderũt, perdidit. [uidelicet huius abundantis]
id eſt, ex ſuæ deitatis exuberantiſſima copia: quia cum eſſet diues, propter nos egenus factus
eſt, [& ad ſubſtantiam vere veniens] id eſt, ad noſtræ naturæ aſſumptionem dignanter deſcen
2. Corin. 8. dens, non locò & motu, ſed dignatione, miſeratione ac opere. Qui in Geneſi locutus eſt:

Deid

A Deſcendam & videbo. Ad quē ab Iſaia clamatum eſt: Vtinam diſrumperes cœlos & deſcende- Eſaie. 64.
res. [ſuperſubſtantiam eſt, ſubſtantia factus] id eſt, incarnatus eſt, ſupernaturaliter, & fa-
ctus eſt ſubſtantia limitata, vtpote homo, qui inquantum deus, eſt ſuperſubſtantialis & ſuper
ſubſtantiam: imo & ſuper ſeipſum, quo ad naturam aſſumptam, q̄ fuit illius habitus & veſtis ac
tegumētū, q̄ntū ad hoc ꝙ ad ſubſiſtētiā eius non regrebat. Siqdē teſte Ap̄lo: Exinaniuit ſemet-
pſum formā ſerui accipiēs, & habitu inuēt⁹ vt hō. Vñ & dixit, P̄r maior me ē. Verūtñ q̄m formā Philip. 2. Iohan. 14.
ſeu naturā deitatis nō depoſuit, nec amiſit, veriſſime faſſus ē: Ego & p̄r vnū ſumus. Hinc alia ha
bet trāſlatio: Ad nr̄a etiā infima veraciter deſcēdēs, vltra humanum modū ſubſtantiā noſtrę car Iohan. 10.
nis accepit ac ſupra hominē q̄ ſunt hoīs, geſſit. Hinc ſubdit: [& ſuper hoiem opāt ea q̄ ſunt hoīs]
.i. diuina & ſupernaturali potentia fecit humana, videlicet ſuꝑpſius cōceptionē in virgine, & nati
uitatē ex ea integerrima ipſa ꝑmanēte, quēadmodū exiuit de clauſo ſepulchro, ac ianuis clauſis
introiuit cęnaculū. Vñ ſubiūgit [& mōſtrat virgo ſuꝑnaturaliſ cōcipiēs [de ſpiritu ſc̄tō ſine viri
cōſortio, iuxta illud Lucæ: Spirit⁹ ſc̄tūs ſuꝑueniet in te, & virtus altiſſimi obūbrabit tibi. Ideoq; & Iohan. 20.
ꝙ naſcet ex te ſc̄tm̄, vocabit filius dei. Etenim ſpūs ſc̄tūs virgini dedit fœcūditatē, & cōſeruauit ei- Lucæ. 1.
dem integritatem, vtrumq; myſterij ac tēplū ſpūſſancti & matrē veri dei, deinceps ab om̄i tactu
& cōtagiōe viri ꝑſeruauit puriſſimū & immunē. Nō n etiā ſublimis & p̄clariſſimus partus decuit de
um? Erubeſcat Iudęus infelix, erubeſcat hæreticus maledictus, erubeſcat oīs incredulus aliēſētiēs,
[& aq̄ inſtabilis] .i. fluida ex ſua natura [materialiū & terreoꝝ pedū ſuſtinēs grauitatē] hoc mira
culū contigit, dū dñs nr̄ Ieſus Chr̄us adhuc paſſibilis ſuꝑ mare ambulauit, vt in euāgelio legitur Matth. 14. Marc. 6. Iohan. 6.
& nō ſuccedēs] .i. indiuiſa & q̄ſi fixa ac ſolida habēs ſe nō cedēs toti⁹ corporis Chr̄i grauitati [ſed
B ſuꝑnaturali virtute ad indiffuſum cōſiſtēs] .i. inſtar materiæ ſolidioris habēs ſe. Eſt nāq; in om̄i
creatura q̄dā obediētialis potētia, q̄ ad nutū ſuo obedit creatori: & cui⁹ oīpotente virtute ac libe
ro prorſus impio facta eſt eiuſdē volūtate ac nutu mutat, cedit, obſeqtur ad om̄e, ꝙ illi placuerit
hæc ergo ꝓbauit & demōſtrauit aq̄ materialiter quēadmodū inaiata & irrōnalia laudāt, bñdicūt
honorātq; deū. Hinc ait & Damaſ. Agebat dñator Chr̄us ſecūdū alterutrā naturaꝝ ſuaꝝ, & agit Io. Damaſ. li. 3. cap. 15.
alterutra natura in ipſo cū alterius cōmuniōe, ꝟbo operante, q̄ ꝟbi ſunt, & corpore ꝑficiēte & exeq̄n
te q̄ corporis ſunt: quēadmodū ſuꝑſubſtantialiſ ſubſtātiat⁹ de virgine natus, ita & ſuꝑ hoīem quæ
ſunt hominū egit, in inſtabiliaq̄ pedibus ambulans, nō terreſtri facta aq̄, ſed deitatis ſupernatura
li virtute cōſiſtente ad indiffuſibile, & grauedini materialiū pedū nō cedēte. [Quid q̄dem aliqs
reliq̄ exiſtentia multa pertrāſeat] .i. quid opus eſt reliq̄ Chr̄i opa myſtica atq; myſteria multa cō
memorare & cōſiderando ꝑcurreret [per quæ diuinius ſuꝑ mentē vidēs] .i. gratioſius illumina-
tus ac deuotius penſans [cognoſcit & ea q̄ ſunt in benignitate Ieſu affirmata] .i. intelligit illa quę
ſcripta ſunt de ꝑſſimus Chr̄i factis & gratioſis myſterijs [virtutē excedentis negationis haben
tia] .i. talia eſſe ꝙ ſunt talia & nō talia. Quod cōſequēter declarat [Etenim vt colligētes] .i. ea q̄ de
Chriſto ſunt ſcripta, ſummarie cōgregātes ac breuiter perſtringētes aſſeramus [neq; hō erat, nō
C ſicut non hō] .i. Chriſtus erat non hō, nō tñ ſic ꝙ nō fuit hō. Hoc eſt nō fuit hō purus, nec hō tm̄;
ſed fuit hō, nō factus homo, nec cōceptus nec natus ordine naturali ac ſolito mō, ſed ſuꝑnatura-
li ordine ac virtute. Propterea ſubditur [ſed ſicut ex hominibus vltra homines, & ſuꝑ hoiem ve
re hō factus] .i. incarnatus & natus ex incōparabili & ſuꝑ mūdiſſima virgine ſuꝑ hominē .i. ſupra
humanā ac ſolitā poteſtatē, tñ ex hominibus, cū dicatur filius Dauid, filius Abrahę: ſed ſupra ho Matth. 1. Roma. 1.
mines, quoniam natus eſt caput ſaluatorq; hominū, imo deus & homo [& reliquū] .i. vltra hæc
[non ſecundum deum diuina faciens] .i. miracula operans non pure diuine, ſed & concurrente
operatione ſuæ humanitatis & carnis, ſicut tangendo ſanauit ægrotos, quia eius humanitas fuit
inſtrumentum coniunctum animatū ac propriū diuinitatis verbi ſibi vniti [non humana ſecūdū
hominem] id eſt, faciens humana non humane, ſed diuine, ſeu diuina & ſupernaturali virtute,
ſicut per mediū hoſtium inuiſibilis fugit quando volebant eū lapidare, præcipitare & rapere [ſed Iohan. 10. Lucæ 4. Iohan. 6.
deo homine facto] .i. verbo ipſo æterno incarnato [non quadam dei & hominis operatione no
bis conuerſatus] .i. cum hominibus & inter homines vixit atq; verſatus eſt, exercendo operatio
nes ante non viſas, quæ proceſſerunt ab vna perſona agente, cuius eædem operationes erant diui
næ & humanæ: quia ſuppoſitum agens, fuit in vnitate perſonæ deus & homo. Quas operationes
alia tranſlatio vocat deiuiriles, alia theandricas. Nam & vtraq; natura in Chriſto agebat cum al
terius communione, & ſuppoſitum agens fuit unum & idem, ſecundum vtramq; naturam ope-
rēs. Veruntamen in talibus attendendum, quid propter quid Chriſto attribuatur ac affirmetur.
Nam & deus dicitur paſſus quæ paſſus eſt homo, & homo dicitur operatus quæ deus operaba-
tur: & hoc operabatur: & hoc propter vnitatem ſuppoſiti, in vtraq; natura, quia humana natura
fuit ſuppoſitata & ſubſiſtens in hypoſtatico eſſe verbi. Hæc eadem capitulo tertij libri ſui ſcribit
Damaſcenus quaſi verbis eiſdem, ita videatur ex iſta beatiſſimi Dionyſii ep̄la ꝟbailla ſumpſiſſe.

¶AD DOROTHEVM DIACONVM. EPIS. V.

Diuina

Diuina caligo eſt inacceſſibile lumē, in q̄ habitare deus dr̄ D
et inuiſibili exiſtente propter excedentē claritatē, & in
acceſſibilis idē ꝑpter exceſſū ſuperſubſtātialis lūinis effu
ſiōis. In hac fit oīs q̄ deū cognoſcere & uidere eſt dignus
habitus ꝑ ipm nō uidere neq; cognoſcere in eo q̄ ē vere ſu
per uiſionē & cognitionē factus, hoc ipm cognoſcēs qđ
poſt oīa eſt ſenſibilia & ītelligibilia & ꝓphetice dicēs: Mi
rabilis facta ē ſcīa tua ex me, fortis facta eſt, nō potero ad
eā. Sic quidē & diuinus Paulus cognouiſſe deū dicitur
Rom. 11. Philip. 4. cognoſcens ipſum ſuper omnē exiſtentē intellectum et cognitionem. Propter qđ
& inueſtigabiles eſſe uias eius dicit, & inſcrutabilia iudicia eius, & inenarrabilia do
na eius et pacem eius excedentem omnem mentem, ſicut qui inuenit exiſtentem ſu
per omnia: et hunc ſuperintellectum cognouit, qm̄ ultra oīa eſt oīm cauſa exiſtēs.

¶ ELVCIDATIO HVIVS EPISTOLAE QVINTAE ad Dorotheum diaconum. Quæ ſit diuina caligo Artic. V.

IN exordio hui⁹ ep̄lę Theolog⁹ clare definit, qđ vocet diuina caligo in myſti
ca theologia [Diuia caligo ē inacceſſabile lumē, in q̄ habitare dr̄ de⁹] q habitat
in ſeipo ſicut ęternalit̄ eſt in ſeipo, put ſupra expoſitū ē. Vbi expſſū ē quod hic
de iſta caligine videret̄ dicēdū, idcirco nec immorādū [Et inuiſibilis qdē exi- E
ſtēs] .i. deus inuiſibilis ē [propt̄ excedētē claritatē .i. ꝑpter infinitā plenitudinē
ſuę luminoſitatis ſeu actualitatis, ꝑ q̄ incōparabilit̄ excedit capacitatē et facul
tatē oīs mētis createę [& inacceſſibilis idē] .i. deus ꝗq; inacceſſibilis dr̄ .i. incō
pacibilis, ita ꝙ ad deū imediate attingēdū, & in ſeipo clare vidēdū & cognoſcēdū qđ ſit, non vale
mus in hac vita accedere, nec etiā in futura accedere poſſumus ad eū cōprehēdēdū .i. ad intuē
dum eū in ꝓpria luce tā ꝑfecte & clare, ſicut ex ſua natura, cognoſcibilitate & actualitate cognoſ
cibilis eſt. Verūtn̄ nō eſt penit⁹ nec oīmſarie inacceſſibilis, cū ſcriptū ſit: Accedite ad eū, & illumi
Pſalm. 33 Hebræo. 11 Hebre. 10 Matth. 22. Exod. 20 namini. Itē q; ad Hebręos: Accedētē ad deū oportet credere q̄a eſt. Deniq; ꝓcipimur eū cognoſce
re atq; diligere, & hoc eſt ipſum accedere. In Exodo ꝗq; legit̄: Acceſſit & ingreſſus eſt Moſes in
caligīnē in q̄ erat deus: Prætacto igit̄ modo inacceſſibilis ē deus [propt̄ exceſſū ſupſubſtantialis
luminis effuſiōis] .i. ꝑ improportiōata ſeu infinita magnitudine & exuberantia, ſeu copia & lympi
ditate ſuæ naturæ & emanatiōis ſuę ad intra. Hoc eſt ꝙ ſit, ꝑpter exceſſū effuſiōis .i. cōmunicatio
nis & emicatiōis ſui luminis ſupſubſtātialis, imo nec effuſionē eius ad extra plene cognoſcere tā
valemus, & tn̄ ꝑ illa accedim⁹ ad ipſius deitatis notitiā. Nā & Ap̄lus: Gr̄as, inqt, deo ſup inenar
2. Corin. 9 2. Cor. 13. rabili dono eius [In hac fit oīs q deū cognoſcere & videre eſt dignus habitus] .i. oīs fidelis quē
deus reputat & facit dignū ſcd'm mēſurā humanę imbecillitatis, cognoſcere ꝑ ſpeculū in ænig-
mate, & videre ꝑ donū ſapiētiæ ſeu per viſionē myſticę theologię deū, q eſt finis totius deſide- F
rij nr̄i, & fons vniuerſæ nr̄æ ſciæ fit in hac .i. conſtituit̄ in iſta caligine. Oīs, inq̄, q dignus eſt deū
cognoſcere & videre [ꝑ ipm nō videre neq; cognoſcere vere in eo q ē ſup viſionē & cognitionē fa
ct⁹] .i. ꝑ hoc ꝙ mēte cōſpicit ſe nō poſſe clare & plene agnoſcere deū, ſed penit⁹ caligare, ignorā
teq; fieri in cōtēplatione illi⁹, q factus eſt .i. eleuatus ſup oēm viſionē cognitionē q̄ creaturę, & vi
det hoc ſolū de ipſo poſſe cognoſci nūc ꝙ inuiſibilis inconꝑhēſibiliſq; cōſiſtit. Et q̄ mēs id clari⁹
intuet̄ eo ipm lympidius videt & cōtēplat̄. Hinc alia habet trāſlatio: Ad hāc ꝑtingit, eaq; abſor
bet qſqs deū videre ac noſſe meruerit, eo q; ipſo ꝙ neq; videt, neq; cognoſcit, illi q oēm viſionē &
cognitionē trāſcēdit, familiarius iſigit̄ [hoc ipſū cognoſcēs, ꝙ poſt oia eſt ſēſibilia & itelligibilia]
.i. hoc certiſſime ītuēs ꝙ deus vniuerſa ſēſibilia & intelligibilia ꝓcedit cauſalitate, æternitate atq;
imēſa ꝑfectiōe, etiā manet poſt oia illa, poſito ꝙ illa nō ſint ac ꝓrorſus pierit, & poſt reſolutionē
cauſatoꝝ in primā cām, & itē poſt ordinationē cūctoꝝ in ſuꝑmū finē, ſicq; poſteri⁹ nobilius. Hinc
Gregorius. iuxta beatū Grego. Deus eſt oia nō ſolus: & poſt oia, nō præuent⁹. Verū h̄ alia trāſlatio cōtinet.
Hoc ipm noſcēs ꝙ poſteriora ſunt q̄ in ſenſum & intelligētia cadūt q̄ trāſlatio nō cōſonat alijs [&
Pſalm. 138. prophetice dicēs] .i. prophetalia v̄ba decātās, vtputa v̄ba Pſalmiſtę ſequētia [Mirabilis facta eſt
ſcīa tua ex me] .i. teſtimonio ac iudicio meo id teſtor ac patet, ꝙ ſcīa tua o de⁹ mirabilis eſt &
mirabilit̄ magna, tā ſcīa tua increata, q̄ ſcīa q̄ in ſcripturis docet̄ & dat̄ de te, fortis facta ē .i. capaci
tatē nr̄am excedit [nō potero ad eā] ꝑſpiciēdā attigere, ſicut qdā & diuinus Pau. deū cognouiſſe
2. Corin. 12 dr̄ cognoſcēs ipm ſup oēm exiſtētē intellectū] .i. ſciēs deū excedere infinite oēm mentē creatā &
cognitionem, propter quod & inueſtigabiles eſſe vias eius dicit, & inſcrutabilia iudicia eius] ſic
Roma. 11. enim ait ad Romanos: O altitudo diuitiaꝝ ſapientię & ſcię dei quam incōprahenſibilia ſunt iudi
cia eius & inueſtigabiles viæ eius. Quæ verba ibidē expoſita ſunt [& inenarrabilia dona eius.

Hoc alibi dixit. Et ſumptum videtur ex eo, quod in prima Corinthiorum habet̃ epiſtola: Gra- 1.Corin.
A tias deo ſupinenarrabili dono eius [& pacem eius excedentem omnẽ mentẽ] ſic eñ ſcribit Apo-
ſtolus ad Philippenſes: Pax dei qui exhuperat omnem ſenſum [ſicut qui inuenit exiſtentem, ſup Philippe. 3.
omnia] id eſt, Paulus apoſtolus dixit hæc tanquam à deo illuminatiſſimus qui p rationem cõtẽ
plationem & dilectionem ad deum acceſſit, deumq; attigit, iuxta illud In Canticis: Inueni quem Canticorũ
diligit aĩa mea. Et alibi: Qui q̃rit inuenit [& hũc ſup intellectũ cognouit] .i. ſciuit ꝙ deus excedit Matth. 7. Lucæ. 11.
oẽm intellectũ creatũ [q̃m ultra oĩa eſt oĩm cauſa exiſtẽs] Circa hęc rurſus, ſicut in q̃buſdã alijs lo
cis ſcribit Albertus: Intellectus creatus ſub q̃dã cõfuſiõe cõiũgit̃ deo, ut excedenti, q̃a nõ poteſt In Albertũ
de deo accipi, q̃d eſt ipſius, q̃a nõ habet terminationẽ, neq; propter q̃d q̃a nõ habet cauſam, neq;
q̃a: ſicut determinatũ q̃a, nõ habet cauſam remotã, nec effectũ proportionatũ, iõ nec in via neq;
in patria videt̃ deus, niſi ſicut cõfuſum. Iſtud ſicut ꝑhabitũ eſt, eſt ſimpliciter falſum, & contra
apoſtolicę ſedis determinationẽ ac diffinitiuã ſentẽtiã, & cõtra ſcripturã cononicã catholice intel
lectã, dicẽte apoſtolo: Nũc cognoſco ex parte, tũc aũt cognoſcã ſicut & cognitus ſum. Itẽq;: Vi Corin. 13.
demus nũc p ſpeculũ in enigmate, tũc autẽ facie ad faciẽ. Sãcto q̃q; Iohãne: Videbimus eũ ſicu Ibidem.
ti eſt. Ex pſuaſiõe etiã tacta uidet̃ ſeq ꝙ nec ipſemet deus eſſentiã ſuam cognoſceret, quia non 1.Iohan. 3.
habet cauſam. Idcirco verbum illud Philoſophi: Scire eſt rem per cauſam cognoſcere, eſt intel Philoſophus.
ligẽdum in genere certo ac ordine.

¶AD SOSIPATRVM SACERDOTEM EPI.VI. †Sopatrũ

B NE opineris hoc uictoriã ſanctę Soſipr̃ ꝙ cõtra religio-
nẽ aut opinionẽ nõ bonã apparẽtẽ facies cõtumeliã. Ne
q; eñ oportet ſi iudicare ipſam redargueris, iã ea q̃ ſunt
Soſipari bona. Poſſibile eñ eſt te et alios in multis falſis
et apparẽtibus unũ exiſtẽs, et occultũ uerũ latere. Neq;
eñ ſi aliq̃d nõ eſt rubeũ, iã eſt albũ, neq; ſi aliq̃s nõ eſt e-
quus, de neceſſitate eſt hõ. Ita aũt facies mihi credẽs, abſti
nebis quidem ne dicas cõtra alios pro ueritate aũt vẽ di
cas ſicut omnino eſſe irreprehẽſibilia quę dicuntur.

¶ELVCIDATIO HVIVS EPISTOLAE SEXTAE AD SOSIPA trum ſacerdotem, de diſcreta reprehenſione. Artic. VI.

SAnctus pſul, doctor ac martyr Dionyſius, in ep̃la iſta pie ac dulciter increpat
Soſipatrũ de aliq̃ indiſcretiõe in ope bono, q̃a frequenter & acriter reprehen-
debat idololatras, cũ eis añ non expoſuiſſet rationabiles cauſas reprobationis
ſectę ipſorũ, nec rationes credibilitatis ſidei chriſtianę [ne opineris hoc vi-
C ctoriã ſãcte Soſipr̃, ꝙ cõtra religionẽ aut opinionẽ nõ bonã apparentẽ facias
cõtumeliã] .i. nõ putes te infidelibus ꝑualere p hoc ꝙ religionẽ & opinionẽ
eorũ q̃ tibi uident̃ ſupſtitioſę ac falſe, redargius p vba accerrima, q̃ cõtumelio
ſa uident̃, & magis ad indignationẽ q̃ ad cõuerſionẽ, ꝓuocãt audiẽtes [Neq;
eñ oportet iudicare ipa redargueris] .i. dato ꝙ idololatrarũ ſupſtitionẽ redargueris recte adhuc
nõ oportet iudicare .i. cõcludere [iã ea q̃ ſũt Soſipr̃i bona] .i. ꝙ fides & lex q̃s tñ Soſipr̃ tenes ſint
rectę [poſſibile ẽ eñ & te & alios in multis falſis & apparẽtibus vnũ exiſtẽs & occultũ verũ laterẽ
.i. fieri põt vt te ipſum ac alios int̃ diuerſos errores lateat vnũ ſalubre, ſeu vnitas vẽi dei, & verum
occultũ .i. religio vẽa nõdũ vacit publicata. Q̃d cõſequẽt̃ p ſilia ꝓbat [Neq; eñ ſi aliq̃d nõ ẽ rubeũ
iã eſt albũ] cũ int̃ albũ & rubeũ ſit mediũ, ſicut & ipm rubeũ, mediũ eſt int̃ albũ & nigrũ, alij q̃q;
ſunt colores ꝑter iſtos [Neq; ſi aliq̃s nõ eſt æquus] ut leo [de neceſſitate eſt hõ. Ita aũt facies mi-
hi credẽs] .i. ſi mihi credideris & acq̃eueris, facies ſicut hortor [abſtinebis q̃dẽ ne dicas cõtra ali-
os] .i. à cõſueta reꝑhẽſiõe cauebis, nec cõtra alios eris cõtẽtioſus queadmodũ ad Timotheũ ſcri- 2.Timot. 2.
pſit Ap̃lus: Noli verbis cõtendere, ad nihil eñ vtile eſt niſi ad ſubuerſionem audientium. Et ali 1.Corin. 11.
bi: Si quis videtur cõtentioſus eſſe, nos talẽ cõſuetudinem nõ habemus, neq; eccleſia dei [Pro vẽi
tate autem vere dicis] id eſt, pro fidei defenſione conſtanter ac diſcrete loqueris queadmodũ ſcri
ptũ eſt, ad Titũ de ep̃o & ſacerdote: Potẽs ſit exhortari in doctrina ſana, & cõtradicentes redar-
guere [ſicut omnino irreprehẽſibilia eſſe q̃ dicunt] .i. ita vt probes ac doceas prorſus vera & iu- Titum. 1.
ſtã eſſe, q̃ in noſtra religione tenemus, iuxta illud ad Titum: Verbũ ſanum irreprehenſibile, vt q Titum. 2.
ex aduerſo eſt, nihil mali habeat loqui de nobis. Itaq; qui infideles cupit conuertere, aut errãtẽ ſeu
iniquum conuertere, diſcrete, piè, charitatiue rationabiliter debet procedere, non dure & aſpe-
re, aut aſpere nimis.

¶Ad

❡AD POLICARPVM SVMMVM SA-cerdotem. Epiſt. VII

EGO quidem non ſum aduerſus grecos, aut aduerſus alios dicens, ſufficere arbitror ſanctis uiris ſi uerũ ipſum in ſcipſo poſſint & cognoſcere & dicere ſecundũ quod uere habet. Hoc em̃ qđcunq; eſt ſecundũ legẽ ueritatis recte demonſtrato & puro exiſtente, omne quod aliter habet & ueritatẽ ſimilat reprehendetur; & alterum exiſtens a uere exiſtente, & diſſimile & apparens illud magis quam exiſtens. Superfluum igitur eſt ueritatis manifeſtatorem aduerſos iſtos aut illos dimicare. Dicit enim unuſquiſq; ſe habere numiſma regale. Et forſan quidẽ habet quãdam deceptuam imaginẽ cuiuſdã ueri numiſmatis. Et ſi iſtũ redargueris, & alius, & rurſus alius de eodem litigabit. Vera autem ipſa poſita ratione, & ab omnibus alĳs irrepræhenſibili manente, omne quod non ita ſecundum omnia ſe habet, ipſum in ſeipſo inuincibili ſtatione uere ueri deponitur. ❡ Igitur hæc quidem (ſicut arbitror) uere cognoſcens, non ſtudui aduerſus Græcos aut aduerſus alios dicere, ſed ſufficiens mihi (& hoc deus donet) de ueritate ſcire primum, poſtea ſcientem dicere ut oportet. Tu autem dicis, improperare mihi ſophiſtam Appollophanem, & patrum uerberatorem appellare, & ſicut his quæ ſunt Græcorum contra Græcos, non † ſancte utentem. Et quidem aduerſus ipſum eſſet uerius nos dicere, quod Greci diuinis non ſancte ' contra diuina utuntur, per ſapientiam dei tentantes expellere diuinam uenerationem. Et non multorum ego dico opinionem affectu materię & paſſibiliter in dictis poetarum permanentium, & creaturæ præter creatorem diuinum cultũ exhibentiũ. ❡ Sed & ipſe Apollophanes, non ſancte diuinis, contra diuina utitur. Etem̃ exiſtentiũ cognitione pulchre dicta ab ipſo philoſophia, et a diuino Paulo ſapientia dei appellata, ad cauſam & ipſorum exiſtentiũ & cognitionis ipſorum oporteret ſurſum agi ueros philoſophos. Et ut non aliorum quã ipſius propter hoc quod uidetur opinionem repræhendam, oporteret Appollophanem ſapientẽ exiſtentẽ cognoſcere non aliter aliquando poſſe aliquid uerti cœleſtis ordinationis & motus, niſi cõtentorem eſſentiæ ipſius, & cauſam haberet ad hoc mouentem, qui facit omnia, & mutat ſecundum ſanctum ſermonẽ. Quomodo igitur non ueneratur cognitum nobis, & ex hoc & uere exiſtentẽ deum, mirans ipſum de omnium cauſa, & ſuperineffabili uirtute, quando ab ipſo ſol & luna, ſecũdũ uirtutẽ & ſtationẽ ſupernaturaliſſimã, ſimul cũ om̃i ad oĩno immobile diffiniunt, & tota die in eiſdẽ ſignis ſtãt oĩa. Aut tm̃ qdẽ qđ amplius ſi totis & melioribus, & cõtinẽtibus ita portatis nõ circũagebant cõtẽta. Et qñ alius qdẽ dies ſcđm cõtinuitatẽ fere triplicat, & in uiginti oĩbus horis aut om̃i tãti tẽporis cõtraria portatiõe regredit & cõuertit, ita ſupnaturaliſſimis cõtrarĳs circũactiõibus, aut ſol, pprio curſu motũ ipſius om̃i mõ in horis decẽ colligẽs, reſolutiue rurſus toto illo nouã uiã q̃ndã terẽs in alĳs ❡ Hoc qdẽ ſuit qđ et Babylõios cõuenient in ſtuporẽ mouit, et ſine pugna Hezechię ſubiecit, ſicut cuidam æquali deo & hoĩes excedenti. & non dico eas quę fuerũt in Ægypto magnas operationes, aut alia quædã alibi dei ſigna facta, ſed communia & cœleſtia in omni & in omnibus triumphantia.

Dicit

Marginal notes: † recte. ' circa (beside "ci diuinis non ſancte"); circa (beside "diuinum cultũ exhibentiũ"); Danie. 2. (beside "hoc mouentem"); Ioſue. 10 (beside "igitur non ueneratur"); 4. Reg. 20 (beside "bus, & cõtinẽtibus"); 2. Par. 32. Iſaiæ. 38 (beside "cõtinuitatẽ"); Ex. 7. 8. 9 10. 11. 12. (beside "uit, et ſine pugna" / "non dico eas"). Section letters in right margin: E (beside "uere cognoſcens"), F (beside "a diuino Paulo").

A Dicit autem omnino Apollophanes,non eſſe iſta uera. Igitur maxime quidem hoc Perſarum ſacerdotalibus effertur memorijs. Et adhuc Magis memoria- Magi
lia triplicati ſolis perficiunt. Sed liceat illi hæc propter ignorantiam aut inexpe- Mat.27
rientiam non credere. ¶ Dic aũt ipſi,quid dicis de defectu facto in cruce ſalua- Mar.15 Luc.23
toris? Ambo eñ apud Heliopolim tũc præſentes & coaſtãtes inopinabiliter ſo
li lunam incidentem uidebamus:non enim erat conuentus tempus. Et rurſus i-
pſam a nona hora uſq; ad ueſperam ad ſolis diametrum ſupernaturaliter reſti-
tutam. Rememora autem & quiddã aliud ipſi. Nouit enim ꝙ eclypſim ipſam
ex Oriente uidimus inchoatam,& uſque ad ſolarem terminum uenientem, po-
ſtea regredientem,& rurſus non ex eodem & defectum & repurgationem,ſed Iob.5
econtrario ſecundum diametrum factam. Talia ſunt eius temporis ſupernatura
lia,& ſoli Chriſto,qui eſt omnium cauſa,poſſibilia: qui facit magna & mirabi
lia,quorũ non eſt numerus. Hæc dicta tibi. Et ſi poſſibile eſt Apollophanes re-
prehende,& me tunc compreſentẽ tibi,& ſimul inſpicientem,& ſimul iudican-
B tem, & ſimul admirantem. Siquidem & diuinationem tunc neſcio,unde Ap-
pollophanes tunc incipit & ad me, ſicut quæ fiunt, conferens dixit: Hæc o bo
ne Dionyſi,ſunt mutatiões diuinarum rerum. Tanta ut in epiſtola a nobis ſunt
dicta. Tui autem erit ſufficienter & deficentia adimplere, & adducere perfecte
deo uirum ſapientem in multis exiſtentem,& forſitan nõ dedignaturum man-
ſuete diſcere ſuperſapientem religionis noſtræ ueritatem.

ELVCIDATIO HVIVS EPISTOLAE VII. AD POLYCARpum Smirneorũ Epiſcopũ, in qua cõuicia & maledicta Apollophanis ſophiſtæ retorquet. De eclypſi in morte Chriſti,alijsq; prodigijs quibuſdã. Articu. VII.

POlycarpus iſte fuit à beatiſſimo apł̄o Iohãne conuerſus, & mirabiliter illuſtratus, ac martyr pręclarus,cuius intuitu ſcripſit Theologus iſtam epiſtolam,cuius tenor ex eius expoſitione patebit. [Ego quidẽ non ſum aduerſus Græcos aut aduerſus alios,dicens].i.nec Græcis nec alijs cõtentioſe,detractorie aut irrationabiliter cõtradico[ſufficere arbitror ſanctis viris, ſi verũ ipſum in ſeipſo poſſint & cognoſcere & dicere,ſcd̃m q̊d vere habet].i. fidelibus reor ad ſalutem ſufficere veritates catholicę fidei firmiter noſcere,& tp̄e opportuno confiteri, prout ỽitas ipſa ſe habet,niſi in ſpeciali aliud exigatur,& ſcd̃m fidem viuatur. Hinc dixit Apł̄s:Corde creditur ad iuſtitiã,ore aũt confeſſio fit ad ſalutẽ. Verũ vt S. Ia Roman.10
cobus addit,non prodeſt fidẽ habere,& fidei opa non implere, atq; vt denuo teſtatur: Scienti Iacob.2
bonum & non facienti,peccatũ eſt illi. [Hoc enim q̊dcunq; eſt,ſcd̃m legem ỽitatis recte demõ Iacob.4
C ſtrato & puro exiſtente].i.eo ꝙ verũ eſt,efficaciter declarato,& probato ꝙ ỽum ſit & purum, vel ſine admixtione erroris ac falſitatis. [Omne q̊d aliter habet].i. falſum,ei contrarium [& veritatem ſimulat.].i.non ſolum q̊d manifeſte falſum eſt, ſed item q̊d apparentiã habet veri deceptoriã[reprehendetur].i.a falſum eſſe patebit[& alterũ exiſtens à vere exiſtente,& diſſimile,& apparens illud magis q̃ exiſtens]. i. hoc cognoſcetur de illo, ꝙ alienum & alterum ſeu diſtinctum ſit à veritate ſyncera,& diſſimile ac diſſonum ab eadem,apparẽtiam tñ ỽitatis, nõ exiſtentiã continens,ſicut ſunt vitia quędam,quæ videntur eſſe virtutes,nec ſunt, quẽadmodũ aũt virtutes ſunt quędã medietates inter vitioſa extrema, ita & veritas fidei medietas eſt inter errores extremos. [ſuperfluum eſt igitur veritatis manifeſtatorem aduerſus illos aut iſtos dimicare].i.contendere contra aduerſarios veritatis ac fide, ac non potius modeſte ac rõnabiliter loqui ac agere. Veruntamen nonnunq̃ oportet contra aliorum deceptores ac dyſcholos ſerioſe ac feruide diſputare,ſicut ait Apł̄s: Si ſcd̃m hoiem ad beſtias pugnaui Ephiſi.i. ĝ a rõnabi Coloſſ. 2.
liter contra beſtiales hoies diſputaui in Epheſo,ſic tñ vt ſeruet q̊d alibi docetur: Seruũ dñi non 2. Timo.2.
oportet litigare,ſed docibilẽ eſſe ad oẽs,patientẽ,cum modeſtia corripientẽ. Iſtud conſequenter quaſi p ſimile declaratur[Dicit enim vnuſquiſq; ſeipſum habere numiſma regale].i.bonũ nummũ imagine regis ſignatũ[& forſitan q dẽ habet quãdã deceptiuã imaginẽ cuiuſdã, partis veri numiſmatis].i.fortaſſe habet denariũ ſignatũ fallaci figura,partim valentem tantũ,q̃tum

valet verum nũmiſma.[& ſi iſtum redargueris]probando ꝙ dixerit falſum.[rurſus &alius &
rurſus alius de eodẽ litigabit.] id eſt, plures ſimul aut ſucceſſiue de eadem re contra te conten-
dent,&requiem,non habebis ſic corrixando. Sic & quilibet dicit ſe rectam fidem & legem ha-
bere,& qui voluerit contra ſingulos contendere,turbabit atq; turbabitur,& paꝝ proficiet[Ve
ra aũt ipſa poſita rõne,& ab alijs oĩbus irreprehẽſibili manente] .i.introducta iam rãtione ſeu
declaratione vere idonea,ita ꝙ ab alijs nequeat rõnabilr reprehendi. [omne q̃d non ita ſcdm
oĩa ſe habet].i.q̃d non in oĩbus conſonat hmõi rõni [ipſum in ſeipſo inuincibili ſtatione ve-
re veri mihi deponitur]i. inſuperabili illa rõne ſtante,in ſuo vigore deijcitur,& ad profectum
ſeu conſolationẽ meam proſternitur.[Ergo hoc quidem ſicut arbitror vere cognoſcens ,non
ſtudui aduerſus Græcos,aut aduerſus alios dicere] i.ad hoc conatus non ſum,neq; intẽdi con
tra q̃ſcunq; errantes v̄bis cõtendere,illosve refutare , ſed potius ad viam veritatis charitatiue
reducere,quẽadmodũ de iniquis in Ieremia habetur: Venite,cogitemus contra eum , & radi-
cem verbi inueniamus aduerſus eum. [Sed ſufficiens mihi &hoc deus donet de veritate ſcire
primum,poſtea ſcientem dicere vt oportet].i.id reor mihi ſufficere,& id tribuat mihi deus ꝙ
hoc mihi ſufficiat in hoc caſu, ſcire in primis de veritate potiſſime ad ſalutem neceſſaria, puta
de fidei veritate,quę oportet cognoſcere de eadẽ per fidem, aut per rõnem fide inſtructam ac
regulatã. Deinde me ſic cognoſcere,loqui,ſcribere,diſputare de veritate iã cognita ,iuxta illud
Iob 18. 22 Iob:Intellige prius,& ſic loquamur [Tu aũt dicis improperare mihi ſophiſtã Apollophanẽ]
.i.mihi ſcripſiſti,ꝙ Apollophanes logicus ſophiſtice agens , mihi improperet: q̃d q̃ iniquũ ſit,
Eccle. 37. conſtat ex illo Eccli: Qui ſophiſtice loquitur odibilis eſt,in oĩ re defraudabitur. Nõ eſt illi da-
ta gratia à dño, omni enim ſapia defradatus eſt. [& patrum v̄beratorem appellare].i. repro-
batorem me noĩnet magiſtroꝝ & ſeniorum meoꝝ Græcoꝝ , ex quibus & corporaliter natus E
1 Corin. 8. ſum. De huiuſmodi ſpiritali verberatione ſcribit Apl's: Peccantes in fratres,& percutientes cõ-
ſcientias eoꝝ infirmam,in Chriſtum peccatis. Vñ alia litera habet,& patricidã appellare. Ob-
iecit nanq; Dionyſio,ꝙ Græcos irrationabiliter reprobaret,& ſcia quam ab eis didicerat,con
* ſancte. tra ipſos vteretur. Hinc ſubditur[& ſicut his quę ſunt Græcoꝝ,cõtra Gręcos nõ * recte vtentẽ]
1. Reg. 17 .i. tanq̃ peruerſe vtentem documentis Græcoꝝ cõtra eoſdẽ,quẽadmodũ Dauid occidit Goliam
proprio gladio. Et verum eſt ꝙ S. Diony. philoſophica ſua ſcia vſus eſt ad reprobandũ q̃ſdã
aliquorum Græcoꝝ errores. Hoc tñ egit ex charitate pro illorum conuerſione ad dei honorẽ
[Et quid m aduerſus ipſum eſſet nos verius dicere].i.nos poſſemus verius dicere cõtra Apol
lophanem[ꝙ Gręci diuinis non ſancte * circa diuina vtunt].i.naturali ſcia abutunt,ideo ſub-
* contra. ditur[per ſapiam dei].i.per philoſophicã ſciam quam hñt de deo,ꝙ ſc3 ſit actus purus,ens im
commutabile,impaſſibile &perfectum omnino in ſe.[tentantes expellere diuinam veneratio
nem]præſertim legem & fidem ac ritum Chriſtianiſmi,in quibus docetur ꝙ deus ſit incarna-
Luc. 1. 2. tus,paſſus & mortuus,& item,ꝙ deus trinus ſit in perſonis. [& non multorum ego dico opi-
Matth. 1. 2. Iohan. 1. niõem].i.modo non profero erroneam opinionem plurimoꝝ idololatraꝝ.[affectu materię
Matth. 27 Mar. 14. 15 & paſſibiliter in dictis poetarum permanentium].i.in figmentis poetaꝝ pſiſtentium ex carna
Luc. 23 li & ſenſuali affectu,ex q̃ alliciuntur ad obſcœna ſacra deorum , iuxta dogmata poetarũ,quæ
Iohan. 19 Iohan. 5. 10 ſunt pabula dæmonioꝝ.[& creaturę præter creatorem diuinum cultũ exhibentiũ] .i. omiſſo
& 15. vero veri dei cultu,colentium varia idolorum ac falſorum deoꝝ portenta,de quibus Apoſt.
Roman. 1. ad Rom. Coluerunt,inquit,& ſeruierunt creaturę potius q̃ creatori. [Sed & ipſe Apollopha-
* contra. nes non ſancte diuinis * circa diuina vtitur].i. ſacrilegus eſt abutendo diuinis circa diuina. F
[Etenim exiſtentium cognitione pulchre dicta ab ipſo philoſophia,& à diuino Paulo ſapien
1. Cor. 1 tia dei appellata, ad cauſam & ipſorum exiſtentium & cognitionis ipſorum oporteret ſur-
ſum agi veros philoſophos].i.ſapiẽtes naturales,ſua ſcia bñ vtentes,oporteret merito eleua-
ri ex philoſophica notitia creaturaꝝ,quam & Apollopha. conuenienter vocat philoſophiã.
Paulus q̃ꝙ Apl's ad Rom. & alibi noĩat ſapiam dei. i. de deo tractantem,q & ad Corin. ſcribit
Roman. 1. Quia per ſapientiam dei non cognouit mundus in ſapia deum. Ad cauſam ſummam omniũ
1. Corin. 1. rerum,quæ etiam cauſa eſt cognitionis illarum.[& vt nõ alioꝝ,q̃ ipſius propter hoc q̃d videt
opinionem reprehendam].i. vt pro pñte nõ reprobem noĩatim errorem aliorũ,q̃ Apolloph.
iſtius,ob id ꝙ iam videtur expediendũ [oporteret Apollophanẽ ſapientem exiſtentẽ cogno-
ſcere,non aliter aliquando poſſe aliqd v̄tl cœleſtis ordinatiõis & motus].i.neceſſe eſſet quod
Apollophanes naturali ſapia vel propria æſtimatiõe ſapiens exiſtens , perpenderet nõ poſſe
aliquid variari circa motus cœleſtes & naturales curſus ordinantiasq; eoꝝ, atq; cœleſtiũ cor
porum.[niſi cõtentorẽ eſſentiæ ipſius & cauſam haberet ad hoc mouẽtem] .i.niſi inordinatio
& motio illa cœlęſtis haberet ipſum cõtentorem.i.cõſeruatorem ſui eſſe ,cauſam mouentẽ &
incitantem

incitantem ad talem inſolitā & ſupnaturalem mutationem.[q facit oīa,& mutat ſcdm ſanctū
A ſermonem].i.qui conſeruator eſt vniuerſorum factor & cōditor, & mutat ea ſecundū bñpla-
citum ſuum,iuxta ſacrā ſcripturā in pſalmo:Oia quęcunq; voluit dñs,fecit in cœlo & in terra pſalmo.134.
Alibi ꝙ q;:Creatori creatura deſeruiēs,atq; alibi:Qui præcepit ſoli,& nō oritur:& ſtellas clau Sapientie.
dit quaſi ſub ſignaculo.[Quō ergo non veneratur cognitum nobis,& ex hoc & vere exiſtentē Iob.9.
deum?].i.cur igitur nō colit verū deum,nobis iam notū ex illa ſupnaturali mutatiōe, quę fuit
tpe Ioſue,ad cuius inuocationem vel potius iuſſionem,vt ex forma ṽborum Ipſius Ioſue vide-
tur,ſol & luna ſteterūt in medio cœli ſpacio vnius diei,vt legitur in lib. Ioſue:Dixit Ioſue dño,
Sol,contra Gabaon ne mouearis,& luna contra vallem Aialon. Ex quibus error Rabbi Moſi Ioſue.10.
reprobatur dicentis,ꝙ ſol tunc reuera nō ſtetit,ſed ſcdm quendā tropum loquendi, ꝙ item cā
longioris diei fuit,ꝙ Moſes veniēns ex Aegypto , quæ eſt ad meridiem ad terrā promiſſionis,
quæ eſt ad aquilonem reſpectu Aegypti,ingreſſus eſt latius clima,iccirco & diem longiorem:
qd & ſi ita aliqualiter fuerit,illa tñ prolongatio diei fuiſſet pmodica , ꝙd Albertus hic probat Albertus.
diffuſe.[Mirans ipſum de oīm cauſa & ſuperineffabili virtute] .i.ipſum deū admirans ex ſua
vniuerſali cauſalitate & indicibili ptāte,quæ apparuit in prætacta illa cœleſtiū motuum muta-
tione.[qñ ab ipſo ſol & luna ſcdm virtutem & ſtationē ſupnaturaliſſimā ſimul cum oī ad oīno
immobile diffiniunt].i.ꝗ tpe ſol & luna cum cœlo toto arctabantur & determinabātur à deo
figi,& ſtare immobiliter omnino ſcdm virtutē. i.dei oīpotentiā & quietē.i.ſtationem ad tem-
pus aliquarū horarum , vt infra dicetur:ſupnaturaliſſimā,quia ſtatio & mutatio illa fuit valde
ac multipliciter ſupernaturalis,vt mox tangetur. Deniq; circa miraculum iſtud fuit duplex opi-
nio:vna ,ꝙ quieſcentibus tunc ſole & luna, cætera cuncta cœleſtia corpora quieuerunt . Alia,
B ꝙ ſole & luna tunc ſtantibus,alia cœleſtia corpora motu ſolito mouebantur . Prima aūt opi-
nio tangitur in ṽbis prætactis,cum dicit:qñ ab ipſo ſol & luna ſcdm virtutem & ſtationem ſu-
pernaturaliſſimā ſimul cum oī.i.cum toto cœleſtiū corporū vniuerſo ad oīno im mobile diffi-
niuntur.[& tota die in eiſdem ſignis ſtant omnia] .i. ſcdm iſtam opinionem omnia corpora
illa in eiſdem ſignis ſeu imaginibus quieſcebant. Deinde tangitur ſcda opinio. [Aut tantū qui-
dem ꝗd amplius].i.ſi dicatur ꝙ mirabilius extitiſſet,vz ꝙ tm̄ ſol & luna ſteterunt,& cætera mo-
uebantur. Vnde ſubiungitur[ſi totis & meliotibus & cōtinentibus ita portatis].i.ſi oībus alijs
corporibus cœleſtibus,ſcz orbibus & aſtris ac planetis, quorū aliqua ſunt maiora & meliora,
id eſt,digniora ſole & luna,vtputa ipſi orbes:& ſunt continentia,quia intra ſe cōtinent & am-
biunt ſolem & lunam,ita portatis.i.ſolito more vectis,delatis,ſeu motis.[nō circumagebant
cōtenta].i.ſol & luna cōtenta & clauſa intra illa,nō circumferebantur. ¶ Conſequenter tan-
git aliud mirabile & ſupernaturale,ꝗd cōtigit circa motum cœleſtem ſub rege Ezechia,quan-
do illo optante & Iſaia propheta eximio deprecante ſol retroceſſit. [Et qñ alius quidem dies] 4.Reg.20.
.i.cōtigit,& vere creditur factum,qñ.i.tpe quodam alius quidem dies tempore egrotatiōis He- 2.Para.32.
zechiæ[ſcdm cōtinuitatem fere triplicatur] .i. quaſi tantæ duratiōis & longitudinis efficitur, Iſaiæ.38.
vt ſunt tres dies artificiales . Nam in Ioſue legitur,ꝙ dies illa ſub Ioſue fuit prolongata ſpacio
C vnius diei.ꝗd de die naturali.i. ſpacio xxiiij.horarum exponitur.Si enim de die artificiali,id ē, Ioſue.10.
ſpacio ꝗ ſol ſuper noſtrum eſt horizontem,intelligeretur , nō videretur verum ꝗd ſubditur ibi:
Non fuit ante & poſt tam longa dies. ¶ Sub Ezechia nanq; vt dicitur hic,dies fuit triplicatus, Ibidem
& hoc ſcdm cōtinuitatem ,quia nō incidit notabile aut perceptibile tempus inter regreſſiōem
ſolis & iteratam reditiōem. Nihilominus,vt libro de audito phyſico probat Philoſo. mobile Philoſo. 3
in puncto reflexiōis oportet quieſcere,ergo in retroceſſiōe & reaſcenſiōe ſolis hoc fuit,præſer-
tim ſi per lineam rectam ſic & ſic mouebatur.[& in viginti oībus horis].i.totidem integris ho-
ris:ſol ſolus[aut omne].i.tota vniuerſitas cœleſtiū corpoꝝ ſimul cū ſole.Quēadmodū eñ iu-
xta iam tacta duplex opinio eſt circa ſtationē ſolis & lunę tpe Ioſue,an ſcz oīa alia cœleſtia cor-
pora ſimul ſteterunt cum ſole & luna, an illis duobus ſtantibus ipſa cōtinuo mouebantur, ſic
circa iſtam retrogradationē ſolis ſunt duę opiniōes:vna,ꝙ alia cœleſtia corpora ſimul cum ſo-
le regreſſa fuerūt.Alia opinio,ꝙ nō iccirco nūc ſubditur aut oīne.i. totū illud cœleſtiū corpoꝝ
[tanti tpis cōtraria portatiōe regredit]vel retrocedit portatiōe cōtraria .i. latiōe oppoſita,ſeu
motu cōtrario motui , ꝗ añ aſcendit motu inquā tanti tpis.i.decem horarū. Siquidē per decē
horas ſol redijt,& per alias decem horas mox ſubſequētes rurſus aſcendit eadē via,qua paulo
añ deſcenderat,ideo dictū eſt:in viginti oībus horis. Vnde per Iſaiam dñs ait:Hoc tibi ſignum
erit à dño,quia faciet dñs verbum hoc ꝗd locutus eſt:Ecce ego reuerti faciam vmbrā linearū, Iſaiæ 38.
per quas deſcēderat in horologio Achaz, in ſole retrorſum decē lineis. Et reuerſus eſt ſol decē
lineis.De qua re mirabili & præclara etiam ſcriptum eſt in 4. Regum lib. Dixit Iaias ad Heze- 4.Reg.20.

chiam: Vis vt aſcēdat vmbra decē lineis, aut vt reuertaꝛ totidē lineis. Et dixit Hezec. Facile eſt
2. Paral. 32 vmbrā creſcere x. lineis, nec hoc volo vt fiat, ſed vt reuertaſ retrorſum x. gradibus. De hoc iti D
dem in 2. Parali. lib. tangiſ [& cōuertiſ]. i. vniuerſitas illa cœleſtiū corpoꝝ rediꝫt ſimul cū ſole
ſcdm vnā opinionē [ita ſupnaturaliſſimis cōtrarꝫs circūactiōibus]. i. motiōibus maxie ſupna-
turalibus, contrarꝫs illis motionibus, qbus naturaliter ſolet moueri, & quibus paulo añ aſcen-
dit cum ſole. Deinceps tangitur opinio alia. [Aut ſol proprio curſu motum ipſius om̄imodo
in decem horis colligens]. i. ſi ſol ſolus proprio curſu motum ipſius. i. proprium motum col
ligens. i. complens & integrans ſpatio decem horarum in primo ſuo aſcenſu ſeu reditu diei il-
lius [reſolutiue rurſus toto illo nouam viam quandam terens]. i. infra ſpacium totum tempo
ris illius regreſſionis currens in deſcendēdo miraculo ſe terens. i. incedens nouā quandam viā
. i. inſolitum iter prorſus miraculoſum. [in alꝫs] decē regreditur. i. in decem alꝫs horis denuo
aſcendit vſq; ad id, vnde cœpit miraculoſe deſcendere [Hoc quidem fuit]. i. opus iſtud tā mul
tipliciter mirum & ſupernaturale fuit [quod & Babylonios in ſtuporem mouit cōuenienter]
. i. Chaldæos rationabiliter ad vehementem admirationem induxit. Erant enim Aſtronomię
intenti, & conſiderauerunt facta illa nimis ſupernaturalia eſſe. [& ſine pugna Hezechiæ ſubie-
cit ſicut cuidam æquali deo & homines excedenti.] Cum enim Babyloniorum rex & aſtrolo-
gi eius percepiſſent, ꝙ ad inſtantiam Hezechiæ regis Iudæoꝝ mirabilia illa contigiſſent, admi
rati ſunt excellentiam eius, nec audebant ſe opponere ei, cui omnipotens deus tam amicabilis
fuit. Propter q̄d reputabant Hezechiam deo quaſi æqualem. i. multum conſimilem, puta dei
4. Reg. 19. 2. Para. 32. amicum, & excedentem in gratia accidentaliq; dignitate commune hominum genus. Propter
Iſaiæ 37. quem Ezechiam etiam deus paulo ante interfecit per angelū ſanctum centū octoginta quinq;
milia hoīm paganorum in caſtris Aſſyriorum, q̄d & Chaldęi iſti perceperant. ℂ Præterea tot E
& tanta mirabilia diu poſtmodum permanſerunt in memorꝫs hominum, intantum ꝙ cū po-
ſtea diu Nabuchodonoſor rex Babylonis obſideret Ieruſalem, putabant plurimi ꝙ non obti
Threno. 4 neret eandem, quemadmodum Ieremias teſtatur in Threnis: Non crediderunt gentes & reges
4 Reg. 19. terrę ꝙ ingrederetur hoſtis per portas Ieruſalem. Hinc quoq; 4. Reg. lib narratur, quemadmo
dum rex Babylonis miſit Hezechię libros. i. epiſtolas & munera, & gentes in circuitu ipſum ti
2. Paral. 32 mebant. Cur autem rex ille miſit legatos ſuos ad Ezechiam, 2. lib. Paralipo. aperitur, q̄ legitur
Miſſi erant vt interrogarent eum de portento, q̄d acciderat ſuper terram, hoc eſt, de admirabi-
Exod. 10. li illa ſolis retrogreſſione & reditu [Et non dico eas quæ fuerūt in Aegypto magnas operatio-
nes]. i. pro p̄nti nō recito admirabilia quę deus per Moſen in Aegypto effecit, inter quę magni
ficum fuit, ꝙ tribus diebus ſol lumen ſuum retraxit ab ipſis Aegyptꝫs, nō ab Hebræis *nec alꝫs*
Daniel 3 Dan. 6 14. gentibus. [aut alia quædam alibi dei ſigna facta] ſicut ꝙ tres viri manſerunt in æſtuantiſſimo
fornace illæſi, Daniel q̄q; à leonibus intactus. [ſed coīa & cœleſtia in omni & in omnibus triū
phantia]. i. ſigna iſta in cœleſtibus facta corporibus, notaq; in vniuerſo & gentibus cunctis, vt
ſit diſtributio pro generibus ſingulorum, ac conuincentia incredulos ad confitendum omni-
potentiam ac prouidentiam dei. [Dicit autē oīno Apollophanes non eſſe iſta vera]. i. reſpon-
debit ꝙ falſa ſint & conficta, quod protinus reprobatur. [Igitur maxime quidem hoc Perſarū
ſacerdotalibus effertur memorꝫs]. i. in hiſtorꝫs Perſarum & memorabilibus ſcriptis ſacerdo
tum illorum iſtud narratur. [& adhuc Magis memoralia triplicari ſolis perficiunt]. i. perfecte F
faciunt Magis. i. ſapientibus certas memorias ſolis triplicati . i. diei vllius quaſi tam longi, vt
ſunt tres dies artificiales, ſicq; ſol quaſi triplex fuit in ſuo effectu. [Sed liceat illi hæc propter
ignorantiam aut inexperientiam non credere]. i. dato ꝙ non teneatur ad credulitatem iſtoꝝ
quæ nec vidit, neq; expertus eſt, aut forſan ignorat [Dic autē ipſi]. i. tu Polycarpe obꝫce Apol
lophani [Quid dicis de defectu]. i. eclypſi [facto in cruce]. i. in paſſiōe [ſaluatoris. Ambo eñ]
Heliopolis ſc; Apollophanes & ego [apud Heliopolum] vrbem Aegypti, quæ dicitur, Ciuitas ſolis [tunc
præſentes & coaſtantes, inopinabiliter ſoli lunam incidentem videbamus]. i. ibi cōſpeximus
ꝙ luna inopinate & ſupnaturalr ſe ſuppoſuit ſoli [nō enim erat cōuentus tempus]. i. tunc non
erat naturale tempus cōiunctionis illius, qa nō fuit incenſio, imo fuit tunc oppoſitio & plenilu
nium. [Et rurſus ipſam à nona hora vſq; ad veſperam ad ſolis diametrū ſupernaturalr reſti-
tutam]. i. vidimus lunā hora veſperaꝝ recollatā in occidente, ex oppoſito ſolis quaſi per lineā
rectam, protractā ſeu imaginatam recte à ſole vſq; ad lunam, vt videmus in oppoſitione, & ita
Matth. 27 cœpit luna redire, ſeq; à ſole ſub quo ſtetit, retrahere, quia vt ait Euangeliſta, à ſexta hora vſq;
Marci. 15 ad nonam tenebræ factæ ſunt ſuper vniuerſam terrā, q̄d fuit vehementer ſupnaturale, & ſcdm
mirabile in illa eclypſi. Sequiſ tertiū in eadem mirabile [Rememora aūt & quiddam aliud ipſi]
. i. tu Polycarpe reduc ad memoriā Apollophani aliud magnū. [Nouit eñ ꝙ ecclypſim ipſam
ex oriē

ex oriente vidimus inchoatam]qm̃ luna ab oriente redit verſus ſolem. [& vſq; ad ſolarem
terminum venientẽ] quia paulatim ſe ſoli ſuppoſuit, quouſq; totũ ſolem ab inferiori parte ope-
ruiſſe, atq; hoĩbus abſcondiſſe videbatur.]poſtea regredientẽ].i.vidimus lunam ſe retrahere
à parte ſolis, quã vltimo texerat, ſicq; reuerti ad orientem. Sequitur quartum mirabile[& rur-
ſus non ex eodem & defectum & repurgationẽ, ſed ecõtrario ſcdm diametrum factã].i.cõſpe-
ximus non ex eadem parte factam defectionem ſeu eclypſim, & ſolis repurgationem.i.claram
reſplendentiam, quæ ab obſcuratione ſeu abſconſione illa apparebat quaſi purgata [ſed con-
traria parte ſcdm diametrum. [Incepit enim ab oriente obſcuratio ſolis, vt patuit, & detectio
ſeu illuſtratio cœpit ab occidente. In naturali enim eclypſi fit contrario modo, qm̃ luna partẽ
ſolis quam primo tegit & occupat, prius dimittit.[Talia ſunt eius temporis ſupernaturalia]
.i.tam magnifica & præclara erant miraculoſa opa illa, quæ tpe paſſionis dñicæ contigerunt,
[& ſoli Chriſto qui eſt oĩm cauſa].i. vnigenito filio dei patri æquali, & nulli ſubſtantialiter
à Chriſto diſtincto[poſſibilia]ſicq; per ſolum, nec pater nec ſpiritus ſanctus excluduntur.[qui
magna & mirabilia, quorũ non eſt numerus]nobis cognitus, nihilominus in numero ſibi no-
B to, pondere & menſura conſtituit vniuerſa. Iſtud ſcriptum eſt in lib. Iob: Ad deum ponam elo
quiũ meũ, qui facit magna & inſcrutabilia, & mirabilia abſq; numero. [Hæc dicta tibi].i.hæc Sapien. 11. Iob. 5
dixerim te alloquendo ò Polycarpe.[Si poſſibile eſt, Apollophanes reprehende & me].i.ſi ra
tionabilr̃ potes, redargue tu Apollophanes me[tunc compræſentem tibi.].i.qui tunc tecũ in
Heliopoli eram[& ſimul inſpicientem, & ſimul iudicantem, & ſimul admirantem.].i.qui tecũ
tunc iſta inſpexi, mirabiliſſima iudicaui, vehementer mirabar.[Siquidem & diuinationẽ tunc
neſcio vnde, Apollophanes incepit].i.Philoſophus iſte cœpit tunc quaſi vaticinari, & de ſutu
ris conijcere, quo ſpiritu neſcio.[& ad me ſicut quæ ſiunt conferens dixit:] id eſt, mihi tunc lo-
quebatur, tanq̃ conferens mecum de his quæ ſiebant. [O bone Dionyſi, mutationes diuinarũ
rerũ ſunt hæc].i.ſupernaturales hæ variationes operũ diuinorũ ac cœleſtium motuum abdi-
tum quid prætendunt.[Tanta vt in epiſtola ſunt à nobis dicta.].i.iſta tam compendioſe con
ſcripſi, prout in epiſtola decuit me breuitati ſtudere.[Tui autem erit ſufficienter & deficientia
adimplere].i.cum ſis vir ſapiens, ſpectat ad te ſupplere ſi quid minus locutus ſum [& adduce-
re deo perfecte].i.ad deum plene conuertere miniſterialiter, deo principaliter agente.[Virum
ſapientem in multis exiſtentem].i.Apollopha.philoſophum naturali ſapiã & acquiſita pru-
dentia eruditum, qualis fuit & Ietro, qui ipſum Moſen de aliquibus erudiuit, vt in Exodo nar
ratur.[& forſitan non dedignaturũ manſuetete diſcere].i.qui forſan non indignabiť nec con-
temnet patienter ac mititer diſcere[ſuperſapientẽ nr̃æ religionis veritatẽ].i.diuinam & ſuper- Exo. 18
C naturalem theoriã fidei Chriſtianæ ac euangelicæ legis, iuxta illud Eccli: Eſto manſuetus ad Eccle. 5.
audiendum v̄bum dei. Et Iacobus ait: In manſuetudine ſuſcipite inſitum v̄bum, q̃d põt ſalua Iaco. 1.
re animas veſtras. Nempe vt alibi ſcriptum eſt: Auris bona cum omni concupiſcẽtia audiet Eccle. 3
v̄bum dei. Poſtremo circa hęc ſcribit Thomas in 3. parte, vbi ex v̄bis Chriſoſtomi addit quin Tho. Aq.
tum mirabile, quia durauit multo diutius q̃ naturalis eclypſis. Veruntamen naturalis eclypſis
etiam diu durat, qñ in epicylo ſol mouetur in ipſa eclypſi, quemadmodum vidi: tunc tamẽ nõ
fuit plena eclypſis, ſed q̃ſi pallidus appparuit color. De his ſup Ioſue & Regũ ac Iſaiã plura con Ioſue 10. 4. Reg. 20. Iſaiæ 38.
ſcripſi, ex qbus hęc clarius poſſent intelligi. Ex qb' cõſtat eẽ erroneũ q̃d in ſcholaſt. ſert hiſtor.

AD DEMOPHILVM MONACHVM epiſtola Octaua.

HÆbræorum hiſtoriæ dicunt o nobilis Demophile, &
ſanctũ illum Moſen propter multã manſuetudinẽ dei Num. 12.
apparitione dignum habitum. Et ſi aliqñ ipſum extra Num. 11.
diuinam uiſionem deſcribũt, non ante deo excludũt,
q̃ a manſuetudine. Dicunt autem q̧ ualde ſuperbienti
& diuinis conſilijs reſiſtenti iratus eſt furore dñs. Qñ
aũt ipſum commendabilem faciunt a deo iudicatis di
gnitatibus ex præminenti manſuetudine boni dei imi
tatione commendatur. Etenim erat manſuetus ualde,
& propter hoc dicitur famulus dei, & ad dei inſpectionem uniuerſis prophetis
dignior. Sed & quando aduerſus ipſum et Aaron crudeles quidẽ pro principa

Num 16. tu ſacerdotij & principatu gentis litigabant, exceſſit quidē uniuerſam iactantiā D
& ambitionē, & concedebat a deo iudicato ppři ꝑlationē. Poſtq̄ aūt & cōſurre
xerunt in ip̄m, & de prioribus improperātes minabant̄, & iā pene ꝓualuerant,
inuocabat qdem manſuetus bonū ad ſaluationē, cōfidebat aūt ualde manſuete,
ꝙ aggreſſis nulloꝝ erat cā maloꝝ. Sciebat eñ ꝙ oportet colloquentē deo bo-
no, ad quē maxime ſimillimū (ſicut eſt poſſibile) figurari, et ſibijpſi conſciū eſſe
1. Re. 24. & 26. deo amabiliū operationū. Quid aūt & dei p̄rem Dauid faciebat dei amicū? Et-
1. Re. 13 eñ de iſto bono exiſtente & circa inimicos bono, dicit ſuperbonus & amator
Pſal. 88 boni: Inueni uirꝝ ſcdm̄ cor meū. Et quidē & lex bona data eſt, iumentis inimici
Act. 13 Exod. 23 ꝓuidere. Et Iacob (ſicut innocentiā hn̄s) iuſtificatus eſt. Et Ioſeph de inſidiatori-
Gen. 28 bus fratribus nō ſe uindicauit. Et Abel ſimpliciter & ſine ſuſpitione ambulabat
Gene. 42. 43. 44. cū fratre occiſore. Et oīs theologia bonos cōmendat, nō ꝑintendentes mala, ſed
Gen. 4. neq; ab alioꝝ malitia ex bono tranſmutatos, ſed econtrario deiformiter malis
bn̄facientes, & extendentes ad ipſas multā ipſoꝝ bonitatē, & ad ſimile manſue-
te uocantes. ¶ Sed ad ſuperius reſpiciamus, nō uiroꝝ ſctōꝝ manſuetudines, nō
hoīes amantiū angeloꝝ bonitates enunciantes miſerantiū gentes, & ꝓ ipſis bo- E
num dep̄cantium, & perditas & malū operantes multitudines increpantiū, &
contriſtatoꝝ quidē in malis, lætantiū aūt in ſaluatiōe ad bona trāſductoꝝ, neq;
q̄cunq; alia de bn̄ficis angelis tradit theologia. Sed ꝟe boni & ſuperboni Chri
bn̄ficos radios in ſilentio recipientes, ab ipſis ad diuinas eius operationes illumi
nemur. Nunquid eñ nō eſt ineffabilis & ſuper intellectū bonitatis, qd' exiſtētia
eſſe facit, ꝙ oīa ipſa ad eſſe perduxit, & oīa uult ſemper fieri ſimilia ipſi, & par-
ticipantia his quæ ſunt eius, ſcdm̄ ſinguloꝝ oportunitatē? Quid aūt? qd' & rece
Luc. 15 dentes amabiliter habet & certat & rogat nō deſpici ab amatis & contemnentibus
ſeipſos, & uane incuſantes ſuſtinet, & ipſe excuſat & magis ꝓmittit ſe curatuꝝ.
Et adhuc ipſis longe exiſtentibus, tn̄ accedentibus accurrit & obuiat, et totus to
tos implectens oſculat̄, & nō accuſat de prioribus, ſed diligit p̄ſentem, & feſtum
facit & cōuocat amicos, uidelicet bonos, ut ſit oīm lætantiū habitatio. Demo-
philus aūt (& ſi qs alius bonis inimicat̄) ualde iuſte increpat̄ & edocet̄ bona &
bonū ei impendit̄. Q̄uo eñ oportebat (dicit) bonū in ſaluatiōe perditoꝝ lętari, F
Ibidem. Matt. 5. et uita mortificatoꝝ? Siquidē & ſuper humeros leuat difficulter ab errore con-
Luc. 6. uerſum, & bonos angelos ad lætitiā aggregat, & bonus eſt ingratis, & oriri fa-
Iohā. 10. cit ſolem ſuū ſuper bonos & malos, et ipſam aīam ſuā ponit ꝓ refugiētibus. Tu
aūt ſicut lr̄æ tuæ monſtrant, & ꝓcidentē ſacerdoti (ut dicis) impiū & pc̄tōrem,
neſcio q̄uo cōtra ipſum pn̄s retruſiſti. Poſtea ille quidē deprecabat̄, et ad medici
nam maloꝝ ueniſſe confitebat̄: tu aūt nō horruiſti, ſed et bonū ſacerdotē teme-
re cū iniuria corporis repuliſti, dicens miſerabilē eſſe q̄ pœnitentem et impium
iuſtificauit. Et ad finem dixiſti ſacerdoti: Exi cū ſimilibus, et inſilijſti cū nō eſſet
† cōſtrinxiſti. fas ad adyta & ſctā ſctōꝝ † irrupiſti, et ſcribis nobis corrūpenda ſctā, ꝓ ui ſalua
ui, & adhuc immaculata cuſtodio. ¶ Nūc igit̄ audi nr̄a: Non eſt fas ſacerdotē a
miniſtris q̄ ſunt ſuper te, aut coordinatis tibi monachis, corrigi, q̄uis impie age-
re circa diuina uideat̄, & ſi aliquid aliud alioꝝ ꝓhibitoꝝ feciſſe redarguat̄. Si
eñ inornatus et inordinatio diuiniſſimaꝝ & diffinitionum et legum ſunt exceſ-
ſus, non

A ſus, nõ habet rõnem pro deo a deo traditũ peruerti ordinem. Non em̃ in ſeipſo
uerbum diuiſum eſt. Qũo em̃ ſtabit regnum eius? Et dei ſi eſt iudiciũ (ut eloq̃a Matt. 12.
dicunt) ſacerdotes aũt poſt hierarchas ſunt angeli & recitatores diuinoꝝ iudi- Lucæ 11.
ciorum ab ipſis ſicut tibi conuenit per medios miniſtros diuina edocere, ꝑ quos Iſaiæ 30.
& eſſe monachus dignus habitus es. An nõ ſancta ſigna iſtud clamant? Etenim Mala. 2
nõ ſimpliciter ab uniuerſis quidem ſegregata ſunt ſctã ſctõꝝ: appropinquat au
tem magis ipſis ſctĩtatis perfectoꝝ ornatus, poſtea ſacerdotum ornatus, poſt il
los aũt conſequẽter ornatus miniſtroꝝ. Ordinatis autem monachis portæ ady
torum ſunt ſegregatæ, iuxta quas et perficiunt̃ et aſſiſtunt nõ ad cuſtodiã ipſaꝝ
ſed ad ordinationem & cognitionẽ ſuĳpſoꝝ, magis q̃ populus ſacerdotalibus
propinquantes. ¶ Vnde ſanctus ſctõꝝ ordinationis principatus ſancte ſtatuit
ipſos ſumere de diuinis alĳs, uidelicet interioribus ipſoꝝ traditiõem imponens
Etenim circa diuinũ altare ſtantes (ut ſignificatiue dicat̃) uidẽt et audiunt diuina
clare ipſis reuelata, et procedentes boniformiter ad ea quæ ſunt extra diuina ue
lamina ſubiectis monachis, et ſctõ populo, et ordinibus qui purgant̃ manifeſtãt
B ſcdm̃ dignitatem ſancta incontaminata pulchre cuſtodita, donec tyrannice ipſis
inſiliens, educi tibi ſancta ſctõꝝ non uolentia coegiſti: et dicis te habere ſancta, et
cuſtodire. Et quidẽ neq; nouiſti, neq; audiuiſti, neq; habes aliquid conuenientiũ
ſacerdotibus, ſicut neq; ueritatem eloquioꝝ cognouiſti, unaquaq; ipſa die uer-
bo impugnans in peruerſionem audientium. ¶ Et quidem de principatu gen-
tis aliquis inuaſiſſet qd' ſibi a rege ordinatũ non fuiſſet, iuſte puniret̃. Et ſi prin-
cipem iuſtificantẽ quoſdã aut condemnantẽ, aſſiſtens aliquis ſub ipſo ordinato
rum redarguere auſus eſſet, nondum enim dico contumelia, contactu corporis
repellere, ſimul & a principatu expellere uideret̃. Tu autem homo audax es cõ
tra manſuetum, & pium & hierarchicã ipſius legislationem. Et hæc oporteret
dicere, qñ ſuper dignitatem quis præſumens, tamen cõuenientia facere uideret̃,
etenim neq; hoc deſiderabile eſt ulli. Quid em̃ inconueniens Ozias faciebat deo 2. Par. 26
incenſum offerens? Quid aũt Saul ſacrificans? Quid autem tyrannici dæmones 1. Reg. 13
uere theologizantes Ieſum? Sed interdictus eſt a theologia omnis alienus epiſco Marci 3 Nehe. 13.
pus, & unuſquiſq; erit in ordine ſuæ miniſtrationis. Et ſolus princeps ſacerdo- Hebræ. 9
tum ad ſancta ſanctoꝝ ingreditur, & ſemel in anno, & hoc in omni ſecundũ le- Nume. 4.
gem hierarchica munditia, & ſacerdotes cooperiunt ſancta, & leuitæ non tan-
gent ſancta ut non moriantur, et iratus eſt furore dominus in proteruitate *Ozę * Oziæ.
C et Maria lęproſa fit, legislatori legem ponere conata, et in filios Sceuę inſiluerũt 2. Reg. 6.
dæmonia. Et non mittebam eos (dicit) et ipſi currebant, et non loquebar ad eos, Num. 12. Act. 19.
et ipſi prophetabant, et impius qui ſacrificat mihi uitulum, ſicut qui occidit ca- Iere. 23
nem. Et ut ſimpliciter dicatur, non ſuſtinet peruerſores legis perfecta dei iuſti- Ezec. 13. Iſaiæ. 66
tia. Dicẽtibus autem rurſus ipſis: In nomine tuo uirtutes multas fecimus: Non Matt. 7
noui uos, reſpondetur. Diſcedite a me omnes operatores iniquitatis. Quare au Lucæ 13.
tem non eſt fas (ſicut ſancta eloquia dicunt) neq; ea quæ ſunt iuſta non ſcdm̃ di-
gnitatem exequi. Oportet aũt unũquenq; ſibĳpſi attendere, et nõ altiora et pro-
fundiora intẽdere. Deliberare aũt ea ſola quę ſunt ſcdm̃ dignitatẽ ipſi ordinata.
¶ Quid igitur dicis? Non oportet ſacerdotes impie agentes, aut de alio quodã

inconuenientiũ reprehenſos caſtigari. Solis aũt gloriãtibus in lege, licebit p trãſ- D
greſſionem legis deũ inhonorare? Et quomodo ſacerdotes dei ſunt manifeſtato
res? Qũo eñ annunciant populo diuinas uirtutes ipſarꝫ poteſtatem nõ cogno-
ſcentes? Aut qũo illuminabunt q ſunt tenebrati? Qũo aũt diuinum tradent ſpiri
tum, cum (ſi ſit ſpũs ſanctus) habitu & ueritate non crediderũt? Ego aũt reſpon
debo tibi ad hæc. Etenim non eſt inimicus Demophilus, neqꝫ ſuſtinebo te acqui
ri a Satana. Etẽm unuſquiſque ornatus eorum qui ſunt circa deum eſt diuinior
magis abſiſte, & luculentiora ſimul & magis illuminata ſunt, magis uero lumi-
ni propinqua. Et non localiter accipias appropinquationem, ſed ſcd'm recipien
apertefte endi dei idoneitatem. Si igitur ſacerdotũ ornatus eſt illuminatiuus,† profecto ce
cidit a ſacerdotali ordine et uirtute qui non eſt illuminatiuus: magis aũt qui non
eſt illuminatus. Et audax quidem mihi uidetur talis ſacerdotalibus manum ap-
ponens & non timet neqꝫ uerecundatur diuina præter dignitatem exequẽs, et pu
tans deum ignorare que ipſe in ſeipſo agnouit, & decipere æſtimat falſo nomi-
ne ab ipſo patrem appellatum, & audet ipſius immundas infamias (non eñ di-
cam orationes) ſuper diuina ſigna Chiſtiformiter enunciare. Non eſt iſte ſacer-
dos, non eſt, ſed inimicus doloſus, deluſor ſuipſius, & lupus ſuper diuinum po
pulum pelle ouina armatus. ¶ Sed neqꝫ Demophilo eſt fas iſta caſtigare. Et-
a Si enim. Deu. 16 enim theologia iuſta iuſte pręcipit exequi (iuſta aũt exequi eſt, qñ attribuere ue E
lit aliquis unicuiqꝫ ſcd'm dignitatem,) iuſte hoc eſt omnibus exequendum non
præter dignitatem ipſorꝫ aut ordinem. Qñ & angelis iuſtum eſt determinare
† nec a Demophilo ea, quæ ſunt ſcd'm dignitatem, & determinantur, ſed nõ a nobis † o Demophile,
ſed per ipſos nobis ex deo, & ipſis per præeminẽtes amplius angelos. Et ut ſim
pliciter dicatur, in omnibus exiſtentibus per primos ſecundis attribuuntur ea,
quæ ſunt ſecundũ dignitatem, ad oĩm bene ordinata & iuſtiſſima prouidentia.
¶ Igitur qui ſunt ordinati a deo ut aliis principentur, diſtribuũt ſequentibus &
obedientibus ea quæ ſunt ſecundũ dignitatem. Demophilus aũt ſermoni, & fu
rori, & concupiſcentiæ, ea quæ ſunt ſcd'm dignitatem determinet, & nõ iniuriã
faciat ipſius ordinationi, ſed principetur ſubiectis ſuperpoſita ratio. Si enim in F
foro uidentes ſeruum domino, & iuniorem ſeniori, aut & filiũ pr̃i maledicentẽ
ſimul & ſuperuenientẽ, & plagis imponentẽ, impie agere uideremur, niſi ſuper
currentes melioribus auxiliaremur (& ſi illi forſan quidẽ prius iniuriã accepiſ-
ſent) qũo nõ uerecũdabimur ſuſtinẽtes a furore & concupiſcẽtia iniuria affectũ
ꝟbũ, & a principatu a deo dato expulſum, & in nobiſipſis impiam & iniuſtam
ordinationẽ & litem & inornatũ excitantes? Conueniẽter beatus noſter ex deo
legiſlator nõ dignat eccliæ dei ꝑponere eũ, q proprię domui bñ iã nõ ꝑfuit. Et-
1. Tim. 3. enim q ordinauit ſeipſum, & aliũ ordinabit: & qui alium, & domũ: & q domũ
Lucæ. 16 & ciuitatẽ: & qui ciuitatẽ, & gentẽ. Et ut ſimpliciter dicaĩ (ut eloquia aiunt) qui
eſt in minimo fidelis, & in multo fidelis erit: & qui eſt in minimo infidelis, & in
mlto ĩfidelis erit. Igitur ipſę quidem cõcupiſcentiæ & furori & ſermoni, ſcd'm
dignitatem determina, tibi autem diuini miniſtri, & iſtis ſacerdotes, hierarchæ
uero ſacerdotibus, & hierarchis apoſtoli, & apoſtolorum ſucceſſores. Et ſi ali-
quis in illo conueniente deficiat, a coordinatis ſanctis corrigetur, & neque per-
uertẽ ordo ſup ordinẽ, ſed unuſquiſqꝫ in ordine ſuo & in miniſtratiõe ſua erit

¶ Tanta

¶Tanta igitur a nobis,ut ſcias & facias quæ ad te pertinent. Sed de inhumani-
A tate in uiꝝ(ſicut dicis) impiũ & peccatorem, neſcio quõ plangam contritionẽ
dilecti mei.Etẽm cuis arbitraris famulũ te eſſe a nobis ordinatũ. Etenim niſi bo
ni oĩno & a nobis & a famulatu toto,qui eſt ſcdm nos,neceſſe eſt te eſſe alienũ.
Et uide tibi & deũ aliũ quærere,& ſacerdotes alios, & ab illis deprecari magis
q̃ perfici,& eſſe amice inhumanitatis inflexibilem miniſtrũ.Nũquid enim noſ-
ipſi ad oĩno ſanctũ perfecti ſumus, & non indigemus diuinæ in nobiſipſis beni-
gnitatis,aut duplex pctm̃(ſicut eloquia dicũt)ſcdm impios committimus,neſci
entes in quo oſtendimus,ſed iuſtificantes noſipſos,& arbitrãtes uidere,uere aũt Ierem.2.
non uidentes?Obſtupuit cœlum ſuper hoc,& horrui ego,et incredulus ſum mi Iohan.9.
hijpſi.Et bene ſcias,niſi tuas nactus eſſem ſicut nollem literas,ſed alij quidam de
te perſuadere dignarentur, non perſuaſiſſent ꝙ Demophilus putat deũ(qui eſt
bonus ad oĩa)non eſſe & amatorem hominũ,neqꝫ ſe indigere miſerantis aut ſul
uantis. Sed & ſacerdotes degradat,dignatos bonitate portare ignorantias ppli,
& bñ ſcientes ꝙ & ipſi cirtũuallãt infirmitate. ¶Cæterꝫ thearchicus ſanctita-
tis perfector alia profectus eſt uia, & hoc cum a pctõribus (ut eloquia dicunt)
B fuerit ſegregatus, & ſuæ dilectionis demonſtrationem facit ouiũ paſcendarum
manſuetiſſimũ officiũ.Et malignũ quidem uocat ad ſe non dimmittentẽ conſer 1.Petri.2
uo debitũ,neqꝫ particulariter donantem de donata ſibi multa bonitate. Iudicat
aũt ipſum,ꝓpria recipere,qd' neceſſariũ eſt timere & me et Demophilũ.Etenim Ioha.21.
et ipſis in eũ impie agentibus,in ipſa paſſione remiſſionẽ producit a patre.Incre Matt.18
pat aũt & diſcipulos,qui immiſericorditer precati ſunt iudicare de impietate Sa Lucæ.23
maritanos,ipſum perſequentes. Hęc quidem multiplex eſt locutio,tuæ quidẽ Lucę.9.
temerariæ epiſtolæ. Surſum enim & deorſum fremis,ꝙ non teipſum,ſed deum Heb.4.
uindicaſti.Per malitiã dic mihi bonũ? Abſit.Non habemus pontificem non ua- Matt.12.
lentem compati infirmitatibus noſtris,ſed & innocens eſt & miſericors,non cõ Iſaiæ 42.
tendet neqꝫ clamabit,& ipſe eſt mitis,& propitiatio pro peccatis noſtris. Ierem.2.
Amos 2.
1.Iohã.2.
¶Quare non recipimus tuos non zelabiles motus, ſed neqꝫ ſi millies reſumas
Phinehes & Heliam. † Hic enim audienti Ieſu nõ placurunt, tunc mitis & boni †Hic Num:25.
C ſpũs nõ participes erãt diſcipuli.Etẽm diuiniſſimus noſter ſanctitatis perfector 3.Re.18.
in mãſuetudine docet reſiſtẽtes doctrinæ dei.Doceri enim,non puniri conuenit
ignorantes,ſicut & cæcos non punimus, ſed manuducimus. Tu aũt & uiro re-
ſpicere ad lumen incipienti contra maxillam dans impegiſti, & cũ multa uere-
cundia accedentem temerarie reppuliſti.Hoc igitur multo horrore dignũ, qm̃
Chriſtus bonus exiſtens in montibus errantem inquirit,& fugientẽ aduocat & Ezec.34.
inuentũ difficulter ſuper humeros leuat.Ne rogo,ne male ita de nobiſipſis con- Lucę 15
ſiliemur,neqꝫ in noſipſos enſem impingamus.Etenim qui iniuriam quidem ali
quibus facere aut econtrario facere nituntur,illis quidem oĩno non fecerũt,quę
uoluerunt,ſibijpſis aũt malitiam aut bonitatem conquirentes,aut diuinis uirtu-
tibus,aut humanis pleni ſunt paſſionibus.Et iſti quidẽ angeloꝝ bonoꝝ ſequa-
ces erunt,& coambulantes, & hic & ibi cum omni pace & liberatione ab oĩbus
malis,in æuo ſemꝑ exiſtẽte beatiſſimos hereditabũt fines,& cũ deo ſemper erũt, 1.Theſ.4
qd' eſt oĩm bonoꝝ maximũ. Illi uero cadunt a diuina ſimul & ſua pace, & hic

.& poſt

& poſt mortẽ ſimul cum crudelibus erunt dæmonibus. Cuius quidẽ gratia no
bis eſt multũ ſtudiũ cũ deo bono fieri, & eẽ ſp cũ dño, & nõ cũ malis a iudice ſe- D
gregari ſcdm meritũ ex nobiſipſis ſuſtinẽtes: qđ ego plus q̃ oĩa timeo, & rogo
nõ particeps eẽ oĩm malorꝝ. Et ſi uis, & diuinã uiſionẽ ſcti cuiuſdã uiri memo
rabo, & non rideas, uera enim dicam. Me exiſtentem aliqñ in Creta, S. hoſpitio
recepit Carpus, uir (etſi aliquis alius) propter multam mũditiam mentis ad dei
inſpectiones aptiſſimus. Et quidẽ neq; ſanctis myſteriorꝝ perfectiõibus manũ
apponebat, niſi prius in orõnibus quæ ſunt añ perfectionẽ ipſi ſancta & amica
uiſio inferretur. Dicebat igitur, ꝙ cũ contriſtaſſet eum quidã infidelium: triſti-
tia aũt hæc erat, ꝙ ab eccl̃ia ille quendam ad infidelitatẽ errare fecerat. Adhuc
lætis diebus ipſi factis oportebat pro utriſq; benigne orare, & deum ſaluatorẽ
ſuſceptorẽ ſumentem, hunc q̃uidẽ conuertere, illũ aũt bonitate uincere, & nõ de
ficere admonentem per uitã oẽm uſq; hodie, & ita ad diuinã ipſos ſurſum age-
re cognitionẽ, ſicut iam & his quæ erãt dubia ipſis ĩdicatis, & quæ irrõnabil̃r et
temerarie fecerant, legali iuſtitia caſtigari cõpulſis. ¶ Sed in ſeipſo non prius
hoc patiens, neſcio quo m̃ltas quaſdã inimicitias & amaritudinẽ intexens, infir-
matus eſt quidẽ ita male hñs, ueſpera em̃ erat. Circa medias ꝟo noctes (cõſueuit E
em̃ in hoc tempore ipſe apud ſe ad diuinos hymnos euigilare) cõſurgit quidem
neque a ſomnis multis quidem ipſi exiſtentibus, & ſemper inciſis extra turbatio
nem expergiſcens, ſtans t̃n ad diuinam locutionem, nõ religioſe triſtabat̃, & mo
Acto.13. leſtatus eſt dicens, non eſſe iuſtum ſi uiuant hoĩes impij, & peruertentes uias dñi
rectas. ¶ Et hæc dicens, rogabat deum ut combuſtione quadam amborum ſi
mul immiſericorditer abrumperet uitas. Hæc aũt dicens, dicebat apparere uide
re ſubito domum, in qua ſtabat cõmotã prius ex uertice in duo mediã diuiſam,
& quandam fornacẽ multi luminis in conſpectu eius: & hanc uidebatur ei po-
ſtea ſub ęthere locus ex cœleſti choro uſque ad ipſam deſcendentem. Cœlũ aũt
ipſum uidit apertum, & ſuper dorſa cœli Ieſum infinitis humana ſpecie ipſi aſſi
ſtentibus angelis: & hæc quidẽ uidere deſuper, & ipſum mirari. Deorſum autẽ
inclinatum ſe Carpũs dixit uidere, & ſolum ipſum ad triſtem hiatum & obſcu-
rum diſciſſum, & uiros quidem illos quibus calumniabatur añ ipſum iuxta os
aſtare hiatus, tremulos & miſerabiles, iam pene deponendos a propriorꝝ pedũ F
inſtabilitate. Deorſum aũt ab hiatu ſerpentes ſurſum repere, & circa pedes ipſo
rum ſuppoſitos, aliquando quidem abſtrahere inuolutos, ſimul & grauantes &
trahentes, aliquando aũt dentibus & palatis percutiẽtes & ſuburgentes, & per
omne ad triſtitiam immittere machinatos. Eſſe aũt & uiris quoſdam in medijs
ſerpentibus, contra uiros conſtitutos cõmouentes ſimul & impingentes & per
cutiẽtes. ¶ Videbantur aũt eſſe caſuri illi, partim quidem inuiti, partim autẽ
& uoluntarij, a malo quidem coacti, paulatim ſimũl & perſuaſi. Dicebat aũt &
Carpus ſeipſum delectari deorſum inſpicientem, ſuperiore uero negligere, mo-
leſtari autem & puſillanimem eſſe, quoniam nondũ ceciderant. Et rei multotiẽs
ſuppoſitũ & debilitatum & contriſtatũ fatigari, & reſpicientẽ difficulter, Vide
re quidẽ rurſus cœlũ ſicut & prius uiderat. Ieſum aũt miſeratũ qđ fiebat, cõſur-
gere ex ſupercœliſti throno, & uſque ad ipſos deſcẽdentem, manum bonam
extẽde-

extendere, & angelos cum ipſo accipientes † aliũ aliumq; tenere uiros, & dicere † aliũ ab
Carpo Ieſum. Manu iam extenta percute contra me de cęteris, paratus eñ ſum unde
rurſus ꝓ hoĩbus ſaluãdis pati. Et hoc amicũ mihi, nõ ꝙ alĳ peccẽt hoĩes. Sed ui-
de ſi bñ habet tibi manſionẽ in hiatu & cũ ſerpẽtibus cõmutare, ꝓ mãſione cum
deo & bonis amatoribus hoĩm anglis. Hęc ſũt q̃ ego cũ audierim credo ỽa eſſe.

ELVCIDATIO HVIVS EPISTOLAE VIII. AD DEMOphilum Therapeutam, de propria manſuetudine & benignitate. Arti. VIII.

DEmophilum iſtum reprehẽdit Theologus de indiſcretione & ira ac cordis
duritia, ſicut ex proceſſu epiſtolæ innoteſcit. [Hebræorum hiſtoriæ dicunt
.i. libri ſcripturæ veteris teſtamenti primo datę Hebręis per Moſen. [ò no-
bilis Demophile] q̃ quis in aliquibus rep̃henſibilis ſis, in alĳs tñ virtutibus
clarus es. [& ſanctũ illum Moſen & propter multã manſuetudinẽ dei appa- Manſuetu-
ritione dignũ habitũ] Manſuetudo nanq; tranquillã & quietã eff cit men- do
tem, ſicq; ad diuinam illuminationẽ & apparitionẽ ac reuelationẽ diſponit
eandem, præſuppoſita charitate alĳsq; virtutibus. Iam eñ eſt mentio de manſuetudine infuſa
quæ fidei, ſpei & charitati, alĳs q̃q; virtutibus eſt annexa atq; formata, de q̃ in Eccle. edocetur:
B Fili in manſuetudine opa tua fac, & ſuper gloriã hoĩm diligeris. Deniq;, qm̃ deus decreuit ſan
ctum Moſen illum ꝑficere in prĕlatum duriſſimo ppl̃o Iudęorũ, cõtulit ei ꝑcipuam mititatẽ,
imo & charitatem, pietatem, patientiam, oĩmque perfectionem virtutum. Gregi enim duræ Gregi duræ
ceruicis neceſſarius talis eſt prĕlatus. [Et ſi aliqñ eum extra diuinã viſionem deſcribunt.] id ẽ, ceruicis qui ꝑficiendus ꝓlatus
dum interdum referunt eum priuatum conſueta apparitione & familiaritate diuina. [non an-
tea deo excludunt]. i. non prius aiunt ipſum dei viſitatione & gratia deſtitutũ [q̃ à manſuetu-
dine]. i. quam referunt ipſum Moſen à manſuetudine defeciſſe [Dicunt autem, ꝙ valde ſuper-
bienti, & diuinis conſilĳs reſiſtenti, iratus eſt furore dominus.] Quod fuit ad aquas contradi-
ctionis, vbi turbatus & exaſperatus eſt Moſes, victus duriſſimi populi improbitate. Vnde dñs
dixit ad eum ac Aaron: Quia non credidiſtis mihi, non introducetis hos populos ad terram, Num. 20
quam daturus ſum eis. [Quando autem ipſum commendabilem faciũt]. i. vbi ſcripturæ ipm
commendant, [à deo iudicatis dignitatibus]. i. per hoc ꝙ dignus effectus eſt primatum & ho-
norificentiam tantę plebis habere. [ex præminenti boni dei imitatione commendatur]. i. de
excellenti mititate laudatur, per quam imitatus eſt piĳſſimum deum, de quo in pſalmo: Quo- pſalm. 85.
niam tu domine ſuauis & mitis, ac alibi: Benignus & miſericors eſt, patiens & multę miſeri- Iohel. 2.
cordiæ, & præſtolabilis ſuper malitia. [Etenim erat mãſuetus valde.] Sic quippe ſcriptum eſt:
Erat Moſes vir mitiſſimus ſuper omnes hoĩes qui morabantur in terra. [& propter hoc dicit Numeri 12.
famulus dei] per excellentiã quandã. Num in lib. Ioſue dominus ait: Moſes ſeruus meus mor Ioſue 1.
tuus eſt. Et ad Hebr. Moſes fidelis erat in tota domo dei, tanq̃ famulus, Chriſtus vero tanq̃ fi- Hebreo 3.
lius. [& ad dei inſpectionem vniuerſis prophetis dignior.] De qua inſpectione in Exodo legi
tur: Loquebatur dominus Moſi facie ad faciem, ſicut loqui ſolet homo ad amicum ſuũ. Alibi Exod. 30. Numeri 12
C quoq;: Ore ad os loquor ei, & palam, & non per ænigmata videt deum, vbi & dominus ait ad
Aaron ac Mariam: Si quis fuerit inter vos propheta domini, in viſione apparebo ei, vel per ſo-
mnum loquar ad eũ. At non talis ſeruus meus Moſes, qui in omni domo mea fideliſſimus eſt
Vnde & in Deutero. dicitur: Non ſurrexit propheta vltra in Iſrael ſicut Moſes, &c̃ [Sed & quã-
do aduerſus ipſum & Aaron crudeles quidam pro principatu ſacerdotĳ & principatu gentis Deute. 34.
litigabant] videlicet Dathan & Abiron ac Hon, nati ex Ruben primogenito Iacob, qui ratio-
ne primogenituræ nitebãtur in ciuilibus præſidere. Core autem cum ſuis, cum eſſent Leuitæ,
ad pontificium aſpirabant, prout in Num. recitatur [exceſſit quidem]. i. Moſes vicit [vniuer-
ſam iactantiam & ambitionem, & concedebat à deo iudicato populi prælationem]. i. dictauit
vt ille eſſet ſupremus, quem dominus per certum ſignum ſenſibile oſtẽderet ſe ad hoc elegiſſe,
vt in Num. dicitur: Tu Core & omnis congregatio tua, accipite thuribila, &c̃. Et quemcunq; Numer. 16
elegerit dominus, ipſe ſit ſanctus. [Poſtq̃ autem & cõſurrexerũt in ipſum, & de prioribus im-
properantes minabantur] Occiſis enim præfatis qui erant de maioribus, multa milia die ſe-
quenti inſurgebãt & ſtabãt contra Moſen & Aaron, dicẽtes: Vos interfeciſtis ppl̃m dñi. Cũq;
ſeditio augeretur, & tumultus increſceret, Moſes & Aaron fugerunt ad tabernaculum, prout Ibidem
in Nume. legit̃. Hinc ſubdit̃ [& iã pene ꝓualuerant]. i. prope videret̃ vt extenderẽt manus vio
lentas in Moſen & Aaron [inuocabat qdẽ manſuetus bonũ]. i. mitis Moſes deũ naturalr̃ & in
terminabiliter ac inſatiabilr̃ bonũ rogauit [ad ſaluationem] q̃a orauit pro populo, & dixit ad

Aaron

 D

Ibidem Aaron, vt impleto thuribulo ſuo feſtinaret ad populum,ad intercedendum pro eo. [Confide
bat aũt valde manſuete,ꝙ aggreſſis nulloꝝ erat cauſa maloꝝ] .i. ꝙ ipſe non fuit populo cã
peccandi,nec interfecit occiſos. [Sciebat enim ꝙ oportet colloquentem deo bono, ad quẽ ma
xime ſimillum,ſicut eſt poſſibile,figurari].i. Moſes ſciuit ꝙ eum qui vacat & loquitur deo,ne
ceſſe eſt ſimillimũ.i. valde cõſimilem deo,& q̃tum bono modo fieri poteſt, ei conformari per
tranquillitatem & ſapientiæ ac virtutum imitationem. [& ſibiipſi conſciũ eſſe deo amabilium
operationũ.].i. conſciam bonam habere de operibus deo acceptis,ꝙ habeat. Conſequẽter
inducit exemplum de Dauid rege. [Quid autem & dei patrem Dauid.] .i. Dauid regem patrẽ
Chriſti,qui verus eſt deus, cuius Dauid eſt pater mediatus ſecundum Chriſti aſſumptam hu-
manitatem, Dauid vero ſeruus & adoptiuus eſt filius CHRISTI ſecundum diuini-
1. Reg. 19 tatem. [faciebat dei amicum? Etenim de illo,] vз rege Dauid, [bono exiſtente & circa inimi-
2. Reg. 16 cos bono] quia aduerſarijs ſuis benefecit,eruendo ipſum Saul ac Seme à morte, quando Abi-
pſalm. 07. ſai voluit eos occidere. Vnde ait in pſalmo: Si reddidi retribuentibus mihi mala. Aliquando
Sapientiæ. tamẽ zelo iuſtitiæ quoſdam peremit. [dixit ſuperbonus & amator boni,] ſcз deus, qui diligit
1. Reg. 13. 16 omne bonum,& nihil odit eorum quæ fecit,ait: [Inueni virum ſecundum cor meum],i. deus
pſalmo 88. Actuum 13. loquens de Dauid dixit: Inueni Dauid filium Ieſſæ,virum ſecundum cor meum,quod in Act.
allegat Apoſt. [Etquidem & lex bona data eſt,iumentis inimici prouidere.].i. deus per Mo-
Exod. 23. ſen iuſſit,vt etiam aduerſariorum iumenta à deuio reducamus, dum ea errare viderimus, vt
Ibidem patet in Exodo: Non videbis inquit bouem,&c̃. Et rurſus: Si occurreris boui inimici tui aut
aſino,reduces eum. [Et Iacob ſicut innocentiam habens iuſtificatus eſt.] .i. iuſtus reputatus à
Gen. 27. 28 deo,perſequentibus ipſum Iacob fratre ſuo Eſau,& ſocro ſuo Laban,vt patet in Gen. [& Io-
Gene. 31. Gen. 24. 43 ſeph de inſidiatoribus fratribus non ſe vindicauit] attamen diſcrete ipſos afflixit atq; exercuit E
44. per aduerſa, circumuentione benigna purgans eos, vt paulo poſt ab ipſo reciperent beneficia
Gene. 45. copioſa,vt patet in Gene. per diuerſa capitula. [Et Abel ſimpliciter.] ſimplicitate columbina,
[& ſine ſuſpitione ambulabat cum fratre occiſore] quando crudelis & impius Cain ait ad eũ:
Gene. 4. Hebr. 11. Egrediamur in agrum,vt legitur in Geneſi,tunc enim Abel iuſtus & innocens nil mali ſuſpi-
cabatur de Cain. [Et omnis theologia].i. tota ſcriptura [bonos commendat.] locis opportu-
nis [non præintendentes mala].i. non peccantes ex intentione ſeu propoſito aut certa malitia
q̃uis aliquando peccent ex ignorantia aut fragilitate humana. [ſed neq; ab aliorum malitia
ex bono tranſmutatos].i. non victos,nec ex virtute deiectos iniurijs,ſcandalis, peruerſitatib⁹
2. Petri 2 iniquorum, quemadmodum de Loth ſcribit Princeps apoſtolorum in ſecunda ſua epiſtola.
Roma. 12. Tales quippe implent illud Apoſt. Noli vinci à malo,ſed vince in bono malum. Hinc ſubdit:
[Sed econtrario deiformiter malis benefacientes] .i. ad ſimilitudinem imitationemq; dei be-
neficia impendentes prauis ac aduerſarijs ſuis. [& extendentes ad ipſos multam ipſorum bo-
nitatem].i. copioſam ſuam virtuoſitatem. [& ad ſimile manſuete euocantes].i. ſuis exemplis
Matth. 5. excitantes peruerſos ad ſimilem mititatem. Hinc ait Saluator: Diligite inimicos veſtros,bene
Luce. 6. facite his qui vos oderunt,& orate pro perſequentibus & calumniantibus vobis. Et: Eritis fi-
lij altiſſimi,quia ipſe benignus eſt ſuper ingratos & malos. [Sed & ad ſuperius reſpiciamus.]
id eſt,aliquid altius intueamur [non virorum ſanctorum manſuetudines.] id eſt, non ſolum
aſpiciamus opera mititatis & patientiæ ſanctorum virorum. [non homines amantium ange
lorum bonitates enunciantes] .i. non tantum deſcribentes pietates ſanctorum angelorum, q
diligunt homines [miſerantium gentes,& pro ipſis bonum deprecantium] .i. angelorum qui F
miſerentur hominibus,& inuocant pro eis deum incircumſcriptibiliter bonum. [& perditas
& malum operantes multitudines increpantium.] Angeli nanq; increpant multitudines vi-
Iudicum. 2. tioſas mala culpæ agentes,vt patet in libro Iudicum & Danielis,&c̃. [& contriſtatorum quidẽ
Dan. 9. 10. 12. in malis,lætantium autem in ſaluatione ad bona tranſductorum].i. angelorum, qui per mo-
dum dolentium habent ſe quando peccamus. Non enim vere & proprie contriſtantur, q iam
vere beati ſunt,lætantur vero in ſaluatione: in conuerſione tranſductorum ad bona.i. pœnitẽ-
Luce. 15 tium,ſicut Chriſtus diſſeruit: Gaudium eſt angelis dei ſuper vno peccatore pœnitentiam agẽ-
te. [Neq; quæcunq; alia de beneficis angelis tradit theologia].i. non ſolum commemorantes
alia quæq;,quæ docet ſcriptura de geſtis angelorum beneficialibus ac diuinis,quoniam cuſto-
diunt,illuminant,regunt,ac tuentur nos. [Sed vere boni & ſuperboni Chriſti beneficos radi-
os in ſilentio recipientes].i. ſpiritalia lumina in quiete æterna participantes, iuxta illud Iſaiæ:
Iſaiæ 30. In ſilentio & ſpe erit fortitudo veſtra. [Ab ipſis ad diuinas eius operationes illuminemur] .i.
Gregorius. intus inſtruamur ad conſiderandum ſalubriter,& ad imitandum efficaciter actus Chriſti di-
nos,cuius omnis actio noſtra eſt inſtructio. [Nunquid enim non eſt ineffabilis & ſuper intel-
lectum

lectum bonitatis, quod exiſtentia eſſe facit: id eſt, hoc eſt utique bonitatis indicibilis. & omnē
intellectum excedentis, quod deus ea quæ ſunt, iuſſit eſſe [& quod omnia ipſa ad eſſe perdu-
xit,] prout quarto capitulo de diuinis nominibus & alibi patuit, atque in pſalmo: Quoniam Pſ. 32. 148.
ipſe dixit, & facta ſunt [& omnia vult fieri ſemper ſimilia ipſi] id eſt, cūcta creata vult aſſimu-
lari ipſi omnium creatori [& participantia his quæ ſunt eius] id eſt, vult quod uniuerſa par-
ticipent perfectionibus & bonitatibus eius [ſecundum ſingulorum opportunitatē] id eſt, iu-
xta uniuſcuiuſque capacitatem & conuenientiam. De hoc introductæ ſunt ſupra multę au-
thoritates theologorum & philoſophorum. Vnde & Plato in primo Thimæi: Dicendum, Plato.
inquit, cur conditor uniuerſi omne hoc inſtituendum putauerit. Optimus erat, porro ab opti
mo, inuidia longe religata eſt. Itaq; conſequēter ſui ſimilia cuncta, prout cuiuſque natura ca
pax beatitudinis eſſe poterat, effici uoluit. Hinc quoque per Moſen frequenter locutus eſt:
Sancti eſtote, quoniam ego ſanctus ſum. Et in euangelio per ſeipſum: Eſtote miſericordes, Leu. 19. 20.
ſicut & pater ueſter cęleſtis miſericors eſt. Itemq;, Eſtote & uos perfecti, ſicut & pater ueſter Lucæ 6.
cœleſtis perfectus eſt. ┌Quid autem┐ id eſt, ualde pium & magnum eſt iſtud └quod & rece Matt 5.
dentes amabiliter habet:┘ id eſt, ad eos qui uitio ſe & ſponte ab ipſo recedūt per mentis auer-
ſionem, habet ſe gratioſe └& certat┐ id eſt, quantum in ſe eſt, ad hoc ſatagit, & quaſi conatur,
ac per ſuos miniſtros pugnat ┌& rogat┐ ſicut ait Apoſtolus, Obſecramus pro Chriſto, recō 2. Cor. 5.
ciliamini deo ┌non deſpici ab amatis & conterētibus ſeipſos┐ id eſt, a bonis & caſtigantibus
ſeipſos quotidie, qui diligunt deum, & diliguntur ab ipſo, quos hortatur ut orent pro impijs,
nec eos deſpiciant, inquātum ſunt homines & uiatores └& uane iucuſantes ſuſtinet┐ .i. deus
pie tolerat eos qui alios accuſant inaniter, & de eorum interioribus temere iudicant, & ipſe ex
E cuſat: ┌& magis promittit ſe curaturum┐ id eſt, non ſubito punit aut damnat, ſed ſpondet ſe
indulturum. ┌Et adhuc ipſis longe exiſtentibus┐ id eſt, nondum uere pœnitentibus └tamen
accedentibus,┐ id eſt, ad ueram contritionem ſe præparantibus ┌accurrit┘ id eſt, ipſis ſe appli
cat ┌& obuiat┐ id eſt paratum ſe exbibet ad ſuſcipiendum, quia emendationem noſtram de
ſiderat: & ut faciamus quod in nobis eſt exhortatur, propter quod ait per Ieremiā: Quis eſt i- Ier. 5.
ſte qui applicet cor ſuum, ut appropinquet mihi: ┌per Iſaiam quoque┐ locutus eſt: Vtinam Iſaię. 48.
attendiſſes mandata mea └& totos totus amplectes┐ id eſt, ipſe ſimpliciſſimus deus pleno cor
de illos ſecundum animam & corpus ad miſericordiam ſuſcipiens └oſculatur┐ .i. charitatiue
& intime ſibi cōiungit, iuxta illud in Iob: Si direxerit homo ad deum cor ſuum, ſpiritum illius
& flatum ad ſe trahet ┌& non accuſat de prioribus┘ quia præteritas culpas indulget, & quaſi
non recordatur, imo ubi abundauit iniquitas ſuperabundare gratiam facit. └Sed diligit præ- Iob. 34
ſentem┐ id eſt, actu pœnitentem, conuerſum & in charitate iam exiſtentem, ┌& feſtum fa- Roma. 5.
cit┐ id eſt, diem ſolennem, exercendo opera gratiæ ſpecialis atque lætitiæ ſpiritualis └& con-
uocat amicos, uidelicet bonos┐ id eſt, deuotis iſtud inſinuat, & ad congratulandum horta-
tur, ┌ut ſit omnium lætantium habitatio┐ id eſt, ſtabilis permanſio in charitatiua iucunditate
omnium in tanta pietate gaudentium. Iſtud ex euangelio ſumptum eſt ex duabus Chriſti pa
F rabolis, quarum una eſt de filio prodigo pœnitente, & a patre ſuo pijſſime amplexato: Alia, Lucæ. 15.
de paſtore ouem perditam recuperante. ┌Demophilus autem, & ſi quis alius bonis inimica-
tur, ualde iuſte increpatur┘ id eſt, Demophilus iſte & quicunque ſimilis ei iuſtiſſime repre-
henditur, dum durum & incompaſſiuum ſe exhibet bonis, id eſt, pœnitentibus & conuerſis,
cum & Apoſtolus dixerit: Confirmate illum, utputa pœnitentem, in charitatem, imo & 2. Cor. 2.
Chriſtus: Beati, inquiens, miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur └& edo Matt. 5.
cetur bona┘ id eſt, dum pœnitens ſalubriter informatur, ┌& bonum ei impenditur,┘ id eſt,
gratia ei infunditur. ┌Quomodo enim non oportebat dicit bonum┐ id eſt, ſcriptura ſeu qui-
cunque uir bonus, ait qualiter non decuit eum qui bonus & pius eſt, ┌in ſaluatione perdito-
rum lætari┘ id eſt, in recuperatione peccatoris ac pereuntis gaudere, └& uita mortificato-
rum └.i. de ſpiritali uiuificatione eorum qui per mortalia uitia mortui erant, de quibus ſalua-
tor: Dimitte, inquit mortuos ſepelire mortuos ſuos. Vnde & alibi loquitur indulgentiſſi- Matt. 8.
mus pater: Epulari & gaudere oportebat, quia hic frater tuus mortuus fuerat, & reuixit: pe- Lucæ. 15.
rierat, & inuentus eſt. └Siquidem & ſuper humeros leuat┐ id eſt, ſupportationi ſuæ pietatis Ibidem
imponit ┌difficulter ab errore conuerſum┐ id eſt, eum qui iam in uitijs fuit aſſuetus, └qui diffi
culter conuertitur,┐ niſi ſpeciale gratia præueniatur, ┌& angelos bonos ad lætitiam aggre-
gat,┐ quia de iniquorum pœnitentia quoddam nouum accidentale concipiunt gaudium.
Hinc etiam legitur, quod inuentam ouem imponit in humeros ſuos, & gaudium eſt angelis
dei ſuper uno peccatore pœnitentiam agente, [& bonus eſt ingratis] eorum emendam lon- Ibidem

ganimiter præſtolando, & beneficia naturæ præſtando, propterea ſubditur: [& oriri facit ſo-
Matt.5. Lucæ.6. Ioan. lem ſuum ſuper bonos & malos, & ipſam animam ſuam ponit pro refugientibus]id eſt, ui-
tam ſuam corporalem expoſuit morti pro redemptione confugiẽtium ad miſericordiam ſu-
am, uel pro refugientibus, id eſt, recedentibus a deo iniquis. [Tu autem ſicut literæ tuæ]mihi
a te miſſæ [monſtrant, & procidentem ſacerdoti, ut dicis, impium, & peccatorem neſcio quo-
† præſans modo contra ipſum patris retruſiſti]id eſt, calcibus abieciſti pœnitentem, qui coram ſacerdo
te humiliter procidit: quem pœnitentem tu uocas impium & tranſgreſſorem, & hoc feciſti
contra ipſum patris, id eſt, contra id quod ad paternam pertinet pietatem, quod miror, & ne-
† feceris ſcio quo temerario auſu feceris, [poſtea ille quidem deprecabatur]id eſt, petijt ſibi ignoſci,
[& ad medicinam malorum ueniſſe confitebatur,]id eſt, aſſeruit ſe ueniſſe ad pœnitentiæ ac
Hieron. confeſſionis ſacramentum, quod eſt ſecunda poſt naufragium tabula. [Tu autẽ non horru-
iſti, id eſt, non expauiſti te tam inordinate habere, imo adieciſti peccata peccatis, ut ſubditur:
[Sed & bonum ſacerdotem temere cum iniuria corporis repuliſti]impingendo ſeu manus ei
inijciendo [dicens miſerabilem eſſe, qui pœnitẽtem & impium iuſtificauit]id eſt, abſoluit &
& inter iuſtos locauit. Non puto quod iſte Demophilus in alijs bonis ac feruidus, quamuis
minus diſcretus indignatus ſit peccatori illi de hoc, quod uenit ad confitendum, aut ſacerdoti
quod illum abſoluit: ſed quod contra conſuetudinem eccleſiæ pro tunc, mox locum ſacrati-
orem, uidelicet chorum, intrauit ex ſacerdotis inductione, & quia ſacerdos inſtigauit eum ad
hoc, cum pœnitens ille debuiſſet ſtare inferius in pœnitentium loco. [Et ad finem dixiſti ſa-
cerdoti: Exi cum ſimilibus]id eſt, egredere chorum cum iſto & cõſimilibus tibi [& inſilijſti,]
id eſt, irruiſti in ſacerdotem, eum irreuerenter tangendo. [Et cum non eſſet fas, ad adyta &
† conſilium eſt. ſancta ſanctorum † irrupiſti]id eſt, contra ritum eccleſiæ & ſtatuta pro tunc, erupiſti in cho- E
rum, & in ſecretiora, quod tunc nec monachis licuit, ut patet ex dictis in eccleſiaſtica hierar-
chia. [Et ſcribis nobis, corrumpenda ſancta pro ui ſaluaui, & adhuc immaculata cuſtodio,]
id eſt, gloriaris quaſi iuſte peregeris, quia omni poſſe tuo præſeruaſti loca ſanctiſſima a uiola-
tione qua uiolari ceperunt: & adhuc plus prophanata fuiſſent, niſi tu reſtitiſſes. [Nunc igi-
tur audi noſtra]id eſt, ſententiam noſtram. [Non eſt fas ſacerdotem a miniſtris]id eſt, diaco
nis qui ſunt ſuper te aut coordinatis tibi monachis corrigi,].i. diſciplinari a monachis qui e-
iuſdem tecum ſunt ordinis, idcirco minus id licet tibi quam diaconis [quãuis impie agere mi
niſtris qui ſunt ſuper te circa diuina uideatur,] id eſt, quamuis diaconis appareat quod ſacer-
dos circa diuina ſe reprehenſibiliter habeat, [& ſe aliquid aliud aliorum prohibitorum feciſſe
Correptio fraterna quæ eccleſiaſtica redarguatur]id eſt, aliud quid contra præcepta dei aut eccleſiæ conuincatur feciſſe. Quo cir-
ca ſciendum, quod fraterna correptio ut eſt actus charitatis, eſt cuiuſlibet in quemlibet, dum-
modo corripiens non ſit indignus corripere ob ſcelera ſua, ſed ut eſt actus iuſtitiæ & habens
uim coercitiuam, requirit in corripiẽte authoritatem ſeu iuriſdictionem ſuper correptum, po F
teſt tamen inferior ſuperiorem reuerenter & charitatiue hortari imo, & coram iudice ſeu præ
lato humiliter accuſare [Si enim inornatus & inordinatio diuiniſſimarũ & diffinitionum & le
gum ſunt exceſſus]id eſt, quia deformitas cõtraria decori iuſtitiæ & uirtutum, & uiolatio de-
bitæ ordinationis ſeu diuiniſſimarum determinationum ac iuſſionum, ſunt tranſgreſſiones &
uitia: [non habet rationem, pro deo a deo traditum ordinem peruerti]per hoc auſertur excu
Lucæ.7. Grego ſatio, qua Demophilus aut alter illum excuſare uolẽs, dicere poſſet, zelo iuſtitiæ & effectu ho
norificentiæ dei illud fuiſſe peractum, tanquam dicat: non eſt iuſtum nec rationabile, pro dei
honore tranſgredi ordinationem inſtitutam ac iuſſam a deo. Videtur iſte Demophilus ſimi-
lis fuiſſe phariſæo, qui Criſtum reprehendit eo, quod a muliere peccatrice, ſed pœnitente, ſe
tangi permiſit: quæ ſi ad phariſæi illius pedes fuiſſet aggreſſa, forſan calcibus fuiſſet repulſa.
¶ Inſuper Demophilum hunc ſequuntur, qui cum in grauioribus peccatis ſint, alios de leuio
ribus indiſcrete reprehendunt & acriter. Similiter illi qui dum alios uolũt mente curare, aut a
minoribus culpis purgare, ſeipſos grauius per iram, impatientiam, indignationem, inuectio-
nem, dijudicationem ve lędunt, quod inordinatum & ſtultum eſt ualde, non enim debes tei-
Matt.16. Matt.7. Lucæ.6. pſum uulnerare, aut perdere, ut alium lucreris & ſalues, cum dicat Saluator: Quid proficit ho
mo, ſi lucretur uniuerſum mundum, ſeipſum autem perdat? atq; alibi: Quid vides feſtucam
in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non uides? hypocrita, eijce primum trabem de ocu
lo tuo, & tunc uidebis eijcere feſtucam de oculo fratris tui. Omnia ergo agenda ſunt ordina-
te. & a ſeipſa charitas debet incipere. [Non enim in ſeipſum uerbum diuiſum eſt]id eſt, unus
Lucæ.11. paſſus ſcripturæ non eſt contrarius alteri, nec uerbum incarnatum unigenitus dei, eſt contra-
rium ſibimetipſi [quomodo enim ſtabit regnum eius?]ſi ſibi ipſi contrariatur, cum in euange
lio ſcri-

lio ſcriptum eſt: Omne regnum in ſeipſum diuiſum, deſolabitur. [Et ſi dei eſt iudicium, ut elo Lucæ. 11.
quia dicunt] id eſt, iudiciaria poteſtas & actus iudicandi principaliter ſpectāt ad deum, ut ſæ-
piſſime dicunt ſcripturæ. Quod cum ita ſit, non poteſt uerbum in ſeipſum eſſe diuiſum. [Sa- Pſal. 50.
cerdotes autē poſt hierarchas] ſunt angeli, id eſt, [poſt epiſcopos ſunt ſacerdotes, qui in eccle-
ſiaſtica hierarchia ſuccedunt ſeptuagintaduobus diſcipulis, ſicut epiſcopi apoſtolis. Verun-
tamen inter epiſcopatum & ſacerdotium, modo ſunt in eccleſia aliquæ eccleſiaſticę dignita-
tes, ut abbatia, archidiaconatus, præpoſitura, decanatus &c. Sacerdos autem angelus domini
nūcupatur a Malachia, ut ſupra expoſitum eſt, [& recitatores diuinorum iudiciorum] id eſt, Malachia.
ſacerdotum eſt populum informare de uerbis & factis ac cenſuris iuſtitiæ dei, ut Malachias Malach. 2.
ait: Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirent ex ore eius. Quod de ſacerdo-
te curato & eius uicario, imo & religioſo priuilegiato uerificatur [ab ipſis ſicut & tibi conue-
nit, per medios miniſtros conuenit diuina edocere] id eſt, ea quæ dei ſunt, decet te diſcere a ſa-
cerdotibus mediate, & a diaconis immediate, prout tunc ſeruabatur, per quos, ſcilicet ſacerdo-
tes [& eſſe monachus dignus habitus eſt] quia ad ſacerdotes pertinet, monachos conſecrare.
B [An non ſancta ſigna iſtud clamant:] id eſt, iſtud etiam per exteriora ſigna oſtendit, utputa
per diſtinctiōes & gradus locorum, in quibus ſtabant perſonæ præfatæ, unde ſubiungitur:
[Etenim non ſimpliciter ab uniuerſis quidem ſegregata ſunt ſancta ſanctorum] id eſt, non ſi-
ne ſpiritali ſignificatione ac congrua ratione, ſancta ſanctorum, id eſt, altaria, quia per ea deſi-
gnātur deus & gloriæ bona. [Appropinquat autem ipſis magis ſanctitatis perfectorum or-
natus] id eſt ordo ſanctus epiſcoporum, quorum eſt pficere alios, propter quod dicūtur per-
fectores, propinquius ſtat ſanctis ſanctorum. [Poſtea ſacerdotum ornatus] i. eſt, ſplēdidus
& ſacro caractere inſignitus ordo ſacerdotum, poſt epiſcopos ſanctis ſanctorum amplius ap-
propinquat. [Poſt illos autem conſequenter ornatus miniſtrorum] id eſt, diaconorum. [Or-
dinatis autem monachis] id eſt, conſecratis in monachos [portę adytorum ſunt ſegregatę] id
eſt, ianuæ chori ſunt deputatæ, ut ſcilicet ſtent extra & prope eas [iuxta quas & perficiuntur]
id eſt, conſecrantur ita, ut ſint in ſummo gradu inter eos quorum eſt purgari, illuminari ac
perfici [& aſſiſtunt] ſtando iuxta eas [non ad cuſtodiam ipſarum] quia hoc potius ianitoribus
conuenit. [Sed ad ordinationē & cognitionē ſuipſorum] id eſt, ad hoc quod ex collocatiōe
ſua perpendant ad quē pertineant ordinē, & agnoſcant ſeipſos, ꝙ ſcilicet inferiores ſunt, nō
ſolum epiſcopis & ſacerdotibus, ſed itē diaconis [magis q̄ populus ſacerdotalib⁹ propinquā-
tes] .i. maiorem conuenientiā habentes cum ſacerdotibus & factis ipſorum, q̄ laici, tanq̄ me-
dij inter illos. [Vnde ſanctus ſanctorū ordinationis principatus] .i. ſacer principatus ordina-
C tionis ſanctoꝝ, ſcȝ principalis uertex ſeu chorus apoſtoloꝝ, qui ordinatiōes iſtas ſanctoꝝ in-
ſtituit & diſtinxit [ſctē] .i. deuote ſtatuit ipſos ucȝ monachos [ſumere de diuinis, alijs ucȝ in-
terioribus, ipſorum traditionem imponēs] .i. ſacerdotib⁹ cōmittens, ut ſacra tradāt monachis
per diaconos, qui ſacerdotes atqȝ diaconi ſunt interiores altioresqȝ, magis propinquando ſan-
ctis ſanctorum quæ intima ſunt. [Etenim circa diuinū altare ſtantes] .i. ſacerdotes & diaco-
ni [ut ſignificatiue dicatur] id eſt, expoſitorie exprimatur quid illa deſignent [uident & au-
diunt diuina,] uidelicet ſacramenta & cantus ac pſalmodiam [clare ipſis reuelata] id eſt, ex-
poſita & oſtenſa [& procedentes beneformiter] .i. charitatiue cōmunicando alijs ſibi cōceſ-
ſa [ad ea quæ ſunt extra diuina uelamina] .i. ad loca uel agmina ſtantia extra chorū, [ſubie-
ctis monachis, quorum eſt pfici, & ſctō populo quorū eſt illuminari, & ordinibus q purgant
.i. catechuminis & energuminis, manifeſtant. i. exponūt ſeu monſtrāt, ſcd̄m dignitatē. i. ſecū-
dum ipſorū inferioꝝ capacitatē. Manifeſtant inq̄ illis ſctā incōtaminata pulchre cuſtodita. i.
quæ illibate cuſtodierūt ſcd̄m exigentiā ſui officij, donec tyrannice ipſis inſiliēs. i. quouſqȝ tu
uiolenter quaſi irrupiſti in ſancta ſanctoꝝ, educi tibi ſancta ſanctoꝝ non uolētia coegiſti. i. cō-
puliſti tibi pandi & a te uideri facia illa q̄ non uolūt. i. qbus non cōuenit ſic educi. i. tibi ac cōſi-
milibus reſerari, & dicis te habere ſancta & cuſtodire. i. affirmas & ſcribis ꝙ habeas ea in reue-
rentia, & cuſtodias ne uiolentur. [Et quidem neqȝ nouiſti neqȝ audiſti] .i. ordinationem & ri-
tum eccleſiaſticæ, hierarchiæ neqȝ habes aliquid conuenientium ſacerdotibus. i. nil habes ſa-
cerdotalis perfectiōis, ſicut neqȝ ueritatem eloquiorum, id eſt, ſcripturarum, cognouiſti una-
quaqȝ die. i. quotidie, ipſa uerbo impugnans in peruerſionem audientium, qui ſcandalizantur
& in erroem labuntur ex tuæ diſputationis loquacitate. [Et quidē ſi de principatu gentis ali-
quis inuaſiſſet, quod ſibi a rege ordinatum non fuiſſet, Hic probat per ſimile quod intendit:
quia ſi in ciuili regimine aliquis ſibi uſurparet officium, ſibi a præſidente non commiſſum, iu-
ſte puniretur. Et ſi principem iuſtificantem quoſdam aut condēnantem, aſſiſtens aliquis ſub

ipſo ordinatorum redarguere auſus eſſet, id eſt, ſi quis eorum qui ordinati ſunt ſub rege, id eſt,
aliquis inferiorũ officialiũ auderet cõtradicere principi unũ approbanti, alterũ reprobãti. nõ
dum em̃ dico cõtumelia, cõtactu corporis repellere].i. nõ dico quĩ eſſet auſus regẽ cõtumeli-
oſe impellere corporali retruſiõe [ſimul & a principatu expellere uideret].i. principẽ ſuo dñio
niteret priuare. Tu aũt homo, ſcd̃m ꝙ homo accipit ab eo ꝙ ſonat in malũ, qđ ſcʒ cõmunitẽ
1.Cor.3 in hoibus p̃dominat, q̃d eſt ſenſualitatis & corruptę naturę, ſcd̃m ꝙ ait Apoſto. Cum ſit in-
ter uos zelus & cõtẽtio, nõne hoies eſtis, & ſcd̃m carnẽ ambulatis? Interdũ uero dicit de ho-
mine, ab eo ꝙ ſonat in bonũ, ꝙ ſcʒ piũ & rationabile eſt, unde ꝙ tale eſt, uocat humanũ, [ita
ſbonum audax es].i. tam p̃ſumptuoſus [cõtra mãſuetũ & piũ].i. ſacerdotẽ illũ benignũ [& hierarchi
cam ipſius legiſlationẽ].i. cõtra iuridicã eius ſentẽtiã. [Et hæc oportet dicere].i. expediet hęc
publice recitare [qñ ſup dignitatẽ q̃s p̃ſumẽs].i. dũ aliq̃s intromittit ſe de his q̃ autoritatẽ ſuam
excedũt tñ conueniẽtia facere uideret].i. iudicaret agere ea q̃ nõ ſunt mala in ſe, ſed bona ex
ſvlli genere. Etenĩ neq; hoc deſiderabile eſt nulli].i. tale q̃d agere alicui cõuenit, q ſcilicet ad hoc a-
gendũ habet authoritatẽ. [Quid enĩ incõuenicẽs Ozias faciebat, deo incẽſum offerẽs].i. opus il
lud nõ fuit malũ in ſe, ſed ex pte agẽtis, cui ex officio nõ cõpetebat: q̃a nõ fuit ſacerdos nec põ
4.Re 15. tifex, ſed rex, q tñ ob ſuam p̃ſumptionẽ lepra fuit pcuſſus, ut iiij. Re. & ij. Paralipo. libris ſcri-
2.para. 26.
1.Re.13 15 ptum eſt. [Quid aũt Saul ſacrificãs].i. q̃d mali egit ſacrificãdo niſi ꝙ metas ſui exceſſit officij,
ut legit primo Re. [Quid aũt tyrãnici dæmones uere theologizãtes Ieſum?].i. q̃d fore fece-
Marc.3. rũt, dicẽdo ad Ieſum: Tu es filius dei, ut in euangelio fert. [Sed interdict⁹ eſt a theologia].i. in
ſcripturis phibet [ois alienus epiſcop⁹].i. epiſcopus nõ legittim⁹, nec de ſemine Aaron natus, B
[& unuſquiſq; erit in ordine ſuæ miniſtratiõis].i. officiũ ſibi incũbens explebit [& ſolus prin-
ceps ſacerdotũ ad ſctã ſanctoꝝ ingredit, & ſemel in anno].i. põtifici tm̃ licuit in ueteri teſtamẽ
Exo. to ingredi ſemel in anno in ſctã ſanctoꝝ, ut patet in Exodo & Leuitico, & ad Hebræos. [Et
Leu 16. hoc in oĩ ſcd̃m legẽ hierarchica mũditia].i. in cũctis actib⁹ licitis iuxta legẽ ſeruabat [& ſacer-
Hebræ. 9 dores cooperiũt ſctã].i. ſolis ſacerdotib⁹ ilege Moſi licitũ fuit inuoluere, uelare ſeu cooperire
Nume. 4. ſacra uaſa cult⁹ diuini &c. ut in Numeris & alibi recitat. Et Leuitę nõ tangẽt ſctã, hoc enĩ dñs
2.Re 6. iuſſit, ut nõ tangerẽt ea niſi uelata, ut nõ moriant, morte culpæ aut plaga ultionis diuinæ. [Et
Oziæ irat⁹ eſt furore dñs in pteruitate Oze].i. cõtra Oza, q̃a tetigit arcã ut legit ij. Re. ppter ꝙ fuit
Numer. 12 occiſus [& Maria leproſa fit legiſlatori legẽ ponere conata].i. Maria Moſi ſoror, lepra pcuſſa
eſt, qm̃ uiſa eſt ipſum Moſen refrenare. Et in filios Sceuæ inſiluerũt dæmonia, q̃a filij illius ar
Actio.19. chiſynagogi tẽtabãt dęmones adiurare atq; eijcere illegitimo mõ, & nõ mittebã eos, dicit dñs,
[& ipſi currebãt].i. deus p ſctõs pphetas dixit frequẽter de pſeudoprophetis: nõ miſi eos, & tñ
Iere.23. dixerũt ſe miſſos a deo [& nõ loq̃bar ad eos, & ipſi prophetabãt].i. inſtar pphetãtiũ loq̃bant,
1.Re.16. quẽadmodũ legit .i. Re. ꝙ ſpũs dñi mal⁹ inuaſit Saul, & pphetauit in medio dom⁹ ſuæ. Ve-
2.Pe.1. runtñ de uera prophetatiõe legit in ij. Petri: Nõ uolũtate humana allata eſt aliqñ prophetia,
ſed ſpũ ſctõ inſpirati, locuti ſunt ſcti dei hoies. Et impius q ſacrificat mihi uitulũ, ſicut q occi-
Iſaiæ.66. dit canẽ, hoc in Iſaia dñs ait de tranſgreſſorib⁹ legis, quoꝝ ſacrificia erant dño inaccepta. [Et
ut ſimpliciter dicat].i. ſummatim ac gñaliter ꝙ uerũ eſt dicam, [nõ ſuſtinet preuaricatores legis p-
fecta dei iuſtitia].i. tranſgreſſores legis nõ approbat nec impunitos dimittit, q̃uis ad tps diſſi-
Matt.7. milet. [Dicẽtibus aũt rurſus ipſis, In noie tuo uirtutes multas].i. miracula multa fecim⁹, reſpõ F
Luce.13. detur apud Matt. [Non noui uos, diſcedite a me operatores iniq̃tatis. Quare aũt nõ eſt fas, ſi-
cut ſctã eloq̃a dicũt, neq; ea q̃ ſunt iuſta, nõ ſcd̃m dignitatẽ exequi?].i. cur ſcd̃m ſcripturas nõ
Col.4. licet act⁹ iuſtitiæ exercere ſine legitima authoritate? [Oportet aũt unũquẽq; ſibiipſi attẽdere]
.i. diligẽter cõſiderare ſeipſum ac propriã uocationẽ, ſicq; implere quæ ad ſuũ pertinẽt ſtatum
[& non altiora & profundiora intẽdere].i. nõ ſcrutari immoderate, nec cõprehendere uelle,
Eccle.3. nec exequi attẽtare ea quæ ſuã capacitatẽ, poteſtatẽ aut dignitatẽ excedũt, iuxta illud Eccleſi.
Altiora te ne quæſieris &c. [Deliberare aũt ea quę ſunt ſola ſecundũ dignitatẽ ipſi ordinata]
.i. proponere ea tantũmodo facere, quæ ſibi conueniũt ordinate, iuxta menſurã & gradum iu
riſdictionis aut cõmiſſionis ſibi factæ. Conſequẽter tanguntur quæ Demophilus ad hæc po
tuit reſpõdere & dictis obijcere. [Quid igitur dicis? Non oportet ſacerdotes impie agẽtes, aut
de alio quodã inconueniẽtium reprehenſos caſtigari?].i. tu forſan reſpondebis ad prædicta.
Nonne licet, imo & neceſſe eſt, ſacerdotes peccãtes in deum & proximos, corripi & corrigi?
[Solis aũt gloriantib⁹ in lege?].i. an legiſperitis & doctis, de ſua peritia inaniter gloriantibus,
licebit per tranſgreſſionẽ legis deum inhonorare? ita ut peccent impune, dicis quoq;, [Et quo
Roma.2. modo ſacerdotes, dei ſunt manifeſtatores].i. qualiter prædicant populo deum, ſi inique ſe ha-
bent, nec corriguntur? [Quo modo enim annunciant populo diuinas uirtutes?].i. uirtuoſas

ſeu potẽtes dei opatiões quõ[ipſarũ ptãtes].i. efficaciã, ſignificationẽ, myſteriũ nõ cognoſcẽ-
tes? [Aut qũo illuminabũt, q ſunt obtenebrati?].i. q̃liter alios illuſtrabũt, q uitijs & ignorãtijs
ſũt cęcati? ergo uidet ꝙ ſũt coercẽdi & corrigẽdi a q̃uis fideli. [Qũo aũt diuinũ tradẽt ſpũm].i.
qũo dabũt ſpũm ſctũm, ꝓximis ſacramẽta amminiſtrãdo [cũ ſi ſit ſpirit⁹ ſctũs, habitu & ueritate
nõ crediderũt?].i. firma uirtute ſeu exercitata fide, & ueritate ſyncera necdũ crediderũt? Ego
autẽ tibi reſpondebo ad hęc: Etenĩ nõ eſt inimic⁹ Demophilus].i. diligo te, nec ex auerſiõis ra-
dice, ſed charitatis feruore prodijt increpatio iſta [nec ſuſtinebo te acquiri a Sathana] q̃tum in
me eſt, ſed ab errore te reuocabo, ne te ſecũ pertrahat diabolus in gehẽnam. [Etenĩ unuſquiſ-
que ornatus eorũ qui ſunt circa deum].i. quilibet ordo ſeruientium ac adhærentiũ deo [eſt di-
uinior magis abſiſtẽre].i. ordine diſtantiore ab illo [& luculẽtiora].i. ſplẽdidiora [ſimul & ma-
gis illuminãtia ſunt. Magis uero lumini propinqua].i. propinquiora lumini increato, de quo
dicitur a quodã: Erat lux uera. Et: Tenebrę tranſierũt, & uerum lumẽ iam lucet. [Et nõ loca- Iohan.1. 1 Ioh.2.
liter accipias appropinquationẽ].i. maiorẽ iſtũ acceſſum ſeu uicinitatẽ, non intelligas de cor-
porali approximatiõe [ſed ſcd̃m recipiendi deum idoneitatẽ].i. ſpiritaliter de maiori aptitudi-
ne, pręparatiõe ſeu dignitate participãdi dona gratiarũ cœleſtiũ. [Si igitur ſacerdotũ ornatus
eſt illuminatiuus].i. cum ordini ſacerdotali cõpetat alios illuſtrare [†profecto cecidit a ſacerdo- †perfec e.
tali ordine & uirtute, q non eſt illuminatiuus].i. aliorũ inſtructiuus, ita q̃d inferior eſt, [magis
autẽ qui nõ eſt illuminatus] quoniã talis prorſus imporẽs eſt alios informare. [Et audax qui-
dem mihi uidetur].i. intimoratus [talis, ſacerdotalib⁹ manũ apponẽs]. i. ſacerdotale officium
B exercens ſeu exequẽs [& non timet neq̧ uerecũdatur diuina præter dignitatẽ].i. indigne exe-
quens, & putans deum ignorare quę ipſe in ſeipſo agnouit, uidelicet ſua peccata. Quid enim 1.Cor.2.
agatur in homine, quis ſcit niſi ſpiritus hominis ſcd̃m Apoſtolum? Veruntamẽ id deum non
latet. Porro talis audax putat .i. per modum putantis ſe habet, ꝙ deus uicia ſua ignoret, tam in-
uerecunde & informidoloſe ſe coram deo habẽdo [& decipere æſtimat falſo noie ab ipſo pa-
trem appellatum].i. ita ſe habet, quaſi æſtimet ſe poſſe decipere deum, quẽ mendaciter uocat
patrem: quia non timet, nec diligit, neq̧ honorat eum, qui per Malachiam diſſeruit: Filius ho- Mal.1.
norat patrẽ ſuum, & ſeru⁹ timet dñm ſuum, ſi ergo pater ego ſum, ubi eſt honor meus? et ſi do-
minus ego ſum, ubi eſt timor meus? [& audet ipſius immũdas infamias] id eſt, ſtulta audacia
audet facere, quæ redundãt in diuinę maieſtatis inhonorationem, inquinationem & aſpnati-
onem qui per Ezechielem loquitur ad iniquos: Maculaſtis nomẽ meũ. Et rurſus, Nomen Ezech.36.
meum per uos pollutum eſt inter gentes. Vel, audet ipſius immũdas infamias .i. facit quę tur- Ibidem
piter diffamatiua ſunt ſuijpſis, cum tamen ſpecialiter teneatur cõſiſtere exemplaris. [Non eũ- tec1 u
dicam orationes ſuper diuina ſigna enunciare].i. nõ dico nec ſentio ꝙ uere formet preces ſu-
per ſacramẽtalia ſymbola aut ſuper materias conſecrãdas. [Chriſtiformiter].i. deuotionaliter.
Et ſicut Chriſtus inſtituit. [Nõ eſt iſte ſacerdos] quantũ ad cõuerſationẽ & condignã ſui offi-
cij executionẽ, q̃uis ſacerdos ſit quo ad ordinis ſeu characteris ueritatẽ, alioquin nõ cõſecra-
ret neq̧ abſolueret, [nõ eſt,] repetitio & confirmatio eſt ſermonis, ſed inimicus doloſus, delu-
ſor ſuijpſius, quia ut Salomon proteſtatur, Stultus illudit pctũm [& lupus ſuper diuinũ popu- Prouer.14.
lũ].i. gregẽ Chriſtianũ, quẽ enormiter ſcandalizat & perimit, quantũ in ipſo eſt, pelle ouina
armatus, fictione aut ſacerdotio ſe defendẽs. Ecce q̃ terribiliter ſanctiſſimus iſte præſul loqui-
tur cõtra ſacerdotes iniquos, carnales ſcãdaloſos: quos aſſerit dei inimicos, doloſos, lupos, mẽ- In ſacerdo
C daces, nec ueraciter ſacerdotes, hinc cõmuniter affirmãt doctores, ꝙ talis in omni actu ſacer- tes iniquos
dotalis ordinis atq̧ officij, peccat mortaliter, imo Albertus hic ſcribit: Sacerdos mal⁹ apponẽs Albertus.
manum ſacerdotalibus, audax eſt præſumptione, q̃ eſt peccatũ mortale. Ex quo cõfirmatur
ſentẽtia magiſtrorũ, dicentiũ ꝙ ſacerdos q eſt in pctõ mortali, qñcunq̧ tãgit ſacras ueſtes, aut
cantat, aut facit aliquid de ordine ſuo, peccat mortaliter, hæc Albertus. Idem aſſerit Thõmas Thomas.
ſuper quartũ, atq̧ ad hęc cõfirmãda allegat ꝙ rurſus ſctũs Dionyſius loquitur: Non eſt audẽ-
dum alijs ducem fieri in quocunq̧ ordine ſacro, niſi quis ſecũdum omnem uirturẽ deiformiſ-
ſimus ſit, quod & ſuper eccleſiaſticã allegatum eſt hierarchiam. [Sed neq̧ Demophilo eſt fas
iſta caſtigare].i. punire ſeu pœnaliter coercere: quia ut monachus, eſt ſacerdote inferior, &
quãuis monachus ſit ſacerdos, non tamen poteſt niſi ſibi ſubditum caſtigare. [Etenĩ theologia †Si enim
iuſta iuſte ꝑcipit exeq].i. ſcriptura iubet ut q̃ bona & iuſta ſunt, bñ & iuſte fiant cũ circũſtãtijs
debitis, & ab eis ad quos pertinent. Sic enĩ in Deuteronomio legit: Iuſte ꝙ iuſtũ eſt exeq̃ris. Deu.16.
[Iuſta autem exequi eſt, quando attribuere uelit aliquis unicuiq̧ ſecundum dignitatem iuſte]

 id eſt,

.i.vnicuiq; ſecundum quod dignus eſt,ordine æquitatis rite ſeruato. [hoc eſt omnibus exe- D
quendum].i.adimplendum loco & tempore opportuno [non præter dignitatem ipſorũ aut
ordinem].i.non abſq; authoritate & ordine. [quoniam & angelis iuſtum eſt determinari ea
quæ ſunt ſecundum dignitatem].i.angelis ſanctis iuſte præfigitur & iubetur quid agere debe-
ant,ſecundum gradum chori ſeu ordinis in quo ſunt[& determinantur. Sed non à nobis,†nec
à Demophilo]quia angelis multum ſumus inferiores[ſed per ipſos nobis ex deo].i.deus per
τὸ Demophilæ.] angelos nobis iubet atq; inſinuat,quod ſcire & fieri pertinet ad nos[& ipſis per præeminentes
amplius angelos].i.angelis inferioribus per ſuperiores [Et vt ſimpliciter dicatur in omnibus
exiſtentibus,per primos ſecundis attribuuntur ea quæ ſunt ſecundum dignitatem].i. inferio-
ribus per ſuperiores præſtantur congruentia inferioribus in toto ordine rerum[ab omniũ be-
ne ordinata & iuſtiſſima prouidentia.].i.à diuina prouidentia,quæ in ſeipſa ſapientiſſima eſt
atq; iuſtiſſima,& omniũ bene ordinatiua.[Igitur qui ſunt ordinati à deo vt alijs principentur]
.i.conſtituti in officijs vt alijs præſint[diſtribuunt ſequentibus & obedientibus ea quæ ſunt ſe-
cundum dignitatem].i.ſubditis ſibi conferunt congruentia ſubditis ipſis.[Demophilus autẽ
ſermoni & furori & concupiſcẽtiæ,ea quæ ſunt ſcd̃m dignitatẽ determinet].i.proprijs verbis
ſuis ac motibus paſſionum ſuarum diſcat & aſſueſcat dominari & menſuram determinare [&
non iniuriam faciat ipſius ordinationi].i.propriæ vocationi ſtatuiq; monachali non deroget
vſurpando quod gradum ſuum tranſcendit[ſed principetur ſubiectis ſuperpoſita ratio]id ẽ,
ratio ſua præeminens ſenſitiuę parti ac corpori debite regat eas[Si enim in foro vidẽtes ſeruũ
domino,& iuniorem ſeniori,aut & filium patri maledicentem ſimul & ſuperuenientem,] id
eſt,præualentem[& plagas imponentem].i.vulnera infligentem [impie agere videremur,ni-
ſi ſupercurrentes melioribus auxiliaremur]eruendo eos pro poſſe & iuxta condecentiam no-
ſtri ſtatus defendendo,aut opem aliquam inferendo, iniuriantes hortando vt ceſſent.[& ſi illi E
qdem forſitan prius iniuriã accepiſſent].i.dato quod filij aut ſerui ſeu iuniores perpeſſi eſſent
iniuriæ aliquid à dominis & patribus ſuis [quomodo non verecundabimur ſuſtinentes à fu-
rore & concupiſcentia iniuria affectum verbum?]id eſt,merito erubeſcemus,ſi toleramus ver-
bum & præceptum dei violari per irrationabiles iræ & concupiſcentiæ impetus. [& à princi-
patu à deo dato expulſum.] id eſt ſacerdotem illum benignum impie à ſua dignitate deiectũ,
& conculcatum à te ſimplici monacho.[& in nobiſipſis impiam & iniuſtam ordinationem &
litem & inornatum.]id eſt vitiorum deformitatem [excitantes]non reprimendo nec ſuperã-
do in nobis tantam vitiorum deformitatem.[Conuenienter beatus noſter ex deo legiſlator]
id eſt congrue ſanctus PAVLVS, qui diuina authoritate & inſpiratione multa nobis dedit
præcepta,non vt principalis legiſlator[non dignatur eccleſię dei pręponere eum,qui propriæ
domui bene iam non præfuit.]In epiſtola namq; ad Timotheum prima,deſcribens qualis de-
1.Tim.3. bet eſſe epiſcopus,inter cætera dicit:Suæ domui bene præpoſitum. [Etenim qui ordinauit ſe-
ipſum].i.qui perſonaliter ordinate & rationabiliter vixit[& alium ordinabit].i.aptus eſt re- F
gere alium.[& qui alium,& domum.].i.qui vnum efficaciter rexerit, poteſt & plures ſeu vnã
familiam gubernare.[& qui domum,& ciuitatem,].i.debite regens vnam domum,poteſt re-
gere vrbem[& qui ciuitatem,& gentem].i.idonie regens vrbem,regere poteſt & patriam.[Et
vt ſimpliciter dicatur,vt eloquia dicũt,qui eſt in minimo fidelis,in multo fidelis erit: & qui in
minimo infidelis,& in multo infidelis erit.] Iſtud in luca ſcriptum eſt,& ibidem ſatis reor ex-
Lucæ.16. poſitum. [Igitur ipſe quidem concupiſcentiæ & furori & ſermoni ſecundum dignitatem de-
termina].i.tuipſe in teipſo determina.i.præfige & præcipe ſecundum quod dignum eſt ra-
tionis cenſuram ſermoni tuo,concupiſcentiæ & furori,id eſt vehementi iracundiæ,ne contra
iuſtitiam oriantur aut morẽtur in te, cum in Prouerbijs ſcriptum ſit:Qui moderatur labia ſua
Prouer.20. prudentiſſimus eſt.Ira non habet miſericordiam, nec erumpens furor, & impetum concitati
ſpiritus ferre quis poterit?[Tibi autem diuini miniſtri].i.diaconi determinent quid agendũ.
[& iſti ſacerdotes]id eſt,presbyteri præſint diaconis[hierarchæ vero].i.epiſcopi præſint & iu-
beant[ſacerdotibus,& hierarchis apoſtoli]id eſt,archiepiſcopi[& apoſtolorum ſucceſſores.]
id eſt,ſummi prælati,præſertim pontifex ſummus, beatiſſimi Petri ſucceſſor. [Et ſi aliquis in
illis à conueniente deficiat].i. ſi quis prędictorum deficiat à conueniente.i.ab opere bono ad
ipſum ſpectante [à coordinatis ſanctis corrigetur] id eſt,à prælatis qui ſecum eiuſdem ſunt di-
gnitatis & ordinis in ſpecie,aut ſaltem in genere.[& non peruertetur ordo ſuper ordinem.].i.
non continget confuſio ordinũ,vno vſurpante q̃d ſpectat ad alterum.[ſed vnuſquiſq; in ordi-
ne ſuo & in miniſtratiõe ſua erit. Tanta igitur à nobis] ſupple hæc dicta ſunt]vt ſcias & facias

quæ

quę ad te pertinent] Nam qđ in vno laudabile eſt,in alio eſt vituperabile. Deinde reprehēdit
Demophilum de ſua duritia & inuiſceroſitate.[Sed de inhumanitate in vię(vt dicis) impiū]
qui tñ pœnitens fuit,& ꝑcidēs veniam ꝓcabatur,iuxta iam dicta[& pctōrem] q pœnitēdo ſeq;
humiliando ſctũs iam fuit iuſtus[neſcio qũo plangam cōtritionē dilecti mei].i.qͥliter ſatis de-
flebo ſpiritalem deſtructionē tuam dilecte mi.[Eterñ cuius arbitraris te ſamulum eſſe à nobis
ordinatum]Quo cōſtat ꝙ glorioſusDiony.conſecrauitDemophilum iſtũ in monachũ,tũcq;
monachi dicebant ſpecialr ſamuli dei,propter aſſiduum atq; præcipuũ famulatũ,quē deo iu- Terapētæ
giter exhibebant.[Etenim niſi boni].i.niſi fatearis te ſamulum eſſe factum ſummi boni natu-
raliter & oĩfarie boni.[omnino & à nobis,&à ſamulatu toto,q eſt ſcd'm nos,neceſſe eſt te eſſe
alienum].i.prorſus eſſes extraneus à nobis & à toto cultu Chriſtiano.[& vide tibi & deũ aliũ
quærere].i.incumbit tibi quærere aliũ deũ[& ſacerdotes alios,teq; ab illis deprędari].i.oĩ ſpi
ritali bono priuari[magis q̃ ꝑfici]Ironice dicit hęc[& eſſe amicę inhumanitatis inflexibem mi
niſtrum].i.eſſe ſeruum induratũ inhumanitatis quam amas.[Nunquid enim noſipſi ad oĩno
ſanctum ꝑfecti ſumus].i.ipſi nos nõ ſumus perfecti comparatione dei, oĩformiter & ſubſtan-
B tialiter ſancti.[& non indigemus diuinę in nobis ipſis benignitatis?] q̃ſi dicat:oēs indigemus
mĩa dei.[Aut duplex pctm̃,ſicut eloquia dicunt,ſcd'm impios committimus.].i.inſtar iniq̃ꝝ Iere. 2.
peccamus dupliciter,iuxta tenorē ſcripturæ[neſciētes in q̃ offendimus].i.in q̃ re peccauimus,
q̃d eſt contra doctrinā ſcripturę,quę docet vt propriā vitam conſcientiãq; ſcrutemur.In Thre Thre 3.
nis:Scrutemur vias nr̃as.Atq; in Haggæo:Ponite corda vr̃a ſup vias vr̃as.[ſed &iuſtificantes Hag. 1.
noſipſos,& arbitrantes videre.] id eſt, æſtimantes & reputantes nos iuſtos eſſe ac ſapien-
tes[vere autem non videntes.]id eſt non intelligentes ea quę dei ſunt & ſalutis. Contra quod Iſaiæ.5.
ſcriptum eſt:Væ qui ſapientes eſtis in oculis veſtris.Et:Si iuſtificare me voluero,os meum con Iob.9.
demnabit me. Et:Non te iuſtifices ante deum.[Obſtupuit cœlum ſuper hoc]id eſt,ihabitātes Eccle.7.
& contenti in cœlo de tanta impietate in monacho ſunt mirati,& ꝑ modũ ſtupentiũ ſe habe- Iere 2.
bant.Vñ Ierem.ait:obſtupeſcite cœli ſuper hoc[& horrui ego].i.tanta abhorrui ſcelera[& in
credulus ſum mihi ipſi].i.q̃uis iam ſatis agnoſco te ita peccaſſe,tñ vix mihiĳpſi perſuadere va-
leo te taliter corruiſſe.[& bñ ſcias niſi tuas nactus eſſem lr̃as ſicut nollem].i.niſi recipiſſem ꝓ-
pria tua ſcripta de hac re,quæ mallem me non vidiſſe.[* ſed alĳ quidē de te ꝑſuadere dignarē- * Ali.
tur].i.alĳ mihi iſta de te recitaſſent,& quaſi probaſſent[non ꝑſuaſiſſent].i.non potuiſſent me
inducere ad credendum[ꝙ Demophilus putat] formalr vel interpretatiue ſeu ęquiualenter.
[deum q̃ eſt bonus ad oĩa].i.qui diligit cuncta quæ fecit,& nulli precanti mĩam ſuã negat[nõ Sapien 11.
eſſe & amatorē hoĩm]de q̃ ſcriptum eſt: Miſereris oĩm dñe,q̃m oĩa potes,& diſſimulas pecca- Ibidem
ta hoĩm propter pœnitentiã.Et rurſus:Nihil odiſti eoꝝ quæ feciſti,parcis aũt oĩbus,q̃m tua
C ſunt,qui amas aĩas.[neq; ſe indigere miſerantis aut ſaluantis].i.ſe Demophilum indigere ve Roma.3.
nia & gratia dei,cum tñ dicat Apl's:Omnes peccauerunt & egent gloria dei.[ſed & ſacerdotes
degradat].i.viliter tractat & deĳcit,quaſi non habeant autoritatē abſoluendi pœnitentes,[di-
gnatos bonitate portare ignorantias ppl'i].i.qui ex ſua pietate dignanter ſupportarunt igno-
rantias plebis,& pctã ex ignorantĳs facta[& bñ ſcientes ꝙ & ipſi circumuallantur infirmitate]
.i.humiliter attendentes propriã fragilitatē.[Cæteꝝ thearchicus ſanctitatis perfector].i.diui
nus totius perfectionis completor,vc; Chriſtus[alia profectus eſt via]miſericorditer indulgē 1.Pe.ri.21
do[& hoc cũ à pctōribus, vt eloquia aiunt,fuerit ſegregatus].i.non obſtante ꝙ ab omni pctō Iohan.11.
fuit immunes.[& ſuæ dilectionis demonſtrationē facit ouiũ paſcēdaꝝ manſuetiſſimũ officiũ] Lucæ.15.
.i.charitatē ſuã ad hoĩes demonſtrauit, exhibendo miſericordiſſimũ officiũ circa oues, qa in
uentam ouē impoſuit humeris ſuis.[Et malignũ qdē vocat]ad ſe[nõ dimittentē cōſeruo debi
tum].i.ſeruũ ingratũ & immiſericordē,q noluit ſuo miſereri cōſeruo,iuſſit vocari ad ſe.[neq;
particulariter donantē de donata ſibi multa bonitate].i.ſeruũ illum qui noluit de remiſſione
debiti ſibi integraliter fctã,ſaltē partē aliquam impendere ſuo conſeruo,ſicut in euangelica pa Matt.18.
rabola continetur.[Iudicat aũt ipſum propria recipere].i.ſeruum illum nequã iudicat totum
debitum ſoluere,& pro ſuis demeritis debitas luere pœnas.[q̃d neceſſarium eſt timere & me
& Demophilũ.]ne ſcilicet propter ingratitudinē noſtram etiam peccata nobis dimiſſa,denuo
nobis ſuo modo imputentur.[Etenim & ipſis in eum impie agentibus, in ipſa paſſione remiſ- Lucæ. 23.
ſionem ꝑducit].i.procurat ſeu petit[à patre] Pater,inquiens,ignoſce illis qa neſciũt qd faciũt
[Increpat aũt & diſcipulos]ſc; Iacobũ & Iohannē[ꝙ & immiſericorditer ꝑcati ſunt iudicare
de impietate Samaritanos ip̄m ꝑſequētes].i.ob hoc ꝙ inclemēter dixerũt:Dñe vis dicam⁹,vt
deſcēdat ignis de cœlo,& deuoret illos?qa ſc; noluerũt Chriſtũ recipere,qb⁹ ipſe tũc dixit:Ne
ſcitis cui⁹ ſpũs eſtis. Filius hoĩs nõ venit aĩas ꝑdere,ſed ſaluare,vt legit in Luca.Deiñ reprobat Lucæ.9.

 A

palliationem Demophili, qui zelum ſuũ amarum uult reputari zelum iuſtitię.[Hoc quidem
multiplex eſt locutio tuæ temerariæ epiſtolæ].i. frequēter iſtud reſumis in tua epiſtola impe-
rita. [Surſum em̃ & deorſum fremis].i. acriter ſcribis in principio & in fine ſeu undiq; in tua
miſſiua[quod non teipſum, ſed deum uindicaſti].i. zelo diuini honoris & æquitatis inductus
ſis in illa uindicta. Quod reprobat, ſubdens:[Per malitiam dic mihi bonum?].i. reſponde mi-
hi, Putas tu quod bonum uirtutis per malitiam ſit agendum?[Abſit. Non habemus pontifi
cem non ualentem compati infirmitatibus noſtris,]ut dicitur ad Hebræos[.Sed & innocens
Hebr. 4. eſt & miſericors, non contendet neq; clamabit]ex irrationabili commotiõe, nihilominus qui
Matt. 12. hæc uerba dixit per Iſaiam, loquitur per Ieremiam: Ecce ego iudicio contendam tecum, eo
Iſaiæ 42. Ier. 2. quod dixeris, Non peccaui. Amos quoq;, Ecce ego ſtridebo ſuper uos, ſicut ſtridet plauſtrũ
Amos. 2. 1. Io. 2. onuſtum fœno[& ipſe eſt propitiatio de peccatis noſtris, ut ait Iohannes: Si quis peccauerit,
aduocatum habemus apud patrem, Ieſum Chriſtum iuſtum, & ipſe eſt propitiatio pro pec-
catis noſtris,[Quare non recipimus]id eſt, non approbamus, [tuos non zelabiles motus,]id
eſt, tuas indignationes, iras, impatientias, quæ non ſunt ortæ ex uero zelo iuſtitię,[neq; ſi mil
lies reſumas Phinehes & Eliam,]id eſt, q̃uis millies allegares pro te opera Phinehes & Eliæ,
quorum primus ex amore dei atq; iuſtitiæ perfodit fornicantes Zambri & Corbi: & ſecũdus
Numeri 25. procurauit ignem de cœlo, qui quingenarios cum ſuis combuſſit: quia ex uero zelo iuſtitiæ
4. Reg. 1. hoc fecerunt contra impœnitentes.[Hic enim audienti Ieſu non placuerunt, tunc mitis &
boni ſpiritus non participes diſcipuli]id eſt in ſeculo iſto non placuerunt Chriſto pręfati apo
ſtoli, in hoc quod ultionem optabant in Samaritanos: quia tunc nondum erãt participes pij
& boni ſpiritusſancti tam copioſe ut poſtea, uel ſpiritus, id eſt, animæ eo₂ nondum erant tam E
mites.[Etenim diuiniſſimus noſter ſanctitatis perfector,]uidelicet Chriſtus[in manſuetudi-
ne docet reſiſtentes doctrinæ dei,]hoc exemplo ſuo docuit ſemper circa ſcribas & phariſæos.
[Doceri enim non puniri conuenit ignorãtes]ignorantia non affectata, nec craſſa[ſicut & cę
cos corporaliter non punimus, ſed manuducimus. Tu autẽ & uiro reſpicere ad lumen incipi-
ent]id eſt, pœnitenti qui cœpit miſericordiam dei implorare,[contra maxillam dans impegi-
ſti].i. ictum ſeu alapas dans ad maxillam, truſiſti eundem, & cum multa uerecundia acceden
tem ad deum ſeu ſacerdotem uel ad ſctã ſanctorum temerarie repuliſti, zelo uidelicet peni-
tus indiſcreto.[Hoc igitur multo horrore dignum].i. ualde eſt abhorrendum[quoniã Chri-
Luc. 19. ſtus bonus exiſtens, in montibus errantem inquirit & fugientem aduocat]uenit, inquiens, fi-
lius hominis quærere & ſaluum facere quod perierat[& inuẽtum difficulter, ſuper humeros
leuat]hoc ex euangelica eſt ſumptum parabola. [Ne rogo ne male ita de nobiſipſis conſilie-
mur]id eſt, nequaq̃ tam male conſulamus aut prouideamus nobiſmetipſis, [neq; in noſipſos
Sapien. 16. Sapien. 1 eiuſdem impingamus]id eſt, non occidamus ſpiritaliter animas noſtras, iuxta illud Sapiẽtiæ:
Homo per malitiam occidit animam ſuam. Os item, quod mẽtitur, occidit animam.[Etẽ
qui iniuriã quidẽ aliquibus facere aut econtrario facere nituntur,] .i. qui cupiũt prodeſſe ali-
quibus aut nocere[illis quidem non omnino fecerunt quæ uoluerunt].i. nec ſemper nec ſo-
lum proſunt aut nocent illis ut optauerunt. [Sibiipſis autem malitiam aut bonitatem conqui
rentes]quia ſi ex uitioſa radice cupiunt alteri nocere, peccãt mortaliter: & mortem culpæ, de- F
inde mortem gehennæ incurrunt. Si autem alteri optant prodeſſe ex charitate, merentur gra
tiam ſeu gratiæ incrementum in uia, & gloriam in futuro, aut diuinis uirtutibus, aut inhuma-
nis pleni erunt paſſionibus. Nam boni illi ac benefici replentur infuſis uirtutibus ac uarijs cha
riſmatibus ſpiritusſancti. Mali uero replentur pœnalibus, paſſionibus irę, amaricationis, inui
dię, triſtitiæ & rancoris.[Et iſti quidem angelorum bonorum ſequaces erunt]quorum chari
tatem, pacem, beneficentiam imitantur,[& coambulantes]eundo de uirtute in uirtutem,[&
hic & ibi]id eſt, tam in uia quã patria[cum magna pace,]pectoris & æternitatis, & liberatione
ab omnibus malis, culpæ ac pœnæ[in æuo ſemper exiſtente]id eſt, imperpetuũ[beatiſſimos
hæreditabunt fines].i. manſiones & terminos regni cœleſtis, & cum deo ſemper erunt, ut in
Apo. 22. Apoc. Serui dei uidebunt faciẽ eius, & regnabunt cũ eo in ſecula ſeculo₂, q̃ eſt oĩm bonorũ
maximũ, utpote uera & plena felicitas, q̃ eſt ſtatus oĩm bono₂ aggregatiõe pfect⁹[.Illi uero]
uel impij[cadũt a diuina ſimul & ſua pace].i. interna trãquillitate in deo ac mutua priuantur cõ
cordia, & hic & poſt mortẽ ſimul cũ crudelib⁹ erũt dæmonib⁹, a qb⁹ mõ tentantur ac ſuperantur,
& poſt modũ ſine fine cruciabuntur.[Cui⁹ qdem grã].i. deſiderio euadẽdi tãtã calamitatẽ & ob
tinẽdi btitudinẽ tã immẽſam[nobis ẽ multũ ſtudiũ].i. copioſus & in efeſſus conat⁹[cũ deo
bene fidei].i. ei indefinẽter uniri cũ q̃tidiano pfectu, & eẽ ſp cũ dño, & nõ cũ malis a iudice ſegre
Matt. 25. gari, q dicturus ẽ reprobis: Ite maledicti in ignẽ æternũ[ſcd̃m meritũ ex nobiſipſis ſuſtinẽtes]
Apoc. 22. i. ſcd̃m demerita & uitia noſtra q̃ ex nobiſipſis habem⁹ patiẽdo, iubẽte eo q ait: Ecce uenio

cito, & merces mea mecũ eſt, dare unicuiq; ſcdm opera ſua. [Qd' ego plus q̃ oĩa timeo].i.
magis q̃ omnia huius mundi ſupplicia & aduerſa. Nam & uiri perfecti, in qbus perfecta cha 1.Iohan.4.
ritas foras mittit timorẽ ſeruilem, interdum ex cõſideratione propriẹ fragilitatis, formidant dã
nari & diiudicari, ſicut & ſanctus dixit Hieronymus: Semper uidetur mihi tuba illa terribilis
ſonarẹ in aurib' meis: Surgite mortui, uenite ad iudicium, [& rogo non eſſe particeps omniũ
malorũ].i. non eſſe de numero infeliciſſimorũ reproborũ, quorũ uniuerſa & ſingula mala re
dundãt quodãmodo in oẽs & in ſingulos, quẽadmodũ & cœleſtis Ieruſalem participatio eſt
in idipſum. Deniq; ex his magni Dionyſii uerbis puto acceptum q̃d narrari ſolet de eo, quod Pſal.121.
ſcilicet uehemẽter expauit futuri diſtrictionẽ iudicij, miſeriaſq; inferni. Quid ergo oportet nos
defectuoſos ac miſeros agere? & cur unq̃ lætamur inaniter? Conſequẽter pro dictorum con
firmatione recitat uiſionem notabilẽ. [¶ Et ſi uis, & diuinã uiſionẽ cuiuſdam ſancti uiri memo
rabo, & non rideas] putando ꝙ fingo eam, uera enim dicã, me exiſtẽtem aliquãdo in Creta ci
uitate, in qua forſitan Titus fuit epiſcopus, [ſanct' hoſpicio recepit Carpus uir: & ſi aliquis ali
us, propter multam munditiã mentis ad dei inſpectiones aptiſſimus].i. ualde diſpoſitus ad ui-
ſiones diuinas, ſi aliquis alius fuit talis, & hoc propter cordis ſui eximiã puritatẽ. [Et quidẽ ne-
que ſanctis myſteriorũ perfectionib' manum opponebat].i. ad celebrandũ miſſarum ſolen-
nia non acceſſit [niſi prius in orationibus quæ ſunt ante perfectionẽ].i. in ſuis orationib' quas
celebrationi præmiſit. [ipſi ſancta & amica uiſio inferretur].i. cœleſtis apparitio ſeu reuelatio
fieret, ut celebraret. [Dicebat ergo ꝙ cum contriſtaſſet eum quidã infideliũ, triſtitia aũt hæc
B erat].i. cauſa cõtriſtationis ſancti Carpi hæc fuit, [quod ab eccleſia ille quendam ad infidelita
tem errare fecerat].i. quia perfidus ille quẽdam conuerſum retraxit ab eccleſiaſtica unitate ac
fide ad infidelitatis errorẽ [adhuc lẹtis dieb' factis].i. infidelis ille in diebus paganicẹ hilaritatis
ac feſtiuitatis de maleficio ſuo gaudebat [oportebat pro utriſque benigne orare,] tam ſcilicet
pro deceptore illo, q̃ pro decepto, [& deum ſaluatorem ſuſceptorẽ ſumentem, hunc quidem
conuertere].i. orare Chriſtum oĩm ſaluatorẽ, ſuſceptorẽ.i. pie exaudientẽ & accipientem ſuo
rum fidelium orare inquã cõuertere.i. ut dignaretur ad fidem reducere illum abductũ. Illum
aũt bonitate uincere.i. deceptorẽ illum per patientiã, charitatẽ & cõpaſſionem a ſua prauitate
reducere [& non deficere admonentẽ].i. Carpum non deficere in orando pro illis, admonen
doq; illos [per uitam oẽm uſq; hodie].i. q̃diu uel ipſe Carpus, uel illi uixiſſent uſq; in præſens,
[& ita ad diuinam ipſos ſurſum agere cognitionẽ].i. per talẽ charitatẽ, pietatem, admonitio-
nem, tam deceptum q̃ eius deceptorẽ, perducere ad ueri notitiã formatam ac ſalutarẽ, [ſicut
iam & his q̃ erant dubia, ipſis indicatis].i. quouſq; per euidentiã facti indicaretur tam Carpo
q̃ alijs, & etiam illis duobus, an ſcilicet exhortatio pia ipſis prodeſſet [& quẹ irrationabiliter &
temerarie fecerant legali iuſtitia caſtigari cõpulſis].i. tam diu q̃ illi duo per rationabiles infor-
mationes inducerent, imo & cõpellerẽtur ad caſtigationẽ pro ſuis exceſſib' legali iuſtitia.i. iu- Mat.18.
xta tenorẽ iuſtitiæ euãgelicæ legis, q̃ tradit ꝙ peccator primo ſeorſum admoneat: & ſi nõ acq
euerit ſecretæ correptiõi, teſtes adhibeant: & tandẽ ſi opus fuerit, publice denũciet. [Sed in ſe-
ipſo pri' hoc nõ patiẽs].i. Carpus in proprio corde nõ tolerãs æquanimiter exceſſus illoꝝ du
orum, nec ꝑfato mõ charitatiue & ordinate procedẽs ad emẽdationẽ ipſoꝝ [neſcio quõ mul-
tas quaſdã inimicitias & amaritudines intexẽs].i. ipſe Carpus q̃ nã mõ ignoro permittẽte deo
intexẽs.i. intra ſe fabricãs & colligẽs inimicitias & amaritudines multas.i. auerſiões indignati-
C ones, ac iracũdias copioſas aduerſus ambos illos, infirmat' quidã eſt ex aĩo dolore & mœrore
de iniqtate illoꝝ [ita etiã male habens] utpote mẽte turbat' & aggrauat' [ueſpera eñ erat] qñ
iſtud ei cõtigerat [circa medias uero noctes.i. circa duodecimã horã noctis [cõſueuit eñ in hoc
tẽpore ipſe apud ſe].i. in ſuo ſecreto cubiculo [ad diuinos hymnos euigilare].i. expergiſci ad
peragẽdum matutinale officiũ, iuxta illud: Media nocte ſurgebã ad cõfitendũ tibi, conſurgit Pſal.118.
quidẽ a loco dormitiõis [neq; a ſomnis multis quidẽ ipſi exiſtẽribus, & ſemp inciſis, extra tur-
batiõẽ expergiſcẽs].i. euigilãs non a ſomno copioſo ac diuturno, ſed a dormitionib' potius
interruptis ac breuibus ac turbulẽtis, ut moris eſt hominibus in magno mœrore ac mẽtis in-
quietudine conſtitutis. [Stans autẽ ad diuinam locutionẽ] id eſt, ad pſallendum & orandum,
& ad ſuſcipiendum modo ſibi conſueto allocutionẽ & reuelationem a domino, non religioſe
triſtabatur, id eſt, indiſcrete, non pie & compaſſiue [& moleſtatus eſt, dicens non eſſe iuſtum,
ut uiuant homines impij] ſcilicet duo iſti, [& peruertentes uias domini rectas,] id eſt, diuina
præcepta & documenta, ſicut & Paulus in Actibus ait ad Magum. [Et hæc dicens, rogabat Acto.13
dominum, ut combuſtione quadam amborum ſimul immiſericorditer abrumperet uitas].i.
ut ambos cœleſti igne repente ac ſeuere ſeu iuſto rigore combureret, [Hæc aũt dicẽs,] Car-

pus,

pus] dicebat apparere uidere]id eſt, ꝙ apparuit ſibi ꝙ uidebat] ſubito domū in q̄ ſtabat cō‑
motā].i.agitatā & tremulā] prius ex uertice in duo mediā diuiſam,]per mediū eius ruptā ac
partitā in duas partes, facta cōcuſſione prius in ſuperiorib⁹ domus] & quandā fornacē multi
luminis in cōſpectu eius].i.fornacē ualde luminoſam & calidam corā ſe apparuiſſe, [& hāc
uidebat ei poſtea ſub ęthere locus ex cœleſti choro uſq; ad ipſum deſcēdentē].i.hāc fornacē
uidit deſcēdentē ex cœleſti choro uſq; ad ipſum Carpū, & poſtea uidebat ei ucȝ Carpo, locus
ſub ęthere, puta ſub diuo. Stilis iſte multū eſt intricatus. [Cœlum aūt ipſum uidit apertū] ui‑
ſione imaginaria in plena uigilia, quemadmodum in coruſcatione apparet in cœlo apertura
quædam] & ſuper dorſa] id eſt, conuexum cœli Ieſum humana ſpecie ipſi infinitis aſſiſten‑
tibus angelis]id eſt, conſpexit Ieſum quaſi inſidere illi conuexo, cum innumerabilibus ange
lis in humana effigie aſſiſtentibus ei, iuxta illud Daniel. Decies millies centena millis aſſiſte
Daniel.7. bant ei. [Et hęc quidem uideri deſuper & ipſum mirari]id eſt, Carpus dixit ſe uidiſſe hęc de‑
ſuper, & ſe inde eſſe miratum. [Deorſum autem inclinatum ſe Carpus dixit uidere & ſolum
ipſum] id eſt, cum inclinaſſet ſe ad uidendum inferius, uidit tantummodo ad triſtem hiatum,
obſcurum, diſciſſum]id eſt, ad furnum præfatum in ſe tetrum & retro grandem, q̄uis ex igne
clarificatum] & uiros quidem illos quibus calumniabatur] id eſt, quos coram deo indiſcrete
accuſauit [añ ſe ipſum].i.ante [iuxta os ſtare hiatus tremulos & miſerabiles, iam pene depo
nendos].i.caſuros [a propriorum pedum inſtabilitate].i.prę imbecillitate & tremore ſuorū
pedum ac crurium. [Deorſum autem ab hiatu].i. ex fornace [ſerpentes ſurſum repere, &
circa pedes ipſorum ipſos ſuppoſitos].i.applicatos pedibus uirorum illorum, [aliquando q
dem abſtrahere inuolutos].i.pedes illorum, quibus ſe circumuoluerunt, hincinde pertrahere
[ſimul & grauantes & trahentes].i.pondere ſuo pedes illorum grauarunt & uiolenter traxe‑ E
runt, aliquando autem dentibus & palatis percutientes & ſuburgentes].i.ſerpentes illi quoq;
mordebant dentibus & caudis ſuis pungebant uiros illos, [& per omne ad triſtitiā immittere
maginatos].i.per omnia que agebant, incutere maximum mœrorem & pauorem miſeris il‑
lis, paratis ſeu datis ad tanta ſupplicia[. Eſſe autem & uiros quoſdam in medijs ſerpentibus].i.
uidit quoq; inter ſerpentes ſtare uiros tortores, id eſt, dæmones in forma uirorum [contra ui
ros prædictos, conſtitutos, commouentes ſimul & impingentes & percutientes] id eſt, qui ui
ri ſeu dæmones in ſpecie uirorum erant conſtituti contra illos duos, & trahebant ac impinge‑
bant eos] uidebantur autem eſſe caſuri ipſi] id eſt, duo uiri illi uidebantur mox in fornacē ruitu
ri [partim quidem inuiti, partim autem & uoluntarij] quòd exponitur per uerba ſequentia [a
malo quidem paulatim coacti] id eſt, uiolentèr impulſi a malis ipſis [ſimul & perſuaſi] quia nō
poſſent euadere uel ut citius eruerentur a pręſentibus pœnis, ſicut refert Gregorius clamaſſe
Grego. fratrem a dracone oppreſſum: faciar quod factur⁹ eſt [dicebat autem & Carpus ſeipſum de‑
lectari deorſum inſpicientem, ſuperiora uero negligere] id eſt, in tantum dixit ſe delectatū fu‑ F
iſſe in illorum tormentis, quod non curauit ſurſum aſpicere Ieſum & angelos [moleſtari autē
& puſillanimem eſſe, & moleſte ferre [quoniam nondū ceciderant].i.quia non tam cito cor‑
ruerunt in fornacem ut ęſtimabant. [Et rei multoties ſuppoſitum].i. frequenter intuitum, qñ
laberentur in ignem [& debilitatum & contriſtatum fatigari].i. laſſatum ſe dixit pręſtolando
illorum demerſionem in ignem, cum ſuīpſius debilitatione & contriſtatione ex combuſtio
nis illorum dilatione, [& reſpicientem difficulter] ad ſuperiora [uidere quidē rurſus cœlū, ſicut
& prius uiderat, Ieſum aūt miſeratū] id eſt, miſericordia motū ſup id ꝙ fiebat circa duos illos
[cōſurgere ex ſupcœleſti throno] ad ſuccurrēdū illis, [& uſq; ad ipſos deſcēdentē manū bonā
extēdere] ad illoꝝ liberationē [& angelos cū ipſo accipiētes aliū, aliūq; tenere uiros].i.unū an
gelū accipientē & tenentē unū illoꝝ duoꝝ, ne caderet in fornacē: & aliū angelū tenentē ali‑
um duoꝝ illoꝝ ne caderet, ſicq; tenuiſſe uiros illos [& dicere Carpo Ieſum] ſcđm ꝙ retulit mi‑
hi Carpus: [Manu iā extēta pcute cōtra me de cætero] ꝙ dixit, nō ut ſic fieret, ſed ad aliqd de
ſignandū, ſicut ſubiungit. [Paratus ſum eñ & rurſus pro hoībus ſaluādis pati].i. in tantū dili‑
go eos, ꝙ q̄tum in me eſt, mallē pro eis iteꝝ crucifigi, q̄ eos dānari permitterē ex defectu meæ
ſubuētiōis, ſi ſcȝ paſſio mea ſemel impēſa, nō ſufficeret pro illoꝝ ſaluatiōe. [Et hoc amicū mi‑
hi, nō ꝙ alij peccēt hoīes].i.id pcipue charꝝ eſt mihi, ut hoīes quicunq; nō peccēt. Sed uide, ò
Demophile, [ſi bene habet tibi].i.an placeat & bene ſtet in aīo tuo, [manſionē in hiatu & cū
ſerpentibus cōmutare].i. manſionē mutare poſt hāc uitā, demorādo in fornace tartarea cum
ſerpentib⁹ infernalib⁹ [p manſiōe cū deo & bonis amatorib⁹ hoīm angelis] ꝙ ſi commutatio
iſta tibi nō placet, acqeſce ſcriptis hui⁹ epiſtolæ [Hæc ſunt q̄ ego cū audierim, credo uera eē]
Carpus nanq; fide digniſſimus fuit ob ſuam eximiam ſanctitatem, qui & matyr effectus eſt.

Ad Titum

A
AD TITVM PONTIFICEM. EPISTO. IX

¶ Tito pontifici per epiſtolam interroganti quæ ſit ſapientiæ domus, quæ patera, qui cibi eius, & qui potus. Epiſto. IX.

SAnctus quidẽ Thimotheus honeſtiſſime Tite, neſcio
an aliquid ſcripſerim de theologicis ſignis, cuius ille
ignarus abſceſſerit: cæterum in ſignificatiua theolo- *Significatiua theologia.*
gia, oĩa illi quæ in diuinis literis de deo indigne dici
pleriſq; uidẽtur, diligẽtiſſime enucleare curauimus,
Nam abſurditatẽ profecto maximam imperitis ac
rudibus animis imprimunt, arcanę illius ſapientiæ
patres, cum per obſcura quædam ænigmata diuinã
illam, plenamq; myſterijs ac prophanis inacceſſam ueritatem enunciant. Atq;
ea ratio eſt cur plurimi diuinorũ myſteriorum uerbis difficile credimus. ea e-
nim cum adhærentibus ſibi tantum uernaculis & carnalibus ſignis aſpicimus,
cum his amotis ipſa in ſeipſis nuda atq; ad purũ liquida intueri debeamus. Ita
enim uitæ fontem digna demum ueneratione proſequimur, ſi hunc in ſeipſum
fundi & in ſemetipſo ſtare uideamus. Atq; unam quandam uim ſimplicem ſe
mouentem, per ſe operantem, ſeq; ipſam non deſerentem intelligamus, ſcienti-
B arumq; omnium ſcientiã eſſe, ac ſemper ſeipſam per ſeipſam intueri fateamur.
Oportere igitur exiſtimauimus a nobis cũ illi, tum ceteris omnigenas formas
exponi, quæ de deo ſacratiſſime ſimbolice ſignificatiueque finguntur. Namq;
exteriora uelamina perquã ſane multa indignitate plena ſunt, quæ inſtar efficta
prodigij, minus probabilia uideantur, puta cũ in superſubſtãtiali illa diuina ge- Pſal. 109.
neratione uentrem dei, deum corporaliter gignere fingunt, uerbumque in aere Pſal. 44.
ex corde uiri illud eructante profundi, & ſpiritum ex ore ſpirantis prodire de- Pſal. 32. Iohan. 1.
ſcribunt, ac ſinus dei patris corporeo more filium ulnis complectentes, nobis Prouer. 8. Apoc. 2.
cum laude pronunciant. Siue cum iſta, per inferiora quęlibet & quæ humo pro Iſaiæ. 53.
C deunt ſignant, atque cum arbores quaſdam & uirgulta & flores, radiceſque in- Iſa. 12. Iere. 2.
ducunt, ſiue cum inundantes aquarum fontes aut ſplendorum, lucis producti- Pſal. 35.
uas generationes, ſeu alias quaſlibet deſcriptiones (quæ superſubſtantialia mul Pſal. 109. Pſal. 144.
tiplicis theologiæ ſacramenta digniſſime referent) ponunt. Item cum intelligi- Gen. 18.
bilibus dei prouidentijs, aut donis, aut inſinuationibus, aut uirtutibus, aut pro- Exo. 3.
prietatibus, aut terminis, aut manſionibus, aut proceſſibus, aut diſcretionibus,
aut coniunctionibus, humanam deo effingunt formam, & ferarum, & aliorum
animalium ac plantarum, lapidumque uarias ſpecies, & ornatum illi mulie-
brem, aut barbaricas armorum inſtructuras applicant, & uaſorum fictoriam
ſeu conflatoriam ueluti opifici uulgari attribuunt, & æquos illi, & currus ſedeſ
que ſubſternunt, ac dapes quaſdam ueluti cocorum commentis & arte confici-
unt, bibẽtemque & ębrium ac dormitãtem, crapulaq; diſtentum dicunt, Quid
memorem iras, dolores, omnimoda iuramenta, pœnitẽtias, maledicta, furores,
multimodas itẽ obliquaſq; fruſtratarũ promiſſionũ ratiões, giganteã illã in Ge
neſi expugnationẽ, qñ uiris illis potẽtibus ex metu dicitur inſidiari. idq; cũ ædi
ficiũ illud nõ pro aliorꝫ iniuria, ſed ꝑ ſalute ſua molirentũ. Conciliũ quoq; illud
quid referã aduerſus Achab fraude ac deceptiõe capiendũ in cœlo cõcinnatum.

Quid

Matt. 11. Quid item canticorum carnales,ac adamatorios q̃plurimos affectus, & queq;
Lucæ. 6. alia ſacra & uiſibilia ſigna occultis obducta,& in multitudinẽ excreſcẽtia diui-
Exo. 20. na fictio ſacris audacius inſeruit,atq; effinxit ſingularibusq; & indiuiduis, quę
Apoc. 1. 3 Re. 22. diuiſionem admittunt,& figuratiua atq; multiformia: ijs quę formam figurãq;
Can. 4. 5. non capiunt. Quorꝫ profectũ ſi quis intueri poſſit intimũ, ſecretumq; decorẽ:
myſtica eſſe oĩa,& diuina mirabiĩ,atq; ingẽti theologię lumine plena. Neq; eñ
putandum eſt uiſibilia ſigna ſui cauſa fuiſſe conficta, uerum arcanæ illius pluri
miſq; inuiſibilis ſcientiæ,idcirco uelata,ne prophanis fierent peruia quæ ſacra-
ꝉdei tiſſima ſunt,ſoliſque ueris ac legitimis ꝉdiuinitatis amatoribus aperta paterent,
quippe qui puerilem omnem ſenſum,atq; imaginem ſacra ſigna diſcutiẽdo de-
ponerent ac ſimplicitate animi & contemplatiue ratione uirtutis ad ſimplicem
Duplex theologo illam,atq; omnino mirabilem,ac ſupereminentem ſignorum ueritatem penetra
rũ tradi- re ſufficerent. Et hoc præterea operepreciũ eſt animaduertere, duplicẽ eſſe theo
tio logorum traditionem, archanam alteram ac myſticam,alterã uero manifeſtam
atque notiorem,& alteram quidem ſignificatiuam ac perficientem,alteram ue-
ro ſapientiæ eſſe ſtudioſam ac demonſtratiuam,connexum uero, intextumque
eſt effabili,quod dici non poteſt,atq; illud quidem perſuadet,colligit ac confir-
mat ueritatem,hoc autem agit atq; indocilibus,occultiſque docẽdi modis cõci-
liat,collocatque in deo. Ne in ipſa quidem ſanctiſſimorũ ſacramentorum cele-
bratione ſancti illi noſtrę,ſeu legalis traditionis magiſtri, diuinis atque honeſtiſ
ſimis abſtinuere ſignis,ſed & ipſos quoque ſanctiſſimos angelus diuina,myſtice
ꝉpducere per enigmata ꝉpropalare cernimus,ipſumque Ieſum in parabolis diuina, per ty
Ratio picę menſæ apparatum deifica myſteria tradere,fuit enim profecto cõueniens,
quare du ut non modo illibata plurimis ſeruarentur ſancta ſanctorum , uerum ut & ipſa C
plex ẽ the quoque hominũ uita(quæ in diuidua ſimul , ac diuiſibilis eſt)pro captu & mõ
ologiæ. ſuo diuinis cognitionibus illuſtrata doceretur,& impaſſibilis ipſius pars ad ſim
tradicio. plices atque intimas diuinarum imaginum ſpecies contuẽdas ſecerneretur,quę
uero paſſibilis eſt,uernacule(ut ita dixerim) illiceretur una , atque ad capienda
quæ ſunt auguſtiſſima præelaboratis typicorum ſignorum ſictionibus intẽde
retur ꝉcui quidem nimirum natura cognata ſunt huiuſmodi ex noſtris ſumpta
ꝉtractã vim habent e- uelamina. Quod indicant quicũque(cum apertam & extra uelamina audierint
iuſmodi theologiam)in ſeipſis imaginem aliquam fingunt,quæ illos ad dictæ theologię
propinq̃ intelligentiam manuducat. Sed & ipſa mundi uiſibilis fabrica, inuiſibilibus dei
ꝉobducit (quemadmodum & paulus,& uerax ratio docet) ꝉſubſignatur. Quocirca & the
Partitio ologi alia quidem ciuiliter atque legittime alia, uero purgate & incontaminate
theolo perſpiciunt,& alia humanæ ac mediæ, alia ultra humanam conſuetudinem, at-
giæ, Roma. 1. que perficiendo diſcutiunt atque interdum quidem a uiſibilibus legibus, inter-
Deut. 4. dum uero ab inuiſibilibus(prout ſubiectis ſacris literis,& mentibus, & animis
Pſal. 103. Luc. 2. congruit)docẽt,neque enim hiſtoria ſimplici & uacua,ſed uitali perfectiõe ſub
nixus eſt illorum omnis, & per omnia ſermo , oportet igitur & nos omiſſa de
hiſce opinione uulgari, intra ſacra ſigna tota intentione penetrare,neque ea de-
bito honore priuare cum ſint diuinarum fugurarum germina,expreſſiones at
que formæ ac ſecretiſſimorum excellẽtiumque ſpectaculorum euidentes ima-
gines, non enim ſola ſuperſubſtãtialia & intelligibilia ac diuina lumina typicis
uarian-

uariãť ſignis,ſicuti cũ ſupſubſtãtialis deus ignis dř, et ĩtelligibilia eloq̃a dei igni-
A ta memorãť,ueř & intelligibiliũ intellectualiũq; angelorꝫ ſacræ illæ diſtinctio-
nes,uarijs formis & multiplicibus igneisq; figuris deſcribũť. Atq; aliť ĩpam ignis
imaginē cũ de deo(q̃ omnē intelligētiã ſupat)dř opꝫet accipe,aliť cũ deĩtellectu-
alibus eius ꝓuidētijs ſiue rõnibus,aliť q̃q; cũ de ãgelis enũciať,ac priorē q̃dē illã
imaginē ſcďm cauſam,ſequētē ỽo ſcďm ſubſtãtiã,tertiã ſcďm participationē at-
q; alia aliť ſicuti digna cuiuſq; ſpeculatio & erudita diſpoſitio ſancit,accipere cõ
uenit,& nõ temere ac paſſim ſacra ſigna miſcere,ſed ĩpa cõgrue cauſis ſiue ſub-
ſtãtijs ſiue ỽtutibus ſiue ordinibus meritisue ac dignitatibus diſcernere,q̃rũ etiã
ſunt enũciãtia ſigna. ¶ Et ne modũ excedamus ep̃læ,ad ĩpam iã ꝓpoſitã a nobis Hic q̃ſtio pōtificis Titi ſatiſfacit.
q̃ſtionē ueniamus. Dicimus itaq; eſcã omnē uim habere eos ꝑficiēdi q̃s nutrit,
dũ imꝑfectũ illorꝫ atq; indigētiã replet,& infirmitatē curat,uitãq; cuſtodit,& re
uireſcere facit ac renouat,& uitalē illis iucũditatē copiãq; largiť,prorſusq; mœ Eſca ſiue cibi.
ſtitiæ & imꝑfectiõis oĩs expultrix,lætitiæ uero ac ꝑfectiõis indultrix ē. Rite igiť
& ſapiētiſſima benigniſſimaq; ſapiētia diuinis laudať eloquijs,q̃ myſticũ crate
B rē ſtatuat,ſacrũq; ipſius,ꝓpinet poculũ,ſolidiores q̃q; añ cibos,ꝓponēs,& cũ al-
ta ꝑdicatiõe ipſam deſiderãtes benigniſſime inuitãs. Duplicē ergo diuina ſapiē- Duplex cib⁹ atq; eſca.
tia ꝓponit eſcã,ſolidã alterã atq; durabilē,alterã liq̃dã & quę ꝓfundiť,in cratere
q̃q; ꝓuidētiſſimæ benignitatis ſuę,gratiã copiãq; largiť. Crater eñ rotũdo & pa
tulo ore cũ ſit,ꝓuidētiæ oĩm(q̃ initio & fine caret,patēſq; & explicita oĩa ambit
& cõtinet)ſignũ ꝑfecto ē. Veꝝ q̃m & ad oĩa ꝓdiēs in ſeipſa manet ſubſiſtitq; in
immobili idētitate ſua,neq; prorſus a ſeipſa diſcedit ſtabiliť firmiťq; locata,ipſe
q̃q; crať ſtare memorať. Ædificare aũt ſibi domũ ſap̃ia dř & in ĩpa ſolidos cibos Domus.
& pocula,craterēq; ꝓponere,ut oĩbus diuina digne cõciētibus ꝑſpicuũ ſit illũ
eē ꝑfectã ꝓuidētiã,q̃ oĩbus ut ſint ac bñ ſint autor ē & cauſa,& ꝓcedit ad oĩa,& in
oĩbus ſit & oĩa cõtinet. Atque eadē rurſus in ſeipſa ꝑ eminētē excellentiã,nihil in
nihilo ſcďm nihilũ ē,ſed excipiť ab oĩbus ĩpa in ſeipſa idētidē ac ſempiterne ſub-
C ſiſtēs & ſtãs & manēs,ſpq; eodē mõ ac ſimiliť ſe habēs,& nequaq̃ extra ſe ſit,ne
que a ſede ꝓpria & immobili mãſiõe atque ſubſtãtia deficit. Verũ & in ipſa ꝓui-
dētię ſuę integra ꝑfectaq; bonitate cũcta diſponit,& ꝓcedit ad oĩa,& in ſeĩpa ma
net & ſtat ſp atque moueť:& neque ſtat neque moueť,ſed ꝓuidētiæ(ut ita dixe-
rim)officia & actiões dũ ſtat immobilis,ꝑagit:atq̃ dũ ꝓuidet in ſua illa ſtabili
tate diuinæ rõne naturæ oĩno mirabiliť manet. Sed eñ dixerit q̃ſpiã,q̃s ſolidus ē
& q̃s liq̃dus cibus?hmõi eñ benigna ſap̃ia largiri ſimul ac ꝓuidere laudať. Arbi- Cibus ſolidus.
tror itaque ſolidũ cibũ intellectualis ꝑſeuerãtiſq; ꝑfectiõis atque idētitatis ſigni-
ficationē ꝑferre,ꝑ quã intellectuales illi ſenſus ſcďm ſtãtē ac potētiſſimã & ſingu
larē indiuiduãq; ſciētiã,diuĩa participãt,q̃bus B. Pau. ſolidi ueraciť cibi a ſap̃ia
accepti,cõſortiũ & participiũ tradit. Porro liq̃dũ cibũ inũdãtiã illã large manã-
tē atque ad oĩa ꝓdire feſtinãtē,ſed adhuc ꝑ uaria & plurima atque diuidua ad ſim
plicē & fixã atque cõſtãtē dei ſciētiã eoſq̃ alit,ꝑ captu ac mõ ſingulorꝫ bonitate
ꝑcipua manuducētē,ſignare certũ ē. Idcirco diuina ac ſpiritualia eloq̃a,et rori &
aq̃ & lacti & uino ac melli merito aſſimilãť,q̃ & uiuificãdi atq; fœcũdãdi uelu-
ti in aqua,& ad incremētũ ꝑducēdi ut in lacte,& recreãdi ut in uino,& purgãdi
ſimul atque cõſeruãdi ueluti in melle,habeãt uim. Hęc eñ ſapiētia diuina accedē
tibus ipſis ꝑſtat affluētiã ĩdeficiētiũ dapũ inũdãtiã largiēs,ſupemanãs atque ſu-

pereſſundēs. Iſtud nēpe ueraciť æpulari eſt, atque ideo uiuificās ſimul & paruu-
los nutriēs & renouās atque pficiēs celebrať. Iuxta hāc nēpe ſacrā cōuiuij expo- D
Inebriatio diuis. ſitionē, & ipſe bonorꝝ autor oīm deus inebriari phibeť, ppter pleniſſimā & q̄ o-
mnē intelligētiā ſuperet diuinæ æpulatiōis ſiue (ut uerius loquar) bonitatis pfe-
ctiſſimā atque ineffabilē imēſitatē. Sicut em̄ noſtro more in deteriorē partē ebri
etas capiť (eſtq; repletio immodica, p quā mēte & ſenſu excidimus) ita & in deo
meliorē in partem accipiendo, ebrietas nihil aliud q̄ pleniſſima bonorꝝ oīm im-
Exceſſus mentis ebrietatē ſequens. menſitas (quæ in ipſo ſcdm̄ cauſam p̄exiſtit) intelligenda eſt. Sed & illū q ebrie-
tatem comitať exceſſum ſenſus atque ſciendi, dei excellentiā q̄ omnē refugit intel
lectū accipi oportet, p quā excipiť ab intelligendi rōne, cū ea ſit excellentia ut in-
telligere atque intelligi ipſumq; eſſe tranſcēdat ac oīa ſinpliciť q̄cūque ſunt bona.
Inebriatus ergo eſſe atque excedere dr̄ deus, q ppe q eis oibus immēſitatis totius
eminentia & pleniſſimus eſt & rurſus extra oīa & ultra oīa ſegregatus. Ex his
Diſcubitus ſctōꝝ. igiť admoniti, ſanctorꝝ q̊que in regno dei ſacra conuiuia eadē rōne ſuſcipiemus
trāſiēs em̄ inqt rex ipſe faciet illos diſcūbere, & ipſe miniſtrabit eis. Inſinuāt enim
iſta cōmunē quandā ſanctorꝝ in diuinis bonis concordēq; lætitiā, & cōſentientē
ſocietatem, & eccleſiā primitiuorꝝ q deſcripti ſunt in cœlis ac iuſtorꝝ ſpūs, bo-
Sōnus diuinus. nis oībus conſummatos & oīm uirtutū plenos, totiuſque beatitudinis participa E
tione fœlices. Porro diſcubitū illū regem ex multis laboribus & inuiolabilē ui-
tā cōuerſationemque diuinā in lumine ac regiōe uiuentiū oī ſacra iucunditate re-
pletā uberrimorꝝ ac beatiſſimorꝝ bonorꝝ affluentiſſimā largitatē, ſignificare pu
tamus, p quā lætitiæ totius plenitudo tribuiť. Hoc pfecto lætari eſt autore Ieſu,
q illos & recūbere facit & illis miniſtrat ęternāque regem donat ac bonorꝝ oīm
largiſſimę diſtribuit copiā. Pergens aūt ingrere nō fallor, ſi & laudatiſſimū illū
dei ſomnū & euigilationem explicare pergimus, dicendo diuinū ſumnū eſſe, dei
illā excellentiā exceptā a creaturis oībus et nulli coīcabilē ex ijs q̄ puidentiæ rō-
Euigilatio diuia. ne gubernanť. Euigilationem uero, attentionem ipſius ad corꝝ puidentiā qui di-
ſciplina uel ſalute indigent. Cōtinuo alia theologica ſigna, in ſignificatiua theolo
gia offendes. Idcirco ſuperfluū eſſe arbitrati eadem eiſdem de rebus replicando
alia uideri dicere ſimulque noſtri rōnē habentes & qd ratio ſibi poſcit, hic finem F
epiſtolę faciamus, cū plura etiā ut reor pſoluerimus q̄ lr̄is tuis deberemus. Ipſam
uero nr̄am ſignificatiuā theologiā integrā mittimus, in qua una cū ſapiæ domo
colūnas q̄que ſeptē elucidatas inuenies & ſolidū ipſius cibū, in uictimas panes-
que diuiſum, quæ ſit etiā uini cōmixtio, quæ itē crapula ex dei ebrietate proue-
Significatiua theologia. niens. Et ipſa etia q̄ modo diximus, in ea latius tractata reperies, eſt em̄ (ut reor)
equidē omnium ſignificatiuarum theologiarum inuentrix optima & ſancta-
rum ſcripturarum ſacris traditionibus ac ueritatibus congruens.

EXPOSITIO EPISTOLAE NONAE QVAE EST AD TITVM,

de ſymbolica theologia quę ſit ſapientiæ domus, quę patera, q cibi, q potus. Art. IX.

SAncť qdē Timothe' ó honeſtiſſime Tite, neſcio an aliqd ſcripſerim de theologicis ſignis, cui' ille ignarus abſceſſerit]. i. ó Tite virtutū pbitate clariſſime, Timotheus ſctiſs, ad quē ſcripſi p̄habitos 4. lib. & alios q̄ſdā, q̄s nō habem' [didicit] à me tāta de theologicis ſignis. i. de ſignificatiōe ſymbolorꝝ ſeu figuraliū rerꝝ, p quę de' in ſcripturis figuraliť ſeu metaphorice deſignať q neſcio an aliqd ſcripſeri inde, cui' Timo. ille abceſſerit à ſtudio & lectiōe corꝝ, quę ſibi ipſi, ignai'. Docuit nāq; Timotheum Dio. p ſcripta, & interdū forſan p verba vocalia, hinc ſubdituꝛ [Cæterꝝ in ſignificatiua]. i. ſymbolica theologia [oīa illi

quę in diuinis lr̃is de deo indigne dici pleriſq; videt̃,diligẽtiſſime enucleare curauim⁹] vt dũ in
ſcripturis deo attribuuntur,ira furor,crapulatio,expergefactio.[Nam abſurditatem profecto
A maximam imperitis ac rudibus animis imprimunt arcanæ illius ſapientiæ patres]id eſt, acto-
res ſacræ ſcripturæ[cum per obſcura quædam ænigmata]id eſt,per ſigna materialia & vilia &
indigna[diuinam illam plenãq; myſterijs,ac pruphanis inacceſſam]id eſt,ſuperſtitioſis & im-
mundis hominibus ignotam[veritatem enunciare præſumunt]id eſt,diuinam & increatam ve
ritatem,ſeu ſacræ ſcripturæ ſapientiã manifeſtare conantur quod imperitis præſumptuoſum
videtur[atq; ea ratio eſt]id eſt,ob hoc contigit[quod plurimi diuinorũ myſteriorum verbis
difficile credimus]hoc beatus Dionyſius dicit in perſona imperfectorum, q̃bus indignũ inde-
censq; videtur,ꝙ diuina ſecreta quæ vere præſtantiſſima & ſpiritualia ſunt,per corporalia & in
ſima deſcribuntur,quod cur fiat,in expoſitione angelicæ hierarchiæ expreſſum eſt. [Ea enĩ cũ
adhærentibus ſibi tantum vernaculis & carnalibus ſignis aſpicimus]id eſt,diuina & myſtica il-
la conſideramus non pure in ſe,ſed vt inuoluta ſenſibilibus ſymbolis[adhærentibus ſibi ei] id
eſt,quæ in ipſa eorum manifeſtatione & deſcriptione ipſis adhibentur & applicãtur,ſuntq; ver
nacula,id eſt,miniſtratoria ad ſpiritualia intelligenda,qa ex corporalibus manuducimur ad ſpi
ritualia & diuina[cum his amotis,ipſa in ſeipſis nuda,atq; ad purum liquida intueri debeam⁹]
id eſt,dum ad diuinorum mediocrem notitiam peruenerimus,tunc materialia & indigna iſta
B remouemus & abnegamus ab ipſis.Sicq; diuina illa in ſeipſis pure & nude conſpicimus, quan-
tum in hac via nobis poſſibile eſt,& prout in anagogica & myſtica contemplatione fieri poteſt,
nondum tamen clare per ſpeciem ſicut in patria, hinc conſtat,verba illa frequenter præhabita
(impoſſibile eſt aliter nobis lucere diuinum radium)intelligenda eſſe quo ad primam talium
inſtructionem atq; notitiam,quod conſequenter exemplariter declaratur.[Ita enim vitæ fun-
tem digna demum veneratione proſequimur]id eſt,ſic reuerentialiter dicimus & monſtramus
deum eſſe fontem.[Si hunc in ſeipſum fundi & in ſeipſo ſtare videamus]id eſt, ſi perpẽdamus
quod deus intra ſe emanatione interna diffundat & communicet ſe,& nihilominus in ſe æter-
naliter ſtet & quieſcat,imo & in emanatione ad extra quietiſſimus manet in ſe. Sed & intra ſe,p̃-
pria opulentia ac munificentia quaſi fluere perhibetur,quemadmodum fons purus ac plenus
infra aluei ſui ripas.[Atq; vnam quandam vim ſimplicem ſe mouentem,per ſe operantem, ſe
ipſam non deſerentem intelligamus]id eſt,ſi vere fontem illum diuinum æternum eſſe,ſimpli-
cem & immaterialem quandam virtutem ſe mouentem,id eſt,ex propria bonitate immobili
ter traſeuntem in actum,aliunde non inductum nec motum,propria quoq; virtute operãtem.
Idcirco eſt primum agens,& omnium fons bonorum,qui ſuam bonitatẽ alijs communicãdo,
non deſerit ſe,ſed inuariabiliter & incõmiſcibiliter pfectus & totus manet in ſe,non ſic fons cor
poralis,cuius aliquid exit ab eo,& deſinit eſſe in ipſo,& quãtum ad hoc,fons deſerit ſemetipſũ,
nec manet iugiter fons idem numero,ſicut nec eadem flamma candelæ.[Scientiarumq; omni-
um ſciẽtiam eſſe,& ſemper ſeipſam per ſeipſam intueri fateamur]id eſt,recognoſcamus deum
C eſſe ſcientiam ſcientiarum per cauſam & excellentiam,ſicut dicitur roſa flos florum. Vnde &
in Eccleſiaſtico aſſeritur:Fons ſapientiæ verbum dei in excelſis. Alibiq; dicitur:Deus ſcientiarũ
dominus eſt. Eſt autem deus in ſeipſo ſcientia increata,in qua idem ſunt ſciens & ſcientia & res Eccl. I.
ſcita ſeu ſcitum. hinc ſemper,imò æternaliter ſcientia illa ſeipſam per ſeipſam cognoſcit, vtpo- I. Reg. 2.
te reditiua perfectiſſime ſuper ſeipſam,idcirco in libro de Cauſis propoſitione decimaqnta fer- Lib. Cau.
tur:Omnis ſciens qui ſcit eſſentiam ſuam,eſt rediens ad eſſentiam ſuam reditione cõpleta. Por-
ro alia tranſlatio habet,[Per ſe mobilem]& dicit Albertus ꝙ tranſlator tranſtulit male,videli-
cet mobile pro motiuo,quæ reprehenſio ſonat inepte,cum ſupra frequẽter patuerit, ꝙ ſanctus
Dionyſius more Platonis ſæpius dicat deum moueri, id eſt, in actum procedere, ſicut & pri-
mo capitulo angelicæ hierarchiæ:Omnis,inquit,illuminatio patre moto &c. Alibi quoq; de in- Sapien. 7.
creata ſapientia legitur:Omnibus mobilibus mobilior eſt ſapientia,& loco hoc theologus ait Albertus.
deum eſſe vim ſimplicem,ſe mouentem,ergo mouet ſeipſum,& ita mouetur à ſe. ¶ Præterea Nume. 12.
circa hæc affirmat Albertus,illud in Numeris ſcriptum de Moſe,palam & non per ænigmata
& figuras videt deum,eſſe intelligendum de altiſſima contemplatione vitæ præſentis. Verun-
tñ Auguſt. in lib. de vidẽdo deũ,ꝑteſtat̃ hoc eẽ intelligendũ de clara viſione diuinæ eſſentiæ in
ſeipſa,propter q̃d addit ibidẽ,ꝙ Moſes in hac vita vidit deũ per ſpeciẽ,ſicut & Pau. in raptu ſuo Augu.
vſq; ad tertiũ cœlũ,put Tho. hoc ipſm allegat & affirmat multoties. [Oportere igit̃ exiſtimaui 2. Corin. 12 Thomas.
mus,à nobis tũ tibi tũ cæteris oĩgenas formas exponi].i. expediẽs arbitramur, vt exponamus
tã tibi q̃ alijs Chr̃ifidelib⁹,aut etiã nõdũ cõuerſis ad fidẽ,ne per corporalia illa deo aſcripta, re-
trahant à fide[oĩnigenas formas].i. oĩm corporaliũ rerũ figuras & ſpecies [quæ de deo ſacratiſ
ſime ſignanterq; fingunt].i. puriſſima intẽtiõe ac ſanctiſſima rõne,& notãt ſeu ſignificatiue deo

Oſe.12. attribuuntur,& de ipſo in ſcripturis formãtur,imó in prophetarũ viſionibus imaginarijs ſunt
Hebr.1. formatæ,ꝓut Oſeæ dominus loquitur:Ego multiplicaui viſiones & in manibus prophetarum D
aſſimilatus ſum.vnde ad Hebræos inducitur:Multifarie multiſq; modis olim deus loquẽs pa
tribus in prophetis.[Nanq; exteriora velamina]id eſt,corporalia illa figuramẽta ſeu ſymbola
[pq̃]id ẽ,valde [ſane multa indignitate]id eſt,incõueniẽtia[plena ſunt]ſi corporaliter intelli
gant[quæ ad inſtar effícta ꝓdign,minus ꝓbabilia videãt].i.quę formata ad ſimilitudinẽ rei val
de mirãdæ,dũ immaterialiſſimo deo attribuũtur,videãtur.i.apparere forſitã poſſent alicui nõ
ſatis ꝓbabilia[puta cũ in ſupſubſtãtiali illa diuina gñatione ventrẽ dei deũ corporalit̃ gignere
fingũt].i.dũ autores ſcripturæ fingũt nõ more poetico fictione inani,ſed ſapientialit̃ ex inſpi
ratione diuina formãt in gñatione incomꝑhenſibili & æterna ventrẽ,ac per hoc deũ q̃ſi corpo
Pſal.109. raliter gñare,inſinuare videnť,ſicut in Pſalmo. Ex vtero ante luciferum genui te.[Verbũq; in ae
re ex corde viri illud eructante profundi,& ſpiritum ex ore ſpirantis prodire deſcribunt]
id eſt, patres ſancti docuerunt & in ſcriptis relinquerunt, verbum, id eſt, vnigenitum
dei. profundi, id eſt, naſci ex mente ſeu intellectu dei patris. in aere, id eſt, qua
Pſal.44. ſi ex ore proferentis exiret ac ſonaret in aere,ſecundum illud in Pſalmo: Eructauit cor meum
Pſal.32. verbũ bonũ.Sic q̃q; deſcribũt & ſpiritũ ꝓdire quaſi ex ore ſpirantis,iuxta illud:Spiritu oris eiꝰ
ois virtus eorum[ac ſinus dei patris corporeo more filiũ vlnis complectentis,nobis cũ laude ꝓ
Iohan.1. nunciant].i.cõmendant nobis q̃ſi corporale gremiũ dei patris,amplexãtis q̃ſi tenellũ adhuc fi
liũ ſuũ in ꝓprio ſinu,vt cũ narrat Iohannes:Vnigenitus filius q eſt in ſinu patris,ipſe enarrauit.
[Siue cũ iſta]ſimpliciſſima & diuina[ꝑ inferiora quælibet & quę humo ꝓdeũt].i.ꝑ terrenaſcẽ
tia]ſignant,atq; cũ arbores q̃ſdã & virgulta & flores radiceſq; ꝓducunt]queadmodũ in Eccle. E
ſumma ſapientia:Ego,inq̃t,q̃ſi vitis fructificaui,ego q̃ſi therebintus.[Siue cũ inundãtes aquarum
Eccl.24. fontes,aut ſplendorum lucis productiuas gñationes ſeu alias quaſlibet deſcriptiones(quæ ſuper
ſubſtãtialia multiplicis theologiæ ſacramẽta digniſſime referẽt)ponunt].i.cũ patres introdu
cunt fontes & fluuios copioſos & clariores luminoſioreſq; trãsfuſores ſenſibiliũ luminũ,ex q
bus abundantia fulgoris diffundiť,aut ſimiles materiales formationes ad referandũ dignius q̃
queũt ſupeẽntialia ſecreta theologiæ,quę multiplex eſt in ſuo ꝓceſſu,efficatia & virtute:vt ſunt
myſteria emanationũ diuinarũ ad intra, & ſupſubſtãtialiſſimæ trinitatis,ſic etẽm in Eccle. ha
Eccl.24. betur:Ego ſapientia effudi flumina,ego q̃ſi trames aquæ immenſæ,ego q̃ſi fluuius dorix.[Item
a inſinuati- cũ intelligibilibus dei ꝓuidentijs aut donis].i.muneribus gratiæ[autᵃ enunciationibus].i.ſer
onibus.
formalis. mocinationibus[aut virtutibus aut ꝓprietatibus]q̃s indidit rebus[autᵃ vocabulis,aut manſiõi
bus]qbus dicitur in creaturis aliqbus habitare[aut proceſſibus] in ſuis effectibus[aut diſcreti
onibus].i.differentijs qbus ab inuicẽ diſtinguuntur[aut coniũctiõibus]qbus cõmunicant[hu
effingunt manã deoᵃ affigunt formam].i.deũ in ſpecie hois dicunt apparuiſſe in Ezechiele:Sup ſimilitu
Ezech.1.
Oſe.13. dinẽ throni ſimilitudo q̃ſi hois.[Aut]formas[ferarum & aliorum aialiũ]Oſeę:Occurram eis q̃ſi
Eccl.24.
Apoc.11. vrſa raptis catulis dirumpam interiora eorũ,& conſumam eos vt leo[& plantarum]in Eccle. q̃ſi
ornatum. cinamomũ & balſamum[lapidũq; varias ſpecies]vt in Apoc.[&ᵃ mundum illi muliebrem].i. F
inſtructas. ornatũ fœmineum, videlicet in ſpecie ſponſę[aut barbaricas armorumᵃ facies applicant]in Iſaia:
Iſaiæ 59. Indutus eſt veſtes vltionis[&ᵗ creatam figuli ſeu fornacem veluti opifici vulgari attribuũt].i.
figulariam aut fuſoriam formam[& equos illi & currus ſedeſq; ſubſternunt]deſcribendo eum
quaſi ſedẽtem in quadriga aut equo.In Pſalmo:Currus dei decem millibus multiplex[& da
Pſal.67. pes quaſdam veluti coquorum cõmentis & arte cõficiunt]deſcribendo eum,vt lautiſſime epulan
Pſal.35. tem.In Pſal.Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ &c.[bibentẽq; & ebriũ ac dormitantẽ cra
Pſalm.77. pulaq; diſtentum dicunt.Excitatus ẽ tanq̃ dormiens dñs,tanq̃ potẽs crapulatus à vino.[Quid
memorem iras,dolores,oimoda iuramenta,pœnitentias,maledicta,furores,multimodas item
obliquaſq; fruſtratarum ꝓmiſſionum rationes?].i.qd neceſſe eſt iam allegare ac recitare ad plenũ,
qualiter legitur deus in ſcripturis iratus,dolens,iurans,pœnitens,maledicens,varias q̃q; cauſas
ob quas deus non impleuit quæ populo Iſraeli,Dauid regi & patriarchis promiſerat,q ſcilicet
terram Chanaan,regnũ & poſteritatem daret eis in ſempiternum,quod ſub conditione fuit in
telligendum,niſi ſcilicet peccando obicem ponerent.Ad hæc ſingula poſſent copioſe autorita
Gene.6 tes allegari,niſi breuitati eſſet ſtudendum[giganteam illam in Geneſi expugnationem,quãdo
Gene.11. viris illis potentibus ex metu dicitur inſidiari,idq; cum ædificiũ illud nõ pro aliorum iniuris,
ſed pro ſua ſalute molirentur?] id eſt, quid iam opus eſt memorare, quemadmodum
Gene.11. deus in Geneſi deſcribitur quaſi timens,inſidiaturus gigantibus & eorum adiutoribus,qui cœ
perunt Babylonicam conſtruere turrim,non in aliorum perniciem,ſed pro ſua cõſeruatiõe à di
luuio,ſi iterum inundaret ſeu cõſimilibus malis,& vt eorum ꝑſeueraret memoria.vñ vt Gene.lo
quitur

quitur,deſcendit dominus vt videret turrem &c.[Conſilium quoq; illud quid referam aduerſus Achab fraude ac deceptione capiendum,in cœlo concinnatum?]de qua re legitur tertio Re- 3.Reg 22.
A gum,vbi Micheas propheta fatetur deum dixiſſe:Quis decipiet Achab regem Iſrahel &c.quæ hiſtoria ſpeciales continet difficultates,& ibidem diligenter ac plane expoſita eſt. [Quid item canticorum carnales ac amatorios meretricioſq; quamplurimos affectus?]id ē,quid opus eſt illos referre affectus,qui carnales valde videntur,cum tamen in veritate ſint ſpiritales maxime ac interni?[& quæcunq; alia fictio]id eſt,formatio[diuina,quæ cuncta præſumit inſeruir ſacra & viſibilia ſigna]id eſt,quæ omnia ſigna ſacra & viſibilia confidenter aſſumpſit, inſeruitq; ſcripturis,formatio illa[occultis obducta]id eſt,ſecretis ſenſibus obſcura[& in multitudinem excreſcentia]quoniam multa ſunt valde[ſingularibuſq; & Indiuiduis]id ē,diuerſis perſonis quæ in Canticis introducuntur,conueniunt diuerſimode,propter quod ſubditur:[quæ diuiſionem admittunt]id ē,diſcretionem & differentiam inter ſe habent,ideoq; diuerſis diuerſa comperūt [& figuratiua atq; multiformia his quę formam figuramq; non capiunt]id eſt,ſignificatiua ac multiformiter declaratiua ſunt inuiſibilium rerum ac proprietatum,in quibus non eſt forma ſenſibilis,neq; figura materialis.[Quorum profecto ſi quis intueri poſſit intimum ſecretumq; decorem,myſtica eſſe omnia & diuina mirabitur,atq; ingenti theologiæ lumine plena] id eſt, ſi quis deſuper illuſtratus,intellexerit interiorem & abditum decorem figuratiuorum illorū,
B vel potius rerum figuratarum,per ea mirabitur,& cum admiratione contemplabitur omnia illa eſſe diuina,ac luce ſapientiæ redundantia atq; fraglantia.[Neq; enim putandum eſt,viſibilia ſigna]id ē,corporalia ſymbola[ſui cauſa eſſe conficta]id ē,ad inuēta,formata & introducta principaliter propter ſeipſam,vel ob dignitatem propriam eorundem.[Verum arcanæ illius,plurimiſq; inuiſibili ſcientiæ idcirco circundata]id ē,ſymbola illa ſunt circumuoluta & ſuperexpanſa ſecretæ & puræ ſcientiæ veritatis theologicæ,quæ maiori hominum parti eſt incognoſcibilis[ne prophanis fierent peruia]id ē,ne indignis & carnalibus perfidisve paterent, iuxta illud: Nolite ſanctum dare canibus &c.[quæ ſacratiſſima ſunt]vtpote ſupernaturalia & diuina [ſoliſq; veris & legitimis dei amatoribus]quorum charitas ſanctis actibus decoratur [aperta paterent,quippe qui puerilem omnem ſenſum atq; Imaginem]id ē,carnalem intellectum ac ſenſibilem formam,imaginationemq; fœdam[ſacra ſigna diſcutiendo]id eſt,ſignificationē eorum ſcrutādo[deponerent ac ſimplicitate animi]id eſt,immateriali acumine mētis[& contemplatiuæ ratione virtutis]id ē,intellectu ſapientiæ ſaluratis[ad ſimplicem illam atq; omnino mirabilem ac ſupereminentem ſignorum veritatem penetrare ſufficerent]id ē,idonei eſſent perſpicere & intueri diuinas & ſupernaturales ſynceriſſimas veritates,per ſenſibilia ſymbola deſignatas,puta anagogicos ſenſus.[Et hoc præterea operæprecium eſt animaduertere,duplicem eſſe theologorum traditionem]id ē,bipertitam doctrinam de deo [arcanam alteram ac myſticā] id ē,vnam ſecretam & per abnegationes & per ſymbolica ſigna[alteram vero manifeſtam atq; notiorem]id ē,per affirmationes & per propria,de qua in libro de diuinis nominibus.[Et alte- Iudic 9. Matt 7.
C ram quidem ſignificatiuam]quia per ſymbola quibus vtitur,aliud ſignificatur, quā quod verba ſonant. In ea quippe ſenſus literalis eſt,non qui prima facie ſignificatur per verba,ſed qui ſignificatur per res & rerum proprietates,ſignificatas per verba,ſicut in libro Iudicum:Ierunt ligna vt vngerent ſuper ſe regem. Et alteram quidem,ſcilicet ſymbolicam theologiam,eſſe ſignificatiuam per ſigna ſenſibilia,per quæ ſignificat immateriales virtutes & proprietates, vt cum deus vocatur petra,agricola,leo[ac perficientem]ſtudioſum ad eam cognoſcendā, dum veritatem in ea velatam & occulte contentam intelligit[alteram vero]id eſt,theologiam intellectiuam,proprie dictam[ſapientiæ eſſe ſtudioſam]id ē,circa diuina & intelligibilia directe intentā [ac demonſtratiuam]id ē,veritatis ſynceriter oſtenſiuam,vt cum deus dicitur eſſentia,ſapiētia, bonitas,veritas,vita.[Connexum vero intextumq; eſt effabili,quod dici non poteſt]id ē,theologicum dogma,quod quantum ad aliqua,indicibile & incomprehenſibile eſt, coniunctum & permixtum partim eſt effabili,id ē,veritatibus comprehenſibilibus & effabilibus. Vnde & Damaſcenus aſſerit primo libro,ꝙ diuina non ſunt omnia effabilia,nec omnia ineffabilia. Etenim deum eſſe vnum æternum,omnipotentem,perfectum,ratione quoq; oſtēditur,hinc ſubditur: [Atq; illud quidem perſuadet colligit]id ē,rationabiliter aliqua probat efficaciterq; cōcludit, vtpote theologia ꝓprie dicta[ac cōfirmat]dicēdo ſc.[veritatē].i.directe de deo deſignat,ꝗd ei ꝓprie cōuenit,vel ſignat.i.ligat & claudit veritatē,qm̄ nō valem⁹ nūc intelligere ipſa diuina,ſecundū ꝗd ſunt pure in ſe.[Hoc agit]& ſymbolica theologia[agit].i.ſcrutat,diſcurrit,ingerit vſq; & ſpiritalē ſenſum ꝑ ſenſibilia denotatū[atq; indocibilibus occultiſq; modis docēdi].i.ſecretis ſignificatiōibus,de qbus vix pōt dari regula certa[cōciliat collocatq; in deo] i.cōiūgit nos deo.

Nã p eandẽ rẽ interdũ ſignificant diuerſa, ſcd̃m diuerſas eiuſdẽ rei, pprietates, quẽadmodũ p leo
nẽ exprimit Chrs ppter leonis fortitudinẽ & regiã eminẽtiã, diabolus quoq; ppter leõis fortitudi- D
nẽ. Cõſequẽter declarat, q theologia cõnexa eſt & pmixta mõ ꝑtacto. [Ne in ipſa qdẽ ſanctiſſimo
rũ ſacramẽtoꝝ celebratiõe] nec in celebri deſcriptione & frequẽtatiõe ſctõrũ myſterioꝝ vtriuſ
q; teſtamẽti [ſcti illi nſæ ſeu legalis traditiõis magiſtri]. i. Chrs & apli ac euãgeliſtæ, doctores &
deſcriptores euãgelicę legis, Moyſes quoq; & pphetæ magiſtri legis antiquę [diuinis atq; honeſtiſ
ſimis abſtinuerunt ſignis]. i. à ſenſibilibus ſimilitudinibus & ſymbolis aptis, vt cõſtat in oibus
Apocalipſ. Iſaiæ. 6. Iere. 1. Amos. 7. ſacramẽtis. [Sed & ipſos quoq; ſanctiſſimos ãgelos diuina myſticę p ænigmata pducere cernim⁹]
vt patet p imaginarias viſiões pphetaꝝ, in qb⁹ p corporeas imagines inſinuauerũt pphetis diui
na & abdita, quẽadmodũ Iſaias vidit dñm ſedẽtẽ ſup ſoliũ eleuatũ. Ieremias ollã ſuccẽſam & vir
gã vigilãtẽ. Amos dñm ſtãtẽ ſup muꝝ litũ, & trullã cemẽtarij in manu ipſius. [Ipſumq; Ieſum
in parabolis diuina] Ieſus em̃ in euãgelio multa ſpiritalia p ſigna parabolica docuit [per typicæ
mẽſæ apparatũ]. i. p eſcã & potũ nouiſſimæ ſuæ cœnæ [tradere deifica myſteria]. i. Euchariſtię
ſacramẽta, quæ cõſecrauit in azymo pane ac vino, qbus tũc veſcebat. Fuit em̃ pfecto cõueniens
vt nõ mõ illibata plurimis ſeruarent ſctã ſctõrũ]. i. vt diuina & ſacratiſſima dei myſteria nõ ſo
lũ pſeruatẽt ab indigna cõtrectatiõe & carnali intellectu carnaliũ hoim, ppter quã cauſam tra
dũt ſymbolis occultata [veꝝ vt & ipſa quoq; hoim vita, quæ indiuidua ſimul ac diuiſibilia ẽ]. i. etiã
ideo diuinitus ordinatũ & factũ ẽ hoc, quatenus vita hoim. i. aia rõnalis quæ qñtũ ad vires ſuas in
feriores vel reflexas, diuiſibilia ẽ. i. organis vtens & circa materialia ac diuiſibilia multũ intenta
[p captu & mõ ſuo]. i. iuxta ſuã capacitatẽ & diſpoſitionẽ [diuinis cognitionibus illuſtrata do E
ceret] p exteriora & ſenſibilia ſymbola [& impaſſibilis ipſius pars]. i. portio eius pure intellectu
alis & immortalis, à corporalibus paſſiõibus libera [ad ſimplices atq; intimas diuinaꝝ imagi
nũ ſpecies cõtuẽdas ſecerneret]. i. à parte ſenſitiua abſtraheret & eleuaret ad cõtẽplandũ veritas
tes & ſimplices formas diuinaliũ reꝝ, ſignificatas p diuinas imagines, p ſpecies ſacramẽtales & ſi
militudines, ad deſignandũ talia inſtitutas. [Quæ vero paſſibilis ẽ]. i. pars aiæ inferior [vernas
cule (vt ita dixerim) illiceret vna]. i. parit traheret miniſterialit p exteriora ſenſibilia ad ſuperi
ora, ideo ſubdit: [Atq; ad capiẽda ea quæ ſunt auguſtiſſima]. i. ad intelligẽdũ diuina pfundiſ
ſima [p elaboratis typicoꝝ ſignoꝝ fictiõibus intẽderet]. i. cõfortaret p aptas formatiões & repræ
ſẽtatiões ſẽſibiliũ ſimilitudinũ ac formaꝝ figurãtiũ ſpiritalia & diuia natura. Cui qdẽ nimiꝝ co
gnata ſunt hmõi. [Tantã vim habẽt huiuſmodi ppinqua]. i. ſenſibilia ſigna nobis cõnaturalio
ra, nroq; ſenſui viciniora [ex nris ſumpta velamina]. i. ſacramentalia tegumẽta ex ſenſibilibus
nobis notis accepta. [Qd' indicãt]. i. deſignãt & veꝝ eẽ demonſtrãt [qcũq; eã apertã & extra ve
lamina audierint theologiã]. i. theologiã purã intellectiuã, nõ ſymbolicã, vtpote velaminibus
& ſymbolis nõ vtẽtẽ [in ſeipſis imaginẽ aliquã fingũt]. i. ſenſibilẽ aliq̃ ſimilitudinẽ formãt [quæ
illos ad dictæ theologiæ intelligentiã manuducat]. i. quæ adiuuet eos ad ſpiritalia plenius ca F
pienda, quẽadmodũ exẽpla hmõi multũ cõferunt ad perſpiciendũ interiora. [Sed & ipſa mũdi
viſibilis fabrica inuiſibilibus dei, quẽadmodũ & Paulus & verax rõ docet, obducit]. i. mũdus
iſte ſenſibilis obducit. i. pponit hoi inuiſibilibus dei. i. p intelligẽdis diuis pprietatib⁹ dei. i. hoc
ad cognoſcẽdũ p hæc opa, dei ſapiẽtiã, bonitatẽ, munificẽtiã, oipotentiãq; illius, put ad Roma.
Roma. 1. docet Apls: Inuiſibilia, ingens, dei. &c. vt allegatũ ẽ ſæpe & ratio docet & experiẽtia, q p effectũ
cognoſcit cauſa. Quo circa & theologi alia qdẽ ciuilit atq; legitime, alia vero purgate & incon
taminate pſpiciũt]. i. quædã cõſiderãt ſcd̃m leges hũanas, naturaleq; ius, dicẽdo, qd tibi vis fieri
fac alteri, & ecõtra, quædã vero ad expurgationẽ à culpis, vt ſacramẽta & ſacramentalia [& alia
hũaniter ac medie]. i. pure moralia. [Alia vltra hũanã cõſuetudinẽ atq; pficiẽdo diſcutiunt]. i.
iuxta tenorẽ ſupnaturaliũ diuinaꝝq; legũ & rõnũ ſuperioꝝ [atq; interdũ qdẽ à viſibilibus legi
bus, interdũ vero ab inuiſibilibus legibus, interdũ vero ab inuiſibilibus, put ſubiectis ſacris lite
ris & animis & mẽtibus cõgruit, docẽt]. i. theologi docẽt interdũ, ſumẽdo doctrinas q̃s pponũt
fidelibus, à legibus viſibilibus. i. hũanis ac naturalibus, interdũ vero ab inuiſibilibus legibus. i.
diuinis & ſupnaturalibus. Docẽt inq̃ p poſſe q̃uis vix plene, id qd cõgruit literis ſacris. i. diuinis
ſcripturis, & animis. i. ſpiritibus & medijs viribus & mẽtibus. i. viribus ſummis. [Neq; em̃ hi
ſtoria ſimplici & vacua, ſed vitali pfectione ſubnixus ẽ illoꝝ oĩs & p oĩa ſermo]. i. doctrina & p
dicatio ſctõrũ theologoꝝ nõ tm̃ innitit & fulcit hiſtoria ſimplici, ſed & vitali pfectiõe. i. ſpirita
li intelligẽtia inflãmatiuo eulogio. i. allegorica & tropologica ac anagogica eruditiõe replet ac
flagrat. [Oportet igit & nos, omiſſa de his opiniõe vulgari, intra ſacra ſigna tota intẽtione pene
trare]. i. neceſſe ẽ vt tota diligẽtia ingramus, ſcrutemur & pſpiciamus intra nos ſacra hæc ſigna,
& ſignificatiões, pprietates ac vires coꝝ, abiecta æſtimatiõe vulgariũ, q ea vilipẽdũt [neq; ea de
bito ho

bito honore priuare]ſed congrue venerari[cum ſint diuinarum figurarum,germina expreſſi-
A ones atq; formæ]id ē,effectus & ſimilitudines characterum diuinorum,formati & inſtituti ad
illa repræſentanda[ac ſecretiſſimorum excellentiumq; ſpectaculorum euidentes imagines]·i·
expreſſæ ſimilitudines myſteriorum diuinorum valde abditorum,atq; ſublimium obiectorũ,
ſpiritaliumq; effectuum & illuminationum ac chariſmatum ſpiritusſancti in anima. Non enim
ſola ſuperſubſtantialia & intelligibilia lumina ac diuina]id ē,non ſolum increatæ perſonę & di
uina ipſos directe concernētia[typicis variantur ſignis]id ē,varijs modis deſignātur per ſigna
figuratiua,& materialium rerum nominibus[ſicut cum ſuperſubſtantialis deus dicitur ignis]
ad Hebræos: Deus noſter ignis conſumens eſt[& intelligibilia]id ē,ſapientialia[eloqa dei igni Hebræ.12
ta memorantur]in Pſalmo:Ignitum eloquium tuum vehementer. Salomō quoq;:Oīs,ait,ſer Deuter.4.
mo dei ignit⁹ ē.[Verum & intelligibilium]id eſt,immaterialium[intellectualiumq; angelorũ Pſal.118
ſacræ illæ diſtinctiones]id eſt,ſancti diſtinctiq; ordines[varijs formis & multiplicib⁹ igneiſq; Prouer.30.
figuris deſcribuntur]vt patet ex dictis ſuper angelicam hierarchiã[atq; aliter ipſam ignis ima
ginem cum de deo qui omnem intelligentiam ſuperat,dicitur,oportet accipere taliter,cum de
intellectualibus eius prouidentijs ſiue ſermonibus,aliter cũ in angelis enũciatur].i.ignē eiuſq;
formam aut proprietatem oportet diuerſimode ſumere,dum attribuitur intelligibilibus pro-
uidentijs eius,id eſt,donis ex ſua prouidentia præſtitis nobis,vt ſunt bonitas,ſapientia,vita,lu-
men,charitas,virtus,ſermo diuinus,& dũ attribuitur angelis,quod conſequenter declarat.[At
B tamen priorem quidem illam imaginem ſecundũ cauſam]id eſt,deus dicitur ignis per cauſam.
Verumtamen etiam per ſimilitudinem aliquam actionum,quia mentem accendit,leuat,ſubti-
liat & illuſtrat. Alioquin deus poſſet dici lapis & terra[ſequentem vero ſecundum ſubſtantiã]
id eſt,aliqua bona ex prouidentia dei collata,poſſunt ex ſua natura vocari[tertiam ſecundum
participationem] id eſt,angeli ignis vocantur,quia participant ipſius ignis proprietates,& pro
pter ſuæ naturæ ſubtilitatē,actiuitatē,formalitatē atq; charitatis eorum ardorē. Pſalmiſta:Qui Pſal.103
facit angelos ſuos ſpiritus,& miniſtros ſuos ignem vrentem[atq; alia aliter]id eſt,alia quæuis
alijs rõnibus appellatiões tales ignis,aliarũve rerũ ſortiũtur[ſicuti digna cuiuſq; ſpeculatio] .i.
vera & diligens cõſideratio[& erudita diſpoſitio ſancit].i.ſagax ordinatio ſtatuit[accipere cõ-
uenit]ſigna iſta,ſicut iã tactũ eſt[& nõ temere ſacra ſigna miſcere] .i.nõ irrationabilit̃ ſymbola
vnius alteri attribuere.[Sed ipſa congrue cauſis ſiue ſubſtantijs,ſiue virtutibus, ſiue ordinibus
ac dignitatibus diſcernere]id eſt,diſcrete adhibere.[Quorũ etiã ſunt enunciatiua]id eſt, ſignifi-
catiua ſigna.[Et ne modum excedamus epiſtolæ]nimiũ ꝓtrahendo ſermonē[ad ipſam iã ꝓpo
ſitam nobis quæſtionē veniamus]ſoluendo quod interrogaſti à me.[Dicimus itaq;,eſcã omnē
vim habere perficiendi quos nutrit]Eſca etenĩ corporalis conueniens,eos quos alit,confortat
auget,conſeruat,ideo ſubdit,multos tangendo effectus alimenti corporei[dum imperfectum
C illorũ atq; indigentiã replet,& infirmitatē curat,vitãq; cuſtodit, ac reuiuiſcere facit ac renouat,
& vitalē illis iucũditatē copiamq; largitur,prorſusq; mœſtitiæ & imperfectiõis oīs]regſtæ ad
conſiſtentiã bonã in corpore[expultrix,lætitiæ vero ac perfectionis indultrix eſt] ¶ [Rite igit̃
& ſapientiſſima benigniſſimaq; ſapiētia diuinis laudatur eloquijs,ꝙ myſticũ craterē]id eſt, ſcy
phum ſeu calicem ſpiritale aliqd deſignantem[ſtatuat]in menſa eccleſiæ[ſacrumq; ipſius pro-
pinet poculum]id ē,ſpiritalem potum in ſcypho myſtico fundit[imo prius quoq; ſolidos pro-
ponat cibos]quos prius & principaliter prioritate perfectionis non generationis proponit,ve
rum hæc infra exponuntur[& cum excelſa prædicatione ipſa per ſe,eos q ſui indigēt, benigniſ-
ſime inuitet & ambiat]Iſta ex libro Prouerbiorum ſunt ſumpta,& poſſunt ex libro Sapientiæ
accipi. Sapientia itaq; increata ſublimi prædicatione vocat ad ſe eos q indigent ſui, iuxta illud
Prouerbiorum:Nunquid non ſapientia clamitat in ſummis excelſiſq; verticibus & loquitur, Prouer. 8.
dicens:O viri ad vos clamito,& vox mea ad filios hominum. In Sapientiæ quoq; libro aſſeri- Sapien 6.
tur. Præoccupat eos qui ſe concupiſcunt &c. Quæ item in euangelio cõteſtatur, Venite ad me Matth.11
omnes qui laboratis,& ego reficiam vos,& ambit eos,dñs enim in circuitu populi ſui. [Dupli- Pſa.124.
cē ergo diuina ſapientia proponit eſcam,alterã ſolidã & durabilē]videlicet documenta ꝑfecta.
ad Hebræos:Perfectorũ eſt ſolidus cibus[alteram liqdam & quæ profunditur].i.ad plurimos Hebræ 5.
fluit ac deriuat,vt documēta ad incipientiũ ſtatum ſpectantia,liqdum enim ſeu fluidum,alieno
termino coartatur. Hinc Paulus: Tãquam paruulis in Chriſto lac vobis dedi.[In cratere quo- 1.Cor 3.
que prouidentiſſimæ benignitatis ſuæ gratiam copiamq; largitur] hoc eſt, in ſpiritali ſcypho
ſeu vaſculo,vtpote in menſura ſeu diſpoſitione ac moderamine prouidentiæ ſuæ diuina nobis
impartitur chariſmata.[Crater quippe rotundo & patulo ore cũ ſit]eſt enim ſuperius apertus,

rotundus ac latus[prouidentiæ omnium(quę initio& fine caret,patēſq; & explicita, oīa ambit
& continet)ſignum profecto ē] i.per craterē ita formatum,deſignatur prouidētia dei,quæ cun D
cta complectitur,eſtq; æterna & manifeſta,omnium comprehēſiua & conſeruatiua.[Veꝝ qm̄
& ad omnia prodiēs].i.quia prouidentia dei ad cuncta procedēs per ſuam influentiam,prouiſi
onē atq; multiplicē operationē[in ſeipſa manet ſubſiſtitq; in immobili idētitate ſua,neq; prorſus à ſeipſa diſcedit ſtabiliter firmiterq; locata ipſe quoq; crater]per quem prouidentia figura
tur[ſtare memoratur]in libro Prouerbiorum,præſertim ſecundum aliam trāſlationē.[Aedi
Prouer. 9. ficare autem ſibi domum ſapientia dicitur]Aedificauit nanq; militantem eccleſiam. vnde ad
Ibidem Hæbre. 3. Hæb. Chriſtus in domo ſua,quæ domus ſumꝰ nos[& in ipſa ſolidos cibos & pocula,craterem
quoq; proponere dicitur,vt omnibus diuina digne conſpicientibus].i.ſenſum ſcripturarū fide
liter inquirentibus[perſpicuum ſit,illum eſſe perfectam prouidentiam].i.ſapiētiſſimum proui
ſorem[qui omnibus vt ſint & bene ſint,autor eſt & cauſa & procedit ad omnia]ſine ſui muta
tione ac motu[& in omnibus ſit]abſq; ſui recenti diſpoſitione[&omnia continet]ſine quo nec
Eadem. Et in ipſa. ad momentum poſſent manere.[Atq; idem rurſus in eodem]vtpote in ſeipſo & in inuaria
bili permanens ſtatu[per eminentem excellentiam].i.per ſuam infinitam & incomparabilem
maieſtatem[nihil in nihilo ſecundum nihilum eſt].i.ipſe deus qui non eſt aliquid entium, qa
eſt infinitum ſuper omne ens limitatum eſt in nihilo.i.in ſeipſo,vel in mundo,qui comparati
one ſuperinfiniti creatoris,qui ſolus pure & ſimpliciter eſt,quaſi non eſt,ſecundum nihil,id eſt,
ſecundum ſuppſius,qui prætacto modo nihil eſt,naturam ac eminentiam ſeu tranſcendentiā.
Ipſa in ſe ipſa. [Sed excipitur ab omnibus ipſe,in ſeipſo identice ac ſempiterne ſubſiſtens]iuxta illud:Tu aūt
Pſal. 101. Malach. 3. ipſe es,qui ait per Malachiam:Ego dominus,& non mutor[& ſtans & manens ſemperq; eodē G
modo ac ſimiliter habens,& nequaq̄ extra ſe ſit,neq; à ſede propria & immobili manſiōe atq;
ſubſtantia deficit,verū & in ipſa prouidētiæ ſuæ integra perfectaq; bonitate cuncta diſponit,&
procedit ad omnia,& in ſeipſa manet & ſtat ſemp atq; mouetur,&neq; ſtat neq; mouetur]Iſta
frequenter præhabita ſunt atq; expoſita.Etenim nō ſtat ſitualiter neq; mouetur localiť,ſed ſtat
inuariabiliter inſeparabiliterq; eſſendo,& mouetur ſemper nunquam ceſſando à progreſſu in
actū,neq; à miſeratione.Hinc expoſitorie ſubditur:[Sed prouidentiæ(vt ita dixerim)officia &
actiones,dū ſtat immobilis,peragit,atq; dum prouidet,in ſua illa ſtabilitate diuinæ ratione na
turæ omnino mirabiliter manet]Iſta ſunt plana. [Sed enim dixerit quiſpiam:Quis ſolidus
eſt,& quis liquidus cibus?]hoc reſtat declarandum.[Huiuſmodi enim].i.hunc duplicē cibum
[benigna ſapiētia largiri ſimul ac prouidere laudatur]in ſcripturis,ſicut iam patuit. [Arbitror
itaq; ſolidū cibū,intellectualis pſeuerātiſq; pfectionis atq; ſignificationē idētitatis pferre]id ē,
reor q ſolidus cibus ſignificet doctrinam internæ ac conſtantis & vniformis perfectionis[per
quam]doctrinam & perfectionem[intellectuales illi ſenſus]id eſt,mentes contemplatiuæ [ſe
cundum ſtantem ac potentiſſimam & ſingularem indiuiduamq; ſcientiam diuina participāt]
id eſt,ſuperna chariſmata ſortiuntur,ſecundum liberalitatem & imitationem ſcientiæ ac ſapi
entiæ dei,quæ vere inuariabiliter eſt & ſtat ac manet potentiſſima,ſingularis & vnica ac indiui F
ſa quibus ſpiritualibus mentibus[beatiſſimus Paulus ſolidi veraciter cibi à ſapientia accepti,
conſortium & participium tradit].i.Apoſtolus communicat ſpiritalibus tanquam dignis & ca
pacibus participationem & communionem ſolidi cibi,quem ipſe à ſapiētia æterna accepit, de
1. Corin. 2. Hæbre. 5. quibus ad Corinthios ſcripſit:Sapiētiam loquimur inter perfectos,& alibi:Perfectorū eſt ſoli
dus cibus,eoꝝ qui pro conſuetudine exercitatos habent ſenſus.[Porro liquidum cibum,mun
dantiā illam large manantem,atq; ad omnia prodire feſtinantem,ſed adhuc per varia & pluri
ma atq; diuidua ad ſimplicem & fixam atq; conſtantem dei ſciētiam eos quos alit,pro captu ac
modo ſingulorum,bonitate præcipua manuducentem ſignare certum eſt].i.cōſtat q liquidus
cibus deſignet mundantiam illam large manantē.i.abundantiam ſalubris ſciētiæ,quę commu
nitati proportionata eſt,idcirco fluit & currit ad omnes per diuerſa ac plurima hortamēta,ex
empla & documenta moralia,& per ſimilitudines groſſas,ad compūctionem proficuas. Sicq;
eos quos ſpiritaliť alit,ducit ad ſciētiā altiorē,ſimplicē,ſtabilē & ſalutarē,ſiue in pſenti,ſiue in fu
turo,& vtiq; ad ſcientiam illam,quæ eſt donum ſpiritusſancti,quæ ineſt cunctis charitatem ha
bētibus,p quā cū guſtu mētali cognoſcunt in rebus creatis,caducis,vanitati ſubiectis, ſtatuēdū
nō eē vltimū finē. Iſtudq; ſit pcipua dei bonitate,iuxta capacitatē,modū & merita ſinguloꝝ.[Id
circo diuina & ſpiritalia eloqa & rori & aquæ & lacti & vino ac melli,merito aſſimilantur]Cū
Deute. 32. in Deute. ſcriptū ſit:Cōcreſcat in pluuiā doctrina mea,fluat vt ros eloqū meū,qſi imber ſup her
Ezechi. 36. Eſaie 11. bā. Et p Ezechi. dñs loqtur:Effundā ſup vos aquā mūdā. Per Iſa. qq;:Repleta ē terra ſciētia dñi
1. Cor. 3. Prouer. 9. qſi aquę maris. Apl's itē:Quaſi paruulis,inqt,in Chřo lac dedi. Sed & in Pro. Sapiētia miſcuit vi
nū,

num. Atq; in Apoc. Factum eſt in ore meo quaſi mel dulce. [Quod & viuificandi atq; fœcun- Apoc. 10.
dandi veluti in aqua, & ad incrementum perducendi vt in lacte, & recreandi vt in vino, & pur-
A gandi ſimul atq; conſeruandi velut in melle habeant vim] diuina eloquia comparantur his re
bus, quoniam habent vim viuificandi ſpiritaliter, quemadmodum aqua & ros viuificant ter-
rena ſcentia & aliqua ſenſitiua, habent etiam vim ſpiritaliter augmentandi animam per profe
ctũ ſcientię ac virtutũ, ſicut lac nutrit & auget fœtus, vimq; recreandi & exhilarandi inſtar vini,
vim etiam purgandi & conſeruandi audientes, & mel modice ſumptum, quoniã immoderan-
ter acceptum, vomitũ facit [hæc eñ ſapientia diuina]. i. ſacra ſcriptura ſeu ſapiẽtia increata [ac-
cedentibus ipſis præſtat affluentiam indeficientiũ dapũ inundantiã]. i. copiã ſpiritaliũ refectio
num [largiens]. i. illis ſe coicans [& ſuperinundans atq; ſupereffluens] interdũ copioſius influ-
endo, q̃ valeant ſuſtinere aut capere. Vnde Iere. Factum ẽ, ait, ſermo dñi in ore meo quaſi ignis Iere 20.
exæſtuans, & defeci, ferre non ſuſtinens. hinc in Eccle. Tranſite, ait, ad me oẽs q cõcupiſcitis me, Eccl. 24. Pſal. 67.
& à generationibus meis implemini. [Iſtud nempe veraciter epulari eſt] iuxta illud Pſalmi: Iu- Cant. 5.
ſti epulentur & exultent in cõſpectu dei. In Canticis quoq;: Comedite amici & bibite, & inebri
amini chariſſimi [atq; ideo viuificans ſimul & paruulos nutriens, & renouans atq; perficiens
celebratur à diuinis] eloquijs. i. ſapientia diuina hac ratione dicitur mentes ſpiritaliter vnifica-
re innocentes, & pueros alere, renouare, perficere. In lib. Sapientiæ: Sapientia cũ ſit vna, omnia Sapien. 7.
B poteſt, & in ſe permanens, oia innouat, & per nationes in animas ſanctas ſe transfert. [Iuxta hãc
nempe ſacri conuiuij expoſitionẽ, & ipſe bonoꝝ autor oĩm deus, inebriari perhibetur; propter
pleniſſimam & quæ omnem intelligentiam ſuperet, diuinæ epulationis (ſiue vt verius loquar)
bonitatis perfectiſſimam atq; ineffabilem immẽſitatẽ] vnde in Apoc. Si qs, inqt, aperuerit mihi
intrabo ad illum, & cœnabo cũ illo. [Sicut eñ noſtro more in deteriorem partem ebrietas ca- Apoc. 3.
pitur] ebrietas videlicet corporalis, attñ ebrietas ſpiritualis laudatur, iuxta illud in Hymno: Lę
ti bibamus ſobriam ebrietatem ſpiritus. Iere. q̃q;: Factus ſum quaſi vir ebrius, et quaſi homo ma
didus vino, à facie domini, & à facie verborum ſanctorum eius [eſtq; repletio immodica] id ẽ, Iere 23.
non modica [per quam & mente & ſenſu excidimus]. i. vſu ratiõis priuamur [ita & in deo me-
liorẽ in partem accipiendo, ebrietas nihil aliud q̃ pleniſſima bonoꝝ omniũ immenſitas, quæ in
ipſo ſecundum cauſam præexiſtit, intelligenda eſt]. i. ab æterno fuit in deo ſecundũ plenitudi-
nem ſuam fontalem & ſecundum primordialẽ cauſalitatẽ, non tamen ſolũ cauſaliter eſt in deo.
[Sed & illũ qui ebrietatem comitatur, exceſſum ſenſus. i. ſentiendi defectum, q ſeqtur corpora-
lem ebrietatem [atq; ſciendi dei excellentiam quæ omnẽ refugit intellectũ, accipi oportet] id ẽ,
incomprehenſibilitatem ipſius [per quam excipitur ab intelligendi ratione, cum ea ſit excellen
tia]. i. qa iſta eſt excellentia dei [vt intelligere] quod dicitur [atq; intelligi ipſumq; eſſe tranſcẽ-
dat]. i ꝙ deus excedit omnium cognitionem actiuam & paſſiuam, ac omnium eſſe [ac ſimplici
ter oĩa quæcunq; ſunt bona, inebriatus eſſe atq; excedere dicitur deus]. i. omni bonitate & ꝑ-
C fectione ſimpliciter dicta, ſuperpleniſſimus eſt, cunctiſq; plenior infinite [quippe q eis omnibus
immenſitatis totius eminẽtia & pleniſſimus eſt] imo potius ẽ ipſa plenitudo & eminẽtia, finem
non habens [& rurſus extra omnia, & vltra oia ſegregatus] id eſt, nullo incluſus, & omnia infi-
nite excedens. [Ex his igitur admoniti, ſanctorum quoq; in regno dei ſacra cõuiuia eadem ra-
tione ſuſcipiamus]. i. ſpiritaliter eſſe intelligenda approbamus ea, quę in ſcripturis dicuntur de
epulis & refectionibus beatorum in patria. [Tranſiens enim, inquit, rex ipſe]. i. Chriſtus rex re
gum in euangelio: Faciet illos diſcumbere, & ipſe miniſtrabit eis] ſic nãq; in Luca legitur: Amẽ Luce. 12.
dico vobis, ꝙ præcinget ſe & &c. [Inſinuant iſta communem quandam ſanctorum in diuinis
bonis concordemq; lætitiam & conſentientem ſocietatẽ]. i. iſta quaſi corporaliter dicta, ſpirita
liter & anagogice denotant, ꝙ beati inter ſe & cum deo inuiolabiliter ſunt concordes, ac ſolo
deo vniuerſi inauertibiliter perfruuntur, ac inuicem dulciter ſibi congaudẽt de omni felicitate
& gloria ſua [& eccleſiam primitiuorum q deſcripti ſunt in cœlis, ac iuſtorum ſpiritus bonis o-
mnibus cõſummatos] Iſta ex epiſtola ad Hebræos ſumpta ſunt, & deſignant ciues cœleſtes eẽ, Hebre. 12.
quorum nomina ſcripta ſunt in cœlis eſſe [& omnium virtutum plenos totiusq; beatitudinis
participatione felices] ita ꝙ beatitudo vnius redundat in alium, imó vniuerſorum & ſinguloꝝ
in vniuerſos & ſingulos. ¶ [Porro diſcubitum illum requiem ex multis laboribus & inuiola-
bilẽ vitã cõuerſationẽq; diuinã in lumine ac regiõe viuẽtiũ, oi ſacra iucunditate repletã, huberri Pſal. 123.
moꝝ ac beatiſſimoꝝ bonoꝝ affluentiſſimã largitatẽ ſignificare putamus]. i. exiſtimamus ꝙ in Ose 13. 1. Corin. 15.
verbis illis Chriſti per accubitũ intelligenda ſit beatifica requies electoꝝ, q in cœlis plene & ſi-
ne fine qeſcũt ab omni labore, afflictione, inqetudine & dolore vitæ præſentis, & dicũt: Laque-
us cõtritus ẽ, & nos liberati ſumus. Itẽq;, lætati ſumus ꝑ diebus qbus nos humiliaſti. Et rurſus,

Vbi ẽ ſt

Vbi eſt mors victoria tua?& habẽt in ſe oĩa genera condecenti um voluptatum[per quã læti
tæ totius plenitudo tribuitur hoc profecto lætari eſt autore Ieſu q illos & recumbere facit, & D
illis miniſtrat,æternamq; requiem donat ac bonorum omnium largiſſime diſtribuit copiam]
id eſt,Chriſto exiſtente beatis autore,id eſt,cauſa tantæ lætitiæ ac ſalutis.[Pergens autem ingę
rere non fallor]id eſt,non erro mente pergendo ad ingrendum[ſi & laudatiſſimum illum dei
ſomnum & euigilationem explicare pergimus]id eſt,exponamus qd digniſſimus dei ſomnus
euigilatioq; ſignificent,& poſtquam dixerimus & expoſuerimus[dicendo diuinum ſomnum
eſſe dei illam excellentiam exceptam à creaturis omnibus]id eſt,præminentem cunctis creatis
[& nulli communicabilem ex his quæ prouidentiæ ratione gubernantur]id eſt,nulli creaturę
commiſcibilem aut eſſentialiter communicabilẽ,quæ gubernatur cenſura prouidentiæ omni-
potentis,qua in ſeipſo ſperatiſſime& trãqlliſſime qeſcit.[Euigilationẽ vero attẽtionẽ ipſius].i.
expergefactionẽ dei dixerimus eſſe attentionẽ ipſius,q̃ intẽtus eſt[ad puiſionẽ ſalubrẽ eorum q
correctione,ſalute,liberationeve egent,continuo tranſibis]id eſt,animũ transferes[ad alia the
ologica ſigna]id eſt,ad conſiderationem aliorum ſymbolorum,quę in ſcripturis attribuuntur
rebus ſpiritalibus ac diuinis[Idcirco ſuperfluum eſſe arbitrati,eadem eiſdem de rebus replicã-
do,alia videri dicere]id eſt,iudicantes hoc eſſe ſuperfluũ videri.i.q; videamur dicere alia,dicẽ-
do eadẽ de rebus eiſdẽ,qa hoc verboſum replicando.i.repetendo eadem verba aut documen-
ta de rebus eiſdẽ,niſi forſan cũ additione & pro explanatione clariore[ſimulq; in his quæ ſunt
honeſta nobis]id eſt,in his quæ decent nos[obtemperare decernentes]id eſt,tuis petitionibus
pro poſſe ſatisfacere & acqeſcere diffinientes[hic finem epiſtolæ facimus,cum plura etiam (vt
reor)perſoluerimus].i.ad plura reſponderimus[quam literis tuis]id eſt,ſcriptis & quæſtioni-
bus veſtræ epiſtolæ[deberemus]debito condecentiæ.[Ipſam vero noſtrã ſignificatiuam theo
logiã integrã mittimus].i.librũ quẽ de ſymbolica theologia edidimus,tibi charitatiue deſtina-
mus[in q̃ vna cũ ſapiẽtiæ domo colũnas q̃q; ſeptẽ elucidatas].i.ſpiritalit̃ expoſitas[inuenies]
de qbus Prouer.nono[& ſolidũ ipſius]ſcilicet ſapientiæ[cibũ in victimas].i.hoſtias[paneſq;
dimiſum.Quę ſit etiã vini cõmixtio].i.qd deſignet vñ ſapientia loqtur,bibite vinum qd miſcui
vobis[quæ itẽ crapula ex dei ebrietate prouenĩẽs.Et ipſa etiã quæ modo diximus].i.in iſta epi
ſtola[in ea].i.ſymbolica theologia[latius]id eſt,diffuſius[tractata reperies.Eſt enĩ(vt reor)eą
dem totius ſignificatiuæ theologiæ]quæ multiplex eſt[inuẽtrix optima]id eſt,certe (vt ſentio)
theologica ſymbolica quam tibi iam mitto,eſt inuentrix valde bona totius theologiæ ſymbo-
licæ,quæ in tota Biblia continetur,quia ex dictis & contentis in libro noſtro de ſymbolica the-
ologia,patet faciliter intellectus illorum quæ in ſpeciali proſecuti non ſumus,quæ tamen hinc
inde contenta ſunt in ſcripturis.Deniq; ſymbolica theologia quæ eſt vna & ſimplex in genera-
li,multiplex eſt & diuerſa in ſpeciali.Hæc demum noſtra ſymbolica theologia[& ſanctarũ ſcri
pturarum ſacris traditionibus]id eſt,doctrinis catholicis[& veritatibus congruens]id eſt,con
ſona eſt tam teſtimonijs ſcripturarũ ac fide quam veritatibus ſcientiæ naturalis,quia ex notitia
proprietatum naturalium rerum,multum accipitur ac dependet doctrina & elucidatio ſymbo-
licæ theologiæ,propter quod aſſerit Auguſtinus:Notitia naturalium proprietatum pandit ab-
dita ſcripturarum.

IOHANNI THEOLOGO ET APOSTOLO ET
euangeliſtæ in Pathmos inſula relegato. Epiſtola X.

SAluto te ſacram animã dilectiſſime, & eſt mihi iſtud
ad te prę multis peculiarius. Exulta dilectiſſime uera
citer ei(qui uere amabilis ac deſiderabilis & diligibi-
lis eſt)nimium dilecte.Quid mirum ſi Chriſtus uera
loquitur,& iniqui diſcipulos ciuitatibus pellunt, illi
ipſi ſibi quę merẽtur profecto tribuentes,dum a ſan-
ctis ſceleſti dirimuntur atq; recedunt.Viſibilia ueraci
ter,inuiſibilium manifeſtæ imagines ſunt.Neq; enim
in ſeculis futuris autor erit deus iuſtarum ab ſe ſepa-
rationum,ſed ij qui prorſus ſe a deo ſequeſtrarunt.Quemadmodũ & alios cer-
nimus hic iam dei conſortio & familiaritate beatos,quia cum ſint ueritatis ama-
tores,ab affectu oĩ materialiũ rerũ lõgiſſime ſecedũt,& in oĩ libertate malorum
oĩuium

omnium & amore diuino bonorum uniuerſorum pacē diligunt & ſanctificatio
nem, atq; ex præſenti uita futuræ primitias ſumunt inter homines angelico mo-
re conuerſati, cū omī trāquillitate animi ac denominatiōe dei & ſanctitate & uir
tutibus reliquis. Et te quidē non adeo inſanus ſum ut arbitrer aliquid pati, imo
& paſſiones corporis hac tm̄ in parte ſentire credo ut eas ſolum dijudices. Cæte-
rū qui te iniurijs impetunt, & exilio relegare ſe euangelij ſolē putāt nō recte eos
iure culpans cupio his omiſſis quæ in ſeipſos peragunt ad bonum conuertātur,
& te ad ſe attrahendo fiant participes luminis. Nos autē nulla procella, nulla ad-
uerſitas priuabit Iohannis clariſſimo radio. Id quidem cōſecuturos memoria ac
renouatione tuæ ueriſſimæ theologiæ, poſt paululū uero (dicā em̄, et ſi audax di
ctu uideatur) tibi chariſſima ſocietate iungemur. Ero autē prorſus dignior cui fi
des habeatur, ſi (quæ tibi præcognita ſunt) quæ ex deo didici, hæc loquar: quod
ſcilicet et ex Pathmi cuſtodia dimittendus es liber, et in Aſiaticam terram reuer
ſurus, illicq; perages boni dei imitationes, eaſq; poſteris trades.

B EXPOSITIO DECIMAE HVIVS EPISTOLAE, QVAE EST AD beatiſſimum Iohannem apoſtolum & euangeliſtam Articulus X.

[S]Aluto te ſacram animam dilectiſſime] Hanc ſanctus & feruentiſſimus Dio
nyſius epiſtolam miſit beatiſſimo Iohanni apoſtolo, relegato in exilium in
inſula Pathmo, in qua glorioſus Iohannes fecit quaſi innumerabilia & pre
clara miracula, conuertitq; multa milia hominum, vt in originali eius nar-
ratur legenda, quam ſanctus Procorus edidit, vnus de ſeptem primis dya-
conis, fideliſſimis ſancti Iohannis diſcipulus & miniſter ac indiuiduus co-
mes. Itaq; Dionyſius ſancti Iohannis excellentiam admirandam in gratui-
tis intuens, & ipſius amore vehementer ſuccenſus. Saluto te, inq̄, ſacramq; animam, ponendo
partem pro toto, & quia Iohannes tam ſpiritalis diuinus & deuotiſſimis fuit, quaſi totus in ſpiri
tum eſſet conuerſus. [Et eſt mihi iſtud à te præ multis peculiarius] id eſt, valde peculiare & pro
prium mihi eſt te excellenter diligere, imó & præ cæteris apoſtolis quantum ad aliqua, quam-
uis abſolute inter apoſtolos ſit mihi Paulus, à quo conuerſus ſum, ſumme dilectus. [* Aue dile *Exulta di
cte veraciter ei, qui vere amabilis ac deſiderabilis & diligibilis eſt] ſcilicet Chriſto, qui ſecundū lectiſſime.
vtranq; ſuam naturam præamandus eſt, & ſecundum diuinam in infinitum amabilis. O [nimi
um dilecte] Porro à Chriſto fuit Iohannes inter diſcipulos prædilectus, ſaltem amore natura-
li familiari & ſociali. [Quid mirum ſi Chriſtus vera * proſequitur] id eſt, veritatem in cunctis de †loquitur.
C nunciat, cum ipſe ſit veritas? [& iniqui diſcipulos ciuitatibus pellunt] id eſt, de vna in aliam fu-
gant, vnde ipſe prædixit: Si me perſecuti ſunt, & vos perſequentur. Et iterum: Cum perſecuti Iohan 15
vos fuerint in vnam ciuitatem, fugite in aliam. [Ipſi ſibi quæ merentur, profecto reſtituunt] id Matth 10
eſt, malum pœnale ſibi infligunt, quod merentur incidere ſanctos perſequendo, quod faciēdo,
indignos ſe faciunt præſentia, cohabitatione, informatione ſanctorum, & tam damnoſiſſimum
malum ſibiipſis inferunt, illos à ſe repellendo, hinc in Actibus Paulus talibus ait: Quia repuli-
ſtis verbum dei, & indignos vos iudicaſtis vitæ æternæ, conuertimur ad gentes [dum à ſanctis Actu. 13
ſceleſti dirimuntur atq; recedunt] id eſt, dum ipſi iniqui ſanctorum perſecutores ſcelerati, diui-
duntur & ſeparantur à ſanctis. Quæ enim pars infideli cum fideli? & vt loquitur Ieremias, quid
paleæ tritico? hinc denuo Chrs in euāgelio dixit: Quicūq; nō receperint vos, etiā puluerē pedū 2. Cor. 6
veſtrorū excutite ſup illos [viſibilia veracit̄ iuiſibiliū manifeſte imagines ſunt]. i. euidētia ſigna, Iere.
ſic & corporalis illis ſeparatio, imago eſt interioris diuiſiōis. Preterea, qm̄ viſibilia ſunt effectus Matth. 10
& opa inuiſibiliū eētiarū, repſentāt illa, quēadmodū effectus ppriā cauſam, ppter q̊d ad Hebre. Hebr. 11
dr̄: Fide intelligim⁹ aptata eē ſecula, vt ex iuiſibilib⁹ viſibilia fierēt. [Neq; em̄ in ſeculis futuris] Dani. 12
puta poſt diē iudicij, de qbus ſeculis legit̄ in Dani. Fulgebūt q̄ſi ſtelle in ppetuas eternitates [au-
tor erit de⁹ iuſtarū à ſe ſepationū]. i. cōdēnationū reprobor̄. [Sed hi q; pr̄us ſe à deo ſegregaue
rūt]. i. q in ſtatu pegrinatiōis ac vie ſe à deo finalit̄ diuiſerūt p mortale pc̄m, q̊d in hoībus fit in
morte, in angelis factum eſt in caſu. Ideo aſſerit Damaſcenus: Quod in angelis eſt caſus, hoc in Eccl 11.
hominibus mors. Salomon quoq; in Eccleſiaſte: Vbicunq; ceciderit lignum, ſiue ad auſtrū, ſiue
ad aqlonem, ibi erit. Verū his obijci poteſt, qa cum duplex ſit malum, vtpote malum culpæ &

malum

Amos. 3. malum pœnæ, deus eſt cauſa efficiens mali pœnalis,de quo in Amos legitur: Si erit malum in
Eſaiæ. 45 ciuitate q̃d dñs non fecit? Et reſpondendũ φ deus dicitur non eſſe cauſa damnationis ac puniti D
Sapien. 1. onis prauorum,quia non eſt illius cauſa radicalis ac directa,ſed quaſi per accidens & indirecte,
Eſaiæ. 1. Matth. 25. videlicet propter & per iniquitatem illorum,idcirco Iſaia teſtante,hoc opus eſt alienũ & pere
grinari ab eo.& in libro Sapientiæ conſcriptum eſt:deus mortem non fecit,nec lætatur in per
ditione morientium,qui & per Iſaiam fatetur:Heu ego conſolabor ſuper hoſtibus meis. Nihi
lominus ipſe realiter & efficienter ſeparabit hædos ab agnis,prout in Matth. habetur. Porro
iniqui ſunt meritoria cauſa ſuæ damnationis ac ſeparationis à deo[quemadmodũ & alios cer
nimus hic iam dei conſortio & familiaritate beatos]id eſt,in vita præſenti,qui per donum ſapi
entiæ in ſuo gradu tertio conſummate,& per ardentiſſimam charitatẽ ſunt quaſi ſecretarij & cõ
filiarij dei,ac myſticæ theologiæ participes,& ita ſunt ſancti atque beati beatitudine inchoata,
nondum completa,quorum ſpiritibus teſtimonium reddit ſpirituſſanctus,φ ſunt filij dei,qui
bus incerta & occulta ſapientiæ ſuæ deus reuelat,quales potiſſime erant in primitiua eccleſia
glorioſi apoſtoli & apoſtolici viri.[Quia cũ ſint veritatis amatores,ab effectu omniũ materia
lium rerum longiſſime recedunt]id eſt,ab omni carnali & inordinata affectiõe,de qua fat. Apo
2. Timo. 3. ſtolus:erunt homines ſeipſos amantes[& In omni libertate malorum omnium]id eſt, in vera
& ſpiritali libertate,ab omni ſeruitute peccati ac iugo diaboli[& amore diuino bonorum vni
uerſorum]præcipue bonorum gratiæ ac ſalutis,imó & in amore hominum iniquorum in deo
& propter deum[pacem]temporis & pectoris atq; æternitatis[diligunt & ſanctificationem] E
iuxta illud ad Hebræos:Pacem ſequimini cum om̃ibus & ſanctimoniam,ſine qua nemo deum
Hebre. 12. videbit.[Atq; ex præſenti vita futuræ primitias ſumunt]id eſt,in ſeculo iſto futuræ felicitatis
ſuauitatem prælibant,prægustant,experiuntur,vt ex perceptione pręſentium munerum firma
& certa ſit expectatio futurorum. Ex vita item præſenti,id eſt,ex præcipuis meritis vitę ſuæ ſan
ctæ in via,ſortiuntur primitias gloriæ ſempiternæ in patria[inter homines angelico more cõ
Philip. 2. uerſantes]Iuxta illud ad Philippenſes:Inter quos lucetis &c.[cum omni tranquillitate animi
& denominatione dei]id eſt,cum Inuocatione,laudatione & confeſſione creatoris altiſſimi[&
ſanctitate & virtutibus reliquis]quæ connexæ dicuntur.[Et te quidem,non adeo inſanus ſum
vt arbitrer aliquid pati]id eſt,non ſum ita inſipiẽs,vt rear vos ſanctos apoſtolos & apoſtolicæ
ſanctitatis viros,pati immoderantias paſſionũ animæ,à quibus eſtis reformati[immo & paſſi
ones corporis hac tantum in parte ſentire credo,vt eas ſolum dijudicetis]id eſt,non credo vos
ſanctos viros pati in corpore eo modo vt alij,ſed ſolum vt dijudicetis,id ẽ,diſcernatis idonee.
non quod ſancti apoſtoli ac martyres in ſuis martyrijs nullum ſenſerũt corporalem dolorem,
ſed quod exteriores pœnæ ſenſibilesq; dolores tanto plus remittebantur & mitigabantur in eis
is,quanto excellentior contemplatio & copioſior redundantia conſolationis internæ, à parte
ſuperiori in vires inferiores tunc erant in illis,quia ſecũdum hoc,vires inferiores à ſuis actibus F
magis aut minus retrahebantur. Imó in aliquibus tanta interdum fuit redundantia & conſola
tio illa,quod actualiter non ſenſerunt pœnas ſenſibiles,vnde ſancto Tiburtio ambulãti ſuper
prunas,apparuit φ ſuper roſas incederet.[Cæterum qui te exilio impetunt]id eſt,in exiliũ mit
tunt[& exilio relegare ſe euangelij ſolẽ putant non recte]id eſt,erronee æſtimant ſe poſſe ob
ſcurare,extinguere,impedire prædicationem & irradiationem euangelicæ veritatis ac lucis ſo
le ſplendidioris[eos iure culpans]id eſt,iuſte increpans[cupio his omiſſis quæ in ſeipſos pera
gunt]id eſt opto vt relictis actibus vitioſis,quæ contra propriam operantur ſalutem[ad bonũ
conuertantur,& te ad ſe attrahendo]id eſt,vos ſibi alliciendo ac inuitando ad informationem
Ipſorum.[Fiant participes luminis]id eſt,euangelicæ ſapientiæ ac optimæ conuerſationis. Se
quitur verbum bonæ ſpei,non præſumptionis. Nos autem nihil aduerſum priuabit Iohannis
clariſſimo radio]id eſt,nulla aduerſitas tollet à nobis ſplendidiſſimam ſancti Iohannis doctri
nam.[Quandoquidem memoriam ac renouationem tuæ veriſſimæ theologiæ]id eſt,ſapienti
alis tuæ doctrinæ repetendo,id eſt,aſſidue recitando,ac iterando,quam prędicando iam effudi
ſti & docuiſti,voluimus,præſertim cum & eam deſcripſeris,Apocalypſim vero in Patmos de
ſcripſit. Sed an ante huius epiſtolæ deſtinationem quis nouit?[poſt paululum vero]id eſt,poſt
modicum tempus fiet,ſupple quod dicam,& ita aliqua interponit[dicã enim etſi audax dictu
videatur]id eſt,ſecretum aliquid tibi ſcribam & pandam,quamuis videatur immoderatæ au
daciæ,quod ſic loq audeo[tibi chariſſima ſocietate iungemur]id ẽ,cõmunionẽ ſocialẽ & amoro
ſã adhuc ſimul habebimus,cũ ſc; à Patmos redieris.[Ero aũt,prius dignior cui fides habeat]
.i.fide dignior reputabor.[Si q̃ tibi ꝓcognita ſunt quę ex deo didici].i.ex diuia reuelatiõe per
ſpiritũ ꝓphetię cognoui,quę & tibi añ ſunt reuelata[hęc loq̃r φ ſcilicet ex Patmi cuſtodia].i.ab
exilio

exilio inſulæ ſic vocatæ, in qua vndiqꝫ ambulãs prędicaſti, de qua adhuc egredi tibi nõ licet [di
A mittendus es liber, & in Aſiaticam terram reuerſurus] quod factum eſt, Domitiano imperato-
re ob ſuam crudelitatem à ſenatu occiſo, quo facto, ſenatores reuocauerunt facta à Domitiano
qui ſanctum relegauit Iohannem. [Illicqꝫ perages boni dei imitatiões] id eſt, Chriſti imitator
eris, docendo, agendo & ſuſtinendo [eaſqꝫ poſteris trades] id eſt, ad futurorum informationem
ac ſalutem deſcribes. Ex quibus oſtenditur, quod ſanctus Dionyſius ſpiritu quoqꝫ prophetiæ
reſplenduit.

AD APOLLOPHANEM PHILOSOPHVM
Epiſtola XI.

NVNC nunc mihi ſermo ad te dirigitur præcordialis
amor multos ſolicitudinũ mearum angores de te repli
cans, teqꝫ miti mente ſuper uecordia tibi ex friuolitatis
diutina pertinacia arguens, & phanatica illuſionum
phantaſmata inſultans ſupernaturalem modificationẽ
benignitatis dei magnificentiſſime & diligentiſſime a-
dorando, tibi bene reſpicienti pars animæ meæ coniu-
B bilo, tuiſqꝫ te deſpectionibus cõpellabo; ut illa tibi ite-
rato commendem quorum pridem contempſeras noti
onem. Frequentiſſime quidem & diligenter ſatis dilucidaui tibi Moſe proden- Gene.1.
te a domino hominem de limo factum, & tranſgreſſiones eius cathaclyſmo pia- Gen.6 7.
tas. Sequenter quoqꝫ eum in amicitia ſumptum, multaqꝫ in Ægypto & egreſſio Exo.7.8. 9.10 11.12
nis ſuæ itinere pro eo, & in eo feciſſe magnalia, atqꝫ theologos multoties feciſſe, Ex.13.14
quorum præcognoſcentia deus humanatus fieri eſt dignatus ex uirgine. Vnde Iohan.1. Lucæ.1.
mihi reſponſalia frequenter remiſiſti, non ſolum te hæc eſſe uera funditus igno-
rare, uerum etiam quis idem Moyſes fuerit perneſcire, euangelium Ieſu Chriſti
dei totius maieſtatis (quod meum uocabas) rennuere. Paulum uero hominẽ mũ
di circuitorem & ſeminiuerbium de materialibus ad immaterialia non uelle ſu-
ſcipere, imo me refellendo, quoniam paterna religionis iura degener omittens in
ſacrilegia nepharia me transfuderim. Hortabaris autem ea quibus innitebar de-
C diſcere, aut his deiectis paterer mea mihi ſufficere, & nõ numina diuina ſeu leges
patrias derogare. Vt autem lux ſuperna paternæ gloriæ ſplendorem in tuæ mẽ
tis tenebras radiare ſuo propoſito deſtinauit, penetralibus cordis mei infudit, ut
tibi memoriale pijſſimum recordarer, qualiter in Helyopoli pene coæuo mihi,
ego quinqꝫ & uiginti fere annorum tempus euoluens pariter morabamur, cum
feria quadam ſexta, ferme hora etiam quaſi ſexta. luna ſe ei inijciente ſol eſt; horri
biliter obſcuratus: quia non deus ſed creatura dei lucis ſuæ occubitu lucere ne-
quit, queſtuſqꝫ ſum apud te, quid hinc tibi prudẽtiſſime uideretur. Ex quo pru
dentia tua reſpondit quod adeo tenaciter cordi mentis meæ inhæſit, ut nulla ob
literatione abradi, nulla mortis imagine ualeat aboleri. ¶ Obfuſo nanqꝫ orbe u-
niformiter tenebrarum caligine tabeſcente, ut purgatum redijt ſolis dyametrum
regulam Philippi Aridei aſſumpſimus. Cumqꝫ reperimus quod & erat notiſſi
mum, eatenus fatigatione eclyptica ſolem pati moleſtias non debere, & lunã ab
oriente ſolarẽ fulgorẽ uelis æthiopicis obducentem ſolere in occidua hora capta
re profugia. Tũc autem lucigenos theſauros caligines quas genuerunt uſque in
Iliacos terminos ut putauimus proferentes, recondere occidentes præſertim cũ

lunæ deeſſet & nec conuentus tempus propinquaret. Aio ad te peritiæ uaſtæ ſacrarium. Adhuc neſcius tãtæ rei myſterium. Quid inquam ſpeculum doctrinæ Apollophane his ſecretis adſcribis. Atq; tu mihi inquiens ore diuino & non humani ſenſus ſermone. Iſta o bone Dionyſi diuinorum retributiones ſunt rerum. D
Deniq; notatum feriæ diem & annum, annunciationis quam Paulus noſtris auribus ſuſpenſis intonuit ſignis acclamantibus concordari expertus, dedi ueritati manus, & falſitatis ſum nexibus abſolutus. ¶ Quam ineffabiliter effero tibiq; infero, quę eſt & uita & uia, ac uerum lumen eſt quod illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum. Cui tu tandem ut uere prudens ceſſiſti. Ceſſiſti nempe uitæ, cum abdicaſti mortem. Cuiq; bene facies inhęrendo, cũ hinc nobis arctius iunctus fueris. Os enim illud eſt cuius me fulgore obtenebrans eras ſolitus hinc inde fucis multicolorijs & multiplicibus, etiam intra penetralia inſuliginare, & acuminatis ſpiculis terebrare, quoniam (ut fatebare) illius notitia ſapida notio ut inhiabas mentali palato ſe reſultabat, & dedignans in uentre tuæ notitiæ ſedem ſumere abnuebat, ſic ſic modo cognoſcentia & prouida corda gerẽs ſuſpice ne pro his qui non ſunt quod eſt uerum remittes, & pertinacior ad falſa tentantibus eſto, quam ad uerum quod eſt ſuggerentibus noſtris uotis extiteras. E
Ita nanq; in Ieſu (qui eſſe & uita mea eſt) lætus iam moriar cum ipſe in eo uiues.

Iohan. 1

EXPOSITIO EPISTOLAE HVIVS VNDECIMAE ET VLTImæ, quæ eſt ad Apollophanum: De mirabili eclipſi tempore paſſionis Chriſti. Articulus XI.

APollophanus iſte eſt, qui in epiſtola ad Polycarpũ Apollophanes vocatur, & fuit beati Dionyſii in ſtudio aſtronomiæ conſocius ante conuerſionem eorum ad Chriſtum, conuerſo autem Dionyſio, ille diſtulit, imo & reſtitit ſapientiæ Chriſtianæ, tandem cõuerſus eſt per ſanctum Polycarpum, quo cognito, ſanctus Dionyſius ſcripſit ei gratulabundus & feruens epiſtolam iſtam. [Nunc nunc mihi] id eſt, ad meam conſolationẽ [ad te meus ſermo dirigitur præcordialis amor]. i. tu ó præcordialiter chare, quem tam præcordialiter amo, vt non amatum aut amicum te nominem, ſed amorem. [Multos tibi ſolicitudinum mearum angores de te replicans] id eſt, tibi in epiſtola iſta reiterans atq; notificans varias curas & earum anxietates de te, id eſt, de tua conuerſione [teq; niti mente ſuper vecordia quæ tibi ex friuolitatis diutina pertinacia arguẽs] id eſt, increpãs te de diuturna immanſione proprij ſenſus ex friuolis cauſis, quæ te abſtrahebant à fide [& phanatica illuſionum phantaſmata inſultans] id eſt, charitatiue tibi improperans vana ſimulacra, quorũ apparitione in phanis ſeu templis deorum illudebaris, quod faciendo, tango tibi [ſupernaturalem modificationẽ]. i. ſuperpiiſſimam moderationem benignitatis dei adorandi [magnificentiſſime & diligentiſſime] circa te, id eſt, quæ magnificentiſſime & cum ſumma prouidentia tibi prouidit de tua conuerſiõe per mirabilia illa, quæ in Chriſti paſſione fiebant te conſpiciente [adorando. Tibi bene reſipiſcenti pars animæ meæ coniubilo] id eſt, cum ineffabili gaudio congratulor tibi ſalubriter reſipiſcenti, id eſt, reuertenti ac pœnitenti à priſtinis tuis erroribus & peccatis. O pars animæ meæ id eſt, mihi ita dilecte, ac ſi eſſes pars meæ eſſentiæ, ſecundum quod amicus dicitur alter ego, & dimidium diligentis [tuisq; te deſpectionibus* complebo] id eſt, addam & vtar in bonum aſpernationibus, quibus credentes in Chriſtum ſpreuiſti [vt illa tibi iterata commendem] id eſt, illa cum repetitione eorundem commemorem pro tua conuerſione vel potius conſortatione in fide [quorum pridem contempſeras notionem [id ẽ, quæ paulo ante noſcere deſpexiſti [frequentiſſime quidem ac diligenter ſatis dilucidaui] id eſt, clare expoſui tibi [Moſe prodente]. i. in Geneſi deſcribente [à domino hominem de limo factum] quod non credebat Ariſto. mundũ & generationẽ ęſtimãs ab æterno fuiſſe, qui tñ fatetur alicubi, neceſſario concedendũ, prius fuiſſe hominẽ q̃ hominis ſemen, quo conceſſo, ſequitur fuiſſe aliquem hominem non generatum ex ſemine, ſed productum à creatore [& tranſgreſſiones eius] id eſt, peccata generis humani [cataclyſmo piatas] id eſt, diluuio expiatas ſeu vltas, imó & indultas his qui in diluuio vere pœnituerunt. [Sequenter quoque eum in amicitiam ſumptum] id eſt, conſequenter poſt diluuiũ

F

*compedi bus

A luuium in amicitiam dei receptum,quantum ad eos qui poſt diluuium iuſti fuerũt, inter quos
Abraam ſpecialiter amicus dei vocatus eſt[multaque in Aegypto & egreſſionis ſuæ itinere pro
eo & in eo feciſſe magnalia]id eſt deum feciſſe diuerſa & magna miracula pro liberatione he-
bræorum ab Aegyptijs,& in populo illo in exitu eius de terra Aegypti[atq; theologos multo
ties effeciſſe]id eſt,prophetas & doctores frequenter conſtituiſſe ex plebe illa[quorum præco-
gnoſcentia]id eſt,iuxta quorum præcognitionem & vaticinationem[deus humanatus] vni-
genitus patris[fieri]id eſt,homo effici[ex virgine eſt dignatus. Vnde mihi reſponſalia] id eſt,
reſponſa[frequenter remiſiſti,non ſolum hæc eſſe vera te funditus ignorare]id eſt,te non ſolũ
neſcire quod iſta ſint vera. [Verũ etiam quis idem Moſes fuerit perneſcire]id eſt,omnino neſci
re quis fuerit Moyſes ille. [Euangelium quoq; Ieſu Chriſti,dei totius maieſtatis,quod meum
vocabas,rennuere]id eſt,negare nec acceptare euangelium Chriſti,qui eſt deus perfectus. Imó
euangelium illud aſpernatorie dixiſti eſſe euangelium Dionyſii,tanquam credentis præconi-
zantiſq; valde illud. [Paulum vero hominem mundi circuitorẽ] id eſt, gyrouagum [& ſemi-
uerbium]id eſt,verboſum & ſeminatorem verborum inanium eſſe dixiſti,ſicut in Actibus le-
guntur dixiſſe quidam Athenienſes philoſophi:Quid vult ſemiuerbius hic dicere?[de materi Act. 17.
alibus ad immaterialia non velle ſuſcipere]id eſt,dixiſti te nõ velle ſuſcipere nec ſentire nec cre
dere de corporalibus quaſi de incorporalibus,vt φ homo ſit verus deus. [Imó me referiendo]
id eſt,quæ improperatorijs verbis repercutiendo ac refellendo[quoniam paterna religiõis ve-
B ra degener dimittens]id eſt,φ relinquens legem & iuſſa patrum meorum, quam perſonaliter
diu ſeruaui,vt quaſi illegitimus & baſtardus conſiſterem[& in ſacrilegia nepharia me transfu
derim]id eſt,ad ſuperſtitioſa & falſa abuſiuaq; diuinorum tranſtulerim me. [Hortabaris autẽ
ea quibus innitebar dediſſere]id eſt deſerere illa quibus iam cœpi inniti,& reprobationes illo-
rum accipere[aut his deiectis]id eſt,illis contemptis[paterer mihi mea ſufficere]id eſt,conten
tus eſſem lege quam aſſumpſi,nec alias reprobarem[& non numina diuina]id eſt,deos [nec le
ges patrias]id eſt,paternas vel propriæ terræ[derogare]id eſt,blaſphemare. [Vt autem] id eſt,
poſtquam[lux ſuperna] id eſt,pater æternus[paternæ gloriæ ſplendorẽ]id eſt. vnicum & na-
turalẽ conſubſtantialẽq; filium ſuum,qui eſt ſplendor paternæ gloriæ[in tuæ mentis tenebras]
id eſt,in mentẽ tuam vſq; tunc tenebroſam radiare,id eſt,ſapientię lumen ac fidẽ infundere[de
ſtinauit]id eſt,decreuit[& penetralibus cordis mei inſudit,vt tibi memoriale pijſſimum recor
darer]id eſt,recordando deſcriberẽ mirabiliſſimam ſcilicet eclipſim,ad fidei firmamentum pi-
iſſime exhibitã[qualiter in Heliopoli]ciuitate Aegypti[pene coæue mihi ego quinq; & vigin-
ti annorum fere tẽpus euoluens,pariter morabamur]quaſi æqualis ætatis,ita quod tunc toti-
dẽ eramus annorum,vel quod tot anni interim fluxerunt[cum feria quadam ſexta,fere hora e-
tiam quaſi ſexta,luna ei ſe inijciẽte,ſol eſt horribiliter obſcuratus]ſupponente ſe ei luna tẽpore
oppoſitionis[quia non deus,ſed creatura dei,lucis ſuæ occubitu lucere nequit]id eſt, nõ quod
impoſſibile fuit deo lucere,ſed ſole ex prætacto impedimento non lucẽte,non φ ſoli ſubtracta
ſit lux,ſed emicatio lucis ſuper terram ex interpoſito opaco obſtaculo,vel ſic,quia non deus,ſed
C creatura dei,id eſt,quia ſol qui non eſt deus,ſed creatura,nequiuit lucere in occubitu,id eſt,de-
fectu & morte lucis ſuæ,id eſt,Chriſti qui eſt cauſa lucis ſolaris. [Tunc queſtus]id ẽ,cõqueſtus
& ſciſcitatus[ſum apud te,quid tibi hinc prudẽtiſſime videretur. Ex quo]id ẽ,ex qua queſtione
& ad quam[prudẽtia tua reſpondit,quod adeo tenaciter cordi mẽtis meæ] id ẽ,memoriæ ſpi-
ritus mei[inhæſit,vt nulla oblitteratione]id ẽ,nulla amotione ex aliarum ſpecierum impreſſio
ne[abradi,nulla mortis imagine]id ẽ,quacunq; graui ægritudine,quæ eſt quaſi mortis imago
[valeat aboleri]id ẽ,à memoria mea deleri. [Obfuſo nanq; orbe vniformiter tenebrarum cali-
gine tabeſcẽte]id ẽ,orbe elemẽtari tenebris cooperto,quæ tenebrę fuerunt nobis cauſa vehemẽ
tiſſimæ admirationis[vt purgatum redijt ſolis diametrum]id ẽ, poſtquam corpus ſeu globus
ſolis purgatum,id ẽ,à caligine emundatum redijt ad priſtinam claritatẽ ſecundum totam ſolis
diametrum[regulam Philippi Aridei]id ẽ,tabulam aſtronomi ſic vocati[aſſumpſimus]ad ſciẽ
dum ex arte & canone viri illius,qualis eſſet illa eclipſis. Cũq; repperimus quod & erat notiſſi-
mum]etiam ſine inquiſitione[eatenus fatigatione ecliptica ſolẽ pati moleſtias non debere] id
ẽ,tunc naturale tẽpus non eẽ quod ſol eclipſaretur[& lunam ab oriẽte ſolarẽ fulgorẽ velis æthi
opicis obducẽtẽ ſolere in occidua hora captare profugia]id ẽ,cognouimus quoq; φ luna quæ
ſolet tẽpore naturalis eclipſis lucẽ ſolis quaſi nigris caliginibus obſcurare,& in occidẽtẽ moue-
ri,quæ luna tunc venit ab oriẽte ad ſupponẽdum ſe ſoli. [Tunc autẽ lucigenos theſauros] id ẽ,
ſolẽ & lunam in quibus abundat lumẽ[caligines quas genuerunt] id ẽ,tenebras quas fecerunt
ex ſituatione vnius ſub alio[vſq; in Iliacos terminos]id ẽ,fines Troianos[proferẽtes]id ẽ,cau-

ſantes[recondere occidentes]id eſt,radios tunc deficientes abſcondere incolis terræ [præſer-
tim cum lunæ deeſſet naturalis facultas]eclipſandi tunc ſolem[& nec conuentus]id eſt,coniũ- D
ctionis & incenſionis[tempus appropinquaret]quia tunc oppoſitio fuit. [Aio ad te peritię va-
ſtæ ſacrarum]id eſt,dixi ad te o vas ſacrum magnæ & latæ peritiæ. [Neſcius tantæ rei myſterij
myſterium]id ē rationem abditam ac diuinam tam ſupernaturalis eclipſis. [Quid inquam ſpe-
culum doctrinæ Apollophane his ſecretis aſſcribis]id eſt,quid cauſæ & rationis ipſis attribu-
is? [Ad quæ tu mihi inquiens ore diuino,& non humani ſenſus ſermone]id eſt , ad verba mea
mihi loquens reſpondiſti ore diuino,& non ſermone ſenſus hũani,id ē,occulto oraculo. [Iſta
o bone Dionyſi, diuinarum retributiones ſunt rerum] id eſt,quidam iuſti effectus contingen-
tes ob iniuriã & irreuerentiam illatam deo ſeu diuinis ſubſtantijs. [Denię notatum feriæ die]
videlicet ſextam feriam paraſceues,qua contingit iſtud[& annum annunciationis]id eſt,præ-
dicationis[quam Paulus noſtris auribus intonuit,ſignis acclamantibus concordare expertus]
id eſt,plene certificatus euidentia ſacti,quod dies ille & annus concordabant mirabilibus, quæ prę-
dicauit atque peregit Paulus, inter cætera dicens,quod ignorantes colitis, hoc ego annunco
vobis. [Dedi veritati manus]id eſt,intellectum meum & voluntatem ſubieci & acquieſcere fe-
ci doctrinæ prędicatiõis beatiſſimi Pauli[& falſitatis ſum nexibus abſolutus]id eſt, liberatus à
Iohan. 14. vinculis infidelitatis & culpæ. [Quam]veritatem[ineffabiliter affecto]id eſt,amo ac omnibus
innoteſcere cupio[tibię infero]id eſt,tuis præcordijs imprimo[quę eſt & via & vita]iuxta quod
dixit,ego ſum via & veritas & vita[& verum lumen eſt]id eſt,eſſentialiter lux immenſa ſuper
ſimpliciſſima & æterna[quod ille illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum] E
ſaltem lumine naturali.]Cui tu tandem vt vere prudēs ceſſiſti]id eſt,obedīſti. [Ceſſiſti nempe
vitæ]quæ eſt Chriſtus[cum abdicaſti]ab anima tua [mortem]infidelitatis & culpæ [cuię be-
ne facies inhærendo]id eſt, in ea vſque in finem perſeuerando ſalubriter ages [cum hinc no-
bis arctius iunctus fueris]id eſt,de cætero charior & præcordialior nobis conſiſtes. [Os enim
illud eſt,cuius me fulgore obtenebrans]id eſt,os tuum eſt cuius apparentibus argumentis me
aliquando quaſi obcæcans[ſolitus eras hinc inde ſucis multicolorijs & multiplicibus]id ē, co-
loratis multipliciter,& ornatis inſtantijs[quæ intra penetralia infuliginare & acuminatis ſpicu-
lis terebrare]id eſt,quæ præcordijs noſtris inſtar fulgurum & acutiſſimorum iaculorum infli-
gere conſueuiſti[quoniam vt fatebare]id eſt,dicebas nondum conuerſus[illius notitię ſapida
notio]id eſt,cognitio veritatis fidei,quæ vere eſt ſapida virtuoſa[vt inhiabas mentali palato
ſe reſultabat]id eſt,reſiliebat à cordis tui palato,quia non ſapuit tibi,& maluiſti quod quaſi re-
truſa abiret[& dedignans in ventre tuæ notitiæ ſedem ſumere abnuebat] Iuxta illud Grego-
rij:veritas eam quam non inuenit humilem,fugit mentem,quæ & in Prouerbijs exclamat: Si
Prouer. 9. quis eſt paruulus,veniat ad me. & in Eccleſiaſtico:Superborũ & ſublimium colla propria vir-
Eccle. 4. tute calcauit. [Sic ſic modo cognoſcentia & prouida corda gerens]id eſt,tu modo habens il-
luminatas & prouidas mentis conſiderationes ac habitus ſapientiales[ſuſpice]id eſt,ſurſum at- F
tende & deum præ oculis habe[ne pro his qui non ſunt]id eſt,falſis dijs & ſimulacris[quod ve-
rum eſt remittas]id eſt,cognitam veritatem dimittas[& pertinacior ad falſa tentantibus eſto]
id eſt. firmius reſiſte conantibus te à fidei veritate retrahere, quam ad verum quod eſt ſugge-
rentibus noſtris votis fueras]id eſt,quam eras reſiſtēs exhortationibus & deſiderijs noſtris cha-
ritatiuis ſuggerentibus tibi quod verum eſt,id eſt,Chriſtianæ fidei veritatem,catholicam ac ſa-
luberrimam vitam. [Ita nanque in Ieſu eſſe]te volo per fidem,ſpem & charitatem perſeuerantiam
amque finalem,imó & per quotidianum condignum profectum[& vita mea lætus iam moriar]
id eſt,libenter & iucunde moriar in hac vita[& emigrabo ex ea]id eſt,circa horam mortis hi-
larior ero de ſua ſalute gaudendo. Porro in puncto mortis gaudere,non eſt multorum[cũ ipſe
in eo viuas]qui eſt vita,ſalus & gloria noſtra,deus ad quem iugiter aſpirare,feruere ac
gemere in valle hac lachrymarum nos congruit, atque ex corde dicere ei: Quemad-
modum deſiderat ceruus ad fontes aquarum,ita deſiderat anima mea ad te ó
creator & ſaluator animæ meæ,qui es ſuper omnia deus ſublimis &
benedictus. Amen.

¶ Vndecim epiſtolarum Sancti Dionyſii Areopagitæ
FINIS.

In diui

A **IN DIVINI IGNATII MARTYRIS ET EPI-ſcopi Antiocheni, tertij a beato Petro apoſtolo, diſcipuli beatiſſimi Iohannis apoſtoli ac euangeliſtæ epiſtolas quindecim, ad diuerſos, Symphoriani Champerij Lugdunenſis. Prologus.**

IGnatius Iohannis Euangeliſtæ diſcipulus apud Antiochiam poſt Petrum
tertia ſucceſſione epiſcopatum ſortitus eſt. Quem ſermo tradidit de Syriæ
partibus ad vrbem Romam tranſmiſſum, & pro martyrio Chriſti ad beſtias datũ. Quicq; cum per Aſiam ſub cuſtodia nauigaret, ſingulas quaſq; per-
grediens ciuitates eccleſiæ populos euangelicis cohortationibus edocebat
in fide perſiſtere, & obſeruare ſe ab hæreticorum contagijs, qui tunc primũ
copioſius cœperant pullulare, & diligentius ac tenacius apoſtolorum tradi-
tionibus inhærerent. Omnes in itinere Chriſtianos oratione vel literis in fide confirmabat, ſic Scripſit ad diuerſas eccleſias diu⁹ Ignatius.
inquiens, vt Ieſum Chriſtum inueniam, ignis, crux, beſtiæ, confractio oſſium, & totius corpo-
ris contritio, & tormenta diaboli in me veniant, dummodo Chriſto fruar. Cum autẽ iam audi-
ret leonum rugitum frumentũ, Chriſti ſum, inquit, dentibus beſtiarum molar, vt panis mũdus
inueniar. Mariam quidem matrem domini, vt diuus ſcribit Bernardus, in pluribus quas ad eã
B ſcripſit epiſtolis, Chriſtiferam conſalutat Egregius plane titulus dignitatis, & cõmẽdatio amo-
ris immẽſi. Et, vt inquit Marcus Michael presbyter Cortonẽſis, extant epiſtolæ Ignatij ad Euã- Marcus.
geliſtam Iohannem præceptorem ſuũ, & ad Mariam beatiſſimam Virginẽ, & domini noſtri ſal- Michael.
uatoris humilimam matrem. Ad quem & ipſa reſponſiuam & breuem epiſtolam reddere hu- Mariæ [illegible] epiſtola
militer non dedignabatur. Admonent igitur diui Ignatij ad Chriſtiferam virginem epiſtolæ, ad Ignatiũ.
vt de intemerata virgine & glorioſiſſima dei matre perpauca (cum multa nequeat imbecillitas
mea) in mediũ proferenda eſſe videantur, Vna cunctis ſeculis, quæ mortalis conditionis digni-
tatem antecelleret & gloriam, Maria inclyta eſt regina cœlorũ, quæ vel in ipſo matris vtero à
totius peccati labe atq; culpæ omnis exempta contagio: æternæ prædeſtinatiõis felicitatẽ auſpi-
cata eſt. Quæ mundo exorta quaſi ſtella matutina & aurora veri ſolis prænuncia, venturo ſal- Myſteriũ incarnationis
uatori puriſſimum habitaculũ præparauit. A Gabriele archangelo ſalutata concepit de ſpiritu domini.
ſancto ac grauis facta, confeſtim humanæ pignus redemptionis accepit. Illũ geſtauit in vtero
quem præcurſor glorioſus, matris aluo clauſus & ſenſit & admirando exultauit gaudio. Quan- Lucæ.1.
do & benedicta inter mulieres à cognata Elizabet prædicata eſt, & benedictus fructus ventris
eius. Quippe quæ ſaluatorem mundi genuit, & poſt partũ virgo permãſit. Sed & quem adorat
multitudo angelorũ Anno. xiiij, concepit ætatis, quintodecimo peperit: legitimo tempore præ-
ſentauit in templo. Tres circiter ac. xxx. cũ illo vixit annos. Ad duodecim (vt pleriq; tradunt)
poſt filij paſſionem ſuperſtes tandem ad regni gloriam tranſlata & in cœlũ & ſuper beatorum Hierony.
C ſedes ſiue in corpore ſiue extra corpus fatetur ſe neſcire Hieronymus, vel ſi cũ Auguſtino ſenti- Auguſtinus
re malumus, & anima ſimul & corpore: vel quod ſanctæ mulieri Saxonię diuinit⁹ reuelatũ eſt,
prius qdem anima, mox vero etiam corpore, nũc cũ eo, quem eũdem patrem habet, & filium
cœleſtis regni aſſecura immortalitate m æuo ſempiterno fruitur. Et illũ intuetur glorioſum in
cœleſti ſolio, quem paſſum aſpexerat pro ſalute humani generis in crucis patibulo. Quo nos
magni empti pretio, ſupplices deprecemur illam, quæ hũc ſalutis autem mũdo edidit, & illum
ſacris lactauit huberibus, vt eius interueniente ope, viuẽtes in hoc ſeculo mũdi huius vitemus
inſidias. Et corporũ laxi vinculis, non quidem per ſpeculũ in enigmate, ſed glorificati deũ fa-
cie videamus ad faciem. Quapropter pie legendæ & pronũciandæ ſunt epiſtolæ diui Ignatij 1.Cor.13.
ad Mariam virginem & Mariæ ad Ignatiũ & ad diuerſos cæteræ nõ remiſſe, eneruo emollitoq;
animo, ſed cũ feruore, ſic etenim ſcripſit ad diuerſas eccleſias totus ardens, totus geſtiens, totus
inflammatus, cupiens diſſolui & eſſe cũ Chriſto ſacratiſſimus martyr diuino iã amore inebria-
tus. Primam eius epiſtolam ſcribit ad Iohannem apoſtolũ & euangeliſtam: Secũdã pariter ad
eũdem apoſtolũ. Tertiam ad Mariam virginem matrem domini. Quartam ad Mariam Caſ- Philip.4.
ſobolitam. Quintam ad Trallianos, Sextam ad Magneſios, Septimã ad Tarſenſes, Octauã ad
Philippenſes, Nonã ad Philadelphienſes, Decimã ad Smyrnæos, Vndecimã ad Polycarpum
epiſcopum. Duodecimam ad Antiochenſes. Decimãtertiã ad Heronem. Decimam quartam
ad Epheſios. Decimãquintam ad Romanos.

¶Ad beatam uirginem ſalutatio.

Sit benedicta dies,qua te regina polorum
Anna parit nobis,ſit benedicta dies.
Sit benedicta dies,qua tu virguncula Chriſti
Concipis é cœlo,ſit benedicta dies.
Sit benedicta dies,vteri qua numen adorat
Elizabeth vates:Sit benedicta dies.
Sit benedicta dies,hominem qua virgo:deumq́
Ad præſepe paris,Sit benedicta dies.
Sit benedicta dies,qua tres duce ſydere reges
Dona ferunt domino,Sit benedicta dies.
Sit benedicta dies,ſtygio qua Chriſtus ab antro
Surrexit victor:Sit benedicta dies.
Sit benedicta dies,tuus in qua filius arces
Scandit in æthereas:Sit benedicta dies.
Sit benedicta dies,qua te quoq́ regia cœli
Accepit ſemper,Sit benedicta dies.

¶ Teſtimonium uirorum illuſtrium in epiſtolas diui Ignatij.

¶ Hieronymus in libro de viris illuſtribus.

¶ Ignatius Antiochenæ eccleſiæ tertius poſt Petrum apoſtolum epiſcopus,perſecutionē commouente Traiano damnatus ad beſtias Romam vinctus mittitur. Cumq́ nauigās Smyrnam veniſſet vbi Polycarpus auditor Iohannis epiſcopus erat,ſcripſit vnam epiſtolā ad Epheſios,alteram ad Magneſianos,tertiam ad Colloſſenſes,quartam ad Romanos, & inde egrediēs ſcripſit ad Philadelphenos & ad Smyrnæos & proprie ad Polycarpum. Commendans illi Antiochenſem eccleſiam. In qua & de euangelio quod nuper à me tranſlatum eſt ſuper perſonam Chriſti ponit teſtimonium dicens:Ego vero & poſt reſurrectionem eum in carne vidi, & credo quia ſit,& quando venit ad Petrum & ad eos qui cū Petro erant dixit eis:Ecce palpate me, & videte quia non ſum dæmonium incorporale,& ſtatim tetigerunt eum & crediderunt. Dignum autem videtur quia tanti viri ſecimus mentionem, & de epiſtola eius quam ad Romanos ſcripſit pauca ponere. De Syria inquit vſq́ Romā pugno ad beſtias in mari & in terra nocte ac die ligatus cum duodecim Leopardis,hoc eſt militibus qui me cuſtodiunt,quibus ſi benefeceris peiores fiunt. Iniquitas autem eorum mea doctrina eſt. Sed non idcirco iuſtificatus ſum, vtinam fruar beſtijs quæ mihi præparatæ ſunt. Quas & oro veloces mihi eſſe ad interitum,& allitiam ad comedendum me. Ne ſicut & aliorum martyrum non audeant corpus attingere. Quod ſi venire noluerint,ego vim faciā vt deuorer. Ignoſcite mihi filioli,quid mihi proſit ego ſcio. Nunc incipio eſſe diſcipulus Chriſti, nihil de his quæ videntur, deſiderans,vt Ieſum Chriſtum inueniam:Ignis,crux,beſtiæ,confractio oſſium,membrorumq́ diuiſio, & totius corporis contritio & tormenta diaboli in me veniant,tantum vt Chriſto fruar. Cumq́ iam damnatus eſſet ad beſtias & ardore paſcendi rugientes audiret leones,ait: Frumētum Chriſti ſum,dentibus beſtiarum molar,vt panis viuus inueniar,paſſus eſt autem vndecimo Traiani anno,reliquiæ corporis eius Antiochiæ iacent ad portam Daphniticam in cœmiterio.

¶ Euſebius libro tertio eccleſiaſticæ hiſtoriæ.

¶ In noſtra quoq́ tempora famæ celebritate vulgatus eſt Ignatius quem ſermo tradidit de Syriæ partibus ad vrbem Romam tranſmiſſum,& pro nomine Ieſu Chriſti ad beſtias datū. Qui cum per Aſiam ſub cuſtodia nauigaret, ſingulas quaſque diſgrediens ciuitates eccleſiæ populos euangelicis exhortationibus edocebat in fide perſiſtere,& obſeruare ſe ab hæreticorū contagijs,qui tunc primum copioſius cœperant pullulare,deniq́ cum Smyrnam veniſſet, vbi erat Polycarpus,ſcripſit vnam epiſtolam ad Epheſios,eorundemq́ paſtorem. Aliam Magneſiæ ciuitati,ſed & eccleſiæ quæ erat Trallibus tertiam ſcripſit epiſtolam,quartam autem ſcripſit ad Romanos.

¶ Diuus Bernardus Abbas Claræuallenſis.

¶ Magnus ille Ignatius auditor diſcipuli quem diligebat Ieſus martyr & ipſe,cuius precioſis reliquijs noſtra eſt ditata paupertas. Mariam quidem in pluribus quas ad eam ſcripſit epiſtolis Chriſtiferam conſalutat. Egregius plane titulus dignitatis,id eſt,commendatio amoris immenſi.

¶Marcus Michael presbyter Cortonenſis in libro de viris illuſtribus.

A ¶Ignatius vir vtiq; illuſtris & celeber, tantæ autoritatis & dignitatis eſſe promeruit vt etiam Dionyſius ille magnus Ariopagites Pauliq; diſcipulus, quem ferunt in diuina philoſophia ſummum & in ſcientia perfectum & clarum, ſententiam ipſius Ignatij ad confirmationem dictorum ſuorum pro autoritate adduxerit. Namque idem Dionyſius librum de diuinis nominibus ſcribens, de Ignatio ſic ait: viſum eſt pleriſque extractoribus noſtris diuinius eſſe amoris quam charitatis nomen. Scribit enim diuinus Ignatius: Amor meus crucifixus eſt, & in primis ſcripturarum inſtitutionibus quædam de ſapientia diuina ſcripſiſſe comperies. Amator factus formæ illius.

¶Sunt qui ferant illuſtrem Ignatium in tormentis & ſupplicijs poſitum ab inuocatione nominis Ieſu Chriſti nunquam ceſſaſſe. Quem cum tortores inquirerent, cur hoc nomen totiens replicaret, reſpondit: hoc nomen cordi meo inſcriptum habeo, & ideo ab eius inuocatione non ceſſo, poſt cuius exceſſum hi qui huiuſmodi verba perceperant volentes quod dixerat curioſius experiri, cor ab eius corpore euulſerunt. Quod aureis literis inſcriptum nomen Ieſu repererunt, ſicq; factum, vt quod ille verbis protulerat, ipſi operibus certius comprobarent. Scripſit autem Ignatius ad diuerſos epiſtolas quatuor, ſermone quidem claro ſimul & eloquentia perornato, harum ſiquidem primam ad Epheſios edidit, ſecundam vero ad Magneſios deſtinauit, tertiam autem partem ad Coloſſenſes direxit. Quartam porro Romanis gentibus ap-
B plicauit. Extant & epiſtolæ eius ad euangeliſtam Iohannem præceptorem ſuum, & ad Mariam beatiſſimam virginem & domini noſtri ſaluatoris humilimam matrem. Ad quem & ipſa reſponſiuam & breuem epiſtolam reddere humiliter non dedignatur.

¶DIVINI IGNATII EPISCOPI ET MARTYRIS ad diuerſos, epiſtolæ quindecim ad ſanctum Iohannem apoſtolum & euangeliſtam

Epiſtola .I.

¶Iohanni ſancto ſeniori ſuus Ignatius, & qui cum eo ſunt.

FRATER de tua mora dolemus grauiter, allocutionibus & cōſolationibus tuis roborandi. Si tua abſentia protendatur, multos de noſtris deſtituet. Properes igitur venire, quia credimus expedire. Sunt & hic multæ de mulieribus noſtris Mariam Ieſu videre cupientes, & quotidie à nobis ad vos diſcurrere volētes, vt eam contingant, & hubera eius tractent, quæ dominū Ieſum aluerunt, & quædam eius ſecretiora percunctentur ipſam Mari-
C am Ieſu. Eſt & Salome, quam diligis filia, anno Hieroſolymis & quinque menſibus apud eam commorans, & quidam forte noſificauere eandem matrem dei omnium gratiarum abundantē, & omnium virtutum more virginis, virtutis, & gratiæ fœcundam, quæ (vt dicunt) in perſecutionibus & afflictionibus eſt hilaris, in pœnurijs & indigentijs non querula. Iniuriantibus grata & moleſta re lætatur: Miſeris & afflictis condolet coafflictat & ſubuenire nō pigreſſit, contra vitiorum autem peſtiferos conflictus in pugna fidei diſceptās eniteſcit. Noſtræ nouæ religionis & pœnitentiæ eſt magiſtra, & apud fideles omnium operum pietatis miniſtra. Humilibus quidem eſt deuota, & deuotis deuotius humiliatur, & mirum ab omnibus magnificatur, cum à ſcribis & phariſæis ei detrahatur. Præterea multi multa referūt de eadem, tamen omnibus per omnia non audemus fidem concedere, nec tibi referre. Sed ſicut nobis à fide dignis narratur in Maria Ieſu humanæ naturæ, natura ſanctitatis angelicæ ſociatur. Et hæc talia excitauerunt viſcera noſtra, & cogunt valde deſiderare aſpectū huius ſi phas ſit fari, cœleſtis prodigij, & ſacratiſſimi monſtri. Tu autem diligenti modo diſponas cum deſiderio noſtro & valeas. Amen.

¶Ad eundem. Epiſt. II.

¶Iohanni ſancto ſeniori ſuus Ignatius.

SI licitū ē mihi apud te ad Hieroſolymæ partes volo aſcēdere & videre fideles ſanctos, qui ibi ſunt, præcipue Mariam Ieſu, quam dicunt vniuerſis admirandam & cūctis deſiderabilē. Quē em̄ nō delectet videre eā & alloq, quæ verū deū de ſe peperit, ſi nīç ſit fidei & religiōis amic⁹. Similit̄ & illū venerabilē Iaco. q cognominat̄ Iuſt⁹, quē referūt Chr̄o Ieſu ſimilimū facie & vita & mō cōuſatiōis, ac ſi ei⁹dē vteri frat̄ eēt gemell⁹.

Quem dicũt video ſi videro ipſum Ieſum ſecundum om̃ia corporis eius liniamenta? Præterea D
cæteros ſanctos & ſanctas. heu quid moror? Cur detineor, bone præceptor properare me iube-
as & valeas.

Ad beatam Mariam uirginẽ, matrẽ domini noſtri Ieſu Chriſti. Epi. III,

¶ Chriſtiferæ Mariæ ſuus Ignatius.

ME neophitum Iohannis ꝙ tui diſcipulũ confortare & conſolari debueras: De Ie-
ſu enim tuo percepi innumera dictu & ſtupefactus ſum ex auditu. A te autẽ quæ
ſemper ei fuiſti familiaris coniuncta, & ſecretorum eius conſcia, deſidero animo
fieri certior de auditis, ſcripſi tibi etiam alias & rogaui de eiſdem. Valeas & Neo-
phiti qui mecum ſunt ex te & per te & in te confortentur. Amen.

Mariæ uirginis ad Ignatium epiſcopum & martyrem epiſtola.

¶ Ignatio dilecto diſcipulo, humilis ancilla Chriſti Ieſu.

DE Ieſu quæ à Iohanne audiſti & didiciſti vera ſunt. Illa credas, illis inhæreas &
Chriſtianitatis votum firmiter teneas, & mores & vitam voto conſormes, ve-
niam autem vna cum Iohanne te & qui tecum ſunt videre, ſta, & in fide viriliter
age, nec te commoueat perſecutionis auſteritas, ſed valeat & exultet ſpiritus tu-
us in deo ſalutari tuo. Amen.

Ad Mariam Caſſobolitam. Epiſt. IIII.

¶ Ignatius, qui & Theophorus, miſericordiam conſecutus, & gratiam dei patris altiſſimi
& domini noſtri Ieſu Chriſti qui pro nobis mortuus eſt, fideliſſimæ & deo dignæ Chriſtico-
læ filiæ Mariæ plurimam in deo Salutem. E

DPrima quidem figuratio literæ, velut pars chori ſenſus continẽs, non ſolum his
quibus impartit affectum honorat accipientem, ſed & in ipſis qui ſuſcipiunt am-
plius auget deſiderium. Et quomodo nauigantibus in tempeſtate gratus eſt por-
tus, ita & nobis literarum tuarum acceptabilis eſt modus. Quem tanquã tutiſſimũ
ſolatium à tua fideliſſima mente de longinquo ſuſcepimus conſpicientes in eo il-
lud quod eſt bonum. Omnium nanqꝫ bonorũ ó ſapientiſſima mulierꝫ, tuam animã puriſſimis
fontibus aſſimilamus, illis videlicet quæ tranſeuntes etiã non ſitientes viſione ſui attrahunt po-
tum haurire, ita & tuæ prudentię pollicitatio conſtringit nos iubens de illis ſanctis liquoribus
qui in anima tua redundant hauſtũ ſumere. Ego autẽ optaui non in eis tantũ nunc quantũ alio-
rum publicanorꝫ contrarijs ſententijs exagitor. Quę quidem ſunt fugæ & carceres ac vincula.
Sed nihil horũ recuſo. In iniuſtitijs autẽ eorꝫ magis edoceor vt Ieſum merear adipiſci. Lucror
ego periculis mihi præparatis. Quia non ſunt condignæ paſſiones huius tẽporis ad futurã glo-
riam, quæ reuelabitur in nobis. Quæ aũt per epiſtolam à te intimata ſunt prompte adimpleui,
de nullo eorum dubitans quos tu bene habere probaſti. Agnoui te enĩ iudicio dei teſtimoniũ F
memoratis viris perhibuiſſe & non gratia carnali. Non valde autem aſſidua fuerunt ſpatia, in
quibus tua ſcripta perlegerem. Neqꝫ adhuc in te negociũ perceperam. Nec enĩ habui quomo-
do oculis percurrerem illam ineffabilẽ tuæ ſententię relationẽ, pro anima tua ego effigiar, quia
diligis dominũ Ieſum, filiũ dei viui, propterea & ipſe tibi dicit: Ego eos qui me diligunt diligo
& qui quærunt me inueniunt pacem. Obuenit itaqꝫ mihi dicere quia verus eſt ſermo quem au-
diui de te cauſante Romæ apud beatũ Papã Anacletũ, cui ſucceſſit beatitudine dignus Clemẽs
Petri & Pauli auditor. Et nunc adiecisti ſuper eũ centupliciter, & adhuc adijcies te ipſam, valde
enĩ deſiderabam venire ad vos & conrequieſcere vobiſcũ, ſed non mihi fuit opportunum, præ-
pediebat enim propoſitũ meum non ſinens illo pergere militatis cuſtodia. Quia nullus talia pa-
fecit vel paſſus e, qͥlia ego. Quapropt̃ ſecunda conſolatio eſt inter amicos ſcriptis ſemuicẽ reuo-
lare. Saluto ſacratiſſimã animam tuam rogans ſuperadijcere ad propoſitum tuum. Pręſens enĩ
labor paruus eſt, merces vero quæ ſperatur multa eſt. Fuge eos qui negant paſſionem Chriſti,
& natiuitatem eius ſecundum carnem. Multi ſunt enim qui hanc ſanitatem infirmare conan-
tur. Sed tu contra huiuſmodi conſueſce etiam alios monere. Quia in omni opere & verbo bo-
no perfecta es, potens & alios erudire in domino. Salutant te presbyteri & dyacones, præ om̃i-
bus vero ſanctus Hyeron. Salutant te Caſſianus hoſpes meus, & ſoror mea cõiunx eius, & dul-
ciſſimi filij eorum. Incolumẽ & carnali & ſpirituali ſalute te dominus ſanctificet ſemper, & vi-
deam te in domino conſecutam coronam.

¶ Ad Trallianos ex Smyrna. Epiſt. V,

Trallis vrbs eſt Aſiatica in vertice quodam plano qui promuntorium natura munitum habet ſita. Aſia-

carum

carum vrbium opulentiſſima, vnde & dicũtur Tralliani.

¶ Ignatius qui & Theophorus, dilectæ à deo patre, & domino Ieſu Chriſto eccleſiæ ſan
A ctę quæ eſt in Trallibus, electæ deo dignæ, pacificatæ in carne & ſpiritu Ieſu Chriſti ſpei noſtræ in paſſione per crucem, & mortem atq; reſurrectionem, quam & ſaluto in plenitudine apoſtolicæ formæ, & opto plurimum in deo gaudere.

IMmaculatum animum & ſine dolo in perſeuerantia cognoui vos habere, non in hæſitationem, ſed in fidei poſſeſſionem, prout ſignificauit mihi Polybius epiſcopus veſter, qui peruenit voluntate dei patris Ieſu Chriſti filij eius cooperatiõe ſpiritus Smyrnam, & ſic mihi congratulatus eſt vincto in Chriſto Ieſu, vt omnẽ plenitudinem in ipſo conſpicerem. Suſcipiens ergo eum ſecundum deum, veſtrã beneuolentiam per ipſum agnoui, inueniens vos imitatores eſſe Ieſu Chriſti ſaluatoris noſtri. Polybius.

¶ Epiſcopo ſubiecti eſtote, ſicut domino. Ipſe enim vigilat pro animabus veſtris tanquam rationem redditurus deo, propter quod videmini mihi non ſecundum carnem viuere, ſed ſecundum Ieſum Chriſtum, qui pro nobis mortuus eſt, vt credentes in mortem eius, per baptiſmum participes reſurrectionis eius efficiamur. Neceſſarium eſt enim vos nihil præter epiſcopum facere, neq; aliquid agere. ſed & presbyteris ſubditi eſtote vt apoſtolis Ieſu Chriſti ſpei noſtræ, in quo perſeuerantes in ipſo inueniamur. Oportet ergo & dyaconis, qui ſunt in miniſterium Ieſu Chriſti omnimodo placere. Non enim in cibo & potu ſunt miniſtri, ſed miniſterij eccleſię dei. Oportet ergo præcepta eorum obſeruare, ſicut ignem ardentem. Ipſi vero ſint tales, vos tamẽ
B reueremini eos tanquam dominum Ieſum Chriſtum, quoniam cuſtodes ſunt loci eius, ſicut epiſcopus forma eſt patris omnium, presbyteri vero ſicut conſeſſus dei & coniunctio apoſtolorum Chriſti. Sine ipſis enim eccleſia electa non eſt, neq; collectio ſanctorum, neq; congregatio ſancta. Confido enim & vos ſic conſiſtere, exempla enim charitatis veſtræ accepi & habeo penes meipſum in epiſcopo veſtro, quoniam ipſius conſtitutio magna doctrina eſt. Nam & mãſuetudo eius virtus eſt, quam arbitror etiam illos qui ſine deo ſunt revereri. Quia autem diligo vos, parco frequentius vobis ſcribere, ne videar aliquibus contrarius aut tedioſus eſſe, vinctus ſum enim pro Chriſto, ſed nondum Chriſto dignus ſum. ſi autem conſummauero forſitan ero. ¶ Non ſicut Apoſtolus præcipio, ſed metior meipſum, ne in gloriatione mea peream, bonum eſt enim in domino gloriari. Et ſi ſaluatus fuero apud deum, plus me oportet timere, & non attendere ad eos qui magnificant me. Hi vero qui me laudant, potius flagellant. Eligo enim pati, ſed neſcio ſi dignus ſum. Zelus enim inimici, multis nõ videtur, me autẽ impugnat. Debeo ergo eſſe manſuetus, vt diſſoluatur princeps ſeculi huius diabolus. Nunquid non poteram vobis ſecretiora ſcribere, ſed timeo ne paruulis vobis conſtitutis, læſionem imponam. Et igitur ſcite mihi quia nõ valetis ferre vinculorum onera, quemadmodum ego vinctus ſum. Et poſſum quidem intelligere cœleſtia angelorum ſcilicet atq; archangelorum ordines, militia
C rum diuerſitates, virtutum & dominationum differentias, ſedium atq; poteſtatum diſtantias, thronorum magnificentias, cherubin & ſeraphin excellentis ſpiritus ſublimitatem, domini regnum, & ſuper hæc omnia omnitenentis dei incomparabilitatem. Hęc igitur ego cognoſcens, non omnino perfectus ſum, aut diſcipulus eſſe poſſum, qualis Paulus aut Petrus. Multum enim mihi reſtat, ne à deo derelinquar. Rogo autem vos non ego, ſed dilectio Ieſu Chriſti, vt idipſum dicatis omnes, & non ſint in vobis ſciſmata. Sitis autem perfecti in eodem ſenſu & in eadem ſcientia. ¶ Sunt enim quidam vaniloqui & mentis ſeductores, non Chriſtiani ſed Chriſtũ mercantes, ſeductione circunferentes nomen Chriſti, & cauponantes verbum euangelij, & venenũ erroris commiſcentes dulci blandimento, ſicut puro melli virus admiſcentes, vt qui biberit illius potus ſenſuales illecebras, dulcedine captus inobſeruanter morti addicatur. Monet autem quidam antiquorum vt nemo bonus dicatur, qui malum bono admiſcuerit. Nominant enim Chriſtum, non vt Chriſtum prædicent, ſed vt Chriſtum ſpernant. Et legem proferunt non vt legem ſtatuant, ſed vt legi contraria adnuncient: Chriſtum enim alienant à patre, legem vero Chriſti, & natiuitatẽ ex virgine abnciũt, crucẽ erubeſcẽtes, & paſſionẽ negãtes, & reſurrectionẽ nõ credẽtes, dñm incognitũ ꝓfitẽtur, Chr̃m ingenitũ putant, & neq; qa ẽ ſpũs ſctũs cõfitẽt. Quidã vero eorũ filiũ hominẽ purũ eẽ dicũt, alij aũt ipſm patrẽ eẽ dicũt ipſm filiũ, ipſmq; ſpũmſctũm. Et creaturã nõ opa dei eẽ ꝑ Chr̃m dicũt, ſed alteri⁹ cuiuſdã extraneę ꝟtutis. Cauete ergo à talib⁹ ne ſumatis laqueos aiab⁹ vr̃is, & vitã vr̃am inexplorabilẽ opponite oĩb⁹ hoĩb⁹, ne efficiamini muſcipula exploratiõis, & ſicut retia extẽſa. Qui eñ ſibi nõ pcit in opib⁹ ſuis, frat ẽ polluẽtis ſemetipſm. Si ergo & vos deponatis naturalẽ ſupbiã, inflatilẽ & tumidã extollẽtiã, poſſibile erit vobis inſeparabiles eẽ à deo, ꝓpe ẽ eñ dñs timẽtib⁹ eũ. Et in quẽ (inqt) reſpiciã niſi in humilẽ & quietũ & tremẽtẽ verba mea? ¶ Veneremini aũt & epiſcopũ vr̃m ſicut Chr̃m, ſcd̃m q̃d vobis bti aplĩ pcepeũt. Qui eñ int altare ẽ cõſtitut⁹, mũdus ẽ, ꝓpter q̃d obedire epiſcopo veſtro & presbyteris. Contra hæreticos.

Qui enim extra altare conſtitutus ē,extra epiſcopum ē & presbyteros & dyaconos aliquid agit,
qui talis fuerit pollutus ē cōſciētia,& ē deterior infideli. Quid ē enim epiſcopus,niſi omnē prin
cipatum & poteſtatē omnium illorum tenēs quēadmodum deceat hominē tenere,imitatorem
dei factum ſecundum virtutē? Quid ē presbyterium niſi inſtitutio ſancta conſiliarii,& conſeſ
ſoris epiſcopi? quid etiam diaconi,niſi imitatores Chriſti miniſtrantes epiſcopo,ſicut Chri
ſtus patri,& operantes illi opationē mūdam & immaculatam? quo modo ſanctus Stephanus
beatiſſimo Iacobo,& Timotheus & Linus Paulo,& Anacletus & Clemens Petro. Qui igitur
iſtis inobediēs fuerit hic ſine deo omnino erit,& impius & contēnēs Chriſtum & ordinationē
ipſius minorans. Ego vero hæc vobis mando,non φ aliquos inter vos tales agnouerim(nec p
mittat deus aliquid huiuſmodi aliquando in aures meas introire,qui filio ſuo non pepcit pro
pter ſanctam eccleſiam)ſed præuidēs ſeditiones iniqui pro monitione conforto vos,ſicut filios
meos chariſſimos & fideles in domino præparans vos medicamine præmuniente contra im
minētē peſtilētiam,quam etiam vos tanquam morbum fugite beneplacētes in Chriſto domi
no noſtro. Vos ergo ſuccincti manſuetudine imitatores eſtote paſſionum Chriſti,& dilectio
nis eius qua dilexit nos,dans ſemetipſum pro nobis redēptionē,vt nos ſanguine ſuo mūdaret
ab antiqua impietate,& vitam nobis præſtaret,incipiētibus nobis iam perire pro malitia quæ
Dilectio proximi. erat in nobis. ¶ Nemo ergo veſtrum aduerſus proximum aliquid habeat,dicēte domino: Di
mittite & dimittetur vobis. Nolite occaſionē dare gētibus,ne propter aliquos paucos inſipiētes,
verbum domini & doctrina blaſphemetur,ne in vobis compleatur quod propheta ex perſona
dei ad huiuſmodi dicit,quoniam per vos nomē meum blaſphematur in gētibus. Obturate aūt
aures veſtras,quando vobis quis ſine Ieſu Chriſto filio dei loquitur,qui factus ē per Mariam
Iohan. 1. ex ſemine Dauid,qui vere natus ex deo & ex virgine,quia hoc ipſum ē,quod & deus,ſuſcepit e
nim vere corpus, verbum(inquit)caro factum ē,& habitauit in nobis,ſine peccato, quis enim
ex vobis arguet me de peccato? Manducauit enim vere & bibit,& crucifixus ē & mortuus ſub
Pontio Pilato,ſed & ſecundum placitum voluntatis ſuæ vere crucifixus ē,& vere mortuus,vi
dentibus cœleſtibus,& terreſtribus,& infernis,cœleſtibus quidē tanquam incorporalibus crea
turis,terreſtribus vero,vt Iudæis & Romanis,& cæteris hominibus,qui tunc eodem tempore
præſto erant,quando crucifixus eſt dominus. Infernis autē,vt multitudine eorum qui cum do
mino reſurrexerunt. Multa(inquit)ſanctorum corpora dormientium reſurrexerunt de monu
mentis patefactis,deſcendit autem in infernum ſolus,aſcendit vero cum multitudine, & dirru
pit macheriam quæ erat à ſeculo,& medium parietem eius diſſoluit & reſurrexit tertia die,re
ſuſcitante eum patre,& poſt dies quibus conuerſatus eſt cum apoſtolis,aſſumptus eſt ad patrē,
& ſedet ad dexteram eius,expectans donec ponantur omnes inimici eius ſcabellum pedum e
ius. Die ergo paraſceues tertia hora accepit ſententiam à Pilato permittēte patre,ſexta vero cru
cifixus eſt,nona autē emiſit ſpiritum. Ante vero ſolis occaſum de cruce depoſitus eſt, & ſepul
tus in monumento nouo,ſabbato vero manſit ſub terra in ſepulchro,quo poſuit eum Ioſeph
ab Arimathia. Dominica autē die,reſurrexit à mortuis,ſecūdum quod dictum ē ab eo,ſicut fu
it Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus. Continet autem dies paraſceue paſſio
De domi resurrectione Christus verus hō non putatiuus. nem eius: Sabbatum vero ſepulturam & requiē. Dominica autē reſurrectionem. ¶ Quidam au
tem tanquam ſine deo increduli & infideles,dicunt eum putatiue tantum fuiſſe hominē,& non
verum corpus ſuſcepiſſe,atq; putatiue paſſum & mortuum. Ego vero pro paſſione & morte
domini mei vinctus ſum,& opto ad beſtias pugnare. Si enim putatiue & non vere paſſus eſt &
mortuus,ergo ego gratis moriturus ſum,mendacia de cruce domini confingens,ſed & prophe
ta ſuperflue dixit: videbunt in quem compunxerunt,& plangent inter ſeipſos tanquam ſuper
dilectum,& dolebunt dolore tanq̄ ſup primogenitum. Ergo infideles illi,& increduli non mi
nus ſunt,quam illi qui eum crucifixerunt. Ego ſic deuoui ſpem habere in eum,qui pro me ve
De partu virginis. re mortuus eſt,quia alienum eſt ab eo mēdacium,vere etenim peperit Maria corpus,deo in eo
habitante,& vere natus eſt,deus verbum ex virgine corpus ſine nobis,paſſibile ſine peccato in
duens,vere conceptus eſt in vtero,& factus eſt in vtero,formans & faciens ſibi corpus ex virgi
ne,ſine ſemine ſcilicet & collocutiōe viri,portatus q; in vtero,ſicut & nos tpe portati ſumus,& ve
re lactatus eſt & nutritus,ſicut & nos,& cibo & potu ſicut & nos vſus eſt,& triginta annos agēs
baptizatus eſt à Iohanne in veritate & non in phantaſmate,& tribus annis prædicauit euange
lium,& fecit ſigna & prodigia coram falſis Iudæis,& à Pilato præſide iudex iudicatus ē,flagella
tus eſt,colaphis cæſus ē,conſputus ē,ſpineam coronam purpureamq; veſtem portauit, conde
natusq;,crucifixus eſt vere,voluntarie complacēs non imaginarie,neq; fallaciter mortuus eſt,
ſed vere & ſepultus eſt & reſurrexit à mortuis,ſicut ipſe alicubi orans patrem dicebat: Tu autē

domi

domine reſuſcita me & reddam illis. Et pater qui ſemper eum exaudit reſpondens ait: Exurge deus, iudica terram, quoniam tu hæreditabis in omnibus gentibus, qui ergo reſuſcitauit eū pater, ipſe etiam nos per eum reſuſcitaturus eſt, non ſine vera vita, hoc eſt, nō ſine ipſo qui ait ego ſum vita, qui credit in me non morietur in æternum. Fugite illas ſine deo hæreſes. Diaboli enī ſunt adinuentio, ſerpentis autoris malorum qui per mulierem ſeduxit Adam patrem generis noſtri. Fugite vero & malas ſoboles eius. Simonem dico primogenitum generis ipſius & Menandrum & Baſilidem & totam collectionem malignitatis ipſius & illos hominis cultores Hebionitas, quos maledictos eſſe Hieremias propheta aſſeruit. Fugite quoq; & illos immundiſſimos Nicolaitas amatores libidinis, malos calumniatores, nam talis fuit apoſtolorū miniſter Nicolaus. Fugite etiam ipſius nequiſſimi nepotes: Theodotum ſcilicet & Cleobolum, qui generant fructum mortiferum, de quo ſi quis deguſtauerit ſtatim morietur, non morte temporali, ſed æterna. Hi autem omnes non ſunt plantatio dei patris, ſed progenies maledicti. Omnis aūt plantatio (inquit deus) quam non plantauit pater meus cœleſtis, eradicabitur. Quod ſi fuiſſent rami patris, non vtiq; eſſent inimici crucis Chriſti, ſed ſunt rami illorum, qui occiderunt dominum gloriæ, nunc autem crucem negantes & paſſionem erubeſcentes operantur Iudęorum iniquitates, illorum ſcilicet qui & deo rebelles extiterunt, & dominum occiderunt. Parum eſt enim eos dicere prophetarum eſſe interfectores. Vos ergo inuitat Chriſtus ad ſuam incorruptionem, per paſſionem ſuam & reſurrectionem, qui eſtis membra eius. Saluto vos ex Smyrna vna cum præſentibus mihi eccleſiis dei quæ & præſentes me id requieſcierunt in omni carne & ſpiritu. Poſtulant vos vincula mea quæ propter Ieſum Chriſtum porto rogans deum vt mereamini in ſenſu & oratione in inuicem permanere. Decet enim vnum quemq; veſtrum bene obſequi presbyteris, epiſcopum in honorem dei patris, & in honorem Ieſu Chriſti, atq; apoſtolorū venerari. Deprecor vos ex affectu audire me, vt nō ſit in teſtimonium quod vobis ſcripſi, & eo orate pro me indigente miſericordia dei ac veſtra charitate, vt merear conſequi ſortem cui ſubiaceo ne reprobus inueniar. Salutat vos dilectio Smyrneorum & Epheſiorum memores veſtri, eccleſiaq; quæ eſt in Syria, vnde non ſum dignus dici vltimus eorum qui ibi ſunt. Incolumes eſtote in Chriſto Ieſu, ſubiecti eſtote epiſcopo, ſimiliter & presbyteris & dyaconis, omnes inuicē corde inſeparabili. Caſtificet vos ſpiritus meus, non ſolum nunc, ſed & quando deum meruero adipiſci. Adhuc enim in periculo ſum, ſed fidelis eſt pater Ieſu Chriſti adimplere petitiōem meam & veſtram, in qua inueniamur immaculati, & acquiſiti in domino. Amen.

B

¶ Ad Magneſianos ex Smyrna. Epiſt. VI.

C ¶ Magneſia æolica ciuitas eſt, quæ ad Meandrum dicitur, Nam vt inquit Strabo ei proxima eſt, vnde Magneſii & Magneſiani.

¶ Ignatius, qui & Theophorus benedictæ eccleſiæ Magneſianæ.

GRatia dei patris in Chriſto Ieſu ſaluatore noſtro, in quo ſaluto eccleſiam quæ eſt in Magneſia iuxta Meandrū, & oro in deo patre & Ieſu Chriſto domino noſtro in quo plurimum vos gaudere opto. Cognoſcens veſtram ſecundum deum bene diſpoſitam dilectionem, exultans aſſumpſi in fide Ieſu Chriſti alloqui vos, dignus effectus ſancti atq; deſideratiſſimi nominis in his quæ geſto vinculis. Laudo eccleſias in quibus iubilare opto carne & ſpiritu Chriſti Ieſu qui eſt ſaluator omīum hominum, maxime fidelium, cuius ſanguine redempti eſtis, per quem cognouiſtis deum, immo cogniti eſtis ab eo, in quo ſuſtinentes ſeculi huius tentationem effugite, fidelis eſt autem qui non permittit tentari vos ſuper id quod poteſtis ſufferre. Cæterū ego merui videre vos, per deo dignum epiſcopū veſtrum Damam, & deo dignos presbyteros veſtros Baſſum ſcilicet & Appollonium & conſeruū meū Socionē quē ego nutriui, qm̄ ſubditus eſt epiſcopo & p̄sbyteris in gr̄a dei & lege Ieſu Chriſti. Et vos oportet nō cōtēnere ætatem ep̄i, & ſcd̄m dei p̄ris omnē venerationē ei exhibere, & ſcd̄m q̄d cognoui etiā ſanctos p̄sbyteros, ei deferre nō ꝑpter iuuētutem (quæ in eo videtur) arbitrantes contemnendum, ſed in ſapientia dei ei obedire, quandoquidem non

Sanctū & deſideratiſſimū nomen, nomē Chriſtianum.

longi temporis

longi temporis ſunt ſapientes neq; ſenes ſciunt prudentiam ſed ſpiritus qui eſt in hominibus.
Denique Daniel ſapientiſſimus duodecim annorũ effectus,ſpiritu ſancto repletus eſt,&illos ſe D
Iuuẽtus nõ ſpernenda. niores canitiem vanam habentes,calumniatores & alienæ pulchritudinis appetitores eſſe ma-
niſeſtauit.Samuel etiam cum eſſet puſillus nonagenarium Heli ſacerdotem pec increpatiõem
redarguit quod filios ſuos honorificaret ſuper deum.Similiter & Hieremias audit à domino,
Salomonis ſapientia. Ioſiæ prudentia. noli dicere quia iuuenis ſum ego.Salomon quoq; & Ioſias in iuuentute mirifici & ſapientes in
operibus ſuis apparuerunt.Salomon quidem duodecimo anno ætatis ſuæ regnare incipiẽs ar-
duam &in interpretabilẽ mulierum pro paruulis quæſtionem,terribili iudicio diſſoluit. Ioſias
vero octo annorum exiſtens,aras & monumenta ſubuertere cœpit,lucos excidere,templa deij
cere,quæ non deo ſed dęmonibus fuerant conſecrata. Nã & falſos ſacerdotes interfecit vt cor-
ruptores & ſeductores hominum,non diuinitati ſed diabolo ſeruientes,propter quod non eſt
contemnenda iuuentus cum deo adiacuerit atq; adhęſerit,ſed illa ætas quæ ex ſententia nocet,
etiam ſi inueterata fuerit dierum malorum. Iuurnis fuit etiam Chriſtophorus Timotheus,ſed
audite quid ei ſcripſit magiſter:Nemo(inquit)iuuentutem tuam cõtemnat ſed forma eſto fide-
lium in verbo in conuerſatione. Dignum eſt ergo & vos obedire epiſcopo veſtro, & in nullo
ei contradicere. Terribile eſt enim tali contradicere,non enim iſtum viſibilem quis ſpernit, ſed
illum inuiſibilem in eo contemnit qui non poteſt à quoquã contemni,hic enim nõ ab homine,
ſed à deo habet promotionem,dicit enim deus Samueli de contemptoribus eius,non te ſpre-
uerunt ſed me. Nam &Moyſes populo aduerſus ſe murmuranti ait:non eñ aduerſus nos mur
muraſtis,ſed aduerſus dominum deum. Nemo enim inultus remanſit,qui ſe cõtra potiores ex- E
tulit. Deniq; in lege:Dathan & Abiron Moyſi reſiſtentes viui ad inferos depoſiti ſunt. Sed &
Chore & qui conſpirauerunt cum eo aduerſus Aaron ducenti quinquaginta, igne conſumpti
ſunt. Abſolon etiam parricida exiſtens diuino iudicio arbori appẽſus eſt,ſed & cor eius (quod
mala cogitauerat)ſagittis transfixum eſt.Nam& Achab & Namam nihilominus propter ſimi
lem cauſam morte plexus eſt. Ozias quoq; leproſus factus eſt,qui contra ſacerdotes ſacerdoti-
um auſus eſt arrogare. Saul etiam ſacrificare præſumens regali dignitate dehonoratus ẽ nõ ex-
pectãs principem ſacerdotum Samuelem. Oportet ergo & nos reuereri potiores,& dignum eſt
non ſolum nos vocari Chriſtianos,ſed etiam eſſe,non enim dicere,ſed eſſe,facit beatum . Qui-
dam autem epiſcopum quidem vocant,& præter ipſum omnia faciunt. Talibus igitur etiam
ipſe Chriſtus dicit(qui & verus & primus eſt epiſcopus & ſolus natura pontifex)quid me vo-
catis domine domine,& non facitis ea quæ dico: Tales enim non bonæ ſcientiæ, ſed deriſores
eſſe mihi videntur. Quoniam vero negocia finem habent & adiacet quidem vita ex obſeruati
one,mors vero ex inobedientia,& neceſſe eſt vt vnuſquiſq; in loco quem ſibi de præteritis ele-
gerit,in futuro eſſe præcipiatur,fugiamus igitur mortem,& eligamus vitam,duos enim chara-
cteres dico in hominibus inueniri,vnũ quidẽ veræ monetæ ſignaculũ,alterũ vero adulterinę.
Pi⁹ eñ hõ & religioſus vera moneta ẽ quæ à deo formata, vel expreſſa ẽ,impi⁹ vero & irreligio F
ſus falſa moneta ẽ noxia adulterina praua,quę nõ à deo,ſed à diabolo facta ẽ. Hęc aũt aſſerẽs nõ
duas naturas hoim eẽ dico,ſed vnũ eundẽq; hoĩem qui aliqñ quidem dei,aliquãdo autem di-
aboli efficitur. Si quis igitur pius fuerit homo,dei eſt,ſi vero quis impius extiterit, diaboli eſt,
non ex natura,ſed ex ſententia factus. Infideles enim imaginẽ habent principis nequitiæ, fide-
les autem formam habent autoris omnium dei patris,& Chriſti Ieſu filij eius, propter quod ſi
non elegerimus pro veritate mori in paſſione ipſius,vita eius nõ eſt in nobis. Et quoniã in præ-
ſcriptis perſonis multitudinem veſtri contemplatus ſum,in fide & dilectione moneo vt vnani
mes in deo omnia facere feſtinetis, aſſidente epiſcopo in loco dei,& presbyteris in loco conſi-
ſtorij apoſtolorum & dyaconis dulciſſimis,mihi quibus creditum eſt miniſterium Ieſu Chri-
ſti,qui ante ſecula genitus eſt à patre deus verbum,vnigenitus filius,& in conſummatione ſe-
culorum ipſe permanet regni eius non erit finis,inquit Daniel propheta:Omnes in concordia
inuicem diligamus,& ſecundum carnem nemo conſideret propoſitum ſum, ſed ſecundum Ie-
ſum Chriſtum. Nihil ſit in vobis,quod vos poſſit ſeparare,ſed adunamini epiſcopo,ſubiecti p
ipſum deo in Chriſto. Sicuti ergo dominus ſine patre nihil facit(non enim poſſum inquit à me
Oratio fidelii. ipſo facere quicquam)ſic etiam & vos ſine epiſcopo,ſiue presbyteri,ſeu dyaconi ſiue laicus. Nõ
ergo aliquid rationabile vobis videatur,extra ipſius ſententiam. Tale enim iniquũ eſt, & ideo
odioſum. Omnes in idipſum ad orationem ſimul cõuenite,vna deprecatio ſit communis,vnus
animus,vna ſpes,dilectio immaculata in fide Ieſu Chr̃i,q̃ nihil aliud melius ẽ. Oẽs adunati ad
tẽplũ dei cõcurrite,ſicut ad vnũ altare,ſicut ad vnũ Ieſum Chriſtum pontificẽ ingeniti dei pa-
tris. Nolite errare in aliena gloria, neq; intendatis fabulis , & genealogijs interminatis & Iu-
daicis

daicis inflationibus. Vetera enim tranſierunt,& ecce facta ſunt omnia noua. Si enim nunc vſq;
ſecundum legem Iudaicam&circuncifionem carnis viuamus,negamus nos gratiam accepiſſe.
A Sancti etenim prophetæ ſecundum Ieſum Chriſtum vixerunt,ideoq;&perſecutionẽ paſſi ſunt,
inſpirante gr̃a ad manifeſtationẽ incredulis,quia vnus eſt deus oĩpotens qui manifeſtauit ſe
ipſum per Ieſum Chriſtum filiũ ſuum qui eſt verbum ipſius non prolatiuũ ſcilicet, ſed ſubſtan
tiale,non locutio articulatæ vocis,ſed operatio deitatis,ſubſtantia ſcilicet genita,in oĩbus be
neplacens ſuo genitori.Si ergo ex antiquis ſcripturis conuerſi ad vacuam ſpem venerũt expe-
ctantes Chriſtum(ſicut ipſe dominus docet dicẽs,ſi crederetis Moyſi,crederetis vtiq;&mihi,de
me enim ipſe ſcripſit.Nam& Abraam(inquit)pater veſter exultauit vt videret diem meum,vi
dit & gauiſus ẽ.Ante Abraam eñ(inquit)ego ſum)quomodo nos poterimus viuere ſine ipſo,
cui & prophetæ ſerui fuerunt,ſpiritu præuidẽtes eum,& tanquam magiſtrum expectabant, &
ſperabant vt dominum& ſaluatorem dicẽtes:ipſe veniet & ſaluabit nos. Non ergo ſabbatize-
mus Iudaicis ferijs gaudentes.Qui enim non operatur,non manducet.Et iterũ:In ſudore vul-
tus tui manducabis panem tuum,dicunt eloquia.Sed vnuſquiſq; veſtrum ſabbatizet ſpiritali-
ter,meditationi legis congaudẽs,non corporis dimiſſione fabricationẽ dei admirans, velut Iu-
dæus,non omnia comedens,& tepidum bibens,& mẽſurate ambulans,& ſaltationes atq; plau
ſum manuum nunc habẽs.Sed pro ſabbatizatione diẽ feſtum celebret omnis Chriſtianus,do-
minicam reſurrectionem regalẽ eminentiſſimam omnium dierum,de qua propheta expectans Dies dñica
B dicebat:in finem pro octauo in quo die & vita noſtra exorta ẽ,& mortis in Chriſto facta victo
ria, quam filij perditionis negant inimici ſcilicet ſaluatoris,quorum deus venter eſt,qui terre-
na ſapiunt,amatores voluptatum & non dei,ſpeciem quidem pietatis præ ſeferẽtes, virtutem
autẽ eius abnegantes,Chriſtum mercantes,verbum dei in tabernis prædicantes,& dominum
noſtrum Ieſum Chriſtum vendentes,mulierum corruptores,aliena concupiſcentes,& pecuni-
arum amatores,à quibus eruamini,miſericordia faciente,per dominum noſtrum Ieſum Chri-
ſtum. Non enim ſentimus vtilitatem eius,niſi nos tentauerit. Secundum autem quod agimus
iam non erimus,niſi ipſe nos miſeratus fuerit,ſi enim iniquitates obſeruarit,quis ſuſtinebit? Ef
ficiamur ergo digni cognomento quod accepimus.Qui enim alio nomine præter iſtud voca- Nomen
tur hic non eſt dei,non enim ſuſcipit prophetiam dicẽtem de nobis,quoniam vocabitur nomi- Chriſtiani.
ne nouo,quo dominus vocauit eum,& erit populus ſanctus. Quod & completum eſt primo
in Antiochia Syriæ,vbi acquiſierunt diſcipuli nomen Chriſtianum Paulo & Petro fundãtibus
eccleſiam. Abijcite ergo malum vetus fermentum,quod corrũpit & putrefacit,& percipite no-
uum gratiæ fermentum. Exultate in Chriſto,vt non alienus dominetur veſtri. Ineptum eſt eñ
Ieſum Chriſtum lingua tantum proferre,& iudaiſmum in animo habere. Non enim Chriſtia-
nitas in iudaiſmum credidit,ſed iudaiſmus in Chriſtianitatem. Omnes deniq; gentiles æqua-
C liter crediderunt. Omnis lingua Chriſtum confeſſa ad dominum collecta eſt,& facti ſunt lapi-
dei corde,filij amici dei Abrahæ,& in ſemine eius benedicti ſunt omnes,qui in vitam æternam
deputati ſunt in Chriſto. Hæc autem dilectiſſimi mihi taliter ſcribẽs,non agnoui aliquos ex vo
bis ſic haberi,ſed ſicut minimus veſtrum volo vos conſeruatos eſſe,vt non incidatis in hamos
inanis gloriæ,ſed vt ad plenũ inſtructi ſitis in Chriſto,qui ante ſecula genitus eſt à patre,poſtea
autem factus eſt ex Maria virgine ſine collocutione viri,& nobiſcum conuerſatus ſancte & ſi
ne querela,omnem infirmitatem,omnẽq; languorem curauit in populo,& ſigna atq; prodigia
pro beneficijs hominum fecit,& illis qui longe erant,& illis qui prope,in multitudine vnum&
ſolum verum deum patrem ſuum annunciauit,& paſſionem pertulit,& ab interfectoribus ſu-
is Iudæis ſub Pontio Pilato præſide & Herode Rege,crucem ſuſtinuit,& mortuus eſt atq; reſur
rexit,& in cœlos aſcẽdit ad illum qui miſit eum,& ſedet ad dexteram eius,vẽturusq; eſt in con
ſummationem ſeculi in gloria paterna iudicare viuos & mortuos,& reddere vnicuiq; ſecundũ
opera ſua. hæc qui in pleno cognouerit & crediderit,beatus ẽ,quomodo & vos amici dei & a-
matores Chriſti eſtis in plenitudine ſpei veſtræ,à qua nulli veſtrum auerti contingat. Acquiſi-
ui vos in omnibus,ſi quidẽ dignus ero,ſi enim vinctus ſum,ſed adſolutionẽ omnium veſtrum,
non ſum victus. Scio enim quia non inflammamini,quia Ieſum habetis in vobis. Et magis cũ
laudauero vos,ſcio quia reueremini ſicut ſcriptum eſt,quoniam iuſtus ſui accuſator eſt in pri-
mordio ſermonis,& dic tu(inquit)primus peccata tua vt iuſtificeris. Cum feceritis(inquit)oĩa
quæ mandata ſunt vobis,dicite ſerui inutiles ſumus,quoniam in hominibus qui ſe exaltauerit
delinquit ante deum,dicit enim deus:propitius factus ſum peccatori, propter quod magni illi
Abraham & Iob terram & cinerem ſemetipſos ante deum nominauerũt. Et Dauid: Quis ſum
ego(ait)coram te domine,quoniam glorificaſti me vſq; nunc? Nam & Moyſes ſupra oẽs ho-

rum:Ego eram apud eum cuncta componens,& congaudebat mihi quotidie. Quomodo aũt homo purus audiret:ſede ad dexteram meam?aut quomodo diceret:antequam Abraham fie
A ret ego ſum, vel illud quod ait:gloria illa glorifica me,quam habui apud te priuſqum mundus fieret?Quis autem homo poſſet dicere:deſcendi de cœlo non vt faciam volũtatem meam, ſed voluntatem eius qui miſit me?Vel de quo homine diceretur:erat lumẽ verum quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum,in hoc mundo erat & mundus per ipſum factus eſt,& mundus eum non cognouit?In propria venit,& ſui eum nõ receperunt: Quomodo ergo huiuſmodi homo eſt purus,ex Maria demum habens initium vt eſſet,& non potius deus verbum & filius vnigenitus de quo dictum eſt:In principio erat verbum & verbum erat apud deum & deus erat verbum,omnia per ipſum facta ſunt,& ſine ipſo factum eſt nihil.& paulo poſt:vidimus gloriam eius,gloriam quaſi vnigeniti à patre plenum gratiæ & veritatis.Et iterum:vnigenitus qui eſt in ſinu patris,ipſe enarrauit,qui& per Salomonem refert dicens:creauit me dominus principium viarum ſuarum in opera ſua ante ſecula ſundauit me,ante aũt omnes colles genuit me.Et reſuſcitaturus eſt corpora noſtra. dixit enim:Amen dico vobis, quoniam venit hora in qua om̃es qui in monumentis ſunt,audient vocem filij dei,&qui audierint viuẽt. Quod etiam Apoſtolus confirmat dicens:oportet corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem.Et quia oportet caſte ac iuſte viuere,iterum dicit:nolite errare,neq; fornicarij,neq; molles,neq; maſculorum concubitores,neq; maledici,neq; ebri
B oſi,neq; fures,neq; rapaces,regnum dei poſſidebunt.Et ſi mortui non reſurgunt neq; Chriſtus reſurrexit,vacua eſt ergo prædicatio noſtra,vacua eſt fides veſtra,& adhuc eſtis in peccatis veſtris.Ergo & qui dormierunt in Chriſto perierunt.Si in hac tantum ſperantes ſumus in Chriſto,miſerabiliores ſumus omnibus hominibus ſi mortui non reſurgunt,manducemus & bibamus craſtina enim moriemur.Si autem ſic congdimus,quæ eſt differentia hominum& canum vel aſinorũ,qui nihil de futuro cogitant?qui comeſtionis tantũ modo appetitores ſunt,& poſt comeſtionẽ inſcij ſunt quid interiꝰ moueatur.Acquiſiui vos in domino, elaborate vnuſquiſq; omnem malitiam deponere,& ferocem animum & maliloquia, & calumniam,& turpiloquiũ, malam conuerſationem,ſuſurrationem,inflationem malignã,auaritiam,inanẽ gloriã, inuidiã & om̃ia quæ his ſimilia ſunt.Induite autẽ dominũ noſtrũ Ieſum Chriſtũ.Et carnis curam ne feceritis in concupiſcentijs.Presbyteri ſubditi eſtote epiſcopo,dyaconi presbyteris,populus dyaconis.Pro animabus hanc ordinationem cuſtodientibus ego efficiar,& dominus ſit cum eis indeficienter.Mando vobis ó viri diligite coniuges veſtras,filij honorate patres,& vos parentes nutrite filios in eruditione & diſciplina domini.Eas quæ in virginitate ſunt honorate, ſicut ſacras Chriſti,viduas pudicas vt ſacrariũ dei veneremini,domini cum parcitate eſtote,ſerui cũ timore dominis ſeruite,nemo ocioſus in vobis ſit mater enim egeſtatis eſt vacuitas. Hæc autẽ dicens non impero quantum oportet & ſi quidem vinctus ſum tanquã fratres cõmoneo. Et ſi
C dominus eſt vobiſcum,acquiſiui vos orationibus veſtris incũbite vt Ieſum merear adipiſci,cõmendo vobis eccleſiam,quæ eſt in Antiochia.Salutant vos & electæ eccleſiæ Philippenſiũ, vnde & ſcribo vobis.Salutat vos Philon dyaconus veſter,cui & ego gratias ago bene mihi ſeruienti in omnibus.Salutat vos Agathopus dyaconus. de Syria qui me ſequitur in Chriſto. Salutate inuicem in oſculo ſancto.Saluto vniuerſos & vniuerſas qui ſunt in Chriſto.Incolumes eſtote corpore & animo & ſpiritu,& mei ne obliuiſcamini,& ſit deus vobiſcũ.Amen.

¶ Ad Philippenſes de baptiſmo per Euphanium lectorem nauim iam aſcẽſurum Epiſt. VIII.

¶ Philippis ciuitas eſt in prima parte Macedoniæ,& hinc quoq; dicti Philippenſes.

¶ Ignatius qui & Theophorus,ex imperio dei patris miſericordiam conſecutæ in fide & patientia,& dilectiõe ſine dolo eccleſiæ quæ eſt Philippis. miſericordia & pax à deo patre & domino Ieſu Chriſto,qui eſt ſaluator omnium hominum maximeq; fideliũ.

ME mores charitatis veſtræ & ſolicitudinis quæ eſt in Chriſto,quam oſtenditis in nobis,decẽs eſſe arbitrati ſumus ſcribere ad fraternã in domino vnanimitatis veſtræ dilectionẽ commonitos vos faciens curſus noſtri,vt idipſum dicatis omnes, vnũ ſentientes,in hoc ipſo fidei regulas,præceptaq; ſeci,ſicut & Paulus erudiens vos dicit:vnus eſt enim omnium deus pater Chriſti,ex quo oĩa & vnus dominus noſter Ieſus Chriſtus filius dei vnigenitus,dominator vniuerſorum,per quẽ omnia. Vnus aũt etiã ſpiritusſanctus quem operabatur in Moyſe & prophetis & apoſtolis,vnũ quoq; eſt baptiſma,quod datur in morte Chri,vna itaq; eccleſia etiã eſſe debet & vna fides,quæ eſt in Chriſto ſecundum dictum eiuſdem apoſtoli dicentis:Vnus deus,vna fides,vnum baptiſma. Vnusdeus

pater omnium,qui eſt ſuper omnes & per omnes & in om̃ibus. Vnus eſt ergo deus pater, & nõ D duo vel tres. Vnus ſcilicet qui eſt,& non eſt præter eum ſolum verus. Dominus enim (inquit) deus tuus,deus vnus eſt. & iterum:Nonne vnus dominus creauit nos & vnus pater eſt omniũ noſtrum? Vnus quoq; & filius,deus verbũ,vnigenitus(inquit)qui eſt in ſinu patris. Et rurſum, vnus dominus Ieſus Chriſtus,& alibi quod eſt nomen eius aut quod eſt nomen filij eius. Scito te autem quia vnus eſt etiam ſpiritusſanctus paracletus. Sicut idem Paulus ait vnus ſpirit',ſicut vocati eſtis in vnam ſpem vocationis veſtræ. Et iterum:omnes inquit in vno ſpiritu parati ſumus maniſeſte autem omnia dona gratiarum ipſe vnus atq; idem ſpiritus operatur. Ergo neq; tres ſunt patres neq; tres filij,ſed neq; tres paracleti,ſed vn' pater & vn' fili' & vnus paracletus,propter quod & dominus mittens apoſtolos docere omnes gentes, præcepit eis baptizare eas in nomine patris,& filij & ſpiritusſancti. Non in vnum quendam trinomium, neq; in tres vnius eiuſdemq; honoris,quia vnus eſt tantum qui homo factus eſt,non pater ſcilicet neq; paracletus,ſed ſolus filius non putatiue neq; in phantaſmate,ſed certiſſima veritate. Verbum enĩ caro factum eſt,& inhabitauit eam. Sapientia nanq; ædificauit ſibi domum, & factus eſt,ſicut homo deus cum corpore,quod ſuſcepit ex virgine non ex collocutione ſcilicet aut ſemine viri. Virgo enim inqnit in vtero concipiet & pariet filium. Vere natus eſt, vere creuit, vere manducauit,& bibit,vere crucifixus eſt & mortuus & reſurrexit. Qui hæc credit vt vera eius conſtinet natiuitas,beatus eſt,qui autem hæc non credit diſtat nihil ab eis qui eum crucifixerunt. Princeps enim huius mundi in hoc gaudet,quando quis crucem negauerit. Interitum enim ſibi ipſi eſſe cognouit confeſſionem crucis,hoc enim tropheum eſt cõtra eius virtutem,quod videns expaueſcit & audiens timet. Nam& ante quam facta eſſet crux feſtinabat facere hoc & operari in filijs diffidentiæ,operatus eſt autem inuidia in phariſęis & ſaducęis,in ſenioribus& iu E uenibus,& in ſacerdotibus. Cum autem properaret vt fieret conturbabatur,& poſtea deſperationem immiſit proditori,& laqueum ei oſtendit & ſuſpendium eum docuit,& mulieri immiſit timorem in ſomno ipſe,conturbans & compeſcere tentans patibulum crucis,ipſe omnia euocans mouet in ſuam pernitiem,non recognoſcens,intantum enim mala erant non omnia. Malignus autem ſentiebat ſuam perditionem,initium enim illi fuit ad damnationẽ crux Chriſti principium mortis,initium perditionis,propter quod in aliquibus quidem operatur negare crucem,paſſionem erubeſcere,qui vt funeſtum putant vocari de virgine generationem circuncidere ipſam naturam & diffamate quaſi odioſam. Iudæorum auxillator eſt ad negatiõem crucis,paganorum ad calumniam Mariæ,hæreticorum ad phantaſiam. Multiformis eſt enim malitiæ princeps,furans ſenſus,contrarius ſibimet ipſi,& alia quidem ſuggerens,alia vero oſtẽtans. Sapiens eſt enim ad malefaciendum,quod bonum eſt autem neſcit aliquando,ignorantia enim repletus eſt per inobedientiam. Quomodo enim non ſit talis qui nõ ſibi proponit ſuum ſermonem? Si enim homo purus eſt dominus ex anima & corpote,quid circuncidis natiuitatẽ F communem naturæ hominum? Quid tanquam paruam gloriam in homine factam paſſiõem ſimulationem vocas & mortem immortalis gloriam exiſtimas? Si deus eſt homo quid vnicũ vocas dominum gloriæ illum videlicet natura immutabilem? Quid ſine lege dicis legiſlatorẽ qui non humanam naturam habuit: Verbum caro factum eſt,verbum homo,ſed non in homine. Quomodo igitur magnus eſt ille qui in principio omnem ſenſibilem & intelligibilem naturam voluntate patris præparauit,qui cum eſſet in carne om̃em infirmitatem atq; languorem curauit? Quo modo autem nõ eſt deus ille qui mortuos reſuſcitauit,claudos ſanauit, leproſos mundauit,cæcos illuminauit,aquam in vinum conuertit,tuumq; exercitum verbo tantum fugauit? Quid ergo deijcis naturam virginis,& membra turpia vocas,hæc ergo pręſeminas,& nudari iubes maſculos in facie fœminarum,fœminas vero in illicitum deſiderium maſculorum, tunc omnia turpia videntur,& pudicum teipſum facis,cum tu ſis fornicationis ſpiritus. Ignoras quia tunc fit aliquid turpe,quando illicite perpetratur? Cæterum nihil turpe eſt quod ſine peccato geritur,nihil prauum ſed omnia bona valde. Et tu non videns peſſundas eã. Quomodo rurſum non tibi videtur natus eſſe Chriſtus ex virgine,ſed ille qui eſt ſuper om̃ia deus,ille ſcilicet omnia potens,quis ergo eſt qui hunc miſit dicito,quiſve huic dominatur vel cuius ſententiæ ſubiectus fuit,aut cuius legem adimpleuit? Tu qui nullius ſententiam vel poteſtatẽ habes,Chriſtum ſeparas à generationt,legiſlatorem ingenitum eſſe pronuncias, & cruci affixum illum qui eſt ſine principio. Cuius ergo permiſſu hoc factum eſt,non eſt dicere. Non enĩ me latuit tuum antiquũ conſilium,neq; ignoro qm̃ curve & lubrice incedis,tu aũt ignoras quis eſt q natus eſt,qui omnia ſcire te fingis. Multa enim te latent, virginitas ſcilicet Mariæ,glorioſus partus de cui' corpore deus proceſſit,ſtella orientis quæ apparuit,munera ferentibus magis,at

changeli ſalutatio ad virginem ſacta, virginis glorioſa conceptio, deſponſatæ puellæ prædica
A tio, & virgin s in vtero inſantis præuiſio, angelorum hymno gloriæ ad gentium paſtores an-
nunciatio. Herodis timor in extollentia regni, præceptio ad paruulorum necem, in Aegyptũ
tranſmigratio, atq; exiñ reuerſio, cunabila infantilia, deſcriptio humana, lactis nutritio, nomẽ
patris non ſeminantis, præſepe vbi poſitus eſt, eo ꝙ non fuerit locus, nulla humana præpara-
tio, prouectus ætatis, crementum corporis, humana loquela. Sed & ꝙ eſurijt, ſitiuit, iter ambu
lauit, laborauit, ſacrificiorum oblatio, circũciſio, baptiſma. Vox dei deſuper ad baptiſatum, qd
vẽl vnde fuerit teſtificatio ſpiritus & dei, vox Iohannis prophetia ſignificantis, paſſionem per
agni appellationem, diuerſorum ſignorum operatio, variȩ curationes, imperium domini quo
mari imperauit & ventos ſedauit, & ſpiritus iniquos fugauit, teipſum torquens & manifeſta-
tione virtutis ſuæ affligens hæc omnia, videns non habes quid ſacias, niſi tenebroſas vertigi-
nes. Et ꝙ virgo peperit ignoras, ſed confundit te angelorum laudatio, Magorum adoratio,
ſtellæ apparitio. Ignorantiam igitur olim incurriſti per contumaciam: parua tibi videntur cu
nabula, paſſiones, circũciſio, lactis nutritio, indigna tibi deo eſſe hæc videntur. Iterum ne vidi-
ſti hominem quadraginta diebus & quadraginta noctibꝰ inguſtato cibo humano, & angelos
ei miniſtrantes, quos & tu timebas: videns primo quaſi communem hominem, baptizatũ &
cauſam ignorãs, poſt ieiuniũ vo eſuriẽti inſidiabaris & tẽtabas q̃ſi coĩem hoĩem, ignorãs quis
eſſet. Dicebas enim: Si filius dei es, ignorantiæ id eſt: nam ſi vere cognoſceres, ſcires ſine dubio:
quia quæ impoſſibilia videntur ad faciendum, & difficilia ad conuertendum, factori omnia
poſſibilia ſunt. Et propter ventrem tentans eum, qui paſcit omnes eſca indigentes: audes tenta
re dominum gloriæ, oblitus per tuam malitiam, quia non in pane ſolo viuit homo, ſed in om̃i
B verbo quod procedit ex ore dei, ſcires quia filius dei erat. Cognoſceres vtiq;, quia in quadra-
ginta diebus & quadraginta noctibus nullo egens, reddens corruptibile corpus, etiam in con-
tinuatione hoc facere poterat. Sed iccirco eſurijt, vt oſtenderet quia vere ſuſcepit corpus paſſi
bil ſimila hominibus: propterea & primo oſtendit quia deus erat, & ſecundo quia & homo
fuit. Tu ergo qui tanq̃ fulgur de ſublimi gloria cecidiſti, audes dicere domino: mitte te deor-
ſum? Cui ea quæ ſunt æſtimantur quaſi quæ non ſunt, & ad inanem gloriam prouocas eum q
non extollitur, & fingis te ſcripturas de eo legere, dicens: Scriptum eſt enim, quoniam angelis
ſuis mandauit de te, nequando offendas ad lapidem pedem tuum, & fingis te ſequentia igno-
rare, auferens ea quæ de te ac de tuis miniſtris Propheta dicit: Super aſpidem & baſiliſcum
ambulabis, & conculcabis leonem & draconem. Si ergo conculcatio es pedum domini, q̃uo
tentas intentabilem? immemor legiſlatoris qui dixit: Non tentabis dominum deum tuum. Et
audes impudentiſſime opera dei aſſumere, & dicere quia tibi traditus ẽ principatus eoꝝ, & ca-
ſum tuum oſtendis contra dominũ deũ tuum, & promittens te ei dare quæ ſunt ipſius, dicens:
Hæc omnia dabo tibi, ſi cadens in terram adoraueris me. Quomodo, non timuiſti talem vocẽ
contra dominum emittere, tu qui omnium malignorum ſpirituum maligniſſimus es? Et pro
malitia ventre & pectore ſuper terram repere iuſſus es, & per inanẽ gloriam inhonoratus es:
C Qui per auaritiam & arrogantiam ad impietatem deductus es? Tu incenſor, draco, apoſta-
ta, ſerpẽs proplexus à deo diſcedẽs, à Chriſto ſeparatus, à ſpiritu ſancto alienus, & à choro an
gelorum exulans? Iniuriator legis dei, & legitimorum inimicus, qui ſuper protoplaſtos in-
ſurrexiſti, & à mandato dei auertiſti eos, qui nihil te læſerunt, qui aduerſus Abel Caim parri-
cidam excitaſti, qui in Iob mala exercuiſti? Tu ergo huiuſmodi dicis domino: ſi cadẽs in ter-
ram adoraueris me? O audacia, ò puniende ſerue fugitiue, ſerue flagellande, exterminator bo
norum, domino dominorum, perfecto deo omnium intelligibilium atq; ſenſibilium dicis: Si
cadens adoraueris me? Dominus autem longanimis eſt, qui non in præſenti & ilico interficit
eum, qui per ignorantiam & audaciam talia dicit, ſed manſuete reſpondet dicens: Vade Sata-
na. Non dixit, reuertere poſt me, non enim es reuerſurus aliquando, ſed vade inquit Satana in
ea quæ tibi elegiſti loca, vade in ea, quibus prouocatus es à tua malitia. Ego autem ſcio quis
ſum, & à quo miſſus ſum, & ſcio quem debeo adorare. Dominum, inquit, deum tuum ado-
rabis, & illi ſoli ſeruies. Scio ei, & noui vnum ſolum, cui non denego ſeruire, à quo tu apoſtata
factus es. Non enin ſum antitheus, hoc eſt contrarius deo, ſed confiteor eius eminentiam, &
non recuſo adorare eum, quem noui natiuitatis meæ autorem & dominum, atq; meæ perſeue
rantiæ cuſtodem. Ego enim viuo propter patrem. Hæc autem fratres per diſpoſitionem dei
coactus ſum mittere ad vos, monens vos ad gloriam dei, non quaſi extraneus, ſed ſicut frater.
Subiecti eſtote epiſcopo & presbyteris & diaconis. Diligite inuicẽ in domino, ſicut dei ſymula
chra. Videte ergo viri vt diligatis vxores veſtras vt propria membra, mulieres vero ſicut vni-

tatis tactu viros veſtros amate. Qui caſtus vel continens eſt, non extollatur, ne perdat merce dem ſuam. Dies feſtos nolite inhonorare, quadrageſimam vero nolite pro nihilo habere, [illegible] tationem enim continet dei conuerſationis. Hebdomadam etiam paſſionis nolite deſpicere. Quarta vero & ſexta feria ieiunate, reliquias pauperibus porrigentes. Quicunq; dominicam aut ſabbatum ieiunauerit præter vnum ſabbatum paſchæ, ipſe eſt CHRISTI interfector. Orationes veſtræ protendantur ad eccleſiam Antiochiæ, vnde & vinctus ducor Romam. Saluto ſanctum epiſcopum Polycarpum. Saluto ſanctum epiſcopum Viralem & ſacroſanctum presbyterum, & conſeruos meos diaconos, pro quorum animabus ego efficiar. Adhuc dico epiſcopo & presbyteris in domino, quicunq; cum Iudæis paſcha egerit, aut ſolēnia dierum feſtorum eorum ſuſceperit, comparticipabit eis qui dominum & apoſtolos eius occiderunt. Salutant vos Philon & Agathophus diaconi. Saluto congregationem virginum, legionem viduarum, à quibus adiutus ſum. Salueo populum domini à minimo vſq; ad maximum. Tranſmiſi vobis hæc mea ſcripta per Euphantum lectorem, virum deo honorabilem & fideliſſimum, qui mihi occurrit in regionem iam nauim aſcenſuro. Mementote vinculorum meorū, vt con ſummer in domino. Incolumes eſtote carne, & anima & ſpiritu, perfecta ſentientes, deuitantes operarios iniquitatis & corruptores verbi veritatis, confortati in gratia domini noſtri IESV CHRISTI. A M E N. E

Ad Philadelphienſes ex Troia, Epiſtola IX.

Philadelphia Miſiæ vrbs frequētibus terræ ſuccuſſionibus patens, frequentibusq; agitata terræ tremoribus, iccirco malefidos parietes concuſſionum iniurijs diſcutiantur, rimisq; pateant. Hinc Philadelphienſes.

Ignatius, qui & Theophorus, eccleſiæ dei patris & domini noſtri Ieſu Chriſti (quæ eſt in Philadelphia) miſericordiam conſecutæ in dilectione & confirmatione & concordia & exultatione dei, in paſſione domini indiuiſæ & in reſurrectione eius, repletæ omni miſericordia, quam & ſaluto in ſanguine Ieſu Chriſti, quod eſt gaudium ſempiternum & ſingulare, maxime his, qui ſunt in vnū cum epiſcopo, cum presbyteris & diaconis probatis in voluntate dei patris, per dominum Ieſum CHRISTVM, qui ſecundum ſuam voluntatem ſolidauit firmiter eccleſiam eius ſuper petram, ædificio ſpirituali non manufacto, quam flumina inundantia & flātes venti non valuerunt ſubuertere, nec valebunt aliquando ſpiritus nequitiæ, ſed debilitantur virtute domini noſtri Ieſu Chriſti. E

VIDENS autem epiſcopum veſtrum, cognoui quia non à ſemetipſo, neq; ab hominibus promotus eſt in miniſterium & communionem pertinens, neq; per inanem gloriā, ſed in dilectione Ieſu Chriſti & dei patris, qui reſuſcitauit eum à mortuis, cuius expaueſco manſuetudinem, quomodo tacens amplius poteſt à loquēte. Aptus eſt enim mandatis domini, & iuſtititæ eius ſicut chordę citharæ, & eſt irreprehenſibilis non minus à Zacharia ſacerdote, propter quod beatificat anima mea illius ſecundum deum diſpoſitionem, cognoſcens innocentem & perfectam & immobilem, & ſine ira circa omnes eius manſuetudinem tanq̄ dei viui. Sicut ergo filij lucis fugite diuiſionem vnitatis, & malam doctrinam hęreticorum, ex quibus exit coinquinatio in omnem terram. Vbi ergo paſtor eſt, illuc ſicut oues congregamini. Multi enim lupi pellibus ouium induti voluntate mala captiuant decurrentes ad deum, ſed in veritate veſtra non inueniunt locum. Abſtinete itaq; vos à verbis malis, quæ Ieſus Chriſtus non ſeminauit, ſed hoīm interfectrix beſtia: propter quod non ſunt plantatio patris, ſed ſeminarium nequiſſimi. Non ergo ſeparationem inueniens apud vos hæc ſcribo, ſed vt muniens vos vt filios dei. Quotquot ſunt Chriſti, ipſi ſunt epiſcopi. Qui autem declinant eum vł communionē eius, & ſociant ſe cum maledicis, ipſi cum illis ſimul abſcinduntur. Non enim ſunt agricolæ Chriſti, ſed inimici ſeminarium, à quibus eruamini ſp ꝑcib' aſſidentis paſtoris veſtri fideliſſimi & mitiſſimi. Rogo itaq; vos in domino, quicunq; pœnitentes venerint ad vnitatem eccleſiæ, ſuſcipite eos cum omni manſuetudine, vt per vtilitatem & bonam demonſtrationem, de luto & muſcipula diaboli eruti, & digni Ieſu Chriſto effecti, ſempiternam ſalutem participent in regno Chriſti. Nolite ergo errare fratres. Quicunq; enim ſeparatum à veritate fuerit ſecutus, regnum dei non hæreditabit. Et qui non diſceſſerit à multiloquo prædicatore, in gehennam damnabitur. Vnde nec à iuſtis diſcedere, neq; iniuſtis appropinquare oportet. Quicunq; enim in aliena ſententia ambulauerit, ipſe non eſt Chriſti, nec paſſionis eius particeps, ſed eſt fraudator & corruptor vineæ Chriſti. Tali ne commiſceamini, nę ſimul cum eo pereatis, nec ſi pater ſit vel filius, aut frater aut dome-

ſticus:Non em̃,inquit,parcat oculus tuus ſuper eum. Qui ergo odio habet deum,oportet etiã
vos eos odire,& ſuper inimicos eos tabeſcere,non quidẽ perſequi eos,aut percutere eos opor
tet ſecundum gentes,quæ non nouerunt deum,ſed inimicos arbitrari & ſeparari ab eis,& mo
nere eos & ad pœnitentiam prouocare,ſi forte audiant & acquieſcant. Amator enim homi-
num eſt deus noſter,& vult omnes homines ſaluos fieri,& ad agnitiõem veritatis venire, pro
pter quod & ſolem oriri facit ſuper bonos & malos,& pluit ſuper iuſtos & iniuſtos. Cuius vti
litatis etiam nos dominus volens eſſe imitatores dicit:Eſtote perfecti,ſicut & pater veſter cœ-
leſtis perfectus eſt. Ego confido in vobis,quoniam in domino nihil aliud ſapitis. Propterea fi
ducialiter ſcribo deo dignæ dilectioni veſtræ rogans vos, vt inſtetis vni fidei,vni prædicatio-
ni,vna gratiarum actione vtentes: vna eſt enim caro domini Ieſu,& vnus eſt eius ſanguis, qui
pro nobis effuſus eſt,vnus etiam panis pro omnibus confractus,& vnus calix totius eccleſiæ,
& vnus epiſcopus ſimul cum om̃ibus presbyteris & diaconis conſeruis meis, quia & vnus eſt
ingenitus dei pater,& vnus vnigenitus filius deus, v̾bum & homo,& vnus paracletus, ſpiri-
tus veritatis,vna etiam prædicatio,& fides vna,& vnum baptiſma,& vna eccleſia, quam fun-
B dauerunt ſancti apoſtoli à finibus vſq; ad fines, in ſanguine Chriſti proprijs ſudoribus & la-
boribus. Et vos ergo oportet ſicut populum ſacerdotalem & gentem ſanctam, ad concord.ã
omnes in Chriſto conſummari. Mulieres vero ſubditæ eſtote viris veſtris in timore dei.
Virgines Chriſto in incorruptione,non execrantes nuptias,ſed meliora diligentes,non in cri-
minatione contagij,ſed propter legis meditationem. Filij, ſubditi eſtote parentibus,& diligite
eos tanq̃ cooperarios dei ad veſtram generationem. Serui, ſubditi eſtote dominis veſtris in
deo,vt Chriſti liberti efficiamini. Viri,diligite vxores veſtras ſicut cõſeruas in domino, vt pro
prium corpus,ſicut ſocias vitæ,& cooperatrices ad filiorum procreationem. Virgines ſolum
Chriſtũ prę oculis habere,& eius patre in aĩabus vr̃is,illuminatę à ſpũ ſancto. Memor ſum ſan
ctitatis vr̃æ, ſicut Heliæ, ſicut Ieſu Naue,ſicut Melchiſedech,ſicut Helizæi,ſicut Ieremię, ſicut
Iohannis Baptiſtæ,ſicut dilectiſſimi diſcipuli,ſicut Timothei,ſicut Titi,ſicut Enodij,ſicut Cle-
mentis,vel eorum qui in caſtitate de vita exierunt. Non detraho autem cæteris beatis,qui nu-
ptijs copulati fuerũt,quoꝝ nũc memini:opto em̃ deo dignus ad veſtigia eoꝝ in regno ipſius
inueniri,ſicut Abrahã & Iſaac & Iacob,ſicut Ioſeph & Iſaias & cæteri prophetæ,ſicut Petrus &
Paulus & reliqui apoſtoli,qui nuptijs fuerunt ſociati, qui non libidinis cauſa, ſed poſteritatis
ſubrogandæ gratia coniuges habuerunt. Patres,nutrite filios veſtros in eruditione & diſcipli
na domini,& docete eos ſacras literas & artes honeſtas, vt non ocio gaudeant. Bene enim (in
quit) nutrit pater iuſtus,in filio autem ſapiente lætabitur cor eius. Domini benigne in dome-
C ſticos veſtros intendite,ſicut ſanctus Iob docuit. Vna enim eſt natura & vnum genum homi-
num. In Chriſto autem neq; ſeruus neq; liber. Principes ſubditi eſtote Cæſari, milites princi-
pibus, diaconi presbyteris, vt ſacrorum adminiſtratoribus. Presbyteri v̾o & diaconi atq; o-
mnis clerus ſimul cum omni populo, & militibus atq; principibus: ſed & Cæſares obediant
epiſcopo,epiſcopus v̾o Chriſto,ſicut patri Chriſtus: & ita vnitas per omnia ſeruatur. Sint
autem viduæ non vagæ,neq; guloſæ,neq; proteruę: ſed pudicæ & ſobrię,ſicut Iudith & Anna
Hæc aũt non ſicut Apoſtolus præcipio. Quis enim ſum ego,aut & quę domus eſt patris mei,
vt ęqualẽ me illis dicam: ſed ſicut commilito veſter obedientię ordinem continens. Fratres
mei,valde pronus ſum ad dilectionem veſtram,ſuperexultans de vnanimitate veſtra. Moneo
enim vos non ego,ſed dominus Ieſus per me,in quo vinctus ſum. Adhuc magis timeo, quia
nondum perfectus ſum: ſed oratio veſtra faciet me perfectum apud deum, vt eum in quo vo-
catus ſum merear adipiſci, confugiens ad euangelium tanq̃ ad corpus Ieſu Chriſti. Ad apl'os
tanq̃ ad presbyteros eccleſiæ. Et prophetas quidem diligo, vt Chriſtum prænunciantes, con-
tinentes eius ſpiritum ſicuti & apoſtoli. Sicut enim pſeudo prophetæ & pſeudoapoſtoli vnũ
eundemq; malignum & ſeductorem & populum errare faciẽtem ſpiritum aſſumpſerunt: ſic
iterum veri prophetæ vt veri apoſtoli vnum eundemq; ſanctum principalem, bonum & ve-
rum atq; doctorem per Chriſtum acceperunt ſpiritum. Vnus enim deus veterũ & noui teſta-
menti,vnus & mediator dei & hominum,ac facturam intelligibilium & ſenſibilium,& proui
dentiam gerens omnium. Vnus quoq; & paracletus, qui operabatur in Moſe & prophetis &
apoſtolis. Omnes enim ſancti cum CHRISTO ſaluati ſunt,per ipſum in ipſum ſperantes,
atq; ipſum expectantes, & per ipſum ſalutem adepti ſunt,qui erant digni dilectione,& digni
laude,ſanctificati à Chriſto Ieſu, teſtificantes in euangelio ſpei communi. Si quis deum legis
& prophetarum vnum prædicauerit, Chriſtum autem negauerit filium eſſe dei,mendax eſt,
quomodo & pater eius diabolus: & eſt huiuſmodi inferioris circumciſionis pſeudo Iudæus.

Si autem quis confitetur Chriſtum Ieſum dominum, negat autem deum legis & propherarũ
patrem eſſe Chriſti, hic in veritate non ſtat, quomodo nec pater eius diabolus, & eſt huiuſmo D
di Simonis magi, & non ſancti ſpiritus diſcipulus. Si quis autem dicit vnum deum, confiteturq;
Ieſum Chriſtum, hominem vero purum putans dominum, & non deum vnigenitum & ſapi-
entiam, ſed & verbum dei, ſed ex anima & corpore eum ſolum eſſe exiſtimans, huiuſmodi ſer-
pens eſt ſeductor, errorem prædicans ad perditionem hominum: huiuſmodi pauper eſt ſenſu,
ſicuti vocatur, & adinuentor ipſius erroris Ebion. Siquis enim hæc confitetur, corruptionem
autem & coinquinationem vocat legitimam commixtionem & filiorum procreationẽ, aut ali-
quam eſcam, execrabilem putat, huiuſmodi habet cohabitatorem Draconem apoſtatam. Si
quis enim patrem & filium & ſpiritum ſanctum cõfitetur, & creaturam laudat, ſimulationem
vero dicit incarnationem, & paſſionem erubeſcit confiteri, huiuſmodi fidem abnegat nihilo
minus q̃ interfectores Chriſti Iudæi. Si quis aũt hæc confeſſus fuerit, & quia deus v̾bum in hu-
mano corpore habitauit, ſicut & anima in corpore, propter quod inhabitare dicimus deum in
corpore, ſed non in humana anima: dicit autem quaſdam iniquas mixtiones aliquid boni eſ-
ſe, & finẽ beatitudinis voluptatem ponit (qualis ille ſalſo nomine Nicolaita) hic neq; dei ami-
cus, neq; Chriſti amator eſſe poteſt, ſed corruptor propriæ carnis, & propterea à ſpiritu ſancto
deſertus eſt, & à Chriſto alienus, huiuſmodi omnes ſtatuæ exanimes ſunt, & ſepulchra mor-
tuorum, in quibus ſcripta ſunt tantum nomina defunctorum. Fugite ergo malas artes inſidi-
as ſpiritus, qui operatur in filiis ſeculi huius, nequando tribulati infirmemini in dilectione, ſed
omnes idipſum: eſtote inſeparabiles corde, & in vnanimitate vnum ſemper ſentientes in idi-
pſum, de hoc ipſo glorificantes in requie, & in periculis & in triſtitiis & in gaudiis. Gratias ago
deo per Chriſtum. quia bene mihi conſcius ſum in vobis, & non habet quis vnde gloriari, ne- E
que clam, neq; palam & publice, q grauauerim aliquem aut in modico aut in magno. Et oẽs
quibus locutus ſum, precor vt non in teſtimonium illud poſſideant. Si enim ſecundum car-
nem me voluerunt quidam oberrare, ſed ſpiritus meus non oberrat, à deo etenim eum accepi:
noui enim vnde venerit, & quo eat, & occulta arguet. Clamaui enim voce magna inter eos q-
bus loquebar, non meum ſermonem, ſed dei proferens, epiſcopo intendente, & presbyteris &
diaconis. Hi vero deſpexerunt me tanq̃ prohibentem diuiſionem quorundam fieri, hoc autẽ
dicenti teſtis ille eſt, propter quem ego vinctus ſum, quia de humano ore hæc non cognoui,
ſed ſpiritus mihi præconizauit dicens: Hæc præter epiſcopum ne feceritis, vnitatem diligite,
diuiſionem fugite. Imitatores eſtote Pauli & cæterorum apoſtolorum, quomodo & ipſi Chri-
ſti. Ego quidem quod meum fuit feci, vt homo in vnitate perfectus, adiiciens etiam hoc, quia
vbi diſſentio mentis & iracundia & odium, illic deus non habitat. Omnibus igitur pœnitenti-
bus dimittit deus, ſi ad vnitatem CHRISTI concurrunt, & ad conſenſum epiſcopi. Cre-
do gratiæ Ieſu Chriſti, quia ſoluit à nobis omne vinculum iniuſtitiæ. Rogo autem vos, vt ni-
hil ſecundum iracundiam agatis, ſed ſecũdum Chriſti militiam. Audiui enim quoſdam dicẽ-
tes: Si non inuenero euangelium in antiquis, non credam. Talibus autem ego dico, quia mihi
antiquitas Ieſus Chriſtus eſt, cui non obedire manifeſtus & irremiſſibilis interitus eſt. Princi-
patus enim eius eſt crux & mors ipſius & reſurrectio & fides in omnibus his, in quibus volo
vos & oos in orationibus veſtris iuſtificati. Qui non credit euangelio, omnibus ſimul nõ cre- F
dit, qui non præiudicat antiquitati ſpiritus, durum eſt enim cõtra ſtimulum calcitrare, durum
etiam Chriſto non credere, durum quoq; apoſtolorũ prædicationẽ ſpernere. Boni enim ſunt
ſacerdotes & ſermonis miniſtri: melior aũt eſt pontifex, cui credita ſunt ſancta ſctõrum, cui ſoli
cõmiſſa ſunt ſecreta dei. Bona ſunt etiam officia virtutis dei, bonus quoq; ſpũs ſanctus, q eſt ſup
oĩa ſancta ſanctiſſimus. & v̾bi miniſter, ſed ſup oẽs ſanctos. Sanctiſſimus eſt ſummus pontifex
& princeps pontificũ, q eſt legatus & miniſter patris, & princeps legionum militiæ cœleſtis, p
quem pater omnia fecit atq; omnem prouidentiam gerit. Ipſe enim eſt via quæ ducit ad patrẽ,
ipſe eſt petra, macheria, clauis, paſtor, ſacerdotiũ, ianua ſciæ & agnitionis, per quam introiuit
Abrahã, & Iſaac & Iacob. Moſes quoq; atq; oĩs chorus prophetarum, & columnæ mundi apo-
ſtoli, & ſponſa domini eccleſia, pro qua ſanguinem ſuum fudit vt eam redimeret: Oĩa igitur
hæc in vnitate vnius & vnigeniti veri dei. Quid autem præcipuum habet euangelium? præ-
ſentiam aduentus ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti, paſſionem, ſed & ipſam reſurrectionem. Quæ
enim prophetæ annunciauerunt dicentes: Donec veniat cui repoſitũ eſt, & ipſe erit expectatio
gentium. Hæc in euangelio completa ſunt, dicente domino: Pergite, & docete omnes gentes,
baptizantes eos in nomine patris, & filii & ſpiritus ſancti. Oĩa ergo bona ſunt ſimul, lex, pro-
phetæ & apoſtoli, omnis congregatio quæ per ipſos credidit. Solum autem reſtat, vt nos inui-

cem

A cem diligamus quoniā ſecundum orationem veſtrā & viſcera quæ habetis in domino Ieſu an-
nunciatum eſt mihi pacificare eccleſiam quæ eſt in Antiochia Syriæ, decet enim vos tanquam
eccleſiam dei ordinare epiſcopum ad mittendum illuc viſitationē dei, cōcedere eis in idipſum
conſtitutis glorificare nomen dei. Beatus eſt in Chriſto Ieſu, qui dignus effectus fuerit tali mi-
niſterio. Et vos quidem feſtinantes glorificamini in Chriſto. Volunt autem vobis quod non
eſt omnibus impoſſibile pro nomine dei quomodo & ſemper vicinæ eccleſiæ conſueuerūt mit
tere vobis epiſcopos, presbyteros & dyaconos. De Philone vero dyacono viro religioſo à Cili
cia qui nunc mihi miniſtrat in verbo domini, vna cum Gaio & Agathopo viro multū electo;
qui à Syria me ſequitur, teſtificor vobis quia renunciauerunt ſeculo & martyrium conſumma
re elegerunt. Er ego gratias ago pro vobis rogans vt ſuſcipiatis eos in domino, vt & vos ſuſci-
piat Ieſus Chriſtus. Qui enim eos diffamauerunt redempti ſunt in gratia Ieſu Chriſti, qui non
vult mortem peccatorum, ſed pœnitentiam. Salutat vos dilectio fratrū qui ſunt in Troia, vn-
de & ſcribo vobis per Burgum qui miſſus eſt ſimul Epheſiis & Smyrnæis ad verbum honoris,
quos Ieſus Chriſtus redimat, in quem ſperant carne & anima ſpiritu & fide, dilectione & cōcor
dia. Incolumes eſtote in domino Ieſu Chriſto cum omni ſpe noſtra in ſpiritu ſancto. Amen.

¶ Ad Smyrnenſes ex Troia Epiſt. X

¶ Smyrna (vt ſcribit Hieronymus) ciuitas eſt Liciæ prouinciæ in Aſia, eamq; iuxta Epheſum inter Tracheam
& Lepramactam ponit Strabo, vnde Smyrnæi, Troia inter propontidos fluenta & montem Idam ſita memora-
B tur monti vicinius adiacens Aſiaticarū vrbiū vatū poetarumq; monumētis famatiſſima.

¶ Ignatius, qui & Theophorus, eccleſiæ patris altiſſimi filij eius Ieſu Chriſti miſericordiā
conſecute & gratia repletæ in fide & dilectione fundatæ, & totius gratiæ deo decentiſſime ſan-
ctiſſimeq; ſanctificatæ (quæ eſt in Smyrna) immaculatæ ſpiritu & verbo dei, plurimam ſalutē.

GLorifico deum & patrem domini noſtri Ieſu Chriſti qui per ſeipſum vos tantum
illuminauit. Agnoui enim vos perfectos eſſe in fide immobili tanquā clauis affi-
xos cruci domini Ieſu Chriſti carne & ſpiritu confirmatos in charitate in ſangui-
ne Chriſti, & vere ad plenū īſtructos in domino Ieſu Chriſto filio dei primogeni Articuli fi dei.
to totius creaturæ, deo verbo vnigenito filio, qui eſt ex genere Dauid ſecundum Matt. 3
carnem ex Maria virgine, baptizatus à Iohanne, vt adimpleretur omnis iuſtitia, qui conuerſa Lucæ. 23
tus ſancte ſine peccato, ſub Pontio Pilato & Herode tetrarcha vere clauis confixus eſt pro no-
bis in carne, à quo & nos redempti ſumus per diuinam & beatam eius paſſionem, vt tollat ſecū
ſibi coniunctos in ſecula per reſurrectionem ad ſanctos & fideles ſuos, ſiue ex Iudæis, ſiue ex gē
tibus in vnum corpus eccleſiæ ſuæ. Hæc enim omnia paſſus eſt pro nobis, & vere paſſus eſt, nō Vere reſurrexit Chriſt.
putatiue, ſed vere ſicuti & reſurrexit. Sed non vt quidam infidelium erubeſcentes plaſmationē Iohan. 2.
hominis, & crucē & ipſam mortem, dicunt quaſi putatiue & non vere ſuſcepit corpus ex virgi- Iohan. 1.
ne, & putatiue paſſus eſt, immemores illius qui dixit: Verbum caro factum eſt, & habitauit in Iohan. 12.
nobis. Et iterum: Soluite templum hoc, & ego in triduo reſuſcitabo illud. Et in alio loco: Cū Prouer. 9.
C exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipſum. Ergo verbum habitauit in carne, ſapientia
enim ædificauit ſibi domum. Verbum ergo templum ſuiipſius, ab aduerſarijs diſſolutum, reſu- Nume. 21
ſcitauit tertia die, verbum vtiq; exaltata carne ſua veluti illo æneo ſerpente in eremo, attraxit
ad ſe omnes ad ſalutem æternam. Ego autem non ſolum natum eum & crucifixum in corpo-
re factum ſcio, ſed etiam poſt reſurrectionem in carne eum noui, & credo eſſe. Nam cum ad eos
qui cum Petro erant veniſſet, ait illis: Palpate me & videte, quia non ſum dæmonium incorpo Lucæ. 24.
reum. Spiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere. & Thomæ dixit: Inijce digitū Iohan. 20.
tuum in fixuram clauorum, & affer manum tuam & mitte in latus meum, & noli eſſe incredu-
lus, ſed fidelis. Et ſtatim crediderunt, quia ipſe erat Chriſtus. Propter quod & Thomas ait illi:
Deus meus, & dominus meus. Propterea ergo mortem contempſerunt, parum ducentes eſſe
iniurias, & plagas, & alia nonnulla propter ipſum ſuſtinere. Nā & poſtquam oſtendit ſe eis, quia Act. 1.
vere & non putatiue reſurrexit, manducauit cum eis & bibit. Et ſic vidētibus eis aſſumptus eſt
cum carne ad eum qui miſerat illum, in qua & iterum venturus eſt cum gloria & virtute, ſecun
dum quod dictum eſt ab angelis ad apoſtolos: hic Ieſus qui aſſumptus eſt à vobis in cœlum, ſic
veniet quemadmodum vidiſtis eum aſcendentem in cœlum. Si ergo ſine corpore dicunt eum
venturū eſſe in conſummationē ſeculi, quomodo viſuri ſunt eū illi qui cōpunxerunt in eū & co Zachariæ
gnoſcentes plangent inter ſe? Nā incorporaliū, neq; ſpecies, neq; figura, ſed neq; effigies quidē
aliqua animalis formæ haberi poterit, in qua figuræ clauorū vel lanceæ foramen appareat pro
pter ſimplicitatē naturæ. Hæc autē moneo vos chariſſimi, ſciens quia & vos ſic habetis, præcu-
ſtodio

ſtodio autem vos à beſtijs hominum figuras habentibus,quas non ſolum deuitare ſed etiam
fugere oportet vos. Tantum orate pro illis,vt forte pœniteant.Si enim putatiue in corpore fu
it dominus,& putatiue crucifixus eſt,ergo & ei putatiue ego vinctus ſum.Quare autem & me
ipſum tradidi ad mortem,ad ignem,ad gladium,ad beſtias?ſed non putatiue,ſed vere omnia ſu
ſtineo propter Chriſtum, ad compatiendũ ei,ipſo me conſortante,quia non eſt mihi tanta vir
tus.Quem profecto quidam ignorantes negauerunt,& conſentiunt magis mendatio quã veri
tati,qbus nec perſuaſerũt prophetæ neq; lex Moyſi,ſed nũc nũc vſq; euangeliũ,nec noſtræ ſpe
ciales paſſiones.Nam & de nobis hocipſum ſentiunt.Quid enim me iuuat ſi me quis laudaue
rit,dominum autem meum blaſphemauerit,ſi non eum confeſſus fuerit incarnatum eſſe deũ,
hoc autem qui non dixerit,perfecte eum negat,ſicut mortuum baiulans.Nomina vero eorum
infidelia non mihi eſt nunc viſum ſcribere,ſed neq; contingat mihi vt mentionem eorum faci
am donec pœniteant.Nemo ſeipſum ſeducat.Si enim non crediderit Chriſtum Ieſum incarne
fuiſſe conuerſatum,& confeſſus fuerit crucem eius,& paſſionem & ſanguinem,quẽ effudit pro
mundi ſalute,vitam æternam non conſequetur,ſiue rex ſiue ſacerdos,ſeu principes ſeu priua
tus,ſeu dominus ſiue ſeruus,ſeu vir,ſiue mulier,qui capit capiat,& qui audit audiat. Locus er
go & dignitas atq; diuitiæ neminem inflẽt, ignobilitas & paupertas nullũ humiliet. Sed cũ his
Matt.22. omnibus,fides eius ſit in deum & in Chriſtum,& ſpes fruitionis futurorum bonorum cum di
Iohan.12. lectione quæ eſt circa deum & circa proximũ tuum.Diliges enim dominum deum tuum ex to
Iohan.13. to corde tuo,& proxmum tuum ſicut teipſum.Sed & dominus dicit:hæc eſt vita æterna vt co
gnoſcant te ſolum verum deum,& quem miſiſti Ieſum Chriſtum,& illud Iohannis: Mandatũ
nouum do vobis vt diligatis inuicem,in his enim duobus mandatis tota lex pendet& prophe
tæ.Dicite ergo eis qui taliter docent,quomodo legem ponunt,incognitum eſſe patrem Chri
ſti prædicantes.Quomodo etiam:Cum infidelem inimicitiam inuicem habent dilectionẽ aũt
futurorum negligunt,præſentia diſſimulant,quæ ventura ſunt,tanquam præſentia eſſe putant
& tanquam ſomnia & phantaſiam exiſtimant,mandata contemnunt,viduam & orphanũ de
ſpiciunt,vinctum derident,reſurrectionem negant.Huiuſmodi omnes nepotes ſunt illius inue
Gene.3. terati malorũ ſpiritus qui& Adã per mulierẽ mandatũ tranſgredi perſuaſit,qui & Abel per Ca
Gene.4. yn occidit,qui & Iob decipere conatus eſt,qui & Ieſu filio Ioſedech reſiſtere tentauit,qui & apo
Iob.1. Zach.3. ſtolorum fidem ſubuertere voluit,& Iudæorum multitudinem aduerſus dominum ſuſcitauit,
Luc.22. qui & nunc operatur in filijs diffidẽtiæ,à quibus eruat nos dominus Ieſus Chriſtus,qui patrem
deprecatus eſt vt non deficeret fides appſtolorum,non quod non ſufficeret cuſtodire eam,ſed
gaudens de patris eminentia,ipſum deprecatus eſt pro eis,dignum eſt ergo à talibus abſtinere,
&neq; proprium cum his,neq; commune colloquium habere,Sed intendere legi & prophetis,
& euangelizantibus vobis ſalutare verbum.Neſandas vero hæreſes & ſciſmata facientes fugi
Euchariſtia te,ſicut principatum malorũ.Omnes epiſcopũ ſequimini ſicut Chriſtus Ieſus patrẽ,presbyteros
ſicut apoſtolos,dyaconos autem veneramini ſicut dei mandato miniſtrantes.Nemo præter e
piſcopum aliquid agat eorum quæ ad eccleſiam pertinẽt.Firma Euchariſtia reputetur quæ ab
epiſcopo conceſſa fuerit, vbi epiſcopus præſens fuerit illuc & plebs congregetur ,ſicuti & vbi
Chriſtus eſt omnis cœleſtis militia adeſt tanquam principi militiæ virtutis domini,& ipſe eſt
diſpenſator totius intelligibilis naturę.Propterea nõ licet ſine epiſcopo,neq; offerre neq; ſacri
Eccl.12. 2.paul.2. ficium immolare,neq; miſſas celebrare.Sed ſi ei viſum fuerit,ſecundum beneplacitum dei,tũc
demum tutum & firmum erit.Ergo omnia quæcunq; agitis & facitis iã mutabilia ſunt vt cor
rigamus nos in deo eũ tempus habemus pœnitendi.Quod enim incertum eſt,non habet con
feſſionem.Ecce enim homo inquit,& opera eius cum eo.Sicut ſcriptum eſt:honora(inquit) fi
li deum & regem.Ego autem dico:honorate quidem deum vt autorem omnium & dominum,
epiſcopum autem tanquam principem ſacerdotum,imaginem dei ferentem,principatum qui
dem ſecundum deũ,ſacerdotiũ vero ſecundũ Chriſtum, & poſt hunc honorare etiã oportet re
gem.Nemo enim potior eſt deo,neq; ſimilis ei,neq; epiſcopo honorabilior in eccleſia ſacerdo
tium deo gerenti pro mundi ſalute,neq; regi quis ſimilis eſt in exercitu,pacem & beneuolentiã
Coloſſ.1. omnibns principibus cogitanti.Qui enim honorat epiſcopnm honorabitur à deo,& qui inho
norauerit eum à deo inhonorabitur.Si enim quis contra regem inſurgens damnatiõe dignus
eſt,quomodo vltionem euadere poterit qui præter epiſcopum aliquid egerit?Sacerdotium enim
ſumma ẽ omnium honorũ,q̃ in hoĩb' cõſiſtũt,q̃d ſi quis inhonorauerit, deũ inhonorat& dñm
Ieſum Chr̃m primogenitũ totius creaturę,& ſolũ natura principẽ ſacerdotẽ dei.Oĩa bene vo
bis ordi.

Abis ordinate quę mãdata ſunt in Chriſto:Laici dyaconis ſubditi ſint,dyaconi presbyteris,preſbyteri epiſcopo,epiſcopusChriſto,ſicut ipſe patri.Secũd ũ quod vos me refeciſtis fratres,& vos dominus Ieſus Chriſtus,abſentem me & præſentem dilexiſtis retribuat vobis deꝰ propter quã tanta in vincto eius oſtendiſtis,& ſiquidem non ſum ſufficiens,ſed tamen deuotio veſtra grandis eſt.Si quis enim honorauerit propphetam in nomine prophetæ,mercedem prophetæ accipiet. Manifeſte & qui honorat vinctum Chriſti Ieſu,mercedem martyrum accipiet. Philoni Matt.10. & Gaio & Agathopo,qui me ſequuntur in verbo dei,qui ſunt miniſtri Chriſti,bene feciſtis ſuſcipiendo eos ſicut miniſtros dei,qui & maximas gratias agunt domino pro vobis,quoniam refeciſtis eos om̃ibus eos modis.Nihil vobis reputabitur ad peccatum de ĳs quę eis impendiſtis.Det vobis dominus inuenire miſericordiam apud deũ in illa die pro animabus veſtris,ſpiritus meus & vincula mea ſint,quæ non ſpreuiſtis & non erubuiſtis.Hęc ẽ perfecta ſpes inChriſto Ieſu.Orationes veſtræ appropinquauerunt ad Antiochenam eccleſiam cui& pacifici eſtis. Vnde & vinctus omnes ſaluto,& non ſum dignus eſſe vltimus eorum.Sed ſecundum dei voluntatem dignus effectus ſum,non ex mea prouidentia,ſed ex gratia dei.Quam opto perfectã mihi tribui,vt per veſtras orationes deum merear adipiſci,vt opus veſtrum perfectũ ſit in cœlo & in terra:Decet ergo vos in honorem dei gerere curã deo dignę eccleſiæ dei quæ eſt in Syria,& gratulari eis,quia pacifici ſunt,& perceperunt ſuam magnificentiã,& reſtituta eſt in corpore eorum.Sed mihi viſum eſt mittere illuc cũ epiſtola,vt glorificent tranquillitatem quæ eis ſecundo contigit,& quietem.Ego vero merui portum tutiſſimum orationibus veſtris.Cum ſi

B tis perfecti,perfecta cogitate,ſentite,ſapite,volentibus enim vobis bene agere,etiam deus paratus eſt vobis præſtare.Salutat vos dilectio fratrum veſtrorum quæ eſt in Troia,vnde & ſcribo vobis per Burgum,quẽ miſiſtis mecum vna cũ epheſiis fratribus veſtris,qui me refecit in om̃ibus,& debuerant quidem om̃es imitari,quia exẽplum eſt miniſterĳ dei,retribuet ei dominus gratiam in omnibus.Saluto deo dignum epiſcopum veſtrum Polycarpum,& deo decentiſſimum presbyterum,& Chriſtophorus dyaconus meus,& conſeruus,& ſpecialiter & generaliter omnes in nomine domini Ieſu Chriſti,& in ſanguine ipſius & in paſſione & in reſurrectiõe carnali & ſpirituali in vnitate dei & veſtra.Gratia vobis & miſericordia,pax & patientia in oĩbus in Chriſto,Saluto domos fratrum meorum cum vxoribus & filĳs,ſed & virgines & viduas.Incolumes eſtote in virtute dei patris.Salutat vos Philon condiaconus qui eſt mecum Saluto domũ Graniæ,quam opto firmari in fide & deuotione carnali & ſpirituali. Saluto Alcẽ deſiderabile nomen mihi & Daphnium ſpiritalem & bonum filium,Et omnes nominatim incolumes eſtote in gratia dei domini noſtri Ieſu Chriſti repleti ſpiritu ſancto & ſapiẽtia ſancta atq; diuina.Amen.

¶ Ad Polycarpum epiſcopum Smyrnenſium de illuminatis Epiſt. XI

¶ Ignatius epiſcopus Antiochiæ,qui & teſtis Ieſu Chriſti,Polycarpo epiſcopo Smyrnẽſium.

C SVſcipiens autem tuam ſententiam tanquam ſuper immobilem petram fundatã, quoniam deſidero promereri faciem tuam immaculatam,quam acquiſiui in domino.Rogo te in gratia dei qua inductus es,adĳcere ad curſum tuũ,& rogare oẽs vt ſaluentur in Chriſto.Defende locum tuum in omni diligentia.Vnitatis curam habeto,qua nihil melius eſt.Omnes baiula,quomodo& te Chriſtus.Omnes ſuffer in dilectione,orationibus indeſinenter vaca,ampliorẽ prudentiã quã habes poſtula. Vigila inobdormibilem ſpiritum poſſidẽs,ſecundum adiutorium dei loquere,omniũ infirmitates porta,vt perfectus athleta quomodo & dominus omnium.Ipſe enim,inquit,infirmitates noſtras portauit,& lãguores noſtros abſtulit.Vbi enim magnus fuerit labor ibi etiam maius lucrum Isaie.53. eſt.Si bonos diſcipulos amaueris,non eſt tibi gratia,magis autẽ peſtiferos ſub iuga in manſuetudinem.Non omne enim vulnus vno emplaſtro curatur,acredines atq; vehementias,embrocha compeſce.Aſtutus eſto vt ſerpens,& ſimplex vt colũba,ꝑpterea enim ex aĩa & corpore carnaliter & ſpiritaliť extas,vt oĩa quæ tibi oſtẽſa fuerũt in facie corrigas.Quæ aũt tibi inuiſibilia fuerint pete vt tibi manifeſtẽtur,vt tibi nihil reſtet,ſed totius gratiæ abũdãs ſis.Tẽpus depoſcit te tãq̃ gubernatorẽ ꝓſperũ petere,& ſicut naui periclitãti portũ aptũ ad ſalutẽ requirere. Sic & te dei athletã præſta,vt veſtẽ incorruptionis & vitã æternã ꝑcipias,ꝑ q̃ & tu cõfidis in oĩbus,ꝑ aĩa tua ego efficiar,& vincula mea quæ dilexiſti.Qui ſe arbitrant̃ fide dignos eẽ & aliť docẽt,nõ te circũueniãt,ſed ſta firmus ſicut incus quæ ꝑcutiť.Magni enim athletæ ẽ vapulare & vincere,maxime aũt ꝓ deo oĩa oportet nos ſuſtinere,vt ipſe ſuſtineat nos in regno.Plurimũ adde ad feſtinationẽ cõtinuãť curre,tꝑa cognoſce,vt in ipſis ſꝑ vincas.Hic ẽ enĩ ſtadiũ,illic corona expectat

Chriſtũ

Chrm filiũ dei, intēporalem in tempore, inuiſibilē natura, viſibilem in carne, Impalpabilem &
intactum, vt corporeum vero propter nos & contrectabilem, impaſſibilem vt deum, paſſibilē
vero propter nos vt hominem. Amen.

¶ Ad Antiochenſes ex Philippis. Epiſt. XII

¶ Antiochia ciuitas eſt Syriæ, prima Petri apoſtoli ſedes, prima in qua Chriſtiani (qui baptiſma ſuſcepiſſent) à
Chriſto nuncupati cœperunt, in qua Paulus & Barnabas ordinati ſunt, quæ & poſtea diui Ignatij moderationi
bus credita eſt, à qua Antiochenſes.

Actuum. 11. ¶ Ignatius qui & Theophorus, eccleſiæ Antiochenſi miſericordiam à deo conſecutæ, habi
tanti in Syria (quæ prima Chriſti cognomē accepit) quæ eſt in Antiochia in deo patre & domi
no Ieſu Chriſto ſalutem.

LEVIA mihi & inonēroſa fecit dominus vincula, cum didiciſſem pacificos vos
eſſe, & in omni concordia carnali & ſpirituali vos trāſigere. Rogo igitur vos vin
ctus in domino digne ambulare in ea vocatiõe qua vocati eſtis, cuſtodientes vos
ab introeũtibus hæreſibus malignis, ad ſeductionem & perditionem conſentien
tium eis, intendere autē apoſtolorum doctrinæ, & legi atq; prophetis credere, o
mniumq; Iudæorum aut Paganorũ errorem abijcere, & neq; deorum multitudinem admitte
Deute. 11. re, neq; Chriſtum ad excuſationem, vnius dei negare, Moyſe fideli famulo dei ad populũ dicē
te: dominus deus tuus deus vnus eſt, & vnum atq; ſolum prædicans deum, confeſſus eſt ſtatim
etiam dominum noſtrum dicens: Pluit dominus ſuper Sodomam & Gomorram ignem & ſul
Cap. 19. phur à domino de cœlo. Et iterum, & dixit deus: Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitu
Gene. 1. dinem noſtram. Et rurſum: Et fecit deus hominē, ad imaginē dei fecit illum, & paulopoſt: Ad
imaginem dei fecit hominē. Et quia naſciturus erat homo, ſic ait: prophetā ſuſcitabit vobis do
Deutero. 18 minus deus veſter ſicut me. Nam & prophetę ex perſona dei dixerunt: ego deus primus, & ego
Eſaiæ. 43. poſt hæc, & præter me non eſt deus. Hoc autē de patre omium dixerunt. De domino noſtro Ie
Eſaiæ. 9. ſu Chriſto rurſum prophetæ proclamauerunt dicentes: Ecce puer natus eſt nobis, & filius da
tus eſt nobis, cuius imperium eſt deſuper, & vocabitur (inquiunt) nomen eius magni cõſilij an
gelus, ammirabilis conſiliarius, deus fortis, poteſtatē habens, princeps pacis. nam & de incarna
tione eius ex virgine dicunt: Ecce virgo concipiet in vtero & pariet filium, & vocabitur nomē
eius Emanuel. Et de paſſione eius nihilominus adiecerunt dicentes: Sicut ouis ad occiſionem
Eſaiæ 7 Eſaiæ. 53. ductus eſt, & ſicut agnus coram tondēte ſine voce. Et iterũ ipſe de ſeipſo referens dicit: Ego au
Iere. 11 tem ſicut agnus innocens ductus ſum ad immolandum. Nam euangeliſtę vnũ ſolum teſtantes
Iohan. 1. verum deum eſſe patrem, etiam ea quæ ad dominũ noſtrũ Ieſum Chriſtum pertinent non præ
termiſerunt, ſed potius exacte ſcripſerunt dicentes: In principio erat verbum, & verbum erat a
pud deum, & deus erat verbũ. hoc erat in principio apud deum, & omia per ipſum facta ſunt, &
ſine ipſo factum eſt nihil Sed & de incarnatione eius ſubiunxerunt dicentes: Et verbũ caro fa
Matt. 1. ctum eſt, & habitauit in nobis. Et iterum: Liber (inquiunt) generatiõis Ieſu Chriſti filij Dauid,
1. Timo. 2 filij Abrahæ. Apoſtoli quoq; Chriſti aſſerentes quia deus vnus eſt, adiecerunt dicentes: Vnus
deus, vnus & mediaror dei & hominum. Et de incarnatione eius ac paſſione eius non erubue
runt, ſed potius fiducialiter ſubiunxerunt dicentes: Homo Chriſtus Ieſus, qui dedit ſemetipſum
pro ſeculi vita. Omnis ergo qui vnũ deum annunciat, intercipit autē Chriſti diuinitatē, filius eſt
diaboli, & inimicus omis iuſtitiæ. Qui autem non confitetur Chriſtũ filium eius eſſe qui fecit
mundũ, ſed alterius cuiuſdam incogniti præter eum quē prædicat lex & prophetæ, hic organũ
eſt ipſius diaboli. Quicunq; autē incarnationem Chriſti recuſat, & crucē eius erubeſcit, propter
Iere. 17. quam ego vinctus ſum, hic eſt Antichriſtus. Quicunq; vero purũ hominem dicit eſſe Chriſtũ,
maledictus eſt ſecundũ dictum prophetæ, non in deũ fidēs, ſed in hominē tantũ. Propterea &
infructuoſus eſt quēadmodum Tamariſcus quæ eſt in deſerto. Hæc ſcribo vobis cũ ſim Chri
ſti nouella oliua, non ignorans vos taliter ſapere, ſed præcuſtodio vos ſicut pater filios ſuos.
Philip. 3. Videte ergo malignos operarios, inimicos crucis Chriſti, quorum finis interitus, quorum de
us venter eſt, quorũ gloria in confuſione eorum, videte canes rabidos, ſerpētes ſuper pectus re
pētes, dracones ſquamoſos, & aſpides baſilicos, ſcorpiones. Hi enim ſunt thoes, vulpes, & ſimię
humana imitantes. Pauli & Petri ſancti eſtis diſcipuli, nolite perdere depoſitũ quod vobis cõ
mandauerunt. Mementote digne beatiſſimi Enodij paſtoris veſtri, qui primus vobis ab apoſto
1. Cor. 16. lis antiſtes ordinatus eſt, non confundamus patrem, ſed efficiamur certi filij, & non adulterini.
Scitis qualiter conuerſatus ſum inter vos. Quæ ergo præſens dicebā vobis, hæc nunc & abſens
ſcribo vobis. Si quis non diligit dominum Ieſum, ſit anathema. Imitatores mei eſtote, pro ani
mabus veſtris ego efficiar quando Chriſtum meruero adipiſci, mementote vinculorum meo

rũ, pre

A rum,presbyteri paſcite gregem qui vobis commiſſus eſt,donec oſtẽdat deus eum qui futurus eſt in vobis rector.Ego autem nunc feſtino vt Chriſtum lucrifaciam,dyaconi agnoſcãt cuius ſint dignitatis,& ſtudeant eſſe inculpabiles vt ſint Chriſti imitatores,populus ſubditus ſit preſbyteris & dyaconis,virgines agnoſcant cui ſe conſecrauerunt,viri diligãt vxores,memores quia vna vni in principio creaturæ datæ fuit in poſſeſſionem,mulieres honorificent viros ſuos ſicut carnem ſuam,& non audeant proprio nomine eos vocare.Sciant autem ſolos viros ſuos cõpares eſſe quibus & coniunctæ ſunt ſecundum ordinationem dei.Parentes erudite filios eruditione ſancta,filij honorate parentes vt bene ſit vobis,&ſitis lõgæui ſuper terram,domini noſtre ſuperbe ſeruis vti,imitantes patientiſſimum Iob,dicentem:ſi praue iudicaui ſeruum aut ancillam meam,iudicer ego ab eis,quid enim faciam ſi interrogationem fecerit dominus de me? & cætera quæ ſequuntur bene noſtis.Serui nolite ad iracundiã in aliquo prouocare dominos, ne forte aliqui maleſaciant vobis,& vos ipſi eritis rei.Nemo ocioſus manducet,ne vagus&ſornicarius efficiatur.Ebrietas,iracundia,inuidia,maliloquium,clamor,blaſphemia,non nominẽtur in vobis,viduæ non in delitijs agant,ne per luxuriam abijciant verbum.Cęſari ſubditi eſtote in ijs in quibus ſine periculo eſt ipſa ſubiectio.Principes nolite exaſperare,ne detis occaſiões aduerſum vos quærentibus eas.De maleficijs autem & veneficijs vel homicidio ex abundanti eſt ſcribere vobis,quando hæc etiam in gentibus abominabile ſit agere. Hæc autem non ſicut Apoſtolus præcipio,ſed ſicut veſter conſeruus commemorans vobis.Saluto ſanctum presbyterum veſtrum.Saluto ſanctos dyaconos,& deſiderabile mihi nomẽ eius quem reſeruaui poſt

B me in ſpiritu ſancto cum Chriſtum meruero adipiſci,pro cuius anima ego efficiar.Saluto ſubdyaconos,lectores,cantores,oſtiarios,laborantes,exorciſtas atq; confeſſores. Saluto cuſtodes ſanctarum portarũ dyaconiſſas quæ ſunt in Chriſto.Saluto ſuſceptrices Chriſti virgines quas ego nutriui in domino Ieſu.Saluto pudiciſſimas virgines. Saluto plebem domini à minimo vſq; ad maximum & omnes ſorores meas in domino.Saluto Caſſianum hoſpitem meum & coniugem eius & amabiles natos eius.Salutat vos Polycarpus digne decentiſſimus epiſcopus qui & curam veſtri gerit,cui & commendaui vos in domino,& omnis eccleſia Smyrnenſium, memor eſt veſtri in oratione apud deum.Salutat vos HonoſymusEpheſiorum paſtor.Salutat vos Damas Magneſiæ epiſcopus.Salutat vos Polybius Trallianorũ antiſtes.Salutãt vos Philon & Agathopus dyaconi,qui me ſequuntur.Salutate inuicem in oſculo ſancto.Hæc autem à Philippis ſcribo vobis.Incolumes vos ille qui eſt ſolus ingenitus per illum(qui ante ſecula natus eſt)ſpiritu & carne cuſtodiat,& videam vos in Chriſti regno.Saluto eum qui pro me futurus eſt princeps veſter,quem & acquiſiui in Chriſto.Incolumes eſtote deo & Chriſto illuminati ſpiritu ſancto.Amen.

¶Ad Heronem eccleſiæ Antiochenæ dyaconum quem ei dominus oſtenderit ſeſſurum in ſede ipſius ex Philippis. Epiſt. XIII.

¶Ignatius qui & Theophorus,deo honorabili,deſiderabili,pudico,Chriſtiſero, ſpiritiſero

C in fide & dilectione Heroni dyacono Chriſti miniſtro dei. Gratia & miſericordia & pax ab omnipotente deo & Chriſto Ieſu domino noſtro vnigenito filio eius,qui dedit ſemetipſum ꝑ peccatis noſtris, vt redimeret nos de hoc præſenti ſeculo in ligno, & ſaluos faceret in regnum ſuum cœleſte.

Rogo te in domino adijcere ad curſum tuũ,defendere dignitatem tuam,cõcordiæ quæ eſt ad ſanctos curam gerere.Infirmiores ſuffer,vt adimpleas legem Chriſti, Galat.6. ieiunijs & orationibus vaca,ſed non vltra menſuram ne te ipſum deijcias, vino Gene.9. Psal.103. &carnibus non ex toto abſtineas,non enim ex toto ſunt abominabiles.Bona(inquit)terræ comedetis,& carnes & holera manducabitis.Sed & vinũ lætificat cor hominis,& oleũ exhilarat,& panis confirmat,ſed & menſurate & ordinate tanquam deo concedente.Quis enim manducat aut qs bibit præter eũ?Quoniam quicquid bonũ eſt eius eſt, & quicquid optimũ eſt ipſius.Lectioni intende vt non ſolus ipſe ſcias leges,ſed etiam alijs eas expone,vt dei athleta.Nemo militans Chriſto implicat ſe negocijs ſecularibus,vt placeat ei cui ſe probauit.Sed nec athleta coronabitur,niſi legitime certauerit,pro anima tua ego vinctꝰ ſum. Omnis igitur q dixerit præter illa quæ tradita ſunt,tametſi fide dignꝰ ſit,tametſi ieiunet,tametſi virginitatem ſeruet,tametſi ſigna faciat,tametſi prophetet,lupꝰ tibi appareat in grege ouiũ corruptionem operans.Si qs crucem negauerit & paſſionem erubuerit,ſit tibi tanquam aduerſarius,tametſi ſubſtantiam ſuam pauperibus diſtribuat,tametſi montes transferat, tametſi corpus 1.Cor.13. ſuum combuſtioni tradat,ſit tibi execrabilis & abominabilis.Si qs infalſauerit legẽ & prophe-

Aante ſecula,vt ſit ſemper in ſingulari gloria inconuertibilis & adunata,& electa in paſſione vera
in voluntate dei patris &domini noſtri Ieſu Chriſti ſaluatoris,eccleſiæ beatitudine dignę,quę
eſt Epheſi in Aſia plurimam in Chriſto Ieſu & immaculato gaudio Salutem.
SVſcepi veſtrum in domino multum deſiderabile nomen quod poſſidetis natu-
ra iuſta ſecundum fidem & dilectionem in Chriſto Ieſu ſaluatore noſtro ,cum ſi-
tis imitatores humanitatis dei vt viuificati in ſanguine Chriſti regeneratiōis,cha
ritatis geminum opus conſummate,audiētes me de Syria vinctum pro Chriſto,
ſpe communi confidentem orationibus veſtris,vt merear Romæ beſtijs dimica-
re,vt per martyrium poſſim diſcipulus eius eſſe,qui pro nobis ſeipſum obtulit deo hoſtiam &
oblationem in odorem bonæ ſuauitatis.Quoniam ergo ſuſcepi multitudinem in nomine do Ephe. 5.
mini Chriſti in Honeſymo dilecto ſcriptore noſtro,veſtro autem epiſcopo,obſecro eum ſecū-
dum Ieſum Chriſtum diligere vos,& vos omnes in concordia eius ipſo eſſe. Benedictus enim
deus qui vobis talibus talem epiſcopum donauit habere in Chriſto,pro conſeruo noſtro au-
tem Burro ſecundum deum dyacono veſtro & in omnibus benedicto,deprecor permanere eū
immaculatum in honore eccleſiæ,& beatiſſimi epiſcopi veſtri. Crocus vero deo dignus,quem 1.Cor.
tanquam exemplar dilectionis veſtræ ſuſcepi,in omnibus me refecit,& cathenam meam non
erubuit,cum Honeſiphoro & Burro & Euplo,& Phrontone quibus refrigeret pater domini
noſtri Ieſu Chriſti per quem vos omnes in dilectione habui. Acquiſiui vos in omnibus, ſiqui-
dem dignus fuero,dignum eſt enim omnibus modis vos glorificare Ieſum Chriſtum qui vos
B glorificauit,vt in vna perfectione perfecti ſitis in eodem ſenſu & in eadem ſententia,vt idipſum
dicatis omnes de eo ipſo vt ſubiecti epiſcopo & presbyteris ſecundum omnia ſanctificati . Nō
præcipio vobis,quaſi aliquis ſim. Et ſiquidem vinctus ſum pro nomine Ieſu Chriſti,tamen nec
dum conſummaui. Nunc enim initium habeo eruditionis,& alloquor vos tanquā conſeruos.
Me autem oportebat à vobis commoneri fide,monitione,patientia,longanimitate,quoniam
dilectio non permittit me tacere de vobis,propterea præueni rogare vos vt concurratis diſpo
ſitioni dei,quia & Ieſus Chriſtus omnia ſecundum diſpoſitionē patris agit,ſicut & ipſe in quo-
dam loco dicit:Ego quæ placita ſunt ei facio ſemper. Ergo & nos oportet ſecundum diſpoſiti- Iohan. 8.
onem dei viuere in Chriſto,& æmulari ſecundum quod Paulus ait:Imitatores mei eſtote , ſic- 1.Cor. 4.
ut & ego Chriſti,vnde & vos decet diſpoſitionem paſtorum ſequi,qui ſecundum deum vos pa
ſcunt. Quod etiam ipſi facitis ſapienter à ſpiritu ſancto inſtructi. Illud ergo digne nominandū
& deo dignum presbyterium ita coaptatum ſit epiſcopo,quomodo chordæ in cithara colliga-
tæ. Ita & ipſi in concordia & conſona dilectione,cuius dux & cuſtos eſt Ieſus Chriſtus. Et qui
ſunt ſigillatim omnes vnus chorus fiant,vt conſonantes facti in vnitate , coniunctionem do-
mini in ſimilitudinem morum recipientes in vnitate vnum effecti conſenſu, deo patri & dile-
ctiſſimo filio eius Ieſu Chriſto domino noſtro,ſecundum quod ipſe patrem rogans dicit:Da il Iohan. 17.
lis pater ſancte vt ſicut ego & tu vnum ſumus,ita & hi in nobis vnum ſint. Vtile eſt enim vos ſi
ne macula in vnitate coniunctos deo imitatores eſſe Chriſti,cuius & mēbra eſtis. Si ego in par-
C uo tempore talem conſuetudinem habui circa epiſcopum veſtrum quæ non humana ſed ſpiri
tualis fuit,quanto magis vos beatifico qui pendetis ad eum quomodo eccleſia ad dominum Ie-
ſum,& ipſe dominus ad deum patrem ſuum, vt in vnitate omnia ſibi conſonantia ſint. Nemo
oberret. Si quis non fuerit intra altare,fraudabitur pane dei. Si enim vnius aut duorum animo
tantum habet virtutem vt Chriſtus in eis conſiſtat,quāto magis ſacerdotis & ſancti populi ſup
plicatio conſonanter aſcendens ad deum perſuadet præſtare eis omnes petitiones in Chriſto. Matt. 18.
Qui ergo à talibus ſeparatur & non conuenerit in congregatione ſacrificiorum eccleſiam pri-
mogenitorum deſcriptorum in cœlo,lupus eſt in grege ouium,manſuetam demonſtrans ſigu
ram. Feſtinate ergo dilectiſſimi ſubditi eſſe epiſcopo & presbyteris & dyaconis. Qui enim iſtis
ſubditus fuerit,Chriſto obedit qui eis hoc conceſſit. Qui vero eis non conſenſerit, Ieſu Chriſto
non conſentit. Qui autem filio non conſenſerit,non videbit vitam,ſed ira dei manebit ſuper Iaco. 4.
eum. Huiuſmodi ergo temerarius,& horribilis & ſuperbus,qui non eſt ſubditus potioribus. Psal. 118.
Superbis enim(inquit)deus reſiſtit,humilibus autem dat gratiam. Et iterū,ſuperbi iniquæ geſ- Lucæ. 10.
ſerūt vſquequaq;. Dicit etiam dominus ſacerdotibus. Qui enim vos audit,me audit,& qui me
audierit audiet illum qui me miſit,& qui vos ſpernit,me ſpernit,& qui me ſpernit,ſpernit eum
qui me miſit. Quando enim videtis tacere epiſcopum plus eum timete. Omnem itaq; quē mit-
tit paterfamilias pro ſua diſpenſatione ſic nos oportet ſuſcipere quēadmodum ipſum qui mit-
tit. Ergo epiſcopum manifeſte ſicut ipſum dominum oportet contemplari, domino aſſiſtentē,
proſpectorem enim verum & acutum in operibus ſuis regibus oportet aſſiſtere,& non aſſiſte-

re,& hominibus infirmis. Ipſe enim Honeſimus laudat veſtram diſpenſationem, quia omnes
ſecundum deum viuitis,& quia nulla hæreſis inter vos habitat. Sed nec obeditis alicui, niſi Ieſu Q
Chriſto vero paſtori ac doctori,& eſtis quemadmodum Paulus vobis ſcripſit vnum corpus &
Epheſ. 4 vnus ſpiritus, quoniam in vna ſpe fidei concluſi eſtis, vnus enim dominus, vna fides, vnum ba
ptiſma, vnus deus & pater omnium, qui ſuper omnes & per omnia,& in omnibus. Vos ergo e
ſtote tales, qui à tali eruditi eſtis. Hoc eſt à Paulo Chriſtifero & Timotheo. Quidam autem fal
laces conſueuerunt dolo maligno nomen Chriſti circumportare. Sed aliquanta indigna deo
Prouer. 16. agentes,& contra doctrinam Chriſti ſapientes, ad interitum ſuũ ſibimetipſis conſentiunt, quos
Iſaiæ 56 oportet vos tanquam beſtias declinare. Iuſtus inquit declinans euadet interitum, extraneus et
enim atq; alienus erit ab impiorum perditione. Sunt igitur canes muti non valentes latrare, ra
bidi occulte, quos obſeruare oportet inſanabilem languorem habẽtes. Medicus autem noſter
eſt ſolus verus deus ingenitus,& inuiſibilis dominus omnium vnigeniti pater & genitor. Ha
Iohan. 1. bemus autem medicum etiam dominum noſtrum Ieſum Chriſtum ante ſecula filium vnige
nitum & in principio verbum, poſtea vero & hominem ex Maria virgine. Verbum enim (inqt)
caro factum eſt, incorporalis in corpore, impaſſibilis in corpore paſſibili, immortalis in corpo
re mortali. Vita in corruptione, vt de corruptione & morte liberet animas noſtras & ſanet eas,
infuſas morbo impietatis & iniquis deſiderijs. Nullus ergo veſtrum ſeducatur, quod & de vo
bis confido, homines etenim eſtis. Quando etenim nihil in vobis fuerit quod vos potuerit co
inquinare & tormentum ſuperinducere, ſecundum deũ viuetis,& erit Chriſti ſubiectio veſtra,
& eccleſiæ Epheſiorum quæ eſt auxillatrix,& multum amabilis. Carnales enim ſpiritu alia nõ E
poſſunt agere, neq; ſpirituales carnalia, ſicut nec fides ea quæ ſunt infidelitatis, neq; infidelitas
ea quæ ſunt fidei. Vos ergo repleti ſpiritu ſancto, nihil carnale, ſed om̃ia ſpiritualia agite, vnuſ
1. Timo 4 quiſq; veſtrum perfectus ſit in Chriſto Ieſu, qui eſt ſaluator omnium hominum, maxime fide
lium. Agnoui enim aliquos ex vobis à via veritatis diſcedentes, malam doctrinam habere alie
ni & nequiſſimi ſpiritus. Quibus non tribuiſtis ſecus viam ſeminare zizania, obturantes aures
ad non ſuſcipiendum errorẽ, qui ab ipſis eſt prædicatus, ſcientes quia huiuſmodi ſpiritus eſt er
roris, non ea quæ ſunt Chriſti, ſed ſua loquens, falſiloquus etenim eſt. Sanctus autem ſpiritus
Iohan 14. non ſua propria loquitur, ſed ea quæ ſunt Chriſti. Neq; Chriſtus ſua nunciat. Sermo (inqt) quẽ
Iohan. 16. audiſtis non eſt meus, ſed eius qui me miſit, de ſpiritu ſancto dicit. Non enim loquetur à ſe, ſed
Iohan. 17 quæcunq; audierit à me de ſe autem patri, Ego te glorificaui ſuper terram, opus perfeci quod
Iohan 16. dediſti mihi vt facerem, manifeſtaui nomen tuum hominibus de ſpiritu ſancto ait Ille me glo
rificabit ſuper terram, quia de meo accipiet & annunciabit vobis. Ergo vterq; corũ ipſum glo
rificat, à quo & accepit quod faceret & ipſum prædicat atq; eius verba pronunciat. Erroris aũt
ſpiritus ſeipſum prædicat, ſua pphetia dicens, ſibi placens etenim eſt,& ſeipſum glorificat, acer
bus namq; eſt plenus exiſtens falſiloquio, ſeductor, lubricus, ſuperbus, arrogans, verboſus, diſ F
ſonus, immenſuratus, nigriformis, tumidus, de cuius operatiõibus liberauit nos Ieſus Chriſtus,
fundans nos ſuper petram tanquam lapides electos (qui apti ſunt ad ædificium dei patris ele
uati in altum à Chriſto qui pro nobis crucifixus eſt) conſortatos ſpiritu ſancto in fide intro
Pſalm. 118. ductos, in ſpe & dilectione eleuatos à terra in cœlum ambulantes immaculate. Beati enim (in
Iohan. 14 quit) immaculati in via, q̃ ambulant in lege domini. Via enim ſine errore eſt Ieſus Chriſtus ſic
ut ipſe ait: Ego ſum via veritas & vita. Deducit autem hæc via ad patrem. Nemo enim (inquit)
veniet ad patrem, niſi per me. Beati ergo eſtis vos deiferi Chriſtiferi, ſpiritiferi, ſanctiferi, tẽpli
1. Petri 2 feri, in omnibus ornati in mandatis Ieſu Chriſti regnũ ſacerdotale, gens ſancta, populus in acq
ſitionem. In quibus exultans, dignus effectus ſum per quos ſcribo, alloq; ſanctos qui ſunt Ephe
ſi, fideles in Chriſto Ieſu. Gaudeo enim in vobis quia vanitati non intenditis, neq; ea quæ ſecũ
dum carnẽ ſunt diligitis, ſed ea quæ ſecundũ deũ ſunt. Sed pro alijs hominibus orate indeſinen
Pſalm. 40. ter. Eſt enim in illis ſpes, vt deũ mereãtur adipiſci. Nũqd q cadit (inqt) nõ adijciet vt reſurgat,
Hiere 8. aut q auertitur non conuertetur? Cõuertimini ergo ad doctrinã, eſtote miniſtri dei,& os Chri
Hier. 15. Math. 5 ſti. Dicit enim deus: Si abduxeritis pretioſum ab indigno, os meũ eritis. Eſtote ergo ad iracun
Numer 12. 3 Regu 14 dias eorũ humiles, renunciate blaſphemijs eorum, vos vero orationi inſtate, illis errãtibus, vos
2. Timo. 2. Pſalm. 7. ſtabiles eſtote radicati in fide, vincite eorum ferocem conſuetudinem per veſtram manſuetu
dinem,& iracundiam per lenitatem. Beati enim (inquit) mites, nam & Moyſes manſuetus
ſuper omnes fuit,& Dauid mitis valde, propter quod Paulus monet dicens: Seruum autem
domini non oportet litigare, ſed mitem eſſe ad omnes, docibilem, patientem cum omni mode
ſtia corripientem eos qui reſiſtunt veritati. Nolite feſtinare, vlciſci volentes vos. Si reddidi

retri

retribuentibus mihi mala,fratres eos ſaciamus,per manſuetudinem,dicite itaq; his qui oderũt
A vos fratres noſtri eſtis,vt nomen domini glorificetur. Imitemur ſcilicet dominum cui cum ma
ledıceretur non maledicebat,cum pateretur non comminabatur,cum crucifigeretur non con-
tradicebat,ſed pro inimicis ſuis orabat dicens:Pater dimitte illis,quia neſciunt quid faciunt. 1.Petri 2
Cui plus nocetur ampliora ſuſtineat. Beatus qui abiectus & reprobatus fuerit propter nomen Lucæ.14.
domini,ipſe etenim verus eſt Chriſti,videte ne herba diaboli inueniatur in vobis,amara etẽm Matth.5
eſt & ſalſa. Ergo ſobrij eſtote & caſti in Chriſto Ieſu, iam enim nouiſſima tempora ſunt. Reue 1.Iohan.2
reamur & timeamus longanimitatem dei & non ſimus diuitiarum aut vtilitatum rerum appe
titores,futuram iracundiam plus timeamus,quam præſentem gratiam diligamus,pręſens ẽm
gratia eſt vt inueniamur in Chriſto Ieſu,& in veritate viuamus. Extra hoc autem,nec reſpirare
oportet aliquando. Hæc eſt enim ſpes mea,hæc exultatio,hæc deniq; indeficientes diuitiæ. In
quo & vincula mea à Syria Romam vſq; ſuffero ſpirituales margaritas,in quibus mihi contin
gat conſummari orationibus veſtris,participem paſſionum Chriſti communem & mortis e-
ius fieri & à mortuis reſurrectionis & vitæ æternæ,quam mihi contingat percipere vt in ſorte
Epheſiorum Chriſtianorum inueniar. Qui & cum apoſtolis ſemper conuerſati ſunt in virtute
Ieſu Chriſti,Paulo,Iohanne & Timotheo fideliſſimo. Scio qui ſunt & quibus ſcribo. ego itaq;
minimus ſum,& ſupplex ſub periculis & iudicijs & longe conſtitutus,vos vero conſecuti eſtis
miſericordiam firmi in Chriſto. Traditus ſum autem propter deum generi interfectorũ à ſan
B guine Abel iuſti ad ſanguinem Ignatij minimi. Pauli enim ſancti eſtis comminiſtri,& teſtimo Actor.9.
nium conſummatis eius qui eſt vas electionis. Sub veſtigia eius merear inueniti & cæterorum
ſanctorum,quando Ieſum Chriſtum meruero adipiſci,qui ſemper in ſuis orationibus memor
ſit veſtri. Feſtinate ergo frequenter accedere ad euchariſtiam & gloriam dei. Quãdo enim aſſi- Euchariſtię frequẽtatio
due hoc ipſum agitur,expelluntur poteſtates ſathanæ qui actus ſuos conuertit in ſagittas igni
tas ad peccatum. Veſtra autem concordia & conſonans fides,ipſius eſt interitus & conſentane
is eius tormentum. Nihil enim melius eſt quam pacem habere,in qua omne telum euacuatur
aeriorum & terreſtrium ſpirituum. Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem,
ſed aduerſus principatus & poteſtates,aduerſus mundi rectores tenebrarum harum, aduerſus Epheſio.4
ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus. Ergo nolite vos vulnerare in aliqua contagione diaboli,ſic- Epheſio.6
uti & Paulus dicit habentes in Chriſtum ſpem & dilectiõem,quæ eſt principium vitæ & finis.
Principium quidem vitæ eſt fides,finis vero eius eſt dilectio. Ambæ vero ſimul iunctæ in vni-
tate factæ hominem dei perficiunt. Sed & reliqua omnia quæ in beniuolentia ſequuntur con-
ſummant. Nemo enim fidem annuncians debet peccare,neq; dilectionem poſſidens debet fra Deutero.6
trem ſuum odire. Qui enim dixit:Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo,ipſe iterum Matth.22
ait,& proximum tuum ſicut teipſum. Qui enim annunciant eſſe Chriſtum,non ex ijs quæ di-
C cunt tantummodo,ſed ex ijs quæ agunt agnoſcuntur. Ex fructu enim arbor cognoſcitur. Me-
lius eſt eum igitur tacere & eſſe,quam dicere & non eſſe,quia non in verbo eſt regnum dei, ſed
in virtute. Corde enim creditur ad iuſtitiam,oris autem confeſſio fit ad ſalutem,bonũ eſt igi- Matth.12
tur docere,ſed ſi fecerit ea quæ dixerit. Qui docuerit & fecerit,hic magnus vocabitur in regno Roma.10
cœlorum. Dominus autem noſter & deus Ieſus Chriſtus qui eſt filius dei viui,primo videlicet Matth.5. Actor.1. 1.Corin.8.
fecit & ſic docuit ſicut teſtatur Lucas,cuius laus eſt in euangelio per omnes eccleſias. Nihil enĩ
latet dominum,ſed etiam occulta noſtra coram ipſo ſunt. Omnia ergo faciamus tanquam ipſo
in nobis habitante,vt ſimus eius templa & ipſe habitet in nobis. Dominus itaq; Chriſtus in no
bis loquatur,ſicut & in Paulo,ſpiritusſanctus nos doceat,quæ ſunt Chriſti reſpondere. Adiun-
cti illi nolite errare fratres mei,& ne ſitis maſculorum concubitores,quia huiuſmodi regnum 1.Corin.6
dei non poſſidebunt. Qui enim habitacula corrumpunt,morti condemnabuntur. Quomodo
non magis qui Chriſti doctrinam diſrumpere conantur,ſempiternam damnationem percipi
ent,propter crucem & mortem quam ſuſtinuit dominus Ieſus vnigenitus dei filius? Cuius do
ctrinam quicunq; deprauauerit,abiectus & pollutus in gehennam proijcietur. Similiter autem 2.Corin.6
& omnis homo qui ſpreuerit quod à deo accepit condemnabitur. Qui imperitum paſtorem ſe-
cutus fuerit & falſam gloriam tanquam veram ſuſceperit particeps Chriſti eſſe non poterit.
Quæ enim ſocietas luci cum tenebris? aut Chriſto cum Belial? aut quæ pars fideli cum infide-
li? Aut templo dei cum idolis? Dico autem & ego,quæ communicatio veritati ad mẽdacium?
aut quæ ſocietas iuſtitiæ cum iniuſtitia? aut veræ gloriæ cum falſa gloria? propterea vnguen- Pſalm.132. Cantic.1.
tum accepit deus in capite ait in eccleſia vt fragret in incorruptione,vnguentum enim exinani
tum nomẽ tuũ,ꝑpterea adoleſcentulæ dilexerunt te,attraxerunt te naribus,poſt te in odorẽ vn
guẽtorum tuorum curremus,ne vnguatur qs fœtore huius ſęculi ſancta dei eccleſia nõ captiuet ab

aſtutia illius,ſicut mulier primo Aeua.Quapropter cū ſimus rationabiles non efficiamur ſtul- D
ti.Quare plantationem quam à deo per Chriſtum accepimus,non cuſtodimus,ſed in iudiciū
per ignorantiam incidimus,ignorantes gratiam quam accepimus & neſcientes perimus, quia
Chriſti crux infidelibus quidem ſcandalum,fidelibus autem ſalus,& vita æterna. Vbi ſapiens,
1.Cor 1. vbi ſcriba,vbi conquiſitor,vbi exultatio dictorum.Filius autem dei qui ante ſecula natus eſt,&
Iſaiæ.7. omnia diſpoſitione patris conſtituit,ipſe in vtero portatus eſt à Maria ſecundum dei diſpoſiti
onem ex ſemine Dauid & ſpiritu ſancto.Ecce enim inquit virgo in vtero concipiet & pariet fi-
lium,& vocabitur nomen eius Emmanuel.Ipſe enim baptiſatus eſt à Iohanne,vt fidelem face-
ret ordinationem,quæ tradita eſt prophetis à deo,& latuit principē huius ſeculi virginitas Ma
riæ,& partus eius ſimiliter & mors domini. Tria myſteria clamaui, in ſilentio dei enim o-
pera nobis manifeſtata ſunt.Stella in cœlo fulſit ſuper omnes,quæ ante ipſam erant. Et lux e-
ius ineſtimabilis & noua atq; peregrina apparuit videntibus eam.Cætera vero ſydera ſimul cū
ſole & luna,coruſca facta ſunt illi ſtellæ,illa vero ſuperabat omnes ſplendore ſuo,& facta eſt p-
turbatio,vnde fuiſſet illa nouitas quæ apparuerat?Hinc hebetata eſt ſapientia huius mundi,ini-
quitas & malitia exterminabantur,maleficia adnullabantur,magica deridebantur,tenebræ &
ignorantiæ diſſipabantur,& tyranni principatus abolebantur,deo & homine apparente,& ho
mine ſicut deo operante.Sed neq; primo gloria,neq; ſecundo puritas,ſed illa veritas & conuer
ſatio,principatum accepit à deo,perfecta omnia in illo conſtabāt,propter quod meditatus eſt
mortis ſolutionem.State ergo fratres firmi in fide Ieſu Chriſti & in dilectione eius atq; reſur-
rectione omnes,in omnibus enim his gratia.In eius nomine congregamini,communiter in v-
na fide dei patris & Chriſti filij eius vnigeniti & primogeniti totius creationis ſecundum car-
Rom.1. nem quidem ex genere Dauid,Eruditi à paracleto,obedientes epiſcopo & preſbytero impræ- E
uaricabili ſenſu frangentes panem qui eſt medicamentum immortalitatis,antidotum,non mo
riendi ſed viuendi per Ieſum Chriſtum in deo cathartieum expellens malum,fit in vobis. Pro
animabus veſtris ego efficiar,& eius quem miſiſtis in honorem domini ad Smyrnam, vnde &
ſcribo vobis,gratias agens domino,diligens Polycarpum quomodo & vos.Memores eſtote
mei,ſicut & veſtri Ieſus Chriſtus,qui eſt benedictus in ſecula.Orare pro eccleſia Antiochenſiū,
quæ in Syria eſt,vnde & vinctus ducor Romam,qui ſum vltimus illorum fidelium, vnde ſum
vltimus ego dignusq; effectus in honorem dei has ſufferre catenas.Incolumes eſtote in deo pa
tre & domino Ieſu Chriſto,communi ſpe in ſpiritu ſancto.Amen.

¶Ad Romanos de Smyrna per Epheſios. Epiſt. XV.

¶Roma(à qua & Romani)notior eſt quam vt hiſtoriæ lucem requirat.Italicarum vrbium præclariſſima,
olim iam orbis caput,& vrbs per excellentiam dicta.Et hæc pro communi argumento abunde dicta putentur.

¶Ignatius,qui & Theophorus,miſericordiam conſecutæ in magnitudine dei altiſſimi, pa-
tris Ieſu Chriſti vnigeniti eius filij eccleſiæ ſanctificatę & illuminatæ in voluntate dei(qui fecit F
omnia quæ ſunt ſecundum fidem & dilectionem Ieſu Chriſti dei & ſaluatoris noſtri)quæ & p-
ſidet in loco regionis Romanorum deo dignæ,eminentia dignæ, beatitudine dignæ, laude di-
gnæ,fide dignæ,fundatæ in dilectione & fide Chriſti paternum nomē habenti,ſpiritiferæ,quā
& ſaluto in nomine domini omnipotentis,& Ieſu Chriſti filij eius qui eſt ſecundum carnem
& ſpiritum,adunatis in mandatis eius repletis gratia dei inſeparabiliter,& ablutis ab omni ali-
eno colore atq; immaculatis plurimam in deo patre & domino Ieſu Chriſto Salutem.

DEprecans deum obtinui vt videre merear dignos vultus veſtros,ſicut plurimū
optabam promereri,vinctus enim in Chriſto Ieſu ſpero vos ſalutare,ſiquidem
Epiſtola multa pietate referta, quā veraciter Chriſtianus,ſine lachrymis nō leges. fuerit voluntas illius qui dignum me faciat vſq; in finem propoſitum meum cō
ſummare.Illa vero principia bonæ conuerſationis ſunt,ſiquidem per gratiam
meruero ſortem meam vſq; in finem ſine impedimento percipere.Timeo enim
dilectionem veſtram,ne ipſa me lædat,vobis enim facile eſt quod vultis facere,
mihi autem difficile deum promereri,tamen potero ſi vos peperceritis mihi occaſione amici-
tiæ carnalis,Nolo igitur vos homini placere,ſed deo,ſicuti & complacuiſtis.Nec enim ego ha
bui aliquando tale tempus vt deum promeruiſſem.Ergo ſi & vos tacueritis de me,ego efficior
dei.Si enim dilexeritis carnem meam,iterum forſitan abſoluar.Multū enim mihi præſtatis,ſi
me offeratis deo,cum iam altare paratum eſt,vt in dilectione chorus effecti canteris deo patrī
in Chriſto Ieſu(Quoniam epiſcopocum Syriæ dignum fecit deus inueniri in occidente, abori
ente præmittens ſuam paſſionem,martyrem bonum,proficiſcentem de mundo ad deum) vt
in ipſo oriar.Nunq̄ læſiſtis aliquē,alios docuiſtis.Ego autem rogo vt ſecūdum illa firma quæ
docti

docti eſtis ex omni virtute optetis mihi, vt non ſolum dicar, ſed etiam inueniar Chriſtianus.
A Si autem inuentus fuero, & dici poſſum, & tunc eſſe fidelis, quando mundo non comparue- 1.Cor.4.
ro, nihil enim de ijs quæ videntur æternum eſt. Quæ enim videntur (iuquit) temporalia ſunt
quæ autem non videntur æterna ſunt, non ſolum in opere, ſed etiam in magnitudine. Chriſtia
nitas enim eſt quæ oditur à mundo, amatur à Chriſto, quia non eſt ab hominibus, ſed à deo. Si
enim eſſetis (inquit) de mundo, mundus quod ſuum erat diligeret. Nunc autem quia non eſtis Iohan. 15.
de mundo, propterea odit vos mundus, ſed ego elegi vos, manete in me. Ego ſcribo omnibus
eccleſiis & omnibus mando, quia voluntarie pro deo morior, ſi vos non præpedieritis. Rogo
itaq; vos vt non fruſtra ſit in me dilectio veſtra. Sinite me vt beſtiarum eſca ſim, per quam poſ-
ſum deum promereri. Triticum enim dei ſum, dentibus beſtiarum molar, vt poſſim panis dei
mūdus inueniri. Magis autem blandiamini beſtijs, vt mihi ſepulchrū ſint, & nihil de meo cor- Sanctiſſimi patris ſeruor ad martyrium.
pore relinquant, vt non obdormiens grauis alicui inueniar. Non ſicut Petrus & Paulus præci-
pio vobis, illi enim apoſtoli ſunt Ieſu Chriſti, ego autem minimus, illi vero liberi ſunt ſerui dei,
ego autem vſq; nunc ſeruus, ſed ſi paſſus fuero, libertus ero Ieſu Chriſti, & reſurgam in eo liber.
Nunc diſco vinctus nihil mundi concupiſcere, aut aliquod vanum à Syria Romam vſq; cū be-
ſtijs depugno per terram & mare, die ac nocte vinctus cum decem leopardis (hoc eſt, cum mili
tari cuſtodia) qui ex beneficijs peiores fiunt, in iniuſtitijs autem eorum magis edoceor, ſed nec
B in hoc quidem iuſtificor, vtinam fruar beſtijs quæ mihi paratæ ſunt, quas & opto mihi veloces
eſſe ad meum interitum, & allici, vt celerius me comedant, ne ſicut in alijs territæ ſint, & non e-
os tetigerunt. Et ſi ipſæ noluerint, ego ipſis vim ingeram ego vrgebo. Ignoſcite mihi, ego ſcio
quid mihi expediat. Nunc incipio eſſe diſcipulus, nulli æmulor viſibilium & inuiſibilium, vt Ie-
ſum Chriſtum merear adipiſci. Ignis, crux, beſtiarumq; cōſtantia abſciſio, ſeparatio, cōfractio,
diſſipatioq; membrorum, interitus totius corporis, & flagella diaboli omnia in me veniant, vt
Ieſum Chriſtum merear adipiſci. Nihil me iuuat quæ ſunt mundi huius, neq; regnum tempo-
rale, bonum eſt mihi mori in Chriſto Ieſu, quam regnare in finibus terræ. Quid enim prodeſt
homini ſi vniuerſum mundum lucretur, animam vero ſuam perdat? dominum nanq; deſidero
filium veri dei, & patrem Ieſu Chriſti, ipſum vtiq; quæro, & illum qui pro nobis mortuus eſt
& reſurrexit. Ignoſcite mihi fratres ne mihi impedimēta opponatis ad vitam, Ieſus eſt enim vi-
ta fidelium vt ne velitis me mori, quia vita mors eſt ſine Chriſto. Dei volens eſſe, mundo non
placeam. Sinite me puram lucem percipere, illuc perueniens homo dei ero Concedite mihi vt
ſim imitator paſſionum dei mei. Qui enim vult in ſeipſo habere, intelligat quod volo & com- Matt.16.
patiatur mihi ſciens quid ſit in me. Princeps eīm mundi huius diripere me vult, & in iudicio dei
mei dirumpere. Nemo ergo de præſentibus vobis auxilietur ei, magis autem mei adiutores e-
ſtote, hoc eſt dei. Nolite dicere Ieſum Chriſtum mundum honorantes. Facinus in vobis non
habitet, neq; ſi vos pręſens rogauero conſentiatis mihi, his autem conſentite quę ſcribo vobis.
C Viuus enim vobis ſcribo deſiderans mori pro Chriſto. Meus enim amor crucifixus eſt, & non
eſt in me, aqua autem alia viua manet in me intrinſecus mihi dicens, veni ad patrem non come D.Dionyſius id ex Ignatio de ca.4.no.
dam eſcam corruptionis, neq; voluptates huius mundi deſidero, panem dei volo, panem cœle-
ſtem, panem vitæ qui eſt caro Ieſu Chriſti filij dei viui (qui natus eſt in nouiſſimo ex ſemine Da-
uid & Abrahæ) & potum volo ſanguinem eius, qui eſt dilectio incorruptibilis, & vita æterna. Gala.2.
Iam nolo ſecundum homines viuere, hoc autem erit ſi vos volueritis Chriſto crucifigor, quia
iam ego nō viuo viuit vero in me Chriſtus. Per modica ſcripta rogo vos, ne mihi obſeruetis.
Credite mihi quia Ieſum diligo, quoniam & ipſe dilexit me, & ſeipſum tradidit pro me. Quid Pſal.115
retribuam ei, pro omnibus quæ retribuit mihi? Ipſe autē deus & pater domini noſtri Ieſu Chri-
ſti, & ipſe dominus Ieſus Chriſtus, manifeſtauit nobis hæc omnia, quia verū dico & vos ſimul
eum deprecamini mecum vt laborem conſequar in ſpiritu ſancto. Non ſecundum carnem vo-
bis ſcripſi, ſed ſecundum diſpoſitionem dei. Si autem paſſus fuero, dilexiſtis me. Sed ſi reproba-
tus fuero, odio me habuiſtis. Mementote in orationibus veſtris illius qui pro me recturus eſt
eccleſiam, quæ eſt in Syria. Credite domino dicenti: Ego ſum paſtor bonus, qui viſitauit eam, Iohan.10.
& ſit veſtra in eo dilectio. Ego autem & erubeſco, ex ipſis dici. Non enim ſum dignus eſſe vlti-
mus aut purgamētū ſed miſerabilis ſum nūc, donec deū merear adipiſci. Salutat vos ſpūs me-
us, & dilectio eccleſiarū, quæ me ſuſceperūt ſicut nomē Chriſti, Habētes eīm me nō q̄ſi tranſeun-
tē viā meā aſpiciebāt, & p ciuitatē me deducebāt. Hæc igit̄ ſcribo vobis de Smyrna, p Epheſios
beatitudīe dignos. Eſt aūt mecū ſimul cū alijs Croc⁹ deſiderabile mihi nomē ex ijs q aduenerūt
de Syria ad Romā in glīa dei. Credo vos agnoſcere quę mihi mādaſtis adhuc pxime cōſtituto.

Omnes enim digni ſunt deo,& apud vos me oportet requieſcere. Scripſi vobis hæc nono kalē
das Septembris, incolumes eſtote vſq; in finem in patientia Ieſu Chriſti. Amen. D

Epiſtolarum diuini Ignatij Martyris.

FINIS.

POLYCARPI MARTYRIS SMYRNEORVM EPISCOPI DISCI puli Iohannis euangeliſtæ ad Philippenſes, Epiſtola.

¶ Polycarpus & qui cum eo ſunt presbyteri eccleſiæ dei quæ eſt Philippenſis, miſericor
dia vobis & pax à deo omnipotente, & Ieſu Chriſto ſaluatore noſtro abundet.

Congratulatus ſum vobis magnifice in domino noſtro Ieſu Chriſto, ſuſcipi
ens imitabilia verba dilectionis, quam oſtendiſti in illis (qui præmiſſi ſunt) vi
ris ſanctis decoris vinculis connexis, quæ ſunt coronæ electæ deo, illius veri
regni, per dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, & quia firmitas fidei veſtræ
à principio vſq; nūc pmanet, & fctificat in dño Ieſu Chro, q ſuſtinuit p pctis
1.Petr.1. nris vſq; ad mortē quē reſuſcitauit de⁹, diſſoluēs dolores inferni, quē cū nō vi
deritis, nunc diligitis in quem nunc non aſpicientes, creditis. Credentes autem, gaudebitis, gau
dio inenarrabili, & glorificato (in quo multi deſiderant introire) ſcientes quia gratia ſacti eſtis,
non ex operibus, ſed in voluntate dei per Ieſum Chriſtum. Propter quod ſuccincti lumbos ve
ſtros, ſeruite domino cū timore & in veritate. Dimiſſo inani vaniloquio & multo errore. Cre
dite ergo in illum qui reſuſcitauit dominum noſtrum Ieſum Chriſtum ex mortuis, & dedit glo
riam & ſedem in dextera ſua. Huic ſubiecta ſunt omia, cœleſtia & terreſtria, & ſubterranea, cui E
omnis ſpiritus ſeruit, qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos. Huius ſanguinem requirit de
us ab eis qui non crediderunt in eum, qui & reſuſcitauit eum à mortuis, qui & nos reſuſcitatu
rus eſt in vitam ſi fecerimus voluntatem eius, & ambulauerimus in mandatis ipſius & dilexeri
mus quæ & ipſe dilexit, auocantes nos ab omni iniuſtitia, hoc eſt à concupiſcentia, ab auaritia,
à detractione, à falſo teſtimonio, non reddētes malum pro malo, aut iniuriam pro iniuria, aut
contumeliam pro contumelia, aut maledictum pro maledicto. Memētote quod dominus do
Iohan.6 cens dixit: Nolite iudicare ne iudicemini, dimittite & dimittetur vobis, miſeremini, & dominus
Matth.5. miſerebitur veſtri, qua enim menſura menſi fueritis, remetietur eadē & vobis. Mementote &
illius quod dictum eſt: Beati pauperes ſpiritu, & qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiā,
quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. Hæc autem fratres mei non à meipſo imperans, ſcri
bo vobis de iuſtitia, ſed quoniam vos prouocaſtis. Propterea quia neq; ego neque ſimilis alius
mei, poterit ſequi ſapientiam beati & glorioſi Pauli qui fuit apud vos, & viſus eſt ſecundū faci
em illis qui tunc erant hominibus, qui docuit certiſſime atq; firmiſſime verbum veritatis, qui
& abſens ſcripſit vobis epiſtolas ad quas deflectimini vt poſſitis ædificari in fide quæ data eſt
vobis, quæ eſt mater omnium noſtrum ſubſequente ſpe, præcedente dilectione, quæ eſt in deo F
& in Chriſto, & in proximo. Si enim quis horum intrinſecus repletus fuerit mandatis iuſtitiæ,
1.Timo.6. & habuerit dilectionem longe eſt ab omni peccato, principium omnium malorum eſt auari
tia. Scitote autem quia nihil intulimus in hunc mundum neq; auferre poſſumus. Armemur ar
mis iuſtitiæ, & doceamus noſmetipſos primum ambulare in mandatis domini & poſt hæc mu
lieres veſtras, in fide quæ data eſt eis & dilectione & caſtitate, amantes ſuos viros in omni veri
tate & charitate, diligentes omnes æqualiter in omni continentia, & filios erudite in omni di
ſciplina, & timore dei, viduæ vero pudice circa fidem dei interpellent inceſſanter pro omibus,
Gallath.6 elongantes ſe ab omnibus diabolicis detractionibus, & falſo teſtimonio & ab omni malo, co
gnoſcentes ſeipſas, quia ſunt ſacrarium dei, quoniam omnia deus proſpicit & nihil eum latet,
neq; cogitatio neq; conſcientia neq; aliquid abditum cordis. Scientes autem quia deus non irr
idetur, debemus digne in mādatis eius & gloria ambulare. Similiter dyaconi inculpabiles ſint
in conſpectu iuſtitiæ eius, ſicut dei & Chriſti miniſtri, & non hominum, non criminatores, ne
q; detractores, neq; auari, ſed omnia tolerantes, in omnibus miſericordes, diligentes in omni
bus, ambulantes in veritate domini, qui factus eſt miniſter omnium. Huic ſi placemus in hoc
ſeculo percipiemus ea quæ futura ſunt ſecundum quod repromiſit reſuſcitare nos à mortuis.
Et ſi digne in eo conuerſati fuerimus, & ſi crediderimus, conregnabimus cum eo. Iuuenes ſimi
1.Cor.6. liter inculpabiles ſint in oibus, omnē ignorātiā puidētes, refrenantes ſe ab oī malo. Bonū ē eñ
abſcindi ab oibus cōcupiſcētijs, quoniā oīs concupiſcentia aduerſus ſpiritū militat, qa neq; ſor
nicarij, neq; molles, neq; maſculorū cōcubitores regnū dei poſſidebūt, neq; illicita facientes, p
pter qđ abſtineri oportet ab oibus his. Subiecti eſtote pſbyteris & dyaconis ſicut deo & Chro,

virgines

virgines caſta conſcientia ambulate. Presbyteri ſimplices ſint, in omnibus miſericordes, om̃es
A ab errore conuertentes, omnes infirmos viſitantes, viduas, pupillos & pauperes non negligen-
tes, ſed ſemper prouidentes bona coram deo & hominibus. Abſtinete vos ab omni iracundia Roman. 12.
& iudicio iniuſto. Longe ab omni auaritia eſtote, non cito conſentiatis aduerſus aliquẽ, ne præ Matth. 6.
uaricemur in iudicio ſcientes quia debitores ſumus peccati. Si ergo deprecamur dñm vt nobis 2. Corin. 5.
dimittat, debemus etiam nos dimittere. Ante conſpectum oculorum domini ſumus, & oẽs opor-
tet nos aſtare ante tribunal Chriſti, & vnumquenq; pro ſe rationem reddere. Seruiamus ergo ei
cum timore & reuerentia, ſecundum quod euangelizauerunt nobis apoſtoli domini, & prophe
tæ annunciauerunt aduentum domini noſtri Ieſu Chriſti zelantes bona, abſtinete ab ſcandalis
& falſis fratribus, qui inuanum portant nomen domini, qui oberrare faciũt inanes homines.
Omnis enim qui non confitetur Ieſum Chriſtum in carne veniſſe, hic antichriſtus eſt. Et q nõ 1. Iohan. 4.
confitetur myſterium, crucis ex diabolo eſt. Et qui deuiauerit eloquia domini ad propria deſi-
deria, & dixerit neq; reſurrectionem neq; iudicium eſſe, hic primogenitus ſathanæ eſt, propter
q̃d relinquẽtes vanitates multorum & falſas doctrinas, ad illud q̃d traditũ ẽ nobis à principio ver
bũ reuertamur. Sobrij ſimus, in orationibus ieiunia tolerantes, & ſupplicatiõibus petentes oĩm Matth. 6.
pſperatorẽ dñm ne nos inducat in tẽtationẽ ſcdm q̃d dicit dñs: ſpũs q dẽ prompt⁹ ẽ, caro aũt in- Matth. 20. 1. Petri. 2
firma. Indeficient aũt toleremus, ppter ſpem noſtrã & pignus iuſtitiæ q̃d ẽ Chrs, q ſuſtulit pec-
cata nr̃a in corpore ſup lignũ, q peccatũ nõ fecit, nec inuẽtus ẽ dol⁹ in ore ei⁹, ſed ppter nos oĩa
B ſuſtinuit, vt viuamus in ipſo. Imitatores ergo efficiamur tolerantiæ eius, & ſi paſſi fuerimus pro
noĩe eius glorificemus eũ, hoc em̃ nobis iudiciũ poſuit de ſeipſo, & nos hoc credimus. Rogo
ergo igit oẽs vos inſiſtere verbo iuſtitiæ, & patiẽtiæ, quã oculata fide vidiſtis, nõ ſolũ in beatiſſi Huius loci meminit Eusebius & reliqui
mis illis Ignatio ſcilicet & Zozymo & Rufo, ſed in alijs q ex vobis ſunt, & in Paulo, & in cæte-
ris apl̃is, cõfidẽtes qa hi oẽs q nõ in vacuũ cucurrerũt, ſed in fide & iuſtitia, & ad debitũ ſibi lo-
cũ cũ dño, cui & cõpaſſi ſunt, abierũt, qa nõ hoc ſeculũ dilexerũt, ſed eũ q p ipſis & p nobis mor
tuus ẽ, & à deo reſuſcitatus. In his ergo ſtate, & dñi exẽplar ſeq̃mini, firmi in fide & immutabi-
les, fraternitatis amatores, diligentes inuicẽ in veritate ſociati, manſuetudinẽ dñi alterutri præ-
ſtantes, nullum deſpicientes. Cum poteſtis benefacere nolite differre, quia eleemoſyna de
morte liberat. Om̃es vobis inuicẽ ſubiecti eſtote, cõuerſationẽ veſtrã cõſiderãtes irrephẽſibilẽ Tobiæ. 12.
in gẽtibus vt ex bonis opibus vr̃is, & vos laudẽ accipiatis, & dñs in vobis nõ blaſphemet. Væh
aũt illi p quẽ nomẽ dñi blaſphemat. Sobrietatẽ ergo docete oẽs, in q̃ & vos cõuerſamini. Nimis
cõtriſtatus ſum p Valẽte, q pſbyt factus ẽ aliqñ apud vos, q ſic ignoretis locũ q datus ẽ ei. Mo-
neo itaq; vos vt abſtineatis ab auaritia, & ſitis caſti veraces. Abſtinete ab oĩni malo. Qui aũt in
his nõ poteſt ſe gubernare, quõ alij pnũciat hoc? ſi qs nõ abſtinuerit ab auaritia, ab idolatria co
inquinabit, & tãq̃ int gẽtes iudicabit. Quis ignorat iudiciũ dñi? An neſcimus qa ſancti mũdũ iu- 1. Corint. 6.
C dicabũt? ſicut Paulus docet. Ego aũt nihil tale ſenſi in vobis vel audiui, in qb⁹ laborauit B. Pau- Philipp. 1.
lus q eſtis in principio epiſtolæ eius, de vobis enim gloriat in oĩb⁹ eccleſiis, quæ deũ ſole tũc co-
gnouerãt. Nos aũt nõdũ noueramus. Valde ergo fratres cõtriſtor p illo & cõiuge eius qbus det
dñs pœnitẽtiã veſtrã. Sobrij ergo eſtote & vos in hoc, & nõ ſicut inimicos tales exiſtimetis, ſed
ſicut paſſibilia mẽbra, & errãtia eos reuocate, vt oĩm veſtrũ corpus ſaluetis, hoc em̃ agẽtes, vos
ipſos ædificabitis. Cõfido em̃ vos bñ exercitatos eẽ in ſacris lr̃is, & nihil vos latet (mihi aũt nõ Pſalm. 4
ẽ cõceſſum mõ) vt his ſcripturis dictũ ẽ. Iraſcimini & nolite peccare. Et ſol nõ occidat ſup iracũ Ephe. 4
diã veſtrã. Beat⁹ q meminerit, q̃d ego credo eẽ in vobis. De⁹ aũt & pr̃ dñi nr̃i Ieſu Chr̃i, ipſe ſem
piternus põtifex dei filius Ieſus Chrs ædificet vos in fide & veritate & oĩ manſuetudine & ſine
iracũdia & in patiẽtia & in lõganimitate & tolerãtia & caſtitate, & det vobis ſortẽ & partẽ inter
ſanctos ſuos, & nobis vobiſcũ & in oĩbus q ſunt ſub cœlo q credituri ſunt in dñm noſtrũ Ieſum Orõnes ſuum.
Chr̃m, & in ipſius patrẽ, q reſuſcitauit eũ à mortuis. Pro oĩbus ſanctis orate. Orate etiã p regi-
bus & poteſtatibus & principibus, atq; p pſequẽtibus & odiẽtib⁹ vos, & p inimicis crucis vt fru
ctus veſter manifeſtus ſit in oĩbus vt ſitis in illo pfecti. Scripſiſtis mihi & vos & Ignatius, vt ſiqs
vadit ad Syriã deferat lr̃as meas q̃s & dedero ad vos ſi habuerimus tp̃s opportunũ, ſiue ego ſeu
legatus quẽ miſero p vobis. Epl̃as ſane Ignatij quę trãſmiſſę ſunt vobis, habeo, & alias, q̃taſcũq; Ignatij ep.
apud nos habuimus trãſmiſimus vobis, ſcdm q mãdaſtis, quæ ſunt ſubiectę huic epl̃ę, ex oĩni-
bus em̃ vobis magnus erit pfectus, Cõtinẽt em̃ fidem patientiam & omnem ædificationem ad
dominum noſtrum pertinentem; & de ipſo Ignatio & de ipſis qui cum eo ſunt quod certius a-
gnoueritis ſignificate. Hæc vobis ſcripſi per Creſcentem quem in præſentem diem commenda
ui vobis, & nunc commendo. Conuerſatus eſt nobiſcum inculpabiliter, credo quia vobiſcum
ſimiliter. Sororem autem eius habebitis commendatam, cum venerit ad vos. Incolumes eſto-
te in domino Ieſu Chriſto in gratia cum omnibus veſtris. Amen.

IN DIVI PATRIS ANTONII, MERITO MAGNI SEPTEM EPISTOLAS, SYMPHORIANI CAMPERII AD HECTOREM DALlum apoſtolicæ ſedis Protonotarium.

PRAEFATIO.

Accepi tandem quas diu deſideraui à te literas, cumq; hijs ſimul diui patris Antonij epiſtolas ſeptem, quas ſacer Theodorus, totius monaſticæ Archipræſul, communicauerat. Quorum vtrunq; tam iucũdum mihi fuit, quam quod iucundiſſimum. Præcidiſti mihi dubitatiõem, quæ peracerbe animũ turbabat. Mirifice lætatus ſum, cum audiui ingenij tui literas, teſtes veras ſeruatæ amicitiæ, quæ, quia mihi non erant redditæ, tuli iniquo animo. Nã conſcius laborum tuorum, quos & in ſuperandis cæteris periculis, & tranſeundis Burgundiorum paludibus maximos perpeſſus eras, diui Antonij epiſtolas auidius expectabam, vt reducem te & incolumem reuertiſſe in Lotharingiam poſſim ſolidius gaudere. Itaq; tabellionum vitio factum eſt, vt in eam ſuſpitionem perducere, & te accuſarem iniuria. Quamuis difficile credam tantam amicitiam tam cito obſolere, cuius optime iacta eſſent fundamenta. Venio igitur ad diui Antonij epiſtolas, quas & Aegyptiacę ſcriptas, & Græce interpretatas, nuper vero à Valerio de Saraſio latine ſcriptas, ad me miſiſti. Quarum grauitatem ne an ſuauitatem plus admirer neſcio. Namq; aptiſſime exorditur, Antonius, lucide prophetarum narrat hiſtorias, inuehit acriter, varie ornat, artificioſe complectitur, tam apte, tam ornate, tam copioſe, tam pulchre in epiſtolis orauit Antonius. Quid hac Antoniana oratione perfectius? Quid abſolutius? Quis modus, quis ordo? Nunquam mi Hector æquæ dilectatus ſum. Huius Antonij vitam ſcripſit Athanaſius, teſtatus quod viſitauerit Maximinum imperatorẽ, vt martyr fieret, qui & præuidit in ſpiritu futurum ſcandalum eccleſię, per Iulianum apoſtatã de Chriſtiano futurum paganum. Adhinc deſcendẽs per Thebaidam, viſitauit Dydimum epiſcopum Alexandrie, à natiuitate cæcum. Paulum primũ heremitam, deo iubente, ſepeliuit. Nec eſt idonea cauſa, cur aliquis diuum Anthonium theologiæ ignarum fuiſſe cenſeat. Nam ſi ſic haberet Aegypti ſacerdotes Anthonium, vt ſymbolo fidei magni Athanaſii teſtimonium daret aduerſum Arrianos, nõ conuocaſſent. Eodem argumento, & Athanaſius, & Dydimus, cæteriq; Aegyptij, qui Anthonium conuocarunt, theologiæ rudes dicerentur. Obijt autẽ hic ſanctiſſimus pater, omni præconio dignus, in Thebaida, Anno domini, ccclx, ætatis ſuæ anno centeſimo quinto. Cuius cum corpus diu latuiſſet, poſtea imperante magno Imperatore, diuina reuelatiõe repertum fuit, & ex Thebaida Alexandriam primo delatum, poſtea in Galliam Allobrogũ trãſlatum prope Viennam, vbi condigno honore nunc vſq; requieſcit. Quod à ſummis pontificibus Innocentio octauo, & Alexandro ſexto fuit confirmatum.

¶ Hieronymus de ſancto Anthonio in eo libro quem de viris illuſtribus ædidit.

Anthonius monachus, cuius vitã Athanaſius Alexãdrinæ vrbis ep̃s, inſigni volumine proſecutus eſt, miſit Aegyptiace ad diuerſa monaſteria, apoſtolici ſermonis ſenſusq; epiſtolas ſeptem, quæ in Græcam linguam tranſlatæ ſunt, quarum præcipua eſt ad Arſenotas. Floruit Conſtantino & filijs eius regnãtibus.

BEATISSIMI PATRIS ANTONII MEmerito magni Abbatis ſanctiſſimi ad frẽs ſuos. Epiſt. I.

Modi tres ſequẽdi deum vocãtẽ aſſẽſuũ obſequium. Primus modus. Gene. 12. Acto. 7

Primum ſaluto vos in domino. Exiſtimo autem animas quaſcunq; apprehenderit gratia dei vocantis ad prædicationem ſui habere tres modos, ſeu maſculos ſeu fœminas. Quidam enim per teſtamentariam legem & inditum in eis ſemel bonum à prima ſui conditione, pertingere verbo dei ad eos morati nõ ſunt, ſed perrexerunt parati cum eo, ſicuti & noſter progenitor Abraham, cui primo quia porrexit indaginem deus per teſtamentariam legem apparuit dicens: Exi de terra tua, & de cognatione tua & de domo patris tui, & veni ad terram quam oſtende

ſtendero tibi. At ille in nullo hæſitans, paratus fuit in vocatione, hic autem figura erat primæ
A viæ huius inſtitutionis, quæ nunc vſq; perſiſtit in eis qui eius ſequuntur veſtigia. Vnde & iterũ
ſi animæ ſic ſuſtineant & ita egerint, facile eaſdem virtutes aſſument, eo quod parata ſint corda
earum repleri ſpiritu dei. Et hæc inſtitutio prima. Huic vero ſecunda exiſtit de ijs qui audiunt .II.
ſcriptam legem teſtificãtem eis vniuerſa ſupplicia, quæ peccatoribus præparantur, & annunci
antem de ſanctis promiſſionibus ad eos qui proficiunt, quibus & per teſtimonia inſcriptę legis Pſal. 18. Pſal. 118.
ſobria voluntas exiſtit, & per hanc quæſierunt intrare in vocationem vocantis. Sic & Dauid te-
ſtificatur dicens: Lex domini immaculata conuertens animas. Et Declaratio, inquit, ſermonũ
tuorum illuminat, & intellectum dat paruulis. Sed & alia quamplurima, de quibus modo non
poſſumus enarrare. Porro tertia inſtitutio eſt, in qua duris cordibus ſæpe inter vitia, & in pec-
cati operibus permanentibus, aliquoties benignus deus infert labores ad increpandum, donec III.
ſentiant per ærumnam, & pœnitentes ex toto accipientes & ipſi virtutes, quemadmodum & il
li de quibus prædixi. Hæ igitur ſunt introductiones tres in animabus quę ad pœnitudinem ve
niunt, donec adipiſcantur gratiam & vocationem filij dei. Sed puto, quod eos prius vocet ſpi-
ritus qui ingrediuntur ex toto corde certamen, & ordinant ſemetipſos ad ſuſtinendum in omĩ
luctatione aduerſarij, donec deuincant, cum præſtat vero eis & lenitate in omnibus iuuans eos
ſpiritus, vt indulcentur in illis opera pœnitentiæ, ponit eis terminos modum quendam pœni-
tudinis in corpore & anima eorum, vſq; quo doceat eas etiam conuerſationis modum, ad con-
ditorem proprium deum. Necnon & præbet eis violentiæ compulſionem in animam diſcurrẽ
B tem & corpore, vt vtraq; ſanctificari queant, vt eodem modo hæreditatem vtraq; ſumant, cor
pus quidem in ieiunijs crebris & vigilijs atq; ſolertia, miniſterijs quoque quæ facit in corpore.
Conandum hoc in omni fructificatione carnali. Spiritus quoq; pœnitentiæ deductor efficitur T. ruſo
in iſtis, & tentat eum in his, ne qua ſit in amicitia ad conuertendum forte retrorſum. Tũ vero ſalubris.
ille deductor ſpiritus, incipit adaperire animæ oculos ad pœnitentiam exhibendam, & vt ſan-
ctificetur etiam ſenſus, diſtinctionem inter mediam præbet, incipiens doceri à ſpiritu ſanctifi-
care corporis & animæ pœnitentiam, ſenſu per ſpiritum edocto, deducentem nos ad illud ani-
mæ corporiſq; agendum, qui ſanctificans omnia ac diſtrictionem præbens, vt & carnis miſcea
tur fructus ad vniuerſa corporis naturalia, ex quibus tranſgreſſio fuit, & adducit vnumquod-
q; corporum naturalium ad priorem conditionem, non habens aliquid alienũ aut hoſtile ſpi-
ritus. Corpus ſiquidem redigitur ſub poteſtatem ſenſus, doctum à ſpiritu ſecũdum eloquium
Pauli. Obtulco corpus meum, & in ſeruitutem redigo. Quoniam vero ſenſus antea ſemetipſum Caſtigo.
ſanctificat in eſcis & potationibus à ſopore, & ſemel ac ſimpliciter iunctis motibus ſuis, quique 1. Cor. 9.
& naturalem copulam ſegregauerat ſanctificationi propriæ. Reor autem tres corporis exiſte- Tres corporis mot.
re motus. In ipſo enim eſt naturale corporis concretum illi, quod tamen non operatur, aut effi- Primus.
cit aliquid ſine animæ voluntate, niſi quod iudicat in corpore ſolum. Nam & alius motus exi- II.
C ſtit ex paſtu corporis multorum ciborum ac potuum, ex quibus adiflatio ſanguinis orta, per
eſcas oppugnat totius animæ corpus epularum ſumptione permotũ, ob hoc & Apoſtolus ait:
Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria. Deinde domino nunciante, diſcipulis ſuis in euange-
lio dicitur: Videte, ne quando grauentur corda veſtra in eſca & potu, ſiue delitijs. Inquirẽtibus Ephe. 5. Lucæ. 21.
præſertim menſuram ſanctificationis debitum eſt iſtud afferre. Caſtigo corpus meum, & in ſer 1. Cor. 9.
uitutem redigo. Tertius vero motus, eſt ſpirituum malignorum tentantium per liuorẽ, ac vo- III.
lentium flaccidiores efficere eos, qui conantur ſanctificare ſemetipſos. Verũtamen ſi in ijſdem
tribus modis ſuſtineat anima ſemetipſam teſtimonijs quibus ſpiritus docuerit ſenſum, ſanctifi
cabitur in vtroq; ab illo lãguore triformi. Sin vero dimiſerit ſemetipſum ſenſus à teſtimonijs
quibus ſpiritus teſtificatur ei, tunc maligni ſpiritus ſuperſerunt congregationi corporis, & op-
pugnant illo motu vſq; dum anima fatigetur, & incipiat requirere vnde auxilium veniat, cõuer Pacẽ verã eſſe à ſolo
ſaq; reprehendat ſpiritus teſtimonia ac ſanetur. Tunc etiam ei dat, ꝙ vnica ſit reges poſtulãda deo
à deo, & qa ſic ſit pax eius. Hæc aũt aſſerui ad pœnitẽdũ in corpore & aĩa, & q̃liter oportet mũ- Sẽſus corporei quõ re
dari eã, cũq; ſumpſerit tale certamẽ, tũc nũcia ſpũs abſunt, & incipit diſcernere etiã ægritudines formãdi.
aĩales, quę accedũt & ꝓ ꝓprias voluptates. Tũc ſiq̃dẽ erit participatio ſpũs, cũ ſenſum ꝑ cuſtodiã
mãdatoꝝ quæ ei tradidit, & docet eũ curare oẽm lãguorẽ ꝓpriæ aĩæ, vnũq̃dq; eoꝝ diſcernẽs ei
permixtione accepta in corpore naturalium ac reliquorum quæ ſunt peculiariter ei extra cor-
pus à capite vſq; ad pedes ꝓpriam voluntatem permixtã habẽs in illis, & oculis q̃dẽ terminũ vt
recte & cõfidẽter cõſpiciatur, nihil vltra peregrinũ gerentes. Deinde vt aures audiãt in pace, nec
oblectentur amplius obtrectationem ac contumelias ſpiritales audire, ſed potius vt omnium
corre-

quando ſubſtantia immortalis exiſtit,non cōſoluenda corporibus: hanc ob cauſam deus eandem plagam aſpiciens irremediabilem effectam,& quia magnificata eſſet vehementer,per ſuā indulgentiam viſitationem eorum faciens, propter propriam bonitatem poſt aliquantum temporis legem poſuit eis:vnde & operatus eſt per Moſen,præbendo legem. Et Moſes quidē ſundauit eis veritatis domū, curare volens eandem validam plagam. Sed perficere nequiuit ędificium domus,inſuper autem & omnis ſanctorum chorus collectus in vnum,petijt patris bonitatem de ſalutari noſtro,vt calcaret in terris pro noſtra cunctorum ſalute. Ipſo vtpote extante noſtro magno & fideli pontifice ac medico vero,qui ſolus ſanare poſſet hanc enormem plagam, vnā & voluntate patris exinaniuit ſemetipſum propria glīa,deusqꝫ exiſtens formā ſerui aſſumpſit,tradens ſe propter noſtra peccata. Et delicta quidem noſtra humiliauerunt eum,ſed liuore eius nos oēs ſanati ſumus. Quamobrem dilectiſſimi filioli, in domino ſcire vos volo,ꝙ pro noſtra ſtultitia elegit ſtulta,& pro noſtra infirmitate formā infirmitatis aſſumpſit, ob quā noſtram pauperiem effectus eſt pauper,& ob noſtram mortem figuram induit mortis. Ergo qa in his omnibus ſuſtinuit propter nos,vere dico dilectiſſimi in domino,quia non debemus dare ſomnum oculis noſtris,neqꝫ palpebris noſtris dormitationem, poſtulantes ac perurgentes dei patris inæſtimabilem bonitatem,vſqꝫ quo egrediatur nobiſcum,& in hoc requiem habeamus,aduentus Ieſu atqꝫ virtutis,vt obſequamur ſanctis,qui nos excolere feſtinant tempore negligentiæ noſtræ,alacritatem animorum dantes ei, ad iuuandum nos in tempore tribulationis noſtræ. Tunc enim ſeminans pariter cum metente gaudebit. Noſſe etiam vos cupio filioli,ꝙ plurimum dolorem meum,quem habeo pro vobis,aſpiciens grandem illam confuſionē,quę ſuper vniuerſos aduenit,& conſiderans multum illum laborem ſanctorum omnium atqꝫ gemitum,quem emittunt pro vobis ſemper ad deum, cernentes laborem proprij conditoris, oēsqꝫ malitias paruipendentes,necnon & decipulas diaboli & angelorum eius inſidiātium iuges,ad perditionem noſtram. Quoniam etenim portio eorum in infernū habet ire, iccirco & illi volunt noſtrum quoqꝫ † ſcidium vna ſecū attrahere. Vere igitur chariſſimi in domino, ſicut prudentibus loquor,vt cognoſcatis cunctas opificis noſtri diſpenſationes pro nobis factas. Quæ & viſitatione noſtri faciunt per manifeſta & occulta præconia. Nos ſumus rationabiles nuncupati,ſed gerimus irrationabilē ſenſum, dum ignoramus occultas calliditates & artes diaboli multiformes,quæ ſint, qualeſqꝫ noſcantur. Quando enim compererint conari nos confuſionem noſtram cognoſcere,& ꝙ quæramus modum efficatiæ illorum operantes in nobis,& non ti tantum & non obediamus malitijs eorum,aut hortamentis quæ diſſeminēt in cordibus noſtris: ſed & neqꝫ plurimi noſtrorum profiteantur ſtudia eorum,ipſi quoqꝫ cognoſcentes indulgentiam conditoris, ꝙ mors his fiat in terris,illis vero ſit præparatum hæreditare gehennam propter negligentiam ſuam. Scire autem vos volo filioli, ꝙ non deſino obſecrans pro vobis deum,vt vobis oculos cordis veſtri ad peruidendum crebrius occultam malignitatem illorum, quam per ſingula ſupra nos effundunt in iſto nunc tempore. Quæſo etiam,vt concedat vobis ſcientiæ cor,ac diſcretionis ſpiritum præſtet, vt poſſitis offerre proprium cor, hoſtiam ſanctā in conſpectu patris in multa ſanctitate & ſine querela. Vere enim filioli,inuident nobis per omnem horam in ſuo maligno concilio,& perſecutione ꝙ plurima & malitia ſua, necnon & ſpiritibus erroris,ſiue cogitationibus blaſphemis, infidelitatibus noſtris quoqꝫ quæ ſeminantur ab ipſis in cordibus ac doloribus multis,quæ irrogant nobis per omnem horam. Animi etiā defectionibus,in qbus per ſingula labefacere aīm nō deſiſtunt in vniuerſis ꝗqꝫ iracundijs ſuis & obtrectationibus,quas docent nos habere & aduerſus alterutrū, & vt iuſtificemus noſmetipſos in his quæ facimus,& condemnationem,quæ ſeminatur ab ipſis in mentibꝰ noſtris, etiā quum exiſtimus ſingulares: quumqꝫ faciunt nos proximum iudicare, nec tamen ipſo extante nobiſcum, præſumptionibus ſiquidem quas ingerunt cordibus noſtris, in ſuperbia duri cordis extantes, & inuicem ſpernentes, amaritudinem habentes, omni hora vituperantes alterutrum,& non noſmetipſos, opinantes laborem noſtrum & propria conſtare virtute, iudices exiſtentes manifeſtorum, totum intra domum noſtram inuitante latrone,& in iurgijs atqꝫ ſimultatibus aduerſumqꝫ alterutrum affectibus, donec ſermonem proprium conſtare faciamus, vt pareamus in conſpectu noſtro iuſtificati, animoſitatem nobis præbentes, ac facientes ſtudia, quæ tamen impoſſibile eſt geri. Intempeſtiue enim facientes nos reſolui,ob id quod ſumus ex illo, quod emolumēti eſt nobis? Propter quæ ridere nos faciunt tempore fletus,& flere in tempore riſus. Et vt ſemel atqꝫ ſimpliciter dixerim, tranſponunt ſemper à recta via In alijs quàm plurimis erroribus, per omnia noſipſos ſibimet in famulos redigerunt, quorum tempus non

Exo. 31; Actuum 6.; Phil. 2.; Roman. ; Eſaiæ 53.; 1. Cor. 1.; 2 Corin. 8; Philip. 2.; Pſalm. 131.; Pſalm. 125.; † ſpiritum; Roman. 12; Exercitia dæmonum

B; C

eſt in própatulo fieri modo. Qumq; vero his omnibus corda noſtra repleuerint,& inebriati
fuerimus illis,tunc indulget deus quàmdiu gerit malitia noſtra,ac de reliquo viſitationem no
ſtri faciens reſolutione grauiſſimi corporis huius,relinquẽtibus illud:tunc maligna opera quæ
gerebamus male,reuelat nobis in corpore pœnæ expoſito, quod induti fuerimus per negli-
Lucæ 11 gentiam conditoris. Tunc etiam fiunt nouiſſima noſtra peiora prioribus. Propter quod noli
te affligi,obſecrantes benignitatẽ patris,vt ſemper poſſitis habere vobiſcum adiutorium eius,
doceatq; vos cognitionem ſui qui ſe bene habet. Vere etenim dico vobis nati mei,quia vas
iſtud in quo ſumus inhabitantes,in perditionẽ nobis exiſtit, & domus eſt plena bellis. Pro
certo filioli dico vobis,quod omnis homo illectus in voluptatibus ſuis,& proſtratus à cogita
tionibus proprijs,complexusq; à maligno,ſeminauit in corde. Qui congaudet eis, & recipit
ſenſu veluti magna exiſtentia ſacramenta,in eo quod agit iuſtificans ſemetipſum. Huiuſmo-
.1 di anima coexiſtit malignis ſpiritibus conſiliatrix in malum, corpus quoque illius cuſtodia
eſt horrendorum archanorum, quæ occultat in ſemetipſo. Præualebunt autem aduerſus hu-
iuſmodi,quoniam non traduxit eos coram omnibus. At,nunquid & ipſi neſcitis, quod non
huiuſmodi capturas habeant,quas non cognoſcentes procul dubio fugiamus? Cæterum,etſi
quæſieris non inuenies peccatum eorum,nec iniquitatem corporaliter manifeſtam. Corpus
enim eſt animæ recipiens malignitatem eorum, quam cum ſuſceperit,tunc ſi velit in propatu
lo punit,per corpus iſtud in quo ſumus inhabitantes. Nunc itaq; filioli non demus ei locum
vllum,alioquin nobiſmet dei excitabimus iram, & illi permiſcentur in domibus noſtris irri-
dentes nos, quoniam hoc nouerunt quod perditionis eſt noſtræ,quæ tamen & ipſa de proxi-
mo conſiſtit,ſicuti & vita de prope. Quis enim vnquam deum aſpexit,vt videns congauderet E
ei de re tanta apud ſemetipſum, neforte aufugeret eum, ſed vt adiudicaret etiam veluti habi-
tanti in hoc pondere tanto? Aut quis aliquando aſpexit diabolum oppugnantem nos,& pro-
hibentem b. neficia adipiſci, aduerſantẽ nobis & ſtantem in loco corporali ſecreto, vt præui-
uidens fugeret ab ipſo? Sed illi quidem habitant in occulto. Nos autem propalamus eos per
ſtudia meliora. Quoniam igitur ex vno creatore ſunt omnes ſecundum ſenſualem extantiam
eorum. In fugiendo vero eos à deo,& multa diuerſitas eſt in illis effecta ob diuerſas operatio-
nes ipſorum. Iccirco autem omnia hæc nomina adiecta ſunt iſtis propter vniuſcuiuſque eo-
operationem. Ideo & nunc quidam ipſorum vocantur Archangeli,alij Sedes & Dominatio
nes & Poteſtates & Cherubim. Hæc autem eis nomina ſunt addita, pro eo quod conditoris
Angeli proprij cuſtodierunt voluntatem. Item ob crimen aliorum motum neceſſario fuit nominari,
Dæmones etiam iſtos propter malignas adinuentiones ipſorum diabolum & Sathanã. Porro,alij nun-
cupati ſunt dæmones ſpiritusq; maligni,etiam mundi,flatus erroris, principes quoque ſeculi
huius. Aliæque cõplures in eis aduerſitates exiſtunt. Rurſum vero & in his qui obuiauerunt
ſibi in grauiſſimo corpore iſto, in quo & ſumus inhabitantes, & ipſi etiam nuncupati ſunt.
Quidam etiam patriarchæ,alij vero prophetæ & reges ac ſacerdotes,nonnulli iudices & apo-
li, atque alij multi electi effecti propter egregium motum ſuum. Vniuerſa autem hæc nomi-
na adſcita ſunt eis,ſiue maſculi, ſiue fœminæ ob diuerſitates operationis eorum,& iuxta prin-
cipatum ipſorum: quia ex vno ſunt omnes. Propterea ergo quicunque in proximum pecca- F
uerit, in ſemetipſo delinquit. Qui & maleſecerit proximo,ſemetipſum efficit malum. Itidem
qui beneſecerit proximo, ſibimet hoc facit. Sin vero quis qui aliquando peccare potuerit in
deum,vel quis eſt qui eum vnquam reficere queat? Quis vero erat,qui ei miniſtrauerit aliquã-
do,aut quis benedicat eum vnquam,vt opus habeat benedictione eius? Quis enim potuit
honorare illum vt ipſe honorandus exiſtit, vel quis eſt qui valeat exaltare eum ſicut excelſus
habetur? Quam ob rem dum ſumus veſtiti grauiſſimo corpore iſto,alieno inuitamento ſuſci
temus deum in nobis, vt hoc agentes commendemus illam circa nos bonorum viſcerum eſ-
ſentiam. Non autem ſimus noſmetipſos amantes. Sin minus, illorum inconſtantia portionis
erimus. Nam qui cognouerit ſemetipſum,vniuerſos cognouit. Ideo & ſcriptum eſt: Qui voca
Sapien. 1. uit ex nihilo vt eſſent cuncta. Hoc autem dicentes, ſignificant de ſenſuali natura, quæ occulta
eſt in hoc corruptibili corpore, extante in principio increpanda ab eo. Aut qui potuerit dili-
Roman. 12. gere ſemetipſum,nihilominus diliget omnes. Chariſſimi filioli mei, quæſo vos vt non la-
boretis, neque fatigemini inuicem diligentes: ſed tollite corpus quod eſtis induti, & facite
illud altare, ſuperponentes deſuper omnem deliberationem veſtram, omnemq; malignũ in-
ſtructum relinquite in conſpectu domini. Extollite manus cordis veſtri ad eum, id eſt, ſenſus
pſalm. 133. agendorum,& precamini deum vt donet vobis illum inuiſibilem & magnum ignem,qui de-
ſcendens

ſcendens cœlitus comedat altare, & omnia quæ in eo ſunt, uniuerſiq́ ſacerdotes Baalim, qui‑ 3.Re 18.
quidem exiſtunt operationis aduerſæ timeant fugientes a facie ueſtra, quemadmodum Eliæ
prophetæ. Tunc demum uidebitis ueſtigium hominis in mari, adducens ſpecialem imbrem, Ibidem.
quod eſt paracleti ſpiritus conſolatio. Dilectiſſimi mei nati in domino, filij Iſraelitæ ſanctiſſi‑
mi, non opus eſt beatificari corporum noſtrorum uocabula tranſitura: nec enim ignoratis cha‑
ritatem quã habeo in uobis, quia nõ eſt charitas corporalis ſed ſpiritualis, & amans deum. Di
lecti in hoc & repleor, quod beatitudo uobis facta ſit in tempore iſto. Sermo igitur uobis exi‑
ſtat iudex, ac non æſtimetis perfectũ ueſtrum inſtitutũ. Quod eſt ergo obſequiũ dei, noſtram
in tantum operationẽ exiſtere? Sed eſt uirtus quędã cooperãs uobis. Certantes itaq́ uoſipſos Roma.12.
offerre hoſtiam deo, continue præbere cooperãti uobis uirtuti & requiẽ Chriſti Ieſu: quoniã
unica eſt uniuerſo ſanctorum choro, ſed & mihi deterrimo habitãti in hac lutea & tenebroſa do‑
mo. Quam enim ob cauſam differerem uobis, niſi ut requiem exhiberem? Vnde & obſecro, ut
quia omnes creati ſumus unius ſubſtantiæ inuiſibilis, & initiũ ſine fine unice diligamus alter‑
utrum. Quotquot enim cognouerint ſemetipſos, cognoſcent quod unius ſubſtantiæ immorta‑
lis exiſtant. Siue quod uolo, quod Ieſus Chriſtus dñs noſter ipſe patris uerus eſt ſenſus, in quo
omnis plenitudo totius naturæ rationalis effecta eſt: eorũ maxime, qui ſunt imaginis eius cõ Roma.8.
formes effecti, caput totius creaturæ & corpus eccleſiæ. Nam & iccirco nos oẽs membra ſu‑ 1.Cor.6.
mus in alterutrum, & corpus Chriſti. Nec poteſt dicere caput pedibus, non uos habeo opus: 1.Cor.12. Ephe.5.
B ſed ſi patitur unum membrum, totum corp' mouetur cum eo & patitur. Alienatorum uero
membrorum corporiſq́ propria non ſunt capiti ſociata, ſed fœditati dedita & propter pro‑
prias libidinum paſſiones, irremediabilis eorum effecta eſt plaga: quia obliuionem acceperũt
principij atq́ finis, in quo & creaturarum genitor uiſceribus motus, pro plaga noſtra quæ ſa‑
nari non poterat a nullo creaturarum, niſi per ſolam ipſius bonitatem, miſit unigenitum no‑
bis: ut per ſeruitutem noſtram, ſeruitutis aſſumeret formam, traderetq́ ſe pro peccatis noſtris. Gal.4. Esaie.53.
Et peccata quidem noſtra humiliauerunt eum, ſed liuore eius nos omnes ſanati ſumus. Hic 1.Petri 2. Esaie 53.
congregauit nos ex omnibus regionib', uſquequo reſurrectionem cordiũ noſtrorum de ter‑
ra faceret, docens cunctos nos unius eſſe ſubſtantiæ, & membra in alterutrum. Propterea de‑
bemus diligere uehemẽter, quia quicunq́ dilexerit proximũ diliget animam propriã. Et hic
ſermo manifeſtus ſit uobis chariſſimi nati in dño filij Iſraelitę ſancti, qui paraſtis uoſmetipſos
ad deum ire, offerre uoſmetipſos hoſtiam deo in omni ſanctitate: quoniam nec poteſt hære‑
ditatem capere quiſpiam ſine ſanctitate. Aut nunquid ignoratis dilectiſſimi, quod aduerſarij uir‑ Pſal.131.
tutis ueritati ſemper inſidiãtur? Et iccirco chariſſimi, obſeruate ne detis oculis ſomnũ aut dor
mitationem palpebris, proclamantes ad proprium conditorẽ die ac nocte, ac ſi forte quod egre‑
diatur uobis adiutorium ab excelſo: quo protegente corda ueſtra & cogitationes in Chriſto.
Nam uere o filioli, in domo ſumus latronis inhabitãtes, & in uinculis mortis extamus uincti.
Pro certo etiam dico uobis quod noſtra negligentia & humiliatio, extranea cõmotio, nõ no‑
bis ſolis eſt detrimento: ſed angelis labor exiſtit, & omnibus ſanctis in Chriſto Ieſu, quia non‑
dum uſq́ requieuerunt propter nos. Vere nati mei, hæc noſtra humiliatio, illis omnibus triſti
tia eſt, ſicut iterum ſalus & gloriatio noſtra, lætificationem eis ac requiẽ omnibus præbet. Vt
C autem cognoſcatis, quia benignitas patris non ceſſat a quo motio facta eſt, beneficijs fulciens
ſemper uſq́ in hodiernum diem, ut obnoxios faceret nos propriæ morti, quoniam in noſtra
ſumus poteſtate creati: unde & illi poſtulant pro nobis ſemper, ſicut ſcriptum eſt: Immittit ſe Liberum arbitrium.
angelus domini in circuitu timentium eum, & liberabit eos. Ergo filioli ſcire uos uolo, ex quo Psal.33.
factus eſt mundus uſq́ nunc uniuerſa quæcunq́ extra uirtutẽ fuerunt, cõpleta malitia ipſo‑
rum, & ipſi cognoſcuntur inter filios eſſe diaboli reputatos, propterea quod conantur unicuique
noſtrum ingerere propriam uolũtatem. Nam pro certo eſt, quod cum ſe nouerit diabolus per ſu Magnos uiros tentat ſuperbia
perbiam & inanem gloriã cœlitus fuiſſe deiectum, ideo & illi eos qui peruenerit in magna mẽ
ſura, aggrediuntur in primis artifices exiſtentes per ſuperbiam & inanẽ gloriam, ut ſint aduer
ſum ſe alterutrũ, ſcientes quod per iſta ſegregent nos a deo. Et quia nouerunt quod qui dilexerint pro‑
ximum diligant deum: ideo & illi cum ſint uirtutis inimici, propriũ ſeminãt fomitem ſimula‑
tionum in corde noſtro, ut poſſideamus inimicitiã magnam aduerſus alterutrũ, ne uel de lon‑
ge proximo colloquamur. In totũ uere filioli uolo uos etiã iſtud cognoſcere, eſſe quam plurimos
qui ſuſtinuerint maximũ certamen in conuerſatiõe ſanctiſſima, ſed indiſcretio interfecit eos.
Vere filioli, quia nõ eſt tñ mirandũ ſi negligatis uoſmetipſos, quantum ſi nõ diſcernẽtes propriũ
opus incidatis in mẽſura diaboli, arbitrãtes quod iam uicini dei ſitis effecti, & expectãtes forte lu‑
cem, tenebris occupemini. Quid enim oino fuerat opus, ut præcingẽs ſe Ieſus linteo, ac ponẽs pel Iohan.13.

uim, inſerloꝝ ſibi lauaret pedes? Sed exemplũ iſtud effecit, ſignificãs de cõuerſuris ad propriũ
illud ſupernũq; principiũ. Initiũ ꝗppe mot⁹, ſuꝑbia exiſtit, q̃ facta eſt in primis. Et ne ſi rurſus
poſt multa conſoderis in corde tuo, & in tota aĩa tua, & in toto ſpũ tuo, in tota etiam aĩa, & in
corpore toto nõ poteris hereditarie capere regnũ dei. Vere filioli mei ĩ dño ꝗſo creatorẽ meũ
die ac nocte, a q̃ & habeo ſpũm cõmendatũ, ut aperiat oculos cordis ur̃i ad cognoſcendã dile
ctionẽ nr̃am a uobis, q̃ habeo erga uos: & ut patefiãt audit⁹ aĩę ur̃ę, ad cõſpiciendã cõfuſionẽ
Cognitio ſui. propriã. Quiſq; etẽm cognouerit dedec⁹ ſuũ, hic demũ requiret & electã gloriã ſuã. Et qcũq;
cognouerit propriã mortẽ, iſte iteꝝ cognoſcet etiã ſuã æternã uitã. Quaſi prudentib⁹ loquor
uere filioli, qa timeo ne forte fames nos cõprehẽdat in uia, & in loco q̃ poteram⁹ diuites fieri ſi
uelim⁹. Volebã aũt uidere uos ad faciẽ in corpe. Sed iã expecto tp̃s, ꝙ eſt ꝓpe, in q̃ poſſim⁹ ex
Apoc 7. ip̃o nos cõtuitu alterutrũ ꝓuidere, cũ auſugerit dolor, triſtitia ac gemit⁹, cũq; ſup caput exulta
Prouer. 9. tio extiterit uniuerſoꝝ. Erãt & alia multa q̃ uelim dicere, ſed ſi dedero occaſionẽ ſapiẽti, ſapiẽ
tior erit. Saluto omnes deſideratiſſimos meos natos in domino per nomen.

¶ Epiſtola tertia ſancti Antonij abbatis.

SCitis grãm dñi nr̃i Ieſu Chriſti, ꝙ ꝓpt nos pauꝑ fact⁹ eſt cũ diues eẽt, ut nos pau
2 Cor 8. ꝑtate illi⁹ ditaremur: ſeruit⁹ aũt illi⁹ liberauit nos, & infirmitas ei⁹ cõſtituit nos uà
lidos. Stultitia illi⁹, nos ſapiẽtes effecit. Sit tñ iteꝝ ꝑ mortẽ propriã, reſurrectionẽ
faciat nr̃am, ut in hac poſſim⁹ uocẽ magnã eleuare dicẽtes: Tãetſi nouim⁹ ſcd̃m
2. Cor. 5. carnẽ: Sed creatura ẽ in Chriſto noua. Vere chariſſimi in dño, dico uobis, ꝙ iu E
xta minutias uerbi libertatis, in q̃ cũcti liberi ſumus effecti, alia habeo multa q̃ dicã uobis: ſed
nõ eſt hoꝝ tp̃s dicẽdi mõ. Saluto interim uos oẽs chariſſimi mei, nati in dño, filij Iſraelitæ ſcti
ſcd̃m ur̃am ſenſualẽ extãtiã. Vere inq̃, decebat uobis quaſi ꝓpinquãtib⁹ proprio cõditori, ad
inqrendũ ſalutẽ aĩaꝝ ueſtraꝝ ꝑ teſtamẽtariã legẽ, licet ꝓpter multitudinẽ malitię & maligni
tatis diſtinctionẽ ac libidinũ uoluptates refrixerit teſtamẽtaria illa lex, aĩęq; ur̃æ ſenſus officio
obierint. Et idcirco nequaq̃ potueritis animaduertere ſenſualẽ & glorioſam eſſẽntiã, ꝓpt mor
1. Cor. 15. tẽ q̃ corruerũt. Ideoq; ſcriptũ eſt in ſcriptura diuina, ꝙ ſicut in Adã oẽs moriũt, ita & in Chri
ſto oẽs uiuificabũt. Ergo ipſe eſt uita toti⁹ rationalis naturæ creatæ, in ipſo ſcd̃m effigiẽ imagi
nis eius. Ipſe etiã exiſtit ſenſus uer⁹ patris. Sed imago qdẽ genitoris inuerſabilis eſt, q̃ aſſumpta
eſt. Præter illã tñ uobis accidit malitia, in q̃ & uniuerſi mortui ſumus, extra naturã: Si qdẽ eſt
ſubſtãtię ſenſualis in deo, Ergo oĩbus inqt extra naturã eſt, acqſiuim⁹ domũ tenebroſam ac ꝑ
Luce 1. lijs plenã: Et in hoc teſtificamur uobis, ꝙ toti⁹ uigoris ſciẽtia deficit a nobis. Ob quã etiã cau
ſam aſpiciẽs genitor noſter de⁹ infirmitatẽ noſtrã, ꝙ impoſſibiles ſim⁹ effecti geſtare ueritatẽ,
ex q̃ huius rei gratia, bonitate ꝓpria uenit uiſitationẽ facere creaturaꝝ ſuaꝝ, ꝑ miniſteriũ ſctõ
rum. Obſecro uos uniuerſos in dño chariſſimi, ut intelligatis q̃ ſcribo uobis. Quia nõ dilectio
nẽ corporalẽ habeo in uos, ſed charitatẽ ſpirit⁹, culturę dei. Præparate uoſmetipſos ad cõdito
Ioel 2. rem ueſtrũ ire. Scindite corda ueſtra, & nõ ueſtimẽta ueſtra: & ſcitote, ꝙ poſcim⁹ reſtituere do
Pſal. 115. mino, ꝓ cũctis donationib⁹ q̃ dedit nobis: Cuiq; & uſq; & hic in iſta habitatiõe memoriã no F
ſtri facit, ꝓpter immẽſam bonitatẽ ſuã, & infinitã dilectionẽ, nõ faciẽs nobis ſcd̃m pctã noſtra.
Pſal. 78. Gene. 1. Qui & ſolẽ uſq; fecit miniſtrare nobis, in tenebroſa domo. Lunam quoq; ac ſydera cũcta, iu
Matt. 5. bens deſeruire uanitati periturę creaturę, propt̃ corpoꝝ cõſtabilitionẽ. Aliasq; uirtutes mul
tas nobis miniſtrare ꝑfecit, quas neq; uidimus corporis oculo. Quid ergo dicemus, q̃ſi in aliq̃
boni fraudemur ab eo ꝙ ipſe nõ fecerit nobis? Nunqd patriarchę nõ paſſi ſunt pro nobis, aut
ſacerdotes nõ docuerũt nos? Nunqd prophetę pro nobis mortui nõ ſunt? Aut apoſtoli perſe
cutionẽ nõ ſuſtinuerũt pro nobis? Nunqd filius dei dilect⁹, nõ ꝓ nobis oĩbus mortu⁹ eſt? Ob
quę uniuerſa, debem⁹ & ipſi properare, ad ꝑgendũ in oĩ ſanctitate ad propriũ conditorẽ. Qui
cernẽs creaturã nõ poſſe curare plagã q̃ facta fuerat Iudęis, ꝓprijs ucꝫ mẽbris, pater ipſe crea
turaꝝ ſciẽs infirmitatẽ, ac ſẽſus eoꝝ, mot⁹ eſt uiſcerib⁹ circa eos, & ſcd̃m multã dilectionẽ ſuã
Rome 8. nõ pepercit unigenito filio ſuo: ſed ob noſtrã oĩm ſalutẽ tradidit eũ, & propter noſtra pctã. Et
1. Pe 2. Iſaiæ 53. iniqtates qdẽ noſtrę humiliauerũt eũ, Liuore aũt ei⁹ nos oẽs ſanati ſum⁹. Hic cõgregauit nos
Iſaiæ 56. Ezechi. 11. ex oĩbus regionib⁹ uerbo uirtutis ſuę, donec illã ſenſus noſtri reſurrectionẽ effecerit, docẽs nos
alterutrũ exiſtere mẽbra. Docet idcirco uniuerſis nobis properãtib⁹ ad propriũ cõditorẽ, exer
cere habitudines noſtras, ac ſenſus officia ad agnoſcendã dignitatẽ, boni maliq; diſcrimẽ: ut
ſciamus oẽs illas Ieſu diſpẽſatiões, quas ille proprio dedit affectu, ſimilis nobis fact⁹ per oĩa,
excepto peccato. propter uero multam malitiam noſtram diſtrictionemq; malitię, & graue
dinem inconſtantiæ noſtræ, factus eſt aduentus eius quibuſdam quidem ſtultitia, alijs uero
1. Cor. 1. ſcandalũ, alteri parti emolumentũ: itemq; alij ſapientia & uirtus, porro alij reſurrectio & uita.

Hoc quoqꝫ manifeſtum ſit uobis, quod aduentus illius factus ſit omni mũdo iudicium. Ecce Iohan 5.
enim, ait, ueniũt dies dicit dominus, & omnes ſciunt me a minimo uſqꝫ ad maximum eorum, Ieremi. 31.
& auditum faciam uſqꝫ ad extremum terre, ut omne os obſtruatur, & ſubditus fiat omnis mũ Roma. 3. Roma 1.
dus deo. Quia cum cognouiſſent deum, non ut creatorem proprium glorificauerunt, Et id 1. Cor 2.
propter uecordiam ſuam, per quam nec potuerunt capere ſapientiam eius. Sed unuſquiſque
noſtrum, uendidit ſemetipſum proprijs uoluptatibus in mala, & ipſis ſeruus addictus eſt. Ob Philip. 2.
quæ ipſe Ieſus exinaniuit ſemetipſum a gloria, formam ſerui accipiens, ut illius ſeruitus nos
liberaret. Stulti fuimus, & in ſtultitia noſtra facinus geſſimus. Aſſumpſit ille habitus ſtultitię,
ut nos faceret ſapientes: inopes eram⁹, & in paupertate noſtra omnis defecerat uigor a nobis.
Item ille ob hæc aſſumpſit inopiæ formam, ut paupertate ſua nos in omni ſapientia & intelle
ctu ditaret. Non ſolum autem hæc, ſed inſuper & infirmitatis noſtræ figuram aſſumpſit, ut Ibidem.
propria infirmitate nos robuſtos efficeret, obediens factus patri in omnibus uſqꝫ ad mortem,
mortem autem crucis: ut in ſua morte & humilitate, illam cunctorum reſurrectionem effice-
ret, eumqꝫ deſtrueret qui mortis habebat imperiũ, hoc eſt diabolum. Igitur ſi pro certo libera Hebræ. 2.
B bimus noſmetipſos in eius aduentum, profecto inueniemur diſcipuli Ieſu, & diuinæ hæredi-
tatis inſtituemur hæredes. Chariſſimi in domino, turbor uehementer & moueor in ſpiritu
meo, quod nominibus amicti ſumus, & cunctorum ſchemata baiulans in conſpectu infide-
lium gloriantes. Sed metuo ne illud Pauli oraculum impleatur in nobis, quo ait: Habentes 2. Timo. 3.
formam pietatis, uirtutem autem eius negantes. De charitate uero quam habeo in uos, oro
pro uobis ad deum, ut conſideretis uitam ueſtram, & hæreditate capiatis ea quæ non uiden-
tur. Nam uerum filioli eſt, quod etiam ſi demus noſipſos ex tota uirtute inquirere deum, nec
ſic quidem condigna gratia erit. Id enim inquirimus, quod noſtrum exiſtit, & quod naturale
eſt ſubſtantiæ noſtræ. Vere etiam chariſſimi in domino, qui in omni ſanctitate paraſtis uoſ- Roma. 12.
metipſos offerre hoſtiam deo, quia nihil de ijs quæ expediebant celabimus uobis: ſed perſpi-
cua facientes teſtificabimus ea, quod aduerſarij uirtutis ſubripiunt ueritati. Hoc quoque co-
gnoſcite ſcientes, quod hic qui ſecundum carnem eſt, ſemper inſectetur eum qui ſecundum
ſpiritum, & quod omnis qui uoluerit pie uiuere in Chriſto, perſecutionem patitur. Propter 2. Timo. 3.
quod Ieſus cognoſcens tribulationes omnes ac tentamẽta, ueniens in mundo ad apoſtolos,
& ſciens quod ꝑ patientiã ſuam reſolueret uniuerſam inimici uirtutem, id eſt, idololatriam,
conſolabatur dicens: Vos tribulationem habebitis in mundo: ſed conſtantes eſtote, quia ego Iohan. 16.
uici mundum. Docebatqꝫ eos dicens, Nolite timere mundum, quia omnes afflictiones mun- Matt. 10.
di condigne non ſunt ad eam quæ expectatur gloriam. Nam ſi eos qui ante uos fuerunt pro- Roma. 8.
C phetas inſecuti ſunt, & uos perſequentur. Et: Si me oderunt & uos oderint. Sed confidentes Iohan. 15.
eſtote, quia ueſtra ſapientia ſoluetis omnem inimici uirtutem. De minutia uero uerbi liberta-
tis, in qua liberati ſumus, habeo alia multa dicere uobis ſed ſi dedero occaſionem ſapienti ſapi-
entior erit. Opus tamen habemus, conſolari inuicem exiguis quibuſque ſermonibus. Quod Prouer. 9.
ſi uere perſpexerit mens, iam nequaquam egebit loquelæ corporalis mendacio. Gaudeo au-
tem in omnibus uobis, dilecti in domino uiri Iſraelitæ ſancti ſecundum propriam ſenſualem
extantiam. Quia primum quidem decebat rationabilem uirum cognoſcere ſemetipſum, de-
inde ut cognoſcat ea quæ ſunt dei, & uniuerſas ipſius gratias, quaſcunque ſemper cum eo fa-
cit. Ac deinceps nouerit, quod omne peccatum & totum quicquid querulosum exiſtit, extra
naturam eſt ſenſualis extantiæ. Denique uidens conditor noſter nos hæc extra naturam poſ
ſidere arbitrio liberali, in quo hic moriebamur, horum cauſa uiſceribus pro nobis motus, pro-
pria bonitate uoluit conuertere nos ad illud ſine fine principium, niſitationem fecit creatura-
rum, non parcens ſibimetipſi ob noſtram uniuerſorum ſalutem. Tradidit quippe ſe pro pec- 1. Petri. 2.
catis noſtris & iniquitates quidem noſtræ humiliauerunt eum, ſed liuore eius nos omnes ſa- Iſaiæ. 53.
nati ſumus. Verbo etiam uirtutis ſuæ, congregauit nos ex omnibus regionib⁹, ad extremum Ezechi. 36.
terrę uſque ad ultimum orbis: docens quod eſſemus alterutrum membra. Quamobrẽ ſi pro 1. Cor. 12.
certo parauimus noſmetipſos liberos facere in eius aduentu, ſcrutetur ſemetipſum rationalis
homo, quidnam poſſit retribuere deo, pro cũctis donis quæ fecit in nobis. Vnde & ego quo- Psal. 115.
que deterrimus, qui hanc deſcripſi epiſtolam, expergefactus a dormitione mortis, plurimum
illud temporis quod mihi fuit ſupra terram factum, exiſtimo luctum & fletum: lugens quid-
nam poſſum retribuere domino, pro omnibus quæ fecit mihi. In nullo enim fruſtrati ſumus
eorũ quæ non ꝑfecerit nobis in humilitate noſtra. Angelos etenim ſuos nobis miniſtrare fe- Hebræ. 1.
cit, prophetaſque proprios uaticinari pręcepit. Apoſtolos etiã ſuos nobis euangelizare iuſſit.

Inſuper uero illud omnium inſigne eſt prēceptorum, quod unigenitum ſuum formam ſerui
Philip. 2. fecit aſſumere pro nobis. Obſecro itaque chariſſimi in domino uos, qui ſanctorum exiſtitis
cohæredes, ut excitare uelitis proprias mentes in timore dei. Sermo enim uobis iſte ſit mani-
feſtus, quod Iohānes quidem præcurſor Ieſu baptizauerit in remiſſionem peccatorum pro-
Iohan. 1. pter nos: ſpiritu autem ſanctificati fuerimus in Chriſto. Præparemus noſipſos nunc in omni
ſanctitate, ad purgandam ſenſualem mentem noſtram, ut ſimus mundi in baptiſmate Ieſu ad
offerendum noſmetipſos hoſtiam deo. Hic uero paracletus ſpiritus qui conſolatur nos, con-
uertit rurſus ad principium noſtrum ad recuperandas hæreditates proprias. & magiſteria e-
iuſdem ſpiritus, conſolantis. Huius rei gratia quotquot in Chriſto baptizati ſunt, Chriſtum
Roma 6. induti ſunt. Nec eſt maſculus aut fœmina, non eſt ſeruus aut liber. Omnis etiam lingua cor-
porum deſtruitur apud illos: accipientibus eis doctrinam ſancti ſpiritus, in tempore quo ſu-
Iohan 4. ment hæreditatem ſanctam, & adorabunt patrem ſicut oportet in ſpiritu & ueritate. Mani-
feſtus ſiquidem ſit nobis ſermo iſte, ne expectare uelitis iudicium futurum in illa præſentia Ie-
ſu. Iam etenim aduentus illius omnibus nobis iudicium exiſtit. Scitote etiam quod omnes in
ſe geſtantes ſpiritum, recipiantur & ueſtiantur ueſtimento illo, quo ſumus exuti iuxta ſenſua-
lem noſtram extantiam. Nam & ſæpe ſit uox, ueniens ſemper a deo patre ad omnes illos qui
Isaiæ 40. in ſeipſum gerunt, dicens eis: Conſolamini conſolamini popule meus dicit dominus, & ſa-
cerdotes loquimini ad cor Ieruſalem: Deus quippe uiſitationem continuo fecit creaturarum
ſuarum, manifeſtans propriam bonitatem. Et uere chariſſimi, ſecūdum minutias uerbi liber-
Prouer 9. tatis in qua liberati ſumus, ſunt & alia quamplurima quæ dicantur uobis. Sed ſi dedero occa
ſionem ſapienti, ſapientior erit. Deus autem pacis, det uobis gratiam diſcretionis, ut cogno-
ſcatis quæcunq; ſcribo uobis, quod mandatum ſit domini. Cuſtodiat uos idem totius gratiæ E
deus ſanctos in domino uſque ad nouiſſimū flamen. Oro autem deum ſemper pro omnium
ueſtrum ſalute in domino dilectiſſimi. Gratia domini noſtri, Ieſu Chriſti cum omnibus uo-
bis. Amen.

¶ Epiſtola quarta ſancti Antonij abbatis.

CHariſſimis & honorabilibus, in domino ſalutem. Vere dilectiſſimi in domino,
quia non in uno tempore tantum uiſitationem facit deus creaturarum ſuarum,
ſed a conſtitutione mundi quotquot uenerint ad opificem deum per teſtamen-
tariam legem, ijs coadeſt deus ſingulis in ſimplicitate, ſecūdum gratiam per ſpi-
ritum ſuum. De rationabilibus autem naturis in quibus illud teſtamentarium
refriguit, & officia animorum illorum mortificata ſunt, ita ut ultra non inquirant cognoſcere
ſemetipſas ſecundum ſuam priorem conditionem: Aliæ irrationabiles omnino effectæ, ſer-
Roma 1. uierunt creaturæ potius quam creatori. Idem uero conditor, propria bonitate noſtri uiſitati-
onem effecit per teſtamentariam legem, quoniam ſubſtantia immortalis exiſtit. Quotquot F
Roma. 8. igitur digni habiti ſunt gratia, & concreuerunt per ſuam cardinalē legem edocti ſunt per ſpi
Iohan. 4. ritum ſanctum, accipientes filiorum adoptionis ſpiritum. Hi etiam præualuerunt adorare cō-
Hebræ. 11 ditorem proprium ſicut oportet. De quibus & Paulus, Quia non perceperunt promiſſiones
propter nos. In ſua uero ſibi dilectione uolens ipſe cunctorum deus uiſitationem facere refri-
Exo. 31. gidationis noſtræ ac diſpenſationis, excitauit Moſen doctorem legis, qui daret nobis legem
Acto. 6. in litera. Et fundauit nobis ueritatis domum, quæ eſt eccleſia catholica, quam creauit uolens
conuertere deus ad primum initium. Et quia Moyſes quidem ædificauit ut præcedens: Iccir-
co non timebimus aſſerere eundem latorem legis unum eſſe ex precurſorib⁹. Et quia ſpiritus
qui fuit cum Moſe idem ſit operatus & in choro ſanctorum: omnesq; petierūt de unigenito
Matt. 11. dei. Item Iohannes unus de præcurſoribus extat, & ideo lex atq; prophetæ uſque ad Iohan-
nem regnum cœlorum uim patitur, & uiolenti diripiunt illud. Præuidentes autem ij qui ſpi-
ritu ferebantur, quod nulla creatura poſſit curare illam grandiſſimam plagam, niſi ſola benitu-
do dei, qui eſt unigenitus eius, quemque & deſtinauit ſalutem totius orbis: qui & eſt medicus
Roma 8. magnus, potens curare ingentem plagam ſua bonitate, pater creaturarum non pepercit uni-
genito propter nos, eum pro noſtra uniuerſorum ſalute tradens, pro peccatis noſtris & pro
Philip. 2. Isaiæ 53. iniquitatibus. Et ipſe quidē ſemetipſum, humiliauit, ſed illius liuore nos omnes ſanati ſumus
Ezechi. 11. uerboq; uirtutis ſuæ congregauit nos ex omnibus regionibus, ab extremo terre uſque ad ul-
timum orbis, faciēs reſurrectionem cordium noſtrorum a terra: docuitq; nos alterutrum ex-
1. Cor. 12. iſtere membra, Obſecro ergo uos chariſſimi in domino ut intelligatis ſcripta, quia dei mādata
ſunt

ſunt: Magnum quippe nobis eſt hoc, ut aduertamus mentem ad formam quam aſſumpſit Ie
ſus propter nos, eo quod per omnia nobis ſimilis fuerit excepto peccato. Decet etiam ut &
nos ipſi liberemus ipſos nos in eius aduentum, & illius ſtultitia nos ſapientes efficiat paupertas
ipſius ditet, & infirmitas robuſtos oſtendat, & ut ipſe omnium reſurrectio fiat, deſtruens eum Hebre. 2.
qui mortis habet imperium. Tunc enim ceſſabimus opus habere ſecundum carnem in Ieſu
aduentu. Namque Ieſus cooperatur nobis in bono ſeruitio, uſquequo deſtruamus malitiam Roma. 8.
omnem. Tunc quoque dicet nobis Ieſus, Iam non uocabo uos ſeruos, ſed fratres. Quando Iohan. 15.
igitur ſic eos uocauit deus, ut acciperent ſpiritum filiorum adoptionis, tunc & ſpiritus ſanctus Roma. 8.
docuit eos adorare patrem, ſicut oportebat. Vnde & mihi quoque deterrimo iuncto Ieſu tem Iohan. 4.
pus iſtud in quo aduenimus factum eſt lætificatio, & luctus, & fletus: quoniam & multi de
genere noſtro induerunt indumenta pietatis, uirtutem uero negauerũt. Quamobrem & ego 2. Timo. 3.
in his quidem lætificor, qui præparauerunt ſemetipſos liberare in aduentu Ieſu: in illis uero
lugeo, qui interpellant nomen Ieſu & faciunt uoluntates cordis & carnis. Necnon & eos de
B fleo, qui intuentes longitudinem temporis, puſillanimes effecti ſunt, & ſpoliauerunt ſe pieta
tis amictu, facti ſicut beſtiæ. Agnoſcant uero huiuſmodi dicentes, Quia iam nõ uocabo uos Iohan. 15.
ſeruos, ſed amicos & fratres: quia quæcunque nota fecit mihi pater, manifeſtaui uobis. Con
fitente sigitur mente, quod agnouerunt ſemetipſum ſecundum ſenſualem ſuam ſubſtãtiam,
dederunt uocem dicentes: Quia etſi cognouimus te aliquando ſecundum carnem, ſed nunc 2. Cor. 5.
iam non nouimus: quique accipientes filiorum adoptionis ſpiritum, exclamauerunt dicẽtes:
Non enim accepimus ſpiritũ ſeruitutis iterum in timore, ſed accepimus ſpiritum adoptiõis in
quo clamamus, Abba pater. Nunc ergo deus cognouimus quæcunque donaſti nobis, & ſci Roma. 8.
mus quoniam filij ſumus, & hæredes erimus. Hæredes quidem dei, cohæredes autem Chri
ſti. Manifeſtus igitur ſit uobis iſte ſermo, quod niſi quis præparauerit emendationem propri
am, nec creatus fuerit ex tota uirtute, quod huic aduentus Saluatoris in iudicium fiet. Quibuſ 2. Cor. 2.
dam enim eſt odor mortis, in mortẽ. quibuſdam autem odor uitæ in uitam: propterea quod
in ruinam & in reſurrectionem multorum poſitus ſit in Iſrael, & in ſignum contradictionis. Lucæ. 2.
Quapropter obſecro uos, ne negligatis ſalutẽ propriam: ſed unuſquiſq; ueſtrum ſcindat cor, Ioel. 2.
& non ueſtimenta, ne forte amicti habitu iniuſto, paremus nobis iudicium. Ecce enim iam
appropinquabit tempus, in quo probẽtur uniuſcuiuſque ueſtrũ opera. De minutia uero uer
bi, erant alia quę ſcriberentur uobis, ſed ſcriptum eſt: Da ſapienti occaſionem, & ſapientior e
rit. Saluto uos omnes in domino, a minimo uſque ad magnum. Deus autem pacis cuſtodiat Prouer. 9.
uos uniuerſos chariſſimi.

C

¶ Epiſtola quinta ſancti Antonij abbatis.

ANtonius dilectiſſimis natis filijs Iſraeletis ſecundum ſenſualem ipſorum extan
tiam, Non enim neceſſe eſt nominari uocabula quæ tranſeunt, quia filij eſtis Iſ
rael. Adhuc uere nati mei, dilectio quam habeo in uos, non eſt dilectio corpo
calis: ſed eſt charitas ſpiritus culturæ dei. Propterea autem nec defatigor. obſe
crans deum die ac nocte pro uobis, ut poſſitis cognoſcere gratiam quæ cõceſſa
eſt uobis. Quia non in uno tempore uiſitationem facit creaturarum ſuarum: ſed a conſtituti
one mundi moderatur deus proprias creaturas per generatiões ſingulas, experge faciẽs quẽ
que occaſionibus quibuſdam & gratia. Nunc itaque filioli, nolite negligere proclamãtes ad
dominum die & nocte, compellantes benignitatem patris ut hoc donet nobis adiutorium de
cœlo, docẽs uos uſquequo cognoſcatis, quid in ſe habeat. Nam uere filioli, qui in propria ne
ce conſiſtimus, habitantes & in latronis domo & manentes, necnon & mortis uinculis obli
gamur nunc. Quapropter ne dederitis ſomnum oculis ueſtris, nec palpebris dormitationem,
offerentes uoſmetipſos ſacrificium deo in omni ſanctitate, quem nemo hęreditare poteſt ſine pſal. 131.
ſanctimonia. Vere chariſſimi in domino, manifeſtus ſit uobis iſte ſermo & id quod bonum
eſt faciatis, in quo & uniuerſos reficietis ſanctos, alacritatem animorum præbentes obſequi
um angelorum, & lætificationem Ieſu. Quoniam necdum requiem habuerunt propter nos,
uſque ad hanc horam. Sed & mihi deterrimo hac habitanti in lutea domo, eandem lætitiam
in ſpiritu meo. Vere etenim filioli, quia noſtra incommoditas & inutilitas dolorem eis omni
bus præbet, utuntur lachrymis atque gemitibus pro nobis in cõſpectu conditoris, & ob hoc
cunctorum etiam deus iraſcitur ſupra opera noſtra maligna, propter gemitum ſanctorum,
ſicuti iterum profectus & emendatio noſtrorum animorum, alacritatem præbet choro ſan
ctorum. Et utuntur prece multa atque lætitia in exultatione coram creatore noſtro.

Ipſe quoque cunctorum opifex lætatur in operibus noſtris, & propter teſtimonium ſancto-
rum donat nobis chariſmata immenſa. Igitur ut cognoſcatis quod deus diligat ſemper pro-
priam creaturam, eo quod ſit immortalis extantiæ non eſt reſoluenda corporibus, aſpiciens
ſenſualem naturam ipſe quod mortua omnino perrexiſſet in abyſſum: & illud teſtamentari-
um refriguiſſet. Tum idem deus propria bonitate eandem uiſitat ex morte, per Moſen ædi-
ficare uolens & magnam curare plagam, & geſtiens conuertere eam ad priſtinam concordi-
am. Sed potens diſceſſit ab eis. Adhuc inſuper & omnis prophetarum chorus, ędificauerunt
ſuper fundamentum Moſi, Sed nec iſti ualuerunt mederi ingentem plagam membrorum
ſuorum. Cernenteſque quod ceſſaſſet uirtus eorum, iterato adhuc uniuerſus ſanctorum cho-
Iere.8. rus collectus in unum, orationes refert in conſpectu proprij conditoris, dicens: Nunquid re-
ſina non eſt in Galaad, aut medicus inibi? Quare ergo non aſcendit ſanitas filiæ populi mei.
Iere.51. Domine curauimus Babylonem, & non eſt ſanata. Nunc fugiemus ab ea, petentibuſq; cun-
ctis benignitatē patris de unigenito quod niſi ipſe in terris calcaret, nulla creatura curare poſ-
Ezech.12 ſit ingentem plagam. Huius rei cauſa, bonitate propria uocem dedit, dicens: Fili hominis, fa-
Roma.8.
Eſaie 53. cito tibi uaſa captiuitatis. Voluntas itaq; patris unigenito non pepercit pro noſtra omnium ſa-
lute, ſed tradidit eum pro peccatis noſtris. Et iniquitates quidem noſtrę humiliauerunt eum,
Ezechi.11. ſed liuore eius nos omnes ſanati ſumus. Congregans ipſe nos ex omnibus regionibus, a ſum-
mo terre uſque ad extremum orbis: faciens reſurrectionem ſenſuum noſtrorum de terra, &
docens nos quod alterutrum membra ſumus. Attendite ergo filioli, ne forte illud oraculum
2 Timo.3. Pauli impleatur in uobis. Habentes quidam formam pietatis, uirtutem autem eius negantes.
Quamobrem unuſquiſque noſtrum ſcindat proprium cor, deflens in conſpectu eius dicens:
Ioel 2.
Pſal.115. Quid retribuam domino, pro omnibus bonis quæ retribuit mihi? Formido iterum filioli, ne B
Pſal.29. forte illud eloquium impleatur in nobis: Quæ utilitas in ſanguine meo, dum deſcendo in cor-
ruptionem? Vere filioli, quia ſicut prudentibus loquor, intelligatis quæ dico uobis: Qđ niſi
unuſquiſque ueſtrum exuerit omnem puluerem naturæ huiuſcemodi materiæ, & abrenun-
ciauerit ei & omni operationi eius ex toto corde, expāderitq; manus cordis ſurſum ad uniuer-
ſorum patrem, & ipſe uiſceribus moueatur circa laborem eius & donet ei inuiſibilem ignem
qui comburat omnem immunditiam ab eo, ac principalem ipſum expurgans, tunc ſpiritum
ſuum ſanctum faciat habitare uobiſcum. & ſic poſcim⁹ habitare patrem ſicut oportet. Nam
quamdiu ſatiſcimus naturali materiæ uelut inimici exiſtimus angelorum, dei atq; ſanctorum
eius. Nunc ergo obſecro uos dilectiſſimi in nomine domini noſtri Ieſu Chriſti, uti ne uelitis
negligere propriam uitam: nec confundat exiguitas temporis illud ſine fine tempus, ne pelli-
cula carnis corruptibilis confuſcet regnum ineffabilis lucis, neq; condemnationis locus exiti-
alis in angelis exterminet ſedes, Vere filioli, quia anima mea phantaſma patitur, & ſpirit⁹ me-
us in pauore conſiſtit, quod uniuerſi nos uelut gurgite immerſi ſumus, & ut ebrij muſto con- F
ſiſtimus, cum unuſquiſque noſtrum propriæ diſtrahitur uolūtati. Huius enim dominio ſub-
iugamur, nolentes attollere oculos noſtros ad cœli gloriam inquirēdam, & illam ſanctorum
omnium operationem illuſtrem, ipſorum ueſtigijs inhærentes. Ut ergo ſciatis quod cœli ſan-
cti ſiue angeli, ſiue ſedes, ſiue dominationes, ſiue Cherubim, ſiue Seraphim, ſiue ſol, ſiue luna,
ſiue aſtra, ſiue patriarchę ſiue prophetę, ſiue apoſtoli, ſiue diabolus, ſiue Sathanas, ſiue ſpiritus
maligni, ſiue principes aeris huius: & ne plura dixerim, ſiue maſculus, ſiue fœmina ſecūdum
principium creaturæ ſuæ ex uno ſunt, omnes excepta ſola perfecta ac beata trinitate patris &
filij & ſpiritusſancti. Propter bonum uero quorundam motum, opus fuit ut deus horum no-
mina uocitaret, & ſecundum ſtudia ipſorum, his qui amplius profecerunt attribuit ſuperex-
cellentem gloriam dignitatis.

¶ Epiſtola ſexta beati Antonij abbatis.

Debet rationalis homo paratus eſſe, ut liberet ſemetipſum in aduētu filij dei,
cognoſcens ſe eſſe ſecundum ſenſualem ſuam extantiam. Quia quicunque
cognouerit ſemetipſum, cognoſcet & diſpenſationem proprij conditoris:
uel quæcunq; facit in proprijs creaturis. Dilectiſſimi nobis in domino, mē-
bra noſtra & cohæredes ſanctorum, obſecro uos in nomine Ieſu Chriſti fa-
cere ut præſtet ipſe uobis omnibus diſcretionis ſpiritum, in addiſcendum &
ſciendum dilectionem quam habeo in uobis: quia non eſt corporalis dilectio, ſed eſt ſpiritua-
lis charitas diuinæ culturæ. De nominibus uero corporum noſtrorum, non opus eſt nomi-
nari ea: pertranſeunt enim. Cognoſcat autem homo id quod uerum eſt nomē, propter quod

& Iacob luctãri per totam noctem cum Angelo, nomen illi erat Iacob. Mane autem facto, Gen. 32.
uocauit nomen ipſius Iſrael, qđ eſt mens uidens deum. Puto etenim non ignorare uos, quod
aduerſarij uirtutis obſideant ueritatem. Vnde nec in uno tantum tempore deus uiſitat pro-
prias creaturas, ſed ab exordio mundi. Nonnulli enim parauerunt ſe uenire ad proprium con-
ditorem per teſtamẽtariam ipſius legem, edocti ab illo adorare opificem ſuum ſicut oportet.
Quoniam uero per paſſionem infirmitatis, & grauedinem corporis, ac diſtinctionẽ malignã, Iohan 4.
refriguit teſtamentarium illud: & officia ſenſus animæ laſſauerunt. Iccirco non potuerũt ex-
quirere proprie ſecundum ſuam creationem, quod eſſet ſubſtantia immortalis non correſol-
uenda corporibus, unde nec præualuit ſemetipſam liberare iniuſtitia. Huius rei gratia aggreſ- Ibidem.
ſus eſt eos deus per ſcriptam legem, ut doceret eos adorare patrem ſicut oportet. Sed quo- Deut. 6.
niam deus unus exiſtit, & ſcđm ſenſualem eſſentiam in idipſum eſt unitas, ſit iſte uobis ſermo
manifeſtus quod omnis locus in quocunque non fuerit conſonantia, illic bella congerunt ſi-
bi, & iudicia faciunt oriri apud ſemetipſos. Videns autem conditor quod plaga eorum ma-
gnificata fuerit uehementer, & opus haberet remedium Ieſu medici ueri (Ipſe enim unigeni-
tus creator illorum exiſtit, & ipſe curat eos) miſit ante ſe inſtructorem domus, ac ille nequaq̃
proficiens abijt ſibi. Itemque deus excitauit prophetarum choros per ſpiritum ſuum, qui ædi-
ficauerunt quidem ſuper fundamentum Moſi. Veruntamem nec iſti quidem potuerũt, ſed
eodem modo derelinquentes abierunt ſibi, & ipſi cuncti ſpiritum in ſe gerentes peruiderunt
B plagam quod inſanabilis eſſet, & quia per nullam creaturarum curari poſſit, niſi per unigeni-
tum qui ſenſus eſt patris, & imago eius exiſtit: cuius etiam imaginis effigie tota facta eſt crea- Hebr. 1.
tura. Agnoſcentes liqdo quod hic ſaluator & medicus exiſteret magnus, collecti ſunt in idi-
pſum omnes, & retulerunt orationes pro commembraneis ſuis, qui ſumus nos, proclamãtes
ac dicentes, Nunquid reſina eſt in Galaad, aut medicus non eſt ibi? Quare ergo non aſcendit Ier. 8.
ſanitas filiæ populi mei? quia curauimus eam, & non eſt ſanata. Nunc ergo ibimus ab ipſis. Ier. 51.
At ipſe deus ſupereminenti & nõ ſimulata dilectione ſua affuit nobis per ſanctos ſuos, dicẽs:
Fili hominis, facito tibi captiuitatis uaſa. Ipſe quoque in forma dei exiſtens, non rapinam ar- Ezech. 12.
bitratus eſſe ſe æqualem deo, ſed ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens, & obediens Philip. 2.
factus eſt uſque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod & deus illum exalta-
uit, & donauit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen, ut in nomine Ieſu Chriſti omne genu
curuetur cœleſtium, terreſtrium, & infernorum: omniſque lingua cõfiteatur, quia dominus
Ieſus Chriſtus in gloria eſt dei patris. Nunc ergo chariſſimi, ſermo iſte ſit uobis manifeſtus, Rom. 8.
quod benignitas patris nõ pepercit unigenito propter nos: ſed tradidit eum propter noſtram
omnium ſalutem, tradens ipſe ſemetipſum propter peccata noſtra. Et iniquitates quidem no-
ſtræ humiliauerunt eum: ſed liuore eius nos ſanati ſumus. Ipſe quoque uerbo uirtutis ſuæ, cõ- Eſa. 53.
gregauit nos ex omnibus regionibus, ab extremo terræ uſque ad ultimum orbis, faciens re- Ezechi. 10.
ſurrectionem ſenſuum noſtrorum, & remiſſionem peccatorum: docens nos alterutrum exi-
ſtere membra. Quapropter obſecro uos fratres in nomine Ieſu Chriſti, ut cognoſcatis hanc
tam magnam diſpenſationem, quod ſimilis nobis per omnia fuerit excepto peccato. Debet
C autem uniuerſa rationalis natura, propter quam maxime ſaluator aduenit, ut diiudicaret ha-
bitudinem ſuam & ignorantiam proprij ſenſus, diſtinctionemq́ dare inter medium mali ac
boni, liberari quærens per eius aduẽtum. Etenim quotquot liberi facti ſunt per illius diſpen-
ſationem, hi uocati ſunt ſerui dei. Quod tamen necdum perfectum eſt, niſi quod tantum in
tempore ſuo iuſtum exiſtit, & deducit ad filiorum adoptionem. Nam is ſaluator noſter, ſciẽs
quod appropinquaret accipere ſpiritum filiorum adoptionis, dedit ut etiam cognoſcerent eũ
docti a ſpiritu ſancto, quod aduentus Ieſu factus ſit hominibus iudicium. Vnde & uos chariſ-
ſimi in domino, cognoſcite uoſmetipſos, ut ad hæc & tempus poſſitis cognoſcere, & parati ſi-
tis offerre uoſipſos ſacrificium deo. Vere chariſſimi in domino hæc tanquam rationalibus uo-
bis ſcribo, qui & potuiſtis cognoſcere uoſmetipſos. Scio enim quod quicũq; cognouerit ſe-
metipſum agnoſcet & deũ. Qui uero cognouerit deũ, agnoſcet & diſpenſationes illius, quas
effecit in proprijs creaturis. Manifeſt' q̃q; ſit uobis iſte ſermo, ꝙ nõ corporeã dilectionẽ ha-
beo in uobis, ſed charitatẽ ſpũs culturę dei: ei' uo; dei, q gloriat in cõſilio iuſtoꝝ. Parate ergo Pſal. 88.
uoſipſos dũ habetis q pro uobis exorẽt, & poſtulãtes pro ueſtra ſalute: ut ignẽ quẽ uenit ipſe Luce. 12.
mittere ſup terrã, immittat cordib' ueſtris, ut poſſitis exercere habitudines ueſtras. Et det ſen-
ſuũ officia ad cognoſcẽdũ diſcernere malignũ a bono, a ſiniſtra dexterã, a ſubſtãtia i ſubſtãtiã.

 D

Matt.6. Sciens enim Ieſus quod imperium diaboli materia facit, aduocans diſcipulos dixit eis: Nolite
theſaurizare uobis ſuper terram, nec ſolliciti ſitis de craſtino. Craſtinus enim dies ſollicitus e-
rit de ſe. Vere fratres ſcitis, quod tempore uentorum proſperitatis, omnis gubernator plau-
det ſibi: in cõtraria uero quęque uentorum, omnis gubernator manifeſtatur. Intelligite ergo
tempus in quod aduenimus, quale ſit. De minutia autem uerbi libertatis, erant plurima quæ
Prouer.9. dicerentur uobis: ſed ſi dedero occaſionem ſapienti, ſapientior erit: Saluto uos a minimo uſq;
ad maximum.

Epiſtola ſeptima Sancti Antonij abbatis.

ANtonius omnibus dilectiſſimis fratribus, in domino ſalutem. Non deficio me-
morans ueſtri, qui eſtis catholice membra. Agnoſcere autem uos uolo dilecti-
onem quam habeo in uobis: quia non eſt corporea, ſed eſt dilectio ſpiritus cul-
turæ dei. Corporum quippe noſtrorum amicia inſubſtantia & inconſtantia ſæ-
pe ab extraneis uentis. Cuncti uero, qui timẽt dñm & cuſtodiunt mandata eius,
ſerui ſunt dei. Sed non eſt in ipſa ſeruitute pfectio, niſi q tñ iuſta tenet, deducẽs filiorum adopti
onẽ. Propter q & prophetæ & apoſtoli omniſq; ſanctorũ chorus deo ſuſcepti, ut crederetur
ei apoſtolica prædicatio, p uoluntatẽ patris uincti Chriſti, effecti ſunt. Deniq; Paulus ait: uin-
ctus Ieſu Chriſti uocat⁹ apoſtol⁹. Scripta itaq; lex cooperatrix fiat uobis in hoc ſeruitio, uſq; quo
dñari poſſum⁹ oi uitio, & pficiamur in optimo miniſterio uirtutis per apoſtolicũ mandatum.
Iohan.15. Quia ſi prope fuerimus effecti ad accipiendum donum, tunc dicet nobis Ieſus: Quia iam nõ
uocabo uos ſeruos meos, ſed amicos & fratres: quia quęcunq; nota fecit mihi pater, reuelaui E
uobis. Quotquot enim propoſuerunt, edocti ſunt per ſpiritum ſanctum, hi cognouerunt ſe-
metipſos ſecundum ſenſualem ſuam extantiam, in ipſa uero ſui cognitione proclamauerunt,
dicentes: Non enim accepimus ſpiritum ſeruitutis, iterum in timore: ſed accepimus ſpiritum
Roma 8. filiorum adoptionis in quo clamamus, Abba pater, ut cognoſcamus quanta nobis donaue-
Ibidem. rit deus, quia & filij ſumus & hæredes: hæredes quidem dei, & cohæredes ſanctorũ. Fratres
dilectiſſimi, & cohæredes ſanctorum, omnis uirtus non eſt aliena uobis, ſed ueſtra exiſtit: ſi
tamen inculpabiles ſitis a mala uita, deo autem manifeſti. In mala enim anima nõ intrabit ſpi-
Sapien 1. ritus dei, nec habitabit in corpore ſubdito peccatis. Sancta quippe eſt uirtus, fugiens ab omni
dolo. Vere dilectiſſimi, quia ſicut rationalibus ſcribo uobis, & quaſi potentibus cognoſcere
uoſmetipſos. Quia qui ſemetipſum cognouerit, deum cognouit. Qui uero cognouerit deũ,
Iohan 4. hunc adorare debet ſicut oportet. Et chariſſimi in domino cognoſcite uoſmetipſos, quia qui
ſemetipſos cognoſcunt, & tempus cognouerũt: qui uero cognouerunt tempus, hi poterunt
ſtatuere ſemetipſos immobiles a diuerſitate linguarum. De Arrio uero qui in Alexãdria ſur-
Arrius heresiarches rexit, & loquitur aliena uerba de unigenito, cuiq; & qui ſine tempore eſt, tempus non adſci-
uit, & ineffabilis finem inter creaturas non dedit, immobilis immobilitatem non affixit.

Epiſtolæ regis Abagari ad dominum noſtrum Ieſum Chriſtum Argumentum. F

TOtam Syriam aliaſque circũiectas terras impleuerat prędicationis Chriſti ac mi-
raculorum fama. Qua Abagarus Ediſſeniorum Toparcha (erat autem ea gens
ultra Euphratem poſita) impulſus, literas dedit ad Ieſum, in ſententiam infra po-
ſitam. Cui & dominus noſter Ieſus Chriſtus per eũdem Ananiam curſorem qui
literas attulerat, reſpondit. ¶ Hæc (ne quis cõmentitia arbitretur) in publicis ſcar
chiuis inueniſſe ait Euſebius Ediſſenæ, ubi Abagarus ea regnauit tempeſtate, his chartis no-
tata, quæ ipſius regis geſta continerent: factaque ad uerbum ex Syris Græca commentarijs-
que ijs ſunt ab eo inſerta, quos de euangelica præparatione inſcripſit. In quibus nihil ſum ipſe
mutare auſus, ut integer maneret ſenſus: & uerborum ordo. Tatheus, ex .lxxij. diſcipulis un⁹,
ad Abagarum miſſus eſt: cuius prædicatione & miraculis, rex & multi cum eo ſunt uerę fi-
dei cultum cõplexi. Inde a rege diſceſſurus, quum aurum ſibi daretur repudiaſſe fertur, hæc-
que ſubieciſſe: Si noſtra relinquimus, quo modo accipimus aliena? Sed hæc aliquanto poſtq;
Chriſtus paſſus eſt, ſunt apud Ediſſenios facta, quorum ciuitas, Chriſtiani nominis ſtudio-
ſiſſima, gloriari ſit ſolita: quod (ut idẽ author ſcribit) Saluatoris humani generis ad ſe miſſam
haberet epiſtolam.

Abagarus Vchanæ filius Toparcha Ieſu Saluatori bono, qui in Hieroſolymorum locis apparuit, Salutem.

AVditum mihi eſt & de te,& de ſanitatibus quas facis,ꝙ ſine medicamẽtis aut her-
bis fiant iſta per te, & ꝙ verbo tantum cæcos facis videre, claudos ambulare, &
læproſos mundas,& immundos ſpiritus & dæmonia eijcis,& eos qui longis ęgri
tudinibus affligantur curas & ſanas,mortuos quoq; ſuſcitas.Quibus oibus audi-
tis,id ſtatui in animo meo,vnum eſſe de duobus, aut quia tu ſis deus,& deſcende-
ris de cœlo vt hæc facias,aut ꝙ filius dei ſis qui hæc facis. Propterea ego ſcribens rogauerim
te,vt digneris vſq; ad me fatigari,& ægritudinem meam,qua iam diu laboro,curare. Nam il-
lud comperio ꝙ Iudæi murmurant aduerſum te,& volunt tibi inſidiari.Eſt autem ciuitas mi
hi,parua quidem,ſed honeſta,quę ſufficiat vtriſq;. ¶ Et hæc ille. Cui Ieſus per Ananiam
curſorem qui literas attulerat, in hunc modum reſpondit.

¶ Domini noſtri Ieſu Chriſti ad eundem epiſtola reſponſiua, per Ananiã curſorem perlata.

BEatus es qui credidiſti in me, cũ me non videris.Scriptum eſt enim de me,quia hi
qui me vident non credent in me,& qui non vident me in me ipſi credẽt & viuẽt.
De eo aũt ꝗd ſcripſiſti mihi vt veniam ad te,oportet me omnia propter quæ miſ-
ſus ſum hic explere,& poſteaꝗ impleuero recipi me ab eo,à quo miſſus ſum. Cũ
ergo fuero aſſumptus, mittam tibi aliquẽ ex diſcipulis meis, vt curet ægritudinẽ
tuam,& vitam tibi & his qui ſunt tecum præſtet.

B ¶ Publius Lentulus Senatui Romnano Salutem.

APPAruit temporibus noſtris,atq; adhuc nobiſcum eſt homo magnę virtutis,quẽ
eius diſcipuli filium dei vocant,ſuſcitans mortuos,& languidos ſanans. Homo
quidem ſtatura procerus,mediocris & ſpectabilis,vultum hñs venerabilem, quẽ
intuentes poſſunt diligere & formidare: capillos in modum coloris nucis auella
næ præmaturę,planos fere vſq; ad aures,ab auribus vero vſq; ad humeros cincin
nos & criſpos,aliquantulũ ceruliores & fulgentiores,ab humeris ventilãtes. Diſcrimen habet
in medio capitis iuxta morem Nazaræoꝝ, frontẽ planam & ſereniſſimã, cum facie ſine ruga
aut macula aliqua,quam rubor moderatus venuſtat. Naſi & oris nulla prorſus eſt reprehẽſio.
Barba copioſa & capillis concolor,non longa,ſed in medio bifurcata. Aſpectus ſimplex & ma
turus,oculis glaucis,varijs & claris exiſtentibus. In increpatione eſt terribilis,in admonitione
blandus,amabilis & hilaris,ſeruata vbiq; maturitate. Hic nunꝗ viſus eſt ridere,flere autẽ per-
ſæpe. Statura corporis propagatus & rectus,brachia vero & manus viſui delectabiles, In col-
loquio grauis,rarus & modeſtus ac ſpecioſus inter filios hoĩm. Ieſus Chriſtus Mariæ filius.

¶ Pontius Pilatus Claudio Tiberio Cæſari Salutem.

NVper accidit,ꝗd & ipſe probaui,Iudęos per inuidiam in ſe ſuosq; poſteros crudeli
damnatione arſiſſe. Nam cũ promiſſum haberent patres eoꝝ, ꝙ deus ipſoꝝ illis
in terras vnicũ ſuum per virginẽ naſcituꝝ mitteret filium, q eoꝝ Rex merito dice
retur & Meſſias. Iſte me pręſide Hebræoꝝ deus cũ veniſſet, & vidiſſent eum cęcos
C illuminaſſe,lęproſos mũdaſſe,paralyticos curaſſe, dæmões ex hoibus fugaſſe mor
tuos ſuſcitaſſe,ventiſq; impaſſe,ac ſiccis pedibꝰ ſup vndas maris ambulaſſe,multaq; alia mira-
cula feciſſe. vñ cũ oĩs populus hunc filiũ dei diceret,inuidiã contra eũ paſſi ſunt ſacerdotes ſa-
cerdotumq; principes,& mihi eum occidendũ tradiderunt,aliaq; alijs mentientes dixerunt eũ
magum eſſe,& oĩa contra ipſoꝝ agere legem. Ego ita eſſe credens eundẽ flagellatum & coro-
natum tradidi arbitrio eorum. At illi crucifixerunt eum,& ſepulcho eius cuſtodiã fortiſſimam
adhibuerunt. Ille vero militibus meis ſepulchrũ cuſtodientibus, cũ tertia die à mortuis reſur-
rexiſſet,in tantũ nequitia exarſit Iudæoꝝ contra Chriſtum,vt copioſam cuſtodibus darent pe
cuniam,quatenus populo dicerent,quia diſcipuli eius nocte venientes corpus ipſius rapuerũt.
Verum milites mei cum accepiſſent pecuniã,ꝗd factum fuerat tacere non potuerunt. Nam &
illum reſurrexiſſe publice coram omni populo teſtati ſunt,& ſe à Iudæis accepiſſe pecuniam,
vt ſilerent quod factum fuit. Hæc ideo tibi ſcripſi, ne quis aliter mentiatur, aut mendacijs
credat Iudæorum,qui de Chriſto omne malum mentiuntur. Vale.

S. DIONYSII AREOPAGITÆ MARTYRIS INCLYTI, ATHENARUM EPISCOPI, GALLIARUMQUE APOSTOLI, COELESTIS Hierarchiæ libri, ad Timotheum, Epheſiorum epiſcopum, tranſlatio Iohannis Sarraceni, quæ ſecunda fertur.

LECTORI.

QVOniam ſanctiſſimi martyris Dionyſij opera, propter maieſtatem eorũ ac grauitatem ſæpius à diuerſis trãſlata ſunt, idq; non fruſtra, nam bonarum rerum non debet eſſe ſatietas, alijsq; alia magis placent: ne quis huius aut illius verſionem deſideret, atque vt alia aliam elucidet, viſum eſt hic poſt præmiſſa adhuc duas alias translationes ſubijcere, videlicet Sarraceni & Camaldulenſis: vt qui hanc operum S. Dionyſij martyris æditionem ſibi compararit, nihil vltra quicq̃, quod ad Dionyſium attinet, quærere poſſit.

¶ Iohannis Sarraceni ad Magiſtrum Iohannem de Saresberijs in librum de Cœleſti hierarchia Prologus.

QVoniam prudentiæ veſtræ ſerenitatem in libris beati Dionyſij perpendi delectari, librũ eius de Angelica hierarchia veſtræ tranſtuli charitati. Fateor tamen elegantias me dictorum eruditiſſimi & diſertiſſimi viri oratione latina exprimere nequiuiſſe. Nam apud Græcos quædam compoſitiones inueniuntur, quibus eleganter & proprie res ſignificantur: apud Latinos aũt eædem res duabus aut pluribus dictionibus ineleganter & improprie & quandoq; inſufficienter deſignantur. Ad commẽdationem etiam alicuius E
perſonæ vel alterius rei, pulchre articuli apud eos repetuntur, & per eoſdem articulos multæ orationes ſibijnuicem perpolite connectuntur. Taceo de inſigni conſtructione participiorũ & infinitorũ articulis coniunctorũ. Huiuſmodi autem elegãtiæ apud Latinos nequieuerũt inueniri. Contingit etiam, ꝙ ſi dictiones eo ordine quo ſunt poſitæ transſerantur, aut difficulter intelligantur, aut aliam ſententiam facere videantur. Ea propter vbi congruum duxi, dictionum ordinem conſeruaui, alicubi vero propter faciliorem intellectum ordinem commutaui: vbi vero Græcis dictionibus æquipollentes Latinas non repperi, vel locutionem à Latinorũ idiomate diſcrepate comperi, vel Græcas dictiones detorſi, vel de ſenſu authoris, quod potui, & vt potui, Latinis dictionibus deſignaui. Sæpe autem vbi duas vel tres dictiones latinas pro vna græca poſui, eas quaſi vnam coniunxi: non ꝙ vnam dictionem ex his eſſe vellem, ſed vt planior intellectus fieret, & quãtum elegantiæ ex inopia latinæ locutionis tractatus iſte perderet, appareret. Confert aũt liber iſte plurimũ ad intelligentiã oĩm diuinarum ſcripturarum, in q̃bus de factis aut dictis agitur angelorum. Nam tribus hierarchijs omnes diuinos ſpiritus cõ
capit. 36. prehendit. Singulas autem hierarchias in tres ordines diſtribuit, & de ſingulis altiſſime diſſe
capite 7. capite. 15 rit. Ponit autem quaſdam de angelis quæſtiones, & earundem apponit ſolutiones. In fine vero rationes exponit figurarum in ſacris ſcripturis aſſcriptarum. Erit autem veſtræ diſcretionis hanc meam tranſlationen cum tranſlatione Iohannis Scoti comparare. Quod ſi forte commodius illo viſus fuero tranſtuliſſe, vt librum quoq; de Eccleſiaſtica hierarchia transferam, F
poteris impetrare.

Ratio quare ueteri translationi Iohannis Scoti, noua iſta ſubiungitur.

VTilitati legentium, quantum nobis poſſibile, deo dante prouidere cupientes, quia non ignoramus antiquam tranſlationem librorum magni Areopagytæ Dionyſij, authoritate & imperio Imperatoris Caroli Magni à Iohanne Scoto editam, q̃ plurimum fere per totum ad intelligendum difficilem, nouam iſtam tranſlationem, quam Iohannes Sarracenus edidit, eidẽ ſubiungere curauimus. Et hoc ideo vt ex iſta illa clarius eluceſcat, cum iſta multo minus illa eſſe difficilis intellectu comprobetur. Ille nanq; (quoniam expreſſe verbum ex verbo transferre ſtuduit, & eum qui in græco eſt verborum ordinem ac proprietatem, prout potuit ſeruare voluit) opus ſuum valde latebroſum obſcurumq; legentibus dereliquit. Iſte vero (quia in quibuſdam locis prout opportunum eſſe iudicauit, verborum ordinem tranſmutauit, in quibuſdam autem non verba, ſed ſenſum verborum verbis alijs & planioribus transſerre curauit) viam intelligentiæ ſcientiam quærentibus patefecit. Igitur ſi fortaſſis alicubi vetus tranſlatio legenti, ſiue in ſententia, ſiue in conſtru
Sapien. 1. ctione verborum obſcurior occurrerit, protinus ad iſtam tranſeat, vt quod ibi durum & aſperum videbatur, per hanc leuius atq; faciliori intelligentia capiatur. Verũtamen qm̃ in maliuolam ani

Iam animam non introibit ſapientia, nec habitabit in corpore ſubdito peccatis, antequam ad lectionem lector accedat, ad purgandum interiorem oculum, quo inuiſibilia videntur, diligẽtiam adhibeat, vt mentis purgationem illuminatio, intelligentię illuminationem perfectio ſapientiæ ſubſequatur: vt ſic aſcendens de virtute in virtutem diuina & cœleſtia (de quibus in libris iſtis ſupermundane ſermo agitur) in via per fidem, in patria per ſpeciem contemplari mereatur, adhærens conſilio beati Hieronymi, vbi dicit: Ea diſcamus in terris, quorum ſcientia nobis perſeueret in cœlis.

¶ Epigramma in beatum Dionyſium ad librum de Cœleſti hierarchia, duobus uerſibus hexametris apud Græcos comprehenſum.

ANgelicarum ſcripturarum ſplendores multos cum comprehenderis, hominibus manifeſtaſti, vt viderent mente compoſitum auſtrum.

¶ Liber de cœleſti hierarchia continet capita XV.

¶ Primum, Quòd omnis diuina illuminatio ſecundum bonitatem varie ad prouiſa procedens, manet ſimpla, & non hoc ſolum, ſed & vnum facit illuminata.
Secundum, Quod conuenienter diuina & cœleſtia & per diſſimilia ſigna manifeſtantur.
Tertium, Quid eſt hierarchia, & quæ ſecundum hierarchiam vtilitas.
B Quartum, Quid ſignificat angelorum nominatio.
Quintum, Quare omnes cœleſtes ſubſtantiæ communiter angeli dicuntur.
Sextum, Quis primus cœleſtium ſubſtantiarum ornatus, quis medius, quis vltimus.
Septimum, De illo qui eſt Seraphim & Cherubim & thronoꝝ, & de prima eoꝝ hierarchia.
Octauum, De Dñationibus & Virtutibus & Poteſtatibus, & de media eoꝝ hierarchia.
Nonum, De Principatibus & Archangelis & Angelis, & de poſtrema ipſoꝝ hierarchia.
Decimum, Repetio & congregatio angelicæ bonæ ordinationis.
Vndecimum, Quare omnes cœleſtes ſubſtantiæ communiter cœleſtes virtutes vocantur.
Duodecimum, Quare hominum hierarchæ angeli vocantur.
Tertiumdecimum, Quare à Seraphim dicitur purgatus fuiſſe propheta Iſaias.
Quartumdecimum, Quid ſignificat traditus angelicus numerus.
Quintumdecimũ, Quæ formatiuæ angelicarum virtutum imagines, quid igneum, quid humaniforme, qui oculi, quæ nares, quæ aures, quæ ora, quis tactus, quæ palpebræ, quæ ſupercilia, quæ iuuentus, qui deotes, qui humeri, quæ brachia & manus, quod cor, quæ pectora, quæ dorſa, qui pedes, quæ alæ, quæ nuditas, quis veſtitus, quæ ſplendida veſtis, quæ ſacerdotalis, quæ zona, quæ virgæ, quæ lanceæ, quæ ſecures, quæ geometrici funes, qui venti, quæ nubes, quod æs, quod electrum, qui colores differentium lapidum, quod leoniforme, quod bouiforme, quod aquiliforme, qui equi, quæ differentiæ equinorum colorum, qui fluuij, qui currus, quæ rotæ, quod dictum gaudium angelorum.

CONPRESBYTERO TIMOTHEO DIONYSIVS PRESBYTER Salutem.

C

¶ Quod omnis diuina illuminaio ſcd'm bonitatem uarie ad prouiſa procedens, manet ſimpla: & nõ hoc ſolum, ſed & unũ facit illuminata. Cap. I.

OMNE datum bonum, & omne donum perfectum de ſurſum eſt, deſcendens à patre luminum. (Iacobi 1.) Sed & cunctus à patre moto lumiois apparitionis proceſſus, ad nos bonitatis dono veniens, rurſus ſicut vnum faciens virtus ſuſcitatiue nos adimplet, & conuertit ad congregantis patris vnitatem & deificam ſimplicitatem. Etenim ex ipſo omnia, & ad ipſum, ſicut ſanctus dixit ſermo. (Rom. 11.) ¶ Igitur Ieſum inuocãtes, qui eſt paternum lumen, quod eſt, quod verum eſt, quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, (Iohan. 1.) per quem ad principem luminis patrem adductionem habuimus, ad ſanctiſſimorum eloquiorum à patribus traditas illuminationes (ſicut eſt poſſibile) reſpiciemus, & ab ipſis ſignificatiue nobis & ſurſum actiue manifeſtatas cœleſtium mentium hierarchias, ſicut potentes ſumus, inſpiciamus. ¶ Et principalem & ſuperprincipalem thearchici patris luminis donationem, quæ

angelorum nobis in formatiuis ſignis manifeſtat beatiſſimas hierarchias immaterialibus & D
non trementibus mentis oculis intus ſuſcipiẽtes, rurſus ex ipſa ad ſimplicem ipſius ſuſcitemur radium. Etenim neq; ipſa aliquando à propria ſingulari vnitate relinquit, ſed ad ſurſumactionem & vnificam prouiſoꝝ coniunctionem, vt decet, bonam multiplicata & procedens, manet intra ſeipſam fixe in immobili identitate ſingulariter fixa & ad ipſam, ſicut eſt fas, reſpicientes, iuxta proportionẽ ſuam extendit & vnum facit ſcd̄m ſimplificatiuam ipſius vnitionem. Etenĩ neq; poſſibile aliter nobis superſplendere thearchicũ radium, niſi varietate ſctõꝝ velaminum ſurſum actiue circumuelatum, & his quæ ſunt ſcd̄m nos, prouidentia paterna cõnaturaliter & familiariter apparatum. ❡ Quapropter & ſanctiſſimã noſtrã hierarchiã perfectiõis principis ſancta poſitio cœleſtium hierarchiaꝝ ſupermundana imitatione dignata, & dictas immateriales hierarchias materialibus figuris & formatiuis cõpoſitionibus varians tradidit, vt iuxta proportionem noſtri ipſoꝝ à ſanctiſſimis formationibus ad ſimplices & nõ formabiles reducamur ſurſumactiões & aſſimilationes. Qm̄ neq; poſſibile eſt noſtrę menti ad immaterialem illam ſurſum excitari cœleſtium hierarchiaꝝ & imitationẽ & contẽplationẽ, niſi ſcd̄m ſe materiali manuductione vtatur: apparentes qdẽ pulchritudines, nõ apparẽtes decoris imaginationes reputans, & ſenſibiles bonos odores, expreſſiones intelligibilis diſtributiõis & immaterialis luminis donationis imagines materialia lumina, & ſcd̄m mentẽ contemplatiuę adimpletiõis diffuſiuas & ſanctas diſciplinas, & conuenieneis ad diuina & ordinati habitus, ornatiuum quę hic ſunt ordinationes, & Ieſu participationis diuiniſſimę euchariſtiæ aſſumptionem, & quęcũq; alia cœleſtibus qdẽ ſubſtantijs ſupermundane, nobis aũt ſignificatiue tradita ſunt. Huius ergo grã noſtrę ſcd̄m proportionẽ deificationis, benignus pfectionis principatus, & cœleſtes hierarchias nobis manifeſtans, & coopatricẽ ipſaꝝ faciẽs noſtrã hierarchiã, ſcd̄m virtutẽ noſtram aſſimilatione deiformis ipſaꝝ ſctificationis ſenſibilibus imaginibus ſupcœle E
ſtes deſcripſit mentes in ſanctę ſcriptis eloquioꝝ cõpoſitiõibus, quatinus nos agat p ſenſibilia ad intelligibilia, & ex ſanctę formatis ſignis ad ſimplices cœleſtiũ hierarchiaꝝ ſummitates.

Quod conuenienter diuina & cœleſtia per diſſimilia ſigna manifeſtanť. Ca. II.

COnuenit ergo (ſicut æſtimo) primum exponere quam quidem eſſe intentionem vniuerſæ hierarchiæ exiſtimamus, & qd vnaquęq; iuuat ipſius chorum agentes: deinde aũt cœleſtes hierarchias laudare ſcd̄m ipſarum in eloquijs manifeſtationem. Conſequenter vero poſt hæc dicere, qualibus ſanctis formationibus cœleſtes figurant ornatus eloquioꝝ ſanctæ ſcripturæ, & ad qualem reduci oportet p formationes ſimplicitatem, quatenus non & nos ſimiliter vt multi, immunde arbitremur cœleſtes & deiformes mentes, & multipedes eſſe quaſdam, & multoꝝ vultuum, & ad boum animalitatem, aut ad leonum ferinam formationẽ formatas, & ad aquilaꝝ curui roſtri ſpeciẽ, aut ad volatiliũ tripartitã alaꝝ naturalem poſitionẽ formatas, & rotas quaſdã igneas ſupe cœlũ imaginemur, & thronos materiales deitatis principatui ad reclinationẽ opportunos, & equos F
quoſdã multorum colorũ, & lanceas ferentes principũ militiæ princeps, & quæcunq; alia ab eloquijs nobis ſancta formatione in varietate manifeſtatiuorũ ſignorũ tradita ſunt. Etenĩ nõ ſine arte theologia poeticis ſanctis formationibus in non figuralibus mentibus vſa eſt, noſtrã (vt dictum eſt) mentem reſpiciens, & familiarẽ ipſi & connaturalem ſurſumactionẽ prouidẽs & ad ipſam reformans ſurſumactiuas ſanctas ſcripturas. ❡ Si videtur autẽ alicui ſanctas qdẽ recipere cõpoſitiones ſicut ſimpliciũ in ſeipſis & ignotorum, & in contemplabilium nobis exiſtentium tã ſignificatione autem recedentes arbitratur ſanctarũ mentium in eloquijs imaginũ ſcripturas, & omne, vt ita dicať, inconueniens hoc angelicorum nominum tabernaculum, & oportere dicit theologos ad corporalem formatiõem totaliter incorporeorũ venientes familiaribus ipſa, &, ſicut poſſibile eſt, cognatis & reformare & manifeſtare figurationibus ex precioſiſſimis apud nos quodammodo & immaterialibus ſubſtantijs & oĩbus ſuperpoſitis, & nõ cœleſtibus & deiformibus ſimplicitatibus in terra vltimas circumponentes multiformitates. Hoc enĩ ad ſurſumagendum nos quidem eſſet futurũ opportunius, & ſupermundanas manifeſtationes non deorſum ageret ad inconuenientes diſſimilitudines. Illud vero & in diuinas illegitime iniuriam faceret virtutes, & noſtram forſitan aberrare faceret mentem ad immũdas ipſam inſerens compoſitiones. Et forſitan etiam arbitrabitur ſupercœleſtia leoninis quibuſdam & equinis examinibus eſſe adimpleta, & mugitiua hymnologia & volatili angelorũ principatu, & aĩalibus alijs & materijs vilioribus quæcunq; ad inconueniens & ignobile & paſſibile declinate deſcribunt ſcd̄m omne diſſimiles huiuſmodi manifeſtatiuorũ eloquiorũ ſimilitudines. ❡ Sed veritatis, vt arbitror, inquiſitio demonſtrat eloquiorũ ſanctiſſimã ſapientiam in

A cœleſtium formatiõibus vtrunq; pfecte prouidentẽ,q̃d neq; in diuinas(ſic forſan dicat aliqs)
iniuriã ſaciat virtutes,neq; nos qdem in viles paſſibilr infixi ſimus imaginum humilitates. Et
enim q̃d cõuenienter qdem propoſitæ ſunt non ſormabilium formę & figurę infigurabilium,
nõ ſolam cauſam dicat aliquis eſſe noſtrã proportionẽ,non valentẽ ſine medio ad intelligibi-
les extendi contẽplationes,& indigentẽ familiarium & cõnaturalium ſurſumactionũ,quę poſ-
ſibiles nobis formationes p̃tendunt informabilium & ſupnaturalium viſionum,ſed ꝙ & my
ſticis eloquijs eſt conuenientiſſimũ,p arcana & ſctã ęnigmata abſcondi,& inuiã multis ponere
ſanctam & occultã ſupermundanarũ mentium veritatẽ. Eſt enim nõ oĩbus ſanctus, neq; oĩm 1. Cori 8
vt eloquia dicunt,cognitio. Si autẽ nõ apparentes imaginum ſcripturas accuſat aliqs,verecun
dum eſſe dicens reponere ita turpes formationes deiformibus & ſanctiſſimis ornatibus,ſuffi- Diuina ſi
cit ad ipſum dicere,ꝙ duplex eſt ſanctæ maniſeſtationis modus. Hic quidem ſicut eſt cõueniẽs gnificãdi
per ſimiles procedens ſancte formatas imagines, ille aũt per diſſimiles formationes ad perfe- modus
ctiſſime inconueniens & nõ apparens formatus. ¶ Igitur ad venerabilem ſuperſubſtantialis duplex
deitatis principatus beatitudinẽ maniſeſtatiuorũ elogorum myſticæ traditiones aliqñ quidẽ Iohan. 1
ſicut,rationẽ & mentẽ & ſubſtantiã laudãt deo conuenientẽ rationabilitatem & ſapientiã eius Iohan. 8.
monſtãtes,& vere exiſtentem eſſentiã,& exiſtentiũ eſſentiæ cauſam verã. Et ſicut lumen ipſam Iohan. 1.
B reformãt & vitã vocãt,talibus ſanctis reformationibus venerabilioribus qdẽ exiſtentibus, & Ibidem
ſup materiales formationes iacere quodãmodo apparentibus,ſed minus habentibus:& ita the Iohã. 5
archica ad veritatẽ cõparabilitate. Eſt enim ſuper oẽm ſubſtantiã & vitã, nullo qdẽ ipſam lu-
mine figurante:oĩ aũt rõne & mente à ſimilitudine ipſius incõparabilr derelictis. ¶ Aliqñ aũt
diſſimilibus maniſeſtationibus ab eiſdẽ eloquijs ſupermundane laudaſ,inuiſibilem ipſam &
interminabilem & incõprehenſibilem appellãtibus, & ea ex qbus nõ qd eſt, ſed quid non eſt 1. Timo.
ſignificatur:hoc enim,ſicut arbitror,& magis propriũ eſt in ipſa. Quoniã ſicut oculta & ſacer- 1. & 6
dotalis traditio ſuggeſſit,nõ eſſe qdẽ ſcdm aliquid exiſtentiũ,ipſam vere dicimus. Ignoramus Pſal. 144.
autẽ ſuperſubſtantialem ipſius & incõprehenſibilitatẽ & ineffabilem infinitatẽ. ¶ Sic ergo ne Rom. 11.
gationes quidem in diuinis ſunt verę,affirmationes autem inconuenientes,occulto arcanorũ
cõuenientior magis eſt in viſibilibus per diſſimiles reformationes maniſeſtatio. Honorãt igiẽ
nõ turpitudine adimplent cœleſtes ornatus eloquiorũ ſanctæ ſcripturę diſſimilibus ipſos for
mationibus maniſeſtãtes,& per iſtas demonſtrãtes à materialib⁹ vniuerſis ſupmundanæ exce
dentes. Qđ autẽ & noſtrã mentẽ ſurſumagunt,magis à ſignificatione recedẽtes ſimilitudines,
nõ arbitror quenq̃ bonũ ſenſum habentium cõtradicere. Nam & per p̃cioſiores quidẽ ſanctas
formationes cõſequens eſt & decipi quoſdã, arbitrãtes eſſe cœleſtes ſubſtãtias luciformes q̃ſ-
dam viros & fulgurãtes,decẽtiſſime veſtitos veſte ſplendida, & igneum ſine læſione à ſe cum
ſplendore emittentes,& qbuſcũq; alijs ſimilr formabilib⁹ formis theologia cœleſtes figurauit
mentes. Quod vt nõ patiãtur hi q nihil apparentibus pulchris altius intenderunt ſctõꝝ theo
logorum ſuſcitatiua ſapia,& ad incõuenientes diſſimilitudines ſancte deponiẽ,nõ pmittẽs ma
teriale nr̃m ad turpes imagines manens quieſcere, ſed valde ſuſcitãs hoc aĩæ q̃d ſurſum fert,&
C ſubleuãs deformitate cõpoſitionum ſicut non cõueniente,neq; vero apparente eſſe,neq; valde
materialib⁹ q̃d ita turpibus cõparabilia ad v̾itatem ſunt ſupcœleſtes & diuinę viſiones. Et ali-
ter etiã hoc intendere oportet, nihil exiſtentiũ eſſe vniuerſalr boni participatione priuatum, Geneſis 1
quoniã vt eloquioꝝ v̾itas dicit,oĩa bona valde. Eſt ego ex oĩbus intẽdere bonas contẽplatio-
nes,& intelligibilib⁹ & intellectualibus ex materialib⁹ reformare dictas diſſimiles ſimilitudi
nes,alio mõ intellectualib⁹ habentibus q̃ ſenſibilibus aliter ſunt attributa. ¶ Etenim ſuror ir-
rationabilibus qdẽ ex paſſibili motu ingigniẽ,& oĩ irrõnabilitate eſt plenus furibundus ipſo-
rum motus. Sed in intellectualibus alio mõ oportet furibundũ intelligere,monſtrãs, vt æſti-
mo,virilem ipſoꝝ rõnabilitatẽ, & durum habitum in deiformibus & immutabilibus collo-
cationibus. Similiter concupiſcentiã qdẽ eſſe dicimus in irrõnabilibus,nõ circumſpectã quã-
dam & materialẽ ex naturali motu aut conſuetudine inuariabilibus in nõ valente teneri inge
nitam ad aliqd paſſionẽ & irrõnabilem corporalis appetitus victoriã, vniuerſum animal im-
pingentis ad concupiſcibile ſcdm ſenſum. Quãdo aũt diſſimiles ſimilitudines intellectualib⁹ Concupi
circumpotentes,concupiſcentiã ipſis circũformamus,amorẽ diuinum ipſam intelligere cõue ſcentia in
nit,ſup mentẽ immaterialitatis & indeclinabile,& irremiſſibile deſiderium ſuperſubſtãtialiter ſp̃ualibus
caſtæ impaſſibilis contẽplationis,& ad illum mundum & ſupremum ſplendorẽ & ſine errore ſubſtãtijs
exiſtentẽ & pulchrificum decorẽ æternæ,veræ & intelligibilis coĩonis,& non valens teneri,ac
cipiamus in forti,& non conuerſibili,& à nullo incidi valente propter purum & inuariabilem
diuinæ pulchritudinis amorem,& totalem declinationem ad vere deſiderabile. Sed & ipſam

irrationabilitatẽ & inſenſibilitatẽ in irrationabilibus quidem aı̃alibus, aut inanimatis materijs priuationẽ rationis & ſenſus ꝓprie vocamus. In immaterialibus aũt & in intellectualibus ſubſtantijs, vt decet ſc̃titatem, exceſſum ipſarum ſicut ſupermundanarum confitemur nr̃æ tranſibilis & corporalis rõnis, & materialis, & alieni ab incorporalibus mentibus ſenſus. Eſt igit non diſſonas reformare cœleſtibus formas, & ex viliſſimis materiæ partibus, qm̃ & ipſa à vere bono eſſentiã cum habuerit, ſcd̃m oẽm ipſius materialem ornatũ reſonantias quaſdã intellectualis decoris habet, & poſſibile eſt p ipſas ſurſumagi ad immateriales archetypias, diſſimiliter (ſicut dictum eſt) ſimilitudinibus acceptis, & eiſdẽ non eodem mõ, ſed conuenienter & familiariter in intellectualibus & ſenſualibus ꝓprietatibus diffinitis.

Irrõnabilitas Itellectualibus ſubſtantijs

¶ Hęc myſticos theologos inueniemus nõ ſolum cœleſtium ornatuum manifeſtationibus ſancte circumformãtes, ſed & ipſi aliqñ thearchicis manifeſtationibus. Et aliqñ quidẽ ipſam ab apparentibus precioſis laudant, ſicut ſo-
Malac.4. lem iuſtitię, ſicut ſtellã matutinã in mente ſancte orientẽ, & ſicut lumen non circũuelate & intel-
Apoca.2. ligibilr̃ reſplendẽs. Aliqñ aũt à medijs, ſicut ignem ſine læſione illuminantẽ, ſicut aquã viuifi-
Ioh.1 3.5 cę adimpletionis largitricẽ, & vt ſignificatiue dicat, in ventrẽ ſubeuntẽ, & fluuios manare faci-
Exod.3. Iohan 7. entem immenſurabilr̃ defluentes. Aliqñ aũt ab vltimis, ſicut vnguentũ bñ olens, ſicut lapidem angularẽ. Sed & ferinã formationẽ ipſi circũponunt, & leonis ipſi & pantherę ꝓprietatẽ circũ-
Canti.1 addunt, & pardũ ipſam eſſe dicunt & vrſam ſæuientẽ. Addã aũt & oibus vilius eſſe, & magis
Iſaiæ 28. dedecere apparens, q̃d & vermis ſpeciẽ ipſam ſibiipſi circũformantem diuinorum docti tradiderũt.
Oſee 5.10 Oſee 13 Ita oẽs deum ſapientes & occultę inſpirationis recitatores, ab imꝑfectis & immundis immacu-
Pſal.21 late diſtinguunt ſc̃tã ſc̃tõrum, & diſſimilem ſanctã formationẽ honorãt, vt neq; diuina immũdis E
ſint capi facilia, neq; ſancta inſignia videndi amatores, ſicut verẽ is permaneãt in formis: & vt diuina honorent veris negationibus, & ad vltima familiariũ reſonãtiarum diuerſis aſſimilationibus. Nihil ergo inconueniens, ſi & cœleſtes ſubſtãtias ex recedentibus à ſignificatione diſſimilibus ſimilitudinibus reformãt ſcd̃m dictas cauſas. Non enim forſitã neq; nos ad inq̃ſitionẽ q̃dẽ ex dubitatione, & ad ſurſumactionẽ per diligentẽ ſanctorum ꝑſcrutationẽ veniſſemus, niſi deformitas nos turbauiſſet angelorum manifeſtatiuæ reformationis, non dimittens noſtrã mentẽ ꝑmanere in diſſonãtibus formatiõibus, ſed †luctãs vt recuſent materiales ad aliq̃d paſſiones, & †aſſueſaciens ſancte extendi p apparentia ad ſupmundanas ſurſumactiones. Tanta q̃dẽ à nobis dicta ſint propter materiales & à ſignificatione dimouẽtes ſc̃tõrum eloquiorum angeliformes imaginum ſcripturas.

† luctãtẽ † aſſueſacientem

¶ Deiñ aũt diffinire cõuenit q̃d q̃dẽ ipſam eſſe hierarchiã æſtimamus, & q̃d ab ipſa hierarchia iuuari hierarchiã ſortitos. Dux aũt ſit ſermonis Chr̃s, ſi eſt mihi fas dicere meus, qui eſt oĩs hierarchicæ manifeſtationis inſpiratio. Tu aũt ò puer ſcd̃m ſanctã noſtræ ſacerdotalis traditionis legiſlationẽ, & ipſe, vt decet ſanctum, audi ſancte dicta, diuinus diuinorum in doctrina fc̃tũs, & mentis occulto ſancta circumabſcondens ab immunda multitudine vt vniformia cuſtodi. Non enim eſt fas, vt eloquia dicunt, ad porcos abijcere intelligibilium
Matth.7. margaritarum mundum & luciformem & pulchrificum bonum ornatum.

Quid eſt hierarchia, et quæ ſecundum hierarchiam utilitas. Cap.III.

EST quidẽ hierarchia, ſcd̃m me ordinatio ſancta, & ſcia & operatio ad deiforme F (ſicut eſt poſſibile) aſſimilata, & ad inditas ipſi à deo illuminationes iuxta proportionem ad dei imitatiuum ſurſumacta.

Hierarchia.

¶ Deo autem conueniens pulchritudo, ſicut ſimplex, ſicut bona, ſicut theletarchica, munda quidẽ eſt vniuerſaliter ab oĩ diſſimilitudine. Diſtributiua aũt proprij luminis ſcd̃m dignitatẽ vniuſcuiuſq; & perfectiua imperfectione diuiniſſima ſcd̃m perfectorum conuenienter ad ipſam intranſmutabilem formationem. Intentio igitur hierarchiæ eſt ad deum, ſicut eſt poſſibile, aſſimilatio & vnitio, ipſum hñs oĩs ſanctæ & ſciæ & operationis ducem, & ad ipſius diuiniſſimum decorem indeclinabiliter quidem videns, & (ſicut eſt poſſibile) formata. Et ipſius chorum agentes inſignia diuina faciens, ſpecula clariſſima & immaculata ſuſceptiua principis luminis & thearchici radij: & indita quidem claritate ſancte impleta. Hanc aũt rurſus copioſe ad ea quæ ſequunt cum ſplendore emittẽtia ſcd̃m thearchicas leges. Non enim fas ſc̃tõrum perfectoribus aut ſancte perfectis operari aliquid vniuerſaliter præter proprias perfectionis principis ſanctas ordinationes. Sed neq; exiſtere aliter niſi deificam ipſius claritatem deſiderent, & ad ipſam, vt decet ſanctos, reſpiciant, & reformentur ſcd̃m vniuſcuiuſq; ſanctarum mentium proportionem. Igitur hierarchiã dicens, ſanctum quendã vniuerſaliter mõſtrat ornatum, imaginem thearchicæ pulchritudinis in ordinibus & ſcientijs hierarchicis proprię illuminationis ſancte operantem myſteria, & ad proprium principium, ſicut eſt fas, aſſimilatum. ¶ Eſt enim vnicuiq; hierarchiã ſortitorum perfectio, ſcd̃m propriã proportionem ad dei imitatiuum eſſe reductum,

& quod

A & quod oïbus eſt diuinius,vt eloq̃a dicunt,dei cooperatorem fieri,& monſtrare diuinã opa-
tionem in ſeipſo,ſcd̃m quod eſt poſſibile manifeſtatã:ſicut qm̃ ordo hierarchię eſt,alios q̃dem 1.Cor.3.
purgari,alios vere purgare:& hos q̃dem illuminari,illos aũt illuminare:& hos q̃dem perfici, a.Iohã.b
illos aũt perficere,vnicuiq; dei imitatiuum conueniet ſcd̃m hunc modum. Diuina beatitudo
ſicut in hoïbus dicatur,munda q̃dem eſt ab vniuerſa diſſimilitudine,plena autẽ lumine ſem-
piterno,perfecta & non indigens vniuerſæ perfectionis,purgãs & illuminãs & perficiens. Ma
gis autẽ purgatio ſancta & illuminatio & perfectio,ſuper purgationẽ,ſuper lumen,præperfe-
cta,per ſe perfectionis principatus,& oïs q̃dem hierarchiæ cauſa,& ab oï ſcto ſcd̃m exceſſum
ſegregata. ¶Oportet ergo,ſicut æſtimo,purgatos q̃dem mundos perfici vniuerſalr,& ab omi
liberari diſſimili cõmixtione:illuminatos autem adimpleri diuino lumine,ad contemplatiuũ
habitum & virtutẽ in caſtiſſimis mentis oculis ſurſumactos:perfectos vero ex imperfecto tra
ductos,participes fieri inſpectorũ ſctorũ perfectiuæ ſciæ. Purgatiuos autem,abundãtia purga
tionis alijs tradere de propria caſtitate:illuminatiuos vero,ſicut clariores mentes,& ad parti-
cipationem luminis & traditionem familiariter ſe habentes,& ditiſſime ſancta adimpletos cla
ritate,ſcd̃m omne ipſorum ſuperfuſum lumen ad dignos lumine ſuperuehere:perfectiuos aũt
ſicut ſcientes perfectiuã traditionem,perficere eos q̃ perficiuntur ſanctiſſima doctrina per in-
ſpectorum ſanctorum ſcientiã. ¶Igitur vnuſquiſq; hierarchici ornatus ordo ſcd̃m propriam
proportionem ſurſumagitur ad diuinã cooperationem,illa faciens gratia,& à deo data virtu
te,quæ thearchię naturaliter & ſupernaturaliter inſunt,& ab ipſa eſſentialr fiunt,& ad poſſibi-
B lem amantium deũ mentium imitationem hierarchice manifeſtantur.

Quid ſignificat angelorum nominatio. Cap. IIII.

IGgitur hierarchia ipſa quodcũq; eſt,ſicut æſtimo,bene à nobis diffinita,angelica
hierarchia eſt deinceps laudãda,& ſanctæ ipſius in eloquijs formationes ſupmũ-
danis oculis inſpiciendæ,quatenus ſurſumagamur ad deiformiſſimã ipſarũ ſim
plicitatem per myſticas reformationes,& vniuerſæ hierarchicæ ſciæ principium
laudemus,in deum dicente veneratione,& teletarchicis gratiarum actionibus.
¶Primum vniuerſorum illud dicere verum,q̃d cum bonitate oï ſuperſubſtãtialis thearchia
exiſtentium eſſentias ſubſtituens,ad eſſe deduxit. Eſt enim hoc oïm † cauſæ,& ſuper oïa boni † cauſa
tatis proprium,ad cõionem ſuĳpſius exiſtentia vocare,ſicut vnicuiq; exiſtentium diffinitũ eſt
à propria proportione. Ergo cuncta quidem exiſtentia participãt prouidentia ex ſuperſubſtã
tiali & oïm cauſa deitate emanante. Non enim eſſent,niſi exiſtentium eſſentia,& principio par
ticipauiſſent. Igitur * inanimata quidẽ vniuerſa per eſſe ipſa participãt. Etenim eſſe oïm eſt q̃ *exiſten
ſuper eſſe eſt deitas:viuentia aũt eiuſdem ſuper oẽm vitã viuifica virtute:rationalia vero & in tia.
tellectualia eiuſdẽ ſuper oẽm & rationem & mentẽ per ſe perfecta & pręperfecta ſapia. Manife
ſtum aũt q̃ circa ipſam illæ ſubſtantiarũ ſunt,quæcunq; in pluribus ipſa participauerunt.
¶Igitur ſcti cœleſtium ſubſtãtiarum ornatus ſuper ſolum exiſtẽtia,& irrõnabiliter viuentia,
& ea quæ ſcd̃m nos ſunt rationalia thearchicæ traditionis in participatione facti ſunt. Etenim
intelligibilr ad dei imitatiuum ſeipſos reformãtes,& ad thearchicã comparabilitatem ſuper-
mundane videntes,& formare deſiderantes intellectualem ſuã ſpeciem,copioſiores conueniẽ
C ter hñt ad ipſam cõiones,attenti manentes,& ſemper ad ſupernũ,ſicut fas eſt,in fortitudine di
uini & indeclinabilis amoris extenti,& principales illuminationes immaterialiter & munde
intus ſuſcipientes,& ad ipſas ordinati,& intellectualem hñtes oẽm vitam. Ipſi igitur ſunt qui
primo & in pluribus in participatione diuinitatis ſunt facti primo,& in pluribus manifeſtati-
ui thearchici occulti. Quapropter & præter oïa angelica noïatione excellenter ſunt digni ha-
biti,iccirco q̃ primo ad ipſos ingignitur thearchica illuminatio,& per ipſos ad nos deferunt,
illæ quæ ſuper nos ſunt manifeſtationes. Ita igitur lex,ſicut theologia dicit,per angelos nobis Gene.19.
donata eſt. Glorioſos aũt & añ legem & poſt legem noſtros patres angeli ad diuinũ ſurſum- 22.31
agebant,aut ad id q̃d eſt agendum ducentes,& ad rectã veritatis viã ex errore & vita immun- Iudicũ 6.
da traducentes,aut ordines ſanctos,aut myſteriorum ſupermundanorum,aut occultas viſio- Daniel.7
nes,aut diuinas quaſdã prænunciationes hypophetice manifeſtãtes. ¶Si aũt aliquis dicat,& Math 2.
per ſe ſine medio fieri quibuſdã ſanctorum dei apparitiones,diſcat & hoc ſapienter ex ſanctiſ- Act.10
ſimis eloquijs,q̃ ipſm q̃dem q̃dcunq; eſt dei occultum nullus vidit,neq; videbit. Dei aũt appa- Num 12.
ritiones ſanctis factæ ſunt,ſcd̃m conuenientes deo per quaſdã quidem ſanctas,& videntibus 1.Tim.6.
proportionaliũ viſionum manifeſtationes. Omniſapiens aũt theologia viſionem illam,quæ
in ipſa deſcriptam manifeſtauit diuinã ſicut in formatione non formabilium ſimilitudinem,
ex videntium ad diuinum ſurſumactione,conuenienter vocata dei apparitionẽ,ſicut p̃ ipſam

videntibus diuina facta illuminatione, & aliqd diuinoꝝ ipſis ſancte edoctis. Has aũt diuinas D
viſiones glorioſi patres noſtri docebantur per medias cœleſtes virtutes. Aut nunqd & legis
Exod. 32 ſctãm legiſlationem eloquiorum traditio ſicut per ſe quidem dicit ex deo Moſi datam: quate-
nus nos vere doceat diuinę ipſam eſſe & factæ ſubformationẽ. ❡ Docet aũt hoc ſapienter theo
Act. 6 logia per angelos ipſam ad nos ꝑuenire, ſicut ex deo noiato ordine illud lege ponente, ꝑ pri-
ma ſcda ad diuinum ſurſum agi. Etenim non ſolum & in ſuperpoſitis & ſubiectis mentib⁹, ſed
& in his quę ſunt eiuſdem ordinis iſta lex diffinita eſt ab oĩm ſuperſubſtãtiali ordinatiõis prin
Matth. 1. cipatu, ſcdm vnamquãq; hierarchiã primos & medios & vltimos eſſe & ordines & virtutes, &
Luc. 1. 2 minoꝝ eſſe diuiniores magiſtros & manuductores ad diuinã adductionem & illuminationẽ
Dan. 8. 9. & coionem. Video aũt ꝙ & diuinũ Ieſu benignitatis myſteriũ angeli primum docti ſunt, po-
& 10 ſtea per ipm ad nos cognitionis gra tranſiuit. Sic igiẗ diuiniſſimus Gabriel Zachariã quidem
hierarcham docebat prophetã eſſe futuꝝ ex ipſo pręter ſpem gra diuina gignendũ pueꝝ, eius
Lucæ 1. 2. quę (vt decet bonos) & ſaluatorie mundo erat manifeſtãda, virilis Ieſu dei opationis: Mariam
Luc. 1
Matt. 1 aũt, qũo in ipſa fieret thearchicum ineffabilis dei formationis myſteriũ. Alter aũt angeloꝝ Io
ſeph docuit, ꝙ vere adimpleta ſunt diuinitus promiſſa ꝓgenitori Dauid. Alius aũt paſtoribus
Luc. 2 ſicut à multis receſſione & ſilentio purgatis euãgelizauit, & cum ipſo multitudo exercitus cœ
leſtis multum laudabilẽ illam tradidit exiſtentibus in terra glorificationẽ. Reſpiciã aũt & ad ſu
premas eloquioꝝ luminis apparitiones. ❡ Video enim ꝙ & ipſe Ieſus ſupcœleſtiũ ſubſtãtiaꝝ
ſuperſubſtantialis ſubſtãtia, ad noſtrum intranſmutabiliter veniens, nõ reſilit ab ordinata ab
Ibidem ipſo & electa hoĩbus conueniente bona ordinatione, ſed obedienter ſubijcitur patris & dei per
Matt. 2 angelos formationibus, & per medios ipſos nunciatẗ Ioſeph, à patre diſpenſata Ieſu ad Aegy- E
ptum receſſio, & rurſus ad Iudęã ex Aegypto traductio: & per angelos ipſum videmus ſub pa
ternis legiſlationibus ordinatum. ❡ Dimitto enim dicere, ſicut ſcienti ſacerdotibus nrĩs tradi-
Luc. 23 tionibus manifeſtata, & de angelo q confortauit Ieſum. Aut ꝙ & ipſe Ieſus ſcdm noſtrã ſaluta
Ilaræ 7 rem boni opationẽ ad manifeſtatiuũ veniens ordinẽ, angelus magni conſilij eſt appellatus. Et
Iohan. 15 enim ſicut ipſe dicit, vt decet angelum, quæcunq; audiuit à patre, annunciauit nobis.

Quare oẽs cœleſtes ſubſtãtiæ coĩter angeli dicuntur. Cap. V.

HAEC igitur eſt quidẽ, ſicut ſcdm nos, cã angelicæ in eloquijs noiationis. Scrutari
Angeli aũt, ſicut reor, couenit, propter quã cauſam theologi oẽs quidẽ ſimul cœleſtes ſub
ſtantias angelos vocant. Cæteꝝ ad manifeſtationẽ venientes, ſupermundanorũ
ipſorum ornatuum ordinẽ, angelicũ ꝓprie noĩnant cõpletiue terminãtẽ diuinos
& cœleſtes ordines. Ante hunc aũt ſuperpoſite ordinãt angelicos ornatus & prin
cipatus & ptãtes & virtutes, & quaſcunq; iſtas ſupergreſſas ſubſtãtias eloquioꝝ ſciunt manife
ſtatiuæ traditiones. ❡ Dicimus autẽ ꝙ ſcdm oẽm ſanctum ornatũ ordines quidem ſupergreſſi
hñt & ſubiectorũ ornatuum, & illuminationes & virtutes: nõ participes aũt ipſis ſuppoſitorũ
ſunt poſtremi. Igitur ſanctiſſimos quidẽ ſupremarum ſubſtantiaꝝ ordines & angelos vocant
Hebr. 1 theologi. Etenim ſunt manifeſtatiui & ipſi thearchicę illuminationis. Ordinẽ autẽ cœleſtium
mentiũ vltimũ nõ hñt rõnem principatus, aut Thronos aut Seraphim noiare. Neq; enim eſt in F
participatione ſupremarũ virtutum, ſed ſicut ipſa noſtros diuinos hierarchas ſurſum agit ad
cognitos ſibi thearchię ſplendores, ita & aĩ ipſam ſubſtantiarum ſanctiſſimę virtutes, ſurſum-
actiuæ ad diuinum ſunt adimplẽtis angelicas hierarchias ornatus. ❡ Niſi forſitã aliquis & hoc
dicat cõmunes eſſe oẽs angelicas noiationes ſcdm oĩm cœleſtium virtutum ad deiforme, & ex
deo luminis donationẽ ſubiectam & præhabentẽ cõmunionem. Sed vt magis nobis ſermo be
ne diſcretus ſit, conſideremus ſancte in eloquijs manifeſtas ſanctas conuenientes proprietates
vniuſcuiuſq; cœleſtis ornatus.

Quis primus cœleſtium ſubſtantiarum ornatus, quis medius, quis poſtremus Cap. VI.

QVot quidem ſunt & quales supercœleſtiũ ſubſtantiarum ornatus, & q̃liter ſcdm
ipſos hierarchiæ perficiuntur, ſolum manifeſte ſcire dico deificã ipſarũ teletar-
chiam. Præterea & ipſos * cognouiſſe ꝓprias virtutes & illuminationes, & ipſoꝝ
* ignoraſſe. ſctãm & ſupermundanã bonã ordinationem. Impoſſibile eſt eñ nos ſcire ſupcœ
leſtium mentium myſteria, & ſctiſſimas ipſarũ perfectiones, niſi dicat aliqs, quæ-
cunq; per ipſas ſicut ꝓpria hñ ſcientes nos thearchia erudiuit. Igiẗ nos qdẽ nihil ꝓprio motu
Ordines angelorũ nouem dicemus. Quaſcunq; aũt angelicarũ viſionum ſctĩ theologi cõtẽplati ſunt, iſtas docti nos ſicut
poſſumus exponemus. ❡ Oẽs theologia cœleſtes ſubſtantias, nouẽ vocauit manifeſtatiuis no
Coloſſ. 1 minationibus. Iſtas diuinus noſter ſanctitatis perfector, in tres ſeparat trinos ornatus. Et pri-
mum

A mum quidem eſſe dicit circa dei ſubſtantiã ſemper & attente ipſi, & añ alios ſine medio vnitũ Hierarchia angelica I.
eſſe traditum. Sanctiſſimos enim Thronos, & multorum oculorũ, & multarum alarũ ordines
Cherubim Hebręorũ voce & Seraphim noĩatos, ſcđm oĩbus ſuperpoſitã propinquitatem cir Ezech. 1.
ca deum ſine medio collocari, dicit tradere ſctõꝝ eloquiorum manifeſtationẽ. Triniũ igit hũc Iſaiæ. 6
ornatũ ſicut vnũ & coordinatũ, & ꝟe primã hierarchiã glioſus nr̃ dixit dux, q̃ nõ eſt altera dei
formior, & prius opantibus diuinæ hierarchię illuminatiõibus ſine medio attentior. Secundũ Ephe. 1. Coloſſ. 1.
autẽ eſſe dicit ex Poteſtatibus & Dñationibus & Virtutibus cõpletum. Et tertium poſtreme cœ II.
leſtium hierarchiarum & Angelorum & Archangelorum & Principatuum ornatum. III.

De Seraphim, Cherubim & Thronis, & de prima ipſarꝝ hierarchia. Ca. VII

HAnc nos recipientes ſctãrum hierarchiarum ordinationẽ, dicimus ꝙ oĩs cœleſtiũ Hierarchia I.
mentium noĩatio manifeſtationẽ habet vniuſcuiuſqꝫ deiformis proprietatis. Et Seraphĩ.
ſctãm quidẽ Seraphim noĩationẽ dicunt qui Hebręorum ſunt ſcientes, aut Incen- Cherubĩ
dentes ſignificare aut calefacientes. Cherubim ꝟo multitudinẽ cognitionis, aut
effuſionem ſapiæ. ❡ Conuenienter ergo prima cœleſtium hierarchiarũ ex ſupre
mis ſubſtantijs ſanctificat, ordinẽ hñs oĩbus altiorẽ, eo ꝙ circa deum ſine medio collocatur, &
prius operantes dei apparitiones & perfectiones ad ipſam ſicut proximã principalius deferun
tur. Calefacientes igitur noĩantur & Throni, & effuſio ſapię, manifeſtatiuo deiformium habi- Thronĩ
tuum ipſorum noĩe. Etenim ſemper mobile quidẽ ipſorum circa diuina, & indefinens, & cali- Seraphĩ
dum, & acutum, & ſuperferuens attẽte, & irremiſſibilis, & indeclinabilis ſempiternę motionis, functio
B & ſubiectorum ſurſumactiue & operatiue aſſimilatiuum, ſicut feruere faciens illa, & reſuſcitãs
ad ſimilem caliditatẽ, & incenſiue & holocauſtice purgatiuum, & non circumuelatã & inextin
guibilem habentem eodẽ mõ ſemper luciformẽ & illuminatiuã ꝓprietatẽ oĩs obſcuræ obtene
brationis expulſiuã exiſtentẽ & deſtructiuã Seraphim nominationis manifeſtatio docet.
❡ Cherubim ꝟo, cognitiuum ipſorum, & dei inſpectiuum, & ſupreme luminis donationis ſu- Cherubĩ functio
ſceptiuum, & contemplatiuum in prius operãte virtute thearchici decoris, & ſapientifica di-
ſtributione repletum, & coĩcatiuum copioſe ad ſcđa effuſioni donatæ ſapientiæ. ❡ Altiſſimo Thronorũ fũctio
rum autem thronorum & eleuatorum, ab omni diligenter eleuari pedeſtri ſubiectione, & ad
ſuperius ſupermundane ſurſumferens, & ab omĩ extremitate ineffabiliter ſurſum poſitum, &
circa vere altiſſimum totalibus virtutibus inconcuſſe & ſtabiliter collocatum, thearchici ſup-
aduentus in impaſſibilitate omni & immaterialitate ſuſceptiuum, & deiferum, & † famulariter †familiariur.
ad diuinas ſuſceptiones apertum. Hæc quidem nominum ipſorum, ſicut ſcđm nos, manifeſta-
tio. ❡ Dicendum autem quam hierarchiam ipſorum æſtimamus. Etenim vniuerſæ hierar-
chiæ intentionem à dei imitatiua deiformitate dependentem ineffabiliter eſſe, & diuidi omne
hierarchicum negocium in participationem ſanctam, & traditionem purgationis mundæ, &
diuini luminis, & perfectiuæ ſcientiæ, ſufficienter iam à nobis dictum eſſe reor. Nunc autem
opto dicere digne ſupremis mentibus, quõ ſcđm eos hierarchia per eloquia manifeſtatur. Pri
mis ſubſtantijs quæ poſt ſubſtantificã ipſarum thearchiã collocatæ ſunt, & ſicut in veſtibulis
eius ordinatę oẽm inuiſibilem & viſibilem ſupergreſſæ ſunt ſactam virtutẽ propriam arbitrã
dum eſt eſſe, & ſcđm omne conformem hierarchiã. ❡ Igitur mundas quidẽ ipſas eſſe arbitran
C dum eſt, non ſicut ab immundis maculis & inquinationibus liberatas, neqꝫ ſicut materialium Mũditia mentium ſupernarum qđ
ſuſceptiuas phantaſiarum: ſed ſicut omni ſubiectione munde altiores, & omni ſubtus veni-
ente ſancto, ſcđm ſupremã caſtitatẽ ſuper oẽs deiformiſſimas virtutes collocatas, & à proprio
per ſe mobili, & eodem modo mobili, ſcđm in amore dei inconuerſibile ordinis ineffabilr ob-
tentas, & ad deteriora ſcđm aliquid minorationem, neqꝫ totaliter ſcientes, ſed non occiduam
ſemper & intranſmutabilem habentes propriæ deiformis proprietatis mundiſſimam collo-
cationem. Contemplatiuas autem rurſus, non ſicut ſenſibilium ſignorum intellectualiter Cõtemplatio mentiũ ſupnarum qđ
contemplatrices, neqꝫ ſicut varietate ſanctæ ſcripturæ contemplationis ad diuinum ſurſum-
actas, ſed ſicut omnis immaterialis cognitionis altiori lumine adimpletas, & pulchrificæ, &
pulchritudinis principalis & ſuperſubſtantialis, & ter lucentis contemplatione, ſicut eſt fas, re
pletas. ❡ Ieſu aũt coĩone ſimiliter dignas habitas, non in imaginibus ſancte formatis formati Cõuerſio ſupnorũ ſpirituũ ad Ieſum Chriſtũq̃
ue deſignantibus deificã ſimilitudinem, ſed ſicut vere ipſi appropinquantes in prima participa
tione cognitionis deificorũ ipſius luminũ, & q̃d qdem dei imitatiuum ipſis ſupreme datũ eſt,
& coĩcant, ſcđm ꝙ eſt ipſis poſſibile, in prius opante virtute, deificis ipſius & benignis ꝟtutib⁹.
Perfectas aũt ſimiliter, nõ ſicut varietatis ſanctę reſolutoria ſcĩa illuminatas, ſed ſicut prima &
excedente deificatione adimpletas, ſcđm ſupremã, vt in angelis, dei operationum ſcientiam.

videntibus diuina ſacta illuminatione, & aliqd diuinoꝝ ipſis ſancte edoctis. Has aũt diuina D
viſiones glorioſi patres noſtri docebantur per medias cœleſtes virtutes. Aut nunqd & legis
Exod. 32 ſcđm legiſlationem eloquiorum traditio ſicut per ſe quidem dicit ex deo Moſi datam: quate
nus nos vere doceat diuinę ipſam eſſe & factæ ſubformationẽ. ❡ Docet aũt hoc ſapienter theo
Act. 6 logia per angelos ipſam ad nos pũenire, ſicut ex deo noiato ordine illud lege ponente, ꝑ pri
ma ſcđa ad diuinum surſumagi. Etenim non ſolum & in ſuperpoſitis & ſubiectis mentib', ſed
& in his quę ſunt eiuſdem ordinis iſta lex diffinita eſt ab oĩm ſuperſubſtãtiali ordinatiõis prin
Math. 1. cipatu, ſcđm vnamquãq; hierarchiã primos & medios & vltimos eſſe & ordines & virtutes, &
Luc. 1. 2 minoꝝ eſſe diuiniores magiſtros & manuductores ad diuinã adductionem & illuminationẽ
Dan. 8. 9. & coĩonem. Video aũt ꝙ & diuinũ Ieſu benignitatis myſteriũ angeli primum docti ſunt, po
& 10 ſtea per ipm ad nos cognitionis gr̃a tranſiuit. Sic igiť diuiniſſimus Gabriel Zachariã quidem
Lucæ 1. 2. hierarcham docebat prophetã eſſe futuꝝ ex ipſo pręter ſpem gr̃a diuina gignendũ pueꝝ, eius
Luc. 1 quę (vt decet bonos) & ſaluatorie mundo erat manifeſtãda, virilis Ieſu dei opationis: Mariam
Matt. 1 aũt, quõ in ipſa fieret thearchicum ineffabilis dei formationis myſteriũ. Alter aũt angeloꝝ Io
ſeph docuit, ꝙ vere adimpleta ſunt diuinitus promiſſa ꝓgenitori Dauid. Alius aũt paſtoribus
Luc. 2 ſicut à multis receſſione & ſilentio purgatis euãgelizauit, & cum ipſo multitudo exercitus cœ
leſtis multum laudabilẽ illam tradidit exiſtentibus in terra glorificationẽ. Reſpiciã aũt & ad ſu
premas eloquioꝝ luminis apparitiones. ❡ Video enim ꝙ & ipſe Ieſus ſupcœleſtiũ ſubſtãtiaꝝ
ſuperſubſtantialis ſubſtãtia ad noſtrum intranſmutabiliter veniens, nõ reſilit ab ordinata ab
Ibidem ipſo & electa hoibus conueniente bona ordinatione, ſed obedienter ſubijcitur patris & dei per
Matt. 2 angelos formationibus, & per medios ipſos nunciať Ioſeph, à patre diſpenſata Ieſu ad Aegy B
ptum receſſio, & rurſus ad Iudęã ex Aegypto traductio: & per angelos ipſum videmus ſub pa
ternis legiſlationibus ordinatum. ❡ Dimitto enim dicere, ſicut ſcienti ſacerdotibus nr̃is tradi
Luc. 23 tionibus manifeſtata, & de angelo q confortauit Ieſum. Aut ꝙ & ipſe Ieſus ſcđm noſtrã ſaluta
Eſaiæ 7 rem boni opationẽ ad manifeſtatiuũ veniens ordinẽ, angelus magni conſilij eſt appellatus. Et
Iohan. 15 enim ſicut ipſe dicit, vt decet angelum, quæcunq; audiuit à patre, annunciauit nobis.

Quare oẽs cœleſtes ſubſtãtiæ coĩter angeli dicuntur. Cap. V.

HAEC igitur eſt quidẽ, ſicut ſcđm nos, cã angelicæ in eloquijs noiationis. Scrutari
Angeli aũt, ſicut reor, cõuenit, propter quã cauſam theologi oẽs quidẽ ſimul cœleſtes ſub
ſtantias angelos vocant. Cæteꝝ ad manifeſtationẽ venientes, ſupermundanorũ
ipſorum ornatuum ordinẽ, angelicũ ꝓprie noĩnant cõpletiue terminãtẽ diuinos
& cœleſtes ordines. Ante hunc aũt ſuperpoſite ordinãt angelicos ornatus & prin
cipatus & p̃tãtes & virtutes, & quaſcunq; iſtas ſupergreſſas ſubſtãtias eloquioꝝ ſciunt manife
ſtatiuæ traditiones. ❡ Dicimus autẽ ꝙ ſcđm oẽm ſanctum ornatũ ordines quidem ſupergreſſi
hñt & ſubiectorũ ornatuum, & illuminationes & virtutes: nõ participes aũt ipſis ſuppoſitorũ
ſunt poſtremi. Igitur ſanctiſſimos quidẽ ſupremarum ſubſtantiaꝝ ordines & angelos vocant
Hebr. 1 theologi. Etenim ſunt manifeſtatiui & ipſi thearchicę illuminationis. Ordinẽ autẽ cœleſtium
mentiũ vltimũ nõ hñt rõnem principatus, aut Thronos aut Seraphim noiare. Neq; enim eſt in
participatione ſupremarũ virtutum, ſed ſicut ipſa noſtros diuinos hierarchas ſurſumagit ad F
cognitos ſibi thearchię ſplendores, ita & añ ipſam ſubſtantiarum ſanctiſſimę virtutes, ſurſum
actiuæ ad diuinum ſunt adimplẽtis angelicas hierarchias ornatus. ❡ Niſi forſitã aliquis & hoc
dicat cõmunes eſſe oẽs angelicas noiationes ſcđm oĩm cœleſtium virtutum ad deiforme, & ex
deo luminis donationẽ ſubiectam & præhabentẽ cõmunionem. Sed vt magis nobis ſermo be
ne diſcretus ſit, conſideremus ſancte in eloquijs manifeſtas ſanctas conuenientes proprietates
vniuſcuiuſq; cœleſtis ornatus.

Quis primus cœleſtium ſubſtantiarum ornatus, quis medius, quis poſtremus Cap. VI.

QVot quidem ſunt & quales ſupercœleſtiũ ſubſtantiarum ornatus, & q̃liter ſcđm
ipſos hierarchiæ perficiuntur, ſolum manifeſte ſcire dico deificã ipſarũ teletar
*Igno- chiam. Præterea & ipſos * cognouiſſe ꝓprias virtutes & illuminationes, & ipſoꝝ
raſſe. ſcđm & ſupermundanã bonã ordinationem. Impoſſibile eſt eñ nos ſcire ſupcœ
leſtium mentium myſteria, & ſcĩſſimas ipſarũ perfectiones, niſi dicat aliqs, quæ
Ordines cunq; ꝑ ee ipſas ſicut ꝓpria hñ ſcientes nos thearchia erudiuit. Igiť nos qdẽ nihil ꝓprio motu
angelorũ dicemus. Quaſcunq; aũt angelicarũ viſionum ſcĩ theologi cõtẽplati ſunt, iſtas docti nos ſicut
nouem poſſumus exponemus. ❡ Oẽs theologia cœleſtes ſubſtantias, nouẽ vocauit manifeſtatiuis no
Coloſſ. 1 minationibus. Iſtas diuinus noſter ſanctitatis perfector, in tres ſeparat trinos ornatus. Et pri
mum

A mum quidem eſſe dicit circa dei ſubſtantiā ſemper & attente ipſi, & añ alios ſine medio vnitū Hierarchia angelica I. c
eſſe traditum. Sanctiſſimos enim Thronos, & multorum oculorū, & multarum alarū ordines
Cherubim Hebręorū voce & Seraphim noīatos, ſcđm oībus ſuperpoſitā propinquitatem cir Ezech. 1.
ca deum ſine medio collocari, dicit tradere ſctōꝝ eloquiorum manifeſtationē. Trinū igit̄ hūc Iſaiæ. 6
ornatū ſicut vnū & coordinatū, & ꝟe primā hierarchiā glīoſus nr̄ dixit dux, ꝗ nō eſt altera dei Ephe. 3
formior, & prius opantibus diuinæ hierarchię illuminatiōibus ſine medio attentior. Secundū Coloſſ. 1.
autē eſſe dicit ex Poteſtatibus & Dñationibus & Virtutibus cōpletum. Et tertium poſtreme cœ II.
leſtium hierarchiarum & Angelorum & Archangelorum & Principatuum ornatum. III.

De Seraphim, Cherubim & Thronis, & de prima ipſarꝫ hierarchia. Ca. VII

HAnc nos recipientes ſctārum hierarchiarum ordinationē, dicimus ꝙ oīs cœleſtiū Hierarchia I.
mentium noīatio manifeſtationē habet vniuſcuiuſqꝫ deiformis proprietatis. Et Seraphī.
ſctām quidē Seraphim noīationē dicunt qui Hebręorum ſunt ſcientes, aut incen Cherubī
dentes ſignificare aut calefacientes. Cherubim ꝟo multitudinē cognitionis, aut
effuſionem ſapīæ. ¶ Conuenienter ergo prima cœleſtium hierarchiarū ex ſupre
mis ſubſtantijs ſanctificat, ordinē hñs oībus altiorē, eo ꝙ circa deum ſine medio collocatur, &
prius operantes dei apparitiones & perfectiones ad ipſam ſicut proximā principalius deferun
tur. Calefacientes igitur noīantur & Throni, & effuſio ſapię, manifeſtatiuo deiformium habi Thronī
tuum ipſorum noīe. Etenim ſemper mobile quidē ipſorum circa diuina, & indeſinens, & cali Seraphī
dum, & acutum, & ſuperferuens attēte, & irremiſſibilis, & indeclinabilis ſempiternę motionis, functio
B & ſubiectorum ſurſumactiue & operatiue aſſimilatiuum, ſicut ſeruere faciens illa, & reſuſcitās
ad ſimilem caliditatē, & incenſiue & holocauſtice purgatiuum, & non circumuelatā & inextin
guibilem habentem eodē mō ſemper luciformē & illuminatiuā ꝓprietatē oīs obſcuræ obtene
brationis expulſiuā exiſtentē & deſtructiuā Seraphim nominationis manifeſtatio docet. ¶
¶ Cherubim ꝟo, cognitiuum ipſorum, & dei inſpectiuum, & ſupreme luminis donationis ſu Cherubī functio
ſceptiuum, & contemplatiuum in prius operāte virtute thearchici decoris, & ſapientifica di
ſtributione repletum, & coīcatiuum copioſe ad ſcđa effuſioni donatæ ſapientiæ. ¶ Altiſſimo Throno
rum autem thronorum & eleuatorum, ab omni diligenter eleuari pedeſtri ſubiectione, & ad rū fūctio
ſuperius ſupermundane ſurſum ferens, & ab om̄i extremitate ineffabiliter ſurſum poſitum, &
circa vere altiſſimum totalibus virtutibus inconcuſſe & ſtabiliter collocatum, thearchici ſup
aduentus in impaſſibilitate omni & immaterialitate ſuſceptiuum, & deiferum, & † famulariter †familiaritur.
ad diuinas ſuſceptiones apertum. Hæc quidem nominum ipſorum, ſicut ſcđm nos, manifeſta
tio. ¶ Dicendum autem quam hierarchiam ipſorum æſtimamus. Etenim vniuerſæ hierar
chiæ intentionem à dei imitatiua deiformitate dependentem ineffabiliter eſſe, & diuidi omne
hierarchicum negocium in participationem ſanctam, & traditionem purgationis mundæ, &
diuini luminis, & perfectiuæ ſcientiæ, ſufficienter iam à nobis dictum eſſe reor. Nunc autem
opto dicere digne ſupremis mentibus, quō ſcđm eos hierarchia per eloquia manifeſtatur. Pri
mis ſubſtantijs quæ poſt ſubſtantificā ipſarum thearchiā collocatæ ſunt, & ſicut in veſtibulis
eius ordinatę oēm inuiſibilem & viſibilem ſupergreſſæ ſunt ſactam virtutē propriam arbitrā
dum eſt eſſe, & ſcđm omne conformem hierarchiā. ¶ Igitur mundas quidē ipſas eſſe arbitran Mūditia
C dum eſt, non ſicut ab immundis maculis & inquinationibus liberatas, neqꝫ ſicut materialium mentium
ſuſceptiuas phantaſiarum: ſed ſicut omni ſubiectione munde altiores, & omni ſubtus veni ſuperna
ente ſancto, ſcđm ſupremā caſtitatē ſuper oēs deiformiſſimas virtutes collocatas, & à proprio rum qđ
per ſe mobili, & eodem modo mobili, ſcđm in amore dei inconuerſibile ordinis ineffabilr̄ ob
tentas, & ad deteriora ſcđm aliquid minorationem, neqꝫ totaliter ſcientes, ſed non occiduam
ſemper & intranſmutabilem habentes propriæ deiformis proprietatis mundiſſimam collo
cationem. Contemplatiuas autem rurſus, non ſicut ſenſibilium ſignorum intellectualiter Cōtemplatio mentiū ſupnarum qđ
contemplatrices, neqꝫ ſicut varietate ſanctæ ſcripturæ contemplationis ad diuinum ſurſum
actas, ſed ſicut omnis immaterialis cognitionis altiori lumine adimpletas, & pulchrificæ, &
pulchritudinis principalis & ſuperſubſtantialis, & ter lucentis contemplatione, ſicut eſt fas, re
pletas. ¶ Ieſu aūt coīone ſimiliter dignas habitas, non in imaginibus ſancte formatis formati Cōuerſio ſupnorū ſpirituū ad Ieſum Chriſtūqꝫ
ue deſignantibus deificā ſimilitudinem, ſed ſicut vere ipſi appropinquantes in prima participa
tione cognitionis deificorū ipſius luminū, & q̊d qdem dei imitatiuum ipſis ſupreme datū eſt,
& coīcant, ſcđm ꝙ eſt ipſis poſſibile, in prius opante virtute, deificis ipſius & benignis ꝟtutib⁹.
Perfectas aūt ſimiliter, nō ſicut varietatis ſanctę reſolutoria ſcīa illuminatas, ſed ſicut prima &
excedente deificatione adimpletas, ſcđm ſupremā, vt in angelis, dei operationum ſcientiam.

Non enim per alias ſanctas ſubſtātias, ſed ab ipſa thearchia ſunt hierarchice gubernatæ, eo ꝙ ad ipſam ſine medio extenduntur, omni excedēte virtute & ordine, & ad caſtiſſimum, & ſcd̄m omne ineffabile collocātur, & ad immaterialem & intelligibilem decorem, ſicut eſt fas, ad contemplationem adducuntur, & ad diuinarum operationum ſcientificas rationes, ſicut primæ & circa deum exiſtentes docentur ab ipſa teletarchia ſupreme hierarchice gubernatæ. ¶ Hoc igitur theologi plane monſtrant ſubiectos quidē cœleſtium ſubſtantiarum ornatus à ſuperuenientibus bene ornate doceri deificas ſciā: omnibus autem altiores ab ipſa thearchia, ſicut eſt fas, doctrinis illuminari. Etenim quaſdam quidem ipſarum inducunt à prioribus ſancte do- *Pſalm. 23* ctas dominum eſſe cœleſtium virtutum, & regem gloriæ ad cœlos, vt decet hominem aſſumptum. Quaſdā autem ad ipſum Ieſum quæſtionem facientes, & pro nobis ipſius diuinæ operationis ſciam diſcentes, & iſtas ipſum Ieſum ſine medio docentem, & primo dono ipſis mani- *Iſaiæ 63.* feſtantem ipſius benignum beneficium: Ego enī, dicit, diſputo iuſtitiam & iudicium ſalutaris. Miror autem, ꝙ & cœleſtium ſubſtantiarū primæ, & tantum quantū vniuerſis ſuppoſitæ the- *Ibidem* archicas illuminationes ſicut mediç volentes reuerenter deſiderant. Etenim non per ſe interrogant: Quare tua rubra veſtimenta? ſed ad ſeipſas quæſtionem faciunt prius, monſtrantes quidem quod diſcunt, & deificā cognitionem deſiderant: ſed non præſilientes ab inditā ſecundū diuinum proceſſum illuminatione. ¶ Igitur prima cœleſtium hierarchia ab ipſa teletarchia hierarchice gubernata, eo ꝙ ad ipſam ſine medio extenditur, caſtiſſima purgatione multo lumine præperfecta, perfectionis operatione iuxta proportionem ſuam impleta, purgatur & illuminatur & perficitur ab om̄i quidem ſubiectione munda: primo autem lumine plena, & primo datæ cognitionis & ſciæ particeps perfecta. Comprehendens autem & hoc dicam non inconuenienter, ꝙ purgatio eſt, & illuminatio, & perfectio thearchicæ ſcientiæ aſſumptio, ab ignorantia quidem quaſi mundans, ſecundum ordinē indita cognitione perfectiorum doctrinarum. Illuminans autem ipſa diuina cognitione, per quam & purgat eam, quæ prius non inſpexit quæcunq; nunc manifeſtantur per altiorem illuminationem, & perficiens rurſus ipſo *Diſtinctio angelicarū mētiū prima.* lumine, ſcd̄m habitum ſciā luculentarū doctrinarū. ¶ Igitur hic quidē eſt, ſecundū meā ſcientiam, primus cœleſtiū ſubſtantiarū ornatus, in circuitu dei & circa deū ſine medio ſtans, & ſimpliciter & indeſinenter ambiens æternam ipſius cognitionē, ſecundū ſupremam vt in angelis ſemper mobilem collocationē: multas quidē & beatas videns pure contemplationes, ſimplicibus autē & immediatis ſplendoribus & illuminatus eſſe diuino nutrimento adimpletus. Multo quidē primo data effuſione, vno autē inuariabili & viuifica thearchicæ epulationis vnitate: multa autem cōione dei, & cooperatione dignus habitus ad ipſum, ſicut eſt poſſibile, aſſimilatione bonorum habituum & operationū. Multa aūt diuinorū ſuprapoſitorū cognoſcens, & thearchicæ ſciæ & cognitionis in participatione, ſcd̄m q̄d eſt fas, ſanctus. Quapropter & hymnos ipſius theologia exiſtentibus in terra tradidit, in quibus ſancte manifeſtatꝰ ſupremç ipſius illuminationis exceſſus. Etenim hi quidē ipſius, vt ſenſibilr dicaꝰ, ſicut vox aquarū clamāt: *Ezech. 3* Benedicta gloria dn̄i ex loco iſto. Alij aūt multū laudabilem, illam & venerādiſſimā reclamāt *Iſaiæ 6* theologiā: Sanctus, Sct̄us, Sct̄us, dn̄s deus Sabaoth. Plena eſt oīs terra gloria ipſius. Iſtas autē *Liber diuinorū hymnorū beātiſſimi patris necdū inuentus.* ſupremas ſupercœleſtium mentiū hymnologias, iam quidē in his quę ſunt de diuinis hymnis (ſicut eſt poſſibile) replicuimus, vt dictum eſt de iſtis in illis, ſicut ſcd̄m nos, ſufficienter. A quibus ad recordationē ſufficit dicere tm̄ ſcd̄m pñs tempus, quod theologica ſcia primus ornatus (ſicut eſt fas) illūīnatus à thearchica bonitate, de hac ſicut boniformis hierarchia, & ijs q ſunt poſt ipſam, deiñ tradidit. Illud vt breuiter dicaꝰ, ſubinducēs venerabilem ipſi & ſuplaudabilē & oīno laudabilem thearchiā fas rōnabiliter eſſe à deū recipientibus, ſicut eſt poſſibile, cogno- *Iſaiæ. 66* ſci & laudari mentibus. Iſtæ enim ſunt ſicut deiformes diuina loca thearchicæ, ſicut eloquia dicunt, requiei. Et qdē ꝙ monas eſt & vnitas triū perſonarū, à cœleſtibus ſubſtātijs vſq; ad vltima terræ extendens optimā ipſius ad oīa exiſtentia prouidentiam, ſicut omnis ſubſtantiæ ſuperprincipale principium & cauſa, & cuncta ſuperſubſtātialiter immenſurabili continentia circumſumens.

De Dominationibus & Virtutibus & Poteſtatibus, & de media ipſarum hierarchia. Cap. VIII.

Sc̄da hierarchia

TRanſeundum autē nunc eſt nobis ad medium cœleſtium ornatum, Dn̄ationes illas ſupermundanis oculis, ſicut eſt poſſibile, inſpicientibus, & vere potentes viſiones diuinarum Poteſtatū & Virtutū. Etenim vnaquæq; ſup nos ſubſtantiarū noīatio, dei imitatiuas ipſarū ſignificat deiformes ꝓprietates. ¶ Igiꝰ ſctārū qdē Dominan-

Dñationum manifeſtatiuā noīationem arbitror monſtrare non ſeruilem quandā,& ab omni Domina
pedeſtri ſubiectione liberā ſurſum actionem, nulla tyrannicarū diſſimimilitudinū,nullo mō tiones.
vniuerſalr̄ inclinatā,ipſam vt decet liberā,ſicut durā dñationem ſuper oēm minoraturā ſerui
effectum poſitam irremiſſibilem ad oēm ſubiectionē,& ſegregatā ab vniuerſa diſſimilitudine
verā dñationem & dñationis principatum indeſinenter deſiderantē,& ad ipſius propriā cōpa-
rabilitatem,ſicut eſt poſſibile,& ſeipſam,& ea quæ ſunt poſt ipſam boniformiter formantem,
ad nullum vane apparentium,ſed ad propriæ exiſtens totalr̄ conuerſam,& deiformitate prin-
cipis dñationis ſꝑ in participatione ſcdm q̄d eſt ipſi poſſibile. ¶ Sanctarū aūt virtutum,virilē
quandā & inconcuſſam fortitudinē ad oēs ſcdm ipſarū deiformes ōpationes ad nullā ſuſceptio
nem inditarū ipſi thearchicarum illuminationū debiliter infirmatā, potēter ad dei imitatiuū
actam,non derelinquentē ipſius timiditate deiformē motum,ſed firme inſpicientē ad ſupſub-
ſtantialem & virtutē facientē virtutem,& huius imaginē virtutiformē, ſcdm q̄ eſt poſſibile fa
ctam,& ad ipſam q̄dem ſicut principē virtutū fortiter cōuerſam:ad ſcda aūt dono virtutis &
deiformiter ꝓcedentem. ¶ Sanctarū aūt Poteſtatū ordinata diuinis Dñationibus & Virtuti- Virtutes.
bus bñ ornatā & incommixtā circa diuinas ſuſceptiones bonam ordinationē,& ordinatū ſup
mundanę & intellectualis ꝑtātis,nō tyrannice ad inferiora poteſtatiuis virtutibus abutentis,
ſed potenter ad diuina cum bona ordinatione & ſurſumactę,& eas quæ ſunt poſt ipſam boni
formiter ſurſumagentis,& ad poteſtatem facientē poteſtatis principatum,ſicut eſt fas,aſſimila
tæ:& hunc,vt eſt poſſibile,angelis reſplendere facietis in bñ ornatis,ſcdm ipſum ordinibus po
B teſtatiuæ virtutis. Has hñs deiformes ꝓprietates,medius cœleſtium mentium ornatus purgat
q̄dem & illuminat & ꝑficitur, ſcdm quem dictum eſt modum à thearchicis illuminationibus
inditis ipſis ſecundario ꝑ primū hierarchicū ornatum,& per medium illum ſcda luculentia de
latis. ¶ Igitur ꝑ alium dictū ire ad alium angelum auditū, ſignū faciamus à longe miſſæ, & ꝑ zacha.2
ꝓceſſum obſcuratæ ad ſecundationem perfectionis. Etenī ſicut ſapientes circa ſctās nr̄as perfe
ctiones dicunt, per ſe apparentes diuinorū adimpletiones, eis q̄ ſunt per alias dei inſpectiuas
participationes eſſe ꝑfectiores. Ita arbitror & angelicorū ordinum immediatā participationē,
qui primo ad deum extendunt,manifeſtiorem eſſe per medietatem ꝑfectis. Quapropter & à
ſacerdotali nr̄a traditione perfectiuæ & illuminatiuæ & purgatiuæ virtutes primę mentes no
minantur ſubiectorū, ſicut per ipſas ad oīm ſuperſubſtātiale principiū ſurſumactarum,& tele
tarchicarum purgationum & illuminatiōum & perfectionum in participatione, ſcdm q̄d eſt
ipſis fas ſctārum. Hoc eñi eſt vniuerſalr̄ diuino principi ordinum, vt decet deum, decretum,ꝑ
prima & ſcda thearchicis participate illuminationibus. Inuenies autem & hoc in multis locis zacha.1
à theologicis manifeſtatum. Igitur qñ & diuina paterna benignitas, quæ Iſrael conuerſiue ad Apo.7.14
ſctām ipſius ſaluationem caſtigauit,& punientibus & inhumanis gentibus ad correctionē de- Iohe.12.
dit,vniuerſali prouiſorum ad melius traductione,& à captiuitate relaxauit,& ad priorē man- 2.Mac.6
ſuete reduxit bonum affectum. ¶ Vidit theologorū vnus Zacharias vnum primorū,ſicut ar- zachar.1
bitror,& circa deum angelorum. Commune eñi,vt dixi, eſt omnibus angelos noīari,ab ipſo
deo diſcentem de hoc conſolatorios,vt dictum eſt, ſermones. Alterum autem ſubiectorum Supra capite 5.
angelorum ad obuiationem primi præambulantem, ſicut ad illuminationis ſuſceptionem Zacha.1
C & aſſumptionem:poſtea ab ipſo diuinum conſilium ſicut ab hierarcha doctum,& docere theo Zach.2
logum conuerſum,q̄ fructuoſe habitabitur Ieruſalem à multitudine hoīm. Alius autē theo-
logorum Ezechiel,& ab ipſa,dicit hoc ſanctiſſimę decretum eſſe, quæ ſuperat Cherubim ſu- Ezech.10
pergloriosa deitate. Etenī Iſrael,ſicut dictum eſt, paterna benignitas per diſciplinā ad melius
traducens iuſtitia deum decente à puniendis ſecerni non puniendos iudicauit. Hoc docetur Ezech.9.
primo poſt Cherubim,q̄ lumbum ſapphiro erat cinctus,qui poderem iuxta ſignum hierarchi
cum erat indutus. Reliquos autem angelos, qui ſecures habebāt, diuinus ordinum principa-
tus pręcipit à priori doceri de hoc diuinum iudicium. Huic enim dixit quidem, vt tranſiret me
diam Ieruſalem,& daret ſignum in frontes non puniendorum virorum. Aliis autē:Ite in ciui- Ibidem
tatem poſt illum,& cędite,& nō parcite oculis veſtris. Ad oēs aūt in q̄bus eſt ſignum ne appro
pinquetis. Quid dicat aliquis de angelo qui dixit Danieli:Exiuit ſermo? aut de ipſo primo,q̄ Danie.9
ignem ex medio Cherubim accepit? aut quod iſto eſt abundantius,ad bonæ ordinationis an- Ezec.10.
gelicæ demonſtrationem,q̄ Cherubim immittunt ignem in manus ſanctā ſtolam indutū,aut Ibidem
de illo q̄ vocauit diuiniſſimum Gabrielem,& dixit ipſi:Fac itelligere ipſum viſionē? aut quæ- Danie.9.
cunque alia à ſanctis theologis ſunt dicta de cœleſtium hierarchiarū deformi bono ornatu?
Ad quem nr̄æ hierarchiæ bona ordinatio eſt,ſcdm hoc quod eſt poſſibile,aſſimilata, & ange

lico de-

lico decore ſicut in imaginibus formata per ipſum & ſurſum acta ad superſubſtantialem vniuerſæ hierarchiæ ordinationis principatum.

De Principibus & Archangelis & Angelis, & de poſtrema ipſorum hierarchia. Cap. IX.

Poſtrema hierarchia Principatus.
Reliquus eſt nobis ad cõtemplationem ſanctam ornatus angelicas concludẽs hierarchias, q ex deiformibus Principatibus & Archangelis & Angelis exornat. Et primas qdem dicere neceſſariũ reor, ſcdm qđ eſt mihi poſſibile, ſctãꝝ ipſoꝝ ooía tionum maniſeſtationes. Significat eñ cœleſtium qdẽ Principatuum deiformiter principale & ducale cum ordinatione ſancta & principalibus conuenietiſſima virtutibus, & ad ſupei principalem principatũ & ipſas totaliter eſſe conuerſas, & alias principaliter ducere, & ad ipſum illum, vt eſt poſſibile, formari: qui principatus facit principatum, & maniſeſtare ſuperſubſtantialem ipſius ordinatioois principatũ, principalium booo ornatu virtutum.
Archangeli
Sctõꝝ aũt archangeloꝝ coordinata quidẽ eſt cœleſtibus principatibus. Eſt enim & ipſoꝝ & Angelorum, ſicut dixi, hierarchia vna & ornatus. Sed qm̃ non eſt hierarchia niſi & primas hñs & medias & vltimas virtutes, Archangeloꝝ ſanctus ordo coïcatiue hierarchica medietate ab extremis contraſumit. Etenim ſanctiſſimis Pcincipatibus coïcat & ſanctis Angelis. His quidẽ qm̃ ad ſuperſubſtantialem principatũ principaliter eſt conuerſus, & ad ipm ſicut eſt poſſibile reformatur, & angelos vnum facit, ſcdm bñ ornatos ipſius, & ordinatos & inuiſibiles ducatus. Illis aũt qm̃ & hypophetice eſt ordinationis thearchicas illuminationes hierarchice per primas virtutes ſuſcipiens, & angelis ipſas boniformiter nunciãs, & per angelos nobis maniſeſtans, ſcdm ſanctam vniuſcuiuſq; diuinoꝝ illuminatorum proportionẽ.
Angeli
Etenim Aogeli, ſicut prædiximus, cõpletiue terminant totos cœleſtium mentium ornatus, ſcdm hoc ꝙ vltimã ſicut in cœleſtibus ſubſtantijs hñt angelicam proprietatẽ, & magis à nobis angeli, q̃ priores maniſeſtatiui priorũ proprie nominati, q̃tum & circa maniſeſtius ipſis eſt hierarchia, & magis circamundana. Etenim ſupremum, ſicut dictum eſt, ornatum, ſicut occulto prima ordinatione propinquantem, occultius arbitrandum eſt hierarchice regere ſecundũ. Secundũ aũt, q complet ex ſanctis Dñationibus & Virtutibus & Poteſtatibus, Principatuũ & Archangelorum & Aogeloꝝ hierarchiã ducere. Prima quidẽ hierarchia maniſeſtius, illa aũt quæ eſt poſt ipſam, occultius. Principatuum vero & Archangelorum & Angelorum maniſeſtatiuum ornatum humanis hierarchijs per ſeinuicem præſidere, quatenus ſit ſcdm ordinẽ ad deum ſurſumactio & conuerſio & cõmunio & vnitio. Et quidẽ à deo oĩbus hierarchijs vt decet inditus & coïcatiue ſuperueniens, & cum bono ornatu ſanctiſſimo proceſſus. Inde theologia noſtrã hierarchiam angelis attribuit principem Iudaici populi Michaelem noĩnans, & alios gentium
Deut. 32.
aliarum. Statuit enim altiſſimus terminos gentium iuxta numerum angelorum dei. Si aũt aliquis dicat, & qũo Hebræorũ ppl's ſurſum agebatur ſolus ad thearchicas illuminatiooes. Reſpondendum, ꝙ non angelorum rectos principatus accuſari coouenit de aliarũ gentium ad non exiſtentes deos ab, erratione, ſed ipſos illos proprijs motibus ex ſurſumactione recta, ad diuinum decidentes amore ſui & ſuperbia, & eorum quæ ipſis apparebant deũ decentia, irrationabiliter veneratione. Affirmatur aũt teſtimonio hoc & ipſe Hebræorũ populus pertuliſſe.
Ieremi 2
Ozee 4
Liberum arbitriũ.
Cognitionẽ enim dei, dicit, abieciſti, & poſt cor tuum perrexiſti. Neq; enim coactam habemus vitam, neq; propter prouiſorum liberam poteſtatem diuina lumina prouiſiuæ illuminationis hebetantur, ſed intellectualium viſionum diſſimilitudo ſuperplenã paternæ bonitatis luminis donationem, aut omnino oon participabilem facit, & ad ipſorũ contra formationem diſtribui non valentẽ, aut participatiões facit differẽtes paruas aut magnas, obſcuras aut claras, vnius & ſimplicis & ſemper eodẽ mõ habentis, & ſupſimplificati fontani radij. Etenim qđ & alijs geotibus, ex qbus & nos reſpeximus in illud oĩbus paratũ ad traditionẽ aptũ thearchici luminis, & infinitũ & copioſum pelagus, nõ alienigenæ qdã præſidebant dij. Vnũ autẽ principium oĩm, & ad hoc ſurſum agebant ſequentes, q ſcdm vnamquãq; gentẽ hierarchiam
Gene. 14.
obtinebãt angeli. Melchizedec eſt attendendus, hierarcha exiſtens dei amantiſſimus, nequaq̃ nõ exiſtentium, ſed vere exiſtentis altiſſimi dei. Etenim non ſimpliciter Melchidec deum ſapi
Ibidem
entes, nõ amicũ dei tantum, ſed & ſacerdotẽ vocauerunt, vere vt habentibus prudentiã aperte ſignificent, ꝙ non ſolum ipſe ad vere exiſtentẽ deum erat conuerſus, ſed etiã & alijs, ſicut hie
Gene. 41
rarcha ducatum præbebat ad veram & ſolam thearchiam reductionis. Hoc autem &
Daniel 2
tuæ hierarchicæ prudentiæ rememorabimus, quod & Pharaoni ab angelo Aegyptijs præſidente & Babylonioꝝ principi præſide proprio, & omnium prouidentiæ, & dominationis curatiuum, & poteſtatiuum ſecundum viſiones deferabatur, & gentibus illis veri dei famuli duces

duces erant conſtituti ſormatarum ab angelis viſionum, manifeſtationis angelorũ proximis
ſanctis viris Danieli & Ioſeph ex deo per angelos reuelatæ. Vnũ eñ eſt oim principium & p-
uidentia, & nunq̃ arbitrandum eſt Iudæis quidem quaſi ſortis participatione principari thear-
chiam. Angelos aũt proprie, aut æquo honore, aut oppoſite, aut deos quoſdã alios præſidere
alijs gentibus. Sed & eloquium illud ſcd̃m hanc ſanctam intentionem eſt accipiendum, non
ſicut partito deo cum alijs dijs aut angelis noſtrum principatum, & ab Iſrael in gentis princi-
pem, & gentis authorem hæreditate poſſeſſo, ſed q̃d ipſa quidem vna vniuerſorum altiſſimi p-
uidentia, omnes homines ſalutarie propriorũ angelorum ſuſcitatiuis manuductionibus diſtri-
buerit: ſolus aũt pene præter oẽs Iſrael ad veri domini luminis donationem & cognitionem
ſit conuerſus. Vnde theologia ipſum quidem hæreditate poſſeſſum Iſrael ad veri dei famula-
tum manifeſtans, factus eſt pars domini dicit. Monſtrans autem & ipſum æqualiter vt reliq̃s Eccl 7.
gentes attributum eſſe cuidam ſanctorum angelorũ, ad hoc quod per ipſum vnum vniuerſo- Iſaiæ 19.
rum principium cognoſceret, Michaelem dixit Iudæorũ ducem eſſe populi, plane nos docens Pſal. 134
vnam eſſe prouidentiam totarum vniuerſarũ inuiſibilium & viſibilium & virtutũ ſuperſub- Dan. 10
ſtantialiter ſupercollocatam. Omnes aũt ſecundũ vnamquãq; gentem præſidentes angelos ad
ipſam ſicut proprium principium ſequentes voluntarie, iuxta virtutem extendens.

B Repetitio & congregatio angelicæ bonę ordinationis. Cap. X.

Collectum eſt igitur nobis, q̄ digniſſimus circa deum mentium ornatus à teletar-
chica illuminatione hierarchice gubernatus, eo q̄ ad ipſam immediate extendi-
tur, occultiore & clariore thearchiæ luminis donatione purgatur & illuminatur
& perficitur. Occultiore quidem, ſicut intelligibiliore & magis ſimplificatiua &
vnificatiua. Clariore autem, ſicut prius data & prius apparente, & magis tota, &
magis ad ipſum ſicut clarum effuſa. Ab iſto vero rurſus iuxta proportionẽ ſecundus, & à ſcd̃o
tertius, & à tertio noſtra hierarchia ſcd̃m eandẽ bene ornati ordinationis principatus legẽ, in-
conuenientia diuina & proportione, ad vniuerſi boni ornatus ſuperprincipale principiũ & ter-
minationem, hierarchice ſurſum agitur. Manifeſtatiui aũt oẽs ſunt, & angeli añ ipſos exiſten-
tium, digniſſimi quidem dei mouentis: iuxta pportionem aũt, reliqui à deo motorũ. Tantum
eñ oim ſuperſubſtantialis conuenientia vniuſcuiuſq; & intellectualiũ & rationaliũ ſanctum
bonum ornatum & ordinatam ſurſum actionẽ prouidit, q̃d & ipſi hierarchiarũ vnicuiq; ordi-
nes, ſanctitatẽ dicentes, poſuit. Et oẽm hierarchiã videmus in primas & medias & vltimas vir-
tutes diſtributã. Sed & ipſum vnumquẽq;, vt ſpecialiter dicã, ornatum eiſdem diuinis conue-
nientijs diſcreuit. Quocirca & ipſos diuiniſſimos Seraphim theologi dicunt alterum ad alte-
rum clamauiſſe. Plane in hoc ſicut arbitror monſtrãtes, q̃d de diuinis & rõnabilibus cogitatio Iſaiæ 6
nibus, primi ſecũdis diſtribuũt. ¶ Addã aũt & hoc nõ incõuenienter, q̄ & ſcd̃m ſeipſam vna-
quæq; & cœleſtis & humana mens ſpeciales habet primas & medias & vltimas, & ordinatiões
& virtutes addictas ſecundũ vnumquẽq; hierarchicarũ illuminationum ſurſumactiones iu-
xta proportionem manifeſtatas, ſcd̃m quas vnuſquiſq; in participatione fit, ſcd̃m hoc q̄ ipſi
C eſt fas & poſſibile, ſupercaſtiſſimæ purgationis ſuperpleniluminis præperfectæ perfectionis.
Etenim nihil per ſe perfectum, aut non indigens vniuerſaliter perfectionis, niſi vere per ſe per-
fectum & præperfectum.

Quare oẽs cœleſtes ſubſtãtiæ coĩter uirtutes cœleſtes uocanẽ. Cap. XI.

Iſtis aũt determinatis, illud dignũ attendere propter quã cauſam vniuerſas ſimul
angelicas ſubſtantias virtutes cœleſtes vocare conſueuimus. Non enim eſt dice-
re ſicut in angelis, q̃d oim eſt vltimus ornatus virtutũ ſctãrum. Et ea quidẽ q̃ eſt
vltimorũ, ſctõs docente, illuminatione ſuppoſitarũ ſubſtantiarũ ornatus partici-
pant: vltimi aũt primorũ nunq̃. Huius gratia & cœleſtes qdem virtutes vniuerſi
diuini intellectus noiantur: Seraphim aũt & throni & Dñationes, nunq̃. Non participabiles
enim vltimi ſupremorũ totaliũ ſunt proprietatum. Etenim Angeli & añ Angelos Archãgeli;
& Principatus & Poteſtates, & hi poſt virtutes à theologia ordinati coĩter multoties à nobis
ſimul cum alijs ſanctis ſubſtantijs cœleſtes virtutes appellantur. Dicimus autem q̄ coĩter in
oĩbus vſi cœleſtiũ noĩatione virtutum, nõ confuſionẽ quandã vniuſcuiuſq; ornatus proprieta-
tum inducimus. Sed qm̃ in tria diuiſæ ſunt, ea quæ ſcd̃m ipſas eſt ſupermundana ratione oẽs di-
uinæ mentes in ſubſtantiã & virtutẽ & operationẽ, qñ vniuerſas aut quaſdam ipſarũ ſine ob-
ſeruatione cœleſtes ſubſtantias, aut cœleſtes virtutes vocamus, ipſas per peryphraſim, de
q̃bus ſermo eſt, ſignificare nos eſt arbitrandũ ex ea quæ ſcd̃m vnamquãq; ipſarũ eſt ſubſtantia

aut virtu

aut virtute. Neq; enim ſuperpoſitam proprietatem facile eſt iam bene nobis diſcretaꝝ ſancta-
rum virtutum & ſubiectis totaliter adiungere ſubſtantijs, in conuerſione inconfuſi angelicoꝝ
ornatuum ordinationis principatus. Etenim iuxta multoties à nobis recte aſſignatam ratio-
nem, ſupereminentes quidem ornatus abundanter habent, & ſubiectoꝝ ſanctas proprietates.
Vltimi autẽ dignioꝝ ſuperpoſitas totalitates, non habent particulariter ad ipſas prius apparẽ
tibus illuminationibus per primas iuxta proportionem ſuam delatis.

❧ Quare hominum hierarchæ angeli uocantur. Cap. XII.

QVæritur autem & hoc intelligibilia eloquia videndi amatoribus. Si enim non
apta participare ſupremis totalitatibus ſunt poſtrema, propter quam cauſam no
Malac. 2. ſter hierarcha angelus domini omnitenentis abeloquijs nominatus eſt. Eſt autẽ
non contrarius ſermo (ſicut arbitror) prædiffinitis. Dicimus enĩ ꝙ totalem & ſu
perpoſitã dignioꝝ ornatuũ virtutũ non habent poſtremi. Etenĩ particulari, & iuxta ꝓportio-
nem exiſtente participant ſecundum vnam vniuerſoꝝ conuenientem & coniunctiuam com-
nem, ſicut ſanctoꝝ Cherubim ordo participat ſapientia & cognitione altiore. Illarum autẽ quę
poſt ipſos ſunt ſubſtantiarum ornatus, participant quidem & ipſi ſapientia & cognitione, par
ticulari tamen, ſicut ad illos & ſubiecta. Et totaliter quidem in participatione ſapientiæ eſſe
& cognitionis, cõmune eſt oĩbus deiformibus intellectibus. Continue autem, primo aut ſe-
cundario, & ſubiecte non eſt commune, ſed ſicut vnicuique à propria proportione diffinitum
eſt. Hoc autem & de oĩbus diuinis mentibus aliquis ſine delicto diffiniat. Etenim ſicut primæ
abundanter habent ſubiectaꝝ ſanctos decentes proprietates, ita habent poſtremę peiorum, nõ
quidem ſimiliter, ſed ſubiecte. ❧ Nihil igitur, vt reor, inconueniens, ſi & noſtrũ hierarcham in
angelum theologia vocat, qui ſecundum virtutem propriam participat angelorum in pro- E
Ibidem phetica proprietate: & ad manifeſtatiuam ipſorum ſimilitudinem, ſicut eſt poſſibile homini
Exod. 9. bus, extenditur. Inuenies autem ꝙ & deos theologia vocat & cœleſtes, & ſupernas eſſentias, &
& 20. apud nos dei amiciſſimos & ſanctos viros, quãuis thearchico occulto ſuperſubſtãtialiter ab vni
Pſal. 81 uerſis ſegregato & ſupercollocato: & cum nihil exiſtentium proprie & totaliter ipſi compara
Iohan. 10 bile valeat nominari. Cæterum quæcunq; & intellectualium & rationalium ad imitationem
ipſius ſecundum virtutem totaliter ſunt conuerſa, & ad diuinas ipſius illuminationes, ſicut eſt
poſſibile, incomprehenſibiliter extenduntur ſecundũ virtutem, ſi eſt fas dicere, dei imitatione,
& diuina æquiuocatione digna ſunt habita.

❧ Quare a Seraphim dicitur fuiſſe purgatus propheta Iſaias. Cap. XII.

AGE igitur, & hoc ſecundum virtutẽ inſpiciamus, cuius gratia ad vnum theolo-
Iſaiæ 6 gorum Seraphim mitti dicitur. Etenim dubitare poſſit aliquis, ꝙ non ſubiecto-
rum aliquis angelorũ, ſed ipſe qui digniſſimis ſubſtantijs connumeratur, purgat
Prophetam. ❧ Igitur quidam quidẽ dicunt, ꝙ ſecundum iam præaſſignatam F
oĩm exiſtẽtium cõionis diffinitionẽ, non vnã circa deum primarũ mentium no-
minat eloquium ad Theologi purgationem veniſſe. Quendam vero nobis præſidentiũ ange-
lorum ſicut ſanctum operatorẽ Prophetæ purgationis, Seraphim æquiuocatione vocatũ fuiſ-
ſe propter incenſiuam dictorũ peccatorũ ablationem, & purgati ad diuinam obedientiã ſuſci
tationem. Et eloquiũ illud vnũ ex Seraphim ſimpliciter dixiſſe dicunt, nõ ex his qui circa deũ
collocantur, ſed ex his quæ nobis præſident purgatiuis virtutibus. Alius autẽ non valde incon
uenientem mihi quandam præbuit excuſationẽ pro præſenti inſtantia. Dixit enĩ ꝙ propriam
purgatiuã ſanctam operationẽ magnus ille quicunq; erat, qui viſionẽ formauit, angelus ad do
cendum diuina Theologum ad deum, & poſt deum ad primã hierarchiã repoſuit. Et nunqd
igitur iſte ſermo verus eſt? Dicebat enim qui hoc dixit, ꝙ thearchica virtus ad omnia veniens
capit, & per omnia non valens teneri tranſit, & omnibus rurſus eſt non apparens, non ſolum ſi
cut ab omnibus ſuperſubſtantialiter ſegregata, ſed & ſicut occulte ad omnia dimittens prouiſi-
uas ipſius operationes. At uero & omnibus intellectualibus iuxta proportionem ſuam ſupe
apparet, & propriã luminis donationẽ tradens digniſſimis ſubſtantijs, per ipſas ſicut primas in
ſubiectas, ipſa bene ornate diſtribuit ſecundum vniuſcuiuſq; ornatus dei conſpectiuam com-
menſurationem. ❧ Aut planius vt dicam, & per propria exempla, quãuis indigentia deo ab
omnibus ſegregato, ſed nobis manifeſtiora. Solaris radij diſtributio ad primam materiam be
ne diſtributiue vadit omnibus clariorem, & per ipſam manifeſtius reſplendere facit proprios
ſplendores. Accedens autem ad groſſiores materias, obſcuriorem habet diſtributiuam mani-
feſtationem ex illuminatarum materiarum ad luminis donationis delatiuum habitum im-

portunita

portunitate: & paulatim ex hoc ad perfecte fere non diſtributiuum contrahitur. Rurſus i-
gnis calor magis ſeipſum diſtribuit a magis ſuſceptiua, & ad ipſius aſſimulationem facile eun
tia, & duci facilia. Ad ſubſtantias autem contraformatas aut contrarias, aut nullum aut obſcu
rum quoddam ignificatiuæ operationis ueſtigium manifeſtatur. Et iſto eſt amplius quod ad
non cognata familiariter ad ipſum ſe habentia accedit, primum, ſi contingat, ignea faciens ad
ignificationem facile imitabilia, & per ipſa aut aquam, aut aliud quid eorum que non facile i-
gnificantur iuxta proportionem caleſaciens. Igitur ſecundum eandem phyſicæ bone ordi-
nationis rationem ſupernaturalis omnis boni ornatus uiſibilis, & inuiſibilis ornationis princi
patus, propriæ luminis donationis fulgorem prima apparitione in ditiſſimis effuſionibus ſu-
premis ſubſtãtijs manifeſtat: & per iſtas que poſt ipſas ſunt ſubſtantiæ diuino radio partici-
pant. Ipſæ eñ cognoſcẽtes primæ deum & diuinã uirtutẽ ſuperpoſite deſiderantes, & primi
operatores fieri, ſicut eſt poſſibile, dei imitatiuæ uirtutis & operationis dignæ ſunt habitæ: &
quę ſunt poſt ipſas ſubſtantias, ipſe ad concertationẽ ſcd̃m uirtutem boneſormiter extendũt.
copioſe ipſis tradentes de illa ꝗ in ipſas eſt ſuperueniente claritate, & rurſus illæ ſubiectis. Et
ſcd̃m unamquanq; prima illi ꝗ eſt poſt ipſam tradit de dato, & ad omnes iuxta proportionẽ
prouidẽtia tranſeunte diuino lumine. Eſt igitur uniuerſis illuminatis principiũ illuminationis
deus qdem natura, & uere & propriæ ſicut luminis ſubſtãtia, & ipſius eſſe & uidendi cauſa.
Poſitione aũt & deiimitatione particulariter ſuppoſita poſt ipſam, uniculq; eo ꝙ lumina di-
uina per ipſam ad illam ſuperuehũtur. Igitur ſupremum cœleſtiũ mentium ornatũ, reliquo-
rum uniuerſoꝝ angelorum ſubſtãtię, ſcd̃m hoc ꝙ eſt conueniẽs, poſt deum principiũ ducũt
omnes ſanctæ & dei cognitiõis & deiimitationis, ſicut per illas ad omnes & nos thearchica il
luminatione diſtributa. Quamobrẽ & oẽm ſanctam & dei imitatiuã operationem ad deum
quidem, ſicut cauſam referunt: ad primas aũt & deiformes mẽtes, ſicut primo operatrices di
uinorum & magiſtros. Igitur primus ſanctoꝝ angelorum ornatus, magis uniuerſis habet in-
cenſiuam proprietatem, & effuſam thearchicæ ſapiẽtiæ traditionẽ, & cognitiuum ſupremæ
B diuinarum illuminationũ ſcientiæ, & thronorum proprietatẽ apertam dñm recipiẽdi oppor-
tunitatem ſignificantẽ. Subiectarum aũt ſubſtantiaꝝ ornatus, ignea, ſapiẽte, cognitiua dei re-
ceptiua uirtute participant quidẽ, ſed ſubiecte, & ad primos uidẽtes, & per ipſos ſicut dei imi-
tatione, prima operatiõe dignos habitos ad deiformis poſſibile ſurſumacti. Dictas igitur ſan-
ctas proprietates, in quarum participatione per primas hæ ꝗ ſunt poſt ipſas ſubſtantiæ factę
ſunt, ipſis illis poſt deum ſicut hierarchis reponunt. Dicebat igitur qui iſta dixit uiſionem qui-
dem illam fuiſſe monſtratam theologo per unum præſidẽtium nobis ſanctoꝝ & bonoꝝ an-
gelorum, & ab illuminatiua ipſius manuductione ad ſanctam illã contẽplationem fuiſſe ſu-
ſcitatum, ſcd̃m quam uidebat ſupremas ſubſtantias, ſicut in ſignis dicatur, ſub deo, & cũ deo,
& circa deũ collocatas, & ab uniuerſis, & ipſis ineffabiliter ſegregatam ſuperprincipalẽ ſummi
tatem in medio ſubiectarũ uirtutum ſuper collatã. Diſcebat igitur uiſis theologus, qd ſecun-
dum omnem ſuperſubſtantialẽ eminẽtiam, incõparabiliter collocatum erat diuinum ſupuni
uerſam uiſibilem & inuiſibilẽ uirtutem. Et quidem quod omnibꝰ eſt ſegregatum ſicut uniuer
ſaliter, neq; primis exiſtentium ſubſtantijs comparabile. Amplius & omnium ipſum & prin
cipium & cauſam ſubſtantificam eſſe, & exiſtentium indiſſolubilis manſionis inuariabilẽ col
locationẽ, a qua & eſſe, & bene eſſe ipſis quoq; ſupereminentibus eſt uirtutibus. Poſtea ipſo- Summẽ
rum ſanctiſſimorum Seraphim docebatur deiformes uirtutes. Sancta quidem ipſorũ nomi- munitis.
natione, igneum ſignificante (de quo paulo poſt dicemus) ſicut nobis eſt poſſibile recitare ad Iſaie.6.
deiforme igneæ uirtutis ſurſumactiones. ¶ Alarum aũt expanſa ſancta formatiõe ad diuinũ
C in primis, in medijs, in poſtremis intellectibus abſolutam & ſupremam ſuſceptionẽ. Sed infi-
nitatem pedum ipſorum, & pluralitatem facierum uidens intellectualis theologus, & alis di-
ſtingui exiſtentem ſub pedibus & ſub faciebus contemplationẽ, & in medijs alis ſempiternã
motionem, ad intelligibilem uiſorum ſurſumagebatur cognitionem, manifeſtata ipſi ſupre-
marum mentium multum ambulandi, & multum uidendi uirtute, & ſancta ipſorum reuerẽ-
tia quam habent ſupermundane ad altiorum & profundiorum ſuperbam & temerariã, & im Ibidem.
poſſibilem perſcrutationem, & in cõmenſuratione dei imitatiuarũ operationũ indefinẽte, &
alta petente ſempiterna motione. Sed & thearchicam illam, & multũ honorabilẽ hymnodiã
docebatur formãte uiſionẽ angelo ſcd̃m uirtutẽ theologo, tradẽte de propria ſanctoꝝ cogniti
one. Docebat igitur ipſum & hoc, ꝙ purgatio eſt quocũq; mõ mũdis thearchicę ſplẽdidę ca
ſtitatis, ſicut eſt poſſibile participatio. Ipſa aũt ab ipſa thearchia excellẽtibus cauſis, ad oẽs ſan
ctas mentes ſuperſubſtantiali occulto perfecta, his quę ſunt circa ipſam ſicut ſupremis uirtuti-

bus manifeſtior quodammõ eſt, & magis ſeipſam manifeſtat & diſtribuit. In ſecũdis aũt, aut
poſtremis, aut nobis intellectualibus uirtutib⁹, ſicut ab ipſa unaquęq; ſcd̃m deiforme diſtat, ita
apparentẽ ipſius illuminationẽ cõgregat ad proprij occulti uniriuũ ignotum. Illucet aũt ſin-
gulis ſecundia per primas. Et ſi oportet compẽdioſe dicere, primum ex occulto ad apparens
agitur per primaa uirtutes. Hoc igitur theologus docebatur ab illuminãte ipſum angelo, pur
gationem & oẽa hierarchicaa operationes per primas ſubſtantiaa reſplendentes, ad omnes re
liquas diſtribui, ſcd̃m uniuſcuiuſq; ad deificas participatiões proportionẽ. Quapropter & i-
Ibidem gneę purgatiuã proprietatẽ Seraphim conuenienter poſt deum repoſuit. Nihil ergo incõue-
niens, ſi purgare dicitur theologum Seraphim. Nam ſic deus purgat oĩa, eo quod oĩs pur-
gationis eſt cauſa. ¶ Magis aũt, propinquo enim utar exemplo, quemadmodũ qui ſcd̃m nos
eſt hierarcha per ipſius diaconos, aut ſacerdotes purgans, aut illuminans, ipſe dicitur purgare
aut illuminare per ipſum ſanctificatia ordinibus, q̃ fiunt per ipſos ad ipſum reponentibus pro
prias ſanctaa operationes. Ita & propriam purgatiuam ſcientiã, purgationem theologi perfi
ciens angelus, ad deum quidem ſicut cauſam, ad Seraphim autem ſicut prius operantem hie-
rarcham reponit. Sicut ſi aliquia dicat cum reuerentia angelica ab ipſo purgatum docens,
quod in te a me perfectæ porgationis principium quidem exaltatum, & ſubſtãtia, & creator,
& cauſa eſt, qui & primas ſubſtantias ad eſſe deduxit, & circa ipſum collocatione continet
& conſeruat, & cõuerſibiles, & cadere impoſſibiles, & ipſe eſt mouens ad primas propriarum
prouiſiuarum operationum participatiões. Hoc enim me iſta docens, dixit Seraphim ſigni-
ficare uiſionem. Hierarcha autem, & poſt deum dux primarum ſubſtantiarum ornatus, a q̃ pur
gare ego deiformiter ſum edoctos. Iſte igitur eſt per me te purgãs, per quem propriaa proui-
ſiuas operationes ex occulto & ad nos adduxit cunctę cauſa & creator purgationis. Iſta qui- E
dem ille docebat me: tibi autẽ ego trado. Toæ aũt ſit intellectualis & diſcretiuæ ſciẽtiæ, aut a li
teram dictarum cauſarum abſolutam eſſe a dubitatione, & hanc honorare, aut alteram ſicut cõ-
ueniens & rationabile, & forſitan uerum habentem, aut a teipſo aliquid uere uero magis co-
gnatum inuenire, aut ab alio diſcere: deo uidelicet dante uerbum, & conciliantibus angelis,
& amatoribus angelorum nobis reuelare ſplendidam magia, ſi poſſibile eſt, & mihi magis a-
mabilem contemplationem.

¶ Quid ſignificat traditus angelicus numerus. Cap. XIIII.

ET hoc autem dignum (ut arbitror) intellectuali principatu quod eloquiorũ de an
Dani. 7. gelis traditio millies mille eſſe dicit, & decies millies decẽ millia apud nos ſummos
numerorum in ſeipſos reuoluens & multiplicans, & p iſtos manifeſte ſignificans no
bis innumerabiles cœleſtiũ ſubſtantiarum ordinationes. Multi enĩ ſunt beati exerci
tus ſupermundanarum mentium, infirmam & conſtrictam excedẽtes noſtrorum materialium F
numerorum cõmenſurationem, & a ſolo cognitiuo diffiniti, qui ſecudum ipſos eſt ſupermun
dano & cœleſti intellectu, & ſcientia ditiſſime ipſis data a thearchica infinitæ cognitionis ſa-
pientificatione omnium ſimul exiſtentiũ ſuperſubſtantiali exiſtente principio, & cauſa ſub-
ſtantifica & contentiua uirtute, & comprehenſiua terminatione.

¶ Quæ formatiuæ angelicarum uirtutum imagines, & quæ deinde. Cap. XV.

AGe igitur de cætero ad requiẽ ponentea noſtrũ (ſi uidetur) intellectoalẽ oculum
de angelos dicẽte circa altas cõtemplatiões fortitudine, ad diuiſibilẽ & multarũ
partium latitudinẽ multiformis angelicarum formationũ uarietatis, deſcẽdẽtes rur-
ſus ab ipſis ſicut ab imaginibus ad ſimplicitatẽ cœleſtiũ mentiũ reſolutorie refle-
ctamus. ¶ Eſto aũt tibi præcognitũ q; ſanctæ formatarum imaginũ repurgatiões,
eoſdẽ qñq; cœleſtiũ ſubſtantiarum ornatus hierarchice regentes ſignificant, & rurſua hierarchi
ce rectos, & poſtremos hierarchice regẽtes, & hierarchice rectos primos, & eoſdẽ (ſicut dictũ
eſt) & primas & mediaa, & poſtremas habẽtea uirtutea nulla inconuenĩẽti ratione male indu
cta, ſecundũ talẽ reſerationũ modũ. Si enĩ hierarchice qdem regi quoſdã a priorib⁹ diceremus,
poſtea eoſdẽ hierarchice regẽtes, & priores rurſus hierarchice pręſidẽtes poſtremis, & hierar
chice rectas ab ipſis, illis hierarchice gubernatis, uere incõueniens eſſet q; fieret, & confuſione
molta plena. Si aũt eoſdẽ hierarchice regere, & hierarchice regi dicimus, nõ adhuc aũt eoſdẽ,
aut ab eiſdẽ, ſed ipſum unũquẽq; hierarchice qdem regi a priorib⁹, hierarchice aũt regere po-
ſtremos, non incõuenienter aliquis dicat in eloqoijs ſancte formatas formationes eaſdẽ aliqñ
poſſe & primis, & medijs, & poſtremis, & uirtutib⁹ familiariter & uere circũponi. ¶ Igitur &
ad ſuperius conuerſiue extendi, & circa ſeipſas fortiter conuolui, propriarum exiſtentes ſerua

tiue

tiuę uirtutũ, & circa ſecunda cõmunicatiuo proceſſu prouiſiue ipſas in participatione uirtu-
tis eſſe, omnibus ſine mendacio conueniet cœleſtibus ſubſtantijs: q̃uis iſtis quidem ſuperpoſi-
te, & totaliter, ut multoties dictum eſt, illis autẽ particulariter & ſubmiſſe. ¶ Incipiendus eſt
autem ſermo, & quærẽdum in prima formarum repurgatione, propter quã cauſam theolo-
gia pene pręter oẽs inuenitur honorans igneam ſanctam deſcriptionẽ. Inuenies igitur ipſam Dani. 7.
non ſolum rotas igneas formantem, ſed & animalia ignita, & uiros ſicut ignem fulgurantes, 4 Reg. 2.
& circa ipſas cœleſtes ſubſtantias cumulos carbonum ignis circũponentes, & fluuios immẽ- Ezech. 1.
ſurabili ſonitu ignis flagrantes. Sed & thronos dicit igneos eſſe, & ipſos ſupremos Seraphim Danie. 5.
incendentes exiſtentes ex nominatione ſignificat, & ignis proprietatem, & operationem i- ibidem
pſis attribuit: & totaliter ſurſum & deorſum igneam honorat eminenter formæ actionem.
Igitur igneum quidem ſignificare arbitror cœleſtium mentium deiformoſiſſimũ. ¶ Etenim Ignis, proprietates
ſicut theologi ſuperſubſtantialem & non formabilem ſubſtantiam in igne multis in locis de- quæ.
ſcribunt, ſicut habentem multas thearchice (ſi fas eſt dicere) proprietatis, ſicut inuiſibilibus ima-
gines. Etenim ſenſibilis ignis eſt quidem, ut dicatur ita. In omnibus & per omnia munde ue-
nit, & ſegregatur ab omnibus, & omnino ſplendens exiſtens ſimul, & ſicut occultus, ignotus
ipſe ſecundum ſeipſum non propoſita materia ad quam manifeſtet propriam operationem,
& non ualens teneri, & incontemplabilis per ſe ſuperans uniuerſa, & ea in quibus ingignitur
ad propriam agens operationem, uariatiuus, traditiuus ſuipſius omnib⁹ quoquomodo pro-
pinquantibus, renouatiuus, non circumuelatus illuminationib⁹, incõprehenſibilis, mundus,
B diſcretiuus, inuariabilis, ſurſum ferens, acute pergens, altus, nullam recipiens pedeſtrem ſub-
iectionem, ſemper mobilis, eodem modo mobilis, motiuus, aliorum comprehẽſiuus, incon-
prehenſibilis, non indigens altero, fallenter augmentatiuus ſuipſius, & ad ſuſceptas materias
manifeſtans ſuipſius magnitudinem, actiuus, potens, uniuerſis præſens, inuiſibiliter negle-
ctus non eſſe apparens. Contritione autem quemadmodum quadam inquiſitione connatu-
raliter & proprie ſubito manifeſtatus, & rurſus incomprehenſibiliter inpalpabilis, non mino-
rabilis, in omnibus ditiſſimis ipſius traditionib⁹. Et multas alias inueniet quis ignis proprieta-
tes familiares, ſicut incenſibilibus imaginibus thearchicæ operationis. Hoc igitur ſcientes de-
um ſapientes, cœleſtes ſubſtantias ex igne formant, ſignificantes ipſarum deiforme, & (ſicut
eſt poſſibile) dei imitatiuum. ¶ Sed et humaniformes ipſas deſcribunt, propter intellectuale, Angeli quare deſcribũtur humaniformes.
& quia ad ſuperius habent inſpectiuas uirtutes, & propter figuræ rectum & erectum, & ſecũ-
dum naturam principale & ducatiuum, & ſecundum ſenſum quidem minimum ſicut ad re-
liquas irrationabilium animalium uirtutes. Superatiuum autem cunctorũ mentis ſecundum
abundantiam uirtute, & ſecundum rationabilem ſcientiam obtinendi poteſtate, & ſecũdum
naturam animæ liberum, & non ualens teneri. Eſt autem & ſecundum unumquodq; (ſicut
æſtimo) corporalis noſtræ partium multitudinis imagines conuenientes inuenire cœleſtium
uirtutũ, dicentes inſpectiuas quidem ſignificare uirtutes, ad diuina lumina clariſſimum reſpe-
ctum, & rurſus mollem & humidam, & non contraformatam, ſed acute mobilem, & mun-
dam, & apertam, impaſſibiliter ſuſceptionem thearchicarum illuminationum. Olfabilium au- Nares.
C tem, diſcretiuas uirtutes ſuper mentem bene olentis diſtributionis, ſicut eſt poſſibile, recepti- Aures.
uum, & non talium in ſcientia diſcretiuum, & totaliter effugitiuum. Aurium autem uirtutes,
participatiuum, & cognitiue ſuſceptiuum thearchicæ inſpirationis. Guſtatiuas autem, intel- Guſtus.
ligibilium alimentorum adimpletionem, & diuinorum nutritiuorum prouentuum ſuſcepti- Tactus.
uum. Tactiuas autem, iuuantis naturam, aut lædentis in ſcientia diſcretiuum. Palpebras uero Palpebrę
& ſupercilia, dei inſpectiuorum, intellectuum ſeruatiuum. Adoleſcentis autem & iuuenis æ- Supercilia.
tatem, quod conualeſcat ſemper uiuifica uirtus. Dentes autem, diuiſiuum inditæ nutritiuæ Adoleſcẽtia.
perfectionis. Vnaqueq; enim ſubſtantia intellectualis, datum ipſi a diuiniore uniformem in- Iuuẽtus.
tellectum prouiſiua uirtute, diuidit & multiplicat ad indigentioris ſurſumactiuam proportio- Dentes.
nem. Humeros autem & brachia, & rurſus manus, factiuum, & operatiuum, & actiuum. Humeri.
Rurſus autem cor, ſignum eſſe deiformis uitę propriam uiuificam uirtutem boniformiter ad Brachia.
prouiſiua diſſeminantis. Pectora autem, rurſus ſignificare indomabile, & ſeruatiuum, ſicut in Manus.
ſubiecto corde uiuificę diſtributionis. Dorſa uero, contentiuum germinatiuarum uniuerſa- Cor.
rum uirtutum. Pedes autem, motiuum & acutum, & uelox ad diuina ambulatione ſempiter- Pectora.
næ motionis. Propter quod & alatos theologia ſanctarum mentium figurauit pedes. Ala e- Dorſa. Pedes.

 nim, Ezech. 1.

nim ſignificat ſurſumactiuum acumen, & cœleſte, & ad ſuperius uiæ factiuum, & ab om-
Alarum leuitas. ni terreſtri propter ſurſumferens ſegregatum. Alarum uero leuitas ſecundũ nihil terrenum,
Nuditas. ſed totum munde & ſine pondere ad altum redactum. Nudum uero & diſcalceatum, demiſ-
Diſcalceatio. ſum & facile ſolui, & non ualens teneri, & mundum ab exteriorum additione, & ad ſimplici-
tatem diuinam aſſimulatiuum, ſicut eſt poſſibile. Sed quoniam rurſus ſimplex & multum ua-
ria ſapientia, & nudos ueſtit, & uaſa quædam dat circumferre ipſis, age & cœleſtium menti-
Veſtis ignea. um ſancta opertoria, & inſtrumenta, ſecundum quod eſt nobis poſſibile, referemus. Etenim
ſplendidam quidem ueſtem & igneam, ſignificare arbitror deiforme, ſecundum ignis imagi-
Veſtis ſacerdotalis. nem, & illuminatiuum, propter ea quæ ſunt in cœlo quieta. Vbi eſt lumen, & quod uniuer-
ſaliter intelligibiliter eſt illucens, aut intellectualiter illuminatum. Sacerdotalem autem, ad di-
uinas & myſticas uoluntates adductiuum, & quod eſt totius uitæ ſanctificatum. Zonas uero,
Zonæ. germinatiuarũ uirtutum ipſarum habitum ad ſeipſum unitiue fuiſſe cõuerſum, & in circum-
Virgæ. itu cum bono ornatu non ualente cadere identitate circa ſeipſum conuolui. Rurſus autem
Lanceæ. uirgas, regale & ducatiuũ, & recta omnia terminans. Lanceas autem & ſecures, diſſimilium
Secures. diuiſiuum & diſcretiuarum uirtutum acutum, & operatiuũ, & actiuum. Geometrica autem
Vaſa geometrica. & architecti uaſa, fundatiuum & ædificatiuum, & perfectiuum: & quæcunque alia ſurſuma-
ctiuæ & conuerſiuæ ſunt ſecundorum prouidentiæ. Eſt autem quando, & in nos iudiciorum
diuinorum ſunt ſigna formata ſanctorum angelorum inſtrumenta, his quidem monſtranti-
bus correctiuam diſciplinam, aut punientem iuſtitiam. Illis autem ab anguſtia liberationem,
aut diſciplinæ finem, aut prioris boni affect[us] reſumptionẽ, aut additionem aliorum donorum
Venti. paruorum aut magnorum, ſenſibilium aut intelligibilium. Et totaliter non dubitet perſpicax E
Dan. 14. mens familiariter aptare non apparentibus apparentia. Ventos autem & ipſos nominari, ue-
Pſal. 103. locem ipſorum ſignificat & ad omnia fere tranſeuntem ſine mora actionem, & a ſuperiori-
Gen. 28. ad inferiora, & rurſus ex his quæ ſunt infra ad ſuperius delatiuum motum, extendentem qui-
Iohan. 1. dem ſecunda ad ſuperiorem altitudinem: mouentem autem prima ad communicatiuum &
Liber ſymbolicæ theologiæ non dũ inuentus. prouiſiuum ſubiectorum proceſſum. Dicat autem aliquis, aerei ſpiritus uentoſam nominati-
onem & deiforme cœleſtium mentium ſignificare. Habet enim & hoc thearchicæ operati-
onis imaginem & formam, ſicut in ſymbolica theologia ſecundum quatuor elementorum re-
purgationem nobis per plura demonſtratum eſt, ſecundum naturæ motiuam & germinati-
uam, & uelocem, & non ualentem teneri capacitatem, & ignotam nobis & inuiſibilem oc-
Iohan. 3. cultationem motiuorum principiorum & terminationũ. Non enim nouiſti, dicit, unde ue-
Nubes. niat aut quo uadat. Sed & nubis ipſis ſpeciẽ theologia circumformat, ſignificans per hoc ſan-
Eſa. 5. ctas mentes occulto quidem lumine ſupermundane adimpletas. Priua autem apparentẽ pri-
mam apparitionem ſine pompa intus ſuſcipientes, & hanc copioſe ad ſecunda, ſecunda appa-
ritione, & ſecundum proportionem, deferentes. Et quidem quod generatiuum ipſis & uiuifi-
cum, & augmentatiuũ & perfectiuũ ineſt, ſecundum intelligibilem imbrium partu ſuſcepti-
Apoc. 1. bilem ſinum humidis pluuijs ad uiuificas parturitiones euocantem. Si autem æris, & electri,
Dan. 10. & lapidum multorum colorum ſpeciem theologia cœleſtibus ſubſtantijs circumponit: ele-
Electrũ. ctrum quidem ſicut auriforme ſimul & argentiforme ſignificat imputribilem ſicut in auro, &
inconſumptibilem, & imminorabilem, & immaculatum ſplendorem, & ſplendidam, ſicut in
Aes. argento, & luciformem & cœleſtem claritatem. æri autem, ſecundum aſſignatas rationes,
Gemmæ. aut igneum auriforme eſt attribuendum. Lapidum autem, multorum colorum uiſiones ſigni-
ficare eſt arbitrandum, aut ſicut albas luciforme, aut ſicut rubeas igneum, aut ſicut flauas au-
riforme, aut ſicut pallidas iuuenile & conualeſcens. Et ſecundum unamquanque ſpeciem in-
uenies ſurſumactiuam formatiuarum imaginum repurgationem. Sed quoniam iſta ſecun- F
dum uirtutem a nobis ſufficienter dicta eſſe arbitror, tranſeundum eſt ad ſanctã referationem
Leo. cœleſtium mentium ſancte formatæ ferinæ formationis. Et leonis quidem formam ſignifica-
re eſt putandum ducatum, & forte, & indomabile, & ad occultũ ineffabilis thearchiæ ſecun-
dum uirtutem aſſimulatiuum intellectualium ueſtigiorum circũuelatione, & myſtico & non
Bos. pompoſo operimento ſecundum diuinam illuminationem, & ad ipſam ſuſcitatiuæ ambula-
Cornua. tionis. Bouis autem, forte & conualeſcens, & intellectuales ſulcos incidens ad ſuſceptionem
Aquila. cœleſtium & germinatiuorum imbrium: & cornua, ſeruatiuum & robuſtiſſimum. Aquilæ
autem,

autem, regale & alte ambulans, & uelociter uolans, & ad uirtutem faciens alimentū, acutum
& ſobriū, & bene currens & ingenioſum, & ad copioſum & multi luminis radium thearchi
cæ ſolaris emiſſionis inconſpectiuarum uirtutum ſaniſſimis ſuſcitationibus ſine impedimen-
to ſecundum rectum & indeclinabiliter contemplatiuum. Equorum autem, obediens & frœ Equi.
nabile & alborum quidem exiſtentium, ſplendidum & quam maxime diuini luminis cogna
tum, nigrorum uero exiſtentium, occultum: robeorum autem, igneum & actiuum, commi
xtorum autem ex albo & nigro, delatiua uirtute extremorum coniunctiuum, & prima ſecun-
dis conuerſiue aut prouiſiue coniungens. Sed niſi ad ſermonis contenderemus commenſura
tionem, & particulares dictorum animalium proprietates, & omnes corporales ipſorum for
mationes adaptauiſſemus quidem, non inconuenienter cœleſtibus uirtutibus ſecundum diſ
ſimiles ſimilitudines, furibundum quidem ipſorum ad intellectualem fortitudinem, cuius eſt Furor.
ultima furor reſonantia. Rurſus autem concupiſcentiam ad diuinum amorem. Et ut ſumma Concupiſcentia.
tim dicatur, uniuerſos irrationabilium animalium & ſenſus, multiplicitatē partium ad imma-
teriales cœleſtium intellectus & uniformes uirtutes reducentes. Sufficiunt autē ſapientibus
non iſta ſolum, ſed & unius a ſignificatione recedentis imaginis repurgatio ad proximorum Fluuij.
eiuſdem modi manifeſtationem. Inſpiciendum autem, & fluuios dictos eſſe, & rotas, & cur- 4.Re.6.
rus coniunctos in cœleſtibus ſubſtantijs. Etenim ignei fluuij ſignificant thearchicos prouen Zach.6.
tus, copioſam ipſis & indeficientem affluentiam largientes, & uiuificæ nutritiuos generabili Iſaie.66.
tatis. Currus autem coniunctiuam coordinatorum communionem. Rotæ uero alatæ quidē Dani.7.
exiſtentes, & ad anteriora ſine conuerſione & indeclinabiliter procedentes, ſecundū rectam Currus.
& erectam uiam ambulatiuæ ipſorum operationis, uirtutem ad eandem indeclinabilem & Rotæ.
recte ſectam uiam uniuerſa ipſorū intellectuali rotatione ſupermundane directa. Eſt autem
& ſecundum aliam ſurſumactionem repurgare intelligibilium rotarum imaginis deſcriptio-
nem. Vocatum eſt enim nomen ipſis (ut dicit theologus) Gel, Gel. Significat autem hoc ſe- Ezech.10.
cundum Hebraicam uocem, reuolutiones, & reuelationes. Igneæ namque & deiformes rotæ,
B reuolutiones quidē habēt circa idem bonum ſemper mobili motu. Reuelationes autē occul-
torum manifeſtatione, & humilium ſurſumactione, & ſublimium illuminationum ad ſubie-
cta depoſitiua delatione. ¶ Reliquus nobis eſt ad manifeſtationem de gaudio cœleſtium or-
natuū ſermo. Etenim non ſuſceptibiles omnino ſunt noſtræ paſſibilis delectationis. Congau Gaudiū cœleſtium animorū.
dere autem deo dicuntur perditorum inuentione, ſecundum deiformem epulationem, & id
prouidentia & ſaluatione ad deum conuerſorum boniformem & copioſam exultationem,
& bonum affectum illum ineffabilem, in cuius participatione multoties facti ſunt & uiri ſan- Luce.15.
cti, ſecundum deificos diuinarum illuminationum ſuperaduentus. Tanta a me de ſanctis
reformationibus ſint dicta, a diligente quidem ipſarum manifeſtatione deficientia. Con-
ferentia autem ſicut arbitror, ad hoc, ut non humiliter nos remaneamus in forma
tiuis phantaſiis. Si autem & hæc dicas, quod non omnium conſequenter
angelicarum in eloquijs uirtutum, aut operationum, aut imaginum
fecimus mentionē: reſpondemus hoc uerum, quoniam ſuper-
mundanorum quidem ſcientiam ignorauimus, & ma-
giſ in ipſis nos alio docente indigemus. Eandē au-
tem uirtutē prædictis habēuia prętermiſimus,
& commenſurationem ſermonis pro-
uidentes, & ſuper nos occultum
ſilentio uenerantes.

C

¶ Libri de cœleſti hierarchia finis.

S. DIONYSII AREOPAGITÆ MARTYRIS, ATHENARVM EPISCOPI ET GALLIARVM APOSTOLI, DE ECCLESIASTICA HIERARCHIA. AD TIMOTHEVM EPHAESINAE CIVITATIS EPISCOPVM.

IOHANNIS SARRACENI AD MAGISTRVM Iohannem de Sareſberijs in librum de Eccleſiaſtica hierarchia. Prologus.

POST tranſlationem angelicę hierarchię, trãſlationẽ eccleſiaſticæ diſtuli, quia ſuper ea transferenda tuam uolũtatem ignoraui. Verebar autem & meorum nimius approbator, & contra Salomonem liminum amici odioſus frequentator. Veruntamen ad transferendum magiſter ſcholarum me commouit, qui eius hierarchię factam a me tranſlationem te approbare, & huius poſtulare cõfirmauit. Eundem autem modum transferẽdi in hac hierarchia, quam in Cœleſti obſeruaui: hoc excepto, quod E latinas dictiones multas pro una græca poſitas, non ubique coniunxi, & alicubi ſenſum potius quam uerba ſum ſequut᷑. Poterit autem aliquem mouere, quare placuerit latinorum eccleſiæ quædam mutare, quę conſtat uirum ſanctiſſimum, & ab apoſtolis eruditum tradidiſſe: Imo tradita ab anteceſſoribus ſuis narrauiſſe, & quare tradita fuerint, rationes oſtendiſſe.

Epigramma in ſanctum Dionyſium ad librum de Eccleſiaſtica hierarchia, duobus uerſibus hexametrĩ apud Græcos comprehenſum.

¶ Signa reuerendorum ſacrorum uniformi oratione ad ſingularem reſolui ſſe unius luminis uitam claritatem.

¶ Hæc ſunt in ſermone de Eccleſiaſtica hierarchia. Cap. VII.

I Quæ eccleſiaſticæ hierarchiæ traditio, & quæ huius intentio.

II De his quæ fiunt in illuminatione. F

III De his quæ fiunt in congregatione.

IIII De his quæ fiunt in unguento, & de perficiendis in ipſo.

V De ſacerdotalibus perfectionibus.

VI De his ordinibus quæ perficiuntur.

VII De his quæ fiunt in his qui hic dormierunt.

CONPRESBYTERO TIMOTHEO DIONYSIVS PRESBYTER S.

¶ Quæ eccleſiaſticæ hierarchiæ traditio, & quæ huius intentio. Capitulum primum.

QVOD noſtra quidem hierarchia puerorum ſanctorum ſan-
ctiſſime, in deo manentis & diuinæ eſt & deificæ ſcientiæ, &
operationis, & perfectionis ex ſupermundanis & ſanctiſſimis
eloquijs nos conuenit demonſtrare, his qui ſanctæ myſterio-
rum introductionis perfectione ex hierarchicis myſterijs &
traditionibus ſunt perfecti. ¶ Sed uide, ut non extra terminum
ſuum mittas ſancta ſanctorum. Reuereberis autem & ea quæ
ſunt occulti dei, & intellectualibus ac inuiſibilibus cognitioni-
bus honorabis, non participanda quidem ipſa & immaculata
ab imperfectis conſeruans: ſanctis autem ſolis ſancta cum ſan- Apo. 2.
cta illuminatione (ut decet ſanctum) communicans. Ita enim
ſicut theologia diuinorũ chorum agentibus nobis tradidit, & ipſe Ieſus thearchiciſſima mens,
& superſubſtantialis, qui eſt omnis hierarchiæ & ſanctificationis, & diuinæ operationis prin-
cipium & ſubſtantia, & thearchiciſſima uirtus, & beatis, & melioribus quam nos ſumus ſub-
ſtantijs manifeſtius ſimul & intellectualius illucet, & ad propriũ lumen ipſas aſſimulat ſecun-
dum uirtutem, & noſtro bonorũ amore ad ipſum extento, & nos extendente concludit mul-
tas alteritates, & ad uniformẽ & diuinam perficiens uitam. ¶ Et habitum pręterea et operatio-
nem ſanctos docentem, donat diuini ſacerdotij uirtutem. Ex qua ad ſanctã uenientes ſanctifi-
cationis operationem, propinquiores quidem ipſi efficiamur his quæ ſuper nos ſunt ſubſtan-
tijs, per imitationem & manentis, & incommutabilis ipſarum ſanctæ collocationis ſecundum
B uirtutem. Ita autem ad beatum & thearchicum Ieſu ſplendorem reſpicientes, & quęcunque
uidere poſſibile ſancte inſpicientes, & uiſionum cognitionis myſtica ſcientia illuminati, ſan-
ctificati, & ſanctificatores luciformes, & deifici perfecti, & perficientes fieri poterimus. ¶ Igi- Iſaiæ. 6.
tur quæ quidem eſt hierarchia Angelorum & Archangelorum, & ſupermundanorũ Prin- Ezech. 10
cipatuum, & Poteſtatum & Virtutum & Dominationum, & diuinorum Thronorum, aut †ornatuũ
coordinatarum Thronis ſubſtantiarum, quas theologia proxime & ſemper circa deum eſſe,
& cum deo tradit, Cherubim ipſas Hebræorum uoce & Seraphim nominans, ad †ornatum
ipſorum, & hierarchiarũ ſanctas ordinationes, & diuiſiones contingens, inuenies in iſtis, no-
bis laudantibus ipſam hierarchiam non digne quidem, ſed ſicut eſt poſſibile, & ſicut theolo-
gia ſanctiſſimarum ſcripturarum nos ſubinduxit. Tantum autem dicere tamen eſt neceſſari-
um, quod & illa & omnis nunc laudata a nobis hierarchia, unam habet & eandem per uni-
uerſum hierarchicum negocium uirtutem: & ipſum hierarcham ſicut ſecundum ipſum ſub-
ſtantia & proportio, & ordo habet perfici ſecundum diuina, & deificari, & ſubiectis tradere
ſecundum dignitatem unicuique de ingenita ipſi a deo ſancta deificatione: & ſubiectos ſequi
quidem meliores, extollere autem inferiores ad anteriora. Iſtos autem & antecedere, & ut
poſſibile eſt, alijs ducatum præbere, & per hanc diuinam & hierarchicam harmoniam uere Angelos
exiſtente pulchro, & ſapiente, & bono, participare unumquẽque ſecundum uirtutem. ¶ Sed eſſe Incor-
illæ quidem quæ ſuper nos ſunt ſubſtantię & ordines, quorum iam memoriam ſanctam feci- poreos.
C mus, & incorporales ſunt, & intelligibilis & ſupermundana eſt ipſarum hierarchia. Noſtram
autem uidemus iuxta proportionem noſtri ipſorum ſenſibilium ſignorum uarietate multipli- Intelligẽ
catam, a quibus hierarchice ad uniformem deificationem in cõmenſuratione ſecundum nos tia ange-
ſurſum agamur. ¶ Deum autem & diuinam uirtutem illæ quidem, ſicut mentes intelli- lica quæ.
gunt, ſecundum quod ipſis conuenit: nos autem ſenſibilibus imaginibus ad diuinas (ſicut eſt
poſſibile) ſurſum agimur contemplationes. ¶ Verum enim autem dicere, unum quidem eſt
quod omnes uniformes deſiderant: participant autem non uno modo, eodemque & uno ex-
iſtente, ſed ſicut unicuique diuinæ trutinæ diſtribuit, ſecũdum dignitatem, participationem.

Sed

Sed hæc quidem a nobis in negotio de intelligibilibus & ſenſibilibus diffuſius dicta ſunt.

Liber de ſenſibilibus & intelligibilibus necdum inuētus

¶ Nunc autem noſtram hierarchiam, & principium ipſius & ſubſtantiã (ſicut eſt poſſibile) dicere tentabo omnium hierarchiarum & principium & perfectionem Ieſum inuocans. ¶ Eſt quidem hierarchia omnis ſecundum uenerabile noſtræ ſanctæ traditionis, omnis de ſubiectis ſanctus ſermo, ſcilicet uniuerſaliſſima complexio ſacrorum huius hierarchiæ, aut illius.

Hierarchia eccleſiaſtica quæ

Igitur noſtra hierarchia dicitur & eſt comprehenſiuum uniuerſorum ſacrorum ſecundum ipſum negocium, ſecundum quod diuinus hierarcha perfectus, uniuerſorum habebit, ſecundum ipſum ſanctiſſimorum participationem, ſicut a hierarchia denominatus. Sicut enim hierarchiam qui dixit, uniuerſorum ſimul ſummatim dixit ſacrorum ornatum: ita hierarcham dicens, monſtrat & in deo manentem, & diuinum uirum, qui eſt omnis ſanctæ perfectus cognitionis: in quo & munde, ſecundum ipſum hierarchia omnis perficitur & cognoſcitur.

Principiũ hierarchiæ quod. Voluntas S. Trinitatis, ſaluatio eſt hominũ & angelorũ

¶ Huius eſt principium hierarchiæ, fons uitæ, ſubſtantia bonitatis, una exiſtentium cauſa trinitas, ex qua & eſſe & bene eſſe, eſt exiſtentibus propter bonitatem. Huic autem exiſtenti ſupra omnia thearchiciſſimæ beatitudini, quæ eſt trina, quæ eſt unitas, quæ uere eſt, ſecundum quod nobis quidem eſt incomprehenſibile, ipſi autem ſcibile. Voluntas quidem eſt rationabilis ſaluatio, & earum quæ ſunt ſecundum nos, & quæ ſuper nos ſubſtantiarum. Hæc autem aliter fieri non poteſt, niſi deificentur, qui ſaluantur. Deificatio autem eſt ad deum, ſicut eſt poſſibile, & aſſimulatio, & unitio. Vniuerſæ autem hic communis hierarchiæ finis, & ad deum & diuina intenta dilectio, & diuine & unitiue ſanctificata, & ante hoc a contrarijs perfecta & inconuerſibilis receſſio, & cognitio exiſtentium ſecundum quod exiſtentia ſunt, & ſanctæ ueritatis, & uiſio, & ſcientia, & uniformis perfectionis diuina participatio: & ipſo uno, ſicut eſt poſſibile, quæ eſt ex inſpectione cibatio, nutriens intelligibiliter, & deificãs omnem ad ipſam extētum. B

Quomodo angeli quomõ illuminent

¶ Dicimus igitur quod thearchica beatitudo, quæ eſt natura deitas, quæ eſt principium deificationis: ex qua eſt deificari his qui deificantur bonitate diuina, hierarchiam ad ſaluationem, & deificationem omnium rationalium & intellectualium ſubſtantiarum dedit: & ſuper mundanis quidem & beatis finibus, & immaterialiorem & intellectualiorem. Non enim ab exterioribus ipſas deus ad diuina mouet, ſed & intelligibiliter, & intus illuminatas ipſas in ſplendore puro, & immateriali diuiniſſimo conſilio.

Exo. 20. Leui. 20

Nobis autem quod illis unitiue & concluſe datum eſt, ex eloquijs a deo traditis, ſicut nobis eſt poſſibile, in uarietate & multitudine diuiſibilium ſignorum donatum eſt. Subſtantia enim noſtræ hierarchiæ, ſunt a deo tradita eloquia.

Scriptura ſacra quæ ſit

¶ Venerandiſſima autem eloquia iſta dicimus, quæcunque a diuinis noſtris ſanctitatis perfectoribus nobis in hagiographis & theologicis donata ſunt libris. Et quæcunque etiam ab eiſdem ſanctis uiris immaterialiore doctrina & uicina quodammodo iam cœleſti hierarchiæ, ex mente ad mētem per medium ſermonem corporalem quidem, ſed immaterialiorem, tamen extra ſcripturam duces noſtri docti ſunt. Neque iſta diuini hierarchæ ad ſanctificationis commune non uelatis intelligibilibus, ſed in ſignis ſanctis tradiderunt. C

1. Cor. 8.

Eſt enim non omnis ſanctus, neque omnium (ut eloquia dicunt) cognitio. Neceſſario igitur primi noſtræ hierarchiæ duces a ſuperſubſtantiali thearchia, & ipſi adimpleti ſancto dono, & ad ſequentes ipſum producere a thearchica bonitate miſſi. Et ipſi etiam ut diuini copioſe amantes inferiorum ſurſumactionem, & deificationem ſenſibilibus imaginibus ſupercœleſtia, & uarietate, & multitudine concluſum, & in humanis diuina, & immaterialibus immaterialia, & in noſtris ſuperſubſtantialia ſcriptis ipſorum & non ſcriptis doctrinis ſecundum ſanctas nobis dederunt leges.

Math. 7. Immũdis nõ tangẽda diuina ſymbola.

Non immundorum cauſa ſolem, quibus neque ſigna tangere licet: ſed quoniam & ſignificatiua quædam eſt. Quod dixi iuxta proportionem noſtri ipſorum, noſtra hierarchia indigens ſenſibilibus, & diuiniorem noſtri ſurſumactionem ex ipſis ad intelligibilia. ¶ Reuelatæ autem tamen ſunt ſignorum rationes diuinis ſanctitatis perfectoribus, quas non licet educere ad illos qui adhuc ſunt perficiendi, ſcientibus quod ſacrorum iuxta traditionẽ, legiſlatores dei ornatuum firmis & incõmixtis ordinationib⁹, & proportionalib⁹, & ſanctis diſtributionib⁹ commemini ſecundũ dignitatẽ uniuſcuiuſq; hierarchiã ordinauerit.

¶ Quos

¶ Quocirca & tuis ſanctis confeſſionibus perſuaſus (nam memorare ipſas religioſum eſt)
quod de uniuerſa quidem ſuperpoſita hierarchica ſancta loquutione non tradas alteri, præ-
ter coordinatos tibi deiformes ſanctitatis perfectores. Et ipſis perſuadebis confiteri ſecun-
dum legem hierarchicam, ut munda quidem munde tangant: communicent autem ſolis di-
uinis deifica, & perfecta perfectiuis, & ſanctis ſanctiſſima. Et alia hierarchica tibi & hoc tra-
didi diuinum donum.

De his quæ fiunt in illuminatione. Cap. II.

DIctum eſt igitur a nobis ſancte, quod hæc eſt noſtræ hierarchiæ intentio, ad
deum noſtra (ut eſt poſſibile) aſſimulatio & unitio. Hanc autem (ſicut do-
cent eloquia) uenerandiſſimorum præceptorum dilectionibus & ſanctis o-
perationibus, ſolum conſequemur. Seruabit enim, dicit, diligens me ſermo-
nem meum, & pater meus diliget ipſum: & ad ipſum ueniemus, & manſio- Obſeruatoribus
nem apud eum faciemus. ¶ Igitur quod eſt principium uenerandiſſimo- p̃ceptorũ
rum præceptorum ſanctæ operationis? Quod & aliarum ſanctarum loquutionum & ſan- dei quę ne-
ctificationum ſuſceptionem opportuniſſime format animales noſtros habitus, quod ad ſu- ceſſaria.
percœleſtis finis ſurſumactionẽ nos conducit, quod ſanctam & diuiniſſimam noſtram rege-
B nerationem tradit. Sicut enim nobilis noſter dux dixit, ſecundum mentem ad diuina primus 1. Tim 2.
motus, dilectio eſt dei. Sanctæ uero dilectionis, qui eſt ad ſanctam operationem diuinorum
præceptorum, principaliſſimus proceſſus eſt eſſendi diuine nos ineffabiliſſima diſpenſatio. Si
enim eſſendi diuine, eſt diuina generatio, nequaquam aliquid noſcat a deo traditorum, neque
etiam operetur, qui neque eſſe in deo habuit. An non & nobis humane dicimus, exiſtere con-
uenit primum, poſtea operari ea que ſunt ſecundum nos? Quod enim nullo modo eſt, neque
motum, ſed neque eſſentiam habet illud uero quod aliquo modo eſt, illa ſolum operatur aut
patitur, in quibus eſt natum. Sed hoc quidem (ſicut arbitror) planum eſt. Conſequenter au-
tem diuina dei generationis inſpiciemus ſigna. Et mihi nullus imperfectus ad uiſionem eat.
Etenim neque ſplendoribus quos ſol parit, infirmis pupillis intuitum figere eſt ſine periculo,
neque ad hæc quæ ſunt ſuper nos conari eſt ſine leſione, ſi uera eſt ſecundum legem hierar- 2. Pa. 26.
chia. Ozian quidem auertens, quoniam ſanctis manum appoſuit: Chore uero, quoniam his Num. 16.
ſanctis quę erant ſuper ipſum: Nadab autem, quoniam proprijs immunde abuſus eſt. Leui. 10.

¶ Myſterium illuminationis.

HIerarcha quidem ſemper per hoc quod ſe deo aſſimulet, cunctos homines uolens ſal- 1. Timo 2.
uari, & ad cognitionem ueritatis uenire, prædicat omnibus ea quæ uera ſunt euan-
gelia, deum miſericordem exiſtentem his quæ ſunt in terra, ex propria & naturali
bonitate, ipſum ad nos uenire propter amorem hominum dignatum, & uniendo
ipſi ad ſimilitudinem ignis aſſimulare unita, ſecũdum ipſorum ad deificationem aptitudinem.
Quotquot enim receperunt deum, dedit eis poteſtatem filios dei fieri, his qui credunt in no- Iohan 1.
mine eius. Qui non ex ſanguinibus, neque ex uoluntate carnis, neque ex uoluntate uiri, ſed
C ex deo nati ſunt. Qui autem iſtorum ſupermundanorum diligit ſanctam participationem ue- Baptizãdus quõ
niens ad aliquem doctum myſteriorum, ſuadet quidem ipſum ducem fieri uiæ ad hierarcham. incipiat.
Ipſe autem totaliter ſe obſequuturũ promittit, quæ tradentur: & rogat, & adductionis ipſius
& uniuerſæ ſequuturæ uitæ magiſterium recipere. Illum autem, ſaluationem quidem illius Anadochus.
ſancte amantem, ſed ad rei altitudinem contra metiẽtem humanum, fremitus quidem ſubito
& ſtupor circumdant: poſtremo autem ſe facturũ tamen quod petitum eſt benigne confitetur.
Et aſſumẽs ipſum, agit ad denoĩatũ a hierarchia. Ille uero cũ lętitia, ſicut ſup humeros ouẽ re-
cipiens uirum, ueneratur quidẽ prius per intellectualẽ gratiarum actionẽ & corporalẽ adorationẽ
unum,

Roma.⁹. unum, cuius eſt bonum operari principium: a quo uocantur quæ uocantur, & ſaluantur
Gratiarũ actio. quæ ſaluantur. Deinde omnem ſanctum ornatum ad cooperationem quidem uiri ſaluatio-
nis, & conſolennitatem, & gratiarum actionem diuinæ bonitati ad ſanctum chorum cõgre-
gans, in principio quidem hymnum quendam eloquijs poſitum ſimul cum omnibus eccle-
Cõfeſſio malorũ. ſiæ plenitudinibus decantat. Poſt hæc ſanctam oſculatus menſam, ad uirum præſentem pro-
cedit, & quærit ab ipſo, quid uolens uenit. Illo autem cum dei amore, ſecundum ſuſceptoris
traditionem, accuſante impietatem, ignorantiam uere pulchri, a diuina uita ceſſationem: ro-
gante autem per ſanctam ipſius meditationem deum, & diuina conſequi teſtificatur quidem
ipſi debitum totalem fieri acceſſum, ſicut ad perfectiſſimum & immaculatum exiſtentem de-
um. Et quæ in deo eſt, ipſi conuerſationem recitans, & interrogans, an ita ſit conuerſaturus,
poſt confeſſionem imponit ipſius capiti manum, & ſignans præcipit ſacerdotibus deſcribere
Manᵘ impoſitio. uirum & ſuſceptorem. Qui cum deſcripſerint, orationem ſanctam facit. Et hanc cum uniuer-
Inſcriptio. ſa cum ipſo eccleſia compleuerit, ſoluit quidem ipſum, & exuit per miniſtros. Deinde ſtatu-
ens ad occidentem attendentem, & manus impingentem ad eandem conuerſas regionem,
Expoliatio veſtiũ. præcipit quidem ipſi exufflare ter ſathanam, & amplius ea quæ ſunt abrenũtiationis confite-
ri. Et ter abrenuntiationem ipſi teſtificatus, poſtquam confeſſus fuerit ter, ipſum traducit ad
Abrenũciatio. orientem, & ad cœlum reſpicientem, & manus extendentem, præcipit coordinari Chriſto,
Cõfeſſio trina. & omnibus a deo traditis ſanctis eloquijs. Cum autem hic & hoc fecerit, teſtificatur rurſus
ipſi ter confeſſionem. Et rurſus ipſo ter confeſſo, orans benedicit, & manu tenet. Et perfecte
Vnctio. cum exuerint eum miniſtri, portant quidem ſacerdotes unctionis ſanctum oleum. Ille uero B
Benedictio aquæ. unctionem per trinam ſignationem incipiens, de cætero ſacerdotibus uirum ungere per to-
tum corpus tradens ipſe ad matrem filiorum poſitionis uenit. Et huius aquam ſanctis inuo-
cationibus cum ſanctificauerit, & tribus ſanctiſſimi unguenti ad modum crucis effuſionibus
ipſam perfecerit, & in unguenti ſanctiſſimis immiſſionibus æquali numero ſanctam melo-
diam inſpirationis deo acceptorũ prophetarum ſimul ſuperenunciauerit, præcipit uirum ap-
Baptizatio. portari. Et cum quidam ſacerdotum ex deſcriptione, & ipſum & ſuſceptorem prædicauerit,
ille quidem a ſacerdotibus in aqua agitur ad hierarchæ manum ab ipſis manuactus. Hierar-
cha uero deſuper ſtans, clamantibus rurſus ſacerdotibus ad hierarcham in aqua nomen eius
qui perficitur. Ter quidem ipſum baptizat, tribus eius qui perficitur depoſitionibus & ele-
Anadoclu ſuſceptio. uationibus trinam diuinæ beatitudinis ſuperclamans perſonam. Et aſſumentes illum ſacer-
dotes, tradunt adductionis ſuſceptori & duci, & cum ipſo circumponẽtes ueſtem ei qui per-
Cõfirmatio. ficit conuenientem, rurſus agunt ad hierarcham. Ille uero deificẽtiſſimo unguento uirum ſi-
gnans, participem decernit perfectiſſimæ Euchariſtiæ. ¶ Hæc autem ubi perfecerit, a proceſ-
Communicatio. ſu ad ſecunda, rurſus ad primorum extenditur contemplationem, ſicut nullo tempore aut
modo, in alieno quodam præter propria conuerſus, ſed a diuinis ad diuina attente, & ſemper
Actus hierarchæ. thearchico ſpiritu traductus.

F

Contemplatio.

HAEC quidem eſt ſicut in ſignis ſanctæ perfectio dei generationis, nihil incõueniẽs aut immundum, neq; ſenſibilium habens imaginum, ſed dignæ deo cõtemplationis ænigmata, naturalibus & homines decentibus ſpeculis imaginata. Quid enim uideatur peccare, & ſi diuinior ſermo eorum quæ fiunt taceatur, perſuaſibilitate & contẽplatione accedentis bonam uitam ſancte negociata, & uniuerſæ ſimul malitiæ purgationum per uirtutum uitam, & diuinam per aquam naturali purgatione corporalius ipſi denũcians? Hæc igitur eorum quæ ſunt ſignificatiua traditio, & ſi nihil diuinius haberet, non immunda eſſet ut arbitror, doctrinam quidem benepoſitæ uitæ inducens: perfectam autem purgationem conuerſationis quæ fuit in malitia, totaliter corpore mundato naturaliter per aquam ſignificans. Sed ſit quidẽ hæc imperfectis introductiua animæ actio, & hierarchica & uniformi-
Liber de intelligibilib⁹ & ſenſibilibus: necdum repertus. ca multitudine (ſicut eſt fas) diſtinguens, & commetiens particularibus ordinationibus conuenientem actionem. ¶ Nos autem aſcenſionibus ſanctis ad eorum quæ ſunt principia reſpicientes, & iſta ſancte docti cognoſcemus, quorum characterum ſunt expreſſiones, & quorum occultorum imagines. Nam ſicut in negocio de intelligibilibus & ſenſibilibus plane enunciatum eſt, quædam quidem ſenſibiliter ſancta ſunt intelligibilium imaginationes, & ad ipſa

ipſa introductio & uia: intelligibilia uero, ſenſibilium hierarcichorum principium & ſciẽtia.
Dicimus igitur quod eſt diuinæ beatitudinis bonitas, ſemper ſecundum eadem & eodem
modo habens proprij luminis bonum, operantes radios extendens copioſe ad omnes intellẽ
ctuales uiſiones. ¶ Siue igitur recedat ab intelligibili lumine intellectualium ſpontanea pro-
pria poteſtas, malitiæ amore claudens naturaliter inſitas ipſi ad illuminandum uirtutes, ſuſpẽ-
ditur a præſenti ipſi lumine non recedente, ſed ſuperſplendente ipſi oculos claudenti, atque
auerſe ab accurrente benigne: ſiue ſuperſileat terminos uiſibilis menſurate ipſi dati, & ad ſplẽ-
dores qui ſunt ſuper uiſionem ipſius contra inſpicere audacter conetur, lumen quidem ope-
rabitur præter ea quæ ſunt luminis nihil. Ipſa autem perfectis imperfecte ſe ingerẽs, quæ non
ſunt propria quidem non cõſequetur: id autem quod eſt ſecundum menſura minorate con
temnens, per ſeipſam eo priuabitur. Verum quod dixi, benefice ſemper intellectualibus uiſi-
onibus diuinum lumen eſt extentum: & eſt in ipſis ſumere de præſente ipſo, & ſemper ad deo
conuenientem propriorum traditionem exiſtente paratiſſimo. Ad hanc diuinus hierarcha fi-
guratur imitationem, luciformes ipſius diuinæ doctrinæ ſplendores copioſe ad omnes extẽ
dens, & accedentem illuminare ad dei imitationem paratiſſimus exiſtens, non inuidia, neque
immunde furore de priore apoſtaſia aut intẽperantia utens, ſed diuinę ſemper accedentibus,
per ipſius illuminationes hierarchice elucens in bono ornatu, & ordinatione, & proportione
commenſurationis uniuſcuiuſque ad ſancta. ¶ Sed ſi bonæ ordinatiõis principium diuinum
eſt, ſecundum quod ſuijpſarum ſunt cognitrices ſanctæ mentes, qui ad proprium uiſibile na
turæ recurrit, in principio quidem quis ipſe eſt uidebit & hoc ſumet ex reſpectu ad lumen pri
mum ſanctum donum. Qui autem propria bene non compatientibus oculis inſpexerit, ab
obſcuris quidem clauſtris igorantiæ recedet, dei autem perfectiſſimam unitionem & partici-
pationem imperfectus ipſe exiſtens, non per ſe concupiſcet: paulatim uero per ea quæ ſunt
priora ipſo ad amplius priora, & per illa ad prima, & perfectus ad ſummitatem thearchicam
in ordine, & ſancte ſurſum agetur. ¶ Huius eſt bene ornatæ & ſanctę ordinationis imago ac- Audẽti
B cedentis uerecundia, & eorum quæ ſunt ſecundum ipſum cognitio, uię ad hierarcham ſuſce- o baptizã
ptorem habens ducem. Ita ſurſumactum diuina beatitudo ad ſuijpſius participationem reci- di ad hie-
pit, & de proprio lumine, ſicut quodam ſigno ipſi tradit, diuinum faciens & communicato- rarchã qd
rem in deo manentium adimpletionis & ſanctę ordinationis. Quorum eſt ſignum ſanctum,
a hierarcha accedenti data ſignatio & ſacerdotum ſalutaris deſcriptio his qui ſaluantur ipſum
cõnumerans, & memoralib⁹ ſanctis reponens cũ ipſo & ſuſceptorẽ ſicut uiuificę ad ueritatẽ
ambulationis. ¶ Hunc quidem amatorem uerum & ſequacem ducis in deo manentis, illum
uero certũ ſequentis manuductorẽ ducatib⁹ a deo traditis. Sed nõ eſt ſumme cõtrarijs ſimul
participare, neq; cõmunionẽ q̃dam ad unũ habentẽ diuiſibiles habere uitas, ſi ab uni⁹ obtinet
forti participatiõe, ſed eſſe teneri impotentẽ, & inordinabilẽ in o͂ibus ab uniformi diuiſionib⁹.
Quod ſignorum traditio ſancte ſignificans, accedentem ſicut priori uita exuens, & uſq; ad ul Expoſitio
timas habitudines illius ſoluens, nudum & diſcalceatũ ſtatuit ad occidentẽ aſpicientẽ, & ma tio veſti-
nuum impactiõe obſcurę militię exprobrantẽ cõmuniões, & ingenitũ ipſi diſſimilitudinis ha um quid.
bitum, ſicut exufflantem, & totales confeſſum abrenuntiationes ad deiformis contrarium. Ita Abrenũ-
imperfecte impotentem teneri ipſum, & incõmunicabilem factum, ad Orientem traducit in tiatio qd.
diuino lumine, & ſtatum & reſpectum fore munde in perfecta a malitia receſſione denunci-
ans, & ſanctas ipſius uniformis facti totales conſenſus ad unum confeſſiones cum amore ue-
ritatis recipiens. ¶ Sed eſt manifeſtum alicubi (ut arbitror) hierarchicorum peritis quod aſſi- Verſiõ
duis in fortitudine, ad unum ſurrectionib⁹, & contrariorum totalibus mortificationibus & cõ purgãdi
C ſumptionibus inuariabile deiformis habitus firmat intellectualia. Non enim recedere ſolum ad orien-
oportet a malitia uniuerſa, ſed & uiriliter inflexibilẽ eſſe & interitum ſemper, ne ꝑdita ſubmit- tem quid
tatur ad ipſam: neq; in fine ſancti amoris ueritatis aliq̃ſi fieri, ſed attẽte & æternaliter ad ipſam
ſecũdum uirtutem, extendi ad perfectiora thearchiæ ſurſumactionẽ ſancte ſemper negotian
tem. ¶ Vides aũt iſtorum manifeſtas imagines in his quæ hierarchice fiunt. Nam deiformis Inunctio
quidem hierarcha incipit ſanctam unctionẽ: ſacerdotes uero in ipſo perficiũt unctionis ſan- initiati qd
ctam operationem, ad ſanctos agones in figura eum qui perficitur euocantes. In quibus ſup-
poſitore certaminũ Chriſto factus q̃m ſicut deus eſt certaminũ poſitiõis creator, ſicut ſapiens
aũt leges ei⁹ poſuit. Operat⁹ eſt aũt ut pulcher cõueniẽtia uincẽtib⁹ p̃mia. Et ꝙ eſt adhuc diui
nius, q̃m ſicut bonus in certatoribus factus eſt, cum ipſis ſancte pro ipſorum libertate & uicto

tia,

ria, aduerſus mortis & corruptionis certans poteſtatem. Certaminibus quidem ſicut diuinus qui perficitur ſuperueniet gaudens, manebit aūt in ſapientis legiſlationib⁹: & ſcđm ipſas inſ tranſgreſſibiliter certabit ad pulchrorum præmiorum ſpem, fortiter ſe habens ſub bono certaminum poſitionis domino & duce ordinatus. Superueniens aūt diuinis ueſtigijs certatorum primi propter bonitatem ad dei imitationē certaminibus luctans contra cōtrarias ſibi ad deificationem & operationes, & eſſentias, ut myſtice dicatur, cum Chriſto moritur peccato ſcđm

Mors qd homini.

baptiſmum. ¶ Et mihi prudēter intende, cum q̄ta familiaritate habent ſe ſancta ſigna. Etenim quoniam mors eſt in nobis, non ſubſtātiæ cōſumptio, ſcđm ꝙ uidetur alijs, ſed unitorū diſcretio a nobis occultum agēs. Animam quidem, ſicut in priuatione corporis inuiſibilē factam: corpus uero ſicut in terra coopertum, aut ſcđm aliam q̄dam corporalium uariationē ex uiſione ſcđm hominem occultatū, propriæ per aquam totaliter coopertio ad mortis & ſepulchri

Immerſio ſemel ſiue trina i baptizato quid. Johan. 14 Veſtes mūdę qd ſignent Vnctio chriſmatis in baptizato quid ſit.

inuiſibilis imaginem accepta eſt. Igitur ſanctę baptiſatum, ſignificatiua doctrina docet tribus in aqua depoſitionib⁹ & eleuationibus, thearchicam trium dierum & noctium ſepulchri Ieſu uitæ datoris imitari mortem, ſicut eſt poſſibile, hominib⁹ dei imitatiuum: In quo (ſcđm uerbi myſticam & occultam traditionē) nihil inuenit mundi princeps. ¶ Deinde aūt luciformes ueſtes imponit ei qui perficitur. Etenim uirili & deiformi cōtrariorum impaſſibilitate & conſenſu ad unum, in fortitudine inornatum ornatur, & informe formificatur luciformi uniuerſaliter uita ſplendidum factum. ¶ Vnguenti uero perfectiua unctio bene olentem facit perfectum. Etenim ſancta dei generatiōis perfectio unit perfectū hiearchico ſpiritui. Intelligibiliter autē bene olere facientem, & perfectiuū ſuperaduētum ineffabiliſſimum exiſtentem cognoſcere intellectualiter dimitto dignis habitis ſancta & deifica communione diuini ſpiritus in mente. ¶ In fine uero oīm hierarcha ad ſanctiſſimam Euchariſtiam uocat perfectum, & de communione perfectiuorum myſteriorum ipſi tribuit. B

¶ De his quæ fiunt in congregatione. Cap. III.

Euchariſtiæ ſacramentum cur cōmunio dicat. Et ſignificatiū olm aliorū ſacramentorū atq; conſumationē eſſe ab ipſa Euchariſtia.

SEd euge, quoniam huius mētionem fecimus, quoniam tranſcurrenti non eſt fas hierarchicorum aliquid aliud ante hanc laudare. Etenim eſt ſcđm glorioſum noſtrum ducem, perfectionū perfectio. Et oportet ante alias ipſam ſancta ſcriptura exponentem ex diuina & hierarchica ſcientia (ſcđm eloquia) ad ſanctam ipſi⁹ ſurſumagit hierarchico ſpiritu contemplationem. ¶ Et primum quidē iſtud ſancte inſpiciemus, cuius gratia quod eſt commune & alijs hierarchicis perfectionibus, excellenter ipſi præter reliquas attribuitur, & ſingulariter enunciatur & communio & congregatio. Vno quoq; ſanctitatis perfectiuo negotio, & diuiſibiles noſtras uitas ad uniformem deificationem congregante, & diuiſibilium deiformi concluſione ad unum communionem, & unitionem donāte. Dicimus aūt quod aliorum hierarchicorum ſignorum participationibus perfectio eſt ex huius thearchicis & perfectiuis donis. Non enim eſt fere aliquam perfici perfectionem hierarchicam, niſi diuiniſſima Euchariſtia in capitulo particulariter factorum ſanctificante congregationem perfecti ad unum, & dono a deo tradito perfectiuorū myſteriorum perficiente ipſius ad deum communionem. ¶ Si ergo unaqueq; hierarchicarum perfectionū imperfecta quidem exiſtens, ad unum noſtri communionem & congregationem non perficiet, & eſſe perfectionem propter imperfectum ablatum eſt: finis autem uniuerſæ & capitulum eſt thearchicorum myſteriorum ei qui perficitur traditio, conuenienter hierarchica prudentia nominationem ipſi propriam ex rerum ueritate adinuenit. Ita igitur & ſanctā dei generationis perfectionem, quoniam primum lumē tribuit, & omnium eſt principium diuinarum illuminationum, ex eo quod ſit uera illuminationis nominatione laudamus. Si enim & alijs commune eſt hierarchicis lumen ſanctum dare his qui perficiuntur, ſed ipſa primum uidere dedit mihi, & per huius principaliſſimum lumen ad aliorum ſacroram inſpectionem illuminor. Hæc autem dicentes, reſpiciemus & uidebimus hierarchice ſecundum unumquodq; diligentem ſanctiſſimę perfectionis ſanctificationem & contemplationem. C

Illuminatio prima ineſt nobis a baptiſmo.

Myſterium congregationis ſiue communionis.

Ritus cōficiēdi Euchariſtiæ ſacramē. tul. ſpe a poſtolorum.

HIerarcha quidem orationem ſanctam ſuper diuinum altare perficiens, ex ipſa thurificatione incipiens, ad omnem uenit ſancti chori ambitum. Reſoluens autem rurſus ad ſanctum altare, incipit a ſancta pſalmorū melodia, concinēte ipſi pſalmorum ſnacta eloquia omni eccleſiaſtico ornatu. Deinceps autē per miniſtros hagiographorum librorum lectio cōſequenter fit. Et poſt iſtos ejciuntur ſancto ambitu catethumeni, & cum ipſis energumeni, & qui

& qui ſunt in pœnitentia. Manent aũt rj, qui ſunt diuinorum inſpectione & coĩone digni. Miniſtrorum vero alij quidẽ ſtant iuxta ſanctuarij portas rõcluſas, alij autẽ aliud qd propriẽ ordinationis operantur. Miniſterialis vero ornatus electi, cum ſacerdotibus ſuper ſanctum altare apponunt ſanctum panem & bñdictionis calicẽ, cum prius confeſſa fuerit ois eccliẽ plenitudo catholicum hymnum. Ad q̃s diuinus hierarcha orõnem ſanctam facit, & ſctãm parẽ vniuerſis denunciat. Et oſculatis ſeinuicẽ vniuerſis myſtica ſctãꝝ tabularũ prædicatio perſicit. Et poſtq̃ lauerint manus aqua hierarcha & ſacerdotes, hierarclta quidem in medio diuini altaris ronſtituitur: circumſtant autẽ ſoli cum ſacerdotibus miniſtroꝝ electi. Et ſctãs diuinas operationes hierarcha perficiens ſanctificat diuiniſſima, & ſub viſum agit laudata per ſigna ſancte ꝓpoſita. Et dona diuinarum operationum demonſtrans, ad cõmunionem ſanctam ipſorum & ipſe venit, & alios adhortatur. Participans aũt thearchica rommunione & tradens, in gratiaꝝ actiõe ſancta deſinit. Multis quidem ad ſola diuina ſigna inclinatis, ipſo autẽ ſemper thearchico ſpiritu ad ſancta eorum quæ fiunt prinripia in beatis & intelligibilibus viſionibus hierarchice in munditia deiformis habitus ſurſumartio.

Panis & calicis apparatus.
Pacis imprecatio.
Lotio manuum.
Cõfectio ſacramẽti.
Coĩo ſacra.
Gratiarũ actio.

¶Contemplatio.

VEnl igitur ò puer pulcher, poſt imagines in ordine ſancte ad deiformẽ archetypoꝝ veritatem, illud adhuc perficiendis ad ronſonã ipſorum introductionem dirẽs, ꝙ neqꝫ ſignorum varia & ſctã cõpoſitio inutilis ipſis exiſtit, & vſqꝫ ad exteriora apparens ſolum. Etenim ſanctiſſimæ quidẽ eloquioꝝ ode & lectiones, doctrinam ipſis virtutum vitæ ſubinducunt: & añ hoc, perfectã corruptiuæ malitiẽ purgationẽ. Diuiniſſima vero vnius & eiuſdem & panis & ralicis cois & parifica traditio, & victum ſimilem ipſis in deo manentem ſicut ſimul alimenta ſumentibus, decernit. Et diuiniſſimẽ cœnæ & principis ſignorum eoꝝ quæ fiunt, ad memoriã ſanctam agit: quemadmodũ & ipſe ſignorum creator ſegregat iuſtiſſime, nõ ſancte & vno victu cum ipſo ſancta rænatum, docens & religione ſimul & vt conuenit deo, quod ſcd'm habitum verus ad diuina acceſſus ad ſimile ipſoꝝ coĩonem accedẽtibus largitur. Igitur hæc quidem, ſicut dixi, in adytorum portubus pulchre deſcripta imperfectis adhuc contemplationẽ ſufficientia relinquẽtes, introeamus à cauſatis ad cauſas ſrd'm ſanctam noſtram congregationẽ, & ronuenientem intelligibilem Ieſu illuminante videamus cõtemplationem beatã, ſplendere facientem manifeſte archetyporum pulchritudinem. Sed ò diuiniſſima & ſancta perfectio, rircumpoſitis tibi ſignificatiue velaminibus ẽnigmatũ diſroopta ſplendide nobis demonſtrare, & intellectuales nr̃as viſiões vnitiuo & diſrooperto lumine adimple. ¶Igitur oportet nos intra ſanctiſſima, vt arbitror, intelligibile primi inſigniũ demonſtraturos ad deiformem ipſius pulchritudinem intendere, & hierarcham diuinæ videre à diuino altari, vſqꝫ ad vltima ſancti chori cum bono odore euntem, & rurſus ad ipſum perfectiue reſtitutum. Nam quæ eſt ſuper oĩa thearchica beatitudo, & ſi bonitate diuina procedit ad participantium ipſa ſanctam coĩonem, ſed non extra immobilem ſcd'm ſubſtantiã, ſtationẽ & collorationem fit. Omnibus autem deiformibus proportionaliter illucet, rirca ſeipſam vere exiſtens, & à propria totaliter non mota identitate. Eodem mõ diuina congregationis perfectio & ſi ſingulare & ſimplex & concluſum hñs prinripium, ad ſanctam tñ varietatem ſignorum benigne multiplicatur, & vſqꝫ ad oẽm vadit hierarchicã imaginum ſcriptionẽ. Sed vniformiter ex iſtis rurſus ad propriam vnitatem congregatur, & venit ad ipſam ſancte ſurſumactos. Secũdum autem eundem deiformẽ modum diuinus hierarcha, & ſi vnitiuã ipſius hierarrhiæ ſcientiam benigne ad ſubiectos deponit, ſanctorum ænigmatum multitudinibus vtẽs, ſed rurſus ſicut abſolutus, & à minoribus non valens romprehendi, ad proprium principium ſine minoratione reſtituitur, & ad vnum ſui ipſius intellectualem fariens introitum, videt mundas eorũ q̃ perficiuntur vniformes rationes, benigni proceſſus ad ſecunda finem, ad priora diuiniorẽ conuerſionem faciens. ¶Pſalmorum vero derãtatio coexiſtens omnibus fere hierarchicis myſterijs, non debuit ſuſpendi ab omnium principaliſſimo. Etenim omnis quidem ſanctus & hagyographus liber, aut ex deo generatiuam & eſſentiam & ornatum, aut legalem hierarchiam & rõuerſationem, aut diuini populi hæreditatum diſtributiones & poſſeſſiones, aut iudicum ſanctorum, aut regum ſapientium, aut farerdotum diuinorum prudentiam, aut veterum virorũ in varietate & multitudine contriſtantium inconcuſſam in patientia philoſophiam, aut agendorum ſapientes ſuppoſitiones, aut diuinorum amorum cantica & diuinas imagines, aut futurorum hipopheticas prænunciationes, aut viriles Ieſu diuinas operationes, aut ipſius diſcipulorum à deo traditas & dei imitatiuas conuerſationes & ſanctas doctrinas, aut occultã & myſticam inſpectionem diſcipulorum dilecti & mirabilis, ſcꝫ ſupermundanã Ieſu theologiã

Cantica pſalmorum.
Lectiões ſcripturẽ ſacræ qd ſint.
Oratio ad S. Eucharitiã:
Thuriſicatio & ambitus hierarchẽ quid.
Btitudo diuina oĩbus pro captu recipientiũ illucet.
Pſalmorum cantio quid.

ad deificationẽ opportunis narrauit,& ſanctis perfectionum,& deiformibus ſurſumactionibus corradicauit. Diuinaꝝ ꝟo odarum ſctã ſcriptura intentionẽ hñs,& theologicas & diuinas operationes vniuerſas cantare,& diuinorum virorum & ſctã eloquia & ſctãs operationes laudare, vniuerſalem facit diuinarum odarum recitationẽ ad oĩs hierarchicæ perfectionis ſuſceptionem & traditionẽ,habitum proprium faciens ipſam diuine cantantibus. ❡ Quãdo igitur cõprehenſiua ſanctiſſimorum decãtatio animales noſtros habitus cõcorditer diſpoſuit ad ea, quæ paulo poſt ſunt ſanctificanda, & diuinarum odarum conſonantia & ad diuina, & ad ſe ipſos,& ad alios inuicẽ conſenſum,ſicut vna & confeſſa ſacrorum chorea conſtituit, cõciſa & coadumbrata magis in intellectuali pſalmorum decantatione per plures & planiores imagines & enunciationes dilatantur ſanctiſſimis hagyographorum tractatuum lectiõibus. In iſtis qui videt ſancte,videbit vniformem & vnã inſpirationẽ,ſicut ab vno thearchico ſpiritu motã. Vnde conuenienter in ornatu poſt antiquiorem traditionẽ nouum teſtamentum ꝑdicatur,diuina & hierarchica ordinatione illud,vt arbitror,monſtrante, q̃d illa qdem dixit futuras Ieſu diuinas operationes,hæc ꝟo perficit. Et q̃d illa quidem in imaginibus ꝟitatem ſcripſit,hęc aũt præſentem monſtrauit. Illius enim prænunciatio ſcd̃m iſtam perfectionis operatio,ꝟitatẽ ſcire fecit. Et eſt theologiæ diuina operatio,complexio. ❡ Qui iſtorum quidem buccinas non ſenſerunt vniuerſaliter, neq; ſctãrum perfectionum imagines vident, impudenter negantes ſalutarem dei gñationis doctrinam,& contra eloquia perdite loquuntur: Vias tuas ſcire nolo.

Scripturã ſacrã eſſe ab vno eodemq; ſpiritu.

Teſtamẽti veteris lectio q̃re præcedat noui.

Iob.21.

Eſaiæ.58.

❡ Catechumenos autẽ energumenoſq; & in pœnitentia exiſtentes,ſanctæ hierarchiæ lex permittit quidem audire pſalmoꝝ decantationem, & diuinã ſanctiſſimarũ ſcripturarũ lectionẽ: ad conſequentes autẽ ſanctificationes non conuocat iſtos,ſed perfectos perfectionẽ operantiũ † occultos. Eſt enim deiformis hierarchia iuſtitia ſancta plena, & ſcd̃m dignitatẽ vnicuiq; ſaluatorie diſtribuit conuenientem vniuſcuiuſq; diuinorum participationem, in commenſuratione & proportione ſcd̃m tempus ſancte donans. Ideo vltimus quidem catechumenis attribuitur ordo. Sunt enim non participes,& indocti omnis hierarchicæ perfectionis, neq; ſcd̃m diuinam ordinationem in deo habentes eſſentiam,ſed adhuc à paternis eloquijs in lucem educti,& viuificis formationibus compoſiti ad principem vitæ & principem luminis, & beatam adductionem ex dei gñatione. Sicut igitur ſemiperfecti,& non formati ſcd̃m carnẽ infantes, ꝑexcidant à propria in lucẽ eductione,ſicut abortiones,& extruſiones,& ingenitum,& ſine vita,& ſine lumine in terra caſum habebũt. ❡ Et non aliq̃s ſapiens ad apparẽs aſpiciẽs dicat ad lumen iſtos produci à tñbris ventris abductos. Dicet enim corporum perita magiſtra medicina,lumen operabitur ad ſuſceptiua luminis. Ita & ſacrorum oĩſapiens ſcia, prius qdem ipſos formatiuorum & viuificorum eloq̃orum introductione ſicut alimento in lucem educit. Perficiens aũt ad dei gñationem ipſorum eſſentiã, dat ad ſalutẽ ipſis in ordine ad luciformia & perfectiua cõionem. ❡ Nunc aũt ſicut ab imperfectis diſtinguit perfecta,& bonũ ornatum ſacrorum prouidens,& catechumenorum in lucẽ eductionẽ,& vitã in deiformi hierarchicorũ ordine. Multitudo vero energumenorum immunda quidem eſt & ipſa. Secunda aũt ad ſuperius à catechumenorum eſt extremitate. Neq; enim æquale eſt,vt arbitror, perfecte indocto, & diuinarum perfectionum ſumme non participi,quod participationem quandam ſanctiſſimarũ habuerit perfectionum. Adhuc autẽ contrarijs,aut ſeductionibus,aut turbationibus eſt ſuperatum. Sed ad illos ſanctiſſimorum viſio & communio contrahitur,& maxime conueniẽter. Si enim eſt verum q̃d vniuerſalr diuinus vir,qui eſt diuinorum dignus cõicator ad ſummum deiformium ſcd̃m ipſum in perfectis & perfectiuis deificationibus ſurſumactus, neq; ea quę ſunt carnis operabitur,præter valde neceſſaria ſecundum naturam,& hoc ſi contingat pręter ſtudium, templum autem ſimul & ſequax thearchici ſpũs erit in ſummitate ſecundum ipſum in ſimili ſimile collocans: non quidem talis aliquando à contrarijs vexabitur, aut phantaſmis, aut morſibus. Ridebit autem illa,& accedẽtia expugnabit, & perſequetur,& faciet magis q̃ patietur: & cum proprij habitus impaſſibili & irremiſſibili,& alijs medicus videbitur talium vexationum. Arbitror autem ego cum hoc, magis autem noui plane, ꝙ hierarchicorum mundiſſima diſcretio,aũ iſtos nouit vexatos immundiſſima operatione quicunq; à deiformi recedentes vita,& conſentientes & conuiuentes perditis fiunt dæmonibus. Vere quidem exiſtẽtia,& immortaliter creata,& ęternorum exempla propter vltimam & ſibi ipſis perditam imprudentiam auertentes: materialem autem,& plurimæ paſſionis variationem, & deſtructiuas & corruptiuas delectationes,& infirmam in alienis non exiſtentem,ſed apparentem ſuauitatem cõcupiſcẽtes & operantes. Igitur iſti primi & magis ꝓprie q̃ illi,à miniſtri diſcretiua voce excluduntur. Non enim eſt fas ipſis alio quodam ſancto participare, q̃ eloquiorum conuerſiua ad

Immũdi quare ad miniſtrã ad ſcripturæ lectiones.

† oculos.

Pſal.57.

De catechiſmo.

Energumini cur catechumenis p̃ponant.

De apoſtatis

D

E

F

meliora

meliora doctrina. Si enim diuinoꝝ ſupermundana ſanctificatio, & in pœnitentia exiſtentes, quis ad ipſam iam effectos, abigit: q̄d non eſt perfecte ſanctum non aſſumens. Acclamat autē & hoc caſtiſſime, & q̄d ſc̄dm aliquid ad deiformis ſummum imperfecte infirmitatem patienti bus inuiſibilis ſum & incoīcabilis. Expellit enim ſc̄dm omne mūdiſſima vox, & non potentes coniungi à diuiniſſimoꝝ coīcatoribus dignis. Multo magis paſſibiliter vexatorum multitu do immunda erit, & ab omni aliena ſacrorum inſpectione & cōmunione. ❡ Poſtq̄ autem facti ſunt extra diuiniſſimum templum, & excedentem ipſos ſanctificationē perfectionū indocti & imperfecti, & cū ipſis à ſancte apoſtate vita: & conſequenter poſt iſtos q̄ à contrariorum mor ſibus & phātaſijs propter timiditatē facile patiunt, ſicut per ſortem & irremiſſibilē conſenſum ad diuina, non peruenientes ad deiformis habitus immobile & actiuum, poſtea cum ipſis qui à contraria quidē receſſerunt vita, nondum autem & à phantaſijs eius habitu & amore diuino & mundo ſunt purgati. Et poſt ipſos qui non ſunt imperfecte vniformes, & vt legaliter dicat, immaculati, & incontaminati perfecte, tunc ſanctiſſimi ſanctiſſimorum ſanctificatores, & vidē di amatores, ſanctiſſimā perfectionē, vt decet ſanctos, inſpicientes, laudant hymnō catholico bñficium, & cuius eſt bonum dare principium. A quo ſalutares nobis demonſtratę ſunt perfe ctiones, ſanctam eorum qui perficiuntur deificationem ſancte operantes. Hymnum aūt iſtum alij quidē confeſſionem vocant, alij ꝟo religionis ſymbolum, alij aūt, vt arbitror, diuinius hie rarchicam euchariſtiā, ſicut comprehenſiuam donorum à deo prouenientium. ❡ Videtur em̄ mihi laudatarum oīm diuinarum operationum negocium circa nos factum eſſe: ſubſtantiam quidē noſtram & vitam benigne conſtituens, & archetypis pulchritudinibus deiforme noſtrū formans, & in participatione diuinioris habitus & ſurſumactionis ſtatuens: prouidens aūt ex negligentia ingenitum nobis deſertum diuinorū donorum, & ſuperſtructis nos bonis ad an tiquum reuocare, & perfecta noſtrorū aſſumptiōe perfectiſſimā proprioꝝ traditionem beni gne operari, & ita coīonem nobis dei & diuiniorū dare. ❡ Ita autē thearchica benignitate ſan cte laudata, coopertus quidē diuinus panis apponitur, & bñdictionis calix. Diuiniſſimum aūt

B oſculum ſancte agitur, & hagyographarum tabularum myſticaꝝ & ſupermundana enuncia tio. Non enim eſt ad vnum congregari, & pacifica vnitione vnius participare ad ſeipſos diuiſos. Si enim ab vnius contemplatione & cognitione illuminati, ad vniformem diuinam congregationem vniamur, non quidē ad diuiſibiles ſuſtineamur decidere cōcupiſcentias: ex quibus materiales & paſſibiles inimicitiæ creantur aduerſus id q̄d ſc̄dm naturā eſt cōforme. Igitur hanc, vt arbitror, vniformē & indiuiſibilem vitā pacis ſanctificatio decernit, ſimili ſimi le collocans, & à diuiſibilibus diſtinguēs diuinas & vnitiuas viſiones. ❡ Sanctarū aūt tabulaꝝ poſt pacē ꝓdicatio, prædicat illos qui ſancte vixerunt, & ad virtutū vitæ perfectionē intrāſmu tabiliter peruenerunt. Nos quidē ad beatiſſimum habitum & deiformem finem ꝑ ſimilitudinē ipſoꝝ ꝓparans & manuducēs, illos autem vt viuentes ꝓdicans, &, ſicut theologia dicit, nō mor tuos, ſed ad diuiniſſimā vitā ex morte tranſlatos. Inſpice aūt q̄d & memorialibus ſanctis re poſita ſunt diuina memoria, non humane in memorabili phantaſiā monſtrata, ſed ſicut aliq̄s dicat, vt decet deum, ſc̄dm ꝓcioſam & intranſmutabilem cognitionē in deō perfectoꝝ & dei formium. Nouit enim, dicunt eloquia, qui ſunt eius. Et: Precioſa in conſpectu dñi, mors ſc̄toꝝ eius. Morte ſanctorum dicta pro perfectione in ſanctitate. Et hoc autem ſancte intende, q͛ ſu perpoſitis diuino altari venerandis ſignis, per quem Chriſtus ſignificatur & participat, adeſt indiſtanter ſanctorum deſcriptio, coniunctum ipſorum ſupermundanę & ſanctę vnitionis ad ipſum indiuiſibilr manifeſtans. ❡ Iſtis aūt ſc̄dm legem dictā ſanctificatis, ſtans hierarcha cum venerabili ſacerdotum ordine añ ſanctiſſima ſigna, aqua manus lauat. Quoniamquidē, vt elo

C quia dicunt, qui lotus eſt, non indiget quadam alia, niſi ſummorum, id eſt, extremorum ſui ipſius ablutione. Per quam ſummā purgationem in caſtiſſimo deiformis habitu, & ad ſc̄da ꝓ cedens benigne, erit teneri impotens, & abſolutus ſicut perfecte vniformis, & ad vnum ruſus vnitiue conuerſus, in q̄ inquinatam & immaculatā faciat conuerſionē, ſicut deiformis ſaluans plenum & integrū. Igit ſc̄dm lauacrum, vt diximus in hierarchia, ſc̄dm legem, nunc autē hie rarchæ & ſacerdotum manuum mundatio idem ſignificant. Etenim ad ſanctiſſimū euntes ſa crificium, mundari conuenit & ab vltimis aīę phantaſijs, & ad ipſam accedere per ſimilitudinē ſc̄dm quod eſt poſſibile. Nam ita manifeſtioribus dei apparitionibus circumilluminabunt ſu permundanis ſplendoribus ad conformium ſpeculorum claritatē totaliorē & lucidiorē, dimit tentibus tranſire proprium fulgorē. ❡ Hierarchæ autē & ſacerdotum vſq͂ ad ſummum, i. vlti mum ablutio fit añ ſanctiſſima ſigna, ſicut añ Chriſtum inſpicientē oēs noſtras occultiſſimas intentiones, & ſuprema mundatione in ipſius oīa inſpicientibus diligentijs & iuſtiſſimis, & nō

VVV ij corrupti-

Apoſtatę q̄re inde gis ejciū tur phāno aliq̄s īpuris

Vexatorum īpura tur barepellēda a diuinis

Symboli noſtræ ſidei declaratio q̄d ſignet.

Hymnus fidei catholicæ

ſalutatio mutua q̄d ſignet

Cōcupiſcētia q̄m cā ſit malorum

Sapien. 4.
Roma. 6
1. Iohā. 3.

2. Timo. 2
Pſal. 115.

Ablutio manuū quid.

Iohā. 13
Exod. 30
Liber de legali hierarchia necdū repertus

Ablutio manuū cur fiat corā ſymbolis ſacris.

corruptibilibus iudicijs diffinita. Ita diuinis hierarcha vtitur, & ſanctas diuinas operationes laudans, ſancte operatur diuiniſſima, & ſub viſum agit laudata. ¶ Igitur quas quidem ad nos eſſe diuinas operationes dicimus, conſequenter eſt narrandũ ſcd̃m virtutẽ. Non eñ vniuerſas laudare ſufficiens ego, nedũ plane videre & alios docere. Quæcunq; aũt à diuinis hierarchis, iuxta conſequentiam eloquiorum laudantur & ſanctificantur, hæc vt nobis eſt poſſibile dicemus, hierarchicã inſpirationem adiutricẽ inuocantes. ¶ Humanã naturam à principio à diuinis bonis inſipienter prolapſam, multæ paſſionis vita ſubſeqtur, & corruptiuæ mortis finis. Cõſequentes enim à vera bonitate perdita apoſtaſia, & ſanctæ legiſlationis in paradiſo tranſgreſſio recalcitrantem à viuifica lege ſeductiuis, & inimicis cõtrarij deceptionibus contrarijs diuinorum bonorum proprijs motibus tradiderunt. Inde miſerabilr pro æterno quidem mortale cõmutatum eſt: proprium aũt principium in corruptiuis gñationibus hñs, ad principio cõuenientem acta eſt finem. Sed & à diuina & ſurſumagente vita voluntarie decidens, ad contrariam extremitatẽ inducta eſt, ſc; multæ paſſionis variationem. Errans aũt & à recta via, quæ eſt ad vere exiſtentẽ deum auerſa, & deſtructionis & in malum operãtibus multitudinibus ſubiecta decepta eſt, non dñs neq; amicis, ſed inimicis famulans. Illis aũt crudelr ipſa ſcd̃m ppriã crudelitatem abutentibus, ad conſumptionis & deſtructionis miſerabilr incidit periculum.

Inobedientiã prœmorũ parentum q̃ mala ſint ſecuta

¶ Thearchicæ aũt bonitatis infinitiſſima benignitas, per ſe operantẽ nobis conueniens in bono noſtri non recuſauit prouidentiã: ſed in vera participatione noſtrorũ oĩm facta ſine pctõ, & humili noſtro vnita cum propriorũ inconfuſo & immaculato perfecte habitu ad ipſam nobis coĩonem ſicut eiuſdẽ gñis de cætero donauit, & propriorũ monſtrauit particeps bonorũ. Apoſtaticę quidẽ multitudinis (ſicut occulta traditio habet) quæ cõtra nos erat ſoluens poteſtatem, non ſcd̃m virtutẽ ſicut ſuperpotens: ſed ſcd̃m myſtice nobis traditũ eloquium in iudicio & iuſtitia. Noſtra aũt ad contrarium omne benefice tranſtulit. Nam noſtrę mentis quidẽ obſcurum impleuit copioſo & diuiniſſimo lumine, & informe deiformibus ornauit pulchritudinibus. Animę aũt habitaculum in perfecta ſaluatione noſtræ ſubſtantię iam pene caſuræ, immundiſſimis paſſionibus & corruptiuis inquinationibus liberauit, ſurſumactionẽ nobis ſupramundanã monſtrãs, & cõuerſionẽ diuinã in noſtris ſctis, ſcd̃m q̃ eſt poſſibile aſſimilationibus ad ipſam. ¶ Dei imitatiuum aũt quõ aliter nobis ingignatur, niſi ſanctiſſimarum diuinarum operationum memoria renouata, ſemper hierarchicis decãtationibus & ſctificationibus: Hoc eñ facimus, vt eloquia dicunt, in ipſius memorationem. ¶ Inde diuinus hierarcha ſuper diuinum altare ſtans, laudat dictas ſanctas operatiões diuinas Ieſu qui eſt diuiniſſima noſtra prouidentia; quas ad ſaluationẽ generis noſtri, complacito ſanctiſſimi patris in ſpũ ſancto, ſcd̃m eloquium, perfecit. Poſtq̃ aũt laudauit, & venerãdam & intelligibilem ipſarum contemplationem intelligibilibus oculis inſpexit, ad ſignificatiuam ipſarum ſanctificationẽ venit, & hoc vt à deo traditum eſt. Vnde & religioſe ſimul & hierarchice poſt ſanctos hymnos diuinarũ operationum, pro ſanctificatione quæ eſt ſuper ipſum, ſe excuſat, prius ſancte ad ipſum clamãs: Tu dixiſti, hoc facite in meã commemorationẽ. Poſtea poſtulãs dignus fieri hoc ſacrificio, quod fit ad dei imitationẽ, & ad ipſius Chriſti imitationem diuina perficere & diſtribuere caſtiſſime & ſacris participaturos, vt conuenit ſctis, participare ſacrificat diuiniſſima, & ſub viſum agit dicta propoſita ſancte ſigna.

Hebr. 2
Coloſſ. 2
Iohan. 3
1. Cor. 11
Iohan. 6.
8. 15
Matt. 26
1. Cor. 11

Partitio indiuidui panis & calicis qd

¶ Etenĩ coopertum & indiuiſibilem panem diſcooperiens & in multa diuidens, & vnitiuum calicis oĩbus partiens, ſignificatiue vnitatem multiplicat & diſtribuit ſanctiſſimum in iſtis ſacrificium perficiens. Etenĩ quod eſt vnum & ſimplex & occultum Ieſu thearchiciſſimi verbi in humanatione ſcd̃m nos, ad compoſitũ & viſibile inuariabilr bonitate & benignitate proueniens, & ad ipſum noſtram vnificã coĩonem benefice operatus eſt, noſtra humilia diuiniſſimis ſcd̃m ipſius ſummum vniens, ſiquidem & nos ſicut membra corpori coaptemur ipſi, ſcd̃m idem immaculatæ & diuinæ vitæ, & non corruptiuis paſſionibus mortificati, nõ coaptati & non cohærẽtes & nõ cõuenientes efficiamur diuinis membris & ſaniſſimis. Oportet enim nos, ſi coĩcare ipſi deſideramus, ad diuiniſſimã ipſius ſcd̃m carnẽ vitã reſpicere, & nos ipſi aſſimilando in ſancta immunitate pcti ad deiformem & immaculatũ habitum recurrere. Ita enim cõuenienter nobis ad ſimile coĩonem largietur. Hæc per ſancte facta hierarcha manifeſtat, cooperta quidẽ dona ad manifeſtum agens: vnitiuum aũt ipſorum in multa diuidens, & diuiſorum vnitione ad ea in qbus fit ſcd̃m ſummum coĩcatores ipſorum faciẽs participantes. Deſcribit eñ in iſtis ſenſibilr ſub viſum agens, ſicut in imagine Ieſum, q eſt Chriſtus, q eſt intelligibilis noſtra vita, ex occulto ſcd̃m diuinũ perfecta & incõfuſa ſcd̃m nos in humanatione benigne ex nobis formatum, & ad diuiſibile noſtrũ inuariabiliter ex eo vno, q̃d eſt ſcd̃m naturã procedentem, & per beneficam hanc benignitatem, ad participationẽ ſuiipſius

De Chriſti imitãdis veſtigijs oĩu Chriſtiano.

E
F

&p

& propriorum vocantē bonorum humanā tribum, ſi vniamur ipſius diuiniſſimę vitæ, nós ipſi ſcd̄m virtutem aſſimilando, & ita in veritate coicatores dei & diuinorum efficiemur. ¶ Participans autē & tradens thearchicā coionem, in gratiarum actione ſancta definit, cum oi eccl'iæ ſancta plenitudine. Etenim participatio traditionē præcedit, & myſticā diſtributionē myſteriorum aſſumptio. Hic eñ eſt catholicus diuinorum bonus ornatus & ordo, primum in participatione & impletione fieri ſanctum ducē eorum quę per ipſm à deo alijs ſunt donanda, & ita & alijs tradere. Propter quod & diuinis doctrinis audacter abutentes, añ conuerſationē ſcd̄m ipſas & habitum, immundi & extranei à ſancta ſunt legiſlatione. Quia ſicut in ſolaribus ſplendorſbus ſubtiliores & clariores ſubſtātię primæ influente fulgore adimpletę, lumen ſupereffuſum ſcd̄m oēm partem ipſarum ad ſequentes ad modum ſolis ſuperuehuntita & in diuino oī non eſt audendum alijs ducem fieri, q ſcd̄m oēm habitum in ipſo nō eſt ſactus deiſormior, & à diuina inſpiratione & iudicio adaptator demonſtratus. In iſtis omnibus ſctōꝝ ornatus hierarchice congregatus, & diuiniſſimis colcans, cū gratiaꝝ actione ſctā definit diuinarum opationum proportionaliter, & cognoſcēs & laudans gratias. Quare diuinoꝝ nō participes & neſcij, non quidē ad gratiarum actionē peruenient, q̄uis ſcd̄m propriā naturā dignis exiſtentibus diuinis donis, vt de ipſis gratiæ referant. Sed q̄d dixi neq; proſpicere aliq̄ñ ad diuina dona ex conſenſu ad peiora volentes, ingrati ad infinitas diuinaꝝ opationum permanſerūt g̃ras. Guſtate, dicſit eloga, & videte. Nam ſctā diuinorū doctrina docti magnorū muneꝝ exiſtens ipſorum cognoſcent gratias, & diuiniſſimā ipſorū altitudinē & magnitudinem in participatione ſanctiſſime inſpicientes, ſuper cœleſtia bene gratias agendo laudabunt thearchice beneficia.

Culpabiles ecclesiastes, q nō efficit q̄ alijs faciēda pdicat

Psal. 33

B

De his quæ fiunt in unguento, & de perficiendis in ipſo. Cap. IIII.

TAnta ſanctiſſimæ congregationis ſunt, & ita pulchræ intelligibiles viſiones, ad vnum noſtri, vt multoties diximus, hierarchicæ & ſanctæ operantes coionem & congregationem. Sed eſt huic coordinata altera perfectionis operatio vnguēti, perfectionem ipſam duces noſtri nomināt. Partes itaq; eius in ordine ſcd̄m ſctās imagines inſpiciētes, ita ad vnū ipſius per partes hierarchicis contēplationib' ſurſumagemur.

Defectō chriſmate.

Myſterium perfectionis unguenti.

SEcundum eundem congregationis modum, imperfectorū ſoluuntur ordines, pcedentibus vc; & hierarchica circumitione bñolente ad oēm ſanctum chorum, & pſalmorū decantatione, & diuiniſſimorū elogorum lectione. Poſtea vnguētum hierarcha ſumēs ſuperponit diuino altari circumuelatū duodecim alis ſanctis, clam ātibus cunctis ſanctiſſima voce ſctām inſpirationis deo acceptorum prophetarum melodiā. Et ſuper ipſum factam orationem adimplēs, in ſanctiſſimis ſanctificādorum perfectiōibus, ipſo vtitur ad oēm fere hierarchicā perfectionis operationem.

Ambitus altaris cū thurificatione

Vnguētū impoſitū altari

Chriſmatis vtilitas.

Contemplatio.

C IGitur introductiua quidem perfectiuæ huius ſanctificationis ſurſumactio per ea quæ fiunt ſahcte in diuino vnguento, illud arbitror monſtrat, circumuelari diuinorum virorū q̄d eſt ſcd̄m mentem, ſanctum & bene olens, quæ diuinæ præcipit ſanctis viris non apparentes habere in gloria vana ſcd̄m virtutē occulti dei pulchras & bñ olentes aſſimilatiōes. Nam immaculati ſunt dei occulti, & ſuper mentē bñ olentes decores, & intelligibiliter maniſeſtantur ſolis ſanctis, cōformes habere volētes, ſcd̄m virtutem in animabus incorruptas imagines. Nam q̄d eſt deiſormis virtutis incircūſcriptum bñ imitans inſigne, aſpiciens ad intelligibilem illam & bñ olentem pulchritudinem, ita ſibijpſi format & componit ad optimā imitationem. Et quemadmodum inſenſibitibus imaginibus, ſi archetypam formā ſcriptor indeclinabiliter inſpicit, ad nihil aliud viſibilium tractus, aut ſcd̄m aliquid diuiſus, ipſm illum q eſt ſcript', ſi eſt fas dicere, duplicabit & monſtrabit alterutrum in alterutro pter ſubſtantiæ differentiā. Ita amātibus pulchritudinē in mente ſcribentibus ad bñ olentem & occultā pulchritudinem intēta, & indeclinabilis contemplatio, nō erroneā & deiformiſſimā dabit ſimilitudinem. Conuenienter igitur ad ſuperſubſtantialiter bene olentē & intelligibilem decorem diuini ſcriptores intellectuale ipſorum inconuerſibiliter formātes, nullam faciunt exiſtentiū in ipſis ad dei imitationem virtutum, ad hoc vt videātur ſcd̄m eloqum hoibus, ſed ſancte inſpiciūt ſicut in imagine diuino vnguento ea quæ ſunt eccleſiæ ſanctiſſima circumuelata. Propter q̄d & ipſi q̄d eſt ſcd̄m virtutem, ſanctum & deiformiſſimum, intra mentē deum imitantem, & à deo ſcriptā ſanctè circumuelantes, ad ſolum reſpiciunt archetypum intellectum. Neq; eñ inuiſibiles ſolum ſunt diſſimilibus, ſed neq; ipſi ad illoꝝ trahuntur viſionē. Vnde ſcd̄m conſequentiam ſuijpſoꝝ

Opinio diuini vnguenti q̄d

Quæ intētione bona opera pagenda

Math. 6. & 23.

neq; apparentiam ſuipſorũ,neq; apparentia vane pulchra & iuſta:ſed vere exiſtentia amãt,neque ad opinionem inſpiciunt à multitudine irratinoabilr beatificatã, ſed pulchr̃ haut malum in ſeipſo ad dei imitationẽ iudicãtes,in ſigna diuina thearchiciſſimi ſunt boni odoris,qui in ſe ipſo verum bñ olens hñs,ad hoc diſſimiliter q̃d multis apparet non cõuertitur, veris ipſis imaginibus informans non fictum. ❡ Age igitur de cætero,qm̃ exteriorem decorem cõſpeximus

Alæ ſa. in tegẽtes diuinũ vnguentum quid.

pulchre huius ſanctificationis,ad diuiniorẽ ipſius reſpiciamus pulchritudinẽ, ipſam in ſeipſa reuelatam velaminibus conſpicientes,beatã reſplendere facientem à ſeipſa claritatẽ,& non velato intellectualibus bono odore nos adimplentẽ. Neq; enim apparens vnguenti pfectionis operatio his qui ſunt circa hierarcham eſt incõmunicabilis aut inuiſibilis,ſed econtrario vſq; ad ipſos perueniens,& ſtare faciens eam quæ eſt ſuper multos contemplationẽ,ad ipſis ſancte circumuelatur,& à multitudine hierarchice diſtinguit. Etenim diuinis viris ſanctiſſimorũ radius,ſicut cognatis intelligibilis munde & immediate elucens,& intellectuales ipſorum ſuſceptiones non circumuelate bene olere faciens,ad ſubiectum nõ iam ſimilr̃ procedit:ſed ab ipſis ſicut occultis intelligibilis lucis contemplatoribus inegreſſibilr̃ (vt à diſſimilibus nõ contaminetur) ſub alatis ænigmatibus cooperitur,per quę ſancta ænigmata ſubiectorum bene ornati ordines ſurſumaguntur ad ſanctam ſecũdum ipſos proportionẽ. ❡ Igitur eſt qdem,q̃d dixi, nunc laudata à nobis ſctã perfectionis operatio,perfectiui hierarchicorũ ordinis & virtutis.

Excellentia diuini chriſmatis.

Propter q̃d & hãc diuini duces noſtri,ſicut coordinatã cõgregationis ſanctę perfectioni,& idẽ operantẽ eiſdem imaginibus,in multis & myſticis ornatibus & decãtationibus ordinauerũt.

Thuriſicatio pontificis qd Scripturæ ſacræ recitatio quid.

❡ Et hierarcham quidẽ ſimiliter videbit à diuiniore loco pulchrum bonũ odorem ad ſequẽtia ſctã proferentem,& reſolutione ad ipſum docentẽ diuinorũ participationem,vniuerſis quidem ſanctis ingigni ſcd̃m dignitatem,non minorabilem aũt eſſe & immobilem oino,& intra proprietatem ſcd̃m diuinam collocationẽ incommutabilr̃ ſtantem. Aequaliter aũt rurſus eloquiorum ode & lectiones imperfectos qdem educunt ad vitã ferentem filiorũ poſitionem:cõuerſionem aũt ſanctã faciunt immunde vexatorũ. Auferunt autẽ contrarium timorẽ & attractionem extimidè vexatis,quod eſt deiformis habitus & virtutis ſummum iuxta proportionẽ ſuam ipſis monſtrantes: ſcd̃m quam expellent magis ipſi contrarias virtutes,& aliorum medicinæ magiſterium obtinebunt,ad dei imitatiõem immobile quidẽ ex proprijs bonis:aduerſus autem contrarios tumultus ſctiuum non hñtes ſolum,ſed & dantes. ❡ His aũt q ad mentem ſanctam ex peioribus tranſierunt,habitũ ſanctum imponũt,vt non rurſus à malitia capiãtur. Illos aũt q non ſunt oĩo caſti,perfecte mundant. Sanctos autem ſgunt ad diuinas imagines & inſpectiones ipſorum & coiones. Cibant aũt ſanctiſſimos in beatis & intelligibilibus viſionibus,adimplentes vniforme ipſorum vno & vnientes. Quid autẽ? Nunquid & non omnino mundos ordines,q̃ iam mentionem fecimus,munde ſoluit,ſcd̃m eundem congregationis modum pñs nunc ſctã perfectionis operatio,à ſolis ſctis imaginibus viſa,& à ſolis ſanctiſſimis immediate hierarchicis ſurſumactiõibus inſpecta & ſanctificata? Hæc quidem igitur multoties iam à nobis dicta,ſuperfluum eſt,vt arbitror,eiſdẽ reuoluere verbis, & non ad ſequentia trãſire,hierarchã diuinę vidẽtes ſub duodecim alis habentẽ coopertũ diuinũ vnguentũ,& ſanctiſſimã in ipſo perfectionẽ ſancte operantẽ. Dicimus igitur q vnguenti cõpoſitio cõgregatio quædã eſt bene ſpirantium materiarũ in ſeipſa large hñs qualitates bene olentes,q̃ participantes bonis odoribus afficiunt ſcd̃m proportionẽ q̃titatis ingenitæ ipſis bñ olentis participationis.

Cõpoſitio diuini vnguẽti quid.

❡ Credimus aũt eſſe thearchiciſſimum Ieſum ſubſtantialiter bene olentẽ,intelligibilibus diſtributionibus diuinæ delectationis intellectuale noſtrum adimplentem. Si enim ſenſibilr̃ bene olentium ſuſceptio delectari facit,& nutrit cum delectatione multa noſtrorum olfactuũ diſcretiuũ ſi & illęſum ſit,& ad bene olens in commenſuratione conueniens,proportionaliter aliqs dicat,& intellectuales nr̃as virtutes aduerſus ſubiectionẽ ad peius incorruptibilr̃ diſpoſitas in naturali fortitudine noſtri diſcretiui,ſcd̃m deificas menſuras,& conuenientẽ mentis ad diuinum conuerſionẽ,in ſuſceptione thearchici boni odoris fieri, & delectatione ſctã impleri, & diuiniſſimo alimento. Igitur vnguenti ſignificatiua cõpoſitio,ſicut informatione non formabilium ipſum nobis deſcribit Ieſum fontanã exiſtentem copiam diuinarũ bene olentium ſuſceptionũ proportionibus hierarchicis ad deiformiſſima intellectualium reddentẽ diuiniſſimas fraglantias:in quibus mentes ſuauiter delectatæ,& ſanctis ſuſceptionibus adimpletæ,alimento intelligibili vtuntur, ſcʒ introitu bene olentium diſtributionum ad intellectuale ipſorum,ſecundũ diuinã participationem. ❡ Eſt aũt,vt reor,manifeſtum q ſubſtãtijs quę ſunt ſuper nos ſicut diuinioribus,fontani boni odoris redditio propinquior quodãmodo eſt,& magis ſeipſam manifeſtat & diſtribuit ad deiformiſſimũ ipſorum & bene hñs ſcd̃m mentẽ ſuſceptiuæ

ptiuæ,& virtutis copioſæ ſupermanans & multipliciter intrans. Subiectis aũt intellectualibus & non ſimiliter ſuſceptibilibus, ſupremã quę eſt ſup virtutẽ immaculatæ abſcõdens viſionem & participationem proportionalibus participantiũ fraglantijs in cõmenſuratione thearchica diſtr.buit. Igitur ſctãꝝ ſubſtantiaꝝ ſuper nos exiſtentium Seraphim ordo tñ ſuperpoſitus in duodenario alarũ ſignificat,circa Ieſum ſtans & collocatus beatiſſimis ipſius viſionibus, ſicut eſt fas,intuitum figens,& intelligibili diſtributione ſancte in caſtiſſimis ſuſceptionibus adimpletus,& multum laudabilẽ vt ſenſibilr̃ dicatur,nõ tacentibus buccis clamans theologiam.

Seraphi opinnes vnguẽti quid

¶Nam ſctã ſupmundanarum mentiũ cognitio,& infatigabilis eſt,& indeſinentẽ habet diuinũ amorẽ,& ponit ſuper malitiã vniuerſam & obliuionẽ. Vñ vt æſtimo nõ tacens clamor,ſignificat æternã ipſorũ & intranſmutabilem in fortitudine oĩ & grãtum actione,diuinorũ ſciam & intellectum. Igitur incorporales quidẽ Seraphim proprietates in eloquijs ſenſibilibꝰ imaginibus intelligibilium manifeſtatiuis ſancte deſcriptas,in ornatibus cœleſtiũ hierarchiarũ,ſicut arbitror,bñ conſpeximus,& tuis intellectualibus oculis demonſtrauimus.

Clamor ſanctorũ Seraphĩ quid.

¶Tamen qñiam& nunc hi q circa hierarchã ſancte ſtant, illum ipm̃ nobis figurãt ſupmum ornatũ in cõpendio, & nunc in materialiſſimis viſionibus deiformiſſimã ipſorum claritatẽ videamus. Igitur infinitas quidẽ vultuum ipſorũ & multiplicitas pedum,manifeſtatiuum eſt,vt ęſtimo,ipſorum proprietatis multũ videntis ad diuiniſſimas illuminatiões,& ſp mobilis,& multum ambulabilis intellectuum diuinorũ bonoꝝ. Alarum aũt,ſicut eloga dicunt,expanſam poſitionẽ,nõ numerum ſctũm ſignificare puto ſcdm qd videt alijs: ſed ꝙ prima,& media,& vltima intellectualiũ & deiformium virtutũ ipſius exiſtentis circa deũ ſupmæ ſubſtãtię & ordinis ſurſumactiua &

Facie vpedũqꝫ infinitas brõrum Seraphim qd. Iſaiæ o Ezechi s

B abſoluta pfecte ſunt & ſupmundana. Vñ elogorum ſctiſſima ſapia alarum formationẽ deſcribens,circa vultus & media & pedes ipſorũ ponit alas, vniuerſale alarũ ipſorum ſignificans,& largiſſimũ ỽtutis ſurſumactiuę ad ỽe exiſtens. Si aũt vultus & pedes velãt,& ſolis volant medijs alis,intende qd ſupmarum ſubſtantiarũ tñ eleuatus,ordo reuerens eſt circa intellectibus ſuis altiora & pfundiora,& medijs alis in cõmenſuratione ad dei viſionẽ ſurſumagit, diuinis legibus ſupponens ppriam vitã,& ab ipis intelellectualr̃ diſpoſitus ad ſuipſius cognitionem. Qd aũt in eloquijs dictum eſt,ꝙ clamabat alter ad alterum,illud reor monſtrare,ꝙ de intellectibus ipſorũ dei inſpectiuis ſibijnuicẽ copioſe tradunt.

Iſaiæ 6

¶Et hoc aũt ſctã dignabimur memoria,qd elogorum Hebræa vox ſcdm manifeſtam noĩationem vocat ſctiſſimas Seraphim ſubſtantias,ex hoc ꝙ ſunt igneæ & ſuperferuentes ſcdm diuinã & immobilẽ vitã. Si igitur,ſicut Hebręorũ vocẽ interpretantes dicunt,diuiniſſimi Seraphim incendentes & calefacientes à theologia noĩati ſunt,manifeſtatiuo ſubſtantialis ipſorũ habitus noĩe diuini vnguenti ſcdm ſignificatiuam imaginũ ſcriptionẽ ỽtutes hñt ſurſum mouentes ad manifeſtationẽ ipſarum, & magis operantiũ fraglantiarũ diſtributionẽ euocantes. Etenim ſubſtantia ſuper mentẽ bñ olens, ab igneis & mundiſſimis mentibus ad manifeſtationẽ ſurſum moueri diligit, & diuiniſſimas ipſius inſpirationes in ditiſſimis diſtributionibus donat,ita ipſam ſupermundane euocãtibus.

¶Igitur diuiniſſimus ſupcœleſtiũ ſubſtãtiarum ordo nõ ignorauit thearchiciſſimum Ieſum

C ad hoc vt ſctificaret deſcendiſſe. Intelligit aũt ipm̃ ſancte in nr̃is ſeipm̃ ſubmittentẽ,propter diuinam & ineffabilem bonitatẽ,& à pře & à ſeipſo & à ſpũ (vt decet hoĩem) ſctificatum,videns propriũ principiũ: in qbus qdem thearchice operat ſcdm ſubſtantiã inuariabile hñs. Vñ ſctõrum ſignorũ traditio diuino vnguẽto Seraphim apponit,inuariabilẽ ſciens & deſcribens Chriſtum,in totali ſcdm nos in humanatione ad ỽitatẽ.

Ordinẽ ſupmũdanu gelorũ nõ latuiſſe Chriſti incarnationis myſterium. Hebræa

¶Et adhuc diuinius,quia diuino vnguẽto vtitur ad oĩs ſancti perfectiõis operationẽ,manifeſte innuens ſcdm eloquium,ſctificantem ſanctificatum,ſicut ſp eundẽ ſibijpſi ſcdm oẽm thearchicã boni operationẽ. Propter qd & ſanctæ dei gñationis pfectiuũ donum & gr̃a in vnguenti perficit diuiniſſimis perfectionibus.

¶Vñ ſicut reor,& mundatiuo baptiſterio vnguentum in cruciformibus miſſionibus ſuperfundens hierarcha,ſub viſum agit contẽplatiuis oculis vſqꝫ ad ipſam mortẽ per crucẽ Ieſum pro noſtra dei gñatione deſcendentẽ,ipſo diuino incõprehenſibili deſcenſu eos q in mortẽ ipſiꝰ ſcdm occultum ỽbum baptizant,ex corruptiuæ mortis veteri abſorptione benigne auellentẽ,& renouantem ad diuinã & æternam eſſentiam.

Signũ vnguẽti cruciforme i baptiſterij aqua quid

¶At ỽo ipſi profecto ſanctiſſima dei gñationis pfectione,thearchici ſpũs ſuperaduentum vnguenti donat perfectiua vnctio,ſubfigurante (vt reor) ſancta ſignoꝝ imaginatione,ab ipſo propter nos, vt decet hoĩem,per therachicum ſpiritũ ſctificato inuariabili ſubſtantialis deitatis habitu,diuiniſſimum ſpiritũ donatũ.

¶Et hoc aũt hierarchice intende,ꝙ & diuiniſſimi altaris ſanctam perfectionẽ ſanctiſſimaꝝ perfectionum legiſlatio ſanctiſſimi vngẽnti perficit ſanctiſſimis infuſionibus. Eſt aũt ſupercœleſtis & ſuperſubſtantialis hæc diuina operatio,oĩs deificæ nr̃æ ſanctificationis principium & ſubſtantia &

Cõfirmatio i baptizato qd

1.Pet.3 perfectiua virtus. Si enim eſt diuiniſſimum noſtrum altare Ieſus, qui eſt thearchica diuinarũ
mentium ſanctificatio, in quo ſecundum eloquium ſanctificari, & myſtice holocauſta facti, ac
Iohã.19 ceſſum habemus, ſupermundanis oculis inſpiciamus ipſum diuiniſſimum altare, in quo quæ
perficiuntur, perficiuntur & ſanctificantur ab ipſo diuiniſſimo vnguento perfectum. Sanctifi
cat enim propter nos ſeipſum benigniſſimus Ieſus, & omni nos ſanctificatione implet, in ipſo
perfectis diſpenſatorie ad nos ſicut à deo genitos de cætero benigne tranſeuntibus. ❡ Vnde
ſicut reor, ſcdm intellectum hierarchicum vt eſt à deo traditum diuini noſtræ hierarchiæ du-
ces, venerandiſſimam iſtam ſanctificationem vnguenti perfectionem ex re perfecta realiter
nominant, ſicut ſi aliquis dicat dei perfectionem alterutro intellectu diuinam ipſius perfectio
nis operationem laudantes. Eſt enim ipſius perfectio, & propter nos (vt decet hoiem) ſanctifi
Halleluia cari, & deifice vniuerſa perficere, & ſanctificare ea quæ perficiuntur. ❡ Sanctam aũt inſpiratio
quid nis deo acceptorum prophetarum melodiam dicũt hi, qui ſunt Hebræorũ ſcientes, laudẽ dei
monſtrare, aut laudate dñm. Vniuerſa igitur ſancta dei apparitione, & diuina operatione in
varia compoſitione hierarchicorum ſignorum ſancte ſcripta, non inconueniens eſt memora-
re à deo motum prophetarum hymnum. Docet enim & religioſe ſimul, & vt decet ſanctos,
laudibus ſanctis digna eſſe deifica beneficia.

De ſacerdotalibus perfectionibus. Cap. V.

HAEC quidem eſt diuiniſſima vnguenti perfectionis operatio. Tempus autẽ ſit
poſt diuinas ſanctas operationes, exponere & ſacerdotales ordines & partitiones
& virtutes ipſorum, & operationes, & perfectiones: & ſub ipſis trinitatẽ ſubiectorũ
ordinum, vt demonſtretur noſtræ hierarchię ornatus, inordinatum quidẽ & inor-
natum, & confuſum munde diſtinguens & expellens: ornatum autem & ordinatum & ſtabi- E
le oſtendens in ſanctorũ ordinum ſcdm ipſam proportionibus. ❡ Et vniuerſæ quidem hierar
chiæ trinã diuiſionem in hierarchicis laudatis iam à nobis, vt arbitror, bene expoſuimus, dicen
tes, ſicut ſcdm nos ſacra traditio habet, omne hierarchicum negociũ diuidi in ſanctiſſimas per
fectiones, & diuinos ipſarum doctos & magiſtros, & eos qui ab ipſis ſancte perficiuntur.
Actionis ❡ Igitur ſanctiſſima quidem cœleſtiũ ſubſtãtiarum hierarchia, perfectionem quidẽ habet ſcdm
ol. hierar virtutem propriam dei, & diuinorũ immaterialiſſimũ intellectum, & deiformitatis integrum,
chicæ tri- & ſicut eſt poſſibile, ad dei imitationẽ habitum: illuminatores autẽ & ad ſanctam perfectionẽ
partita ſe duces, circa deum primas ſubſtantias. Ipſæ enim ad ſubiectos ſanctos ordines, vt bonẽ & pro-
ctio portionaliter, deferunt ſemper deificas cognitiões, donatas ipſis à per ſe perfecta, & ſapientes
faciente diuinas mentes thearchia. ❡ Primis autẽ ſubſtantiis ſubiecti ornatus, & ſicut per illas
ſurſum acti, ad deificã thearchiæ illuminationem, qui perficiuntur ordines ſunt & vere nomi-
nantur. Poſt illam autem cœleſtem & ſupermundanam thearchicã, ad ea quæ ſunt ſcdm nos
1.Cor.15 beneficio thearchia ſanctiſſima ipſius dona proferẽs, puris quidẽ exiſtentibus, ſecundũ eloquiũ F
Galat.3 dedit iuxta legem hierarchiã obſcuris verorum imaginibus & remotiſſimis archetyporũ ima-
ginationibus & difficilibus ad contẽplandũ ænigmatibus & figuris, non bñ diſcretã habenti-
bus coopertã in ipſis contemplationẽ proportionali lumine, ſicut infirmis oculis ſine læſione
ſuperſplendens. Huic aũt ſecundũ legem hierarchię perfectio quidẽ eſt ad ſpẽalem cultũ ſurſum
actio. ❡ Manuductores aũt ad iſtam, illi q ſanctũ illud tabernaculum ſancte docti ſunt à Mo
de hierar ſe primo ſcdm legem hierarchiarũ magiſtro & duce. Ad quod ſanctũ tabernaculum introductis
chiæ lega ue ſancte ſcribens, ſcdm legem hierarchicã imaginẽ figuræ monſtratæ ipſi in Sina monte, vo-
lis perfe cabat cuncta ſcdm legem ſanctificata. Qui aũt perficiebantur erant hi, q à legalibus ſignis pro
ctione portionalr ad perfectiorẽ doctrinã ſurſum agebant. Perfectiorẽ aũt doctrinã theologia nſam
Exod.24 dicit hierarchiã adimpletionẽ ipſam illius vocans & ſanctum finem. Eſt aũt & cœleſtis & lega
Eccleſia- lis coicatiue medietati ſumpta, huic quidem coicans intelligibilibus contemplationibus: illi
ſticæ hie- autem, quia & ſignis ſenſibilibus variatur, & per ipſa ſancte ad diuinum ſurſum agitur. ❡ Trinã
rar. diui- autem hierarchicæ diuiſionis ſimiliter habet in ſanctiſſimas perfectionum ſanctificationes di
ſio tripl- uiſa, & deiformes ſanctorum miniſtros, & illos qui ab ipſis proportionaliter ad ſancta ſunt ad
x ducti. Vnaquæq; autẽ trium diuiſionum noſtræ hierarchiæ ſcdm conſequentiam legalis & di
uinioris noſtra hierarchia, prima, & media, & vltima ordinatur virtute, & proportionẽ ſctis
conuenientem prouidens, & vniuerſorum bene ornatam & ſecundum ordinem conueni-
entem, & coniunctiuam coionem. Igitur ſanctiſſima quidem perfectionũ ſanctificatio, pri-
mam quidem habet deiformẽ virtutẽ, ſanctiam imperfectorũ mundationẽ: mediam autem mun-
datorum illuminatiuã doctrinam, vltimam aũt & priorum cõpletiuam doctorum in ſciẽtia
propriarum

propriarum doctrinarum perfectionem. Sanctificantium autem ornatus,in virtute prima per Sctificãtiũ ordo
perfectiones mundat imperfectos,in media autẽ illuminat mundatos, in vltima autẽ & ſum-
ma ſanctificantium virtutum,perficit eos qui diuino lumini communicauerunt in ſcientificis
perfectionibus illuminationum,quas contemplati ſunt. Eorum autem qui perficiuntur virtus pficiẽdorũ ordo
prima quidẽ eſt, quæ eſt mundata:media autem poſt mundationẽ,quæ eſt illumniata,& quo-
rundam ſanctorũ contemplatiua:vltima autẽ,& diuinior alijs,quæ eſt illuminata, perfectiua
ſcientia ſanctarum illuminationum,quarum effecta eſt contemplatrix. Igitur ſanctæ quidẽ per- pfectorũ ordo.
fectionum ſanctificationis,triplex virtus laudata eſt. Sanctæ quidem dei generationis ex elo-
quijs demonſtrata mundatione & illuminatiua lucis apparitione: congregationis autẽ & vn-
guenti perfectione diuinorum operum cognitione & ſcientia, perq̃ ſancte ad thearchiam vnifi-
ca eductio & beatiſſima cõmunio perficiuntur. Nunc autem ſacerdotalem ornatum conſe-
quenter narrare conuenit, in mundatiuã & illuminatiuam & perfectiuam bonam ordinatio-
nem diuiſum. ❡ Lex quidẽ iſta eſt thearchiæ ſanctiſſima, per prima & ſecunda ad diuiniſſi- Ornat⁹ ſacerdotalis diuiſio triplex
mum ipſius ſurſum agi ſplendorem. Nunquid & ſenſibiles ſubſtantias elementorũ videmus
ad magis ipſis cognata primum euntes,& per illa ad alia propriã transferentes operationem?
Conuenienter ergo omnis inuiſibilis & viſibilis boni ornatus principium & collocatio,ad dei
formiores primos dat deificos radios ire,& per illos ſicut deiformiores mentes,& ad partici-
pationem luminis & traditionem propriæ habentes,ſubiectis iuxta proportionẽ ipſorum elu
cet & ſuperapparet. Iſtorum igitur deum primo inſpicientium,eſt ſecundis copioſe in commẽ
ſuratione ipſorum demonſtrare, ab ipſis ſancte inſpectas diuinas viſiones:& docere hierarchi
B ca eorum qui cum ſcientia perfectiua diuina vniuerſa hierarchiæ,quæ eſt ſecundũ ipſos,bene
ſunt docti,& perfectiuã docendi virtutem præacceperunt. Et tradere ſecundũ dignitatẽ ſancta,
eſt eorum qui ſcienter & integre participauerunt ſacerdotali perfectione. Igitur diuinus hie-
rarcharum ordo,primus quidẽ eſt ordinũ deum inſpicientiũ:ſummus autẽ rurſus & vltimus,
idem. Etenim in ipſo terminatur & adimpletur omnis noſtræ hierarchiæ ornatus. Sicut enim
vniuerſam hierarchiã videmus in Ieſu terminatã,ita vnamquãq; in proprio diuino hierarcha
❡ Hierarchici autem ordinis virtus,in omnibus ſanctis capit totalitatibus,& per omnes ſctõs Hierarchæ ordinis virt⁹.
ordines operatur propriæ hierachiæ myſteria. Excellenter autẽ ipſi præter reliquos ordines ad
propriã operationem diuina lex attribuit diuiniores ſanctificationes. Iſtæ autem ſunt perfecti-
uæ thearchicæ virtutis imagines perficientes omnia diuiniſſima ſigna & omnes ſanctos orna-
tus. Si enim & à ſacerdotibus perficiuntur quædam venerandorum ſignorum,ſed nequaq̃ ſan-
ctam dei generationem ſacerdos operabitur,ſine diuiniſſimo vnguento,neq; diuinæ cõmunio
nis perficiet myſteria,niſi diuiniſſimo altari cõmunicatiuis impoſitis ſignis. Sed neq; ipſe ſacer
dos erit,niſi à hierarchicis perfectionibus ad hoc ſortem fuerit conſecutus. ❡ Vnde diuina Pontifici q̃ ꝓpria ſit oſficia
legiſlatio ſacerdatalium ordinum ſanctificationem, & diuini vnguenti perfectionem; & ſan-
ctam altaris perfectionis operationem,diuinorum hierarcharum perfectiuis virtutibus ſingu
lariter ſegregauit. Eſt igitur hierarchicus ordo perfectiua virtute adimpletus perfectiua ſacer-
C dotij excellenter perficiens, & ſcientias ſanctorum manifeſtatiue docens & edocens propor-
tionales ipſorum & ſanctos habitus & virtutes. Sacerdotum autem illuminatiuus ordo ad
ſanctas perfectionum inſpectiones manuducit eos qui perficiuntur à diuinis hierarchis,& cũ Sacerdotalis ordinis oſficia
ipſis ſancte agens proprias ſanctas operationes. In quibus quidem ipſe operatur diuinas ope-
rationes,monſtrans per ſanctiſſima ſigna,& contemplatiuos procedentes faciens,& ſanctarũ
perfectionum communicatores. Ad hierarcham autem mittens deſiderantes ſcientiam ſancti-
ficationum quas ſunt contemplati. ❡ Miniſtrorum autem ordo,qui eſt mundatiuus,& diſ- Diaconi ordinis oſficia
ſimilium ſeparatiuus,ante acceſſum ad ſanctificationes ſacerdotum,mundat accedentes,mun
dos ipſos faciens à contrarijs,& ad ſanctificatiuam inſpectionem & communionem opportu
nos. Vnde in ſancta dei generatione,miniſtri accedentem vetere exuunt veſte; amplius quidẽ
& diſcalciant, & ad occidentem ad abrenunciationẽ ſtatuunt,& rurſus ad orietẽ traducũt. Nã Supra capite 3.
mundatiui ſunt ordinis & virtutis,abijcere totaliter præcipientes accedentibus prioris vitæ ve
ſtis & prioris vitæ obſcurum oſtendentes,& docẽtes illos abrenũciantes obſcuris ad illuminatiua
traduci. Mũdatiuus igit eſt miniſtrorum ornatus,ad maniſeſtas ſanctorum ſanctificatiões ſurſum
agens mundatos,& imperſectiores mundans & educens mundatiuis eloquiorum illumina-
tionibus & doctrinis,& adhuc immundos à mundis munde ſegregans. Propter quod & ad
ſanctas ipſum ſtatuit portas hierarchica legiſpoſitio accedentium ad ſancta introitũ imperſe
ctis mundationibus, ſignificãs & ad ſactas ipſorũ inſpectiones & cõmuniones adductionẽ

A Propter q̄d & ipſe ad ſacerdotalem perfectionē agens diſcipulos, q̄uis exiſtens vt deus pfectio
nis princeps, tñ ad ſanctiſſimū ipſius patrem & therarchicū ſpūm principalem reponit hierar
chice perfectionē, annuncians diſcipulis, ſicut eloqia dicunt, à Ieruſalem nō diſcedere, ſed ex
pectare promiſſionem pr̄is, quā audiſtis à me, q̄m vos baptizabimini ſpū ſctō. Et qdē & ipſe di Actuū 1.
ſcipulorum ſummus, coordinato ſibi & hierarchico denario, ad duodecim diſcipulo℞ ſacer
dotalem veniens perfectionē thearchiæ religioſe dimiſit electionē dicēs: Demonſtra quē ele Ibidem
geris. Et à diuina ſorte deiformiter demonſtratū, ad ſcti duodenarij hierarchicū ſuſcepit nu
merum. De diuina aūt ſorte, quæ ſuper Matthiā diuinitus cecidit, alij qdē alia dixerunt, non re Ibidem
ligioſe ſicut arbitror. Meam aūt & ipſe intentionē dicā. Videntur enim mihi eloqa ſortē noia
re thearchicum q̄ddā donum, demonſtrans illi hierachico choro à diuina ſuſceptum electiōe.
Sed & hoc q̄d diuinum hierarchā non proprio motu oportet ſacerdotales facere pfectiones,
ſed ſub deo mouente iſtas hierarchice, & vt decet, cœleſtem pficere. ¶ Oſculum aūt in fine ſa
cerdotalis pfectionis, ſctām demonſtrationē habet. Oēs enim q̄cunq₃ præſentes ſunt de ſacer Cōſaluta
dotalibus exiſtentes ordinibus, ſed & ipſe qui perficit hierarcha, oſculātur eum q eſt perfectus tio conſe
Nam qñ ſacerdotalibus habitibus & virtutibus & diuina vocatione, & ſanctificatione ad ſa cratorū in
cerdotalem mens ſancta puenit perfectionē, amabilis eſt coordinatis & ſanctiſſimis ordinibus oſculo ſā
ad deiformiſſimā pulchritudinē ſurſum acta, amans conformes mentes, & ab illis ſancte amata. ctio quid.
Vn̄ ad ſeinuicē ſacerdotale oſculum ſctificatur conformium mentium ſctām coionē mon
ſtrans, & in ſeinuicem amabilem exultationē, ſicut integre ſaluātem ſacerdotalī informatione
B deiformiſſimā pulchritudinem. Igitur hæc quidem, ſicut dixi, ſunt coia totius ſacerdotalis per
fectionis. ¶ Hierarcha aūt ſegregatim habet eloqo℞ ſuper caput ſanctiſſimā impoſitionem. Impoſi
Q̄m enim perfectiua ois ſanctificationis virtus & ſcia diuinis hierarchis datur à thearchica & tio euāge
perfectionis principe bonitate, conuenienter ſuper hierarchica capita ſuperponūtur à deo tra lij capiti
dita eloqa cōprehenſiue & ſcienter, manifeſtatiue ois theologiæ, diuinæ opationis, dei appari pōtificis
tionis, ſanctificationis, ſanctæ locutionis, ſanctæ opationis, vnoq₃ vbo, oim diuino℞ & ſctō quid.
rum operum & ſermonum à beatifica thearchia noſtræ hierarchiæ donato℞, ſicut deiformi
hierarchæ oī qdē ſacerdotali virtute integraliter participaturo, oim aūt hierarchica℞ ſctā℞
locutionum & ſctā℞ operationum vera & à deo tradita ſcia, non illuminando tm̄, ſed & alijs p
portionibus hierachicis tradituro, & perfecturo in diuiniſſimis cognitionibus & ſummis ſur
ſum actionibus hierarchice vniuerſa totius hierarchiæ perfectiſſima. ¶ Sacerdotibus autem Curua
duorum pedum inclinatio ſegregata eſt pter reliquum ornatum, ſicut vnum inclināte mini tio genu
ſtrorum ordine, & ita hierarchica figura pfectio. Igitur inclinatio quidem ſignificat ſubiectā vtriuſq₃
adductionem edducentis, ſupponentis deo hoc q̄d ſancte eſt adductum. Q̄m aūt, vt multoties pōtificis
diximus, tres ſanctitatis perfecto℞ ornatuā per tres ſanctiſſimas pfectiones & virtutes p̄ſident quid.
tribus eorum q perficiunt ordinibus, & ſub diuina iuga ſalutarē ipſorum ſancte operanē addu Diacono
ctionem, conuenienter miniſtrorū ordo, ſicut tantum mundatiuus, vnā ſanctificat mundato rū vnius
rum adductionē diuino altari ipſam ſupponens, ſicut in ipſo mundatis mentibus ſupermūda pedis icli
C ne ſctificatis. Sacerdotes aūt ambos pedes inclinant, ſicut adductis ſancte ab ipſis, non tantum natio qd.
mundatis, ſed & manifeſtiſſimis ipſorū ſctis opationib⁹ purgata vita ſurſum agendo ad contē Sacerdo
platiuum habitū & virtutē ſanctifice pfectis. Hierarcha aūt ambos pedes inclinans, ſup caput tū pedum
habet à deo tradita eloquia, hierarchice agens à miniſtrorum virtute mūdatos, & à ſacerdota ambo℞ icli
li illuminatos ad ſacrorum inſpectorum ab ipſis proportionalem ipſis ſciam, & per ipſam per natio qd
ficiens adductos ad integram ſecundum ipſos ſanctificationem.

De his ordinibus qui perficiuntur. Cap. VI.

ISti qdē ſunt hierarchici ordines & ptitiōes & vtutes ipſo℞ & opatiōes & pfectio
nes: trinitatē āt eo℞ ordinū q ab ipis pficiūt, cōſeq̄nter cōuenit enarrare. Dicim⁹
ergo q ordines qdē q mūdāt ſunt a ſctis opationib⁹ & pfectiōib⁹ ſegregatę mul Qui ſunt
titudines, q̄rū iā memoriā fecim⁹: Huius qdē ſicut adhuc a miniſtris p eductiua purgādi
eloqa ad viuificā abrenūciationē & formatæ & cōpoſitæ: illi⁹ aūt, ſicut adhuc ad ſctām vitā a q ordines.
receſſit, reuolutæ p bonorū eloqorū cōuerſiuā doctrinā. Alteri⁹ aūt, ſicut adhuc a cōtrarijs tu
multib⁹ timide & pturbatę, & ab eloqorū virtutē facientiū cōuerſiua doctrina cōfirmatę. Alius
aūt ſicut q ad huc ad ſctās opationes ex peioribus traducit, alius vo ſicut traductę qdē, nondū
aūt caſtiſſime incōuerſibile in diuiniorib⁹ habitibus & in cōmotis habētis. Ipſi enim ſunt ordi Ordo me
nes q purganē à miniſtrorū eductione & mūdatiua virtute. Iſtos miniſtri ſanctis ipſorū virtu dius illu̅i
tibus perficiunt ad hoc, vt perfecte mundati ipſi ad illuminatiuā manifeſtiſſimarū ſctificatio nādorū
num & contēplationē & coionem traducant. Medius autē ordo eſt contemplatiuus, & quo quis.

rundam

rundam ſacroꝝ proportionaliter in munditia omni coïcatiuus, q̃ ſacerdotibus ad illuminandum ipſum eſt attributus. Etenim eſt, vt arbitor, manifeſtum, ꝙ mundatus ab omni immũda macula, & caſtiſſimã hũs propriæ mentis immobilem collocationem, ad contemplatiuum habitum & virtutem ſanctifice traducitur, & coïcat ſcdm ipſum diuiniſſimis ſignis in contemplationibus ipſorum, & coïcationibus vniuerſa ſancta lætitia adimpletus, & ad diuinum ſcientię ipſorum amorẽ ſurſumactiuis virtutibus proportionaliter eleuatus. Hunc ergo dico ſancti populi ordinem, ſicut per omnẽ qui venit mundationem, & dignus eſt habitus ſancta clariſſimarum perfectionũ inſpectione, vt eſt fas, & cõmuniõe.

Plebs ſctã

Monachorum ordo

¶ Eorum aũt qui perficiuntur vniuerſorum altior eſt ordo monachorum ſanctus ornatus, oĩ quidẽ mundatione emundatus per totalem virtutem & perfectam propriarum operationum caſtitatẽ. Oĩs autẽ ſanctæ operatiõis quam eſt fas illi contemplari in intellectuali contemplatione, & cõmunione factus, & hierarcharum perfectiuis virtutibus traditus, & diuinis ipſorum illuminationibus & hierarchicis traditionibus edoctus, inſpectãs ſanctarum perfectionum quæ ad ipſum pertinent ſanctificationes, & à ſancta ipſorum ſcientia proportionaliter ad perfectiſſimam perfectionem ſurſum actus. Vnde diuini duces noſtri noĩationibus ſanctis ipſos dignati ſunt, alíj quidẽ famulos, alíj vero monachos ipſos noĩantes, ex dei puro ſeruitio & famulatu, & indiuiſibili, & ſingulari vita, vt vniente ipſos indiuiſibilium ſanctis cõuolutionibus ad deiformẽ vnitatem & amabilem deo perfectionem. Propter quod & perfectiuam ipſis donans gratiam ſctã leg. ſlatio, & quadã ipſos dignata eſt ſanctificatiua inuocatione non hierarchice (illa enim in ſolis fit ſacerdotalibus ordinibus) ſed ſanctificatiua à ſanctis ſacerdotibus ſecũdò à hierarchico perfectionis principatu ſanctificantur. E

Therapeutæ monachi

Myſterium monachicæ perfectionis.

Monachor. ſctificatio

Abrenunciatio diuiſibiliũ

Tonſio capillorũ

Veſtis mutatio.

SAcerdos quidem ſtat ante diuinũ altare, monachicã inuocationem decantãs. Hic autẽ q̃ perficitur poſt ſacerdotem ſtat, non ambos pedes inclinans, non vnum pedem, non ſuper caput hñs à deo tradita eloquia: tñ autẽ aſtans ſacerdoti cantanti myſticã inuocationem ſuper ipſum. Perficiens aũt ipſum ſacerdos, ad eum q̃ perficitur veniens, interrogat ipſum prius, ſi omnibus abrenunciabit diuiſibilibus, non tantũ vitíjs ſed & phantaſíjs. Poſt perfectiſſimã illi vitã na[...]teſtificãs ꝙ oportet ſuper mediã ipſam conſurgere. Hęc aũt oĩa eo qui perficitur attente confeſſo, cruciformi figura ſignans ipſum ſacerdos detondet, trinam diuinæ beatitudinis inuocãs perſonã: & veſte omni exuens, alia induit, & cum alíjs ſctis viris, quotcũq; aſſunt, oſculãs ipſum, coïcatorem perficit thearchicorũ myſteriorũ.

¶ Contemplatio.

Monachorũ cõſecratiõis modus

Abrenũtiatio qd.

NVllum pedem inclinare, neq; ſuper caput habere à deo tradita eloquia, aſtare autẽ ſacerdoti inuocationẽ decantãti, monſtrat monachicum ordinẽ nõ eſſe adductiuũ aliorum, ſed in ſeipſo ſtantẽ in ſingulari & ſctã ſtatione, & ſacerdotales ordines ſequentem, & ab ipſis ſicut ſequacem, ad diuinã ſctõꝝ qui ſunt ſcdm eum, ſcientiã, facili fide ſurſumactum. Abrenunciatio aũt diuiſibilibus, non mõ vitíjs, ſed etiã phantaſíjs, perfectiſſimã ſignificat monachorum philoſophiã in ſcia viuentium præceptorũ operãtem. F Eſt enim, ſicut dixi, non medíj ordinis eorum q̃ perficiuntur, ſed omnibus altioris. Propter qd & multa ſctõꝝ incondemnabilr à medio ordine, prohibentur modo omni ſingularibus monachis, ſicut ad vnum ipſis debentibus vniri, & ad ſctãm vnitatem congregari, & ad ſacerdotalẽ vitã, ſicut eſt fas, reformari, ſicut cognatum eius in multis habentem, & magis ipſi q̃ reliqui ordines q̃ appropinquãt perficiũtur.

Impreſſio viuificæ crucis

Tõſio crinium qd mõacho.

Mutatio veſtis qd

¶ Signatio aũt cruciformis figuræ, ſicut iam à nobis dictũ eſt, monſtrat ab omnibus ſimul carnalibus appetitibus vacationẽ. Detonſio aũt capillorũ ſignificat mundã & non formabilem vitã, nõ ſupercompoſitis figuris informe mentis appoſitũ, ac decorantem, ſed ipſam in ſeipſa nõ humanis pulchritudinib', ſed ſingularibus & ſolitariis ad deiformiſſimũ ſurſumactã. ¶ Porro vero veſtis abiectio & alterius ſumptio, à media ſctã vita ad perfectiorẽ trãſmutationẽ ſignificat, quemadmodũ in ſctã dei gñatione veſtis mutatio monſtrabat vitæ mundatę ad contemplatiuũ & illuminatiuum habitũ ſurſumactionem. ¶ Si aũt & nunc ſacerdos & oẽs quotcũq; adſunt ſcti perfectũ oſculãtur, ſctãm deiformiũ intellige coionem, amabilr in lætitia diuina condelectatorũ ſibijnuicẽ. ¶ In fine aũt oĩm, ſacerdos ad thearchicã coĩonem vocat perfectum, ſignificãs ſancte ꝙ perfectus (ſi vere ad monachicã & ſingularẽ p̃uenit actionẽ) non contemplatiuus ſolum erit ſctõꝝ quę ſunt ſcdm ipm, neq; ſcdm mediũ ordinẽ ad coĩonem veniet ſanctiſſimorũ ſignorũ, ſed cũ diuina cognitione ſctõrũ qb' participauit, alio mõ q̃ ſctũs ppls veniet ad ſomendũ thearchicã coĩonem. ¶ Propter qd & hierarchicis ordinibus in p̃fectiuis ipſorũ ſctificationib' in fine ſctiſſimarũ ſctificationũ ſctiſſimę

Cur diuinaq̃d ſacre ordinatis

Euchariſtiæ

Euchariſtiæ co͞io traditur à pficiente ipſos hierarcha,non ſolum ꝙ thearchicorum myſterioꝝ
aſſumptio vniuſcuiuſqꝫ hierarchicæ participationis eſt capitulum,ſed q͞m & ipſo co͞icabili &
diuiniſſimo dono oe͞s ſancti ordines,ſinguli per ſe iuxta ꝓportionem ſuam participant ad pro
priam ipſorum deificationis ſurſumactione͞ & perfectione͞. ¶ Igitur collectum eſt à nobis,ꝙ poratio
ſanctæ quide͞ perfectiones ſunt mundatio,& illuminatio,& perfectio. Miniſtri aute͞, munda-
tiuus ordo:ſacerdotes ꝟo,illuminatiuus:perfectiuus aute͞,deiformes hierarchæ. Ordo aute͞ q Ordo
mundatur,eſt q non eſt particeps ſanctæ inſpectionis & co͞ionis,ſicut q adhuc mundatur. purgan-
¶ Contemplatiuus aute͞ ordo,eſt ſanctus pp͞ls. Perfectus autem ordo, eſt ſingularium mona- dus quis
chorum. Ita enim noſtra hierarchia à deo traditis ordinibus ſancte͞ diſpoſita ſanctis, & cœle- Ordo
ſtibus hierarchijs conformis eſt,ad dei imitatione͞ & deiformes ipſorum vt in ho͞ibus ſaluans conte͞pla
characteres. ¶ Sed dices,ꝙ cœleſtibus hierarchijs deficiunt o͞i͞no ordines q purgantur. Non tiuus
enim eſt fas neqꝫ verum dicere,ꝙ eſt quide͞ cœleſtis ornatus immundus. Ego aute͞ ꝙ immacu Ordo per
lati q͞de͞ perfectæ ſunt,& caſtiſſimu͞ ſupermundane h͞n͞t, confiteor omnino,niſi perfecte cada͞ à fectus
B ſanctiſſima mente. Si enim aliquis ipſorum à malitia captus eſſet,a cœleſti quide͞ & munda di-
uinarum mentium harmonia cecidiſſet,& ad obſcurum apoſtaticaꝝ multitudinu͞ vectus eſſet Caſus angeloru͞ apoſtatarum
caſum. Sed eſt dicere ſancte,in cœleſti hierarchia, ꝙ mundatio eſt ſubiectis ſubſtantijs à deo
vſqꝫ tunc ignotorum data cognitio,& ad perfectiore͞ ipſas agens ſcientia͞ thearchicaru͞ co͞gni-
tionum,& ab ignorantia quoru͞ nondum ſcientia͞ habuerant mundans ſurſumactas ad ſupe-
riores & clariores ſplendores per priores & diuiniores ſubſtantias. Ita & qui illuminantur or-
dines ſunt,& qui perficiuntur,& mundatiui,& illuminatiui, & perfectiui, ſc͞d͞m cœleſtem hie-
rarchiam,ſicut ſupremis & diuinioribus ſubſtantijs, ſubiectos ſanctos & cœleſtes ornatus ab
ignorantia quidem vniuerſa mundantibus in ordinibus & proportionibus cœleſtiu͞ hierar-
chiarum implentibus au͞t ipſas diuiniſſimis illuminationibus,& perficientibus in ſanctiſſima
thearchicorum intellectuu͞ ſcia. Etenim iam a nobis dictum eſt,& in eloquijs diuinitus enun-
ciatum eſt,non eóſdem eſſe oe͞s cœleſtes ornatus in o͞ibus ſanctis diuinarum illuminationu͞,
quibus deus inſpicitur ſcientijs. Sed a deo quide͞ immediate primos,per illos au͞t rurſus a deo
ſubiectos,iuxta proportione͞ ſua͞,illuminari clariſſimi thearchici radij ſplendoribus.

De his quæ fiunt in his qui dormierunt. Cap. VII.

ISTis aute͞ determinatis,neceſſarium eſt dicere,vt arbitror,& ea quę fiunt a nobis ſancte in
his qui dormierunt. Etenim neqꝫ hoc co͞mune eſt & ſanctis & immundis: ſed ſicut varia
ſpecies eſt alterutrorum vitę,ita & ad morte͞ euntes,q q͞dem ſanctam habuerunt vita͞, ad
veras promiſſiones thearchiæ reſpicientes,ſicut vrritatem ipſarum in ipſius reſurrectio͞e͞
contemplati,cum forti & vera ſpe in lætitia diuina ad mortis finem vadunt,ſicut in fine ſancto ſuffragia
rum agonum in perfecta & interminabili vita & ſaluatione, ſua futura eſſe omnino ſcientes, pro mortuis
per futuram ipſorum totalem reſurrectionem. Nam ſanctæ quide͞ animæ ad peiora decidere
conuerſione valentes in hoc ſeculo,in regeneratione ad inconuerſibile habebunt deiformiſſi-
mam tranſmutatione͞. Munda au͞t corpora ſanctarum a͞i͞arum coniuga & co͞ambulabilia co͞- De a͞i͞aru͞ reſurrectione cu͞ corporibus
ſcripta,& quæ certauerunt in diuinis ipſaꝝ ſudoribus in a͞i͞aꝝ inconuerſibili ſc͞d͞m diuinam
vita͞ collocatione,ſimul accipient propria͞ reſurrectione͞. Vnita enim his ſc͞tis a͞i͞abus,quibꝰ vni
ta fueru͞t in hoc ſc͞l͞o,ſicut membra Chriſti ſc͞ta͞,deiforme͞ & incorruptibile͞ & immortale͞ & bea- Errores
tam accipient vita͞. Igit͞ in iſtis quide͞ ſc͞to͞ꝝ eſt dormitio in lętitia & immobili ſpe,ad diuinoru͞ circa reſurrectionem
agonu͞ ꝑuenie͞s fine͞. Immundoꝝ au͞t alij quide͞ ad conſumptione͞ irro͞nabil͞r putant ꝑficiſcu͞ alij
au͞t corporale͞ ſemel abru͞pi à ꝓprijs a͞i͞abus coniunctione͞, ſicut inco͞uenient͞e ipſis in deiformi Primus
vita & b͞ti͞s finibus, no͞ intellige͞tes neqꝫ ſufficienter in ſc͞i͞a diuina docti,incepta͞ ia͞ in Chr͞o no- II.
ſtram deiformiſſima͞ vita͞. Alij au͞t corpoꝝ alioꝝ attribuu͞t a͞i͞abus co͞iunctione͞,iniuria͞ (vt ar- III.
bitror) facientes q̃tum in ipſis eſt corporibus, q̃ cu͞ ſc͞tis a͞i͞abus certauerunt,& ſc͞tis retributio͞i-
bus no͞ religioſe priua͞tes ea quæ ad fine͞ diuiniſſimoꝝ curſuum ꝑuneru͞t. Alij au͞t q͞uo neſcio IIII.
ad materiales intentiones declina͞tes, dixeru͞t conſimile͞ huic ſc͞l͞o ſanctiſſimu͞ & beatiſſimu͞ fi- Luc. 20
nem ſc͞tis ꝓmiſſum,& alimenta ꝓpria variabili ſc͞l͞o, his q erunt æq͞les angelis inconuenienter Mar. 12
adiecerunt. Sed no͞ cadat aliquis aliq͞n ſanctiſſimoꝝ viroꝝ ad tales errores,ſed totos ſeipſos ac Fides recta circa reſurrectionem
cepturos Chriſiforme͞ fine͞ ſcientes,q͞n ad fine͞ veniunt huius ſeculi via͞ ad incorruptione͞ ipſoꝝ
ſicut ꝓpinquiore͞ facta͞ manifeſtius vident,& dona thearchię lauda͞t,& diuina delectatio͞e adim
plentur,ad peiora co͞uerſione͞ ia͞ no͞ formida͞tes,ſed b͞n͞ ſcie͞tes, ꝙ bona poſſeſſa fortiter & æter-
naliter habebunt. Qui au͞t ſordibꝰ ſunt pleni & immundis maculis,ſi ſc͞ta͞m quide͞ co͞ſecuti ſunt
doctrina͞:ipſi au͞t ha͞c ex ꝓpria mente ꝑdite co͞tere͞tes,ad corruptiuas conati ſunt co͞cupiſce͞tias,
q͞n ad fine͞ veniu͞t huius vitę, no͞ ia͞ ſimil͞r ipſis co͞te͞ptibilis vide͞t eloquiorum diuina legiſlatio.

Deſtru-

thearchicã bonitatem, vt dimittat quidẽ ei q dormiuit oĩa quæ per humanam infirmitatẽ pec- Lucæ 16
cauit,& conſtituat ipſum in lumine & regione viuentiũ,in finibus Abrahę,& Iſaac,& Iacob,in Apo.7
loco à q̊ affugit dolor & triſtitia & gemitus. Igitur,vt arbitror hæc quidẽ ſunt manifeſta ſctõꝵ
beatiſſima dona. Quid enim ſit perfecte triſtitia carenti,& illuminatiuæ immortalitati æq̃le?
q̃uis maxime ſignificatiõibus nobis ꝓportionalibus, promiſſiões illę oĩ intellectu altiores ſint Iſaiæ.64
ſignificatæ,& à reali ipſarũ ỽitate minus continentes hñt ſignificationes. Nam arbitrandũ eſt 1.Cor.2
verum eſſe eloquium,ꝙ oculus non vidit,& auris non audiuit,& in cor hoĩs non aſcendit,quę Sinus pa-
ꝑparauit deus diligentibus ſe. Sinus aũt ſunt,ſicut reor,beatiſſimoꝵ patriarcharum,& reliq̃rũ triarcha-
ſanctorũ vniuerſorum diuiniſſimi & beatiſſimi fines, q deiformes ſuſcipiunt oẽs ad ꝑfectionẽ rum
in ipſis ſine ſenectute,& beatiſſimã. Dicas aũt forſitan,hæc q̃dem eſſe recte dicta à nobis,dubi-
tare aũt gratia cuius thearchicã bonitatem hierarcha rogat, petẽs vt ei q dormiuit pctã dimit-
tat,& deiformibus coordinatã & clariſſimam partitionem tribuat. Si enim oĩs recipiet à diui-
na iuſtitia retributiones illorum bonorũ aut alioꝵ quæ geſſit in pñti vita, ꝑfecit aũt proprias
opationes q dormiuit,à q̃ hierarchica oꝛone ad alium finẽ trãſferetur,q̃ dignum ipſo,& q pro
pñti vita retribuet? Ego aũt bñ noui eloquia ſequens,ꝙ vnuſquiſq; q̃dẽ habebit quã ꝓmeruit
portiõem. Dicitur enim: Determinauit dñs apud ſe. Et: Portabit vnuſquiſq; in corpore ſcdm Gal.6
ea quæ fecit,ſiue bonũ ſiue malum. Q̃d aũt oꝛones ſanctorum indignos ſctis oꝛonibus opant̃, 1.Reg.12
non ſolum in pñti ſclo,nedum poſt mortẽ,eloquiorũ nos docent veræ traditiones. Quid em̃ & 15
vtilitatis à Samuele Saul conſecutus eſt? Quid autẽ Hebręorum ppl̃m iuuit prophetica oꝛo? Ierem.14
Etenim ſicut ſi aliquis ſole propria donante lumina,illęſis oculis in participatiõe ſolaris lumi-
nis petit fieri ꝓprios viſus deſtruens,ita ad impoſſibiles & ſupfluas ſpes eleuat̃,q ſctõrum oꝛo-
nes petit,& ſcdm naturã ipſorũ ſctãs operationes excludit negligentia diuinorũ donorum,&
à manifeſtiſſimis & bonum cõferentibus ꝓceptis receſſione. Dico aũt eloq̃a ſeq̃ns,ꝙ vtiles oĩ-
no ſunt in hoc ſclo ſctõrum oꝛones ſcdm hunc modũ. Si aliq̃s ſctã deſiderans dona,& ad par- Vtilitas
ticipationẽ ipſorũ habitum ſctũm hñs ſicut ꝓpriæ cognitor paruitatis, veniens ad aliquẽ ſctõ- mutuę o-
B rum virorũ, rogat ipm̃ fieri ſuſceptorẽ & cooratorẽ,cõſequet̃ oino quæ petit diuiniſſima do- rationis
na,recipiente ipm̃ thearchica bonitate,& ꝓpria religioſa ſupſius cognitione,& ſctis reuerẽtia quanta.
& petitarũ ſctãrum petitionum laudabili deſiderio,& cõueniente & deiformi habitu. Eſt em̃ 1.Iohã.5
& hoc thearchicis iudicijs decretũ,diuina dona dignis participatiõe in ordine deo incõueniẽ- Iacob.5
tiſſimo donari,ꝑ eos q ſunt digni tradere. Igit̃ ſi q̃s improbet iſtum ſctm̃ ornatũ,& ad miſerã Cã vtilita-
opinionẽ veniẽs,ſufficientẽ ſeipm̃ arbitret̃ ad thearchicã collocutionẽ,& ſctõs contẽnat,& etiã tis mutuę
ſi petitiones indignas deo,& nõ ſctãs poſtulet,& deſiderium diuinorũ niſi forte habet, & ſibi- oratiõis
ipſi cõueniens,ꝑ ſeipm̃ priuabitur cõſecutione petitiõis impitæ. ¶ De dicta aũt oꝛone q̃ hierar- Oratio
cha orat ſuꝑ eũ q dormiuit,ad nos venientẽ ex diuinis nr̃is ducibus traditionẽ,dicere neceſſa- hierar-
rium eſt. Diuinus hierarcha manifeſtatiuus eſt,ſicut eloq̃a dicunt,thearchicorum iudiciorum chalis qd
Angelus enim dñi oĩtenentis dei eſt. Didicit ergo ex eloquijs à deo traditis, ꝙ his q ſancte vi- mortuo
xerunt clariſſima & diuina vita,ſcdm dignitatẽ à iuſtiſſimis legibus retribuit̃,ſupportãte boni- cõferat
tate thearchicę benignitatis ingenitas ipſis ex hũana infirmitate maculas: q̃m nullus, vt eloq̃a Malac.2.
dicunt,mundus eſt à macula. Igit̃ hæc q̃dẽ hierarcha nouit ꝓmiſſa à ỽis eloquijs. Poſtulat aũt Ierem.15
ipſa fieri & dari his qui ſancte vixerunt ſctãs retributiones. Simul quidem ad dei imitatiuum Pſalm.62
benigne figuratus,& aliorum dona ſicut proprias expetens gratias,ſimul aũt & ỽas ꝓmiſſiões Matt.16
ſciens futuras:& pñtibus manifeſtatiue ſignificãs,ꝙ ea q̃ ab ipſo ſcdm legẽ ſctãm ſunt petita,oĩ- 3.Reg.18
no erunt his qui ſcdm vitã diuinã ſunt ꝑfecti. Non enim hierarcha thearchicæ iuſtitiæ recita- Iob 15
tor,poſtularet aliq̃ñ ea q̃ nõ ſunt deo amiciſſima,& ab ipſo dari deiformiter ꝓmiſſa. Propter Hierar- cha qd pe- tat defun- cto
C q̃d & his q immunde dormierunt nõ ꝑcatur iſta,nõ ſolum ꝙ à recitatiuo in hoc ꝑuertet̃ ordi- pro dãna-
ne, & aliquid hierarchicorũ ſupbe audebit,nõ à principe perfectionũ motus,ſed q̃m & immũ- tis nõ o-
dam orationẽ nõ cõſequet̃ à iuſto eloquio,& ipſe nõ incõuenienter audiẽs,petitis & nõ accipi- randum
tis,iccirco ꝙ male petitis. Igitur diuinus hierarcha expetit ea quæ diuinitus ſunt ꝓmiſſa,& ami-
ca deo,& oino donãda, q̃d eſt ꝓprij boni habitus monſtrans amatori bonorũ deo,& pñtibus Iacobi 4
manifeſtatiue ſignificãs ſctis futura dona. Ita & ſegregatiuas hñt hierarchę ỽtutes, ſicut mani- De uſu ac
feſtatiui diuinoꝵ iudicioꝵ: nõ ſicut irrõnabilib' motib' ipſoꝵ oĩ ſapiente thearchia (vt vſualr̃ pñte cla-
dicat̃) famularĩ obſequẽte,ſed vt ipſis ſub ſpũ pricipe ꝑfectiõis mouẽte recitatiue indicatos à uium
deo ſcdm dignitatẽ ſegregãtibus. Dicit em̃: Accipite ſpũm ſctũm. Si aliq̃ꝵ dimittitis pctã, di- Iohan.20
miſſa ſunt: ſi aliq̃ꝵ tenetis,retẽta ſunt. Et illi q diuinis reuelatiõibus ſctiſſimi pr̃is erat illũinat', Matth.16
eloq̃a dicũt: Q̃dcũq; ligaueris ſup terrã,erit ligatũ & ĩ cœlis. Sicut illo & ſcdm ipm̃ oĩ hierarcha
ſcdꝫ ſctãs ĩ ipo reuelatiões pr̃noꝵ iudicioꝵ manifeſtatiue & delatiue dei amicos aſſumẽte,& ĩ-
pios expellẽte.

S. DIONYSII AREOPAGITÆ MARTYRIS, ATHENIENSIVM EPISCOPI, ET GALLIARVM APOSTOLI, AD TIMOTHEVM, LIBER DE DIVINIS NOMINIBVS.

¶ Iohannis Sarraceni ad Odonem ſancti Dionyſij Reuerendum abbatem, de Diuinis nominibus. Prologus.

MEmor hoſpitij & meæ ſponſionis, diu literas veſtræ ſublimitatis expectaui. Quas quoniam multis de cauſis non miſiſſe potuiſtis, ſponſioni meæ ſatisfeci, & beati Dionyſii libros de Diuinis nominibus, & de myſtica theologia, & eius epiſtolas veſtræ tranſtuli paternitati. Sciẽdum eſt autem quod ante librum de diuinis nominibus quendam alium compoſuit, quem theologicas hypotypoſes appellauit. In quo qualiter diuina natura ſingularis, & trina dicatur, & quomodo perſonarum in ſeinuicem manſio, & filij & ſpiritus ſancti à pa-
B tre naturalis egreſſio ſiue pullulatio intelligi debeant, & quæcunque de qualibet trium perſonarum non ſecundum dona, neq; ſecundum ſenſibilium figurationem, ſed proprie per affirmationem proferuntur, demonſtrauit. Arbitror autem illum, & alios ſanctiſſimi Dionyſii libros duabus ex cauſis rarius inueniri. Vna eſt, quod hæretici libros ipſos ſicut contra ſe manifeſte agentes, pro viribus ſuppreſſerunt. Alia vero quod Catholici obteſtatione beati Dionyſii erãt aſtricti, ne imperitę multitudini, ſed ſolis doctis & dignis ſua ſcripta quaſi multorum capacitatem excedentia reuelarent. Doctis autem deficientibus, culpa eorum maxime (vt reor) qui prælationes eccleſiarum ſuis qualibuſcunq; conſerunt, & literatos reſpuunt, quibus committerent nõ habuerunt. Forſitan etiam inde Hieronymus excellentiſſimum Areopagitam inter eccleſiaſticos ſcriptores non connumerauit, quoniam eius libros ſicut eminentes ad communem notitiam deponendos non putauit. A tranſlationis autem mõ in eccleſiaſtica hierarchia obſeruato non receſſi. Cæterum, ſi in aliquo forte deliqui, veſtræ ſit oro & fratris Guilielmi diligentię errata emendare. Tranſtuli autem quartum & nonum capitulũ libri de diuinis nominibus quadã feſtinatiõe domino magiſtro Guſlielmo ſanctę Romanę eccleſię Cardinali Reuerẽdo. Quæ tranſlatio vtrum huic poſteriori conueniat, mihi non conſtat. Cęterum, ſi in aliquo diſſenſerit ad hanc illam reor referendam.

C ¶ Hæc ſunt in ſermone de diuinis nominibus capitula. XIII.

I Quæ ſermonis intentio, & quæ de diuinis nominibus traditio.
II De vnita & diſcreta theologia, & quæ eſt diuina vnitio & diſcretio.
III Quæ orationis virtus, & de beato Hierothæo & de reuerentia & tractatu theologico.
IIII De bono, lumine, pulchro, amore, ecſtaſi, zælo, & quod malum neq; exiſtens, neque ex exiſtentibus.
V De exiſtente, in quo & de exemplis.
VI De vita,
VII De ſapientia, mente, ratione, veritate, fide.
VIII De virtute, iuſtitia, ſaluatione, liberatione, in quo, & de inæqualitate.
IX De magno, paruo, eodem, altero, ſimili, diſſimili, ſtatu, motu, æqualitate.
X De omnipotente, vetere dierum, in quo, & de æuo, & tempore.
XI De pace, & quid vult per ſe eſſe, quę per ſe vita, quę p ſe virtus, & quę ita dicuntur.
XII De ſancto ſanctorum, rege regum, domino dominorum, deo deorum.
XIII De perfecto & vno.

CONPRESBYTERO TIMOTHEO DIONYSIVS PRESBYTER S.

¶ Quæ ſermonis intentio, & quæ de Diuinis nominibus traditio. Cap. I,

XXX Nunc

1.Cor.2.

Tm̄ tractādū de rebus diuinis q̄tū habemus ex elogijs diuinis.

Cōtēplatorib' iu pſubſtātialiū diſcreta moderamina neceſſaria.

De incōphēſibilitate diuinorum.

NVNC autem ô beate poſt theologicas hypotipoſes, ad diuinorum nominum reſeratione͂,ſicut eſt poſſibile tranſibo. Eſto au͂t & nunc à nobis eloquiorum lex prædiffinita, veritatem de deo dictorum nos aſſuetare,non inperſuaſibilibus humanæ ſapie͂tiæ verbis,ſed in demonſtratio͂e à ſpiritu motæ theologorum virtutis:ſecundu͂ qua͂ ineffabilibus & ignotis,ineffabiliter & ignote coniungimur,ſecundum meliore͂ noſtræ rationabilis & intellectualis virtutis & operationis vnitionem. ¶ Igitur vniuerſaliter non eſt audendum dicere aliquid,nec etiam cogitare de ſuperſubſtantiali & occulta deitate, præter ea quæ diuinitus nobis ex ſanctis eloquijs ſunt expreſſa. Nam ſuperſubſtantialem ſcientiam ignorantiæ ſuperſubſtantialitatis,quæ eſt ſuper rationem & intellectum & ſubſtantiam ipſam,ipſi attribuere conuenit tantum ad ſuperius reſpicientes, quantum thearchicorum eloquiorum radius ſeipſum immittit ad ſplendores ſuperiores. Et ſimus circa diuina tempera͂tia & ſanctitate conſtricti. Etenim ſi aliquid conuenit omni ſapienti & veriſſimæ theologiæ credere,ſecundum proportionem vniuſcuiuſq; mentium reuela͂tur diuina, & inſpiciuntur thearchica bonitate,in ſalutari iuſtitia,à menſuratis immenſurationem ſicut incomprehenſibilem, vt decet deum ſegregantem. ¶ Sicut enim incomprehenſibilia & incontemplabilia ſunt à ſenſibilibus intelligibilia,& his quæ incompoſitione ſunt & figura ſimplicia & infigurabilia & formatis ſecundum corporum figuras incorporalium intangibilis & infigurabilis formæ care͂tia, ſecundum eandem veritatis ratione͂ ſuperponitur ſubſtantijs quæ eſt ſuperſubſtantialis,& me͂tibus quæ eſt ſuper mente͂ vnitas, & omnibus deliberationibus eſt indeliberabile,quod eſt ſuper deliberationem,& ineffabile verbo omni quod eſt ſuper verbum bonum,vnitas vnificans vniuerſam vnitatem,& ſuperſubſtantialis ſubſtantia,& intellectus non intelligibilis, & verbu͂ non dicibile, & irrationabilitas & non intelligibilitas , & innobilitas,ſecundum nihil exiſtentium exiſtens,& cauſa quidem eſſendi omnibus. Ipſum autem non exiſtens,ſicut ſupra omnem ſubſtantiam,& ſicut ipſum de ſeipſo proprie & ſcienter enunciet. De hac igitur, ſicut dictum e͂, ſuperſubſtantiali & occulta deitate,non eſt audendum dicere,neq; cogitare aliquid,præter illa quæ diuinitus nobis ex ſanctis eloquijs ſunt expreſſa. ¶ Etenim ſicut ipſa de ſeipſa in eloquijs (vt decet bonam)tradidit. Ipſius quidem quicquid eſt ſcientia & contemplatio omnibus eſt inuia exiſtentibus,ſicut ab omnibus ſuperſubſtantialiter ſegregata. Et multos theologorum inuenies,non ſolum ſicut inuiſibilem ipſam,& incomprehenſibilem laudauiſſe,ſed & inſcrutabilem ſimul & non inueſtigabilem,ſicut non exiſtente veſtigio vllo eorum qui ad occultam ipſius infinitatem tranſierunt. ¶ Non tamen incommunicabile eſt vniuerſaliter bonu͂ vlli exiſtentiu͂,ſed in ſeipſo ſingulariter ſuperſubſtantiale͂ collocans radiu͂ vniuſcuiuſq; exiſtentiu͂ proportionalibus illuminationibus benigne ſuperapparet, & ad poſſibile͂ ipſius contemplatio͂em, & communionem,& aſſimilationem extendit ſanctas mentes,quæ ipſi (ſicut eſt fas,& vt decet ſanctos) ſe immittu͂t. Et neq; ad ſuperius quam conuenienter data dei apparitione ſuperbe præſumunt,neq; ad inferius ex ſubiectione ad peius prolabuntur,ſed firme & indeclinabiliter ad radium ipſius ſuperſplendentem extenduntur,& commenſurato amore conuenientium illuminationum cum reuerentia ſancta,& caſte,& ſancte altius eleuantur. ¶ Has ſequentes thearchicas leges,quæ & totos gubernat ſupercœleſtium ordinum & ſubſta͂tiarum ſanctos ornatus,q̄d quidem eſt ſuper mentem & ſubſtantiam thearchie occultum,inſcrutabilibus & ſanctis mentis reuerentijs. Indicibilia autem caſto ſilentio venerantes ad illuce͂tes nobis in ſanctis eloquijs ſplendores extendimur,& ab ipſis illuminamur ad thearchicos hymnos,ab ipſis ſupermundane illuminati,& ad ſanctas hymnorum enunciationes figurati,& ad videndum per ipſos commenſurate data nobis thearchica lumina,& laudandum principium vniuerſæ ſanctæ luminis apparitionis,quod donat bonum ſicut ipſum de ſeipſo in ſanctis eloquijs tradidit:ſicut quod omnium eſt cauſa,& principium,& ſubſtantia,& vita,& decidentium ab ipſa reuocatioq; & reſurrectio. Eorum autem quæ ad deiformis corruptiuum prolapſa ſunt reuocatio & reformatio, eorum autem quæ ſecu͂dum qua͂dam commotionem immu͂da͂ moue͂tur collocatio ſancta,& ſta͂tiu͂ firmatio & ad ipſam ſurſum actorum ſuſcitatiua manuductio. Et eorum quæ illumina͂tur, illuminatio. Et eorum quæ perficiuntur,perfectio͂is principatus. Et eorum quæ deifica͂tur,thearchia. Et eorum quæ ſimplificatur,ſimplicitas. Et eorum quæ vniu͂tur,vnitas principij vniuerſi ſuperſubſta͂tialiter ſuperprincipale principiu͂ & occulti ſecu͂dum quod eſt co͂ueniens,bona traditio. Et vt ſimpliciter dicatur,viue͂tiu͂ vita,exiſte͂tiu͂ ſubſta͂tia,omnis vitæ & ſubſta͂tiæ principiu͂ & cauſa

Quō ſe intellectus eleuare debeat ad cognitionē ſupernorum.

De eēntię diuinę incōphēſibilitate.

Purgatiōnē, illuminationem, pfectionē cipe a deo.

& cauſa, propter bonitatem ipſius quæ & deducit ad eſſe exiſtentia & continet ¶ Hæc autem à
A diuinis eloquijs memoramus. Et ve ſic dicatur, omnem ſanctum theologorum hymnum in-
uenies ad bonos thearchiæ proceſſus manifeſtatiue & laudatiue dei nominationes diuidẽtem. De diuina
Vnde in omni fere theologico negotio, thearchiam videmus ſancte laudatam: ſicut monaden vnitate
quidem & vnitatem, propter ſimplicitatem & vnitatem ſupernaturalis impartibilitatis. Ex qua
ve vnifica virtute vnimur, & diuiſibilibus noſtris alternitatibus ſupermũdane concluſis ad dei-
formem monaden cõgregamur, & dei imitatiuam vnitionem. Sicut trinitatem autem, propter Trinitas.
trium perſonarum ſuperſubſtantialis fœcunditatis manifeſtationem: ex qua omnis paternitas Ephe. 3
in cœlo & in terra eſt & nominatur. Sicut cauſam autem exiſtentium, quoniam omnia ad eſſe Cauſa.
deducta ſunt propter ipſius ſubſtantificam bonitatem. Sapientem autem & pulchram, quoniã, Sapiens
exiſtentia omnia propriam naturam incorruptam ſeruantia, omni harmonia diuina & ſancto Pulchrũ
decore ſunt plena. Benignam autem differenter, quoniam noſtris ad veritatem totaliter in vna Benignũ.
ipſius natura perſonarum communicauit reuocans ad ſeipſam & reponens humanam extre-
mitatem ex qua ineffabiliter ſimplex Ieſus compoſitus eſt, & præſentationem temporalem ac-
cepit æternus, & intra noſtram factus eſt naturam, qui omnem ordinem ſecundum omnem na-
turam ſuperſubſtantialiter excedit cum intranſmutabili & inconfuſa propriorum collocatio-
ne, & quæcunq; alia deifica lumina, iuxta conſequentiam diuinorum eloquiorum noſtrorum
B ducum occulta traditio manifeſtatiue nobis donauit ¶ Hæc & nos docti ſumus, nunc quidem Diuina quõ-
iuxta proportionem noſtram per ſancta velamina eloquiorum & hierarchicarum traditionũ, mõ viato-
benignitate ſenſibilibus intelligibilia & exiſtentibus ſuperſubſtantialia circumuelante, & for- ribus co-
mas & figuras informabilibus & non figurabilibus circumponente, & ſupernaturalem & infi- gnoſcibi-
gurabilem ſimplicitatem varietate diuiſibilium ſignorum, & multiplicante & cõponente. Tũc lia
autem quando incorruptibiles & immortales erimus, & Chriſtiformem & beatiſſimum con- Supſub-
ſequemur finem, ſemper cum domino, ſecundum eloquium, erimus: viſibili quidem ipſius dei ſtantialia
apparitione in caſtiſſimis contemplationibus adimpleti, manifeſtiſſimis circa nos ſplẽdoribus quõ incœ-
refulgente, ſicut circa diſcipulos in illa diuiniſſima transformatiõe. Intelligibili aũt luminis da- leſtib9 co-
tione ipſius, impaſſibili & immateriali mente participantes, & ſuper mentem vnitione, ignotis gnoſcen-
& beatis immiſſionibus ſuperclarorum radiorum in diuiniore imitatione ſupercœleſtiũ mẽ- tur.
tium. Nam æquales angelis erimus, vt veritas dicit eloquiorum: & filij dei, reſurrectionis filij 1 Teſſ. 4
exiſtentes. ¶ Nunc autem ſicut nobis eſt poſſibile, proprijs quidem ad diuina ſignis vtimur, & Mat. 17
ex ipſis rurſus ad ſimplicem & vnitam intelligibilium miraculorum veritatem proportiona- Marci. 9
liter extendimur, & poſt omnem ſecundum nos deiformium vnitionem, ſedantes noſtras in- Lucæ. 9
tellectuales operationes, ad ſuperſubſtantialem radium, ſecundum q; fas eſt, nos immittimus. Matt. 22
In quo omnes fines omnium cognitionum ſuperineffabiliter præextiterunt, quẽ neque cogita- De diuia
re poſſibile eſt, neque dicere, neque totaliter aliquo modo cõtẽplari, propter hoc quod ab omni- incõprehen-
C bus ipſe eſt ſegregatus & ſuperignotus, & omnium quidem ſubſtantialium cognitionum & vir- ſibilitate.
tutũ terminationes ſimul & omnes ſuperſubſtantialiter in ſeipſo præaccepit, & ſuper omnes cœ-
leſtes mentes incõprehenſibili virtute eſt collocatus. Si enĩ cognitiones omnes exiſtentium ſunt
& ſi exiſtentia finem habent, qui eſt ſuper omnẽ ſubſtantiam, & ab omni cognitione eſt ſegre-
gatus. ¶ Et quidem ſi melior eſt omni ſermone, & omni cognitione, & ſuper mentẽ vniuerſa-
liter & ſubſtantiã collocatur. Oĩm quidẽ exiſtens circũapprehenſiuus, & cõprehenſiu9, p̃apphẽſi-
uus omnibus autẽ ipſe vniuerſaliter eſt incõprehenſibilis, & neque ſenſus eius eſt, neque ſanta-
ſia, neque opinio, neque nomen, neque ſermo, neque tactus, neque ſcientia. Quomodo de diui- Deũ oĩm
nis nominibus à nobis tractabitur ſermo, inuocabili & ſupernominabili, ſuperſubſtantiali dei- ſcientiarũ
tate demonſtrata? Sed quod diximus quando theologicas hypotyposes expoſuimus, vnũ igno- cognitio-
tũ ſuperſubſtantiale ipſum bonũ quod eſt, trinam vnitatẽ dico, quæ eſt ſimul deus & ſimul bo- nũq; finẽ
num, neque dicere, neque cogitare eſt poſſibile. Sed & ſanctarũ virtutũ angelis conuenientes v- ac termi-
nitiones, quas ſiue immiſſiones ſiue ſuſceptiones oportet dicere, ſuperignotæ & ſuperpręclaræ num.
bonitatis ineffabiles ſunt & ignotæ, & ſolis ipſis inerũt qui ſuper angelicã cognitionẽ digni ha- Liber the-
biti ſunt ipſis angelis. Iſtis deiformes ad angelorũ imitationẽ, ſicut eſt poſſibile, vnitæ mentes, ologica-
quoniã ſecundum omnis intellectualis operationis quietem talis fit deificatarũ mentiũ ad ſu- rũ hypo-
premum lumen vnitio, laudant ipſum proprie, maxime per ablationem à cunctis exiſtenti- typoſeon
bus. Hoc vere & ſupernaturaliter illuminatione docti ex beatiſſima ad ipſum vnitione, quod
omnium quidem exiſtentium eſt cauſa, ipſum autem nihil vt ab omnibus ſubſtantialiter ſegre-
gatum. ¶ Igitur ſubpſtãtialitatẽ quidẽ thearchicã quodcunq; eſt ſuperbonitatis ſupereſſentia,
neq; vt rationẽ aut virtutẽ, neq; ſicut mentem aut vitã aut ſubſtantiã laudare poſſibile nulli eo-

rum quotcunque ſunt veritatis amatores,quæ eſt ſuper omnē veritatē. Sed ſicut ab omni habitu D
motu,vita,phantaſia,opinione,nomine,verbo,deliberatione,intellectu,ſubſtantia,ſtatiõe,col
locatione, vnitione,fine,infinitate,vniuerſis quæcunque exiſtentia ſunt excellenter ſegregatā.
Prouidē- Quoniam autē ſicut bonitatis eſſentia per ipſum eſſe omniū eſt exiſtentium cauſa,boni princi
tia. pem thearchiæ prouidentiā,ex oībus cauſatis laudare conuenit. Quoniam & circa ipſam oīa,
Qūo oīa & ipſius cauſa,& ipſa eſt ante omnia,& omnia in ipſa conſtiterunt,& eſſe hanc eſt totorū dedu
deſiderēt ctio & ſubſtantia,& omnia ipſam deſiderant. Intellectualia quidē & rationalia cognitiue: iſtis
ipſum ſū autem ſubiecta ſenſibiliter,& alia ſecundum viuificum motum aut ſubſtantialē & habitudina
mū boni. riam aptitudinem. ¶ Hoc igitur ſcientes theologi & ſicut innominabilem ipſam laudant,& ex
Diuinitas omni nomine. Innominabilem quidē,ſicut quando dicunt thearchiam ipſam in vna myſtica re
qūo inno viſionum dei apparitionis. ·ſignificatiue increpare eum qui dixit,Quod eſt nomē tuū? Et ſicut
minabilis ab omni cognitione ex dei nominatione ipſum abigentem dicere:Et quare interrogas nomē
ac ſimul meū?& hoc eſt mirabile. Nunquid autē non hoc vere eſt mirabile nomen,quod eſt ſuper omne
noīabilis nomen?quod eſt innominabile,quod eſt collocatum ſuper omne nomen,quod nominatur ſi
ſignificā-
tem.
Gene 32. ue in ſeculo iſto,ſiue in futuro? Multorum autem nominum,ſicut quando ipſam rurſus indu
Iudith.13 cunt dicentem,Ego ſum qui ſum,vita,lumen,deus,veritas. Et quando ipſi periti deitatis, oīm
Philip.2. cauſam multis nominibus ex multis cauſatis laudant,ſicut bonū,ſicut pulchrum, ſicut ſapien
Ephe.1. tem,ſicut diligibilem,ſicut deum deorum,ſicut dominum dominorum, ſicut ſanctū ſanctorū,
Nominū ſicut æternum,ſicut exiſtentem,& ſicut ſeculorum cauſam,ſicut vitæ largitorem,ſicut ſapientiā, E
diuinorū ſicut mentem,ſicut rationem,ſicut cognitorem,ſicut præhabentem omnes theſauros vniuerſæ
cathalogº cognitionis,ſicut virtutē,ſicut potentem,ſicut regē regnantium,ſicut veterem dierum,ſicut ſine
in ſcriptu ſenectute & inuariabilē,ſicut ſaluationem , ſicut iuſtitiam,ſicut ſanctificationem, ſicut liberati
ris diuinis onem,ſicut in magnitudine cuncta excedentem,ſicut in aura ſubtili. Et quidem & in mentibus
expſlorū.
Exo 3. ipſum eſſe dicunt,& in animabus,& in corporibus,& in cœlo,& in terra,& ſimul in eodem eun
Iohan.14 dem mundanum,circa mundanum,ſupermundanū,ſupercœleſtem,ſuperſubſtantialē, ſolem,
Ioh.1.4.14 aſtrum,ignem,aquam,ſpiritū,rorem,nubem,ipſum lapidem & petram,omnia exiſtentia,& ni
Colo 2. hil exiſtentium. ¶ Ita igitur omnium cauſæ & ſuper omnia exiſtenti & innominabile conueni
et,& omnia exiſtentium nomina,vt diligenter ſit totorum regnum & circa ipſam ſint omnia,
& ab ipſa ſicut cauſa,ſicut principio,ſicut fine ſegregata,& ipſa ſecundum elo quium ſit omnia
Col 3. in omnibus. Et vere laudatur omniū ſubſtantia principalis & perfectiua,& contentiua, cuſto
dia & cibus,& ad ipſum conuerſiua,& hæc vnitiue & communicabiliter ſegregate. Non enim
Oīa ab æ continentiæ aut vitæ,aut perfectionis ſolum cauſa eſt, vt à ſola hac aut alia prouidentia boni
terno ſu tas quæ eſt ſuper nomen,nominetur:ſed omnia ſimpliciter & incircumfinite in ſeipſa exiſtentia
ſtie ideo. præaccepit perfectiſſimis vnius & eiuſdem & omnium cauſæ prouidentiæ bonitatibus, & ex
exiſtentibus vniuerſis conuenienter laudatur & nominatur. ¶ Et quidem non iſtas ſolas theo F
logi dei nominationes commendant à perfectis aut particularibus prouidentijs aut prouiſis,
id eſt,quando à quibuſdam apparitionibus diuinis in ſanctis tēplis aut alibi,magiſtros aut pro
phetas illuminantibus, ſecundum alias & alias & cauſas & virtutes,nominant,ſuperſplenden
tē & ſupnominabilē bonitatē,& formas ipſi & figuras hūanas aut igneas aut electrinas circūpo
nūt,& oculos ipſius,& aures,& cincinnos,& vultus,& manus,& ſpinas,& alas,& brachia,& dor
ſa, & pedes laudant, & coronas, & thronos,& calices,& crateres ipſi, & alia quædam myſtica
circūponunt. De quibus in ſymbolica contemplatione ſecundum virtutē dicemus. Nunc autē
Liber the quæcunq; ſunt præſentis negocij,ex eloquijs congregantes , & ſicut quodam canone dictis vi
ologiæ rentes,& ad ipſa inſpicientes ad reſerationem intelligibilium dei nominationū procedamus.
ſymboli- Et quod ſemper ſecundum omnem theologiam, hierarchica lex inducit dei inſpectiua delibe
cæ.
hierarchi ratione inſpiciamus,vt proprie dicatur,quibus deus appareat contemplationes. Et aures ſan
ca
Mat.7 ctas ſanctarum dei nominationū reſerationibus apponamus,in ſanctis ſancta ſecundū diuinā
traditionem collocantes,& ipſa ab indoctorum riſibus & deluſionibus auferentes,magis autē
ipſos illos ſi totaliter ſunt tales quidem homines,ab impugnatione dei in hoc liberantes. Igi
tur tibi quidem hæc cuſtodire vtile ô pulcher Timothee ſecundum ſanctiſſimam memoratio
nem,& neq; dicibilia neq; exportabilia diuina ad indoctos facere. Mihi autem det deus, vt de
Pſal.118. cet,deum laudare,inuocabilis & innominabilis deitatis,deificas multas nominationes, & non
auferat verbum veritatis ab ore meo.

¶ De unita & diſcreta theologia,& quæ eſt diuina unitio & diſcretio.

Thearchicā

A THearchicam totam eſſentiam,quodcunq; eſt, per ſe bonitas determinans & manife-
ſtans,ab eloquijs laudatur. Etenim quid aliud dicere eſt ex ſancta theologia, quan-
do dicit thearchiam ipſam narrantem dicere,Quid me interrogas de bono? Nullus
bonus,niſi ſolus deus. Igitur hoc quidem & in alijs inquiſitum, à nobis eſt demon- Perſonis
ſtratum,omnes ſemper deo conuenientes dei nominationes non particulariter,ſed in tota & p diuinis q̃
fecta & integra & prima deitate ab eloquijs laudari,& omnes ipſas ſimpliciter abſolute, & in- nā cola.
obſeruate totaliter vniuerſæ totalitati perfecte & omnis deitatis apponi. Et quidē ſicut in the-
ologicis hypotypoſibus memorauimus,ſi non de tota deitate dicat aliquis hoc dictum eſſe, &
audet abſcindere inconuenienter ſuperunitam vnitatem. Dicendum igitur quod & ipſum bo-
num natura verbum dixit:Ego ſum bonus. Et quidam deo acceptorum prophetarum,laudat Liber the
ſpiritum bonum. Et rurſum: Ego ſum qui ſum. Si non de tota dixerint deitate laudari, ſecun- ologicaru
dum autem vnam partem ipſum circunſcribere conentur,quomodo audient, Hæc dicit, qui ē, hypoty-
qui erat,qui venturus eſt omnipotens? Et tu autem idem ipſe es. Et ſpiritus veritatis eſt, qui à poſeon.
patre procedit. Et ſi non totam thearchiam dicunt eſſe vitam,quomodo verū quod dixit ſan- Matt.20
ctum verbum,Sicut pater ſuſcitat mortuos & viuificat,ſic & filius quos vult viuificat? Et quod Iohan.10
Spirituſſanctus eſt qui viuificat? Quoniam autem & dominationem totorum habet tota deitas Pſal.142
de deigena deitate quidem aut filiali,neque dicere eſt,ſicut arbitror,in quot locis theologiæ in Exo.3
Apoc.1
B patre & filio frequentatur dominus. Sed & dominus ſpiritus eſt. Et pulchrum autem & ſapiens Pſal.101
in tota deitate laudatur, & lumen & deificum,& cauſa,& omnia quæcunque totius thearchiæ Iohan. 15
ſunt,ad omnem reducunt eloquia thearchicam laudationem. Comprehenſiue quidem, ſicut Iohan.5
quando dicunt,omnia ex deo. ¶ Diffuſiue autem,ſicut quando dicunt,Omnia per ipſum,& in Iohan.4
ipſo facta ſunt,& omnia in ipſo conſiſtunt. Et:Emitte ſpiritum tuum,& creabuntur. Et verſum 1.Cor.3
matim dicat aliquis,ipſum thearchicum dixit verbum:Ego & pater vnum ſumus. Et: Cuncta Coia q̃dā
quæcunq; habet pater,mea ſunt. Et:Cuncta mea tua ſunt,& tua mea. Et rurſum, Quæcunque q̃dā eiꝰ,p
ſunt patris & ipſius,thearchico ſpiritui communicatiue,& vnitiue attribuit diuinas operatio- pria eē p-
nes,honorem,fontanam & indeficientem cauſam,& diſtributionem benignorum donorum. ſonis di-
uinis.
Et nullum in diuinis eloquijs non peruerſis intentionibus conuerſatorum arbitror ad hæc cō- Rom.11
tradicere,quoniam deo conuenientia omnia,toti thearchiæ inſunt ſecundum perfectū in deo Pſal 103
verbum. Igitur iſtis à nobis breuiter quidem,in his & particulariter, in alijs autem ſufficien- Iohan.10
ter ex eloquijs demonſtratis & determinatis,quācunq; dei nominationem totaliter referare co Iohan.16
nemur,in tota deitate ipſam recipere conuenit. ¶ Si autem quis dicat,confuſionem nos induce Iohan.17
re in iſto contra diuiſionem deo conuenientem,talem ſermonem nos non arbitramur ipſum Noia uo-
perſuadere ſufficientem,quod eſt verus. Si enim aliquis quidem eſt, qui totaliter eloquijs reſi- nes coēs
ſtat,longe omnino erit & à noſtra philoſophia. Et ſi non ipſi cura eſt dei venerationis ex eloquijs, nō effice-
quomodo nobis cura ſit illius manuductionis ad theologicam ſcientiam? Si autem ad eloquio re in diui
nis cōfuſi
onem
C rum veritatem reſpicit,hoc & nos canone & lumine vtentes,ad excuſationem ſicut poſſumus
indeclinabiliter vadimus,dicentes quod theologia quædam quidem tradit vnitiue, quædam
autem diſcretiue. Et neq; vnita licet diuidere,neq; diſcreta confundere:ſed ſequentes ipſam ſe-
cundum virtutem, ad diuinos ſplendores conuenit reſpicere. Etenim inde diuinas manifeſtati
ones aſſumentes, ſicut quendam canonem veritatis optimū ibi poſita cuſtodire in nobis ipſis Diuinis p
non multiplicata & non minorata,& non peruerſa ſtudemus in cuſtodia ſanctorum cuſtodiri, ſonis quā
& ab ipſis ad cuſtodiendum cuſtodientes ipſa confirmari. ¶ Igitur vnita quidem totius deita- coia
tis ſunt,ſicut in theologicis hypotypoſibus per plura ex eloquijs demonſtrauimus,ſuperbonū, Noia dei
ſuperdeum,ſuperſubſtantiale,ſuperuiuens,ſuperſapiens,& quæcunq; excedentis ſunt remotio cauſalia
nis. Cum quibus & cauſalia oīa,bonum,pulchrum,exiſtens,vitæ generatiuū,ſapiens,& quæ- Nomina
cunq; ex benignis ipſius donis,omnium bonorum cauſa nominatur. Diſcreta autem patris ſu- Chriſto
per ſubſtantiale nomen,& vſus,& filij,& ſpiritus nulla in iſtis conuerſione aut totaliter com- Ieſu ꝓ-
munione ſuperinducta. Eſt autem rurſus cum hoc diſcretum ſecundum nos Ieſu perfecta & in- pria.
uariabilis eſſentia:& quæcunq; ſecundum ipſam ſunt benignitatis ſubſtantialis myſteria ¶ O-
portet autem, vt arbitror,magis reſumentes nos perfectum diuinæ & vnitionis & diſcretionis
exponere modum, vt nobis conſpicuus omnis fiat ſermo. Varium quidem omne & non pla-
num reſpuens:diſcrete aūt & ordinate & plane,propria ſecundū virtutem terminās. Vocant e-
nim (quod & in alijs dixi) noſtræ theologicæ traditionis ſancti magiſtri vnitiones quidem di-

De vnita- uinas quæ ſunt ſuperineffabilis & ſuperignotæ ſingularitatis, occultas & irregreſſibiles ſuper-
te diuina collocationes. Diſcretiones autem bono conuenientes thearchiæ, & proceſſiones, & manifeſta- D
atque di- tiones. Et dicunt ſancta eloquia ſequentes, & dictæ vnitionis propria, & rurſus diſcretiõis quaſ-
ſcretione. dam eſſe proprias, & vnitiones, & diſcretiones, ſicut in vnitione diuina, id eſt, ſuperſubſtantia-
litate. Vnitum quidem eſt principali Trinitati & commune ſuperſubſtantialis eſſentia, ſuper-
dea deitas, ſuper bona bonitas, quæ eſt ſuper omnia identitas totalis proprietatis exiſtentis ſu-
per omnia ſuper principatum vnitas, ineffabile, multiluminis, ignorantia, perfecte non intelli-
gibile, omnium poſitio, omnium ablatio, quod eſt ſuper omnem & poſitiõem & ablationem,
manſio principalium perſonarum in ſeinuicem, ſi ita oportet dicere, & collocatio totaliter ſu-
Lumini perunita. quemadmodum lumina luminarium, vt ſenſibilibus & proprijs vtar exemplis, exi-
ſtentia in domo vna, & tota in ſe inuicem totis ſunt, & diligentem habent ad ſe inuicem diſcre-
tionem proprie ſubſiſtentem, vnita diſcretione, & vnitione diſcreta. ¶ Et quidem videmus in
domo, multis exiſtentibus luminaribus, ad vnum quoddam lumen vnita omnium lumina, &
vna claritate indiſcreta reſplendentia & non aliquis, vt arbitror, poſſit huius luminaris lumen
De vniõe ab alijs ex aere omnia lumina continente diſcernere, & videre ſine altero alterum totis
triũ pſo- in totis ſine mixtione concretis. Et ſi vnum aliquis luminarium educat à domo, coegredietur
nam in v- & proprium vniuerſum lumen, nihil aliorum luminum coauellens in ſeipſo, aut ſuipſius alijs
na eẽntia derelinquens. Erat enim ipſorum, quod dixi, totorum ad tota perfecta vnitio, non mixta vni-
exemplũ. uerſaliter, & nulla parte confuſa: & hæc totaliter in corpore, aere, & ex materiali igne pendente
lumine. Ibi autem ſuperſubſtantialem vnitionem collocari dicimus, non ſuper ſolas vnitiões
quæ ſunt in corpore, ſed & ſuper illas quæ ſunt in animabus ipſis, & in ipſis mentibus, quas ha-
bent non mixte & ſupermundane tota per tota deiformia & ſupercœleſtia lumina, ſecũdum E
participationem vnitionis ab omnibus ſuperſegregatæ proportionalem participantibus. ¶ Eſt
autem & diſcretio in ſuperſubſtantialibus theologijs, non quam dixi tantum, quod ſecundum
ipſam vnitionem incommixte & inconfuſe collocatur vna quæq; principalium perſonarum,
ſed quod & ea quæ ſunt ſuperſubſtantialis dei fœcunditatis non conuertuntur ad ſe inuicem.
Solus autem fons ſuperſubſtantialis deitatis eſt pater, nec filius eſt pater, nec pater eſt filius, cu-
Diuinę in- ſtodientibus hymnis propria religioſe vnicuiq; thearchicarum perſonarum. Iſtæ quidem ſunt
creata di- ſecundum ineffabilem & vnitionem & eſſentiam & vnitiones & diſcretiones. ¶ Si autem & di-
ſcretiõis uina diſcretio, eſt proceſſio bono conueniens vnitionis diuinæ & ſuperunitæ, ſeipſam bonitatẽ
proceſſus in pluralitatem agentis & multiplicantis, vnitæ quidem ſunt ſecundum diuinam diſcretiõem
incomprehenſibiles traditiones, ſubſtantificationes, viuificationes, ſapientificatiões, & alia do-
na bonitatis, quæ eſt omnium cauſa ſecundum quæ ex participationibus & participãtibus lau-
Modi par- dantur, non participabiliter participata. Et hoc commune & vnitum & vnum eſt toti deitati,
ticipãdi di- omnem ipſam totam ab vno quoq; participantium participari & à nullo nulla parte, quemad-
uinã eẽn- modum punctum in medio circulo ab omnibus in circulo circumpoſitis lineis, & ſicut ſigilli ex-
tiã exẽplã preſſiones multæ participant archetypo ſigillo, & in vnaquaq; expreſſionum toto & eodem F
exiſtente, & in nulla ſecundum nullam partem. Excedit autem & hæc omnium cauſæ deitatis
impartibilitas, eo quod neq; tactus eius eſt neq; alia quædam ad partes commiſcendi commu-
nio. ¶ Quamuis dicat aliquis non eſt ſigillum in totis expreſſionibus totum & idem, huius au-
tem non ſigillum eſt cauſa. omne enim ſeipſum illud, & idem vnicuiq; ingerit, ſed participanti-
um diuerſitas, diſſimiles facit expreſſiones vnius & eiuſdem & totius principalis formæ: ſicut ſi
mollia quidem ſint & facile figurabilia, & plana, & immaculata, & neq; contrariæ figuræ, & du-
ra, neq; facile fuſibilia, & inſtabilia mundam habebunt & planam permanentem figuram. Si
autem aliquid de dicta opportunitate deficiat, hoc cauſa erit imparticipati, & non plani, & ali-
Hũanitas orum quæcunq; importunitate participatiõis fiunt. ¶ Diſcretum autem eſt à benigna ad nos
Chriſti diuina operatione ſecundum nos, ex nobis totaliter & vere ſubſtantiam factum eſſe ſuperſub-
diſcreta à ſtantiale verbum, & facere & pati quæcunq; humanæ ipſius contemplationis ſunt, electa & re-
diuinitate mota. Iſtis enim pater & ſpiritus ſecundum nullam communicauerunt rationem, niſi aliquis
dicat ſecundum bono conuenientem & benignam voluntatem, & ſecundum omnem ſuperpo-
ſitam & ineffabilem diuinam operationem, quam faciebat ſecundum nos factus inuariabilis,
ſecundum quod deus & dei verbum. Ita & nos diuina & vnire verbo & diſcernere ſtudemus,
ſicut ipſa diuina & vnita ſunt & diſcreta. ¶ Sed harum quidem & vnitionum & diſcretionum
quaſcunq; in eloquijs deo conuenientes cauſas inuenimus, in theologicis hypotypoſibus pro-

A pria de vnoquoq; tractantes,ſicut erat poſſibile,expoſuimus. Quædam quidem reuoluentes vero ſermone & reſerantes,& ſanctum & reuelatum intellectum in manifeſtas eloquiorum viſiones adducentes:quibuſdam autem,ſicut myſticis ſecundum diuinam traditionem,ſuper intellectualem operationem vniti. Omnia enim diuina & quæcunq; nobis ſunt manifeſtaia,ſolis participationibus cognoſcuntur. Ipſa autem qualiacunq; ſunt,ſecundum proprium principium & collocationem,ſuper mentem ſunt,& omnem ſubſtantiam & cognitionem. Sicut ſi ſuperſubſtantiale occultum deum aut vitam,aut ſubſtantiam,aut lumen,aut rationem nominemus,nihil aliud intelligimus,quam ad nos ex ipſa productas virtutes deificas,aut ſubſtantificas,aut viuificas,aut ſapientificas:ipſi autem ſecundum abſolutionem ab omnibus intellectualibus operationibus nos immittimus,nullam videntes deificationem,aut vitam, aut ſubſtantiam,quæ diligenter comparabilis ſit ab omnibus ſegregate ſecundum omnem exceſſum cauſæ. ¶ Rurſus,quod pater quidem eſt fontana deitas,filius autem & ſpiritusſanctus deigenę deitatis,ſi ita oportet dicere,pullulationes diuinæ naturæ,& ſicut flores,& ſuperſubſtātialia lumina à ſanctis eloquijs accepimus. Quomodo autem hæc ſunt neq; dicere,neq; cogitare eſt poſſibile,ſed vſq; ad hoc omnis noſtræ intellectualis operationis virtus eſt,quod omnis diuina paternitas & filiatio,data eſt & nobis & ſupercœleſtibus virtutibus,ex patriarchia ab om̄ibus ſegregata,& filiarchia,ex qua & dij & deorum filij,& deorum patres deiformes fiunt & nominātur mentes,ſpiritualiter videlicet tali paternitate & filiatione perfecta. Hoc eſt,incorporaliter, immaterialiter,intelligibiliter,thearchico ſpiritu ſuper omnem intelligibilem, immaterialitatem,& deificationem ſupercollocato & patre & filio,ab omni paternitate & filiatione diuina

Propria q̄nam vnicuiq; diuinæ ſint perſonæ.

Iſa 6a

B excedendo ſegregatis. ¶ Neq; enim eſt diligens comparatio cauſatis & cauſis:ſed habent quidem cauſata cauſarum contingentes imagines. Ipſæ autem cauſæ à cauſatis ſegregātur,& ſuper collocantur ſecundum proprij principij rationem. Et vt noſtris vtar exemplis, Delectationes & triſtitiæ dicuntur effectiue delectandi & triſtandi. Ipſæ autem neq; delectantur,neq; triſtantur. Et ignis calefaciens & vrens,non dicitur calefieri aut vri. Et viuere ſi quis dicat per ſe vitam,aut illuminari per ſe lumen,non recte dicit ſecundum meam rationem,niſi ſecūdum alterum iſta dicat modum:quoniam abundanter & ſubſtantialiter ea quæ ſunt cauſatorum,preinſunt cauſis. ¶ Sed quod eſt omnis theologiæ manifeſtatiuum,Ieſus ſecundum nos diuina compoſitio, & ineffabilis eſt verbo omni,& ignota menti omni,& ipſi primo digniſſimorum angelorum. Et viriliter quidem ipſum ſubſtantiam factum eſſe,myſtice accepimus. Ignoramus autem quomodo ex virgineis ſanguinibus altera præter naturam lege compoſitus eſt, & quomodo ſiccis pedibus corporale pondus habentibus,& materiæ grauitatem ambulauit,humida & inſtabili ſubſtantia:& alia quæcunq; ſunt Ieſu ſupernaturalis luminis apparitionis,aut naturalis ratio

Manuductio a delicijs,triſtitijs & igni.

Rō hūanitaus Chriſti ineffabilis natus.

Matt. 14 Mar 6 Iohan 6

C nis. ¶ Hæc autem & à nobis in alijs ſufficienter dicta ſunt,& à nobili duce in theologicis ipſius ſtechioſibus laudata ſunt valde ſupernaturaliter. Quę ille ſiue à ſanctis theologis accepit,ſiue & experita eloquiorum perſcrutatione conſpexit,& multa circa ipſa luctatione & contritiōe, ſiue etiam ex quadam doctus eſt diuiniore inſpiratione non ſolum diſcens,ſed & patiens diuina,& ex compaſſione ad ipſa (ſi ita oportet dicere) ad indocibilem & myſticam ipſorum perfectus eſt vnitionem & fidem. Et vt multas & beatas viſiones potentis illius deliberationis in minimis apponamus. Hæc de Ieſu dicit in congregatis ab ipſo theologicis ſtechioſibus.

¶ Ex ſanctiſſimi Hierothei theologicis ſtechioſibus.

OMnium cauſa & ad impletiua eſt Ieſu deitas,quæ partes totalitati conſonas ſaluat, & neq; pars eſt,neq; totum,& totum & pars,ſicut omnem & partem & totū in ſeipſa coaccipiens,& ſuperhabens,& præhabens. Perfecta quidem eſt in imperfectis,ſicut perfectionis princeps:imperfecta autem in perfectis,ſicut ſuperperfecta & præperfecta. Forma formam faciens in carentibus forma,ſicut formæ princeps,ſine forma informis,ſicut ſuperformam. Subſtantia totis ſubſtantijs immaculate ſuperueniens,& ſuperſubſtantialiter ab vniuerſa ſubſtātia ſegregata,tota principia & ordines determinās,& ſuper om̄em principatum & ordinem collocata. Et menſura eſt exiſtentium,& æuum & ſuper æuum,& ante ęuum. Et plena in minus habentibus,ſuperplena in plenis. Indicibilis, ineffabilis,ſuper mētem,ſuper vitam,ſuper ſubſtantiam,ſupernaturaliter habet ſupernaturale,ſuperſubſtantialiter ſuperſubſtantiale. Vnde quoniam & vſq; ad naturam à benignitate venit,& vere ſubſtantia factus eſt,& vir ſuperdeus extitit. Propitiatione autem ſint à nobis hæc ſuper mentem & rationem laudata. Quamuis & in iſtis habet ſupernaturale & ſuperſubſtantiale,non ſolum ſecundum quod inuariabiliter & inconfuſe nobis communicauit,nihil paſſus ad ſuperplenum ipſius ab ineffabili exinanitione,ſed q̄m & quod eſt oībus nouis magis nouū,in naturalibus noſtris ſupnatura

Hactenꝰ ex verbis S.Hiero.

liter erat,in ſubſtantialibus superſubſtantialiter,oĩa noſtra ſuper nos habẽs. ❡ Igitur de iſtis quidem ſatis eſt. Ad verbi autem intentionem procedamus, communia & vnita diſcretionis diuina nomina ſecundum quod eſt nobis poſſibile,reuoluentes. Et vt plane de omnibus conſe- D
quenter prædeterminemus,diſcretionem diuinam eſſe dicimus,ſicut dictum eſt, bono conue- nientes thearchiæ proceſſiones. Donans enim omnibus exiſtentibus & ſuperfundẽs totorum bonorum participationes,vnitiue quidem diſcernitur,& in pluralitatem agitur ſingulariter,& multiplicatur ex vno inegreſſibiliter. Poſtea quoniam exiſtens eſt deus ſuperſubſtãtialiter(dat autem eſſe exiſtentibus,& deducit totas ſubſtantias)multiplicari dicitur vnum exiſtens illud, quia ex ipſo multa exiſtẽtia deducũtur. manet autem nihil minus illud vnum in multiplicatio ne,& vnitum in proceſſiõe,& plenũ in diſcretiõe,eo ꝙ ab oĩbus exiſtentibus ſuperſubſtãtiali ter ſegregatũ eſt,& ꝙ ab ipſo vnitiue tota deducũtur,& ꝙ nõ minoratur effuſio nõ minorabili um ipſius deſtributionũ. Sed & vnũ exiſtẽs & omni parti,& toti,& vni & multitudini,vnũ tra- dẽs vnum eſt ſimiliter ſuperſubſtãtialiter,neq; pars exiſtẽs multitudinis,neq; ex partibus totũ, & ita neq; vnum eſt,neq; vnum habet. Lõge autem ab iſtis vnum eſt ſuper vnum, quod eſt in exiſtẽtibus,& multitudinẽ deducẽs & perficiẽs,& cõtinens. ❡ Rurſus ex ipſius deificatiõe deiſor mi,vniuſcuiuſq; ſecundum virtutem multis dijs factis,videtur quidem eſſe & dicitur vnius dei diſcretio & multiplicatio. Eſt aũt nihilominus princeps deus,& ſuperdeus,ſuperſubſtãtialiter vnus deus,indiuiſibilis in diuiſibilibus,vnitus ſibiipſi,& multis immixtus,& nõ multiplicatus. Et hoc ſupernaturaliter intelligens cõmunis noſter & ducis ad diuinam illuminatiõem manu- ductor,qui eſt multus in diuinis,qui eſt lumẽ mũdi. Hæc dicit motus à deo in ſanctis literis ſu- is. Etenĩ ſi ſunt dicti dij ſiue in cœlo ſiue in terra,ſicut quidẽ ſunt dij multi & dñi multi, ſed no- bis quidem vnus deus pater ex quo oĩa,& nos in ipſo,& vnus dñs IeſusChriſtus per quẽ oĩa,& E
nos per ipſum. Etenĩ in diuinis vnitiões diſcretiões ſuperãt,& præprincipãtur, & nihilominus ſunt vnita,& poſt vnius inegreſſibilem & vnitiuã diſcretiõem. Iſtas comunes & vnitas totius de itatis diſcretiões,ſiue bono cõuenientes proceſſiões,nos ex dei nominationibus manifeſtãtibus ipſas in eloquijs laudare ſecũdum quod eſt poſſibile,tẽtabimus. Hoc quemadmodum dictum eſt,præcognito omnem beneficam dei nominatiõem,in quacũq; ponitur thearchicarum per- ſonarum,in tota ipſam accipi thearchica totalitate inobſeruanter.

Deificationes ſecũdas oẽs eſt à pria. Paulꝰ ſanctiſſimꝰ hic patris ad diuinitatẽ dux ac magiſter.

1.Cor. 8.

❡ Quæ orationis uirtus:& de beato Hierotheo, & de reuerentia & tractatu theologico. Capuτ III.

ET primam,ſi videtur,perfectam,& totarũ dei proceſſiõum manifeſtatiuã boni no- minatiõem inſpiciemus,boni principem & ſuperbonam inuocãtes Trinitatẽ, quæ eſt manifeſtatiua totarum prouidẽtiarum benigne ab ipſa donatarum. Oportet e- nim nos oratiõibus primum ad ipſam,ſicut boni principem produci,& magis ipſi propinquãtes,in hoc doceri optima dona circa ipſam collocata. Etenim ipſa qdẽ vniuerſis adeſt,nõ aũt oĩa ipſi adſunt. Tũc aũt ipſam inuocauimus caſtiſſimis quidẽ oratiõibus, & reuelata mẽte,& ad diuinã vnitiõem aptitudine,tũc & nos ipſi adſumus. Ipſa eñi neq; in lo- F
co eſt,vt & abſit à quodam,aut ex alijs ad alia trãſeat,ſed & dicere in oĩbus exiſtẽtibus ipſam eẽ relinquitur ab infinitate,quæ eſt ſuper oĩa,& comprehẽdit oĩa. ❡ Nos igitur ipſos oratiõibus extẽdamus ad diuinorum bonorum radiorum altiorem reſpectum. Sicut ſi multi luminis ca- thena,ex cœleſti ſummitate pẽdẽte,ad anteriora autem deſcẽdẽte,ſemper ipſam mutatis mani- bus ad anterius capiẽtes,trahere quidem ipſam deorſum videremur:reuera autem nõ depone- remus illam,& ſurſum & deorſum præſentẽ,ſed nos ipſi ſurſum ageremur ad altiores multo- torum luminum radiorum ſplẽdores. Aut ſicut ſi nauem aſcẽdiſſemus & teneremus quoſdam funes,ex quadã petra ad nos extẽſos,& ſicut nobis ad auxilium datos,nõ ad nos petrã, ſed nos ipſos vere & nauẽ ad petrã adduceremus. Sicut & ecõuerſo,ſi quis ſtãs in naui,impingat petrã ſtãtem iuxta mare,aget quidẽ nihil cõtra petrã ſtãtem & immobilẽ,ſed ſeipſum ab illa ſepara- bit,& q̃to amplius impinget,amplius ab illa impinget. Propter q̃d & añ oẽ,& magis theologiã ab oratiõe incipere ẽ vtile,nõ ſicut trahẽtes vbiq; pñtẽ & nuſq̃ virtutẽ,ſed ſicut diuinis memo- ratiõibus & inuocatiõibꝰ noſipſos ipſi tradẽtes & vniẽtes. ❡ Et hoc forſitã excuſatiõe dignũ, q̃d cũ nobilijs dux noſter Hierotheus theologicas ſtechioſes ſupnaturalit̃ cõgreget,nos q̃ſi ille nõ ſufficiãt,& alias & pñtẽ theologiã cõſcripſimꝰ. Etenĩ ſi ille cõſequẽt̃ tractare oĩa theologica ne- gotia dignatꝰ eẽt,& particularibus reuolutiõibus trãſiſſet vniuerſæ theologię capitulũ,nõ nos ad tm̃ aut furoris aut prauitatis perueniſſemus,ꝙ aut arbitraremur nos immittere theologijs per- ſpicaciꝰ illo & diuiniꝰ,aut bis eadẽ dicẽtes vana loqueremur. Præterea & iniuriã faceremꝰ,et ma- giſtro et amico exiſtẽti,et nos ex eiꝰ eloquijs poſt diuinũ Paulũ introducti,nobiliſſimam ipſius

Trinitas ſ añ oĩa inuocãda Deo adeſſe qñ dicimur.

Orõnẽ pmittẽdã oĩ actui ac ſtudio.

cõtẽ

contemplationẽ & manifeſtationem nobiſipſis arripientes. Sed qm̃ ille prudenter reueta indu- S. Hierò.
A cens diuina, conſpicaces nobis diffinitiones expoſuit, & in vno multa comprehendens, prę laus.
cipiens nobis & quicunq; ſunt ſecundum nos magiſtri animarum nouiter quæ perficiũtur, ſic-
ut eſt poſſibile, reſerare & diſcernere commenſurato nobis ſermone, conſpicaces & vnitiuas in
tellectualiſſimæ virtutis illius viri conuolutiones, & multoties noſipſæ ad hoc hortatus es, &
librum ipſum ſicut ſuperexcedentem remiſiſti. Ideo & nos hunc quidem ſicut perſectarum de-
liberationum magiſtrum his qui ſunt ſuper multos determinamus, ſicut quędam ſecunda elo Heb. 5
quia, & Chriſtorum dei ſequentia: his autem qui ſunt ſecundum nos iuxta proportionem no-
ſtram nos diuina trademus. Si enim perfectorum eſt fortis cibus, iſto cibare alios, quantæ ſit p
fectionis? ❡ Recte igitur à nobis & hoc dictum eſt, viſionem quidem & intelligibilium eloqui-
orum per ſe inſpectiuam & conſpicacem ipſorum doctrinam, prouecta indigere virtute. Sciẽ-
tiam autem verborum ad hoc ferentium & diſciplinam, ſubiectis ſanctificatoribus & ſanctifi-
catis conuenire. Quamuis & hoc à nobis obſeruatum eſt valde ſtudioſe, quod diſcretis ab ipſo
diuino duce ſecundum planam manifeſtationem, nec totaliter r num appoſuimus, aliquan-
do ad eandem p. opoſiti eiuſdem eloquij manifeſtationem. ❡ Quoniam & apud ipſos deo ac-
ceptos noſtros hierarchas, quando & nos (vt noſti) & ipſe & multi ſanctorum noſtrorum fra- De ſacrã
B trum conuenimus ad viſitationem corporis vitæ principis, & quod deum ſuſcepit. Adderat tiſſima
autem & frater domini Iacobus, & Petrus ſumma & prouectiſſima theologorũ ſummitas. Po- ſempq;
ſtea viſum eſt poſt viſionem, vt vniuerſi hierarchæ lauderent (ſicut vnuſquiſq; erat ſufficiens) virgine Maria.
infinitæ virtutis bonitatẽ thearchicæ infirmitatis: omnes alios ſanctos magiſtros poſt theolo Iaco. frat
gos (vt noſti) ſuperabat, totus excedens, totus ecſtaſim paciens à ſeipſo, & ad laudata commu- domini
nionẽ patiens, & à cunctis à quibus audiebatur, & videbatur, & cognoſcebatur, & nõ cognoſce- Pet. apo.
batur, deo acceptus eſt, & diuinus laudator iudicatus. ❡ Et quid tibi de theologiſatis ibi dicam?
Etenim ſi non & meipſum oblitus ſum multoties noui à te, & partes quaſdam audiens illorum
hymnorum à deo motorum, ita tibi fuit ſtudium non ocioſe diuina exequi. Et vt myſtica illa
(& ſicut multis non dicenda) & ſicut cognita tibi prætermittamus, quãdo multis oportebat cõ
municare, & quos eſt poſſibile ad ſanctorum cognitionem quæ eſt ſecundũ nos adducere, quõ Humilis
excedebat multos magiſtrorum ſanctorum, & temporis tritione, & mentis puritate, & demon B. patris
ſtrationum diligentia, & reliquis loquutionibus ſanctis. Quare nunquam ad ita magnum ſolẽ reuerẽtia
contra inſpicere conati ſumus: ita enim nobiſipſis conſentimus, & ſcimus quod neq; ſufficien- erga S.
te intelligere intelligibilia diuinorum capimus, neq; quæ ſunt dicibilia dei cognitionis dicere Hierothe.
& eloqui. Longe autem exiſtẽtes deficimus à diuinorum virorum ſcientia ad theologicam ve
ritatem, quoniam ad hoc omnino propter abundantem reuerẽtiam venimus, vt neq; totaliter
audeamus aut dicamus aliquid de diuina philoſophia, niſi ſecundum mentẽ acciperimus: ſicut
non oportet contingentem diuinorum cognitionem negligere. Et hoc nobis perſuaſerũt, nõ
C ſolũ ſecundum naturam deſideſideria mentiũ amabiliter ſemper cupientia, quã capere poſſunt
ſupernaturaliũ cõtẽplationẽ: ſed & ipſa diuinarũ legũ optima diſpoſitio, phibens qdẽ ea q̃ ſunt
ſuper nos multũ ſcrutari, & ſicut ſup dignitatẽ, & ſicut impoſſibilia. Oĩa aũt quæcunq; à nobis
deſiderãtur & data ſunt, diſcere attẽte pcipiẽs, & alijs tradere benigne. Igitur iſtis & nos perſuaſi
& ad poſſibilẽ diuinorũ inuentionem non pigritantes aut formidantes, ſed & non valentes no
bis meliora contẽplari ſine auxilio relinquere non patientes, ad conſcribendum noſipſos depo
ſuimus, nouum quidem introducere nihil audentes ſed ſubtilioribus & particularibus ſingulo
rũ inquiſitionibus, ea quæ ſunt dicta vere à Hierotheo, cõſpicaciter diſcernẽtes & manifeſtãtes.

❡ De bono, lumine, pulchro, amore, ecſtaſi, zelo, & quod malum neq; exi- ſtens, neq; ex exiſtente, neq; in exiſtentibus. Caput IIII.

SI oportet igitur iã ſermone ad ipſam eamus boni noĩationẽ, quã excellenter attri- Bonũ per
buũt theologi ſup deæ deitati, & ab oĩbus determinãt ipſam, ſicut reor theologi- o ia ſe dif
cã eſſentiã, bonitatẽ dicẽtes. Et qm̃ ea quæ ẽ bonũ vt ſubſtãtiale bonũ, ad oĩa exiſtẽ fundit.
tia extẽdit bonitatẽ. Etenim ſicut noſter ſol nõ rõcinãs, aut peligẽs, ſed p ipm̃ eẽ il- Manudu
luminat oĩa, participare lumine ipſius ſecũdũ ppriã rõnẽ valẽtia. Ita qdẽ & bonũ ctio a ſo
ſup ſolẽ ſicut ſup obſcurã imaginẽ, ſegregrate archetypũ p ipſam eẽntiã oĩbus exiſtẽtibus ppor le
tiõalit̃ immittit tot⁹ bonitatis radios. ❡ Propter iſtos ſubſtiterũt intelligibiles & itellectuales Eẽntiam
oẽs. & ſubſtãtiæ, & virtutes, & operationes. Propter iſtos ſunt, & viuunt, & vitam habẽt indefi omnẽ an
cientem & im minorabilem ab vniuerſa corruptione, morte, & materia, & generatione mun- gelicã eẽ
a ſumo bono.

dæ exi-

dæ exiſtentes,& ab inſtabili & fluxa,& aliquando aliter ferente variatione eleuatæ. Et ſicut in= D
corporales & immateriales intelliguntur,& ſicut mentes ſupermundanæ intelligunt,& exiſtē=
tium proprie illuminantur rationibus,& rurſus ad cognata propria deferunt:& manſionem ex
bonitate habent,& collocatio ipſis inde eſt,& continētia,& cuſtodia,& cibus bonorū,& ipſam
deſiderantes,& eſſe,& bene eſſe habent.& ad ipſam ſicut eſt poſſibile,figuratæ,& boniformes
ſunt,& ſequentibus coïcant,ſicut diuina lex inducit dona ad ipſas ex bono venientia. ¶ Inde ipſis
ſupermundani ordines,ad ſe inuicem vnitiones,in ſe inuicem captiones,inconfuſę diſcretiōes
ſubiectarum ad meliores ſurſumagentes virtutes,circa ſecundas prouidentię prouectiorum p
priarum vniuſcuiuſq; virtutum cuſtodiæ,& circa ſeipſas intranſmutabiles conuolutiones,cir=
ca deſiderium boni identitates & ſummitates,& quæcūq; alia dicta ſunt à nobis in tractatu de
angelicis proprietatibus & ordinibus. Sed & quæcunq; cœleſtis hierarchiæ ſunt angelis con=
uenientes mundationes,ſupermundanæ illuminationes,& perfectiua totius angelicæ perfecti
onis ex omnium cauſa & fontana ſunt bonitate,ex qua & boniformæ ipſis donatum eſt,& ma=
nifeſtare in ipſis occultam bonitatem,& eſſe angelos ſicut enunciatiuos diuini ſilentii,& ſicut lu
mina clara interpretatiua eius,quod eſt in adytis præpoſitos & præmiſſos. ¶ Sed & poſt illas
claras & admirabiles mentes,animæ & quæcunq; ſunt bona animarum,ſunt propter ſuper bo=
nitatem bonam,intellectuales ipſas eſſe habere ſubſtantialem vitam,incōſumptibilem,ipſum
eſſe & poſſe,extentas ad angelicas vitas,per ipſas ſicut bonos duces ad omnium bonorum bo=
num principatum ſurſumagi,& inde emanantium illuminationū in participatione fieri ſecun E
dum illorum proportionem,& deiformi dono ſecundum virtutem, participare,& quæcunq;
alia à nobis in ſermone de anima ſunt enumerata. ¶ Sed & de ipſis irratiōabilibus animab' aut
animalibus,ſi oportet dicere,quæcunq; aerea ſecant,& quæ cunq; in terra vadunt,& quęcunq;
in terra extenduntur,& in aquis vitam,aut ambigue ſortita, & quæcūq; ſub terra cooperta vi=
uunt,& puluere affecta ac obruta,& ſimpliciter quæcunq; ſenſibilem habent animam aut vitā,
& hæc omnia propter bonū animata ſunt & viuificata. Et plantæ oēs nutritiuam & motiuā
habent vitam ex bono. Et quæcunq; inanimata & non viuens ſubſtantia propter bonum eſt,
& propter ipſum ſubſtantialem obtinuit habitum. ¶ Si autem & ſuper omnia exiſtētia eſt,ſic
ut quidem eſt bonum,& carens forma format,& in ipſo ſolo non exiſtens ſubſtantiæ exceſſus
& non viuens excedens vita,& ſine mente exiſtens excellens ſapientia,& quæcunq; in bono nō
formatorum ſunt excedentis formationis. Et,ſi fas eſt dicere,bonum quod eſt ſuper omnia ex=
iſtentia,& ipſum non exiſtens deſiderat,& certat aliquo modo in bono,& ipſum eſſe quod ē ve
re ſuperſubſtantiale ſecundum ab omnibus ablationem. ¶ Sed quod nos in medio prætercur= F
rens effugit,& cœleſtium principiorum & terminationum cauſa eſt bonum,& non augmenta
bilis,& non minorabilis,& tamen inuariabilis huius ſubſtantiæ,& ſine ſono(ſi ita oportet dice
re)maxime cœli volutionis motiuum,et ſtellarum ordinationum,et pulchritudinum,et lumi
num,et collocationum,et quorundam aſtrorum tranſitiui multi motus,et duorū luminarium
quæ eloquia vocant magna,ab eiſdem ad eadem circularis reſtitutionis,ſecūdum quæ à nobis
dies diffiniti,et noctes,et menſes,et anni menſurati,circulares motiōes temporis,et eorum quæ
ſunt in tempore determinant,et numerant,et ordinant,et continent. ¶ Quid dicat quidem ali=
quis de ipſo ſecundū ſe ſolari radio? Ex bono enī eſt illud lumē,et imago bonitatis,propter q̄d
et luminis nominatione laudatur bonū,ſicut in imagine archetypū manifeſtatum. Sicut enim
ſuper oīa exiſtentis deitatis bonitas à ſupremis et prę uectiſſimis ſubſtātiis,vſq; ad vltimas trā=
ſit,et adhuc ſuper omnes eſt,neq; ſuperioribus pertingentibus ad ipſius exceſſum, neq; inferio=
ribus ambitum tranſeuntibus. Sed et illuminat illuminari valentia omnia,et creat, et viuificat,
et continet,et perficit,et menſura eſt exiſtentium, et æuum,et numerus,et ordo, et ambitus, et
cauſa,et finis. Ita quidem et diuinæ bonitatis manifeſta imago,magnus iſte et totus ſplendens
et ſemper lucens ſol,ſecundum multam reſonantiā boni,et omnia quæcunq; participare ipſo
poſſunt illuminat,et ſup extētū habet lumē,ad omnē extēdēs viſibilē mūdū, et ſurſum et deor=
ſum ꝓprios radiorū ſplēdores. Et ſi aliq̄d ipſis nō participat,hoc nō infirmitatis aut paruitatis
eſt illuminariię ipſius diſtributiōis,ſed nō extētorū ad luminis participationē,ꝓpter luminis ac
cipiēdi importunitatē. Siquidē multa ſic ſe habentia,radius tranſiēs ſequētia illuminat et nihil
eſt viſibiliū ad quod nō pertingat ſecundū proprii ſplēdoris excedētē magnitudinē. Sed ad gña
tionē viſibiliū corporū confert,et ad vitā ipſa mouet,et nutrit,et auget et perficit,et mundat,et
renouat,et menſura eſt,et numerus horarū dierum,et omnis temporis noſtri lumen. Ipſum e=
nim eſt illud lumen(quamuis tunc informe erat)quod diuinus dixit Moſes,et quod ipſam de=
terminauit primā noſtrorum dierum trinitatem. ¶ Et ſic oīa ad ſeipſam bonitas conuertit,
et prin=

Ordines angelorum et à bono.
Liber angelicarum proprietatum.
Aīas rōnales non ſore expertes.
Liber de anima.
Irrōnalia oīa ipſm participare ſummū bonū.
Bonū primū quō inuenitur.
Cœli oēs motus,omnesq; pornat' eē a bono.
Gene. 1.
Lumē ſolare eſſe a ſummo bono.
Sol diuię bonitatis

& princeps congregatrix eſt diſperſorum, ſicut principalis & viuifica deitas,& omnia ipſam vt
A principium, vt continentiam, vt finem deſiderant. Et bonum eſt (vt eloquia dicunt) ex quo o-
mnia ſubſiſtunt & ſunt, ſicut ex cauſa perfecta deducta,& in quo omnia conſiſtunt, ſicut in omni-
potenti plantatione cuſtodita & contenta,& ad quod omnia conuertuntur, quemadmodum Rom. 1
ad proprium ſingula finem,& quod deſiderant omnia intellectualia quidem & rationalia co- Lumē oībus appetibile.
gnitiue. Senſibilia autem ſenſibiliter, expertia vero ſenſus, naturali motu viuifici deſiderii, carē
tia autem vita,& tantum exiſtentia aptitudine ad ſolam ſubſtantiæ participatiōem ſecundum
eandem manifeſtæ imaginis rationem: & lumen congregat & conuertit ad ſeipſum omnia vi-
dentia quæ mouentur, quæ illuminantur, quæ calefiunt, quæ totaliter à fulgoribus eius conti-
nentur. Propter quod & Ilios appellatur, quoniam omnia indeſtructibilia facit,& cōgregat di-
ſperſa,& omnia ſenſibilia ipſum deſiderant, aut ſicut videre, aut ſicut moueri, aut ſicut illumina- Ilios.
ri & calefieri,& totaliter contineri à lumine concupiſcentia. Et non dico ſecundum antiquita-
tis rationem, quod deus exiſtens ſol & creator huius vniuerſitatis proprie procurat manifeſtū Aegyptiorū ſuperſtitio.
mundum, ſed quod inuiſibilia eius, videlicet dei, à creatura mundi per ea quæ facta ſunt intelle-
cta conſpiciuntur,& ſempiterna ipſius virtus & diuinitas. ¶ Sed hæc quidem in ſymbolica the- liber ſymbolicæ theologiæ
ologia. Nunc autem intelligibilem boni luminis nominationem laudare nos conuenit. Et di-
B cendum quod lumen intelligibile bonus dicitur, propter hoc quod omnem quidem ſuperce- Lumē intelligibile.
leſtem mentem implet intelligibili lumine. Omnem autem ignorantiam & errorem expellit
ab omnibus quibus ingignitur animabus,& omnibus illis ſanctum lumen tradit,& intellectu-
ales ipſarum oculos mundat à circumpoſita ipſis fece ex ignorantia,& mouet & aperit multa
grauitate tenebrarum concluſos. Et tradit prius quidem mēſuratam claritatem, poſtea illis ſic-
ut guſtantibus lumen,& magis deſiderantibus magis ſeipſum immittit,& abundanter ſuper-
fulget, quoniam dilexerunt multum. Et ſemper extendit ipſas ad anteriora, ſecundum ipſarū
ad reſpectum proportionem. ¶ Igitur lumen intelligibile dicitur, quod eſt ſuper omne lumen Lumē inuiſibile quod.
bonum, ſicut radius fontanus & ſupermanans luminis effuſio, omnem ſupermundanam & cir-
ca mundanam & immundanam mentē ex plenitudine ipſius illuminans,& intellectuales ipſa-
rum totas virtutes renouans,& omnes excedens, eo quod ſuperextendatur,& omnia compre-
hendens eo quod ſuperiaceat: & ſimpliciter omnem illuminatiuæ virtutis dominationem, ſic-
ut principaliter lucens,& ſuperlucens,& in ſeipſa coaſſumens,& ſuperhabens,& præhabens,&
intellectualia & rationalia omnia congregans,& indeſtructibilia faciens. Etenim ſicut ignorā-
tia diuiſiua eſt eorum qui in errorem ducti ſunt, ita intelligibilis luminis præſentia congrega-
tiua & vnitiua eſt eorum qui illuminantur,& perfectiua,& adhuc conuerſiua ad vere exiſtens,
à multis opinionibus conuertens,& varias viſiones, aut (vt magis proprie dicatur) phantaſias
ad vnam veram & mundam,& vniformem congregans cognitionem,& vno & vnitiuo lumi-
ne implens. ¶ Hoc bonum laudatur à ſanctis theologis,& ſicut pulchritudo & ſicut pulchrum,
C & ſicut dilectio,& ſicut diligibile,& quæcunque aliæ conuenientes ſunt pulchrificæ & gratioſæ Laus ſummi boni.
habitæ pulchritudinis nominationes. Pulchrum autem & pulchritudo non ſunt diuidenda in
cauſa quæ in vno tota comprehendit. Hæc enim in exiſtentibus in participationes & participā- Pulchrū creatū & Pulchritudo creata quid
tia diuidētes, pulchrum quidem eſſe dicimus quod participat pulchritudine, pulchritudinem
autem, participationem pulchra facientis tota pulchra cauſæ. Superſubſtantiale vero pulchrū,
pulchritudo quidem dicitur propter traditam ab ipſo omnibus exiſtentibus iuxta proprieta-
tem vniuſcuiuſque pulchritudinem: & ſicut vniuerſorum conſonantiæ & claritatis cauſa, ad ſi- Pulchrū increatū.
militudinem luminis cum fulgore immittēs vniuerſis pulchrificas fontani radij ipſius traditi-
ones,& ſicut omnia ad ſeipſum vocans. Vnde & calos dicitur,& ſicut tota in totis congregās.
Pulchrum autem, ſicut pulcherrimum ſimul & ſuperpulchrum,& ſemper exiſtens ſecundum
eadem & ſimiliter pulchrum,& neque factum, neque deſtructum, neque auctum, neque minoratum:
neque in aliqua parte quidem pulchrum, in aliqua autem turpe: neque aliquando quidem, aliquā-
do autem non: neque ad hoc quidem pulchrū, ad aliud autem turpe: neque hic quidē, illic autē nō:
ſicut quibuſdā quidē exiſtens pulchrū, quibuſdam autem non pulchrū: ſed ſicut ipſum ſecūdū
ſeipſum, cū ſeipſo vniforme & ſemper exiſtēs pulchrū,& ſicut oīs pulchri fontanā pulchritudi-
nē excedēter in ſeipſo præhabens. Etenim ſimplici & ſupernaturali totorū pulchrorū natura, o-
mnis pulchritudo,& oīe pulchrū vniformiter ſecundū cauſam præextiterunt. ¶ Ex pulchro
iſto oibus exiſtētibus eſt eſſe, ſecūdū propriā rationē ſingula pulchra,& propter pulchrū oīm cō-
cordiæ

cordiæ, & amicitiæ, & communiones, & pulchro omnia vniuntur, & eſt principium omnium
pulchrum, ſicut effectiua cauſa, & mouens tota, & continens amore propriæ pulchritudinis, D
& finis omnium ſicut finalis cauſa. Etenim pulchri cauſa cuncta fiunt, & exemplaris:

Pulchri gratia omnia fieri.

quoniam ſecundum ipſum cuncta determinãtur. Propter quod & idem eſt bono pulchrum,
quoniam bonum & pulchrum ſecundum omnem cauſam cuncta deſiderant, & nõ eſt aliquid
exiſtentiũ quod non participet pulchro & bono. Audebit autẽ & hoc dicere ſermo, quod &
non exiſtens participat pulchro & bono. Tunc enim & ipſum pulchrum & bonum quando

Eſſentias omnium exiſtentiũ eſſe ab ipſo pulchro.

in deo ſecundum omnium ablationem ſuperſubſtantialiter laudatur. ❡ Hoc vnum pul-
chrum & bonum ſingulariter eſt omnium multorum pulchrorum & bonorum cauſa. Ex hoc
omnes exiſtentium ſubſtantiales eſſentiæ, vnitiones, diſcretiones, identitates, alteritates, ſimili-
tudines, diſſimilitudines, communiones contrariorum, incommixtiones vnitorum, prouiden-
tiæ ſuperiorum, alternæ habitudines coordinatorum, conuerſiones minus habentium, omniũ
eorundem conſeruatiue & intranſmutabiles manſiones & collocationes. Et rurſus, omnium
in omnibus iuxta proprietatem vniuſcuiuſque communiones, & adaptationes, & inconfuſæ
amicitiæ, & harmoniæ cunctæ rei, in omni concretiones indiſſolubiles, continentiæ exiſtenti-
um, indeficientes ſucceſſiones eorum quæ fiunt, ſtationes omnes, & motus qui ſunt mentium,
qui ſunt animarum, qui ſunt corporum. Statio enim omnibus eſt & motus, quod eſt ſuper o-
mnem ſtationem & omnem motum collocans vnumquodque in ipſius ratione, & mouens ad
diuinum motum. ❡ Et moueri quidem dicuntur diuinæ mentes. Circulariter quidem vni-

De motu angelorũ triplici, circulari, recto & obliquo.

tæ ſine principijs & interminabilibus illuminationibus pulchri & boni. In directum autem,
quando procedunt ad ſubiectorum prouidentiam, recte omnia tranſeuntes. Oblique autem
quando prouidentes minus habentibus inegreſſibiliter manent in identitate circa identitatis E
cauſam, pulchrum & bonum indeficienter circum chorum agentes. Animæ autem motus eſt

Motus animæ triplex. circularis

circularis quidem ad ſeipſam introitus ab exterioribus & intellectualium ipſius virtutum vni-
formis conuolutio, ſicut in quodam circulo non errare ipſius largiens, & à multis exterioribus
ipſam conuertens, & congregans primum ad ſeipſam, deinde ſicut vniformem factam vniens
vnitiue vnitis virtutibus, & ita ad pulchrum & bonum manuducens, quod eſt ſuper omnia ex-

Obliquus. Rectus.

iſtentia, & vnum & idem, & ſine principio & interminabile. Oblique autem anima mouetur, in-
quantum ſecundum proprietatem ſuam diuinis illuminatur cognitionibus: non intellectua-
liter & ſingulariter, ſed rationabiliter & diffuſe, & ſicut commixtis & tranſitiuis operationibus.
In directum autem, quando non ad ſeipſam ingreſſa, & ſingulari intellectualitate mota. Hoc e-
nim eſt (ſicut dixi) ſecundum circulum, ſed ad ea quæ ſunt circa ſeipſam progreditur, & ab ex-
terioribus ſicut à quibuſdam ſignis variatis & multiplicatis, ad ſimplices & vnitas ſurſum agi-
tur contemplationes. ❡ Igitur iſtarum & ſenſibilium trium motionum in hoc omni & mul-

Omnia exiſtentia ſore propter pulchrũ, à pulchro & ad pulchrum.

to prius vniuſcuiuſque manſionum, & ſtationum, & collocationum cauſa eſt & contentiua &
finis, pulchrum & bonum, quod eſt ſuper omnem ſtationem & motum, propter quod & omnis
ſtatio & motus, & ex quo, & in quo, & ad quod, & cuius gratia. Etenim ex ipſo, & per ipſum, &
ſubſtantia, & vita omnis, & mentis & animæ, & omnis naturæ, paruitates, æqualitates, magni- F
tudines, menſuræ omnes, exiſtentium proportiones, & harmoniæ, & concretiones, totalitates,
partes, omne vnum & multitudo, & coniunctiones partium, omnis multitudinis vnitiones,
perfectiones totalitatum, quale, quantum, quotum, infinitum, comparationes, diſcretiones, o-
mnis infinitas, omnis finis, diffinitiones omnes, ordines, exceſſus, elementa, formæ, omnis ſub-
ſtantia, omnis virtus, omnis operatio, omnis habitus, omnis ſenſus, omne verbum, o-
mne factum, omnis tactus, omnis ſcientia, omnis vnitio: & ſimpliciter omne exiſtens,

Omnia fieri pulchri gratia. Rom. 11

ex pulchro & bono, & in pulchro & bono eſt, & ad pulchrum & bonum conuertitur. Et o-
mnia quæcunque ſunt & fiunt, propter pulchrum & bonum ſunt, fiunt, & ad ipſum omnia
inſpiciunt, & ab ipſo mouentur & continentur, & ipſius gratia, & propter ipſum, & in ipſo o-
mne principium exemplare, finale efficiens formale, elementarium. Et ſimpliciter omne prin-
cipium, omnis continentia, omnis finis: aut (vt comprehendens dicam) omnia exiſtentia ex
pulchro & bono, & omnia non exiſtentia ſuperſubſtantialiter in pulchro & bono, & eſt omni-
um principium & finis, ſuperprincipale & ſuperperfectum: quoniam ex ipſo, & per ipſum, &
in ipſo, & ad ipſum omnia, ſicut dicit ſanctus ſermo.

Bonũ pulchrũ ab omnibus appetendum.

❡ Omnibus igitur eſt pulchrum & bonũ deſiderabile, & amabile, & diligibile, & propter ipſum
& ipſius gratia, & minora, meliora conuertendo ſe ad ea amãt, & communicatiue ordinata, co-

ordinata

A ordinata,& meliora minora prouiſiue,& ipſa ſingula ſeipſa contentiue,& omnia pulchrum & bonum deſiderantia faciunt & volunt omnia quæcunq; faciunt & volunt. Confidit autem & hoc dicere verus ſermo,quod & ipſe omnium cauſa propter bonitatis exceſſum cuncta amat, cuncta facit,cuncta perficit,cuncta continet, cuncta conuertit: & eſt diuinus amor bonus boni propter bonum. Ipſe enim bonum operans exiſtentium amor in bono ſecundum exceſſum præexiſtens,non dimiſit ipſum ſine germine in ſeipſo manere. Mouit autem ipſum ad operandum ſecundum omnium generatiuū exceſſum. ¶ Et non aliquis nos opinetur præter eloquia amoris nominationem commendare. Eſt enim irrationabile quidem & prauum (vt arbitror) non virtuti intentionis intendere,ſed dictionibus. Et hoc non eſt diuina intelligere volentium proprium,ſed ſonos leues ſuſcipientium,& iſtos vſq; ad aures intranſibiles extra continentiū & non volentium videre quid quidem hæc talis dictio ſignificat. Quomodo autem ipſam oportet & per alias æquipollentes & manifeſtiores dictiones explanare,ſed compatientium elementis & lineis non intelligibilibus,& ſyllabis & dictionibus ignotis,non tranſeuntibus ad animæ ipſorum intellectuale,ſed extra circa labia & auditus ipſorum reſultantibus,ſicut non ſit poſſibile quatuor numerum per bis duo ſignificare,aut rectilineum per habens rectas lineas, aut maternum ſolum per patriam,aut aliquid aliud ſignificantium idem multis orationis partibus.

Intẽtio dictorū potius penſanda q̃ ipſa verborū vocabula.

¶ Oportet autem videre ſecundum rectam rationem, quod elementis & ſyllabis & dictionibus,& lineis,& orationibus vtimur propter ſenſus,ſicut quando noſtra anima intellectualibus operationibus ad intelligibilia mouetur,ſuperflui quidem ſunt ſenſibilium ſenſus,ſicut & intellectuales virtutes,quando anima deiformis facta per vnitionem ignoti inacceſſibilis luminis ſe immittit radijs non oculorū immiſſionibus. Quando autem mens per ſenſibilia moueri ſtudet ad contemplatiuos intellectus,precioſiores omnino ſunt manifeſtiores ſenſuū partitiones,ſicut planiores orationes planiora viſibilium,ſicut quando nō plana ſunt appoſita ſenſibus,neq; ipſi præſentare menti ſenſibilia bene poterunt.

Verbis vtẽdū ꝓpter ſenſum.

¶ Sed vt non iſta dicere videamur ſicut diuina eloquia peruertentes,audiant illa qui amoris nominationem accuſant. Ama eam (dicit)& ſeruabit te,complexare ipſam & exaltabit te,honora ipſam vt te comprehendar,& quæcunq; alia in amatiuis theologijs laudantur. Quamuis viſum fuit quibuſdam noſtrorum ſanctos ſermones dicentium,diuinius eſſe amoris nomen nomine dilectionis. Scribit autem & diuinus Ignatius: Meus amor crucifixus eſt. Et in introductionibus eloquiorum inuenies quendam dicentem de diuina ſapientia: Amator factus ſum pulchritudinis eius. Quare hoc quidem amoris nomen ne timeamus,neq; aliquis turbet nos ſermo de hoc dubitans. Mihi enim videntur theologi communē quidem ducere dilectionis & amoris nomen. Propter hoc autem diuinis magis apponi verum amorem propter inconuenientem talium virorū acceptionem. Nā vt deum decet, vero amore non à nobis ſolum, ſed & ab eloquijs ipſis laudato, multitudines

Amoris noīe quõ vtendum.
Prou 4
S. Ignatius epiſ. et mar tyr in epiſtola ad Roma.
Sapien. 8

C non capientes vniforme amatiuę dei nominationis,iuxta familiaritatem ſuam,ad diuiſibilem & corpori conuenientem & diuiſe prolapſæ ſunt,qui non eſt verus amor,ſed idolum,aut magis caſus à vero amore. Non enim valet capi à multitudine vnitiuum diuini & vnius amoris, propter quod & ſic moleſtius nomen multis apparens,in diuina ſapientia ordinatū eſt ad ſurſum actionem ipſorum ,& ſuſcitationem ad veri amoris cognitionē,& vt à moleſtia abſoluantur,quæ in ipſo eſt. In nobis autem rurſus hoc & inconueniens aliquid multoties eſſet opinari terrenos zelos ſecundum quod videtur famoſius. Cecidit(dixit quidā)dilectio tua ſuper me, ſicut dilectio mulierum.

2. Reg. 1

¶ Ab audientibus autem recte diuina,in eadem virtute recte ordinatur à ſanctis theologis dilectionis & amoris nomen ſecundum diuinas manifeſtationes. Et eſt hoc virtutis vnificæ & coniunctiuæ,& differenter concretiue in pulchro & bono propter pulchrum & bonum præexiſtentis,& ex pulchro & bono propter pulchrum & bonum tributæ, & continentis coordinata,ſecundum communicatiuam alternam habitudinem. Mouentis autem prima ad ſubiectorum prouidentiam,& collocantis minus habentia in ſuperioribus conuerſionem.

Amoris vis quæ.

¶ Eſt autem faciens & ecſtaſim diuinus amor,non dimittens ſuipſorū eſſe amatores,ſed amatorū. Et monſtrant quidē ſuperiora prouidentiæ facta minus habentiū, & coordinata ſui inuicē continentiæ,& ſubiecta diuinioris conuerſionis ad prima. Propter quod & Paulus magnus in cōtinētia diuini factus amoris,& virtute ipſius ecſtaſim faciēte participās diuino ore, Viuo ego,dicit,iā nō ego,viuit aūt in me Chrs,ſicut verus amator,& ecſtaſim paſſus, ſicut ipſe dicit,deo & non ſuipſius viuēs,ſed amati vita,ſicut valde diligibili. ¶ Audendum autem & hoc pro veritate dicere,quod & ipſe omniū cauſa pulchro & bono omniū amore per abundantiā amatiuę bonitatis extra ſe ipſum fit,ad omnia exiſtentia prouidentijs. Et ſicut bonitate,

Amor ecſtaticus.
D. Paulus.
Gala. 2
Amorem diuinū q̃ nō ſeſe ꝑ ola diffūdat.

& di

& dilectione,& amore trahitur,& ex eo quod eſt ſuper omnia & ab omnibus ſegregatur,ad id quod eſt in omnibus deponitur,ſecundum ecſtaſim facientē ſuperſubſtantialem virtutem, à ſe D ipſo inegreſſibilē. ❡ Propter quod qui ſortes ſunt in diuinis,ipſum zelotē appellant,ſicut multum in bono amore ad exiſtentia,& ſicut excitatiuū ad zelū deſiderij ipſius amatiui,& ſicut zeloten ipſum demonſtrantes,per quem & deſiderata ſunt zęlabilia, & ſicut prouiſis ipſis exiſtētibus zęlabilibus,& totaliter pulchri & boni eſt amabile & amor,& in pulchro & in bono præ collocatur,& propter pulchrum & bonum eſt & gignitur. ❡ Quid autem totaliter theologi volentes,aliquando quidem amorem & dilectionem ipſum dicunt,aliquando autem amabilem & diligibilem. Huius enim eſt quidem cauſa,& ſicut emiſſor & ſicut progenitor. Hoc autem ipſe eſt,& hoc quidem mouetur,illud autem mouet.aut quoniam ipſe ſuipſius & ſibipſi eſt adductiuus & motiuus. Ita autē diligibilē quidē & amabilē ipſum vocant, ſicut pulchrum & bonū. Amorem autem rurſus & dilectionem,ſicut mouentem ſimul & ſicut quod eſt virtus ſurſum agens ad ſeipſum,quod ſolum ipſum propter ſeipſum pulchrum & bonum eſt,ſicut quod eſt manifeſtatio ſuipſius per ſeipſum,& ſegregatæ vnitionis bonus proceſſus & amatiuus motus, ſimplex per ſe mobilis,per ſe operans,præexiſtens in bono,& ex bono exiſtentibus emanans, & rurſus ad bonum conuerſus. In quo & interminabile ſuipſius,& non habens principium diuinus amor monſtrat differenter,ſicut quidam æternus circulus,propter bonum,ex bono & in bono,& ad bonum,in non errante coeuolutione circūambulans,& in eodem,& ſecundum idē, & procedens,& manēs ſemper,& reſtitutus. ❡ Hæc & nobilis noſter ſanctitatis perfector,à deo motus recitauit in amatiuis hymnis,quos non inconueniens eſt memorare, & ſicut ſanctum quoddam caput imponere ſermoni de amore.

Deus zelotes.

Deū dici amorē & dilectionem.

Deū dici diligibilē

S. Hiero-

❡ Ex ſanctiſſimi Hierothei amatiuis hymnis. E

Amor quadruplex

AMorem ſiue diuinum,ſiue angelicum,ſiue intellectualem,ſiue animalem,ſiue naturalem dicamus vnitiuam quandam & concretiuam intelligemus virtutem. Superiora quidem mouentem ad prouidentiam minus habentium:coordinata autem rurſus ad communicatiuam alternam habitudinem & in extremis,ſubiecta ad meliorum & ſuperpoſitorum conuerſionem.

❡ Ex ſanctiſſimi Hierothei eiſdem amatiuis hymnis.

Amores oēs ad duos referri

QVoniam ex vno multos amores ordinauimus,conſequenter dicemus quales quidem ſunt mundanorum & ſupermundanorum amorum cognitiones & virtutes, ex quibus excedunt ſecundum aſſignatam intentionem intellectualium & intelligibilium amorum,& ordines & ornatus. Poſt quos per ſe intelligibiles & diuini, exiſtentibus ibi vere pulchris amoribus præeminent,& à nobis proprie laudati ſunt. Nunc rurſus reſumentes vniuerſos ad vnum & concluſum amorem,& omnium ipſorum patrem conuoluamus ſimul & congregemus à multis. Primum ad duas colligentes ipſum amatiuas vniuerſaliter virtutes,ex quibus ſuperat & principatur omnino incōprehenſibilis cauſa omnis amoris,ex eo qui eſt ſuper omnia,& ad quam extenditur ſecundum naturam vniuſcuiuſque exiſtentibus vniuerſis totalis amor. F

❡ Ex ſanctiſſimi Hierothei eiſdem amatiuis hymnis.

Vis amoris

Hucuſque ex S. Hierotheo.

AGe igitur & iſtas ad vnum rurſus congregantes,dicimus quod vna quædam eſt ſimplex virtus per ſe motiua ad vnitiuam quandam concretionem ex bono vſque ad extremum exiſtentiū & ab illo rurſus conſequenter per omnia ad bonum ex eadem,& per eandem, & in eadem, ſeipſam reflectens, & ad eandem ſemper eodem modo reuoluta.

❡ Quid malum & unde malum.

Dæmões quare nō diligāt bonum.

ET quidem dicat aliquis,Si omnibus eſt bonū,& pulchrum,& amabile, & deſiderabile,& diligibile,deſiderat enim ipſum,& quod non eſt (vt dictū eſt) & certat aliquo modo in ipſo eſſe,& ipſum eſt quod format informia,& in ipſo & non exiſtens,ſuperſubſtantialiter dicitur & eſt, quomodo dæmonum multitudo non deſiderat pulchrum & bonum? Inclinata autem ad materiam, & ab angelica identitate circa deſiderium boni prolapſa malorum vniuerſorum cauſa & ſibipſi & alijs efficitur,quæcunque mala fieri dicuntur. Quomodo autem totaliter ex bono deducta dæmonum tribus non eſt boniformis? Aut quomodo bonum ex bono factum variatum eſt? Et quid eſt quod malum fecit illud? Et totaliter, quod eſt malum, & ex quo principio conſiſtit & in quo

exiſtend

A existentium eſt? Et quomodo bonus ipſum producere voluit, quomodo autem volẽs potuit? Et ſi ex alia cauſa eſt malum, quæ alia eſt exiſtentibus præter bonum cauſa? Quomodo autem & prouidentia exiſtente eſt malum, aut factum totaliter, aut non deſtructum? Et quomodo aliquid exiſtentium deſiderat ipſum præter bonum?

¶ Abſolutio obiectorum.

IGitur hæc quidem forſitan dicet talis dubitans ſermo. Nos autem rogabimus ipſum ad rerum veritatem perſpicere. Et primum quidem hoc dicere confidemus. Malum nõ eſt ex bono: & ſi ex bono eſt, non eſt malum. Neq; enim ignis eſt infrigidare, neq; boni non bona producere. Et ſi exiſtentia omnia ex bono (natura eñ eſt bono producere & ſaluare: Malo autem corrumpere & deſtruere) nihil eſt exiſtentiũ ex malo. Et neq; ipſum erit quod malum eſt, ſi & per ſeipſum malum ſit. Et ſi non hoc, non omnino malum eſt quod eſt malum, ſed habet quandam boni partem, ſecundum quam totaliter eſt. Et ſi exiſtentia pulchrum & bonum deſiderant, & omnia quæcunq; faciunt, propter hoc quod videtur bonum faciunt. Et oĩs exiſtentium intentio principium habet & finem bonum. nihil enim ad mali naturam reſpiciẽs facit quæ facit quomodo erit malum in exiſtentibus, aut totaliter exiſtens à tali bono appetitu ſegregatum? Et ſi exiſtentia omnia ex bono, & bonum ſupra exiſtentia eſt quidem in bono & non exiſtens. Malum autem non exiſtens eſt: alioquin non omnino malum, neq; non exiſtens. Nihil enim eſt vniuerſaliter non exiſtens, niſi in bono ſecundum ſuperſubſtantiale dicatur. Igi-

B tur bonum erit quidem & ſuperſimpliciter exiſtens, & non exiſtens multo prius collocatum. Malum autem neq; in exiſtentibus, neq; in non exiſtentibus, ſed & ab ipſo non exiſtẽte magis abſiſtens quam à bono, & alienum, & magis non ſubſtantia.

Malũ nõ eſt ex bono.

Natura optimi q.

¶ Malum in rebus unde.

VNde igitur eſt malum, dicat aliquis? Si enim non eſt malum, virtus & malitia idem, & omnis toti & particularis proportionali, aut neq; repugnãs virtuti erit malũ. Et quidẽ contrariæ ſunt caſtitas & impudicitia, & iuſtitia & iniuſtitia. Et non dico ſecundum iuſtum & iniuſtum, & eum qui eſt pudicus; & qui eſt impudicus. Sed & ante apparentem extra diſtantiam habẽtis virtutem ad oppoſitum, in ipſa anima multo prius vniuerſaliter deſtiterunt à virtutibus malitiæ, & ad rationem paſſiones pugnant, & ex iſtis neceſſe eſt dare quoddam malum bono contrarium. Non enim ſibiipſi bonum contrarium, ſed ſicut ab vno principio, & genitum ab vna cauſa, communione & vnitate, & amicitia gaudet, & neq; minus bonum maiori eſt contrarium. Neq; eñ minus calidum aut frigidum, amplius exiſtenti eſt contrarium. Eſt igitur in exiſtentibus & exiſtens eſt, & aduerſatur bono malum. Et ſi corruptio eſt exiſtentium, non excludit iſtud ab eſſentia malum, ſed erit & ipſum exiſtens, & exiſtentium generatiuum. Aut nunquid multoties cuiuſdam corruptio, alterius ſit generatio? Et

C erit malum ad omnis completionem conferens, & toti non imperfectum eſſe per ſeipſum largiens.

Malũ nõ eſſe inexiſtentiis.

Bonũ vnũ nõ poſſe alteri diuerſo eſſe cõtrariũ.

¶ Malum qua ratione malum an aliquid efficiat.

DIcit autem ad hæc verus ſermo, quod malum ſecundum quod eſt malum, nullã ſubſtantiam aut generationem facit. ſolum autem malum facit & corrumpit exiſtentium ſubſtantiam quantum in ipſo eſt. Si autem generationis operatiuum ipſum aliquis eſſe dicat, & huius corruptione alij dare generationem: Reſpondendum eſt vere, Non corruptio dat generationem, ſed & corruptio quidem & malum corrumpit, & malum facit ſolum. Generatio autem & ſubſtantia propter bonum ſit, & erit malum corruptio quidẽ propter ſeipſum, generatiuum autem propter bonum. Et ſecũdum quod quidem eſt malum neque exiſtens eſt, neque exiſtentium effectiuum, propter bonum autem & exiſtens & bonum exiſtens & bonorum effectiuum. Magis autem. Neque enim erit idem ſecundum idem, & bonum & malum, neque eiuſdem corruptio & generatio eadem ſecundum idem virtus, neque per ſe virtus, neque per ſe corruptio. Igitur ipſum malum quidem neque exiſtens eſt, neq; bonum, neq; generationis operatiuum, neq; exiſtentium, neq; bonorum effectiuum. ¶ Bonum autem in quibus perfecte quidem ingignitur, perfecta facit & immixta, & integra bona. Quæ autem minus ipſo participant, & imperfecta ſunt bona & mixta, propter defectũ boni, & non eſt vniuerſaliter malũ neq; bonũ, neq; faciens bonum: ſed quod magis & minus bono appropinquat proportionaliter erit bonũ. Qm̃ q̃dẽ ꝑ vniuerſa vadẽs pfecta bonitas, nõ vſq; ad ſolas quę circa ipſam ſunt pficiſcitur ſanctiſſimas ſubſtantias, ſed extenditur vſq; ad vltimas, his quidem

Malum nihil pducere.

Grad' boni

totaliter præſens, illis autem ſubiecte, alijs autem extreme, ſicut vnum quodq; exiſtentium ipſa D
participare poteſt. Et hæc omnino bono participant, illa autem magis & minus priuantur. Alia autem habent boni obſcuriorem participationem, & alijs ſecundum vltimam reſonātiam adeſt bonū. Si enim non proportionaliter vnicuiq; bonum adeſſet, eſſent quidem diuiniſſima & prouectiſſima extremorum habentia ordinem. Quomodo autem & eſſet poſſibile vniformiter omnia participare bono, cum non omnia exiſtentia eodem modo ad totalem ipſius participationem ſint opportuna? Nunc autem hæc eſt boni virtutis excellens magnitudo, quod & priuata & ſuipſius priuationem firmat ſecundum totalem ipſius participationem. Et ſi oportet cōfidentem dicere vera, & aduerſantia ipſi, ipſius virtute & ſunt & aduerſari poſſunt. ¶ Magis autem vt comprehendens dicam: Omnia exiſtentia inquantum ſunt, & bona ſunt, & ex bono. Inquantum autem priuata ſunt bono, neq; bona neq; exiſtentia ſunt. Nam in alijs quidem habitibus, ſicut caliditate aut frigiditate ſunt calefacta, & derelinquentur ipſa caliditate, & vitæ & mentis multa exiſtentium ſunt experta, & à ſubſtantia deus ſegregatur, & eſt ſuperſubſtantialis. Et ſimpliciter quidem in vniuerſis alijs, & abeunte & non ingenito omnino habitu ſunt exiſtentia, & ſubſiſtere poſſunt. Quod autem ſecundum omnem modum bono priuatum eſt, nunquam vllo modo neq; erat, neque eſt, neq; erit, neq; eē poteſt, ſicut impudicus, quamuis priuatus eſt bono ſecundum irrationabilem concupiſcentiam, in hoc quidem neq; eſt, neq; exiſtentia concupiſcit, participat autem bono ſecundum ipſam vnitionis & amicitiæ obſcuram reſonantiam. Et furor quidem participat bono ſecundum ipſum moueri & deſiderare apparentia E
mala, ad apparens pulchrum redigere & conuertere, & ipſe peſſimam vitam deſiderans, & optimam ipſi apparentem ſecundum ipſum deſiderare, & ad optimam vitam reſpicere participat bono. Et ſi omnino bonum auferas, neq; ſubſtantia erit, neq; vita, neq; deſiderium, neq; motus neq; aliud aliquid. Quare & fieri ex corruptione generationem non eſt mali virtus, ſed minoris boni præſentiā, inquantum & morbus eſt defectus ordinis non omnis. Si enim hoc fiat, neque morbus ipſe ſubſiſtet. Manet autem & eſt morbus ſubſtantiam habens minimum ordinem, & in ipſo ſubſiſtens. Quod eſt enim omnino expers boni, neq; exiſtens eſt, neque in exiſtentibus. Quod autem eſt mixtum propter bonum eſt in exiſtentibus, & ſecundum hoc in exiſtentibus exiſtens ſecundum quod ipſo participat. Magis autem exiſtentiā omnia in tantū erūt magis & minus inquantum bono participant. Etenim in ipſo eſſe quod nuſquam nullo modo exiſtit, hoc non poteſt eſſe neq; erit. Quod autem ſecundum aliquam partem quidem eſt, ſecūdum aliquā autem non eſt: inquantum quidem cecidit à ſemper exiſtente non eſt; inquantū autem eſſe participat, in tantum eſt, & totaliter eſſe, & non exiſtens ipſius tenetur & ſaluatur. Et malum quod quidem omnino à bono cecidit, neq; in magis neq; in minus bonis erit. Quod autem ſecundū aliquā partē quidē eſt bonum, ſecundum aliquam autem non bonum, aduerſatur quidem bono F
cuidam, non toti autem bono, tenetur autem & ipſum boni participatione, & ſubſtātificat ipſius priuationem bonum totaliter ipſius participatione. Omnino enim abeunte bono, neq; vniuerſaliter aliquid erit bonum, neq; mixtum, neq; ipſum malum. Si enim malum imperfectum eſt bonum, abſentiā perfecti boni, & imperfectum & perfectum bonum aberit, & tunc ſolum erit & videbitur malum, quando iſtis quidem eſt malum quibus aduerſatur, ab iſtis autem ſicut bonum ſegregatur. Aduerſari enim ſibiinuicem eadem ſecundum eadem in omnibus eſt impoſſibile. Non igitur exiſtens eſt malum.

¶ Malum ſi ne in rebus procedentibus ex bono.

Sed neq; in exiſtentibus eſt malum. Si enim omnia exiſtentia ex bono, & in omnibus eſt exiſtentibus, & omnia continet bonum, aut non erit malum in exiſtētibus, aut in bono erit. Et quidem in bono non erit. Etenim neq; in igne frigidum, neq; malum in eo fieri, quod & malum bonum facit. Si autem erit in bono malum, ſiquidem ex ipſo inconueniens & impoſſibile. Non enim poteſt (ſicut eloquiorum veritas dicit) arbor bona fructus malos facere, neq; quidem econuerſo. Si autem non ex ipſo, manifeſtum quod ex alio principio & cauſa. Etenim malū ex bono erit, aut bonū ex malo, aut ſi nō hoc ē poſſibile, ex alio principio & cauſa erit & bonum & malum. Omnis enim binarius non principium. Vnitas autem erit omnis binarij principium. Et quidem inconueniens eſt ex vno & eodem duo perfecte contraria procedere & eſſe, & ipſum principium non ſimplex & ſingulare eſſe, ſed diuiſibile & biforme, & contrarium ſibi ipſi & variatum. ¶ Et quidem neq; duo exiſtentium contraria principia poſſibile eſt eſſe, & iſta in ſeinuicem & in omni aduerſantia. Si enim hoc datum ſit, erit & deus non ſine læſione, neque extra moleſtiam ſi ſit aliquid ipſi aduerſum. Poſtea erunt omnia inordinata & ſemper pugnantia. Et

Eſſentia omnia ex bonō & à bono

Subſtantiam nō eſt malum.

Matt. 7.

Principia duarū rerū nō poſſe ſibi per oīa eē cōtraria.

A tia. Et quidem de amicitia omnibus exiſtentibus bonum tribuit,& per ſe pax & pacis dona tor laudatur à ſanctis theologis. Propter quod & amicę bona & conuenientia omnia,& vnius vitæ germina,& ad vnum bonum coordinata & manſueta,& ſimilia ,& ſe inuicem adiuuantia. Quare non in deo eſt malum,& malum non eſt res mota à deo. ¶ Sed neq; ex deo eſt malum. Aut enim non eſt bonus,aut bona facit,& bona producit. Et non aliquando quidem& quędã aliquando autem non,& non omnia. Tranſmutationem enim in hoc patietur,& variationem circa ſeipſum quod eſt omnium diuiniſſimum ſecundum cauſam. Si aut in deo bonum eſſentia eſt,erit tranſiens ex bono deus,aliquando quidam exiſtens,aliquando non exiſtens. Si autem participatione bonum habet,& ex altero habebit,& aliquando quidem habebit,aliquãdo aũt non habebit. Non igitur ex deo malum,neq; in deo,neq; ſimpliciter,neq; ſecundum tempus.

1.Cor.14 Ephe.2 Malũ nõ eẽ in deo

¶Malum an aliquid ſit in cauſatis.

SEd neq; in angelis eſt malum. Si enim enunciat bonitatem diuinam boniformis angelus,illud exiſtens ſecundum participationem ſecundario,quod eſt ſecundum cauſam enunciatum primo. Imago dei eſt angelus,manifeſtatio occulti luminis,ſpeculum purum,clariſſimum,incontaminatum,incõinquinatum,immaculatum,ſuſcipiens totam (ſi eſt conueniens dicere)pulchritudinem boniformis deiformitatis,& munde reſplendere faciens in ſeipſo,quemadmodum poſſibile eſt bonitatem ſilentij quod eſt in adytis. Non igitur neq; in angelis eſt malum. Sed eo quod puniunt peccantes ſunt mali? Hac igitur ratione & caſtigatores peccantium ſunt mali,& ſacerdotes qui immundum à diuinis abigunt myſterijs. Et quidem neq; puniri eſt malum,ſed fieri pœna dignum. Neq; ſecundum dignitatẽ abigi à ſan- B ctis,ſed inquinatum & non ſanctũ fieri, & ad incontaminata nõ idoneum.

Malũ nõ ẽẽ angelis Angelus quid. Punire nõ malũ, ſed dignũ fieri pœna.

Natura dæmonum an ſit mala.

SEd neq; dæmones ſunt natura mali. Etenim ſi natura mali,neq; ex bono,neq; in exiſtẽtibus:neq; quidem ex bonis tranſmutati eſſent natura,& ſemper mali exiſtẽtes. Poſtea, Igitur ſibijpſis ſunt mali aut alijs? Si ſibijpſis quidem,& corrumpunt ſeipſos. Si autem alijs,quomodo corrumpentes,aut quid corrumpentes? ſubſtantiam aut virtutem,aut operationem? Si ſubſtantiam quidem,prius quidem,non præter naturam. Nam natura incorruptibilia non corrumpunt,ſed ſuſceptibilia corruptionis. Poſtea,Neq; hoc omnibus & omnino malum. Sed neq; corrumpitur aliquid exiſtentium ſecundum quod eſt ſubſtãtia & natura, ſed defectu ordinationis,quæ eſt ſecundum naturam harmoniæ & commenſurationis ratio infirmatur,manere ſimiliter habens. Infirmitas autem non perfecta. Etenim perfecta & corruptionem & ſubiectum deſtrueret,& erit talis corruptio & ſuimet corruptio. Quare tale non malũ, ſed deficiens bonum. Quod enim eſt expers omnino boni,neq; in exiſtentibus eſt. Et de corru- C ptione virtutis & operationis eadem ratio eſt. ¶ Deinde quomodo à deo facti dæmones ſunt mali? Etenim bonum bona producit & ſubſiſtere facit. Et quidem mali dicuntur dicat aliquis, ſed non ſecundum quod ſunt(ex bono enim ſunt,& bonam obtinuerunt ſubſtantiam) ſed ſecundum quod non ſunt,infirmi exiſtentes(vt eloquia dicũt)ſeruare ſuũ proprium principatum. In quo(dic mihi)malos fieri dicim' dæmones,niſi in carẽtia habitus & operatiõis diuinorum bonorum? Et aliter:Si natura mali dæmones,ſemper mali(Et quidem malum inſtabile eſt)igitur ſi ſemper eodem modo ſe habent,non mali:quod enim eſt ſemper idem,boni eſt proprium ſi autem non ſemper mali,non natura mali,ſed defectu angelicorum bonorum,& non omnino expertes boni,ſecũdum quod & ſunt,& viuunt,& intelligũt,& totaliter quidam eſt in ipſis deſiderij motus. Mali autem eſſe dicuntur propter hoc quod infirmantur circa operationem ſecundum naturam. Auerſio eſt igitur ipſis malum & conuenientium ipſis exceſſus,& non cõſequutio,& imperfectio,& impotentia,& ſaluantis ipſius perfectionem virtutis infirmitas,& fuga & caſus ¶ Et aliter,quid eſt in dæmonibus malum? furor irrationabilis,demens concupiſcẽtia,phantaſia proterua. Sed iſta & ſi ſint in dæmonibus non omnino,neq; in omnibus,neq; ipſa ſecundum ſeipſa mala. Etenim in alijs animalibus non habitus horum,ſed ablatio & corruptio animali & malum. Habitus autem ſaluat,& eſſe facit iſta habẽtem animalis naturam. Nõ igitur mala eſt dæmonum tribus ſecundum quod eſt ſecundum naturam,ſed ſecundum quod non eſt. Et non variatum eſt datum ipſis totum bonũ,ſed ipſi deciderunt à dato toto bono: & data ipſis angelica dona,nequaquam ipſa mutata eſſe dicimus,ſed ſunt & integra & ſplendidiſſima,quamuis ipſi non vidẽt,claudentes ipſorum boni inſpectiuas virtutes. Quare quod ſunt & ex bono ſunt,& boni,& pulchrum & bonum deſiderãt eſſe,& viuere,& intelligere,quæ ſunt exiſtentia deſiderantes. Et priuatione,& receſſione,& caſu à conuenientibus ipſis bonis dicuntur mali,& ſunt mali ſecundum quod non ſunt,& nõ exiſtũt deſiderantes malum deſiderant.

Malũ quomõ inſit dæmonibus. Corruptio vnde Infirmitas. Iudæ.1 Dæmões quare dicũt mali.

¶ Malum an aliquod inſit animabus. D

SEd animas dicit aliquis eſſe malas, ſi ideo quidem quia coaſſiſtũt malis prouiſiue & ſal
Malũ q̃. nõ inſit animab⁹. uatiue: hoc non eſt malum, ſed bonum & ex bono, quod & malum bonum facit. Si autẽ malas fieri animas dicimus, in quo malæ fiunt, niſi in bonorum habituum & operationum defectu, & propter propriam infirmitatem non conſequutione & prolapſu? Etenim & aerem qui eſt ſuper nos, dicimus obtenebrari defectu & abſentia luminis. Ipſum autem lumen eſt quod & tenebras illuminat. Nõ igitur neq; in dæmonibus, neq; in nobis eſt malum vt exiſtens: ſed eſt ſicut defectus & deſertum perfectionis propriorum bonorum.

¶ Malum an naturaliter inſit brutis.

SEd neq; in animalibus irrationabilibus eſt malum. Si enim auferas furorem & concupiſcentiam, & alia quæcunq; dicuntur, & non ſunt ſimpliciter eorum naturę mala. Etenim animoſum & ſuperbum leo cum perdiderit, neq; leo erit. Manſuetus autem omnibus factus canis, non erit canis. Siquidem canis eſt cuſtodire: & accedere, quidem ad familiarem, abijcere autem alienum. Quare quod non corrumpit naturam, non malum. Corruptio autem naturæ eſt defectus & infirmitas naturalium habitudinum, & virtutũ & operationum. Et ſi omnia per generationem in tempore habent perfectum, neq; imperfectum omnino præter omnem naturam.

¶ Malum an inſit naturalibus rebus E

SEd neq; in tota natura malum. Si enim omnes naturales rationes ſunt ab vniuerſali natura, nihil eſt ipſi contrarium. Particulari autem hoc quidem ſecundum naturam erit, illud autem non ſecundum naturam. Alıȷ enim aliud eſt præter naturam, & hoc huic ſecundum naturam, illi autem præter naturam. Naturæ autẽ malitia eſt hoc quod eſt præter naturam, ſcilicet priuatio ordinis naturalium. Quare non eſt mala natura, ſed hoc eſt naturæ malum, impotentem eſſe ea quæ ſunt propriæ naturæ perficere. ¶ Sed neq; in corpore eſt
Malũ nõ ineſt corporibus. malum. Turpitudo enim & infirmitas, eſt defectus formæ & priuatio ordinis. Hoc autem nõ omnino malum, ſed minus bonum. Si enim perfecta fiat ſolutio pulchritudinis & formæ, & ordinis, peribit & ipſum corpus. Quoniam autem neq; malitiæ cauſa eſt animæ corpus, manifeſtum eſt ex eo quod poteſt & ſine corpore malitia eſſe, ſicut in dæmonibus. Hoc enim eſt & mẽtibus & animabus & corporibus malum, habitus propriorum bonorum infirmitas & caſus. ¶ Sed neq; multum vulgatum in materia eſt malum (ſicut dicunt) ſecundum quod eſt materia. Etenim ipſa ornatus & pulchritudinis & formæ habet participationem. Si autẽ extra hoc materia exiſtens ſecundum ſeipſam ſine qualitate eſt & ſine forma, quomodo facit aliquid materia F
quæ neq; pati poſſe ſecundum ſeipſam habet. Et aliter: Quomodo eſt materia malum? Si enim nuſquam quidem nullo modo eſt, neq; bonum neq; malũ eſt. Si autem exiſtens, exiſtentia autem omnia ex bono ſunt, & ipſa ex bono fit. Et aut bonum mali eſt effectiuum, aut malum ſicut ex bono exiſtens eſt bonum, aut malum boni eſt effectiuum, aut bonum ſicut ex malo exiſtẽs eſt malum, aut duo rurſus principia, & ipſa ab alio vno vertice ſegregata. Si autem neceſſariam dicunt materiam ad completionem omnis mundi, quomodo materia eſt malum? Aliud enim eſt malum, & aliud quod eſt neceſſarium. Quomodo autem bonus ex malo deducit quædam ad generationem? Aut quomodo eſt malum, quod eſt neceſſarium bono? Fugit enim boni natura malum. Quomodo autem gignit & nutrit naturam materia exiſtens mala? Etenim malũ ſecundum quod malum, eſt nullius generatiuum, aut nutritiuum, aut totaliter effectiuum aut ſaluatiuum. ¶ Si autem dicant ipſam quidem non facere malitiam in animabus, attrahere autẽ ipſas, quomodo erit hoc verum? Multæ enim ipſarum ad bonũ aſpiciunt. Et quidem quomodo factum eſt hoc, materia omnino ipſas ad malum attrahente? Quare non ex materia in animabus malũ eſt, ſed ex inordinato & peccante motu. Si autẽ & hoc dicunt materiæ eſſe omnino conſequens, & neceſſaria eſt inſtabilis materia his quæ in ſeipſis collocari non poſſunt, quomodo malũ eſt neceſſarium, aut neceſſariũ malũ? ¶ Sed neq; hoc quod dicimus priuationem, ſecundũ virtutem propriã aduerſatur bono. Etenim perfecta priuatio vniuerſaliter impotens, particularis autem non ſecundum hoc quod priuatio eſt habet virtutẽ, ſed ſecundũ hoc quod non perfecta eſt priuatio. Priuatione enim boni particulari exiſtente, nondũ eſt malũ, & recedente & mali natura abijt.

¶ Boni cauſa una, mali autem multi defectus.

Eſt autẽ

A Eſt autem colligentem dicere: Bonū ex vna & tota eſt cauſa, malū autem ex multis & particularibus defectibus. ¶ Vidit deus malum aut bonum, & apud ipſum cauſæ malorū, virtutes ſunt bonum facientes. ¶ Si autem malum æternum eſt, & creat, & poteſt, & ē, & facit, vñ ipſi hoc? Aut ex bono, aut bono ex malo, aut ambobus ex alia cauſa. ¶ Omne quod eſt ſecundum naturam, ex cauſa determinata generatur, ſed malum eſt ſine cauſa, & indiffinitum non eſt ſecundum naturam, neq; enim in natura omnia, neq; contra naturam, neq; in artificijs aut in arte ratio. ¶ Vtrum anima malorum eſt cauſa, quemadmodum ignis caleſaciēdi, & omnia quibus appropinquat malitia implet. Bona quidem eſt animæ natura, operationibus autem aliquando quidem habet ita, aliquando aūt non ita. Si natura quidem & eſſe ipſius eſt malum, & vnde ipſe eſt eſſe niſi ex creatiua totorum bona cauſa? Sed ſi ex iſta, quomodo ſecundum ſubſtantiam eſt malum? Bona enim cuncta ſunt ex hac genita. Si autem operatiōibus, neq; hoc eſt intranſmutabile, alioquin vnde ſunt virtutes & boniformiter ipſa facta? Relinquitur igitur malum, infirmitatem & defectum boni eſſe. ¶ Bonorum cauſa eſt vna. Si bono malum eſt contrarium, mali cauſæ ſunt multæ. Non quidem quæ efficiunt mala ſunt rationes & virtutes, ſed impotentia & infirmitas, & mixtio diſſimilium non commenſurabilis. Neq; immobilia ſunt & ſemper eodem modo habentia mala, ſed infinita & interminata, & in alijs portata, & iſtis infinitis. ¶ Omnium & malorū principium & finis erit bonum. Etenim boni gratia ſunt omnia quæcunq; bona, & quæcunq; contraria. Etenim iſta facimus, bonum deſiderantes. Nullus enim ad malum reſpiciens facit quæ facit, propter quod neq; ſubſiſtentiam habet malum, ſed priuationem ſubſtantiæ, boni gratia, & non ſuijpſius factum. ¶ Malo eſſe ponendum eſt ſecundum accidens & propter aliud, & non ex principio proprio. Quare quod fit rectum quidem eſſe apparere, quoniam boni gratia fit. Reuera autem nō rectū eſſe, idcirco quod

B bonum, bonum opinantur. ¶ Demonſtratum eſt aliud eſſe deſideratum, & aliud factum. Igitur malum eſt præter viam, & præter intentionem, & præter naturam, & præter cauſam, & præter principium, & præter finem, & præter diffinitionem, & præter voluntatem, & præter ſubſtātiam. Igitur priuatio eſt malum, & defectus, & infirmitas, & incommenſuratio, & peccatum, & ſine intentione, & ſine pulchritudine. & ſine vita, & ſine mente, & ſine ratione, & imperfectum & non collocatum, & ſine cauſa, & indefinitum, & ſine germine & vacuum, & non operās & inordinatum, & diſſimile, & infinitum, & obſcurū, & ſine ſubſtantia, & ipſum nullo modo vſquā nihil exiſtens. ¶ Sicut totaliter poteſt aliquid malum ad bonum mixtione. Quod enim omnino boni expers, neq; eſt aliquid, neq; poteſt. Etenim ſi bonum & exiſtens eſt, & voluntate appetitum, & potens & actiuum, quomodo poterit aliquid quod eſt bono contrarium, quod eſt ſubſtantia & voluntate & operatione priuatum? ¶ Non omnia omnibus & omnino eadem ſecundum idem mala. Dæmoni eſt malum præter bonifotmem intellectum eſſe, animæ præter rationem corpori præter naturam. ¶ Quomodo autem totaliter mala ſunt, & prouidentia exiſtē-

C te? Non eſt malum ſecundum quod eſt malum, neq; exiſtens, neq; in exiſtentibus. Et nihil exiſtentium eſt improuiſum. Neq; enim eſt malum conſpicuum ſubſiſtens bono. Et ſi nullum exiſtentium non particeps boni, malum autem defectus boni. Nihil autem exiſtentium priuatur vniuerſaliter bono, in omnibus exiſtentibus diuina prouidentia, & nihil exiſtentium non prouiſum. Sed & factis malis benigne prouidentia vtitur, aut ipſorum aut aliorum, aut propriam aut communem vtilitatem. ¶ Et proprie vnumquodq; exiſtentium prouidet. Propter quod & vanam multorum non recipiemus rationem. qui oportere dicunt prouidentiam & inuitos nos ad virtutem agere. Etenim corrumpere naturam, non prouidentiæ. Vnde ſicut prouidētia vniuſcuiuſq; naturę ē ſaluatiua, per ſe mobilia ꝓuidet vt per ſe mobilia, & tota particularia iuxta proprietatem totius, & vniuſcuiuſq; inquantum prouiſorum natura ſuſcipit totius largiſſimæ prouidentiæ proportionaliter attributas vnicuiq; prouiſiuas bonitates. ¶ Non igitur exiſtens & malum. neq; in exiſtentibus eſt malum. Nuſquam enim eſt malum ſecundū quod eſt malum. Et fieri malum non eſt ſecundum virtutem, ſed propter infirmitatem. Et dæmonibus quod quidem ſunt, & ex bono eſt, & bonum. Malum autem eſt ipſis ex caſu à proprijs bonis, & variatio quæ circa identitatem, & habitum infirmitas conuenientis ipſis, angelos decentis perfectionis. Et deſiderant bonum inquantum eſſe, & viuere, & intelligere deſiderant. Non exiſtēs bonum deſiderant, & non eſt hoc deſiderium, ſed peccatum deſiderij exiſtentis. ¶ In cognitiōe autem peccantes vocant eloquia circa cognitionem boni non obliuiſcibilem, aut actionem infirmos exiſtentes, & ſcientes voluntatem & non facientes, qui audierunt quidem, infirmantur autem circa fidem aut operationem boni, & quod nolunt quidem intelligere vt bene agant, ſe-

Deꝰ quō cognoſcat mala

Malū an ſit æternum

Malū an habeat naturam

Boni vna cauſa, mali multæ

Gratia boni an oĩa fiant

Malū eē ꝑ accidēs

Malū fieri p̄ter intentionē.

Malū an aliqd poſſit ex admixtionē boni

De boni ꝓuidētia

Malū nō eē habere aliquid.

Pctm̄ maliuoſum.

Iſaię.47

Pſal.35

Luce 12.

Roma.1. cundum auerſionem aut infirmitatem voluntatis. Et totaliter malum (vt multoties diximus)
Titum.1. eſt infirmitas & impotentia, & defectus, aut cognitionis, aut fidei, aut deſiderij, aut operationis D
Iacob 4. boni. ¶ Et quidem dicat aliquis, Non eſt punienda infirmitas, ſed econtra condonanda. Si nõ
Iaco.1. quidem eſſet poſſe, bene quidem ſe habet ſermo. Si autem ex bono poſſe, quod dat (ſecundum
Liber de eloquia) omnibus ſimpliciter conuenientia, non eſt laudabile peccatum habitus proprioru m
de diuino bonorum ex bono, & auerſio, & fuga, & caſus. Sed hæc quidem à nobis in his quæ ſunt de iuſti
nominibus tia, & diuinæ iuſtitiæ obſeruantia ſecundum virtutem ſufficienter ſunt dicta. In quo ſancto ne
dicto. gocio eloquiorũ veritas, ſophiſticas & iniuſtitiã, & mendacium contra deum loquentes confu
tat ſicut inſipientes rationes. ¶ Nunc autem ſufficienter ſicut ſecundum nos laudatũ eſt bonũ,
ſicut vere amabile, ſicut principium & finis omnium, ſicut circuitus exiſtentium, ſicut informãs
non exiſtentia, ſicut omniũ bonorũ cauſa, ſicut malorũ non cauſa ſicut prouidẽtia & donatrix
boni perfecta, & ſupergrediens exiſtentia & non exiſtentia, & mala ſecundũ ipſius priuatiõem
ad bonũ redigens, omnibus deſiderabile & amabile, & diligibile: & quæcunque alia in priori
bus verus ſermo demonſtrauit.

¶ De exiſtente: in quo & de exemplis. Cap. V.

TRanſeundum autem eſt nunc ad vere exiſtentem, vere exiſtentis dei theologicam
Qui ſub- laudationem. Tantum autem memorabimus, quod ſermoni intentio eſt, non ſup
ſtantiam ſubſtantialem ſubſtantiam, ſecundum quod superſubſtantialis eſt manifeſtare. (In
ſit hic lau- effabile enim hoc & ignotum eſt, & perfecte non manifeſtabile, & ipſam excedens
daturus. vnitionem) ſed ſubſtantificũ thearchicæ ſubſtantiæ principatus proceſſum ad oĩa
exiſtentia laudare. Etenim boni dei nominatio, totos cauſæ omnium proceſſus manifeſtans, & E
ad exiſtentia & ad non exiſtentia extenditur, & ſuper exiſtentia eſt. Vitæ autem ad omnia viuẽ
tia extenditur, & ſuper viuentia eſt. Sapientiæ vero ad omnia intellectualia, & rationalia, & ſen
Pſal.17. ſibilia extenditur, & ſuper omnia iſta eſt. Iſtas igitur prouidentiæ manifeſtatiuas dei nominati
ones, ſermo laudare deſiderat. Non enim promittit enarrare per ſe superſubſtantialem bonita
tem, & ſubſtantiam, et vitam, et ſapientiam per ſe ſubſtantialis deitatis, quæ eſt ſuper omnẽ bo
nitatem, et deitatem, et ſubſtantiam, et vitam, et ſapientiam in abſconditis (ſicut eloquia dicũt)
ſupercollocatã, ſed manifeſtatam bonitatem, et excedenter beneficam prouidentiam, et omni
um bonorum cauſam laudat, et exiſtentem, et vitam, et ſapientiam, quæ facit ſubſtantiã et viui
ficat, et eſt ſapientia donatrix cauſa his quæ ſubſtantia, et vita, et ratione, et ſenſu participant.
¶ Non aũt aliud eſſe bonũ dicit, et aliud exiſtens, et aliud vitã aut ſapientiã, neq; multas cauſas
et aliorũ alias productiuas deitates, excedentes et ſubjectas, ſed vnius eſſe oẽs bonos proceſ
ſus, et à nobis laudatas dei nominationes. Et hanc quidem eſſe perfectæ vnius dei prouidentiæ
manifeſtatiuã, quaſdã autẽ vniuerſaliorũ eiuſdẽ, et magis particulariũ. Et quidẽ dicat aliquis
quare exiſtente excedente vitã, et vita ſapientiã, exiſtentibus quidẽ viuentia, viuentibus autem
ſenſibilia, iſtis aũt rationabilia, et rationabilibus mentes excellũt, et circa deũ ſunt, et magis ipſi
propinquant. Et quidẽ oportet ea quæ maioribus donis ex deo participãt et meliora eſſe, et re F
liquis excellere. Sed ſi non ſubſiſtentia quidem, & non viuentia aliquis ſupponeret eſſe ea quæ
ſunt intellectualia, bene quidem ſe haberet ſermo. Si autem & ſunt diuinæ mẽtes ſuper reliqua
exiſtentia, & viuunt ſuper reliqua viuentia, & intelligunt & cognoſcunt ſuper ſenſum & ratio
nem, & plus quam omnia exiſtentia pulchrum & bonum deſiderant, & eo participãt, ipſæ ma
gis ſunt circa bonum abundanter ipſo participantes, & plura & maiora ex ipſo dona poſſiden
tes, ſicut & rationalia ſenſibilibus excellunt, abundantia rationis plus illis poſſidentia, & quæ
dam ſenſu, & alia vita. Et eſt (ſicut arbitror) hoc verũ, quod magis vno & infiniti doni deo par
ticipantia, magis ipſi ſunt propinqua & diuiniora derelictis. ¶ Quoniam autem & de iſtis di
ximus, Age bonum ſicut vere exiſtens & exiſtentium vniuerſorum ſubſtantificum laudemus,
*creatrix. quod totius eſſe ſecundum virtutem superſubſtantialẽ eſt ſubſtantificatrix cauſa & *cauſatrix
exiſtentis, mentis, perſonæ, ſubſtantiæ naturæ, principium & menſura ſeculorum, & quod facit
eſſe tempora & æuum exiſtentium, tempus eorum quæ fiunt, eſſe quocunq; modo exiſtẽtibus
generatio quocunq; modo genitis ex exiſtente eſt æuum & ſubſtantia & exiſtens, & tempus,
& generatio & genitum. & ea quæ ſunt in exiſtentibus & ea quæ quocunq; modo inſunt & ſub
ſtant. ¶ Etenim deus non quodã modo eſt exiſtens, ſed ſimpliciter & incircunſcripte totum in
1.Timo.1. ſeipſo eſſe, qui accepit & præaccepit, propter quod & rex dicitur ſeculorum, ſicut in ſeipſo & cir
ca ſeipſum omni eſſe, & ſubſtantia & exiſtẽte, & neq; erat, neq; erit, neq; factus eſt, neq; gignit, ne
q; gignitur, magis aũt neq; eſt, ſed ipſe eſt eſſe exiſtẽtibus, et non exiſtẽtia ſolũ, ſed et ipſum eſſe
exiſtens

exiſtentium eſt ex exiſtente ante ſecula. Ipſe enĩ eſt æuum æuorũ quæ eſt ante ſecula. ¶ Reſu-
mentes igit dicimus, ꝙ omnib' exiſtētibus & ſeculis eſt eſſe a præexiſtēte & oē quidē æuum
& tempus ex ipſo. Omnis aũt & ſeculi & tēporis, & omnis quocunqȝ mõ exiſtẽtis, ꝑexiſtens
eſt principiũ & cauſa. Et omnia ipſo participãt, & a nullo exiſtentiũ recedit & ipſe eſt ante o-
mnia, & oĩa in ipſo conſiſtũt. Et ſimpliciter, ſi aliquid quocunqȝ mõ eſt in præexiſtente & eſt,
& intelligitur, & ſaluat: Et ante alias ipſius participatiões eſſe propoſitũ eſt, & eſt ipſum ſcd̃m
ſe eſſe. Senius eo ꝙ eſt per ſe uitã eſſe, & eo ꝙ eſt per ſe ſapientiã eſſe, & eo quod eſt per ſe ſimi-
litudinem diuinã eſſe, & alia quæcũqȝ exiſtẽtia participãtia, ante oĩa illa eſſe participãt. Magis
aũt & ipſa ſecundũ ſeipſa oĩa quib' exiſtẽtia participãt ipſo ſcd̃m ſe eſſe participãt. Et nihil eſt
exiſtens cuius nõ ſit ſubſtantia & æuũ ipſum eſſe. Conueniẽter igit cunctis alijs principalius
ſicut exiſtẽs deus laudat ex digniore alioꝝ donorũ eius. Etenim præeſſe & ſupereſſe ꝑhabẽs,
& ſuperhabens ex ipſo ꝙ eſt: ipſum dico ſcd̃m ſe eſſe ꝑexiſtere fecit, & per ipſum eſſe, oē quo-
cunqȝ mõ exiſtens ſubſiſtere fecit. ¶ Et quidẽ principia exiſtentiũ oĩa eſſe participant, & ſunt,
& principia ſunt, & primum ſunt, poſtea principia ſunt: & ſi uis uiuentiũ ſicut uiuẽtium prin-
cipium dicere per ſe uitam, & ſimilium, ſicut ſimiliũ per ſe ſimilitudinem, & unitorũ ſicut uni-
torum per ſe unitionem; & ordinatorum ſicut ordinatorũ per ſe ordinationem: & alioꝝ quæ-
cunqȝ hoc aut hoc, aut ambob', aut multis participant, hoc aut hoc, aut utraqȝ, aut multa par-
ticipata, per ſe participatiões inuenies ipſo eſſe primum illas participãtes: & ipſo eſſe quidem
B primum exiſtentes, poſtea huius aut huius principia exiſtentes, & participare eſſe, & exiſten-
tes, & participatas. Si autẽ iſta eſſendi participatione ſunt, multo quidẽ magis ea quæ ipſis pri-
mum participant. Primum igitur per ſe eſſendi donum, per ſe bonitas proponẽs, digniore pri-
ma participationum laudatur. ¶ Et eſt ex ipſa, & in ipſa, & ipſum eſſe, & exiſtentiũ principia,
& exiſtentia omnia, & quæ quocunqȝ mõ ab eſſe ſunt cõtenta: & hoc incõprehenſibiliter, &
coniuncte, & ſingulariter. Etenim in unitate oĩs numerus uniformiter ꝑexiſtit, & habet oẽm
numerum unitas in ſeipſa ſingulariter: & oĩs numerus unitur quidẽ in unitate. Inq̃tum autẽ
ab unitate procedit, tantũ diſcernitur: & in multitudinẽ agitur. Et in cẽtro oẽs circuli lineę ſe-
cundum unam unitionem coextiterunt, & oẽs habent ſignum in ſeipſo lineas uniformiter
unitas, & ad ſe inuicem, & ad unum principium, à quo proceſſerũt. Et in ipſoquidem centro
perfecte uniuntur, parum aũt ab ipſo diſtantes parum & diſcernuntur, magis autem diſtãtes
magis, & ſimpliciter, inq̃tum centro ſunt propinquiores, intãtum & ipſi & ſibi inuicem uni- †diſtant.
untur, & inq̃tum ab ipſo procedunt, intantum a ſe inuicem †diſcernuntur. Sed & in tota to-
torum natura, omnis naturæ uniuſcuiuſqȝ rationes congregatæ ſunt ſecundum unam incon-
fuſam unitionem, & in anima uniformiter particularium oĩm prouiſiue totius corporis uirtu-
tes. Nihil igitur eſt incõueniens, ex obſcuris imaginibus ad oĩm cauſam aſcẽdẽtes, ſupermũ-
danis oculis cõtemplari omnia in omniũ cauſa, & ſibi inuicem cõtraria uniformiter & unite.
¶ Principium enim eſt exiſtentium, a quo & ipſum eſſe, & omnia quocunqȝ modo exiſtẽtia'
C omne principium, omnis finis, omnis uita, omnis immortalitas, omnis ſapiẽtia, omnis ordo,
omnis harmonia, omnis uirt', omnis cuſtodia, omnis collocatio, omnis diſtributio, omnis in-
tellectus, omnis ſermo, omnis ſenſus, omnis habitus, omnis ſtatio, omnis mot', omnis unitio,
omnis concretio, omnis amicitia, omnis concordatio, omnis diſcretio, omnis diffinitio: & alia
quæcunqȝ per eſſe exiſtentia. ¶ Exiſtentia omnia figurant, & ex eadem omnium cauſa ſunt, Angeli-cas ſubſtãtias eſſe à primacauſa.
& intelligibiles & intellectuales deiformium angelorum ſubſtantiæ, & animarum, & omnis
mundi naturæ, & quocunqȝ modo alijs ineſſe aut ſecundum cogitationem eſſe dicta. Et qui-
dem ſanctiſſimæ & prouectiſſimæ uirtutes exiſtentes, & ſicut in ueſtibulis superſubſtantialis
Trinitatis collocatæ, ab ipſa & in ipſa & eſſe & deiformiter eſſe habent, & poſt illas ſubiectę,
ſubiectæ: & extremę extremę ſicut ad angelos. Sicut ad nos aũt ſupmundanæ. Et aiæ & alia
omnia exiſtentia ſecundũ eandem rationem, & eſſe, & bene eſſe habent, & ſunt, & bene ſunt,
ex præexiſtente eſſe & bene eſſe habentia, & in ipſo et exiſtentia, et bene exiſtentia, et ex ipſo
incipiẽtia, et in ipſo cuſtodita, et ad ipſum terminata. ¶ Et quaſdam quidem dignitates eſſen- 2. Cor. 4.
di diſtribuit melioribus ſubſtantijs, quas et æternas uocant eloquia. Eſſe autem ipſum ab exi-
ſtentibus omnibus nequaq̃ derelinquitur. Et ipſum autem eſſe eſt ex præexiſtẽte, et ipſius eſt *eſſendi.
eſſe, et non ipſe eſt *eſſe, et in ipſo eſt eſſe, et non ipſe eſt in eo quod eſt eſſe, et ipſum habet eſſe,
et non ipſe habet eſſe: et ipſe eſt eſſendi æuum, et principium, et menſura ante ſubſtantiam ex- Apoca. 1.
iſtens, et ante id quod exiſtit, et ante æuum, et omnium ſubſtantificator, et principium, et me-
dietas, et finis. ¶ Et propter hoc ab eloquijs, qui uere præexiſtit ſecundum omnem exiſtenti-
um intentionẽ multiplicatur, et erat in ipſo, et eſt, et erit, et factum eſt, et fit, et fiet proprie lau-
 datur,

datur. Iſta enim omnia ut decet deum, intelligentibus ipſum ſecundum omnem intentionem ſuperſubſtantialiter eſſe ſignificant, & exiſtentium obiq; cauſam. Etenim non hoc quidē eſt, hoc autem non eſt, neq; alicubi quidem eſt, alicubi autem non eſt: ſed omnia eſt ut omnium cauſa & in ipſo omnia principia, omnes terminationes, omnium cauſa totorum, comprehendens & præhabens, & ſuper omnia eſt, ſicut ante omnia ſuperſubſtantialiter ſuperexiſtens. Propter quod & omnia de ipſo, & ſimul prædicantur, & nihil eſt omnium: omnis figuræ, omnis formæ ſine forma, ſine pulchritudine: principia, & media, & fines exiſtentium incomprehenſibiliter & excellenter in ſeipſo præaccipiens, & omnibus eſſe ſecūdum unam ſuperunitam cauſam, immaculate lucendo ſuperfundens. ¶ Si enim noſter ſol ſenſibilium ſubſtantias & qualitates, & quidē multas & differentes exiſtentes, tamen ipſe unus exiſtens, & uniformiter lucendo ſuperfundens lumen, renouat, & nutrit, & cuſtodit, & pficit & diſcernit, & unit, & reflorere facit, & germinabilia eſſe facit, & auget, & cōmutat, & collocat, & ex planta prodire facit, & ſurſum mouet, & uiuificat omnia, & totorum unumquodq; iuxta proprietatem ſuam, eodem & uno ſole participat, & multorum participantiū unus ſol cauſas in ſeipſo uniformiter præaccepit: multo magis in cauſa & ipſius & omnium præexiſtere omnium exiſtētium exemplaria ſecundum unam ſuperſubſtantialem unitionem eſt concedendū, quoniam & ſubſtantias producit ſecundum exceſſum a ſubſtantia. ¶ Exemplaria autem eſſe dicimus in deo exiſtentium rationes ſubſtantificas: & ſingulariter præexiſtentes, quas theologia præ-

De paradigmatibus.

diffinitiones uocat, & diuinas & bonas uoluntates, exiſtentium determinatiuas & effectiuas, ſecundum quas ſuperſubſtantialis eſſentia omnia prædiffiniuit & produxit. ¶ Si autem philoſophus Clemens probat & ad aliquid exemplaria dici in exiſtentibus principaliora, procedit quidem non per propria et perfecta, et ſimplicia nomina ſermo illi. Concedentibus autem et hoc recte dici, memoranda eſt theologia dicens, quod non demōſtrabo tibi illa ut eas poſt illa, ſed ut per iſtorum proportionalem cognitionem ad omnium cauſam ſicut poſſumus ſurſum agamur. Igitur omnia exiſtentia ipſi ſecundum unam omnium ſegregatā unitionem ſunt attribuenda, quoniā ab eſſentia ſubſtantifice proceſſionis et bonitatis incipiens, et per omnia uadens, et omnia ex ipſa eſſentia implens, et in omnibus exiſtentibus exultās omnia quidem in ſeipſa præhabet, ſecundum unum ſimplicitatis exceſſum omnem duplicitatem refutans, omnia autem eodem modo continet ſecundum ſuperſimplificatam ipſius infinitatem, et ab omnibus ſingulariter participatur, quemadmodum et uox una exiſtens, et eadem a multis audientibus ſicut una participatur. ¶ Omnium igitur exiſtentium eſt principium et finis, qui præexiſtit. Principium quidem ſicut cauſa, finis autem ſicut cuius gratia, et termin' omnium, et infinitas omnis infinitatis, et finis excedenter ſicut oppoſitorum. In uno enim (ſicut multoties dictum eſt) exiſtentia omnia et præhabet et ſubſiſtere facit, præſens omnibus, et ubiq; et ſecundum unum et idem, et ſecundum idem oē, et ad omnia procedens, et manens in ſeipſo, et ſtans & motus, et neq; ſtans, neq; motus, neq; principiū habens, aut mediū, aut finem, neq; in aliquo exiſtentium, neq; aliquid exiſtentium exiſtens: et neq; totaliter ipſi conuenit aliquid æternaliter exiſtentium, aut temporaliter ſubſiſtentium, ſed & a tēpore et æuo, et his quæ ſunt in æuo, et his quæ ſunt in tempore omnibus ſegregatur, propter quod et ipſum æuum et exiſtentia, et menſuræ exiſtentium, et menſurata per ipſum et ab ipſo. F

Roma. 8

S. Clemēs philoſophus, papa & martyr

Oſee. 13.

audiētib'

Deū omnium factore principiū primo.

De Vita. Cap. VI.

Eſſentiā angelorū eſſe ab æterna uita

Sed de iſtis quidem in alijs opportunius dictum ſit. Nunc autē laudanda eſt nobis uita æterna, ex qua eſt per ſe uita, et omnis uita, et a qua ad omnia quocunq; modo uita participantia uiuere iuxta proprietatem uniuſcuiuſque diſſeminatur. Et quidem immortalium angelorum uita et immortalitas, et ipſum non deſtructiuum angelici ſempiterni motus, ex ipſa, et propter ipſam, et ſunt et ſubſiſtūt, propter quod et uiuentes ſemper et immortales dicuntur: et non immortales rurſus, quoniam non a ſeipſis habent immortales eſſe, et æternaliter uiuere, ſed ex uiuifica et omnis uitæ effectiua et contentiua cauſa. Et ſicut in exiſtente dicebamus quod et ipſius quod eſt per ſe eſſe, eſt æuum, ita et hic rurſus, quod et ipſius per ſe uitæ ſuperuiuēs diuina uita eſt uiuificatiua et ſubſtantificatiua, et oīs uita et uiuificatiu' mot' eſt ex uita q̄ eſt ſuper oēm uitā, et oē principium omnis uitæ. Ex ipſa et animæ non deſtructibile habent, et animalia omnia et plantæ ſecundum ultimam reſonantiam uitæ habent uiuere. Qua deſtructa (ſecundum eloquium) deficit

Eſſentiā alorū eſſe ab æterna vita.

Pſal. 103.

ficit oĩs vita,& ad quan̄,& ea quæ infirmitate ad participandum ipſa defecerunt,rurſus cõuer Pſal.103.
ſa, rurſus aĩalia fiunt. ¶Et dat q̃dem prius per ſe vitæ eſſe vitam, & oĩ vitæ & particulari eſſe
proprie vnamquã q; q́ eſſe naturalr̃ habet. Et ſupercœleſtib⁹ quidẽ viris immaterialem & dei
formem & inuariabilem immortalitatẽ,& fortẽ & indeclinabilem motum ſempiternũ ſuper-
extenta propter abundantiam bonitatis & ad dæmonum vitam. Neq; eñi illa eſſe ab alia cau-
ſa,ſed ex ipſa & eſſe vitam & permanentiam habet. ¶Dans aũt & viris ſicut commixtis cõtin-
gentem ad angelorum formã vitam,& ſuperemanatione benignitatis,& recedentes nos ad ſe-
ipſam conuertens & reuocans. ¶Et q̃d q̃dem eſt diuinius, q́ & totos nos, dico aĩas & coniu-
ga corpora ad perfectam vitam & immortalitatem ſe promittit tranſlaturam. Rem quidẽ an-
tiquitati æqualiter præter naturã apparentem,mihi autẽ & tibi & veritati & diuinam & ſuper
naturam apparentem. Super naturam autẽ ſecundũ nos dico viſam,non omnipotentem diui
næ vitæ. Ipſi enim ſicut oĩm exiſtenti vitarum naturæ,& maxime diuinorum,nulla vita prę̄ter
naturam aut ſuper naturã. Quare de hoc ſtultitiæ Simonis contradicentia verba,longe à diui- Simonis magi veſania
no choro & tua ſancta anima expellantur. Latuit enim ipſum,ſicut arbitror,& in iſtis ſapientẽ
putatũ eſſe nõ oportere,bñ ſcientẽ vti manifeſta ſenſus ratiõe, cõpugnãte contra oĩm occultã
cauſam:& hoc eſt dicendum ipſi præter naturam dicere. Ipſi enim nihil eſt contrarium. ¶Ex
ipſa viuificantur & circumflorent & animalia omnia & plantæ. Et ſiue intellectualem dicas,ſi
ue rationalem,ſiue ſenſibilem & augmentatiuã,ſiue qualemcũq; vitã,aut vitæ principium,aut
vitæ ſubſtantiam,ex ipſa & viuunt & viuificant,quæ eſt ſuper omnem vitã,& in ipſa ſcđm cau
B ſam vniformiter præexſtiterunt. Etenim ſuperuiuens & princeps vitæ, vita, & oĩs eſt eã,& vi
tæ generatiua & adimpletiua,& diuiſiua vitæ,& ex omni vita eſt laudanda ſcđm multã fœcũ-
ditatem omnium vitarum ſicut largiſſimã, & omnis vita contẽplatione cõprehenſa & lauda-
ta,& ſicut non indigens:magis autẽ ſuperplena vita,per ſe viuens,& ſicut ſuper omnem vitã vi
uificans & ſuperuiuens,aut q̃uo aliq̃s vitã ſuperuiuientem & ineffabilem humanẽ laudet?

De ſapientia,mente,ratione,ueritate,fide. Cap. VII.

AGE autem ſi videtur bonam & æternam vitã,& ſicut ſapientem,& ſicut per ſe ſa-
pientiam laudemus,magis autẽ ſicut oĩs ſapię ſubſtantificatiuã & ſuper oẽm ſapi Pſal.146.
entiam & prudentiam ſuperexiſtentem. Non enim tm̃ deus eſt ſuperplenus ſapia,
& prudentiæ ipſius non eſt numerus,ſed ſuper oẽm rationẽ & mentem & ſapien- S.Paulus
tiam ſupercollocatur. Et hoc ſupernaturalr̃ intendens diuinus vere vir coĩs noſtri apo. coĩs
& ducis ſol,ſtultum dei ſapientius hoĩbus eſſe dicit,non ſolum qm̃ oĩs humana deliberatio er h⁹ ſcti pa
ror quidẽ eſt iudicatus ad ſtabile & manẽs diuinorum & perfectiſſimorũ intellectuum:ſed qm̃ tris ac hie
conſuetũ eſt theologis contraria paſſione in deo ea quæ ſunt priuationis dicere. Ita & inuiſibilẽ rothei p̃-
dicunt eloga,clariſſimũ lumen,& multum laudabilem & multũ noĩabilem,ineffabilem & in- ceptor ac
noĩabilem,& oĩbus p̃ñtem,& ex omnibus inuentum, incomprehenſibilem & non inueſtiga- dux.
bilem. Hoc mõ igit̃ & nunc diuinus Apl̃s laudare dr̃ ſtultitiam dei,q́ apparet in ipſa prę̄ter ra
C tionem,et inconueniens, ad ineffabilem et añ rationem oẽm ſurſum agens veritatẽ. Sed q̃d in
aliis dixi,iuxta proprietatẽ noſtrã ea quæ ſunt ſuper nos accipientes,et rationi connutritę ſen-
ſibus infixi,et nr̃is diuina cõparantes decipimur, ſcđm apparens diuinã et ineffabilem rationẽ
exequentes. Oportet aũt videre mentem noſtram habere quidẽ virtutem ad intelligendum,p̱
quã intelligibilia inſpicit:vnitionẽ aũt excedentem mentis naturã, per quã coniungitur ad ea
quę ſunt ſupra ipſam. Scđm hanc igitur oportet diuina intelligere, nõ ſcđm nos, ſed noſipſos
totos extra noſipſos ſtatutos et totos deificatos. Melius eſt enim eſſe dei, et non noſtriipſorũ.
Ita enim erunt diuina data cum deo factis. ¶Hanc igitur irrationabilem et amentẽ et ſtultam
ſapientiam excedenter laudantes, dicimus q́ oĩs eſt mentis et rationis et oĩs ſapientię et prudẽ
tię cauſa,et ipſa eſt oẽ conſiliũ,et ab ipſa eſt oĩs cognitio et prudẽtia,et in ipſa ſunt oẽs theſau Colo.
ri ſapientiæ et cognitionis abſconditi. Etenim iuxta conſequentiã iam p̃dictorum ſup ſapiens
et omniſapiens cauſa,et ipſius per ſe ſapientiæ,et totius et particularis eſt ſubſtantificatrix.
¶Ex ipſa intelligibiles et intellectuales angelicarum mentiũ virtutes, ſimplices et beatos hñt Cõtẽplatiões btãe
intellectus,non in diuiſibilibus aut à diuiſibilibus,aut ſenſibus,aut ſermonibus diffuſis cõgre- angelorũ
gãtes diuinam cognitionẽ,neq; ab alio q̃d coĩ ad iſta ſimulactæ. Ab omni aũt materiali et multi et ab ęter
tudine mundę exiſtentes,intellectualiter,immaterialiter,vniformiter intelligibilia diuinorũ na ſapia
intelligunt:& eſt ipſis intellectualis virtus & operatio,munda & immaculata puritate reſplen
dens,& conſpicaci diuinorum intellectuum ſimplicitate & immaterialitate , & diuinitus vni-
tio ad diuinam ſuperſapientem & mentem & rationẽ(ſicut eſt poſſibile)figurata,propter diui

nam ſapientiam & animæ rationale habent. Diffuſiue quidem & circulo circa exiſtentium ve-
ritatem circumeuntes, & diuiſibili & largiſſimo varietatis deficientes ab vnitiuis mentibus.
Multorum autem ad vnum conuolutione & intellectibus æqualibus angelis (inquantum ani-
mabus eſt proprium & poſſibile) dignæ habitæ. Sed & aliquid non peccet ab intentione, dicẽs
ſenſus ipſos eſſe reſonantiam ſapientiæ. Et quidem & dæmonum mens ſecundum quod mens
eſt, ex ipſa eſt. Inquantum autem mens eſt rationis deprauatæ conſequi quod deſiderat, neque
ſciens neq; volens, caſum à ſapientia magis proprie ipſam oportet appellare. ¶ Sed q̃d quidem
ſapientiæ ipſius & omnis & mentis omnis, & rationis & ſenſus omnis, diuina ſapientia & prin
cipium eſt & cauſa, & ſubſtantificatrix, & perfectio, & cuſtodia, & finis dictũ eſt. Sic autem ipſe
deus qui eſt ſuperſapiens ſapientia, & mens & ratio, & cognitor laudatur. ¶ Quomodo enim
intelliget aliquid intelligibilium non habens intellectuales operatiões? Aut quomodo cogno
Eccl. 23. ſcet ſenſibilia ſuper omnem ſenſum collocatus? Et quidem omnia ipſum ſcire dicunt eloquia,
Hebræ. 4 & nihil effugere diuinam cognitionem. Sed quod dixi multoties, diuina vt decet deum, intelli
1. Iohã. 3. gere conuenit. Etenim ſine mente, & non ſenſibile ſecundum exceſſum, non ſecundum defectũ
in deo eſt ordinandum, ſicut & irrationabile reponimus ei qui eſt ſuper rationem, & imp̃fectio
nem ei qui eſt ſuperperfectus & præperfectus, & impalpabilem & inuiſibilem caliginem lumi-
ni inacceſſibili ſecundum exceſſum viſibilis luminis. ¶ Quare diuina mens omnia continet, ab
omnibus ſegregata cognitione, ſecundum omnium cauſam, in ſeipſo omnium ſcientiam præ
accipiens. Antequam angeli fierent ſciens & producens angelos, & cuncta alia intus & ab ipſo
(vt ita dicam) principio ſciens, & ad ſubſtantiam agens. Et hoc arbitror tradere eloquiũ quan- B
do dicit, qui ſcit omnia, antequam fiant ipſa. Non enim ex exiſtentibus exiſtentia diſcens nouit
diuina mens, ſed ex ipſa & in ipſa ſecundum cauſam omnium ſcientiam, & cognitiõem, & ſub-
ſtantiam præhabet, & præaccepit non ſecundum viſionem ſingulis ſe immittens, ſed ſecũdum
Eccl. 23. vnam cauſæ continentiam omnia ſciens & continens, ſicut & lumen ſecundum cauſam per ſe-
Danie. 13 metipſum tenebrarum præaccepit viſionem, non aliunde videns tenebras quã à lumine. ¶ Igi-
tur ſeipſam diuina ſapientia cognoſcens, cognoſcit & omnia, immaterialiter materialia, & in-
diuiſibiliter diuiſibilia, & multa vnitiue, in ipſo vno omnia & cognoſcens & producens. Etenĩ
ſi ſecundum vnam cauſam deus omnibus exiſtentibus eſſe tradit, ſecundum eandem cauſam
ſciet omnia, ſicut ex ipſo exiſtentia, & quæ in ipſo præextiterunt, & non ex exiſtentibus ſumet
ipſorum cognitionem, ſed & ipſis ſingulis eorum, & alijs aliorũ cognitionis erit largitor. Nõ
igitur deus propriam habet ſuipſius cognitionem, aliam autem communem, exiſtentia omĩa
comp̃hendẽtẽ. Ipſa enim omnium cauſa ſeipſam cognoſcens vacat alicubi, ſi ea quæ ſunt ab
ipſa & quorum eſt cauſa ignorauerit? Ita igitur deus exiſtentia cognoſcit nõ ſcientia quæ ſit ex-
iſtentium, ſed quæ ſit ſuipſius. Etenim & angelos ſcire dicunt eloquia ea quæ ſunt in terra, non
Apoca. ſecundum ſenſus ipſa cognoſcentes ſenſibilia quidem exiſtentia, ſed ſecundum propriam dei-
formis mentis virtutem & naturam. ¶ Propterea inquirere oportet, quomodo nos cognoſci-
mus deum, neq; intelligibilem, neq; ſenſibilem, neq; aliquid vniuerſaliter exiſtentium exiſten- F
tem. Nunquid igitur verum eſt dicere, quoniam deũ cognoſcimus? non ex natura ipſius, igno-
tum enim eſt hoc, & omnem rationem, & mentem excedens: ſed ex omnium totorum ordina-
tione, ſicut ex ipſo propoſita & imagines quaſdam & aſſimilationes diuinorum ipſius exem-
plariũ habente, ad illud q̃d eſt ſuper omnia via & ordine ſecundum virtutem aſcendimus in o-
mnium ablatione & exceſſu, & in omnium cauſa. Propter quod & in omnibus deus cognoſci-
tur, & ſine omnibus, & per cognitionem deus cognoſcitur, & per ignorantiam, & eſt ipſius & in
tellectus & ſermo, & ſcientia, et tactus, et ſenſus, et opinio, et phantaſia, et nomen, et alia omĩa.
Et neq; intelligitur neq; dicitur, neq; nominatur, et non eſt aliquid exiſtentium, neq; in aliquo
exiſtentium cognoſcitur, & in omnibus omnia eſt, & in nullo nihil, & ex omnibus cunctis co-
gnoſcit, & ex nullo nulli. ¶ Etenim & hæc recte de deo dicimus, & ex exiſtentibus vniuerſis lau
datur ſecundum proportionem omnium quorum eſt cauſa. Et eſt rurſus diuiniſſima dei co-
gnitio, quæ eſt per ignorantiam cognita ſecundum vnitionem ſuper mentem, quando mens
ab alijs omnibus recedens, poſtea & ſeipſam dimittens, vnita eſt ſuperſplendentibus radijs
inde & ibi non ſcrutabili profundo ſapientiæ illuminata. Et quidem & ex omnibus (quod
dixi) ipſa eſt cognoſcenda. Ipſa enim eſt ſecundum eloquium, quę eſt omnium effectiua, & ſem
per omnia concordans & indiſſolubilis omnium concordationis & ordinis cauſa, & ſemper fi
Prou. 8 nes priorũ cõiungẽs principijs ſecũdorũ, & vnã oĩs cõſpirationẽ & harmoniã pulchre operans.
De° qua- ¶ Ratio aũt deus laudatũ à ſctis eloquijs, nõ tantum quoniam & rationis, & mentis, & ſapientię
re dicitur ratio. eſt largitor, ſed quoniam & omniũ cauſas in ſeipſo vniformiter præaccepit, & q̃m p oĩa vadit,
pertin-

pertingens,vt eloquia dicunt,vſq; ad finem omnium. Et ante hæc qm̃ ſuper omnem ſimplici- Ierem.23
tatem diuina ſimplificatur ratio,& ab omnibus eſt ſuper omnia ſecundũ ſup ſubſtantiale abſo- Sapien.8.
luta. Hæc ratio eſt ſimplex & exiſtens exiſtentis veritas,circa quam ſicut mundam & non erro-
neam totorum cognitione diuina fides eſt, quæ eſt manens credentium collocatio, quæ iſtos Fides qd
collocat in veritate,& in ipſis veritatem intranſmutabili identitate ſimplicem veritatis cogni-
tionem habentibus credentibus. ¶ Si enim cognitio eſt vnitiua eorum qui nouerunt,ignoran-
tia autem eſt ſemper tranſmutationis cauſa,& diuiſionis ignoranti ex ſeipſo, credentem in ve-
ritate ſecundum ſermonem ſanctum,nihil mouebit à cauſa quæ eſt ſecundum veram fidem,
in qua permanentiam habebit immobilis & intranſmutabilis identitatis. Bene enim no- Roma.8.
uit qui veritati vnitus eſt q̃ bene habet,q̃uis multi corripiant ipſum,ſicut ecſtaſim paſſum. La- De catho
tet quidem ſicut eſt conueniens, ipſos ex errore per veram fidem ecſtaſim paſſus veritati vni- licæ fidei
tus. Ipſe enim nouit ſeipſum,non ꝙ dicunt illi furentem, ſed ab inſtabili & variabili portatiõe firmitate
circa largiſſimam erroris varietatem per ſimplicem & ſemper ſecundum eadem & eodẽ mo- Teſtimo
do habentem veritatem liberatum. Ita igitur noſtrę ſapientiæ principes & duces pro veritate nia mar-
moriuntur omni die,teſtificante ſicut eſt conueniens & verbo omni & opere, & vnitiua Chri- tyrum. Pſal.43
ſtianorum vera dei cognitione,oĩbus ipſam eſſe & ſimpliciorem & diuiniorem,magis autem Lucæ 22.
ipſam eſſe ſolam veram & vnam ſimplicem dei cognitionem. Roma.8.

¶ De uirtute, iuſtitia, ſaluatione, liberatione, in quo, & de inæqualitate. Cap. VIII.

B SED quoniam diuinam veritatem,& ſuperſapientem ſapientiam,& ſicut virtutẽ
laudant,& ſicut iuſtitiam theologi,& ſicut ſaluationem,& ſicut liberationẽ,age &
iſtas dei nominatiões,ſicut eſt poſſibile nobis,referemus. Et ꝙ quidem thearchia
ab omni quocunq; modo & exiſtente & cógitata virtute ſegregata eſt & ſuperat,
nó arbitror aliquẽ in diuinis eloquijs cóuerſatorũ,ignorare. Multoties eñ theologia & domi-
nationem ipſi & ipſarum cœleſtium virtutum determinans tradita eſt. Quomodo igitur i-
pſam theologi & ſicut Virtutem laudant ab omni ſegregatam virtute? Aut quomodo in ipſa
virtutis nominationem accipiamus? ¶ Dicimus igitur ꝙ virtus eſt deus, ſicut omnem virtu- Deus q̃re
tem in ſeipſo præhabens & ſuperhabens,& ſicut omnis virtutis cauſa. Et omnia ſecundũ vir- dicitur
tutem indeclinabilem & incircumfinitam producens:& ſicut ipſius quod eſt eſſe virtutem aut potentia.
totam aut particularem cauſa exiſtens. ¶ Et ſicut infinitæ virtutis, non tantũ eo ꝙ omnem
virtutem producit, ſed & eo ꝙ eſt ſuper omnem & ipſam per ſe virtutem,& eo ꝙ ſuperpoteſt,
& infinite infinitas alias ab exiſtentibus virtutibus producere,& eo ꝙ nunq̃ poſſunt infinite
& infinitum productę virtutes ſuperinfinitam ipſius virtutem facientis virtutis hebetare actio-
nem,& eo ꝙ ineffabilis & ignota & incogitabilis eſt, cuncta excédens ipſius virtus, quæ pro-
pter abundãtiam poſſibilis & infirmitatem firmat, & vltimas reſonantiarum ipſius continet,
C & fortiter tenet, quemadmodum & in poſſibilibus ſecundum ſenſum videmus ꝙ ſuperſplen-
dida lumina & vſq; ad hebetes viſiones perueniunt,& magnos ſonós ducũt ad auditus,nó val-
de facile recipientes ſonos,introire. Quod enim eſt omnino non audiens,neq; audit:& quod
vniuerſaliter eſt non videns, neq; videt. Ipſa igitur infinitæ virtutis dei diſtributio ad omnia
exiſtentia vadit,& nihil eſt exiſtentium cui perfecte ablatum ſit habere quandam virtutem,ſed
aut intellectualem,aut rationalem,aut ſenſibilem,aut vnificam aut ſubſtantialem habet virtu-
tem, & ipſum etiam eſſe, ſi fas eſt dicere, virtutem ad hoc ꝙ ſit, habet à ſuperſubſtantiali vir-
tute. ¶ Ex ipſa ſunt deiformes angelicorũ ornatuum virtutes, ex ipſa & eſſe intranſmutabiliter
hñt,& omnes ipſorum intellectuales & immortales ſempiternos motus,& fortitudinẽ ipſam
& non minorabile deſiderium boni ab infiniti boni virtute acceperunt, ipſa immittente ipſis
poſſe & eſſe iſta,& deſiderare quod ſemper eſt,& ipſum poſſe deſiderare quod ſemper poſſunt.
Procedunt autem ea quæ ſunt indifficiẽtis ṽtutis,et ad hoĩes et ad aĩalia et plantas, et totã oĩs
rei naturã,et firmat vnita ad ſuĩnuicẽ amicitiã et coĩonem, et diſcreta ad hóc ꝙ ſint ſingula ſe-
cũdum propriã rõnem et diffinitionẽ incõfuſa et incõmixta,et oĩs rei ordines et directiões ad
bonũ ꝓpriũ ſaluat. ¶ Et immortales angelicarũ vnitatũ vitas immaculatas cuſtodit et cœle- Angelus
ſtes et illũinatiuas et ſtellares ſubſtãtias,et ordines inuariabiles, et æuũ poſſe eſſe facit et ipſis et a virtu-
circũuolutiões diſcernit qdẽ proceſſibus, cõgregat aũt reſtitutióibus. Et ignis ṽtutes inextin- te prima.
guibiles facit,& aquæ influxiões ideficiẽtes,et aeream effuſionẽ terminat,et terrã in nihilo col-
locat,et vitæ generatiuos ipſius partus indifferentes cuſtodit. Et elementorũ in ſeinuicẽ har-
moniã et concretionẽ inconfuſam et indiuiſibilẽ ſaluat,et aĩæ et corporis cõiunctionẽ cõtinet,
et plantarũ nutritiuas et augmentatiuas virtutes ſurſummouet,et fortiter tenet ſubſtantiales

toto℞ virtutes,& oïa rei indiſſolubilē manſionē firmat,& deificationē ipſam donat,virtutem
ad hoc his qui deificātur præbens. Et totaliter nihil eſt vniuerſaliter exiſtentium ab omni-
potentis firmitate & ambitu diuinæ virtutis ſegregatum. Qđ enim vniuerſaliter habet nullā
Elymas magus. virtutē, neq; eſt,neq; erit aliqua ipſiusoino poſitio. ¶ Et quidē dicit Elymas magus: Si oïpotēs
eſt deus,quō dr̄ aliquid nō poſſe à noſtro theologo? Improperat autem diuino Paulo,q dixit
2. Tim. 2. deum non poſſe negare ſeipm̄. Apponens aūt hoc,nimium timeo ne & ſtultitiæ debeā riſum,
puerorum effrenoꝶ ædificationes ſuper harenā & infirmas diſſoluere moliens;& ſicut cōtra
quandam impoſſibilem intentionē iaculari ſtudens contra theologicā de iſto deliberationē.
Etenim ſuꝑplus negatio caſus eſt à veritate, ꝟitas aūt exiſtens eſt & à ꝟitate caſus,ab exiſten
te eſt caſus.Si igitur ꝟitas exiſtens eſt,negatio aūt ꝟitatis eſt ab exiſtente caſus,ab exiſteote de-
us cadere non pōt.Et hoc nō eſſe non eſt.Sicut ſi aliquis dicat,non poſſe non pōt,& nō ſcire ſe-
cūdum priuationē non nouit. Qđ ſapiens non intelligens imitaſ pugilum inexpertos,q mul-
toties infirmos eſſe aduerſarios ſupponentes ſcđm ꝙ videtur ſibiꝑſis, & contra abſentes illos
viriliter vmbram pugnæ facientes,& aērem vanis plagis confidenter percutientes,opinantur
aduerſarios ipſos obtinuiſſe,& ꝑdicant ſeipſos,neq; ſcientes illoꝝ virtutē.Nos aūt dicta theo-
logi,ſcđm ꝙ eſt poſſibile,coniectantes,deū ſuperpotentē laudamus ſicut oïpotentē,ſicut bea-
tum & ſolum potentē,ſicut dn̄antem in ꝑtāte ſua æuo,ſicut ſcđm nihil ab exiſtentibus exciden
tem,magis aūt & ſuperhabentē & ꝑhabentē oïa exiſtētia ſcđm virtutē ſupſubſtātialē, & oïb᷒
exiſtentibus poſſe eſſe,& hoc eſſe ſcđm abundantiā excedētis ꝟtutis copioſa effuſiōe largientē.
Deus q̄re noiaſ iuſtitia. ¶ Iuſtitia aūt rurſus laudatur deus ſicut oïbus ſcđm dignitatē diſtribuens,& commenſuratio-
nem & pulchritudinē & bonā ordinationē & ornatū,& oēs diſtributiones & ordines ſegregās,
vnicuiq; ſcđm ꝟe exiſtentē iuſtiſſimā diffinitionem,& oïbus propriç operationis ipſorum cā
exiſtens. Oïa enim diuina iuſtitia ordinat & terminat,& oïa ab oïbus immixta & non confuſa E
ſaluat,omnibus exiſtentibus conuenientia vnicuiq; donat ſcđm dignitatem vnicuiq; exiſten-
tium ſupuenientem. ¶ Et ſi iſta recte dicimus,quicunq; improperant diuinç iuſtitiæ,latet ſe,ſui-
ipſoꝝ iniuſtitiā manifeſte condemnantes. Dicunt enim debere ineſſe mortalibus immortali-
talitatem,& imperfectis perfectum,& per ſe mobilibus per aliud mobilem neceſſitatē,& varia
bilibus identitatē,& infirmis eſſe perfecte potentia,& temporalibus eſſe æterna,& natura mo-
tis eſſe immutabilia,& tꝑales delectationes eſſe æternas,& totaliter ea quæ ſunt alioꝝ aliis at-
tribuunt.Oportet aūt videre diuinā iuſtitiam in hoc verā iuſtitiā,ꝙ oībus attribuit propria
ſcđm vniuſcuiuſq; exiſtentiū dignitatē,& vniuſcuiuſq; naturā in proprio ſaluat ordine & vir-
tute. ¶ Si dicat aliquis,non eſt iuſtitiæ hoïes ſctōs dimittere non adiutos à prauis cruciatos.
Ad qđ dicendum,ꝙ ſi illi q̄s dicis ſctōs, diligunt quidē ea quæ ſunt ſuper terram, ab inhærenti-
bus materiæ zelata, à diuino omnino ceciderunt amore,& non noui quō ſcti vocenſ,iniuriā
facientes vere amabilibus & diuinis propter inzelabilia et inamabilia ab eiſdem non religio- F
ſe reprobatis. Si autem vere exiſtentia amant,lætari conuenit quędam deſiderantes quando
deſiderabilia conſequuntur. Aut nunquid tunc magis appropinquant angelicis virtutibus,
quando ſicut eſt poſſibile, deſiderio diuinorum recedunt à materialium paſſibili affectione,lu
ctantes ad hoc valde viriliter in aduerſitatibus pro bono? Quare verum eſt dicere,ꝙ hoc diui
næ iuſtitiæ magis eſt proprium, non mollire et deſtruere optimoꝝ animoſitatem materialiū
donationibus. Neq; ſi aliquis conetur hoc facere dimittere non adiutos,ſed collocare ipſos in
Deus q̄re dicaſ ſaluator pulchra et inflexibili ſtatione,et attribuere ipſis talibus exiſtentibus ſcđm dignitatem. ¶ Ipſa
igitur diuina iuſtitia et Saluatio totorum laudaſ,propriā vniuſcuiuſq; et mūdam ab aliis ſub-
ſtantiam et ordinē ſaluās et cuſtodiens,et cauſa munde exiſtens in totis propriç operationis.
Si aūt aliquis ſaluationē laudet,et ſicut ex prioribus tota ſaluatorie abripientē oïno alicubi,et
hunc nos laudatorē largiſſimæ recipiemus ſaluationis. Et hanc primā ſaluationē totoꝝ roga
bimus ipſum diffinire, q oïa in ſeipſis intranſmutabilia et nō pugnātia et fortia contra peiora
ſaluat,et omnia cuſtodit non pugnātia et non bellātia ,ſingula ſuꝑpſorum rationibus ornata,
et omnem inæqualitatem et alienam operationem ex totis exterminat, et proportiones vni-
Deus q̄re noieſ redemptor uſcuiuſq; conſtituit,non valentes cadere ad contraria nec tranſire. ¶ Quoniā et ita ſaluationē
aliquis laudabit,non longe ab intentione ſanctæ theologiæ ,ſicut oïa exiſtentia ſaluatoria o-
mnium bonitate à caſu propriorum bonoꝝ liberātem , ſcđm qđ vniuſcuiuſq; eoꝝ quę ſaluāſ
ſuſcipit natura. Propter qđ et liberationē ipſam nomināt theologi,inq̄tum nō ſunt vere exiſtē
tia ad nihil eſſe cadere,et inq̄tum et aliqđ ad peccatum et inordinatum ſallatur,et minoratio-
nem quādā patiatur perfectionis propriorū bonorum,et hoc à paſſione et infirmitate et pri-
uatione liberat,implēs minus hn̄s,et paternē infirmitatē ſupportans, et ſuſcitās à malo magis
autem

autem ſtatuens in bono, et percuſſum bonum adimplens, et ordinans et ſtatuens, et ornans inordinationem ipſius & inornatum, & integrum perficiens, & ab omnib⁹ maculatis ſoluēs.
¶ Sed de iſtis quidem & de iuſtitia dictum eſt, ſecundum quam omnium æqualitas menſuratur & diffinitur, & omnis inæqualitas quæ eſt ſecundum priuationem æqualitatis, quæ eſt in ipſis ſingulis exterminat. Etenim inæqualitatē, ſi quis accipiat differētias in toto totoꝗ ad tota, & huius iuſtitia eſt ſeruatiua, nō cōcedēs cōmixta tota in totis facta turbari, cuſtodiēs autē exiſtentia omnia, ſecūdum ſpeciem unumquodꝗ in qua unumquodꝗ eſſe ſcdm naturā habet. De inæqualitate.

De magno, paruo, eodē, altero, ſimili, diſſimili, ſtatiōe, motu, æqͥlitate. Cap. IX.

QVoniam autem & magnum & paruum attributum eſt omniū cauſæ, & idem & alterum, & ſimile & diſſimile, & ſtatus & motus, age & horū inſignium quibus deus nominatur, quæcunꝗ ſunt nobis manifeſta contēplemur. Igitur Magnus quidem in eloquijs deus laudatus eſt, & in magnitudine, & in aura ſubtili, diuinam manifeſtantem paruitatem. Et Idem quando dicunt eloquia: Tu autem idem ipſe es. Et Alter, ſicut quando multæ figuræ, & multę formę ab eiſdem eloquijs cōponitur. Et Similis, ſicut ſimilium & ſimilitudinis ſubſtantificator. Et Diſſimilis omnibus, ſicut quod non ſit ipſi ſimile. Et Stans, & immobilis, & ſedens in ſecula. Et Motus, ſicut ad omnia ambulans: & quæcunꝗ alia iſtis æquipollētes dei nominationes ab eloquijs laudātur. Igitur Magnus quidem deus nominatur ſecundum magnitudinem ipſius, quę ſeipſam tradit omnibus æternaliter magnis, & extra omnem magnitudinem eſt ſuperfuſa, & ſuperextenta, omnem locum continens, omnem numerum ſupergrediens, omnē infinitatem tranſiens, & ſecundum ſuperplenum ipſius & magnificum, & fontana ipſius dona inquantum ipſa ab omnibus participata, ſecundum infiniti doni effuſionem non minorata omnino ſunt, & eandem habent ſuperplenitudinem, & non minorātur participationibus, ſed & magis ſupermanent. Magnitudo hæc & infinita eſt, & ſine quantitate & ſine numero. Et hic eſt exceſſus ſecundum abſolutam & ſuperextentam infinitæ acceptæ magnitudinis effuſionem.

Deus q̄re d caſ magnus.

3. Re. 19.

Pſal. 101.

Magnus deus.

¶ Paruum autem, id eſt, ſubtile in ipſo dicitur quod omne pondus & diſtantiam excedit, & quod per omnia ſine prohibitione uadit. Et quidem & omnium cauſa eſt paruum. Nuſquam enim inuenies parui formam non participatam. Ita igitur in deo paruum eſt accipiendum, ſicut ad omnia. & per omnia ſine impedimento uadens, & operans, & pertingens uſque ad diuiſionem animæ & corporis, & compagum, & medullarum, & intentionum cordis magis autem exiſtentium uniuerſorum. Non enim eſt creatura occulta in conſpectu eius. Hoc paruum ſine quantitate eſt, & ſine numero, & incomprehēſibile, non ualens teneri, ſine termino, ſine diffinitione, & comprehenſiuum omnium: ipſum autem incomprehenſibile.

Paru⁹ de⁹

Hebrę. 4.

¶ Idem autem eſt ſuperſubſtantialiter æternum et inconuertibile; in ſeipſo manens, ſemper ſecundum eadem, et eodem modo habens, omnibus eodem modo præſens: et ipſum ſecūdum ſeipſum in ſeipſo firme et incontaminate in optimis finibus abundantis identitatis collocatum, intranſmutabile, in oppoſitum non ualens cadere, forte, inuariabile, mundum, immateriale, ſimpliciſſimum, non indigens, non augmentabile, non minorabile, ingenitum, nō ſicut nōdum genitum aut imperfectum, aut ſicut ab hoc aut iſtud non factum, aut nuſq̄, nullo modo exiſtens, ſed ſicut omnino ingenitum, & abſolute ingenitum & ſemper exiſtens, & ſe perfectum exiſtēs, & idem exiſtens ſcdm ſeipſum, & a ſeipſo uniformiter, & idētitatis forma determinatum, & idem ex eodem omnibus ad participādum cōuenientibus ſuperſplendēs, & alia alijs coordinans, abundātia & cauſa identitatis in ſeipſo, & cōtraria eodem mō præhabēs, ſcdm unam & ſingularē totius idētitatis excedētem cauſam.

Idem de⁹

¶ Alterū aūt, qm̄ prouiſiue deus omnibus adeſt, & omnia in omnibus propter omniū ſit ſaluationē manēs in ſeipſo & ꝓpria idētitate, & inegreſſibiliter ſcdm operationē unā et inpauſabilē ſtās, et ſeipſum donās indeclinabili uirtute ad deificationē cōuerſorū, et alteritatē uariarum figurarū dei ſcdm multiformes uiſiōes altera quædā præter hoc ꝙ apparēt, apparētibus ſignificare, putādum eſt. Sicut enī ſi animā ipſam ſermo formaret corporaliter, et ptes corporales ſimplici circūponeret, aliter intelligerem⁹ in ipſa partes circūpoſitas ſimplicitati ſcdm proprietatē animæ. Et caput quidem mentem, collum autem opinionem ſicut in medio ratiōis et irrationabilitatis. pectus autem, furorem, uentrem autem cōcupiſcentiam. crura autem et pedes, naturam dicerem⁹, partium nominibus ſignis potētiarū utentes. Multo magis alteritatē formarū et figurarum in eo qui eſt ſuper omnia ſanctis et deo cōuenientibus et myſticis reſeratiōibus purgari cōuenit.

Alter de⁹

¶ Et ſi uis triplices corporum figuras inpalpabili et infigurabili deo circumponere. latitudo quidem diuina eſt dicēda, ſuperlatus dei ad omnia proceſſus. Lōgitudo autē uirtus ſuper tota extēta.

Diuina lōgitudo, latitudo & profunditas.

Profunditas autem omnibus exiſtentibus incõprehenſibile occultum & ignorantia. Sed ne lateamus noſmetipſos ex reſeratione figurarum & formarũ alteritatis incorporales dei nominationes his quæ ſunt per ſigna ſenſibilia cõmiſcentes, propter q̄ de iſtis quidem in ſymbolica theologia. Nunc aũt ipſam diuinam alteritatẽ non uariationem q̄dam ſuperincõuerſibilis identitatis ſuſpicemur, ſed unitiuam ipſius multiplicẽ formationẽ, & uniformes multæ fœcunditatis ad oĩa proceſſiones.

Similitudo diuina. Pſal. 85. Eſa. 40. Ier. 10. 50.

¶ Similem autẽ deum ſi dicat aliquis quidẽ, ut eundem ſicut totum per totum ſibijpſi ſingulariter & indiuiſibiliter exiſtentem ſimilẽ, non eſt improbanda nobis ſimilis dei nominatio. Theologi autẽ exiſtentẽ ſuper omnia deum ſcd̃m quod ipſe eſt, nulli dicunt eſſe ſimilem. Ipſum autẽ ſimilitudinem diuinã dare iis qui ad ipſum exiſtẽtem ſuper oẽm & diffinitionem & rationẽ conuertuntur ſcd̃m uirtutem imitatione. Et eſt diuinæ ſimilitudinis uirtus, quæ aduenientia omnia ad cauſam conuertit. Iſta igitur dicere conuenit ſimilia deo, & ea ſecũdum imaginẽ diuinam & aſſimulationẽ. Neq̧ enim ipſis deum eſſe ſimilem, quoniam neq̧ propriæ homo imagini eſt ſimilis. Etenim in coordinatis quidem poſſibile eſt & ſimilia ipſa ſibi inuicem eſſe & conuertere ad alterutra ſimilitudine, & eſſe ambo ſibiinuicem ſimilia ſcd̃m præcedentem ſimilis ſpeciem. In cauſa autẽ & cauſatis, nõ recipiemus cõuerſionem. Non enim ſolis iſtis, uel iſtis ſimile eſſe donatum eſt omnibus autem ſimilitudine participantib⁹ deus fit cauſa q̄ ſint ſimilia, & erit & ipſius ſubſtantificator ſimilitudinis, & qđ eſt in omnibus ſimile, ueſtigio quodam diuinæ ſimilitudinis eſt ſimile, & unitionem ipſorum complet.

Diſſimilitudo diuina.

¶ Et quid oportet de iſto dicere? Ipſa enim theologia Diſſimilem ipſum eſſe prædicat, & non omnibus coordinatũ, ſicut ab omnibus alterum. Et hoc quidem eſt inopinabilius, E quod neq̧ eſſe aliquid ſimile ipſe dicit. Et quidẽ non eſt cõtrari⁹ ſermo aſſimulatiõi ad ipſum. Etenim eadem ſimilia ſunt deo & diſſimilia, hoc quidem ſecundum cõtingentem non imitabilis imitationẽ: hoc aũt ſcd̃m q̄ cauſata minus habent cauſa & menſuris infinitis, & incõparabilibus deficientia.

Statio diuina.

¶ Quid aũt & de diuina ſtatione aut ceſſione dicimus? Quid autẽ aliud quidẽ præter hoc q̄ manet in ſeipſo ipſe deus, & immobili idẽtitate ſingulariter eſt fixus & ſupercollocatus, & q̄ ſecundũ eadẽ & circa idem, & eodem modo operatur, & ſecundum hoc quod ipſe intranſmutabilis eſt ex ſeipſo oĩno, & q̄ non poteſt ipſe in contrarium moueri, & totaliter eſt immobilis, & hoc ſuperſubſtãtialiter? Ipſe enim eſt omniũ ſtationis & ſedis cauſa, quæ eſt ſuper omnem ſedem & ſtationem: & in ipſo cuncta cõſiſtunt ex propriorũ bonorũ ſtatione incõmota cuſtodita.

Motus diuinus.

¶ Quid autem, & quãdo rurſus theologi, & ad omnia procedẽtem & motum dicunt immobilẽ? Num ut decet deum, & hoc eſt intelligẽdum? Moueri eſt ipſum religioſe æſtimandum eſt, non ſcd̃m portationẽ, aut mutationem, aut alterationẽ, aut modalem, aut localẽ motum, non directum, non circularẽ, non ex ambob⁹, non intelligibilẽ, non animalem, non naturalẽ: ſed eo quod ad ſubſtantiã agat deus, & cõtineat oĩa, & totaliter omnia prouideat, & eo q̄ aſſit omnib⁹ omnium circũitu immenſurabili, & ad exiſtentia oĩa prouiſiuis proceſſibus & operationib⁹.

Motus diuinus duplex.

¶ Sed & motus dei immobilis, ut decet deum, laudari ſermone permittitur. Et rectum quidem intelligere cõuenit, indeclinabilẽ & inflexibilẽ proceſſum operationũ, & ex ipſo totorũ generationẽ. F Obliquum aũt, ſtabilem proceſſum & generatiuum ſtatum. Secundum circulum aũt identitatem & media, & extrema circũdantia & circũdata continere, & conuerſionẽ ad ipſum eorũ quæ ab eo proceſſerunt.

Aequalitas diuina.

¶ Si aũt aliquis in eloquijs dei nominationẽ eiuſdem aũt iuſtitiæ. Inæquali ſumat, dicendũ eſt æqualẽ eſſe deum, non ſolum ſicut ſimplicẽ & indeclinabilẽ, ſed & ſicut ad omnia, & per oĩa æqualiter procedẽtem, & ſicut ipſius per ſe æqualitatis ſubſtãtificatorem, ſcd̃m quam æqualiter operat per omnia ſimilem illorũ inuicem ambulationẽ, & ſuſcipientiũ æqualem participationẽ ſcd̃m ſingulorũ oportunitatem, & æqualem ſcd̃m dignitatẽ ad omnia diſtributam donationẽ: & ſcd̃m hoc q̄ omnẽ præaccepit æqualitatẽ intelligibilẽ, intellectualẽ, rationalẽ, ſenſiblẽ, ſubſtantialẽ, naturalem, uoluntariã, ſegregate & unitiue in ſeipſo, ſecũdum uirtutem omnis æqualitatis effectiuam ſuper omnia exiſtentem.

De omnipotente, uetere dierum: in quo & de æuo, & tempore. Cap. X.

Omnipotentia diuina.

Vide autẽ uerbo multorũ nominũ deum, ſicut oĩpotentẽ & ſicut veterẽ dierũ laudare. Hoc enim dicitur quidẽ propter hoc q̄ oĩm ipſe eſt oĩpotens ſeſſio, cõtinẽs & circũiens tota, & collocans, & fundãs, & circũſtringens, & firmũ in ſeipſa oẽ perficiens, & ex ſeipſa tota quẽadmodum ex radice omnitenẽte producẽs & ad ſeipſam omnia, quemadmodũ ad plantationem omnitenentẽ conuertens, & cõtinens ipſa ſicut oĩm ſeſſio omnitenẽs cõtenta oĩa ſcd̃m unam excedentẽ oĩa continentiam firmans, & non dimittens ipſa decidenda a ſeipſa ſicut ex eſſentia perfecta mota deſtrui.

Dicitur

Dicitur autē omnitenēs thearchia, et ſicut oīa tenēs, et immixte gubernatis principans, et ſic
A ut omnibus deſiderabilis et interminabilis exiſtēs, et ſupermittēs omnibus voluntarias leges,
et dulces partus diuini et omnipotentis, et indiſſolubilis amoris ipſius bonitatis. ¶ Dierum au
tem antiquus laudatur deus, propter hoc ꝙ omniū ipſe eſt & æuū et tēpus, et ante dies, et ante Antiquus
æuum, et tēpora. Et quidē et tēpus, et diē, et quartam partē anni, et æuum, vt decet deum ipſum dierum.
dicere conuenit, ſicut exiſtētem ſecundum omnē motū intranſmutabilē et immobilē, et in hoc Dan. 7.
quod ſemper mouetur manētē in ſeipſo, & ſicut æui, & tēporis & dierū cauſam. Propter quod
& in ſanctis myſticarū dei viſionū apparitionibus, & canus & nouus cōponitur. Seniorē quidē Senectus
ſignificāte antiquū & à principio exiſtētē: iuniore autē ſine ſenectute, aut ambobus docentibus dei.
ipſum à principio vſq; ad finē per oīa pcedere, aut ſicut diuinus noſter ſanctitatis perfector di Iuuentus
cit diuinam principalitatē vtroq; monſtrante, ſeniore quidē primū in tēpore, iuniore aūt ſecun dei.
dum numerum principalius habente, quoniam vnitas & ea quæ ſunt circa vnitatē, ſunt princi
paliora numeris q multū pcceſſerunt. ¶ Oportet aūt (ſicut arbitror) & tēporis & æui naturam Aeternitas.
ex eloquijs videre. Etenī non oīno & abſolute ingenita & vere æterna, vbiq; dicit æterna, ſed & Pſal 23.
incorruptibilia, & immortalia, & inuariabilia, & exiſtētia eodē modo, ſicut quādo dicit: Eleua Tempus.
mini portæ æternales, & ſimilia. Multoties autē & antiquiſſima æui nominatione figurat, & to Lucæ 20.
B tam rurſus tēporis appoſitionē ſecundū nos eſt quando æuū appellāt, ſecundū quod & propri Pſal. 80.
etas æui eſt antiquū & inuariabile, & totū ſecundū totū metiri. Tēpus aūt vocant quod in gña
tiōe & corruptione, & variatione, & aliquando aliter ſe habet. Propter quod & nos hic ſecūdū
tēpus terminatos, æuo participaturos theologia dicit, quando incorruptibile & ſemper eodem
modo habens æuū cōſequemur. Eſt autē qñ in eloquijs & tēporale æuū glorificatur, & æternū
tēpus, quamuis ſcimus ipſis magis & magis proprie exiſtentia æuo, & ea quæ ſunt in generatio
ne, tēpore & dicta & monſtrata. Oportet aūt non ſimpliciter coæterna deo, qui eſt ante æuū, ar
bitrari æterna dicta. Sequentes autē venerandiſſima eloquia inconuerſibiliter, æterna quidē &
ſine tēpore ſecundum cognitos ſibi ſubaudire modos, media aūt exiſtentiū & factorū quęcūq;
ſecundum aliquid quidem æuo, ſecundum aliquid vero tēpore participant. Deum aūt & ſicut
æuum, & ſicut tēpus laudare conuenit, ſicut tēporis omnis & æui cauſam, & antiquum dierum Dan 7.
ſicut ante tēpus et ſuper tēpus, et variantē quatuor partes anni et tēpora. Et rurſus ante ſecula Pſal. 144.
exiſtentem, inquantum ante æuum eſt et ſuper æuum, et regnum ipſius regnum omnium ſecu
lorum. Amen.

¶ De pace: & quid uult, per ſe eſſe, quæ per ſe uita, quæ per ſe uirtus, & quæ ita dicuntur. Caput. XI.

AGe igitur diuinam et principē congregationis pacē, hymnis pacificis laudemus. Pax diuina.
Ipſa enim eſt omniū vnitiua, et vniuerſorum et conſenſus, et connaturalitatis ge
C neratiua et operatiua. Propter quod et omnia ipſam deſiderant diuiſibilem ipſo
rū multitudinē conuertentē ad totā vnitatē, et naturale omnis rei bellū vnientem
ad cōformē cohabitationē participatiōe diuinæ pacis, digniores cōgregatiuarum
virtutū, et ipſe ad ſeipſas et ad alias inuicē vniuntur, & ad vnū totorū pacis principatū & ſubiecta
vniūt, & ipſa ad ſeipſa & ad alia inuicē, et ad vnū et perfectū omniū principiū pacis et cauſam.
Quæ ſimpliciter ſuperueniēs totis ſicut quibuſdā vectib⁹ diuerſorū cōcluſiuis oīa diffinit, terminat
et firmat, et non ſinit diuiſa effundi ad interminatū et infinitū inordinata et nō collocata, et de
ſerta à deo facta, et ab vnitiōe ſuipſorū exeuntia, et in ſeinuicē oīū mixtione cōſperſa. ¶ Igitur de
ipſa quidē diuina pace quodcunq; eſt et ſilētio, & quod ſanctus Iuſtus ineffabilitatē vocat, et ad Pax diuina quæ.
omnē cognitū proceſſum immobilitatē, et quō quieſcit et ſilētiū agit, et quō in ſeipſa et intra ſei
pſam eſt, et ad ſeipſam totā, tota ſuperunita eſt, et neq; ad ſeipſam ingrediens et multiplicans ſe
ipſam, derelinquit ſuipſius vnitionē, ſed et procedit ad omnia, intus tota manens per exceſſum
oīa ſuperantis vnitiōis, neq; dicere, neq; cogitare alicui exiſtētiū, neq; eſt fas, neq; poſſibile, ſed
ſicut ineffabile, et hoc et ignotū ipſi attribuētes, ſicut exiſtenti ſuper oīa, intelligibiles ipſius et di
ctas participatiōes, et hoc vt ē poſſibile viris et nobis, à multis bonis viris deficientibus inſpicie
mus. ¶ Et primū quidē hoc eſt dicendum, quod ipſam eſſe pacē, et totā particularē ſubſiſtere
facit, et qd oīa ad ſe inuicē cōcreta facit ſecūdū incōfuſam ipſorū vnitionē ſecūdū quā idiuiſibi
liter vnita et indiſtāt, tñ pura ſingula ſcd̄m ppriā ſpeciē ſubſiſtūt, nō velata p cōcretionē ad op
poſita, neq; eberātia aliqd vnitiuæ diligētiæ et puritatis. Vnā igit quādā et ſimplicē pacificæ vni
tiōis contēplemur naturam vnientem vniuerſa ſibiipſi, et illis ipſis et ſibiinuicem, et ſaluantem
omnia in non confuſa omnium continentia et immixta, et concreta. ¶ Propter quam diuinæ
mentes vnitæ intellectibus ſuis vniūtur et vnitis, et rurſum ad ignotā aſcendūt ſup mētē collo
catorū

tatorũ coniunctionẽ. Propter quã animæ largiſſimas ipſarũ rationes vnientes,& ad vnã intelle D
ctualẽ congregantes puritatẽ,proueniũt iuxta proprietatẽ ſuã via & ordine per imaterialem&
ſimplicẽ intellectũ ad eam quæ eſt ſuper intellectũ vnitionẽ. Propter quã vna & indiſſolubilis
omniũ cõplexio ſecundũ diuinã ſuꝑipſius harmoniã conſiſtit,& concordatur conſonantia per-
fecta,& conſenſu,& connaturalitate,& congregata inconfuſe,& indiſſolubiliter cõtẽta. ¶ Trã-
ſit enim perfecte totalitatis pax ad oĩa exiſtentia,ſecundũ ſimpliciſſimã ipſius & immixtã v-
nificæ virtutis præſentiã vniens omnia,& coniungens extrema per media extremis,ſecũdum
vnã connaturalẽ coniuncta amicitiã,& frui ipſa donans,& extremia oĩs rei terminationibus,&
omnia conſentientia faciens vnitatibus,identitatibus,vnitionibus,congregationibus,indiuiſi-
biliter,videlicet diuina pace ſtante,& in vno oĩa monſtrante & per oĩa proficiſcente,& à pro-
pria identitate non recedente. Procedit enim ad omnia,& tradit oĩbus ſeipſam iuxta ipſorũ p-
prietatẽ,& ſupermanat abundantia pacificæ fœcunditatis,& manet propter exceſſum vnitiõis
tota ad totã,& ſecundũ totã ſeipſam ſuperunita. ¶ Quomodo autẽ dicat aliquis,deſiderant o-
mnia pacẽ? Multa enim alteritate & diſcretione gaudent,& non aliquando velint ſponte quie-
ſcere. Et ſi quidẽ dicens hæc,dicit alteritatẽ & diſcretionẽ vniuſcuiuſq; exiſtentiũ proprietatẽ,
& quod hanc neq; vnũ exiſtentiũ exiſtens quod eſt,velit aliquando perdere. Non quidẽ neque
nos ad hoc contradicemus,ſed & hoc pacis deſideriũ eſſe enunciamus. Omnia enim diligunt
ad ſeipſa & pacẽ habere et vniri,et ſua et quæ ſunt ſuorũ eſſe immobilia,et cadere non valẽtia. E
Et eſt et mundæ ſingulorũ proprietatis perfecta pax ſeruatiua,prouidentijs ipſius pacẽ donan-
tibus,omnia non bellantia et inconfuſa,et ad ſeipſa,et ad ſeinuicẽ ſaluans,et omnia inſtabili et
indeclinabili virtute ad ſuꝑipſorũ pacẽ et immobilitatẽ ſtatuens. Et ſi mota omnia nõ quieſce-
re ſed moueri ſemper ipſorum motu velit,et hoc deſideriũ eſt totorũ diuinæ pacis,omnia in ſe
ipſis cadere non valentia ſaluantis,et omniũ motorũ proprietatẽ et motiuã vitã immobilẽ et
cadere non valentẽ cuſtodientis,in eo quod mota ad ſeipſa pacẽ habentia,et eodẽ modo habẽ-
tia,operantur ea quæ ſunt ſuꝑipſorũ. Si autẽ ſecundũ caſum à pace alteritatẽ dicens conatur pro-
bare non eſſe omnibus amabilẽ pacẽ,maxime quidẽ nihil eſt exiſtentiũ quod ab omni perfecte
vnitione ceciderit. Quod enim eſt omnino inſtabile,et interminatũ,et incollocabile, et indefi-
nitũ,neq; exiſtens eſt,neq; in exiſtentibus. ¶ Si autẽ iſtos dicit paci et pacis bonis inimicari,qui
litibus,et furoribus,et variationibus,et inſtabilitatibus gaudent,et iſti obſcuris imaginibus pa
cifici deſiderij tenentur,à paſſionibus multũ mouentibus impugnati,et iſtas ſedare ſtulte deſi-
derantes & arbitrantes,ad impletione ſemper fluentium pacem habere ſeipſos,non conſequu-
tione delectationum ſe tenentium perturbatos. Quid dicat quidem aliquis de benignitate pa- F
cẽ effundẽte ſecũdũ Chr̃m,ſcd̃m quã nõ iã didicimus,bellum facere,neq; nobiſipſis,neq; alijs,ne
q; angelis,ſed & cum ipſis diuina ſecundum virtutem operabimur ſecundum prouidentiã Ie-
ſu,omnia in omnibus cooperantis,& facientis pacem ineffabilem,& ex ſeculo prædefinitam,&
reconciliantis nos ſibiipſi in ſpiritu,& per ipſum,& in ipſo patri. De quibus ſupernaturalibus
donis in theologicis hypotipoſibus ſufficienter dictum eſt,teſtimoniũ perhibente nobis & ſan-
cta eloquiorum inſpiratione. ¶ Sed quoniam & alibi per epiſtolam me interrogaſti,quid for-
te dicam per ſe eſſe,per ſe vitam,per ſe eſſe ſapientiam. Et ad teipſum dixiſti dubitaſſe,quomo-
do deum aliquando quidem per ſe vitam dico,aliquando autem per ſe vitæ ſubſtantificatorẽ,
neceſſarium arbitratus ſum ſancte dei vir,& ab hac dubitatiõe in nobis te abſoluere. Et primũ
quidem vt multipliciter dicta,& nunc aſſumam,non eſt contrarium per ſe virtutem,aut per ſe
vitam dicere deum,& per ſe vitæ aut pacis aut virtutis ſubſtantificatorem. Hæc enim quidem
ex exiſtentibus,& maxime ex primo exiſtentibus,ſicut cauſa omnium exiſtentium dicitur. Illa
autem ſicut ſuper omnia,& etiam quæ prius ſunt ſuperexiſtens ſuperſubſtantialiter. Dicis autẽ,
quid totaliter dicimus per ſe eſſe,aut per ſe vitam,aut quæcũq; abſolute & principaliter eſſe,&
ex deo primo ſubſiſtere ponimus? Hoc autem dicimus,non eſt obliquum ſed rectum & ſimpli
cem habens manifeſtationem. Non enim ſubſtantiam quandam diuinam aut angelicam eſſe
dicimus per ſe eſſe quod eſt cauſa quod ſint oĩa. Solũ enim quod ſint exiſtentia oĩa,& ipſum
eſſe ſuperſubſtantiale eſt principiũ,& ſubſtantia,& cauſa,neq; vitæ generatiuã aliã deitatẽ dici
mus præter ſuperdeã vitã omnium quæcunq; viuunt,& ipſius per ſe vitæ cauſam,neq; vt colli
gendo dicamus principales exiſtentium & creatiuas ſubſtantias & perſonas,quas & deos exi-
ſtentiũ & creatores per ſe faciẽtes dixerũt. Quos vere & proprie dicẽdũ õn exiſtẽtes,neq; ipſi ſci-
uerũt,neq; patres eorũ. Sed per ſe eſſe & p ſe vitã & p ſe deitatẽ dicimus,& diuinę & cauſaliter v-
nũ oĩm ſupprincipale & ſuperſubſtãtiale principiũ & cauſam:participaliť aũt datas ex deo im
participabili prouiſiua virtutes,per ſe ſubſtãtificationẽ,per ſe viuificationẽ,per ſe deificationẽ,

qubuis

A quibus exiſtentia iuxta proprietatem ſuam participantia,& exiſtentia,& viuentia,& diuina & ſunt & dicuntur,& alia ſimiliter. Propter quod & primo ipſorũ bonus ſubſtantificator dicitur eſſe,poſtea totorꝫ ipſorũ,poſtea particulariũ ipſorꝫ,poſtea totaliter ipſis participantium. ¶ Et quod oportet de iſtis dicere? Quandoquidẽ diuinorꝫ quidã noſtrorꝫ magiſtrorꝫ ſanctorum,& ipſius per ſe bonitatis & deitatis ſubſtantificatricẽ dicunt ſuperbonã & ſuperdeam per ſe bonitatẽ & deitatẽ,dicentes eſſe beneficũ & deificũ,ex deo proueniens donũ, & per ſe pulchritudinẽ,p ſe pulchrificã effuſionẽ,& totã pulchritudinẽ,& particularẽ pulchritudinẽ,& totaliter pulchra,& in parte pulchra,& quæcunqꝫ alia ſecundũ eundẽ dicta ſunt,& dicentur modũ,monſtrãtia prouidentias & bonitates participatas,ab exiſtentibus ex deo imparticipabili procedentes copioſa effuſione,& ſupermanantes,vt diligenter oĩm cauſa ſit ſupra oĩa,& excedat oĩno ſuper ſubſtantiale & ſupernaturale exiſtentia ſecundũ quãcũqꝫ ſubſtãtiã & naturã.

¶ De ſctõ ſctõrũ, Rege regũ, Domino dominorum, Deo deorum. Cap. XII

SEd qm̃ & de iſtis quæcunqꝫ dicere oportebat,conuenientem (vt arbitror) acceperunt finem,laudare nos conuenit eum qui eſt infinitorꝫ nominũ,& ſicut Sanctum ſanctorum,Regem regnantiũ,& regnatorem ſeculorum & in ſecula,& adhuc vt Dominũ dominorum,& Deũ deorum. Et primum quidem eſt dicendum, quod quidem per ſe bonitatem eſſe arbitramur,quid autem regnum,quid autem dominationem,quid autem deitatem, et quid volunt monſtrare eloquia duplicatione nominum. Igitur ſanctitas quidem eſt (vt ſecundum nos dicatur) ab omni immunditia libera,& perfecta, Danie. 9 Apoc 19 Dame. 4 Iſaię 9 Miche. 5 Zacha. 9 Apoc. 17 Apoc 19 Ioſue. 2
B & omnino immaculata munditia. Regnum autem omnis finis & ornatus,& legis & ordinis diſtributio. Dominatio autem,non peiorum exceſſus tantum,ſed & omnis & pulchrorum & bonorum perfecta omnimoda poſſeſſio,& vera & cadere nõ valens fortitudo. Vnde & ab eo q̃d eſt dominium facere dicitur dominatio,& dominus,& dominans. Deitas autem quæ oĩa videt prouidentia & bonitate perfecta,omnia circũſpiciens & continens,& ſeipſa implens,& excedens omnia prouidentia ipſa vtentia. ¶ Igitur hæc quidem in cauſa excedente omnia abſolute laudare conuenit,& addendum eſt ipſam eſſe excedentem ſanctitatem,& dominationem,& regnum,ſuperpoſitam & ampliſſimam deitatem. Etenim ex ipſa in vno collectiue ſubſiſtit,& diſtributa eſt omnis munda diligentia oĩs claræ munditiæ,omnis exiſtentiũ & ordinatio,& ornatus,inconuenientiam & inæqualitatem,& incommenſurationem exterminans,& ad bene ordinatam identitatem & directionem exultans,& circũagens participatiõe ipſius quę ſunt digna habita. Omnis perfecta & omnium pulchrorum perfecta poſſeſſio: omnis prouidentia bona contemplatiua & contentiua prouiſorꝫ,ſeipſam benigne tribuens ad deificationem conuerſorum. ¶ Quoniam autem ſuperplenus oĩbus qui eſt omnium cauſa ſecundũ vnum oĩa
C excedentem exceſſum Sanctus ſanctorum laudatur,& reliqua ſecundum ſupermanantem cauſam & ſegregatum exceſſum. Sicut ſi aliquis dicat,inquantum excellunt non exiſtentibus exiſtentia ſancta aut diuina,aut dominia,aut regalia,& rurſus participantibus participationes,ita tantum collocatur ſuper omnia exiſtentia qui eſt ſuper omnia exiſtentia,& omnium participãtium & participationum imparticipabilis cauſa. Sanctos autẽ & reges,& dominos,& deos vocant eloquia in ſingulis principaliores ornatus,per quos ſecundi ex dei donis accipientes illorũ diſtributionis ſimplicitatẽ circa ſuipſorꝫ differentias multiplicant,quorũ varietatẽ primę prouiſiue & deiformiter ad vnitatẽ ſuipſorũ congregant.

¶ De perfecto & Vno. Caput. XIII.

TAnta & de iſtis. Ad ipſum autem reliquum ſi videtur ſermonem breuiſſimum eamus. Etenim theologia de omnium cauſa,& omnia,& ſimul omnia prædicat,& ſicut perfectum ipſum,& ſicut Vnum laudat. Igitur perfectum quidem eſt non ſolum ſicut per ſe perfectum,& ſecũdum ſeipſum à ſeipſo vniformiter ſegregatum,& totum per totum perfectiſſimũ: ſed & ſicut ſuperperfectũ ſecundum omniũ exceſſum,& oĩm q̃dẽ infinitatẽ terminãs,ſup omnẽ aũt terminũ extẽtũ,& à nullo captũ aut cõphẽſum,ſed extẽdẽs ſe ad oĩa ſimul & ſup oĩa indeficiẽtibus immiſſiõib & interminabilib' opatiõib'. Perfectũ aũt rurſus dr̃,& ſicut inaugmẽtabile & ſp pfectũ,& ſicut nõ minorabile,ſicut oĩa in ſeipſo præhabens & ſupmanãs ſecundũ vnã inpauſabilẽ & eãdẽ,& ſupplenam,& imminorabilem largitionẽ,ſecũdũ quã perfecta oĩa perficit,& propria adimplet perfectione. ¶ Num autẽ, qm̃ oĩa vnitiue eſt ſecundũ vnius vnitatis exceſſum,& oĩm eſt vnũ inegreſſibiliter cauſa. Nihil enim exiſtentiũ eſt non participans vno. Sed ſicut omnis numerus vnitate participat,& vnus binarius & denarius dicitur,& dimidiũ vnum,& tertium,& decimum vnũ,ita oĩa & omnium pars vno participant. & per id quod eſt vnum,oĩa ſunt exiſtentia. Et non eſt quod oĩm ẽ cauſa vnũ multorꝫ vnũ,ſed ante oẽ vnũ & multitudinẽ,& oẽ vnũ & multitudinem determinans.

Perfectũ diuinum.
Vnũ diuinum.

Neq; enim eſt multitudo non participans vno,ſed ea quæ ſunt multa partibus,ſunt vnum to- D
to,& quæ ſunt multa accidentibus,ſunt vnum ſubiecto:& quæ ſunt multa numero aut virtuti
bus,ſunt vnum ſpecie,& quæ ſunt multa ſpeciebus ,ſunt vnum genere & quæ ſunt multa pro-
ceſſibus,ſunt vnum principio. Et nihil eſt exiſtentium quod non participet ſecundum aliquid
vno quod in eo quod eſt ſingulare ſecundum omnia,omnia & tota omnia & appoſita,& ſingu
lariter coaccepit. Et ſine vno quidem non erit multitudo,ſine multitudine vero erit vnum.ſic
ut & vnitas ante omnem numerum eſt multiplicatum. Et ſi omnibus omnia vnita aliquis ſup-
ponat,omnia erunt in toto vnum. Et alıeı:Et hoc ſciendum eſt,quoniam ſecundum vniuſcu-
iuſq; præexcogitatam ſpeciem vnita dicuntur eſſe ea quæ ſunt vnita,& omnium eſt vnum ele-
mentatū. Et ſi auferas vnum,neq; totalitas,neq; pars,neq; aliud quid exiſtentium erit. Omnia
enim in ſeipſo vnum vniformiter præaccepit,& circumaccepit. ❡ Ita igitur theologia totā the
archiam ſicut omnium cauſam laudat vnius nominatione. Et vnus deus pater,& vnus domi-
nus Ieſus Chriſtus,& vnus & idem ſpiritus propter excedentem totius diuinæ vnitatis ſimpli-
citatem,in qua omnia ſingulariter congregata ſunt,& ſuperunita,& præſunt ſuperſubſtantiali
ter. Propter quod & omnia ad ipſam iuſte remittūtur & reponūtur,à qua & ex qua,& per quā,
& in qua,& ad quam omnia ſunt,& coordinata ſunt,& manent,& continentur,& adimplentur
& conuertūtur. Et non inuenies aliquid exiſtētium quod non in vno ſecūdum quod omnis dei-
tas ſuperſubſtātialiter nominatur, & ſit hoc quod eſt,& perficiatur,& ſaluetur. ❡ Et oportet &
nos à multis ad vnum virtute diuinæ vnitatis conuerſos vnitiue laudare totam & vnam dei- E
tatem ſcilicet & omnium cauſam,vnum quod eſt ante omne vnum, & multitudinem,& par-
tē totū & vnū,& diffinitionem,& infinitatem,& terminum,& interminabilitatem,quod omnia
exiſtētia & ipſum eſſe diffinit,& omium eſt,& totorum omium,& ſimul & ante omīa, & ſuper
omnia,& ſingulariter cauſa,& ſuper ipſum vnum exiſtēs,& ipſum vnū exiſtēs terminat,quoni
am exiſtēs vnum,quod eſt in exiſtētibus numerabile eſt,numerus autem eſſentia participat. Su
perſubſtantiale autem vnum,& exiſtens vnum,& omnem numerum terminat & ipſum eſt v-
nius & numeri & omnis exiſtentis principium,& cauſa & numerus, & ordo. Propter quod &
vnitas laudata,& trinitas quæ eſt ſuper omnia deitas nō eſt neq; vnitas,neq; trinitas,quæ à no-
bis aut ab alio quodam exiſtētium ſit cognita. Sed & ſuper vnum ipſius & deigenum vere lau-
demus,Trinitatis et vnitatis dei nominationem ſupernominabilem nominamus,et exiſtenti-
bus ſupereſſentialem. Nulla autem monas aut trinitas,neq; numerus neq; vnitas,aut fœcūditas
neq; aliud aliquid exiſtētium aut alicui cognitum educit exiſtens ſuper omnem et rationem et
mētem occultum ſuperdeitatis,ſuper oīa ſuperſubſtātialiter ſuperexiſtētis,neq; nomē ipſius eſt
neq; ſermo,ſed in inuijs ſegregatum. ❡ Et neq; afferimus ipſum nomē bonitatis ſicut concor- F
dantes ipſi,ſed deſiderio intelligēdi aliquid et dicēdi de ineffabili natura illa,nominum digniſſi
mum ſanctificamus ipſi primum. Et cōcordabimus quidem in hoc theologis,à rerum autem
veritate deficiemus. propter quod et ipſi per negatiōes aſcēſum præhonorauerūt,ſicut exuſcitā
tes animam ab his quæ ſunt ipſi cōnaturalia,et per omnes diuinos intellectus pergētem,à qui-
bus ſegregatum eſt quod eſt ſuper omne nomē,et omnem ratiōem,et omnem cognitiōem. In
vltimis autem totorum ipſi coniūgentem,inquantum nobis illi cōiungi ē poſſibile. ❡ Has nos
intelligibiles dei ſignificatiōes colligētes,ſicut eſt poſſibile,reſerauimus,nō ſolum ab earum dili
gentia deficiētes(hoc enī vere & angeli dicāt)neq; à laude ipſarum ab angelis. Nam apud nos
potētiſſimi theologi minus habēt quam illorum extremi,neq; à laude philoſophantium illis
aut comitātium,ſed & nobis coordinatorum extremæ & ſubiectæ. Quare ſi recte ſe quidē ha-
bēt dicta,& ſicut ſecundum nos vere tetigimus deliberatione reſerationem dei nominatiōum
ad omnium bonorum cauſam res eſt referenda,quæ dat primum ipſum dicere,poſtea bene di-
cere. Et ſi aliquid æquipollētium eſt prætermiſſum,& illud nos ſecūdum eaſdem ratiōes & eaſ
dē regulas ſubaudire oportet. Si aūt iſta aut nō recte,aut imperfecte ſe habēt,& à veritate aut tota
liter aut particulariter errauimus,tuæ ſit benignitatis dirigere nō voluntarie ignorātē,& tradere
rōnes diſcere indigēti,& ſubuenire ſufficiētē virtutē nō habēti,& ſanare ægrotare nolētē. Et hæc
qdē per ipſum,alia aūt per alios inuenīſtē,oīa aūt ex bono recipiētē, & ad nos trāsferre. Ne pigrite-
ris aūt amico bñfaciēs. Vides enim quod & nos nullū traditorū nobis thearchicorū ſermonum ad
noſipſos cōtraximus,ſed ſurſum currētes ipſos & vobis & alijs ſanctis viris & tradidimus & tra
demus,ſicut qdē et nos ſumus ſufficiētes dicere,et quibus dr ac dīſe,ſecūdū nihil traditorū iniuriā fa
cientes,niſi forſitā ad intelligētiā aut expoſitionē ipſorum infirmemur. Sed hæc quidē qualiter deo
erit amicū,ita et habeantur et dicātur. Et ſit quidē iſte intelligibilibus dei nominatiōibus ſecū-
dum nos finis,ad ſymbolicam autem theologiam(duce deo)tranſibimus.

Libri de diuinis Nominibus, Finis.

De natu-
ræ.diuinæ
vnitate.

Pia humi
litas S pa
tris huī li
bri cōclu-
ſio.
Perorō.

S. DIONYSII AREOPA-
A GITÆ MARTYRIS, ATHENARVM EPISCO
PI ET GALLIARVM APOSTOLI, AD TIMOTHEVM
EPHAESINAE CIVITATIS EPISCOPVM,
LIBER DE MYSTICA THEOLOGIA.

¶IOHANNIS SARRACENI AD ODONEM SAN-
ćti Dionyſij abbatem, in librum de myſtica Theologia.
PROLOGVS.

ANte myſticam theologiam ſymbolica theologia eſſet transfereada. Nam
poſt librum de Diuinis Nominibus ipſam eſſe compoſitam, ex verbis bea- Cap. 1. de di
ti Dionyſii declaratur. Sed in partibus illis Græciæ in quibus ſui, ipſam ſoli uinorum
cite quærens, non inueni. Quod ſi forte per illum veſtrum monachum qui nominũ.
in Græciã profectus eſſe dicitur, ipſam & alios libros, de quibus ſratri Gu-
B lielmo verba feci, obtinueritis, rogo quatenus mihi veſtro clerico id deſi-
gnetis. Interim à me tranſlatam myſticam ſuſcipite theologiam. Videtur
autem dici myſtica, quaſi occulta & clauſa. Quia cum iuxta eam per ablationem ad dei cogniti
onem aſcenditur, tandem quid ſit deus, clauſum & occultum relinquitur. Poteſt etiam dici my
ſtica, quia multa de deo doctrina ſic quoq́z operitur. Myo vero vnde myſtica dicitur & claudo,
& diſco, & doceo interpretatur.

¶Hæc inſunt in libro de myſtica theologia Capitula quinq́z.

I De myſtica theologia.
II Quomõ oportet & vniri, & hymnos reponere omnium cauſæ, & exiſtenti ſup oĩa.
III Quæ ſunt affirmatiuæ theologiæ, quæ negatiuæ.
IIII Quod nihil ſenſibilium eſt, qui eſt omnis ſenſibilis cauſa, ſecundum exceſſum.
V Quod nihil intelligibilium eſt, qui eſt om̃is intelligibilis cauſa, ſecũdũ exceſſum.

CONPRESBYTERO THIMOTHEO DIONYSIVS PRESBYTER S.

¶De myſtica theologia. Capitulum primum.

TRinitas ſuperſubſtantialis & ſuperdea, & ſuperbona inſpectrix
diuinæ ſapientiæ Chriſtianorum, diriges nos ad myſticorum e- Orõ ad
loquiorum ſuperignotum, & ſuperſplendentem, & ſummũ ver- preſtãnſ.
ticē: vbi ſimplicia & abſoluta, & inconuerſibilia theologiæ my- Trinitatẽ
C ſteria cooperta ſunt, ſecundum ſuperſplendentem occulte do-
cti ſilentij caliginem, in obſcuriſſimo ſuperclariſſimum ſuper-
ſplendere facientem, & in omnino impalpabili & inuiſibili ſup-
pulchris claritatibus ſuperimplentem, non habẽtes oculos mẽ-
tes. ¶Igitur iſta mihi quidem ſint oratiõe poſtulata. Tu autem
ó amice Timothee, circa myſticas viſiones forti contritione &
ſenſus derelinque, & intellectuales operationes, & omnia ſenſi-
bilia & intelligibilia, & omnia non exiſtentia & exiſtentia: & ſicut, eſt poſſibile, ignote conſur-
ge ad eius vnitionem qui eſt ſuper omnem ſubſtantiam & cognitionẽ. Etenim exceſſu tuipſi-
us & omnium irretentibili & abſoluto munde ad ſuperſubſtantialem diuinarum tenebrarum
radium cuncta auferens, & à cunctis abſolutus ſurſum ageris. ¶Vide autem vt nullus indocto- Indocti
rum iſta audiat. Iſtos autem dico qui in nxiſtentibus ſunt formati, nihil ſuper exiſtentia ſuper- rerum di
ſubſtantialiter eſſe opinantes, ſed putantes ſcire ea quę ſecundum ipſos eſt cognitione eum qui uinarum
ponit tenebras latibulum ſuum. Si autem ſuper iſtos ſunt diuinæ doctrinæ myſteriorum, quid qui ſint.
dicat quidem aliquis de magis indoctis, quicunq́z omnibus ſuperpoſitam cauſam, & ex poſtre- Pſal. 17.
mis in exiſtentibus figurant & nihil ipſam habere dicunt ſuper cõpoſitas ab ipſis impias & mul
tiformes ſormationes? ¶Oportet enim in ipſa, & omnes exiſtentium ponere & affirmare poſi
tiones ſicut omnium cauſa, & omnes ipſas magis proprie negare, ſicut ſuper omnia ſuperexiſtẽ
te, & non negationes oppoſitas opinari eſſe affirmationibus, ſed multo prius ipſam ſuperpriua
tiones eſſe, quæ eſt ſuper omnẽ & ablationem & poſitionem. ¶Ita igitur diuinus Bartholome

us dicit,& multam theologiam eſſe & minimam, & Euangelium latum & magnum,& rurſus D
conciſum. Et mihi videtur illud ſupernaturaliter intendens:quia & multorum ſermonum eſt
bona omnium cauſa,& breuium dictionum ſimul & irrationabilis,ſicut neq; rationem habẽs,
neq; intellectum,propter hoc quod omnibus ipſa ſuperſubſtantialiter eſt ſuperpoſita , & ſolis
non velatæ & vere apparet his qui & immunda & munda tranſeunt,& omnem omnium ſan-
ctarum extremitatum aſcenſum ſuperueniunt,& omnia diuina lumina & ſonos & ſermones
cœleſtes derelinquũt,& ad caliginem introeunt,vbi vere eſt (ſicut eloquia dicunt) qui eſt ſuper
Ephe.4. omnia. ¶ Etenim non ſimpliciter diuinus Moſes mũdari ipſe primũ pcipit,& rurſus à nõ talibus
Exod.19. ſegregari,& poſt omnem mundationem audit multarum vocũ buccinas,& videt lumina mul
ta cum fulgore emittentia mundos & multum effuſos radios. Poſtea à multis ſegregatur,& cũ
electis ſacerdotibus ad ſummitatem diuinarum aſcenſionum pertingit. Quamuis per hæc qui
dem non fit cum deo,ſed contemplatur,nõ ipſum (inuiſibilis eſt enim) ſed locum vbi eſt. Hoc
autem puto ſignificare diuiniſſima viſorum & intellectorum eſſe ſubiectas quaſdam rationes
ſubiectorum omĩa excedenti,per quæ præſentia eius qui eſt ſuper omnẽ cogitationẽ monſtrat
intelligibilibus ſummitatibus ſanctiſſimorum locorum eius ſuperueniens. Tunc & ab ipſis ab
ſoluitur viſis & videntibus,& ad caliginem ignorantiæ intrat,quæ caligo vere eſt myſtica,in q̃
claudit omnes cognitiuas ſuſceptiones,& in non palpabili omnino & inuiſibili fit omnis exi-
ſtens eius qui eſt ſuper omnia,& nullius,neq; ſuipſius,neq; alterius,omnino aut ignoto vacati
one omnis cognitionis ſecundum melius vnitus, & eo quod nihil cognoſcit ſuper mentem E
cognoſcens.

¶ Quomodo oportet & uniri,& hymnos reponere omnium cauſæ,& ex- iſtenti ſuper omnia. Cap. II.

Videre ac cognoſce re deum quid ſit. IN hac ſuperlucenti caligine fieri nos precamur,& per non videre, & per ignora-
re,videre & cognoſcere eum qui eſt ſuper omnem viſionem & cognitionem, in
ipſo non videre & non cognoſcere , & ſuperſubſtantialem ſuperſubſtantialiter
laudare per omnium exiſtentium ablationem,ſicut ipſius naturæ inſigne facien
tes,auferentes prohibitiones officientes mundæ occulti viſiõi, & ipſam in ſeipſa
ablatione ſola occultam manifeſtantes pulchritudinem Oportet autem (ſicut arbitror) ablati
ones laudare contrarie quam poſitiones. Etenĩ illas & à primis incipientes,& per media & vlti
ma deſcendentes,ponebamus. hic autem ab vltimis ad principaliora aſcenſus facientes, & per
media rurſus ad extrema, omnia auferimus,vt reuelate cognoſcamus illam ignorantiam ab F
omnibus noſcibilibus in omnibus exiſtentibus circũuelatam,& ſuperſubſtantialem illam vi-
deamus caliginem ab omni lumine in exiſtentibus occultatam.

¶ Quæ ſint affirmatiuæ theologiæ, quæ negatiuæ. Cap. III.

Liber theologicæ hypotypoſeon. IGitur in theologicis quidẽ hypotypoſibus maxime ꝓpria affirmatiuę theologiæ
laudauimus,quomodo diuina & bona natura ſingularis dicitur,quomodo trina
quæ ſecundum ipſam dicta paternitas & filiatio,quid vult monſtrare ſpiritus the
ologia,quomodo ex immateriali & ſimplici bono in corde manentia bonitatis
Pſal.44 pullulauerunt lumina,& quomodo à manſione in ipſo,& in ſeipſis, & in ſeinuicẽ
Liber diuinorum nominũ. coæterna pullulatione permanſerunt inegreſſibilia,quomodo ſuperſubſtantialis Ieſus huma-
næ naturæ veritatibus ſubſtantia factus eſt,& quæcunq; alia ab eloquijs expreſſa in theologi-
cap.4.5. cis hypotypoſibus laudantur. In libro autem de Diuinis Nominibus,quomodo bonus nomi-
cap.6.7.8 natur,quomodo exiſtens,quomodo vita & ſapientia & virtus,& quæcunq; alia intelligibilis
Liber theologicæ ſymbolicæ. ſunt dei nominationis. In ſymbolica autẽ theologia,quæ ſunt à ſenſibilibus ad diuina dei no-
minationes,quæ ſunt diuinæ formæ,quæ figuræ diuinæ,& partes & inſtrumenta , quæ diuina
loca,& qui ornatus,& qui furores,quæ triſtitiæ & inſaniæ,quæ ebrietates & crapulæ,quæ iura
menta,& quæ maledictiões,& qui ſomni,& quæ vigilatiões,& quæcũq; aliæ ſanctæ formationes
compoſitæ ſunt ſymbolicæ deiformationis. Et te arbitror cõſpexiſſe quomodo plurĩũ ſermo-
num ſunt vltima quam prima. Etenim oportebat theologicas hypotypoſes,& diuinorum no
minum reſerationem pauciorum ſermonum eſſe,quam ſymbolicam theologiam. Quoniam
quantum ſuperius reſpicimus,tantum ſermones conſpectibus intelligibilium cõtrahũtur,quẽ
admodum & nũc & caliginem,quæ eſt ſuper mẽtem introeũtes,nõ ſermonum breuitatem,ſed
irrationabilitatem perfectam & imprudẽtiam inueniemus. Et ibi quidem à ſuperiori ad extre
ma deſcẽdens ſermo ſecũdum quantitatem deſcẽſus ad proportiõalem dilatabatur multitudi-
nem. Nũc autẽ ab inferioribus ad ſupremum aſcẽdẽs,ſecũdum mẽſuram aſcẽſiõis cõtrahitur, &

poſt omnẽ

poſt omnem aſcẽſionem totus ſine voce erit,& totus vnietur ineffabili. Dicis autem, quare to
A taliter à primo ponẽtes diuinas poſitiões,ab vltimis inchoamus diuinam ablationem, quoniã hoc quod eſt ſuper om̃em poſitionem ponẽtes,à magis ipſi cognato ſuperpoſitiuam affirmationem oportebat ponere. Illud autem quod eſt ſuper omnem ablationem auferentes à magis diſtantibus ab ipſo auferre. An non magis eſt vita & bonitas,quam aer & lapis,& magis nõ eſt crapula,& non inſania quam non dicitur neq; intelligitur?

¶ Qđ nihil ſenſibiliũ eſt q eſt oĩs ſenſibilis cauſa ſecũdũ exceſſum. Cap. IIII.

DIcimus igitur ꝙ omnium cauſa,& ſuper omnia exiſtẽs,neq; ſine ſubſtantia eſt,neq; ſine vita,neq; ſine ratiõe,neq; ſine mẽte,neq; corpus eſt,neq; figura,neq; forma neq; qualitatem aut quãtitatem aut põdus habet,neq; in loco eſt,neq; videt,neq; tactũ ſenſibilẽ habet,neq; ſentitur,neq; ſenſibile eſt,neq; inordinationẽ habet, neq; turbationẽ à paſſiõibus materialibus perturbata,neq; impotẽs eſt, ſenſibilibus ſubiecta caſibus,neq; Indigentia eſt luminis,neq; variationẽ,aut corruptionẽ,aut diuiſionẽ, aut priuationẽ, aut paſſionem,aut fluxum,aut aliquid aliud ſenſibilium neq; habet,neq; eſt.

¶ Qđ nihil intelligibiliũ eſt,q eſt oĩs intelligibilis cauſa ſcđm exceſſum. Ca. V

RVrſus autem aſcendentes dicimus,ꝙ neq; anima eſt,neq; mens, neq; phãtaſiam, aut opinionem,aut rationem,aut intellectum habet,neq; ratio eſt,neq; intelle-
B ctus,neq; dicitur,neq; intelligitur,neq; numerus ẽ,neq; ordo, neq; magnitudo, neq; paruitas,neq; æqualitas,neq; ſimilitudo,neq; diſſimilitudo,neq; ſtat,neque mouetur,neq; ſilentium agit,neq; virtutem habet,neq; virtus eſt,neq; lumẽ,neq; vita eſt,neq; viuit,neq; ſubſtantia eſt,neq; æuum,neq; tempus,neq; tactus eſt eius intelligibilis, neq; ſcientia,neq; veritas,neq; regnum,neq; ſapientia,neq; vnũ,neq; vnitas,neq; deitas aut bonitas,neq; ſpiritus eſt ſicut nos videmus,neq; filiatio,neq; paternitas,neq; aliqđ aliud cognitũ à nobis aut ab alio quodã exiſtẽtiũ,neq; eſt aliquid exiſtẽtiũ,neq; aliquid nõ exiſtẽtium eſt, neq; ipſam cognoſcunt exiſtẽtia ſecundum quod ipſa eſt,neq; ipſa cognoſcit ea quæ ſunt exiſtẽtia ſecundum quod exiſtentia ſunt,neq; ratio ipſius eſt,neq; nomẽ,neq; cognitio eſt, neq; tenebræ, neq; lumen,neq; error,neq; veritas,neq; eſt ipſius vniuerſaliter poſitio,neq; ablatio,ſed eorum quæ ſunt poſt ipſam poſitiones & ablatiões faciẽtes ipſam neq; ponimus neq; auferimus,quoniam & ſuper omnem poſitionem eſt perfecta & vnitiua omnium cauſa,& ſuper omnem ablationem eſt,exceſſus ab omnibus ſimpliciter abſoluti,& ſuper tota.

Myſticæ theologiæ finis.

S. DIONYSII AREOPAGITÆ MARTYRIS, ATHENARVM EPISCOPI ET GALLIARVM APOSTOLI, EPISTOLAE VNDECIM AD DIVERSOS.

C

¶ AD Caium monachum. Epiſtola I.

TEnebræ occultãtur lumine,& magis multo lumine. Ignorãtiam occultant cognitiões,& magis multæ cognitiões. Hæc exceſſiue,ſed nõ ſecũdum priuationem accipiẽs,enũcia ſuperuere quod latet habẽtes exiſtẽs lumẽ & exiſtẽtium cognitiõem,ſecũdum deum ignorãtia,& ſuppoſitę ipſius tenebrę,& cooperiũtur oĩ lumini,& abſcõdũt oĩ cognitiõi. Et ſi aliqs vidẽs qdem deum intellexit quod vidit,non ipſum vidit, ſed aliquid eorum quæ ſunt eius quæ exiſtunt & cognoſcũtur. Ipſe autem ſuper mentem & ſuper ſubſtantiã ſupercollocatus,In ipſo vniuerſaliter non cognoſci,neq; eſſe. Et eſt ſuperſubſtantialiter & ſup mẽtẽ cognoſcit,& ſecũdũ meliꝰ perfecta ignorãtia,cognitio ẽ eius,q ẽ ſup oĩa quæ cognoſcũt.

¶ Ad eundem Caium. Epiſtola II.

QVõ q̃ eſt ſuper oĩa,& ſuper thearchiã eſt,& ſuper boni principatũ, ſi deitatẽ & bonitatẽ intellexeris id q̃d eſt vſus benefici & deifici doni, & nõ imitabilis imitationẽ & ſuperdei & ſuperboni,ſecundũ quam deificamur & boni efficimur. ¶ Etenĩ ſi hoc principium ſit deificãdi & bonos faciẽdi deificatos & bonos factos,q ẽ ſupprincipalis oĩ principio,ita vt ſupra ꝑdictã deitatẽ & bonitatẽ ẽ,ſicut thearchiã & boni principatũ,inq̃tũ nõ imitabilis & incõphẽſibilis excedit imitatiões & habitudines, & imitãtiũ & participãtiũ.

¶ Ad eundem Caium. Epiſtola. III.

SVbito eſt quod eſt præter ſpem,,& nõ ex apparente ad manifeſtum eductum. In D
benignitate autem ſecundum Chriſtum,& hoc arbitror theologiã ſignificare,ex
occulto ſuperſubſtantiali ad noſtram manifeſtationem humanæ ſubſtãtiam fa-
ctum perueniſſe. Occultus autem & poſt manifeſtationem,aut vt diuinius dicam
& immanifeſtationem. Et hoc enim Ieſu abſcõditum eſt,& nullo ſermone, nulla
mẽte q̃d ſecũdũ ipm eſt eductũ,eſt myſteriũ,ſed & dictũ ineffabile manet, & intellectu ignotũ.

¶ Ad eundem Caium. Epiſtola. IIII.

QVomõ dicis,Ieſus qui eſt ſuper om̃ia oĩbus eſt hominibus ſubſtãtialiter ordina-
tus. Nõ em̃ ſicut cauſa hominum hic dicitur homo,ſed ſicut ipſe ſecũdum ſubſtã-
tiam totam vere homo exiſtẽs Nos autẽ Ieſum non humane diffinimus,neq; em̃
homo eſt tm̃,neq; ſuper ſubſtãtialiter ſecũdum ꝙ homo tm̃,ſed ſecũdũꝙ homo
vere q differẽter eſt amator hominum ſuper homines,& ſecũdũ homines ex ſub-
ſtãtia hominũ qui eſt ſuperſubſtantialis ſubſtãtia factus. Eſt autem nihil minus
Iohan.1 ſuperſubſtãtialitate ſuperplenus,qui ſemper eſt ſuperſubſtantialis, videlicet huius abundan-
Lucæ.2 tia,& ad ſubſtantiam vere veniens,ſuper ſubſtantiam eſt ſubſtantia factus, & ſuper hominem
operatur ea quæ ſunt hominis,& monſtrat virgo ſupernaturaliter concipiẽs,& aqua inſtabilis
materialium & terrenorum pedum ſuſtinens grauitatem,& non ſuccedens, ſed ſupernaturali
virtute ad indiffuſum conſiſtẽs. Quid quidem aliquis reliqua exiſtentia multa pertranſeat,per
quę diuinius vidẽs ſuper mentem cognoſcit & ea quæ ſunt in benignitate Ieſu affirmata, virtu- E
tem excedentis negationis habentia. Etenim vt colligentes dicamus, neq; homo erat, nõ ſicut
non homo,ſed ſicut ex hominibus vltra homines,& ſupra hominem vere homo factus. Et re-
liquum non ſecundum deum diuina faciens non humana ſecundum hominem,ſed deo homi-
ne facto,noua quadam dei & hominis operatione nobis conuerſatus.

¶ Ad Dorotheum dyaconum. Epiſtola. V

DIuina caligo eſt inacceſſibile lumen,in qua habitare deus dicitur. Et inuiſibilis qui-
dem exiſtẽs propter excedentem claritatem,& inacceſſibilis idem propter exceſ-
ſum ſuperſubſtantialis luminis effuſionis. In hac fit omnis qui deum cognoſce-
re & videre eſt dignus habitus per ipſum nõ videre neq; cognoſcere in eo qui eſt
vere ſuper viſionem & cognitionem factus,hoc ipſum cognoſcẽs quod poſt oĩa
eſt ſenſibilia & intelligibilia,& prophetice dicẽs: Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me,fortis fa-
cta eſt,nõ potero ad eam. ¶ Sic quidẽ & diuinus Paulus cognouiſſe deũ dicitur,cognoſcẽs ipm
Roma.11 ſuper omnẽ exiſtẽtem intellectũ & cognitionẽ. Propter q̃d & inueſtigabiles eſſe vias eiꝰ dicit,& F
Phil.4 inſcrutabilia iudicia eiꝰ,& inenarrabilia dona eiꝰ,& pacẽ eiꝰ excedẽtẽ omnẽ mẽtẽ,ſicut q inuenit
exiſtentẽ ſup oĩa,& hunc ſup intellectũ cognouit,quoniam vltra omnia eſt oĩm cauſa exiſtẽs.

¶ Ad Soſipatrum ſacerdotem. Epiſtola. VI.

Aliàs Soſi- NE opineris hoc victoriam ſancte Soſipater,quod contra religionem aut opiniõem
patrum non bonam apparentem facies contumeliam. Neq; em̃ oportet ſi iudicare ipſam
redargueris,iam ea quæ ſunt Soſipatri bona. Poſſibile enim eſt te & alios in multis
falſis & apparentibus vnum exiſtens,& occultum verum latere. Neq; enim ſi ali-
quid non eſt rubeum,iam eſt album,neq; ſi aliquis non eſt equus,de neceſſitate eſt
homo. Ita autem facies mihi credens,abſtinebis quidem ne dicas contra alios,pro veritate autẽ
vere dicas ſicut omnino eſſe irreprehenſibilia quæ dicuntur.

¶ Ad Polycarpum ſummum ſacerdotem. Epiſtola. VII.

EGo quidem non ſum aduerſus Græcos,aut aduerſus alios dicens,ſufficere arbitror
ſanctis viris ſi verum ipſum in ſeipſo poſſint & cognoſcere & dicere ſecũdum quod
vere habet. Hoc enim quodcunq; eſt ſecundum legem veritatis recte demonſtrato
& puro exiſtente,omne quod aliter habet,& veritatem ſimilat reprehendetur,& al-
terum exiſtẽs à vere exiſtente,& diſſimile & apparens illud magis quam exiſtens. Superfluum
igitur eſt veritatis manifeſtatorem aduerſus iſtos aut illos dimicare. Dicit enim vnuſquiſq; ſe
habere numiſma regali. Et forſan quidem habet quandam deceptiuam imaginem cuiuſdam
veri numiſmatis. Et ſi iſtum redargueris,& alius,& rurſus alius de eodem litigabit. Vera autẽ
ipſa poſita ratione,& ab omnibus aliis irreprehenſibili manente,omne quod non ita ſecũdum
omnia ſe habet,ipſum in ſeipſo inuincibili ſtatione vere veri deponitur. ¶ Igitur hoc quidem
(ſicut arbitror) vere cognoſcens,non ſtudui aduerſus Græcos aut aduerſus alios dicere,ſed ſuf-
ficiens mihi (& hoc deus donet) de veritate ſcire primum,poſtea ſciẽtem dicere vt oportet. Tu
autem

autem dicis, improperare mihi ſophiſtam Apollophanem, & patrum verberatorem appellare,
A & ſicut his quæ ſunt Græcorum contra Græcos nõ *ſancte vtentem. Et quidem aduerſus ipm̃ *recte
eſſet verius nos dicere, quod Græci diuinis non ſancte †contra diuina vtuntur, per ſapientiã dei †circa
tentantes expellere diuinam venerationem. Et non multorum ego dico opiniõem affectu ma-
teriæ, & paſſibiliter in dictis poetarum permanentium, & creaturæ præter creatorem diuinum †circa
cultum exhibentium. ¶ Sed & ipſe Appollophanes, non ſancte diuinis †cõtra diuina vtitur. Et: 1. Cor. 2.
enim exiſtentiũ cognitione pulchre dicta ab ipſo philoſophia, & à diuino Paulo ſapientia dei
appellata, ad cauſam & ipſorum exiſtentium & cognitionis ipſorum oporteret ſurſum agi ve-
ros philoſophos. Et vt non aliorum quam ipſius propter hoc quod videtur opinionem repre
hendam, oporteret Appollophanem ſapientem exiſtentem cognoſcere non aliter aliquando
poſſe aliquid verti cœleſtis ordinationis & motus, niſi contentorẽ eſſentiæ ipſius & cauſam ha-
beret ad hoc mouentem, qui facit omnia, & mutat ſecũdum ſanctum ſermonẽ Quomodo igit Denie. 2.
non veneratur cognitũ nobis, & ex hoc & vere exiſtentem deum, mirans ipſum de omniũ cau- Ioſue. 10.
ſa, & ſuperineffabili virtute, quando ab ipſo ſol & luna, ſecundum virtutem & ſtationem ſuper 4. Reg. 20
naturaliſſimam, ſimul cum omnia ad omnino immobile diffiniũtur, & tota die in eiſdem ſignis 2 Par. 32.
ſtãt omnia. Aut tantum quidem quod amplius, ſi totis & melioribus, & continentibus ita porta Iſaiæ. 38.
tis non circumagebantur contenta. Et quando alius quidem dies ſecundum continuitatem fe- Ex. 7. 8. 9
B re triplicatur, & in viginti omnibus horis aut omne tanti temporis contraria portatione regre 10. 11. 12.
ditur & conuertitur, ita ſupernaturaliſſimis contrarijs circumactionibus, aut ſol proprio curſu
motum ipſius omnimodo in horis decem colligens, reſolutiue rurſus toto illo nouam viam
quandam terens in alijs. ¶ Hoc quidem fuit quod & Babylonios conuenienter in ſtuporẽ mo-
uit, & ſine pugna Hæzechiæ ſubiecit, ſicut cuidam æquali deo, & homines excedenti. Et nõ di-
co eas quæ fuerunt in Aegypto magnas operationes, aut alia quædam alibi dei ſigna facta, ſed
communia & cœleſtis in omni & in omnibus triumphantia Dicit autẽ omnino Appollopha-
nes, non eſſe iſta vera. Igitur maxime quidem hoc Perſarum ſacerdotalibus effertur memorijs.
Et adhuc *Magis memorialia triplicati ſolis perficiunt. Sed liceat illi hæc propter ignorãtiam
aut inexperientiam non credere. ¶ Dic autem ipſi, quid dicis de defectu facto in cruce ſaluato- *Magi.
ris? Ambo enim apud Heliopolim tunc præſentes & coaſtantes, inopinabiliter ſoli lunam inci Matt. 27.
dentem videbamus, non enim erat conuentus tẽpus. Et rurſus ipſam à nona hora vſq; ad ve- Mar 15
ſperam ad ſolis dyametrum ſupernaturaliter reſtitutam. Rememora autem & quiddam aliud Lucæ. 23.
ipſi. Nouit enim quod eclyſim ipſam ex Oriente vidimus inchoatam, & vſq; ad ſolarem termi
num venientem, poſtea regredientem, & rurſus non ex eodem & defectum & repurgationem
ſed econtrario ſecundum diametrum factam. Talia ſunt eius temporis ſupernaturalia, & ſoli
Chriſto (qui eſt omnium cauſa) poſſibilia, qui facit magna & mirabilia, quorum non eſt nume Iob. 5
rus. Hæc dicta tibi. Et ſi poſſibile eſt Apollophanes reprehende, & me tunc cõpreſentem tibi, &
ſimul inſpicientem, & ſimul indicantem, & ſimul admirantem. Siquidem & diuinationem tunc
C neſcio, vnde Appollophanes tunc incepit & ad me, ſicut quæ fiunt, conferens dixit: Hæc ó bone
Dionyſi ſunt mutationes diuinarum rerum. Tãta vt in epiſtola à nobis ſunt dicta. Tui autem
erit ſufficienter & deficientia adimplere, & adducere perfecte deo virum ſapientẽ in multis ex-
iſtentẽ, & forſitan nõ dedignaturum manſuete diſcere ſuperſapiẽtem religiõis noſtræ veritatẽ.

¶ Ad Demophilum monachum. Epiſtola. VIII.

HAEbreorum hiſtoriæ dicunt ó nobilis Demophile, & ſanctum illum Moſen pro
pter multam manſuetudinem dei apparitione dignum habitum. Et ſi aliquando Nume. 14
ipſum extra diuinam viſionem deſcribunt, non antea deo excludũt, quam à man- Nume. 12
ſuetudine. Dicunt autem quod valde ſuperbienti & diuinis conſilijs reſiſtenti ira- Nume. 12
tus eſt furore dominus. Quando autem ipſum commendabilem faciunt, à deo iu Ioſue. 1
dicatis dignitatibus ex præminenti manſuetudine boni dei imitatione commendatur. Etenĩ Nume. 16
erat manſuetus valde, & propter hoc dicitur famulus dei, & ad dei inſpectionem vniuerſis pro
phetis dignior. Sed & quando aduerſus ipſum & Aaron crudeles quidem pro principatu ſacer
dotij, & principatu gentis litigabant, exceſſit quidem vniuerſam iactantiam & ambitionem, &
concedebat à deo iudicato populi prælationem. Poſtquam autem & conſurrexerunt in ipm̃,
& de prioribus improperantes minabantur, & iam pene præualuerant, inuocabat quidem mã-
ſuetus *bonum ad ſaluationem †confidebat autem valde manſuete quod aggreſſis nullorũ erat †confide.
cauſa malorum. Sciebat enim ꝙ oportet colloquẽtem deo bono ad quem maxime ſimillimũ 1. Reg. 24
(ſicut eſt poſſibile) figurari, & ſibijpſi conſcium eſſe deo amabilium operationum. ¶ Quid autẽ 26
1. Reg. 15
& *dei patrem Dauid faciebat dei amicum? Etenim de iſto bono exiſtente, & circa inimicos bo- Pſal. 88

nõ,dicit ſuper bonus & amator boni:Inueni virum ſecundum cor meum. Et quidem & lex bo D
na data eſt,iumentis inimici prouidere. Et Iacob(ſicut innocentiam habens)iuſtificatus eſt. Et
Actu 13. Ioſeph de inſidiatoribus fratribus non ſe vindicauit. Et Abel ſimpliciter & ſine ſuſpitione am-
Exod. 23. bulabat cum fratre occiſore. Et omnis theologia bonos commendat,non præintendentes ma
Gene. 28. la,ſed neq; ab aliorum malitia ex bono tranſmutatos,ſed econtrario deiformiter malis bene
Gene. 42. 43. 44. facientes,& extendentes ad ipſos multam ipſorum bonitatem,&ad ſimile manſuete vocantes.
Gene. 4. ❡ Sed & ad ſuperius reſpiciamus,non virorũ ſanctorũ mãſuetudines, non homines amantiũ
angelorũ bonitates enũciãtes miſerãtiũ gẽtes,&p ipſis bonũ dep̃cãtiũ&pditas,&malũ opantes
multitudines icrepãtiũ,&cõtriſtatorũ qdẽ in malis,lętantiũ aũt in ſaluatiõe ad bona trãſductoꝝ
rũ,neq; quæcũq; alia de beneficis angelis tradit theologia. Sed vere boni & ſuper boni Chriſti
beneficos radios in ſilentio recipientes,ab ipſis ad diuinas eius operationes illuminemur. Nun-
quid enim non eſt ineffabilis & ſuper intellectum bonitatis quod exiſtentia eſſe facit,quod oĩa
ipſa ad eſſe perduxit & omnia vult ſemp̃ et fieri ſimilia ipſi,& participantia his quæ ſunt eius,
ſecundum ſingulorum oportunitatem? Quid autem? quod & recedentes amabiliter habet &
Lucæ. 15. certat & rogat non deſpici ab amatis,& conterẽtibus ſeipſos,& vane incuſantes ſuſtinet,& ipſe
excuſat,& magis promittit ſe curaturum. Et adhuc ipſis longe exiſtentibus tamen accedẽtibus
accurrit & obuiat,& totus totos amplectens oſculatur & non accuſat de prioribus, ſed diligit
præſentem,& feſtum facit,& conuocat amicos,videlicet bonos,& fit omnium lætantium ha-
bitatio. Demophilus autem(& ſi quis alius bonis inimicatur) valde iuſte increpatur, & edoce- E
tur bona,& bonum ei impenditur. Quomodo enim oportebat(dicit)bonum in ſaluatione per
Ibidem ditorum lætari,& vita mortificatorum? Siquidem & ſuper humeros leuat,difficulter ab erro-
Matt. 5. re conuerſum,& bonos angelos ad lætitiam aggregat,& bonus eſt ingratis,& oriri facit ſolem
Lucæ. 6. Iohan. 10. ſuum ſuper bonos & malos,& ipſam animam ſuam ponit pro refugientibus. Tu autem ſicut
literæ tuæ monſtrant, & procidentem ſacerdoti(vt dicis)impium & peccatorem, neſcio quo-
modo contra ipſum præſens retruſiſti. Poſtea ille quidem deprecabatur,& ad medicinam ma
lorum veniſſe confitebatur,tu autem non horruiſti,ſed & bonum ſacerdotem temere cum in-
iuria corporis repuliſti,dicens,miſerabilem eſſe qui pœnitentem & impium iuſtificauit. Et ad
finem dixiſti ſacerdoti: Exi cum ſimilibus,& inſiliſti cum non eſſet fas ad adyta & ſancta ſan-
†conſtrinxiſti. ctorum irrupiſti,& ſcribis nobis corrumpenda ſancta,pro vi ſaluaui,& adhuc in maculata cu
ſtodio. ❡ Nunc igitur audi noſtra. Non eſt fas ſacerdotem à miniſtria qui ſunt ſuper te,aut cο-
ordinatis tibi monachis,corrigi,quamuis impie agere circa diuina videatur,& ſi aliquid aliud
aliorum prohibitorum feciſſe redarguatur. Si enim inornatus & inordinatio diuiniſſimarum F
& diffinitionum & legum ſunt exceſſus,non habet rationem pro deo à deo traditum peruerti
ordinem. Non enim in ſeipſo verbum diuiſum eſt. Quomodo enim ſtabit regnum eius? Et ſi
Matt. 12. dei eſt iudicium(vt eloquia dicunt)ſacerdotes autem poſt hierarchas ſunt angeli & recitatores
Lucæ. 11. diuinorum iudiciorum ab ipſis ſicut tibi conuenit per medios miniſtros diuina edocere,per q̃s
Iſaiæ 30. & eſſe monachus dignus habitus es. An non ſancta ſigna iſtud clamant? Etenim non ſimplici-
Mala. 2. ter ab vniuerſis quidem ſegregata ſunt ſancta ſanctorum,appropinquat autẽ magis ipſis ſan-
ctitatis perfectorum ornatus,poſtea ſacerdotum ornatus,poſt illos autem conſequenter orna-
tus miniſtrorum. Ordinatis autem monachis portæ adytorum ſunt ſegregatæ,iuxta quas & p
ficiuntur & aſſiſtunt,non ad cuſtodiam ipſarum,ſed ad ordinationem & cognitionẽ ſuipſorũ,
magis quam populus ſacerdotalibus propinquantes. ❡ Vnde ſanctus ſanctorum ordinationis
principatus ſancte ſtatuit ipſos ſumere de diuinis aliis,videlicet interioribus ipſorum traditio-
nem imponens. Etenim circa diuinum altare ſtantes(vt ſignificatiue dicatur)vident & audiũt
diuina clare ipſis reuelata,& procedentes boniformiter ad eas quæ ſunt extra diuina velamina
ſubiectis monachis,& ſancto populo,& ordinibus qui purgantur manifeſtant, ſecundum di-
gnitatem ſancta incontaminata pulchre cuſtodita,donec tyrannice ipſis inſiliens,educi tibi ſan
cta ſanctorum non volentia coegiſti,& dicis te habere ſancta & cuſtodire. Et quidem neq; no-
uiſti,neq; audiuiſti,neq; habes,aliquid conuenientium ſacerdotibus,ſicut neq; veritatem elo-
quiorum cognouiſti,vnaquaq; ipſa die verbo impugnans,in peruerſionem audientium. ❡ Et
quidem ſi de principatu gentia aliquis inuaſiſſet quod ſibi à rege ordinatum nõ fuiſſet,iuſte pu-
niretur. Et ſi principem iuſtificantem quoſdam aut condemnantem, aſſiſtens aliquis ſub ipſo
ordinatorum redarguere auſus eſſet,nondum enim dico contumelia,contactu corporis repel-
lere,ſimul & à principatu expellere videretur? Tu autem homo audax es contra manſuetum,
&pium,& hierarchicam ipſius legiſlationem. Et hæc oporteret dicere, quando ſuper dignita-
tem

tem quis præſumens, tamen conuenientia facere videretur, etenim neq; hoc deſiderabile eſt vl 2.Para 26
A li. Quid enim inconueniens Ozias faciebat, deo incenſum offerens? Quid autem Saul ſacrifi- 1 Reg 13
cans? Quid autem tyrannici dæmones vere theologizantes Ieſum? Sed interdictus eſt à theolo Mar. 3
gia omnis alienus epiſcopus, & vnuſquiſq; erit in ordine ſuæ miniſtrationis. Et ſolus princeps Nehe. 13
ſacerdotum ad ſancta ſanctorum ingreditur, & ſemel in anno, & hoc in omni ſecũdum legem Hebræ.9
hierarchica mundicia, & ſacerdotes cooperiunt ſancta, & læuitæ non tangẽt ſancta, vt nõ mo- Nume.4,
riantur, & iratus eſt furore dominus in proteruitate † Ozæ, & Maria læproſa fit, legiſlatori le- †Oziæ 2.Re.6
gem ponere conata, & in filios Sceuæ inſiluerunt dæmonia. Et non mittebam eos (dicit, & ipſi Nume 12
currebant, & non loquebar ad eos, & ipſi prophetabant, & impius qui ſacrificat mihi vitulum, Acto.19
ſicut qui occidit canẽ. Et vt ſimpliciter dicatur, non ſuſtinet peruerſores legis perfecta dei iuſti- Iere.23.
tia. Dicentibus autem rurſus ipſis: In nomine tuo virtutes multas fecimus. Non noui vos re- Ezeli. 13
ſpondetur. Diſcedite à me omnes operatores iniquitatis. Quare autem non eſt fas (ſicut ſan- Iſa 66
cta eloqa dicũt) neq; ea quæ ſunt iuſta nõ ſecundũ dignitatẽ exequi. Oportet autẽ vnumquẽq; Matt.7.
ſibiipſi attendere, & non altiora & profundiora intendere. Deliberare autem ea ſola quæ ſunt Lucæ.13
ſecundum dignitatem ipſi ordinata. ¶ Quid igitur dicis? Non oportet ſacerdotes im-
pie agentes, aut de alio quodam inconuenientium reprehenſos caſtigari, Solis autem glo-
riantibus in lege licebit per tranſgreſſionem legis deum inhonorare? Et quomodo ſacerdotes
B dei ſunt maniſeſtatores? Quomodo enim annunciant populo diuinas virtutes, ipſarum pote-
ſtatem non cognoſcentes? Aut quomodo illuminabunt, qui ſunt obtenebrati? Quomodo au-
tem diuinum tradent ſpiritum, cum (ſi ſit ſpiritusſanctus) habitu & veritate non crediderunt?
Ego autem reſpondebo tibi ad hæc. Etenim non eſt inimicus Demophilus, neq; ſuſtinebo te
acquiri à ſatthana. Etenim vnuſquiſq; ornatus eorum qui ſunt circa deum eſt diuinior magis
abſiſtente, & luculentiora ſimul & magis illuminantia ſunt, magis vero lumini propinqua. Et
nõ localiter accipias appropinquatiõem, ſed ſecũdum recipiendi deum idoneitatem. Si igitur ſa-
cerdotum ornatus eſt illuminatiuus † profecto cecidit à ſacerdotali ordine & virtute qui non †perfecte
eſt illuminatiuus, magis autem qui non eſt illuminatus. Et audax quidem mihi videtur talis
ſacerdotalibus manum apponens, & nõ timet neq; verecundatur diuina præter dignitatem ex-
equens, & putans deum ignorare quæ ipſe in ſeipſo agnouit, & decipere æſtimat falſo no-
mine ab ipſo patrem appellatum, & audet ipſius immundas infamias (non enim dicam ora-
tiones) ſuper diuina ſigna Chriſtiformiter enunciare. Non eſt iſte ſacerdos, non eſt, ſed inimi-
cus doloſus, deluſor ſuiipſius, & lupus ſuper diuinum populum pelle ouina armatus. Sed neq;
Demophilo ẽ fas iſta caſtigare. † Etenim theologia iuſta iuſte præcipit exequi (iuſta autem ex- †Si enim
qui eſt quando attribuere velit aliquis vnicuiq; ſecundum dignitatem) iuſte hoc eſt omnibus
exequendum non præter dignitatem ipſorum aut ordinem. Quoniam & angelis iuſtum eſt de-
terminare ea quæ ſunt ſecundum dignitatem, & determinantur, ſed non à nobis † ô Demophi- Deut. 16 †nec à De
C le, ſed per ipſos nobis, ex deo, & ipſis per præeminentes amplius angelos. Et vt ſimpliciter dica- mophilo
tur, in omnibus exiſtentibus per primos ſecundis attribuuntur ea quæ ſunt ſecundum dignita-
tem ab omnium bene ordinata & iuſtiſſima prouidentia. ¶ Igitur qui ſunt ordinati à deo vt a-
liis principentur, diſtribuunt ſequentibus & obedientibus ea quæ ſunt ſecundum dignitatem.
Demophilus autem ſermoni, & furori, & concupiſcentiæ ea quæ ſunt ſecundum dignitatem
determinet, & non iniuriam faciat ipſius ordinatiõi, ſed principetur ſubiectis ſuperpoſita ratio.
Si enim in foro videntes ſeruum domino, & iuniorem ſeniori, aut & filium patri maledicẽtem
ſimul & ſuperuenientem, & plagas imponentem, impie agere videremur niſi ſupercurrẽtes me-
lioribus auxiliaremur (& ſi illi forſitan quidem prius iniuriam accepiſſent) quomodo nõ vere-
cundabimur, ſuſtinentes à furore & concupiſcentia iniuria affectum verbum, & à principatu à
deo dato expulſum, & in nobiſipſis impiam & iniuſtam ordinationem, & litem, & inornatum
excitantes? Conuenienter beatus noſter ex deo legiſlator non dignatur eccleſiæ dei prępone- 1. Tim. 3
re eum qui proprie domui bene iam non præfuit. Etenim qui ordinauit ſelpſum, & alium ordi- Lucæ.16
nabit, & qui alium & domum, & qui domum & ciuitatem, & qui ciuitatem & gentẽ. Et vt ſim-
pliciter dicatur (vt eloquia dicunt) qui eſt in minimo fidelis, & in multo fidelis erit. Et qui eſt
in minimo infidelis, & in multo infidelis erit. Igitur ipſæ quidem concupiſcentiæ & furori &
ſermoni, ſecundum dignitatem determina, tibi autem diuini miniſtri, & iſtis ſacerdotes, hierar-
chæ vero ſacerdotibus, & hierarchis apoſtoli, & apoſtolorum ſucceſſores. Et ſi aliquis in il-
lis conueniente deficiat, à coordinatis ſanctis corrigetur, & neq; peruertetur ordo ſuper ordi-
nem, ſed vnuſquiſq; in ordine ſuo & in miniſtratione ſua erit. ¶ Tanta igitur à nobis, vt ſcias &
facias quæ ad te pertinent. Sed de inhumanitate in virum (ſicut dicis) impium & peccatorem,

neſcio quō plāgam cōtritionē dilecti mei. Etenī cuius arbitraria famulū te eſſe, à nobis ordina- D
tum. Etenī nili boni oino, & à nobis & à famulatu toto q eſt ſecundū nos, neceſſe eſt te eſſe alu-
enū. Et vide tibi & deū aliū querere, & ſacerdotes alios, & ab illis deꝑdari magis q̃ perfici, & eē
amice inhumanitatis inflexibilē miniſtrū. Nūqd enī noſipſi ad oino ſanctum perfecti ſumus,
& nō indigem⁹ diuinę in nobiſipſis benignitatis, aut duplex pctūm (ſicut eloqa dicūt) ſecundū
impios committimus, neſciētes in quo offendimus, ſed iuſtificantes noſipſos, & arbitrantes vi-
Iere.2. dere, vere aūt nō vidētes? Obſtupuit cœlū ſuper hoc, & horrui ego, & incredulus ſum mihipſi.
Iohan.9. Et bene ſcias, niſi tuas nactus eſſem ſicut nollē literas, ſed aliq qdā de te perſuadere dignarēt, nō
perſuaſiſſent ꝙ Demophilus putat deū (q eſt bonus ad oia) nō eſſe & amatorē hominū, neq; ſe
indigere miſerentis aut ſaluantis. Sed & ſacerdotes degradat, dignatos bonitate portare igno-
rātias populi, & bene ſciētes q̄d & ipſi circūuallātur infirmitate. ❡ Cæteꝝ thearchicus ſanctita-
tis perfector alia ꝑfectus eſt via, & hoc cū à peccatoribus (vt eloquia dicūt) fuerit ſegregatus, &
1.Petri.2. ſuę dilectiōis demonſtrationē facit ouiū paſcēdaꝝ māſuetiſſimū officiū. Et malignū qdē vocat
Iohan.21 ad ſe nō dimittētē cōſeruo debitū, neq; particulariter donātē de donata ſibi multa bonitate. Iu-
Matt.18. dicat aūt ipm propria recipere, q̄d neceſſariū eſt timere & me & Demophilū. Etenī et ipſis in eū
Lucæ.23. impie agentibus, in ipſa paſſiōe remiſſionē ꝑducit à patre. Increpat aūt & diſcipulos q immiſe-
Lucæ.9. ricorditer ꝑcati ſunt, iudicare de impietate Samaritanos, ipſum perſequētes. Hęc qdē multiplex
Hebræ. 4 eſt loquutio, tuæ qdē temerariæ epiſtolæ. Surſum enī & deorſum fremis, q̄d nō teipſum ſed de-
Mat 12. um vindicaſti. Per maliciā dic mihi bonū? Abſit. Nō habemus pontificē nō valentē cōpati in- E
Iſaiæ. 42. firmitatib⁹ noſtris, ſed & innocēs eſt & miſericors, nō cōtēdet neq; clamabit, & ipſe eſt mitis & ꝓ-
Iere 2. pitiatio ꝓ peccatis noſtris. [a] Quare nō recipimus tuos nō zælabiles motus, ſed neq; ſi millies re-
Amos. 2. ſumas Phinehes & Heliā. [a] Hic enī audiētī Ieſu nō placuerūt, tūc mitis & boni ſpūs tua nō par-
1.Iohā 2. ticipes erāt diſcipuli. Etenī diuiniſſimus noſter ſanctitatis perfector in māſuetudinę docet reſi-
[a]Hæc. ſtētes doctrinæ dei. Doceri enī nō puniri cōuenit ignorantes, ſicut & cæcos nō punimus, ſed ma-
Nume.25 nuducimus. Tu aūt & viro reſpicere ad lumē incipiēti cōtra maxillā dans impegiſti, & cū mul-
3.Reg 18 ta verecūdia accedētē, temerarie reppuliſti. Hoc igitur multo horrore dignū, qm̄ Chriſtus bo-
Ezec 34. nus exiſtēs in montibus errātē inqrit, & fugientem aduocat, & inuētū difficulter ſup humeros
Lucæ.14. leuat. ❡ Ne rogo ne male ita de nobiſipſis cōſiliemur, neq; in noſipſos enſem inpingamus. Et-
1.Teſſ.4. enī q iniuriā qdē aliqbus facere aut ecōtrario facere nitunt, illis qdē oino, nō fecerūt quæ volu-
erunt, ſibipſis aūt malitiā aut bonitatē cōquirētes, aut diuinis virtutibus aut hūanis pleni ſunt
paſſionibus. Et iſti qdē angeloꝝ bonoꝝ ſequaces erūt, & coambulantes & hic & ibi cū oi pace
& liberatione ab omnibus malis in æuo ſemper exiſtente beatiſſimos hæreditabunt fines, & cū F
deo ſemper erunt, quod eſt omnium bonorum maximū. Illi vero cadūt à diuina ſimul et ſua pa-
ce, & hic & poſt mortem ſimul cum crudelibus erunt dæmonibus. Cuius quidem gratia nobis
eſt multum ſtudiū cū deo bono fieri, & eſſe ſemper cū domino, & non cū malis à iudice ſegre-
gari, ſcd̄m meritū ex nobiſipſis ſuſtinentes. Quod ego plus quā omnia timeo, & rogo non par-
ticeps eſſe omniū malorum. ❡ Etſi vis, & diuinā viſionē ſancti cuiuſdam viri memorabo, & nō
videas, vera enim dicā. Me exiſtente aliq̄n in Creta, ſanctus hoſpicio recepit Carpus, vir (& ſi a-
liquis alius) propter multam mundiciā mentis ad dei inſpectiōca aptiſſimus. Et quidē neq; ſan-
ctis myſterioꝝ perfectionibus manū apponebat, niſi prius in orationibus quæ ſunt ante perfe-
ctionē, ipſi ſancta & amica viſio inferretur. Dicebat igitur ꝙ cum contriſtaſſet eū quidā infide-
lium, triſtitia aūt hæc erat, ꝙ ab eccleſia ille quēdā ad infidelitatē errare fecerat. Adhuc lætis di-
ebus ipſi factia oportebat pro vtriſq; benigne orare, & deū ſaluatorē ſuſceptorem ſumentem,
hunc quidem conuertere, illū autem bonitate vincere, & nō deficere admonētē per vitā omnē
vſq; hodie, & ita ad diuinam ipſos ſurſum agere cognitionem, ſicut iam & his quæ erant dubia
ipſis indicatis, & quæ irrationabiliter & temerarie fecerant, legali iuſtitia caſtigari compulſis.
❡ Sed in ſeipſo non prius hoc patiens, neſcio quomodo multas quaſdam inimicitias & amari-
tudinem intexens, infirmatus eſt quidem ita male habens, veſpera enim erat. Circa medias ve-
ro noctes (conſueuit enim in hoc tempore ipſe apud ſe ad diuinos hymnos euigilare) conſur-
git quidē neq; à ſomnia multis quidem ipſi exiſtentibus, & ſemper inciſis extra turbationē ex-
Actu. 13. giſcens, ſtās tñ ad diuinā loquutionem, non religioſe triſtabatur, & moleſtatus eſt dicens, non
[a]decens. eſſe [a]iuſtū ſi viuāt homines impij, & peruertentes vias dñi rectas. ❡ Et hæc dicēs, rogabat deum
vt cōbuſtione quadā amboꝝ ſimul immiſericorditer abrumperet vitas. Hæc aūt dicēs: dicebat,
apparere videre ſubito domū in qua ſtabat cōmorā prius ex vertice in duo mediā diuiſam, &
quandā fornacem multi luminis in conſpectu eius, & hāc videbatur ei poſtea ſub æthere locus
ex cœleſti choro vſq; ad ipſam deſcēdērē. Cœlū aūt ipſum vidis apertū, & ſup dorſa cœli Ieſum

inſi

infinitis humana ſpecie ipſi aſſiſtentibus angelis,& hæc quidem videre deſuper & ipſum mira-
A rl. Deorſum aũt inclinatum ſe Carpus dixit videre,& ſolũ ipſum ad triſtẽ hyatum & obſcurũ
diſciſſum,& viros quidẽ illos quibus calumniabatur ante ipſum iuxta os aſtare hyatus, tremu-
los & miſerabiles,iã pene deponendos à propriorũ pedũ inſtabilitate. Deorſum aũt ab hyatu
ſerpẽtes ſurſum repere,& circa pedes ipſorũ ſuppoſitos,aliquando quidem abſtrahere inuolu-
tos,ſimul & grauantes & trahentes,aliquando autem dentibus & palatis percutientes,& ſubur
gentes & per omne ad triſtitiam immittere machinatos. Eſſe autem & viris quoſdam in me-
dijs ſerpentibus,contra viros conſtitutos commouentes ſimul & impingentes & percutientes.
¶ Videbantur autem eſſe caſuri illi,partim quidem inuiti,partim autem & voluntarij, à malo
quidem coacti,paulatim ſimul & perſuaſi. Dicebat autem & Carpus ſeipſum delectari deor-
ſum inſpicientem,ſuperiora vero negligere,moleſtari autem & puſillanimem eſſe, qm̃ nondũ
ceciderant. Et rei multotiẽs ſuppoſitum & debilitatũ,& cõtriſtatũ fatigari,& reſpiciẽtẽ difficul-
ter. Videre quidẽ ruſus cœlũ ſicut & prius viderat. Ieſum autẽ miſeratum quod fiebat,conſur-
gere ex ſupercœleſti throno,& vſq; ad ipſos deſcendentẽ,manum bonam extẽdere, & angelos
cum ipſo accipientes *alium aliumq; tenere viros,& dicere Carpo Ieſum: Manu iam extenta,p- * aliũ aliunde.
cute cõtra me de cætero,parat⁹ eñ ſum & rurſus ꝑ hoĩb⁹ ſaluãdis pati. Et hoc amicũ mihi,nõ ꝙ
alij peccẽt hoĩes. Sed vide ſi bñ habet tibi mãſionẽ in hyatu & cũ ſerpẽtibus cõmutare,ꝑ mãſiõe
cũ deo & bonis amatoribus hoĩm angelis. Hæc ſunt quæ ego cũ audierim,credo vera eſſe.

B ¶ Ad Titum pontificem. Epiſtola XI.

SAnctus quidem Tymotheus ó honeſtiſſime Tite,neſcio ſi aliquid cognitorum ẽ
mihi theologicorum ſignorum quod non audierit. Sed in theologia ſymbolica
bene diſcreuimus ipſi eloquiorum omnes de deo viſas multis eſſe prodigiales lo-
quutiones. Etenim omnem incongruentiam duram imprimunt imperfectis ani
mabus,quando ſecretæ ſapientiæ patres per quædam occulta quidem & præſum-
pta enigmata manifeſtant diuinam & myſticam,& inuiam immũdis veritatem. Propter quod
& increduli ſumus multi ſermonibus & diuinis myſterijs. Videmus enim illa cum ſenſibilibus Theologia ſymbolica.
ſignis aſſiſtentibus illis. Oportet autem & reddentes ipſa in ſeipſis nuda & munda facta videre.
Ita enim videntes honoremus fontem vitæ ad ſeipſum effuſum,atq; in ſeipſo ſtantem, viden-
tes & vnam quandam virtutem ſimplicem,per ſe mobilem,per ſe operantẽ,ſeipſam non relin-
quentem,ſed cognitionem omnium exiſtentem,& ſemper per ſeipſam inſpicientem. ¶ Igitur
arbitrati ſumus oportere & ipſi & alijs à nobis ſicut poſſumus reſerare largiſſimas formatiões
ſignificatiue de deo ſanctæ compoſitionis. Nam exteriora eius quam incredibili & compoſiti-
uo adimplentur prodigio,ſicut in superſubſtantiali dei fœcunditate ventrem dei corporaliter
C deum gignentem componentis,& verbum in aera à corde virili eructuante ipſum,& ſpiritum
emiſſum ab ore diſtribuentis,& ſinus deigenos in vlnis portantes dei filium, vt decet corpus
nobis laudantis,aut ad modum plantarum iſta componentis,& arbores quaſdam & ſurculos
& flores,& radices proponentis,aut fontes aquarum emanantes,aut ſplendorem productiuas
lucis generationes,& alias quaſdam superſubſtantialium theologiarum manifeſtiſſimas ſan-
ctas ſcripturas. ¶ Intelligibilibus autem dei prouidentijs,aut donis,aut manifeſtationibus,aut
virtutibus,aut proprietatibus,aut finibus,aut manſionibus,aut proceſſibus,aut diſcretionibus
aut vnitione,hominis compoſitione deo,& ferarum & animalium aliorum, & plantarum, &
lapidum variam formationẽ componẽtis,& ornatus ipſi muliebres,aut barbaricas armaturas
circũponentis,& figulariam & fuſoriam ſicut operanti in igne cuidã apponentis, & equos ipſi
& currus,& thronos ſubſternẽtis,& cibos pulmẽtificos cõſtruẽtis,et potatũ et inebriatũ, et dor-
miẽtẽ et crapulatũ cõponẽtis. ¶ Quid ſi dicat qs iras,triſtitias,oĩmoda iuramẽta,penitẽtias,ma-
ledictiões,inſanias,multiformia et obliqua peccati promiſſionũ ſophiſmata in Geneſi gigan-
tiũ pugnam inſidiari ex timore dicitur potẽtibus illis viris,et hoc ad ędificatiõnẽ,nõ ad iniuriã
quorũdã aliorũ,ſed pro ſaluatione ſuſpſorũ machinatis,et cõſiliũ illud in cœlo, in dolo et de-
ceptiõe Achab cõſtructũ,et cãticorũ materiales et amatorias,et multas paſſiões,et quecũq; alia
ſunt oĩa audẽtis dei cõpoſitiõis,ſanctæ cõpoſitiões apparẽtes occultorũ ꝓpoſite et multiplicate
et diuiſibilea ſingularũ et indiuiſibiliũ,et figuratiue et multiformes infigurabilium et informa-
biliũ. Quorũ ſi quis poſſet videre intus abſconditũ decorem,inueniet myſtica et deiformia oĩa,
et multo theologico lumine adimpleta. ¶ Non enim æſtimamus apparẽtes cõpoſitiões pro ſe
ipſis eſſe cõpoſitas,ſed eſſe propoſitas cauſa ſecretæ et inuiſibilibus multæ ſcientiæ,q̃d nõ ab im-
mundis facile capiantur ſanctiſſima,ſolum autem reuelantur ſanctitatis proprijs amatoribus,
ſicut omnem puerilem phantaſiam in ſanctis ſignis deſtruentibus & ſufficientibus tranſire mẽ
tis ſimpli

tis ſimplicitate,& contemplatiuæ virtutis bonitate ad ſimplicem & ſupernaturalem & præcol
locatam ſignorum veritatem. ¶ Et aliter & hic intendere oportet duplicem eſſe theologorum D
traditionem,hanc quidem ſecretam & myſticam,illam apparentem & notiorem. Et hanc qui-
dem ſignificatiuam & perfectiuam,illam autem myſticam & receptiuam, & complicitum eſt,
dicendo non dicendum. Et hoc quidem perſuadet & ligat veritatem, illud autem operatur &
collocat in docibilibus myſteriorum perfectionibus. Et quidem neq; in ſanctorum myſteriorum
perfectionibus,noſtræ autem legalis traditionis ſancti magiſtri adeo conuenientibus,abſtinu
erunt ſignis. Sed & ſanctiſſimos angelorum per ænigmata myſtice diuina producentes vide-
mus,& ipſum Ieſum in parabolis theologizantem,& deifies myſteria per figuratiuam cœnam
tradentem. ¶ Etenim conueniens erat non ſolum incontaminata ſeruari à multis ſan-
cta ſanctorum,ſed & ipſam humanam vitam indiuiſibilem ſimul & diuiſibilem,exiſtentem,iu-
xta proprietatem ſuam diuinis illuminari cognitiōibus. Et impaſſibile animæ quidem ad ſim-
plices & intimas deiformium inſignium ſegregare viſiones,paſſibile autem ipſius connaturali-
ter currere,ſimul & extendere ad diuiniſſima ingenioſe ante compoſitionis figuratiuorum ſi-
gnorum figurationibus,cui cognata talia naturaliter ſunt velamina. Et monſtrant quicunque
& ante velamina extra theologiam planam cum audierint in ſeipſis componunt figuram quā-
dam,ad intellectum dictæ theologiæ ipſos manuducentem. ¶ Et etiam ipſa apparentis oīs
mūdi operatio eſt inuiſibilium dei propoſitio,quemadmodum dicit & Paulus,& verus ſermo.
Propter quod & theologi quædam quidem ciuiliter & legaliter inſpiciunt, quædam autem ſu
permundane & incontaminate,& quædam quidam humane & medie,quædam autem ſuper-
mundane & perfectiue. Et aliquando quidem à legibus apparentibus , aliquando quidem ab E
occultis legibus,ſecundum hoc quod conuenit ſubiectis ſanctis rebus, & mentibus & anima-
bus. Non enim hiſtoriam habet vacuam,ſed viuificam perfectionē propoſitus ipſis & vniuer-
ſis,& per omnia ſermo. Oportet igitur & nos pro litigatiua de ipſis ſuſpitiōe intra ſancta ſigna
(vt decet) ſanctos tranſire,& neq; inhonorare ipſa diuinorum characterum exiſtentia germina
& expreſſiones,& imagines manifeſtas,ſecretas,& ſupernaturalium viſionum. ¶ Et enim non
ſola ſuperſubſtantialia lumina & intelligibilia,& ſimpliciter diuina figuratiuis variātur ſignis,
ſicut ſuperſubſtantialis deus ignis dictus,& intelligibilia ſimul & intellectualium angelorum
deiformes ornatus formis varijs deſcribuntur,& multiformibus & igneis formationibus. Et
aliter oportet eandem ignis imaginem de deo quidem ſuper intellectum dictam accipere,ali-
ter autem de intelligibilibus ipſius prouidentijs aut rationibus. Et quidem hāc ſecundum cau-
ſam,illam autem ſecundum eſſentiam quandam,aut ſecundum participationem, & alia aliter
ſicut ſecundum ipſa contemplatio & ſapiens ordinatio conſtituit,& non ſicut caſu ſancta ſigna
confundere,ſed conuenienter ipſa cauſis,aut eſſentijs,aut virtutibus,aut ordinationibus,aut di
gnitatibus aperire,quorum ſunt manifeſtatiuæ compoſitiones. ¶ Et vt non infra quā conuenit
epiſtolam faciamus,ad ipſam propoſitam à nobis quæſtionem iam eſt eundum. Et dicimus q̄d
omne alimentum perfectiuum eſt eorum quæ aluntur imperfectionem ipſorum & indigenti-
am adimplens,& infirmum curans,& vitam ipſorum ſeruans,& reflorere faciens,& renouās, F
& viuificum ipſis bonum affectum donans,& ſimpliciter à triſtante & imperfecto liberans , &
lætitiam ipſi & perfectionē largiens. Vnde ergo ſuperſapiens & bona ſapientia ab eloquiis lau-
datur,cratera myſticum ſtatuens,& ſanctum ipſius potum propinans. Magis autem ante hæc
fortia alimenta proponens,& cū alta prædicatione ipſam rogantibus ipſa benigne immittens.
Duplex igitur alimentum diuina ſapiētia proponit. Vnum quidem forte & manens. Aliud au-
tem humidum & profuſum,& in cratere donat prouiſiuas ipſius bonitates. Igitur crater quidē
rotundus exiſtens & apertus,ſignum ſit exiſtente ſimul & ad oīa circūeuntis carentis principio
& interminabilis totorum prouidentiæ. Sed quoniā ad omnia procedēs manet in ſeipſa,& ſtat
immobili idētitate,& perfecte,ingreſſibili à ſeipſa collocata ſingulariter & fixe & ipſe crat̄ ſtat.
¶ Aedificās aūt & ſapiēs domū ſibipſi dr̄,et in ipſa fortia alimēta,et pot⁹,et craterē ꝓponēs,q̄d ſi
diuīa,ſicut decet deū,cōferētib⁹ manifeſtū q̄dē ē,et ꝓuidētia pſecta ē,quę ē cauſa vt ſint oīa,et ad
oīa ꝓcedit,et in oī ſit,et cōtinet oīa,et rurſus ipſa in ſeipſa ſcđm exceſſū nihil in nihilo ſecūdū q̄d
nihil ē,ſed ſegregat à totis ipſa in ſeipſa eodē mō et æternalit̄ exiſtēs,et ſtās et manēs,et ſp ſcđm
eadē et eodē modo habēs,et nūquā extra ſeipſam facta,neq; à propria ſede et immobili māſiōe
et eſſentia deficiēs,ſed in ſeipſa totas et perfectiſſimas prouidētias optime operās,et ꝓueniēs in
oīa,et manēs in ſeipſo,et ſtās ſemper motus. Sed ſicut aliquis dicat prouiſiuas operatiōes in mā
ſione et māſionem prouidēdo,et naturaliter ſimul et ſupernaturaliter habēs. Sed quod eſt forte
alimentum,et quod humidū. Iſta eñ bona ſapientia dare ſimul et prouidere laudatur, ¶ Igitur

forte

forte quidem alimentum compoſitionem fore arbitror intellectualis & manentis perfectiōis
A & identitates,ſecundum quam diuina ſecundum ſortem & ſtantem & vnitiuam,& indiuiſibi-
lem cognitionem participantur ab intellectualibus ſentiendi inſtrumentis illis,quibus diuiniſ
ſimus Paulus ex ſapientia excipiens,vere ſorte alimentum tradit. Humidum autē diffuſiuē ſi-
mul & omnia procedere ſtudendis affluentiæ,& adhuc per varia & multa & diuiſibilia ab iſtis Hæbre. 5.
ad ſimplicem & non tremulam dei cognitionem nutritos iuxta proprietatem ſuam bonitate
manducentis. Propter quod & rori,& aquæ diuina & intelligibilia eloquia,& lacti,& melli, &
vino aſſimilantur,propter vitæ generatiuæ ipſorum ſicuti in aqua virtutem, & augmentatiuā
ſicuti in lacte,& reuiuificatiuam ſicuti in vino,& mūdificatiuam ſimul & ſeruatiuā ſicut in mel-
le. Hæc eñ diuina ſapientia donat accedentibus copioſe ipſis & indeficienter alimentorum af-
fluentiam largiens & ſupermanans. Hoc igitur vere alere,& propter iſta viuificata ſimul & pu-
erorum nutritiua & renouatiua,& perſectiua eſt laudata. ¶ Secundum iſtam autem ſanctam
alimenti reſerationem,& ipſe omnium optimus inebriari dicitur propter ſuperplenam & ſu-
perintellectum alimenti,aut vt magis proprie dicatur,bonæ habitudinis dei perfectam & ineſ
fabilem immenſurationem. Sicut enim in nobis ſecundum peius ebrietas incommenſurabilis
adimpletio eſt,& mentis & ſenſuum exceſſus,ita ſecundum melius in deo ebrietatem non ali-
ud aliquid oportet cogitare quam ſuperplenam ſecundum cauſam præexiſtentem in ipſo omī
um bonorum incommenſurationem,ſed & exceſſum ſciendi qui conſequitur ebrietatem,& ex
B ceſſum dei qui eſt ſuper intellectum conuenit arbitrari,ſecundum quem ſegregatur ab intelle-
ctu,qui eſt ſuperintelligere & intelligi,& ipſum eſſe,& ſimpliciter ab vniuerſis quæcunque ſunt
bona inebriatus ſimul & ecſtaſim paſſus eſt deus,omnibus ipſis ſimul & ſuperplenus exiſtens
immenſurationis omnis exceſſum,& rurſus extra & vltra tota ſurſum poſitus. ¶ Ab iſtis qui-
dem moti & conuiuia ſanctorum in regno dei ſecundum eundem accipiemus modum. Tran-
ſiet enim tunc ipſe rex,& recumbere faciet ipſos,& ipſe miniſtrabit illis. Manifeſtant enim hæc
communem quandam & conſentientem ſanctorum in diuinis bonis adimpletorum & recli-
natorum communionem & eccleſiam primitiuorum deſcriptorum in cœlis,& ſpiritus iuſto- Lucæ. 12.
omnibus bonis perfectos,& omnibus bonis adimpletos. Et reclinationem quietem opinamur
à multis laboribus,& vitam ſine læſione,& conuerſationem diuinam in lumine & regione vi-
uentium,vniuerſo bono affectu ſancto adimpletam,& copioſiſſimorum & beatiſſimorum do
norum copioſam donationem,ſecundum quam lætitia vniuerſa ſunt adimpleta. Hoc idem eſt
lætari Ieſu recumbere facientis ipſos & miniſtrantis,& æternam quietem & adimpletionem bo
norum diſtribuentis ſimul & infundentis. Inquirens ante bene notum & diuulgatum ſomnū
dei & euigilationem reſerari. Et quando dicimus diuinum ſomnum eſſe ſegregatum dei & in-
C communicabile à prouiſis,euigilationem autem attentionem ipſius ad prouidendum indigen
tibus diſciplina aut ſaluatiōe,ad alia theologia ſigna tranſibilis. Quapropter & ſuperfluum eē
arbitrari eadem eiſdem reuoluentes,alia videri,dicere ſimul aut nos cognoſcentes ad credēdū
bona,ea quidem quæ ſunt epiſtolæ in dictis finiemus cum expoſuerimus (ſicut arbitror) plura
quam noſtris literis debeantur. Ipſam autem totam noſtram ſymbolicam theologiam mitti-
mus,in qua inuenies cum ſapientiæ domo & columnas ſeptem diſcretas, & forte alimentum
ipſius in ſacrificia & panes diuiſim,& quæ vini mixtio,& rurſus quæ ab ebrietate dei & crapu-
la,& ipſa etiam non dicta,diffuſius in ea ſunt diſcreta,& eſt (vt arbitror) omnium ſymbolicæ
theologiarum inuentio bona,& conueniens eloquiorum ſanctis traditionibus & veritatibus.

¶ AD ſanctiſſimum Iohannem apoſtolum & euangeliſtam.

Epiſtola X.

SAluto te ſanctam animam ô dilecte, & mihi eſt hoc ad te præter multos magis
proprium. Gaude vere dilecte,vere amabili & deſiderabili, & diligibili valde di-
lecto. Quid eſt mirabile ſi CHRISTVS eſt verax,& diſcipulos iniuſti ciui-
tatibus expellunt,ipſi ſecundum dignitatem ſibiipſis attribuentes, & à ſanctis im-
mundi dilecti & recedentes. Vere manifeſte imagines ſunt viſibilia inuiſibili-
um. Neque enim in ſeculis venturis cauſa erit iuſtarum ſegregationum ex ipſo dei, ſed
à deo perfecte ſeipſos ſegregantes, ſicut & alios videmus hic iam cum deo factos,quoniam ve
ritatis exiſtentes amatores,ab effectu quidem recedente materialium,in omī autem omnium
malorum libertate & amore diuino bonorū vniuerſorū pacē diligūt & ſanctitatē,& ex pſenti
vita incli

vita incipiunt futuram, vt decet angelos, in medio hominum conuerſari cum impaſſibilitate
omni & dei nominatione & ſanctitate, & alijs bonis. ¶ Igitur non aliquando ita inſaniam q̃d D
putem nos aliquid ſecundum corporis paſſiones, ſed ſolum iudicare ipſas ſentire credo. Iniuri-
am autem nobis facientes, & relegare arbitrantes, non recte euangelici ſolem iuſte cauſam ha-
bens opto ab iſtis dimiſſos, qui contra ſeipſos faciunt ad bona conuerti, & ad ſeipſos nos trahe-
re & ſumere de lumine. Nos autem neq; contrarium priuabit Iohannis ſplendidiſſimo radio,
nunc quidem conſequuturos memoria, & renouationem tuæ veræ theologiæ paulo autẽ po-
ſterius, dicam enim, quamuis eſt audaciæ nobiſipſos vniendos. Dignus autem credi ſum omni-
no præcognita tibi, & dicentes ex deo & dicens, quod ex cuſtodia quæ eſt in Pathmos dimitte-
ris, & ad terram Aſiæ reuerteris, & facies ibi boni dei imitationes, & his qui erũt poſt te trades.

Ad Appollophanum philoſophum. Epiſtola. XI.

NVnc nunc mihi ſermo ad te dirigitur præcordialis amor multos ſolicitudinum me-
arum angores de te replicans, teq; miti mente ſuper vecordia tibi ex friuolitatis di-
utina pertinacia arguent, & phanatica illuſionum phantaſmata inſultans superna-
turalem modificationem benignitatis dei magnificentiſſime & diligentiſſime ado-
rando, tibi bene reſpicienti pars animæ meæ coniubilo, tuiſq; te deſpectionibus compellabo,
vt illa tibi iterato commendem quorum pridem contempſeras notionem. Frequentiſſime qui-
Gene 1. dem & diligenter ſatis dilucidaui tibi Moſe prodente à domino hominem de limo factum, &
Gene. 6.7 tranſgreſſiones eius cathaclyſmo piatas. Sequenter quoq; eum in amicitia ſumptum, multaq;
Exo. 7. 8. 9.10.11.12 in Aegypto & egreſſionis ſuæ itinere pro eo, & in eo feciſſe magnalia, atq; theologos multoti-
Ex. 13.14 es feciſſe, quorum præcognoſcẽtia deus humanatus fieri eſt dignatus ex virgine. Vnde mihi E
Iohan. 1. reſponſalia frequenter remiſiſti, non ſolum te hæc eſſe vera funditus ignorare, verum etiam qs
Lucæ. 2 idem Moyſes fuerit perneſcire, euangelium Ieſu Chriſti dei totius maieſtatis (quod meum vo-
cabas) rennuere. Paulum vero hominem mundi circuitorem & feminiuerbiũ de materialibus
ad immaterialia non velle ſuſcipere, imo me refellendo, quoniam paterna religionis iura dege-
ner omittens in ſacrilegia nepharia me tranſfuderim. Hortabaris autem ea quibus innitebar
dediſcere, aut his deiectis paterer mea mihi ſufficere, & non numina diuina ſeu leges patrias de-
rogare. Vt autem lux ſuperna paternæ ſplendorem gloriæ in tuæ mentis tenebras radiare ſuo
propoſito deſtinauit, penetralibus cordis mei infudit, vt tibi memoriale piſſimum recordarer,
qualiter in Helyopoli pene coæuo mihi, ego quinq; & viginti ſere annorum tempus euoluens
pariter morabamur, cum feria quadam ſexta, ferme hora etiam quaſi ſexta, luna ſe ei inijciente
ſol eſt horribiliter obſcuratus, quia non deus, ſed creatura dei lucis ſuæ occubitu lucere nequi-
uit, queſtuſq; ſum apud te, quid hinc tibi prudentiſſime videretur. Ex quo prudentia tua reſpõ-
dit quod adeo tenaciter cordi mentis meæ inhæſit, vt nulla obliteratione abradi nulla mortis
imagine valeat aboleri. ¶ Obfuſo nanq; orbe vniformiter tenebrarum caligine tabeſcente, vt
purgatum redijt ſolis dyametrum, regulam Philippi Aridei aſſumpſimus. Cũq; reperimus q̃d
& erat notiſſimum, eatenus fatigatione eclyptica ſolem pati moleſtias non debere, & lunam ab
Oriente ſolarem fulgorem velis æthiopicis obducentem ſolere in occidua hora captare profu-
gia. Tunc autem lucigenos theſauros caligines quas genuerunt vſq; in Iliacos terminos vt pu-
tauimus proferentes, recõdere occidentes præſertim cum lunæ deeſſet & nec conuentus tẽpus
propinquaret. Aio ad te peritiæ vaſtæ ſacrarium. Adhuc neſcius tantę rei myſterium. Quid in-
quam ſpeculum doctrinæ Appollophane his ſecretis adſcribis? Atq; tu mihi inquiens ore diui-
no & non humani ſenſus ſermone. Iſta ó bone Dionyſi diuinorum retributiones ſunt rerum.
Deniq; notatum ferię diem & annum, annunciationis quam Paulus noſtris auribus ſuſpenſis
intonuit, ſignis acclamantibus concordari expertus, dedi veritati manus, & falſitatis ſum nexi-
bus abſolutus. ¶ Quam ineffabiliter effero, tibiq; infero, quæ eſt & vita & via, ac verum lumen
eſt quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Cui tu tandẽ vt vere pru-
dens ceſſiſti. Ceſſiſti nempe vitæ, cum abdicaſti mortem. Cuiq; bene facies inhærendo, cũ hinc
nobis arctius iunctus fueris. Os enim illud eſt cuius me fulgore obtenebrans eras ſolitus hinc
Iohan. 1. inde fucis multicoloriȷs & multiplicibus, etiam intra penetralia inſuliginare, & acuminatis ſpi-
culis terebrare, quoniam (vt fatebare) illius notitia ſapida notio vt inhiabas mẽtali palato ſe re-
ſultabat, & dedignans in ventre tuæ notitiæ ſedem ſumere abnuebat. Sic ſic modo cognoſcen-
tia & prouida corda gerens ſuſpice, ne pro his qui non ſunt quod eſt verum remittas, & pronas-
tior ad falſa tentãtibus eſto, quam ad verum quód eſt ſuggerentibus noſtris votis extiteras. Ita
nanq; in Ieſu (qui eſſe & vita mea eſt) lætus iam moriar, cum ipſe in eo viues. FINIS.

In nouam

IN NOVAM OPERVM SANCTI DIONYSII MARTYRIS TRANSLATIONEM, IACOBI FABRI STAPVLENSIS AD PIOS LECTORES EPISTOLA.

LVmen quãto ſoli vicinius eſt, tãto ſplẽdet illuſtrius, vimq́ mortalium ſuperat oculorum.
Et vnumquodq́ quanto ſuæ ꝓpinquat origini, tãto quoq́ puriorẽ ſuã retinet naturã, atq́
ſeruat. Neq́ id aliter in diuinis, aliter vero in humanis euenire putandũ eſt. Hinc oĩm ſane
ſcripturarũ ſupremũ dignitatis apicẽ, ſummũq́ decus, auguſtã reuerentiã, & autoritatem
obtinere dinoſcunt̃ ſacroſancta euangelia, vt q̃ à deo proximé manauerint in diſpoſitos
animos trãsfuſa. Mox ea ſequũtur ſanctæ & arcanæ Ieſu reuelatiões, apoſtolorũ acta, &
epiſtolæ, & prophetarũ monumẽta: q̃ veteris legis cõtinent̃ organo, & hæc vniuerſa dupli
ci teſtamẽto & vetere ſcz & nouo contẽta, eloquia nominant̃. Porro eloq̃a proxime & di
gnitate & autoritate ſequunt̃ ea agiographa, ſctãq́ ſcripta, q̃ apoſtolorũ auditores ad fidelis eccleſiæ inſtituendã
futuram ſobolẽ reliquere. Inter q̃ ſunt diui Dionyſii Areopagitæ ſacratiſſima opera, tãta excellẽtiæ dignitatate e
minẽtia, vt cõmẽdationis eorũ null⁹ vnq̃ verbis valeat aſſequi ſummã. Vt enĩ dilectiſſim⁹ deo diſcipul⁹ Iohãnes,
ob euãgelij ſui ſublimitatẽ inter euãgeliſtas aq̃la noiatur, ita & ſctũs Iohãnes Chryſoſtom⁹ huĩc beatiſſimũ patrẽ ſu
orum ſcriptorũ altitudinẽ demirat⁹, totus pene effect⁹ attonitus, volucrẽ cœli exclamat. Hũc ſcti viri ſingulari do
ctrina fulgẽtes ſanct⁹ Maxim⁹, ſctũs Michael hieroſolymitan⁹, ſctũs Andreas Cretẽſis & vniuerſa docta Græcia,
B miris laudib⁹ efferũt, magnũ appellat, angelũ appellat, & cui ſimilis nõ ſucceſſerit ſacrorũ interpretẽ. Et cum aliq̃n
in obſcuris theologicis Euſebij Pamphili de motu monadis in dyada, & ſtatu in triade (q̃ ad intimos diuinitatis
proceſſus, ineffabilẽq́ intimorũ illorũ proceſſuũ ſtatũ in Trinitate, ꝑtinere videt̃, & diſcuſſum à btiſſimo patre in
libro hypotypoſeon) ita legẽs incidiſſem. Non ens enĩ ex negatiõe, primũ finit̃ q̃ entiũ nihil exiſtat, effectrix ſiq̃
dem cauſa, & preſtantius illis eſt, ex negatione: idemq́ finit vltimũ, q̃ entiũ nihil exiſtat, ſed ipſis quoq́ deterius.
Et iterũ Quia ſupra vnionẽ huiuſmodi eſt vnio & ſupra diuiſionem diuiſio, q̃ etiã meli⁹ quiſpiã ſuperunitũ & ſu
perdiuiſum nũcupauerit. Viſus eſt mihi ipſe Euſebi⁹, aut Dionyſiũ lectitaſſe aliq̃n, aut eos q̃ ſuis verbis, ſuoq́ phi
loſophãdi mõ fuiſſent vſi. Verum vt ſolẽ conſpiciam⁹, face nõ egem⁹. Idcirco cætera teſtimonia patrũ de ipſo, vt
Polycarpi, Dionyſii Corinthiorũ epiſcopi, Methodij, Athanaſii, Eugenij, Gregorij Turonẽſis, & Fortunati nũc
prætereũda iure cenſeo, vt q̃ aliena luce, ad perſundendũ, minime indigere videamur. Hęc ſacratiſſima opa, has di
uinitatis opes, & cœleſtes ambroſias nõ quas fabuloſe fundit cornu Amaltheę, voluit ſumma dei benignitas nr̃is
tẽporib⁹ latinis, intelligibili⁹ reſtitui, ex illa plenitudine apoſtolicorũ temporũ deprõptas. Et plane literaria monu
menta ex apoſtolicis tẽporib⁹ ad noſtra deriuata: ęque mihi à cæteris differre vident̃ ac viuẽtia à mortuis, cœle
ſtia à terrenis, & à mortalib⁹ immortalia: aliq̃d viuificũ atq́ mirifice lucis vltra cætera in ſe ſeruãtia. Attamẽ illa
ipſa eorũ lux, ſpiritaliſq́, & viuifica intelligẽtia ſine certo duce occulta manet, prorſuſq́ incognita. Ad quã pro
culdubio percipiendã, nullũ hoc ſacratiſſimo autore inuenire valebim⁹ certiorẽ ducem. De q̃ nimirũ vere dicere
C poterimus (q̃ ipſe de Hierotheo dicere ſolebat) nos nunq̃ illuſtriorẽ ſolẽ offendiſſe, cui inſigere conaremur ob
tut⁹. Hic ſctiſſimus autor vir⁹ eorũ eſt, de q̃bus beatiſſim⁹ Paulus aiebat: Sapientiã aũt loq̃mur int̃ pfectos. & pfe
ctorũ, ſolidũ eſſe cibũ, ſiq̃dem horũ diuinorũ opum intelligẽtia, ſolidus cib⁹ eſt. Et teſtor illorũ ſctõrũ tẽporũ fe
licitatẽ, à quib⁹ oĩs ſapientiæ lux ꝑ oĩa gratiæ tẽpora effluxit: mihi nũq̃ poſt ſacroſctã eloquia, min⁹ quidẽ & ſub
tutile, intelligentiæ nr̃æ pũia, quicq̃ his magni & diuini Dionyſii opⁱrib⁹ occurriſſe ſacrati⁹, & ſi reliq̃ (q̃ iniu
ria temporũ perierũt) ad manus prõpta haberent, ſufficere haud dubie poſſent ad totius orbis viuificã illumina
tionẽ, magis reuera deplorãda q̃ q̃cunq́ opũ, regnorũ, aliarũq́ fortunarũ iacturæ, q̃ q̃cunq́ detrimenta. Et eloq̃a
ꝗ ſimilia ſunt arcę in q̃ ſapientiæ theſauri latent⁹ occluſi occultiq́ manent, nunq̃ oculis puri niſi ſit q̃ referat, ſa
crumq́ infert lumen. Hic aũt cœleſtis, & ſupramũdanus theologus diuinã arcã apit, & ſacrũ lumen infert. In quo
reſeratorũ eloquiorũ mirificũ decorẽ contemplari valemus, q̃ vniuerſa idoneis lectorib⁹ magis obuia patebũt,
q̃ nos ipſi ꝑmonere, aut ſcribere ſufficiam⁹. ¶Quare dũ paucorũ adhuc ammonuerim⁹, q̃ſi patefactis atrijs, ad di
uinarũ opũ ſanctuariũ (deo oĩm numerũ autore, & ſacratiſſimo martyre ducib⁹) vos admitti orabimus. Primũ
itaq́ eſt. Sacroſctã eloquia, & hæc inſup diuina opa, illiſq́ ſimilia (q̃ eloquiorũ myſteria detegũt) attente in orãtis
modũ ad deũ humili, proſtrata, ꝓuolutaq́ mente, oĩ cũ reuerentia & tractãda & legenda eſſe. In humanis enĩ ſtu
dijs hoĩes vtcunq́ placet gerãt habitũ. in diuinis aũt ſola attentio, deuotio, pietas, religio, reuerentia, & humilitas
itruãt, mentemq́ adaperiũt. Et quia ad ea ſecus accedũt, nõ mõ nihil proficiũt. ſed plerũq́ euadũt deteriores, impij,
prorſuſq́ diuinis ꝑfidijs capti, ne ſcientes diuina & ſctã, diuine & pure fuiſſe tractãda, & humana humane. ¶Se
cundũ eſt. Hunc ſacratiſſimũ diuinæ reſeranõis ſapientiæ autorẽ, neq́ Platonicũ, Ariſtotelicũ, Stoicũ aut Epicu
reum, ſed Ieſu vitæ autoris & ſpũs ſctĩ ſub diuiniſſimis Paulo & Hierotheo ꝑceptorib⁹, eſſe philoſophũ, non q̃
neſcierit, q̃ Plato & Ariſtoteles ſcierũt, imò vero vterq́ (ſi tempora dediſſent) ſe eũ beatũ putaſſet, eius nominari
diſcipulum. Et iccirco nolite eos audire, qui eum nominãt Platonicum, ſapientius cogitate: eſt enim aliquid lon
ge ſublimius, & his profecto nominibus ſacrorum admittitur autoritas, & diuina impie trahuntur ad humana,
perinde ac ſi Iohannem euangeliſtã Pytagoricum voco, aut voco Platonicum (vt nonnulli prophanorũ fecerũt)
& non potius cœleſtem & ſupramundanũ ſcribam, ſiue Ieſu Chriſti & ſancti ſpiritus ſuper omnes diuiniloq̃ũ
tubam. Sancta ſanctis relinquant̃, & prophana prophanis, ſiue vt modeſtius loquamur, humanis reliquantur hu
mana. Scio quid loquor, ſcio quid ſcribo, & cur ſcribo: non in alicuius odium, ſed longe minus q̃ par eſt, q̃ dei
ſunt

Eloquia. Chryſoſtom⁹ in vltimo libro ſermonum. S. Maximus. S. Micha. hieroſolymitanus. S. Andre. Cretenſis Euſebius Pamphili in theologicis obſcuritatibus. Polycarpus. Dionyſi⁹ Corinthiorum. Methodi⁹. Athana. Eugeni⁹. Gregori⁹ Turonenſis. Fortunatus. Quõ eloquia, hæc opa & his ſimilia tractãda & legẽda ſũt. Diuinum Dionyſi. nõ eẽ Plathonicũ aut alicuius ſectę humanorũ philoſophorũ. ſed lõge ſupra. vt Iohan. euangeli. & Paul⁹.

Proteſta- ſunt veneratus Credite potius beatiſſimo patri de ſeipſo à terrenis philoſophis præſidia non quæſiſſe tradenti,
tio diuini atq; ita cap 1. diuinorũ nominũ proteſtanti Sit aũt modo quoq; nobis ea (quæ ſemper) definita lex, eorũ quæ de
Dioniſii deo dicuntur tueri veritatẽ, non in perſuaſibilib⁹ humanæ ſapientiæ verbis, ſed in oſtenſione theologorũ a ſctõ D
ſe à mun ſpiritu agitatæ virtutis, per quã ineffabilibus & incognitis, ineffabiliter & ignote cõiungimur, preſtantiore illa
danis phi vnione rationalis noſtræ, ſpiritalisq; virtutis, atq; actionis Nulla ergo ratiõe præſumendũ aliqd de ſupſubſtãtia-
loſophis li, ſecretiſſimaq; deitate aut dicere aut cogitare, præter illa quæ nobis ſacra eloquia tradiderunt. Hactenus ſacra-
nihil acce tiſſimus pater Qui ſolummodo euangeliſta, Petrum, Iacobum, Iohãnem, Iudam, Bartholomeũ, Ioſeph iuſtum,
piſſe ? his Paulum, Hierotheum, Ignatium, & prophetas ad ſuorũ dictorũ robur, & confirmationẽ ſolet adducere. Et nihil
ſanctiſſi- hic vos iterũ moueat Nicolaum Cuſanũ altiſſimæ ſapiẽtiæ beatiſſimi patris ſtudioſum, cõmuni errore delutum
mus tradẽ etiam vocaſſe platonicũ. Eum em̃, ipſorũ furta latebãt. Et ideo poſt epiſtolã teſtes citabimus platonicos, more ri
dis diſci- dicule apud Flaccũ corniculę, falſis plumis ornatos, ſibiq; vanũ diuinitatis nomẽ ex furto ſcriptorũ, pręſertim hu
plinis. ius ſanctiſſimi patris, & ſupramũdani philoſophi quæſiſſe, & ſacra ex adytis prophanaſſe, diuinataq; de cœlo
Nicolaus ad terrena deturbaſſe, & diuinis aduerſus diuina (quod beatiſſimus pater de Apollophane ſcribit ad Polycarpũ)
Cuſanus nefarie vſos Digniores profecto qui ad caucaſiam rupẽ relegati a vulturib⁹ roderẽtur, q̃ fabuloſus ille Prome-
Apollo- theus q; ſacrũ de cœlo ignẽ ſubiecta ferula ad terrena elicuiſſet. Neq; quis hũc ſacrũ interpretẽ platonicũ ideo puo-
phanes. tet, quia verbis differẽdo de diuinis vſus ſit Platonicis Quinimo & verba & ſententiæ & Platoni & reliquis phi
loſophis pro maiori parte (ne dicã pro toto) de deo digne loquẽdi ante apoſtolorũ tẽpora deerãt. Et pinde pro-
fuſum equidẽ riſum (ne ſi Heraclit⁹ quidẽ fuiſſem) tẽperare haud valuiſſem, cum aliq̃ apud platonicos ita legẽ-
dum occurriſſet. Poſt apoſtolorũ, apoſtolicorũq; virorũ contiones & ſcripta à Philone & Numenio incepeſit ſcri
pta Platonis intelligi. Tertium, cognoſcatur aperte ex ſacris literis, & earũ ſpiritali & viuificãte intelligẽtia, put
à beatiſſimo Paulo & diuino Hierotheo, & ſpũ ſancto, quod oĩm maximũ eſt, fuerat edoctus) oĩa depręhẽdiſſe ſa-
cratiſſimus pater. Et cum eloquia citat, vtitur editione ſeptuaginta duorũ interpretũ, quorũ nominatim meminit
Ariſteas Non em̃ tẽpore apoſtolorũ alia fuiſſe ab ea quæ ſeptuaginta duorũ erat, & quæ nunc ſeptuaginta dici-
tur, præter originalia legiſ. Et proinde quando ex noſtra traductione eadem adducuntur, interdum aliquanta
apparet varietas, ſed ſpiritus omnia concordat, & viuificat omnia.

Furta pla tonicorũ. Baſilius.

❡DE FVRTIS PLATONICORVM, QVAE ex libris S. Dionyſij quaſi propria inuenta extraxerunt teſtimonia. E

Magnus Baſilius.

❡Magnus Baſilius de Numenio, in oratiõe qua exponit euãgelium In principio erat verbum. Non ignoro (in-
quit) plurimos veritatis inimicos, & mundana ſapiẽtia ſe plurimum iactãtes, ſic admiratos iſta fuiſſe, vt in ſuis
libris conſcribere auſi ſint Furatur enim noſtra diabolus, & ſuis ea largiri conatur.

Ambroſi⁹

Ambroſius Camaldulenſis.

❡Sciendum multos externorũ philoſophorum & maxime Proclum: ſententijs Dionyſii, imò vero ipſis quoq;
vocabulis nudis vſos plerũq; fuiſſe. Vnde ſuſpicari poſſumus: ab ijs qui Athenis philoſophabantur, libros beati
Dionyſii (quorum ipſe meminit) celatos fuiſſe, vt quę inde ſumebãt, inueniſſe ipſi putarẽtur, ſed diuina prouiden
tia (his modo libris adinuentis) manis gloria illorum, & malicia patefacta eſt. hæc Ambroſii ſcholium.

Marſilius

Marſilius ficinus platonicus.

❡In libro de religione chriſtiana: Marſilius capite ſecundo & viceſimo de platonicis ita habet. Ego certe reperi
præcipua Numenij, Philonis, Plotini, Iamblici, Procli myſteria à Iohanne, Paulo, Hierotheo, Dionyſio Areo-
pagita accepta fuiſſe Quicquid enim de mente diuina, angelisq; & cæteris ad theologiam ſpectantibus magnifi-
cum dixere, manifeſte ab illis vſurpauerunt. Hæc Marſilius. Et niſi in aduerſarios Chriſtianæ ſapientiæ mollior
eſſe maluiſſet, plane dixiſſet, furati ſunt.

❡[Ambroſij oratoris & monachi Camaldulenſis ordiñis, in tranſlatiõem ſuam librorum ſancti Dionyſij Areopagitæ martyris PRÆFATIO. F

NObilitatem generis, diuitiarumq; copiã magni Dionyſii, Athe-
nienſium cõcilium cuius per electionẽ particeps erat oſidit apte.
Acto. 17. Nam vt diuinus nos Lucas in ſcribẽdis apoſtolorũ actibus do-
cuit. Areopagitarũ fuerat vnus. Cumq; em̃ Apl's Paulus Athe-
nas periſſet, atq; cũ philoſophis tum Epicureis, tum Stoicis ver
ba feciſſet, Chriſtũq; ipſis dñm noſtrũ, mortuorũ reſurrectionẽ
& gñale iudiciũ pdicaſſet, captus atq; ad Areopagitas ductus, p
Dionyſi⁹ dicatiõe ſua nõnullos etiã ibi cõfeſtim lucratus, ad veritatis lucẽ
Damaris reduxit, q & recedẽtẽ ſecuti ſunt. In his Dionyſiũ q̃q; Areopagi-
tã fuiſſe, mulieremq; Damarim noĩe, alioſq; cũ ipſis nõnullos tra-
didit. Ego aũt nõ arbitror abſq; cauſa pter cęteros q tũc diuina
Pauli prædicatione crediderunt: Dionyſium à ſcriptore qui ſpiritu dei mouebatur, tantum-
modo ipſa etiam addita dignitate nominatum fuiſſe. Areopagita enim, inquit, Dionyſius fuit,
Conciliũ ſed credo ita factum, quia & ſapientia præcipuus fuit, & vitæ apud Athenienſes ſanctiſſimæ.
Areopa- Non enim quoſlibet, ſed genere, diuitijs, vitæq; ſanctimonia primos atque præclaros ad con-
gitarum. cilium illud deligebant. Et antiquitus quidem vt Androcio in ſecundo rerum Atticarum li-
Andro- bro refert, ex nouem primis magiſtratibus, nouem primi deligebantur, poſtea vero Areo-
cio.

pagitas

pagitarum numerus vſq; ad quinquaginta virum concreuit,primarij tamen ſemper viri(vt di 420
ximus)elegibantur,vt etiam Philochorus in tertio rerum Atticarum ſcribit. Erat autem pagus Philochô
A martius extra vrbem Athenas,vbi Areopagitarum cõcilium,leges contemnentium cauſas co Pag⁹mar
gnoſcebat,quas oẽs Androtio in primo,& Philochorus in ſecũdo & tertio rerum Atticarum e tius.
numerat. Ita & diuinus Paulus quaſi nouos deos prædicans,à ſatuatę ſapiẽtiæ ſtudioſis ad mar
tiũ trahitur pagum. Sed pręcipuus inter eos,veritatiſq; amator diuus hic Dionyſi. integro ſuo
Pauli ꝑdicationẽ iudicio cõfirmauit,atq; ilico inani Areopagitarum grauitate relicta,lucẽ præ
dicatiõis Pauli dñm noſtrum Ieſum Chriſtum ſecut⁹ eſt. Nã etſi Romani tẽporibus illis impe Apoſtoli
rio ſuo domuerãt oĩa,Athenieſes tamẽ atq; Lacedemonios legibus moribuſq; ſuis libere viue cę inſtitu
re permiſerunt. Vnde Martij pagi cõcilium,dignitatem adhuc ſuam retinebat. Ita igitur verita tiones.
ti iã adhærẽs Dionyſius, primũ à Paulo ſalutis dogmata percepit. Deinde maximo Hierotheo Dio.co
(vt ipſe ait)ſecũdo vſus eſt preceptore,& demũ(vt in ſeptimo apoſtolicarum inſtitutionum li rinthiorũ
bro ſcribitur)epiſcopus à Paulo Athenienſium qui credebant ſtatuitur. Huius B. Dionyſii,Dio Polycar.
nyſius alter antiquiſſimus Corinthiorũ epiſcopus meminit,& Polycarpus,in q̃dã eius ad Athe
nienſes epiſtola. Sed rectam magnãq; ſanctiſſimi huius viri doctrinam mirari omnes maxime
debẽt,qui traditiões eccleſiæ inculpabiles,& exquiſitam diſciplinã nouerũt nihil coinquinatũ,
nihil impurũ ex adulteratis philoſophorum dogmatibus immiſcẽtis. Et pleriſq; vt miſeris cõ
dolẽdum eſt,qui propter ſuã ignorãtiã acerbos ſe iudices atq; cẽſores ꝓbuerũt,qui acuta cętero
rum inuenta,prout ignorantia ſua dictat acerbe carpẽtes,cũ legant quæ nõ intelligũt,ſcriptorẽ
ſtatim cõdemnant,neq; eos pudet,ꝙ nec redarguere,nec emẽdare poſſunt, quę male putãt con
ſcripta,ad ſeipſos ergo iram ſuam cõuertant,ſibiipſis acerbi ſint qui per negligẽtiam altiora di
ſcere nequiuerũt,quiq; à doctioribus petere dedignati in dubijs ſuis cõtabuerũt. Hæc dixi quia
B nõnulli beatum hũc Dionyſium quaſi hæretice multa cõſcripſiſſe vituperãt,qui mihi hæretico
rum etiã peruerſas opiniones ignorare videntur,nam ſi ſcirẽt,certe cõferendo hæc illis,viderent
tantũ ab eis differre,quãtum lumen à tenebris diſtat. Quid enim dicent de theologia iſtius viri
qui trinitatem ſolam adorabilem prædicat? Quid dicent ꝙ animam,corpuſq; humanum(hoc
eſt totum hominem)ab vno trinitatis Ieſu Chriſto vnigenito dei verbo abſolute aſſumptũ fa
tetur? Quid dicẽt de intellectualium,intelligibiliũ,ſenſibiliumq; ipſius doctrina, aut in quo re
prehendere poterũt,quæcũq; de generali hominum reſurrectione,de gloria iuſtorum,& impi
orum ſupplicijs docuit? Hæc enim vt ſummatim dicatur, ſalutem cõtinẽt noſtrã,quæ latius ex
ponere,modo tempus nõ eſt,præſertim cum oportune ſcholiorum commẽtarij illa indicaturi
ſint. Sed non enumerauit libros ipſius(aiunt)Euſebius Pamphili,neq; Origenes eius meminit.
Nos aũt multa fuiſſe ab Euſebio prætermiſſa(quæ forte ad eũ nõ peruenerãt)reſpõdemus,imo
vero ille ipſe reſpõdet,qui ſe fatetur innumerabiles credere libros ad ſe nõ perueniſſe, nam vel Euſebi⁹.
nõnullorum regiõis ſuæ hominũ libros legiſſe nullo modo videt,vt Hymenei & Narciſſi hie Orige.
roſolymitanę presbyterorũ eccleſiæ,nec Pãtheni operũ meminit,nec clemẽtis Romani,duabus Hymene.
C ſolum exceptis epiſtolis,multos inſuper ab eo prætermiſſos numerare poſſem,ſi opus eſſe puta Narciſſ⁹.
rem. Origines autem non omnium,ſed vix quatuor ſolummodo meminit virorum. Mihi ve Panthen⁹
ro dyaconus quidam Rhomanus nomine Petrus,omnes diui Dionyſii libros in Romana ſacro Clemens.
rum bibliotheca librorum inueniri affirmauit,quorum plurimos ad beatum Timotheũ Pau Orige.
li diſcipulum & Epheſinũ epiſcopum ſcripſit. Is enim ab Ionicę philoſophiæ ſtudioſis(qui tũc
apud Epheſinos florebant)vehemẽter agitabat,atq; ideo beati Dionyſii oĩs externæ philoſo
phiæ doctiſſimi,patrociniũ petebat,ab Areopagita vero Dionyſio hos lib. cõſcriptos fuiſſe, il
lud etiã teſtat ꝙ multorũ meminit & nõnullorũ dicta ꝓponit q tẽporibus illis floruerũt, q̃rũ &
actuũ liber,& ep̃læ Pauli meminerũt,ſed ꝓcipue oĩm ſynceritas dogmatum,iſtud oſtendit.

INDEX CAPITVM OPERVM DIONYSII huius nouæ tranſlationis.

Cœleſtis hierarchiæ.

1 Qđ omnis diuina lux(licet varie per ſummam benignitatem ad creaturam prodeat)ſimplex tamen manet, neq; id ſolum: verum & quæ illuſtrat,vnum efficit,capitulum primum
2 Qđ congrue diuina atq; cœleſtia,etiam per diſſimilia ſigna tradantur,cap. ſecundum
3 Quid ſit hierarchia & quænam eius vtilitas,cap. tertium
4 Quid ſignificet angelorum appellatio,cap. quartum
5 Cur omnes cœleſtes ſpiritus communi appellatione dicantur angeli,cap. quintum
6 Quænam ſit cœleſtium ſubſtantiarum prima,quæ media,quæ extrema diſtinctio,cap. ſextum
7 De ſeraphim & cherubim & thronis,& de prima eorum hierarchia,cap. ſeptimum
8 De dominationibus,virtutibus,ac poteſtatibus: & de media illorum hierarchia,cap. octauum
9 De principatibus,archangelis & angelis: deq; extrema illorum hierarchia,cap. nonum

10 Epilogus & concluſio totius angelici ordinis, cap. decimum.
11 Cur omnes cœleſtes ſubſtantiæ communi uocabulo cœleſtes uirtutes appellantur, cap. vndecimum
12 Cur ſacerdotes inter homines dicantur angeli, cap. duodecimum
13 Cur a ſeraphim purgatus fuiſſe dicatur Eſaias propheta, cap. decimumtertium D
14 Quid ſignificet is qui traditur angelicus numerus, cap. decimumquartum
15 Quæ ſint figuratiuæ angelicarum uirtutum imagines, & reliqua, cap. decimumquintum

❡Eccleſiaſticæ hierarchiæ.

1 Cõpresbytero Timotheo Dionyſius presbyter, quænam ſit eccleſiaſticæ hierarchiæ traditio, & quę illi⁹ intentio, capitulum primum
2 De iis quæ in illuminatione baptiſmatis fiunt, pars prima cap. ſecundi
Myſterium illuminationis, ſiue baptiſmatis, cap. ſecundi pars ſecunda.
Spiritalis intelligentia, contemplatio, theoria, ſanctaq́ anagoge, cap. ſecundi pars tertia
3 De ijs quæ in ſynaxi ſanctaq́ communione fiunt, pars prima cap. tertij
Myſterium ſynaxeos ſiue communionis, cap. tertij pars ſecunda
Spiritalis tantæ rei ſenſus, cap. tertij pars tertia
4 De ijs quæ in vnguento fiunt, & quæ in ipſo conſummantur, pars prima cap. quarti
Myſterium confectionis vnguenti, cap quarti pars ſecunda
Spiritalis ſenſus, contemplatio, cap quarti pars tertia
5 De ſacerdotalibus conſecrationibus, & conſummationibus, pars prima cap. quinti
Myſterium ſanctorum ordinum, cap. quinti pars ſecunda
Spiritalis intelligentia, cap. quinti pars tertia
6 De initiandis ordinibus, pars prima cap. ſexti
Myſterium monaſticæ conſummationis, cap. ſexti pars ſecunda
Spiritalis ſenſus, cap. ſexti pars tertia
7 De ijs quæ in quieſcentibus fiunt, pars prima cap. ſeptimi
Myſterium ſuper ijs qui ſanctæ quieuerunt, cap. ſeptimi pars ſecunda
Spiritalis ſenſus, cap. ſeptimi pars tertia E

❡Diuinorum nominum.

1 Quænam ſit inſtitutio operis, & quæ de diuinis nominibus tradita ſint, cap. primum
2 De coniuncta & diſcreta theologia, & quænam ſit diuina coniunctio atq́ diſcretio, pars prima cap. ſecundi
Ex ſanctiſſimi Hierothei libro elementorum, cap. ſecundi pars ſecunda
3 Quæ ſit orationis virtus, de beato Hierotheo & de reuerentia & conſcriptione theologica, cap. tertium
4 De bono lumine ſiue luce, pulchro, amore, ecſtaſi, zelo. & quod malum neq́ eſt, atq́ ex eo quod eſt, neq́ inter ſubſtantias eſt, pars prima cap. quarti
Hierothei ſanctiſſimi ex amatorijs hymnis, cap. quarti pars ſecunda
Eiuſdem ex eiſdem amatorijs hymnis, cap. quarti pars tertia
5 De ente in quo etiam de exemplaribus, cap quintum
6 De vita, cap. ſextum
7 De ſapientia, ſenſu, ratione, ueritate, fide, cap. ſeptimum
8 De virtute, iuſtitia, ſalute, redemptione in quo, & de æqualitate & inæqualitate, cap. octauum
9 De magno, paruo, eodem, altero, ſimili, diſſimili, ſtatu motu, æqualitate, cap. nonum
10 De omnipotente, antiquo dierum, in quo & de ſeculo, & de tempore, cap. decimum
11 De pace, & quid ſibi vult in deo ipſum eſſe, quæ ſit ipſa vita, quæ ipſa virtus, & quæ hunc in modum dicuntur, cap. vndecimum
12 De ſancto ſanctorum, rege regum, domino dominorum, deo deorum, cap. duodecimum F
13 De perfecto & vno, cap. decimumtertium

❡Myſticæ theologiæ

1 Cõpresbytero Timotheo Dionyſius presbyter, quænam ſit diuina caligo, cap. primum
2 Quomodo oporteat ei cõiungi, & laudes referre autori om̃ cuncta excellenti, cap. ſecundum
3 Quænam in theologia ſint affirmantia, quæ negantia, cap. tertium
4 Qđ nil ſenſibilium eſt, qui ſenſibilis omnis eminenter eſt autor, cap. quartum
5 Qđ nil intelligibilium eſt, qui intelligibilis omnis rei autor eſt, cap quintum

❡Epiſtolarum Dionyſij.

1 Ad Caium cultorem, epiſtola prima
2 Ad eundem Caium, epiſtola ſecunda
3 Ad eundem Caium, epiſtola tertia
4 Ad eundem Caium, epiſtola quarta
5 Dorotheo miniſtro, epiſtola quinta
6 Soſipatro ſacerdoti, epiſtola ſexta
7 Polycarpo epiſcopo, epiſtola ſeptima
8 Demophilo monacho de benignitate, epiſtola octaua
9 Tito pontifici per epiſtolam interroganti, quæ ſit ſapientiæ domus, quæ patera, qui cibi eius, & qui potus, epiſtola nona
10 Iohanni theologo, & apoſtolo, & euangeliſtæ in Pathmos inſula relegato, epiſtola decima
11 Apollophani philoſopho, epiſtola vndecima

INDICIS FINIS.

S. DIONYSII AREOPAGITAE MARTYRIS INCLYTI, ATHENARVM

Epiſcopi,& Galliarum apoſtoli,cœleſtis hierarchiæ libri,ad Timotheum Epheſiorum̃ epiſcopũ,tranſlatio noua Ambroſij Florẽtini,philoſophi,rhetoris & theologi luculentiſſimi,Abbatisq́ generalis ordinis Camaldulenſis.

A Quod omnis diuina lux,licet varie per ſummã benignitatẽ ad creaturã prodeat,ſimplex tamẽ manet,neq; id ſolũ,verũ & q̃ illuſtrat,vnũ efficit. Cap.I.

OMne datum optimũ,& omne donũ perfectum,de ſurſum eſt, deſcendens à patre luminũ. Sed & candidiſſimæ illius lucis,quæ à patre motus initium ſumit,proceſſus omnis,benigna in nos largitione manans, Iaco.1.
rurſus vt ſumma virtus,per quam vnum ſecũ efficimur,vi intentionis præcipue nos parat & explicat,atq; ad cogentis ad ſe patris vnitatem ac deificam ſimplicitatẽ conuertit. Ex ipſo eñ,vt ſacra teſtantur eloquia,& in ipſo ſunt omnia. ¶ Itaq; Ieſum inuocantes paternã lucem, Roma.11.
quæ eſt, quæ vera eſt, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum,per quẽ ad patrem principale lumen acceſſum habemus,ad ſanctiſſimarum̃ ſcripturarum̃ intelligentias(prout illas à patrib⁹ accepimus)contuendas,pro viribus pergamus:& quas illi nobis vel per ſigna,vel per intelligentiæ ſacratioris arcana tradiderunt,cœleſtium ſpirituum diſtinctiones & ordines,inquantũ poſſumus,ſpeculemur. ¶ Cumq́; principalem illã,imò principium omne tranſcendentẽ ſummi patris
B lucem,quæ nobis angelorum̃ beatiſſimos ordines typicis exprimit ſignis, purgata mentis acie, nec trepidante cordis aſpectu ſuſceperimus, ex ipſa rurſus ad eius ſimplicẽ radium tota animi intentione dirigamur. Nam profecto ne ipſa quidẽ vnquam ſingulari ſuo arcano,& (vt ita dixerim) propria ſua intimitate deſeritur. Cæterum̃ quum ad eos qui prouidentia reguntur, ſubuehendos ac ſibi coniungẽdos cõdeſcenſione & connexione mirabili,benigniſſime multiplicet & prodeat, manet tamen intra ſemetipſam firmiſſime,in ſua immobili identitate ſtabiliter fixa:eosq́; qui ad ipſam(vt fas eſt)aſpirare nituntur,pro modo virium ſuarum̃ intendit ac prouehit,ac ſecundũ ſimplicem illam vnionẽ ſuã coniungit ſibi,atq; vnũ efficit ſecum. Neq; eñ aliter fas erat,infirmitati noſtræ lucere diuinũ illũ radiũ,niſi ſacrorum̃ varietate velaminũ(quibus ad ſuperiora ferremur) opertum,& his quæ nobis familiaria ſunt,prouidentia paterna naturæ mortalium ſeſe accommodante, veſtitum. ¶ Quocirca & noſtri quoq; ſacerdotij ſacratiſſimã functionẽ,diuina illa ſanctio cœleſtium ordinũ,excellenti mũdanis omnibus imitatione dignata,memoratas illas ſpiritales diſtinctiones carnalibus figuris expreſſas,& formarum̃ cõpoſitionibus varias tradidit,vt ipſi pro modulo noſtro ex hiſce fictionibus ſacris,ad ſimplices illas,nullisq́; figuris vmbratas,cœleſtiũ rerum̃ intelligentias,aſſimilationesq́; ſubuehamur. Nã neq; poſſibile eſt humanæ menti,ad ſpiritalẽ illam cœleſtiũ diſtinctionũ imitationem intelligẽtiamq́; cõſcendere, niſi ad hãc mortaliũ rerum̃ ſimilitu-
C dinibus formisq́; ducatur:vt ſcilicet viſibilẽ pulchritudinẽ,inuiſibilis decoris imaginẽ putet:odoresq́; ſenſibus peruios,ſpiritalis fragrantiæ ſimilitudinẽ extimet:& intimæ lucis indiciũ, ex lucidi ſolis ducat imagine:ſuauitatis item illius,quam deum ſitiens animus atq; in diuina contemplatione requieſcens capit, ſacrarum literarum̃ lectionem & flagrans ſtudium arbitretur,effigiem:habitus quoq; illius congruentiſſimi,& perpetua intentione atq; ordine ad diuina tendentis, ex vitæ præſentis ordinibus capiat coniecturam:Ieſu item feliciſſimam ſocietatem,de ſacroſancti myſterij cõmunione conijciat. Et cætera in hunc modũ:quæ cœleſtibus quidẽ ſpiritalibusq́; ſubſtãtijs diuinè ac nudè,nobis vero per ſigna traduntur. Vt igitur pro captu noſtro dij efficeremur, clementiſſima illa diuinitas,cœleſtium quoq; diſtinctiones ordinũ nobis exponẽs,noſtriq́; functionem ſacerdotij illis miniſterij ſocietate coniungens,dum pro viribus diuina illorum̃ ſacratiſſima officia imitari nitimur,terrenis imaginibus cœleſtes ſpũs pinxit,carnaliq́; velamine, dum in ſacris literis de illis loquitur,æternos animos texit:vt nos ex viſibilibus ad intelligibilia, & ex fictione ſignorum ad ſimplices cœleſtium ordinum prouehat ſummitates.

Quod cõgrue diuina atq; cœleſtia,etiã per diſſimilia ſigna tradantũ. Cap.II.

PRimum igitur oportet(vt reor)exponere,quam eſſe totius ſimul cœleſtis hierarchiæ *deſtinationem putemus, & quid vnaquæq; conferat ſectatoribus ſuis:tum cœleſtes quoq; diſtinctiones,iuxta id quod de illis ſacræ literæ tradũt, laudare conueniet:deinceps vero, cuiuſmodi formis atq; figuris cœleſtes illas diſtinctiones ſacræ literæ tradunt honeſtiſſi-

*diffinitionẽ atq; determinationẽ,

me fictas:& ad quam ſimplicitatem per hæc figmenta nobis condeſcendendũ ſit, explicare con D
ſequens fuerit:ne nos quoq; vulgi errore ſeducti, paſſim exiſtimemus cœleſtes ac diuina ſpecie
Ezech. 1. præditos ſpũs, multis pedibus, multiſq; eſſe faciebus:& ſiue ad boum ſtoliditatẽ, ſiue ad feritatẽ
leonũ eſſe formatos: ſeu ad aquilarũ recuruis roſtris effigiem, ſeu ad piloſam auium plumeſcen-
Daniel. 7 tiam fictos:ſeu rotas quaſdam igneas,& materiales ſedes, ad accubitum ſummæ diuinitati neceſ-
Zacha. 1. ſarias, ſupra cœlum imaginari ſtolide incipiamus, & equos diſcolores aliquos, & ſatellites arma-
2. Macha 3 tos ac duces,& cætera id genus, quæ nobis euidenti & expreſſa varietate ſignorum, ſacratiſſime
Ioſue. 5 ficta traduntur. Nempe enĩ poeticis fictionibus theologia, vt eos deſcriberet ſpũs qui formis ca-
rent, affatim vtitur: humanæ ſcilicet mentis (vt diximus) infirmitatem non ignorans, eiq; propriã
& cognatam viam, per quam ad altiora feratur, benigniſſime prouidens: ac ipſius modo, in ſa-
cris literis huiuſmodi aſcenſionis itinera ſternens. ¶ Porro ſi cui videtur, ſacras quidem huiuſce cõ
poſitiones non eſſe admittendas: quippe quum ſimplex diuinarũ rerum ſubſtantia in ſeipſa, &
incognita ſit nobis, & intelligentiam fugiat noſtram: cæterũ eas, quæ in ſanctis libris & literis re-
periuntur imagines angelorũ, abſonas atq; incongruas putat: & omnem hanc duram nimis, vt
ita dixerim, angelicorũ nominum improbat ſcenam, dicens oportuiſſe theologos (quandoquidẽ
ad incorporalia corporeis lineamentis ac formis deſcribenda omnino veniſſent) proprijs, inquam
tũ poſſent, illa cognatiſq; figuris exprimere: ex his ſcilicet, quæ ſunt apud nos pretioſiſſima, ſub-
ſtantiamq; ſuam ex humo altius attollunt, & ſeſe in altitudinẽ vendicant: & non cœleſtibus ac
diuinis ſimplicibuſq; naturis, terrenas quaſq; infimas & varias circũdare formas: ita enĩ & mens E
noſtra ſeſe melius ad celſa ſuſtolleret, commodiore freta adminiculo: & ſublimes illæ ac mundo
celſiores ſignificationes, ad incongruas diſſimilitudines & inconcinnas non deducerentur. At id
profecto eiuſmodi eſt, vt & diuinas virtutes nefarie iniurijs violet, & noſtram etiam fortaſſis mẽ
tem in ꝑcipitia erroris impellat, prophanis illam cõpoſitionibus prorſus affigens. Et fortaſſe non
deſit, qui arbitretur cœleſtia illa, leonũ & equorũ agminibus plena, vt pro laude mugitus reſonẽts
& auium gregibus, & animãtibus reliquis, & materijs quibuſlibet vilibus, & cæteris in hunc mo-
dum, quæq; vel abſurde vel corrupte vel paſſiue deſcribũt, diſſimiles per omnia in ſacro eloquio
ſimilitudines, quibus iſta ſignantur. ¶ Atqui veritatis iſta inquiſitio, abunde (vt reor) ſcripturæ ſan
ctæ altiſſimã ſapientiam indicat, vt quæ in cœleſtium deſcriptione ſpiritũ, vtriq; rei vigilantiſſi
ma cura proſpexit, vt neq; diuinis virtutibus iniuria vlla (vt ſic dixerim) fieret, neq; nos infimis hu
milimiſq; affigeremur imaginibus. Nempe enĩ ꝙ informibus formæ, figuraſq; carentibus figuræ
admoueantur diſpenſatione ſalutari: nõ modo ea cauſa fuerit, quã prædiximus, infirmitatis no-
ſtræ ſcilicet ratio, quæ conſcendere ad celſiora, ac ſpiritalia cõtemplari ſine adminiculis nequit,
indigetq; proprijs & de ſua fragilitate petitis auxilijs, quibus ad ſuperiora nitatur, vt ſcilicet ſpe-
ctaculis illis eximijs, & forma omni naturaſq; ſuꝑioribus, familiares nobis imponant formas: verũ
ꝙ id quoq; myſticis ſcripturarũ eloquijs decentiſſimũ eſt, ſacrã & obſtruſam cœleſtium ſpiritũ
veritatẽ, huiuſmodi arcanis velamentis & ſacratiſſimis ſignis occultare, & prophanæ multitudi-
1. Cor. 8 ni inuiam ponere. Non enĩ omnes ſacri ſunt, neq; (iuxta ſcripturæ ſentẽtiam) omniũ ſcientia eſt. F
Quod ſi quis abſonas & abſurdas imagines in ius vocet, vereriq; dicat, diuinis illis ſanctiſſimiſq;
Tres ſuper ſpiritibus formas adeo fœdas imponere: illũ ita admonuiſſe ſufficiet, duplicẽ in ſacris literis tra-
ſubſtãtiales di ſignificãdi modũ: ex his alterũ ꝑ ſimiles imagines figuraſq; procedere, nihilq; à ſua natura de
beatitudĩes mare: alterũ per diſſimiles formas promouere ita effictũ, vt diuerſa prorſus & alia q̃ videatur, inſi-
noiant. pr̃, nuet. ¶ Deniq; & reuerendã illam superſubſtantialis deitatis ineffabilemq; beatitudinẽ, diuinorũ
filius, ſpũs eloquiorũ myſticæ traditiones dũ exprimere cupiunt, aliquãdo vt verbũ & intellectũ & eſſentiã
ſanctus. laudãt, vt ꝑ iſtas appellationes, diuinã eius* eloquẽtiã & ſapientiã & ſubſtantiã veriſſime exiſtẽtẽ,
Eloquutio- atq; omniũ quæ ſunt ſubſiſtẽtia, verã cauſam ſignificent: interdũ vt lucẽ ipſam concelebrant, & vi
tionẽ, expli tam vocant. Enimuero huiuſmodi ſacra figmẽta honeſtiora quidẽ ſunt, & terrenis ac materiali-
cationẽq; bus formis eminere vident. Cæterũ ne ſic quidẽ ad diuinæ ſimilitudinis veritatẽ prope accedũt:
excedit enĩ illa ſubſtantiam omnẽ, vitamq; tranſcendit: nulla hanc exprimit lux, omniſq; ſermo,
omnis mens atq; ratio, abſq; vlla cõparatione, illius ſimilitudine inferior eſt. ¶ Aliquãdo item ab
1. Timot. 6 eiſdem laudatur ſcripturis honeſtiſſime ac pene diuine, dũ in eius laude diſſimilibus vtuntur ſi-
Pſal. 144 gnis: eamq; inuiſibilẽ & infinitam, incõprehenſibilẽ prædicant, his eam appellantes nominibus,
quibus nõ quid ſit, ſed quid nõ ſit, dicitur. Hoc enĩ verius (vt arbitror) in ipſa eſt, & de illa proprie
magis aſſeritur. Nam ſicuti ſecretior illa ſacerdotaliſq; traditio docuit, dũ illam eſſe aliquid nega
mus ex his quæ ſunt, verũ profecto loquimur, etſi modũ quo illa indiffinita eſt, quippe quæ ſuꝑ-
ſubſtantialis & incõprehenſibilis atq; ineffabilis eſt, prorſus ignoramus. ¶ Si ergo in diuinis re-
bus negationes quidẽ veræ ſunt, affirmationes vero nequaq̃ tantis arcanorũ latebris congruunt:
illa ſane conuenientior in rebus inuiſibilibus erit expreſſio, quæ per diſſimilia ſigna monſtratur.
Honorant igitur illos cœlites ordines, non probro afficiunt aut vllo dedecore ſanctarũ literarum
deſcriptiones, dum eos diſſimilibus formis ac fictionibus exprimunt, ac per eas indicant, terrenis
ac mortalibus rebus abſq; vlla comparatione ꝓcellere beatiſſimos ſpũs. Porro ꝙ mentem atque
animũ

A animum noſtrũ ſimilitudines illæ quæ videntur abſurdæ, potentius inuent, atq; ad diuina com-
modius ſubuehant: nemo qui recte ſentiat, arbitror, inficiabitur. Nam ſiquidẽ quæq; ſunt apud
nos pretioſiora, ſumantur: quis non videat fore, vt per huiuſmodi figuras oberrare incipiat ani-
mus, putans cœleſtas illas æthereasq; ſubſtantias, rutilantis auri ꝑferre ſpeciem, virosq; eſſe aliq̃s
lucidos, & oris maieſtate coruſcos, decoros, & veſtis candore conſpicuos, ignemq; innocue de
ſe mittentes, & cætera id genus, quibus theologia ſublimes illos ſp̃us pingit, & figuraꝝ varietate
deſcribit? Quod vti ne illi paterentur, qui nihil celſius mortali hac luce & corpoꝝ ſpecie contue-
ri queunt, excellens illa ſanctoꝝ viroꝝ (qui diuina nobis monimẽta reliquerunt) ſapientia, vt ad-
minicula neceſſaria infirmis animis daret, ad eas quoq; diſſimilitudines, quæ videntur abſurdæ,
ſingulari diſpenſatione deſcendit: nequaquã permittens imbecillam mentẽ noſtram fœdis inhæ-
rere imaginibus, atq; illis prorſus acquieſcere: ſed potius erigens animæ partem ad ſuperiora ten
dentem, atq; inhoneſtate formaꝝ à viſibilibus omnibus reuocans, quaſi fas non ſit, neq; veriſimi
le omnino eſſe videatur, ne his quidẽ qui ſtolidiores, craſſiorisq; intelligẽtiæ ſunt, cœleſtia illa &
diuina ſpectacula cũ ſœdis rebus reuera ſimilia eſſe. Ad hæc illud quoq; cogitandũ eſt, nihil eſſe
in rebus humanis, quod boni participatione ſit omnino priuatũ. nã vt ſeſe ſcripturæ ſanctæ ve-
ritas habet, fecit deus omnia bona valde. Fas igitur fuerit, ex his omnibus pulcherrimas elicere Gene. i.
B intelligentias, ſpiritalibusq; & intelligibilibus rebus ex humilioribus atq; terrenis diſſimiles ſimili-
tudines: ſic enĩ *dicuntur effingere, cum eadẽ aliter ſpiritalibus inſunt, aliterq; carnalibus. ¶ Nem dicimus
pe enĩ iracundia mutis quidem animantibus ex affectu & commotione paſſiua prouenit, eſtq;
iracundus eoꝝ motus omni prorſus ratione deſtitutus. At in ſpiritalibus omnino ſubſtãtijs, lon
ge alio modo ira intelligenda eſt. Significat enĩ, vt reor equidem, maſculam illaꝝ (vt & ita dicã)
& penitus inſitam rationem atq; ſapientiam, & habitum in diuinis atq; immutabilibus rebus cõ
ſtantem, & perpetua firmitate locatum. Eadem ratione concupiſcentiam in mutis quidem eſſe
dicimus affectum quendam improuidũ atq; terrenum, ex inſito motu ſeu conſuetudine in his
quæ ſunt mutabilia abſq; vlla moderatione feruentem, & irrationabile dominium corporalis ap
petitus: ex quo animal omne ad id quod ſenſibus concupiſcendum occurit, impellitur. Vbi vero
ſpiritibus angelicis diſſimiles ſimilitudines admouendo, concupiſcentiam illis applicare pergim⁹,
diuinum hanc amorem intelligere neceſſe eſt eius, qui omnẽ rationem, omnemq; intelligentiam
ſuperat munditiæ atq; puritatis, deſideriumq; iuge & conſtans caſtiſſimæ atq; feliciſſimæ illius, at
q; ab omni perturbatione remotiſſimæ contemplationis, & inexplebilem auiditatem æternæ
profecto atq; inuiſibilis ſocietatis: per quam ad ſerenũ illud ſupremumq; iubar aſpirant, & inui-
ſibilem illum decorem, totius authorem pulchritudinis, ambiunt. Porro incontinentiam in his ac
cipiamus rigidam ſeueritatem, intentionemq; perpetuam: quam nihil inflectere, nihil intercipere
poſſit, ob meraciſſimum & immutabilem diuinæ pulchritudinis ac ſimplicitatis amorem, cum
ad id quod vere ſummeq; expetendum eſt, ſemper anhelent. Ipſum quoq; irrationabile atq; in-
ſenſibile in brutis quidẽ animalibus, inanimatisq; naturis, rationis ac ſenſus priuationẽ proprie
C dicimus. Cæteꝝ in ſpiritalibus intellectualibus ſubſtantijs, ſingularem ipſaꝝ excellentiam (vt quę
mundo ſuperior ſit) congruentiſſime ſatemur: per quam ſermoni noſtro corporeo atq; tranſe-
unti, terrenoq; ſenſui, & à ſupernis virtutibus alieno, longe antecellunt. Licet igitur non incon-
gruas cœleſtibus etiam ex viliſſimis materiæ partibus formas effingere: quippe quæ & ipſa à
ſummo bono nacta ſubſtantiam, per omnes ſui partes atq; diſtinctiones, intellectualis decoris
quaſdam præ ſe ſerat imagines, per quas ad ſpiritales illas primitiuasq; formas poſſimus aſcende
re: ſimilitudines (vt dictum eſt) haud ſimili ratione capientes, & eaſdem non eodem modo, ſed
cõuenienter & proprie in ſpiritalibus corporalibusq; proprietatibus diffinientes. ¶ Hiſce figmẽ-
tis, non modo cum de cœleſtibus ordinibus loquerentur, vſos theologos inueniemus, vt eos ſa-
cratius, veriusq; ſignarent, verũ & cũ de ipſa ſumma diuinitate diſſererent. ¶ Deniq; illam inter-
dum ex viſibilibus iſtis pretioſisq; concelebrant, vt quũ ſolem iuſtitiæ ſtellamq; matutinã in cor-
de fidelium ſacratius orientem, atq; vt lucem abſq; vllo velamine ſpiritali fulgore perſtringen-
tem mentis obtutus, appellant. Aliquando ex his quæ ſunt media, diuinã prædicant maieſtatem, Malach. 4
quum ſcilicet illam, ignem innocua flamma lucentem, aquam vitalis plenitudinis indultricem, & Apoca. 2
(vt ſignificantius dixerim) in intima ventris penetrantem, emanantemq; flumina perpeti lapſu Exod. 3.
decurrentia, dicunt. Aliquando item ex infimis rem tantam collaudant, quum deum vel ſragrans Iohan. 7
vnguentum, vel lapidem angularẽ vocãt. Ferarum quoq; illi applicant formas, leonis ac panthe- Cantic. ſ
ræ proprietatem ei aſcribentes, vt pardum ſore dicentes, vrſamq; *ſæuientem. Addã & quod om indigentem
nium viliſſimũ atq; abſurdiſſimum eſſe videatur: nanq; & vermis ſpeciem, diuinã illam excellen Eſa. 28
tiam ſibi affixiſſe, hi qui diuina ſacratius callent, tradiderunt. Adeo omnes quos diuina impleuit Oſee. 5. 13
ſapientia, occultæ illius ac diuinæ inſpirationis enuntiandæ functi miniſterio, ſancta ſanctorum Pſalm. 21
ab imperfectis ac prophanis abſq; vlla commixtionis macula dirimunt, diſſimilemq; ſacrarum
rerum fictionẽ profitentur ac prædicant: vt neq; diuina prophanis perceptu facilia ſint, neq; tut
ſus ſacratiſſimorũ ſignorũ ſtudioſi inſpectores, figuris tanquã veris inhæreant: vtq; diuina ve-

 tiſſimis

riſſimus profectò negationibus honorentur, dum extremis creaturæ ſuæ partibus, à ſua licet natu D
ra remotiſſimis, ſimilis dicitur. Nihil igitur ineptum aut abſurdũ facere videntur, qui ob eas quas
diximus cauſas, cœleſtibus illis immortalibusq; ſubſtantijs, diſſimiles omnino ſimilitudines ex
inferioribus petitas, affigunt. Nam fortaſſe ne nos quidem ex ambiguo ad inquirendum excita-
ti eſſemus, neq; ad ſacratiora intelligentiæ per diligentiorem ſcrutationis indaginem veniſſemus:
niſi nos commouiſſet inhoneſta fictionum facies, qua proprietas exprimitur angelorum, nulla
ratione permittens mentem noſtram fœdis formarum inſidere figmentis, ſed excitans potius
ad omnes mortales affectus renuendos, atq; ſalubriter conſuefaciens per ea quæ videntur, ad
ſublimiora contendere atq; ad cœleſtia ſubuehi. Sed hæc hactenus dixerim, ob eas quæ in ſacris
literis habentur effigies deſcriptionesq; angelorum: ex quibus id conſtet, eas ab inferioribus,
multumq; remotis, rationabiliter vtiliterq; petitas. ¶ Deinceps vero diffinire oportet, quid hie-
rarchiam ipſam eſſe arbitremur: quidve illa conferat his, qui ſe illi deuouentes, in eius ſortem con
ceſſere. Sit autem dux verbi Chriſtus (ſi mihi dicere liceat) meus, qui de tanta re quid dicere de-
beamus, inſpiret. Eſt enim ipſe, totius ſcientiæ fons, cœleſtisq; afflatus inductor. Tu autem ô fi-
li, iuxta quod ſancti noſtra priſſima & ſacroſancta traditio, & ipſe quæ ſancte dicuntur, congrua
ſuſcipe pietate: ac diuina diſcendo, diuinus efficere: & ſancta mentis receſſibus condens, ea vt
Matth. 7. eximia & coniungendi nos deo vim habentia ſingularem, à prophana multitudine inuiolata cu-
ſtodi. Nefas enim eſt, vt ſacra teſtantur eloquia, ſpiritalium margaritarum puriſſimum illum,
ac permixtionis ignarum, perlucidumq; decorem & ornatum, totius venuſtatis authorem, in
porcos abijcere.

Quid ſit hierarchia, & quænam eius vtilitas.

Cap. III.

EST itaq; hierarchia, vt mihi quidem videtur, ordo ſacratior & ſcientia & operatio, quæ E
ad dei ſimilitudinem pro viribus nititur, ac pro modo ſuo ad illius imitationem ex in-
dulta ſibi diuinitus intelligentiæ luce ſubuehitur. ¶ Porro pulchritudo diuina, vt ſim-
plex, vt bona, vt perfectionis author, pura quidem eſt, nullamq; prorſus admixtionem
diſſimilitudinis ſuſcipit: verum ſingulos pro meritis, lucis ſuæ participes facit, & ſacroſancto my
ſterio perficit, quantum quiſq; initiatus, congrue illius in ſe immutabilem exprimere effigiem ni
intẽtio, imi- titur. Eſt ergo ſacratiſſimæ huius functionis intentio, deo quantum fieri poteſt ſimilem euadere,
catio, ſacra- vnũq; cũ illo fieri. Quæ profectò *deſtinatio deũ ipſum habet, totius ſacratioris ſcientiæ & actio-
q; functio. nis præceptorem: inq; illius auguſtiſſimam ſpeciem intenta ſemper ac firmiter, atq; ad illam ſe
pro virium modo componens, eos etiam qui ſecum diuina ſectantur, dei ſigna & imagines effi
cit, ac perlucida ſpecula & omni labe pura, dignaq; quibus principalis illius ac diuinæ lucis ſua-
uiſſimus radius influat: quæ vbi indultum ſibi ſacratiſſimum iubar affatim hauſerint, hoc ipſa
poſtmodum abſq; inuidia ſequentibus fundunt, atque in hocipſo diuinis obtemperant legibus.
Neq; enĩ fas eſt his qui ſacra myſteria tradunt, ſiue qui illa percipiunt, operari prorſus aliquid, ni-
ſi quod officij ſui diuina ſanxit inſtitutio. Ne aliter quidem eſſe, quàm ſunt, confuſo licebit ordine:
ſi candorem illum lucis, per quam dij efficiuntur, in ſe ſuſcipere cupiunt: in quam proſpicientes iu
giter, pro ratione cuiuſq; ſanctorum ſpirituum, ſe ad eam effingere ſtudent. Quum itaq; hierar-
chiam dicimus, ſacram penitus quandam diſtinctionem indicamus, quæ ſit imago diuinæ pul-
chritudinis, fulgorisq; ſui & intelligentiæ arcana myſteria, ordinibus ac diſcipulis ſacratioribus F
peragit, principijq; ſui ſimilitudinem (vt fas eſt) in ſe conatur exprimere. ¶ Ea enim demũ cui-
libet diuinæ illi diſtinctioni dedito, perfectio eſt, pro modo ſuo ad dei imitationem totis cona-
ſ. Iohan. tibus eniti: quodq; præſtantius omnibus ac diuinius eſt, vt ſacra teſtantur eloquia, dei cooperato
Matth. ſ rem fieri: diuinamq; in ſe operationem, quantum poteſt, palam cunctis oſtendere. Puta quoni-
am ſacræ illius functionis ordo eſt, vt alij purgentur, alij purgent: & alij myſterijs imbuantur at-
q; illuminentur doctrina ſalutari, alij id opus exequantur: ad perfectum alij ducantur, perficiant
alij: vnicuiq; diuina imitatio hoc modo coueniet. Diuina illa beatitudo, vt humano loquamur af
fectu, nullius diſſimilitudinis admixtione violatur: plenaq; eſt ſempiterni luminis, perfecta, nulli-
us perfectionis egens, totius perfectionis indultrix, purgans & illuminans atque perficiens: imo
vero ſacra ipſa purgatio exiſtens & illuminatio atque perfectio, ſupra purgationem omnem, ſu
pra lucem, ante perfectionem inextimabili modo locata, ipſa perfectionis author, ac totius qui-
vnicæ ac dem ſacræ functionis cauſa: cæterum à ſacris omnibus ratione excellentiæ* ſingularis excepta.
ſimplicis ¶ Oportet igitur (vt arbitror) eos quidem qui purgantur, omni prorſus labe puros effici, ac diſſi-
mili omni commixtione liberari: qui vero illuminantur, eos diuina luce repleri, atque caſtiſſimis
mentis obtutibus, ad contemplationis habitum virtuteq; conſcendere: porro qui perficiuntur,
eos (quum gradatim ad ſuperiora ferantur) participes fieri perficientis illius ſcientiæ ſacrorum,
ad quæ contuenda prius illuminati erant. At vero quibus purgandi cæteros officium eſt, ingẽti
munditiæ copia tradere alijs ſuæ ſanctimoniæ conſortium decet: qui vero illum mandi conſe-
quati

A quuti ſunt munus, eos vtpote lucidiores ſpiritus,ad percipiendam atq; tradendam alijs partici-
pationem ac ſocietatem lucis idoneos, ſacriq; illius fulgoris gratia opulentiſſime plenos, exun-
dantem omni ex parte lucem in eos qui merentur, effundere:qui autem perficiendi funguntur
vice, eos vt perficientis diſciplinæ peritiſſimos, ſacratiſſima inſtitutione ſcientiæ ſanctarum
(quas contemplati ſunt)rerum,ad ſe accedentes huius rei cauſa,perficere. ¶Quilibet itaque ſuper-
næ diſtinctionis ordo pro modo ac ratione ſua,vt deo cooperetur,enititur: ea per gratiam in-
dultæ ſibi à deo virtutis efficiens, quæ ipſi diuinitati excellenti, quodammodo naturaliter in-
ſunt, & quæ ab ea superſubſtantialiter fiunt, quæq; ſe ad imitationem cœleſtium angelorum
ſublimiter pandunt.

Quid ſignificet angelorum appellatio. Cap. IIII.

QVoniam itaq; quid ſit hierarchia ipſa, conuenienter à nobis (vt reor) diffinitum eſt,
ipſam iam angelorum functionem ſuo ordine laudare neceſſario conuenit, ſacraſq;
illius formas, quas ſacræ literæ fingunt, eleuatis mentis luminibus cernere:vt per ſa-
cratiora figmenta,ad excellentem illarum prorſusq; diuinam ſimplicitatem conſcen
damus:atq; cum debitæ venerationis honore,gratiarumq; actionibus congruis,totius ſupremæ
ſcientiæ laudemus initium. ¶Primum omnium illud veriſſima ratione dixerimus, vt bonitate ſo
la,ſumma illa diuinitas rerum eſſentias ſtatuit,atq; ad eſſe produxit. Eſt enim omnium cauſæ,ex-
B cellentiſq; bonitatis id proprium, vt ad conſortium ſui, quæ ſunt,inuitet & attrahat omnia,ſin-
gula ſcilicet pro captu & modo rationis ſuæ. Igitur omnia quæ ſubſiſtunt, prouidentiæ ratione
reguntur,ex ſumma illa omnium authore deitate manãtis,illiq; participant. Alioquin eſſent pro
fecto nulla, niſi ſubſtantiæ rerum atq; principio communicarent. Itaq; inanimata omnia, hoc
ipſum quod ſunt,inde ſuſcipiunt. Quippe eſſe omnium eſt ipſa diuinitas, quæ modum totius
eſſentiæ ſuperat. Porro quæ viuunt, omnia ex hac ipſa quæ ſupra omnem vitam eſt, cunctaq;
viuificat, vt viuant,acceperunt:rationalia item atq; intellectualia, eiuſdem, ſupra mentem omnẽ
atq; intellectum perfectæ,& omnia ad perfectum ducentis,ſapientiæ ſunt participatione felicia.
Liquet autem,illas in conſpectu eius verſari ſubſtantias, quæq; multis modis illi communicant.
¶Sanctæ itaq; cœleſtium ſpirituum diſtinctiones,eis & quæ ſolum ſunt,& quæ ſine rationis vſu
viuunt,& quæ humana vtuntur ratione, diuinæ illius participationis dignitate & copia,longè
præcellunt. Nam cum ſe ad imitandum deum ſpiritualiter intelligibiliterq; componant,atq; di-
uinam ſimilitudinem vltra humanum morem intuentes, ad eam intellectualem ſpeciem ſuam
effingere cupiant,merito vberiore illius participatione beatæ ſunt. Aſtant enim propius illi co-
hærentes ac ſemper in anteriora, quantum fas eſt, eximia diuini & nunquam ſauſcentis amoris
intentione contendunt, diuinos illos fulgores abſq; vllo materia & admixtione iugiter haurien-
tes, atq; in illorum formæ naturam tranſeuntes, vitamq; omnem habentes ſpiritalem. Hæ ſunt
igitur, quæ principali & multiplici modo,diuinæ ſocietatis honore ſunt præditæ:ſecretumq; di-
uinum præcipue, multiſq; enuntiant modis. ¶Idcirco & præ omnibus angelicum cognomen
C meruerunt, quod quum in eas primo diuinæ claritatis fulgor emanet,ipſæ poſtmodum in nos enun
tiationes illas ſublimiores ſuperne trajciant. Sic deniq; & lex (vt ſcriptura diuina teſtatur)per an Acto. 7
gelos nobis indulta eſt,inclytoſq; illos patres noſtros,qui ante legem,quiq; fuere poſt legem,an-
geli ad deum ſubuexere: ſiue quid agendum eſſet admonentes, atq; ab errore ſacrilego vitaq;
prophana, ad rectum veritatis iter traducentes: ſiue ſacra quæuis inſtituta ſeu cœleſtium ſacra-
mentorum occultas viſiones,ſiue diuinas aliquas prædictiones docendo pandentes. ¶Enimuero
ſi quis fortaſſe dixerit,ex deo ipſo abſq; vllo medio quibuſdam ſanctorum diuinas apparitiones
cõtigiſſe, is illud quoque de ſacratiſſimis libris ſapienter intelligat, vt ſecretũ ipſum dei quodcũq;
tandem illud eſt, nemo vnquam vidit, neque videbit. Cæterum diuinæ illæ apparitiones ſanctis
viris per ſigna deo conuenientiſſima,ſacris quibuſdam atq; intuentium modo ac viribus accom
modatis,viſionibus contigere. At vero ſapientiſſima theologia, viſionem illam quæ in ſemet-
ipſa deſcriptam oſtendit diuinam veluti effictam ex rebus formas non capientibus ſimilitudi-
nem, quod ad deum cernentes adducat,diuinam apparitionem rectiſſime appellat: per quam intu-
entibus diuinius ille fulgor irradiet, eoſq; ſacratius aliquid atq; auguſtius doceat. Huiuſmodi ve-
ro diuinas viſiones, celeberrimi illi patres noſtri miniſterio cœleſtium virtutum ediſcebant. An
non ipſam quoq; legis ſacram ſanctionem, vt ex deo Moſi traditam, ſcripturæ ſanctæ traditio Daniel. 7
loquitur? At id quidem nos verius inſtruit, diuinæ illam fuiſſe ſacratiorisq; legis effigiem. ¶Ex Deut. 9
quo & illud ſapientiſſime theologia videtur innuere, quod ſcilicet idcirco illa per angelos ad nos
vſq; manauerit, vt id ſanctiſſimæ ac diuinæ legis inſtitutione caueretur, priora ſequentibus iter
ad deum ſternere:non enim ſolũ in ſuperioribuſq; inferioribus ſpiritibus lex iſta conſtituta eſt, Acto. 7
verum in æqualibus quoq;,& qui eiuſdem ordinis ſunt. Quippe ſtatuit ſummus ille ac ſuperſub Gala. 3
ſtantialis omnium ordo, per ſingulas diſtinctiones, primos & medios extremoſq; eſſe ordi-

nes atq; virtutes, vt ſcilicet inferiorum ſpirituum excellentiores quiq; præceptores ac duces ſint, D
per quos illi acceſſum habeant ad deum, & ad lucem illam ſecretiſſimam dei ſocietatemq́; per-
ueniant. Intueri autem libet, vt diuinum illud ſacramentum, quo noſtræ humanitatis Ieſus beni-
Luc. 1. gniſſime factus eſt particeps, angeli primũ didicerunt: deinde per illos, ad nos quoq; ſcientię iſti-
Ibidem. us gratia diriuauit. Sic deniq; Gabriel Zachariam quidem pontificem (vt legimus) docuit, naſci-
turum ex ſe præter ſpem ſola diuina gratia filium, prophetam fore, ac præuium illius, quæ mun-
do clementiſſime atq; ſaluberrime reuelanda erat in humana carne Ieſu, diuinæ operationis. Ma
Ibidem. riam vero, quo pacto in ea diuinum illud atque ineffabile ſusceptæ à deo humanitatis ſacramen
Matth. 1 tum perficeretur, inſtruxit. Alius item angelus Ioſeph pium erudiuit, & quæ patriarchæ Dauid
Pſal. 131 diuinitus promiſſa fuerant, impleta præmonuit. Alius item paſtores, vt ſolitudinis receſſu & quie
Luc. 2 te purgatos, alloquitur, eisq́; nuntiat gaudium: atque cum illo multitudo cœleſtis exercitus, hym
num illum celeberrimum atque laudatiſſimum mortalibus tradit. ¶ Libet ad ipſas quoq; ſupre-
mas ſanctorum altiſſimasq́; intelligentias cordis lumen attollere. Cerno enim, vt ipſe quoque Ie
ſus, cœleſtium ſubſtantiarum author mirabilis atq; incomprehenſibilis, ab humana (quam ipſe
ſtatuerat & elegerat) lege atque ordine non deſciuerit, quum ad infima noſtra ſine vlla ſui mu-
tatione veniſſet, imo obtemperanter patris ac dei inſtitutis, quæ per angelos dederat, fuerit ob-
Matth. 2 ſequutus. Illorum item miniſterio nuntiatur Ioſeph, à patre ſumma diſpenſatione decretus Ieſu
Oſee. 2 vel in Aegyptum diſceſſus, vel ex Aegypto in Iudæam denuo reditus: ipſum quoq; per angelos
cernimus paternis legibus ſubditum. ¶ Omitto enim ea dicere, quæ ſacroſanctis noſtris traditio
Luc. 22 bus exponuntur, ſcienti enim loquor, vt ſcilicet Ieſum angelus paſſioni proximum & orantem, E
confortaſſe memoretur: & ipſe quoq; Ieſus quum ob nimiam charitatem ſuam, ſalutiſq́; noſtræ
nimis neceſſariam, ad ſuæ pietatis opus implendum in ordine veniſſet nuntiantis, magni conſilij
Eſa. 9 angelus ſit prædicatus. Nam profecto (ſicut ipſe ſuo miniſterio conuenientia loquutus ait) quæ-
Iohan. 15 cunq; audiuit à patre, nuntiauit nobis.

Cur omnes cęleſtes ſpiritus, communi appellatione dicantur angeli. Cap. V.

HAEC igitur eſt (quantum ipſi ſapimus) angelicæ, quam in ſcripturis ſanctis inuenimus,
appellationis cauſa. Dignũ vero videtur inquirere, diligentiusq; rimari, quamobrem hi
qui nobis de deo rebusq; diuinis diſſeruerunt, omnes quidẽ ſimul cœleſtes ſubſtantias
Pſal. 102 angelos vocent. Vbi vero altiſſimas illarũ diſtinctiones exponere & enarrare pergunt,
Matth. 25 angelicum eum proprie ordinem nominant: qui diuina & cœleſtia agmina cõplet, extremoq́; in
loco poſitus perficit. Ante hunc vero archangelos eminentius ſtatuunt, principatus deinceps, &
poteſtates, ac virtutes: quasq́; his etiam ſuperiores ſubſtantias norunt, atq; enuntiant ſanctorum
voluminum traditiones, graduum inter ſe celſitudine differentes. ¶ Dicimus itaq; in omnibus ſa
cratiſſimis diſtinctionibus ſuperiores quoſq; eminentioresq; ordines, inferiorum quoq; agminũ
non carere fulgoribus atq; virtutibus: poſteriores vero, ſuperiorum intelligentiæ exortes eſſe. Igi F
tur ſanctiſſima illa ſummorũ ſpirituum agmina, etiam angelos theologi appellant: & ipſa enim
vim ſuperni illius diuiniq́; fulgoris enuntiant. Porro extremum ſanctorũ ſpirituum ordinẽ, prin-
cipatus aut thronos aut ſeraphin dicere, abſurdũ eſt & à ratione prorſus alienũ. neq; enĩ ſupre-
mis illis virtutibus ſocietate aut participatione coniungitur. Cæterũ quemadmodũ ipſe hic ve-
nerãdos diuinosq́; põtifices noſtros, ad familiares ſibi & cognitas ſummæ diuinitatis intelligen-
tias prouehit: ita & quæ illi prælatæ ſunt, & longe eminent ſacratiſſimæ diſtinctiones, implẽtem
cœleſtes angelicasq́; functiones, ad deum ſubuehunt ordinẽ. ¶ Niſi forte iſtud quoq; quis dixe-
rit, idcirco angelicas omnes appellationes eſſe cõmunes, ꝙ omniũ cœleſtiũ virtutũ ſit æqua ſocie-
tas: atq; ad dei ſimilitudinẽ, lucemq́; diuinã, licet aliæ alijs excellant, gradusq́; diuerſi ſint, vna ta-
men intentione nitantur. Verum vt huius rei ratio liquidius conſtet, & quod dicimus magis per-
expreſſas at- ſpicuum ſit, intueamur alto mentis obtutu cuiusq; cœleſtis ordinis * expoſitas in ſanctis literis
q; tractas proprietates.

Quænam ſit cęleſtium ſubſtantiarum prima, quæ media, quæ extrema diſtinctio. Cap. VI.

QVot nempe & cuiuſmodi ſint ſanctorum ſpirituum diſtinctiones, & quo pacto ſa-
cræ illorũ functiones peragantur, ſolam examuſſim noſſe dixerim ſummã, per quam
illi in deum aſſumuntur, deitatem. Ad hæc ipſos quoq; cœlites virtutes proprias, at-
q; fulgores, & ſacratiſſimũ ſuum cœleſtemq́; ordinẽ, non ignorare par eſt. Neq; enĩ
ſcire poſſumus nos beatiſſimorũ ſpirituũ abſtruſa myſteria, vtq́; illi ſanctiſſime perficiantur: niſi
illa forte nos ſcire quis dicat, quæq; illorũ miniſterio, ſua ſcilicet rite callentiũ, diuina nos pietas do
cuit. Itaq; nos quidẽ nihil motu proprio, inſtructiq́; dicemus: cæterum quæ à ſanctis theologis
notata ſunt angelicæ proprietatis inſignia, ea nos edocti pro viribus exponemus. Omnes ſi-
mul

A mul cœleſtes,immortalesq́ʒ ſubſtantias,in nouem ordines diuinus ſermo diſtinxit,proprijsq́ʒ ac ſignificantibus vocabulis appellauit.Has eximius *præceptor noſter in ternas tertio repetitas di- beatiſſim⁹.
ſtinctiones,ad ſanctæ trinitatis diuiſit imaginem. Ac primam quidem eẽ ait,quę coram deo ver- Paulus
ſetur ſemper,idq́ʒ ex diuina dignatione ſuſceperit,vt illi inhæreat iugiter, nullisq́ʒ medijs interie- Ephe. 3.
ctis ſpiritibus, inſeratur.Nam ſanctiſſimos thronos,& oculis plurimis, alisq́ʒ ꝓditos ordines,che- Coloſſ. 1.
rubin.ſ.& ſeraphin Hebręoꝝ voce appellatos,iuxta deum,nullis medijs inſertis agminibus,emi- Ezech. 1.
nenti propinquitate locatos ait,idq́ʒ ſanctarum ſcripturaꝝ tradere expoſitionẽ.Hanc igitur ter- Eſaiæ. 6.
nariam diſtinctionẽ,vt vnã,& ꝑ oĩa æqualẽ,primãq́ʒ re vera hierarchiã,illuſtris dux noſter ac magiſter eẽ ait,qua non ſit præſtãtior altera,primoribusq́ʒ dei ſummi ſplendoribus maiori propinquitate cõiuncta.Secũdã vero aſſeruit,ꝗ poteſtatibus,dñationibus,virtutibusq́ʒ cõficit.Tertiã itẽ,ꝗ in cęleſtibus functiõib⁹ extremũ teneat locũ,ex angelis & archãgelis prĩcipatibusq́ʒ cõſtãrẽ.

De ſeraphin & cherubin & thronis,& de prima eorum hierarchia. Cap. VII,

HVnc nos quoq́ʒ ſuſcipiẽtes functionum cœleſtium ordinem, aptiſſimamq́ʒ diſtributionem:dicimus primo,omne ſanctorum ſpirituum cognomen,inſinuationem atq́ʒ inditium præferre diuinę cuiuslibet ipſoꝝ proprietatis.Ac ſanctorum quidem ſeraphin ap-
B pellationem,ij qui Hebrææ linguę periti ſunt,incendentes ſiue calefaciẽtes:cherubin vero,multitudinem ſcientiæ,ſiue ſapientię effuſionẽ ſignificare aiunt.Merito igitur prima illa cœleſtis functio,ab altiſſimis ſpiritibus agitur:cui ſit ordo oĩbus celſior atque ſacratior,vt ante cõſpectum diuinę maieſtatis continẽter aſſiſtat,perpetuoq́ʒ locata ſit,atq́ʒ in ipſam,vtpote propinquiſſimam,primores illæ diuinę apparitiones ac perfectiones,pręcipue ac peculiarius penetrent. Appellantur nempe calefacientes,& throni,& ſapientię effuſio,congruo ſcilicet ac diuino illoꝝ habitus ſignante nomine. Nam quod diuinis rebus ſempiterno motu & nunquam laceſſente ſtu- Seraphin.
dio inſeruiant,ardoreq́ʒ ac celeritate mirabili ac ſeruore perpetui illius & nunquam cedentis aut inclinantis æterni motus ſui,inferiora etiam agmina ad ſui ſimilitudinem potentiſſime ſubuehãt, illa veluti incendentes,atque ad ſimilem ſeruoris gratiam exuſcitantes, pręterea ꝙ ſumma vi flãmantis incendij expurgent,lucidaq́ʒ & illuminante proprietate beatiſſimi ſpiritus,apertaq́ʒ & inextinguibili,& quę ſemper eodem ſe habeat modo,totius obſcuriſſimæ caliginis ac cæcitatis ex-
pultrice ac profligatrice ſint pręditi,ſeraphin accepere cognomen.At vero ſanctorum cherubin Cherubin.
appellatione,illoꝝ eximia ſcientia deiq́ʒ ſpeculatio,ſummæq́ʒ & exuberantis lucis capacitas atq́ʒ contemplatio,qua diuinam ſpeciem non per traduces vllos,ſed primaria vi ſua intuentur, gratiæ quoque copioſa traditio & communicatio,inuidiæ liuore carens,qua indultam ſibi ſapientiam in
ſequentia & inferiora transfundunt,deſignatur.Porro altiſſimarum & eleuatarum ſedium nomi- Throni.
ne,illas ab omni terreni affectus humilitate longiſſime remotas eẽ,ſurſumq́ʒ ad ardua inuiolabili ſtudio ferri edocemur,dum illæ ab infimis omnibus iugi intẽtione disiunctę,ac circa illum ꝗ vere excelſus eſt,totis viribus inconcuſſe,ſtabiliterq́ʒ locatę,diuinum illius aduentum abſq́ʒ vllius perturbationis ac materiæ impedimento ſuſcipiunt, deumq́ʒ ferentes obſequij deuotione,ad ipſius
C percipiendos fulgores ſemper patent,Iſta quidem nominum ipſorum,quãtum ipſi intelligimus, ratio eſt. ¶Dicendum vero,quam eẽ ipſorum hierarchiam arbitremur.Nempe enim ꝙ omnis huiuſce ſacræ functionis intentio,ex diuina imitatione ac ſpecie dependeat, ꝙdq́ʒ officium ipſius omne,in participationem ſacram,traditionemq́ʒ purgationis immixti & diuini luminis conſummantisq́ʒ ſcientiæ diuiſum ſit,ſupra iam ſatis dictum eſſe arbitror. Nunc vero digne pro merito tantarum rerum dicere cupio,quonam modo hęc altiſſimorum ſpirituum functio in ſanctis literis traditur,Primis illis ſubſtantijs,quæ poſt authorẽ ſuum deum locatę,ac veluti in ipſius valuis poſitæ,omnem inuiſibilem,viſibilemq́ʒ virtutem conditam longe tranſcendunt, propriam quãdam eẽ atq́ʒ adeſſe in nullo diſſimilem functionem,arbitrandũ eſt.Puritate quoq́ʒ ſingulari præ-
ditas exiſtimandũ,non quaſi maculis impuris,colluuionibusq́ʒ liberatas,* neq́ʒ vt materiales non nõ ꝗſi libe
ſuſcipientes imagines,ſed vt omni ſummiſſione atq́ʒ admixtione celſiores, ſacraq́ʒ oĩ re,excel- ratas a terꝛ
lenti licet,per ſupremam atq́ʒ inuiolabilem puritatẽ,diuinisq́ʒ ipſis virtutibus oĩbus ſuperne e- materialiũ
minentes,atq́ʒ ordinẽ ſuum ſempiterno pariq́ʒ & conſtanti vigẽtem motu, fixum atq́ʒ inuerti- imaginatio
bilem diuina dignatione tenẽtes,nullãq́ʒ in deterius *imminutionẽ penitus ſcientes,ſed ſtabili ſem- nibus.
per atq́ʒ immobili diuinæ proprietatis ſuæ,puriſſimaq́ʒ ſede ſubnixas. Contemplatiuas item pari immutatio
ratione ſentiendum eſt,non quaſi illæ ſenſibilia vel ſpiritalia contemplentur ſigna,neq́ʒ vt quę tra- nẽ,offenſio
ditæ in diuinis literis ſpeculationis ad deum varietate ferantur,ſed vt totius ſpiritalis ſcientiæ cel- nẽ atq́ʒ iniu
ſiore luce repletas,principalisq́ʒ atq́ʒ pulchra cuncta facientis ſpeciei,superſubſtantiali ac liquidiſ- riam.
ſima contemplatione,plenitudineq́ʒ beatas.¶Eadem quoq́ʒ ratione Ieſu feliciſſima ſocietate dignatas,intelligendum,non quod ex fictis imaginibus ac formis illæ deificam ſimilitudinẽ nitant exprimere,ſed ꝙd veraciter in prima participatiõe ſciẽtiæ deificoꝝ ipſius luminũ illi propinquę ſint,ac ꝑtera ꝙd ipſis diuina imitatio excellẽtiore mõ donata ſit,cõmunicãtq́ʒ, quantũ par eſt,in

primæ conditionis ſuæ poteſtate deificis ipſius, benigniſſimiſq́; virtutibus. Perfectas autem itidē D
fatendum, non quaſi eam ſcientiam didicerint, qua ſignorum ſacra varietas, perplexaq́; ſoluantur
inuolucra, ſed vt quæ primæ illius, eminentiſq́; gratiæ, per quam deo inſeruntur, plenitudinē ſint
conſecutæ, iuxta ſupremam illam, cuius capaces ſunt angeli, diuinorum operum diſciplinā. Neq;
enim per ſanctos alios ſpiritus, ſed à diuinitate ipſa ſacratius erudiuntur in illam perpetua ſe intē-
tione dirigentes excellenti cunctis virtute atque ordine ad ſummum quoq; puritatis & nuſquam
deuiantis conſtantiæ verticem peruectæ, & in eo ſtabilitæ, decorem illum omni materia celſiorē,
intelligibilēq́;(vt fas eſt) contemplari pergūt, diuinorumq́; operum profundas, & quæ ſciri poſ-
ſunt rationes, vt primariæ & quæ iuxta deum ſint, diſcunt, ab ipſa ſancta trinitate ſupreme eru-
ditæ. ¶ Iſtud nempe theologi apertius indicant, inferiores ſcilicet cœleſtium ſpirituum ordines, à
ſuperioribus diuinorum operum ſcientiam honeſtiſſime diſcere: qui vero celſiores oīubus ſunt,
à deitate ipſa(vt fas eſt) ſeorſum ſacratius erudiri. Quoſdam enim ex ipſis inducunt, à prioribus
ſacramēta perdiſcere, dominumq́; cœleſtium virtutum eē ac regem gloriæ (qui humana forma
Pſal. 23 aſſumptus eſſet in cœlum, alijs docentibus noſſe. Quoſdam item ad Ieſu ipſius hæſitantes aſpe-
Eſa. 62 ctum, diuiniq́; illius operis & pro nobis aſſumptæ carnis ſcientiam diſcere cupientes, quos ipſe Ie
Eſa. 63 ſus per ſe doceat, eximiamq́; benignitatem ſuam primo ipſis inſinuet. Ego enim, inquit, loquor
iuſtitiam & iudicium ſalutaris. Dignum vero miraculo eſt, cur primæ illæ quoq; virtutes angeli-
cæ, quæ cęteras tanto celſitudinis honore tranſcendunt diuinarum intelligentias rerum, quaſi nō
ſummæ, ſed mediæ ſint, à deo reuerenter addiſcere cupiant. Non enim ad ipſum ſtatim verba E
dirigunt, interrogantes quare rubra ſunt veſtimenta tua, ſed prius inter ſe hærentes inquirunt, vt
oſtendant quidem ſe diſcendi auidas & diuini operis ſcientiam cupere, verum hanc ſibi nequa-
quam ante diuinæ illuſtrationis gratiam, ſuo ordine procedentis, vſurpare præſumere.

¶ Prima igitur cœleſtium ſpirituum ſacratiſſima functio, ab ipſo deo(vt diximus) eruditur. Cūq;
ad illum nullo medio tota intentione feratur, purgatione caſtiſſima, ingenti lumine, & exactiſſi-
ma, primaq́; perfectione pro modo & captu ſuo plena, purgatur & illuminatur atque perficitur.
Omnis quidem ſummiſſionis admixtione pura, cęterum primo plena lumine, & primitus indul-
tæ notionis ac ſcientiæ effecta particeps. ¶ Illud quoque paucis non inconuenienter addiderim,
quod participatio ipſa diuinę ſcientiæ, & purgatio & illuminatio fit atq; perfectio, dum per in-
dultam ſibi ordinatiſſime perfectorum myſteriorū notionem, veluti ab ignorantia purgat. Ip-
ſaq́; diuina ſcientia illuminat, per quam etiam purgat, dum quæ antea non videbantur, ſublimio-
ris nunc intelligentiæ luce panduntur: perficit itidem hoc lumine, dum altiſſimorum ſenſuum fir
mam, perſeuerantemq́; ſcientiam tradit. Hæc igitur eſt, quantum ipſe ſapio, cœleſtium ſpirituū
prima diſtinctio, quę deum iugiter ambiēs, & circa illum nullis medijs interpoſitis agminibus a-
ſtans, ęternam ipſius ſcientiā ſimpliciter & indeficienti circūſtat affectu, ſecundum altiſſimā illi-
us angelicę firmitatis ſempiterno vigentis motu, rationē. Ea quippe plurimas ac beatiſſimas ſpe-
culationes, puriſſimis intuetur obtutibus, ſimplicesq́; & continentes diuinę claritatis radios ſuſci-
pit, atque diuini cibi alimonia paſcitur: qui primæ quidem eſt largitionis profuſione plurimus, cę F
terū diuinæ refectionis vnitate non varia, & quos repleuerit ſibi inſerente, vnus eſt. Permulta itē
diuinę ſocietatis gratia & familiaritate & cooperatione beata, dum eius in ſe pro viribus ſimilitu
dinem exprimit, præclaros habitus, actionesq́; imitatur, plurima ex diuinis rebus excellenti ratio-
ne cognoſcens, diuinæq́; ſcientiæ & agnitionis, quantum fas eſt, particeps facta. Quocirca ipſius
quoque laudes ſcriptura ſacra mortalibus tradidit, in quibus aperte ſupremę illius lucis & augu-
Ezech. 3. ſtiſſimæ intelligentię notatur eminentia. Nanq;(vt humano more dixerim) alij ex his ſpiritibus,
Eſa. 6 aquarum voces imitantur, dum exclamant, benedicta gloria domini de loco ſuo, alij laudatiſſimā
illam, & horroris reuerentiæq́; ac ſacratioris intelligentiæ plenam clamantes emittunt vocē. San-
ctus, ſanctus, ſanctus dominus deus Sabaoth, plena eſt omnis terra gloria illius. Has autem altiſſi-
Liber diui mas cœleſtium ſpirituum laudationes, iam quidem cū de diuinis hymnis ſcriberemus, ſatisq́; tūc
norū hym hac de re pro modulo noſtro in illo opere diximus. Ex quo admonendi cauſa id tantum imprę-
norum. ſentiarum dixiſſe ſufficiat, ꝙ theologiæ ſcientiā prima iſta diſtinctio à diuina bonitate(vt fas eſt)
intimi fulgoris accipiens, hāc ad diuinæ bonitatis imaginem, deinceps ijs etiam qui poſt eā ſunt,
ordinibus tradit, illud(vt breuiter dixerim) docens, venerandam illam, excellentiq́; laude ab omī-
bus prędicandam deitatem, fas eſſe, laudabiliter à diuinis, tantæq́; maieſtatis capacibus ſpiritibus
agnoſci, atq; pro merito ac modo ſingulari celebrari. Sunt enim iſti plane, quod ſacrę tradunt li-
Eſa. 66 teræ, vt diuinam ſpeciem præ ſe ferentes, diuinæ requiei beatiſſimæ ſedes. Illud præterea mona-
dem eſſe, atque in tribus perſonis vnitatē, quæ à ſummis illis angelicisq́; ſubſtantijs, vſque ad ter-
ræ nouiſſima ineffabili benignitate pertingat, & quæ ſunt, omnia prouidentię ſuę ratione mode
retur, vt totius prouidentiæ ſingulare principium & cauſa, & quod omnia ſuperſubſtātialiter in-
uiolabili modo comprehenſa contineat.

De dominationibus, virtutibus, ac poteſtatibus, & de media illarum hierarchia. Cap. VIII.

Tran-

A TRanſeundum iam nobis eſt ad mediam cœleſtium ſpirituum diſtinctionem, dominationesq; illas & potentiſſima omnino ſpectacula diuinarum poteſtatum atq; virtutũ, erectis in æterna luminibus, pro captu noſtro cõtemplandum. Quælibet enim ſupernarum virtutum appellatio, proprietates illarum diuinam imitantes ſpeciem, ſignat.
Sanctarum igitur dominationum pleno myſterij nomine, ſignari arbitror celſiorem intelligentiam quandam, totius ſeruitutis ignaram, omniq; ſummiſſione infima liberam, nulliq; tyrannicæ diſſimilitudini vllo omnino modo ſeipſam ſubijcientem. Quæ cum ſuam aſſerit libertatẽ, vt nullis blanditijs cedens, veraq; dominatio, ſeruili omni & imminutioni obnoxio opere ſuperior eſt; nulliq; ſummiſſioni cedit, atque omni diſſimilitudine celſior, veræ dominationis, imo deitatis ipſius ſumme dominantis, indeficienti, ardentiq; flagrat deſiderio, atque ad illius propriam ſimilitudinem ſeipſam, inquantum poteſt, & quæ poſt ſe ſunt, ad ſummi boni exemplar effingit, atq; ad nihil eorum quæ * fruſtra videntur, ſed ad id ſolum quod vere ac proprie eſt, tota intentione cõuerſa, ſumme ſemper dominantis deitatis pro viribus particeps fit. Enimuero beatiſſimarum appellatione virtutum, virilem quandam & (vt ſic dixerim) maſculam, inconcuſſamq; fortitudinem ſignari, certum eſt, qua in omnibus diuinis ſuis actionibus præditę, ad nullius ſupernæ illabẽtis diuini fulgoris perceptionem inualidæ fiunt, atq; ad dei imitationem potenter aſſurgunt, neq; per imbecillitatis ignauiam diuinos ſuos deſerunt motus, cæterum intentione perpetua ſupremam illam (per quam valent omnia) virtutem intuentur, eiusq; potens imago pro viribus fiunt, atq; ad ipſam vt virtutis totius authorem, vi ſumma cõuerſæ, ad ea quæ inferiora ſecundo loco ſunt, virtutis largitate ad diuinæ bonitatis effigiem prodeunt. ¶ Porro ſanctarum poteſtatum vocabulo,

Marg.: vane, caducæ.

B quæ vnam & æqualem cum altiſſimis dominationibus atque virtutibus ſortem accepere, ſignificari dicimus ornatiſſimum, & nulla permixtione confuſum ad diuina ſuſcipienda, ac pulcherrimum ordinem & aptiſſimam ſeriem cœleſtis, ſpiritalisq; potentiæ, nequaquam tyrannice atque in deterius viribus ſuæ poteſtatis abutentis, verum inſuperabili conſtantia ordinatiſſime ad diuina tendentis, & quæ poſt ſe ſunt agmina, dei imitatione promouentis. Hæ vero ſummę illius poteſtatis (ex qua, vt ſint potentes acceperunt) ſimilitudinem in ſe nititur exprimere, eamq; (vt angelis fas eſt) in ſuis ordinibus *decore potentiſſimæ virtutis inſignibus præferũt. His diuinis proprietatibus freta cœleſtium ſpirituum media illa diſtinctio, purgatur quidem & illuminatur atq; perficitur (modo quo diximus) ex ſacris intelligentiæ diuinæ fulgoribus, in illam per primæ ſuperiorisq; diſtinctionis officium ſecundo loco manantibus, perq; mediam illam hac liquidiore penetrantibus * luce. ¶ Denique ꝙ legimus per angelum in alium angelum cuiuſdam rei perueniſſe notitiam, euidens indicium eẽ arbitramur perfectionis ex longinquo venientis, ac proceſſus ratione in ſecundum perfectionis locum deriuantis. Nempe eñ vt hi qui noſtra verenãda myſteria probatiſſime callent, eas diuinarum perceptiones rerum, quæ à deo ipſo ſumuntur, nullius intercedente miniſterio, perfectiores eẽ aiunt ijs diuinæ contemplationis participationibus, quæ per alios veniunt, ita reor angelicorum quoque ordinum gradum, qui ſine vllo medio diuina cõtemplatione fruuntur, dum in deum ipſum præcipue tendunt, longe eſſe certiorem & efficaciorem, quàm illorum qui per alios medios id aſſequuntur. Quocirca noſtra quoque ſancta, ſacerdo-

Marg.: forma & pulchritudine. — quę in ſecũda p prima ſuſcipit̃ hierarchia. — Zacha. 2

C talisq; traditio, primores illos ſpiritus, ſequentium perficientes & illuminantes ac purgantes appellat, quorum illi miniſterio, ad ſummum illud omnium principum ſubuehuntur, diuinarumq; purgationum, & illuſtrationum ac perfectionum, vt ſibi fas eſt, participes fiunt. Id quippe diuina & æterna lege atque ordine ſancitum eſt, vt per prima ſecundis diuini fulgoris radius influat. Inuenies hoc pleriſq; in locis docuiſſe theologos. Nam cum diuina paternaq; clementia, Iſraeliticam plebem pro ſalute ſua ad conuerſionis gratiam erudiret, feriſq; & immitibus gentibus ad emendationem, & ad pœnam de illa ſumendam exponeret, omniq; prouidentiæ genere errantes ad meliora conuerteret, vbi ad pœnitentiæ remedia confugiſſent, & liberos à captiuitatis iniuria dimittebat, & ad priores per ſummam clementiam delitias, copiasq; reuocabat.

Marg.: Nr̃æ hiẽ[r]arch[i]æ diſciplina. — Zacha. 1. — Apoc. 7. 14 — 4. Re. 24. 25 — Hier. 40. — 1. Eſdr. 1 — 3. Eſd. 2 — Hier. 25. 29 — Zacha. 1. — Zacha. 2

¶ Cernit nempe Zacharias vnus ex theologis, vnum ex primis (vt arbitror) angelis, qui oculis diuinæ maieſtatis ſemper aſſiſtunt (cõmunis quippe eſt, vt ſupra iam diximus cœleſtibus omnibus angelica cognominatio) verba cõſolatoria de hoc ipſo à deo didiciſſe, vt dictum eſt. Aliũ vero ex inferioribus angelis in occurſum primi proceſſiſſe, vt diuinæ per illum intelligentiæ capax & particeps fieret. Deinde cum ab eo veluti ab antiſtite diuinum conſilium didiciſſet, vt prophetam quoq; doceret, fuiſſe ꝓmiſſum, ꝙ vbertim habitabitur Hieruſalem à multitudine hominum. Alius item ex theologorũ numero, Ezechiel, hoc & à deitate ipſa ſedente ſup cherubin in ſuæ gloria maieſtatis, ſacratiſſime fuiſſe conſtitutũ ait. Iſraeliticam eñ (vt diximus) gentẽ paterna clementia per diſciplinã ad meliora traducens, iuſtitia conuenientiſſima inſontes à reis diſcernendos inſtituit. Primus hoc poſt cherubin diſcit, qui lumbos ſapphiro erat accinctus, qui talarẽ tunicã, pontificalis veſtis indiciũ, induebat. Porro angelos reliq̃s, q̃ ſecuribus armati erãt diuina & ornatiſſima diſpoſitio iubet à priore diſcere diuinũ de re tãta diſcrimẽ. Nã illi q̃dẽ ꝑ mediã

Marg.: Ezech. 10 — Ezech. 12 — Ezech. 11 — Ezech. 9

Hieru-

Hieruſalem tranſire iubet,& ſigna frontibus inſontium virorum imponere: alijs vero,ite,dicitur D
in ciuitatem poſt ipſum,& occidite,neque parcatis oculis veſtris.Super omnes autem in quibus
Daniel. 9 eſt ſignum,nolite propinquare.Quid autem de illo dicemus angelo,qui Danieli ait,exijt ſermo?
Ezech. 10 aut de illo,qui primus ignem de medio cherubin ſumpſit? ſiue (quod ad demonſtrationem ange
lici pulcherrimi ordinis profecto plus valet)quæ cherubin ipſa,ignem in eius manus inijciunt, qui
Danie. 8 ſanctam induerat ſtolam? ſiue de illo,qui eximij meriti Gabrielem vocauit & dixit: Fac intellige-
re iſtum viſionem,ſiue quæcunque alia à ſanctis theologis de cœleſtium ſpirituum diuina ſpecie,ac
decoro ordine dicta leguntur. Ad cuius ſane imaginem dum noſtra quoque ſacroſancta functio
ſe componit,eique ſimilis euadere pro viribus nititur,angelicum decorem veluti in figuris conſe-
quetur,formas inde capiens,ac per illum ad ſummum totius ſacræ functionis authorem deum,
eius freta adminiculis, ſcandens.

De principatibus,archangelis & angelis;deque extrema illorum hierarchia. Cap. IX.

Principat⁹ RElíqua nobis ad ſpeculandum ſupereſt ſacra illa diſtinctio,quę ordines concludit an-
gelicos,quæ profecto in diuinos principatus & archãgelos,angelosque diſtinguitur. Ac
primo quidem neceſſario dicendum puto,in quantum vires ſuppetunt, quid ipſorum
ſignificet nomen. Exprimitur nanque cœleſtium principatuũ nomine,illos ad dei ima
ginem principari ac duces eſſe,cum ſacroſancto,principalibusque virtutibus conuenientiſſimo or E
dine. Atque id præterea,ad ſummum eos principatum tota intentione conuerſos,aliorum quoque
præcipua dignitate duces eſſe,ac pro viribus in ſe effingere ſupremum illum, ſuique authore prin-
cipatum ſtudent,principaliumque decore virtutum,ſummum illius, diuinumque ordinem prome-
Archãgeli. re. ¶ Porro ſanctiſſimus archangelorum ordo,æqualis quidem cœleſtibus principatibus dicitur.
Eſt enim(vt diximus)ipſorum atque angelorum functio vna,vnaque diſtinctio. Quia tamen nul-
la eſt huiuſmodi ſacratiſſima functio,quæ non & primas habeat & medias,extremasque virtutes,
ſanctus archangelorum ordo,quod ſit in medio functionis conſtitutus,communi quodam, ſo-
cialique iure extrema complectitur. Altiſſimis nanque principatibus, & ſanctis communicat ange-
lis:illis quidem,quoniam ad ſupremum illum principatum præcipue intẽtus eſt,& ad eius (quã-
tum fas eſt)formatur imaginem, ac præterea honeſtiſſimis atque ordinatiſſimis & inuiſibilibus
ductibus ſuis,angelos etiam iungit,atque vnum facit. His autem, quia etiam docendi atque dictã-
di alijs ordinem tenet,dum diuinarum intelligentias rerum à primarijs virtutibus ſumens,eas an-
gelis quoque gratuita nunciat bonitate,ac per angelos nobis pro modo ac ratione cuiuſque, diuino-
Angeli. rum ſenſuum aperiens lucem. ¶ Angeli nanque (vt ſupra iam diximus)implendi peragunt munus
omnesque cœleſtium ſpirituum ordines cõplent,extremo in loco inter eximias illas,immortalesque
ſubſtantias,angelicam proprietatem conſecuti. Atque ideo à nobis angeli rectius,quàm ſuperio-
res appellantur,quod ſcilicet & ipſorum ordo magis circa euidentiora & apertiora verſatur, ac
mundana ferme negotia ab eis diſponuntur. Nam ſupremam illam (vt diximus) diſtinctionem,
vt ſecreto illi ſacratiſſimo primo ordine proximam,ſecundæ moderari ac ſcientiæ lucem ſecre-
tius & abditius dare putandum eſt: ſequentem vero,ex altiſſimis dominationibus & virtutibus, F
poteſtatibusque conſtantem,tertiæ illi quæ principatibus,archangelis,angelisque conficitur,pręeſſe.
Priori quidem supremaque diſtinctione,manifeſtius: ſequenti autem extremaque,ſecretius. At vero
principatuum,archangelorum,angelorumque poſtremam diſtributionem, enunciandi munus a-
deptam,humanis ordinibus ac functionibus ſacris viciſſim præeſſe credendum eſt,vt illius mini-
ſterio,ſuo ordine ferantur ad deum & conuertantur, finique ipſius ſocietate & coniunctione feli-
ces,dum diuinus proceſſus eximia dignatione cunctis ſacris ordinibus indulgetur, & ſocialiter ac
Danie. 10 diuino cum ornatu reuelatur. Hinc profecto humanam iſtam,ſacramque functionem angelis ſa-
cra ſcriptura diſtribuit,quæ Michaelem principem Iudaicæ gentis appellat,& alios cæterarum
Deute. 37 nationum. Statuit enim altiſſimus terminos gentium, iuxta numerum angelorum dei.
¶ Porro ſi quis inquirere pergat,quid ſit cur Hebræorum populus, ſolus ad dei diuinarumque re-
rum intelligentiam ſubuectus ſit; reſpondendum,non oportere imputari rectiſſime gubernan-
tibus angelis,ſi gentes aliæ ad eorum(qui dij non ſunt)culturam deuolutæ ſint,ſed illis ipſis in pri
mis,qui motibus proprijs à recto calle,quo ad deum aſcendere poſſent, ſua ſponte deuiarunt.
Cuius erroris adeo pernicioſi,cauſa illis fuit amor ſui atque ſuperbia,& (quod ſequi neceſſe erat)
Exod. 32 eorum cultura,quæ diuinum aliquid habere putauiſſent. Huius rei etiam ipſi Hebræorum popu
Oſee. 4 lo crimen impingitur,atque ideo idipſum paſſus memoratur. Scientiam enim,inquit, dei repuli-
ſti,& poſt cor tuum ambulaſti. Neque enim coactam habemus vitã,neque liberi arbitrij gratia di-
uinitus indulta mortalibus,prouidentiæ diuinæ luce & ſplendore obtũditur. Cæterum diſſimili-
tudo ſpiritalium luminum facit,vt affluentiſſima paternæ benignitatis lux,aut omnino capi,par-
ticiparique non poſſit,quippe quæ ipſos obtuſius intuentes ſuo fulgore pſtringat,aut certe ipſa lucis
participatio pro ſuſcipientiũ meritis varia ſit,parua.ſ. vel magna, obſcura vel lucida, cum tamen
radius

A radius ille diuinus vnus ac ſimplex ſit,eodemq́; modo ſe habeat,ſuper om̃ia ſemper *explicitus. expã́ſus,extẽſus, ſupeffuſus
Nempe enim & alijs gentibus, ex quibus & nos ad immenſum & infinitum diuini luminis pelagus,quod paratum ſemper eſt,& patet omnibus ad participandum,ex præteriti erroris cæcitate reſpirauimus,nunq̃ præfuerũt alieni aliqui dij,ſed vnũ illud omnium ac ſingulare principium. Ad quod ſane obſequentes ducebant angeli præfecti ſingulis gentibus. Conſiderare libet Melchiſedec illum pontificem chariſſimum deo,qui nequaquam inanium deorum,ſed altiſſimi,æterniq́; dei ſacerdos fuit. Gene.14 Non enim ſine ratione ſapientia diuina illuſtres viri Melchiſedec non modo amicum dei,verum etiam ſacerdotem dei appellarunt:ſiue vt prudẽtioribus aperte indicarẽt, non modo ipſum ad verum ac ſempiternũ deũ eſſe conuerſum,verum & cæteris ad verã & ſolam,ſupremamq́; deitatem prouehendis, authorem, ducemq́; fuiſſe. ¶ Illud quoq; ſacerdotale pectus tuum,ſanctamq́; prudentiam admonere curabimus,vt Pharaoni ab Aegyptiorum præſule angelo,Babyloniorumq́; principi à ſuæ itidem gentis præſide, & prouidentis & dominantis omnibus diſpenſatio atq; poteſtas ꝑ viſum innotuere,& illis gentibus veri dei famuli atq; cultores,duces conſtituebantur:dum ea viſionum expoſitio quæ figurata prius ab angelis fuerat ſanctiſſimis viris,& qui angelis ferme pares euaſerãt,Danieli ac Ioſeph à deo reuelata ꝑ angelos fuit, Ad Timotheũ logi. Gene. 41. Daniel. 2 vnum quippe omnium principium eſt,vnica prouidentia, neque vllo modo putandum eſt,Iudæis quidem ꝑfuiſſe deum quaſi id ſorte conſecutum,cęteris autem gentibus angelos proprie ac ſeorſum,ſiue æqualiter,ſiue aduerſanter,ſiue deos alios quoſdam præſules eſſe. Sed & illud quoq; diuinæ ſcripturæ iuxta hunc ſenſum ſacratius accipiendũ eſt,nõ quaſi deus cum dijs alijs aut an-

B gelis,humani generis gubernaculũ,regimenq́; diuiſerit, & Iſraeliticæ gentis princeps & dux ipſe cõſtitutus ſit:ſed ꝙ vna illa quidẽ altiſſimi in cunctis prouidentia mortales omnes in ſalutem,angelorum ſuorum ductibus ad ſe peruehendos diſtribuerit. Solus autem ferme Iſrael præ om̃ibus ad veriſſimi domini intelligentiam,cognitionemq́; conuerſus ſit,vnde Iſraeliticã plebem ſeſe diuino cultui deuouiſſe,illumq́; hæreditario iure ſuſcepiſſe,ſacra ſcriptura indicat,dicens: Factus eſt pars domini. Pſal.134 Cæterum ipſum quoq; populũ ſignans,æquali cum gẽtibus cæteris iure,alicui ſanctorum angelorũ fuiſſe aſſignatũ(cuius officio & miniſterio vnum illud omnium principiũ noſceret)Michaelem ait Iudæorũ præfectũ eſſe gẽti,apertis profecto indicijs comprobãs,vnã eſſe omnium prouidentiã,quæ om̃ibus inuiſibilibus,viſibilibusq́; virtutibus longe vi ſummæ maieſtatis emineat:omnes aũt angelos ſingulis præfectos nationibus,ad ipſam veluti ad principium ſuum eos qui voluntarie ſequerentur(quantum fas eſt)prouehere atq; perducere. Dañ. 10. 12

Epilogus & concluſio totius angelici ordinis. Cap.X.

COlligitur itaq; ex ijs quæ ſupra diximus, vt ſanctorũ ſpirituum qui diuinis conſpectibus ſemꝑ aſſiſtunt,prima illa antiquiſſimaq́; diſtinctio(quippe quæ à diuino illo totius perfectionis authore,radio erudiatur:ad quem,nullis interpoſitis ordinibus alijs,perpetua intentione ſubuehitur)ſecretiore diuinitatis & candidiore luce purgatur,illuſtratur atq; perficitur:ſecretiore quidem,ꝙ intelligibilior ſit, magiſq́; ſimplicitati diuinæ nos iungat at-

C que inſerat:candidiore autem,vt quæ primo indulta ſit,primoq́; apparuerit, totamq́; ſe in illam beatiſſimorum ſpirituum ſeriem,vtpote capaciorem ſui fulgoris,effuderit. Ab hac autem tã excellentis meriti functione,ſecunda pro modo & ratione ſua rurſus imbuitur, atq; à ſecunda, itidem tertia,à qua noſtra quoq; ſancta functio,eodem pulcherrimæ atq; ordinatiſſimæ diſpoſitionis iure * cõuenientia & ratione diuina,ad totius pulchritudinis atq; ordinis ſummum illud, æternũq́; principium ac finem officio ſacratiſſimi muneris fertur. cõaptatiõe cõgruentia harmonia, diuina ratione,diuinaq; analogia. Sunt autem & angeli omnes ita inſtituti,vt inferiores ſuperioribus obaudiant,eorumq́; nutus enuntient,ac primi illi quidẽ,vt ſummi dei ſe mouẽtis, conſilia & voces exponant:reliqui vero proportione debita,eorum qui à deo mouentur,exprimãt voces. Intantum em̃ ſumma illa omnium & ſupereminẽs cõgruentia, quorumlibet rationaliũ ac ſpiritalium ſacro decori & ordinatiſſimo inſtituto proſpexit, vt ipſis quoq; diſtinctionibus ſacris ordines decentiſſimos poneret. Deniq; hierarchiam omnem cernimus in primas & medias,extremaſq́; virtutes diſtributam,imo & ipſas quoq; ſingulas(vt proprie dixerim)diſtinctiones ita diſcreuit, vt in eiſdẽ cõuenientiæ pulchritudo ſeruetur. Quocirca & ipſa ſacratiſſima Seraphin,alterum ad alterum clamaſſe theologi aiunt, apertiſſime per hoc(vt reor) indicantes,ꝙ diuinarũ rerũ notiones,prima ſequentibus tradunt. Eſa. 6 Et hoc præterea non inconuenienter addiderim, eſſe quibuſq́; ſeorſum cœleſtibus,humaniſq́; animis proprias ac primas & medias,extremaſq́; virtutes atq; ordines,quibus memoratæ pro cuiuſq; modo ſingulorum cœleſtium ordinum proprie de deo intelligentiæ expreſſæ videantur, per quas vnuſquiſq; quãtum ſibi fas eſt,quantũq́; penetrare ſufficit,caſtiſſimæ illius & eminẽtiſſimæ purgationis, pleniſſimiq́; luminis,& principalis perfectionis particeps ſit. Nihil em̃ eſt quod abſolute ꝑfectum ſit,aut omnino ꝑfectione non egeat,niſi quod vere ꝑfectum eſt, ipſaq́; perfectio.

Cur omnes cęleſtes ſubſtantiæ, cõmuni vocabulo cęleſtes virtutes appellantur Cap. XI.

His

HIs ita diffinitis, illud quoq; conſiderare dignũ eſt, quã ob cauſam omnes ſimul angelicos ſpũs, cœleſtes appellare virtutes conſueuimus. Neq; eñ vt de angelis dicere poſſumus, ꝙ omnium ſit extrema diſtinctio, ſanctarũ virtutũ ordo. Atq; inferiorũ quidẽ ſcientiæ, ſanctiq; fulgoris ſuperiorũ ſpirituum ordines participes ſunt: non aũt identidem ſuperioribus ac primis inferiores, nouiſſimiq; cõmunicant. Cuius igitur rei gratia cœleſtes quidẽ virtutes, ſublimes illæ ſubſtantiæ omnes nominantur: non aũt ſeraphin & throni & dominationes pari ratione dicuntur? extremæ nanq; ſupremis illis proprietatibus omnibus non cõmunicant: angeli eñ & ante ipſos archangeli, principatusq; ac poteſtates, quũ à ſanctis viris ac theologis poſt virtutes ſtatuuntur, cõmuni ſæpe à nobis vocabulo vnà cum alijs ſanctis ſpiritibus, cœleſtes virtutes appellantur. ¶ Dicimus aũt quia dum cõmuniter in omnibus vtimur cœleſtiũ appellatione virtutũ, nullam cuiuſq; ordinis proprietatũ confuſionẽ introducimus, ſed qm̃ diuini omnes ſpũs altiſſima ratione ſua in tria diuiduntur, ſubſtantiam ſcilicet, virtutẽ atq; actionẽ, quoties aut omnes, aut aliquos ipſorũ omiſſa diligentiore obſeruatione, ſubſtantias cœleſtes ſiue virtutes appellauerimus, ipſos (de quibus ſermo eſt) nos ſignificare circumloquutione putandũ eſt ex ea, q̃ in ſingulis eſt, ſubſtãtia atq; virtute. Neq; eñ eminentẽ illam ſanctarũ virtutũ proprietatem à nobis iam rite digeſtã, inferioribus quoq; putandi ſumus per omnia applicare ſubſtantijs. Vnde profecto ſummi illius & in confuſi cœleſtium ſpirituũ ordinis peruerſio ſequeretur. Nã iuxta rectiſſimã illam rationem, quã ſæpe reddidimus, ſuperiores illæ diſtinctiones, inferiorum quoq; proprietates abunde in ſe habent: extremæ vero, priorũ excellentioribus mentis carent, cum primitiui illius luminis fulgor, in illas pro captu ſuo, ſuperiorum officio deriuetur. E

Cur ſacerdotes inter homines dicantur angeli? Cap. XII.

Malach. 3 QVæri aũt & illud ſolet ab his, qui diuinorũ librorũ ſtudio & amore flagrant, ſi extrema integre non cõmunicant ſummis: quã ob cauſam ſacerdos homo inter homines, dñi omnipotentis angelus à ſacra ſcriptura nominatur. Eſt aũt ea ratio nequaq̃ his, quæ ſupra diffiniuimus, aduerſa. Dicimus eñ extremos illos ordines, licet integerrima & ſumma priorũ diſtinctionũ virtute indigeant, eius tamen pro captu ſuo vel ex parte, iuxta vnã omniũ concinnam, ſeq; mutuo iungente ſocietatem eſſe participes. Exempli cauſa, ſanctorum Cherubin ordo, ſapientiæ celſiori ſcientiæq; cõmunicat: qui vero ſub illis ſunt ſanctorũ ſpirituũ ordines, & ipſi ſapientiæ ac ſcientiæ participes ſunt quidẽ, particularis tamen pro modo ſuo atq; inferioris. Nempe eñ ſapientiæ ac ſcientiæ cõmunicare, prorſus cõmune omnibus diuinis ſpiritibus eſt. At vero continenter & primo ſiue ſecundo loco & humiliter id agere, cõmune iam nõ eſt, ſed vt ſingulis pro modo ſuo & ratione diffinitum eſt. Hoc aũt & de omnibus diuinis ſpiritibus qui ſtatuerit, nequaq̃ peccabit. Nam quẽadmodũ primi ſanctas inferiorũ proprietates affatim habent, ita & vltimi priorũ proprietates habent, licet modo nõ ſimili, ſed inferiore. Nihil igitur (vt reor) abſurdũ eſt, ſi ſacerdotẽ quoq; hominẽ theologia angelum vocat, qui pro viribus angelicæ proprietati docẽdo participat, atq; ad angelorũ ſimilitudinẽ (vt homini poſſibile eſt) per nunciandi officium nititur. Inuenies aũt, cœleſtes illas angelicasq; ſubſtantias, in ſacris literis deos

Pſal. 64.18 quoq; appellari: ſanctos item viros & dei familiaritate digniſſimos, deos dici. Et certe quũ diuinũ F

Gene. 32 illud ſecretũ exceptum ab omnibus, & ſummæ potentia maieſtatis ſuper omnia locatum ſit, ni-

Iohan. 10 hilq; in rerũ natura ſimile illi dici proprie & per omnia poſſit: ſi tamen quæcunq; ſpiritalis ratio

Exodi. 7 nalisq; ſubſtantia (dũ id totis viribus, totaq; ſit intentione) contendit, vt ei coniuncta, vnũ cũ illo fiat, atq; ad diuinos eius fulgores hauriendos (quantũ fas eſt) indefinẽti ſtudio ac deſiderio aſpirat, ꝙ deũ pro viribus (ſi dici licet) imitari pergat, diuino quoq; cognomine digna cenſetur.

Cur a Seraphin purgatus fuiſſe dicatur propheta Eſaias. Cap. XIII.

Eſaiæ. 6 AGe illud quoq; pro viribus inſpiciamus, cuius rei gratia ad vnũ ex theologis Seraphin mitti memoret: merito eñ inde ſcrupulus naſcitur, ꝙ non ex inferioribus angelis quiſpiam, ſed ipſe qui inter primas excellentioresq; ſubſtantias numeratur, prophetam expurgat. Sunt qui dicant, iuxta id quod ſupra diffiniuimus de ſpirituũ omnium ſocietate, & ſuarũ inter ſe proprietatũ cõmunione, non vnũ ex altiſſimis illis primisq; ſpiritibus, ad purgationem theologi aduenisse à ſcriptura memorari: ſed aliquẽ ex his qui nobis præfecti ſunt, angelis purgandi prophetæ officio functũ, Seraphin appellatum eſſe cognomine, ob incendendi miniſterium: quo & peccata deleta ſunt, & is qui purgatus fuerat, ad diuinæ obedientiæ reparatus ardorem. Aiuntq; ſcripturas vnũ ex Seraphin ſimpliciter dixiſſe, non ex his qui prope deum aſtant excelſi ordinis dignitate, ſed ex his virtutibus quæ purgandis hominibus pſunt. ¶ Alius ttẽ huiuſce quæſtionis non improbabilẽ mihi rationẽ ita aſſignauit: aiebat eñ magnũ illum (quicunq; tandẽ is fuerit) angelũ, qui viſionẽ adeo inſignem effinxerat, vt prophetã diuinis rebus inſtrueret, purgandi munus quod ſui erat officij, in deum: & poſt deum, ad primũ illum ac primo conditũ retuliſſe ordinẽ. Et vera fortaſſis ea ratio fuerit. Dicebat eñ huius author ſcientiæ, ꝙ diuina virtus ſuper omnia pergens gradit, & per omnia ineffabili penetrat modo, omnibusq; item in-

uiſibilis

A uiſibilis eſt: non ſolū ꝙ excellentior ſuper omnia ſit, verū & ꝙ occulto ac ſecretiſſimo ordine,
ſuæ prouidentiæ vires ac munera cunctis immittat. Nempe eñ & ſpiritalibus omnibus pro ſuo
quibuſq; captu apparet, antiquiſſimis illis primoribusq; ſubſtantijs lucis ſuæ radios tradens ac p
illas vt eminentiores ac primas, inferioribus quoq; pro modo cuiuſq; ordinis, & cōtemplandi vi
ribus, eiuſdē lucis diſtribuit iubar: ſiue vt apertius loquar, exemplisq; vtar ex noſtro vſu petitis, &
ſi longe inferioribus deo, qui ſuperne omnibus eminet: apertioribus tamen, ſolaris diſtributio ra
dij in eam primo materiam tota facilitate concedit, quæ omnibus lympidior & clarior ſit, ac per
illam aptius & euidentius fulgores ſuos iaculatur: vbi vero craſſiores materias offendit, minus va
let ad ſplendoris ſui vires diffundendas, ꝙ hæ materiæ in quas lucis ſpicula incidunt, ad exhube
rantis lucis traducendos radios idoneæ non ſint: atq; ideo ſenſim ad hoc vſq; contrahitur, vt di-
ſtribui ferme omnino non poſſit. Rurſus ignis calor in ea quæ ad percipiendū aptiora ſunt, ſeſe
diffundit magis: & quæ illi facilius cedunt, & in eius traducuntur effigiem. Porro in reluctantes
penitus contrariasq; ſubſtantias, aut nullū, aut prorſus exiguū ignei vigoris & muneris veſtigiū
apparet iniectū. Et quod his maius eſt, his quę ſui generis nō ſunt, per ea quę ſibi familiaria ſunt,
ſi adſint, vim ſui feruoris immittit: ea igniens, quæ in ignis facile vertuntur effigiem: ac per illā ſi-
ue aquam, ſiue aliud quippiam eoꝝ quæ difficile igneſcunt, pro cuiuſq; calefaciens modo. Iuxta
hunc igitur naturalis conſequentiæ ordinē, ſummus ille totius venuſtatis viſibilis atq; inuiſibilis or
B do, ineffabili in primis modo lucis ſuæ exhuberantē claritatem altiſſimis illis primisq; ſubſtantijs
largiſſimo inſinuat lapſu: ac per illas ipſas, inferiores quoq; ſubſtantiæ diuini radij participes fiūt.
Nempe eñ hæ cū primo loco dei cognitione beatæ ſint, diuinæq; virtutis deſiderio ſumme ar-
deant: id quoq; meruerūt, vt primæ (quantū fas eſt) ad imitationē diuinæ virtutis & actionis aſ-
ſurgerent, ſequentesq; ſubſtantias ipſæ ad eandē imitationē pro viribus, ſummi boni exemplo
ſubueherent, affatim illis eius (quam accepere) lucis participationē abſq; inuidia vlla tradentes, at
q; illæ itidem inferioribus. Et hunc in modū ſingulæ faciunt, dum quæ prima eſt, ſequenti ſecū-
do loco, indultæ ſibi diuinæ lucis conſortium tradit, atq; ita in omnes diuinus ille fulgor emanat.
omnibus igitur qui illuminantur, percipiendæ lucis initiū eſt deus quidē per naturam & omnino
proprie, vtpote ſubſtantia lucis, ipſiusq; eſſentiæ & viſionis author. Cæterū poſitione & illumi-
natione dei per partes, ſuperior quæq; inferiori principiū luminis eſt, dū per ipſam in illam di-
uinū iubar deriuatur atq; diffunditur. Itaq; ſummā illam cœleſtium diſtinctionē animoꝝ, reli-
quoꝝ angeloꝝ omnium ſubſtantiæ, totius ſacroſanctæ ſcientiæ, diuinæq; imitationis authorem
(vt ratio docuit) arbitrantur, vtpote per illam in omnes atq; in nos diuinæ claritatis manāte ſplē-
dore. Quocirca omnē quoq; ſacratiorē, & ad dei imitationē tendentem actionē, ad deū quidē
(vt cauſam principalē) referunt, deinde vero diuinis quoq; illis, ſummisq; ſpiritibus (vt qui pri-
mi diuina operentur & doceant) acceptā nihilominus referunt. Habet igitur prima diſtinctio ſan
ctoꝝ angeloꝝ, plus cæteris igneam proprietatē, effuſamq; diuinæ ſapientiæ traditionē, ac ſcien
tiam diuinaꝝ illuſtrationū dijudicandaꝝ ſummā, thronorumq; proprietatem apertā, ac patulā
C dei ſuſceptionem indicantem. Porro inferioꝝ ſpirituum ordines igneæ ſapientis, ſcientis, deiq;
capacis virtutis participes ſunt quidē, ſed minore modo: atq; ad primos illos intuentes altiſſimos
ſpūs, per illos, vt qui dei imitatione primi dignati ſint, ad conſequendā diuinæ ſpeciei ſimilitudi-
nem ſcandunt. Sanctas igitur (quas diximus) propritates, quaꝝ per primas cæteræ quoq; ſub-
ſtantiæ participes ſunt, his illis poſt deū vt primoribus ac principibus ſacris, aſſignant. Dicebat er
go qui iſta me docuit, viſionem quidē illam per vnū ex præſulibus noſtris ſanctis ac beatiſſimis
angelis oſtenſam eſſe theologo: atq; ab ipſius illuminante ductu ad ſacram illam ſpeculationem Eſaiæ. 6
fuiſſe ſubuectum, in qua ſummas illas altiſſimasq; ſubſtantias veluti per ſigna (vt ita dixerim) ſub
deo & poſt deū atq; circa deum collocatas vidit, ſummitatemq; illā ante omne principium om-
nibus, atq; illis ipſis ineffabiliter eminentē, in medio excellentium virtutū excelſe reſidentē. Ad-
monebatur ergo theologus ex his quæ cernebat, vt ſecundū omnē ſuperſubſtantialem eminen-
tiam, cunctis viſibilibus inuiſibilibusq; virtutibus abſq; vlla comparatione deus excelſior ſit: ac
præterea ꝙ ita exceptus ab oībus, vt ne ipſis quidē primis, cœleſtibus, immortalibusq; ſubſtan-
tijs ſimilis per omnia putari poſſit. Ad hæc principium quoq; illū eſſe omniū & ſubſiſtendi cau-
ſam, atq; inſolubilis cœlitū manſionis immutabilem ſedē: ex qua, vt eſſent, & bene eſſent, excellē
tiores quoq; illæ virtutes acceperunt. Deinde ipſoꝝ quoq; Seraphin diuinas profecto virtutes,
ex ea viſione ſacratiſſima, propheta diſcebat, incendium ſacro illoꝝ ſignificante cognomine: de
quo paulo poſt dicturi ſumus, quantū nobis explicare fas fuerit igneæ virtutis altiſſimas intelli-
gentias, vtq; incentiua illa vis ad diuinā ſpeciem ferat. ¶ Porro illa ſex alaꝝ ſacratiſſima fictio, ab
ſolutiſſimā, ſummamq; in deū intentionē, in primis ac medijs & vltimis intelligentijs ſignat. At
quando multos quoq; illoꝝ pedes & cōplures facies cernens theologus Inclytus, vtq; alis & pe-
dum & vultuū arceretur aſpectus, alæq; mediæ perpetuo ferrentur motu, ad intelligibilem eoꝝ
quæ cernebat, ſcientiam ducebatur. Aperiebatur nempe illi per hæc altiſſimoꝝ ſpirituū vis mul-
ta peragrans, multaq; proſpiciens: ſacraq; illoꝝ & plena horroris veneratio ac religio: qua vltra

humanũ modum, celſiorũ, profundiorũq; myſteriorũ inſolentẽ & temerariã, atq; omnino pro- D
mouentem indaginem exhorreſcunt. Præterea & indefeſſus ille atq; alta petens, ſempiternus mo
tus: quo prędíti, pro modo ſuo diuinas quoq; actiones imitantur. Ad hęc & diuinam illam ac ſã-
qualiter, quo pacto. tiſſimam laudationẽ in ſecreto ille diſcebat, quippe angelo (qui formabat viſionem) pro viribus
prophetã ſacratioris ſcientiæ ſuę participẽ faciente. Docebat igitur ipſum & hoc, *vt ijs q quo-
modolibet mundi ſunt, munditiæ, purgationiſq; ſuæ cauſa, eſt diuini fulgoris, diuinæq; mundi-
tię pro captu cuiuſq; participatio. Cæterũ purgatio huiuſmodi, à diuinitate ipſa þcipuis cauſis in
omnes angelicos ſpũs ſummo & ſecretiſſimo pficitur modo, atq; altiſſimis illis virtutibus, q pro-
pinquiores ipſi ſunt, euidentior ferme eſt, magiſq; ſe inſinuat atq; diſtribuit. Porro in ijs quæ ſe-
cundo loco ſunt, ſiue in extremis medijsve ſubſtantijs intellectualibus, quantũ ſingulæ ab ea me-
ritis diſtant, pro modo diſtantię, claram intelligentiæ ſuę lucem ad ſecretũ ſui ſingularis, atq; igno
ti laudem colligit. Datur aũt ea lux ſingulatim, priorũ officio ſecũdis atq; ſequentibus. Et ſi ſum-
matim dicere neceſſe eſt, primo loco ex occulto illo ſacratiſſimo p primas virtutes in apertum e-
ducitur. Hoc itaq; theologus ab angelo ſe inſtituente diſcebat, purgationem. ſ. & cæteras diuinas
actiones, per primas, celſioreſq; ſubſtantias, vim ſuæ claritatis aperire, atq; in omnes reliquas di-
uidi, quantum quæq; deificæ illius participationis eſt capax. Atq; ideo purgationis illã proprieta
tem, quæ incendio fit, altiſſimis ſeraphin poſt deũ rectiſſime omnino aſſignauit. Nihil igitur ab-
ſurdum eſt, ſi ſeraphin purgare theologum dicitur. Sicut enim deus purgat omnes, q ſit ipſe pur
gationis author, imo (vt ſimiliore vtamur exemplo) quẽadmodum apud nos pontifex homo cũ
miniſtrorum ſuorum ſiue ſacerdotum officio purget, aut gratia doctrinæ ſalutaris illuminet, ipſe
purgare & illuminare dicitur, cum hi qui ab eo conſecrati ſunt ordines, ad ipſum vt authorem, ſa
cræ functionis ſuæ munera referant, ita & purgantem ſcientiam ſuam atq; virtutem is, qui purga
tionem prophetæ peragit angelus, ad deum quidem vt authorem, ad ſeraphin vero quaſi primo
poſt deum operantem pontificem refert, eum qui à ſe purgabatur, angelica cum reuerẽtia (vt ita E
dixerim) ita docẽs eius, quę in te meo miniſterio perficitur, purgationis principium quidem pręci-
pium, & ſubſtantia & conditor & author, ille eſt qui primas quoque ſubſtantias ad eſſe produ-
xit, & ppetua circa ſe continet ſede, & ne mutari queant atq; decidere, ſola clementia ſeruat, ipſeq;
eas ad prima prouidentiſſimarum actionũ ſuarum conſortia promouet. Hoc enim is à quo didi-
ci, miſſionẽ ſeraphin ſignare ait. At vero princeps ille, & poſt deũ dux, primarũ antiquiſſimarum
ſubſtantiarũ ſacra diſtinctio, ex qua purgare ipſe ad dei ſimilitudinẽ didici, illa eſt, q te meo mini
ſterio purgat, per quã author ille totius purgatiõis atq; opifex, prouidẽtiæ ſuæ opa ex abdito illo
ſecretiſſimo ad nos q̃q; deduxit. Iſta qdẽ ille me docuit, q tibi ego indẽ trado, tuæ iã erit ſpiritua-
lis diſcretæq; ſcientiæ, aut altera ex his cauſis omi ambiguitatis abſolui ſcrupulo, eãq; alteri in ho-
nore pferre, vt quę conſentanea ratione ac fortaſſis veritate ſubnixa ſit, aut abs teipſo aliquid in-
uenire, ſiue ab alio diſcere, quod ſit integerrimæ veritati propinquius, deo ſcilicet verbum tribuẽ-
te, ac subminiſtrãtibus angelis. Idq; ipſum nobis quoq; angelorum ſtudioſis reuelare, vt liquidio-
re intelligentia, mihiq; gratiore, ſi fieri poteſt, & ipſe tecum fruar.

Quid ſignificet is, qui traditur, angelicus numerus. Cap. XIIII.

Daniel. 7. AT hoc item ſpirituali diſcuſſione & magiſterio dignũ puto, quãobrem ſcripturæ ſanctæ
traditio de angelis loquens, millia millium eẽ dicat, & decies millies dena millia, ſupre-
mos humanos numeros in ſeipſos inuoluẽs atq; multiplicans perq; hos, cœleſtiũ ſub- F
ſtantiarũ ordines nobis eẽ innumerabiles, apertis rationibus pandens. Sunt enim profe-
cto plurimæ cœleſtiũ militiæ ſpirituũ, quæ mortalium noſtrorũ numerorũ infirmũ, breuẽq; mo-
dum longe tranſcendãt, atq; ab ſola ſua eminentiſſima & cœleſti intelligentia, atq; notione ſcitæ
ſint ac diffinitę: quam illis opulentiſſime largita eſt ſumma diuinitas, immenſæ author ſcientiæ,
atq; ſapientiæ fons, & principiũ omnibus ſimul exiſtentibus, excellentis ratione ſubſtãtiæ ipſa exi-
ſtens & cauſa ſubſtãtiæ, & continẽs omnia virtus, & cõſummatio cũcta complectens.

Quæ ſint figuratiuæ angelicarũ virtutum imagines & reliqua. Cap. XV.

AGe vero iam, ſi placet, relaxantes parumper intentionẽ noſtrã, & mentis aciem à ſubli-
mibus illis angelorũ ſpeculationibus tantiſper auertentes, ad diuiduam atq; in plura diſ-
ciſſam latitudinẽ multiplicis angelicarũ imaginũ varietatis deſcẽdamus, atq; ab ipſis rur
ſus veluti ab imaginibus, ad ſimplicitatẽ cœleſtium ſpirituum p illarũ ſolutionẽ redea-
mus. ¶ Id aũt ante omnia compertũ tibi ſit velim, q imaginũ ſacratiora ſignantiũ deſignatiões,
Apoc. 5. ſ6 eaſdem interdũ ſubſtantiarũ cœleſtiũ diſtinctiones pfectas atq; docẽtes inducũt, aliquando diſ-
ſ7 centes atq; ſubiectas, & vltimas ſæpe docentes, primariaſq; diſcentes, deniq; (vt dictũ eſt) & pri-
Gene. 16 mas & medias & extremas virtutibus prędítas, ac p hunc expoſitionis explicite modũ, nihil ab-
Danie. 8 ſurditatis infertur, nihil quod ſit à ratione alienũ. Nam ſi qdem regi ac doceri aliquas à prioribus
Zachar. 1, 2 diceremus, deinde eaſdem regere atq; docere, prioreſq; rurſus extremas docere, & poſtmodũ ab
4. 5. ipſis illis diſcentibus diſcere, eẽt profecto ea res perabſurda, & ingenti confuſione plena. Sin aũt
eaſdem

A eaſdem & docere & doceri dicimus, veɽ nõ eaſdẽ & ab eiſdẽ, ſed ſingulas à ſuperioribus regi ac
diſcere, extremas vero docere atq; regere: non inconuenienter infertur, eas quæ in ſacro eloquio
cõtinentur, ſacratius effictas formas, *eaſdẽ aliquãdo & primis & medijs extremiſq; virtutibus quẽadmo
proprie ac vere circumponi poſſe. ¶ Igitur & illa vel in anteriora conuerſio ac iugis intentio, vel dũ de alis &
ſuis in locis manſio, atq; tuendaɽ virtutũ ſuaɽ cauſa nuſquã progreſſio, ſtatus ille ꝓterea, per quẽ vulnb⁹ ſan
ſociali ad ſequẽtes ſecũdo loco cõmunicabiliq; proceſſu prouidẽtiſſimæ virtutis participes fiunt: ctiſſimorũ
oĩbus profecto cœleſtibus ſpiritibus aptiſſime ac veriſſime congruit, etſi alijs eminentiſſime atq; ſeraphĩ ca.
integre quidẽ, quod ſæpe iam diximus, alijs vero ex parte atq; ſubmiſſius. ¶ Aggrediamur itaq; 13. ſupra di
quod inſtituimus, illud ſtatim in prima figuraɽ expoſitione inquirentes, quã ob cauſam diuina ctum eſt.
eloquia igneam deſcriptionẽ præ oĩbus ferme honorare videntur. Deniq; inuenies in his nõ mo Ezech. 1. Io
do igneas rotas effingi, veɽ ignita quoq; animalia: & viros ignem veluti ex ſe coruſcationis in- Danie. 7. 10
ſtar emittentes, ac iuxta ipſas quoq; cœleſtes ſubſtantias, cõgeſtos carbones ignis apponi, & flu Matth. 28.
mina ingenti fragore ignis feruorẽ emittentia. Sed & thronos eſſe aiunt igneos, & ipſa eminen- Hebr. 12.
tiſſima Seraphin, incendendi munus ipſa noĩs ſui appellatione ſignare: ipſiſq; proprietatẽ & offi
cium ignis in primis aſſignant, ac prorſus vltro citroq; ignis figuras ꝓcipue honorant. Per ignem Ignis.
itaq; ſignari arbitror cœleſtium ſpirituũ faciem, dei maxime ſpecie inſignẽ. Nã profecto ſanctiſ-
ſimi qui de deo loquuti ſunt viri, ſummã illã & nullis obnoxam figuris formiſq; ſubſtantiã, va-
rie in igne deſcribunt: quippe qui diuinæ proprietatis, ſi dici liceat, in rebus viſibilibus plurimas
ſeruat imagines. Nempe eñ ignis ſenſibilis in oĩbus (vt ita dixerim) eſt, & per oĩa ſine vlla ſui Ignis ꝓprie
admixtione proficiſcitur, & ab oĩbus prorſus excipitur. Cũq; lucidiſſimus ſit, ipſe tamẽ nõ admo tates & phi
B ta materia, in qua ſuã vim ſuũq; oſtendat officiũ, in ſeipſo occultus atq; incognitus manet, neq; loſophia ad
admittit habitũ, neq; patet aſpectui: ipſe oĩa ſuperat, & ea quibus inſederit, in ſuũ traducit officiũ: aſcenſum
oĩbuſq; quomodolibet ſibi appropinquãtibus, ſui conſortiũ tradit: renouat oĩa calore vitali, ac anagogicũ
fulgoribus apertis illuminat, teneri miſceriq; nõ poteſt: diſcernendi vim habet, atq; immutabilis mirabilis.
eſt: ſuperiora ſemper petit, & in acumen tendit, agilis, celer, ſublimis, nullaq; vi vt inferiora peteſ-
ſat adigi poteſt: ſemper mobilis, eodẽq; motu vigens: alia mouet, cõplectitur oĩa, cum tñ aſtrin-
gi ipſe non poſſit: cumq; alio ipſe non egeat, ſibijpſi tamen clam incrementa ſuppeditat, atq; in
qualibet ſuſcipiente materia ſuæ maieſtatis potentiam indicat, efficax, potens, oĩbus inuiſibiliter
ꝓſens: ſi negligatur, non eſſe videtur: attritu aũt veluti irritatione quadã naturaliter ac propie cõ-
tinuo lucẽtem excitatur in flammã, ruſuſq; incõprehenſibili abuoluat modo: cũq; affatim om-
nibus participationẽ ſui locupletiſſimã præbeat, nunq̃ tamen ipſe minuitur. Complures itẽ alias
ignis proprietates inuenies, diuinæ actioni (quantũ humanis imaginibus fas eſt) prope acceden-
tes. Hoc itaq; non ignorantes viri illi, diuina ſapientia repleti, cœleſtes ſubſtantias ex igne maxi-
me effingunt, vt illaɽ diuinã ſpeciem ad dei imitationẽ tendere pro viribus indicent. Humana Humana
quoq; illas forma deſcribunt, ꝙ mente vigeant homines, vidẽdiq; vires habeant ad ſuperna ten forma.
dentes, ſublimiq; ore & erecto ſint ſtatu, & per naturã ad imperandũ ac regẽdum idonei: cumq;
ſenſu ac viribus brutoɽ animalium cõparatione minimũ valeant, præſtanti tamen virtute animi
ac rationabilis ſcientiæ dominatu, & ꝙ anima naturaliter libera ſeruire vinciq; non poſſit, oĩa ſu
C perant. Poſſumus aũt & per ſingula plurifariã diuiſa humani corporis membra, nõ inconcinnas Gene. 18
(vt reor) imagines cœleſtiũ inuenire virtutũ. Dicimus eñ viſu quidẽ in ſanctis angelis clariſſimã
ſignari aciem, qua diuinis hauriendis luminibus inhiant: ſimplicemq; ꝓterea illam, & liquidam, ni
hilq; obluctantẽ ſed motus celeritate conſtantem, puramq; & patulã ſuſcipiendis abſq; pertur-
batione vlla diuinæ claritatis fulgoribus qualitatẽ. Porro naribus olfaciendi ac dijudicandi vi præ Gene. 8
ditis, capacem eoɽ perceptionẽ, qua ſummã illam ſuauiſſimãq; fragrantiam pro viribus admit-
tentes, cætera quæ huiuſmodi non ſint, ſcite dijudicant ac penitus fugiunt: auribus vero vim illã Exodi. 5
participandi, diuinamq; participationẽ ſcite ſuſcipiendi: guſtu aũt, intelligibilis alimoniæ refectio Gene. 19
nem, & diuinoɽ nutrientiũq; liquoɽ admiſſionẽ. At vero tactu conſtãtiam illam exprimi puta- Gene. 32
mus, qua quid vtile, quid noxium ſit, perite diſcernũt. Palpebras aũt & ſupercilia, ſtatũ illũ ſignifi-
care arbitramur, quo diuinæ ſpeculationis ſenſus atq; intelligentias cautiſſime ſeruant: pubeſcen- Pſal. 10
tem vero ac iuuenilem ætatẽ, vitalis virtutis conſtantiã ſempiterne vigentis. Porro dentes, diui- Marci. 16
ſionem indultæ ſibi perficientis alimoniæ, alentiſq; perfectiones exprimere credimus. Quælibet Daniel. 7
eñ ſubſtantia ſpiritalis, quã ab auguſtiore perceperit vinicã & vniformem intelligẽtiam, proui-
da virtute diuidit atq; multiplicat, dũ inferiorem quoq; pro captu ſuo promouet, atq; ad altiora
ſuſtollit. Humeros aũt atq; vlnas & manus, faciendi & operandi ſtrenuam ac potentiſſimã vim
in diuinis ſpiritibus interpretamur. Cor item, ſignũ eſſe dicimus diuinã ſpeciem præ ſe ferẽtis vi- Deute. 33
tæ, quæ vitalẽ vim ſummi boni inſtar in inferiora diſſeminat. Porro pectora, virtutẽ inſuperabilẽ Danie. 10
ſeruãdiq; vim, vt eſt à ſubiecti cordis viuifica diſtributione, ſignificant. Dorſa vero, vim indicãt Ezech. 10
vitales omnes virtutes continentẽ. Pedes aũt, mobilitatẽ, celeritatẽ, atq; curſum inſinuant ſempi- Danie. 8
terni motus ad diuina tendentis. Quocirca & ſanctoɽ ſpirituum pennatos theologia pedes ef- Apoca. 15
finxit. Quippe alis ſignatur celeritas alta conſcendens, & cœleſtis vitæ curſus iter in anteriora Ezech. 1

Ezech. 16

Apoca.10 ſemper ac celſiora conſternens,& ꝙ ad ſuperiora feratur,mortalibus atq; infimis omnibus exce D
Danie.9 ptus.Sed eñ alarũ leuitas id in ſanctis angelis indicat,ꝙ terreni corporis ſarcina liberi,toti abſq;
vlla admixtione vel pondere ad celſa ferantur.Quod aũt nudi ac diſcalceati deſcribuntur, hoc ſi
Gene.18 gnat, ꝙ liberi & abſoluti & expediti, atq; exterioris oĩs adiectionis labe ſint puri, & ad diuinæ
ſimplicitatis ſimilitudinẽ pro viribus tendant. Verũ quia rurſus ſimplex illa multiformisq́; ſapien
tia nudos etiam operit,& vaſa quædã illis circũferenda largitur:age ipſa quoq; cœleſtiũ ſpirituũ
Luc.24 ſacra operimenta atq; inſtrumẽta,inquantũ poſſumus,explicare pergamus. Perlucidã nempe ac
q; igneã veſtẽ,ſignare arbitror diuinã ſpeciem,ſecundũ illã quã diximus,ignis imaginẽ:illuminã
di prerea vim,ob præmia in cœlo poſita,vbi lux eſt,& ꝙ prorſus intelligibiliter illuſtrat, ſiue in-
Apo.1 tellectualiter illuſtratur. Porro ſacerdotalẽ veſtem,vim illã adducẽdi ad diuina & ſacratiora ſpe-
Apoca.1.15 ctacula,totiusq́; vitæ cõſecrationem inſinuare puto. Zonas vero,fœcundarũ ipſarũ virtutũ cuſto
diam diligentẽ,cogentemq́; ipſas in habitũ,qui in ſemet ſingulari facilitate conuertit, ac per gy-
Iudi.6 rum circa ſeipſum immutabili identitate verſat. Virgas itidem, regis ac ducis inſigne pferre,qđ
2.Mach.11. oĩa recta perficiat,dicimus. Haſtas vero atq; ſecures,vim diſſimilia diuidendi,diſcernentiũq; vir-
Ezech.9 tutũ habilitatem & efficientiam atq; ſtrennuitatem,intelligimus. Vaſa quoq; geometrica atq; fa-
Ezech.40 brilia,fundandi & cõſtruendi ac pficiendi vim,& quæq; alia ſunt prouidentiæ illius munera,quę
inferiora promouet atq; cõuertit,interdũ & diuinorũ in nos iudiciorũ ſigna ſunt,quę ſingunt ſan
ctorũ angelorũ inſtrumenta:alijs quidem ſignificantibus emendãtem diſciplinã, ſiue iuſtitiã pu-
nientem:alijs vero mœſtorũ caſuũ ereptionem,ſiue diſciplinæ finẽ,ſiue prioris felicitatis receptio
nẽ,ſeu aliorũ quoq; munerũ adiectionem,ſiue illa parua,ſiue magna,ſiue carnalia, ſiue intelligibi- E
lia ſint:prorſusq́; mẽs diuinis in rebus exercitata,nunq̃ dubitabit inuiſibilibus rebus rerũ viſibiles
Dani.7 coaptare imagines. At vero cũ ventorũ appellatione cenſent, naturæ ſumma celeritas, q̃ cuncta
ferme abſq; vlla mora temporis penetrat, motusq́; ille ex ſummis ad infima,rurſusq; ex imis ad
ſumma in momento pertingens,profecto ſignat,inferiora & ſecũdo à ſe loco poſita, ad ſuperio
rem celſitudinẽ tollens,primasq́; ſubſtantias ad tradẽda inferioribus lucis ſuæ cõſortia,prouiden
Symbolica tiſſime mouens. Dicet fortaſſe aliquis,hũc aereum ſpm̃ qui ventus dicitur,diuinã quoq; cœleſtiũ
theologia. ſpirituum pferre ſpẽm. Habet eñ & ipſe diuinæ actionis imaginẽ atq; figurã(ſicut in ſymboli-
ca theologia,iuxta quatuor elementorũ expoſitionẽ,pluribus documẽtis oſtendimus)ſecundũ na
turalẽ mobilitatẽ vimq́; animandi, & celerẽ inſuperabilemq́; diſceſſum, & mobiliũ principiorũ
Iohan.3. atq; finium incognitas nobis atq; inuiſibiles latebras. Non eñ ſcis,inquit, vnde venit & quo va-
Apoc.10 dit. Nubis quoq; ſpẽm diuina ſcriptura illis effingit,per id profecto innuens,ſanctos ſpũs occul-
to quidẽ lumine ſupra mũdanũ impleri modũ:cæterũ primitiuã illam, primoq́; apparentẽ lucẽ,
modeſte reuerenterq; ſuſcipere,eamq́; ſequentibus abſq; inuidia pro ſuo cuiuſq; captu ſecunda
deriuatione tranſfundere. Præterea ꝙ illis & fœcunditas,& vis item animãdi & augendi ac per-
ficiendi adſit,iuxta intelligibilis imbris fœcunditatẽ,quæ ſubiectũ gremiũ ad vitalẽ partũ pingui
Ezech.40 bus euocet pluuijs,rectiſſime nube ſignãtur. Et ſi quærit,quã ob cauſam æris quoq; & electri ac
diſcolorũ lapidũ ſpeciem diuinæ literæ ſanctis angelis applicant,id profecto dixerim:electro,qđ F
Ezech.5 auri atq; argenti ſpẽm pfert,ex qua parte auri color oſtendit,ſplẽdorẽ illũ inuiolabilẽ deſignari,
q̃ neq; cõſumi neq; imminui poſſit,neq; vlla ratiõe maculari:qua vero argentũ lucet,nitidũ illud
ac purũ cœleſteq; iubar oſtẽdi. Porro æri,iuxta eas quas ſupra expoſuimus rationes, ignis aut au
Ibidem. ri ſpẽm oportet aſcribi. At vero gemmarũ ſpecies colorũ varietate diſtinctas,ita accipiendas pu
Apoca.4 to,vt ſiue illæ ſint candidæ,nitorẽ lucis inſinuent:ſiue rutilę,ignis ſpeciem ſignent:ſiue fuluæ,ruti-
lantis referant aurũ:ſiue virides,vigorẽ ac robur iuuentutis enuntient. Inuenies deniq; per ſingulas
figurarũ imagines digniſſimos ſenſus,quibus ad ſuperiora feraris. Verũ quia de his pro modo vi
rium noſtrarũ ſatis dictũ puto,ad cætera diſcutienda tranſeamus,& cœleſtibus ſpiritibus effictas
Ibidem. beſtiarũ effigies explicemus. Leonis faciem ſignare putamus,vim illam in angelis principalem ac
Ezech.1. robuſtã & indomabilem,per quã occultiſſimo illi ineloquibilis diuinitatis arcano, pro viribus ſi-
miles nituntur euadere,operti ſpiritalibus veſtigijs, & expedita illa atq; ineffabili celeritate itine-
Ibidem. ris,ad diuini fulgoris ſecreta tendentis. Bouis aũt imaginem,fortitudinis ac robuſtatis pferre ſpe-
ciem,& qua ſpiritales ſulcos ſuſcipiendis cœleſtibus fœcundisq́; imbribus ſcindunt. Cornua item
Apoc.5 ſeruatricẽ illam ſignãt atq; inſuperabilem vim. Porro effigiem aquilæ, regiã dignitatẽ,motumq́;
Apoc.8 ad ſuperna tendentem,celeremq́; volatũ,atq; ad captandũ neceſſarium reparãdis viribus cibum,
Ezech.1. agilitatẽ atq; vigilantiã,& curſum & facilitatem ſummã,ac ꝑterea vim illam ſingularem ſpecu-
landi atq; intendendi libere,directe,in nullã partem inclinando aciem luminũ in radiũ illũ vberri
Zacha.6 mum lucidiſſimũ deitatis,quem ex ſe inſtar ſolis emittit. Equorũ quoq; figuram, obedientiam in
ſanctis angelis ſignificare dicimus,qua diuinis obtemperant iuſſis. Qui ſiquidem albi ſint,cando-
rem ac diuinæ propinquitatẽ lucis q̃ maxime ſignant:ſin vero pulli,occulta diuinitatis inſinuant:
ſi autem rubei, vigorem ignis & ſtrenuam efficaciã indicant:q; ſi ex albo nigroq́; permixti, vis
illa ſignatur,qua traducente nectuntur extrema:& prima ſecundis,ac ſecunda primis,conuerſio
nis ac prudentiæ ratione iunguntur. Enimuero niſi cohibendæ prolixitatis rõnem haberemus,
particu

A particulares quoq; memoratorum animaliũ proprietates,corporalesq́; illorum deſcriptiones omnes,
cœleſtibus illis virtutibus diſſimiliũ ſimilitudinũ ratione aptiſſime cõgruere profecto doceremus:
feruorẽ iracundiæ ad ſpiritalẽ fortitudinẽ,cuius extremũ ira veſtigiũ eſt:cõcupiſcentiã quoq;, ad Apoc.10
diuinũ amorẽ:& vt totũ ſimul explicem,oẽs mutorum animãtium ſenſus & partes in plura diſciſ- Zacha.8
ſas,ad virtutũ cœleſtium altiſſimas intelligentias & vnicas virtutes referentes. Verum prudentibus Pſalm.44
non modo iſta ſufficiunt,ſed vel vnius obſcuræ imaginis expoſitio, ad ſimilia pari ratione ſoluẽ
da ſufficiet. Illud inſpiciendũ,quid ſibi velint flumina,rotæ & currus,qui cœleſtibus virtutibus cõ
iuncti referuntur. Nempe enĩ ignea flumina diuinos ſignificant latices, largiſſimã angelis atque
indeficientẽ inundationis copiam largientes,vitaliſq́; fœcunditatis altores: currus aũt,coniunctã Daniel.7.
ſimiliũ & æqualium ſocietate ſignant:rotæ vero,quæ alatæ quidẽ ſunt,cæterum in anteriora ſemper 4.Reg.6
abſq; vlla cõuerſione in nullã partem declinando incedunt,vim profecto actionis angelicæ,qua Danie.7.
rectã ſemper viam atq; arduam pergũt,inſinuant. Quippe oĩs illorum curſus,ſpiritaliſq́; rotatus,ad
viam illam erectã atq; arduam cœleſti intentione dirigitur. Poſſumus aũt & iuxta aliũ ſenſum,
intellectualiũ rotarum figuralẽ deſcriptionẽ exponere. Eſt enĩ eis(vt propheta ait)cognomẽ inditũ,
gel,gel,quod Hebræorum voce reuelationes ac reuolutiones ſignificat. Igneæ nãq; atq; diuinæ ro
tæ,regyrationes quidẽ habent,ꝙ ſempiterno motu circa ſummũ idẽ verſentur bonũ: reuelatio-
nes aũt,ꝙ occulta ſacramẽta reuelent,& humiliores quoſq; promoueant,ſublimeſq́; diuini fulgo
B ris radios in inferiora agmina deſcendẽdo tranſfundãt. Reliqua nobis ad exponendũ eſt gaudij
cœleſtiũ ordinũ ratio. Sunt enĩ illi paſſiuæ voluptatis noſtræ prorſus ignari. Congaudere aũt di Lucæ.15
cuntur deo,in eorum qui perierant inuentione , iuxta congruã ſibi diuinã prorſus tranquillitatẽ & Matth.18
benigniſſimã copioſiſſimãq́; lætitiam,quã de illorum prouidentia & ſalute capiunt,qui conuertunt
ad deũ:ac voluptatẽ illam prorſus ineffabilẽ , cuius & ſancti viri ſæpenumero participes effecti
ſunt,cũ in eos diuinæ illius ac deificæ lucis fulgor influeret. Sed hæc hactenus de figuris ac fictio
nibus ſacris:quæ licet ad diligentiorẽ huiuſmodi ſignorum enodationẽ non attigerint,multũ tamẽ
(vt reor)conferent intelligentiæ noſtræ,ne in humilitate literæ figamur,figuralibuſq́; imaginibus
inhæreamus. Quod ſi obijcias,nos nõ omnium deinceps imaginũ, quæ in ſacris literis angelicas
virtutes actioneſq́; ſignificãt,feciſſe mentionẽ:reſpondebimus ꝙ verum eſt , fatebimurq́; ingenue
diuinarum & earum quæ ſupra mũdum ſunt rerum,partim liquidã nos ignoraſſe ſcientiam: atq; ad ea
ediſcenda quæ ſupra nos ſunt,doctore ac duce indigere : partim quædã omiſiſſe ex induſtria,vt
quæ ex antea expoſitis colligi poſſent,tantundem ferme valentia. Simul & ne modũ liber exce-
deret proſpicientes,arcana cœleſtia ſilentio honoranda putauimus.

¶Libri de cœleſti hierarchia,finis.

S. DIONYSII AREOPAGITAE DE ECCLESIASTICA HIERARCHIA LIBER AD TIMOTHEUM.

C

¶Conpreſbytero Timotheo,Dionyſius preſbyter.

Quænam ſit eccleſiaſticæ hierarchiæ traditio, & quæ illius intentio. Cap. I.

SAcerdotij quidem noſtri functionem,ſanctiſſime fili Timothee , augu
ſtioris eſſe ac diuinæ & diuinitus indultæ ſcientiæ , actioniſq́; & perfe-
ctionis,his qui ſacratioris doctrinæ inſtitutionẽ,ex ſacerdotalibus my-
ſterijs traditionibus acceperunt,de ſanctarum ſcripturarum maieſtate neceſ
ſario demonſtrare inſtitui. ¶Sed obſerua diligentius,ne ſancta ſancto-
rum efferas,neu prophanis luminibus violãda permittas,verum reuerebe
ris magis, occultiq́; dei myſteria ſpiritalibus inuiſibilibuſq́; notionibus
honorabis,atq; intemerata ſeruabis, nequaq̃ ea paſſim rudibus tradẽs, Cœleſt. hie
ſed ſanctis ſolis ſanctarum rerum intelligentias ſacratius pandens. Sic enim rarch.ca.7
(vt theologia nobis ſuis ſtudioſis cultoribus tradidit) ipſe quoq; Ieſus, Apo.1.
diuina profecto atq; omni ſubſtantia ſuperior mens , & hierarchiæ oĩa & expiationis ac diuinæ
actionis initiũ & ſubſtãtia,auguſtiſſimaq́; virtus, beatiſſimis illis ſpiritibus & nobis naturali digni
tate longe pſtantibus,manifeſtius ſimul atq; ſpiritalius lucet, eoſq́; pro viribus ad lucis ſuæ ſimi-
litudinẽ tranſfert. Noſtros itẽ varios & inconſtãtes motus honeſtarum amore rerum in eũ intento,
noſq́; intendẽte,cõſtringit & cõplicat,& in vnã ac diuinã perficit vitã. ¶Habitu pterea & actio
ne digniſſima donat,diuini ſcilicet virtute ſacerdotij: ex qua dũ ad ſacerdotale ſacroſanctũ mu-

nus accedimus,ſuperioribus virtutibus propinquamus, imitando pro viribus illarũ conſtantiam D
ac perpetuã firmitatẽ. Cuius vbi ſimilitudinẽ (quantũ fas eſt)fuerimus adepti, hinc iam ad bea-
tiſſimũ ac diuinũ Ieſu radiũ aciem mentis intendimus:& quæq; videre permittimur, digna cũ ve
neratione intuentes, atq; eorũ quæ viderimus dinoſcendorũ myſticã ſcientiam vi interni luminis
Cœleſt. hie edocti,ſacrati ac ſacrantes,illuminati & illuminãtes,perfecti ac pficientes,poterimus fieri. ¶Quæ
ra.ca.7.& 9 nã ergo ſit angelorũ atq; archangelorũ ſacra diſtinctio,cœleſtiũq; principatuum & poteſtatũ ac
virtutũ,dominationũ item,thronorũq; ſublimiũ,æqualiũ item thronis ſubſtantiarũ,quas inhære-
re deo,& ſemp circa illũ & cũ illo eſſe theologia tradit,Cherubin illas atq; Seraphin Hebræorum
voce appellãs:in his quæ de huiuſmodi beatiſſimorũ ſpirituũ diſtinctionibus, ordinibus ac diui-
ſionibus ſcripſimus,diſces:in quibus nos,etſi nõ ſatis pro merito, quantũ tamẽ penetrare potui-
mus,quantũq; theologia ſuggerere, & ex diuinis literis dictare dignata eſt, ipſam eorũ ſacratiſſi-
mã functionẽ laudare ſtuduimus. ¶Illud tñ neceſſario dicendũ,q & cœleſtis illa,& oĩs(quã mo
laudare pergimus)functio, vnã habet & eandẽ per omne ſui officij munus intentionẽ atq; vim,
vt ſcilicet & ipſe pontifex pro ſuæ ratione ſubſtantiæ & captus atq; ordinis,diuinis in rebus per
ficiatur,atq; in deitatis cõſortium tranſeat: inferioribusq; atq; ſubditis gradibus, cuiq; pro meri-
to,indultũ ſibi diuinitus tradat tantæ excellẽtiæ munus,per quod ipſe participatione euaſit in de-
um. Subiecti quoq; & inferiores,pſtantiores ſequantur,qui & ipſi minores in anteriora promo-
ueant:illiq; itidẽ perpetuo ſucceſſu ad altiora enitentes, etiã prouehendis alijs duces pro viribus
fiant. Perq; hanc diuinã profecto ac diſpoſitiſſimã congruentiã,ſinguli pro modo ſuo, eius q ve
re & pulcher & ſapiens ac bonus eſt,euadant participes. ¶Sed em̃ ſubſtãtiæ illæ ſuperiores atq;
ordines,quorũ ſupra facta eſt mentio,& incorporales & intelligibiles ſunt,eſtq; mundo celſior il
lorũ ſacra diſtinctio. Noſtrã aũt hanc ſacerdotalẽ functionẽ,cernimus viſibiliũ varietate ſigno-
rum pro captu noſtro multiplicem fieri, per quæ pontificali munere ad ſtatũ illum vnicũ, quo
tranſimus in deũ,pro modo noſtro quiq; prouehimur. Atq; deũ diuinamq; virtutẽ cœleſtes qui E
dem illæ ſubſtãtiæ(quippe quæ ſpũs ac mẽtes ſunt)intelligũt,iuxta quod eis fas eſt: nos aũt viſibi
libus imaginibus ad diuinas intelligẽtias pro viriũ noſtrarũ modo,cõſcendimus. Et vt vere ac pro
prie dixerim,vnũ quidẽ eſt quod appetunt omnes,qui vnius ſpeciem pferunt:ſed nõ vno modo
Liber de peius quod vnũ atq; idem eſt, participes fiunt, verũ vt cuiq; pro merito ſortẽ diuina & æquiſſi-
intellig. & ma libra diſtribuit. Verũ em̃ iſta in libro,quem de intelligibilibus ac ſenſibilibus ſcripſimus,latius
ſenſibilib⁹. diſputata ſunt. Nunc aũt ſacerdotalẽ ordinẽ noſtrũ, principiumq; eius atq; ſubſtãtiam (quãtum
vires ſuppetant)aggrediar eloqui,Ieſum primo inuocãs,ordinũ omniũ cœleſtiũ atq; terreſtrium
principẽ,initium & cõſummationẽ. ¶Eſt itaq; hierarchia oĩs, vt ſe habet venerãda ac ſacroſan-
cta noſtra traditio,oĩs ſacrarũ rerũ illi quidem ſubiectarũ ratio,generaliſq; prorſus eorũ q̃ in hanc
ferme cadunt functionẽ,ſiue ſacrarũ eius rerũ cõprehenſio. Noſtra igitur functio & dicit̃ & eſt il-
lius ſacra omnia cõtinens munus, per quod cõſummatus diuinus pontifex, eorũ omniũ quæ ad
eum pertinent, & ſacratiſſima ſunt, vt ſacerdotij nomine honoratus, particeps erit. Vt enim qui
ſacerdotium dixit, ſacrorum ſimul omnium vno vocabulo ſignauit ordinem: ita & qui ſacerdo-
tem ſeu pontificẽ dicit,auguſtiorẽ prorſusq; diuinũ inſinuat virũ,totius ſanctæ ſcientiæ peritiſſi-
mum,in quo liquido ac perſpicue ſacratus oĩs ordo ſuus,& pfectus ſit,& poſſit agnoſci. ¶Huius
profecto ſacræ functionis initiũ eſt fons vitæ,bonitatis eſſentia, vnica rerũ omniũ cauſa beatiſſi-
ma trinitas. Ex qua ſola bonitatis cauſa,q̃ ſunt,oĩa vt & eſſent,& bñ eſſent,acceperũt. Huic trãſ-
cendẽti oĩa diuinæ beatitudini,trinæ atq; vni(cui ſoli vere eſſe ineſt modo nobis quidẽ incogni- F
to,ſed ſibi plane perſpecto & noto)volũtas quidẽ eſt,rationalis ſalus humanæ oĩs cœleſtiſq; ſub
ſtantiæ. Ea vero aliter prouenire nõ poteſt,niſi hi qui ſaluant̃,in dei cõſortiũ tranſeant. Porro ea
in deũ tranſitio fit,cũ illi ſimiles euadũt atq; inſerũtur. Omni aũt ſacræ functioni cõmunis hic fi-
nis eſt,intentiſſima dei diuinarũq; rerũ dilectio,quæ ſublimiter oĩno,ſingulariterq; operat̃,&(quę
hãc præit)omniũ quæ illi aduerſant̃,exactiſſima & nunq̃ retro aſpiciens fuga, notio earũ q̃ ſunt
(qua parte ſunt)rerũ,ſanctæ veritatis viſio atq; ſcientia, vnicæ illius pfectionis(qua in vnũ ipm
trãſitur)diuina pro viribus participatio,viſionis ipſius vnius & cõtemplationis felix illa refectio,
qua intelligibiliter alitur & euadit in deũ,quiſquis in illã ardẽti ſtudio intẽdit. ¶Dicimus igitur q
beatitudo diuina,naturalis deitas,& pſtãdæ diuinitatis initiũ(ex qua vt in deũ trãſeant hi,q illius
participationẽ promerẽtur,accipiũt)bonitatis inſtinctu ſacratiſſimæ functionis munus,in ſalutẽ
oĩm rationaliũ intellectualiũq; ſubſtantiarũ(vt ſcilicet dei cõſortio fruerẽtur)indulſit,atq; illis qui-
dẽ altiſſimis beatiſſimiſq; ſpiritibus,liquidius & purius ac ſpiritalius. Neq; em̃ illas ad diuina deus
extrinſecus mouet, cæterũ intelligibiliter & intus diuinũ conſiliũ & voluntatẽ puriſſimi candoris
vno ſimpli fulgore diſcunt: nobis aũt quod illis* vnice & collecte præſtitũ eſt, ex diuinis libris in ſignorũ di-
ciq; modo uiſibilium multitudine ac varietate donat̃. Subſtantia em̃ ſacerdotij noſtri,ſcriptura ſacra eſt,no
bis diuinitus tradita. Porro huiuſmodi plena venerationis eloquia dicimus, quæq; à beatiſſimis
Patribus noſtris, à quibus ſacris myſterijs imbuti ſumus, in ſanctis ac theologicis commendata
ſunt libris. Ac præterea quæq; ab eiſdem ſanctiſſimis viris,ſacratiore & purgatiore & propinqua
quodã

A quodam modo cœleſti hierarchię doctrina,ſancti duces ac pceptores noſtri didicerũt,ex animo
in animũ(medio intercurrẽte verbo,corporali qdem,ſed qd carnis penitus excedit ſenſum)ſine
literis transfuſa ſunt. Et ipſi quoq; ſanctiſſimi principes noſtri,dum ſacra publicè agẽda inſtituerũt,
non apertis ac patulis ſenſibus,ſed ſignis auguſtioribus tradiderũt. Eſt enĩ nõ omnis ſanctus,neq;
omniũ ſcientia eſt,vt ſacra teſtãtur eloquia. Neceſſario itaq; primi illi noſtri ſacerdotalis muneris 1.Cor.8
duces,cum ex ſumma,ſuperſubſtantialiq; deitate ipſi ſancti muneris plenitudinẽ percepiſſent,&
id ipſum deinceps proferre & propagare à diuina bonitate miſſi eſſent,ipſiq; (vt q tranſiſſent in
deum)poſteros ad diuina prouehere affatim cuperẽt,viſibilibus ſignis cœleſtia ſacramenta texe
runt,varietateq; ac multitudine,qd vnicũ eſt & collectũ,tradiderũt:& in humanis imaginibus res
diuinas,materialibusq; figuris ſpiritaliũ maieſtatẽ;atq; in ijs quæ nobis ſunt familiaria,ſumma il-
la & ſuperſubſtantialia partim ſcriptis,partim nõ ſcriptis inſtitutionibus ſuis(iuxta qd ſacræ dif- Matth.7.
finiunt leges)nobis tradiderũt:nõ modo prophanæ multitudinis cauſa, cui ne ipſa qdem fas eſt
ſigna contingere,verũ ob id quoq;, qd hæc noſtra ſacratiſſima functio,ſignificatiua eſt, plenaq;
(vt dixi)ſignis pro modo & ratione captus noſtri,indigetq; viſibilibus figuris, quibus veluti ad-
miniculis ad eorũ auguſtiorẽ intelligentiã ſubuehamur. ¶Non ſunt tamẽ opertæ diuinis ponti-
ficibus ſignorũ rationes,quas in eos efferre fas nõ eſt,q adhuc fidei rudimẽta pcipiunt. Sciunt e-
nim profecto,vt ij qui de ſacris rebus diuinitus inſtructi leges dederũt,ac cõſtantiſſimis & omni
admixtione puris,inconfuſisq; ſanctarũ diſtinctionũ ordinibus, diſtribuẽda cuiq; pro merito &
B captu ſuo prouidẽtiſſima rõne cenſentes,functionẽ ipſam inſtituerũt. ¶Quocirca tuis ſacris pol-
licitationibus inductũ,ſanctũ eſt profecto & me admonere,& te earũ meminiſſe, vt eminentiſſi-
mam põtificalis muneris rationẽ nemini tradas,præterq̃ æqualibus tuis †reuerẽdiſſimis pſulibus, reuerentiſſimis.
quibus ſacra tractare inſtitutũ eſt,ipſoſq; illos pontificio iure monebis,mũdi vt mũda contingãt,
ſoliſq; cõmunicent diuina diuinis,pfecta perficientibus,ſanctiſq; ſanctiſſima. Ego enĩ tibi vt re-
liquorũ ſacrorũ,ita huius quoq; diuini muneris conſortium tradidi.

De ijs quæ in illuminatione baptiſmatis fiunt. Cap. II. Pars prima.

DIximus itaq; rite ac pie(quantũ ſentio)noſtrã hãc functionẽ hoc intẽdere,hoc agere,
vt ſimiles deo pro viribus efficiamur,ipſiq; iungamur. Hoc aũt ita demũ potiemur,ſi
(vt diuinis monemur eloquijs)auguſtiſſima dei mãdata diligam⁹ atq; operemur. Ser- Iohan.14.
uabit enĩ(inqt)ſermonem meũ is qui diligit me,& pater meus diliget eũ,& ad eũ ve-
niemus,& manſionẽ apud eũ faciemus. ¶Quod igitur initiũ eſt,reuerẽdiſſima dei mãdata pera-
gendi: Quod animales habitus noſtros ad alia ſuſcipiẽda ſacrata eloquia & opera cõmodiſſime
format,quod nobis vt ad cœleſtia pmia ſubuehamur,viam ſternit,& ſacratiſſimæ ac penitus di-
uinæ regenerationis noſtræ traditio. Vt enĩ dux ille & pceptor noſter eximius ait, primus animi 2.Timo.1.
ad diuina motus,dei dilectio eſt. Porro ſacræ dilectionis ad diuina mandata facienda principalis
omnino progreſſus,eſt ſecretiſſima illa & ineffabilis prorſus operatio,qua diuinus in nobis ſtatus
efficitur. Si enĩ diuinus hic ſtatus diuina natiuitas eſt,nunq̃ ille aliqd ſciet ex ijs quæ à deo tradi-
ta ſunt,neq; operabitur,qui neq; diuinũ hunc ſtatũ conſecutus eſt. An vero nobis quoq; ipſis,nõ
C dicimus prius eẽ neceſſarium humanæ vitæ ſtatũ,vt ſic demũ humana poſſimus operari: Quip
pe quod nõ eſt,id neq; motũ vllum,neq; ſubſtantiam omnino habet,qd aũt quoquo pacto eſt,ea
ſolũ & agit & patitur,quæ ſubſtãtiæ ſtatuſq; ſui ſunt. Verũ id qdẽ (reor)perſpicuum eſt. Iam ve
ro diuina ſanctæ regenerationis contemplemur ſigna. Et mihi nemo prophanus obſtrepat,nul-
lus q rudimentis cœleſtibus careat,pergat ad videndum:tam neq; infirmis pupillis aduerſam ſo
laribus radijs aciem intendere tutum eſt;ita ne nobis qdem ea quæ ſupra nos ſunt tentare velle,
innocuum fuerit. Siqdem vera legalis ſanctaq; inſtitutio Oziam qdem,q ſibi ſacerdotale mu- 2.Para.26.
nus aſſumeret: Core aũt,q celſiora ſeſe ſacroſancta munera vſurpare pſumeret; Nadab vero & Nume.16.
Abiu,q ſuo munere indigne abuterentur,abiecit, repulit,perdidit. Leuitic.10.

Myſterium illuminationis ſiue baptiſmatis. Cap. II. Pars ſecũda.

ITaque pontifex quidem in dies ad dei ſimilitudinem omnes homines ſaluos fieri cupiens,
& ad agnitionem venire veritatis, prædicat omnibus vera profecto euangelia, annuntians 1.Timot.2.
deum,cum ſit mortalibus ex propria & naturali bonitate propitius,ipſum eximię benigni-
tatis gratia,ad noſtra infirma deſcendere dignatum eſſe:noſq; ſibi iungendo atq; inſerẽdo Titum.3.
ignis inſtar,quos iunxerit,iuxta ſingulorũ propoſitum atq; aptitudinẽ ſibi ſimiles facere. Quot-
quot enim receperunt eum,dedit eis poteſtatem filios dei fieri,ijs qui credunt in nomine eius,qui Iohan.1.
non ex ſanguinibus,neque ex voluntate carnis,neq; ex voluntate viri,ſed ex deo nati ſunt.;Por-
ro qui tam ſublimium ac tam cœleſtium munerum ſacro fuerit deſiderio & amore captus,acce-
dit ad aliquem ex fidelium numero,oratq; vt ſe ad pontificem ducat,ſecuturũ omnia quæq; ſibi
tradẽtur,penitus atq; ex toto animo ſpondens:precaturq;,tum vt ſe adducat,tum vt reliquæ de-
inceps regendæ vitæ ſuæ ſuſcipiat curam. Illum,etſi ſalutis eius ſacro amore ſuccenditur, celſitu-
dinem tamẽ rei humanãq; infirmitatẽ metientẽ, cõtinuo horror & anguſtia difficultatis inuadit,

D

Luc.15 Poſtremo tamen facturum quod ille poſtulat, benigniſſime pollicetur: aſſumensq́ hominem, ad pontificem ducit, ille magna cum lætitia (nō ſecus quàm ouem perditam) in humeris virum ſuſcipiens, primum q̄dem ſecretius ex corde gratias agit, tum in orantis quoq; habitum ſternitur, adoratq́ ſupplex, atq; veneratur ſummum illud beneficumq́ principium, à quo & vocanda vo- Roma.9 cantur, & ſaluanda ſaluantur. Deinde ſacros omnes gradus vt ſibi cooperentur, ac pro ſalute viri ſimul congaudeant, agantq́ diuinæ clementiæ gratias, in ſanctam eccleſiam cogit: atq; initio q̄dem hymnum aliquem ſacris libris inſertum, ſimul cum omnibus eccleſiæ ordinibus canit. Poſt hæc deoſculatis ſanctis altaribus, ad virum aſtantem proficiſcitur, percontaturq́ ab eo quidnam volens eò venerit. Illo aūt (iuxta quod à ſuſceptore ſuo fuerat edoctus) impietatē & veri boni ignorantiam accuſante, ac diuinæ vitæ opere tam diu ſe fuiſſe deſtitutum ingemiſcente, atq; orante vt eius ſacratiſſimo munere ac prece, deo diuinisq́ myſterijs frui mereat: conteſtatur ei, oportere Hebr.6 ex integro totoq́ corde accedere ad deū, per cūcta p̄fectum & immaculatū. Tum diuinæ quoq; conuerſationis ac vitæ illi explicans rationē, an ita velit deinceps viuere ſciſcitatur. Quod vbi ille pollicitus fuerit, imponit eius capiti manū, conſignansq́ illū, ſacerdotibus mandat, vt virū ſuſceptoremq́ deſcribant. Poſtea vero quàm illi deſcripſere, ſacram effundit precē, quam cū om̄is ſecum eccleſia terminauerit, diſcingit q̄dem ipſum, ac miniſtrorū manibus exuit. Deinde occidentem verſus illū ſtatuens, intēdentē, manusq́ impingētē ad eandē regionē conuerſas, inſufflare illū ter ſatanam iubet, ac p̄terea abrenuntiationē profiteri. Et cū poſt trinā abrenuntiationis conteſtationē tertio ſe ille abrenūtiare profeſſus fuerit, ad orientē illū traducit aſpicientēq́ in cœlū, atq; intendentē manus, Chriſto, ſacrisq́ om̄ibus diuinitus traditis, cōſentire iubet. Poſtq̄ vero & hoc ille fecerit, rurſus ter illū profiteri monet. Trina vero ea confeſſione peracta, rurſus ille orans benedicit, eiq́ manus imponit. Et cū illum miniſtri p̄fecte exuerint, deferūt ſacerdotes ſanctum vnctionis oleum. At vero pontifex trino crucis ſanctæ ſignaculo vnctionē inchoans, inungendum iam ſacerdotibus toto corpore hoīem tradit, ipſe ad adoptionis matrē proficiſcitur: eiusq́ aquas ſancta prece ac inuocatione ſanctificans, terq́ in eas ad crucis effigiem ſanctiſſimum fundēs vnguentum, illasq́ hoc ritu p̄ficiens, terq́ ad numerum ſacræ effuſionis carmen (q̄d prophetæ deo pleni, diuinitusq́ afflati cecinere) pronuntians, ſemel ſcilicet per angelos ſancti vnguinis iactus, iubet afferri hominē. Et cum illū, eiusq́ ſuſceptorem quiſpiam ſacerdotum ex deſcriptione, celſa voce p̄dicauerit, ille q̄dem à ſacerdotibus ſe tenentibus in aquam ducitur ad pontificis manū. Pontifex autem ſuperne aſtans, cum rurſus per aquas ſub pontificis manu ſacerdotes eius q̄ ini- aquis imergit. tiatur, inclamauerint nomen, ter illum *pontifex mergit, hac trina illius merſione & emerſione, tres beatitudinis diuinæ p̄ſonas inclamās. Aſſumētes autem illum ſacerdotes, ſuſceptori ſuiq́ acceſſus duci conſignant, & vna cum ipſo illum, veſtem baptizati munditiæ congruam induunt: ſicq́ indutum, rurſus ad pontificē ducunt. Ille diuino ac deifico prorſus vnguento virum ſignās, ſacratiſſimæ communionis participē facit. ¶ His ita peractis exteriori ex munere, ſuoq́ ad ſequētia & ſecunda progreſſu, rurſus præſul ad prima & potiora ſpeculanda ſuſtollitur, vt q̄ nullo tēpore, nullo modo ad aliena vlla q̄ ſola ad munera ſua conuertitur: ſed à diuinis ad diuina continenter ac ſemper diuino ſpū diuinaq́ ratione transfertur.

E

Spiritalis intelligentia, contemplatio, theoria, ſanctaq; anagoge. Cap. II. Pars tertia

F

ISta quidem veluti in ſignis, ſanctæ ac diuinæ regenerationis conſummatio eſt. Quæ profecto nihil habet in ſe indecens, nihil vel ex ipſis carnalibus imaginibus fœdum: ſed aſſunt illi digniſſimæ intelligentiæ ſigna, naturalibus & humanis ac decentiſſimis ſpeculis informata. Quid enim illi dignitatis defuiſſe videatur, etiam ſi myſteriorum diuinior ratio ſileatur: cū & perſuaſione certa, & diuinis eloquijs, eius qui accedit vitæ optimum ſtatum ſacratius moliatur, totiusq́ ſimul vitioſitatis emundationem, diuiniore ac virtutibus dedito vitæ genere ſuccedente denuntiat, vt naturali aquæ expurgatione dum corpora diluuntur, vitia quoq; mundata credantur. Hac ergo ratione, etſi nihil ſacratius haberet myſteriorum ſignificatiua traditio, nihil puto haberet fœditatis: quippe cum & rectioris vitæ magiſterium præferat, & totius vitioſæ cōuerſationis ablutionem integram, corpore naturaliter aquis omnino purgato, ſignificet. Sed ſit illa plane rudibus introductio ſalutaris, quæ & ſacratiora quibus deo iungimur quantum fas eſt, à multitudine dirimat, & in partes diſtributis ordinibus, cuique pro captu ſuo congruum ſubminiſtret ad altiora ſucceſſum. ¶ Nos autem ſacris aſcenſibus viſibilium rerum aſpicientes initia, vbi ea ſacratiore modo didicerimus, ſciemus quænam exemplaria formæ huiuſmodi, & quæ inuiſibilia imagines iſtæ ſignificent. Sunt enim (vt in libro de intelligibilibus & ſenſibilibus aperte docuimus) Liber de intelligibilibus & ſenſibilibus viſibilia ſacramenta intelligibilium imagines quædam, quibus ad ea recto itinere ducimur. Porro intelligibilia, viſibilium ſacramentorum initium ſunt atque ſcientia. Dicimus igitur eſſe diuinę beatitudinis bonitatem, cui cum ſemper aſſint per eadē & eodem modo ſuæ lucis benefici radij, eos in omnia ſpiritalia lumina affatim explicantē. ¶ Siue itaq; motu proprio ab intelligibili lumine, ſpi-

A ne,ſpiritalis natura libertate arbitrij donata diſcedat,& inſitas ſibi naturaliter vires, qbus illuminari valeat,amore nequitiæ claudens,lucis excidat gratia, cum præſens illa nequaquam diſcedat, ſed cæcutienti ſuffulgeat,aduerſantiq;,vi ſummæ benignitatis occurrat, ſiue indulti ſibi *modice luminis terminos tranſilire nitatur,atq; ad excelſioris(quàm imbecillitas oculorum ſuorum ferre poſſit)lucis radios intendere aduerſos conetur obtutus, lux qdem illa nihil præter lucis operabitur munus.Cæterum ipſa dum perfectioribus imperfecte intendit,non modo quæ nihil ad ſe ꝑtinent nequaquã attinget,verum ea quoq; lucis mediocritate,qua capere potuiſſet, proterue ſuperbiens,ac de ſe magnũ ſapiens,excidet.Diuina tamen(vt diximus)lux ſpiritalibus ſemꝑ oculis benigniſſime patet,liceté q; haurire ꝓſentem ac paratiſſimã ſemꝑ ſua munera diuina dignatiõe volentibus tradere.¶Ad huius æternę lucis effigiem atq; imitationẽ,diuinus formatur antiſtes,atq; doctrinæ ſuæ cœleſtis ꝑlucidos radios ſuꝑ omẽs affatim fundit,accedentem ſemꝑ ad diuinæ bonitatis imaginẽ illuminare paratus. Nõ aũt inuidia vlla tangitur,neq; ad prioris erroris aut defectionis culpã ita infauſta & immoderata mouetur,ſed ad dei exemplar accedẽtibus ſemꝑ doctrinæ cœleſtis fulgorẽ pontificaliter explicat,maxima cũ dignitate atq; ordine ſingulis(pro modo & captu ſuo)diuini ſermonis iubar impartiens.¶At ſi qdem ſacri ordinis atq; conſtantiæ deus principiũ eſt(per quam ſeipſas diuinæ mentes noſcũt)ad propriã naturæ ſuæ ſpeculationẽ ſcientiamq; recurrẽs,in principio qdem quiſnã ipſe ſit intuebitur,iſtudq; primũ ex illa cõſideratione

B ad agnitionis lumẽ ſacrũ accipiet munus.Porro q ſua omñia oculis omni ꝑturbatione liberis diligẽter inſpexerit,profundas qdem effugiet ignorãtiæ tenebras.Ve℞ ꝑfectiſſime illius cõiunctionis,participationisq; diuinæ rudis adhuc & ignarus exiſtẽs,ipſe nõ ſtatim ex ſeipſo cõtinẽter hãc cupiet,ve℞ ſenſim ac ꝑ gradus,ad priora ſemꝑ & digniora atq; excellẽtiora cõſcendet. Sicq; ꝑfectus,ad ſupremũ illũ tandẽ diuinũq; ordinem gradu proficiẽte ſubuehet.¶Huius honeſtiſſimi atq; auguſtiſſimi ordinis imago,eſt accedẽtis verecũdia,ſuorũq; oim cauta ſciẽtia: quæ hominẽ ducẽ inquirit,ꝑ quẽ recto itinere ad pontificẽ eat.Hũc ita accedẽtẽ diuina maieſtas in ſui conſortium intus admittit,eiq; lucẽ ſuã perinde ac ſignũ aliqd tradit,ſanctũ efficiens,& ſancto℞ ſortis ordinisq; participẽ.Hoc aũt ſignificat id ſignũ,qd accedẽti põtifex primo largitur, ſalutarisq; illa deſcriptio ſacerdotũ,ꝑ quã ille ſaluandis inſerit.Neq; ille modo,ve℞ & ſuſceptor eius ſacris monumẽtis inſcribit, vtpote viuifici ad veritatẽ itineris dux,atq; ille qdẽ, ꝙ amator veritatis verus fuerit,ducẽq; pium ſecutus ſit:hic aũt,ꝙ ductu diuinitus inſtituto,ſequẽtẽ data manu ſine errore prouexerit.Atqui fas nõ eſt,vt qs eo℞ quæ ſibi ſunt omnino aduerſa,vna ſimulq; particeps fiat: neq; is qui illius qd vnũ eſt,conſortiũ aliqd ceperit, diuiduas habeat vitas, ſiqdem vnius(quam cepit) participationẽ, firmam inconcuſſamq; cuſtodiat.Cæte℞ eiuſmodi eo in ſtatu eẽ debet,vt nullis affectibus(qui vnum illud diuidãt atq; diſcindãt)vllo pacto violabilis ſit,quod profecto ſignificat ſigno℞ illa ſacroſancta traditio,quæ accedentem veluti priori exuit vita,& ad extremos vſq; illã affectus expolians,nudũ illũ diſcalceatũq; cõſtituit,ad occidentẽ cõuerſum,& impulſiõe manuũ obſcuræ militiæ cõſortia renuẽtẽ, atq; indutũ ſibi diſſimilitudinis ſtatũ velut exufflantẽ, profitentẽq; ijs ex integro abrenuntiare quæ deo contraria ſunt. Sic exutum penitus affectibus

C vitioſis,atq; his inuiolabilem factum,ad orientem ſancta traditio transfert,ſtatũ per id atq; proſpectũ diuini luminis puriſſimũ fore is qui perfecte vitia effugerint,innuens: ſanctãq; illius profeſſionẽ,qua vnus effectus,ad vnũ prorſus aſpirãte voto conſentit,veriſſime ſuſcipit.¶Sed enim omñibus liquet(vt puto)qui ſacra didicerunt,vt ꝑpetua in vnũ illud cõſtantiſſimaq; intẽtione, dũ contrariã omnino mortificantur atq; abolentur,conſtantem illum atq; immutabilem diuini habitus ſtatum intellectualia capiunt.Neq; eñ ſolum à vitioſitate omñi diſcedere neceſſe eſt,verum maſculo quoque vigore ad omnem ipſius pernitioſam ſubreptionem,inflexum interritũq; durare,& nunquam ſacro veritatis amore ſatiari,nunquam illum conſeneſcere vlla ratione ꝑmitterecarte℞ id pro viribus eniti,vt ad ꝑfectiora diuinitatis hauriẽda,ꝑpetua ſemꝑ intentione feramur.¶Cernis nẽpe ha℞ re℞ diligentes imagines in ijs,q põtificali gerunt officio.Diuinus nãq; põtifex ſacræ vnctionis inchoat munus. Sacerdotes aũt poſt ipſum, vnctionis officiũ peragunt, ita inunctum ad ſacra certamina in figura euocantes,in qbus ſub editore munerum Chriſto cõſtitutus eſt.Ipſe ſane certantibus pręmia proponit vt deus,leges autem certaminis tulit vt ſapiẽs, pręmiaq; vincentibus decora conſtituit ipſe pulcherrimus:& quod eſt profecto diuinius,ipſe vt ſumme bonus & clemens,in ſuis bellatoribus vincit,dum in illis habitans, pro ipſorum ſalute ac victoria aduerſus mortis & corruptionis imperium pugnat. Certamina qdem vt diuina is qui initiatur,aggredietur gaudens,perſeuerabitq; in ſapiẽtis ſacratiſſimis legibus,earumq; iure viuẽs, ſine vlla earum ꝓuaricatione pugnabit,pręmiorum cœleſtium ſpe firmiſſima felix,& ſub præſtãtiſſimo certaminis domino ac duce conſtitutus,innitens aũt ſacris veſtigijs primoris athletæ,quę ille ſola bonitate calcauit,dei imitatione pugnãdo,actiones & ſubſtantias ſibi ne in deum trãſeat aduerſantes,deuincit ac ſuperat:Chriſtoq; in baptiſmo,vt myſtice dixerim, peccato commorimur.Et mihi quęſo ſapienter attende,quàm ſacramenta proprijs inuoluta ſunt ſignis.Quia eñ in nobis mors eſt non ſubſtantiæ abolitio,vt qbuſdam viſum eſt,ſed coniuncturarum rerum ſeparatio,

*moderate.

De duce ſiue ſuſceptore.

Quid ꝙ põtifex initiãdũ ſuſcipit, manũ impone & ſignat.

Quid deſcriptio,& cur ſuſceptor deſcribitur.

Quid ad occidẽtẽ conuerſio & eã impiẽ manuũ impactio & exufflatio.

Quid ad orientẽ conuerſio.

Quid ũctias & ſacra inunctio.

Quid trina in ſanctificantẽ aqua imerſio & emerſio

ratio,ad id quod nobis obſcurum eſt atq; inuiſibile ducens,animam q̄dem quaſi priuatione cor- D poris euanidam,diſparentem'q; effectam,corpus autem vt humo abditũ,aut iuxta aliam quandã corporalium immutationum humana ex ſpecie exterminatum,proprie & conuenientiſſime merſio illa qua totus homo aquis operitur,ad imaginem mortis ac ſepulturæ informis, accipitur. Eſt igitur q̄ ſacro fonte renaſcitur,ſacroſancta myſteria docens trina illa lauacri merſione & emerſione,diuinam triduanæ ſepulturæ Ieſu authoris vitæ mortem imitari,quantum attingere homines ad dei imitationem poſſunt. In quo,vt ſeſe habet diuini eloquij plena myſterij & occulta traditio,nihil mundi princeps inuenit.

1 Cor. 15
Iohan. 14

¶ Deinceps ita initiatum,candentes induunt veſtes. Dum em̃ virili atq; ad dei imaginem formata conſtantia nullis p̄turbationibus cedimus, & ad vnum illud intentiſſima deuotione flagramus,id quod fuerat turpe,componitur:& quod ſine ſpecie,formæ gratiam ſumit,ac lucentis vitæ fulgore euadit prorſus illuſtre. ¶ Enimuero illa perficiens vnctio facit ita p̄fectum,fragrantia ſuauiſſimi odoris inſignem, quippe diuinæ generationis ſacroſancta perfectio,diuino ſpiritui quæ fuerint p̄fecta, coniungit. Porro aduentum illum ſecretiſſimũ ſp̄us, qui intelligibiliter odore ſuaui fragrantes facit ac perficit,cum ſit prorſus ineffabilis,illis ſpiritaliter intelligendum dimitto,q̄ diuini ſp̄us ſanctam ac deificam ſocietatem in anima ſua p̄cipere meruerunt. ¶ In fine autem omnium,pontifex ita perfectum ad ſacratiſſimam euchariſtiam vocat, atq; conſummantium illi ſacramentorum communionem deificam tradit.

Quid mũdæ & cãdidæ veſtis acceptio.
Iohan 3.

De ijs quæ in ſynaxi,ſanctaq; communione fiunt. Pars.I. Cap. III.

SEd euge quoniam huius pulchre ſane ac tempeſtiue meminimus, quam profecto negligenter omittere,ſeu ſacramenta quæuis alia ante eam laudare, fas mihi omnino nõ fuerit. E Eſt em̃ iuxta inclytum præceptorẽ noſtrum,ſacramẽtorum conſummatio. Operæpretium igitur eſt,prius illam exponere,& eius veluti corporalia lineamenta deſcribere. Tum vero,vbi eam ex authoritate ſcripturæ,ſacerdotali'q; inſtitutione didicerimus, ad illius contẽplãdam ſacratiſſimam dignitatem diuino ſp̄ũ ſubuehi. ¶ Ac primum q̄dem illud pie inſpiciendum, cuius rei gratia,quod alijs quoq; venerandis,diuinis'q; myſterijs cõmune vocabulũ eſt, huic præ cæteris p̄cipue ac peculiariter applicetur,vt ſingulariter cõmunio,ſiue ſocietas & ſynaxis,ſiue collectio dicatur. Nempe em̃ & vnaquæq; ſacramentalis inſtitutio id agit, vt noſtras vitas in plura diuiſas,in vnicum illum ſtatum(quo deo iungimur) colligat,diuiduorum'q; noſtrorum diuina collectione,nobis eius quod vere vnũ eſt,ſocietatem vnitatem'q; indiuiduam largiatur. Dicimus ergo cætera ſacrarum rerum ſigna,quorum nobis ſocietas indulgetur,huius diuinis profecto,cõſummãtibus'q; muneribus perfici. Neq; em̃ ferme fas eſt ſacerdotalis muneris myſteriũ aliq̄d peragi,niſi diuinum iſtud euchariſtiæ,auguſtiſſimum'q; ſacramentũ compleat:quæ ſingula, cum peragũtur, & eius q̄ perficitur,collectionem ad vnum, illud vnicum ſacratius operetur:& diuinitus indulto ſacramentorum cœleſtium munere,ipſius ad deum conſortiũ peragat atq; perficiat. Si igitur vnũquodq; ſacerdotale myſterium ex ſe imperfectum,noſtram ad vnũ illud communionẽ,collectionem'q; non perficit,ac per id quod perficiendi vim non habet,ferme etiam nomen amittit. Finis autem ac principalis omnium ratio in eo eſt,vt diuinorum myſteriorum is qui perficitur,particeps fiat,merito ſacerdotalis ſacroſancta prudẽtia ex rerum effectu proprium illi verũ'q; cognomen inuenit. F Sic igitur & ſacrũ diuinæ generationis ſacramentũ,q̄a primi luminis conſortiũ tradit, omnium'q; diuinarum illuſtrationũ principiũ eſt: ex effectu ipſo,veriſſimo illud illuminationis cognomine p̄dicamus. Etſi em̃ alijs quoq; ſacerdotalibus ſacramẽtis cõmune eſt,ijs qui perficiuntur,ſacri luminis conſortiũ dare:iſtud tamen in primis mihi videndi præſtitit munus, ipſius'q; principali maxime lumine ad alia inſpiciẽda ſacramẽta lucis gratiã cepi. Verum his generaliter p̄miſſis,diligentius intẽdamus,inſpiciamus'q; p̄ ſingula myſterij ſanctiſſimi ritũ, exactiſſimam'q; cõfectionem: & quid ſpiritaliter ſignet indagare pergamus.

Cur deificę euchariſtiæ ſacramẽtũ, cõlo peculiariter appelletur
Cur baptiſmus ſacræ regñatiõis ſacramẽtũ, appelletẽ ſacramẽtũ illuminationis

Myſterium ſynaxeos ſiue cõmunionis. Cap. III. Pars ſecũda.

ITaq; pontifex quidem vbi orationem ſanctam ſupra diuinum altare peregit, ex ipſo incenſum adolere inchoans,omnem phani ambitum circuit. Demum ad ſanctum altare iterum rediens,pſalmorum incipit melos concinentibus ſecum ſacra carmina omnibus eccleſiaſtici ordinis gradibus,deinde miniſtrorum officio,ſanctarum ſcripturarum lectio ſuo ordine recitatur. Poſt hæc extra delubrũ *cathecumeni fiunt, & cum ipſis *energumeni, & ij quoq; q̄ in pœnitentia ſunt. Manent autem intus ſoli,qui diuina ſpectare merentur,atq; p̄cipere. Porro miniſtrorum alij quidem pro clauſis templi foribus aſtant,alij proprij aliq̄d muneris agunt. Qui vero ipſius ordinis præcipui ſunt,vnà cum ſacerdotibus ſanctũ panẽ & benedictionis calicem, ſacroſanctis altaribus imponunt,cum ante præceſſerit ab omni clero vniuerſalis laus atq; cõfeſſio. Ad hæc venerandus antiſtes orationem ſanctiſſimam peragens,pacem ſanctam omnibus nũtiat, & cũ ſe mutuo oẽs ſalutauerint,myſtica ſanctorum recitatio fit, vbi vero manus tum antiſtes tum ſacerdotes aqua lauerunt,pontifex ad medium diuini aſſiſtit altaris,circũſtant autẽ ſoli cũ ſacerdotibus,electi q̄'q; ex miniſtrorum nũero. At vero põtifex cũ diuina munera laude p̄ſecutus fuerit,

*inſtructi.
*vexati, arreptitij.

ſacro-

A ſacroſancta & auguſtiſſima myſteria conficit,& quæ ante laudauerat venerandis operta atq; ab
dita ſignis,in conſpectũ agit,diuinaq́; munera reuerenter oſtendẽs,ad ſacrã illorũ communionẽ
& ipſe conuertitur,& reliquos vt cõmunicent hortatur. Sumpta demũ atq; oĩbus tradita cõmu
nione diuina,gratias referẽs,finẽ myſterijs imponit. Ac multi quidẽ ſola in ſigna diuina proſpi-
ciunt:Ipſe aũt ſemp̃ diuino ſpũ ad excelſa ſignorũ initia,felicibus & intelligibilibus intuẽda lumi-
nibus,pontificia dignitate ac merito,mũditiaq́; ſingulari diuini capacioriſq; ſenſus,attollitur.

Spiritalis tantæ rei ſenſus. Cap. III. Pars tertia.

AGe itaq; fili honeſtiſſime,poſt imagines rerũ,ad ipſam quoq; primitiuorũ exemplariũ
veritatẽ profecto diuinã, deinceps contuendã veniamus. Illud aũt ante oĩa his qui ad-
huc rudes imbuuntur,pro cõuenienti illorũ vſu ac ſolatio dixerim, q̃ ne ipſa quoq; va
ria ſignorũ & ſancta cõpoſitio,illis ſtolida ſeu inutilis eſt, neq; ſolis in exterioribus ſigi-
tur ſignis. Nanq; ſacratiſſima ſcripturarũ cantica & lectiones , integerrimæ illis vitæ magiſteriũ
dictant,&(quod ordine præit)exactiſſimã malitiæ totius ac pernitioſiſſimæ vitioſitatis emunda- Quid cõſ
tionẽ docent.At vero auguſtior illa vnius eiuſdemq́; & panis & calicis,cõmunis pacificaq́; com panis & ca
munio,cõcordiæ illis vt fratribus vnà educatis, diuinas ſtatuit leges:atq; cœnæ illius ſacratiſſimę, licis pacifi
ex qua ſigna iſta ſumpſere principiũ,ſacrã memoriã renouat:in qua & author ipſe ſignorũ,eum ca cõmunio
qui ſecũ non pie neq; concorditer ſacra in cœna perceperat,à contubernaliũ ſorte iuſtiſſime ſepa Matth. 26
B rat,probabili ſimul ac diuina ratione nos admonẽs,* vt verus ille ad ſacra percipiẽda & cõgruo Iohan. 13
captu firmatus acceſſus id accedentibus tribuit,vt ex cõmunione diuina, ad dei ſimilitudinẽ atq; quo pacto
conſortiũ tranſeant.Hæc igitur(vt diximus)ad ipſas adytorũ valuas honeſtiſſime picta, rudibus
adhuc reſpicienda linquẽtes,(neq; eñi altiora capiunt)iuxta ſacratiſſimę ſynaxis noſtræ rationẽ,
ex cauſalibus ingrediamur ad cauſas:atq; intelligibiliũ(illuſtrante Ieſu)decorã prorſus intelligen-
tiam intueamur,ex qua primitiuorũ exemplariũ beatiſſima emicat pulchritudo. Sed ò diuinũ pe- Suffragij di
nitus ſanctumq; myſteriũ,obducta tibi ſignificantiũ operimenta ſignorũ dignãter aperiens,no- uiniſſimi my
bis palàm atq; aperte luceſce, noſtroſq́; ſpiritales oculos ſingulari & aperto tuæ lucis fulgore im ſterij pia in
ple. ¶Oportet igitur nos,vt reor, nudata primi ac præcipui intelligentia ſigni , intra ſacroſancta uocatio.
tranſire,diuinamq́; principalis huius ſigni ſpeciẽ intueri, ac pontificẽ auguſtius cernere à diuino
altari vſq; ad phani nouiſſima cũ odoris ſuauitate pergentẽ,ac rurſus ad altare ipſum cõſummã
di ſacrificij cauſa remeantẽ. Summa nanq; illa atq; diuina maieſtas,quæ ſup̃ omnia eſt,etſi boni-
tate diuina procedit,vt ſacrã ſui cõmunionẽ accedentibus tradat, non tamẽ extra ſubſtantialem
atq; immobilẽ ſui ſtatus * crepidinẽ fit. Cæterũ oĩbus qui diuinã præferũt ſpeciẽ, ſingulis pro ca ſedem
ptu ſuo vim ſui fulgoris impartit,in ſeipſa veriſſime ſubſiſtẽs, atq; ſuam identitatẽ nunq̃ penitus
deſerẽs.Pari profecto ratione diuinũ ſynaxeos venerãdumq́; myſteriũ, ſingulari licet ac ſimpli-
ci,collectoq́; principio præditũ ſit,benigniſſime tamẽ in ſacra ſignorũ varietate multiplex fit,per
tingitq́; ad omnẽ vſq; ſacerdotalis deſcriptionis imaginẽ . Sed eñi vnitatis ratione, ex his rurſus
ad propriã ſe colligit monadem:eoſq́; ſecũ vnũ efficit,qui ad illud purgatiore intelligẽtia ſubue-
C huntur. Iuxta eundẽ igitur diuinũ modũ venerãdus p̃ſul,etſi functionis ſuæ ſingularẽ ſcientiã ad
ſubiectos quoq; diuinæ bonitatis imitatione deriuat,ſanctorũ * ænigmatũ varietatibus vtens,rur obſcurarum
ſus tamẽ vt abſolutus atq; ab inferioribus liber,ad ſuũ principiũ ſine vlla ſui imminutione reuer- velationum
titur, peractoq́; in vnũ illud ſingulare ingreſſu ſuo ſpũali , cernit puro lumine myſteriorũ ſigno-
rumq́; ſacrorũ liquidas atq; vnicas rationes:clementiſq́; illius ad inferiora & ſecũda proceſſus,fi-
nem facit diuiniorẽ ad prima & principaliora reditũ. ¶Porro pſalmorũ ſancta modulatio, quæ Quid pſal
oĩbus ferme ſacerdotalibus myſterijs iungitur, & ſubſtantiæ ratione cohæret, ſummo omnium morũ mo
principaliq; myſterio deeſſe non debuit : oĩs quidẽ ſcripturæ ſanctæ textus,aut rerũ ſubſtãtiam dulatio.
ac diſtinctionẽ à deo conditã prædicat,aut legale ſacerdotiũ viuendiq́; denuntiat modũ,aut ſor-
tes dei populo diſtributas ac poſſeſſiones narrat,aut iudicũ ſanctorũ, aut ſapientium regũ, aut pi-
orum ſacerdotũ ſenſum ac prudẽtiam celebrat:aut veterũ hominũ inter varios & multiplices tri
ſtium caſus mirabilẽ conſtantiã, immobilemq́; philoſophiã eloquitur:ſiue agendæ vitæ ſapien-
tia monita,ſiue diuinorũ amorum dulcia carmina & diuinas effigies præfert,ſiue futurorũ plenas
doctrina ſalutari prædictiones enuntiat,ſiue diuina dñi Ieſu in humano corpore opera loquitur,
ſiue diſcipulorum eius mores atq; inſtituta diuinitus tradita,& ad dei ſimilitudinem imitando du
centia,ſanctiſſimaſq́; doctrinas: ſiue arcanam illam ac myſticã omnino viſionẽ dilecti diſcipuli,
diuinamq́; domini Ieſu & altiſſimã theologiam,eis qui dij fieri merentur,exponit, eoſq́; per my Teſtat Dio
ſteria ſacra & diuina ſuſtollit atq; confirmat. Porro diuinorũ carminũ ſacroſancta ſcriptura,cum nyſius,eiuſ
id p̃cipue intendat,vt oĩa dei eloquia operationeſq́; cõcelebret,ſacratiſſimeq́; vitã inſtituentium nã Apoca
virorum verba ſimul atq; opera laudet , diuina vniuerſaliter canit atq; exponit, ad omnia ſacer- lypſim eſſe
dotalia ſacramenta ſuſcipienda atq; tradenda eis habitum aptiſſimum inſerens , qui illam pie di- diui Iohan.
gniſq́; affectibus promunt. ¶Cum igitur huiuſmodi hymnorum modulatio, quæ ſacra omnia Euãgeliſtæ
cõtinet,animales habitus noſtros congrua diſpoſitione præparauerit ad ea quæ paulo poſt ſunt
celebran

Ad quid ſacraꝝ ſcripturaꝝ eccleſiaſtica lectio.

Celebranda myſteria, diuinorumq́; carminũ concentu atq; conſenſu, vnicã illam ad diuina & ad ſemetipſos atq; ad alterutrũ conſenſionem & concordiã, quaſi vna concordi & conſona ſacraꝝ reꝝ choræa inſtituerit: ea quæ in pſalmoꝝ modulatione ſpirituali conciſiora ſunt atq; adumbrata magis, pluribus manifeſtioribusq́; figuris ac recitationibus, ſacratiſſima diuinaꝝ ſcripturaꝝ lectione dilatantur. D

Quare prius veteris teſt. deinde noui recitabatur.

In his ſi quis pie intendat, vniformem atq; vnicã conſpirationẽ admirabitur, quam ſcilicet vnus ac diuinus ſpũs mouerit. Vnde conſequenter & ex ordine poſt antiquioris traditionis lectionẽ, teſtamentũ nouum recitatur: illud (vt reor) diuino pontificaliq́; ſignificante ordine, vt vetus illud quidẽ inſtrumentũ diuina Ieſu opera futura præcinuerit, nouũ vero facta ꝑdicauerit: atq; illud quidẽ veritatem imaginibus texerit, ꝑſentem vero iſtud oſtẽderit. Illius eñ prædictionum veritatem, huius effectus aperuit & credi fecit: eſtq́; diuinæ loquutionis, operatio diuina complementũ. ¶ Harum reꝝ hi qui ſacramentoꝝ cœleſtium omnino rudes ſunt, ne ipſas quidẽ imagines cernunt, ſalutari diuinæ generationis inſtitutione ſe imbui peruicaci contentione renuentes, & contra ſcripturæ ſacræ monita, in pernitiem ſuã ita pronuntiant: Vias tuas ſcire nolo.

Iob. 21

Quare catechumeni, energu. & pœnitentes ad pſalmodiã & lectionũ recitationẽ admittebãtur, & poſtea extra delubrũ fiebant.

Porro catechumenos & energumenos, & eos qui in pœnitentia ſunt, ſacroſancta ſacerdotalis inſtitutio pſalmodiam quidẽ piam, & diuinã ſanctaꝝ ſcripturaꝝ lectionem audire permittit: ad ea vero quæ deinceps in hoſtiæ ſalutaris oblatione geruntur cõtuenda, non hos plane, ſed perfectos & tantæ rei dignoꝝ admittit obtutus. Eſt eñ diuinus ſacer ordo ſanctæ iuſtitiæ plenus, & vnicuiq; pro meritis digna ſalubriter diuidit, congruam ſingulis diuinaꝝ reꝝ participationem, iuxta illoꝝ modum & rationẽ, ſuo tempore ſacratius largiens. Extremus igitur catechumenis ordo tribuitur: ſunt eñ nullius perficientis myſterij participes aut eruditi, carentq́; diuinæ formationis pia ſubſtãtia, patrumq́; adhuc ſolis fouentur eloquijs, formisq́; viuificis ad diuinã illam E vitæ ac lucis authorẽ & beatam (quæ ex diuina regeneratione prouenit) effinguntur vitã: quemadmodũ igitur carnales infantes, priusq̃ perficiantur atq; formentur, ſi cura ſua deſtituantur, & abſq; obſtetricum manibus excidant, vt abortiui & emortui, caſum illum ingenitũ & vita luceq́; carentem, in terra habituri ſunt. ¶ Neq; profecto quiſpiam recte ſentiens dixerit, ad id quod videtur intendens, in lucẽ illos è tenebris ventris emergere. Obijciet eñ perita corpoꝝ ſeruatrix medicina, lucem in his ſolũ operari, quæ lucis capacia ſint: ita & ſanctaꝝ reꝝ ſapientiſſima diſciplina, rudes primo atq; informes animos in cunabilis fidei & tenero alimento ſermonũ dei (quibus & illuminandi, & viuificandi vis adeſt) curat, fouet, ac nutrit. Vbi vero illoꝝ ſubſtantiã ad id perfectionis adduxerit, vt ad diuinã regenerationem idonei ſint, tum demũ ſuo ordine ſalubriter illis conſortium ad ea quæ ſunt lucis ac perfectionis, indulget. ¶ Nunc vero veluti ab imperfectis perfecta ſecernit, vna & ſacramentorum ordinatiſſimæ diſpoſitionis, & catechumenorum educationis ac vitæ, iuxta ſacerdotalis functionis diuinũ ordinem, curã ac prouidentiam gerens.

Cur catechuminis energumeni præponantur.

Porro energumenoꝝ (qui ſcilicet vexantur à ſpiritibus immundis) multitudo inſyncera quidẽ & ipſa eſt, ſecundo tamẽ atq; altiore gradu catechumenis eminet. Neq; eñ quod ſacratiſſimoꝝ myſterioꝝ participationẽ aliquam habuit, iudicio meo, æquandũ illi eſt, quod hoꝝ omnino rude eſt, nulliq́; diuinaꝝ reꝝ vnquam penitus cõmunicauit.

Quod energumini ſuperiores ſint apoſtatis, atq; deficientibus.

Præterea illis quoq; energumeni ſuperiores ſunt, qui contrarijs, aut voluptatibus fœdisq́; libidinibus, aut ꝑturbationibus obnoxij ſunt. F Quippe & illi ſacratiſſimis rebus & aſpiciendis & ſumẽdis arcentur, & merito id quidẽ. Si enim id veꝝ eſt, ꝙ qui ſe deo omnino deuouit vir, qui digniſſime diuinis participandis admittitur: qui quantũ fas homini eſt, ad ſummã peruectus eſt diuinæ imitationis effigiem, idq́; conſequutus eſt perfectiſſimis illis ac perficientibus modis, quibus in deũ tranſit mortalis infirmitas: is neq; ea quę carnis ſunt geret, niſi inquantũ vrgebit neceſſitas naturæ, idq́; veluti ex latere ac per tranſitum faciet, templumq́; ſimul & ſequax (in ſumma illa pro modo ſuo in deũ tranſitione) diuini ſpũs erit, ſimile in ſimili collocans: profecto qui eiuſmodi eſt, nunquam aduerſis imaginibus terroribusq́; vexabitur: ſed ridebit potius, accedentesq́; profligabit ac perſequetur: agetq́; magis q̃ patietur, pro ea conſtantia habitus quã induit, nulla perturbatione violabili, nulliq́; cedẽtis: alijsq́; huiuſmodi vexationũ præſtabit ſe optimũ medicum. Ad hæc reor quidẽ, imò ſcio & compertum habeo, vt meraciſſima illa ſacroꝝ ſanctaq́; diſcretio, eos nouit ſceleſta & impura actione vexari, quiq́; à diuina vita defecere, perditisq́; dæmonibus & ſententia & moribus ſimiles fiunt: dum ea quidem quæ & vere ſunt, & immortaliter poſſidentur, & ſempiterne iucunda ſunt, per extremã ſibiq́; pernitioſam ſtoliditatẽ auerſantes, terrenã potius ac materialem, innumerisq́; perturbationibus ſubditam immutationẽ, perditasq́; & corrumpẽtes voluptates, atq; in his quæ aliena ſunt, fluxam & inſtabilem, neq; exiſtentẽ, ſed apparentem delectationẽ ambiunt & operantur. Primi iſti igitur, & quidẽ rectius q̃ illi, miniſtri officio & voce ſeparentur. Neq; eñ fas eis eſt, alterius cuiuſlibet ſacræ rei eſſe participes q̃ eloquioꝝ dei, quoꝝ magiſterio poſſint ad meliorem conuerti frugem. Nam ſi diuinoꝝ veneranda illa altiſſimaq́; celebratio, eos quoq; qui in pœnitentia ſunt, quanq̃ ſui fuerint aliquando participes, reſpuit, eum qui per omnia conſummatæ virtutis ſanctitatisq́; non fuerit, nequaq̃ admittens, & ita ferme caſtiſſime pronuntiare videtur: ego his etiam, qui ad ſupremũ diuinæ imitationis culmen imperfectionis ſuæ gratia non aſſurgunt, neq;

visibilis,

A viſibilis,neq; communicabilis ſum. Arcet enim puriſſima illa & ſyncera per omnia vox eos quoq;,
qui diuina digne ſumentibus munera coniungi, connectiq; non poſſunt: longe profecto magis
prophana & impura illorum turba erit,qui paſſibiliter iactandos ſe fœdis voluptatibus præſtãt,&
ab aſpectu omni & communione ſacramentorum prorſus aliena. ¶ Vbi vero diuino exceſſere pha
no,& excellentiore meritis ſuis ſacrificio amoti ſunt,ſacramentorum omnino rudes, & necdũ ini-
tiati,ac præterea qui à ſacratiore vita defecerunt,tertioq; demum loco hi,qui ob ignauiam ſuam
aduerſantium ſpirituum terroribus viſiſq; agitantur: quippe qui per cõſtantem ac firmiſſimum
ad diuina cõſenſum, nequaquam ad ſtatum illum plane efficacem peruenerint, quo à diuino habitu
conuelli moueriq; non poſſint,deinceps illi etiam qui licet à contraria vita diſceſſerint,nondũ ta-
mẽ imaginum ipſius habitu altius impreſſo caruere,& necdum amore diuino atq; puriſſimo pur
gati ſunt. Poſt hos aũt & illi qui vſquequaq; ad vnius effigiem non peruenerũt,atq;(vt legis vtar 1. Pet. 1.
verbis)immaculati omnino incontaminatiq; non ſunt. ¶ Tum vero caſtiſſimi ſacratiſſimorum ſi
gnorum miniſtri,& ſtudioſiſſimi ſpectatores,ſacroſancta myſteria digna cum veneratione contu
entes,beneficum illud principium ac totius indultorem bonitatis, catholica laudatione concele-
brant,ex quo ſalutaria nobis ſigna monſtrata ſunt,quibus vt hi qui initiantur,in deum tranſeant,
ſacratius fit. Hunc aũt hymnum alij laudationem, alij religionis ſymbolũ vocant,alij diuinius(vt
mihi quidem videtur)pontificalem gratiarum actionem, vt quæ omnia diuinitus in nos emanan
tia ſacra dona,contineat. Videtur nanq; mihi omnium quæ laudãtur à nobis diuinorum operum,cir
ca noſtram ſalutem ratio & cauſa verſari, dum ſubſtãtiam quidem noſtrã atq; vitam ad boni ſi
ſtit effigiem,& primitiuis illis venuſtatibus diuinam in nobis ſpeciem format, diuinioriſq; habi-
B tus & celſioris intelligẽtiæ participes efficit,inſuper prouidens,vt nos (qui per negligẽtiam no-
ſtram atq; deſidiam,diuinis deſerti atq; deſtituti muneribus ſumus)paratis atq; ad id inſtitutis bo
nis,in antiquum ſtatum dignitatemq; reuocet:perfectaq; noſtrorum aſſumptione, exactiſſimã pro
priorum munerum participationem tradat, & tandem nobis dei diuinorumq; communio largiatur.
¶ In hunc aũt modum vbi ſuprema illa dei & excellẽtiſſima benignitas laudata fuerit, opertus
quidem proponitur diuinus panis,& benedictionis calix. Porro ſacratiſſima conſalutatio idcirco
celebratur,ſanctorumq; deſcripta noĩa myſtice & modo ſupramundano ꝓdicantur, ꝙ fas nõ ſit
eos ad vnum colligi,atq; vnius illius pacifica coniunctione frui,eiuſq; participes fieri, qui aduer-
ſum ſeipſos diſſident,atq; diuiſi ſunt. Nam ſi vnius cõtemplatione ac ſcientia illuminati,vnicæ illi
ac diuinæ nos ad ſe cogenti luci iungi,vnumq; effici cũ illa ſtuderemus, nunquã profecto in va-
rias diuiduaſq; concupiſcẽtias deijci pateremur. Ex his nempe carnales ac paſſiuæ, aduerſus eiuſ
dem naturæ cõſortes gignuntur inimicitiæ. Hanc itaq;(vt reor) vnicã & vniformem atq; indi-
uiduam vitam,ſacra illa pacis conciliatio ſancit, ſimile in ſimili collocans,& diuina ſingulariaq;
ſpectacula à diuiduis dirimens. ¶ Enimuero ſanctorum poſt pacem illam nominũ prædicatio,eos
ꝑconio attollit,qui pie ſancteq; vixerũt:& ad finem vſq;, virtutis vitam conſtãter nuſquã ab ea
deflectendo tenuerunt,nos quidẽ ad imitandum beatiſſimũ illorum habitum,atq; ad diuina ap-
petenda præmia prouocans ac ducẽs. Illos aũt veluti viuentes prædicãs,qui(vt theologia ait)non
mortificati,ſed in diuinã penitus vitam ex morte tranſlati ſunt. Inſpice aũt vt ſacris quoq; me-
C morijs,aſſcripti ſunt:nempe enim diuina memoria nõ humano more,in phantaſia eius partis vbi
ſedes eſt memoriæ,inſinuamur,ſed ſacratiore quodam modo,iuxta eam quã in deo intelligimus,
vt ita dixerim, pretioſam & nunquã migrantem ſcientiam, eorum qui in dei imaginem exceſſere,
atq; in deo conſummati ſunt. Nouit enim (vt ait ſcriptura) qui ſunt eius, & pretioſa in conſpectu
dñi,mors ſanctorum eius. Quæ profecto ſanctorum mors,pro conſummata in ſanctitate dicitur vi-
ta. Sed & illud quoq; ſacratius intuere,ꝙ impoſitis ſancto altari venerabilibus ſignis,per q̃ Chri
ſtus ſignatur ac ſumitur,adeſt protinus atq; incunctanter ſanctorum* deſcriptio, coniunctionẽ eo
rum indiuiduam,vnionemq; cũ illo altiſſimam & ſacratiſſimã,indicans. ¶ His aũt eo quo diximus
iure peractis,aſtans coram ſignis ſanctiſſimis pontifex,manus lauat cum ſacerdotũ honeſtiſſimo
ordine:ꝙ quidem iuxta ſaluatoris eloquium,is qui lotus eſt,nulla alia niſi tantum ſummitatũ ex-
tremitatumve ſuarum lotione indigeat:per quam profecto ſupremã munditiam, illud conſequit,
vt caſtiſſimo in habitu diuinæ ſpeciei conſtitutus,ad ſequẽtia quoq; ad diuinæ bonitatis imaginẽ
prodeat,vinculis omnibus mortalium affectionum liber atq; expeditus,vt qui in vnius omnino
tranſierit ſpeciem:& dũ ad vnum rurſus ſingulari illo paciſq; cognito modo conuertitur,imma-
culatam eam conuerſionẽ faciet atq; illibatam, quippe qui diuinã plenitudinem integritatemq;
cuſtodiat,& dudũ lauacrũ illud in veteri ꝑfigurabat lege,vt in libro de legali ſacerdotio diximus,
& modo in põtifice ac ſacerdotibus hæc ablutio manuum ſignat. Eos enim qui ad ſacramenta cœ
leſtia conficienda procedũt,ea oportet eſſe munditia, vt ipſas quoq; animæ extremas imagines
purgatas habeant,ſicq; ad reuerenda myſteria(quantũ fas eſt)ſimilitudine puritatis accedere. Ita
enim liquidiore diuinæ apparitionis luce cingẽtur eximijs illis altiſſimiſq; fulgoribus,in ſpecula
ad ſui ſimilitudinem lucentia,vberius atq; lympidius proprium immittentibus iubar. ¶ Enimue-
ro pontificis illa ſacerdotumq; exactiſſima,& ad ſumma vſq; ſiue extrema ablutio, coram ſignis

Ad q̃d ſymboli noſtræ pijſſimæ ſidei decantatio.

Imponũt ſacris altaribus opertus panis & benedictionis calix.

Ad q̃d pio rũ ſanctorum noĩa laude proſequens poſt pacis oſculũ prædicatio.

Iohan 5.

Pſal. 115

prædicatio

Iohan. 13

Exodi. 30

Liber de legali ſacerdotio.

Cur ea abſ luto, corã ſacratiſſi monſignis agitur. Lapſus mi ſerãdus & triſtis pri morum parentum.

ſacratiſſimis agitur:vt oſtendatur ſub Chriſto nos arbitro degere, cunctas noſtras ſecretiſſimas D
cogitationes inſpectante. ¶V bi vero ſuprema illa expiatio,ipſius patulis & cuncta ſpectantibus
oculis,& iuſtiſſimis incorruptisq́ inclinationibus probata præceſſit, tunc iam diuinis pontifex
iungitur:exactaq́ diuinorum operũ laude, venerandaq́ myſteria conficit, atq; in conſpectum
agit. ¶Quænam vero eſſe diuina in nos opera exiſtimemus,deinceps exponẽdum pro viribus.
Neq; eñ laudare omnia ſufficio equidem,nedum aperte ſcire aliosq́ docere. Quæ tamen à ſan
ctiſſimis viris iuxta ſacrarum ſcripturarum fidem laudantur atq; celebrantur, ea nos pro captu
noſtro dicemus,cum primum diuinam inſpirationem in auxilium noſtrũ inuocauerimus. ¶Hu
manam naturam initio ſtolide à diuinis beneficijs prolapſam, obnoxia paſſionibus varijs vita
Gene.3 ſuſcepit,& mortis corruptibilis finis. Quippe pernitioſa illa à vera bonitate defectio, & ſacræ in
paradiſo legis præuaricatio,eam(quæ ſponte ſua blande mulcentibus atq; infeſtis aduerſarij frau
dibus cedens,vitale excuſſerat iugum)his quæ ſunt diuinis bonis contraria,tradidit. Hinc iam mi
ſerabiliter æternitatem mortalitate mutauit:& quæ initium corruptibilis generationis acceperat,
ad conſentaneum principio finem iuſtiſſime properauit. Sed & ab ſublimiore vita propria vo-
luntate delapſa,& ad contraria extrema deuecta, immutationem tenuit varijs perturbationibus
ſubditam. Oberrans itaq;,& à recto itinere ad eum qui veraciter deus eſt tendente,auerſa,& per
ditis atq; maleficis ſubiecta turmis, minime aduertit ſe pro dijs & amicis, infeſtis hoſtibus fuiſſe
obſequutam. His vero illa inclementer pro ſuæ immanitatis libidine abutentibus, in id deuene-
rat,vt ſubſtantiam ſuam miſerabiliter periclitaretur amittere, atq; omnino perire. ¶At vero di-
uinæ illius bonitatis infinita clementia,benigniſſime omnino prouidentiam noſtri ne ſic quidem E
omiſit per ſeipſam operari,noſtrorum omnium ſine peccato veraciter particeps facta,noſtræq́
humilitati inſerta, abſq; confuſione vlla & maculatione veræ & integerrimæ diuinitatis ſuæ:cu-
ius nobis conſortium,vtpote iam congeneis,largita eſt:ſuorumq́ bonorum participes declara-
Hebr.2 uit,aduerſariæ poteſtatis(vt habet occulta traditio)imperio quod aduerſum nos erat,profligato:
Iohan.12 non viribus veluti præualens, ſed iuxta nobis traditum myſtice eloquium, in iudicio & iuſtitia.
Noſtra vero,in contrarium penitus clementiſſime tranſtulit, quippe qui animi noſtri cæcitatem
diuino impleuit atq; opulẽtiſſimo lumine,deformitatemq́ diuinis exornauit ſpecioſiſſimisq́ mu
neribus. Porro animæ noſtræ habitaculum in ſalute perfecta iam labentis noſtræ ſubſtantiæ ſœ
diſſimis paſſionibus,pernitioſisq́ inquinamentis liberauit, quo pacto mundo ſuperiores euada-
mus inſinuans,cœleſtemq́ nobis conuerſationem ſternens, per quam illi pro viribus ſimiles effi
ciamur. ¶Enimuero diuina iſta imitatio quomodo nobis aliter obueniat, niſi memoria tam ex-
cellentium beneficiorum dei, iugiter innouetur ſacerdotalibus prædicationibus atq; myſterijs?
1.Cor.11. Hoc eñ facimus(vt ſacra eloquia admonent)in eius commemorationẽ. ¶Hinc iam venerandus
antiſtes diuinis altaribus aſtans,ſancta & diuina laudat Ieſu opera,quæ ineffabilis prouidentiæ ra
Iohan.6 tione in ſalutem generis noſtri, voluntate ſanctiſſimi patris in ſpũ ſancto(vt eloquia diuina tra-
Matth.26 dunt)conſummauit. Peracta vero laude, venerandaq́ ipſorum & intelligibili ſpeculatione ſpũa-
libus inſpecta luminibus,tum vero etiam ad ſacra myſteria in ſignis celebranda progredit, idq́ F
ex traditione diuina. ¶Quocirca reuerenter ſimul & ex pontificali officio, poſt ſacras diuinorũ
operum laudes,quod hoſtiam ſalutarẽ(quæ ſupra ipſum eſt)liter ſe excuſat,ad ipſum primo de-
center exclamans,tu dixiſti: Hoc facite in meam cõmemorationem. Deinde tanto miniſterio ad
imitationem dei inſtituto dignus fieri poſtulat, & ſimulis ipſi Chriſto pro viribus euadere, vt &
ſacramenta ſancte conficiat,& caſte diſtribuat:& qui ad communionẽ acceſſuri ſunt,digne par-
ticipent:ſicq́ venerandiſſima myſteria cõſummat,& laudata oculis ſubijcit,in ſignis ſancte pro-
Quid indiuidui panis & ſingularis calicis in plura diuiſio. poſitis. ¶Sane opertum panẽ & indiuiduum aperit,in fruſta concidens,& ſingularem calicẽ om
nibus impartiens,vnitatẽ ſignãter multiplicat atq; diſtribuit: inq́ his conſummat cœleſte my-
ſterium. Vnum eñ illud & ſimplex atq; ſecretum Ieſu diuini verbi noſtræ humanitatis aſſum-
ptione, ad compoſitum atq; viſibile ſine immutatione ſui,per ſummã clementiam benignita-
temq́ proceſſit: ſocietatemq́ noſtrã qua ſibi iungeremur, beneficentiſſime excogitauit, noſtra
humilia diuinis ſuis excellentijs iungẽs,ſi quidẽ & nos illi tanq̃ membra corpori congruamus,&
1.Cor.6 per vitæ ſyncerae ac diuinæ ſimilitudinẽ compaginemur:ne corrumpẽtibus mortificati vitijs,ad
Ephe.5 diuina & ſaniſſima membra incongrui efficiamur, vt qui hærere, eademq́ vita viuere nequaquã
valeremus. Oportet eñ nos,ſi ad illius aſpiramus ſocietatem,diuinã ipſius in carne vitam intue-
ri aſſidue, ſanctamq́ ipſius impeccantiam imitãdo, pro viribus ad ſacratiorem habitũ exactiſſi-
mamq́ recurrere intelligẽtiam: ita eñ conuenienter nobis ſocietatẽ ad ſimile conſortium largie
tur,ita his quæ myſtice fiunt,pontifex ſignat,dũ operta munera in apertũ ducit, ipſorumq́ vni-
tatem in plurima diuidit:& perfecta ſacramentorũ ſic diſtributorũ,ad ea in q̃bus fiũt infitione,ſo
cios eorũ illos qui ea præceperint efficit. Deſcribit eñ in his,ferme ſenſibiliter in conſpectũ dans,
Iohan.17 Chriſtum Ieſum noſtram ſpiritalem(vt in imaginibus)vitam,ex diuinitatis occulto(perfecta &
inconfuſa noſtræ mortalitatis aſſumptione) clemẽtiſſime proprietatẽ ex nobis accepiſſe:atq; ad
diuiſibile noſtrum,ſine immutatione ſui ex vnitate naturali proceſſiſſe, perq́ hanc beneficam cle
mentiã

A mentiam, ad participationem ſui ſuorumq́; bonorum, inuitare genus humanum, ſi tamen ipſius ſacratiſſimæ inſeramur vitæ, ipſam quantũ fas eſt imitando: ſicq́; veraciter conſortes dei, diuinorumq́; participes efficiemur. ¶ Sumptis vero, traditisq́; myſterijs ſacris, in gratiarum actiones cum omni eccleſiæ ſancta multitudine definit. Enimuero participatio communionẽ præcedit, myſticamq́; diſtributionẽ myſteriorum ſancta perceptio. Eſt enĩ hic diuinarum rerum decentiſſimus ordo, vt prius communicet atq; impleatur ſanctus præſul his (quæ per illum diſtribuenda ſunt cæteris) diuinis dotis, & ſic alijs tradat. Quocirca & hi qui diuinis magiſterijs (priuſquam digna illis conuerſatione capaces effecti ſint) abutuntur audacter, impuri atq; à ſacra lege extranei omnino cenſentur. Vt enĩ in ſolis radijs tenuiores lympidioresq́; ſubſtantiæ primæ influenti luce replentur, ſicq́; exhuberantem lucẽ in ſubſequentes ſolis vice tranſfunduntita non ſine periculo diuinis in rebus quibuſq;, alijs ſe ducem præſtare præſumit, qui non per omnia euaſerit ſimilimus deo, & ab inſpiratione iudicioq́; diuino fuerit gubernator declaratus. In his omnis ſacerdotalis functio pontificaliter congregata, poſt diuina percepta myſteria, cum gratiarũ actione deſiſtit, vbi ſcilicet diuinorum beneficiorum gratias pro modulo ſuo recognouit atq; laudauit. Qui enĩ diuinorum exortes ſunt, atq; omnino rudes, nequaquam ad agendas gratias conuertur, quamuis ex natura ſua, digniſſima ſint gratiarum actione dona diuina. Cæterum vt dixi, cũ neq; tunc diuinis muneribus aciem intendere voluerint, ꝙ ad deteriora magis inclinarint, ingrati ad infinitas diuinorum beneficiorum gratias perſtiterunt. Guſtate, inquit, & videre, profe-

Cur pontifex prius ipſe cõicat q̃ alijs cõionis cõſortiũ tradat, & cur in gratiarum actiões deſinit

B cto qui ſacroſancta diuinarum rerum diſciplina initiantur, per magnificas ipſarum recognoſcent gratias: & excellentiſſimam illarum celſitudinẽ, ac magnitudinem participatione ſpeculantes, cœleſtia diuinitatis beneficia grate laudabunt.

Pſal. 33

De his quæ in vnguento fiunt, & q̃ in ipſo conſummant̃. Cap. IIII. Pars I.

HAEC habuimus quæ de ſanctiſſima ſynaxi diceremus, adeo pulchra ſpiritualiaq́; ſpectacula, quæ noſtram ad vnum (vt ſæpe iam diximus) ſocietatem atq; collectionẽ pontificaliter permouerent. Sed enim alia eſt huius finitima veneranda confectio vnguenti: conſecrationem eam vocant præceptores noſtri. Huius itaq; partes cum iuxta ſacras imagines ſuo perſpexerimus ordine, ſic demum ad vnum ipſius per partes ſacris intelligentijs ſubuehemur.

Myſterium confectionis vnguenti. Cap. IIII. Pars ſecunda.

IVxta eundem ſynaxis modum, eorum qui necdum initiati ſunt, abſoluũtur ordines: vbi ſcilicet præceſſit pontificis circum omnem phani ambitum redolens thure profectio, pſalmorumq́; modulatio, & lectio ſcripturarum diuinarum. Sumptum deinde vnguentum pontifex ſacris imponit altaribus, duodecim ſacris alis circumtectum, reſonantibus omnibus voce ſanctiſſima melos ſacrum, quod diuinitus afflati prophetæ didicerunt. Completaq́; oratione ſuper eo ſolenni in ſanctiſſimis eorũ, quæ ſacrantur, conſummationibus, eo vtitur ad omnem fere ſacerdotalis officij functionem.

Spiritalis ſenſus contemplatio. Cap. IIII. Pars tertia.

C VT autem in huiuſmodi quoq; conſummante myſterio, ſacratiora quæramus intelligentiæ, per ea quæ in ſacro vnguento fiunt, illud reor exprimitur, ꝙ in ſanctis viris obtectam eſſe oporteat ſacram animi virtutem atq; fragrantiam. Siquidẽ illis diuina ſemper voce ſuggeritur, ne ad inanẽ gloriam, quãdo per virtutis ſtudia ad ſpecioſas illas atq; odoratas ſecreti dei ſimilitudines tendunt, oſtentationi inſeruiant. Sunt enĩ intemeratæ ſecretæ dei ſenſumq́; excedentes odoratæ pulchritudines, ſolisq́; ſpũalibus ſpiritaliter inſinuant, habereq́; cupiunt ſimiles in animabus, atq; inuiolabiles virtutis imagines. Quippe diuinæ virtutis incorruptũ ac præclare expreſſum ſigillũ, ita demũ ſibi format ac fingit imitatione præſtanti, ſi à ſpũali illa fragrantiq́; pulchritudine nuſquã deflectat obtutus. Deniq; ſicut in ſenſibilibus imaginibus, ſi ad primitiuam ſpeciem pictor cõſtanter intendat, ita vt ad nihil aliud viſibile pertrahatur, aut in aliquo diuidat ſecundũ ſe, ipſum illũ quiſquis eſt qui pingitur, ſi dicere liceat, duplicabit: veritatẽq́; in ſimilitudine, & archetypũ in imagine reddet: ac præter ſubſtãtiæ differẽtiam, vtrũq; in vtroq; referet: ita & *induſtrijs quibuſq; ſpũalibusq́; pictoribus intentus ille ad fragrantẽ & occultã pulchritudinẽ, & nuſquã declinãs obtutus, id largiet, vt ſine errore diuinã in ſe imaginẽ exprimãt. Congrue igit pictores diuini, mentẽ ſuã eminẽtiſſime ad *odorum ſpiritaleq́; decorem formãtes, nullã earum quæ in eis ſunt diuinarum virtutũ, operantur (ſecũdum Euãgelium) vt videantur ab hoĩbus, ſed ſacratius veluti in imagine ſancti vnguenti, ſpeculãtur ſacranſſima quæq; eccleſiæ circuntecta. Quocirca ipſi quoq; virtutis ſacratiora & diuiniora intra animũ, dei imitatione & inſcriptione ſublimẽ ſancte obtegẽtes, ad ſolã primitiuã intelligẽtiam aſpiciunt. Neq; enĩ diſſimilia ſolum nõ vidẽt, ſed ne ipſi quidem ad illorum trahuntur aſpectũ. Ex quo profecto fit, vt congrue ſibi nequaq̃ quæ fruſtra videntur, ſed quæ veraciter ſunt p̃clara & iuſta, fortius amentes neq; eam gloriam æſtimẽt, quam vulgo irrationabiliter beatam putãt: ſed bonũ aut malum in

Quid deſignat id ꝙ plantũ vnguentũ portatur contectum.

ingenioſis, ſolertibus

odoriferum

Matth. 23.

Quid alæ vnguẽtum integentes inſinuent.

ſeipſis ad dei æmulationẽ indicantes, ſigna diuina ſunt ſupremæ illius auguſtioriſq; fragrantiæ, quæ in ſeipſa odorẽ veraciter habens, ad id quod plurimũ diſſimiliter ſe habere videtur, nunquã conuertit, veris ſuis imaginibus nihil imprimens ſimulatũ, nihil fictũ. ¶Age vero iam quãdo pulchri omnino myſterij, quod totũ pulchrũ eſt, exteriorẽ Inſpeximus decorẽ, ſacratiorẽ ipſius pulchritudinẽ intueamur: ipſum in ſeipſo ſublatis velaminibus inſpicientes beatiſſimum aperte iubar emittere, noſq; ea replere fragrantia, quæ ſpiritalibus operta non eſt. Neq; enĩ viſibilis illa vnguẽti confectio, illis eſt inacceſſa vel inuiſibilis, qui circa antiſtitem ſunt: ſed contra ad illos quoq; pertingens, ſigensq; intelligẽtiam eminentẽ, plurimis ab eis reuerenter obtegitur, ſacerdotaliq; officio à turba dirimitur. Quippe ſacratiſſimorũ ſignorũ radius, diuinis viris vt propinquis intelligibilis lucis, pure ac cõmuniter infulgens, ſpũaliaq; ipſorũ adminicula (amoto tegmine) odore imbuens, ad id quod inferius eſt, nõ iam ſimiliter prodit. Cæterũ ab ipſis, vtpote occultis inſpectoribus intelligibilis lucis, ſecretius (ne à diſſimilibus quibuſq; violetur) ſub pennatis opertionibus operit, per quæ profecto ſacra ſigna, ſubiecti honeſtiſſimi ordines, ad ſacram proportionẽ ſuam promouentur.

De excellẽtia ſancti chriſmatis, & affinitate ad ſanctiſſimã eucharistiam.

¶Eſt igitur, vt dixi, quod nunc laudatur à nobis, ſacroſanctũ myſterium eius ordinis atq; virtutis, vt ſacerdotalia cuncta perficiat. Atq; ideo ſancti præceptores noſtri iſtud quaſi æquali ordine atq; officio, ſacro ſynaxeos coniunxere myſterio, eiſdẽ imaginibus vt plurimum & diſtinctionibus myſticis, & eloquijs ſubnixum ſacris. ¶Et pontificem quidẽ aſpicies, pari modo ex ſacratiore loco præclarũ odorem ad ſequentia ſacra proferentẽ: redituq; ad eundem locum ſuo, edocentem diuinarũ rerum participationẽ in omnibus quidem ſacris pro meritis fieri, verum ipſam neq; moueri vlla ratione, nec minui, intra diuinæ crepidinis ſuæ proprietatẽ ſine vlla muta- E tione perſtantem. Pari rurſus ratione ſcripturarũ cantica & lectiones, rudibus adhuc ad vitalem adoptionẽ obſtetricum funguntur officio: conuerſionemq; efficiunt ſacram eorũ qui agitantur à dæmonibus, contrarioſq; pauores tollunt, & male mulcentia voluptatũ, ab his qui pro imbecillitate ſua arripiuntur, ſupremũ diuini habitus ſui atq; virtutis illis pro modo capacitatis ſuæ inſinuantes: qua ſcilicet virtutis excellentia terrebunt ipſi magis poteſtates aduerſas, aliorumq; curæ præfecti erunt: atq; ex imitatione dei, cum in nullo proprijs bonis efferantur, aduerſus contrarios pauores non tantummodo habent vim efficacem, verũetiam largiuntur.

Cur foris agunt, dum ſanctũ conficitur vnguentũ, catechumeni, a poſta. energu. & pœnitentes.

Porro his qui à deterioribus conuerſi, ad mentis rediere munditiam, ſacrũ inſerunt habitum, ne rurſus manus vitijs & nequitiæ dent: quibus autẽ aliquid deeſt ad conſummatã exactiſſimamq; caſtimoniam, eos expiant: ſanctos vero ad diuinas imagines ſubuehunt, & earum contuitum atq; conſortium. Paſcunt itidem exactiſſime ſanctos beatiſſimis ſpũalibusq; ſpectaculis, implentes vnicũ ipſorũ vno, atq; vnum facientes. Quid illud? Nonne & eos ordines qui non omnino mundi ſunt, quos iam memorauimus, ſine admixtione dimittit, eodem quo ſynaxis modo, id quod nunc in manibus eſt ſacrum conſummanſq; myſterium? quod ſolis ac ſanctis imaginibus cernitur, atq; à ſolis cõſummatæ ſanctitatis viris, cõtinenter ſacratiſſimis intelligentijs inſpicitur atq; conficitur. Hæc itaq; à nobis iam ſæpius dicta, ſuperfluum eſt (vt reor) eiſdem iterare ſermonibus.

Sup. cap. 3 parte. 3

Quæ materia compoſitionis vnguenti

¶Ad ea igitur magis quæ ſequuntur, tranſeamus: intueamurq; pontificem alis duodecim circumtectũ, habentem ſacrum vnguentũ, caſtiſſimamq; in eo perfectionem cõſummantẽ. Dicimus igitur vnguenti compoſitionẽ, collectionem eſſe quandã ſpirantium ſuauiter materiarũ, habentem in ſe affa- F tim odoratas qualitates: cuius qui participes ſunt, pro quantitate eius (quæ in illis fit) fragrantis participationis, odoris ſuauitate replentur. ¶Scimus autem auguſtiſſimũ Ieſum, ſuperſubſtantialiter odorum eſſe, intellectuale noſtrum ſpiritalibus diſtributionibus diuina voluptate replẽtem. Si enĩ carnalium odoramentorũ perceptio, ſuauiter fouet ac nutrit magna cum voluptate narium noſtrarũ iudicium, modo illabefactum adſit, atq; ad odores in cõmenſione reſpondens: rationabiliter dixerit quiſpiam, ſpũales etiam virtutes noſtras nulla ratione ad deteriora vergentes, naturali vigore iudicij noſtri ſecundum diuinæ operationis modos, congruamq; ad eum animi conuerſionem, ad perceptionẽ diuini odoris euadere, & ſacra voluptate ac pabulo diuiniore cõpleri. Ipſa itaq; vnguenti compoſitio myſtica (vt ea interim formemus, quæ formã nequaquam admittunt) ipſum nobis pingit Ieſum, principalem ſcilicet diuinorũ odorũ opulentiam, ſacris proportionibus in auguſtiſſima quæq; ſpiritalium diuinos vapores immittentẽ: in quibus ſpũs ſuauiter affecti, ſacriſq; perceptionibus pleni, ſpũali vtuntur alimonia, odoratis diſtributionibus ad ipſorũ intellectuale diuina participatione ſubeuntibus.

Quid ſcitã Seraphim vnguẽtum integentia ſignent.

¶Liquet autẽ, vt reor, q; ſuperioribus ſubſtantijs, vtpote diuinioribus, principalis fragrantiæ gratia propinquior eſt ferme, magiſq; ſeipſam inſinuat ac diffundit, in ipſarũ liquidiſſimam lucem & ſpũalis virtutis valentiam affatim inundans ac multipliciter ſubiens. Porro ad inferiora ſpiritualium, neq; ita capacia, ſupremã illam ſpeculationem ac participationem immaculate occulens, vaporibus pro modo participantium congruis, in cõmenſuratione diuina diſtribuitur. Sanctorũ itaq; Seraphin ordo, cœleſtibus ſanctiſſimiſq; ſubſtãtijs adeo eminens, in alis duodecim circa Ieſum firmiter ſtare deſcribitur, beatiſſimiſq; illius ſpeculationibus pro viribus defigere obtutus, ac diſtributione ſpũali in caſtiſſimis ſuſceptionibus ſacratius imbui, laudatiſſimamq; theologiam (vt carnaliter dixerim) linguis nun-

quam

A quam tacentibus exclamare.¶Sacra enĩ cœleſtium ſpirituum ſcientia,& infatigabilis eſt,& nun-
quam deficientem diuinũ habet amorem , omniq; malitia & obliuione ſuperior eſt . Vnde cla-
mor ille nunquã quieſcens,deſignat (vt reor equidem)ſempiternã illorum & nuſquã migrantẽ
ſcientiam,& intelligentiam deo conſtantiſſime gratias agentem.Sanctoꝝ ergo Seraphim incor
poreas proprietates*deſcriptas in ſanctis ſanctis literis,imaginibus ſpũalia declarantes , in diſtin Cœleſt. hie
ctionibus cœleſtium ordinũ(puto)diligenter inſpeximus,tuiſq; ſpiritalibus ſubiecimus oculis. rarch, ca. 7
¶Quia tamen nunc quoq; qui pontificẽ reuerenter circunſtant , ipſam illã nobis altiſſimã figu-
rant diſtinctionẽ, breuiter modo itidem purgatiſſima acie illoꝝ intueamur auguſtiſſimã lucem.
Ipſoꝝ itaq; facies varia,pedumq; multitudo,ſignat(vt arbitror)perſpicaciſſimã diuinis haurien-
dis fulgoribus proprietatẽ,intelligẽtiamq; bonoꝝ diuinoꝝ ſemper mobilem & multa peragran
tem.Porro ter geminatã alarum poſitionẽ,vt ſanctæ tradũt literæ,non ſacratiorem numerũ ſigna Eſaiæ, 6
re arbitror,quod quibuſdam placuit:ſed id potius,q̃ eius qui deo proximus eſt,excellentioris or
dinis ſupremæq; ſubſtantiæ,abſoluta penitus ſupermundana prima & media atq; extrema ſint,
ſpũales ipſius ſubuehentia diuinaſq; virtutes . Quocirca ſacratiſſima ſcripturæ ſanctæ ſapientia
pennaꝝ deſcribens fictionem,circa facies ipſoꝝ & media & pedes,pennas impoſuit,q̃ ſitu in to
tum pennata ſignificans,& modis omnibus ad id quod vere eſt,potenti virtute ferantur. Quod
ſi facies ac pedes velant,ſoliſq; medijs alis euolant,intellige ſacratius hunc ordinẽ tantũ, excellen
tem,ſupremarum altiſſimarumq; ſubſtantiaꝝ celſiora ac profundiora intelligentijs ſuis reuererit
medijſq; alis modice ad dei ſpeculationem ferri,diuinis lancibus propriam ſubijciẽdo vitã, à qui
bus ad ſui notionẽ apte promouetur.Quod aũt propheta ait, Clamabant alter ad alteꝝ:illud re Ibidem.
B or inſinuat,q̃ diuinarum intelligentiarũ ſuarũ ſibi inuicem participationem ſitie iouidia tradunt. Quid Serã
¶Et hoc item nequaquam ſilebimus , q̃ Hebræoꝝ lingua plene ſignificante cognomine, ex eo phim vis ig
ſanctiſſimas Seraphim ſubſtantias vocat, q̃ per diuinam ſemperq; mobilem vitam igneſcant & nea ad vn
ferueant.Si igitur(vt aiunt qui Hebræam linguam callent) altiſſimi Seraphim incendentes & cale guentũ pre
facientes à theologia appellati ſunt,proprio plane & ſubſtantialem habitũ ſuum ſignante nomi- tendat.
ne,ſacri vnguenti(iuxta quod ſignificatiua ipſius deſcribit imago)ſurſum agentes habent virtu-
tes,quæ ad ipſius expoſitionẽ , efficaciorumq; vaporũ diſtributioem euocent. Quæ enĩ ſenſum
ſuperat odora ſubſtãtia,ab ignitis puriſſimiſq; ſpiritibꝰ moueri in notitiam amat: ſacratiſſimaſq;
inſpirationes ſuas his, qui ſic illam excellentiore modo euocant,in opulentiſſimis diſtributionibꝰ
donat. ¶Non ignorauit igitur altiſſimus ſupercœleſtium ſubſtantiaꝝ ordo , Ieſum deum ſum-
mum,vt ſanctificaretur,deſcendiſſe:ſed eum plane intelligit,per diuinã ineffabilemq; clemẽtiam
ſancte ad noſtra ſeipſum deieciſſe,atq; à patre,ſeq; ipſo ac ſancto ſpũ,ſe humano more ſanctifi
catum cernens,ſuũ recognouit initium,in his quæ diuina virtute ipſe operatur,ſubſtantiæ immu-
tabilitate ſubnixum.Quocirca ſignoꝝ ſacroꝝ veneranda traditio,Seraphim ſancto(dum ſacra-
tur)circumponit vnguento,Chriſtum indemutabilẽ ſciens,atq; deſcribens in vera & integra aſ-
ſumptione fragilitatis humanæ.¶Et quod prærerea diuinius eſt,ad omnis ſacræ rei conſecratio-
nem vtitur vnguento diuino,aperte indicans ſanctificantẽ eum, qui ſanctificatur iuxta ſcripturæ
C teſtimonium,vt qui ſemper ſibiipſi ſimilis atq; idem ſit in omni diuinæ benignitatis operatione,
Idcirco & ſacræ regenerationis perficiens donũ & gratia , vnguenti ſacratiſſima cõſummatione
perficitur. ¶Vnde(vt reor) purganti quoq; baptiſterio vnguentum iactibus in crucem forma- Cur i aquã
tis infundens pontifex,palam ſpeculatiuis oculis indicat,ad ipſam vſq; mortem per crucẽ,Ieſum baptiſterij
pro diuina generatione noſtra,ſacro ipſo & qui teneri à morte non poſſet, deſcenſu inferna pe- vnguẽtum
netrantem:eoſq; qui in morte ipſius(iuxta arcanũ eloquium) baptizati eſſent,ex antiqua abſor- in crucis mo
ptione corrumpentis mortis benigniſſime auellentem,atq; renouantẽ ad diuinam perpetuamq; dũ fundit.
ſubſtantiam.¶Sed & ipſi qui ſacratiſſimo regenerationis myſterio cõſecratur , aduentum ſancti Quid ſigni
ſpũs conſummans inunctio largitur vnguenti,ſubſignificante(quantũ arbitor) ſacra deſcriptio- ficet baptiſ
ne ſignoꝝ, ab ipſo qui propter nos in aſſumpta carne diuino ſpũ ſanctificatus eſt, immutabili mo peracto
ſubſtantialis deitatis habitu ſanctiſſimũ ſpiritum dari . ¶Et hoc item ſacratius aduerte , q̃ diuini chriſmatis
quoq; altaris conſecrationem,ſanctiſſimoꝝ myſteriorum lex,ſacratiſſimi vnguenti caſtiſſimis in inunctio.
fuſionibus perficit. Eſt autẽ ſupercœleſtis & superſubſtantialis hæc diuina operatio , totius no-
ſtræ diuinitus indultæ ſanctificationis,initium atq; ſubſtantia & perficiens virtus. Nam ſi ſacra-
tiſſimũ altare noſtrum Ieſus eſt,diuina ſcilicet ſpirituum ſanctoꝝ conſecratio,in quo (iuxta ſcri- Ephe. 2
pturæ fidem)ſanctificati & myſtice holocauſti inſtar incenſi,acceſſum habemus , purgatis lumi-
nibus ipſum profecto ſanctiſſimũ ſpeculamur altare(in quo quæ fiunt, conſummantur & ſancti
ficantur) ab ipſo ſacratiſſimo vnguento perfectũ . Sanctificat enĩ pro nobis ſemetipſum totius Iohan. 17
ſanctitatis apex Ieſus,omniq; nos ſanctificatione replet, his quæ in eo mira diſpenſatione gerun
tur,ad nos veluti iam diuina generatione dignatos,ſumma benignitate manantibus. ¶Vnde(vt
opinor)iuxta ſacratiorẽ ſenſum,traditione diuina ſancti noſtræ ſacerdotalis functionis duces,ho-
neſtiſſimũ iſtud vnguenti conſecrandi munus , teleten ab effectu rei quæ in eo perficitur, nomi-

nant. Nec defuere qui hanc dixerint teleten, de vtroq; ſenſu diuinã ipſius confeſſionẽ prædican D
tes. Eſt enim ipſius telete, etiam φ noſtri gratia ſanctificatur in carne, & φ diuina operando cũcta
Halelu ia perficit, ac perfecta ſanctificat. ¶ Porro ſacrũ diuinitus inſpiratorũ prophetarũ * melos, aiunt qui
Hebraice norunt, laudẽ dei ſignificare, ſiue laudate dñm. Cũ igitur ſacra omnis diuina apparitio
& operatio, in varia ſacerdotaliũ cõpoſitione ſignorũ deſcripta ſit, nequaquã indecens fuerit me
miniſſe laudationis, quã prophetæ afflati ſpũ ſancto perdocti ſunt. Docet enim honeſte ſimul &
ſancte, digna eſſe ſacris laudibus opera beneficiaq; diuina.

De ſacerdotibus, conſecrationibus, & conſummationibus. Cap. .V. Pars prima.

HOc ordine ſanctiſſimũ conſecratur vnguentum. Tempus vero iam admonet, poſt di-
uina iſtiuſmodi munia, ipſos exponere ſacros ordines, ac diſtributiones virtutesq; ipſo-
rum, & actiones atq; conſummationes, ſubiectamq; illis trinitatem excellentium ordi-
num: vt oſtendatur ſacerdotij noſtri perfunctio, inordinata omnia & incõpoſita atq;
confuſa, ab ſe arcere ſemper atq; cohibere: ornatum vero atq; ordinem & grauitatem, in propor
tionibus ſanctorũ ordinũ ſuorum exhibere. ¶ Et quidem hierarchiam omnẽ cur in trinitatis diſtri
Cap. 6 ſanctificationes buerimus numerũ, in libro de cœleſti hierarchia congrue ſatis (reor) expoſuimus, dicentes (vt ha-
bet ſacra noſtra traditio) omnẽ ſacrorum ordinũ functionem, in ſanctiſſimas *teletas diuidi, & in
eos qui diuina probe callent, aliosq; ſacratius imbuunt, inq; eos qui ab his ſanctiſſime promouen
tur. ¶ Itaq; ſuprema quidem ſupercœleſtium ſubſtantiarũ hierarchia, teletem habet pro viribus
propriam, dei ſcilicet diuinarumq; rerum liquidiſſimã intelligẽtiam: capaxq; diuinitatis eſt inte- E
gre, & deum, quãtum fas eſt, cõtendit imitari. Porro illuminãtes atq; ad ſacram hanc efficien-
tiam duces, eas quæ circa deum ſunt, primas eſſentias. Hæ nanq; in inferiores ſacros ordines, be-
nigne indultas ſibi ſemper deificas notiones à per ſe perfecta, altiſſimoq; ſpiritus ſapientia replẽ-
te deitate, pro ipſorum modo tranſfundunt. ¶ Qui vero primis ſubſtantijs ſubiecti ſunt ordines,
vt qui per illas ſancte promoueantur ad deificam diuinitatis notionem, perficiendæ diſtinctio-
Heb. 5 nes & ſunt, & appellantur. Poſt illam vero cœleſtem ſupramundanamq; hierarchiam, ad noſtra
quoq; ſumma illa diuinitas, ſua ſacratiſſima munera benigne deriuans, cum paruuli (iuxta elo-
quium) eſſemus, legale indulſit ſacerdotium: obſcuris verarum rerum imaginibus & figuris, à pri
mitiuis ſuis remotiſſimis, ſignisq; haud facile penetrabilibus ac typis õpertam habentibus, neq;
diſcerni facilem intelligentiam, congruam & viribus noſtris conuenientem lucem, vt imbecil-
lioribus oculis, innocue infulgens. Huic autem legali ſacerdotio telete fuit, ad cultum ſpiritualem
Exod. 35 obſequiumq; prouectio. ¶ Duces vero ad eam hi ſunt, qui ſanctum illud tabernaculum à Moſe
ſacratius didicerunt, primo ſcilicet legalium ſacerdotum præceptore ac duce. Ad quod ſacrum
Matth. 5 tabernaculum cum imbuendis rudibus legale ſacerdotium pingeret, ad oſtenſi ſibi in Sina mon-
te exemplaris imaginem, omnia quæ ſecundum legem conſummarẽtur, euocabat. Inſtructi ve-
ro hi dici poſſunt, qui ſuo ordine à legalibus ſignis ad perfectiorem inſtructionem promouẽtur.
Porro perfectiorem eruditionẽ hierarchiam noſtram theologia vocat, impletionem hanc illius, F
ſacrumq; appellans finem. Eſt autẽ tam cœleſtis illa perfunctio, quàm legalis: quaſi noſtra hæc,
φ ſit media, vtriuſq; extremitates apprehendit ſocietate mirabili: ac ſuperiori illi quidem, ſpiri-
tualibus intelligẽtijs fulgoribusq; communicat: inferiori vero, φ ſignis carnalibus variatur, perq;
ipſa ſacratius promouetur in deum. ¶ Porro ternarium numerũ pontificalis diſtributionis æque
habet, dum in auguſtiſſimas myſteriorum ſacrorũ ſanctificationes diuiditur, & in auguſtiores
ſanctarum rerum miniſtros, atq; in eos qui ab his ad ſacramenta ſuo ordine & pro captu ſuo
quiq; ſubuehuntur. At vero quæq; ex tribus hierarchiæ noſtræ diuiſionibus, ad legalis & illius
ſacratioris quàm noſtra eſt, functionis imaginem, prima & media & extrema ſtatuitur: tum ſa-
cratioris proportionis, tum venuſtiſſimæ ac ſuo ordine congruæ & cuncta nectentis ſocietatis
virtute ſubnixa. ¶ Itaq; ſanctiſſima quidem myſteriorum operatio, prima quidem ei innititur
diuinæ virtuti, quod rudes hactenus purgat: media, quod purgatos ratione ſacratioris eruditio-
nis illuminat: vltima, quæ & priores concludit & complet: quod ita eruditos ſuarum inſtructio-
num ſcientia perficit. ¶ Porro miniſtrorum ſacra diſtinctio, in prima ſui potentia, per myſteria
rudes eatenus purgat: in media, purgatos illuminat: in vltima, quæ & ſuprema ſacratius ope
rantium virtutum eſt, eos qui diuini luminis communione dignati ſunt, in perceptorũ radiorum
peritis conſummationibus perficit. ¶ At vero initiandorũ vis prima eſt, quæ purgat: media, poſt
purgationẽ quæ illuminatur, & ad ſacramentorũ quorundã intelligentiam admittitur: extrema ve
ro ſacratior cæteris, φ ſacrarũ (quas intellexerat) rerũ conſummantẽ aſſequit diuino fulgore ſcien-
tiam. Sanctæ itaq; operationis myſteriorũ triplex celebrata eſt virtus: oſtẽſumq; de ſacris literis,
ſanctã regenerationẽ, purgationẽ eſſe illuminantemq; ſcientiam. Porro ſynaxim & vnguẽti cõ
fectionẽ, conſummantẽ diuinorũ operũ ſcientiã & diſciplinã: per quam prouectus ille ſublimis,

qui

A qui deo nos iungit,& vnum cum illo facit,beatiſſimaq́; communio ſancte perficitur. Nunc iam ſacerdotalis perfunctio ſuo eſt loco exponenda,in purgantem atq; illuminantem,conſumātēq́; ordinem diſtributa. ¶Iſta q̄dem diuinitatis ſacroſancta lex eſt,vt per prima,ſequentia ad anguſtiſſimam illius ſubuehantur lucem.An vero non videmus,vt ipſæ quoq; ſenſibilium ſubſtantiæ elementorum,cum primum in propinquiora naturæ ſuæ ierint,tum demū per illa, in alia actionem traducant ſuam? Merito itaq; totius inuiſibilis ac viſibilis ſpeciei initium ac ſedes,in eos primo deificos radios ire permittit,q̄ deo ſimiliores euaſere, ac per illos, vtpote lympidiores ſpūs, idoneosq́; ad participationem traditionemq́; lucis,ad inferiores pro captu ipſorum,fulgorem deriuat luminis proprij.Iſtorum igitur eſt,q̄ primitiuo radio deum ſpeculantur, ſequētibus ſine inuidia pro modo ipſorum,quæ ab ipſis ſublimiter inſpecta ſunt,diuina inſinuare ſpectacula:atq; docere ſacramenta noſtratia,eorū eſt,q̄ cum perficiente ſcientia functionis ſuæ, diuiniora quæq; præclare didicerūt,conſummatamq́; docendi alios virtutem acceperunt:tradere item pro meritis ſacramenta,illorum eſt,qui ſcite atq; integre ſacerdotalis perfectionis participes ſunt. Pontificū itaq; ordo ſacratior,primus eſt diuina ſpeculantium ordinum,idemq́; & ſummus & vltimus:q̄ppe in quo deſinit & impletur ſacerdotij noſtri diſtinctio omnis. Sicut eñ hierarchiam omnē in Ieſum terminari conſpicimus,ita vnamquāq; functionē in diuinū pontificem propriū. ¶Porro pontificalis ordinis virtus,in ſacris oñibus diſtinctionibus capitur, & per omnes ſacros ordines

B operatur propriæ hierarchiæ myſteria.Præcipue vero illi pręter ordines cæteros,in ſui miniſterium diuina lex officia ſacratiora diſtribuit.Iſtæ q̄dem ſunt perficiētes diuinæ virtutis imagines, quibus & ſacratiſſima ſigna oñia,& ſanctę omnes diſtinctiones conſummātur.Etſi eñ à ſacerdotibus quædam perficiuntur venerabilia ſigna,nunq̄ tamen diuinā regenerationē ſine ſacratiſſimo conſummabit vnguento.Neq; ſacroſanctæ communionis ſacramenta perficiet, niſi ſignis tanti myſterij altaribus venerandis,impoſitis.Ne ipſe quidē ſacerdos erit,niſi pontificalibus officijs ad hoc fuerit promotus. ¶Quocirca diuina lex pontificalium ordinationum ſanctimoniam, & diuini confectionem vnguenti,ſacramq́; altaris conſecrationem reuerendiſſimorum pontificum officijs atq; virtutibus æterna ſorte diſtribuit. Eſt igitur pontificalis ordo, qui cōſummanti virtute ſuffultus,perficientia quæq; hierarchiæ præcipuo & proprio peragit munere,ſacramētorumq́; diſciplinas exponendo tradit,edocetq́; pro ratione conſtantes & ſacros ipſorum ordines atq; virtutes. ¶Sacerdotum vero illuminans ordo,ad contuenda ſacra myſteria eos qui initiantur,adducit:ſub ſanctorum tamen pontificum ordine,cum quibus propria officia peragit,in ijs quæ ipſe operatur,diuina myſteria per ſacratiſſima ſigna ſubindicans:& eos q̄ accedunt,ſpeculatiuos efficiēs,myſteriorumq́; participes. Cæterum ad pontifices eos mittit, qui inſpectorum ſacramentorum ſcientiam atq; intelligentiam cupiunt. ¶At vero miniſtrorum ordo eſt,qui purgandi & diſſimilia diſcernendi vim habens,priuſquam accedatur ad ſacra ſacerdotum myſteria, accedentes purgat,ſynceros omnium aduerſariorum admixtione ac puros efficiens, atque ad ſacra contuenda & ſumenda pro viribus idoneos. Vnde in ſancta regeneratione miniſtri accedētem antiqua exuunt veſte,atq; diſcalceant:& ad occidentem vt abrenuntiet,ſiſtunt, rurſumq́; ad orientem transferunt.Sunt enim purgantis ordinis atq; virtutis,eos qui accedunt, vt prioris vitæ

Quæ ſunt ꝓpria pontifici.

C integre amictum ponant,hortantes:præteritiq́; erroris tenebras aperientes,atq; docentes vt ipſi abrenuntiantes obſcuris,ad illuminantia tranſeant. Eſt igitur purgādi officio præditus miniſtrorum ordo ſacer,ad liquidiora ſacerdotū munera eos qui purgati fuerint,ducēs:& necdum initiatos emundans,eoſq́; fouens purgātibus ſcripturæ ſanctæ fulgoribus atq; doctrinis,prophanoſq́; præterea à ſacerdotibus dirimens.Quocirca & ſacris hunc ianuis præfecit pontificalis inſtitutio, ſignificans ad ſancta accedentium introitum præcipua & ſumma niti oportere munditia: officiumq́; huiuſmodi introducendi ad ſacras eorum ſpeculationes ac participationes, purgantibus virtutibus tradens,perq́; has illos omni macula liberos introducens. ¶Oſtenſum eſt igitur, antiſtitum ordinem perficientem eſſe,& perfectionis authorem:ſacerdotum vero,illuminantem atque ad lucem promouentem:porro miniſtrorum,purgantem atq; diſcernentem. Videlicet pontificalis ordo non perficere ſolum, verum & illuminare & purgare nouit: Sacerdotū vero virtus, in ſe cum illuminante habet purgantem quoq; ſcientiam. Verum quæ inferiores ſunt,ad præſtātiora tranſire nequeunt,propterea q̄ fas illis non eſt,ad iſtiuſmodi proſilire ſuperbiam.Porro ſacratiores virtutes vnà cum ſuis,inferiores quoq; ſua ipſa perfectione ſcientias ſacras nequaquam ignorāt.Quia tamen diuinarū actionum imagines ſunt ſacerdotales diſtinctiones,ornatiſſimi atque inconfuſi diuinarum operationum ordinis inſitos ſibi fulgores indicantes,in primas ac medias & vltimas ſanctas actiones atq; ordines pontificali diſcretione diſtributæ ſunt,inſinuātes(vt dixi)in ſeipſis diuinas actiones ordinatas eſſe atq; impermixtas. Quia enim ſumma illa diuinitas eos(quibus ſe inſinuat)ſpiritus purgat primo,conſequenter illuminat,& illuminatos ad diuinam effigiem perficit:merito ſacerdotalis diuinas imagines præ ſe ferens æmulatio,diſcretos ſeipſam in ordines,virtuteſq́; diſtribuit,aperte indicans,diuinas actiones in caſtiſſimis puriſſimiſq́; ordinibus conſtanter atque incōfuſe perſiſtere. Verum enim poſteaquā de ſacerdotalibus ordinibus

c 4 ac diſtri-

ac diſtributionibus,virtutibuſq; illoꝝ & actionibus,quantũ penetrare potuimus diximus,ſacra- D
tiſſimas quoq; illorum conſummationes pro viribus ſpeculemur.

Myſterium ſacrorum ordinum. Cap. V. Pars ſecunda.

PRæſul igitur vbi ſacrandus offertur,vtroq; genu poſito ante altare,ſupra caput habet à
deo tradita euangelia,manũq; pontificis:atq; hoc modo à conſecrante pontifice caſtiſ-
ſimis imprecationibus conſummatur. Sacerdos vero coram ſancto altari ponẽs vtrũq;
genu,in capite habet pontificis dexteram,& in hunc modum à ſacrãte præſule ſanctiſ-
ſimis inuocationibus conſecratur. At vero miniſter altero tantum coram ſanctis altaribus poſito
genu,ſacrantis ſe pontificis dexteram in capite præfert,atq; ab eo perficitur precationibus ad eã
rem accommodatis. Cuilibet autem ipſorum à benedicente pontifice crucis imprimitur ſignum
& per ſingulos ſacra prædicatio nominis,conſummãſq; conſalutatio fit,cunctis ſacri ordinis vi-
ris,ipſoq; ſacratore pontifice,eum ſalutantibus,qui ad aliquem ſacrorum (quos diximus) ordinũ
ea fuerit conſecratione promotus.

Spiritualis intelligentia. Cap. V. Pars tertia.

Quæ cõia & quæ propria in myſterijs ſacrorũ ordinũ.

SVnt quidem iſta præſulibus & ſacerdotibus ac miniſtris in ipſoꝝ conſecratione commu
nia:acceſſus ad altare diuinum,poſitio genuum,manuſq; pontificalis impoſitio,crucis im
preſſio,prædicatio,cõſummanſq; ſalutatio. Præcipua vero & propria epiſcopis, euange-
liorum ſupra caput impoſitio,qua inferiores ordines carẽt:ſacerdotibus vtriuſq; pedis in-
clinatio,cum id non habeat diaconoꝝ conſecratio:illi enim,vt dictum eſt,alterum tantum genu
ponũt. ¶Itaq; acceſſus ille q̃dem ad ſanctum altare, & poſitio genuum,illud om̃ibus præſcribit,
qui ad ſacrorum ordinũ promouẽtur officia,vt authori myſterioꝝ deo ſuã integre ſubijciant vi- E
tam,& ſpũalem integritatẽ ſuã,caſtiſſimumq; & ſacratũ acceſſum:per quẽ illi ſimiles fiant,& di
uinis caſtiſſimiſq; & ſacroſanctis altaribus(vnde conſecratio in eos ſpũs,q̃ diuinã ſpeciem præ-
Quid pontificalis ſupra caput manus impoſitio
ferunt,ſanctiſſime prouenit)pro viribus digni. ¶Porro põtificalis impoſitio manus,inſinuat vna
& protectionem dei,qua vt ſancti filij paterno fouentur affectu,ipſis habitum virtutemq; ſacra-
riorem largientem,aduerſariaſq; virtutes ab eis procul abigentem:docet itidem ſacras oẽs,con-
ſummanteſq; actiones,quaſi ſub deo eos q̃ ſacris ordinibus mancipantur,efficere pfectos, ipſum
operationum ſuarum habẽtes in om̃ibus ducem atq; rectorem. ¶Cæteꝝ ſigni vitalis impreſſio,
omniũ ſimul carnalium deſiderioꝝ vacationẽ,vitamq; ad dei imitationem effictam ſignat,nuſ-
quam obtutus auertendo,intuentem in hominis Ieſu ſacratiſſimam vitã,ad crucem vſq; ac mor-
tem progreſſi,diuina ſemp impeccantia comitẽ:atq; ita viuentes,vt ſui ſimiles,imagine ſuæ im-
Quid nois cõſecrati p̃dicatio. mouẽt,dueitur
peccantiæ in crucẽ formata ſignantis. ¶At vero ſanctã & conſecrationũ, & eoꝝ qui ſacrantur,
prædicationem pontifex reſonat,id inſinuante myſterio, ꝙ ſacrator ille diuinus, diuinæ eſt ele-
ctionis expoſitor,non ipſe ſua gratia promouendos ad ſacros ordines ducens,verum afflatu dei,
quo in om̃ibus ſacris officijs *agitur. Ita Moſes legalium ceremoniaꝝ promotor, neque fratrem
Aaron ad ſacerdotale munus inungit,& q̃dem cũ deo & charũ,& ſacerdotio non ignoraret eſſe
Exod.29.
digniſſimum,donec ad id diuinitus agitatus,ſub deo principe ſacerdotalem conſecrationem põ-
tificaliter conſummauit. Ipſe quoq; noſter auguſtiſſimus & primus pontifex(& hoc eñi propter
Iohan.8.
nos fieri voluit benigniſſimus Ieſus)non ſeipſum glorificauit, vt ſcriptura ait,ſed qui locutus eſt F
Hebr.5
ad eum,tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedec. Quocirca & ipſe diſcipulos
Pſal.109
ad ſacerdotalem functionem promouẽs,& quidem cum eẽt myſterioꝝ princeps,quippe cũ de-
us,ad patrem tamen ſanctiſſimum diuinumq; ſpiritum, huiuſmodi cõſummationis officium re-
Acto.1.
fert,diſcipulos(vt legimus) admonens,ne ab Hieruſalem diſcederẽt,ſed expectarent promiſſionẽ
patris:Quam audiſtis,inquit,ex me,quia vos baptizabimini in ſpũ ſancto. Cum ipſe quoq; ſu-
Petrus.
premus †diſcipulus,cum æquali ſibi ſacerdotali decade,ad ſacrum duodenarium diſcipuloꝝ nu-
merum perficiendum eẽt progreſſus,deo reuerenter electionis permiſit munus: Oſtende,inqui-
Acto.1.
ens,quem elegeris,eumq; quem diuina declarauerat ſors, in duodenarium ſuffecit ſacratiſſimum
numerum. Porro de ſorte illa diuina,quæ Matthiæ diuinitus obtigit, alij q̃dem alia ſenſere, meo
iudicio non recte:aperiam autem & ipſe quid ſentiam. Videtur mihi ſcriptura ſortem appellaſ-
ſe,diuini quiddam & præcipui muneris,per quod illi choro ſacratiſſimo inſinuaretur,qui eẽt di-
uina electione declaratus. Oportet enim pontificem ſanctum non motu proprio ſacerdotales or
ſuggerẽte, mouente.
dinationes conficere,ſed ſub deo *agente,has pontificaliter cœleſtiq; celebrare mundina.
¶Illa vero ſalutatio quæ in fine conſecrationis offertur,ſacrum aliquid innuit. Cuncti enim qui
aſtant ex ſacris ordinibus, ipſeq; qui conſecrauit præſul,ita conſummatum ſalutant. Poſtquam
enim ſacerdotalibus intelligentijs atque virtutibus, diuinaq; vocatione & ſanctimonia ad ſacer-
dotalis officij conſummationem peruenerit ſacratior animus,amabilis eſt æqualibus & ſacroſan
ctis ordinibus:atque ad excellentem peruectus pulchritudinem,amat & ipſe ſibi ſimiles ſpiritus,
& ab ipſis viciſſim æque diligitur. Eius rei gratia,conſalutatio illa ſacerdotalis adinuicẽ celebrat:
per quã ſignat æqualiũ ſpirituum ſancta ſocietas,mutuaq; & iucũda lætitia,vtpote diuinam pul-
chritu

A chritudinem ꝑ ſacerdotales formas integerrime ſeruans. Iſta igitur (vt dixi) cõmunia ſunt totius ſacerdotalis conſummationis. ¶ Habet vero pontifex peculiarẽ euangelioꝝ ſupra caput impoſitionem. Quia em̃ conſummatrix totius ſacerdotij virtus atq; ſcientia, ſanctis præſulibus à diuina & ꝑfectionis authore bonitate clemẽter indulta eſt, congrue tradita diuinitus eloquia ſacrandoꝝ præſulũ capitibus imponũtur: quibus cõtinetur ac ſcite exponit theologia oĩs, omniſq; diuina actio & dei apparitio, ſacra item elocutio & operatio, atq; (vt breuiter dixerim) diuina oĩa & ſacra opera atque verba, quæ à benefica deitate noſtræ functioni indulta ſunt: quaſi profecto ſanctiſſimus præſul ſacratioris virtutis omnis ſit futurus particeps, omniumq; ſacraꝝ eruditionũ atq; actionum veram traditamq; diuinitus ſcientiam, non ſolum percepturus, verum alijs quoque pontificali ratione traditurus: exactiſſimiſq; notionibus atq; promotionibus altiſſimis ſacerdotaliter conſummaturus oĩa, quæ ad totius noſtri pontificij perfectionem tendũt. ¶ Enimuero ſacerdotibus amboꝝ poſitio genuum peculiaris eſt pręter miniſtroꝝ ordinem, q vnũ tantũ curuant genu, atq; hoc à pontificali cõſecratione non diſcrepãs. Itaq; curuatio genuum ſubiectum accedẽtis ſignat acceſſum, ꝑ quẽ ſubijcitur deo, q̃d ſacratius eſt adductũ. Quoniam vero (vt ſæpius diximus) tres ſacrę erigentium ordines, ꝑ tres indem ſanctiſſimas actiones atq; virtutes tribus initiandorum ordinibus præſunt, ſalubremq; illoꝝ ſub iuga diuina acceſſum moliuntur, merito miniſtrorum ordo vt ſolum purgans, vnum efficit eorum q purgantur acceſſum, eos diuino altari ſubijciens: quippe in quo purgandi ſpũs, altiſſimo litentur more. Sacerdotes aũt vtrũq; genu curuantes à quibus qui ſacre offerũtur, non ſolum purgantur, verumetiam liquidiſſimis eorum miniſterijs (purgata per excellentem intelligentiam vita) in contemplationis habitum atq; virtu-

Quid ſuꝑ caput põtificis euãgeliorum impoſitio

Quid ſacerdotũ peculiaris pter miniſtroꝝ ordinẽ, amboꝝ genuum poſitio miniſtroꝝ vero vnius tantum.

B tem ſacerdotaliter conſummantur. At vero pontifex vtroq; poſito genu, ſupra caput habet euãgelia: qui eos quos miniſtrorum purgauit virtus, ſacerdotaliſq; functio illuminauit, ad eoꝝ quæ conſpexere ſacrorum pro modo cuiuſq; ſcientiã, pontificio munere prouehit, perficitq; per illã accedentes, vt pro captu ſuo integre dicentur deo.

De initiandis ordinibus. Cap. VI. Pars prima.

Diximus de ſacris ordinibus ac diſtributiõibus, virtutibuſq; illaꝝ & actionibus atq; cõſummationibus: exponemus deinceps ſubiectam illis initiandorum ordinum trinitatem. Dicimus igitur eos qui purgantur ordines, turbas eẽ à ſacris actionibus & conſummationibus ſegregatas, quarum ſuperius ſecimus mentionem. Atq; alius quidem ex his à miniſtris hactenus obſtetricantibus verbis, ad vitalem abrenuntiationem formatur atq; effingitur: alter vero adhuc ad eam qua exceſſit, vitæ ſanctimoniã reuocatur, ſanctoꝝ eloquioꝝ blanda & refouente doctrina: alius autem hactenus à contrarijs pauoribus ignaue terretur, atq; à potentificis roboratur eloquijs: atque alius quidem iam à peruerſis operibus ad ſacras transfertur actiones: alius vero licet euaſerit ad meliorem frugem, nondum tamen id eſt conſecutus, vt in ſacrationibus intelligentijs caſte & inconuertibiliter immobiliterq; perſiſtat. Sunt enim iſti ordines, qui à miniſtrorum tenera inſtitutione mundanteq; virtute purgantur, eos miniſtri ad id ſanctis ſuis virtutibus prouehunt, vt perfecte purgati, ad illuminãtem liquidiſſimarum diuinarum actio-

Eiecti

C num ſpeculationem conſortiumq; transferantur. Medius autem contemplatiuus ordo eſt, & ſacrorum quorundam pro captu ſuo in omni munditia particeps, qui ad illuminandum ſacerdotibus eſt diſtributus. Liquet enim, vt reor, omni hunc ſuneſta labe purgatum, caſtiſſimamq; conſecutum atque immobilem ſui ſpũs ſedem, ad contemplatiuum habitum virtutemq; ſacerdotali miniſterio tranſuehi: & communicare ijs (quæ ſibi fas eſt) ſanctiſſimis ſignis, in ipſorum ſpeculationibus atq; communione ſacra omni cũ voluptate acquieſcentẽ, & ad diuinũ ipſorum ſcientiæ amorem, ſubnixum eorum ſubuehentibus virtutibus pro modo ſuo, euolantem. Hunc equidem ſanctæ plebis ordinem dixerim, vtpote per omnem purgationẽ profectũ, ſanctiſſimorũq; myſteriorum contuitu ſacro, vt fas eſt, conſortioq; dignatũ. ¶ Porro initiandoꝝ omniũ excellẽtior ac ſublimior ordo, monachorum eſt ſancta diſtinctio, explatione oĩ, tota virtute, atq; exactiſſima ſuarum operationum caſtitate mundata: omnis item (quantam ſibi licet inſpicere) ſacræ operationis ſpũaliter ſpeculatrix & particeps facta, pontificumq; cõſummantibus virtutibus tradita: quorum diuinis fulgoribus & pontificalibus traditionibus, cõſpecta pro ordine ſuo ſanctorum myſterioꝝ ſacrificia ediſcens, à ſacra eorum ſcientia ad exactiſſimam perfectionem diuina ratione ſubuehit. Vnde ſancti præceptores noſtri, diuinis eos appellationibus ſunt proſecuti, partim therapeutas, id ẽ, cultores, à ſyncero dei famulatu atq; cultu, partim monachos, ab indiuidua & ſingalari vita appellantes, vt quæ illos ſanctis diuiſibilium complicationibus, in diuinã & deo gratam monadem perfectionemq; promoueat. Idcirco & perficientem eis indulſit gratiã diuina ſanctio, eoſq; conſecrante quadam inuocatione dignata eſt, non pontificali quidem, illa em̃ ſolis in ſacerdotalibus ordinibus ſit, ſed ſacerdotali plane, & quæ ab honeſtiſſimis ſacerdotibus ſecũdo in loco à pontificali functione peragitur.

Plebs ſctã

Monachi

Myſterium monaſticæ cõſummationis. Cap. VI. Pars ſecũda

Stat

 D

STat quidem ſacerdos ante ſacrum altare, monaſticã imprecationem pſallens:ille autem poſt ſacerdotẽ aſtat,non vtrũq; ponens genu,non alterꝝ,non habens impoſita ſacra eloquia capiti,verum ſolum ſacerdoti aſtans,myſticã ſuper illum inuocationẽ proſequenti. Ea vero finita,ſacerdos ad eum accedens,interrogat primum, an renunciet *diuiſibilibus omnibus nõ ſolum vitis,verum imaginibus quoq; ac phantaſiis.Deinde exponit illi pfectiſſimã vitam,illud aperte conteſtãs,oportere illũ medio longe antecellere.Vbi vero ille iſta omnia intẽte promiſerit,conſignans eum crucis ſigno ſacerdos,tondet, trinas diuinæ beatitudinis perſonas inclamans:exutumq; veſte omni,aliam induit.& cum ſanctis alŋs(qui aſtant) viris ipſum ſalutans,diuinorum myſteriorum participem efficit.

vitæ ſecularis,mũdanæ.

Spiritualis ſenſus. Cap. VI. Pars tertia.

Quid ſolũ erectꝰ monaſtice conſummãdꝰ aſſiſtat ſacerdoti.

QVod neutrum genu ponat,neq; habeat euangelia impoſita capiti, aſſiſtatq; ſacerdoti imprecationem pſallenti monaſticũ ſignificat ordinem nõ alios ex officio adducere, ſed in ſeipſo ſubſiſtere,in vnico ſacroq; ſtatu ſacerdotales ſequentem ordines ab ipſis,vt aſſeclã,ad diuinã ſacrarꝝ rerꝝ pro ordine ſuo ſcientiam obtemperanter adduci.¶Porro diuiſibilium nõ modo vitarꝝ,verꝝ imaginationum quoq; abrenuntiatio,ſupremã illã monachorꝝ philoſophiam indicat,dũ in ſcientia operatur vnientium mandatorꝝ. Eſt enĩ (vt dixi)nõ medŋ ordinis,ſed oĩbus celſioris.Idcirco plurima quæ impune à medio gerũtur ordine, monachis omnino interdicuntur:quippe q vnum ipſum ambire debẽt,& ad ſacram monadem cogi,atq; ad ſacerdotalem(quantũ fas eſt)formari vitã,& vt in plurimis illi congruentẽ.Nullus quippe ex ordinibus reliquis illi propinquat magis¶At vero crucis ſanctæ ſignaculũ, vt iam dictum eſt,mortificationẽ omniũ ſimul carnaliũ cupiditatũ ſignat.¶Porro tonſura crinium vitam mundiſſimã indicat,& nulla figura fucatam,& quæ nullis fictis coloribus inductis animi deformitatẽ exornet:ſed ipſa in ſeipſa nõ humanis venuſtatibus,ſed ſingularibus & vnicis,ad dei exactiſſimam ſimilitudinem properet. ¶Prioris aũt veſtis poſitio,alteriuſq; aſſumptio,migrationẽ illam à media vita(ſacra licet)ad pfectiorem,ſignificat:ſicut in diuina regeneratione, promotionem indicabat à purgata vita ad contemplãtem illuminãtemq; habitũ illa veſtis candẽtis immutatio. ¶Quod ſi modo quoq; tam ſacerdos q̃ circũſtantes reliqui viri ſancti,ſic dicatum conſalutant:ſacram intellige dei præferentium ſpeciem ſocietatem,qua ſibi inuicem cum lætitia & charitate gratulantur.¶In fine vero omniũ,ſacerdos ad diuinam ita inſtructum communionem vocat:aperte ſatis inſinuans,eum q ſic conſummatus eſt,ſi ad monachicum & ſingulare inſtitutum veraciter venit,non modo contemplatorem fore ſacrarum ſecũdum ſeipſum rerum,ſiue medŋ ordinis in morem,ad communionẽ ſanctiſſimorꝝ ſignorum acceſſurꝝ:verum eorꝝ quæ percepit ſacramentorꝝ auguſtiore ſcientia fretum,alio quàm ſanctus populus modo,ad communionis diuinæ participationem admittendũ.¶Quo circa ſacris quoq; ordinibus,quando propriŋs officŋs & expiationibus cõſummantur,in fine ſanctiſſimarum conſecrationum ſuarꝝ ſanctæ euchariſtiæ communio traditur à ſacrante pontifice:nõ ſolum quoniam diuinorum participatio myſteriorꝝ cuiuſq; ſacroſanctæ participationis eſt ſumma,verum qa ipſius quoq; cõmunicabilis & ſacratiſſimi muneris,ſacri omnes ordines(pro ſua quiq; ratione)participes ſunt,vt per id ſubuehantur & perficiantur in deum.¶Cõcluſimus igitur,ſancta qdem myſteria purgationem eẽ & illuminationem atq; perfectionem:miniſtros vero,purgantem ordinem:ſacerdotes aũt,illuminãtem:cõſummãtem aũt ſiue conſecrantem,diuinos eẽ pontifices.Porro purgandorꝝ ordo is eſt, q ſacræ ſpeculationis & cõmunionis eſt exors,qppe q purgatᷓ adhuc:at ſpeculatiuus ordo, pius eſt populus:cõſummatus vero,ſingulariũ monachorꝝ eſt proprius.Ita noſtra ſacra pfunctio,dũ ordinibꝰ diuinitus traditis aptius cõgruit,hierarchŋs cœleſtibus ſimilis eſt,ipſius (quãtũ viris fas eſt) ad dei imitationẽ effictos diuinoſq; characteres ſeruãs.Verꝝ obŋcies forte,cœleſtibus hierarchŋs purgandos deeſſe ordines.Neq; enĩ fas eſt dicere,neq; dici veraciter poteſt,vllam eẽ cœleſtẽ diſtinctionem obnoxiam ſceleri.Equidem integras omnino eẽ,& caſtitate eximia excellentiſſime pditas,conſtanter aſſeuerauerim,niſi pŋſſima intelligentia penitus excidam.Nam & ſi qua ex his dedit malitiæ manus,cœleſti atq; inconfuſa decidit diuinorꝝ ſpirituũ congruentia, inq; obſcurã turbarum à deo deficientium eſt prolapſa ruinam. Verꝝ enimuero dicere poſſumus,in cœleſti hierarchia purgationem eẽ ſpiritibus inferioribus,cum à deo edocẽtur quæ interim ignorabant,fulgore illos diuini radŋ ad pfectiorem ducẽte diuinarꝝ notionũ ſcientiã, atq; earꝝ rerꝝ ignorantia, quarꝝ nondum ſcientiam habuerant,veluti expiante p primas diuinioreſq; ſubſtãtias,vt ſic ad ſuperiores diuinarꝝ ſpeculationũ liquidioreſq; fulgores ſubuehantᷓ.Ita ſunt & q illuminantur ordines,& qui conſummantur , purgantes item & illuminantes ac perficientes in hierarchia cœleſti, quando ſupremæ illæ diuinioreſq; ſubſtantiæ inferiores ſacras cœleſteſq; diſtinctiones ignorãtia oĩ emũdãt in ordinibus ac proportionibꝰ cœleſtiũ functionũ,ipſaſq; ſacratiorꝝ doctrinarꝝ fulgore implent,atq; pficiunt caſtiſſima diuinarꝝ intelligentiarꝝ diſciplina.Et nos enĩ tã diximus, & eloquia ſacra diuinæ dictarũt,nõ eaſdem eẽ cœleſtes diſtinctiones oẽs,neq; tãtundẽ valere in omni-

Quid ſignaculi ſanctæ crucis impreſſio. E

Quid ſacerdotis & aſſiſtẽtiũ ſic cõſũmati cõſalutatio.

Epilogus multorum præcedentium. F

De caſu dæmonum

Cœleſti hierar. cap. 6.

A omnibus ſacris perceptionibus illuſtrationum diuinarum: cæterum ex deo quidem continenter primas illuſtrari, per illas vero ex deo rurſus inferiores quoq; pro captu ſuo edoceri, ac percipere clariſſima diuini radij lumina.

De his quæ in quieſcentibus fiunt. Pars prima. Cap. VII.

HIs vero ita definitis, neceſſarium reor & ea exequi, quæ à nobis in his qui obdormierũt,
caſte geruntur. Nam ne iſtud quidẽ * ſacris *prophanisq́; commune eſt: verũ vt vtro- initiatis
rumq; vitæ eſt ſpecies varia, ita vbi in mortem ierint, hi quidem qui ſacram tenuere vi nõ initiatis
tam, in veras dei repromiſſiones intuentes, vt qui veritatem ipſaꝝ in*ſua inſpexerint re ipſius dei
ſurrectione, firma & certiſſima cũ ſpe, diuinaq́; lætitia ad mortis tendunt finẽ, quaſi ad ſanctorũ
certaminũ vacationẽ, non ignorãtes in exactiſſima & immortali vita & ſalute fore ſua oĩa, per fu
turam integrã reſurrectionẽ ſuam. Sanctæ profecto animæ cũ in hac vita poſſint ad deteriora
conuerti, in*regeneratione id habituræ ſunt, vt ex dei ſimilitudine ad inconuertibile tranſeant: at reſurrectiõe
vero caſta ſanctaꝝ animaꝝ corpora, cum quibus vnà & vitæ mortalis iter egerunt, & ſimul deſcripta ſunt, ſimulq́; certarunt, pro ſacris ſudoribus ſuis in animaꝝ immutabili ſecundũ diuinam
vitam firmitate ac ſede, reſurrectionẽ quoq; vnà recipient propriam. *Inſerta eñ animabus ſan Iuncta, vnita
ctis, quibus hac in vita iuncta fuerãt, vt Chriſti effecta membra, diuinã atq; mortalẽ beatamq́;
B recipient requiem. In his ergo eſt ſanctoꝝ quieta obdormitio in lætitia & ſpe immobili, cum ad ſanctoꝝ certaminũ peruenerint finem. Porro ex prophanis partim quidem animas in id euaneſcere vt non ſubſiſtãt, arbitrantur irrationabiliter omnino, partim corporalem coniunctionẽ à ſuis animabus abrumpi penitus, vt eis diuina in vita & beatiſſima requie minus congruentẽ: non intelligẽtes, neq; ſatis magiſterio diuino edocti, vt iam cœpta ſit noſtra in Chriſto ſacratiſſima vita. Alij vero animabus alioꝝ corporꝝ coniugia tribuunt, iniurijs (vt reor) quantum in ſe eſt afficientes corpora, quæ cum ſanctis animabus laborarunt: ſacrisq́; retributionibus parum honeſte priuantes, quæ ad finem ſanctiſſimi curſus peruenerunt. Alij rurſus neſcio quo pacto ad carnales cogitationes declinantes, dixere præſenti vitæ ſimilem, eam quæ ſanctis promiſſa eſt, ſan-
ctiſſimam & beatiſſimã requiem: ciboſq́; vitæ variabilis proprios, his qui æquales angeli ſunt eua Marci.12.
ſuri, neſarie applicuerunt. Sed abſit vt vnquam ſanctus aliquis vir in iſtiuſmodi errores incidat. Norunt profecto ſe totos percepturos exactiſſimã ad Chriſti ſpeciem requiem, cum ad præſentis finem vitæ peruenerint: viamq́; ad immortalitatẽ ſuam è vicino iam clarius intuentes, diuinitatis laudant munera, diuinaq́; lætitia geſtiunt, non iam ad deteriora conuerſionẽ metuentes, ſed parata bona ſe firmiter perpetuoq́; habituros probe noſcentes. Qui vero inquinamentis, impurisq́; maculis pleni ſunt, ſi quidem aliquid ſacræ inſtructionis hauſerunt, eaq́; pernitioſe ab animo abiecta, ad corruptrices libidines ſunt deuoluti, cum ad vitæ huius peruenerint metas: non iam eis æque deſpicabilis apparebit ſcripturæ ſacræ diuina ſanctio: pernitioſasq́; vitioꝝ ſuorum voluptates alijs aſpicient oculis, beatamq́; vitã (qua imprudẽter excidere) laudantes, inuiti miſerabiliter excedunt ſeculo, nulla ſubnixi ſpe propter deterrimã vitã. Cum vero nihil ex his cõtin-
C gat in ſanctorum virorum dormitione, is quidem qui ad finem ſuorum certaminum properat, ſancta lætitia impletur, magnaq́; cum iucunditate feliciſſimæ regenerationis iter ſcandit. Defuncti vero propinqui ſancta propinquitate, morumq́; ſimilitudine, ipſum qui talis eſt prædicant, q ad optatum victoriæ peruenerit finem: authoriq́; victoriæ laudes cũ gratiarum actione perſoluunt, ſeipſos quoq; orantes ad ſimilem requiem admitti. Sumentes aũt ipſum, ad pontificem ducunt, quaſi coronis donandũ ſacris: hanc ille libenter ſuſcipit, eaq́; peragit, quæ diuino inſtituto ſuper ſancte quieſcentibus fiunt.

Myſterium ſuper his qui ſancte quieuerunt. Cap. VII. Pars ſecunda.

C*Oacto ſancto cœtu, venerãdus antiſtes (ſi quidẽ ſacerdotalis ordinis fuerat qui ob- Cõuocato
dormiuit) ante ſanctũ altare inclinans eum, orationẽ ad deũ inchoat & gratiaꝝ actio- cõgregato.
nem. Si aũt aut honeſtiſſimis monachis, aut ſanctæ plebi inſertus erat, ad venerãdum
*ſacrariũ ipſum ante ſacerdotũ reclinat ingreſſum: deinde precẽ cũ gratiaꝝ actione ſanctuariũ
peragit pſul: deinceps vero miniſtri diuinis inſerta eloquijs, veriſſima de noſtra reſurrectione pro Iob.19
miſſa recitantes, cõſentanea tantundemq́; valẽtia canunt pſalmoꝝ cantica: deinde miniſtrorum Pſal.145
primus dimittit catechumenos, ſanctosq́; iam defunctos cõcelebrat, cũ quibus & nuper vita fun Threñ.4
ctum pari laudatione proſequitur: hortaturq́; omnes, vt ſibi ipſis identidem poſtulent beatam in Ezech.73
Chriſto cõſummationẽ. Poſtea accedens venerabilis præſul, precẽ ſuper eo ſacratiſſimam pera Marci.15
git: & poſt orationẽ ipſe quoq; pontifex defunctũ ſalutat, & poſt illũ qui aſtant omnes. Vbi ve- Luc.14
ro cuncti conſalutauerũt, ſuper defuncto fundit oleũ pontifex. Et oratione pro oĩbus facta, ho- Ioh.5.6.11.
neſto in loco ponit corpus cũ æqualibus alijs corporibus ſanctis. I.Cor.15

Spiritualis ſenſus. Cap. VII.
Pars tertia.

Eſa. 7. CAEterũ iſta ſi viderint prophani, vel fieri à nobis audierint, late puto ridebunt, noſtrũ D
́q miſerabunt errorẽ: neq eſt ſane cur miremur: niſi em̃ crediderint, iuxta ſcripturæ fi-
dem, non intelligent. ¶ Nos aũt intelligentias eoꝝ quæ geruntur ſpeculantes, Ieſu duce
præuióq, dicamus pontificem non irrationabiliter in ſacrum introducere chorũ, im-
poneréq defunctum. Oſtendit per id profecto, omnes in *regeneratione illas conſecuturos ſor-
reſurrectiõe tes, ad quas hic vitam propriam direxerunt: puta ſi ad diuinam hic imaginem quiſpiam ſanctiſ-
ſime vixerit, quantum viro poſſibile eſt deum imitari, diuina in ſeculo futuro & beatiſſima dona-
bitur requie. Si autem ad ſummam illam non peruenit effigiem, ſancte tamen ſe in vita habuit,
Quid pon- paria & iſte meritis præmia referet. ¶ Huius diuinę iuſtitiæ cauſa pręſul gratias agens, orationem
tificis o͂ro, ſacram peragit: venerãdaḿq diuinitatem laudibus celebrat, qua deſtructum eſt iniquũ & violẽ-
& gra͂ꝝ a- tum contra nos om̃es imperium, nośq ad ſua iuſtiſſima iudicia tranſlati ſumus. ¶ Porro diuinaꝝ
ctio. promiſſionum cantica & lectiones explicant quidem beatiſſimã requiem, ad quam ſubuehuntur
Quid diui- ſempiterne, q ſancte conſummati ſunt: ſuſcipiunt vero & amplectuntur vita functum, viuẽteśq
naꝝ ꝓmiſ- præterea ad conſummationem ſimilem prouocant. ¶ Inſpice aũt vt nũc non omnes (vt ſolitum
ſionũ cãti- eſt) purgandi ordines dimittuntur, ſolíq cathecumeni ſacris arcentur locis. Eſt em̃ hic ordo, ſan-
ca & lectio- cti omnis myſterij penitus rudis: neq ſibi fas eſt, quicquam aut paruum aut magnũ ex ijs quę ſa-
nes. cratius conſummantur, inſpicere: quippe q necdũ eius virtutis eſt particeps, quę aſſurgit ad con-
tuenda diuina, ex ſacra lucis indultrice generatione proueniens. Reliqui vero purgãdoꝝ ordines,
ſacram qdem traditionem iam ferme didicerũt: ſed ꝙ ſtolide prorſus ad deteriora prolapſi ſint,
cum debuerint in anteriora cõtendere intentione ꝑpetua, diuinis qdem venerabilium ſignorum
ſpeculationibus & participationibus arcentur merito: lędẽtur em̃ magis, ſi indigne ſancta perci- E
piant, atq ad maiorem deuenient diuinaꝝ rerum ſuíq contẽptum. Non incõueniẽter aũt aſſunt
ijs quæ modo geruntur, patentius diſcentes atq intuentes noſtræ mortis incertum: ſanctoruḿq
cõminata, munera de ſcripturis celebrata diuinis, & *intentata ſibi ſimilibus impuris infinita ſupplicia. ¶ Ex
parata. his em̃ forte proficient, cernentes eũ qui ſancte obijt, miniſtroꝝ prædicatiõe celebrari, vt vere cõ
Quid defũ ſortem ſanctorum omniũ. Fortaſſéq & ipſi ad ſimile deſiderium venient, miniſtroꝝ officio edo
cti. panegy cti, quàm ſit beata & vere felix in Chriſto conſummatio. ¶ Accedens deinde venerãdus antiſtes,
ris, & pia precem ſacram ſuper mortuũ peragit: poſt́q precem & ipſe eũ pręſul ſalutat, & ſuo deinceps or-
cũ cæteris dine q aſtant omnes. Precatur oratio illa diuinã clementiam, vt cuncta dimittat ꝑ infirmitatem
defunctis humanã admiſſa peccata defuncto: euḿq in luce ſtatuat & regione viuorum, in ſinibus Abrahę,
laudis pro Iſaac & Iacob, in loco vnde aufugit dolor, & triſtitia, & gemitus. Iſta, vt reor, perſpicua ſunt bea-
ſecurio tiſſima ſanctoꝝ præmia. Quid em̃ immortalitati perfectæ omníq triſtitia vacuæ, ac plenæ per-
petui luminis, conferri poſſit? licet multũ ſane promiſſiones illæ omni ſublimiores noſtra mente
ſint, quæ vocabulis nobis congruis deſignantur, longe tamẽ inferiores eaꝝ re & veritate appel-
lationes habent. Veꝝ em̃ profecto illud exiſtimandum eloquiũ eſt, ꝙ oculus non vidit, nec auris
Eſa. 64. audiuit, neq in cor hominis aſcendit, quæ pręparauit deus diligentibus ſe. Sinus autẽ beatoꝝ pa-
1. Coꝝ. 2 triarcharum, reliquoruḿq ſanctorum omnium, ſunt (vt reor equidem) ſacratiſſimæ illæ ac bea-
tiſſimæ ſedes: quæ omnes diuinam effigiem præ ſe ferentes, in ſua ſuſcipiunt inſeneſcibili & bea- F
Dubitatio tiſſima requie. ¶ Ac fortaſſe inquies, iſta quidem recte à nobis dici: verum ambigere, cuius rei gra
circa orãdi tia præſul diuinam precatur clementiam, defuncto peccatorum veniam poſtulans, & æqualẽ ſan
& petitiõis ctis ac lucidiſſimam ſortem. Si enim eorum quę in vita geſſit, bonorum aut malorum à diuina iu-
modum ſtitia percipiet ꝓmia, perfecit autẽ actiones ſuas in vita iſta defunctus, quæ nam hunc oratio ꝓ-
ſulis ad aliam (præter illam quam meruit, vitę hic actæ reſpondentẽ) transferet requiem? Nõ ig-
noro quidem & ego diuinis eloquijs accedens, ſingulis reddendam pro meritis ſortem. Cõcluſit
Galat. 6 enim dominus (inquit) apud ſe & referet vnuſquiſq ea quæ per corpus geſſit, ſiue bonũ, ſiue ma-
Gene. 20 lum. Quod autem & iuſtorum preces etiam in vita iſta, & nedum poſt mortem, ijs ſolis proſint
Iacobi. 5 qui digni ſunt, ſcripturæ nos edocet ſacroſancta traditio. Quid em̃ Sauli profuit Samuelis oratio?
2. Mach. 12 quid Hebræoꝝ iuuit plebẽ prophetica interpellatio? Nam profecto idem fit, ac ſi quis ſole ſuos
1. Reg. 15. radios ſanis largiente oculis, ſibi oculos eruens, ſolaris luminis particeps fieri poſtulet. Sic impoſ-
ſibilium ſuperflua ſpe ille ſuſpenſus eſt, q ſanctorum flagitat preces, & naturæ ipſoꝝ conſenta-
neas ſacras operationes abigit, diuinis nequaquam intendẽdo muneribus, & à ſanctiſſimis bene-
ficiiśq recedendo mãdatis. Itaq ſcripturæ ſacræ acquieſcẽs, vtiles eẽ in hac vita dixerim ſancto-
1. Iohan. 5 rum preces, hoc modo ſcilicet, ſi quis ſanctorum munerum deſiderio incenſus, ad eáq percipiẽ-
Iacobi. 5 da pie affectus, paruitatis tamen propriæ conſcius, quempiam ſanctoꝝ viroꝝ adeat, oret́q ſibi
adiutorem & precatorem accedere, capiet ex hoc omnino vtilitatem commoda cũcta exceden-
tem. Fruetur em̃ ijs quæ petit ſacratiſſimis donis, ſuſcipiente diuina clementia: atq in primis in
eo amplectẽte religioſam cognitionem ſui, reuerentiaḿq ſanctorum, & laudabile ſanctarum pe-
titionum à ſe poſtulataꝝ deſideriũ, conſentaneuḿq his ſacratiorem habitum. Eſt em̃ & hoc di-
uinis ſancitum iudicijs, vt diuina munera ijs qui digni ſunt ſumere, decentiſſimo ꝑ eos tribuantur
ordine, q ea tradere non ſunt indigni. Hanc ſi qs ſpernat ſacroſanctam diſciplinam, atq infelici
ela-

A elatione ſeductus, dignum ſe diuina arbitretur familiaritate, ſanctosq; deſpiciat: hic certe ſi pe-
tiones indignas deo, neq; ſacras poſtularit, intentoq; careat diuinorum deſiderio, ſibiq; ipſi con
ſentaneo, imperita poſtulatione per ſeipſum nunquam potietur. Quænã vero de huiuſmodi pce
quam ſup defuncto peragit præſul, ex diuinis *ducibus noſtris traditio puenit ad nos, operæ pre- *apoſtoli
tium eſt vt dicamus. Venerandus antiſtes, vt ſcriptura ait, interpres eſt iudicioꝝ diuinoꝝ: ange- Malach. 2
lus eñ domini omnipotentis eſt. Didicit igitur de ſcripturis diuinitus traditis, vt his qui pie vixe Hiere. 25
runt, lucidiſſima diuinaq; vita pro merito ab æquiſſimis lancibus redditur, non recordante diui- Matth. 16
na bonitate per ſummã clementiam maculas, quæ illis ex humana infirmitate adhæſerunt. Nul- 3. Reg. 8
lus eñ (inquit) eſt mundus à labe. Iſta quidẽ nouit pontifex promiſſa à ſanctis eloquijs: petit au- Iob. 15
tem ea fieri, donariq; eis, qui pie vixerunt præmia ſacra: ſimul quoq; ſeipſum ad imitationes dei
benignius formans, & alioꝝ dona quaſi proprias expetens gratias: neq; ignorans veras repro-
miſſiones futuras, præſentibus etiam aperte demonſtrat, ꝙ quæ ab eo ſacro iure poſtulantur, om
nino illi conſequẽtur, qui in vita diuina cõſummati ſunt. Neq; eñ vnquã peteret pontifex diui-
næ iuſtificationis prædicator, quæ deo ſciret nõ eſſe gratiſſima, & quæ largituꝝ ſe ille nequaquã
promiſiſſet. Quocirca prophanis vita functis non iſta imprecatur, non modo quia in hoc pro-
prium deſereret ordinẽ, & aliqua pontificalis officij præſumeret à diuino ſpũ nequaquã agitatus:
veꝝ quia & indigne orans non exaudiretur, atq; ad ipſum nõ immerito illud diceretur eloquiũ
iuſtitiæ plenũ: Petitis, & non accipitis, quia male petitis. Poſtulat itaq; ſanctus antiſtes quæ ſunt Iaco. 4
B promiſſa diuinitus, atq; accepta deo, & quæ largienda nõ ambigit, vnà & diuinũ ac benignũ ha-
bitum præferẽs clementiſſimi dei, & præſentibus aperte inſinuans quibus bonis donãdi ſunt ſan
cti. Sic eñ nituntur ſecernentibus virtutibus præſules, quaſi interpretes iuſtificationũ diuinarum,
non eoꝝ irrationabilibus motibus ſapientiſſima diuinitate (vt honeſte dixerim) obſequẽte ſerui-
liter: ſed ipſis pro merito eos qui à deo iudicati ſunt, miniſterio ſuo ſeparantibus, ſpiritusq; ſan-
cti inſpirationi obtemperantibus. Accipite eñ (inquit) ſpm̃ ſanctum: quoꝝ remiſeritis peccata, Iohan. 20
remittũtur eis: & quoꝝ tenueritis, retenta ſunt. Eiq; qui reuelationes diuinas à patre ſummo didi
cerat, dicitur: Quodcunq; ligaueris ſuper terrã, erit ligatum & in cœlis: & quodcunq; ſolueris ſu- Matth. 16
per terram, erit ſolutũ & in cœlis. Sic profecto * ille, omniſq; illi ſimilis præſul, iuxta paternarum *S. Petrus
iuſtificationũ ſibi indultas reuelationes, declarando & traducendo deo charos admittit, & exclu-
dit impios. Sanctã deniq; illam theologiam, vt ſacra eloquia teſtantur, non ſuo motu neq; carne
& ſanguine reuelantibus, ſed à deo illum ſpiritaliter imbuente edoctus, pronuntiauit. In hũc igi-
tur modum ſancti antiſtites & ſeparationibus & ſacerdotalibus virtutibus omnibus vti debent,
vt ipſos myſterioꝝ author diuinitus mouerit. Cæteros vero ita pontificibus oportet animum in
tendere, quæcunq; illi geſſerint, tanquã à deo agitatis: Qui eñ (inquit) vos ſpernit, me ſpernit. Luc. 10
¶ Sed iam ad conſequentia dictæ orationis redeamus. Ea peracta, pontifex & ipſe ſalutat defun
ctum, & deinceps qui aſtant omnes. Eſt eñ iucundus atq; honorabilis omnibus diuinæ imagi-
nis æmulis, is qui in ſancta cõſummatus eſt vita. ¶ Exacta ſalutatione, defuncto infundit oleum Quid ſuper
pontifex, Memento aũt vt in prima ſancta regeneratione ante ſacrum baptiſma, prima ſancti defunctum
C ſymboli participatio tradit initiãdo, poſt priorem omnẽ abiectã veſtẽ ſancti chriſmatis oleũ, & olei infuſio.
nũc in fine omniũ defuncto itidẽ infunditur oleũ. Atqui tunc quidẽ olei vnctio, baptizandũ euo
cabat ad ſacra certamina: nunc autem infuſum oleum, ſignat eum qui defunctus eſt, eadem ſacra
exegiſſe certamina, ſicq; fuiſſe cõſummatum. ¶ Peractis his, pontifex condit in loculo digniſſimo Cur hone-
corpus cum alijs ſui ordinis corporibus ſacris. Si eñ in anima & corpore vitam ſanctã qui de- ſto in locu-
functus eſt, duxit: honorabile erit cũ ſancta anima & quod ſacris ſudoribus cũ illa decertauit, cor lo honeſta-
pus. Hinc diuina iuſtitia cum ſuo corpore digna illi largitur præmia, vt comiti atq; conſorti diui q; capſula
næ ſiue contrariæ vitæ. Idcirco & ſanctoꝝ ſacra functio diuinas participationes largitur vtriq;: quieſcentis
animæ quidẽ in ſpeculatione puriſſima, & vera eoꝝ quæ geruntur ſcientia: corpori vero per ſa- depoſitum
cratiſſimum (vt in imagine loquamur) vnguẽtum, & per diuinæ cõmunionis auguſtiſſima ſigna ponatur.
totum ſanctificans hominem, integramq; ipſius ſalutem operans, atq; vniuerſalibus luſtrationi-
bus exactiſſimam eius reſurrectionem fore denuntians. At vero efficientes conſecrationis preces,
fas nõ eſt ſcripto interpretari: neq; ipſaꝝ arcanum, ſiue illas quæ in his ex deo fiunt virtutes, è ſe
creto in publicum efferre. Sed ſicuti noſtra habet ſacroſancta traditio, vbi eas ſecretioribus in-
ſtructionibus hauſeris, atq; ad ſacratiorem habitum capacioremq; intelligẽtiam diuino amore ſa-
crisq; actionibus cõſummatus euaſeris, ad ſupremam ipſaꝝ ſcientiam ſubueheris, diuina luce ra-
diatus. ¶ Illud vero, ꝙ pueri quoq; qui necdũ poſſunt intelligere diuina, ſacri baptiſmatis altiſſi- De baptiſ-
morumq; cõmunionis ſacroſanctæ ſignoꝝ participes fiant: videtur quidem prophanis (vt dixi- mo puerorũ
ſti) rationabiliter irridendũ, ſi auditores minus idoneos epiſcopi diuina edocent, & nõ intelligenti & infantiũ
bus ſanctas traditiones ne quicquã tradunt: & quod adhuc ridiculoſius eſt, alij pro ipſis abrenũ Timotheũ
tiant, ſanctaq; ineunt fœdera. Verum oportet tuam ſanctam prudẽtiam errantibus nõ indigna- alloquens.
ri, ſed religioſe ſimul & inſtructionis illoꝝ gratia cum charitate rationem reddere, & confutare
obiecta: & illud inſuper addere, iuxta diuinas leges, quo pacto non auguſtiora omnia noſtra ſci-

entia circumſcribũtur:& plurima ex his quæ ignoramus,cauſas habẽt digniſſimas,nobis quidem D
ignoratas,verũ præſtantioribus ordinibus cognitas.Cõplura item ſummas illas altiſſimasq́ ſub-
ſtantias latent,ſoliq́ ſapientiſſimę ac ſapientiæ authori,diuinitati nota ſunt. Verũẽtm ea de re iſta
quoq; dicimus,quæ ſancti præceptores noſtri ex priſtina traditione edocti, ad nos deriuarunt.
Aiunt eñ quod eſt veriſſimũ,Infantes ſi ſancta lege formentur, ad ſacrũ peruehendos habitum,
omni errore liberos & vitæ exortes impuræ. Iſtud cũ priſſimis ducibus noſtris in mentẽ veniſ-
ſet,viſum eſt admittere infantes hoc modo,vt naturales oblati paruuli parẽtes,puerũ vni ex fide-
libus tradãt præclaro diuinarũ rerũ magiſtro,ſub quo iã puer fit quaſi ſub patre diuino,ſanctæq́

De ſuſceptore puerorum in baptiſmo.

ſalutis alumno.Hunc itaq; pſul ſpondentẽ,puerũ iuxta ſanctã educatură vitam, requirit vt abre-
nunciationem profiteatur,fidemq́ cõfiteatur:non,vt illi ridẽtes aiunt, alium pro alio imbuit ſa-
cris.Neq; eñ hoc ille ait,Ego pro puero abrenuntiationes facio, aut fidei ſacramẽta profiteor,
ſed ita puer renuntiat & profitetur:id eſt,ſpondeo puerũ inducturũ,quũ ad ſacrã intelligẽtiam ve
nerit,ſedulis adhortationibus meis,vt abrenuntiet cõtrarijs omnino, profiteaturq́ & peragat di-
uina quæ pollicet.Nihil igit(vt reor)indignũ eſt,ſi ad diuinũ inſtitutũ puer adducit,ſanctum ha
bens pceptorẽ,qui illi diuinarũ rerũ habitũ tradat, malorũq́ ſeruet immunem. Tradit aũt puero
ſancta myſteria pontifex,vt nutriatur in ipſis: neq; vitã aliã habeat,niſi hãc quæ diuina inſpiciat
ſemp,& quæ huiuſmodi ſancta cõmunione proficiat,atq; in his ſacrũ poſſideat habitũ,promo-

Pia & humilis ſacri patris concluſio ad Timotheum.

ueaturq́ ſtudioſe à ſuſceptore ſuo.¶Iſta fili tã multa & adeo pclara, ſingulariaq́ functionis no-
ſtræ ſpectacula,videre mihi datũ eſt. Alij fortaſſe q perſpicaciore aĩo ſunt,nõ iſta ſolũ inſpexere,
verũ & manifeſtiora multo ac diuiniora. Et tibi ipſi(arbitror)illucebũt clariores longe, auguſtio- E
resq́ pulchritudines, ſi ad excellẽtiorem radiũ his veluti gradibus nitaris. Mihi igit ipſe quoq;,ô
amice,perfectioris intelligẽtiæ conſortiũ trade,meisq́ oſtende luminibus,quaſcũq; videre potue
ris decentiores,vniusq́ illius ſacratiſſimæ effigiẽ præ ſe ferentes,venuſtates. Nã confido equidem
ex his quæ dicta ſunt,inſitas tibi,diuini ignis excitandas excudendasq́ ſcintillas.

¶Eccleſiaſticæ hierarchiæ,finis.

S. DIONYSII AREOPAGITAE, ATHENIENSIS EPISCOPI, AD TIMOTHEUM epiſcopum Epheſinum,liber de diuinis nominibus.

Liber hypotypoſeõ.
1.Cor.2

NVnc iam vir dei poſt theologicarum hypotypoſeon librum, ad expli-
canda pro viribus diuina nomina tranſeamus. Sit autem modo quoque
nobis ea(quæ ſemper)definita lex,eorum quæ de deo dicuntur,tueri ve
ritatem non in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed in oſten-
ſione theologorum à ſancto ſpiritu agitatæ virtutis: per quam ineffabi F
libus & incognitis,ineffabiliter & ignote coniungimur, præſtantiore il
la vnione rationalis noſtræ ſpiritalisq́ virtutis atq; actionis.¶Nulla er-
go ratione præſumẽdum eſt aliquid de ſuperſubſtantiali ſecretiſſimaq́
deitate aut dicere aut cogitare, præter illa quæ nobis ſacra eloquia tradi
derunt. Nam ſuprema diuinaq́ ſcientia ignorationis illius, ſermonem

Ephe.4
1.Cor.2

omnem & ſenſum ſubſtãtiaruq́ ſuperãns,qua ipſum ſuperſubſtãtiale noſcitur, ipſi adſcribẽda
eſt:tantumq́ fas eſt ad celſiora cõtendere, quãtum ſeipſum diuinorũ eloquiorũ radius inſinuare
dignatur:comparamusq́ vires nobis ad ſupremos illos fulgores hauriendos innocue,ſi diuina ſo
brie & pie caſteq́ reueremur. Nam ſi quid ſapientiſſimæ veriſſimæq́ theologiæ credendum
eſt,pro captu animorũ diuina reuelantur atq; ſpectãtur,dei ſcilicet bonitate per ſaluberrimam iu
ſtitiam,immẽſitatem(quippe quæ incomprehenſibilis)ab his quæ ſub menſurã cadunt,quemad
modum decet,dirimente.¶Sicut eñ ſpiritalia carnales percipere & inſpicere nequeunt,& qui fi-
gmentis ac figuris inhærent, ad ſimplicia figurisq́ vacua non aſpirant:& quæ ſecũdum corpo-
rum lineamenta afformãtur,incorporearum rerum informabilitatem, nec tactui nec figuris ob-
noxiam, nequaquam attingũt. Eadem quoq; veritatis ratione ſupereminet ſubſtãtijs omnibus
ſuperſubſtãtialis infinitas,ſenſusq́ excellit omnes vnitas ſenſu eminẽtior ac mentibus omnibus.
Inexcogitabile eſt vnum illud mente ſuperius, ineffabileq́ eſt verbis omnibus bonum quod ſu-
perat verbum,vnitas vnifica totius vnitatis,ſuperſubſtãtialisq́ ſubſtantia,& intelligentia nequa-
quam intelligibilis,& ineffabile verbum,ſermonis & intelligentiæ nominisq́ priuatio, quæ iuxta
nullam ſubſtantiarum eſt,& cum omnibus vt ſint cauſa ſit, ipſum non eſt, vtpote omni eſſentia

Matth.11.

ſuperius:& vt ipſum de ſe proprie periteq́ negantibus verbis enuntiat. De hac igitur, vt dictũ
eſt,ſu

A eſt ſuperſubſtãtiali ſecretiſſimaq; deitate, neq; dicere quicquam, neq; cogitare præſumẽdum eſt
aliter, q̃ ſacra nobis eloquia pie admodum caſteq; tradiderunt. ¶Nanq; vt ipſa de ſe in ſanctis
literis benigniſſime tradidit, eius (quicquid tandem ipſa eſt) & ſcientia & intelligẽtia omnibus eſt Matth. 11.
inacceſſa ſubſtantijs, vtpote ab omnibus, altiſſimis modis excepta. Deniq; theologos plures in- Coloſſ. 1.
uenias illam non modo vt inuiſibilem incomprehenſibilemq; laudaſſe, verũ & inſcrutabilem in- Roma. 11
ueſtigabilemq; dixiſſe, quaſi nullum extet veſtigium eoꝝ, qui ad eius ſecretiſſimam infinitatẽ pe-
netrarunt. ¶Non tamen vſquequaq; ſummũ illud bonum vlli ſubſtantiæ cõmunicabile nõ eſt,
ſed quũ in ſeipſo ſtabiliter ſuperſubſtantialem fixerit radium, congruis tamen cuiuſq; ſubſtan-
tiæ capacibus ſeſe clementer inſinuat, & ad ipſius ſpeculationem & ſocietatem ac ſimilitudinem,
quãtam aſſequi poſſunt, intendit ſpiritus altiſſimos: qui (vt fas eſt) cœleſtes ipſi reuerenter inten-
dunt, & neq; ad ſuperiora q̃ ferat indultus illis pro modo ſuo radius, inſolenter aſpirant: neq; ꝙ
ad inferiora vergant, ad deterius labuntur: ſed conſtãter ac firmiter nuſquam obtutus declinan-
do, ad illuceſcentem ſibi radium aciem intendũt: atq; amore congruo illuſtrationum diuinarum,
quas haurire fas eſt, ſancta cum reuerentia ſobrie ac pie euolant. ¶His igitur inhærentes diuinis
lancibus, quæ totas cœleſtium ordinũ ac ſubſtantiarum diſtinctiones gubernant, arcanum qui-
dem diuinitatis, quod intellectum omnẽ ſubſtantiamq; tranſcendit, inſcrutabilibus & ſacris ani-
mi venerationibus: ineffabilia vero, caſto honorantes ſilentio, ad eos quos ex ſanctis literis hauri-
mus fulgores intendimur: atq; ab * his ad diuinos hymnos dirigimur, ab his quidem vltra mun- fulgoribus
danum modum illuminati, atq; ad ſacras laudationes effingimur. Ad id ipſum vt etiam aſpicia-
mus, quæ nobis pro captu noſtro ex ipſis indulgentur diuina lumina, & principium ſacræ totius
B illuſtratiõis, à quo omne prouenit bonum, celebremus: vt ipſa de ſe in ſacris eloquijs tradidit. puta Iohan. 5.
ꝙ ſit omnium cauſa & initium & ſubſtantia & vita, eos qui ab illa cadunt, reuocans atq; erigẽs:
& qui ad id prolapſi ſunt, & in ſe diuinam effigiem corruperint, renouans ac reformans: quiq;
impura aliqua agitatione quatiuntur, eos ſacratius firmans ſtantes corroborans, eoſq; qui ad ſe
promouentur & aſſurgunt porrecta veluti ſubuehens manu: eis qui illuminãtur, fulgor intimus:
& qui perficiuntur, cõſummationis princeps: quiq; in deum aſſumuntur, ſumma diuinitas: & qui
ſimplices fiunt, vera ſimplicitas: quiq; in vnum tranſeunt, vnitas: principij totius omnia ſuperans
initia per excellentem ſubſtantiam principium, occultiq; ſacratiſſimi (quantũ fas eſt) benigne par-
ticipationem tradens, atq; (vt paucis dixerim) viuentium vita, ſubſiſtentiumq; ſubſtãtia, vitæ om
nis ac ſubſtantiæ initium & cauſa, ꝙ bonitate ſua cuncta quæ ſunt, vt eſſent produxerit, atq; vni-
uerſa contineat. ¶Iſta ex diuinorum eloquiorum fontibus haurimus, inuenieſq; omnem ferme Noĩa dei.
(vt ita dixerim) theologorum laudationem ad beneficos diuinitatis progreſſus exponendos atq;
laudandos, diuina effingere nomina. Quocirca in omnibus ferme ſanctis libris aduertimus diui-
nitatem ſancte prædicari, vt ſingularem quidem atq; vnicam, ob ſimplicitatem atq; vnitatẽ ex- Vnum.
cellentis illius indiuidui, ex quo veluti vnifica virtute in vnum euadimus, diuiduiſq; noſtris alte-
ritatibus ſupra mundanum modum conglobatis, in diuinam monadem atq; vnionem deũ imi- Trinitas
tantem colligimur. Vt trinitatem vero propter diuinæ fœcunditatis in tribus perſonis expreſſio Ephe. 3.
C nem, ex qua omnis paternitas in cœlo & in terra eſt, & nominatur. Vt vero cauſam rerũ omniũ, Cauſa.
quia omnia per ſubſtantificam ipſius bonitatem, vt eſſent, acceperũt. Porro ſapientem & pul- Sapiens
chram, quia quæ ſunt omnia & quæ naturã ſuam inuiolabilem ſeruant, omni diuina congruen- Pulchum
tia ſacroq; decore ſunt plena. Supra modũ vero benignam, quia in vna perſonarum ſuaꝝ infir- Benigniſſi-
ma noſtra integre veriſſimeq; ſuſcepit, ad ſeipſam reuocans atq; aſtringens humilitatem noſtrã, mum.
ex qua ineffabiliter compoſitus eſt ſimplex Ieſus, æternuſq; temporales ſubijt metas, atq; intra
naturæ noſtræ terminos venit, qui omnem totius naturæ ordinem eminẽter excedit, ſuis pro-
prietatibus immutabiliter atq; incõfuſe ſubnixus, & quæq; alia deifica lumina ſacris ex literis hau-
ſta, ſecreta ſanctorum præceptorum noſtroꝝ traditio nobis explanando tradidit, quæ & nos
quoq; didicimus. ¶Et nunc quidem pro captu noſtro per ſacra velamina ſanctarum literarum,
ſacerdotaliumq; traditionum benignitas, carnalibus ſpiritualia, & ſubſiſtentibus ſuperſubſtantia
lia contegit, formaſq; & figuras his quibus iſta per ſummã excellẽtiam deſunt, circũponit, ac ſu-
premam illam neq; figurabilem ſimplicitatem diuiduorum varietate ſignorum multiplicat atq;
effingit. Tunc vero quãdo incorruptibiles immortaleſq; facti erimus, & ad imaginem Chriſti
beatiſſima dignati requie: ſemper (vt ſcriptum eſt) cum domino erimus, viſibili quidẽ ipſius diui- 1. Theſſ. 4
na præſentia caſtiſſime contemplando fruentes, lucidiſſimis nos circumfulgente luminibus, non
ſecus ac diſcipulos in ſacratiſſima illa transfiguratione ſua. Porro ſpiritalis ipſius & intelligibilis Matth. 17
lucis (mente, perturbatione omni & materia libera) participes facti, eius quæ ſenſum omnem ſu- Marci. 9
perat vnionis lucidiſſimorum radiorum incognitis & beatiſſimis iactibus erimus (ſupercœleſtes Lucæ. 9
ſpũs diuinius imitando) conſortes. Erimus enĩ (vt ait veritas) æquales angelis, & filij dei, cum ſim9
reſurrectionis filij. ¶At enĩ pro modulo noſtro in diuinis rebus familiaribus nobis vtimur ſignis, Luc. 20
& ex eis rurſus ad ſimplicẽ atq; vnitã ſpiritualium ſpeculationũ veritatem congrue nobis aſſur-
gimus, & post omnem pro humano captu diuinarum intelligentiam rerum feriati, ſpiritualibus

actionibus noſtris ſupremū illū radium(quantū fas eſt)haurire contendimus, in quo termini om D
nes omnium ſcientia; pluſquā ineffabiliter præſubſiſtunt,quē neq; intelligere,neq; eloqui poſ-
ſumus,neq; omnino quomodolibet intueri, ꝙ ſit exceptus ab omnibus & excellenter ignotus,&
cū omnium ſubſtantialium ſcientia; atq; virtutum fines ſimul omnes in ſe ineffabili modo an-
te acceperit:omnibus etiam ſpiritibus angelicis eminet incōprehenſibili virtute ſuperne locatus.
Si eñ ſcientiæ omnes re; ſubſiſtentium ſunt atq; in ſubſtantias deſinunt, qui ſubſtantiam exce
dit omnem:ſcientia quoq; omni ſuperior ſit neceſſe eſt. ¶At qui ſi ſermone omni, omniq; ſcien
Intellectū tia præſtantior eſt,ſi ſupra*ſenſum prorſus atq; ſubſtantiam eminet,& percipiens circumambi-
at & comprehēdat atq; anticipet omnia:ipſe tamen omnino incōprehēſibilis permanet,& neq;
ſenſus vllus eius eſt,neq; imaginatio,neq; opinatio,neq; nomen,neq; ſermo,neque tactus, neque
ſcientia. Quomodo ergo ſcribemus & de diuinis nominibus aggrediemur(cum docuerimus ſu-
Liber hy- perſubſtantialem deitatem carere vocabulo, atque omne nomen excedere ? Cæte; quod dixi-
potypoſeō mus,cum theologicas hypotypoſes,id eſt inſtitutiones,exponeremus, vnū illud(quod incogni-
theologica tum,quod superſubſtātiale eſt,ipſum bonū quod eſt)trinitatis vnitatem ſcilicet,vnū ſimul deum,
rum. atque ſimul bonū,neque explicare neque intelligere poſſumus. Sed & ipſe ſancta; virtutū ange-
lis congruæ coniunctiones (ſiue eas tactus dicere oportet, ſiue perceptiones) pluſquā incognitæ
eminentiſſimæq; lucentis bonitatis , & ineffabiles ſimul & ignotæ ſunt, ſoliſq; ipſis inſunt,qui ex
angelo; numero ſupra ſcientiæ angelicæ modū his digni habiti ſunt,his coniuncti ad imitatio-
nem angelo;(quantum fas eſt)ſublimiores quiq; ſancto; ſpiritus , quando per vacationem to-
tius ſpiritalis operationis huiuſmodi ſpirituum in deū contendentium,ad ſupremā dei lucē per-
uenit vnio,ipſam proprie ac decentiſſime omnium ablatione concelebrant,illud veriſſime & ex- E
cellenter edocti ex beatiſſima ad eam lucem vnione, vt illa quidem ſubſtātiarum omnium ſit au
thor,ipſa vero nihil ſit ex his,vt quæ ineffabiliter emineat omnibus . ¶Itaq; superſubſtantiale il-
lud diuinum(quicquid tandem id eſt) ſupremæ bonitatis ſubſtantia eximia, neque vt verbū aut
virtutem,neque vt ſenſum aut vitam aut ſubſtātiam laudare licet vlli ex his, qui excellētis omnē
veritatem veritatis amatores ſunt,ſed vt ab habitu omni , motu,vita, imaginatione,opinatione,
nomine,ſermone,mente,intelligētia,ſubſtantia,ſtatu,ſede,vnione,fine,infinitate,& his(quę ſunt)
Prouidētia omnibus eminentiſſime exceptam. Quoniam vero vt bonitatis ſubſiſtentia ipſo eſſe ſuo eſt om
nium ſubſiſtentium cauſa , boni authorem ſummæ diuinitatis prouidētiam ex omnibus creatis
laudare conueniet. Circa ipſam eñ & ipſius cauſa ſunt omnia,ipſaq; eſt ante oīa , & in ipſa cū-
cta conſiſtunt,atq; eoipſo ꝙ eſt,vniuerſa producta ſunt atque ſubſiſtunt,ipſamq; deſiderant om
nia. Spiritualia quidem & rationalia ſcienter,his autem inferiora ſenſibiliter,alia vero vitalis ratio
ne motus,aut per ſubſtantialem habitualemve aptitudinem. ¶Iſta deniq; non ignorantes *theo
prophetæ, logi,ipſam & vt carentem nomine,& ex omni nomine celebrant,vt carentem quidem nomine,
cum deum ipſum aiunt in vna ſacratiſſimarum viſionum apparentem,eum increpaſſe qui dixe-
rat,quod eſt nomen tuum ? Ac veluti ab omni eum diuini nominis cognitione abducentem di-
xiſſe , cur de nomine meo interrogas , quod eſt mirabile ? An vero iſtud non eſt mirabile no-
men,quod eſt ſuper omne nomen,quod eſt ſine nomine,quod omne exuperat nomen,quod no F
Noīa dei minatur ſiue in hoc ſeculo,ſiue in futuro? Vt plurimis vero nominibus præditum laudant,cum
ipſum rurſus inducunt dicentem,Ego ſum qui ſum,vita,lux,deus,veritas:& cum ipſi diuina ſapi-
entia illuſtres,authorem omnium ex creaturis omnibus multis nominibus prædicant,vt bonum,
vt pulchrum,vt ſapientē,vt diligibilem,vt deum deorum,vt dominū dominorum,vt ſanctū ſan
ctorum,vt æternum,vt exiſtentem,vt ſeculo; authorem, vt indultorem vitæ, vt ſapientiam,vt
mentem,vt verbū,vt ſcientem,vt theſauros omnes totius ſcientiæ in ſe eminētiſſime habētem,
vt virtutem,vt potētem,vt regem regū,vt antiquum die;,vt inſeneſcibilem & immutabilem,vt
ſalutem,vt iuſtitiam,vt ſanctificationem,vt redemptionē, vt magnitudine excellentem oībus,&
vt in aura tenui. Sed & in ſpiritibus ipſm eſſe aiunt,& in animabus,& in corporibus,& in cœlo,&
in terra,& ſimul in eodē eundem in mūdo,circa mūdum, ſupra mūdum ſupercœleſtem, ſuper-
ſubſtātialem,ſolem,ſtellā,ignem,aquam,ſpm roris,nubem,ipſum lapidē & petram,oīa quæ ſunt
& nihil eo; quæ ſunt. ¶In hunc ergo modū omnium cauſæ quæ ſupra oīa eſt, & priuatio no-
minis congruet,& omnia ſubſiſtētium nomina , vt ſit profecto omnium regnū , & circa ipſam
ſint omnia,& ex ipſa veluti cauſa,veluti principio,veluti fine dependeant,ipſaq; iuxta ſcripturæ
fidem ſit omnia in oībus, veriſſimeq; laudatur vt ſubſtātiæ indultrix atq; conſummatrix conti-
nensq; cuſtodia & domicilium , & ad ſeipſam conuertēs , atque iſta coniuncte , incircunſcripte,
excellenter. Non eñ comprehēſionis ſolū aut vitæ,aut cōſummationis eſt author(vt ab hac ſola
ſeu altera,prouidētia,bonitas illa quæ ſupra omne nomē eſt denominetur) ve; ſimpliciter om-
nia,atque indefinite in ſeipſa comprehēdit exactiſſima vnius ipſius, authoriſq; omnium proui-
dētiæ bonitate,atque ex rebus oībus conuenientiſſime prædicatur ac denominat. ¶Nempe eñ
non hæc tantum diuina noīa ex abſolutis omnium ſeu ſingularibus prouidētijs , ſeu ex his quæ
prouidētia agūtur,theologi prædicāt,ve; à quibuſdā interdū viſis,quæ in ſacris ædibus ſeu alibi
alijs

A aliſs atq; aliſs ex cauſis ac virtutibus inſtitutores ſeu prophetas illuſtrarũt, lucem omnẽ, omneq́; nomen tranſcendentẽ bonitatẽ nominant, formasq́; illi & effigies humanas ſeu ignis ſeu electri circũponunt, ipſiusq́; oculos & aures & crines & facies & manus, ſcapulas & alas & brachia & poſteriora & pedes laudant, coronas quoq; & ſedes & calices & chrateras, & alia quædã id genus myſtica illi applicant, De quibus in ſignificatiua theologia pro viribus diſſeremus. Nunc autem quæq; ſunt præſentis operis de ſcripturis ſanctis colligentes, & his quæ dicta ſunt veluti norma quadã & linea vtentes, atq; ad ea aciem dirigẽtes intelligibilia diuina noĩa explicare pergamus, & quod nobis ſemper in oĩbus ſacris eloquiſs ſacra lex dictat, mente in deun intentiſſima, diuina (vt proprie dixerim) ſpectacula contemplemur. Expiatasq́; aures ſanctis diuinoꝝ nominũ expoſitionibus applicemus, ſancta ſanctis ex traditione diuina inſinuantes, eaq́; à riſu & illuſione rudium hactenus atq; infidelium vindicantes, imo illos ipſos, ſi qui ſunt iſtiuſmodi hoĩes, hoc errore liberãtes. Te quidem iſta ſeruare conuenit præclare ô Timothee iuxta ſacratiſſimã ſanctionem, neq; inter imperitos eloqui aut efferre diuina. Mihi aũt deus largiri digneť, vt congrue laudare poſſim benefica multiplicia noĩa, appellatione ac nomine carentis deitatis, neq; de ore meo auferat verbum veritatis auferrive permittat.

De coniuncta & diſcreta theologia, & quænam ſit diuina coniunctio atq; diſcretio. Cap. II. Pars prima.

B

DIuinam totã ſubſtãtiam quicquid illa eſt, ipſa bonitas diffinire atq; aperire à ſacris elo- Bonitas.
quiſs dicit, quid enĩ aliud ex ſancto Euãgelio diſcimus, cũ deum ipſum ait exponẽdo Luc. 18
dixiſſe: Quid me interrogas de bono? nemo bon⁹, niſi ſolus deus. Hoc ſane & in aliſs In libro hy
locis diſcuſſum à nobis ac demonſtratũ eſt, vt omnes ſemp deo digne denominatio- potypoſeõ.
nes, non per partes, ſed in tota ac perfecta atq; integra & plena deitate à ſcripturis ſanctis celebrantur, & omnes ipſæ indiuiduæ, abſoluteq́; ac ꝑter omnẽ obſeruationẽ, integre tota integritate, exactiſſime, totiusq́; deitatis intendũtur. Deniq; ſicuti in theologicis inſtitutionibus admonui- Noĩa dei.
mus, niſi quis hoc de tota deitate accipiat dictũ, blaſphemare ac ſcindere neſario ſcelere præſumit coniunctã ſupremę vnitatem. Dicendũ itaq; hoc de tota deitate oportere accipi, nãq; vt verbum quoq; ipſum natura bonũ, ait: Ego bonus ſum, Et quidã ex prophetis diuinitus afflatus ꝑdicat ſpm̃ bonum, & illud rurſus, ego ſum qui ſum, niſi de tota dictũ deitate ſentiant, & vna tantum ex parte nitantur circũſcribere, quomodo illud intelligent, hæc dicit qui eſt, qui erat, qui venturus eſt omnipotẽs, & illud, tu aũt idẽ ipſe es, & illud, ſpũs veritatis qui eſt, qui à patre procedit. Et niſi totã eſſe dicant vitalem vitã, quomodo veꝝ eſt verbum ſacrum quod ait, ſicut pater ſuſcitat mortuos & viuificat, ita & filius quos vult viuificat, & illud, ſpũs eſt qui viuificat. Cæterum ꝙ dominatum quoque omnium habeat tota diuinitas, de patris quidem ſœcũda deitate, vel filiſ dici non poteſt (vt reor), q̃ multis in locis diuinaꝝ ſcripturarum de patre & filio legitur, dominus,

C ſed & dñs ſpiritus eſt. Pulchritudo quoq; & ſapientia in deitate celebratur, & lux itidem, & deificum, & cauſa, & omnia quæ totius deitatis ſunt, à ſanctis literis in totius deitatis laudes aſſumuntur. ¶Complexiue quidẽ, vt cum dicitur, omnia ex deo, diffuſius vero cũ dixerit quiſpiam, omnia per ipſum & in ipſo condita ſunt, & in ipſo conſiſtunt vniuerſa, & illud, emittes ſpm̃ tuũ & creabuntur. Et vt perſtringã breuiter, diuinũ ipſum ait verbum: Ego & pater vnum ſumus. Et, Om-
nia quæ habet pater, mea ſunt. Et, Omnia mea tua ſunt, & tua mea. Et rurſus quæq; patris & ip- Nomia dei
ſius ſunt, diuino quoque ſpiritui ſocialiter & coniuncte applicat, vt diuinas operationes, veneratio coniuncta.
nem principalem & indeficientem cauſam ac diſtributionẽ cœleſtium muneꝝ, neminemq́; arbitror ex his qui in diuinis eloquiſs rectiſſima piaq́; intelligẽtia ſunt enutriti, huic ſententiæ contradicturum, ꝙ diuina omnia iuxta exactiſſimã rationem toti diuinitati inſunt. His igitur breuiter hic & ex parte, aliſs vero in locis ſatis de ſcripturis oſtenſis ac definitis, quamlibet explicare nitamur integram dei nominationem, ipſa in tota deitate ſumẽda eſt. ¶Quod & ſi quis dixerit cõfuſionem nos contra ſacratiſſimã perſonaꝝ diſtinctionem hac ratione introducere, is noſtro iudicio ſe vera proſequi perſuadere nunq̃ poterit. Nam ſiquidem eſt qui omnino ſacris ſcripturis reſiſtat, longe omnino aberit & à philoſophia noſtra, ac niſi illi curæ ſit diuina ſanctarum literarum ſapientia, quomodo nobis erit curæ ipſum ad caſtiſſimorum eloquioꝝ ſcientiam adducere?
Sin vero ſcripturæ ſanctæ veritatem intuetur, iſta nos quoque regula & luce freti, ad rationẽ pro
viribus reddendam nuſquã declinando pergemus. Illud ante oĩa dicentes, vt ſcriptura ſacra alia Nomia dei
coniuncte tradit, alia diſcrete, & neque coniuncta dirimere neque diſcreta confundere fas eſt, ſed diſcreta.
ipſam ſequendo, quantũ vires ſuppetunt, ad diuinæ lucis radios aſpirare nos conuenit & ſubinde diuinas percipientes interpretationes veluti regulam quandam præclaram veritatis, quæ ibi cõdita ſunt ſeruare in nobiſipſis, nihil addendo, nihil minuendo, nihil peruertendo curamus intra ſanctarum literarum præſidium nos continẽtes, à quibus vt ſeruemur (dum ea ſeruamus) robur

acceptimus. ¶ Atqui coniuncta quidem totius deitatis ſunt (vt in theologicis inſtitutionibus latius D
de ſcripturis ſanctis oſtendimus) quod ſupra bonitatem, ſupra deitatem, ſupra ſubſtantiã, ſupra
vitam, ſupra ſapiẽtiam ſit, & quæcq́ eminẽtiſſimæ priuationis ſunt, quibus & cauſalia omnia adij
ciuntur, bonitas ſcilicet, pulchritudo, eſſentia, viuificatio, ſapientia, & quodlibet ex ipſius benigniſ-
ſimis donis, bonorũ omnium cauſa denominatur. Porro diſcreta ſunt patris superſubſtantiale no
men & perſona, filijq́ ac ſancti ſpũs, cum nulla in his conuerſio, aut omnino cõmunitas induca-
tur. Eſt præterea diſcreta Ieſu ex nobis ſumpta perfecta immutabilisq́ ſubſtãtia & quæcq́ ſunt
aſſumptæ carnis ſubſtantialia ſacramẽta. ¶ Eſt aũt (vt reor) conueniẽs, vt reſumentes exponam
perfectum diuinæ coniunctionis ac diſcretionis modũ, vt ſermo omnis nobis apertus ſit, atq́ cõ-
ſpicuus varietatem omnẽ & obſcuritatem fugiens, dum facile & manifeſte atq́ ordinate quæ
ſua ſunt pro viribus ponit. Aiunt (quod alibi etiam dixi) noſtræ theologicæ inſtitutionis præce-
ptores ſancti, coniunctiones diuinas illius plusq̃ ineffabilis, plusq̃ incognitæ ſingularitatis occul-
tas eſſe, & quæ nuſquam extra ſuas prodeant ſacratiſſimas ſedes. Porro diſcretiones benigniſſi-
mos deitatis proceſſus expreſſionesq́ definiunt. Et aiunt ſanctis inhærentes eloquijs, & me
moratæ coniunctionis ſeorſum, & diſcretionis itidem quaſdã etiam & coniunctiones & diſcre-
tiones proprias eſſe, puta in vnione diuina ſiue superſubſtãtiali illo eximio, coniunctũ quidem eſt
vnicæ trinitati atq́ cõmune ſubſtantia ſubſtãtiam ſuperãs, deitas deitati ſuperior, bonitas emi-
nentiſſime bona cuncta tranſiliens, totius proprietatis identitas oĩa ſuperans, vnitas ſuperprin-
cipalis, ineffabile quod multis vocibus prædicatur, ignoratio quæ per cuncta intelligitur, omniũ
poſitio, omnium ablatio, quod poſitionem omnẽ ablationemq́ tranſcendit, principantium per- E
ſonarum in inuicem (ſi ſic dicere expedit) manſio & ſedes, integre & superexcellenti modo con-
Manuductio luminarium. iuncta & nulla ex parte confuſa. Quemadmodũ cæterorum lumina (vt ſenſibilibus ac familiari-
bus vtamur exemplis) in domo vna cum ſint, & tota in totis mutuo ſunt, & integra tamen atq́
perfecta & ab ſe inuicem diſcretione ſeparãtur, diſcretione coniuncta, & coniunctione diſcreta.
¶ Deniq́ cernimus in domo plurimis tedis illuſtri, ad vnũ quoddã lumen coniungi oĩa lumina,
fulgoremq́ vnũ indiſcretũ indiuiduumq́ præferre. Neq́ reor poſſet quiſpiam huius facis lumẽ
ab alijs ex aere lumina cuncta continẽte diſtinguere, & alterũ ſine altero cernere, cũ tota in totis
mere cõmixta ſint. Verũ & ſi qui facem vnã tecto ſubducat, oĩs quoq́ ipſius lux vnà exibit ni-
hilq́ ſecũ ex luminibus reliquis ſubtrahet vel ex ſuo cæteris linquet. Erat eñ illi (vt dixi) omnium
ad oĩa exacta coniunctio mera penitus, & nulla ex parte cõfuſa, idq́ cũ eſſet lumen in corpo-
re, aere & ex materiali igne penderet. Superſubſtãtialem itaq́ coniunctionẽ illam longe eminere
dicimus, nõ modo corporalibus coniunctionibus, verũ & animalibus & ſpũalibus ipſis, quas ha-
bent impermixte & ſupra mundanã modũ tota in totis diuina effigie prædita ſupercœleſtia lu-
mina, participatione excellentiſſimæ cunctisq́ eminẽtis vnionis pro captu ſuo cuiq́ indulta.
¶ Eſt autẽ & diſcretio in ſupremis diuinis eloquijs non ea (quã dixi ſolũ ꝙ ſecundũ ipſam vnio-
nem quælibet principãtium perſonarũ impermixta atq́ inconfuſa firmitate nitatur) ſed quia in-
effabilis quoq́ diuinæ fœcunditatis ratione ad inuicẽ nequequã conuertũtur, ſolusq́ fons ſuper-
ſubſtãtialis deitatis eſt pater, cum non ſit filius pater, neque pater filius ſit, ſeruãt autem diuinæ
laudes honeſtiſſime, proprietates ſuas cuiq; diuinarũ perſonarũ. Iſtæ quidẽ ſunt iuxta ineffabilem F
coniunctionẽ ac ſubſtãtiam coniunctiones ac diſcretiones. ¶ Si vero diuina quoque diſcretio eſt
benigniſſimus ille coniunctionis diuinæ proceſſus, excellẽti vnitate ſeipſam propagantis ac mul-
tiplicantis, coniunctæ quidẽ ſunt iuxta diuinæ diſcretionis legem, abſolutæ cõmunicationes ſub-
ſtantiæ, vitæ, ſapientiæq́ traditiones, & alia munera omnium authoris bonitatis ſecũdum quæ ex
participationibus & ex participãtibus laudãtur, quæ ſine participatione participãdo ſumuntur.
Et iſtud commune & coniunctũ atque vnũ eſt toti bonitati, ꝙ ipſa oĩs ac tota ab vnoquoque
Manuductio circuli & ſigilli. participante ſumitur & à nemine vlla ex parte percipitur, Non ſecus ac centrũ punctum ſcilicet
in medio circuli, ab oĩbus circumpoſitis rectis lineis, ac veluti ſigilli formationes plurimæ pri-
mitiui ſigilli participes ſunt, & in ſingulis totũ atq́ idem eſt, & in nulla vulla ex parte eſt. Super-
eminet his quoque authoris omnium deitatis incommunicabile illud, ꝙ neque tactus eius ſit, ne-
que alia aliqua (ad ea quæ participant) commixta ſocietas. ¶ Enimuero dixerit quiſpiam, ſigillum
in oĩbus formationibus totũ, atque idem non eſt. Atqui huius rei non ſigillum cauſa eſt (totum
eñ ſe illud atque idem vnicuiq́ inſinuat) verũ participãtium differẽtia vnius totius, eiuſdemq́ pri
mitiuæ formæ diſſimiles reddit effigies. Ac ſiquidem ſubiecta ſint mollia, formatuq́ facilia & le-
uia ſuſcipiendisq́ lineamentis idonea, non reluctantia, nec dura, neque fluxa & inconſtantia, fi-
guram nitidam & apertam, permanẽtemq́ habitura ſunt. Sin vero aliquid ex his, quæ diximus
idonea, deſideretur, ea in primis cauſa erit, vt & forma archetypo minime congruat, & obſcura
ſit: aliaq́, quæcunque ea ſint, ex habilitate participationi minus idonea fiunt.
¶ Diſcretum eſt autem à diuinis operibus in nos benigne manantibus, ꝙ ſecundũ nos atq́ ex no
bis integre & vere ſubſtantiam ſumpſit superſubſtantiale verbũ, eaq́ & geſſit & pertulit quæ ſunt
humanæ ipſius aſſumptionis electa atque præcipua. His eñ neque pater neque ſpũs vlla rõne cõ

municat

A municat, niſi forte quis aſſerat benignitate, clemētiaq́;, & communione voluntatis atq; in om̄i ſu pereminentiſſima & ineffabili operatione diuina (quam homo pro nobis factus adimpleuit immutabilis profecto deus, & dei verbum) illos q̄q; acceſſiſſe conſortes. In hūc nos modum diuina & connectere & diſtinguere oratione ſtudemus, ſicuti diuina ipſa & cōiuncta profecto & diſcreta ſunt. ¶Vez̄ em̄ haz̄ nos coniunctionum ac diſcretionū quaſcūq; in ſanctis literis deo dignas inuenimus cauſas: in theologicis inſtitutionibus ſeorſum de ſingulis differētes (vt licuit) expoſuimus. Alia q̄dem vera ratione enodantes atq; explicātes, expiatum q́; & tranquillum animū perlucidis ſcripturaz̄ intelligētijs admouētes: alijs vero vt myſticis ex traditione diuina ſupra intellectualem operationem intendētes. Diuina ſane om̄ia & quæ nobis enodata patuere, ſolis participationibus noſcuntur. Porro ipſa cuiuſmodi in ſuo principio, ſuaq́; ſede ſint: nullus ſenſus attingit, nulla ſubſtātia, nullaq́; ſciētia penetrat. Deniq; ſiue ſuperſubſtantiale illud occultū: deū aut vitam, ſiue ſubſtantiam, ſeu lucē, ſeu verbū appellemus: nihil intelligimus aliud quàm ex eo in nos emanantes participationes atq; virtutes, quibus aſſumamur in deum, & quæ nobis vel ſubſtantiam, vel vitam, vel ſapientiā largiantur. Enimuero ſecreto illi om̄ibus feriati & abſolui ſpiritalib⁹ actionibus cōgredimur: nullā aſpicientes deificentiam, ſeu vitam ſeu ſubſtātiam quæ per omnia ſimilis ſit cauſæ illi, cūctis per omnem excellētiam eminenti. ¶Rurſus ꝙ primordialis & fontana ſit deitas pater: filius vero & ſpūs ſanctus fœcūdæ deitatis (ſi fas eſt dicere) germina plantata diuinitus, & veluti flores ac ſuperſubſtantialia lumina à ſcripturis ſanctis accepimus. Quonam vero modo iſta ſint, neq; eloqui, neq; intelligere poſſumus. Sed hactenus omnis noſtri ſpūalis operatio progreditur, q̄d diuina omnis patris ac filij notio, ex tranſcendēte omnia patris ac filij principatu, & nobis & cœleſtibus eſt indulta virtutibus, ex quo & dij, & deorum filij, deorumq́; patres ſpūs diuina effigie inſignes, & fiunt & dicuntur, eo. ſ. patris ac filij ſpiritaliter exacto munere, id eſt incorporaliter non materialiter, intelligibiliter ipſo q̄dem diuino ſpū immatteriale om̄e, ac diuinum ſuperne eminente, patreq́; & filio: ab omni & patre & filio diuino patris & filij munere excellenter exceptis. ¶Neq; em̄ eſt exacta ſimilitudo cauſalibus & cauſis, ſed habent cauſalia quidem cauſarum pro viribus impreſſas imagines, cauſæ vero ipſę à cauſalibus exceptæ emicāt ſui ratione principij: atq; (vt noſtratibus vtar exemplis) voluptates & dolores vt lætemur ac triſtemur authores eē dicuntur, cum tamen ipſa neq; delectentur neq; angantur. Ignis quoq; cum calefaciat & vrat, neq; vri neq; calefieri dicitur. Et ſi quis vitam viuere, aut illuminari lucem dicat, meo quidem iudicio non recte loquitur, niſi forte per alium hæc dixerit modū, ꝙ affluenter, ac ſubſtantifice quæ cauſaliū ſunt cauſis præindita ſint. ¶Imo & quod theologiæ totius vel euidētiſſimum eſt, ipſa Ieſu in carne apparitio & ineffabilis eſt ſermone omni, & omni ignota intelligentiæ: ipſi quoq; antiquiſſimoz̄ angeloz̄ primati nō cognita. Et q̄dem ꝙ virilem ſubſtantiam aſſumpſerit, in ſacramentis accepimus. Ignoramus aūt quomodo ex virgineis ſanguinibus altero quàm naturali iure formatus eſt, quove pacto ſiccis pedibus corporale pondus habentibus, materiæq; grauitatē: liquidā perambulauit, inſtabilemq́; ſubſtantiam, & alia quæq; excellentem Ieſu naturā ſignāt. ¶Iſta & nos alibi ſatis tractauimus, & ab inclyto p̄ceptore noſtro in ipſius theologicis elementis celebrata ſunt ſublimiter penitus, quæ ille ſiue à theologis ſanctis accepit, ſiue etiā ex ſolerti ſcripturaz̄ indagine comprehendit longo exercitio ac tempore, ſiue aliqua ſacratiore inſpiratione perdidicit, non modo diſcendo aſſecutus, verumetiam patiendo diuina, atq; ex paſſionis ad ea ſocietate (ſi dici liceat) ad indocibilē eoz̄, myſticamq́; vnionem ac fidem conſummatus. Et vt plurimas, beatiſſimaſq́; intelligentias præclarę ipſius mentis, paucis apponamus. Hæc de Ieſu in collectis ab eo theologicis elementis ait.

Liber hypotyposeō

Eſa. ...

B

C

Manuductiones voluptatū, dolorū, ignis & vitæ.

Ex ſanctiſſimi Hierothei libro elementorum. Cap. II. Pars ſecūda

Ex lib. ſtechioſeō beatiſſimi Hierothei.

OMnium eſt cauſa, cunctaq; replet Ieſu diuinitas, quæ partes vniuerſitati conſonas ſeruat, & neq; pars, neq; totū eſt, & pars eſt, & totū: vt quæ omne, & partem & totum in ſeipſa comprehendat & excellenter habeat, anteq́; habeat. Perfecta eſt q̄dem, in imperfectis: vtpote perfectionis princeps. Porro inter perfectos imperfecta eſt, quippe quæ perfectionem excellentia, temporeq́; tranſcendat: ſpecies ſpecifica inter ſpecie carētes, vt ſpeciei author: ſpecie carens inter ſpecies, vtpote ſpeciem ſuperans: ſubſtantia omnes ſubſtātias ſine inquinatione perluſtrans, ac ſuperſubſtantialiter ab omni excepta ſubſtantia: principia omnia, ordinesq́; diſſepararans, & ſupra omne principium, ordinemq́; locata: mēſura eſt rerum, & ſeculum, & ſupra ſeculum, & ante ſeculum: plena inter ægenos, inter plenos exuberans, ineffabilis, ineloquibilis ſupra ſenſum, ſupra vitam, ſupra ſubſtantiam excellenter habet excellentiam, ſuperſubſtātialiterq́; ſubſtantiam ſuperat. Vnde quoniam & vſque ad noſtram naturam per ſummam clementiam venit, veræq́; ſubſtantiam noſtræ carnis accepit, & vir, ſummus ille deus appellatus ē. Propitia ſint igit̄ q̄ ſenſum oēm & ſermonē ſuperātia laudātur à nobis. In his q̄q; illius excellēs ac ſup̄ſubſtātiale eminet, nō modo q̄ parte īmutabiliter nobis atq; incōfuſe cōicauit, nihil in exuberanti ſua plenitudine ex ineffabili exinanitione perpeſſus. Vez̄ quia q̄d eſt nouitatum omniū

ſupereminens nouitas,in naturalibus noſtris ſupra naturã erat, in his quæ ſunt noſtræ ſubſtãtiæ D
Hic finiunt dicta diuini Hierothei. ſuperſubſtãtialis, noſtra oĩa ex nobis & ſupra nos excellenter habẽs. ¶Sed de his ſatis, illuc iam vnde cœpit recurrat oratio,& cõmunia atq; coniuncta diuinæ diſcretionis noĩa,pro viribus explicare pergamus. Atq; vt apertius de oĩbus deinceps dicendis ante diffiniamus,diſcretionẽ diuinam eſſe dicimus(vt ꝑmiſſum eſt)proceſſus benigniſſimos deitatis. Cum eñ his,quę ſunt,omnibus affatim bonoꝝ omnium conſortia largiatur & ſupereffundat,coniunctim quidẽ diſcernit, creſcit aũt ſingulariter & multiplicatur,neq; vſquã ab vno diſcedit. Puta qm̃ ſuperſubſtantialiter ens deus eſt,& his(quæ ſunt)eſſe largitur,omneſq; producit eſſentias, vnũ illud quod eſt, multiplicari dicitur,multas ex ſe producendo ſubſtantias. Manet aũt illud nihilominus & in multiplicatione vnum,& in proceſſu coniunctũ atq; in diſcretione plenũ , ꝙ ſit ſubſtantijs oĩbus eminenter exceptũ,& ſingulari productione omnium atq; indiminuta profuſione ipſius indeficientium munerum. Sed & cum ſit vnũ, omniq; parti & toti & vni & multitudini vnius conſortium tradat,vnum ſimiliter eſt ſuperſubſtantialiter,neq; pars exiſtens multitudinis, neque ex partibus totum. Sicq; nec vnũ eſt,neq; vnius particeps,longeq; ab his vnũ eſt, ſuper vnũ illud quod in ſubſtantijs eſt,& multitudo indiuidua inexplebilis,pluſq̃ plena , omne vnũ multitudinemq; producens & perficiens & continens. ¶Rurſus ex ipſius deificentia,dũ ſinguli imaginem dei in ſe nituntur exprimere multi fiunt dij,ac videtur eſſe quidem & dicitur vnius dei diſcretio & multiplicatio. Eſt aũt nihilominus principalis & ſuppremus deus ſuperſubſtãtialiter vnus deus,in his q̃ diuiſionẽ admittãt indiuiſus penitus ſibiipſi cõiunctus,& impermixtus plurimis,& q multiplicari penitus nequeat . Iſtud mirabiliter profecto intellexit cõmunis & noſter & noſtri præceptoris ad diuinam illuminationẽ eximius ductor,diuinis in rebus celeberrimus,lux mundi . Hæc eñ in ſuis
1. Cor. 8 ſanctis literis diuino ſpiritu afflatus ait . Nam ſiquidem ſunt qui dicuntur dij ſiue in cœlo ſiue in terra(ſicuti profecto ſunt dij multi & dñi multi)ſed nobis vnus deus eſt,pater,ex quo oĩa, & nos E
in ipſo:& vnus dñs Ieſus Chriſtus,per quem omnia, & nos per ipſum. Porro & in diuinis coniunctiones diſcretionibus excellunt ac præſunt,& nihilominus poſt vnius nuſquã procedentem ſingularemq; diſcretionem coniuncta diuina ſunt. Iſtas nos cõmunes atq; coniunctas deitatis totius diſtinctiones ſiue benignos proceſſus,ex diuinis nominibus eas in ſcripturis ſanctis exponentibus,pro viribus laudare conabimur . Cum iſtud (vt prædictum eſt) prius diffinierimus omnẽ beneficam dei appellationem in quacunq; diuinarum perſonarum ponatur , abſq; obſeruatione vlla,in tota ſimul accipi trinitate.

Quæ ſit orationis virtus,de beato Hierotheo , & de reuerentia & conſcriptione theologica. Cap. III.

AC primum quidẽ perfectiſſimã , omniumq; dei proceſſuum interpretẽ boni appellationem intueamur ſi placet vbi primũ authorẽ boni,& ſupreme bonã trinitatẽ inuocauerimus,oẽs ſuas benigniſſime exponẽtẽ prouidẽtias. Oportet eñ nos vons inprimis ad ipſam veluti bonitatis principẽ prouehi,atq; è vicino diſcere benigniſſima illi inſita munera. Nam ipſa quidẽ adeſt oĩbus,non aũt illi adſunt omnia, vbi vero ipſam caſtiſſimis precibus,animoq; purgato & peruio,atq; ad diuinã idoneo coniunctionẽ inuocamus,tunc nos quoq; illi aſſumus. Ipſa nanq; neq; in loco ſic eſt vt vſquã abſit,ſeu ex alijs ad alia migret,imo etiam in rebus omnibus eam eſſe dicere,minus eſt q̃ vt colligatur infinitas illa quæ ſuper omnia eſt,& cũ- F
cta comprehẽdit. Itaq; noſipſos ad celſiorem diuinoꝝ clariſſimorumq; radioꝝ contuitum ora-
Manuductio de catena, naui, & rudẽtib9 tionibus in primis comparamus. ¶Veluti ſi lucidiſſima catena ex cœleſti ſummitate ſuſpenſa,& hucuſq; pertingẽte,nos ſemꝑ eam manibus alternis in anteriora porrectis capiamus,trahere quidem ipſam videmur,re aũt vera non illam ipſi deducimus (quippe quã ſupra infraq; habeamus præſentem)ſed ipſi magis ad ſublimiores illuſtrium radiorum fulgores promouemur, aut certe quemadmodum ſi nauim ingreſſi rudentes ex ſaxo quodam ad nos vſq; porrectos teneamus, quippe quorum nitamur auxilio,non ſaxum ad nos,ſed noſipſos magis, nauimq; ad ſaxum promouemus. Sicut & contra,ſi qui maritinum ſaxum in naui ſtans percellere pergat, nihil quidem ſtans & immobile ſaxum violabit,ſed ſeſe potius ab eo magis arcebit , quantoq; in illud violentius impulerit,tanto ab eo longius repelletur. Quocirca ante omnem actum(& in theologia maxime)ab oratione inchoandum nobis eſt,non vt vbiq; & nuſquã præſentem virtutẽ attraham9, ſed vt memoria diuinarum rerum,atq; inuocationibus pijs noſipſos illi dedamus atq; iungam9. ¶Atq; huius rei fortaſſis afferenda ſit ratio,cur cum eximius præceptor noſter Hierotheus theologica elementa mirabiliter profecto collegerit , nos(quaſi illa non ſufficiant) & alias alia, & præſens de theologia nunc opus conſcripſerimus. Nempe enim ſi ille omnes theologicos tractatus deinceps explicare voluiſſet, & expoſitionibus , vel ſuccinctiſſimis theologiæ totius ſummam explanaſſet , nunquam nos ad id inſaniæ vel ſtoliditatis veniſſemus , vt aut liquidius illo, ac diuinius arbitraremur eloquia ſacra penetrare poſſe , aut eadem bis dicendo ſuperfluo, caſſo labore ſudare vellemus. Præterea magiſtrum noſtrum & amicum violaſſe merito conuince-

remur,

remur, ſi nos poſt beatũ Paulum, illius eloquijs imbuti atq; inſtituti, ipſius celeberrimã & intelligẽtiam & expoſitionẽ nobis ipſis applicare ſtuderemus. Verum quia diuina ille exponẽs profecto gnauiter, & ſcite: breues nobis expoſuit, compẽdioſaſq; diffinitiões: & quæ in vno multa cõprehenderẽt, præcipiens nobis idipſum ſtudij, prout poſſemus. Et quicunq; rudium adhuc magiſtri animarũ ad id nos ſunt adhortati, vt explicare, & enucleare oratione nobis cõgrua, breuia quæq; & ſingularia pergamus: qbus ſummi illius viri ſpiritalis virtus eniteat. Ipſe item ſæpenumero nos ad id hortatus es, librumq; ipſm vt excellens quiddam remiſiſti. Eum igitur nos quoq; vt perfectorum, ſeniliumq; ſenſuũ magiſtrũ ijs aſſignamus, q celſiora capiũt, veluti ſecũda ſacra eloquia, & eorũ qui à deo vncti ſunt ſequentia. His vero q nobis ſimiles ſunt, nos diuina pro modulo noſtro trademus. Si enĩ perfectorũ eſt ſolidus cibus, eo & alios paſcere quãtæ perfectionis eſt? ¶ Recte itaq; diximus & hoc, per ſeipſam diuinorũ eloquiorum apertã contẽplationẽ, perſpicacemq; & cõſummatã diſciplinam, ſenilis eſſe virtutis. Porro ſermonum (qui ad id manuducãt) ſciẽtiam atq; diſciplinã: inferioris meriti pceptoribus, diſcipuliſq; cõgruere. Atqui id qq; & qdẽ diligenter obſeruauimus, vt quæ diuinus ille præceptor aperta expoſitione digeſſit, nequaquã attingeremus, neu eadem diceremus ad id explanãdum, quod de ſcripturis fuiſſet ab eo propoſitum. ¶ Nãq; & apud ipſos diuino ſpũ plenos pontifices noſtros, cum & nos (vt noſti) & pleriq; ex ſanctis fratribus noſtris ad contuendũ corpus illud quod authorem vitæ, deumq; cęperat, cõueniſſemus (aderat aũt & frater domini Iacobus & Petrus ſupremũ decus & antiquiſſimum theologorũ columẽ) vbi poſt contuitum placuit vt infinitę potentem diuinæ infirmitatis bonitatẽ pontifices laudarent omnes, quiſq; pro captu ſuo. Ille deniq; (vt noſti) poſt apoſtolos: omnibus alijs laudatoribus ſuperior erat, totus excedens, totus ſe deſerens, & eorum quæ laudabat conſortium patiens. Ab omnibus deniq; à quibus audiebatur & videbatur & agnoſcebatur & nõ agnoſcebatur afflatus deo, diuinuſq; laudator eẽ iudicatus eſt: ecquid ea tibi referre (quæ ibi ſacratiſſime ſunt dicta) cõtendimus? Nempe enĩ (niſi mei oblitus ſum) ſcio me ſæpius partes quaſdam laudationũ illarum diuinarũ abs te accepiſſe, adeo ſtuduiſti diuina nõ perfunctorie in tranſituq; perſequi. ¶ Enimuero vt quę illic myſtice ſunt dicta (vt quæ plurimis nequaq̃ perceptibilia, tibiq; notiſſima) prætermittamus, quando opus erat plurimis noſtræ fidei conſortium tradere, & q̃ multos poſſemus ad noſtram ſacroſanctam ſcientiã attrahere, multum ille cõpluribus ſanctorum doctorũ eminebat, & maturiore æuo, & mundiria animi, & demonſtrationũ diligẽtia, & reliquis inſtitutionibus ſacris. Nunquam denique illuſtriorẽ ſolem offendimus, cui infigere conaremur obtutus. Ita enĩ nobis ſumus cõſcij, nec ignoramus: vt neq; ſatis intelligere (quæq; diuinarũ ſcripturarũ intelligibilia) poſſumus: neq; arcana diuinæ cognitionis edicere, aut eloqui ſufficimus, longeq; à ſanctorũ virorum ſciẽtia: in exponẽda ſcripturarũ veritate inferiores ſumus. Ad hoc enĩ prorſus p abundantẽ reuerẽtiam venimus, vt neq; audire omnino, neq; dicere aliqd de philoſophia diuina auderemus, niſi id inſediſſet animo, nõ oportere diuinarũ rerũ ſciẽtiam pro captu noſtro negligere, idq; perſuaſiſſent nõ modo naturalia ſublimiũ animorũ deſideria, amatorie ſemp ambientia (quantam capere poſſunt) diuinarũ intelligentiã rerum. Verũ ipſa quoq; præſtãtiſſima legũ diuinarum inſtitutio, quæ ſupra nos ſunt (vt & quæ merita excellant noſtra, & penetrari à nobis nequaq̃ poſſint) inquirere prohibens. Oĩa vero quę permiſſa nobis, & indulta ſunt, intente diſcere, atq; alijs benigne tradere admonẽs. His itaq; nos etiam obtemperãtes ad indaganda pro viribus diuina, nequaquam laceſſimus, aut trepidamus, eoſq; qui præſtantiora q̃ nos nequaq̃ valent intueri, abſq; auxilio deſeri nõ tolerantes ad ſcribẽdum deſcẽdimus. Nihil qdem noui inferre pſumentes: cæterum ſubtilioribus & per partes ſingulas appoſitis diſquiſitionibus (quæ cõpendioſe à vere Hierotheo ſunt dicta) diſtinguentes atq; exponentes.

De augusta & sacrosancta virgine Maria

De bono lumine ſiue luce, pulchro, amore, extaſi, zelo, & q malum neq; eſt, neq; ex eo q̊d eſt, neq; inter ſubſtantias eſt. Pars prima. Cap. IIII.

AGe ergo ad ipſam iam boni appellationẽ pergamus explicandã, quam theologi peculiariter ſummę deitati ex oĩbus applicant, ipſam vt reor ſubſtantiam diuinã, bonitatem appellantes, & quia eoipſo quod eſt bonũ, vt ſubſtantiale bonũ: in oĩa quæ ſunt pertendit bonitatẽ. Nam quemadmodũ ſol iſte nõ cogitatione aut electione, ſed eo ipſo quod eſt, illuminat oĩa q̃ pro modo ſuo participationẽ lucis admittunt, ita & ſummũ illud bonum ſolẽ ſuperãs (nõ ſecus ac obtuſam imaginẽ primitiua excellenter forma) ipſa ſua ſubſtantia oĩbus quæ ſunt pro captu cuiuſq; totius bonitatis inijcit radios. ¶ Eorũ deniq; gratia, ſubſiſtũt intelligibiles omnes, ſpiritaleſq; ſubſtantiæ & virtutes atq; operationes: perq; eos ſunt & viuunt, vitamq; habent indeficientem & inuiolabilem: corruptione omni, & morte, & materia & generatione libere, omniq; inſtabili, ac fluxa, & alias aliter ſe habẽte mutatione longiſſime remote, ac p eos incorporales, atq; oĩ materia carẽtes intelligũtur: & tanq̃ ſpũs ſupra mundanum intelligũt modum, rerũq; rationes diuinis illuſtrationibus ſibi accõmodatis diſcũt. Et rurſus ad propinquiora & cognata, q̃ didicere tranſmittũt. Habẽt item ex bonitate conſtãtiam, ſedeſq; illis ac firmitas

Manuductio de sole

non aliunde eſt. Inde cõtinentur atq; ſeruãtur, inde illis bonoꝝ refectio, ipſam'q; appetẽtes, & vt D
ſint & bene ſint, habẽt. Atq; ad illã ſeſe pro viribus formantes ipſius etiã bonitatis ſpeciem prę-
ferunt:& (vt diuina lex dictat) inferioribus, donoꝝ quæ ex ſummo bono proueniũt, conſortium
Liber de angelicis proprietatibus & ordinibus. tradũt. ¶ Inde illis aſſunt mũdo ſuperiores ordines, coniunctiones ad ſeipſas, mutuę in ſeinuicẽ pro
fectiones, incõfuſę diſtinctiones, & quæ inferiora ſuperioribus iungũt ſubuehendo virtutes. Inde
potiorum ad ſequentia prouidẽtia multiplex, propriaꝝ cuiuſq; virtutũ conſeruationes, mutui in
ſeipſas & nunq̃ labẽtes circuitus, atq; circa ſummi boni deſideriũ immutabilitates ac ſummita-
tes, & quæq; alia à nobis in libro de angelicis proprietatibus atq; ordinibus dicta meminimus.
Sed quæq; cœleſtis hierarchiæ ſunt angelicis. ſ. congruę luſtrationes, q̃ ſupea mundũ ſunt illumi
nationes & quæcũq; angelicã totam pfectionẽ conſummãt: ex authore omniũ, & principali bo
nitate peoueniũt. Ex qua etiã illis boni indulta ſpecies eſt, & à qua vt in ſeipſis exprimerẽt occul-
tam bonitatẽ, & eſſent angeli (veluti diuinũ ſilentium enũciantes & prominẽtes, quaſi lucida lumi
na eum qui in adytis eſt interpretãtia) ſunt cõſecuti ſortem. ¶ Poſt illos ꝗq; ſacroſanctos ſpũs a-
nimæ, & quæq; animaꝝ bona, p ſupremæ bonam conſiſtunt bonitatem, ꝙ ſcilicet intellectuales
ſunt, ꝗd habent ſubſtantialem, immortalem'q; vitam, ꝗd ſunt & poſſunt ad angeloꝝ aſpirare vi-
tas: ac p illos veluti optimos duces ad bonoꝝ omniũ principẽ bonitatẽ promoueri, atq; inde ma
nãtium fulgoꝝ peo captu ſuo participes fieri: & deinde illis inſignis boni ſpecie cõſortes accede-
Liber de anima re (quãtum ſuppetũt vires) & quæq; alia (in ijs quę de anima ſcripſimus) enumerauimus. ¶ Sed &
de ipſis (ſi dicere fas eſt) irrationalibus animabus ſeu animalibus, vel quæ aerem ſindunt, vel quæ
ſupra humũ incedũt, & q̃ in terram porrecta ſunt, & quę in aquis vitã acceperũt, vel quæ in ter-
ris & in aquis viuũt, & quæ ſub terra adoperta, & ruderibus pręſſa vitam agũt, & quę ſenſibilem E
animã aut vitã accepere, ea omnia p ipſm bonum vt animarentur & viuificarẽtur, ſunt cõſecuta.
Plantæ item omnes, ex bono ipſo nutritiuã, motabilem'q; vitam acceperũt, & quæq; eſt anima &
vita deſtituta ſubſtãtia, propter bonũ ipſm eſt per quod etiã ſubſtãtialem accepit qualitatem. ¶ Si
autem ſup oĩa quæ ſunt, eſt (vt eſt profecto ſummũ illud bonũ) eius ꝗd eſt informę: forma for-
mans eſt, id'q; in ſeipſo ſolo, & eius ꝗd ſubſtãtiam nõ habet, ſubſtãtiæ excellentia eſt, quodq; vitã
deſiderat, eminẽtiſſima vita: & quod mẽte non nititur, ſuprema ſapiẽtia eſt: & quæq; in ipſo bo-
no, informium ipſoꝝ excellentiſſima forma ſunt. Et (ſi dicere fas eſt) bonum illud quod omnes
ſubſtãtias ſuperat, ipſum quoq; quod nõ eſt appetit, & ipſm quodammodo in bono veraciter ſu
perſubſtantiali p omniũ ablationẽ eſſe cõtendit. ¶ Verum (quod nos in medio ferme oratiõis ef-
fugerat curſu) cœleſtiũ quoq; principioꝝ & finium cauſa, bonum ipſm eſt, cũ neq; augeri, nec mi
nui poſſit illa ſubſtantia, neq; omnino variari. Motuum quoq; ſine ſono & ſtrepitu ſuas agentiũ
vices, huius (ſi ſic dicere oportet) ampliſſimi cœleſtis itineris, ſydereorũ'q; oedinũ decentiæ, & lu-
minum atque ſtabilitatum non aliunde cauſa eſt. Syderum etiam quorundam vt multiplex giret
Gene. 1. motus, duorum'q; luminarium (quæ magna à ſcriptura appellantur) vt ex eiſdem ad eadem ſem-
per remeet circulus (quo ſyderum curſu dies noſtri ac noctes peraguntur, menſes'q; concludũtur
atq; anni: & quæ temporis & eorum quę ſunt in tempore orbiculares motus terminãt, numerãt,
Lux ſiue lumen. ordinant, continent) cauſa à bono ipſo proficiſcitur. ¶ Quid aũt de ipſo dicemus in ſe ſolari ra-
dio? ex ipſo nãq; bono lux eſt, & imago bonitatis. Idcirco lucis quoq; appellatione laudatur bo-
num: veluti in imagine expreſſa primitiua forma. Sicut enim tranſcendentis omnia deitatis boni- F
tas: à ſupremis, antiquiſſimis'q; ſubſtantijs ad extremas vſq; pertingit, & ſupra omnes eſt, cũ neq;
ſuperiores ipſius attingant eminẽtiam, neq; inferiores (quin ab ipſa cõtineantur) effugiant: ſed il-
luminat quæ lucem admittũt oĩa, & creat atq; viuificat, cõtinet'q; ac perficit: menſura'q; ſubſi-
ſtentium eſt, & ſeculũ, & numerus, & ordo, & cõtinentia, & cauſa atq; finis. Ita profecto & liqui-
da diuinæ bonitatis imago magnus iſte & plucidus, ſemper'q; lucẽs ſol pro exigua boni ſimilitu
dine: oĩa q̃ haurire ipſm poſſunt illuminat, habet'q; lucẽ eminẽter explicitã expandẽs illam ſup
omnẽ hũc viſibilẽ mundũ, ſupra'q; atq; infra vibrans eadios ſuos. Quos ſi qd eſt ꝗd nõ hauriat,
id nõ aut imbecillitati aut breuitati luminoſę ipſius diſtributionis imputandũ: ſed ijs quæ perci-
piendæ luci minus idonea ſunt, neq; ſe ad cõſortiũ lucis extendũt. Cõplura deniq; iſtiuſmodi p-
trãſiens radius, cõtigua illis illuminat, nihil'q; viſibile eſt, ꝗd ille nõ penetret excellenti lucis ſuæ ma
gnitudine. Sed ad ipſam ꝗq; generationẽ ſenſibiliũ corpoꝝ confert, ipſa'q; ad vitã mouet & nu-
trit, & auget, & perficit, purgat'q; & renouat, menſura ꝗq; & numerus eſt horaꝝ, dieꝝ, totiuſq; la
Gene. 1. bẽtis tẽporis lux. Ipſa eſt eñ ea lux (etſi tũc erat informis ꝗd & diuinus Moſes ait) quæ primam
diſtinxit & diffiniuit dieꝝ noſtroꝝ trinitatem. ¶ Et ſicuti oĩa bonitas ad ſe cõuertit, & quę diſ-
perſa ſunt congregat veluti vnitatis author atq; vnifica deitas, omnia'q; ipſam veluti principiũ,
1. Cor. 8 veluti continẽtiam, veluti finem deſiderant: bonum'q; illud eſt (vt ſacra teſtãtur eloquia) ex quo
ſubſiſtunt oĩa: ſunt'q; veluti ex abſolutiſſima cauſa peoducta, & in quo oĩa cõſtãt, ac veluti in
omnipotente receſſu, præſidio'q; ſeruantur. Et ad quod oĩa cõuertuntur veluti ad ſuũ quęq; fi-
nem, & ꝗd appetunt oĩa: ſpiritalia quidem & rationalia, ſcienter & gnauiter: ſenſibilia vero, ſen-
ſibiliter atque carnaliter: quæ aũt ſunt ſenſus expertia, ingenito vitalis deſiderij motu, & quæ vita
carent,

A carent,ſolumq́; ſunt,ſola aptitudine participandæ ſubſtantiæ.Iuxta eandem liquide imaginis ra-
tionem lux quoq; ad ſe cogit om̄ia atq; conuertit,quæ vident quæ mouentur,quæ illuminātur,
quæ calefiunt,quæq; omnino ab ipſius radijs continentur.Idcirco ſol quoq; Elios gręco vocabu
lo ex eo dicitur,ꝙ ſeruet inuiolata om̄ia,congregetq́; diſperſa.Omniaq́; ipſm ſenſibilia appetunt
aut ſicut videre,aut moueri,& illuminari,& calefieri,atq; omnino à luce contineri cupiētia.Neq;
id plane dixerim iuxta obſoletā vetuſtatis rationē,vt deus cū ſit ſol & mundanæ machinæ con-
ditor,viſibilem procurat peculiariter mundū,ſed q̄d inuiſibilia dei à creatura mūdi per ea quæ fa
cta ſunt intellecta conſpiciunt,ſempiterna quoq; eius virtus & diuinitas.¶Verū iſta quidē in ſi- Romań. 1
gnificatiua theologia plenius diximus,nūc boni illius intelligibilem à luce ductam appellationem Liber ſig-
celebrare nos conuenit.Dicendum itaq; vt intelligibilis lux,bonū ipſm dicitur,ꝙ omnē ſuperce- nificatiuæ
leſtem ſpm̄ ſpiritali impleat luce,omnēq́; ignorantiā pellat,erroremq́; abigat ex animabus(q̄bus theologiæ
ſeſe inſinuauerit)omnibus,eiſq́; ſacræ lucis conſortiū tradat,ſpiritaleſq́; illarū oculos purget,ob-
ductamq́; ignorantiæ caliginē tergat,& ingenti tenebrarum pondere obtuſos ac ferme cęcatos
renouet atq; excitet:tradatq́; illis primū quidem exigui conſortia luminis,deinde(vbi ille deguſta
uere lucem,maioreq́; eius tanguntur deſiderio)ſeſe eis magis infundat,& copia vberiore lucis in-
fulgeat,q̄a dilexerūt multum,ſemperq́; eas in anteriora intendat,quantum aſpirare ad ea pro ca Luc.14
ptu ſuo poſſunt.¶Lux igitur intelligibilis dicitur bonum illud,omnē ſuperans lucem: vt princi-
palis radius & exuberans effuſio lucis omnem vel mūdo prēminentem vel circa mūdum vel in-
tra mundū agentem ſpiritum ex ſua illuſtrans plenitudine,& ſpiritales ipſorū totas renouans vi-
res,omneſq́; tranſiliens & continēs:ꝙ ſuperne extenta ſit, & cunctis excellens, ꝙ ſupereemineat,
B prorſuſq́; omnē illuminantis virtutis ditionem(vt lucis princeps,omnēq́; ſuperans lucem)in ſe-
ipſa comprehendēs & excellenter habens,ſpiritalia atq; rationalia omnia colligens,& immorta-
lia faciens.Nam ſicut ignorantia eos qui ſeducti ſunt,ſeparat:ita ꝑſentia intelligibilis lucis eos q̄
illuminantur,colligit,coniungit ac perficit:atq; à multis,erroneiſq́; opinationibus,ad id quod ve-
re eſt,conuertit,variaſq́; viſiones(ſiue vt rectius loquamur phantaſias) in vnā veram & liquidā,
vnicamq́; ſcientiam cogit,& vno atq; vniente lumine complet. ¶Bonum præterea iſtud vt pul- Pulchritū
chrum quoque à theologis ſanctis prædicatur, & vt pulchritudo,& vt dilectio,& vt diligibile,& Cantic.1.
quæq; ſunt aliæ decentiſſimæ ſpeciei illius venuſtificę,plenæq́; gratiarū diuinæ appellationes.Por Pſal 44
ro pulchrum & pulchritudo in cauſa ſuprema cūctaq́; in vnum colligente,diſtinguēda nō ſunt. Hiere.31
Iſta em̄ in ſubſiſtentibus omnibus in participatiōes participantiaq́; diuidimus:pulchrū eē dicē- Coloſſ. 1
tes quod ſit pulchritudinis particeps,pulchritudinē vero participationē venuſtificę pulchrorum Matth.22
omnium cauſæ.Enimuero ſuperſubſtantiale illud pulchrū,pulchritudo quidem dicitur: propter
illam quam tradit ſubſiſtentibus omnibus(pro captu cuiuſq;)pulchritudinem:& vt author oīm
cōuenientiæ atq; claritatis lucis in morē,om̄ibus ſpecificas principalis ſui radij diſtributiones in-
fulgens.Et veluti ad ſe om̄ia vocās(vnde etiā pulchritudo græco vocabulo calos à vocando di-
citur)& vt tota in totis ad vnū atq; idem colligens.Pulchrū vero & ꝑ om̄ia pulchrū,& ſupreme
pulchrū,ꝙ ſemꝑ ſit ſecūdum eadem,& eodem modo pulchrū,& neq; oritur,neq; occidit,nequē
augetur,neq; interit.Neq; hoc q̄dem loci pulchrū,alibi vero deforme,neq; alias eſt: alias nō,ne-
C que ad aliud q̄dem pulchrū,ad aliud vero eſt fœdū,neq; hic q̄dem eſt,ibi vero nō eſt:quaſi qui-
buſdam ſit pulchrum,alijs non:ſed vt ipſm in ſeipſo,atq; ſecum vniforme ſemper eſt pulchrū: &
vt pulchri omnis principalem pulchritudinē excellentiſſime in ſeipſo ante om̄ia habēs. Simplici
etenim & præexcellenti pulchrorū omnium naturæ:pulchritudo omnis atq; omne pulchrū vni-
formiter ſecundum cauſam præadeſt.¶Ex hoc q̄q; pulchro ijs quæ ſunt omnibus, prouenit:vt
ſint pro modo ſuo pulchra ſingula,efficitq́; pulchrū iſtud: rerum omniū congruentias, & amici-
tias ac ſocietates,pulchroq́; iſto coniungūtur om̄ia,initiumq́; omnium id eſt veluti effectiua cau
ſa,& mouens om̄ia ,& continēs amore pulchritudinis propriæ,finiſq́; eſt omniū,& diligibile vt
finalis cauſa(pulchri em̄ gratia om̄ia fiunt)& exēplar,quia iuxta id diffiniuntur om̄ia. Quocirca
pulchrū idem eē quod bonū,perſpicuū eſt.Pulchrū em̄ & bonū per omnes cauſas cūcta deſide-
rant,neq; eſt aliquid in ſubſtātijs rerū quod pulchri & boni non ſit aliquatenus particeps.Et illud
item dicere differendo ꝑſumimus:id quoq; q̄d non eſt,pulchri & boni particeps eē.Tunc em̄ &
ipſm pulchrū eſt ac bonū,cum in deo ꝑ omniū priuationē ſupſubſtātialiter celebrat.¶Iſtud vnū
bonum atq; pulchrū:omniū multorū,pulchrorū ac bonorū eſt ſingulariter cauſa. Ex hoc eorum
quæ ſunt, ſubſtantiales eſſentiæ ſunt,coniunctiones,diſcretiones,identitates,alteritates,ſimilitudi-
nes,diſſimilitudines,ſocietates,fœderaq́; contrariorū:& eorū quæ vniuntur incōfuſæ diſtinctio-
nes,ſuperiorum prouidentiæ,æqualium alternę adinuicem vicitudines,conuerſiones inferiorum,
omniumq; ſuimet ipſorū ſeruatrices atq; immobiles manſiones,ac ſedes,ruſuſq́; omniū in om̄i-
bus pro ſingulorū modo ſocietates & congruentiæ,inconfuſæq́; amicitiæ & cōuenīētiæ vniuerſi,
& quæ in mundo ſunt contēperantiæ,indiſſolubileſq́; rerū cōtinentiæ,indeficiētes naſcentiū ſuc-
ceſſiones,ſtatus oēs,atq; motus ſpirituū,aīarū,corporū.Status em̄ eſt oībus ac motus,q̄d ſup ſta-
tum omnē,omnēq́; motum vnūquodq; in ſuijpſius ratione firmat, & agit ad propriū motum:

¶Et

Circularis ſpirituum motus.
Rectus motus.
Reflexus motus.
Circularis aiæ motus.
Motus obliquus aiæ.
Motus aiæ rectus.

¶Et moueri ſane altiſſimi illi dicuntur ſpūs circulariter quidē, dum æternis illis principio ac fine carentibus, pulchri ac boni fulgoribus coniunguntur. Per rectā vero lineam, quādo ad inferiorū prouidētiam prodeunt, recta omnia peragentes. Reflexe aūt, quia & inferiorū prouidētiam agentes in ſua identitate nuſquā diſcedendo perdurant, circa identitatis authorem pulchrū ac bonum indefinenter choræam ducentes. Porro animæ quidē motus circularis, ingreſſus eſt in ſeipſam ab exterioribus omnibus ſpiritaliumq́; ſui virium vniformis glomeratio, veluti in orbe quodam ei vt nuſquā oberret largiens, eamq́; ab extimis erroribuſq́; plurimis conuertens & colligēs: primū in ſeipſam, deinde vt vniformem effectā ſingulariter coniunctis virtutibus iungens. Atq; ita ad pulchrum illud & bonū ducens, quod ſuper omnes ſubſtātias eſt, vnum atq; idem, principioq́; & fine carens. Oblique vero mouetur anima, inquantum ſibiipſi conuenienter diuinas notiones non ſpūaliter & ſingulariter, verū rationaliter & latius ac veluti ꝑmiſcuis tranſitoriiſq́; actionibus haurit. Recta vero linea mouetur, cum nō in ſe ingrediens, neq; ſingulari ſpūs effectu acta (hoc enim eſt, vt dixi, in orbem moueri) ſed ad ea quæ ſunt circa ſe prodiens, ab exterioribus veluti à quibuſdā ſignis variis ac multiplicibus, ad ſimplices atq; coniunctas intelligētias promouetur.

¶Harū itaq; etiam ſenſibilium in mundo iſto trium motionū, & multo prius cuiuſq; manſionū, ſtatuumq́; ac firmitatū, cauſa eſt & continens, & finis pulchrū ipſum atq; bonū, quod ſupra omnium ſtatū omnemq́; motū eſt, per quod ſtatus omnis atq; motus ē, & ex quo, & in quo, & ad quod, & cuius gratia ſunt omnia. Ex ipſo nanq; & per ipſum & ſubſtātia & vita omnis eſt, & ſenſus & animæ naturæq́; omnis decremēta, æqualitates, augmenta: menſuræ omnes & proportiones rerū & congruentiæ & contemperamēta, integritates, partes, totum, vnū atq; multitudo: colligationes partium, omnes multitudine coniunctiones, integritatū perfectiones, quale, quantum, quotum, infinitū: comparationes, diſcretiones, infinitas omnis, omnis finis, termini omnes, ordines, eminētiæ, elemēta, ſpecies, omnis ſubſtātia, omnis virtus, omnis operatio, omnis habitus, omnis ſenſus, ſermo oīs, omnis intelligentia, tactus oīs, omnis ſcientia, oīs vnio, ſimpliciterq́; omne quod eſt ex pulchro & bono, & in pulchro & bono, & ad pulchrū bonumq́; conuertitur. Et oīa quæcunq; ſunt & fiunt, ob pulchrū & bonū ſunt fiunt, ipſumq́; aſpiciunt oīa, & ab ipſo mouent atq; continētur, & ipſius gratia, & per ipſum, & in ipſo eſt principium omne à quo exempla dicuntur, principium conſummās, efficiens, formaleq́; atq; materiale. Prorſuſq́; omne principiū, continētia omnis, oīs finis: ſiue (vt perſtringam breuiter) omnia quæq; ſunt, ex pulchro & bono ſunt: & q̄ nō ſunt, omnia ſuperſubſtātialiter in pulchro ſunt & bono: eſtq́; ipſum initium omniū & finis, omne principium, omnemq́; ſuperās finem: quia ex ipſo & per ipſum & in ipſo atq; in ipſum omnia ſunt, vt ſacra teſtantur eloquia.

Roma. 11.
Amor.

¶Omnibus igitur eſt pulchrū ac bonū deſiderabile & amabile ac diligibile, & per ipſum atq; ipſius gratia, & inferiora conuerſionis ratione præſtantiora amant, & paria ſocialiter æqualia diligūt, & præſtātiora minoribus prouidēdo amore iunguntur, & ipſa ſe amāt, ſingula ſuæ ratione continētiæ, & oīa quæcunq; faciunt & volūt, pulchri & boni deſiderio & faciunt & volūt. Confidēter id quoq; veriſſima ratione dicemus, ꝙ ipſe quoq; author omniū pro bonitatis magnitudine oīa amat, oīa facit, oīa perficit, oīa continet, cōuertitq́; oīa. Eſt etiam & diuinus amor bonus & boni & propter bonū. Ipſe eñ author beneficus entium amor (cū antea in bono excellēter eſſet) nequaquā ipſum in ſeipſo manere infœcundum permiſit, ſed ipſum ad operādum mouit per excellētiam cūcta gignentem.

bonum

¶Et nemo nos arbitretur ꝑter ſcripturæ ſacræ authoritatem, amoris cognomē introducere. Eſt eñ (vt reor) perquām ſane irrationabile atq; peruerſum, non vim inſpicere ac ſenſum, ſed affigi dictionibus, idq́; fuerit hominū non plane diuina intelligere cupientium, ſed ſimplices captātium ſonos, eoſq́; aure tenus ita continētium vt ad intima nequaq̄ penetrare permittāt, nec ſcire volentium quidnā iuſtiuſmodi ſignificet verbū & quomodo oporteat illud per alia æquiualētia & planiora verba declarari. Affigūtur eñ elemētis & literis haud intelligētiæ peruiis, & ſyllabis ac verbis ignotis neq; animæ ſuæ intelligētiam penetrantibus, ſed extra circum labia & aures perſtrepētibus, quaſi non liceat quaternarium numerū per bis duo ſignare, aut ſimplices lineas per lineas rectas exprimere, ſiue maternā humū per patriam exponere, ſeu aliud quodlibet ex his quæ in plurimis orationis partibus tantundem ſignificāt. ¶Sciendum eñ eſt iuxta rectā rationem, ꝙ elemētis & ſyllabis & vocabulis & ſcripturis & ſermonibus vtimur ſenſuum gratia. Vbi vero anima noſtra ſpiritalibus actionibus ad intelligibilia moueri iam cœperit, ſuperflui iam ſunt cū rebus ſenſibilibus ſenſus. Quemadmodū etiam ſpiritales virtutes vacare dicūtur, quādo anima diuina ſpecie dignata, per ignotam coniunctionem inacceſſibilis lucis radios luminum (nequaq̄ ſenſibilium) iactibus hauſerit. Cum vero mens noſtra per ſenſibilia agi ad intelligibiles ſtuduerit motus, illi prorſus in honore ſenſus præferūtur, qui liquidius noſtram intelligētiam adiuuant, quemadmodū & apertiores ſermones & quæq; ſunt ex viſibilibus clariora: quippe ſi obſcura ſunt quæ adiacent ſenſibus, ne ipſi quidem animo rite ſuggerere ſenſibilia poterūt.

Prouerb. 4

¶Sed eñ ne iſta dicere videamur vim ſcripturæ ſacræ inferentes, audiant illam qui amoris vocabulū in ius trahunt: Ama illam (inquit) & ſeruabit te: circunda illam tibi, & exaltabit te: honora illam, vt complectatur te: & quæq; alia in

A ſacris literis amatoria celebrantur. Atqui viſum eſt pleriſq; ex tractatoribus noſtris diuinius eſſe Diuin⁹ Ig-
amoris quàm dilectionis nomen. Scribit enim & diuinus Ignatius: Amor meus crucifixus eſt. natius in e-
Et in primis ſcripturarum inſtitutionibus quendam de ſapientia diuina dixiſſe comperies, ama- piſtola ad
tor ſactus ſum formę illius. Nō ergo metuamus hoc amoris nomē, neque nos vllus perturbet ſer Romanos.
mo, terroreve concutiat. Mihi enim videntur theologi, commune quidem arbitrari dilectionis & Sapiæ.8
amoris nomen. Cæterum idcirco diuinis magis verum amorem aſſignare, vt huiuſmodi homi-
num ſtultam præſumptionem feriant. Conuenientiſſime eñ cum verus amor non à nobis mo-
do, verum & à ſcripturis ipſis celebretur, turbæ nequaquam capientes vniforme illud amatoriæ
in deo appellationis, pro infirmitate ſua ad diuiduum, & corporalem, diuiſum'q; delapſę amorem
ſunt: qui verus amor profecto non eſt, ſed imago potius, ſeu magis à vero amore prolapſio. Eſt
eñ incapax multitudini, vnicū illud & ſingulare diuini atq; vnius amoris. Quocirca (vt q̃d videa
tur multis ingratius nomen) in diuina ſapientia ponitur, ad eos ſubuehendos atq; intendendos ad
veri amoris ſcientiam, & vt eo errore liberentur. In nobis autem rurſus (vbi craſſiores quiq; ob-
ſcenum aliquid opinari poſſent) honeſtiore (vt videtur) vocabulo ſcriptura vtitur. Cecidit enim 2.Reg.1.
(ait quidam) dilectio tua ſuper me, ſicut dilectio mulierū. ¶ Et id tamen apud eos qui diuina re-
cte audiunt, tantundem valet, neque à theologis differenter ponitur dilectionis & amoris nomē,
quando illi diuina exponere pergunt. Eſt'q; hoc virtutis cuiuſdam vnificæ & connexiuę & di-
ſtinctæ atq; inconfuſæ, adunatiuę, quæ in pulchro & bono propter pulchrum & bonum antea
ſubſtitit, & ex pulchro & bono, pulchri & boni cauſa emanat ad nos, continet'q; æqualia, ſocia-
li inuicem connexione, & priora ad inferiorum prouidentiam mouet, inferiora'q; ſuperioribus Ecſtaſis.
B conuerſione firmiter iungit. ¶ Eſt autem mentis ſeceſſum, ecſtaſim'q; faciens diuinus amor, ama
tores ſui iuris eſſe non ſinens, ſed in ea quæ amant penitus transferens. Id'q; indicant ſuperio-
ra quidem, quæ inferiorum ſeſe prouidentiæ deuouerunt. Aequalia vero, ꝙ ſe mutuo continent,
inferiora porro, quia ad prima diuiniore conuerſione contendunt. Idcirco & Paulus ille magnus Gala.2
cum diuino amore flagraret, exceſſiuæ illius virtutis particeps factus, Sacro ore viuo, inquit, iam Sacra Pau
non ego, viuit vero in me Chriſtus, tanquam verus amator mentis exceſſum patiens (vt ipſe ait) li pietas.
deo viuens, & non ſuam, ſed amatoris vitam vt valde diligibilem.

¶ Audebimus & id pro veritate loqui, ꝙ ipſe quoq; author omnium, pulchro & bono amore
omnium pro amatoriæ bonitatis magnitudine extra ſe fit, ad omnia quæ ſunt, prouidentiæ mul
tiplicis pertingendo ratione, & veluti bonitate ac dilectione & amore mulcetur, & ex ſupremo
illo ſtatu (quo ſupra omnia & ab omnibus exceptus eſt) ad id vt inter omnia ſit excedente illa Zelus.
ſuperſubſtantiali virtute ſua (qua nuſquam ab ſe progreditur) ſemet demittit. Quocirca zeloten
illum hi qui diuina probe callent, appellant, vt vehementem ad ea quæ ſunt clementer amanda, Exodi.20
& vt ad zelum excitantem amatorij ipſius deſiderij, & vt ipſum quoque amoris deſiderium ap-
petibile monſtrantem (per quem & quæ deſiderantur ſunt expetēda) & vt qui eorum (quæ pro-
uidentia reguntur) zelotes ſit, ea'q; pariter illi in amore ſint, prorſus'q; pulchri & boni eſt, vt ſit
amabile, atque amor, & in pulchro ac bono ſedem antea fixit, & pulchri & boni gratia eſt & fit.
C ¶ Quid autem ſibi volunt theologi, qui aliquando amorem * ipſum ac dilectionem vocant, ali- deum
quando vero amabilem ac diligibilem dicunt? Alterius nempe author & veluti productor & ge
nitor, alter vero ipſe eſt, atque altero quidem mouetur, altero autem mouet, ſiue quia ipſe ſuipſi-
us & ſibipſi prouocator ac motor eſt. Hinc diligibilem quidem ipſum atque amabilem vocant,
vt pulchrum atq; bonum, amorem vero rurſus vocant ac dilectionem, vt qui ſit mouens ſimul
& vt prouehens virtus ad ſeipſum, quod ſolum ipſum, per ſe pulchrum ac bonum eſt, & veluti
qui ſit ſuimet per ſeipſum expreſſio, & eximiæ illius coniunctionis benignus proceſſus, atq; ama
torius motus, ſimplex ſe mouens, per ſe operans, qui ante erat in bono, & ex bono ſubſtantijs
emanans, ac rurſus ſe ad bonum conuertens, in quo quidem ꝙ fine careat atq; principio diui-
nus amor, excellenter oſtendit, veluti circulus quidam ſempiternus, propter bonum, ex bono in
bono, & ad bonū certa & nuſquā oberrante glomeratione circuiens, & in eodē ac ſecundū idem,
& procedens ſemper & manēs ac remeans. Iſta & inclytus noſter in ſanctis literis inſtitutor, in Liber diui-
amatorijs hymnis, diuinis afflatibus expoſuit, quæ profecto in memoriam reuocare nō indignū norū hym-
fuerit, & veluti ſacrum quoddā caput noſtro de amore ſermoni inſerere. norū Hiero
thei.

Hierothei ſanctiſſimi ex amatorijs hymnis. Cap. IIII. Pars ſecunda.

AMorem, ſiue diuinum, ſiue angelicum, ſiue ſpiritualem, ſiue animalem, ſiue natura-
lem dixerimus, *inſitiuam quandam intelligamus, commiſcentem'q; virtutem, ſupe- confuncti-
riora quidem mouentem ad inferiorum prouidentiam, æqualia vero rurſus ad ſocia- uam
lem ſui inuicem communionem, ac poſtremo loco inferiora vt ad potiora & ſubli-
miora conuertantur adigentem.

Eiuſdem ex eiſdem amatorijs hymnis. Cap. IIII. Pars tertia.

QVoniam plurimos amores ex vno profluentes diſpoſuimus, diximusq́ꝫ deinceps cu- D
iuſmodi ſunt mũdanorum, eorumq́ꝫ (qui ſupra mundum ſunt) amorum cognitiones
ac virtutes. Quibus ſupereminent (iuxta aſſignatam orationis intentionẽ) ſpiritalium
atqꝫ intelligibilium amoꝝ ordines atqꝫ diſtinctiones, poſt quas qui per ſe intelligibi-
les ſunt ac diuini, pulchri ibi veraciter amores antiſtant, & à nobis pro viribus, proprie ſunt ce-
lebrati. Nunc rurſus reſumentes omnes in vnũ & conglobatum amorẽ, ipſorumq́ꝫ omnium pa
rentem colligamus ſimul, atqꝫ congregemus, ex multis primũ in duas omnino ipſum contrahen
tes amatorias vires, ex quibus obtinet, atqꝫ dominatur omnibus cauſa illa abſolutiſſima amoris
omnis, omnia longe antecellens, & ad quam intenditur pro modo cuiuſqꝫ ſubſtãtiæ amor ille in
teger atqꝫ vniuerſus, qui ex his quæ ſunt omnibus naſcitur.

Eiuſdem ex eiſdem amatorijs hymnis. Cap. IIII. Pars quarta.

AGe itaqꝫ & has rurſus in vnum colligẽtes dicamus, vt vna quædam eſt ſimplex virtus
ſeipſam mouens ad infinitiuam quandã concretionẽ ex ſummo bono ad extremam
vſqꝫ ſubſtãtiam, à qua rurſus deinceps per omnia ad bonũ ipſum, ex ſeipſa & per ſe-
ipſam & in ſeipſa ſeipſam circuiens, atqꝫ in ſeipſam ſemper eodem modo remeans.
Hactenus ex diuino Hierotheo. ¶ Atqui dixerit quiſpiam, ſi omnibus & pulchrum & bonũ amabile eſt & deſiderabile ac diligi-
bile (deſiderat em̃ ipſum & quod non eſt, vt antea diximus, & in ipſo ferme eſſe contendit, ipſm̃q́ꝫ
eſt quod ſpeciem etiam informibus facit & in ipſo etiam quod non eſt ſuperſubſtantialiter dici-
De malo. tur & eſt) quo modo dæmonũ turba pulchrum ac bonũ non deſiderat? ſed affixa materiæ, & cir
ca bonũ expetendũ angelica identitate delapſa, maloꝝ omnium cauſa & ſibijpſi, & alijs (quæcꝫ E
malitiæ dederunt manus) eſſe dicitur? Quo item pacto cũ ex bono deducta ſit dæmonica co-
hors, boni ſpeciem nequaquã præfert? Aut quomodo bona ex bono facta, mutata eſt? & quid
eſt quod ipſam efficit malam? & omnino quid eſt malũ? & ex quo initio ſubſiſtit, & in qua ſub-
ſtantiarũ eſt? & qua ratione qui ſumme bonus eſt, ipſum producere voluit, vel ſi voluit, potuit?
& ſi alia ex cauſa dicitur malum, quænam alia his quæ ſunt, præter ſummum bonum eſt cauſa?
Venatio mali. Quomodo vero prouidẽtia cum ſit, malum eſt, aut omnino fit, aut certe non tollitur? & quo pa
cto ipſum, aliquid ex his quæ ſunt (bono omiſſo) deſiderat? ¶ Iſta quidem forte dicturus eſt quiſ-
piam huiuſmodi dubitationibus motus, at nos contra orabimus vt in reꝝ aſpiciat veritatem. Ac
Malum ex bono nõ ẽ. primũ quidẽ iſtud confidẽter dicemus, ꝙ malũ ex bono nequaquã eſt, & ſi ex bono ſit, malum
profecto non eſt. Neqꝫ em̃ proprium eſt ignis refrigerare, neqꝫ boni non bona producere. Et ſi
Malum nõ eſt ex malo quæ ſubſiſtunt, omnia ex bono ſunt, natura eſt em̃ bono, producere atqꝫ ſeruare, malo aũt, cor-
rumpere ac perdere. Nulla igitur ſubſtantia ex malo eſt, neqꝫ quidẽ ex malo ipſum erit malum, ſi
quidẽ ſibijpſi ſit malum. Quod niſi ita ſit, malum non omnino erit malũ, ſed boni quandã ſecũ-
Malũ inter ſubſtantias non eſt. dum quam ſubſiſtat, habebit portionẽ. Et ſi quæ ſunt pulchrũ, bonumq́ꝫ deſiderant, & oĩa quæ-
cunqꝫ faciunt propter id quod videtur bonũ faciunt, omniſq́ꝫ ſubſtãtiæ deſtinatio principiũ ha-
bet, ac finem bonũ illud (neqꝫ em̃ quicquã mali naturã aſpiciens, ea facit quæ facit) quo modo er
go erit inter ſubſtantias malum? aut quo pacto ſubſtantia eſt, cũ ſit iſtiuſmodi bono appetitu de F
ſtitutũ? Et ſi quę ſunt, oĩa ex bono ſunt, bonumq́ꝫ ipſum oĩa ſuperat, eſt quidẽ in bono & quod
ſimplr ens. non eſt *ſubſtãtia. Malum vero neqꝫ ſubſtantia eſt (alioquin non omnino malũ eſt) neqꝫ nõ ſub
ſtantia eſt, nam nihil erit quod omnino ſubſtãtia non ſit, niſi in ſummo bono per ſubſtantiæ ſu
perexceſſum dicatur. Igitur bonũ quidem erit longe prius, & eo quod ſimpliciter eſt, & eo quod
Obiectiões ꝙ ſit malũ. non eſt, atqꝫ excellentius fixum. Malum vero neqꝫ in his quæ ſunt eſt, neqꝫ in his quæ non ſunt,
ſed ipſo quoqꝫ quod non eſt, à bono alienius eſt malum, multoq́ꝫ à ſubſtantia remotius. ¶ Vnde
ergo malum eſt dicet quiſpiam? niſi em̃ ſit malum, virtus & vitium idem erit, omniſq́ꝫ virtus,
ipſum erit quod tota vitioſitas, & quæ particularis eſt virtus, hoc erit quod vitium itidem parti-
culare, aut neqꝫ quod virtuti aduerſatur, erit malum, atqui contraria caſtitati luxuria eſt, iuſtitiæq́ꝫ
iniuſtitia, neqꝫ profecto dixerim, iuſtum & iniuſtũ, caſtumq́ꝫ & luxurioſum idem eſſe. Verum &
antequam foris appareat virtutis aduerſus improbitatem diſſidentia, in ipſa longe prius anima
prorſus diſtant à virtutibus vitia, perturbationeſq́ꝫ contra rationem rebellant, atqꝫ ex his neceſſe
eſt dare aliquod contrarium bono, malũ. Neqꝫ em̃ ſibijpſi aduerſatur bonũ, ſed veluti ex vno ini
tio vnaq́ꝫ cauſa genitum, ſocietate & coniunctione & amicitia gaudet, & neqꝫ minus bonũ, maio
ri contrarium eſt, quia nec minus calidum aut frigidũ, amplius calido aduerſatur, aut frigido. Eſt
igitur inter ſubſtantias atqꝫ ſubſiſtit, oppoſitumq́ꝫ aduerſatur bono malũ, & ſi corruptio ſubſtan
tiarum eſt, non id excludit à ſubſtãtia malum, ſed erit ipſum quoqꝫ ſubſtãtia, & ſubſtantias gene
Malũ nihil producere rans. An vero non ſæpe alterius corruptio, alterius generatio fit? eritq́ꝫ malũ ad totius perfectio-
nem conferẽs, atqꝫ vniuerſo (ne imperfectum ſit) per ſeipſum præſtans. ¶ Dicet ad hæc vera ra-
tio, malum qua parte eſt malum, nullam ſubſtãtiam aut generationem facere, ſolumq́ꝫ violare
atqꝫ corrumpere (quoad in ipſo eſt) ſubſtantiam rerum. Quod ſi quis ipſum dicat generationis
authorem, ꝙ alterius corruptione alteri generationem largiatur. Reſpõdebimus veriſſime, ꝙ nõ
qua

A qua parte corrumpit,tribuit generationẽ,ſed qua corruptio & malum eſt,corrumpit ac violat ſo
lũ,generatio vero atq; ſubſtãtia, propter bonũ fit,& erit malũ ex ſe quidẽ corruptio,generatio-
nis aũt efficiens propter bonũ. Et qua parte quidẽ eſt malum,neq; ſubſtantia eſt, neq; ſubſtan-
tiarum efficiens,propter bonum aũt & ſubſtantiam,& bonum & bonorũ efficiens erit, imo ve-
ro neq; erit idem in eodem & bonũ & malum, neq; erit eiuſdem corruptio & generatio eadem
ſecundum idem virtus,neq; ipſa virtus aut ipſa corruptio. Quod eñ ipſum malum eſt,neq; ſub-
ſtantia,neque bonũ,neque generans,neque ſubſtantiarũ aut bonorum efficiens eſt. Bonum vero
quibuſcunq; ſe perfecte inſinuauerit,perfecta facit & mera atque integra bona,quæ vero minus
ipſi participant, per defectũ boni & imperfecta ſunt & mixta bona. Neq; eſt oĩno malum neq;
bonũ,neq; beneficum,ſed quod magis aut minus appropinquat bono,pro modo ſuo erit bonũ.
Nam quæ per omnia pergit perfecta bonitas, non ad eas ſolum quæ circa ſe ſunt eximie bonas
ſubſtãtias penetrat,verum ad extremas quoq; pertingit,alijs penitus præſens, alijs inferiore mo
do,atque alijs in fine,vt ſingula capere poſſunt,atq; alia omino participant bono, alia vero ma-
gis eo,minusve priuata ſunt,alia autem perexiguam habent participationem, atque alijs extre-
mo modo adeſt bonum. Nam niſi pro captu cuiuſq; ſingulis adeſſet bonum,auguſtiſſima quęq;
& antiquiſſima extremorum profecto tenerent ordinem, & qui fieri poſſet, vt vno modo om-
nia bono participarent,cum non ſint idonea omnia ad eius participationem exactiſſimã peoue
hi? At nunc iſta eſt excellens magnitudo virtutis boni,ꝙ ea quoque quæ priuata ſunt,& ſui ipſius
priuationem ſuſtentat,vt integre ad ipſius participationem admittantur,& ſi confidentius aſti-
B pulari oportet veritati,etiam quæ illi repugnant,ipſius virtute & ſunt & repugnare poſſunt.
¶ Imo vt breuius loquar,quæ ſunt omnia,inquantũ ſunt & bona,& ex bono ſunt: inquantũ ve-
ro priuata ſunt bono,neque bona ſunt,neq; ſubſiſtunt. Nam ſub alijs quidẽ affectionibus ſubſi
ſtunt,puta calore aut frigore,vt quæ calefacta ſunt,perſtant etiam vbi ea deſeruerit calor,& vitæ
ac ſenſus pleraq; experta ſunt. Et ſubſtantiam ſupereminet deus, & eſt ſuperſubſtantialiter
atq; ſimpliciter. In alijs quidem omnibus iam aliquanto labeſſente,neque omnino indito habitu,
ſubſtantiæ ſunt & ſubſiſtere poſſunt. Quod autem per omnẽ modum bono priuatum eſt, nuſ-
quã nequaquã,neque fuit,neque eſt,neque erit,neque eſſe poteſt. Verbi gratia, Impudicus etſi per
irrationabilem concupiſcentiam bono priuatus eſt,in eo quidem non eſt, neque concupiſcit ea
quæ ſunt,iuxta tamen ipſam coniunctionis atque amicitiæ vel tenuem imaginem,eſt particeps
boni. Et ira item boni eſt particeps ex ipſo motu,quo appetit quæ videntur mala ad id quod vi
deatur bonum dirigere atque conuertere. Et ipſe qui deterrimam appetit vitam(vt qui omnino
vitam deſideret,etiam quæ ſibi videatur optima)ex eo ꝙ deſiderat, vitamq́; deſiderat,& ad opti-
mam aſpicit vitam,boni eſt particeps. Et ſi omnino ſuſtuleris bonũ,neque ſubſtantia erit, neque
vita,neque deſiderium,neque motus,neq; aliud quicquã. ¶ Itaq; & ꝙ ex corruptione fiat gene- Manuductio ex morbo.
ratio,non eſt mali virtus,ſed minoris boni præſentia. Sicuti & morbus defectus eſt ordinis, non
omnis,nam ſi hoc fit,neq; morbus iſte ſubſiſtet. Manet autẽ & eſt morbus ſubſtantiam habens
minimum ordinem,& in ipſo fere ſubſiſtens. Nam quod eſt omnino expers boni,ipſum neque
eſt,neque inter ſubſtantias eſt. Quod autem mixtum eſt in rebus,boni cauſa ſecundũ id quoque
C inter ſubſtantias eſt,atq; ſubſiſtit,inquantũ eſt particeps boni,imo vero quæ ſunt omnia, in tan
tum magis minusve erunt,inquantũ ad boni cõſortium accedũt. Nam & in eo quod eſſe ipſum
eſt,quod nuſquã,nulloq́; modo eſt,ne erit quidẽ. Quod autẽ alicubi eſt,alibi vero nõ eſt,inquan
tum quidem ab eo quod ſemper eſt decidit,non eſt: inquantũ vero vt eſſet accepit,in tantum eſt,
& eo ipſo id totum quicquid ipſius eſt,& etiam quod ipſius non eſt,tenetur atq; ſeruatur. Nem
pe malum id quidẽ quod bono penitus excidit, neque inter magis neque inter minus bona erit.
Quod aũt alicubi bonũ,alibi non bonum eſt, aduerſatur quidẽ bono cuidam, non autẽ integro
& abſoluto bono,teneturq́; & ipſum participatione boni,ſubſtãtiamq́; addit bonũ ipſum etiam
priuationi ſuæ aliqua participatione ſui. Nam ſi bonũ prorſus abſcedat, neque omnino bonum
erit,neque mixtũ,neque ipſum malũ. Nam ſi malum,imperfectũ eſt bonũ,per vniuerſam abſen
tiam boni,& imperfectũ & perfectũ aberit bonũ,tuncq́; ſolum erit atque apparebit malum, cum
alijs quidẽ eſt malum quibus aduerſatur,ab alijs vero tanꝗ bonis exceptum eſt. Pugnare enim
ad inuicem eadem ſecundũ eadem in omnibus,poſſibile non eſt. Non igitur ſubſtantia eſt ma-
lum. ¶ Sed neque eſt in ſubſtantijs malum. Nam ſi quæ ſubſiſtunt, omnia ex bono ſunt,& in Item malũ in entibus non eſſe.
omnibus ſubſtantijs eſt,& omnia continet bonum: non igitur erit malũ in ſubſtantijs,aut in bo-
no erit malum. Atqui in bono non erit,quippe neque in igne frigidũ eſt. Neq; quidẽ erit malum
eo ipſo ꝙ bonũ efficit malũ. Si igitur erit,quomodo erit in bono malũ? Siquidẽ ex bono eſſe di-
catur,ineptũ ſimul id eſt & impoſſibile. Neq; eñ poteſt(ait veritas)arbor bona fructus malos fa Matth. 7
cere,neq; item econuerſo. Si aũt ex ipſo non eſt, ex alio profecto principio & alia ex cauſa erit
ſi eſt. Nam aut malũ ex bono erit, aut ex malo bonũ, aut(ſi & idipſum poſſibile non eſt)ex alio
initio & cauſa erit & bonũ & malum. Nulla eñ dualitas principium eſt,vnitas vero dualitatis erit
initium,ac fieri non poteſt,vt ex vno atq; eodem duo penitus contraria prodeant,& vt ſit ipſum

 principiũ

principium non ſimplex & ſingulare, ſed diuiſum & præferens dualitatem, cõtrariumq́; ſibiipſi D
atq; immutatũ. ¶ Nempe neq; duo rerũ contraria principia eſſe poſſibile eſt, & ea in ſe mutuo & in mundo eſſe repugnantia. Nam ſi hoc detur, erit deus quoq; non exors difficultatis atq; moleſtiæ, ſiquidẽ ſit aliquid quod ipſum quoq; perſtringat, deinde cuncta erũt inordinata, ſemperq́; pugnantia, cum certe bonũ ipſum, quæ ſunt omnia amicitiæ fœdere copulauerit, ipſaq́; pax & pacis largitor celebratur à theologis ſanctis. Quocirca & bona om̃ia amicitiæ nectuntur fœdere, ſibiq́; conſentiunt, vna ex vita progenita, atq; ad vnũ compacta bonũ, & placida atq; ſimilia & pari appellatione coniuncta. Itaq; non eſt in deo malum, & malũ diuinũ non eſt.

Ephe. 2.
Hebr. 13

Ex deo nec in deo eſſe malum.

¶ Sed neque eſt ex deo malum. Aut enim bonus non eſt, aut bona facit, & bona producit: neq; aliquando quidẽ atq; aliqua, aliquando vero non, & non om̃ia. Pateretur em̃ in hoc mutationẽ ac varietatem etiam circa id quod eſt omnium auguſtiſſimũ atq; cauſa. Sin autem in deo bonũ ſubſtantia eſt, & in eo malũ: erit quidẽ tranſiens ex bono deus, aliquando ens, aliquãdo vero non ens. Quod ſi participatione bonũ habet, & ab alio habeat neceſſe eſt, ſicq́; aliquando habebit, aliquãdo vero non. Non igitur ex deo malũ eſt, neq; in deo, neq; ſimpliciter, neq; ſecundũ tempus.

In angelis nõ eẽ malũ

¶ Sed neq; in angelis quidẽ eſt malũ. Nam ſi enuntiat diuinã bonitatem boni ſpeciem præferens angelus, illud per participationẽ exiſtens ſecundo loco quod ſecundũ cauſam eſt id quod enuntiatur primo: imago dei eſt angelus, manifeſtatio inuiſibilis lucis, ſpeculũ purum, luciſſimũ, nitidum, incoinquinatũ, immaculatũ, ſuſcipiens in ſe totam (ſi fas eſt dicere) pulchritudinẽ diuinæ ſpeciei præclaræ inſignitæ, & in ſeipſo ſyncere inſinuans (vt poſſibile eſt) ſecretioris adytorũ ſilentij bonitatem: itaq; neq; in angelis eſt malum. An vero ideo ſunt mali, ꝙ puniant peccatores? Ea ratione E
& qui peccantes plectunt mali erunt, & qui de ſacris ordinibus prophanos à diuinis myſterijs arcent. Atqui plecti non malũ eſt, ſed dignũ ſupplicio fieri, neq; pro merito ſacris arceri, ſed ſceleſtum & prophanũ fieri, & indignum qui ad ſacramenta admittatur.

Dæmones natura malos nõ eſſe

¶ Sed neq; dæmones natura mali ſunt. Nam ſi ſunt per naturam mali, neq; ex bono ſunt, neq; inter ſubſtantias ſunt: neque item ex bonis per naturam mutati, ſemperq́; mali ſunt. Deinde ſibi an alijs ſunt mali? Siquidem ſibi, etiam ſeipſos perdunt. Si autẽ alijs, quomodo corrumpunt aut quid corrumpunt ſubſtantiã, an virtutem aut operationẽ? Si ſubſtantiam, primũ quidem non vltra naturã. Nam quæ per naturam ſunt incorruptibilia, nequaq̃ corrumpunt, ſed q̃ corruptionem admittunt. Deinde ne iſtud quidem om̃ibus, & omnino malum eſt, ſed neq; quicq̃ corrumpitur ex his quæ ſunt, inquantum ſubſtantia & natura eſt, ſed defectu naturalis ordinis congruentiæ & cõmenſurationis infirmatur ratio, cum eodẽ modo manere debeat. Infirmitas vero perfecta non eſt, nam ſi perfecta eſſet, & corruptionem perimeret atq; ſubiectum, eſſetq́; huiuſmodi corruptio, ſuimet quoq; corruptio, atq; iſtiuſmodi non eſſet malũ, ſed deficiens bonũ. Nam quod omnino expers boni eſt, neq; inter ſubſtantias erit, eadem & de corruptione virtutis atque operationis ratio eſt.

In dæmonibus malũ, neq; natura neque vt quid exiſtẽs adeſſe.
Iudæ. 1.

¶ Deinde, quonam modo dæmones à deo facti mali ſunt? bonum em̃ bona producit & ſtatuit. Ac mali dicuntur dixerit quiſpiam, ſed non ſecundũ ꝙ ſunt: ex bono em̃ ſunt, bonamq́; ſortiti ſubſtantiam, ſed ex eo ꝙ non ſunt, ꝙ iuxta ſacra eloquia infirmati ſunt ad ſeruandũ ſuum principatũ. In q̃ em̃ obſecro, malos fieri dæmones dicimus? niſi in vacatiõe diuinorũ bonorũ habitus atq; operationis. Præterea ſi natura mali ſunt dæmones, ſemper ergo mali, atqui malũ inſtabile eſt. Itaque ſi ſemper eodem modo ſe habent, non ſunt mali: ſemper em̃ idem eſſe, boni proprium eſt. Si aũt non ſemper mali, nõ natura mali ſunt, ſed angelicorũ bonorũ indigentia. Neque tamen omnino exortes boni ſunt, quia & ſunt & viuunt & intelligunt, eſtq́; in eis quidã deſiderij motus. Mali vero eſſe dicuntur, ꝙ circa naturalem operationẽ infirmentur: auerſio itaque eſt illis malũ (ꝙ exciderint, potiuſq́; non ſint naturalibus bonis) imperfectioq́; & imbecillitas, & infirmitas, ac fuga & prolapſio virtutis conſeruantis eis inditam perfectionẽ. F

Quid ĩ dæmonibus malum.

¶ Ad hæc quidnã eſt in dæmonibus malum? furor irrationabilis, demens concupiſcentia, imaginatio præceps, atque proterua. Verum iſta quanq̃ in dæmonibus ſunt, non prorſus, neq; in oĩbus, neq; ipſa ſecundũ ſe mala ſunt. Nanq; in alijs animantibus non iſta habere, ſed his carere, potius corruptio eſt animantis & malũ, ſicuti contra, his niti, ſaluat, & eſſe facit iſtis ſubnixam animantis naturã. Non itaque mala eſt dæmonum gens, qua parte ſecundũ naturã eſt, ſed qua parte non eſt. Neque immutatũ eſt, traditum illis totũ bonum, ſed ipſi dato ſibi toto bono exciderunt, neque indulta illis angelica munera, immutata dicimus, verũ ſunt & integra & luciſſima perſtant, licet ipſi non videant occluſis ſcilicet viribus, quibus bona ſua intueri poſſint. Itaque ꝙ ſunt, & ex bono ſunt & boni ſunt, & pulchrum, bonumq́; deſiderant vt ſint & viuant & intelligant quæ ſubſiſtunt, deſiderantes. Cæterũ priuatione atque effugio, prolapſioneq́; conuenientium eis bonorũ, mali dicuntur, & ſunt mali in quo non ſunt, & (quod non eſt appetentes) malũ profecto deſiderant.

In aĩab⁹ nõ eẽ malũ vt q̃d exiſtens

¶ Ac animas quiſpiam eſſe dixerit malas, ſiquidem ideo quia attendunt, inuigilantq́; malis, vt prouideant atque ſaluent. Hoc malum non eſt, ſed bonum, & ex bono proueniens, quod malũ etiam efficit bonum. Et ſi malas fieri animas dicimus, in quo fiunt malæ? niſi in bonarũ qualitatum, operationumq́; defectu, atq; proueniente ex infirmitate propria priuatione ac prolapſione fruendi bonis ſuis. Nam & circũ-

fuſum

A fuſum nobis aerem obfundi tenebris dicimus, defectu atq; abſentia lucis: ipſa vero lux ſemper lux eſt, quæ etiam illuminat tenebras. Itaq; neq; in dæmonibus neq; in nobis eſt malũ quaſi exiſtens, ſed vt defectus ac deſertio cõſummationis propriorũ bonorum. ¶Sed ne in mutis quidem animantibus eſt malũ. Nam ſi ſuſtuleris iram & concupiſcẽtiam & cætera quæ dicuntur (& nõ ſunt ſimpliciter per ſui naturã) mala, leo fortitudine & ferocitate amiſſa, leo eſſe deſiſtet: blandus item oĩbus effectus canis, canis non erit, quippe latrare canis proprium eſt, & domeſticos admittere, alienoſq; propellere. Itaq; naturã non corrumpi malũ non eſt, naturæ vero corruptio infirmitas eſt, ac defectus naturalium qualitatũ, & operationũ atq; virtutũ. Et ſi cuncta quæ naſcuntur, perficiuntur in tempore, ne imperfectũ quidẽ omnino per vniuerſam cõperias naturã. ¶Sed neq; in tota natura eſt malũ. Si eñ oẽs naturales rõnes ab vniuerſali natura ducuntur, nihil eſt ꝗd illi aduerſetur. Porro ſingulari naturæ partim ſecundũ naturã erit, partim non. Eſt eñ præter naturam alij, aliud, & quod huic ſecundũ naturã, alteri præter naturã eſt, naturæ vero vitium, quod præter naturã eſt, ipſaq; priuatio naturalium, non eſt itaq; natura mala, ſed hoc eſt naturæ malum, ꝙ naturæ ſuæ propria nequit efficere. ¶At eñ ne in corporibus quidẽ eſt malum. Fœditas eñ & morbus, defectus eſt ſpeciei, & priuatio ordinis, hoc vero non vſquequaq; malũ, ſed minus pulchrum eſt. Nam ſi fiat omnino pulchritudinis & ſpeciei, ordiniſq; ſolutio, peribit ipſum quoq; corpus. ¶Quod autem neque malitiæ cauſa ſit corpus animæ, ex eo conſtat, ꝙ etiam ſine

Irīdē n eq; in brutis animātibus malum eē.

In tota natura nõ eſſe malum.

In corporibus malum non eſſe.

B corpore malitia poſſit irrepere, ſicuti in dæmonibus. Eſt eñ hoc & ſpiritibus & aĩabus & corporibus malũ, ſi infirmentur, & excidant bonorũ ſuorũ habitu. ¶Sed ne in materia vulgatiſſimum quidẽ eſt (vt aiunt) malũ, inquantũ materia eſt. Et ipſa eñ ad ornatus & pulchritudinis, & ſpeciei accedit cõſortium. Si aũt extra hæc materia exiſtens in ſeipſa, qualitatẽ ſpeciemq; deſiderat, quo pacto facit aliquid materia, quæ nec vt pati poſſit ſecundũ ſeipſam habet? Præterea quõ malum eſt materia? Nam ſiquidẽ nuſquã nulloq; pacto eſt, neq; bonũ profecto eſt neque malum. Sin autem quomodolibet eſt, & quæ ſunt omnia ex bono ſunt, & ipſa ex bono ſit neceſſe eſt: & aut bonũ mali efficiens erit, aut malũ quaſi ex bono ſit, bonum erit: aut malum erit efficiens boni, ſiue etiam bonũ (vt ex malo ductũ) malum erit: aut duo rurſus erunt principia, & hæc alio quodã dependentia capite atq; principio. Si aũt aſſerunt materiam ad perfectionẽ mundi totius fuiſſe neceſſariam, quomodo erit materia malũ? aliud eſt eñ malum, aliud neceſſariũ. Qua eñ ratione, bonus ex malo aliqua ad generationẽ ducit? aut quomodo malũ bono neceſſariũ? fugit ſane boni naturã malum. Quomodo item gignit ac nutrit naturã materia, ſi mala eſt? malũ eñ eo quo malũ eſt, nullius eſt gignẽs aut nutriens aut oĩno efficiẽs aut ſeruans. ¶Quod ſi dixerint ipſam quidẽ in animabus malitiã non facere, verũ eas attrahere, quomodo hoc verũ erit? plurimæ nãq; ex his bonũ intuentur, ad id qui fieri poſſet, ſi eas materia ad malũ prorſus attraheret? Non itaq; ex materia malũ animabus prouenit, ſed ex inordinato & delinquente motu. Si aũt & hoc aſſerant omnino materiam ſequi, eſtq; neceſſaria inſtabilis materia his quæ in ſeipſis figi non valẽt, quomodo malum eſt neceſſarium, aut quomodo neceſſarium malum? At neq; id quod dicimus priuationẽ, viribus proprijs reluctatur bono: nam priuatio ſi vniuerſa ponitur, viribus omnino deſtituitur: ſingularis vero, nõ ex eo ꝙ priuatio eſt vires habet, ſed quia priuatio perfecta nõ eſt.

Corpus animæ mali cā non eſt.

Materia inquantũ materia malũ nõ eſt, neq; quidẽ in ea malum eſt.

C Nempe eñ ſi priuatio boni particularis ſit, non vſquequaq; malũ eſt, qua abeunte, ſimul & mali natura diſcedit. ¶Atq; vt paucis expediam, bonũ ex vna & tota cauſa, malũ ex multis, particularibuſq; proficiſcitur defectibus. ¶Nouit deus malũ vt bonum, atque apud ipſum malorum cauſæ, virtutes beneficæ ſunt. ¶Quod ſi malum ſempiternum eſt, & creat, & poteſt, & eſt, & agit. Vnde ſibi iſta, an ex bono, an bono ex malo, an vero ambobus ex cauſa alia? ¶Omne quod ſecundum naturam eſt, ex definita naſcitur cauſa: ſi aũt malum cauſa ac definitione caret, ſecundũ naturam non eſt, neq; enim naturæ ineſt, quod eſt præter naturam, neq; inertiæ, in arte eſt ratio. ¶Num ergo anima, malorũ eſt cauſa, ſicuti calefaciendi ignis, & oĩa quibus ſe inſinuarit malitia replet? An vero bona eſt quidẽ animæ natura, operationes vero ſuas aliquãdo ſic peragit, aliquando nõ ſic? Nempe ſi per naturam eſt animæ mala ſubſtãtia, vnde illi ſubſtãtia eſt? An ex cauſa illa bona conditrice omniũ? Sed ſi ex ea, quomodo per ſubſtãtiam mala? Bona ſane ſunt oĩa quę ab illa progenita ſunt. Sin autem per operationes, neque iſtud eſt immutabile: alioquin vnde illi virtutes ineſſent, niſi boni hauſiſſent ſpeciem? Reſtat igitur vt malum infirmitatis ſit atque à bono defectio. ¶Bonorũ cauſa vna eſt, & ſi bono malum cõtrarium, mali cauſæ ſunt plurimæ, nõ tamen efficientes malorũ rationes atque virtutes, ſed impotẽtia & infirmitas, & diſſimilium incongrua permixtio. Neque vero immobilia & eodem modo ſe ſemper habẽtia mala ſunt, ſed infinita & indeterminata, & in alijs aliter peruagãtia, & ipſis quoque infinitis. ¶Omnium etiam malorum initium & finis, bonum erit. Boni eñ gratia omnia ſunt, & quæq; bona, & quæq; contraria, & hæc eñ appetitu boni aggredimur, nemo etenim in malum intuens, agit quæ operatur, idcirco neque ſubſtantia nititur malum, ſed ſubſtantiæ ſimulachro, dum boni gratia, & non ſuapte ſpõte geritur. ¶Malo ſecundũ accidens eſt applicanda ſubſtantia & propter aliud, non ex initio pro-

Gene. I. Sap. II.

c 3 prio,

prio, vt quod cũ fit, rectũ quidem eſſe videatur, quia boni gratia fit: reuera aũt rectum nõ ſit, quia D
quod bonũ non eſt, arbitramur bonũ. ¶ Oſtenſum eſt aliud eſſe quod expetitur, aliud vero quod
agitur. Itaq; malũ eſt præter viam, præter intentionẽ, præter naturã, præter cauſam, præter ini-
tium, præter finẽ, præter diffinitionẽ, præter voluntatẽ, præter ſubſtantiã. Eſt igitur malũ priua-
intentione, tio & defectio, infirmitas, incõuenientia atq; fruſtratio, *deſtinatione, pulchritudine, vita, ſenſu, ra
tione, perfectione ac ſede & cauſa priuatum, indefinitũ, infœcundũ, otioſum, imbecillum, inordi-
natum, diſſimile, infinitũ, tenebroſum, carensq; ſubſtantia, & ipſum nullo modo, nuſquã & nihil
exiſtens. ¶ Quomodo poteſt omnino aliquid malum? Permixtione boni: quod enim boni prorſus
expers eſt, neq; eſt quicquã, neq; quicquã poteſt. Nam profecto ſi bonũ ſubſtantia eſt, & cõſilio,
ac valentia, & actione præditũ, quomodo quod huic aduerſatur aliquid poterit, ſubſtantia, pru-
dentia, virtute, atq; operatione priuatum? ¶ Non oĩa omnibus, & prorſus eadẽ ſecundũ idem ma
la ſunt: verũ dæmoni malum eſt, quod boni ſpecie inſignẽ, animũ repulit animæ, quod à ratione defe-
cit: corpori vero, quod à natura deſciuit. ¶ Si prouidentia eſt, quomodo oĩno ſunt mala? Non eſt
malũ qua parte malũ, neq; ſubſtantia, neq; inter ſubſtantias, nihilq; in rebus prouidẽtiæ guberna
tione deſeritur. Neq; enim malum ſubſtãtia eſt conſpicua & in aperto in bono ſubſiſtẽs. Et ſi ni-
hil in rebus exiſtẽtibus boni participatione caret, malũ vero eſt à bono defectio (nihil reuera in
ſubſtãtijs bono vſquequaq; priuatũ eſt) in oĩbus quæ ſubſiſtunt diuina prouidẽtia eſt, nihilq; ex
his nõ prouidentia agitur, ſed his quoq; qui fiunt mali, benigne prouidẽtia vtitur ad illorũ, ſiue
aliorũ cõmmunem ſeu priuatã vtilitatẽ, & propriæ cuiq; ſubſtãtiæ prouidet. Ideo & abſurdã plane
multorũ rationẽ non admittimus qui aſſerunt oportuiſſe prouidẽtiam inuitos etiã nos ad virtu-
tem ducere: neq; enim eſt prouidentiæ violare naturã. Quocirca vt prouidentia cuiuſq; naturę eſt E
ſeruatrix, eis quæ per ſe mouentur (vt libero aguntur arbitrio) prouidet, oĩbusq; & ſingulis pro-
prie vt omniũ, ſingulorũq; natura capit, & totius ac vniuerſæ prouidẽtiæ, pro modo cuiuſq; pro
uidẽtiſſimas bonitates impartit. ¶ Non igitur eſt ſubſtãtia malũ, neq; eſt inter ſubſtãtias malum,
nuſquã enim malũ eſt qua parte malũ, & fieri malũ, non virtutis, ſed infirmitatis eſt, atq; dæmoni-
bus quod ſunt quidẽ, & ex bono ſimul & bonũ eſt, malũ vero illis eſt à proprijs bonis prolapſio
atq; defectio, & immutatio identitatis atq; habitus, infirmitas eſt (quę illis cõſentanea eſſe debet)
perfectionis angelicæ, atq; expetunt bonũ, qua parte eſſe & viuere intelligere appetunt, & nõ ap-
petunt bonum, dum quod non eſt appetunt, neq; eſt iſtud appetitio, ſed veræ fruſtratio appeti-
tionis. ¶ Eos aũt in ſcientia peccantes ſcriptura vocat, qui circa boni notionẽ haud eos latentem,
Lucæ. 12 atq; actionẽ infirmantur, & qui ſciunt voluntatem, & nõ faciunt: qui audierunt quidem, ſed infir
mantur circa fidem aut operationem boni: cum nolint quidam intelligere, & bene faciant, ex p-
uerſione ſiue infirmitate voluntatis. Prorſusq; malum eſt, vt ſæpe iam quoq; diximus, infirmi-
tas & imbecillitas ac defectus vel ſcientiæ vel notionis vel fidei vel appetitionis vel operationis
boni. ¶ At dixerit quiſpiam, non puniri meretur infirmitas, ſed contra veniæ digna eſt. Nempe
Iaco. 1. niſi licuiſſet obſiſtere, non ignaua eſſet ratio. Si autem bonum illud ſuppeditat vires (quod iuxta
ſcripturæ fidem, dat omnibus omnino congrua) laudandum eſt, ſi ex bonorum noſtrorum ha-
Liber de iu bitu à ſummo permanente bono fruſtremur, & auertamur, & effugiamus, atq; decidamus per
ſto diuinoq; ignauiam noſtram. Sed hæc in his quæ ſcripſimus de iuſtitia, iudicioq; diuino ſatis pro viribus F
iudicio. dicta ſunt, quo in ſacro opere, ſcripturæ veritas ſophiſticas & iniuſtitiam, ac mendacium contra
deum loquentes rationes, vt ſtolidas omnino confutauit & repulit. ¶ Nunc autem pro captu no
ſtro ſatis laudatum eſt bonum, vt vere admirandum, vt principium omnium ac finis, vt quod
contineat omnia, vt ſpeciem his faciens quæ nõ ſunt, vt bonorũ omnium cauſa, vt malorũ non cau
ſa, vt prouidẽtia & abſoluta bonitas, & quæ ſunt & quæ non ſunt oĩa ſuperãs, & mala ſecũdũ boni pri
uationem, in bonũ conuertẽs, omnibus expetendum, & amabile, ac diligibile, & quæcq; alia in ſu-
perioribus verax (vt reor) oratio demonſtrauit.

De ente in quo etiam de exemplaribus. Cap. V.

TRanſcundũ iam ad eminentiſſimã (eius qui vere eſt) ſubſtantialem appellationem, iux-
ta theologiæ fidem explicandam, ſi prius admonuerimus nos nequaquam intendere
ſupremã illam ineffabilemq; ſubſtãtiam qua parte eſt ſuperſubſtãtialis exponere, id
enim & ineffabile eſt, & cognitionẽ noſtram omnino expoſitionemq; refugit, & ipſam
Bonitas. vnionẽ antecellit, ſed ſubſtãtificum diuinæ principalisq; ſubſtantiæ (ad ea quæ ſunt omnia) lauda
Vita. re progreſſum. Nam boni quidẽ diuina appellatio, cauſæ omnium proceſſus omnes exponens,
Sapientia & ad ea quæ ſunt & quæ nõ ſunt extenditur, & ſup omnia quæ ſunt & quæ nõ ſunt eminet. Por
ro vitæ denominatio ad viuentia cuncta porrigitur, & ſupra viuentia eſt, ſapientiæ quoq; appel-
latio ad ſpiritalia oĩa & rationalia, ſenſibiliaq; pertenditur, & ſuper hæc oĩa eſt. Has itaq; laudare
noſtra cupit oratio (quæ prouidentiam explicent) diuinas appellationes: neque enim ipſam eminẽ
tem ſubſtãtijs omnibus bonitatẽ & deitatẽ & ſubſtãtiam vitãq; ac ſapientiã ſuperſubſtantialis
ipſius deitatis pollicetur eloqui, quę ſuper bonitatem, deitatem & ſubſtãtiam vitãq; & ſapiam in

occultis

A occultis,vt ſcriptura ait)ſuperne locata eſt,ſed patentem, beneficamq; prouidẽtiam, ſupremaq; Pſal.17
bonitatẽ & bonorum omniũ celebrat cauſam,& quod eſt,& vitã & ſapientiã ſubſtãtiæ effectri-
cem,& cauſam viuificã,ſapientiæq; induſtricẽ ijs quæ ſubſtãtiæ, ac vitæ,& mẽtis, & rationis,&
ſenſus capacia ſunt.¶Nõ aũt aliud eẽ bonũ docet,aliudq; quod eſt,& aliud vitã,ſiue ſapientiam: Idẽ ens bonũ vita ſapientia.
neq; plures cauſas,& alioꝝ alias effectrices deitates ſuperiores & inferiores,ſed vnius dei bonos
proceſſus oẽs,& eas (quæ celebrãtur à nobis)diuinas appellationes. Et hãc qdem oĩno vnius
dei prouidẽtiæ eẽ enunciatricẽ,alias vero generaliorum, & alias magis particularium eiuſdẽ in-
terpretes dici.¶Ac dixerit quiſpiã cuius rei gratia cum eẽ vitam,vitaq; antecellat ſapientiã,& ijs
quæ ſunt ſolum ea quæ viuunt,& viuẽtibus ſenſibilia & ijs quę rationalia,& rationalibus angelici
ſpũs præcellũt:& circa deum ſunt magis quę illi plus appropinquãt. Attamen oportebat quę ma
iora munera à deo acceperũt:præſtantiora quoq; eſſe,cęteriſq; præeminerre. Atqui ſiquidẽ ſub-
ſtantia & vita carere ſpiritalia quiſpiã poneret,recte iſtud diceretur. Si autem & ſunt diuini ſpũs
ſupra reliqua quæ ſubſiſtũt,& viuunt ſupra viuentia reliqua, intelligũtq; & agnoſcũt ſupra ſen-
ſum ſupraq; rationem:& ſuper oĩa quæ ſunt pulchrũ ac bonum deſiderãt ac capiunt ipſi ma-
gis circa bonum ſunt,vt qui eo vberius fruuntur,maioraq; ex ipſo dona percipiunt: ſicuti & ra-
tionalia ſenſu præditis eminẽt,vincũtq; rationis excellẽtia,& vltra ſentiendi facultatem,ea quoq;
ſuperant & alia vita. Eſtq; vt reor equidem hoc veriſſimum, quodq; vnius, & infinitis muneri-
bus prædit dei participatione:feliciora ſunt,illi & viciniora ſunt & diuiniora, q̃ quæ minus illud
perceperũt.¶Quoniam vero & de his ſatis dictũ eſt:age bonũ ipſm vt veraciter ens & omnibus Ens ſiue q eſt.
quæ ſunt,ſubſtantiã largiens,laudare pergamus ipſm qui eſt. Eſſentiæ totius ſuperſubſtantiali vir-
B tute fundatrix cauſa eſt atq; opifex:exiſtentis ſubſiſtentiæ, ſubſtãtiæ,eſſentię,naturæ principium,
& mẽſura ſeculoꝝ,atq; temporꝝ entitas,& æternitas entium,& tẽpus eoꝝ quæ fiunt : eſſe autem
ijs quæ quomodolibet ſunt:& generatio ijs quæ quomodocũq; gignuntur. Ex eo enĩ qui eſt,ſe-
culũ eſt, & eſſentia,& ens, & tempus,& generatio,& quod gignitur,& ea quę in exiſtẽtibus ſunt,
& quæ quomodolibet ſubſiſtũt atq; extant. ¶Nã deus nõ quoquo pacto eſt ens,ſed ſimpliciter Rex ſeculorum.
& incircũſcripte totũ in ſe eſſe pariter ambit,& pręambit ſuperapprehendẽs. Idcirco etiã rex ſe- 1.Timot. 1
culorum dicit,vt in quo,& circa quẽ totũ eſſe,& ens,ſubſiſtenſq; verſetur. Et neq; erat, neq; erit,
neq; fuit,neq; fit,neq; fiet: imo vero neq; eſt;ſed ijs quæ ſunt, eẽ ipſe eſt, neq; ea quæ ſunt ſolũ
verum ipſm q̃q; eoꝝ eſſe ex eo eſt,q eſt ante ſecula: ipſe vero eſt ſeculũ ſeculoꝝ,q ante ſecula eſt.
¶Reſumẽtes itaq; dicamus,vt ijs quę ſunt omnibus & ſeculis eẽ:ab eo eſt qui ante eſt. Et oĩe q-
dem ſeculũ ac tẽpus,ex eo eſt,oĩs aũt ſeculi, ac temporis,& omnis q̃d quomodolibet eſt:ijs qui
ante eſt initiũ,& cauſa eſt,omniaq; ipſo participãt,& à nullo exiſtente diſcedit,ipſeq; eſt ante oĩa
& oĩa in ipſo conſiſtunt,prorſuſq; ſi quid quomodolibet eſt,in eo q ante eſt & eſt,& noſcitur
atq; ſeruatur.¶Et ante alias ipſius participationes,eſſe præpoſitũ eſt, & eſt ipſm per ſe eſſe anti-
quius quàm ipſam vitã,ipſamq; ſapientiã,& ipſam ſimilitudinem diuinã eſſe, alijs quibuſcunq;
participantia. Ante hęc omnia ipſo eſſe participant, imo & ipſa per ſe oĩa (quibus ea quæ ſunt,
participant)ipſo per ſe eſſe participãt. Nullumq; ens eſt,cuius non ſit ſubſtãtia, & ſeculũ,ipſum,
C atq; per ſe eſſe. Merito igitur reliquis alijs principalius vt qui eſt,deus ex antiquiore alijs ipſius do
nis celebrat. Etenĩ ipſe præeſſe & ſupereſſe ante habẽs,& ſupereminẽter habẽs,idipſum (dico ip
ſum per ſe eſſe)præeminere fecit,atq; p idipſm eſſe(quicquid quomodolibet eſt)vt ſubſiſteret,ef-
fecit.¶Enimuero & reꝝ principia oĩa,ipſius eẽ participatiõe & ſunt,& principia ſunt:& prius
quidem ſunt,& ſubinde principia ſunt. Et ſi velis vitam ipſam viuentium,vt viuentiũ initium di
cere,& ſimiliũ vt ſimilium ſimilitudinẽ ipſam,& coniunctoꝝ,vt cõiunctoꝝ ipſam per ſe vnio-
nem & ordinatoꝝ: vt ordinatoꝝ per ſe ordinem,& alioꝝ quæq; huius vel illius vel amboꝝ vel
plurium participatione gaudent, & hoc, aut illud,aut ambo vel multa per ſe participata. Inue-
nies profecto ipſas participationes:primũ ipſo eſſe participare,& eoipſo eẽ primum exiſtentes:
mox vero huius aut illius principia eſſe,& ipſo eẽ participãdo,& exiſtere & participatas eẽ. Si Bonitas
autem iſta,participatione ipſius eẽ ſunt:multo magis & ea quę ipſoꝝ participia ſunt.¶Primum
igitur ipſius eẽ munus cæteris pręponẽs ipſa ſuprema bonitas, ipſo eẽ antiquiore qdẽ & prima
participationũ celebrat. Eſtq; ex ipſa,& in ipſa,& ipſm eẽ & principia reꝝ,& quæ ſunt oĩa, &
quæ quomodocũq; ab ipſo eſſe ſunt cõtenta,idq; immẽſurate,inuolute atq; vnice. Nãq; in mo-
nade oĩs numerus vniformiter præeſt,habetq; monas oẽm in ſe numeꝝ vnice : & oĩs nume- Manuductio monadis & centri circuli.
rus,complicatus qdem in monade eſt,quantũ vero à monade progredit, tantũ diſcernit & multi
plicatur. Et in centro oẽs circuli lineæ,in vnitione præextiterunt,habetq; punctũ oẽs in ſe ipſo
rectas lineas vniformiter iunctas ad ſe inuicẽ & ad vnũ initiũ,ex q̃ proceſſere:atq; in ipſo qdem
centro perfecte cõiuncte ſunt. Modice vero ab ipſo diſcedẽtes, modice q̃q; diſcernũtur, magiſq;
recedẽtes,magis, prorſuſq; quãto cẽtro viciniores ſunt,tãto plus & illi & ſibi inuicẽ iunguntur:
quo vero ſe ab illo dimouet magis,eo etiã ab inuicẽ diſtãt. Sed & in tota ipſa vniuerſoꝝ natura
oẽs naturæ cuiuſq; rationes collectæ ſunt: per vnã incõfuſam vnionẽ,& in aĩa vniformiter virtu
tes partiũ oĩm totius corporis gubernatrices,conglobatæ atq; cõplicatę ſunt. Nihil itaq; alienũ à

noſtro inſtituto facimus,ſi per exiles imagines ad authorem omniū cauſam aſcendentes, purgatiſſimis & mūdo ſuperioribus oculis inſpiciamus om̄ia in oīm cauſa,& adinuicē cōtraria vniformiter atq; counite. Eſt em̄ principiū reꝝ ex quo eſt & ipm eē,& om̄ia quæ quomodolibet ſunt, omne initiū,om̄is finis,om̄is vita,immortalitas oīs,om̄is ſapiētia,omnis ordo, harmonia omnis, omnis virtus,om̄is cuſtodia,firmitas om̄is,omnis diſtributio,om̄is intelligētia,omnis ratio, om̄is ſenſus,habitus om̄is,om̄is ſtatus,om̄is motus,omnis vnio,temperamentū omne,omnis amicitia omnis cōtinentia,diſcretio om̄is,omnis diffinitio,& alia quæq; ab ipſo eē cum ſint,quæ ſunt oīa, exculpūt. ¶Ex eadem quoq; omnium cauſa ducūtur angelorum ſanctorum intelligibiles, ſpiritales'q; ſubſtantiæ,& animarum totiuſq; mūdi naturæ,& quę quoquo pacto,vel in alijs ſubſiſtere,vel ſecūdum intelligētiam eē dicūtur. Deniq; ſanctiſſimæ illæ antiquiſſimæ virtutes, cū veriſſimę ſint & veluti in valuis ſuperſubſtantialis trinitatis collocatę,ab ipſa & in ipſa vt ſint,& ad dei effigiem ſint acceperūt:& quæ poſt illas inferiores ſunt,inferiore quoq; modo vt ſint habēt, extreme'q; extremo modo quātum ad angelos,quātum ad nos aūt excellenter & ſupermundane. Animæ item & alia quæq; ſunt om̄ia,eadē ratione & vt eſſent,& vt bene eēnt,acceperūt. Sunt'q; & bene ſunt:ab eo q ante eſt,vt & ſint & bene ſint cōſecuta:atq; in ipſo ſunt & bene ſunt,& cū ex ipſo initium ceperint,in ipſo ſeruantur,atq; in ipm finiūtur. ¶Ac munera qdem ipſius eē ho-

2.Cor.4. norabiliſſima prȩſtātionibus ſubſtātijs diuidit,quas etiā æternas ſcriptura vocat. Ipſum vero eſſe ijs quæ ſunt om̄ibus nunq̄ om̄ino deſtituitur,& ipm quoq; eē ex eo qui ante eſt,ducitur:& ipſius eſſentia eſt,nō ipſæ eſſentiæ,atq; in ipſo eſſentia:nō ipſe in eſſentia eſt,ipſe'q; eſſentiā:non ipm habet eſſentia,& ipſe eſt ipſius eē ſeculū,& initiū,& modus atq; mēſura:qui & ante eſſentiam eſt,&

Apoc.1. entis & ſeculi & omniū:ſubſtantificum principiū,& mediū,ac finis eſt. ¶Ideo'q; in ſanctis literis qui vere ante eſt per omnē rerum multiplicat intelligētiam,atq; in ipſo & erat & eſt & erit & fit & fiet proprie laudantur. Hæc em̄ om̄ia ijs qui conueniēter intelligūt, per omnē intelligentiam ipſum ſuperſubſtantialiter eē ſignificāt,& eoꝝ quæ ſunt vbilibet,cauſam. Nā profecto nō iſtud quidem eſt,illud vero non eſt,neq; alicubi eſt,alicubi nō eſt:ſed om̄ia eſt vt omniū cauſa,& in ſe omnia initia,omnes cōcluſiones & terminos rerum omnium cōtinens & antehabens:& ſup omnia eſt,vt qui ante omnia per ſubſtantiæ eminentiā præeſt. Idcirco & omnia ipſius ſunt, ſimul'q; prædicantur:& nihil eſt omnium,omni figura,& omni ſpecie prædium,forma'q;,carens,ac ſpecie:principia & media & fines reꝝ immenſe & eminenter in ſe ante comprehendit, omnibus'q;

Manuductio ſolis eſſe per vnam & ſupreme coniunctā cauſam ſine contaminatione infulget,atq; infundit. ¶Si em̄ viſibilis ſol ſenſibilium ſubſtātias & qualitates permultas licet atq; differentes: ipſe tamē vnus cū ſit,& vniformem infundēdo lucem,renouat,nutrit,ſeruat,perficit,diſcriminat, cōiungit,refouet, fœcundat,auget,immutat,firmat,implet,ſuſtollit,viuificat'q; om̄ia,& quodlibet ex om̄ibus modo ſibi congruo,vnius eiuſdem'q; ſolis eſt particeps,plurimorum'q; participantiū ſol vnus in ſeipſo cauſas ante vniformiter cępit,multo magis omnium exemplaria rerum:vna ſuperſubſtantiali vnitate in ſolis & omnium cauſa,ante ſubſiſtere eſt concedendum,quia & ſubſtantias produ-

Exemplaria q̄ & paradigmata citſecundum quod à ſubſtantia excedit. ¶Exemplaria vero eē dicimus rationes in deo ſubſtantificas rerum,& ſingulariter ante ſubſiſtentes,quas prędeſtinationes theologia vocat,& bonas diuinas'q; voluntates,eorum(quæ ſunt)definitrices atq; effectrices:ſecūdum quas ipſe ſuperſubſtā-

Clemens philoſoph⁹ tialis deus quæ ſunt,omnia prædeſtinauit atq; produxit. Si autem & philoſophus Clemens vult etiam ad aliquid dici exemplaria(quæ ſunt in rebus)magis principalia. Procedit qdem illi oratio non per propria & abſoluta,& ſimplicia nomina. Cæteꝝ vt cōcedamus & hoc recte dicimemi nerimus quid ſacra proteſtētur eloquia,quia nō ea tibi oſtendi,vt poſt illa incederes, ſed vt p rationalem horum ſcientiam ad omnium cauſam,prout poſſumus,prouehamur. Om̄ia igitur ipſi, quæ ſunt ſecundum vnicā om̄ibus eminētem vnitatē accepta ſunt referenda:quandoquidem ab eſſentia ſubſtātifici proceſſus atq; bonitatis inchoans,& p oīa pergens,& cūcta ex ſeipſa,eſſentia implens,atq; in om̄ibus quæ ſunt,exultans:om̄ia qdem in ſe ante cōplectitur,p vnā ſimplicitatis excellentiam om̄e renuens duplex. Cūcta vero ſimiliter cōtinet ſecūdum ſuperexpanſam ſimplicem infinitatem ſuam,atq; ab omnibus vnice participat,quēadmodū & vox vna cū ſit,atq; eadem: à multis auribus vt vna percipitur. ¶Omnium itaq; initium & finis rerum eſt, qui ante eſt: initium qdem vt author,finis vero vt alicuius gratia,finis'q; omnium atq; infinitas totius infinitatis,& finis excellēter quæ velut oppoſita ſunt. Imo em̄(vt ſæpe iam dictū eſt) quæ ſunt om̄ia: & ante habet,& ſubſiſtere facit,om̄ibus & vbiq; præſens,& ſecundū vnū atq; idem,& ſecūdum idem eē,& ad oīa prodiens:& manēs in ſeipſo,& ſtans,& ſe mouēs,& neq; ſtans,neq; ſe mouēs, neq; initiū habēs,aut mediū,vel finē,neq; in aliquo ſubſiſtentium eſt,neq; aliqd eſt ſubſiſtentiū: & neq; ei vlla rōne cōpetit,aliqd eoꝝ q̄ æterne ſunt,aut q̄ tēporaliter ſubſiſtūt,ſed tēpore & ſeculo & ijs quæ in tēpore & ſeculo ſunt,om̄ibus eminēter excipit,quia & ipm ſeculū,& quæq; ſunt, & menſurę rerum,& quæq; ſub mēſuras cadūt : per ipſum & ab ipſo ſunt.

De vita. Cap. VI.

A SEd de his quidem in alijs opportunius dicatur, nunc vero celebranda laudibus eſt vita Vita.
æterna, ex qua ipſa vita, & vita omnis eſt, & à qua in omnia quæ vitam quomodolibet Deute. 30
hauriunt viuere pro modo cuiuſq; diffunditur. Nempe & ipſa immortalium angelorum
vita, & immortalitas & conſtantia illa angelici ſempiterni motus nunquam deficiens, ex
ipſa & per ipſam eſt atq; ſubſiſtit: quocirca viuentes ſemper immortalesq; dicuntur, & rurſum
nō immortales, quia nō ex ſe habēt vt immortales ſint & ſempiterne viuāt, ſed ex viuifica, & vi
tæ oīs efficiente atq; continēte cauſa. Et ſicuti in ente dicebamus, ꝙ ipſius quoque eſſe ipſa eſt ſe
culū, ita & hic rurſus ꝙ vitæ ipſius quoque ſupereminens illa & diuina vita vitæ eſt author atq;
ſubſtātiæ. Et vita oīs ac vitalis motus ex vita illa ducitur, q̄ eſt ſupra omnē vitā & omne totius
vitæ principiū. Ex ipſa, & aīæ immortalitatē habent, & animātes oēs, & plantæ iuxta extremā
vitæ harmoniā vt viuant acceperūt, qua ſublata, iuxta eloquiū oīs deficit vita, & ad quā ipſa q̄q; Pſal. 103
quæ participādæ, ipſius infirmitate defecerūt, ſi rurſum cōuertantur, rediuiua fiunt. ¶ Ac largitur
primū quidē ipſi per ſe vitæ, vt ſit vita, & omni vitæ & particulari, vt ſit vnaquæq; idipſum pro
prie q̄d eſſe à natura habet. Atque ſupercœleſtibus quidē vitis ſpiritalē & diuinā, immutabilēq;
immortalitatē, & nuſq̄ vergentē aut inclinantē ſempiternū motū, ſeſe etiā per bonitatis copiam
ad dæmonū vſque vitā ſuperextendēs. Neque eñ vita illa ab alia prouenit cauſa, ſed ex ipſa, &
ꝙ ſit vita, & ꝙ perſeuerās ſit, habet. Sed & viris q̄q; vt promiſcuis quantū licuit angelicā condo
nans vitā, ſuperabundātia pietatis à ſe auerſos nos cōuertit atque ad ſe reuocat. ¶ Quod vero lō-
ge diuinius eſt, nos totos (aīas dico & ſocia corpora) ad perfectā vitā & immortalitatē transfer-
re pollicetur. Quod veteribus quidē præter naturā fortaſſe videatur, mihi vero, tibiq;, & veritati
B & diuinū, & ſupra naturā, vt eſt, videtur: ſupra naturā noſtrā dixerim viſibilē, nō ſupra omnipo
tentē illi per ſe & diuinæ vitæ æqualē. Ipſi quippe (vt q̄ ſit vitaꝝ omniū natura, maximeq; ſacra-
tiorū) nulla vita p̄ter naturā aut ſupra naturā eſt. Itaque demētiſſimi Simonis hac de re cōtradi- Simon
ctorij libri, procul à choro diuino, tuaq; ſancta aīa pellātur. Fugit eñ illū, puto (& quidē cū ſapiē magus.
tem ſe exiſtimaret) nō oportere eū qui recte ſentiat manifeſta ſenſus ratione inniti adiutrice, con-
tra inuiſibilē omniū cauſam, & hoc eſt q̄d ei dicendū, id eſſe præter naturā dicere: ipſi eñ nihil cō
trariū eſt. ¶ Ex ipſa viuificātur & cōfouentur, & animātes cunctæ atque arbores, & ſiue ſpiritalē
dixeris, ſiue rationalē, ſiue ſenſitiuā, ſiue nutritiuā, ſiue vegetatiuā, ſiue quālibet vitā aut vitæ initiū
aut vitæ ſubſtantiā, ex ipſa & viuit & viuificat, quæ ſupra omnē vitā eſt, & in ipſa ſecundū cau-
ſam vniformiter ante ſubſiſtit. Nā vita illa ſuprema & principalis, & vitæ oīs eſt author, & fœ-
cundat, & replet, & diuidit vitā, & omni ex vita prædicanda eſt, pro omniū fœcunditate vitarū,
vt omnigena, omniſq; vita intelligentia cōprehenſa laudataq;, vt nullius egens, imo vitæ affatim
plena per ſe viuens, & vt ſupra omnē vitam, vt vitam viuificans, vitaq; ſuperior, ſiue quomodo-
cunq; ineloquibilē vitam quiſq; humano more laudare velit.

De ſapientia, ſenſu, ratione, veritate, fide. Cap. VII.

C AGe vero ipſam ſi placet verā perennēq; vitā, & vt ſapientē, & vt ſapientiā ipſam cele- Sapientia.
bremus, imo vt toti ſapientiæ ſubſtantiā largientē, & ſupra omnē ſapientiā, intelligen-
tiamq; longe eminentē. Non eñ ſolū eſt ſapientiæ exuberās deus, & ſapientiæ eius nō Pſal. 146
eſt numerus, ſed & ſupra ſermonē omnē, & mentē, & ſapientiā locatus eminet. Intel- Paulus apſ̄s
lexit hoc mirabiliter profecto diuinus vir cōmunis noſter, noſtriq; præceptoris ſol, qui ſtultum Hierothei,
dei ſapientius hoībus dixit. Non modo quia humana mens oīs, firmitati & ſtabilitati diuinarū, & Dionyſij
exactiſſimarūq; intelligentiaꝝ cōparata, error quidē eſt. Verū quia etiā ſolenne theologis eſt, paſ cōis p̄ceptor
ſione reciproca, in deo quæ ſunt priuationis aſſerere. Ita & inuiſibilē aiunt ſanctæ literæ clariſſi-
mam lucē, eumq; qui celeberrimus eſt, & eū qui multis inſignis nominibus eſt, ineffabilē & ſine Iohan. 1.
nomine appellāt, præſentemq; oībus, & qui inuenitur ex oībus, incōprehenſibilē, atque inueſti- 1. Timoth. 1
gabilē dicunt. Hoc modo nunc quoque diuinus apoſtolus ſtultitiā dei laudare perhibetur, quod Pſal. 112
in ea irrationabile, indignūq; videtur, ad ineffabile, rationemq; omnē præcellētē referens verita Exodi. 3. 4
tem. ¶ Verū (quod in alijs dixi) quæ ſupra nos ſunt, ſi more noſtro accipiamus, familiaribuſq; in- Pſal. 138.
uerſemur, ſenſibus diuina noſtris cōferentes, fallimur, qui diuinū illud arcanū, iuxta viſibilem ſpe- Prouer. 8
ciem perſequamur. Cū ſcire profecto debeamus animū noſtrū partim habere intelligendi virtu- Roma. 11.
tem, per quā intelligibilia aſpicit, partim vnionē mentis naturæ præcellentē, per quā his quę ſunt
ſupra ſe iungitur. Hac itaque diuina oportet intelligamus non humano more, ſed toti integre à
nobiſipſis excedētes atque prorſus in deū tranſeuntes. Præſtat eñ dei eſſe, q̄ iuris noſtri. Sic de-
niq; tradi diuina nobis poterūt, ſi cū deo fuerimus. ¶ Hanc itaque irrationabilē & amentem ſtul- 3. Reg. 14
tāq; ſapientiā, eminentia ſingulari prædicātes, dicamus, oīs ſenſus & rationis, omniſq; ſapientiæ
& intelligentiæ authorē eſſe, ipſius eſſe omniū cōſilium, atque ab ipſa omnē ſcientiam intelligen
tiamq; profluere, & in ipſa oēs eſſe theſauros ſapiētiæ & ſciētiæ abſconditos. Atque vt ab his quę Coloſſ. 2
ſupra iā diximus nō diſcedamus, cauſa illa ſupreme atque omniū oīno ſapiens, ſapientiā ipſam &
totā & particularē ſubſiſtere facit. Ex ea intelligibiles angelicoꝝ ſpirituū, intellectualeſq; virtutes
ſimplices

ſimplices,& beatas intelligẽtias habẽt,nõ in diuiſibilibus,aut à diuiſibilibus,ſiue ſenſibus, ſiue verbis latioribus diuinã colligẽtes ſcientiã,dum neq; cõſortio aliquo ad hæc ipſa agglutinãtur,& materia omni ac multitudine perſiſtũt pure,ſpiritaliter & extra materiã,vniceq; intelligibilia diuina penetrãteſtq; in eis ſpiritalis virtus,& operatio impermixta,& immaculata irradiata mũditia,cõtemplatio diuinorum ſenſuum indiuidua & ſpiritalis:& quæ auguſtiore illo ſingulari ad diuinã, ac ſapientiſſimum & ſenſum & verbum pro viribus formatur. ¶Per diuinam item ſapiẽtiam,& animæ ratiocinãdi vim habẽt,diſcurſione & longo ambitu ad rerum veritatem annitentem,atq; in eo ſingularibus illis ſpiritib⁹ inferiores: ꝙ diuiduis,atq; omnigenis varietatis vtunt ſignis,in eo vero ꝙ plurima in vnum colligãt,intelligẽtijs quoq; æqualibus angelis(quantum fas eſt animab⁹

intellectus ad id aſpirare)illuſtrari promerentur. Ac*ſenſus ipſos quoq; ſi quis ſapientiæ aliqua ex parte dicat eẽ participes,nõ errabit,extraq; propoſitum aget. Certe & dæmonicus ſenſus, ex ipſa ducit, inquantum ſenſus eſt. Inquantum vero ſenſus eſt irrationalis,frui eo quod appetit neſciẽs ac nolens:rectius à ſapientia defectio poteſt appellari. ¶Sed eñ ꝙ ſapientiæ ipſius & oñis mentis & omnis rationis,ac ſenſus omnis:diuina ſapientia & initium,& cauſa ſit,& ſubſtantia,& perfectio, & cuſtodia,& finis dictum ſit. Verum deus ipſe q eſt pluſquam ſuperq; ſapiens:quo modo ſapientia,ſenſus,& ratio, & cognitor laudatur? quomodo eñ intelligibile aliqd ſentiet,cũ intellectualibus operationibus careat? aut quomodo ſenſibilia noſcet,qui ſenſu omni ſuperior eminet?

Iohan.3. Atqui ſcire illum omnia ſcriptura teſtatur,nihilq; diuinam ſciẽtiam ſugere: verum(quod ſæpius dixi)diuina digne deo ſunt intelligẽda. Sane animi,ſenſuſq; priuatio,excellentiam in deo,nõ defectum ſignat,ſicq; accipi oportet, quẽadmodũ etiã irrationale ei applicamus, q ſupra rationem eſt,& imperfectionem ei qui ſumme perfectus eſt excellentia & duratione:& intangibilem,inuiſibilemq; caliginem inacceſſibilis lucis,ꝑ excellẽtiam viſibilis luminis. ¶Itaq; diuina mẽs omnia continet,cunctis ſupereminẽte ſciẽtia,ſecũdum omniũ cauſam, omniũ in ſe notionẽ ante com- E

plexa,priuſquam angeli fierent ſciens,angeloſq; producẽs:& alia oñia in intimis,& ab ipſo (vt

Ecci.23 ſic loquar)initio noſcens,atq; ad ſubſtãtiam ducẽs. Et hoc arbitror id ſignare quod dicitur:q no

Daniel.13 uit omnia antequam fiant. Nõ eñ ex ijs quæ ſunt ea qdem diſcẽs, diuina mẽs nouit,ſed ex ſe & in ſe ſecundum cauſam,omniũ notionẽ & ſcientiã atq; ſubſtãtiam anticipat,& ante cõprehẽdit, non ſingula ex cuiuſq; ſpecie ducẽs,ſed ſecundũ vnicã cauſæ cõplexionem oñia ſciens & conti-

Manuductio a luce. nẽs,ſicuti & lux ſecũdum cauſam in ſeipſa tenebrarũ ſcientiã præambit,nõ aliunde quàm ex luce tenebras noſcẽs. ¶Seipſam itaq; diuina ſapiẽtia noſcẽs,oñia ſcit:materialia ſine materia,& indiuiduæ quæ diuiſionẽ admittũt,& vnice plurima,vno ipõ cũcta ſciens & proferẽs. Nã ſi ſecundũ vnam cauſam deus oñibus eẽ impartit,vna eadẽ profecto cauſa ſciet oñia,vtq; ex ſeipſo ſint,& & in ipſo ante ſubſiſtant,neq; ex his quæ ſunt eorũ capiet notionẽ,ſed ex ipſis ſingulis ſuæ & aliorum alijs ſciẽtiæ erit indultor. Non habet itaq; deus peculiarẽ ſcientiã ſui,aliã vero communẽ oñia cõprehendẽtem:ipſa eñ ſeipſam omniũ cauſa cognoſcens,qua tandem ratione quæ ab ſe ſunt,& quorum eſt cauſa,ignorabit? Hac itaq; deus cũcta cognoſcit,non rerum,ſed ſui profecto

Apoc.8 ſcientia. Nãq; & angelos ea ſcire quæ in terra ſunt,ſcriptura teſtatur: Non ea ſenſu hauriẽtes quę quidem ſunt ſenſibilia,ſed propria ad dei imaginem effictæ mẽtis virtute atq; natura. ¶Ad hæc quærendũ,quomodo nos deũ ſcimus? q neq; intelligibilis,neq; ſenſibilis,neq; omnino quicq̃ intelligibilium eſt? Forte id veraciter dicemus, nos deũ non ex ipſius natura cognoſcere(id nempe ignotum eſt,omnẽq; ſuperat rationẽ ac ſenſum)ſed ex creaturarũ oĩm ordinatiſſima diſpoſitiõe F

vt ab ipſo producta,& imagines quaſdã ac ſimilitudines diuinorum ipſius exemplariũ præ ſe ferente,ad id quod oñia tranſcẽdit via & ordine pro viribus ſcandimus in omnium eminẽtiſſima priuatione,atq; in omniũ cauſa. Idcirco & in omnibus deus agnoſcitur,& ſeorſum ab oñibus,& per ſcientiã,& ꝑ ignorationẽ noſcitur deus. Eſtq; ipſius & intelligẽtia,& ratio, & notio, & tact⁹, & ſenſus,& opinio,& imaginatio,& nomen, & alia oñia:& neq; intelligit,neq; dicit,neq; nominatur,neq; eſt aliqd eorũ quæ ſunt,neq; in aliqua creatura cognoſcitur:& in oĩbus oñia eſt, atq; in nihilo nihil:& ex omnibus cunctis agnoſcitur,& ex nullo nemini: Enimuero & iſta de deo rectiſſime dicimus:& ex ſubſtãtijs omnibus celebratur iuxta omnium rationẽ quarum eſt author. Et eſt item auguſtiſſima dei ſcientia quæ per ignorationem ſcitur,in coniunctione illa quæ ſuperat ſenſum,quando mens omnia alia tranſiliens,& ſeipſam demũ linquens, coniuncta fuerit lucidiſſimis radijs,inde atq; illic inſcrutabili ſapiẽtiæ profundo illuſtrata, & ex oĩbus qdem(vt dixi)

Prouerb.8 ipſa noſcẽda eſt: ipſa eñ ẽ,iuxta ſcripturæ fidẽ effectrix omniũ,& ſemꝑ cũcta coaptãs,ipſiuſq; oĩm indiſſolubilis cõuenietiæ atq; ordinis cauſa, ſemꝑ priorum fines ſequentiũ initijs iungens,

Iohan.1. vnamq; mundi conſpirationem & cõgruentiam decentiſſime moliens. ¶Ratio quoq; deus dici-

Ratio ſiue verbum tur in ſanctis literis,nõ modo qa & rationis,& ſenſus,& ſapiẽtiæ indultor eſt,ſed qa & omnium cauſas in ſe vniformiter ante cõplexus ẽ,& qa per oñia pergit penetrãs(vt ſcriptum eſt) vſq; ad

Sapiæ.8 omniũ finem. Et ſupra hæc etiã qa ſupra ſimplicitatẽ omnem diuina expanditur ratio, eſtq; ab

Veritas. oñibus ſupra oĩa ſupremæ ſubſtãtiæ rõne abſoluta. Hæc ratio eſt ſimplex,vereq; ſubſiſtẽs veri-

Fides. tas,circa quã vt liquidã & nuſquã oberrantẽ ſcientiã oĩm,diuina fides eſt ſtabilis credẽtiũ ſedes,

quæ hos

A quæ hos in veritate locat, in ipſiſq; veritatem imperſuaſibili identitate certam & ſimplicem ve-
ritatis notionem habentibus ijs qui crediderunt. ¶ Nam profecto ſi ſcientia cognoſcentiū & co-
gnitorum coniunctrix eſt, ignorantia vero mutationis ſemper & ex ſe ignorāti ſuę diuiſionis eſt
author: eum qui in veritate credit iuxta ſcripturæ fidem nihil remouebit à vere fidei authore, in Roma, 8.
quo conſtantiam immobilis atq; immutabilis identitatis habebit. Nouit enim penitus is qui ve-
ritati coniunctus eſt, quàm bene ſe habeat etiam ſi plures illum corripiant, quaſi amētem & ex-
tra ſe factum. Fugit enim (quemadmodum & par eſt) illos quomodo velut ex errore ille per in-
temeratam fidem veritati extra ſe fit, extaſimq; patitur. Porro nouit ipſe ſeipſum veraciter, non
(quod illi aiunt) inſanire, ſed ab inſtabili ac variabili circa latiſſimam erroris varietatem motu, per
ſimplicem & ſemper ſecundum eadem & eodem modo ſe habentem veritatē euaſiſſe liberum.
Ita deniq; noſtratis diuinæ ſapientiæ principes, ac duces: pro veritate moriuntur omni die teſti- Teſtimoniū
monium perhibentes (vt dignum eſt) & verbo & omni opere, ſingulari Chriſtianorum, veræq; martyrum.
ſcientiæ: omnibus hanc eē & ſimpliciorem & diuiniorem, imo ipſam eē ſolam veram & vnicam
& ſimplicem diuinam notionem.

De virtute, iuſtitia, ſalute, redemptione: in quo & de æqualitate & inæqualitate Cap. VIII.

B VErum em̄ quoniam diuinā veritatem, ſupremāq; ſapientiam, vt virtutem theologi ce-
lebrant, & vt iuſtitiam, ſalutem quoq; ipſam, & redemptionem appellant: age iſta pro
viribus diuina nomina explicare pergamus. Nempe em̄ q̄d deitas ſumma virtute om Pſal 139.
ni (quomodolibet aut eſt aut intelligitur) eminētiſſime ſuperior ſit: neminē reor qui di Virtus.
uinis literis ſit inuerſatus ignorare. Plurimis em̄ in locis ſcriptura ſacra, etiam dominationem illi Pſal. 23.
virtutū quoq; cœleſtium aſſignans tradidit. Quomodo igitur illam theologi etiā vt virtutē lau-
dant, quæ virtute omni longe eminenter excipitur? aut quomodo in ipſa virtutis accipimus no-
men? Dicamus ergo quoniam virtus eſt deus, q omnē in ſe virtutē ſupreme habet & tēpore &
excellētia, & vt omnis virtutis author, omniaq; per virtutem nuſquā inclinātem atq; incircūſcri-
ptam producēs, & ſicut eius quæ eſt virtus ſiue vniuerſalis ſiue particularis cauſa efficiēs, & vt in-
finitæ virtutis, non modo q̄d virtutem proferat omnē, verum & q̄d ſupra omnē, & ipſam quoq;
virtutem ſit, & q excellētiſſime poſſit, & infinite infinitas præter eas quæ ſunt, alias proferre vir-
tutes, eo q nullo modo poſſint vel infinite vel in infinitum productæ virtutes, ſupremę infinitā
vim ipſius potentiſſime virtutis obtundere. ¶ Ac vero ineloquibili, & incognito, atq; incogitabili
modo ſupereminentis omnia virtutis ſuæ ſiue per potentiæ copiam, infirmitatem quoq; corro-
borat, extremaſq; ſubſtantias continet, ac potenter firmat: ſicuti & in ijs quæ ſenſuū fortia ſunt
potentiam, cernimus ſuperlucētia lumina ad hebetiores quoq; acies penetrare, maioreſq; crepi-
tus aiunt in aures q̄q; obtuſiores, & haud facile ſonitus haurire idoneas, ingredi. Quod em̄ audiēdi
officio penitus vacat, neq; auris eſt, & q̄d omnino nō videt, neq; acies eſt. Hæc deniq; infinite po-
tens diuina diſtributio, in oīa quæ ſunt ſe intēdit atq; permeat, & nihil eſt in rebus, quod nō ſit
virtuti alicui percipiendæ idoneū, ſed aut ſpiritalem, aut rationalē, aut ſenſibilem, aut vitalem, aut
C ſubſtantialē habet virtutē. Ipſum quoq; eſſe (ſi fas ſit dicere) virtutē, vt ſit à ſuperſubſtantiali vir-
tute cōſequitur. ¶ Ex ipſa ſunt altiſſimę angelicarū diſtinctionū virtutes. Ex ipſa vt & ſint ſine la-
pſu habent, omneſq; ſpiritales ſuos, atque immortales ſempiternos motus, ipſamq; conſtantiam
boniq; deſiderium inuiolabile ab infinitæ bonitatis virtute perceperūt, ipſa illis largiente vt poſ-
ſint, & iſta ſint, & ſemper eſſe deſiderent, ipſumq; deſiderare poſſe, vt ſemper poſſint. Procedunt
ipſius indeficientis virtutis effectus ad homines quoq; & animātes, & arbores, totamq; mūdi na-
turam, & coniuncta corroborant ad amicitiam mutuam ac ſocietatē: & quæ diſcreta ſunt vt ſint
ſingula iuxta rationē propriam ac diffinitionem inconfuſa atq; impermixta cuſtodit, mundiq;
ordines & diſpoſitiones in proprio conſeruat bono. ¶ Atq; immortales angelicarū vnitatū vitas
inuiolabiles, & cœleſtes luminariū, ſyderūq; ſubſtātias atq; ordines, immutabiles ſeruat, ac ſeculū
vt eē poſſit indulget: temporū q̄q; orbitas progreſſu diſtinguit, & reditu colligit, ignisq; vires in-
extinguibiles facit, & aquarū fluenta perennia. Aereā quoq; fuſionē terminat, & terrā ſup nihilū
firmat, eiuſq; viuificos partus incorruptibiles cuſtodit, elementorūq; congruentiā & temperan-
tiam inconfuſam, atq; indiuiduam ſeruat: & animæ ac corporis continet nexū. Arborū q̄q; virtu
tes qbus nutriunt & creſcūt, mouet, ſubſtātialeſq; omniū roborat vires, & mundi indiſſolubilem
conſtantiā tuetur, deificumq; ipſum ſtatū cōdonat: virtutem vt hoc poſſint (ijs qui in deū tran-
ſeunt) præſtans. Prorſuſq; nihil in ſubſtantijs eſt, quod ipſius omnipotens diuina virtus nō tuea-
tur atq; contineat. Quod em̄ omnino nulla virtute ſuffultum, neq; eſt, neq; aliqd eſt, neq; eſt peni-
tus ipſius vlla poſitio. ¶ Atqui inquit Elymas magus ſi eſt omnipotens deus, quomodo à veſtro Elymas ma-
theologo aliquid non poſſe dicitur? beatum inſimulans Paulū qui ait deum ſeipſum negare non gus.
poſſe. Illud autem ſi adijciam vehementer timeo, ne vt amens ridear, q puerorū ludentiū ſtructu-
ras, & ſupra arenā fundatas, & infirmas euertere moliar, atq; huius rei diuinū ſenſum veluti arduū

Vbi hic deus & a deo frequenter dicitur originale habet nomen dei on, hoc eſt ens & qui eſt, & nō eē non poſſe, nō noſſe nominaliter itelligunē.

aliquid ac ꝑdifficile intentius aperire aggrediar. Nempe eñ ſeipm negare, à veritate decidere eſt. D Porro veritas deus eſt, & à veritate cadere à deo eſt cadere. Si igitur veritas deus eſt, veritatiſq́ negatio eſt à deo prolapſio, à deo cadere deus nō poteſt, & nō eſſe (vt ſic dixerim) non eſt, & nō poſſe nō poteſt, & nō noſſe ſecundū priuationē nō oouit: id ſapiens ille non iotellexit, imitaturq́ athletas imperitos, q ſæpe imbecillos ſibi aduerſarios eē ſuadentes, contraq́ abſentes ipſos fortiter adumbrata pugna dimicātes, & aerem caſſis ictibus cōſtanter ferientes, aduerſarios ipſos ſuperaſſe arbitrātur, ſeq́ victores buccinātur, cum neq́ illorū nouerint vires. At nos diuinū ipm Paulum pro viribus aſſequētes, eum q ſupra virtutem ē deū vt omnipotētem celebramus, vt beatum ſolumq́ potētem, vt dominātem in virtute ſua ſeculo, vt qui in nullo à ſubſtantijs exciderit, imo quæq́ ſunt oñia excellēter & aote tempora habeat ſuperſubſtantiali virtute ſua: qui ijs quæ ſunt oñibus, vt eē poſſint & hoc ſint, excellēnis virtutis copia & exuberāti profuſione largitur.

Iuſtitia
Pſal. 110.
Pſal. 118.
Sapiæ. 1.

¶ Iuſtitia vero rurſus deus vt oñibus ſecūdum merita retribuēs dicitur, menſuramq́ & pulchritudinem & ordinē ac diſpoſitionē, omneſq́ diſtributiones atque ordinationes iuxta veriſſimam ac iuſtiſſimā diffinitionē ſingulis ſegregans, & oñibus quibuſq́ proprij operis author exiſtēs. Cūcta eñ diuinæ iuſtitiæ legibus ordinat atq́ determinat, & oñia ex omnibus mera atq́ impermixta cuſtodiens, pro ſingulorum meritis ijs quæ ſunt oñibus cōgrua cuiq́ largitur. Hæc vero ſi recte dicūtur, q diuinam iuſtitiam inſimulant, dum nō aduertūt, ſuam iniuſtitiā apertiſſime dānant. Aiunt eñ immortalitatē ineſſe debere mortalibus, imperfectiſq́ perfectionē: & ijs quæ ex ſe mouētur neceſſitatem qua aliunde moueātur, mutabilibuſq́ identitatem, & infirmis, quæ perfectæ virtutis ſunt adeſſe oportere. Itē ſempiterna eē temporalia & immutabilia quæ natura mouentur, temporariaſq́ voluptates oportere eē æternas, & oñino quæ aliorum ſunt, alijs reddūt. E Verum in hoc operæpretiū eſt cognoſcere diuinam iuſtitiā veram eē iuſtitiā, ꝙ oñibus quę ſua ſunt tribuit pro ſingulorum merito, & cuiuſq́ naturam in ſuo ordine ſeruat atq́ virtute. ¶ At dixerit quiſpiam non eē iuſtitiæ, quod viri ſancti ſine adiutorio dimittantur à peſſimis conteri. Ei dicēdum, ꝙ ſi qdem terrena quæ carnalibus in ſtudio ſunt, diligūt: hi quos ſanctos appellat, diuino amore prorſus exciderūt, & neſcio quo pacto ſancti appellari poſſint, q amabilia veraciter ac diuina iniurijs afficiunt, dum ea quæ neq́ amari, neq́ haberi in ſtudio merentur, minus plane honeſte cōgerunt, minuſq́ reprobāt. Sin autem quæ vere ſunt, amāt, lætari cōuenit eos q aliqua cupiunt, quādo fruuntur optatis. An vero nō tūc magis angelicis propinquāt virtutibus, cū diuinorum deſiderio pro viribus ab omni carnalium affectione diſcedūt: atq́ ad hoc viriliter multū exercētur, dum prēſſuras, caſuſq́ varios honeſti gratia tolerāt. Itaq́ (vt verum dixerim) hoc magis eſt diuinæ iuſtitiæ propriū nequaq̄ emollire atq́ eneruare optimorum quorūcunq́ maſculū ſenſum largitione carnaliū. Neq́ ſi quis id conetur agere, eos ſine adiutorio linquere, ſed illos in præclaro, inflexibiliq́ ſtatu ſolidare, eiſq́ cum ſint huiuſmodi ſecūdū merita reddere.

Salus
pſal. 26
Iohan. 4

¶ Hæc deniq́ diuina iuſtitia ſalus quoq́ omnium ꝑdicatur: propriā cuiuſq́ & ſyncerā ab alijs ſubſtantiam & ordinem ſeruans atq́ cuſtodiēs, cauſaq́ pure exiſtens proprię in quibuſq́ actionis. Si qs vero ſalutē laudet (vt etiam ne à deterioribus qdem abſtineat) cuncta ſaluando rapientem, & hunc ipſi laudatorē profuſiſſime ſalutis plibenter admittemus. Et hanc ſane primam vniuerſorum ſalutem ipm diffinire cupiemus quæ oñia in ſeipſis immutabilia, neq́ diſſidentia & nuſquam deflectenda ad deteriora præſeruet, cuſtodiatq́ oñia ſine pugna & bello, ſingula ſuis rationibus, ordinibuſq́ diſtincta, & inæqualitatem omnē, & alienam actionem ex oñibus eliminet, & cuiuſq́ F proportiones ad id confirmet vt in diuerſa cadere, aut commigrare nequaquam poſſint.

Redēptio
1. Cor. 1

¶ Verę eñ profecto & hanc ſalutem nō præter intētioοem ſcripturæ ſanctę vt bonitate cūcta ſaluante quæ ſunt oñia, ab ſuorum prolapſione bonorum, redimentem: prędicare merito poſſumus, quātum cuiuſq́ ſaluādorum admittit natura. Idcirco etiam redemptionem illam theologi nomināt, ex eo quod non ſinit quæ vere ſuot, ad id cadere vt nō ſint. Ex eo item ꝗd etſi quid deliquerint, & ab ordine ſuo aberrauerint, & imminutionē aliquam perfectionis bonorum ſuorum paſſa fuerint. Hac etiam in parte à paſſione & imbecillitate ac priuatione redimit, implens quod deeſt, & paterno affectu infirmitatem ſupplens, atq́ à malo erigens, imo in pulchro ſiſtens, & ꝗd ei fluxerat, bonū reparans ac diſponens, & ordinis quod deeſt in illo atq́ poſitionis exornans, integrūq́ perficiens, & ab omnibus abſoluens inconcinnitatibus.

Aequalitas
Pſalm̄ 9
Sapiæ. 6
Philip. 2

¶ Sed de his quidem & de iuſtitia dictū eſt. Secundum quam omnium æqualitas, emetitur atq́ terminatur omniſq́ inæqualitas quæ ſecundum priuationem eſt eius (quæ in ipſis ſingulis eſt) æqualitatis, extorris agitur. Verę enim vero inæqualitatem ſi quis differentias omnium ad omnia in omnibus accipiat: huius quoq́ iuſtitia ſeruatrix eſt, non permittens promiſcua oñia fieri ac perturbari, ſed cuſtodiens quæ ſunt oīa ſecundum ſpeciem in qua ſingula quæq́ eſſe acceperunt.

De magno, paruo, eodem, altero, ſimili, diſſimili, ſtatu, motu, æqualitate. Cap. IX.

Quoniam

A QVoniam vero,& magnum,& paruum authori omnium applicatur, idemq́; & alterũ
ſimile quoq; ac diſſimile & ſtatus & motus, age & hæc nominũ diuinorũ ſigna liqui-
de,quantum poſſumus,ſpeculemur. Magnus itaq; deus in ſacris literis prædicatur & Magnum.
in magnitudine,& in aura tenui,diuinam ſignãte paruitatem. Atq; idem dicitur ſicu Paruum.
ti cum ſcriptura dicit: Tu autem idem ipſe es. Alter quoq;,quãdo multiformis, multisq́; figuris à In aura tenui
ſacris eloquijs fingitur. Et ſimilis,vt ſimilium & ſimilitudinis opifex. Et diſſimilis omnibus,vt cui Idem.
ſimilis non ſit. Et ſtans atq; immobilis,& ſedens in æternum. Et mobilis,vt qui omnia penetret, Alterum.
& quæq; alia diuina nomina tantundem valentia à ſacris prædicantur eloquijs. Magnus quidẽ Simile.
appellatur deus,iuxta propriam ipſius magnitudinem,quæ magnis omnibus ſuimet conſortium Diſſimile.
tradit,& extrinſecus ſuper omnẽ magnitudinem funditur & ſupra expanditur, omnem conti- Stans.
nens locum,omnẽ tranſcendens numerũ,omnem tranſiliens infinitatem,& per ipſius plenitu- Mobile.
dinis exhuberantiam,principaliaq́; ipſius dona qua parte ipſa ab omnibus participata,per infi- Magnum.
nitam donorũ profuſionem ſine diminutione omnino perdurant, eandemq́; habẽt plenitudinis
exhuberantiam , neq; participationibus minuuntur,ſed magis ac magis exundant. Magnitudo
hæc & infinita eſt,& quantitate caret,& numero, atq; hoc eſt excellentia ſecundum abſolutã,& Paruum.
ſuperne expanſam incomprehẽſibilis magnitudinis redundantiam. ¶ Paruum vero ſiue tenue in
eo dicitur,ꝙ molem omnẽ excedit, atq; diſtantiam , & ꝙ abſq; impedimento per omnia per-
git. Enimuero omnium cauſa puſillum eſt,nuſquã em̃ inuenies puſilli ſpeciem imparticipatam.
Ita igitur in deo puſillum accipiendũ,vt quod in omnia,& per omnia ſine impedimẽto pergat, Heb. 4
B & operetur, atq; pertingat vſq; ad diuiſionem animæ & corporis,cõpagum quoq; & medulla-
rum,& diſcernens cogitationum & intẽtionum cordis,imo eorũ quæ ſunt omnium : nõ em̃ eſt
creatura inuiſibilis in conſpectu eius. Hoc itaq; puſillum & quantitate caret & qualitate, tenetur
nullo,infinitum eſt,& interminatum , comprehẽdens omnia , & ipſum comprehenſibile nulli. Idem.
¶ Idem vero ſuperſubſtãtialiter æternum eſt , inuertibile in ſeipſo manens, ſemper ſecũdum ea-
dem & eodem habens modo,oĩbus eodem modo præſens,ipſumq́; ſecũdum ſeipſum in ſeipſo
firmiter & intemerata in pulcherrimis excellentis identitatis finibus collocatũ, immutabile,caſui
minime obnoxium,forte & conſtans,inuariabile,impermixtũ,immateriale,ſimpliciſſimũ,nullius
egens ꝙ augeri minuiq́; nõ poſſit: ingenitum nõ quaſi nondũ genitum,ſeu quaſi imperfectũ ſit,
ſeu ab hoc,aut hoc nõ ſit,neq; vt quod nuſquã nulloq́; modo ſit,ſed vt quod ſuper omnia inge-
nitum,& abſolute ingenitũ,ſemperq́; ſit & in ſe perfectũ ſit,atq; idem ſit ſecũdum ſeipſum,atq;
à ſeipſo vniformiter eadẽq; ſpecie determinatũ,idemq́; illud ex ſeipſo oĩbus participare idoneis
inſinuans,& alia connectens alijs,copia identitatis & cauſa,in ſeipſo etiam contraria eodem mo
do ante habẽs ſecũdum vnam atq; vnicam totius identitatis ſupereminẽtem cauſam. ¶ Porro Alterum.
alterum dicitur,quia oĩbus prouidentiæ ratione deus adeſt,& omnia in oĩbus pro omnium ſalu-
te ſit,in ſeipſo & in ſua identitate manens, & nuſquã progrediendo per vnam indeficientemq́;
operationẽ ſtans,& ſeipſum virtute nuſquã inclinãte ad eos,qui conuerſi ſunt,in deum aſſumen
dos largiens. Alteritatem quoq; variarum dei iuxta multiformes viſiones figurarũ, alia quædam Manuductio ex aĩa
per ea quæ videntur præter id quod videtur,ſignificare putandum eſt. Quemadmodũ em̃ ſi ani ſumpta.
C mam ipſam corporali ſpecie vellemus effingere, parteſq́; ipſi indiuiduæ applicare corporeas,ali
ter cogitaremus in ea partes ei circumductas ab indiuiduo animæ nõ diſcedendo,vt caput qui-
dem intelligẽtiam,ceruicem vero opinionẽ,vt in medio rationalis atq; irrationalis poſitã, pectus
iram,ventrem cõcupiſcentiam,crura & pedes naturã diceremus,nominibus partium , virtutum
ſignis vtentes: multo ſane magis in eo qui ſupereminet oĩbus, alteritatem formarũ atq; figurarũ
pijs & deo congruis ſacrationibuſq; explanationibus vt purgemus oportet. ¶ Et ſi velis triplices Figuræ.
figuras corporũ ei qui tactum figuramq́; refugit deo applicare: latitudo diuina dicenda, ampliſſi Longitudo.
ma dei ad cuncta progreſſio: longitudo vero, virtus peruagans omnia: profundũ autẽ abdita illi Latitudo.
virtus,atq; ignoratio his(quæ ſunt)oĩbus incomprehẽſibilis. Verum em̃ ne imprudẽtes(dum va Profundum
rijs formis ac figuris exponẽdis inſiſtimus) incorporalia diuina nomina ſignorũ carnalium nomi
nibus cõfundamus,de eis ipſis profecto in ſignificatiua theologia iam diximus. Nunc diuinã al- Significatiua theologia.
teritatem,nõ immutationẽ aliquam inuertibilis identitatis ſuſpicemur, ſed multiplicationẽ ipſius
ſingularem,atq; vniformes ad omnia fœcunditatis diuinæ proceſſus. ¶ Enimuero ſimilem deũ Simile.
ſi ita quiſpiam acceperit,vt totũ per omnia ſibi firmiter atq; indiuidue eundem atq; conformẽ,
aſpernanda nõ erit ſimilis in deo appellatio. Porro theologi eum,qui eſt ſuper oĩa,deũ,qua par- Eſa. 40
te ipſe eſt,nemini ſimilem eſſe aiunt: ipſum vero diuinã largiri ſimilitudinẽ his qui ad ipſum con
uertuntur,eum imitando pro viribus qui ſupra diffinitionẽ omnem ac rationem eſt. Et eſt diui-
næ ſimilitudinis virtus,per quã quæ producuntur omnia,ad authorẽ conuertuntur. Hæc deniq;
deo ſimilia dicenda ſunt,& ad diuinã imaginem ac ſimilitudinẽ ficta. Non autem illis ſimilis di-
cendus eſt deus,quia neq; homo eſt imagini ſuæ ſimilis. In his nẽpe ꝗ ſunt æqualia,poſſunt & ip
ſa ſibi inuicem eſſe ſimilia,& ad vtraq; poteſt ſimilitudo cõuerti,vt ſint inuicem ambo ſimilia ſe-
cundũ principalem ſimilis ſpeciem. In cauſa vero atq; cauſalibus,conuerſionẽ nequaquã admitte
f mus.

 D

mus. Non eñ his ſolis aut illis vt ſint ſimilia donatũ eſt, ſed oĩbus quæ ſimilitudinem admittunt, vt ſimilia ſint, deus author eſt. Eſt autem ipſius quoq; ſuæ ſimilitudinis opifex, & quod eſt in omnibus ſimile, veſtigio quodam diuinæ ſimilitudinis ſimile eſt, eorumq́; coniunctionem complet.

Diſſimile ¶Et quid de hoc dicere oportet? ipſa nempe theologia ipſum eſſe diſſimilem prædicat, & extra ordinẽ omnium, vt ab omnibus alterũ, & quod eſt profecto mirabilius, nihil illi ſimile eſſe ait. Et certe non aduerſatur iſtud propoſitæ diuinæ ſimilitudini, nam eadẽ deo & ſimilia ſunt & diſſimilia: illud quidẽ quia pro viribus ei participat, qui nõ poteſt participari: hoc autem quia cauſa-

Status. lia authore ſuo multum inferiora ſunt, & infinitis & non comparandis mẽſuris, ab eo longe abſunt. ¶Quid autem de diuino ſtatu ſiue ſeſſione dicemus? Quid? niſi ꝙ ipſe in ſeipſo deus manet in ſua immobili identitate ſtabiliter fixus atq; fundatus, ſecundũq́; eadem & circa eadem eodẽq́; modo operatur, penitusq́; ſubſiſtit, nuſquam ex ſeipſo migrando, & mutatione omni ac motu omnino carendo, iſtaq́; ineffabili modo: ipſe eñ eſt omnium ſtatus ac ſeſſionis author, qui ſupra

Motus. ſeſſionem omnẽ ac ſtatum eſt, & in ipſo conſiſtunt omnia, atq; à bonorum ſuorum ſtatu immota ſeruantur. ¶Quid autem quando hunc procedere ad oĩa & moueri theologi dicunt, qui eſt immobilis, nonne id quoq; pie eſt intelligendum? Moueri eñ eum religioſe putandum eſt, non per corruptionem aut immutationem aut variationem ſeu ſucceſſorium localemve motum, nõ rectum, non orbicularem, non ex vtriſq; conſtantem, non intelligibilem, non animalem, non naturalem, ſed ex eo ꝙ ad ſubſtantiam perducat deus, & cuncta contineat, & modis omnibus om-

Motus dei rectus nium prouidentiam gerat, adſitq́; omnibus, cuncta abſolute continens prouidentiſſimis ſuis (ad ea quæ ſunt) proceſſibus atq; operationibus. Sed & motus immobilis dei digne & pie laudari cõ- E uenict. Ac rectum quidem intelligere oportet in deo, indeflexibilem conſtantiam, proceſſumq́;

Motus obliquus. actionumq́; nuſquã inclinantem, & (quæ ex eo prodit) omnium generationẽ. Porro flexuoſum progreſſum, ſtabilem, fœcundumq́; ſtatũ. Orbicularem vero, identitatem, & quod continet media atq; extrema, quæ ambiunt atque ambiuntur, & eorum (quæ ab ipſo proceſſerunt) ad ipſum

Aequalitas conuerſionem. ¶Si quis autem vel identitatis in ſanctis literis, vel iuſtitiæ diuinã appellationẽ in æquo accipiat, dicẽdum æquum eſſe deum nõ modo vt indiuiduum & nullam in partem vergẽtem, ſed vt ad oĩa & per oĩa æque pergẽtem, atque vt ipſius, ac per ſe æqualitatis authorem, per quã vt vniuerſa per ſe inuicem ſimiliter permeent, & vt participãtia pro cuiuſq; captu æqua ratione participẽt, & æque pro meritis ad oĩa diuina profluant munera, æque operatur, per id ſane ꝙ æqualitatem omnẽ intelligibilem, ſpiritalem, rationalem, ſenſibilẽ, ſubſtãtialem, naturalem, volũtariam, eximio & ſingulari modo in ſeipſo ante comprehẽderit virtute illa ſua ſuperãtẽ oĩa totius æqualitatis authore.

De omnipotente, antiquo dierum, in quo & de ſeculo, & de tempore. Cap. X.

Omnipotẽs Gene. 17 TEmpus iam admonet, vt præditũ multis nominibus deũ, vt omnipotentẽ, vt antiquũ dierum celebremus. Enimuero omnipotens dicitur, ꝙ ipſe ſit (quæ poteſt oĩa) omnium ſedes, oĩa continens atque complectẽs, & cuncta ſtabiliens, fundans, atque cõſtringens, & hoc oĩe indiſruptum atque indiſſolutũ in ſeipſa perficiens, & ex ſe, veluti ex omnipotẽte radice, cũcta producens, atque ad ſe, vt ad omnitenens profundũ, vniuerſa con- F uertens atque conſeruãs, vt omnium ſedes omnicapax, quæ cõtinentur oĩa, vna cuncta excellẽte virtute cõmuniens, neque ſinens ea ab ſe cadere, ne tanquam exactiſſimo domicilio mota diſpereant. Dicitur aũt omnipotẽs ſumma illa diuinitas, & vt oĩa ſuperãs, & oĩbus (quæ prouidentia regũtur) mere imperãs, atque vt oĩbus amabilis atque deſiderabile perſtãs, & immittens oĩbus voluntarias leges, dulcesq́; partus diuini & omnipotẽtis ac tranquilliſſimi ſuæ boni-

Antiquus dierum. Daniel. 7 tatis amoris inſinuans. ¶Antiquus vero dierũ deus prædicatur, ꝙ ſit ipſe omnium & ſeculum & tempus, & ante dies, & ante ſeculũ ac tempus. Quamuis & tempus & diem & momẽtum, & ſeculum eũ conuenientiſſime appellare poſſimus, vt qui per omnẽ motũ incommutabilis atq; im-

Iuuenis. mobilis ſit, quiq́; cũ ſemper moueatur, in ſeipſo manet, vt ſeculi & temporis ac dierum author. Quocirca & in ſacris myſticarũ viſionũ apparitionibus, & antiquus & nouus effingitur, ſeniore quidẽ antiquitatẽ eius quæ ab initio eſt, iuniore autẽ inſeneſcibilitatẽ ſignãte ipſius, vtriſq; vero eũ ab initio ad finẽ vſque per cuncta procedere monſtrantibus, ſiue (vt diuinus noſter inſtitutor ait) vtroq; diuinã eminẽtiam ſubinſinuante: ſeniore quidẽ eminẽtiam temporis, iuniore vero numeri præſtabilitatẽ præ ſe ferẽte. Vnũ eñ & quæ ab vno vicinius pendẽt, in longũ progreſſis nu-

Seculũ ſiue æternitas. meris, & principaliora & præſtabiliora ſunt. ¶Operæpretium autẽ eſt, vt reor, & ſeculi & tẽporis naturã ex ſacris literis diſcere, nõ eñ omnino & abſolute ingenita ſunt, ac vere æterna vbicũq; dicũtur æterna, ſed incorruptibilia potius atque immortalia & immutabilia, & eodẽ modo ſeſe

pſalm. 23 habẽtia: ſicuti cum dicitur, Eleuamini portæ æternales, & ſimilia. Sæpe vero etiã antiquiſſima ſeculi appellatione ſignãtur, & tota rurſus interdum noſtri fugacis temporis ſeries ſeculum appel-

Tempus. latur. Verum ſeculi proprietas eſt antiquum & immutabile, & totũ impartibiliter ſecũdũq; totũ

eſſe

A eſſe metiens, tempus autē vocant quod in generatione & corruptione & variabilitate, & alias ali-
ter ſe habet. Idcirco nos quoq;, quibus eſt hic diffinitum tempus, ſeculi fore participes theologia Lucæ.20
pollicetur, quando incorruptibile & eodē modo ſemper habens attigerimus ſeculū. Interdū vero
& temporale ſeculū ſcriptura concelebrat, & ſeculare tempus, quanq̄ ſcimus magis apud eam &
rectius quæ ſunt ſeculi, & quæ naſcuntur, temporis appellatione & dici & intelligi. ¶Non itaq;
ſimpliciter deo qui ante ſecula eſt, coæterna putanda ſunt quæ ſecularia ſeu æterna dicuntur, ſed
ſacratiſſimis eloquijs tenaciter inhærendo, ſecularia quidē ac temporalia iuxta cognatos ac pro-
prios modos intelligenda, media vero eoꝝ quæ ſunt & q̄ naſcunt, quæq; alicubi ſeculi, alibi ve-
ro participant temporis. Enimuero deum & vt ſeculū & vt tempus laudare conuenit, quippe qui
temporis totius ac ſeculi author ſit, & vt antiquū dierū, vt qui ante tempus & ſupra tempus ſit, &
momenta immutet & tempora, & ante item ſecula ſubſiſtat, quia & ante ſeculū & ſupra ſeculum Pſal.73
eſt, eiusq; regnū, regnū omnium ſeculorū. Amen.

De pace, & quid ſibi vult in deo ipſum eſſe, quæ ſit ipſa vita, quæ ipſa virtus, & quæ hunc in modum dicuntur. Cap. XI.

AGe itaq; diuinā complectentemq; omnia pacē, pacificis efferamus laudibus. Hæc eſt Pax.
enī quæ cuncta connectit, concordiamq; omniū atq; cōſenſum gignit & efficit, cuius
rei gratia ipſam quoq; deſiderant omnia, vt quæ diuiſibilem ipſorū multitudinē, ad to-
tam conuertit vnitatem, inteſtinumq; mundanæ machinæ bellum (quo fœdere mira-
bili cōgruat) efficit. Diuinæ participatiōe pacis, antiquiores vnientiū virtutū & ipſe ad ſeipſas, &
B ad inuicē coniunguntur atq; ad vnā omniū principatū gerentem pacē, etiam & quæ ſibi ſubie-
cta ſunt iungunt, ipſaq; & ad ſe & ad inuicem, & ad vnū atq; perfectū omnium pacis initium, au-
thoremq; ſtringuntur, hæc non per partes cuncta perluſtrans quæ diuiſa ſunt, veluti vectibus
quibuſdā aſtringentibus conciliat, finit, terminat atq; cōmunit, nec permittit diuiſa in infinitum
interminatumq; diffundi, neq; inordinata, & ſede carentia, deoq; deſtituta, ſuiq; egreſſa vnitatē,
inuicem cōfuſe miſceri. ¶De ipſa ergo (quicquid tandē illa eſt) diuina pace, quiete & ſilentio (quā Ioſeph
ſanctus iuſtus ineloquibilitatē vocat, & ad omnē noſcibilem proceſſum immobilitatē, quo pa- iuſtus.
cto quieſcat, agatq; ſilentium, vtq; in ſe & intra ſe ſit & tota ad ſe totam eminenti ratione iunga-
tur, & neq; dum in ſe ingreditur, ſeq; multiplicat, ſuam linquit vnionem, ſed & procedit ad oīa
tota intrinſecus manens per excellentiam cuncta ſuperantis vnionis, neq; dicere cuiquā, neq; co-
gitare, neq; fas eſt, neq; poſſibile. Verum enī iſtud quoq; vt neque eloquibile, neq; noſcibile ipſi
applicantes cuncta ſane tranſilienti, participationes eius (quæ & intelligi & dici poſſunt, & id q̄q;
vt poſſibile eſt viris, & nobis potiſſimū qui multis bonis viris inferiores ſumus) inſpiciamus. ¶Ac
primū quidem id dicendum q̄ ipſius per ſe pacis & vniuerſæ & particularis illa eſt author, om-
niaq; ad inuicem temperat atq; cōmiſcet iuxta inconfuſam ipſorū vnionem, per quā abſq; diui-
ſione vlla diſtantiaq; coniuncta, integra nihilominus in ſua quæq; ſpecie durant, nihil aduerſantiū
admixtione turbata, neq; quicquā confœderatricis illius diligentiæ ac puritatis offendentia, vnā
C igitur quandā ac ſimplicem pacificæ coniunctionis intueamur naturā, ſibi & eis atq; inuicē cun-
cta iungentē, ſeruantemq; oīa, inconfuſe continendo ea, & mera & incōmixta. ¶Per quā diui-
ni ſpiritus ſuiſmet intelligentijs inſerti, his quoq; quæ intelligunt coniunguntur, rurſusq; ad inco-
gnitam ſcandunt (eorū quæ menti ſupereminent) coniunctionē, per quā animæ varias ſuas ne-
ctentes rationes, atq; ad vnā ſpiritalem puritatē congregantes procedunt, ſibi congrua via atq;
ordine per ſpiritalē indiuiduamq; intelligentiam ad coniunctionē illam (quæ omnē intelligentiā
ſuperat) annitentes ab quā vna omnium, indiſſolubiliſq; connexio, iuxta diuinā ipſius ſubſiſtit cō-
gruentiam, concentuq; mirabili & concordia perfecta atq; conſenſu coaptatur, dum & ſine con-
fuſione colligitur, & ſine diuiſione atq; diſſolutione continetur. ¶Nimirū perfectæ pacis integri-
tas, ad ea quæ ſunt omnia per ſimpliciſſimā ipſius & merā vnificæ virtutis præſentiam penetrat,
coniungens oīa, & extremis extrema per media connectens per vnā quidem cognatā amici-
tiam copulata, atque vltimis quoque mundanæ machinæ molitionibus, vt ſe fruantur indulgens,
cognataq; efficiens omnia, vnitatibus, identitatibus, inſitionibus, collectionibus, quandoquidē di-
uina pax nulli diuiſioni perſtat obnoxia, & in vno indicat omnia, & per omnia pergit, & nuſquā
à propria identitate diſcedit, ſane ad cuncta procedit, ſuiq; participationem omnibus tradit pro
ſingulorū modo, ac pacificæ copia fœcunditatis exhuberat, manetq; per vnionis excellentiam
tota ad totam & per totam ſeipſam ſupreme coniuncta. ¶Et quo pacto dixerit quiſpiam, cun-
cta deſiderant pacem? quando plurima alteritate ac diſcretione gaudent, neque ſponte quieſce-
re volunt. Atqui ſi alteritatem ac diſcretionē qui ſic loquitur, cuiuſq; rei proprietatem dicit (cum
hanc & eorū quæ ſunt, ne vnū quidem quod exiſtens eſt vnquā perire velit) ne nos quidē id re-
fragabimur, verū idipſum quoq; pacis deſiderium eſſe ſtatuemus, amant enī omnia ad ſeipſa &
habere pacem, & eſſe coniuncta, atque in eo eſſe ſtatu vt à ſeipſis & ſuis moueri decidereq; non
poſſint. Enimuero perfecta illa & cuncta perficiens pax, mere atque impermixte p ſingula pro-

prietatis cuſtos atq; ſeruatrix eſt, pacificis prouidentijs ſuis omnia ſeditione & confuſione vacua D & ad ſeipſa & ad inuicem ſeruans, cunctaq́; ſtabili & conſtante virtute ad propriam ipſorũ pacem atq; immobilẽ conſtantiam figens. Nempe eñ ſi quæ mouentur, omnia non feriari, otioq́; torpere, ſed operari ſemper pro eorũ motu cupit, id profecto diuinę omniũ pacis deſiderium eſt, quæ omnia in ſeipſis ne poſſint cadere ſeruat, & cunctorũ quæ mouentur proprietatẽ, ac mobilem vitam (ne dimoueatur, neve decidat) cuſtodit, dumq́; mouentur ad ſeipſa pacem ſeruantia, & eodem modo ſemper habentia, quæ ſui ſunt muneris peragunt. Cæterũ ſi alteritatem ex pacis prolapſione venientem dicat, aſſeratq́; non eſſe amabilẽ omnibus pacẽ. Maxime quidem nihil eſt, quod omni prorſus coniunctione deciderit, quod eñ penitus inſtabile & infinitũ & nuſquã cõſiſtens, prorſuſq́; indiffinitũ eſt, neq; ipſum eſt, neq; in his quæ ſunt eſt. ¶ Verũ ſi eos dicat pacem, paciſq́; bona aduerſari, qui litibus, & furoribus, & immutationibus atq; inſtabilitatibus gaudent. Illi quoq; perexiguis quiquſdã pacifici deſiderij ſimulachris detinentur, dum perturbationibus varijs aguntur, quas imperite deſiderant ſiſtere, & arbitrantur ſe pacẽ habere, ſi ſemper fluentibus voluptatibus hauriendis inſiſtant, perturbanturq́; ſi eis (quæ ſeipſos obtinuere) fruſtrentur. Quid vero de Chriſti pacẽ profundente clementia dicemus, per quã diſcimus, non vltra bellare, neq; nobiſcum, neque ad inuicem, neque aduerſus angelos, ſed cũ ipſis potius diuina pro viribus agemus, iuxta Ieſu prouidentiam, qui omnia in omnibus operatur, facitq́; pacem à ſeculo prædeſtinatã, & nos ſibi in ſpiritu reconciliat, & per ſe, ipſi quoq; conciliat patri. De quibus excellentiſſimis donis in theologicis informationibus ſatis diſſeruimus, aſtipulantibus aſſertioni noſtræ ſacris eloquijs. ¶ Verum eñ, quando alias quoq; me per epiſtolã rogaſti; quidnam eſſe puE tarem ipſum eſſe, ipſam vitam, ipſamq́; ſapientiam, dixiſtiq́; te multũ moueri, ꝙ aliquando deũ, ipſam dixerim vitam, aliquando vitæ ipſius authorem, operæpretium exiſtimaui ſancte vir dei, hac te de nobis concepta hæſitatione liberare, ac primũ quidem vt quæ alias latius diximus, nũc quoq; paucis repetamus. Non ſibi aduerſatur deum ipſam virtutem, ipſamq́; vitam dicere, & ipſius vitæ ſeu pacis ſeu virtutis authorem. Nam partim quidẽ ex his quæ ſunt, & ex his maxime quæ primo ſunt condita, vt omnium quæ ſunt, author appellatur: partim vt ipſe qui ſuper omnia etiã primo cõdita, ſupreme & ſuperſubſtantialiter eſt. Quid aũt inquies ipſum eſſe, aut ipſam vitã dicim⁹, aut quæq; abſolute eẽ ac principaliter & ex deo primo ſubſiſtere ponimus; At iſtud quidẽ curuum non eſt, ſed rectum, ſimplicemq́; habet explanationẽ: neq; eñ ſubſtantiam aliquã diuinam ſeu angelicam eſſe dicimus ipſum atq; per ſe eſſe, quod quidẽ cauſa eſt vt ſint quæ ſunt omnia, verũ ipſum quoq; eſſe quod ſuperſubſtantiale eſt, initium, & ſubſtantia, & cauſa eſt, neque viuificam deitatem aliam præter ſupremã illam, dininamq́; vitam omniũ quæ viuunt, & ipſius quoq; vitæ cauſam, neq; (vt breuiter dixerim) dicendũ eſt principales rerum conditrices eſſentias cœleſtes, atq; ſubſtantias (quas non defuerunt qui creaturarũ deos, atque opifices ſibi protinus effingerent, & dicere auderent) quos vt vere proprieq́; dixerimus, neque ipſi nouerunt (quippe qui non ſunt) neque patres eorum. Cæterum ipſum eſſe, ipſamq́; vitam, & ipſam deitatem dicimus, principaliter quidẽ ac diuine & ſecundũ cauſam vnũ principia cuncta excellens, & ſuperF ſubſtantiale principiũ, & cauſam: participabiliter vero virtutes ſuas illas prouidentiſſimas ex deo minime cõmunicabili prouenientes, ipſam ſcilicet ſubſtantificationẽ, ipſamq́; viuificationem, & ipſam per ſe deificentiam, quibus dum congruo ſibi modo creata participant, & exiſtentia, & viuentia, & diuina & ſunt & merito prædicantur, & eodem item modo alia. Quocirca etiam eorũ quæ prima ſunt, author eſſe qui ſupreme bonus eſt dicitur. Deinde ipſorũ integre omnium, dein de ipſorũ particularium, tum eorũ quæ integre ipſis pleneq́; participant, tum vero eorũ quę ipſis ex parte cõmunicabunt. ¶ Et quid me plura de his dicere neceſſe eſt; quandoquidẽ nonnulli ex noſtris diuinis præceptoribus, ipſius quoq; bonitatis ac deitatis authore eum dicunt, qui ſupreme bonus ac ſummus eſt deus, ipſam bonitatẽ ac deitatẽ eſſe dicentes, beneficũ illud atq; deificũ ex deo proueniens donũ, ipſamq́; pulchritudinẽ pulchritudinis effectricẽ largitatẽ, & totam pulchritudinẽ & particularem pulchritudinẽ & omnino pulchra & in parte pulchra, & quæq; alia eodẽ modo dicta ſunt, atque dicentur, prouidentiaſq́; ac bonitates quæ creaturis participãtur indicantia, ex deo nequaquã participabili profuſione copioſa procedentes atq; emanantes, vt qui author eſt omniũ, vltra omnia profecto ſit, & qui omnẽ ſubſtantiã naturãq́; tranſcendit, eis prorſus emineat, quæ ſubſtantiæ ac naturæ quomodocunq; participant.

Liber theologicarũ inſtitutionũ.
Quid ipm eſſe.
Ipſa vita
Ipſa ſapia
Quid ipſa, atq; per ſe virtus, & reliqua q̃ in hũc modũ dicuntur.

De ſancto ſanctorum, rege regum, domino dominorum; deo deorum. Cap. XII.

Danie. 9
Pſal. 144
Exod. 15
Pſal. 135
49.135

VErum enimuero quoniam quæcunq; de his dicenda erant, congruum (vt reor) finem acceperunt, laudare iam conuenit infinitis nominibus præditũ, & vt ſanctũ ſanctorũ, & regem regum, & regnantem in ſeculũ & in æternum & vltra, & dominũ dominorum, deumq́; deorũ. Ac primo quidem dicendũ, quid ipſam ſanctitatem eſſe putem? quid regnũ, quid dominationem, quidve deitatem, & quid ſcriptura hac geminatione nominum ſignifi-

A ſignificare velit. Itaq; ſanctitas quidem eſt vt ſecundū nos loquamur, omni ſcelere libera perfe- Sanctitas.
ctáq; & penitus incoinquinata munditia. Porro regnū eſt omnis termini, & ornatus, legiſq; & Regnum.
iuris ordiniſq; diſtributio. Dominatio vero, non modo inter deteriores eminētia, verū omnis q̄q; Dominatio.
honeſtorū ac bonorū pfecta poſſeſſio, veráq; indemutabilis firmitas: vnde & à libera poteſtate
dominandi facienda, & dominatio, & dominus, & dominans dicitur. At deitas græce, theiotes Deitas.
itidem, ꝙ proſpiciat cūcta prouidentia bonitatéq; mirabili, & circum omnia currat, cunctáq; cō
tineat, & ſe omnia repleat, atq; vniuerſa tranſcendat quæ prouidentia illius vtuntur. Hæc igitur
in ſupereminente omnibus cauſa abſolute laudanda ſunt, appellandúq; illam excellentē ſanctita
tem & dominationē, regnumq́; ſupremū, & ſimpliciſſimā deitatem. Ex ipſa em̄ continuo ac re-
pente exorta eſt & diſtributa omnis mera diligentia totius ſynceræ munditiæ, omnis rerū ordo,
lex atq; diſtinctio, inconcinnitatē & inæqualitatē atq; incongruentiam eliminās, & ad ordinatiſſi
mam identitatē ac rectitudinē geſtiens, & quæ ipſius participationē promeruerunt circumagēs,
omnis perfecta, bonorumq́; omniū exacta poſſeſſio, omniū benigna prouidentia inſpectrix, &
om̄ia continens quæ prouidentur, ſeipſam ad eos qui conuertuntur in deum aſſumēdos clemen-
ter inſinuans. ¶ Quoniam vero exhuberāter pleniſſimus eſt omniū author, per vnā excellentem
cuncta excellētiam, ſanctus ſanctoꝝ prædicatur, & reliqua ſimiliter per exhuberātiſſimā cauſam Sanctus ſanctoꝝ
præcipuamq́; eminētiam, ac ſi dicamus, quantū excellunt his quæ nō ſunt, ea quæ ſunt ſancta, aut Rex regū.
diuina, aut dominantia ſiue regnantia, quātumq́; rurſus participantibus eminēt, participationes Dñs dñoꝝ
ipſæ, tantū his quæ ſunt oībus, is qui ſuper om̄ia eſt ſuperior emicat, participantibuſq; omnibus, Deus deoꝝ.
B atq; participationibus imparticipalis author. Sanctos aūt & reges & dominos & deos ſcripturæ
appellant, quæ in ſingulis ſunt magis principales diſtinctiones, per quas ſecundæ atq; ſequentes
diuina percipientes munera, diſtributionis illarū ſimplicitatē circa ſuas multiplicant differentias,
quaꝝ primæ varietatē, prouide ac diuine ad ſuam colligunt vnitatem.

De perfecto & vno. Cap. XIII.

ISta & de his dicta ſufficiant. Iam vero ad id quod eſt validiſſimum (ſi placet) differendum
pergamus. De authore ſane omnium ſcriptura diuina & omnia, & ſimul omnia prædicat,
& vt perfectum ipſum, & vt vnū celebrat. Perfectū quidē eſt non ſolū vt in ſeipſo & per Perfectū.
ſe perfectum, & ſeorſum vniformiter per ſeipſum ſeparatū, totumq́; per totum perfectiſſi-
mum, verū & vt perfectionē ſuperans, ex eo ꝙ ſupereminet oībus, omnemq́; terminet infinita
tem, & ſupra omnē expanditur finē, atq; à nullo capitur ſeu cōprehenditur, ſed pertingit ad om
nia ſimul, & ſuper omnia, indeficientibus largitionibus & nunquam deſinentibus operationibus.
Perfectū item dicitur & vt incrementa non capiens, ſemperq́; perfectū, & vt imminui neſcium,
quippe vt in ſeipſo omnia antea excellenter habēs atq; exhuberans ſecundū vnam indeſinentē
& eandem pleniſſimamq́; & nūquā imminuibilē largitatē, per quam omnia perfecta conſum-
mat, ſuáq; perfectione replet. ¶ Vnum vero deus eſt, quia omnia vnice eſt ſecundū vnicā emi- Vnum.
nentiam vnitatis, omniumq́; vnū eſt cauſa nunquā egrediendo, diſcedendóq; ab vno: nihil em̄
C ex his quæ ſunt, vnius expers eſt, cæterū vt numerus omnis, eſt monadis particeps, & vna duali-
tas, vnáq; dicitur decas & dimiduum vnū, & tertium, & decimū vnū, ſic omnia & omnis omniū
particula, vnius eſt particeps, & quia eſt vnū, ſunt cuncta quæ ſunt ſubſiſtentia. Neq; em̄ vnū il-
lud omnium cauſa, vnū ex pluribus, ſed ante vnū omne, omnemq́; multitudinē, vniuſq; omnis
ac multitudinis diffinitiuum. Neq; em̄ eſt multitudo, quæ vnius ſit expers, ſed id quidē quod plu
ra partibus eſt, vnū eſt toto, & ꝙ plura accidentibus, vnū ſubiecto eſt, quodq́; plura numero aut
virtutibus, vnū eſt & ſpecie, & quod plura ſpeciebus, vnū eſt genere, & quod plura proceſſibus,
vnum principio eſt, nihilq́; eſt in rebus quod non vnius aliqua ex parte ſit particeps, eius ſcilicet
quod ſingulare per om̄ia, omnia & tota, om̄ia etiam aduerſantia ſingulariter quoq; coapprehen
dit, & ſine vno quinē multitudo non eſt, erit vero vnū ſine multitudine, ſicuti & monadem ante
omnē multiplicatum numerū ponimus. Et ſi omnibus om̄ia coniuncta, counitáq; quis ponat,
erunt omnia toto vnū. Et id præterea ſciendū, ꝙ ſecundū vniuſcuiuſq; ſpeciem ante animo præ-
conceptam, coniuncta eſſe dicuntur quæ coniuncta ſunt, eſtq́; vnū, omnium veluti elementū. De
niq; ſi vnū tollas, neq; totum erit, neq; pars aliqua, neq; aliud quicquā in rebus. Omnia em̄ in ſe-
ipſo vnū vniformiter præaccipit atq; complectitur. ¶ Hac nempe ratione ſacra eloquia diuinita 1.Coꝛ.8
tem totam vt omnium cauſam, vnius appellatione concelebrant, & vnus deus ac pater, & vnus Ephe. 4
dominus Ieſus Chriſtus, & vnus atq; idem ſpiritus per excellens totius diuinæ vnitatis indiuidu-
um, eminētemq́; ſimplicitatem, in qua ſunt om̄ia ſingulariter collecta atque coniuncta & ante
ſuperſubſtātialiter cōprehenſa. Quocirca & om̄ia ad ipſam iuſte referūtur atque redigūtur, à qua
& ex qua & ꝑ quam, & in qua, & ad quam om̄ia ſunt, & conſtituta ſunt, & permanēt, & continē
tur, ac implentur atque conuertuntur. Nihil deniq; in his quæ ſunt inuenies quod nō vno (ſecun-
dum quod omnis diuinitas ſuperſubſtātialiter nominatur) ſit id quod eſt & perficiatur atque ſer
uetur. ¶ Expedit vt nos quoque à multis ad vnum virtute diuinæ vnitatis conuerti, vnice laude-

 D

mus totam atque vnā deitatem, vnū, omnium cauſam, quod ante omne vnū omnemq́; multitu-
dinem, & partem, & totum, & terminū & indeterminationem, finemq́; , & infinitatem eſt, quod
omnia quæ ſunt, ipſumq́; eſſe determinat, quod omnium & totorū omnium ſimul, & ante om̄ia
& ſuper omnia ſingulariterq́; eſt cauſa, quod ſuper ipſum vnū eſt, ipſumq́; quod vnū eſt termi-
nat, nanq; vnū quod eſt, inter ea quæ ſunt cōnumeratur. Porro numerus ſubſtātiæ particeps eſt,
vnum vero illud ſuperſubſtantiale, & vnū quod eſt, & omnem numerū terminat, ipſumq́; eſt &
vnius, & numeri, & quæ ſunt omnium principium & cauſa & numerus & ordo. Idcirco & vni-
tatis ac trinitatis appellatione celebratur, quæ eſt ſuper omnia deitas, neq; vnitas , neque trinitas
aut à nobis aut à quouis alio cognita eſt, verū vt & ineffabilē ipſius vnionem & diuinam fœcun
ditatem celebremus, trinitatis atq; vnitatis ſacratiſſima appellatione omne nomen excedētem ap
pellamus, ſubſiſtentibusq́; ſuperſubſtantialē nominamus. Porro nulla monas aut trinitas , neque
numerus, neque vnū, neque fœcunditas, neque aliud quicquā conditū , aut creaturæ alicui cogni-
tum, arcanū illud (quod ſermonē omnem & intelligētiam ſuperat) ſummæ deitatis quæ ſup om E
nia altiſſime eminet, aperit, neq; nomen ipſius eſt, neque ſermo, ſed inacceſſibilis emicat. ¶ Et ne
ipſius quidē bonitatis quaſi congruum illi nomen offerimus, ſed affectu ac deſiderio aliquid de
ineffabili natura illa intelligendi ac dicendi, reuerētiæ plenum in primis illi nomen dedicamus, in
quo tamē à theologis non diſſentimus, licet multū à rerum veritate deſtituamur. Idcirco ipſi q̄-
q; aſcenſum qui fit per negationes prætulerunt, vtpote animā à cognatis ſibi auertentem, & per
omnes diuinas intelligētias incedentem, à quibus excipitur longe quod ſuper omne nomen eſt,
omnemq́; ſermonem, atque ſcientiam. Poſtremo autem omnium ipſi coniungentem, quātum
& nobis illi iungi fas eſt.

Pia & humilis beati patris concluſio, & libri peroratio.

¶ Iſtas nos intelligibiles diuinas appellationes cōgeſſimus, & vt potuimus explanare ſtuduimus,
nō modo non ſatis digne ac diligenter id munus exequuti (id enī veracıter & de ſe angeli dice-
rent) neque quidem angelicas laudes aſſequuti , quādoquidem extremis etiam angelis præſtan-
tiſſimi theologi noſtri ſint inferiores, neque theologis ipſis, aut ipſorum philoſophiam aſſequen-
tibus & conſequentibus pares, verū ne his quidem qui noſtri ordinis ſunt accedentes, illiſipſis lon
ge inferiores ſumus. Itaq; ſiquidem rite iſta diximus, & pro modulo noſtro diuinis explicandis F
nominibus ſatis animo inuigilauimus , authori bonorū omnium res tanta accepta referatur, qui
dedit primo vt diceremus, deinde vt bene diceremus. Sed & ſi q̄d à nobis omiſſum ē ex his quæ
tantundem valent, illud quoq; eiſdem rationibus, eiſdēq́; intelligētiæ modis ſupplere oportebit.
Porro ſi hæc aut minus recte, aut minus plene diximus , & à veritate ſeu in toto ſeu in parte de-
uiauimus, erit humanitatis tuæ corrigere non ſponte ignorātem, ſcientiamq́; tradere diſcere cu-
pienti, atq; ferre opem non ſatis neruorū habenti, & curare nolētem ægrotare, & alia quidem ex
teipſo inuenta, alia vero ab alijs mutuata , cuncta autem à ſummo bono accepta, tranſfundere in
nos. Neq; pigeat amicū ſouere beneficio. Vides nempe vt nos quoq; nihil ex traditis nobis ſacer
dotalibus rationibus intra noſipſos continuimus, ſed integras illas , atque in nullo violatas & tibi
& ſanctis alijs viris tradidimus, faciemusq́; id quoad & nos dicere ſufficiemus , & hi quibus dici-
tur, idonei erunt ad audiendū, in nullo traditionem violantes, niſi forte ad intelligen-
dum aut eloquendum infirmiores erimus . Verum iſta quidem vt deo
placitum erit, explicabūtur. Erit autem iſte ſpiritalium dei
nominationum, quantum ad ſuſceptum opus
pertinet, finis . Tranſibimus autē
nunc, deo duce, ad ſi-
gnificatiuā
theologiam conſcribendā.

Significatiua theologia.

¶ Libri de diuinis nominibus finis.

S. DIONYSII AREOPAGITAE AD TIMOTHEVM DE MYSTICA Theologia, liber.

A

¶Compreſbytero Timotheo Dionyſius preſbyter.

Quænam ſit diuina caligo. Cap. I.

TRinitas ſuperſubſtãtialis deitate ac bonitate ſuperior, diuinæ Chriſtianorũ ſapiẽtiæ præſul, dirige nos ad myſticorũ eloquiorũ ſupreme incognitũ & lucidiſſimũ, atq; eminẽtiſſimũ verticẽ, vbi ſimplicia & abſoluta atq; inuertibilia theologiæ myſteria ſecundũ ſupluminoſam ſilentij in occulto docẽtis, ſuperliquidiſſimãq; caliginẽ ſunt adoperta: in den-
B ſiſſimis tenebris eũ qui pluſquã excellẽtiſſime ſplendet ſupilluſcentẽ & in refugiente oĩno tactum atq; inuiſibili, honeſtiſſimis fulgoribus, & pluſquã pulchris excellẽter implentẽ vacuos oculis ſpũs. ¶Hæc interim paucis orauerim: tu vero Timothee chariſſime intẽtiſſima cõtuendis ſpectaculis myſticis exercitatione: & ſenſus linque & intellectuales operatiões, & ſenſibilia & intelligibilia oĩa, & quę nõ ſunt, & quæ ſunt oĩa: & vt illi iungaris q̃ ſuper oẽm ſubſtantiã, oẽmq; ſcientiã eſt, ignote pro viribus teipſum intẽde. Enimuero abs te ipſo atq; ab oĩbus libere & abſolute, ac pure excedẽdo: ad ſuperſubſtãtialẽ diuinæ caliginis radium ſublatis oĩbus, & abſolutus ex oĩbus euolabis. ¶Hæc aũt caue, ne q̃s imperitus ac rudis exaudi- 2. Regũ. 22.
at, eos aũt ſic appellauerim, q̃ viſibilibus affixi, nihil ſupra ea quæ obtutibus ac ſenſibus patẽt ſup- Pſalm. 17.
ſubſtãtialiter eẽ arbitrãtur, putãtq; ſcientia ſua illũ aſſequi: qui poſuit tenebras latibulũ ſuũ. Si vero eos q̃ ſunt hmõi longe ſuperemunẽt diuinorũ myſteriorũ notiones: quid de illis dicemus q̃ longe imperitiores, ſupremã illã omniũ cauſam ex infimis q̃q; creaturis effingũt, nihilq; hãc excellere fictis ab ſe impijs, varijsq; ſculptilibus autumãt, cũ debuerint potius ipſi oĩm cauſæ, oẽs etiam rerũ applicare atq; affirmare poſitiones, rectiusq; de ea illas oẽs (vt q̃ ſuper oĩa ſit) negare, neq; arbitrari negatiões aduerſari affirmatiõibus, ſed longe prius ipſam ſupra priuationes eẽ, quæ ſuper oẽm & ablationẽ & poſitionẽ eſt. ¶Sic itaq; diuinus Bartholomæus ait, & plurimã theologiam Diuin⁹ Bar
eſſe & minimã, euangeliũq; & latũ & magnũ, rurſusq; cõciſum. Mihi quidẽ illud mirifice intelle- tholomæus
xiſſe videtur, q̃a & plurimis verbis exprimit bona oĩm cauſa & breuibus ſimul & nullis, vt quæ neq; verbũ, neq; intelligentiã admittat, ꝙ oĩbus ſupſubſtãtialiter & excellẽter emineat, ſolisq; illis
C amoto velamine veraciter luceat, q̃ impura oĩa & pura trãſiliũt, oẽmq; omniũ ſanctarũ ſummitatũ aſcẽſum tranſcẽdũt, cũctaq; diuina lumina, & ſonos, ſermonesq; cœleſtes deſerẽtes, caliginẽ Ephe. 4.
ſubeunt, vbi veraciter ille eſt (vt ſcriptura ait) q̃ ſupra oĩa ẽ. ¶Neq; eñ ab re diuinus Moſes pri- Exod. 19.
mũ vt mũdet admonet, & rurſus vt ab ijs q̃ nõ ſunt hmõi ſeparet, & poſt oẽm illã expiationem buccinarũ clãgores varios exaudit, cernitq; lumina plurima, plures atq; multifidos vibrãtia radios. Mox vero ſegregat à vulgaribus turbis: & cũ electis ſacerdotibus ad ſummitatẽ aſcẽſionũ diuinarũ cõtendit, ibiq; nõ ipſi cõgredit deo, neq; ipm cernit (eſt eñ inuiſibilis deus) ſed locũ vbi ſtetit. Hoc aũt reor inſinuat auguſtiſſima quælibet & ſuprema viſibiliũ atq; intelligibiliũ, rõnes congruas, ac ſigna quædã eẽ eorũ quæ ſubiecta ſunt, oĩa tranſcendẽti deorper quæ, ipſius pſentia omnẽ intelligentiã ſuperãs, demonſtrat ſupra ſpiritales ſanctiſſimorũ ipſius locorũ ſummitates ſupergreſſa. Tum vero ipſa quoq; viſibilia atq; intellectualia contẽplator linquẽs, ingredit ignorationis myſticã profecto caliginẽ, in qua oĩa ſcientiæ & cognitionis præſidia terminãs, totus in eo fit (qui tactũ penitus, viſumq; refugit, tranſcẽditq; oĩa & q̃ nullius eſt, neq; ſuimet, neq; alterius) penitus aũt ignoto, ſcientiæ oĩs & cognitionis vacatione, præſtantiore modo cõiunctus, & eo quoq; ipſo ꝙ nihil cognoſcit, ſupra ſenſum, mentemq; cognoſcens.

Quomodo oportet & coniungi, & laudes referre authori omnium cuncta excellenti. Cap. II.

AD hanc nos perlucidam, liquidiſſimamq; caliginem admitti oramus, & per viſus, ſciẽtiæq; priuationem videre, ac ſcire eum qui aſpectum omnem, ſciẽtiamq; tranſcẽdit. Et hoc ipſum non videre, & non ſcire: eſt veraciter videre ac ſcire, & eum etiam qui ſub- Manuduſ
ſtãtia ſuperior eſt ſuperſubſtantialiter ex omnium quæ ſunt ablatione celebrare, veluti ctio ex ſcul
qui natiuam effigiem ex quauis materia faciunt, omnia tollentes quæ impedire poſſint liquidum pilli.
latẽtis decoris intuitũ, ipſamq; in ſeipſa pulchritudinẽ occultã ſola ſublatiõe pãdẽtes. Oportet au

tem vt reor ablationes,ac contra poſitiones collaudare,illas em̃ à primis inchoantes,& per media ad extrema deſcendentes ponebamus:hic autem ab extremis ad prima gradibus factis aſcendẽtes,omnia tollimus,vt ignorationẽ illam velamine amoto noſcamus,quæ à noſcibilibus cũctis in ijs quæ ſunt om̃ibus operta monſtratur,ſuperſubſtantialẽq; caliginẽ illã intueamur,quæ ab om̃i in ſubſtantijs emicante luce occultatur.

Quænam in theologia ſint affirmantia, quæ negantia. Cap. III.

Liber theologicarum iſtitutionū. Pſalm. 44.

ITaq; in eo quidẽ opere q̃d de theologicis inſtitutionibus ſcripſimus,q̃ ſint affirmãtis theologiæ in primis propria celebrauimus, q̃uo diuina illa benigniſſimaq; natura:vnica,q̃uo itẽ trina dicitur.Quænã ſecundũ hãc ſit patris,quænã filij appellatio:quid itaq; iſtud eſt,aut quid ſignificare vult ſancti ſpũs theologia:quo pacto ex ſpiritali,indiuiduoq; bono in cordis intimo,bonitatis exorta ſunt lumina.Quo itẽ modo in ipſo & in ſeipſis atq; inuicẽ coæterna mãſiones germinatiõe permanẽt,nuſquã ab ſe excedẽdo pſiſtunt.Quomodo ſupſubſtantialis Ieſus humanæ naturæ veritatẽ,ſubſtãtiãq; ſuſcepit,& quæq; alia à ſacris literis expoſita,in *memorato ope celebrata ſunt.Porro in libro de diuinis nominibus q̃uo bonus appellet, quomodo ens, q̃uo vita,& ſapiẽtia,& virtus,& iſtiuſmodi cætera ad ſpiritalem diuinãq; appellationẽ pertinẽtia,diximus.In ſignificatiua aũt theologia,quænã ſint à ſenſibilibus ad diuina deductę appellationes,quæ formæ diuinæ,quænã diuinæ figuræ,q̃ mẽbra & inſtrumenta, quę diuina loca,q ornatus,q furores,quæ triſtitiæ,& iræ,quęnã ebrietates & crapulæ,q̃ iuramẽta,& quæ maledictiones, qui ſomni & q̃ euigilationes.Et ſi quę aliæ ſignificãtis figurationis:ſacratius fictę formatiões exprimũtur. ¶Et te arbitror deprehendiſſe,vt ſint extrema prolixiora prioribus.Oportebat enim theologicas inſtitutiões,diuinorũq; explicationẽ nominũ minus habere verboꝝ, breuitatiq; ſtudere magis,q̃ ſignificatiuã theologiã. Nã quãto ad altiora cõtendimus,tantũ ipſo cõtuitu intelligibilium,verba cõtrahi neceſſe eſt.Quẽadmodũ nũc q̃q; caliginẽ illã ſubeuntibus (quæ omnem intelligentiam ſuperat)nõ breuitas,ſed defectus om̃ino ſermonis,atq; intelligentiæ occurret.Atq; *illic q̃dem à ſupremo ad infima deriuans oratio,pro quãtitate deſcenſus, ad congruã latitudinẽ extendebat.Nũc vero ab inferioribus ad id q̃d ſupremũ eminet conſcendẽs, pro modo aſcenſus breuiatur:& poſt aſcenſum omnem,om̃ino obmuteſcet,atq; ineloquibili illi tota iungetur.¶Sed fortaſſis inquiras,cur à primo poſitiones diuinas inchoare pergẽtes,diuinã ablationẽ ab extremis inchoamus? Ob id ſcilicet q̃d cum id ponamus quod ſup omnẽ poſitionẽ eſt,eius rei ſignificantẽ affirmationẽ oportuit ponere,quæ ſibi propinquior ſit, cum vero id tollimus, q̃d om̃i ablationi eminet:ab ijs quæ magis ab eo diſtãt auferre.An vero nõ magis eſt vita & bonitas, quàm aer & lapis?& magis non crapulatur & non furit,q̃ non dicitur & non intelligitur?

hypotypoſeon.

Diui. no. ca 4.5.6.7.8 Significatiua theologia.

E

In ſymbolica theologia.

Quod nil ſenſibiliũ eſt,qui ſenſibilis omnis eminẽter eſt author. Cap. IIII.

DIcimus itaq; vt omnium cauſa ſuper cũcta cum ſit,neq; ſine ſubſtantia,neq; ſine vita eſt,neq; ratione,neq; mẽte caret,neq; corpus eſt,neq; figura,neq; ſpecies,neq; qualitatem,aut quantitatem,aut molem habet,neque in loco eſt, neque cernitur, neque tactum ſenſibilem habet,neq; ſentit,neq; ſenſibilis eſt, neq; temeritati & perturbationi eſt obnoxia à carnalibus agitata paſſionibus,neq; inualida eſt ſenſibilibus ſubiecta caſibus,neque indiga luminis eſt,neq; immutationẽ aut corruptionẽ ſeu diuiſionem ſiue fluxum admittit, neq; aliud quicquam ſenſibilium,aut eſt,aut habet.

F

Quod nil intelligibiliũ eſt,qui intelligibilis om̃is rei author eſt. Cap. V.

RVrſus aũt aſcendentes dicimus,vt neque anima eſt,neq; ſenſus,neq; imaginationẽ,aut opinionem,aut rationẽ,aut intelligentiam habet,neq; ratio eſt, neq; intelligẽtia,neque dicitur,neq; intelligitur,neq; numerus eſt,neq; multitudo,neq; ordo,neque magnitudo,neq; paruitas,neq; æqualitas,neq; ſimilitudo,neq; diſſimilitudo,neq; ſtat,neq; mouetur,neq; agit quietem,neq; virtutẽ habet, neq; virtus eſt,neq; lux eſt,neq; viuit, neq; vita eſt, neq; ſubſtantia eſt,neq; ſeculum,neq; tempus,neq; tactus eſt ipſius ſpiritalis, neq; ſcientia,neque veritas eſt,neq; regnum,neq; ſapientia,neq; vnum,neq; vnitas,neq; deitas aut bonitas,neq; ſpũs eſt quantũ ſcire ipſi poſſumus,neq; filij,neq; patris eſt denominatio,neq; aliud aliquid ex ijs quæ nobis aut alteri cuiquam in mundo eſt cognitũ,neq; aliquid eorum quæ non ſunt,neq; eoꝝ quę ſunt,eſt:neq; ea quæ ſunt illam ſciunt,ſicut ipſa eſt,neq; ſcit ipſa quæ ſunt, ſicuti ſunt,neq; ſermo ipſius eſt,neq; nomen,neq; ſcientia,neq; tenebræ,neq; lux eſt,neq; error,neq; veritas,neq; eſt ipſius vlla omnino poſitio,neq; ablatio. Cæterum cum eorum quæ poſt ipſam ſunt poſitiones & ablationes faciamus,ipſam neq; ponimus,neq; auferimus.Nam & ſuper omnem poſitionem eſt perfecta & ſingularis omniũ cauſa,& ſuper ablationẽ omnem excellentia ipſius illius,qui ſimpliciter abſolutus ab omnibus & vltra omnia eſt.

¶Libri de myſtica theologia finis.

S. Dio-

A S. DIONYSII AREOPAGITAE, EPISCOPI ET MARTYRIS, AD DIVERſos epiſtolæ vndecim.

1 Prima ad Caium monachum.
2 Secunda ad eundem.
3 Tertia ad eundem.
4 Quarta ad eundem.
5 Quinta ad Dorotheum miniſtrum.
6 Sexta ad Soſipatrum ſacerdotem.
7 Septima ad Policarpum ſummũ ſacerdotem.
8 Octaua ad Demophilum monachum
9 Nona ad Titum ſummũ ſacerdotem.
10 Decima ad Iohannẽ apoſtolum, & euangeliſtam
11 Appollophani philoſopho.

Ad Caium cultorem Epiſt. I.

B TEnebræ luce vaneſcunt, eoq́; magis quo maior fuerit copia luminis, ignorantiam, agnitiones excludunt: atq; eo iidem magis quo ille fuerint plures. Hæc autem per eminentiam & non per priuationem dicta accipe, & vere prorſus enuntia, ꝙ lateat profecto eos (qui hanc habent) vera illa lux, rerumq́; ſcientia, ea ſcilicet quæ dicitur in deo ignoratio, & quæ illi ſupereminent tenebræ, totoq́; ille operiũtur lumine, omnẽq́; ſcientiam fugiũt. Ac ſi quis conſpicatus deum, idipſum quod vidit intellexit, non ipſum intuitus eſt, ſed eius aliquid ex ijs quæ ſunt, & in notitiam cadunt. Cæterum ipſe (quod ſupra mentem omnem, atq; ſubſtantiam locatus emineat) eo ipſo, ꝙ omnino, neq; ſciri, neq; eẽ dicitur & ſuperſubſtantialiter eſt, & ſuper omnẽ mentẽ atq; intelligentiã noſcitur, pręſtansq́; illa & perfecta ignoratio, eius vera cognitio eſt, qui om̃ibus noſcibilibus eminet.

Ad eundem Caium Epiſt. II.

QVonam modo is qui vniuerſa tranſcendit, ipſam quoq; celſitudinem deitatis ac bonitatis excellit? Si deitatem atq; bonitatẽ rem ipſam intelligas benefici, ac deifici muneris, imitationemq́; illam ſummi dei, ſummiq́; boni nequaquam imitabilis (per quam dij, ac boni efficimur) cogites. Nam ſi hoc ijs qui ad id euaſere dignitatis vt dij boniq́; fierent initium eſt: profecto is qui principium omne vi ſuæ maieſtatis excellit, eam quoque (quam ſic dicimus deitatem atq; bonitatem) hũc in modum deitatem, boniq́; principatum ſuperat, quemadmodum qui imitationi, captuiq́; non patet: imitationes, captusq́; præcellit, & imitãtes atq; participantes.

C

Ad eundem Caium. Epiſt. III.

REpente dicitur, cum quid præter ſpem, ac veluti ex abdito quodam profertur in lucẽ. Malach. 3
Porro in ſacramento humanitatis Chriſti: hoc etiam arbitror theologiam ſignificare voluiſſe, q̃d ex occulto ſuperſubſtantialis ille deus, in conſpectum noſtrũ repente proceſſerit humana ſubſtantia & carne veſtitus. Occultus autem etiam poſt reuelationem illam (ſiue vt diuinus loquar: in ipſa quoq; ſui reuelatiõe) perdurat. Et hac enim ex parte Ieſus ſecretus occulitur, nulloq́; vel ſermone vel animo ipſius myſteriũ promitur, ſed & cũ profertur, arcanum: & dum intelligitur, manet incognitum.

Ad eundem Caium. Epiſt. IIII.

QVonam modo (inquis) Ieſus qui cuncta tranſcendit, hominibus cæteris eſſentiæ communione coordinatur? Non em̃ vt author hominũ hoc loco homo dicitur, ſed vt re vera homo, tota ſubſtantiæ veritate circundatus. Nos autem Ieſum non humana ratione diffinimus. Neq; em̃ ille homo tantũ eſt (neq; ſuperſubſtantialis eẽ poſſet, q homo tantum eẽt, ſed eſt homo verus, qui ſingulari benignitate amator hominum ſupra homines, ac ſecundum homines ex hominum ſubſtantia carnem ſuperſubſtantialis accepit. Eſt autem nihilominus altiſſimę illius, diuinæq́; ſubſtãtiæ (is q ſemꝑ ſuꝑſubſtãtialis eſt) perq̃ plenus, atq; exuberans. Itaq; à tanta magnitudinis celſitudine ad noſtra etiam veraciter infirma deſcendens, vltra huma-

humanum modū ſubſtantiam noſtræ carnis accepit, ac ſupra hominē, quæ ſunt hominis geſſit. D
De ſemper ſancta virgine Maria — Cuius rei euidens indicium eſt, virgo excellentis miraculi nouitate concipiens, & aqua inſtabilis ac fluida, materialium, terrenorumq́; pedū ſeſtinens pondus, nec cedens, ſed ſupermundana, admirandaq́; potentia conſtans, ad materiæ ſolidioris imaginē. Quid vero cætera quę ſunt permulta cōmemorem? per quæ (ſi quis ea digne & vltra modū capacitatis humanæ mentis diſcuiat) animaduertet ea etiam quæ in ſumma illa Ieſu benignitate affirmatiue dicuntur, vim excellentioris negationis habere reconditam. Nanq; vt breuiter dixerim, neq; homo ille erat non quaſi non homo, humanæq́; conditionis exors, ſed veluti ex hoibus vltra homines ac ſuper hominē homo veraciter factus. Iam quoq; neque diuina, vt deus, neque vt homo humana perficiens, ſed deo hoīe facto, nouam quandā ac inuſitatam ex diuinitate atq; humanitate permixtā operationem nobiſcū quidē conuerſatus oſtendens.

Dorotheo miniſtro. Epiſtola. V.

CAligo diuina eſt inacceſſibilis lux, in qua inhabitare dicitur deus, & quidem cum ſit illa inuiſibilis propter eximiam, & quæ ſubſtantiæ ſupereminet claritatē, eademq́; inacceſſibilis pro immenſa ex ſe manantis superſubſtantialis luminis copia. Ad hanc pertingit, eaq́; abſorbetur quiſquis deum noſſe ac videre meruerit, eoq́; ipſo quod neq; videt neque cognoſcit, illi qui viſionem omnē cognitionemq́; tranſcendit, familiarius iungitur, hoc ipſum noſcens, quod poſt ea omnia eſt quæ in ſenſum atq; intelligētiam cadunt & cum propheta
Pſal. 138 pronuntians mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me, confortata eſt & nō potero ad eam, quemadmodū profecto & ſanctus & mirabilis Paulus deum cognouiſſe memoratur, illū ſupra omnem E
ſcientiam atq; intelligētiam eſſe cognoſcens. Quocirca & vias eius inueſtigibiles eſſe dixit, & inſcrutabilia iudicia illius atq; inenarrabiles gratias, pacemq́; eius omnē ſenſum ſuperare teſtatus eſt. Inuenerat etenim eum qui eſt ſuper omnia, eumq́; ſupra modū humanæ intelligentiæ nouerat, quoniā is cuncta tranſcendit, qui author omnium eſt.

Soſipatro ſacerdoti. Epiſt. VI.

NOli hoc putare victoriam venerande Soſipater, ſi in eam religionem, ſeu opinionem quæ mala eſſe videatur inueheris. Neq; enī eam ſi vel grauiter & vere coarguas, continuo Soſipatri quoq; recta erit opinio. Fieri etenim poteſt vt & te & alios inter multa, quæ falſa & euidentia ſunt, vnū illud quod eſt opertū, verumq́; lateat. Neq; enī ſi quid rutilū non ſit, iam etiam candidū erit, nec ſi quis non equus, neceſſario iam homo eſt. Sic autem ſi mihi obtemperaueris facies, deſiſtes aduerſus alios dicere: cæterū ita pro veritate loqueris, vt ea quæ dicuntur argui, refelliq́; non poſſint.

Polycarpo epiſcopo. Epiſt. VII.

NOn ſum mihi equidem conſcius aduerſus Græcos, ſeu alios quoſlibet aliquando dixiſſe. Sufficere enī arbitrabar bonis viris, ſi id quod verum eſt, ipſum in ſeipſo vt ſeſe habeat, & ſcire & eloqui poſſent. Hoc enī quid ſit rite iuxta legem veritatis oſtenſo, F
inuiolabiliterq́; conſtante, quodlibet quod ſe aliter habeat, & veritatē ſimulet arguetur, aliudq́; eſſe, quā id quod vere eſt atq; oīno diſſimile, & quod illud magis videat eſſe quā ſit, deprehētur. Itaq; ſuperuacaneū eſt veritatis prædicatorē, cōtra hos illoſve pugnare Dicit enī ſere quiſq; numiſma habere ſe regiū, & habet ille fortaſſis quandā (vt ita dixerim) particulā fallaceq́; veritatis imaginē. Ac ſiquidē iſtud confutaueris, alius rurſum, atq; alius eadē de re pertinaci intentione cōtendet. Porro ipſa veritatis ratione cōparata & rite firmiterq́; conſtante, atq; ita vim ſuam præferente, vt à nullo prorſus hominū coargui poſſit, quicquid illud erit quod in aliquo diſſideat, nec ſe ita in oībus habeat, ipſum ex ſeipſo, inſuperabili ſtatui veritatis obiectū detegitur, atq; proſternitur. Hoc itaq; inſtituto rite (vt mihi videor) vſus, nō aduerſus Græcos, aut alios quoſlibet diſſerere ſtudui, ſed ſatis eſſe putaui, ſi mihi ex diuina largitate contingeret, primum, vt de veritate bene ſentirem, eaq́; probe tenerem, tum vt de ea quā noſſem verba cōuenienter facere poſſem. Tu
Appollophanes ſophiſta. — autē aſſeueras ſophiſtā Appollophanem in me intorquere maledicta, & paricidā appellare, vt qui Græcorū dictis atq; ſentētijs in eoſipſos parum iuſte vtar. Atqui nos contra, verius obijcere poſſemus, Græcos potius aduerſus diuina diuinis vti iniuſtiſſime, ac nefario ſcelere per ſapiētiam dei diuinæ religionis cultum euacuare moliri. Neq; vero ego quicquā nunc de multitudinis opinione loquor, quæ poetarū fictionibus carnaliter (vt ita dicā) & paſſibiliter ac perlibēter inhærēs creaturæ potius quā creatori famulatur: verum & ipſe Appollophanes, diuinis aduerſus diuina nefarie
1. Cor. 2 vtitur. Nam per hanc rerū ſcientiam, quæ ab ipſo philoſophia rite nominatur, & à Paulo beatiſſimo ſapientia dei appellatur, ad authorē omniū, & eiuſmodi quoq; ſcientiæ parentē, oportebat viros philoſophos ſubuehi. Ac ne aliorum quā ipſius opinionē contra inſtitutū meū à veritate deuiare conuincā, ſcire atq; intelligere Appollophanes debuit cū ſapiens ſit, nihil vnquā cœleſtis ordinis ac motus immutari vlla ratione potuiſſe, niſi authorē ſuum à quo & vt eſſet, accepit, & cuius maie-

A maieſtatis potentia continetur: in hoc ſe incitantem habuiſſet, qui (vt ſacra teſtantur eloquia) facit
omnia & transfert. Qua ergo ratione nõ colit eum, quem ex hoc quoq; cognouimus veraciter eſſe Danie. 9
omniũ deũ? admiraturq; ipſius ineffabilem, inextimabilemq; virtutẽ: per quam cũcta ſubſiſtũt? Iosue. 10
quandoquidem ſol & luna per ſummã vim ſtatu omnino mirabili vna cũ cœlo, vt eſſent peorſus
immobiles, ipſius imperio paruerũt, atq; ad diei totius menſurã in eiſdem ſignis omnia cõſtiterũt.
Erit aũt profecto maius aut mieabilius, ſi alia atq; etiam pręſtantiora quæ continent ita ferri, quæ
vero cõtinẽtur nõ ſimul acta memoeent. Et cũ item alia quædã dies perpetuo lumine triplo fer-
me q̃ ſolet maioe effecta eſt, & cœlũ intra viginti hoeas (quem iam exegeeat curſum) retrogre- 4. Regũ. 20
diens repetit, digniſſimisq; miraculo cõtrarijs orbitis tãta moea tempoeis remeat ſol, miro atque
inſolito curſu motũ illum annuum varia tempoꝝ dimẽſione cõſtantem intra decẽ horaꝝ ſpa-
cium contrahit, ipſumq; totum rurſus intra decẽ alias nouam quandam tenens ſemitam cõficit.
Hoc profecto miraculũ Babylonios tũc merito terruit, & abſq; pugna Ezechię (vt qui deo pu- Exo. 7. 8. 9
taretur æqualis, ac mortalibus cæteris virtute pręſtare) ſubiecit. Omitto quæ in Aegypto magnifi 10. 11. 12
ce contigere, & alia quædã ſigna alibi diuinitus facta. Sola hæc memoro quæ cõmunia ſunt atq;
cœleſtia, & orbi toti, atq; oĩbus nota. Sed forte dicturus Appollophanes eſt, hæc vera nõ eſſe. Ac
iſtud quidem Perſaꝝ, ſacerdotum monumentis reſeruata hiſtoeia continet, magiq; nũc vſq; tri-
plicis mitri, id eſt ſolis memoriã celebrant. Verum liceat illi ſane his pee ignorantiam, ſiue per hæ
B ſitationem, fidem non accommodare. Age itaq; illũ rurſus aggredere. Quid de illo qui tempore Matth. 27
crucis dñicæ factus eſt ſolis defectu, dicturus eſt? Eramus tũc ambo apud Heliopolim, amboq; ſi- Marc. 15
mul incidentem mirabiliter ſoli lunæ globũ notabamus (non eñi eiuſce cõiunctionis, tunc aderat Luc. 23.
tempus) ipſamq; rurſus ab hora nona ad veſperam ad ſolis diametrum ſupea naturę vires reſti-
tutam. In memoriam autẽ illius eeuoca & aliud quiddã. Nempe eñi (vt ipſe nõ ignorat) eã lunæ
incidentiam ab oriente cępiſſe, & vſq; ad ſolaris corporis finem perueniſſe: ac tum demũ reſiliſſe
notauimus. Neq; vero eadem ex parte vt aſſolet, & incidentia illa & repurgatio facta eſt, ſed ex
aduerſo diametri. Hæc ſunt quę tunc temporis cõtigere naturã peofecto ſuperantia, ac ſoli Chri-
ſto poſſibilia, qui author eſt omnium, facitq; magna & ſtupenda, quoꝝ nõ eſt numerus. Iſta illi
(ſi licuerit) dicto. Ea ſi potes Appollophanes aeguet nẽpe eñi pręſens vna tecũ aſſui, vnaq; aſpe Iob. 5.
xi, ac diiudicaui omnia, dignaq; ſum admiratione proſecutus. Deniq; tũc neſcio quo afflatus ſpiri-
tu ad diuinationem quoq; peorupit Appollophanes, atq; ad me cõuerſus. Hæ (inquit) ô præclare
Dionyſi diuinarum ſunt viciſſitudines rerum: iſt a interim quantũ epiſtolaris patiebatur anguſtia,
dixiſſe ſufficiat. Potes autem ipſe ea etiam ſuppleee quæ deſunt, ac deo perfecte offerre hominẽ
compluribus in rebus ſapientem: fortaſſe non dedignabitur, manſuete, atq; humiliter diſcere ſa-
pientiſſimam religionis noſtrę veritatem.

Demophilo monacho de benignitate. Epiſt. VIII.

HEbræorum tradit hiſtoria animoſe Demophile, etiam ſanctũ illũ viꝝ Moſem eximiæ
manſuetudinis merito, diuina amicitia, & familiaritate dignatũ. Ac ſi quando ipſum di-
uino aſpectu excidiſſe commemorãt non id ei priuſquam à mãſuetudine defecerit cõ- Nume. 12
C tigiſſe deſcribunt. Sed cum aliquando nimium inſoleſceeet & cõſilijs obſiſteret diuinis: Numer. 11.
Iratus eſt (inquit) furore dominus, cũ vero ipſum diuinis meritis, atq; à deo indultis honoribus fa Nume. 12.
cit illuſteem, ex ea inprimis excellenti, ac diuina prorſus ſummi boni imitatione concelebrat. Erat Nume. 16.
enim inquit manſuetus valde, atq; ideo dei famulus dicitur, digniorq; peophetis omnibus, cui deus
viſionis ſuæ gratiam largiretur. Sed & cũ aduerſus eũ & Aaron pro pontificatus honore ac prin-
cipatu gentis, improbi quidã atq; impudentes proterue contenderent omni honoris ac primatus
ambitione ſuperioe fuit: paratus qdem cuicũq; deus decreuiſſet populi gubernacula credere. Ve-
rum vbi inſurgere in eam cęperant, peioraq; exprobando minari, & iam ferme in opus erumpe-
re: mitiſſimus ille deum quidem in ſalutem inclamauit: magna vero cõſtantia, ſingulariq; mode-
ſtia cõteſtatus eſt, ſe inſontem eẽ calamitatũ omniũ quæ ſubditis obueniſſent. Nouęrat eñi opor-
tere eum, q deo bono familiariter iungitur, quàm maxime conari ei pro viribus ſimillimum fieri,
ac præterea ſibi eſſe bonorum operum conſcium. Quid vero Dauid quoq; illum dei parẽtem fe- 1. Re. 24. 26
cit diuina amicitia dignum? Nempe cum eẽt bonus, atq; eẽt in hoſtes benignus: inueni (inquit ille 1. Reg. 13.
ſumme bonus, ac benignitatis amator) hominẽ ſecundũ cor meũ. Pręceperat & diuinitus indul- Pſalm. 88.
ta lex: ipſa quoque inimici iumenta non negligi. Iob quoque vt innocentię tenax, iuſtificari peo- Acto. 13.
meruit, & Ioſeph fratrum inſidias in ſe vlciſci noluit. Abel itidem ſimplici animo & abſque ſuſpi- Exod. 23
tione vlla, cum fratre parricidiũ geſtiente pergebat. Omnes deniq; theologia prædicat bonos, q Iob. 2. 3. 5
mala antea nec cogitare nec facere norunt, ſed ne aliena quidem malitia à bonitate decidũe, imo Genẽ. 37. 45
contra, penitus ad diuinæ bonitatis imaginem malos quoq; bonos efficere curant, effundentesq; Gene. 4
in eos omnia benignitatis viſcera: ſenſim eos etiam ad ſimilia prouocãt. Verum ad altiora ac di- Pſalm. 4
gniora feramur. Non ſanctorum viroꝝ manſuetudines, non angeloꝝ: præ ſe ferentes boni ſpe-
ciem homines amantium, euidẽtiſſima benignitatis & propenſioris in eos ſtudij inditia, enũtiare

inſtendi-

intendimus,vt ſcilicet illi gentibus miſereanť,ac pro ipſis diuinæ bonitati offerant preces, perni-
Zacha.1.8. tioſasq; ac perditas multitudines increpẽt,& malis noſtris condolẽtes,eoꝝ ſaluti læti congaude-
ant qui ſe ad meliora conuertũt,& quæq; alia quæ de beneficis angelis diuinæ literę tradunt,ſed
his om̃ibus obmiſſis Chriſti(q vere ac ſupreme bonus eſt) beatiſſimos radios alto corde in ſilen-
tio excipiamus,& ab ipſis illuſtrati,ad diuina eius, & benigniſſima opera contuenda pergamus.
An nõ ineffabilis,incomprehenſibilisq; bonitatis,q̃ quę nõ erãt,ſubſiſtere voluit, & qd ea om̃ia
ad eſſe produxit? quodq; om̃ia itẽ ſemper ſimilia ſibi,pro cuiuſq; captu euadere cupit,ſuisq; cõ-
municare muneribus? Quid? q̃ à ſe auerſos ac reſilientes amatorie ſeqtur,cõtẽditq; ac depreca-
Hiere.31 tur:ne ſe deſerãt ij quos tãta vi amoris inquirit. Quid? qd delitijs quoq; reſolutos,ac per id redi-
Luc.15 re differẽtes,& eos fruſtra inſimulantes,benigniſſime tolerat, rationemq; reddere per ſe ipſe di-
gnatur,imo & promiſſionibus teleuat,blanditijsq; demulcet. Cũq; adhuc procul ſint qui ad ſe re
deunt,lætus occurrit:atq; obuius fit,& totus totos complexus oſculatur,nec prioris illos auerſio-
nis culpat. Verum prӕſenti cõuerſione cõtentus,& diem feſtum agit,& cõuocat amicos: eos ſci-
licet qui ſingulari benignitate ſunt p̃diti,vt ſit omnium lætãtium habitatio. At vero Demophi-
lus & quiſquis alius ſi aduerſetur bonis,iuſte omnino corripitur, edoctusq; quid congruat,bonus
efficitur. Quo modo enim(inqt)nõ oportuit eum qui bonus eſſet,de eoꝝ qui perijſſent ſalute,&
Ibidem. qui mortui eſſent vita,lætari? Deniq; & ſuper humeros attollit ouem vix ab errore conuerſam,&
Matth.5. benignos angelos ad lætitiam excitat. Ingratis quoq; clemẽtiſſime vtitur,& oriri facit ſolẽ ſuum
Lucæ.6 ſuper bonos & malos,atq; ipſam animam ſuam pro auerſis à ſe,ac refugientibus ponit. Tu ve-
ro vt tuæ literæ indicãt,procidentẽ ſacerdoti impium(vt ais)atq; peccatorem: neſcio quo pacto
Confeſſio cõtra diſciplinæ ordinẽ aſtans calce abiecisti ac repuliſti. Cum ille qdem verecunde(quod opor
hic & pœ- tuit)fateretur ſe ad peccatorum remedia quęrenda veniſſe:neq; exhorruiſti inſup & ſacerdotem
nitentiæ ſa- optimum,lacerare conuicijs,miſerabilem eum dicẽs qui pœnitentẽ,atq; impium iuſtificaſſet. Ac E
cramẽtũ in- tãdem exi inquiens ſacerdoti,cum ſimilibus tuis:cõtra ſas omne irrupiſti in adyta,& ſancta ſan-
telligitur. ctorum prophanare auſus es, Et ſcribis nobis te ſancta cum violanda eſſent,ſumma cura, proui-
dentiaq; ſeruaſſe,eaq; hactenus illibata cuſtodire. Nũc ergo qd ipſi ſentiamus,attende. Nefas eſt
ſacerdotẽ à miniſtris(qui te ſuperiores ſunt)atq; à tui ordinis viris iudicari(etiam ſi impius in di-
uina eẽ videatur,etiam ſi quid aliud ex ijs quæ interdicta ſunt,egiſſe deprehenditur. Nã ſi diſtin-
ctiones,ordinesq; cõfundere,ſacratiſſimas dei ſanctiones,& iura tranſgredi eſt:omni profecto ra-
tione caret,dei cauſa peruertere traditũ diuinitus ordinem. Neq; em̃ in ſeipſum, dei ſermo diui-
Eſaię.30 ſus eſt,alioquin quomodo ipſius ſtaret regnum? Et ſi dei eſt iudiciũ(vt ſacra eloqua teſtãtur)ſa-
Roma.2 cerdotes aũt angeli ſunt,diuinorum iudiciorum cõtinuo poſt pontificem magiſtri:ab ipſis tu di-
Malach.2. uina congrue,ac ſuo ordine per medios miniſtros cũ tempeſtiuum fuerit diſce,per quos etiã cul-
tor eſſe meruiſti. An vero nõ hoc ipſum ſacra ſigna proclamant? neq; em̃ ſancta ſanctoꝝ ſim-
pliciter om̃ibus ſunt inacceſſa:verum his appropinquat magis pontificum ſacra diſtinctio,dein-
de ſacerdotum ordo,quos deinceps & miniſtroꝝ ſequitur gradus. Porro ijs qui cultores ſunt or
dinati,adytoꝝ portæ ſegregatę ſunt,iuxta quas & initiantur & aſtant,non ad cuſtodiam, ſed vt
ordinem recognoſcãt ſuum,ſuntq; ipſi populo propinquiores,q̃ hi qui ſacra adminiſtrãt, & quã
populus ipſis quoq; ſacerdotibus magis accedẽtes. Vnde & ſacrorum ſanctus ordo,ſacerq; prin
cipatus,eos diuina percipere ſacre inſtituit:alijs quidẽ qui intra adytoꝝ valuas ſunt,ſacroꝝ admi
niſtrationem concedens, Nam hi qui diuinũ(vt expreſſius dixerim)altare circũſtant,diuina intu- F
entur,atq; audiunt aperte ſibi reuelata,procedẽtesq; benigniſſime ad exteriora ſacroꝝ velaminũ
ſubiectis cultoribus,& ſacro populo,& ijs qui purgãtur ordinibus ſacra myſteria pro meritis pã
dunt. Quæ profecto rite immaculata tam diu ſeruata ſunt,quoad ipſe tyrannice nimium in ea ir
rupiſti,ſanctaq; ſanctoꝝ & quidem nolẽtia,tibi publicari coegiſti. Et poſt hæc haberi abs te ſa-
cra,atq; ſeruari dicis:cum ea neq; videre,neq; audire merueris, neq; aliqd habeas ſacerdotio di-
gnum. Sicuti ne veritatẽ quidem ſcripturaꝝ noſti,cum eas quotidie ſermone impugnes ad ſub-
uerſionem audientium. Nempe em̃ ſi quis non permiſſum ſibi à rege principatum gentis,vſur-
pare tentaſſet,iuſtiſſima in eum pœna deſęuiret. Idem quoq; putaretur ſi principe quempiã vel
abſoluente vel damnãte:nõnullus ex aſtantibus ſubditis præſumeret latam à dño retractare ſen-
tentiam,& ne id modo,verum & dñm afficere iniurijs, pulſare,atq; ex imperio deturbare moli-
retur. An vero tu homo tam audax ac temerarius es,aduerſus mitiſſimum atq; optimũ virum,ſa
cratiſſimamq; ipſius functionem,& ſacerdotalis dignitatis iura? Et hæc qdem nos oportuit dice
re,cum qs ſupra merita ac dignitatem ſuam auſus,aliqua præſumpſit attentare, quæ tamen non
2.Para.26. indigna viderẽtur,nam neq; hoc cuiquam omnino fas eſt. Quid em̃ qd nõ cõueniret ſecu Oziã,
1.Reg.13.15. incenſum offerẽs deo? quid item Saul victimas faciens? quid violenti nimium dæmones,cum Ie-
Marci.3. ſum dei filium veriſſime prędicarẽt? Sed profecto à theologia omnis alienus,interdicitur epiſco-
Nehem.13. pus:vnuſquiſq; em̃ miniſterij ſui ordinem ſeruare debebit,ſolusq; pontifex ſemel in anno ingre-
Leuitic.16. ditur in ſancta ſanctoꝝ:& hoc ſeruata diligẽter om̃i(quam lex præcipit)munditia pontificali.
2.Para.26.
Nume.12. Sacerdotes aũt ſancta circũtegunt,& leuitæ ſancta non tangũt,ne moriantur,& iratus eſt furore
domi-

A dominus,contra Oziæ temeraritatem,& Maria lepra reſpargitur, quæ legifero fratri legem co-
natur imponere. Et ſuper filios Sceuæ inſiliere dæmonia, Et non mittebã eos(inquit)& ipſi curre- Acto.9.
bant:& non loquebar ad illos,& ipſi prophetabant. Et impius qui mihi immolat vitulum,ſicut Hiere.23
qui occidit canem. Atq; vt ſummatim dicam,eos non tolerat qui diuina peruertunt, perfecta illa Eſaiæ.66
dei ſupremaq; iuſtitia,dicentibusq; illis,In nomine tuo virtutes multas fecimus,reſpondet,neſcio Matth.7
vos,recedite à me omnes operarij iniquitatis. Nefas itaq; eſt (vt diuina teſtãtur eloquia)ea etiam Luc.13
quæ iuſta ſunt,non ſecundũ dignitatẽ,meritaq; exequi. Cæterũ debet ſibi quiſq; cautius intende-
re,vt non ſublimia & quæ ſe altiora ſunt ſapiat, ſolaq; ea meditari, quæ ſibi pro meritoq; modo
credita ſunt. ¶Quid igit͛ inquis,non oportet ſacerdotes ꝗ vel impie vel perperã aliquid facere de- Argumentũ Demophili.
prehenſi fuerint,corrigi? ſoliſq; licebit gloriantibus in lege, per præuaricationem legis deum in-
honorare? Et qua ratione ſacerdotes,prædicatores dei ſunt? quo em̃ pacto diuinas populo virtu-
tes enunciant,qui nec earũ vires penitus norunt? Aut quomodo illuminabũt alios, qui ipſi ſunt te-
nebris obſiti? Quomodo item diuini ſpiritus gratiam præſtabunt,qui neq; an ſit ſpiritus ſanctus
habitu,atq; veritate crediderunt? ¶Ad hæc tibi ipſe reſpondeo. Non em̃ inimicus Demophilus
eſt,nec patiar te circũueniri à ſatana. Vnuſquiſq; profecto circa deũ aſtãtium ordo ſacratior eſt, Satiſfactio ſanctiſſimi patris.
magis abſiſtente atq; diuinior,& lucidiora ſimul ſunt,vimq; illuminandi ſeruantia maiorem,quę
vero lumini magis ſunt propinquantia. Neq; localiter accipias velim huiuſmodi propinquitatẽ,
ſed ſecundũ idoneitatem qua ad deum recipiendũ ſunt accõmodatiora. Si igitur, quæ illuminat,
ſacerdotum eſt ſancta diſtinctio, proculdubio ille à ſacerdotali ordine & virtute omnino prola-
pſus eſt,qui illuminãs nõ eſt,multoq; ſane magis ꝗ neq; illuminat͛ eſt. Atq;,vt mihi quidẽ videt͛,
B audax nimium huiuſmodi eſt,ſi ſacerdotalia munia ſibi aſſumit,neq; metuit,neq; veretur,ea quę
ſunt diuina præter meritũ perſequi,putatq; ea latere deum, quorũ ſibi ipſe conſcius ſit,& ſe deũ
fallere exiſtimat,quem falſo nomine appellat patrem, audetq; ſceleſtas blaſphemias ſuas(neque
em̃ preces dixerim)ſacris aris inferre,easq; ſuper ſigna illa diuina ad Chriſti ſimilitudinẽ dicere.
Non eſt iſte ſacerdos,nõ eſt,ſed infeſtus,atrox, doloſus, illuſor ſui, & lupus in dominicũ gregem
ouina pelle armatus. Ac Demophilo ſas nõ eſt, iſta corrigere. Nam ſi diuinus ſermo iuſta iuſte
proſequi iubet(iuſte vero proſequi,eſt vnicuiq; quod ſuũ eſt pro meritis reddere) iuſte hoc om-
nis proſequi nõ præter ſuum meritũ aut ordinem debet. Nanq; & angelis iuſtũ eſt,officia ſecun-
dum merita diuidi,vt & profecto diuiſa ſunt. Verũ hoc illis non à nobis ô Demophile, ſed per il-
los nobis ex deo & ipſis quoq; per ſuperiores angelos. Atq; vt breuiter dixerim,in om̃ibus quæ
ſunt,per prima ſecundis à diſpoſitiſſima omnium ac iuſtiſſima prouidẽtia, iuſta pro meritis tri-
buuntur, vt hi quidẽ quos deus præeſſe alijs ſtatuit,inferioribus atq; ſubiectis ſecundũ merita tri-
buant. Verũ em̃ Demophilus iræ & concupiſcẽtiæ,ratione moderetur, eisq; ſecundũ merita tri-
buat,neq; ſuum violet ordinẽ,ſed regat ſubdita ſupereminẽs ratio. Nam ſi cũ ſorte in foro aſpi-
cimus famulũ domino ſeniori adoleſcentulũ, ſiue etiam filium patri maledicere, ſimulq; impetu
facto plagas inferre, pietatem violare videmur, niſi accurrentes præſtãtioribus opem ferre ſtu-
deamus,quãtumlibet illi fortaſſe prius perpeſſi iniuriam ſint. Cur quæſo nõ erubeſcimus qui ra-
C tionem ab ira & concupiſcentia violari & à tradito ſibi diuinitus principatu deijci videmus, atq;
negligimus,& inter noſipſos impiam & iniuſtã temeritatem ac ſeditionẽ, confuſionemq; excita-
mus. Merito ſane noſter à deo nobis indultus legiſer, eccleſiæ dei præfici prohibet eum qui do-
mui ſuæ eatenus nõ bene præſuerit. Qui em̃ ſeipſum regere nouit,& alterũ reget:qui alterũ,etiã
domũ:& qui domũ,ciuitatem quoq;:& qui ciuitatem,etiam gentẽ, atq; vt ſummatim dicam iu- Luc.16
xta veritatis vocẽ,Qui in modico fidelis eſt, & in multo erit fidelis: & qui in modico infidelis,&
in multo quoq; infidelis erit. Ipſe igitur concupiſcentiæ & iræ atq; verbo,congrua iure tuo im-
partire,tibi aũt venerandi miniſtri moderentur,miniſtris ſacerdotes,ſacerdotibusq; pontifices,at
q; illiſipſis apoſtoli,apoſtolorumq; ſucceſſores cõuenientia dictent. At ſi qui ſorte & inter ipſos
à recto tramite deuiarit,is ab æqualibus atque ſui ordinis ſanctis corrigatur,vt non ordo in ordi-
nem ruens cuncta permiſceat, ſed vnuſquiſq; in ſuo ordine, ſuoq; officio maneat. Iſta tibi inte-
rim idcirco dixerimus,vt & ſcias, & facias quæ tui muneris ſunt. Porro de illa in virũ (vt tu ais)
impium ac perditũ immanitate,neſcio quo fletu plangã contritionem dilectiſſimi mei. Cuius em̃
te arbitraris à nobis conſtitutũ eſſe cultorem? niſi em̃ illius ſumme boni cultor es, profecto & à
nobis & ab omni noſtræ religionis cultu alienus ſis neceſſe eſt, iamiamq; tibi ex hoc deus inqui- inſoleſcas
rendus eſt alius,& alij ſacerdotes,vt apud illos*effereris potius ꝗ perficiaris,ſisq; amice crudelita-
tis miniſter atrox. An em̃ & noſipſi ad ſupremæ ſanctitatis imaginẽ perfecti ſumus? aut non in
nobiſipſis diuinæ clemẽtiæ largitate indigemus? An vero iuxta diuinas literas,peccatũ duplex im-
piorum more peccamus,dum & neſcimus in quibus offendimus, inſuper & noſipſos iuſtificare Hiere.2
præſumimus,putamusq; nos videre,cũ reuera minime videamus. Obſtupuit cœlũ ſuper hoc,&
exhorrui ego,mihiq; ipſi vix credo,ac idipſum bene ſcias velim,niſi tuas legiſſem literas(quas vti-
nam nunquã vidiſſem)nemo vnquã perſuaſiſſet(quicunq; mihi hæc de te perſuadere moliretur)
vt ad credendũ adductus eſſem, Demophilum non arbitrari deum ſuper omnia bonum ac be-

g nignum

nignum eſſe,ſeq; putare ipſius miſerãtis ac ſaluãtis gratia nõ indigere, imo & ſacerdotes abroga D
re,qui promeruerunt bonitate ꝓcipua plebis ignorantias portare & nõ ſeuere corripere,ſed eis de
De dño ſal um propitium facere,nõ ignorãtes ꝙ & ipſi circũdati ſunt infirmitate. Sed profecto diuinus ille
uatore nřo ac ſummus pontifex,altera ingreſſus eſt via,idq; cũ(vt ſacra teſtantur eloquia) à peccatoribus eſ-
1.Pet.2 ſet ſegregatus. Atq; hoc eximiæ in ſe dilectionis argumentũ capit, ſi oues eius modeſtiſſima gu
Iohan.21 bernatione paſcamus,& nequã eum appellat qui cõſeruo non dimiſerat debitũ,neq; illi indulge-
Matth.18 te ſibi largiſſimæ bonitatis ne minimã quidẽ tradiderat portionẽ. Atq; ideo in illũ intorquet iu-
Lucæ.23 ſtam omnino ſentẽtiam,vt(quod mihi ac Demophilo valde metuendũ eſt) ab eo quæ ſemel fu-
erant,repetantur. Nempe eñi & his qui impias in ſe manus iniecerãt in ipſo ſuæ paſſionis tempo
Luc.9 re,veniam à patre precabatur. Diſcipulos item corripuit,ꝙ perſequẽtes ſe Samaritanos vt impie
tatis cõdemnaret,optauerant. Hoc ſane illud eſt quod imprudenti illa & prolixa nimis epiſtola
Heb.4 tua inculcas & replicas,ꝙ ſcilicet non teipſum,ſed deum vltus es. Dic oro te,per malitiã eum qui
Eſa.42 ſumme bonus eſt vindicas? abſit. Non habemus pontificẽ qui compati nõ poſſit infirmitatibus
Matth.11. noſtris,verũ & innocens & miſericors eſt. Non cõtendet neq; clamabit, & ipſe eſt mitis,& ipſe
Nume. 25 propitiatio eſt pro peccatis noſtris. Non itaq; ſuſcipiemus improbos conatus tuos,ne ſi milies
3.Reg.18 quidẽ Phinehes atq; Heliam te dicas æmulari. Hæc eñi minime probauit Ieſus,cũ ea ſibi diſcipu
1.Macha.2 li,mitis ac benigniſſimi ſpiritus eatenus rudes,ignariq; ſuggererẽt. Deniq; & ſacratiſſimus noſter
2.Timot.2 inſtitutor,in manſuetudine docẽdos admonuit eos,qui doctrinæ dei aduerſarẽtur. Doceri quip
pe ignaros decet,non ſupplicijs affici:ſicuti & cæcos non cruciamus,ſed ad manũ ducimus. Cõ-
tra vero,tu reſpirare in lucem inchoanti viro,ictum in caput impingẽs emergendi facultatẽ adi- E
mis,accedẽtemq; ſumma cũ verecundia,repellis audacter. Hoc igitur ingentis horroris eſt,ꝙ is
quẽ Chriſtus ſumme bonus errantẽ in montibus requirit,fugientemq; reuocat,& vix repertum
ſacris humeris reuehit,abs te affligitur,repudiatur,abijcitur. Ne quæſo tã male nobiſipſis conſu
lamus,neq; gladiũ in noſipſos impellamus. Nam hi quidẽ qui alios violare iniurijs,aut beneficijs
fouere nituntur,cũ illi forte quæ voluerint facere nequeant,ſibi tamen aut malitiã ſecundũ propo
ſitum aut bonitatẽ conſciuere. Atq; ideo euadunt, aut virtutibus diuinis,aut atrocitatibus inhu-
manis pleni,& hi quidẽ angelorũ ſanctorũ ſectatores & comites, & in præſenti & in futuro ſe-
culo cũ omni pace liberati à malis omnibus,beatiſſima requie in perenni vita,perpetua hæredita
te potientur,&(quod bonorũ omniũ maximũ eſt)cum deo ſemper erunt. Porro hi qui à diuina
ſimul,ac ſua pace deciderunt,& in vita & poſt mortẽ cũ immitibus atrocibuſq; dæmonibus fu-
turi ſunt. Cuius rei gratia nobis ſummo ſtudio curandum eſt,vt bono inhæreamus deo,ſimusq;
cum dño ſemper,& non cũ malis occulto illo iuſtiſſimoq; iudicio ſegregemur,atq; ex nobiſipſis
pœnas debitas ſubeamus. Quod ego maxime omniũ timeo,malorũq; omnium exors eſſe,& cu
Viſio Car- pio & oro. Ac(ſi vis)diuinã quoq; ſancti cuiuſdã viri viſionẽ memorabo. ¶Cũ aliquãdo in Cre
pi ſancti vi tam veniſſem,ſanctus Carpus me ſuſcepit hoſpitio,vir ob eximiã animi munditiã ad dei ſpecu-
ri de beni- lationẽ vltra ferme omnes aptiſſimus. Deniq; nunq̃ ſancta myſteria celebrare cœpiſſet, niſi pri-
gnitate Ie- us inter eas preces(quæ antea cõſummantur) ſacra illi ac propicia viſio apparuiſſet. Hunc igitur
ſu amaro- (vt ipſe referebat)infidelis quiſpiam contriſtarat aliquãdo. Erat aũt cauſa triſtitiæ,ꝙ ille quendã F
ris vitæ. ab eccleſiæ fide,ad impietatẽ erroris abduxerat. Cumq; eius celebritatis(quã vulgus * hilarias vo
lætitias,vo cat)agerentur dies,qui debuerat pro vtriſq; benigniſſime orare, atq; dei ſaluatoris auxilio alterũ
luptates ab errore conuertere,alterũ bonitate ſuperare,nec deſiſtere quin eos admoneret per omnẽ vitam
donec pœnitentiæ tempus ſupereſſet,& ita eos ad dei cognitionẽ attrahere,vt iam tandẽ & quę
illis erant ambigua,& obſcura pateſcerent,& ab his quæ præter rationẽ audacter admiſerant,re-
ſipiſcere legitima ſeueritate cogerentur,neſcio quo pacto(cũ intra ſemetipſum id antea paſſus nõ
eſſet)tunc vehementẽ indignationẽ,atq; amaritudinẽ imbiberat animo. Sic itaq; affectus obdor
miuit,erat eñi veſpera. Circa vero mediam noctẽ, quo tẽpore conſueuerat ipſe ſemper apud ſe
ad diuinos euigilare hymnos,expergiſcitur quidẽ & ſurgit cũ ſomnos parum quietos & crebro
interruptos,nec abſq; perturnatione cœpiſſet. Stans tamẽ ad diuinã precem, & colloqutionem
non ſatis intente, irreligioſe triſtabatur,& ferebat grauiter,iniquũ eſſe dicens,ſi impij hoĩes & q
vias dñi peruerterent rectas,adhuc viuerent. Et hæc dicens precabatur deũ,vt amborũ vitã tur-
bine aliquo,& fulmine prorſus extingueret. His dictis,repente ſe vidiſſe referebat domum in qua
conſiſtebat, primitus vehementer agitari,ac tum demũ à ſummo culmine per medium diuidi,
& quendã ante ſe ingentis luminis rogũ,eumq;(videbatur eñi iam ſub diuo eſſe locus) è cœlo ad
ſe vſq; deferri. Cœlum vero ipſum patere apertũ conſpiciebat,eiuſq; cardini Ieſum inſidere,in-
numeris illi humana ſpecie aſtantibus angelis. Et iſta quidẽ vidiſſe,cũ ſuperne aſpiceret,& ſe eſſe
admiratũ memorabat. Vbi vero ad inferiora deflexit obtutus Carpus, ipſum quoq; ſolũ inſtar
vaſti ac tenebroſi cuiuſdã profundi diſciſſum ſe vidiſſe ait. Atq; viros illos(quibus mala impreca-
tus fuerat)ante ſe ad os illius profundæ voraginis ſtare trementes ac miſerabiles,& qui ipſa pedũ
ſuorũ labilitate iam mergendi viderentur. Porro ab inferiori parte voraginis ſerpentes cernebat
emergere,qui circa illorũ pedes ita inſtabiles ac nutantes, interdũ quidẽ in globũ colligi & ingra-
uari

A uari vna,atq; pertrahere,interdum vero dentibus & caudis, ore,gutture, linguis ac toto corporis
motu vim immẽſi pauoris viderentur incutere, vt qui modis omnibus deorſum illos præcipita-
re molirẽtur. Fuiſſe aũt & viros quoſdã in medio,qui contra eos vnà cũ ſerpẽtibus impetũ face-
rent,exagitantes vna,& impellentes,atq; ferientes. Videbantur aũt illi lapſui proximi partim vi,
partim etiã inuiti,partim etiã ſponte,cũ à malo ſenſim & cogerentur ſimul,& inducerẽtur. Refe-
rebat aũt Carpus,ſe(dũ inferiora aſpiceret)fuiſſe delectatũ,atq; ſuperiora neglexiſſe,grauiter autẽ
& indigne ferentẽ q͂ illi necdũ cecidiſſent,& cũ ſæpius eo deſiderij ferretur impetu,eoſq; & ipſe
niteret impellere,ſemperq; fruſtra moliretur,moleſtiſſime tuliſſe,& cõtra eos imprecatũ eſſe. Cũ
ecce vix tandẽ reuocatis ad ſuperna luminibus,vidit cœlũ ſicuti & prius aſpexerat, Ieſumq; miſe
ratum quod fiebat,de cœleſti illa ſede cõſurgentẽ,ad eos vſq; deſcendere,& porrigere clemẽtiſſi
mam manũ,angeloſq; vnà opem ferẽtes,aliunde aliũ tenuiſſe viros,ac dixiſſe Carpo Ieſum, ſtan
ti porrecta adhuc manu,iam percute aduerſum me. Paratus eñ ſum etiam iterũ pro ſaluãdis ho
minibus pati,gratũ mihi iſtud eſt,dum nõ alij hoĩes peccent. Tu aũt inſpice,an tibi vtile ſit hanc
iſtius profundi & cũ ſerpentibus manſionem, dei ac bonorũ clementiumq; angelorum præferre
conſortio? Hæc ſunt quæ ego audita,vera eſſe credo.

Tito pontifici per epiſtolam interroganti,quæ ſit ſapientiæ domus, quę patera,qui cibi eius, & qui potus. Epiſt. IX.

B SAnctus quidẽ Timotheus, honeſtiſſime Tite,neſcio an aliquid ſcripſerim de theologicis
ſignis,cuius ille ignarus abſceſſerit. Cæterũ in ſignificatiua theologia,oĩa illi quæ in diuinis Significati
literis de deo indigne dici pleriſq; videntur , diligẽtiſſime enucleare curauimus. Nam ab- ua theolo
ſurditatẽ profecto maximã imperitis ac rudibus animis imprimũt,arcanæ illius ſapientiæ gia.
patres,cũ per obſcura quędã ænigmata diuinã illam,plenãq; myſterijs ac prophanis inacceſſam
veritatẽ,enuntiãt. Atq; ea ratio eſt cur plurimi diuinorũ myſteriorũ verbis difficile credimus. Ea
eñ cum adhęrẽtibus ſibi tantũ vernaculis & carnalibus ſignis aſpicimus,cũ his amotis ipſa in ſe-
ipſis nuda atq; ad purũ liquida intueri debeamus. Ita eñ vitæ fontẽ digna demum veneratione
proſequimur,ſi hunc in ſeipſum fundi & in ſemetipſo ſtare videamus. Atq; vnam quandã vim
ſimplicem ſe mouentẽ,per ſe operantẽ,ſeq; ipſam non deſerentẽ intelligamus, ſcientiarũq; om-
nium ſcientiam eſſe,ac ſemper ſeipſam per ſeipſam intueri fateamur. Oportere igitur exiſtimaui
mus à nobis cũ illi,tum cæteris omnigenas formas exponi,quæ de deo ſacratiſſime,ſymbolice,ſi
gnificatiueq; finguntur. Nanq; exteriora velamina per q̃ ſane multa indignitate plena ſunt, quæ
inſtar efficta prodigij,minus probabilia videantur , puta cũ in ſuperſubſtantiali illa diuina gene-
ratione ventrẽ dei,deum corporaliter gignere fingunt,verbumq; in aere ex corde viri illud eru- Pſal. 109
ctante profundi, & ſpiritũ ex ore ſpirantis prodire deſcribunt,ac ſinus dei patris corporeo mo- Pſal. 44
re more filium vlnis cõplectentes , nobis cũ laude pronuntiant. Siue cũ iſta,per inferiora quæli- Pſal 32
bet,& quæ humo prodeunt ſignant,atq; cũ arbores quaſdã,& virgulta & flores, radiceſq; indu- Iohan. 1.
cant,ſiue cũ inundãtes aquarũ fontes,aut ſplendorũ lucis productiuas generationes,ſeu alias quaſ Prouer. 8
C libet deſcriptiones (quæ ſuperſubſtãtialia multiplicis theologiæ ſacramẽta digniſſime referẽt)po Apo. 2
nunt. Item cum intelligibilibus dei prouidẽtijs,aut donis,aut inſinuationibus , aut virtutibus,aut Eſaię. 53
proprietatibus,aut terminis,aut mãſionibus,aut proceſſibus,aut diſcretionibus,aut coniunctioni Eſaię. 11.
bus,humanã deo effingũt formã,& ferarũ,& aliorũ animaliũ ac plantarũ, lapidumq; varias ſpe- Hiere. 2
cies,& ornatũ illi muliebrẽ,aut barbaricas armorũ inſtructuras applicant,& vaſorũ fictoriam ſeu Pſal. 35
cõflatoriam veluti opifici vulgari attribuunt,& equos illi, & currus ſedeſq; ſubſternunt, ac dapes Pſalm. 109
quaſdã veluti cocorũ cõmentis & arte coficiunt,bibẽtemq; & ebriũ ac dormitantẽ,crapulaq; di- Pſalm. 104
ſtentum dicunt. Quid memorẽ iras,dolores,omnimoda iuramẽta,pœnitentias,maledicta,furo Gene. 18
res,multimodas item obliquaſq; fruſtratarũ promiſſionũ rationes, giganteã illã in Geneſi expu- Exodi. 3
gnationẽ,quando viris illis potentibus ex metu dicitur inſidiari, idq; cũ ædificium illud non pro Matth. 11
aliorũ iniuria,ſed p ſalute ſua molirẽtur. Cõciliũ q̃q; illud q̃d referã aduerſus Achab fraude ac de Luc. 6
ceptione capiendũ,in cœlo cõcinnatũ. Quid item canticorũ carnales, ac adamatorios q̃plurimos Exo. 20
affectus,& quæq; alia ſacra & viſibilia ſigna occultis obducta, & in multitudinẽ excreſcẽtia,diui Apo. 5.
na fictio ſacris audacius inſeruit,atq; effinxit , ſingularibuſq; & indiuiduis, quæ diuiſionẽ admit- 3. Regũ. 22.
tunt,& figuratiua atq; multiformia,his quæ formã,figuramq; nõ capiunt. Quorũ profecto ſi qs Cant. 4. 5
intueri poſſit intimũ,ſecretũq; decorem,myſtica eſſe oĩa,& diuina mirabitur,atq; ingenti theo
logiæ lumine plena. Neq; eñ putandũ eſt viſibilia ſigna ſui cauſa fuiſſe conficta, verũ arcanæ il-
lius plurimiſq; inuiſibilis ſcientiæ,idcirco velata,ne prophanis fierẽt peruia quæ ſacratiſſima ſunt
ſoliſq; veris ac legitimis * diuinitatis amatoribus aperta paterẽt, quippe qui puerilẽ omnem ſen dei
ſum,atq; imaginẽ ſacra ſigna diſcutiendo deponerent, ac ſimplicitate animi & cõtemplatiuæ ra
tione virtutis ad ſimplicẽ illam atq; omnino mirabilẽ ac ſupereminentẽ ſignorũ veritatẽ pene- Duplex the
trare ſufficerent. Et hoc p̃terea operæpretiũ eſt animaduertere, duplicẽ eſſe theologorũ traditio ologorũ tra
nem,arcanã alterã ac myſticã,alterã vero manifeſtã atq; notiorẽ,& alterã quidẽ ſignificatiuã ac ditio.

perficientem,alterã vero ſapientiæ eſſe dudioſam ac demonſtratiuã,cõnexum vero intextum'q; D
eſt effabili,quod dici non poteſt,atq; illud quidẽ perſuadet,colligit,ac cõfirmat veritatẽ, hoc aũt
agit,atq; indocibilibus,occultis'q; docẽdi modis conciliat,collocat'q; in deo.Ne in ipſa quidẽ ſan-
ctiſſimorũ ſacramentorũ celebratione ſancti illi noſtræ,ſeu legalis traditionis magiſtri,diuinis at-
q; honeſtiſſimis abſtinuere ſignis,ſed & ipſos quoq; ſanctiſſimos angelos diuina,myſtice p ǽni-
producere gmata*propalare cernimus,ipſum'q; leium in parabolis diuina,per typicæ mẽſæ apparatũ dei-
fica myſteria tradere.Fuit eñ profecto conueniens vt nõ modo illibata plurimis ſeruarent ſan-
Ratio quaſ cta ſanctorũ,verũ vt & ipſa quoq; hominũ vita(quæ indiuidua ſimul ac diuiſibilis eſt)pro captu
re duplex ẽ & modo ſuo diuinis cognitionibus illuſtrata doceretur,& impaſſibilis ipſius pars ad ſimplices at
theologiæ q; intimas diuinarũ imaginũ ſpecies cõtuendas ſecerneretur,quæ vero paſſibilis eſt,vernacule(vt
traditio ita dixerim)illiceretur vna,atq; ad capienda quæ ſunt auguſtiſſima præelaboratis typicorũ ſigno
tantã vim rum fictionibus intenderetur,* cui quidẽ nimirũ natura cognata ſunt huiuſmodi ex noſtris ſum-
hñc hmõi pta velamina.Quod indicant quicunq;(cũ apertã & extra velamina audierint theologiam) in ſe
propinqua ipſis imaginẽ aliquã fingunt,quæ illos ad dictæ theologiæ intelligẽtiam manuducat. Sed & ipſa
mundi viſibilis fabrica,inuiſibilibus dei(quemadmodũ & Paulus,& verax ratio docet,* ſubſigna
obducitur. tur.Quocirca & theologi alia quidẽ ciuiliter atq; legitime,alia vero purgate & incontaminate p-
ſpiciunt,& alia humane ac medie,alia vltra humanã conſuetudinẽ, atq; perficiendo diſcutiunt,at
Roma.1. q; interdũ quidẽ à viſibilibus legibus,interdũ vero ab inuiſibilibus(prout ſubiectis ſacris literis,& E
mentibus,& animis congruit)docent.Neq; eñ hiſtoria ſimplici & vacua, ſed vitali perfectione
ſubnixus eſt illorũ omnis,& per oĩa ſermo.Oportet igitur & nos omiſſa de hiſce opinione vul-
gari,intra ſacra ſigna tota intentione penetrare,neq; ea debito honore priuare, cũ ſint diuinarũ fi
gurarũ germina,expreſſiones atq; formæ,ac ſecretiſſimorũ excellẽtium'q; ſpectaculorũ euidentes
imagines. Non enim ſola ſuperſubſtantialia & intelligibilia ac diuina lumina typicis varian-
tur ſignis(ſicuti cũ ſuperſubſtãtialis deus ignis dicitur,& intelligibilia eloquia dei ignita memorã-
tur)verũ & intelligibilium intellectualiũ'q; angelorũ ſacræ illæ diſtinctiones varijs formis, & mul
Deute.4 tiplicibus,igneis'q; figuris deſcribunt.Atq; aliter ipſam ignis imaginẽ cũ de deo(qui omnẽ intelli
Pſal. 103 gentiam ſuperat)dicitur,oportet accipere,aliter cũ de intellectualibus eius prouidẽtijs ſiue ratio-
Lucæ.12 nibus,aliter quoq; cũ de angelis enuntiatur,ac priorẽ quidẽ illam imaginẽ ſecundũ cauſam,ſequẽ
tem vero ſecundũ ſubſtãtiam,tertiã ſecundũ participationem,atq; alia aliter ſicuti digna cuiuſq;
ſpeculatio,& erudita diſpoſitio ſancit,accipere conuenit,& nõ temere ac paſſim ſacra ſigna miſ-
cere,ſed ipſa congrue cauſis ſiue ſubſtãtijs,ſiue virtutibus,ſiue ordinibus,meritiſve ac dignitatib*
Hic q̃ſtioni diſcernere,quorũ etiam ſunt enuntiatiua ſigna.¶Et ne modũ excedamus epiſtolæ,ad ipſam iam
pontificis propoſitã nobis quæſtionẽ veniamus . Dicimus itaq; eſcam omnẽ vim habere eos perficiendi
Titi ſatiſ- quos nutrit,dũ imperfectũ illorũ atq; indigẽtiam replet,& infirmitatẽ curat,vitã'q; cuſtodit,& re
facit. uireſcere facit ac renouat,& vitalẽ illis iucunditatẽ,copiam'q; largitur, prorſus'q; mœſtitiæ & im
Prouer. 9 perfectionis oĩs expultrix,lætitiæ vero ac perfectionis indultrix eſt.Rite igitur & ſapientiſſima,
Matth.13 benigniſſima'q; ſapientia diuinis laudatur eloquijs,q myſticũ chraterẽ ſtatuat,ſacrũ'q; ipſius pro
Luc.14 pinet poculũ,ſolidiores quoq; ante cibos proponẽs,& cũ alta pdicatione, ipſam deſiderãtes be-
nigniſſime inuitans.Duplicẽ ergo diuina ſapientia proponit eſcam,ſolidã alterã atq; durabilem F
Duplex ci- alterã liquidã & quæ profunditur. In chratere quoq; prouidentiſſimæ benignitatis ſuæ,gratiã,
bus atque copiam'q; largitur.Chrater eñ rotundo & patulo ore cũ ſit,prouidẽtiæ omniũ(quæ initio & fi-
eſca. ne caret,patens'q; & explicita oĩa ambit & cõtinet)ſignũ profecto eſt.Verũ quoniã & ad oĩa
prodiens in ſeipſa manet,ſubſiſtit'q; in immobili identitate ſua,neq; prorſus à ſeipſa diſcedit ſta
biliter,firmiter'q; locata,ipſe quoq; chrater ſtare memoratur. Aedificare aũt ſibi domũ ſapien-
tia dicitur,& in ipſa ſolidos cibos,& pocula,chraterẽ'q; proponere, vt oĩbus diuina digne conij-
cientibus perſpicuũ ſit,illũ eſſe perfectã prouidẽtiam,qui oĩbus vt ſint,ac bene ſint author eſt &
idem rurſus cauſa,& procedit ad oĩa,& in oĩbus ſit & oĩa continet, atq;*eadẽ rurſus in ſeipſa per eminẽtem
in eodem. excellẽtiam,nihil in nihilo ſecundũ nihilũ eſt,ſed excipitur ab oĩbus *ipſa in ſeipſa identidem,
ipſe in ſeip ac ſempiterne ſubſiſtens,& ſtans & manẽs,ſemper'q; eodẽ modo ac ſimiliter habens,& nequa-
ſo idẽtidẽ, quã extra ſe ſit,neq; à ſede propria,& immobili manſione atq; ſubſtantia deficit.Verũ & in ip-
ſa prouidẽtiæ ſuæ integra,perfecta'q; bonitate,cũcta diſponit,& procedit ad oĩa,& in ſeipſa ma
net,& ſtat ſemper,atq; mouetur,& neq; ſtat,neq; mouetur,ſed prouidẽtiæ(vt ita dixerim)offi-
cia,& actiones dũ ſtat immobilis,peragit,atq; dum prouidet,in ſua illa ſtabilitate diuinæ ratione
Quis ſolid⁹ naturæ omnino mirabiliter manet. Sed eñ dixerit quiſpiam, quis ſolidus eſt & quis liquidus ci-
cibus & q̃s bus?huiuſmodi eñ benigna ſapientia largiri ſimul , ac prouidere laudatur. Arbitror itaq; ſolidũ
liquidus cibũ intellectualis perſeuerantis'q; perfectionis,atq; identitatis ſignificationẽ præferre , per quam
intellectuales illi ſenſus ſecundũ ſtantẽ ac potentiſſimã & ſingularẽ,indiuiduam'q; ſcientiã diuina
Hebr.5 participant,quibus beatiſſimus Paulus ſolidi veraciter cibi à ſapientia accepti,conſortiũ & parti-
cipium tradit.Porro liquidũ cibũ inundantiã illam large manantẽ atq; ad oĩa prodire feſtinantẽ
ſed adhuc per varia & plurima,atq; diuidua ad ſimplicẽ & fixam atq; conſtantẽ dei ſcientiã,eos

quos

A quos alij pro captu, ac modo ſingulorum bonitate præcipua manuducentem, ſignare certū eſt. Id-
circo diuina ac ſpiritalia eloquia, & rori, & aquæ, & lacti, & vino, ac melli merito aſſimilantur, ꝙ Eſa. 45
& viuificandi atq; fœcundandi, veluti in aqua, & ad incrementū perducendi, vt in lacte, & recre Oſee. 14
andi, vt in vino, & purgādi ſimul atq; cōſeruandi, veluti in melle habeant vim. Hæc enī ſapientia Ecci. 15
diuina, accedentibus ipſis præſtat affluentiā, indeficientiū dapū inundantiam largiens, ſuperema- 1. Cor. 3
nans atq; ſupereffundens. Iſtud nempe veraciter epulari eſt, atq; ideo viuificans ſimul, & paruu 1. Pet. 2
los nutriens & renouans atq; perficiens celebratur. Iuxta hanc nempe ſacrā conuiuij expoſitio- Prouer. 9
nem, & ipſe bonorum author omniū deus inebriari perhibetur, propter pleniſſimā, & quæ omnē Pſal. 158
intelligētiam ſuperet diuinæ epulationis, ſiue (vt verius eloquar) bonitatis perfectiſſimā atq; ineffa Inebriatio
bilem immenſitatē. Sicut enī noſtro more in deteriorē partē ebrietas capitur (eſtq; repletio im- diuina.
modica, per quā mente & ſenſu excidimus) ita & in deo meliorē in partē accipiendo, ebrietas ni Exceſſus ſen
hil aliud q̃ pleniſſima bonorum omniū immenſitas (quæ in ipſo ſecundū cauſam præexiſtit) intelli- ſus ebrieta
genda eſt. Sed & illū qui ebrietatē comitatur exceſſum ſenſus, atq; ſciendi, dei excellentiā quę om tem ſequēs
nem refugit intellectū accipi oportet, per quā excipitur ab intelligendi ratione, cū ea ſit excellen-
tia vt intelligere, atq; intelligi, ipſumq; eſſe tranſcendat, ac oīa ſimpliciter quæcunq; ſunt bona,
inebriatus eſſe atq; excedere dicitur deus, quippe qui eis oībus immēſitatis totius eminētia, & ple
niſſimus eſt, & rurſus extra omnia, & vltra oīa ſegregatus. Ex his igitur admoniti, ſanctorum quo- Conuiuia
q; in regno dei ſacra conuiuia eadē ratione ſuſcipiemus. Tranſiens enī inquit rex ipſe faciet illos ſanctorum.
diſcumbere, & ipſe miniſtrabit eis, inſinuant iſta cōmunem quandā ſanctorum in diuinis bonis, cō- Luc. 12
B cordemq; lætitiā, & conſentientem ſocietatē, & eccleſiam primitiuorū qui deſcripti ſunt in cœlis
ac iuſtorum ſpiritus bonis oībus conſummatos, & omnium virtutum plenos, totiuſq; beatitudinis
participatione felices. Porro diſcubitū illum, requiem ex multis laboribus, & inuiolabilem vitā, cō Diſcubitus
uerſationemq; diuinā in lumine ac regione viuentiū, omni ſacra iucunditate repletā, vbertimorū ſanctorum
ac beatiſſimorum bonorum affluentiſſimā largitatem, ſignificare putamus, per quā lætitiæ totius ple-
nitudo tribuitur. Hoc profecto lætari eſt authore Ieſu, qui illos & recumbere facit, & illis mini-
ſtrat, æternamq; requiem donat ac bonorum omnium largiſſime diſtribuit copiam. Pergens autē Somnus
inquirere non fallor, ſi & laudatiſſimū illū dei ſomnū & euigilationē explicare pergimus, dicendo diuinus.
diuinū ſomnū eſſe, dei illam excellentiam exceptā à creaturis omnibus, & nulli cōmunicabilem
ex his quæ prouidentiæ ratione gubernantur. Euigilationē vero, attentionem ipſius ad eorum Euigilatio
prouidētiam qui diſciplina vel ſalute indigent. Cōtinuo alia theologica ſigna in myſtica theolo diuina.
gia offendes. Idcirco ſuperfluum eſſe arbitrati, eadē eiſdem de rebus replicando alia videri dice-
re, ſimulq; noſtri rationē habentes, & quid ratio ſibi poſcit, hic finē epiſtolæ facimus, cum plura
etiam vt reor perſoluerimus q̃ literis tuis deberemus. Ipſam vero noſtrā ſignificatiuā theologiā
integrā mittimus, in qua vnà cum ſapientiæ domo, columnas quoq; ſeptem elucidatas inuenies,
& ſolidū ipſius cibum in victimas paneſq; diuiſum, quæ ſit etiam vini cōmixtio, quæ item crapu
la ex dei ebrietate proueniens. Et ipſa etiam quæ modo diximus, in ea latius tractata reperies.
Eſt enī (vt reor) equidem omnium ſignificatiuarum theologiarum inuentrix optima, & ſanctarum ſcri-
C pturarum ſacris traditionibus ac veritatibus congruens.

Iohanni theologo, & apoſtolo, & euangeliſtæ, in Pathmos inſula relegato. Epiſtola X.

SAluto te ſacrā animā, dilectiſſime, & eſt mihi iſtud ad te præ multis peculiarius. *Exulta Aue dilecte
dilectiſſime, veraciter ei, qui vere amabilis ac deſiderabilis & diligibilis eſt, nimiū dilecte.
Quid mirū ſi Chriſtus vera *loquitur, & iniqui diſcipulos ciuitatibus pelluntq; illi ipſi, ſibi proſequitē,
quæ merentur profecto tribuentes, dū à ſanctis ſceleſti dirimuntur atq; recedunt, viſibi- Matth. 23
lia veraciter, inuiſibilium manifeſtæ imagines ſunt. Neq; enī in ſeculis futuris author erit deus iu- Luc. 21
ſtarū ab ſe ſeparationū, ſed hi qui prorſus ſe à deo ſequeſtrarūt, quemadmodū & alios cernimus,
hic iam dei cōſortio & familiaritate beatos, quia cū ſint veritatis amatores, ab affectu omni mate
rialium rerum longiſſime ſecedūt, & in omni libertate malorum omniū, & amore diuino bonorum vni-
uerſorum pacem diligūt, & ſanctificationē, atq; ex pſenti vita futuræ primitias ſumūt, inter homi-
nes angelico more conuerſati, cū omni tranquillitate animi ac denominatione dei, & ſanctitate,
& virtutibus reliquis. Et te quidē (nō adeo inſanus ſum) vt arbitrer aliquid pati, imo & paſſiones
corporis hac tantū in parte ſentire credo, vt eas ſolū diiudices. Cæterum qui te *iniurijs imperūt, & exilio
exilio relegare, ſe Euāgelij ſolē putāt nō recte, eos iure culpās, cupio his omiſſis q̃ in ſeipſos per-
agūt, ad bonū conuertant, & te ad ſe attrahēdo fiant participes luminis. Nos aūt nulla procella,
nulla aduerſitas priuabit Iohānis clariſſimo radio, id quidē cōſequuturos memoria, ac renouatio
ne tuæ veriſſimæ theologiæ. Pōſt paululū vero (dicā enī, etſi audax dictu videat) tibi chariſſima
ſocietate iungemur. Ero aūt prorſus dignior cui fides habeatur, ſi (quæ tibi præcognita ſunt) quæ
ex deo didici, hæc loquar, ꝙ ſcilicet & ex Pathmi cuſtodia dimittendus es liber, & in Aſiaticā ter
ram reuerſurus, illicq; perages boni dei imitationes, eaſq; poſteris trades.

Appollophani philoſopho. Epiſtola XI.

IAmiam meus ad te conuertitur ſermo, præcordialis amor, & multas curarum mearum pro te ſuſceptas anxietates, tibi in memoriã reuoco, vt te beniuola mente, ꝙ tam diu veſana pertinacia errori tuo, & tibi quidẽ bene noto inhæſeris, arguerim, & te pro dementibus phanatico more ludificantiũ phantaſijs, inſimulauerim. Verũ nunc ſummã omniũ prouidentiſſimã moderationẽ diuinæ benignitatis magnificæ, totoq́ꝫ affectu adoro, tibiq́ꝫ pars animæ meæ ſalubriter reſpiranti congratulor atqꝫ conubilo, & te his quæ aliquãdo contempſeras, rurſum aggrediar, vt ea nunc iterum tibi commẽdem, quorum notitiam dudũ es aſpernatus. Sæpe, & quidẽ accurate tibi pateſeci, primitus hominẽ à deo de limo factũ, vt & ipſe quoqꝫ Moſes fideliter prodidit, & hominis tranſgreſſiones cataclyſmo diluuioq́ꝫ piatas, & deinceps diuina amicitia dignatũ, multaq́ꝫ deum in Aegypto, multa in eoipſo ſuæ egreſſionis itinere ipſius gratia, & in eo manifeſtaſſe magnalia, & multos, cõpluresq́ꝫ theologos diuinitus afflaſſe, quorum ſacris oraculis prænunciatus, deus homo fieri ex virgine dignatus eſt. Ad quæ non raro reſponſa ad me dediſti, te non modo hæc vera eſſe prorſus neſcire, verũ & quis ipſe quoqꝫ Moſes fuerit te omnino fugere, Euangelium vero Ieſu Chriſti, qui totius maieſtatis deus eſt (quod & ipſe meum appellabas) refutare. Porro Paulũ mundi circuitorem, multiloquũ, verborũq́ꝫ ſeminatorẽ, de ſenſibilibus ad intelligibilia nolle recipere. Imo vero tu in me conuitia intorquebas, quod paternæ religionis iura vt degener prodens, in ſacrilegia quædã nefanda me conieciſſem, hortabarisq́ꝫ pariter aut me illa quibus E innitebar dediſcere, aut illis cõtentũ diuina numina, patriasq́ꝫ leges deſiſtere, inceſſere, & euacuare moliri. Cæterum vt ſuperna lux paternæ gloriæ, ſuũ ſplendorem in tuæ mentis tenebras infulgere ſua voluntate diſpoſuit, protinus cordis mei penetralibus infudit, vt priſtinã recordationẽ & geſtæ rei monumentũ, tuis oculis ſubijcerem, vt videlicet in Heliopoli, tu quidẽ pene mihi coæuus, & ego quinqꝫ & viginti fere annorum tempus euoluens, vnà morãtes conſtiteramus, cũ feria quadam ſexta, & hora etiam pene ſexta, ſol horribilibus ſubito eſt obſitus tenebris, luna ipſum intercurrente, quia non deus, ſed creatura dei, in ipſius veræ lucis occubitu lucere non potuit. Quærebar eñ tum apud te, qui mihi ſane ſapientiſſimus videbaris, quid ipſe inde ſentires agnoſcere.

Dionyſius vigit. quinqꝫ annorũ tpe paſſionis Chriſti.

Tu vero mirabili prudentia ſubintuliſti, quod vſqueadeo penetralibus mentis meæ alte inhæſit, vt nulla obliuione deleri, nullaq́ꝫ vnquã mortis valeat imagine deteri. Offuſi eñ tenebris ipſi eramus, orbẽ ſolis vndiquaqꝫ & ex æquo occupante caligine, & poſteaq̃ repurgatio reſtitutioq́ꝫ facta eſt, luna ad ſolis diametrũ conuerſa aufugit. Et tunc quoqꝫ regulã Philippi Aridæi aſſumpſimus, cumq́ꝫ reperiſſemus (quod & erat notiſſimũ) eo tempore ſolem eclipſis moleſtias laboresq́ꝫ minime perpeti debuiſſe, ac nihilominus lunã ab oriente ſolarem ſplendorẽ pullis nigrantibusq́ꝫ velis obduxiſſe, cũ ſoleat ex occidua parte ſolem ingredi. Tunc aũt opifices lucis theſauros, caliginibus (quas ipſa genuerat) ad occiduos vſqꝫ ſolis fines peruagata (vt ipſi putauimus) occultauit, cũ tamen & lunæ id tempus deeſſet, neqꝫ coitus tempus vicinũ eſſe cognoſceretur. Aio ad te (neqꝫ eñ adhuc myſterij tantæ rei conſcius eram), O ingentis prudentiæ promptuarium, quid F inquam ô doctrinæ ſpeculũ Apollophanes, his ſecretis aſcribis? ad quæ, neſcio quo pacto, diuino quodã afflatu & non humani ſenſus ſermone ſubintuliſti, Hæ ô bone Dionyſi, diuinarum viciſſitudines ſunt rerũ. Deniqꝫ vero adnotatũ diligenter feriæ diem & annũ, annunciationi quam facet Paulus noſtris attentis auribus infudit, conſentientibus ſignis conſpirare & concordari expertus, manus veritati ſubmiſi, & falſitatis nexibus ſum abſolutus. Quam quidẽ veritatẽ mirifice effero, & quam tibi cõmunico: quæ eſt via, & vita, & lux vera, quæ illuminat omnẽ hominẽ venientem in hunc mundũ. Cui tu tandẽ vt vere prudens acceſſiſti. Acceſſiſti eñ ad vitã, & abdicaſti mortem. Cui profecto inhærendo res mirifice tecũ bene acta eſt. Hac inſuper ratione nobis arctioribus conſtrictus vinculis, qui me oris tui nitido lepore offundere ſolebas, & plerunqꝫ fucatis quibuſdam, multicoloribusq́ꝫ & varijs rationibus intima noſtri ſenſus offuſcare, & quaſi acuminatis terebrare ſpiculis, & adijciebas te illius ſapidã agnitionem cõprehẽdere ſatagere, verũ ocyus à mentali palato reſilire, planeq́ꝫ dedignari in tuo ventre ſedem ſibi diligere. Age igitur modo cognoſcentia, & prouida corda gerens, ſurſum erigere, ne pro his qui non ſunt, ipſum ens verũ vnquam permutes, & pertinacior eſto quibuſcunqꝫ ad falſa præcipitãtibus, q̃ ad ipſum, qui vere eſt noſtris ſuadentibus votis teipſum præſtiteras. Ita eñ in Ieſu (qui eſſe & vita mea eſt) lætus iam moriar, cum ipſe in eo te viuere ſentiam.

Philippus Aridæꝰ philoſophꝰ & aſtronomꝰ

¶Diuini ſanctiſſimiq́ꝫ patris Dionyſij Areopagitæ, martyris, Pauli & Hierothei auditoris, Athenienſium epiſcopi & Galliarum apoſtoli, diuinorũ operum finis.

A **IAFREDO CAROLO**

MEDIOLANI VICECANCELLARIO PRAESIDI
Delphinatus meritiſſimo, F. Baptiſta Mantuanus
Carmelita, S. D.

IAfrede Carole, Mediolani vicecancellarie, præſes Delphinatus digniſſime, animi tui præſtãtiſſimi cõſummata frugalitas, qua tãtum autoritatis es conſequutus, prudẽtiſſima ſua dexteritate fecit, vt amẽ Gallicam nationẽ æque ac Italicã. Et ex hoc amore cũ ad illuſtrandũ decus eius gẽtis magis ac magis indies accẽderer, venit in mẽtẽ meã præſtãtiſſimus antiſtes, doctor atq; martyr Dionyſius: q vt quondã ap̄ſus fuit, ſic nũc & ſemp eſt q̃dãmodo tutelaris deus Galliæ. Eius ergo cõuerſionẽ, vitã & agonẽ, verſibus heroicis exaraui, plurima (vt Græci aiũt) parerga ſuperadijciẽs, ad propagãdã gloriã Frãcorũ regũ. Si qd hic eſt q̃d Gallos delectet, beneficiũ hoc à te recognoſcãt: totum hoc tibi imputẽt, gratias referãt tibi ſoli, cuius gratia lucubrationi huic annũ impẽdi. Accipe igit meæ ſeruitutis annuum prouentũ, accipe cenſum tibi debitũ, accipe munuſculum hoc, re fortitan tenue, ſed certe affectu grande, q̃d ſit mei erga te amoris perenne teſtimoniũ, pignuſq; ſempiternũ: quo intelligant præſentes & poſteri, nihil eſſe q̃d ſic animos hominum alliciat, quod magis vbiq; terrarum regna & B imperia firmet ac muniat, q̃ bonum præſidis nomen & virtus. Quæ duo ita mirifice in te ſplendicant, vt te iam tota Italia, nedum Mediolanũ, veneretur. Bene ac diu vale.

Dionyſius.

Parerga, digreſſiones extra propoſitũ, excurſiões ac diuerticula

F. BAPTISTAE MANTVANI CARMELITAE THEO-
logi, ad Iafredum Carolum Mediolani vicecancellarium, & Delphinatus præſidẽ, de conuerſione, vita ac paſſione ſancti martyris Dionyſii Areopagitæ,
liber primus.

GAllorũ ſublime decus, rariſſima gentis
Gloria Cecropiæ, toto Dionyſius orbe
Altior, è magnis ſuperum primatibus vnus,
Cum necis ac vitæ ſocijs in Phocida noſtrum
Intrat, & heroi venit ad modulamina cantus,
¶ Pierides, q̃ me vulgus, proſcenia, ludos,
C Auſpice linquẽtes, ſanctas veniſtis ad aras:
Ite, precor, diuum dominã, quæ temperat oẽs
Cœlorũ influxus, & opes diſpenſat olympi,
Quæ connixa deũ, facilem ſe præbeat orſis
Exorare nouis, animoſaq; cœpta ſecũdet.
Illam, terrigenum populis præſtare parantem
Suppetias cõtra Stygij mala numina Ditis,
Inuenietis apud ſolium ſublime tonantis.
Cũ canimus ſuperos, illi, quia maxima diuum,
Iure damus noſtro primas in carmine partes.
¶ Iam noua progenies cœlo deſcenderat alto,
Et prodire alius ſeclorum inceperat ordo.
Dij phlegethontæi, regnata tyrannide longa
Et maria & terras animis cœleſtibus ægre
Cedere compulſi, errabant, deſerta latentes
Per nemora extremi gelido ſub cardine mundi,
Quã duplices arctos anguis ligat, & tria longe
Quã polus auſtrinis oſtẽdit ſidera terris.
Nã minor eſt illic cœli impetus, & minor aura
In vacuo errantes vexat minus aere laruas.
¶ Dite triumphato Chriſtus regnabat in orco,
Regnabat pelago & terris, regnabat olympo.
Iam placitã immenſo late ſua fecerat orbi
Cognita. ad æthiopas Solyma migrarat ab ora Diuiſio apoſtolorũ.
Terrenis inhians curis, ac deditus olim
Aucupio Matthæus opũ. migrarat ad Indos
Iã Didym⁹ Thomas. cũ fratre in Perſida Simõ
Iuerat in põtũ, in Colchos Scythiãq; Philipp⁹.
Ac pius Andreas Cilicum luſtrauerat oram:
Et Paphon ambitã Cypro, Salaminaq; ponto Actorũ. 14
Paulus, in elyſiis doctus myſteria campis. 20. 21.
Nimirũ hi (veluti nebulæ per inane volantes, 2. Cor. 12.
Arentem paſſamq; diu mala ſidera terram,
Dulcibus irrorãt pluuijs) mortalia corda
Ante acherontæo facta infœcũda veneno,
Imbre bono cœleſtis aquæ lauere, ſuperq;
Infudere nouam cœleſtia ſemina legẽ.
¶ Gallia reſtabat, cui longa in nocte trahenti Gallia.
Ocia, vitalem ſol nondum oſtenderat ortum.
Tum deus humanæ qui fundamenta ſalutis
Iecerat, vt Gallis etiam ſe oſtẽderet, alta
Mente volutabat. reputanti ſingula, demum
Hæc potior via viſa. vocat de aſtãtibus vnum
Cœlitibus, pollẽtem animo, volucrẽq; volatu,
Atq; ait: In medijs mihi vir facundus Athenis,
Qui noua per Celtas, nõ inſcribenda papyris,
Sed figenda hominũ viua in præcordia, fando
Cœliſcita ferat, gentemq; Samotida luſtret:
Labere confeſtim cœlo noctiſq; per vmbrã,
Somnia Tarſenſi qui Troica littora Paulo
Nũc habitat, cõpone: qbus ſe intelligat, vltra

E 4 Aequora

Aequora ab Antandro nomen ſortita, vocari
Ad Niobes agros, Pallenæoſq; penates.
Illinc Cecropias ſenſim deſcendet ad arces,
Atq; mihi ignorās ad opus famulabitur iſtud.
Sic pater. Ille viam carpēs, de culmine olympi
Deuolat in Geminos, Cyllenia ſidera tranſit,
Inſeritur flammis, liquidum ſubit aera, curſus
Flectit ad arcturum. Pauliq́; ſilentia tecta,
Aurora redeunte, iniens, mādata faceſſit.
Nanq; volatilibus ſubitaria viſa figuris
Texit, & ornatu viſa eſt aſtare Pelaſgo
Acto.ſ6 Fœmina, quę Graio Paulum ſermone rogaret,
Per freta in Emathios raptim tranſire penates.
Impiger excuſſo (mora nulla) ꝑ æquora ſomno
Paulus in Europam latus, deſcendit in agros
Mygdonios: vbi progenies ab Oſiride nata
Macedo fi- Dum regnat Macedo, fecit noua noīa genti.
lī⁹ Oſiridis Emathio tandem regno digreſſus, Athenas
Athenæ Venit, & antiquæ ſucceſſit mœnibus vrbis.
Delos. ¶Hæc tellus (adhibēda fides ſi annalibus) olim
Poſt magnā illuuiē, terras quæ abſorbuit oēs,
Prima mari excluſo, cœlos & ſidera vidit.
Prima hoīes tulit atq; feras, herbeſcere prima
Cœpit, & arboreæ ſobolis genus om̄e recepit.
Hinc factū, vt tellus quā ſecula prima vocabāt
Ortygiam, fuerit mutato nomine Delos
Dicta, ꝙ eiectis Neptuni apparuit vndis
Prima, ꝙ expulſo cœli ſqualore, Diana
Cum phœbo his primum terris illuxerit, orta
Finxerunt illic duo maxima ſidera Graij.
Hic cū Neptuno memorāt certaſſe Mineruā,
Athenæ Nomina cōſtructæ nuper quis traderet vrbi.
Et viciſſe deam, quia ſanctæ inſignia pacis
Protulit, & pingui ramos humore fluentes.
¶Talibus extemplo ſyluis ſeſe induit omnis
Attica, & in primis tepidi iuga mollia Hymetti,
Floribus & dulci ſemper redolentia melle.
Cecrops. His Cecrops (quē fama refert à flumine Nilo
Aege⁹ The Aduētaſſe) locis, his Aegeus inclytus armis,
ſei pater Aemulus Alcidæ, ſociuſq; aliquando laborum,
Theſe⁹ Her Hic tenuit ſoliū Theſeus, celeberrima Theſeus
culeæ vir- Qui panathenaicæ ſtatuit certamina pugnæ.
tutis æmu- Hinc memorāt ſacros ritus cultumq́; deorum
lus. Principium traxiſſe, Ceres quæ inuenit ariſtas,
Panathe- Quæ frumenta tulit, leges quoq; cōdidit, vnde
nea, ludi gi Theſmophorā Graij appellāt, ea diua reliquit
mici in ho- Hic quædam ſua ſacra, cauis incluſa caniſtris,
norē Mineɾ Quæ innocuæ caſto ferrēt in vertice nymphę.
uæ celebra Nec minus hanc vrbē fecit Mauortia claram
ti. Gloria, & armoꝝ ſtudiū, quo Græcia victa eſt,
Ceres. Atq; procul poſitæ gentes ad barbara regna,
Theſmo- Quàm lepor & cultæ q̄dā om̄ipotētia linguæ.
phora, legi Nec minus eſt, ꝙ naturas cognoſcere rerum,
fera. Quod potuere oculis homines his collib⁹ orti,
Gens prope cœleſtis, cauſas penetrare latētes.
Nec ſat erāt inuenta domi. peregrina ſecabant
Aequora. fatidicā Mēphim, ſuppoſtaq́; cancro
Aethiopū regna, & cōbuſtam ardore Syenen
Perpetuo, mēſam ſolis, ſtatuamq́; loquentem,
Infinita ibant quæſitum ambage viarum,
Chaldæos etiam, nudiſq; habitata ſophiſtis, D
Trās Indi, trans Gāgis aquas, deſerta petebāt.
Tanta explorandi ſitus & ſolertia veri.
Prædati tandem ſophias orientis & auſtri,
In patriā, ſimiles apibus, quę rura volantes
Per longinqua, legunt flauentia mella, redibāt.
¶Hinc genus Italicū ſophiæ, q̄d condidit olim
Pythagoras, Calabris longū verſatus in oris.
Et q̄d ab antiquo memorāt Thalete repertum,
Nomē adhuc ſeruās, quod fecit Ionica tellus.
Hi duo ſunt fontes venis, q grandibus implent
Doctrinę ſine fine, amplū ſine littore pontum.
¶Cernis i hoc ſparſas q̄ſi cycladas æq̄re ſectas
In quibus autores clari titania ſupra
Aſtra viri, turbā cathedris affantur ab altis.
Hic magnos aperit tractus Stoa, montibus altis
Aſpera, florigeris redolens Academia campis.
Adde Stagiriticos agros, dumetaq́; paucis
Peruia, in obſcuras hominem ducentia ſyluas.
Hoc ambita freto, nigriſq; habitata colubris, E
Cyrenęa palus Cynici ſine frugibus horti,
Atq; Epicurei famoſa mapalia ſaltus,
Et plerę q; aliæ, quarum iam ſola ſuperſunt
Nomina, res autem Chriſto apparēte receſſit.
¶Hæc igitur Paulus veniens in mœnia, diuum
Tecta prius contemplari, cognoſcere ſacros
Inſtituit ritus, ſimulachra antiqua videre,
Quæ premat affatu diuinaloquentia grandi.
Templa peragranti caſu ſeſe obtulit ara,
His in fronte notis, tituloq́; notabilis iſtoꝛ
Ignoto ſacrata deo, miratur, & alta
Mente putat, ſuſpenſa tenēs & lumina & ora.
¶Hic deus ignotus Graijs, deus ille putādus,
Quē pater Alcides olim (quo numine motus,
Ambiguum) natos omnes, vt firma tenere
Poſſent imperia, & ſæuos abolere tyrannos
Vndiq;, cōmonuit ſumma pietate colendum,
Terminus hicquē, dum ciues capitolia ſacrāt,
Non ceſſiſſe Ioui, fama eſt: cum cætera diuum
Turba, repentino fugeret per inane volatu. F
¶Om̄ia contemplans nitidis candentia ſaxis
Tecta, per excelſas extendit lumina moles.
Perlegit & ſtatuas, veteꝝ monimēta virorum,
Ac parios arcus, proceraq́; ſigna coloſſos,
Pyramidumq́; apices, longis impoſta colūnis
Atria, imaginibus patrum ſignata ſuperbis.
Qua errantes ſe cūq; ferūt, populoſa frequenti
Cōpita plebe ſonāt. greſſum turbę vnda forēſis
Impedit, & pede pes, armoq́; alliditur armus.
Vndiq; cōuertūt oculos, vrbemq́; fatentur
Lariuiam, elyſios cultu prætendere campos.
¶Eſt locus inſignis templo Mauortis, & alta
Mole abit in nubes, vbi conſultare ſenatus
Sæpe ſolet. Martis pagum dixere, ꝙ illuc
Mars in iudicium tractus, purgauerit olim
Longe infame nefas, cauſam agnoſcēte deoꝝ
Concilio. fama hæc priſcis deſcendit ab annis.
¶Huc igitur veniens, vbi confertiſſima patrum
Curia, ab ignoto fandi primordia Paulus
Sumpta deo, ſermonē orās protraxit in amplū

Ergo

A Ergo vbi ad attentas verbis ingẽtibus aures
Intonuit,mirati omnes tanto ore ſonãtem
Dogma viꝛ,dogma īſolitũ, q̃d ab ęthere ī or-
Attulerat Chr̃s,princeps diuũq́ȝ hoim̃q́ȝ. (bẽ.
Dogma, q̃d admittens ima in præcordia patrũ
Maximus,hoſpitiũ Pauli Dionyſius alta
Nocte adit, & lõgas ſermonẽ extẽdit in horas.
Cætera de Chriſti quæ Paulus origine & actis
Dixerat,accipiẽs : defuncta cadauera vita,
Poſſe negat rurſum in vitam luceḿq́ȝ reuerti.
¶Ergo abit:& iã lux phębo noua venerat orta
Theſidǽq́ȝ om̃es opera ad conſueta redibant.
Inſeqtur Paulus.duḿq́ȝ intermiſſa parumper
Colloquia inuadũt rurſum,Dionyſius ora
Forte leuans,hominẽ́q́ȝ vidẽs ab origine captũ
Lumine, porrecto greſſum tentare bacillo.
B His oculis hic Paule, inquit, ſi infundere viſum
Fas tibi,nil dubitẽ rediturã in corpora vitam
Credere:nil Ioue poſthabito,me addicere chr̃o
¶Continuo Paulus tollens ad ſydera frontem,
Chriſte ait,oĩpotẽs vmbraꝝ & luminis autor,
Spirituṹq́ȝ hominũ faber,q nuper olympo
Lapſus in has tenebras,iubar ĩmortale tuliſti,
Luce opus hoc dignare tuũ.Nec plura locut⁹.
Ecce genis illapſa dies,deſcẽdit in orbes
Vis diuina cauos,frontẽ́q́ȝ illuminat orbam.
Obſtupuere om̃es,ſigna inſperata tuendo,
Cecropidæ.ſtetit attonito Dionyſius ore,
Et fixis in cæcum oculis, conſiderat ingens
Portentum, ac viſa à null s miracula ſeclis.
Et mox in voces iſtas,ſibi redditus,ore
Supplice prorupit:Terrena potentia non eſt,
Quæ tantũ molitur opus.deus ille deorum hic
Paule ignotus adhuc nobis,oracula tandem
Per tua iam notus.præſentia ſecula longe
Fortunata, deus quæ tanto inſignit honore.
Iam dictis præſtãda fides, tua ſancta fatemur
C Et ſeqmur mãdata:viꝝ vel ab æthere lapſum
Iudico,vel certe à ſuperum te principe miſſum
Auxilio miſeris mortalibus.Accipe totum,
Accipe me,& Chriſti ſancto pfunde lauacro.
¶Tũc igit̃ pergens gemino cũ pignore,& ipſa
Damaria conſorte thori, maturat ad amnem,
Ac ſepelit ſacris animi ſcelus omne ſub vndis.
¶Sic tandẽ inuẽtus,peteret qui Gallica regna,
Qui Chr̃m ad Senones,& ad vltĩa littora ferret
Non redit ad Martis pagũ, collegia patrum
Deſerit, execrans mutoꝝ idolia diuum
Templa fugit, Paulóq́ȝ ſuas cõmunicat ædes
Aes aperit congeſtũ annis iam pluribus,aurum
Chriſtigenis cõmune facit:nam plurima turba
Iam fuerat perfuſa vadis,vetus ardor habendi
Deſinit,in ventos volat extirpata libido.
Clauſa ſalutantũ cuneis propylæa frequentant
Nudi,inopes,penus in miſeroꝝ effundit̃ vſus.
Horrea proſtituunt fruges,fundũtur apertis
Vina cadis,hauſtóq́ȝ madẽt cellaria baccho.
Sancta domũ pietas cũ relligione per omnem
Certat & apparet vitæ cœleſtis imago
Vndiq́ȝ,per thalamos,peŕq́ȝ ipſa caugdia, ſacrãt
Cantibus hymnidicis aulas, altaria ponunt,
Ac diuina ineunt magno myſteria cultu.
¶Spargit̃ in populũ rumor, mirãtur Athenæ
Maieſtate viꝝ tali,qui auriga ſenatus,
Qui tantæ dux vrbis erat, quẽ Roma colebat,
Cuius in externas ierat fama inclyta gentes,
Pyrrhonis nil laude minor, diſcedere auitis
Legibus, & tanti faſtigia ponere faſtus.
Stoica triſtatur ſoboles,Academia luget
Iacturam amiſſi quaſi grex paſtoris,Athenas
Publicus obſcurat mœror.qui tẽpla gubernant,
Non poſſunt nõ ferre ægre tã grande deorum
Dedec⁹,hoc augur ſcel⁹ ex,pbrat, iſtd' aruſpex
Exclamat facinus,Iouis ira & fulmine dignum.
Et iurat,leuius peccaſſe Promethea quondam,
Theſeá́q́ȝ & Phegyam,radĳśq́ȝ Ixiona textũ.
¶Dĳ q̃q́ȝ per noctẽ auditi celebrare frequẽtes
In tenebris cœtus, Chriſto ſuper & ſuper orta
Relligione,nouos mores,noua ſacra ferente.
Iuppiter in Delphos Cretæa venit ab Ida,
Venit & à Cyntho phœbi ſoror. euocat oẽs,
Et tali functa eſt opera Saturnia Iuno,
A Ioue miſſa viro. Tritonia venit Athenis,
Euios Ogygĳs à finibus,à Cyllene
Diuoꝝ interp̃s,Paphĳs dea Cypria ab hortis,
A Rhodope Mauors,ſicula Vulcan⁹ ab Aetna
Miſit & altricem frugum cerealis Eleuſin.
Hic vbi ſubter humũ phœbus reſpõſa ſolebat
Reddere,conſeſſu facto,ſic Iuppiter orſus:
¶O comites,q̃bus eſt mecũ cõmune p orbem Oratio Iouis.
Imperiũ:video regnis incumbere noſtris
Grãde malũ,video Solymoꝝ aſcẽdere ab vrbe
Tempeſtatẽ atram: quæ nos ita vexet,vt alto
Vexantur,quoties deprenſi in fluctibus altis
Præcipiti nymbo & ventoꝝ turbine nautæ,
Expectãt graue naufragiũ,ſupremá́q́ȝ fata.
Nec nouus iſte timor. legi præſagia vatum,
Iudæum annales,diuiniloquaśq́ȝ Sibyllas:
Legi omnes aſtroꝝ ignes,labentia cœlo
Secula dinumerãs,& quanq̃ ſidera certam
Nõ faciant inſpecta fidem, quia ſola voluntas
Iſtud opus diuina facit, tamen omnia triſti
Mẽte putans,tempus belloꝝ inſtare,dieśq́ȝ
Aduẽtare malos,Chriſtuḿq́ȝ exire videbam.
Eius in Aſſyrĳs quondam ieiunia terris
Vt vidi,acceſſi,explorãs hominemve deumve Math. 4 Luc. 4
Præferret:didicíq́ȝ vna ſub imagine vtrunq́ȝ.
Tẽporéq́ȝ ex illo,quaſi quodã intrinſecus orto
Vlcere,debilior fieri & tabeſcere cœpi.
Et piguit facti,quod ineuitabile telum eſt, Sententia.
Præuidiſſe nocet.qui non cognoſcitur ante
Quàm veniat,tñ grauis eſt, cũ vulnerat ,ictus.
Iam prope cõſenui.mihi proxima fata putarẽ,
Si fineret natura animos concedere fato.
Vos q̃q́ȝ defectos video,nec vt ante, vigorem
Et vegetos alacri ſenſus prætendere vultu.
Omnibus innatus timor eſt, odiṹq́ȝ malorum.
Nec dolor arbitrĳ,ſicut neq́ȝ gaudia,noſtri eſt.
Et nos hæc mala conditio mortalibus æquat.
At neq́ȝ nos tempus ſoli præuidimus iſtud,
Præui

Memphis Præuidere alij lemures quoq;.barbara Mēphis
Aegyptus. Nouit & Aegyptus,ſua quæ ſimulacra p illos
Eſt mirata dies, aliquo quaſi territa caſu
Et tremere,& mœſto pallorē ducere vultus
Nec velut ante loqui, mutiſq; ſilentia templis
Obſeruaſſe,nouos teſtantia ſigna tumultus.
Ipſa quoq; armatas acies concurrere cœlo
Audijt,alpinos trepidans Germania motus.
Scimus & ex gelidis tepidum manaſſe cruorē
Fontibus,& noctu medias vlulaſſe p vrbes,
Pane truces agitante lupos, rabiemq; ferente.
Sic fuit omnibus hoc tam formidabile tempus
Spiritibus,tā horrēda lues noſtratibus vmbris,
Vt Stygio q̄ in cœno habitāt,cœli aſtra peroſę
Indociles laruæ,poſtq̄ didicere voluta
Secula dena quater, vicinaq; tempora gentis
Chriſtidos,ad Plutonē ierint,ſibi tuta rogantes
Septa,ratę ad Stygias bella ingreſſura lacunas.
Indoluere igitur merito regna omnia, quando
Sentētia Cōmuni cōmune malū mœrore dolendū eſt.
Hæc noua pernities ſerpēs Aſiana per arua,
Nuper in Europā, Paulo duce,venit.Athenas,
Emathios poſtq̄ populos indagine clauſit,
Iam tenet.& ducēs pelagus ſinuoſa per altum
Retia,diſpoſitis etiam per flumina naſſis,
Naſſa,vas piſcatoriū. Indulget capturæ hominū. Dionyſius iſtos
Incidit in caſſes. alios Dionyſius inter
Mortales tantus,quāta inter ſydera luna eſt.
Heu damnū graue, q̄d nulla queat arte repēdi.
Attica tota ruit,ruit om̄is Græcia.ſurgunt,
Quæ rapiāt etiam Auſonios incēdia fines,
Quæ mihi ſubducāt altæ capitolia Romæ.
O comites,quonā noſtrę in diſcrimine ſint res,
Cernitis.in medium,ſi quod prudētia forſan
Conſilium vobis aperit,proponite. tuq;
In primis quę mēte vales Tritonia, fare.
Pallas ¶ Iuppiter hæc.Cōtrà Tritonia taliter orſa:
O pater,hæc tua nos oēs querimonia pulſat.
Et quia cum genitor luget, ſentire dolorem
Pignora(quanq̄ illis fortunēt om̄ia diui)
Vult pietas.& q̄ pariter nos vna premit ſors,
Caſibus inuoluēs iiſdem natoſq; patremq;,
Et meus hic tanto magis incrudeſcit amaror,
Quòd neq; conſilio locus eſt. prudētia tantum
Fatū ineui tabile. Contra fata valet,quantū tua fulmina contra
Vellus Arachnęum, vel cōtra incendia ſulſur.
Thura,aras,& templa deo diuiſq; neceſſe eſt
Cedere,& in terris iſto ſplendore carendū eſt,
Quatenus in melius rerum mutabilis ordo
Noſtra aget īperia,atq; vicē mutarit olympus.
Quod niſi me fallit mea mens, aliqū futurū eſt.
Etſi,quādo(roges,nihil hic ex tēpore fandum.
Nanq; ſub obſcuris res eſt abſcondita cauſis.
Tam graue nō paucis vigilādū ænigma dieb[9].
Nūc ſatis eſt veſtigādi primordia quædam
Ponere,& euētus à longe oſtendere tantos.
Hinc igitur fandi præſentem ducimus orſum,
Viciſſitudo. Cūcta viciſſatim regnāt.hoc ſydera monſtrāt.
Nā mō Saturnus,mō Mars,mō Iuppiter annū
Ducit:& hic iterūq; iterumq; reuertitur ordo,

Hoc diui inſinuant. nam qui iudaica quondam D
Regna gubernabat, Chr̄i mō regna gubernat.
Atq; alter ſuffectus ei de plebe minorum
Cœlituum, laceræ cui ſit cuſtodia gētis.
Hoc elemēta docēt.etenī mō flumina inundāt,
Et ſceptrū Neptunus habet.mō lubricus aer
Creſcit,& īperitat Iuno.modo Mulciber ignē
Aggerat,& terras Diuum nō vltima Veſta.
Cernite res hominū:ſic regna feruntur & vrbes
Vtq; ſuis rurſum aſtra locis reuolubilis æther
Reſtituit,gētes ita prima in regna reportat.
Tēpus erit q̄ Roma cadat, quo Perſia ſurgat,
Mox aliud tēpus veniet cum Roma reſurgat,
Perſia quo peſſum labatur,& omnia nutant,
Et nulla in terris æterna potentia.cur non
Ergo iterū nobis vetus eſt ſperāda poteſtas?
Cur decus amiſſum, maieſtatemq; tenemur
Non ambire,& res nō expectare ſecundas?
Mœror eat.terris iterū dominabimur olim.
Sed tamen interea,ne longa per ocia creſcat
Languor,& aſſidui mors ſint æterna dolores, E
Exercēdum aliquod vitæ genus.orbita nunq̄
Clauſa erit ad fraudes. iter inueniemus apertū
Semp ad inſidias. orbem ſpoliabimus æque
Ac prius,& prędа in grādes cōſurget aceruos,
Nō erimus lucro, ſed maieſtate minores.
Nam via quam fecit probitas ad ſydera,cū ſit
Aſpera,longa, madens multis ſudoribus,arcta,
Iniucunda,terēs ſemper veſtigia in altum,
Paucorū eſt.quę noctis adit Cocytidos vmbrā
Ampla,patēs,mollis, blādiſſima ſenſibus, om̄es
Allicit.hanc ineunt reges, hanc maxima carpit
Pars hoim,noſtrā nō euaſura charybdim.
Hinc nobis prouentus erit, dominabimur iſtis,
Clam tamē hic,alio orbe palam lethęa p antra
Illic imperiū Ditis.fert regia Pluto
Illis ſceptra locis,& nos regnabimus illic.
Sæpius iſta graues meditādo extinguite curas, F
Nec iactura viri vnius te Iuppiter angat.
Non minus ad ſuperos noſter Dionyſius ante
Imperiū Chriſti,nobis regnantibus,iſſet.
Nā quotcūq; deus ſibi deſtinat, vndiq; cunctis
Colligit ex regnis. fundo phlegethōtis ab imo
Duceret in cœlū,ſi ſub phlegetonte laterent.
Vidimus his annis quando ſpoliauit auernum
Tanta plebe, trahens ſecū prima omnia ſecla.
Nō aliā reor ob cauſam, niſi vt aſtra triumpho
Intraret celebri, victo phlegethonte ſuperbus,
Iactabundus,& hoc tā grandi inflatus honore.
Non erat hic noſter,nihil illo amiſit adempto
Regia Plutonis.valeat male ſemper, acerbas
Incidat in pœnas,& emat ſibi ſanguine cœlū.
¶ Talia p noctē memorās in Apollinis antro,
Lenibat curas lemurum, Ioue nata Minerua.
¶ Interea Paulus, quę Gamaliele magiſtro,
Quę tradēte deo,raptus ſup æthera quondam
Audierat,magna Graiorum aſtante corona,
Non noctu,nō luce ſilet. ſermo ore redundans
Aeſtuat,vt quoties Nilus ſub ſydere cancri
Aethiopum voluēs hyemes,attollitur altum,

Ac

A Ac proſciſſa nouo fœcũdat iugera limo.
¶ Nocte tamen cũ ſolus adeſt Dionyſius, intra
In freta lata magis: longe'q; à littore puppem
Ire finens, ignota alijs ſecat æquora nautis.
Nanq; docebat vti flammis cœleſtibus olim
Arſerat, vt proſtratus humi iã lumine captus,
Audierat procul ex alto reſonantia miris
Verba modis, inſtar tonitru q̃ nigra dehiſcunt
Nubila, quod fracto iaculatã fulmina cœlo.
Vt'q; manu ductus, veniſſet in alta Damaſci
Mœnia: vt exanimis triduum iacuiſſet aperto
Lumine, non cæculcanti, ſed funditus hauſta
Luce, ſoporato ſimilis, ſenſu'q; ſepulto.
Vt mens rapta ſuper cœli ſeptemplicis aſtra,
Aſtra ſuper duodena, ſuper glacialia tecta,
Quæ ſubiecta ferunt ingenti corpora motu.
Et ſuper Elyſios (vbi cœlũ immobile) campos
Audierat, noſtro quæ ſit fari ore neſandum.
Adiungebat vti ſuperos digeſſerit author
In populos & regna nouẽ, q̃ miſſa per amplũ
Elyſium, late varias funduntur in vrbes.
B Vt'q; domos æterna dies illuminat illas,
Sole dies noſtro decies lucentior. vmbram
Dixeris hanc, illi ſi ſit collata, videri.
Illac ire animas, quæ cum pietate relinquant
Hãc molẽ, hoc antrũ immũdũ moriẽtis i horas
Corporis. & ſtudio accẽſus regna illa videndi,
O mens, clamabat, ſummi generoſa tonantis
Progenies, mens ad diuum conſortia nata,
Cur tã ardẽter amas hęc tetra cadauera? cur ſic
Deſipis, vt cures nihil immortalia regna?
Quæ te hic oppreſſam tenet ignorãtia? cur nõ
Faſtidis miſeræ tam multa opprobria vitæ?
¶ His animo dictis cœli infundebat odorem,
Frigida'q; ardenti corda inflammabat amore,
Famine inardeſcens iſto Dionyſius, ibat
In ſuperos curis, ac verſabatur olympo.
Et quia dicendo veteres æquabat Achæos,
Oĩne q̃d à magno rarũ ac memorabile Paulo,
C De populis, de principibus, de regibus orbis
Aetherei, de terreſtri regno atq; ſenatu
Chriſtigenæ gentis, tribus intellexerat annis,
Mẽte manu'q; notãs, in multa volumina miſit,
Quæ legat æternis ætas ventura diebus.
¶ Paulus in Aſſyriam miſſis rediturus Athenis,
Vnxit eum, palpans crines, & myſtica fando
Verba ſup. populos ergo, hierophãta creatus,
Auxit: & in morem tractæ propaginis, altas
Quæ gradiens vuis onerat pendẽtibus vlmos,
Finitimas Chriſti ſparſit documẽta per vrbes.
Quæ, dante incremẽta deo, venere per omnem
Hellada, per Thraces, ætola per oppida, per'q;
Littus Acarnanũ, per Theſſala rura, per omnes
Cycladas, Arcadiã penetrãs, lacedęmona & ar
Chaonios mõtes, Laertiadas'q; colonos, (gos,
Chalcida & Euboicas arces, altã'q; Corinthum.
¶ Continuo auſpicijs poſt hæc felicibus acta,
Vt faltẽ ſemel ante necem magnæ ora parẽtis
(Quã ſpirare auras, & adhuc ſupereſſe ferebãt)
Cernat, in Aſſyrios ſulcat freta longa penates;
Dum'q; ratis præter Salaminia labitur arua,
Stans in puppe, videt vix apparẽtia quædam
Culmina, qua ſurgit roſeis aurora quadrigis.
Tunc, ò rector, ait, montes qui nubila tãgunt
Vertice cæruleo contrà, ſi nomina noſti,
Si veluti nautis mos eſt, intelligis orbem.
Qui, rogo. & extẽta mõſtrabat culmĩa dextra.
¶ Mox intonſa leuans à fluctibꝰ ora magiſter,
Aſſyrij, reſpondit, habent ea regna coloni.
Vlteriora colũt Arabes loca. proxima campos
Porrigit Aegyptus, Nilo ſtagnante, paluſtres.
Ille autem ſublimis apex Phœnicia iuxta
Littora, ab Aegypto longe diſiuncta profuſo
Aequore, purpureas vbi gignũt æq̃ra conchas, Dionyſius in Carmelũ
Eſt Carmelus, apud gẽtes mons inclytus illas,
Mons ſacer, & veteꝝ domꝰ auguſtiſſima pr̃m.
Quos antiquus Achab genuit, q̃bus ipſa ferunt 1.Reg.18
Aeternos dare fata dies. poſt illius æuum
Præfuit Elias, quem poſt tot ſecula dicunt
Viuere, qua primo Seres ſol aſpicit ortu,
Illa ego naufragio quondã defunctus & æſtu,
Quo Neptunꝰ aquas fundo eructabat ab imo,
In iuga ſuſceptis deueni altiſſima votis.
Dum Caius regnabat adhuc, q ſumma tenebãt
Tecta ſenes propter fontẽ, mihi talia fati.
¶ Iſta gubernator. tantum Dionyſius hiſce
Iuit in affectum verbis, vt venerit ante
Omnia Cæſaream, noctem'q; reuiſerit ardens
Cernere, quæ ſancti coluere habitacula vates.
Dum'q; ſubit montẽ, turmã deſcendere ab alto
Vidit in arua virum, longa quibus ora rigebãt
Canicie, pullo ſub amictu incedere longis
Paſſibus Eliades (vt erant) ratus eſſe, citato
Obuiat inceſſu: vocem'q; in verba reſoluens,
Scitatur tam ſoliciti quo tendere pergant.
¶ Illi autem lachrymis ſetoſa rigantibus ora,
Reſpondere, diem matri aduentaſſe ſupremam
Chriſtiparæ, & celeri ſeſe ire ad funera greſſu.
¶ His vbi ſat nouit verbis gentem'q; fidem'q;
O Eliadæ vatum, dixit, generoſa propago,
O ſancti ſaluete patres. ſemel illius ora
Vt videam, longis peragraui ambagibus vndas
Ionias ac Carpathias, prohibentibus euris,
Sæpius & madidis in ſaxa ferentibus auſtris,
Aduerſum per iter tandem proiectus ad iſta
Littora, vos memor Eliæ, memor illius æui,
Quo tenuere loca hæc priſci mõtana ꝓphetæ,
Vos inquã, veſtras'q; domos, collegia veni
Veſtra ſalutatum, & ſpelæa ſilentia viſum.
Quę, velut auditũ eſt, vita modo functa ſolebat
Viſere, vt exilij virgo compeſceret huius
Tædia, & exortum nato moriente dolorem.
Poſtquã viua minus licet illius ora tueri,
Sit mihi fas, vita ſaltem defuncta videre.
Sumite me comitem, mea nec cõſortia vobis
Sint onoroſa. Deus vobis me occurrere fecit,
Religione pari ſtudijs'q; æqualibus actum,
Vt meus hic voti compos euaderet ardor.
¶ Talia ſuppliciter fatus, complectitur omnes,
Ergo ſimul carpſere viam, videre beatum

Ante necem,cũ guttur adhuc ſpiraret anhelum
Virginis os.pompa funus duxere frequenti
Cum lachrymis,viſa iſta viro pretioſa laboꝝ
Præmia,ſuſceptiq́ꝫ operis ampliſſima merces.
¶Inde pererratis ſanctæ regionibus oræ,
Et rate conſcenſa,patrios remeauit ad agros.
Aſt vbi Cretææ tetigit confinia terræ,
Nauigiũ,celeri quod ſe contedere curſu
Diceret Italiam,nactus,conſcendit:& euro
Aſpirante,viam inuaſit:nõ mœnia Romæ,
Non latias vrbes,verum diuina ſonantẽ
Sacramẽta tubã cupiens inuiſere Paulum.
¶Sed fuit euentu clauſus labor ille ſiniſtro.
Nam licuit paucis (heu) pręceptore diebus,
Et ſancto ſermone frui,quia fata repente
Demerſere noui duo maxima lumina mundi.

Petri & Pauli agones.

Vidit ab excelſo Petrum ſuprema trahentem
(Heu facinus viſu horrendũ) ſuſpiria ligno.
Vidit in ingenti peditumq́ꝫ equitũq́ꝫ tumultu,
Guttura fulmineo Paulũ ſubmittere ferro.
Et ſubito,impulſus tanta impietate,retorſit
In ſua regna pedẽ,totoq́ꝫ elanguit anno,
Multa gemẽs,lõgoq́ꝫ iplẽs totã Hellada luctu.
Redditus argolicis,hominẽ e cœleſtia doctum
Et terrena ſimul,voce aurea verba ſonantem,
Nomine Hierotheum,q perluſtrauerat omnes
Terrigenas,quęrẽs toto quod diſceret orbe,
Repperit,& magno longũ conuixit amore.
Hoc ſocio,ſæpe in cãpos & amœna vireta
Doctrinaꝝ ibat ſpacians,ſoliq́ꝫ meabant
Sæpe per Aonios montes,gelidasq́ꝫ ꝑ vmbras,
Ad vada Permeſſi,ꝓpter Cephiſidas vndas.
Per legis loca culta nouæ,per agreſtia rura
Moſis,& ambibãt dulci ſtudia omnia greſſu.
Cũq́ꝫ per id tempus late clareſceret ingens
Fama Thyanæi,graiasq́ꝫ illuſtre per vrbes

Apollonius.

Nomen Apollonij,ſtuduit Dionyſius omne.
Dogma viri perſcrutari,cognoſcere mores

Apollonij vitã Philoſtratus conſcripſit,cui nemo bonꝰ fidẽ habeat. Eſt enim mẽdaciſſimis nugis refertiſſimꝰ,vt ex eo Euſebij libello liq̃t quẽ Zenobius Acciolus latinitate donauit.

Et tentare vias:atq́ꝫ intus & in cute viſum
Figere,ne Chriſti violaret ouilia tabo
Forte aliquo,reuocãs à relligione recenti
Simpliciũ mentes ad ſacra antiqua deorum.
Congreſſusq́ꝫ homini,Samiũ deprẽdit in illo
Pythagorã,ſectantẽ Zoroaſtridas artes,
Ac noſtræ magnis fidei ſe æquare volentem
Principibus:qualis Paulus,vel qualis Apollo,
Qualis erat petræ retinẽs cognomina Simon,
Quem dixere Cephã,Chriſti poſt fata regẽtẽ
Imperij molẽ,& fidei vexilla ferentem.
Admonuitq́ꝫ manũ populo,ne forte bilinguem
Suſciperent,famæ intentũ & vulgaribus auris,
Intus inane,foris nitidum,pictoq́ꝫ decorum
Cortice vas,vappa redolẽs,& inutile rimis.
¶Ipſe ꝑ arua vagũ Patmi ſcopuloſa Iohannẽ
Viſit,& auditor,ſancto ſenioris ab ore
Maxima narrãtis de Chriſto arcana,pepẽdit.
Multaq́ꝫ Parthenices ſuꝑ oris imagine & ãnis,
Multa ſuꝑ teneris nati,quo infantia pacto
Sit traducta,q̃bus ſtudijs adoleuerit,& cum
Viuebat cũ matre puer maiuſculus,& cum

Iam pubes & ephebus erat,rogitauit:& alta D
Mente recondebat magni ſenis enthea verba.
Plurima venturi didicit myſteria mũdi,
Quę in librũ mox ipſe ſenex velata figuris
Pluribus,& longa ſignoꝝ ambage redegit.
Et cum multa forent vltro citroq́ꝫ locuti,
Denuo in has voces ſoluit Dionyſius oras
¶O venerande pater,cuius præſentia noſtris
Res quędã eſt diuina oculis,miracula certe
Plurima teſtãtur Chriſti numenq́ꝫ fidemq́ꝫ.
Sed tamẽ in primis ea,quæ iuuenile per æuum
Vidimus ad Thebas,portis inſignia centum
Mœnia,& Aethiopũ ſterili contermina cœlo.
Iunctꝰ Apollophani,lunę aſtrorũq́ꝫ magiſtro,
Pubertate virens prima,cum ſydera vellem
Diſcere,& vt ꝑhibent ſata om̃ipotentia gẽtes,
Transferrã graio protheum remige pontum.
Et demũ Thebas,quæ ſuccedentibus annis
Vrbs eſt dicta Iouis,faciens iter arida longum
Per loca deueni.Iam tertia fluxerat æſtas, E
Tertia hyems,Phryxiq́ꝫ domos itrarat Apollo
Nuper,& in vernos ibat noua paſcua flores,
Ecce dies,medio dũ ſol ſine nubibus axe
Curreret,extemplo in noctẽ trãſiuit opacam.
Res horrenda oculis mortalibus.orta repente
Murmura,& exanguis trepidæ pauor ingruit
Sydera miramur toto apparẽtia cęlo. (vrbi.
Sol aberat ſolus,q protinus alitis inſtar,
Nulla ſuæ linquens lucis veſtigia,fugit.
Caſtor in occaſu rutilat,Capricornus in ortu.
Pleiades,hydes,& lapſi cornua Tauri,
Ac tria deltoton ſcribẽtia cernibus aſtra.
Ecce Aries ſummo gradiens altiſſimus orbe,
Ecce Dionæi piſces.agnouimus vrnam.
Nauigat in ſtellis Argo.deſcendit in vndas
Iam lepus.aſcendit Cepheus.ꝑ ſingula viſum
Fert magus,& cœlũ ſuſpenſo examinat ore.
Lõge aberat nocturna hecate,ne credere poſſes
Defectum quem luna facit.iam lucida toto
Orbe per extremę currebat brachia libræ. F
Per fora mortales,q̃ſi largæ,obſcura ferebant
Ora,lucernaꝝ accendunt ellychnia.ſupplent
Igne diem.accenſæq́ꝫ faces per compita lucẽt.
Per freta mirantur nautæ,per rura bubulci,
In medijs deprenſi operis:remumq́ꝫ tenentes
Illi,ſtiuam iſti,verſo modò lumine ad ortum,
Et modo ad occaſum,ſolẽ inter ſydera q̃runt.
Conueniunt,q̃bus eſt magni ſolertia mundi,
Et cauſam inſolitæ noctis ſcrutãtur & vmbræ,
Quæ ſubita totum abſtulerit caligine ſolem.
Et cum nulla operis tanti appareret origo,
Cauſaúe,nõnulli vanis rationibus acti,
Iurabant ſolẽ æternas iniȷſſe tenebras.
Et velut abſumpto lychni extinguunt oliuo,
Materia flammis iam deficiente,ſepultum.
Ac quendã quaſi longæuum vixiſſe cometam
Illuc vſq́ꝫ,dies tandẽ clauſiſſe ſupremos,
Mox vt ad ætatis iuſtę peruenerit annos:
Vt terrena ſolent venturo obnoxia fato
Corpora,quę viuunt,vitæq́ꝫ carentia ſenſu.

Cõtrã

A Contrà alij certare deos,& bella volebant
Orta per Elyſios parere hæc miracula cāpos.
Tunc ego vana putans, alij quæcunq; ferebāt,
Vi mihi,neſcio qua,vocḗq; animū́q; mouente,
Credite,clamaui:luxato machina mundo
Vel ruet hæc ingens,atq; in chaos acta recedet
Ex oculis,aut ipſe opifex qui condidit illam,
Nūc patitur,magnaq; gemēs ſub mole fatiſcit.
Quis mihi tunc hęc verba pater,qs miſit in ora
Spiritus,ignorans vt in hæc præſagia lingua
Curreret, & labens in vera oracula ſermo,
Afflatam credi faceret mihi numine mentem?
Hęc videre Arabes,Perſę hęc ſpectacſa & Indi,
Mirati hæc ſigna infandæ tā horrentia noctis,
Aſſyriæ in primis gentes,Solymiq; penates,
Vnde erat his ortus tenebris,moriente deorum
Principe,& infernas Chriſto ſubeunte lacunas,
Vt ſaluaret auos,& ab alto educeret orco.
Ingens ille tremor,terraq; altiſſima frāngens
Viſcera,& horribili cōllidēs marmora planctu,
Quo manes agitante ferūt exiſſe ſepulchris,
B Diuinum teſtatur opus:ſed olympica nunquā
Viſa prius,magis humanas miracula mentes
Credere adegerunt,illo eſſe in corpore numen,
Quod pelago, quod ſiderib⁹ dominat & orco.
Nam motū quo terra tremit,videre frequenter
Mortales, neq; diuini prætendere quicq̄
Aſſolet ipſum etenim terreſtribus inſita cauſis
Vis ciet,& talem profert natura tumultum.
At nox illa,diem ſubitis quę abſorbuit vmbris,
Dum foret oppoſito phœbe contraria fratri,
Arguit abſtruſum in tanto molimine,quod nō
Fas alia fuerat prodire ab origine numen.
O diuine ſenex, tu qui tam grandibus actis
Tunc aderas, qui tantarum miracula rerum
Intuitus,felix.verum felicior olim,
Cū ſemper virides auroræ aſcenderis hortos,
Fūdit aquā magnos vbi fons in q̄ttuor amnes.
Miſſa ſed ad p̄ſens ea ſint.tibi multa ſuperſunt
C Ante illos nauanda dies. cito definet iſtud
Exilium.Caras iterum, Lelegasq; videbis
Ac Lycios. gaudens Epheſus te tota reuerſo
Geſtiet, & plauſu fluet vſq; ad littora magno.
Omnia perficies opera intermiſſa,Latini
Coniurant ciues Romani in fata tyranni,
Et ferro armati,ſolenne parant holocauſtum.
¶Talia præſago fatum diuinitus ore
Complexus ſenior, placidis ita vocibus orſus:
O bene conſultum venturo talibus æuo
Subſidijs.iecit qui fundamenta,columnas
Incipit ingentes altis ſupponere tectis
Chriſtus,vt in cœlum moles altiſſima ſurgat.
O Pauli longe felix labor.inſita Chriſto
Auſpice in ingentes ſurgūt plantaria ramos.
Macte aio,macte ingenio,doctiſſime Graium,
Inſta operi ne perde dies. imitare magiſtrum.
Luxuriant ſegetes, vbi ſudauere coloni,
Atq; vbi depreſſo gemuerunt vomere tauri.
Et quia iamdudum gentis primaria noſtræ
Lumina,ſub magno Romę occubuere tyrāno,
Te decet ò Dionyſi oras accedere ad illas,
Ac fidei præſtare operam, quaſi culta rigando
Arua, latinorumq; animos firmare loquendo.
Roma caput rerum eſt, Romā deus eſſe ſuorū
Pontificum ſedem ſtatuit,quibus omnia cedāt
Regna,quibus reges ipſi quoq; ſceptra latini
Submittant, quorum acclues veſtigia adorent.
Ito igitur, nec te Graium cura vlla retardet.
Ipſe ſubibo humeris on⁹ hoc,pp̄lósq; mouebo
Non ſolū ad Chriſti imperiū: ſed & oīa Pauli
Scita, per Emathios iam promulgata penates,
Per Galatas,tranſmiſſa Rhodum,tranſmiſſa
Corinthum.
Hæc ego, dum fando cœlū hoc haurire licebit,
Firmabo, & verbis quodā velut amne rigabo.
Non eget ignauis Chrūs: ſomnū,otia,menſas,
Deliciasq; tuis adimens,iubet iſta relinqui
Terrigenis, quibus eſt vitæ ſpes nulla futuræ.
Vade. meo Dionyſi vrbem ſolare latinam
Nomine.Clemētē,cui ſceptra & regna reliquit
Simon Petrus adhuc viuens,ſociosq; ſaluta.

De vita & paſſione beatiſſimi patris Dionyſij, Lib. II.

TAlibus admonitus Chriſti fortiſſimus heros,
Præſide ſuffecto, qui pro ſe in puppe ſederet, Dionyſius
Protinus ire parat.comitem ſe Ruſticus addit, Ruſticus
Addit Eleutherius, duo cōſtantiſſima in omni Eleutherius
Aequoris & terræ caſu & diſcrimine corda.
His, velut Aeſonides Polluce & Caſtore q̄ndā,
Fretus,abit.ſecat Ionium, Rhegynaq; contra
Littora dum pleno fertur prora ardua velo,
Multa ſuper Paulo memorat,quo fregerit aſtu Acto.22
Perfidiam gentis Solymæ,diſcordia quali
Vaframento inter rabidos ſurrexerit hoſtes,
Vtq; appellato Tyrias conſcenderit vndas Acto.2.
Cæſare,declinans odia inteſtina ſuorum.
Vt maris irati patiens diſcrimina,Syrtes
Circuit:vt pulſus Leſboa ad littora tandem, Acto.27
Incidit in latitans ſubter ſarmenta venenum.
Vtq; dicharcheos demum tranſlatus in agros,
Venerit ad Tiberim, Romāq; intrauerit vrbē. Acto.28
Vt, quia lætiferæ dentem non ſenſit echidnæ,
Crediderit Leſbos Paulum genus eſſe deorū.
¶Iam ratis Auloni radēs freta proxima,curſum.
Vertit ad Hydruntem.borea ſpirāte,Tarētum
Labitur, apparetq; Croton.iam ſuſcipit eurus
Carbaſa. circuitu longo Rhegyna leguntur
Aequora.Trinacriam læua & Meſſenia cernūt
Littora, deſeritur ſinuoſa Calabria dextra
Iamq; Salernigenas citros & mala tuuntur
Aurea, & heſperidū ſyluas oſtendit Amalphis.
Aſpiciunt Capreas,Campanaq; littora circum
Eſt via.Parthenope Sirenū maxima,quondā
Hos tenuit colles,vrbi quoq; nomina fecit.
Prætereunt Baias,& quos æneia nutrix

Appellauit agros. Tiberina per oſtia tandem
Lapſa ratis, placido Romā ſubremigat amne.
Et iam Tarpeius vicinam nubibus arcem
Prætendebat apex, iam pallantæus Apollo,
Et Cybelæa ædes, & auentinenſia templa
Proxima Velabro, triuiæ ſacrata Dianæ,
Romanam nautis maieſtatem oſtentabant.
¶ At quoniam campis Paulū Dionyſius iſtis
Viderat in mortem vitam mutaſſe, repente
E puppi in Tiberis dextrum latus exit, & agro
It quærens viridi ſi quæ veſtigia cernat.
Paſtorem caſu, qui per dumeta vagantes
Dionyſius ad paſtorē. Hic paſcebat oues & pauca armenta, repertum
Sic compellat: Ades paſtor, peruenit ad aures
Forte tuas Pauli nomen, qui dicitur olim
Cæſare ſub ſexto Tiberim truncatus ad amnē?
Paſtoris verba. Ille nihil cunctatus, ait: Celeberrima Pauli
Fama per has oras ſupereſt. vidiſſe recordor
Illū ego p populos & magna & mira loquētē.
Hūc bn̄ de cunctis meritū, immaniſſim' hoſtis
Humani generis, Nero ſuſtulit. his tribus ipſe
Fontibus eſt author. ternos en aſpice fontes.
Miracula Nam caput illius ſeu quodam numine latum,
Seu ꝙ & ipſe deus fuerit, poſtq̄ enſe reciſum ē,
Ter ſaluit, totidem fontes, mirabile dictu,
Effluxere locis, quæ lapſus ab aere vertex
Preſſerat, vbertim latices iuere per herbas.
Hic noctu lucere faces, lambi ignibus agrum
Cernimus, atq; modis flāmas incendere miris.
Hic melos auditum, cantu alternante viciſſim,
Quare reor primos nunq̄ audiuiſſe Quirites,
Ob ſcelus hoc ingens (noſtra ſic fama per oras)
Funere tam crudo diui oppreſſere Neronem.
¶ Talibus affectus verbis Dionyſius, ibat
In lachrymas: & proſtratus, dedit oſcula cāpo.
Ac tribus admoto laticem de fontibus ore
Hauſit. idem fletu comites egere profuſo.
Multa ſimul fantes abeunt. Romana ſubintrāt
Mœnia. ſuſpenſo mirantibus omnia vultu
Publicus occurrit vicus, fora bina, patentis
Vndiq; delubrum Iani, via ſacra, ſuburra,
Romanumq́; forum. victo Germania Rheno
Alta in mole ſedens, ſtatuaq́; ſuperbus equeſtri
Pegmaticus Cæſar. pacis ſublimia templa,
Tum ſtructura recēs, parijs ſubnixa columnis.
Porticus euerſo ſuccedens Liuia tecto,
Atq; coloſſeum, ſteterant vbi ſtagna Neronis.
Et domus illa ingens, gemmis inſignis & auro,
Quæ tenuit tantus loca deſolata ruinis.
Omnia ſpe maiora vident. mirantur, euntes
In nubes cœlumq́; domos, & hyemettia tēpla.
Dorſa Quirinalis cliui ſuper alta meantes,
Deſpiciunt ripas Tiberis, campumq́; iacētem,
Qui Martis cognomē habet, magnalia quōdā
In medio duo templa amni, Iouis atq; Nepotis
Pantheon, Auguſti tumulū, ſacrā Iſidis ædem.
Ianiculi Vaticani iuga conſita lauro,
Vite, oleis, myrtho, pompeianumq́; theatrum,
Ac molem Marcelle tuam: quæ fronte videtur
Montanis certare iugis, & in aſtra minari.

Et ſeptem longo cinctos munimine colles. D
Contemplati vrbem tantam, migraſſe fatentur
Omnibus ē terris rerum miracula Romam.
¶ Inuento demum cœli ſub monte Viberi,
Romani paſtore gregis Clemente, penates
Intrauere pios: & conſumpſere loquendo
Multa ſuper Patmo, totā ſuper Hellade noctē.
Altera lux aderat, ſacrum cum mane peracto,
Clementem affatus tali Dionyſius orſu eſt.
¶ Sancte pater, num vana tuos q̄ fama parētes
Germanosq́; refert, Romæ te impube relicto,
Tot maris & terræ quondā exantlaſſe labores?
Nuper eīn veniens p amœnū Tibridis amnē,
Audiui ærumnæ mira infortunia tantæ.
Sed vereor (quis enim vulgi rumoribus auſit
Fidere?) ne fuerit vanus, qui retulit author.
¶ Tum Clemens, ꝙ in hoc diuina potētia caſu
Luceat, & pietas, & quæ mundana gubernant
Sidera, & immēſam hanc mūdi ſapiētia molē,
Tentabo hiſtoriam paucis complectier omnē. E
Cum pater immenſis opibus polleret, & alto
Sedulo ad eximios animo aſpiraret honores,
Romano de more duos tranſmiſit Athenas
(Diſciplinarum altricem, linguæq́; magiſtram,
Vt nouiſti, vrbem) natos, præ ſe alta ferentes
Ingenia, & cūctos in ſpē magnā indole agētes,
Impatiens matris pietas, vt pignora vidit
Diſceſſura, graui nimium afflictata dolore eſt.
Et verſa in lachrymas animis mulierib' arma,
Aſtitit ante virum, exorans per numina Veſtę,
Per Triuiæ, per Iunonis, per Palladis aras,
Per ſuperos omnes, natis concederet ire
Se comitem. triſti tandem pater annuit ore.
Atq; ita Romano ſoluunt de littore claſſem.
Vt ratis Ionio in magno ſtetit, ecce repente
Ingruit antennis aquilo, qui turbine nauem
Præcipiti iactans, ventoſa per æquora tandem F
Idaliæ alliſit cauti, ſparſitq́; per vndas
Res, hoīes, & quicqd opū penus ampla ferebat.
A decimo mater fluctu proiecta, reſedit
Littore vicino. fratres, ad pectora tracto
Qui conuulſus erat clauo, vaſti maris æſtu
Iactati, donec facti pyratica præda,
Venuere ſeni Cyprio. ſic affuit illis
Vis ignota deus, quam ignari nomine ſortem
Appellant homines. hic delectatus eorum
Moribus ingenuis, tanquā ſua pignora fouit.
Mox ſene defuncto vita & mortalibus annis,
Optata iuuenes ſunt libertate potiti.
Tum magus errabat vicina per oppida Simō,
Incautorū auceps hoīm, mala pharmaca Simō
Doctus, & æmonio ſenſus illudere cantu.
Hic iuuenes auidos opera admiranda magorū
Cernere pellexit, ſtudioq́; inuoluit inani.
Fraus vbi iam detecta viri, concordibus ambo
Conuenere animis Petrum, meliora ſequuti
Sēſa, doli expertem Chriſto miſerāte iuuentā.
Hæc pater ignorans, & præſagire ſiniſtri
(Nuntius exacto quia nunq̄ venerat anno)
Incipiens aliquid, curā hanc dubiūq́; timorem

A Non tulit vlterius, me ſub tutore relicto,
Nauigat, vxorem & natos viſurus, Athenas.
Et quid opus multis horas diſperdere verbis?
Sors eadem deprendit eum, nã pulſus ad oras
Naufragus Idalias, Cypriam Salamina petiuit.
Sic diſperſa domus: ſed quo remeauit in vnum
Ordine, pecurrens rerum faſtigia dicam.
Petrus ad Aſſyrios à Thermodoonte reuertẽs,
Appulit in Cyprũ geminis cũ fratrib'. vrbem
Teuerida dũ peteret, littuſq́ perambulat, ecce
Sordida mendico mulier quę ambibat amictu,
Supplicat auxilium: & miſero petit ore trientẽ
Illachrymãs, præ ſe'q ferẽs longe anxia corda.
Hanc pius admirans, quæ te fortuna fatigat?
Petrus ait, quæ te luctu ſors afficit atro?
Mœror inardeſcens crebris ſingultibus illam
Concutit, & verbis imo in pulmone retentis,
Impedit eloquium. voces demum exit in iſtas:
B Sum Romana nurus, Niobe infelicior illa,
Quæ pluit in latices, nomen pudet ædere, nomẽ
Inter Romuleas olim memorabile matres.
Quòd fuerim felix, pręſens ærumna rubori eſt,
Sed tamen: vt noris q̃ ſim miſerabilis, ædam.
Mattidiana vocor, natis orbata duobus,
Aequore in hoc mẽſis, & in his crudelib' vndis.
Sola vagor, fruſtra implorãs homineſq́ deoſq́
Inſigni priuata viro, priuata paternis
Sedibus, & nato, quẽ prima ætate loquentem
Nondum recta, domi male fortunata reliqui.
Commiſerans matrẽ ſenior, tam dura ferẽtem
Fata, modũ lachrymis, ſinẽ ſingultibus (inquit)
Pone precor mulier: Chriſtus tibi pignora fecit
Salua. breui ſobolem totam viſura, domumq́.
Hæc tam certa dabat nurui promiſſa Latinæ,
Diſcipulis ſenior quoniam referentibus iſtos
Audierat caſus, & reſpondere videbat
Oribus ora. parens ab imagine prodita, ab ipſis
C Geſtibus. apprenſam dextra deducit ad vndas,
Et vocat ẽ puppi iuuenes. qd plura neceſſe eſt?
Res natura ſagax. mora nulla. vt pignora vidit,
Protinus agnouit. pietas præcordia flammis
Corripiens, it in amplexus, it in oſcula pręceps.
Pignora ſic mater, ſic inuenere parentem
Pignora, ſic pietas illos diuina coegit.
Littus idem circumlabens, Themeſea tenebat
Arua ratis: viridẽ cũ ruſus ab æquore in agrũ
Deſiliens Simon, ſqualentem corpore toto
Forte virum, ac multis flentẽ ſua fata querelis
Repperit: & grauibus tentans abſoluere curis,
Supplicat, æquo animo ferat infortunia. diuos
Commiſeraturos, regem omnipotẽtis olympi
Affore promittit, maiore aduerſa ferenti
Spe, meliori animo ſuperos in vota vocanti.
Ille autem contrà verbis inceſſit amaris
Numina, & in vanum orari ſuperoſq́ deumq́
Acrius affirmat. ſolo contingere fato
Singula, & eſſe polos omni ſine numine iurat.
Sic ſibi præreptam vxorem, ſic pignora clamat
Merſa freto, ſic ſe iactatum turbine & vndis,
Huc annaſſe inopẽ vitæ, & rerũ omniũ egenũ.

Ciuis eram Romanus, ait, ditiſſimus auri
Prole, clientelis, felix & coniuge quondam.
Mattidiana mihi coniunx, pulcherrima forma
Quæ fuerat, ſeruũ fato impellente ſequuta eſt,
Dum ſimulat natis comitem ſeſe ire duobus,
Quos ego ad Actęæ gentis gymnaſmata miſi.
Surripuere mihi miſero ſimul omnia fata
Impia, & humanos nil commiſerantia caſus.
Nuper enim nautas dum percontarer Achiuos
De rate, quæ tulerat natos à littore noſtro,
Reſpondere, ſimul nautas ipſumq́ magiſtrum
Naufragio ingenti merſos in fluctibus iſtis.
Et fragmenta ratis, tellure iacentia propter
Littora monſtrarunt. agnoui Caſtores ambos
In tabulis pictos, fuerant quæ inſignia puppi
Ac tutela, potens nil contra immobile fatum.
Horũ ego dũ curſus magni perſcrutor olympi,
Inueni in ſtellis cauſas ortumq́ malorũ.
Sic pater aſtrorum cura deluſus inani.
Tum ſenior Petrus natorum nomina poſtquã
Audijt, O ciuis, pone hunc Romane dolorem.
Huc ades. vxorem diuum pater & tua (dixit)
Pignora reſtituit. magni deus iſtius author
Muneris eſt. venerare deũ qui ſidera torquet,
Qui cœlũ, & ſi qd fatũ eſt, fatũ om̃e gubernat.
Talibus excitus dictis, ad littora tendit,
Pallia naufragio ſituoſus & ora recenti.
Agnoſcitq́ ſuos, & præ dulcedine largo,
Fuſus humi, Petro irrorat veſtigia planctu.
Inuentis igitur natis & coniuge lætus,
In noua commento ruit infortunia miro.
Nã magus vt nouit fata hęc tã immania Petro
Auſpice, in euentus ſic euaſiſſe ſecundos,
Inuidit tam fauſtã homini mens impia ſortẽ.
Et cupiens aliquo triſti ſubuertere caſu
Gaudia tanta, mei ſua transformauit in ora
Ora patris. magici tantum valuere ſuſurri.
Petrus id aduertẽs, fraudẽ conuertere in ipſum
Criminis authorem ſtuduit. Iubet ocyus illum
Artibus affectum vetitis, præcurrere in vrbem
Antiochi, & cauſam Chriſti defendere vultu
Simonem referente magũ, qui plurima paucos
Ante dies rabido in Chriſtum latrauerat ore.
Ille abit, & populos Simonem audire putantes
Sic affatur: Eram Petro contrarius olim,
Anthiochi ciues. magni modo cognita Chriſti
Religio, fugat omne odium, totamq́ reuellit
Corde ſimultatem, ſenſum duo pectora in vnũ
Concilians. pudet erroris, pudet eſſe loquutum
Numina quæ Chriſti poſt explorata retractẽ.
Sed tamen eſt ſatius vinci q̃ errare pudorem (Sententia.)
Ferre breuem ſemel, æterno q̃ errore teneri.
Non mutanda meã tenet hęc ſententia mentẽ.
Qui me aliàs vnquam ſcierit diuerſa docẽtem,
Pellat in exilium, flamma interdicat & vnda.
Obſeruare igitur Petrum diuina ferentem
Dogmata, & applauſu redeũti occurrite magno.
Sic ait. hunc igitur plebes vrbana ſalubrem
Sic eſt paſſa dolum, Petroq́ immobilis hæſit.
¶ Paſtor vt edocuit caſus & fata ſuorum,

Sic merito illuſum riſit Dionyſius hoſtem.
Sol fugit à nobis, aliumq́; habitantibus orbem
Naſcitur Antipodū populis, cū nocte reſurgit
Somn⁹,& oīmodis vmbrata inſomnia formis.
In ſomnis igitur Clemēti aſſiſtere viſa
Gallica, & auxilium tenſis orare lacertis,
Fœmina:cui ſummo turres in vertice, magnæ
Matris ad exemplū, Graiaq́; expoſcere lingua,
Tris deus occiduis homines quos deſtinat oris.
Continuo euigilās,toto ſua ſomnia ſenſu
Perpendit, viſumq́; animo complectitur alto.
Simoniſq́; memor Petri, quo interp̄te ſanctas
Doctus erat leges,& quæ per ſomnia diui
Noſtra ī corda ferūt,monitū ſe aduertit ab alto,
Mittendos homines Graios ad Gallica regna.
Accitis ergo hoſpitibus, quid numina poſcant,
Edocet:adijciens, non ſunt hæc ſomnia cæſo
Ariete, & inſtratis quæ immiſerit Amphiaraus
Pellibus. iſta deus nobis oracula fecit.
Ergo viri parete deo. quò deſtinat,ite.
Ipſe modum vireſq́; dabit, comitabitur ipſe
Vos deus. hoc fieri vobis inſigne miniſtris
Vult opus, vt noſtris accedat Gallia regnis.
Proſequiturq́; loquēs, laudēq́; exaggerat huius
Gallorum laudes. Gentis,& in magnos eius ſe oſtendit honores.
¶ Gallia terreni pars eſt non infima mundi,
Sed longe lateq́; patēs. Hiſpanica tangit
Oppida ab occaſu, ſeſe cōiungit ab ortu
Italię.noſtro hinc pelago,qua reſpicit auſtrum,
Clauditur:oceano, geminas qua reſpicit vrſas,
Vnde venit boreas, hybernaq́; frigora ſurgūt.
Et vada Teutonici tangit vaſtiſſima Rheni.
Terra,hominū frugūq́; ferax, armēta gregeſq́;
Vberibus paſcens glebis. non languida cœlo
Tabifico,non mortiferis infeſta venenis,
Vt Libiesnō perpetuis adoperta pruinis,
Sicut hyperborei montes:non torrida ab æſtu,
Qui faciat ſteriles,vt decolor India,campos.
Non etiam noctis pallens ſemeſtribus vmbris,
Quale ſub arcturo poſitū mare & vitia Thyle.
Sed nec vt Aegyptus,qua ſuſa paluſtrib⁹ vndis,
Sed cœlo & teneræ fœcunda vligine terræ.
Inſita Gallorum ingenijs (quanq̄ modo circa
Gallorum religio. Numina cum reliquis luſi mortalibus errent)
Relligio, poſtquam fuerint ad ſancta redacti
Leguſcita nouæ, nulli conſtantia maior,
Nulli maior erit pietas in numina genti.
Defendent mucrone fidem:belloq́; domabunt,
Quoſcūq́; audierint Chriſtū ſe attollere cōtra.
Et certum munimen erunt,quod nō ſinat iram
Sacerdotes prisci. Barbaricæ gentis noſtros incurrere fines.
Semnothei Dryidæ, qui maieſtatis habebant
Dryidæ Culmen apud Celtas,vt circumfulſerit illos
Lux diuina,malos abigens in tartara manes,
Claudius Fœdera nobiſcū ferient. Iam Claudius omnes
Tyberius Suſtulit illorum ritus & atrocia ſacra.
Gallia fert acres animos, & idonea bello
Corpora. non illis auſit componere ſeſe
Thracia,quę Martem genuit.nō Parthia,verſis
Quæ bellatur equis fugiens, licet inclyta Craſſo
Facta ſit extincto,ſignisq́; ſuperba latinis. D
Quas gentes olim non commuere? per omnem
Inuecti Europā,q̄ſi grando aquilone vel auſtro
Importata graui, paſſim ſonuere tumultu.
Scit Romanus adhuc, & quam Tarpeia videtis
Arx attollentē caput illo in monte ſuperbum.
Pānones Aemathij norūt,ſcit Delphica rupes,
Quæ niſi terrificis ſubito conuulſa ruinis,
Oppreſſiſſet eos,non defendiſſet Apollo
Conferta argēto templi ſacraria & auro.
Intrauere Aſiæ fines.prope littora ponti
In gentem creuere nouam, quæ tenditur vſq́;
Ad iuga Pamphylū, Garamāntica ſidera cōtra,
Inter Cappadoces poſita & Bithynica regna.
Ite ergo ad gentem hanc claram,felicibus ite
Auſpicijs,Chriſto genus hoc acquirere tātum.
¶ Talia Romanus dabat hortamenta ſacerdos.
Ergo iter aggrediēs,mōtes Dionyſius Vmbros E
Tranſit,& Adriaci deſcendit ad æquora ponti,
Flaminiamq́; tenet. dextra Padus, Apœninus
Nubifer ad læuam.iuga tandē alpina ſubintrāt,
Theſſalico maiora Othry, maiora & olympos
Qua Pœni venere duces, qua Vandalus iuit,
Et Gothus, Hiſpanas gens regnatura ꝑ vrbes.
Conſtitit ad Rhodani ripas.noctiſq́; ꝑ vmbrā,
Dum iacet expectās labētē in lumina ſomnū,
Cernere viſus equos, acieſq́; incedere longo
Ordine,& in latis figi tentoria campis.
Mox caſtris aliquot turmas migrare relictis
Longius, & campo ſimul inceſſiſſe virenti.
Scire volēs dīrſum tandē hæc ſimulacra ferant,
Stat tacito geminas acies immobilis ore.
Viſæ aliæ numero plures ſuccedere turmæ,
Quæ ſubita turmas cæde abſumpſere priores.
Mox audire virū viſus, præſagia fantem
Talia: Mauricius tota cum plebe ſuoꝝ F
Hic cadet, à Centum portis, à flumine Nilo
Miſſus in hos fines.erit his ea gloria campis.
Nomen ab hoc caſu locus immortale tenebit.
Talia dicta notans, cœleſte ſonātia quiddam:
Quiſquis es ò,dixit Dionyſius, hos mihi rerum
Qui canis euētus,& temporis acta futuri,
Mortalis certe neq́; vox, neq́; talia fandi
Officium. Tu cœlituum de ſemine diuūm,
Vt reor, aut aliquis noſtro tranſlatus ab orbe
Diuorū in ſortem, magniq́; habitator olympi.
Fare, p̄cor, neu mox oculis te ſubtrahe noſtris.
Ille autem, Dionyſi,inquit, depone timorem.
Ipſe ego qui quondā tecum verſatus Athenis,
Te docui Chriſtū,fideiq́; exordia Paulus.
Tecum ero, ꝑ Gallos ego te comitabor euntē.
Eſt regio ad læuam, fecit cui nomina Narbo,
Vrbem vbi Phocenſes quondā poſuere coloni
Maſſiliam. gens illa magis manſueta, minuſq́;
Barbara, Græcorum Romanorumq́; ſequuta
Sermonem & mores,quia talibus obuia nautis.
Maſſiliam pleriq́; ideo dixere trilinguē.
Huc ne tēde viā,Rhodani vada magna relique,
Impete quæ grandi fines labūtur in illos.
Illas Martha domos ſatis & germana comeſq́;

Laza

A Lazarus, atq; genis olim Chelidonius orbis,
Luſtrauere. deus tibi Celtica regna relinquit.
Inſtruenda illic fidei plantaria, gentes
Vnde petãt calamos, vbi talea plurima ſurgat;
Talea Gallorum terras mittenda per omnes.
Fons illic vitalis erit, qui flumina fundat
Multa, procul poſitas mollire potentia glebas.
Flecte iter in dextrã, qua ſaxa ꝑ hernica Belgæ
Fuſi habitant, ducens illis è finibus ortum
Sequana te ducet. Belgas hic regius amnis
Separat à Celtis. venies duce flumine tandem
Parrhiſios, gentem veſtris quæ traxit ab oris
Et genus & nomẽ. ſed primo barbara nonam
Lingua notam vitio ſandi ſuccedere ſecit.
Nam qñ Alcides per Iberica littora ad hortos
Tranſijt heſperidum, dedit his perſiſtere cãpis
Parrhiſios quoſdam: qui florida rura videntes,
Sequanicas iuxta poſuerũt mœnia ripas.
Gens fera, ab immani demiſſa Licaone, Veſta
Et Titane ſato, nõ qui ſub montibus Idæ
Laomedontiadæ Priami de ſanguine cretus.
B At ſenſim frangente deo mentemq́; animumq́;
Exuet hos mores. feritas manſueſcet aratro
Iſta tuo. ferus hic habitus vertetur in auſus
Magnanimos, quibus infidos vtentur in hoſtes.
Cũ me Dardanijs olim deus egit ab oris
Ad Macedũ cãpos & ad Hellada, iã tibi regna
Celtica tradebat. tu quærebare ſalutem
Gentis ad iſtius, quæ Græca ab origine fluxit.
Poſtquam Roma diu Gallos poſſederit, arma
In noua iurabunt Franci Germanica proles:
Si genus inſpicias longum, Troiana propago.
Regnaq́; tranſmiſſo venient in Gallica Rheno.
Hos inter regale decus Faramundus habebit
Primus, & hinc veniet ſeries longiſſima regum.
Quĩtus ab hoc Clodoueus erit, q falſa relinquẽs
Numina, noſtrates primus libabit ad aras.
Hic erit ille, deus cœlo cui mittet ab alto
Fœderis æterni ſignum, memorabile quondam
C Cœrulei breue vas olei, quo tẽpora regũ
Gallia perfundat. pater hoc dignabitur illos
Munere præ reliquis venturi regibus æui.
Quartus ab hoc, magna tibi relligione ſuperbũ
Ponet opus. nomẽ regi Dagobertus. & amplis
Sumptibꝰ educet cœlo ſublimia templa.
O quantos olim qualeſq́; habitura triumphos
Iſta ſub imperio Chriſti Germanica proles.
Semper clara quidẽ, ſed tum chariſſima, quãdo
Regia Pipinus ſumẽs inſignia, priſcos
Excludet regnis ephoros, & liber habenas
Pacis & armorum plena ditione tenebit.
Carolus hinc, cui maieſtas non regia ſolum,
Sed titulis auguſta nouis, cui nomine magno
Maior erit virtus, cui ſumma potẽtia & ingens
Relligio. qui res hominum clementer & æqua
Lance gubernabit, qui ferrea ſecula in aurum
Vertat, & immenſo patrem ſe præbeat orbi.
Afferet Italiam. veniet Mauruſia contra
Arua per heſperiæ latos flagrantia campos.
Huius ad imperium, ne nox ſubduceret hoſtem
Barbaricum cædi, lampas quæ illuminat orbẽ,
Tres immota dies, curſumq́; oblita manebit.
Prodigiũ graue, & ęternos memorabile ĩ annos,
Vaſconas immanes, immanſuetos Aquitanos
Conteret, ad Chriſtum rediget Saxonia regna,
Eruet Hunnorũ imperium, dominabitur Iſtris
Atq; Liburnoꝝ populis, tranſibit ad ortum
Solis, & Aſſyriam validis frenabit habenis.
Hic rem Romanam ſupra tria ſecla iacentem,
Tollet in occaſu. ſortem vlciſcetur acerbam
Pontificis magni, quẽ ſeditioſa repente
Corripiet ſtrepitu Roma inter ſacra ſuborto.
Maximus hic igitur terræ pater & pater vndę,
Ante graueſcẽtes ętas q̃ vergat in annos,
Ante virũ, primis fruticat dũ frondibus æuum,
Per ſenis Albini gradiens veſtigia, montes
Aonas intrabit, necnon Parnaſida Cyrrham,
Et fontes Libetra tuos, ac Phocida totam,
Romanumq́; loqui Cicerone diſertius ipſo
Diſcet, & anteibit reges ſacundia & armis.
Vertet ad annales animum vetereſq́; nouoſq́;,
Dulcibus emungẽs ſtudijs, ceu lactea quædam
Vbera nectareo conferta volumina ſucco.
Hauriet hinc rerum cauſas, hinc hauriet omnẽ
Vim naturæ hoĩm, & regnandi intelliget artẽ.
Hac dape nutritam mentẽ ſupponet agendis.
Imperij rebus, non conficienda labore,
Non hebetanda metu, nõ vi ſuperãda, nec aſtu
Supplantanda, ferens ſorti ſub pectore corda.
Neu deſit Gallis vllum decus, illa per orbem
Clara, per æthiopes nigros, audita per Indos
Illa, tuæ quibus in cœlum tolluntur Athenæ,
Tot ſophiæ ſœcunda bonis, tot lucida claris
Scriptoꝝ ingenijs, quæ tanquam ſidera lumen
Aeterno ſplendoꝛe ferunt, gymnaſmata primus Gymnaſia.
Tranſferet ad Gallos: ſicut Tirynthius hortis
Veſter ab Heſperijs tulit auricoloria mala,
Sicut & à Colchis olim Pagaſæus Iaſon,
Vixit ad argolicos pecudis velamina fuluæ.
Et tua de Graijs migrans Academia campis,
Ibit ad occaſum, vacuaſq́; relinquet Athenas.
Græcia poſt illos ſemper tenebroſior annos
Fiet, & in prædam Scytichis data gentibus, ibit
In nemora, in ſentes, obſcura in luſtra ſerarum.
Gallorum ſyncera diu fortuna ſenectam
Sentiet, & longo tandem incuruabitur æuo.
Tempus erit, cœlo quo ſic voluente, ſupremos
Aduentaſſe dies, oriq́; incumbere mortẽ
Credat: ita exili ſpirabit anhelitus aura,
Languida tam tenui ſalient præcordia pulſu.
Sed te vita cadens intercedente reſurget
Continuo, miriſq́; modis plebeia virago
Arma canẽs, Gallũq́; animãs, ita cõteret hoſtes, Ioanna puella.
Vt mox regna caput iam ſemiſepulta leuare
Incipiant, & humi proſtratũ attollere corpus.
Ergo breui decus amiſſum vireſq́; reſumet.
Non tamen extendet fines ditionis, vt olim
Ante per externas gentes, ſed limite linguæ
Circumſcripta ſuæ regni confinia claudet.
Carolus Auſoniam verum in felicibus armis

Irritabit adhuc iuuenis, nam milite multo
Laus Gonzagæ. Franſciſcus Gonzaga Italas tutabitur vrbes,
Magnanimus iuuenis, plusq̃ iuuenilibus annis
Sidera cum tulerint à magni Cæſaris æuo,
Tempus ad id Mauorte potens, quem Troicus Hector
Horreat armatum, cui non concurrat Achilles.
Ludouici xij. laus. Alter ab hoc regni princeps, implebit auorum
Maieſtatem animis. per mille pericula Martis
Verſatus, regni accipiet florẽtis habenas.
Lilia trans alpes mittet, confinia late
Porriget, æquabit factis ingentia corda.
Adijciet regno Aemiliam, qua Parma per vrbẽ
Etruſcas importat aquas. Trebiamq́; tenebit,
Romulidum Trebiã cõſperſum cladib⁹ amnẽ.
Addua, Comenſis gremium cui Larius implet,
Et Lambrus, ſcopulisq́; ruens Ticinus ab altis,
Eridanusq́; pater fluuiorũ, in plurima tandem
Flumina diuiſus, Tanari vada proxima lacto,
Sub iuga deuenient magni clementia regis,
Cui nomen Lodouicus erit. dominabitur vſq;
Litus ad Etruſcum, mare cõplexurus & vrbes
Quas Ligur, & pingui q̃s poſſidet Inſuber agro.
Hic genus armipotens ac belli laudibus altum
Sfortiadas regno expellet, per Celtica regna
Aere catenatos ducet. victricia portans
Signa triumphabit. Ligures, Trebiãq́;, Padũq́;,
¶Inſubrumq́; ducẽ vinclis & carcere claudet.
Mox miſeransq́; vrbes bellorũ incendia paſſas,
Induet humanos animos, mentemq́; benignã
In populos omnes. & pacatiſſima reddet
Regna, per atroces olim vexata tyrannos.
Vade igitur, vade intrepid⁹, Chriſtũ inſere gẽti
Sequanicæ. paucis iace fundamenta diebus
Viua domus magnæ, quæ in regna ampliſſima creſcat,
Regna æterna, alijs Chriſtũ munimina regnis,
Regna per extremas orbis ſua nomina gentes
Tranſmiſſura, metu terras preſſura fretumq́;.
Chriſtigenis etiam factura vocabula, Francos,
Chriſtigenas omnes tellus Aſiatica dicet.
Sic Iudæa tribus, quia gens animoſior, armis
Illuſtrata, alijs tribubus cognomina fecit.
Poſt maris illuuiem primam, cum terra colonis
Orba foret, Noe (ſeclis genus vnde futuris)
Samotis Miſit ab Armenijs in Gallica regna Samotem,
Cordatum fortemq́; virũ: qui creuit in amplã
Progeniẽ, vetus inſtaurãs pecudũq́; hominũq́;
Semen, & has omnes implẽs animãtibus oras.
Sic (tibi ſors adeo felix, fatumq́; ſecundum)
Poſt longã morũ eclipſim, poſt obruta magno
Tartareæ iuga perfidiæ montana profundo,
Te deus huc miſit: quo deſolata miniſtro,
Accipiat formam diuini Gallia cultus.
Prim⁹ in hac ſtructura opis, q̃d grãde futurũ ẽ,
Tu lapis & faber es: tu ſemper in ordine rerum
Tantarũ, venturo æuo memorabere princeps.
¶Talia nocturnis Paul⁹ memorabat ĩ vmbris.
Mentis in exceſſu poſitum, ſpeciesq́; vidẽtem
Fatidicas, verſo per frigida ſidera plauſtro,

Iam vicina dies ſpirantibus excitat auris. D
Carpit iter, ſocios hortans: & viſa per vmbram
Multa docens, facilemq́; viam facundia reddit.
Iam quæſita diu, fugientibus obuiat vndis
Sequana, & alludunt curuis vada lubrica ripis.
Labitur oceanum verſus, viſura Britanni
Aequoris ingentes fluctus, & flumina in altum
Miratura vijs Neptunum intrantia multis,
Non augere fretum, nec aquarũ tollere cãpos.
Parrhiſios intrant, bifidas vbi diuidit vndas
Inſula, Iucundo pontem ſortita magiſtro.
Magni regis op⁹ magnũ, noua machĩa grãdes
Arte ac mole animos referens, ſpirare videtur
Romanorũ operum decus immortale. labori eſt
Aemula, quo Auguſtus rapidũ cõiunxit Araxẽ,
Traianusq́; grauem ſex denis amnibus Iſtrum.
Inſpiciunt hominũ mores, templa oĩa luſtrant,
Sacra notant, orisq́; ſonos & verba latino E
Proxima ſermoni, blæſamq́; ſonãtia linguam.
¶At quia Gallorũ ſermo de moribus ortus,
Hic gentis natura breui ſignanda relatu eſt.
Ignea mens Gallis, & lactea corpora. nomen
A candore datum populis. muliebria pingit
Ora color Tyrius, Paphium meditata decorẽ.
Ex geminis fecit natura coloribus vnum
Læti, alacres, luſu, choræis & carmine gaudent.
In Venerem proni, proni in conuiuia, proni
Ante dapes ad ſacra deum, ſeruire, iugumq́;
Ferre negãt. fugiũt figmẽta & hypocriſin. ore
Liberi, vt ingenuis mos eſt, tetricosq́; peroſi.
Venatu, aucupio campos, montana, lacusq́;
Solicitant. bellandi vſu lætantur, equorum
Terga fatigantes. loricæ, haſtilia & arcus
Deliciæ genti. ſub diuo ad ſidera ſomnum
Carpere, fuſcati ſole & ferrugine pulchrũ eſt,
Puluere conſpergi, grauibus ſudare ſub armis,
Pro patria, pro cognatis, pro regibus ire
In pugnã & gladios, & morti occũbere dulce ẽ,
Aegoceros genti dominans: ſi credimus aſtris, F
Si dam⁹ hoc cœlo arbitriũ, cito mobile pectus,
Cordaq́; largitus rerum ſitibunda nouarum.
¶Ergo ſubingrediens æquor Dionyſius altum,
Cum ſocijs cœpit ditem contundere, & omnẽ
Saturni cœliq́; domũ: quos credere adacta eſt
Illa recens ætas mundi, rudis illa gigantum
Progenies, ſola arma ſciens, ignara deorum,
Eſſe deos, laruis ſic illudentibus orbem.
Spirituũq́; docet duplex genus, ætheris vnum
Tranſmundani, aliud poſitum ſub ſidere lunæ.
Illud, ait, nunquam magni violaſſe tonantis
Imperia & leges: hoc prima ab origine rerum
Elatum faſtu magno, ſe æquaſſe tonanti:
Atq; ideo pulſum à ſuperis, & ad infima regna
Perpetuis actum exilijs. hominumq́; pientum
Progeniem cœlo aſcriptam, vacuisq́; dicatam
Sedibus, ac diuum in ſortem tranſiſſe malorũ.
Hinc odia, hinc iras, hinc exarſiſſe dolorem
Laruarũ in genus humanũ, ꝙ corpore functas
Nonnullorũ animas ire in ſua tecta viderent,
Ac cœli ſplendore frui, quæ gloria ſumma eſt,

A Tum fraudes ſtruxiſſe duas, hominẽq; deumq;
Supplantaſſe : deum, credi dum numina paſſim
Se faciunt, dum diuino inſidiantur honori,
Et poni ſibi templa volunt, ſibi ſacra litari,
Thura ardere, deo excluſo, qui fecerit orbem.
Aſt hominẽ, varia dũ luſum ambagine ducunt
In tenebras, nec ſcire deum, nec pendere cultũ,
Quem poſcit natura, ſinunt : ſic omnia longe
Deprauata dolis atq; improbitate deorum,
Tandem cœlituum patrem, de vertice mundi
Progeniem miſiſſe ſuam, ſub imagine noſtra
Et viſam, Aſſyrijs ſuper hoc errore loquentem
Plurima, degeneres diuos, altaria & ignes
Deteſtantẽ, omnes populos ad vera vocantem
Orgia, & ad verũ domini omnipotẽtis honorẽ.
Et cum mortales ſceleris contagia primi
Soluere non poſſent, ſe dura in fata dediſſe,
B Ac lauiſſe ſuo ſordes in funere noſtras.
Iamq; dies veniſſe nouos, noua ſecula, ſancti
Quæ vates quondam, quæ prædixere Sibyllæ.
Ac modo terrarum cunctis habitãtibus orbem
Vulgari cœpiſſe deum, per Bactra, per Indos,
Iita per æthiopes, Scythicas allata per oras
Nuntia. legatos ſe regna ad Gallica tanti
Eſſe boniſe corporibus, ſe ferre ſalutem
Certam animis, perfundi oẽs opus eſſe lauacro
Myſtico, & inungi crines fluuialibus vndis.
Sic ait, atq; operi dedit hæc exordia ſancto.
Continuo quaſi nix, cum flare fauonius orta
Incipit Andromeda ſummis de montibus, oẽs
Tota ex vrbe fluunt, ſtant circũ flumina turbæ,
Et poſitis raptim tunicis, gradiũtur ad vndam.
Taliaq; in populo magnos primordia motus
Exciuere. deos iam deteſtantur & aras.
Templa ſacerdotes ſine maieſtate relicti
Vix tutantur. eunt turbæ irreuerenter, & ipſa
Aurea ridiculis ludunt idolia ſannis.
Quos medicę nequeũt artes extĩguere morbos,
C Emollit curatq; fides. It fama per vrbes
Finitimas, rhedis veniunt ſtridentibus agri,
Preſſaq; congeſtis tardos languentibus orbes
Eſſeda conuoluunt. dorſis geſtantur equorum,
Pars humeris hominum. ſua pars veſtigia lentis
Imbecilla trahunt plantis. deſcendit in omnes
Expectata ſalus, vimq; experiuntur olympi.
Solicitat gentes : & quò nequit ire, magiſtros
In ſanctum delegat opus. ſic Beluacenſes,
Sic Arelatenſes, ſic longinquos Aquitanos
Inſtruit : & magni radians hyperionis inſtar,
Cuncta calorificat, populos illuminat omnes.
Sæpe ſacerdotum, qui ſaucia corda ferebant
Ira, odio, liuore, quibus lemures adhibebant
Ardentes ſtimulos, corruptum munere vulgus,
Corruptum ſermone, viros inuaſit inermes.
Lucida dum mediam torquerent ſidera noctẽ,
De grege plebeio ſtrictis ſæpe enſibus orta
Seditio, ſtrepitu reſonabat ad oſtia magno.
Sed mox vt ſenior veniens oſtenderat ora,
Maieſtate viri diſſoluebantur : & armis
Depoſitis, veniam orabant : vel dorcadis inſtar,

Cum videt iratum loca per deſerta leonem,
Terga dabãt, ſubita in latebras formidine pulſi.
Tanta erat in ſacro grauitas & gratia vultu.
Quottidie magis ardet opus. Dionyſius acri
Aſſidue ſermone magis myſteria vulgat,
Irritatq; omnes contra mala numina Celtas. Ocyter.
Dij ſtimulis preſſi tam ardentibus, ocyter omnes
Conueniunt, motoq; parant occurrere bello,
Veſtaq; collegas ſic eſt affata ſedentes, Veſta.

De vita & paſſione beatiſſimi patris Dionyſij, Lib. III.

IMperium poſtquam magni ſuſcepimus orbis,
Iam bis dena volans conuoluit ſidera mũdus,
O comites. nam tunc noſtros protendere fines
Cœpimus, & mortale genus ſubmittere, qñ
Stelliferos auſus cœlos conſcendere Nemrot, Nembrotti.
Accinxit famoſam illam contexere turrim. Gene. 11.
Quæ Syriæ in campis poſt deſolata refuſo Vide Ioſephũ cap. 9
Arua mari, ſedes primo fuit inclyta regno. primi de
Hic Belus, Beliq; Ninus Mauortia proles, antiq.
Multideis altas poſuere nepotibus arces.
Diuiſis etenim linguis, iuere per orbem
Errabundi homines. nata eſt incuria morum,
Diſciplina obijt, deus eſt ex corde nepotum
Lapſus. amor rerũ, dominãdiq; improb⁹ ardor
Inuaſit gentes. ſolis in ouilibus Hebri
Vox prima, & patrum pietas antiqua remãſit. Dij gentiũ
Nos alias ſubito gentes indagine noſtra
Clauſimus, atq; dei paucis euaſimus annis.
Perſarum nos imperium, nos Aſſyriorum,
Aegyptũ, Armenias, Parthos, magogica ſceptra
Quos dixere Scythas, Argiuaq; reximus arua.
Cecropidas, Phryges, Emathios & Punica re-
Ac Romana dein lõgo poſſedim⁹ æuo (gna,
Nunc ruimus, regnis vbi ſunt exordia noſtris
Tradita, & occaſus ſurgunt exordia noſtri.
Natus apud Solymos Chriſtus, iã ſtipite longo Chriſtus
Pullulat, extenſis vmbram facit vndiq; ramis,
Atq; ſuis noſtros radijs exterminat ignes.
Ecce tenet Gallos, totam hãc Dionyſius vrbẽ, Dionyſius
Cecropidum ſtudijs armatus & arte Pelaſga,
Subruit : & Paulo nihilo minor, omnia vertit
Corda virũ : manibus, cilijs, & vocibus implet,
Atq; volubilibus ſcalpit præcordia verbis.
Arte magiſtratus circumuenit, arte ſenatum,
Arte rudes ſubigit turbas, arte omnia vincit.
Nec locus eſt, vbi non pedicas, non retia tẽdat.
Incipimus fieri Celtis ludibria. & ægre
Templa ſacerdotes, & noſtra idola ſeruant.
Audimus paſſim vulgi conuitia, paſſim
Probra ſonãt. in nos & mas & fœmĩa clamãt.
Quid vobis animi ò comites? deponim⁹ arma?
An pugnamus? adeſt totis in limine caſtris,
Etiam bella gerit Chrũs. ſi cernere mens eſt,

Arma capeſſamus. Qua vos ſentētia flectit,
Edite,& ex oculis ſomnos depellite. paucis
Hic opus eſt verbis. anguſtia tēporis vrget.
¶Segnitiem diuum dea vocibus arguit iſtis.
Mars. Thracius extēplo Mauors, pugnabimus, inqt.
Pallas. At quibus auxilijs, Pallas ait? ille virenti
Bile fremens, noſtris, inqt, pugnabimus armis.
Iuppiter Nil opus auxilijs. placido mox Iuppiter ore
Se ingerit,& placans iras tali inchoat orſu.
¶Auxilijs non eſt nobis opus, inſtrumentis
Eſt opus. hæc igit meditemur.& ocyus ante,
Quàm res tota ruat, quęramus idonea bello
Inſtrumēta, mihi q̄d mēs mō ſuggerit, hoc eſt.
Titus Veſpaſianus Summa Titum probitas, ſumma eſt comitata parentem,
Improbitas fratrem, cui nunc immobile fatum
Ingruit, intentans gladios finēq; cruentum.
Quod factu facile eſt igitur, crudele tyranni
Cor flectamus, vt his tantis conatibus obſtet.
¶Aſſenſere omnes, celeriq; abiere volatu
Trās iuga & vmbroſas (vbi nix altiſſima) valles
Hinc Tyrrhena vident, illinc Adriatica ab alto
Septizoniū eangit. fuit aūt id ædificium Romæ, q̄d ſeptē cingulis ambiebat. memini eius trā quillus i Tito Veſpaſiano, Aequora, & Ionijs lucentē fluctibus Aetnam.
Romæ allabētes ſiſtunt veſtigia grandi
Mole ſuper, cui dāt zonæ cognomina ſeptem.
Tum rex porticibus ſpatiās reptabat ī amplis.
Fatorumq; memor, lucēti in marmore formas
Attendebat iens comitū poſt terga ſequentū.
Cominus in gyrum milui de more volantes,
Cum famis impatiens & paſſis pandulus alis,
Suppoſitam toruo circūambulat ore cohortē:
Corripiunt hominis ſenſus,& in intima lapſi
Pectora, pręſent Chriſtum, delubra deorum
Cōparatio Ac veteres ritus eradicare volentem,
Atq; deos illius opem ſibi poſcere fingunt.
¶Miſſus in has igitur, tacitæ q̄ inſomnia noctis
Aequiparāt curas: q̄d contra numina tentent
Chriſtigenæ, inquirit. vafro Cyllenius aſtu
Satyrius. Verſus in effigiē Satyri, modo Gallica regna
Stephanus Solicitāt, inquit. Stephani Tritonia Pallas
Hoc meminit Suetonius in Domitiano Ora ferens, cur non Cæſar te principe, dixit,
Hoc infame genus terris vexatur & alto?
Cur non ex toto confeſtim abraditur orbe?
Cur finis iſta pati noſtros opprobria diuos?
Tu deus in terris, tu per terreſtria debes
Regna, deos ſuperos, cœli aſtrorūq; potentes
Cuſtodire, tuum nobis monſtrare, quid optes,
Nutu aliquo, nr̄m, tua iuſſa faceſſere ad vnguē.
Iuppiter Hermetem mittit, Taumantida Iuno.
Nos omnes tibi Mercurij, nos Irides omnes.
Nil verearis. opem diuis poſcentibus affer.
¶Sic Lemures. ille, oppreſſis ſub fomite prunis
(Quæ prius attollūt fumos, mox frigore victo
Eliciunt flammā) ſimilis: perquirite, clamat,
O Stephane, ô Satyri, ô quot habent mea maxima paſſim
Regna magiſtratus, genus hoc pergrite ferro,
Igne, famæ, ſeuite, feras adhibete, ſub vndas
Mergite. nulla huius ſuperent veſtigia vulgi
Tartarei, canis inferni de ſemine nati,
¶Sic ait,& tragico clamore periſtyla rumpit. D
Iſte fuit noſtris alter Nero, ſanguine ſacro
Iſte cruentauit Tiberim, fora, templa, viasq;.
Regna ſub hoc rege immani lōginqua natarūt
Sanguine noſtrorum. nulli violenta pepercit
Sæuities. rurſum rubuit Rhodopeius Hebrus,
Thermodoontiaci rubuerunt littora ponti,
Intepuit Simois, cladē Antiochenus Orontes
Senſit,& Euphrates, ſenſit Niſæus Hydaſpes.
Spumoſis iuere vadis Pactolus & Hermus,
Cydnus & Eurotas, necnō Pyrrheus Enipeus,
Intumuit ſpumis Alpheus, & amnis Acarnan
Corniger. infecit cædes Arethuſidas vndas.
Dum phlegethontæo cupiunt parere tyranno,
Diuerſi diuerſa petunt loca. durus & atrox
Natus ad omne nefas, domino crudelior ipſo,
Feſcenninus adit Gallos. cum faſcibus intrat
Parrhiſios. edicta tubæ crudelia clangūt.
Vrbs ſilet ac trepidat, ſicut cum ſepta Lycaon
Circū vlulat, fœti trepidāt ſub matribus agni. E
Nec ſecus in ſtagnis ſimplex plebecula ranæ
Cum videre hydrum ſeſe ſinuare per vndam,
Et caput in prædam ſublato extendere mēto,
Horreſcunt animis, latitantq; in carice & vlua.
Tum pater ad populos reſonātia ſoluerat ora,
Inſitaq; antiquis duo teſtamēta docebat
Legibus, vt melior ſylueſtri teſſera trunco
Inſeritur: cum mox Romani militis vnda
Clauditur ingenti, maniciſq; ad brachia miſſis,
Atq; catenato trahitur ceu victima collo.
Triſtis, & hoc caſu quaſi vulnere ſaucius alto,
Clamat Eleutherius, cum præceptore tenendū
Se quoq;, deberiq; eadem ſibi vincula, quando
Vna ſit ambobus Chriſti cultura ſideſq;.
Ruſticus iſtud idē ingeminat, ſeq; ingerit vltro
Hoſtibus, atq; viri comites ſe voce fatentur F
Ingenua, quos relligio coniunxerit vna.
Teſtantur ſe velle mori, vel viuere in vnum.
Corripiunt ambos igitur, miſſiſq; trahuntur
Ad iugulum loris. potuit concordia certe
Atq; fides (fineret furor) admirāda videri,
Qualis erat Theſeu tibi cū Iouis Hercule q̄ndā
Cum Damone tibi Phitia, cū Pylade Oreſti.
Verū animis odio impulſis, vecordia quædam
Viſus amor tantus, viſa eſt inſania virtus.
Præſes vt adductos videt, īfremit, oraq; vultu
Nubilat obſcuro. fronti cōformia corda,
Talibus eiectant ſpumantem pectoris æſtum.
Hoc genus inuiſum ſuperis, hoc iſtius æui
Dedecus, hanc hominū ſcoriā ſeruilibus armis
Plectite & obſcuræ (donec tormenta parentur
Debita ſacrilegis) cæſos detrudite in antrum.
Imperijs lictor paret crudelibus, armos
Nudat,& atroci proſcindit terga flagello.
Præſes vt in riuos cædem decurrere vidit,
Sæuitiæ paulum poſita: quibus, inquit, ab oris
Huc miſeros fortuna tulit? quæ patria? q̄ gens?
Quod natale ſolū? Tum ſic Dionyſius infit:
¶Sancta dei ſoboles Chrūs nos miſit ab oris
Argolicis,& tu tali nos accipis ore?

Iuppi-

A Iuppiter hoſpitibus, quẽ vos dare iura putatis,
Hoſpitibus tales docuit te apponere menſas?
Præſes vt argolicos didicit, certare loquẽdo
Mos, ait, eſt Graijs: nobis: ferro, igne, latinis.
Ite, nec ingenio, nec pictæ fidite linguæ,
Vincti igitur, cæſi, irriſi, pelluntur in altæ
Speluncę vmbroſum chaos, horrẽtesq́; tenebras
Dumq́; ea diuorum pro relligione geruntur,
Ecce nurus laruis agitata procacibus, infert
Se in medios: fletuq́; genas perfuſa, maritum
Nunciat à tribus his quædã incãtamina doctũ,
Aegrotos ſanare, deos contemnere, noctu
Surgere, & accenſis Chriſto dare ſacra lucernis
Continuo præſes totã iubet ire cohortem,
Cõprẽdiq́; viræ, duce cõiuge: nec mora, captũ
Protinus illaqueant, ſiſtuntq́; ante ora tyranni.
Quæſitũ extẽplo, quid de Mauorte, Quirino,
De Ioue, de phœbo, de Pallade, Mercurioq́;
Sentiat, & ſuperis. Superos, ille inquit, adoro,
Qui veri ſuperi. Sed eorum apparet in albo
B Nulla patris cœli ſoboles, ſiue illa Quirinus,
Siue ſit Alcides bipater, ſeu Iuppiter omni
Fœdus adulterio, ſeu mater adultera gentis
Aeneadũ, paſſa inceſtũ Simoentis ad vndam.
At pater & princeps diuũ in ſublimibus aſtris
Regnũ Chrs habet, domitor Iouis atq́; nepotũ
¶His ſubito auditis, qd tpa perdimus? hoſtem,
Vociferat præſes, Iouis obtruncate miniſtri.
Ille eadem repetit, ſuperorum apparet in albo
Nulla patris cœli ſoboles, ſiue illa Quirinus,
Siue ſit Alcides bipater, ſeu Iuppiter omni
Fœdus adulterio, ſeu mater adultera gentis
Aeneadũ, paſſa inceſtũ Simoentis ad vndam.
Sed pater & princeps diuũ in ſublimib⁹ aſtris
Regnũ Chrs habet, domitor Iouis atq́; nepotũ
Tu cole Saturnos, tu Męnades atq́; Mineruas,
Nos ſeqmur Chrm. Chriſtũ ora ſonãtia miles
C Marmore cõtundũt: fixoq́; in guttura ferro,
Guttura, quæ gladio nihil impediẽte ſonabãt,
Chri apud obſcurã Styga formidabile nomẽ,
Examinãt, miſeranda artus in fruſta ſecantes.
Sed lacerum corpus per cæca ſilentia noctis
Legere, ac tacito ducentes funera luctu
Clandeſtina, ſolo noſtri abſcondere ſubacto.
Nox erat, & flãmis ſtellarum ardebat olympus.
Sideraq́; auſtralis libræ ſuprema tenebat
Sol minor, aſpergẽs primis noua farra pruinis,
Cum ſic, exhortãs ſocios, Dionyſius orſus:
O comites, Chriſto fidiſſima pectora, vitam
Hactenus imbellem, tutã, expertemq́; dolorum
Duximus, & magno nihil attentauimus auſu,
Quod merito dici præclare ac fortiter actum
Debeat, vt iuſto vires collegimus æuo,
Et pubẽ exuimus primã, viridẽq́; iuuentã.
Hæc tãdẽ integris in olympia mittimur annis.
Magno igit̃ certandũ animo, ſeptẽplice pectus
Armandũ clypeo: cui pro ſubtegmine virtus,
Quattuor in partes abiens, quęſita labore
Multiplici, ſtudioq́; virum, pro tegmine vero
Altera, quæ triplici nodat mortalia nexu
Corda, dei nomẽ retinens, & ab æthere lapſa.
Si poſſunt pleriq́; pati certamina, mox vt
Ad Chriſtum venere, vadis luſtralibus antè
Quàm madeant: quid nos longo q̃ tpe ſacros
Sortiti latices, aliti cum heroibus, inter
Primates fidei tot grandia vidimus acta,
Quid nõ ferre decet? q̃s nõ contẽnere plagas?
Si ſtipe pro tenui per mille pericula miles
Fertur, & in ſtrictos moritur⁹ inambulat enſes,
Cur nõ pro æthereis domib⁹, ꝑ gloria olympi
Pẽdimus has animas? paucos cõ enim⁹ annos
Iſtius ærumnis ducendi in millibus æui?
Quod fugit, & fugiẽs, nunq̃ veſtigia ſiſtit.
Magnanimi comites, animos attolite in altum
Aethera. terrenæ labãtur pectore curæ.
Et vitæ immemores huius, penſate coronas
Perpetuas, totam bona ad immortalia mẽtem
Tendite, & ex orco ac terris ſperate triumphũ. Sentẽtia
Spes hominũ iuſtas, diuina potentia nunquam
Deſerit, & ſemper ſuperi pia vota ſecundant.
¶Talibus orantẽ dictis lux aurea circum
Fulſit, & obſcuram dimouit carcere noctem.
Vox etiam de luce ſonans audita, tenendum
Hoc iter, hęc breuiter via vos ad olimpica ſiſtet
Limina, & hinc merces nunq̃ peritura ſequet.
Limes hic eſt terris longe ſublimior, aſtris
Proximior, recto veniẽs in ſidera curſu.
Ne laxate animos, breuis hęc labor oĩa vincet.
¶Sic ea vox. illi, expuncta formidine, iungunt
Fœdera, & vnanimi iurant in funera voto.
¶Altera ſtelliferum iam lux cõuoluerat axem,
Creſcebatq́; dies: cum poſt cõuiuia ſanctos,
Feſcenninus inops mentis, ſed fortibus æquans
Inflato ſe corde viris, vocat ante tribunal:
Atq́; his æquanimũ ſimulãs, eſt vocibus orſus: Oratio Feſcennini.
¶Quæſtio priuatis hoĩm de rebus habẽda eſt,
Magna quidem. cũctis etenĩ mortalibus æqui Sententia.
Limina, iuſtitiæq́; fores aperire neceſſe eſt.
De imperio maior, quod totũ legibus orbem
Sicut equum ſeſſor iuſſis moderatur habenis.
Maxima de diuis, quoniã cœleſtia diui
Et terrena regunt: & nos pendemus ab illis,
Solis vt à radijs clemẽtia veris & æſtas, Humana a
Atq́; virens decus agrorũ, nemorũq́; comãtũ. diuinis pendent.
Vos igitur quos fama deos contẽnere, cultus
Perſuadere nouos, hominũq́; illudere mentes,
Et magico hũanos ꝑſtringere carmine ſenſus:
Magna manẽt tormẽta, leues niſi protin⁹ iſtas
Vertetitis nugas & inania verba, deorum
In decus, & ſuperis meritos dederitis honores.
Quis furor hic, velle incaſſum tot ſecula ritu
Emendare nouo? moliri extinguere diuum
Progeniẽ æternã? quod non valuere gigantes.
Quis furor hic? Ite, inſanã deponite mentem,
Ac ſubito in populos miſſam ſuccidite peſtẽ.
Quæ peccaſtis adhuc, clementia Cæſaris vltro
Impunita facit, veniamq́; erroribus offert
Prætentis, ſatis hic temere attentata relinqui.

¶Ta-

¶Talibus orabat præſes,cum grandia paſtor
Atticus attollẽs ſermonẽ in verba,loquutus
Feſcẽnine,graui nimium mœrore dolendũ eſt,
Romulidas orbis dominos,prudentia & armis
Trãſgreſſos genus omẽ hoim, nõdũ oĩpotẽtẽ
Secula poſt octo,quot abeſt ab origine Roma,
Agnouiſſe deũ: ſed adhuc ſeruire Luperco
Ac ſatyris,diuiſq; alĳs triuialibus vſq;
Ad Venerẽ &(q̃ res lõge eſt obſcœna) Priapũ
Quòd ſi tanta foret populis ad vera vocandis
Numina,ſeruãdo quãta eſt induſtria regno,
Omnes vnideæ gentes,iam numina dudum
Falſa reliquiſſent,nec templa ſatanibus vſquã
Vlla forent:cœli artificem cognoſceret omnis
Ac coleret tellus,ſicut colit altus olympus.
Et Romę imperium totos ſine fine per annos
Staret,& in terris pietas æterna maneret.
Hoc tã grãde nefas hominũ, fraudemq; deoꝝ
Degenerum tam longæuam,miſeratus ab alto
Progeniem miſit deus in mortalia membra,
Quæ doceat ſacros ritus & numina vera.
¶Talia narrãtem,rabies infrena tyranni
(Quod verba hęc aĩos vulgi penetrare videbat
Altius,& ſenſus aciem defigere in imos)
Non tulit in magnos dicẽdo efferuere fluctus.
Sed ſtrepit, explodit, fieriq; ſilentia mãdat,
Hæc memorãs:Quid op⁹ mõ pdere tpa nugis
Futilibus?nihil eſt quod vaniloquẽtia Graium
Non faciat credi,vacuas ſi inuenerit aures,
Cordaq; tinnitu rerum oblectanda nouarum.
Cato. Auditũ à patribus, magnũ vetuiſſe Catonem,
Graium oratores cauſam præſente ſenatu
Dicere,q̧ ſcirent veris inuoluere falſa,
Perſonã .i. Et linguæ inuolucris perſonã imponere reb⁹.
fictã appa- Verboꝝ ambages, exorſaq; longa faceſſant,
rentiam Quãdo opus eſt facto.date ſuffimẽta trigrãdi
Mercurius Mercurio,cui graiugenum pars maxima ſeruit
Triſmegiſ- Ipſe etenim linguas facundaq; dicitur ora
tus, hoc eſt Fingere,& humanæ vires infundere voci,
ter maxi- Quæ ſemper leuibus fuit ars laudata Pelaſgis.
mus. ¶Talia pręfectus:quæ cum Dionyſius vnà
Cum ſocĳs verſo in riſum contemneret ore,
Imperat extendi nudos in cratibus,igne
Suppoſito,& Iambi flammis innoxia mẽbra.
¶At pater,ad cuius nutum tremit ardua reꝝ
Machina,& inferno manes Acheronte ſepulti,
Frenauit flammaꝝ aciẽ, fecitq; videri
Stratum molle focos,herboſa ſedilia ferrum.
Quæ ſimul ac ferus aduertit miracula præſes,
Diuinũ verbis opus obſcurare malignis
Nititur,exclamans: o mira potentia cantus
Theſſalici,o fraudes magicæ, quæ incẽdia vincunt,
Circe incã- Quæ flammis vires adimunt. Titania circe
tatrix His armata dolis,ſocios ithacenſis Vlyſſi
Vertit in effigies varias,& in ora ferarum.
Phorcida mutauit ,ſtellas ducebat olympo.
In iumenta ferunt homines tranſire,quod ipſi
Vidimus,artibus his currẽtia flumina ſiſti,
Deq; ſuis alios ſegetes diſcedere in agros. D
Arcades hi certe,nã gẽs ea docta venenũ hoc,
Forſan & Aemonĳ.cũcta experiamur, in ignẽ
Traĳciendi alium.ramoſa putamina ferte,
Ferte citi, ingentẽ propere inflãmate caminũ.
¶Sic ait.accelerant famuli, torremq; preuſtum
Diripuere focis,frutices,ſulfurq;,picemq;
Expediũt,ductuſq; premũt de follibus auras.
Iam ſtrepit in lignis ardor,iam ductus in arcũ,
Os petit,& flamma ingenti foris æſtuat vnda.
Nec mora:corripiũt nudos p crura, per vlnas,
Et populis vno in cœlũ clamãtibus ore,
Parcendum miſeris,in tanta incẽdia iactant.
Mulciber extemplo(viſu mirabile) faſtu
Palluit amiſſo,factaq; elanguit ira,
Igneaq; in placidũ vis eſt conuerſa teporem.
Nõ ſecus ac ſi vel Rhodan⁹, gelidiſve Garũna
Incurriſſet aquis.populi admirantur: & amens
Mẽte putat,qbus iſta dolis miracula præſes
Ludificet: quia nil melius ſuccurrit, ad artes
Torq̃t opus magicas, & gutture baubat hiulco E
Atq; ea lux tali clauſit ſpectacula fine.
¶Altera prędfectus meditans in bella pelaſgos
Mittere,carniuoris prębere pabula mandat
Nulla feris,tales qui ſeruabantur in vſus,
Claudius in noſtros poſtq̃ Nęro protulit enſes
Ingens circus erat,ſeptis clatratus ahenis,
Sequanicas propter ripas: armenta ferarum
Diſtinctis incluſa locis, vrbana voluptas.
Plebs etenim feſtis huc deſidioſa diebus
Ibat,& hic animũ viſu paſcebat inani.
At pecudũ ſtabulis,erat area proxima clauſtro
Cincta pari,loc⁹ infamis,ſine ſanguine nunq̃.
Nanq; reos morti addictos inferre ſolebant
Hæc in ſepta,feras demum laxare cruentam
In cædem miſeroꝝ hominũ, ſpectacula longe
Impia,ſed tamẽ infrenæ gratiſſima genti.
Huc igitur tota cuneis ingentibus vrbe
Concurrente,viros(dum ſol cõſcenderet axem
Iam medium) longis vinctos traxere catenis. F
Et mox è ſtabulis acies emiſſa luporum
Ingluuiem conſueta pari ſaturare rapina
Fertur,& ad viſam magno volat agmine p̃dã.
Sed ſimul ac videre feri diuina virorum
Ora lupi,ſubito obſcuræ truculentia frontis
Cõcidit,& blande motis alludere caudis
Incepere,canum in morẽ,cũ veſpera ab vrbe
Ruſtica ſuccinctus redit ad magalia paſtor.
¶Præſes id admirãs,pardos emittere clamat,
Nãq; Lycaonio natis de ſanguine parcũt,
Natura cogente,lupi. diſſoluite pardos.
Ecce ruunt noſtræ ſitibunda animalia cædis,
Ecce ruunt,& aperta ferũt caua guttura pardi
Dentibus exertis : ſed mox feritate relicta,
Procubuere ſolotenq; virum veſtigia lingua
Lambere cõſpecti.blandũq; applaudere motis
Clunibus, & mentẽ vultu promittere amicã.
Ac velut antiquos comites agnoſcere viſi,
Arriſere viris,Lybici de more leonis,

Quẽ

A Quē memorāt inter magnę ſpectacula Romæ
Agnouiſſe hominē,quondā Barcæa repertum
Rura per,auxiliū plantę qui impenderat ęgrę.
Tum populus tali in vocem nouitate coactus,
Rūperetne innocuā pergas extinguere gētem,
Exclamat:parce his miſeris,quibus ira ferarum
Parcit,& à brutis vinci pietate memēto,
Turpe nimis perfecte,piam ſine viuere gentē.
¶Talibus in cœlū plebs indignata fremebat.
Præſes in hoc tāto populi clamore tumultum
Vimq; timēs,iuſſit magnis clangoribus æra
Inflari,& ſubito cœtum ac ſpectacula ſolui.
¶Dumq; ea crudeli peragit temerarius auſu,
Ecce nurus Romana pio ſtimulata furore,
Lartia cui nomen,Romani militis vxor,
Prodit:& exclamās ante ipſius ora tyranni,
Damnat & irridet veterū genus omne deoꝝe.
Et ſoli affirmans Chriſto ſe fidere,Chriſtum
Prędicat, ac verbis præfectum inceſſit amaris.
B Ille autem nil cunctatus:quid parcimus armis?
Hæc eſt ſegnities,hæc eſt ignauia,diuum
Non curare decus,non eſt clementia.ferrum
Stringite lictores. mortis rea fœmina pœnam
Pendat,& emigret non impunita ſub orcum.
¶Protinus erūpens niueum tranſuerberat enſe
Pectus,& in iugulū graſſatur acinace lictor:
Ablegatq; animū mēbris, & in æthera purgat.
His ſuperaccenſus,nil non crudele volutat
Nil non triſte parat,nil non molitur acerbum.
Corde ferox,trux aſpectu,graue fulminat ore,
Atq; reos tolli iubet in ſublime paratis
Tot crucibus,mediū pectus,plantasq; manusq;
Ne breuiet longum mors accelerata dolorem
Nō ferro affigi mādat,ſed fune ligari,
Continuo cupiens pœnis crudele venenum
Paſcere,& explere ardentem cruciatibus iram,
Crura peti flagris,& arari pectine coſtas
Ferręo,& annexas cunctis in viſcera flammas
Immitti,longam exuri barbamq; comamq;
C Imperat,& tota in ſanctos deſæuit Enyo.
Poſtq̃ ſupplicijs nil profeciſſe tyrannus
Se videt his tantis,fauces deſcendit in altas
Carceris abſtruſi, dū ſurgit ab æquore Cācer,
Incipiens verſum Heſperios deflectere noctē.
Atq; graues illic dijs infundentibus iras,
Magnanimos Chriſti pugiles cruciatib⁹ vrget
Terq; quaterq; nouis. adhibet quęcūq; dolorē
Inſtrumenta cient,ſatiatq; immania corda,
Nil veritus turbā,& vulgi formidine liber.
Non plūbū,nō flāma deeſt,nō vngula,non pix
Igne liquens.nō ſartago,nō lamina cādens.
Omnia quæ ſancti proceres,dū pręmia pēſant
Cœlica terrenis maiora doloribus,æquo
Trāſiuere aīo,velut æſtiuum ſolet imbrem
In patrios rediens fines perferre viator.
Vict⁹ ad extremū præſes:Quid plura param⁹,
Secum ait, & vanis homines conatibus iſtos
Flectere tentamus? potius Tarteſſia Calpe
Ibit ad auroram,potius Gangetica tellus
Ibit ad occaſum,q̃ ſeſe emolliat vnquam
Hic rigor,& tāto mens fermentata veneno.
Seu deus hoc faciat, magicæ ſeu forſitan artes,
Exuperant certe humanū hęc miracula morē.
Quo mage conamur diuos extollere, tanto
Plus ruimus:tanto plus ille aſſurgit in altum.
Quod fuit Alcidæ quondam Saturnia Iuno,
Quod fuit Euryſtheus.id nr̄a īduſtria Chr̄o ē.
Et molimem ei decus eſt & gloria noſtrum.
Plectendi extremis igitur(ne talia mittāt
Semina radices altas, mala ne coaleſcant
Gramina)ſupplicijs,& ne cōtagia plebi
Noxia ſint,ſuprema operi manus imponēda.
At pius aduertēs ſibi fatum incūbere paſtor,
Hymniſono cantu nocturna ſilentia rumpit
Cū ſocijs,& ſacra facit. Chriſtumq; ſequutus,
Myſtica ſupremę celebrat conuiuia cœnæ:
Dumq; arcana ſup Cererē iā murmure pflat,
Ecce repentino Chriſtus cū lumine lapſu Chriſtus.
Affuit,& vacuum volitās per inane caterua
Cœlituum, pulchro quibus ora aurorea vultu. Aurorea o
Tum Chriſtus correpta manu cerealia liba, ra,hoc eſt,
Sic memorās,verſus Dionyſea porrigit ora: aurea ora.
Accipe vir dilecte deo,tua grandia apud me
Præmia,& in ſummo merces tua maxia cęlo.
Sic ait.ambroſiumq; abiens diffudit odorem.
Quo afflatos ſanctoꝝ animos abſorbuit ingēs
Vnda voluptatis,ſenſus ingreſſa per omnes
Gaudia,quę paſcunt ſuperos dulcedine tanta.
Ebria mens optat membris & corpore ſolui
Ocyus,horrendo nequicq̃ exterrita fato.
¶Parrhiſios extra,curuo qua Sequana curſu
Proripitur contra fluctus conuerſa Britannos,
Collis erat Maiæ nato ſacer.ardua in ipſo
Vertice,cādenti moles de marmore ſurgens,
Signum auro graue Mercurij tollebat in auras,
Signū ingēs,mira pulchrū ac ſpectabile forma,
Phidiæ opuſcui pennatis talaria plantis,
Et caput alatum,cui frons vmbrata galero,
Expreſſa in vultu vigili ſolertia,& acre
Ingenium,quali fuerat memphiticus Hermes.
Virga armata manus,geminos q̃ ſepat angues Caduceum
Ventretenus. fratri quondam donauit Apollo
Munus id,& virgā memorāt prætēdere pacē.
Iuſta erat extructa recubās ī rupe Prometheus
Et bouis Inachiæ diui ad veſtigia cuſtos.
Ara q̃q; excelſæ ſurgēs pede molis ab imo
Accendenda, deum quoties placare volebant.
¶Huc igitur,portis totā effundentibus vrbem,
Ad tam ſæua huius ſceleris ſpectacula tanti,
Mactādos duxere viros,ſtipantibus armis
Ac ſylua haſtarum lucem obſcurāte diurnam.
Vt conſcenſus apex montis,libamina iuſſi
Ponere Atlantiadæ, nubemq; offerre Sabęam.
Contempſere deos,iterumq; iterumq; vocātes
Cœligenā Chriſtū, vitæq; necisq; potentem.
¶O Galli(exclamat lictor)ſeruata videtis
Om̄ia rite, quibus tā deteſtabilis error
Debuit abradi: poſtq̃ lenteſcere neſcit
Peſtifer iſte rigor, legem obſeruare latinam
Cogimur, & ferro cauſam defendere diuum.

Decollãtur martyres. Sic ait.& iuſſi ſubmittere colla,repente
Submiſere caput gladijs. mors abſtulit vna
Tres,quibus vna fides fuerat, vitáq; per omnẽ
Vnus amor,quos nõ potuit diſiungere Pluto
Rex erebi,qui tunc terris regnabat & alto.
Mactæ animæ tali occaſu, tam fortibus auſis,
Ite tot inſignes meritis, conſortia diuum
Accipite, atq; pari cœlos intrate triumpho.
Præmia mortali ſi conditione tuliſtis
Fortaſſis maiora, nihil me iudice mirum.
In tam multiplici victrix certamine virtus
Mortalem tranſgreſſa modum, mortalia trãſit
Præmia,& æthereos merito ſibi vẽdicat orbes.
Eſte boni nobis igitur mortalibus. iram
Noſtrorũ vltricem ſcelerum compeſcite.regna
Miraculũ Gallorum & Francos ſeruate in ſecula reges.
¶Tum noua,nec phœbo terras qui circuit oẽs,
Vnquam viſa prius:nec forte videnda diebus,
Aethereis olim quotquot labentur ab aſtris,
Sequanicæ deus ante oculos miracula gentis
Protulit.ex ope authoris manus agnita tãto ẽ.
Nam ſua ſanguineũ venis iaculãtibus imbrem,
Ex iugulo ſurgens rapuit Dionyſius ora,
Ac manibus tulit ipſe ſuis ſine vertice truncum.
Ibat corpus iter carpens, velut ante ſolebat,
Et certa alternans motis veſtigia plantis,
(Monſtrũ ingẽs)colle in cãpũ deſcẽdit ab alto.
Tam inſolito tam miro operi non debuit eſſe
Vlla fides, ſi non populi innumerabilis ante
Factũ oculos,totam in teſtes peoduceret vrbẽ.
Pone ſequebantur turbæ, fixiſq; tuentes
Luminibus,vix quod fieri ſine fraude videbãt,
Templum Dionyſianum. Cedere vix fieri poterant. Et tramite recto
Ad loca peruenit gradiens,vbi regia noſtro
Tempore conduntur regalibus oſſa ſepulchris.
Neu ſpatiũ breue forte putes,celeberrima p q̃d
Funera deducens ſua tranſtulit ora cadauer,
Ad paſſus ter mille patet. limeſq; relinquit
Flumen ad occaſum,gelidãq; eecedit ad vrſam.
Illic poſteritas Rhenum Franconia poſtquam
Pertranſiuit,& has regnatum venit ad oras,
Templũ illi viuo, templũ de marmore magnis
Sumptibus erexit,iam eegna per oĩa Chriſto
Effundente noui radios & lumina ſecli.
¶Sanguinolẽta grauem diuum ſatiauerat iram
Vltio,& inuidiæ rabies ſedata parumper
Conciderat:ſed mox alius crudelior ignis
Arſit,in immanes iaciens incendia laruas.
Nã Venus & Mauors aĩas ad ſumma volãtes
Sidera,longa tamen poſt interualla ſequuti,
Explorandi animo quo res euaderet,vſq;
Ad Triuiæ ſidus tenues iuere per auras,
Per rapidos ignes.atq; vt rediere,ſatanes
In Rhodani duxere alpes: vbi candida ſemper
Venus. Friget hyems,gelido boreas vbi ſibilat ore
Semper, & ad cœtũ Venus his eſt vocibꝰ orſa,
Multa querens, ac fœmineo plorans vlulatu:
¶O ſortem aduerſam nobis, ô immitia fata,
O cœlum crudele.nihil molimine tanto
Hactenus ô comites, noſtro nihil egimus aſtu,
O iactura,nihil toto profecimus anno, D
Incaſſum fraudes, incaſſum effudimus artes.
O miſerũ Iouis omne genus. defecimus oẽs.
De imperijs actum eſt, de maiſtate deorum.
Pone tuos arcus male fortunate Cupido,
Pone faces, ducunt tetricas noua ſecula leges.
Conſenuit mundus, fugere ociq; ſaleſq;.
Nullus honor formæ. facta ẽ odioſa venuſtas.
I,nemus Idaliũ, quondã mea magna voluptas,
Ite Paphi ſyluæ dulces, ite alta Cythæra.
Limina depoſito ſeeor in Veſtalia ceſto.
¶Iſta dolens vſq; ad lachrymas,Cythærea loquuta eſt.
Cætera ſedatis animis, ac lumine ſicco.
¶Vidimus,& vidiſſe piget,quæ gloria diuum,
Quãtaq; chrĩgenas maneat poſt funera merces,
Vt ventũ Teuiæ in campos:nã venimus illuc E
Vſq;,cateruatim ſuperi de culmine mundi
Occurrere togis nitidi ſplendentibus,inſtar
Luciferi, quando tremulis ſcintillat in vndis.
Omnibus auroræ croceis rutilantia flammis
Ora,coruſcantes auri ſplendore per armos
Et per terga comæ:nihil orbe decẽtius vnquã
Vidimus in toto.ſtellantia lumina ſolem
Aequipareãt,gẽmis frontes radiantibus ardent.
Chriſtus in excelſa qui maieſtate ſedebat
Altior, innixus diuum ceruicibus ora
Soluit,& hæc cœtu faciente ſilentia fatus.
¶O fortes ſaluete viri,felicibus horis
Aduenistis.eant veteres de pectore curæ.
Ponite terrenos habitus.accedite noſtris
Fortunatæ animæ populis.regnate per omnes
Elyſij cœliq; domos.conſortia diuum
Accipite,in tantis opibus ſine fine futuræ.
Aetherei vobis oſtenſa in limine mundi
Pauca hæc.in decimo maiora videbitis orbe.
Terrarũ accipite imperiũ.dominamini ĩ vndis,
Et quoties opus eſt,ſuccurrite terrigenarum F
Caſibus aduerſis.& vos audite vocantes
In terris.gaudete aris. ſuccedite falſis
Dijs ſaturnigenis.diuum illa ingentia templa
Accipite, & læti veſtros conuertite in vſus.
Tura ferant homines.fumo gaudete Sabæo.
Subijcimus vobis lemures, animaſq; profundi.
Eſte deum eeges veterum,ſubuertite ritus
Sacrilegos.ſit ſas vobis elementa mouere.
Debellate Iouem.genios & panica monſtra
Pellite,deſerti procul ad confinia mundi.
Tu vero in primis Dionyſi ad Gallica regna
Verte animos. tanti tibi ſit cuſtodia eegni.
Aſpice qua gelidum Rhenꝰ deſcẽdit in æquor,
Qua ſurgunt alpini apices, qua verberat vnda
Littora Rothomagi,qua Maſſilienſe profundũ
Fluctuat,aggeribus qua Hiſpania cingit altis.
Hæc tua ſors. huius gentis moderamẽ habeto.
Sera ſuis penitus diuos expellet ab oris,
Sed tamen expellet,duce te.nec terra futura eſt
Hac nobis dilecta magis,licet Itala tellus
Simonis & Pauli ſaceis tegat oſſa ſepulchris,
Et licet Aſſyrij noſtra incunabula iactent.

A Iura diu Romana ferent, legeſq; tenebunt
Cæſareas. at cum Scythicis de finibus Hunni
Erumpent, Etius qui tunc pro gente Latina
Bella geret, metuens Gallis rebuſq; Latinis,
Accipiet Francos, comiteſq; in bella vocabit.
Tunc Frãco regnãda dabis tua maxima regna.
Poſt breue barbarica tempus de gente videbis
Inſignes prodire viros, qui grãdibus æquent
Romanos animis: qui ſint validiſſima noſtræ
Fundamẽta domus, qui Saturnum atq; nepotes
Eijciant, qui nos alias venerentur ad aras,
Aeternum nobis ſacra inculpata ferentes.
Et nacti ſine labe fidem, quæcunq; reſurgent
Semina perfidiæ veteris, ſtricto enſe necabũt.
Hi ſibi cum Graijs, quem poſſedere Latini,
Diuiſuri orbem, poſitis pro limite campis,
Quos Beneuẽtan⁹ ductor Grimoald⁹ habebit.
Sed tamen hæc regum ſeries inſecta redibit
B Ad Gallos tandẽ, cum ſceptra receperit Hugo,
Non genus à Francis duces, ſed origine Gallus.
Illuc vſq; dabit tellus Germanica reges.
Sed tamen hos etiam Francos ea ſecula dicent,
Illa ꝙ à Francis accepto nomine tellus
Francia dicenda eſt, Gallos exibit in omnes
Nomen id. immutat ſic res & nomina longum
Tempus, & è cœlo miſſi cum tempore caſus.
Tempus erit, ſtellis longos voluentibus annos,
Quo gremio eijciet Cimbros peninſula, gẽtem
Magna altis voluentem animis, belloq; potẽtẽ,
Per maris oceani fluctus ad littora vectos
Gallica, ſuſcipiens duces in Neuſtria regna,
Quæ dicent Northmãna prius. ſed littora voci
Mollem pulſa ſonũ dabit, & Normãna vocabit
Poſteritas, genus hoc armis illuſtre futurum,
Mittet in Italiam, qui Parthenopæa gubernent
Olim regna viros, diuturni exordia belli.
Nanq; ſuper regno longis bellabitur annis.
Mittet in Aſſyrios ad debellanda Sabæum
C Imperia, & dictas Habrami à coniuge gentes.
¶Taliter effato ſonuerunt omnia Chriſto
Agmina, & excitum totis melos vndiq; caſtris.
Inuaſere acies iter, & concentibus altos
Impleuere polos. ſenſimq; receſſit ab aure
Carmen, vt exultans ſuperũ chorus altius iuit.
Nos ægris defecti animis, deſcendimus axe.
Et quia nos omnes tangunt hæc oĩa, viſum eſt
Cuncta recenſeri vobis debere vocatis.
O comites, quæ ſit nobis fortuna, videmus
Ante oculos, ante ora virũ, pręferre quibuſdam
Spem licitum ſignis, maieſtatemq; tueri,
Ac retinere animos hominũ, qua poſſum⁹ arte,
Fas eſt compoſito prætendere gaudia vultu.
Sed gaudere nefas, ſemper creſcente ruina.
Inter multa, quibus fortuna miſerrima nr̃a eſt,
Hoc graue, ꝙ ſupera ſi quos depellimus aura,
Mox patimur dominos: cũ nos viciſſe putam⁹
Protinus à noſtro victi intabeſcimus hoſte.
Inde ſit vt potius fuerit cohibere furorem,
Parcere corporibus, technis inuoluere mentes,
Commaculare animos, lactare libidine ſenſus,
Atq; voluptatum dulci illectare veneno.
Sic foret vberius lucrum, victoria maior,
Quàm furere, & vano vires effundere nixu.
Sed quid opus multis? vt nos imponimus iſtis,
Sic ſuperi nobis. agimur quocunq; voluntas
Prima mouet: miriſq; modis, cũ credimus ipſi Nota.
Authores operũ nos eſſe, mouemur ab alto
Principe: & inſeruit, quicqd molimur, olympo,
¶Sic Venus. at Marti Veneris ſentẽtia viſa eſt
Frigida & elumbis nimium, quæ parcere vitæ,
Quæ dare corpibus veniã iubet. igne cremãdos
Iudicat, atroci graſſandum in viſcera ferro.
¶Laudauit Venerẽ Pallas, contraria Marti.
Ille aũt fremit indomitum, muliebria damnans
Conſilia, & rixas ardenti exaggerat ira.
¶Iuppiter vt ſcindi ſtudia in contraria vidit Iuppiter
Numina, cõſilio lemures iubet ire ſoluto.
¶At pater in ſummis cœli penetralibus iſtos
Deteſtans mores, ſuperis inſpirat amorem
Perpetuum, & dulci diuos in pace gubernat.
¶Mars furia inuectus, raptim per nubila fertur
Parrhiſios. facto ex ventis ſit Nubius ore,
Lartia cui mater fuerat, vitalibus auris
Iam defuncta, ſuum Chriſto largita cruorem.
Et ſubiens aulas, vbi Feſcenninus in alta
Sede miniſtrabat populis iniuria iura,
Admonuit ſummo de colle cadauera ad amnẽ
Sequanicum debere trahi, fluuioq; recondi.
Quę ſuperi horreſcãt, videat ꝗ inuitus olymp⁹.
¶Audijt hos monitus, miſſoq; ſatellite iudex
Exequitur. iunctis mittuntur in eſſeda bobus
Continuo, rapidiſq; rotis voluuntur ad vndã,
Occultanda vadis, & non habitura ſepulchrũ.
Verum ſeu caſus fuerit, ſeu cuncta videntum
Cœlituum pietas, dum largius inter eundum
Paſcitur, & pateris lictor ſe ingurgitat amplis,
Docta fidem mulier, felici corpora furto
Surripiens, infodit humo. ſed turbine tanti
Excidij tandem extincto, tranſlata quierunt
Aede ſub excelſa ſancti penes oſſa magiſtri.

F I N I S.

S. DIONYSII AREOPAGITAE MARTYRIVM, E GRAECO in latinum conuerſum. D

Poſt felicem & glorioſiſſimã dñi iuxta ac dei noſtri Ieſu Chriſti reſurrectionẽ, & poſt veri dei ipſius virilis templi à Iudaica impietate (vti ipſe dixerat) diſſolutionẽ, eo ꝙ hæc fuerit diuina illius poteſtas, triduanus ex mortuis reſuſcitatus eſt. Ad hæc, poſt exaltationem aſcenſionemq́; ex hac noſtra humilitate ſecundũ carnẽ, cum ſupra omnem cœleſtẽ exercitũ, tum ſupra oẽs angelicos ordines, vbi ſeſe propria voluntate deo patriq́; adiunxit. Ad hęc, poſt ſancti ſpiritus inter apoſtolos effuſionẽ, quæ poſt dies aliquot per ſanctam eius aſſumptionem contigit, ſecundum quam ligandi ſoluendiq́; poteſtatẽ accepere, necnon ſanctis eius eccleſijs principes atq; præſides præficiendi, ſicuti ante mundi exordia prædeſtinarat.

Anno ab condita vrbe Roma octingenteſimooctauo, cũ rerum potiretur Nero Cæſar quintus, quintus nimirũ ab Auguſto, beatus Petrus apoſtolus vnà cum reliquis apoſtolis ad prædicandum Euangelium toti terrarũ orbi emiſſus, ipſe poſt multos eius prædicationis annos Romam ampliſſimã vrbem Romanis imperantem profectus, vt ibidem prædicaret, cœlitus mandatum E accepit. Quò, ceu ſanctorũ apoſtolorũ in ipſo apoſtolatus munere coryphæus factus, primus Romæ in certaminibus particeps Chriſti paſſionũ euaderet. Quin & ipſa vrbs ceu magnis erroribus obruta, maioribus ad ſui emendationem rationibus indigebat: vt vbi error grauiſſimus erat, ibi quoq; gratia magna exiſteret. Deinde (vt dictũ eſt) tyrannus atq; impius Nero, cũ terram ſimul & mare ſuæ tyrannidi ſubiecturũ ſe arbitraret, ira crudelitatis ſuæ atq; inſaniæ æſtu rabiens, aduerſus Chriſti ſeruos exarſit. Ergo quartodecimo anno tyrannici ſui Imperij beatũ Petrum & Paulum iniuſta morte, per ſancti ſanguinis ipſorum effuſionem, condemnauit, per martyrij victoriam meritò ac velut inuitus illos in cœleſte regnum præmittens. Veruntamen priuſquàm beatus Petrus per martyrij victoriam cœleſtis regni conſuetudine dignus haberetur, beato Clementi eccleſiæ poteſtatem tradidit, dicens; Quemadmodũ mihi à domino meo Ieſu Chriſto ſoluendi atq; ligandi poteſtas donata eſt: ita eandem poteſtatem tibi & dono & do, vt quemcunq; ligaris in terra, ligatus ſit in cœlis.

Hanc poteſtatem abſolutam poſt ſe, eximijs ac dignis qui in eccleſijs præirent, ſortem reliquit. De quibus equidem vbi tum pro illius temporis cõſequentia, tum pro apoſtolica eccleſia breuibus expoſuero, ad ipſius beati Dionyſij certamina ſermonem conuertam, vt ſcilicet ex ipſa temporum (vt diximus) conſequentia de eo pauca commemorare poſſimus.

Poſt domini & dei noſtri Ieſu Chriſti glorioſiſſimã aſſumptionẽ, quando beatus Paulus apoſtolus per gratiam ſancti ſpũs ab erroris incredulitate in viam ſalutis eſt conuerſus, vt fidẽ quã ante oppugnabat tandem abſolutam in gloria prædicaret, atq; iuxta domini diſpoſitionẽ vas electionis inter gentes exiſteret. F

Tunc etenim neſcijs gentibus dñi noſtri Ieſu Chrĩ nomen ꝓdicãs, Athenas venit, atq; ibi, ſanctũ hunc virum Dionyſium gentilibus prius ritibus irretitum, ad ſalutis viam perductũ conuertit, ſacroq́; baptiſmate regeneratum diuina ſanctitate rurſus conſtabiliuit. Tum ſane ſpinis ac ſentibus erroris ex ipſis cordis ſui penetralibus per ſancti ſpũs gratiam reſectis, fructũ iuxtà atq; nouum germen, velut in bona terra diuino ſermone, quæq́; hinc naſcitur contemplatione rigatũ, protulit. Quum vero Chriſti milites indies diuino amore flagrantes quoquouerſum diſcurrerent, diuina ipſos gratia ſuperne comitante, tunc & beatus hic Dionyſius crucis aratro traiecto mari, Athenis Romam appulit cœleſti plane diuinaq́; voluntate, vt à deo dilectus.

Ingreſſus ergo vrbẽ, & beatũ Clementem (vti ſupra diximus) apoſtolicæ ſedis poteſtate fungẽtem inueniens, continuo cũ conuenienti honore, quantũ fieri potuit exceptus eſt. Eodemq́; tempore, quo beatus vir Dionyſius ad Clementis veſtigia ſeſe accommodauit, atq; apoſtolicæ ſanctitati cõmendauit, doctor & ipſe eſt factus, & modo, qui doctorem decebat, à ſancto Clemẽte honoratus, ſimul authoritatem ab eo, ſimul honorem cũ primis ſingularem, haud ſecus atq; à deo gratiam nactus, reportauit. Quinetiam quantã gratiam omnipotens deus beato Dionyſio iuuandæ in poſterum vitæ contuliſſet, ad noſipſos vſq;, omnibus per pietatem declarauit.

Porro ſanctus Clemẽs ſub id tempus Philippũ quendam Hiſpanis epiſcopum præfecerat, eandemq́; poteſtatem, quã ipſe diuinus Clemens à beato Petro accepit, ipſi dederat, dicens: Profectus in occidentales plagas, Euangelium regni cœlorũ prædicato, ligandi etiam ſoluendiq́; poteſtas tibi eſto. Vt Chriſti Euangelium per te quoq; longe lateq́; diffundatur: quò à domino inſtar fidelis ſerui audiri merearis: Euge ſerue bone ac fidelis, in paucis fidelis fuiſti, ſupra multa te

conſti-

A conſtituam:ingredere in gaudium domini tui.Socij aũt ſancti Dionyſij erant Saturninus, Mar
cellus & Lucianus,cum eo hac de cauſa coniuncti,vt ex ore duoꝝ aut trium teſtium Chriſtia-
na fides neſcijs regionibus traderetur.His igitur vnà congreſſis,atq; iter facientibus,in portum
Arelatæ ciuitatis venerunt.
Tum ſanctus Dionyſius Marcellum in Hiſpanias miſit, vt iſtic ſermonem vitæ Chriſti eccle-
ſijs commendaret.Sanctus vero Dionyſius ſancti ſpũs calore accenſus , atq; apoſtolica pote-
ſtate repletus,quæcunq; à ſancto ſpũ vnà cum ſancto Clemente diuina oracula gentibus diſſe
minanda acceperat,fideliter omnibus Heſperijs plagis diſtribuit.Cæteꝝ à peruicacia plurima-
rum eius regionis gentium neq; deterritus,neq; impietates populi formidans,ad prædicationẽ
proceſſit,nimirum beati apoſtoloꝝ principis Romæ agentis ſpũ, qui incredulis ad vindictã da
tus eſt,corroboratus. Itaq; quũ ex Gallijs reuerſus,eius regionis errorẽ gentilibus ritibus latiſſi-
me incenſum comperit,tunc diuina protectione negotio inſudans,potentem ſe verumq; pro-
bauit,ſeipſum in certamina conijciendo : vt qui omnia confeſſione ac plenitudine dignus erat,
martyrem quoq; fieri haud pertimeſceret.
Porro ad Aquitaniæ plagas ſancto Antonino miſſo,ipſe cum ſancto Luciano,ſancto Ruſtico,
& ſancto deniq; Eleutherio cũ fiducia ciuitatẽ eſt ingreſſus.At Lucianus preſbyteri honore in-
ſignitus,in oppidũ Beluacẽſem miſſus eſt,& ipſe ſimiliter incredulis populis veritatis Euangeliũ
promulgaturus, Sanctus vero Dionyſius in hac fiducia perſeuerabat.
Ciuitas vero etſi exigua eſſet,magno tamen gentium rerũ errore ac immũdicia inuoluta erat,
frugifera alioquin arboribus & vitibus circumquaq; conſita , maximũ vinorũ prouentũ incolis
B ſuppeditabat , quapropter pleriq; eius loci & circumadiacentium ciuitatũ homines mercaturæ
ac negotiationi operam dabant,quin etiam paſſim vſurã exercuerunt, ambitu vero mœniũ cir
cumdata , piſcium quoq; copiam è vicino flumine inſtar vndaꝝ,quas mare reddit,præbebat,
nec exiguam firmitudinẽ ciuitati adferebat fluuius,qui duo cornua ſcindens ſe, & mediam lati-
tudinem in qua ſita erat ciuitas circumfluens inſulam eam effecit.
Hunc itaq; locũ miniſter dei circumluſtrans,robore fidei armatus,deo omnipotenti, cuius au-
xilio dirigebatur,eccleſiam iuxta potentiam diuinam eodem loco plantauit, quo recens aduena
dño noſtro Ieſu Chriſto in honorem principẽ ac inſtitutorem fide ageret,& nouũ populũ euã
gelica veritate inſtitutũ,diuino baptiſmate abluens illuminauit.Dum vero beatus vir noctes &
dies in euangelica pietate multitudinẽ inſtitueret , ac paſſim populus ex veteris hoſtis faucibus
extraheretur, quos diabolus ante occuparat & hos fideliter regno cœleſti p fidem ꝑparare ſat-
ageret beatus Dionyſius,fama eius ſanctimoniæ denuo per omnes populos longe lateq; offu-
ſa eſt,itaq; omnes ex his qui fidem acceperant,ſenſerũt ſeſe eo munere dignũ habere epiſcopũ,
Poſtq̃ igitur ad iſtum modũ ſacra ordinatione diuino miniſterio tradita, delectos ac probatos
viros,ſanctos ac dignos officio redderet,eandem functionẽ ipſe ſibi perſuaſerat,ſed dñs noſter
Ieſus Chriſtus, qui beatiſſimo viro Dionyſio nequaq̃ permiſit hanc famã eius in obſcuro deli-
teſcere , quippe qui veluti lucerna ſuper candelabrũ poſitus, diuini luminis radium incredulorũ
mentibus infunderet. Horũ itaq; animos idoneos ac firmos reddidit vt gentem illam bellis ac
C cædibus ferocem euangelicis ꝑceptis emollirent , ita vt per eorũ virtutes ac nobilia facta paſſim
non pauci ad fidem adducerentur. Sancti vero Dionyſij veluti mugientis tauri vox longe la-
teq; diffuſa nomine ac fama tanto tempore percrebruit,donec Domitianus ſecũdus perſequu-
tor Chriſtianoꝝ,poſt Neronẽ publico edicto iuberet,omnes adduci ad ſe , quicunq; ad Chri-
ſti doctrinam ſe cõtuliſſent:pauloq; poſt creſcente fidelium numero,inſtituit,vt quocunq; loco
quiſquã eius ſectæ profeſſor inueniretur,necaretur,vel exquiſitis tormentis afficeretur ,aut poſt
varios cruciatus gladio ferirẽtur.His itaq; legibus poſtq̃ ſubditos aſtrinxiſſet, magna perſequu-
tone Chriſti miniſtri quàm late imperium Romanorũ patebat,affligitabantur, omnibus nimi-
rum qui ſub Chriſto militabãt interdicta præſenti vita,etiam his qui necari non debebant,ꝙ li
beri eſſent,nec quiſq; eorum qui impietatis decretum à Cæſare acceperant,omnino nõ fuerant
auſi principis mandatũ tranſgredi, quin conuocatam ingentem hominum turbam, magnis vi-
ribus & ingenti ſeuitia inſtructã, in cunctas occidentales regiones miſit vt beatum hunc virum
Dionyſium ſæpe petitum inuenire poſſent,quo vel principis iuſſui obediret,hoc eſt,à religione
Chriſtiana ad idololatriam deficeret,vel nolentem tormentis lacerarent,aut caput illi ꝑciderẽt.
Poſt hæc principis mandata ingens hominũ multitudo ad Galliarum præſides miſſa eſt, qui fa
cta ſibi copia , vicinas regiones tranſeundi Imperatoris iuſſa facerent , quibus mox beati huius
viri Dionyſij celebre nomen innotuit. Itaq; vt principis decreto fieret ſatis,celeri curſu ac prom
pto animo,mutato tantũ habitu,Parrhiſioꝝ vrbem ingreſſi, ſanctũ virum inuenerunt aduerſus
incredulos & ſuperſtitioſos pugnantem & continuis inſtitutionibus paſſim populos ac gentes
ad fidem Chriſti perducentẽ : & cum eo ſimul beatũ virum Ruſticum preſbyterum & Eleu-
therium(quos ipſe beatus Dionyſius ſacris ordinibus conſecrauit) itaq; hos beatos viros ab eo
inſtitutos ac in ſocietatem receptos perſequutoꝝ improba manus cepit atq; à Dionyſio remo

 uerunt

uerunt,quos diuina bonitas præſciuit fore conſortes beatitudinis. Gauiſus eſt autē optimus pa D
ter filios hos à ſe diſtractos dignos à deo habitos eſſe, qui onus ſpũs ſancti vt facile, prompti &
alacres geſtare ſuſtinerent, vt hoc pacto corporis ſarcina leuati digni redderent ,qui puro æthe
re conſcenſo veluti ſydera fidei ſuæ lumen præberent . Plenum vero admiratione quod pau-
cis viris nec ad pugnam paratis,armata atq; inſtructa turba hominũ obſiſtere nequiuerit,quin-
etiam hoſtis & princeps malorum,tum demum animaduertit ſuam poteſtatem perditum iri,
domini victoriam vero cõfirmari ac ſuperiorem fore,ac ſingulos paſſim ad fidem Chriſti p-
uenire,omni arte tentata armatos homines ad hoc paratos in eos immiſit & cunctos in vnum
ac verum deum credentes,ac ſacro baptiſmate confirmatos, & Chriſti pręceptis obedientes,
varijs tormentis affectos interficiendos curauit. Verum ſancti viri teſtes fidei quam profitebã-
tur,& huius & impiorũ inſaniam ſacra doctrina & eximia virtute ſuperantes,& diſcipulos ſuos
magis magisq; confirmantes,incredulis ac ſine Chriſti lege viuentibus vna reſiſtebant. Nullũ
vero impiorum metum reſpicientes,eccleſiam Chriſti quotidie locupletiorem reddiderũt. Cũq;
fidelium congregatio iam ſatis abundãter per ſuos inſtitutores verbo ac ſermone fundata eẽt,
quanq̃ conturbarent atq; euerterẽt res infidelium veluti ſorti quodam clipeo, cõgregabatur ta
men atq; inualuit numerus perſequutorũ creſcente tyrannide. Hoc tempore potiſſimum Ger-
mania ingens regio,ſtoliditatis olim atq; impietatis par Galliæ regionibus, dolore erroris com
puncta ceruices ſuas Chriſti iugo quoq; ſubmiſit,atq; doctrinam recepit,ac fide & gratia cor- E
roborabatur. Idola autem quæ in triuijs conſtructa habebant,confregerũt,atq; in ſalutis portũ
ſeſe receptos gaudentes, gentilitia ac naufraga omnia abiecerunt. Porro illa impia diaboli pro-
pago commota indoluit,quod eccleſia militans legionibus fidelium inciperet creſcere,igitur cru
delitatis & impietatis miniſtri,ira ac furore rurſum accenſi,vnum ex his beatum Dionyſiũ quẽ
virum magno animo in defenſionem ſidei videbant,aggreſſi ſunt,hiſce verbis. Ignobilis & de-
lire ſenex,qui dijs noſtris honorẽ auſers, inuictisq; noſtris principibus non pares,eorum decre
ta contemnens,dic nobis cuius miniſtrum & cultorem te prædicas, ſeu cuiuſmodi perſuaſionis
profeſſionem ſeruas? ac ſtatim tres ſancti viri Dionyſius Ruſticus & Eleutherius veluti tres pue
ri olim in camino ignis ſine leſione ſedẽtes impleti ſpũ ſancto, veluti vno ore ad hunc modum
reſponderũt: fides quam profitemur Chriſtianorum eſt Chriſti lege inſtituta,quamcũq; autẽ
docuimus, palam nec clàm veſtris auribus habuimus , ſatemur autem & prædicamus, quod &
credimus patrem, Ieſum Chriſtũ, & ſanctum ſpiritum,patrem quidem ingenitũ, Ieſum ex ſo-
lo patre genitum & ſanctum ſpiritum egredientem à patre & filio. Ad hæc tyranni ac impij
carnifices beatos atq; ſanctos hos viros cõprehẽſos ſeruãtes, reſpõderũt. Deinceps principibus
noſtris morem gerite,q iubẽt ne veſtrum reſpiciatis, à veſtris pſuaſionibus abſtineatis. Veſtra
nãq; profeſſio deorum inuictorum inſtituto repugnat. Sancti vero viri veluti pauloante dixi-
mus,vnanimes reſponderunt,dicentes. Quemadmodũ ante confeſſi ſumus, Ieſum Chriſtum fi
lium dei natum ex virgine Maria omni populo euangelizantes ac prædicantes,confidẽter cre
dimus,& confitemur cuius laudem ore indefinẽti proferimus,atq; in hac fide apoſtolica ac ſan
ctorum virorum confirmati permanebimus. Perſecutores vero ac crudeles carnifices breuem F
moram dantes,beatorum virorum,quibus Chriſti fides celebrata fuit, ceruicibus capita gladio
abſciderunt,tradentes corpora eorum terræ. Animæ vero beatorũ martyrũ ſunt receptæ in cœ
lũ,ſanctitas atq; bonitas morte clarior facta ẽ. Præceptoris vero lingua in capite ceruici abſciſo
debant atq; audiebant deo omnipotenti reddi laudis confeſſionem,nõ aliter quàm viua lingua
adhuc ingrediens ſolebat.

Vt vero ſancta multitudo deo p gratiã cõiuncta eẽt, atq; inter ſe mutuo veluti ſancta fraterni
tas deuincti, in qbus nec primus, nec ſecũdus, nec tertius, alius ab alio ſeparari potuerũt: ſed ſan
ctæ trinitatis gloriã confitentes, vt ab vno ſepulchro ciuitatis in exiguo colle digni martyrij co
ronam ſuſcipere,per ſanctam trinitatẽ ſanctificati ſunt. Iacebãt aũt in colle iuxta verticẽ corpo
ra interfectorũ martyrũ martyrio Chriſti honorata. Dictu mirum. Beati Dionyſii principis ac
maximi ſacerdotis martyrium honorantes,ſacrũ eius corpus,quod ſine anima eẽ videbãt,ere-
ctum eſt, ipſeq; ſacra manu caput à corpore corripuit enſe amputatũ,atq; iuxta humeros bra-
chijs comprehenſum à vertice collis, duo milia integra pedibus fortiter progrediens,portauit.
Stupendum prorſus miraculum nec vlli hominum,ſeu veterum ſeu recentium vnquam audi-
tum,corpus ſine capite & vita non aliter quam viuum ac integrum ambulaſſe,atque hominem
iam mortuum firmis paſſibus progreſſum. Beatorum itaque martyrum Ruſtici & Eleutherij
virtutem timentes,impij & ſæui homines, ne populus fidelis optata corpora eorum in defen-
ſionem ſuam ſepulchris deponeret,ac facto conſilio,abijcere eorum corpora in maris profun-
ditatem decreuerunt. Sed deus omnipotẽs bonus,iuſtus & miſericors miſericordiam ab ijs qui
in ſe confidunt , nequaquam amouens , qui Pharaonis conſilium euertit & Architophel cerui-
ces funiculo abſtulit: idem dominus conſilium horum vanum atque irritum ſua miſericordia
diſſipauit, vt duo hæc clara & ſplendida ſydera aquarum profunditate extinguerentur,ſed in

Chriſti

Chriſti eccleſia magna virtute præſtantes athletas hos perpetuo eſſet retentura.

A Inter hos primaria fœmina nomine Catula,quæ adhuc ethnica formidine correpta tenebatur, tunc ad Chriſti fidem martyrum miraculis conuerſa, ſeſe deſiderio dedit. Et conſilio pariter atq; reipſa deſiderij vim declarauit.Nam diuina miſericordia compuncta,cū ſuperne ipſi potentia obueniret,conſilium cepit.Ergo vt ad conuiuium perſecutores apud ſe venirent,precibus adduxit.Vbi poſtq̃ multa donaria ijs appoſuit,benigniter puerſi illorum in martyres cōſilij excitauit mētionem.At cum fidelibus arcana cordis ſui communicarat,atq; negotium dederat,vt pretioſa martyrum corpora clanculum ſurriperent, deinde in certam ciuitatis partem in ea caute,quæ iuxta exiguum agrū,qui ad inſequentis anni ſementem paratus erat, deportantes,terra obruta corpora occultarent.Hi mandata implētes, ſedulo quod iuſſum ipſis fuerat pfecere.O laudabile furtum,quod tātum abeſt,vt damnū accerſiuerit, vt potius egregium emolumentum attulerit.Porro,veluti moris eſt regionem peragrātibus iumenta ad portandū fructum aſſumere:ita beatis martyribus illa regio referta,dote quoq; & gratia expiata:quò centuplum fructum credentes agricolæ,ſalute digni habiti metant,præclarumq; poſteritati ſanctitatis theſaurum tranſmittant.

Iam vero ſupra commemorata fœmina multo honeſtiſſima,martyrum ſanctitatis haud ignara,cum iam tyrannorum flamma paulatim reſtingueretur,locum appoſitum,qui ſanctoꝝ martyrum reliquias ſeruaret,ſummo ſtudio diſquirit : Atq; Megatrubo inuēto,eū reliquiarum habitationi deſtinauit.Hanc fœminam matremfamilias maxima admiratione proſequendam non immerito credimus : quin & citra dubitationem ſanctis hiſce martyribus non diſſimilem euaſiſſe.Quia niſi omnium redēptor ipſam in ſui nominis fidem perducere fuiſſet dignatus, haud vnquam eiuſmodi conſilium ſuo ingenio excogitaſſet.Quo fit,vt abſq; vlla controuerſia credamus,illam beatoꝝ martyrum reliquias,vtili conſilio conſeruaſſe, vt quæ ijs tum digna eſſet,

B tum eorum precibus in fide veraciter profeciſſet.

Porro Chriſtianorum multitudo, quippe ciuitas iam beatorum martyꝝ doctrina conuerſa erat,omni labore & conatu,quantum in ipſis fuit,cū ſedula precatione, magnoq; deſiderio ſupra beata ſanctorum martyrum eccleſiam ædificauit, ac per ſanctam ſanctæ trinitatis gloriā ternarium numerum cum aromatis,vti par erat,collocauit.Vbi digna corpora om̄ipotēti deo opitulante in præclaris indies viribus & ſignis fulgent.Quæ igitur oratio, quæve lingua tantorum vires enarrando conſequi poſſit; quando neq; ipſi ſuas dotes humanæ rationis adminiculo valent intelligere.Etenim infirmis ſanitatem,claudis inceſſum,cæcis viſum,ſurdis auditum, mutis loquelam dando,ad hæc impuros ſpūs humana corpora obſidentes expellendo,indeſinenter ſanationes donant.Sane & nos bona oratione,feliciq; obedientia pingueſcentes,licet vehementer indigni,ipſorum precibus adiuti,ſeruatum iri credimus: Aut etiam hac ſententia deſiſtentes,ceu indigni,illorum vobis dignitates præſto exhibere conemur. Neq; em̄ noſtra voluntate,aut propria præcognitione vendicamus,ſed ex vetuſta narratione vobis ſunt perfecta.

Quodq; partim à fida vetuſtate quantum potuimus, & longo tempoꝝ interuallo audiuimus memoriæ prodidimus.Siquidem ab harum rerum expoſitione non fuimus alieni,ſed ſimul at-

C que magnoꝝ doctorum hiſtoriam cognouimus,deum timētes & charitatis ſolicitudine incēſi, pleraq; beatorum viroꝝ præclara miracula, & ad Chriſti laudem & martyrum gloriā ,iuxta ac memoriam tandem in ſacris chartis conſcribere ſumus conati: Idq; hac de cauſa,ne diſſimularemus pro nihiloq; ea duceremus,deniq; veteri illi ac peruigili aduerſus nos hoſti , inuidiaq; in nos tabeſcenti obtemperādo ſilentio præteriremus,ſimul cum ipſis ſcriptoribus (vrente ſiquidem flamma illoꝝ ſcripta ſunt concremata)gratiæ eoꝝ compotes nō euaderemus.Noſtris aūt cogitationibus per eorum gratiam vigilantibus ac progredientibus,fieri poteſt, vt ex paucis cōſcriptis intellecta,dictaq; magna videantur

Hoc tamen intrepide credimus multa & alia Chriſto aſpirante certamina eos pertuliſſe,quādoquidem in hodiernum vſq; diem diuina maieſtas tanta miracula,per eos exhibere dignat, vt tam incolæ quàm aduenæ omnes in ſtuporem rapiantur

Ad extremum beati Chriſti martyres Dionyſius, Ruſticus & Eleutherius paſſi ſunt ſeptimo Calendarum Octobrium,regnante Domitiano Cæſare,in Galliarum regione,ciuitate Parthiſioꝝ.Regnante domino noſtro Ieſu Chriſto,vnà cū patre & ſpiritu ſancto,nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum Amen.

F I N I S.

APOLOGIA OSTEN-
DENS BEATVM DIONYSIVM,

cuius mentionē facit diuus Paulus, authore Luca Euangeliſta in
in actis Apoſtoloꝝ,authorē eſſe γνήσιον eoꝝ operꝝ,
quę apud Græcos & Latinos extant illi
inſcripta,ad ſacraꝝ literaꝝ
pium lectorem.

Dionyſii Areopagitæ (quem Diuus Paulus Athenis ad fidem cōuertit) D
extant opuſcula quædam de cœleſti Hierarchia,de diuinis nominibus,
de eccleſiaſtica Hierarchia,de myſtica Theologia, & epiſtolæ aliquot,
verſa in latinum ſermonem,ſæpius (vt apparet) nec ab vno:nouiſſime
autem ab Ambroſio Chamaldulenſi monacho,qui teſtatur eos libros
Dionyſio Areopagitæ inſcriptos, ſe in Romana bibliotheca inueniſſe
tradente Petro Diacono. Hæc coniecturis neſcio quibus, certe leuiſſi-
mis,quibuſdam etiam ineptis,pleriſq; falſis ,apud nonnullos nimiæ di
ligentiæ homines, in falſę inſcriptionis ſuſpitionem venere,qui vt per-
ſuaſionis eius alijs quoq; fidem facerent,negant beatū Dionyſiū hunc
Areopagitam vllum ſcriptum reliquiſſe (quem & Græci & latini Theologi venerati, pectus
illud diuini numinis enthuſiaſmo correptum,non ſere ſine honoris præfatione nominãt)hoc
potiſſimū argumento quod ſcriptores Chronographi huius non meminerint,diuus Hierony-
mus eum in catalogo ſcriptorum Eccleſiaſticorum non poſuerit,ſeu quod deliquiū ſolis ,quod
ipſe Dionyſius ſcribit ſe in Aegypti ciuitate quæ ſolis dicitur, vidiſſe ad Appollophanem ſo-
phiſtam(quē & conuertit)non euſq; videri potuiſſet,ſeu ꝙ diuus Paulus,cuius ipſe frequēter
meminit,eius non viciſſim mentionem , vllã fecerit nominatim. Poſtremo, quod Areopagitæ E
iudices fuerint apud Athenienſes non philoſophiam docti,quam vir ille ſciſſe viſus eſt,dum ex
ſolis deliquio intellexerit mūdi machinã diſſolutum iri,aut naturæ authorē pati:quibus ſi oſtē-
derimus non poſſe effici,quod intēdunt,atq; è regione quam plurima teſtimonia,vtriuſq; lin-
guæ ſcriptoꝝ,veterum & recentium adduxerimus,tum ex ipſius ſcriptis vel luce clarius docue
rimus,non eſſe alterius ſcriptoris hæc opuſcula (quoꝝ tamen bona pars poſt ab Arrianis ſup-
preſſa eſt)quam eius Areopagitæ quem Apoſtolus Athenis conuertit,quem & poſtea Gallias
ad fidem perduxiſſe ſcribūt Suidas & nonnulli alij, bona confidentia ſperamus hos libros au-
thori ſuo redditos eſſe:ſimul etiam palam fiet,nec tutum eſſe nec piū,leuibus de cauſis iudicium
de rebus præcipitare,pręſertim ſacris,quaꝝ quædã communi hominū conſenſu ita confirma-
tæ ſunt,vt illa ipſa publica perſuaſio,ſola aliquãdo veritatis probatio ſit. Non tamen hoc dictū
volumus :tanquam argumentoꝝ penuriam deprecati,leuiori pręſidio authorē hunc aſſerēdum
putemus,tantum non placet ea continuo falſa videri quæ ſunt recepta.
Laurentius Valla vir,vt ſic leuiter dicã,bene literatus,eo tamē ingenio,vt dum omnia moueat,
magno etiam calore adhibito,multis vel receptiſſimis repugnat,eo contra dicendi ſtudio ſæpe
deducitur,vt ineptus ſit. Quis enim quibus in locis cōtra Ciceronem in lingua latina , aduerſus F
Ariſtotelē in philoſophicis ſentit,ſanę mētis viꝝ fuiſſe exiſtimabit: nec fruſtra dictū,nimio cō
tra dicendi ſtudio veritatem amitti: Hic primus opinor alium horum opeꝝ authorem genuit.
Eraſmus ſic eius ſententiã recenſet,vt nō magnopere aut conſentire aut repugnare videaf : niſi
ꝙ ceremoniaꝝ non crediderit fuiſſe illis temporibus tam magnum vſum. Miror ſane Laurē-
tij in hac re iudicium qui eoꝝ ſententiæ accedit,qui putant eſſe Apollinarij,cuius nominis cū
duo fuerint,quorum neuter(fuit enim alter temporibus Antonini ſecūdi alter recentior adhuc)
Pauli diſcipulus eſſe,aut apoſtolorum contemporaneus potuit,quem hic paſſim præceptorem
agnoſcit. Proinde cuiuſcūq; hæc opera ſunt, authoris modo (quod negari nō poteſt) ſunt ali-
cuius ,tum(& quod nemo diffitetur)etiam Chriſtiani,addo & pij atq; in fide eruditi, à quo ſi-
mulatio,fictio,impoſtura,mendacium,quam longiſſime abſunt,certe & illud cōſtabit facile,ea
non eſſe commenta quæ ipſe de ſe teſtatur,neq; longa oratione colligendū arbitror,etiam ſi ad
eam rē veteꝝ teſtimonijs careremus,atq; nullius authoritate probaref eſſe hęc Dionyſii Areo-
pagitæ, nonne vel ipſe orationis habitus,quo nonnunquam totus in cœlum tollitur,in amorē
dei transformatur,ſpū inflammatur,euidentiſſime teſtatur non aliunde,quàm è ſyncero pecto-
re prouenire,nec aliter eē ſcripta quam cogitata? inſania & furor eſt (ſic plane ſentio)exiſtimare
hæc commenta eſſe,aut ludibrij cauſa eſſe cōſcripta:quis eñ eſſet fructus commentitij operis?
nec ille ſpūs veritatis & agnitionis,quem hæc ſcripta ad ſtuporem ſpirãt,in animū maleuolum
aut fictum ingreditur. Proinde ſi eius ſcriptoris ſunt opera, qbus habenda eſt fides aliqua,vel
in his ſaltem,in quibus non niſi ſingularis induſtria,& ſtudium fallendi fuiſſet, diuerſum quàm

res

A res erat ſcribere: veluti quibus locis temporum ſuorum meminerit, præceptorum, apoſtolorum &
aliorum συγχρόνων, ac ſuarum rerum: vt peregrinationis, deliquij ſolis, quod Heliopoli in Aegypti
ciuitate, vnà cum Appollophane ſophiſta tempore dominicæ paſſionis admirabatur pręter na-
turæ leges eueniſſe, nullũ negotium erit probare hæc opera eſſe, primũ ſcriptoris, qui apoſtolo-
rum temporib⁹ vixerit, tum eius Dionyſij, quẽ Athenis Paulus apoſtolus fidem docuit, ex ipſis
operibus. Quare non ſatis mirari poſſum Laurentium Vallam ſic iudicaſſe de his libris, vt illo
ipſo iudicio oſtenderet, hoc quod cenſebat non eſſe à ſe perlectũ, nam ſi Apollinarij eſſent, eius
opera ex meris mendacijs conſuta eſſe oporteret, & à nemine de operum fide, ſed tantũ de au
thore, idq; à quàmpauciſſimis, dubitatũ ſit. Meminit em̃ horum tãtũ & ad hos ſolos ſcripſit, qui
apoſtolorũ temporibus vixere. Nam libri eius qui iam ſuperſunt, ad Timotheum epiſcopum
ſunt ſcripta, ad quem & Apoſtolus, quod Suidas cõmeminit: epiſtolæ ad Iohannem Euangeli-
ſtam, ad Titum Pauli diſcipulũ: aliæ Caio, Dorotheo, Soſipatro, Policarpo, & Demophilo miſ-
ſæ ſunt. Sancti vero Pauli apoſtoli non vno in loco meminit, vbiq; eũ ſanctũ præceptorẽ, pa
trem etiam ac ducem appellans, vt περὶ τῆς οὐρανίας ἱεραρχίας cap. 6. hoc pacto Paulum citat.
ταύτας ὁ θεῖος ἡμῶν ἱεροτελεστὴς εἰς τρεῖς ἀφορίζει τριαδικὰς διακοσμήσεις, ꝙ autem hic locus in
diui Pauli epiſtolis non reperitur, quid mirũ eſt, cum nec omnia quæ dixit, neq; etiam quæ ſcri-
pſit, ad noſtram memoriam peruenire potuerunt? ſed & multa inueniri de cœleſtibus & angeli
cis ſpiritibus apud eum quis negat? quorum quoq; meminit beatus Gregorius Homilia triceſima-
B quarta. Et περὶ θείων ὀνομάτων cap. ſecundo de vnitate deitatum epiſtola octaua ad Demophi-
lum Therapeutam, ſanctũ patrem Apoſtolũ veneratur, Clementem quoq;, qui poſtea Ponti-
fex fuit, diui Pauli diſcipulũ, cuius ipſe Apoſtolus meminit in epiſtola ad Philippenſes, adducit.
cap. quarto diuinorum nominũ, περὶ παραδειγμάτων, & ad Timotheũ ſcribens de diuinis nomi-
bus, aſſerit ſe diuæ virgini adfuiſſe, dũ extremũ in terris diẽ ageret, recenſens eos q vnà adfuere.
παρῆν (inquit) ἐν καὶ ὁ ἀδελφόθεος Ἰάκωβος καὶ Πέτρος ἡ κορυφαία καὶ πρεσβυτάτη τῶν θεολόγων
ἀκρότης. Nec video ſane quo pacto ab hominibus bonæ & ſanæ mentis negari poſſit authoris
vetuſtas, cũ ipſe huius rei ſit locupletiſſimus teſtis. Quid igitur cũ ipſum pro ſe loquat opus, ex-
ternis opus eſt teſtimonijs? quorum apud Græcos & Latinos copiæ cornu (vt dicit) habemus. Id
tamen vereor, ne noſtra defenſione in re apertiſſima inuidiam aliquã faciamus his, qui non re-
cte de hoc ſcriptore iudicãt. Quę em̃ demẽtia eſt, ſi modo ſcriptoris alicuius, qui nõ data opera
opus ex mendacijs meris componere voluerit, exiſtimare hæc eſſe commenta? Non certe po-
tuit mendaciorum ſpũs ex his loqui quæ diuino illo igne ſic flagrant. Eraſmum motum appa-
ret ceremoniarum mentione, quarum putat eis temporibus non fuiſſe tantum vſum, cum tamen de
fide operis nihil dubitet, ſed eruditi eſſe cuiuſdã, verum recentioris. Atqui hęc ratio non tantum
valebit ad negandũ, quàm tum ad aſtruendũ, ea quæ plurima ſunt, & ſcriptoris proprij, & alio-
rum teſtimonia, nec leuibus coniecturis in fide pſertim hiſtorica credendũ, contra teſtimonia,
quæ ſola ſunt rerũ antiquarum probationes. Quod aũt ad ceremonias attinet, nonne continuo no
ua fide accepta, veteres ceremoniæ & gentiliciæ nouis & Chriſtianis permutãtur? indocti enim
homines his potiſſimũ in religione ſeruantur: apparet autẽ ex hiſtoria eccleſiaſtica, apoſtolorũ
C concilijs, non paucas fuiſſe in eccleſijs. Nam ſi de celebratiõe paſchæ, iam vixdum inſtituta eccle
ſia, concilijs aliquot Romæ agitatũ eſt, aduocatis Græcorum & Aſianorum epiſcopis & preſbyteris,
quod ſane noſtri temporis hominibus leuiculũ videretur, quid mirum ſi de grauioribus, quæ in
eccleſia fiebant, multa ab epiſcopis ordinata ſint ad maiorem cultũ & honorẽ dei? Nõne pau-
cis menſibus qui à fide catholica deficiunt, noſtrarum ceremoniarum oſores, ipſi longe plures inue-
niunt: tũ veteris legis apud gẽtiles multo plures fuerũt, ſed nec ita pauci interceſſerũt anni à mor
te Chriſti, ad tẽpora vſq;, quibus hæc ſcripſit. Vixit em̃ longiſſime, nec maior fuit annis vigin-
tiquinq;, cũ dñs noſter pateretur, vt ipſe teſtatur: atq; peruenit ad duos & nonaginta, quibus tẽ-
poribus, quis non videt potuiſſe paulatim creſcere numerum ceremoniarum? verũ non arbitramur
ex ceremoniarum coniecturis probandũ eſſe, operis fidem, ſed ceremoniarum conſuetudinem olim
fuiſſe ex opere hoc, ſine vlla dubitatione. Ea aũt quæ Valla huc adfert, facile diluemus, hęc vide
licet diuum Hieronymũ eius non meminiſſe operum, vt per hoc intelligatur eum nõ tam vetuſtũ
ſcriptorẽ fuiſſe, deinde nõ fuiſſe Areopagitã, quia philoſophũ eum faciunt & iudicaſſe de eclypſi
illa ſolis, quæ tẽporibus paſſionis Chriſti cõtigit Hieroſolymis, propterea ꝙ Areopagitæ philo
ſophi non erãt, ſed iudices, vt Romæ Centumuiri, & ꝙ illa eclypſis eouſq; nõ peruenerit: nullus
em̃ ſcriptor inquit, eius meminit externus in hiſtoria, quod falſum eſt, & epiſtolã quandam de
hac eclypſi ad Appollophanem ſcriptã commentũ eſſe, quod ſane temerarium eſt, ſine teſtimo
nio & argumẽto adſerere. Poſtremo, quod diuus Gregorius in Homilia quadã videatur quo-
q; ſentire, nõ eſſe Dionyſij illius Areopagitæ, Non plura ſunt quibus credulis quibuſdã facta eſt
fides, quæ aut falſa oſtendemus, aut nõ ſatis idonea ad probandũ quod intenditur. Primũ, diuũ
Hieronymũ eius non meminiſſe, nec Euſebium, quod & Eraſmus queritur, inefficax ſane pro-
batio, neq; em̃ omnia eũ neceſſe eſt legiſſe: & ꝙ ipſe nõ diffitetur plures extare ꝗ ipſe in catalo-

gum eum retulerit,quantumuis diligens fuerit.Et Euſebius haudquaq̃ hic dormitans,ait eſſe in D
numeros ſcriptores à ſe in eum numeꝝ non relatos, & ſuperioribus ſeculis,& noſtris tempori-
bus multa & græce & latine ſcripta,diu ſqualore & ſitu obſita reperta ſunt, quæ eoꝝ temporũ
ſcriptoribus incognita fuere, vel incuria,aut etiam malitia hominũ. Nam Picus Mirandula vir
exquiſiti & diligentis iudicij,ab hæreticis ſuppreſſos hos libros exiſtimat. Et Hieronymus(vt ex
epiſtolis ad Rufinũ apparet)multa ꝑterit ſciens.Neq; eñ non legiſſe videtur, tum ex eo ꝙ con
ſtat eũ Originis opera tam diligenter euoluiſſe, qui hoꝝ opeꝝ & authoris meminit, atq; illius
quoq; Dionyſij Corinthioꝝ epiſcopi,qui & ipſe Dionyſij Areopagitæ nomẽ celebrat,in epi-
ſtola quadã ad Soterẽ,& in alia ad Athenienſes,in qua multa ſunt de Dionyſij Areopagitæ cõ
uerſione,doctrina,prædicatione, quod quoq; Hiluidius annotauit.Imò & colligere licet,vel ex
ipſius Hieronymi epiſtolis ad Rufinũ,non fuiſſe ei incognita hæc. Porro Iohãnes Sarracænus
aliam cauſam ad Odonem ſcribit,ꝙ ab Hieronymo ſit ꝑteritus. Forte(inquit)Hieronymus ex
cellentiſſimũ virum nõ poſuit inter eccleſiaſticos ſcriptores, ꝙ eminentiſſima eius opera nõ exi
ſtimauit ad communẽ vſum legenda,quod an veꝝ ſit dubito, illud affirmare poſſum, multos
ab Hieronymo eſſe ꝑteritos.Areopagitã vero fuiſſe,eundẽq; philoſophũ,cur abſurdũ videatur,
hominẽ claris & diuitibus parentibus natũ ac educatũ Athenis, quæ totius Græciæ ſchola fuit
celeberrima,ac doctiſſimoꝝ hominũ conuentu toto orbe cognita,bonas artes ac philoſophica
didiciſſe,priuſquã ad Areopagitas receptus eſſet? Nam & Romæ inter Centumuiros homines
eruditione clari fuere,nec tantũ cognoſcendis cauſis neceſſe eſt iudices eẽ addictos, vt oĩa negli
gant,adde etiam ꝙ iuſtitia & eruditione probatos tantũ in hunc numeꝝ admiſerunt, vt ſcribit
Philochorus in ſecundo reꝝ Atticaꝝ,& Androcion in tertio, & Suidas ſummã illi eruditionem E
tribuit.Sic eñ habet in principio eius vitæ. Διονύσιος ὁ ἀρεοπαγίτης ἀνὴρ ἐλλογιμώτατος, καὶ
τῆς ἑλληνικῆς παιδείας,εἰς ἄκρον ἐληλακὼς ἀκουστὴς παύλου. Et Euſebius in Chronicis eundem
Areopagitã,& philoſophũ appellat. Longe magis aduerſus nos faceret, ſi rerũ philoſophicarũ
rudem oſtenderet.Ita Laurentij Vallæ obiectione nõ modo nõ repellimur,ſed & iuuamur.De
eclypſi adfert idem,nõ fuiſſe eam tã longe viſam, vt externis quoq; hominibus apparere poſ-
ſet.Quod aũt ab Euangeliſta dictũ ſit,factã eſſe obſcuritatẽ ſuper vniuerſam orbẽ, intelligendũ
eſſe Iudaicũ,vt orbem Romanũ dicimus,nulla alia ratione coactus violentã hanc adferre inter-
pretationẽ,quam quod hiſtorici eius deliquij nõ meminerint,quod & ſi verũ eſſet, nihil tamen
efficeret.Quis eñ Lazari triduũ ſepulti & in vitam reuocati,ꝑter Iohannẽ ſcripto cõmeminit,
miraculi ſuper omnẽ admirationẽ? Iam multa alia in veteri teſtamento ꝑter naturæ ordinem
euenta,à nemine gentilium ſcriptoꝝ ſunt adnotata. Apparet quædã tanquã nota nimis eſſe ꝑ-
terita,quædã etiam apud poſteros,quod à prioribus nõ erant libris tradita, paulatim in obliuio
nem venerunt.Solent eñ ſcriptores huiuſmodi nõ à re, ſed à memoria hominũ aſſumpta,ad-
notare.Chryſoſtomus eñ non obſcure indicat eclypſim hanc generalẽ fuiſſe, in eius loci Ho-
milia.Hoc(inquit)admirandũ erat,ꝙ in omnẽ terram tenebræ factæ ſunt, quod nunquã prius
cõtigerat.In Aegypto eñ ſolũ tenebræ factæ ſunt,quãdo Paſcha perficiendũ erat,hic aũt intue
re tenebras medio die fieri,vt oẽs qui terram habitarent,hoc miraculũ cognoſcerent, ita dubiũ
non eſt,hanc obſcuritatẽ per omnes Græciæ horizontes viſam fuiſſe. Imo nec hoc verũ eſt nõ F
fuiſſe vſpiam defectũ hunc luminis obſeruatũ.Nam Origenes in Homilia ſuper Matthæum ci
tat Phlegontem(quẽ Picus Mirandula computatorẽ olympiadũ nominat) qui eclypſim illam
ſub principatu Tyberij Cæſaris in Chronicis annotauerit.Meminit eiuſdẽ Euſebius,decimo-
octauo anno Tyberij ſolis defectione facta,Bithiniam terræmotu concuſſam, & Niceæ plures
domos corruiſſe,eodẽ aũt anno Tyberij Chriſtũ paſſum ſupputat beatus Hieronymus. Me-
minit & C.Plinius eius terræmotus,libro ſecundo naturalis hiſtoriæ cap.79. & ipſe vero Dio-
nyſius in epiſtola ad Appollophanem ſuſiſſime narrat, quo pacto eclypſim viderit Heliopoli
in ciuitate Aegypti,ac aſſumpta regula de ſyderũ meatu Philippi Aridæi,intellexerit præter na
turæ modũ eã accidere,luna diſtãte à ſole diametro mũdi.Hanc epiſtolã reijcit Laurentius,tã-
quã confictã,quod forte nõ inuenitur hæc Græca,ſed & multa alia habemus latina, quoꝝ deſi
deramus ſcriptores,è quibus conuerſa ſunt:nec minus habemus ea probatæ fidei,verũ ſi licebit
tã leuiter & ſuo cuiuſq; arbitrio libros reijcere,vacillabit oĩm libroꝝ fere authoritas,ſed demus
id Laurentio,ꝙ minime verũ eſt,extat eñ prope tota hęc apud Suidã.Epiſtola ad Polycarpũ,
quã hac ratiõe reijcere nequit,nec eã à Valla lectã apparet,idẽ habet de eclypſi quod eſt in epi
ſtola ad Appollophanẽ,quod etiã annotauit Suidas.Ridiculũ plane eſt,quod ex Gregorio ad-
ferunt,qui ſic habet Homilia.34. Fertur vero Dionyſius Areopagita antiquus & venerabilis pa
ter,&c.tanquã hæc verba ſint dubitantis de authore,magis q̃ oſtendentis & fatentis ſe ſcripto-
ris opera nõ legiſſe, nam græce tunc extabant tantum, cuius linguæ cũ ipſe eſſet ignarus, te-
mere pronuntiaſſet,de opere à ſe nõ intellecto,ſi ſecus dixiſſet.Nã in ſacris ſolennibus,quæ con
ſcripſit beatus Gregorius abunde teſtatur beatũ Dionyſiũ Areopagitã Galliaꝝ Apoſtolum &
eoꝝ librorũ authorẽ fuiſſe.Hæc vniuerſa ſunt quæ ab his,qui cõtra opeꝝ authorẽ ſentiũt,pro-
ducun-

A ducuntur,quæ vel falſa vel leuiſſima eſſe,ſorte ad tædium vſq; oſtendimus, per quæ hominibus
credulis,nouarũ opinionum auidis,contentioſis facile imponitur:quibus opponemus ea,quàm
poterimus breuiſſime,quæ ſine vlla dubitatione vel luce clarius oſtendent beatũ Dionyſiũ Areo
pagitã,quem Apoſtolus Paulus Athenis ad fidem perduxit,& in fide erudiuit,quiq; poſtea Ro
mam profectus,à beato Clemente ad Gallias conuertendas miſſus eſt, ſcripta quoq; reliquiſſe,
è quorũ numero ſunt hæc,quæ ad noſtrã memoriã perdurarũt. Nã & Suidas & alij longe plu-
ra recenſent,& quidẽ(pręſertim Suidas)ſine authoris dubitatione. Verũ quoniã hoc ſolũ ſuſpitio-
ni occaſionẽ dedit,quod nec diuus Hieronymus in catalogo,nec Euſebius ſcriptorũ eius memi
nerunt,cuius tamen facti ſuperius reddidimus rationẽ,teſtimonia veterũ & recentium adduce-
mus:ſi illud prius admonuerim⁹,librorũ titulos & tractatus ſatis docere(etiam ſi nullus præterea
idoneus teſtis contingeret)eſſe eius reuera cui adſcribuntur, nam vbiq; Paulũ præceptorẽ repe
tit, Timotheum & Titũ & Caium & beatũ Iohannẽ Euangeliſtam, vbiq; chariſſimos fratres
appellat,pluribus locis eclypſim illã à ſe & Appollophane viſam Heliopoli & quæ de virgine
Maria matre Ieſu:quæ ſi ficta forent,nihil toto opere neceſſe eſt eſſe non fictũ,omnia eſſe men
dacia. Imprudẽter reijcit ille epiſtolã ad Appollophanẽ tantũ,ac ſi ea ſola ſit talium rerũ teſtis.
Apollinarij putant eẽ inquit idẽ,eruditi homines,ſed qui:& quo loco:quis hoc præter Lauren
tium legit vel audiuit:ſed ſit eius. Quod ſi de operis fide nõ dubitant, Apollinarium illũ neceſſe
eſt fuiſſe Dionyſium Areopagitã. Quid enĩ ad eam rem opus eſt probationibus:loquitur pro
B ſe diuinũ & cœleſte illud numine inflatũ pectus. Hũc igiť veterũ multi & recẽtiores vno ac alte
ro excepto,oẽs ſumma cũ veneratione legunt & citant. Communiter Græci, ἐλλογιμώτατον,&
θεολογώτατον appellant. Origenes primus ſacrarũ literarũ interpres ante diuũ Hieronymũ , ne-
quaq̃ venerandũ patrẽ pterijt:ait enĩ in Homilia prima ſup principiũ Euãgelij Iohannis. Et vt
ait magnus Dionyſius Areopagita:eſſe omnium eſt ſupereſſentia & diuinitas,quæ ſentẽtia eſt,
apud eũ in myſtica theologia. Hoc magis vel apud indoctos homines efficit,vt credať, q̃ Hie-
ronymi de eo ſilentium,vt refellatur:iudicent enĩ ſuo canone dialectici. Diuus Ambroſius Dio
nyſiũ Areopagitã adnumerat doctiſſimorũ cœtui,in epiſtola ad Vrcellẽſem . Chryſoſtomus,
cuius authoritas probatione nõ indiget,eiuſdẽ meminit in Baſilij dialogo, libro.4.& alibi,ap-
pellãs eũ volucrẽ cœli,q̃d Faber Stapulẽſ. adnotauit. Veterũ ſcriptorũ hęc ſunt teſtimonia, q̃s
plures,ſi cui euoluere libeat,credo eũ adhuc plura inuẽturũ. Quanq̃ nihil neceſſe ẽ vnius ſcripto
ris oẽs meminiſſe. Ad paulo recẽtiores venio,Ioh. Damaſcen⁹ theologus,vnice eius ingenij ſub
limitate delectatus fuiſſe videť,ideoq; eũ ſæpius autorẽ & teſtẽ pducit,vt in libro q orthodoxę
fidei inſcribiť,cap.17 περὶ ἀγγέλων,fidẽ facit aſſertioni ſuæ,teſtimonio Dionyſij in hunc modũ
καθὼς δὲ ὁ ἁγιώτατος καὶ θεολογικώτατος φησὶ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης, πᾶσα ἡ θεολογία ἤγουν ἡ θ.
θεία γραφὴ,τὰς ἐπουρανίους οὐσίας ἐννέα κέκληκε,hoc eſt,quemadmodũ aũt ait ſanctiſſimus & theolo
gorũ maximus Dionyſius Areopagita,vniuerſa theologia,ſacra ſcilicet ſcriptura,nouem cœle
ſtes ſubſtantias nominat,qui locus eſt apud Dionyſium περὶ οὐρανίας ἱεραρχίας,cap. ſexto. Et cõ-
tinuo poſt:ταύτας ὁ θεῖος ἱερατελεστὴς, εἰς τρεῖς ἀφορίζει τριαδικὰς διακοσμήσεις. Sic & cap.12. ſeu vt
C latinorũ quidã diſtinxit,primo lib. ca. decimoquinto:ταῦτα μὲν οὖν ἐκ τῶν ἱερῶν μεμυήμεθα λο
γίων,ὡς ὁ θεῖος ἔφη Διονύσιος ὁ θεὸς πάντων ἐστὶν αἰτία καὶ ἀρχὴ τῶν ὄντων,id eſt ,Hoc aũt nobis
ſuggerunt ſancta eloquia, quemadmodũ diuinus Dionyſius Areopagita dicit,deũ eſſe cauſam
& principium eorũ omniũ quæ ſunt:qui locus eſt apud Dionyſium,περὶ θείων ὀνομάτων. Et eo-
D dem libro,cap.12. aut vt Græce diſtinguuntur,cap.9. ὡς δὲ ὁ ἅγιος Διονύσιος φησὶν,ὁ ἀγαθὸς, οὐ
γάρ ἐστιν ἐπὶ θεοῦ ὑπὲρ πρῶτον τὸ εἶναι,καὶ τότε τὸ ἀγαθὸν,id eſt,veluti ſacer Dionyſius ait,bonũ
(ſcilicet primũ dei nomen)non enĩ primu deo competit eẽ,ſed τὸ ἀγαθὸν , quæ ſententia apud
eum pluribus locis reperitur. Sed quid opus pluribus in re tam perſpicua probationibus: tantæ
laudis pfatione vbiq; beatũ patrẽ veneratur,vt apparet facile nihil de authore dubitatũ fuiſſe illis
tẽporibus . Neq; Suidas(apud quẽ & vita & eclypſis illa viſa Heliopoli , & libri eius q̃ plurimis
verſibus recenſent)vſquã huius dubitationis meminit,nõ taciturus ſi vlla fuiſſet. Nõ enĩ in eo p̃-
tio fuiſſet apud homines claros & eruditos:apud quos modo θεολογώτατος, modo θεῖος ἱερο-
τελεστὴς ,mõ magn⁹ angelus & cœli volucris diciť. Memoriæ traditũ eſt, Ludouicũ Imperatorẽ
Caroli magni filium, cui morũ humanitas & virtus Pij cognomen fecit, plurimum fuiſſe dele-
ctatum libris Dionyſij de cœleſti hierarchia, quos à Michaele Conſtantinopolitano dono ac-
cipit:quin & idem teſtatur in epiſtola quadam,eum à maioribus ſuis melliſluum vocatum:nã
& à patre & proauo in ſummo honore eſt habitus:& Pipinum auum teſtamento iuſſiſſe, vt in
diui Areopagitæ ſacra æde ſepeliretur. Scriptũ reliquit Franciſcus Picus, Conſtantinũ philoſo-
phum,qui fuit temporibus Adria. Romani pontificis eius nominis primi , omnes Dionyſij li-
bros memoria tenuiſſe:cuius id fuit de eo iudicium, ſi ſanctis patribus eorũ librorũ copia fuiſſet,
ſuppreſſerant enĩ(vt idem ſcribit)hæretici,facilius eos ſuperaturos fuiſſe . Eſt in decretis patrũ
annotatum,vt docet octaua ſynodus,maximo honoris loco habitos fuiſſe Areopagitæ libros.

Docet idem diuus Maximus,ſanctus Michael Hieroſolymitanus,D. Martinus pōtifex Romæ in ſynodo,publica oratione eũdē laudibus vexit: fecit idē Agatho in epiſtola ad ſextã ſynodũ: citat eundem & ſeptima ſynodus. Andreas Cretenſis,à quo magnus angelus dicitur,ait nondũ ei ſucceſſiſſe parem. Nec de authore dubitant qui verterũt,qui ſcholiꝭ illuſtrarũt,qui cōmētarijs eũ interpretati ſunt. Authorē adſerit ꝗꝙ Anaſtaſiꝰ maximi nois ī decretis ꝗ paratheſes interpretatur,tuetur eundem Iohãnes Scotus Polycarpi epiſtolã & Euſebiũ citãs: aſſentitur & Camaldulenſis interpres & ſcholiaſtes,cum Maximo monacho,ꝗ & ipſe ſcholia reliquit,quēadmodũ Iohannes Sicopolitanus ſcholiaſtes & ipſe: citantur eiuſdē rei teſtes ab Andrea Cretenſi, qui in diuoꝝ numeꝝ relatus eſt,Methodius,Athanaſius, Eugenius, Gregorius Turonenſis: ad hæc recentiores(quia viſus eſt Eraſmus leuiter ſentire cũ Laurentio) omnes defendũt, his tantũ exceptis,ꝗ rebus vel probatiſſimis pro nihilo habēt cōtradicere, Iacobus Stapulenſis in eclypſi probãda ſudauit,& vicit authoritate teſtium Chryſoſtomi & aliorum: poſt eũ,aut potius cum eo Iodocus Chlichtouæus: defendit quoꝙ Iohannes Eckius, pluresꝙ alij etiamnum ſuperſtites. Atque nos in re perſpicua prolixi fuimus,non aliã ob cauſam quàm vt oſtenderemus nullã eē idoneam rationem ad dubitandum de operum horum authore: meminerunt enim,nec meminerũt modo,ſed & magna veneratione hunc authorē proſecuti ſunt & veteres & recentiores vſꝙ ad hæc tēpora: qua in re non admodũ vidit Valla. Neꝙ vlla ſunt quæ ſibi non vel optime conſtent,nam eclypſis meminerũt & alij. Loquitur ipſe ſcriptor pro opere, pro ſcriptore opus,ita vt nihil dubitem eos, qui huiuſmodi reſpexerint,omnē dubitationem depoſituros. D

VENERABILI ET RELIGIOſo patri Theodorico Loero, Coloniæ Carthuſianorum Vicario, S. P. D. Iohan. Nouio. E

HAbes meum iudicium venerande pater,de authore horum operum,quæ veſtri Ordinis Dionyſius copioſe enarrauit. Vt autem ingenue tibi quid ſentiam, quidꝙ olim ſenſi,aperiam: non eñ ſuſtineo erroris mei diſſimulationē: Fateor me aliquãdo in diuerſa fuiſſe opinione,cum ipſe huius ſcriptoris nihil legiſſem,nec cognouiſſem aliorũ de eo teſtimonia, præterquàm Laurentij Vallæ. Acquieui eñ propter hominis authoritatem. Perceptis autem alioꝝ veteꝝ & recentium teſtimonijs,ilicò ſentētiam mutaui, omnemꝙ hãc opinionē ex animo deleui. Itaꝙ cōgeſſi & ea quæ aliquãdo abs te me audire memini: tum quæ mihi in mentē de fide authoris venire hoc tpe potuerũt. Velim aũt legentes ſic ſentiant,me nõ cōtradicēdi ſtudio(nullus enim magnopere cōtra ſentit)ſed tuo rogatu hęc teſtimonia attuliſſe. Repperi martyrion eius græce ſcriptum ſine authoris nomine, & deprauatũ ſupra modum, quod latine ſubiecimus,quoniam & illud teſtimonij alicuius eſſe poterit. Vale. Coloniæ.

¶Opera ſanctiſſimi huius patris,quæ gręce & latine reperiuntur,ſunt:

Liber cœleſtis hierarchiæ, vnus.
Liber eccleſiaſticæ hierarchiæ,vnus.
Liber diuinorum nominum, vnus. F
Liber myſticæ theologiæ,vnus.
Epiſtolæ vndecim ad diuerſos.

¶Reliqua omnia eius monimēta vel hæreticorum inuidia exterminata ſunt,aut adhuc ſub modijs latitant Græcorum. Horum autem ipſemet ſanctus pater meminit in ſupradictis lucubrationibus,& ſunt hæc:

Liber diuinoꝝ hymnoꝝ,capite.7. cœleſtis hierarchiæ.
Liber theologiæ ſymbolicæ,cap.15. cœleſtis hierarchiæ. Et cap.1.&.13. diui. noīm. Et ca.3. myſticæ theologiæ. Et.9. epiſt. quæ ad Titum.
Liber intelligibilium & ſenſibilium,cap.1.&.2. eccleſiaſticæ hierarchiæ.
Liber legalis hierarchiæ,cap.3. eccleſiaſticæ hierarchiæ.
Liber theologicaꝝ hypotypoſeon,cap.1.&.2. diui. no. Et cap.3. myſticę theologiæ.
Liber proprietatũ angelicarum,cap. 4. diuinoꝝ nominum.
Liber de anima,cap.4. diuinorum nominum.
Liber de diuino iuſtoꝙ iudicio,cap.4. diuinoꝝ nominum.

ERRATA.

¶Primus numerus deſignat folium, ſecundus faciem, tertius lineam, deinde ſequitur vera lectio.

Folio primo, facie prima, linea.54.pro quam, lege qua. Ibidē.2.1.conſcendendum. Fo.2.1.15. nam. Ibidē li.37.intellectualibusq́ꝫ. Ibidē.2.48.conueniet. Fol.3.1.26.communicāt. Ibidem.56. in ſuperioribus inferioribusq́ꝫ. Fo.6.2.14.putandū eſt? Ibidē.54.excelſi. Fo.8.1.52.vnicā. Ibid. 2.55.& lucidiſſimū. Fo.9.1.41.traditionibusq́ꝫ. Ibidē.2.28. pro peius lege, eius. Fol.10.2.27.pro angelos, lege ſingulos. Fo.14.1.15.conuertuntur. Ibidē.2.10.pro cōiter, lege continēter. Fo.15.1. 5.in ſanctis literis. Ibid.27.diſtributionē. Ibidē.2.23.altiſſimosq́ꝫ. Fo.18.1.16.immortalem. Ibidē 26.angelis. Ibidē.42.hunc ille. Fo.21.2.21.in ſeinuicem ſi. Ibidē.28.quis facem vnā. Ibid.li.48. vlla ex parte. Fo.22.1.52.diſſeparās &. Ibid.2.19.viſionē admittūt. Ibid.48.ſi qs maritimū ſaxū Fo.23.1.42.deſcēdim⁹. Ibi.2.9. ſunt angelis. Fo.24.2.25.ex pulchro ē & bono. Ib.26.bonū ſunt & ſiūt. Ibid.27.exēpla ducūtur. Ibid.45.iſtiuſmodi ſignificet. Fo.25.1.37.eſt & fit. Fo.26.2.27. per naturā ſunt. Fo.27.1.51.malū infirmitas. Ibid.2.19.alioꝝ cōem. Ibid.32.vt bene. Ibi.37.laudandū non eſt. Fo.28.2.52.iā dictū eſt. Fo.29.2.31.ſed & ipſis. Fo.30.1.8.veritati vnitus extra ſe fit. Ibi.2.6. cōſtāter ferietes. Fol.31.1.15.atq́ꝫ hæc eſt. Ibid.li.25.eodē ſe habēs mō. Ibid.li.26.& intemeratē. Ibid.29.ſeu non ſit ab hoc. Ibid.2.7.ei participāt. Ibidē.43.atq́ꝫ deſiderabilis. Ibid. 56.immortalia & immutabilia. Fo.32.1.2.id diffinitū. Ibid.3.ſemper ſe habēt. Ibid.8.alibi vero. Ibidē.li.22.hæc itidē non. Ibid.38.mera & cōmixta. Ibidē.2.4.pro eoꝝ motu cupiūt. Ibidē.7. eodē modo ſe ſemp habētia. Ibid.12.perexiguus quibuſdā. Ibid.49.quæ à creaturis. Fo.33.1.20 imparticipabilis author. Ibid.29.omnēq́ꝫ terminat. Ibid.38.& dimidiū vnū. Ibid.46. qdē multitudo. Ibid.59.¶Et expedit. Fo.34.1.42.ꝓſidia terminās. Fo.35.1.42.vt diuinius loquar. Ibid.2 ſuſtinēs pondus. Ibidē.5.mētis diſcutiat. Ibid.21.inueſtigabiles eē dixit. Fo.36.1.6. maius atque mirabilius. Ibid.27.ſi licuerit dicito. Ibid.2.6.bonitatis eſt ꝙ. Fo.37.2.5.illi indultæ ſibi. Ibid.8. fuerant dimiſſa repetantur. Ibid.47.abſq́ꝫ perturbatione. Fo.38.1.34.corporeo more filiū. Ibid. 43.& arte conficiunt. Ibid.2.32.enunciantia ſigna. Ibid.49.ſimiliter ſe habēs. Fo.39.1.32.ſinem epiſtolæ faciamus.

Coloniæ impenſis Petri Quentell, Anno M. D. XXXVI.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Google

4-3-1